

SCRIPTORES RERVM GERMANICARVM TOMI TRES.

RERUM GERMANICARUM SCRIPTORES

ALIQUOT INSIGNES,

QUI
HISTORIAM ET RES GESTAS GERMANORUM
MEDII POTISSIMUM ÆVI,
INDE A
CAROLO M. AD CAROLUM V USQUE,
PER ANNALES LITTERIS CONSIGNARUNT,
PRIMUM COLLECTORE

JOANNE PISTORIO NIDANO,

TRIBUS TOMIS,
IN LUCEM PRODUCTI,
NUNC
DENUO RECOGNITI, ADIECTIS NOTIS, ET INDICE RERUM,
PERSONARUM, AC LOCORUM COPIOSISSIMO,

EDITIONE TERTIA

EMENDATIORI ET LOCUPLETIORI
AD USUS PUBLICOS REDUCTI,
CURANTE

BURCARDO GOTTHELFF. STRUVIO,

SEREN. DUCUM SAXONIÆ, ET SEREN. MARCHIONIS BRANDENBURGICI
CONSILIARIO AULICO, HISTORICO SAXONICO, ET IN ACADEMIA
JENENSI PROFESSORE.

Cum Gratia & Privil. Sac. Cæs. Maj. itemque Potentiss. Reg. Polon. & Elect. Saxoniæ Special.

RATISBONÆ,
Sumptibus JOANNIS CONRADI PEEZII, MDCCXXVI.

LECTORI BENEVOLO S. D.

BURCARD GOTTHELF STRUVE.

A primis Germanorum temporibus non defuerunt, qui res illorum toga ſagoque geſtas inſigniores exponerent poſteritati. Tacemus carmina iſta antiqua, quod unum apud illos memoriæ & Annalium genus *TACITUS* adpellat, ad quæ etiam Eginhardus, Jo. Aventinus, Albertus Krantzius, aliique provocant. Tacemus Chronica rhytmica & cantilenas Magiſtrorum, dum non deſint ſcriptores Hiſtoriæ, Annalium & Chronicorum Germaniæ, quales per ſecula fere omnia, à medii potiſſimum ævi temporibus, plures reperimus. Latebant iſti hinc inde in Bibliothecis atque Archivis, usque dum, adinventa arte typographica, ſparſim in lucem protraherentur. Magis iſti conquirebantur, dum poſt tempora Reformationis Germanorum hiſtoria, cum litteris elegantioribus reliquis, non ſolum magis magisque excoleretur, ſed etiam ejusmodi Scriptores ad enodandas illuſtrium controverſias plurimum conducerent: quo factum, ut quidam rerum Germanicarum ſtudioſiſſimi eadem colligerent, & conjunctim ederent. Primam, quam novi, Collectionem debemus *SIMONI SCHARDIO*, JCto Camerali eruditiſſimo, cujus ſtudio prodierunt *Germanicarum Rerum quatuor celebriores, vetuſtioresque Chronographi, earum deſcriptionem ab O. C. usque ad tempora Henrici IV. Imperatoris, patriæ Imperiique*

 vin-

vindicis & propugnatoris acerrimi, singulari fide & diligentia, quasi continua successione deducentes, ad publicam Historiæ studiosorum utilitatem in lucem revocati, & longe emendatius, quam antea impressi, cum novo Indice. Quorum nomina sunt: Joannes Turpinus de vita Caroli M. & Rolandi, Regino Abbas Prumiensis, diœcesis Trevirensis, Sigebertus Gemblacensis, ejusque Continuator, Robertus de Monte, Lambertus Schafnaburgensis, alias Hirsfeldensis dictus, Francofurti 1566. f. Alteram Collectionem adornavit insigne illud Gallorum decus, *PETRUS PITHOEUS,* hoc titulo: *Ottonis, Episcopi Frisingensis, Leopoldi Pii Marchionis Austriæ F. Chronicon, sive Rerum ab Orbe condito ad sua usque tempora gestarum Libri Octo. Ejusdem de gestis Friderici I. Cæs. Aug. Libri duo, Radevici, Frising. Canonici, de Ejusdem Frid. gestis Libri II. prioribus additi. Güntheri poëtæ Ligurinus, sive de gestis Friderici Libri X. Addita sunt & alia, cum ad Friderici, tum ad posteriorum Imperatorum historiam pertinentia, quorum catalogum proxima pagina notavimus. Ex quibus quædam nunc primum, reliqua integriora longe quam antea eduntur, adjectis etiam notis & Indice accurato. Basileæ apud Petrum Pernam MDLXIX. f.* Præmisit Pithoeus epistolam ad Jacobum Cujacium, in qua sic scribit: *Nam cum in hoc infelici ocio rebus non jam prolatis, sed potius dimissis, pene dixi depositis, graviores illas cogitationes posteriorum temporum historiis sæpe obruere, saltem fallere tentarem, quarum hodie bona pars non usque adeo obvia est, cœpi Typographo auctor esse, ut omnes omnino, qui quidem alicunde recuperari possent, Germanicæ historiæ supra nostram patrumque memoriam, Latinos scriptores duobus voluminibus concluderet, ex quibus recentiorum fides repeti posset. Id cum ille lubens recepisset, consilium ei meum atque etiam operam liberaliter pollicitus sum. Jam, quid in hac Friderici I. historia præstitum sit, quæ omnium sane cognitione dignissima est, candidius fortasse posteritas judicabit. Quid posthac præstiturus sit, cum in tempore, tum maxime in studiosorum hominum, qui hunc pro Repub. susceptum ab eo laborem cum suis exemplaribus juvare possunt, candore & liberalitate situm est.* Post huncce, ante laudatus *SIMON SCHARDIUS,* ex Germaniæ Bibliothecis, *Historicum Opus* congessit, in IV. Tomos divisum, quorum primus antiquæ Germaniæ descriptionem ex auctoribus priscis & recentioribus continet. Alter ea, quæ sub Imperio Caroli

roli V. Imp. fuerunt gesta: Tertius, quæ in Imperium Ferdinandi II. incidunt, ab anno 1558. ad finem anni 1563. Quartus ea, quæ postea acciderunt, imperante Maximiliano II. usque ad an. 1574. complectitur, idemque Opus ex officina Henrici Petri prodiit *Basileæ 1574.* IV. Tomis f. Constituerat Schardius, ut ex præfatione Operis patet, absolutam Germanicarum Rerum Historiam in lucem proferre, sed morbo oppressus fatoque, quartum non absolvit, nec nisi ad annum 1572. perduxit, quo ipso, dum in isto volumine adhuc desudaret, fuit defunctus. Typographus igitur Henricus Petri, antequam Opus adhuc prodiret, Nicolaum Cisnerum, Jureconsultum æque Cameralem, atque in rebus Germanicis versatissimum, impense rogavit, ut, quæ ad opus illud absolvendum ornandumve facerent, adjiceret: Cisnerus singulari epistola (a) judicium suum de Schardii Tomis aperit; quid in iis desideret, & quo ordine Historici, qui de Germania scripserunt, justa & luculenta methodo sint disponendi, ostendit, operamque suam in adornando edendove meliori Thesauro Historiarum pollicetur, qui tamen morte præpeditus expectationi satisfecit minimè, interim Tomis Schardii adornandis non defuit, qui nihilominus prodierunt, & dum rariores facti, *Giessæ 1673. f.* fuerunt recusi. Secutus Schardium fuit *PISTORIUS*, de quo infra dicemus pluribus. Hunc excepit *JUSTUS REUBERUS*, Consiliarius Palatinus, qui *veterum scriptorum Tomum unum* edidit. *Francofurti 1584. f.* Licet negandum minime sit, potiores hujus Collectionis scriptores separatim cum notis eruditis fuisse evulgatos. Inde Basiliensis iste Professor, *CHRISTIANUS URSTISIUS, Germaniæ Historicorum illustrium Tomos duos* edidit *Francofurti 1585.* ex Wæcheliano, recusos *Francofurti 1670. f.* Comprehendit hæc Collectio tales Scriptores, quorum plerique ab Henrico IV. Imp. usque ad A. C. 1400. vixerunt, inter quos septem reperiuntur antea nondum editi. Negandum haut est, hujus Collectionis Scriptores præ cæteris Germanicæ Historiæ lucem præferre, dum inter illustres potissimum, & magis utiles Rerum Germanicarum Scriptores primum facile locum occupet Otto Frisingensis. Insigne illud Ger-

(a) Hanc Quirinus Reuberus reliquis Cisneri Opusculis *p. 467.* inseruit, præmissa præfatione, in qua hujus epistolæ causas exponit, quam secuti sumus.

Germaniæ decus, *MARQUARDUS FREHERUS* ſequitur, qui Scriptorum Rerum Germanicarum Tomos tres edidit, primum *Francofurti 1600. f.* recuſos 1621. ex Wæcheliana, demum me procurante notasque adjiciente, *Argentorati 1717. f.* Primus hujus Collectionis Tomus comprehendit tales Scriptores, qui geſta ſub Regibus & Impp. Teutonicis, jam inde à Carolo M. uſque ad Friderici III. tempora ſcripſerunt, in eodemque eximia reperiuntur Germanicæ Hiſtoriæ monumenta. Alter Tomus comprehendit illos Scriptores, qui Res in Germania & Imperio ſub Friderico III. atque Maximiliano I. Impp. memorabiliter geſtas litteris prodiderunt. Tertius Tomus, præmiſſis quibusdam ad Hiſtoriam ſeculi decimi quarti facientibus, Scriptores geſtorum Caroli V. potiſſimum complectitur. Promiſerat Freherus etiam quartum Tomum, qui tamen lucem non vidit. Sane neque hæc inter Rerum Germanicarum Collectiones eſt minima, cum Tomi primi potiſſimum uſus in hac Hiſtoria ſit præcipuus. *HENRICI CANISII Lectiones antiquæ Ingolſtadii 1601. 4.* atque annis ſequentibus, ſex Tomis prodierunt. Horum Tomus primus potiſſimum facit ad Caroli M. Hiſtoriam, reliqui quorundam Impp. Germanicorum Hiſtoriam habent intermixtam, plerumque tamen ejuſmodi ſcripta complectuntur, quæ de Sanctis, hæreſibus, & ejusmodi rebus agunt ad hiſtoriam Eccleſiaſticam conducentibus. His autem, paucis poſt Caniſii mortem annis, ſeptimum Tomum adjecit *JOANNES STEUARTIUS.* Circa eadem tempora, *MELCHIOR GOLDASTUS* ab Haimensfeld, *Rerum Alemanicarum Scriptores aliquot vetuſtos* edidit Tomis tribus *Francofurti 1606. & 1661. f.* Verum Scriptores, quos conjunctim imprimi fecit, potius ad Hiſtoriam Germaniæ eccleſiaſticam, vitas Sanctorum, Statum Monaſteriorum, liturgiam, linguam, & Antiquitates Alemannorum, ſubinde etiam ad Hiſtoriam conducunt. *ERPOLDUS LINDENBROGIUS Scriptores Rerum Germanicarum Septentrionalium* congeſſit *Francofurti 1609. 4.* cura celeberrimi viri *JO. ALBERTI FABRICII* recuſos *Hamburgi 1706. f.* Non leves Scriptores in hac collectione reperiuntur, ſed tales ſaltim, qui ad Hiſtoriam Saxoniæ Inferioris, Hamburgenſis potiſſimum atque Bremenſis Epiſcopatus, lucem præberent. Ceſſavit per dimidium fere Seculi,

culi Collectionum ardor, usque dum Helmstadiensis Academiæ Polyhistor, *HENRICUS MEIBOMIUS, Scriptores Rerum Germanicarum* Tomis tribus evulgaret, *Helmstædti 1688. f.* Licet autem Meibomio animus saltim fuisset ejusmodi Scriptores colligendi, qui ad Inferioris Saxoniæ faciunt Historiam, inter eosdem tamen haut pauci reperiuntur, qui non Superioris solum Saxoniæ, sed potissimum universæ Germaniæ & Imperatorum recondant memoriam. Inde Germaniæ eruditorum Princeps, *GODEFRIDUS GUILIELMUS LEIBNITIUS, Accessiones Historicas* evulgavit, *quibus continentur Rerum Germanicarum Scriptores, Hanoveræ 1700. 4.* eademque supplementa quasi præbent prioribus Collectionibus. Successerunt *JO. SCHILTERI Scriptores Rerum Germanicarum à Carolo M. ad Fridericum III. partim denuo desiderati hactenus in tabernis, partim auctiores, partim de novo in unum volumen collecti, una cum omni re diplomatica Friderici Imperatoris, Indicibus convenientibus, & præfatione Argentorati 1702. f.* Occasionem huic Collectioni primam dederat JO. HENRICUS BOECLERUS, qui Codicem nactus Aeneæ Sylvii, de gestis Friderici III. ineditum antea, quem cum adnotationibus edere voluit, additis historia, monumentis, atque variis diplomatibus Friderici III. Imp. Sed cum varia, quæ ipsi ex Bibliotheca Vindobonensi fuerant promissa, non reciperet, opus reliquit. *ULRICUS OBRECHTUS* idem perficere præpeditus, suasor tamen fuit editoribus, ut aliquos adderent Historiæ Germanicæ Scriptores. *JOANNI GEORGIO KULPISIO* igitur demandatum opus fuerat, sed, cum justus ordo in disponendis scriptis non esset observatus, & recentiores Scriptores primo loco positi, in titulo etiam Historiæ Friderici III. tantum fieret mentio, parum curabatur hæc editio, usque dum Scriptores aliter disponeret, & cum nova præfatione Schilterus eosdem orbi litterato proponeret. Addimus *GODEFRIDI GUILIELMI LEIBNITII Scriptores Rerum Brunsuicensium, Hanoveræ 1707. f.* Licet enim ista Collectio ad Historiam, quam Titulus præfert, saltim sit directa, Scriptores tamen, primus potissimum Tomus, continet ad universalem æque Germaniæ Historiam proficuos. Inde prodierunt *JO. MICH. HAINRICI & JO. GEORGII LEUCKFELDI Scriptores Rerum Germanicarum cum variis*

 diplo-

diplomatibus & Indicibus in unum volumen collecti, Francofurti 1707. f. Licet præter Eginhardum, & Annales Francorum, nihil in hac collectione reperiatur Scriptorum mediæ ætatis, reliqua potissimum Historiam Goslariensem concernunt. Paucos ante annos V. C. JO. GEORGIUS ECCARDUS, ex Bibliotheca potissimum Electorali Hanoverana, plura Germanicæ Historiæ Monumenta produxit. Prodromus quasi erat *Veterum Monumentorum Quaternio*, quem sequebatur *Corpus Historicorum medii ævi, Lipsiæ 1723. f.* duobus Tomis comprehensum, quorum primus Annalistam Saxonem potissimum complectitur, illustrandæ Historiæ Saxonicæ & Germanicæ utilissimum, licet in utroque Tomo non desint alia scripta, quæ ad Historiam seculi duodecimi, decimi tertii & quarti cum fructu possint adplicari. Addimus demum doctissimi viri, *JO. FRIDERICI SCHANNATI Vindemias Literarias*, quarum Collectio prima Fuldæ & Lipsiæ 1723. f. Collectio secunda hoc ipso, quo scribimus, anno prodiit, quæ sanè diversas Monasteriorum Germaniæ continent antiquitates, ut reliquas collectiones non solum, sed etiam, quæ sub prelo jamdum sudat, Historiam Fuldensem avide ab eodem expectemus. Nec defuerunt, qui novas collectiones ex diversis Bibliothecis fuerunt meditati, utpote *PETRUS LAMBECIUS* & *DANIEL NESSELIUS*, qui ex Bibliotheca Cæsarea *Syntagma* promiserunt *Rerum Germanicarum.* Idem tentarunt *CASPAR SAGITTARIUS (a)* & *GUILIELMUS ERNESTUS TENTZELIUS.* Ipse quoque ad prelum paratam teneo novam Collectionem Scriptorum Rerum Germanicarum, qui in nulla adhuc extant, partim ex Msto, partim hinc inde quæsitam, notisque, prout opus fuerit, illustratam. Diffitendum enim haut est, inter FRANCISCI & ANDREÆ du CHESNE *Scriptores Rerum Francicarum* plures reperiri, qui inservire possunt Historiæ Germanicæ. Tales etiam reperiuntur in ACTIS SANCTORUM, JACOBI GRETSERI variis Auctorum veterum Opusculis potissimum pro Gregorio VII. Papa, & quæ huic opposita est, *GOLDASTI Apologia pro Henrico IV. PETRI FRANCISCI CHIFLETII Veterum operibus variis*, Divione impressis, & sex tomis constantibus, PHILIPPI LABBEI *Bibliotheca nova*,

LUCÆ

(a) Prout ipse testatur *Introduct. ad Hist. Eccles. p. 63.*

LUCÆ d' ACHERY *Spicilegio* haut ita pridem recuso, *JO. MABILLONII Analectis*, *STEPHANI BALUTZII Miscellaneis*, *JO. PETRI à LUDEWIG Reliquiis Mstorum*, *EDMUNDI MARTENE* & *URSINI DURAND Thesauro novo Anecdotorum*, *BERNHARDI PETZII Thesauro Anecdotorum novissimo*. Hæc autem Opera vel sumptuosi sunt oris, vel rariores, ut non omnium manibus terantur. Operæ igitur pretium est, ex iisdem ea colligere, quæ ad Germanicam faciunt Historiam. Ex Thesauris Monasteriorum, qui hactenus fuerunt reconditi, nunc vero aperiuntur, plura expectamus, eademque egregia Germanicæ Historiæ Monumenta, ut ideo seculo nostro admodum gratulemur, quod tantam nobis adfert lucem. Hæc autem, quam iterum exhibemus, collectio Pistoriana à collectore *JO. PISTORIO* sic fuit denominata. Pistorius iste cognominis Patris meritissimi filius, Niddæ apud Hassos a. 1546. natus, Medicus erat, Theologiæ tamen atque Historiæ plurimum deditus. Hic Sacris Evangelicorum relictis, Jacobo Badensi Marchioni potissimum Pontificiorum castra sequendi auctor fuit, habito inter ipsum & Jacobum Andreæ a. 1589. Colloquio Durlacensi, cujus Acta publice prostant. Inde Constantiæ sedem fixit, ibi factus Canonicus. Fuit etiã postea Rudolphi II. Imp. Consiliarius, Protonotarius, uti vocari solet Apostolicus, Pontificis Prælatus Domesticus, & Ecclesiæ Cathedralis Vratislaviensis Præpositus, demum a. 1608. defunctus. Præter ipsius scripta Theologica, binas ab ipso habemus Collectiones, Corpus Historiæ Polonicæ, & quos iterum exhibemus, Scriptores Rerum Germanicarum. Primum quidem prodiit *Illustrium Veterum Scriptorum, qui Rerum à Germanis per multos ætates gestarum Historias vel Annales posteris reliquerunt, Tomus unus Francofurti apud hæredes Andreæ Wechelii, 1583. f.* Secutus fuit *Tomus alter, Francofurti 1584. f.* Demum, *Rerum Germanicarum Veterum jam primum publicati scriptores VI. Francofurti 1607. f.* Priores Tomi recusi fuerunt *Hanoviæ 1613. f.* hic vero *Francofurti 1653. f.* Cui postmodum novus titulus fuit præfixus: *Rerum Familiarumque Belgicarum Chronicon Magnum, Collectore ac editore JO. PISTORIO Francofurti ad Mœnum sumptibus Casparis Wæcheleri Bibliopolæ 1654. f.* licet illa ipsa videatur esse editio. Quinam in singulis Tomis reperiantur Scri-

 ptores,

ptores, Catalogus ipsis præmissus edocet. Erudito sane orbi, atque omnibus Historiarum cupidis operam navavit insignem Jo. Pistorius, hos partim ex MSto, partim sigillatim antea editos Scriptores colligendo, evulgandoque. Dolendum saltim, ipsum errores priorum editionum fuisse secutum, nec circa eosdem emendandos adeo sollicitum, dum potissimum Tertius Tomus, ex utraque editione, erroribus Typographicis sit refertissimus. Dum igitur tertia hæc editio in lucem prodiret, sedulus in eo fui, ut singuli Scriptores emendatius excuderentur. Manuscriptis quidem Codicibus destitutus fui, dum nec Reginonis Codice, qui in Anglia adservatur, nec Mariani Scoti Codice Francofurtensi, nec Godefridi Viterbiensis Codice Noribergensi uti licuerit: solum Siffridum & Historiam Landgraviorum Thuringiæ cum MStis conferre datum fuit. Nihilominus Reginonem, antea corruptissimum, ex aliis Scriptoribus, ex quibus sua depromserat, puriorem induxi, idemque de reliquis fui sollicitus. Rationem in notis reddidi emendationum, variasque adjeci observationes illustrando auctori, Historiæque necessarias, easdemque, ubi ardua esset materia, prolixiores. Parciores istæ quidem sunt in Tomo secundo atque tertio, dum sæpe ad priorem Tomum remitterem, vel, dum plerumque generalia continent, uberiore non indigerent illustratione Sanctorum Historias, vel quæ concernunt exteras gentes, nisi quantum ad Germaniæ Historiam facerent, parum curavi, potissimum Germanorum Historiæ illustrandæ intentus. Præfationem singulis scriptis præmisi, in qua de Auctore, ejusdemque fatis edisserui, Historiam scripti, editiones, MSta exposui. Demum uberiorem Indicem adjeci, opitulante potissimum in eodem concinnando, V. C. Christiano Gottlieb Budero, nostræ Bibliothecæ Academicæ Præfecto doctissimo solertissimoque, singulas materias non solum, sed etiam potiora Juris Publici atque Gentium Capita comprehendentem. Hæc sunt, B. L. quæ monenda duxi. Si labores nostri non displicuerint, novam istam collectionem, quam ante jamdum adlegavi, expecta.

ILLUSTRI-

ILLUSTRIBUS AC GENEROSIS COMITIBUS AC DOMINIS, D. PHILIPPO ET D. LUDOVICO, PATRI ET FILIO, COMITIBUS IN LEININGEN, BARONIBUS SEMPER LIBERIS IN WESTERBURG, ET DOMINIS IN SCHAUVENBURG, ETC. DOMINIS SUIS OMNI CUM OBSERVANTIA COLENDIS.

MITTO ad vos, illustres ac generosi D. Comites, volumen unum, plenum præstantium factorum, quæ veteres Germani, pace, belloque laudabiliter & gloriosè gesserunt. De quo duo mihi præfanda breviter esse video: primùm, quænam facta sit ad superiores editiones accessio, ut de novo recudendum esse putarem: deinde cur voluerim, ut in hominum conspectu sub clarissimis nominibus vestris appareret. De primo primùm dicam: de altero posterius.

Magnam hactenus operam dedi, ut manuscriptos veteres authores haberem quamplurimos, qui res veterum Germanorum in libris suis consignassent: & simul studium jam statim ab initio meum ad eam rem contuli universum, ut, quicquid de ejusmodi libris in manum meam perveniret, foràs statim in publicam lucem divulgarem, ad illustrandam dignitatem gentis nostræ, quæ propter scriptorum inopiam, sæpe etiam jejunitatem, nullis exculta literis adhuc satis est. Cùm itaque Wecheliani hæredes, industrii certè & præstantes Typographi, qui non solùm possessionum & patrimonii, sed etiam diligentiæ & virtutis acceperunt à socero Wechelo traditam hæreditatem, Turpinum, Reginonem, Sigebertum, & Lambertum, exemplaribus distractis superioribus omnibus, recudere vellent: primùm quidem suasi, ut Turpinum, tanquam particularis unius belli narratorem, de hac universalium scriptorum societate tollerent, & cum iis conjungerent, quorum studium ad unam unius personæ vel seculi complectendam historiam applicatum fuit; deinde ad reliquos tres ut cæteros omnes apponerent, quorum in eodem argumento labor diligenter versatus & laudabiliter & breviter esset: quales de impressis scriptoribus Hermannum Contractum esse monui, & Marianum, & Sifridum, & Rollevvinkium: tertio in Sigeberto, ut postremi Parisiensis libri, in quo multa veterum editionum menda sublata, & correcti errores essent, exemplum sequerentur. Quæ omnia cùm diligenter præstarent, si nihil aliud accederet, tamen putavi, magnam illos ab omnibus historiarum veterumque rerum studiosis inituros esse gratiam. Postea verò, ut luculentum non illis tantùm, sed omnibus nostris hominibus signum darem voluntatis propensæ meæ, ad amplificandam veterum Germanorum gloriam; & ut totus liber accessione novarum lucubrationum esset lectori commendatior; ego Lambertum illis ex vetustissimo libro multis locis emendatum, & hujus appendicem suppeditavi, quæ in meo libro ab Erphesfordensi monacho comportata non indiligenter erat: & duas Thuringicas historias concessi, quas in Lamberti volumine magna cum diligentia anonymus veteris illius ætatis scriptor ex rerum

à Landgraviis gestarum animadversione collegerat; & Landgraviorum Thuringiæ & Hassiæ per quingentos annos ductam Genealogiam asscripsi: & congregandum cum illis omnibus Paulum Langium, Ziticensis historiæ explicatorem, esse judicavi, scriptorem non ineptum, & omnino dignum, qui nonnullo cum Germanicæ historiæ damno, à luce tamdiu videtur absuisse publica, ut nunc à nobis evulgetur. Quibus omnibus sic conformatus liber est, ut planè novam speciem præ se ferat, & novus penè totus sit. Cæteri quidem omnes in eodem occupati sunt argumento, & non ad unam aliquam unius gentis vel provinciæ historiam, sed ad res omnes comprehendendas, quæ ante & circa eorum ætatem acciderunt, accommodare diligentiam suam voluerunt: quanquam tamen illius terræ, in qua vixerunt, & eorum temporum notationibus maxima sæpe libri pars completa fuit. Solus Langius unius monasterii: & reliqui libri post Langium, Landgraviorum tantùm in Thuringia & Hassia res gestas continent, & in eo totum laborem studiumque suum consumunt: proptereaque non ita magnam habere cognationem in argumento cum cæteris videntur. Sed profectò, quia aliquot seculorum memoriam persequuntur, & in Germanicas historias magnam lucem maximumque fructum derivant, & in hominum conspectum hactenus nondum venerunt, planeque novi sunt, consentire nullo modo potui, ut prætermitterentur: & præsertim de Thuringicis historiis aliæ erant causæ, cur in hoc volumine locum haberent. Nam, quia cum appendice Lamberti, quæ res etiam Thuringicas tradit, non ineptè conveniebant, & in eodem pervetusto codice inscriptæ erant, non vidi, cur ego conjunctam inter illos à primo scriptore societatem dirimere vellem.

Ut verò sparsa in duabus postremis historiis Landgraviorum Thuringiæ familia, in meliore ordine & lumine collocaretur, ex hujus & aliorum librorum copia, omnes istius gentis principes, tum qui à Ludovico primo Barbato procreati sunt, tum qui à Jutta Hermanni, & à Sophia Ludovici postremi filia suscepti liberi, & in illius infusi hæreditatem, Thuringiam & Hassiam ad nostram usque memoriam tenuerunt, in minutas tabulas contraxi, unoque aspectu contuendos in paucis chartis subjeci: quod eo feci libentius, quia jam diu de Ludovici primi Barbati origine comparata mihi cum magnis viris controversia non parva fuit: ut sententia mea à viris doctis cognosci, & ad antiquitatis testimonia conferri atque existimari posset. Aurelianensem ducem vel comitem fuisse Ludovicum, multi sentiunt, primarii viri; qui eam à se comprehensam sententiam non solùm in animis hominum, sed etiam in scriptis libris proseminarunt. Ego vel Arelatensem vel in alia consimili Gallica gente natum fuisse, prorsus arbitror. Aurelianensem fuisse, non video, unde ille, qui primùm sensit, animadvertere potuerit: aut quomodo in oculorum sensu tam fuerit acutus, ut, quod ante & post eum nemo in summa luce vidit, ipse solus in temporum superiorum tenebris perspexerit. Gallicæ historiæ, quibus infiniti penè libri cumulati sunt, nullum in ista ætate ponunt Aurelianensem principem, qui contra Capeticam gentem, vel urbem, vel ditionem Aurelianam possideret. Arelatenses verò & Guilhelmos duos apertè non semel nominant, isto eodem tempore, cùm in Germaniam profectus Ludovicus noster dignitate & ditione pulcherrimè ad summam gloriam florescebat. Nam & Gulielmi Arelatensis filiam Constantiam, ex Blanca Andegavi Comitissa boni Fulconis filia procreatam, Robertus Rex Galliæ Capeti filius in matrimonio tenebat: & Guilhelmi illius Arelatensis sororem Blancam nuptiis Otho sibi conjunxerat, Caroli filius, Lotharingiæ Dux, & postremus ex Caroli Magni familia relictus princeps: cujus morte tota Carolina gens in Gallia funditus extincta planeque deleta fuit. Inde Wilhelmus senior, Gulielmus junior Arelatensis, & tandem Gulielmus tertius: deinde Othonis Guilielmi Burgundiæ comitis filia, uxor Arelatensis Wilhelmi, circa illam ætatem commemorantur. Quorum cùm & permagnum in libris, & frequens admodum sit nomen, Aurelianensium tamen nemo in istis annis meminit: nemo uno verbo attigit, &

ne

ne quidem Germanicarum rerum in tota copiosa vetustate probatus & gravis historicus unus aliquis scriptor. Tantum abest, ut Ludovicus fratrem Wilhelmum in Gallia reliquerit, paternæ Aurelianæ ditionis sub Roberto & Heinrico regibus possessorem & hæredem. Nam Lazii indiligentis & in his rebus planè jejuni & inconsiderati scriptoris authoritas, quæ ad pingendam ineptam certè sententiam obducitur, pondus omnino nullum habet: qui vix unam Germanicam familiam sine vitio tradidit, qui in isto argumento & in universa illa tractatione, nullo cum studio versari laborem suum, & nulla cum cura voluit: &, ne à nostro exemplo discedam, in hac ipsa Aurelianæ gentis explicatione, Andegavensem & Arelatensem & Normanicam propagationem miserabiliter confudit, & cœlum terræ miscuit, seque ipsum in magnam contemptionem projecit. Sed hæc alio loco, & in peculiari epistola docebo multo copiosius, & ostendam, stare illam de Aurelianensibus regulis sententiam non posse: tanquam quæ nullo testimonio firmata, nullis rationibus stabilita, fulcire seipsam contra scriptorum clarissimam lucem non queat. Satis jam sit, quid ego de hac re sentirem, in medio proponere, ad exacuendam doctorum hominum diligentiam, & ad paulatim iterum antiquandam opinionem, quæ nullis radicibus innixa, longè lateque progressa jam esse videtur, & procederet profectò multo longius, nisi gladio vetustatis jugulata supprimeretur. Qua de causa Genealogiam in hoc libro, quanquam propemodum in alieno loco, & primo statim aditu sententiam meam paucis verbis adscripsi, ad excitandos illos, qui contra me sentiunt, & ad errorem eripiendum, qui in aliquot libris inspersus, multorum jam hominum animos occupavit.

Hæc igitur in nostro volumine jam à nobis præstita confectaque sunt. Primùm Lambertus ex manuscripto perantiquo codice, deinde Regino, Contractus, Marianus, Sigebertus, & Sifridus, ex impressis optimis libris diligenter & magna cum industria elegantibus typis descripti, & in uno volumine consociati sunt: postea sex prorsus novi libelli partim ex mea, partim ex Henrici Petrei bibliotheca, ad priores libros accreverunt, qui hactenus nullo loco publicati, jam primum forâs proferuntur. Appendix una, quæ trecentorum annorum historiam post Lambertum explicat: & Compilatio Chronologica è diversis Chronicis ab anonymo authore excerpta: & Chronicon Ziticense Pauli Langii: & Narratio copiosior de vita & gestis Landgraviorum Thuringiæ: & rursus concisa de iisdem & brevis notatio: & tandem Genealogia illorum ex tripartita familia, hoc est, ex Arelatensibus coagmentata, & ex Misnensibus & Brabanticis principibus, & continuis progressionibus ad eos usque deducta, qui hodie vivunt. Horum verò sex librorum, & eorum etiam præsertim, qui antea impressi, nunc recusi sunt, nullus est, qui non authoritatis præstantia & ubertate fructus, quem de se præbet, dignissimus sit, ut in manibus & memoria hominum retineatur. Nam in illis omnibus, quantæ res & quàm gloriosa tractantur? quàm necessariæ ad cognoscendam historiam Germanicam? & sine illis quàm multæ res maximæ in tenebris & in caligine jacerent? quæ nunc nostrorum librorum collustratæ lumine, & corroboratæ testimonio, & ab oblivione hominum atque à silentio vindicatæ, nunquam fortassis consenescent. Ut ego rectè studium meum posuisse videar, quòd veteres recudi jussi, & novos cum illis conjunxi: & bene profectò typographi de historiarum lectoribus promeriti sint, quòd eos omnes à me sumptos, typis suis publicarint.

Cur autem sub vestris nominibus illos in luce, & in omnium gentium totiusque posteritatis oculis comparere vellem, causas visus sum justas quidem illas & magnas habere plurimas, non temere quæsitas, sed susceptas consilio, & ab illis comprobatas, quorum vos amatis consuetudinem, & magni facitis authoritatem, & laudatis judicium.

Primùm, cùm vestra gens antiquitate generis, & rerum gestarum gloria, & virtutis studio, cæteris vestri ordinis clarissimis hominibus, vel antecellat, vel certè vinci sese in isto honore non patiatur: quia in nostris libellis vetusta Germanorum facta, gloriæ virtutisque plenissima, manda-

mandata literis erant, vidi me alienum ab exspectatione vestra officioque meo, facere profectò nihil, si res priscas veterum admodum antiquorum hominum, summa cum laude administratas, vobis inscriberem, quorum familia antiquissima, multisque laudibus illustrata, & virtutis cumulata infinitis exemplis esset. Westerburgica stirps, quæ vestræ gentis & dignitatis vestræ principium est, primis illis heroicis temporibus ante omnium librorum memoriam proseminata, quia inops tum Germania nudaque prorsus à scriptoribus erat, originis ipsa suæ jam initium recordari non potest, quod propter vetustatem obscuratum oblivione, & remotum ab hominum intelligentia, & abstrusum in tenebris est, longinqui retro temporis. Quia tamen neminem, qui non multitudine laudabiliter gestarum rerum nobilitatus, virtute sua enituisset, veteres in isto splendoris collocabant & amplitudinis gradu: quo antiquior est dignitas vestra, tanto magis constat, virtute primùm partam, & honestis studiis conciliatam esse. Quantum certè longissimè de libris cognosci memoria generis vestri potest: tanquam si in eo solo laus omnis florere virtutis & gloriæ deberet: sic nemo penè gentilitatis vestræ jam ab infinitis annis fuit, qui non omnibus pacis bellique laudibus abundans, seipsum immortali sempiternaque memoriæ consecraret, & ad hanc adipiscendam illustrem præstantiam, totum studium & vitam universam suam conferret. Inde tot extant Westerburgici Heroes, qui magna non solùm vetusti generis, sed etiam excellentium factorum claritate commendati, in summa gratia Cæsarum ac Regum, & in omnium honorum ornamentis vixerunt. Multo verò vestrum antiquiorem ortum esse, quàm in scriptis libris reperiatur, inde perspicuum est, quòd vos & semper liberi Barones & inter quatuor primarios Barones tertio loco positi, per totius Germanici veteris imperii decretum fuistis; ad cujus aditum summi honoris nullis tum, nisi in illustri & antiquissima familia natis, patere via potuit. Jam altera Leiningiorum Comitum familia, quæ ad vestram gentem ex nuptiis accessit, quàm plena est antiquæ & honestæ & excellentis gloriæ? quàm omni decore & multarum ditionum possessione, & copia laudum affluens? quantam commemorationem in Germanicis historiis, quàm jucundam habet, quàm gloriosam gestarum à se rerum? Itaque quia istæ pervetustæ duæ & virtutis gloriaque laude celebratæ familiæ vobis originem nascendi dederunt, visus mihi (sicut dixi) nihil sum extra ordinem facere, quòd vetustarum actionum & cum laude gloriaque susceptarum tractationem ad vos mitterem. Deinde bona etiam pars horum librorum vestra propria est, & eorum præsertim, qui de Landgraviis Thuringicis scripti, jam primùm accesserunt. Illi enim, quorum de vita confecti libri sunt, Thuringiæ Landgravii, propinquitate & sanguine vos attingunt: & Ludovici postremi, quem Sanctum propter vitam innocenter actam cognominarunt, trineptis, filia Burggravii Noribergici, in vestram familiam uni de gentilitate vestra, Philippo Westerburgico collocata, stirpem vestram cum illorum familia consociavit. Ut nihil dicam, multa in his libris esse Leiningiorum Comitum, multa etiam majorum vestrorum inscripta magnæ fortitudinis summæque prudentiæ exempla, quæ à vobis recognosci opera pretium est. Et quanquam isthæc omnia non essent, quæ tamen amplissima sunt: vos ipsi certè vestris non tenuiter adumbratis, sed clarissimè expressis admodum luminosis virtutibus, studium meum sic excitastis, ut de inscribendo vobis libro aliquo jamdiu cogitarim. Vidi ipse, cùm in arce vestra Leiningensi vobiscum essem, quantam operam quantumque studium poneretis, ut majorum vestrorum esse similimi, hoc est, ut in omni virtutis genere, vestris æqualibus antecedere, & ea, quæ accepta ab antiquis progenitoribus, gloriosè vivendi exempla, vos novis vestris factis accumulastis, posteritati propagare possetis. Quam alacritatem vestram non excitandam aut amplificandam, (est enim per se maxima) sed laudandam nostris hominibus esse judicavi: ut multi vestri ordinis, cùm excellentem veteris gloriæ effigiem in vobis aspicient, ad illam virtutis formam, quæ in vobis lucet, multorumque annorum exercitatione perfecta jam est, frequenti cogitatione animum mentemque suam conformarent, & in illustri veteri, trita à majoribus vestris

stris

ſtris & ſignata via, pedes veſtro exemplo ponerent. De cæteris veſtris clariſſimarum virtutum ornamentis dicam hoc loco nihil: dicam unum tantùm verbum, de incredibili humanitate, quam in iſto ſplendore iſtaque præſtantia honoris veſtri, tamen erga omnes etiam inferiorum ordinum homines exercetis: quæ ſola virtus, quo magis in vobis eminet, tanto plus meretur, ut laudata vehementer ab omnibus & multis in libris inſcripta, ſempiternam apud omnium inſequentium ſeculorum poſteritatem relinquat ſuavitatis amplitudinisque ſuæ memoriam. Mihi certè, quanta & quàm illuſtris eſſet, in meipſo luculenter oſtendiſtis: & illud impetraſtis, ut quantum non ſolùm ego vobis deberem, ſed etiam quouſque effuſa tota copia humanitatis veſtræ, quàm latè univerſa pateret, de multis indiciis cognoſcerem. Promiſi quidem tum ſtatim, ſi vos manum porrigeretis, ſi veſtrum auxilium interveniret, ad dandam aliquam animi mei ſignificationem, libellum me de familiæ veſtræ vetuſtate & gloria magno ſtudio confecturum eſſe: in quo appareret, quid à majoribus veſtris geſtum, quid adminiſtratum à vobis, quid ſingulis ætatibus ad ſuperiorum annorum dignitatem de fortunæ ornamentis adjunctum eſſet: quomodo continuis progreſſionibus ſtirps veſtra jam à multis annis ad vos usque proceſſiſſet, non quidem à primo principio originis veſtræ, quod diximus vetuſtate ſic obſtructum, & prorſus involutum eſſe, ut nulla diligentia perveſtigari, nulla intelligentia comprehendi queat: ſed inde ab eo tempore, quoad longiſſimè in annalium monimentis reſpicere, & in ſcriptorum commentariis, & in teſtimoniis literarum poſſumus. Sed quia ad rem iſtam perficiendam hactenus occaſio ſeſe nulla certa nobis oſtendere voluit, neque videbam, quando ſe datura tandem eſſet: omnino verò cupiebam, ut voluntatis erga vos meæ ſignum publicum haberetis, viſum eſt, hos libros, cùm in lucem à me proferrentur, conſecrare vobis, ut indicium obſervantiæ meæ, & teſtimonium voluntatis, & veſtræ viciſſim erga me gratiæ tanquam cuſtos eſſent.

Tot igitur de cauſis, ut videtis, hoc volumen vobis dicatum & traditum in veſtram tutelam fuit: & nunc ſub nominum auſpiciis veſtrorum totam Europam fortaſſe percurret. Quod ne ægrè feratis, & ut me gratia, librum verò patrocinio veſtro complectendum putetis, infinitum in modum vehementer certè peto. Quod à libentibus vobis, pro incredibili clementia, divinaque propemodum humanitate veſtra, me non difficulter impetraturum eſſe, planè confido. Nec enim habeo, cur de vobis dubitem: quorum humanitas reliquis in vobis ſummis virtutibus clariſſimè prælucet, & gratia perſpecta mihi jamdudum eſt. Quam quia antea multis argumentis teſtatam notamque feciſtis, jam credo ex hujus libri dedicatione multo futuram eſſe illuſtriorem: præſertim cùm ad animum meum, cùm ad conſiderationem conſilii mei reſpicietis, quod cepi: & cùm dignitatem veſtram hujus voluminis inſcriptione nihil dedecorari ſentietis.

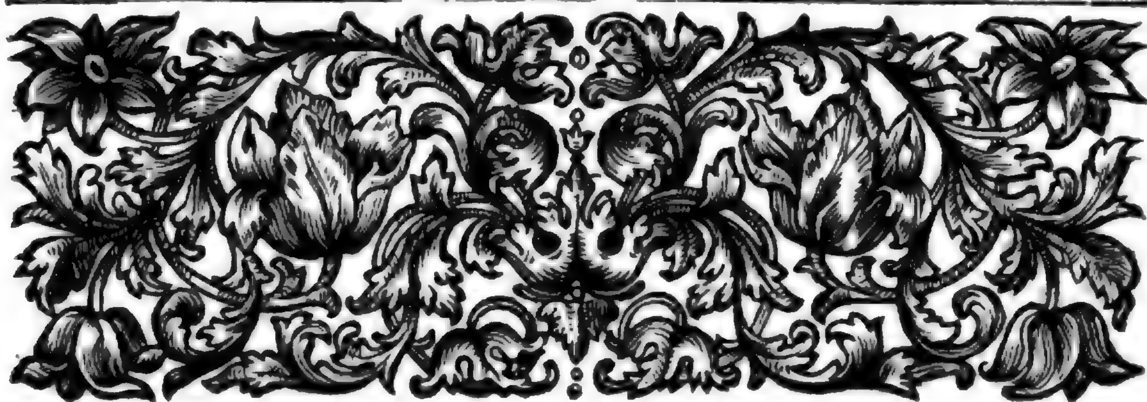
Deus Opt. Max. pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, vos ambos in ſplendore veſtro & in rerum omnium optabilium poſſeſſione diutiſſimè conſervet, omnibus maximis circumfluentes florentiſſimæ fortunæ copiis. Ex Caroli caſtro Turilacenſi, Calend. Auguſti, anno CIↃ IↃ XVIIC.

V. Gen. Et Clem.

Obſervantiſſimus

Johannes Piſtorius Nidanus, D.

CATALOGUS AUTHORUM, QUI IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

BENEVOLO LECTORI SALUTEM!

PRimum inter Germanicarum Francicarumque Rerum Scriptores seculi octavi & noni locum merito occupat *REGINO*, cujus statum & doctrinam tali ratione exprimit *TRITHEMIUS:* (a) *Regino, abbas Prumiensis cœnobii in diœcesi Treverensi, natione Teutonicus, vir in divinis scripturis eruditus, & secularium litterarum non ignarus, historiographus & jurista insignis, qui suo tempore inter Alemannos doctor famosus habebatur, scripsit jussu Ratbodi, archiepiscopi Trevirorum, de disciplina ecclesiastica, & religione Christiana, decretorum libros duos, nongenta capitula habentes, ad Adelberonem episcopum Metensem, scripsit chronicam temporum, continentem præcipue gesta Francorum & Alemannorum à nativitate Christi usque ad annum ejusdem 408. & quædam alia, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit sub Arnoldo sive Arnulpho, anno Domini 900.* *SIGEBERTUS GEMBLACENSIS* (b) de eo: *Regino, Abbas Prumiensis, scripsit ad primum Albe-*

(a) *De Viris illustr. Ord. S. Benedicti C. LIV. de Script. Eccles. c. CCXCV.*
(b) *De Script. Eccles. cap. CXI.*

ronem Metensem Episcopum Chronicam, continentem præcipua gesta Francorum, quam à nativitate Christi perduxit usque ad annum nati Christi DCCCC. octavum. ANONYMUS vero MELLICENSIS (a) ait: *Regino, Abbas Brumiensis, Chronicam scripsit, quam à primo Incarnationis Dominicæ anno inchoavit, & ad millesimum quintum perduxit.* Custodem se in Abbatia Prumiensi anno 885. fuisse, ipse memorat, postea autem 892. Faraberto, in Abbatiæ Regimine suffectus, prout ipse de se testatur, idemque adserit ANNALISTA SAXO: (b) *Farabertus abbatiam Prumiensem concessu Regis deposuit, Regino successit, qui non diu immoratus, æmulis agentibus, Richardum, fratrem Comitum Pevehardi & Matfridi, invidiosum successorem sustinuit.* Eadem confirmat CHRISTOPHORUS BROWERUS, (c) hoc ipsi insuper tribuens encomium: *Fuit autem vir hic tam excelso ad res asperas & difficiles toleranter & humane ferendas, animo, tum, quod in ejus maxime scriptis elucet, insigni prudentiæ & moderationis laude præstans.* Qua ratione vero a. 899. Abbatiam hancce, æmulis agentibus, coactus fuerit relinquere, ipsi Richarius substitutus, ipse de se narrat, de quo ANNALISTA SAXO, (d) *Richarius, Reginone cedente, abbas Prumiæ statutus est.* Duobus autem hoc, quod nunc exhibemus, libris Chronicon constat. In priori Historiam pertexuit à nato Christo, usque ad Caroli Martelli tempora, in eademque Romanorum, Byzantinorumque Historiam perbreviter, Romanorum etiam Episcoporum successionem exponit, sanctorum martyria intermiscens. In hoc Eutropium atque Paulum, Warnefridi filium, plerumque fuit secutus, ex hoc etiam multa de verbo deprompsit.

Qua-

(a) *De Script. Eccles. cap. LIV.*
(b) *ad a. 892.*
(c) *Ann. Trevir. lib. IX. n. XXVIII.*
(d) *ad a. 899.*

Quare, dum omnes Reginonis editiones admodum essent corruptæ, ipsum variis in locis ex eodem emendavi. In hoc autem computus annorum non ubivis est accuratus, nec cum æra Dionysiana concurrit, quod ipse sub libri primi finem excusat. In libro secundo, usque ad annum 814. Annales quosdam Francorum fuit secutus, quorum Fragmentum *HENRICUS CANISIUS* (a) exhibet, de quo ipse Regino: *Hæc, quæ supra expressa sunt, in quodam libello reperi, plebeio & rusticano sermone composita, quæ ex parte ad Latinam regulam correxi, quædam etiam addidi, quæ ex narratione Seniorum audivi. Cætera, quæ sequuntur, meæ parvitatis studio descripta sunt, prout in Chronicorum libris adnotata inveni, aut ex relatione patrum auditu percipere potui.* De hoc autem fragmento in præfatione Canisius: *Sed ad nostrum fragmentum Chronicum. Hujus quis auctor sit, nec ego, nec Regino, qui eo usus, scimus, cujus tamen notæ sit, placet apponere judicium ex literis nobilissimi Marci Velseri: Est pars libelli, cujus Regino Anno 814. meminit, pars inquam 52. annorum historiam continens, ab anno 741. ad 793. Viginti duo posteriores desiderantur. Lucem mereri ipsi judicabitis, gnari, quantum referat in omni re, sed præcipue in historia, fontes sectari. Unum quidem erit palmarium, chronologiam ex hoc opusculo in Reginone, ab anno 750. ad annum 760. restituere, quæ confusa & corrupta erat, hiatu anni 751. & 752. non animadverso: cui incommodo ut mederentur, & ut ad lineam redirent, annum 754. & 759. vicissim in Reginone suppresserunt. Sed hæc quidem collatio ostendet, tum quomodo pleraque exscriptoris vitia, in nominibus præsertim propriis, corrigenda sint. Historiam Thassilonis hic distinctius, quam fere ullibi reperi. Meminit horum Annalium Pithæus*

 etiam

(a) *Lectionum Antiquarum Tom. III. P. I. p. 188.* Fragmentum dicitur, quia ad annum 793. saltim pertingit. Cætera desunt.

etiam in inscriptione vitæ Caroli Magni, quam inter Scriptores Francicos dedit, illos tamen apparet eum non vidisse. Hæc nobilissimus Marcus Velserus. Ex hoc Velseri loco satis patet, Chronologiam parum esse accuratam, & vel per annum, sæpius per biennium & ultra aberrare, immo integro libro primo plane est confusa. Licet autem brevior sit Regino ab anno 814. ad 853. usque, ab hoc tamen anno fit prolixior, dum Annales Metenses, quos Tomo tertio Scriptorum Francicorum inseruit, du Chesne, potissimum sequeretur, nisi quod successionem Abbatum Prumiensium subinde immiscuerit; ex quibus etiam loca corrupta nonnulla emendavi. Eosdem sequitur usque ad a. 903. in quo desinunt Annales Metenses. Ipse tamen Regino hunc secundum Chronicorum librum ad annum 907. saltem persequitur, ubi adjectum videmus. *Hucusque Regino. Immo, ipse in præmissa ad Adalberonem præfatione, testatur, quod consummaverit cœptum opus, usque in præsentem annum, qui computatur à præfata incarnatione Domini, nongentesimus octavus.* Ea igitur, quæ sequuntur, alterius cujusdam Monachi manu videmus adjecta. Hunc Reginonem ab anno 841. ANNALISTA SAXO, quem nuper demum edidit JO. GEORGIUS ECCARDUS, & non solum ipsa verba, sed errores etiam fuit secutus, licet varia subinde immiscuerit, & longius Annales suos perduxerit. Varia tamen Reginonis loca corrupta ex eodem quoque emendavi. Hos Chronicorum libros, manu exaratos, extare dicit GERHARDUS JO. VOSSIUS *(a)* Cantabrigiæ, in Bibliotheca tum Academiæ, tum Collegii S. Benedicti. Primam hujus Reginonis editionem procuravit SEBASTIANUS de ROTENHAN, Eques Francus, Germanus Jureconsultus, & Eques auratus, qui præmissa ad Carolum V. dedicatione, ad Wolfgangum Capitonem præfatione, hoc Chronicon primum edidit *Moguntiæ 1521. f.* Hic in dedicatione de eodem sic loquitur: *Offero prætereà tibi nuncupatim, tibi inquam Aquilæ, terroris alas pro*

(a) de Historicis Latinis Lib. II. c. XXXIX.

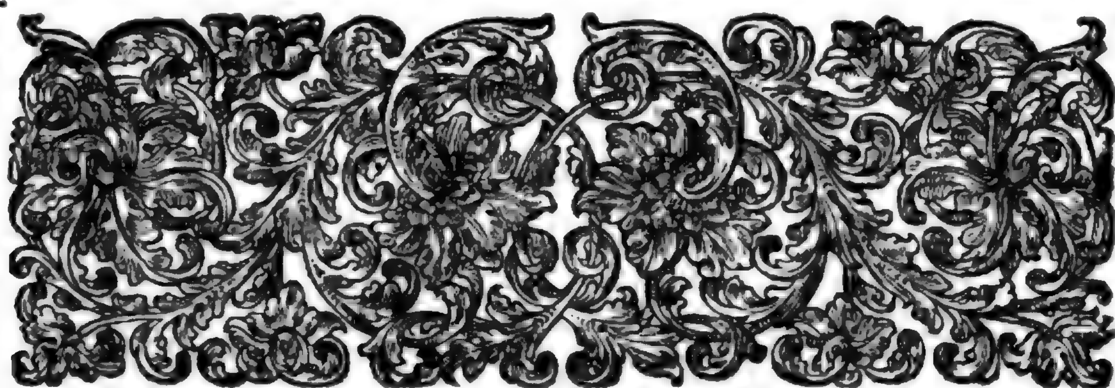
pro ablatis imperii juribus vindicandis, in nubibus vibranti, Chartaceum Reginonis, monachi Prumiensis, munus hoc è pulveribus quasi reductum, non minus varietate, quam compendio & brevitate expetibile, in quo res gestæ priscorum Germanorum graphice depinguntur. Materiam enim reor haud prorsus indignam cognitu, nec trivialiter protritam, ope Johannis Huttichii de Romano Eloquio bene meriti, quando forenses causæ ad alia me distraxerunt, obiter recognitam. Etsi fortasse juxta delicatiorum desideria haud ubique latialiter personare comperitur, posset tamen ætas nostra factorum priscorum narratione hic præhabita, si alicubi reperiretur in eo linguæ asperitas, latinitatis delatorio aliquantisper levigare. Sat illi fuerit, medioximo scribendi stylo suæ ætatis hominibus placuisse, qui prototypum id reipublicæ amore procul dubio posteritati consecravit, unde pium & ingenui pudoris existimaverim, qualecunque donum progenitoribus nostris obtulerit, grato animo excipiendum, nec ad præsens licere aspernari. In præfatione tamen ita de eodem indicat: *Unum tamen vellem Reginoni nostro lectorem ignoscere. Nam tractum Cisrhenensem, quanquam ante plurima hujus ætatis secula, Galliæ Belgicæ nomen, ubimodo Germani agunt, abjecisse constat, velut alibi plenius sum deducturus, cohibere tamen calamum non potuit, quin littorales memorati amnis munitiones quandoque Galliis ascriberet. Sed is ejus error æquiori animo nostratibus est ferendus, quando cuique concessum, provincias aut priscis, medioximis, aut modernioribus denique notis repræsentare, modo salva temporum discretione, citra cujusque præjudicium, citra contentionem id moliatur.* Alteram editionem, inter Germanicarum Rerum Quatuor Vetustiores Chronographos, in lucem produxit *SIMON SCHARDIUS Francofurti 1566. f.* præmissa ad Jo. Albertum, Megapolitanum Ducem, dedicatione, in qua sic de Regi-

none:

none: *Regino ſane ſuos Annales à nativitate Chriſti inchoans, res Pipinorum tanta diligentia deſcribit, ut etiam minima usque ad Othonem primum conſectetur.* Tertia eſt hæc Piſtoriana. Prima Sebaſtiani de Rotenhan editio, una cum Lamberto Schafnaburgenſi, recuſa fuit, ſumtibus *Lazari Zenneri, Argentorati 1609. f.* In prioribus editionibus in margine appoſitæ ſunt rerum propoſitarum ſummæ, & variantes lectiones, quæ ſubinde ad emendandum textum conducunt. Singulæ hæ editiones, ex perverſa Codicum lectione, mendis ſcatebant, quorum pleraque ex collatis aliis Annalibus emendavi, emendationis rationes ſubjeci, quæ ad medii temporis Geographiam faciunt, cum induſtria enodavi, variaque, quæ ad Hiſtoriæ faciunt intellectum, illuſtravi.

REGINO-

REGINONIS MONACHI PRUMIENSIS ANNALES, NON TAM DE AUGUSTORUM VITIS, QUAM ALIORUM GERMANORUM GESTIS, ET DOCTE ET COMPENDIOSE DISSERENTES, ANTE SEXCENTOS(*) FERE ANNOS EDITI.

EXCELLENTISSIMI INGENII, & TOTIUS PHILOSOPHIÆ STUDIIS MULTIPLICITER INSIGNITO,

DOMINO ADALBERONI, EPISCOPO TREVERENSI,

REGINO, QUAMVIS OMNIUM CHRISTICOLARUM EXTREMUS, VESTRÆ TAMEN SUBLIMITATI IN OMNIBUS DEVOTISSIMUS, FIDELIA MANDAT ORATIONUM OBSEQUIA.

CHRONICA, *quæ de nostris & antecessorum nostrorum temporibus literis comprehendi, vestræ singulari prudentiæ examinanda transmisi, ut vestro perspicaci judicio aut approbarentur, aut condemnarentur. Ea autem in duos libellos distinxi, exordium capiens à primo incarnationis Dominicæ anno, & consummans cœptum opus usque in præsentem annum, qui computatur à præfata incarnatione Domini nongentesimus octavus. Indignum etenim mihi visum est, ut, cùm Hebræorum, Græcorum, atque Roma-*

(*) Schardii Editio: *Sexingentos.*

manorum, aliarumque gentium historiographi res in diebus suis gestas scriptis usque ad nostram notitiam transmiserint, de nostris, quanquam longè inferioribus, temporibus ita perpetuum sit silentium, ut quasi in diebus nostris aut hominum actio cessaverit, aut fortassis nil dignum, quod memoriæ fuerit commendandum, egerint, aut si res memoratu dignæ gestæ sunt, nullus ad hæc literis mandanda idoneus inventus fuerit, notariis per incuriam otio torpentibus. Hac itaque de causa non passus sum tempora patrum nostrorum, & nostra per omnia intacta præterire, sed ex multis pauca notare curavi, & ubi ad præsentia tempora ventum est, stylo temperavi, propter quorundam offensam, qui adhuc sunt superstites; latiùs hæc posteris exequenda relinquens. Accipite ergo hoc parvum munusculum ea benignitate, qua devotione missum est à mea parvitate. In calce autem obsecro lectorem, ut, si illi hæc nostra dicta, qualiacunque sint, placuerint, & ea sibi describi voluerit, hanc præfatiunculam nullatenus omittat, quin eam in prima fronte libelli annotari faciat. Gloriam celsitudinis vestræ multorum utilitatibus profuturam superna providentia diu incolumem conservare dignetur.

CHRO-

CHRONICORVM REGINONIS AD ADALBERONEM, TREVERENSEM EPISCOPVM, LIBER PRIMVS. Pag. 2.

Nno Imperij Cæsaris OCTAVIANI quadragesimo secundo, Jesus Christus, filius Dei, natus est. Eadem nocte ab Angelis evangelizatur, à Pastoribus visitatur, octava die circunciditur, tredecima die, stella duce, à Magis adoratur, & mysticis muneribus prædicatur. Quadragesimo die in templum cum oblatione à parentibus inducitur, à Symeone suscipitur, ab Anna cognoscitur. Post hæc in Ægyptum deportatur, ubi manet usque ad obitum Herodis.

Anno Dominicæ incarnationis secundo, Herodes mittens in Bethleem, & in omnibus finibus ejus, pueros innocentes jugulare præcepit. Deinde in domesticos arma convertens, multos peremit, dilectam sibi conjugem Mariamnem interfecit, filios, quos ex ea susceperat, Aristobulum & Alexandrum in Samaria strangulari jubet, novissimè Antipatrum ex Dodyse natum, incentorem, & insimulatorem, & omnium malorum insidiatorem percutit. Post hæc miserabili morte periit, anno Dominicæ incarnationis sexto, regni verò sui XXXVI.

Anno Dominicæ incarnationis VII, Archelaus, filius Herodis, in Judæa regnat. Dominus Jesus Christus ex Ægypto reducitur, & propter metum prædicti regis, in Nazareth civitatem Galilææ divertit, ibique usque ad tempus baptismi perduravit.

Duodecimo ætatis suæ anno, dominus Jesus Christus Hierosolymam conscendit, ibique in templo in medio doctorum residens, à parentibus post triduum invenitur.

Anno Dominicæ incarnationis XV, Archelaus à Judæis apud Cæsarem accusatus, in Viennam vrbem Galliæ exilio relegatur. Regnum Judæorum inter quatuor fratres ejus, Herodem, Antipatrum, Lysaniam, & Philippum dividitur. Cæsar Augustus, postquam LVI annis & VI mensibus Romanorum rexit imperium, moritur.

Anno Dominicæ incarnationis XVI, TIBERIVS regnare cœpit, & regnavit annos XXIII.

Anno Dominicæ incarnationis XVI, Pilatus Judææ procurator à Tiberio dirigitur.

Anno Dominicæ incarnationis XXX, Tiberij autem XII, Joannes circa regionem Jordanis baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum prædicat, multosque baptizat, inter quos ipsum redemptorem mundi, qui omnium peccata abluit, aquis Jordanicis tinxit. Post baptismum Dominus in desertum secedit, XL dies jeiunat. Post jejunium tentatore superato, in virtute Spiritus Galilæam ingreditur, Apostolos vocat, regnum Dei evangelizat, multa signa & miracula facit.

Anno Dominicæ incarnationis XXXII, Joannes Baptiſta, Herodiade inſidiante, juſſu regis Herodis, in carcere capite truncatur.

Anno Dominicæ incarnationis XXXIII, Tiberij autem XVIII, Dominus ſua nos paſſione redemit; XL die poſt reſurrectionem cœlum aſcendit; L die Spiritum paracletum miſit. Matthias in loco Judæ conſtituitur Apoſtolus. Jacobus, frater Domini, Hieroſolymorum epiſcopus conſtituitur. VII diaconi ordinantur. Stephanus lapidatur.

Anno Dominicæ incarnationis XXXIIII, ſecundum Latinos, qui à Januario annum incipiunt computare, (*a*) Paulus, cùm pergeret Damaſcum, à Chriſto de cœlo vocatur, ſecundum Hebræos, qui à Martio initium anni capiunt, eodem anno, quo Dominus paſſus, XI menſe, VIII calendas Februarij.

Anno Dominicæ incarnationis XXXIX, CAJVS regnat annos quatuor, men-
3 ſes V, dies VIII. his ergo X menſibus ſi addamus VI, qui ſuperfuerint LVI annis Octaviani, erunt menſes XVI. Ex quibus IIII detractis, annus integer remanet, qui hoc in loco inſerendus videtur. Herodes Agrippa Judæorum genti præficitur.

Anno Dominicæ incarnationis XLIIII, Herodes Tetrarcha, cum Herodiade in Hiſpania mœrore periit. Pilatus, qui in Dei paſſione mortis ſententiam protulit, ſua ſe manu peremit.

Anno Dominicæ incarnationis XLV, CLAVDIVS regnat annos XIIII, menſes VII, dies XXVII. Addamus itaque his VII menſibus, qui ſuprà remanſerunt, fiunt XI, & IX dies his XXVII diebus, erunt XXXVI, id eſt annus, & dies VI, qui hujus temporibus adnumerandus videtur.

Anno Dominicæ incarnationis XLVII, Jacobus, frater Joannis, ab Herode decollatur, Petrus in carcerem mittitur. Idem Herodes ab Angelo percutitur. Antiochiæ Spiritus diſcipulos alloquitur, *Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus, ad quod elegi eos.* Agrippa filius Herodis in Judæa regnat usque ad exterminium Judæorum.

Anno Dominicæ incarnationis XLVIII, paſſionis verò XIIII, & Claudij IIII, Paulus & Barnabas aſcenderunt Hieroſolymam. De hac aſcenſione ſua Paulus ipſe ſcribit ad Galatas, *Deinde poſt annos XIIII aſcendi Hieroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito, & contuli cum illis,* id eſt cum Apoſtolis, *Evangelium, quod prædico in gentibus.* XIIII itaque anno paſſionis Dominicæ, juxta conductum Jacobi, Cephæ, & Joannis, ad gentium magiſterium & Apoſtolatum Paulus profectus eſt, ubi numerus ipſe, quem poſuit, recenſendus eſt annorum. Scimus enim Petrum & Paulum Apoſtolos, anno poſt aſcenſionem Domini XXXVIII, id eſt, ultimo Neronis anno, paſſos fuiſſe, & beatum Petrum Romæ XXV annis epiſcopalem ſediſſe cathedram. XXV autem anni & XIIII, non XXXVIII ſed XXXIX faciunt. Sequitur ergo, ut beatum Petrum eodem XIIII poſt Domini paſſionem anno, quo eum Hieroſolymis alloquitur Paulus, id eſt, quarto Claudij anno, Romam veniſſe credamus: ſimulque, ni fallor hac ſupputatione, Paulum eodem, quo Dominus paſſus eſt, anno ad fidem veniſſe, probatur. Eodem anno fames graviſſima facta eſt, cujus Lucas meminit: & Claudius Britanniam intravit.

Anno Dominicæ incarnationis LIII, Claudius Judæos tumultuantes Roma expulit. NERO regnat annos XIII, menſes VII, dies XXXVIII.

Anno Dominicæ incarnationis LXI, Feſtus procurator ſuccedit Felici. Paulus vinctus Romam mittitur anno II Neronis.

Anno Dominicæ incarnationis LXIII, Jacobus, frater Domini, à Judæis lapidatur. Feſto, magiſtratu (*b*) Judææ ſucceſſit Albinus, Albino Florus.

Anno

(*a*) Compara Epiſtolam Leodienſium apud *EDM. MARTENE Theſ. Anecdot. Tom. I. p. 295. JO. FRONTONIS Kalendarium Romanum p. 152.*

(*b*) Argentoratenſis Editio Sebaſt. de Rotenhan legit: *magiſtratui.*

Anno Dominicæ incarnationis LXX, Vespasianus magister militiæ cum exercitu in Judæam mittitur.

Anno Dominicæ incarnationis LXXII, Romæ Petrus crucifigitur, Paulus decollatur. Sub Neroniana persecutione coronatur Romæ Processus & Martinianus, XLVII qui baptizati sunt à beato Petro, in custodia Manutij retrusi, Torpes, Marcellus & Apulejus. Alexandriæ Marcus Evangelista passus est VIII anno Neronis; Mediolani Nazarius & Celsus; Gervasius & Protasius sub Amilino præfecto, apud Nuceriam; Aquileiæ Hermagoras episcopus, Fortunatus diaconus, Felix cum Constantia.

Anno Dominicæ incarnationis LXXIII, VESPASIANVS regnat annos IX, menses XI, dies XXII. his IX mensibus additi VII Neronis, fiunt XVII. & his XXII diebus illius XXVII, fiunt L dies, id est annus, VII menses, & XX dies, qui annus hoc loco inseritur.

Anno Dominicæ incarnationis LXXIII, regnum Judææ à Tito subvertitur, templumque destruitur. His temporibus Apollinaris episcopus à beato Ravenna directus martyrio coronatur.

Anno Dominicæ incarnationis LXXXIIII, TITVS regnavit annos II, menses II.

Anno Dominicæ incarnationis LXXXV, DOMITIANVS regnavit annos XVI, menses V. his V mensibus addamus VII Vespasiani, completur annus, qui hîc inseritur. Hujus temporibus Joannes Apostolus Romæ in ferventis olei dolium mittitur, ante portam Latinam, & in Patmon insulam relegatur, ubi Apocalypsin scribit. Flavia Domicilla in Pontianam insulam exiliatur. Anacletus papa 4
tertius post Petrum martyrio coronatur.

Anno Dominicæ incarnationis XC, NERVA regnavit annum I, menses IIII, dies VIII. Joannes Apostolus ab exilio revocatur, & apud Ephesum Evangelium scribit. Hujus temporibus passi sunt Romæ Eutyches, Victorinus & Maro apud Amiterninam urbem, Victorinus apud fratrem Severini.

Anno Dominicæ incarnationis XCI, TRAIANVS regnavit annos XIX, menses VI, dies XVI. his VI mensibus si addiderimus Titi II, Nervæ IIII, fit annus, qui hoc in loco aptatur: remanent dies XXVIII, qui suprà notati sunt.

Anno Dominicæ incarnationis CI, Joannes Apostolus Epheso requievit. Trajani temporibus martyrio coronantur Romæ, Clemens Papa, Alexander IIII post Petrum Papa, Quirinus, & filia ejus Balbina, Sulpitius & Servilianus, Domicilla & Seraphia virgines, Nereus & Achilleus, Ignatius, Antiochenus Episcopus; Hierosolymis Symeon Episcopus, filius Cleophæ; in Ponto Phocas Episcopus.

Anno Dominicæ incarnationis CXI, Adrianus regnavit annos XI. Hujus temporibus passi sunt Romæ Sixtus Papa, Getulius, Sabina, Seraphia, virgines; apud Mesenam civitatem Apuliæ, Eleutherius Episcopus, cum Anthia matre; apud Athenas, Quadratus & Aristides clari habentur, Dionysius Episcopus Areopagita; apud Tiburnam urbem Italiæ Symphrosa cum septem filiis.

Anno Dominicæ incarnationis CXXIII, ANTONINVS cognomento PIVS, cum filiis Aurelio & Lucio regnavit annos XXII, mens. III. Justinus Philosophus claret. Sub Pio Episcopo Hermes librum scribit, qui dicitur Pastoralis.

Anno Dominicæ incarnationis CXXV, MARCVS ANTONINVS VERVS, cum fratre Lucio Commodo, annis XIX, mense I. Horum & suprà dictorum temporibus coronati sunt Romæ Anicetus Papa, Victor Papa, Symmetrius Presbyter, Felicitas cum VII filiis, Julius & Antonius, Eusebius & Pontianus, Peregrinus & Vincentius; apud Sebastem Armeniæ minoris, XL martyres sub Agricola judice; apud Spoletum Concordius; apud Smyrnam Polycarpus Episcopus, sancti Joannis discipulus, item Germanicus & Pionius; apud Apameam, Alexander & Gajus; apud Cretæ urbem Gortynam, Philippus Episcopus; apud Pergamum Asiæ urbem, Carpus Episcopus, Papinus Diaconus, & Justinus Philoso-

losophus; apud Lugdunum Galliæ, Irenæus Episcopus cum multis, Photinus Episcopus ejusdem urbis, & Blandina cum aliis XLVIII. Epipodius & Alexander in Syria, Victor & Corona Mediolani, Faustus Cabillone, Marcellus item in territorio Cabillonensi, castro Trenortio Valerianus, Alexandriæ Tholomæus & Lucius.

Anno Dominicæ incarnationis CXLIIII, LVCIVS ANTONINVS COMMODVS, post mortem patris Antonini Veri, regnavit annos XIIII. Hujus temporibus nonnulli passi sunt, quos suprà notavimus. Sed idcirco hæc non per ordinem, certis imperatorum temporibus, exprimere potuimus, quia in quibusdam passionibus sanctorum suprà nominatorum, imperatorum vocabula ita confusè posita sunt, ut cùm dicas, rem sub Antonino gestam, ignoretur, utrùm sub Pio, aut sub Vero, aut sub Commodo, actum sit; & cùm dicitur sub Lucio, ambiguum sit, utrùm sub Aurelio, aut sub Commodo, aut sub Antonino gestum sit. Ferunt tamen, quòd hujus temporibus Irenæus Episcopus Lugdunensis passus sit.

Anno Dominicæ incarnationis CLVII, HELIVS PERTINAX regnat menses VI.

Anno Dominicæ incarnationis CLVIII, SEVERVS PERTINAX regnavit annos XVII. Clemens Alexandrinæ Ecclesiæ pater, & Parthenus Philosophus clarescunt. Narcissus Hierosolymorum Episcopus, Theophilus Cæsariensis insignes habentur. Leonides, pater Origenis, coronatur apud Carthaginem, Perpetua & Felicitas bestiis deputantur.

Anno Dominicæ incarnationis CLXX, ANTONINVS, cognomento CARACALLA, Severi filius, regnat annos VII.

Anno Dominicæ incarnationis CLXXI, MACRINVS regnat annum unum.

Anno Dominicæ incarnationis CLXXII, MARCVS AVRELIVS ANTONINVS regnavit annos III.

Anno Dominicæ incarnationis CLXXVI, AVRELIVS ALEXANDER annos XIII regnavit. Origenes toto orbe clarus habetur. Hujus temporibus coro-
5 nantur Romæ, Calistus Papa, Vrbanus Papa, Cæcilia virgo, Tiburtius & Valerianus, Calepodius Presbyter, Palmatius Consul cum uxore & filiis, & Simplicius senator.

Anno Dominicæ incarnationis CLXXXIX, MAXIMINVS regnavit annos III. Hujus temporibus coronantur Romæ Antherus Papa, Pontianus Papa; Cæsareæ Palæstinæ, Pamphilus & Maximinus Presbyteri.

Anno Dominicæ incarnationis CXCII, GORDIANVS regnavit annos VI. Origenes in Cæsarea Palæstinæ, Theodorum cognomento Gregorium, & Athenodorum fratres, divina Philosophia imbuit.

Anno Dominicæ incarnationis CXCVIII, Philippus cum filio Philippo regnavit annos VI. Hic primus omnium imperatorum Christianus fuit. *(a)*

Anno Dominicæ incarnationis CCIIII, DECIVS regnavit annum unum, menses III. his mensibus adde Antonini Pij tres, Marci Antonini unum, Helii Pertinacis sex, fit annus, qui hoc in loco ponitur: remanet mensis I, & dies XXVIII. suprà notati. Hujus temporibus martyrio coronantur Romæ, Fabianus Papa, Sixtus Papa, Laurentius, Felicissimus, & Agapetus Diaconus, Abdon & Sennes, Hippolytus & Concordia, Irenæus & Abundus, Cornelius Papa, Victoria virgo,

(a) *EUSEBIUS* equidem, *Hist. Eccles. lib. VI. c. XXXIV.* hunc Imp. χειςιανὸν venditat. Idem adserit *HERMANNUS CONTRACTUS*, *ad a. 148. MARIANUS SCOTUS ad a. 147. PAULUS OROSIUS lib. VII. c. LX.* & P. de la FAYE *Entretiens Historiques ou Dissertation sur cette question, si l' Empereur Philippe a esté Chrêtien, à Bâle 1690. 8.* Verum contrarium demonstravit *CHRISTIANUS KORTHOLTUS*, *de Philippi Arabis & Alexandri Mamææ Christianismo*, & *CHRISTOPHORUS CELLARIUS* dissertatione singulari, *de primo Christiano Imperatore.* Vide etiam infra *COMPILATIONEM CHRONOLOGICAM ad a. 254.*

go, Miniates; Antiochiæ, Babillus Episcopus; Apollonia civitate Leacus, Thyrsus & Callinicus; Hierosolyma Alexander Episcopus; Nazanzo Trypho; in Ægypto, civitate, quæ dicitur Thinius, Phileas Episcopus, & Philoromus (a) tribunus, cum aliis multis; in Sicilia civitate Catanensium Agatha virgo; in Perside Polocronius; Babyloniæ & Ctesiphontis Episcopus Egen; Pamphiliæ Nestor Episcopus; in Corduba civitate Parmenius Presbyter cum sociis; apud Circensem Coloniam Marianus & Jacobus; in Tyro, Anatolia & Andet; apud Africam, Nemesianus & Felix, Rogatianus Presbyter & Felicissimus, cum multis aliis; Antiochiæ Asclepiades Episcopus; Alexandriæ, Agatho & Serapion, Arsenius & Dioscorus cum sociis suis.

Anno Dominicæ incarnationis CCVI, Gallus cum Volusiano filio regnavit annos II, menses IIII. Origenes Doctor moritur, & in Tyro sepelitur.

Anno Dominicæ incarnationis CCIX, Valerianus cum Galieno regnavit annos XV. Horum temporibus coronantur Romæ Stephanus Papa, Eugenia virgo, Jovinus & Basileus, Lucius Papa, Basilla, Rufina, & Secunda virgo, Herculianus, Protus & Hyacinthus, Sixtus Papa, Valerianus, Nemesius, Symphronius & Olympius; in Hispania urbe Terragone, Verona Zenon Episcopus, & confratres, Fructuosus Episcopus, Augurius & Eulogius Diaconi; Cæsarea Palæstinæ Marinus & Artemius; apud Africam civitatem Tuburno; Lucernariæ Maxima, Donatilla, & Secunda virgo; in territorio Canellitano, vico Mitanensi, Privatus Episcopus, Theodorus, cognomento Gregorius, Cæsareæ Ponti Episcopus, virtutum gloria claret.

Anno Dominicæ incarnationis CCXXIIII, CLAVDIVS annum unum regnat, mens. IX. his adde quatuor Volusiani, fit annus, qui hîc annumeratur, remanet mensis I. Hujus temporibus passi sunt Romæ Felix Papa, Marius & Martha, conjunx ejus, cum filiis, XLVII milites, qui baptizati sunt à Dionysio Papa, Cyrilla virgo; in Terracinis Campaniæ civitate, Felix Presbyter & Eusebius.

Anno Dominicæ incarnationis CCXXVI, AVRELIANVS regnavit annos V, VI menses. Hujus temporibus passi sunt Romæ Eutychianus Papa, Theodora, Basilides, Tripos, & Mandalio; Lingonis (b) sancti Gemini; Iconio civitate Conon; Cæsarea Cappadociæ Mannes; apud Prænestinam urbem Agapetus; in civitate Salona Anastasius; Augustoduno Symphorianus; in territorio Vivariensi, (c) loco qui dicitur Gentibus, Andeolus Subdiaconus, Andochius Presbyter, Thyrsus Diaconus, & Felix; in castro Divione Benignus Presbyter.

Anno Dominicæ incarnationis CCXXXII, TACITVS regnat menses VI. adde VI Au-

(a) Ed. Schardii, & Argentoratensis legunt: *Pheleas* & *Philoronius*. Verum, rectiùs, *Phileas*, de quo *BARONIUS Martyrol. ad d. 26. Novembr.* & *Philoromus*, de quo idem, *ad d. 4. Februarii.* De utrisque *EUSEBIUS Hist. Eccles. lib. VIII. cap. IX.*

(b) Locus hic maximè est corruptus. Schardii Editio legit: *Lingonus sancti Gemini Loonio civitate, Canon Cæsarea Capadociæ, Mannes apud Prænestinam urbem.* Sequitur Argentoratensis Editio: Verum rectius Pistorius, nisi quod pro *Loonio* posuerimus *Iconio*, ubi passus fuit Conon, de quo *BARONIUS* Martyr. ad d. 2. Februarii: *apud Iconium Isauriæ civitatem passio sanctorum Cononis, & filii ejus annorum duodecim, qui sub Aureliano Imperatore craticulæ prunis suppositis, & oleo superinfuso, suspensionis in equuleo, atque ignis pœnam constanter passi, malleo ad extremum ligneo manibus eorum contritis, spiritum emiserunt.* Adde *MARIANUM SCOTUM ad a. 277.*

(c) Sic emendavimus pro *Novariensi* vel *Navariensi*, prout in Schardiana & Argentoratensi: dum Andeolus passus fuerit apud Gallos, in territorio Vivariensi, prout *BARONII Martyrologium ad Kal. Maji* nos docet. Error exinde ortus videtur, quod *PETRUS* de *NATALIBUS* in Catal. Sanctorum *lib. IV. c. XI.* Andeolum in territorio Nivariensi passum fuisse, dicat. Quale verò Vivariense fuerit territorium, declarat *HADR. VALESIUS Not. Galliarum, voce Helvii.*

VI Aureliani, fit annus, remanent LXXXVIII dies Floriani: his conjunge XXVIII dies, qui suprà remanserunt, fiunt CVIII, id est, menses III, XVIII dies. Adde duos superfluos menses, faciunt menses V, dies XVIII. Anatolius Laodiceæ Syriæ Episcopus clarus habetur.

Anno Dominicæ incarnationis CCXXXIII, PROBUS regnat annos VI, men-
6 ses IIII. His adde VI Taciti, & V suprà scriptos, fit annus, remanent III menses.

Anno Dominicæ incarnationis CCXL, CARVS, cum filiis Carino & Numeriano regnavit annos II. Horum temporibus coronantur Romæ Chrysanthus & Daria, Claudius & Hilaria, uxor ejus, cum filiis, Jason & Mauro, & LXX milites.

Anno Dominicæ incarnationis CCXLII, DIOCLETIANUS cum Maximiano, & Constantio, & post mortem Diocletiani, MAXIMIANVS cum Severo, Galerio, & Maximiano, regnavit annos XX. Horum temporibus martyrio coronantur Romæ Gajus Papa, Cyriacus Diaconus, Largus, & Smaragdus, Apronianus, Papias, & Maurus, Claudius, & Præpedigna cum filiis, Gabinius Presbyter, Castulus, Pancratius, Artemius cum uxore & filia, Sebastianus, Marcus, & Marcellianus, Marcellinus Presbyter, Petrus exorcista, Tranquillinus, Nicostratus, Zoe uxor ejus, Primus, Felicianus, Claudius, Castorius, Victorinus, Symphorianus, Basiliscus, Faustinus, Simplicius, & Beatrix, Tiburtius filius Chromatij, Susanna virgo, Joannes, Crispus, Genesius, Felix, & Adauctus, Lucia, & Geminianus, Sergius, & Bacchus, Chrysogonus, Saturninus, quatuor coronati, (*a*) Theodorus, Pontianus, Prætextatus, & Thraso; apud Spoletum Gregorius Presbyter, Sabinus Episcopus, Exsuperantius, & Marcellus Diaconus; apud insulas Palmarias Anastasia; Antiochiæ Julianus, & Basilissa; in Hispania, civitate Cæsaraugustana, Vincentius Diaconus; in Barcinona, Eulalia virgo, Cucufas; apud Gerundam Felix; in Cumis (*b*) Juliana virgo; apud Tyrum Tyrannio, Sylvanus, Peneleus, atque Episcopi cum innumera multitudine; apud Syrmium (*c*) Sirenus; Nicomediæ, Petrus, & Lucianus Presbyter Antiochenus, Anthimus Episcopus, Pantaleon, Joannes, Adrianus, Dorotheus, & Gorgonius, Eleutherius; Smyrnæ, Irenæus Episcopus; in Palæstina, civitate Gaza, Sylvanus; Mediolanis Victor; apud Illyricum civitate Siscia, Quirinus Episcopus; apud Tarsum, Bonifacius; apud Aquileiam, Felix & Fortunatus; apud Ciliciam, Vitus & Modestus cum Crescentia, Lucia virgine; in Britannia Albanus; apud Massiliam Victor; apud Augustam, Afra cum matre sua Hilaria, in Rhetia; in provincia Nicæa Bithyniæ, Theodora cum filiis; in Hispania, civitate Compluto, Justus (*d*) & Pastor fratres; in Sicilia, civitate Catanensium, Euplius Diaconus; apud urbem Italiæ Pergamum, Alexander; in civitate Chalcedonia, Euphemia; in Neapoli Campaniæ, Januarius Episcopus Beneventanus (*e*) Sosius Diaconus; Mesenate civitate, Faustus & Desyderius; in Palæstina Peleus & Nilus Episcopi; in Cyzico Fausta & Eulasius; Agauno, Mauricius cum sociis; Antiochiæ, Cyprianus Episcopus, cum Justina; apud Ægeam civitatem, Cosmas (*f*) & Damianus; in Gallia Castro Solodora, quod est super Aralam fluvium, Victor & Ur-

(*a*) de iisdem *BARONIUS* Martyr. ad d. 8. Novembr. *Item via Lavicana natalis sanctorum quatuor coronatorum fratrum, Severi, Severiani, Carpophori, & Victorini, qui sub eodem Imperatore ictibus plumbatarum usque ad mortem cæsi sunt.*

(*b*) Sic emendavi, pro *Cucumis.*

(*c*) Sic emendavi, pro *Strenum.* Sirenus enim, jubente Maximino, apud Sirmium Martyr factus. *BARONIUS Martyr. ad d. 23. Februarii.*

(*d*) Sic emendavi, pro *Justinus & Bastar.* Justus enim & Pastor d. 6. Augusti Martyrium Compluti passi fuerunt. *BARONIUS* ad hunc diem.

(*e*) Sic emendavi, pro *Episcopus, Beneventura.*

(*f*) Sic emendavi, pro *Victorinus.* Hi enim apud Solodurum passi sunt, de quo infra *SIGEB. GEMBLAC. ad a. 608.*

& Urſus; apud Coloniam Agrippinam, Gereon cum ſociis; apud Tarſum Probus & Andronicus; in Venuſia civitate Apuliæ, Felix Epiſcopus, Audax & Januarius Presbyteri; Sueſſionis civitate, Criſpinus & Criſpinianus; apud Sidonem, Zenobius Presbyter; in territorio Agathenſi (*a*) Tiberius, Modeſtus, & Florentina; in Scythia, Mennas; Antiochiæ, Romanus; Alexandriæ Petrus Epiſcopus; in Africa civitate, (*b*) Criſpina virgo; in Tuſcia, Barbara virgo; in Hiſpania, Leocadia; Emerita civitate, Eulalia, & Julia, virgines.

Anno Dominicæ incarnationis CCXLIII. Hujus Conſtantii temporibus, pace Eccleſiis reddita, Epiſcopi privatis ſedibus reſtituuntur, & alia plura Chriſtianæ religioni profutura ceduntur. Inter quæ etiam cœnobium ſervorum Dei Treveri inchoatur, cui præſcripti principis aſſenſu, inter contiguos urbi muros, Joannes Abbas, miræ ſanctitatis vir, initia dedit, cujus cœnobii beatus Auguſtinus in lib. Confeſſionum mentionem fecit.

Anno Dominicæ incarnationis CCXLIIII, CONSTANTINVS, Conſtantii ex concubina (*c*) Helena filius, regnat annos XXX, menſes X. his adde tres menſes, qui ſuprà remanſerunt, fit annus, remanet menſis unus. Silveſter Papa clarus habetur, cujus induſtria Synodus præclariſſima toto orbe terrarum CCCXVIII patrum apud Nicæam urbem celebratur. Crux Domini noſtri Jeſu Chriſti à Juda invenitur. Sed ut in geſtis Romanorum pontificum legimus, ſub Conſtantio, *patre Conſtantini*, & Euſebio, pontifice Romano, eadem crux inventa eſt. Nam ibi ita legitur: Sub hujus temporibus, id eſt Euſebii, inventa eſt Crux Chriſti, V nonas Maji, & baptizatus eſt Judas, qui & Cyriacus.

Anno Dominicæ incarnationis CCXCV, CONSTANTINVS cum Conſtantio
& Conſtante fratribus, annos XXVII, menſes V, dies XIII. Horum temporibus 7
Maximianus Trevirorum Epiſcopus clarus habetur. Jacobus Niſibis epiſcopus agnoſcitur. Antonius monachus in eremo moritur. Hilarius Pictavienſis (*d*) Epiſcopus ab exilio revocatur. Julius Papa in exilium mittitur. Liberius Papa exilio deportatur: revocatus hæreticis favet. Felix Papa deponitur, & ab hæreticis interficitur. Euſebius presbyter propter fidem catholicam in quodam cubiculo includitur, ibique poſt VII menſes moritur. Dionyſius, Epiſcopus Mediolanenſis, apud Cappadociam exilio damnatur. Paulus, Conſtantinopolitanus Epiſcopus, ab Arrianis ſtrangulatur. Paulinus, Epiſcopus Trevirenſis, ſucceſſor ſancti Maximiani Epiſcopi, ob catholicam fidem à Conſtantio relegatur exilio, & usque ad mortem, etiam ultra Chriſtianum nomen mutando exilio (*e*) fatigatur. Ad ultimum apud Frigidam defunctus eſt, inde Treveris reportatur.

B Anno

(*a*) Addidi *Agathenſi*, quod in ſingulis editionibus omiſſum. In iſto enim dicti Martyres fuerunt coronati, ſec. *BARONIUM ad d. 10. Novembr.*

(*b*) In Thebeſte Africæ Civitate, d. 5. Decembris Martyrium paſſa fuit Criſpina. De hiſce martyriis vide infra *HERMANNUM CONTRACTUM ad a. 300.*

(*c*) Helena hæc, Conſtantini M. mater, modo uxor dicitur, modo concubina Conſtantii Chlori. *MARIANUS SCOTUS a. 293.* eam vocat uxorem, ſed *a. 305.* Concubinam dicit. *ZOSIMUS lib. II. cap. VIII.* dicit, quod Conſtantinus natus ἐξ ὁμιλίας γυναικὸς οὐ σεμνῆς οὐδὲ κατὰ νόμον συνελθούσης *ex conſuetudine mulieris, quæ mater familias non eſſet, nec in manum imperatori Conſtantio legitime conveniſſet.* Verum *EUTROPIO lib. X. cap. II.* Conſtantinus Conſtantii filius dicitur ex obſcuriori matrimonio. Scilicet ignobilius omnino erat matrimonium Conſtantii, legitimum tamen, ideo, pro concubinatu habitum, quod Conſtantius, dum Cæſar adliceretur, Helenam dimittere fuerit coactus, atque Maximiani Herculii privignam ducere in uxorem, de quo *EUTROPIUS lib. IX. c. XIV. MARIANUS SCOTUS a. 292. 293.*

(*d*) Sic emendavi, pro *Patavienſis.*

(*e*) *HILARIUS* hæc explicat, *libro contra Conſtantium: Edictis fidem terruiſti, ipſum usque ad mortem demutaſti exſiliis, & fatigaſti; extra Chriſtianum quoque nomen relegaſti, ne panem aut de horreo tuo ſumeret, aut de Montani Maximillæque antro profanatum, exſpectaret.* CHRIST. BROWERUS *Ann.*

Anno Dominicæ incarnationis CCCX, JVLIANVS regnavit annos duos, menses VIII. His adde VI, qui remanserunt, fit annus. Supersunt menses II, & XVIII dies. Hujus temporibus coronantur Romæ Priscus Presbyter, Priscillianus Clericus, Benedicta fœmina, Pigmenius Presbyter, Gordianus, Demetria virgo, Joannes Presbyter, item Joannes & Paulus, Faustus & Dafrosa; in Hostia, Hilarianus, Hierosolymorum Episcopus, Aretina civitate Donatus Episcopus, Antiochia, Theodoricus Presbyter.

Anno Dominicæ incarnationis CCCXV, VALENTINIANVS, cum fratre Valente regnavit annos XI. Romæ Damasus Papa clarus habetur, Mediolani Ambrosius Episcopus insignis habetur. Hilarius Episcopus Pictavis moritur, Athanasius Alexandriæ vita decedit.

Anno Dominicæ incarnationis CCCXXVII, VALENS, cum Gratiano, & Valentiniano, Valentiniani fratris sui filio, regnat annos IIII. Hunni Gothos propriis sedibus pellunt. Gothi Thraciam depopulantur.

Anno Dominicæ incarnationis CCCXXXII, GRATIANVS, cum fratre Valentiniano, regnavit annos VI. Theodosius à Gratiano Imperator creatur. Synodus CL patrum congregatur urbe Augusta, sub Damaso Papa. Theodosius Arcadium filium consortem imperii facit. Maximus in Britannia Imperator creatur, in Gallia apud Lugdunum Gratianum Augustum interfecit, fratrem ejus Valentinianum ab Italia expulit. Martinus, Turonorum Episcopus, virtutum gloria fulget. Hieronymus, sacræ scripturæ interpres, Bethleem insignis habetur.

Anno Dominicæ incarnationis CCCXXXIX, THEODOSIVS, qui, Gratiano vivente, annos quinque jam orientem regebat, post ejus mortem regnavit annos XI. Maximum Tyrannum quarto ab Aquileia lapide interfecit. Siricius Papa Romanam rexit Ecclesiam. Hieronymus librum de illustribus viris scripsit. Apud Ægyptum, Joannes Eremita celebratur, qui Theodosio de Tyranno victoriam prædixit.

Anno Dominicæ incarnationis CCCL, ARCADIVS, cum fratre Honorio regnavit annos XV. Gothi Italiam, Wandali atque Alemanni Gallias aggrediuntur. Corpora Abacuc & Micheæ Prophetarum revelantur. Innocentius Papa Romanam rexit Ecclesiam. Sanctus Martinus ad cœlestia transit. Severinus Episcopus Coloniæ Agrippinæ clarus habetur. Augustinus Episcopus, eximius Doctor in Hipponensi Ecclesia, divinam philosophiam dogmatizat. Pelagius Britto gratiam Dei impugnat.

Anno Dominicæ incarnationis CCCLXIIII, HONORIVS, cum Theodosio minore, fratris sui filio, regnavit annos XV. Alaricus rex Gothorum, Romam invadit anno VII Honorii. Corpora sanctorum, Stephani protomartyris, Gamalielis & Nicodemi, Luciano Presbytero, revelantur. Bonifacius Papa, & Celestinus, Romanam regunt Ecclesiam. Hieronymus presbyter obiit XII Honorii anno, ætatis autem suæ XCVII libros suos perfecit.

Anno Dominicæ incarnationis CCCLXX, Theodosius minor, Arcadii filius, regnavit annos XXVI. Valentinianus junior, Constantii filius, Ravennæ imperator ordinatur. Gens Wandalorum, Alanorum & Gothorum Africam devastat. Augustinus Episcopus inter ipsas obsidionum angustias migravit ad Deum. Wandali, capta Carthagine, in Siciliam transeunt. Celestinus & Xistus Romanam regunt Ecclesiam. Hujus temporibus Leo magnus Apostolicam obtinuit cathedram, ad quem, & ad Pulcheriam Augustam, multa super Eutychetis
8 errorem scribit Flavianus, Constantinopolitanus Episcopus, & Eutychetem damnat.

Anno

Trevir. lib. IV. n. LXXXVI. addit: *Ergo Paulinus non simplicis exsilii vexatus ærumna, sed sola terrarum sæpe vertendo, naufragus mundi, incola cæli, tandem in extremam barbariem relegatus est.*

Anno Dominicæ incarnationis CCCXCVII, MARCIANVS & Valentinianus regnaverunt annos VII. Joannes Baptista duobus monachis caput suum manifestat. Germanus, Episcopus Antisiodorensis, (a) & Lupus, Trecasenis Episcopus, in Britanniam diriguntur. Post hæc Germanus Episcopus apud Ravennam moritur. Leo Episcopus Marciano multa fidei dogmata scribit. Anatolius, Episcopus Constantinopolitanus, Eutychetis errorem damnat, & à Leone Papa arguitur, quòd, contra Nicenum concilium, Antiochenam & Alexandrinam Ecclesias sibi subdere voluisset. Aëtius patricius à Valentiniano occiditur apud Arelatum. Hilarius Episcopus, doctissimus atque præclarissimus vir, qui vitam sancti Honorati prædecessoris sui, composuit, moritur.

Anno Dominicæ incarnationis CCCCV, LEO regnavit annos XVII. huic Leoni Leo Papa plurima scribit. Theodorus, Episcopus civitatis Syriæ, historiam Ecclesiasticam à fine librorum Eusebii scribit. Hilarius Papa Romanam Ecclesiam gubernat. Victorinus, jubente Papa Hilario, revolutionem magni anni describit.

Anno Dominicæ incarnationis CCCCXIIII, ZENON regnavit annos XVII. Odoacer, Rex Gothorum, Romam obtinuit. Theodericus, cognomento Walager, utramque Macedoniam depopulatur. Honoricus, Rex Wandalorum, Arriano in Africa plusquam CCCXXXIIII Episcopis fugatis, Ecclesias eorum clausit, & plebes variis suppliciis affecit. Felix Papa damnavit Achatium, Constantinopolitanum Episcopum, & Petrum Alexandrinum. Gelasius, vir prudens, Felici Papæ in pontificatu succedit. Hic etiam damnavit Achatium & Petrum. Post hunc Anastasius præsul efficitur, qui voluit occultè revocare Achatium, sed non potuit, qui etiam nutu divino percussus est.

Anno Dominicæ incarnationis CCCCXXI, ANASTASIVS regnavit annos XXIX. Thrasamundus, Rex Wandalorum, CCXX Episcopos exilio Sardinia misit. Hujus & Zenonis temporibus sub Wandalica persecutione martyrio coronantur, apud Africam, Eugenius Carthaginensis Episcopus, & cum eo plusquam quingenti. Liberatus Abbas, (b) Bonifacius Diaconus, Servius & Rusticus Subdiaconi, Rogatus & Septimus monachi, & Maximus puer, primò igni injecti, post remorum vectibus enecati sunt. Item Marcianus & Satyrianus, & Maxima virgo, & cum eis CCCLXX crudeliter perempti sunt. Item Papias & Mansuetus, (c) QuodvultDeus, Valerianus, Vrbanus, Crescens, Felix & Hortulanus, Episcopi, in confessione cursum vitæ consummaverunt. Item Dativa, & Dionysia, Æmilianus medicus, cum multis aliis. Valerianus Episcopus. Symmachus Papa Ecclesiam Romanam gubernat, pecuniam & vestes per Africam & Sardiniam Episcopis in exilium missis ministrat. Post hunc Hormisda Papa constituitur. Clodoveus Rex Francorum, qui Gallias regnavit XXX annos, Syagrium patricium interfecit, Cundibaldum regem Burgundia expulit, Alemannos tributarios fecit. Anno XII regni sui à sancto Remigio, Remorum Episcopo, unà cum Francis baptizatur. Mammerius, Episcopus Viennensis Ecclesiæ, triduanas litanias instituit ante ascensionem Domini. Clodoveus Rex cum Alarico, Rege Gothorum, in Aquitania juxta Pictavos confligit, eumque regno & vita privat. Amalricus, filius Alarici, in Hispania regnum paternum obtinuit. Anastasius Impe-

(a) Ita emendavi, pro *Utifrodorensis*. Sic enim de Germano *BARONIUS* Martyrol. ad d. 31. Julii: *Ravenna transitus Sancti Germani, Antisiodorensis Episcopi, genere, fide, doctrina, & miraculorum gloria clarissimi, qui Britanniam à Pelagianorum heresibus penitus liberavit.*

(b) Sic emendavi, pro *Appa*. Concordat hoc modo cum *BARONII* Martyr. ad d. 17. Augusti. *Carthagine in Africa Sanctorum Martyrum Liberati Abbatis, Bonifacii diaconi, Servi, & Rustici subdiaconorum, Rogati, & Septimi monachorum & Maximi pueri.*

(c) Sic emendavi, pro *Vultejus*, secutus *BEDÆ Martyrologium ad d. IV. Kal. Decembris.*

Imperator Clodoveo dona regia mittit. *(a)* Clodoveus Reginarium propinquum, atque consortem regni, interficit. A transitu sancti Martini usque ad mortem Clodovei sunt anni CXII. Quatuor filii ejus Theodoricus, Clodomerus, Childebertus, & Clotharius, regnum patris inter se diviserunt. Anastasius Imperator in flumine periit.

Anno Dominicæ incarnationis CCCCL, JVSTINVS senior regnavit annos VIII. Joannes Papa à Theodorico, Rege Gothorum, Ravennam propter fidem Catholicam in custodiam mittitur, ibique moritur. Idem tyrannus Symmachum patricium interfecit, Boëtium in liberalibus disciplinis nulli secundum in carcerem trudit, in quo ipsa Philosophia miris disputationum argumentis conqueritur. Præfatus Theodoricus subita morte periit. Athalaricus in regnum succedit. Benedictus pater, & primus in loco, qui Sublacus dicitur, & postea in castro Cassini, vir magnæ vitæ, meritis & apostolicis virtutibus effulsit. Felix & Bonifacius Romanam regunt Ecclesiam. Sigismundus, Rex Burgundionum, monasterium sanctorum Auganensium ædificat. Idem à suprà dictis filiis Clodovei interficitur. Theodoricus cum filio Theodeberto & fratre Clothario
9 Thuringiam depopulatur, Ermenfridum, Thuringorum ducem, apud Tulpiacum extinguit.

Anno Dominicæ incarnationis CCCCLIX, JVSTINIANVS, Justini ex sorore nepos, regnavit annos XXXVIII. Nam per Belisarium patricium Persas fortiter devicit. Perque ipsum Belisarium Wandalorum gentem, capto eorum rege Gelismero, usque ad internecionem delevit, Africamque totam post annos XC & VI Romano imperio restituit. Rursusque Belisarii viribus Gothorum in Italia gentem, capto Witigisi eorum rege, superavit. Maurosque post hæc Africam infestantes, eorumque regem Attilam, per Joannem proconsulem mirabili virtute prostravit: leges quoque Romanas, quarum prolixitas gravabat, minoravit, & inutiles dissonantias mirabili brevitate correxit. Extruxit quoque Constantinopoli templum, quod Græco vocabulo ἁγίαν σοφίαν nominavit, cujus opus adeò cuncta ædificia excellit, ut in totis terrarum spaciis huic simile non possit inveniri. Hujus temporibus Cassiodorus Romæ tam seculari quàm divina scientia claruit. Hic primitus consul, deinde senator, ad extremum monachus efficitur. Romæ Dionysius abbas Paschales scribit circulos. Apud Constantinopolim Priscianus Cæsariensis Grammaticæ artis (ut ita dicam) profunda rimatus est, tumque nihilominus Arator, Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus, Poëta mirabilis, Apo-

(a) Quænam hæc dona regia fuerint, explicat uberius *GREGORIVS TVRONENSIS* Hist. Franc. lib. II. c. XXXVIII. *Igitur ab Anastasio Imperatore codicillos de consulatu accepit, & in basilica beati Martini, tunica blatea indutus est & chlamyde, imponens vertici diadema. Tunc adscenso equo, aurum argentumque in itinere illo, quod inter portam atrii & Ecclesiam civitatis est, præsentibus populis manu propria spargens, voluntate benignissima erogavit, & ab ea die, tanquam Consul & Augustus est vocitatus.* Id quod etiam confirmant *GESTA FRANCORUM EPITOMATA cap. XVII. CAROLUS* quidem le *COINTE Ann. Eccles. Franc. ad a. 508.* & qui eum sequitur, *ANTONIUS PAGI in dissert. Hypat. P. I. c. VIII.* Clodovæum in Socium Imperii ab Anastasio cooptatum fuisse, volunt, quod tamen ex dictis locis patet minime. Verùm *HADR. VALESIUS Rer. Franc. lib. VI. p. 300.* hoc ipso, Romanorum Patricium declaratum eum fuisse, demonstrat, idemque *ANTONIUS PAGI in Critica Baroniana ad a. 508. n. II. sqq.* illustrat uberius. Patet hoc, tanto magis, quod dictum Gregorii Turonensis caput, tradente *THEODORICO RUINARTO*, in notis, inscriptum sit: *de Patriciatu Chlodovai.* Idem ex *AIMOINO* discimus, qui *Hist. Franc. lib. I. c. XXI.* sic loquitur: *Legationem suscepit Anastasii Constantinopolitani Principis, munera Epistolasque ei mittentis. In quibus videlicet literis hoc continebatur: quod complacuerit sibi & Senatoribus, eum esse amicum Imperatorum, Patriciumque Romanorum.* Animus erat Anastasio, Clodovæum, ad restaurandum Occidentis Imperium, contra Gothos concitandi.

Apoſtolorum actus verſibus hexametris decoravit. Hujus temporibus Romanam rexerunt eccleſiam Joannes, Agapetus, Sylverius, & Vigilius. Sylverius à Beliſario, juſſu Theodoræ Auguſtæ, in exilium mittitur, & ibi moritur. Vigilius quoque, eò quòd nollet revocare Anthemium hæreticum, Epiſcopum Conſtantinopolitanum, à Juſtiniano in exilium truditur: revocatus ab exilio cùm Romam reverteretur, in Sicilia, civitate Syracuſana, calculi dolore moritur. Pelagius in pontificatu ſuccedit. Per idem tempus Albuinus, filius Odovini, Longobardis jam decimus imperat, qui filiam Clotharij, regis Francorum, Clothſuindam in matrimonium habuit. Childebertus, Rex Francorum, cum exercitu Hiſpaniam intrat, Amalricum regem, filium Alarici, in prælio extinguit, multum aurum & argentum inde aſportat. Clotharius, filius fratris ſui Clodomeri, cultro confoditur. Theodericus rex moritur. Theodebertus filius ejus poſt eum regnat.

Anno Dominicæ incarnationis CCCCXCVIII, IVSTINIANVS minor *(a)* regnavit annos XI. Narſes patricius Totilam, regem Gothorum, in Italia occidit. Idem cum ducibus Theudeberti, regis Francorum, Bucellino & Amingho, qui Italiam deprædabantur, pugnavit, eosque interfecit. Narſes apud Juſtinianum & ejus conjugem Sophiam accuſatur à Romanis, quòd ſervitio Italiam premeret: & ſtatim Longinus præfectus mittitur, qui Narſetis locum obtineret; cui inter cætera Sophia, quia Eunuchus erat, hoc fertur mandaſſe, quòd cum puellis in gynæceo lanarum faceret penſa dividere. Ad hæc ille reſpondit, talem ſe ei telam orditurum, qualem ipſa, dum viveret, deponere non poſſet: ſtatimque genti Langobardorum mandat, ut venirent & poſſiderent Italiam. Joannes papa Romanam eccleſiam regit. Childebertus & Clotharius reges cum exercitu Hiſpaniam intrant. Cæſar Auguſtanam civitatem obſidet. Cives induti ciliciis, tunicam ſancti Vincentii ſuper murum circunferunt, Deumque contrito corde exorant. Reges divina inſpiratione flexi obſidionem ſolvunt. Epiſcopus ejuſdem civitatis Childeberto regi pro munere ſtolam beati Vincentii conſtituit. Albuinus cum Langobardis Italiam intravit, & Giſulfum nepotem ſuum foro Juliani præfecit. Theodebertus rex Italiam intrat, cum Langobardis certamen init, eosque vicit, in Franciam reverſus moritur. Non multo pòſt tempore Childebertus rex Pariſiis moritur, & in baſilica ſancti Vincentii ſepelitur. Regna, quæ fratres & nepotes tenuerant, in Clotharii rediguntur poteſtatem.

His temporibus Medardus epiſcopus migravit ad Dominum, quem Clotharius *(b)* rex cum debito honore Sueſſionis ſepelivit. Poſt hæc Clotharius rex cum debito ſuo moritur, & in baſilica ſancti Medardi ſepelitur. Quatuor filii ejus regna inter ſe diviſerunt. Heribertus regnum Childeberti accepit, & ſedem Pariſiis habuit. Guntramus regnum Clodomeri tenuit: ſedemque conſtituit Aurelianis. *(c)* Hilpericus regnum patris ſui Clotharii, cathedram Sueſſionis habuit. Sigibertus regnum Theoderici, Remis ſive Metis ſedem ſtatuit. Huni, qui & Avares, comperta morte Clotharii, ſuper Sigibertum irruunt. Quibus ille in Thu- 10
ringiam occurrens, eos juxta fluvium Albiam potenter ſuperavit. Hic Sigibertus legationem in Hiſpaniam mittens, Brunichildem, Atanahildi regis filiam, petit, eamque in conjugium accepit, de eaque filium, Childebertum nomine, ſuſcepit. Heribertus, derelicta legitima uxore, quæ vocabatur Ingoberta, duas ſorores Marconeſam & Meroſilidam ſibi in matrimonium jungit: ex quo ſcelere excommunicatus eſt à ſancto Germano, Pariſiorum epiſcopo, & juſto Dei judicio percuſſus moritur, & in baſilica ſancti Romani ſepelitur. Regnum ejus Sigebertus

(a) Alias Juſtinus minor, vel II.

(b) Videtur locus vel corruptus, vel quidpiam omiſſum eſſe, forſan legendum: *cum tædio*, quia *GREGORIUS TURONENSIS lib. IV. cap. XXI.* dicit, quod in tædio poſitus, ſpiritum exhalaverit.

(c) Sic emendavi, pro *Auribanis*. Hanc filiorum Clotharii diviſionem declarat *ALMOINVS lib. II. c. XXXVIII.*

arripuit. Hilpericus Gilsundam, sororem Brunichildis, in conjugem accepit, quam pauco interjecto tempore, suggerente Fredegunde, in lecto strangulavit. Deinde Andoveram reginam à se repulit, eò quòd, adhortante Fredegunde, filiam propriam à sacro fonte suscepisset, & eandem Fredegundem sibi in matrimonium jungit. Habuit verò ex suprà dicta Andevera tres filios, Theodebertum, Meroveum, & Clodoveum. Theodebertus jussu patris trans Ligerim regionem, quam avunculus ejus Heribertus tenuerat, occupat, & apud Pictavos, cum Gundoaldo, duce Sigiberti, dimicat, eumque superat. Sigebertus cum exercitu Parisios venit, fratremque Hilpericum bello aggreditur, in quo prælio suprà dictus Theodebertus occubuit. Hilpericus fugiens cum uxore & filiis, Torniacum ingressus est, ibique se communivit. Quem cùm Sigebertus ibi persequeretur, dolo Fredegundis reginæ, à duobus pueris ejus dolo interficitur, quem frater in basilica sancti Medardi sepelivit. Ea tempestate Brunichildis cum filio adhuc parvulo Parisiis morabatur. Gundoaldus dux, *(a)* apprehenso puero, nocte latenter aufugit, eumque in regnum paternum reportavit. Eademque Brunichildis Rothomagum in exilium mittitur, ubi veniens Meroveus, filius Hilperici, eam sibi in conjugium sociavit. Ex qua causa postea à patre attonsus, monachus efficitur, & presbyter ordinatur. Eodem tempore sanctus Germanus, Parisiorum episcopus, ad Dominum transit, & in basilica sancti Vincentii sepelitur. Childebertus *(b)* matrem Brunichildem requirit, quam Helpericus redire jubet. Narses patricius de Campania Romam venit, ibique moritur. Corpus ejus in locello plumbeo cum omnibus divitiis ejus Constantinopolim perlatum est. Benedictus papa Romanam ecclesiam gubernat. Fortunatus Poëta in Galliis insignis habetur, qui natus quidem in loco, qui Duplalis dictus fuit, (qui locus haud longè à Cenitensi castro vel Tarvisiana distat civitate) sed tamen in Ravenna nutritus & doctus, in arte Grammatica sive Rhetorica seu Metrica clarissimus existit. Qui amore sancti Martini in Gallias transiens, primò Turonis, deinde Pictavis habitavit, in qua civitate episcopus ordinatus est.

Albuinus rex cum Langobardis Tarvisium, Vincentiam, Veronamque, & reliquas Venetiæ civitates capit. Deinde Liguriam ingressus, Mediolanum cepit, & omnes Liguriæ civitates. Ticinensis civitas ultra tres annos obsidionem perferens, Langobardis se tradidit, omnesque civitates armis ceperunt, præter Romam, & Ravennam, vel aliqua castra, quæ erant in maris littore constituta. Albuinus, postquam in Italia tres annos & sex menses regnavit, insidiis suæ conjugis interemptus est. Elmigisus, qui Albuinum occiderat, cum Rosemunda regina Ravennam ad Longinum præfectum fugit, auferens secum Albisindam, filiam regis & omnem Langobardorum thesaurum, ubi ambo veneno perierunt. Longinus Albisindam, filiam Albuini, cum Longobardorum thesauris, Constantinopolim dirigit, Langobardi Gallias ingrediuntur. Horum adventum vir Dei Hospitius, qui apud Niceam erat inclusus, sancto sibi revelante Spiritu, longè antè prævidit; quibus occurrit armatus dux Guntrannus, & commisso bello, à Langobardis extinguitur. Mumulus in locum ejus subrogatur, qui ex Longobardis multos interfecit, eosque in Italiam redire compulit.

Anno Dominicæ incarnationis DX, TIBERIUS CONSTANTINUS regnavit annos VII. Hic cùm sub Justino adhuc Cæsare palatium regeret, & multas quotidie eleemosynas faceret, magnam ei Dominus copiam auri subministravit. Nam deambulans per palatium, vidit in pavimento tabulam marmoream, in qua erat Crux

(a) Antea, *Gulidaldus.* Illustrat hæc *AIMOINUS lib. III. c. XIV. Tunc Gundoaldus Dux arreptum puerum Childebertum nomine, per fenestram in sporta depositum cuidam fidelium suorum tradit, ut eum Mettis exhiberet.* Ex quo etiam pueri nomen patet.

(b) Childeberti nomen addidi, *AIMOINUM lib. III. c. XVI.* secutus, dum antea locus esset corruptus.

Crux domini sculpta, quam inde levari jubens, invenit defossum magnum thesaurum, habentem supra mille auri centenaria. Huic etiam thesaurus Narseti, à quodam sene, qui eum cum aliis terræ mandaverat, manifestatus est, qui tantus fuit, ut vix per multos dies cisterna, in qua jacuerat, à deportantibus potuisset evacuari. Huic Sophia Augusta insidias tentavit ingerere. Procedente enim 11
eo ad villam, ut juxta ritum imperialem XXX diebus ad vindemiam jucundaretur, vocato Justiniano, nepote Justini mariti, voluit eum in regno sublimare: quo comperto, Tiberius apprehensam Augustam, omnibus thesauris spoliavit, solum ei victum relinquens. Hujus exercitus Persas debellavit, tantamque prædam cum XX pariter elephantibus detulit, ut humanæ crederetur posse sufficere cupiditati. Ad hunc Hilpericus, rex Francorum, suos legatos dirigens, multa ab eo ornamenta, aureos etiam singularum librarum suscepit, habentes ab una parte effigiem imperatoris, & scriptum in circulo, *Tiberius Constantinus perpetuus Augustus*, ab alia parte habentes quadrigam & ascensorem, in circuitu scriptum, *Gloria Romanorum*. Hujus diaconus Gregorius dicitur: cùm esset apocrisarius in urbe Constantinopolitana, morales libros composuit, Eutychiumque, ejusdem urbis episcopum, de resurrectione errantem, in conspectu Augusti superavit. Pelagius papa Romanam regit ecclesiam, qui absque jussione principis, ordinatus est, eò quòd Langobardi Romam obsiderent, nec posset quisquam progredi. Hilpericus rex descriptiones novas per consilium Fredegundis in omni regno suo facit, ut unusquisque possessor de propria terra, de uno Arpenne (*a*) unam amphoram vini ad partem regis daret, & de jugero modium unum. Unde populus valde oppressus vociferabatur ad Dominum. Misit autem Dominus plagam in domum regis, & ipse ægrotare cœpit, & duo filii ejus mortui sunt. Rex perterritus descriptiones combussit, & tributum indulsit. Post hoc cognovit uxorem suam, quæ peperit filium, quem appellavit Clotharium. Hic fuit postea rex magnus.

Anno Dominicæ incarnationis DXVII. Mauritius regnavit annos XX. Hunc Tiberius, sentiens sibi diem mortis imminere, unà cum consilio Sophiæ Augustæ, ad imperium elegit, ornataque sua filia regalibus ornamentis, eam tradidit, & cum ea omne imperium. Langobardi cum per annos X sub potestate ducum fuissent, regem super se statuunt Otharium, filium Clephonis, quem etiam ob dignitatem Flavium appellaverunt. Quo pronomine Longobardorum reges usi sunt. (*b*) Duces qui tunc erant, ob restaurationem regni, omnium substantiarum suarum medietatem regalibus usibus tribuunt, ut esse posset, unde rex ipse, sive qui ei aderant, per diversa officia alerentur. Mauritius imperator Childeberto, regi Francorum, quinquaginta millia solidorum per suos legatos direxit, petens, ut Langobardos de Italia exterminaret. Qui cum Francis Italiam intrat, Langobardi munera tribuunt, & pacem cum eo faciunt, Imperator solidos requirit, sed ille suarum virium potentia fretus, pro hac re nec responsum reddidit. Idem Childebertus bellum adversus Hispanos gerens, eorum acies superavit. Causa hujus certaminis ista fuit. Childebertus Ingundem sororem suam Herminigildo, Levigildi Hispanorum regis filio, in conjugium tradiderat: qui Herminigildus prædicatione Leandri, episcopi Hispalensis, atque adhortatione suæ conjugis, ad Catholicam fidem conversus fuerat, quem pater impius in ipso sacrato Paschali die securi percussit. Ingundis post mariti mortem, cùm in Gallias repedare vellet, à Piratis tenetur, atque in Siciliam deducitur, ubi & moritur. Filius ejus imperatori est transmissus. Eo tempore fuit aquæ diluvium in finibus Venetiarum & Liguriæ, seu in cæteris regionibus Italiæ, quale post Noe tempus creditur non fuisse.

(*a*) Idem ac jugerum vitis. Vid. *CAR.* du *FRESNE Gloss. voce Arapennis.*

(*b*) Teste *PAULO, WARNEFRIDI* F. *de G. Longob. lib. III. c. XVI.*

fuisse. Sed secuta est statim pestis inguinaria, *(a)* quæ tanta strage populum devastavit, ut de inæstimabili multitudine pauci remanerent. In hac tribulatione Gregorius à cunctis generaliter papa electus est, & in pontificali cathedra sublimatus. Per idem tempus idem Gregorius papa Augustinum, & Mellitum, & Joannem cum aliis plurimis monachis, timentibus Deum, in Britanniam misit, eorumque prædicatione ad Christum Anglos convertit. Racharedus, rex Gothorum, frater Herminigildis martyris, per prædicationem Leandri episcopi, ad fidem catholicam convertitur.

Gens Anglorum ad Christum convertitur, Edilbertus rex eorum baptizatur.

Gregorius papa libros regulæ pastoralis, quos in episcopatus sui exordio scripserat, libros etiam, quos in expositione beati Job jamdudum Constantinopoli fecerat, suprà dicto Leandro episcopo mittit, cui etiam pallium ex benedictione sancti Petri dirigit.

Mauritius imperator legationem ad Childebertum regem dirigit, mandans ei, ut, quod priùs non fecerat, nunc adimpleret, ut Langobardos ab Italia removeret:
12 qui exercitum in Italiam direxit, & commissa pugna cum Langobardis, Francorum acies graviter attritæ sunt. Abrincatis Paternus episcopus civis Pictaviensis nitescit.

Flavius rex Otharius, *(b)* Theodelindam, Garibaldi Bajoariorum ducis filiam, in conjugium accepit. Childebertus, iterato in Italiam exercitu Francorum, cum XX ducibus ad bellandum Langobardorum aciem direxit: qui per tres menses Italiam pervagantes, plurima castra deposuerunt, & innumerabilem multitudinem captivorum inde abduxerunt, regem autem Otharium habere non potuerunt. Qui intra Ticinensem urbem se continuerat exercitus, quia tempus æstivum erat, propter inconsueti aëris incommoditatem, dysenteriæ morbo graviter fatigabatur, & ob id in patriam redire compellitur. Tassilo super Bavariam à Childeberto dux constituitur. Otharius rex ad Guntrannum regem Childeberti legatos misit, ut per ejus nutum pax inter Childebertum & Otharium firmaretur. Erat autem iste rex pacificus, omni bonitate ornatus. Is cùm quodam die venatum in silvam isset, &, ut solet fieri, hac illacque discurrentibus sociis, ipse cum uno fideli suo remansit solus, & gravi somno depressus, capite in gremio ejus inclinato obdormivit: de cujus ore parvum animal egressum, tenuem rivulum, qui propè discurrebat, transire moliebatur. Tunc is, in cujus gremio quiescebat, spatham suam eduxit, eique ex ea pontem fecit, per quem ad aliam transivit partem, & in quoddam montis foramen ingreditur, & post paululum revertitur, & per eandem spatham rivulum transiens, in os Guntranni ingreditur, statimque à somno excitatus, omne retulit, sicut vidit. Is, in cujus gremio dormierat, cùm rem per ordinem retulisset, effossus est locus, & inæstimabiles sunt reperti thesauri, de quo auro miræ magnitudinis ciborium fabricavit, & supra corpus sancti

(a) De hac sæpius apud *GREGORIUM TURONENSEM: Hist. Franc. lib. IV. c. V.* dicitur *lues inguinaria*, idemque occurrit, *de Gloria Mart. lib. I. c. LI. de Gloria Confessorum c. LXXIX. Vitis Patrum c. VI. §. VI. c. XVII. §. IV. Inguinarius morbus* dicitur *lib. VI. c. IV. lib. VII. c. I. II. THEODOR. RUINARTUS ad lib. IV. c. V.* explicat: *sic dicebatur, quod nascente in inguine, vel in axilla, ulcere, in modum serpentis interficeret. PAULO WARNEFRIDI* F. *de G. Longob. lib. IV. c. IV.* dicitur *pestis inguinaria. MARIANO SCOTO ad a. 591. pestilentia inguinaria, SIGEBERTO GEMBLACENS. ad a. 591. clades inguinaria.* Distinctius eandem infra describit *SIFFRIDUS PRESBYTER ad a. 581. 583. HERMANNUS CONTRACTUS ad a. 600.* hanc vocat *cladem glandulariam.*

(b) Potius *Autharius. PAULUS WARNEFRIDI lib. 3. c. XVI. XVII.* Hæc enim, & quæ de Longobardis sequuntur, Regino ex dicto Paulo deprompsit, ex quo etiam varia emendavi.

sancti Marcelli martyris, in civitate Cabillonis poni fecit. (a) Nec est usquam ullum opus ex auro factum, quod huic valeat comparari. Nec post multum tempus idem rex, cùm thesauros suos ecclesiis ac pauperibus erogasset, moritur, & in eadem basilica sepelitur. Regnum ejus Childebertus, & filii ejus obtinuerunt. Per idem tempus venit sanctus presbyter Goar ex Aquitania, & in territorio Trevirensi, in pago Trigorio, (b) super ripam Rheni, & rivulum, qui Wochara dicitur, Oratorium in honorem sanctæ Dei genitricis construens, orationibus, eleemosynis & prædicatione inibi insistens, plenus virtutibus in eodem loco quievit. Circa hæc etiam tempora Hilpericus rex insidiis suæ conjugis Fredegundis, (c) cùm de venatione rediret, interficitur, & Parisiis in basilica sancti Vincentii sepelitur. Clotharius adhuc puer à matre & Landerico, qui tunc Major domus erat, in regnum sublimatur. Audiens Childebertus avunculum mortuum, regnum illius occupare nititur, & cum immenso Francorum & Burgundiorum, juxta Suessionem civitatem, venit exercitu, ubi eis Fredegundis cum Landerico duce occurrit, & pugna commissâ, exercitus Childeberti graviter cæsus fugit. Post idem tempus Childebertus moritur. Habebat autem duos filios, unum ex concubina, nomine Theodebertum, qui major natu erat, alterum ex regina, nomine Theodoricum. Hujus regis Major domus fuit Arnulfus. Theodebertus regnum patris obtinuit, Theodericus regnum Guntranni. Idem Burgundiam cum avia sua Brunichilde. Per idem tempus bellum inter Clotharium & Theodericum oritur super fluvium Arrari, tantaque cædes de utroque populo facta est, ut ipse alveus de cadaveribus repletus magis cruorem, quàm aquam fundere videretur. In prædicto, ut ajunt, certamine, visus est angelus Domini, gladium evaginatum tenens super populum. His temporibus sanctus pater Columbanus, ex Hybernia, cum beato Gallo, & aliis probatissimis discipulis venit in Burgundiam, ibique permittente rege Theodorico, monasterium, quod Luxovium (d) dicitur, ædificavit. Exinde à Brunichilde fugatus, Alemaniam ingressus est, ibi sanctum

(a) Hic locus antea mire corruptus: *de quo auro mira magnitudinis cœnobium fabricavit, & supra corpus sancti Marcelli martyris in civitate Cyballanis poni fecit*, quem ex *PAULO, WARNEFRIDI, lib. III. c. XXXV.* ex quo desumptus est, emendavi. Hic enim: *de quo auro ipse rex postmodum ciborium solidum mira magnitudinis & magni ponderis fecit; multisque illud pretiosissimis gemmis decoratum, ad sepulchrum Domini Hierosolymam transmittere voluit. Sed cum minime potuisset, idem supra corpus beati Marcelli martyris, quod in civitate Cavallonno sepultum est, ubi sedes regni illius erat, poni fecit, & est ibi usque in præsentem diem. Nec est usquam ullum opus ex auro effectum, quod ei valeat comparari.*

(b) Vocatur Pagus iste *Trichoria, Trichere, Trigorius, das Trachgau.* De quo *WANDELBERTUS*, in vita S. Goaris: *Veniens ergo in provinciam, quæ ripis Rheni fluminis contigua, Trichoria nuncupatur, atque ad diœcesin pertinet Trevirorum, infra terminos Wasalienses; ibi in quodam loco super rivulum, qui nunc Wocharn dicitur, &c. CHRIST. BROWERUS Ann. Trevir. lib. V. n. CXXIX.* locum ita definit: *Asperam & saxosam Trichoriam ad Wocharam rivum, qui locus inter Bodobrigam & Ficæliam ad Rheni ripas interjacet.* Ejusdem pagi *Drachere* fit etiam mentio, in diplomate Henrici Sancti Imp. a. 1623. Monasterio S. Maximini concesso. Compara *JO. JUSTUM WINCKELMANN Beschr. Hessen II. th. c. III. p. 116.* Vide infra *ad a. 895.*

(c) Emendavi pro *Tradegundis. Fredegundem autem, cædis Chilperici auctorem facit AIMOINUS lib. III. c. LVII.* verita, ne in ipsius impuros amores cum Landerico animadverteret. Childebertus etiam suum patrem & patruum interfecisse incusat apud *GREGORIUM lib. VII. c. VII.* Ipsa culpam in Eberulphum rejicit, *lib. VII. c. XXI.* Sunnigisilus vero, de morte Regis confessus est, apud Eundem *lib. X. c. XIX.*

(d) Sic emendavi, pro *Luxomnium.* Tale enim Monasterii nomen, prout patet ex Scriptoribus Vitæ Columbani, utpote *RATPERTO de Orig. Monast. S. Galli c. I. WALAFRIDO STRABO de vita S. Galli lib. I. c. I.* potissimum, *MARIANO SCOTO ad a. 590.* & *SIGEBERTO GEMBLACENS. ad a. 602.*

ctum Gallum discipulum suum reliquit. Ipse verò in Italiam transiens, monasterium, quod Bovium dicitur, ædificavit; ubi & multorum pater extitit monachorum. Per idem tempus rex Otharius moritur, & Agilulfus, dux Taurinatium, accepta Theodelinda regina in conjugium, super Langobardos in regem elevatur, quibus Gregorius papa de pace inter Langobardos & Romanos conservanda multa scribit. Prædictæ etiam reginæ quatuor libros, quos de vita sanctorum composuit, transmisit, quem codicem dialogum, id est, duorum locutionem, quia eum, colloquens cum suo Diacono Petro, ediderat, appellavit. Per hanc re-
13 ginam multum utilitatis ecclesia consecuta est. Agilulfus cum Theoderico, rege Francorum, perpetuam pacem facit. Cœnobium sancti Benedicti abbatis à Langobardis noctu invaditur; monachi Romam petierunt, secum codicem sanctæ regulæ, nec non pondus panis, & mensuram vini deferentes. Mauricius imperator cum filiis suis, Theodosio, Tiberio & Constantino, à Phoca, qui fuit strator Prisci patricii, occiditur.

Anno Dominicæ incarnationis DXXXVIII, PHOCAS regnavit annos VIII. Hujus secundo anno Gregorius papa migravit ad Dominum, cui in pontificatu Sabinianus successit, quo defuncto, Bonifacius papa constituitur. Hic obtinuit apud Phocam principem, ut sedes Romana caput esset omnium ecclesiarum, quia ecclesia Constantinopolitana primam se omnium ecclesiam scribebat. Hic menses VIII & dies XX in cathedra residens, perrexit ad Dominum, in cujus loco iterum Bonifacius consecratur. Hic petiit Phocam, ut in veteri fano, quod Pantheon vocabatur, quod à Domitiano Cæsare fuerat constructum, ecclesiam sibi consecrare liceret, quod annuit Imperator. Post hunc Deusdedit in pontificatu sublimatur. Eleutherius patricius & cubicularius Imperatoris, in Neapoli civitate interfecit Joannem Tyrannum. Persæ adversus rempublicam gravissima bella gerunt, & Hierosolymam intrantes, vexillum Dominicæ crucis asportant. Anastasius monachus illustre martyrium pertulit. Nam à Persis multa pro Christo perpessus, ad extremum à Chosroe, rege eorum, decollatus, cum aliis LXX. In Francia inter Theodoricum & Theodebertum fratres, instigante Brunichilda avia, gravissimum oritur bellum, eò quòd Theodebertus non legitimus hæres regni diceretur, quia de pellice erat natus, & apud Tulpiacum castrum summis viribus decertatum. Theodebertus terga vertit & Coloniam fugit, inde abstractus, & à fratre attonsus, clericus efficitur, & non post multum ab eodem fratre trucidatur, & duo filii ejus interficiuntur. Regna, quæ præfati reges tenuerunt, in potestatem Clotharii transeunt. Brunichildis propter multa maleficia, quæ perpetrarat, jussu Clotharii equorum indomitorum caudis religata discerpitur. Agilulphus, rex Langobardorum, moritur, & Rodoaldus filius ejus in regnum stabilitur.

Anno Dominicæ incarnationis DXLVI, HERACLIVS regnavit annos XXVI. Qui adversus Persas bellum aggressus, occiso Chosroe, rege eorum, Persas in deditionem accepit, & lignum sanctæ crucis Hierosolymæ, unde sublatum fuerat, cum magna veneratione restituit. Bonifacius quintus, & Honorius, Severinus, & Joannes Romanam regunt ecclesiam. Heduinus, rex Anglorum, prædicante Paulino episcopo, ad Christi fidem cum sua gente convertitur. Honorius papa Scotos, in observatione Paschæ errantes, per epistolam redarguit: similiter & Joannes, successor Severini facit. Per idem tempus fuit Major domus in palatio Clotharii regis, Arnulfus vir, ut postmodum claruit, Deo amabilis, qui post gloriam seculi, Christi se servitio subdens, mirabilis in episcopatu extitit. Huic Dagobertus, filius Clotharii, in annis puerilibus positus, traditus est à genitore, ut eum secundum suam sapientiam enutriret, eique tramitem Christianæ religionis ostenderet. Hinc, postquam ad virilem ætatem pervenit, Sandragesillum, ducem Aquitaniæ, & carum consiliarium patris, eò quòd se quadam contumacia despi-

despiceret, verberibus affecit, & barbæ rasione *(a)* deturbavit. Quod cùm pater cognovisset, eum ad supplicia requirit. Ille furorem patris timens, in basilicam sanctorum Dionysii & sociorum ejus confugit, eorumque tutelam supplex exposcit: quorum suffragantibus meritis, à nullo potuit idem extrahi, quousque commissum facinus pater indulgeret. Unde & illum potissimùm dilexit locum, ubi postmodum ingentia dona contulit, & numerosa prædia dedit. Post hæc Dagobertus cum Pipino duce in Austria regnaturus, à patre dirigitur, & sancti Arnulfi, Metensis episcopi, consiliis commendatur. Rodoaldo Langobardorum rege mortuo, Rotharius eidem regno præficitur.

Anno Dominicæ incarnationis DLXXII, HERACLEONAS, filius Heraclii, cum
matre sua Martina regnavit annos II. Cyrus Alexandriæ, Sergius & Pyrrhus re-
giæ urbis episcopi, unam operationem in Christo divinitatis & humanitatis, &
unam voluntatem dogmatizant, & ob hoc à Theodoro papa & aliis episcopis
condemnati sunt. Dagobertus, filius Clotharii, cum Saxonibus dimicans, gravi-
ter ab eis vulneratus, patremque per legatum vocat in auxilium, qui festinans
cum exercitu venit, & interfecto eorum duce Bertaldo, ita Saxones armis perdo-
muit, ut omnis virilis sexus ejusdem terræ incolas, qui gladii, quem tunc fortè 14
gerebat, longitudinem excessissent, perimeret. Circa hæc tempora Sisenandus,
& post eum Chilitilla, in Hispania regnaverunt. Horum temporibus synodus bis
facta est in urbe Toletana, ubi plurima de fide catholica & religione Christiana
promulgata sunt & scripto roborata. Sub his etiam regibus Isidorus, Hispalensis
ecclesiæ episcopus, floruit, nulli modernorum doctorum postponendus, qui
multa de fidei regulis, ecclesiasticisque disciplinis disputavit. Post idem tempus
conjunx regis, nomine Cæsarea, pro Christi amore, privato habitu venit Con-
stantinopolim, & post aliquot dies baptizata, ab Augusto de sacro fonte levata
est, quam vir ejus requirens, cum XL militaribus viris pacificè Constantinopo-
lim venit. à quo satis dignè susceptus, cum omnibus, quos secum adduxerat,
baptizatus est, & ab Augusto de fonte levatus, multisque muneribus honoratus,
accepta conjuge ad patriam repedavit.

Anno Dominicæ incarnationis DLXXV, CONSTANTIVS, filius Heraclii, cum fratre Heraclione, regnavit mensibus VI. Pyrrhi successor Paulus, non tantùm vesana doctrina, sicut prædecessores ejus, sed & aperta persecutione catholicos cruciavit: ob hoc & ipse, sicut prædecessores ejus, à sede Apostolica damnatus est.

Anno Dominicæ incarnationis DLXXVI, CONSTANTINVS, filius Constantii, filii Heraclii, regnavit annos XXVIII. Hic à suprà dicto Paulo deceptus, hæreticus efficitur, exposuitque typum adversus catholicam fidem, nec unam nec duas voluntates, aut operationes in Christo definitas esse confitendas, quasi nihil velle, nec operari, vel credendus potens sit Deus. Unde à Martino papa & CL episcopis sub anathemate damnati sunt suprà nominati episcopi. Hac de re idem Martinus

(a) Eadem habent *GESTA DAGOBERTI* Regis, per Monachum S. Dionysii scripta, *c. VI.* Inter turpitudinis notas non minimas reputabatur olim, barbam amputare. Hauserant illud Franci ab Orientalibus, de quibus *GUIL. TYRIUS* lib. XI. c. II. *mos est*, inquit, *orientalibus tam Græcis, quam aliis, nationibus, barbam tota cura & omni sollicitudine nutrire, pro summoque probro, majori, quæ unquam irrogari possit, ignominia reputare, si vel unus pilus quocunque sibi casu de barba cum injuria detrahatur.* Ratio est facilis: servitutis enim nota erat, barbam tondere, uti capite II. de barba, *JACOBUS THOMASIUS*, per exempla demonstrat. Vocabatur hoc, *Jus Capillitii Regii*, de quo *AIMOINUS lib. I. c. IV. lib. III. c. LXI.* Compara *GOLDASTUM*, notis ad Eginhardum *p. 170. FRANC. HOTTOMANNUM Franco-Gallia cap. II. RUINARTUM ad Gregorii Turonensis Hist. Franc. lib. III. cap. VIII.*

tinus papa in exilium mittitur apud Cherſonam (*a*) ibique moritur, ubi etiam miraculorum gloria fulget. Eugenius papa conſtituitur: quo vita decedente, Vitellianus in ejus loco ſubrogatur. Rothario Longobardorum rege mortuo, Grimaldus vir ſtrenuus regnum obtinuit. Per id tempus Clotharius rex Francorum moritur, & ſub Urbano Pariſiis, in baſilica ſancti Vincentii ſepelitur. Dagobertus monarchiam totius imperii obtinuit, excepto quòd fratri ſuo Heriberto contra Ligerim, & limitem, quo tenditur partibus Vaſconiæ, pagum ſcilicet Toloſanum, Caturcinum, Aganenſem, Petrogoricum, & Sanctonicum, vel quod ab his verſus Pyrenæos montes excluditur, conceſſit. Grimaldus rex Bertarit virum potentem perſequitur, quem idem rex in ſua fide ſuſpiciens, adulatorum & detrahentium linguis ſtimulatus, dolo occidere meditatur, ſed induſtria Hunoldi, fideliſſimi ſatellitis, per murum Ticinenſem depoſitus fune, in Franciam ad Dagobertum fugit, mortisque periculum evaſit. Per id tempus Theodorus archiepiſcopus, & Adrianus abbas doctiſſimus à Vitelliano papa miſſi ſunt in Britanniam, plurimasque eccleſias Anglorum doctrinæ apoſtolicæ fruge fœcundarunt, è quibus Theodorus archiepiſcopus peccantium indicia, à quantis ſcilicet annis pro unoquoque peccato quis pœnitere debeat, (*b*) mirabili & diſcreta conſideratione deſcribit. His diebus Conſtantinus Auguſtus, Italiam à Langobardorum manu eripere cupiens, Conſtantinopoli egreſſus, venit Athenas. Inde mare transgreſſus, Tarentum applicuit. Inde Beneventum intravit, omnesque penè civitates Longobardorum, per quas venerat, cepit. Luceriam usque ad ſolum proſtravit. Deinde Beneventum cum omni exercitu circundedit, ubi Romualdus, filius Grymaldi, ſe incluſerat. Imperator, accepta obſide prædicti Romualdi ſorore, ſoluta obſidione, Neapolim proficiſcitur. Inde Romam perrexit, cui ſexto ab urbe miliario, Vitellianus papa cum ſacerdotibus & populo Romano occurrit, qui obtulit beato Petro pallium auro textile, & manens apud Romam diebus XII, omnia, quæ fuerant antiquitus inſtituta ex ære, in ornamentum civitatis depoſuit, in tantum, ut etiam baſilicam beatæ Mariæ, quæ aliquando Pantheon vocabatur, diſcooperiret, tegulasque æreas inde auferret. Poſt hæc, Neapolim reverſus, itinere terreno (*c*) perrexit civitatem Rhegium, ingreſſusque Siciliam, habitavit Syracuſas. Manſit autem in Sicilia VI annos, ubi poſt plurimas & inauditas deprædationes in balneo à ſuis extinctus eſt. Poſt hujus mortem Mezentius in Sicilia regnum arripuit, ſed absque orientalis exercitus voluntate, contra quem Italiæ milites, alii per Hiſtriam, alii per Campaniam, alii verò à partibus Africæ & Sardiniæ, venientes in Syracuſas, eum vita privarunt. Conſtantinopolim caput falſi imperatoris deportatum eſt. Hæc audiens gens Sarracenorum, (quæ jam Ægyptum & Alexandriam pervaſerat) ſubitò cum
15 multis navibus venientes, Siciliam invadunt, Syracuſas ingrediuntur, multamque ſtragem faciunt populorum, auferentes quoque prædam nimiam, & omnem illum

(*a*) Schardii & Argentoratenſis editio, & *HERM. CONTRACTUS a. 654.* habent *Cerſonam.* Martinus enim Papa in Cherſoneſum Ponti fuit delatus, *PLATINA, Vitis Pontif. p. 64. BARONII Martyrol. ad d. 12. Novembris.*

(*b*) Intelligit Theodori Pœnitentiale, de quo *SIGEBERTUS GEMBLAC. de Scriptor. Eccleſ. cap. LXIII. Theodorus, Scotorum Archiepiſcopus, a Vitaliano Papa ad Scotiam directus, ſcripſit pœnitentialem librum, diſtinguens modum & tempus pœnitendi, ſecundum modum peccandi.* De eodem *TRITHEMIUS, de Script. Eccleſ. c. CCXXXV. ANONYMUS MELLICENSIS c. XXVII.* Hoc Pœnitentiale cum notis uberrimis, edidit *JACOBUS PETITUS, Pariſiis 1679. 4.* Integrius tamen exhiberi poſſe, ex Mſto Codice Vaticano, cujus mentionem fecit *BARONIUS*, & ex duobus Britannicis, a *SPELMANNO* memoratis, notat *BAILLETUS, Jugem.* des *Sçavans Tom. II. p. II. p. 568.*

(*c*) Schardii & Argentoratenſis editio in margine habent: al. *in littore Tyrrheno.* Verùm, rectius itinere terreno, prout etiam habet *PAULUS, WARNEFRIDI lib. V. c. XI.*

lum, quem Constantinus à Roma sumpserat, ornatum, in ære & diversis speciebus, ad Alexandriam reversi sunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCV, CONSTANTINVS, filius Constantini superioris Augusti, regnavit annos XVII. Donus papa apostolicam sedem tenet. Quo defuncto, Agatho papa ordinatur. Constantinus Augustus CL episcopos congregari fecit in urbe regia, inter quos etiam fuerunt legati sanctæ Romanæ ecclesiæ, missi ab Agathone papa, Joannes diaconus, Joannes Portuensis episcopus, qui omnes eandem hæresin damnarunt, quæ unam operationem & voluntatem in Domino Jesu Christo asseverabat. Ea hora tantæ aranearum telæ in medio populi ceciderunt, ut omnes mirarentur: & per hoc significatum est, quòd sordes hæreticæ pravitatis depulsæ essent. Et Gregorius quidem, patriarcha Constantinopolitanus, correctus est, cæteri verò in sua defensione perseverantes, anathematis sunt ultione percussi. Recta autem fides & vera hæc est, ut in Domino nostro Jesu Christo, sicut duæ sunt naturæ, hoc est Dei & hominis, sic etiam duæ credantur esse voluntates. His temporibus solis eclipsis facta est V nonas Maji, moxque subsecuta est gravissima pestis, tribus mensibus, Julio, Augusto, & Septembri. Tunc visibiliter multis apparuit, quia bonus & malus angelus noctu per civitatem pergerent, & ex jussu boni angeli, malus angelus, qui videbatur venabulum manu ferre, quoties de venabulo ostium cujuscunque domus percussisset, tot de eadem domo sequenti die homines interirent. Per idem tempus Dagobertus rex Arnulfum, avunculum Heriberti fratris sui, propter infidelitatem suam interfici jussit, qui ab Amalgario & Arneberto ducibus, & Willibaldo patricio interfectus est. Post discessum igitur beati Arnulfi, adhuc consilio Pipini, qui Major domus dicitur, & Cuniberti pontificis, Urbis Coloniæ, *(a)* Dagobertus utens, ab ipsis fortiter admonitus, prosperitatis & justitiæ amore complexus, universarum sibi gentium subditarum favoribus extollebatur. Habuit filium ex quadam puella, nomine Regnidruda, *(b)* quem frater ejus Heribertus Aurelianus veniens, de sacro fonte suscepit. Namque dum eundem puerum Amandus episcopus catechumenum faceret, finita oratione, cùm nemo respondisset Amen, aperuit Dominus os pueri, qui non ampliùs quàm quadraginta dies habebat, & cunctis audientibus, respondit Amen. Vocatus est idem puer Sigibertus. Arnulfus episcopus, & Romaricus abbas clari habentur. Eo anno legati regis Dagoberti, Servatus & Paternus à Constantinopoli regressi sunt, petiitque imperator Dagobertum, ut omnes Judæos regni sui, secundum fidem catholicam baptizare præciperet, aut de regno expelleret: siquidem in siderum signis cognoverat, quod à circumcisis gentibus divino nutu ejus imperium esset vastandum. Et rex quidem summo hæc peregit studio, sed imperatori non de Judæis, sed de Sarracenis fuerat demonstratum. Post hæc Heribertus moritur, relinquens filium parvulum, nomine Hilpericum, qui etiam paulo pòst moritur. Regnum ad Dagobertum transiit. Grymaldus, rex Langebardorum, cum Dagoberto pacis firmissimæ fœdus iniit. Quod cùm profugus Bertarius cognovisset, metuens Grymaldum, egressus à Gallia, ad Britanniam insulam properare disposuit. Interea Grymaldus moritur. Cumque jam Bertarius navim ingressus, aliquantum per pelagus navigasset, vox à littore audita est: Revertatur Bertarius in patriam suam, quia tertius dies est hodie, quòd Grymaldus rex mortuus est. Qui statim reversus, regnum Langobardorum obtinuit, atque Cunibertum, filium suum, consortem regni fecit. Agathone papa decedente, Leo junior locum ejus obtinuit. Post hunc Benedictus ordinatur. Dagobertus rex cum Sclavis congre-

(a) Sic emendavi, pro *Ulscolone*, quod in singulis reperitur editionibus. Secutus fui *AIMOINUM*, qui *lib. IV. c. XIX.* de Dagoberto, sic scribit: *At vero post discessum præfati Antistitis, consiliis jam dicti Pipini, & Chuniberti urbis Coloniæ præsulis obaudiens.*

(b) *AIMOINO lib. III. c. XX.* dicitur, *Ragnetrudis.*

greditur, eosque superavit, quibus præerat tunc dux, nomine Samo. Vascones etiam rebellantes ferro compescuit. Huni & Bulgares inter se prælia conferunt, Huni Bulgares superant, qui devicti, & de Pannonia expulsi, novem millia cum uxoribus & liberis regem Dagobertum expetunt, terram ad manendum requirunt. Quos rex ad hiemandum (a) in Bajoariam recipere præcepit, dispersosque per domos, omnes una nocte cum mulieribus & liberis interficere fecit. Circa hæc tempora, defuncto Sisebodo, rege Hispaniæ, Sisenandus quidam ex proceribus, Dagobertum regem expetiit, ut ei auxilium ferret, quatenus regnum Hispaniæ obtinere posset. In hujus beneficii recompensatione missorium aureum (b) regi promittit, pensans auri pondera L. Rex exercitum misit cum Abun-
16 dantio & Venerando ducibus, regnumque viribus Francorum Sisenandus obtinuit. Missorium Gothis contradicentibus non transmisit, sed ducenta millia solidorum pro missorio, regi Dagoberto persolvit: quod argentum rex sancto Dionysio dedit. Edildrudis regina & virgo apud Anglos clara habetur. Gens Sarracenorum, ex Ægypto in Africam cum nimia multitudine pergens, obsessam Carthaginem cepit, & crudeliter depopulatam ad solum usque prostravit.

Anno Dominicæ incarnationis DCXII, Justinianus minor, filius Constantini, regnavit annos X. Joannes, Conon & Sergius Romanam regunt ecclesiam. Chilianus episcopus Wirtzburgensis. Arnual (c) ejus discipulus clarescit. Justinianus Africam à Sarracenis abstulit, & cum eisdem pacem terra marique fecit. Hic Sergium pontificem, quia in errorem illius synodi, quam Constantinopoli fecerat, favere & subscribere noluit, misso Zacharia protospatario suo, Constantinopolim deportari jussit, sed militibus repugnantibus, jussa principis perficere non potuit. Adalgisus (d) Tyrannus, dux Tridentinæ civitatis, adnitentibus Aldone & Grausone Brixinanis civibus, & aliis multis ex Langobardis, contra Cunibertum regem debellat, eumque de regno expulit, sed resumptis viribus, Cunibertus præfatum Tyrannum in prælio interfecit. Dagobertus rex, Metas veniens, in consilio pontificum & procerum, filium suum Sigibertum in regno Austriæ sublimat, eumque Cuniberto, episcopo Coloniensis ecclesiæ, & Pipino duci commendat. Sequenti anno ei filius natus est, cui regnum Neustriacum atque Burgundiæ dandum, post suum discessum, nominavit. Post hæc idem Dagobertus moritur, & in basilica sancti Dionysii sepelitur. Fuit autem providus in consilio, cautus in judicio, strenuus in militari disciplina, largus in eleemosynis, studiosus

(a) Emendavi, pro *ad Heimandum & Bajoariam*, ex *AIMOINO lib. IV. cap. XXIV. Ille hyematum eos in Baioariam dirigit.*

(b) *AIMOINUS lib. IV. c. XXV. spoponderat enim Sisenandus, se ei Missorium aureum ex thesauris Gothorum daturum, quem olim Torsimodus (qui apud Gothos regnaverat) ab Aëtio, Romanorum patricio, dono acceperat.* Idem dicit *FREDEGARIUS Chron. c. LXXIII.* Idem *in Fragmentis de Historia Francorum, c. III.* explicat per *orbiculum aureum*, scribens: *per pacis jura orbiculum aureum gemmis ornatum, pensante libras quingentas ab Agecio compositionis caussa transmittitur Thursemodo. GREGORIUS TURONENSIS lib. VI. c. II.* mentionem facit *Missorii magni, ex auro gemmisque, in quinquaginta librarum pondere.* Et lib. VII. c. IV. *RUINARTUS* ad priorem locum: *Missorium vocabant pelvim seu discum, aliqui eo nomine concham designatam volunt, nonnulli abacum cum omni supellectile.* Mihi quidem videtur, peluim auream fuisse, dum Fredegarius per orbiculum explicet. Licet in Ejusdem loco posteriori, pro libras quingentas, legendum esse putem, libras quinquaginta. Compara du *FRESNE*, *voce Missorium.*

(c) De eodem, infra *SIGEBERTUS GEMBLACENSIS ad 694.* Compara *NIC. SERARIUM Hist. S. Kilian. c. XI.* Licet alii duos Kiliano saltim tribuant socios, Colonatum, Tormannumque.

(d) *PAULO, WARNEFRIDI*, qui *lib. V. cap. XXXIX. XL.* eadem narrat, dicitur: *Alachis.*

diosus in componenda pace ecclesiarum, præcipuè devotus in ditandis Sanctorum cœnobiis, qui quamvis omnia loca sancta excoluisset, præ cæteris monasteria Sanctorum, Dionysii, Martini, atque Mauricii, excoluit, & omnia ecclesiastica dignitate nobilitavit. Regnum ejus, sicut ipse vivens diviserat, filii ejus tenuerunt. Ega Major domus cum Nantilda regina, regnum Clodevei administrat. Circa hæc tempora, cùm in castro Casino vasta solitudo existeret, venientes de Celimanicorum vel Aurelianensium regione Franci, venerabilis patris Benedicti, ejusque germanæ, Scholasticæ corpora auferunt, in suam patriam asportant. Corpus sancti Benedicti in territorio Aurelianensi, in monasterio, quod vocatur Floriacus, sepultum est. Porrò, sanctæ Scholasticæ, in partibus Cenomanensium, *(a)* religiosorum devotione, conditum. Rege Cuniberto mortuo, de regno Langobardorum inter principes magna fit controversia, plurimi interficiuntur, nonnulli excæcantur. Mulieres etiam, quæ se reginas fore jactaverant, naso & auribus abscissis, deturpantur. Ad extremum Heribertus, dux Taurinensium, regnum obtinuit.

Anno Dominicæ incarnationis DCXXII, LEO Augustalem dignitatem arripiens, Justinianum regno privavit, eumque exulem in Ponto servavit, regnumque Romanorum tribus annis rexit. Sergius papa in sacrario beati Petri Apostoli magnam portionem ligni Dominicæ crucis reperit, quæ ex tempore illo ab omni populo in basilica Constantiniana, die exaltationis ejus osculatur ac adoratur. In Britannia, Cuthibertus, *(b)* Lindisfranensis ecclesiæ episcopus, clarus habetur: in Gallis Audoenus Rotomagensis, Eligius *(c)* Novigensis, Sulpitius Bituricensis episcopi, clari habentur. His etiam temporibus venerabilis vir, Willibrordus, cognomento Clemens, de Britannia gentis Anglorum, ob gratiam Evangelii, in Gallias transiens, à Sergio papa episcopus Frisonum consecratur, atque in eandem gentem ad prædicandum dirigitur. Tiberius regnavit annos septem. Hic contra Leonem insurgens, regnum ejus invasit, eumque toto, quo ipse regnavit, tempore in eadem civitate in custodia tenuit. Gisulfus dux Beneventum & Campaniam igne, gladio & captivitate vastavit. Joannes Romanam regit ecclesiam.

Hic universos captivos, quos Gisulfus ceperat, redimit, atque Langobardos domum redire fecit, cui successit alius Joannes. Clodoveus rex, corpus beati Dionysii discooperiens, minùs religiosè, licet cupidè, os brachii ejus fregit & rapuit, confestimque stupefactus in amentiam incidit, & post duos annos vitam cum regno finivit. Hoc tempore Synodus Aquileiæ facta, ob imperitiam fidei, quintum universale concilium suscipere diffinit. Clarissima hæc synodus rite & 17
solenniter celebrata fuit, temporibus Vigilii papæ, contra hæreticos, qui beatam Mariam solum hominem, non Deum & hominem genuisse affirmabant: in qua synodo catholicè institutum est, ut Maria semper virgo θεοτόκος diceretur, quia non solum hominem, sed verè Deum & hominem genuit. Ea ætate claruit Lambertus, Tungrensis ecclesiæ episcopus, qui, dum regiam domum, zelo religionis accensus, increpasset, ab iniquissimo Dodone & aliis viris de palatio missis, improvisè conclusus, intra domum ecclesiæ in Leodio vico occiditur.

Anno Dominicæ incarnationis DCXXXII, IUSTINIANUS secundò cum Tiberio filio, regnavit annos VI. Hic regnum rursus recipiens, eos, qui se expulerant, patri-

(a) vide infra *SIGEBERTIUM GEMBLACENSEM a. 651.*

(b) Sic emendavi, pro *Cunibertus*, secutus *ANONYMI MONACHI Historiam Episcoporum Dunelmensium*, in *HENR. WHARTONI Anglia Sacra* Tom. I. *pag. 694. 764.* & *BARONII Martyrologium ad d. 20. Martij. MARIANO SCOTO ad a. 697.* dicitur *Cudbertus*, *SIGEBERTO* vero *GEMBLACENSI ad a. 687. HERMANNO CONTRACTO ad a. 683. S. GUDBERTUS ad a. 651.*

(c) Sic emendavi, pro *Cligisus*, cum S. Eligius, circa illa tempora fuerit Episcopus Noviodunensis.

patricios occidit, Leonem quoque & Tiberium, qui locum ejus usurparant, cepit, & in medio circo coram omni populo jugulari præcepit. Callinicum verò, patriarcham Constantinopolitanum, erutis oculis, Romam misit, Cyrumque abbatem, qui eum in Ponto exulem aluerat, episcopum in loco Callinici constituit. Sisinnius & Constantinus Romanam regunt ecclesiam. Hunc Constantinum ad se venire jubens Justinianus, honorificè suscepit ac remisit, quem prostratus in terra pro suis peccatis intercedere rogans, cuncta ecclesiæ privilegia renovavit. Qui, cùm exercitum in Pontum mitteret, ad comprehendendum Philippicum, quem ibi relegaverat, multum eum idem papa prohibuit, sed tamen inhibere non potuit. Exercitus, qui missus contra Philippicum fuerat, ad partem ejus se contulit, & eum Imperatorem facit: qui Constantinopolin contra Justinianum veniens, cum eo, ab urbe milliario duodecimo, pugnavit, & eum occidit, regnumque adeptus est. Imperavit autem, ut præmisimus, hac secunda vice VI annos, quem Leo in expulsione ipsius naribus detruncavit. Qui, pòst iterum assumpto imperio, quoties defluentem guttam rheumatis manu detersit, penè toties aliquem ex his, qui contra eum fuerant, jugulari præcepit. Dum hæc in oriente aguntur, Ansprandus, *(a)* qui apud Boiariam IX exulaverat annos, cum Baioariis Italiam venit, pugnavitque cum Ariberto rege, qui, dum in Franciam fugere vellet, Ticinum fluvium ingressus, cum equo transnatare conatus est, sed, quia auro gravatus erat, aquis suffocatus extinctus est. Ansprandus regnum obtinuit III tantummodo menses, post cujus interitum Luitprandus, filius ejus, in regali constituitur solio. Apud Francorum quoque gentem, Pipino vita exempto, ejus filius Carolus in principatu successit, licet per multa bella & certamina de manu Raginfridi, eundem principatum sustulit. Nam cùm in custodia teneretur, divino nutu ereptus aufugit, ac primùm contra Raginfridum, cum paucis bis terque certamen inivit, ad extremum eum apud Vinciacum magno certamine superavit, cui tamen unam, ut ferunt, hoc est, Andagavensem civitatem, ad habitandum concessit, cunctam verò Francorum gentem ipse gubernandam suscepit.

Anno Dominicæ incarnationis DCXLVIII, PHILIPPICVS regnavit annum unum & menses VI. Hic, postquam imperiali dignitate confirmatus est, Cyro de pontificatu abjecto, ad gubernandum monasterium suum in Pontum redire cœpit. Hic Constantino papæ literas pravi dogmatis direxit, quas ille respuit, statuitque populus Romanus, ne hæretici imperatoris nomen, aut chartas aut figuram solidi *(b)* susciperent. Contra hunc Anastasius, qui & Artemius dictus est, insurgens, eum regno expulit, oculisque privavit.

Anno Dominicæ incarnationis DCL, ANASTASIVS regnavit annos III. Hic literas Constantino papæ per Scholasticum patricium & Exarcham Italiæ direxit, quibus se fautorem catholicæ fidei & concilii prædicatorem esse declaravit. Defuncto Gisulfo, duce Beneventano, Romaldus, filius ejus, locum ejus obtinuit. Circa hæc tempora Petronax, civis Brixianæ urbis, divino amore compunctus, castrum Cassinum petiit, & monasterium sancti Benedicti, quod jam tunc C & X annos destructum manebat, reædificatum, multorumque monachorum pater ibi extitit. *(c)* Gregorius papa constituitur. Hic Bonifacium, ex Britannia ortum, episcopum ordinavit, & per eum in Germaniam verbum salutis prædicavit, & gentem illam sedentem in tenebris evangelica luce illustravit.

Carolus princeps contra Ratbodum, regem Frisonum, multa certamina conferit, qui tyrannus divino nutu percutitur, anno præfati principis, IIII regni sui. Pugnavit idem Carolus adversum Saxones, eosque vicit.

Anastasius imperator classem in Alexandriam, contra Sarracenos direxit. Exer-

(a) Hæc iterum deprompta sunt ex *PAULO WARNEFRID. lib. VI. c. XXXV.*
(b) Iterum emendavi ex *PAULO lib. VI. c. XXXIV.* cum antea legeretur, *solitas.*
(c) Compara *PAULUM lib. VI. c. XL.*

Exercitus de medio itinere reversus, Theodosium imperatorem elegit, atque co-
actum in solio imperii confirmavit. Qui Theodosius apud Mycenas civitatem 18
Anastasium gravi prælio vicit (septem millia de exercitu ceciderunt) datoque sibi
sacramento, eum clericum fieri, & presbyterum fecit ordinari.

Anno Dominicæ incarnationis DCLIIII, THEODOSIVS regnavit annum I. Hic, postquam regnum accepit, mox in regia urbe imaginem illam, in qua sancta synodus erat depicta, & à Philippo erat ejecta, pristino in loco erexit. His diebus ita Tiberis fluvius inundavit, ut ultra alveum suum egressus, multa Romanæ fecerit exitia civitati, ita, ut in via lata ad unam & semis staturam excresceret, atque à porta sancti Petri usque ad pontem Milvium aquæ se descendentes conjungerent.

Anno Dominicæ incarnationis DCLV, LEO regnavit annos IX. His temporibus Sarracenorum gens cum immenso exercitu veniens, Constantinopolim circumdedit, ac per continuum triennium obsedit, donec civibus multa instantia ad Deum clamantibus, plurimi eorum fame, frigore, bello, pestilentiaque perirent, ac sic pertæsi *(a)* obsidionis abscederent. Eorum maxima multitudo tempestate in mari periit. Intra Constantinopolim verò tempore obsidionis CCC millia hominum pestilentia & fame interiêre. Luitprandus rex ossa sancti Augustini episcopi à Sardinia transtulit in urbem Ticinensem, & cum debito honore sepelivit. Idem rex Ravennam obsedit, classem invasit atque destruxit. Carolus princeps X anno regni sui cum Baioariis pugnavit, eosque vicit. Idem rex quintodecimo anno regni sui Alemanniam ingressus contra Lantfridum dimicavit, & sibi eandem gentem subjecit. Sextodecimo anno regni sui Vasconiam ingressus, Eudonem ducem Aquitaniæ bello perterruit. XVII anno Sarraceni ex Hispania cum uxoribus & parvulis venientes, Aquitaniam Galliæ provinciam, quasi in ea habitaturi, intrant. Carolus quidem (ut dictum est) cum Eudone, Aquitaniæ principe, tunc discordiam habebat, qui tamen in unum se conjungentes, contra eosdem Sarracenos pari consilio dimicarunt. Nam irruentes Franci super eos CCCLXXV millia ex eis interfecerunt. Eudo quoque super eorum castra irruens, pari modo multos interficiens, omnia devastavit. Mille tantùm quingenti ceciderunt ex Francis, ut in epistola ab Eudone missa Gregorio papæ, de eadem victoria, continetur. Ea tempestate Leo imperator sanctorum imagines depositas incendit, Romanoque pontifici Gregorio similiter facere, si suam vellet habere gratiam, mandavit. Sed pontifex hoc facere contempsit. Omnis quoque Ravennæ exercitus, vel Venetiarum, talibus jussis uno animo restiterunt: & nisi pontifex eos prohibuisset, alium imperatorem super se constituissent. Per id tempus Luitprandus rex castra Æmiliæ, Foronianum & Pentapolim, Auxiniumque invasit. *(b)* Sed post aliquos dies, Romano pontifice elaborante, Romanis reddita sunt. Leo Augustus ad peiora progressus est, ita, ut compelleret omnes Constantinopolim habitantes, tam vi quàm blandimentis, sanctorum imagines deponere, & quascunque invenire potuit, in media civitate concremavit. Et quia plerique ex populo tale scelus fieri prohibebant, aliqui ex eis capite truncati, alii parte corporis mutilati sunt. Cujus errori Germanus patriarcha non consentiens, à propria sede depulsus est, & ejus in loco Anastasius presbyter ordinatur. Circa hæc tempora Carolus princeps Pipinum filium suum ad Luitprandum regem direxit, ut ejus juxta morem capillum susciperet: *(c)* qui ejus cæsariem incidens, ei pater effectus est, multisque eum ditavit regiis muneribus, & genitori remisit.

 Caro-

(a) Iterum emendavi ex *PAULO, lib. VI. c. XLVII.* cum antea legeretur, *partes.*

(b) Plenius *PAULUS lib. VI. c. XLIX. Rex quoque Luitprandus castra Æmiliæ, Foronianum, & Montem Bellium, Buxeta & Persiceta, Bononiam & Pentapolin, Auxiniumque, invasit.*

(c) Sic emendavi, pro *incideret*, ex *PAULO, WARNEFRIDI lib. VI. c. LIII.* Hic enim mos per barbara & capillos adoptandi apud barbaros, de quo etiam *Al-*

Carolus XVII anno regni sui cum exercitu in Westrachiam venit, eamque suæ ditioni subjecit. Anno XX regni sui iterum cum valida manu Vasconiam ingressus est, & Eudonem regno simul & vita privavit: sequenti anno contra filios ejusdem Eudonis dimicavit.

Anno XXII regni sui, Sarracenorum exercitus rursum in Gallias introiens, multam devastationem fecit, contra quos Carolus, non longè à Narbona, bellum committens, eos sicut & priùs maxima cæde prostravit.

Anno XXIIII regni sui, iterum Sarraceni Gallorum fines ingressi, usque ad Provinciam venerunt, & capta Arelate, omnia circumquaque demoliti sunt. Tunc Carolus ad Luitprandum regem mittens, auxilium contra Sarracenos exposcit, qui nihil moratus cum omni Langobardorum exercitu in ejus adjutorium properavit, quo comperto, gens Sarracenorum mox ab illis regionibus aufugit.

19 Anno XXVI regni sui, Carolus, bellicosissimus & victoriosissimus princeps Francorum, moritur. Fiunt igitur, ni fallor, anni ab incarnatione Domini, computati à quadragesimo secundo anno imperii Octaviani, usque ad ultimum Leonis Augusti annum, qui temporibus Caroli principis regnasse cognoscitur, DCCXVIII, menses III, dies II.

Discernamus etiam, si placet, eosdem annos Domini per tempora pontificum Romanorum, & videamus, quomodo sibi tempora principum & præsulum adinvicem comparata respondeant.

Beatus Petrus Apostolus Romæ in episcopali cathedra sedit annos XXV, menses II. dies II. (a)

Linus sedit	annos	XI,	menses	III,	dies	XIII.
Cletus sedit	annos	XII,	mensem	I,	dies	XI.
Clemens sedit	annos	IX,	menses	II,	dies	X.
Anacletus sedit	annos	IX,	menses	II,	dies	X.
Eucharistus sedit	annos	IX,	menses	X,	dies	X.
Alexander sedit	annos	X,	menses	VII,	diem	I.
Sixtus sedit	annos	X,	menses	II,	diem	I.
Telesphorus sedit	annos	XI,	menses	III,	dies	XXI.
Hyginus sedit	annos	IIII,	menses	III,	dies	III.
Pius sedit	annos	XIX,	menses	IIII,	dies	III.
Anicetus sedit	annos	XI,	menses	IIII,	dies	III.
Soter sedit	annos	IX,	menses	VI,	dies	III.
Eleutherius sedit	annos	XV,	menses	III,	dies	II.
Victor sedit	annos	X,	menses	II,	dies	X.
Zepherinus sedit	annos	VIII,	menses	VI,	dies	X.
Calixtus sedit	annos	VI,	menses	II,	dies	X.
Vrbanus sedit	annos	IIII,	menses	X,	dies	XIII.
Pontianus sedit	annos	IX,	menses	V,	dies	II.
Antherus sedit	annos	XII,	mensem	I,	dies	XII.
Fabianus sedit	annos	XIIII,	menses	XI,	dies	XI.
Cornelius sedit	annos	II,	menses	II,	dies	II.
Lucius sedit	annos	III,	menses	III,	dies	III.
Stephanus sedit	annos	VII,	menses	V,	dies	II.
Sixtus sedit	annum	I,	menses	X,	dies	XXIII.
Dionysius sedit	annos	VI,	menses	II,	dies	IIII.

Felix

MOINUS lib. IV. c. XXXII promittens Tasoni, quod barbam ejus præscindens (juxta morem antiquorum) eum sibi adoptaret in filium. De eodem *PAULUS, lib. IV. c. XL.* Uberius de hoc ritu, *MABILLONIUS in præf. prima Saculi III. Act. Ordinis S. Benedicti.*

(a) Computus annorum singulorum Paparum non adeo est accuratus. Hinc etiam Schardii atque Argentoratensis editio in margine hic annotant: *discordant in supputatione temporum historici.*

Felix ſedit	annos	IIII,	menſes	III,	dies	XXV.	
Eutychianus ſedit	annum	I,	menſem	I,	diem	I.	
Gajus ſedit	annos	XI,	menſes	IIII,	dies	XII.	
Marcellinus ſedit	annos	IX,	menſes	IIII,	dies	XXV.	
Marcellus ſedit	annos	V,	menſes	VII,	dies	XXII.	
Euſebius ſedit	annos	VI,	menſem	I,	dies	III.	
Melchiades ſedit	annos	IIII,	menſes	o,	dies	o.	
Sylveſter ſedit	annos	XXIIII,	menſes	X,	dies	X.	
Marcus ſedit	annos	II,	menſes	VIII,	dies	XX.	
Julius ſedit	annos	XV,	menſes	II,	dies	VI.	
Liberius ſedit	annos	VI,	menſes	III,	dies	IIII.	
Felix ſedit	annum	I,	menſes	III,	dies	II.	
Damaſus ſedit	annos	XVIII,	menſes	III,	dies	XII.	
Siricius ſedit	annos	XV,	menſes	o,	dies	o.	
Anaſtaſius ſedit	annos	III,	menſes	o,	dies	X.	
Innocentius ſedit	annos	XV,	menſes	II,	dies	XXI.	
Soſimus ſedit	annum	I,	menſes	III,	dies	XI.	
Bonifacius ſedit	annos	III,	menſes	VIII,	dies	VII.	
Celeſtinus ſedit	annos	VIII,	menſes	X,	dies	XVII.	
Sixtus ſedit	annos	VIII,	menſes	o,	dies	XIX.	
Leo ſedit	annos	XXI,	menſem	I,	dies	III.	
Hilarius ſedit	annos	VI,	menſes	III,	dies	X.	20
Simplicius ſedit	annos	XV,	menſem	I,	dies	VII.	
Felix ſedit	annos	VIII,	menſes	XI,	dies	XVIII.	
Gelaſius ſedit	annos	IIII,	menſes	VIII,	dies	XVIII.	
Anaſtaſius ſedit	annum	I,	menſes	XI,	dies	XXIIII.	
Symmachus ſedit	annos	XV,	menſes	VII,	dies	XXVII.	
Hormisda ſedit	annos	IX,	menſes	o,	dies	XVII.	
Joannes ſedit	annos	II,	menſes	IX,	dies	XVI.	
Felix ſedit	annos	IIII,	menſes	II,	dies	XIIII.	
Bonifacius ſedit	annos	II,	menſes	o,	dies	XXVI.	
Agapetus ſedit	annum	I,	menſes	XI,	dies	XIX.	
Sylverius ſedit	annum	I,	menſes	V,	dies	XI.	
Vigilius ſedit	annos	XVIII,	menſes	VI,	dies	XXVI.	
Pelagius ſedit	annos	XI,	menſes	X,	dies	XVIII.	
Joannes ſedit	annos	XII,	menſes	XI,	dies	XXVI.	
Benedictus ſedit	annos	IIII,	menſem	I,	dies	XXVIII.	
Pelagius ſedit	annos	X,	menſes	II,	dies	X.	
Gregorius ſedit	annos	XIII,	menſes	VII,	dies	X.	
Sabinianus ſedit	annum	I,	menſes	V,	dies	IX.	
Bonifacius ſedit (a)	annos	VIII,	menſes	o,	dies	XXII.	
Honorius ſedit	annos	XII,	menſes	XI,	dies	XIII.	
Severinus ſedit	annos	o,	menſes	II,	dies	IIII.	
Joannes ſedit	annum	I,	menſes	IX,	dies	XVIII.	
Theodorus ſedit	annos	VI,	menſes	V,	dies	XVIII.	
Martinus ſedit	annum	I,	menſem	I,	dies	XXVI.	
Eugenius ſedit	annum	I,	menſes	VIII,	dies	XXIIII.	
Vitellianus ſedit	annos	VII,	menſes	o,	dies	o.	
Adeodatus ſedit	annos	IIII,	menſes	II,	dies	V.	
Donus ſedit	annum	I,	menſes	V,	dies	X.	
Agatho ſedit	annos	II,	menſes	VI,	dies	IIII.	

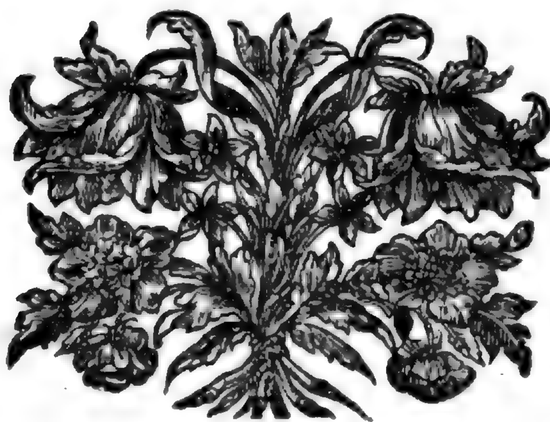
D 2 Leo

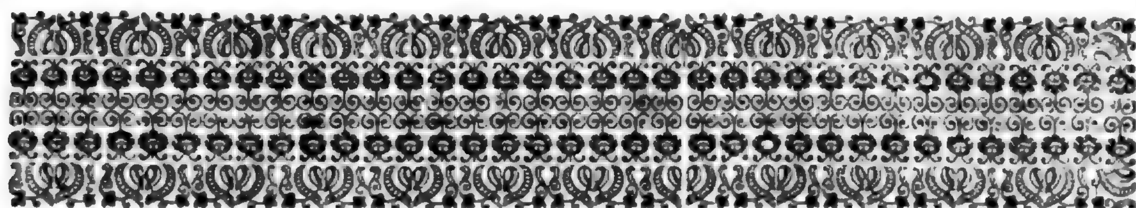
(a) Hic Bonifacius III eſt, quem ſecuti fuerunt Bonifacius IV. Theodatus I. Bonifacius V, & tunc demum Honorius.

Leo sedit	annum	I,	menses	X,	dies	XXII.
Benedictus sedit	annos	o,	menses	X,	dies	XII.
Joannes sedit	annum	I,	menses	o,	dies	IX.
Conon sedit	annos	o,	menses	XI,	dies	o.
Sergius sedit	annos	XIIII,	menses	VIII,	dies	XXIII.
Joannes sedit	annos	III,	menses	II,	dies	XII.
Joannes sedit	annos	II,	menses	VI,	dies	o.
Sisinius sedit	annos	o,	menses	o,	dies	XV.
Constantinus sedit	annos	VII,	menses	IX,	dies	XI.
Gregorius sedit	annos	XVI,	menses	IX,	dies	XXV.
Gregorius sedit	annos	X,	menses	IX,	dies	XI.
Zacharias sedit	annos	X,	menses	III,	dies	XIIII.

Fit ergo, ut arbitramur, summa horum, à temporibus beati Petri Apostoli, usque ad Zachariam papam, qui principio regni Pipini Romanam gubernat ecclesiam, anni DCCCIII, menses VIII, dies XXVI. Quibus si addamus XV. an. Octaviani, XXIII Tiberij, III Caji, similiter III Claudij, quia IIII Claudij anno Petrus Apostolus Romam venit, & ipse jam annus in pontificatu ejus computatur, colliguntur anni DCCXXVII. Supercrescunt itaque anni Pontificum, annos principum Romanorum XXIX an. Quid horum potiùs sequendum sit, prudens lector videat. Illud tamen pro certo scimus, quòd nec Augustorum, nec Antistitum numerus annorum cyclis Dionysii concordet, siquidem in alio plus, in alio minus invenitur. Nam secundum Dionysium, anno Dominicæ incarnationis DCCXLI, Carolus princeps moritur, & Pipinus suscepit principatum. Potest autem fieri, ut vitio scriptoris numerus sit depravatus annorum. Hæc idcirco ab ipso incarnationis Domini anno exordium capientes, usque huc prædiximus, ut, quia se-
21 quens libellus à nostra parvitate editus, per ejusdem incarnationis Dominicæ annos, tempora principum & gesta declarat, iste nihilominus, quo tempore, quo loco, vel quid sub unoquoque principe actum sit, summatim demonstrat. Triumphos quoque sanctorum Martyrum, confessorum, quibus in locis, vel sub quibus regibus, coronam gloriæ perceperunt, nominatim aperiet. Igitur ubi iste finitur, ille consequenter initium capiat, & ubi ille incipit, iste finem sortiatur.

PRIMI LIBRI FINIS.

CHRONICORVM REGINONIS DE ORIGINE GENTIS ET REGVM FRANCORVM LIBER SECVNDVS.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLI, Carolus, filius Pipini, major domus, & bellicosissimus dux Francorum, defunctus est.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLII, Carolomanus & Pipinus, filii ejus, duxerunt exercitum contra Hunoldum, ducem Aquitanorum, & ceperunt castrum, quod vocatur Lucas, *(a)* & in eodem itinere diviserunt regnum Francorum inter se, in loco, qui dicitur vicus Pictavis. Post hæc Carolomanus eodem anno Alemaniam cum exercitu vastavit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLIII, Carolomanus & Pipinus contra Odilonem, ducem Bajoariorum, duxerunt exercitum, & inierunt pugnam, & victores effecti. Carolomanus absque fratre in Saxoniam perrexit, & cepit castrum, quod dicitur Ochsenbrug *(b)* per placitum & pacis conditionem, & Theodericum Saxonem obsidem accepit: qui sacramentis datis, in patriam dimissus est redire, sed posthabito sacramento fefellit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLIIII, iterum Carolomanus & Pipinus Saxoniam cum exercitu ingressus, & rursus captus est suprà dictus Theodericus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLV, Carolomanus confessus est suo germano Pipino, quòd mente disposuit mundum relinquere, & pro amore Dei regnum terrenum deserere, ut in futura vita centuplicatam reciperet possessionem. Et in hoc anno nullam fecerunt expeditionem, sed præparavit se Carolomanus ad id, quod decreverat, & Pipinus, ut germanum suum ad locum honorificè cum muneribus & debita munificentia prosequeretur. Carolomanus rex Romam pergens, in monachali habitu vitam finivit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLVI, Carolomanus Romam perrexit, ibique se totondit, & in Sarapte monte *(c)* monasterium ædificavit, in honorem sancti Sylvestri, ibique aliquod tempus moram faciens, exinde ad sanctum Benedictum in Cassinum usque pervenit, & ibi monachus effectus est. Fertur autem de sancto viro exemplum memorabile. Cùm adhuc Romæ positus, in monasterio, quod sibi ædificaverat, ab omnibus propter regiam nobilitatem, & quod majus est, propter contemptum regni terreni, & gloriam præsentis seculi, veneraretur, & laudibus extolleretur, timens, vir Deo plenus, favorem laudis humanæ, qui

(a) In Fragmento Ann. apud *CANISIUM Lect. Ant. Tom. III. p. 190.* dicitur *Lucras.* Verum rectius Luccas. Luccæ enim castrum est nobile, in finibus Turonum transligeritanis ad Angerim, hodie *Loches.* Vide *HADR. VALESII Not. Galliæ*, *voce Lucca.*

(b) Osnabruga intelligitur, prout adnotavi *ad Ann. Fuld. a. 745.* apud *FREHERUM Tom. I. p. 6.*

(c) *EGINHARDUS Ann. ad a. 745. Siraptimonte.* Verum idem in vita Caroli M. *c. II. in monte Soracte.* Iste nunc mons S. Sylvestri dicitur, ad dextram Tiberis ripam.

tanta pro Christo reliquerat, fugam magis arripere disposuit, quam vanæ gloriæ subjacere. Et hoc tantummodo uni fido socio confessus est, quem ab infantia in omnibus fidelem probaverat, cum eo noctu omnibus aufugit insciis, & ad Cassinum montem usque pervenit, nihil secum portans ex omnibus bonis, quæ corpori erant necessaria, nudus Christum secutus est. Et juxta morem portam monasterii pulsans, colloquium patris monasterii expetiit. In cujus præsentiam cùm venisset, mox in terram corruit, se homicidam esse, se reum omnium criminum protestans, misericordiam exposcit, pœnitentiæ locum exquirit. Pater cùm hominem peregrinum esse cognovisset, interrogat, cujus patriæ aut gentis esset; at
22 ille confessus est, se Francum esse, & ex Francia propter talia scelera migrasse, exilium libenter ferre paratum, tantùm ut patriam cœlestem non amitteret. Spiritualis pater, ejus precibus annuens, præcepit eum in cella novitiorum recipi, unà cum suo collega, probari secundum quod regula jubet, & tantò arctiùs, quantò barbaræ & ignotæ gentis homo erat, implens illud apostolicum, Probate spiritus, si ex Deo sunt. Itaque probatus in omni patientia, sociatus est congregationi unà cum collega: post emensum anni circulum professus stabilitatem, conversationem, morum obedientiam, secundum regulam sancti Benedicti. Cœpit autem irreprehensibiliter inter fratres conversari, omnibus virtutibus pollens. Accidit autem, ut juxta quod mos est, ad coquinæ officium hebdomadarius deputaretur: quod cùm libenter quidem faceret, sed in multis ignoranter offenderet, coquus vino exæstuans, ei alapam dedit, dicens: Ita te fratribus deservire oportet? Cui ille nil motus, placido vultu respondit: Indulgeat tibi Dominus frater, & Carolomanus. Neque enim cuiquam nomen suum prodiderat, ne ex vocabulo agnosceretur. Rursus cùm in quibusdam cibariis administrandis errasset, à coquo percussus est, cui eadem, quæ suprà, imprecatus est. Et cùm tertiò à coquo crudeliter cæderetur: indignatus ille comes individuus suæ peregrinationis, quod tantus vir à tam vili persona tam contumeliosè afficeretur, jam ferre non valens, arripuit pilum, unde panis in holera fratrum mittendus conterebatur, & eum omni annisu percussit, dicens, nec tibi Deus parcat, serve nequam, nec Carolomanus indulgeat. Fratres, hoc audito, valde commoti sunt, quòd homo alienigena, & pro misericordia receptus, talia facere præsumpsisset. Protinus ergo custodiæ mancipatur, ut die sequenti talis præsumptio acriùs vindicaretur. In crastinum productus, de custodia in medio conventu sistitur: percunctatus, cur manus extendere in fratrem ministrum ausus fuisset, respondit, quia (inquit) vidi servum nequiorem omnibus, virum meliorem & nobiliorem omnibus, quos in terra conversari scio, non solùm verbis dehonestare, sed etiam plagis afficere. Furore nimio exagitati, quòd eum, qui peregrinus venerat, cæteris prætulisset, interrogant, quis esset ille, qui bonitate & nobilitate omnes anteiret, cur saltem patrem monasterii non excepisset. Ille necessitate compulsus, celare non valens, quod Deus jam manifestari volebat, ait: Iste est Carolomanus, quondam rex Francorum, qui pro Christi amore regnum & gloriam mundi dereliquit, qui de tanta excellentia ita se humiliavit, ut modò à vilissimis personis non solùm contumeliis afficiatur, verùm etiam verberibus affligatur. Quo audito, tremefacti à sedibus surgunt, pedibus ejus se prosternunt, veniam postulant de contemptu, ignorantiam profitentur. Ille contrà in terram provolutus, cum lachrymis negare cœpit, hæc non esse vera, non se esse Carolomanum, sed hominem peccatorem & homicidam, collegam sine timore perterritum, propter commissum piaculum hæc excogitasse. Quid plura? cognitus ab omnibus cum magna reverentia est observatus. Hæc non passi sumus præterire, nunc ad Chronica revertamur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLVII, Gripho fugit in Saxoniam, & Pipinus iter faciens per Thuringiam, in Saxoniam introivit usque ad fluvium Mussaham,

ſaham, *in* vico, qui dicitur Schahaningi, *(a)* & Gripho collecta manu, unà cum Saxonibus ſuper fluvium Obaccrum ſedit, qui dicitur Orhemum. *(b)*

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLVIII, Gripho de Saxonia egreſſus, in Bajoariam pervenit, ipſumque ducatum ſibi ſubjugavit. Giltrudem cum Thaſſilone cepit, & ſuæ ditioni ſubjecit. Suigder in ſolatium ſuprà dicti Griphonis. *(c)* Hæc audiens Pipinus cum exercitu illuc venit, omnesque ſuprà nominatos ſibi ſubjugavit, Griphonem & Lantfridum ſecum duxit in Franciam, Thaſſilonem ducem Bajoariorum conſtituit. Griphonem in partibus Neuſtriæ miſit, & ei XII comitatus *(d)* dedit; inde iterum Gripho fugiens, Vaſconiam petiit, & ad Wipharium, ducem Aquitanorum, pervenit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLIX, Burchardus, Wirtzburgenſis eccleſiæ epiſcopus, & Floradus capellanus, miſſi ſunt Romam ad Zachariam papam, ut interrogarent de regibus in Francia, qui illis temporibus non habentes regiam poteſtatem, reges tamen vocabantur, ſi bene eſſent reges. Et præfatus papa mandavit Pipino, melius ſibi videri, illum regem vocari, qui poteſtatem haberet, quàm illum, qui ſine regali poteſtate manebat. Et ne perturbaretur Chriſtianitatis ordo, per auctoritatem Apoſtolicam juſſit Pipinum regem creari, & ſanctæ unctionis oleo inungi.

Anno Dominicæ incarnationis DCCL, Pipinus, ſecundum morem Francorum, electus in regem, & unctus per manum ſanctæ memoriæ Bonifacii, Moguntiacen- 23
ſis urbis archiepiſcopi, & elevatus eſt à Francis in regno, in Sueſſionis civitate, Hildericus verò, qui falsò rex vocabatur, attonſus eſt, & in monaſterium miſſus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLI, Pipinus rex in Saxoniam iter fecit, & Hildegarius epiſcopus occiſus eſt à Saxonibus, in caſtro, quod dicitur Nigberg, *(e)* & tamen Pipinus rex victor extitit, & pervenit usque ad locum, qui dicitur Rimiæ, & reverſus eſt in Franciam, ubi ei nunciatum eſt, quòd Gripho, qui in Vaſconiam fugerat, germanus ejus occiſus eſſet. Stephanus papa eodem anno in Franciam venit, ſolatium & adjutorium quærens pro juſtitiis ſancti Petri. Venit autem & Carolomanus monachus, & germanus ſuprà dicti regis, per juſſionem abbatis ſui in Franciam, quaſi ad conturbandam petitionem Apoſtolicam. Hoc anno nativitatem Domini in Theodonis villa, Paſcha in Caraſiaco Dominus rex celebravit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLII, ſuprà dictus Stephanus papa confirmavit Pipinum ſancta unctione in regem, & cum eo unxit duos filios ejus, Carolum & Carolomanum, ad regiam dignitatem. Eodem anno ſanctus Bonifacius, archiepiſcopus annuncians Dei verbum in Friſia, à Paganis interfectus, martyr Chriſti occubuit. Wolfridus in Italia clareſcit.

Anno

(a) Schöningen intelligi videtur, Brunſuicenſis Ducatus oppidum, *SAGITTARIUS Ant. Duc. Thuring. lib. I. c. XIX.*

(b) Hodie *Horm an der Ocker. MEIBOMIUS Hiſt. Bardevici p. 58.* Idem occurrit infra *ad a. 780.*

(c) Omiſſum videntur: ſec. *EGINHARDI Annales ad a. 749.*

(d) Neque tamen ex eo ſequitur, ſingulos Duces XII. Comites ſub ſe habuiſſe, de quo egi in *Syntagm. Hiſt. Germ. diſſ. VI. §. XVII.*

(e) Varie hoc caſtrum in Francorum Annalibus effertur. *ANNALES BERTINIANI ad a. 753.* legunt *Luberg. ANNALES METENSES ad a. 753.* & *FRAGMENTUM ANNALIUM ad a. 753. in caſtro, quod dicitur Viberg. Annaliſta SAXO, ad a. 751. in caſtro, qui dicitur Vigberg. ANNALES EGINHARDI ad a. 753. in monte, qui dicitur Viburg.* Id quod etiam rectius, atque intelligitur caſtrum Wiburg ad Viſurgim, de quo *HENR. WOLTERUS, Chron. Brem.* apud *MEIBOMIUM Tom. III. p. 53. in iſto tempore Dux* (Henricus) *cepit caſtrum Wiburg, & deſtruxit ſolotenus.* Hæc enim ad Viſurgim fuiſſe geſta, indicat locus Eginhardi, qui paullo ante dixerat: *& ipſe usque ad locum, qui dicitur Rimi, qui eſt ſuper fluvium Wiſeram, acceſſit.*

Anno Dominicæ incarnationis DCCLIII, Pipinus rex, per Apostolicam invitationem, Italiam ingressus est, justitiam Petri Apostoli quærens. Haistulfus, rex Langobardorum, suprà dictam justitiam contradicendo, Thermopylas, id est, clausuras, (*a*) Langobardorum petiit, & obviam Pipino regi & Francis venit, & commisso prælio, Domino auxiliante, & beato Petro intercedente, Pipinus cum Francis victor extitit. Eodem anno Stephanus papa reductus est ad suam sedem, per missos regis Pipini, Floradum & alios plurimos. Incluso verò Haistulpho rege in Papia civitate, necessitate deductus, justitiam sancti Petri pollicitus est faciendam. Ex hac promissione rex Pipinus obsides XL recepit, & cum sacramento firmato reversus est in Franciam. Nec superfluum judicavimus, si epistolam ejusdem papæ Stephani, (*b*) hac de causa scriptam, huic operi inseramus. Continet enim hunc modum: *Stephanus episcopus, servus servorum Dei. Sicut nemo se debet jactare de suis meritis, sic non debent opera Dei, quæ in illo per suos sanctos fiunt, sine suis meritis sileri, sed prædicari, sicut angelus admonet Thobiam. Unde ego pro oppressione sanctæ ecclesiæ, à rege atrocissimo & blasphemo & nec dicendo Haistolpho, ad optimum & sancti Petri fidelem, dominum Pipinum, Christianissimum regem, in Franciam veni, ubi ægrotavi usque ad mortem, & mansi aliquod tempus apud pagum Parisiacum, in venerabili monasterio sancti martyris Dionysij: quem cùm jam medici desperarent, fui sicut in oratione, in ecclesia ejusdem beati martyris subtus campanis, & vidi ante altare Dominum Petrum, & magistrum gentium dominum Paulum, & tota mente illos recognovi de illorum Surcariis,* (*c*) *& tunc beatum Dominum Dionysium ad dextram Domini Petri subtilem & longiorem. Dixitque bonus pastor dominus Petrus, hic frater noster postulat sanitatem: & dixit beatus Paulus, modò sanabitur, & appropinquans misit manum suam ad pectus domini Dionysii amicabiliter, respexitque ad dominum Petrum. Et dixit dominus Petrus ad dominum Dionysium hilariter, tua gratia est sanitas ejus. Et statim beatus Dionysius thuribulum incensi, & palmam in manu tenens, cum presbytero & diacono, qui in parte stabant, venit ad me & dixit, Pax tecum frater, noli timere, non morieris, donec ad sedem tuam prosperè revertaris, surge sanus, & hoc altare in honorem Dei & Apostolorum Petri & Pauli, quos vides, dedica, missas gratiarum agens: moxque factus sanus sum, & volebam implere, quod mihi præceptum erat: & dicebant, qui ibi aderant, quòd dementabam. Quapropter retuli illis & regi, suisque omnibus ex ordine, quæ videram, & quomodo sanatus fuerim, & implevi, quæ visa sunt mihi, omnia. Gesta sunt autem hæc anno ab incarnatione Domini DCCLIII, V idus Augusti, quo Christi roboratus virtute, inter celebrationem consecrationis præfati altaris, & oblationem sacrificii, unxi in reges Francorum regem Pipinum, & duos filios ejus, Carolum & Carolomanum. Sed & Bertradam, conjugem ipsius regis, indutam cycladibus regiis, & gratia Spiritus sancti septiformis consignavi in Dei nomine, atque Francorum proceres Apostolica benedictione sanctificans, auctoritate sancti Petri sibi à*
24 *Christo tradita obligavit & obtestatus est, ut nunquam de altera stirpe, per succedentium temporum curricula, ipsi vel quique ex eorum progenie orti, regem super se præsumant aliquo modo constituere, nisi de eorum progenie, quos & divina providentia ad fidem Apostolicam tuendam eligere, & per eum videlicet sancti Petri Vicarium, imò Domini nostri Jesu Christi, in potestatem regiam dignata est sublimare, & unctione sacratissima consecrare.* His interpositis, ad Chronica redeamus. Cùm Pipinus rex (ut suprà expressum est) Italiam ingressus esset, Carolomanus monachus Vienna civitate remansit, unà cum Bertrada regina, ubi languore correptus, diem clausit extremum.

Anno

(*a*) Vide infra *ad a. 773.*
(*b*) Hæc epistola ad Hilduinum, S. Dionysij Abbatem, fuit directa.
(*c*) Erant imagines pectorales, in scutis & clypeis depingi solitæ. Dicuntur alias *Thoracidæ.* Sic enim *WALAFRIDUS STRABUS de Rebus Ecclesiæ cap. VIII. In gestis Silvestri PP. legitur, Constantinum Imperatorem per Thoracidas Apostolorum, quos ipse in visione viderat, cognovisse. CAR. du FRESNE, voce Surtaria.*

Anno Dominicæ incarnationis DCCLV, cùm audivisset Pipinus rex, ea non esse vera, quæ Haistulphus promiserat de justitiis sancti Petri, iterum Italiam ingressus, Papiam obsedit, Haistulphum obsidione cinxit, & rursum de justitiis sancti Petri firmitatem dedit, ut stabiles permanerent, & insuper Ravennam cum Pentapoli, & omni exercitu conquisivit, & sancto Petro tradidit. Cùm autem reversus esset Pipinus rex in Franciam, meditabatur suprà dictus Haistulphus ea fallere, quæ promiserat. Quadam verò die cùm venationibus inserviret, percussus est Dei judicio, vitamque cum regno finivit, quomodo vero missus sit Desyderius in regnum, in subsequentibus dicemus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLVI, misit CONSTANTINVS Imperator regi Pipino cum aliis donis organum. Et rex Pipinus tenuit palatium suum in Compendio, ibique Thassilo venit, dux Baioariorum, & suus effectus est, per manus, sacramentaque multa juravit Pipino & filiis ejus, supra corpus sancti Dionysii, sancti Germani, & sancti Martini simul, & ejus homines natu Majores (a) fecerunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLVII, Pipinus rex in Saxoniam iter fecit, & in munitiones Saxonum per virtutem introivit, & in loco, qui dicitur Sitina, (b) multæ strages factæ sunt de populo Saxonum. Et tunc promiserunt se omnem voluntatem regis facturos, tributum etiam præsentandum, equos scilicet CCC per singulos annos.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLVIII, natus est Pipino regi filius, cui suprà dictus rex nomen imposuit, qui vixit annos duos, & in tertio defunctus est. Eodem anno celebravit Natalem Domini in Longolare, & Pascha in Jopilia. (c)

Anno Dominicæ incarnationis DCCLX, Pipinus rex cernens Vaifarium, ducem Aquitanorum, minimè consentire, ut justitias faceret ecclesiis, quæ erant in Francia, de rebus & possessionibus illarum, quæ in suo ducatu erant; iniit consilium cum Francis, ut iter ageret in Aquitaniam, & suprà dictas justitias quæreret: & pervenit usque in locum, qui dicitur Theodoad. (d) Quod cùm cognovisset Vaifarius, timore perterritus, mittit legatos Otbertum & Dadinum, & dedit obsides Adalgarium (e) suum propinquum, & mandavit Pipino, se omnia redditurum, quicquid suprà dictus rex quærebat in causis ecclesiasticis, & celebravit Natalem Domini in Carisiaco, & Pascha similiter.

E Anno

(a) Sic locum emendavi, cum antea legeretur, *meliores*, secutus *ANNALES BERTINIANOS* ad a. 757. *Sic confirmavit supradictus Tassilo supra corpus Sancti Dionysii, Rustici & Eleutherii, nec non & Sancti Germani, seu sancti Martini: ut omnibus diebus vitæ suæ sic conservaret, sicut Sacramentis promiserat. Sic & ejus homines majores natu, qui erant cum eo, firmaverunt.*

(b) Hunc locum varie efferunt Francorum Annales. Fragmentum Annalium apud *CANISIUM* legit *Sithma. ANNALES BERTINIANI*, *Sitnia*, *METENSES*, *Sithima*; *LOISELIANI*, *Situnna.* Situm explanat *NICOLAUS SCHATENIUS Ann. Westphal. lib. VI.* p. 411. scribens: *Locus in annalibus Francorum à Canisio editis, Suthman, à Reginone Sithina appellatur, eoque creditur Siten vicus designari, ad quem nobilium de Ketteler arx sita, hodiedum nomen servare volunt. Nec incongrue hac relata, quando Franci plerumque ad Ostium Luppiæ Rhenum transgressi, Occidentalem Saxoniam intrarunt. Ibi ergo, ubi olim Cæsia silva, impeditusque transitus, ducto inter Luppiam & paludes nemoraque vallo, Saxones sese ad ingressum objecerunt.*

(c) *Longolare*, sive *Longlare*, villa Regia erat, in Sylva Arduenna sita. *Jopilia*, villa publica è regione Haristallii posita, ad fluvium Mosam, in diœcesi Leodicensi. De utrisque *VALESIUS.*

(d) De hoc *VALESIUS: Teotuadum vel Theotuadum, unum è IV. clarissimis ac nobilissimis Aquitaniæ Regum Palatiis seu Villis Fiscalibus ac hibernis fuit: cujus hodieque supersunt reliquiæ in confinio Andium & Pictonum, falsò accolis Arenæ dicta & credita.*

(e) Locum antea corruptum emendavi, *ANNALES LOISELIANOS* secutus, qui ad a. 760. *Et cum hæc vidisset Waifarius, misit Missos suos, Adotbertum, &*

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXI, Vaifarius minimè cogitans de obsidibus & sacramentis datis, ut se vindicaret de injuria, quam à Francis præterito anno fuerat perpessus, exercitum misit, qui usq; ad Cabillonem civitatem venerunt, vastantes omnia. Et cùm suprà dictus rex synodum teneret in villa, quæ dicitur Duria, *(a)* nunciatum est ei, quod Vaifarius perpetrasset: protinus exercitum movit, & Aquitaniam ingressus, multa castella cepit, scilicet Burbonnis Clarum montem, Cantellam, & in Arverno pervenit usque ad Lemovicas *(b)* vastando omnia, & celebravit Natalem Domini in Carisiaco, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXII, tertiò rex Pipinus Aquitaniam cum exercitu vastavit, & cepit civitatem Biturigas, & castrum, quod dicitur Toarcis, *(c)* & celebravit Natalem Domini in villa Gentiliaco, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXIII, rex Pipinus habuit placitum suum in Nivernis, & quartò ingressus est Aquitaniam, ibique Thassilo, dux Bajoariorum, postpositis sacramentis, fraudulenter se inde subduxit, omnia beneficia oblitus, quæ rex avunculus ejus ei fecerat, & Bajoariam ingressus, suprà dicti regis faciem ampliùs videre noluit. Rex autem Aquitaniam perlustrans, usque ad Cadurciam venit, & per Lemovicas *(d)* reversus, in Franciam venit. Et facta est hyems valida, & celebravit rex Natalem Domini in villa, quæ dicitur Longlare, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXIIII, rex Pipinus habuit placitum suum
25 in Wormatia, & causam diligenter pertractavit inter Vaifarium & Thassilonem: celebravit Natalem Domini in Carisiaco, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXV, rex placitum suum habuit apud Attiniacum, & eodem anno, sicut superiori, nusquam profectus est. Celebravit autem Natalem Domini in Aquis villa, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXVI, rex Pipinus perrexit in Aquitaniam, & placitum suum habuit in Aurelianis civitate, & restauravit Argentonium *(e)* castrum, quod antea à Vaifario fuerat destructum, ibique Francos dimisit, ad continendam Aquitaniam, similiter & in Biturigis fecit, & celebravit Natalem Domini in Salmoniaco, & Pascha in Gentiliaco.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXVII, rex in suprà dicta villa synodum magnam habuit inter Romanos & Græcos de sancta Trinitate, & de sanctorum imaginibus, & post hæc Aquitaniam ingressus est per Narbonam. Cepit autem Tolosam & Gavaldanum, *(f)* & celebravit Pascha in civitate Vienna. Eodem anno,

---

Dadinum: & dedit obsides Adalgarium, & Aiterium, Regi Pipino. *ANNALISTA SAXO* ad a. 760. *mittit Legatos Otherium & Davvinum, & dedit obsidem Adalgarium.* *ANNALES BERTINIANI* vero ad d. an. *Et cum vidisset Waifarius, misit Missos suos, Autbertum & Dadinum, & Adalgarium: & dedit obsides iterum Regi Pippino.*

(a) Villa Regia in pago Ripariensi, *VALESIUS.*

(b) Sic emendavi, *ANNALES BERTINIANOS* secutus, cum antea legeretur: *Burdellum, Clarum montem, Cantellam, Arvernen, & pervenit usque ad Leonidicas.*

(c) De hoc *VALESIUS: Est autem hoc castrum non longe à Lausduno & Moncontorio in finibus Pictonum, olim Vice-Comitatus, nunc Ducatus titulo illustre, a Tremolia dominis pridem possessum: quod recentiores scriptores Latini Thoarsium appellant.*

(d) Sic emendavi, pro *Leonidicas.*

(e) Castrum erat Saiorum, in provincia Lugdunensi. *HADR. VALESIUS Not. Galliarum.* *ANNALISTA* vero *SAXO ad h. an.* legit: *Argentomachum.*

(f) *ANNALES BERTINIANI* & *LOISELIANI* ad a. 767. *Tolosam cepit, Albiensem similiter, nec non & Gauldanum.* *EGINHARDI Annales: Tolosam aggressus cepit: Albiensem & Gavuldensem pagos in deditionem accepit.* *ANN. METENSES, Vuldanum.* Pagus itaque potius erat, quam urbs, ideoque regio, pagus, Territorium Gabalitanum dictum. Compara *HADR. VALESII Not. Galliarum, voce Gabali.*

anno, mense Augusto iterum Aquitaniam ingressus, usque Biturigas venit, ibique synodum tenuit, & inde profectus, usque ad Garonnam venit, multas rupes & speluncas cepit, nec non castra Scoraliani, Forinam & Petrociam, *(a)* & reversus est Biturigas. Ibi nunciatum est ei de obitu Pauli papæ: ibi etiam celebravit Natalem Domini.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXVIII, rex Pipinus iter faciens, per fidum Remistagnum *(b)* cepit, ad Santones civitatem usque pervenit, & ibi cepit matrem Vaifarii & sororem ejus, & neptes ejus. Inde perrexit in locum, qui dicitur Montes, ibi Heriduicus venit ad eum, qui habebat aliam sororem Vaifarii, & inde reversus, Pascha celebravit in castro, quod dicitur Sels. *(c)* Post hæc, assumens secum Bertradam reginam, ad Santones civitatem pervenit, ibique reginam cum famulis dimisit, & Petragoricum perrexit, & interempto Vaifario, cum triumhpo victoriæ ad Santones reversus est, ibique moram faciens, post aliquot dies ægrotare cœpit, & inde profectus, Turones venit, ad oratorium, ad sanctum Martinum perrexit, inde egressus Parisios ad sanctum Dionysium vix pervenit, ibique diem clausit extremum, VIII idus Augusti. Et dominus Carolus & Carolomanus elevati sunt in regnum, Carolus in Novioma civitate, *(d)* Carolomanus in Suessione, VII idus Oct. Et celebravit Carolus Natalem Domini in Aquis, Pascha in Roterdama civitate.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXIX, Carolus rex Aquitaniam cum exercitu intravit, eò quòd Hunaldus disposuit rebellare, & totam Aquitaniam & Vasconiam, auxiliante Deo, in deditionem recepit, & Hunaldi iniqua consilia dissipavit. Inde digressus ad Coloniensem civitatem venit, & inde sumpsit plures Francorum cum armis, & omnibus utensilibus eorum, & abiit super flumen Dorhdoniam, & ædificavit ibi castrum, quod dicitur Fronciacus, *(e)* & in dicto præsidio Francos collocavit. Deinde missos direxit ad Lupum Vasconem mandans, ut sibi Hunaldum cum uxore repræsentaret, qui ad eum confugerant. Adductus est prædictus Hunaldus cum uxore ad nominatum castrum. Quem cùm recepisset, in Franciam reversus est, & celebravit Natalem Domini in Duria, & Pascha in Leodio vico publico.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXX, Carolus habuit synodum in Wormatia civitate, & Berta regina perrexit in Baioariam, & inde Italiam ingressa est, & rex celebravit Natalem Domini in Moguntia, & Pascha in Heristellio.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXI, Carolus rex synodum habuit ad Valentinianas, & eodem anno Carolomanus rex defunctus est in villa Salmontiaco II nonas Decembris. Venit autem Carolus ad villam Carboniacum, *(f)* ubi venit ad eum Volcarius & Folradus capellani cum aliis episcopis & sacerdotibus, Werinus & Adalhardus comites, cum aliis primatibus, qui fuerunt Carolomani. Uxor verò *Carolomani*, cum perpaucis Francis, partibus Italiæ perrexit: & celebravit rex Natalem Domini in Attiniaco & Pascha in Heristellio.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXII, Carolus rex synodum habuit in Wor-

(a) Castra erant in montibus posita, in superiore Arvernia.

(b) Sic emendavi, pro *Rheni Stagnum*, secutus *ANNALES BERTINIANOS* & *LOISELIANOS. ANN. METENSES*, *Rhemistanium*, *TILIANI*, *Remstagnum. ANNALISTA SAXO: Remistagnum*, *SIGEBERTUS GEMBLACENSIS* ad a. 766. *Remistanium.*

(c) Ante legebatur *Sles*. Castrum erat magni quondam nominis, inter Tabernas & Brocomagum, dictum *Saletio*, de quo *VALESIUS.*

(d) Vide, quæ infra notavi ad *SIGEBERTUM GEMBL. a. 768.*

(e) Hodie *Fronsac*, castrum, in finibus Biturigum situm, de quo *VALESIUS*, voce *Frontiacum.*

(f) Annales *EGINHARDI* & *MONACHUS EGOLISMENSIS*, legunt *Carbonacum*. Reliqui, *Carbonacum*. Locus erat ad ripam fluminis Axonæ, contra Attiniacum, prout *VALESIUS.*

Wormatia, & inde perrexit in partes Saxoniæ, & primo impetu Heresburg castrum cepit, & ad Hermansaul usque pervenit, & ipsum fanum destruxit, & aurum & argentum, quod ibi reperit, abstulit. Erat autem tunc siccitas magna, ita ut aqua deficeret in suprà dicto loco, & dum vellet ibi rex duos aut tres dies manere, ut
66 prædictum fanum funditus destruere posset, & aqua exercitui deesset, subitò, divina largiente gratia, omnibus insciis, in quodam torrente aquæ effusæ largissimè, ita, ut omnis exercitus sufficienter haberet. Destructo fano, rex super Wiseram fluvium venit, & ibi cum Saxonibus placitum habuit, & accepit XII obsides, & reversus est in Franciam, & celebravit Natalem Domini in Heristellio, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXIII, rex pervenit ad hyemandum in Theodonis villa, ubi eum adiit missus Adriani papæ, nomine Petrus, invitans eum unà cum Francis, ut pro Dei amore, seu pro justitia sancti Petri acquirenda, super Desyderium & Langobardos veniret. Venit præfatus legatus per mare usque in Massiliam, inde per terram usque ad regem: & ideo per mare venit, quia viæ clausæ fuerunt à Langobardis, Romanis. Tunc rex fideles consuluit, utrum petitionibus Apostolicis assensum præberent. Omnibus hoc collaudantibus, illas in partes profectus est, Genuamque civitatem veniens synodum tenuit, & ibi exercitum divisit in duas partes. Ipse cum una parte per montem Cinysium perrexit, & misit Bernardum avunculum suum cum reliqua parte per montem Jovis. Conjunxerunt autem se uterque exercitus ad Clusas. Quod cùm cognovisset Desyderius, regi & Francis cum armatis occurrit. Tunc rex castra posuit ad easdem Clusas, & misit occultè unam scaram de electis viris per montana. Hoc sentiens Desyderius, statim Clusas reliquit, & quàm citiùs potuit, Papiam ingressus est. Rex autem cum omnibus, auxiliante Domino, & intercedente beato Petro, sine læsione Italiam ingressus est, & cùm ad Papiam pervenisset, Desyderium intrinsecus latitantem obsedit, ibique in suis castris celebravit Natalem Domini, & Pascha in Roma.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXIIII, rex, dum in illis partibus pro hujusmodi negotio moram faceret, Saxones occasione accepta, postpositis sacramentis in finibus Francorum impetum fecerunt, & usque ad castrum, quod nominatur Buriaburg, (*a*) venerunt: quorum adventum incolæ loci persentientes, in jam dictam munitionem se receperunt. Igitur cùm præfata gens sæviens cœpisset forinsecus villarum ædificia concremare, venerunt ad quandam basilicam, in loco, qui dicitur Friedissar, (*b*) quam sanctæ memoriæ Bonifacius martyr consecravit, atque per Propheticum spiritum prædixit, quòd nunquam incendio cremaretur. Cœperunt autem præfati Saxones omni intentione certare adversus eandem basilicam, quemadmodum eam per quodlibet ingenium igne cremare potuissent. Et dum hæc agerent, apparuere quibusdam Christianis, qui erant in castello, simul quibusdam paganis, qui in eodem erant exercitu, duo juvenes in albis vestimentis, qui ipsâ basilicâ ab igne protegebant, & propterea non potuerunt neq; interiùs neq; exterius ignem accendere. Interea nutu divino, majestatis pavore perterriti, in fugam conversi sunt, nemine persequente. Inventus autem est postea unus ex eisdem Saxonibus, mortuus juxta ipsam basilicam, flexis genibus, acclivis supra pedes, habens ignem & ligna in manibus, & velut ore flaret, ipsam basilicam cremare. Dum hæc aguntur, Carolus à Roma reversus, venit

(*a*) Situm castri describit doctissimus Vir, *JO. HENRICUS SCHMINCKIUS*, in erudita dissertatione, *de Episcopatu Buraburgensi*, dum §. X. ita scribit: *exstructum autem erat hoc oppidum in monte satis edito inferioris Hassiæ ad Adranam, non longe a Friteslaria, a qua urbe hodie vix III. M. P. distat. Servat hic mons in hunc usque diem nomen antiquum, & ab accolis der Bürberg vocatur.*

(*b*) Compara modo laudati *SCHMINCKII* binas dissertationes *de Antiquitatibus Friteslariensibus.*

nit Papiam, ipſamque civitatem armis cepit, inſuper Deſyderium regem cum uxore ſua & filia, omnem theſaurum palatii. Ibique venientes omnes Langobardi de cunctis civitatibus Italiæ, ejus ſe ſubdiderunt dominationi. Adalgiſus verò, filius Deſyderii regis, fuga lapſus, mare introivit, & Conſtantinopolim perrexit. Carolus ſubjugata Italia & ordinata, cuſtodiam Francorum in Papia dimittens, cum magno triumpho in Franciam reverſus eſt: & cùm veniſſet in locum, qui dicitur Ingelheym, miſit quatuor ſcaras in Saxoniam. Tres pugnas cum Saxonibus inierunt, & Deo auxiliante, victores extiterunt; quarta verò ſcara non habuit pugnam, ſed capta præda magna, reverſi ſunt in Franciam. Et celebravit rex Natalem Domini in Cariſiaco, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXV, rex habuit ſynodum in villa, quæ dicitur Duria, & inde Saxoniam pergens, Sigiburgh caſtrum cepit, Heresburch reædificavit. Super Wiſaram fluvium venit in locum, qui dicitur Brunisberg, ubi occurrerunt ei Saxones, volentes ripam ſuprà dicti fluminis defendere. Auxiliante Deo, & Francis decertantibus, fugatis Saxonibus, Franci ambas ripas occupaverunt, & multi Saxones occiſi ſunt. Tunc rex dividens exercitum, ſumpſit ſecum partem, perrexitque usque ad Obaccrum fluvium: ubi omnes orientales Saxones venientes, cum Haſſinone *(a)* duce eorum, dederunt obſides, juxta
quod placuit regi, & juraverunt ſacramenta. Simul eo revertente venerunt An- 27
garii in pagum, qui dicitur Bucki, *(b)* unà cum Brunone duce eorum, & fecerunt, ſicut orientales Saxones fecerant. Interea cum Francis, qui ſuper fluvium Wiſaram remanſerant, Saxones pugnam commiſerunt, & Deo largiente, Franci victoria potiti ſunt, & plures ex Saxonibus interfecti ſunt. Hæc audiens rex, ite-

(a) Fragmentum equidem Annalium, apud *CANISIUM*, legit *cum Haſſionibus.* Notus etiam eſt Haſſionum Pagus, de quo *EGINHARDUS Ann. ad a. 778. MEIBOMIUS de Pagis Saxoniæ p. 102. HERTIUS Not. Vet. Germ. Pop. p. 74. 75. JUNCKER Geogr. Medii ævi p. 245.* Verum, dum reliqui Annales æque Viri nomen hic efferunt, eosdem potius ſequimur. *ANNALES LOISELIANI* dicunt, *cum Haſſione. MONACHUS EGOLISMENSIS: cum Aſſione Duce. ANNALES BERTINIANI: cum Manſione. EGINHARDI: ubi ei Heſſo, unus ex primoribus Saxonum, cum omnibus Oſtfalis occurrens. POETA SAXO ad a. 775.*

Tunc illi quidam, qui de primoribus ejus
Gentis erat, ſupplex occurrit nomine Heſſi.

Exinde patet, fuiſſe Heſſum, Haſſinonem, vel Haſſionem, unum ex Oſtphalorum primoribus, vel Satrapis. *REINERUS REINECCIUS* ad dictum Poëtæ locum, illum Garſulæ patrem fuiſſe, autumat, quam Carolum M. in matrimonium duxiſſe, dicit *ALB. KRANTZIUS Saxonia, lib. II. c. XXVI.*

(b) REIN. REINECCIUS, not. ad P. Saxonem, ad a. 775. *al. Buchi. Dubium an ſit Bokel, ubi poſt S. Neulfus Monaſterium conſtruxit, ut Crancius Metropol. lib. I. c. 16. vel Buckenburg, arx ditionis Schauenburg.* Uberius de hoc loco, *NIC. SCHATENIUS* Ann. Weſtphalicæ lib. VII. p. 443. *At non perinde inter ſcriptores convenit, quis ille locus paguſue fuerit, quo primum cum Angariorum gente pactus ſit Carolus, nobilitaritque Comitiis ſuis. Ac licet ſono vocis haud multum diſpar, qui modo Bucki, modo Buchi, modo pagus Bocenſis ſcriptoribus Franciſcis appellatur; reperies tamen, qui Buckiburgum in comitatu Schovvenburgenſi interpretentur. Sunt, qui Bodeken in diæceſi Paderbornenſi velint, ubi vetus cænobium Virginum a D. Meinolpho, quem Carolus M. e fonte baptiſmatis ſuſcepit, eſt conditum. Alii tamen veroſimilius Bocam ad Lupiæ ripas, tribus Paderborna leucis diſſitum, in eadem noſtra diæceſi conſignant. Certe Carolum, pace cum Oſtfalis facta, ex eorum regione reduxiſſe per Viſurgim exercitum, perhibent ſcriptores Franci, ut trans Viſurgim Bocenſis pagus requiri non debeat, ſed in ea cis Viſurgim regione, ubi Angariorum & Weſtfalorum gentes pacis fœderibus reconciliandæ ſupererunt Carolo, & in libertatem Chriſtianæ religionis permittendam componendæ erat; eoque cis Viſurgim in Lubbecke ſtabat altera pars exercitus, cum ex hoc Bocenſi pago ſuppetias tulerit laboranti; idque nominis ſimilitudo perſuadet.* Secutus Schatenius fuit *FERDINANDUM FURSTENBERGIUM*, qui de hoc loco, Boca ad Luppiam, hodie *Böcke* in Monumentis Paderbornenſibus *p. 127.* uberius,

rum super Saxones cum exercitu irruens, multam stragem fecit, & prædam copiosam cepit super Westphalos, & coacti obsides dederunt. Obsidibus itaque receptis, & præda multa capta, rex in Franciam reversus, ubi nunciatum est ei, quòd Rotgandus Langobardus, postponens fidem & sacramenta, adversus eum rebellare disponeret, statim illis in partibus iter arripuit, & celebravit Natalem Domini in villa, quæ dicitur Schletstat in Elsatio.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXVI, Carolus rex Italiam ingressus, Forojulii partes petivit, Rotgandum rebellem captum decollari jussit, ad Tarvisium civitatem venit, ibique Pascha celebravit, & ordinatis rebus, derelictis custodibus ex Francis, in civitatibus, quæ adversus eum senserant, in Franciam cum prosperitate reversus est. Interea Saxones, cognita absentia regis, more solito, ruptis sacramentis in unum conglobati, Heresburgk castrum aggrediuntur, fraudulenter Francis suadent, ut de castro exeant, & cum pace in patriam pergant. Sed cùm illi fallacibus verbis (moniti sunt) minimè assensum præberent, machinas præparant, munitionem obsidione cingunt, & summis viribus certant, sed nihil proficiunt, Quadam itaque die cùm iterum redivivo certamine bellum parassent, apparuit gloria Dei manifestè supra domum ecclesiæ, quæ erat infra ipsum castrum, videntibus multis tam Christianis quàm Paganis. Nam duo scuta apparuerunt supra præfatam basilicam, sanguineo colore flammantia, & velut in prælio quibusdam motibus agitantia. Itaque Pagani hoc signum aspicientes, timore & formidine repleti, mox in fugam conversi sunt, & in tantam amentiam devenerunt, ut strictis gladiis, mutuis armis se confoderent. Quanto verò illi plus pavore perterriti fugerunt, tanto magis Christiani confortati, omnipotentem Dominum laudabant, qui salvos facit sperantes in se. Ex prædicto igitur loco cum tanta confusione discedentes, venerunt ad aliud castrum, quod appellatur Desuburgh, *(a)* ubi voluerunt similiter facere, sed Deo auxiliante, Francisque eis viriliter repugnantibus, nihil prævaluerunt. Oppidani verò persecuti sunt eos usque ad flumen, quod Lippa dicitur, & multos ex eis interfecerunt. Itaque rex Wormatiam veniens, synodum placitumque publicum ibi tenuit, & concilio soluto, mox Saxonum fines penetravit, & velut ingens tempestas omnia prosternit, munitiones irrumpit. Saxones perterriti ad locum, ubi Lippa oritur, venerunt, ibi se suamque patriam regi tradiderunt, & spoponderunt se Christianos esse debere. Tunc rex unà cum Francis restauravit Heresburgh castrum, & aliud castrum super Lippam, ubi venientes Saxones, unà cum uxoribus parvulis, innumerabilis multitudo baptizati sunt in nomine sanctæ Trinitatis. Post hæc obsides, quantos rex expetiit, dederunt. Reformatis autem castellis, custodiisque dispositis, Carolus in Franciam revertitur, & celebravit Natalem Domini in Heristellio, & Pascha in Noviomago.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXVII, rex Saxoniam ingressus, placitum tenuit in loco, qui dicitur Padresbrunna: ubi omnes Saxones convenerunt, excepto Widichindo, qui cum paucis Saxonibus in partibus Nortmaniæ confugit. In eundem etiam locum venerunt Sarraceni de partibus Hispaniæ, quorum hæc sunt nomina, Ibinarabi, & filius Devizefi, qui latine Joseph *(b)* nominabatur, & gener ejus, ubi etiam multitudo Saxonum baptizati sunt, & sacramenta secundum consuetudinem dederunt, ut perderent ingenuitatem & omnem hæreditatem, nisi conservarent susceptam Christianitatem, & promissam fidelitatem regis & filiorum ejus, nec non etiam & Francorum. Carolus in Franciam reversus, cele-

(a) De hoc iterum *SCHATENIUS* p. 450. *Castrum, quod hodiedum Desenbergam dicimus, haud procul Warburgo, intra diœcesin Paderbornensem, ex suis ruderibus aspicitur, olimque Saxonum more, in edito & abrupto montis jugo structum fuit.* Uberius de eo *FURSTENBERG p. 149.*

(b) Locum emendavi ex Francorum Annalibus, cum antea legeretur: *Ibina, Iarabi, & filius Denizefi, qui Lammeioseph nominabatur.*

celebravit Natalem Domini in Duciato, *(a)* & Pascha in Aquitania, in villa, quæ dicitur Casinogilo. *(b)*

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXVIII, Carolus cum exercitu Hispaniam ingressus est. Venit enim primò ad Pampilonam civitatem, deinde ad Cæsaraugustanam urbem perrexit, ubi innumerabilis multitudo de partibus Burgundiæ, & Austrasiæ, vel Baioariæ, seu Provinciæ, & Septimaniæ, pars etiam Langobardorum in auxilium Francorum convenerunt. Obsidione itaque civitatis territi Sarraceni, obsides dederunt, & immensum pondus auri. Ejectis itaque Sarracenis de Pampilona, murisque ejusdem civitatis dirutis, Vasconibusque subjugatis, in Franciam revertitur. Interea Saxones audientes, quòd Carolus 28
cum Francis tam longa terrarum spatia ab eis esset separatus, suadente Widichindo, secundum consuetudinem iterum rebellati sunt, & ad Duriam castrum (quod Coloniæ civitati contiguum est) usque venerunt, cædibus, rapinis, & incendiis omnia devastantes. Quod cùm nunciatum esset regi revertenti, etiam commoranti Antissiodoro civitate, misit idem princeps scaram unam ex electis viris, qui eorum violentiæ resisterent. Saxones audientes incolumitatem regis & adventum Francorum, in fugam conversi sunt: quos Franci è vestigio sequentes, reperierunt eos super fluvium, cujus vocabulum est Adarna, in loco, qui dicitur Lihesi, *(c)* ubi pugna cœpta & finita. Franci, auxiliante Deo, victores extiterunt, & multitudo Saxonum est ibi occisa. Et celebravit rex Natalem Domini in Heristellio & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXIX, Carolus venit in villam, quæ dicitur Compendium, ubi se obtulit Hildebrandus, Spoletanorum dux, cum muneribus, ejusque dominationi se subdit. Eodem anno synodum tenuit in Duria, & post hæc Saxoniam ingressus usque ad Lippam venit. Conati sunt autem Saxones resistere in loco, qui dicitur Bucholtz, *(d)* sed nihil prævaluerunt. Aperta autem via Westphalos subjugaverunt, & omnes Saxones, qui ultra Wisaram commorabantur. Veniens autem rex in locum, qui vocatur Medofulli, *(e)* accepit obsides & sacramenta à Saxonibus, qui ab eodem defecerant, & reversus est in Franciam, & celebravit Natalem Domini in Wormatia civitate, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXX, Carolus Saxoniam ingressus, ad Heresburgk venit, & inde ad locum, ubi Lippa consurgit, *(f)* & ibi synodum tenuit.

(a) Est Dusiacum Remorum, in pago Mosomagensi, ad fluvium, Charem. *VALESIUS.*

(b) Palatium veterum Regum Aquitaniæ, vulgo *Assencüil.*

(c) Hassiæ vicus est, ad Adarnam, in præfectura Battenberg, hodie *Leysen.* Poëta Saxo, pugnam hancce ad Battenfeld factam fuisse dicit, quod parum abest. Vide *WINCKELMANNUM Beschreib. Hessen*, II. *Th. VII. cap. p. 232.*

(d) De hoc *SCHATENIUS* Ann. Westphal. p. 465. *Castra metantur ad Bucholdiam, loco inter Wesaliam & Coesfeldiam, fagina silva incluso, ubi & cæsium nemus olim monstratur, tot Romanorum cladibus celebre.*

(e) Sic etiam hunc locum efferunt *ANNALES BERTINIANI*, *METENSES*, *FULDENSES*, *LOISELIANI*, *MONACHUS EGOLISMENSIS: Modiofalli. EGINHARDI ANNALES*, *Mediofulli.* De hoc *SCHATENIUS p. 465. Locus hactenus irrepertus; ac tametsi Francorum annales ad Visurgim collocent, auctor tamen vitæ Caroli Mediofalli in medio Westfalorum collocare est visus, quem annales Fuldenses, perinde ut Pithoeani, designare videntur, ubi primus, de quo diximus, congressus pacisque conventus fuit. Quam opinor caussam fuisse, ut non nemo Mimigardiam Westfaliæ interpretetur.* Forsan Medenbacum, Arensbergensis Comitatus.

(f) Ad castrum *Lipspring*, uno milliari à Paderborna, de quo amplè *FURSTENBERGIUS p. 14.*

tenuit. Inde progressus, ad Albiam fluvium venit, & in ipso itinere Bardongavenses, *(a)* & multi de Nortliadis *(b)* baptizati sunt, in loco, qui dicitur Horheym, *(c)* ultra Obaccrum fluvium, & pervenit usque ad locum, ubi Hora confluit in Albiam. Dispositis itaque tam Saxonibus quàm Sclavis, in Franciam reversus est. Inito autem consilio, ut Romam pergeret orationis causa, unà cum conjuge Hildegarde, celebravit Natalem Domini in Papia civitate.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXI, Carolus iter pergens, celebravit Pascha in Roma, & ibi baptizatus est filius ejus Pipinus, ab Adriano papa, qui & ipse eum de sacro fonte suscepit, & duo filii ejus à suprà dicto pontifice inuncti sunt in reges, idem Pipinus super Italiam, Ludovicus super Aquitaniam. Inde reversus, venit Mediolanum, ubi baptizata est filia ejus Gissa *(d)* ab Archiepiscopo Thoma, qui & ipse eam à sacro fonte levavit. His ita peractis, reversus est in Franciam. Per id tempus legati Apostolici, Formosus & Damasus episcopi, cum missis regis, Riculfo capellano, & Eveverardo *(e)* magistro pincernarum, directi sunt ad Thassilonem ducem: commonentes & contestantes ex auctoritate Apostolica, ut recordaretur piorum sacramentorum, & non aliter faceret, nisi sicut jurejurando jam dudum promiserat Pipino regi & filiis ejus. His admonitionibus consensit Thassilo, & sumptis obsidibus ad regem venit Wormatiam, ubi renovavit sacramenta, & dedit duodecim obsides: sed non diu præfatus Thassilo promissa conservavit. Celebravit autem rex Natalem Domini in Carisiaco & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXII, Carolus Coloniam veniens, Rhenum transiit, & synodum tenuit, ubi Lippa consurgit: ubi omnes Saxones convenerunt, excepto rebelle Widichindo, illuc etiam venerunt legati Godefridi, regis Nortmanorum & Altdeni & Hosmundus, *(f)* nec non etiam legati Avarorum,

(a) Sunt isti incolæ Bardorum Pagi, vulgo *das Bardengau*, qui infra ad a. 785. vocatur *Bardenguni*, idemque regionem constituebat circa Bardevicum, in agro Lüneburgico, de quo *HENR. MEIBOMIUS Hist. Bardevici p. 57. & de Pagis Saxoniæ p. 98. CHRIST. SCHLOEPKE Chron. von Bardewick p. 45. 57. 112. 121.* Ejusdem Pagi etiam facit mentionem *DITMARUS Chron. p. 354.* Facit ad hujus loci Reginonis explicationem, *WERNERUS ROLEWINK, qui de antiqua Saxonum dignitate lib. II. c. V.* ita loquitur: *His peractis, Rex Wormaciam properat, & denuo rediens venit ad Mersborch, & deinde ad Lyppenspruck, pro congregando concilio ad disponendam provinciam secundum ritum Ecclesiæ Catholicæ. Processit etiam latius ad Albiam, in locum, qui dicitur Bardewyck, & multitudo magna Sclavorum, Wyndorum, Frisonum, baptizata est.* Hujus Pagi mentio occurrit *ad a. 780. 799.*

(b) Populi versus septentrionem erant, trans Albim habitantes, hinc apud *MONACHUM EGOLISMENSEM vita Caroli M. ad a. 798. c. XIII.* vocatur *Nortlindi trans Albiam sedentes.* Eosdem *EGINHARDI Annales ad d. an.* vocant *Transalbianos*, & *POETA SAXO ad d. an.*

Saxonum populus quidam, quos claudit ab austro
Albia sejunctum positos Aquilonis ad axem,
Hos Nordalbingos patrio sermone vocamus.

HELMOLDUS Chron. Slav. lib. I. c. VI. eorum terminos distinctius proponit, dum ita scribit: *Ultimam scilicet partem Saxoniæ, quæ est trans Albiam, & dicitur Nordalbingia, continens tres populos, Tethmarsos, Holsatos, Stormarios. ADAMUS BREMENSIS lib. IV. c. XXXI.*

(c) Vide supra *ad a. 742.*

(d) De hac *EGINHARDUS in vita Caroli c. XVIII.*

(e) Sic emendavi, pro *Riculfo & Eunardo*, Fragmentum Annalium, apud Canisium, & reliquos Francorum Annales, Annalistam etiam Saxonem secutus.

(f) Locus hic in Annalibus Francorum admodum est corruptus. Fragmentum Annalium, apud *CANISIUM*, legit: *Etiam illuc venerunt Postlimani missi Sifridi Regis. ANNALES LOISELIANI* ad a. 782. *illuc convenerunt missi Sigifredi Regis, id est Haltoni, cum sociis suis. INCERTI AUCTORIS vita Caroli M.* ad d. an. *Nuncii Sigiffredi Regis, id est Halpdan, cum sociis suis. ANNALES*

rum, missi à Cacano *(a)* & Jugurro. Peracto placito, reversus est rex in Franciam. Saxones iterum fidem violant, arma corripiunt, suadente Widichindo. Rex autem ea tempestate miserat nuncios suos ad Adalgisum, & Geilonem atque Conradum, viros potentes, ut ducerent exercitum Francorum & Saxonum super Sclavos paucos, qui adhuc rebelles erant. Suprà dicti verò principes, cùm jam in itinere essent, audientes, quòd Saxones rebellassent, super eos arma verterunt, & commisso prælio, multos ex eis interfecerunt. In qua pugna duo duces ceciderunt, videlicet Adalgisus, & Geilo, in monte, qui dicitur Suntdal. *(b)* Hoc audiens imperator, cum Francis, quos sub celeritate congregare potuit, illuc perrexit, & pervenit usque ad locum, ubi Alara confluit in Wisaram. Tunc omnes Saxones iterum convenientes, subdiderunt se sub potestate suprà dicti regis, & reddiderunt seditiosos, qui illam rebellionem maximè terminaverunt, ad occidendum quatuor millia quingentos viros. Widichindus verò partibus Nortmaniæ aufugit. Interfectis itaque seditiosis, exilioque damnatis, rex in Franciam 29 reversus est, & celebravit Natalem Domini in Theodonis villa, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXIII, obiit Hildegardis regina, pridie calendas Maji, quod evenit tunc in vigilia Ascensionis Domini. Et rex iterum Saxoniam ingressus est, eò quòd Saxones rursum rebellassent, & cum paucis Francis ad Thietmalli *(c)* venit: ibi Saxones paraverunt pugnam in campo viriliter. Tunc rex cum Francis super eos irruit, & magnam stragem ex eis fecit, ita, ut perpauci fuga elaberentur. Post peractam victoriam venit rex ad Paderbrunnam, ubi coadunato exercitu, denuo super Saxones irruit, qui se sociaverant super fluvium, cujus vocabulum est Asa. *(d)* Ubi iterum pugna inita, non minor numerus Saxonum cecidit, quàm in superiori prælio ceciderat. Tunc rex Wisaram transiit, & ad Albiam usque pervenit. Post hæc in Franciam revertitur. Eodem anno obiit Bertha regina IIII idus Julij. Et cùm Wormatiam pervenisset rex, sociavit in matrimonium Fastradanam reginam, & celebravit Natalem Domini in Heristellio, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXIIII, Carolus ingressus est Saxoniam, eò quòd iterum rebellasset, & cum eis aliqua pars Frisonum, & pervenit usque ad Huculin, *(e)* circumeundo & vastando omnia. Erat autem nimia inundatio aquarum. Ipse igitur per Thuringiam ab orientali parte intravit super

EGINHARDI ad d. an. *missi Sigefridi Regis, id est, Almptam cum sociis suis. ANNALES METENSES* vero ad d. an. *Legati Godefridi, Regis Nortmannorum, Altdem, & Hosmundus.* Scilicet Daniæ Rex illorum temporum, *SAXONI GRAMMATICO Hist. Dan. lib. VIII. c. XLVII.* dicitur *Gotricus*, vel *Godefridus*, quem recentiores, utpote *JO. ISAACIUS PONTANUS, Hist. Dan. lib. IV. p. 90.* Sigefridum vocat. Adde, quæ notavi ad Annales Fuldenses.

(a) *POETA SAXO ad a. 782.* idem Cagani nomen effert, ad quem locum *REINECCIUS: Joannes Leunclavius Pandecte Histor. Turc. p. 198. nomen hoc non discernit a Tartarico & Turcico Chan, vel Cahan. Hoc certum, proprium non fuisse, sed ei Principi ab Hunis attributum, qui summam totius Regni obtineret.* Adde infra *SIGEBERTUM ad a. 520.*

(b) Ad Munderam, ditionis Brunsuicensis oppidum, prout *REINECCIUS* ad Poëtam Saxonem hic loci adnotavit.

(c) Hodie *Detmold*, primarium Comitum Lippiensium domicilium, prout notavi ad Annales Fuldenses, apud *FREHERUM.*

(d) Sive Hasa, qui alluit Osnabrügam.

(e) Fragmentum Annalium apud *CANISIUM* legit *Huculum*, *ANNALES BERTINIANI: Hucuculus. METENSES: Huccului. EGINHARDI: Huculbi. POETA SAXO: Uculbi.* Hujus loci nullam mentionem alias factam reperi, nisi quod in *CHRONICO MINDENSI*, apud *MEIBOMIUM Tom. I. p. 559.* occurrat Forestum, *Hückelingehagen*, quod ab Ottone II. impetravit Milo, Episcopus.

Hostfalos. Porrò filium Caroli dimisit cum valida manu contra Westphalos. Itaque rex Thuringiam ingressus, pervenit usque ad fluvium Albiæ, & inde ad Tagniofurt, (a) deinde ad Scaninge, (b) ex quo loco reversus est in Franciam. Westphali verò congregaverunt se juxta Lippam, quibus occurrit filius regis in pago, qui dicitur Dragim, (c) & inierunt pugnam: quibus viriliter superatis, reversus est Wormatiam, ad genitorem suum. Rex itaque, consultis fidelibus, iterato hyemis tempore, Saxoniam intravit, & celebravit Natalem Domini juxta Kichrisburch Winzzagani super fluvium Ambra, in villa, quæ dicitur Liuhidi. (d)

Anno

(a) Nihil hic mutare ausus, licet reliqui Annales alium plane locum indicent. *BERTINIANI* & *LOISELIANI* legunt: *Stangford. MONACHUS IGOLISMENSIS: Stangfurd. AUCTOR INCERTUS VITÆ CAROLI M. Stanford. FRAGMENTUM ANNALIUM* apud *CANISIUM, EGINHARDI* & *METENSES Annales* habent *Stainfurt*, quod rectius, atque *Stenvordia*, Bentheimensium Comitum Oppidum intelligi videtur, de quo *HERMANNUS HAMELMANN delin. Urbium Westphaliæ p. 82.* Ejusdem facit mentionem *WERNERUS ROLEWINK de antiqua Saxonum dignitate lib. III. c. VIII.* & *CHRON. COMITUM* de *MARCA* apud *MEIBOMIUM Tom. I. p. 387.*

(b) *FRAGMENTUM ANNALIUM*, apud *CANISIUM*, legit *Scalingi. MONACHUS EGOLISMENSIS: Scainingi. AUCTOR INCERTUS VITÆ CAROLI M. Scabiningi, Annales BERTINIANI: Scaningi. LOISELIANI: Scainingi. METENSES: Sanninge.* Annalista Saxo: *Scamnigge. EGINHARDI Schaninge.* Schöningen intelligo, de quo supra, ad a. 742.

(c) *FRAGMENTUM ANNALIUM* apud *CANISIUM* legit *Origmi. ANNALES BERTINIANI, METENSES, LOISELIANI, INCERTUS AUCTOR VITÆ CAROLI M. Dragini, ANNALES EGINHARDI: Draigni. POETA SAXO:*

In Westualorum pago, cognomine Dreini.

Situs hic Pagus Dragim in Westphalia, ad Lippiam flumen, in eodem Monasterium, *Liesborn*, in Comitatu Hermanni Comitis, de quo in *Vita Meinvverci* apud *LEIBNITIUM Script. Brunsuic. Tom. I. p. 547.* Hodie dicitur: *Drevenick. MEIBOMIUS de Pagis Saxoniæ p. 991.*

(d) *ANNALES BERTINIANI: & celebravit Natalem Domini juxta Hidrioburg, in pago Waisagauvi, super fluvium Ambra, in villa Luichidi. ANN. METENSES: & celebravit Natalem Domini juxta castrum Kiridrioburc in pago Waizzagaim, super fluvium Amra, in villa Leutidi. ANN. TILIANI ad a. 785. celebravit Natale Domini juxta Scidinburg in pago Witzgaugi. ANN. LOISELIANI: & celebravit Natalem Domini juxta Skidrioburg in pago Wauzannaga, super fluvium Ambra, in villa Luidi. AUTOR INCERTUS VITÆ CAROLI M. & celebravit Rex Natalem Domini juxta Ridrioburg in pago, qui dicitur Waitzagauvi, super fluvium Ambra, in villa Liubidi. MONACHUS EGOLISMENSIS: & celebravit Natale in Cidrioburgi super fluvium Ambra. POETA SAXO:*

Qui valida comitante manu Saxonica statim
Arva petens, juxta fluvium consederat Ambram,
Est ubi castellum, quod Skideronburg vocitatur.

EGINHARDI ANNALES: celebratoque in castris Natalitio Domini die, super Ambram fluvium in pago Huettagoe, juxta castrum Saxonum, quod Dekidroburg, ad locum nomine Rimi, in qua Wisira & Vagara confluunt, populabundus accessit. Unicus igitur Eginhardus pagi *Huettagoe* facit mentionem, cum reliqui Annales pagum *Wensgou* memorent. Intelligitur antiquum Saxonum castrum *Schidernburg*, vel *Schidera*, in dominio Sualenburgensi situm, in quo Carolus M. Episcopatum fundavit, de quo Auctor incertus de fundationibus Saxoniæ Ecclesiarum, apud *LEIBNITIUM* Script. Brunsuic. Tom. I. p. 260. *Anno Domini DCCLXXXIII. septimum in Schidere, quæ est villa in Dominio de Svvalenberge, quæ postea per Brunonem & Tancvvardum Saxonicos in Ballersleve transponitur, & inde per Hinricum primum in Urose, oppido Nortthuringiæ, & tandem per Ottonem Magnum in Partinopolin, quæ est Magdeborg, transfertur.* De hoc loco *FERDINANDUS FURSTENBERG Monum. Paderborn. p. 183.* Pagi vero Wensgau fit mentio ab *AUCTORE VITÆ MEINWERCI c. VI.* apud *LEIBNITIUM Tom. I. p. 519. interventu Gepta, venerabilis Abbatissæ, duos Mansos regales in Lutterun in pago Wensgoi dicto, in Bur-*

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXV, rex usque ad Rimie (*a*) pervenit, super fluvium Wisaram, ubi confluit Wahna, & propter nimiam inundationem aquarum, inde reversus est Heresburgh, ubi uxorem suam Fastradanam cum filiis & filiabus venire jussit, & ibi tota hyeme resedit, ibi etiam Pascha celebravit: & multis vicibus scaras per Saxones misit, & eorum castra deprædatus est, & in Maio synodum ad Paderbrunnam habuit, & inde iter peragens, nullo contradicente, totam Saxoniam circumivit. Venit autem in Bardenguni, (*b*) & inde misit post Widichindum & Albionem, & utrosque ad se fecit venire: quos sacramento firmavit, ut in Franciam ad eum venirent. Qui acceptis obsidibus, ad Attiniacum ad regem venerunt, ibique baptizati (*c*) sunt, & tunc tota Saxonia subjugata est Francis, & in eadem villa celebravit rex Natalem Domini & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXVI, Carolus misit exercitum suum partibus Britanniæ, unà cum misso suo Odulpho, principe Cocorum: (*d*) ubi multa castella acquisierunt Franci, & eorum primates repræsentaverunt Wormatiam regi in publico conventu. Tunc rex, videns se ex omni parte pacem habere, Romam perrexit orationis causa, & ut ibi cum missis imperatoris colloquium haberet, & celebravit Natalem Domini in Florentia civitate.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXVII, Carolus Romam venit, & à pontifice Adriano susceptus est, ubi aliquot dies moratus est. Quod cùm audisset Heregisus, dux Beneventanorum, timore perterritus, misit Romaldum filium suum, cum magnis muneribus ad regem, postulans pacem, & promittens, se omnem voluntatem ejus facturum. Sed his suasionibus minimè Apostolicus credidit, sed magis hortatus est regem, ut Beneventi fines intraret, quod & fecit. Et cùm Capuam venisset, Herigisus reliquit Beneventum, & in Salernum secessit, ibique se munivit. Exinde misit filium suum Grimaldum (nam Romaldum rex secum retinebat) cum magnis muneribus offerens obsides, & promittens omnem fidelitatem, tantùm ab impugnatione cessaret. Tunc rex eum consulto fidelium & sacerdotum, ne penitus episcopatus & monasteria devastarentur, elegit XII obsides, & XIII filium suprà dicti ducis Grimaldum, & accepit munera, & juraverunt ei omnes Beneventani, & reversus est Romam, ibique celebravit Pascha cum præsule sedis Apostolicæ. Venerunt etiam in eodem loco missi Thassilonis, Arnus episcopus, & Henricus abbas, rogantes papam, ut pacem faceret, litemque terminaret inter Carolum regem, & Thassilonem ducem, ex qua causa multùm coarctatus est Apostolicus. Rex autem ad postulata respondit, se per multa tem-

F 2 pora

vvardio quoque Daleheim, in comitatu Herieldi comitis, ei donavit. Dictus vero locus hodie dicitur *SOHIER*, prædium Lippiacum inter Steinheim & Linde. Fluvius Ambra dicitur *die Emmer*, qui agri Paderbornensis oppida aliquot adluit, inde in Visurgim se exonerat, qui olim Pago Ambragæ, *dem Emmergau*, nomen dedit, de quo *MEIBOMIUS de Pagis Saxoniæ p. 97.* qui etiam *p. 103.* de Pago Huetagoge agit.

(*a*) Sic emendavi pro *Adrine*, cum reliqui Annales Rimi vel Rime legant. Eundem locum memorant *EGINHARDI Annales ad a. 753. ad locum qui dicitur Rimi, qui est super fluvium Wiseram.* Videtur locus exilis fuisse, cujus nullam alias mentionem esse factam novi, nisi quod inter Paderbornensis Ecclesiæ prædia dotalia ab Auctore Vitæ Meinvverci *c. CX.* memoretur *Rimi.*

(*b*) Vide supra *ad a. 780.*

(*c*) Omnes Francorum Annales Wittichindum Attiniaci apud Francos baptizatum fuisse dicunt. Ex quo facile poterunt confutari, qui vel Medebaci in Territorio Fuldensi, vel Belemi in Episcopatu Osnabrugensi, idem factum fuisse dicunt, prout etiam adnotavi in Syntagmate Historiæ Germanicæ *dissert. VII. §. XX.*

(*d*) Sic emendavi pro *Principe Cacorum.* Reliqui enim Annales legunt: *Andulpho*, vel *Audulpho Seneschallo.* Dicebatur enim Senechallus etiam *Regiæ Mensæ Præpositus*, & suberant ipsi officia culinæ. Compara Syntagma Juris Publici, *cap. IX. §. XXII.* Hunc autem Audolphum Præpositum mensæ Regiæ vocat *ANNALISTA SAXO.*

pora quæsisse, sed minimè obtinere potuisse: ne tamen inobediens videretur esse monitis Apostolicis, asseruit, se in ejusdem papæ præsentia cum eisdem missis pacem velle firmare. Illis autem renuentibus atque dicentibus, non se audere pro seniore (a) diffinitivam proferre sententiam, neque se ad hoc destinatos esse: videns Apostolicus ficta mendacia, & cognoscens instabilitatem ducis, iratus anathematizavit prædictum Thassilonem, & omnes illi faventes, nisi fidelitatem, quam regi Pipino & filio ejus Carolo promiserat, per omnia observarent: contestans per eosdem missos eundem virum, & monens, ne per ejus obdurationem & perfidiam sanguis Christianorum funderetur, & terra devastaretur: & si ipse dux nullatenus obedire vellet, tunc Carolus & exercitus ejus absoluti essent à Deo & sancto Petro, & quicquid in ducatu ejus perpetratum esset, incendiis & homicidiis, vel qualicunque malitia, totum hoc in Thassilonem & socios ejus vertatur, & rex & Franci persistant innoxii. His verbis absolutis missis Thassilonis, rex oratione ad limina Apostolorum completa, & benedictione percepta, in Franciam gressum dirigit, & Wormatiam, ubi erat Fastradana conjunx ejus, pervenit: ubi synodum congregavit, & manifestavit sacerdotibus & optimatibus regni causas itineris, & qualiter versutia Thassilonis coram summo pontifice esset deprehensa. Misit itaque cum consulto fidelium ad eundem Thassilonem, monens, ut Apostolicis adhortationibus obtemperaret. Qui cùm nollet obedire, rex partibus Bavariæ exercitum movit, & venit in locum, qui dicitur Lechfeld, super civitatem Augustam, & venerunt orientales Franci & Thuringi & Saxones super Danubium, in loco, qui dicitur Faringa. (b) Porrò Pipinus rex de Italia cum exercitu venit Tridentum. Tunc perspiciens Thassilo se ex omni parte esse circumdatum, & videns, quòd Baioarii magis essent fideles Carolo, quam sibi, undique coarctatus, venit ad eum, tradens se manibus ejus, ad servitium reddens ducatum à Pipino rege sibi commissum, & se in omnibus peccasse, & malè egisse confessus est, & denuo renovans sacramenta, dedit duodecim obsides electos, & tredecimum filium suum Theodonem. Rex, receptis obsidibus, reversus est in Franciam, & celebravit Natalem Domini in Ingelnheym, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXVIII, rex congregavit synodum in præfata villa, ibique venit Thassilo. Cœperunt autem eum Bavari accusare, quòd fidem promissam violasset, suadente uxore Luitburga. Objecta verò Thassilo denegare non potuit, sed convictus est ad Avaros transmisisse, & in vitam fidelium regis consiliatum fuisse. Ad ultimum tamen confessus est, se dixisse, si decem filios haberet, omnes mallet amittere, quàm ita manere, sicut juraverat. Ex iis & aliis multis, ab omnibus dijudicatus est ad mortem. Et cùm omnes capitalem sententiam proclamarent, rex misericordia motus, eò quòd consanguineus ejus esset, obtinuit ab ipsis Dei & suis fidelibus, ne moreretur. Interrogatus ergo à rege, quid agere vellet, terræ prostratus, licentiam in monasterium intrandi expetiit, ut ibi peccata sua deplorare potuisset. Similiter & filius ejus Theodo fecit. Igitur attonsi sunt, & in monasterium missi. Pauci Baioarii, qui cum Thassilone senserant, in exilium sunt missi. Eodem anno commissum est bellum inter Græcos & Langobardos, ducibus Hildebrando Spoletano, & Grimaldo Beneventano, & Winegiso à rege directo, cum Francis: & fugati sunt Græci, & victores extiterunt Franci & Langobardi. Per id tempus pugna commissa est inter Avaros & Francos, qui in Italia habitabant, & Deo largiente, victoriam obtinuerunt Franci. Tertia pugna commissa est inter Avaros & Baioarios, in campo Iboræ,

(a) Idem ac Domino. Quare *ANNALES METENSES; non se audere pro suo Domino diffinitivam suscipere sententiam.* Sæpius hoc sensu occurrit in Capitularibus Francorum.

(b) *ADLZREITER Ann. Boiorum p. I. lib. VII. n. XLVII. Pferingam* vocat; hodie *Pföring*, de quo *ANT. GUIL. ERTL Chur-Bayr. Atlas p. 146.*

Iboræ, *(a)* & fuerunt ibi missi regis Grahamanus, & Odoacer, cum aliquibus Francis, & Deo auxiliante, victoria fuit Francorum seu Baioariorum. Hæc omnia suprà dictus Thassilo, & uxor ejus Luitburga, terminaverunt. Quarta pugna fuit contra Avaros, qui voluerunt vindicare eos, qui in prælio superiùs dicto conciderant: sed Deo adjuvante, victoria Christianis cessit. Post hæc Carolus Ratisbonam venit, ibique marcas & fines Baioariorum disposuit, indeque reversus est in Franciam, & celebravit Natalem in Aquis palatio, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXIX, rex Rhenum Coloniæ transiit,
& Saxoniam ingressus, usque Albiam fluvium venit, ibique duos pontes constru-
xit, & ex utraque parte pontis castra fecit ex lignis & terra, & inde progressus,
Sclavorum fines intravit, & Sclavos, vocabulo Wilzi, suo dominio subjugavit. 31
Fuerunt autem cum eo in eadem expeditione Franci & Saxones. Frisones verò
navigio venerunt per Habolam *(b)* fluvium. Fuerunt autem cum eo Sclavi,
Urbi, *(c)* & Abotrudi, quorum princeps vocabatur Wizan. Obsidibus itaque
receptis, reversus est in Franciam, & celebravit Natalem Domini Wormatiæ, &
Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXC, nullum iter rex fecit, sed in prædicta civitate rex celebravit Natalem Domini, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCI, Carolus ad partes Baioariorum perrexit, & Ratisbonam pervenit, ubi & exercitum suum convenire jussit, ibique cum consilio optimatum regni disposuit ire in Avarorum regnum, propter maliciam intolerabilem, quam in Gallorum populos gesserunt & ecclesias Dei. Venit ergo cum exercitu usque ad Anisam fluvium, ubi triduanum jejunium cum litaniis fecerunt, postulantes pro salute exercitus & adjutorium Dei, & vindictam inimicorum. Rex itaque littora Danubii de Australi parte tenuit: Saxones autem cum quibusdam Francis, & plurima multitudine Frisonum de Aquilonari, & ita pergentes pervenerunt, ubi jam dicti Avari habebant munitiones paratas, de Australi parte ad Chunberg, de Aquilonari verò ripa, in loco, qui dicitur Camp, *(d)* (sic enim nominatur ille fluvius, qui ibi influit in Danubium.) Itaque Avari, cùm ex utraque ripæ parte vidissent exercitum, & classem per medium fluvium venientem: tantus terror, Deo faciente, illos invasit, ut dimissis præsidijs munitionum, fugæ latibula quærerent, & sic, Christo duce, uterque exercitus absque læsione Pannoniam introivit. Pervenit autem rex usque ad fluvium, qui dici-

(a) De hisce gestis *MARCUS VELSERUS Ann. Boiic. lib. V. p. 173. ADLZREITER p. I. lib. VIII. n. 2.*

(b) Havela, Marchiæ fluvius, qui etiam *HELMOLDO lib. I. c. II.* Habola dicitur.

(c) ANNALES BERTINIANI, LOISELIANI, AUCTOR INCERTUS VITÆ CAROLI M. legunt *Suburbi. MONACHUS EGOLISMENSIS: Suurbi. ANNALES METENSES: Surui. ANNALISTA SAXO: Surbi.* Nulli alii fuisse videntur, quam *Sorabi*, qui & *Sorbii, Serbii, Svvorbii, Svverbii, Svvirbii*, & *Sirbii* dicti fuerunt, teste *SAGITTARIO Hist. Lusat. §. XIII.* Hi Lusatiam superiorem una cum Misnia incoluerunt, ac partem Saxoniæ superioris ad Hercyniam, oppressis ibi Hermunduris, & ipsa Suevica gente. Rudera arcis Saraborum Salfeldiæ ad Salam adhuc conspiciuntur, olim *die Sorbenburg* dictæ, vulgo *der hohe Schvvarm*, de quo *SYLVESTER LIEBE, Salfeldographia*, quæ adhuc in Msto extat, integro cap. XXIV. De Rege illorum Witzan, sive Wiltzan, ita scribit *EGINHARDUS, ANNALIBUS: nam is ceteris Wilsorum regulis & nobilitate generis, & auctoritate senectutis praeminebat.*

(d) Distinctius hæc proponunt *EGINHARDI ANNALES: ac destructis munitionibus, quarum una super Cambum fluvium, altera juxta Comagenos civitatem in montem Cumiberg, vallo firmissimo erat extructa.* Scilicet *Camb*, fluvius ad *Comagenam*, hodie *Holenburg*, se in Danubium exonerat, ultra Viennam. Castrum autem in monte ad Comagenam fuerat extructum. *ADLZREITER Ann. Boi. p. I. lib. VIII. n. VII.* De Comagena, Norici in Pannoniæ confiniis sita. *CHRIST. CELLARIUS Not. Orbis Antiqui lib. II. cap. VII. p. 540.*

dicitur Raba, omnia cædibus, incendiis, rapinisque devastans, & inde reversus Ratisbonam, celebravit ibi Natalem Domini & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCII, Feliciana hæresis condemnata est, quem Felicem Engelbertus in præsentiam Adriani pontificis adduxit, & post confessionem hæresin abdicavit. Et eodem anno nulla expeditio facta est, sed tamen super naves ad flumina transeunda, compactus est pons anchoris & funibus, ita cohærens, ut jungi & dissolvi possit: *(a)* & celebravit rex Natalem Domini Ratisbonæ.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCIII, Carolus Ratisbonam proficiscens, ad Fossatum magnum inter fluvios Alemonon & Radinzam venit, *(b)* ibique summi pontificis missi cum magnis muneribus in præsentiam ejus venerunt. Ibi etiam nunciatum est ei, Saxones iterum more solito fidem & promissa violasse. Inde navigio per Radinzam Mogonum fluvium ingressus, Natalem Domini celebravit in Wirtzeburch.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCIIII, celebravit rex Pascha in Franconofurt, ibique congregavit synodum magnam *(c)* episcoporum, Gallorum, Germanorum & Italorum; ubi fuerunt missi apostolici, Theophilus & Stephanus episcopi. In hac synodo tertiò condemnata est hæresis Feliciana, quam damnationem per auctoritatem sanctorum patrum in libro conscripserunt, quem librum omnes sacerdotes manibus propriis subscripserunt. Eodem tempore Fastradana regina obiit, & in monasterio sancti Albani *(d)* honorificè sepulta est. Pseudosynodus Græcorum, quam pro adorandis imaginibus fecerant, à pontificibus rejecta est. Rex autem, post hæc, diviso in duas partes exercitu, Saxoniam ingressus est, ipse per Thuringiam, Carolus verò filius ejus Coloniæ Rhenum transiit. Tunc Saxones congregantes se in loco, qui dicitur Sinisfelt, *(e)* præparaverunt se ad pugnam. Cùm verò audissent, se ex duabus partibus esse circundatos,

(a) *GERH. a ROO* equidem, *Ann.* Aust. p. 12. auctor est, Rudolphum Habspurgicum navium solutilium novum modum excogitasse, idemque adserit *FUGGER Spiegel der Ehren des Hauses Oesterreich lib. I. c. VIII. p. 74.* Verum inventum esse antiquum, ex hoc loco patet.

(b) Conjungere igitur tentavit Carolus M. Almonam & Rednitziam, *die Altmühl und Rednitz*, utrosque Nortgoviæ fluvios, de quo *EGINHARDUS* Annalibus: *Persuasum tunc Regi erat, si inter Radantiam & Almonum fluvios fossa navium capax duceretur, posse commode e Danubio in Rhenum navigari, quod alter Danubio, alter Mæno miscetur. Confestim cum omni comitatu suo eo venit, congregataque hominum multitudine, totum autumni tempus in eo opere consumpsit. Ducta est fossa inter prædictos fluvios duum millium passuum longitudine, latitudine CCC. pedum, sed incassum. Nam propter juges pluvias, & terram, quæ palustris erat, nimio humore suapte natura imbutam, cæptum opus consistere non potuit. Sed quantum interdiu terra à fossoribus fuerat egestum, tantum noctibus humo iterum in locum suum relabente, subsidebat. In hoc opere occupato, duo valde displicentia de diversis terrarum partibus allata sunt. Unum erat Saxonum omnimoda defectio: alterum, quod Saraceni Septimaniam ingressi, prælioque cum illius limitis Custodibus atque Comitibus conserto, multis Francorum interfectis, victores ad sua regressi sunt. Quibus rebus commotus in Franciam reversus est.* De eodem uberius *POETA SAXO.*

(c) Compara *JO. GEORGII DORSCHÆI Collationem ad Concilium Francofurtense* & *FRID. SPANHEMII Historiam Imaginum restitutam.*

(d) In Schardiana & Argentoratensi editione ad marginem est positum: *extat adhuc ad divum Albanum Moguntiæ monumentum.* De hoc Monumento *CHRIST. BROWERUS Ann. Trevir. lib. VII. c. CCXXXIII. NIC. SERARIUS Rer. Mogunt. lib. I. c. XXXI. sect. I. n. 2.* Verum destructum illud fuit anno 1553. dum Albertus Brandenburgicus Moguntiam invaderet, atque cineres in ædem Metropolitanam fuerunt translati, de quo uberius *DAN. PAPEBROCH, Comment. Histor. de S. Albano, in Actis Sanctorum ad d. XXI. Junii.*

(e) Sic etiam *ANNALES METENSES. BERTINIANI* legunt *Sinistfeld. EGIN-*

datos, dissipavit Deus consilia eorum, quamvis fraudulenter Christianos se esse, & fideles regi promiserant. Rex in Franciam reversus, celebravit Natalem Domini in Aquis palatio, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCV, rex venit Moguntiam, ibique tenuit placitum suum, in villa, quæ dicitur Cuffinstein, in suburbio ejusdem urbis. Audiens verò, quod Saxones secundum consuetudinem, promissionem suam, quam de observanda Christianitate & fidelitate regis tenenda, fecerant, irritam fecissent, cum exercitu Saxoniam intravit, & usque ad fluvium Albiam pervenit, ad locum, qui dicitur Hiliuni, *(a)* in quo iisdem diebus Wirzam Abrotitorum rex à Saxonibus occisus fuerat: ibi etiam venerunt missi à Thudone, qui in gente & regno Avarorum magnam potestatem habebat, affirmantes, quod idem Thudon cum terra & populo suo se regi dare vellet, & ejusdem ordinatione Christianam fidem 32 suscipere. Rex itaque afflictis magna ex parte Saxonibus, eorumque terra vastata, acceptis obsidibus in Franciam rediit, & celebravit Natalem Domini Aquis, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCVI, Adrianus papa obiit, & Leo mox in pontificatu successit, statimque misit regi legatos cum muneribus, claves etiam confessionis sancti Petri, & vexillum Romanæ urbis direxit. Henricus, dux Forojulianorum, missis hominibus cum Wonomiro Sclavo in Pannoniam, Iringum, gentis Avarorum principem, longis retro temporibus quietum, *(b)* civili bello, fatigatis inter se principibus, improvisè expoliavit. Caganus & Juguro intestina clade interempti sunt. Thesaurum priscorum regum, multa seculorum prolixitate collectum, idem dux Carolo ad Aquis palatium misit; quo accepto, peracta largitori omnium bonorum gratiarum actione, magnam partem inde Romam ad limina Apostolorum misit, per Angelbertum abbatem; porrò reliquam partem optimatibus, clericis siue laicis, cæterisque fidelibus suis largitus est. Per id tempus Thudo secundum promissionem suam cum magna parte Avarorum ad regem venit, se, populum suum, & patriam regi tradidit, ipse & populus ejus baptizatus est, & muneribus susceptis, redierunt ad propria. Eo tempore rex cum exercitu Saxoniam intravit, & Pipinus rex in Pannoniam cum exercitu introivit. Venit autem legatio Pipini regis ad patrem in Saxoniam, quæ dixit, Avaros post interfectionem priorum ducum super se constituisse regem, nomine Karam, *(c)* & Pipinus contra eum certare disponeret. Rex, peragrata Saxonia, in Franciam sere-

HARD, FULDENSES, MONACHUS EGOLISMENSIS, atque AUCTOR INCERTUS VITÆ CAROLI M. *Sinitfeld.* LOISELIANI: *Sinaisfelt.* POETA SAXO: *Sinothfeld*, ubi REINECCIUS adnotavit: *hodie Sende.* HERMANNUS HAMELMANN *de Comitatu Tecklenburg p. 418. & de antiqua Westphalia p. 62.* de hoc Sendæ deserto agit. Verum doctissimus Paderbornensium Episcopus, *Sintfeld*, atque desertum Sendæ, sive *die Senne* probe distinguit *Monumentis Paderbornensibus p. 186. 210.* Illud vastum est desertum, quod sub radicibus montis Teutoburgiensis, longo porrectum spatio, per ditionem Paderbornensem, Lippiensem, Ravenbergensem & Ritbergensem, usque in diœcesin Monasteriensem & Osnabrugensem excurrit, variis amnibus piscosis, ac præcipue Amisiæ Luppiæque fontibus irriguum. *Sintfeld* autem, de quo hic sermo, ager est frumentarius, diœcesis Paderbornensis, inter Burenam oppidum, & Cœnobium Dalheim, longe lateque inter Wunnenbergam oppidum & arcem Wevelsburgum extentus, magnamque partem Baronatus Burani, dynastiæ Wevelsburgensis, & totum præfecturam Wunnenbergensem complexus.

(a) Pagi *Helione* mentio fit in diplomate Ottonis M. de a. 950. Magdeburgensibus concesso. Hujus pars fuisse videtur vicus *Helingen*, Bartenslebiis parens. Vide *MEIBOMIUM de pagis Saxoniæ p. 102.*

(b) Sic emendavi, pro: *qui cum*, *ANNALISTAM SAXONEM* secutus.

(c) *ANN. METENSES*, & *Annalista Saxo* legunt *Kaiam*, *BERTINIANI Cagan.* Vide, quæ supraadnotavi *ad a. 782.*

se recepit, & in Aquis palatio filium suum Pipinum à Pannonia redeuntem, & partem thesauri, quæ remanserat, adducentem lætus aspexit. Et celebravit in eodem loco Natalem Domini & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCVII, Barcinona, civitas Hispaniæ, quæ jam pridem à Francis discesserat, per Thathim *(a)* præfectum ipsius, Francis est reddita. Nam ipse ad palatium veniens, & civitatem cum semetipso regi tradidit. Eo tempore expeditio facta est in Saxoniam, & usque ad Oceanum, trans omnes paludes & invia loca pertransit exercitus: & rex de Haduloa *(b)* regressus (hoc enim loco nomen, ubi Oceanus Saxoniam alluit) tota Saxonum gente in deditionem per obsides accepta, in Aquis palatium reversus est, ubi Abdellam Sarracenum, qui à fratre regno pulsus, in Mauritania exulabat, ipso semetipsum commendante, suscepit. In eodem loco & legatus Nicetæ, qui tunc Siciliam regebat, nomine Theophilus, imperatoris epistolam portans, quem honorificè suscipiens, post aliquot dies absolvit. Ipse verò Novembri mense mediante, ad hyemandum cum exercitu, Saxoniam intravit, positisque castris juxta Wisaram fluvium, locum castrorum Heristellium *(c)* vocari jussit. Illuc legati gentis Avarorum cum magnis muneribus venerunt. De eodem loco Abdellam Sarracenum, cum filio suo Ludovico, in Hispaniam ire jussit, & filium suum Pipinum in Italiam remisit, ipse ad disponendam Saxoniam totum hyemis tempus impendens, ibi Natalem Domini celebravit & Pascha.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCVIII, venit ad regem legatus Aldefonsi, regis Galliciæ & Asturiæ, nomine Frolo, *(d)* papilionem miræ magnitudinis præsentans. Et in ipso Paschæ tempore Nordliudi *(e)* trans Albiam sedentes, seditione commota, legatos regios, qui tunc ad justicias faciendas, apud eos conversabantur, comprehenderunt, quosdam ex eis trucidantes, cæteros ad redimendum servavere. Rex itaque, collecto exercitu, de Heristellio, ad locum, qui Minda dicitur, perrexit, & facto consilio, in desertores arma corripuit, & totam inter Albiam & Wisaram Saxoniam depopulando peragravit. Nordliudi contra Tranaschonem, *(f)* ducem Abotritorum, & Helbruinum, legatum regis, commisso prælio

(a) Omnes reliqui Annales legunt, *per Zatum*, nisi quod *ANNALES METENSES* habeant *per Thudun*. *ANNALISTA SAXO: per Thatun*. Prior vero lectio melior, quam etiam confirmat *PETRUS* de *MARCA*, *Marca Hispanica lib. III. c. XV. lib. IV. p. 345. CAROLUS* le *COINTE Ann. Franc. ad a. 797. n. 1. seqq.*

(b) Sic emendavi, pro *Adulo hoc*, quod etiam apud *ANNALISTAM SAXONEM*, atque *in ANNALIBUS METENSIBUS* occurrit: *BERTINIANI ANNALES* vero rectius legunt, *Hadulon. LOISELIANI: Hadulabar. TILIANI Hadulla. MONACHUS EGOLISMENSIS: Haduloba. ANNALES EGINHARDI: Nam usque ad ultimos fines ejus, qua inter Albim & Wisiram Oceano abluitur, accessit. CHRONICON MOISSIANCE: & pervenit ad pagum, qui dicitur Wintmodia. ANNALES PETAVIANI: Wigmodinga.* Pagus hic, inter Albim & Visurgim, versus Oceanum situs hodie dicitur *das Hadeler Land*. Dictum igitur Reginonis locum illustrat *ALBERTUS STADENSIS*, dum *ad a. 797.* sic scribit: *Karolus expeditionem movit in Saxoniam ultra omnes paludes ad Oceanum usque in Hadoloha, quod nunc urbanius dicitur Hatheleria (ibi enim Oceanus Saxoniam alluit) & moratus aliquandiu in Albia in eo loco, qui ab ipso Karlessant dicitur, Aquasgrani revertitur.* Ejusdem pagi mentionem facit *WITTICHINDUS Annalium libro primo ineunte*, & *ADAMUS BREMENSIS lib. I. c. VIII.* Finitima provincia erat Wigmodia, in qua Brema sita, & Episcopatus fuit fundatus, prout ex Caroli M. Privilegio patet, apud Eundem *cap. IX.*

(c) De hoc loco ad Visurgim uberius *FERDINANDUS FURSTENBERG Monum. Paderborn. p. 192.*

(d) Reliqui Annales legunt: *Froia.*

(e) De his supra *ad a. 780.*

(f) *ANNALES LOISELIANI* legunt: *Trasuconem. AUCTOR INCERTUS CARO-*

prælio, victi sunt. Cæsa sunt ex eis in eo prælio quatuor millia, cæteri, qui fugerunt, de pacis conditione tractare cœperunt. Rex, acceptis obsidibus, à Saxonibus in Franciam reversus est, & Aquis perveniens, legationem Græcorum à Constantinopoli missam suscepit. Erant enim legati, Michael patricius quondam Phrygiæ, & Theophilus presbyter, epistolam Irenæ imperatricis ferentes. Nam filius ejus, Constantinus imperator, à suis comprehensus & excæcatus est. Hæc tamen legatio tantùm de pace fuit. Quos cùm absolvisset, absolvit etiam cum eis Sisinnium, fratrem Tharasii, Constantinopolitani episcopi, jam dudum in Italia prælio captum. Hoc anno sidus Martis in toto cœlo non comparuit. Insulæ Baleares à Mauris & Sarracenis deprædatæ sunt. Aldefonsus, rex Galliciæ & Asturiæ, prædata Ulisibona, ultima Hispaniæ civitate, loricas, mulos, captivosque Mauros regi per legatos, Frolam & Basilicum, hyemis tempore misit, & celebravit 33
Natalem Domini in eodem loco, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCIX, Romani Leonem papam, litania majore captum, excæcaverunt, ac linguam ejus radicitus absciderunt: qui in custodia missus, noctu per murum evasit, & ad legatos regis, qui tunc apud basilicam sancti Petri erant, Wirundum scilicet abbatem, & Winegisum Spoletanorum ducem, veniens, Spoletum ductus est. Rex Saxoniam ingressus, apud Paderbrunnam castris positis, consedit, & inde diviso exercitu, Carolum filium suum cum medietate ad colloquium Sclavorum, & ad recipiendos Saxones, qui ex Nortliudis venerunt, in Bardengavi direxit. In eodem loco Leonem papam summo cum honore suscepit, ibique reditum Caroli filii expectans, Leonem pontificem simili, quo susceptus erat, honore dimisit, qui statim Romam profectus est. Recepto cum prosperitate filio, Aquas repedavit, ubi legatus Michaelis, Siciliæ præfecti, nomine Daniel, ad eum venit, atque inde cum magno honore dimissus est. Eodem anno gens Avarorum à fide, quam promiserat, defecit, & Henricus, dux Forojulianorum, post tot victorias prosperè gestas, juxta Tharsicam (a) Liburniæ civitatem, insidiis civium oppressus est. Per idtempus Geroldus, cùm esset Baioariæ præfectus, commisso cum Avaribus prælio, interficitur, & in Augia sepelitur: de quo in visione Wetini legitur, quòd inter Martyres sit adnumeratus. Insulæ Baleares, quæ à Mauris & Sarracenis deprædatæ sunt, postulato & accepto à Francis auxilio, à prædonum incursione defensatæ sunt. Signa quoque Maurorum in pugna sublata regi præsentata sunt. Wido comes, qui Marcam contra Britones tenebat, cum sociis Britanniam ingressus, totamque perlustrans, in deditionem recepit, & regi de Saxonia revertenti arma ducum, qui se tradiderant, inscriptis singulorum nominibus, præsentavit. Tota itaque Britannia, quod nunquam antea fuit, Francis subjugata est. Eodem anno monachus quidam de Hierosolymis veniens, reliquias multas attulit regi, ex parte patriarchæ Hierosolymitani. Azan, præfectus civitatis, quæ dicitur Osca, (b) claves urbis regi & munera misit. Celebravit Natalem Domini in eodem palatio.

Anno Dominicæ incarnationis DCCC, rex absolutum Hierosolytanum monachum dimisit, & cum eo Zachariam presbyterum de palatio suo, & per illum multam pecuniam misit per illa sancta loca, ubi Dominus conversatus est corporaliter. Ipse medio Martio de Aquis egressus, littus Oceani Gallici perlustratus, & in

LI M. MONACHUS EGOLISMENSIS: Trasiconem. ANNALES METENSES: Transachonem. EGINHALDI: Thrasiconem. BERTINIANI: Sigconem. POETA SAXO: Thasconem. Infra *ad a. 808.* vocatur *Drasco* ad a. 809. *Trasco.*

(a) Potius *Tarsaticam*, Liburniæ Civitatem, in Illyrico, de qua *CHRISTOPHORUS CELLARIUS Not. Orb. Ant. lib. II. cap. VIII. p. 611.*

(b) Sic emendavi, ex reliquis Annalibus, cum antea legeretur: *Oscadanis regi munera misit.* Ilergetum hæc urbs est, regionis Vescitaniæ, in Hispania, de qua *CELLARIUS lib. II. cap. I. p. 149.* & *PETR.* de *MARCA Marca Marca Hispan. lib. III. c. XV. n. 7. 8.*

ipso mari, quod tunc à piratis infestabatur, classem instituit, & præsidia disposuit. Pascha apud sanctum Richarium (a) celebravit: indeque per littus Oceani, ad Rothomagum civitatem pervenit, ibique Sequana amne transmisso, Turones ad sanctum Martinum, orationis causa profectus est, ibique aliquot dies moratus est, propter adversam Luitgardæ conjugis valetudinem, quæ ibidem & defuncta & humata est. Obiit autem pridie nonas Junii. Inde per Aurelianos ac Parisios Aquis palatium venit. Eodem anno, pridie nonas Julii, contra morem & naturam, aspera & gelu concreta fuit pruina, & VIII idus Julii similiter: sed tamen nullam incommoditatem fructibus attulit. Mense Augusto Moguntiæ placitum tenuit, & inde movens cum exercitu, Ravennam venit, ubi VII dies moratus, Romam direxit gressum, filio suo Pipino cum exercitu in Beneventum misso. Itaque cùm Romam venisset, occurrit ei pridie Leo papa, & senatus Romanorum apud Nommetum, duodecimo ab urbe lapide, & summa cum humilitate, summoque honore suscepit, prandens cum eo in eodem loco. Igitur statim eum ad urbem præcessit, & in crastinum in gradibus basilicæ beati Petri Apostoli stans, missis obviam Romanæ urbis vexillis, cum crucibus atque reliquiis: ordinatis etiam atque dispositis per congrua loca tam peregrinorum quam civium turmis, qui venienti laudes dicerent, ipse cum clero & episcopis, ante gradus ecclesiæ eum humiliter suscepit. Data itaque benedictione, in basilicam beati Petri Apostoli, cunctis psallentibus, introduxit. Hoc autem factum est VIII idus Decembris. Post VII verò dies rex concione vocata, cur Romam venisset, patenter indicavit, & inde quotidie ad ea, quæ venerat facienda, operam dedit, inter quæ, quod maximum & difficillimum, erat de discutiendis criminibus, quæ summo pontifici objecta erant. Causa itaque ventilata, cùm nullus probator aut testis legitimus appareret, qui locum controversiæ subire præsumeret, præfatus pontifex coram omni populo in domo sancti Petri, Evangelium portans, ambo-
34 nem conscendit, invocatoque sanctæ Trinitatis nomine, jurejurando ab objectis se criminibus purgavit. Eadem die Zacharias pater cum duobus monachis, uno de monte Oliveti, altero de Bethlehem, Romam venit, quos episcopus Hierosolymorum ad regem direxit. Qui benedictionis causa claves sepulchri Domini ac loci Calvariæ, claves etiam civitatis cum vexillo detulerunt: quos rex benignè suscipiens, aliquot dies secum detinuit, & mense Aprili remuneratos absolvit. Et celebravit ibi rex Natalem Domini.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCI, cùm rex ipse die Natali Domini, ante confessionem sancti Petri, ab oratione surgeret, Leo papa coronam capiti ejus imposuit, & à cuncto Romanorum populo ter acclamatum est: CAROLO AVGVSTO A DEO CORONATO, MAGNO ET PACIFICO IMPERATORI ROMANORVM, VITA ET VICTORIA. Et post laudes, more antiquorum principum, adoratus est, & ablato patricii nomine, Imperator & Augustus est appellatus. Post paucos dies jussit eos, qui anno superiori pontificem deposuerant, exhiberi, & habita de eis quæstione secundum legem Romanam, ut majestatis rei, capitali sententia damnati sunt: pro quibus tamen papa pio affectu apud imperatorem intercessit. Nam vita & membrorum integritas eis concessa est. Cæterùm pro facinoris magnitudine exilio deportati sunt. Hujus factionis fuêre principes, Paschalis Primicerius, (b) & Campulus sacellarius, & multi alii nobiles Romani,

---

(a) Sic emendavi, pro *Richardum*, *ANNALISTAM SAXONEM* secutus. Distinctius enim locum designant *ANNALES BERTINIANI: Pascha in Centulo apud sanctum Richardum celebravit.* Centulum vicus est pagi Pontivi, ubi Richarius Presbyter natus, in eodemque Monasterium extruxit ac Basilicam, regnante apud Francos Dagoberto majore, de quo *HADR. VALESIUS Not. Gall. voce Centulum.* Hodie dicitur *L' Abbaye de saint Rigaud*, diœceseos Matisconensis.

(b) *ANNALES METENSES* legunt: *Numiculator. BERTINIANI: Nomencula.*

mani, qui omnes eadem sententia damnati sunt. Ordinatis itaque Romanæ urbis totius Italiæ, non tantùm publicis, sed etiam ecclesiasticis & privatis negotiis, missaque iterum super Beneventanos, cum Pipino filio suo, hostili expeditione, ipse post Pascha VII calendas Maji Romam egressus est, & venit Spoletum. Et dum ibi moraretur, II calendas Maji, hora noctis secunda, terræ motus ingens factus est, quo tota Italia graviter concussa est. Quo motu tectum basilicæ beati Pauli Apostoli magna ex parte cum suis trabibus corruit. Eodem anno loca quædam circa Rhenum, & in Gallia & in Germania, terræ motu tremuerunt, & pestilentia propter mollitiem hyberni temporis facta est. Imperator de Spoleto Ravennam veniens, aliquot dies ibi moratus, Papiam perrexit. Ibi nunciatum est ei, legatos Aaron Amirmunmilin (*a*) regis Persarum, portum Pisæ intrasse, quibus obviam mittens, inter Vercellas & Eboreiam (*b*) eos sibi fecit præsentari. Unus enim ex eis erat Persa de oriente, legatus regis Persarum, alter Sarracenus de Africa, legatus Ammirati Abraham, qui in confinio Africæ in Fossato præsidebat; qui Isaac Judæum, quem imperator ante quadriennium ad regem Persarum cum Lantfrido & Sigismundo miserat, reversum cum magnis muneribus nunciaverunt. Nam Lantfridus & Sigismundus in itinere defuncti sunt. Misit itaque rex Erchanbaldum notarium in Liguriam, ad naves parandas, ubi elephas etiam interea, quæ deferebantur, subvehebatur: ipse verò, celebrato die nativitatis sancti Joannis baptistæ, apud Eboreiam, Alpes transgressus, in Galliam reversus est. Ipsa æstate capta est Barcinona, civitas Hispaniæ, jam tunc minus plus biennio obsessa. Zatuni (*c*) præfectus ejus, & alii quàm plures Sarraceni comprehensi sunt. Et in Italia Theate civitas similiter capta, & flammis exusta est, ejusque præfectus Rodselmus comprehensus est. Castella, quæ ad illam civitatem aspiciebant, in deditionem recepta sunt. Zatuni & Rotselmus exilio damnati sunt. Mense Octobri Isaac Judæus de Africa cum elephante regressus, portum Veneris intravit. Et quia propter nives Alpes transire non potuit, Vercellis hyemavit. Imperator Aquis Natalem Domini celebravit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCII, Irene imperatrix de Constantinopoli misit legatum, nomine Leonem, ad imperatorem, de pace confirmanda inter Francos & Græcos, & imperator Constantinopolim misit Jesse, episcopum Ambianensem, & Helingandum comitem, ut pacem cum eo statuerent. Pascha celebratum est in eodem palatio. Eodem anno, XIII calendas Augusti, venit Isaac cum elephante & cæteris muneribus à rege Persarum missis, in præsentiam imperatoris. Nomen elephantis erat Ambulater. (*d*) Ostona (*e*) civitas in Italia in deditionem recepta est. Luceria quoque frequenti obsidione fatigata, & ipsa in deditionem venit, præsidiumque Francorum in eâ positum est. Imperator æstatis tempore in Arduenna venationibus operam dedit, & misso in Saxoniam exercitu, Transalbianos Saxones vastavit. Grimaldus, Beneventanorum dux, in Luceria Winegisum, comitem Spoleti, qui præsidio præerat, adversa valetudine fatigatum, obsedit, & in deditionem accepit, captumque cum magno honore tenuit. Imperator Aquis Natalem Domini celebravit.

tor. LOISELIANI nomine Dator. EGINHARDI, & *AUCTOR INCERTUS VITÆ CAROLI Nomenclator*. Primicerius fuisse videtur, sive primus in ordine Clericorum, idemque Nomenclator, qui ad Pontificis mensam invitabat.

(*a*) *ANNALES TILIANI: Amiralmumminin. LOISELIANI: Ammiralmummuni. BERTINIANI: Ammiralmunim. AUCTOR INCERTUS VITÆ KAROLI M.* ipsum saltim vocat *Aaron*.

(*b*) *Eporedia*, hodie *Turées*, in Marchia Montisferratensi.

(*c*) al. *Zatun*.

(*d*) *MONACHUS EGOLISMENSIS*, & *INCERTUS AUCTOR Vitæ Karoli M. ANNALES EGINHARDI*, *BERTINIANI*, legunt *Abidabaz. TILIANI Abulabar*.

(*e*) Urbs Frentanorum olim, nunc Regni Neapolitani.

35 Anno Dominicæ incarnationis DCCCIII, terræ motus Aquis palatio factus est, & mortalitas subsecuta est. Winegisus à Grimaldo redditus est. Missi imperatoris à Constantinopoli regressi sunt, & venerunt cum eis legati Nicephori imperatoris, qui tunc rempublicam regebant, quorum hæc sunt nomina, Michael episcopus, Petrus abbas, Calixtus & Candidus: qui venerunt ad imperatorem in Germania super fluvium Sala, in loco, qui dicitur Saltz, (a) & pactum faciendæ pacis in Christo susceperunt. Inde dimissi cum epistola imperatoris Romam venerunt, inde Constantinopolim regressi sunt. Imperator autem in Bavariam profectus est, & dispositis Pannoniarum causis, reversus est: ibi Natalem Domini celebravit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCIIII, imperator Aquis hyemavit, æstate verò in Saxoniam cum exercitu perrexit, omnesque, qui trans Albiam in Wihmodi (b) habitabant, Saxones cum mulieribus & infantibus transtulit in Franciam, & pagos Transalbianos Abrotidis (c) dedit. Eodem die Godefridus, rex Danorum, venit cum classe sua & omni equitatu regni sui ad locum, qui dicitur Schliesvvich, in confinio regni sui & Saxoniæ. Promisit enim, se ad colloquium imperatoris venturum, sed consilio suorum territus, propiùs non accessit, sed quicquid voluit, per legatos mandavit. Nam imperator super Albiam fluvium sedebat in loco, qui dicitur Holdnsteyn, (d) & missa ad Godefridum legatione, pro fugitivis retentis, mediante Septembre Coloniam venit: deinde ad Arduennam ingressus, venationum jocis exercitatus, Aquas reversus est. Medio Novembris nunciatum est ei, Leonem papam cum eo Natalem Domini celebrare velle, ubicunque illi placuisset: quod gratanter suscepit. Et statim misso filio suo Carolo ad sanctum Mauricium, eum suscipere honorificè præcepit. Ipse verò obviam illi Remorum civitate profectus est, ibique susceptum ad Carisiacum usque perductum, cum eo ibi Natalem Domini celebravit: deinde Aquas perduxit, & honoratum magnis muneribus, per Baioariam ire volentem, à suis deduci fecit usque Ravennam. Causa autem adventus ejus hæc fuit. Nunciatum est imperatori, Jesu Christi Domini nostri sanguinem in Mantua civitate fuisse repertum: imperator ad papam direxit, rogans, ut veritatem rei perquireret. Qui, accepta occasione Roma exeundi, primò in Langobardiam, quasi pro inquisitione prædicta, profectus est: deinde arrepto itinere, subitò ad imperatorem usque pervenit, mansitque apud illum dies octo, & (sicut dictum est) Romam repedavit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCV, Cacanus, princeps Avarorum, imperatorem adiit, postulans sibi locum dari ad habitandum, inter Sabariam & Carantanum, (e) qui propter infestationem Sclavorum, in pristinis sedibus manere non

(a) Sive Palatium ad Salam, Franconiæ fluvium; hodie arx Ganerbica, *Saltzburg*, dicta, Nobilibus Immediatis, *Voite von Saltzburg* parens, de qua *JO. PETRUS* a *LUDEWIG de Episc. Bamberg. p. 1042.* & *Syntagma Juris Publici c. IX. §. VI.* De eadem *POETA SAXO ad a. 790. 804.*

(b) Compara, quæ supra notavi *ad a. 797.*

(c) Potius *Abotritis*, inter Albim & Viadrum habitantibus, sive *Obotritis*, quos Regino sæpius Abrotidos vocat.

(d) Hic locus varie effertur. *CHRON. MOISSIACENSE: & abiit ultra Alaram, ad locum, qui vocatur Oldonastach. ANNALES BERTINIANI: Holdunsten. METENSES: Holdonsteti. LOISELIANI: Hudumsteti. EGINHARDI: Holdunstetin. INCERTUS AUCTOR VITÆ KAROLI M.* & *ANNALISTA SAXO: Holdunsteti. MONACHUS EGOLISMENSIS: Ondulstetin.* Quis vero hic locus, definire non audeo. In diplomate Ottonis M. Monasterio Gandersheimensi a. 946. concesso, occurrit *Hollenstede*, apud *MEIBOMIUM Tom. I. p. 743.* & in *HAMELMANNI lib. II. Epit. Chron. Osnabrug. Holstedt.* Potius tamen Holsatiæ locus, à quo lacus Holdnigstedt nomen habet.

(e) Reliqui Annales, *inter Sabariam & Carnuntum.* Est regio Pannoniæ superioris, de qua *LAMBECIUS de Bibl. Cæs. Vindob. lib. II. c. V. p. 384. CELLARIUS Not. Orb. Ant. lib. II. cap. VIII. p. 552-553.*

non poterat. Quem imperator benignè ſuſcepit, ejuſque precibus favit. Eodem tempore miſit exercitum cum filio ſuo Carolo ſuper Sclavos, qui vocantur Boëmi, qui omnem terram eorum depopulantes, ducem eorum, qui appellabatur Letzo, (a) occiderunt. Imperator Theodonis villam venit, indeque ad Romarici (b) montem uſque profectus, ibi venationibus exercitatus eſt: inde Theodonis villam reverſus, Natalem Domini celebravit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCVI, venerunt Wilharius & Beatus, duces Venetiæ, nec non & Paulus dux Jadoræ, (c) atque Donatus, ejuſdem civitatis epiſcopus, legati Dalmatiæ, in præſentiam imperatoris, cum magnis donis & ordinatis, (d) tam Venetiis quam Dalmatiis. Eorum miſſis abſolutis, imperator cum primoribus & optimatibus Francorum de pace conſtituenda & conſervanda inter filios ſuos, & de partitione regni placitum habuit. Et diviſione facta in tres partes, imperium ſuum partitus eſt inter tres filios, ut ſcilicet unuſquiſque ſciret, quam partem tueri & regere debuiſſet, ſi illum patrem ſuperviveret. De hac diviſione teſtamentum fecit: & ſacramentum interpoſitum à Francis confirmatum eſt, & Leoni papæ tranſmiſſum, ut hæc decreta manu ſua firmaret, quod & factum eſt. Poſt hæc imperator, dimiſſo utroque filio, in regnum ſibi deputatum, Pipino ſcilicet & Ludovico, de Theodonis villa profectus, navigio per Moſellam Rhenum ingreſſus, ad Neomagum in Batua (e) venit, ibique tota Quadrageſima fuit, & ſanctum Paſcha celebravit, & inde Aquas rediens, Carolum filium in terra Sclavorum, quæ dicitur Sorabi, ſuper Albiam fluvium cum exercitu miſit, in qua congreſſione Miliduoh Sclavus occiſus eſt, duoque caſtella ab exercitu conſtructa ſunt: unum ſuper ripam fluminis Salæ, alterum ſuper Albiam. Sclaviſque compreſſis, ex hac parte Bohemos cum Baioariis atque Alemanis aggreditur, eorumque terram ex maxima parte vaſtavit. Eodem anno in Corſicam inſulam contra Mauros, qui eam vaſtabant, claſſis de Italia à Pipino 36
miſſa eſt, cujus adventū Mauri non expectantes, diſceſſerunt. Unus tamen ex Francis, Hademarus nomine, comes civitatis Genuæ, cùm imprudenter pugnaret, occiſus eſt à Mauris. In Hiſpania verò Navarri & Pampilionenſes, qui ſuperioribus annis ad Sarracenos tranſierant, in fidem recepti ſunt. Claſſis a Nicephoro imperatore, cui Geta patricius præerat, ad recipiendam Dalmatiam mittitur, & legati, qui ferè annos quatuor ad regem Perſarum miſſi ſunt, per ipſas Græcarum navium ſtationes tranſvecti, ac Tarviſium, nullo adverſariorum ſentiente, pervenerunt. Imperator celebravit Natalem Domini Aquis palatio. Eodem anno fuit eclipſis Lunæ, IIII nonas Septembris. Erat ſtatio Solis tunc in XVI parte Virginis, Luna autem morabatur in XVI parte Piſcium.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCVII, eclipſis Solis facta eſt III idus Februarii, ſtante utroque ſidere in XXV parte Aquarii: & in eodem menſe, IIII calendas *Martii*, eclipſis Lunæ facta eſt, & in eadem nocte apparuerunt acies in cœlo miræ magnitudinis, Sole morante in undecima parte Piſcium, & Luna in XI parte Virginis. Iterum XI calendas Septembris eclipſis Lunæ facta eſt hora noctis tertia, Sole poſito in V parte Virginis, & Luna in V Piſcium. Rutbertus, miſſus imperatoris, qui de oriente revertebatur, defunctus eſt, & legatus regis Perſarum, nomine Abdella, cum monachis de Hieruſalem, qui legatione Thomæ

(a) Potius *Lecho*, prout reliqui Annales habent.

(b) Sic emendavi, pro *Adromarici*. Caſtellum, ſive mons Romerici, hodie dicitur *Remiremont*, *Reymerberg*, Lotharingiæ oppidum, ad Moſellam. Vide *VALESIUM*.

(c) Sic emendavi, pro *Ladoræ*, reliquos Annales ſecutus.

(d) Locus hic ſine dubio corruptus, atque ex Annalibus Bertinianis atque Eginhardi, Monacho æque Egoliſmenſi, ſic erit ſupplendus: *Et facta eſt ordinatio ab Imperatore de Ducibus & populis tam Venetiæ, quam Dalmatiæ.*

(e) Soli Annales Metenſes æque habent *in batua*, dum reliqui dicant; *Secunda aqua*. Batua autem navem notat, ſive cymbam, unde Gallorum *Bateaux*.

mæ patriarchæ fungebantur, quorum nomina fuêre Gregorius *(a)* & Felix. Gregorius abbas erat de monte oliveti, & erat natione Germanus, & à parentibus Engilbaldus vocatus eſt. Pervenerunt Aquis ad imperatorem, munera ferentes, quæ prædictus rex Cæſari miſerat, ſcilicet papilionem & tentoria atrii, vario colore reſperſa, miræ magnitudinis & pulchritudinis. Erant enim omnia byſſina, tam tentoria quàm & funes eorum, diverſis tincti coloribus. Fuerunt etiam munera præfati regis pallia holoſerica multa, valde pretioſa, adoramenta, balſamum atque unguenta. Miſit præterea horologium ex aurichalco, arte mechanica mirificè compoſitum, in quo XII horarum curſus ad clepſydram vertebatur, cum totidem æreis pilulis, quæ ad completionem horarum decidebant, & caſu ſuo ſubjectum ſibi cymbalum reſonare faciebant, additis in eodem horologio ejuſdem numeri equitibus, qui per XII feneſtras, completis horis exibant, & in curſu egreſſionis ſuæ totidem feneſtræ, quæ priùs erant apertæ, claudebantur: nec non & alia multa erant in præfato horologio. Fuerunt etiam inter prædicta munera duo candelabra ex aurichalco, miræ magnitudinis & proceritatis, quæ omnia Aquis repoſita ſunt. Imperator igitur legatum & monachos per aliquod tempus ſecum retinens, poſtmodum eos in Italiam direxit, atque ibi tempus navigationis expectare juſſit. Eodem anno Burchardum, comitem ſtabuli ſui, quem corruptè Conſtabulum appellamus, cum claſſe miſit in Corſicam, ut eam à Mauris defenderet, qui prædas illic exercebant. Qui juxta conſuetudinem ſuam de Hiſpania egreſſi, primò Sardiniam appulſi ſunt, ibique cum Sardis prælio commiſſo, multis ſuorum amiſſis (nam tria millia ibi cecidiſſe perhibentur) in Corſicam pervenerunt. Ibi iterum in quodam portu ejuſdem inſulæ, cum claſſe, cui Burchardus præerat, prælio decertarunt, victique ac fugati ſunt, amiſſis XIII navibus, & plurimis ſuorum interfectis. Adeò illo anno in omnibus locis adverſa fortuna fatigati ſunt, ut ipſi ſibi idcirco hoc accidiſſe teſtati ſunt, quòd anno ſuperiori contra omnem juſtitiam de Patalaria *(b)* inſula LX. monachos aſportatos in Hiſpania vendiderunt, quorum aliqui per liberalitatem imperatoris iterum in ſua loca reverſi ſunt. Niceta patricius, qui cum claſſe Conſtantinopolitana ſedebat in Venetia, pace facta cum Pipino rege, & induciis usque ad menſem Auguſti acceptis, ſtatione ſolita Conſtantinopolim regreſſus eſt, & celebravit imperator Natalem Domini Aquis, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCVIII, hyems molliſſima & peſtilens erat. Vere inchoante, imperator Neumagam profectus eſt, & celebrato ibi Paſchate, iterum Aquis repedavit. Ubi nunciatum eſt ei, Godefridum, regem Danorum, copias in Abrotides trajeciſſe, adverſus quem Carolum filium ſuum cum exercitu miſit, jubens veſano regi reſiſtere, ſi Saxoniæ terminos aggredi tentaret. Godefridus, expugnatis aliquot Sclavorum caſtellis, cum magno copiarum ſuarum detrimento in patriam reverſus eſt. Nam licet Draſconem, *(c)* ducem Abrotidorum, loco pepuliſſet, Godelaibum alium ducem dolo captum patibulo ſuſ-
37 pendiſſet, Abrotidorum duas partes ſibi vectigales feciſſet: optimos tamen militum ſuorum & manu promptiſſimos amiſit, & cum eis filium fratris ſui nomine Reginbaldum, *(d)* qui in oppugnatione cujuſdam oppidi cum plurimis Danorum primoribus interfectus eſt. Imperatoris filius Albiam ponte junxit, & exercitum, cui præerat, in Hilinones *(e)* & Smeldingos, qui & ipſi ad Godefridum regem

(a) Reliqui Annales, quotquot evolvi, legunt *Georgius.*

(b) Dicitur vel *Patelaria*, vel *Patularia.* Indiæ inſula intra Gangem erat, dicta alias *Patalena*, de qua *CELLARIUS Not. Orb. Ant. lib. III. cap. XXIII. pag. 867.*

(c) Superius *ad a. 798.* vocatur *Tranaſcho.*

(d) Sic etiam Annales Metenſes, dum reliqui legant *Reinaldum.*

(e) Reliqui Annales legunt: *Linones*, qui etiam *Linguones HELMOLDO lib. I. cap. I. POETÆ SAXONI ad h. an. Lini* dicuntur, qui in ditione Lüneburgica ſedes habuerunt. Horum finitimi Smeldingi.

regem defecerant, quanta potuit celeritate transposuit, populatisque circunquaque eorum agris, transito iterum flumine, cum incolumi exercitu, in Saxoniam se recepit. Fuerunt cum Godefrido, in prædicta expeditione, Sclavi, qui dicuntur Wilzi, qui propter antiquas inimicitias, quas cum Abrotidis habere solebant, sponte illi corpus eorum junxerant, ipsoque in regno revertente, cum præda, quam inter Abrotides ceperant, & ipsi domum reversi sunt. Godefridus verò, priusquam reverteretur, destructo emporio, quod in Oceani littore constitutum erat, & lingua Danorum Rerich *(a)* dicebatur, & magnam regno illius commoditatem vectigalium per solutionem præstabat, translatisque inde negotiatoribus, soluta classe, ad portum, qui Liestorph *(b)* dicitur, cum universo exercitu venit: ubi per aliquot dies moratus, limitem regni sui, qui Saxoniam respicit, vallo munire constituit, *(c)* eo modo, ut ab orientali maris sinu, quem illi Hosarsalet dicunt, usque ad occidentalem Oceanum, totam Egidoræ fluminis Aquilonarem ripam munimentum valli prætexeret: una tantùm porta dimissa, per quam carra & equites emitti & recipi potuissent. Diviso itaque opere inter duces, domum reversus est. Interea rex Nortdanibrorum *(d)* de Britannia insula, nomine Eardulf, regno & patria pulsus, ad imperatorem, dum adhuc Niumagæ moratur, venit, & patefacto adventus sui negotio, Romam proficiscitur, Romaque rediens, per legatos Romani pontificis & imperatoris in regnum suum reducitur. Fuit autem legatus apostolicus Adulphus diaconus, de Britannia, natione Saxo, & cum eo ab imperatore missi abbates duo, Rotfridus notarius & Nantharius de sancto Othmaro. *(e)* Imperator ædificatis per legatos suos super Albiam duobus castellis, præsidioque in eis contra Sclavorum incursiones disposito, Aquis Natalem Domini celebravit & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCIX, classis de Constantinopoli missa primò Dalmatiam, deinde Venetias appulit. Cumque ibi hyemaret, pars ejus ad Cumaculam *(f)* insulam venit, commissoque prælio contra præsidium, quod in ea positum erat, à civibus victi atque fugati sunt. Dux autem, qui classi præerat, nomine Paulus, cùm de pace inter Francos & Græcos constituenda, quasi sibi hoc esset injunctum, apud Pipinum regem agere moliretur, Willario & Beato Venetiarum ducibus, omnes conatus ejus impedientibus, atque ipsis etiam insidias parantibus, cognita eorum fraude, discessit. Dum hæc in Italia aguntur, Ludo-

(a) Compara *JO. IS. PONTANUM Hist. Dan. lib. IV. p. 93.*

(b) *ANNALISTA SAXO* legit *Sliesvvic.* Slesuicum intelligitur, sive vicus ad Sliam, quod *MONACHUS EGOLISMENSIS ad a. 804.* vocat *Slietorp.* ubi in margine adnotatum est: *Liesthorp. ANNALES TILIANI ad a. 804. Scliesthorp. LOISELIANI: Liestorp. AUCTOR INCERTUS VITÆ KAROLI M. Sliestorph, in confinio Daniæ atque Saxoniæ situm*, quod tamen *REGINO* ibi *Sliesvvich*, adpellat. Vide *PONTANUM Chorogr. Daniæ p. 655.*

(c) Describit illud vallum Godofredi *JO. IS. PONTANUS Hist. Dan. lib. IV. p. 93.* quod postea, eodem teste, *lib. V. p. 131.* Ottone M. imperante, restitutum, magisque fuit communitum, hodieque *Danevverck* vocatur. Sinus vero, quem Regino *Horsarsalet* vocat, *ANNALIBUS LOISELIANIS* dicitur: *Estarsalt. AUCTORI INCERTO VITÆ KAROLI M.* & *ANNALISTÆ SAXO: Ostarsalz. MONACHO EGOLISMENSI, Oestarsalt. EGINHARDO*, in *Annalibus: Ostersalt. ANNALIBUS BERTINIANIS* & *METENSIBUS: Ostarsaltz.* Infra ad a. 813. occurrit *Westersalt.*

(d) Potius *Nordanhumbrorum*, prout etiam potiores Annales.

(e) Omnes Francorum Annales legunt: *de sancto Odmaro*, vel *Obmaro. ANNALES* saltim *BERTINIANI* habent: *de Cœnobio sancti Bertini.* Utrumque recte se habet, dum Monasterium etiam hoc, S. Audomari dicatur, *S. Omer*, a primo suo Abbate. Vide *HADR. VALESII Not. Galliarum*, *voce Sithin.*

(f) Sic etiam legunt *ANNALES METENSES.* Reliqui: *Comaclium*, sive *Comacium*, Ducatus Ferrariensis oppidum notissimum, quod rectius.

Ludovicus rex in occiduis partibus, cum exercitu Hispaniam ingressus, Dertosam civitatem, super ripam Iberi fluminis sitam, obsedit, consumptoque in expugnatione illius aliquanto tempore, postquam eam tam citò capi non posse vidit, dimissa obsidione, cum incolumi exercitu in Aquitaniam se recepit. Postquam Eardulfus, rex Nortdanibrorum, in regnum suum restitutus est, cùm missi reverterentur, Adulphus diaconus captus est à piratis, sed postea redemptus est, Romamque reversus. In Tuscia, Populonium civitas maritima, à Græcis, qui Orebitæ vocantur, deprædata est. Mauri quoque de Hispania Corsicam ingressi, in ipso sabbato S. Paschæ civitatem quandam deprædati sunt, & præter episcopum & paucos senes atque infirmos, nihil in ea reliquerunt. Interea Godefridus, rex Danorum, per quosdam negotiatores mandavit duci, qui Phrysiam prævidebat, audisse se, quòd ei imperator esset iratus, eò quòd in Abrotides duxisset exercitum, & suas ultus esset injurias, addens se velle denegare, quod ei objiciebatur, quòd fœdus promissum irrupisset; petivit etiam imperatorem, ut mitteret missos suos trans Albim juxta terminos regni sui, & ipse cum suis ibi veniret, invicemque discussis causis, quæque emendatione digna erant, absque contradictione ibi corrigerentur. Quod cùm Imperatori nuntiatum esset, non abnuit, colloquiumque est habitum cum primoribus Danorum trans Albiam, multisque hinc inde prolatis, minimè ad effectum res perducta est. Thrasco, dux Abrotidorum, postquam filium suum postulanti Godefrido obsidem dederat, collecta manu & auxilio à Saxonibus contracto, vicinos suos Wilzos aggressus, agros eorum ferro & igne vastavit, regressusque domum cum ingenti præda, accepto iterum à Saxonibus validiori auxilio, Smeldingorum maximam civitatem expugnat, atque his
38 prosperis successibus omnes, qui ab eo defecerant, ad suam societatem redire coëgit. Imperator itaque, cùm ei multa de jactatione & superbia regis Danorum nuntiarentur, statuit trans Albim civitatem ædificare, Francorumque in ea ponere præsidium. Cumque ad hoc per Galliam atque Germaniam homines congregasset, armisque ac cæteris ad usum necessariis rebus instructos, ad locum destinatum ducere per Phrysiam jussisset: Thrasco, dux Abroditorum, in emporio Rerich, ab hominibus Godefridi dolo interfectus est. Imperator, postquam locus civitatis constituendæ fuerat exploratus, Egobertum comitem huic negotio exequendo præficiens, Albiam trajicere, & locum jussit occupare. Est autem locus super ripam Sturiæ fluminis vocabulo Esselfelt. *(a)* Occupatus est itaque ab Egeberto & comitibus Saxonibus, & circa idus Martii muniri cœptus. Dum hæc circa Danos aguntur, Aureolus comes, qui in confinio Hispaniæ atque Galliæ trans Pyrenæum, contra Oscam Cæsaraugustæ residebat, defunctus est: & Amoroz præfectus in locum ejus intravit, missaque ad imperatorem legatione, se cum suis omnibus ejus obsequio traditurum promisit. Eclipsis Lunæ accidit VII calendas Januarii.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCX, Amoroz præfectus colloquium imperatoris expetiit, in confinio Gallici & Hispanici limitis. In eo colloquio se promisit cum suis omnibus, imperatoris manibus commendaturum: quod licet imperator annuisset, multis intervenientibus causis, remansit infectum. Mauri de tota Hispania, maxima classe collecta, primò Sardiniam, deinde Corsicam applicuerunt, nulloque in ea invento præsidio, insulam penè totam depopulati sunt. Dum hæc aguntur, Pipinus rex, perfidia ducum Venetiorum incitatus, ipsam insulam bello terra marique vexabat, subjectaque Venetia, ac ducibus ejus in deditionem receptis, eandem classem ad Dalmatiæ littora vastanda misit. Sed cùm Paulus Cephalaniæ præfectus, cum orientali classe ad auxilium Dalmatiis ferendum adventaret, regia classis ad propria regreditur. Rotrudis, filia imperatoris, quæ natu major erat, octavo idus Junii moritur. Imperator Aquis morabatur, ubi

(a) Sive *Essesfeld*, prout reliqui habent Annales. Locus ad Sturum, Stormariæ fluvium.

ubi nunciatum est ei, classem ducentarum navium de Nortmannia in Phrysiam applicuisse, ternaque prælia cum Phrysonibus commisisse, Danosque victores tributum victis imposuisse, etiam C libras argenti à Phrysonibus esse solutas, regemque Godefridum hæc omnia agere dixit. Qui nuntius adeò imperatorem concitavit, ut, missis in omnibus circunquaque regionibus ad congregandum exercitum nuntiis, ipse sine mora palatio exiens, illas in partes tendere cœpit. Transito itaque Rheno flumine, in loco, qui Lippa dicitur, copias, quæ nondum convenerant, statuit opperiri. Ubi cùm aliquot dies moraretur, elephas ille, quem ei Aaron, rex Sarracenorum, transmiserat, subita morte periit. Congregatis tandem copiis, quanta potuit celeritate, ad Alarum fluvium contendit, castrisque positis, minarum Godefridi regis præstolatur eventum. Nam Rex ille vanissima spe victoriæ (a) inflatus, se jactavit arroganter, quòd cum imperatore congredi vellet. Sed cùm imperator in loco memorato sederet, diversarum rerum legationes ad eum perferuntur. Nam & classem, quæ Phrysiam vastabat, domum reversam, & Godefridum à quodam suo satellite interemptum, & castellum vocabulo Huobbuocki, (b) Albiæ flumini contiguum, in quo Odo legatus imperatoris erat, & erat orientalium Saxonum præsidium, à Wilzis captum, & Pipinum filium ejus regem Italiæ VIII idus Julii de corpore migrasse, duasque legationes de diversis terrarum partibus, unam de Constantinopoli, alteram de Corduba, adventare pacis causa, nuntiabatur: quibus ille acceptis, disposuit pro temporis conditione Saxoniam, Aquis revertitur. Tanta in ea fuit expeditione boum pestilentia, ut penè nullus tanto exercitui superesset, quin omnes usque ad unum perirent: & non solùm ibi, sed etiam per omne imperium, hujus generis animalia perierunt. Aquis veniens mense Octobri, memoratas legationes suscepit, pacemque cum Nicephoro imperatore & cum Abular rege Hispaniæ fecit. Siquidem Venetias Nicephoro reddidit, & Heinricum comitem, dudum à Sarracenis captum, Abular remittente, recepit. Eo anno Sol & Luna bis defecerunt: Sol V idus Junii & pridie calendas Decembris, Luna XI calendas Julii, & nono calendas Januarii. Corsica insula iterum à Mauris vastata est. Amoror, & Abdiraman filius Abular, de Cæsaraugusta expulsus, & Oscam intrare compulsus est. Godefrido, ut diximus, mortuo, Hemmingus, filius fratris ejus, in regnum successit, pacemque cum imperatore fecit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXI, absoluto atque dimisso Arsafio spatario, legato Nicephori Augusti, ejusdem pacis confirmandæ gratia, legati ad im- 39
peratorem Constantinopolim mittuntur, Haido episcopus Basiliensis, & Hugo comes de Turonis, & Ago Langobardus de Forojulio, & cum eis Leo quidam spatarius, natione Siculus, Willarius dux Venetiarum, quorum alter ante annos X Romæ ad imperatorem, cùm ibi esset, de Sicilia profugit, & redire volens in patriam, remittitur, alter propter perfidiam, honore spoliatus, Constantinopolim ad dominum suum duci jubetur. Condicta vero ab Imperatore & Hemmingo rege Danorum, Pax propter hyemis asperitatem, quæ inter partes commeandi viam claudebat, in armis tantùm jurata servatur, (c) donec redeunte veris tem-

(a) Sic locum emendavi ex *ANNALIBUS BERTINIANIS*, cum antea saltim legeretur: *minarum Godefridi* (ubi Pistorius asteriscum posuerat) *inflatus*. Ex quo patebat, locum fuisse mutilum.

(b) Hoc unum ex duobus castellis erat, de quo ante *ad a. 808*. Postea dictum fuit *Hamburgum*, de quo *ALBERTUS STADENSIS* ad a. 810. 811. *Castellum Hochburc, quod nunc Hamburg dicitur. CONRING de Urb. Germ. §. XXVIII. LAMBECIUS Origg. Hamburg. lib. I. p. 2. 3. & in Chronologia libri Primi n. 1.*

(c) Locus antea corruptus: *condicta causa ab Imperatore & Hemmingo rege Danorum, Rex propter hyemis asperitatem, qua inter partes commeandi viam claudebat, in armis tantum curata servatur.* Nullus in his verbis sensus. Emendavi igitur, reliquos Annales, potissimum *METENSES* secutus, *BERTINIANOS*, atque *ANNALISTAM SAXONEM*.

temperie, viis apertis, advenientibus ex utraque parte Francorum & Danorum XII primoribus, super fluvium Agidoram, datis vicissim, secundum ritum ac morem suum, sacramentis, pax confirmaretur. Proceres autem de parte Francorum hi fuere: Walach, Burchardus, Bernardus, Egbertus, Theodericus, Abo, Osdag, Wichman, omnes comites: de parte verò Danorum, inprimis in fratres Hemmingi, Ancimin, & Anganseo, (*a*) deinde cæteri honorabiles inter suos viri, quorum nomina superfluum duximus annotare. Imperator itaque, pace cum Hemmingo firmata, & placito generali secundum consuetudinem Aquis habito, in tres partes regni sui totidem exercitus misit; unum trans Albiam in Linones, qui & ipsos vastavit, & castrum Hohbouch superiori anno à Wilzis destructum, restauravit; alterum in Pannoniam, ad controversias Hunnorum ac Sclavorum finiendas, direxit; tertium super Brittones, ad eorum perfidiam misit. Qui omnes, rebus prosperè gestis, domum reversi sunt. Ipse autem imperator ad classem videndam, quam præcedenti anno fieri & fabricari jusserat, ad Bononiam venit, farumque (*b*) ibi ad navigandum, cursus dirigendos, antiquitus constitutum restauravit, & in ejusdem summitate, nocte ignem accendit: inde ad Scaldim fluvium veniens, in loco, qui vocatur Gant, naves ad eandem classem ædificatas aspexit, & circa medium Novembris Aquas venit, ubi obviaverunt ei legati Hemmingii regis, Aoum & Hephi, (*c*) munera regis & verba pacifica regis deferentes. Fuerunt etiam Aquis, adventum ejus postulantes, qui de Pannonia venerunt, Canizanci (*d*) princeps Avarorum, & Thudun, & alii principes ac duces Sclavorum circa Danubium habitantium, qui à ducibus Francorum, qui in Pannonias fuerunt missi, ad præsentiam principis jussi sunt venire. Interea Carolus filius imperatoris, qui major natu erat, obiit II nonas Decembris.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXII. Hemmingus, Danorum rex, moritur, cui cùm Sigefridus, nepos Godefridi, & Anilo, nepos Herioldi, succedere voluissent, neque inter eos de divisione regni conveniret, comparatis copiis, & commisso prælio ambo moriuntur. Pars tamen Anilonis adepta victoriam, fratres ejus, Herioldum & Regnifridum, reges sibi constituit: quam necessariò pars victa secuta, eosdem sibi imperare non abnuit. In eo prælio X millia DCCCCXL viri cecidisse memorantur. Nicephorus imperator post multas & insignes victorias in Mœsia provincia, commisso cum Bulgaris prælio, moritur, & Michaël, gener ejus, imperator factus, legatos Domini imperatoris, qui ad Nicephorum imperatorem missi fuerunt, suscepit in Constantinopolim & absolvit, cum quibus & suos legatos direxit, Michaëlem scilicet episcopum, & Arsafium, atque Theognostum protospatarium, & per eos, pacem à Nicephoro cœptam confirmavit: nam Aquisgrani, ubi ad imperatorem venerunt, conscriptum pactum ab eo, in ecclesia susceperunt, more suo, id est Græca lingua, laudes ejus dixerunt, imperatorem eum & basileum appellantes. Et in revertendo, Romam venientes, in basilica sancti Petri Apostoli, eundem pacti seu fœderis libellum, à Leone papa denuo susceperunt. Quibus dimissis, imperator generali conventu Aquis solenniter habito, Bernhardum filium Pipini, nepotem suum, in Italiam misit, & propter famam classis, quæ de Africa & Hispania ad vastandam Italiam ventura dicebatur, Wallonem, filium Bernhardi patruelis sui, cum illo esse jussit, quousque rerum eventus securitatem suis afferret. Hæc classis partim in Corsicam, partim in Sardiniam venit. Et ea quidem pars ad Sardiniam venit, quæ penè deleta est. Classis Nortmannorum Hiberniam insulam aggressa, commissoque cum Scotis præ-

(*a*) Reliqui Annales: *Hacuin* & *Acgande*.

(*b*) Sic emendavi, pro *fanumque*.

(*c*) Reliqui Annales: *Hacuin & Hephin*. Annalista Saxo: *Aucuvin & Ebbi*.

(*d*) Annales *LOISELIANI* & *METENSES*: *Canizauci*. *BERTINIANI*: *Canzaucus*. *MONACHUS EGOLISMENSIS*: *Canzauci*. *ANNALES EGINHARDI*: *Cani*, *Zauci*, *Principes Avarum*. *ANNALISTA SAXO*: *Canizauc*.

prælio, multi ex eis interfecti, cæteri fuga lapsi sunt. A Grimaldo, duce Beneventanorum, XXV millia solidorum auri pro tributo imperatori soluta sunt. Eodem anno expeditio facta est in Wilzos, & ab eis obsides accepti. Herioldus & Regnifridus, reges Danorum, missa ad imperatorem legatione, pacem petunt, & fratrem suum Hemmingum sibi remitti rogant. Hoc anno, idus Maji, post meridiem Solis eclipsis fuit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXIII, imperator Aquis hyemavit, & incipiente vernali tempore, Hamalarium, qui episcopatum Treverensem tenebat, & Petrum, abbatem monasterii de Nonantula, propter pacem cum Michaële confirmandam, Constantinopolim misit: ac deinde habito generali conventu, evocatum ad se de Aquitania Ludovicum filium, coronam illi imperialis dignitatis imposuit, Bernhardum nepotem suum Italiæ præfecit, regemque appellari jussit. Concilia quoque jussu ejus, super statum ecclesiarum, per totam Galliam ab episcopis celebrata sunt: quorum unum Moguntiæ, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabellonis, quintum Arelati congregatum est; & constitutiones, quæ in singulis factæ sunt, ab imperatore confirmatæ sunt: quas qui nosse voluerit, in suprà dictis civitatibus invenire poterit, quanquam & earum exemplaria in archivo palatii habeantur. Eodem tempore missi sunt trans Albiam quidam Francorum & Saxonum proceres, ad terminos Nortmannorum, qui pacem cum eis, secundum petitionem ipsorum, facerent, & fratrem regum eis redderent. Juramentis itaque ex utraque parte datis, pax firmata est. Tamen ea tempestate reges domi non erant, sed ad Westerfalt *(a)* cum exercitu perrexerant. Quæ regio ultima regni illorum erat, inter septentrionem & occidentem sita. Contra Aquilonem Britanniæ summitatem respicit, cujus principes ac populi eorum dominationem dedignabantur. Quibus perdomitis, cùm reversi essent, & fratrem ab imperatore missum recepissent; filii Godefridi regis, & nonnulli ex primoribus Danorum, qui jamdudum relicta patria, apud Suiones exulabant, attractis undique copiis, bellum intulerunt, & confluentibus ad se passim ex omni Danorum terra populorum turmis, commisso cum eis prælio, eos regno paterno expulerunt. Eodem anno Carolus imperator obiit, & Aquis in basilica sancti Salvatoris & sanctæ Dei genitricis Mariæ honorificè sepultus est, quam basilicam ipse mirifico opere à fundamento ædificare fecit. LUDOVICUS filius ejus imperialia sceptra suscepit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXIIII, hæc, quæ suprà expressa sunt, in quodam libello reperi, plebeio & rusticano sermone composita, quæ ex parte ad Latinam regulam correxi, quædam etiam addidi, quæ ex narratione seniorum audivi. Cætera, quæ sequuntur, meæ parvitatis studio descripta sunt, prout in Chronicorũ libris adnotata inveni, aut ex relatione patrum auditu percipere potui. Et de Ludovici quidem imperatoris temporibus perpauca literis comprehendi, quia nec scripta reperi, nec à senioribus, quæ digna essent memoriæ, commendanda audivi. De Lotharii verò imperatoris, & fratrum ejus regum Francorum gestis, plura descripsi: ubi verò ad nostra tempora ventum est, latiùs sermonem narrationis protraxi. Aliter enim, ut Hieronymus ait, narrantur visa, aliter audita, quæ meliùs scimus, melius & proferimus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXVIII, Bernhardus, filius Pipini, rex Italiæ, Aquis evocatus ad imperatorem, dolo capitur, & primò oculis, pôst vita privatur. Habuit autem iste Bernhardus filium nomine Pipinum, qui tres liberos genuit, Bernhardum, Pipinum, & Heribertum. Qui Heribertus Rudolphum comitem, filium Balduini, interfecit nostris temporibus, & non multùm pôst occisus est ab Alduino, satellite Balduini Rudolphi, qui Balduinus hucusque in Flandris ducatum tenet.

(a) Supra *ad a. 808.* occurrit: *Osterfalt.*

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXXIX, Tancradus, secundus abbas Prumiensis monasterii, obiit, & Marcunardus ei in regimine successit, vir prudens & sacræ religioni deditus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXXXVI, Britones fœdera violant, & rebellare incipiunt cum duce suo nomine Murmano, contra quos imperator exercitum producit, sed non adeò prævaluit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXXXVII, Murmanus, rex Britannorum, moritur, & Numenoio, apud Ingelnheym, ab imperatore ducatus ipsius gentis traditur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXXXVIII, Ludovicus à suis imperio privatur, & privatus custodiæ traditur, regnique monarchia Lothario, filio ejus, per electionem Francorum datur, rursumque à filio Ludovico & à Francis de custo-
41 dia eruitur, ac imperiali sedi restituitur. Fuit autem hæc dejectio pro maxima parte facta propter multimodam fornicationem Judith, uxoris ejus. (a)

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXXXIX, Lotharius, derelicta Francia, Italiam petiit. Ebbo, episcopus Remorum, in generali synodo deponitur, ac multi alii exilio damnantur, qui in dejectione imperatoris conspiraverant.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXL, Ludovicus imperator, dum filium Ludovicum trans Rhenum persequitur, morbo gravatur, & in navim missus, per Mogonum fluvium in Rhenum deducitur, ibique in insula juxta Ingelnheym vita decedit: inde Mediomatricum deportatus, in basilica sancti Arnolphi honorabiliter sepulturæ mandatur. Statimque LOTHARIUS Italiam egressus imperium arripuit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXLI, Ludovicus & Carolus indignè ferentes, quòd regno paterno per omnia privati essent, exercitum undequaque contrahunt, ac mox fratrem bello aggrediuntur apud Fontaniacum: in qua pugna ita Francorum vires attenuatæ sunt, ac famosa virtus infirmata, ut non modò non ad amplificandos regni terminos, verùm etiam nec ad proprios tuendos, in posterum sufficerent. Tandem non sine gravi dispendio suorum Carolus & Ludovicus vicerunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXLII, tres suprà dicti fratres imperium Francorum inter se diviserunt, & Carolo occidentalia regna cesserunt, à Britannico Oceano usque ad Mosam fluvium; Ludovico verò orientalia, scilicet omnis Germania usque Rheni fluenta, & nonnullæ civitates cum adjacentibus pagis trans Rhenum, propter vini copiam. Porrò Lotharius, qui & major natu erat, & imperator appellabatur, medius inter utrosque incedens, regnum sortitus est, quòd hactenus ex ejus vocabulo Lotharingia nuncupatur, totamque provinciam, nec non omnia regna Italiæ cum ipsa Romana urbe, quæ & modò ab omni sancta ecclesia, propter præsentiam Apostolorum Petri & Pauli, speciali quodam veneratur privilegio, & quondam propter Romani nominis invictam potentiam, orbis terrarum domina dicta fuerat.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXLVII, Hetto, episcopus Trevirorum, ex hoc seculo transiit, & Thietgandus cathedram ejus obtinuit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLI obiit Herimingardis regina, conjunx Lotharii imperatoris, venerabilis & Deo acceptabilis matrona, quæ tres filios Lothario genuit, videlicet Ludovicum, Lotharium & Carolum.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLIII, Nortmani, Britanni, cùm mare navigio gyrantes, ostia Ligeris fluminis occupaverunt, & repentina irruptione civitatem

(a) Compara *THEGANUM Vita Ludovic. cap. XXVI. NITHARDUM lib. I. p. 439.* Fragmentum *ODONIS ARIBERTI*, apud *BALUTZIUM notis ad Agobardum p. 129.* dicit: Carolum (Calvum) os Bernhardi retulisse, *a quo is genitus vulgo credebatur, natura adulterium maternum prodente.*

tatem Namnetis invadunt, (a) omniaque cædibus, incendiis ac rapinis depopulantes, pontificem civitatis ipso die sabbato sancto Paschæ, cùm baptismum ex more celebraret, in basilica interficiunt, clerumque trucidant. Omnemque circumquaque regionem devastantes, primùm Andagavensem, deinde Turonicam occupant urbem; ac velut immanis tempestas cuncta prosternit, ita cuncta consumunt. Templum etiam præcellentissimi pontificis Martini incendio cremaverunt. Tunc primùm Nortmanorum classis (ut ajunt) Ligeris attigit littora. Eodem anno Egil abbas monasterii Prumiensis constituitur. Circa hæc tempora Carolus Pipinum, regem Aquitaniæ, nepotem suum, ipsis Aquitanis eum prodentibus, eò quòd pace soluta, eadem provincia à suis indigenis devastaretur, & multa illic mala impunè patrarentur, cepit, & captum cum consilio episcoporum & procerum attondit, & habitu monachico indutum Suessionis in monasterio sancti Medardi misit. Inde duobus monachis consentientibus, simul & opem ferentibus, fuga dilapsus est. Sed iterum captus, insula Nectis castro munitissimo custodiæ mancipatur. Fuit verò iste Pipinus filius Pipini, filii Ludovici imperatoris, de quo ferunt, quòd eum pater, videlicet Ludovicus imperator, dum adhuc puerilis esset ætatis, voluerit ad clericatus officium promovere, ac Drogoni, episcopo Mettensi, avunculo videlicet suo, commendare erudiendum liberalibus simul & ecclesiasticis disciplinis. Sed paternis votis Lotharius, frater ejusdem pueri, nequaquam permisit eum attonderi, sed vi abstraxit de manu patris. Erat enim idem puer (ut ajunt) ingentis pulchritudinis, cui postmodum Ludovicus imperator pater suus, cùm imperium divideret, Aquitaniam provinciam tantùm concessit, sed non ei in prosperum cessit, quòd à dei cultura & servitio subtractus est. Ebrietatibus enim & comessationibus die noctuque vacans, ad extremum mente captus, in maniacam incidit passionem, & præsentem vitam cum dedecore 42
amisit, successorem relinquens Pipinum filium, de quo paulo superiùs mentionem fecimus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLV, Lotharius, convocatis primoribus regni, imperium filiis suis divisit, Ludovico Italiam tradidit, eumque Imperatorem appellari fecit: Æquivoco verò idem Lothario regnum, quod ex suo nomine vocatur, concessit: Carolo autem, qui junior natu erat, Provinciæ regnum largitus est. Dispositis itaque atque ordinatis regni negotiis, valedicens suis, mundum reliquit, atque in Prumiam monasterium veniens, comam capitis deposuit, habituque sanctæ conversationis suscepto, in religionis professione diem clausit extremum, III calendas Octobris.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLVI, Lotharius rex Thietbergam reginam sibi in matrimonium junxit, ex qua conjunctione maxima ruina non illi solùm, sed etiam omni regno ejus accidit, sicut in sequentibus luce clariùs apparebit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLVIII Carolus rex, filius Lotharii imperatoris, moritur, qui Provinciam regebat: & ex regno, quod tenuerat, facta est non modica controversia inter Lotharium regem, & avunculum ejus Carolum.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLIX, Lotharius Hueberto abbati inter Jurum & montem Jovis commisit, (b) eò quòd tunc fidelissimus putaretur, utpote affinitate conjunctus propter sororem Thietbergam.

(a) De hac extat Fragmentum apud du *CHESNE Tom. II. p. 386.*

(b) Omissum hic videtur: *Ducatum.* Sic enim *ANNALES METENSES: Lotharius Hucberto Abbati Ducatum inter Jurum & Montem Jovis commisit.* Eadem habet *ANNALISTA SAXO.* Paulo aliter habent *ANNALES BERTINIANI: Lotharius fratri suo Ludovico, Italorum Regi, quandam Regni sui portionem attribuit: ea videlicet, quæ ultra Juram montem habebat, id est Genuam, Lausonnam, & Sedunam civitates, cum Episcopatibus, Monasteriis, & Comitatibus: præter Hospitale, quod est in monte Jovis, & Pipincensem Comitatum.* Hubertum tamen has terras obtinuisse, idem *REGINO ad a. 865.* ad-

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLX, Egil abbatiam Prumiensem sua sponte dimisit, & Auspaldus in regimine successit, vir omni sanctitate & bonitate conspicuus. His temporibus Ludovicus senior, frater Lotharii imperatoris, plurima bella strenuissimè gessit adversus Sclavorum gentes: siquidem Marahensium regna ingressus, armis cuncta perdomuit, capto eorum principe, nomine Rastitz, cui etiam propter violata fœdera oculos erui jussit. Ea tempestate inter principes Caroli magnum discordiarum ac litium efferbuit incendium. Denique Lambertus, qui ducatum tenebat inter Ligerim & Sequanam, Vivianum, potentem virum, dolo interfecit: rursum eundem Lambertum Ganzbertus comes æquè dolo trucidavit. Item Ganzbertus jussu Caroli decollatus est. Destitutam terram principibus & consilio nudatam perspicientes Britones, arma corripiunt, fines regni Francorum invadunt, Ligerim transeunt, & usque Pictavis progrediuntur, cædibus, rapinis, ac incendiis omnia depopulantes, oneratique ingenti præda ad propria redeunt. Ad compescendam verò hujus præsumptionis insolentiam, Carolus cum magno exercitu Britanniam intravit. Pugna committitur. Saxones, qui conducti fuerunt ad excipiendos velocium equorum anfractuosos recursus, in prima fronte ponuntur. Sed primo impetu spiculis Britonum in acie se recondunt. Britones more solito huc illucque cum equis ad hujuscemodi conflictum exercitatis discurrentes, modò confertam Francorum aciem impetunt, ac totis viribus in medio spicula torquent, nunc fugam simulantes, insequentium nihilominus pectoribus spicula figunt. Franci, qui, quò minùs strictis gladiis pugnare consueverant, attoniti stabant, novitate autem inexperti discriminis perculsi, nec ad insequendum idonei, nec in unum conglobati, tuti. Nox superveniens bellum diremit. Multi ex Francis interfecti, quàm plurimi vulnerati, innumerabiles equi perierunt. Sequenti die rursus pugna inchoatur, sed graviori infortunio finitur. Quod cernens Carolus, nimio terrore dissolutus, nocte, inscio exercitu, clàm aufugit, derelicto papilione, tentoriis, & omni regio apparatu. Manè facto, cùm exercitus fuga lapsum regem comperisset, nimia formidine repletur, nihilque aliud nisi de fuga meditatur. Britones cum clamore irruunt, & castra Francorum omnibus divitiis referta invadunt, omnemque belli copiam capessunt, fugientia Francorum agmina insequuntur, obvios quosque aut ferro cædunt, aut vivos capiunt. Reliquos fuga servavit. Ditati itaque Britones opibus Francorum, armisque instructi, in sua se recolligunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXI, Carolus placitum habuit in Compendio, ibique cum optimatum consilio, Rodoberto comiti ducatum inter Ligerim & Sequanam, adversum Britones commendavit: quem cum ingenti industria per aliquod tempus rexit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXII, Numeneus, rex Britonum, moritur,
43 divino nutu percussus. Nam cùm ecclesias Dei devastaret, & confinia crudeliter depopularetur, eò quòd Carolo debitam fidelitatem servarent: quadam die cùm

firmat. Quare etiam *SIGEBERTO GEMBLACENSI ad a. 863.* dicitur *Abbas & Dux.* Ex hoc patet, Brunonem, prout olim asserueram, *Syntagmate Juris Publici cap. XVIII. §. X.* primum non fuisse, qui seculares terras obtinuerit, atque potestatem, cum dictus Hubertus jamdum Ducatum obtinuerit, ideoque *REGINONI ad a. 865.* Acephala dictus. Idem *ad a. 887.* Hugoni Abbati Ducatum tribuit. Quare etiam *AUCTOR VITÆ BRUNONIS* apud *LEIBNITIUM Tom. I. p. 280.* ait: *nec vero nova fuit hujusmodi gubernatio, aut sanctæ Dei Ecclesiæ Rectoribus antea inusitata, cujus exempla, si quis requisierit, in promptu sunt.* Immo, Episcopos jam ante Ottonis M. tempora vicariam exercuisse potestatem secularem, testantur *CAPITULARIA CAROLI CALVI tit. XLVIII. c. 12.* *Ipsi nihilominus Episcopi, singuli in suo Episcopio, missatici nostri potestate & auctoritate fungantur.* Dum autem hæc apud Gallos saltim occurrant exempla, Brunonem apud Germanos primum fuisse, adserere non dubito.

cùm equum ascendere vellet, ut cœptam malitiam consummaret, repentè vidit ante se sanctum Maurilonem episcopum astare, sibi hæc torvo vultu & terribilibus oculis ingeminantem, Desine jam crudelis prædo ecclesias Dei vastare. His dictis, baculum, quem manu gestabat elevans, eum in capite percussit: qui à suis in domum reportatus, vitam cum regno finivit. Fuit autem iste Maurilo episcopus Andagavensis urbis, cujus civitatis termini cohærebant finibus Britanniæ, & ideo ab eis graviter depopulabatur. Filius Numenei Herispius regnum paternum obtinuit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXIII, Carolus iterum cum immenso exercitu fines Britonum intravit, sed minimè, ut optaverat, prævaluit. Novissimè autem cum eis pacem fecit. Datis itaque ex utraque parte obsidibus & sacramentis, Herispius rex ad eum venit, ejusque dominationi se subdit. Carolus verò magnis muneribus honoratum Herispium in regnum abire permisit, ipse in Franciam revertitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXIIII, Lotharius rex cœpit occasiones quærere, qualiter Thietbergam reginam à suo consortio separare potuisset, quam exosam habebat propter Waldradam, quæ ejus fuerat concubina, cùm adhuc adolescens esset in domo paterna; hanc siquidem, diabolo inflammante, nimio diligebat amore. Guntherium itaque, Coloniensis urbis pontificem, qui eo tempore erat archicapellanus, rex primò per subintroductos missos, deinde per semetipsum super hujuscemodi dissidio omni arte aggreditur, & ut faciliùs assensum præberet, promisit se ejusdem episcopi neptem in matrimonium accepturum, tantùm ut prædictam Thietbergam, ejus, aliorumque episcoporum auctoritate & licentia, repudiare quacunque ratione potuisset. Qui, ut erat levis animo ac inconsideratus actione, protinus omni intentatione introducitur, vana spe, ut postea claruit, seductus. Rursus idem Guntherius Thietgandum, archiepiscopum Trevirensem, hac de causa alloquitur, sciens esse virum simplicem, nec adeò in divinis scripturis eruditum, canonicisque sanctionibus exercitatum: ex utriusque testamenti paginis quasdam sententias profert, quas aliter quàm ecclesiastica regula docet edisserens, virum improvidum secum in foveam trahit, cæcus cæco ducatum præstans. Quid plura? facta sunt omnia, quæ huic commento videbantur esse necessaria. Concilium Metis convocat, reginam quasi canonicè evocatam, in medio statuunt, testes producunt unà cum scriptis, qui valde gravia crimina imponebant: inter alia protestati sunt, quòd eadem Thietberga confessa fuisset, semetipsam fratris germani incestuoso concubitu esse pollutam. Continuò statuta patrum de incestuosis recitantur, & non solùm à legitimo viro separatur, verùm etiam omnis copula maritalis inhibetur, pœnitentia juxta modum culpæ indicitur, & tali nefaria machinatione diu exoptata voluntas regis adimpletur. Non multo pòst interjecto tempore, iterum conventum synodalem Aquisgrani coadunant, ubi rex libellum suæ proclamationis obtulit: ubi continebatur, qualiter in quadam fœmina, Thietberga nomine, factiosis perfidorum hominum argumentis fuerat defraudatus: immò non mediocriter repetivit, quòd judicio episcoporum dissidij sententiam pertulisset. Quæ si idonea esset conjugali thoro, & pestifera incestus pollutione fœdata non fuisset, nec vivæ vocis confessione publicè condemnata, sponte eam retineret: porrò se incontinentem esse professus est, & sine copula juvenilis ætatis ardorem ferre non posse. Allatis itaque diversorum conciliorum voluminibus, multa de incestuosis replicata sunt; quibus recitatis, hanc diffinitivam sententiam protulerunt: Credimus illam non fuisse idoneam ac legitimam conjugem, neque adeò præparatam esse uxorem, quæ publica confessione incestuoso fornicationis crimine denotata probatur. Quocirca glorioso principi nostro pro sua in divino cultu devotissima assertione, atque victoriosissima regni tuitione, cui non solùm nos, verùm etiam canonica auctoritas interdixit incestuosum conjugium, legitimum matrimonium à Deo illi con-

concessum non denegamus, juxta indulgentiam dicentis apostoli, melius est nubere, quàm uri. His ita patratis, Waldrada jam in publicum procedit, stipata obsequentium multitudine, omnisque regia aula resultat, Waldradam reginam esse. Guntherii episcopi neptis ad regem accersitur, ac semel, ut ajunt, ab eo constupratur, atque cum cachinno & omnium derisione, ad avunculum remittitur.
44 Igitur, agentibus fratribus Thietbergæ reginæ, hæc omnia ad notitiam Nicolai papæ deferuntur, qui eo tempore Romanæ præsidebat ecclesiæ.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXV, missi sunt Hagano & Rodoaldus, (a) apostolicæ sedis legati in Galliam, ad discutiendum, utrùm res ita se habet, sicut summo pontifici nuntiata fuerat. Qui in Franciam venientes, pecunia corrupti, magis faverunt iniquitati, quàm æquitati. Tamen ad regem pervenientes, cùm ei declarassent legationis suæ causas, tale responsum ab eo acceperunt: se nihil aliud egisse, nisi quod episcopi ipsius regni in generali synodo sibi agendum præmonstrassent. Dederunt autem iidem legati consilium regi, ut illos episcopos, qui illi synodo præfuerant, ad sedem apostolicam destinaret, qui verbis ac scriptis universali papæ satisfacerent. Legati immensis ditati opibus, Romam regressi sunt, nunciaveruntque Præsuli, quæ in Galliis viderant & audierant, adjicientes, se nullum sapientem episcopum in regno Lotharii invenisse, qui ad liquidum canonicis esset institutus disciplinis. Interea Thietgandus & Guntherius archiepiscopi, Romam profecti sunt, ea animi intentione, & ut regem innoxium in suprà dicto facto demonstrarent, & se cum cæteris coëpiscopis ecclesiastica atque apostolica exercuisse decreta: stultitiæ quidem elogio denotandi, qui illam Petri sedem aliquo pravo dogmate fallere posse arbitrati sunt, quæ nec se fefellit, nec ab aliqua hæresi unquam falli potuit. Itaque, cùm in præsentiam Nicolai papæ venissent, libellum obtulerunt, in quo continebantur gesta synodalia, quæ in Mediomatrico urbe & Aquis ab eis statuta fuerant. Qui cùm à notario coram omnibus recitatus esset, interrogavit pontifex, si hæc scripta verbis confirmarent? Responderunt, inconveniens videri, ut, quod propriis manibus roboraverant, verbis infirmare mallent. Et sic nec repulsa, nec admissa eorum assertione, jussi sunt ire ad hospitia sua, quousque revocarentur. Paucis interpositis diebus, ad synodum, quam papa congregaverat, sunt accersiti, ubi eorum damnata & anathematisata sunt scripta, & ipsi, omnibus adjudicantibus episcopis, presbyteris & diaconis, sunt depositi, & omni ecclesiastica dignitate privati. Qui tam turpiter dehonestati, Ludovicum imperatorem, fratrem Lotharii regis, adeunt, qui ea tempestate Beneventanis morabatur, in partibus scriptis ac dictis vociferantes, se injustè esse depositos, ipsi imperatori & omni sanctæ ecclesiæ injuriam esse factam, cùm nunquam auditum sit, vel uspiam lectum, quòd ullus metropolitanus sine conscientia principis, vel præsentia aliorum metropolitanorum, fuerit degradatus. Adjecerunt insuper multa alia, blasphemantes eundem papam, quæ hîc superfluum duximus enumerare, existimantes, ejusdem se imperatoris adminiculo, simul & intercessionis ope, & criminis objecti aboleri notam, & pristinæ dignitatis recuperare statum. Sed spes eorum frustrata est, quamvis imperator omnibus votis illis opitulari voluisset. Thietgandus depositionis suæ à sede apostolica prolatam sententiam patienter ferens, juxta præcedentem consuetudinem, nihil omnino de sacro ministerio contingere præsumpsit. Guntherius verò superbiæ spiritu inflatus, vetitum sibi officium usurpare ausu temerario non expavit, parvi pendens apostolicam excommunicationem. Revertuntur igitur in Franciam debita confessione repulsi. Et dum iterum ac tertiò sedem apostolicam reparationis & restitutionis gratia adissent, novissimè in Italia infirmitate præ-

(a) In epistola Nicolai Papæ prima hi legati vocantur: *Rhodoaldus sanctæ Portuensis Ecclesiæ, & Joannes sanctæ Fuldensis Ecclesiæ, Episcopus*, quod etiam in epistola Tertia & Quinta repetitur, licet Annales Metenses æque legant: *Hagano & Rodoaldus.*

præventi, peregrini & exules moriuntur, communione laicali ſibi tantùm conceſſa.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXVI, Arſenius epiſcopus, apocriſarius & conſiliarius Nicolai papæ, vice ipſius directus eſt in Franciam: quò perveniens, tanta authoritate & poteſtate uſus eſt, ac ſi idem ſummus præſul adveniſſet. Convocato denique epiſcoporum conventu, Lotharium regem alloquitur, ut unum è duobus eligat; aut propriæ reconcilietur uxori, abdicato Waldradæ pellicis conſortio; aut protinus anathematis gladio feriretur, ipſe omneſque ei in hoc ſcelere favorem præſtantes. Hac neceſſitate compulſus vel conſtrictus, vellet nollet, Thietbergam reginam in matrimonium recepit, interpoſito jurisjurandi ſacramento, ſe illam ita in reliquum habere, ſicut æquitatis jura dictant, legitimam uxorem eſſe tenendam, ne eam à ſe ſepararet, nec ipſa vivente aliam ſuper eam induceret. Poſt hæc Waldradam, ex authoritate Dei & ſancti Petri, & verbo domini Apoſtolici Romam ire jubet, ut pro ſe rationem reddere ſtudeat. Engildrudam, uxorem quondam Buſonis comitis, à ſede apoſtolica excommu- 45
nicatam eſſe, omnibus declaravit, quia proprium deſeruerat maritum, & Wangerum ſuum vaſallum in Gallias ſecuta fuerit, quam excommunicationem cum omnibus, qui aderant, epiſcopis renovavit. Poſt hæc, eadem Engildruda, prædicto Arſenio in Wormatia civitate ſe repræſentavit, in quo loco præfatus epiſcopus Ludovico regi occurrerat. Juravit igitur in præſentia ipſius miſſi ſacramentum, hunc modum continens: *Ego Engildrudis, filia quondam Matfridi comitis, quæ fui uxor Buſonis comitis, vobis domino Arſenio epiſcopo miſſo, & apochryſario ſummæ ſanctæ catholicæ atque apoſtolicæ ſedis & per vos, domino meo Nicolao, ſummo pontifici & univerſali papæ juro, per patrem, filium & ſpiritum ſanctum, & per hæc quatuor Chriſti Dei evangelia, quæ ore oſculor, & manibus propriis tango, quia amodo relictam illam malitiam, quam in prænominato Buſone viro meo exercui, ut ovis, quæ perdita fuit, ad ſanctam catholicam, ſub eadem obligatione, qua dominus Nicolaus ſummus pontifex & univerſalis papa me obligavit, revertar eccleſiam, & in Italico regno, aut vobiſcum, aut ante vos, quoquo modo provideritis, ibo, & quicquid dominus apoſtolicus juſſerit vel terminaverit, adimplebo, vel perficere non recuſabo.* Sed tam horribile jusjurandum non adimplevit; ſiquidem usque Danubii fluenta cum eodem Arſenio perrexit, ibique ad quempiam conſanguineum, pro caballorum adminiculo, ire condixit, & ad Auguſtam civitatem ad eundem miſſum ſe reverſuram pollicita eſt. Tali occaſione, greſſum torquens ex Alemania, in Franciam repedavit: quod cùm ſuprà dictus Arſenius cognoviſſet, epiſtolam miſit omnibus archiepiſcopis & epiſcopis, atque omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus, Galliæ, Germaniæ ac Neuſtriæ commorantibus: obteſtans omnes per authoritatem Dei omnipotentis, & beatorum principum Petri & Pauli, & domini pontificis & univerſalis papæ, ut nullus eam in ſuam parochiam reciperet, ſed eam funditus in omnibus eccleſiis ſuis prædicarent excommunicatam & ab omni Chriſtianorum communione ſequeſtratam, inſuper & anathematis vinculo innodatam & inter impias & ſceleroſas damnatam, donec de peſtiferis factionibus ſuis, atque perpetrato perjurio, ante domini apoſtolici præſentiam, dignam acciperet pœnitentiam. His ſummatim commemoratis, revertamur ad Lotharii regis ingemiſcendam cauſam. Legatus itaque apoſtolicæ ſedis, compoſitis in Gallia rebus, Romam, unde venerat, reverſus eſt. Rurſuſque Waldrada, ejuſque complicibus decertantibus, regis animus adverſus Thietbergam commovetur, excitantur iræ, & in ſopitis diſcordiarum & odiorum cineribus, denuo copioſus ignis accenditur. Deſpicitur, abominatur, rea citatur, adulterii crimen impingitur, omnique ingenii arte exquiritur, qualiter puniri quaſi rea poſſit. Illa prævidens, imminere ſibi mortis periculum, latenter aufugit, & ad Carolum perveniens, ejus ſe tuitioni commiſit. Quod cùm, fama divulgante, Nicolaus papa cognoviſſet, miſit Carolo regi epiſtolam collaudatoriam, hæc continentem. *Inter alios ſanctæ eccleſiæ*

religiosos propugnatores, veritatis strenuos defensores, neminem magis super Thietbergam, gloriosæ reginæ contritione sollicitum, neminem magis ipsius incommoditatibus condoluisse, quàm vestræ pietatis affectum recolimus. Et post congruentem exhortationem, addidit: *Excellentiam vestram nolumus ignorare, adeò Lotharium regem Tietbergam conjugem suam diversis afflictionibus subdidisse, & innumeris pressuris contra præscripta juramenta subegisse, ut nobis coacta nunc scriberet, regia se velle exui dignitate sine copula, & solam privata vita fore contentam. Cui nos rescripsimus, non hoc aliter fieri posse, nisi eandem vitam conjunx ejus Lotharius elegisset. Verùm, sicut multorum relatu dicimus, ipse Lotharius conventum celebrare disposuit, & eandem Tietbergam ex animi proprio judicio subjicere meditatur. Et siquidem eam præstigiis falsitatis suæ, vel argumentosis ambagibus potuerit exhibere, quasi non fuerit legitima sua uxor, vult eam penitus à se sequestrare. Sin autem vult tanquam propriam quidem uxorem accipere, sed deinde, quasi mæchata fuerit, insimulare, atque propter hoc hominem suum & hominem Thietbergæ ad monachiam impellere, & si homo ipsius reginæ ceciderit, disponit hanc sine dilatione perimere. Quæ quantum sint omni divinæ legi contraria, magnitudo prudentiæ vestræ, credimus, jam advertit. Sed & nos hinc aliquid strictim volumus demonstrare, priùs asseverantes, quòd de retroacta controversia, Thietberga non debet ulteriùs ad iteratam responsionem provocari, quoniam quod bene semel definitum est, & interpositis sacramentis deliberatum, nulla debet iteratione, nisi fortassis ibi fuerit major authoritas, retractari. De-*
46 *inde, quòd ecclesiæ refugium quærens, ecclesiasticum judicium semper expetens, submitti non debet seculari judicio. Post hæc verò, cùm nos ex utraque parte, idem tam à Lothario quam à Thietberga fuerimus provocati judices, nosque amborum controversiam executi simus, ad nullos alios convenit super hoc negotio judices convolare: cùm secundum sacros canones, à judicibus, quos communis consensus elegerit, non liceat provocare. Itaque cùm non sit apostolicæ sedis authoritate, quæ amborum negotium executa est, usquam major authoritas: nescimus, si alicui liceat de ejus judicio judicare, vel ejus retractare sententiam.* Et post pauca: *Illud verò, quod Lotharius Thietbergam de adulterio criminatur, quis non videat dolo esse plenum? Denique, si ut ipse jactat, uxor ejus non pertinet ad eum, illi de adulterio calumniam texere, cùm nec mæchari potuit, si alicuius uxor non existit. Porrò si à Lothario de adulterio accusatur, & si victa fuerit, ultio præparatur; necesse est, ut fateatur uxorem,* & quibusdam interpositis: *Præterea sive de conjugij fœdere, sive de adulterij crimine judicium sit agitandum, nulla ratione patet, Thietbergam cum Lothario posse legalem inire conflictum, vel legitimum controversiæ subire certamen, nisi priùs ad tempus suæ fuerit reddita potestati, seu & suis consanguineis liberè sociata: inter quos etiam locus providendus est, ubi nulla vis multitudinis formidanda, & non sit difficile testes producere, vel cæteras personas, quæ tam à sanctis canonibus, quàm à venerandis Romanorum legibus in hujusmodi controversiis requiruntur. Verùm hæc non ut fiant, dicimus, quæ sine decreto & ordinatione nostra fieri non posse suprà docuimus.*

Accensus itaque idem sanctissimus pontifex zelo Dei, quo fuerat sacerdos quondam inflammatus, Waldradam ipso die Purificationis sanctæ Mariæ dei genitricis, in basilica excommunicavit, & ab omni Christianorum consortio separavit, destinavit epistolam omnibus episcopis per Germaniam & Gallias constitutis, causas & modum excommunicationis continentem, cujus sensum quàm verborum seriem causa brevitatis potiùs placuit ponere. *Decreveramus quidem circa Waldradam mæcham & pertinaciter in impœnitentia permanentem, vindictæ modum minùs districtè temperare, & juxta quod merebatur, non ita pro scelere sententiam in eam justæ punitionis proferre, nisi obstinato animo in mæchiæ volutabro perenniter permanere proposuisset. Igitur, quia monita nostra & crebras exhortationes contempsit, quia culpam suam nec dum cognovit nec confessa est, nec missa nobis legatione, qui causam ipsius exequendam suscepimus, veniam postulavit; postremò cùm recto itinere nos illi fuerat adeundum, & beati Petri apostoli suffragia requirenda,*

renda, retro est conversa post Sathanam, nec non & Thiethberga reginæ dolos struere cœpta, interitus meditatione non cessat: cum egregio apostolo dicimus, quòd contra eam, contraque ejus similes sæpius replicandum est, quia secundum duritiam suam & cor inpœnitens thesaurizat sibi iram in die iræ. Idcirco nos eam de factis suis excommunicamus; donec ecclesiæ Christi, nobisque præcipuè, qui ejus principaliter curam gerimus, quique causam ipsius exequi ac investigare cepimus, satisfecerit, donec etiam sinistram omnem suspicionem, consilium nostrum suscipiens, adimat, ac pretiosi corporis & sanguinis Domini perceptione, atque ab omnimodo consortio sanctæ ecclesiæ, sancti Spiritus, beatorumque apostolorum Petri & Pauli judicio, & mediocritatis authoritate fecimus, prorsus cum universis complicibus & communicatoribus fautoribusque suis, prorsus extorrem. Hanc sententiam IIII nonas Februarii à nobis promulgatam meminimus, eamque scripto vobis destinavimus, & ne labor inanis constituatur, spiritualis nobiscum vestra fraternitas, adversus jam dictam mœcham, & communicatores ejus, arma sustollat, & in parochia sua excommunicatam hanc, fautoresque suos, una voce unusquisque denuntiet, donec nostro speciali judicio dignæ se pœnitentiæ submittat. Direxit etiam Lothario regi idem reverendissimus pontifex epistolam, (*a*) hæc continentem: *Audito revertenti misso nostro, correctionis tuæ (ut ita dicamus) initio, gratias Deo condignas egimus, & ut tibi quoque grates competibiles referremus, animum præparavimus. Sed heu adversa nuntia hujus intentionis nostræ proposito celeriter obviaverunt. Quapropter compulsi sumus mutare vocem, & qui ad gratiarum actiones os aperire disposueramus, in luctus & increpationes ad hoc officium linguæ coacti dirigimus. Didicimus enim te, qui prolixo tempore in scelere permanens, ecclesiæ Dei non modicum nocuisti, nocere adhuc, &* 47 *qui in sordibus eras, sordescere adhuc: siquidem, ut opinamur, tibi non sufficit solum adulterium perpetrasse, nisi apponas, ut etiam animas hominum perjurii laqueis irretitas, in extremum demergas interitum. Sed quid mirum, si paucorum animabus perjurio exitium acquisisti, quando in tanta sublimitate positus, per exemplum tuæ mœchæ, tot hominum millia in perditionis chaos præcipitaveris. Illud autem, quod Thietberga, quasi Waldradæ testimonium dicens, eam fuisse tuam legitimam uxorem, volens aut invita frustra conatur astruere, quandoquidem illius nullus prorsus hinc testimonio quis indigeat, cùm magis nos ita sentiamus, quod justum est, & intelligamus, quod æquum, ut etiam Thietberga mortua, tu nullis legibus, nullis regulis unquam Waldradam in uxorem possis aut permittaris assumere. Utrum ergo Waldrada legitima tua fuerit aliquando conjunx, ecclesia Dei satisfactione Thietbergæ non eget. Unum tamen scimus, quoniam nec nos, eadem ecclesia Dei, authore Deo, qui adulteros judicabit, te, si Waldradam quandocunque resumpseris, etiam Thietberga decedente, dimittet modis omnibus impunitum.* Et post pauca: *Itaque summo studio præfatam Thietbergam, conjugem tuam, tanquam propriam fovere carnem ac diligere procurato, & ne illam à te separare ullo pacto consentias, vigilanter attende: unde, si vult à te discedere, corrige, imò corripe eam, & à tali intentione per omnia revocare satage. Jam verò, si amore pudicitiæ separationem quærat, & conjugalis connubij solutionem efflagitet, certum est apostolo dicente: Quoniam mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Verùm, si & ipse pudicitiam sectatus, religionis obtentu, copulam dissoluere vis, tantùm ne simulatè fiat, concedimus. Nam licet sit scriptum, Quos Deus conjunxit, homo non separet: Deus tamen, & non homo separat, quando divini amoris intuitu, ex consensu utriusque conjugis, matrimonia dissolvuntur. Si ergo hoc modo vis, gratuito permittimus animo, celeremque præbemus assensum, aliter autem fieri mutuam vestram separationem prohibemus. Porrò, si sterilitas accusatur, cogites, Saram nonagenariam, Annam quoque simul & Elizabet, quam tamen sterilitatem fortasse non facit infæcunditas, sed iniquitas. Ergo gloriosissime Rex, esto propria contentus uxore, & præter illius, alterius ne quæras consortium. Igitur consilium nostrum accipe, & monita nostra, tanquam affectuosi patris, amplectere, atque ab omni pravitate mentem, linguam, corpusque refrena, præcipuè Wal-*

(*a*) Integra epistola extat inter alias Summorum Pontificum epistolas, apud du *CHESNE Script. Franc. Tom. III. p. 843.*

Waldradæ pellicis tuæ, & dudum à te repudiatæ communionem declinans, & ejus consortium perpetuæ oblivioni contradens. Excommunicata est enim & usque ad præsentiam nostram ab omni Christianorum contubernio sequestrata, sicut totus jam novit Occidens, & jam quoque per missos nostros minimè cum plagis cæteris Oriens ignorabit. Quamobrem cavendum est, ne cum ea pari mucrone percellaris sententiæ, ac pro unius mulierculæ passione, & brevissimi temporis desiderio, vinctus & obligatus ad sulphureos fœtores & ad perenne traharis exitium. Et paucis interpositis, epistolam sic concludit: *Hæc autem nos tibi nunc scripsisse, & quasi inter nos & te nostra verba excessus tuos corripientia discurrisse sufficiat: cæterùm præcave, ne cùm nobis, secundum præceptum, duos aut tres testes adhibeamus, imò verò ne hoc ecclesiæ sanctæ dicamus, & quod non optamus, de cætero fias sicut ethnicus & publicanus.* (a)

Ecce ex multis pauca notare curavimus, ut sic nescientibus ex parte fierent cognita, ut tamen scientibus non per omnia essent onerosa. Qualem verò exitum hujus pestiferi morbi pernicies attulerit, (apostolico renuens antidoto mederi) quantaque regni dispendia ex hac mortifera contagione fecerit; suprà dictus papa spiritu sancto afflatus prædixerat, quæ in subsequentibus suo in loco demonstrabimus. Circa hæc tempora, Ludovicus rex, fratris sui Caroli regnum cum exercitu ingressus est, gestiens occidentalia regna suo dominatui subjugare, fratrique præripere debitam portionem, quæ ei sorte ac funiculo hæreditatis competenter acciderat, oblitus germanitatis ac consanguinitatis fœdera; oblitus pacti, quod jam dudum mutua conventione pepigerat; immemor etiam sacramentorum, quibus se cum magnis execrationibus coram Deo obligaverat. Præbuerat ad hoc facinus peragendum occasionem, incitamenta, fomitem, Carolus, qui & (ut præmisimus) quosdam ex nobilioribus regni, aut publicè adjudicatos gladio percussit, aut dolo deceptos perdidit. Cæteri formidantes, ne similia pate-
48 rentur, Ludovicum regem trans Rhenum commorantem sollicitant, ejusque animum ad obtinendum fratris regnum illiciunt, promittentes, semetipsos unà cum regno ejus ditioni tradituros. Hac persuasione, ut animi regum avidi & semper inexplebiles sunt, facilè in spem introductus, cum valida manu, ut diximus, terminos regni intravit. Carolus, sentiens viros regni à se defecisse, in ultimis finibus Aquitaniæ fugæ latibulum (b) quæsivit. Ludovicus, ut cœperat, regnum obtinuit, ac usque Remensem civitatem (c) pervenit. Dimisso verò exercitu, in Germaniam ad propria redire, cum optimatibus regni cœpit negotia disponere. Sed subitò fortuna mutatur: nam principes, qui eum in regnum introduxerant, videntesque, quòd longè aliter incederet erga eos, quàm existimaverant, pœnitudine tacti, ad Carolum revertuntur. Carolus ex desperatis rebus vires se recepisse congaudens, contractis undique copiis, fratrem bello aggredi tentat. Ille intuens, & à suis, quos secum adduxerat, & ab his, quos ibi acquisisse visus fuerat, se esse destitutum, maturiùs fugam arripuit, & cum debita confusione, fines regni excessit. Hac tempestate Hubertus abbas, frater Thietbergæ reginæ, contra Lotharium regem rebellare exorsus est. Collecta quippe prædonum valida manu, rapinas cœpit exercere, interfectisque aut fugatis Lotharii fidelibus, qui finitima possidebant loca, agros villasque eorum suæ factionis sectatoribus distribuit. Ad hujuscemodi temeritatem comprimendam Lotharius rex semel, iterum, atque tertiò exercitum produxit, frequenter etiam cum ducibus armatorum multitudinem direxit, sed minimè hanc præsumptionem extinguere

(a) Plures epistolas, hanc divortii causam concernentes, vide apud du *CHESNE Tom. III. p. 828. sqq.* Legas etiam *HINCMARUM*, *de divortio Lotharii & Thietbergæ*, atque *ANNALES BERTINIANOS ad a. 864.*

(b) Sic emendavi, Annales Metenses secutus, cum antea legeretur: *Lugiæ latibulum.*

(c) Annales Metenses rectius legere videntur: *ac usque civitatem Senonis pervenit.*

guere potuit, quia loca inaccessibilia erant inter Juram & Alpes Apenninas, seditiosis munitissima itinera & difficilem ingressum præstantia. Attamen idem Acephala *(a)* Hubertus, novissimè à Conrado comite peremptus, est juxta castrum, quod Urba *(b)* dicitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXVI, Herispoſius, rex Britonum, à suis interficitur, & Salomon dux in loco ejus subrogatur. Erat enim iste vir strenuus & bellicosus, & tam forma quàm animo ad regni gubernacula coaptatus. Carolus tertiò super Britones cum exercitu irruere disponit, sed, cùm ad terminos gentis appropinquasset, audito, quòd ad resistendum totis viribus parati essent, subitò mutata voluntate, magis elegit pacem suscipere, quàm bellum inferre. Facta itaque pactione cum Salomone, quam dudum cum Herispoſio fecerat, discessit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXVII, Nortmanni oram Ligeris fluminis occupantes: nam Metensem, Andagavensem, Pictavensem, atque Turonicam provinciam iteratò crudeliter depopulari cœperunt: contra quos Rubertus, qui Marchiam tenebat, & Ranulfus, dux Aquitaniæ, collecta multitudine, aciem dirigunt. Illi sentientes se exercitu insequi, cum summa acceleratione ad classem repedare contendunt, sed cùm appropinquare insequentium multitudinem cernerent, cognoscentes se effugere non posse, quandam villam ingrediuntur, ubi se, quantum hora permisit, communiunt. Erat autem in eadem villa basilica pergrandis ex lapide constructa, in quam maxima pars Nortmannorum introivit cum duce eorum, nomine Hastingo. Rubertus & Ranulfus cum sociis super irruunt: quoscunque extra basilicam repetiere, absque mora trucidant. Ad ecclesiam pervenientes, cùm vidissent locum munitum, & animadvertissent non modicam turbam paganorum intrinsecus latitantem: parumper deliberantes, castra in circuitu statuunt, tentoria figunt, ut in crastinum extructis aggeribus, applicatisque machinis, hostes totis viribus expugnarent; declinabat quippe jam sol ad occasum. Rubertus nimio calore exæstuans, galeam & loricam deposuit, ut aura collecta, paulisper refrigeretur: cumque unusquisque in positione castrorum intenderet, repentè Nortmanni à munitione exiliunt, & cum ingenti clamore super Rubertum ac socios impetum fecerunt. Sed quamvis repentini & subitanei casus etiam fortissimos viros in bello conturbare soleant, tamen arma quàm citiùs corripiunt, hostes viriliter excipiunt, & cædentes in basilicam redire compellunt. Rubertus absque galea & lorica accurrens, cùm incautiùs dimicaret, & inimicos ultrà insequeretur, interfectus est in introitu ipsius ecclesiæ; ejus corpus jam exanime Nortmanni intrinsecus trahunt. Porrò Ranulfus, cùm eminus stans eventum rei specularetur, à quodam Nortmanno per fenestram basilicæ sagittæ ictu graviter vulneratus est, & à suis ex certamine eductus, vix triduo supervixit. Tali infelici infortunio pugna commissa & finita, exercitus, amisso capite, errore pariter ac mœrore repletus, solvit eadem hora obsidionem, & ad propria revertitur, Nortmanni ovantes ad classem dirigunt gressum. Non multo pòst interjecto tempore, Hugo abbas in locum Ruberti substitutus est, vir strenuus, humilis,
justus, pacificus, & omni morum honestate fundatus: siquidem Udo & Rubertus, 49
filii Ruberti, adhuc parvuli erant, quādo pater extinctus est, idcirco non est illis ducatus commissus. Per id tempus gens Sarracenorū in Beneventum ex Africa veniens, universam penè regionem illam invaserunt, cædibus, rapinis, ac incendiis

 omnia

(a) Sic dicitur, quia Clericatus regulis minime addictus, dum soror ipsius, Thietberga, professa fuerit, se ipsius concubitu incestuoso fuisse pollutam, supra *ad a. 964.* Immo secularem possidebat Ducatum, de quo *ad a. 859.* Vix enim credendum, ipsum Acephalorum hæresi fuisse infectum, de qua *MARIANUS SCOTUS ad a. 460.*

(b) Vicus pagi Transjurensis, Castrum Urbæ, sive Orbæ dictum, de quo *VALESIUS, voce Urba.*

omnia depopulantes: contra quos Ludovicus imperator exercitum contrahit, & veritus, ne fortè adversus innumerabilem hostium multitudinem vires regni non sufficerent, ad fratrem in Gallias legatos mittit, omnino exposcens, ut ad præfatæ nequissimæ gentis vires extenuandas, audaciamque refrenandam, sibi cum Dei auxilio, virtute quoque Francorum, opitularetur. Qui nihil cunctatus, exercitum cum ingenti industria undequaque contrahit, fratrique, quanta potuit celeritate, in adjutorium venit. Ubi plurima bella gesta sunt non solùm fortiter, sed etiam feliciter, Deo opem ferente. Inter hæc exercitus Lotharii gravi peste fatigatur, ex insueto quippe calore & intemperie aëris dissolutus, dysenteriæ & lienteriæ *(a)* morbo corripitur: ex qua plaga innumerabilis multitudo extincta est, plurimi etiam aranearum morsibus perierunt: ut jam tunc daretur intelligi, quòd propter duritiam & cor impœnitens Deus non solùm Lothario, verum etiam omni regno ejus adversaretur. Revertitur itaque in Franciam, non sine gravi, ut dictum est, dispendio suorum.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXVIII, Nicolaus, sanctissimus & beatissimus papa, post multos pro Christo labores, & multa pro sanctæ ecclesiæ inviolabili statu certamina, migravit ad cœlestia regna, recepturus pro administrata fideliter sibi credita dispensatione à largissimo domino immarcescibilem gloriæ coronam: de cujus Deo placitis actibus plura poterant dici relatu digna, nisi brevitati studentes causas rerum magis summatim notare, quàm explanare proposuissemus. Denique, post beatum Gregorium, usque in præsens, nullus præsul in Romana urbe pontificali honore sublimatus, illi videtur æquiparandus. Regibus ac tyrannis imperavit, eisque ac si dominus orbis terrarum, authoritate præfuit. Episcopis & sacerdotibus religiosis, ac Domini mandata observantibus humilis, blandus, pius, mansuetus apparuit; irreligiosis & à recto tramite exorbitantibus, terribilis atque austeritate plenus extitit, ut meritò credatur alter Helias (Deo suscitante) nostris in temporibus resurrexisse, etsi non corpore, tamen spiritu & virtute. Huic sanctissimæ memoriæ viro Adrianus in pontificatu successit: quod, cùm Lotharius rex certa relatione comperisset, ei talia scripta direxit: *Infausta relatio & inambigua hactenus manens (ut ita dicamus) acriter nostræ serenitatis transverberavit aures intimando, quòd beatæ recordationis dominus Nicolaus ab hac lachrymarum valle, vocante Christo, decesserit, cum sanctis (ut credimus) inæstimabiliter coronandus. Nec differt, ut omnis Christiana religio de tanto pontifice doleat, & omnis ecclesiasticus ordo de prudentissimo papa ingemiscat: revera nos potiùs deflemus, qui causas nostræ calumniæ & fraudulentas æmulorum nostrorum querimonias, tam benigno patri, æquitatis ac justitiæ lance ponderandas ac terminandas, ad tempus & in parte commisimus; sed quod lugubriùs replicamus, plus apud sanctitatem illius valuère inimicorum insidiæ & simulatæ deceptiones, quàm nostra simplex & pura defensio. Nos enim literis & verbis indesinenter proclamantes, & diversis legationibus eadem repetentes, humiliter postulavimus, ut nos & accusatores nostri juxta divinas & humanas leges sui pontificatus audientiam mereremur, ut ratio docet, nostram præsentiam exhibendo: sed semper repulsi sumus.* Post pauca: *Sed quia Deus omnipotens princeps pastorum, in illa sancta sede vestri pontificatus apicem sublimavit, si tempus arriserit, vestrum multipliciter desideramus conspectum, & nostris Deo dignis animari colloquiis, ac mellifluâ benedictione potiri.* In fine ipsius epistolæ: *Interea modis omnibus obsecramus, ut de vestra optabili prosperitate literis vestris celsitudinem nostram certam reddentes, charæ filiationis munus nobis impartiri dignemini.*

Ad hæc suprà dictus papa rescripsit, sedem sancti Petri semper paratam esse, dignam satisfactionem suscipere, nec, quod divinæ humanæque leges justè decernunt, unquam repulisse: itaque si immunem ab objectis se sciret, cum omni fiducia sedem apostolicam oportere adire, ut expetitam benedictionem perciperet; si cul-

(a) dem durchfall. VOSSIUS Etymol. voce Lienteria.

si culpam autem recognosceret, nihilominus absque hæsitatione venire festinaret, condigna pœnitentiæ remedia suscepturus.

His temporibus gens Bulgarum ferocissima ac bellicosa, relictis idolis, abrenuntiatisque gentilium superstitionibus, in Christum pro maxima parte credidit, & 50
abluta salutari baptismatis unda, in religionem Christianam transiit. Directi sunt autem à sede apostolica in eandem gentem sacerdotes, ac viri religiosi, qui populum adhuc rudem divinis informarent præceptis, & incultam barbariem sacris dogmatibus excolentes, Christo gratum habitaculum præpararent, ut hujus veræ sanctæ devotionis opus prosperum obtineret effectum. Ludovicus, Christianissimus rex, qui Germanis imperabat, non mediocre præbuit supplementum. Ferunt autem de hujus gentis rege, quòd tanta perfectione post perceptam baptismi gratiam cœperit, ut diebus, ornamentis regiis indutus, coram populo procederet, noctibus verò sacro vestitu latenter ecclesiam intrans, super pavimentum ipsius basilicæ, substrato tantùm sibi cilicio, prostratus in oratione jaceret. Non post multum tempus, divina inspiratione commotus, regnum terrenum dimisit, ut in cœlis æternaliter regnaret cum Christo; & ordinavit in suum locum regem filium suum, majorem natu: comam capitis deposuit, habituque sanctæ conversationis suscepto, monachus effectus est, eleemosynis, vigiliis, & orationibus die noctuque intentus. Interea filius ejus, quem regem constituerat, longè à paterna intentione & operatione recedens, prædas cœpit exercere, ebrietatibus, comessationibus, & libidinibus vacare, & omni conamine ad gentilitatis ritum populum noviter baptizatum revocare. Quod cùm pater audivisset, nimio zelo accensus, sacrum habitum deposuit, & militiæ cingulum resumpsit, & cultu regio indutus, adsociatis sibi Deum timentibus, filium persecutus est: quem mox absque difficultate cepit, oculosque ejus effodit, & in carcerem misit: deinde convocato omni regno suo, filium juniorem regem constituit, interminatus coram omnibus, similia fore passurum, si in aliquo à recta Christianitate deviaret. His ita patratis, deposito cingulo, & resumpto sanctæ religionis habitu, in monasterium ingressus, in sancta conversatione reliquum vitæ præsentis tempus duxit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXIX, Lotharius Romam profectus est: quò cùm pervenisset, ab Adriano pontifice honorificè susceptus est. Qui ab eodem præsule sciscitatus, si monita pii patris Domini Nicolai, cum omni vigilantia hactenus observata haberet, & præstitum jusjurandum inviolato fœdere custoditum, quòd ab illo deceptus, qui in veritate non stetit, qui non solùm mendax est, sed etiam pater omnis mendacii; respondit, se ita omnia observasse, ac si divinitus sibi essent imperata. Cumque proceres & optimates, qui cum eo venerant, eadem testificarentur, nec ulla opposita persona inveniretur, quæ adversus regiam authoritatem legitimum auderet controversiæ inire certamen; universalis papa talia prosequitur: *Si vestræ testificationis verbis veritas suffragatur, cum omni alacritate mentis omnipotenti Deo multiplices gratiarum actiones referimus. Restat ergo, fili charissime, ut ad confessionem sancti Petri accedas, ubi Deo propitio hostiam salutarem pro tua non tam corporis quàm animæ incolumitate immolabimus, ex qua te nobiscum participare oportet, ut per hanc participationem membris Christi, unde abscissus esse videbaris, merearis incorporari. Finitis igitur missarum solennibus, invitat summus pontifex eundem regem ad mensam Christi, acceptoque in manibus corpore & sanguine Domini, ita eum alloquitur: (a) Si innoxium te recognoscis à perhibito atque interdicto tibi à Nicolao adulterii scelere, & hoc fixa mente statutum habes, ut nunquam diebus vitæ tuæ Waldradæ pellicis tuæ dudum à te repudiatæ miscearis nefario concubitu, fiducialiter accede, & sacramentum salutis æternæ tibi ad remissionem peccatorum profuturum percipe: si autem tua conscientia te accusat, te lethali vulnere sauciatum proclamat, aut iterum redire mente*

(a) Simile examen per Eucharistiam Henrico IV. Imp. injunxit Gregorius VII. Papa, de quo *LAMBERTUS SCHAFNABURG. ad a. 1077.*

mente disponis in mœchiæ volutabrum, nequaquam sumere præsumas, ne fortè ad judicium & condemnationem tibi adveniat, quod fidelibus ad remedium præparavit divina providentia. Qui mente captus, obduratus pariter & obcæcatus, absque retractatione, communionem corporis & sanguinis Domini de manu pontificis sumpsit, non expavescens illam sententiam, quæ dicit, Horribile incidere in manus Dei viventis. Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit. Deinde conversus idem præsul ad sequaces ac fautores regis, unicuique communionem obtulit in hæc verba: *Si domino ac regi tuo Lothario in objecto adulterii crimine fautorem non præstitisti, neque consensum præbuisti, & Waldradæ & aliis ab hac sede apostolica excommunicatis non communicasti, corpus & sanguis Domini nostri Jesu Christi*
51 *prosit tibi in vitam æternam.* Igitur quisquis in his se læsum sciens, ausu temerario communionem sub tali contestatione porrectam sumere præsumpsit, divino judicio percussus, ab hac luce subtractus est, antequam subsequentis anni rediret principium: perpauci, qui se à communione subtraxerunt, vix mortis periculum evaserunt. Porrò Lotharius Roma egressus, morbo corripitur, & Placentiam civitatem perveniens, diem clausit extremum VI idus Augusti. Tanta autem strages in præfati regis populo facta est, ut non peste periisse, sed hostili gladio corruisse virtus ac nobilitas totius regni videretur: quæ eo tempore tantæ fœcunditatis erat, ut in modum densarum segetum pullulans, veluti quoddam examen imperii fines impleverit.

Carolus certa relatione comperiens, Lotharium regem obiisse, mox illius occupare ditionem nititur, Metasque perveniens, ab Adventio præfatæ urbis episcopo, & nonnullis aliis primoribus, favorabiliter exceptus, in regnum sublimatus, indeque digrediens, Aquisgrani palatium ingressus est, eò quòd sedes regis esse videretur, ubi multò plures ad eum confluxêre.

Carebat autem ea tempestate vrbs Trevirorum & Colonia Agrippinensis pontificibus: siquidem (ut præmisimus) amborum præsules in Italia ab hac labe subtracti sunt. Inito autem rex cum optimatibus consilio, Bertulfum, nepotem suprà dicti Adventii episcopi, ecclesiæ Trevirorum præfecit. Dictum est autem, ut iste vir episcopalem obtineret dignitatem, interventu & ope prædicti Adventii, quia eo tempore plurimum apud regem poterat, eò quòd illi assentando in adipiscendis regni negotiis ambitiosiùs faveret.

Porrò Coloniæ Agrippinæ rex Hilduvinum abbatem præponere tentavit in pontificali cathedra, fecitque à Francone, episcopo Tungrensis diœcesis, in Aquis palatio presbyterum ordinari, ad titulum sancti Petri prædictæ metropolis.

Dum hæc in regno Lotharii aguntur, LVDOVICVS rex infirmitate detentus, in Baioariorum finibus lecto decumbebat. Audiens itaque, à fratre sæpe dictum regnum taliter invasum, ægrè tulit, & cum omni festinatione legatos direxit, qui eum obnixè rogarent, ut ab hac temeraria invasione cessaret, nec solus indebita præsumptione usurparet, quod utrisque hæreditario jure æqualiter competebat; regno decederet, quousque Deo pristinam sospitatem reddente, venire posset, ut pariter colloquerentur, & de ejusdem regni statu, quod justitiæ & æquitatis jura dictabant, pari voluntate decernerent. His cum tali mandato præmissis, interim Luidpertum, archiepiscopum Moguntiæ urbis, occultè Coloniam dirigit, hortaturque, ut omni arte satageret ordinationem Hilduini prævenire, & ex ipsius civitatis clero episcopum consecrare studeret, per electionem civium, qui assumptis secum aliis episcopis, recto itinere Duizam castrum pervenit, & formidans, ne fortè insidiæ sibi à Caroli fautoribus struerentur, nequaquam Rhenum transiit, sed destinatis missis mandavit, ut honestiores ex clero & nobiliores ex populo sibi ad idem castrum occurrerent. Illis jussa complentibus, episcopus ex parte regis eos alloquitur, ut sibi consulerent, & quàm citiùs ex proprio grege præsulem eligerent, se ad hoc destinatum esse, ut quemcunque communi consilio præficiendum decernerent, statim consecraret. Ad hæc illi respondent, Hilduinum

duinum episcopum esse datum, jamque presbyterum ad ipsam sedem ordinatum, omnesque penè manibus datis, ejus dominationem susceptam haberent, nulla ratione permitterent, ut alium eligerent. Quibus ille e contrà, si electionem nobis à rege concessam despicitis, in arbitrio & potestate regis est, quem nobis velit dare episcopum. His auditis, unanimiter elegerunt Wilibertum, venerabilem virum, quem nimium renuentem ac refugientem ordinavit prædictus antistes, cum aliis consacerdotibus & cum omni clero & populo Rheni fluenta transfretavit, & eum honorificè in sede pontificali imposuit, omnibusque rite peractis, ad sua omni celeritate recessit. Carolus, comperta ordinatione, nimio furore accenditur, ac mox Coloniam proficiscitur: quippe, dum hæc agerentur à missis Ludovici, Hilduinus apud Aquas palatium in regio obsequio morabatur. Willibertus episcopus, & omnes, qui in ejus ordinationem consenserant, Rhenum transeuntes, sævitiam regis declinaverunt. Rex cùm neminem reperisset, in quem suas injurias ulcisci posset, via, qua venerat, regressus est. Interea iterum legati à Ludovico mittuntur, orantes, ut à regno discederet: sed cùm minimè acquiesceret, novissimè Luidbertum archiepiscopum & Altfridum episcopum de Saxonia, prudentissimum virum, Ludovicus legatos dirigit, mandans, ut unum è duobus eligeret, aut citò à regno recederet, aut sibi pugnandum cum fratre fo- 52
ret. Qui cum tanta ingenii arte, tantaque constantia aggrediuntur, ut absque dilatione recederet, & in proprio regno se reciperet. Post hæc suprà dicti reges conventum celebrare disponunt, in loco, qui dicitur Marsana, juxta Mosam.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXX, Ludovicus & Carolus unà cum optimatibus & proceribus suis ad Marsanam venientes, regnum quondam Lotharii æquis partibus inter se diviserunt. Qualiter autem hæc divisio facta sit, quia omnibus penè notum sit, supervacuum duximus annotare. Carolus, conventu absoluto, ad Heristellium perrexit, quia eidem palatium in parte acciderat. Ludovicus verò ad Aquas palatium rediit, ubi duobus ferè mensibus lecto decubuit, adversa valetudine præventus.

Denique, cùm à partibus orientis veniens, Ribuariorum terminos intrasset, in quandam regiam villam, nomine Flamersheim, ad hospitium divertit: cumque solarium domus conscendisset, stipatus obsequentium multitudine, repentè ipsum solarium, quod nimia vetustate & putredine resolutum fuerat, trabibus fractis corruit, & inter ruinas ejus rex graviter attritus est, ita ut duæ costæ ejus à sua compage disjungerentur. Et cùm omnes accurrissent, cumque perisse arbitrarentur, ipse à loco, in quo ceciderat, surgens, suis se repræsentavit, asserens se nihil mali passum, & ultrà quàm credi potest, dissimulato languore, sequenti die contra fratrem ad Marsanam proficiscitur. Tanta hujus principis duritia, tanta animositas fuit, ut, cùm etiam fragor fractarum costarum adinvicem collidentium à nonnullis audiretur, nemo tamen propter hoc audiret eum suspirium trahentem, vel gemitum emittentem.

Per id tempus Carolus Carolomanum filium suum oculis privavit: siquidem prædictus rex ex Hirmandrude regina tres filios susceperat, Carolum scilicet, Carolomanum, Ludovicum. Sed duo ex his infeliciter perierunt: nempe Carolus levitate juvenili ductus, tentare volens Albuini & Bettonis audaciam, ac sæpe laudatam constantiam, alium se esse simulans, cùm ex venatione, vespertinis horis, idem Albuinus quadam die reverteretur, super eum solus impetum fecit, veluti equum, in quo sedebat, (a) violenter ablaturus, nihil minùs existimans, quàm filium regis, evaginato gladio, ex adverso eum in capite percussit, moxque terræ prostravit, deinde multis vulneribus confossum semivivum reliquit, arma pariter & caballum suum secum auferens. Debilitatis ergo membris, ac vultu deformatus, pauco tempore supervixit. Albuinus, cognito quòd regis filius esset, in quem talia exercuerat, celeriter aufugiendo mortis periculum declinavit.

Porrò Carolomanus, cùm adhuc esset puerulus, jussu patris attonsus, clericus effe-

effectus est: deinde procedente tempore, ad diaconatus officium, quamvis invitus atque coactus, in præsentia genitoris ordinatus est, legitque publicè evangelium, & pontifici missam celebranti juxta morem ministravit. Post hæc per apostasiam recedens ab ecclesiastica religione, abjiciens ac spernens negligenter gratiam, quæ ei data erat per impositionem manus, alter Julianus efficitur. Collecta quippe prædonum non modica turba ecclesias Dei cœpit devastare, ea, quæ pacis sunt, impugnare, cuncta diripere, & inaudita mala perpetrare. Pro quibus cùm crebrò à patre correptus fuisset, nec tamen ullatenus accepta pravitas cessaret, novissimè ex præcepto patris ei oculi eruuntur (ut suprà meminimus) justo Dei judicio lucem exteriorem amittens, qui interiorem, quæ Christus est, à suo pectore effugaverat; in tenebras exteriores missus, qui interioribus sua sponte se tradiderat. Orbatusque Ludovicum avunculum suum adiit, miseriarum & calamitatum suarum ærumnas apud eum lugubriter deplorans. Ille miseratione motus, Absternatum monasterium sancti Willibrodi (a) ei ad subsidium vitæ præsentis concessit, ubi non multò pòst tempore mortuus & sepultus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXI, Adrianus papa migravit ad Dominum, & Joannes summi pontificis culmen adeptus est. His diebus Adalgisus, dux Beneventanus, Græcorum persuasionibus corruptus, adversus Ludovicum imperatorem manum levavit. Etenim ejus hortatu plurimæ civitates provinciarum Samnij, Campaniæ & Lucaniæ à Ludovico recedentes, Græcorum dominationi se subdiderunt. Quibus cognitis, imperator in provinciam Samnitum exercitum transfert, petiturus harum provinciarum caput Beneventum, ditissimam
53 & opulentissimam civitatem. Adalgisus adventare exercitum sentiens, timore perterritus, ad callida argumenta convertitur, & Benevento egressus, imperatori ultro se offert, paratum se esse, & semper fuisse ad ejus obsequium, profitetur, nunquam defectoribus se assensum præbuisse, juramento confirmat: deinde muneribus regem sibi conciliat, ac mox in pristinam recipitur gratiam. Imperator in Campaniam & Lucaniam, ad civitates, quæ defecerant, copias transponit, quas absque difficultate in deditionem recepit, excepta Capua, quæ, quia quadrato lapide erat constructa, audaciam repugnandi civibus præbuit. Cingitur itaque obsidione, omnisque aditus intrandi penitus intercluditur, in circuitu vastatur, cuncta hostili rapacitate diripiuntur: novissimè vites, oliveta & cæteræ fructiferæ arbores radicitus exciduntur. Capuani, desperatis rebus, episcopum civitatis adeunt, corpus sancti Germani episcopi, cujus animam venerabilis pater Benedictus in sphæra ignea ab angelis in cœlum viderat deferri, in feretro levant, & sic portis apertis, supplices castra imperatoris petunt, orantes ejusdem sancti interventu sibi veniam largiri. Augustus, ut totis pietatis visceribus affluebat, misericordia motus, erratis atque excessui benignè indulsit, præcepitque exercitui, ab excidio retrahere manum. Expulsis itaque Græcis, custodes ex numero satellitum in civitatibus, quas receperat, locat, & Beneventum proficiscitur, ubi aliquantisper decreverat immorari. Exercitus longa civitatum obsidione fatigatus, genitale solum cœpit suspirare, post emensos labores quietem desyderare, conjugium ac liberorum dulces amplexus ante oculos mentis revocare, & hac ex causa paulatim quotidie diffluere. Interim Adalgisus, ut erat callidus ingenio, imperatorem alloquitur, cur vires suorum, nullis existentibus causis, profligaret, cur agros villasque suæ ditioni subditas hostiliter depopulari permitteret: oporteret, ut & fessis optata concederent, & regio, quæ jam penè devastata erat, clementia principis salvaretur. Flexus his suggestionibus imperator exercitum pro maxima parte absolvit, & ad propria repedare permisit: ipse cum paucis in eodem loco remanet, nil adversi suspicatus. Adalgisus, regem suis viribus destitutum

(a) Sive potius Epternacum, in Ducatu Luxenburgensi, ubi S. Willibrodus sepultus, vulgo *Echternack*. Adi *VALESIUM*, *voce Andethannale*. *AUB. MIRÆUS Chron. Ord. Benedicti cap. XXXIII.*

tutum cernens, jam dudum conceptam iniquitatem parturit, & cum suæ conspirationis sectatoribus palatium, in quo imperator meridie quiescebat, occupare nititur. Rex à strepitu & clamore irruentium excitatus, lecto desilit, arma corripit, & cum perpaucis corporis sui custodibus ad ostium domus, turbatus repentina irruptione, procedit, aditumque ferro intercludens, hostem à liminibus arcet. Adalgisus, sentiens non sine discrimine ostia domus esse penetranda, ab introitu pedem retrahit, palatiumque flammis jubet exuri. Interea rex inducias sibi dari petit, pacemque obnixè deposcit: cui responsum est, non aliter petita impetraturum, nisi priùs jurejurando devovisset, nunquam se diebus vitæ suæ Beneventi fines intraturum, neque ex calumnia, quam tunc patiebatur, vindictam aliquando exacturum. Allatis itaque sanctorum pignoribus, necessitate constrictus, sacramentum, quod ab eo exigebatur, juravit, statimque postera die à Benevento exivit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXII, Ludovicus imperator Romam venit, ibique conventum celebrans, coram summo pontifice multa super Adalgisi tyrannide conquestus est. Tunc à senatu Romanorum idem Adalgisus tyrannus atque hostis reipublicæ declaratur, bellum etiam adversus eum decernitur. Joannes papa imperatorem à juramento, quo se obligaverat, authoritate Dei & sancti Petri absolvit, adfirmans nihil obesse, quod ob mortis periculum evadendum coactus fecerat, nec sacramentum esse dicendum, quod contra salutem reipublicæ, quamvis cum multis execrationibus, fuerit prolatum. His exhortationibus principis animus ad rediviva certamina provocatur: tamen, ne à suis perjurus diceretur, nequaquam ipse contra tyrannum procedit, sed reginam cum exercitu dirigit. Adalgisus, certis indiciis colligens, bellum adversum se summis viribus parari, hostemque se ac tyrannum esse denunciatum, suæ nequitiæ conscius, metu perterritus, & spem vitæ in fuga ponens, in Corsicam insulam secessit, ibique ad tempus latuit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXIII, locustarum inæstimabilis multitudo mense Aug. ab oriente veniens, totam penè pervastavit Galliam, quæ majores erant quam cæteræ locustæ, habebantque sena alarum remigia, & mirum dictu est, ut castrorum acies, distinctis ordinibus, per aëra ferebantur, vel terræ incumbentes, castra metabantur. Duces cum paucis exercitum itinere unius diei præibant, quasi loca apta multitudini provisuri. Circa horam nonam, ubi duces pridie venerant, insidebant, nec à loco occupato movebantur, quousque sol 54
suum repræsentaret ortum; tunc per turmas suas proficiscebantur, ut in parvis animalibus disciplinam militarem cerneres; segetibus vescebantur, quæ ab eis ita depastæ sunt, ut veluti immani tempestate consumptæ viderentur. Spacium diurni itineris quatuor aut quinque milliaribus extendebatur. Pervenerunt autem usque ad mare Britannicum, & superficiem terræ cooperientes, in quod Deo volente, violento ventorum flatu impulsæ, atque in profundum asportatæ, demersæ sunt. Æstu verò atque refusione Oceani rejectæ, littora maritima repleverunt, tantaque congeries facta est, ut ad instar montium cumulatæ coacervarentur. Ex earum fœtore ac putredine aër corruptus, diram pestem finitimis generavit, ex qua multi perierunt.

Per idem tempus Carolus Andagavensem obsidebat urbem. Denique Nortmanni, postquam Ruodbertum & Ranulfum, & alios generosæ stirpis viros, qui patriæ terminos armis tuebantur, Deo habitatoribus terræ adversante, occiderunt, cùm nemo inveniretur, qui eorum violentiæ resisteret, sollicitati paucarum civitatum vel regionum deceptione, ex præda singularum, quantæ opes universarum essent, animo prospicientes. Andegavis civitatem, civibus fuga dilapsis, vacuam reperientes ingrediuntur: quam cùm munitissimam, & pro situ loci inexpugnabilem esse vidissent, in lætitiam effusi, banc suis suorumque copiis tutissimum receptaculum adversus lacessitas bello gentes fore decernunt. Protinus

nus navibus per Medanam *(a)* fluvium deductis mulieribus & parvulis, veluti in ea habitaturi intrant, diruta reparant, fossas vallaque renovant, & ex ea prosilientes, repentinis cursionibus circumjacentes regiones devastant. Quod cùm Carolo tam perniciosa pestis in visceribus regni interclusa nunciata esset, illico ex omnibus regnis, quæ suæ ditioni parebant, veluti ad commune incendium extinguendum, exercitum colligit, atque castris in circuitu positis, civitatem obsidione cinxit. Et quia Medana fluvius à partibus Britanniæ urbis murum alluebat, Salomoni, regi Britonum, mandat, ut contractis auxiliis, citiùs adventaret, ut communem hostem communibus viribus expugnarent: qui, assumptis secum multis Britonum millibus, super ripam fluminis Medanæ tentoria fixit. Igitur ex omnibus partibus, urbe obsidione circumdata, multis diebus undique summa virtute dimicatur, nova & exquisita machinamentorum genera adplicantur: sed conatus regis prosperitatis effectum non obtinuit, quia & loci facies non facilem præbebat accessum, & paganorum valida manus, quia pro vita res erat, summo resistebat conanime. Exercitus immensæ multitudinis cùm longæ obsidionis tædio, fame, & gravi pestilentiæ morbo attereretur; cernentes Britones urbem inexpugnabilem, conati sunt fluvium à suo alveo derivare, ut, exsiccato naturali meatu, naves Nortmannorum invadere non possent. Cœperunt itaque fossam miræ profunditatis ac latitudinis aperire, quæ res tantæ formidinis metum Nortmannis ingessit, ut absque dilatione ingentem pecuniam Carolo pollicerentur, si, soluta obsidione, eis ex suo regno liberum præberet egressum. Rex turpi cupiditate superatus pecuniam recepit, & ab obsidione recedens hostibus viam patefecit. Illi, conscensis navibus, in Ligerim revertuntur, & nequaquam, ut spoponderant, ex regno ejus recesserunt, sed in eodem loco manentes multò pejora & immaniora, quàm antea, fecerunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXIIII, Ludovicus imperator, qui Italiæ regnum regebat, moritur. Fuit verò iste princeps pius & misericors, justitiæ deditus, simplicitate purus, ecclesiarum defensor, orphanorum & pupillorum pater, eleemosynarum largus largitor, servorum Dei humilis servitor, ut justitia ejus maneret in seculum seculi, & cornu ejus exaltaretur in gloria.

Eodem anno Salomon, rex Britonum, à Pasquitano & Vurfando, ducibus suis, dolo interficitur: post cujus mortem, cùm hi duo regnum ejus inter se dividere vellent, sed in divisione dissentirent, eò quòd maxima pars Pasquitani partibus faveret, bellum ab utrisque summis viribus instauratur. Pasquitanus, quanquam majore multitudine abundaret, Nortmannorum tamen auxilia pecunia conducit, eaque ad supplementum virium suo exercitui miscet, & mox contra æmulum ad pugnam proficiscitur. Vurfandi satellites, videntes vires regni ad Pasquitanum concessisse, cœperunt ab eo diffugere, ut vix mille cum eo in acie remanerent, qui ipsi cœperunt suadere, ut secederent, mortisque periculum declinarent, se cum paucis innumeram multitudinem sustinere non posse. Ad hæc ille respondit,
55 absit (inquit) optimi commilitones, ut hodie faciam, quod nunquam feci, scilicet, ut inimicis meis terga vertam, ut gloria nominis nostri infametur: melius nobiliter mori, quàm ignominia vitam servare: nec diffidendum de victoria; fortunæ vires cum hostibus experiamur. Neque enim salus est in multitudine, sed potiùs in Deo. Huiuscemodi exhortationibus animati socii, super triginta & eo amplius, ut ferunt, adversariorum millia irruunt, clamor in cœlum tollitur, pugna summa virtute conseritur. Vurfandus cum suis in confertissimam hostium aciem irrumpit, & veluti herba pratorum recisa ante acumen falcis cadit, & uberrimæ segetes, procella tempestatis desæviente, prosternuntur, ita ferro cædit, sternitque omnia. Rarò in ullo regno, in ullo prælio tantum sanguinis fusum est. Pasquitanus, ut mactari suos more pecudum vidit, cum paucis, quos gladius necdum consumpserat, fugit. Porrò Nortmanni, qui in auxilium fuerant convocati,

(a) Sive Meduana, *la Mayne*.

cati, monasterium sancti Melani episcopi ingressi sunt, ibique se more solito communiunt, & succedente nocte, fuga dilapsi, ad naves revertuntur. Fuit verò gestum hoc prælium in campis juxta civitatem Redonis. Erat hic Vurfandus genere inter suos clarus, sed virtutum experimentis & nobilitate clarior: quæ tanta fuit in illo, ut animi magnitudine, viriumque gloria inter suos, ut diximus, nulli videretur esse secundus: ad cujus audaciam, mentisque constantiam demonstrandam, unum è multis ponere placuit. Nam cùm Salomon rex, hyemis tempore, aliquando contra Nortmannos castra posuisset, ut ab eorum incursione fines regni sui tueretur, ibique multis diebus resideret, quadam die, cùm sermo inter socios teneretur de audacia & duritia Nortmannorum: Vurfandus se ultra vires præsumens, arroganter jactavit, si rex cum exercitu recederet, se tantummodo audere cum suis in eodem loco remanere, & tribus diebus post decessum regis immorari. Distabant verò castra Britonum à Nortmannorum classe tantùm octo milliaribus. Nuntiata sunt verba, quæ Vurfandus quasi leviter protulerat, nescio à quo Hastingo, duce paganorum. Non multo pòst interjecto tempore, datisque quingentis vaccis, Salomon pacem cum Nortmannis fecit, & acceptis obsidibus, cùm redire in regnum disponeret, legatus Hastingi eum taliter alloquitur: Nuntiatum est domino meo, te tantum virum habere, qui se jactet, quòd te recedente, solus cum suis hoc in loco audeat remanere. Si ergo tantus est, quantus sibi videtur, incunctanter remaneat, quia dominus meus vult eum videre, audacisque viri desyderat notitiam habere. Interrogatus autem Vurfandus à rege, utrùm tale aliquid professus esset, respondit, se talia dixisse, & hæc eadem facere velle, protinusque licentiam ibi remanendi petit. Cùm à principe objurgatus, cur tam fatua obstinatione detentus, proverbiis inaniter in ventum prolatis, vellet mori, suosque morti tradere, nullatenus acquievit, asserens, nisi remanendi licentiam daret, nequaquam illi fidelis in reliquum foret. Sed cùm Salomon irrevocabilem ejus animum perspexisset, dare ei solatium ex suis satellitibus voluit: quod renuit suscipere, affirmans, si alios quàm suos secum haberet, jam non esse vera, quæ spoponderat. Rex cum omnibus copiis in regnum recessit, & Vurfandus in eodem loco cum ducentis ferè viris remansit, ibique quinque diebus expectavit. Sexta nocte Hastingus quendam captivum absolvit à vinculis, & eum ad Vurfandum direxit, mandans, ut sibi ad vadum cujusdam torrentis, inter tertiam & secundam supervenientis diei horas, occurreret, ut mutuis colloquiis fruerentur. Qui nihil cunctatus arma corripere, sociis imperat, & ad condictum locum absque mora pergit, prospiciensque vadum torrentis inter suos & adversarios quasi limitem fore, nullo modo ibi consistere voluit, sed transvadato gurgite, ultro obviam hostibus procedit. Nortmanni admirantes animositatem & audaciam viri, ab eo declinaverunt, nec eum bello lacerare ausi sunt. *Ille* autem usque ad horam sextam intrepidus expectans, cùm neminem adversæ partis venire cerneret, cum suis ad propria reversus est. Nec illi animus minùs in mortem invictus, quàm in hostem fuit. Denique post peractam victoriam, morbo graviter ad extremum deducitur. Cujus valetudinem cùm persensisset Pasquitanus, resumptis viribus, fautores ejus bello aggreditur. Qui perterriti timore, ad ducem confugiunt, & cum lachrymis ei minas Pasquitani aperiunt, petentes contra imminens periculum consilium. At ille hortatur, ut adversus hostem audaciter procedant, suum vexillum ferentes, pollicetur que victoriam. Qui cùm respondissent, sine ejus præsentia non audere cum adversariis congredi, spiritum, qui unà cum viribus corporis jam penè effugerat, resumens, quia nec pedibus neque equo poterat ire, jubet se in lecto portari, ante aciem ini- 56
micorum exponi, & sic subire certamen. Quod cùm satellites fecissent ejus, mox hostes in fugam versi sunt. Patrata victoria, eum cùm reportare vellent domum, inter manus militum spiritum, qui tantummodo in pectore palpitabat, exhalavit. Paucis autem interpositis diebus, Pasquitanus & ipse defunctus est. Post horum

duo-

duorum continuas mortes Judicheil ex filia Herispoii regis natus, & Alanus frater memorati Pasquitani, Britanniam inter se partiti sunt: inter quos etiam multa jurgia & bella fuerunt. Sed Judicheile in prælio, quod contra Nortmannos magis audacter quàm providè gesserat, interempto, in ditionem Alani omnis Britannia concessit, qui & hanc strenuè hactenus gubernat.

Eodem anno Carolus Romam perrexit, & datis apostolico Ioanni & Romanis magnis muneribus, imperator creatur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXVI, Ludovicus Rex apud Franckonefurt palatium diem clausit extremum V calendas Septembris: sepultus est in monasterio sancti Nazarij, quod Lorasham *(a)* nuncupatur. Fuit autem iste princeps Christianissimus, fide Catholicus, non solùm secularibus, verùm etiam ecclesiasticis disciplinis sufficienter instructus; quæ religionis sunt, quæ pacis, quæ justitiæ, ardentissimus executor: ingenio callidissimus, consilio providentissimus, in dandis sive subtrahendis publicis dignitatibus, discretionis moderamine temperatus, in prælio victoriosissimus, armorum quàm conviviorum apparatibus studiosior, cui maximæ opes erant instrumenta bellica, plus diligens ferri rigorem quàm auri fulgorem, apud quem nemo inutilis valuit, in cujus oculis perrarò utilis displicuit, quem nemo muneribus corrumpere potuit, apud quem nullus per pecuniam ecclesiasticam sive mundanam dignitatem obtinuit, sed magis ecclesiasticam probis moribus & sancta conversatione, mundanam devoto servitio & sincera fidelitate. Habuit autem hic gloriosissimus Rex, cujus memoria in benedictione est, reginam, nomine Hemmam, sibi in matrimonium junctam, quæ nobilis genere fuit, sed, quod magis laudandum, nobilitate mentis multò præstantior, ex qua tres filios suscepit excellentissimæ indolis, videlicet Carolomannum, Ludovicum & Carolum, qui felici sorte, post decessum patris, imperij moderati sunt gubernacula.

CAROLUS autem audito, quòd frater à seculo recessisset, nimia (ut ajunt) exultatione perfusus est, arbitratus portionem regni Lotharij, quam idem frater tenuerat, in suos liberos concessuram. Exercitum ergo, quanta potuit celeritate, adunavit, & cum omnibus viribus regnum ingressus, ad Aquas palatium venit, ubi paucis diebus moratus, Coloniam profectus est. Dum hæc aguntur in memorato regno, Carolomanus, primogenitus Ludovici, Italiæ fines intravit, cupiens eam paterno suoque subiugare dominatui: siquidem Ludovicus imperator jam (ut diximus) ab hac luce subtractus fuerat, & Carolus imperatoris nomen reportans, ex Italia excesserat. Carolus verò, frater ejus, in Alemania morabatur. Porrò Ludovicus, qui ad patris obitum fuerat, funerisque ejus obsequia condigno honore celebraverat, apud Franckfurt, principalem sedem orientalis regni, residebat. Cui cùm nunciatum esset, quòd Carolus, avunculus ejus, jam regni paterni terminis occupatis, circa Rhenum fluvium castra posuisset, nimio furore accenditur, statimque legatos ad eum dirigit, orans, ut memor esset germanitatis atque consanguinitatis, memor esset nominis Domini nostri Jesu Christi, cujus mentionem coram nonnullis testibus facientes ipse & frater, quando regnum inter se diviserunt, terribili essent alternam pacem adinvicem pacto polliciti & pertimescens tantum nomen in vanum accipere, redderet Domino juramenta sua, fœdus, quod uterque pepigerat, inviolabile maneret, parceret gladio, & humanum fundere sanguinem, tam dira cupiditate infectus, formidolosiùs exhorresceret, foret sua sorte contentus, & funiculo hæreditatis divinitus sibi collato pacificè frueretur, aliena jura non invadens, non subtrahens, non perturbans, non esset in tanto viro vanæ gloriæ typus, non supercilii fastus, non alterius usurpandi terminos ambitio, sed justitia, charitas & concordia regnaret, ac summum pacis inter

(a) Sive Laurishaim, vulgo *Lorch*, de quo egi uberius in præfatione, ad Chronicon Laurishamense, in *FREHERI Tomo primo.*

inter illum & nepotes teneret omnino fastigium. Sed hujus commodi monita Carolus sprevit, asserens, se cum fratre, non cum nepotibus pepegisse. Interim Ludovicus exercitum ex Saxonia, Thuringia, & orientali Francia congregat, & ut in filio tantùm paternos vultus, quantùm animi subtilitatem, artiumque inge- 57
nia recognosceret, castra è regione Coloniæ contra Castra Coroli super ripam fluminis magno apparatu collocat. Ipse autem cum hostili virtute inter Confluentes & Arduennam Rhenum transiit, nec defuit, qui ad aures Caroli perferret, nepotem cum omnibus copiis Rhenum transisse. Tunc primùm animadvertit Carolus, se à castris Ludovici esse illusum. Movit verò absque mora exercitum cum quinquaginta & eo amplius, ut ferunt, millibus, in pago Meginense, *(a)* non longè ab Andernaco castello. Adversus eum ad pugnam procedit, sed non salvatur ex multa virtute. Fallax enim equus ad salutem, siquidem inito certamine, Reginarius comes, qui regium vexillum ferebat, primo impetu extinguitur: confertissimæ acies Ludovici à sociis irrumpuntur, & sicut ignis in stipulam immissus furit, & in momento cuncta devorat, ita vires adversariorum ferro conterunt, & terræ prosternunt. Exercitus Caroli graviter cæsus terga vertit, & Ludovici victoria fuit. Carolus, videns suos fugere, & ipse fuga vitam servavit; serò secum revolvens, quanti discriminis sit, æquitatis jura divinarum humanarumque legum institutionibus roborata, immoderatæ cupiditatis ambitione violare velle. Acta est autem hæc strages VIII idus Octobris. Post hæc, cùm venerunt tres suprà dicti fratres, in loco, qui dicitur Saulifelt, *(b)* ibi diviserunt paternum regnum. Carolomanus sortitus est Baioariam, Pannoniam & Carnutum, quod corruptè Carantanum dicitur, nec non & regna Sclavorum, Beheimensium & Marahensium: Ludovicus orientalem Franciam, Thuringiam, Saxoniam, Frisiam, & partem regni Lotharii: porrò Carolus Alemaniam & aliquas civitates ex regno Lotharii.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXVII, Carolus senior Romam secundò profectus est, ubi jampridem imperatoris nomen, à præsule sedis Apostolicæ, Ioanne, ingenti pretio emerat, regnumque Italiæ magis in transeundo vidit, quàm fruendo potitus est. Ab urbe Roma in Langobardiam reversus est. Bosoni, germano Richildis reginæ, *(c)* Hirmingardem, filiam Ludovici imperatoris, in matrimonium jungit. Dies nuptiarum tanto apparatu, tantaque ludorum magnificentia celebratus est, ut hujus celebritatis gaudia modum excessisse ferantur. Dedit insuper eidem Bosoni Provinciam, & corona in vertice capitis imposita, eum regem appellari jussit, ut more priscorum imperatorum regibus videretur dominari. Evolutis deinde paucis diebus, Papiam ingreditur: in qua, cùm disponendis publicarum rerum negotiis animum intenderet, repentinè nunciatum est ei, Carolomannum cum ingenti armatorum multitudine Langobardorum ditionem introiisse. Mox pavore solutus, Ticinum Padumque transit, & summo annisu in *Gallias* repedare contendit. Sed, priusquam Alpium præeminentia juga angustaque itinera attingeret, ægritudine pulsatur, quam protinus mors subsecuta finem vitæ imposuit. Est autem fama, quòd à quodam Judæo, qui vocabatur Sedechias, poculum mortis ei propinatum sit, qui ei familiariùs adhærebat, eò quòd in medendis corporum passionibus singularem experientiam habere diceretur. Porrò hic sicarius planè erat, & magicis præstigiis incantationibusque mentes hominum deludebat. Obiit verò pridie nonas Octobris. Corpus ejus levatum est in feretro, à suis extra Italiam deportatur: sed quia fœtor intolerabilis

(a) Inter Rhenum & Mosellam situs, vulgo *Meyland*, de quo *HADR. VALESIUS voce Meginensis Pagus.*

(b) Pagus erat *Sualefeld* in Nordgovia ad Almenam, ditionis Eistatensis, de quo *BROWER Ant. Fuld. lib. III. c. XI. p. 207. PAULLINI de Pagis pag. 589.*

(c) Sic emendavi, Annalistam Saxonem secutus, cum antea legeretur: *Germanichildis.*

lis ex putredine cadaveris bajulantes gravabat, compulit illud terræ mandare. Post aliquantos annos ejus ossa translata sunt, & Parisiis in monasterio sancti Dionysii honorificè sepulta. Cui successit in regnum filius Ludovicus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXVIII, eclipsis Lunæ magna facta est, mense Octobri, die XVI. Item eodem mense eclipsis Solis accidit, die XXIX circa horam nonam. Paucis interjectis diebus, Ludovicus rex, filius Caroli, qui Balbus appellabatur, eò quòd impeditioris & tardioris esset eloquii, ab hac luce subtractus est. Fuit verò iste princeps vir simplex ac mitis, pacis, justitiæ, & religionis amator. Habuit autem, cùm adhuc juvenilis ætatis flore polleret, quandam puellam nobilem, nomine Ansgard, sibi conjugii fœdere copulatam, ex qua duos liberos suscepit, elegantis formæ ac ingentis animi virtute præstantes: horum unus Ludovicus, alter Carolomannus vocabatur. Sed quia hanc sine genitoris conscientia & voluntatis consensu suis amplexibus sociaverat, ab ipso patre ei postmodum interdicta, & interposito jurisjurandi sacramento, ab ejus consortio in perpetuum separata. Tradita est autem eidem, ab eodem patre, Adelheidis in mamatrimonium; quam gravidam ex se reliquit idem rex, cùm obiret. Quæ tem-
58 pore pariendi expleto, enixa est puerum, cui nomen avi imposuit, eumque Carolum vocitari fecit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXIX, Boso (de quo paulo superiùs mentionem fecimus) audita morte Ludovici, à Provincia egreditur, totamque Burgundiam occupare nititur. Denique nonnullos episcopos partim minis, partim suasionibus, in societatis fœdera colligit, & Lugdunum ingressus, ab Aureliano, ejusdem urbis metropolitano, & aliis pontificibus, in regem super præfatum Burgundiæ regnum inungitur; pro nihilo ducens adolescentes filios Ludovici, & velut degeneres despiciens, eò quòd jussu Caroli eorum genitrix spreta atque repudiata fuerit. Quæ res obtulit illi magis continuum clàm odium ac periculorum dispendium, quàm gloriæ & dignitatis emolumentum. Siquidem jam dicti adolescentes, Ludovicus & Carolomannus, industria ac studio Hugonis abbatis, & aliorum procerum in regnum sublimatorum, & eundem Bosonem diebus vitæ suæ omni instantia sunt persecuti. Nec solùm illi, verùm etiam alii reges Francorum, per succedentia tempora, adeò graviter nomen ejus tulerunt, atque exosum habuerunt, ut irrecuperabili ejus dejectione & mortis exitio, non modò principes ac duces, sed etiam eorum satellites sacramentis & execrationibus obligarentur. Fuit autem tam perspicacis ingenii, ut, cùm à multis (ut dictum est) regibus & regnis assiduè insectatus sit, à nullo tamen aut capi aut circumveniri aliquando potuerit: tantæ moderationis, ut, cùm sibi faventes proscriptionibus damnarentur, bonisque omnibus privarentur, nunquam insidiis suorum militum fuerit petitus, neque fraude proditus, cùm utrumque hostes sæpè tentassent.

Per id tempus LVDOVICVS, qui Austrasiis imperabat, cognita morte æquivoci sui, regnum illius invadere disposuit, & transvadata Mosa, imperii fines occupavit. Cui occurrerunt duo memorati fratres cum valida manu, sed, intercurrentibus vicissim legationibus, nequaquam pugna committitur, sed pax roboratur. Adolescentes, quò impetu fœderatus ab eis recederet Ludovicus, portionem regni Lotharii, quam avus paterque tenuerat, ex integro illi concesserunt, addita insuper Atrabatis abbatia sancti Vedasti. Facta itaque pactione, datisque sacramentis, cùm in regnum idem rex reverteretur, repentè obviam habuit Nortmannorum innumeram multitudinem, juxta Carbonariam, in loco, qui vocatur Thimnin, (a) cum ingenti præda ad classem repedantem, cum quibus absque mora conflixit, & (Deo propitiante) maximam ex eis partem gladio prostravit. Reliqui fuga dilapsi, in fiscum regium se communiunt, ubi Hugo, filius regis ex pellice

(a) Videtur hodiernum *Tuin*, Episcopatus Leodiensis oppidum esse, ad fl. Sambre situm.

pellice natus, cùm incautiùs dimicaret, graviter vulneratus ab hostibus rapitur, & inter adversariorum arma recidit.

Rex existimans, quòd adhuc filius vivus ab inimicis servaretur, exercitum ab impugnationis infestatione jubet cessare, ut quocunque pacto illum incolumem recipere posset. Interea nox desuper veniens, regem cum suis redire ad castra compulit. Nortmanni cadavera suorum flammis exurentes, noctu diffugiunt, & ad classem dirigunt gressum. Rex diluculo consurgens, cùm filium extinctum reperisset, nimio dolore afficitur, corpus ejus in loco compositum, ad Lorsheym monasterium imperat deferri, ibique tumulari.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXX, Carolomannus rex paralysi dissolutus, diem clausit extremum VII nonas Aprilis. Sepultusque est cum debito honore in Baioaria, in loco, qui dicitur Hodingas. *(a)* Fuit verò iste præcellentissimus rex literis eruditus, Christianæ religioni deditus, justus, pacificus, & omni morum honestate decoratus, pulchritudo ejus corporis insignis, vires in homine quoque admirabiles fuêre, nec inferior animi magnitudine. Permulta quippe bella cum patre, plurima sine patre in regnis Sclavorum gessit, semperque victoriæ triumphum reportavit, terminos imperii sui ampliando ferro dilatavit, suis mitis, hostibus terribilis apparuit, alloquio blandus, humilitate ornatus, in ordinandis regni negotiis singulari solertia præditus, sic ut prorsus ei nihil deesse in regiæ majestatis competentia videretur. Huic ex legitimo matrimonio non est nata soboles, propter infœcunditatem conjugis, sed ex quadam nobili fœmina filium elegantissimæ speciei suscepit, quem Arnolphum nominari jussit, ob recordationem reverendissimi Arnolphi, Mettensis ecclesiæ episcopi, de cujus sancto germine sua aliorumque germanorum Francorum prosapia pullulaverat: quod non casu accidisse, sed quodam præsagio portentoque futurorum actitatum videtur. Siquidem genealogia regum cœlitus provisa, per intervalla temporum secundis incrementorum successionibus cœpit exuberare, quousque in magno Carolo 59
summum imperii fastigium non solùm Francorum, verùm etiam diversarum gentium regnorumque obtineret. Post cujus decessum, variante fortuna, rerum gloria, quæ supra vota fluxerat, eodem quo accesserat modo, cœpit paulatim diffluere, donec deficientibus non modò regnis, sed etiam ipsa regia stirpe, partim immatura ætate pereunte, partim sterilitate conjugum marcescente, hic solus de tam numerosa regum posteritate idoneus inveniretur, qui imperii Francorum sceptra susciperet: quod in subsequentibus suo in loco lucidiùs apparebit.

Ludovicus, comperto, quòd frater obiisset, Baioariam ingressus, Ratisbonam venit, ubi omnes optimates regni ad eum confluentes, ejus ditioni se subdiderunt. Concessit autem idem rex Arnolpho Corantanum, quod ei pater jam pridem concesserat, in quo situm est castrum munitissimum, quod Mosburgk nuncupatur, eò quòd palude impenetrabili locus vallatus, difficilimum adeuntibus præbeat accessum.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXI, CAROLVS de Alemania egressus, Langobardorum fines occupavit, ac in paucis diebus totam Italiam in deditionem accepit, & Romam perveniens, à præsule Apostolicæ sedis Joanne, & senatu Romanorum favorabiliter exceptus, cum magna gloria Imperator creatus est.

Per id tempus Nortmannorum classis Walam fluvium ingressa, Neumago palatio regio applicuit, ibique castra posuit. Quod factum cùm ad notitiam Ludovici perlatum est, absque dilatione cum exercitu venit, & munitionem obsidione clausit. Conserto nonnullis diebus certamine, non adeò prævaluit, quia palatium ingentis magnitudinis mirique operis hostibus tutissimum præbebat receptaculum. In qua congressione captus est adversarius Eberhardus Saxo, filius Megi-

 nardi

(a) Hodie *Oettinga*, Bavariæ Superioris oppidum, in quo Monasterium.

nardi comitis, & captivus ducitur, quoad postea mater Enesse, magno pretio dato, incolumem recepit. Postremò rex, accepta pollicitatione, quòd si ab obsidione cessaret, Nortmanni continuò è regno ejus decederent, cum omnibus copiis recessit. Illo recedente, pagani palatium unà cum munitione exurentes flammis, navibus ascensis, ostia Rheni repetunt. Item eodem anno, mense Novembri, duo reges Nortmannorum, Godefridus & Sigefridus, cum inæstimabili multitudine peditum & equitum consederunt in loco, qui dicitur Haslou *(a)* juxta Mosam, & primo quidem impetu, finitima loca depopulantes, Leodium civitatem, Trajectum castrum, Tungrensem urbem incendio cremant. Secunda incursione Ribuariorum finibus effusi, cædibus, rapinis, ac incendiis omnia devastant, Coloniam Agrippinam, Bonnam civitates, cum adjacentibus castellis, scilicet Tulpiacum, Vilipiacum, *(b)* & Nuis igne comburunt, post hæc Aquis palatium, Indam Malimundarias & Stabilius *(c)* monasteria in favillam redigunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXII, Arduennam percurrentes, Prumiam monasterium ingrediuntur ipso die Epiphaniæ domini, ubi triduo commorantes, omnem in circuitu regionem depopulati sunt. In quo loco innumera multitudine peditum ex agris & villis in unum agmen conglobata, eos expugnatura aggreditur. Sed Nortmanni cernentes ignobile vulgus non tantùm inerme, quantùm disciplina nudatum, super eos cum clamore irruunt, tantaque cæde prosternunt, ut bruta animalia, non homines mactari viderentur. His itaque patratis, onerati præda ad castra redeunt. Illis discedentibus, ignis, qui in diversis habitaculis accensus remanserat, cùm nullus esset, qui eum extingueret, monasterium consumpsit.

Dum hæc aguntur, Ludovicus rex morbo gravatus, apud Franckfurt moritur XIII calendas Septembris: sepultus est in Loresheym juxta patrem in cœnobio. Habuit autem Luidgardam reginam in matrimonium copulatam, ex qua filium unicum suscepit, quem nomine suo Ludovicum appellavit. Sed (ut præmisimus) post obitum fratris ad obtinendum regnum ejus, Baioariam ingressus, cùm Ratisbonæ moraretur, idem puerulus de fenestra cecidit, & confractis cervicibus statim expiravit. Quæ non tantùm immatura, sed inhonesta mors, non solùm regi & reginæ, verùm etiam omni domui regiæ maximum luctum ingessit.

Nortmanni, audita morte regis, nimio exultabant tripudio, etiam non de conflictu, sed de præda cogitant. Igitur cum omni admiratione exiliunt, & Treviro-
60 rum nobilissimam civitatem Galliarum, nonas Aprilis, die sacratissimæ Cœnæ Domini occupant, in qua usque sanctum diem Paschæ fessa ab itinere corpora recreantes, omne tentorium urbis circumquaque usque ad solum demoliti sunt: deinde civitatem flammis exurentes, Mediomatricum *(d)* dirigunt aciem. Quod cùm reperisset ejusdem urbis episcopus Walo, adjuncto sibi Bertolfo episcopo & Andalhardo comite, ultro illis obviam ad pugnam procedit. Inito certamine, Nortmanni victores extiterunt. Idem Walo episcopus cecidit, cæteri fugerunt. Pagani iter, quod cœperant, deserentes, cum ingenti præda summa celeritate ad classem revertuntur.

Ea

(a) Videtur hodiernum *Hasfelt*, Episcopatus Leodiensis oppidum, intelligi.

(b) Potius *Jultacum*, secundum Annales Metenses.

(c) Sic emendavi, secundum Annalistam Saxonem, & *ANNALES METENSES*, cum antea legeretur satis corrupte: *Iidem A Malimundarias.* Indam etiam & Malmundarium *ANNALES FULDENSES* memorant. Sub *Inda* intelligitur Monasterium S. Cornelii, *S. Cornelii Münster*, quod proximum est Aquisgrano, de quo *HADR. VALESIUS*, *voce Inda. Malmundarium* verò Abbatia est, haud procul a flumine Amblava, in diœceseos Tungrensis Trajectensisve finibus, vulgo *Malmdi*, vel *Malmediir.* De Abbatia Stablo, satis constat, quæ in Vita Heimradi *cap. XII.* vocatur *Stabulaus.*

(d) *Meta* intelligitur, primaria apud Lotharingos, Civitas.

Ea tempestate Carolus imperator in Italia morabatur, ubi diversis legationibus Germaniæ ac Galliæ pulsatur, ut ad suscipienda regna sibi hæreditario jure competentia festinaret, & periclitanti imperio succurreret: quod capite amisso, ludibrio hostibus erat. Qui nihil tardatus, cum omnibus copiis in Franciam venit, & cum Langobardis, Baioariis, Alemannis, Thuringis, Saxonibus, Frisonibus & omnibus regnis, suæ ditioni subditis, Nortmannos in suprà dicto loco obsidere exorsus est: sed conatus ejus parum effectum obtinuit, quanquam (ut diximus) ex diversis regnis & gentibus inæstimabilis multitudo in unum confluxit, indignatione cœlesti super populum, Christianam religionem profanantem, desæviente. Novissimè rex Godfridus Nortmannorum ea conditione Christianum se fieri pollicetur, si ei munere regis Frisia provincia concederetur, & Gissa, filia Lotharii, in uxorem daretur. Qui, ut optavit, adeptus, baptizatus est, & ex sacro fonte ab imperatore susceptus. Sigifrido & reliquis Nortmannis immensum pondus auri & argenti expositum est, & tali tenore fines regni excedunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXIII, Ludovicus, frater Carolomanni, moritur apud sanctum Dionysium, ibique honorabiliter tumulatur, quem omnes Galliarum populi nimio planctu lamentati sunt. Fuit enim virtutis maximæ, regnumque sibi subditum à paganorum infestatione potenter viriliterque defendit. Inter cætera, quæ strenuè gessit, illud præcipuè prælium commendatur, quod adversum Nortmannos in loco, qui vocatur Sodalcurch, (*a*) summis viribus exercuit. In quo certamine (ut ferunt) plusquam octo millia hominum gladio prostravit. Carolomannus frater regnum illius obtinuit. Eodem tempore Bertulphus, Trevirorum episcopus, migravit ad Dominum IIII idus Septembris, cui successit in pontificali cathedra per electionem cleri & totius plebis Ratbodus, reverendissimus antistes VII idus Aprilis. His etiam diebus Rupertus præsul ab eodem episcopo Ratbodo in Mettensi ecclesia consecratur X calendas Maji.

Circa hæc tempora Hugo, filius Lotharii, in spem recuperandi paterni regni ab aliquibus discordiarum ac litium sectatoribus introducitur, omnesque, qui justitiam & pacem execrabantur, ad eum confluxerunt, ita ut paucis diebus innumera multitudo prædonum ejus dominationi se subdiderint: inter quos etiam nonnulli ex primoribus regni vana spe seducti, manibus datis, accedunt, videlicet Stephanus, Rotbertus, Witbertus, Thietbaldus comites, Albricus & frater ejus Stephanus, tantaque rapina & violentia ab his in regno fit, ut inter horum & Nortmannorum malitiam nil differret, præter quòd à cædibus & incendiis abstinerent. Sic omnipotens Deus iratus regno Lotharii adversabatur, & talibus incrementorum cladibus vires ejusdem regni radicitus exterminabat, ut prophetia sanctissimi Nicolai papæ, simul etiam maledictum, quod super idem regnum protulerat, adimpleretur.

Hoc etiam tempore idem Hugo Witbertum comitem, qui ab ineunte ætate sibi faverat, interfecit. Paucis dehinc interpositis diebus, Bernarium, nobilem virum, sibique fidelissimum, dolo trucidare jussit, pulchritudine illius captus uxoris; quam absque momento in matrimonium jungit. Vocabatur autem mulier Friderach, (*b*) quæ, antequam Bernario sociaretur, copulata fuerat Engelranno potenti viro, ex quo filiam peperit, quam postmodũ Richininus comes in conjugium accepit, quam etiã propter stuprum commissum idem comes decollari jussit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXIIII, Nortmanni, qui ab Haslou recesserant, Sonum (*c*) fluvium intrant, ibique consederunt. Quorum creberrimas

(*a*) Picardiæ oppidum est, *Sathulcurtis* dictum, hodie *Sanleourt*, de quo *VALESIUS Not. Galliæ* & *PIGANIOL* de la *FORCE Descript. de la France Tom. III. p. 95.*

(*b*) *ANNALES METENSES* rectius legunt: *Friderada.*

(*c*) *ANNALES METENSES: ad Somnam*, qui est Belgii fluvius.

rimas incursiones cum Carolomannus sustinere non posset, pecuniam pollicetur, si à regno ejus recederent. Mox avidæ gentis animi ad obtinendam pecuni-
61 am exardescunt, & XII millia pondera argenti puri atque probati exigunt, totidemque annis pacem promittunt. Accepta tam ingenti pecunia, funes à littore solvunt, naves conscendunt, & marina littora repetunt. Interea Carolomannus venatum perrexit, ubi & ab apro graviter vulneratus, post modicum, vitam cum regno amisit, sepultusque est apud sanctum Dionysium. Ajunt autem quidam, quòd à quodam suo satellite improvidè arma ferente vulneratus fuerit; & quia non sponte, sed invitus hoc facinus commiserat, idcirco à rege celatum est, ne innoxius morti traderetur.

Nortmanni, cognita morte regis, protinus in regnum revertuntur. Itaque Hugo abbas & cæteri proceres legatos ad eos dirigunt, promissionem & fidem datam violatam esse proclamant. Ad hæc illi respondent, se cum Carolomanno rege, non cum alio aliquo fœdus pepigisse: quisquis ille esset, qui in regnum ejus succederet, ejusdem numeri & quantitatis pecuniam daret, si quietè ac pacificè imperium tenere vellet. Territi hujuscemodi mandatis optimates regni, ad Carolum imperatorem missos dirigunt, eumque ultro in regnum invitant, eique advenienti ad Gundolphi villam *(a)* obviam procedunt, & manibus sacramentisque juxta morem datis, ejus ditioni se subdiderunt.

Eodem anno Nortmanni, qui in Chinheym *(b)* & Denemarcam venerant, adsentiente Godefrido, Rhenum navigio ascendunt, & Diusburch *(c)* oppido occupato munitionem in eodem loco more solito construunt, & in ea tota hyeme resident, contra quos Henricus dux castra posuit, & nullatenus prædas agere permisit. Redeunte vernali tempore, castris exustis, ad maritima loca se recipiunt.

His etiam diebus Nortmanni à Sono exeunt, & rursus in regnum Lotharii rever-

(a) Sæpius in Francorum Annalibus occurrit. Potissimum Carolus Calvus in eadem a. 872. Placitum tenuit, de quo *ANNALES BERTINIANI ad d. an.* & *AIMOINUS lib. V. cap. XXVIII.* & Capitularia Caroli Calui *Tit. XLIV. LIII.* In *FROTARII*, Leucorum Episcopi *Epist. XI.* ad Hilduinum, dicitur *Gundovilla.* In Bulla Hadriani IV. adversus Matthæum, Lotharingiæ Ducem, apud *BALUTZIUM App. Actor. Vet. n. CLVII. pro castello Gundulfivillæ, quod ante civitatem Tullensem erexit.* Designatur igitur hic locus in Territorio Tulensi. *AUBERTUS MIRÆUS Contreville* explicat, villam Regiam, prope Tulum. *HADR. VALESIUS* vero *Not. Galliæ voce Gundulfi Villa,* sic de eadem scribit: *Est vicus Gondecourt in pago Vabrensi ac Episcopatu Tullensi, sylva proximus inter Mosellam & Carem fluvios: quod nomen ad Gundulfi curtem, id est Gundulfi villam proxime accedit. Curtis enim & villa una eademque res est.* Uberius de eadem, præter *VALESIUM, JACOBUS SIRMONDUS* & *STEPHANUS BALUTZIUS Notis ad Caroli Calvi Capitularia Tit. XLIV.*

(b) ANNALES METENSES legunt: *qui in Chinheim ex Denimarca venerunt.* Eadem dicit *ANNALISTA SAXO.* De eo vero *MENSO Altingius Germ. Infer. p. alt. p. 106.* sic scribit: *Kinhem, Pagi Texelensis Comitatus vocatur in Diplomate Ottonis III. Imperatoris, anni DCCCCLXXXV. Quo præter alia cis Rhenum posita, Ditioni Theodorici II. adjecit omne littus inter Kinnemum & Flevum: Nullo quidem jure, & contra Carolinorum offirmatum institutum, Diversus itaque est KINHEM Comitatus a Kinnemaria, quia hac Kinnemo fl. occidua & Caroli Simplicis donatione jam antea Hollandici juris. Hic vero Normannorum temporibus eodem titulo cognitus, ac Reginoni CHINHEYM dictus: nisi ille, & Kinnemariam eodem vocabulo complexus fuerit; quia ex hac demum oportunitas ascendendi Rhenum, & penetrandi in Sunnemariam aut Dennemarcam. Quod factum asserit.*

De terminis Kinhemi ulterioris, ad Occidentem & Septentriones, satis constat, Kinnemo rivo puta, & Oceano: Sed quo usque in Meridiem & Orientem procurrerint, definitum non est, nisi quod a meridie Ma'alanda, (uti quidem editum) ab Oriente Texela, Comitatus habuit finitimos.

(c) Ducatus Clivensis oppidum.

vertentes, in loco, qui dicitur Louen, *(a)* castra metati sunt, in confinio ejusdem regni, & continuis ejusdem regni infestationibus utraque regna fatigant: ad quorum malitiam compescendam imperator semel & iterum exercitum misit, sed nihil dignum memoria adversus tantam violentorum rapacitatem actum est.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXV, Hugo rebellare disponens contra imperatorem, legatos ad Godefridum in Frisiam occultè dirigit, eò quòd illi esset affinitate conjunctus, propter sororem, quam in conjugium acceperat, hortaturque, ut in patriam mitteret, auxiliorum validam manum undique contraheret, & cum omnibus viribus sibi opem ferret, quatenus regnum paternum evindicare armis posset: & si id ejus industria, virtutisque suffragio, prosperitatis effectum obtineret, medietatem ipsius regni pro munere pollicetur. His suasionum promissionibus Godefridus veluti veneno infectus, occasionis fomitem inquirit, qualiter ac si juxta rationem à fidelitate imperatoris se subducere prævaleret, statimque Gerolphum & Gardolphum, comites Frisonum, legatos ad Cæsarem dirigit, mandatque, si vellet, cum ea, quam pollicitus fuerat, fidelitate perseveraret, finesque regni sibi commissos ab incursione propriæ gentis defenderet, Confluentem, Andernacum, Sucicham, *(b)* & nonnullos alios fines obsequiis imperialibus deditos, sibique largiretur propter vini affluentiam, quæ in his locis erat, eò quòd terra, quam ex munificentia principis possidendam perceperat, minimè vini ferax esset. Agebat autem hoc ea animi intentione, ut, si petita sibi largirentur, suos in visceribus regni immiscere posset, & varios eventus speculari; si autem denegarentur, nihilominus offensus, in sibi prohibitis, quasi justitia dictante, rationabiliùs desævire posset, rebellionisque causam suscipere. Quorum callida machinamenta & factionum conspirationes cùm persensisset imperator, cum Henrico viro prudentissimo, altiori consilio pertractat, quo ingenio hostem, quem in regni extremitatibus introduxerat, extinguere posset, & sciens, loca inaccessibilia exercitui, propter diversarum aquarum innumeros decursus & impenetrabiles paludes, magis id arte quàm ex virtute experiri statuit. Legatos igitur responso suspensos absolvit, & ad Godefridum redire permisit: asserens, per suos missos de omnibus legationum suarum causis ea responsa redditurum, quæ sibi & eidem Godefrido essent convenientia, tantùm ut in cœpta fidelitate perseveraret. Post hæc, Henricum ad eundem virum mittit, ut fraus, quæ struebatur, occultaretur, cum eo Willibertum, venerabilem episcopum Coloniæ Agrippinæ, qui suis satellitibus secretò imperat, ut per Saxoniam properantes, non agmine facto, sed sparsim sibi occurrerent, loco & die, quo eis edixit: ipse cùm perpaucis Coloniam venit, & assumpto cum præfato episcopo mox in Batuam *(c)* proficiscitur. Godefridus, audito eorum adventu, illis obviam procedit ad locum, qui 62
dicitur Herispich, *(d)* in quo Rheni fluenta & Wal uno se alveo resolvunt, & ab invicem longiùs recedentes, Batuam provinciam suo gurgite cingunt. Hanc insulam ingredientes episcopus & comes, multa à Godefrido audiunt, multa ex parte imperatoris respondent: dies ad occasum vergitur, soluto colloquio, insula excedunt, hospitia repetunt, in crastinum reversuri. Heinricus episcopum hortatur, ut die subsequenti Gissam, uxorem Godefridi, extra insulam evocaret, eamque

(a) Brabantiæ Civitas notissima.

(b) *ANNALES METENSES* legunt: *Sinzicha*, aliter *Sentiacum.* Hodie dicitur *Sintzig*, locus inter Andernacum & Bonnam situs, ad Aræ, amniculi & Rheni confluentes, de quo *VALESIUS not. Gallia, voce Sentiacum.*

(c) Batavia intelligitur, quæ etiam corrupte *Batua* dicitur. Inde etiam pars Geldriæ hodie adhuc dicitur, *das Betau.* Vide *VALESIUM, voce Batavia, MENSONEM ALTINGIUM Notit. Germ. Infer. p. alt. voce Bathua.*

(d) *MENSO ALTINGIUS Not. German. Infer. p. alt. p. 87.* dicit: *Locus est in dextra Rheni divortientis ripa, hodie partem nominis postremam Spic retinens.*

que ad pacis studium revocare satageret, interim ipse cum Godefrido causam Eberhardi comitis agitaret, cui rerum possessio ab eo violenter diripiebatur. Deinde persuadet eidem Eberhardo, ut de injustitia, quam patiebatur, in medio adsurgens se proclamaret. Et cùm à ferocis & barbaræ gētis homine durius & contumeliosius verbum sibi esset prolatum, absque mora evaginato gladio, eum sumno annisu in capite percutit, antequam à terra elevari posset. Quid plura? ab Eberhardo primò percussus, & satellitibus Heinrici confossus Godefridus moritur, omnesque Nortmanni, qui in Batua reperti sunt, trucidantur. Non multis pòst interpositis diebus, Hugo, ejusdem Heinrici consilio, ad Gundulfi villam promissionibus attractus, dolo capitur, & jussu imperatoris ab eodem Henrico ei oculi eruuntur, omnesque faventes dehonestantur: post hæc in Alemania in monasterium sancti Galli mittitur, inde postea in patriam revocatur. Novissimè temporibus Zundibolchi regis, in Prumia monasterio manu mea attonsus est. Eram enim tunc temporis in eodem loco dominici ovilis, quamvis non idoneus, tamen custos, ubi non post multos annos moritur & sepelitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXVI, Nortmanni à Sanno (a) fluvio exeunt, & rursus in regno Lotharii revertentes, in loco, qui dicitur Louen, castra sedesque statuunt, scilicet in confinio utriusque regni, & continuis incursionum infestationibus utraque regna fatigant. Ad quorum ingenitam malitiam compescendam, imperator semel & iterum exercitum misit, sed nihil dignum adversus tantam violentorum rapacitatem actum est.

Eodem anno Ansbaldus, abbas Prumiensis cœnobii, summæ sanctitatis ac religionis vir, ad cœlestem patriam transiit IIII idus Julii, cui successit in regiminis loco Sarabertus venerabilis pater VIII idus Augusti.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXVII, Nortmanni à Louen recedentes, Sequanam ingrediuntur, Parisiis applicantes castra ponunt, & civitatem obsidione claudunt: contra quos imperator Henricum ducem cum exercitu vernali tempore dirigit, sed minimè prævaluit. Erant enim (ut ferunt) XXX & eo amplius adversariorum millia, omnes penè robusti bellatores. Denuo æstivo tempore, antequam segetes in manipulos redigerentur, idem Henricus cum exercitibus utriusque regni, Parrisios venit, & circumstantibus legionibus, ipse cum perpaucis propiùs accedens, munitionem circuit, situm loci contemplatur, aditumque perquirit, quò exercitui cum hostibus minùs periculosus pateret congressus. Porrò Nortmanni, audientes appropinquare exercitum, foderant foveas latitudinis unius pedis, & profunditatis trium in circuitu castrorum, easque quisquiliis & stipula operuerant, semitas tantùm discursui necessarias intactas reservantes. Pauci igitur latrunculi, qui latitabant in concavis viarum itineribus, videntes Henricum appropinquantem, quare citò surgunt à locis, quibus delituerant, provocantque virum, telis & voce lacessunt. Ille animi magnitudine indignitatem non ferens, super eos irruit, & mox incertis foveis equus, cui insidebat, impegit, & cum ipso in terram corruit: hostes summa cum festinatione advolantes, antequam à loco elevaretur, eum in terra confodiunt, & aspiciente universo exercitu, absque mora eum trucidant, arma auferunt, & spolia ex parte diripiunt. Agminibus autem impetum facientibus, vix cadaver exanime eruitur, & à suis usque Suessionis deportatur, in basilica sancti Medardi sepelitur. Exercitus amisso duce ad propria revertitur.

Eodem tempore Hugo abbas, magnæ pietatis vir & magnæ prudentiæ, Aurelianis moritur, & apud sanctum Germanum Antissiodoro tumulatur. Ducatus, quem tenuerat & strenuè rexerat, Odoni, filio Rudberti, ab imperatore traditur, qui ea tempestate Parrisiorum comes erat, & cum Gozzilino ejusdem urbis episcopo contra Nortmannorum assiduam impugnationem civitatem totis viribus tuebatur. His etiam diebus prædictus Gozzilinus episcopus inter ipsas obsidionum

(a) *ANNALES METENSES* rectius legunt: *a Somna, die Somme.*

num pressuras, migravit à seculo, in cujus loco substitutus est ab imperatore Haschiricus episcopus. Post hæc imperator Galliarum populos perlustrans, 63
Parisios cum immenso exercitu venit, ibique adversus hostes castra posuit, sed nil dignum imperatoria majestate gessit. In eodem loco ad extremum, concessis terris & regionibus, quæ ultra Sequanam erant, Nortmannis ad deprædandum, eò quòd incolæ illarum sibi obtemperare nollent, recessit, & recto itinere in Alemaniam recessit, & primò quidem Luidvvardum, episcopum Vercellensem, virum sibi percharum & in administrandis publicis utilitatibus unicum consiliarium, objecto adulterii crimine, eò quòd reginæ secretis familiariùs quàm oportebat immisceretur, à suo latere cum dedecore repulit. Deinde paucis interpositis diebus, conjugem Richardem (sic enim Augusta vocabatur) pro eadem re in concionem vocat, & (mirum dictu) publicè protestatur, nunquam se carnali coitu miscuisse, cùm plusquam decennio legitimi matrimonii fœdere ejus consortio esset sociata. Illa econtrà non solùm ab ejus, sed etiam ab omni virili commixtione se immunem esse profitetur, & de virginitatis integritate gloriatur, idque se approbare Dei omnipotentis judicio, si marito placeret, aut singulari certamine, aut ignitorum vomerum examine, fiducialiter adfirmat. Erat enim religiosa fœmina. Ea, acto dissidio, in monasterium, quod in proprietate sua construxerat, Deo famulatura recessit.

His ita gestis, imperator corpore & animo cœpit ægrotare. Mense itaque Novemb. circa transitum sancti Martini Triburias venit, ibique conventum generalem convocat. Cernentes optimates regni, non modò vires corporis, verùm etiam animi sensus ab eo diffugere, ARNOLPHUM, filium Carolomanni, ultro in regnum attrahunt, & subitò facta conspiratione, ab imperatore deficientes, ad prædictum virum certatim transeunt; ita ut in triduo vix aliquis remaneret, qui ei saltem officia humanitatis impenderet. Cibus tamen & potus ex Luidperti episcopi sumptibus administrabatur. Erat res spectaculo digna, & æstimatione sortis humanæ, rerum varietate miranda. Nam sicut antè secunda fortuna rebus ultrà quàm arbitrari posset, affluentibus, tot tantaque imperii regna sine laborum sudoribus & certaminibus attraxerat, ita, ut post magnum Carolum, majestate, potestate, divitiis, nulli regum Francorum videretur esse postponendus: ita nunc adversa velut in ostensione fragilitatis humanæ deficiens, quæ fortuna cumulaverat, cuncta inhonestè in momento abstulit, quæ prospero arridens successu quondam gloriosè attulerat. Mittit ergo ad Arnolphum, ex imperatore effectus egenus, ex desperatis rebus non de imperii dignitate, sed de victu quotidiano cogitans, tantùm alimentorum copiam ad subsidium vitæ præsentis supplex exposcit: dirigit etiam Bernhardum filium, quem ex pellice susceperat, cum xeniis, (a) eumque ejus fidei commendat. Miseranda rerum facies, videre imperatorem opulentissimum, non solùm fortunæ ornamentis destitutum, verùm etiam humanæ opis egentem. Concessit autem Arnolphus rex nonnullos fiscos in Alemania, unde ei alimonia præberetur: ipse verò, compositis in Francia feliciter rebus, in Baioariam revertitur. Eodem anno Witgarius, episcopus de Augusta civitate, obiit, & Adalbero nobilis generis, magnique ingenii ac prudentiæ vir, cathedram ejus obtinuit, & ei in episcopatum successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXVIII, Carolus imperator, tertius hujus nominis & dignitatis, obiit pridie idus Januarii, sepultusque est in Augea monasterio. Fuit verò hic Christianissimus princeps, Deum timens, & mandata ejus ex toto corde custodiens, ecclesiasticis sanctionibus devotissimè parens, in eleemosynis largus, orationi & psalmorum melodiis indesinenter deditus, laudibus Dei infatigabiliter intentus, omnem spem & consilium suum divinæ dispensationi

(a) *ANNALES METENSES: cum exeniis. ANNALES FULDENSES: munera ad Regem direxit.* Quid xenia olim, vel exenia fuerint, uberius explicavit *FELIX OSIUS ad Mussati Hist. Henrici VII. p. 98.*

sationi committens: unde & ei omnia felici successu concurrebant in bonum, ita ut omnia regna Francorum, quæ prædecessores sui non sine sanguinis effusione, cum magno labore acquisierant, ipse perfacilè in brevi temporum spacio, sine conflictu, nullo contradicente, possidenda perceperit. Quòd autem circa finem vitæ dignitatibus nudatus, bonisque omnibus spoliatus est, tentatio fuit (ut credimus) non solùm ad purgationem, sed quod majus est, ad probationem: siquidem hanc (ut ferunt) patientissimè toleravit in adversis, sicuti in prosperis gratiarum vota persolvens, & ideo coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se, aut jam accepit, aut absque dubio accepturus est. Post cujus mortem regna, quæ ejus ditioni paruerant, veluti legitimo destituta hærede, in partes à sua compage resolvuntur, & jam non naturalem dominum præstolantur, sed unum-
64 quodque de suis visceribus regem sibi creari disponit. Quæ causa magnos bellorum motus excitavit, non quia principes Francorum deessent, qui nobilitate, fortitudine, & sapientia regnis imperare possent, sed quia inter ipsos æqualitas generositatis, dignitatis, ac potentiæ, discordiam augebant, nemine tantùm cæteros præcellente, ut ejus dominio reliqui se submittere dignarentur. Multos enim idoneos principes ad regni gubernacula moderanda Francia genuisset, nisi fortuna eos, æmulatione virtutis, in perniciem mutuam armasset.

Igitur quædam pars Italici populi Berengarium filium Evarhardi, *(a)* qui ducatum Forojulianorum tenebat, regem sibi statuunt; quædam Guidonem, filium Lamperti, ducem Spoletanorum, æquè regia dignitate sublimandum decernunt: ex qua dissensionum controversia tanta strages ex utraque parte postmodum facta est, tantusque humanus sanguis effusus, ut juxta dominicam vocem, regnum in seipsum divisum, desolationis miseriam penè incurrerit. Ad extremum Wido victor existens, Berengarium regno expulit. Pulsus itaque ad Arnolphum regem adiit, ejusque patrocinia contra hostem exposcit. Quid verò Arnolphus fecerit, qualiter Italiæ regnum bis cum exercitu penetraverit, suo loco commemorabitur.

Interea Galliarum populi in unum congregati, cum consensu Arnolphi, Ottonem, ducem filium Ruperti, *(b)* (de quo paulo superiùs mentionem fecimus) virum strenuum, cui præ cæteris formæ pulchritudo & proceritas corporis & virium, sapientiæque magnitudo inerat, regem super se pari consilio & voluntate creant, qui rempublicam viriliter rexit, & contra assiduas deprædationes Nortmannorum indefessus propugnator extitit.

Per id tempus Rudolphus, filius Conradi, nepos Hugonis abbatis (de quo suprà meminimus) provinciam inter Juram & Alpes Penninas occupat, & apud sanctum Mauricium, accitis secum quibusdam primoribus, & nonnullis sacerdotibus, coronam sibi imposuit, regemque se appellari jussit. Post hæc mittit legatos per universum regnum Lotharii, & suasionibus pollicitationibusque episcoporum ac nobilium virorum mentes in sui favorem demulcet. Quod cùm nunciatum esset Arnolpho, illico cum exercitu super eum irruit. Ille per arctissima itinera fuga dilapsus, in tutissimis rupium locis salutis præsidium quæsivit, omnibusque diebus vitæ suæ Arnolphus & Zundibaldus, filius ejus, eundem Rudolphum persecuti sunt, nec tamen eum lædere potuerunt, quia (ut suprà expressum est) loca inaccessibilia, quæ semitis tantùm pervia sunt, insequentium confertas acies procul ab ingressu repellebant.

Eodem anno Nortmanni, qui Parisiorum urbē obsidebant, miram & inauditam rem, non solùm nostra, sed etiam superiore ætate fecerunt. Nam cùm civitatem inexpugnabilem esse persensissent, omni virtute, omnique ingenio laborare cœperunt,

(a) *ANNALES METENSES* & *ANNALISTA SAXO* legunt: *Everhardi*, ideoque hic emendavi, pro *Ennarhardi*, dum Berengarii pater fuerit Everhardus, Dux Forojulii.

(b) Hic *ad a. 887.* vocatur *Rudbertus.*

runt, quatenus urbe post tergum relicta, classem cum omnibus copiis, per Sequanam fluvium ingredientes, Burgundiæ fines absque obstaculo penetrarent. Civibus autem omni instantia prohibentibus ascensum fluminis, naves per siccum plusquam duorum passuum millibus trahunt. Taliter declinato omni periculo, iterum eas Sequanæ fluentis immergunt. Post paululum Sequanam relinquentes, Hionnam, *(a)* ut dispofuerant, & sub omni celeritate navigantes, Senonis applicuerunt, ibique castris positis, per continuos sex menses eandem urbem obsidione claudunt, totamque penè Burgundiam rapinis, cædibus ac incendiis demoliuntur. Sed civibus fortiter repugnantibus, Deo protegente, nequaquam præfatam civitatem capere potuerunt, quamquam omni laborum sudore, omniumque artium & machinamentorum ingenio id multipliciter pertentassent.

Inter ipsas verò obsidionum angustias Evverhardus, ejusdem loci metropolita, vir totius sanctitatis & sapientiæ nitore fulgidus, corporeis vinculis absolutus, ad cœlestem patriam transiit, in cujus cathedram sublimatus est Waltharius, nepos Waltharii, Aurelianensis urbis episcopi, longè inferior prædecessore moribus, religione, & philosophiæ studio.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXIX, gens Hungarorum ferocissima & omni bellua crudelior, retro antè seculis ideo inaudita, quia nec nominata, à Scythicis regnis, & à paludibus, quas Tanais sua refusione in immensum porrigit, egressa est. Sed priusquam ipsius gentis acta crudelia persequamur, stylo non superfluum videatur, si de Scythiæ situ, Scythiarumque moribus, historiographorum dicta sequentes, aliquid commemoremus. Scythia (ut ajunt) in oriente extensa, induitur ab uno latere Ponto, ab altero montibus Rhipæis, à tergo Asia & Ithasi flumine. Patet autem multum in longitudinem & latitudinem. 65
Hominibus hanc inhabitantibus inter se nulli fines: perrarò enim agrum exercent, nec domus illis ulla, aut tectum vel sedes est, armenta & pecora semper pascentibus, & per incultas solitudines errare solitis. Uxores liberosque secum in plaustris vehunt, quibus coriis imbrium hyemisque causa tectis, pro domibus utuntur. Nullum scelus apud eos furto gravius, quippe sine tecti munimento pecora & armenta alimentaque habent. Aurum & argentum non perinde ut reliqui mortales appetunt, venationum & piscationum exercitiis inserviunt, lacte & melle vescuntur. Lanæ his usus ac vestium ignotus, & quanquam continuis frigoribus afficiantur, pellibus tantùm ferinis ac murinis induuntur. Imperium Asiæ ter quæsivere, ipsi perpetuò ab alieno imperio aut intacti, aut invicti mansere, nec virorum magis quàm fœminarum virtutibus claruere. Quippe, cùm ipsi Parthos Bactrianosque, fœminæ autem eorum Amazonum regna condiderint: prorsus ut res gestas virorum mulierumque considerantibus incertum sit, uter apud eos sexus illustrior fuerit. Darium, regem Persarum, turpi à Scythia summoverunt fuga: Cyrum cum omni exercitu trucidaverunt: Alexandri Magni ducem, Zopyriona, pari ratione cum universis copiis deleverunt: Romanorum audiere, non sensere arma. Laboribus & bellis asperi, vires corporis immensæ. Abundant verò tanta multitudine populorum, ut eos genitale solum non sufficiat alere. Septentrionalis quippe plaga, quantò magis ab æstu solis remota est, & nivali frigore gelida, tantò salubrior corporibus hominum & propagandis gentibus coaptata. Sicut & econtrà omnis meridiana regio, quò solis est fervori vicinior, eò semper morbis abundat, & educandis minus est apta mortalibus; unde fit, ut tantæ populorum multitudines arctoo sub axe oriantur, ut non immeritò universa illa regio, à Tanai fluvio usque ad occiduum, licet & propriis loca in ea singula nuncupentur nominibus, generali tamen vocabulo Germaniæ sæpe annumerabitur. Ab hac ergo populosa Germania sæpe innumerabiles captivorum turmæ abductæ, meridianis populis precio traduntur. Multæ quoque ex

(a) Intelligi videtur *Heldona*, Nortmanniæ fl. cis Sequanam, vulgo *Eaune*, vel *Taune*, de quo *VALESIUS Not. Gall. p. 117.*

ea, pro eo quòd tantos mortalium germinent, quantos alere vix sufficit, frequenter gentes egressæ sunt, quæ nihilominus & partes Asiæ, sed maximè sibi contiguam Europam afflixerunt. Testantur hoc ubique urbes erutæ per totam Illyriam Galliamque; sed maximè miseræ Italiæ, quæ penè illarum omnium est gentium experta sævitiam.

Ex suprà dictis igitur locis gens memorata à finitimis sibi populis, qui Pezinati *(a)* vocantur, à propriis sedibus expulsa est, eò quòd numero & virtute præstarent, & genitale, ut præmisimus, rus, exuberante multitudine, non sufficeret ad habitandum. Horum itaque violentia effugati, ad exquirendas, quas possent incolere, terras sedesque statuere. Valedicentes patriæ iter arripiunt. Et primò quidem Pannoniorum & Avarorum solitudinem pererrantes, venatu ac piscatione victum quotidianum quæritant. Deinde Carantanorum, Marahensium ac Bulgarum fines crebris incursionum infestationibus irrumpunt, perpaucos gladio, multa millia sagittis interimunt, quas tanta arte ex corneis arcubus dirigunt, ut earum ictus vix præcaveri possit. Cominus enim in acie præliari, aut obsessas expugnare urbes nesciunt. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus, sæpe etiam fugam simulant, nec pugnare diu possunt. Cæterùm intolerandi forent, si, quantus est impetus, vis tanta & perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis prælia deserunt, ac paulo pòst pugnam ex fuga repetunt, ut cùm maximè vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit. Quorum pugna quò cæteris gentibus inusitatior, eò & periculosior. Inter horum & Britonum conflictum hoc unum inter est, quòd illi missilibus, isti sagittis utuntur. Vivunt non hominum, sed belluarum more, carnibus (ut fama est) crudis vescuntur, sanguinem bibunt, corda hominum, quos capiunt, particulatim dividentes, veluti pro remedio devorant, nulla miseratione flectuntur, nullis pietatis visceribus commoventur, capillum usque ad cutem ferro cædunt, super illos ire, meditari, consistere, ac colloqui solent, liberos ac servos suos equitare, ac sagittare magna industria docent, ingenia illis tumida, seditiosa, fraudulenta, præcocia. Quippe eandem ferocitatem fœminis quam viris adsignant, semper in externos aut in domesticos motus inquieti, natura taciti, ad faciendum quàm ad dicendum proniores. Hujus igitur nefandissimæ gentis crudelitate, non solùm memoratæ regiones, verùm etiam Italiæ regnum ex permaxima parte devastatum est.

Eodem anno Nortmanni, à Senonica urbe recedentes, denuo Parisios cum o-
66 mnibus copiis devenerunt. Et cùm illis decursus fluminis à civibus omnino inhiberetur, rursus castra ponunt, civitatem totis viribus impugnant, sed Deo opem ferente, nihil prævalent. Transactis paucis diebus, iterum Sequanam cum classe ascendunt, & Matronam fluvium ingredientes, Trecas civitatem incendio cremant, & usque Verdensem ac Tullensem urbes, cuncta circumquaque depopulantes.

His etiam diebus Luidpertus, Maguntiæ urbis præsul, è rebus humanis sublatus est: in cujus loco subrogatus est Sunzo, vir religiosus ac simplex, sacris literis sufficienter instructus, qui in Fulda monasterio, sub regimine abbatis ab ineunte ætate nutritus & conversatus est, Poppone, Thuringorum duce, *(b)* & Arnolpho rege annuente.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXC, Arnolphus rex concessit Zundebolch

---

(a) Alias *Pezinaci.*

(b) Ex hoc Thuringorum Ducis in Archiepiscopos Moguntinos auctoritas patescit. Perperam igitur hunc Reginonis locum intellexit *AVENTINUS*, dum *Annalium Boiic. lib. IV. c. XX. n. 11.* sic scribit: *Luitpertus, archiepiscopus Mogontinus, vita decessit. Sunderboldus literis ab ineunte ætate Fuldæ institutus, a Poppone Turogorum tetrarcha educatus, ab Arnulpho ad sacerdotium trahitur, sublevatur.* Simile exemplum vide in Addit. ad Lambertum *Anno 1160.*

bolch, Marahensium Sclavorum regi, ducatum Bohemensium, qui hactenus principem suæ cognationis ac gentis super se habuerant, Francorumque regibus fidelitatem promissam inviolato fœdere conservaverant, eò quòd illi, antequam in regni fastigio sublimaretur, familiaritatis gratia fuerit connexus: denique filium ejus, quem ex pellice susceperat, à sacro fonte levavit, eumque ex nomine suo Zundebolch appellari fecit. Quæ res non modicum discordiarum & defectionis præbuit incitamentum. Nam & Bohemi à fidelitate diutius custodita recesserunt, & Zundebolch, ex adjectione alterius regni vires non parvas sibi accessisse sentiens, fastu superbiæ inflatus, contra Arnolphum rebellavit. Quod cùm cognovisset Arnolphus, cum exercitu regnum Marahensium ingressus, cuncta, quæ extra urbes reperit, solotenus demolitus est. Ad ultimum, ne cæteræ fructiferæ arbores radicitus exciderentur, Zundebolch pacem poscit, & dato filio obside, hanc pacem serò promeruit.

Per id tempus Nortmanni à Matrona fluvio exeuntes Parisios revertuntur. Et quia omnimodus descensus fluminis per pontem prohibebatur, tertiò castra locant, & iterato certamine, prædictam urbem impugnant. Sed civibus (continuis enim operum ac vigiliarum laboribus induruerant, & assiduis bellorum conflictibus exercitati erant) audaciter reluctantibus, Nortmanni, desperatis rebus, naves per terram cum magno sudore trahunt, & sic alveum repetentes, Britanniæ finibus classem trajiciunt. Quoddam castellum in Constantiensi territorio, quod ad sanctum Loth (*a*) dicebatur, obsident, & accessum ad fontem aquæ ex toto prohibentes, oppidanis siti arescentibus, fit deditio, eo pacto, ut vita tantùm concessa, cætera tollerent. Illis à munitione progressis, gens perfida fidem & promissa data prophanat, omnesque absque respectu jugulat, inter quos episcopum Constantiensis ecclesiæ interimunt.

Erat tunc temporis inter Alanum & Widicheil, (*b*) duces Britonum, non parva de partitione regni dissensionum controversia. In hoc ergo schismate & divisione non tantum terrarum, quantum montium pagani Britones reperientes, super eos fiducialiter irruunt. Illi, dum privatum singulorum, non commune universorum bellum ducunt, & auxilium ferre alter alteri recusat, quasi victoria unius, non omnium foret, graviter ab hoste læduntur, cæduntur passim, & usque ad Blavitam (*c*) fluvium omnis eorum possessio diripitur. Tunc primùm intelligentes, quantam sibi perniciem, quantas adversariis vires discordia administraret, per internuncios se invicem confirmant, tempus & locum ei indicunt, bellumque communibus viribus construunt. Itaque Widicheil, qui erat adolescentior, cupiens gloriam nominis sui exaltare, non expectato Alano cum sociis, prælium conserit, multa millia hostium cædit, reliquos in quendam vicum fugere compulit. Quos cùm ultrà, quàm oporteret, improvidè persequeretur, ab ipsis extinguitur: *ignarus, cui vincere bonum est, supervincere bonum non est.* Periculosa est enim desperatio. Posthæc Alanus, coadunata omni Britannia, tale votum vovit, ut, si adversarios per divinam virtutem posset superare, decimam partem omnium bonorum suorum Deo & sancto Petro Romam destinaret. Omnibus autem Britonibus idem votum spondentibus, ad pugnam procedit, & commisso prælio, tanta strage hostes effudit, ut vix quadringenti viri ex quindecim millibus ad classem repedarent.

Hac tempestate sanctissimo & in divinis humanisque rebus prudentissimo Wi-

M 2 liberto

(*a*) In Gestis Normannorum dicitur *Laudi Castrum.* Intelligitur *Briovera*, in diœcesi Constantiensi, (*Coutance*) apud Gallos sita, quæ a quinto Episcopo Constantiensi, S. Laudus, dicta fuit *S. Lo.* De qua *VALESIUS*, *notitia Galliarum*, *voce Briovera.* *SIGANIOL* de la *FORCE Descript. de la France Tom. V. p. 132.*

(*b*) *ANN. METENSES* legunt: *Ludicheil.*

(*c*) Britanniæ fluvius, hodie adhuc *Blavet.*

liberto episcopo ab hac luce subtracto, Hermannus, venerabilis vir, per electionem cleri ac plebis, (*a*) ecclesiæ Coloniensi præficitur.

Circa hæc tempora Salomon, Constantiensis ecclesiæ antistes, recessit à seculo,
67 in cujus loco successit Salomon, qui hac ætate abbatiam sancti Galli tenebat, vir non solùm nobilitate, verùm etiam prudentiæ ac sapientiæ virtutibus insignitus, qui præfatæ urbis tertius hujus nominis dignoscitur esse pontifex.

Anno Dominicæ incarnationis D CCC XCI, Nortmanni duobus continuis præliis in Britannia graviter attriti, in regnum Lotharii classem transferunt, & castra metati prædas exercent: contra quos Arnolphus rex exercitum dirigit, jubetque super Mosam tentoria figere, transitumque fluminis hostibus prohibere. Sed, antequam exercitus in unum colligeretur ad condictum locum juxta castrum Trajectense, Nortmanni superiora tenentes, circa Leodium Mosam transierunt, & hostilem expeditionem à tergo relinquentes, in sylvis & paludibus, Aquis palatio contiguis, disperguntur, obvios quosque perimunt, plaustra & vehicula, in quibus alimenta exercitui deferebantur, capiunt. Quæ fama cùm ad exercitum pervenisset, qui jam ipso die nativitatis sancti Joannis baptistæ penè in unum convenerant, non tam tremor quàm stupor mentes omnium occupavit. Principes verò, concione convocata, non tam de periculo, quàm de re dubia consulunt: incerti, utrùm Ribuariorum fines intrantes, Coloniam tenderent, aut per Prumiam transeuntes, Treveros dirigerent gressum, vel certè congregata adversum se multitudine, pertimescentes, transvadata Mosa, ad classem festinarent. Inter hæc nox superveniens conventum solvit. Postera die, cùm aurora radios suæ lucis repræsentaret, omnes armantur, & levatis vexillis, per descensum fluminis ad pugnam gradiuntur. Cumque torrentem, qui Gulid (*b*) dicitur, transissent, acies pariter substiterunt. Dehinc deliberant, ne omnis exercitus incessum fatigaretur, quòd unusquisque procerum duodecim ex suis mitteret, qui in unum agmen redacti hostes investigarent. Hæc sermocinantibus subitò apparuerunt speculatores Nortmannorum. Quos cùm omnis multitudo, inconsultis ducibus, confuso ordine insequerentur, peditum turmas in quadam villula offendunt, qui in unum conglobati facilè sparsim supervenientes repellunt, atque retrorsum redire cogunt. Deinde perstrepentibus, secundum morem, pharetris, clamor in cœlum tollitur, pugna committitur. Equites Nortmannorum, audito clamore, summa cum festinatione advolant, & ingravato prælio, Christianorum exercitus, peccatis facientibus, heu proh dolor, terga vertit. In quo prælio episcopus Moguntiæ urbis Sunzo, & Arnolphus comes occubuerunt, nec non innumera multitudo nobilium virorum. Nortmanni, patrata victoria, castra divitiis omnibus referta invadunt, & trucidatis, quos in bello ceperant, onerati præda ad classem revertuntur. Fuit verò hæc cædes facta VI. calendas Julii.

Dum hæc aguntur, Arnolphus rex in Bajoariorum extremitatibus morabatur, insolentiam Sclavorum reprimens. Cui cùm nunciata esset suorum strages, hostiumque victoria, primò pro amissis fidelibus nimium tristatur, & querelam cum gemitu deponit, quòd Franci eatenus invicti adversariis terga darent: deinde indignitatem rei animoso in pectore versans, in hostem accenditur, & congregato ex orientalibus regnis exercitu, mox Rheno transmisso, circa littora Mosæ castra statuit. Interjectis diebus Nortmanni ex superiori pugna elati, cum omni virtute

(*a*) Exemplum, electionem Episcoporum atque Abbatum per Clerum atque populum fuisse factam, de quo egi uberius in Syntagmate Juris Publici *cap. XVIII. §. 11.*

(*b*) *ANNALES METENSES* & *ANNALISTA SAXO* legunt: *Gulia.* De hoc *CHRISTOPH BROWER Ann. Treuir. lib. IX. n. 25. Pugnæ locum Regino describit apud Gulid, vel Guliæ torrentem, quem vir literatissimus suspicatur esse in Falckenburgensi tractu, paulo infra Trajectum oppidum.* Intelligit *LIPSIUS Lovanium lib. I. c. IV.*

virtute ad deprædandum proficiſcuntur, contra quos rex cum expeditis ad pugnam procedit. Illi, cernentes acies appropinquare, ſuper fluvium, qui Thilia (*a*) dicitur, ligno & terræ congerie, more ſolito, ſe communiunt, & cachinnis, & exprobrationibus agmina laceſſunt, ingeminantes cum inſultatione & deriſu, ut memorarentur Guliæ, turpisque fugæ, cædisque patratæ, poſt modicum ſimilia paſſuri. Rex felle commotus, exercitum jubet deſcendere, & pedeſtri congreſſione cum adverſariis decertare. Qui dicto citiùs ab equis deſilientes, clamore exhortationis dato, præſidium inimicorum irrumpunt, & (Deo vires cœlitus adminiſtrante) eos usque ad internecionem ferro cædunt, terræque poſternunt, ita ut ex innumerabili multitudine vix reſiduus eſſet, qui ad claſſem adverſum nuncium reportaret. Rebus feliciter geſtis, Arnolphus in Bavariam revertitur.

Eodem anno Hatto, venerabilis abbas, in Maguntiacenſi eccleſia metropolitanus conſecratur, qui hactenus in Augia monaſterio multorum pater extitit monachorum.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCII. menſe Februario, Nortmanni, qui ad naves remanſerant, Moſam tranſeuntes, Ribuariorum pagum ingreſſi, & ſecundum crudelitatem ſibi ingenitam cuncta devorantes, pervenerunt usque Bonnam. Inde digreſſi occupaverunt quandam villam, quæ Landolfesdorff dici- 68
tur, ubi occurrit eis exercitus Chriſtianorum, ſed nihil dignum, quod virtuti adſcribatur, egit. Nocte ſuperveniente, receſſerunt Nortmanni à jam dicta villa, & formidantes hoſtilem impetum nequaquam auſi ſunt ſe committere planioribus atque campeſtribus locis, ſed ſylvas ſemper tenentes, exercitum verò à læva poſt tergum relinquentes, quanta poterant velocitate, ad Prumiam monaſterium aciem dirigebant, ipſisque jam irruentibus, abbas & congregatio fratrum vix fuga dilapſi ſunt. At Nortmanni monaſterium ingreſſi omnia depopulati ſunt, & quosdam ex monachis interficientes, plurimamque familiam trucidantes, reliquos captivos abduxerunt. Inde exeuntes Arduennam intrant, ubi quoddam caſtrum in quodam præeminenti monte noviter conſtructum, in quo innumera multitudo vulgi confugerat, adgrediuntur, & absque mora expugnant. Interfectis omnibus, cum ingenti præda ad claſſem redeunt, oneratisque navibus cum omnibus copiis, transmarinas repetunt regiones.

Per id tempus Farabertus, abbas Prumienſis cœnobii, curam paſtoralem ſua ſponte per conceſſum regis depoſuit, & ego quamvis indignus, ſecundum regularem authoritatem per electionem fratrum, in regimine ſucceſſi: in quo tamen non diutius immoratus, æmulis agentibus, Richarium, fratrem Gerhardi & Matfridi, invidioſum mei negotii ſucceſſorem ſuſtinui. Obſecro autem, ne lectori oneroſum videatur, ſi rem ab origine repetam, & qualiter hujuscemodi negotium ad effectum perductum fuerit, ſimplici ſermone pandam. Abſurdum enim videtur, ut, quia aliorum actiones & rerum geſtarum cauſas explanare propoſui, negotium, quod ad me pertinet, ſilentio prætermittam, præſertim poplitibus veniam poſco lectoris, eò quòd verboſus in hac relatione, ultrà quàm decuit, extiti. Neceſſitas enim exigit, ut non ſolùm facta, ſed etiam dicta in ordine dicam, propter invidentium & adverſantium calumnioſam querelam.

Hæc de retroactis cauſis transcurſisque temporibus, ex multis pauca commemoraſſe ſufficiat. Nam de modernis temporibus idcirco reticere diſpoſuimus: quia, ſi veritatem rerum geſtarum ad liquidum ſtylo executi fuerimus, procul dubio odium & offenſam quorundam, qui adhuc ſuperſtites ſunt, incurremus: ſi autem à veritate recedentes, aliter, quàm cauſa ſe habeat, ſcripſerimus; nihilominus adulationis & mendacii notam incurremus, quia omnibus penè res cognita eſt poſteris. Ergo hoc latiùs explanandum relinquimus, ſed ne hæc per omnia intacta

(*a*) Hodie *die Dyle*, qui Louanium adluit.

tacta præteriſſe culpemur, res tantùm geſtas ex parte ſummatim annotare curabimus.

Igitur anno ſuprà memorato, menſe Julio, Waltharius comes, nepos Ottonis regis, filius ſcilicet avunculi ejus Adalhelmi, adverſus eundem regem, cum conſilio quorundam, rebellionis arma levavit, & Lugdunum tum ingreſſus omni anniſu regiæ poteſtati contraire nititur. Quod cùm Otto cognoviſſet, civitatem obſidione cinxit, quam absque mora in deditionem recepit. Deinde omnibus primoribus, qui tunc ibi aderant, adjudicantibus, eundem Walgarium decollari juſſit, eò quòd in conuentu publico contra regem & dominum ſuum gladium evaginaſſet. Poſt hæc in Aquitaniam proficiſcitur, contra Ramnolphum & fratrem ejus Gozbertum, Ebulonem abbatem de ſancto Dionyſio, & alios nonnullos, qui ejus imperiis obtemperare renuebant, ut eorum inſolentiam reprimeret.

Item eodem anno, menſe Septembri, Megingandus comes, nepos ſuprà dicti Ottonis regis, dolo interfectus eſt ab Alberico & ſociis ejus, in monaſterio ſancti Xyſti, quod vocatur Sotila: *(a)* cujus corpus Treverim deportatum, apud ſanctum Maximinum eſt ſepultum.

Per id tempus Arnt, *(b)* Würtzburgenſis eccleſiæ venerabilis epiſcopus, hortatu & ſuaſione Popponis, Thuringorum ducis, ad pugnam contra Sclavos profectus, in eadem pugna occiditur: cujus cathedram Rodulphus, licet nobilis, ſtultiſſimus tamen, frater Cunradi & Geberhardi comitum, obtinuit, & ei in epiſcopatu ſucceſſit.

Arnolphus Zundibolcho filio honores Megingandi comitis ex parte largitur.

Poppo, dux Thuringorum, dignitatibus expoliatur. Ducatus, quem tenuerat, Cunrado commendatur, quem pauco tempore tenuit, & ſua ſponte eum reddidit. Deinde Burchardo comiti committitur, qui eum hactenus ſtrenuè gubernat.

Ottone rege in Aquitania commorante, Francorum principes ex permaxima parte ab eo deficiunt, & agentibus Falcone archiepiſcopo, Heriberto & Pipino comitibus, in Remorum civitate, Carolus, filius Ludovici ex Adelheyde regina (ut ſuprà meminimus) natus, in regnum elevatur.

69 Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCIII. Arnolphus Bajoariam egreſſus, Franckfurt venit, & Rhenum tranſiens, civitates, quæ in regno Lotharii ſunt, ex maxima parte circumivit: in quo itinere ingentia dona illi ab epiſcopis oblata ſunt.

Otto, compoſitis rebus in Aquitania, in Franciam revertitur, & cum Rodeberto fratre Carolum fugat, defectoresque perſequitur.

Ebulo, abbas de ſancto Dionyſio, cùm quoddam caſtrum in Aquitania ſitum ardentiùs expugnaret, ictu lapidis periit. Monaſterium ſancti Dionyſii Otto ad ſuum ſervitium revocat.

Carolus vires Ottonis ferre non valens, patrocinia Arnolphi ſupplex expoſcit. Æſtivo ſiquidem tempore jam dictus rex conventum publicum Wormatiæ celebravit, ubi Carolus venit, & Arnolphum magnis muneribus ſibi conciliat, regnumque, quod uſurpaverat, ex ejus manu percepit. Juſſum eſt etiam, ut epiſcopi & comites, qui circa Moſam reſidebant, illi auxilium ferrent, & eum in regnum inducentes, in ſede regia inthroniſarent. Sed neutrum horum illi quicquam profuit. Denique Otto rex audiens, cum exercitu ſuper ripam Axani *(c)* fluminis ſedit, & copias Arnolphi intrare in regnum nullatenus permiſit. Duces regis cernentes, Ottonem viriliter paratum eſſe ad pugnam, ab eo declinaverunt, & ad propria reverſi ſunt.

Carolus

(a) *CHRISTOPH BROWER Ann. Trevir. lib. 10. n. 28.* ſic explicat: *In monaſterio Rutila tum Benedictinæ profeſſionis, & titulo B. Xyſti haud obſcuro, apud Moſellæ ripam, proxime Sircium oppidum.*

(b) *ANNALES METENSES* legunt: *Arnt.* potius *Arno,* de quo *LAUR. FRIESE Chron. Würtzburg. p. 421.*

(c) Potius *Auxona,* Galliæ Belgicæ fluvius.

Carolus autem in Burgundiam secessit, & Ottone Parisios revertente, rursus regni fines occupat, Ottonis fideles insectatur: sicque alternatim ex utraque parte multi pereunt, ingens malitia, innumerabiles rapinæ, & assiduæ prædæ fiunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCIIII, Arnolphus cum valido exercitu Langobardorum terminos intravit, & circa purificationem sanctæ Mariæ castrum, quod nuncupatur Pergamum, armis cepit, & Ambrosium, comitem ipsius civitatis, laqueo ante portam ipsius urbis, in quadam arbore suspendit. Unde tantus timor super reliquas civitates cecidit, ut nullus auderet contradicere, sed omnes obviam procederent venienti. Pervenit autem usque Placentiam. Inde conversus est per Alpes Penninas, Galliam intravit, & sanctum usque Mauricium *(a)* pervenit. Rudolpho, quem quærebat, nocere non potuit, quia montana conscendens in tutississimis locis se absconderat. Regionem inter Juram & montem Jovis exercitus graviter attrivit.

Pòst Wormatiam venit, ibique placitum tenuit, volens Zundibolch filium suum regno Lotharii præficere, sed minimè optimates prædicti regni ea vice assensum præbuerunt.

Soluto conventu, cùm ad Loraham *(b)* idem princeps venisset, Ludovico, filio Bosonis, matre Hirmingarde interveniente, quasdam civitates cum adjacentibus pagis, quas Rudolphus tenebat, dedit. Sed & hoc ei in vacuum cessit, quia eas nullo modo de potestate Rudolphi eripere prævaluit.

Eodem anno Guido, qui Italiam regebat, & imperatoris tenebat nomen, moritur. Lampertus, filius ejus, regnum obtinuit, & Romam veniens diadema imperii à præsule sedis apostolicæ ei imponi fecit.

Per id tempus Hildegardis, filia Ludovici regis, fratris Carolomanni & Caroli, à quibusdam coram Arnolpho accusata, regiis possessionibus privatur, & privata in exilium destinatur, in monasterio puellarum, quod Chemissem *(c)* dicitur: sed non multum post temporis in gratiam rediit, & sua ex majori parte recepit.

Circa hæc etiam tempora Zundibolch, rex Marahensium Sclavorum, vir inter suos prudentissimus & ingenio callidissimus, diem clausit extremum: cujus regnum filii ejus pauco tempore infeliciter tenuerunt, Ungaris omnia usque ad solum depopulantibus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCV, synodus magna celebrata est apud Triburias, contra plerosque seculares, qui authoritatem episcopalem imminuere tentabant: ubi viginti sex episcopi, cum abbatibus monasteriorum residentes, plurima decreta super statum sanctæ ecclesiæ scripto roboraverunt. Post hæc Arnolphus Wormatiam venit, ibique optimatibus ex omnibus regnis suæ ditioni subditis sibi occurrentibus, conventum publicum celebravit. In quo conventu, omnibus assentientibus atque collaudantibus, Zundibolch filium regno Lotharii præfecit.

In eodem placito Otto rex cum magnis muneribus ad Arnolphum venit, à quo
honorificè susceptus est, omnibusque impetratis, pro quibus venerat, cùm in re- 70
gnum reverteretur, Falconem episcopum & Adalongum comitem, sui mansio-
narii, *(d)* ad Arnolphum cum xeniis à Carolo missis venientes, in media via of-
fenderunt, super quos cum clamore impetum faciunt. Episcopus fuga dilabitur,

(a) Vocatur adhuc *S. Maurice*, in valle Pennina, *in Walliser-Land*, ad Rhodanum situm, Veterum *Agaunum*, de quo *VALESIUS*, *voce Acaunum.*

(b) *ANNALES METENSES: Loresham.* Intelligitur *Laurishamum*, vulgo *Lorsch*, in Palatinatu, postea insignis facta Abbatia, de quo Chronicon Laurishamense, apud Freherum.

(c) Forsan in loco, *Camicus* dictus, vulgo *Chemois*, inter Chalons & Bar le Duc.

(d) Comes Mansionarii, qui Mansionariis, sive Metatoribus præerat, *der über die Quartiermeister gesetzt.*

tur, Adalongus mortali vulnere fauciatur, farcinæ diripiuntur, prædictus comes in Trigorio, in villa, quæ dicitur Belthonnus, *(a)* sepelitur.

Eodem anno Zundibolch, collecto immenso exercitu, cupiens amplificare terminos regni sui, quasi Carolo adversus Ottonem auxilium laturus, Lugdunum deprædatum venit, & civitatem obsidione cinxit, sed minimè eam capere potuit, quamvis multis diebus summis viribus certatim dimicatum esset. Audiens autem, Ottonem cum exercitu advenire, qui ea tempestate in Aquitania morabatur, cum omnibus copiis recessit, & in propria regna se recepit. Ea tempestate Ludelinus, venerabilis vir, in Tullensi ecclesia, à metropolitano Ratboldo, à suis suffraganeis episcopus consecratur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCVI, Arnolphus secundò Italiam ingressus, Romam venit, & urbem Romanam cum consensu summi pontificis armis cepit. Quod retro antè seculis ideo inauditum, quia non factum fuit: excepto quòd Galli Senones cum Brennone duce, multo ante nativitatem Christi tempore, semel fecerunt. Mater Lamperti, quæ ad præsidium à filio relicta fuerat, cum suis latenter aufugit. Arnolphus civitatem ingressus, à Formoso, Apostolicæ sedis præsule, magno honore susceptus, ante confessionem sancti Petri coronatus, imperator creatus est.

Inde revertens paralysi morbo gravatur, ex qua infirmitate diu languescit. Eodem anno Lampertus, filius Guidonis, de quo superiùs paulo mentionem fecimus, vita decedit, & Ludovicus, filius Bosonis, à Langobardis invitatus, à provincia egressus, Italiam intrat.

Per id tempus, circa festivitatem sancti Andreæ, Albricus comes, qui Megingandum occiderat, à Stephano, fratre Walonis, interficitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCVII, Stephanus, Odocar, Gerhardus & Matfridus comites, honores & dignitates, quas à rege acceperant, perdunt. Zundibolch Treveris cum exercitu veniens, terram, quam præfati tenuerant, inter suos dividit, monasterium ad Horrea, *(b)* & monasterium sancti Petri, quod Mettis situm est, sibi reservans.

Post hæc patrem super uxore, quam accipere desyderabat, per legatos consulit, cujus hortatu ad Ottonem comitem missum dirigit, ejus filiam, nomine Odam, in conjugium exposcit. Ille petitionibus ejus graviter assensum præbuit, eique filiam tradidit, quam post Pascha celebratis nuptiis, sibi in matrimonium sociavit. Eodem anno Arnolphus Wormatiam venit, ibique placitum tenuit, ubi ad ejus colloquium Zundibolch occurrit, & interventu imperatoris Stephanus, Gerhardus, & Matfridus cum filio reconciliantur.

Ea tempestate inter Rudolphum, episcopum Wirtzeburgensem, & filios Henrici ducis, Adalhardum & Heinricum, magna discordiarum lis & implacabilis odiorum controversia ex paucis minimisque rebus oritur, & velut ex permodica scintilla ingens incendium excitatur, ita de die in diem succrescens immensum dilatatur. Et dum de nobilitate carnis, de parentum numerosa multitudine, de magnitudine terrenæ potestatis ultrà, quàm decet, se extollunt: in mutuis cædibus prorumpunt, innumerabiles ex utraque parte gladio pereunt, truncationes manuum ac pedum fiunt, regiones illis subjectæ rapinis & incendiis solotenus devastantur.

Anno

(a) Hunc pagum tali ratione describit *VALESIUS: Pagus Trigorius vel provinciola Trigoria posita erat in Trevirorum finibus ad sinistram Rheni ripam, & ad Rhenum Wasaliacum, cognomine Superius Obervvesel, ac oppidum S. Goaris, olim opidum Germanorum dictum, Monasterio ac tumulo ejus illustre, S. Guver, ac villam Belthomum aliaque loca continebat, nec procul aberat a confluentibus Mosellæ & Rheni.* Vide etiam supra *ad a. 517.*

(b) De hisce Monasteriis *BROWER ANN. Trevir. lib. IX. n. 39. Fuerunt ea Horreum Dagoberti in urbe Trevirorum, & D. Petri Metense.*

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCVIII, Otto rex ægritudine pulsatur, & mensis Januarii die tertio diem clausit extremum, & apud sanctum Dionysium cum debito honore sepulturæ mandatur. Principes in unum congregati, pari consilio & voluntate, Carolum super se constituunt.

Eodem anno Zundibolch, Reginarium ducem sibi fidissimum, & unicum consiliarium, nescio cujus instinctu, à se repulit, & honoribus, hæreditatibus quas in suo regno habebat, interdictis, eum extra regnum infra XIIII dies secedere jussit. Ille, adjuncto sibi Odocro comite, & quibusdam aliis, cum mulieribus, parvulis, & omni supellectile in quendam tutissimum locum, qui Durfos *(a)* dicitur, intravit, ibique se communivit. Quod cùm rex cognovisset, coadunato exercitu, castrum expugnare conatus est, sed minimè prævaluit, propter paludes & multiplices refusiones, quas in prædicto loco Mosa fluvius facit. Rege ab obsidione recedente, præfati comites Carolum adeunt, & eum cum exercitu in regnum intro- 71
ducunt. Zundibolch, quamvis serò intelligens se circumventum, cum paucis fuga dilabitur. Carolus recto itinere Aquas venit, deinde Neumagum perrexit. Interea Zundibolch ad Franconem episcopum venit, & omnibus suis secum adsumptis, Mosam transiit, & ad Forichmagas *(b)* venit, ubi omnes proceres regni, qui in illis partibus erant, ad eum confluxerunt. Et ex desperatis itaque rebus vires se recepisse congaudens, resumpta fiducia, contra æmulum ad pugnam proficiscitur. Carolus Neumago reversus, Prumiam venit, & inde adversus Zundibolch copias transfert: sed appropinquantibus ex utraque parte exercitibus, nequaquam pugna committitur, sed intercurrentibus legatis, pax firmatur, sacramenta jurantur. Carolus, transvadata Mosa, in suum regnum regreditur.

Dum hæc in Francia geruntur, inter Ludovicum & Berengarium in Italia plurimæ congressiones fiunt: multa certaminum discrimina vicissim sibi succedunt. Novissimè Ludovicus Berengarium fugat, Romam ingreditur, ubi à summo pontifice coronatus, imperator appellatur.

Per id tempus Eberhardus dux, filius Meginardi, à Waltgario Frisone, filio Gerolphi, cùm venatum pergeret, dolo trucidatur. Ducatus, quem tenuerat, Meginardo fratri ab imperatore committitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCIX, Zundibolch colloquium habuit cum optimatibus Arnolphi & Caroli, & suis, apud sanctum Goarem: ex regno Arnolphi interfuerunt Hatto archiepiscopus, Cunradus & Gebelhardus comites: ex parte Caroli Haschiricus episcopus, & Odacar comes. Quid verò in eodem conventu seorsum sine præsentia regis pertractatum sit, postea eventus rei luce clariùs manifestavit.

Eodem anno Richarius abbas monasterii Prumiensis constituitur. Qualiter autem erga me actum sit, idcirco hoc in loco notare distuli, ne fortè injuriis provocatus ultrà, quàm Christiana patientia permittit, persecutionis meæ causas exaggerasse viderer, & ne prolixæ rationis oratio, quæ multiplex atque perplexa est, fastidium inferret audientibus. Res enim gestas (ut suprà promisimus) notare studuimus, non rerum gestarum causas certis rationum indiciis enodare. Et qui in aliorum actionibus brevitati studemus, in nostris verbositatis vitium cavere debemus. Zundibolch denuo cum exercitu ad Durfos venit, multitudinem totis viribus expugnare molitur. Sed cùm minimè conatus ejus proficeret: episcopus jubet, ut Reginarium & Odacrum & socios eorum anathematizarent.

N Sed

(a) Videtur Luxenburgensis Ducatus oppidum, *Durbutum*, hodie *Durby* intelligi.

(b) Annalista Saxo legit: *Floricingas*. *ANNALES METENSES* legunt: *Florthingas*, quod omnino rectius, dum Forichmagæ locus non extaret, atque intelligi videtur *Ulaerdingen*, Hollandiæ oppidum, ad ostium Mosæ, in Oceanum influentis, olim *Fladirtinga*. De quo *VALESIUS*, *voce Fladirtinga*.

Sed cùm illi anathematis sententiam proferre recusarent, minis exprobrationibus & contumeliis utitur, & sic soluta obsidione, unusquisque ad propria rediit.

Ea tempestate Odilbaldus, sanctus vir, Trajectensis ecclesiæ præsul, rebus humanis sublatus, ad cœleste regnum transivit, in cujus loco subrogatus est Ratboldus, venerabilis antistes. Circa confinia memorati anni Arnolphus imperator migravit à seculo III calendas Decemb. sepultusque est honorificè in Odingis, *(a)* ubi & pater ejus tumulatus jacet.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCC, proceres & optimates, qui sub seditione Arnolphi fuerant, ad Forachem in unum congregati, LUDOVICUM, filium præfati principis, quem ex legitimo matrimonio susceperat, regem super se creant, & coronatum regiisque ornamentis indutum, in fastigio regni sublimant. Dum hæc in Germania aguntur, inter Zuendipoldum & priores regni inexpiabilis oritur dissensio, propter assiduas deprædationes & rapinas, quæ in regno fiebant, & quia cum mulieribus & ignobilioribus regni negotia disponens, honestiores & nobiliores quosque dejiciebat, & honoribus & dignitatibus expoliabat. Pro hujuscemodi itaque causa omnibus odiosus efficitur. Certatim igitur ad Ludovicum transeunt, eumque in regnum introducunt, & in Theodonis villa manibus datis, ejus dominationi se subjiciunt. Ludovico trans Rhenum eunte, Zuendipol coadunatis, quoscunque potuit, civitates regni circuit, incendiis ac rapinis cuncta devastat, arbitratus, defectores, qui propter ejus insolentiam & immanem malitiam ab eo defecerant, immaniora & pejora faciens, ad se revocare posse. Ludovicus in regnum rursus accersitur, & à comitibus Stephano, Gerhardo, & Matfrido, circa Mosam idem Zuendipol in prælio interficitur idibus Augusti. Eodem anno Gerhardus comes Odam, uxorem ejusdem Zuendipoldi regis, sibi in matrimonium copulat.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCI, gens Hungarorum Langobardorum fines ingressa, cædibus, incendiis ac rapinis crudeliter cuncta devastat. Cujus
72 violentiæ ac belluino furori cùm terræ incolæ in unum agmen conglobati resistere conarentur, innumerabilis multitudo ictibus sagittarum periit, quàm plurimi episcopi & comites trucidantur. Ludvvardus, episcopus Vercellensis ecclesiæ, Caroli quondam imperatoris familiarissimus & consiliarius à secreto, assumptis secum opibus atque incomparabilibus thesauris, quibus ultrà, quàm æstimari potest, abundabat, cùm effugere eorum cruentam ferocitatem omnibus votis elaboraret, super eos inscius incidit, ac mox interficitur; opes, quæ secum ferebantur, diripiuntur.

Eodem anno Stephanus comes, frater Walonis, cùm in secessu residens, nocturnis horis alvum purgaret, à quodam, per fenestram cubiculi, sagittæ toxicatæ ictu graviter vulneratur: ex quo vulnere eadem nocte extinguitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCII, Adalbertus cum fratribus Adalhardo & Heinrico, collecta valida manu, adversus Eberhardum & Gebelhardum & Rudolphum fratres (de quibus paulo superiùs mentionem fecimus) ex castro, quod Babenbergk dicitur, prosiliens, ad pugnam processit. Cujus impetum viriliter excipientes, ferro aciem irrumpunt, obvios quosque terræ prosternunt, nec antè desistunt, quàm adversariorum agmen fugam inire compellant. In quo certamine Heinricus interfectus, & Adalhardus captus, & postmodum jussu Gebelhardi decollatus est. Eberhardus etiam multis vulneribus confossus in prælio cecidit, ubi finito conflictu, inter cadavera occisorum à suis inventus, domum reportatur, & paucis interpositis diebus & ipse moritur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCIII, Adalbertus Rudolphum episcopum de Wirtzburgensi ecclesia fugat, res & possessiones præfatæ ecclesiæ crudelissimè depo-

(a) Vide supra *ad a. 880.*

depopulatur, filios etiam Eberhardi simul cum matre à propriis hæreditatibus & honoribus, regio munere concessis, exire compellens, ultra Spectheshart secedere cogit.

Circa hæc tempora Folco, Remorum archiepiscopus, à quodam Winimaro, satellite Balduini comitis, interfectus est. Causa autem hujus interfectionis hæc fuisse memoratur. Prædictus Balduinus Atrabatis castrum, videlicet abbatiam sancti Vedasti, nullo sibi concedente, invaserat, quam Carolus rex ei auferens, Folconi episcopo eandem in beneficium largitus est. Quod Balduinus ægrè ferens, misit ad jam dictum episcopum Winimarum, obsecrans, ne honores, quos hactenus tenuerat atque possederat, ipse cupiditate ductus, sibi usurparet: insuper etiam ingentia dona pollicitus est, si ejus ope & interventu præfatam possessionem obtinere posset. Sed cùm episcopus minimè assensum præberet, & nescio quid durius & amarius, quàm oportebat, responderet: ille, diabolo instigante, furore nimio succensus, ab eo divertit, & quandam sylvam cum sociis ingressus, cùm idem Folco à Compendio palatio à rege reverteretur, super eum irruit, & eum absque mora trucidavit. In Remorum cathedra Henricus sublimatus est, qui eundem Winimarum cum multis aliis episcopis excommunicavit, & pro tam inaudito scelere perpetuo anathemate condemnavit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCIIII, Ludovicus, filius Bosonis (quem suprà meminimus imperatoris nomen esse sortitum) Berengarium de Italia expulit, atque omne illud regnum suæ ditioni subegit. Cernens autem, nullum esse aut posse nocere, ultrà quàm oportebat, de securitate præsumens, ea, quæ pacis & quietis sunt, cœpit cogitare. Absoluto itaque exercitu, cum perpaucis Veronam ingressus est, adhortante Adelhardo, præfatæ urbis episcopo. Cives autem hoc Berengario summa cum festinatione notum fecerunt, qui eo tempore in Bajoaria exulabat. Ille nil moratus, contractis undique copiis, Veronam pervenit, atque improvidum virum dolo cepit, & captum luminibus privavit: siquidem cives, qui partibus ejus favebant, portas civitatis ei aperientes, eum nocturno tempore intra muros receperunt, & sic insperatò & absque præmeditatione Ludovicus non solùm regno, sed etiam oculis privatus est. Tandem itaque Berengarius regnum Italiæ multis cædibus cruentatum, infaustis infortunatisque præliis diu quæsitum, cum hujuscemodi triumpho obtinuit. Eodem anno, in mense Majo, Cometæ stella apparuit, & in mense Augusto hæc mutatio regni facta est.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCV, Cunradus comes filium suum Cunradum misit cum armatorum non modica manu, ut irruerent super Gerhardum & fratrem ejus Matfridum, eò quòd honores suos & Gebelhardi fratris ejus, videlicet possessionem sancti Maximini & sanctæ Mariæ ad Horrea violenter invasissent: 73
quibus exercitus ex regno Lotharii sociatus est. Pervenerunt autem usque in pagum Blesiacum, (*a*) rapinis & incendiis hæreditatem & possessionem suprà dictorum fratrum ac satellitum eorum depopulantes. Porrò Gerhardus & Matfridus à castro, in quo se munierant, legationem mittentes, pacem petierunt; qua concessa, datis ex utraque parte sacramentis, usque in octava Paschæ exercitus ad propria discessit.

Dum hæc in regno Lotharii aguntur, Cunradus senior in Hessia, in loco, qui dicitur Frideslar, cum multa turba peditum & equitum residebat, crebras incursiones Adelberti suspectas habens; fratrem verò ejus Gerhardum in Wederavia, cum omnibus, quos sibi adsociare poterat, ejusdem Adelberti præstolabatur repentinam irruptionem; nec eos fefellit per omnia rerum eventus: siquidem Adelbertus vires adversariorum extenuatas esse sentiens, eò quòd in tribus partibus essent

N 2 divisi,

(*a*) Vulgo *le Blaisois*, prope Aurelianensem, cujus urbs primaria est *Blois*. *VALESIUS*, *voce Blesense castrum*.

divisi, opportunum & diu exoptatum tempus advenisse gaudens, congregatis sociis, mox arma corripit, & primò quidem simulat, se contra Gerhardum copias transferre velle, ut & illum bello perterreret, & fratrem securiorem redderet, deinde, quanta potuit celeritate, aciem adversus Cunradum dirigit. Quod cùm Cunradus serò cognovisset, divisis sociis, in tribus turmis ei incunctanter occurrit, & commissa pugna, duæ turmæ, una peditum, & altera Saxonum, statim terga vertunt. Quos cùm Cunradus clamore ingenti frustra hortaretur, ut nullatenus hostibus cederent, sed pro conjugum ac liberorum salute & defensione patriæ totis viribus decertarent: ipse cum tertia turma, animatis sociis, super adversarios irruit, sed mox in ipso primo impetu multis vulneribus confossus, extinctus est. Adelbertus victoria potitus, cum sociis fugientes insecutus est, & innumeram multitudinem maximè peditum gladio prostravit. Tribus itaque continuis diebus totam illam regionem perlustrans, cædibus ac rapinis cuncta demolitus est. His patratis, cum sociis, spoliis ac ingenti præda ad Babenberch castrum reversus est. Peracta est autem hæc cædes III calendas Martii. Venientes filii cum matre levaverunt corpus Cunradi, & sepelierunt in castro, quod Wilenebурch (a) vocatur.

Eodem anno circa Julium mensem, Ludovicus rex conventum generalem celebravit apud Triburias, villa regia, ubi adesse mandavit sæpe dictum Adalbertum, ut in præsentia optimatum regni pro se rationem redderet, & pacis conditionem, quam hactenus exosam habuerat, tandem aliquando, deposita crudelitatis tyrannide, susciperet, & rapinis, cædibus, & incendiis saltem vel serò quiesceret. Sed his salutaribus monitis nequaquam assensum præbuit. Cernens itaque rex obduratum ejus animum, & in cœpta rebellionis malitia obstinatum, collecto undique exercitu, eum in castro, quod Tetrassa (b) dicitur, obsidione cinxit. Interea Egino, qui ejus individuus comes in omni pravitate extiterat, ab ejus societate defecit, & cum omnibus suis ad regis castra transiit. Protracta igitur paulo prolixiùs obsidione, fractus animo Adalbertus ad callida argumenta convertitur, & omni ingenio excogitare cœpit, qua arte obsidio solveretur, ut, exercitu ad propria remeante, optata libertate, potiùs ipse cum sibi faventibus dolos, quos in pectore volvebat, longè lateque effundere posset. Portis itaque apertis, à munitione exiens cum perpaucis, ultro se regi obtulit, supplex veniam de commissis exposcit, emendationem promittit. Sed cùm fraus, quæ struebatur, suis prodentibus fuisset detecta, custodiæ mancipatur, & in præsentia totius exercitus manibus vinctis adductus, omnibus adjudicantibus, capitalem sententiam suscepit quinto idus Septembris. Facultates & possessiones ejus in fiscum redactæ sunt, & dona regis inter nobiliores quosque distributa. Compositis ita in orientali Francia rebus, rex Mediomatricum venit, ibique in publico conventu Gerhardum atque Matfridum proscriptione damnavit. Inde regressus Strasburgensem urbem adiit, episcopum ac plebem inter se dissidentem ad concordiam revocavit, & sic Rheno transmisso, recto itinere in Alemaniam perrexit. Per id tempus Baltrannus, Strasburgensis ecclesiæ, & Luidhelmus, Tulliensis ecclesiæ præsules, migraverunt à seculo, quibus successerunt in

(a) *Weilburgum*, Nassoviorum hodie familiæ Wetterausiæ, ex qua Conradus, Castrum fuisse, ibidemque hujus filium, Conradum, Germaniæ Regem, fuisse sepultum, in Syntagmate Historiæ Germanicæ *diss. XI. §. 9.* jamdum demonstravi.

(b) Diversi equidem Scriptores, ipsum in Bambergensi castro obsessum fuisse dicunt, utpote *LUITPRANDUS lib. II. cap. III. OTTO FRISINGENSIS Chron. lib. IV. c. XV.* Civitatem Adalberti vocant *WITTICHINDUS lib. I. p. 635. MARIANUS SCOTUS ad a. 905.* Teretum vocat *DITMARUS lib. I. ineunte* Certius *Tharissæ*, in castro ipsius munitissimo, eum fuisse obsessum, de quo *HOFMANN Ann. Bamberg. lib. I. f. 18.* quod factum fuit monasterium.

in pontificali cathedra Otbertus in Strasburgensi civitate, & Drugo in Tullensi.

Hucusque Regino. Hæc verò, quæ sequuntur, addita fortasse sunt ab alio quopiam monacho.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCVII, Bavari cum Hungaris congressi, multa cæde prostrati sunt, in qua congressione Luitbaldus dux occisus est, cui filius suus Arnolphus in ducatu successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCVIII, Hungari iterum terminos trans- 74
gressi, Saxoniam & Thuringiam vastaverunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCIX, Hungari Alemaniam ingressi sunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCX, Franci in confinio Bavariæ & Franciæ Hungaris congressi, miserabiliter aut victi aut fugati sunt. In quo prælio Gebelhardus comes interiit, relictis duobus filiis suis adhuc pueris, Udone & Herimanno, qui postea clari & nobiles in Francia extiterunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXI, Ludovicus rex, filius Arnolphi imperatoris, obiit, cui CUNRADUS, filius Cunradi ab Adalberto occisi, regali jam stirpe deficiente, in regno successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXII, Hungari iterum, nullo resistente, Franciam & Thuringiam vastaverunt. Hatto archiepiscopus obiit, vir adeò strenuus & prudens, cui Heringerus successit. Otto dux Saxonum obiit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXIII, hyems magna nimis. Hungari partes Alemaniæ vastaverunt, & juxta in fluvium à Bavaris & Alemannis occisi sunt. Eodem anno Everhardus, episcopus Spirensis, ab Ehrenhardo & Cunrado comitibus cæcatus est. Otbertus Strasburgensis episcopus occiditur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXIV, Salomon episcopus captus est.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXV, Hungari totam Alemaniam igne & gladio vastaverunt, sed Thuringiam & Saxoniam pervaserunt, & usque ad Fuldam monasterium pervenerunt DCCCCXVI.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXVII, Hungari per Alemaniam in Alsatiam, & usque ad fines Lothariensis regni pervenerunt. Freckanger & Berahtold decollantur. Arnolphus, dux Bavarorum, regi rebellat.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXVIII, Cunradus rex nativitatem sancti Joannis Heroluesfelt monasterio celebravit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXIX, Cunradus rex obiit, vir per omnia mansuetus, prudens, & divinæ religionis amator. Qui cùm obitus sui diem imminere sentiret, vocatis ad se fratribus & cognatis suis, majoribus scilicet Francorum, mortem sibi imminere prædixit, & ne in eligendo post se regem dissidium regni fieret, paterna eos voce præmonuit. Sed & Heinricum, Saxonum ducem, filium Ottonis, virum strenuum & industrium, præcipuumque pacis sectatorem, ut eligerent jussit, aliumque ei ad hoc officium æquè condignum inveniri non posse testificans, sceptrum ei & coronam, cæteraque regiæ dignitatis ornamenta, pacto tuendi & conservandi regni, per eos transmisit. Ipse verò hac vita decedens, in Fulda (a) monasterio honorificata sepultura tumulatus est. Multis tamen laboribus, ad paucos, quos regnavit, annos, est à Bavaris, Alemanis, & Saxonibus sibi rebellantibus fugatus, quos ante obitum suum, Deo propitio, superavit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXX, HEINRICUS dux, consensu Francorum, Alemanorum, Bavarorum, Thuringorum & Saxonum, rex eligitur,

(a) *WITTICHINDUS* equidem *Ann. lib. I. p. 636.* ipsum in civitate sua Wilinaburch dicit fuisse sepultum. Verum *BROWERUS Annal. Fuld. lib. II. c. VII.* Conradi diploma adducit, quo se Fuldæ tumulari præcepit. Utrosque invicem conciliavi in Syntagmate Historiæ Germanicæ *diss. 11. §. 9.*

qui initium sui regni disciplina servandæ pacis inchoavit. Multi enim illis temporibus, etiam nobiles, latrociniis insudabant.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXI, apud Franciam superiorem graves & intestinæ discordiæ fervent inter Rudbertum, invasorem regni, & Carolum regem. Interim Heinricus rex stabiliendæ paci & reprimendæ Sclavorum sævitiæ fortiter insistit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXII, Suessionis inter Rudbertum & Carolum tanta pugna commissa est, ut penè ex utraque parte victores esse viderentur. Carolus tamen ori sacrilego Rudberti ita lanceam infixit, ut diffissa lingua cervicis posteriora penetraret.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXIII, pretiosissimus thesaurus sanguinis domini venit in Augiam VI idus Novembris. Haicho, abbas Fuldensis, obiit, cui Hilbertus successit. Carolus Alsatiam & partes illas Franciæ juxta Rhenum usque Moguntiam sibi usurpaturus, usque Patennicheim, (a) villam juxta Wormatiam, hostiliter pervenit. Unde fidelibus regis Heinrichi Wormatiæ coadunatis, aliter quam decuerat regem, aufugit.

75 Eodem anno Heinricus rex, adjunctis sibi Rutgero archiepiscopo, Gisalberto duce, Metensem urbem obsedit, & Witgerum, licet diu reluctantem, sibi obedire coëgit. Herimannus sanctissimus vir, Coloniensis episcopus, obiit, cui Wigfridus successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXIV, Hungari orientalem Franciam vastaverunt. Carolus & Heinricus reges apud Bonnam castellum conveniunt, & pacem inter se facientes, fœdus ineunt: & Carolus nunquam sibi amplius Lothariense regnum usurpaturum promittens, regreditur. Eodem anno ab Heriberto comprehensus in custodiam mittitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXV, Heinrico rege coadunatum & constabilitum Lothariense regnum ideo in sua potestate habente, Carolus rex in custodia, qua tenebatur, obiit: qui fertur vir hebetis esse ingenii, & minùs aptus utilitatibus regni. Omnes etiam à filio ejus deficientes, quippe qui tunc temporis, capto patre, in Hibernia exulaverat, quendam Rudolphum sibi regem eligunt. Eodem anno Witgerus episcopus obiit, cui Benno ex ordinariis Strasburgensibus, in Alpibus quondam eremiticam vitam ducens, successor eligitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXVI, Hungari totam Franciam, Alsatiam, Galliam & Alemaniam, igne & gladio vastaverunt. Burchardus, dux Alemaniæ, in Italia occiditur. Herigerus deo dignus præsul obiit, cui Hildebertus Fuldensis abbas successit. Herimanno ducatus Alemaniæ committitur, qui Widam Burchardi duxit uxorem.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXVII, Benno, qui benedictus episcopus dicitur, à Mettensibus excæcatur, & synodo apud Duisburgenses habita, omnes illius facti authores excommunicantur, & Adalbero nobilis pro eo episcopus instituitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXVIII, Heinricus rex Boëmos hostiliter invasit, & præstante deo, fortiter superavit. Ea tempestate Ottoni, filio ejusdem regis, natus est filius Willihelmus. Hyems magna nimis. Rutgerus, Trevirorum archiepiscopus, obiit, cui Rudbertus successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXIX, Gisalbertus dux Gerburgam, filiam Heinrici regis, duxit uxorem.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXX, Otto, filius regis Heinrici, Edgid, filiam regis Anglorum, duxit uxorem.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXI, Henricus rex regem Abotridorum

(a) De hac *FREHERUS Origg. Palat. p. II. p. 65.*

rum & regem Danorum efficit Christianos. Eodem anno rex ab Eberhardo aliisque Franciæ comitibus seu episcopis in Franciam vocatus, singillatim ab unoquoque eorum in domibus suis, vel ecclesiarum sedibus regem decentibus, est conviviis & muneribus honoratus DCCCCXXXII.

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXXXIII, Hungari per orientales Francos & in Alemania multis civitatibus igne & gladio consumptis, juxta Wormatiam Rheno transito, usque ad mare Oceanum Galliam devastantes, per Italiam redierunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXIV, Heinricus rex Hungaros multa cæde prostravit, pluresque ex eis comprehendit. Eodem anno Sclavos, qui Uncrani *(a)* vocantur, hostiliter invasit & vicit, sibique tributarios fecit. Ecclesia sancti Maximini turbine cecidit, sed clementia regis monachis reparata. Ogo antè præpositus, abbas ejusdem loci eligitur, & monachi non regulariter ibi viventes expelluntur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXV, Heinricus rex paralysi percutitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXVI, synodus apud Erfurd in Thuringia celebratur à compluribus episcopis. Heinricus rex, præcipuus pacis sectator, strenuusque paganorum insecutor, post plures fortiter & viriliter actas victorias, dilatatis undique sui regni terminis, VI. nonas Julii diem clausit extremum, cui filius suus OTTO, consensu primorum regni, successor eligitur. Hildebertus archiepiscopus obiit, cui Fridericus successit: Unni archiepiscopus, cui Adalgisus successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXVII, monasterium sancti Galli & monasterium sancti Bonifacii igne comburuntur. Rudolphus, rex Burgundiorum, & Arnolphus, dux Bavarorum, obierunt. Graves & intestinæ discordiæ inter Heinricum, fratrem regis, & Eberhardum, ducem Francorum, nascuntur, ob exortas inter Wassallos eorum inimicitias.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXVIII, filii ducis Arnolphi, ambitione 76
ducatus, regi rebellarunt, quos ipse debellaturus in Bavariam ibat, sed non, ut voluit, eos pacificare valens revertitur. Interim frater regis Heinricus ab Eberhardo comprehenditur in castello Badalikki. *(c)* Quo tamen citiùs liberato, Eberhardus Hildinesheym in exilium destinatur. Iterumque rex in Bavariam revertens, omnes sibi subdidit, & Eberhardum, Arnolphi filium, plus aliis rebellem, in exilium misit. Hungari iterum à Saxonibus multa cæde vastati.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXIX, Eberhardus ab exilio remittitur, totumque regnum inimicis & rebellionibus confunditur. Eberhardus enim & Gisalbertus cum Heinrico, fratre regis, adversus regem conjurant, sed quidam ecclesiastici viri nequam, & deo odibiles, cum illis factione concordant, omniaque passim pacis & concordiæ jura turbabant. Tunc rege Lothario, ubi tunc rebellionis summa gerebatur, adeunte, Gisalbertus cum fratre regis, transitum Rheni regi prohibere volens, nec valens, juxta Biertanam, *(c)* sociis regis congreditur: Deoque victoriam præstante, pluribus suorum occisis, aliisque fugatis, ipse & frater regis subsidia petunt. Quos rex insequens usque ad Capri montem *(d)* pervenit, castellumque in eo situm firma undique obsidione circumdedit. Interim Ludovicus rex Galliæ Romanæ, filius Caroli, consilio inimicorum regis sub obtentu requirendi Lothariensis regni, quod pater suus perdiderat, Alsatiam invasit: ubi quæque

---

(a) Sive potius Uckerani, ad Uckeram habitantes, hodie die *Ucker-Marck.*
(b) Hodie *Bellick* ad Ruram, Comitatus Mariani in Westphalia.
(c) Ad Rhenum, prope *Xanten,* hodie *Bruich.* vide *HOPPIUS Beschr. Cleve cap. XVII. p. 95.*
(d) Villa olim Regia, in Tungrorum finibus diœcesive Leodiensi, vulgo *Chieure-mont*, alias *Kevermont* dicta. *VALESIUS.*

que pôterat, plus hostiliter quàm regaliter gessit. Quod rex Otto patienter non ferens, Capri montem obsidione absolvit, & Alsatiam petens Ludovicum regem expulit. Quo expulso, Brisacum castellum munitissimum obsedit, ubi quàm plura utrinque fortia & bellica gesta peracta sunt, quæ futura posterorum successio non ignorabit. Unde Fridericus, archiepiscopus Moguntinensis, & Rudhardus, episcopus Strasburgensis, fixis in obsidione tentoriis, & relictis copiarum, quas detulerant, sarcinis, nocte clam aufugerunt, & Metensem urbem adeuntes, Gisalberto & Heinrico se occursuros, ut conjuraverant, speraverunt. Sed longè aliter eis contigit, cùm eos spes inanissima delusit. Nam Gisalbertus & Eberhardus juxta Andernacum castellum cum suis Rhenum transituri, ab Udone & Chunrado comitibus, cæterisque regi fidelibus, ne transeant, bellica congressione citoque mortis compendio præventi. Nam Eberhardus occiditur, & Gisalbertus in Rheno submersus necatur, plurimique ex illorum sociis occisi, reliqui verò sunt fugati, aut capti. Quo audito, Brisacenses castellani regiæ dominationi subduntur, & castellum obsidione absolvitur. Tunc iterum Lotharienses adiens, omnes suo subjugavit imperio. Sed & fratrem suum, projectis armis ad se venientem, solita sibi suscepit misericordia. Nam omnia, quæ in eum deliquit, indulsit, & fraterno secum amore detinuit: omnibus tamen Lothariensibus subactis, aliquamdiu resistere conatus est episcopus Mettensis. Unde Theodonis villa capellam domini Ludovici Pii Imperatoris, instar Aquensis inceptam, ne perficeretur, aut pro munimine haberetur, destruxit. Nec tamen diutius in hujuscemodi rebellione permansit: statim siquidem totum regnum velut ex ipsis fidei visceribus, Deo propitio, ad regem convertitur, & extinctis hostibus, pax & concordia renovatur. Fridericus archiepiscopus ad Fuldam monasterium mittitur, & Rudhardus Strasburgensis Corbeiæ monasterio destinatur. Interim dum hæc, quæ prædiximus, aguntur; domina Egid regina Lauresheym monasterio commoratur. In hac eadem tempestate Danemar, (a) frater regis ex concubina, rebellans, Meresburgo castello occiditur, aliique sequaces ejus truncantur, aut suspenduntur.

Hac tempestate non in uno solùm, sed in omnibus Saxoniæ & Franciæ provinciis, huc & illuc versabatur Wigman Saxo rebellans, sed reconciliatur. Ludovicus rex Gerbirgam, viduam Gisalberti, duxit uxorem.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXL, Heinrico, fratri regis Lothariensis, ducatus committitur, qui mox eodem anno à Lothariensibus expellitur: cui Otto comes in eodem ducatu successit. Fridericus episcopus à Fulda remittitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLI, Heinricus frater cum quibusdam Saxonibus contra regem conspirat, quorum qui majores videbantur, rex decollari jubebat. Fratrem verò suum Ingelnheym custodiæ mancipabat. Fridericus archiepiscopus, quia conspirationis hujus particeps videbatur, publica se examinatione, perceptione corporis & sanguinis domini, coram populo in ecclesia purgavit.

77 Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLII, rex natalem Domini Franckfurdiæ celebravit: ubi frater ejus per Rudbertum, Maguntinensis ecclesiæ diaconum, custodiam noctu clàm aufugiens, antelucano tempore regis ecclesiam adeuntis pedibus (b) accubuit, & concessa venia, misericordiam, quam precatur, obtinuit. Bonna castello præclara synodus à viginti duobus episcopis habetur. Treveris basilica sancti Maximini dedicatur. Sydus simile Cometæ per XIV. noctes visum, & immensa mortalitas boum secuta est.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLIII, Otto dux obiit, cui Cunradus, filius Werinheri, in ducatu successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLIV, rex apud Duisburgam, in rogationibus, placitum cum primoribus Lothariensium & Francorum habuit. Ubi factione

(a) Alias *Tancmarus*.
(b) Legendum forsan: *nudis pedibus*, prout etiam apud *ANNALISTAM SAXONEM.*

factione Conradi ducis Rutbertus, archiepiscopus Trevirensis, & Richarius, Tungrensis episcopus, infidelitatis apud regem arguuntur: sed in brevi ab objecto sibi crimine liberantur. Illuc etiam à Trajectensibus clericis corpus sancti Servatii asportatum est, ob multimodas sibi ab Immone comite illatas injurias. Hungari à Carantanis tanta cæde mactantur, ut nunquam à nostratibus antea taliter infirmarentur. Adalbertus comes, filius Matfridi, ab Idone occiditur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLV, Richarius episcopus obiit, cui Ogo, Treverensis abbas, in episcopatum successit. Herimannus & Cunradus duces, quasdam inter se inimicitias habentes, in præsentia piissimi regis, in Cassella sunt replicati. Bertaldus, dux Bavariensis, obiit, cui Heinrichus, frater regis, in ducatu successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLVI, Ludovicus rex à suis regno expulsus, auxilium petens, regem Ottonem adiit, & ut desideraverat, obtinuit. Nam valida manu rex Galliam intravit, & Remensem urbem, & Laudunum, aliaque castella complurima, firma & munita, Ludovico reddi fecit, ipseque hostiliter usque Rothomagum pervenit. Inde omnibus penè, excepto Hugone Ruodberti filio, regni majoribus, regi suo subactis, in patriam regreditur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLVII, domina Edgid regina obiit, quæ maximo regis omniumque suorum planctu, Madeburgi sepelitur. Cunradus dux, regi tunc temporis penè præ omnibus charus, Luidgardam, filiam regis, in matrimonium sumpsit. Ludolfus, filius regis, tali, ut decuerat, apparatu tertiam filiam Hermanni ducis sibi conjugio copulavit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLVIII, synodus in Ingelheym à XXXIV. episcopis habetur. Cui, præsidente Martino episcopo, Romanæ ecclesiæ legato, inclyti reges Otto & Ludovicus affuerunt: in qua multis ecclesiasticæ utilitati rebusque promulgatis, causa quoque Hugonis, filii Heriberti, qui Artaldum archiepiscopum expellens, sedes ecclesiæ Remensis invaserat, ventilatur, & omnium, qui affuerant, judicio episcoporum damnatur. Cunradus comes, qui Curcipoldus (a) dicebatur, filius Eberhardi, vir sapiens & prudens, obiit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLIX, Waldo, Curiensis episcopus, obiit, cui Hardbertus successit. Uto comes obiit, qui permissu regis, quicquid beneficii aut præfecturarum habuit, quasi hæreditatem inter filios divisit. Herimannus dux, inter suos sapientissimus & prudentissimus, obiit IV. idus Decembris. Eodem anno Luidolfo, filio regis, Mathildis filia nascitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCL, rex Purificationem sanctæ Mariæ Franckfurt celebravit, indeque Wormatiam adiit, ubi viduam Herimanni ducis ad se venientem benignè suscepit, sed & filio Luidolpho ducatum Alemaniæ commisit. Ibi Cunradus, filius Eberhardi comitis, qui cum quadam nepte regis se concubuisse sibi imposuit, à quodam Burchardo Saxone monomachia victus, fefellisse se patefecit. Eodem anno Bohemorum princeps, Bolizlaus, regi rebellat, quem rex validissima manu adibat, suæque per omnia ditioni subdebat. Rothardus, Strasburgensis episcopu, obiit, cui Udo, filius Udonis comitis, in episcopatu successit. Rihgonno, Wormatiensis episcopus, obiit, cui Anno successit. Ruodbertus archiepiscopus pro acquirenda abbatia sancti Maximini multum laboravit, sed (Deo propitio) non prævaluit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLI, rex Otto in Italiam ire volens, multo 78
se ad hoc iter apparatu præstruxit, quomodo Adalhaidam, viduam Lotharii regis Italici, filiam Rudolphi regis, à vinculis & custodia, qua à Berengario tenebatur, liberare, sibique eam in matrimonium assumere, regnumque cum ea simul Italicum adquirere posset, deliberavit. Quod inter filios ejus Luidolphus cum Alemannis anticipans, patrique, si quid ibi ad ingressum suum fortiter ageretur, placere desiderans,

(a) De hoc *EKKEHARDUS* Iun. *de Cas. S. Galli cap. V. Chuono quidem regii generis, Chutzibolt a brevitate cognominatus.*

rans, nihil tale, quod ſperaverat, peregit, ſed potiùs inconſultum patrem offendens, totius inde rebellionis & diſcordiæ ſeminarium ſumpſit. Patruus enim ejus, Heinricus dux, omnium ejus honorum & proſperitatum invidus, de Bavaria per triennium legatos ſuos præmiſit in Italiam, omniumque, quorum potuit mentes Italicorum ab eo avertit, in tantum, ut nec civitas nec caſtellum, quæ ſubſequenter regis piſtoribus cocisque patuerant, filio regis aperiretur, omniaque ibi incommoda & plena moleſtiæ pateretur. Mox ſubſequenter rex regnum Italicum ingreditur, Deoque ſibi aſſiſtente, totius Italiæ poſſeſſor efficitur. Sed & domina Adelheid, Deo amabilis regina, ſua ipſius prudentia, à cuſtodia eſt (Deo propitio) liberata, & Ottoni regi felici, Deo auſpicante, copula conjuncta. Tunc Ruidolphus dux hæc, quæ præſcripſimus, ægrè ferens, inconſulto patre, archiepiſcopo Friderico comite, in patriam revertitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLII, rex, expulſo Berengario cum ſuis fidelibus, hyemans in Italia, Papiæ Natalem Domini celebravit. Sicque diſpoſitis regni negotiis, verno tempore in patriam rediit, ducem autem Chunradum ad perſequendum Berengarium in Italia reliquit. Luidolphus dux de Italia revertens, regio ambitu Natalem Domini in Salefelt celebravit, ubi Fridericum archiepiſcopum, omnesque, qui in promptu erant, regni majores ſecum detinuit. Quod convivium jam multis ſuſpicioſum cœpit haberi, & plus ibi deſtructionis quàm utilitatis ferebatur tractari. Chunrado duce ad perſequendum Berengarium relicto, Berengarius, ejusdem ducis conſilio, ſponte ſua in Saxoniam ad regem venit, nihil tamen de his, quæ voluit, obtinuit: ſed machinatione Heinrici ducis fratris, vix vita & patria indulta, in Italiam rediit: unde etiam Chunradus dux multùm offenſus, à debita regis fidelitate defecit. Tunc Fridericus archiepiſcopus, & Chunradus dux, amici facti ſunt: nam antea inimici erant ad invicē. Eodem anno, mediante Auguſto menſe, conventus Francorum, Saxonum, Bavarorum, Alemannorum & Langobardorum publicus, apud Auguſtanam urbem Rhetiæ provinciæ, agitur: ubi præſcriptus Berengarius cum filio ſuo Adalberto regiæ ſe per omnia in vaſallitium dedit dominationi, & Italiam iterum cum gratia & dono regis accepit regendam. Marca tantùm Veronenſis & Aquileienſis excipitur, quæ Henricho, fratri regis, committitur. Berengarius tamen in Italiam revertens, omnia hæc in epiſcopos & comites, cæterosque Italiæ principes retorſit: omnes eos odiis & inimicitiis inſequens, inimiciſſimos ſibi fecit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLIII, rex Natalem Domini Franconofurdiæ celebravit. Indeque Alſatiam progrediens, ſocrui ſuæ Bertæ, matri ſcilicet dominæ Adelheid reginæ, abbatiam Merenſtein (a) dedit. Tunc jam animoſitates & conſilia occultè contra eum facta palàm cœperant apparere, & unusquisque eorum, quæ in corde contexerant, aperire. Redeunte enim illo de Alſatia, & Ingelheym Paſcha celebraturo, Luidolphus, filius ejus, & Chunradus Dux, nequam fautoribus & maximè juvenibus, & de Francia & de Saxonia & de Bavaria ſibi coadunatis, conſpiraverunt, &, quascunque poterant, munitiones, ſeu caſtella, futuræ ſeditioni muniebant. Nec enim jam clàm agebatur, quò tendebant, ſed aperta rebellionis ſigna monſtrabant. Rex igitur Ingelheym perveniens, paucis ſuorum fidelium ſecum habitis, non tutè inter medios hoſtes Paſcha celebrandum ratus, Moguntiam inde ſeceſſit: ubi aliter, quàm regem decebat, diutius ante portas expectans, Friderico archiepiſcopo jam cum illis conſpirante, vix urbis ingreſſum obtinuit.

Tunc Luidolphus & Chunradus ibi, facta ad eum humilitate (ut poſt claruit) venientes, nihil talium ſe in ejus contrarietate egiſſe dicebant, ſed ſi Henrichus, frater ejus, in Paſcha Ingelheym veniret, illum ſe comprehenſuros, non negabant: quod rex

(a) Monaſterium *Erſtein* intelligi videtur, idque tanto magis, quod Annaliſta Saxo legat: *Abbatiam in Erenſtein*, quod Hermingardis, Ludovici Pii prima Conjux, in diœceſi Argentoratenſi fundavit, Lotharius perfecit, de quo *KOENIGSHOVEN Chron. Argent. cap. V. p. 286. ZEILLER Topogr. Alſatiæ p. 17.*

rex tranquillè ac modestè suscipiens, navigio Coloniam attigit, indeque progrediens, Droomanni *(a)* vico Pascha celebravit. Post Pascha, coadunata fidelium suorum multitudine, Coloniam iterum rediit, ibique Metensem episcopum, in quo maxima spes & fiducia Luidolpho & Chunrado esse videbatur, omnesque 79
Lotharienses, exceptis paucis, quibus prædæ & rapinæ cordi erant, obvios habuit, & ab amicis suis deficientes, benigna ad se venientes suscepit charitate, & in sua fidelitate firmos & stabiles coadunavit. Quibus dispositis, in Saxoniam revertitur, ubi, firmatis nihilominus & stabilitis suis rebus, iterum in Franciam hostili manu revertitur. Quo audito, Fridericus archiepiscopus Maguntia secessit, & civitatem Brisacum (castellum, latibulum semper Deo regique rebellantium) intravit, totamque ibi penè æstatem, rei eventum expectaturus, permansit. Tunc rex audiens, Moguntiam, metropolim Franciæ, regiam civitatem, inimicis suis deditam, qua potuit velocitate eam adiit, collectaque suorum fidelium multitudine, tam Francorum quàm Saxonum & Lothariensium, firma eam obsidione circumdedit. Sed & frater ejus, Henrichus de Bavaria, regi auxilium collaturus, advenit, licet sibi plus incommodi, quàm utilitatis conquisierit. Nam interim Luidolfus Bavaros machinatione Arnoldi fratris Judithæ uxoris ejus ab eo avertit, & Ratisbonam intromissus, omnes ejus ibi thesauros diripuit, suisque rapiendos distribuit. Quæ ejus incommoda rex suis præponens, Moguntiam obsidione absolvit, & in Bavariam iter dirigens, Ratisbonam obsedit, in qua obsidione penè usque Natalem Domini permansit. Eodem anno Wigfridus, Coloniensis ecclesiæ archiepiscopus, obiit: cui Bruno, frater regis succedens, totius Lotharienfis regni ducatum & regnum cum episcopatu suscepit. Luidgarda filia regis obiit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLIIII, rex, omissa obsidione, in Saxonia Natalem Domini celebravit, iterumque appropinquante Quadragesima, in Bavariam remeavit. Ibi Heroldus archiepiscopus, à fratre regis cæcatus, Deo propitio, viribus imminutis inimicorum, in brevi tota Bavariæ virtus ad eum & Alemaniæ in tantum convertitur, ut & Ratisbona civitas regi redderetur, ipsique rebellatores, nihil se contra eum velle vel posse, profiterentur. Fridericus etiam sacramento se expurgaturus, nihil contra regiam se fidelitatem egisse, accessit: sed rex omni pietate plenus eum sacramento absolvit. In eodem anno Chunradus dux, cum Lothariensibus, duce Brunone archiepiscopo, in Belensi pago apud villam Rimilinga *(b)* congressurus erat. Sed in ultimo, quia contra regem erat, Deo volente ne fieret, remanebat. Hungari, ducentibus inimicis regis in Quadragesima, Rheno transito, pervadentes Galliam, inaudita mala in ecclesia Dei fecerunt, & per Italiam redierunt. Fridericus archiepiscopus obiit, vir in sancta religione strenuus & valde laudabilis, nisi in hoc tantùm videbatur reprehensibilis, quòd, sicubi vel unus regis inimicus emersit, ipse se statim secundum apposuit: cui successit regis filius, Wilhelmus, à populo & clero in Arnestat concorditer electus. *(c)* Ea tempestate Luidolphus in gratiam regis revocatus, vasallos, quos habuit, & ducatum patri reddidit, cui Burchardus in ducatu successit. Chunradus etiam omnium, quas habuit, divitiarum nudus, omisso ducatu, in gratiam regis intromittitur, vita, patria & prædio contentus. Luidolpho filius Otto nascitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLV, Hungari cum tam ingenti multitudine exeuntes, ut non, nisi terra eos dehisceret, vel cœlum eos obrueret, ab aliquo se vinci posse dicerent. Chunradus quondam dux ibi occiditur, & ab exercitu regis apud Lichum fluvium, tanta cæde (Deo præstante) prostrati sunt, ut nunquam antè apud nostrates victoria talis audiretur, aut fieret. Rex inde re-

 ver-

(a) Intelligitur villa Trutmanni, *Dortmünd.*
(b) Forsan *Remlingen*, Comitum à Castel oppidum in Franconia.
(c) Vide infra *MARIANUM SCOTUM ad a. 954.*

vertens, in Sclavos hostes dirigit, ubi simili potitus victoria, vasta illos cæde prosternit. Wigmannus expellitur. Henrichus, frater regis, desperatis rebus recuperatis, recepto Bavariæ ducatu, obiit: cujus filio Henrico pius rex ducatum & Marcam dedit. Otto filius regi nascitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLVI, rex in pace & otio degens, maximo suorum fidelium conventu, Coloniæ placitum regale habuit. Ea tempestate gravis per omnes regni partes pestilentia grassabatur, quæ innumeram populi multitudinem passim extinxit: ex qua Rotbertus, archiepiscopus Treverensis, & Hadamarus, abbas Fuldensis, obierunt: quibus Heinricus in episcopatu, & Hatto in abbatia successerunt. Eodem anno Luidolphus in Italiam, ad deprimendam Berengarii tyrannidem, dirigitur, & in brevi expulso Berengario, totius penè Italiæ possessor efficitur. Abbatia sancti Nazarii in Lauresheim electione restituitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLVII, rex iterum Sclavos invasit. Luidolphus in Italia obiit, cujus corpus inde translatum, à venerabili archiepiscopo
80 Wilhelmo, fratre ejus, Moguntiæ apud sanctum Albanum honorificè sepultum est. Willerus, Treverensis, abbas, obiit, cui Wikerus successit. Ea tempestate rex clementissimus abbatiam sancti Petri in Wirtzburg, multis retro temporibus sub antecessoribus suis, electionis & privilegii dono privatam, studio sanctæ religionis, dignitati pristinæ restituit, & virum venerabilem Gelionem eidem cœnobio abbatem præfecit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLVIII, rex Pascha celebravit Ingelheym, unde navigio Coloniam, placitum ibi acturus, venit. Eodem anno, factione Brunonis archiepiscopi, Reginerus comes comprehenditur, & in Sclavos exul mittitur. Fridericus, consensu Heroldi, Ingelheym in præsentia regis, in octavis Paschæ, habita ibi XVI episcoporum synodo, Viennensis ecclesiæ archiepiscopus ordinatur. Alenvicus, Augiensis cœnobii abbas, obiit, cui Ekkihardus successit. Cralo, abbas cœnobii sancti Galli, obiit, cui Burchardus successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLIX, rex iterum Sclavos invasit, ubi Thietmarus occiditur. Legati Helenæ, reginæ Rugorum, quæ sub Romano imperatore Constantinopolitano Constantinopoli baptizata est, fictè (ut pòst claruit) ad regem venientes, episcopum & presbyteros eidem genti petebant. Eodem anno Hagatio, Heresfeldensis abbas, paralysi percutitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLX, rex Natalem Domini Franckonofurd celebravit, ubi Libutius ex cœnobitis sancti Albani, à venerabili episcopo Adaldago genti Rugorum episcopus ordinatur. Guntherus, rogatu Haganonis, abbas constituitur. Eodem anno rex iterum pergit in Sclavos. Legati quoque ab apostolica sede veniunt, Joannes diaconus & Azo scriniarius, vocantes regem ad defendendam Italiam, & Romanam rempublicam à tyrannide Berengarii. Waltbertus etiam, archiepiscopus Mediolanensis, & Waldo, Cumanus episcopus, & Opertus marchio, Berengarium fugientes, in Saxonia regem adeunt. Sed & reliqui penè omnes Italiæ comites & episcopi literis eum aut legatis, ut ad se liberandos veniat, exposcunt. Geilo, Wirtzburgensis abbas, obiit, cui Gerrichus successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXI, rex Natalem Domini Ratisbonæ celebravit: ubi Poppo, Wirtzburgensis archiepiscopus, regi percharus, XIII calendas Martii diem clausit extremum, cui proximus suus Poppo in episcopatu successit. Libutius, priori anno quibusdam dilationibus ab itinere suspensus, XV calendas Martii anni præsentis obiit, cui Adalbertus, ex cœnobitis sancti Maximini, machinatione & consilio Wilhelmi archiepiscopi, licet meliora in eum confisus fuerit, & nihil unquam in eum deliquerit, peregrè mittendus, in ordinatione successit. Quem piissimus rex, solita sibi misericordia, omnibus, quibus indigebat, copiis instructum, genti Rugorum honorificè destinavit. Rex in Italiam ire dispo-

disponens, maximam suorum fidelium multitudinem Wormatiæ coadunavit: ubi consensu & unanimitate regni procerum totiusque populi, filius ejus Otto rex eligitur. Indeque progrediens, convenientia quoque & electione omnium Lothariensium, Aquis rex ordinatur. Ordinato verò filio, pater in Saxoniam rediens, dispositis regni negotiis, filium Wilhelmo archiepiscopo tuendum & nutriendum commisit, sicque per Bavariam & Terrentum (*b*) in Italiam se admisit: ubi omnes penè Italiæ comites & episcopos obvios habuit, & (ut decuit) ab eis honorificè susceptus, potestativè & absque ulla resistentia Papiam intravit, & palatium à Berengario destructum reædificare præcepit. Berengarius verò & Willa, filiique eorum, quibus poterant, munitionibus aut castellis includebantur, & nusquam forinsecus contra regem quid audentes progrediebantur. Eodem anno Gotefridus, Spirensis episcopus, obiit, cui Orgerus successit. Eclipsis Solis XVI calendas Junii. Rex Hattonem, Fuldensem abbatem, ad construenda sibi habitacula Romam præmisit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXII, rex Natalem Domini celebravit, indeque progrediens, Romæ favorabiliter susceptus, acclamatione totius Romani populi & cleri, ab apostolico Joanne, filio Alberici, Imperator & Augustus vocatur & ordinatur. Papa quoque multa illum secum charitate detinuit, & diebus vitæ suæ nunquam se ab eo defecturum promisit: quæ tamen promissio longè dissimilem, quàm prætendebatur, effectum obtinuit. Imperatore Augusto ab urbe redeunte, & Papiæ pascha celebrante, Berengarius in quodam monte, qui dicitur ad sanctum Leonem, plurimis undique secum copiis attractis se munivit, & 81
Willa in lacu majori, in quadam insula, quæ dicitur ad sanctum Julium, se inclusit. Filii verò ejus, Adalbertus & Guido, huc illucque incerti vagabantur; quasdam tamen munitiones cum suis sequacibus adhuc possidebant, hoc est Grad castellum, & Travalium, & insulam in lacu Cumano. Tunc Willa inprimis hostiliter aditur, & adempto omni de lacu exitu, cotidianis fundibulariorum & sagittariorum, aliorumque belli instrumentorum impugnationibus fatigatur, & non plenis duobus mensibus obsessa capitur, & ad ultimum clementia imperatoris dimissus, quò vellet, ire permittitur. Qui, quanta potuit, velocitate Berengarium adiit, & ne se imperatori dederet, omnibus modis persuasit. Eodem anno Adalbertus Rugis ordinatus episcopus, nihil in his, propter quæ missus fuerat, proficere valens, & inaniter se fatigatum videns, revertitur; & quibusdam ex suis in redeundo occisis, ipse cum magno labore vix evasit, & ad regem veniens, charitativè suscipitur, & à Deo amabili Wilhelmo archiepiscopo, pro retributione tam incommodæ ab eo sibi machinatæ peregrinationis, bonis omnibus & commodis quasi frater amplectitur & sustentatur. Reginbertus Dei servus obiit, missis etiam pro eo ad imperatorem literis, reditum ipsius in palatio operiri jubetur. Eodem anno Adalbero, venerabilis vir, Metensis episcopus, obiit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXIII, rex iterum Papiæ Natalem Domini & Pascha celebravit. Interim Adalbertus huc illucque discurrens, quoscunque poterat, sibi undique attraxit, sed & Corsicam, ibi se tueri nitens, intravit. Romanum etiam pontificem multipliciter in suum adjutorium sollicitavit. Dum hæc igitur aguntur, imperator à Papia movens iter, Berengarium in monte sancti Leonis obsedit, totamque ibi æstatem sedens, sæpe montem undique circumdedit, & ne aliquatenus pateret exitus vel introitus, prohibuit. Interim Joannes papa, promissiones imperatori factas oblivioni tradens, ab eo deficit, & Berengarii, seu Adalberti partibus favens, Adalbertum Romam intromittit. Quas dolositatis ejus fraudes imperator audiens, relicta circa montem obsidione, Romam versus cum hoste pergit: cujus ipsi metuentes adventum, plurimum thesaurum sancti Petri rapientes, fugæ subsidia petunt. Tunc Roma in plura divisa, partim imperatori faventes (multi enim à prædicto papa injuriis se opprimi conquereban-

(*a*) Vel *Trientum*, prout legit *ANNALISTA SAXO*.

bantur) partim apostolico blandientes, licet diversa sentirent, imperatorem tamen cum honore debito urbem intromittunt, seque per omnia, datis obsidibus, illius ditioni subjungunt. Imperator verò plurimorum episcoporum collecta multitudine, synodum coadunavit, & consilio eorum missa legatione, canonica authoritate, profugum apostolicum ad sedem pontificalem & apostolicam revocavit. Illo tamen hoc omnibus modis renuente, plebs Romana Leonem protoscriniarium, virum strenuum & industrium, communi consensu in locum ejus elegit & ordinavit: cui synodo interfuerunt omnes propè Romanæ & Italiæ episcopi; Angelfredus etiam Aquilejensis patriarcha, qui tunc temporis etiam ibidem obiit. Sed & de nostratibus interfuerunt Adaldagus & Heinrichus archiepiscopi, Landvvardus & Otgerus episcopi. Postea Joannes, qui & Octavianus, videns se esse depositum, sera pœnitentia ductus, Adalberto disjungitur, Adalbertus verò in Corsicam revertitur. Eodem anno Gard castellum in Italia capitur: apud nos quoque Sclavi, qui dicuntur Lunsinzani, (a) subduntur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXIIII, imperator Romæ Natalem Domini celebravit. Berengarius cum suis in monte sancti Leonis obsessus vincitur, & id ipsum castellum imperatoris ditioni subditur, & Berengarius cum Willa in Bavariam mittitur. Romani iterum ab imperatore solito more deficientes, pluribus aliis castellanis sibi per conjurationem extrinsecus adjunctis, eum occidere nitebantur: sed insidiis eorum patefactis, eodem die, quo eum extinguere moliebantur, necem sibi paratam anticipans, III nonas Januarii cum paucissimis suorum eos invasit, & non modicam illorum multitudinem intra muros urbis prostravit. Die verò sequenti, Romam iterum venientes, centum obsides dederunt, & supra corpus sancti Petri sub jurejurando fidelitatem imperatori & papæ promiserunt. Tunc imperator, plena adhuc hebdomada apud illos manens, Spoletinum ducatum & Camerinum ordinaturus exivit, & ad preces papæ Leonis obsides Romanis remisit: quibus ipsi beneficiis ingrati, non longè illo ab urbe posito, Joannem, qui & Octavianus, urbi intromittunt, & fidem imperatori & pa-
82 pæ promissam annihilare non metuunt. Leo verò papa vix cum paucis facultatum omnium nudus evasit, & imperatorem in Camerino ducatu positum adiit, ibique Pascha celebravit. Joannes autem, qui & Octavianus, Joannem diaconum & Azonem scriniarium crudeliter detruncavit, & Otgerum, Spirensem episcopum, comprehensum & flagellatum, aliquandiu, licet incommodè, secum detinuit: sed postea statim eum, spe impetrandæ ab imperatore veniæ, remisit: quæ spes divina eum ordinatione fefellit. Nam II idus Maji rebus humanis excessit. Tunc Romani non modicè metuentes imperatoris adventum, Benedictum, quendam Romanæ ecclesiæ diaconum, fidei & electionis domini Leonis immemores, eligunt, & ordinatum sedi apostolicæ imponunt. Quo audito, imperator, collecta undiq; secus fidelium suorum multitudine, Romam adiit, & firma eam omni parte obsidione, ne quis pateret exitus, munivit. Sed prædictus Benedictus, falso nomine apostolicus, diutius ut imperatori resisterent, Romanos animavit, ipseque imperatori, suisque fidelibus excommunicationem comminans, muros urbis ascendit, & elatiori se fastu, quàm apostolicum decuerat, ostendit. Ad ultimum Romani, fame & obsidione constricti, se errasse, contraque imperatorem injustè deliquisse, pœnitentes, in vigilia Præcursoris, id est IX calendas Julii, portas urbis aperiunt, & imperatore cum honorificentia debita intromisso, Benedictum, sacrilegum & perjurum, imperatoriæ ditioni reddunt, & dominum Leonem in sedem apostolicam restituunt. Tunc Leo apostolicus, coadunata multorum episcoporum synodo, eundem Benedictum, Romanæ sedis invasorem, judicio omnium, ab invaso gradu deposuit, & pontificale pallium, quod sibi imposuerat, abscidit, ferulamque pastoralem manu ejus arreptam coram omnibus in frusta confregit, & ad preces imperatoris, diaconatus ei tantùm gradu uti concessit.
Cele-

(a) Aliàs *Luititii*, *Lusati*.

Celebrata verò beati Joannis nativitate, & sanctorum apostolorum festivitate, imperator ab urbe Romana revertitur, & infeliciore, quàm speraverat, omine in redeundo fruitur. Nam tanta exercitum ejus pestis & mortalitas invasit, ut vix vel sanus quis à manè usque ad vesperam, vel à vespera usque manè se victurum speraverit. Ex qua pestilentia obierunt Henricus, archiepiscopus Treverensis, & Gerricus, abbas Wirtzeburgensis, & Godefridus, dux Lothariensis, aliorumque innumera multitudo tam nobilium quàm ignobilium. Tandem, miseratione divina, pestilentia cessante, imperator in Liguriam pervenit, ibique autumnali tempore, pace & otio vacans, se venationibus exercitavit. Eodem anno Duodo, palatii capellanus, ab Adalberto comprehenditur, & flagellis cæsus in Corsicam deducitur, sed non longo pòst tempore dimittitur. Ea tempestate Waldo, Cumanus episcopus, insulam in Cumano lacu cepit, & munitiones in ea à solo destruxit, quod Udoni comiti nuncium malorum fuit. Nam Hattonem, ejusdem insulæ tutorem, in suam fidem suscepit, & destructa insula, non, ut optaverat, eum imperatori reconciliare potuit: quod indignè ferens, totum in Waldonem episcopum detorsit, & inimicus in eum (si possit) ulcisci disposuit. Erkanbertus, in locum fratris sui Gerrici, Wirtzburgensis cœnobii abbas constituitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXV, imperator Papiæ Natalem Domini celebravit, & peracta festivitate, statim in patriam, dispositis in Italia regni negotiis, commeavit. Cui filii sui, Otto & Wilhelmus archiepiscopus, in confinio Franciæ & Alemaniæ in villa Heimbodesheym *(a)* occurrerunt, & cum magna ibi eum alacritate susceperunt. Inde Wormatiam progressus, fratrem suum, Bruniensem *(b)* archiepiscopum, in Purificatione sanctissimæ Mariæ virginis sibi obviam habuit, sicque tota Quadragesima in Francia commorans, in Ingelheym Pascha cum magno gaudio celebravit. Inde navigio Coloniam attingens, matrem suam, dominam Mathildam, & sororem suam, Gerbirgam reginam, filiumque ejus, regem Lotharium, sibi obvios condigno ibi amore & honore tractavit, sicque in Saxoniam iterum direxit. Benedictum etiam illum depositum ab urbe Romana secum in Franciam advexit, quem Adaldago archiepiscopo custodiendum commisit. Duas quoque filias Berengarii in palatio cum domina imperatrice decenti sibi honore detinuit.

Eodem anno quidam ex Langobardis, more solito, ab imperatore deficiunt, & Adalbertum in Italiam reducunt. Tunc imperator Burchardum, ducem Alemannorum, in Italiam misit, cui ad congrediendum ei, ubicunque inveniretur, cum Langobardis imperatoris fidelibus & Alemannis visum, per Padum navigavit, & illis, ubi eum audierant esse partibus, navim applicuit. In quos in prima fluminis egressione Adalbertus insiluit, ubi & frater ejus Guido, cum aliis quàm pluribus, occubuit. Ipse verò Adalbertus vix fuga evasit, & montana quædam, ubi imperatorem lateret, intravit. Hac igitur dux lætus victoria, in patriam repedavit, & quæ sibi acciderant, imperatori significavit. Interim Guido, Metensis episcopus, vulpina calliditate imperatori simulans fidelem, ipsique infideles se proditurum jactitans, legatione Adalberti fungens, in Saxonia imperatorem aggreditur, nec tamen visu aut allocutione ipsius participatur: cum dedecore redire permissus, infra Alpes, ultra Curiam comprehenditur, & in Saxoniam remissus, Sclavis custodiæ mancipatur. Udo, Strasburgensis episcopus, obiit, cui Erkanboldus successit.

83

Eodem etiam anno dominus Leo papa obiit. Tunc legati Romanorum, Azo videlicet protoscriniarius, & Marinus, Sutriensis ecclesiæ episcopus, imperatorem pro instituendo, quem vellet, Romano pontifice, in Saxoniam adeuntes, honorificè suscipiuntur & remittuntur. Et Otgerus, Spirensis episcopus, & Linzo, Cremonensis episcopus, cum eisdem Romam ab imperatore diriguntur. Tunc ab omni plebe Romana Joannes Narniensis ecclesiæ episcopus eligitur, sedique apostolicæ pontifex inthronizatur. Qui statim majores Romanorum elatiore animo, quàm oporteret, insequitur, quos in brevi inimicissimos & infestos patitur. Nam ab urbis præfecto, & quodam Rotfredo comprehenditur, & urbe expulsus, in Campania custodiæ mancipatur. Hoc demum anno, imperatore ab Italia redeunte, Henricho, archiepiscopo Treverensi, Thiedericus, ejusdem ecclesiæ diaconus, & Adalberoni, Mettensi episcopo, Thiedericus, consobrinus impera-

(a) Locus ignotus, nisi quod in Notitia Villarum in pago Creichgovve occurrat *Hiebodesheim*, apud *FREHERUM Orig. Palatinis p. II. p. 13.*

(b) Locus corruptus, & legendum esse videtur: *Brunonem, Coloniensem Archiepiscopum. ANNALISTA SAXO* legit: *Brun Archiepiscopum.*

peratoris, successores instituuntur. Bruno quoque archiepiscopus, germanus imperatoris, vir ducatu pariter & episcopatu dignissimus, V idus Octobris obiit, cui Foltmarus in episcopatu successit. Eodem anno Gero, marchionum nostri temporis optimus, præcipuus obiit. Lotharius rex dominam Henimam *(a)* sibi conjugio copulavit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXVI, imperator Coloniæ Natalem Domini celebravit, cunctaque ibi Lothariensis regni negotia, prout sibi videbatur, disposuit. Erkanbertus, Wirtzburgensis cœnobii abbas, obiit, & imperator, electione monachorum, Adelbertum Rugis ordinatum episcopum eidem monasterio præfecit. Starkandus, Rubilocensis *(b)* ecclesiæ episcopus, obiit, cui Reginoldus successit in episcopatu. Udo comes, conjurationem cum Adelberto Berengarii filio habens, & in Italiam ad excæcandum Waldonem, Cumanum episcopum, ire disponens, imperatoriæ majestatis reus esse convincitur, & sacramento, ne aliquatenus ullas partes regni præsumat ingredi, regno expellitur. Wikerus, Treverensis cœnobii abbas, obiit, cui Asolphus in abbatia successit. Imperator iterum in Italiam ire disponens, Assumptionem sanctissimæ Mariæ virginis Wormatiæ celebravit, ibique habito cum omnibus regni majoribus concilio, inde per Alsatiam & Curiam Alpes transcendens, Italiam intravit, & Sigolfum, Placentinum episcopum, quosdamque ex comitibus Italicis propter Adalbertum priori anno à se deficientes, in Transalpinas partes Franciæ vel Saxoniæ custodiendos direxit. Tunc Romani, imperatoris metuentes adventum, Rotfredo jam mortuo, à custodia, qua tenebatur, Joannem apostolicum absolvunt, & veniam pro malis, quæ ei ingesserat, poscentes, in locum & sedem suam illum restituunt. Eodem anno comes Eberhardus obiit. Eodem anno Berengarius, quondam Italiæ rex, exul moritur, & in Babenberg regio more sepelitur: cujus vidua Willa, antequam sepeliretur, sibi velum sanctimoniale assumpsit. Udo comes, sacramenti oblitus, Franciam ingreditur, unde iterum absque omni utilitate revertitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXVII, imperator Romæ Natalem Domini celebravit, & excepto præfecto urbis, qui aufugerat, XIII ex majoribus Romanorum, qui authores expulsionis domini Joannis papæ videbantur, suspendio interire jussit. Inde progrediens per Spoletum, Ravennam adiit, ibique Pascha celebrans cum domino Joanne papa plurimos ibi ex Italia & Romania episcopos coadunavit, & habita synodo, multa ad utilitatem sanctæ ecclesiæ adinvenit, & apostolico Joanni urbem & terram Ravennatium, aliaque complura, multis retro temporibus Romanis pontificibus ablata, reddidit, eumque inde Romam cum magna lætitia remisit, ipse verò in partes Tusciæ
84 secessit. Interim papa Joannes, & imperator regi Otthoni literas invitatorias miserunt, &, ut cum ipsis ad Natalem Domini Romæ celebrandum festinaret, jusserunt. Tunc rex, pro disponendis regni negotiis, ante suum in Italiam iter, Wormatiam venit, ibique in primo suo placito, Deo propitio, plurima futuræ prudentiæ simul & clementiæ indicia præmonstravit. Sicque nativitate Præcursoris & Apostolorum festivitate Franconofurd celebrata, iter suum acceleraturus, in Saxoniam remeavit.

Ea tempestate Asulfus, Treverensis abbas, præsenti vitæ subtrahitur, cui Thietfridus successor eligitur. Tunc etiam dominus archiepiscopus Wilhelmus aliquantula infirmitate detentus, in brevi (Deo miserante) convaluit. Domino imperatore in Italia commorante, legati Nicephori, Græcorum imperatoris, Ravennæ ad eum venerunt, honorifica secum munera ferentes, & pacem ab eo vel amicitiam poscentes. Quibus honorabiliter susceptis, decenterque remissis, dominus imperator nuncium suum eidem Græcorum imperatori, pro conjungenda in matrimonium suo filio regi Otthoni privigna ipsius Nicephori, filia scilicet Romani imperatoris, Constantinopolim dirigit: qui iterum eodem anno ante Natalem Domini ad imperatorem revertitur. Eodem anno intrante, Septembri mense, Ottho rex Romam iturus, decenti se comitatu egressus, memoriam sancti Michaelis in Augusta civitate celebravit.

Chronicorum sive Annalium Reginonis, Prumiensis cœnobii abbatis, à Christi nativitate usque ad Otthonem secundum Finis.

BENE-

(a) Rectius *Hemmam*, prout eam *ANNALISTA SAXO* vocat & *FRODOARDUS Chron. ad a. 965.*

(b) Sive Aichstatensis, cujus antiquum nomen Rubilocus. De hoc Starkando vero Episcopo *CASP. BRUSCHIUS Catal. Episc. Aystetensium n. X.*

BENEVOLO LECTORI SALVTEM!

HErmannus Contractus, ita dictus, quod ab infantia membris plane esset contractus, ex illustri Comitum Veringensium in Alpibus Sueviæ, & ad Danubium, supra Riedlingam oppidum, ditionem habentium, quo comitatu hodie Principes Hohenzollerani potiuntur, prognatus, filius Wolferadi & Hiltrudis, (a) d. XVIII. Julii 1013. natus. Hic, ob membrorum vitium, monasticæ vitæ traditus, artibus ac disciplinis tanto fideliorem navavit operam, ut corporis defectus mentis viribus opibusque sarciret. Nauclerus (b) de eo prædicat: *Fertur, cum esset durissimi ingenii, optionem orando obtinuisse duorum, sanitatis videlicet & mundanæ prosperitatis, aut scientiarum plenitudinis, & totius corporis, præter linguam, contractionis, quem hoc ultimum elegisse, referunt.* Sane, felicissimi eum fuisse ingenii, non opera ipsius solum testantur, sed varii etiam scriptores. Bertholdus siquidem Constantiensis, continuator, de eo scribit. (c) *Herimannus, Wolferadi comitis filius, ab infantia omnibus membris contractus, sed omnes tunc temporis viros sapientia & virtutibus præcellens.* TRITHEMIUS: (d) *Hermannus,*

P

(a) Genealogiam Comitum Veringensium nectit *CHRISTOPH. VRSTISIUS* in vita Hermanni, ipsius Chronographia præmissa. Parentes suos vero Hermannus ipse an. 1009. & 1050. memorat.
(b) *Chronogr. Vol. II. p. 765.*
(c) *Ad an. 1054.*
(d) *De Script. Eccles. cap. CCCXXI.*

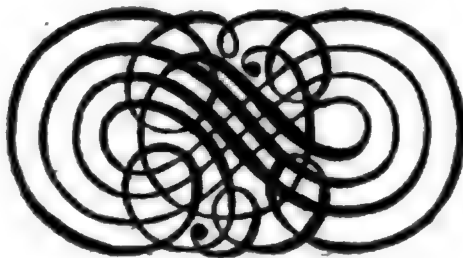
mannus, qui dicebatur Contractus, monachus cœnobii S. Galli, ordinis divi Patris Benedicti, natione Teutonicus, filius comitis de Veringen in Suevia, vir in divinis scripturis eruditissimus & in secularibus literis universaliter doctissimus, Philosophus, Poëta, Astronomus, Rhetor & Musicus, nulli suo tempore secundus, trium linguarum, Græcæ, Latinæ & Arabicæ peritissimus. ANONYMUS MELLICENSIS (*a*) sic de eo: *Hermannus Contractus Suevigena, philosophus in computatione subtilissimus extitit, qui & librum de principalibus computi regulis scripsit. Scripsit & metrice librum, qui scribitur de conflictu ovis & lini. Scripsit item metrice alium in modum Theodoli; scripsit & tertium nihilominus metrice de contemtu mundi. In Musica sane, bene modernis omnibus subtilior extitit, & Cantilenas plurimas de Musica, cantusque de sanctis satis auctorabiles edidit. Chronicam quoque & gesta Chunradi & Heinrici composuit: in quibus omnibus virtus illius satis enituit.* Perperam ipsum Monachum S. Galli facit Trithemius, cum potius Monachus fuerit regalis Cœnobii Augiæ majoris, quod vulgus à divitiis *Reichenau* adpellat, quod in insula lacus Cellensis, seu inferoris, qui Acronii vel Bodamici appendix est, Ordinis Benedictini, in quod olim non nisi Principum, Comitum atque Magnatum liberi recipiebantur, exclusis ingenuis & humilioris gradus hominibus. Testatur illud non solum inscriptio hujus codicis, quæ illum Augiensem Monachum diserte testatur, sed etiam diversa loca hujus Chronici, dum anno 1048. ait: *Imperator Augiam nostram ingressus*, & mox: *Festo S. Michaëlis apud nos acto.* Et alibi: *Werinharius frater meus, Augiensis Monachus.* Hic autem Hermannus, prout ipse ad an. 1020. ed. Canisianæ testatur 17. Kal. Oct. d. anni litteris traditus est, notante Bertoldo, anno 1054. in prædio suo Aleshausen, quod hodie Ordinis Teutonici per Alsatiam & Burgundiam Magistro paret,

(*a*) *Cap. XCI.*

paret, eſt defunctus atque ſepultus. Ex diverſis ipſius ſcriptis, unicum hoc de ſex mundi ætatibus in doctorum manus prodiit. Hoc ſine dubio, imitatione Euſebii, Hieronymi, Bedæ, qui Chronologias ſcripſerunt, earumque continuandarum conſilio, compoſuit, pleraque etiam ex Beda transſcripſit. De eo tamen adhuc dubitatur, quousque Chronicon ſuum perduxerit. Jo. Sichardus equidem, in dedicatione primæ hujus Chronici editioni præmiſſa, ſcribit: *Præterea, per nos adjectus eſt propter ea, quæ in Germania memoratu digna acciderunt, Hermannus Contractus, Comes Veringenſis, quem conſtat ad imitationem Euſebii Cæſarienſis Ephemerides ſuas perduxiſſe ad annum abhinc quingenteſimum in Cœnobio D. Galli.* Idem autumat Voſſius, (*a*) qui tamen ſtatim ſibi contradicit, atque verba illa, quæ an. 1053. extant: *Werinharius, frater meus, Augienſis Monachus,* ipſius adhuc eſſe, adgnoſcit, ex quibus etiam concludimus, ipſum ad annum 1053. usque Chronicon ſuum pertexuiſſe, idque tanto magis confirmatur, quòd à dicto anno Bertholdus Conſtantienſis illud continuaverit. Diverſas hujus Chronici habemus editiones. Primam, una cum Euſebii, Hieronymi, Proſperi, Caſſiodori & Palmerii Chronicis, procuravit Jo. Sichardus, *Baſileæ 1536. fol.* præmiſſa ad Albertum Moguntinum dedicatione, eademque e Codice Sangallenſi depromta, ex quo error iſte promanaſſe videtur, quaſi S. Galli Monachus fuerit Hermannus. Poſtquam ſemel atque iterum Baſileæ, à Piſtorio etiam fuiſſet editum, Chriſtianus Vrſtiſius illud auctius edidit, atque emendatius. Hic enim veteri Codice, in Bibliotheca S. Georgii, Hercyniæ ſylvæ reperto, uſus, apographum ex eo edidit. Utrique quidem Codices usque ad *an.* 375. in pleriſque conveniunt. A dicto vero anno, antiqui æque ac novi Co-

(*a*) *De hiſtor. Lat. lib. II. cap. XLIV.* vid. etiam *BOSIUS Not. Script. Hiſt. univerſ. §. XIX.*

dicis verba in eadem columna, è regione exhibentur, ex quorum collatione, auctiorem longe emendatioremque esse novum Codicem, patescit. Vrstisius arbitratur, Hermannum fœtum hunc, primo utcunque formatum, lambendo deinceps magis politum & exactum reddidisse, atque adeo exemplum illud prioris, hoc vero posterioris manus esse censendum. Huic etiam Vrstisianæ locupletiorem adhuc editionem ex Codice Augustano Monasterii S. Afræ, Tomo primo Lectionum antiquarum inseruit Henricus Canisius, qui de hac codicum diversitate sic censet: *Ego ferè persuadeor, varietates à descriptoribus esse, quorum alius pro cujusque captu, nonnulla adjecerit, alius resecuerit. Id etiam antiquitus plerumque fieri consuesse, observo in illis libris, quos monachi sibi quisque primo usui describebant. Sane insunt huic, nusquam unquam ante hac visa, quæ historiam illius ævi illustrent.* Hæc etiam Canisiana Tomo XI. Bibliothecæ Patrum Coloniensi fuit inserta. Dum igitur varia ad historiæ notitiam, ex Vrstisiana non solum, sed etiam Canisiana editione addiscantur, è regione non solum Vrstisianam adjecimus, sed etiam, quæ in Canisiana melius habentur, atque locupletius, suis locis alio caractere inseruimus, & subinde breves notas subjecimus.

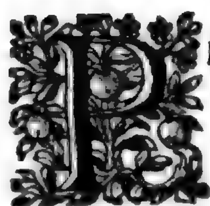
HER-

HERMANNI CONTRACTI, COMITIS VERINGENSIS, CHRONICON. 85

DE SEX MUNDI ÆTATIBUS.

Anni mundi.

Rima est mundi hujus ætas ab Adam usque ad Noe, continens annos juxta Hebraicam veritatem MDCLVI, juxta LXX interpretes M.MCCXLII, generationes juxta utramque editionem numero X. Quæ universali deleta est diluvio: sicut primam cujusque hominis oblivio demergere consuevit ætatem. Quotus enim quisque est, qui suam recordetur infantiam? Secunda ætas à Noe usque ad Abraham generationes juxta Hebraicam veritatem complexa X, annos autem CCXCII: porrò juxta LXX interpretes an. MLXXII, generationes verò XI. Hæc quasi pueritia fuit generis populi Dei, & ideo in ea lingua inventa est, id est, Hebræa. A pueritia namque homo incipit loqui nosse post infantiam, quæ hinc appellata est, quòd fari non potest. Tertia ab Abraham usque ad David generationes juxta utramque autoritatem XIV, annos verò DCCCXLII complectens. Hæc quædam velut adolescentia fuit populi Dei, à qua ætate quia incipit homo posse generare, propterea Matthæus Evangelista generationum ex Abraham sumpsit exordium: qui etiam pater gentium constitutus est, quando mutatum nomen accepit. Quarta à David usque ad transmigrationem Babylonis, habens annos juxta Hebraicam veritatem CCCCLXXIII. juxta LXX translationem XII amplius, generationes juxta utrosque codices XVII; quas tamen Evangelista Matthæus certi mysterii gratia XIV ponit. A qua velut juvenili ætate in populo Dei regum tempora cœperunt. Hæc namque in hominibus ætas apta gubernando solet existere regno. Quinta quasi senilis ætas à transmigratione Babylonis usque in adventum Domini salvatoris est, generationibus & ipsa XIV, porrò annis DLXXXIX extenta: in qua ut gravi senectute fessa, malis crebrioribus plebs Hebræa quassatur. Sexta, quæ nunc agitur, ætas nulla generationum vel temporum serie certa, sed ut ætas decrepita ipsa totius seculi morte consummanda. Has ærumnosas plenasque laboribus mundi ætates sancti quique felici morte vicerunt, septima jam sabbati perennis ætate suscepti, octavam beatæ resurrectionis ætatem, in qua semper cum Domino regnent, expectant.

Prima igitur ætate seculi nascentis, prima hujus die, fecit Deus lucem, quam appellavit diem. Secunda, firmamentum cœli in medio libravit aquarum, ipsis aquis ac terra cum cœlo superiore, ac virtutibus, quæ in eo Conditorem laudarent, ante horum VI dierũ exordium creatis. Tertia die, congregatis aquis in suum locum, quæ cuncta contexerant, aridam jussit apparere. Quarta, sidera in firmamento cœli posuit, quæ nunc, quantum æquino-

Anni mundi. æquinoctii conjectura colligimus, XII calendarum Aprilium dies vocatur. Quinta, natatilia & volatilia creavit animalia. Sexta, animalia terrestria & ipsum hominem formavit Adam, de cujus latere dormientis matrem omnium viventium produxit Evam. Quæ nunc, quantum mihi videtur esse credibile, X cal. Aprilium dies appellatur. Unde meritò creditur, si non verior sententia vincit, quod beatus Theophilus cum cæteris non solùm Palæstinæ, sed & permultis aliarum regionum episcopis de Pascha disputans scripsit, eodem X cal. Aprilium die Dominum fuisse crucifixum. Decebat enim una eademque non solùm hebdomadis, sed mensis die, secundum Adam pro generis humani salute vivifica morte sopitum, de productis è latere suo sacramentis cœlestibus sponsam sibi sanctificare ecclesiam: qua videlicet die primum Adam, patrem videlicet humani generis, ipse creaverat, eique de latere costam tollens, ædificavit mulierem, cujus adjutorio genus propagaret humanum.

86 Adam annorum CXXX genuit Seth, cui supervixit annis DCC. Verùm LXX interpretes ante natum Seth posuere annos CCXXX, postea
130 DCC. Seth interpretatur resurrectionem à mortuis Christi, cujus mortem illatam à Judæis signavit Abel, qui dicitur luctus, à fratre Cain occisus.

235 Seth annorum CV genuit Enos, cui supervixit an. DCCCVII. Porrò LXX ante natum Enos annos CCV, postea posuere DCCVII. Enos interpretatur homo, de quo benedicitur: Iste cœpit invocare nomen Domini. Quod hominum est proprium, ut suæ fragilitatis memores, invocent Conditoris auxilium, eorum duntaxat, qui in fide Christi viventes, filii resurrectionis esse lætentur.

325 Enos annorum XC genuit Cainam, cui supervixit annis DCCCXV. Sed LXX ante natum Cainan CXC annos, postea DCCXV posuere.

395 Cainan annorum LXX genuit Malaleel, post cujus ortum vixit annos DCCCXL. LXX. ante natum Malaleel CLXX, postea dixere DCCXL.

460 Malaleel annorum LXV genuit Iared, cui supervixit an. DCCCXXX. LXX ante natum Iared CLXV, postea posuere annos DCCXXX.

622 Iared annorum CLXII genuit Enoch, cui supervixit annis DCCC. In hac generatione nusquam utrique codices discrepant. Hunc Enoch nonnulla divina scripsisse, Juda Apostolo attestante comperimus. Sed ut beatus Augustinus dicit: *Non frustra non sunt in eo canone scripturarum, qui servabatur in templo Hebræi populi succedentium diligentia sacerdotum; nisi quia ob antiquitatem suspectæ fidei judicata sunt, nec utrùm hæc essent, quæ ille scripsisset, poterat inveniri. Unde illa, quæ sub ejus nomine proferuntur, & continent illas de Gigantibus fabulas, quòd non habuerint homines patres, rectè à prudentibus judicantur non ipsius esse credenda.*

687 Enoch annorum LXV genuit Mathusalam, post cujus ortum ambulavit cum Deo CCC an. LXX ante natum Mathusalam posuere CLXV annos, postea CC. Et bene in septima generatione Enoch, qui interpretatur dedicatio, tulit à mortalibus Deus: quia civitas electorum in VI hujus seculi pro Deo laborans ætatibus, in septima sabbati futuri gloriam dedicationis expectat, atque reprobi sola præsenti sunt felicitate contenti. Cain civitatem, quam statuit, non in septima generatione, sed in primogenito Enoch filio consecrat.

874 Mathusalam annorum CLXXXVII genuit Lamech, cui supervixit annis DCCLXXXII, id est usque ad diluvium. LXX ante natum Lamech CLXVII ponunt annos, postea DCCC & II. Qui numerus, ut lector facillimè videbit, juxta Hebraicam veritatem XX annis, juxta ipsorum

rum verò autoritatem XIIII annis, diluvii tempora transit. De qua famosissima quæstione doctissimi patres, Hieronymus in libro quæstionum Hebraicarum, Augustinus in libro de Civitate Dei XV plenissimè disputant. *Anni mundi*

Lamech annorum CLXXXII genuit Noe, cui supervixit annis DXCV. 1056
LXX ante natum Noe ponunt an. CLXXXVIII, & postea DLXV. In hac sola generatione summa universitatis discrepat, quia XX & IIII an. plus vixisse Lamech in Hebræis, quàm in LXX translatorum codicibus invenitur.

Noe an. DC. venit diluvium, mense secundo, XVII die mensis. Sanè de 1656
differentia annorum inter Hebræam & LXX interpretum autoritatem, ne quis nos laceret, novas movisse quæstiones, legat præfatorum patrum memorata opuscula, & intelliget, hanc jam olim notissimam fuisse distantiam. Cujus originem distantiæ cùm beatus Augustinus solertissimè quæsisset, dixit in libro suprà scripto capitulo XIII, inter alia sic: *Credibilius ergo quis dixerit, cùm primo de bibliotheca Ptolemæi describi ista cœperunt, tunc aliquid tale fieri potuisse in codice uno, sed primitus inde descripto, unde jam latius emanaret. Ubi potuit quidem accidere etiam scriptoris error, sed hoc in illa quæstione de vita Mathusalæ non absurdum est suspicari.* Et post aliquanta: *Rectè fieri, inquit, nullo modo dubitaverim, ut cùm diversum aliquid in utrisque codicibus invenitur, quandoquidem ad fidem rerum gestarum utrumque esse non potest, verùm ei linguæ potiùs credatur, unde est in aliam per interpretes facta translatio.* 87

SECUNDA seculi ætate, prima hujus die, quæ est XXVII mensis secundi, egressus est Noe de Arca, in qua pauci, id est VIII animæ salvæ factæ sunt per aquam. Quod memorans in epistola beatus Apostolus Petrus, mirificè statim exponere curavit, cùm subjunxit: *Quod & nos nunc similis forma salvos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum, per resurrectionem Jesu Christi, qui est in dextera Dei.* In aqua diluvii baptismum, in arca & iis, quæ continebat, ecclesiam, & fideles illius, in octonario animarum numero mysterium dominicæ resurrectionis, in cujus fide baptizamur, docens esse figuratum.

Sem C an. genuit Arphaxad biennio post diluvium. Ab Arphaxad 1658
Chaldæos originem duxisse, Hieronymus scribit. Supervixit autem Sem nato Arphaxad D annis, id est usque ad L annum nativitatis Jacob.

Arphaxad ann. XXXV genuit Sale. Hìc LXX interpretes una genera- 1693
tione plus quàm Hebraica veritas posuere, dicentes, quòd Arphaxad, cùm esset an. CXXXV, genuit Cainan: qui cùm CXXX annorum fuerit, ipse genuerit Sale. Quorum translationem Evangelista Lucas hoc loco videtur esse secutus. Verùm chronographi Græcorum, cùm generationum seriem ad autoritatem Hebraicam castigassent, ablata una generatione Cainan, nec tamen numerum annorum in generationibus, quas ei habuere communes, ad eorum autoritatem castigare curassent; propriam secuti autoritatem, dederunt huic ætati annorum summam, minorem quidem LXX translatorum editione ann. LXXX; † sed Hebraica veritate annis DCL majorem, id est annis DCCC & XLII. † Vixit autem Arphaxad post natum Sale annis CCC & III: cui tamen LXX post natum Cainan scribunt annos CCCCXXX, & Cainan post natum Sale CCCCXXXVIII.

† *al. 130.*
† *al. 942.*

Sale annorum XXX genuit Heber, cui supervixit an. CCCIII. LXX ante 1723
natum Heber posuere annos CXXX, postea CCCXXX. Ab hoc Heber Hebræorum nomen & genus oritur.

Heber an. XXXIIII genuit Phalech, cui supervixit annis CCCCXXX. 1756
LXX.

† CCLX. *Anni mundi* LXX ante natum Phalech annos posuere CXXXIIII, postea † CCLXX. Phalech interpretatur divisio, cui propterea tale nomen imposuere parentes, quòd tempore nativitatis ipsius terra per linguarum confusionem divisa est. Cujus divisionis Arnobius Rhetor in expositione Psalmi CIII ita meminit: *Sem primogenito Noe pars facta est à Perside & Bactris usque in Indiam longè, & usque Rhinocozuras: quæ spacia terrarum habent linguas sermone barbarico XX & VII. In quibus linguis gentes sunt patriarum CCCC & VI. & non diversarum linguarum, sed, ut dixi, diversarum patriarum: verbi gratia, cùm una lingua sit Latina, sub una diversæ sunt patriæ, Brutiorum, Lucanorum, Apulorum, Calabrorum, Picentum, Tuscorum, & his atque hujusmodi similia si dicamus. Cham verò secundus filius Noe à Rhinocozuris usque Gadira habens linguas; sermone Punico à parte Garamantum; Latino à parte Boreæ; barbarico à parte meridiana Æthiopum & Ægyptiorum, ac barbaris interioribus vario sermone, viginti duabus linguis in patriis CCCCC & IIII. Japhet flumen Tigridem, quod dividit Mediam & Babyloniam, in patriis ducentis, sermone vario, linguis XX & III. Fiunt ergo omnes simul linguæ LXXII: patriæ autem generationum M: quæ in tripartito seculo hoc ordine sitæ sunt. Habet autem, ut diximus, Japhet flumen Tigridem, quod dividit Mediam & Babyloniam, Sem autem Euphraten, Cham verò Geon, qui vocatur Nilus.*

1786 Phalech annorum XXX genuit Reu, cui supervixit an. CCIX. LXX ante natum Reu CXXX annos ponunt, postea † CCVIII. His temporibus primùm templa constructa, & quidam principes gentium tanquam dii sunt adorati. † CCIX.

1818 Reu annorum XXXII genuit Saruch, cui supervixit annis † CCVII. LXX ante natum Saruch CXXII ponunt an. postea CCVII. Scytharum regnum dicitur exortum, ubi primus regnavit † Tanaus. † CCXI. 88 † *Taurus.*

1849 Saruch annorum XXX genuit Nachor, cui supervixit annis CC. LXX ante natum Nachor ponunt annos CXXX, postea CC. Ægyptiorum dicitur imperium inchoare, primò eis regnante † Vizoves. † *Vexore.*

1878 Nachor an. XXIX genuit Thare, cui supervixit annis CXIX. LXX ante natum Thare ponunt annos LXXIX, postea CXXXI. Assyriorum Sicyoniorumque regnum nascitur: his primùm Belo, illis Ægialeo regnante.

1948 Thare annorum LXX genuit Abraham, cui supervixit CXXXV ann. Hactenus secunda ætas seculi protenditur, cujus tota serie recensita, beatus Augustinus in libro de Civitate Dei 16, capitulo 10, hoc modo conclusit: *Fiunt itaque anni à diluvio usque ad Abraham MLXXX secundum vulgatam editionem, hoc est interpretum LXX. In Hebræis autem codicibus longè pauciores annos perhibent inveniri, de quibus rationem aut nullam aut difficillmam reddunt.*

2023 TERTIA mundi ætas à nativitate cœpit Abraham Patriarchæ, qui LXXV an. cùm esset, relicta gente patria, ad imperium Dei venit in terram Chanaan, accipiens promissionem nasciturí de suo semine Salvatoris, in quo benedicerentur omnes gentes, simul & seipsum in gentem magnam esse futurum. Quarum una spiritualis, altera est promissio carnalis. His temporibus Ninus & Semiramis Assyriis regnant.

2034 Abraham annorum LXXXVI genuit Ismael, à quo Ismaelitæ. Genuit autem Ismael XII duces, & vixit annis CXXXVII.

2048 Idem Abraham an. C genuit Isaac, qui primus & solus in tota Testamenti veteris serie legitur octavo die circumcisus, quod non sine magno mysterio privilegium est filio promissionis donatum.

2108 Isaac annorum LX genuit Esau & Jacob, Patriarchas Idumeæ & Israëliticæ gentis. Post quorum ortum vixit an. CXX. His temporibus primus

mus apud Argos regnavit Inachus an. L, cujus filia Io, quam Ægyptii mutato nomine Isidem colunt. Anni mundi

Jacob CXXX annorum descendit in Ægyptum in animabus LXX. Hujus temporibus Memphis in Ægypto ab Api, Argivorum rege, condita. 2238 Sparta quoque à Sparto, filio Phoronei regis Argivorum, conditur.

Habitatio filiorum Israël, qua manserunt in Ægypto, fuit CCCCXXX 2453 an. quibus expletis, eadem die egressus est omnis exercitus Domini de terra Ægypti, ut scriptura testatur Exodi: quorum tamen summam annorum Chronographi à LXXV an. nativitatis Abraham, quando terram repromissionis intravit, computant, sequentes editionem LXX interpretum, quæ dicit: *Habitatio autem filiorum Israel, qua habitaverunt in Ægypto, & in terra Chanaan ipsi & patres eorum, anni CCCCXXX.* Quam necessariò sequendam & ipsa veritas Hebraica ostendit, quæ narrat, Caath, filium Levi, quem natum esse constat in terra Chanaan, vixisse an. CXXXIII, & filium ejus Amram, patrem Mosis, an. CXXXVII, & ipsum Mosen LXXX an. fuisse, tempore egressionis de Ægypto. † Quam nimirum horum summam annorum constat CCCC & XXX implere non posse. Annuit autem horum translationi & Apostolus, cùm ait: *Abrahæ dicta sunt promissiones & semini ejus. Non dicit, & seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno, & semini tuo, quod est Christus. Hoc autem dico testamentum confirmatum à Deo, quæ post CCCC & XXX annos facta est lex, non irritum facit ad evacuandas promissiones patrum.*

† Quia.

Gal. 3.

Moses an. XL. eductum ex Ægypto regit populum Israël in deserto. 2493 Quorum primo an. tabernaculum Domino construit, & VII mensibus opus perficiens, mense primo an. secundi, prima die mensis erexit. Huc usque, ut Eusebius commemorat, V libri Mosi continent gesta annorum III. M. DCCXXX secundum LXX seniorum interpretationem. Quot verò an. hujus temporis Hebraica veritas contineat, Josephus in primo contra Appionem Grammaticum libro ita commemorat: *Neque igitur innumera apud nos habentur volumina inter se invicem discordantia, sed duo tantùm & viginti sunt libri, qui omnium temporum seriem continent, qui & justè creduntur divinitus inspirati. Ex quibus quinque sunt Mosi continentes leges vitæ, & successionis humanæ prosapiam, usque ad ipsius Mosi terminum pertendentes, qui paulo minùs ad tria millia annorum continentiam gerunt.*

89

Josue ann. XXVI regit populum Israel, ut Josephus docet: nam scri- 2519 ptura † sancta, quot fuerint anni ducatus illius, tacet. Quare verò Eusebius in Chronicis XXVII posuerit, infrà dicemus. Primo autem ducatus sui an. Josue, primo mense, 10 die mensis, populum, patefacto Jordanis alveo, in terram repromissionis induxit: quo videlicet ann. (ut in Chronicis præfati B. Eusebii reperimus) principium erat quinquagesimi primi Jubilei secundum Hebræos, id est, an. IIMD. erant ab initio mundi completi, singulis Jubileorum ordinibus per quinquagenos annos deputatis. At verò hanc temporis hujus esse summam, nostra inquisitio nequaquam invenire valuit. Constat enim, quia MDCLVI ad diluvium usque fuere anni, inde ad Abraham CCXCII, qui LXXV erat annorum, quando promissionem Dei accepit, promissionis anni CCCCXXX, ducatus Moisi anni XL. Qui profectò numerus non IIMD, sed VII minus, id est, IIMCCCCXCIII (ut prænotavimus) annos implet.

† 2950.

Othoniel ann. XL de tribu Juda, primus Israëli judex, Domino juben- 2559 te, constituitur. Hujus temporibus primis, filii Israel serviere Chusanrasathaim, regi Mesopotamiæ VIII annis.

Aod ann. LXXX, filius Gera, filii Jemini, qui utraque manu utebatur 2639 pro dextera, cujus † in primis servivit Israel Eglon regi Moab ann. XIX, donec

† in principiis.

Anni mundi donec eum ipse percusso, Eglon liberavit. Hoc tempore Cyrene civitas condita est in Libya.

2679 Debora annis XL, prophetissa de tribu Ephraim, cum Barac de tribu Nephthali: cujus in initio ducatus oppressit filios Israel Jabin, rex Chanaan XX annis, qui regnabat in Asor: sed occiso ab Israel principe militiæ ejus Sisara, humiliatus tandem ac deletus est. Hoc tempore Miletus condita.

† 2709. † VII. 2719 Gedeon ann. XL ex tribu Manasse. Sub quo servivit Israel Madianitis, & † Amalecitis † VIII annis: sed, Gedeone pugnante, liberatus est. Tyrus condita ante templum Hierosolymorum ann. CCXL, ut scribit Josephus.

2722 Abimelech annis III, filius Gedeonis, qui regnabat in Sichem. Hercules Ilium vastat.

2745 Thola ann. XXIII, filius Phua, patrui Abimelech, vir de Issachar, qui habitabat in Samir montis Ephraim. Bellum Lapitharum & Centaurorum, quos scribit Palæphatus primo de Incredibilibus libro, nobiles fuisse equites Thessalorum. In Troja post Laomedontem regnavit Priamus.

Jair annis XXII ex tribu Manasse. Hercules agonem Olympiacum constituit, à quo usque ad primam Olympiadem supputantur anni CCCCXXX.

2773 Jephthe Galaadites an. VI. Philistini & Ammonitæ debellantur ab Jephthe: qui in libro Judicum ab ætate Mosis usque ad semetipsum ait supputari ann. CCC.

2780 Abersan de Bethlehem annis VII. Agamemnon imperat Mycenis annis XXXV, cujus anno XV Troja capitur.

2790 Achialon Zabulonites annis X. Hic cum annis X suis in LXX Interpretibus non habetur, pro quorum damno supplendo, Eusebius Josue filio Nun, Samueli & Sauli, quorum annos scriptura non dicit, plures annos, quam in Josepho legebat, annotavit, quatenus ab egressu Israel
† CCCLXXX. ex Ægypto usque ad ædificationem templi † CCCCLXXX ann. summam, quam scriptura prædicat, haberet.

2798 Abdon de tribu Ephraim annis VIII. Hujus ann. III Troja capta est, completis à primo ann. Cecropis, qui primus apud Atticam regnavit,
† CCCCLXXV. † CCCLXXV an. A XL autem & III regni Nini, Assyriorum regis, annis
† DCCCXXV. † DCCCXXXVI. Mortuo Abdon servivit Israel Philistæis annis XL.

2818 Samson de tribu Dan ann. XX. Hactenus Judicum liber tempora signat, habens ann. CCXCIX, Judices autem XII. Sicyoniis reges defecerunt, qui ab Ægialeo usque ad Zeuxippum regnaverunt DCCCCLXII.
90 Post quos sacerdotes Carni constituti sunt. Latinis, qui postea Romani nuncupati sunt, post tertium annum captivitatis Trojæ, sive (ut quidam volunt) octavum, regnavit Æneas annis tribus. Post quem Ascanius an. XXXVIII. Ante Æneam, Janus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinus, in Italia regnaverunt annis circiter CL. Ascanius, Æneæ filius, Albam condidit urbem.

2858 Heli sacerdos an. XL. In Hebræorum lib. XL anni inveniuntur, in LXX autem interpretatione XX. Hectoris filii Ilium receperunt, expulsis Antenoris posteris, Heleno sibi subsidium ferente. Latinorum tertius Sylvius, Æneæ filius, regnat annis XXIX: qui, quia post mortem patris editus, ruri fuerat educatus, & Sylvii & Posthumi nomen accepit, à quo omnes Albanorum reges Sylvii vocati sunt.

2870 Samuel an. XII, ut docet Josephus. In scriptura enim sancta, quamdiu præfuerit, minimè patet. Ab hoc tempora Prophetarum incipiunt. Latinorum Æneas quartus Sylvius annis XXXI. Saul

Saul, primus Hebræorum rex an. XX. & hujus, quia in Canonica scri- *Anni mundi*
ptura non habetur, de Antiquitate Josephi tempus regni notavimus. In Lacedæmone regnavit primus Eurystheus annis XLII. Corinthi primus Aletes XXXV. 2890

QVARTA mundi ætas non solùm cum inchoato gentis Judææ imperio, sed cum innovata promissione, quæ patribus olim data est, imperii Christiani sumit exordium, jurante Domino David veritatem: *De fructu ventris ejus sedere super sedem ejus.*

David, primus ex tribu Juda rex annis XL. Latinorum quintus Lati- 2930
nus Sylvius annis L. Ephesus condita ab Andronico. Carthago condita est, ut quidam volunt, à Carchedone Tyrio: ut verò alii, à Didone filia ejus, anno † CCXLIII post Trojanum excidium. † CXLIII

Salomon, filius David an. XL. Qui quarto regni sui anno, mense secun- 2970
do, templum Domino ædificare cœpit in Hierusalem, collectis ab egressu Israelis ex Ægypto an. CCCCLXXX, ut regum quoque liber testimonio est. Quod in figura universi temporis, quo in hoc seculo Christi ædificatur ecclesia, quæ in futuro perficitur, VII. an. perficit, & VII octavi an. mense dedicavit. Latinorum sextus, Alba Sylvius, Sylvii Æneæ filius, regnat an. XXXI. Regina Saba venit audire sapientiam Salomonis.

Roboam, filius Salomonis an. XVII. Jeroboam de tribu Ephraim sepa- † 2988 † 2983.
ravit X tribus à domo David & à Domino, in figuram hæreticorum, qui suos sequaces à Christo & Ecclesia segregant. Hujus V. an. Sesac, rex Ægypti, veniens Hierosolymam templum spoliavit. Latinorum septimus rex, Ægyptus Sylvius, Albæ superioris regis filius, regnat an. † XXIII. Samus condita, & Smyrna in urbis modum ampliata. † XXIV.

Abia, filius Roboam an. III. Hic pugnantem contra se Jeroboam su- † 2998 † 2990.
peravit, occisis de exercitu ejus millibus quingentis, eò quòd sperasset in Domino.

Asa, filius Abia an. XLI. Ab hoc conductus Benadab, rex Syriæ Dama- 3031
sci contra Israël, percussit omnem terram Nephtalim. Latinorum VIII Capys Sylvius, Ægypti superioris regis filius, regnat an. XXVIII. Asa idola destruxit, templum mundat, egredientem contra se Zara Æthiopem cum suo sternit exercitu. Ambri, rex Israël, emit montes Samariæ a Somer duobus talentis argenti, & ædificat eam Achiel de Bethel, Hiericho instaurat.

Josaphat, filius Asa ann. XXV. Elias Thesbites tres semis annos pluvi- 3056
am continuit propter peccata Achab & populi Israël. Et inter cætera magnalia *Elisæum*, filium Saphat, qui erat de Abel-meula, pro se unxit Prophetam. Latinorum IX Capetus Sylvius, superioris filius Capys regis, regnavit ann. XIII. Post quem filius ejus, Tiberinus Sylvius an. VIII, à quo & fluvius appellatus est Tiberis, qui priùs Albula dicebatur. Post quem Agrippa Sylvius, filius ejus, annis XL. Josaphat fecit rectum coram Domino.

Joram, filius Josaphat ann. VIII. Elias curru igneo rapitur quasi usque † 3063 † 3064.
in cœlum, & Elisæus, hæres prophetiæ derelictus, primo miraculo aquas Hiericho sanat. In diebus Joram recessit Edom, ne esset sub Juda, & 91
constituit sibi regem. Ambulavit autem Joram in viis domus Achab: filia quippe Achab erat uxor ejus.

Azarias, filius Joram anno uno. Jonadab, filius Rechab, clarus habe- 3065
tur. Azariam cum filio suo Joas & nepote Amasia ob enormitatem scelerum, & quia nec patrem filiumve quispiam eorum bonum habebat, Evangelista Matthæus à domini Salvatoris genealogia secludit.

Anni mundi. Athalia, mater Azariæ an. VI. Quæ videns interfectum ab Hieu, rege
† 3071 Israel † filium suum Azariam, interfecit omnem stirpem regiam domus Io-
ram præter solum Ioas, filium Azariæ, quem Josabeth, soror Azariæ, u-
3081 xor Joiadæ Pontificis, furata est de medio filiorum regis, cùm interficeren-
tur. In LXX interpretibus VII an. regnasse Athalia narratur.

3111 Joas, filius Azariæ an. XL. Iste bono principio, & fine usus pessimo,
in principiis sui regni templum innovat, in extremis inter cætera facino-
ra Zachariam quoque, filium Joiadæ tutoris quondam ac regnificatoris
sui, inter templum & altare lapidari præcepit: quem ob meritorum gra-
tiam Dominus in Evangelio filium Barachiæ, id est, benedicti domini, co-
gnominat. Latinorum XII, Aremulus Sylvius, Agrippæ superioris regis
filius, regnavit annis XIX, qui præsidium Albanorum inter montes, ubi
nunc Roma est, posuit. Hujus filius fuit Julius, proavus Julii Proculi, qui
cum Romulo Romam commigrans, fundavit Juliam gentem.

3140 Amasias, filius Ioas ann. XXIX. Elisæus propheta defunctus sepelitur in
Samaria. Azahel, rex Syriæ, afflixit Israël. Latinorum XIII Aventinus,
Aremuli superioris regis major filius, regnavit annis XXXVII: atque in
eo monte, qui nunc pars urbis est, mortuus ac sepultus, æternum loco vo-
cabulum dedit.

3192 Azarias, qui & Ozias, filius Amasiæ an. LII. Assyriorum XXXVI. Tho-
nosconcoleros, qui vocatur Græcè Sardanapalus, Tarsum atque Anchia-
len condidit, & in prælio victus ab Arbace Medo, semetipsum incendio
concremavit. Usque ad id tempus fuisse reges Assyriorum historia re-
fert, & fiunt simul anni MCXCVII. Omnes autem anni regni Assyrio-
† MCXL rum à primo anno Nini supputantur † MCCXL. Latinorum XIV Pro-
cas Sylvius, Aventini superioris regis filius, regnavit an. XXIII. Post quem
XV Amulius Sylvius an. XLIV. Arbaces Medus, Assyriorum imperio de-
structo, regnum in Medos transtulit, ubi primus ipse regnavit annis
XXVIII. Macedonum regnum inchoat, primum habens regem Caranum
annis XXVIII. Lacedæmoniorum reges deficiunt, Lydorum incipiunt.

3208 Joatham, filius Oziæ annis XVI. Olympias prima ab Eliensibus consti-
tuitur, post annum Trojanæ captivitatis CCCCV. Romulus & Remus ge-
nerantur Marte & Ilia. Joatham inter cætera virtutum bonarum opera
Act. 3. portam domus Domini sublimissimam ædificavit, quæ in actibus Aposto-
lorum Speciosa vocatur: omnes siquidem portæ templi in terra fuerunt,
excepta Speciosa, quæ pendebat, quæ ab Hebræis porta vocabatur Ioa-
tham.

3224 Achaz, filius Joatham annis XVI. Ab hoc conductus Theglathphala-
sar, rex Assyriorum, Rasin regem Syriæ interfecit, & habitatores Damasci,
transtulit Cyrenen. Roma condita in monte Palatino XI. cal. Majas, à
geminis Remo & Romulo, filiis Rheæ Sylviæ, quæ erat filia Numitoris,
fratris regis Amulii, virgo Vestalis, sed constuprata. Consualibus ludis,
Sabinæ raptæ an. ab urbe condita tertio, Remus rastro pastorali à Fabio,
Romuli duce, occisus.

3253 Ezechias, filius Achaz annis XXIX. Hujus anno sexto Salmanassar, rex As-
syriorum, capta Samaria, transtulit Israël in Assyrios, cujus regnum à primo
Jeroboam steterat annis CCCLX. Mortuo Romulo, qui XXXVII. an-
nis regnavit, per quinos dies Senatores Rempub. rexerunt, atque ita unus
expletus est annus. Post quos Numa Pompilius annis XLI, qui Capito-
lium à fundamentis ædificavit.

3308 Manasses, filius Ezechiæ annis LV. Hic ob scelera sua catenatus & com-
peditus in Babyloniam ducitur: sed ob pœnitentiam & preces restituitur
92 in regnum. Rom. tertius Tullus Hostilius regnavit an. XXXII, qui primus
regum

Anni mundi.

regum Rom. purpura & fascibus usus est, & adjecto monte Cælio, urbem ampliavit.

Amon, filius Manassæ annis II. In Hebraica veritate duobus annis, in LXX legitur regnasse XII. Istrus civitas in Ponto condita. Amon à servis suis interficitur. 3310

Josias, filius Amon annis XXXI. Hic mundata Judæa, & Hierusalem, templo etiam innovato, post abjectas idololatriæ sordes, Pascha Domino celeberrimum facit XVIII anno regni sui, & cum Nechaone, Ægyptiorum rege, congressus, occiditur in campo Mageddo, qui nunc Maximianopolis vocatur. Romanorum quartus. Ancus Martius, Numæ ex filia nepos, regnavit annis XXIII, qui Aventinum montem & Janiculum urbi addidit, & supra mare XVI. ab urbe milliario Ostiam condidit. Post quem Tarquinius Priscus annis XXXVII, qui circum Romæ ædificat, numerum Senatorum auxit: Romanos ludos instituit, muros & cloacas ædificavit, Capitolium extruxit. In Hebræo XXXI. an. regnasse Josias, in LXX interpretibus XXXII. legitur. Sed Eusebius inter regnum ejus & Joachim alium de suo adjicit annum, propter menses bis ternos, quibus Ioachas vel Joachim regnaverit. Verùm quid veritas habeat, Hieremias pandit, qui se à XIII. anno Josiæ usque ad annum quartum Joachim, XXIII. annis prophetasse perhibet, & Nabuchodonosor quarto anno Joachim regnare cœpisse, XIX autem regni ejus anno Hierusalem destructam. 3341

Joachim, filius Josiæ, annis XI. Post Josiam regnavit Joachaz, filius ejus, tribus mensibus, quem Nechao vinctum ducens in Ægyptum, Joachim regem constituit. Hujus anno III à Nabuchodonosor capta Hierusalem & plurimis captivatis, in quibus erant Daniel, Ananias, Azarias & Misaël, partem vasorum templi Babyloniam transfert. A IIII Joacim an. scriptura regnum Nabuchodonosor computat, quia ex eo non solùm Chaldæis & Judæis, sed & Assyriis, Ægyptiis, Moabitis, aliisque innumeris gentibus incipit regnare Joachim, qui & Jechonias, filius Joachim, mensibus III. ac diebus X. Hic, circumdata à Chaldæis Hierusalem, exiit ad regem Babylonis & mater ejus, & ductus est in Babylonem cum populo, anno VIII. regni Nabuchodonosor. 3352

Sedecias, qui & Matthias, filius Josiæ, annis XI. Hujus anno XI, regis autem Babylonis XIX, Judæa captivata in Babyloniam, & templum Domini incensum est, anno, ex quo fundari cœpit CCCCXXX. Qui autem reliqui fuerunt Judæi, transfugerunt in Ægyptum, qua post annos V percussa à Chaldæis, in Babyloniam sunt & ipsi transmigrati. 3363

QVINTA mundi ætas ab exterminio cœpit regni Judaici, quod juxta prophetiam Hieremiæ LXX annis permansit.

Anno XIV, postquam percussa est civitas, qui est XXV annus transmigrationis regis Joachim, cum quo & Ezechiel captivatus est, ipse Ezechiel in visionibus Dei adductus in terram Israël, vidit renovationem civitatis, ac templi cæremoniarumque ejus. Romanorum VI Servius regnavit an. XXXIV, qui tres montes urbi addidit, Quirinalem, Æsquilinum, Viminalem, fossas circum muros duxit, census Romanorum civium primus instituit. 3377

Anno XXVI post eversionem Hierosolymorum, qui est an. XXXVII transmigrationis regis Joachim, sublevavit Evilmerodach, rex Babylonis, anno, quo regnare cœperat, caput Joachim, regis Judæ, de carcere, & posuit thronum ejus super thronum regum, qui erant cum eo in Babylone. Meminit hujus temporis adhuc futuri Propheta Hieremias ita scribens: *Ecce ego mittam & assumam universas cognationes Aquilonis (ait Dominus) & Nabuchodonosor, regem Babylonis, servum meum, & adducam eos super terram* 3389 *Jerem. 25.*

 istam

Anni mundi.

istam, & super habitatores ejus, & super omnes nationes ejus, quæ in circuitu illius sunt, & interficiam eos, & ponam eos in stuporem & in sibilum, & in solitudines sempiternas, & servient omnes gentes istæ regi Babylonis LXX. annis. Cumque impleti fuerint anni LXX, visitabo super regem Babylonis, & super
93 *gentem illam in solitudines sempiternas.* Et alibi scribens ad transmigrationem, quam transduxerat Nabuchodonosor de Hierusalem in Babylonem
Jer. 19. cum Jechonia rege: *Cùm cæperint* (inquit) *impleri in Babylone LXX anni, visitabo vos, & suscitabo vos super verbum meum bonum, & reducam vos ad locum istum, ait Dominus.* Rursum, ejusdem temporis jam præteriti ver-
2. Par. 36. ba dierum ita recordantur: *Si quis evaserat gladium, ductus in Babylonem servivit regi & filiis ejus, donec imperaret rex Persarum, & compleretur sermo Domini ex ore Hieremiæ, & celebraret terra sabbata sua; cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum, usque dum complerentur LXX anni. Anno autem primo Cyri, regis Persarum, ad explendum sermonem Domini, quem locutus fuerat per os Hieremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri, regis Persarum, &c.* Quibus verbis ostenditur, quia vastata Chaldæi Judæa, non ut Assyrii in Samariam alios misere colonos, sed desertam reliquere terram, donec ipsi post annos LXX in eam rediere Judæi. Consentit his Josephus in X Anti-
Cap. 12. quitatum libro, scribens templum & Hierusalem, & omnem Judæam LXX annis permansisse desolatam. Qui rursum enumerando reges Babylonis (si tamen ipse sic scribit, & non codex fallit mendosus) C ferè annos ab eversa Hierusalem usque ad eversionem regni Chaldæorum facit colligi. Scribit enim, post Nabuchodonosor, qui, teste scriptura sacra, XXV post eversam Hierusalem vixit annis, Evilmerodach filium ejus regnasse annis XVIII, post quem Hegesar filium ejus annis XL, cui successisse filium ejus Labosordach mensibus IX: hoc defuncto, ad Balthasar, qui Naboan nuncupatur, transisse imperium, qui cùm jam X & VIII regnaverit annis, captam à Cyro Persarum, & Dario Medorum rege Babyloniam exequitur. Darius autem, Astyagis filius, qui Babyloniorum destruxit imperium, cum
† LXII. Cyro cognato suo agebat annum † LXX & II cùm Babylon fuisset invasa, qui tamen alio nomine vocabatur à Græcis, quique Danielem Prophetam sumens ad se in Mediam duxit, & omni eum honore celebravit.
Dan. 9. Hujus Darii ipse Daniel ita meminit: *In anno primo Darii, filii Asueri, de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldæorum, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Hieremiam Prophetam, ut complerentur desolationis Hierusalem LXX anni.* Eusebius in temporum libro, XXX annos ab eversione Hierusalem, usque ad initium Cyri regis Persarum: Julius autem Africanus LXX computat. Porrò Hieronymus in expositione Prophetæ ita dicit: *Tradunt enim Hebræi hujuscemodi fabulam usque ad LXX annum, quo Hieremias captivitatem populi Judæorum dixerat esse solvendam.* De quo & Zacharias in principio voluminis sui loquitur: *Irritam putans Dei pollicitationem Balthasar, falsumque promissum, versus in gaudium fecit grande convivium, insultans quodammodo spei Judæorum, & vasis templi Dei. Sed statim ultio secuta est.*
3413 Persarum primus Cyrus regnavit annis XXX. Hic, ut impleretur verbum Domini ex ore Hieremiæ, primo sui regni anno, laxata Hebræorum captivitate, L ferè millia regredi fecit in Judæam, restituens eis vasa templi Domini aurea & argentea VM CCCC. Qui congregati in Hierusalem mense septimo ædificaverunt altare, & à primo die mensis ejusdem cœperunt offerre holocaustum Domino. Anno autem secundo adventus sui, mense secundo, templi fundamenta jecerunt, anno incensionis ejus juxta Africanum LXXII, juxta autem Chronica Eusebii XXXII. Sed, impedientibus Samaritis, intermissum est opus usque ad annum Darii secundum, qui

qui etiam Asueri in regno & Artaxerxis scripserunt accusationem adversum Judæos, & rescripsit Artaxerxes, ne ædificaretur Hierusalem. Romanorum VII Tarquinius regnavit annis XXXV, qui causa Tarquinii junioris, filii sui, qui Lucretiam corruperat, à regno expulsus est. | *Anni mundi.*

Cambyses, Cyri filius, annis VIII. Hic devicta Ægypto, cunctam ejus | 3431
religionem abominatus, cæremonias ejus & templa deposuit. Babylonem in Ægypto ædificavit. Hunc ajunt ab Hebræis secundum Nabuchodonosor vocari, sub quo Judith historia inscribitur.

Fratres Magi mensibus VII. Jesus, sacerdos magnus & princeps gentis, | 3432 | 94
Zorobabel, Aggæus, Zacharias, & Malachias Prophetæ clarescunt. Pythagoras Physicus, philosophus clarus habetur.

Darius an. XXXVI. Inter Darium & Cambysen regnasse duos fratres | 3468
Magos in libris Chronicorum Eusebii reperimus. Verùm Hieronymus in expositione Danielis scribit, post Cambysen Smerdem magum regnasse, qui Panthaptem, (inquit) filiam Cambysis, uxorem duxit, qui cùm à VII Magis fuisset occisus, & in locum ejus Darius suscepisset imperium, eadem Panthaptes nupsit Dario, & ex eo Xerxem filium genuit. Secundo anno Darii LXX captivitatis Hierusalem annus impletur, ut vult Eusebius, testem adhibens Zachariam Prophetam, apud quem secundo Darii anno
loquitur angelus: *Domine exercituum, usque quo tu non misereberis Hieru-* | *Zach. 1.*
salem, & urbium Juda, quibus iratus es? Iste LXX annus est. Item IV Da-
rii regis anno dicit idem Propheta: *Cùm jejunaretis & plangeretis per hos* | *Zach. 7.*
LXX annos, nunquid jejunium jejunastis mihi? Sexto Darii anno Templi ædificatio completur, die tertia mensis Adar, qui est XLVI annus, ex quo
ejus sub Cyro fundamenta sunt jacta. Unde in Evangelio dicunt Judæi: | *Joan. 2.*
XL & VI annis ædificatum est templum hoc. Cœperunt autem ædificare an-
no secundo Darii, mense VI, die † XXIX: & anno VI (ut dictum est) | † XXIV
mense XII, die tertia compleverunt. Ex quo apparet, opus templi & antea ex parte non parva peractum, annos autem LXX à destructione illius usque ad perfectam restaurandi licentiam esse computandos.

Pulsis urbe regibus, qui imperaverunt annis CCXLIII, vix usque ad XV lapidem Roma tenebat imperium. Romæ post exactos reges, primùm Consules à Bruto esse cœperunt, deinde Tribuni plebis ac Dictatores, & rursum Consules rempub. obtinuerunt per annos ferme CCCCLXXIV, usque ad Julium Cæsarem, qui primus singulare arripuit imperium, Olympiade CLXXXIII

Xerxes, filius Darii, annis XX. Hic Ægyptum, quæ à Dario discesserat, | 3488
capit, & adversus Græciam pugnaturus DCC millia armatorum de regno,
& † CCCC de auxiliis, rostratas etiam naves mille ducentas, onerarias | † CCC ha-
autem tria millia numero habuisse narratur. Attamen victus patriam re- | bet Beda.
fugit. Herodotus historiarum scriptor, Zeuxis pictor agnoscitur.

Artabanus mensibus VII. Socrates nascitur. | † 3498 | † 3489

Artaxerxes, qui & Longimanus, id est μακρόχειρ, an. XL. Hujus anno | 3529
VII prima die mensis primi, Esra sacerdos & scriba legis Dei ascendit de Babylone cum epistolis regis, & in prima mensis quinti venit in Hierusalem cum viris MDCC. Et inter alia strenuè gesta, castigavit filios trans-
migrationis ab uxoribus alienigenis. Ejusdem anno † XX, Neemias pin- | † XV
cerna de Susis castro adveniens, murum Hierusalem LII diebus restituit, & ducatum genti XII annis præbuit. Huc usque divina scriptura temporum seriem continet. Quæ verò post hæc apud Judæos sunt gesta, de libro Machabæorum, & Josephi, atque Africani scriptis exhibentur, qui deinceps universam historiam usque ad Romana tempora prosecuti sunt. Et quidem Africanus in quinto temporum volumine, hujus temporis ita memi-

Anni mundi. meminit: *Mansit itaque imperfectum opus usque ad Neemiam, & vigesimum an. regis Artaxerxis. Quo tempore regni Persarum C & XV an. fuerunt evoluti: captivitatis autem Hierusalem CLXXX & V. an. erat. Et tunc primùm Artaxerxes jussit muros extrui Hierusalem, cui operi præfuit Neemias, & ædificata est platea, & muri circumdati. Et ex illo tempore si numerare velis, LXX an. hebdomadas usque ad Christum poteris invenire.* Xerxes menses II. Post quem Sogdianus menses VII. Plato nascitur. Hippocrates medicus insignis habetur.

† 3588 †3548 Darius, cognomento Nothus, an. XIX. Ægyptus recessit à Persis. Reversis de captivitate Judæis, non reges, sed pontifices præfuerunt usque ad Aristobulum, qui cum dignitate pontificis, etiam regale sibi cœpit usurpare vocabulum.

95 3588 Artaxerxes, qui cognominatus est Mnemon, Darii & Parysatidis filius, an. XL. Sub hoc rege videtur Hester historia completa: ipse quippe est, qui ab Hebræis Asuerus, & à LXX interpretibus Artaxerxes vocatur. Athenienſ. XXIV. literis uti cœperunt, cùm antea XVI tantùm literas haberent. Carthaginensium bellum famosum. Galli Senones, duce Brenno, Romam invaserunt, excepto Capitolio, & incensam VI. mens. vastaverunt. Tribuni militares pro Consulibus esse cœperunt. Aristoteles auditor est Platonis XVIII ætatis annum agens.

3614 Artaxerxes, qui & Ochus, an. XXVI. ipse Ægyptum suo junxit imperio, Nectanebo rege in Æthiopiam pulso, in quo Ægyptiorum regnum destructum est. Demosthenes orator omnium rumore celebratur. Romani Gallos superant. Plato moritur, post quem Academiam Speusippus tenuit.

3618 Artaxerxes, Ochi filius, an. IV. Judæorum pontifex maximus Jaddus clarus habetur, cujus frater Manasses templum in monte Garizi construit. Speusippus moritur, cui succedit Xenocrates, quarto anno Ochi. Alexander, Philippi & Olympiadis filius, vigesimum ætatis annum gerens, Macedonibus regnare incipit.

3624 Darius, Arsamis filius, an. VI. Alexander adversum Illyrios & Thracas feliciter dimicans, subversis Thebis, in Persas arma corripuit, & apud Granicum flumen regiis ducibus oppressis, urbem Sardis capit. Idem, capta Tyro, Judæam invadit, à qua favorabiliter exceptus, Deo victimas immolat, & pontificem templi Jaddum, honoribus plurimis prosequitur. Andromacho locorum custode dimisso, ac VII regni sui anno, Alexandriam in Ægypto condidit. Nec mora, Babylonem obtinuit, interfecto Dario, in quo Persarum regnum destructum est, quod steterat annis CCXXXI. Quo tempore etiam Latini à Romanis perdomiti sunt.

3629 Alexander post mortem Darii ann. V. regnavit: nam antea VII, Alexander Hyrcanos & † Mardos capit, revertensque in Ammone condidit Parætonium. Idem Indicum usque Oceanum victoriis potius quàm bellis pervenit, ac Babylonem reversus XXXII vitæ, regni autem sui XII. an. veneni haustu periit. Post quem translato in multos imperio, Ægyptum Ptolemæus Lagi tenuit filius, Macedonas Philippus, qui & Aridæus, frater Alexandri, Syriam & Babylonem, & omnia regna orientis Seleucus Nicanor. Asiæ regnavit Antigonus, qui apud Danielem per IV. hirci, qui arietem contereret, cornua designantur.

† *Medos.*

3669 Ægypto primus regnavit Ptolemæus, Lagi filius, annis XL. Appius Claudius Cæcus clarus habetur, qui aquam Claudiam induxit, & viam Appiam stravit. Ptolemæus Hierosolymis & Judæa in ditionem suam dolo redactis, plurimos captivorum in Ægyptum transtulit. Judæorum

rum Pontifex maximus, Onias, Jaddi filius, clarus habetur. XIII Ptole- *Anni mundi*
mæi anno Syriæ, & Babyloni, & superioribus locis regnare incipit Seleu-
cus Nicanor. A quo tempore Machabæorum, Hebræa historia Græco-
rum supputat regnum, & Ediſſeni sua tempora computant. Seleucus
Seleuciam, Laodiceam, Antiochiam, Apameam, Ediſſam, Berrhœam,
& Pellam urbes condidit. Judæorum pontifex maximus, religiosissimus
ac piissimus, Simon, Oniæ filius, clarus habetur. Post quem Eleazarus, fra-
ter ejus, suscepit templi ministerium, filio ejus Onia parvo admodum
derelicto. Seleucus in eas urbes, quas extruxerat, Judæos transfert, jus eis
civium & municipalem ordinem cum Græcis æquali honore concedens.
Ptolemæus Philadelphus annis XXXVIII. Sostratus Gnidius Pharum 3707
in Alexandria construxit. Ptolemæus Judæos, qui in Ægypto erant, li-
beros esse permisit, & Eleazaro Pontifici multa Hierosolymam, & in
templi donaria vasa transmittens LXX interpretes petit, qui scripturam
sanctam in Græcum verterent eloquium. Aratus cognoscitur. Judæo-
rum pontificatum post Eleazarum avunculus ejus Manasses accepit.
Tantæ autem potentiæ fuisse narratur Ptolemæus iste Philadelphus, ut
Ptolemæum patrem vinceret. Narrant enim historiæ, habuisse eum pe- 96
ditum CC millia, equitum XX millia, curruum II millia, elephantos, quos
primus adduxit ex Æthiopia, CCCC, & cætera his similia.
Ptolemæus Evergetes, frater superioris regis, an. XXVI. Qui inde Ever- 3733
getes ab Ægyptiis est vocatus: quia, capta Syria & Cilicia, & propemo-
dum universa Asia, inter innumera argenti pondera ac vasa preciosa, quæ
cepit, etiam deos eorum, quos Cambyses, capta Ægypto, in Persas por-
taverat, retulit. Judæorum Pontifex, Onias, Simonis justi filius, clarus
habetur. Cujus item filius Simon non minori gloria fulget. Sub quo
Jesus, filius Syrach, Sapientiæ librum componens, quem vocant Panare-
ton, etiam Simonis in eo fecit mentionem.
Ptolemæus Philopator, filius Evergetis, an. XVII. Antiochus rex Syriæ, 3750
victo Philopatore, Judæam sibi sociat. Judæorum Pontifex maximus, O-
nias, filius Simonis, insignis habetur, ad quem Lacedæmoniorum rex, A-
reus, legatos mittit.
Ptolemæus Epiphanes, filius Philopatoris, annis XXIIII. Secundus liber 3774
Machabæorum apud Judæos hujus temporis gesta continet. Onias sa-
cerdos, assumptis Judæorum plurimis, fugit in Ægyptum, & à Ptolemæo
honorificè susceptus accepit eam regionem, quæ Heliopoleos vocaba-
tur, & concedente rege templum extruxit in Ægypto simile templi Ju-
dæorum, quod permansit usque ad imperium Vespasiani annis CCL.
Sub occasione igitur Oniæ Pontificis infinita examina Judæorum in Æ-
gyptum confugerunt. Eo tempore & Cyrene eorum multitudine reple-
ta est. Hæc autem vel Oniæ, vel cæteris fuit causa Ægyptum petendi:
quia, pugnantibus contra se magno Antiocho & ducibus Ptolemæi, posi-
ta in medio Judæa in contraria studia scindebatur, aliis Antiocho, aliis Pto-
lemæo faventibus.
Ptolemæus Philometor annis XXXV. Aristobulus, natione Judæus, Pe- 3809
ripateticus philosophus agnoscitur, qui ad Philometorem Ptolemæum
explanationum in Mosen commentarios scripsit. Antiochus Epipha-
nes, qui post Seleucum, cognomento Philopatorem, annis XI regnavit in
Syria, Judæorum legem impugnans, omniaque sordibus idolorum com-
plens, in templo Jovis Olympii simulachrum ponit. Sed & in Samaria
super verticem montis Garizi, Jovis Peregrini delubrum ædificat, ipsis
Samaritanis, ut id faceret, precantibus. Verum Mathathias sacerdos leges
patrias vindicat, adversus Antiochi duces arma corripiens. Quo mor-

Anni mundi

tuo ducatum Judæorum suscepit filius ejus, Judas Machabæus, an. CXLVI regni Græcorum, XX autem Ptolemæi, Olympiade CLV: qui mox Antiochi duces de Judæa expellens, & templum ab idolorum imaginibus emundans, patrias leges post triennium suis civibus reddidit. Unde post secessum Oniæ sacerdotis in Ægyptum, de quo suprà diximus, & mortem Alchimi, qui, effugato Onia, ponficatum indignus invadere tentabat, omnium favore Judæorum Machabæo sacerdotium decernitur: quod post mortem ejus frater Jonathas sortitus, & XIX annis summa ministravit industria.

3838 Ptolemæus Evergetes annis XXIX. Jonathas, dux Judæorum & pontifex, cum Romanis & Spartiatis amicitias facit. Quo à Tryphone interfecto, in sacerdotium frater Simon assumitur, an. regis Evergetis VII. quod VIII an. strenuissimè regens, filio Joanni reliquit. Hic adversum Hyrcanos bellum gerens, Hyrcani nomen accepit, & à Romanis jus amicitiæ postulans, decreto Senatus inter amicos relatus est. Samariam, quæ nostro tempore Sebaste vocatur, obsidione captam solo coæquavit, quam postea Herodes instaurans, Sebasten in honorē Augusti appellari voluit.

3855 Ptolemæus Physcon, qui & Soter, annis XVII. Cicero Arpini nascitur matre Helvia, patre equestris ordinis ex regio Volscorum genere. Hyrcano in pontificatum, quem ipse XXVI an. tenuit, Aristobulus succedit annum unum, qui rex pariter & pontifex primus apud Judæos diadematis sumpsit insigne, post † CCCCLXXXIII annos Babyloniæ captivitatis. Post quem regnavit Janneus, cognomento Alexander, annis XXVII, qui pontificatum quoque administrans crudelissimè civibus præfuit.

† *al.* 484. 97

3865 Ptolemæus, qui & Alexander, annis X. Hujus anno VII, Syria in Romanam ditionem cessit, capto Philippo à Gabinio. Expulsus de regno Ptolemæus Physcon per matrem Cleopatram, in Cyprum secedit.

3873 Ptolemæus, qui à matre fuerat ejectus, an. VIII regressus de fuga regnum obtinuit, quia Alexandrum, qui ante eum fuerat, ob interfectionem matris cives pepulerant. Sylla Athenienses vastat.

3903 Ptolemæus Dionysius annis XXX. Ab hujus anno V Alexandra, uxor Alexandri Pontificis, post mortem ejus regnavit Judæis an. IX. Ex quo tempore Judæos rerum confusio, & variæ clades oppresserunt. Post cujus mortem Aristobulus & Hyrcanus, filii ejus, contra se de imperio dimicantes, occasionem præbuere Romanis, ut Judæam invaderent. Itaque Pompejus Hierosolymam veniens, capta urbe & templo reserato, usque ad Sancta sanctorum accedit, Aristobulum vinctum secum abducit, pontificatum confirmat Hyrcano: deinde Antipatrum, Herodis Ascalonitæ filium, procuratorem Palæstinæ facit, mansitque in pontificatu Hyrcanus annis XXXIV. Vergilius Maro in pago, qui Andes dicitur, haud procul à Mantua nascitur, Pompejo & Crasso COSS. Pompejus, captis Hierosolymis, tributarios Judæos facit. Virgilius Cremonæ studiis eruditur. Cæsar Germanos & Gallos capit, & Britannos quoque, quibus ante eum ne nomen quidem Romanorum cognitum fuerat, victos, obsidibus acceptis, stipendiarios facit.

3925 Cleopatra, soror Ptolemæi, annis XXII. Orto enim bello civili inter Cæsarem & Pompejum, victus Pompejus Alexandriam petit, ibique ab ipso, à quo sperabat auxilia, Ptolemæo percussus interiit. Mox Cæsar Alexandriam venit: ipsi quoque Ptolemæus parare insidias voluit, unde bello ei illato, victus in Nilo periit. Cæsar Alexandria potitus, regnum Cleopatræ dedit, cum qua consuetudinem stupri habuerat: cujus regni tertio an. ipse primus Rom. singulare obtinuit imperium, à quo Cæsares Rom.

Rom. principes appellati. Cleopatra regio comitatu urbem ingressa. *Anni mundi*
Cæsar ob insolentiam morum, conjurantibus in eum LX vel amplius
Senatoribus equitibusque Rom. in curia confossus interiit, post annos
IV, & menses VI, quàm regnare cœperat. Cassius, Judæa capta, templum 3929
spoliat.
Octavianus Cæsar Augustus Rom. II. regnavit annis LVI, & mensibus 3944
VI, à quo Augusti appellati reges Romanorum, quorum XV vivente
Cleopatra, XL & unum postea vivit annos. XI Augusti anno, deficiente
in Judæa pontificum principatu, Herodes nil ad eum pertinens, utpote
Antipatri Ascalonitæ & matris Cypridis Arabicæ filius, à Romanis Judæorum
suscepit principatum, quem tenet an. XXXVI. Qui ne ignobilis
forte & à Judæorum semine argueretur extraneus, combussit libros omnes,
quibus nobilitas gentis in templo servabatur asscripta, ut, deficientibus
probamentis, & ipse ad hanc pertinere putaretur. Insuper etiam ut
suam sobolem regio illorum generi commisceret, projecta Doside fœmina
Hierosolymitana, quam privatus acceperat uxorem, & nato ex eo
filio Antipatro, sociat sibi Mariamnem, filiam Alexandri, neptem Aristobuli
fratris Hyrcani, qui ante eum rex erat Judæorum. Hæc quinque ei
filios genuit, quorum duos, Alexandrum & Aristobulum, ipse necavit in
Samaria. Nec mora, pòst etiam matrem illorum, qua nil carius noverat,
simili scelere peremit. E quibus Aristobulus Herodem ex Beronice susceperat
filium, quem actibus Apostolorum ab angelo percussum legimus.
Tertio inter Augustum & Antonium orto bello, quòd Antonius,
qui Asiam & Orientem tenebat, repudiata sorore Augusti, Cleopatram
duxisset uxorem, Antonius & Cleopatra victi semet interficiunt. A quo
tempore quidam primum annum Augusti monarchiæ supputant. Hactenus
qui vocabantur Lagidæ, in Ægypto regnaverunt annis CCXCV.
Anno Cæsaris Augusti XLII, à morte verò Cleopatræ & Antonii, quando 3952 98
& Ægyptus in provinciam versa est, anno XLVII, Olympiadis 193
anno tertio, ab Vrbe autem condita DCCLII anno, id est, eo anno, quo,
compressis cunctarum per orbem terræ gentium motibus, firmissimam
verissimamque pacem ordinatione Dei Cæsar composuit, Jesus Christus,
filius Dei, sextam mundi ætatem suo consecravit adventu, anno imperii
Augusti XLIV. Herodes morbo intercutis aquæ, & scatentibus toto corpore
vermibus, miserabiliter & dignè moritur. Pro quo substitutus ab
Augusto filius ejus Archelaus, regnavit annis IX, id est, usque ad ipsius
Augusti finem: tunc enim non ferentibus ultrà, sed accusantibus apud
Augustum ferocitatem ejus Judæis, in Viennam urbem Galliæ relegatur,
& ad minuendam Judaici regni potentiam, insolentiamque domandam,
quatuor fratres ejus pro eo sunt Tetrarchæ creati, Herodes, Antipater,
Lysias & Philippus: quorum Philippus & Herodes, qui Antipas
prius nuncupabatur, etiam vivente Archelao, Tetrarchæ fuerant ordinati.
Tiberius, privignus Augusti, hoc est, Liviæ uxoris ejus filius, ex superiore 3980
genitus conjuge, regnavit ann. XXIII. Hujus anno XII Pilatus Judææ
procurator ab eodem dirigitur. Herodes Tetrarcha, qui Judæorum
principatum tenet ann. XXIV, in honorem Tiberii & matris ejus Liviæ,
Tiberiadem condidit & Libiadem.
Anno XV imperii Tiberii, Dominus post baptismum, quem prædicavit † 3981 † 3983.
Joannes, mundo regnum cœlorum annunciat, peractis à mundi principio
secundum Hebræos ann. (ut Eusebius in suis Chronicis signat) IV.
millib. annotando quòd XVI ann. Tiberii principium fuerit LXXXI Jubilei
secundum Hebræos. Quare autem nostra supputatio undeviginti
minus ponendos æstimaverit annos, facilè, qui superiora libelli hujus legerit

Anni mundi

gerit, inveniet. Juxta verò Chronica eadem, quæ ipse Eusebius de utraque editione, ut sibi videbatur, composuit, anni sunt V millia, CCXXVIII.

† 3986. 3984 † Anno XVIII imperii Tiberii, Dominus sua passione mundum redemit, & prædicaturi per Judææ regiones Apostoli, Jacobum fratrem domini Hierosolymis ordinant episcopum, ordinant & VII diaconos. Et lapidato Stephano, ecclesia per regiones Judææ & Samariæ dispergitur. Agrippa, cognomento Herodes, filius Aristobuli, filii Herodis regis, accusator Herodis Tetrarchæ, Romam profectus, à Tiberio in vincula conjicitur, ubi plurimos sibi ascivit ad amicitiam, & maximè Germanici filium Cajum.

3993 Cajus, cognomento Caligula, regnavit annos III, mens. X, dies VIII. Hic Herodem Agrippam, amicum suum vinculis liberatum, regem Judææ facit, qui permanet in regno ann. VII, id est, usque ad quartum Claudii ann. Quo ab angelo percusso, succedit in regnum filius ejus Agrippa, & usque ad exterminium Judæorum XXVI an. perseverat. Herodes Tetracha, & ipse Caji amicitiam petens, cogente Herodiade, Romam venit, sed accusatus ab Agrippa, etiam Tetrarchiam perdidit, fugiensque in Hispaniam cum Herodiade mœrore periit. Pilatus, qui sententiam damnationis in Christum dixerat, tantis, irrogante Cajo, angoribus coartatus est, ut sua se manu peremerit. Cajus in Deos se referens, Judæorum loca sancta sordibus idolorum profanat. Matthæus in Judæa prædicans Evangelium scripsit.

† XVIII. 4007 Claudius an. XIII, mens. VII, dies † XXVIII. Petrus apostolus cùm primis Antiochenam fundasset ecclesiam, Romam pergit, ibique XXV an. cathedram tenet episcopalem, id est, ad ultimum Neronis an. Marcus Evangelium, quod Romæ scripserat, Ægypto, Petro mittente, prædicat. Quarto Claudii anno fames gravissima, cujus Lucas meminit, facta est. Eodem anno ipse Britanniam adiens, quam neque ante Julium Cæsarem, neque post eum quisquam attingere ausus fuerat, sine ullo prælio ac sanguine intra paucissimos dies plurimam insulæ partem in deditionem recepit, Orcades etiam insulas Romano adjecit imperio, ac VI
99 quàm profectus erat mense, Romam rediit. Nono regni sui anno Judæos tumultuantes Roma expulit, quod Lucas refert. Sequenti anno fames maxima Romam corripit.

† 4021 4022 † Nero an. XIII, mens. VII, dies XXVIII. Hujus secundo anno Festus, Judææ procurator, successit Felici, à quo Paulus Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens custodia, post hæc ad prædicandum dimittitur, nec dum Nerone in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ. Jacobus, frater domini, cùm XXX annos rexisset Hierosolymorum ecclesiam, VII Neronis anno lapidatur à Judæis, vindicantibus in illo, quòd Paulum interficere nequiverunt. Festo magistratui Judææ succedit Albinus, Albino Florus, cujus luxuriam & avaritiam, cæteraque flagitia non ferentes Judæi, contra Romanos rebellaverunt: adversum quos Vespasianus, magister militiæ, transmissus plurimas urbes Judææ cepit. Primus Nero super omnia scelera sua etiam Christianos persequitur, quorum eximios, Romæ Petrum cruce, Paulum occidit gladio. Hic in re militari nihil omnino ausus, Britanniam penè amisit. Nam duo sub eo nobilissima oppida illic capta atque eversa sunt.

4031 Vespasianus annos IX, menses XI, dies XXII. Hic apud Judæam imperator ab exercitu appellatus, & bellum Tito filio commendans, Romam per Alexandriam proficiscitur: qui secundo anno Judææ regnum subvertit, templumque solo stravit, post annum primæ ædificationis MLXXXIX. Consummatum est bellum an. IV, duobus Nerone vivente, & duo-

& duobus aliis postea. Vespasianus, inter alia magnorum operum, in privata adhuc vita in Germaniam, ac deinde in Britanniam à Claudio missus, tricies & bis cum hoste conflixit, duas validissimas gentes, XX oppida, insulam Hectam † Britanniæ proximam imperio Romano adjecit. Colossus erigitur, habens altitudinis pedes CVII. | Anni Mundi. | † Heclam

Titus annos II, menses II, vir omnium genere virtutum mirabilis, adeò ut amor & deliciæ humani generis diceretur. Hic Amphitheatrum Romæ ædificat, & in dedicatione ejus quinque millia ferarum occidit. 4033

Domitianus, frater Titi junior, annos XV, menses V. Hic secundus post Neronem Christianos persequitur, sub quo Apostolus Joannes in Patmum insulam relegatus est, & Flavia Domicilla, Flavii Clementis Consulis ex sorore neptis, in insulam Potianam ob fidei testimonium exiliatur. 4049

Anni mundi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom. | 100

Anno XLII Octaviani Augusti Cæsaris, ex quo anno Ægyptus in provinciam redacta est, & Cleopatra cum Antonio victa XXVIII anno, ab Vrbe verò condita DCCLII, Olympiadis CXCIII anno III, Dominus noster, Jesus Christus, in Bethlehem Juda nascitur, transactis ab initio mundi, secundum Hebraicam veritatem, annis tribus millibus DCCCCLII, secundum LXX verò Interpretes quinque millibus CXCIX.

43
44 Augustus Tiberium & Agrippam in filios adoptavit. Herodes infantes occidit.
45 Judas Galilæus ad rebellandum Judæos cohortatur.
46 Asinius Pollio orator moritur.
47 Herodes, rex Judææ, cum magno cruciatu moritur, pro quo Archelaus regnavit annis IX.
48 Fames magna Romæ facta est.
49
50. Tiberius Cæsar Dalmatas Sarmatasque subegit.
51
52
53 Jani portæ 12 annis jam ab Augusto clausæ aperiuntur.
54 Messala Corvinus orator moritur.
55 Eclipsis Solis facta est.
56 Archelaus in Viennam, Galliæ urbem, ab Augusto relegatur, & Judæa Tetrarchis committitur: & Augustus moritur ann. ætatis 76. Imperii 56.

TIBERIVS II, privignus Augusti, regnavit annis 23.

1 Herodes Tetrarcha Judæorum regnum tenuit annis 24.
2 Mathematici urbe pelluntur.
3 Livius historiographus moritur. Ovidius poëta in exilio moritur.
4 Germanicus à Tiberio missus Germanos vicit.
5 Tredecim urbes terræ motu corruerunt. Germanicus Cæsar moritur. 20
6 Fenestella, historiographus & poëta, moritur.
7 Tiberius multos reges ad se dolo vocatos nunquam remisit.
8 Pompeji theatrum incensum est.

Anni mundi	*Regnum Romanorum.*	*Anni Dom.*
	9 Tiberius Drusum consortem regni fecit, qui eodem anno	
	10 veneno periit.	
	11	
	12 Pilatus præses Judææ à Tiberio mittitur.	
	13	
	14	
	15 Dominus Jesus Christus à Joanne baptizatur, tricesimo an-	30
	16 no ætatis suæ secundum carnem inchoante, & prædicare cœpit.	
	17 Joannes baptista ab Herode Tetrarcha decollatur.	
	18 Dominus in Hierosolymis passus est, & resurrexit. Eclipsis Solis, & maximi terræmotus facti sunt.	
	19 Jacobus, frater Domini, Hierosolymorum episcopus ab Apostolis ordinatur, sedit ann. 30. Stephanus lapidatur.	
	Paulus Apostolus de cœlo vocatur.	
	20 Pilatus imaginem Cæsaris in templo statuens, seditionem Judæis excitavit.	
	Pilatus Romam venit, & de miraculis Domini Cæsari nunciavit.	
	Tiberius ea, quæ à Pilato audierat, Senatui nunciavit, sed Senatus contempsit.	
	21 Seianus præfectus Tiberium, ut Judæos deleat, cohortatur.	
	22 Agrippa, Herodem Tetrarcham Romæ accusans, à Tiberio in vincula mittitur.	
	23 Tiberius populum Rom. graviter afflixit, & ipse veneno periit.	
† 3.	CAJUS Caligula III an. † 4, mens. 10, dies 8, vir scelestissimus.	
	1 Herodes Agrippa, rex Judææ à Caio constitutus, regnavit annis 7.	
	2 Judæi apud Alexandriam profligantur, pro quibus Philo,	40
	3 clarissimus scriptor, apud Caium interpellans, nihil profuit.	
	4 Pilatus semetipsum interfecit, magnis à Caio calamitatibus oppressus.	
	5 Matthæus Evangelium scripsit Hebraicè.	
	Cajus occiditur à protectoribus suis.	
	1 CLAUDIUS IV annos 13, menses 7, dies 28.	
	2 Petrus Apostolus Romam venit, ibique per 25 annos prædicans episcopatum tenuit.	
	3 Herodes Agrippa ab Angelo percussus expiravit, pro quo filius ejus Agrippa regnavit annis 26.	
	Marcus Evangelista in Ægypto Christum annunciat. Primus Antiochiæ episcopus Evodius ordinatur.	
101	4 Fames magna facta est. Claudius Britanniam subegit.	
	5 Nova insula XXX stadiorum in mari apparuit.	
	6 Cives Romani à Claudio numerati sunt sexagies novies centum & quadraginta quatuor millia.	
4000	7. Judæorum in seditione triginta millia necantur in diebus	50
	8 Azymorum.	
	9 Claudius Judæos expulit urbe.	
	10 Magna fames Romæ facta est.	
	11 Claudius Felicem procuratorem Judææ facit.	
	12 His temporibus Simon magus simoniacæ hæreseos autor extitit.	

Anni mundi. | *Regnum Romanorum.* | *Anni Dom.*

13 Ægyptius quidam pseudopropheta, Judæorum plures seducens, à Felice opprimitur.

14 Claudius veneno mortuus est anno ætatis LXIV.

NERO V annos 13, menses 7, dies 28. Iste flagitiosus in cunctis primam in Christianos persecutionem exercuit, in qua Romæ Processus & Martianus, XLVII à beato Petro baptizati, Torpes, Marcellus & Apulejus; Mediolani, Nazarius & Celsus; Aquilejæ, Hermagoras episcopus, Fortunatus diaconus, Felix cum Constantia; Ravennæ, Apollinaris episcopus pro Christo coronantur.

1 Seditio in Cæsarea orta plures Judæorum perdidit. Festus Felici successit.

2 Paulus Apostolus Romam à Festo præside mittitur.

3 Hucusque librum Actus Apostolorum Lucas Evangelista perduxit, continentem annos à passione Domini XXVII. 60

4 Statius poëta clarus habetur.

5 Nero Agrippinam matrem suam, & sororem patris interfecit.

6 Nero infinita luxuria & lascivia, ignaviaque bacchatur.

7 Jacobus, *frater Domini*, à Judæis lapidatur. Festo præsidi Albinus in Judæa successit.

8 Marcus Evangelista apud Alexandriam passus est, pro quo Ananias 23 annis. Albino Florus successit.

9 Neronianæ thermæ à Nerone ædificantur.
Persius & Lucanus poëtæ moriuntur.

10 Nero, ut similitudinem Trojæ ardentis videret, magnam partem Romæ incendit.

11 Nero Senecam magistrum suum interfecit.

12 Vespasianus dux exercitus, adversus Judæos rebellantes à Nerone mittitur.

13 Petrus & Paulus à Nerone propter Simonem magum trucidantur, & pestilentia Romæ facta est, Neroque seipsum interfecit. 70

JULIUS I (*a*) à beato Petro papa, sedit annis 12. Antiochiæ secundus episcopus ordinatur Ignatius.

GALBA VI mens. 7, Otho mens. 3, Vitellius mens. 8.

1 Vespasianus in Judæa pugnans, Imperator ab exercitu constituitur.

VESPASIANUS VII annos 9, menses 11, dies 22, vir militari virtute præcipuus.

Titus Judæos inenarrabili fame cruciatos obsedit.

2 Hierusalem à Tito expugnata destruitur, anno à passione Domini 42, à prima verò conditione templi sub Salomone 1089.

3

4

5 Hoc tempore Josephus historiographus clarus habetur.

6 102

7 Colossus erectus est, habens altitudinis pedes 107.

8

9 Pestilentia Romæ facta est: & terræ motus tres civitates Cypri subvertit. 80

10 Ve-

(*a*) *Can.* Linus.

Anni mundi.	Regnum Romanorum.	Anni Dom.

10 Vespasianus profluvio ventris in villa circa Sabinos obiit.

TITUS VIII, Vespasiani filius, annos 2, menses 2. Vir omnium genere virtutum mirabilis, ita ut deliciæ & amor humani generis diceretur.

1 Titus amphitheatrum Romæ construxit, in cujus dedicatione 5000 ferarum occidit.

2 Anacletus papa II sedit annis 12. Titus in eadem villa, qua & pater, obiit anno ætatis 42.

DOMITIANUS IX, frater Titi, ann. 15, mensibus 5. Hic omnibus infectus sceleribus, secundò persequitur Christianos. Cujus tempore passi sunt Romæ Eutyches, Victorinus & Maro; apud Amiterninam urbem Victorinus episcopus.

1 Domitianus eunuchos fieri prohibuit.
2 Decreto Senatus, Titus inter Deos refertur.
3 Tres virgines Vestæ ob stuprum damnantur.
4 Anianus I post Marcum Evangelistam, episcopus Alexandriæ,
5 post annos 22 obiit, pro quo Abilius II an. 13.
6 Domitianus se Deum & dominum appellari jussit.
7 — 90
8 Quintilianus rhetor Romæ clarus habetur.
9 His temporibus hæresis Menandri magi & Ebionitarum & Cerinthiorum & Nicolaitarum exoritur.
10 Hoc tempore Romani mala plurima à Cæsare & ab hostibus pertulerunt.
11 Domitianus de Dacis & Germanis triumphat.
12 Clemens papa III sedit annis 9. Cornelia virgo vestalis ob stuprum viva defossa est.
13 Domitianus multos nobilium occidit.
14 Hoc tempore Joannes Apostolus in Patmon insulam à Domitiano exilio missus, Apocalypsim scripsit.
15 Domitianus Flaviam Domicillam cum multis aliis in exilium pro fide Christi relegavit.
16 Domitianus, cùm multa mala egisset, crudeliter à suis interfectus est, anno ætatis 35.

NERVA X senex anno 1, mensibus 3, diebus 8. Hic primo edicto suo omnes exules revocavit.

400 1 Sanctus Joannes Apostolus ab exilio rediens, Evangelium scripsit. Nerva confectus morbo obiit. 100

TRAJANUS XI genere Hispanus, annis 19, mensibus 6, diebus 15. Vir reipublicæ utilis, sed errore deceptus, tertiò persequitur Christianos.

1 Alexandriæ III Cerdon episcopus sedit annis 12.
2 Joannes Apostolus apud Ephesum dormivit in pace, anno à
3 passione Domini 68.
4 Evaristus papa IV sedit annis 8. Trajanus de Dacis & Scythis triumphat.
5 Trajanus multas gentes Romano subjecit imperio.
6
7
103 8 Hujus Trajani tempore terræ motus multas urbes subvertit,
9 & aurea domus Neronis incendio periit, & Pantheum fulmine crematum est.

10 Hoc

Anni mundi. — *Regnum Romanorum.* — *Anni Dom.*

10 Hoc tempore Simeon, Cleophæ filius, Hierosolymæ episcopus, crucifigitur, anno ætatis 120. pro quo Justus. Terræ motus factus est. 110
11 Hoc tempore Plinius Secundus, philosophus clarus, pro Christianis Trajanum mitigat. Ignatius, Antiochiæ episcopus, Romæ bestiis traditur, pro quo Oron III constituitur.
12 Alexander papa V, sedit annis 10.
13 Alexandriæ Primus IV episcopus, sedit annis 12.
14 Post Justum, Hierosolymæ episcopum, Zachæus IV sedit:
15 post quem Tobias V, & post hunc Benjamin VI, deinde Joannes VII, post quem Matathias VIII, cui succedit Philippus IX.
16 Trajanus Armeniam, Assyriam & Mesopotamiam provincias
17 facit. Terræmotus penè totam Antiochiam subruit.
18 Judæi commoti, magnas cædes hominum faciunt, sed in Alexandria victi, ab omnibus ubique trucidantur.
19 Trajanus apud Seleuciam profluvio ventris moritur anno ætatis 64.

ÆLIUS ADRIANUS XII ann. 21. Hic per Quadratum, discipulum Apostolorum, & Aristidem, virum sapientem, libris apologeticis edoctus, mitis efficitur Christianis.

Hujus tempore passi sunt Romæ Xistus papa, Getulius, Sabina & Seraphia virgines: apud Mesenam, Eleutherius episcopus cum Anthia matre, Parisius, Dionysius Areopagita episcopus: apud Tiburiam, Symphorosa cum VII filiis.

1 Arianus Alexandriam publicis restauravit expensis. 120
2 Adrianus iterum Judæos profligat. Trajanum Senatus inter Deos refert.
3 XISTUS papa VI, sedit annis 10. † Adrianus plurima tributa † *Can.* 12.
4 relaxat. Terræ motus factus est. Bellum contra Sauromatas gestum.
5 Adrianus in Libyam, quæ à Judæis vastata fuerat, colonias deducit.
6 Alexandriæ † Justinus V episcopus, sedit annis 11. Adrianus Atheniensibus legem dedit. † *Justus.*
7 Hierosolymis, post Philippum, episcopus Seneca X, & post hunc Justus XI, deinde Levi XII, post quem Ephres XIII, postea † Jesses XIII, & post hunc Judas XV, episcopi præfuerunt. † *Joses.*
8 Hoc tempore Aquila interpres habetur.
9 Adrianus, apologeticis nostrorum acceptis, literas pro Chri-
10 stianis misit. 130
11 His temporibus Saturninus & Basilides & Carpocrates hæresim condiderunt.
12 Adrianus Pater patriæ primus appellatur. TELESPHORUS papa VII, sedit annis 11.
13 Antiochiæ constituitur Cornelius episcopus. Nicopolis &
14 Cæsarea terræmotu corruerunt. Templum Romæ & Veneris Romæ factum est.
15 Adrianus Athenas ampliavit ædificiis plurimis.
16 Judæi in arma versi, Palæstinam depopulantur.
17 Alexandriæ Eumenes VI episcopus, sedit annis 13. 104
18 Judæi iterum commoti, magnis ubique cædibus enecantur.

Anni mundi. | *Regnum Romanorum.* | *Anni Dom.*

19 Hierusalem ab Ælio Adriano reparata est, & ex ejus nomine Elia nuncupata, & Judæis, ne introirent, interdicta.
20 Primus ex gentibus Hierosolymis episcopus Marcus ordinatur, cùm jam XV de Judaica gente fuissent.
21 Adrianus morbo intercutis aquæ moritur, major sexagenario. 140

ANTONINUS XIII, cognomento Pius, annis 22, mens. 3. Iste per apologeticum Justini, Christiani philosophi, & postea martyris, edoctus, clemens efficitur nostris.

1 HYGINVS papa VIII sedit annis 111.
2 Antoninus Pater patriæ appellatur.
3 Valentinus & Cerdon, & post hos Marcion & Marcus ecclesiam hæresi impugnant.
4 Justinus Philosophus pro Christianis apologeticon Antonino scripsit.
5 PIUS papa IX sedit 15. Sub hoc Hermes librum Pastoris scripsit.
6 Antiochiæ constituitur episcopus Heros V.
7
8
9 Alexandriæ Marcus VII, sedit annis 10.
4100 10 *Valentinus hæreticus agnoscitur.* 150
11
12
13 Apollonius & Basilides philosophi illustres habentur.
14
15
16
17 Crescens, Cynicus philosophus, Justino nostro philosopho per-
18 secutionem commovit, in qua ille pro Christo occubuit.
19 Alexandriæ Celadion VIII episcopus, sedit annis 14.
20 ANICETUS papa X, sedit annis 11. 160
21 Hierosolymis post Marcum factus est episcopus Cassianus
22 XVII, Publius XVIII, Maximus XIX, Julianus XX, Gajanus XXI, Symmachus XXII, Cajus XXIII, Julianus XXIV, Capito XXV.
† 72 23 Antoninus Pius apud Lorium obiit anno ætatis † 77.

MARCUS ANTONINUS VERUS, cum fratre Lucio Aurelio Commodo annis 19, mense 1.

1 Hi primùm æquo jure administraverunt imperium.
2 Lucio Cæsari Athenis sacrificanti, ignis ab Oriente ad Occidentem in cœlo ferri visus est.
3 Vologesus, rex Parthorum, provincias populatur Romanas quasdam.
4 Fronto orator insignis habetur. Seleucia à Romanis capta est.
5 Cæsares de Parthis triumphant.
6 Sub his principibus quarta persecutio orta apud Asiam, Polycarpum, Smyrnæ episcopum, cum plurimis, & in Gallia multos sanctorum coronavit. In qua passi sunt Romæ Anicetus
105 papa, Victor papa, Symmetrius presbyter, Felicitas cum VII filiis, Julius, & Antoninus, Eusebius & Pontianus, Peregrinus & Vincentius: apud Sebasten Armeniæ, XL martyres sub Agricola judice: apud Spoletum Concordius, Germanicus & Pionius:

Anni mundi.	Regnum Romanorum.	Anni Dom.	
	Pionius: apud Apameam, Alexander & Gajus: apud Cretam Philippus episcopus: apud Pergamum, Carpus episcopus, Papyrius diaconus: Lugduni Galliæ, Irenæus episcopus cum multis, Photinus quoque urbis ejusdem episcopus, & Blandina cum aliis 48. Epipodius & Alexander in Syria: Victor & Corona Mediolani: Faustus † Cabillone, Marcellus, item Valerianus: Alexandriæ Ptolemæus & Lucius.		† *Avinione.*
7	Hoc tempore lues maxima multas vastavit provincias & exercitum Romanum penè delevit.	170	
8	SOTER papa XI sedit annis 8. Antiochiæ Theophilus VI		
9	episcopus, vir sapiens, ordinatur.		
10	Alexandriæ Agrippinus episcopus sedit annis 10. Lucius Cæsar apoplexia extinctus est.		
11	Cataphrygarum hæresis oritur.		
12			
13	His temporibus Egesippus, Dionysius Corinthi episcopus, Modestus, Melisso, Pinytus Cretæ episcopus, Theophilus Antiochiæ episcopus, Apollinaris, & alii plurimi doctores clari habentur.		
14	Antoninus imperator multa prælia per se & per duces suos contra Romanos inimicos exegit. Antiochiæ VII episcopus † Maximus constituitur.		† *Maximinus.*
15	Hoc tempore Tatianus hæresin Encratitarum condit. *Maxima per totum orbem pestilentia fuit. Antoninus multa bella per se & Duces suos faciebat.*		
16	ELEUTHERIUS papa XII sedit annis † 13. Antoninus Commodum filium consortem regni fecit.		† 15.
17	Imperatores de hostibus triumphant, & debita plebi relaxant, & severiores leges temperant.	180	
18	Lucius, Britanniæ rex, ab Eleutherio papa, ut Christianus efficiatur, impetrat.		
19	Antoninus in Pannonia moritur, & Commodus a senatu Augustus appellatur.		
	L. ANTONINUS COMMODUS XV post mortem patris annos 13 regnavit. Hic Germanos feliciter vicit. Cæterùm obscœnus & parvus fuit.		
1	Alexandriæ Julianus X episcopus, sedit annis 10. Commodus de Germanis triumphat.		
2	Templum Serapidis Alexandriæ incensum est. *Hyreneus, Lugdunensis Episcopus, insignis habetur.*		
3	Hoc tempore Parthenus & Clemens Alexandriæ clari habentur.		
4	Hierosolymis Maximus XXVI episcopus ordinatur, post quem Antoninus XXVII, Valens XXVIII, † Dulcianus XXIX, Narcissus XXX, † Dius XXXI, Germanio XXXII, Gordius XXXIII, & Narcissus XXXIV.		† *Dulychianus.* † *Ælius.*
5	Commodianæ thermæ Romæ factæ sunt. *Commodus Septembrem mensem nomine suo appellavit. Jerosolymis XXVI. ordinatur Maximus Episcopus.*		
6	Origines apud Alexandriam nascitur.		
7	Hoc tempore Montanus quidam Cataphrygarum hæresin condit.		

Anni mundi. | *Regnum Romanorum.* | *Anni Dom.*

8 Irenæus, Lugdunensis episcopus, & alii doctores claruerunt.
9 Capitolium Romæ & bibliotheca fulmine cremantur. 190
10 Commodus, Colossi capite sublato, suæ imaginis caput jussit
† *Can. 10.* imponi. VICTOR papa XIII, sedit annis 13. †
106 Alexandriæ Demetrius XI episcopus annis 43.
11 Magna quæstio de Pascha oritur, & in dominica die celebrari jubetur.
12 Serapion Antiochiæ episcopus VIII ordinatur. Commodus multos nobilium interfecit.
13 Commodus, cunctis incommodus, in domo Vestiliani (*a*) strangulatur.

ÆLIUS PERTINAX major septuagenario ex senatus consulto jussus est imperare XVI, mensibus 6. Hunc Julianus
1 jurisperitus occidens, regnavit mensibus 7.

SEVERUS, genere Afer, XVII, annis 17. Hic Julianum civili
1 bello vicit, & se Pertinacem appellavit.
2
3 Hoc tempore Narcissus, Hierosolymitanus episcopus, & 200
4150 4 Theophilus Cæsariensis, Polycarpus quoque & Bacchylus Asiani, & alii episcopi insignes habentur.
5 Judaicum & Samariticum bellum motum est.
6 Severus Parthos & Adiabenos, Arabasque superavit & sub-
7 jecit.
8 Thermæ Severianæ apud Antiochiam factæ sunt.
9 ZEPHYRINUS papa XIII, sedit annis 18.
10 Severus quinta persecutione plurimos sanctorum corona-
11 vit, inter quos pater Origenis, Leonides, cum multis aliis martyrizatur.
12 Perpetua & Felicitas, hac persecutione, apud Carthaginem bestiis deputantur.
13 Hoc tempore Symachus & Theodotion interpretes habentur.
14 Severus vallum apud Britannos per 132 passuum millia à ma- 210
15 ri ad mare fecit.
16 Tertullianus Afer clarus habetur.

Origines Alexandriæ studiis eruditur.

17 Severus in Britannia moritur.

ANTONINUS CARACALLA XVIII, annis 7.
1 Antiochiæ IX episcopus Asclepiades constituitur.
2 † Hoc tempore Alexander XXXV episcopus Cappadociæ à Narcisso Hierosolymitano episcopo constituitur. (*b*)

† *Secus aliquanto Eusebius habet.*

3 Antoninus Caracalla propter genus vestis, quod Romæ ero-
4 gabat, cognominatur.
5 Antoninus Romæ thermas sui nominis ædificavit.
6 Antoninus impatientia libidinis, novercam suam Juliam duxit uxorem.
† 44. 7 Antoninus interficitur anno vitæ † 43. 220

Romæ Amphitheatrum incenditur. *Can.*

OPILIUS MACRINUS XIX, annum unum regnavit.

1 Ma-

(*a*) Can. *Vestati.*
(*b*) Can. *Alexander Jerosolymorum Episcopus ordinatur, vivente Narcisso, Deo per visum jubente.*

Anni mundi | *Regnum Romanorum.* | *Anni Dom.*

1 Macrinus cum filio Diadumeno occiditur *in Archelaide*. Antiochiæ X Philetus episcopus constituitur.

M. AVRELIVS ANTONINVS XX, annis 4.

Aurelius Antoninus adeo impudice in imperio vixit, ut nullum genus obscœnitatis omiserit.

1 CALLISTVS papa XV, sedit annis 5.

2 Hippolytus episcopus clarus habetur. Heliogabalum templum Romæ ædificatur.

3 In Palæstina Nicopolis, quæ prius Emmaus vocabatur, condita est.

4 Aurelius tumultu militari Romæ occiditur. Hujus tempore
coronantur Romæ Callistus papa, Vrbanus papa, Cæcilia 107
virgo, Tiburtius & Valerianus, Calepodius presbyter, Palmarius consul cum uxore & filiis, & Simplicius senator.

AVRELIVS ALEXANDER XXI, annis 13. Hic in matrem suam unicè pius fuit, & cunctis charus.

1 Alexander Xerxem, regem Persarum, vicit.

Hic militaris disciplinæ severus corrector fuit.

2 VRBANVS papa XVI. sedit annis † 8. Hic multos nobilium † 9.
3 ad Christi fidem convertit.
4 Ulpianus jurisconsultus insignis habetur.
5 Neronianæ thermæ Alexandrinæ vocantur. 230
6 Geminus presbyter *Antiochenus*, & Hippolytus & Beryllus episcopi, & Bostrenus clari habentur.
7 Antiochiæ episcopus XI Zebennus constituitur.
8 Mammea, mater Alexandri, Origenem, celeberrimum do-
9 ctorem, ad se vocatum audire curavit.

Origenes de Alexandria ad Cæsarem Palæstinæ transit.

10 PONTIANVS papa XVII sedit annis † 6. † 5.
11 Alexandriæ Heracleas XII episcopus, vir sapiens, sedit annis
12 † 13. *Alexander Romæ favorabilis fuit.* † 16.
13 Alexander tumultu militari *Moguntiaci* occiditur.

MAXIMINVS XXII annis 3. Iste Christianos, & maximè rectores ecclesiæ sexto post Neronem persequitur.

Sub quo apud Cæsaream Palæstinam Pamphilus & Maxi-
mus presbyteri coronantur. 240

Maximinus adversus Germanos bellum feliciter gessit.

Maximinus Aquilegiæ à Pupieno occiditur.

1 Pontianus papa & successor ejus ANTHERVS XVIII papa
2 post primum mensem pontificatus martyrio coronantur.
3 FABIANVS papa XIX sedit annis 14. Maximinus Aquilejæ occiditur.

GORDIANVS XXIII annis 6.

1

2 Pupienus & Balbinus, qui imperium arripuerant, in palatio *à Gordiano* occisi sunt.

3 Hoc tempore Julius Africanus chronographus clarus habetur.

4 Hac tempestate, Origenes Theodorum & Athenodorum fratres, postea nobiles episcopos, divina imbuit philosophia.

5

Anni mundi	Regnum Romanorum.	Anni Dom.
	6 Gordianus, cùm victor à Parthis reverteretur, haud longè à Romano solo interficitur.	
	Milites Gordiano tumulum ædificant, & ossa ejus Romam reportant.	
	PHILIPPVS, cum filio Philippo annis VII. Hic primus omnium imperatorum Christianus fuit. (a)	
	1 Philippus Philippum, filium suum, consortem regni fecit.	
	2	
4200	3 Alexandriæ XIII Dionysius episcopus clarus doctor, sedit annis † 19.	250
	4 Millesimus annus ab urbe condita festivè celebratur.	
	Regnantibus Philippis, millesimus annus Romanæ urbis expletus est.	
	Millesimus annus à Christiano Imperatore variis ludis celebratus est.	
	Theatrum Pompeji Romæ incensum.	
	Philippus nominis sui in Thracia construxit	
	5 Origenes presbyter his temporibus tanta scripsit, ut Hieronymus quodam loco quinque millia librorum ejus se legisse	
	6 dicat.	
	7 Philippus senior Veronæ, junior verò Romæ occiditur.	
	DECIVS XXV anno 1, mensibus 3. Iste septimam in Christianos persecutionem excitavit.	
	1 Hac & sequenti persecutione passi sunt Romæ Fabianus papa, Xistus papa, Laurentius, Felicissimus, & Agapetus diaconus, Abdo & Sennes, Hippolytus & Concordia, Irenæus & Habundius, Cornelius papa, Victoria virgo, Miniates: Antiochiæ † Babillus episcopus: Apollonia civitate Leacus, Thyrsus & Callinicus: Hierosolymis Alexander episcopus: Nazanzo Trypho: in Ægypto civitate Tanais, Phileas episc. Philoromus: Babyloniæ etiam Ctesiphontes episcopus: Pamphyliæ Nestor episcopus: in Corduba Parmenius presbyter cum aliis: in Cyriensi colonia Marianus & Jacob: in Tyro Anatolia & Audax: in Africa Nemesianus, Felix, Rogatianus presbyter, Felicissimus cum aliis: Antiochiæ Asclepiades episcopus: Alexandriæ Agatho, Serapion, Arsenius, Dioscorus cum aliis: item Romæ Stephanus papa, Eugenia, Jovinus, Basilius, Lucius papa, Basilla, Rufina, & Secunda virgines, Tertullianus, Protus, Hyacinthus, Xistus papa, Valerianus, Nemesius, Symphorianus & Olympius: in Hispania Terragone: Veronæ Zenon episcopus, Fructuosus episcopus, Augurius & Eulogius diaconi: Cæsareæ Marinus & Artemisius: in Africa Maxima, Donatilla, & Secunda virgines: in vico Mitanensi Privatus episcopus, Theodorus cognomento Gregorius, Ponti episcopus, Sub Claudio verò & Aureliano Proboque & Caro imperatoribus passi sunt Romæ, Felix papa, Marius & Martha, conjunx ejus cum filiis, XLVII milites, qui baptizati sunt à Dionysio papa, Cyrilla virgo: in Campania Felix presbyter & Eusebius: Romæ item Eutychianus papa, Theodora, Basilides, Tripos & Mandalio: Lingonis sancti gemini: Iconio civi-	

Marginal notes: † 17. (beside "annis † 19"); † *Babylas.* 108 (beside "Antiochiæ † Babillus episcopus")

(a) Vide, quæ supra notavi ad *REGINONEM a. 198.*

Anni mundi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

(*a*) civitate Conon: Cæsarea Cappadociæ Mammes: apud Præneste Agapitus: in civitate Salona Anastasius: Augustoduni Symphorianus: in territorio Vivariensi Andeolus subdiaconus, Andochius presbyter, Thyrsus diaconus, & Felix: in castro † Duuone Benignus presbyter: item Romæ Chrysanthus & Daria, Claudius & Hilaria uxor ejus cum filiis, Jasone & Mauro, & LXX milites. Fabianus martyrizatur, pro quo CORNELIVS XX, sedit annis 3. † *Divione.*

Decius cum filio suo in Thracia à Gothis occiditur. Antonius monachus in Ægypto nascitur.

GALLVS XXVI, cum Volusiano filio an. 2, mensibus 4.

1 Origenes anno ætatis 70 moritur. Novatus presbyter hæreseos autor extitit. Maxima pestilentia facta est. Antiochiæ † Demetrius XIV ordinatur episcopus † *Demetrianus.*

2 Gallus & Volusianus interfecti sunt Interamnæ.

VALERIANVS XXVII cum Gallieno annis 15. iste octavam persecutionem in Christianos exercuit.

1 Cornelius papa martyr efficitur.

LVCIVS papa XXI sedit mensibus 8, & martyr efficitur.

2 STEPHANVS papa XXII, sedit annis 2.

3 Cyprianus doctor eximius, Carthaginensis episcopus, martyrio coronatur. 260

4 XISTVS papa XXIII sedit annis † 11. Valerianus commota persecutione, à Sapore, rege Persarum, captus, & oculis pri- † *VIII.* vel *XI.*

5 vatus, in servitute miserabili consenescit, & Gallienus tertius

6 pacem Christicolis reddidit.

Valeriano in Persas ducto, & oculis privato, Galienus pacem reddidit nostris.

Galienus in omnem lasciviam dissolvitur.

Antiochiæ XV Paulus Samosatenus, postea hæreticus, epi-

7 scopus constituitur.

8 Germani Italiam, Alemanni Gallias & Italiam populantur.

9 Græcia, Macedonia, Pontus, Asia depopulantur per Gothos,

10 & alias plures provincias Barbarorum quassavit irruptio.

11 Alexandriæ Maximus XIV episcopus sedit annis 18.

Dionysius Papa sedit an. 7.

12 Hoc tempore Theodorus, qui & Gregorius, Neocæsariæ episcopus, virtutibus claruit.

13 Hierosolymæ XXXVII episcopus Hymenæus constituitur. 270 109

14 DIONYSIVS papa † XXIIII sedit ann. 8. Paulo Samosateno hæretico deposito, Dominus XVI Antiochiæ episcopus ordinatur. † *XXIV.*

15 Gallienus Mediolani occiditur.

CLAUDIVS XXVIII an. 1, mensib. 9. Iste Gothos jam per annos 15 Illyricum Macedoniamque vastantes, superat.

1 Paulus de Samosata, Antiochenus episcopus, hæreticus esse convincitur.

2 Claudius Syrmio moritur, pro quo frater Quintilius regnavit dies 17. Aquilejæ occiditur.

AVRELIANVS XXIX annis 5, mensibus 6. Hic reipublicæ utilis, primò clemens Christianis, postea persecutor fuit.

1. An-

(*a*) Vide, quæ supra notavi ad *Reginonem a.* 226.

Anni mundi	*Regnum Romanorum.*	Anni Dom.
	1 Antiochiæ episcopus XVII Timæus efficitur.	
	2 Zenobia regina Orientis vincitur.	
	Eusebius, Laodicensis Episcopus, insignis habetur.	
	3 Aurelianum Romæ triumphantem Tetricus & Zenobia captivi præcesserunt.	
	4 Aurelianus templum Soli ædificat, & nonam persecutionem in Christianos excitat.	
	5 Aurelianus divino fulmine territus, inter Byzantium & Heracleam à militibus occiditur.	
	TACITVS XXX mens. 6. Quo apud Pontum occiso, Florianus regnavit dies 88, & apud Tarsum occiditur.	
	1 FELIX papa XXV sedit annis 5.	
	PROBVS XXXI annis 6, mensibus 4.	
	1 Galliæ à barbaris vastatæ, à Probo Rom. restituuntur imperio.	
	2 Anatolius, Laodiceæ episcopus, clarus habetur.	
	3 Manes quidam, genere Persa, insanam Manichæorum hæresim condit.	
	4 Antiochiæ episcopus XVIII Cyrillus constituitur.	
	5 EVTYCHIANVS papa XXVI sedit mensibus 10 †	
	6 GAIUS papa XXVII annis 15. † Alexandriæ Theonas episcopus XV ann. 18. Probus apud Syrmium tumultu militum occiditur.	
	CARVS XXXII cum filiis Carino & Numeriano an. 2.	
	1 Carus victor de Parthis, super Tigridem fulmine ictus interiit.	
	2 Numerianus insidiis Apri soceri sui occiditur. Carinus apud Margum à Diocletiano *prælio victus*, interficitur.	
	Hucusque ab incarnatione Domini supputantur secundum Dionysium anni † CCXXXIV.	
	DIOCLETIANVS XXXIII annis 20.	
	1 Ab hoc anno Græci paschales circulos inchoabant.	
	2 Diocletianus Herculium Maximianum in consortium regni assumit.	
	3 Maximianus in Gallia Amandum cum rusticis vicit. Carus, sumpta purpura, Britannias occupat.	
	4 Hoc tempore, Carausius Britannias, Narseus rex Persarum Orientem, Ægyptum Achilles, Quinquegentiani Africam vastaverunt. *Ob qua Constantinus, Galerius, & Maximianus in regnum assumuntur.*	
	6 Diocletianus Constantium, Constantini patrem, Cæsarem facit, qui regnavit annis XVI.	290
	7 Diocletianus Galerium Maximianum Cæsarem facit.	
	8 Hoc tempore Pierius presbyter, & Achillas, & Melitius Alexandrinus claruerunt.	
	9 His temporibus, diversis & multis præliis hostes diversi vin-	
	10 cuntur.	
	11 Diocletianus se ut Deum adorari jussit.	
4250	12	
	13 Gaio papa martyrizato, Marcellinus XXVIII successit.	
	14 Diocletianus, victo Achilleo, Alexandriam Ægyptumque recepit.	

Marginal notes (left): † Can. 8. (beside entry 5); † Can. 16. (beside entry 6); † CCLXXXIV. (beside "Dionysium anni † CCXXXIV"); 110 (beside entry 8).

Idem

Anni mundi. | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

Idem plurimos per totam Ægyptum proscriptionibus & exiliis damnavit.

15 Constantinus LX millia Alemannorum *juxta Lingonas* occidit. Hierosolymis episcopus Labdas ordinatur XXXVIII.

16 Alexandriæ XVI Petrus episcopus sedit annis XII. 300

Galerius Maximianus à Narseo victus, *ante carpentum Diocletiani purpuratus, cucurrit.*

17 Galerius Maximianus Narseum superavit, & uxorem ac liberos ac sorores captivavit.

18 Antiochiæ XIX Tiramnus episcopus constituitur. Diocletianus & Maximianus insigni pompa de hostibus triumphant.

19 Diocletianus in oriente, & Herculius Maximianus in occidente, ecclesias subvertunt, libros divinos incendunt, & Christianos decima persecutione post Neronē cruciaverunt.

20 Marcellino papa martyrizato, Eusebius XXIX successit mensibus 8. Quo item passo, XXX Miltiades sedit annis IV. Diocletianus Nicomediæ, & Maximianus Mediolani purpuras & regnum ob senectutis defectum sponte deponunt. *In* persecutione Diocletiani, Maximiani, Constantii, Severi, Galerii & Maximiani, passi sunt Romæ, Cajus papa, Cyriacus diaconus, Largus, Smaragdus, Apronianus, Papias, Maurus, Claudius, & Prepedigna cum filiis, Gabinius presbyter, Castulus, Pancratius, Artemius cum uxore & filia, Sebastianus, Marcus, Marcellianus, Marcellinus presbyter, Petrus exorcista, Tranquillinus, Nicostratus, Zoë uxor ejus, Primus, Felicianus, Claudius, Castorius, Victorinus, Symphorianus, Basiliscus, Faustinus, Simplicius, Beatrix, Tiburtius filius Tromatii, Susanna virgo, Joannes, Crispus, Genesius, Felix & Adauctus, Lucia & Geminianus, Sergius & Bacchus, Chrysogonus, Saturninus & Sisinnus, Quatuor coronati, Theodorus, Pontianus, Prætextatus, & Thraso: apud Spoletum, Gregorius presbyter, Sabinus episcopus, Exuperantius & Marcellinus diaconus: apud insulas Parmarias Anastasia: Antiochiæ, Julianus & Basilissa: in Hispania, civitate Cæsar-augustana, Vincentius diaconus: in Barcinona, Eulalia virgo, Cucufas: apud Gerendanam, Felix: in Cucumis Juliana virgo: apud Tyrum Tyrannio, Sylvanus, Peneleus & Linus episcopi, cum innumera multitudine: apud Syrmium, Sirenus: Nicomediæ, Petrus, Lucianus presbyter Antiochenus, Anthimus episcopus, Pantaleon, Joannes, Adrianus, Dorotheus, & Gorgonius, Eleutherius: Smyrnæ, Irenæus episcopus: in Palæstina civitate Gaza, Sylvanus: Mediolanis, Victor: in civitate Suscia, Quirinus episcopus: apud Tarsum, Bonifacius: in Aquileia, Felix & Fortunatus: apud Ciliciam, Vitus & Modestus, cum Crescentia, Lucia virgine: in Britannia, Albanus: in Massilia, Victor: apud Augustam, Afra in Rhetia provincia: Nicæa Bithyniæ, Theodata cum filiis: in civitate Compluto, Justinus & Hastar fratres: in Sicilia Euplus diaconus: Pergamis, Alexander: in Chalcedone Euphemia: in Neapoli Campaniæ, Januarius episcopus Beneventanus, Sosius diaconus: Mesenate civitate Faustus & Desiderius: in Palæstina, Peleus & Nilus episcopi: In Cyzico, Fausta & Evilasius: Agauno, Mauricius cum sociis: Antiochiæ, Cyprianus episcopus cum Justina: apud Ægeam civitatem Cosmas & Damianus: in castro 111

Anni mundi | *Anni Dom.*

Solodoro, Victor: apud Coloniam Agrippinam, Gereon cum sociis: apud Tarsum, Carracus, Probus & Andronicus: in Venusia, Felix episcopus, Audax, Januarius presbyter: Suessionis civitate, Crispinianus & Crispinus: apud Sidonem, Zenobius presbyter: in territorio Auganensi, Tiberius, Modestus & Florentia: in Scythia † Mennas: Antiochiæ, Romanus: Alexandriæ, Petrus episcopus: in Africa, Crispina virgo: in Tuscia, Barbara virgo: in Hispania, Leocadia: Emerita civitate, Eulalia & Julia virgines. *(a)*

† *al. Merinas.*

GALERIUS & Constantius Augusti. Maximinus, persecutor Christianorum & Severus Cæsares eliguntur.

1 Constantius Augustus, vir mansuetus, in Britannia Eboraci obiit. *Post quem filius ejus Constantinus regnavit.*

CONSTANTINUS Constantii XXXIV, ex concubina Helena filius, annis 30, mensibus 10. Hic primus imperator, excepto Philippo, Christianus fuit, & ab hoc Christiani imperatores cœperunt.

1 Maxentius, Maximini Herculii filius, Augustus appellatur.

2 Maximianus Herculius apud Massiliam turpiter interficitur.

3 Quirinus episcopus pro Christo passus est. Occiso Severo, Licinius Cæsar efficitur. Galerius Maximianus, Christianorum persecutor, divina ultione tactus, parcere Christianis jussit, & ipse moritur.

4 Maximinus, Cæsar persecutionẽ restaurat, & ipse moritur. *(b)*

Melciade † papa passo, SYLVESTER XXXI sedit an. 22. ††

† *al. Marcello.*
†† Can. *25.*

5 Petrus Alexandriæ episcopus martyrio coronatur, pro quo Achillas XVII sedit. Magna fames & lues in persecutores facta est. 310

6 Constantinus Maxentium civili prælio, Deo juvante, apud pontem Milvium vicit.

7 Persecutio tandem post X annos finita est.

8 Hierosolymitanus episcopus Macarius XXXIX constituitur.

9 Diocletianus *in prædio suo* moritur, & *solus omnium privatus* inter Deos refertur.

10 Plurimi persecutorum & magorum trucidantur.

11 Crispus & Constantinus, filii Constantini, & Licinius Cæsa-

12 res appellantur.

13 Lactantius clarus habetur.

14 Licinius Christianos de palatio suo expellit, & eos persequitur.

Hoc tempore Arrius, Alexandriæ presbyter, nefandam Arrianorum hæresin condit.

15 Alexandriæ Alexander XVIII episcopus ordinatur, à quo 320

16 Arius presbyter de ecclesia ejectus, multos errori suo sociat, & ecclesiam hæresi impugnat.

17 Concilium in Nicæa congregatur CCCXVIII episcoporum sub Julio *(c)* papa, in quo Arius condemnatur.

18 Constantinus, *(d)* filius Constantini, Cæsar efficitur. Licinius occiditur.

19 Hoc

(a) Vide supra *REGINONEM ad a. 242.*
(b) Can. *Maximinus Christianos persequitur: & apud Tharsum moritur.*
(c) *CANISIUS* rectius: *Sylvestro.*
(d) Can. *Constantius.*

Anni mundi	Regnum Romanorum.	Anni Dom.	

19 Hoc tempore crux dominica ab Helena, Constantini ma-
20 tre, in Hierosolymis reperitur. Sub Macario ejusdem urbis episcopo *Nazarius rhetor insignis habetur.* (a)
21 Vicennalia Constantini Romæ acta.
22 Antiochiæ, post Tiramnum, Vitalis XX episcopus ordina-
23 tur, pro quo † Philogimius XXI, & post hunc Paulinus XXII, cui successit Eustathius XXIII. Quo ob fidem catholicam in exilium misso, Ariani episcopi XI numero ecclesiam illam unus post alium occupaverunt. † *Philogonus.* 112

Hucusque historiam scribit Eusebius. Hinc Hieronymus. Constantinus Drepanam, Bithyniæ civitatem instaurans, in honorem suæ matris, Helenopolim appellavit.

Arriani Episcopi Ecclesiam obtinuerunt, quorum tempora non digeruntur, qui hostes Christi judicantur.

Juvencus presbyter claruit.

Constantinus uxorem suam Bausiam interfecit.

Donatus quidam Donatistarum hæresim condidit.

24 Constantinus Byzantium urbem reparavit, & ex suo nomine Constantinopolim appellavit, & sedem Romani regni eam esse voluit.

25 Alexandriæ Athanasius XIX episcopus ordinatur. Romæ MARCVS XXXII papa sedit mensib. 8, pro quo JVLIVS XXXIII annis 16, mensibus 9. Porphyrius misso ad Constantinum volumine, exilio liberatur. *Edicto Constantini* Templa idolorum destruuntur. 330

His temporibus, Eusebius, Cæsariensis Episcopus, & alii multi doctores claruerunt.

27 Constans, filius Constantini, Cæsar efficitur.

28 Antonius monachus clarus habetur.

Constantinus cum liberis suis honorificas ad Antonium litteras mittit. Tricennalibus Constantini, Dalmatius Cæsar appellatur.

29 Constantia, Constantini soror, uxor Licinii, moriens Arianum quendam presbyterum fratri commendat.

30 Dalmatius Cæsar efficitur. Constantinus in Arianum dogma labitur, ab Eusebio Nicomediense baptizatus.

31 Constantinus, dum bellum in Persas pararet, apud Nicomediam obiit anno vitæ 66.

CONSTANTIVS XXXV filius Constantini, cum Constantino & Constante fratribus, annis 24, mensibus 5, diebus 13, regnaverunt.

Dalmatius Cæsar factione Constantii patruelis & tumultu militari interficitur.

1 Constantius Ariana hæresi per Arianum presbyterum & Eusebium Nicomediensem polluitur, *Athanasium Episcopum & omnes non suæ partis Episcopos* catholicos persequitur.

2 Jacobus Nisibinus episcopus virtutibus claruit. Dalmatius Cæsar occiditur. Sapor, rex Persarum, Mesopotamiam vastat, & Christianos persequitur.

3 Constantinus bellum fratri Constantio inferens, juxta Aquileiam occiditur.

(a) Can. *Vicennalia Constantini Romæ Nicomediæ acta, & sequenti anno Romæ edita.*

Anni mundi. | *Regnum Romanorum.* | *Anni Dom.*

4 Terræ motus multas urbes obruit. Audeus Syrius Audeanam hæresim condit. 340

5 Franci à Constante perdomiti, in pacem recepti sunt.

6 Constantinopoli ejecto ab Arianis Paulo episcopo, Macedonius hæresiarches in locum ejus substituitur.

7 Hoc tempore Maximinus, Trevirorum episcopus, clarus habetur,
8 à quo Athanasius, Alexandriæ episcopus, à Constantio profugus, honorificè susceptus est.

9 Athanasius episcopus, ad Constantis literas Alexandriam regreditur.

4300 10 Eclipsis Solis facta est, & terræ motus hoc tempore multas urbes subvertit.

Tribus diebus ac noctibus Roma natavit: & Campaniæ urbes vexatæ.

11 Bellum contra Persas gravi Romanorum damno geritur.

Maximus XL post Macarium Hierosolymitanum episcopum moritur, post quem Cyrillus, expulso Heraclio, & cæteri Ariani episcopi ecclesiam illam occupant.

12 Romæ LIBERIUS XXXIV papa ordinatur. Quo ab Arianis ejecto, Felix locum ejus occupat annum unum, sed Liberius hæresi subscribens rediit, & Felix ejicitur. Constans haud longè ab † Hyspen interficitur anno ætatis 30.

† *Hispania.*

13 Magnentius, qui Constantem occiderat, & alii rempublicam turbant.

14 Magnentio gravi civili prælio victo, Gallus, *Constantii patruelis*, Cæsar efficitur. 350

15 Gallus multos Judæorum delevit, & civitatem eorum subvertit.

113 16 Magnentius seipsum occidit, & Decentius frater ejus laqueo vitam finivit.

17 Gallus Cæsar à Constantio patrueli suo, ob suspicionem occiditur. Victorinus rhetor, & Donatus Grammaticus, Romæ insignes habentur.

18 Julianus, frater Galli, Cæsar efficitur à Constantio. Antonius monachus CV ætatis anno obiit, *in eremo. Et multi alii eremitæ claruerunt.*

Eusebius Vercellinus & Dionysius Mediolanensis cum aliis exulantur.

19 Liberius papa, & multi catholicorum episcopi ab Arianis expulsi sunt. Magnæ Alemannorum copiæ apud Argentarium deletæ sunt, *à Juliano Cæsare.*

20 Ossa Andreæ apostoli, & Lucæ Evangelistæ, & Timothei Constantinopolim allata sunt. Julianus Rheno Germanos vicit.

21 Paulinus, Trevirorum episcopus, in exilio obiit. Hoc tempore Hilarius, Pictaviensis episcopus, & Athanasius Alexandrinus, & omnes catholici episcopi multa ab Arianis mala passi sunt.

22 Apud Ariminum synodus Arianorum contra fidem facta est.

23 Julianus bellorum successibus elatus, Augusti nomen usurpat. Constantius in Parthos bellum parat.

24 Constantius, Parthico bello dimisso, contra Julianum arma sumens moritur anno ætatis 46. † 360

† 45.

JVLIA-

Anni mundi.	*Regnum Romanorum.*	*Anni Dom.*	
	JULIANUS XXXVI Apostata anno uno, mensibus 8. Hic ex Christiano lectore paganus factus, persequitur Christianos.		
	1 Alexandriæ Georgio, Ariano episcopo, à populo incenso, Athanasius ad sedem suam revertitur, in parte catholicorum Antiochiæ episcopus fit. *Eusebius & Lucifer de exilio revertuntur.* Pagani apud Sebasten sepulchrum sancti Joannis Baptistæ invadunt.		
	2 Julianus ad bellum Parthicum profectus, & Christianorum sanguinem diis suis vovens, Dei judicio, à quodam hoste occisus, interiit, anno ætatis 32.		
	JOVIANUS XXXVII mensibus 8. Iste iterum cum omni exercitu ad Christianitatem redit.		
	1 Jovianus in nova domo recubans, suffocatus odore prunarum & calcis moritur. Synodus hæresiaca Antiochiæ facta est.		
	VALENTINIANUS XXXVIII regnavit annis 11.		
	Hic ob fidem Christi tribunatu militum à Juliano privatus fuit.		
	1 Valentinianus Valenti, fratri suo, Orientis imperium dedit.		
	2 Romæ DAMASUS XXXV papa ordinatur. Valens ab Eudoxio, Arianorum episcopo, seductus & baptizatus, post mortem fratris orthodoxos persequitur. Terræ motus per totum orbem factus est.		
	3 Gratianus, Valentiniani filius, Ambianis imperator efficitur. Vera lana, pluviæ mixta, de nubibus fluxit.		
	4 Athanaricus, rex Gothorum, Christianos in sua gente persequitur.		
	Hilarius Pictavis episcopus obiit.		
	Nicæa terræ motu corruit.		
	5 Eusebius, Vercellensis episcopus, moritur. Laodiceæ Apollinaris episcopus plura scripsit, sed postea hæresim condit.		
	6 Magna fames in Phrygia. Lucifer † Caralitanus episcopus, vir valde catholicus, obiit.		*† Calaritanus.*
	7 † Maximinus præfectus † Rom. multos nobilium occidit.	370	*† Maximus* *† Annonæ.*
	8 Valentinus Saxones in regione Francorum cæde perdomuit.		
	9 Alexandriæ Petrus XX episcopus post Athanasium ordinatur. Burgundiorum LXXX ferè millia juxta Rhenum consederunt. Eunomius hæresiarcha extitit.		114
	Didymus *Alexandriæ* cæcus clarus habetur.		
	10 Magnentia, quæ & Tecla, Romanorum nobilissima, Hierosolymam veniens, virtutibus & humilitate claruit.		
	Post Auxentium Arianum, Ambrosio Mediolani episcopo ordinato, Italia ad rectam fidem revertitur.		
	11 Valentinianus bellum in Sarmatas parans, apoplexia obiit.		
	Valentinianus subita sanguinis eruptione moritur, pro quo Gratianus filius cum patruo.		
	Multi monachorum martyrio coronantur.		
	VALENS XXXIX post mortem fratris, cum Gratiano & Valentiniano annis 4 regnavit.		
	1 Photinus hæreticus moritur. Theodosius, Theodosii postea imperatoris, pater & multi nobiles à Valente occisi.		
	2 Gratianus triginta millia Alemannorum delevit. Gothi depulsi ab Hunis, diffunduntur in Thraciam. Valens legem dedit		

Anni mundi.	Regnum Romanorum.	Anni Dom.
	dedit, ut monachi militarent, nolentes fustibus jussit interfici. Gothi, datis à Valente hæreticis doctoribus, Ariani efficiuntur.	
3	Gothi fame compulsi, rebellant.	
4	Valens, à Gothis occiso exercitu, fugiens, in domo quadam vivus crematur. *Valens Arrianus imperator, post multa mala sua in Thracia trucidato a Gothis Romano exercitu, ipse sagitta sauciatus, fugiens, & in vilem casam, cum sæpe equo laberetur, deductus; insequentibusque hostibus, vivus in ipsa casa incensus, sepultura caruit. Post quem Gratianus tertius, fratris ejus filius, cum fratre suo Valentiniano regnavit annos 6.*	

Huc usque Chronicam Eusebii Hieronymus perduxit.

Hinc Herimannus.

Antiquus Codex.	Anni Dom.	Novus seu Manuscriptus Codex Urstisii.
GRATIANUS XL cum Valentiniano fratre post mortem patrui, annis sex regnavit.	378	Post mortem Valentis, Arriani Imperatoris, GRATIANUS cum Valentiniano, fratre suo, annis sex regnavit.
1 Gratianus Theodosium genere Hispanum, Orientis Imperatorem fecit. Priscillianus episcopus hæresim condit, *Gratianus Imperator ob perturbatum imperii statum, genere Hispanum (a) armis, fide & religione præcipuum orienti Imperatorem præfecit. Qui 17 annis regnans, Gothos, Hunnos, Alanos, & alias gentes plures coërcuit, deque Tyrannis Romanorum sæpe imperium vindicavit. Priscillianus de Galliis Episcopus, hoc tempore sui nominis hæresin condit.*	379	Gratianus Imp. Theodosium Orienti Imperatorem præficit. Priscillianus de Galliis Episcopus, hoc tempore sui nominis hæresin condit.
2 Ab hoc anno Theophilus Paschales circulos inchoat. *Ambrosius Mediolanensis Archiepiscopus multa hoc tempore sublimiter scripsit.*	380	Ab hoc anno Theophilus, Alexandrinus Episcopus, paschales circulos inchoat.
3 Synodus secunda CL. Episcoporum, Constantinopoli adversus Macedonium congregatur sub Damaso papa. *Athanaricus, Rex Gothorum, persecutorque Christianorum, Constantinopoli receptus a Theodosio, moritur.*	381	Synodus secunda universalis CL. Episcoporum Constantinopoli agitur contra Macedonium hæresiarcham, ipsius Urbis Episcopum, sub Theodosio Augusto & Damaso Papa. Et post damnationem prædicti hæretici, tres Canones constituuntur.
4 Hoc tempore Theodosius multis præliis Gothos, Hunos Alanosque superavit. Athanaricus, Rex Gothorum, moritur.	382	

5 Archa-

(a) Intelligit Theodosium.

Archadius

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
5 Arcadius, Theodosii filius, Imperator efficitur.	383	Archadius, filius Theodosii Augusti, à Patre in consortium regni assumptus, regnavit annis XXVI.
6 Maximus regnum sibi usurpans, Valentinianum Italia depulit. Gratianus Lugduni occiditur. Romæ post Damasum URSINUS XXXVI. Papa, sedit annis quatuordecim. THEODOSIUS XLI. cum Valentiniano post mortem Gratiani annis undecim regnavit. *Theodosio Augusto filius Honorius nascitur.*	384	Maximus sibi regnum usurpans, Gratianum Lugduni occidit. Romæ, post Damasum Papam, Siricius, qui in Chronicis Prosperi URSINUS dicitur, Papa XL. sedit annos quatuordecim.
1 Theodosius, vir omnibus virtutibus plenus, Valentinianũ benigne suscepit. Priscillianus & alii hæretici sequaces ejus, ab Evodio præfecto, gladio addicti sunt. *Maximus in Britannia a militibus Imperator creatus ad Gallias transfretans, Gratianum Augustum a suis proditum bello victum fugavit, & Lugduni captum occidit, Valentinianumque Augustum, fratrem ejus, de Italia ad Theodosium morientem pepulit, Victoremque filium suum Imperii consortem fecit.*	385	Hieronymus Presbyter, jam in Bethlehem habitans, clarus habetur. Priscillianus hæreticus, in Synodo Burdegalensi damnandus, fugit: sed Treveris ab Ebodio Præfecto interficitur.
2 Ambrosius, Mediolanensis Episcopus, & sanctus Martinus, Turonensis Episcopus, & Hieronymus Bethleemites, clarissimi habentur.	386	Hoc tempore Siricius Papa scripsit decretalia XV. Capitula Himerio Tarraconensi Episcopo.
3	387	
4 Maximus tyrannus à Theodosio victus & captus, *juxta Aquileiam purpura privatus*, capite plectitur, & Victor, filius ejus, ab Arbogaste, *magistro militum in Galliis*, interficitur, & Valentinianus regno restituitur.	388	Theodosius Augustus Maximum tyrannum Aquileiæ occidit.
5 Ithacius & Ursacius Episcopi, ob necem Priscilliani, quem accusaverant, Ecclesiæ communione privantur.	389	Ithacius & Ursatius Episcopi, ob necem Priscilliani, quem accusaverant, Ecclesiæ communione privantur.
6	390	Hoc tempore S. Martinus, Ambrosius, Episcopi: Hieronymus Presbyter, Joannes Chrysostomus, Augustinus, & Severus, aliique quam plures Doctores claruerunt.
7	391	
8 Valentinianus dolo Arbogastis, suspendio	392	Valentinianus, dolo Arbogastis, laqueo

	Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
	pendio periit. Hieronymus usque huc librum de illustribus viris Ecclesiæ perduxit. *Valentinianus Augustus, nimia, ut ajunt, Arbogastis austeritate, vitæ pertæsus, apud Viennam laqueo vitam finivit. A quo Arbogastes insimulatus, Eugenium in Gallia Imperatorem creat.*		laqueo vitam finivit. Hieronymus librum, quem de viris illustribus Ecclesiæ scripsit, hucusque perduxit.
115	9 Arbogastes Eugenium tyrannum Imperatorem constituit.	393	Theodosius Imp. cum filiis, Archadio & Honorio, tres annos regnavit.
	10 Joannes heremita, Theodosium victorem fore, contra Eugenium prophetat.	394	Joannes Anachorita, cujus vitam Hieronymus descripsit, Theodosium Imperat. contra Eugenium tyrannum victorem fore, prædixit.
	11 Augustinus, Doctor facundissimus, Hippone regione Africæ, Episcopus ordinatur. Claudianus Poëta clarus habetur. Theodosius Eugenium tyrannum superavit, & ipse Mediolani in pace obiit. *Theodosius Imperator divinitus adjutus, Eugenium pugna victum peremit: & ipse eodem anno Mediolani vita decessit, & apud sanctum Laurentium sepultus est: pro quo filius ejus Arcadius, cum fratre Honorio, annos 13. regnavit. Augustinus, Ecclesiæ propugnator facundissimus a Maximo veterano Episcopo, Hippone regionis Africæ, adhuc vivente, ipsius Urbis Episcopus, quamvis invitus ordinatur.*	395	Theodosius Imper. Eugenium tyrannum vicit, & ipse eodem anno Mediolani in pace requievit. Pro quo ARCHADIUS & HONORIUS, filii ejus, annis XIII. Augustinus Hippone ordinatur Episcopus.

Hucusque Ruffinus Ecclesiasticam historiam Eusebii, Cæsariensis Episcopi, à se translatam, perduxit.

ARCHADIUS XLII. filius Theodosii, cum fratre Honorio annis tredecim.		Joannes Heremita migravit ad Dominum.
1 Gildo Comes Africam sibi usurpare audet. Joannes Eremita obiit.	396	Gildo Comes Africam sibi tyrannicè usurpavit.
2 Concilium Carthaginense colligitur. *Concilio Carthagine habito, Hipponense concilium roboratur.* S. Martinus, Turonorum Episcopus, post multas virtutes migravit ad Dominum, anno ætatis 81. Episcopatus vero 26.	397	S. Martinus Episcopus migravit ad Dominum, anno ætatis LXXXI. Episcopatus vero XXII. cujus vitam & virtutes Sulpitius Severus egregiè composuit.
3 Romæ ANASTASIUS XXXVII. Papa ordinatur, Ambrosius, Mediolanensis Episcopus, Doctor sapien-	398	S. Ambrosius, Mediolanensis Archiepiscopus, Doctor egregius, migravit ad Dominum.

Romæ,

Regnum Romanorum.	*Anni Domi.*	*Regnum Romanorum.*
pientissimus, migravit ad Dominum.		Romæ Anastasius Papa XLI. sedit annis quatuor. Gildo Comes, pugna victus, interiit.
4 Templa idolorum, *jussu Imperatorum in diversis partibus orbis*, destruuntur, & ludi gladiatorum tolluntur. Mascezil (a) Gildonem fratrem, Deo juvante, superavit. *Eutropius eunuchus, qui hoc anno cum Theodoro consulatum invaserat, honore & vita privatus, interiit.*	399	Templa idolorum destruuntur, & ludi gladiatorum tolluntur. Gothi Italiam devastant. Hoc tempore Anastasius Papa sua decreta constituit, & invitos in Urbe Manichæos damnavit. Corpora Prophetarum Abacuc & Micheæ a Domino revelantur.
5 Gothi, Halarico & Radagaiso Regibus, Italiam ingrediuntur. *Gothi, Alarico & Radagasio Regibus, Italiam ingredientes devastant. Hoc tempore Anastasius Papa sua & Italia decreta constituit, inventos in urbe Manichæos damnavit, & Basilicam, quæ Crescentiana dicitur, via Mamurtina construxit.*	400	
6 Joannes Constantinopolitanus, & Theophilus Alexandrinus illustres Episcopi, sibi invicem discordissimi, habentur. Hoc tempore corpora Prophetarum Abacuc & Micheæ a Domino revelantur. *Pollentiæ Romani, Stilicone Duce, contra Gothos, gravi utrorumque clade pugnantes, tandem victi terga vertunt.*	401	Joannes Constantinopolitanus, & Theophilus clarissimi habentur, sed adeo discordes, ut molimine Theophili Joannes in Pontum exilio sit relegatus.
7 Romæ INNOCENTIUS XXXVIII Papa, sedit annis 14. Gothi Stiliconem cum Romano exercitu victum fugaverunt.	402	Gothi Stiliconem Ducem cum Romano exercitu fugaverunt. Innocentius Papa XLII sedit annos 14. qui 57. cap. decretalia scripsit.
8 Carthaginense Concilium contra Donatistas habetur. His temporibus Orosius presbyter clarus habetur.	403	Carthagini Concilium contra Donatistas habetur.
9 *His temporibus Innocentius Papa plurima in Ecclesia constituit decreta, & Ecclesiam Sanctorum Prothasii & Gervasii Martyrum Romæ constructam dedicavit, & Titulum in orbe constituit.*	404	His temporibus Innocentius Papa multa decreta fecit. Orosius presbyter clarus habetur.
10 Hoc tempore Radagaisus, hostis crudelissimus, cum CC. millibus Gothorum, Deo donante, sine bello periit.	405	Hoc tempore Radagaisus cum CC. millibus Gothorum, Deo donante, est victus.

Roma-

(a) *Mazelser.*

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
Romanis, Duce Stilicone in Tuscia pugnantibus, Radagaisus cum ducentis millibus Gothorum facili victoria, Deo donante, victus & captus est. His diebus Innocentius Papa dedicavit basilicam Gervasii & Prothasii martyrum.		
11 Vandali & Alani, transito Rheno, Gallias intraverunt.	406	Vandali, Suevi & Alani, trajecto Rheno, tertio Cal. Januarii Gallias hostiliter ingressi sunt.
12 Constantinus tyrannus Gallias occupat. Pelagius Brito Dei gratiam impugnat.	407	Innocentius Papa Archadium Imp. excommunicat, qui consensit, ut expelleretur Joannes Chrysostomus.
13 Arcadius, Orientis Imp. Constantinopoli moritur. Stilico, cum filio Eucherio, ab Honorio occiditur. §. HONORIUS XLIII. cum Theodosio fratris sui filio, annis 15.	408	Archadius Imp. Constantinopoli moritur, relicto pro se filio Theodosio, cum quo dehinc patruus HONORIUS annis 15. regnavit. Stilico, Dux fortis, ab Honorio Aug. occiditur.
1 Attalus Rex, Imperator factus, qui mox privatus regno Gothis cohæsit. Vandali Hispanias occupaverunt.	409	Vandali, Alani, Suevi, tertio die Octobris Hispanias occupant.
2 Roma irrupta est à Gothis, Halarico Rege, anno a conditione ejus, M.LXIV. Sed, quia Christianus Rex erat, clementer victoria usus est. *Alaricus, Rex Gothorum, Romam obsedit, multasque cædes ibi & prædas faciens, locis tantum sacris, & ad ea profugis, quia Christianus erat, pepercit. Anno ab urbe condita 1164. Placidia, soror Honorii Augusti, a Gothis in urbe inter alios capta. Gothorum pars Venetiam captam possedit, & postea Ostrogothi vocati, & cum Romanis confederati sunt.*	410	Alaricus, Rex Gothorum, Romam obsedit & irrupit, anno ab Vrbe condita M.C.LXIV. & quia Christianus erat, locis sacratis, & ad ea profugis, tantum pepercit.
3 Constantinus tyrannus victus & captus est, pro quo Maximus tyrannidem invasit. *Constantinus Tyrannus apud Arelatum victus, ab Honorio captus est, filiusque ejus Constans in Hispania a Gerontio Comite peremptus; & Maximus ab eo in regnum levatus est. Constantinus ab Honorio Dux constitutus est. Alarico, Gothorum Rege mortuo, Ataulfus successit; qui Placidiam captivam uxorem accepit.* Athaulphus Placidiam, sororem Honorii, accepit uxorem. Constantius Dux constituitur.	411	Pestilentia, fames, & gladius barbaricus, miserum late devastant orbem.

4 Go-   Gotho-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*	
4 Gothi, Rege Athaulpho, Gallias intrant. *Maximo in Hispania regno ablato, vita concessa est. Gothorum pars maxima, Rege Ataulfo Gallias ingressa. Wandali & Suevi Galleciam, Alani Lusitaniam & Carthaginensem provincias, Silingi Bæticas sortiuntur.*	412	Gothorum maxima pars Gallias ingressa. Heros, S. Martini discipulus, Arelatensis Episcopus, sanctus, innocens, sede sua pulsus est, & pro eo Patroclus ordinatur.	
5 Burgundiones partem Galliæ, Rheno conjunctam, tenuerunt. *Herodianus hujus anni cum Lucio consul novarum rerum in Africa reus, honore & vita privatur. Loviunus (a) & Sebastianus fratres, Gallia tyranni, Narbona ab Honorio perempti sunt.*	413	His temporibus Pelagius Brito, annitentibus Cælestio & Juliano, liberum arbitrium plus justo extollens, & hominem sine gratiæ auxilio, proprio nisu, perfectum fieri posse, asserens, fidem Ecclesiæ turbat. Cujus hæresin beatus Augustinus singulariter præ cæteris expugnat: & Papa Innocentius, cum aliis hæreticis, condemnat. Burgundiones partem Galliæ, Rheno contiguam, obtinuerunt.	
6 Attalus in Gallis tyrannidem exercet.	414	Attalus, Gothis authoribus, in Gallia tyrannidem invasit.	116
7 *Hierosolymis* corpora Stephani protomartyris, Gamalielis & Nicodemi, Luciano Presbytero revelantur. *Ataulfus, Rex Gothorum, a quodam sociorum vulneratus interiit, & pro eo Wallia regium nomen invasit.*	415	Gothi Hispanias petunt, quorum præsidio Attalus destitutus, a Romanis est captus. Corpora sanctorum, Stephani protomartyris, Gamalielis & Nicomedi, Luciano Presbytero divinitus revelata, inveniuntur.	
8 Romæ ZOSIMUS XXXIX. Papa, sedit annis tribus. *Wallia, Rex Gothorum, pacem cupiens, filiam Ataulfi Placidiam fratri Honorio Augusto reddidit. Ejus nuptias Dux Constantius promeruit.*	416	Romæ Zosimus Papa XLIII. sedit annis tribus. Qui etiam sua ad Ecclesiæ statum decreta promulgavit Ysicio Episcopo, sub quatuor capitulis.	
9 Honorius Attalum tyrannum exilio damnavit. Quæstio de hujus anni pascha sub Zosimo Papa oritur. *Constantius Fredibaldum, Regem Wandalorum, sine bello, arte captum, Honorio Imperatori misit.*	417	Honorius Aug. Romam triumphans ingreditur, Attalo currum ejus præcedente, & in exilium postea misso. Quæstio & dissensio de hujus anni Pascha oritur, sub Zosimo Papa.	
10 Synodus Carthaginensis congregatur CCXVII. Episcoporum, contra Pelagium, & cæteros hæreticos, sub Zosimo Papa. Eclipsis Solis facta est 14. Calen. Augusti Cometa usque ad mensem Septemb. visa est.	418	Carthagini Concilio Episcoporum CCXVII. collecto, & a Zosimo Papa confirmato, Pelagius, aliique hæretici damnantur. Eclipsis Solis 14. Cal. Augusti facta est.	

Pugna

(a) Potius *Louinus*.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Pugna inter Gundericum, Regem Wandalorum, & Ermenricum, Suevorum Regem, facta.		
11 Honorius Constantium in regni consortium sumpsit. BONIFACIUS XL. Papa, annis quatuor. *Romæ Bonifacius Papa XLIV. sedit annis 4. cum quo ab aliis Papa ordinatur Eulalius. Quo ab Augustis ejecto, Bonifacius in sede firmatur: sua etiam decreta constituit, & Ecclesiam sanctæ Felicitatis & Sancti Silvani in urbe construxit. Constantius Imperator cum Wallia, Rege Gothorum, pacem firmat, data ei cum aliquot urbibus ad inhabitandum Aquitania secunda.*	419	Honorius Aug. Constantium Ducem consortem facit Imperii. Romæ Bonifacius Papa XLIV. sedit annis quatuor, qui etiam quatuor decreta fecit, cum quo ab aliis Papa ordinatur Eulalius, qui tamen ab Augusto deponitur.
12 Hieronymus, Presbyter Bethleemites, incomparabilis Doctor, obiit, anno vitæ 91. *Wallia Rege Gothorum mortuo, Theodoricus successit. Alani a Gothis adeo cæde domiti, ut regio nomine neglecto, Gunderico Wandalorum Regi se tuendos submitterent.*	420	Bethleem Hieronymus Presbyter, egregius interpres, anno ætatis XCI obiit.
13 Constantius Imperator moritur. *Bellum inter Wandalos & Gothos oritur.*	421	Constantinus Imp. Ravennæ moritur.
14 Exercitus contra Vandalos ad Hispanias mittitur. *Exercitus contra Wandalos, Duce Castino, ad Hispanias Gothis auxilium mittitur, a quo offensus Bonifacius vir bellicosus secedens, ad Africam se contulit. Wandali vero pene ad desperationem coacti, Castino incaute manum conserente, victores effecti sunt.*	422	
15 Placidia a fratre Honorio, cum filiis, ad Orientem mittitur, & Honorius moritur. Romæ CELESTINUS Papa XLI annis 9. sedit. *Romæ Cælestinus Papa XLV. sedit an. 9. qui plurima in Ecclesia fecit statuta, & Basilicam Julii in urbe constitutam dedicavit.* §. THEODOSIUS XLIV. minor, Arcadii filius, annis 26.	423	Romæ Celestinus Papa XLV, sedit annis 9. qui 22. cap. decretalia Episcopis Galliarum scripsit. Placidia Augusta, a fratre Honorio, pulsa, ad Theodosium Augustum in Orientem proficiscitur. Honorius Imp. Occidentis, Ravennæ moritur, & Joannes tyrannus regnum ejus occupavit.
1 Theodosius Valentinianum, Placidiæ filium, consobrinum suum, Cæsarem facit, & cum matre ad Occidentis Imperium misit. *Joannes Tyrannus Africam contra Bonifacium petiit.*	424	Theodosius Valentinianum, amitæ suæ Placidiæ filium, Cæsarem faciens, ad regnum occidentis cum matre possidendum remittit.
2 Valentinianus, Joannem tyrannum	425	Valentinianus, cum matre, Joannem,

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
num extinxit, Hunnosque per Aëtium patritium superavit. *Valentinianus cum matre Joannem Ravennæ extinctum oppressit: regnum Occidentis recepit: Castinum Joanni faventem exilio damnavit: Aëtio, patricio, qui Hunnos reverti fecerat, veniam dedit.*		nem, tyrannum Ravennæ, oppressit.
3 Patroclus, Arelatensis Episcopus, a tribuno quodam innocens occiditur. *Gundericus, Rex Wandalorum, Dei judicio percussus moritur, eisque Geisericus tyrannus, Arrianusque hæreticus & Catholicorum crudelis persecutor, successit.*	426	Patroclus, Arelatensis Episcopus, a tribuno quodam barbaro, innocens trucidatur.
4 Gens Vandalorum, à Gothis exclusa, de Hispaniis ad Africam transit.	427	Bonifacius in Africa pollens, Duces quosdam contra se dimicantes occidit, contra quem, evocatis barbaris, mare ad id tempus ignotum, pervium efficitur. *Unde gens effera Wandalorum de Hispaniis exclusa, a Gothis, freto trajecto, Africam invadens, gladio, præda & igne miserabiliter debacchatur: interfecto postea Ermengario, Rege Suevorum, postquam in Hispania 19 annis debacchati sunt.*
5 Nestorius, Constantinopolitanus Episcopus, hæresim condit, sanctam Mariam θεοτόκον negans, cui Cyrillus, Alexandrinus Episcopus, & Celestinus Papa, multum resistunt. Aëtius, *Comes Romanus*, multis Francis cæsis, partem Galliæ, quam possederant, recepit.	428	Nestorius, Episcopus Constantinopolitanus, duas in Christo personas prædicans, hominemque puerum ex virgine natum, Deitatem postea accepisse, affirmans, a Cyrillo, Alexandrino Episcopo, & Papa Celestino, hæreseos arguitur.
6 *Aëtius magister militum & patricius factus est.*	429	Agricola, hæreticus Pelagianista, Britannias suo inficit errore. *Unde Sanctus Germanus, Antisiodorensis Episcopus, a Cælestino, Papa illo, missus hæresin expugnavit, plurimisque saluti fuit.*
7 Sanctus Augustinus, Hipponensis Episcopus & Doctor facundissimus, in civitate sua, a barbaris obsessus, obiit.	430	Sanctus Augustinus, Hipponensis Episcopus, *Ecclesiæ Christi & Catholicæ fidei propugnator & defensor invictissimus*, in civitate sua a barbaris obsessus, cum intra ipsas angustias obsidionis, pro Ecclesia sollicitus, Juliani argutiis, pro gratia Dei pugnans, respondisset: ipsa gratia Dei, ne ruinam suorum videret, subtractus, 5. Calend. Sept. migravit ad Dominum, anno ætatis LXXVI. Episcopatus seu Presbyteratus XL.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
8 Palladius Episc. à Celestino Papa ad Scotos credentes Christo, *a Calestino Papa primus Episcopus*, mittitur. *Romæ XISTUS, XLII. Papa, sedit annis 8. Hoc tempore tertia synodus universalis in Epheso congregatur, C. Episcoporum contra Nestorium sub Celestino Papa.*	431	Tertia synodus universalis CC. Episcoporum apud Ephesum congregatur, sub Celestino Papa, ubi inter alias hæreses Nestorius cum secta sua damnatur, & 12. capita contra eundem scribuntur.
9 *Romæ Xistus Papa XLVI. sedit annis 8. qui accusatus a Basso quodam, ventilata in synodo causa, ab Episcopis 56. purgatus, & Bassus damnatus est. Bonifacius de Africa reversus & magister militum factus, cum Aëcio pugnavit & vicit; & post paucos dies morbo absumptus est. Aëcius vero, inimicos fugiens, Dalmatias Pannoniasque petiit, & Hunorum auxilio, gratiam Principum, pristinamque dignitatem recepit.*	432	Romæ Sixtus Papa XLVI. sedit annos octo.
10 *Burgundiones Aëcio pugna victi sunt hoc tempore. Xistus Papa Ecclesiam sanctæ Mariæ, quæ Liberii dicebatur, & Ecclesiam sancti Laurentii in urbe construxit. Confessionem sancti Petri, itemq; sancti Laurentii adornavit. Valentinianus quoq; Augustus Ecclesiis multa dona dedit, & Confessionem sancti Pauli construxit. Petrus etiam Episcopus sanctæ Sabinæ Ecclesiam fecit.*	433	Valentinianus Aug. multa Ecclesiis dona dedit.
11	434	Vandali, jam novem annos Africam infestantes, pactum à Romanis postulant.
12 Pax cum Vandalis facta, data eis Africæ portione. Aëtius Gundicarium, Burgundionum Regem, vicit, quem Hunni post peremerunt.	435	Pax cum Vandalis facta.
13 Gothi pacem turbant, & per Litorium, Ducem Romanum, pelluntur.		Gothi Narbonam obsessam fame premunt: *sed Littorius, Dux Romanus, superveniens & hostes vi repulit, & civitatem, advecto frumento, fame liberavit.*
14 Ginsericus, Rex Vandalorum Arrianus, Catholicos in Africa persequitur. *Valentinianus filiam Theodosii in matrimonium accipit. Geisericus, Rex Wandalorũ Arianus, Catholicos in Africa persequens, quosdam Ecclesiis suis pepulit, quosdam exilio damnavit, quosdam etiam variis pœnis affectos martyrio coronavit. Barbari piraticam exercere aggressi. Valentinianus Augustus ad Theodosium Augu-*	436	Bellum à Romanis contra Gothos, *Hunis auxiliatoribus*, geritur.

His

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Augustum, avunculi sui filium, Constantinopolim veniens, filiam ejus accepit uxorem. Ermenricus, Rex Suevorum, morbo oppressus, Richilam filium pro se Regem constituit.		
15 *Gothi Richilam, Regem Suevorum, pugna victum thesauris spoliaverunt.*	438	His temporibus S. Prosper, Regiensis Episcopus, contra librum Cassiani, de protectione Dei, scripsit, in quo, eundem liberum arbitrium nimis extulisse probavit. 117
16 Julianus, Athelensis Episcopus, Pelagianista jactantissimus, Ecclesiam multa arte insequitur: sed à Xisto Papa damnatur. Bellum adversus Gothos, Hunis auxiliatoribus, geritur, & Litorius, Dux Romanus, ab eis capitur. Ginsericus dolo Carthaginem cepit. *Romani, Hunis auxiliatoribus, adversum Gothos & Regem Theodoricum, infausta pugna confligunt in Gallia; & Littorius, Dux Romanus, vulneratur, & post ab eis capitur & occiditur. Quibus tamen non multo post suppliciter petentibus, pax cum eis a Romanis pacta est. Ipso anno, Aëcio & Romanis contra Gothos intento, Geisericus, Rex Wandalorum, qui fidus & amicus Romani populi putabatur, dolo, sub specie pacis, 14. Calend. Novemb. Carthaginem cepit, cives & maxime nobiles trucidavit, opes omnes diripuit, sacerdotibus cæsis & pulsis, Ecclesias in usus suorum vertit, omniaque divina & humana jura confudit, ibique 37. anno regnum obtinuit, sub quo plurimi sanctorum martyrio ob fidem Catholicam coronati sunt.*	439	Julianus, Arelatensis Episcopus, Pelagianista jactantissimus, Ecclesiæ communioni surrepere tentans, à Xisto Papa denuo damnatur.
17 Ginsericus Siciliam graviter afflixit. *Romæ defuncto Xisto, Leo, vir doctrina insignis & moribus, Papa XLVII. sedit annos 22. Qui plurima ad utilitatem Ecclesiæ sublimiter scripsit & constituit, Eutychianam & Nestorianam hæresem condemnavit: cujus tempore Demetrias, ancilla Christi, Romæ S. Stephani Ecclesiam fecit. Geisericus Siciliam pervasam graviter affligens, timore Ducis, ad Carthaginem tuendam rediit. Richila, Rex Suevorum, Boethicam provinciam, & Carthaginem, Hispaniam cepit.* Romæ Leo XLIIII. Papa constituitur.	440	Romæ, defuncto Sixto, Leo, vir doctrina & moribus insignis, Papa XLVII. sedit annis 22. qui Eutychianam & Nestorianam hæreses condemnavit, & 49. decreta conscripsit.
18 Theodosius Imp. bellum contra Vandalos inefficaciter movit. *Theodo-*	441	Theodosius Imp. contra Vandalos, per Duces suos, bellum movet. S. Bric-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Theodosius Imperator contra Geisericum & Wandalos, per Duces suos, bellum movet; sed ipsi negotium cunctando differentes, Siciliæ magis oneri quàm præsidio fuere.		
19 Huni Tracias & Illyricum vastaverunt. Pax cum Ginserico facta est. *Hunnis Thracias & Illyricum sæva populatione vastantibus, exercitus contra Wandalos missus, ad tuitionem Orientalium revocatur. Valentinianus Imperator cum Geiserico, Rege Wandalorum, pacem firmat. Africa inter utrumque certis spatiis divisa.*	442	
20 Leo Papa, multos in Urbe Manichæos inveniens, publicavit & correxit. Et sanctus Briccius, Turonensis Episcopus, obiit, cui S. Eustathius successit.	443	S. Briccius, Turonorum Episcopus, decessit, cui sanctus Eustochius successit. Leo Papa multos in urbe Manichæos publicavit, & libros eorum incendit. Idem constituit, ut monacha velamen capitis ab Episcopo benedictum, nullatenus acciperet, nisi prius virginitas illius probata foret. Unde & Augustinus asserit, nec illam inter virgines sacras consecrandam fore, si qua esset & ante baptismum corrupta.
21 Attila, Rex Hunnorum, (a) Bledlam fratrem interfecit, & ejus regnum populumque sibi subjecit. De hujus anni Pascha Proterius & Paschasinus Leoni Papæ scribunt.	444	Attila, Rex Hunnorum, Bteldam, fratrem suum regnique consortem, interemit. De hujus anni Pascha Proterius & Pascasius Leoni Papæ scribunt.
22	445	His temporibus Leo Papa, inter alia bona, basilicas sanctorum Petri & Pauli renovavit, *& Ecclesiam S. Cornelii Papæ & martyris via Apia construxit.*
23 Britanni contra Scotos & Pictavos auxilium ab Aëtio & Romanis petunt, nec impetrant.	446	Apud Ephesum septem dormientes, qui sub Decio multa pro Christo tormenta passi in spelunca quadam obdormierant, post 196. annos expergefacti sunt, & confirmata fide resurrectionis mortuorum, iterum obdormierunt.
24 Eutyches Constantinopolitanus condidit, & suffragante Theodosio Imperatore, & Dioscoro Alexandrino Episcopo, Flavianum Constantinopolitanum Episcopum catholicum multis injuriis affecit.	447	Euthices, Presbyter & Abbas Constantinopolitanus, confusa in Christo divinitatis & humanitatis substantia, unam in eo naturam dogmatizans, annitente Theodosio juniore Aug. & Discoro, Alexandrino Episcopo, resistentem sibi Flavianum, Constantinopolitanum Archiepiscopum expulsum, ad mortem usque persequuntur.

25 Theo-

(a) Bledam.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		quuntur. Contra quam hæresim Leo Papa legatos misit. *Richilo, Rex Suevorum, moritur, eique Richarius filius successit.*
25 Theodosius Leonem Papam pro Eutychete ad se vocat. *Richarius, Rex Suevorum, ducta in conjugium Theodori Regis Gothorum filia, Wasconiam devastavit. Hoc tempore Angli Saxones a Britannis contra Pictos & Scotos auxilio asciti, insulam petunt, & hostibus fugatis, in socios arma convertunt; & post multa bella magna ex parte insula subacta potiti sunt.*	448	Theodosius Imp. Leonem Papam pro defensione Euthycetis, ad se vocat: qui à populo Romano venire prohibitus, legatos pro se misit.
26 Qui a populo Romano venire prohibitus, nuntios mittit. Theodosius, Imperator Orientis, moritur. §. MARTIANVS XLV, cum Valentiniano annis 7.	449	Iterum Catholici ab Imperatore Theodosio ad audientiam vocati. *Attila, Rex Hunorum, Gallias aliasque circum provincias vastat, & arte Aetii, magno inter eum & Gothos prælio concitato, Theodorus, Rex Gothorum, cecidit, eique Thorismod, filius ejus, successit.*
1 Aëtius cum Romanis, Gothis auxiliatoribus, Attilam superavit. *Romani, Aëtio Duce, Gothis auxiliatoribus, contra Attilam, Regem Hunnorum, grandi utrinque cæde pugnantes, in campo Catalaunico acie victum in superiorem Galliam fugere compellunt: qui in regnum timide reversus, non multo post arma commovit in Italiam.*	450	Leo Papa Legatos ad confutandam hæresim mittere curavit. Theodosius Imperator moritur, *& a Placidia Augusta & Leone, totoque Senatu, ingenti pompa deductus in Mausoleo apud S. Petrum sepelitur.* Pro quo MARTIANUS Orientis imperium adeptus, & 7. annis regnans Euthicetem cum suis sequacibus damnat. Placidia Augusta obiit. Romani, Etio Duce, Gothis auxiliatoribus, Attilam vicerunt, Regem Hunnorum.
2 Attila Aquileiam vi magna cepit, cum quo Valentinianus pacem fecit, *exercitusque ejus fame, peste, morbis, cædibus insuper ab Aëtio attritus, eum reverti fecit.*	451	Attila Rex, collectis viribus, Aquileiam magna vi cepit. Ad quem Valentinianus Imp. Leonem Papam mittens, pacem cum eo fecit.
3 Attila, Hunnorum Rex, moritur. *Thorismodo, Regi Gothorum, perempto Theodoricus frater successit.* Hoc tempore quarta Synodus DCXXX. Episcoporum in Chalcedone congregatur, sub Leone Papa, contra Eutychen. 4 Va-	452	Attila, Rex Hunnorum, in suis sedibus (*a*) moritur. Hoc tempore quarta Synodus universalis DCXXX Episcoporum, in Chal-

X

(*a*) Can. *ædibus*.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		Chalcedone, contra Euthicen & omnes hæreticos congregatur, ibique damnatis hæreticis, 27. Canones statuerunt.
4 Valentinianus Aëtium patricium, Reipublicæ utilem, manu sua occidit, *& a circumstantibus Boëtius, ejus amicus, interemptus est.*	453	Valentinianus Imp. Etium patricium manu sua in palatio fraudulenter occidit.
5 Valentinianus ab amicis Aëtii in campo Martio occiditur: pro quo Maximus menses duos regnavit, & a militibus occiditur, *& in Tyberim projectus est.* Post quem Avitus sumpsit Imperium. Eodem anno Ginsericus, *Rex Wandalorum, de Africa trajiciens*, Romam, *quæ sine Imperatore erat, invasit, eamque opibus cunctis expoliavit.*	454	Valentinianus Imp. in campo Martio ab amicis Etii interimitur: pro quo Maximus invadens Imperium, infra duos menses a militibus occiditur: post quem Avitus sumpsit Imperium. Ipso anno Gensericus, Rex Wandalorum, Romam cunctis opibus expoliat.

Hucusque Prosper Chronica sua perduxit, qui & Epistolam Leonis Papæ de vera Domini incarnatione contra Euticen creditur composuisse.

6 Avitus Imperium Placentiæ deposuit: pro quo Majorianus regnavit. *Richario, Rege Suevorum, in Hispaniis vastationibus instante, consilio Aviti, Theodoricus, Rex Gothorum, contra eum veniens, inita pugna, graviter cæde protrivit, vulneratumque fugavit, & postea captum occidit; vastataque impie & crudeliter Hispania, & ipsa, quam possederat, provincia, Suevos sibi subjugavit. Avitus, Gothorum auxilio destitutus, jubente Martiano Augusto, Placentiæ imperium deposuit. Hoc tempore apud Francos, mortuo Meroveo Rege, filius ejus Hildericus regnavit annos 24. Qui ob luxuriam regno pulsus, in Turingiam fugit: sed astu Viomadi amici revocatus est.*	455	Avitus imperium Placentiæ deposuit: pro quo Majorianus regnavit annis quatuor.
7 Martianus, Orientis Imperator, obiit. Ab hoc anno Victorius Paschalem circulum, sed mendosum, inchoat, jubente Papa Hilario. § Leo XLVI. annis 17. Orienti imperat.	456	Martianus Imp. Orientis, obiit: pro quo LEO Imp. annis 17. regnat. Ab hoc anno Victorius paschales cyclos, sed errore plenos, inchoat, jubente Papa Hilario.
1 Majorianus, Imperator Occidentis, in Africam *Theodo-*	457	Majorianus, Imp. Occidentis, in Africâ contra Wandalos movit procinctum. Ma-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Theodoricus, Rex Gothorum, multis in Hispania Ecclesiis & civitatibus vastatis, Emeritam obsidet urbem. Suevi Maldram sibi statuunt Regem. Majorianus Imperator contra Wandalos in Africam movet procinctum. Theodoricus, nunciis territus, relicta Emerita, Gallias repetit, & pace fucata, cade furens Ecclesias, urbes, villas vastavit & incendit. Suevi Galliciam & Gothi Boethicam provincias vastant.		
2 Movit procinctum.	458	
3 Hoc tempore *(a)* Theodorus, Cyriæ Episcopus, clarus habetur. *Item Suevorum alii cum Maldra Rege, Lusitaniam, alii cum Richmundo Galliciam depradantur, Veruli Boethicam invadunt. Majorianus Imperator, facta cum Theodorico & Gothis pace, contra Wandalos & Suevos suo eos ascivit auxilio.*	459	
4 Ricimer, Majoriano occiso, Severum constituit. *Maldras, Rex Suevorum, occiditur. Suevi a Gothis pradati, pacem postulant. Majorianus Imperator Hispanias petens, contra Wandalos paravit classem: qua tamen ab ipsis invasa & direpta est. Rursum, cum ad Africam, contra eos trajicere moliretur, Geisericus territus, pacem postulat. Majorianus Roma reversus, cum R. P. disponeret, fraude Richimeris Patricii, Suevorum, ut ajunt, consilio, peremptus est.*	460	Majorianus Imperator a Richimere patricio fraudulenter perimitur.
Atrabenus in Gallia Comes, Theodorico Regi Gothorum confœderatus, Narbonam ei tradidit. Turonis beatus Perpetuus Episcopus factus; qui Basilica beati Martini adaucta, corporis ejus translationem fecit. In Gallicia, villa, homines, & greges mirum in modum fulmine tacti comburuntur: & duo juvenes, concretis in unum adustione cadaveribus, inveniuntur.		
5 HILARIUS Papa XLIV. sedit annis 6. mensibus, tri-	461	Severus, Ravennæ a Richimere Imperator effectus, quatuor annos regnavit. 118
6 bus, diebus decem, *qui pro statu Ecclesiæ, nonnulla decrevit, & constituit, hæreses Euthycianam & Nestorianam damnavit, & multis metallis plures in urbe Basilicas ornavit, oratoriaque construxit, Monasterium*		Turonis beatus Perpetuus Episcopus factus, corpus Sancti Martini transtulit.
	462	Romæ Hilarius Papa XLVIII. sedit annis sex, mensibus tribus, qui hæreses Eutycianam & Nestorianam damnavit, & inter alia bona etiam duas Bibliothecas in Urbe con-

(a) *Theodoretus.*

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
nasterium S. Laurentii ad Balneas fecit, itemque aliud ad Lunam: & duas bibliothecas in urbe condidit.		condidit, & sex Synodica cap. constituit.
7 Rex Alanorum Beorgor, a Ricimere patricio victus, interit.	463	Rex Alanorum Italiam petens, apud Pergamum a Richimere patritio pugna interiit.
8 Severus fraude, ut ajunt, Ricimeris, veneno periit. *Wandali per Marcellinum, in Sicilia victi, cæsique sunt & fugati.*	464	Severus Imp. fraude, ut ajunt, Richimeris, *in Palatio*, veneno periit.
9	465	
10 Anthemius Imperator Occidentis a Leone mittitur.	466	Leo Imp. Anthemium de Constantinopoli ad regendum Occidentis Imperium Romam misit, qui regnavit annis quinque. (*a*)
11 Marcellinus in Sicilia occiditur.	467	Tolosæ, ubi sedes regni Gothorum erat, in medio civitatis sanguis terra prorumpens, tota die profluxit.
SIMPLICIUS XLV. Papa sedit annis quindecim, mense uno, diebus septem. *Qui Basilicam S. Stephani in Celio monte dedicavit. Item Basilicam S. Andreæ juxta Sanctam Mariam construxit. Item Basilicam Sancti Stephani juxta Sanctum Laurentium. Item Basilicam Sanctæ Fabianæ juxta palatium Licinianum.*		
12 Arabundus Imperium tentans, ab Anthemio in exilium mittitur.	468	Arabundus, Imperium tentans, jussu Anthemii Imperator, exilio deportatur. Romæ Simplicius Papa XLIV. (*b*) sedit an. 15. mensibus tribus, qui duo decreta promulgavit.
13 Romanus Imperium affectans, decollatur.	469	Romanus Patricius, Imperium affectans, decollatur.
14 Aspar, affectata tyrannide, Constantinopoli a Leone Imp. occiditur. S. Remigius, Rhemorum ArchiEpiscopus ordinatur, anno ætatis 22.	470	In Gallia Sanctus Remigius cælitus, antequam nasceretur, prænunciatus est. A cella, in quam se adolescentulus Deo militans incluserat, vi abstractus Rhenorum Archiepiscopus fit.
15 Ricimer Anthemium Imperatorem cum gravi clade Urbis occidit, & Olybrium constituit, ipseque periit.	471	Richimer Anthemium Imperatorem, cum magna clade Urbis Romæ, occidit, & Olibrium Imperatorem constituit, ipseque periit.
Romæ Richimer patricius, Olybrium faciens Imperatorem, Anthemium Imperatorem, contra jus affinitatis & imperii, cum gravi clade urbis occidit, sed non diu scelere lætatus, ipse 40. post die, & Oly-		Gun-

(*a*) Can. 6.
(*b*) Can. *XLIX.*

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
& Olybrius 7. mense vitam exegerant.		
16 Olybrius Imperator septimo mense moritur: pro quo *(a)* Clyterius. Leo Leonem consortem regni fecit.	472	*Gundebaldo hortante*, Ravennæ, Glycerius sumpsit Imperium. Constantinopoli Leo Leonem consortem regni fecit, quippe nepotem suum.
17 Leo senior obiit: pro quo junior Leo paucis mensibus regnavit.	473	*Constantinopoli*, Leo Senior Imp. obiit: post quem Leo junior, paucis mensibus regnans, & ipse moritur.
Romæ Clyterio Nepos successit.		Post hunc ZENO Imp. regnavit annis 17.
ZENON XLVII annis 17. Orientem rexit.		Romæ Glycerio successit Nepos in imperio.
1 Orestes Nepotem fugavit, & filio suo Augustulo Imperium dedit.	474	*Roma*, Orestes patricius Nepotem Imperatorem *in Dalmatias* fugavit, filioque suo Augustulo Imperium dedit.
2 Odoacer, Rex Torcilingorum & Rugorum, cum multis barbarorum auxiliis, Italiam veniens, *Romam obtinuit*, Orestem & Paulum, fratres occidit, Augustulum exilio damnavit, & Romam obtinuit, anno a conditione ejus M. CC XXIX. *Cum tamen nec purpura, nec regni insignibus uteretur.*	475	Odoacer, Rex Torcilingorum & Rugorum, pervasa Italia, Romam obtinuit: anno a conditione ejus M. CC XXX. Orestem & Paulum patricios occidit, Augustulum Imp. exilio damnavit.
3 Odoacer Romæ, invito Zenone, regnat. *Odoacer, possessa Roma, maximam Italiæ partem subjugavit. Geisericus, Rex Wandalorum, post 37. & paulo plus, invasa Carthaginis annos, tandem moriens tyrannidi suæ finem fecit. Post quem, non melior filius, Hunericus regnavit annos fere 8.*	476	Odoacer Romæ, invito Zenone, regnat.
4 Hoc tempore corpus Barnabæ Apostoli, & Evangelium Matthæi stylo ejus scriptum, Deo revelante reperitur.	477	Tempore Zenonis Imperatoris corpus Barnabæ Apostoli, & Evangelium Matthæi Evangelistæ, stylo ipsius scriptum, ipso revelante, reperta sunt.
5	478	*His temporibus*, Simplicius Papa Petrum Alexandrinum, Episcopum hæreticum Eutycianum, ab Achatio Constantinopolitano accusatum, damnat.
6	479	
7 Odoacer, *Romæ regnans*, in Dalmatiis Odiciam vicit & peremit.	480	*Hoc tempore*, Hilderico, Rege Francorum mortuo, successit Ludovicus, filius ejus, quem dicunt Clodoveum, & regnavit 30. annis.
8 9 Theo-	481	

(a) *Glycerius.*

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
9 Theodericus, Theotmari filius, Rex Ostrogothorum, Zenoni Augusto familiaris efficitur. FELIX XLVI. Papa, sedit annis octo, mensibus 11. diebus 18.	482	Theodericus, Theodmari filius, Rex Ostrogothorum, id est, qui olim in Italia remanserant, Gothorum, Zenoni Augusto familiaris efficitur, cum suis ei Gothis militavit.
10 Zenon Theodoricum Consulem & Magistrum militum fecit. *Romæ Felix III. Papa L. sedit annis fere 9. qui Basilicam beati Agapiti juxta sanctum Laurentium construxit. Cirola, Arrianus Episcopus in Africa, adversus Eugenium, Carthaginensem Archiepiscopum, aliosque Catholicos miraculis claros, zelo ductus, quendam e suis pecunia corruptum, cæcitatem simulare jussit, ut eam coram Rege se invocantem, quasi per fidem suam illuminaret: cui cum coram omnibus manus imposuisset, vera mox divinitùs cæcitate percussus, dolum aperuit, conversusque a sanctis Episcopis, Eugenio, Vindemiale & Longvvino rursum illuminari promeruit. Ab hoc Cirola Hunericus Rex instigatus, Catholicos persequitur, & plurimis martyrio coronatis, ipsum Eugenium cum 324. Episcopis exilio relegavit & Catholicas Ecclesias clausit.*	483	Zeno Augustus Theodoricum hujus anni Consulem, & Magistrum militum fecit. Romæ Felix tertius, Papa L sedit annos fere novem, & canonum 27. capitula constituit.
11 Hoc tempore Honorius, Rex Vandalorum, plus quam CCCXXXIII. Episcopis exulatis, catholicos Arriana impietate persequitur. *Hunericus, Rex Wandalorum, divinitus percussus, scatens vermibus, expiravit. Post quem fratris ejus filius, Gundamundus, regnavit, annis fere 12. qui non multo post Eugenium Episcopum revocavit. Ludovvicus, Rex Francorum, juvante Raganhario cognato suo, Siagrum, Regem Galliæ, Egidii filium, bello victum, ad Alaricum, regem Gothorum, fugere compulit, sibique redditum occidit, & totum regnum illius ac thesauros sibi subjecit.*	484	
12	485	Hoc tempore Achatius Constantinopolitanus, hæresi favens, Petrum Alexandrinum revocat, quem quondam accusabat. Quo audito, Felix Papa utrumque cum sequacibus erroris condemnat.
13 Odoacer Phœbam, *qui & Faletheur*, Regem Rugorum, vicit & cepit. *Gundamundus, Rex Wandalorum, Carthagini Ecclesiam sancti Agilei Catholicis reddidit, petente sancto Eugenio Episcopo.*	486	
14 15		

Theode-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
14		
15 Theodoricus, permittente Zenone, Italiam venit, & Odoacrum duobus præliis superavit.	487 488	Theodericus, Rex Ostrogothorum, permissu Zenonis Aug. Italiam petiit: cui, *apud Isoncium*, Odoacer occurens, bello conflixit, sed victus aufugit. *Et iterum recollectis viribus Veronæ acie congressus denuo victus & fugatus est.*
16 Theodoricus, *ad fluvium Adduam*, Odoacrum tertio certamine victum *fugientemque* apud Ravennam obsedit. *Ludovicus, Rex Francorum, Turingos petens, gravi eos cæde prostravit: ipsos cum terra eorum sibi subjecit.*	489	Theodericus Odoacrum jam tertiò devicit, eumque fugatum Ravennæ obsedit.
17 Odoacer nocte *a Ravenna cum Berulis* egressus, *collectis viribus*, quarto prælio vincitur à Theodorico. Vandali pacem fecerunt: & Zenon obiit. *Ipso anno Gundamundus, Rex Wandalorum, pacem cum Romanis fecit.* *Hoc tempore Ludovvicus, Rex Francorum, intercurrente Aureliano legato suo, de Burgundia, Bruodhildem uxorem Christianam accepit, filiam scilicet Hilperici, quem frater suus Gundobaldus cum uxore & filiis trucidaverat.* ANASTASIUS XLVIII. annis 28.	490	Odoacer, quarto confligens cum Theoderico, victus & captus est. Constantinopoli Zenon Imp. moritur: post quem ANASTASIUS Imperium Orientis 28. annis rexit.
1 GELASIUS XLVII. Papa, sedit annis 4. mensibus 8. diebus 18.	491	Romæ, defuncto Felice Papa, Concilium a Presbyteris & diaconis agitur.
2 Theodoricus Odoacrum, insidias sibi molientem, interemit, & ipse Occidentis regnum 30 annis tenuit. *Romæ Gelasius, Papa LI. sedit annis 4. mensibus 7. vir doctus & pius, qui pro Ecclesiæ statu nonnulla decreta fecit. Multa sublimiter scripsit: hæreticos damnavit: clerum Romanum auxit: pauperes dilexit: ipse dedicavit Ecclesiam sanctæ Eufemiæ Tiburtina urbe aliasque Basilicas sanctorum, Nicandri, Eleutherii & sancti Andreæ via Lanicana: fecit etiam Basilicam sanctæ Mariæ via Laurentina.*	492	Theodericus Ravennæ Odoacrum sibi insidiantem peremit, & ipse Occidentis Imperium 30. annis obtinuit. Romæ Gelasius Papa LI. sedit annos 4. menses 7. vir doctus & pius, qui omnes hæreticos damnavit, clerum Romanum auxit, multa decreta fecit.
3 *His temporibus in Africa beatus Fulgentius Episcopus, qui Ruspensem 26. annis rexit Ecclesiam, doctrina & actibus clarus effulsit: qui etiam ipse plurima inter alios catholicos mala & exilia perpessus. Hac etiam tempestate Ludovvicus, Rex Francorum, Gallias*	493	Hoc tempore in Africa beatus Fulgensius, Ruspensis Episcopus, claruit doctrina & moratis actibus.

Ludovicus

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Gallias usque Sequanam, & deinde usque Ligerum fluvios, suo regno subegit. Hunc multa instantia Bruodhildis, uxor sua, ad fidem Christi cohortatur: Gundamundus, Rex Wandalorum, persuadente Eugenio Episcopo, tandem post 10. annos omnes catholicos Episcopos de exilio revocavit, & diu clausas ecclesias, pace reddita, aperuit. Ludovvicus, Rex Francorum, contra Alamannos pugnans, cum exercitus ejus periclitaretur, Deum cœli invocans, & suam fidem Christo vovens, ipso juvante, Alamannos subjugavit.		
119 4 Hoc tempore Thrasamundus, Rex Vandalorum, catholicas Ecclesias clausit, & 220. Episcopos exilio in Saxoniam misit, quos Symmachus Papa sanctissimus inibi aluit. Mortuo Rege Francorum Childerico, filius ejus Clodoveus, qui & Ludovicus, Rex magnus, successit.	494	Ludovicus, Rex Francorum, Alemannos bello vicit, Deo juvante, cui, cum in eodem bello periclitaretur, se crediturum promisit.
5 ANASTASIUS Papa sedit anno uno, mensibus undecim, diebus 24.	495	Ludovicus, seu Clodoveus, Rex Francorum, instante Rodhilde, (a) conjuge sua Christiana, a sancto Remigio, Rhemensi Archiepiscopo, fide Christi imbutus, cum gente sua baptizatur.
6 *Gundamundo, Rege Wandalorum defuncto, Trasamundus 26. paulo plus annis regnat pro eo. Qui item Catholicis infestus, ecclesias post aliquot annos clausit, & inter alios persecutionis labores 240. Episcopos exilio in Sardinia & aliis insulis afflixit.*	496	Thrasamundus, Rex Wandalorum in Africa, catholicis infestus, Ecclesias clausit, & 240. Episcopos in Sardinia exilio afflixit.
7 SYMMACHUS Papa sedit annis 15. mensibus 7. diebus 24. His temporibus Boetius Consul Romæ plurima ingenii sui monumenta conscripsit.	497	Boetius patricius & Consul, multa his temporibus ingenii sui monumenta in seculari Philosophia excellenter edidit. Romæ Anastasius Papa LII. sedit annis fere duobus, & capita decretalia octo fecit. *Hic Confessionem sancti Laurentii exornavit. Et quia quibusdam communionem clam reddere velle videbatur, quidam se ab ejus communione sequestrant.*
8 Isauri, occiso Lilinge, Duce eorum, ab Anastasio *Imp.* victi, trucidantur. *Hoc tempore Ludevvicus, Rex Francorum, Gundebadum & Godegiselum, fratres, Burgundionum Reges, pugna & fugavit, & Gundebadum Avenione*	498	Isauri, occiso Lilingo, Duce suo, ab Anastasio Imperatore trucidantur. Theo-

(a) Can. *Bruodhilde.*

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
ne obsessum tributarium fecit, & cum magna præda rediit. Ludovicus Rex Syagrium, Ægidii filium, Principem Romanorum, bello vicit & peremit.		
9 Theodericus Romam venit, multaque miranda ædificia construxit.	499	Theodoricus Rex Romæ & alibi multa per hæc tempora mirifica construxit ædificia. Romæ Symmachus Papa LIII. sedit 15. annis, mensibus fere 8. cum quo simul per dissensionem nimiam ordinatur Laurentius, & magna Romæ inter clerum & populum discordia facta, donec judicio Theodorici Regis Symmachus in sede confirmatur.
10	500	Symmachus Papa, Synodo Romæ acta, Laurentium, æmulum suum, Nuceriæ ordinavit Episcopum.
11 Theodericus aquam Ravennam perduxit.	501	Theodoricus Rex aquæductum Ravennæ fecit. His temporibus sanctus Mamertus, Viennensis Archiepiscopus, virtutibus claruit, qui propter luporum & ursorum immanitatem, aliasque plagas triduanas ante ascensionem Domini litanias primus instituens, Domini misericordiam plagarumque cessationem promeruit.
12 Italiam Sirmium recepit, victis à Theoderico Bulgaris.	502	
13	503	Quidam ex Romanis Symmachum Papam falso criminantes, & apud Regem accusantes, Laurentiumque revocantes, magnum Romæ schisma fecerunt. Petrus, Altinæ Urbis Episcopus, permissu Theodorici, sedem Apostolicam invasit.
14 *Ludovvicus, Rex Francorum, per suffragia sancti Petri sanctique Martini & aliorum sanctorum, divinum implorans auxilium, Gothos petiit, eosque juxta Pictavis, urbem, in campo Voglensi pugna vicit, & Regem horum Alaricum, qui jam 22. annis regnabat, occidit, regnumque ejus, quod in Galliis habebat, ac thesauros accepit. Almaricus vero filius Alarici fugiens, regnum patris sui in Hispaniis recepit.*	504	Synodo 115 Episcoporum collecta, beatus Papa Symmachus de illatis purgatur, & sedi suæ cum gloria restituitur, & pervasores sedis ejus, Laurentius Nucerinus & Petrus Altinas, condemnantur.

15 Ful-　　Y　　Ludovi-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
15 Fulgentius clarus Episcopus his temporibus habetur.	505	Ludovicus, Rex Francorum, Parisiis beati Petri basilicam ædificat.
16 Theodericus, victis Francis, Gallias acquisivit. *Hoc tempore Ludovicus, Rex Francorum, Ragneharium, cognatum suum regnique participem, ignavum & luxuriosum, a suis proditum, bello fugavit, victum & comprehensum sua manu cum fratre Richario occidit, & ejus sibi populum subjecit. Theodoricus, Rex Italiæ, contra Francos in Galliam exercitum misit.*	506	Theodericus, Rex Italiæ, contra Francos in Galliam exercitum movet.
17 *His temporibus, Romæ iterum dissensione contra Symmachum Papam & Ecclesiam orta, nonnulli ex parte ejus fustibus & diversis plagis afflicti, nonnulli trucidati & necati; & multa indigna & nefaria contra Ecclesiam & religionem commissa sunt.*	507	Dissensio iterum inter Symmachum Papam & Ecclesiam oritur.
18 Ludovicus Rex Alemannos, divinum invocans auxilium, bello vicit atque subjecit.	508	Hoc anno Romæ Boëthius, vir eruditissimus, Consulatum administravit. Hoc quoque tempore Avitus, Abbas Aurelianensis, virtutibus & Prophetiæ Spiritu clarus, effulsit.
19 Ludovicus Rex, quem Clodoveum dicunt, cum gente Francorum, a S. Remigio, Rhemensi Archiepiscopo, fide Christi imbuitur & baptizatur. *Ludovicus, qui & Clodoveus magnus, Francorum Rex, post multas victorias, totam pene Galliam possidens, Parisiis, ubi regni sedem instituit, moritur, & in Basilica sancti Petri a se constructa sepelitur anno regni 30. post transitum sancti Martini, ut in gestis Francorum habetur, anno 112. post quem quatuor filii ejus, diviso regno, Theodoricus Meltis sedem habens 23. cum strenuo filio suo Theodeberto regnavit; Chlodomeris Aurelianis; Hildebertus Parisiis; & quartus Lotarius Suesionis sedem statuens, an. 51. regnavit. Horum soror Hrodhildis, æquivoca matris & æque religiosa, Almarico, Regi Gothorum Arriano, in Hispaniis nupsit, materque vidua apud sanctum Martinum Turonis in orationibus & eleemosynis permansit.*	509	Ludovicus, qui & Clodoveus, Francorum Rex, Parisiis obiit, ubi sedem regni instituit.
20 *His temporibus Symmachus Papa inter alia bona Manichæos in urbe inventos damnavit. Ecclesiam S. Andreæ ad S. Petrum construxit. Oratorium sancti Thomæ, Confessionem sancti Cassiani, itemque sanctorum Proti &*	510	His temporibus Symmachus Papa, inter alia bona, Manichæos in Urbe inventos damnavit. Basilicam S. Petri & porticum marmore stravit, & alia hujusmodi.

Cassio-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
& Jacincti, Oratorium sancti Apollinaris, itemque sancti Sossii, item sanctæ CRUCIS, item sancti Joannis Baptistæ, item sancti Joannis Evangelistæ. Basilicam sancti Petri & porticum marmore stravit & multis modis ornavit. Xenodochia instituit, & singulis annis Catholicos à Trasamundo, Rege Wandalorum Arriano, per exilia dispersos alimonia & vestibus juvit. Construxit etiam Basilicam sanctæ Agathæ, via Aurelia, item sancti Pancratii, item sancti Sylvestri, item sancti Martini, item sancti Cosmæ & Damiani, & alias nonnullas struxit, renovavit, & ornavit.		
21 Sub hoc Anastasio diversis ubique bellis Respubl. fatigatur. *Hoc tempore Reges Francorum, Chlodomeris, Hildebertus, & Lotharius, Burgundionum Reges, Sigismundum & Gotæmarum petunt, & pugna victos fugænt. E quibus Sigismundus, Rex religiosus, ad sanctos Agaunenses confugiens, insequente Clodomere, ibidem captus, & Aurelianis in carcerem missus, una cum uxore & filiis trucidatus est: & secuto tempore, Clodomeris iterum Burgundiones petens, pugna fugavit, & ipse inter hostes equo delatus, ab ipsis jugulatur, & Burgundia à Francis subjugatur.*	511	
22 Vitalianus cum Scythis, adversus Anastasium, servus rebellat. *Almaricus, Rex Gothorum in Hispaniis Arrianus, Hrodhildem, uxorem suam Catholicam, multis modis afflixit. Qui postea a fratre ejus, Hildeberto, pugna victus est, & peremptus, & pro eo Theuda regnavit.* HORMISDA Papa L. sedit annis novem, diebus 7.	512	
23 Clerus & populus Romæ pacificantur.	513	Cassiodorus hujus anni Consul fuit, qui postea conversus & monachus effectus, Cœnobium construxit, & in seculari divinaque literatura clarus effulsit: Psalmos exposuit, libros institutionum & Chronica fecit, & Tripartitam historiam ordinavit. Romæ tandem dissensione cessante, *inter Clerum & populum, optata rediit concordia:* & Symmachus Papa *beatus* obiit in pace.
24 Theodericus, *Rex Italiæ*, filiam suam, Amalsuintam, Eutharico *Ciliciæ in matrimonium junxit.*	514	Romæ Hormisda, Papa LIV. sedit annos 8. qui inter alia *bona*, Eutycianos & Manichæos damnavit, clerum erudivit, basilicas adornavit, & quatuor decreta fecit.

25 *Hoc*

Y 2 Vitalia-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
25 *Hoc tempore, Vitalianus quidam servus, dignitatibus elatus, Anastasio Imp. rebellat, & Scythis adjunctis, crebris præliis milites ejus victos fugans, magno Romano populo dedecori & detrimento fuit.*	515	Vitalianus quidam servus cum Scythis Anastasio Imperatori rebellat.
26 Vitalianus sæpe milites Anastasii vincens, ipsum irridens sprevit. *His temporibus Ormista Papa pro fide catholica ad Imperatorem Anastasium Constantinopolim Legatos mittens, & nihil proficiens, alios itidem cum epistolis legatos mittit. Quos cum Anastasius corrumpere non posset, deputavit exilio: & inter alia domino Papa rescripsit dicens: Nos jubere volumus, non juberi.*	516	Hormisda Papa Anastasio Imperatori, pro fide catholica, Constantinopolim legatos misit: cui Imperator inter alia rescripsit ita: *Nos jubere volumus, non nobis juberi.*
27	517	*His temporibus Rex Francorum Danos se invadentes per filium Theodobertum una cum rege suo ad internecionem delevit.*
28 Anastasius hæresi favens Eutychetis, & catholicos persequens, divino fulmine periit, major octogenario. §. JUSTINUS major XLIX. annis octo.	518	Anastasius Imp. hæresi favens Eutycetis, & catholicos persequens, ictus fulmine interiit, major octogenario. Pro quo Justinus, Imperator catholicus, Constantinopoli regnavit, annis octo, qui cum Vitaliano tyranno pacem fecit, quem postea tamen, & nonnullos imperio inhiantes, peremit.
1 Justinus plurimos regno suo inhiantes occidit, & cum Vitaliano fœdus percussit, quem tamen postea occidit.	519	Justinus Augustus legatos Hormisdæ Papæ, pro fide missos, honorifice suscepit, eisque in damnationem hæreseos consentiens, multa per eos donaria Romam misit.
2 *Hac tempestate Theodoricus, Rex Francorum, cum filio Theodeberto Thuringos petens, immensa eos cæde protrivit, & Ermensfridum Regem eorum fugavit; quem postea fide data ad se venientem suscipiens, e muro præcipitavit, & filios ejus occidi fecit.*	520	
3 Joannes Papa, Constantinopolim veniens, cæcum illuminat, sedens annis duobus, mensibus novem, diebus 16.	521	Justinus Augustus hæreticis infestus, Arrianos etiam Constantinopoli persequitur: unde iratus Theodoricus, Rex Italiæ, Arrianus, exitium catholicis in Italia minitatur.
4 Theodoricus S. Joannem Papam carceris afflictione perimit, & Symmachum patritium occidit.	522	In Africa, mortuo Trasamundo, Rege Wandalorum Arriano, Hildericus pro eo regnavit annis octo: qui statim in principio regni Ecclesias diu clausas aperuit, & omnes Ca-

5 Theo-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*	
		Catholicos de exilio revocavit, *& optatam Ecclesia pacem restituit.*	
5 Theodericus subitanea morte Ravennæ periit: pro quo Atalaricus, nepos ejus, regnavit annis octo. FELIX Papa LII. sedit annis quatuor, mensibus duobus, diebus quatuordecim. Clodoveus, qui & Ludovicus, Rex Francorum, tricesimo regni anno moritur, & Parisiis sepelitur.	523	Romæ Joannes Papa LV. sedit annos duos, menses novem: qui *cœmeteria in urbe restaurans & aliis bonis instans*, a Theoderico Constantinopolim *Legatus* missus, & a Justino Aug. & cunctis civibus honorifice susceptus, ad portam, quæ dicitur aurea, cæcum illuminat, & coronato a se Justino Augusto, *& pro quibus venerat impetratis*, cum multis muneribus rediit.	
6 Hoc tempore Hildericus, Rex Vandalorum, Episcopos ab exilio reverti jubet.	524	Theodericus, Rex Gothorum, & tyrannus Romanorum, *inter alia mala*, Boetium patricium & Philosophum, diu carceratum, occidit, nec multo post socerum ejus, Symmachum Patricium, itidem interemit. Joannem quoque Papam beatum, *Constantinopoli revertentem, Ravennæ una cum comitibus*, carceris afflictione necavit, 15. Cal. Junii, *qui non multo post Romam relatus apud Sanctum Petrum sepultus est.*	
7 His temporibus S. Benedictus Abbas virtutum gloria claruit.	525	Theodericus tyrannus post tres (a) menses ab obitu Joannis Papæ, *post multa mala sua, Dei judicio*, subito Ravennæ obiit. Et sicut cuidam solitario revelatum est, a Joanne Papa, & Symmacho Patricio in ollam Vulcani dejectus est, *anno regni Italici 37*. Post quem nepos ejus, Athalaricus puer, cum matre *sua Amalsuinda* regnavit annis octo.	120
8 Justinus, Justinianum regni consortem, & successorem faciens, obiit. JUSTINIANUS L. Justini ex sorore nepos, annis 38.	526	Romæ Felix quartus, Papa LVI. sedit annis 4. mensibus 2. *qui fecit Basilicam sanctorum Cosmæ & Damiani via sacra, & beati Saturnini via salaria.* Constantinopoli Justinus Imp. *Justinianum regni consortem & successorem faciens*, obiit: pro quo Justinianus, *ex sorore* nepos ejus, imperavit annis 38. *multa pietate & prudentia conspicuus, nisi in quibusdam hæreticis favisset.*	
1 Justinianus Parthos bellum moventes, misso exercitu, superat.	527	Justinianus Aug. Belesarium, amicum suum, Principem militiæ fecit. *Per quem & de Parthis triumphavit, & magna*	

(a) Can. 7.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
BONIFACIUS Papa LIII. sedit annis duobus, diebus 26.		*magna ex parte R. P. recuperavit.* Gens Winilorum, seu Longobardorum, Rege Oduino, Pannoniam invasit & ibi habitavit.
2 Hoc tempore Athalaricus, matre Amalsuinta se regente, Italiæ regnavit.	528	His temporibus beatus Abbas Benedictus immensa virtutum gloria claruit. Priscianus quoque Grammaticus his fuit temporibus.
3 Parthi Romanum exercitum Sabbato Paschæ vincunt. MERCURIUS Papa, qui & JOANNES LIV. sedit annis duobus, mensibus quatuor, diebus sex.	529	
4 Mortuo Athalarico, Amalsuinta Theodohadum consortem regni fecit.	530	In Africa, occiso *male* Hilderico, Rege Wandalorum catholico, Geilamer regnum invadens, in catholicos & in omnes debacchatur, *ut nec parentibus suis parceret.* Romæ Bonifacius II. Papa LVII. sedit annos duos, mense ferme uno. *Cum quo per dissensionem ordinatus est Dioscorus, & paucis post diebus mortuus. Quem tamen Bonifacius, collecta Synodo, damnare molitus est.*
5 Amalsuinta, Theodohado jubente, occisa. AGAPITUS LV. Papa sedit mensibus undecim, dieb. 18.	531	Bonifacius Papa Vigilium Diaconum in synodo post se Papam eligi sub chirographo decrevit, quod tamen postea *rescindens*, (quia contra Canones erat) combussit. *Ipse in periculo famis, clerum & pauperes alimonia juvit.*
6 Ab hoc anno Dionysius, Romanus Abbas, Paschalem circulum magnum inchoat, incipiens ab anno Dominicæ incarnationis 582. qui est annus Diocletiani 242. SYLVERIUS Papa sedit anno uno, mensibus quinque, dieb. undecim.	532	Ab hoc anno, scilicet Imperatoris Justiniani sexto, Dionysius, Romanus Abbas, *utriusque linguæ peritissimus*, cyclum magnum Paschalem inchoat, qui jam semel ab incarnatione Domini annis 532. exactus, totidem in se annos continet. *Incipit autem a primo Diocletiani anno, unde Græci cyclos suos inchoabant cyclis decennovenalibus 13. exactis, id est, an. 242.* Romæ Joannes secundus, qui & Mercurius, Papa LVIII. sedit annos duos, menses 4. cui Justinianus Aug. de fide sua literas *& donaria Sancto Petro* transmisit. *Theodoricus, Rex Francorum, anno Regni 23. moritur, & Mettris sepelitur: pro quo filius ejus Theodebertus regnavit annos 14.*
7 Hoc tempore Bilisarius a Justiniano	533	Romæ, mortuo Athalarico, Rege

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
niano missus, Vandalos in Africa delevit. VIGILIUS Papa sedit annis 18 mensibus undecim.		ge Gothorum, Amalsuinda, mater ejus, Theodatum in consortium regni sumit: qui tamen eam postea occidi jussit, & ipse solus regnavit.
8 Carthago a Bilisario Patricio recepta est, anno excessionis suæ vigesimo sexto. *Belesarius patricius a Justiniano Imperatore missus, Wandalorum gentem in Africa bello victam delevit: Geilamerum, Regem eorum, captum Constantinopolim abduxit, & Carthaginensibus Rempub. restituit post annos 94. ex quo a Geiserico capta est. Geilamer quoque post aliquot annos a Justiniano Augusto Comes effectus, & in terminos Parthorum ad eos arcendos constitutus est.*	534	Belesarius patricius, a Justiniano Imp. missus, gentem Wandalorum, in Africa bello victam, delevit: captoque Rege eorum Gevamero, Carthaginem Romano populo restituit.
9	535	Romæ AGAPITUS Papa LIX. sedit anno fere uno. Hic a Theodato tyranno pro gratia Justiniani Aug. *propter occisam Amalsuindam sibi infensi*, missus Constantinopolim *constanter cum Augusto pro fide Christi decertavit*, Anthemium, ejusdem Urbis Episcopum hæreticum *convictum* damnavit, ordinatoque *in locum ejus, favente Augusto,* alio Episcopo, i. Menete catholico, ipse ibidem *morbo tactus* obiit, in Ecclesiasticis regulis apprime eruditus, *& in loculo plumbeo Romam relatus ad sanctum Petrum sepultus est.*
10	536	Romæ SYLVERIUS, Hormisdæ dudum Papæ filius, contra voluntatem Cleri, a Theodato tyranno pecunia corrupto, LX. Papa violenter promotus, sedit annum unum, menses 5. *Theodatus tyrannus abhinc post 2. menses a Wittigiso peremptus, & Witigis Rex Gothorum factus est. Belesarius Patritius a Justiniano Augusto in Italiam contra Gothos missus, per Siciliam transiens, & fuderat Ducem ejus vincens, Africamque de tyrannis ejus eruens Neapolim transfretavit, ipsamq; urbem sibi resistentem obsessam vi cepit, & tam cives, quam Gothos, nulli parcens, trucidavit. Inde, cum Romam ingressus esset, Gothi omnes, qui ibi fuerant, nocte egressi, Ravennam fugientes petierunt, quos insecutus, conserto prælio, 7000. ex eis occidit. Witigis vero, collecto grandi exercitu, Belesarium urbemque Romam uno anno obsedit, omniaque circum*
11 Hoc		*deva-*

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		devastans, urbem bello fameque graviter oppressit: postea vero egresso Belesario, pugna commissa, victus Ravennam aufugit. Fames tanta facta est, ut in Liguria quædam mulieres parvulos comederent.
11 Hoc tempore Bilisarius Consul iterum Africam, extinctis tyrannis, liberat. *Ipsis diebus Belesarius Theodebertum, Regem Francorum, cum grandi exercitu Italiam ingressum vicit, & inde reverti coëgit. Ipse Romæ S. Petro dona obtulit.*	537	Sylverius Papa, cum in restitutione Anthemii, & communione hæreticorum, Augusto nollet parere, jussu ipsorum, a Belesario patricio falso criminatus, *& secreto positus, monachique habitu indutus, indictione 15.* a Vigilio Diacono afflictus exilio, obiit, 12. Calend. Julii, & postea miraculis claruit. Ipseque Vigilius Papa LXI ordinatus, sedit annos 17. menses 7.
12 *Belesarius patricius, commissa cum Gothis pugna, iterum victor, Wittigisum, Regem eorum, in ipsa fuga a Joanne sanguinario, magistro militũ, comprehensum & Romam adductum, ipse & Vigilius Papa, Constantinopolim, cum uxore & thesauris, ad Justinianum Augustum perducuntur, a quo patricius & Comes factus in oriẽte, contra Parthorum seu Persarum excursiones constitutus, ibidem vitam finivit, Gothi in Liguria manentes Hellebadum sibi Regem elevant, iterumque Romanis rebellant.*	538	Belesarius Patricius & Vigilius Papa Vitigisum, Regem Gothorum pugna victum, Constantinopolin perducunt ad Justinianum Augustum.
13 His temporibus Bilisarius in Italiam Vitigiso, qui Theodohadum occiderat, superato, & Francis cum Theodeberto Rege devictis, Romanam Rempublicam, viriliter feliciterque reparavit. *Parthi, rupta pace, Antiochiam, totamque Syriam invadentes devastant, donec a Belesario tandem repulsi, ad terminos suos rediere. Posteaquam a Martino Duce pax cum eis facta est, Belesario ad Italiam contra Totilam revocato. Gothi, Hellebado post, primo anno perempto, Erarium Regem faciunt.*	539	Belesarius patricius Parthos, Antiochiam & Syriam vastantes, redire coëgit.
14 *In Italia, occiso post 1. annum Errario Rege, Gothi Totilam, qui & Baduila dictus est, Regem sibi statuunt; qui successibus bellorum fretus, Romanum exercitum Ducesque aliquoties superavit, & per multos annos Italiam totam, ipsamque urbem Romam captam, pluribus attrivit & vastavit.*	540	
15 *Toti-*	541	Totila, Rex Gothorum, Romam

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
Totila per hæc tempora, apud Faventinum, Æmiliæ oppidum, Romanum exercitum superat; nec multo post, iterum Romanos Duces fugans, partim vi, partim donis exercitum sibi consociat, & tyrannidi instans, ipsam etiam Romam & Campaniam vastat.		mam Campaniamque devastat.
16	542	Hujus Justiniani tempore corpus Sancti Antonii monachi, divinitus revelatum, Alexandriam transfertur, *in Ecclesia S. Joannis Baptistæ tumulatur.* (a) Hoc tempore quinta Synodus universalis Constantinopoli, contra Theodorum & omnes hæreticos, sub Vigilio Papa collecta, 14. capitula constituit.
17 Hujus Principis tempore corpus Sancti Antonii monachi, repertum Alexandriæ, sepelitur. *Per hæc tempora, cum Belesarius a Parthorum finibus, ad auxilium Italiæ revocatus & diu impeditus, tandem cum classe Romam jam pæne vastatam ingressus esset, Totila super irruentem exercitum commisso prælio fudit, & in Tiberi mersit, ipsumque in Campaniam repulit. Hoc tempore Benedictus Abbas, cum discipulum suum Maurum ad Gallias transmisisset, migravit ipse post multas virtutes ad Dominum.*	543	Hoc tempore Benedictus Abbas, cum discipulum suum Maurum ad Gallias transmisisset, ipse multas post virtutes migravit ad Dominum. S. Remigius, Rhemorum Archiepiscopus, & gentis Francorum Apostolus, anno Episcopatus 74. Idibus Januarii plenus virtutibus migravit ad Dominum.
18 Arator subdiaconus librum suum publice coram Vigilio Papa legit: & sanctus Remigius, Remensis Archiepiscopus, & gentis Francorum Apostolus, Idibus Januariis migravit ad Dominum, anno Episc. sui 74.	544	Arator, subdiaconus Romanus, librum suum, quem de Actibus Apostolorum heroico metro edidit, Vigilio Papæ oblatum, publice *cum magno fervore* recitavit.
19 *Hoc tempore, cum Belesarius a Sicilia, jussu Augusti, Constantinopolim revocatus esset, Totila jam securus, iterum Romam invasit, & secuto tempore, collectis viribus, Siciliam etiam invasam cepit, totamque Romanis, qui diversis occasionibus subducti erant, devastat Italiam.*	545	Totila Rex iterum Romam invasit.
20 Hoc tempore quinta Synodus universalis in Constantinopoli congregatur, contra Theodorum & omnes hæreticos, sub Vigilio Papa, & eodem anno Theodoricus Rex, filius Clodovei, vigesimo tertio regni anno moritur, & Metis sepelitur.	546	Hoc tempore fuit S. Liberatus, Carthaginensis Archidiaconus, qui de authoritate Chalcedonensis Concilii multa utilia conscripsit, & Vigilium Papam aliquando hæreticis favisse, monstravit.

Theo- Z His

(a) Can. VI.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Theodebertus, Rex Francorum strenuus & fortis, moritur, & filius Theodbaldus, multum patre nequior & ignavior, pro eo regnavit ann. 7.		
21	547	*His temporibus* Vigilius Papa, cum ad consensum hæreseos & restitutionem Anthemii Episcopi nullatenus adduci posset, *jussu imperiali Romæ captus*, & Constantinopolin vi perductus, *cum constanter in incepto perstitisset, nec Augustus cessisset, cum comitibus affectus, & exilio adductus, & per annos aliquot* graviter est afflictus.
22 Hac tempestate Totila, Gothorum Rex, in Italia tyrannidem exercet.	548	Per hæc tempora Justinianus Aug. *inter magnifica*, basilicam Salvatoris, quæ sanctæ Sophiæ dicitur, incomparabili opere, Constantinopoli construxit. Ipse leges *Romanas infinitas abbreviatas collegit, & leges*, quæ Justinianeæ dicuntur, composuit.
23 *Hoc tempore gens Gepidorum a Rege Albuino & Longobardis, qui in Pannonia tunc habitabant, prælio victa, & pene deleta est. Et Chunimundus, Rex eorum, occisus est, de cujus capite auro incluso, Alboni sibi Praciam fecit, filiamque ejus Rosimodam, inter alios multos captivam, postea defuncta conjuge, Lotharii, Regis Francorum filia, in sui perniciem duxit uxorem.*	549	
24 Victor Capuanus, de hujus anni Pascha scribens, Victorii arguit errores.	550	Victor, Episcopus Capuanus, de hujus anni Pascha scribens, erroneos Victorii cyclos arguit. *Hoc tempore Totila, Rex Gothorum, iterum Romam obsessam & fame nimis oppressam cepit; & quibusdam Senatoribus Constantinopolim fugientibus, Severus urbem possedit.*

Hucusque Jornandes Episcopus Chronica sua de gestis Romanorum abbreviata perduxit.

25	551	*His temporibus in Africa Mauri per Joannem patritium domiti sunt.*
26 PELAGIUS Papa sedit annis undecim, mensibus 10. diebus. 18. *Hoc tempore Justinianus Augustus Narsetem Eunuchum, Carthularium & cubicularium suum, principem militiæ fecit, & in Italiam misit, qui commissa pugna, Dei gratia, victor, Totilam Regem occidit, & gentem Gothorum, auxiliantibus etiam Longobardis,*	552	Hoc tempore Justinianus Augustus, Narsetem eunuchum Principem militiæ faciens, in Italiam misit.

Vigi-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
bardis, in Italia exterminavit. Per hac etiam tempora, cum Bucellinus Comes cum sociis a Theodeberto, Rege Francorum, dudum missus, per annos aliquot Italiam Siciliamque infestaret, & Romanum sape exercitum superaret, tandem exercitus ejus, profluvio ventris attritus & attenuatus, a Narsete pugna victus & profligatus; ipse Dux occisus est: nec multo post socius ejus, Ammingus Dux, cum reliquis Gothorum, quibus se junxit, peremtus est.		
27	553	
28 *Theobaldus, Rex Francorum, moritur, & regnum ejus Wanderadam Lotorius Rex, patris ejus Theodeberti patruus, accepit, qui jam 44. anno regnabat. Ipso anno Hlotharius ipse Saxones rebellantes juxta Wiseram fluvium magna cade domuit, & Thuringam pervasam devastavit.*	554	Vigilius Papa tandem, impetrantibus Romanis & Narsete, de exilio relaxatus, cum Romam redire cœpisset, in Sicilia morbo calculi *tactus* decessit. *Sed tamen Romam relatus, apud sanctum Marcellum via salaria sepultus est.* Pro quo *ordinatus* PELAGIUS Papa LXII. sedit annis 11. mensibus 10. Qui à populo Romano factionis contra Vigilium culpatus, *celebratis una cum Narsete litaniis,* ascenso apud S. Petrum ambone, & Evangelio super caput ejus posito, juramento se a crimine illato purgavit. Hic ordinatus est a Perusino & Ferentino Episcopis, & Andrea Ostiensi, Archipresbytero. Nam hoc est privilegium Ostiensis Ecclesiæ, ut Episcopus ejus & Archipresbyter (si Episcopus ejus non adfuerit) Romani Pontificis ordinationi jure perpetuo interesse debeant. Et Episcopus si adfuerit, deinceps privilegium pallii portandi habebit: quod nulli alii Cardinali Episcopo licebit.
29 *Hoc tempore Saxones iterum Hlodhario rebellantes, cum ab eo peterentur hostiliter, eique pro satisfactione dimidium rerum suarum offerrent, idque exercitus Francorum refutans, eo invito, pugnam inisset, magna ab eis cade protritus, fuga præsidium petiit.*	555	121
30 *His temporibus Chramnus patri suo, Hlodario annitente, patruo Hildeberto rebellans, regnum Francorum domestica seditione perturbat. Saxones, factione Hildeberti, in Francia prædas egerunt. Hildebertus Remensem Campaniam populatur.*	556	

31 *In* Z 2 Hildeber-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
31 *In Britannia* Bridius Rex Pictis regnare cœpit.	557	Hildebertus, Rex Francorum, moritur, & Parisiis in basilica S. Vincentii, *a se constructa*, sepelitur, regimenque ejus Lotharius frater assumens, totam paterni regni monarchiam obtinuit.
32 *Chramnus patrem Hlotharium, quem multis malis offenderat, hoc tempore in Britanniam fugiens, insequente eo, ibidem cum Conobro Rege victus & captus, cum uxore & filiabus vivus incensus est.*	558	Hoc tempore Turonis basilica S. Martini, rebellibus ad eam fugientibus, igne crematur.
33 *Sanctus Medardus, Episcopus plenus virtutibus, migravit ad Dominum, & a Hlodhario, Rege Francorum, Suessionis magna cum gloria sepultus est.*	559	Lotharius Rex, de malis suis pœnitentiam agens, basilicam S. Martini studiose reparans, stanno texit.
34 Theodebertus, filius Theodeberti, Rex fortis, moritur, annos regnans quatuordecim. *Hlodharius major, filius Chlodovei magni, Rex Francorum, anno regni 51. Compendii moritur, & Suessionis apud sanctum Medardum sepelitur. Post quem quatuor filii ejus, diviso regno, Sigibertus Meltis & Remis sedem habens annis 14. Haribertus Parisiis, Hilbericus Suessionis 25. annis regnavit. Guntrammus Aurelianis & in Burgundia 23. annis regnavit.*	560	Lotharius Rex, filius Clodovei magni, Compendii moritur.
35 *In Britannia Edilbertus, Rex Anglorum, regnavit annis 56. Hunni, cum Rege suo Chagano Gallias petentes, a Sigeberto Rege pugna victi & humiliati, vix impetrata pace, fœdere pacto redierunt.*	561	
36 *Hilpericus Rex regnum fratris sui Sigiberti, & urbem Remensem invasit, Campaniamque vastavit. Quo audito, Sigibertus a Hunnis reversus, e contra Suessionis urbem cepit: Theodebertum, filium Hilperici, ibidem captum, in exilium misit, ipsumque Hilpericum pugna victum fugavit, & civitates suas recepit. Postea vero, accepto ab eo pacis sacramento, filium ei reddidit, pacemque cum eo firmavit.*	562	
37 JOANNES Papa LIX. sedit annis 12. mensibus 11. diebus 26. Hildebertus, Rex, filius Clodovei magni, annis regnans 40. moritur, & Parisiis ad S. Vincentium sepelitur. *Haribertus Rex libidini deditus, cum*	563	Harobertus Rex, libidini deditus, a S. Germano, Parisiorum Episcopo, excommunicatus, obiit.

Constan-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
cum in Goberga uxore sua repudiata, duas ancillas germanas sibi in matrimonio junxisset, a suo germano, Parisiorum Episcopo, excommunicatus, non multo post interiit. Quo etiam tempore Sigibertus Rex Brunam, quæ & Brunihildis, filiam Athanagildi, Regis Gothorum, de Hispaniis uxorem accepit, & secuto tempore Hilbericus, frater ejus, Hietsvvindam, sororem Brunæ, conjugem accepit, quam postea, suasu Fridegundis concubinæ, noctu strangulavit: cujus etiam astu Audoveram Reginam, commatrem suam factam, repudiavit, & multa mala fecit.		
38 Justinianus Imperator obiit. JUSTINUS minor LI. annis 11. *Constantinopoli Justinianus Imperator, anno imperii 38. decessit: pro quo Justinus minor ann. 11. regnavit, homo iniquis ultra modum deditus.*	564	Constantinopoli Justinianus Imp. anno Imperii 38. decessit, pro quo JUSTINIANUS minor LI. homo iniquus & avarus, annis undecim regnavit.
1 S. Columba, Presbyter & Abbas, de Hybernia veniens, Britannis verbum Dei prædicat.	565	His temporibus immensa pestilentia & mortalitas totam Italiam, maxime Liguriam, devastavit. *His temporibus*, Narses patricius, *Sinduvaldum Regem de reliquiis Herulorum in Italiam sibi rebellantem, pugna vicit, & captum alta trabe suspendit.* Qui divitiis auctus, & ob id a Romanis invidiam passus, & apud Augustum criminatus, *& ad id adductus est, ut relicta* Roma in Campaniam discederet: eique successor Longinus in Italiam mittitur.
2	566	Romæ JOANNES tertius Papa LXIV. (a) sedit añis ferme 14. qui Ecclesiam Philippi & Jacobi Apostolorum, quam prædecessor ejus, Pelagius, cœperat, perfecit & dedicavit.
3 Hoc tempore Narses patritius Totilam Gothorum victum occidit.	567	Narses, *Eunuchus &* patricius, qui *Italiam a Gothis aliisque hostibus liberaverat, &* multum pro Repub. laboraverat, a Justino Aug. *& Sophia, uxore ejus,* injuriis lacessitus, Longobardos, in Pannoniis habitantes, ad vastandam & possidendam Italiam invitavit, *missis eis de ubertate Italiæ fructibus terræ & muneribus.* Multa prodigia & præcipue igneæ acies cælo visæ sunt.

Z 3 Longo-

4 Go-

(a) Can. *LXIII.*

Regnum Romanorum	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
4 Gothosque Italia expulit. Eodem anno Theobaldus Rex, filius Theodeberti, anno regni septimo moritur.	568	Longobardi, Rege Alboino, mense Aprili Venetiam, *& ejus fines* ingressi erant, *eamque*, paucis civitatibus exceptis, sibi subjiciunt; *apud Aquilegiam, seu forum Julii, electam partem copiarum cum Duce Gibulfo relinquentes, ad totam Italiam capiendam animos intendunt. Ingens hoc anno cecidit nix, & insolita frugum copia subsecuta est.*
5 Narses patritius, qui Gothos expulit, a Justino offensus, Longobardos in Italiam venire fecit. *Hoc tempore Hunni, rupta pace, iterum Franciam petentes, dolis instructi, Sigibertum Regem cum Francis acie victum fugant.*	569	Alboinus Rex cum Longobardis Liguriam invasit, Mediolanum & alias plerasque urbes cepit, *& circumquaque prædis & cædibus furibundus,* Papiam plus triennio obsedit.
6 Sanctus Vedastus obiit.	570	Alboinus plerasque in Tuscia *citraque civitates, exceptis Roma Ravennaque & paucis castris,* cepit. S. Vedastus Episcopus obiit.
7 *Papienses cives, ultra resistere non valentes, Regi Alboino se tradunt: qui civitatem ingressus, corruente & jacente intra portam equo suo, divinitus mitigatus, contra votum, quo omnes se puniturum minitabatur, civibus pepercit, & sedem ibi regni statuens 3. ann. & 6. menses in Italia regnavit. Quo etiam tempore Narses patricius, cum e Campania Romam reversus esset, non multo post mortuus, & in loculo plumbeo cum thesauris suis Constantinopolim relatus est.*	571	Papienses Regi Alboino ad deditionem veniunt.
8 Hoc tempore Joannes Papa Ecclesiam Philippi & Jacobi Apostolorum, quam prædecessor ejus, Pelagius, cœpit, perfecit & dedicavit. *Hilpericus Rex Chlodoveum hoc tempore hostiliter filium suum in regnum fratris sui Sigiberti misit: qui, cum juxta Burdegalensem resideret urbem, Sigulfus Dux, ex parte Sigiberti, super eum irruit, fugientemque cum tubis & buccinis vociferando, quasi cervum Parisios usque, ubi pater ejus fuerat, persequitur.*	572	Narses patricius obiit.
9 *His diebus Hilpericus filium suum Theodebertum, item ad vastandum Sigeberti regnum trans Ligerim misit. Qui cum vastationibus crudelissime instaret, & civitates nonnullas cepisset, tandem cum Ducibus Sigeberti pugna*	573	

Alboinus

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
gna incaute conserta, decisus interiit.		
10 Lotharius Rex, filius Clodovei Magni, añis regnans LI. moritur, & Suesionis ad S. Medardũ sepelitur. *Alboinus, Rex Longobardorum, apud Veronam insidiis Rosmodæ, conjugis suæ, a Helmichso armigero suo peremptus est: ipseque Helmichis frustra regnum attentans, cum ad mortem quæreretur, cum eadem Rosmoda, conjuge sua, & thesauris, filiaque regia Albsvvinda Ravennam fugit; ibique venenum ab ipsa acceptum, ipsam quoque bibere cogens, cum ipsa pariter interiit. Sigibertus, Rex Francorum, cum suas ulciscens injurias, fratris Hilperici regnum invasisset, eumque contra vetitum sancti Germani, Parisiorum Episcopi, mortifero odio fugientem persequeretur, missis dolo Fridegundis, jam Regina, duobus adolescentibus, ab eis peremptus interiit; ipsique pariter extincti sunt; & Brunihild, uxor ejus, cum filio Hildeberto capta, & custodiæ mancipata est. Sed Hildebertus puer, clanculo à suis ereptus & Rex pro patre promotus, regnavit an. 23. Rex admodum fortis & strenuus. Hujus soror, Ingundis, Irmingildo, Regi Gothorum, filio Levigildi, nupsit.*	574	Alboinus, Rex Longobardorum, per insidias conjugis suæ, apud Veronam, ab armigero suo occiditur.
11 Justinus Imperator obiit. TIBERIUS CONSTANTINUS LII. annis septem.	575	Constantinopoli Justinus Imperator, post multa mala sua in amentiam versus, obiit. Pro quo TIBERIUS Constantinus septemvir, Domino devotus, qui, ipso mente capto, palatium rexerat, regnavit annis septem. *Vir Deo devotus, & in eleemosynis pauperum omnium largissimus, atque in acquirendis facile divitiis omnium fortunatissimus. In Italia Clep, Longobardorum Rex, qui pro Albuino electus fuerat, cum anno & mense uno crudeliter regnasset, & multos Romanorum peremisset, à proprio servo suo peremptus est. Post quem Longobardi sine Regibus per ann. 10. sub Ducibus militantes, pluribus per totam Italiam debacchantur sceleribus. Burgundiam, quam (sicut sanctus Hospicius reclusus prædixerat) ingressi, Amatum, Ducem Guntrammi Regis, pugna victum occidunt, & multa cæde facta, prædis ditati, in Italiam revertuntur.*
1 BENEDICTUS Papa LX. sedit annis	576	S. Germanus, Parisiorum Episcopus,

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
nis 4. menſe uno, diebus 28. *Hoc tempore Meroveus, Hilberici filius, a patre contra Pictavos miſſus, & inde revertens, Brunhildem accepit uxorem: a qua ſtatim a patre ſeparatus, cum ſuſpectus haberetur, non multo poſt attonſus & presbyter ordinari juſſus eſt. Per idem tempus ſanctus Germanus, Pariſiorum Epiſcopus, migravit ad Dominum. Circa hoc tempus Longobardi iterum Burgondiam ingreſſi, a Mummulo, patricio Guntrammi, qui Amato ſucceſſerat, circumventi, pluribus trucidatis & captis, vix refugerunt.*		ſcopus, migravit ad Dominum.
2 Hoc tempore Gregorius, tunc apocriſiarius, moralia Job ſcripſit. *His diebus Hilpericus Chlodoveum, filium ſuum, & Deſiderium Ducem, contra fratrem ſuum Guntrammum transmiſit: ſed a Mummulo, patricio Guntrammi, pugna victi, terga verterunt. Hoc item tempore Saxones, qui cum Alboino Italiam intraverant, Gallias invadunt: ſed a Mummulo caſi & humiliati, impetrata pace, redeunt; & poſt annum iterum patriam repetere volentes, Gallias petunt. Viſo Mummulo territi, auro ſe redimunt. Poſtremo a Suevis, qui locum ipſorum poſſederant, pugna victi & pene deleti ſunt.*	577	
3 Et Eutychum, Conſtantinopolitanum Epiſcopum, Tiberio præſente, in fide reſurrectionis erraſſe, convicit.	578	Romæ Benedictus Papa LXIV. ſedit annos 4. menſes duos: a quo beatus Gregorius de monaſterio ablatus, & Diaconus ordinatus, Conſtantinopolimque apocriſiarius miſſus. Euthitium, ejusdem Urbis Epiſcopum, in fide reſurrectionis erraſſe, Tyberio Auguſto præſente, convicit: ubi etiam ab Epiſcopis, *egregium opus*, moralia in Job, venientibus ad eum monachis ſuis, ſcribere compulſus eſt. *Hoc tempore Guntrammus Rex Diacolemum Ducem, ſuperbe ſibi vincula minitantem, pugna victum occidit.*
4 *Hilpericus, Rex Francorum, inauditis exactionibus populum ſuum & deſcriptionibus afflixit; ſed exactor ejus occiſus, & pictacia cenſus incenſa ſunt. Magna aquarum inundatio & illuvies, fulmina & terræ motus,*	579	Magna aquarum inundatio & illuvies, fulmina, terræmotus, homines terruere.

Cometa

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
tus & prodigia sequens pestilentia Gallias aliasque provincias afflixere. Tres filii Hilperici dysenteria periere, quartus ab ipso in custodia positus, molimine novercæ Fridegundis, cultro fixus interiit. In Hispaniis Levigildus, Rex Gothorum Arrianus, instigante Goesinda uxore, catholicos persequitur. His diebus magna Longobardorum copia, cum tribus Ducibus Galliam ingressa, diversis modis ac præliis a Mummulo attrita vix tandem in Italiam refugerunt.		
	580	Cometa die Paschæ visus. Suessionis cœlum ardere visum est. *Parisiis sanguis de nubibus fluxit.* Pestilentia *& mortalitas* ingens facta. *Levigildus Rex Hermigildum, filium Catholicum, persequitur cum exercitu. Rodinus, Dux Hildeberti pius & religiosus, obiit.*
5 Hoc tempore gens Longobardorum, comitante fame & peste, Italiam vastat. Et PELAGIUS Papa sedit annis decem, mensibus 11. diebus 10.	581	Hoc tempore exercitus Tiberii Imperatoris, *missus*, Persas potenter superavit, *& inter innumerabilem prædæ copiam 20. elephantos Imperatori reddit. Ipse Imperator, cum Italia & ipsa Roma bello Longobardorum, pestilentia, & insuper fame graviter laboraret, naves frumento onustas Romam misit, & annonæ copiam populo subministravit.*
6	582	Constantinopoli Tiberius, *Imp.* omni laude dignissimus, *morbo tactus, filiam suam & imperium Mauricio tradidit; & ipse ex hac vita feliciter discessit.* Pro quo idem MAURITIUS *genere Capadocus*, regnavit annis 21. Romæ PELAGIUS secundus, Papa LXV. (*a*) sedit annis decem, mensibus undecim. (*b*) Hic templum S. Petri tabulis argenteis deauratis texit, aliaque multa bona fecit.
7 Tiberius Imperator obiit. MAURITIUS LIII. annis viginti unum.	583	Hildebertus, Rex Francorum, acceptis quinquaginta solidorum millibus auri a Mauritio Imp. ut Longobardos de Italia pelleret, cum eisdem pactum firmavit, & Imperatori, pecuniam

Aa

(*a*) Can. *LXII.*
(*b*) Can. *mens. L.*

1 Hoc

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		cuniam requirenti, nec responsum dedit.
1 Hoc tempore Levigildus, Gothorum Rex Arrianus, Hirmingildum filium, ob fidem Catholicam securi jussit occidi.	584	Guntrannus Rex in suburbano Cabillonensi monasterium S. Marcelli construxit, *ad exemplum Agaunensis instituit. Gundoaldus quidam cum auxilio Mummuli & Desiderii, regnum affectans contra Guntrammum, tyrannidem invasit. Sed adversis ejus Leudiselo & Egilaro fugatus, cum latebram Cambanis urbe foveret, ab Osone de rupe præcipitatus interiit.*
2 *Hilperico, Rege Francorum, post multa scelera & mala sua, insidiis perempto, & Parisiis in Basilica sancti Vincentii sepulto, Lotharius puer, filius ejus, a Guntrammo Rege, suo patruo, baptizari jussus est, & de sacro fonte susceptus, inque regno patris sublimatus, regente matre Fridegunde & Lauderico Majore domus, regnavit ann. 45. Mummulus patricius, reus majestatis convictus, jussu Guntrammi Regis interficitur, & thesauri ejus in fiscum rediguntur.*	585	Hilpericus, Rex Francorum, per insidias interemptus, Parisiis sepelitur.
3 *In Italia Longobardi, post 10. annos, quibus duces praerant, Autharium Flavum, Elephonis filium, Regem statuunt; qui bellica clarus virtute, regnavit ann. 6. qui inter alia Brexillam urbem diruit, & totam pane Italiam, secuto tempore, bello peragravit. Levigildus, Rex Gothorum in Hispania, Arrianus, Hermimgildum Regem, filium suum, die sancto pascha 18. calend. Maji securi jussit interfici. Guntrammus Rex exercitum in Hispanias misit, qui infirmatus statim redit.*	586	Longobardi Antharium Regem sibi constituunt.
4 Hoc tempore Richaredus Rex, Hirmingildis frater, *Leudisolus a Guntrammo patricius promovetur. Magna aquarum inundatio facta.*	587	Globus igneus scintillans, & quasi rugiens, e cœlo in terram cecidit. In Hispania Richaredus, Levigildi Regis Gothorum Arriani filius, post mortem Patris, effectus Rex a Leando, Hispolitano Episcopo, *a quo frater ejus Hirminigildus conversus fuerat,* cum tota gente Gothorum, ad catholicam fidem revertitur.
5 Cum tota gente Gothorum, ad catholicam fidem convertitur. *Guntrammus & Hildebertus Reges, inter se pacem & pactum confirmant, regnumque Guntrammi, post obitum ejus, Hildeberto promittitur. Nonnulli*	588	In Hispania hæresis Arriana destructa, & synodus Toletana collecta est, industria Leandri Episcopi & Richaredi Regis. Cæsara Regina, uxor Arnulphi, Regis Persarum, occulte bapti-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
nulli principum & ducum Hildeberti, conjurationis contra eum convicti, puniti sunt.		baptizata, postmodum etiam maritum suum, cum tota gente, apud Antiochiam baptizari persuasit.
6 *Exercitus Guntrammi ad Hispanias missus, negligentia Bosonis Ducis graviter a Gothis trucidatus est.*	589	Hildebertus Rex sororem suam Anthario, Regi Longobardorum, promissam, Regi Gothorum, qui nuper catholicus factus est, in matrimonium tradidit.
7 Sigebertus, filius Lotharii, Rex fortis, insidiis perimitur; anno regni 14. & Remis sepelitur. *Inter Francos & Britannos pugna commissa est. Hoc quoque tempore Hildebertus, petitione Maximi Imperatoris, iterum Longobardos in Italia cum exercitu petiit: sed victus ab Authario Rege, cæsoque graviter exercitu suo, cum paucis rediit.*	590	Tunica Domini Salvatoris, a Simone quodam Judæo, tormentis coacto, monstrata, a Gregorio Antiocheno, Joanne Constantinopolitano, & Thoma Hierosolymitano, & aliis pluribus Episcopis, jejunio triduano celebrato, in archa marmorea, in oppido Saphad inventa, summo cum honore Hierosolymam allata est.
8 *Quo tempore magnus Francorum exercitus cum 20. Ducibus, a Hildeberto Rege contra Longobardos missus, diversis casibus, præcipue morbo afflictus, parumque hostibus intra munitiones septis, nocere prævalens parvo effectu, fame afflictus ægre tandem revertitur.*	591	Rex Longobardorum Theodelindam, *Garibaldi*, Regis Baioariorum, filiam pulchram & piam, duxit uxorem.
9 Magna inundatio facta est & mortalitas in Italia. *In Italia, cum Autharius Rex ad Francos pro pace petenda misisset, veneno, ut ajunt, mortuus est: & Theodlinda Regina, ejus vidua, Agonem Ducem, qui & Agilolfus, maritum & Regem selegit. Qui Rex Longobardorum factus, regnavit ann. 22. Longobardi pacem cum Francis peragunt.*	592	Ingens mortalitas facta est, in qua primo Pelagius Papa, deinde innumeri *catervatim* extincti sunt. Et beatus GREGORIUS, tunc Romanæ Ecclesiæ Archidiaconus, constitutis litaniis, & plaga cessante, Papa LXVI. ordinatus, doctrina & actibus, cunctis merito præferendus Apostolicis. Sedit annis 13. mensibus sex, diebus decem. Qui statim inter alia multa librum pastoralem egregio edidit stylo. Hic quoque super corpus beati Petri Ciborium fecit, & missas celebrare instituit, itemque S. Pauli, & sex capitula Synodica scripsit.
10 S. GREGORIUS LXII. ad Pontificatum Romanæ Ecclesiæ eligitur, in qua sedit annis 13. mensib. 6. dieb. 10. *Guntramus, Rex Burgundiæ, in omni bonitate præcipuus, anno regni 33. 5. Calend. Aprilis obiit, & in Monasterio S. Marcelli a se constructo sepultus est; regnumque Hildebertus, fratris ejus*	593	Siccitas magna & fames facta est, & insolita magnarum locustarum multitudo.

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
ejus Sigiberti filius, accepit, & post eum 4. ann. tenuit. 11 Edilfridus Rex, cum Edilberto Rege, Anglis imperat. *Quintrio, Dux Gallicæ Campaniæ, regnum Lotharii Regis, filii Hilperici, hostiliter ingressus, ab ipso Lothario cruenta utrinque pugna victus, aufugit.*	594	Item locustarum multitudo frugibus nocuit.
12	595	Gregorius Synodum 24. Episcoporum ad S. Petrum collegit, indictione 14.
13 Gregorius Papa synodum 23. Episcoporum ad corpus beati Pe- 122 tri Apostoli congregat, indictione decima tertia. *Franci & Britanni, gravi utrinque cæde, pugna confligunt. His diebus Tassilo, Rex Baioariorum a Hildeberto constituitur, qui mox Sclavis superatis, magnam exinde prædam deportavit.* Sanctus Columba Abbas in insula Hu obiit, anno ætatis septuagesimo septimo. *Cometa & multa signa apparuerunt in cælo.*	596	S. Columbanus, Presbyter & Abbas, post multa mirabilia, insula Hij juxta Hiberniam, migravit ad Dominum, anno ætatis 72. Hoc tempore beatus Gregorius Papa, missis Doctoribus Augustino, Mellito, Joanne & aliis, Anglorum gentem in Britannia ad fidem Christi convertit.
14 Hoc tempore Gregorius Papa, missis Doctoribus, Augustino, Mellito & Joanne, aliisque pluribus, Anglos ad Christum convertit. *Hildebertus, Rex Francorum fortis & strenuus, filius Sigiberti, 23. anno regni, ætatis vero 25. veneno, ut ajunt, a conjuge accepto, moritur: pro quo duo filii ejus, Theodebertus in Austrifrancia, ann. 17. & Theodoricus in Burgundia, cum avia Brunihilde 18. annos regnaverat: ipsoque anno Fridegundis cum filio Lothario regnum eorum invasit, & eos cum exercitu resistentes, gravi cæde protritos, fugavit.*	597	Hildebertus, Rex Francorum, obiit.
15 Hilpericus Rex, filius Lotharii, interiit, anno regni 23. & Suessionis sepelitur. *Fridegundis Regina, mater Lotharii Regis, moritur.*	598	His temporibus, cum Romanus patricius aliquot Urbes a Longobardis dudum captas per deditionem recepisset, & ob id Agilolfus, Rex Italiæ, & ipse Romæ infesto exercitu immineret: studio S. Papæ Gregorii, & suffragio Theodelindæ, religiosæ Reginæ, pax utrinque facta est.
16 *Quintrio Dux, instigante Brunihilde*	599	His temporibus monasterium S. Bene-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
hilde, peremptus est. Per hac tempora, Agilolfus Rex, nonnullos Duces Longobardorum sibi rebelles, alios occidit, alios aliis modis perdomuit: ipse etiam perpetuam cum Theodorico Rege Francorum pacem fecit.		Benedicti, in castro Cassino situm, fugientibus ex eo monachis, à Longobardis omnino destructum & desolatum est.
17 *Clades glandularia Massiliam aliasque partium illarum civitates, & Italiam graviter attrivit. In lacu Dunensi aqua repente bulliens & fervens, magnam piscium partem decoxit. Warinharius, Major domus Theodorici, omni substantia distributa, obiit.*	600	Gregorius Papa, Lundoniæ & Eboraci Episcopos in Britannia, misso pallio, Metropolitanos esse decernit, indictione 4. Clades glandularia (a) multas civitates afflixit.
18 Gregorius Londunæ & Eboraci Episcopos, misso pallio, metropolitanos esse decernit, indictione quarta.	601	*Brunihildis, de regno Theodeberti ob scelera sua depulsa, a quodam paupere sola inventa, & ad Theodoricum Regem, ut rogabat, producta, benigneque suscepta, eidem pauperi Episcopatum Antisiodorensem impetravit.*
19 *Mauritius Imperator R. P. utilem principem militibus faciens, Focam scilicet, cumque cum exercitu mittens, de Persis & aliis nonnullis gentibus triumphavit. Globi ignei & alia signa in cælo visa. Theodebertus & Theodericus fratres, ingenti pugna Lothario Rege superato, & exercitu ejus trucidato atque fugato, regnum ejus diripiunt, & inter se dividunt: modica tantum parte illi, id est 12. comitatibus, juxta littus Oceani cum pacto pacis relictis.*	602	Mauritius Imp. Phocam Reipub. utilem, Principem militiæ fecit. Globi ignei in cælo visi.
20 Mauritius, scelerum suorum pœnas in hoc seculo, ut ipse oravit, exolvens, a Phoca turpiter interficitur. *Constantinopoli Focas, victor de Persis reversus, Mauritium Imperatorem, peccata sua in præsenti, ut ipse semper orasse fertur, exsolventem, turpiter interfecit, & ipse imperium arripiens, 8. ann. tenuit. Egilan Dux, Brunihilde instigante, sine causa, propter divitias tantum suas, occisus est. Theodebertus & Theodericus, misso exercitu Wascanes victos subjiciunt. Corpus sancti Victoris Martyris, qui cum beato Urso Solodori passus est, apud Genuensem urbem, divina revelatione in loculo argenteo invenitur, & multis miraculis declaratur. Filius Agilolfi Regis, Adaloaldus, baptizatur, & a servo Dei, Secundo, Tridentino Episcopo, de fonte suscipitur.*	603	Constantinopoli PHOCAS Mauritium Imp. turpiter interfecit. & ipse pro eo annis 8. regnavit. Corpus S. Victoris martyris, qui cum beato Urso Soloduri passus est, apud Genuensem Urbem, divina revelatione in loculo argenteo invenitur, & miraculis declaratur.
§. PHOCAS LIV. annis octo.		

1 Edil-

Aa 3 Ethe-

(a) i. pestis inguinaria. Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 517.*

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
1 Edilfridus Rex Edan, Scotorum Regem, forti prælio vicit. *In Britannia Edilfeidus, Rex Anglorum, Edanum, Regem Scotorum, insulam petentem, forti profligato exercitu, pugna vicit. Etherius, Lugdunensis Episcopus, obiit, eique Secundinus successit. Ipseque Arridius Agilolfus Rex Cremonam & Mantuam captas diruit, aliasque provincias vastavit. Et Romani, reddita illi, quæ prius capta erat, filia ejus, pacem ab eo ad tempus acceperunt.*	604	Etherius, Lugdunensis Archiepiscopus, obiit, eique Secundinus successit.
2 Gregorius, Papa sanctissimus, migravit ad Dominum, indictione octava.	605	Beatus Papa Gregorius, & Doctor sanctissimus, migravit ad Dominum, indictione octava. Post quem, cessante Episcopatu, plus quinque mensibus SABINIANUS *(a)* Papa LXVII. sedit anno uno, mensibus quinque. Et post hunc item cessavit Episcopatus, anno ferme uno: quod de Constantinopoli legatio Imperialis expectabatur. Hoc anno Synodus nefaria Cabillonis congregata: & beatus Desiderius, Viennensis Archiepiscopus, *machinante Brunihilde, quia scelera ejus arguebat*, depositus & exilio deputatus, *& in locum ejus Domnusus subrogatus est. Sol obscuratus est. Hyems nimis sæva magnam vinearum partem perdidit.*
3 SABINIANUS LXIII. Papa, sedit anno uno, mensibus 5. diebus 9. *Fames Romæ facta, & pax cum Longobardis in annum unum pro 12. millibus solidorum condita est. Prothadius, qui cum Brunihilde inter alios plures concubuerat, dux effectus est. Lotharii exercitus contra pactum, regnum Theodorici invasit, & Berchvvaldum, Majorem domus, virum strenuum & pium, fugatum Aurelianis obsedit. Filius Agilolfi, Adaloaldus, coram patre Rex a Longobardis effectus & electus; & desponsata ei filia Theodeberti, pax perpetua cum Francis facta est. Mense Aprili & Majo cometa visus est.*	606	Fames Romæ facta, & induciæ cum Longobardis, ad annum unum. Mense Aprili & Majo Cometa videtur.
4 Hoc tempore Phocas Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum caput esse, constituit. Nam Constantinopolitana primam se esse scripsit.	607	Romæ BONIFACIUS tertius, Papa LXVIII. sedit menses ferme novem. Post quem item cessavit Episcopatus mensibus decem.

Theode- | Boni-

(a) Can. *Fabianus.*

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Theodericus exercitum Lotharii, pugna inita victum, fugavit. In qua tamen Berchtoaldus, Major domus, audacius inter hostes progressus, occubuit. pro quo Prothadius molimine Brunihildis promovetur. Theodebertus & Lotharius, cum exercitibus collectis, hostiliter convenirent, facta invicem pace, digressi sunt. Theodoricus, instigante Brunihilde & Prothadio, contra fratrem Theodebertum arma movit, cumque infestis exercitibus concurrere pararent, cæterisque pacem persuadentibus solus obsisteret Prothadius, eo, impetu militum, in tentorio Regis trucidato, fratres ab invicem pace facta, discedunt. BONIFACIUS LXIV. Papa, sedit mensibus octo, diebus 22. Guntrannus, filius Lotharii, Burgundiæ Rex pius, obiit, annos regnans 33.		
5 BONIFACIUS Papa sedit annis sex, mensibus octo, diebus 13. *In regno Theoderici Claudius, vir prudens & pius, pro Prothadio efficitur Major domus.*	608	Bonifacius Papa, quia Constantinopolitana Ecclesia prima sese scribebat, apud Phocam Augustũ obtinuit, ut Romana Ecclesia omnium caput Ecclesiarum decerneretur. Hic quoque synodum 72. Episcoporum Romæ colligit.
6 Hoc tempore Phocas Pantheon, id est, domum omnium idolorum, Ecclesiæ dedit: rogante Papa Bonifacio. *Cujus tempore fames & pestilentia & inundatio aquarum immensa acciderunt. Uncilenus Dux, ob mortem Prothadii, instigante Brunihilde, a Theoderico pede truncatus est, & facultatibus spoliatus. Itemque Volsus patricius occisus est. Ipse Theodericus Ermenbergam de Hispaniis, filiam Betterici, Regis Gothorum, conjugem sibi adductam, ejusdem Brunihildis suasu, ne honor suus vilesceret timentis, non uxorem accepit, sed repudiatam & expoliatam, post annum remisit.*	609	Romæ BONIFACIUS Quartus, Papa LXIX. sedit annis sex, menses octo. Post hunc cessavit Episcopatus mensibus ferme septem. Hic apud Phocam templum omnium idolorum, quod Pantheon vocabatur, obtinuit, & in honorẽ S. Mariæ, & omnium Sanctorum, dedicavit 3. Id. Maji, & S. Mariæ ad martyres appellavit, festivitatemque omnium Sanctorum Cal. Nov. celebrari constituit. Beatus Desiderius, Viennensis Archi-Episcopus, de exilio revocatus, factione Brunihildis & Theodorici, *& Aridii Lugdunensis*, lapidatus, post obitum miraculis claruit.
7 His temporibus Persæ multas Provincias Romanis auferunt, Hierosolymam quoque & crucem Dominicam abstulerunt. *Bettericus, Rex Gothorum, aliis tribus Regibus auxilio sibi ascitis, contra Theodoricum bellum parat.*	610	His temporibus Persæ multas Provincias Romanis auferentes, Hierusalem cruce Domini spoliaverunt.
8 Phocas moritur. Hildebertus 33. Rex	611	Heraclianus Phocam Aug. regno priva-

Regnum Romanorum.

Rex fortis, filius Sigeberti, moritur, annis regnans 23.

Heraclianus, qui Africæ præerat, Focæ Augusto rebellans, & cum exercitu veniens, regno eum vitaque privavit, & filium Heraclium Imperatorem promovit: qui accepto Imperio, regnavit annis 26. Beatus Abbas Columbanus, qui cum discipulis suis, Sancto Gallo & aliis, temporibus Sigiberti Regis, de Hybernia veniens, Luxoviense monasterium multis virtutibus coruscans, construebat, cum sæpe Theodericum pro sceleribus suis, & maxime adulteriis increpans, ad legitimum hortaretur conjugium, molimine Brunihildis, reginæ ambitiose execrantis, jussu Theoderici Regis exinde pulsus, sanctum ibi Eustasium pro se reliquit Abbatem.

§. HERACLIUS LV. annis 26.

Anni Dom.

Regnum Romanorum.

privavit, filioque suo Heraclio illud concessit, qui regnavit annis 26.

Beatus Abbas Columbanus, S. Galli Magister, a Luxoviensi cœnobio a se constructo, molimine Brunihildis pulsus, S. ibi Eustasium pro se reliquit Abbatem.

1 *Circa hæc tempora beatus Augustinus, Anglorum Apostolus & Archiepiscopus, & doctor mirificus, migravit ad Dominum. Sanctus Columbanus de Luxovio propulsus, ad Lotharium Regem, inde ad Theodebertum venit, eoque optione manendi in regno dante, tandem in Alamannia Brigantium venit, ibique triennio mansit. Contentione inter Theodebertum & Theodericum de regno exorta, Theodebertus Alsatiam violenter accepit. Alamanni Aventicum pagum, & ultra Juranum petentes victores cum præda reversi sunt. Theodebertus conjugem suam peremit, & aliam duxit.*

612

Beatus Augustinus, Anglorum Archiepiscopus, migravit ad Dominum.

S. Columbanus, a Luxovio pulsus, concessu Theodeberti Regis Brigantium venit: ibique triennio mansit.

2 *In Hispania, mortuo Betterico, Sisebodus Rex Gothorum factus est, vir fortis & pius, qui sæpe Romanis militibus congressus, victor pepercit, & captis plerisque urbibus, regnum Gothorũ nobiliter ampliavit. Theodericus, contra fratrem Theodebertum bellum parans, Lotharium Regem, patruelem suum, promissa quadam provincia, ab auxilio ejus avocare satagit. Circa hæc tempora Hunni, qui & Avares, Venetiam petunt, & totam provinciam ferro, igne prædaque vastantes, ipsum forum Julii a Rombilda, Gisulfi vidua proditum, evertunt, & depopulata provincia, redeunt.*

613

In Hispania, mortuo Beiterico, Sisebodus Rex efficitur Gothorum.

3 Hoc

Hera-

Regnum Romanorum.

Anni Dom.

614

3 Hoc tempore Anastasius Persa monachus, nobile pro Christo martyrium a Chosdroe, Rege Persarum, patitur.

Theodericus & Theodebertus, cum infestis exercitibus apud Thulense territorium, forti pugna confligunt; & magna utrinque cade patrata, Theodebertus victus, Coloniam aufugit. Quem cum Theodericus odio, & insuper venerabilis viri Iconisii, Mogontiacensis Episcopi, instigatione, persequeretur, ille denuo collectis undique viribus, apud Thulbiacum occurrens, conflixit, Theodericus vero Coloniam ingressus, thesauros ejus ac regnum rapuit, filiumque ejus parvulum necari jussit, & ipsum comprehensum ac detonsum Cavillonis misit, nec multo post suspectum habens, instigante Brunihilde, occidi praecepit.

Regnum Romanorum.

Heraclius Imp. Constantinum filium Imperii consortem fecit.

Beatus Columbanus, de Brigantio pulsus, febricitantem ibi Gallum reliquit, ipseque in Italiam veniens, & benigne ab Agilulfo Rege & *Theodlinda* susceptus, cœnobium Bobiense construxit. S. quoque Gallus solitudinem Cellæ suæ incolere cœpit.

615

4 DEUS DEDIT LXV. Papa, sedit annis tribus, diebus 13.

Theodericus contra Lotharium arma parans, profluvio, &, ut quidam ajunt, fraude Brunihildis, veneno Mettis interiit; & Sigibertus, ex concubina filius ejus a Brunihilde, & principibus ejus, Rex pro eo factus est: nec multo post Lotharius Rex regnum ejus invasit anno regni sui 30.

616

5 Edilbertus, primus Anglorum Regum Christianus, anno regni quinquagesimo sexto obiit, pro quo Phatald regnavit annis 24.

In Italia Agilolfus, Rex Longobardorum, moritur: pro quo filius Adoloaldus cum matre Theodelinda regnavit annis 10. Apud Francos Sigibertus Rex, cum contra Lotharium exercitum collegisset, a suis desertus, & ab hostibus captus, una cum fratribus, jussu Lotharii peremptus est: a quo etiam Brunihildis ipsa, indomitis equis alligari jussa, & ab eis discerpta, digna tandem morte periit: & Lotharius Monarchiam regni accepit.

Isidorus, hoc tempore Hispalensis Episcopus, clarus habetur.

Brunihildis iniquissima, equis indomitis alligata, jussu Sigeberti, Regis Francorum, digna morte periit. Prædictus Isidorus hucusque abbreviationem temp. perduxit.

617

6 Eduinus, occiso Edilfrido, Anglorum Rex efficitur, indictione quinta, & regnavit annis 17.

Romæ DEUS DEDIT, Papa LXX. sedit annis 4. mense fere uno, qui clerum & sacerdotes dilexit, eisque sumptus auxit, cujus tempore Eleutherius patricius Ravennam veniens, Joannis patricii peremptores occidit. Item Neapoli & aliis in locis, tyrannis occisis, pacem Italiæ reddidit. In Britannia Ediuvinus, occiso Edilfrido, & filiis ejus in

Romæ, DEUS DEDIT Papa LXX. sedit annis tribus, mense fere uno.

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
in Hyberniam fugatis, regnum illius per annos 17. egregie rexit.		
7 BONIFACIUS Papa sedit annis quinque. *Terræ motus ingens factus est, & clades scabiosa subsecuta, populum fœda morte attrivit, ita ut mortui non possent agnosci.*	618	His temporibus Hierosolyma, inter alias Palæstinæ Urbes, a Chosdroe Rege Persarum capta, & crux Dominica in Persidem abducta.
8 His temporibus Heraclius Chosdroem, Regem Persarum, qui se ut Deum coli jussit, superavit, & lignum Dominicæ crucis Hierosolymam reduxit. *Lotharius Rex Warinharium, cui aliquantulum infensus erat, suffragantibus multis, in gratiam recipiens in principatu Majoris domus confirmavit.*	619	
9 Sanctus Laurentius Archiepiscopus obiit, pro quo Mellitus. *Eleutherius patricius, tyrannidem & regnum affectans, in Italia a militibus peremptus est, & caput Constantinopolim missum.*	620	Romæ BONIFACIUS Quintus, Papa LXXI. sedit annis quinque, vir valde mitis & pius. In Britannia, defuncto S. Laurentio Archiepiscopo, Mellitus successit. Magundat magus, genere Persa, ad fidem Christi conversus, & Anastasius dictus, Hierosolymis miræ sanctitatis monachus efficitur.
10 *Lotharius Rex, acceptis amplis muneribus, Longobardis petentibus, 12000. solidorum auri, quos annuatim pro invasa quondam Burgundia Francis persolvebant sub nomine tributi, * quibus consiliantibus dimisit.*	621	
11	622	Gerdrudis Regina, uxor Lotharii Regis piissima, bonæ memoriæ obiit.
12 HONORIUS Papa LXVI. sedit annis 12. mensibus 11. diebus 17.	623	His temporibus beatus Attalia, & post hunc Bertolfus, Bobienses Abbates, & S. Gallus claruerunt.
13 His temporibus Isidorus, Hispalensis Episcopus, clarus habetur. S. Mellitus Archiepiscopus obiit, pro quo Justus. *Lotharius, Rex Francorum, anno regni sui 39. Dagobertum filium consortem fecit, & beato viro Arnolfo Pipinoque Duci commendatum, ad regendum Austri Franciæ dirigit regnum.*	624	In Britannia defuncto Mellito Archiepiscopo successit Justus, qui sequenti anno beatum Paulinum ordinans Episcopum, Anglis illis, qui adhuc pagani erant, prædicatorem & doctorem misit.
14 S. Paulinus à Justo Archiepiscopo Anglis Doctor & Episcopus ordinatur. *Romæ Honorius Papa LXXII. sedit annis 33. qui multis bonis studens, Ecclesias*	625	Romæ HONORIUS Papa LXXII. sedit annis 13. qui multis bonis operibus abundavit.

In

	Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.	
	clesias plures adornavit, renovavit, extruxit, fecit Basilicam sanctæ Agnetis via Numentana. Item sancti Apollinaris in porticu sancti Petri. Item sancti Quiriaci via Hostiensi. Item quatuor Coronatorum. Item sancti Severini Tiburtina urbe. Item sancti Pangratii, via Aurelia. Item sanctæ Luciæ. Item sancti Adriani, & alia multa laudabilia patravit.			
15	*Sormo quidam Francus negotiator, dum cum aliis ad Sclavos venisset, eisque contra Hunnos, qui & Avares, bellum moventes, fortissime pugnans adjuvisset, ipsi victoriam nacti, super se Regem illum eligunt, ubi multis clarus victoriis 35. ann. fæliciter regnum tenuit. Hic ibi 12. uxores habuit, & ex eis filios 22. filiasque 15. accepit. In Italia Adaloaldus, Rex Longobardorum, cum in amentiam Græci cujusdam legati malefico unguento versus, nonnullos Principum peremisset, depositus de regno, non multo post veneno extinctus est: post quem Harialdus Rex factus, annis 7. regnavit. Hic Gundabergam, filiam Agilolfi, habuit uxorem.*	626		
16	S. Columbanus, a Brunihilde & Theodorico Rege Luxorio pulsus, Eustasium ibi Abbatem reliquit. Eduinus, Rex Anglorum, in Britannia a Paulino Episcopo ad fidem Christi convertitur, indictione decima quinta, anno adventus Anglorum in Britanniam circiter 230.	627	In Britannia Eduinus, Rex Anglorum, a Paulino Episcopo conversus, cum gente sua baptizatur, anno adventus Anglorum in Britanniam pene centesimo octogesimo. *Discordia inter Lotharium Regem & filium ejus Dagobertum incepta, beato Arnolfo, aliisque principibus mediantibus, sedatur.*	123
17	Theodebertus Rex, filius Hildeberti, a fratre Theodorico victus & detonsus, cum filiis trucidatur, anno regni 17. *Ipso anno Heraclius Imperator Persidem petiit, victoque & occiso Chosdroe, cum infinita præda, crucem Dominicam triumphans Jerosolymam revexit. Apud Francos Warnharius, Major domus, moritur. Et Godinus, filius ejus, novercam suam uxorem accipiens, Lothario persequente, per diversa fugitans postremo peremptus est.*	628	Beatus Anastasius, multa pro Christo tormenta passus, tandem in Perside a Rege Chosdroe cum aliis 70. strangulatus, martyr efficitur. Ipso anno Heraclius Imp. Persidem petiit, victo & occiso Chosdroe, dominicam crucem Hierosolymam revexit.	
18	Theodericus Rex, filius Hildeberti, machinante avia sua, Brunihilde, veneno interiit, annos regnans 18.	629	*Lotharius Rex magnum de toto regno suo Clippiaci habuit conventum: ubi magna dissensio & tumultus exortus, vix tandem studio Regis sedatur.*	
19	His temporibus hæresis de Pascha,	630	Lotharius, Rex Francorum fortis, pius,	

Bb 2

Regnum Romanorum	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
ſcha & Pelagiana Britanniam turbat. *Lotharius, Rex Francorum fortis, pius & religioſus, anno regni 45. defunctus, & Pariſiis in Baſilica S. Vincentii ſepultus eſt. Ejus regnum Dagobertus accipiens, cum jam 6. annis regnaret, 10. annis poſtea rexit, modica tantum parte juxta Waſcones & Pireneum fratri Hariberto conceſſa.*		pius & religioſus, obiit, anno regni 45.
20 S. Columbano Italiam petente a Brigantio, S. Gallus nobiſcum remanſit, & cellam ſuam conſtruere cœpit. *Dagobertus Rex ſancto Arnolfo, Mettenſi Epiſcopo, & Pipino Duce, Majore domus, Chumbertoque, Colonienſi Archiepiſcopo, utens conſiliariis, nimio juſtitiæ flagravit amore, & Rex per omnia laudabilis extitit. Poſtea vero propria ſecutus conſilia, multum ad exteriora defluere cœpit; uxoreque Gomadruda repudiata, Nanthildem, quandam de Monaſterio puellam, accepit uxorem.*	631	Dagobertus, Rex Francorum, S. Arnolfo, Metenſe Epiſcopo & Pipino majore domus, utens conſiliariis, nimio amore Juſtitiæ flagravit.
21 *Heribertus Regulus, frater Dagoberti, Waſconiam invadens, ſuo eam regno adjecit. Dagobertus ex quadam concubina Sigibertum filium genuit. Pax perpetua inter Heraclium Imperatorem & Dagobertum, legatis mediantibus, pacta eſt: & petitione Imperatoris, qui imperium ſuum a gente circumciſa vaſtandum præcognoverat, Judæi multi in regno Francorum, ſicut & alibi in Romano imperio, profligati ſunt. Nec multo poſt ſecutis temporibus, crudeliſſima Saracenorum gens & ipſa circumciſa, multas provincias inundans vaſtavit, & Romanum exercitum crebris præliis trucidatum, vehementer attrivit.*	632	Pax perpetua inter Heraclium Imp. & Dagobertum, legatis mediantibus, pacta eſt.
22 His temporibus Heraclius, ut ajunt, a Sergio, Epiſc. Conſtantinopolitano, ſed hæretico, decipitur. *In Britannia Edvvinus, Rex Anglorum pacificus & pius, a Ceadvvalda & Penda, paganis Regibus victus, & peremptus eſt. Poſt cujus mortem filii Edifridi de Scotis reverſi, regnum quondam patris ſui arripiunt. E quibus duo a Chriſti fide, quam apud Scotos didicerant, apoſtaſantes, intra unum annum pereunt. Apud Francos Heribertus Regulus, frater Dagoberti, moritur, & regnum ejus Dagobertus frater cum theſauris accepit. Tres exercitus a Dagoberto contra Samonem*	633	In Britannia Eduinus, Rex Anglorum, pacificus & pius, a paganis Regibus interimitur.

Oswal-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
nem & Sclavos diversis partibus missi. Unus Francorum victus, duo Svevorum & Longobardorum victores redierunt. Sigebertus Rex, filius Theoderici, a Lothario Rege pugna victus, cum Brunihilde proavia, & tota stirpe trucidatur. Eduinus, Rex Anglorum, a Ceadvalda & Penda victus pugna, occiditur.		
23 *Calamitosus fuit iste annus Anglis, tam Regum apostasia & perditione, quam barbarica & crudeli, quam a Ceadvvalda pertulerant, vastatione. Sed statim Osvvald, tertius filius Edilfridi Christianissimus, paucis collectis, in Domino confisus, & adorata, quam erexerat, lignea cruce, audacter cum Ceadvvalda pugnam inivit; eoque victo, provincia & fratribus vindicatis, paternum regnum 8. annis plenus pietate, nobiliter rexit. Samo cum Sclavis Turingiam vastat. Saxones Sclavis se resistere pollicentes, tributo 500. vaccarum, quas Francis annuatim solvebant, a Dagoberto absolvuntur. In Italia, mortuo Harialdo, Rege Longobardorum, Rotharius a Gundeberga maritus assumptus, & Rex electus, regnavit annis 13.*	634	Oswaldus, filius Edilfridi, Christianissimus, paucis collectis, & adorata cruce, quam erexerat, interfectores Eduini Regis superavit, ipseque 8. annos regnavit.
24 Oswaldus, filius Edilfridi, victo per Dei auxilium Ceadvalda tyranno, regnavit super Anglos annis 9. *Sclavis cum Samone Turingiam & confines pagos incursantibus, Dagobertus filium suum parvulum Sigibertum, Pipino & Adalgiso ducibus, & Chuniberto, Archiepiscopo Coloniensi, commendatum, Austri-Franciæ Regem fecit; eique sedem Mettis dedit, principibusque, ut terminos regni orientalis deinceps tuerentur, persuasit.*	635	His temporibus, cum Sergius Constantinopolitanus, annitente Cyro Alexandrino, hæresin Acephalorum instaurans, unam in Christo divinitatis & humanitatis voluntatem & operationem dogmatizasset, ipsumque Imperatorem seduxisset, ab Apostolica sede damnatus est.
25 SEVERINUS LXVII. Papa, sedit menses 2 dies 4. *Dagoberto Regi Clodoveus seu Ludovvicus, ex Nanthilde Regina, filius nascitur, cui non multo post regnum suum Occidentale destinavit & confirmavit. Ratholfus, Dux Thuringiæ, Sclavis sæpe congrediens, victor eos fugabat. Unde elatus, ut Regi suo rebellare tentaret, sensim animos attollebat.*	636	

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
26 Heraclius Imperator obiit. *Per hæc tempora Lotharius, Rex Longobardorum, quamvis Arrianus, justitia tamen amator, leges Longobardorum scripsit. Ipse etiam nonnullas Romanorum urbes cepit, & Ravennatibus pugna confligens, ex eis vicies millia occidit, reliquosque fugavit.* JOANNES LXVIII. Papa sedit anno uno, mensibus 9. diebus 19. HERACLONAS LVI. cum matre Martina, annis duobus.	637	Constantinopoli Heraclius Imperator, a Sergio, Constantinopolitano Episcopo, in hæresin Acephalorum inductus, obiit: pro quo *filius ejus* HERCLONAS, cum matre Martina, annis regnavit duobus.
1 Cyrus Alexandrinus, Sergius & Pyrrhus Constantinopolitani, Acephalorum hæresin instaurant. THEODORUS LXIX. Papa, sedit annis sex, mensibus quinque, diebus octodecim.	638	Romæ defuncto Honorio Papa, cessavit sedes Apostolica annum unum, menses septem, dies 14. quia Constantinopoli auctoritas Imperialis morte Principum nutabat. Quo tempore Lateranensis thesaurus, *a Mauritio Chartulario & Hisario patritio, Exarcho Italiæ, direptus & distractus est. Wascones rebellare tentantes, misso a Dagoberto exercitu, perdomiti sunt. Britonum Rex ad Dagobertum veniens, humiliter ei satisfecit, & pace impetrata rediit.*
2 Heraclonas moritur, occisus. CONSTANTINUS LVII. filius Heraclii, mensibus sex. *In Britannia Eaduuald, Rex Cantuariorum Anglorum, decessit, eique filius Ercharnbertus successit, ann. 25. Wascones a Dagaberto pro rebellione sua veniam precantur & impetrant.*	639	Constantinopoli, mortuo Heraclona Imperatore, frater ejus Constantinus regnavit menses sex.
1 Paulus Constantinopolitanus, Pyrrhi successor, aperte catholicos persequitur. Eatbaldus, Rex Canthuariorum, obiit: pro quo Erchanbertus filius regnavit annis 25. CONSTANTINUS LVIII. filius Constantini, annis 28.	640	Constantinopoli, post mortem Constantini, filius ejus, CONSTANTINUS, qui & Constans, regnavit annis 28. Romæ SEVERINUS, Papa LXXIII. sedit mensibus 2. diebus 4. *Vir sanctus, mitis & pius:* post quem cessavit Episcopatus mensibus quinque. *Dagobertus Rex anno regni 16. moritur, & in suburbano Parisiaco in monasterio sancti Dionysii, summo studio a se constructo, ornato, & dicato, & ad institutionem Agaunensis monasterii ordinato, sepelitur; cum quo pariter regni Francorum virtus & dignitas collapsa, paulatim deficiebat, & pro eo filii ejus, Sigibertus & Ludovvicus, regnum patris obtinuerunt.*
1 Hic Imp. deceptus a Paulo hæretico, persequitur Christianos. 2 San-	641	Romæ JOANNES quartus, Papa LXXIV. sedit annum unum, menses fere decem: qui, missa pecunia, multos captivos in Histria & Dalmatia a barbaris redemit: *Et Basilicam sanctorum*

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
		ctorum martyrum Venancii, Anastasii & Mauri construxit & ornavit. Ludovvicus, seu Clodoveus infans, regnante matre Nanthilde, regno Occidentali præponitur. In Hispania Sentila, Rex Gothorum, moritur: pro quo Tholga puer regnum accepit: quo non multo post deposito & detonso, Chintasindus regnum assumens, superbiam Gothorum, trucidatis primoribus, nimis humiliavit.
2 Sanctus Oswaldus, Rex Anglorum, pro patria pugnans, a Penda, Rege Merciorum, occiditur: pro quo Oswi, frater ejus, regnavit annis 28.	642	Romæ THEODORUS Papa LXXV. sedit annos sex, menses fere sex. Hic corpora sanctorum, Primi & Feliciani, levavit, *& in Basilica sancti Stephani protomartyris sepelivit, Ecclesiam sancti Valentini via Flaminia, Oratorium sancti Sebastiani Lateranis, Oratorium sancti Eupli (a) ante portam sancti Pauli fecit, & inter alia bona constans in fide* hæreticos damnavit. In Britannia Oswaldus, Rex Anglorum piissimus, contra Pendanum, Regem *Merciorum* paganum, pugnans, occubuit, & plurimis post mortem miraculis claruit: pro quo frater ejus Osui regnavit annis 28.
3 *Hoc tempore Mauritius Chartularius tyrannidem affectans, missis ab Hisacio patricio militibus, Romæ comprehensus & abductus, juxta Ravennam decollatus est. Nec multo post ipse Hisacius morte apud Ravennam periit, & pro eo Theodorus, Italiæ Exarchus, ab Imperatore missus est. Ega, major domus Ludovvici, vir strenuus & religiosus, obiit. Post quem Erchovaldus, item vir laudabilis, Major domus efficitur.*	643	
4 Sanctus Paulinus, Anglorum Episcopus, vicesimo Episcopatus anno obiit, sexto Idus Octobris. *Sanctus Paulinus, Eboracensis Episcopus, & doctor Anglorum, anno Episcopatus 20. migravit ad Dominum 6. Idib. Octobris Pipinus, Major domus & Dux Sigeberti, justitiæ & pietatis amator eximius obiit; post quem filius ejus Grimoaldus, Major domus effectus est.*	644	S. Paulinus, Eboracensis Episcopus & Doctor Anglorum, anno Episcopatus vicesimo, migravit ad Dominum, sexto Id. Octobris. Hoc
5 MAR-		

(a) Sic emendavi, cum antea legeretur: *Cupli.* Euplius enim, sive ut etiam dicitur, Eupolus, Catanceæ in Sicilia fuit diaconus, sub Diocletiano & Maximiano martyrium passus, prout *BARONII Martyrologium ad d. 12. Augusti.* Huic vero Oratorium dedicasse Theodorum Papam, testatur *PLATINA Vitis Pontif. p. 93.*

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
5 MARTINUS LXX. Papa sedit annis sex, mense uno, dieb. 26.	645	Hoc tempore Pyrrhus Constantinopolitanus, Sergii & in sede & in hæresi successor, cum a Theodoro Papa dudum damnatus, ex Africa Romam venisset, & fictam pœnitentiam satisfactionemque simulasset, benigne susceptus & reconciliatus est. Postea vero domum reversus, & errorem repetens, denuo ab ipso Papa depositus, *damnatus*, & anathemizatus est.
6	646	His temporibus beata virgo Gertrudis, filia Pipini, soror Grimoaldi, majoris domus, (a) Invalensis cœnobii mater, virtutibus claruit. Hujus soror Begga, & ipsa religiosa, Ansgiso, S. Arnolfi filio, nupsit, cui etiam Pipinum juniorem peperit.
7 *In Italia, mortuo Rothario, Rege Longobardorum, Rodoaldus, filius ejus, regnavit annis quinque.*	647	His temp. cum Paulus Constantinopolitanus, Pyrrhi successor, hæresin non solum non dimitteret, sed augmentaret, ipsumque Imperatorem cum aliis seduceret, nec a Domino Papa admonitus & increpatus, resipisceret, & ipse identidem damnatus est.
8 *His Constantis Imperatoris temporibus, gens Saracenorum crudelissima Palæstinam, ipsamque Jerosolymam, utramque Ægyptum, Alexandriam urbem, & magnam Africæ partem, aliasque plures provincias Romani imperii vastavit atque diripuit.*	648	Tempore Constantis Imp. gens Saracenorum crudelissima multas provincias vastavit.
9 Martinus Papa Synodum 105. Episcoporum congregans, Cyrum, Sergium, Pyrrhum & Paulum condemnat, indictione octava.	649	Romæ MARTINUS, Papa LXXVI. sedit annis sex, mensibus fere duobus. Quo tempore Paulus Constantinopolitanus, ipso imperatore Constante seducto, legatos Apostolicæ sedis, pro hæresi eum arguentes, carceribus & exiliis afflixit, & Catholicis, ubicunque potuit, persecutionem excitavit.
10 EUGENIUS LXXI. Papa sedit annis duobus, mensibus 9. dieb. 24. Hoc tempore Martinus Papa a Constantino Chersonam exilio missus, ad Dominum migravit. Heribertus Rex, filius Lotharii, annos regnans novem, moritur.	650	Martinus Papa, indictione nona, synodum Romæ 105. Episcoporum collegit, in qua Cyrum, Sergium, Paulum, cum sequacibus, erroris damnavit.
11 Osuinus Rex bonus, proditus, ab Osui Rege occidi jussus est, & sanctus	651	Beatus Aidanus Scotigena, Episcopus

(a) Legendum potius *Nivellensis Cœnobii Mater*.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
sanctus Atdan Episcopus obiit, prid. Cal. Sep. 12.		pus & Doctor Anglorum, secundo Cal. Sept. decessit. *In Italia, mortuo Rodoaldo, Rege Longobardorum, Herisbertus, filius Gundoaldi, fratris Theodelindæ Reginæ, regnat annis 9.*
12	652	Hoc tempore Olympius Exarchus, a Constante Imp. in Italiam missus, cum Dominum Papam, cæterosque in fide catholica unanimes, depravare, eisque nocere non posset, *frustraque ipsi Papæ divinitus protecto insidias paravisset*, cum eo tandem pacificatus, *collecto exercitu, Siciliam contra Saracenos ingreditur: ubi, victo cæsoque ab ipsis exercitu Romano, tædio morboque confectus moritur.*
13 VITALIANUS, LXXII. Papa, sedit annis 14. mensib. 6. pro quo DEUSDEDIT annis 10. Honorius, Anglorum Archiepiscopus, obiit.	653	In Britannia Honorius, Anglorum Archiepiscopus, obiit: pro quo 124 Deusdedit decem annos præfuit.
14 Mediterranei Angli Christiani effecti.	654	Beatus Papa Martinus, jussu Constantis, hæretici Imperatoris, *a Theodoro Exarcho ad hoc misso, Romæ* in Basilica Salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, comprehensus, & Constantinopolim perductus, cum flecti nullatenus posset, exilio in Cersona *(a)* damnatus est.
15 Penda Rex, ab Osui Rege pugna victus, interiit, & gens Merciorum Christiana efficitur.	655	Martinus Papa in exilio migravit ad Dominum, ibique sepultus, miraculis claruit: pro quo EUGENIUS, Papa LXXVII. sedit annos duos, menses ferme 10. vir benignus & pius. In Britannia Pendan, Rex Merciorum paganus, ab Osui Rege, sancti Osvvaldi fratre, victus interiit, & gens Merciorum Christi fidem accepit.
16	656	Petrus Constantinopolitanus, quasi satisfaciens pro fide sua, misit Romam synodicam epistolam, valde obscuram & dubiam, sed a Domino Papa & Ecclesia Romana non est accepta.
17	657	Romæ, Eugenio Papa defuncto, cessavit Episcopatus mensibus 6.
18 Dagobertus, Rex magnus, filius Lotharii, annis regnans sedecim, moritur, & ad sanctum Dionysium sepelitur.	658	Romæ VITALIANUS, Papa LXXVIII.

(a) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 576.*

19 *In*

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		LXXVIII. ſedit annis 14. menſibus 6. qui literis ex more Conſtantinopolim miſſis, in ſede confirmatus, Eccleſiam Romanam inſigniter rexit.
19 *In Britannia* Vulſhere, filius Pendani, Rex Merciorum effectus, regnavit annis 17.	659	Conſtantinus, qui & Conſtans, Imperator, S. Petro donaria precioſa Romam miſit.
20 *In Italia defuncto Hariberto, Rege Longobardorum, duo filii ejus, Godabertus Ticini, & Bertharicho Mediolani regnum ſtatuentes, ſed non multo poſt, factione pravorum, odio infando alterutrum regno pellere cupientes, diſſentiunt. Et Godabertus, miſſo Gumbaldo, Duce perfidiſſimo, Grimoaldum, virum ſtrenuum, qui jam 25. ann. Dux Beneventi erat, auxilio ſibi contra fratrem aſcivit; qui ab ipſo Gumbaldo inſtigatus, Godabertum occidit, & Pertharich ipſo terrore fugatus, ad Hunnos ſeceſſit, poſt unum annum & 3. menſes ſui regni, Grimoaldusque, arrepto regno Longobardorum, annis 9. ſtrenue regnavit.*	660	In Italia, defuncto Rege Longobardorum Hariberto, duo filii ejus, Godabertus & Pertarich, regnum inter ſe dividebant, quorum uno occiſo, id eſt, Godaberto, alteroque fugato ad Hunnos, Grimoaldus, Dux Beneventanus, regnum eorundem obtinuit.
21 *Hoc tempore Pertharichus, dudũ Rex Longobardorum, cum de exilio reverſus, Grimoaldi Regis gratiam petiiſſet, benigneque ſuſceptus eſſet, factione pravorum, proxima nocte ab ipſo Rege obſervari juſſus eſt, ſequenti die perimendus; ſed aſtu, imo fide Himoldi, amici ſui, & cujusdam fidelis veſtiarii ſui, eductus ex urbe Ticinenſi, ad Francos confugit, ibique latuit. Hac etiam tempeſtate Francorum exercitus Italiam ingreſſus, cum in caſtris Grimoaldi Regis, ſimulata ab ipſo fuga, relictis epularetur, ipſo irruente, ad internecionem deletus eſt.*	661	Hoc tempore Perterich, de exilio reverſus, iterum in exilium ire compulſus eſt.
22 *Conſtantinus, qui & Conſtans, Imperator Italiam contra Longobardos petiit, & aliquot oppidis eorum captis, Rumoaldum Ducem, filium Grimoaldi Regis, apud Beneventum obſedit. Sed adventante Grimoaldo cum exercitu, territus, Neapolim repetit, magnaque exercitus ſui parte, Duce Saburro, cum Rumoaldo pugna confligente & victa trucidataque, nihil contra Longobardos profecit.*	662	Conſtantinus, qui & Conſtans, Italiam contra Longobardos venit, ſed nihil profecit.
23 Conſtantinus Romam venit, & beato Petro pallium auro textile obtulit, toto exercitu cum cereis Eccleſiam intrante. *Conſtan-*	663	Conſtantinus Imperator Romam venit, & a Vitaliano papa honorifice ſuſceptus, S. Petro pallium auro textile obtulit: ſed cuncta pene

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Constantinus Imperator Romam venit, & a Vitaliano Papa honorifice susceptus, toto exercitu cum cereis in Ecclesiam intrante, beato Petro pallium auro textile obtulit, & actis ibi 12. diebus, cuncta pene urbis ornamenta abstulit. Inter quæ etiam tegulas æreas, quibus Basilica sanctæ Mariæ ad martyres, quæ Pantheon antiquitùs vocabatur, tecta fuerat, diripiens, in Siciliam præmisit, ipseque suis in Italia deprædatis, ipsam insulam septima Indictione intravit, ibique quinquennio, multa infamis avaritia & nequitia, mansit.		pene ornamenta urbis abstulit.
24 Eclipsis Solis facta est, quasi hora decima, quinto nonas Majas, indictione septima. Inter Anglos & Scotos quæstio de Pascha ventilata, & Scoti a Vilfrido presbytero victi sunt. Sæva lues & pestilentia Britanniam vastat. DEUSDEDIT, Archiepiscopus *Anglorum*, obiit. Ceadda & Vilfridus Nordam Umbrorum Episcopi ordinantur.	664	Eclipsis Solis quinto Nonas Maji facta. In Britannia a Scotis & Anglis quæstio de Pascha ventilatur, & Scoti a Wilfrido presbytero rationabiliter victi sunt, qui postea Episcopus ordinatur.
25 Herchamberto Rege Cantauriorum mortuo, filius ejus, Egbertus, regnavit annis novem. *His diebus apud Francos Clodoveus seu Ludovvicus, Rex iners & infamis, filius Dagoberti, frater Sigiberti, cum Parisiis manens brachium S. Dionysii auferre ausus esset, in amentiam versus est.*	665	Angli ad Vitalianum Papam, pro Episcopo & Doctore postulatum, Romam miserunt.
26 *Hoc tempore, cum Lupus, Dux Forojulianus, Regi Grimoaldo rebellaret, Hunni, qui & Avares, ab ipso Rege invitati, Venetiam petunt, & pugna victi, quartoque certamine victores, ipso Lupo cum suis occiso, provinciam vastant, donec arte Grimoaldi territi, tandem redire coacti sunt.*	666	
27 ADEODATUS LXXIII. Papa, sedit annis 4. mensibus duobus, diebus quinque. *Circa hoc tempus Sclavi de Carunto, quod Carentanum dicimus, cum exercitu Venetiam vastantes, Duce Wectario cum 25. suorum super eos irruente, pauci ex quinque millibus effugere vix potuere.*	667	

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
28 Constantinus, post multas deprædationes provinciis factas, occisus in balneo periit, indictione 12. *Post quem Mezecius imperium ibi arripiens, ab Italico exercitu cum complicibus suis peremptus est. Et Constantinus, Constantis filius, Constantinopoli Imperator factus, regnavit annis 17. Imperator sane Catholicus & pius.* Theodorus Anglis Archiepiscopus ordinatur a Vitaliano Papa, & ad Britanniam, cum Adriano Abbate, mittitur. *Multis in verbo profuit & exemplo. Apud Francos, mortuo Clodoveo seu Ludovvico Rege infami, filius ejus, Lotharius puer, regnavit annis 4.* §. CONSTANTINUS, filius Constantini, annis 17.	668	In Sicilia Constantinus Imperator, qui & Constans, post multas deprædationes per provincias factas, tandem a suis in balneo peremptus est. Pro quo CONSTANTINUS, ejus filius, regnavit annis 17. Imperator sane Catholicus & pius. Hoc anno Theodorus Archiepiscopus, a Vitaliano Papa ordinatus, & cum Adriano Abbate ad Anglos missus, multis & verbo profuit & exemplo. Sarraceni Siciliam vastant.
1	669	
2 *In Britannia Osvvi, Rex Anglorum, frater sancti Osvvaldi, obiit: pro quo Egfridus regnavit 15. annis.*	670	In Italia, mortuo Grimoaldo, Longobardorum Rege, Pertarich regnum paternum 17. annis obtinuit.
3 Hoc tempore Sarraceni Siciliam deprædantes, cum magna præda Alexandriam redeunt. DONUS LXXIV. Papa, sedit anno uno, mensibus 5. diebus 10. Osvvi, Rex Anglorum, obiit; pro quo Egfridus regnavit annis 15.	671	*Per hac tempora in Italia regnum Longobardorum Perterich adeptus, summa pace & probitate regebat. His temporibus Childericus, frater Lotharii Regis, filius Ludovvici, cum ad Austrifranciæ regnum vocatus, leviter in eo & crudeliter ageret, a Francis una cum uxore & filiis trucidatur.*
4. AGATHO, Papa LXXV. sedit annis duobus, mensibus 6. diebus 4.	672	Romæ Vitaliano Papa defuncto, indictione 15. post duos menses ADEODATUS Papa LXXIX. sedit annis 4. mensibus duobus, vir valde mitis & pius, qui *& Ecclesias renovavit, &* ædificia nova construxit. *Apud Francos, post Lotharium puerum, frater ejus, Theodericus, regnat annis 19.*
5 Sub hoc Principe sexta synodus universalis Constantinopoli congregatur, sub Agathone Papa. Egber-	673	Hoc anno Theodorus, Archiepiscopus Anglorum, Synodum utilem collegit. Da-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Egbertus, Rex Canthuariorum, obiit, pro quo fratre, Lutherus regnavit annis 11. mensibus 4. Theodorus, Archiepiscopus Anglorum, Synodum colligit.		
6 LEO, LXXVI Papa, sedit mensibus 10. diebus 17. Ludovicus Rex, filius Dagoberti, frater Sigiberti, moritur, año regni decimo sexto. *Circa hac tempora Alachis, Dux Tridentinus, de quodam Comite Norico victoria nacta, elatus, adversus Pertharich Regem suum rebellabat: sed per Chunibertum, Regis filium, sæpius reconciliatus & honoribus auctus est.*	674	Dagobertus, Rex Francorũ præcipuus, Ecclesiarum Dei venerator, obiit, regnavit an. 44. Parisiis sepelitur.
7 BENEDICTUS, LXXVII. Papa, sedit mensibus 10. diebus 12. Volfherus, Rex Merciorum, obiit; pro quo Frater Edilfredus annos 25. regnat, *qui sequenti anno Cantiam vastavit.*	675	
8 JOANNES, LXXVIII. Papa, sedit anno uno, diebus 9. Edilfredus Rex Cantiam vastavit. *Romæ defuncto Adeodato, post menses 4. Donus Papa 80. sedit annis 2. mensibus 5. Qui inter alia bona studia porticum S. Petri marmore stravit: qua æstate immensa vis tonitruorum & pluviarum homines afflixit; & legumina, quæ propter pluvias colligi non poterant, quibusdam in locis renata, & ad maturitatem reducta sunt. Cometa per tres menses visus, & magna hominum pestilentia in Oriente subsecuta est.*	676	Romæ, defuncto Adeodato Papa, post menses quatuor S. DONUS Papa LXXX. sedit annum unum, menses 5. qui porticum S. Petri marmore stravit. Cometa per tres menses visus.
9 CANON LXXIX. Papa, sedit mensibus undecim. *In Italia Pertharich, Rex Longobardorum, Chunibertum, filium suum, regni consortem fecit: cum quo 10. annis postea regnavit.*	677	Ecclesia Ravennas, quæ Autocephaliam sibi usurpans, a Romana desciverat, Dono Papæ se iterum subjecit.
10 SERGIUS, LXXX. Papa, sedit annis 13. mensibus 8. diebus 23. Lotharius, filius Ludovici, anno regni quarto moritur. Wilfridus Episcopus, ab Egfrido Rege, sede sua pulsus, multos ad Dominum prædicando convertit.	678	Romæ, defuncto Dono, post duos menses, AGATHO, Papa LXXXI. sedit annis duobus, mensibus 6. Hic Papa apud Imperatorem effecit, ut quantitas relevaretur, quæ pro ordinatione Pontificis solita erat dari: ita tamen, ut decretum generale de electione Papæ prius ad Imperatorem mitteretur, quam ille consecraretur. Wilfridus, Anglorum Episcopus,

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		a Guiberto Rege sede sua pulsus, multos in exilio ad Dominum convertit.
11	679	Constantinus Aug. legationem Romam misit, & ut pro confutandis hæreticis synodus Apostolica, authoritate Constantinopoli fieret, postulavit. Agatho Papa synodum CXX. Episcoporum Romæ collegit, & hæreticos, unam in Christo operationem dogmatizantes, damnavit.
125 12 Theodorus, Archiepiscopus Anglorum, iterum synodum colligit, tempore Agathonis Papæ.	680	Eclipsis Lunæ, & magna mortalitas Romæ *per æstivos menses* facta. Agatho Papa Legatos Constantinopolim misit, indictione 9. qui honorifice ab Aug. suscepti, sextæ synodo universali 150. Episcoporum præfuerunt, & cunctos hæreticos, unam in Christo voluntatem & operationem asserentes, damnaverunt, & novem capitula conscripserunt. Theodorus, Anglorum Archiepiscopus, item collegit synodum.
13	681	Constantinopoli sexta synodus universalis CL. Episcoporum, indictione nona, mense Februario acta, & Macharius, Antiochenus, sequacesque erroris damnati sunt. Quibus damnatis, subitò plurimæ aranearum telæ in Basilica coram omnibus ceciderunt, hæreticas nugas dejectas esse portendentes. Agatho Papa decessit.
14	682	Romæ defuncto Agathone Papa, cessavit Episcopatus, an. 1. mens. 7.
15 Egfridus Rex Hiberniam, misso exercitu, immeritam vastat. Sanctus Gudbertus *(a)* Lindisfarnensis Ecclesiæ Episcopus ordinatur: *qui pluribus Britanniam virtutibus decorabat.*	683	Romæ LEO secundus, Papa LXXXVII. *(a)* sedit fere mensibus undecim; vir per omnia eruditissimus & piissimus, qui *aliquot Ecclesias renovans dedicavit atque ornavit*, sua decreta fecit, plurima egregie scripsit, docuit & constituit. *Hoc anno 16. die Aprilis, in Parasceve, tota pene nocte luna eclipsin passa.* S. Gudbertus, Lindiusfarnensis Ecclesiæ Episcopus, Britanniam multis virtutibus decoravit.
16 *In Britannia* Egfridus Rex, cum *dissua-*	684	Romæ, defuncto Leone, cessavit Episco-

(a) Vide supra *REGINONEM a. 612.*

(a) Can. 82.

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
dissuadente sancto Gudberto, Pictos incaute *bello* peteret, ab ipsis *victus & peremptus*, interiit: pro quo Alfridus, *Rex pius & prudens*, *regnavit* annis 19.		Episcopatus, menses fere duos. *(a)* Post quem BENEDICTUS Secundus, Papa LXXXIII. sedit mensibus decem, vir satis laudabilis, *& doctus, pius & beneficus omnibus, Ecclesias restaurans & exornans, & bona jugiter studia sectans.* Cometæ apparent, *& mons Campaniæ Bobius ultra modum flammas eructans, circumposita exussit.*
17 Constantinus Imperator obiit. Lutherus, Rex Canthuariorum, interiit. §. JUSTINIANUS minor LX. filius Constantini, annis decem.	685	Romæ, post Pascha defuncto Benedicto, exactis plus duobus mensibus, JOANNES quintus, Papa LXXXIV. sedit annum unum, qui prius Archidiaconus, legatus in sexta synodo sedis Apostolicæ fuerat. Constantinopoli Constantino Imp. defuncto, filius ejus JUSTINIANUS regnavit annis 10. qui hæresi pollutus, orthodoxis est infestus, *infensus & pravus. Hic etiam cum Sarracenis, provincias plures devastantibus, data eis multa pecunia, pacem in decennium condixit.*
1 Hic hæresi pollutus, Catholicos persequitur, & cum Sarracenis pacem fecit. *In Britannia*, S. Johannes, Hagustaldensis Ecclesiæ Episcopus, ordinatur, *multis claruit miraculis.*	686	Romæ, defuncto Johanne, post tres menses CONON Papa LXXXV. ordinatus, sedit menses 11. vir item laudabilis, *provectæ ætatis, summæ innocentiæ, sanctæque simplicitatis: qui dissentiente in duorum presbyterorum electione clero & populo, tertius postremo ab utrisque electus est.* In Britannia S. Joannes, Hagustaldensis Episcopus, clarus habetur.
2 SERGIUS papa, annis sedit 13. mensibus 9. *In Italia, defuncto Perthericho, Rege Longobardorum, Cumbertus, filius ejus, Rex strenuus, mitis & bonus, regnavit annis duodecim.*	687	Romæ, defuncto Conone, exactis fere quatuor mens. SERGIUS papa LXXXVI. sedit annis 13. mens. fere 9. *Hic quoque, dissentientibus in duorum electione partibus, tertius, Deo volente, electus est.* Qui in fide Catholica fortis, persequutionem ab Aug. Justiniano passus est: *& Ecclesias multas construxit, renovavit, & exornavit, atque ditavit.* Vir quippe sanctus, & omnibus bonis intentus.
3 Pipinus, filius Ansgisi, Major domus, & Dux Francorum, regnavit annis 27. cum Ludovico, Hildeberto & Dagaberto, Regibus. Ceadualdus, Rex Occidentalium Saxonum, Romam venit, & a Sergio papa baptizatus, in Albis obiit, & ibi sepelitur. 4 *Circa*	688	Ceadvval, Rex Occidentalium Saxonum, ad fidem conversus, Romam venit, & in sabbato sancto Paschæ, a Sergio papa baptisatus, & Petrus vocatus, ibi in albis defunctus,

(a) Can. *anno fere uno.*

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		ctus, ab ipso papa summo honore tumulatus, & epitaphio decoratus est. *In regno Francorum Pipinus, filius Ansgisi, filii sancti Arnolfi, Theodericum Regem, filium Ludovvici, in Testritio pugna vicit, & potestatem regni Francorum adeptus, Dux & Major domus regnavit annis 27. Interim tamen Hilderico & Dagoberto regale nomon, non dignitatem habentibus.*
4 *Circa hæc tempora in Italia Alachis Dux tyrannidem invasit, & Papia occupata, Regeque Chuniberto in insula Comacina, quia copia militum impar erat, se communiente, cunctos & maxime clericos crudelis insequitur.*	689	In Italia Alachis Dux tyrannidem invasit, & maxime clericos insequitur.
5 Theodorus, Anglorum Archiepiscopus, obiit, anno ætatis 88.	690	Theodorus venerabilis Anglorum Archiepiscopus, anno adventus sui in Britanniam 23. ætatis vero 88. decessit, qui librum pœnitentialem satis utilem *magna discretione* conscripsit.
6 Hoc tempore Villibrordus, qui & Clemens, a Sergio Papa Episcopus ordinatus, Fresonum gentem ad Christum convertit. Justinianus, ob culpam perfidiæ, regno privatus, exul Pontum secessit.	691	*Apud Francos Theodericus Rex anno regni 19. moritur: pro quo filius ejus, Ludovicus puer, a Pipino & Francis Rex solo nomine factus, annis regnavit duobus.*
7 Ludovicus puer, filius Theodorici, anno regni quinto moritur.	692	*Hoc tempore Chunibertus, Rex Longobardorum, recepto Dei gratia regno, votis omnium, pugna victo & perempto Alachiso tyranno, optata suis deinceps pace regnavit.*
8 Theodoricus Rex, filius Ludovici, annis regnans 19. moritur.	693	*Apud Francos, post Ludovvicum, frater ejus Hildebertus, Regis nomen adeptus, regnavit annis 17.*
9 Hoc tempore duo Angli presbyteri, Niger & Albus Hevaldus, Saxonibus prædicantes, martyrio coronantur.	694	His diebus duo Angli presbyteri, dum Saxonibus prædicarent, *a quibusdam rusticis*, martyrio coronati, & miraculis declarati, a Pipino Coloniæ sunt tumulati.
10 LEO LXI. annos tres.	695	Constantinopoli Justinianus, Imp. hæreticus, a Leone & Tiberio, *aliisque conjuratoribus injuriis affectus*, abscissis naribus, regno expulsus est, *exul in Pontum secessit*, & ipse LEO regnum tres annos obtinuit. Vir S. Willibrordus, a Sergio Papa Archiepiscopus ordinatus, & Clemens
1 Hoc		

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		mens vocatus, genti Fresonum prædicans, virtutibus claruit.
1 Hoc tempore Sergius Papa capsam cum portione Dominicæ crucis invenit. *In Britannia, provincia Nordanumbrorum, quidam Druthelinus corpore raptus, & horrendis jocumdisque, visis, vita redditus, districtissimam & sanctam deinceps duxit vitam.*	696	Sergius Papa, Domino revelante, capsam cum portione Dominicæ crucis invenit.
2 S. Cudbertus, ex anachoreta Episcopus, sub hoc Principe obiit. Ostrich Regina a suis perempta est.	697	In Britannia S. Cudbertus ex anachoreta Episcopus, *post multas virtutes*, migravit ad Dominum, cujus vitam Beda presbyter, *& ipsam hexametris versibus*, descripsit.
3 Leo regnum dimisit. TIBERIUS LXII. annos septem.	698	Constantinopoli Tiberius, Imperium invadens, Leonem Imperatorem septem annis, quibus ipse post hunc regnavit, in carcere tenuit.
1 Hoc tempore synodus Aquilejæ congregatur, sub Sergio Papa.	699	Hoc tempore Synodus Aquelejensis facta, & quidam, qui Concilium quintum universale noluerunt recipere, a Sergio Papa correcti sunt.
2 Romæ JOANNES Papa sedit annis tribus, mensibus duobus. *In Italia Chunibertus, Rex Longobardorum fortis & pius, moriens filio parvulo Luitperto regnum relinquens, eique tutorem Asprandum, virum prudentem & strenuum, dedit. Sed post octo menses Taginbertus Dux, Gotaberti dudum Regis, filius, Luitperto cum suis pugna victo, regnum sibi usurpavit; sed eodem anno mortuus est: cujus filius Haribertus susceptum a patre regnum 12. fere annis obtinuit: qui denuo Luitpertum cum suis vicit, fugavit, cepit, atque peremit.*	700	
3 Temporibus his Gisulphus, Dux Longobardorum Beneventi, Campaniam vastat.	701	Romæ, defuncto Sergio, JOANNES sextus, papa LXXXVII. sedit annis tribus, mensibus duobus.
4 *In Italia, his diebus, cum Heribertus reliquis inimicis victis & subactis, Asprandum infestus sequeretur, ille viribus impar, primo Clavennam, inde ad Theobertum, Baioariæ Ducem, confugit, ibique novem annis mansit.*	702	
5 Beda, venerabilis Anglorum presbyter, Chronicam minoris libri de temporibus hucusque perduxit.	703	Beda, presbyter Anglus, vir doctus, usque huc Chronica minoris libri de temporibus perduxit. Hoc tempore, cum Gisulfus, Dux Beneventi, Campaniam vastaret, &

6 Edil-

Dd captivos

	Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
			captivos abduceret, *eique nullus resisteret*, a Joanne papa, pacem postulante, dona accipiens, captivos reddidit, *pacemque fecit*.
	6 Edilfredus, Rex Merciorum, Conredo regnum dedit, & se Monachum fecit. JOANNES Papa, annis duobus, mensibus octo.	704	In Britannia Edilred, Rex Merciorum, relicto regno, monachum se fecit.
	7 Justinianus, auxilio Terbelli, Bulgarorum Regis, regressus, Leonem & Tiberium, cum multis, qui eum expulerant, occidit. Aidfridus, Rex Normannorum, obiit, pro quo filius Osredus annis undecim regnavit. S. Heddius, Episcopus Occidentalium Saxonum, obiit, pro quo Daniel & Althelmus, Episcopi praefuerunt. JUSTINIANUS LXIII. secundò, cum filio Tiberio annos sex.	705	Constantinopoli Justinianus Imp. auxilio Terbelli, Regis Bulgarorum, Imperium recipiens, Leonem & Tiberium, Imperii pervasores, *cum aliis multis* occidit. Gallicinium Patriarcham excaecatum Romam misit, & in loco ejus Cyrum Abbatem, qui se in Ponto exulem aluerat, promovit. De hoc Imperatore fertur, quod, quoties a detruncatis naribus profluvium terserit, toties aliquem de inimicis suis perimi jusserit. Romae JOANNES septimus, papa LXXXVIII. sedit annis duobus, mensibus fere 8. vir facundus & eruditus. S. Heddi Episc. migravit ad Dominum.
126	1 SISINNIUS Papa, diebus 20. CONSTANTINUS Papa, annis 7. diebus 15.	706	S. Joannes Papa oratorium S. Mariae ad S. Petrum construxit, & multas Ecclesias ornavit.
	2 Hoc tempore Justinianus, de peccatis suis poenitentiam agens, papam summo honore habuit.	707	Hoc tempore Haribertus, Rex Longobardorum, possessionem Alpium Cottiarum, dudum a Longobardis captam & detentam, per privilegium aureis literis scriptum S. Petro, Joannique Papae reddidit.
	3	708	Romae Sisinnius, Papa LXXXIX. ordinatus, ingravescente podagra, viginti tantum diebus supervixit. Post quem CONSTANTINUS papa XC effectus, sedit annis 7. diebus 15. *vir valde mitis & pius, & omnibus studiis intentus & stabilis. Aldhelmus Episcopus, vir doctus & eloquens, prosa metroque facetus, obiit.*
	4 Conredus, Rex Merciorum, Romam venit ad Constantinum Papam, & cum illo Offa, filius Sigiberti Regis, ibique Monachi facti, in servitio Dei vitam finierunt.	709	Coenredus, Rex Merciorum, & cum eo Offa, regius Juvenis, filius Sigiberti regis, relictis regnis, Romam veniunt, ibique Monachi effecti non multo post obierunt.
	Wilfridus		Wilfri-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Wilfridus, Episcopus venerabilis, anno Episcopatus 45. post exilia, multosque labores, obiit, eique Acca in Hagustaldensi Episcopatu successit.		Wilfridus, Anglorum Episcopus, obiit, cui Acca successit.
5 Hildebertus Rex, filius Theodorici, anno regni 17. moritur. Vulfridus, venerabilis Episcopus, anno Episcopatus 45. post multos labores, obiit: pro quo Acca Hagustaldensis Ecclesiæ Episc. ordinatur. Adrianus, Abbas venerabilis, cooperator Theodori Archiepisc. obiit anno, quo a Vitaliano missus est.	710	Adrianus, Abbas venerabilis, anno, ex quo a Vitaliano papa in Britanniam cum Theodoro Archiepiscopo missus est, 41. obiit. Hildebertus, Rex Francorum, *filius Theodorici*, obiit, pro quo Dagobertus annis quinque.
6 Philippicus ab exercitu Imperator factus, Justinianum occidit. PHILIPPICUS LXIV. anno uno, mensibus sex.	711	Constantinopoli PHILIPPICUS Imperator factus, Justinianum Imp. occidit, & ipse annum unum & sex menses regnavit, Catholicos persequens, hæreticis favens. Unde & a Constantino papa anathemisatur: quapropter, regni Principibus eum pro excommunicato devitantibus, regium diadema deponere compellitur.
1 Philippicus hæresi pollutus, catholicis infestus fuit. Mors Heriberti, Regis Longobardorum.	712	Heribertus, Rex Longobardorum, moritur, pro quo Luitprandus.
2 Anastasius Philippicum oculis privavit, regnoque expulit. ANASTASIUS LXV. annis tribus.	713	Constantinopoli ANASTASIUS Philippicum oculis & regno privavit, & ipse annos tres regnavit.
1 GREGORIUS secundus, papa LXVI. sedit annis quindecim, mensibus 8. diebus 23. Pipinus, Major domus obiit, pro quo Carolus annis 27.	714	Anastasius Imperator, missis Constantino Papæ literis, se Catholicum declaravit. Pipinus, filius Ansgisi, nepos sancti Arnulfi, Major domus & Dux Francorum, anno regni 27. obiit: pro quo filius ejus Carolus, *ex supra dicta uxore Alpheide natus*, regnat annis 27.
2 Mors Dagoberti Regis. *Carolus e custodia, in quam eum Pliddrud, vidua patris sui, conjecerat, divino auxilio liberatus, contra Radpodum, Fresonum Regem, cum sui damno exercitus, pugnat. Dagobertus junior, filius Hildeberti, Rex Francorum, moritur. Pro quo Hilpericus, qui & Daniel.*	715	Romæ, defuncto Constantino papa, GREGORIUS secundus papa XCI. sedit annos 15. menses 9. qui 17. Capitula conscripsit. Dagobertus Junior, filius Hildeberti, Rex Francorum, obiit, pro quo Helpericus, qui & Daniel.
3 Egbertus, vir sanctus, Scotos legitime pascha celebrare docuit. Osredus, *Nordanumbrorum* Rex, occiditur,	716	Egbertus, vir sanctus, natione Anglus, *inter alia bona sua*, Scotos legitime Pascha celebrare docuit.

 Constan-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
cidítur, pro quo Conradus regnavit annis 41. *(a)* THEODOSIUS LXVI. annum unum. Hic Anastasium prælio vicit, eumque presbyterum ordinari fecit.		Constantinopoli Theodosius Imperator factus, annum unum regnavit, qui Anastasium Imp. pugna victum, presbyterum ordinari fecit. *Helpericus Rex, & Reginfridus Major domus, regiones regno contiguas vastantes, a Bliddruda, vidua Pipini, muneribus avocantur.*
1 Carolus Hilpericum Regem & Reginfridum *apud Wiciaccum Dominica Palmarum pugna victos fugavit.* Tiberis fl. alveum suum egressus, multa Romæ subvertit ædificia. LEO LXVII. annos novem.	717	Romæ Tiberis supra modum inundans, multa ædificia subvertit. Hoc tempore Winfridus, qui & Bonifacius, genere Anglus, Germaniæ gentibus verbum salutis prædicat, autoritate Gregorii Papæ.
1 Carolus Lotharium sibi Regem constituit. Hoc tempore Saraceni, triennio Constantinopolim obsidentes, & multas Provincias devastantes, fame, peste, naufragioque repelluntur.	718	Constantinopoli LEO Imperator annis 9. regnavit, cujus temporibus Sarraceni, *qui jam multas pervaserant provincias*, Constantinopolim obsidentes triennio, tandem divino auxilio, fame, peste, ferro repelluntur. *Carolus, receptis a Bliddruda patris sui thesauris, Lotharium sibi quendam Regem constituit, & inita rursum pugna, Helpericum & Reginfredum, una cum Eudone, duce Aquitaniæ, auxilium eis ferente, victo, fugavit.*
2 Sanctus Winfridus, qui & Bonifacius, a Gregorio papa Moguntiæ Archiepiscopus constituitur. *Helpericus ab Eudone, ad quem confugerat, Carolo reposcenti redditus, & Lotharius Rex mortuus est.*	719	Sanctus Bonifacius, a Gregorio papa Moguntiaci Archiepisc. ordinatus, multis gentibus profuit, verbis & exemplis.
3 S. Othmarus in Cella S. Galli Abbas efficitur. Mortuo Hilperico, Theodoricus, filius Dagoberti, Rex efficitur a Carolo.	720	Mortuo Helperico, Theodoricus, filius Dagoberti, Rex a Carolo constituitur. S. Othmarus, cellæ S. Galli primus Abbas constitutus, 40. annos rexit.
4 S. Joannes, Hagustaldensis Episcopus, post multas virtutes migravit ad Dominum.	721	Carolus Reginfredum vicit, Andegavis Urbem vi cepit, *Saxones bello superavit.* S. Joannes, Hagustaldensis Episc. obiit.
5	722	Carolus Alemanniam & Baioariam subegit.
6 Hoc tempore corpus S. Augustini Episcopi, de Sardinia in Ticinum, a Luidbrando translatum est. 7 San-	723	Hoc tempore corpus S. Augustini de Sardinia Ticinum, a Luidbrando translatum est. *Alamanni & Baioarii item Carolo rebellant.* Carolus

(a) Can. *11.*

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
7 Sanctus Pirminius primum ad Augiam Insulam venit.	724	Carolus, transito Ligeri, Aquitaniam vastat; *Eudonem ducem pugna victum fugat.* Sanctus Pirminius, Abbas & (a) Chorepiscopus, *a Berchtoldo & Vehi principibus ad Carolum ductus*, a Carolo Augiæ Insulæ præfectus, serpentes inde fugavit, & cœnobialem vitam ibi instituit, anno tertio.
8 Sarraceni, ab Eudone Duce contra Carolum evocati, Gallias vastant.	725	Sarraceni Gallias vastant præda & incendio.
9	726	

Hucusque Beda, venerabilis Presbyter, Chronicam suam, in majori de temporibus libro, perduxit, continentem ab initio mundi, secundum Hebraicam veritatem, annorum quatuor millia, sexingentos, octoginta.

Carolus de Sarracenis, occiso Rege eorum, triumphat.		Carolus Sarracenos, una cum Rege eorum, prostravit.

Hucusque regnum Romanorum, exhinc Francorum supputatur.

CAROLUS, Pipini filius, cùm jam Principatum Major domus 12. annis teneret, posthac eundem Principatum tenet annis 15. Regibus tamen in Francia, sed parva dignitate, regnantibus.		Carolus, Pipini filius, cum jam Principatum Majoris domus 12. annis tenuisset, post hac eundem Principatum 15. annis obtinuit: Regibus tamen in Francia, sed parva dignitate, regnantibus.
13 Sanctus Pirminius, *ob odium Caroli*, a Thietbaldo, Gotifridi filio, expulsus, Etonem Abbatem constituit, & ipse in Alsatiam venit. *Eudo Dux moritur.*	727	Carolus Burgundiam petens, eam sibi subegit. 127 Sanctus Pirminius ex Augia pulsus, Etonem pro se constituit Abbatem, & ipse Alsatiam, alia instructurus cœnobia, petiit.
14	728	Carolus Aquitaniam sine bello recipit.
15 Carolus Frisiam vastat, Poppone Duce ejus occiso, *fana incendit, & victor rediit.* S. Egbertus, Presbyter, obiit, an. ætatis 90. 8. Cal. April. id est, Paschæ die.	729	Sanctus Egbertus, Presbyter Anglus, obiit, anno ætatis nonagesimo, die Paschæ, id est, octavo Kalend. Maji.
16 Landfridus, *Dux Alemanniæ*, moritur. Saraceni Gallias vastant.	730	Saraceni Avinionem Urbem capiunt, & circumquaque regiones devastant.
17 Beda, venerabilis Anglorum Presbyter, obiit, indictione 14. GREGORIUS tertius, papa XCII. annis 10. mensibus 8. dieb. 24.	731	Carolus Avinionem, cæsis Saracenis, vi expugnatam recipit. Beda, Presbyter & Monachus natione Anglus, Doctor eximius, obiit 7. Cal. Junii.

(a) i. e. Regionalis Episcopus, qui per regiones discurrit.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		Romæ GREGORIUS tertius papa, sedit annis 10. mens. 9. Tria cœnobia, id est, Altaha, Murbach, Favarias, *(a)* ex Augiensibus fratribus instructa sunt. *Duodenis ad singula fratribus deputatis, & totidem Augiæ remanentibus.*
18 Carolus contra Sarracenos pugnat die Sabbati.	732	Carolus Gothiam invadit, *Regem Saracenorum Narbone inclusum obsidet. Euto, Augiæ Abbas, a Theodebaldo, ob odium Caroli, Muraniam relegatus; sed eodem anno, pulso Theodebaldo, a Carolo restitutus est.*
19 Carolus item Sarracenos cum rege suo delevit. *Exercitus Saracenorum de Hispaniis Narbonam superveniens, a Carolo commissa pugna ad internecionem deletur.*	733	Carolus exercitum Saracenorum, de Hispanis venientem, delevit.
20 Carolus, Major domus, Fresiam vastat. *Saraceni item a Carolo pugna victi, fugientesque naufragio periere.* Etho, Argentinæ Episcopus, promovetur.	734	Augiæ Eto Abbas, Kebam successorem relinquens, ipse Argentorati Episcopus promotus, non longe post sui nominis Etinheim, cœnobium construxit.
21 Carolus Wasconiam invadit.	735	Carolus item, deletis Saracenis, *cum præda magna & captivorum multitudine*, victor rediit.
22 Audonius Episcopus obiit. Ernfridus Augiæ Abbas, & Constantiæ Episcopus ordinatur.	736	Carolus Gothos petiit, & *nonnullas urbes eorum & castella diruens*, inde victor rediit. Audonius Episcopus obiit. Augiæ defuncto post duos annos Keba, Ernfridus, Augiæ Abbas & Constantiæ Episc. effectus, decem annis præfuit.
23 Carolus contra Sarracenos in Gothia pugnat.	737	Carolus Saxones victos fecit tributarios.
24 Carolus Saxoniam intrat. *Carolus provinciam petens, Maurontem Ducem, qui Saxones invitaverat, fugavit.*	738	
25 Carolus Provinciam subjicit.	739	Carolus totam Provinciam suæ subjicit ditioni.
26	740	Victis circumquaque hostibus, pax & quies regno Francorum facta est, per Carolum.
27 Carolus moritur, indictione 9. & apud S. Dionysium sepelitur. ZACHARIAS XCIII. Papa, annis 10. mensibus 4. diebus 4. §. PIPI-	741	Romæ Zacharias papa sedit annos 10. menses 4. Ca-

(a) CANISIUS in margine addit, *ad oram hæc erant: Altaha inferior, Morbach, Phavoria, Pfeffers.*

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
§. PIPINUS, filius Caroli, cum fratre Carlomanno Major domus annos undecim regnavit.		Carolus moritur Parisiaci, & apud S. Dionysium sepelitur: pro quo filii ejus, diviso inter se regno Francorum, Majores domus præfuerunt: CARLOMANNUS annis sex, PIPINUS annis decem.
1 Carlomannus Wasconiam & Alemanniam petit. *Carolomannus & Pipinus rebellare molientem Hunaldum Aquitaniæ, & Theodebaldum Sueviæ duces, celeriter comprimunt. Ipsi Duces Odillonem, Baioariæ Ducem, sibi rebellantem prælio vincunt.*	742	Carlomannus & Pipinus Duces Aquitaniæ & Sueviæ rebellantes cito comprimunt.
2 Carlomannus Alemanniam vastat.	743	
3 Carlomannus pacem cum Saxonibus facit. *Carolomannus cum Odillone Duce pacem facit.* Fuldense cœnobium in sylva Buchonia a S. Bonifacio cœptum.	744	Fuldense cœnobium in saltu Bochonia a sancto Bonifacio Archiepiscopo fundatum est.
4	745	Carlomannus cum fratre Saxoniam rebellantem vastavit. *Heseburg castrum cepit.*
5 Carlomannus, Major domus, Alemanniam ingreditur. *Karolomannus Alamannos, iterum rebellare conantes, comprimit.*	746	S. Bonifacius, annuente Carlomanno, auctoritate Zachariæ papæ duos in sua parochia Episcopatus facit, Wirceburgensem scil. cui *sanctum Burghardum; & Eichstetensem, cui* S. Wilibaldum comprovinciales suos primos Episcopos ordinavit. Sidonius, Augiæ monachus, quintus ei loco Abbas, Constantiæque Episcopus factus, præfuit annis 13. qui cellam quoque S. Galli ambiens, iniquis Principibus in damnatione S. Othmari Abbatis consensit.
6 Carlomannus, divino amore succensus, Romam pergit, & se monachum in monte Soracte fecit. S. Burchardus Vurceburgensi, & S. Wilibaldus Eistettensi Ecclesiæ Episc. primi, a S. Bonifacio ordinantur.	747	
7 Sidonius Abbas Augiæ & Constantiæ Episcopus constituitur. *Gripho, ex concubina frater Pipini, tyrannidem affectans, ad Saxones se contulit, Pipinoque adveniente, pacificari cum eo nolens, in Baioariam fugit.*	748	
8 Pipi-		Pipi-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
8. Pipinus Tassilonem, sororis suæ filium, Bajoariæ Ducem post Odilonem fecit. *Pipinus Baioariam adiens, Thassilonem, sororis suæ Hildrudis filium, Ducem sibi constituit, Griphone & Landfrido inde abductis.*	749	
9	750	Pipinus Griphoni 12. Comitatus in partibus Neustriæ dedit; *sed ille rursum diffidens, ad Vuayvarium, Ducem Aquitaniæ, transfugit.*
10 Lantfridus, *Dux Alamannorum*, moritur. Zacharia papa defuncto, STEPHANUS secundus, papa XCIV. annis sex.	751	Pipinus, missis Romam legatis, Zachariam Papam de regno Francorum & ignavis ejus Regibus *Merovingis* consuluit. Idem PIPINUS Rex effectus 17. annis regnavit.
11 Audogarius primus Campidonæ Abbas efficitur. § PIPINUS I. authoritate Stephani papæ, deposito ac detonso Rege Hilderico, Rex Francorum factus, regnavit annis 15.	752	Auctoritate Zachariæ papæ, & non multo post Stephani, (qui eidem in Pontificatu sex annis successit) deposito ac detonso Rege Hilderico, *Merovingorum ultimo*, Pipinus Rex Francorum electus, & Suessionis a S. Bonifacio Archiepisc. unctus, regnavit annis 17. Audogarius, primus Campidonensis cœnobii fundator & Abbas, locum illum incolere cœpit.
1 Hildigarius, Episcopus Coloniæ, a Saxonibus interimitur. Gripho, frater Pipini, occiditur.	753	Pipinus Rex Saxoniam vastat, ibique Hildigarius Coloniensis Archiepisc. Stephanus papa pro auxilio contra Haistulphum Longobardorum Regem poscendo, ad Pipinum Regem in Franciam venit, & filios ejus Carolum 4. & Carlomañum Parisiis Reges unxit.
2 S. Bonifacius Archiepiscopus a Fresonibus martyrio coronatur. Post quem Lullus, Mogontiæ Archiepiscopus, sedit annis 32. Pipinus Longobardos in Italia cum exercitu petit.	754	S. Bonifacius, Moguntinensis Archiepisc. cum Fresonibus prædicaret, martyrisatus est ab eis, anno Episcopatus 36. & apud Fuldense cœnobium sepultus: pro quo Lullus Archiepiscopus præfuit annis 32. Carlomannus, frater Pipini, cum ad eum pro dissuadenda expeditione Italica venire vellet, Lugduni obiit. Pipinus Italiam cum exercitu petens, Haistulphum Regem, Papiæ obsessum, obsides dare, & res S. Petri sub Sacramento reddere coëgit. Stephanus papa Hieronymo, Pipini fratre, Romam rediit.
3. 4 Hai-		Haistul-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
3	755	Haistulphus Sacramentum contemnens, Romam obsidet, omnia circum ferro & igne vastans. Pro qua re Papa legatos per mare ad Pipinum pro auxilio misit.
4 Haistolphus, Rex Longobardorum, moritur.	756	Pipinus Rex iterum Italiam petens, Haistulphum Papiæ obsidet, & Ravennam *cum Pentapoli* aliasque Urbes pervasas, cum S. Petro & Domino Papæ per legatum *suum Folradum* reddere compulit.
5 PAULUS, Papa XCV. annis decem, mense uno. *Haystulfus Rex in venatu ex equo lapsus, interiit: pro quo Desiderius regnavit.*	757	Constantinus Imp. inter alia munera Pipino Regi etiam organum misit.
6 Pipinus Saxoniam bello petit. *Pipinus Saxonibus item superatis annuatim 300. equorum censum imponit.*	758	Romæ Stephano Papæ PAULUS successit, annis decem.
7 Pipinus Wasconiam invadit.	759	Waifarius tyrannidem in Aquitania exercuit, *pressuras Ecclesiarum prædas & incendia villarum facit.* S. Othmarus Abbas a Warino & Ruthardo, consensu Sidonii Episcopi inique damnatus, & in insula Rhenistein relegatus, migravit ad Dominum: cujus Abbatiam cum Sidonius Episcopus & Abbas temerarie invasisset, ante altare S. Galli profluvio ventris obiit. Pro quo Joannes, Augiensis monachus, Episcopatum & utramque Abbatiam accipiens, præfuit annis 21. qui primum Romanæ sedis privilegium Augiæ ab Adriano Papa impetravit.
8 S. Othmarus Abbas, a Warino & Rudhardo in insulam, Rhenistein nomine, relegatus, migravit ad Dominum. Eclipsis solis facta est 18. Calend. Septemb. hora quasi nona.	760	Pipinus Aquitaniam seu Wasconiam invadit, & Waifarium injustè usurpata sub sacramento reddere coëgit. 128
9 Sidonio Episcopo misere mortuo, Joannes Episc. & Abbas successit. *Waifarius sacramenta postponens, cuncta, quæ potuit, usque Cavillionem, ferro, præda & igne vastavit.*	761	Vaifarius iterum tyrannidem exercuit.
10	762	Pipinus Rex cum Carolo, filio suo, Aquitaniam petens, multas urbes ibi cepit, *& plurimas sibi rebelles domuit.*

11 Pipi- Ee Pi-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
11 Pipinus aliquot Comitatus filiis suis dedit. *Thassilo Dux, de exercitu se subducens, Baioariam repetiit.*	763	
12. Hyems valida hoc anno facta est: & Eclipsis Solis, pridie Nonas Junias, hora sexta.	764	Pipinus magnum conventum Carisiaci habuit.
13 Corpora sanctorum, Gorgonii, Naboris & Nazarii, in Franciam deferuntur.	765	Rudgangus, Metensis Episcopus, corpora sanctorum Gorgonii, Naboris & Nazarii, a Paulo Papa impetravit.
14 Corpus sancti Nazarii ad Loressam delatum est.	766	Corpus S. Gorgonii in Gorzia cœnobio, S. Naboris in nova cella, S. Nazarii in Lauresham conditum est.
Pipinus in Aquitania Lemouicam urbem expugnatam capit. 15 Pipinus Rex Parisiis moritur, indictione sexta. Paulus Papa obiit. STEPHANUS tertius, Papa XCVI. annis 4. mensibus 6. §. CAROLUS MAGNUS secundus, Pipini filius, cum fratre Carlomanno annis 4. postea solus 42.	767	Romæ Paulus Papa obiit: pro quo STEPHANUS sedit annis 4.
1 *Carolus & Carolomannus Hunoldum, Aquitaniæ Ducem bello victum, capiunt.*	768	Pipinus, *occiso Waifario &* subacta Aquitania, *victor rediens* 8. Cal. Octob. Parisiis obiit, anno ætatis 53. pro quo filii ejus, diviso regno, CAROLUS Magnus annis 46. & Carlomannus 4. annis regnavit.
2 Corpus sancti Othmari post decem annos, in insula, qua obiit, incorruptum reperitur, & in Basilica S. Galli sepelitur.	769	Corpus S. Othmari Abbatis, post decem annos, in insula, qua obiit, incorruptum inventum, ad monasterium S. Galli translatum est.
3 Carolus filiam Desiderii, Regis Longobardorum, uxorem duxit, & statim repudiavit.	770	Carolus filiam Desiderii, Regis Longobardorum, uxorem duxit, sed postea repudiavit.
4 Carlomannus Rex, frater Caroli, moritur. Carolus Synodum colligit.	771	Carlomannus Rex obiit, & Remis sepelitur. Carolus magnam Synodum collegit.
5 Carolus Rex Saxoniam bello petit. *Carolus Saxones petit, Eresburg castrum capit, idolum eorum, Irminsul dictum, diruit; & laborantem siti exercitum, datis divinitus in sicco quodam torrente aquis, reficere meruit: acceptisque pro pace 12. obsidibus rediit.*	772	Carolus Saxones petiit, unde, acceptis obsididibus, rediit.

ADRIA- Romæ

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
ADRIANUS XCVII. papa ordinatus, ſedit annis 23. diebus 16.		Romæ, poſt Stephanum, ADRIANUS primus papa, ſedit annis 24.
6 Carolus Italiam invadit, & Deſiderium Regem vicit.	773	Carolus ab Adriano papa, pro defenſione rerum S. Petri rogatus, Italiam petiit, & Deſiderio Rege obſeſſo Papiæ, ipſe Romam orandi gratia adiens, paſcha ibi celebravit.
7 Carolus Longobardos cum Italia ſubjecit, anno, ex quo intraverant, CCV. ipſeque cum triumpho Romam venit. *Longobardi cum Deſiderio, Rege ſuo, Carolo ſe tradunt, anno, ex quo Italiam cum Alboino Rege intraverunt 205. ipſeque regno eorum & theſauris potitus, abducto ſecum Rege cum conjuge ſua, victor rediit. Saxones pactum frangentes, Heſſios petunt: ſed Eccleſiam apud Friteſar a ſancto Bonifacio dedicatam, Deo prohibente, incendere nequeunt.* Corpora ſanctorum Gordiani & Epimachi martyrum de Roma in Alemanniam allata ſunt.	774	Longobardi cum Deſiderio, rege eorum, Carolo ſe tradunt, anno CCV. ex quo Italiam cum rege Alboino intraverant. Corpora ſanctorum Gordiani & Epimachi de Roma in Alemanniam tranſlata ſunt, *Eccleſia ſancti Nazarii Laureshain dedicata eſt.*
8 Carolus iterum Saxoniam petit. *Carolus late Saxonum terras vaſtat, & duobus eos præliis, vaſta ſtrage ſuperat. Reudgaudus Longobardus Italiæ Regnum affectat.*	775	Carolus Saxoniam iterum rebellantem vaſtat.
9 Carolus iterum in Italia Ruttaiſum occidit.	776	Carolus Rudgaudum, regnum Italiæ affectantem, occidit.
10 Carolus iterum in Saxoniam pergit, *Saxones item rebellantes Caroli præſidia bello petunt.*	777	Saxones tandem multa cæde perdomiti, Carolo ſubduntur, & Chriſtiani efficiuntur, *ſe ſuaque omnia tradentes, ſi ultro fidem violarent.*
11 Carolus Hiſpaniam invadens cepit. *Carolus Hiſpanias bello petiit, & obſidibus acceptis, Waſconibusque & Narbaris (a) ſubactis, rediit, interim Saxones item rebelles, Duce Widicundo, Francorum terminos usque ad Rhenum vaſtant, & inſequente Regis exercitu, magna ex parte cæſi fugiunt.*	778	Carolus Hiſpanias petiit, quibus ſubactis redit. Saxones iterum rebellant.

12 Ca-

(*a*) Navarri intelliguntur.

Caro-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
12 Carolus iterum Saxoniam sæpius rebellantem invadit. Fames & mortalitas Franciam vastat. *Carolus item, Saxonibus pugna victis & subactis, obsides accepit. Fuldis Sturmi Abbas obiit, & Bagolf successit.*	779	Carolus iterum Saxones superavit.
13 Carolus tandem Saxonicum bellum, ut putabatur, subjectis Saxonibus, consummat.	780	Carolus, dispositis rebus Saxonum & Sclavorum, ipse Romam gratia orandi adiit.
14 Carolus iterum Romam venit, & Pipinus, filius ejus, baptizatur ab Adriano papa. *Pipinus, filius Caroli, Romæ ab Adriano Papa baptisatus est, & cum fratre Ludvvico Rex unctus. Tassilo, Dux Bajoariæ, fidem subjectionis Carolo sacramento & obsidibus firmat.*	781	Pipinus, filius Caroli, Romæ ab Adriano papa baptizatur, & ab eodem a baptismo suscipitur, & cum fratre Ludovico Rex ungitur. Constantiæ Episcopus & Abbas Joannes obiit, pro quo Egino Episcopus annis 32. & Petrus, Augiæ Abbas, annis quinque, & apud S. Gallum Rudbertus, Abbas anno uno, præfuerunt. Hoc tempore cruces apparuerunt, multis in vestibus, sanguis e terra & aëre fluxisse dicitur.
15 Carolus conventum in Saxonia habuit. *Carolus item in Saxonia conventum habens, legatos Danorum & Hunnorum audivit: quo reverso, Saxones legatos ejus, in Sclavos cum exercitu missos, persuadente Widichindo, commisso prælio, non sine magna clade sua, interimunt.* Joannes Episcopus & Abbas obiit: pro quo Egino Episcopus & Petrus Abbas.	782	Carolus Saxonum 4500. decollare jussit. Apud S. Gallum Waldo Abbas præfuit anno uno.
16 Hildegarta regina, uxor Caroli, obiit, pridie Calendas Majas. Et Peretha obiit.	783	Hildigart Regina, uxor Caroli, secundo cal. Maji & Beretha mater ejus, 4. idus Julii obiit, *Carolus item Saxones bis acie confligens, magna strage vicit, Fastrandamque eo anno duxit uxorem.*
17 Carolus Saxones rebelles plaga magna occidit, & Christianos fecit.	784	Junior Carolus, a patre in Saxoniam missus, Westphalos bello domuit. *Apud sanctum Gallum Werdo, Abbas præfuit annos 25.*
18	785	Widikint Saxo, ad deditionem Carolo veniens, baptizatus est, *& tota Saxonia subacta est. Conjuratio Orientalium Francorum contra Carolum orta & compressa est.*

19 Eclipsis

Carolus

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
19 Eclipsis Solis facta est, 15. Calend. Octob. hora quasi secunda. Carolus iterum Romam perrexit: & cruces in vestibus apparuerunt. *Carolus, misso per Antulfum exercitu, Britones domuit, & ipse Romam orandi gratia adiit: auctores conjurationis contra Carolum diversis pœnis mulctavit. Lullo, Moguntiensi Archiepiscopo, Riculfus successit. Augiæ, post Petrum, Waldo Abbas IIX. præfuit annis 20.*	786	Carolus iterum Romam ivit, orandi gratia. Augiæ, post Petrum, Waldo Abbas Octavus, præfuit annis decem.
20 Carolus per Alemanniam ad fines Bajoariæ rebellantes cum exercitu venit. Waldo Abbas Augiæ efficitur. Lullo Archiepiscopo Richolfus successit. *Carolus Beneventum petens obsides accepit.*	787	Rudtrud, filia Caroli, Constantino Imperatori desponsatur.
21 Tassilo Duce Bajoariæ jubente, Carolus in Franciam venit, & Bajoaria Carolo subjicitur. *Tassilo, Dux Bajoariæ, infidelitatis & perjurii convictus a Carolo ducatu privatur, Græcorum exercitus a Francis & Italis vincitur. Item Huni, qui & Avares, a Carolo vincuntur exercitu.*	788	
22 Carolus Sclavos, qui Wilzi dicuntur, bello petit. *Carolus, valido undique collecto exercitu, Albiam fluvium transit, & Sclavos præliis protritos subjugavit.*	789	Hoc anno Carolus 83. pene Canonum capitula totius regni sui Episcopis transmisit, ut ejus auxilio corrigenda corrigere possent.
23 Carolus hunc annum sine bello Wormatiæ sedit.	790	Hunc annum Carolus Wormatiæ quietus transegit.
24 Carolus Pannoniam, regnum Hunnorum, vastat.	791	Carolus terram Hunnorum devastat.
25 Saxones fidem Christi relinquentes, iterum rebellant. *Synodo Ratisbonæ collecto, hæresis Feliciana damnata est. Conjuratio Pipini contra Carolum detecta, & supplicio auctorum punita est.*	792	Synodo Ratisbonæ collecta, hæresis Feliciana damnata est. *Conjuratio Pipini contra Carolum detecta, & supplicio auctorum punita est. Pugna inter Saracenos & Francos in Gothia, Saracenis superioribus, commissa est.* 129
26 Alcuinus, qui & Albinus, his temporibus clarus habetur.	793	Saxones item more suo rebellant.
27 Fastrada Regina *mortua & Moguntiaci sepulta est.* Carolus synodum magnam congregat. *Carolus item, Saxonibus subactis, tertiam virorum partem transtulit.*	794	Synodo magna in Franconofurt habita, hæresis item Feliciana damnata est: pseudosynodus Græcorum, pro adorandis imaginibus habita, ab Episcopis damnata est. His temporibus Alewinus, qui & Albinus

28 Caro-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		Albinus, apud Regem cæterosque vita & doctrina clarus habetur.
28 Carolus Saxones petit, & tertiam partem virorum obsides accepit. *Saxones, cum Wizam, Ducem Abodritarum, ad Regem Carolum venientem, peremissent, vastata item regione sua, puniti, obsides tradunt.*	795	Huni, missis legatis, se cum terra sua Carolo tradunt, & Christianitatem promittunt.
28 Hunni munera mittentes Carolo subjiciuntur. Adriano Papæ LEO tertius, papa XCIX. successit, & sedit annis 20. mensibus 5. diebus 16. *Principibus Hunnorum, Cagano & Lugurto, civili bello peremptis, terra eorum Carolus, per Ehericum, Forojuliensem Ducem, & Pipinum, suum filium, potitus est, Tudunque, princeps eorum ad ipsum veniens, cum populo suo baptisatus, & honorifice ad sua remissus est. Saxonia etiam iterum rebellis, ab ipso pervasa vastatur.*	796	Romæ, defuncto Adriano papa, LEO tertius sedit annis 20.
30 Constantinus Imperator a Græcis excæcatur. *Barcinona, urbs Hispaniæ, Carolo reddita est. Saxonia item a Carolo, usque ad Oceanum vastata, & in deditionem per obsides recepta.*	797	Constantinopoli Constantinus Imperator a Græcis excæcatur.
31 Romani Leonem papam in litania majore excæcant, & linguam ejus amputant. Geroldus, piissimus signifer Caroli, in pugna occiditur ab Hunnis. *Carolus in Saxonia cum exercitu hyemavit, & Transalbianos Saxones, qui & legatos ejus comprehenderant, late vastavit; & per legatos suos, conserto prælio, 4000. ex eis occidit; reliquos pacem postulare & obsides dare compulit. Hadefuns, Rex Galleciæ, Carolo, post munera pretiosa, itemque manubias suas, pro munere misit. Mauri piraticam exercere incipiunt.*	798	Helena, mater Constantini Imperat. Constantinopolitani, Legatos Carolo pro pace misit.
32 *Leo Papa, ut fama est, in Litania a Romanis lingua præcisa, excæcatur: sed per Wirundum Abbatem, & Winigisum Spolitanum Ducem ereptus, atque in Saxoniam ad Carolum perductus est. Ehericus, Dux Forojuliensis, a Liburnis per insidias occisus est. Waleares insulæ, victis auxilio Caroli Mauris & Saracenis, liberatæ sunt. Britannia Cismarina per Wittonem Ducem Carolo subjicitur. Patriarcha Hierosolymitanus reliquias de sepulchro*	799	Leo papa (ut fama est) in Litania majore a Romanis lingua præcisa, excæcatur, & per quosdam liberatus, in Saxoniam ad Carolum est perductus. Geroldus, Præfectus Bajoariæ, signifer & consiliarius Caroli, pius & religiosus, contra Hunnos pugnans, occubuit, Augiæque, quam multis auxerat donis & prædiis, sepultus est. Patriarcha Hierosolymitanus reliquias

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
pulchro Domini; & Azan, præfectus civitatis, qua dicitur Osca, claves urbis, & alia præclara munera Carolo mittunt. Augia sancti Petri Basilica ab Eginone, Veronensi Episcopo, constructa & dedicata est.		quias de sepulchro Domini mittit Carolo Regi.
33 Luitgarda Regina obiit, pridie Nonas Junias. *Carolus Hierosolymam, ad sancta loca, insignia dona transmisit, ipse, dispositis per Gallici maris littora contra piratas præsidiis, ad sanctum Martinum orandi gratia venit, ibique defunctam Luitgardam conjugem sepelivit.*	800	Carolus Hierosolymam insignia dona transmisit, & Romam petens, Leonem Papam, se de ei illatis & non probatis criminibus, sacramento purgantem sedi suæ restituit. *Ibique hyemavit, Pipino filio in Campaniam prædatum misso.*
34 Carolus, Imperiali benedictione sublimatus, Augustus & Cæsar Romano more appellatur.	801	Carolus, in die Natalis Domini a Leone Papa corona imposita, primus Regum Francorum Cæsar Augustus Imperator, laudes succlamantibus, appellatus est. Qui postea, juxta leges Romanas, temeratores Leonis Papæ capitali sententiæ addixit: sed precibus ejusdem Papæ, vita concessa, in exilium eos relegavit. Terræ motus *magnus* factus est, secundo Kal. Maji.
35 Græci cum Carolo pacem firmant. *Herena Imperatrix de Constantinopoli legatos item ad Carolum Imperatorem pro pace misit, & ille vicissim, missis ad eam Jesse, Episcopo Ambianensi, & Helmgaudo Comite, pacem firmavit. Franci Transalbianos Saxones vastant. Fuldis Baugolfo Abbati Radtgarius successit: Paulinus, Patriarcha Foroiuliensis seu Aquilegiensis, obiit. Egino, Veronensis Episcopus, hac vita decessit, Augia in Basilica cella sua sepultus est.*	802	Aaron, Rex Persarum, inter alia munera, Elephantem Carolo Imp. misit.
36 Terræ motus factus, & mortalitas subsequuta est. *Constantinopoli deposita Herena, Niciferus Imperator factus, legatos Caroli Imperatoris, suis adjunctis, firmata pace remisit; quos ille suscipiens, compacto pacis litteris mandato dimisit.*	803	Sanguis Domini Mantuæ inventus Carolo Imperatori nunciatur: cujus rei veritatem perquirendam Leoni Papæ Imperator commendavit. Qua occasione arrepto itinere, Papa ad Imperatorem venit, & cum eo Natalem Domini Carisiaci celebravit.
37 Carolus Saxonum rebellantium multitudinem Franciam transfert. *Domnus Papa ab Imperatore magnis muneribus donatus Bajoariam rediit. Carolus Imperator Transalbianos Saxones, cum mulieribus & natis, in Franciam transtulit, & pagos eorum Abodri-*	804	Dominus Papa, magnis muneribus ab Imperatore donatus, Romam rediit.

Regnum Romanorum	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Abodritis dedit. Richpoto, Treverensis Archiepiscopus, obiit.		
38 *Carolus junior a patre missus Boemiam, occiso Rege Lechone, subjugavit. Imperator Cagano apud Hunnos priscum honorem reddidit.*	805	Carolus Junior a patre missus, Boemiam subjugavit.
39 Waldoni Abbas Halto, *(a)* Epis. Basileæ, successit. *Carolus Junior Sarabos vastavit, & Miliduch Ducem eorum, occidit, item, misso exercitu, Boemia vastatur. Pipinus Rex, filius Caroli, Mauros de Corsica insula pepulit. Augiæ, Waldone Abbate ad regendum sancti Dionysii cœnobium transposito, Heyto nonus Abbas præfuit annos 17.*	806	Carolus Imperator regnum inter tres filios divisit.
40 Eclipsis solis facta est tertio Idus Februarias, hora quasi sexta. *Aaron, Rex Persarũ, inter alia multa & pretiosa munera artificiosum satis Carolo Imperatori misit horologium. Classis a Carolo Imperatore missa, Mauros item in Corsica, commisso prælio, multis cæsis fugavit.*	807	Aaron, Rex Persarum, cum aliis muneribus, artificiosum Carolo misit horologium.
41 Hoc tempore Gotafridus, Normannorum Rex, superbe Carolo minatur. *Godafridus, Rex Danorum & Nortmannorum, multo militum suorum damno, cum Abodritis bello conflixit, & vicit. Carolus junior Linones & Simeldingos, qui ad Godafridum defecerunt, vastavit.*	808	Cardolf, Rex Nodnumrorum, regno pulsus, ad Carolum Imp. *ac deinde Romam* questum venit.
42 Carolus synodum magnam congregat. Egino Constantiæ Episc. obiit. *Ludovvicus, filius Imperatoris, Hispaniam petiit. Cardolf in regnum suum per legatos Papæ & Imperatoris remittitur.*	809	Quæstio de processione sancti Spiritus, synodo habita, ventilatur.
43 Eclipsis solis facta est septimo Idus Junias, hora quasi secunda. Item in eodem anno eclipsis solis, pridie Calend. Decemb. hora quasi tertia. Pipinus Rex, Caroli filius, obiit. *Riddrud, filia Imperatoris 8. Idus Junii obiit. Godafridus, missa magna classe, Fresonibus ter prælio victis tributum imposuit. Cui cum Imperator Carolus jam cum exercitu occursaret, elephas, quem Aaron miserat, subito moritur; classisque reversa: & Godafridus, qui se cum ipso Imperatore acie conflictu-*	810	Hispani & Græci per Legatos cum illo pacem firmant. Pipinum, filium suum, Regem Italiæ, mortuum esse didicit.

(a) al. *Haito.*

Hetto

Regnum Romanorum.

conflicturum minitabatur, domi a suis peremptus nunciatur. Castellum quoque Hochbuock (a) super Albiam situm, cum præsidio suo a Wilzis captum.

Maxima boum pestilentia hoc anno facta. Hemmingus, Rex Danorum, filius Godafridi, cum Imperatore pacem fecit.

44 Carolus thesauros inter Episcopia & Ecclesias dividit.

Carolus Rex, filius Caroli, obiit.

Hatto Episc. ab Imperatore Constantinopolim mittitur.

Heyto, Abbas Augiæ, & Episcopus Basileæ, cum Hugone & Haione Comitibus, Constantinopolim missus, hodæporicum suum scripsit. Interim Nicephorus Imperator, cum Vulgaribus pugnans, occisus est. Tandem Michaël Imperator factus, legatos Caroli Imperatoris remittit. Tres exercitus, fausto omine, in Linones, in Pannonias, in Britones ab Imperatore mittuntur. Carolus Rex, filius Imperatoris, 2. Nonas Decemb. obiit.

45 Bernhardus, Rex a Carolo efficitur.

Hemungo Rege mortuo, orto inter Danos & regni primatum prælio, 10940. cecidisse feruntur.

Classis Danorum Hyberniam invadens, a Scotis victa est.

46 Carolus febre & pleuresi pulsatus, obiit, indictione septima, quinto Cal. Februarias, anno ætatis 71.

Pons Mogonciaci super Rhenum a Carolo structus, incendio periit. Constantiæ Egino Episcopus obiit; post quem Wolfleoh Episcopus factus, qui Cœnobium S. Galli 4. jam annis tenuit. Apud S. Gallum Gozbertus Abbas præfuit annis 27.

§. LUDOVICUS tertius, Caroli Magni filius, annis 27.

2 Exer-

(*a*) Sic emendavi, cum antea corrupte legeretur: *Hochbůch.* Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 810.*

Anni Dom. — *Regnum Romanorum.*

811 Hetto, Abbas Augiæ & Episc. Basileæ, missus Constantinopolim, hodœporicum suum scripsit.

812 Michael Imp. legatis Caroli remissis, suos etiam pacem confirmatum misit.

Beneventani 25000. solidorum auri tributum Carolo persolvunt.

813 Carolus Imp. Amalharium, Treverensem Archiepiscopum, & Petrum, Nonantulanum Abbatem, Constantinopolim misit. Quorum liber itineratus hodœporicum, item scriptum habetur, ipse Ludovicum filium Regni consortem fecit. Mortuo Pipino filio ejus, Rege Italiæ, filium ipsius Bernhardum, nepotem suum, Regem fecit Italiæ. Permagna concilia Moguntiaci, Remis, Turonis, Cavillonis, Arelati, pro statu Ecclesiarum fieri jussit.

814 Carolus Imp. magnus, cum prius thesauros suos inter 21. Archiepiscopatus regni sui cæterosque Episcopatus & Ecclesias divisisset, febre & pleuresi pulsatus, quinto Kal. Febr. Aquisgrani obiit, ibique sepultus est honorifice, anno ætatis 71.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		71. regni 47. subjectæ Italiæ 44. Imperii 14. indictione 7. Pro quo LUDOVICUS, filius ejus, cognomento Pius, regnavit annis 27. qui statim, *auditis & absolutis diversarum gentium legatis*, generale colloquium Aquisgrani habuit, & multa perperam gesta per regnum correxit.
2 *Exercitus Herioldo, Danorum Regi, ad auxilium a Ludovico Rege missus 40. obsides ab hostibus accipit.*	815	Quidam ex Romanis primoribus, in necem Leonis Papæ conjurantes, puniuntur.
3 Leo Papa obiit, & Ludovicus Imperator a Stephano Papa factus est. STEPHANUS quartus, Papa XCIX. mensibus 7. *Sorabi itemque Wascones rebellare molientes comprimuntur. Augiæ Basilica S. Mariæ ab Heytone Abbate & Episcopo constructa dedicata est.*	816	Leone Papa defuncto, octavo Kal. Junii STEPHANUS sedit mensibus septem. Qui ad Ludovicum Regem in Franciam veniens, Remis eum Imp. coronavit, *muneribusque & amicitia mutuo illi junctus*, deinde Romam rediit. Imp. synodo collecta, multa de statu & religione cœnobiorum bene disposuit.
4 PASCHALIS Papa C. effectus, sedit annis 7. diebus 18. *Eclipsis solis Nonis Februarii facta, & cometa visus est. Ludovicus Imperator Lotharium primogenitum suum, imperii consortem, Lu ovicum, & Pipinum, filios suos, Baioariæ & Aquitaniæ Reges præfecit. Sclaomir, Dux Abodritarum, rebellat. Bernhardus, Rex Italiæ, rebellare molitus, cum rebus suis desperaret, patruo Imperatori ad deditionem venit. Ratgarius, Fuldensis Abbas, a fratribus accusatus & convictus deponitur.*	817	Stephano Papa, Nono Calend. Febr. defuncto, Paschalis sedit annis 7. Legati Leonis Imp. de Constantinopoli pro pace ad Ludovicum veniunt Imperatorem.
5 Bernhardus Rex Ludovico rebellat. *Bernhardus Rex, item rebellionis convictus, indicio Francorum excæcatus moritur, complicesque ejus diversis modis puniti, Episcopique depositi sunt. Ludovicus Imperator Cismarinos Britannos rebellantes, exciso Marmanno, Duce eorum, domuit. Eclipsis solis 8. Idus Julii facta. (a) Irnimgarth Imperatrix obiit 5. Non. Octob. Fuldis Eigil Abbas constituitur.*	818	Ludovicus Imperator cismarinos Britannos domuit.
6 Bernhardus rex interiit, Ludovicus rebellat. *Sclaomir, Dux Abodritarum, exilio damnatus, & regnum ejus Ceaddrogo,*	819	Synodo Aquisgrani habita, multa de statu Ecclesiarum disposita sunt.

(*a*) al. *Irmingard.*

Ex

Regnum Romanorum. | *Anni Dom.* | *Regnum Romanorum.*

drogo, Trasconis filio datum. Imperator Judith, filiam Welphi Comitis, duxit uxorem: ex qua Carolum genuit. Pipinus, filius Imperatoris, Wascones rebellantes subjicit. Exercitus in Pannonias contra Luidvvidum Sclavum rebellantem, parvo effectu, mittitur. Fuldis Ecclesia S. Bonifacii ab Herstolfo Archiepiscopo dedicata est.

7 Exercitus contra Ludovicum congregatur.

Tres exercitus contra Luidvvidum ex diversis partibus immissi Pannoniam magna ex parte devastant. Bera, Comes Barcinonæ, reus majestatis duello convictus, exilio damnatur.

820

Ex iundatione pluviarum pestilentia magna facta est.

8 Item exercitus contra eundem Ludovicum congregatur.

Lotharius, filius ejus, uxorem duxit. Ceadrogo, Duce Abodritarum, perfidia notato; Sclaomir exilio revocatus, tactusque morbo, percepto baptismate obiit.

821

Ludovicus Imp. regnum inter filios divisit, exilia relaxavit, debita cunctis dimisit, *possessiones in fiscum redactas restituit.*

9 Nix magna a 10. Cal. Octob. usque in pridie Idus April. permansit.

In Thuringia cespes longitudine 50. pedum, latitudine 14. altitudine 18. de loco suo 25. pedes translatus, integer invenitur. In Orientali Saxonia, nocte quadam, juxta lacum Artisco, tellus per spatium leugæ unius in modum aggeris intumuit.

822

Ludovicus Imp. de publicis suis peccatis publicam pœnitentiam egit, & quæque in regno suo corrigenda correxit.

Lotharius in Italiam, Pipinus ducta uxore, in Aquitaniam, Reges missi sunt.

Fuldis Eigil Abbas obiit: cui Rabanus, vir doctus, & divinorum librorum tractator egregius, successit.

Augiæ, Hettone Abbate & Episcopo privatam vitam adoptante. Exlebaldus, Abbas 10. successit.

10 EUGENIUS Papa CI. annis tribus.

Luidvvidus, Pannoniæ tyrannus, in Dalmatiam transfugiens, dolo Ducis provinciæ peremptus est. Inter alia prodigia, terræ motus Aquense Palatium concussit. In territorio Tullensi puella quædam duodennis, triennio fere sine cibo & potu, sana & manibus suis laborans, permansit. In pago Saxoniæ Firichsazn 23. villæ, & in aliis provinciis ultra solitum plures fulmine crematæ: fulgura crebro sereno cælo cecidere. Pestilentia quoque ingens facta.

823

Lotharius, Rex Italiæ, rogante Papa Paschali, Imp. ab eo Romæ coronatur. Agri multi præter solitum grandine sunt vastati, magnis lapidibus alicubi decidentibus.

11 Wetti, Augiensis Monachus, in spiritu raptus, admirabilem vidit visionem.

Rex Vulgarorum, Omartag, pro pace ad Imperatorem Ludovvicum misit. *Hyems*

824

Romæ EUGENIUS Papa post Paschalem sedit annis tribus.

Augiæ Wettinus, Monachus e corpore ductus, post triduum obiit, cujus visiones Hetto Episcopus prosa; & Wa-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Hyems præter solitum frigida & prolixa. In territorio Augustudunensi glacies de aëre cecidisse dicitur 15. pedum longa, 7. lata, 2. grossa. Ludovicus Imperator filium suum Lotharium pro quibusdam corrigendis Romam misit.		& Walachfridus heroico metro scripsit.
12 *Item Rex Vulgarorum legatos, pro terminis regnorum dirimendis, Imperatori mittit. Wiomarcus Britto, Francorum terminos infestans, a militibus Lantperti Comitis in domo propria peremptus est. Imperator cum filiis Godafridi pacem fecit.*	825	
13 *Item Vulgarorum Rex legatos insolentius, pro terminis sine mora statuendis, Imperatori mittit: quos Imperator negligentius remisit.* *Georgius quidam * pr. Veneticus, organum Ydraulicum Aquisgrani fecit. Aizo Gothus de palatio ad Saracenos se conferens rebellare tentavit. Hildovvinus, de sancto Dionysio Abbas, ab Eugenio Papa ossa beati martyris, Sebastiani, impetravit, quæ Suessionis in Basilica sancti Medardi locata variis & innumeris refulsere miraculis.*	826	Herioldus, Rex Danorum, cum uxore & filiis & magna suorum multitudine Moguntiaci baptizatus est. Hildovinus, Abbas de S. Dionysio, ab Eugenio Papa ossa beati Sebastiani martyris impetravit, quæ Suessionis in basilica S. Medardi collocavit.
14 VALENTINUS Papa CII. diebus 40. *Exercitus Saracenorum Aizoni ad auxilium missus, Pipino Rege tardius resistente, territorium Barcinonensium & Gerundensium vastavit. Vulgari, turbata pace, Pannoniam per Dravum fluvium navibus invadunt, vastant, sibique subjiciunt.* GREGORIUS quartus Papa CIII. annis 16.	827	Corpora sanctorum martyrum, Marcellini & Petri, in Franciam translata sunt. Hoc in anno Ansegisus Abbas in quatuor libellos collegit tam seculares quam Ecclesiasticas leges, quas Carolus Magnus & Ludovicus atque Lotharius Imperatores promulgaverunt.
15 *Imperator Lotharium filium ad terminos Hispaniæ contra Saracenos, Ludovicum vero contra Vulgaros in Pannonias cum exercitu misit. Rupto incaute pacto cum Nordmannis fœdere,* 130 *castra nostrorum ab ipsis direpta sunt.*	828	Romæ post Eugenium VALENTINUS Papa sedit diebus 40. & post hunc GREGORIUS quartus Papa sedit annis 16. Reliquiæ S. Marcellini Aquisgrani allatæ plurimis glorificantur miraculis.
16 *Generalis conventus mense Augusto Wormaciæ ab Imperatore habitus. Vulgari item navibus per Dravum invecti, Pannoniam vastant. Lotharius, filius Imperatoris, in Italiam proficiscitur. Bernhardus, Comes Barcinonensis, Camerarius Imperatoris contra voluntatem Francorum factus.*	829	Aquisgrani terræ motus sabbato sanctæ Paschæ factus.
17 Corpora Sanctorum, Valentis & Sinesii, in Augiam insulam deferuntur. *Dissen-*	830	Corpus S. Marci Evangelistæ, sub nomine Valentis martyris, Carolfus, Veronensis Episcopus, a Duce Venetiæ

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Dissensio Principum contra Imperatorem propter Bernhardum mota; ipsa, eo pulso, ad tempus modicum sedatur. Basilica sancti Galli a Gozberto Abbate incepta.		netiæ impetravit, & cum corpore Genisii martyris in Augiam insulam attulit.
18 *Imperator, conventu Noviomagi habito, omnes, qui sibi contrarii fuerant, honoribus privavit, quosdam etiam prædiis spoliavit, quosdam exilio relegavit; animosque tam filiorum quam cæterorum contra se & Judith uxorem suam graviter irritavit.*	831	Imperator, omnes sibi contrarios honore privando, animos tam filiorum quam cæterorum contra se irritavit.
19 Ludovicus Imp. magnum conventum in Noviomago habuit. *Imperator contra filium Ludovicum cum exercitu Augustam Vindelicam venit: quo resistente, contra alterum filium Pipinum ad Aquitaniam se convertit, eumque regno privavit: sed inde rediens, timore filiorum, uxore abdicata, difficulter Aquense palatium repetiit. Eclipsis solis 2. nonas Maji, & Lunæ 13. Calend. Junii facta.*	832	Imperator contra filios suos exercitum movit: uxorem timore filiorum abdicavit.
20	833	Imperator, *recepta uxore*, item contra filios, *ad se venire volentes, collecto exercitu*, in Alsatiam venit: ibi veniente Gregorio Papa, cum filiis, Imperator a suis *proditus* ac derelictus, in filiorum suorum *potestatem* devenit.
21	834	Imperator judicio Episcoporum, armis depositis, ad agendam pœnitentiam, includitur.
22 Dedicatio basilicæ S. Galli. *Nordmanni Dorestatum vastant. Basilica S. Galli dedicata est.*	835	Imperator cum filiis, Pipino & Ludovico, Lugduni magnum conventum habuit.
23 Hatto, Episcopus Basiliensis, obiit. *Imperator conventum apud Theodenhove palatium habuit. Ad quem Lotharius, filius ejus, gravi morbo detritus, venire non potuit. Nordmanni Andovverpam urbem, & in ostiis Mosæ situm, Witlam, emporium incendunt, & a Fresonibus tributum accipiunt. Augiæ Heyto Episcopus obiit & sepelitur.*	836	
24 *Multi Principum Italiæ morbo absumpti. Cometa in signo Libræ visus. Nordmanni in Walcra insula, commissa pugna, 15. Cal. Junii multos interimunt: itemq; Dorestatum vastantes tributum a Fresonibus accipiunt.*	837	Ticinum tertio Cal. Januarii octies noctu tremuisse dicitur.

Regnum Romanorum.

25 Puto, Diaconus Palatii, in Judaismum lapsus est.

Terræ motus 15. Calend. Februarii vespera factus. Naves contra Nordmannos ædificatæ. Imperator optimam partem regni filio juniori Carolo dedit. Lotharius & Ludovicus fratres in Tridentina valle inter se colloquium habuere. Imperator, habito Noviomagi conventu, consilio quorundam, Ludovvico filio regnum orientalium Francorum, quod ab eo acceperat, interdixit. Quod ille invidia pravorum factum sciens, cum idem regnum invasisset, Imperator, collecto exercitu, eum expellere statuit. Pipinus, Rex Aquitaniæ, filius Imperatoris, mense Novembris obiit. Apud sanctum Gallum, Gozberto Abbati Pertivvicus successit. Augiæ, Erlebaldo Abbate cedente, Radhelm Abbas XI. præfuit annis 4.

26

Ludovicus Patri Imperatori cedendum ratus, in Baioariam rediit. Imperator, celebrato juxta Brigantinum lacum Pascha, postea habito Wormaciæ conventu, Lothario de Italia venienti reconciliatur, ipsique & Carolo filio regnum partitur, Baioaria tantum Ludovico, qui eum offenderat, relicta, Lotharioque Italiam repetente, ipse cum filio Carolo ad disponendam proficiscitur Aquitaniam. Cometa in signo Arietis, cœlum instar sanguinis rubeum, igniculique per aëra discurrere visi.

27 Eclipsis solis facta est, tertio Nonas Majas, hora ante nonam.

Et Ludovicus Imp. obiit. 22. cal. Julias.

LUDOVICUS quartus, Ludovici filius, cum fratribus Lothario, Carolo & Pipino, annis 36.

Ludovvicus se privatũ dolens, multis sibi adunatis per Alamañiam, quasi debitum repetens regnum. Francofurt venit: contra quem pater Imperator Ludovvicus, relicta Aquitania, copias colligit, eumque per Thuringiam ad barbaros pulsum, per Sclavorum gentes laboriose Bajoariam repetere coëgit. Ager quasi sanguis coagulatus, in Paschæ tempore rubeus apparuit. Eclipsis solis 7. Idus Maji post sextam diei horam facta. Imperator Ludovicus morbo correptus, & in quandam Rheni insulam, prope Ingeleheim, designato in imperium Lothario filio 12. Calend. Julii

Anni Dom.

839

Regnum Romanorum.

Imperator, habito conventu Noviomagi, Ludovico filio regnum Francorum interdixit.

Voto, Diaconus Palatii, in Judaismum lapsus.

840

Imperator filio suo Lothario repacificatur.

Ebbo, Remorum Archiepiscopus, degradatur.

841

Imperator, filio suo LOTHARIO ad Imperium designato, 12. Cal. Julii obiit, & Remis sepelitur.

Ludo-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Julii obiit, & Mettis in Ecclesia sancti Arnolfi sepultus est. Lotharius de Italia rediens, regnum accepit: quod fratribus ejus, Ludovico & Carolo, non ferentibus, primus ei Ludovvicus cum copiis Orientalium Francorum Moguntiaci occurrit: vixque pugna dilata, cum Lotharius contra Carolum Gallias peteret, Ludovvicus sibi Francos Orientales, Saxones, Thuringios, Alamannos, Baioariosque confœderat.		
1 Bellum inter fratres de participatione regni excanduit.	841	*Ludovvicus, cum Orientalem Rheni ripam præsidiis occupasset; Lothario, omissa Caroli insecutione, redeunte, & mense Aprili juxta Wormaciam clam Rhenum cum exercitu transeunte, a quibusdam suis pene proditus, & a fratre circumventus, in Baioariam redire compulsus est: Lothariusque, relicta ad præsidium Rheni copiarum parte, ad persequendum rediit Carolum. Interim Ludovvicus, ad auxilium Caroli per nuncios revocatus, occurrentibus in Retiensi territorio relictis Lotharii copiis, 3. Idus Maji pugna conflixit, & Adalbertum Comitem, cum multis aliis, victor prostravit. Inde transito Rheno, adunatis cum fratre Carolo copiis,* cum Lothario, monarchiam appetente, de partitione regni concordare non possent, juxta Fontinacum villam, 7. Calend. Julii, acie confligunt, *& innumera strage commissa*, Ludowicus & Carolus castris potiti sunt, fugato Lothario. *Lotharius vero fugiens Aquense palatium petit, & recollectis undique copiis, digressos a se invicem fratres, primo Ludovicum autumno, & hyeme Carolum in Galliis frustra persequi laboravit. Cometa in signo Aquarii 8. Cal. Januarii visus. Grimaldus, Archicapellanus Ludovici, cœnobium sancti Halli beneficii loco ab eo accipiens, tenuit annis 31.*
2 Ludovicus Germaniam, Lotharius, cum Imperatoris nomine, Italiam, Carolus Gallias, regnum dividentes accipiunt.	842	Tandem, cunctis pacem optantibus, regnum in tria partiri constituunt. Augiæ Valachfridus Strabo, vir doctus, Abbas 12. præfuit *annis 7.* qui metro & prosa conscripsit multa. *Visa fratris pertinacia, Ludovicus & Carolus, copiis collectis, apud Argenturacum conveniunt, eumque persequi statuunt,*
3 Ju-		

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		statuunt, & apud Sentiacam villam, Viventum, cum a suis desereretur, 17. Calend. Aprilis fugere compellunt, regnumque ejus cis Alpes inter se dispertiunt, qui, rursum collecto exercitu, apud Madasconam, Galliæ urbem, eos expectat. *Ludovicus in Saxonia conjurationem libertorum contra dominos, auctoribus capite plexis, compescuit. Cum legati statuta die concordare non possent, partitio in aliud tempus differtur.*
3 Judith Imperatrix, uxor Ludovici prioris, obiit. *Descripto regno & in tria diviso, fratribusque Viriduni convenientibus, Lotharius cum Imperatoris nomine, Italiam & Galliam Belgicam, quæ nunc usque ab eo regnum Lotharii dicitur; Ludovicus Germaniam, Pannonias, Noricum & Alamanniam; Carolus reliquas Galliarum provincias accipiunt: firmataque sacramento pace, digressi sunt. Carolus, Aquitaniam Pipino, fratris sui Pipini filio, auferre moliens, eumque infestans, plurima proprii exercitus damna pertulit. Judith Imperatrix obiit. Romæ Gregorio Papa defuncto, Sergius II. sedit annos tres. Mauri Beneventum occupant.*	843	Lotharius, cum Imperatoris nomine, Italiam accepit & Galliam, quæ nunc usque ab eo regnum Lotharii dicitur. Ludovicus Germaniam, Carolus Gallias obtinuit.
4 SERGIUS secundus, Papa CIV. annis tribus. *Carolus, Rex Galliarum, Bernhardum, Barcinonensem Ducem, nihil mali suspicantem occidit. Exercitus ejusdem a Pipini Ducibus pugna victus est 7. Idus Junii, ceciditque cum multis aliis nobilibus. Raban, signifer ejus, & Hugo Richpotoque, Abbates. Ludovicus, Rex Germaniæ, Abodrites defectionem molientes, occiso Rege eorum, bello perdomuit, & per Duces disposuit. Rabanus, Fuldensis Abbas, librum, quem de laude sanctæ Crucis variis figuris metroque composuit, Sergio Papæ transmisit. Remis, post Ebonem, Hincmarus, vir doctus, Archiepiscopus ordinatur.*	844	Defuncto Gregorio Papa, SERGIUS secundus sedit annis tribus.
5 Hincmarus, vir doctus, Remorum Archiepiscopus ordinatur. *Nordmanni, regnum Caroli vastantes, Parisios usque per Sequanam navigio veniunt, acceptaque ab eo magna pro pace pecunia, discedunt. Item in Fresia semel victi, & bis victores, magnas*	845	Rabanus, Fuldensis Abbas, librum, quem de sancta cruce variis figuris metroque composuit, Sergio Papæ transmisit.

Lotha-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
gnas hominum strages faciunt. Item in Saxonia Hemmeburg populati, non multi redeunt. Carolus Rex, inita cum Brittonibus pugna, pluribus amissis, vix cum paucis effugit. Ludovicus Rex quatuordecim ex Ducibus Boëmanis ad fidem conversos baptisari fecit. Lotharius Imperator Burgondiones rebellare molientes ad deditionem coëgit.		
6 *Gisalbertus, Caroli miles, filiam Lotharii Imperatoris vi rapuit: unde iratus Lotharius cum Carolo, licet Ludovico satagente, pacificari noluit. Ludovvigcus, Marahensibus Sclavis compressis, Rastizen Ducem constituit, & per Boëmiam cum gravi damno exercitus rediit. Mauri cum Romam petentes, urbem ipsam capere non possent, Ecclesiam S. Petri vastant.*	846	Lotharius Imp. Burgundiones rebellare molientes, ad deditionem coëgit.
7 LEO quartus, Papa CV. sedit annis 9. mensibus 3. diebus 6.	847	Romæ LEO quartus, Papa CV. sedit annis 9. mensibus 3. qui Romæ munitionem, quam Leoninam dicunt, fecit, eamque Apostolica benedictione dedicavit, & sub anathemate in perpetuum confirmavit. *Lotharius & Ludovicus se vicissim invitantes mutuo conviviis regiis muneribusque fruuntur. Nordmanni iterum Dorestatum incendunt. Mogontiæ Otgarius Archiepiscopus obiit. Pro quo Rabanus, Fuldensis Abbas doctissimus, Archipræsul sedit annis 9.* Qui mox, Ludovico jubente, synodum magnam Moguntiaci collegit: *ubi inter alia Thiota Pseudoprophetissa, ex Salamonis Constantiensis Episcopi parochia, correpta & publice flagellis cæsa, tandem a vaticiniis quæstum quærentibus obticuit.* Tempore Leonis Papæ, & Rabani Moguntiacensis Archiepiscopi, in conventu Episcoporum Moguntiaci, confutata est hæresis Prædestinatianorum, quorum capita beatus Augustinus confregit atque contrivit, in libro de correptione & gratia & prædestinatione sanctorum.
8 *Ludovvicus Rex, misso filio Ludovvico, Boëmanos compressit, & obsides dare compulit.*	848	Godescalcus quidam Presbyter, quosdam homines ad vitam, quosdam ad mortem inevitabiliter a Deo prædestinatos dogmatizans, in conventu Episcoporum Moguntiaci convictus, *de* regno *Ludovici* expellitur,

9 Wala-

Gg &

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		& Remis ac Hincmarum, Episcopum suum, mittitur.
9 Walafridus Strabo, Abbas Augiensis, vir doctus, obiit. *Exercitus a Ludovico Rege contra Boëmanos item rebellantes missus, cum pactum & obsides hostium petentium pacem contempsissent, turpiter ab ipsis casus & spoliatus obsides dedit, & cum dedecore rediit. Terra motus factus est Augiæ.*	849	Augiæ Walachfridus Abbas Strabo obiit: pro quo Folckwinus Abbas 13. præfuit annis 9.
10 *Nordmanni, Godefrido Duce, per Sequanam ascendentes, regnum Caroli vastant: contra quos Lotharius Imperator in auxilium evocatus, cum se pugnaturum cum hostibus crederet, Carolus timore perculsus, Gothefridum cum suis in societatem regni assumit, eisque terram ad inhabitandum dedit.*	850	Magna fames circa Rhenum, in qua Rabanus Archiepisc. multos pauperes aluit.
11 *Ludovicus Rex Sorabos, terminos Francorum infestantes, vastata regione eorum, perdomuit. Pipinus Rex, comprehensus a suis, a patruo Carolo traditus, & ab eo tonsus, Suessionis in Monasterium sancti Medardi retrusus est. Similiter & Carolus, frater ejus junior, cum ad ipsum proficisci vellet, a Comitibus Caroli ejusdem captus, eoque jubente tonsus, in Corbeiense Cœnobium custodiæ traditus est.*	851	
12 Translatio S. Remigii, Remorum Archiepisc. ab Hincmaro, ejusdem Urbis Archiepisc. facta est Cal. Oct.	852	Magna synodus & generalis conventus Moguntiaci a Rabano ArchiEpiscopo & Ludovico Rege habitus, *multaque correcta sunt. Herioldus Nordmannus, diu bene a Ludovico tractatus, suspicione proditionis a quibusdam Francis punitur. Translatio sancti Remigii, Remorum Archiepiscopi, ab Hincmaro, ejusdem urbis Archiepiscopo, Cal. Octob. facta.*
13 Corpus S. Martini de tumulo levatur.	853	Nordmanni, *per Ligerim ascendentes & Gallias vastantes,* basilicam *quoque* S. Martini Turonis incendunt. *Aquitani, Caroli injurias questi, Ludovicum, ut super se regnet, vel filium Regem donet, solicitant.*
14 *Ludovicus æquivocum filium Aquitaniam mittens, instabiles eorum animos deprehendens, contempsit. Nordmanni ex diversis, quas jam per viginti annos vastabant, regionibus, collecti, vulgus innumerum, totumque genus*	854	Lotha-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
genus regium usque ad unum puerum mutua cæde mactaverunt.		
15 *Apud Moguntiacum terra vicies tremuisse fertur. Insoliti aëris turbines & grandines, fulgura & tonitrua facta. Ecclesia sancti Kiliani fulmine cremata Nonis Junii, postea muri turbine diruti sunt. Gozpaldus, ipsius urbis Episcopus, obiit: cui Arnus successit. Ludovicus Rex, Rastizen Ducem Marahensium Sclavorum petens, vastata ex parte regione, subjugare nequivit: quo reverso, Marahenses secuti contigua trans Danubium loca vastant. Igniculi crebri instar spiculorum ab Oriente in Occidentem per aëra ferri 16. Calend. Novemb. per totam noctem visi.*	855	Lotharius Imp. relicto mundo, divisoque inter filios regno, monachum se Prumiæ fecit, & non multo post 3. Cal. Octob. ad regnum cœleste migravit. Post quem filii ejus, LUDOVICUS Imp. Italiam, & Lotharius Cisalpinas partes regni tenuerunt.
16 Benedictus tertius, Papa CVI. annis 2. mensibus 6. diebus 9. Leo Papa, Trogo & Rabanus, Hildigart Regina, obierunt. Lotharius Imperator obiit: pro quo filius ejus, Ludovicus, imperavit cum fratre Lothario, annis 19. *Rabano, Mogontiensi Archiepiscopo, II. Non. Februarii defuncto, Carolus, Pipini Regis Aquitaniæ filius, qui e custodia Corbeiensis Cœnobii ad patruum Ludovicum transfugerat, Archiepiscopus ab ipso promotus, præfuit annis 8. Hildigart Regina obiit. Fuldis Hatto Abbas obiit, Thietoque successit. Ludovicus Rex per Sorabos transiens, auxiliaque inde assumens, Dalmatas bello victos tributarios facit, & Boëmanos nonnullos eorum in deditionem accipiens, rediit.*	856	Moguntiaci, Rabano Archiepiscopo defuncto, successit Carolus, filius Pipini, Regis Aquitaniæ. Romæ Leone Papa defuncto, BENEDICTUS Papa tertius, sedit annis 2. mensibus 6.
17 Benedictus Papa obiit. *Exercitus item a Ludovico Rege in Boëmiam missus, Sclavitam tyrannum in Marahenses pepulit.* *Tempestas valde terribilis Coloniæ 7. Cal. Octob. facta, & fulmen instar ignei draconis Ecclesiam S. Petri penetrans, tres homines diversis in locis extinxit, plures prostravit. Terræ motus magnus Calend. Januarii factus est.*	857	Synodus a Carolo Archiepiscopo Moguntiaci colligitur.
18 NICOLAUS Papa CVII. doctus annis 9. diebus 9. *Lotharius Rex, filius Lotharii Imperatoris, contra Ludovicum Regem, patruum suum, cum Carolo Rege, alio patruo suo conjuravit. Ludovicus Rex legatione populi, de tyrannide Caroli flebilia conquesti, solicitatus, diu cuncta-*	858	Villam quandam, juxta Moguntiacum, & Rhenum, Camunti vocatam, nequam spiritus, *primo invisibiliter responsa dando, furta prodendo, deinde etiam lapidibus jactis & domorum incendiis homines persequendo per triennium infestans, vastam reddit*, homi-

nes

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
cunctabundus, Gallias tandem cum exercitu intrat; cunctisque pene ad eum conversis, Carolus fugit: ipse plus aquo securus, proprio exercitu remisso, regnum illud, prout voluit, disposuit. Sed fraus quorundam fratrisque Caroli versutia incautum ibi circumvenisset, nisi fama rebellantium Soraborum proprio auxiliatum regno maturius eum revocasset: quo redeunte, Carolus regnum suum recipit. Augiæ Folcwino Abbati Waltheri XIV. successit annis 6.		nes multipliciter infestando, devastavit. Romæ post Benedictum NICOLAUS Papa sedit annis 9.
19 *Ludovicus Rex, frequentibus missis legatis, cum fratre Carolo, & Lothario Rege fratruele, pacificari satagens, tandem cum denominatis viris ad secretum cum eis colloquium veniens, diem pacificationis condixit. Legatos etiam Nicolao Papæ & Ludowico Imperatori, fratrueli suo, se de invaso fratris regno excusatum, misit.*	859	Crebri terræ motus Moguntiacum concutiunt: ibique Probus, Presbyter religiosus & sanctus 7. Cal. Julii obiit.
20 *Ludovicus & Carolus Lothariusque Reges, in Confluente castro convenientes, pacificantur, mutuum sacramento pactum confirmantes.*	860	Hyems maxima etiam Jonium mare usque in Venetiam per glaciem equis meabile fecit.
21 Meginradus eremita martyrisatur. *Ludovicus Rex, habito Ratisbonæ conventu, aliquot primates suos infidelitatis accusatos deposuit. Item contra majorem filium suum, Carolomannum Carantani Ducem, quasi novas res contra se molientem, iratus est. Fames validissima hoc anno facta.*	861	Meginradus, Augiæ monachus, & primus incola eremi, quæ Turicino adjacet lacui, a quibusdam latronibus inibi, 12. Calend. Febr. peremptus, post mortem virtutibus claruit, Augiæ sepultus: a quo usque hodie Eremus ipsa a Sanctis & Religiosis viris culta, in nobile excrevit cœnobium.
22	862	Lotharius Rex, faventibus Archiepiscopis, Guntario Coloniensi, & Theotgaude Trevirensi, repudiavit Tiotpirgam, uxorem legitimam, *Waldradam concubinam sibi conjunxit, Synodo ad hoc quasi jure machinandum, Mettis collecta. Carolomannus, objecta excusans, cum patre pacificatur. Ludovicus Rex Abodritos rebellantes petens, obsides dare coëgit.*
23 Huni Christianitatis nomen aggressi sunt. *Carolomannus item apud patrem adeo innocens accusatus est, ut patrem contra se venientem, a suis proditus, & ducatu privatus, vix innocentiam pro-*	863	Synodo Romæ collecta, Guntarius & Theotgaudus Archiepisc. illuc transmissi, a Nicolao Papa depositi sunt, & cum Synodo sua anathematisati, Lothariusque Rex, nisi

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
probans, placaverit. Synodus coram Arsenio, legato Nicolai Papæ, Mettis habita, & Guntarius Theotgaudusque, Archiepiscopus, pro roboranda, quam machinati sunt, Lotharii Regis causa, Romam missi; Synodo Romæ a Nicolao Papa collecta, ab ordine depositi, & cum Synodo sua anathematizati; Lothariusque Rex, nisi resipisceret, excommunicatus est. Moguntiæ, Carolo Archiepiscopo defuncto, Luitpertus successit. Nonnulli ex Hunnis Christiani effecti sunt.		nisi resipisceret, excommunicatus est.
24 Translatio S. Otmari in basilicam sancti Galli. *Guntarius Coloniensis, qui contumeliose Domno Papæ rescripserat, & contra interdictum ejus, officium Episcopale usurpaverat, pœnitentia ductus, Romam ad eum venit; sed minime reconciliari meruit. Ludovicus, Rex Germaniæ, Rastizen Marahensium Ducem petens, & apud Dovvinam castrum obsidens, jussos obsides dare, & in jusjurandum subjectionis iterare coartat. Ipse item Ludovicus, & frater ejus Carolus, Rex Galliarum, convenientes, debita sibi invicem relaxant, & fœdus pactumque innovant & confirmant. Augiæ, post Waldharium Abbatem, Heyto XV. præfuit annis 7.*	864	Guntarius, Colon. Episcopale officium post interdictum usurpans, sed postea ductus pœnitentia, Romam venit, sed minime reconciliari meruit.
25 *Riddosus, Fuldensis presbyter & monachus, doctor, poëta, & historicus satis doctus 8. Idus Maji obiit.*	865	Arsenius Episcopus, *Domni* Nicolai Papæ legatus, *pacem inter Ludovicum Regem & fratruelem ejus Ludovicum, Italiæ Imperatorem, reintegravit.* Ipsique Lothario, fidem connubii per Sacramenta 12. principum suorum pollicenti, Tithpirgam conjugem reconciliatam reddidit. *Waldradam concubinam in Italiam relegavit; multisque apud Carolum per Gallias dispositis, honoratus a Regibus, & donatus Romam rediit.*
26 *Ludovicus junior, propter quædam beneficia sua, fratri Carolomanno data, patri Ludovico Regi rebellare, multo studio molitus & facile victus, tandem Luitperto Archiepiscopo mediante, patri reconciliatus est. Gundpaldus, miles Carolomanni, contra ipsum pugnare ausus, amissis copiis victus, vix aufugit.*	866	Wulgari, missis a Nicolao Papa & Ludovico Rege prædicatoribus, fidem Christi suscipiunt.
27 Nicolaus Papa obiit: pro quo ADRIANUS secundus, Papa CVIII. sedit annis 5. *Lotharius Rex promissis suis, Principum-*	867	Lotharius Rex *promissis suis, Principumque sacramentis* posthabitis, Tithpirgam repudiavit, iterum se priori concubinæ commiscens. Unde

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
cipumque sacramentis posthabitis, conjugem Thiotpirgam denuo injurians, Waldradæ revocata clam se miscuit. Unde motus Papa Nicolaus, missis ad diversos literis, cum cunctis illum conplicibus suis excommunicavit. Rudpertus, fortissimus de regno Caroli Comes, alter sui temporis Machabeus, qui Nordmannos & Brittones magnis sæpe protriverat præliis, apud Ligerim fluvium, cum Nordmannis fortiter dimicans, occubuit. Terræ motus magnus septimo Idus Octob. factus.		de eum Papa Nicolaus cum suis complicibus excommunicavit, literis ad diversos missis.
28 Terræ motus factus est, & Cometa visus est. *Cometa visus, inundatio & illuvio magna facta, famesque & pestilentia ingens secuta est.*	868	Synodus magna coram Ludovico Rege colligitur Wormatiæ, *& multa inibi pro statu Ecclesiæ decreta.* *Mense Majo*, Romæ defuncto Papa Nicolao, ADRIANUS 2. sedit annis 5. Ad quem cum Lotharius Rex venisset, & frustra opitulante fratre, Ludovico Imp. pro Waldradæ concubinæ suæ matrimonio satis egisset, nihil profuit. Ea quidem conditio ei dabatur, ut si innocens esset, fiducialiter corpus Domini perciperet; sin vero, illud nullatenus accipere præsumeret. Sed ipse temerarius accessit, & cum suis complicibus inevitabile judicium sibi suoque regno, heu nimium demens, percepit. Nam tanta clades hanc præsumptionem divinitus subsequuta est, ut in ejusdem Lotharii regno tota virtus ac nobilitas non peste, sed quasi hostili gladio, deleta esse videretur.
29 Lotharius Rex, frater Ludovici Imperatoris, obiit, & Carolus, Galliarum Rex, regnum ejus invasit. *Boëmanni Baioariæ fines infestant. Sorabi & Suisli, itemque Boëmani Turingiam vastant. Carolomannus bis numero copiis Rastizi pugna congressus vicit, & prædas ingentes abduxit, Gundacrumque perjurum, refugam suum, divinitus in pugna debilitatum, inibi occidit. Interim Ludovicus Rex, usque ad desperationem Ratisbonæ ægrotans, thesaurosque suos Ecclesiis pauperibusque dispensans, tres filios suos cum totidem exercitibus contra diversos miserat hostes. E quibus Carolus, cæteris junior, cunctis Rastizi munitionibus captis, totam Marahensem regionem ferro igne prædaque vastavit. Carolomannus, regnum*	869	Lotharius Rex, cum complicibus suis, se apud Papam Adrianum de illatis criminibus excusans, & Corpus Domini temerarie ab eo accipiens, cum rediret domum, *Mense Julio* Placentiæ periit; fautoresque sceleris omnes pene obitu periere, regnumque ejus Carolus, patruus ejus, invasit, *Mettis se coronari, Imperatoremque jussit appellari.*

Syno-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
regnum Zvventibaldi, nepotis Rastizi, nihilominus depopulatur. Ludovicus vero Sorabos & eorum complices bis pugna victos, ad deditionem compulit. Fames valida & pestilentia facta.		
30 Ludovicus Imperator cecidit de solario. *Ludovicus Rex, ex infirmitate convalescens, multos ex regno Lotharii ad se venientes suscepit, postea ad colloquium obviam fratri Carolo venturus, de solario quodam cum multis aliis, cadente ædificio, corruit, & graviter colliso corpore, costisque confractis, dissimulato tamen dolore, crastino ad condictum venit, & cum fratre regnum Lotharii æqualiter divisit. Zvventibaldus, cum regno suo, Carolomanno se tradidit; unde Rastiz iratus, prius eum dolo perimere, & hoc non procedente, manifeste eum persequi statuit. Ille vero superior factus, Rastizen victum comprehendit, & Carolomanno vinctum tradidit: a quo, pervaso regno, & Gazissius in carcerem missus, & Ludovico Regi exhibitus judicioque Francorum morti addictus, luminibus tandem oculorum privari jussus est. Ipso anno Willipertus, Agrippinæ Coloniæ Archiepiscopus, a Luitperto Moguntiensi ordinatus; & Ecclesia sancti Petri dedicata est. Inter alia prodigia terræ motus facti sunt, & duæ rutilæ nubes, quasi ignea inter se tela emittentes, se instar pugnantium commiscere visæ.*	870	Synodus magna Coloniæ collecta, & multa pro statu Ecclesiæ decreta.
31 Ludovicus & Carolus cum patre pacificantur. Solomon, Constantiensis Episc. obiit. Iso Magister obiit in cœnobio S. Galli. *Ludovicus & Carolus, propter quædam beneficia sua, Carolomanno fratri donata, contra patrem Ludovicum rebellare molientes, vix tandem ab eo placari pacarique consentiunt. Zvventebald perfidiæ incusatus, a Carolomanno in custodiam mittitur: sed crimine non probato, relaxatus ab eo, & muneribus donatus, exercitusque ei auxilio contra Slagamarum presbyterum, quem Marahenses invitum pro ipso Ducem fecerant, missus est. Qui dolose rediens, & se in civitatem recipiens, ipsum auxiliatorem exercitum dolo circumventum, paucis fuga*	871	Ludovicus Imp. Adalgiso tyranno per Sacramentum repacificatur: quo tamen Sacramento eum post Joannes Papa absolvit, & eum contra eundem tyrannum incitavit ad bellandum. 131

Basi-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
fuga elapsis vel comprehensis, prorsus delevit. Boëmienses eruptionem molientes, oppositis prædiis, reprimuntur. Constantiæ Salomon Episcopus obiit, cui Pateon successit; præfuit annis 17.		
32 Wormat. fulminis ictu crematur. Grimaldus Abbas obiit: cui Hartmutus successit. *Basilius, Imperator Græcorum, inter alia munera, crystallum grandem cum portione Dominicæ Crucis non modica, auro & gemmis pretiosis ornatam, Ludovico Regi misit. Ludovicus pacificatur secum, & inter se filiis regni post se partitionem disposuit. Exercitus contra Marahenses missus, cum sine Duce sibi dissentiret, ab hostibus victus, cæsus, & ludibrio habitus, turpiter aufugit. Luitpertus Archiepiscopus, cum exercitu in Boëmanos missus, 5. Duces eorum pugna vicit, & regionem ex parte vastavit. Carolomannus Marahenses vastat. Sed custodes navium ejus ab hostibus trucidati sunt, Embricone, Ratisponæ Episcopo, vix fuga elapso. Aestas pene tota fulminibus, tonitruis, grandinibusque horrida, homines multos frugesque pessum dedit. Wormaciæ Ecclesia sancti Petri fulmine incensa & diruta est. Terræ motus magnus 3. Non. Decemb. factus Moguntiacum diruit. Apud sanctum Gallum, defuncto Grimaldo, Hartmout Abbas præfuit annis duodecim.*	872	Basilius Imp. Græcorum portionem Dominicæ crucis Ludovico Regi transmisit.
33 JOANNES octavus, Papa CIX. annis decem. *In conventu a Ludovico apud Franconofurt habito, Carolus, filius ejus arreptus a dæmone, graviter vexatur. Carolus, Galliarum Rex, Carolomannum Diaconum, suum filium, tyrannidem exercentem, excæcari jussit. Pax cum Danis petentibus a Ludovico firmatur. Nordmanni Fresiam superbe classe petentes & tributum exigentes, pugna victi, & Duce Ruddolfo cum 800. amisso, & cuncta pecunia multati, turpiter redierunt. Fames magna facta. Tanta multitudo inauditæ magnitudinis locustarum ab oriente, gregatim more exercituum veniens, has pertransiit regiones, ut per duos continuos menses sæpe radios solis, per unius spatium milliarii volitantes, obnubilarent, & in una hora, quidquid in centum vel amplius jugeribus viride invenerant, depascerent-*	873	Romæ, defuncto Adriano, JOANNES Papa sedit annis 10. cujus præcepto Joannes, Diaconus Romanæ Ecclesiæ, vitam S. Gregorii authentice describit.

Ratol-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
scerentur, & postea in mare vento acta, & fluctu rejecta, fœtore corrupto aëre, non modicam gignerent pestilentiam. In pago Italiæ Brixiensi sanguis tribus noctibus pluisse fertur. Item Græci, missis per Agathonem Archiepiscopum muneribus, amicitiam cum Ludovico Rege confirmant.		
34 Ratolphus, Veronensis Episcopus, obiit. *Hyems valde prolixa, sæva & nivosa, multos homines & jumenta frigore extinxit. Sorabi & Suisli, defectionem molientes, a Luitperto, Archiepiscopo, facile comprimuntur. Ludovicus Rex in Quadragesima, visione monitus, multas pro liberatione animæ patris sui, Ludovici Imperatoris, eleemosynas & orationes patravit. Idem in Italiam veniens, cum Joanne Papa, & Ludovico Imperatore, fratris sui filio, colloquium habuit. Idem cum Zuentibaldo, Duce Morahensium, subjectionem per legatos promittente, & fidem censumque annuum pollicente, pacem fecit, Boëmanosque idem facientes suscepit. Idem cum fratre Carolo colloquium habuit. Fames magna & pestilentia per Gallias & Germanias facta: tertia fere pars hominum interiit. Hemma Regina paralysi dissoluta est.*	874	Ratolphus, Veronensis Episcopus, obiit, qui sui nominis Cellam construxit juxta Augiam.
35 Ludovicus Imperator obiit, & Carolus, Rex Galliarum, Romam pervenit. *Inter Francos & Saxones seditio pene usque ad cædem mutuam mota, a Ludovico sedata est. Cometa plus solito scintillans 8. Idus Junii visus. Villa quædam in pago Nitensi, Ascabrunno dicta, nocte 5. Non. Julii, subita tempestate 88. hominibus extinctis, ita absumpta & deleta est, ut nec vestigium ejus remaneret. Ludovicus, Italiæ Imperator, defunctus, Mediolani in Basilica sancti Ambrosii sepultus est, anno regni 20. Cujus thesauros & regnum patruus ejus, Carolus, Rex Galliarum, quasi sibi soli debitum, invasit ac diripuit: unde motus frater ejus Ludovicus, Rex Germaniæ, filium suum Carolomannum contra eum in Italiam misit, ipseque cum Æquivoco Gallias, regnum ejus, invasit: Carolus vero, congredi bello timens, dolis & pecuniis mendaciisque Carolomannum de Italia abegit, seque discessurum, & fratrem Ludovicum de regni illius divisione expectaturum jurans: quo credulo & reverso, ipse*	875	Ludovicus Imperator, Italiæ defunctus, Mediolani sepelitur, anno regni vicesimo. Cujus regnum patruus ejus, CAROLUS, Rex Galliarum, invadens, a Joanne Papa se Imperatorem coronari fecit.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
ipse Romam tendens, conciliatisque sibi dolo & pecuniis Romanis, Imperatorem se a Joanne Papa coronari fecit, Italiamque, uti voluit, quasi suam disposuit.		
1 Ludovicus, Rex Germaniæ, obiit, 5. Cal. Septemb. Bellum in Ribuaria inter Ludovicum & Carolum committitur. CAROLUS V. junior, filius Ludovici, cum fratribus, *Ludovicus Rex, precibus populi annuens, de Galliis, ne eas vastaret, rediit. Hemma Regina Ratisbonæ obiit, & in Basilica sancti Emerammi sepulta est. Fresones item, Nordmannis pugna victis, plurima spolia diripuere. Carolus Imperator, fraudulenter de Italia Gallias repetens, nova habitus, actuum, & virorum vanitate, jactantia & levitate usus, Ludovico fratri procaciter & stulte minitabatur: sed Ludovico exercitum colligente perterritus, crebros & supplices pro pace petenda legatos ad eum mittebat. Interim ipse Ludovicus, Rex fortis & religiosus, morbo tactus, apud Franconofurt 5. Calend. Septemb. vita decessit, anno regni 36. & apud Laureshaim Cœnobium sepultus est, regnumque ejus tres filii, Carolomannus Baioariam, Ludovicus Germaniam, Carolus Alamanniam, singuli cum adjacentibus provinciis, accepere, pacemque inter se Sacramento firmavere. Sed Carolus, Galliarum tyrannus, comperta fratris morte, gavisus, statim collecto exercitu, regnum ejus Rheno contiguum invasit. Quem cum Ludovicus junior per legatos redire, pacemque servare frustra postulasset, eumque sibi dolo insidias struere comperisset, transito Rheno 8. Idus Octobris, in Ribuaria, bello inito, vicit, multisque occisis & comprehensis, illum pæne nudum cum paucis turpiter fugere compulit, & castra ejus cum innumeris spoliis diripuit.*	876	Ludovicus, Rex religiosus, apud Franconofurt 5. Cal. Sept. obiit, anno regni 36. regnumque ejus tres filii, Carolomannus Baioariam, Ludovicus Germaniam, Carolus Alemanniam, singuli cum adjacentibus Provinciis, accepere.
Carolomanno & Ludovico annis undecim. *Linones & Suisli, eorumque confines, defectionem molientes, a Ludovici missis facile compressi sunt. Carolus, Galliarum*	877	Carolus, Rex Galliarum, obiit anno regni 37. post quem filius ejus, Ludovicus Balbus, regnum Galliarum accepit.

Ludo-

Regnum Romanorum. | *Anni Dom.* | *Regnum Romanorum.*

liarum Imperator tyrannicus, æstate item Italiam ingressus, cum Carolomannum quoque, fratris sui filium, se invito, transcensis Alpibus, pugna secum congredi velle, cognovisset, fugam more suo iniit, & inter fugiendum dysenteria correptus, periit, anno regni 37. & in Burgondia Agauni sepultus est, post quem filius ejus, Ludovicus Balbus, regnum Galliarum accepit; & apud patrueles de omnibus patris injuriis per legatos se excusans, pacem cum eis fecit. Carolomannus vero disposita, prout voluit, Italia, in Baioariam rediit. Febris Italica, tussis, & dolor oculorum, & pestilentia multos graviter vexavit & extinxit.

878

2 Carolus, Galliarum Rex, obiit.

Papa Joannes in Franciam venit.

Lantpertus & Adalpertus Comites, Romam cum manu valida petentes, Joanne Papa sub custodia retento, principes Romanorum fidem Carolomanno sacramento firmare coëgerunt. Unde idem Papa commotus, Ecclesiam S. Petri, omnibus thesauris Lateranis translatis, clausit, divinaque inibi officia celebrare prohibuit, ipseque per mare Tyrrhenum Gallias adiens, totum pæne inibi moratus est annum: deinde sumpto secum Bosone quodam, qui propria uxore veneno necata, filiam Ludovici, Italiæ Imperatoris, vi rapuerat, quemque Carolus provinciæ præfecerat, Romam rediit, ipsique regnum Italiæ subjicere, & Carolomanno auferre studuit. Eclipsis solis 7. Calend. Novemb. post nonam horam facta: magnaque hominum & boum pestilentia.

Ludovicus, Rex Germaniæ, cum fratre Carolo regnum Lotharii divisit.

879

3 Ludovicus Balbus, filius Caroli, obiit.

Eclipsis solis facta est.

Carolomannus, Rex Baioariæ, paralysi dissolutus, usum loquendi amisit: ad quem Ludovicus frater visendum veniens, regnum Baioariæ disposuit.

4 Ludo-

Ludovicus Balbus, filius Caroli, Rex Galliarum, tertio Idus Aprilis Compendii obiit, *ibique sepelitur. Carolo filio posthumo relicto, duobusque aliis non legitima conjuge natis, Ludovico scilicet & Carolomanno, in regnum illi succedentibus, quo mortuo, Ludovicus, Rex Germaniæ, statim contiguam sibi Galliam Belgicam petit, indeque rursum in Baioariam, a quibusdam vocatus, quæ videbantur, disposuit, fratremque Carolomannum ægrotum, scripto*

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		ſcripto ei res ſuas, (quia lingua non potuit) commendantem, inviſit, eique miniſtraturos principes nonnullos deputavit. Itemque miſſis copiis, Hugonem, Lotharii Regis & Waldradæ filium, in Gallia Belgica tyrannidem exercentem, cum ſuis compreſſit. Boſo, Burgondia invaſa, tyrannidem exercet.
4 Ludovicus, vivente fratre ſuo Carolomanno, Baioariam ingreditur, & Carolomannus moritur. *Hyems prolixa & nimis frigida facta. Ludovicus, Rex Germaniæ, in Gallias veniens, & filios Ludovici Balbi ad ſe venientes ſuſcipiens, pacem cum eis fecit, totumque Lotharii regnum ſibi ſubjicit. Ipſe inito cum Nordmannis, qui in Scilta fluvio reſidebant, prælio plusquam quinque millia ex eis occidit, ibique Hugo, ex concubina filius ejus, cecidit. Item Nordmanni, inita cum Saxonibus pugna, victores, duos Epiſcopos, 12. Comites, 18. regios milites cum ſecuta magna multitudine peremerunt, & captivos multos duxerunt. Sorabi, Dalmatæ, & Boëmani, Sclavi, collecto exercitu, Thuringiam juxta fluvium Salam populati, a Popone Marchione circumvēti, omnes peremti ſunt. Carolomannus, Rex Baioariæ fortis, prudens, & pius 11. Calend. Aprilis apud villam Ottingam obiit & ſepelitur. Ludovicus, Rex Germaniæ, frater ejus, miſſis item contra Hugonem in Gallias copiis, cruentam adeptus eſt victoriam. Ejus item auxilio freti filii Ludovici Balbi, Boſonem tyrannum ultra Rhodanum perſecuti ſunt, & in Viennam compellunt, & Madaſconam urbem captam ſubjiciunt. Nordmanni Gallias, itemque Freſiam, igne, præda, cædeque vaſtantes, tandem Noviomagum muniunt, & in palatio Regis hiemare diſponunt: contra quos Ludovicus moto exercitu, impediente hyeme, parum proficere potuit. Magna ſterilitas frugum Germaniam affligit.* 5 Ca-	880	Carolomannus, Rex Baioariæ, apud villam Ottingam obiit 11. Cal. Aprilis. Nord-

Regnum Romanorum.

5 Carolus Junior cum uxore sua Richgarta Imperiali benedictione sublimatur.

Hyems item sæva & prolixa, magnaque fames facta est. Ludovicus, Rex Germaniæ, Hugonem ad deditionem venientem benigne suscepit, rursumque rebellantem persecutus, in Burgondiam pepulit. Ludovicus, Rex Galliæ, cum Nordmannis pugnans, 9000. equitum victor prostravit: illi vero, collectis rursum copiis, regnum Ludovici, Germaniæ Regis, petunt, Cameracum, Trajectum, Hispanicum pagum, (a) Ribuariam totam, Pruмiam, Stabulau, Mamuldarium, Vidam & alia perplura loca vastant, Aquisgrani in capella Regis equos suos stabulant, Coloniam Agrippinam & Bunnam, una cum Ecclesiis, incendunt; contra quos Ludovicus Rex, cum morbo detentus venire non posset, exercitum misit. Terræ motus interim magnus 3. Cal. Januarii Moguntiaci factus.

6 Ludovicus, Rex Francorum, Caroli Imperatoris frater, obiit.

Cometa ultra modum comas spargens, 15. Calend. Februarii visus. Ludovicus, Rex Germaniæ, crescente morbo, 13. Cal. Febr. defunctus, & Laureshaim, juxta patrem æquivocum, sepultus est. Quo audito, exercitus contra Nordmannos missus, infecto negotio rediit; Nordmanni vero, nullo resistente, residua circumcirca vastantes, Walach, Mettensem Episcopum, incautè occurrentem occidunt, & inter alia multa mala, Trevirensem quoque urbem, fugatis & occisis civibus, Nonis Aprilis incendunt, vastataque & incensa regione, in munitionem suam, quæ Ascaloha dicitur, juxta Mosam fluvium, redierunt. Carolus Imperator de Italia reversus, habito Wormacia conventu, regnoque fratris accepto, magno collecto exercitu, Nordmannos cum Regibus suis per 12. dies obsedit: cumque magno æstu & fætore præter mutua tela utrinque vexarentur, & immensa tempestate horridaque grandine 12. Calend. Augusti exorta, perturbarentur; visa expugnandi difficultate, petentibus hostibus, pacemque deinceps regno ejus sacramento pollicentibus, datis obsidibus, cum Rege eorum, Sigefrido, mutuum collo-

(a) Legendum potius: *Hasbanicum pagum.*

Anni Dom.	*Regnum Romanorum.*
881	Nordmanni multas Provincias in Gallia vastant. Carolus Rex, frater Ludovici, Roma veniens, una cum Regina Richarda, Imperiali unctione a Joanne Papa coronatur, & omnes Italorum Episcopi, præter Papam, Imperatori jurejurando subjiciuntur.
882	Ludovicus, Rex Germaniæ, 13. Cal. Febr. obiit. Carolus Imperator Nordmannos, cuncta circumquaque vastantes, pacem regno ejus deinceps Sacramento firmare compulit, & Regem eorum, Christianitatem professum, de baptismo suscepit, sicque firmata amicitia, digressi sunt.

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
colloquium habuit; eumque Christianitatem professum de baptismo suscepit, datisque mutuo muneribus, & firmata pace & amicitia, digressi sunt. Orto inter Saxones & Thuringios bello, Saxones superiores extitere. Pestilentia magna in Bajoaria facta.		
7 Petitione Hartmuti, Bernardus Abbas efficitur. MARINUS Papa CX. anno 1. mensibus 4. *Carolus Imperator, celebrato in Alamannia Natali Domini, ad sancti Galli quoque Cœnobium venit, ibique, petente Hardtmoto Abbate, jam sene, Bernhardum pro eo constituit Abbatem, qui eidem loco 7. annis præfuit, ipseque Ratisbonæ Pascha egit. Romæ Joannes Papa, dato sibi a quodam propinquo suo veneno, cum adhuc victurus putaretur, malleo percussus in cerebro expiravit, percussorque ejus, concurrente turba, eadem hora, a nullo læsus, cecidit mortuus. Et Martinus Archidiaconus, Papa CXIII. factus, præfuit anno uno, mensibus 6. Imperator Carolus iterum in Italiam obviam Papæ pergit, & Widonem Ducem, reum majestatis accusatum, fugientem persequi jussit. Pestilentia exercitum vexat. Item Saxones cum Thuringiis & Popone pugnantes vincunt. Nordmanni item Prumiam petentes a Hainrico Marchione, Poponis fratre, ad internecionem cæsi sunt. Ludovicus, Rex Galliæ, postquam regnum fortiter rexit & defendit, defunctus, & Parisiis est sepultus, 6. regni anno. Zvventibald, Dux Marahensium, Pannonias, quibus Arnolfus Dux, filius Carolomanni Regis, præfuit, crudeliter vastat.*	883	Romæ Joannes Papa, a quodam alio percussus malleo, obiit, statimque percussor ejus, a nemine læsus, moritur: & MARINUS Archidiaconus, Papa CX. præfuit anno uno mensibus 6. Ludovicus, Rex Galliæ, obiit.
8 ADRIANUS tertius, Papa CXI. anno 1. mensibus 6. *Bajoarii in Italiam contra Widonem missi. Item Zvventibald, Pannonias immanissime vastans, quosdam ex Baioariis, juxta Rabam flumen incaute congressos, vicit, occisisque aliis, nonnullos comprehendit. Carolomannus, Rex Galliæ, filius Ludovvici Balbi, cum multam pecuniam Nordmannis pro pace dedisset, in venatu ab apro percussus, interiit, anno regni 7. & regnum Galliæ ad Carolum Imperatorem rediit. Carolus Imperator, in citeriore Pannonia conventum habens, Zvventibaldum, Ducem Marahensium, per manus se dominio ejus tradentem, pacemque & servitium promitten-*	884	Carolomannus, filius Ludovici Balbi, Rex Galliæ, obiit, & regnum Galliæ Carolus Imperator obtinuit.

Martinus

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
mittentem, suscepit. Itemque Brazlauonem Ducem, qui inter Dravum & Savum fluvios Pannoniæ præfuit, nihilominus se tradentem, accepit: ipse per Carentanum in Italiam veniens, Natalem Domini Papiæ celebravit.		
9 *Imperator Carolus, habito in Italia conventu, Widonem, Ducem Spoletanum, se excusantem, seque subdentem suscepit. Inde Gallias adiens, susceptisque primoribus, regnum illud, ut videbatur, disponens, ad condictum cum Papa placitum Wormaciam venit. Sed Papa ad eum veniendi arrepto itinere, obiit. Romæque pro eo Adrianus III. Papa CXI. sedit anno uno, mensibus 4. Gotafridus, Rex Nordmannorum, perfidiæ contra regnum Francorum insimulatus, ab ipsis accusatoribus dolo peremptus est. Hugo quoque, nothus Lotharii Regis, cum incaute contra Imperatorem agitaret, oculorum luce privatus est. Pax inter Arnolfum, Carentani & Pannoniæ Ducem, & Zuventibaldum, Marahensem Ducem, confirmatur.*	885	Marinus Papa obiit, pro quo ADRIANUS tertius, Papa CXI. sedit anno 1. mensibus 4.
10 STEPHANUS quintus, Papa CXII. sedit annis 6. diebus 13. *Imperator, celebrato Ratisbonæ Natali Domini, Italiam, a Papa invitatus, adiit, & Luituuardum, Vercellensem Episcopum, pro quibusdam quærendis, Romam misit. Tumultus Papiæ inter cives regiosque milites, gravi utrorumque damno, movetur. Imperator, habito post Pascha Papiæ conventu, per Burgondiam, Gallias contra Nordmannos petiit: ubi cum male contra eos pugnatum esset, & Heinricus, Marchio Neustriæ, occubuisset, rebus minus prospere gestis discessit. Peringarius, Dux Foroiuliensis, cum Luituuardo Episcopo dissentiens, Vercellensem urbem expoliat. Inundatio insolita autumni tempore facta, exundantibus aquis, plurimas villas evertit, & multis in montibus vias diruit, multaque mortalibus intulit. Romæ V. Stephanus Papa CXII. post Adrianum ordinatus sedit annis 6.*	886	Imperator a Papa invitatus Italiam venit. Romæ quintus STEPHANUS Papa, post Adrianum sedit annis 6.
11 Carolus Imperator regno privatur. ARNOLPHUS sextus, annis 12. filius Carolomanni. *Imperator Carolus, in Alsatia gravi infir-*	887	Rihardа Imperatrix, adulterii cum Luitwardo, Wercellensi Episcopo, *qui apud eam & Imperatorem familiariter in palatio vigebat, ab Imperatore & aliis*

Regnum Romanorum.

infirmitate detentus, jacuit, & parum convalescens, incisionem capitis pertulit: habitoque in Alamannia conventu, in villa Weiblinga, Peringarium Ducem ad deditionem venientem, & Luitvvardo Episcopo satisfacientem, suscepit. Mortuo Bosone, filius ejus ex filia Ludovici, Italiæ Imperatoris, puer Ludovvicus ad Carolum Imperatorem veniens, benigne ab eo susceptus, & in filium adoptatus est. Deinde Carolus Imperator graviter infirmatus, mente etiam, ut videbatur, minus valuit, omnesque regni Principes, averso jam ab eo animo, cum apud Franconofurt conventum habuisset, unanimiter eum deseruere, & Arnolfum, fratris ejus Carlomanni filium, non ex legitima conjuge, sed tamen nobili natum, Carenthani scilicet Ducem, super se Regem constituere. Carolus vero, cum se a cunctis omnino ministris etiam & servis suis deseri, & a solo Luitperto, Moguntiensi Archiepiscopo, adhuc vidisset sustentari, supplex jam Arnolfo munera misit, & pauca ab eo in Alamannia, usque ab obitum suum, prædia postulans, impetravit.

1 Carolus junior Imperator obiit.

*Carolus Imperio jam privatus, Deo devote serviens, in villa Alamanniæ Indinga infirmatus, & ut quidam perhibent, a suis strangulatus, Idibus Januarii vita decessit; & quibusdam videntibus, cœlo aperto, & lumine super eum apparente, Augiam delatus, juxta altare sanctæ Mariæ sepultus est. Arnolfo Rege Natali Domini Paschaque Ratisbonæ morante, multis Regulis emergentibus, Perengarius, filius Eberhardi, in Italia Regem se fecit. Rodolfus, filius Conradi in Burgundia; Ludovicus, filius Bosonis, & Wido, filius Lamperti, in Gallia Belgica & Provincia; Odo, filius Rudperti, in Gallia usque ad Ligerim, & in Aquitania, ultraque in Gallia, Ramnolfus regium nomen * nihil invasere: e quibus Odo Arnolfum Regem, Franciam petentem, humiliter adiens, & benigne susceptus, permisso ejus, invasum retinuit regnum. Itidem Rodolfus, Ratisbonam ad eum veniens, favore ejus pervasam impetravit Burgundiam. Nihilominus, cum Italiam vellet Rex Arnolfus petere, obviam venienti Peringario, qui paulo ante cum Widone confixerat tyranno, paucis exceptis, totam concessit Italiam. In expeditione ingens equorum pestilentia facta. Augia,*

Anni Dom.

888

Regnum Romanorum.

aliis incusata, divino (*a*) judicio, se ab omni virorum commixtione integram, & *eatenus* virginem comprobavit, quamvis jam 12. annis in conjugio Imperatoris apparuerit. Moxque a Rege separata, in Andelohense cœnobium virginum, a se constructum, secessit: ibique Deo serviens, virgo Regina permansit. Imperator autem ab omnibus deseritur, & Arnulfus, fratris sui Carolomanni filius, Rex eligitur.

Carolus Imperator, jam privatus, Deo devote serviens, ut quidam dicunt, a suis strangulatus, obiit Idus Januar. & Augiæ sepelitur.

Arnol-

(*a*) Sic emendavi, pro *Aquino*, Canisium secutus.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Augiæ Rudolpho Abbati Hatto successit: præfuit annis 25. qui cellam & Basilicam sancti Georgii in insula construxit.		
2 Luitpertus Archiepiscopus obiit: pro quo Sinderoldus. *Luitpertus, venerabilis omnique laude dignus Mogontiæ sedis Archiepiscopus, hac vita decessit: cui Sunderold successit. Calamitosus iste annus morbis ac pestilentia, aquarum inundationibus, insolitis tempestatibus turbinibus & grandinibus multis, fame, peste, & quaque versum bellis socialibus comprovincialium fuit. In Thuringia torrens in nivibus defluens tres in momento villas absumpsit, & 300 homines cum pecoribus multis extinxit. Arnolfus Rex Zvventibaldo & Ratoldo, filiis suis ex concubina natis, subjectionem a Francis promitti vix effecit, si ei legitimus non nasceretur filius. Magna contra Abodritas expeditio ab eo, sed parvo effectu mota est.* Salomon Abbas in cœnobio S.Galli efficitur.	889	
3 Arnolphus Rex, exercitum Normannorum prorsus delevit. *Arnolfus Rex, habito in Pannonia de diversis colloquio, a Zvventibaldo, Duce Marahensi, ex verbis Apostolici obnixe rogatur, ut Romam veniens, Italiamque sub ditione sui retinens, a tantis eam eruat tyrannis. Quod ille, aliis præpeditus, ad præsens facere distulit. Iterum, conventu apud Foracheim acto, Ludovici Imperatoris Italiæ filiam, Bosonis viduam, ad se cum muneribus venientem, benigne suscepit. Inde Constantiam Augiamque orandi gratia adiit: indeque Ratisponam rediit.*	890	Arnolfus Rex ex parte Apostolici rogatur, ut Romam veniens, Italiam sibi de tyrannis defendat.
4 Ratispona, Bajoariæ Urbs, incendio flagrat. Sinderoldus a Normannis occiditur: pro quo Hatto. Solomon Constantiensis Episcopus ordinatur. *Apud S. Gallum, post Bernhardum, Salomon Abbas præfuit annis 30. S. Salomon, secundus Constantiæ venerabilis Episcopus, obiit: pro quo tertius Salomon, de cœnobio sancti Galli Abbas, Episcopus promotus, præfuit annos 30. Embricho, Ratisponensis Episcopus, vita*	891	Arnolfus Rex Nordmannos ad internecionem delevit.

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
vita & ætate verendus, obiit. Ipsaque urbs (exceptus divinitus sancti Emerammi, sanctique Cassiani Ecclesiasticus) 4. Idus Augusti incendio tota conflagrat. Gordianni item Franciam Rheno contiguam vastant, contra quos exercitu misso, prælioque incaute conserto, Sunderolt, Mogontiensis Archiepiscopus, cum aliis multis peremptus occubuit, cæterique fugerunt: pro quo Hatto, Augiensis Abbas, vir ingeniosus, Archiepiscopus promovetur. Arnolfus vero Rex Nordmannos victoria elatos, & regnum Lotharii vastantes, cum exercitu insequens, juxta fluvium Dila, palustribus locis munitos, manumque pugna conserere trepidantes offendit. Qui milites adhortatus, equis propter loci difficultatem dimissis, pedes eos aggreditur; clamor attollitur, res deinde gladiis cominus eminus geritur, unoque tantum milite ex nostris perempto, duo Nordmannorum Reges, Sigifridus & Godrafridus, totusque ejus exercitus, multis millibus numerosus, trucidatus ferro, & in flumine fugam impediente dimersus, ad internecionem deletur. Et Rex eadem, litaniis celebratis, & Deo laudibus redditis, multisque hostium spoliis direptis, in Alamanniam venit, & Natalem Domini Ulmæ celebravit.		
5 FORMOSUS, Papa CXIII. annis 4. mens. 7. diebus 18. *Apud Gallias Carolus adolescens, Ludovici Balbi posthumus filius, a quibusdam primatibus Rex effectus, multa deinceps Odoni mala fecit, & ab eo vicissim sustinuit. Arnolfus Rex, Pannonias adiens, cum Zuventibaldum, Ducem Marahensem, iterum sibi rebellantem cognovisset, colloquio cum Brazlacione, Duce Pannoniæ ulterioris habito, trifariam cum tribus exercitibus, Ungaris etiam auxiliatoribus, nuper illas in partes adventantibus, per continuum mensem Marahensem devastat regionem: ipse etiam, eodem tempore, priscam cum Vulgaris renovat amicitiam. Popo ducatu Thuringiæ privatus est.*	892	Romæ, post Stephanum, FORMOSUS, prius Portuensis Episcopus, Papa CXIII. sedit annis 4. mensibus 7.
6 *Engilstalcus, Marchio Pannoniæ, judicio Noricorum excæcatus, & patruelis ejus, Wilhelmus, decollatus est. Arnolfus Rex Marahensem iterum vastat regionem. Ipsi Regi ex Uta Regina Ludovicus filius nascitur, & a Hattone Archi-*	893	Formosus Papa Arnolphum Regem ad suscipiendam & a tyrannis eruendam Italiam invitat.

Arnol-

Regnum Romanorum. | *Anni Dom.* | *Regnum Romanorum.*

Archiepiscopo Mogontiensi, & Adalberone, Augustensi Episcopo nobili, baptisasatur, & sacro Chrismate ungitur. Formosus Papa, missis epistolis & legatis, Arnolfum Regem ad suscipiendam & eruendam a tyrannis, maximeque a Widone, Italiam magnopere invitat: quod ille annuens, legatos muneribus donatos remittit. Hyems sæva & diutina hoc anno facta.

7 Arnolphus Italiam Burgundiamque suo regno subjicit. 894

Tonitruum magnum 5. Calend. Feb. factum. Widone, Italiæ tyranno mortuo, Angiltruda, vidua ejus, cum filio Lamperto tyrannidem invasit.

8 895

Arnolfus Rex Hildigardam, Ludovici Regis, patrui sui, filiam, cujus maximo molimine, dejecto Carolo, Rex factus fuerat, exilio damnat. Synodus magna apud Tiburiam collecta. Arnolfus Rex cum Odone, Galliarum Rege, ad se veniente, pacem firmat, Caroloque, filio Regis Ludovici (a) Waldi, non multo post venienti, & munera offerenti auxilium denegat. Ipse etiam Zvventibaldum ex concubina suum, Regem super Lotharii regnum ungi fecit: Itemque per epistolas a Formoso Papa rogatus, Italiam petit, Peringariumque perterritum, ad deditionem venientem, regnumque pervasum Italiæ reddentem suscepit, & Waltfredo Maginfredoque Comitibus Italiam cis Padum distribuit, & omnia vastando, divisisque ad superum & inferum mare copiis, transiens, ipse Natalem Domini Lunæ celebravit.

9 Arnolphus Rex Romam veniens, Imperator efficitur. 896

Magna fames homines se invicem comedere persuasit.

Magna pluviarum inundatione exercitu fatigato, & plurimis equis inde amissis, Perengario etiam a fidelitate ejus deficiente, & ad Lampertum se conferente, Arnolfus Rex tandem Romam venit, eamque Angildruda, Widonis vidua, cum filio Lamperto machinante, obseratam inveniens, mandato Formosi

Arnolfus Rex tandem Romam venit, & a Formoso Papa Imperator coronatus est.

Formosus Papa, die Paschæ obiit: pro quo sextus BONIFACIUS, Papa CXIV. ordinatus. 15. die podagra defunctus est.

(a) Legendum: *Balbi.*

Regnum Romanorum. | *Anni Dom.* | *Regnum Romanorum.*

Formosi Papæ, intus inclusi, celebratis apud sanctum Pandracium litaniis, eam oppugnat: expugnataque citius urbe, ingressus, a Domno Papa honorifice susceptus, Imperatorque coronatus est, & dispositis ibi rebus, primoribusq; sacramento subactis, Angildrudam persequi statuens, infirmari cœpit, metuensque morbum graviorem, de Italia statim redire acceleravit. Quo reverso, Perengarius ac Lampertus, diviso inter se regno Italiæ, tyrannidem exercuere. Lampertus Megenfredum Comitem decollare jussit. Formosus Papa die Paschæ obiit, pro quo VI. Bonifacius Papa CXIV. ordinatus, 15. die, podagra defunctus est. Cui VI. Stephanus, Campaniæ prius Episcopus, Papa CXV. substitutus, sedit anno uno, qui tyrannis favens, & Arnolfum odiens, Formosum Papam 7. post obitum mense effossum, & in sella positum, loquente pro eo diacono, criminatum, & quasi convictum degradavit, & per crura de Ecclesia pertractum, in Tiberim projici præcepit: sed divinis per merita ejus miraculis territi cives Romani, non multo post Stephanum digne cruciatum ejecerunt, Formosumque in sepulchrum suum reposuerunt. Eodem anno, Græcis cum vagantibus hostibus Ungariis pacem facientibus, Vulgari irati Græciam invasam, Constantinopolim usque devastant. Interim Græca astutia Ungarii inducti iram Vulgarorum ferro, præda igneque pessundant. Vulgari reversi, bis ab eis pugna victi & cæsi, terga verterunt. Tertio demum divinam enixius gratiam precati, 20. millibus suorum amissis, cruentam, vix profligatis hostibus, meruere victoriam. Tanta etiam fames hoc anno facta, ut innumeri inedia perirent, hominesque Christiani nonnulli se invicem comederent. Arnolfus Imperator, quodam ædificio cadente, cum multis aliis graviter conterens corpus cecidit.

10 Post Bonifacium sextum, Papam CXIV. decimo quinto die necatum, STEPHANUS VI. Papa CXV. anno uno, mense uno, diebus 19.

Magna fames in Baioaria multos consumpsit. Boëmani contra Marahenses ab Arnolfo Imperatore auxilium petunt. Romæ, post Stephani interitum, Romanus Papa CXVI. sedit mensibus paulo plus 4. & post hunc Theo-

897

Cui sextus Stephanus Papa CXV. substitutus, sedit annum unum, qui tyrannis favit.

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
Theodorus II. Papa CXVII. sedit dies 20. post quem IX. Joannes Papa CXIIX. ordinatus, sedit annos duos. Arnolfus Imperator, habito conventu, nulli fidens, sacramentum fidelitatis denuo sibi & filio parvulo Ludovico a ...... exigit.		
11 ROMANUS Papa CXVI. mensibus 4. diebus 20. THEODORUS secundus, Papa CXVII. diebus 20. *Discordia capitalis inter fratres, Zuventibaldum & Mormarum, Marahenses Duces, facta. Luitpaldus Marchio cum aliis Marahenses (a) impm rebelles vastat. Item Baioarii fines Marahensium hyeme vastant.*	898	Romæ, post Stephani interitum, ROMANUS Papa CXVI. sedit mensibus paulo plus 4. & post hunc secundus THEODORUS, Papa CXVII. sedit dies 20. Post quem Nonus JOANNES Papa CXVIII. ordinatus, sedit annos 2.
12 Arnolphus Imperator moritur. Gentes Pannonicæ, quas Hungaros dicimus, Italiam depopulantur. JOANNES nonus, Papa CXVIII. annis duobus. §. LUDOVICUS 7. filius Arnolphi, admodum puer, annis 12. regnavit. *Arnolfus Imperator paralysi dissolutus est. Et nonnulli inde veneficulorum maleficii criminati & puniti sunt. Item Baioarii Marahensium terram vastant. Isanricus Imperatori rebellans obsessusque, & ad deditionem vi coactus, ad Marahenses item confugit.*	899	Uta Regina, adulterii incusata, 82. Principum juramento absoluta est. Romæ quartus BENEDICTUS, Papa CXIX. sedit annis tribus, mensibus quinque.
1 Hungari Baioariam ingrediuntur, & plus mille ex eis occiduntur. Zundebaldus Rex, filius Arnolphi, occiditur. *Arnolfus Imperator Ratisbonæ, ubi frequentius manebat, ægrotans obiit: & in Basilica S. Emerammi sepultus est, anno regni 12. pro quo filius ejus, Ludovicus puer, in regnum constitutus est: cujus frater ex concubina, Zuventibaldus, Galliæ Belgicæ Rex, cum crudeliter & temere ageret, res Ecclesiarum affectaret, Ratpotonemque etiam, Trevirensem Archiepiscopum, baculo in caput percuteret, a suis spretus ac desertus, cum incaute viribus impar, pugna cum eis congredi vellet, peremptus est. Bajoarii per Boëmanos transeuntes, ipsis secum assumptis, Marahensem item devastant re-*	900	Arnolfus Imp. Ratisbonæ, ubi frequentius manebat, obiit, 6. Idus Decembris, anno regni 12. pro quo filius ejus, LUDOVICUS puer, regnavit.

(a) Forte, *in Imperium.*

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
*regionem. Ungarii hostes novi, Italiam magna ex parte vastaverunt, & conserto prælio victores * 20. ex Italis una die peremerunt. Itidem exploratam Baioariam invadentes, circa Anesum flumen plurimas prædas abducunt: item Pannonias depopulatas occupant. Luitpardus Marchio, quibusdam copiis Ungariorum cum paucis Noricorum congressus, uno tantum ex suis amisso 1200. peremit.*		
2 Hungari Carentaniam invadunt, & in Sabbato commissa pugna occiduntur. CHRISTOPHORUS Papa CXIX. mensibus 6. Eodem anno Moimarius & Isauricus cum Rege pacificantur. *Ungarii Caretanum petentes, commissa pugna victi cæsique fugerunt. Eodem anno Mormarus, Dux Marahensis, & Isanricus, Noricus Comes, qui ad ipsum transfugerat, cum Ludovvico Rege pacificati sunt. Ungarii Marahenses petunt, pugnaque victi terga verterunt. Ipso anno Beringer, Reginolf, & Gerhart, nobiles Germani fratres, filii Atonis Comitis & Adellindæ, non longe ab Duchaugiensi Cænobio virginum, in pago Alamanniæ Erichgevve, a matre per ipsum tempus studiose in honorem sancti Cornelii & sancti Cypriani martyrum constructo, cum sororem virginem nuptum tradere molientes, clam inde abducerent, ab inimicis circumventi & occisi sunt, & a matre sua apud ipsum cœnobium sepulti: ubi etiam ipsa, postquam Jerosolymam aliaque loca sancta, causa orationis adiit, & rediit, divinis intenta seruitiis, & animarum inhians lucris, fœliciter hanc vitam finiens condita est. Ipsa filia virgine, Æquivoca sua, Abbatissa inibi constituta est.*	901	
132 3 Hungari a Mariis occiduntur. Beringerus, Reginoltus, & Gerardus, germani fratres, occiduntur. BENEDICTUS quartus, Papa CXX. annis 4. mensibus 6. diebus 34.	902	Beringer, Reginolfus & Gerhardus, nobiles Germani, filii Atonis Comitis & Adellindæ, occisi, apud Buchaugiense cœnobium virginum, a prædicta Adellinda constructum, sepeliuntur, ubi & ipsa mater postea est sepulta.
4	903	
5	904	Romæ post Benedictum LEO quintus, prius Presbyter Forensis, Papa CXX. sedit menses ferme duos. Post quem (ut in quibusdam inveni) CHRISTOPHORUS, prius Cardinalis, Papa CXXI. sedit mensibus
6 7 Pu-		

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		bus 4. qui dejectus est, & monachus factus.
6	905	Romæ SERGIUS tertius, Papa CXXII. sedit annis 7. mensibus 4.
7 Pugna inter Adalbertum & Gunradum committitur, in qua Gunradus occiditur. SERGIUS tertius, Papa CXXI. annis 7. mensibus 3. diebus 23.	906	Adalbertus, nobilis & bellicosus de Babenberg, Cunradum æmulum suum, victum pugna, cum aliis multis peremit.
8 Adalbertus, perfidia Hattonis Archiepiscopi, & cujusdam Luidbaldi deceptus, Ludovico jubente, decollatur. Baioarii ab Hungaris interficiuntur.	907	Adalbertus, *cum prædia ejus, utpote rebellantis, a Ludovvico Rege vastarentur, & castrum oppugnaretur,* perfidia, *ut fama est,* Hattonis Archiepiscopi, *& cujusdam* Luitpaldi, *de quibus plurimum confidebat,* ad Ludovicum Regem spe pactionis adductus, decollari est jussus. *Baioarii cum Ungariis commissa pugna victi sunt.*
9 Hungari Saxoniam & Turingiam vastant. Luidpaldus occiditur.	908	Ungari Saxoniam & Thuringiam vastant. Luidpaldus occisus est.
10 Hungari Alemanniam petunt. Bellum Franconum cum Hungaris. Adalbero, venerabilis Augustensis Episc. obiit.	909	Ungari Alemanniam vastant.
11 *Ungarii Franciam petentes, commissa pugna, superiores fuere. ADALBERO, venerabilis & famosus Augustæ Vindelicæ Episcopus, obiit. Post quem Hiltine annis 13. præfuit.*	910	Ungari Francos devincunt.
12 Ludovicus Rex moritur, & Burchardus Dux occiditur. § CONRADUS octavus, filius Conradi, in regnum elevatus, regnavit annis 7.	911	Ludovicus Rex adolescens moritur, & Ratisponæ sepelitur. Post quem, deficiente in nostris partibus regio stemmate, CUNRADUS, filius Cunradi, Rex electus & unctus, regnavit annis 7. Burchardus, Dux Alemanniæ, in conventu suo occiditur. *Pro quo Erchanger ducatum invasit.*
1 Hungari a Baioariis & Alemannis juxta fluvium Inum occiduntur. Magister Notherus obiit. Opertus Episcopus occiditur. *Linhart excæcatus.* Cometæ videntur. Rodolphus Rex obiit.	912	Ungari a Baioariis & Alemannis juxta flumen Ine occiduntur. Cometæ sunt visi. Rudolphus, Rex Burgundiæ, obiit: pro quo Rudolphus filius regnavit annis 25. Romæ ANASTASIUS secundus, Papa 123. sedit annis duobus, mens. 2.
2 Hun-		Apud

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		Apud S. Gallum Notherus, magister doctus, obiit.
2 Hungari Alemanniam depopulantur. Hatto Archiepiscopus moritur: Herigerus successit. ANASTASIUS secundus, Papa 122. annis duobus, mense uno, diebus 22. *Mogontiæ Hattone Archiepiscopo, Augensique Abbate, mortuo, Heriger in Episcopatu succedens annis 14. in Abbatia vero Hugo Abbas XXI. annum unum præfuit.*	913	Ungari Alemanniam vastant.
3 Solomon Episcopus captus est. *Salomon Constantiæ Episc. & Abbas Cœnobii S. Galli, a quodam protervo captus, & in custodiam missus est. Augiæ post Hugonem Thietingus Abbas* * *XIX. præfuit annis 3.*	914	Salomon, Constantiensis Episc. est captus.
4 LANDO, CXXIII. mense uno, diebus 22. LEO sextus, Papa CXXIV. mense uno, diebus 26. JOANNES decimus, Papa CXXV, annis 14. mens. 2. dieb. 7.	915	Romæ LANDO Papa CXXIV. sedit menses quinque. Post quem LEO sextus, Papa CXXV. menses ferme duos. Et post hunc JOANNES decimus, Papa CXXVI. an. 14. mens. 2.
5 Hungari totam Alemanniam igne & gladio vastant. Wiborada inclusa est. *Augiæ Thietingo Abbate defuncto, Heribracht Abbas XXIII. præfuit ann. 10.*	916	Ungari *item egressi inter alia mala* totam Alemanniam igne & gladio *miserabiliter* vastant. Synodus, coram missis Apostolici, apud Altheim est habita; in qua synodo generali decreto sancitum, ut, quicunque deinceps, pannum ab Episc. impositum corrupisset, per jejunium 40. dierum, in pane tantum & aqua & sale, commissum lueret. Apud S. Gallum beata virgo Wiborada arctius est inclusa.
6 Erchangerus Dux & Bertholdus, germani fratres, decollantur 12. Calendas Februarias. Basilea ab Hungaris destruitur. *Ungarii, pervasa, ut cœperant, Alamannia, Basileam urbem destruunt, indeque Alsatia vastata, Lotharii regnum, multa mala facientes, invadunt. Erchanger, qui ducatum Alamanniæ invaserat, cum fratre Bertholdo Regi Edunrado rebellantes, eique, tandem ad deditionem spe pactionis venientes, ipso jubente apud villam Adingam decollantur 12. Calen. Febr.* 7 Ba-	917	Ab Ungaris Basilea destruitur. Erchanger Dux & frater ejus decollantur. Bur-

(*) Fort. XXII.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
7 Hungari per Alemanniam, Alsatiam & Regnum Lotharii invadunt. Burchardus Dux cõstituitur. Conradus Rex moritur. In hoc defecit progenies Caroli. §. HENRICUS nonus, Comes, Rex efficitur, regnans annis 18.	918	Burchardus, Dux Alemanniæ constitutus, tyrannidem invasit. Conradus Rex obiit.
1 Solomon Episcopus obiit. Burchardus, Dux Alemanniæ, Rodolphum Regem apud Winterturum pugna vicit. *Pugna apud Winterturum, inter Rudolfum, Regem Burgundiæ, & Burghardum, Ducem Alamanniæ, commissa, Rex a Duce victus fugatur. Salomone Episcopo Constantiensi, Abbateque Cœnobii S. Galli defuncto, Notinger in Episcopatu annis 15. Hartmannus in Abbatia 4. ferme annis successere.*	919	HENRICUS Comes, natione Saxo, in Regnum electus, sine Regali unctione regnavit annis 18. Burchardus, Dux Alemanniæ, Rudolphum, Regem Burgundiæ, vicit.
2 Carolus, Rex Galliæ, in Franciam venit. Rachilta inclusa est.	920	Carolus, Rex Galliarum, in Franciam venit. Apud S. Gallum Rachildis virgo inclusa est.
3 Herimannus Abbas efficitur, in cœnobio sancti Galli.	921	
4 *Luithardus a Burghardo Duce, oppresso Heriberto, Augiæ præpositus, & fratres in exilium missi sunt. Apud sanctum Gallum Engilbertus Abbas constitutus annis 9. præfuit.*	922	
5 Sanguis Domini in Augiam Insulam defertur.	923	Sanguis Domini in Augiam Insulam a quadam matrona defertur, sicuti literis inibi manifestatur.
6 Engelbertus Abbas efficitur, in cœnobio S. Galli. S. Udalricus August. Episc. ordinatur.	924	Sanctus Udalricus, Augustæ *Vindelicæ* Episcopus *ordinatus*, *mira pietate & religione* præfuit annos 50.
7 Wiborada ab Hungaris martyrizata est.	925	Ungaris item Alemanniam vastantibus & ad cœnobium S. Galli venientibus, Wiborada virgo inclusa, a quodam eorum perempta, martyrio coronatur: Rachildisque, contectalis ejus, illæsa divinitus conservata est.
8 Hungari totam Franciam, Alsatiam atque Alemanniam gladio & igne vastant. Burchhardus Dux occiditur. Herimanno Alemannia committitur. *Heinricus Rex magnum conventum Wormaciæ habuit. Augiæ Luithardus*	926	Ungari, vastata Alemannia, per totam Franciam, Alsatiam atque Galliam igne & gladio desæviunt. Burchardus Dux occiditur: pro quo Herimannus Alemanniæ Dux efficitur.

	Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
	hardus Abbas XXI. effectus præfuit annis 8.		
	9 Herigerus Archiepiscopus obiit, pro quo Hildebertus.	927	Heriger, Moguntiensis Archiepiscopus, obiit, pro quo Hildebertus *Archipræsulatum accepit.*
	10	928	
	11 STEPHANVS septimus, Papa CXXVI. annis duobus, mense uno, diebus 12.	929	Romæ Stephanus septimus, Papa 127. sedit annos duos, mensem unum.
133	12 Heinricus Rex Boëmiam petit.	930	Henricus Rex Boëmiam petit.
	13 Henricus Regem Abodritarum & Nordmannorum Christianum effecit. JOANNES undecimus, Papa CXXVII. annis 4. mensibus 10.	931	Romæ JOANNES undecimus, Papa 128. sedit annis 4. Henricus Rex Reges Abodritarum & Nordmannorum Christianos fieri effecit, ipseque Gallias petit.
	14 Henricus Ungaros in Suirbia interfecit. *Ungarii Soraborum provinciam petentes, ab exercitu Regis Heinrici cæde profligati, fugati, multique ex eis capti sunt.*	932	Heinricus Ungaros in Suirbia interfecit.
	15 Thieto Abbas efficitur, in cœnobio S. Galli. *Apud sanctum Gallum Thieto Abbas præfuit annis ferme 10.*	933	
	16 Notingus, Constantiensis Episcopus, obiit, pro quo Conradus. *Eberhardus, Argentinensis præpositus, proximus incola cellæ Meginradi venit.*	934	Constantiæ, *Notingo Episcopo defuncto*, Conradus, genere & vita clarus præsul ordinatus, 41. *per annos illam nobiliter rexit Ecclesiam. Augiæ quoque, post Luithardum, Alavvicus venerabilis Abbas XXII.* præfuit annis.
	17 LEO septimus, Papa CXXVIII. annis tribus, mensibus sex.	935	Romæ LEO septimus, Papa CXXIX. sedit annis 3. mens. 2.
	18 Henricus Rex obiit. OTHO Magnus decimus, Henrici filius, annis 37.	936	Henricus Rex obiit, & in Saxonia, apud Chiertilineburg (*a*) sepelitur, pro quo OTTO, filius ejus, regnavit ferme annos 38.
	1 Hungari Franciam, Alemanniam, Galliam, usque Oceanum & Burgundiam devastantes, per Italiam redierunt. Monasteria S. Galli & S. Bonifacii cremantur. Arnolphus, Noricorum Dux, & Rodolphus Rex obierunt. *Ungarii per Bajoariam Alamanniamque & Orientalem Franciam prædis, gladio, igneque furendo vagantes, transito Wormaciæ Rheno, Alsatiam, regnum Lotharii, & adjacentes usque ad Oceanum Gallias vastantes, per Burgundiam, Italiam, tandem in*	937	Ungari Franciam, Alemanniam & Burgundiam devastantes, tandem per Italiam redierunt in Pannoniam. Monasteria S. Galli & S. Bonifacii concremantur. Rudolphus, Rex Burgundiæ, obiit, *Agauni apud sanctum Mauricium sepultus est*, pro quo filius ejus, Conradus, regnum suscepit. Arnolfus, Dux Bajoariæ, obiit, Ducatumque ejus accepit Bertolfus. Bajoarii cum multis aliis Regi Ottoni rebellant. Otto

(*a*) Quedlinburg intelligitur.

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
in Pannoniam redierunt: monasteria S. Bonifacii sanctique Galli incendio conflagraverunt.		
2 Henricus, frater Ottonis, ab Eberhardo comprehensus est. STEPHANUS octavus, Papa CXXIX. annis tribus, mens. 4.	938	Otto Rex contra Bajoarios procinctus movit, *interim frater ejus Heinricus ab Eberhardo comprehensus est: quo liberato, Eberhardoque in exilium relegato, denuo Noricos cum exercitu invasit, omnesque, præter Arnolfi Ducis filium Arnolfum, subjugavit, interim Ungarii Saxoniam invadentes, a Saxonibus pugna victi cæsique fugantur.* Romæ STEPHANUS octavus, Papa CXXX. sedit annis 3. mens. 4.
3 Giselbertus & Adalbertus occisi, & Episcopi in fugam lapsi sunt. *Otto Rex Lataringos rebellantes petens usque ad Caprimontem cum exercitu venit. Interim Ludovicus, Rex Galliarum, Caroli filius, Alsatiam invasit: sed mox Ottone, hoc comperto, redeunte, perterritus, regnum suum repetit. Cumque castrum Brisacha, ab Ottone Rege obsessum oppugnaretur, capita rebellionis, Eberhardus Dux occisus, & Gisalpertus Dux, in Rheno submersus, interierunt. Episcopique & alii, qui cum eis contra Regem venerant, fugati & dispersi sunt. Otto vero Rex, dedito castro in regnum Lotharii reversus, cunctos sibi rebelles, præter Mettensem Episcopum, subjugavit. Heinricus quoque, frater ejus, projectis armis, ipsi se subdit.*	939	Otto Rex omnes sibi rebelles, præter Metensem Episcopum, subjugavit.
4 Hyems valida, & mortalitas animalium facta. Otto, Rex Gallias petit. *Otto Rex, Gallias contra Ludovicum Regem petens, magnam provinciæ partem, usque ad Sequanam amnem vastavit, & Hugonem, Heribertum, Principes ad se venientes, suscepit. Hyems sæva hoc anno facta & pestis animalium subsecuta. Hugo, filius Richardi, moritur.*	940	Otto Rex Gallias contra Ludovicum Regem petiit. Hyems sæva & mortalitas animalium.
5 *Nota. Dux Lutpoldus Austriæ occisus fuit cum multis militibus, anno ab Incarnatione Domini 85. 4. Calend. Junii, & fecerunt civitates sylvestres, quæ dicuntur Walstet: postea anno 85. multæ gentes volebant destruxisse illam provinciam, quæ dicitur Glarus, & venerunt per portas: postea illi Glarenses venerunt cum 80. viris & occiderunt bene 300. qui turpiter dederunt fugam.*	941	

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
6 Otho Rex & Ludovicus pacificantur. Cometæ 14. noctes apparent, & mortalitas animalium facta est. MARTINUS secundus, Papa CXXX. annis 3. mens. 2.	942	Otto & Ludovicus Reges pacificantur. Romæ MARTINUS secundus, Papa CXXXI. sedit annis 3. mens. 6.
7 Hungari cum Bajoariis pugnant & vincuntur. *Ungarii item Bajorios invadentes, pugna cum eis commissa, victi terga verterunt. Apud sanctum Gallum Gralo Abbas præfuit annis 17.*	943	Ungari, Bajoarii, Bajoarios invadentes, vincuntur.
8 Terræ motus factus est, 16. Calendas Majas.	944	Terræmotus factus est, 16. Calendas Maji.
9 Otto Rex, Galliam intravit. AGAPETUS secundus, Papa CXXXI annis 9. mensibus 7. diebus 23.	945	Romæ AGAPITUS secundus, Papa CXXXII. sedit annis ferme 10. Otto Rex Galliam ingreditur.
10 Rachilta obiit.	946	
11 Bertolphus, Bajoariorum Dux, obiit: pro quo Luitolphus, Othonis filius, regnavit.	947	Apud S. Gallum Ribildis virgo inclusa migravit ad Dominum. Bertolfus, Dux Bajoariæ, obiit: cui Henricus, frater Ottonis Regis, in Ducatum successit.
12 Herimannus, Alemannorum Dux, obiit: pro quo Liutolphus, Othonis filius, regnavit. Synodus 30. Episcoporum apud Engelinheim coram Othone & Ludovico Regibus congregatur. Lindaugia concremata est. *Herimannus, Dux Alamanniæ, qui provinciæ sibi creditæ cultum, habitum, mores, instituta, multum, ut fertur, honestaverat, defunctus, Augiæque, in capella S. Chiliani sepultus est: & Luitolfus, filius Regis Ottonis, vir omnium sui temporis universo populo acceptissimus, Dux pro eo a patre suo constitutus est. Ipso anno Londaugia incendio conflagrat. Capella cœnobio sancti Meginradi cœlitus consecrata est 18. Calend. Octobris.*	948	Hermannus, Dux Alemanniæ, obiit: cujus Ducatum Lutolfus, Ottonis Regis filius, accepit. Synodus magna 30. Episcoporum coram Ottone & Ludovico Regibus apud Ingilnheim facta.
13.	949	Lothario, Rege Italiæ mortuo, Beringarius regnum ejus invasit, viduamque ejus, Adelheidem, Ruodolphi, Regis Burgundi filiam, multis injuriis afflixit, *& coarctavit: qua vix fuga elapsa, Ottonis Regis adventum in multis angustiis præstolatur. Gregorius 2. pater ac nobilissimus venit.*
14 Otho Rex Italiam petit, eamque sibi subjecit, & Beringerum Regem expulit.	950	Otto Rex Italiam petit, sibique eam subjecit, & pulso Beringario, dominam Adelheiden liberavit.

15 Berin- Synodus

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
15 Beringerus apud Auguſtam, in conventu, Othoni ad deditionem venit. Ignitus lapis, quaſi maſſa candentis ferri, ab Occidente volitans, venit, & Draco viſus eſt. Synodus XXV. Epiſcoporum, apud Auguſtam Vindelicam, coram Othone Rege colligitur.	951	Synodus XXV. Epiſcoporum, magnusque totius regni conventus, apud Auguſtam Vindelicam coadunatur: ibique Beringarius, Ottoni Regi ad deditionem venit, *eique ſubjectionem promittit. Inter alia prodigia,* ignitus lapis, quaſi *maſſa* candentis ferri, ab occidente per aëra venit, & Draco viſus eſt ambulans.
16 Otho Rex, una cum filio, Italiam intrat, ac nuptiæ Regales Papiæ factæ ſunt. *Otto Rex Boëmiam, & filius ejus, Luitolfus Dux, Italiam petivit. Otto Rex, una cum filio ſuo, Luitolfo, Italiam item ingreditur, & nuptiæ regales Papiæ celebrantur. Diſcordia inter Luitolfum Ducem & patruum ejus, Heinricum Ducem agitata. Fridurícus, Mogontiæ Archiepiſcopus, & Hartpertus, Curiæ Epiſcopus, Romam a Rege miſſi ſunt.*	952	Otto Rex cum filio ſuo Luitolfo Italiam intrat, & nuptiæ Regales Papiæ celebrantur.
17 Luitolphus Dux Othoni Patri ſuo rebellat. *Otto Rex, fratri Heinrico favens, filium contra ſe incitavit Luitolfum, magnaque totius regni turbatio diverſarum ſtudiis partium facta eſt. Arnolfus, filius Arnolfi, quondam Dux Noricorum, partibus ſe Luitolfi contra Regem jungens, Auguſtenſem urbem Epiſcopatumque deprædatur, & beatum Udalricum Epiſcopum, Regi fidum, in Caſtello Mandichinda obſeſſum capere vel occidere nititur: ſed ſuperveniente cum copiis militum Adalperto de Marthale Comite, & Theodpaldo, Epiſcopi fratre, item Comite, pugna victus turpiter repulſus eſt, divinaque ultione, cum cunctis fautoribus, non multo poſt digne punitus. In ea congreſſione Adalpertus Comes, parum vulneratus, moritur, & a ſancto Epiſcopo Auguſtæ honorifice ſepelitur. Secuto tempore, cum invaleſcente diſcordia, Otto Rex, & filius ejus, Luitolfus Dux, collectis contra ſe invicem exercitibus, juxta fluvium Hilaram, & villam, vocabulo Tuſſam, jamque pugna conflicturi conſediſſent, intercurrentibus ſanctis Epiſcopis, Udalrico Auguſtenſi, & Halperto Curienſi, Deo donante, pacificati & confœderati ſunt.*	953	Luitolphus Dux Ottoni Patri ſuo rebellat; ſed a S. Epiſcopis reconciliati ſunt.

18 Hun- Kk 3 Ungari

Regnum Romanorum. | *Anni Dom.* | *Regnum Romanorum.*

18 Hungari Noricum, Franciam, Italiamque petunt.

Fridericus, Mogontiensis Archiepiscopus, obiit.

954

Ungari item egressi, Franciam, Baioariam, Italiamque devastant.

19 Hungari totam Baioariam depopulantes, juxta Augustam, Alemanniæ Urbem, Deo juvante, ab Othone Rege pugna victi, immensa cæde necantur.

Quarto Idus Augusti Henricus Dux Baioariæ obiit.

JOANNES duodecimus, Papa CXXXII. annis 8. mens. 4.

Ungarii, cum tantis, ut nunquam ante, copiis percursa Baioaria, Licum fluvium transeunt, Basilicam sanctæ Afræ Augustæ incendunt, sanctum Episcopum Udalricum, multa instantia divinum implorantem auxilium, Augustæ cum suis obsessum, armis circumstrepunt: sed superveniente cum exercitu Ottone Rege IIII. (a) VI. Aug. pugna valida nimis committitur, multum humani sanguinis funditur, cædes Ungariorum immensa sequitur, alveus fluminis fugientium cadaveribus oppletur, & paucissimis fuga elapsis, innumerabilis eorum exercitus ad internecionem deletur; ipsi, qui tunc effugere poterant, per totam postea passim Baioariam capti trucidatique sunt: inter quos Reges eorum comprehensi Ratisponæ patibulis suspensi sunt. In ipsa pugna ex nostra parte, inter alios multos, Conradus, Dux bellicosus & pius, gener regius & sancti frater Episcopi, Theodbaldus, sororis ejus filius, Reginbaldus Comes, aviæ meæ Perthæ patruus, occubuere. Mogontiæ Fridericus Archiepiscopus decessit, eique Hatto successit. Heinricus quoque, frater Regis, Baioarii Dux, moriens, filium Æquivocum successorem reliquit.

955

Ungarii totam Baioariam depopulantes, juxta Augustam, Alemanniæ Urbem, Deo juvante, ab Ottone Rege pugna victi, immensa cæde necantur, 4. Idus Augusti. Ex nostris etiam Cuonradus Dux cum aliis multis occubuit. Ungari etiam, qui tunc effugere poterant, per totam Baioariam trucidati sunt. Reges eorum Ratisponæ in patibulis suspensi sunt.

Romæ JOANNES duodecimus, qui & Octavianus, Papa CXXXIII. sedit annis 8. mens. 4. qui tanti ordinis, proh dolor, oblitus, vanitati & spurcitiei fuit deditus.

20 Luitolphus Dux hostiliter Italiam invasit.

956

Luitolfus Dux Italiam hostiliter invadit, & Beringarium cum filio ejus fugavit. *Papia urbe, provinciaque potitus est.*

134 21 Luitolphus Dux Adalbertum bello vicit, & ipse eodem anno mo-

957

Luitolfus Dux Adalbertum bello vicit, & ipse eodem anno obiit, & Burchardus Ducatum ejus accepit.

(a) In margine extat: *legend. 4. Idus Augusti.*

Cru-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
moritur, pro quo Burchardus. *Luitolfus Dux, commissa pugna, Adalpertum vicit, cunctisque sibi una cum regno Italiæ subjugatis, ipse eodem anno, apud Plumbiam, immaturo obitu vita decessit, & magno multorum luctu Mogontiæ sepultus est, Ottone filio adhuc parvulo superstite relicto. Et Burchardus Alamanniæ Ducatum accepit.*		
22 Cruces in vestibus apparuerunt. Alavicus Abbas obiit: cui successit Eggehardus. *Alavvico, Augiæ Abbate, defuncto, Eggehardus Abbas XXIII. præfuit annis 15. qui Ecclesiam sancti Joannis Baptistæ formoso inibi artificio construxit. Nonnullis hominibus signa Crucis in vestibus apparent. Eberhardus, Argentinensis Præpositus, cum magno apparatu in cellam sancti Meginradi veniens, ibique regularem vitam instituens, post ejus introitum 25. anno ad Dominum migravit.*	958	Cruces in vestibus quibusdam apparuerunt.
23 *Apud S. Gallum, ANNO Abbas præfuit anno paulo plus uno.*	959	
24 *Apud S. Gallum Burghardus Abbas præfuit ann. 13. Gregorius Abbas efficitur.*	960	
25 Signum in Sole apparuit. Otho Rex, Romam veniens, Imperator efficitur.	961	Otto Rex Ottonem, filium suum *Æquivocum* ex Adelheide Regina, Regem eligi fecit, & ipse Italiam cum exercitu petit. Signum in Sole apparuit.
26 Otho Rex ab Octaviano Joanne Papa Imperator ordinatur.	962	Otto Rex, Romam veniens, a Joanne, seu Octaviano Papa, Imperator coronatur, ipseque Papam pro sceleribus suis arguens, minime eum potuit corrigere.
27 Otho Imperator natalem Domini Papiæ moratur. Fugato Joanne, LEO octavus, Papa CXXXIII. ordinatus, & post unum annum expulsus, atque ab Imperatore restitutus, sedit annis 16. mensibus 3.	963	Imperator Natalem Domini Papiæ moratus, iterum Romam venit, pro sceleribus Joannis Papæ dijudicandis. Sed eodem Joanne Imperatorem in Campaniam fugiente, in ejus locum, a Romanis & Imperatore, vir venerabilis, LEO octavus, Papa CXXXIV. ordinatus est.
28 Item Otto Imp. natalem Domini Romæ moratur. *Imperator Otto Natalem Domini Romæ*	964	Romani Leonem Papam expellunt, mortuoque Joanne, Papa priore, BENEDICTUS Diaconus a Roma-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
mæ egit, eoque alias inde Italiæ partes lustrante, Romani, non multo post contra Leonem Papam insurgentes, eum neci dare, Joannemque reducere moliuntur. Papa vero fugiens ex urbe in partes Spoleti, ad Imperatorem venit, suas illi conquestus injurias: cum iratus Imperator Romam infesto exercitu repeteret, mors illi Joannis scelerati nunciatur; & Benedictus Diaconus a Romanis Papa postulatur: abnuente vero Imperatore, idem Benedictus, ejus nominis V. Papa CXXXV. nolente Imperatore, sedit mensibus 2. & civitas ab imperatore obsessa est, tantaque fame oppressa, ut modius furfuris 30. veniret denariis, nec multo post afflictis subactisque Romanis Imperator, dedita urbe, traditoque Benedicto, Leonem Papam restituit, eique subjectionem & fidelitatem a Romanis sacramento promitti fecit. Qui tamen Papa multis postea ab ipsis affectus injuriis. Eodem anno, Rege Romæ morante cum cæteris Principibus, idem Papa consecrationem Capellæ cælitus factam, in Cœnobio S. Meginradi, coram Principibus, scriptis confirmavit.		manis, nolente Imp. ordinatur, sui nominis quintus, Papa CXXXV. & sedit menses duos. Et civitas ab Imperatore obsessa est, & tanta fame oppressa, ut modius furfuris veniret 30. denariis. Nec multo post, dedita Urbe, traditoque Benedicto, Imperator Papam Leonem restituit, & Romanos ei fidem per Sacramenta promittere coëgit.
29 Otho Imperator de Italia redit, & Burchardus Dux in Italia rebelles Cæsari vicit. *Otto Imperator Natalem Domini item Papiæ manens, indeque per montem Cenerum de Italia rediens, octavam Epiphaniæ Curiæ egit: Burghardus vero, Dux Suevorum, Italiam hostiliter invadens, Adalbertum pugna victum fugavit, fratremque ejus Widonem occidit, & ad Imperatorem victor rediit. Ipso anno Brun, Agrippinæ venerabilis Archiepiscopus, frater Ottonis, obiit: cujus vita literis edita a quibusdam habetur.*	965	Imperator de Italia redit, & Burchardus, Dux Suevorum, in Italia rebelles Imperatori vicit.
30	966	Romæ defuncto Leone, JOANNES tredecimus, prius Narniensis Episcopus, ordinatus est. *Papa CXXXVI. in ordine sedit an. plus minus 7.*
31	967	
32 Eclipsis Solis undecimo Cal. Decembris.	968	Eclipsis Solis undecimo Cal. Decemb. facta.
33		
	969	Hoc tempore Joannes Papa a qui-
Hoc		

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
Hoc tempore Rodfredus Comes, & Petrus præfectus, cum aliis quibusdam Romanis, Joannem Papam comprehensum, & in castellum S. Angeli retrusum, & in exilium demum in Campaniam missum, per 10. & amplius menses affligunt; donec Rodfredo occiso a Joanne quodam, Crescentii filio, ad suam sedem vix tandem relaxatus rediret.		quibusdam multum afflictus, exilio vix tandem a quodam Joanne suæ sedi restituitur.
34 *Otto Imperator Italicas iterum invasit provincias, Romamque veniens, injurias Domini Papæ graviter in auctoribus sceleris, partim exiliis, partim patibulis, variisque pœnis, & abominationibus judicavit.*	970	Otto Imp. Romam veniens, injurias Domini Papæ in auctoribus scelerum graviter vindicavit.
35 Signum quoddam ignei coloris in cælo apparuit. *Otto Imperator cum in Italia moraretur, beatus Udalricus, Augustensis Episcopus, jam grandævus & infirmus, cum Romam causa orationis petisset, eum adiit, & Episcopatum Adelberoni Clerico, sororis suæ, Luitgardæ, & Peieræ Comitis filio, ab eo impetravit.*	971	Sanctus Udalricus, Episcopus infirmus, Adalberoni, sororis suæ filio, Episcopatum suum ab Imperatore impetravit.
36 Eggehardo Abbati Rutmannus successit. Synodus apud Ingelinheim, propter Adalberonem S. Udalrici nepotem colligitur. *Augiæ Eggehardo Abbate, ob res Ecclesiæ in paupertatem redactas, incusato, & ab Imperatore Ottone privato, Rudmandus Præpositus, Abbas XXIV. promotus, præfuit annis 24. nimisque Abbatiam ditavit. Apud S. Gallum Notkerus Abbas 4. 6. annos præfuit. Ratisbonæ S. Wolfgangus Episcopus factus est.*	972	Synodo apud Ingelinheim ab Episcopis collecta, beatus Udalricus Episcopus, & Adalbero transgressionis Canonum accusatur: sed caussa sua dicta & excusata, absoluti discesserunt. Romæ BENEDICTUS sextus, Papa CXXXVII. sedit annum 1. mens. 10.
37 S. Udalricus, Augustensis Episcopus, anno ætatis 83. Episcopatus vero quinquagesimo 4. Nonas Julias, feria sexta, migravit ad Dominum. Eodem quoque anno, sed prius, Otto Imperator, Nonis Majis, subitanea morte apud Parthenopolim obiit & sepelitur. Burchardus Dux obiit, pro quo Otho, Liutolphi filius, regnavit annis 9. *Cum beatus Episcopus, Udalricus, apud Dilingam castrum, cum Richwvino Comite, fratris sui Theodwvaldi filio,*	973	Adalbero clericus, futurus ut sperabatur Episcopus, obiit. Otto Imp. Nonis Maij subitò mortuus, apud Parthenopolim, id est, Megedeburc, ubi ipse Archiepiscopium fecerat, sepultus est, & filius ejus OTTO regnavit pro eo. S. Udalricus, Augustensis Episcop. migravit ad Dominum, anno ætatis 83. Episcopatus 50. quarto Nonas Julias. Burchardus Dux Alemanniæ obiit; *Augiæque in Capella Sancti Erasmi conditus est*, & Otto Filius Luitolfi, paternum pro eo Ducatum recepit.

 Ro-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
lio, Pascha ageret, Adalbero Clericus, futurus post eum, ut sperabatur, Episc. ibidem fleothomatus, subita morte periit: Augustæque, in Basilica S. Afræ, ab avunculo Episc. S. sepultus est. Ipse B. Episcopus, inter alia bona, Abbatiam Uttenburam, sibi subditam, libertatis privilegio ab Imperatore absolvi impetravit. Feria 6. 4. Non. Julii felici obitu migravit ad Dominum, & Basilica sanctæ Afræ Martyris, venerabili Wolfgango, Ratisbonensi Episcopo, tumulatus, innumeris usque hodie claret miraculis: post quem Heinricus Augustæ Episcopus factus, præfuit annis 9. §. OTTO. (undecimus) secundus, Othonis Magni filius, regnavit annis novem.		
1 Conradus Episcopus obiit, 6. Cal. Dec. pro quo Gaminolfus.	974	Romæ Benedictus Papa a Romanis criminatus, *& Crescentio, Theodoræ filio, in Castello sancti Angeli custodia mancipatus, ibique* strangulatur, & eo vivente, BONIFACIUS, *Ferrutii filius*, Papa ordinatur. Sed post unum mensem expulsus, Constantinopolim *postea* petiit. Et BENEDICTUS septimus, Sutriæ *prius* Episcopus, Papa CXXXVIII. sedit annis 9. Constantiæ Conradus, sanctæ memoriæ Episcopus, 6. Cal. Decemb. hac vita decessit, cui Gamenolfus successit, *annis præfuit plus minus* 4.
2	975	
3 Dissensio inter Othonem Imperatorem & Henricum Baioariæ oritur. Himmo Abbas efficitur ad sanctum Gallum.	976	Dissensio inter Ottonem Regem & Henricum Ducem Baioariæ commota est.
4 Henricus & æquivocus ejus Duces; & Henricus, Augustensis Episc. capti sunt, & in exilium missi. *Apud sanctum Gallum Ymmo Abbas præfuit annis 8. qui templum patroni sui pro viribus adornare studuit, juxta distichon illud, in arcu Ecclesiæ scriptum.*	977	Discordia inter Ottonem, Ducem Sueviæ, & Henricum, Ducem Baioariæ, commota est.
5 Otho Imperator contra Lotharium Regem Gallias invadit. *Heinricus Dux Baioariæ, & alius Dux,*	978	Otto Rex contra Lotharium Regem in Gallias duxit exercitum. Con-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Dux, Augustensis quoque Episcopus Heinricus, rebellantes Imperatori, capti & exilio mancipati sunt, ducatumque Baioariæ Otto, Dux Suevorum, cepit.		
6 Gaminolphus Episcopus obiit: pro quo Gebehardus. BENEDICTUS quintus, Papa CXXXIV. mens. 2. dies 2.	979	Constantiæ (*a*) Gavelolfus Episcopus obiit, eique Gebehardus, nobilis *& venerabilis* præsul, succedens, 16. annis rexit Ecclesiam; qui basilicam S. Gregorii in ripa Rheni, Abbatiamque suis ex prædiis construxit: *jam dicitur Petri domus.*
7 JOANNES tredecimus, Papa CXXXV. annis septem.	980	
8 Otho Imperator Neapolim venit.	981	Otto Rex, peragrata Italia, *Campaniam* & Calabriam cum exercitu ingreditur.
9 Otho Imperator, occiso a Græcis & Saracenis exercitu, de navi exiliens, natando aufugit. Otho Dux obiit. *Græci cum magnis copiis, conductis etiam pretio Saracenis, Calabriam contra Ottonem Imperatorem defendere aggressi, magnis utrinque viribus (a) Conferta primo victi, & deinde nova manu succurrentibus Agarenis, exercitum nostrum privant vel capiunt. Ipseque Imperator, in mari natando fugiens, ab hostibus captus, cum non agnosceretur ab eis, ad quoddam castrum maritimum, pro pretio, ut rogabat, adductus, a suis redemptus est. In eo conflictu, nostris infaustissimo, inter alios innumeros, Heinricus etiam Augustensis interceptus disparuit, eique Etich in Episcopatu successit. Ipso anno Otto, Dux Suevorum & Noricorum, obiit: & post eum Conradus Dux Alamanniæ factus est, Heinricusque ducatum Baioariæ recepit.*	982	Otto Rex, apud Calabriam occiso a Græcis exercitu, de navi exiliens, in qua captus erat, aufugit. Otto, Dux Suevorum, obiit, & Cuonradus sibi successit.
1 Otho Imperator Romæ, sexto Id. Decemb. moritur, & ibi sepelitur. §. OTHO (duodecimus) tertius, Othonis secundi filius, admodum puer, annos 18.	983	Otto Rex, Romæ infirmatus, sexto Idus Decemb. obiit, *ibique honorifice* & in porticu S. Petri sepelitur.
2 Rudmannus, Augiensis Abbas, obiit, cui Witegevo successit.	984	§. Otto tertius, secundi Ottonis ex Græca conjuge filius, adhuc puer, Rex, pro Patre, *quibusdam primoribus invitis, constitutus est, & magna cura educatus, summa indole crevit.* Romæ JOANNES 14. qui & Petrus, Papiæ prius Episcopus, Papa CXXXIX.

3 BE-

Ll 2

(*a*) Legendum videtur: *conferta manu.*

(*a*) Can. Gamenolfus.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
		CXXXIX. sedit menses 8. eumque BONIFACIUS, Verruci filius, prius relegato Benedicto, male ordinatus, de Constantinopoli, quo fugerat reversus, comprehendit, *& in castellum S. Angeli relegatum fame, &, ut perhibent,* toxicavit, ejusque sedem 140. Papa invasit.
3 BENEDICTUS sextus, Papa CXXXVI. post primum annum a Crescentio relegatus & strangulatus est.	985	Romæ Bonifacius septimus, postquam undecim mensibus *male* invasam sedem occupaverat, subita morte periit, & mortuus, a suis cæsus, confossus & triviatim pedibus tractus, vix tandem clericis miserantibus, est humatus. *Augiæ, Rudmanno Abbate defuncto, Wittegonno 25. Abbas præfuit annis 12. Apud S. Gallum, post Immonem, Udalricus Abbas præfuit annis 5.*
135 4 Fames facta est magna. BONIFACIO CXXXVII. Papa, post primum mensem fugato, BENEDICTUS septimus, Papa CXXXVIII. sedit mensibus novem.	986	Romæ JOANNES XV. Papa CXLI. sedit annis 10. mensibus 7. qui clericos suos parvipendens, odio ipsis est habitus.
5 JOANNES XIV. Papa CXXXIX. qui & Petrus, Papiæ Episcopus, post octo menses, a Bonifacio reverso comprehensus & necatus est.	987	Fames magna est facta. *Ecclesia cellæ S. Meginradi aucta.*
6 BONIFACIUS septimus, Papa CXL. interiit. *Nota quod 88. annus fuit valde mirabilis ab Incarnatione Domini.*	988	
7 JOANNES XV. Papa CXLI. successit. *In Alamannia fuerunt multæ rixæ. Primo Liga traxit ad Pavariam, & destruxit ibi multas villas. 2. de Wirtenb. habuit bellum cum Liga. In eodem anno duo Duces Pavariæ, Dominica die ante Bartholomæi Apostoli, & victoriam habuerunt, & de Liga occisi fuerunt quatuor millia hominum. De Constantia evasit unus, de Lindaudia nullus, de sancto Gallo unus, de Basilea duo. Est illud bellum factum penes Richenvvil.*	989	
8 Theophana Græca, Imperatrix, mater Othonis Regis, nono anno viduitatis obiit. Eaillanus Scotus obiit. *Apud sanctum Gallum Udalricus Abbas, & Eggehardus, magister doctus, obierunt, & Gehardus Abbas præfuit annis undecim.*	990	

9 Udal- | Theo-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
9 Udalricus Abbas & Eggehardus Magister in cœnobio S. Galli obiit. *Apud sanctum Gallum Faillanus, Scotus eruditus, hac vita decessit.*	991	Theophania, Græca imperatrix, mater Ottonis Regis, *octavo viduitatis anno obiit.*
10	992	Aquisgrani, in generali Synodo, coram legatis Joannis Papæ, sancitum est, ut quatuor hebdomadis ante Nat. Domini, & a septuagesima ante Pascha, & 14. diebus ante festum S. Joannis Baptistæ, nullus secularia placita agere, aut conjugium contrahere præsumat.
11	993	
12 Conrado, Rege Burgundiæ mortuo, Rodolphus, filius ejus ignavus, successit. *Conrado, Rege Burgundiæ, mortuo, & apud sanctum Mauricium sepulto, Rudolfus filius, licet ignavus, regium ibi nomen per annos circiter 38. occupavit: sub quo, cessante jure, violentia & rapinæ, nullo regno, ut non facile propelli possint, adolevere, ibique, ut hodie apparet, cum suis complicibus regnum obtinuere.*	994	Cuonrado, Regi Burgundiæ defuncto, successit Rudolphus.
13 Gebehardus, Constantiensis Episcopus, obiit, pro quo Landpertus. Henricus, Dux Baioariæ, filius Henrici Ducis, obiit. *Heinricus, Dux Baioariæ, obiit, & filius ejus ex Gisela, Conradi, Regis Burgundiæ filia, itidem Heinricus, Imperator postea futurus, ducatum interim obtinuit: hujus soror GISELA Stephano, Regi Ungariorum, cum se ad fidem Christi converteret, quasi vere juxta nomen suum fidei obses, in conjugium data, & eleemosynis cæterisque bonis operibus inibi intenta consenuit.*	995	Henricus, Dux Baioariæ, obiit, cujus Ducatum filius ejus, ejusdem nominis, obtinuit. Constantiæ Gebehardus, Episcopus venerabilis, obiit, & in basilica S. Gregorii Papæ a se constructa, sepultus, quiescit: eique Lantpertus, *habitu & professione* monachus, in Episcopatu succedens, præfuit annis 23. *qui templum sanctæ Mariæ ex parte diruens ampliavit.*
14 *Gregorius sanctus Abbas obiit.*	996	Otto Rex Italiam cum exercitu petiit, sibique rebelles coartavit.
15 Conradus Dux obiit, pro quo Herimannus. Witegovo obiit: Alevicus successit. Bruno, qui & Gregorius quintus, Papa CXLII. Romæ ordinatus, sedit annis 2. mensibus 9. Otto Imperator efficitur.	997	Otto Rex, subactis rebellibus, Italia Romaque potitus est. Et GREGORIUS V. qui & BRUNO, filius Ottonis Ducis, Papa 142. ordinatus, & Otto *ab eo* Imperator coronatus est. Qui venerabilis Papa canonicam ibi disciplinam reparare satagens, sedit annis tribus, mensibus 9. Augiæ, *Witegovvone Abbate privato*, Alawicus Abbas 26, promotus Romæ, ab ipso Papa consecratus & privilegio donatus est. Cuonradus, Dux Alemannorum, obiit,
16		

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
		obiit, & pro eo Herimannus ducatum accepit, *qui & ipse filiam Conradi Regis Burgondiæ Gerbirgam, in matrimonio habuit, ex qua filium Æquivocum tresque filias reliquit.*
16	998	
17 Gerbertus, qui & SYLVESTER secundus, Papa CXLIII. annis 5.	999	Otto Imperator iterum Italiam cum exercitu invadit.
18 Alevvicus Abbas, Episcopus Argentinæ promovetur, & Werinherus Abbas efficitur. *Mortuo in Italia Wideroldo, Argentinæ Ecclesiæ Episcopo, Alavvicus, Augiensis Abbas, Episcopus pro eo ab Imperatore promovetur, & Werinharius Augiæ Abbas 27. statutus præfuit annis 6.*	1000	Romæ, defuncto Gregorio Papa, SYLVESTER II. qui & Gerbertus, primo Remorum, post Ravennarum Archiepisc. seculari literaturæ nimium deditus, & ob hoc curioso Imperatori admodum amatus, Papa 143. sedit annis quinque.
19 Otho Imp. in Italia 10. Cal. Febr. obiit, & intestina ejus Augustæ, reliquum corpus Aquisgrani sepelitur. Gerhardus Abbas obiit: Burchardus successit ad S.Gallum, *præfuit annis 23.* HENRICUS tredecimus, Dux Baioariæ, rex efficitur, regnans annis 23. mensibus quinque.	1001	Otto Imperator Italiam sibi quaqueversum subditam lustravit.
1	1002	Otto Imperator in Italia *in castro Palerna*, 10. Calend. Febr. *immature obitu decessit*, & inde asportatus anno regni 18. & intestina ejus Augustæ, reliquum vero corpus Aquisgrani sepelitur: pro quo Henricus, Dux Baioariæ, rex effectus, regnavit annis 23.
2 Henricus rex Henricum Marchionem & alios sibi resistentes cum exercitu petit.	1003	Henricus rex Henricum Marchionem & alios sibi resistentes exercitu petit, *plurima ejus diruit castella, Ernust comprehenditur a Brunone, Regis fratre, & Heinricus vix fuga dilapsus.* Argentina a Herimanno, Duce Alemanniæ, rege rebellante, spoliata, & divinitus in auctores sceleris graviter vindicatum est, & ab ipso Duce sacro loco satisfactum.
3 Henricus rex Italiam & Boëmiam, & Bolizlaum, Ducem Slavorum, cum tota gente sua subjugavit. Herimannus Dux obiit, pro quo filius ejus puer, Herimannus. *Heinricus Rex, Italiam petens, omnes sibi partium illarum civitates subjecit. Papiam ipsa, qua coronatus est, die, irrumpens,*	1004	Henricus rex Italiam petens, sibi eam subjecit: Papiam ipsa die, qua coronatus est, irrumpens, gladio & igne perdomuit: inde in Saxoniam rediens, Boëmiam, & Bolizlaum, Ducem Sclavorum, cum tota gente sua subjugavit.

Fames

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
rumpens, gladio & igne perdomuit. Inde acceptis obsidibus, in Saxoniam reversus, post paucos dies in Sclavos arma convertit, Boëmanisque ad pristinam servitutem tributumque redactis, Bolizlaum, etiam Ducem Sclavorum, Bolanorum cum tota gente sua subjugavit; & in Saxoniam victor rediit. Herimannus, Dux Alamanniæ, obiit, eique filius ejus, Herimannus puer, omni populo acceptabilis, in ducatum successit.		
4 Romæ, post Gerbertum, JOANNES 16. Papa CXLIV. sedit annum unum.	1005	Fames magna facta est. JOANNES XVI. Papa CXLIV. anno uno.
5 Werinherus Abbas obiit: pro quo Himmo monasterii destructor, & fratrum expulsor, constituitur. JOANNES XVII. qui & Phasanus, Papa CXLV. ordinatur. *Augia Werinhario Abbate defuncto, fratres Heinricum Monachum elegerunt. Sed Rex Heinricus ejus insolentiam, quamvis ab eo pecunias accepisset, detestatus, fratribusque apud se accusatis infensus, Ymmonem quendam, Gorziensem Abbatem, qui & Prumiam ipso tempore tenebat, virum austerum, ipsis invitis, præposuit. Unde nonnullis ex ipsis sponte locum illum relinquentibus, quibusdam etiam ab eo jejuniis, verberibus, exilioque graviter afflictis, nobile Monasterium in magnis viris, librisque, & Ecclesiæ thesauris grave (peccatis exigentibus) pertulit detrimentum. Sicuti RUDOLPERTUS, Monachus nobilis, doctus, & facetus matris meæ patruus, prosa, rithmo, metroque flebiliter deplangit.*	1006	Romæ JOANNES XVII. qui & Fasanus, Papa CXLV. ordinatur, & sedit annis sex.
6 Episcopium Babinbergense ab Henrico Rege constituitur, & Eberhardus ibi Episcopus ordinatur.	1007	Henricus Rex summo studio apud castrum suum, Babenberg dictum, nobilem & divitem construxit Episcopatum in honore S. Georgii martyris: primus ibi hoc anno Episcopus promotus est Eberhardus.
7 Bernhardus, Augiæ Abbas, vir doctissimus, ordinatur, locum eundem pene destructum, recollectis fratribus, recreat. Luitolphus, Trevirensis Archiepiscopus, obiit, & Episcopatum ejus Adalbero, frater Reginæ, sibi usurpare, quibusdam contra Regem faventibus, molitur, sed a rege convicti, Megingaudo Episcopatum reliquerunt.	1008	Augiæ, remoto Ymmone Abbate crudeli, Bernhardus, vir doctus & Pius, Prunicensis monachus, Augiæ Abbas constituitur, qui gratanter susceptus a Constantiensi Episcopo Lamberto, Abbas ejus loci 29. consecratus, pietate & scientia clarus, præfuit annis 40.
Luitolfo		Romæ

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
Luitolfo, viro docto, Treverensi Archiepiscopo defuncto, Megingaudus pro eo Archiepiscopus promovetur, sed Adalbero clericus, Reginæ Kunigundis germanus, quibusdam faventibus, ad Archipræsulatum, quasi ex regio promisso sibi debitum, adnisus, Treverense palatium præsidiis occupat, etiam cum fratribus suis, Theodorico, Metensi Episcopo, & Heinrico, Baioariæ Duce, Friderico-que Comite adnitente, etiam cum aliis multis, Gerhardo item Comite, contra Regem rebellavit: qui omnes a Rege, post aliquod temporis spatium, subacti sunt: & Heinricus ipse Baioariæ ducatu privatur.		
8 *Wolferadus Comes Hildrudem, Piligrini & Bernhardi filiam, uxorem duxit, ex qua postea, me Hermanno annumerato, 15. liberos produxit.*	1009	
9 Wolferadus Comes obiit 4. nonis Martias. *Senior Wolferadus Comes, paternus avus, in ensibus clemens, & justitiæ tenax, inter suosque præclarus 4. Nonas Martii jam senex moritur.*	1010	Romæ SERGIUS IV. Papa CXLVI. ordinatus.
10 Willigisus, Moguntiensis Archiepiscopus, obiit, pro quo Erchanbaudus. Theodoricus Dux a Lothariis captus est. *Theodoricus Dux, partis Lotharingorum, sub ipsa pæne præsentia Regis, a Heinrico, Baioariæ dudum Duce, a quibusdam Lotharingis captus & abductus est: quo tamen postea relaxato, Heinricus ipse gratiam Regis ducatumque recepit.*	1011	Willigisus, Moguntiensis Archiepiscopus, obiit, eique Erkenbaldus successit.
11 Conradus Dux, filius Othonis, obiit. Herimannus, Dux junior, obiit. *Conradus, Dux Carentani, filius Ottonis Ducis, fraterque Brunonis, dudum Papæ, obiit, & privato filio ejus puero, Conrado, Adalbero ducatum accepit.*	1012	Conradus, Dux Carentani, moriens, Adalberoni Ducatum reliquit. Herimannus Dux Alemanniæ, obiit, cujus Ducatum Ernist, *sororis suæ Giselæ maritus*, accepit.
12 Sergio IV. Papa mortuo, BENEDICTUS VIII. Papa CXLVI. sedit annis 11. diebus 12.	1013	Romæ, defuncto Sergio Papa, BENEDICTUS VIII. Papa CXLVII. sedit annos ferme 12.
136 13 Heinricus rex, Romæ Imperiali bene-	1014	Henricus rex, Romæ Imperiali bene-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
benedictione coronatur, a Benedicto Papa.		benedictione, a Benedicto Papa coronatur.
14 Ernestus Dux in venatu ab Adalberone Comite sagitta occiditur, & Megingaudus, Trevirorum Archiepiscopus, obiit, pro quo Poppo.	1015	Ernist, Dux Alemanniæ, in venatu ab Adelberone Comite, feram appetente, sagitta vulneratus, interiit: & Ducatum ejus filius æquivocus, Viduam vero ejus, Giselam, Cuonradus, Henrici filius, Imperator postea futurus, accepit. Egingaudus, Trevirorum Archiepiscopus, obiit, pro quo Poppo, *vir venerabilis, frater ipsius Ducis Ernusti, successit.*
15	1016	
16 Gotifridus Dux Gerhardum vicit.	1017	Godefridus, Dux partis Lotharingorum, Gerhardum Comitem, *Conradi, postea Imperatoris, avunculum, commisso prælio vicit.*
17 Lambertus Episcopus obiit: pro quo Ruthardus.	1018	Constantiæ, Episcopo Lamberto defuncto, Ruthardus præfuit, annis ferme quinque.
18 Conradus puer, auxiliante patruele suo Conrado, postea Imperatore, Adalberonem Ducem pugna vincens, fugavit: & Benedictus Papa Babinbergam veniens, Ecclesiam S. Stephani dedicavit.	1019	Cuonradus, filius Cuonradi, quondam Ducis Carentani, *auxiliante patruele suo Conrado, postea Imperatore,* Adalberonem, *tunc* Ducem *Carentani,* apud Ulmam pugna victum, fugavit.
19 Werinharius, Argentinæ Episcopus, cum Alemannis contra Burgundiones pugnavit & vicit. *Werinharius, Argentinæ Episcopus, auxiliantibus quibusdam Suevis, Burgundiones invasit, & conserto prælio, vicit. Ego Herimannus litteris traditus sum 17. Cal. Octobr.*	1020	Benedictus Papa, ab Imperatore invitatus, Babenberg venit, ibique Ecclesiam S. Stephani dedicavit.
20 Terræmotus magnus factus est, 4. Idus Majas, feria sexta. Herebertus, Coloniensis Archiepiscopus, obiit, pro quo Piligrinus. *Terræmotus magnus 4. Idus Maji Feria 6. factus. Post Wolfpotonem quoque, Leodicensem, Durandus Antistes promovetur. Irmendrudio etiam, Bidchaugiensis Abbas venerabilis, 10. Cal. Maji obiit: eique Abarhilt Abbas successit. Ex quo tempore locus ille magis magisque in deterius defluere cœpit. WERINHARIUS, frater meus, Calend. Novemb. nascitur.*	1021	Heribertus, Coloniæ Agrippinæ Archiepiscopus, vir magnæ sanctitatis, hac vita discedens, multis miraculis claruit: cui Piligrinus successit. Erchanbaldo quoque Moguntiensi Archiepiscopo defuncto, Aribo successit. Henricus Imperator in Italiam expeditionem movit.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
21 Henricus Imperator novam Trojam cepit, & magna in exercitu mortalitas facta est. Ruthardus Episcopus obiit: pro quo Heimo. Notgerus obiit. *Pestilentia in exercitu orta multos extinxit, inter quos Ruddhardus, Constantiæ Episcopus, atque Burghardus Abbas, de Cœnobio S. Galli obierunt. Et pro his Heimo Episcopus, annis ferme quatuor, Theobaldusque Abbas undecim annis præfuerunt, & alii præstantes fratres apud S. Gallum decesserunt.*	1022	Henricus Imperator Campaniam petens, *Beneventum intravit*, Troiam *oppugnavit & cepit*. Neapolim, Capuam, *Salernum, aliasque eo locorum* civitates, in deditionem accepit, & Nordmannis quibusdam, qui tempore ejus illo confluxerant, quoddam (ut ferunt) in illis partibus territorium concessit, sicque ipse per Romam victor rediit in Germaniam.
22 Gebehardus, Ratisponensis Episcopus, obiit, pro quo item Gebehardus. *Ratisbonæ, post Gebehardum Episcopum, castum virum, a singularibus quibusdam moribus & munditiarum ornatusque consueto quodam amore famosum, & in divinis officiis nimis studiosum, ab hac luce subtractum, alter item Gebehardus, Augustensis Canonicus, successit.*	1023	Ratisponæ, post Gebehardum, virum laude dignissimum, alter Gebehardus inthronisatur. Hoc anno convenit Synodus Moguntiæ, in qua constitutum est, ut plebs Christiana 14. dies ante festum S. Joannis Baptistæ a carne & sanguine abstineat, nisi infirmitate cogente, aut festivitate, quæ in illo Episcopio celebris habetur: similiter 14. dies ante Natalem Domini. Item ibi constitutum est, ut vigilia Epiphaniæ, vigilia omnium Sanctorum, vigilia Assumptionis S. Mariæ, vigilia S. Laurentii jejunetur, ita, ut una refectionis hora admittatur.
23 Henricus Imperator tertius, Idus Julias obiit, & in Babenbergensi Episcopio a se facto, in monasterio S. Petri sepelitur. Benedictus Papa obiit. JOANNES XVIII. Papa CXLVII. annos novem. CONRADUS XIV. annos fere 15. regnavit.	1024	Romæ, defuncto Benedicto Papa, frater ejus, JOANNES XVIII. ex laico Papa CXLVIII. *ordinatus* sedit annos ferme 9. Heinricus quoque Imperator tertio Idus Julii absque filiis *diem* obiens, apud Babenbergensem Episcopatum, a se constructum, quem omnium prædiorum ac thesaurorum suorum hæredem reliquerat, in basilica S. Petri sepelitur. *Deinde* habito conventu, apud villam Kambam, Counradus Senior, filius Heinrici, rex promotus, ab Aribone, Archiepiscopo Moguntiæ, unctus est 6. Idus Septemb. Nec multo post uxor ejus Gisela, a Piligrino, Archiepiscopo Coloniæ, Regina benedicitur Cal. Octobris.

1 Ma-

Rebellio,

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
1 Magna dissensio in regno contra Conradum Regem efficitur.	1025	Rebellio *& discordia multa* contra Cuonradum Regem, a Cuonrado, ejus patruele, & Ernisto, Duce Alemanniæ, *privigno ejus*, *Welph quoque Suevigena Comite*, & aliis quam pluribus est facta.
2 Conradus Rex filium suum, Henricum, Regem fecit, & ipse Romam pergens, Imperator efficitur. Heimo Episcopus obiit: pro quo Warmannus. Bruno, Augustensis Episcopus, & Welfus Comes, prædas & incendia inter se faciunt. *Rex Conradus, sedatis ex parte rebellibus, circa tempus Quadragesimæ, cum exercitu Italiam adiit, & Pascha Vircellis acto, totam, præter Luccam, urbem Tusciæ, Italiam in eis Romanis partibus sibi subjugavit. Ernust, Dux Alamanniæ, cum eo ipso anno interpellante matre, pacificatus, Campidonensem loco beneficii Abbatiam accepit, suisque militibus distribuit, nec multo post, privato aversus consilio, iterum rebellavit. Ipso anno Constantiæ Heimo Episcopus subita morte, pleuresi tactus, decessit, eique Warmannus successit, annis ferme 8. Burghardus quoque Campadonensis & Rhenaugiensis Abbas obiit: eique Rhenaugiæ Pirhtilo Abbas substituitur. Brun, Augustensis Episcopus, & Welph Comes, prædis & incendiis inter se de mutuo debacchantur.*	1026	Rex Cuonradus Italiam petens, totam pene sibi subjugavit, ex hac parte Romæ. Constantiæ, post Heimonem Episcopum, Warmannus præfuit, annis ferme 8.
3 *Conradus Rex, acto Yporegiæ Natali Domini, in ulteriora progressus, Luccam cum Reginhero Marchione in deditionem accepit, Romamque perveniens, a Joanne Papa, in die sancto Paschæ, Imperator coronatus est, subactaque Italia tota, reversus, in Alamannia, apud Ulmam placitum habuit, ibique ad deditionem Ernustum Ducem, privignum suum, & Welph Comitem, cum aliis accipiens, per aliquot tempora exilio deputavit. Cinyburg, castrum Werenharii Comitis adhuc renitentis, aliaque nonnulla rebellium castra capta sunt. Conradus & patruelis ejus, sese Imperatori tradens, in exilium nihilominus mittitur. Werinharius, Argentinæ Præsul, Constantinopolim ab Imperatore legatus dirigitur, ibique insequenti anno defunctus, Wilihelmum successorem acce-*	1027	Cuonradus Rex, Romam perveniens, a Joanne Papa, in die sancto Paschæ, Imperator coronatur. Inde in Alemanniam reversus, apud Ulmam, Ernistum Ducem & Cuonradum se illi dedentes, exilio deputavit.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
accepit. Hiltegart Bdchaugiæ (a) Abbas efficitur.		
4 Ernestus Dux, & Welfus Comes, Conrado Imperatori ad deditionem veniunt.	1028	Henricus, filius Imperatoris, Aquisgrani Rex electus, a Piligrino, Coloniensi Archiepiscopo, in die sancto Paschæ unctus est.
5 Bruno, Augustensis Episc. obiit: pro quo Eberhartus. *Imperatore Ratisbonæ Paschale festum agente, Brun, Augustensis Episcopus, summus Symmista, ejus vita inibi decessit, Augustæque in incepta S. Mauricii Basilica sepultus, Eberhardum accepit successorem.*	1029	Bruno, Augustensis Episcopus, obiit, & Eberhardum accepit successorem.
6 Conradus Imperator Stephanum, Pannoniæ Regem, cum exercitu petit, & interea in Alemannia Dux, & Werinherus Comes, cum aliis multis, occiduntur, 16. Cal. Septembris. *Ernust Dux, cum exilio relaxatus ducatum suum recepisset, privatorum consilio usus, & denuo Imperatori refragatus, Ducatu privatur, & frater ejus junior, Herimannus, Dux Suevorum efficitur. Conradus Imperator, jam dudum inimicitiis cum Stephano, Ungariorum Rege, conflatis, Pannoniam petiit, &, quantum fluminibus & paludibus non obstantibus poterat, Rabam devastavit. Interim in Alamannia, cum Ernust, dudum Dux, ejusque complices, parvis viribus contra Imperatorem agitantes, prædis circa silvam Martianam populares infestarent, a Manegoldo Comite, ex Augiensi militia observati, & 16. Cal. Septemb. conserto prælio, victi sunt. Ipsoque Manegoltto ibidem perempto, Ernust pridem Dux, & Werinhere Comes, caput rebellionis, Adalbertus quoque & Werin, nobiles, milites, cum aliis ceciderunt. Et Ernust Constantiæ, Manegoldus vero Augiæ sepulti sunt. Burghardus, Augensis Monachus, Ratisbonæ apud S. Emmerammum Abbas promovetur. Pax cum Stephano, Rege Ungariorum, redintegratur.*	1030	ErnistDux exilio relaxatus, iterumque Imperatori rebellans, cum multis aliis occiditur, 16. Cal. Septemb.
7 Stephanus Rex, missis legatis, cum Imperatore Conrado pacificatus est. *Aribo, Mogontinæ sedis Archiepiscopus, Romam orandi gratia petens, hac*	1031	Aribo, Moguntiensis Archiepiscopus, obiit: cui Bardo monachus, vita & habitu venerandus, successit.

(a) Legendum: *Buchaugiæ.*

uodol-

Regnum Romanorum.	Anni Dom.	Regnum Romanorum.
hac vita decessit: eique in Archipræsulatu Bardo, vita & habitu monachi venerandi, successit. Primi lapides Ecclesiæ sancti Megenradi cellæ 6. Id. Maij positi.		
8 Rodolphus, Rex Burgundiæ, moriens diadema suum Conrado misit. *Rudolfus ignavus, Burgundiæ regulus, obiit, & diadema ejus, regnique insignia Conrado Imperatori, per Seligerum allata sunt. Imperatoreque ipsis diebus contra Misiconem, Sclavorum, qui Boloni vocantur, Regem exercitum ductante, Odo, sororis ejusdem Rudolfi filius, Princeps Gallicæ Campaniæ, regnum Burgundiæ invasit, captisque Nuenbug & Murtena castris, sua in eis præsidia posuit. Bertha, avia mea, fœmina satis religiosa, 23. viduitatis anno II. Calend. Januarii decessit.*	1032	Ruodolphus, Rex Burgundiæ ignavus, obiit, & Cuonrado Imperatori diadema suum transmisit: cujus regnum Odo, sororis suæ filius, Princeps Gallicæ Campaniæ, invasit. Bern. Abbas Augiæ, missis Romam cœnobii sui privilegiis, a Joanne Papa item Privilegium, cum sandaliis, ut Episcopalibus indumentis, missas ageret, accepit. Unde *permoto* a Warmanno, Constantiensi Episcopo, apud Imperatorem, quasi sui pervasor officii, *& honoris* accusatus, eo usque ab utrisque coartatur, donec idem cum sandaliis Privilegium ipsi Episcopo traderet, publice in Synodo sua, id est, in cœna Domini sequentis anni incedendum. Ipso anno Buchaugiense cœnobium, 2 Idus Julias, incendio flagrat.
9 Conradus hyeme Burgundiam petit. Eclipsis Solis, tertio Calend. Julias, quasi hora sexta. Conradus occidentalem Franciam contra Odonem petit. BENEDICTUS IX. Papa CXLVIII. qui & Theophilactus, sedit annos 12. menses 8. *Imperator, post Natalem Domini Burgundiam petiit: sed impediente Hyemis algore, nihil inibi se dignum potuit efficere. Idem rursum æstate ipsam Odonis provinciam, Gallicam invadens Campaniam, prædis & incendiis devastavit, donec ipse Odo supplex ad eum veniret, & clementer susceptus satisfactionem, licet ficte, promitteret. Eclipsis solis 3. Calend. Julii circa septimam diei horam facta.*	1033	Imperator Odonis Provinciam Galliam invadens, Campaniam tamdiu vastavit, donec ipse Odo supplex adveniens satisfactionem, licet ficte, promitteret. Romæ, defuncto Joanne, BENEDICTUS IX. qui & Theophilactus, Papa CXLIX. licet tanto ordini indignus, sedit annos plus 12.
10 Conradus item Burgundiam vastat. Pagani Saxoniæ confinia petunt. Warmannus Episcopus obiit: pro quo Eberhardus. Conradus ex castro suo Limpurgo, inter Nemetes & Vangiones sito,	1034	Imperator Burgundiam petens, sibi eam subjecit. Constantiæ, Warmanno Episcopo defuncto, successit Eberhardus. Meginhardo, Witzburgensi Episcopo, Brun, filius Machtildis, successit.

Regnum Romanorum. | *Anni Dom.* | *Regnum Romanorum.*

to, monasterium fecit, quod in honorem S. Crucis, & divi Joannis Evangelistæ dedicari jussit.

*Imperator, iterum Burgundiam cum magnis petens copiis, omnia cis Rodanum castella subjecit. Murcenam diruit, Genuensem urbem intravit, Ludunensem Archiepiscopum Burghardum, genere nobilem & strenuum, sed per omnia scelestum & sacrilegum, cum multis aliis principibus, in deditionem accepit, subjugatoque Burgundiæ regno, rediit. Ipso anno Warmanno, Constantiensi Episcopo, mortuo, frater ejus, Eberhardus succedens, plus 12. præfuit annis. Megenhardo quoque, præsule Werzenburgensi defuncto, Brun, patruelis Imperatoris, filius, Seliaque * ex Mathilde, Conradi Ducis, Episcopatum die Paschæ accepit, apud sanctum * etiam. Theobaldo Abbate decedente Nordpertus successit. Pagani Sclavi, Leutizi dicti, Saxoniæ terminos infestant.*

11 Pagani, qui Luitici dicuntur, Wirbinam castellum in continio Saxoniæ, multis Christianis occisis & captis, obtinent: quos Conradus Imperator cum exercitu petit.

In Italia minores milites contra dominos suos insurgentes, & suis legibus vivere, eosque opprimere volentes, validam conjurationem fecere. Ad quos coërcendos cum primores adunati pugnam inirent, multi utrinque ceciderunt; inter quos & Aistensis Episcopus vulneratus interiit. Aelbero, Dux Carentani & Histriæ, amissa Imperatoris gratia, ducatu quoque privatus est. Leutizi Wirbinam castellum clam proditum capiunt, multosque nostrorum occidunt, captivos abducunt. Imperator, vi transito Albia flumine, provinciam eorum ingrediens, late vastat.

1035 Synodus magna apud Triburiam ab Imperatore collecta est.

---

12 Italia civium discordia laborat. Gebehardus, Ratisponensis Episcopus, obiit: pro quo item Gebehardus.

137 Nuptiæ Henrici regis. Pagani supradicti Conrado Imp. vectigales facti.

Piligrinus, Agrippinensis Archiepiscopus, obiit; pro quo Herimannus.

Pili-

1036 Piligrino, Coloniensi Archiep. Herimannus; Gebehardo secundo, Ratisponensi Episcopo defuncto, tertius Gebehardus successit.

Henricus rex, filius Imperatoris, Chunihildem, Cnutonis Danorum & Anglorum regis filiam, sibi apud Noviomagum Regalibus nuptiis copulavit uxorem.

Leu-

Regnum Romanorum.

Piligrinus, Coloniensis Archiepiscopus decessit; eique Herimannus, Ottonis II. Imperatoris ex filia nepos, successit. Gebehardus 2. Ratisbonensis Episcopus 16. Calend. Maji obiit, pro quo 3. Gebehardus, Conradi Imperatoris ex matre Adelheide frater, Episcopus ordinatur.

Conradus, patruelis Imperatoris, patris sui Ducatum in Carentano & in Histria, quem Adelbero habuerat, ab Imperatore suscepit. Heremannus quoque, Dux Alamanniæ, Marcham soceri sui Meginfridi in Italia ab Imperatore accepit. Burghardus, Lucdunensis Archiepiscopus, imo tyrannus & sacrilegiis Ecclesiarum deprædator incestuosus, cum Udalricum, Selegereri filium, bello peteret, ab ipso victus & captus, Imperatorique adductus, ferro compeditus & custodia mancipatus, multis annis detinetur in vinculis. Imperator hyeme Italiam petit. Sanctæ Moniales & Domina Irmengarda, Welph Comitis vidua, apud Altorf pro clericis collectæ sunt.

13 Conradus Imperator Italiam cum exercitu petit, & Mediolanensem Archiepiscopum in custodiam misit, qui fuga lapsus, cum multis aliis, eidem Imperatori rebellat.

Odo, Princeps Carlingorum, a Gozzelone Duce pugna victus, fugiensque, a quodam milite occiditur.

Imperator, celebrato Veronæ Natali Domini, per Brixiam & Cremonam Mediolanum pervenit, inde Papiam adiens, Heribertum, Mediolanensem Archiepiscopum, infidelitatis accusatum, apprehendi jussit, eumque Poponi, Patriarchæ Aquilegiensi, custodiendum commendavit: qui fuga elapsus, cunctis viribus eidem Imperatori rebellare contendit. Imperator, Paschali festo Ravennæ acto, territorium Mediolanense repetiit, urbem obsedit, castella, villas, omniaque circum ad rebelles continentia, vastavit. Conjuratorum vero manum facile compescuit, eisque legem, quam & prioribus habuerant temporibus, scripto roboravit. Papa Benedictus Cremonam ad Imperatorem venit. Episcopi Placentinus, Cremonensis, & Vircellensis incusati, ab Imperatore captique

Anni Dom.

1037

Regnum Romanorum.

Leutizi Sclavi Imperatori vectigales facti.

Imperator hyeme Italiam petit.

Imperator Papiam adiens, Heribertum, Mediolanensem Archiepiscopum, infidelitatis accusatum, in custodiam misit, qui fuga elapsus, cunctis viribus Imperatori rebellare contendit. Imperator Mediolanum obsedit, & circumquaque quælibet ad rebelles pertinentia devastavit.

Odo, Princeps Gallicæ Campaniæ, a Gozzilone, Lotharingorum Duce, pugna victus, fugiensque, a quodam milite occiditur.

Impe-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
ptique & in exilium missi. Ipso anno pugna inter Odonem, Gallicæ Campaniæ Principem, Gozzilonem, Lotringorum Ducem, commissa. Odo victus, & cum suis fugatus, in ipsa fuga peremtus interiit.		
14 Eliphtruda, quæ & Cunegundis, Regina, uxor Henrici Regis, 15. Cal. Augusti, & Herimannus Dux 5. Cal. Augusti, in Italia cum multis aliis obierunt. Stephanus, Hungarorum Rex, bonæ memoriæ, obiit, qui se ipsum cum tota gente sua ad fidem Christi ex gentili errore convertit: pro quo Petrus regnavit. *Imperator cum ultra Romanas partes peragrasset, indeque per Adriatici maris oras remearet, mense Julio, ingens exercitum pestilentia invasit, & plurimos passim extinxit; inter quos Chunihildis, Regina Heinrici Regis uxor, 17. Cal. Augusti defuncta, & ad castrum Linaburg translata, ibique sepulta est. Hermannus quoque, Dux Alamanniæ, suis admodum flebili morte 5. Calend. Augusti occumbens, Tridenti tumulatus est. Imperator, de Italia reversus, Solodori colloquio habito, plurimos Burgundionum primores, tam sibi quam filio suo subjectionem sacramento firmare cœpit. Ipso anno Stephanus, Ungariorum Rex, cum ante plurimos annos se cum tota gente sua ad Christi fidem convertisset, Ecclesiasque multas & Episcopatus contraxisset, & regnum suum, probis mitissimus, operam impendisset, Petrum, sororis suæ filium, de Venetia natum, pro se Regem constituens, obiit.*	1038	Imperator cum natalem Domini Parmæ ageret, orto tumultu inter Parmenses & exercitum, utrimque multi, sed ex Parmensibus plures, ceciderunt, & ipsa civitas incendio consumpta est. Papa Archiepiscopum Mediolanensem, Imperatori rebellem, excommunicavit. Chunihildis Regina, uxor Henrici regis, 17. Cal. Augusti, & Hermannus, Dux Alemanniæ, 5. Cal. Augusti, cum multis aliis in Italia obiere. Stephanus, Rex Ungarorum, bonæ memoriæ, obiit, qui seipsum cum tota gente ad fidem Christi convertit, pro quo Petrus regnavit.
15 Conradus Imperator 2. Nonas Junias obiit, & apud Urbem, quæ Spira vocatur, sepelitur. Conradus Dux & Adalbero Dux obierunt. Eclipsis Solis undecimo Calend. Septembris. Reginbaldus, Spirensis Episcopus, 3. Idus Octobris, bonæ memoriæ, obiit. *Conradus Imperator, apud Trajectum*	1039	Cuonradus Imperator, tertio Nonas Junii obiit, pro quo HENRICUS Rex, filius ejus, regnavit.

Hen-

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
*ctum, Fresiæ urbem, Pentecosten 3. Nonas Junii inopinata morte subito decessit: & Nemetum allatus, ibique sepultus est: & filius ejus, Rex Heinricus, gubernaculum regni suscepit. Regiabaldus quoque, Nemetensis Episcopus, vir vita & habitu monachico verendus, 3. Idus Octob. decessit: eique Sibicho, fama longe dissimilis, successit. Conradus & Dux Carentani, & Adelbero, æmulus ejus, qui ante eum ducatum eundem tenuerant, ipso anno obierunt. Heinricus Rex, mota in Boëmiam expeditione, cum Dux gentis Brezizlaus filium suum ob fidem ei obsidem misisset, seque ipsum venturum & imperata facturum, licet ficte, promisisset, statim rediit. Petrus, Rex Ungariorum, hyeme terminos regni sui invadens, prædis, incendiis, & captivitate depopulatur. Ecclesia cellæ sancti Meginradi 3. Idus Octobris dedicatur, & * reliquiæ corpus sancti Meginradi.*		
HENRICUS XV. filius Conradi, annis 17. menſ. 7.		
1 Henricus, Rex Boëmiæ, Ducem bello petit: sed multis Proceribus & militibus in præstructione sylvæ citra & ultra occisis vel captis, nihil dignum efficere potuit. Petrus quoque, Hungarorum rex, eidem Duci contra Henricum regem auxilia mittit.	1040	Henricus Rex Ducem Boëmiæ bello petit, sed multis Proceribus & militibus in præstructione sylvæ citra & ultra occisis vel captis, nil dignum efficere potuit.
Heinricus Rex Boëmiensium Ducem, iterum rebellantem, petens, ad præstructionem seu munitionem Silvæ citra & ultra expugnandam, partem expeditam exercitus, per devia saltus, in provinciam misit: sed cum undecimo Calend. Septembris istac, crastina vero die illac, milites silvosa, difficilia & obstructa loca ingressi, casso labore jam fatigabundi, firmissimam quandam machinam oppugnatum aggredi frustra tentarent, irruentibus undique Boëmanis, cæsi, capti, fugatique, & qui in provincia adhuc ex nostris remanserant, interveniente Gunthario Eremita, incolumes educti redierunt. Rex vero, plurimis militum & procerum amissis, infecto interim negotio, discessit. Eberhardus, Babenbergensis Ecclesiæ primus Episcopus, anno promotionis 33. decessit: cui Suidegerus, natione		Eberhardo primo Babenbergensi Episcopo defuncto, Suidgerus successit.

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
natione Saxo, vir laudabilis, successit.		
2 Hungari quendam Ovonem regem sibi eligentes, Petrum regem suum expellunt. Qui profugus & exul, Henrici regis, cui priori anno rebellaverat, gratiam quærit, & invenit. Henricus rex, Boëmiam cum exercitu ingressus, igne prædaque cuncta devastat, & rebellem Ducem obsides dare, & ipsum post se Ratisponam ad deditionem humiliter venire, sibique jurejurando fidelitatem servitiumque confirmare, coartat. *Heinricus Rex, reddito Boëmano Duci obside filio suo, captivos in Silua captos redemit; secutaq; æstate, collecto grandi exercitu, provinciam ipsam per devia ingressus, prædis & incendiis cuncta devastat, donec Dux malis subactus, pacem postularet, sui deditionem, & cum tota gente subjectionem, Ratisbonamque se ad Regem venturum, & imperata facturum, fidelibus Regis ad se vocatis, promitteret. Quod & Rege discedente, mox facto implevit. Ipso anno Ungarii perfidi Ouonem quendam Regem sibi constituentes, Petrum Regem suum occidere moliuntur; qui vix fuga lapsus, primo ad Marchionem nostrum, Adelbertum, sororis suæ maritum, profugus venit, indeque ad Regem Heinricum veniens, pedibusque ejus provolutus, veniam & gratiam imploravit & impetravit.*	1041	Ungari quendam Ovonem sibi regem constituentes, Petrum regem suum expellunt. Qui profugus & exul, Henrici regis gratiam, cui priori anno rebellaverat, quærit & invenit. Henricus rex Boëmiam cum exercitu ingressus, igne prædaque cuncta devastat, & rebellem Ducem obsides dare, & ipsum post se Ratisponam ad deditionem humiliter venire, sibique jurejurando fidelitatem servitiumque confirmare coartat.
3 Ovo, Rex Hungarorum, ob susceptum ab Heinrico Rege Petrum, a se expulsum, fines Bajoariæ prædis & incendiis depopulatur. Sed magna pars exercitus ejus, quæ a septentrionali Danubii parte prædas factura venerat, ab Adalberto Marchione, inita pugna, penitus deleta est. Henricus quoque rex, sui ulturus injuriam, Pannoniam cum exercitu in autumno ingressus, magnam provinciæ partem vastavit, duas populosissimas civitates evertit, plures deditione subjecit. Sed cum Petrum regem suum, quem secum ducebat, nulla ratione Provinciales recipere consentirent, alium quendam, quem	1042	Ovo, Ungarorum tyrannus, cum Baioariæ fines devastaret, maxima pars exercitus ejus ab Adalberto Marchione bello devicta periit. Henricus rex, Pannonias petens, urbes munitas delevit, & plures deditione subjecit. Et dum Petrum regem suum recipere nollent, Ducem eis quendam præfecit, quem statim, post ejus discessum, Ovo in Boemiam repulit. Henricus

Regnum Romanorum.

quem petebant, Ducem eis constituit: quem tamen statim post discessum ejus Ovo rex de provincia sua in Boëmiam depulit.

Poppo, Aquilejæ Patriarcha, obiit: pro quo Eberardus.

Heinricus Rex hyeme Burgundiam invasit, multosque Principum se illi subjicientes suscepit, nonnullaque legitime dijudicavit. Ovo, Ungariorum tyrannus, ob susceptum a nostro Rege Petrum, divisit bifariam exercitum suum; fines Bajoariæ ex utraque parte Danubii deprædans, & incendens, depopulatur. Sed una pars exercitus ejus, a Septentrionali parte Danubii, ab Adalberto Marchione, & filio ejus Luitpaldo, ad internecionem cæsa est. Heinricus quoque, autumno Pannonias petens, Heimenburg & Brecesburg evertit: Septentrionalem Danubii partem (quia flumina Australem & paludes munierant) usque ad Grana flumen vastavit, seu in deditionem accepit: & pars exercitus bis numero Ungariam incursantibus congrediens, strages magnas effecit. Et subactis partium illarum Ungariis, cum Petrum recipere nollent, quendam alium ex illis, item apud Boëmanos exulantem, Ducem eis constituit: quem tamen Ovo statim post discessum Regis, resistere non valentem, in Boëmiam repulit. Popo, Patriarcha Aquilegiensis, obiit, eique Eberhardus, Augustensis Canonicus, a Rege promotus successit.

Anni Dom. 1043

4 Gisla Imperatrix, mater Henrici Regis, 16. Calend. Martias obiit, & apud urbem Spiram sepelitur.

Totum tempus æstivum in tempestates pluviasque hyemales pene conversum, magnam frugum & vindemiarum penuriam effecit.

Henricus Rex, iterum Pannonias cum exercitu petens, satisfactionem, obsides, munera, pacis per jusjurandum confirmationem, Hungaris vix impetrantibus, accipiens, discessit. Qui inde reversus, Constantiensi Synodo affuit: ubi primo omnes Sueviæ Principes, memoresque personas, cunctis inimicitiis destructis, pacificari fecit, & pacem hactenus inauditam tam in hac quam in aliis regni sui Provinciis, regia censura per edictum confirmavit. Deinde Agnetem, Wilhelmi

Regnum Romanorum.

Henricus rex iterum Pannonias petens, ab Ovone, vix pactum impetrante, suscepta satisfactione, *obsides, munera, regnique usque ad Litha fluvium, partem accipiens*, & muneribus, discessit. Inde in Alemanniam veniens, in synodo Constantiensi cunctis, qui contra eum deliquerant, *primum* omne debitum ipse dimisit. Hocque & alios suis debitoribus facere adhortans, inauditam multis seculis pacem effecit.

Post Agnetem, Wilhelmi Pictaviensis, filiam, accipiens, & Moguntiæ Reginam ungi faciens, regales apud Ingelnheim nuptias celebravit. Ibi Luitpaldus, Adalberti Marchionis filius, *magnæ virtutis & pietatis adolescens, ab ipso Rege Marchio promotus, & post paucos dies defunctus, Treviri a patruo*

Regnum Romanorum.

138 helmi Pictaviensis Principis filiam, Reginam apud Moguntiam Urbem ungi faciens, Regalibus sibi nuptiis, apud Ingelnheim, villam Regalem, copulavit. Unde infinitam histrionum & joculatorum multitudinem, ad laudis suæ cumulum, vacuam & inanem, sine cibo & muneribus, merentem abire permisit.

Luitpaldus Marchio, Adalberti Marchionis filius, bonæ indolis juvenis, & maxima Hungarorum clades, immature obiit.

*Gisela Imperatrix, apud Goslere, quamvis, a sortilegis nonnunquam vera sibi prædicentibus decepta filio, Regi se supervicturam, crederet, * desuncere morbo 15. Calend. Maji decessit, & Nemeti juxta maritum Imperatorem sepulta est. Æstas pluviosa frugum & vindemiarum penuriam fecit.*

1044 Maxima pestis pecudum, & hyems satis dura & nivosa, magnam vinearum partem frigore perdidit, & frugũ sterilitas famem non modicam effecit.

Gozzilo, Dux Lotharienſium, moriens, Gozziloni filio, quamvis ignavo, Ducatum suum a rege Henrico promissum, relinquere disposuit. Sed alter filius ejus Gotefridus, jamdudum Dux, cum Ducatum fratri debitum contra fas a rege sibi obtinere nequivisset, jusjurandum fidemque postponẽs, rebellare pio regi præsumpsit.

Ovo rex, cum jusjurandum pactumque infregisset, Henricus rex cum perpaucis copiis Pannonias petiit: quem Ovo, qui maximum paraverat exercitum, in tantum despexit, ut eum, quasi facile occidendum seu capiendum, provinciam ingredi sineret. Sed Henricus cum parte copiarum Rabam fluvium festine, in divino confisus auxilio, transvadavit: pugnam cunctis militibus passim festinantibus, iniit, & in prima congregatione innumerabilem Hungarorum exercitum fugavit atque prostravit: & paucissimis suorum amissis, in semet fortissime pugnans, gloriosissimam victoriam adeptus est.

3. Nonas

* Lege *dysenteria.*

Anni Dom.

Regnum Romanorum.

patruo suo, Poppone Archiepiscopo, sepultus obiit.

Gozzilo, Dux Lotharingorum, moriens, Gozzeloni filio suo, quamvis ignavo, Ducatum suum, a rege Henrico promissum, reliquit.

Sed alter filius ejus Godefridus, jamdudum Dux, cum Ducatum fratri debitum a rege obtinere nequisset, pro rege rebellare præsumit.

Henricus rex parvo exercitu contra gravissimam Ungariorum gentem fortiter pugnavit & vicit, Ovonem tyrannum fugavit, & Petrum expulsum pristinæ dignitati restituit. Postea vero Petrus in regno confortatus, eundem Ovonem cum uxore & filiis comprehensum, decollavit.

Magna vis famis homines immunda animalia comedere coëgit.

Romani

Regnum Romanorum.	*Anni Dom.*	*Regnum Romanorum.*
3 Nonas Julias: & Ovone Rege vix fuga elapso, omnes Hungari ad deditionem Henrico Regi catervatim concurrerunt, subjectionem servitiumque promittunt. Ipse vero, ut erat per omnia piissimus, Petrum Regem, dudum expulsum, regno suo restituit.		
Ungarios petentes lege Baioarica donavit, ipseque cum triumpho in regnum suum rediit, nec multo post idem Ovo a Petro Rege deprehensus, scelerum suorum pœnas, capite plexus, persolvit.		
Eodem anno Ludovicus Comes Reginoldum Principem, Reginæ Agnetis avunculum, sed Regi Heinrico inimicum, dum quoddam castellum ejus, quod Monspiligardæ dicitur, magna cum manu expugnare pararet, cum parva militum suorum copia, pugnam iniens, vicit, multisque cæsis, reliquos fugavit.		
Romani, Benedictum CL. Papam multis criminatum, sede sua pellunt, & SYLVESTRUM, tertium quendam, in locum suum statuunt: quem tamen postea Benedictus, quibusdam sibi faventibus, excommunicatum depulit, sedique suæ redditus, seipsum postea privavit, & alium pro se contra Canones ordinavit.		Romani Benedictum Papam pro sceleribus suis expellunt, & quendam Sylvestrum Papam CL. temere constituunt: quem tamen Benedictus Papa postmodum quorundam auxilio expellit, ipseque suæ sedi redditus, sponte a Papatu discessit, & Gratianum, nomine Gregorium, Papam CLI. pro se ordinari permisit. Anno Domini 1046.
Herebertus, Mediolani Episcopus, obiit.		
Beggelenheim Castellum Gotefridi a rege captum, *destruitur.*		
Gebehardus, Ravennas Archiepiscopus, obiit, & pro eo Wideger constituitur.		
Reginoldus & Geroldus Burgundiones, regi apud Solodurum ad deditionem venerunt.	1045	Otto, Palatinus Comes, Dux Alemanniæ constituitur.
Otho, Palatinus Comes, Paschali hebdomada, Dux Alemanniæ, apud Goslare, à rege constituitur.		
Petrus Rex, Henricum regem in festivitate Pentecostes, ad se invitatum, magno paratu suscepit, & maximis muneribus donavit, eique regnum Pannoniarum, Principibus Hungarorum fidelitatem illi, & success‑		Petrus, rex Ungariorum, Henrico rege ad se invitato, regnum Pannoniarum tradidit, quod tamen ab eo, ipse dum viveret, possidendum recepit.

 Brun

Regnum Romanorum. | *Anni Dom.*

cessoribus ejus, juramento firmantibus, reddidit: quod tamen ab eo, ipse dum viveret, possidendum recepit. In quo videlicet itinere rex quoddam vetus solarium ascendens, cum multis aliis ædificio cadente corruit, ipsoque, Deo protegente, illæso.

Bruno, Wirciburgensis Episcopus, letaliter cum aliis collapsus, post unam hebdomadam, id est, 7. Cal. Junias obiit, & ad sedem suam reportatus, ibique sepultus, Adelberonem successorem suscepit.

Gotefridus Dux, rebellioni suæ desperans, regique ad deditionem veniens, in custodiam mittitur.

Wido Mediolani Episcopus constituitur.

Sclavi, qui & Lintici dicuntur, Saxoniæ terminos inquietantes, regi
139 illò cum copiis militum venienti, se tradunt, & solitum censum promittunt.

Autumnali tempore Guntharius (a) heremita ad Christum migravit, & in Praga, Boëmiæ Urbe sepultus, quiescit.

Per idem tempus regale colloquium, apud Tribura condictum, gravis regis infirmitas præpedivit: quo etiam tempore Agnes Regina filiam regi peperit.

1046 Rex natalem Domini in Saxonia apud Goslare celebravit.

Magna mortalitas multos passim extinxit.

Eggehardus, Marchio ditissimus, subito moriens, prædiorum suorum regem reliquit hæredem.

Rex Paschale festum apud Trajectum, Fresiæ Urbem, egit, & subsequutis diebus navali expeditione in Phladirtingam, fretum trajiciens, pagum quendam, quem Theodericus Marchio sibi usurpaverat, ab eo eripuit: unde idem postea rebellionis causam sumpsit.

Sanctum autem Pentecostes Aquisgrani faciens, Gotefrido Duce e custodia relaxato, sibique proceden-

(a) CANISIUS *Gutithartus.*

Regnum Romanorum.

Brun, Wirziburgensis Episcopus, obiit 7. Calend. Junii.

Godefridus Dux ad deditionem regi veniens, in custodiam mittitur.

Leutici se regi dedunt, & solitum censum promittunt.

Guntharius heremita ad Christum migravit, & in Praga Boëmiæ sepultus quiescit.

Rex Aquisgrani, in Pentecoste, Godefrido Duci, custodia relaxato, Ducatum reddidit, & Widgero, Ravennæ Præsuli nimium crudeli, nondum

Regnum Romanorum.

denti, terratenus prostrato, Ducatum suum misertus reddidit.

Quibus etiam diebus Widgerum, qui Ravennæ præsulatum jam biennio inepte & crudeliter, nondum consecratus, tenebat, ad se vocatum Episcopatu privavit.

Sequenti tempore rex in Italiam expeditionem parat.

Fridericus, frater Henrici, Ducis Baioariæ, Dux Lotharingorum, pro Gotefridi fratre ignavo Gozzilone, constituitur.

Subsequuto autumno Hungari, pristinæ perfidiæ suæ memores, Andream quendam regem sibi statuunt, Petrum regem, multis advenarum, qui pro eo pugnaverant, occisis, variis cum conjuge sua injuriis affectum, postremo oculis privant, & in quendam locum, cum eadem conjuge sua, alendum deportant, multis etiam per idem tempus peregrinis inibi expoliatis, exulatis atque necatis.

Quo comperto, rex Henricus, qui jam valido exercitu congregato in Italiam iter cœperat, nimis indoluit, sed tamen cœptam expeditionem non deseruit. Itaque coadunato exercitu, Papiæ Synodum celebravit. Inde Placentiam veniens, Gratianum CL. quem expulsis prioribus, Romani Papam statuerant, ad se venientem, honorifice suscepit: sicque cunctis prospere cedentibus, juxta natalem Domini non longe ab Urbe Roma, apud Sutriam, Synodo item acta, causa erroneorum Pontificum diligentiùs ventilata, Gratianum Papam convictum, baculo pastorali privavit. Deinde omnium tam Romanorum, quam aliorum consensu, Suidegerum Episcopum, qui post Eberhardum primum secundus Babinbergensem sexto jam anno regebat Ecclesiam, nimium reluctantem summum Romanæ Ecclesiæ elegit Pontificem, sicque circa vigilias natalis Domini ipsam ingrediuntur Urbem.

Eadem nocte bonæ memoriæ Eber-

Anni Dom.

Regnum Romanorum.

dum consecrato, Episcopatum abstulit.

Ungarii regem suum Petrum oculis privant, & pro eo quendam Andream regem statuunt.

Henrico regi cum expeditione in Italiam venienti, Gratianus Papa, quem Romani, expulsis prioribus, statuerant, Placentiæ obvians, honorifice suscipitur: qui tamen postmodum apud Sutriam, in Synodo non invitus pastorale officium deposuit.

Pro quo Suidgerus, Babenbergensis Episcopus, nimium reluctans, omnium consensu eligitur. In tempore hujus Apostolici innumerabiles terræ motus & maximi in Italia sunt facti. Et hoc fortassis ideo, quia idem

Regnum Romanorum.

berhardus, Constantiensis Ecclesiæ Episcopus, inibi in porticu S. Petri sepeliendus, obiit, tredecimo Episcopatus sui anno.

Anni Dom.

Regnum Romanorum.

idem Apostolicus non canonice subrogatus est antecessori suo, non canonice deposito: videlicet, quem nulla culpa deposuit, sed simplex humilitas ab officio cessare persuasit.

Eberhardus, Constantiensis Episcopus, Romæ obiit, pro quo Theodericus.

1047 In ipsa Natalis Domini die præfatus Suidegerus, natione Saxo, Apostolicæ sedi CLI papa ex more consecratus, & nomine auctus, Clemens II. vocatus est. Qui mox ipsa die, Henricum regem, & conjugem ejus Agnetem, imperiali benedictione sublimavit: peractisque Missarum solenniis, ipse Dominus papa & imperator cum imperatrice, ita ut erat coronatus, ad Lateranense palatium cum ingenti gloria proficiscuntur, cunctis civibus Romanis mirantibus, honoremque singulis quibusque pro facultate obiter impendentibus. Completisque Romæ cum summa pace aliquot diebus, imperator magnam exercitus partem patriam redire permittens, ipse cum reliquo ad ulteriora contendit. Circa idem tempus imperator præsules nonnullos constituit: inter quos Ravennati ecclesiæ Hunfridum, cancellarium suum in Italia; Constantiensi Theodericum, per alias provincias cancellarium suum & archicapellanum, & Aquisgrani præpositum; Argentinæ Herrandum, Spiræ præ-
140 positum, pro Villihelmo autumnali tempore defuncto; Viridunensi Theodoricum, Basileæ præpositum & capellanum suum, pontifices præfecit. Imperator verò Roma egressus, nonnulla castella sibi rebellantia cepit, provincias illas, prout videbatur, disposuit, duces Nordmannis, qui in illis partibus commorantur, & aliis eo locorum urbibus constituit. Sed socru imperatoris de monte Gargano Beneventum reversa, orto tumultu, Beneventani cives quibusdam eam injuriis afficiunt. Unde sævam ab imperatore vindictam metuentes, eique se subdere non præsumentes, rebellionem ineunt. Sed imperator, qui magna, ut dictum est, ex parte exercitum jam remiserat, & ad aliam occupato animo, patriam tendebat, tantam tunc temporis civitatem expugnatum aggredi distulit, interimque eo infecto negotio, sed aliàs universa Italia parente pacataque, redire disposuit. Interea imperatrix Agnes, quæ Romæ ab imperatore digressa fuerat, in Ravennati territorio filiam peperit. Imperator verò cœpto redeundi itinere, Mantuæ paschale festum in gravissima decumbens ægritudine, commoratur. Postea convalescens, corpus beati Widonis, Pomposæ *(a)* monasterii abbatis, in magna sanctitate, ante non integrum annum defuncti, plurimis glorificatum miraculis, de Parmensi, ubi sepultum fuit, civitate, ad urbem Spiram *(b)* transferendum, magno secum cum honore de Italia rediens, devexit. In quo itinere Augustam Vindelicam in litaniis ante Ascensionem Domini veniens, Gebehardo, *(c)* urbis ejusdem episcopo, in adventu ejus defuncto, Henricum capellanum suum successorem constituit. Actoque inibi eodem festo, Pentecostes solennia Spiræ celebravit: ibique colloqui-

(a) Can. *Pompasiæ.*
(b) Compara *LEHMANNI Chron. Spir. lib. V. c. XXIII.*
(c) Sic etiam *URSTISIUS:* verum *CANISIUS* rectius legit *Eberhardo*, hoc enim Episcopi Augustani nomen, qui illo anno fuit defunctus. Vide *WERLICHII Chron. August. p. II. p. 40.*

Anni Dom.

loquium cum regni principibus habuit, & corpus præfati abbatis in incepta quadam extra urbem basilica tumulari fecit. Quo tempore Welfum, comitem Suevigenam, Welfi dudum comitis filium, Carentani ducem promovit. Avunculum quoque ejus, Adalberonem ducem, videlicet Henrici & Frederici fratrem, Metensis ecclesiæ episcopum, post Theodoricum nuper defunctum, constituit. Item Poppone archiepiscopo his diebus defuncto, Trevirensi urbi Eberhardum, Wormatiæ præpositum, archipræsulem præfecit. Per idem tempus, cùm expeditionem in Pannonias, ad Petrum ulciscendum, disponeret, Gotefridus dux, cum Balduino de Flandris, & aliis nonnullis rebellionem innovasse, bellumque copiis collectis paravisse; Theodericus quoque de Phladirtinga marchio, rebellavisse, & episcopatus sibi contiguos, ad injuriam imperatoris, populatus esse, nunciatur. Præterea Andreas, qui regnum Petri obtinuit, jam crebrò legatos supplices miserat, regnum se ab Hungaris coactum suscepisse, confirmans, de Petri sese injuriis excusans: quique adversus eum conjuraverant, partim à se trucidatos, partim imperatori tradendos denuncians, suamque imperatori subjectionem, annuum censum, & devotam servitutem, si regnum se habere permitteret, mandans. Quibus ex causis, dilata expeditione illa, cùm Gotefridus quoque dux rebellionem suam callidis legationibus dissimularet, autumnali tempore navali exercitu collecto, contra Theodericum, in Phladirtingam, arma commovit. Interea Otho, Suevorum dux, qui provinciam sibi traditam piè ac strenuè tertio jam anno regebat, immaturo obitu diem clausit extremum. In ipsis quoque diebus Henricus, Baioariæ dux, defunctus Treviris sepelitur. Clemens etiam, qui & Suidegerus, papa in Romanis partibus nono mense promotionis suæ diem obiens, ad episcopatum suum Babinbergum reportatus, tumulatur. Imperator, expeditione in Phladirtingam trajecta, aquosis impedientibus locis, parum proficere potuit, & revertens, adversariis, marino cursu levibus scaphis, latrocinantium more sequentibus, & extremos quosque incursando cædentibus, non modicam in exercitu cladem pertulit.

Ipso quoque tempore Gotefridus inter alia, quæ contra regem gessit, Viridunensem civitatem dolo captam incendit & evertit, *cujus Ducatum Adalberto cuidam tradit.*

In ipso natali Domini die, Suigerus Papa 152. ex more consecratus, Clemens secundus est vocatus: sedit mensibus novem. Qui mox ipsa die Heinricum Regem cum conjuge sua Agnete Imperiali benedictione sublimavit.

Hunfridus Ravennæ efficitur Archiepiscopus.

Beneventani cives, Socrum Imperatoris de monte Gargano reversam, male tractantes, rebellant.

Imperator corpus B. Widonis, Pomposiæ Abbatis, de Parmensi civitate Spiram secum transtulit.

Poppo, Treverorum Archiepiscopus, obiit, pro quo Eberhardus.

Godefridus Dux, & Balduinus de Flandris, Imperatori rebellant.

Item Theodericus de Phladirtinga Marchio rebellat Imperatori, contra quem Imperator exercitum movens, parum profecit.

Clemens, qui & Suigerus Papa 7. Idus Octob. obiit.

Godefridus Dux inter alia, quæ contra Regem fecit, Viridunensem civitatem combussit, cujus Ducatum Imperator Adalberto cuidam tradidit.

Imperator Natalem Domini in Saxonia moratus, confestim per Wurciburgum in Alemanniam venit, & Ulmæ colloquium habens, Othonem de Suinfurto marchionem, Suevis ducem constituit: indeque in Baioariam veniens, Quadragesimale & Paschale tempus exegit. Eadem 1048 141

Anni Dom.

Quadragesima sanguis, ut creditur, Domini, apud urbem Mantuam, divina per quendam cæcum revelatione invenitur, & plurimis miraculis declaratur. Imperator Ratispona, ubi Pascha cum Othone & Brecizlao ducibus, & multis aliis principibus egit, digressus Alemanniam repetit, & Augiam nostram ingressus VIII calendas Maias, novam sancti Marci Evangelistæ, patroni nostri, basilicam, à domino Bernhardo abbate constructam, se præsente, à Theodorico, Constantiensi episcopo, dedicari fecit, & ejusdem sancti festo in litania majore apud nos acto, Ascensionem Domini Turegi, Pentecosten autem Solodori celebravit: habitoque ibi cum Burgundionibus colloquio, per Franciam orientalem in Saxoniam remeavit. Per idem tempus dominus Bernhardus, abbas Augiæ, vir doctrina & moribus insignis, anno promotionis suæ quadragesimo, in senectute bona morbo confectus VII idus Junias diem ultimum clausit, & in basilica sancti Marci sepultus quiescit: in cujus locum Udalricus decanus à fratribus electus, abbas ab imperatore constituitur. Defuncto quoque viro docto, Vattone, Leodii pontifice, Dietuinus successit.

Sequente Julio, Poppo Brixensis episcopus ab imperatore electus, Romam mittitur, & honorificè susceptus, Apostolicæ sedis CLII papa ordinatus, mutato nomine, Damasus II vocatur. Sed paucis diebus exactis, defunctus, ad sanctum Laurentium, extra urbem sepultus est. Autumnali tempore Henricus imperator, & Henricus, Galliarum rex, in Metensi territorio convenientes, pacem pactumque inter se juramento confirmant. His diebus terræmotus magnus factus est nocte, III idus Octobres. Ipsis item diebus Agnes imperatrix filiam imperatori peperit. Eodem etiam tempore Gotefridus Adelbertum ducem se deprædantem persecutus, & dimissa multitudine, cum paucis inventum, cum aliis, qui repugnare tentabant, occidit. Post quem Gotefridus *(a)* dux ab imperatore constituitur. Imperator ipsis diebus Argentoratum, & inde prope Natalem Domini Ulmam venit, sicque in Baioariam proficiscitur.

Imperator Ottonem de Suinvurt Suevis Ducem constituit.

Sanguis Domini apud Urbem Mantuam, ut creditur, divina per quendam cæcum revelatione invenitur.

Bernhardus, Abbas Augiensis, vir doctrina & moribus insignis, obiit: cui Udalricus successit.

Poppo, Brixiensis Episcopus ab Imperatore electus, Romam mittitur, & honorifice susceptus, Papa 153. ordinatur, nomine Damasus, & sedit 32. dies.

Henricus Imperator, & Henricus Rex Galliarum convenientes, in Metensi territorio pacem inter se juramento confirmant.

Gotefridus Adalbertum Ducem occidit: cujus Ducatum Gerhardo Imperator dedit.

1049 Imperator Natalem Domini Frisingiæ, & Purificationem sanctæ Mariæ Ratisponæ agens, Baioariæ ducem Conradum constituit, & circa Quadragesimale tempus inde in Saxoniam recessit. Gotebaldus, Nemetensis *(b)* præpositus, Aquileiæ patriarcha, post Eberhardum iis diebus defunctum, ab imperatore promovetur. Interea glaciali hyeme suppeditante, nonnulli de partibus maritimis milites & principes, cum Leodinensi episcopo, Trajectensi & Metensi congregati, Theoderico in Phladirtinga insidias tendunt, commissaque pugna, victum occidunt, & provinciam illam imperatori subjiciunt: quam tamen non multò pòst Gote-

(a) Can. *Gerhardus.*
(b) Can. *Metensis.*

Anni Dom.

Gotefridus occupans, ab eisdem pugna petitus & victus, vix aufugit. Per idem tempus Bruno, Leucorum episcopus, ab imperatore electus, Romamque missus, summo honore suscipitur, & in Quadragesima papa CLIII ordinatus, Leonis noni nomen accepit. Qui in proximo Pascha Udalricum, Augiensis cœnobii provisorem, Romam venientem, abbatis benedictione consecravit, & monasterii ejusdem privilegia, antiquitus à sede Apostolica tradita, sua authoritate confirmavit & innovavit, indictione II, VII calendas Apriles. Idem papa, in hebdomada post Albas, synodum cum episcopis Italiæ, *maxime contra Simoniacam hæresin*, Romæ celebravit. Idem in hebdomada Pentecostes aliam synodum Papiæ congregavit, indeque per montem Jovis, cum pluribus Romanorum, in Cisalpinas partes devenit. Exacto etiam tempore, Odilo, venerabilis Cluniacensis cœnobii, & multorum pater monasteriorum, migravit ad Dominum.

1050 Secuta æstate, cùm imperator expeditionem contra Gotefridum & Balduinum, à domino papa excommunicatos, pararet, Godefridus tam contra vim imperatoris, quàm papæ excommunicationem, Aquisgranum venit, (a) & opitulante papa gratiam imperatoris promeruit. Balduinus verò utrumque contemnens, vastata ab exercitu magna ex parte provincia sua, tandem obsides dedit, & pactum cum imperatore fecit. Autumnali tempore dominus papa synodum magnam Remis cum Galliarum episcopis habuit, indeque Mogontiacum veniens, aliam synodum XL propè episcoporum, coram imperatore & regni nostri principibus, celebravit: Et postea Alemanniam adiens, Augiæ festum sancti Clementis, & dominicam ante Adventum Domini VI Cal. Dec. egit: ac per Augustam Baioariamque transiens, Natalem Domini Veronæ coluit. 142

Imperator Cuonradum Ducem Baioariæ constituit, & Godebaldum, Aquileiæ Patriarcham, post Eberhardum nuper defunctum, promeruit.

Nonnulli Principes & Episcopi Phladirtingam intrantes, Theodericum pugna victum occidunt, & provinciam illam Imperatori subjiciunt.

Brun, Leucorum Episcopus, ab Imperatore electus, Romam mittitur, & Papa 154. Nonus LEO vocatur, & sedit annis quinque, qui in proximo Pascha Udalricum Romæ Augiensem consecravit Abbatem, & Monasterii ejusdem privilegia a sede Apostolica tradita, confirmavit & innovavit.

Idem Papa Romæ Synodum, maxime contra Simoniacam hæresin, celebravit. Hic in plenaria Synodo constituit, ut Romanorum Presbyterorum concubinæ, ex tunc & deinceps Lateranensi palatio adjudicarentur ancillæ: emtiones & venditiones altarium sub anathemate prohibuit.

Imma obiit, anno Dominicæ incarnationis 1049. 2. Nonas Apriles.

Odilo, Coloniacensis Abbas venerabilis, migravit ad Dominum Cal. Januar. Godefridus & Balduinus reconciliantur Imperatori.

Imperator verò idem festum in Saxonia mansit. Ipsa hyeme, cùm episcopus Ratisponæ, Gebehardus, (b) qui Campidonensem abbatiam nuper beneficii loco acceperat ab imperatore, in Pannoniarum terminis moraretur, cedentibus Hungaris, fines eorum ingrediens, prædas inde abduxit. Sed ipso discedente, plurimus Hungarorum exercitus fines nostros invadens, plurimam partem captivavit, incendit atque vastavit. Imperator paschale festum apud Trajectum moratur. Dominus papa *Leo*, post Pascha, synodum item Romæ collegit, & subsecuto tempore, ultra

(a) Can. *Gotefridus tam manum Imperatoris, quam Papæ excommunicationem pertimescens, ad deditionem Aquisgrani venit.*
(b) Can. *Ratigeberhardus.*

Anni Dom. ultra Romam progrediens, nonnullos eò locorum principes & civitates, tam sibi, quàm imperatori jurejurando subjecit, Beneventanosque adhuc rebellantes excommunicavit. Nonnulli etiam exterarum principes gentium, missis ad eum, utpote apostolicum virum, legatis, subjectionem ipsi promittunt.

Imperator contra Gazmerum, ducem Polonorum, rebellionem molientem, expeditionem parat, gravique infirmitate detentus, pacem pactumque eum petentem suscipiens, discessit. Gebehardus, Ratisponensis episcopus, cum Conrado, duce Baioariæ, & Adelberto marchione, aliisque quibusdam episcopis & principibus Baioariæ, Heimenburgum (*a*) reædificant, & magnam Hungarorum copiam se invadentem prosternunt, & usque ad innumerabilis exercitus eorum præsentiam refugientem persequuntur, cunctisque agminibus Hungarorum devictis, immisso terrore, terga vertentibus, ad castra Deo gratias reddentes, revertuntur. Ipso autumno dominus papa synodum Vercellis collegit, & Hunfridum archiepiscopum, pro quadam inter Ravennatem & Romanam ecclesiam contentione, ab officio suspendit, indeque Gallias & episcopatum suum, Leucorum civitatem (*b*) revisit: quo etiam tempore Agnes imperatrix tandem imperii filium peperit.

Dominus Papa Synodum Romæ post Pascha collegit, in qua hæresim Beringerianam, nuper ad Apostolicam sedem delatam, damnavit. Item in Autumno Synodum Vircellis collegit, in qua eandem hæresim anathemizavit. Quo tempore Agnes Imperatrix filium Imperatori peperit.

1051 Imperator Natalem Domini in Saxonia apud Goslare egit, & multos ex principibus filio suo jurejurando fidem subjectionemque promittere fecit. Nec multò pòst ipse & dominus papa, cum multis episcopis & principibus, apud Augustam Vindelicam convenientes, Purificationem Dei genitricis celebraverunt, Ravennateque archiepiscopo apud papam inibi reconciliato, charitativè à se invicem discedentes, papa Romam revertitur: imperator Nemeti partem Quadragesimæ, Paschale verò festum Coloniæ demoratur, ibique filius ejus, Henricus, ab archiepiscopo Herimanno baptizatur. Post Pascha idem dominus papa Leo synodum Romæ collegit, ubi inter alia Gregorium, Vercellensem episcopum, propter adulterium cum vidua quadam, avunculi sui sponsa, admissum, & perjuria perpetrata, absentem & nescientem excommunicavit: quem tamen non multò pòst Romam venientem, & satisfactionem promittentem, officio priori restituit. Per idem tempus imperator Lampertum comitem, rebellare molientem, ad deditionem compulit. Eadem æstate Bardo, Mogontiacensis *venerabilis Moguntinæ sedis ex monacho*

(*a*) Potius *Hunnenburg*. Hoc castrum sec. V. Hunni primum, Boiorum auxiliares contra Romanos, sub Theodone Duce extruxerunt, de quo *AVENTINUS Ann. Boior. lib. III. cap. I. n. 26. Auxiliares Hunnorum cohortes in confinio superioris inferiorisque Boiariæ, non longe a Mosburgio supra Landshutam, ubi ostia Isaræ & Senonis sunt, Isaram transeunt, locum castris capiunt, seque carris & rhedis, more Germanorum, circumsepiunt. Villæ ibi adhuc Hunnovangiones, hoc est, Hunnorum currus nuncupantur.* Idem *lib. V. cap. VIII. n. 4.* ait: *Decernunt rei militaris periti, ut Boii urbem Hunnoburgium, superioribus annis ab Augusto dirutam, in confinio Ungariæ atque Boiariæ, communiter instaurent, ædes, mœnia reficiant, fossa, vallo muniant, Coloniam Boiorum eo deducant.* Ubi in notis dicitur: *Haunenberg & Hemenburg*, ab aliis.

(*b*) Tullum intelligitur, Lotharingiæ Civitas, Episcopatu clara, quæ olim Civitas Leucorum. Compara *CHRIST. CELLARIUM Geogr. Ant. lib. II. cap. III. p. 292.*

Anni Dom.

nacho Archiepiscopus, omni pietate & sanctitate mirabilis 3. Idus Junii adhuc vita subtractus, multis post obitum claret miraculis, pro quo imperator Liutbaldum Babinbergensem præpositum constituit. Idem pro Theodorico, Constantiensi episcopo, X Cal. Jul. quinto præsulatus sui anno, post longam ægritudinem defuncto, Rumaldum promovit. Ravennas quoque archiepiscopus, Hunfridus, veneno (ut ajunt) subitò periit. Sequenti autumno, magno cum exercitu imperator pactum Andreæ regis, ut per legatos offerebatur, accipere contemnens, Pannonias petiit, *& devastavit*, Gebehardoque, Ratisponense episcopo, & Velff 143 Brezizlaoque ducibus, ad septentrionalem Danubii partem depopulandam transmissis, ipse, devecto à navibus, quantum in equis poterat, sumptu, longo propter fluviorum illuviem circuitu, per Carentani fines transiens, perjurumque *(a)* regnum invadens, hac & illac Hungarico exercitu latrocinantium more fugitante, & nusquam æquo marte conferre manum audente, omnia circumquaque, quoad sumptus militi suppetebant, vasta reddit. Sed cùm laboranti jam penuria & fame exercitui Hungari reditum pararent intercludere, oppositisque per ripas fluminum præmunitas, vadosasque paludes copiis suis, omnes se vel ad deditionem cogere, vel inedia minitarentur extinguere, milites interriti, hostes per fluvios obsistentes, incunctanter transvadantes fugant, quandamque munitionem firmissimam, ad pontem Rabiniza fluminibus structam, *(b)* in qua maximam hostis fiduciam habebat, quidam ex Burgundionibus, Saxonibus & Polonis milites, non sine sui periculo, flumine transito, in brevi expugnatam capiunt, cæsisque palatisque Hungaris, reliquo exercitui viam pandunt. Quæ pertranseuntibus penè cunctis incensa, aliquot de postremis, in magno periculo, hostibus insequentibus, interclusit. Sicque redeunte imperatore, illisque, quos ultra Danubium transmiserat, rebus prosperè gestis, jamdudum reversis, Andreas rex à nostro marchione Adelberto pacem postulatum mittit, eamque vicissim tribuit. Ipsis diebus, defunctis uno penè in tempore, Lindaugiense & Buochaugiense Abbatissis, Ivota nobilis, prudens & religiosa vidua, utrique loco recuperando, ab imperatore præficitur.

Imperator Goslare nativitatem Domini agens, quosdam ibi hæreticos Manichæos, omnis esum animalis execrantes, consensu omnium, ne hæretica scabies serperet in plures, in patibulo suspendi fecit.

His diebus Bonifacius, Italiæ Marchio ditissimus, Beatricis Nobilissimæ Comitissæ maritus, a duobus militibus, sagittis toxicatis vulneratus, moritur, & Mantuæ honorifice sepelitur.

Reliquiæ beati Zenonis confessoris, a Waltario, Veronensi Episcopo, in Alemanniam, ad villam Ulmam allatæ, plurimis miraculis claruere.

1052 Imperator Natalem Domini Goslare egit, ibique quosdam hæreticos, inter alia pravi erroris dogmata, Manichæa secta, omnis esum animalis execrantes, consensu cunctorum, ne hæretica scabies latiùs serpens plures inficeret, in patibulis suspendi jussit. Eodem tempore, V idus Jan. mater mea Hiltrudis, Wolfradi comitis uxor, admodum pia, mitis, liberalis, & religiosa fœmina, marito septemque liberis superstitibus,

(a) Sic emendavi, pro *perviumque*, Canisium secutus.

(b) *JO. ADLZREITER Ann. Boi. p. I. lib. XVII. n. XV. Arx, quæ Rabinissæ flumini imminebat ad pontem, omnium maxime nostros moratura videbatur. Hanc, amne superato, Burgundiones, Poloni, & Saxones brevi suæ ditionis fecerunt, sicque muniere viam, ut reliqua copia in adversam fluvii ripam, indeque in patriam impune evaderent, nulla re magis, quam insueta famis patientia insignes.*

Anni Dom.

tibus, devoto & felici, uti hominibus apparere poterat, exitu, diem ultimum clausit, anno ætatis circiter LXI, conjunctionis verò cum marito XLIIII, & apud villam Alleshasan, *(a)* sub capella sancti Udalrici, à se constructa, in sepulchro, quod ipsa sibi præparaverat, condita est: cui, ut pro epitaphio hos scriberem versiculos, libuit:

Mater egenorum, spes auxiliumque suorum,
Hoc Hiltrud tumulo debita reddit humo.
Quæ præpollentes generosa stirpe parentes
Nobilitans claris extulerat studiis:
Atque colens castam reverenter monogamiam,
Vixit divinis prona ministeriis:
Inque bona Marthæ satagens consistere parte,
Practica quod docuit, vita sequi studuit.
Veste, cibo, lingua, pede, totis visibus ipsa
Se miseris largam præbuit atque piam.
Religione pios præ cunctis fovit amicos,
Cunctis morigeram se dedit & placidam.
Atque manens mitis, patiens ac nescia litis,
Complacuit mundo, ô utinamque Deo.
Carnem castigans, precibus loca sancta frequentans,
Quærere cœlestem sedula suevit opem.
Crede panegyricis non hæc me fingere vanis,
Nec matrem verbis tollere falsidicis.
Consule rumorem quaquaversum popularem,
Dictaque de veris paucula, certus eris.
Hanc quoque postremò mera cùm confessio crebrò
Purgasset, Domino debita corde pio:
144 *Communita fide, spe tuta, vigens pietate,*
Felix hanc vitam deseruit miseram.
Cùm mensis Janus quintas devolveret Idus,
Movit permultas morte sua lacrymas.
Pro qua quæso, precor, peto, postulo, flagito, lector,
Pulses supplicibus ut Dominum precibus:
Quatenus ipsius pietate sui miseratus
Absolvat cunctis mitis eam maculis,
Inque beatorum felici sorte suorum
Largus ei stabilem contribuat requiem.

Sequenti tempore Quadragesimali, imperator Ravennatem archiepiscopum, Henricum promovit. Et Nizo, Frisingensis episcopus, priùs ex superbissimo vitæ habitu ad humilitatis & religionis speciem conversus, ac denuo ad pristinæ conversationis insolentiam reversus, cùm eum jussu imperatoris Ravennam perduxisset, subita inibi morte periit.

Imperator Paschale festum Nemeti egit, indeque (ut ajunt) locum illum, patris matrisque suæ sepultura præditum, magis magisque parvipendens, subiratus, episcopoque loci illius infensus, discessit. Iisdem diebus Bonifacius, ditissimus Italiæ marchio, imò tyrannus, insidiis à duobus exceptus militibus, sagittisque vulneratus & mortuus, Mantuæ sepelitur. Cùm imperator circa litaniarum tempus Solodori colloquium haberet, quidam ex Burgundionibus offensi inde discedunt, sed non multò pòst aliqui ex illis ad gratiam ejus redeunt. Inde ipse, cùm Turegi Pentecosten peregisset, in Pannonicam itidem expeditionem proficiscitur, Andreaque, rege Hungarorum, minus minusque pro pacto pacis postulando, allegante & promittente, Brezisburg castrum obsedit, & variis belli machinis diu oppugnatum, Deo obsessis se anxiè invocantibus opitulante, frustratis semper nixibus, nullo modo capere potuit.

(a) Urstisius: *Aleshausen.*

Anni Dom.

potuit. Interim dominus Leo papa, ab Andrea accitus, cùm pro pace componenda intervenisset, imperatorem ab obsidione avocavit, cumque sibi per omnia consentaneum inveniens, sed econtra Andream consiliis suis minùs parentem experiens, offensus, eique excommunicationem, utpote delusa sede Apostolica, minitans, cum imperatore discessit, & aliquantum cum eo temporis mansit. Ipsis diebus imperatrix iterum filium, quem Conradum postea vocaverunt, imperatori peperit. Discordia inter Gebehardum, Ratisponensem præsulem, & Conradum, Baioariæ ducem, mota & agitata. Reliquiæ beati Zenonis confessoris, ex Valthario Veronense episcopo, in Alemanniam ad villam Ulmam allatæ, plurimis per hæc tempora claruere miraculis. Constantiæ basilica sanctæ Mariæ corruit.

Imperator nativitatem Domini apud Goslare egit, & multos ex Principibus filio suo jurejurando fidem promittere fecit.

Hunfridus, Ravennas Archiepiscopus, Domino Papæ apud Augustam reconciliatur.

Post Pascha Synodum Romæ collegit Leo Papa, ubi Gregorium, Vercellensem Episcopum, propter quoddam adulterium, & perjuria perpetrata, absentem & nescientem excommunicavit. Quem tamen postea Romam venientem & satisfactionem promittentem, priori officio restituit.

Eadem æstate Bardo, venerabilis Moguntiæ Archiepiscopus, 3. Idus Junias defunctus, multis claret miraculis, pro quo Luitpaldus. Constantiæ Theoderico Episcopo defuncto, successit Rumaldus.

In Autumno Imperator regnum Ungariæ devastavit.

Hoc tempore, tuta, nobilis & religiosa vidua, Buochaugiensi & Lindaugiensi cœnobiis Abbatissa ab Imperatore præficitur.

Imperator cum domino papa, multisque episcopis & principibus, Natalem Domini Wormatiæ egit, ubi cùm papa, sicut dudum cœperat, Fuldensem abbatiam, aliaque nonnulla loca & cœnobia, quæ sancto Petro antiquitus donata feruntur, ab imperatore reposcens, exegisset, demum imperator pleraque in Ultraromanis partibus, ad suum jus pertinentia, pro Cisalpinis, illi quasi per concambium tradidit. Cumque idem papa de Normannorum violentiis & injuriis, qui res sancti Petri, se invito, vi tenebant, multa conquestus esset, ad hos etiam inde propulsandos, imperator ei auxilia delegavit. Ea siquidem gens, à temporibus prioris Henrichi imperatoris, in Calabriæ, Samniæ, Campaniæque partes paulatim ex Gallici oris Oceani adventitia confluebat, & quia bellicosior Italicis gentibus videbatur, primò gratanter accepta, crebrò indigenis, contra Græcorum & Saracenorum incursiones, audacter præliando auxiliabatur. Postea verò pluribus eorum ad uberem terram accurrentibus, viribus adaucti, ipsos indigetes bello premere, injustum dominatum invadere, hæredibus legitimis castella, prædia, villas, domus, uxores etiam, quibus libuit, vi auferre, res ecclesiarum diripere, postremò divina & humana omnia, prout viribus plus poterant, jura confundere, nec jam Apostolico pontifici, nec ipsi imperatori, nisi tantùm verbotenus cedere. Ad horum igitur nefaria & inextricabilia scelera illis è partibus eliminanda, indigenasque ab eis liberandos, dominus papa animum intendens, summa cum charitate, ab imperatore Romam reversus, digreditur. Secuti sunt autem eum plurimi Teutonicorum, partim jussu dominorum, partim spe quæstus adducti, multi etiam scelerati & protervi, diversasque ob noxas patria pulsi. Quos ille omnes, tum consuetæ misericordiæ nimia compassione, tum etiam, quia opera eorum ad imminens videbatur bellum indigere, clementer & gra-

145

Anni Dom.

& gratanter suscipiebat. Transiens ergo per Alemanniam, Purificationem sanctæ Mariæ Augustæ egit, Mantuæque Quinquagesima acta, & nonnullis suorum, orto inibi tumultu, occisis, infra dies Quadragesimæ Romam pervenit. Ipsis diebus in Italia quidam lacus, quos Julius quondam Cæsar, quadrato lapide perpetuo (ut putabatur) opere, fertur obstruxisse, nimia aquarum inundatione effracti, Narniam flumen, Tiberimque ultra modum exundare fecere, subitaque illuvione multa ædificia, ipse pons Narniensis dirutus, multique mortales absumpti sunt. Imperatore in Saxonia apud Merseburg commanente, cum rege Danorum Pascha egit, ipsisque diebus Conradum, Baioariæ ducem, cui jam priùs infensus erat, incusatum, quorundam Principum judicio, ducatu privavit. Quo tempore regni tam primores quàm inferiores, contra imperatorem magis magisque mussitantes, jamdudum eum ab inchoatæ justitiæ, pacis, pietatis, divini timoris, multimodæque virtutis tenore, in quo de die in diem debuerat proficere, paulatim ad quæstum & incuriam quandam deficere, multumque seipso deteriorem fore, causabantur. Altorfense cœnobium igne consumitur. Dominus papa, habita post Pascha synodo, contra Normannos, ut proposuerat, exercitum movit: cumque illi pacem petentes, subjectionem servitiumque ipsi promitterent, & quæ priùs injustè sibi usurpantes invaserant, ejus beneficio gratiaque retinere velle se dicerent; idque papa abnegans, vi & injuria raptas res sancti Petri reposceret, eosque perperam pervaso cedere loco juberet: illi, quia numero longè præstabant, quasi rem impossibilem sibi propositam refutantes, se potiùs bello obviam ituros, armisque acquisitam patriam armis defensuros, vel morte occubituros denuntiant. Sicque XIIII Cal. Jul. valida pugna confligentes, prima acie à Teutonicis penè victi sunt, sed succenturiatis copiis, ex insidiis nostros circumvenientes, Italis citiùs terga vertentibus, Teutonicis maxima ea parte, sed non inultè occumbentibus, occulto Dei judicio; sive, quia tantum sacerdotem spiritalis potiùs, quàm pro caducis rebus, carnalis pugna decebat; sive, quòd nefarios homines quàm multos ad se, ob impunitatem scelerum, vel quæstum avarum confluentes, contra itidem scelestos expugnandos, secum ducebat; sive divina justitia, alias, quas ipsa novit, ob causas nostros plectente, quamvis nimis cruentam hostes adepti sunt victoriam: ipseque Dominus papa in quodam ab eis castello obsessus, cùm expugnata jam jamque munitione, necessitate coactus, communionem eis priùs interdictam reddidisset, acceptus ab eis, Beneventum, cum honore tamen reductus est, ibique tempore aliquanto detentus, nec redire permissus. Et hoc & superiori anno frugum penuria facta est non modica. Werinharius, frater meus, Augiensis monachus admodum doctus, & religioni verè deditus, juvenis, cum alio monacho, Liuthario, studio vitæ perfectioris flagrans, peregrinationem clàm pro Christo aggreditur, literis remissis, licentiam abbatis postulans, & impetrans. Et sequenti tempore Richardus, Renavigensis abbas, & Henricus item Augiensis monachus, hoc exemplum secuti, relictis omnibus, idem propositum aggrediuntur. Imperator Henricus, magno apud Tribuariam conventu habito, filium æquivocum regem à cunctis eligi, eique post obitum suum, si rector justus futurus esset, subjectionem promitti fecit. Ad quem conventum cùm Conradus, dudum Baioariæ dux, venire nolens, cum expeditis militibus regi rebellare moliens, Hungaris se adjungere tentasset, & Carentani fines invasisset, quibusdam inibi, quas priùs
146 habuerat, possessionibus suis ab imperatore privatus est, eas quasi legaliter

Anni Dom.

liter acquirente. Ibi etiam legati Andreæ, regis Hungarorum, pro pace pactoque, cùm suffragante Ratisponense episcopo, immensam pecuniam, suæque provinciæ partem, & ad expeditiones omnes, præter Italicam, suos ituros promitterent, eaque omnia regem suum impleturum, sacramento promitterent, imperator, ea se accepturum, fide data spondens, eos remisit. Hadamuta de Nuinburgo, abbatissa venerabilis, quæ locum suum priùs penè dilapsum, intra & extra laudabiliter recuperatum, in optimum deduxerat statum, aliam pro se designans, & sororibus piè admonitis, ultimum vale dicens IIII Cal. Novembris feliciter, ô utinam, decessit. Hazelinus etiam, Babenbergensis episcopus infamis, moriens locum dedit. Per idem tempus Conradus, dudum dux, ab Andrea, rege Hungarorum, gratanter susceptus, ei, ne alligatum cum imperatore fœdus perficeret, dissuasit, & auxilio ejus quandam Carentani partem, quorundam etiam primatum, qui eam possidebant, machinatione, aliis expulsis primoribus, invasam cepit. Imperator verò in Baioariam veniens, ducatum ejusdem provinciæ filio suo æquivoco tradidit, sicque in eadem commorans provincia, Natalem Domini in villa Otinga egit, ibique Babenbergensis ecclesiæ præsulatum consobrino suo Adalberoni donavit. Deinde habito Ratisponæ colloquio, per Alemanniam transiens, & furibus infestus, nonnulla eorum conventicula exuri jubens, Turegi Quadragesimam inchoavit, & per ripales Rheni urbes paulatim descendens, Mogontiæ Paschale festum celebravit: ubi Theodbaldus Othonis, ad eum de Galliis veniens, & miles ejus effectus, auxilium suum illi pollicitus est. Dominus papa, cùm apud Beneventum divino intentus servitio, diu demoratus, tandem instante paschali tempore, Romam ægrotans reversus esset, invalescente indies languore, glorioso exitu, cunctis priùs benedicens, & admonitis valedicens, sanctoque Petro peccata sua confessus, & devotè se illi commendans, XVI Calen. Majas obiit, & in basilica sancti Petri, juxta sepulchrum sancti papæ Gregorii, sepultus miraculis claruisse memoratur. Gotefridus iterum contra imperatorem tyrannidem invasit, Italiamque latenter adiens, Beatricem, Bonifacii, quondam marchionis, viduam, uxorem accepit.

Herimannus, Wolferadi Comitis filius, ab infantia omnibus membris contractus, sed omnes tunc temporis viros sapientia & virtutibus præcellens, in Aleshusan, prædio suo, defunctus ac sepultus est. Werinherus, Liutherus in Hierosolymitano itinere defuncti sunt. Conventus ab imperatore Mogontiæ factus est, in quo Gebehardus Eistetensis episcopus ab episcopis electus, Romamque missus, ibique honorificè susceptus, insequenti Quadragesima in cœna Domini CLIIII papa ordinatus, Victoris secundi nomen accepit. Imperator natalem Domini Goslare 1055
celebravit, ac deinde expeditionem in Italiam paravit, & diem sanctæ Paschæ Mantuæ egit, diem autem Pentecostes Florentiæ: ibique coram eo à domino Papa generali synodo habita, multa correcta sunt. Imperator Adalbertum, capitali sententiæ adjudicatum, per interventum episcoporum, dimisit. Eodem tempore L aut eo amplius armati milites à Normannia latenter per mare transeuntes, Nordmannis contra imperatorem auxilium præbere cupientes, a Picentibus civibus capti, atque ad imperatorem delati. Imperator Othonem, Novariensem episcopum, Constantinopolim misit, ubi pro Michaele nuper defuncto quandam fœminam totius regni monarchiam tenentem invenit, quæ illum, sequenti anno suis etiam legatis adjunctis, amicitiam pactumque confirmandum imperatori remisit. Beatrix, imperatori ad deditionem veniens, causa mariti sui, quanquam data fide, tenetur, filiusque ejus, puer Bonifacius,

Anni Dom.

facius, hac causa venire veretur: sed non multis interpositis diebus, cùm Imperator ibidem moraretur, idem puer moritur. Imperator prædi-
147 ctamBeatricem inde abduxit captivam, quippe multum moleste ferens, Duci Gotefrido esse copulatam.

Gebehardus, Ratisponensis episcopus, & Welffus dux licentiam repatriandi ab Italia impetraverunt, militesque eorum, illis (ut ajunt) ignorantibus, contra imperatorem conjuraverunt. Quo tempore Welffus dux, suis & omni populo admodum flebili morte præventus, apud Altorfense cœnobium sepultus est. Arnoltus, episcopus Nemetensis, moritur. Imperator de Italia per Baioariam rediens, natalem Domini apud castrum Turegum celebravit, ibique Othonis marchionis filiam æquivoco suo filio desponsavit. Gebehardus, Ratisponensis episcopus, ab imperatore de conjuratione contra se facta victus, primùm in castro Ul-
1056 filingino, (*a*) dein in Stofola per aliquod tempus sub custodia tenetur. Conradus ab Imperatore Nemeti pro Arnolto Episcopo substituitur. Herimannus, Agrippinæ urbis archiepiscopus, obiit, pro quo Hanno, Goslare priùs præpositus, in archipræsulatum successit. Imperator diem sanctum Paschæ celebravit. Eodem anno Sclavi, qui Liutici dicuntur, terminos Saxonum insectantes, quàm plurimos eorum principes, cum Wilhelmo marchione, peremerunt. Henricus imperator, domino apostolico, ad se tempore autumnali invitato, cùm in Saxonia, in Bothfeldino commoraretur, morbo ingravescente, infirmatus obiit anno ætatis suæ XXXIX, regni verò XVIII, imperii XV, indictione X. Qui inde asportatus, Nemetumque translatus, in ecclesia sanctæ Mariæ, quam ipse construxerat, adhuc imperfecta, juxta patrem matremque sepultus, & filius ejus, Henricus quartus, VII ætatis annum habens, pro eo regni jura suscipiens, à primoribus matri imperatrici educandus est commendatus.

1057 Henricus rex Natalem Domini Ratisponæ celebravit, septimo calendas Maias. Immensitas nivis & pruinæ magnam partem vinearum perdidit. Romæ Victor secundus decessit, in cujus locum Fridericus, frater Gotefridi ducis, dudum beati Leonis papæ archidiaconus, tunc autem temporis monasterii sancti Benedicti abbas, CLV papa ordinatus, Stephanus nonus est nominatus. Otho, dux Alemannorum, obiit, cujus ducatum Rodolphus accepit. Hoc anno lapides miræ magnitudinis, mixti grandine, de cœlo ceciderunt, & nonnulli hominum fulmine perierunt. Romæ Stephanus Papa obiit. Romani autem, accepta pecunia, quendam Joannem contra canones elegerunt, qui sine consecratione per aliquot dies sedens, à Gotefrido duce expellitur, atque Florentinæ civitatis episcopus CLVI papa substitutus, Nicolaus secundus est vocatus. Eodem tempore Henricus, Augustensis episcopus, apud imperatricem summum consilii locum habuit, quod nonnullis regni principibus, ejus insolentiam non ferentibus, multùm displicuit. Hoc anno magna mortalitas hominum & pestis pecorum facta est. Orto inter Mediolanenses & Ticinenses bello, multi ex utraque parte ceciderunt.
1059 Rodolphus, Alemannorum dux, Mathildam, Henrici regis sororem, duxit uxorem. Fuldis Eberhardus abbas decessit, cui Sigefridus successit. Andreas, Pannoniæ rex, cùm priùs pacem pactumque per legatos cum Henrico rege confirmasset, etiam sororem ejus minorem, filio suo ad-
1060 huc puero sponsam obtinuit. Henricus, Galliarum rex, obiit, & filius ejus, adhuc puer, regnum cum matre gubernandum suscepit. Liudpaldus, Moguntiensis archiepiscopus, decessit, cui Sigefridus Fuldis abbas successit. Conradus, Nemetensis episcopus, moritur, in cujus locum Einhar-

(*a*) *WIGUL. HUND Metrop. Salisburg. p. 131.* vocat *arcem Wilfilingam, prope Danubiū.*

Anni Dom.

Einhardus promovetur. Mathildas, soror regis, obiit. Henricus, Palatinus comes, in amentiam versus, cùm specie religionis, quasi seculum derelinquens, in monasterium Ephtirnacha se contulisset, inde abstractus, conjugem suam occidit. Et hoc anno, sicut in priore, mortalitas multos extinxit, hyems satis dura & nivosa, & plus solito prolixa, frumenti vinique maximum attulit damnum. Andreas, rex Pannoniarum, cùm à fratre suo, regnum sibi circumquaque vastante, multas injurias perpessus fuisset, tandem febre pulsatus, omnes thesauros suos in castrum Medilhecka, nec non & filium suum, Henrico regi, per Tiedbaldum comitem transmisit. Magna fames multos consumpsit. Gebehardus, Ratisponensis episcopus, obiit, cui Otho successit. Conradus, qui Carentanis solo nomine ducis præfuit, moriens locum dedit: cujus ducatum Bertholdus Suevigena accepit. Romæ Nicolao papa defuncto, Romani coronam & alia munera Henrico regi transmiserunt, eumque pro eligendo summo pontifice interpellaverunt. Qui ad se convocatis omnibus Italiæ episcopis, generalique conventu BASILEÆ habito, eadem imposita corona, patricius Rom. appellatus est. Deinde, cum communi consilio omnium, Parmensem episcopum, summum Romanæ ecclesiæ elegit pontificem. Interim, dum hæc aguntur, Anshelmus, episcopus de Luca, quibusdam Romanis faventibus, Apostolicam sedem sibi usurpavit. Burchardus & Wezil de Zolorin occiduntur. Ecclesia Nemetensis dedicatur, & Agnes imperatrix, depositis regalibus vestimentis, sacro velamine circundata. 148

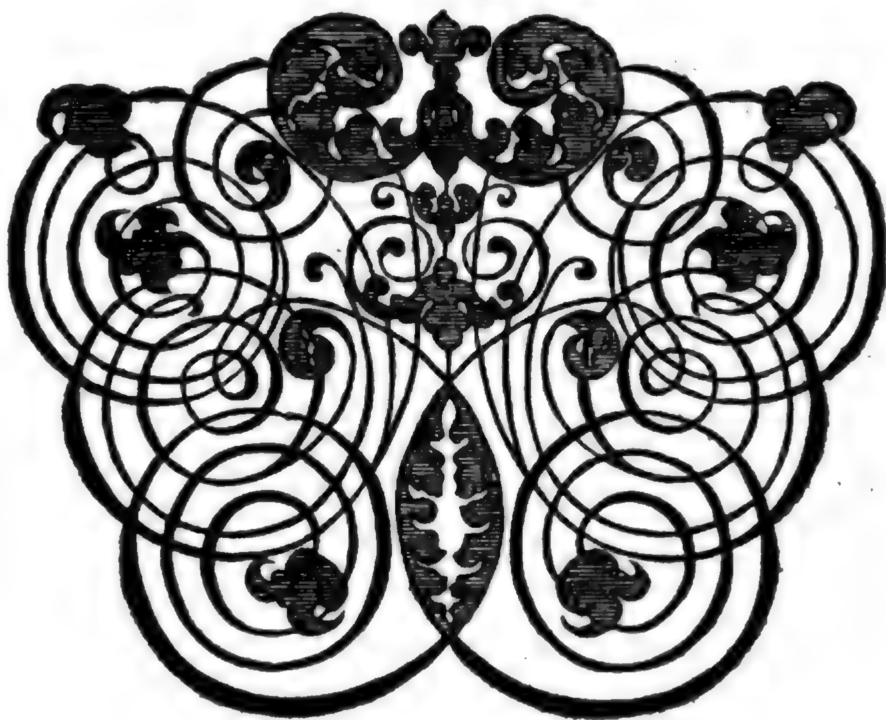
VI idus Feb. terræ motus, fulgura & tonitrua facta sunt: pestilentia 1062
& mortalitas subsecuta multos extinxit. Henricus rex apud Trajectum, Frisiæ urbem, diem Paschæ cum matre imperatrice egit. His diebus Hanno, Agrippinæ Coloniæ archiepiscopus, adnitentibus quibusdam regni principibus, Henricum regem, cum lancea & aliis imperii insignibus, à matre imperatrice vi arripuit, secumque Coloniam abduxit. Parmensis episcopus dudum electus, Romam consecrandus adiit: cui cùm Romani armati occurrerent, ingressumque prohiberent, multitudo illorum à militibus ejus & occiduntur, & in Tiberi submerguntur; cæteri fugantur.

Tempore veris, medio mense Aprilis, per quatuor dies hyems sæva, 1063
ventosa & nivosa, aves & pecora frigore extinxit, arborum & vinearum maximam quoque partem perdidit. Engilhardus, episcopus de Magdiburg, obiit, cui frater Coloniensis archiepiscopi successit. Henrichus, Augustensis episcopus, obiit, cui Imbricus successit. Eodem anno quædam mulier juxta Constantiam infantem, duo capita, nec non & cætera membra adusque clunes duplicia habentem, peperit. Henrichus rex Nata- 1064
lem Domini Coloniæ celebravit, diem Paschæ autem Leodii. Synodus
Mantuæ. Henrichus rex Natalem Domini Goslare, diem autem Paschæ 1065
Wormatiæ celebravit. Domus regalis Goslari concremata est; quod & factum est in VI Cal. April. indictione III. Etibidem accinctus est gladio, anno regni sui IX, ætatis autem suæ XIIII, & dux Gotfridus scutarius ejus eligebatur. Pataviensis episcopus obiit, cui Altmannus, imperatricis capellanus, successit. Hoc tempore Sigifridus, Mogontiacensis archiepiscopus, Wilhelmus, Trajectensis episcopus, & Guntharius, Babinbergensis episcopus, Otto, Ratisponensis episcopus, cum magno apparatu & comitatu Hierusalem proficiscentes, in eo itinere à paganis multa sunt perpessi. Nam bellum cum eis inire sunt coacti. In eadem via Guntharus obiit, cui Ricimannus simoniacè successit.

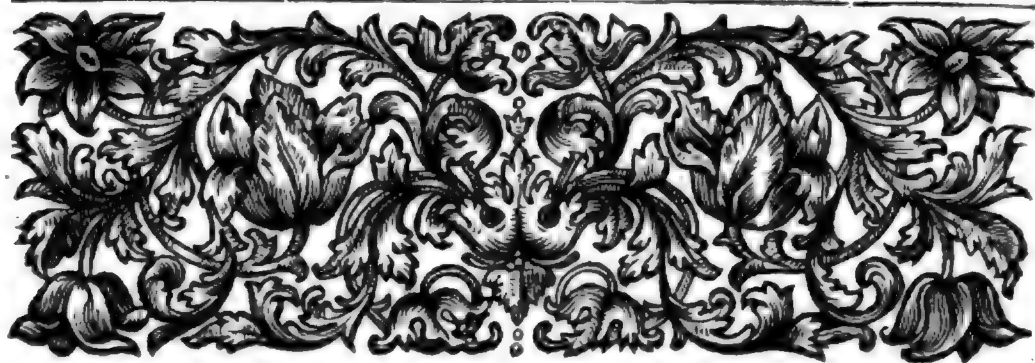
Anni Dom.

Multi nobiles civili bello perierunt. Henrichus rex Natalem Domini, † Pascha autem apud Trajectum egit. Eberhardus, Treverensis archiepiscopus, XVII Cal. Maji, sabbato sanctæ Paschæ, completis à se ipsius diei officiis, ipsis sacerdotalibus vestimentis indutus, requievit in pace. Cui Conradus, Coloniensis præpositus, electus à rege succedere debuit, sed à clero & civibus Trevirensibus refutatus est. Unde quidam comes, de militia Trevirensi, nomine Theodoricus, eundem Conradum, Trevirim tendentem, comprehendit, & diu sub custodia maceratum, quatuor militibus enecandum commisit. Qui dum eum ter per quoddam præcipitium dejecissent, & nihil sibi, nisi brachium collidere possent, unus ex illis pœnitentia ductus, ab eo veniam impetravit. Alius autem volens eum decollare, maxillam ejus tantùm abscidit. Et sic ipse Deo dignus martyr, ad Dominum migravit Cal. Jun. sepultus ad abbatiam quandam nomine Doleiam. Tres autem milites mortis illius autores digna ultio postmodum subsecuta est: nam unus eorum acceptum cibum deglutire non valens, alii duo manus suas lacerantes, *ad claustra inferni descenderunt*.

FINIS.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO SALUTEM!

LAmbertus Schafnaburgensis, sive, ut Serario dicitur, Aschaffenburgensis, ab oppido Aschaffenberg, Moguntinæ ditionis, sic dictus, ubi a. 1058. ut ipse narrat, à Lupoldo archiepiscopo presbyter fuit ordinatus. De eo sic judicat *TRITHEMIUS:* (a) *Anno prænotato* (1058.) *his temporibus floruit Lambertus, Monachus Hirschfeldensis, in Bucabonia sylva, quæ est inter Hassiam & Thuringiam, Moguntinæ Diœcesis, vir tam in divinis scripturis doctissimus, quam in sæcularibus litteris valde eruditus, ingenio subtilis & clarus eloquio: qui inter cætera ingenii sui opuscula scripsit Chronicon Monasterii sui Hirschfeldensis, breve quidem, sed non inutile. Scripsit etiam de gestis Regum, Principum & Imperatorum, a tempore Caroli Magni, usque ad annum dominicæ nativitatis millesimum septingentesimum septimum. Historiarum Volumen unum, insigne, & jucundæ lectionis. Alia quoque multa composuit, quæ ad notitiam nostræ lectionis non venerunt.* *JUSTUS LIPSIUS* (b) etiam eum in Germanicis; & Rodericum Toletanum in Hispanicis, bonos esse dicit, quantum potuit in tali ævo. De ipsius dictione sic judicat *CASPAR. BARTHIUS:* (c) *Lamberto Schafnaburgensi nemo politius inter veteres res Germaniæ litteris*

 com-

(a) *Chron. Hirsaug. ad a. 1058.*
(b) *Not. ad Polit. lib. I. c. IX.*
(c) *Adverʃ. lib. XLIX. c. IV.*

commisit. Hic etiam (a) eundem *miræ, ævo suo, eloquentiæ scriptorem* vocat. *JOSEPHUS SCALIGER* (b) de eo scribit: *Equidem miror, in sæculo tam barbaro tantam hominis & in loquendo puritatem, & in temporum putatione solertiam fuisse, ut in Chronologis nostri temporis pudorem aliquem exprimere possit, si aliquem sensum harum rerū haberent.* Iniquius tamen de eo sentit *GERHARDUS JOHANNES VOSSIUS* (c) scribens: *Vix tamen probare possum, quod historiæ quædam admisceat privata, posteritatis memoria minus digna. In rebus etiam pertinentibus ad controversiam inter Henricum IV. & Gregorium VII. fidem ejus claudicare, multorum judicium est.* Scriptore hoc se non parum adjutum, ait *TRITHEMIUS* in Chronico Hirsaugiensi. Nec tamen in Henricum IV. adeo iniquus fuit Lambertus, quin potius furtivos Hildebrandi amores indicare non neglexerit, licet eundem excusare conetur. Primam ejusdem editionem procuravit *CASPAR CHURERUS*, bonarum artium apud Tubingenses Magister. Miserat ad eundem communis iste Germaniæ Præceptor, Philippus Melanchton, hanc historiam, prout ex epistola, Tubingensi & Schardianæ editioni præfixa, patet, in qua sic Melanchton: *Discedenti hinc Secerio mandarā, ut curaret historiam, cujus est in Augustinensium Monachorum bibliotheca exemplum, describi. Nondum enim vidi à Germaniæ Scriptoribus eo argumento quicquam diligentius esse compositum, tametsi quædam admiscuerit de privatis rebus indigna posteriorum memoria. Eam rem totam tuæ committo & fidei & prudentiæ: si judicaris, dignum esse historiarum editione, quæso, incumbas, ut illius prolis emendatissima mandetur. Sin aliter videbitur, facile faciam, scriptum non elegantissimum interire.* Curavit etiam Churerus hanc editionem hoc titulo:

(a) *Adverſ. lib. XLV. c. XXIII.*

(b) *De Emend. Temp.*

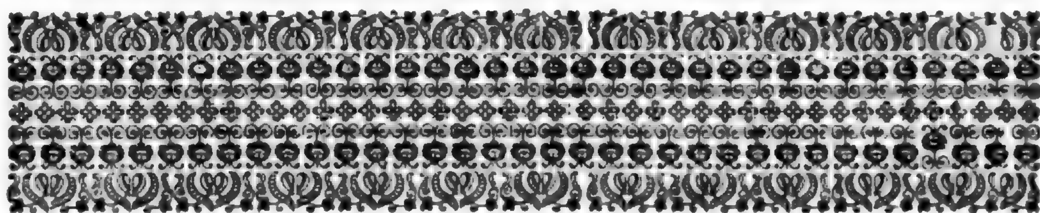
(c) *De Hist. Lat. lib. II. c. LXVII.* Adde *LABBEUM de Script. Eccleſ. Tom. II. p. 5. GUIL. CAVE Histor. litter. P. 1. p. 433. ELLIES* du *PIN Bibl. Univ. Tom. VIII. p. 110. JO. GOTTFR. OLEARII Bibl. Script. Eccleſ. p. 130.*

tulo: *Quisquis es, gloriæ Germanicæ & majorum studiosus, hoc utere, ceu Magistro libello, Tubingæ 1525. 8.* apud Hulderichum Morhardum. Dedicatio ad Wilhelmum & Georgium, Barones à Waltpurg, est directa, cujus tale est initium: *Incidimus nuper, Generosissimi Barones! nescio, an unquam in prudentius aliquot insignium rerum gestarum a nostris Germaniæ majoribus scriptum, quorundam doctissimorum hominum literis perquam humaniter admoniti.* Neque tamen hujus historiæ Autorem indagare licuit Churrero, dum in dicta dedicatione tali modo pergat: *Opus est certe ipso genere quam venerandum. Ejus Auctor quidem, tot revolutis veterum monumentis, tam ipsius, facile extare non potest. Unum hoc liquet, Herueldensem fuisse. Cujus vita studiaque tam est, ut culpari possint, quam vel integerrimi cujusque. Cum namque & ipse ex initiatis extiterit, nemo prorsus reperitur, qui plus detestarit unquam, quæ a sacrorum administratoribus minus, aut pro communi pietate Christiana, aut pro munere publico eorum acta sunt, quemque, prout meruit, suis depingit coloribus. Hoc modo tamen, ut non prorsus impium censeri possit. Hac etiam lege fecit, ut vel ipsi, vel posteri, horum exemplo admoniti, quæ præter Christianam pietatem sunt, emendent.* Altera editio hoc titulo prodiit: *Germanorum res præclare olim gestæ. Itemque rerum aliarum fere memoratu dignissimarum perbrevis & admodum jucunda quædam annotatio, ab exordio mundi primum nascentis repetita. Lamberto Schafnaburgensi authore. Cujus nomen hactenus delituit. Tubingæ 1533. 8.* Dedicatio Ludochi Schradini ad Sebastianum Schertlinum est directa, in qua nominis detecti occasionem tali modo refert: *Nam quum primum Tritemii, Abbatis Spanhaimensis, Chronicorum Hirsaugiensium volumen forte obiterque volverem, & autoris hujus Germanici nomen occurreret, quid mihi lætius evenire potuerit, non videbam. Liber namque historiæ Germanicæ*

manicæ antea ſui parentis nomen deſiderans, hoc jamjam e tinearum injuria integrum receperat. Gratulabar igitur Lamberto noſtro recepti nominis gratia. Quid vero Schradinus in hac editione ultra præſtiterit, ipſe enarrat, ſcribens: *Nam ſicubi lectio ab optimis ſcriptoribus variabat, vel annotatiuncula ſubjecta eſt, rudioribus in hoc, mediocrioribusve conſulens, ſeu aſteriſco prænotata, aut ceu lunulis quibusdam inflexis, lineolis circumſcripta ſunt: ne quid nugarum authori graviſſimo aſpergeretur.* Tertiam editionem, inter quatuor ſcriptores rerum Germanicarum celebriores, unà cum Turpino, Reginone, Sigeberto Gemblacenſi, procuravit SIMON SCHARDIUS, *Francofurti 1566. f.* qui etiam Summaria adjecit. Quartam editionem JO. JACOBUS GRYNÆUS promovit, hoc titulo: *Chronicon Hiſtoricum apud Germanos, ubi auſpicia, ornamenta Imperatorum, ſucceſſio & res memorabiles belli & pace geſta ab Henrico IV. Imperatore, breviter referuntur, authore Monacho quodam Herueldenſi, Baſileæ ex Officina Henrici Petri 1569. f.* Præfationem ad Martinum Cruſium præmiſit Grynæus, in qua de hac hiſtoria ſic loquitur: *Ex hac autem Hiſtoria colligere poterit prudens lector, quibus inclinationem Imperii debeamus, qui authores diſſidiorum & bellorum Civilium in Germania fuerint, quorum perfidia & ſcelere res Germana ſit labefactata. Ejus Author Monachus fuit Herueldenſis, qui tempore fortiſſimi Principis Henrici IV. vixit. Libellum D. Philippus Melanchthon ante quadraginta annos excudi juſſit, cum unicum exemplar extaret in Bibliotheca veſtra Auguſtiniana.* Fui autem hortator præſtanti viro, D. Heinrico Petro, ut eum una cum aliis ejus generis libris, quaſi poſtliminio reſtitueret, & veteris hiſtoriæ Germanicæ cupidis lectoribus communicaret. Hunc igitur Tomo primo ſcriptorum rerum Germanica-

nicarum inſeruit Simon Schardius. Quinta editio eſt noſtri Piſtorii. Sexta Argentorati, ſumtibus Latzari Zetzneri, una cum Reginone a. 1609. fuit excuſa, cui etiam Summaria fuerunt adjecta. Piſtorius vero in noſtra hac editione Lambertum hunc edidit emendatiorem auctioremque. Quippe non ſolum textui quædam ab a. 703. ex Mſto adjecit, prout ipſe in margine annotat, ſed etiam Erfurtenſis Monachi Additiones ad ann. 1472. usque, in quibus varia ad Statum Erfurtenſem videmus adnotata. In notis multa adjecimus, quæ partim ad hiſtoriæ, partim ad locorum, quibus ſingula geſta fuerunt, faciunt illuſtrationem. Hoc etiam circa Lamberti hiſtoriam eſt monendum, quod, ubi Galliæ facit mentionem, ipſe plerumque intelligat noſtram Germaniam.

149 LAMBERTVS SCHAFNABVRGENSIS DE REBVS GESTIS GERMANORVM.

Rima ætas ab Adam usque ad Noe continens generationes 10, annos verò 1656. Quæ tota periit diluvio, sicut infantiam mergere solet oblivio.

Secunda à Noe usque ad Abraham, generationes similiter complexa 10, annos autem 292: in qua linguarum facta est divisio. A pueritia namque homo incipit loqui posse post infantiam, quæ & inde nomen accepit, quia fari, id est, loqui non potest.

Tertia ab Abraham usque ad David, generationes 14, annos quoque 942 continens. Et quia ab adolescentia incipit homo posse generare: Matthæus ab Abraham generationum sumpsit exordium.

Quarta à David usque ad transmigrationem Babylonis, generationibus æquè juxta Matthæum 14, annis autem 483 porrecta. De qua regum tempora cœperunt. Quia dignitas juvenilis regno est habilis.

Quinta deinde usque ad adventum Salvatoris in carne, generationibus & ipsa 14, porrò annis 588 extenta. In qua, ut gravi senectute fessa, malis crebrioribus plebs Hebræa quassatur.

Sexta, quæ nunc agitur, nulla generationum vel temporum serie certa, sed ut ætas decrepita, ipsa totius seculi morte finienda. Secula generationibus constant. Inde dicuntur secula, quod se sequantur. Abeuntibus enim aliis, alia succedunt. Quorum decursus per generationes & regna ita scribitur:

Prima ætas continet creationem mundi. Primo enim die Deus in lucis nomine condidit angelos: secundo, in firmamenti appellatione creavit cœlos: tertio, in discretionis vocabulo speciem aquarum & terræ: quarto, luminaria cœli: quinto, animantia ex aqua: sexto, animantia ex terra, & primum hominem Adam. Adam 130 anno genuit Seth, à quo filii Dei. Seth anno 105 genuit Enos, qui cœpit invocare nomen Domini. Enos anno 90 genuit Cainan. Cainan anno 70 genuit Mahaleel, qui interpretatur plantatio Domini. Mahaleel anno 72 genuit Jared. Jared anno 162 genuit Enoch. Hunc nonnulla divina scripsisse, Juda Apostolo testante, comperimus. Enoch anno 65 genuit Mathusalem, post cujus ortum translatus est à Deo. Mathusalem anno 187 genuit Lamech. Gigantes nati sunt, & concupierunt filii Dei, id est Seth, filias hominum, id est Cain. Lamech anno 182 genuit Noe, qui Arcam ædificavit. Nohæ anno 600, venit diluvium. Fuerunt autem ab Adam usque ad cataclysmum, id est diluvium, anni 1656.

Secunda ætas continet annos 292. Sem anno 2 post diluvium genuit Arphaxat, à quo Chaldæi. Arphaxat anno 35 genuit Sela, à quo Samaritæ & Indi. Sela anno 30 genuit Heber, à quo Hebræi. Heber an. 34 genuit Phalech. Turris ædificabatur. Phalech an. 30 genuit Reu. Dii primum adorantur. Reu anno 32 genuit Saruh. Regnum Scytharum inchoatur. Saruh anno 30 genuit Nahor. Regnum Ægyptiorum nascitur. Nahor anno 39 genuit Thare. Regnum Assyriorum & Sicyoniorum oritur. Thare anno 70 genuit Abraham. Semiramis condi-

condidit Babyloniam, & Zoroaſtres magicam reperit. Fuerunt autem anni ab Adam usque ad Abraham 1947.

Tertia ætas continet annos 942. Abraham anno 75 propter imperium Dei venit in terram Canaam. Abraham anno 86 genuit Iſmahel, à quo Iſmahelitæ. Abraham anno 100 genuit Iſaac. Iſaac anno 60 genuit Jacob. Jacob anno 90 genuit Joſeph. Memphis in Ægypto conditur. Joſeph annis † 90 vixit. Græcia ſe- † *al. 110.*
getes habere cœpit. Hebræorum ſervitus in Ægypto annis 147. & Cecrops Athenas condidit. Moyſes annis 40 rexit Iſraël, ſub quo Hebræi literas habere cœperunt. Joſue annis 26 rexit Iſraël. Erichthonius in Græcia primus junxit quadri- 150
gam. Judices à Moyſe usque ad Samuel præfuerunt annis 305. Othoniel annis 40 præfuit. Cadmus, Thebanorum rex, Græcas literas invenit. Loth annis 80 præfuit. Amphion muſicus claruit. Debbora annis 40. Primus Latinis regnavit Picus. Et Apollo medicinæ artem invenit. Gedeon annis 40. Orpheus Linusque muſici claruerunt. Abimelech annis 3. Iſte 70 fratres ſuos occidit. Thola annis 30. Priamus regnavit in Troia. † Jair annis 22. Carmenta Latinas literas reperit. † *al. Lair.*
Jephthe annis 6. Hercules flammis ſe injecit. Abeſſa annis 7. Bellum decennale Troiæ ſurrexit. Achialon annis 10. Hic in 70 interpretibus non habetur. Labdo annis 8. Capta Troia. Æneas venit in Italiam. Samſon annis 20. Aſcanius Albam condidit. Heli ſacerdos annis 40. Arca teſtamenti capitur, & regnum Sicyoniorum finitur. Samuel & Saul annis 32. Regnum Lacedæmoniorum exoritur, & Homerus fuiſſe probatur.

Quarta ætas continens annos 453. David annis 40 regnavit. Carthago à Didone conditur. Gath, Nathan, & Aſaph prophetaverunt. Salomon annis 40. Templum Hieroſolymis ædificatur, annis 480 egreſſionis ex Ægypto expletis. Ex quo apparet, Samuelem & Saulem 32 annos, & non 40 præfuiſſe. Roboam 17 annis regnavit. Regnum Iſraël & Juda dividitur. Abia annis 3. Pontifex Abimelech inſignis habetur. Aſa annis 41. Aggæus, Amos, Johel, & Jehu prophetaverunt, & Azarias. Joſaphat annis 25. Helias, Heliſæus, Abdias, & Michæas prophetaverunt. Joram annis 8. Edom receſſit à Juda, & conſtituit ſibi regem. Ochozias anno 1. Helias rapitur. Athalia annis 7. Jonadab, filius Rechab, ſacerdos claruit. Joas annis 40. Zacharias, filius Joiadæ, lapidatur. Amaſias annis 28. Amos propheta claruit in Iſraël. Ozias annis 52. Olympias prima à Græcis conſtituitur. Jonathan annis 16. Eſaias, Oſeas, & Johel prophetaverunt. Et Romulus naſcitur. Achaz annis 16. Roma conditur. Et Iſraël in Medos transfertur. Ezechias annis 29. Romulus 100 ſenatores conſtituit. Manaſſes annis 55. Numa 2 menſes adjecit, & Sibylla Samia claruit. Ammon annis 2. Tullus in republica cenſum exegit. Joſias annis 31. Thales Phyſicus claruit. Joachim annis 11. Hujus tertio anno, Nabuchodonoſor Judæam cepit. Sedechias annis 11. Templum Hieroſolymis incenſum eſt. Fuerunt autem ab origine mundi usque ad terminum Judaici regni anni 3363.

Quinta ætas continet annos 580. Hebræorum captivitas annis 70. Judith hiſtoria conſcribitur. Darius annis 36. Hujus ſecundo anno templum Hieroſolymis conſtruitur, finitis 70 annis Judaicæ captivitatis Xerxes annis 21. Herodotus hiſtoriographus agnoſcitur. Artaxerxes annis 40. Ezdras legem incenſam renovavit. Et Nehemias Hieruſalem reſtauravit. Darius, qui & Nothus, annis 19. Hæc ætas habuit Platonem. Artaxerxes, qui & Ochus, annis 26. Demoſthenes & Ariſtoteles prædicantur. Xerxes, Ochi filius, annis 4. Xenocrates claruit. Darius annis 6. Alexander Macedo annis 12, qui Hieroſolymam cepit. Hucusque regnum Perſarum, dehinc Græcorum. Alexander ann. 5 Aſiam obtinuit. Ptolemæus Lagi filius annis 40. Machabæorum liber primus inchoavit. Philadelphus annis 38. 70. Interpretes claruerunt. Evergetes annis 26. Jeſus ſapientiæ librum compoſuit. Philopater annis 17. Machabæorum liber ſecundus inchoavit. Epiphanes annis 24. Romani Græcos obtinuerunt. Philometor annis 35. Hunc Antiochus ſupe-

ſuperans, Judæos oppreſſit. Et Scipio Africam vicit. Evergetes annis 29. Brutus
Hiſpaniam ſubegit. Soter annis 17. Thraces Romanis ſubjiciuntur. Varro & Ci-
cero naſcuntur. Alexander annis 10. Syria per Gabinium Romanis ſubjicitur.
Ptolemæus, Cleopatræ filius, annis 8. Saluſtius hiſtoriographus naſcitur. Diony-
ſius annis 30. Pompejus Judæam cepit. Cleopatra annis 2. Ægyptus Romanis
ſubditur. Hucusque regnum Græcorum: nunc Romanorum. Julius Cæſar an-
nis 5. Hic primus monarchiam tenuit, & ab hoc Cæſares appellati ſunt. Octa-
vianus annis 56. Hujus anno 42 Dominus noſter Jeſus Chriſtus naſcitur, com-
pletis ab Adam juxta Hieronymum annis 5199. Tiberius autem annis 23. Hujus
anno 18, Dominus noſter Jeſus Chriſtus crucifixus eſt. Gajus annis 4. Matthæus
Evangelium ſcripſit. Claudius annis 14. Petrus Romam, & Marcus Alexandriam
petierunt. Nero annis 13. Petrus & Paulus cruci, gladioque traditi ſunt. Veſpa-
ſianus annis 10. Hujus anno ſecundo Titus Hieroſolymam ſubvertit, templum
ſolo ſtravit, poſt annos primæ ædificationis 1089, Dominicæ autem incarnatio-
nis 71. Titus annis 2. Hic facundus & pius fuit. Domitianus annis 16. Johannes
Apoſtolus in Patmon relegatur. Nerva anno uno. Joannes Epheſum rediit, &
151 Evangelium ſcripſit. Trajanus annis 9. Symeon, Hieroſolymorum epiſcopus, cru-
cifigitur, & Johannes Apoſtolus requieſcit. Adrianus annis 21. Aquila interpres
oritur. Antonius minor annis 19. Montanus Cataphrygarum author oritur.
Commodus annis 13. Theodotion interpres apparuit. Ælius Pertinax anno 1.
nihil hiſtoriæ habet. Severus Pertinax annis 18. Symmachus interpres agnoſci-
tur. Antoninus Caracalla annis 7. Quinta editio Hieruſalem invenitur. Macri-
nus anno uno vel Marcus. Aurelius Antoninus annis 4. Sexta editio Nicopoli re-
peritur, & Sabellius infelix oritur. Alexander annis 13. Origenes Alexandriæ
claruit. Maximianus vel Maximus annis 3. Hic perſecutus eſt Chriſtianos. Gor-
dianus annis 7. Fabianus epiſcopus Romæ claruit. Philippus annis 7. Hic primus
imperator Chriſtianus fuit. Decius anno 1. Antonius monachus oritur. Gallie-
nus & filius ejus Voluſianus annis 2. Novatiana hæreſis oritur. Valerius cum
Gallieno annis 5. Cyprianus & Cornelius martyrio coronantur. Claudius annis
2. Iſte Gothos ab Illyrico expulit. Aurelianus annis 5. Hic etiam perſecutus eſt
Chriſtianos. Tacitus annum unum. Probus annis 6. Manichæorum hæreſis ori-
tur. Carus annis 2. iſte de Perſis triumphavit. Diocletianus & Maximianus annis
20. Iſti divinis libris exuſtis, vaſtari eccleſias, affligi & interfici Chriſtianos juſſe-
runt. Maximinus, filius Maximiani, Severus, & Galerius anno 1. Conſtantinus an-
nis 31: cujus 16 anno Nicena ſynodus congregatur, Dominicæ incarnationis an-
no 318. Conſtantius & Conſtans annis 27. Reliquiæ ſancti Andreæ, ſanctique
Lucæ Evangeliſtæ Conſtantinopolim transferuntur, & Anthropomorphitarum
hæreſis oritur. Per idem tempus Athanaſius & Maximinus, Treverorum archi-
epiſcopus, atque Hilarius, doctrina & fide clari habebantur. Julianus annis 2.
Hic ex monacho paganus factus, Chriſtianos perſecutus eſt. Jovianus anno 1.
Iſte cum omni exercitu Chriſtianus efficitur. Valentinianus annis 11, qui à Julia-
no, ob fidem Chriſti, militia fuerat privatus: & Gothi hæretici facti ſunt. Gratia-
nus cum fratre Valentiniano annis 6. Ambroſius & Martinus epiſcopi claruerunt.
Valentinianus cum Theodoſio annis 9. Hieronymus in Bethlehem toto mundo
claruit. Theodoſius annis 11. Sanctus Johannes Anachorita claruit. Arcadius
cum fratre Honorio, annis 13. Johannes Chryſoſtomus & Auguſtinus epiſcopi
claruerunt. Honorius cum Theodoſio minore, annis 15. Cyrillus Alexandriæ
epiſc. claruit. Theodoſius minor, Arcadii filius, annis 26. Epheſina ſynodus Ne-
ſtorium cum ſuis fautoribus Pelagianis damnat, ſub Celeſtino papa. Marcianus
annis 7. Chalcedonenſe concilium ſub Leone papa 630 patrum agitur. Leo ma-
jor cum Leone minore annis 17. Ægyptus ab errore Dioſcori liberatur. Zenon
annis 17. Corpus Barnabæ Apoſtoli reperitur, & Acephalorum hæreſis oritur.
Anaſtaſius 26 annis. Fulgentius epiſcopus claruit. Juſtinus major annis 9. Ace-
pha-

phalorum hæresis abdicatur. Justinianus annis 39. Hujus sexto anno primus cyclus Dionysii inchoavit, Dominicæ incarnationis anno 532. Justinus minor annis 11. Armenii fidem Christi susceperunt. Tiberius annis 9. Ermingildus, rex Gothorum, martyrio coronatur. Mauricius annis 21. Gregorius papa Augustinum archiepiscopum cum monachis Britanniam misit, ut genti Anglorum verbum Dei evangelizarent, Dominicæ incarnationis anno 596. Phocas annis 8. Angli Saxones fidem Christi susceperunt. Heraclius annis 36. Judæi in Hispania Christiani facti sunt. Heracleonas, cum matre sua Martina, annis 2. Pyrrhus, regiæ urbis episcopus, à Theodoro papa damnatur. Constantinus, Heraclii filius, menses 6. Paulus, Pyrrhi successor, ob eandem vesanam doctrinam damnatus est. Constantinus, Constantini filius, annis 17. Hic sextam synodum congregavit. Cujus rogatu, Agatho papa misit in regiam urbem legatos suos, in quibus fuit Johannes, Romanæ ecclesiæ tunc diaconus, non longè pòst episcopus, pro adunatione facienda sanctæ ecclesiæ. Hæc sexta synodus Constantinopolim acta est, ubi affuerunt episcopi 150. præsidente Georgio, patriarcha urbis regiæ, & Macario urbis Antiochiæ, & convicti sunt, qui unam voluntatem & operationem astruebant in Christo, falsasse patrum catholicorum dicta per plurima (a)

702. Anno Dominicæ incarnationis. Huc usque Beda.

His signis ( ) inclusa, è manuscripto jam accesserunt.

703. 704. 705. (Aldfridus, rex Nordanimbrorum, filius Oswi, fratris S. Oswaldi regis.)

706. (Initium monasterii S. Petri in Erphesphurt, quod construxit Tagebertus rex Francorum in monte, qui antea Merruigisburg vocabatur: sed ab ipso Tage- 152
berto mons sancti Petri nuncupatus est: & omnia, quæ habuit in Thuringia, ad eum locum dedit, monitu Trutmani solitarii.)

707. 708. Conradus, rex de Britannia, Romam perrexit, ibique attonsus ac monachus factus, in jejuniis & precibus ad diem pervenit ultimum.

709. 710. Pipinus, major domus regni Francorum, perrexit in Alemanniam.

711. 712. Mortuus est Heribertus, rex Longobardorum.

713. 714. Mortuus est Pipinus, major domus, cui successit Carolus Martellus, filius ejus.

715. Mortuus est Dagobertus rex, fuitque pugna Francorum.

716. Pugnavit Carolus contra regem Ratbodum.

717. Pugnavit Carolus contra Francos in Dominica die ante Pascha.

718. Vastavit Carolus Saxoniam plaga magna. (Sanctus Bonifacius ordinatur episcopus 11. calend. Decembris.)

719. Occisio Francorum ad Suessonis civitatem.

720. Pugnavit Carolus contra Saxones.

721. 722. Magna fertilitas facta est.

723. (Carolus infirmatur.)

724. 725. Carolus perrexit Andegavum.

726. 727. Sanctus Egbertus migravit ad Christum.

728. 729. Cometæ stellæ apparuerunt.

730. 731. Carolus vastavit ultra Liguriam.

732. (Carolus pugnavit contra Sarracenos.)

733. (Eclipsis facta est solis.)

734. Carolus perrexit in Frisiam.

735. Carolus vastavit Wascones.

736. Beda nobilis & præclarus doctor obiit. Initium Herveldensis monasterii.

737. 738. Carolus pugnavit contra Sarracenos in Gothia.

739. Carolus Saxoniam iterum intravit, & fecit eos tributarios.

740. Carolus Provinciam intravit usque in Massiliam.

(a) In hisce Bedam secutus fuit, & Hermannum Contractum.

741. Carolus obiit, major domus regni Francorum, cui successerunt Carlmannus & Pipinus, filii ejus. Initium Altahensis monasterii.
742. Carolus Magnus natus est. (Sanctus Bonifacius cum Carlomanno magnam synodum habuit.)
743. 744. Initium Fuldensis monasterii.
745. 746. Sanctus Burchardus ordinatus est episcopus primus in Wirziburg.
747. Sanctus Wigbertus migravit à sæculo. Carlmannus Romæ monachus factus est.
748. 749. 750. Pipinus, decreto Zachariæ papæ, per unctionem sancti Bonifacii archiepiscopi, rex appellatus est, qui antea major domus vocatus est, & Hildericus rex tonsoratus in monasterium mittitur.
751. Zacharias papa obiit, Stephanus electus est atque occisus, & alter Stephanus electus atque consecratus est.
752. 753. Stephanus papa ad Pipinum veniens, defensionem petiit contra Haistulfum regem.
754. Stephanus Papa duos filios Pipini, Carolum & Carlmannum, unxit in reges.
755. Sanctus Bonifacius martyrio coronatur.
756. Organa primùm missa sunt Pipino ex Græcia.
757. 758. Pipinus Saxonibus superatis tributum imposuit, ut 300. equos singulis annis persolverent.
759. 760. 761. 762. 763. 764. Pipinus magnum conventum habuit in Carisiago, fuitque hyems durissima.
765. Ruotgangus episcopus corpora sanctorum Gorgonii, Naboris, & Nazarii Roma advexit.
766. Victi sunt Sclavi in Weidahaburg à Francis. (a) 767.
153 768. Pipinus rex acquisivit Aquitaniam totam, & inde revertens ad sanctum Dionysium, octavo calendas Octobris obiit, Carolo Magno & Carlmanno regnum relinquens.
769. 770. Bertha regina venit de Italia, & Desiderii regis filiam adduxit in Franciam.
771. Carlmannus obiit, fratri Carolo regnum relinquens.
772. Carolus in Saxonia Eresburg expugnavit, & fanum eorum, quod vocabatur Irminsul, destruxit.
773. Carolus ab Adriano papa invitatus, Desyderium regem in Papia obsedit.
774. Carolus Papiam cepit, & Desyderium regem in Franciam duxit. Eodem anno Saxones ecclesiam in Fridesiare, lignis & igne implentes incendere volebant, sed minime valebant.
775. 776. Saxones Christiani effecti sunt.
777. (Dedicatio ecclesiæ in Ordorff à beato Lullo, in honore S. Petri.)
778. Carolus pugnavit contra Saracenos, & Saxones Loganahi (b) vastant.
779. Sturm, abbas Fuldensis cœnobii, obiit.
780. 781. Carolus Romam perrexit, ibique baptizatus est Carlomannus, filius ejus, quem Adrianus papa, immutato nomine, vocavit Pipinum. Ibi quoque desponsata est Rudrut, filia ejus, Constantino Imperatori. Carolus divisit terram inter episcopos in Saxonia.
782. Caroli comites occisi sunt à Saxonibus in loco, qui dicitur Suntal.
783. Hildegart regina obiit, cui Fastrat successit.
784. 785. 786. Sanctus Lullus archiepiscopus obiit, (cui Richolffus successit:) & Caro-

(a) Reliqui Francorum Annales tacent de hac victoria.
(b) Intelligi videtur Pagus Loganensis, *Loganogovve* ad Lanum, in confiniis Hassiæ & Trevirensis Episcopatus. Saxones enim isto anno in Hassia agebant, secundum *REGINONEM ad a. 778.*

& Carolus ad Italiam venit. Multa quoque visa sunt prodigia. Signum enim crucis in vestimentis hominum apparuit, & sanguis è cœlo terraque profluxit.

787. Carolus Romam veniens, Beneventum profectus est, & monasterium sancti Benedicti adiit. (Et eclipsis facta est solis.)

788. 789. Carolus subegit gentem Wilslorum.

790. Carolus perrexit in Pannoniam.

791. Carolus subegit gentem Avarorum, & fundata est ecclesia sancti Bonifacii in Fulda.

792. 793. Conjuratio Pipini contra patrem suum, quæ per Fardolfum publicata est. Unde Pipinus attonsus in monasterium mittitur, cæterique omnes perditi, alii decollati, alii suspensi, miserabiliter sunt mortui. Et ipsi Fardolfo datum est cœnobium sancti Dionysii.

794. Hæresis Feliciana damnata est in synodo Franckonefurt, & Vastrath regina obiit.

795. Adrianus papa obiit in nativitate Domini.

796. 797. 798. Balthart abbas Herveldensis obiit.

799. Leo papa, lingua truncata, excæcatus, & de pontificatu ejectus, videns & loquens in Franciam venit ad Carolum, in locum, qui dicitur Heristelle.

800. Carolus à Romanis Augustus est appellatus.

801. Amarmurmulus, rex Persarum, elephantem unum cum aliis muneribus Carolo misit.

802. 803. Leo papa iterum venit in Franciam, & Saxones Transalbiani translati sunt in Franciam.

804. 805. Carolus, Caroli filius, Bohemios vastat.

806. 807. Mortalitas maxima facta est in Fulda.

808. 809. 810. Hohenburg (a) castellum impositum est Albi flumini ab imperatore Carolo contra Danos.

811. Depositio Luitgeri episcopi.

812. 813. Richolfus, Moguntiæ archiepiscopus, obiit, (cui Haistolfus successit:) & pons apud Moguntiam incendio periit.

814. Carolus Magnus imperator obiit, cui Ludovicus successit, qui episcopatum in Hildensheim construxit. 354

815. Baugolfus, abbas Fuldensis, obiit. (Et præceptum est, ut omnes monachi cantarent cursum sancti Benedicti.)

816. 817. Ludovicus Imperator Aquisgrani habuit synodum, ibique ordinavit vitam monachorum.

818. Ludovicus Imperator in Britannia Normannum regem vicit.

819. Ludovicus Judith, filiam Welf, in uxorem accepit, & in Fulda dedicata est ecclesia.

820. 821. 822. Inchoatio monasterii novæ Corbeiæ.

823. 824. Ludovicus contra Vivomarcum regem pugnavit, & Britanniam vastavit.

825. Vivomarcus occisus est in domo propria, & Haistolfus, Moguntiæ archiepiscopus, obiit, cui Otger successit.

826. Hiltwinus ossa sancti Sebastiani in Galliam transtulit.

827. 828. 829. Ludovicus Imperator depositus est à filiis suis, Lothario, Ludovico & Carolo.

830. 831. Brun & Raban abbates fundamentum ecclesiæ sancti Wigberti foderunt 6 idus Julii, secunda feria.

832. Corpus S. Aurelii in Germaniam delatum est, & Hirsaugia fundata. Conjuratio Ludovici contra patrem suum.

833. Regnum Francorum ad Lotharium est conversum.

834. Pipi-

(a) *Hamburgum*, de quo ad *REGINONEM a. 810.*

834. Pipinus & Ludovicus patrem suum restituerunt in regnum.

835. 836. (Otgarius archiepiscopus transtulit sanctum Severum ad Franckfurt.)

837. 838. Conjuratio Ludovici iterum ad Franckonefurt, & conversum est regnum ad patrem ejus.

839. 840. Ludovicus insequendo filium, venit ad Herolfesfelt monasterium 6 idus Aprilis. Ludovicus imperator obiit, cui filius ejus Ludovicus successit.

841. Lotharius bellavit contra fratres suos, Ludovicum & Carolum, in quo prælio penè ad internecionem deleti sunt Franci, & Luitharius victus est, ubi & Adelbertus comes occisus est.

842. Luitharius expulsus est à regno, & Raban abbas de monasterio.

843. Luitharius, Ludovicus, & Carolus pacem fecerunt.

844. Luitharius rex regem Sclavorum Gestimulum occidit.

845. Ludovicus venit ad Herolfesfelt 2 calendas Novembris, & privilegia monachis dedit, suoque sigillo munivit. Monachi quoque ejusdem Herueldensis monasterii reconciliati sunt cum Otgario archiepiscopo, de decimis frugum & porcorum ex terra Thuringorum, per fideles legatos domini Ludovici Augusti, episcopos videlicet & præsides.

846. Ludovicus, filius Ludovici, Pannoniam subegit, & Bohemos domum rediens vastavit. Brun, abbas Herueldensis, obiit, cui Brunuart successit.

847. Oggarius, Moguntiæ archiepiscopus, obiit, cui abbas Fuldensis, Rabanus, successit. Abbatiam Waldo suscepit.

848. Ad Moguntiam habito synodali concilio, Godeschalcus hæreticus damnatus est.

849. 850. Dedicata est ecclesia sancti Wigberti 5 calendas Novembris à Rabano, Moguntiacensi archiepiscopo.

851. 852. Translatio Lulli in cœna Domini.

853. 854. 855. Ludovicus rex cum magno exercitu perrexit contra Ratzidum, regem Maruhensium. Luitharius etiam rex tonsuram & monachicum habitum suscepit, moriturus in Prumia.

856. Rabanus archiepiscopus obiit, cui Carolus successit.

857. Carolus archiepiscopus Moguntiæ magnam synodum habuit.

858. Ludovicus rex Ludovicum, filium suum, misit cum exercitu magno ad Abotritos.

859. Ludovicus & Carolus atque Lutharius, filius Lutharii, fratris eorum, cum juramento pacem fecerunt.

860. 861. Udo, Ernost, Berngerus comites, & Waldo, abbas Fuldensis, honoribus depositi sunt. Thiodo abbas successit.

155 862. 863. Carolus archiepiscopus obiit, cui Luitpernus successit.

864. Ludovicus rex Ratzidum, regem Morahensium, sibi subegit.

865. 866. 867. 868. 869. Luitherus rex à Benevento reversus, Romam venit, ibique ab Adriano damnatus est, qui domum rediens, penè cum suis omnibus periit. Eodem anno Thiodo, abbas Fuldensis, depositus, & Sigehardus electus est, vir religiosus.

870. 871. 872. 873. 874. 875. Ludovicus rex obiit, cui filius ejus Ludovicus successit. Brunwart, Herveldensis abbas, obiit, cui Drugo successit.

876. Pugna juxta Andarnaha facta est, inter Carolum & Ludovicum, Ludovici regis filium.

877. 878. 879. Ludovicus rex, filius Ludovici regis, obiit, cui frater ejus Carolus successit.

880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. Carolus de regno est ejectus, & Arnoldus electus.

888. Carolus obiit.

889. 890. Luitbertus archiepiscopus obiit, cui Sunderolt successit.

891. Sun-

891. Sunderolt, Moguntiæ archiepiscopus, occisus est, cui Hatto successit.
892. Arn (Herbipolensis) episcopus occisus est. Et Drugo, abbas Herveldensis, obiit, cui Harderat successit.
893. Prælium magnum factum est inter Bajoarios & Ungaros.
894. 895. 896. Arnoldus Romæ imperator factus est.
897. 898. 899. Arnoldus imperator obiit, cui Ludovicus, filius ejus, successit.
900. 901. Harderat, abbas Herveldensis, obiit, cui Diethart successit.
902. Sclavi vastaverunt Saxoniam.
903. Adelbracht, Eberhart, & Heinricus occisi sunt.
904. 905. Conradus comes occisus est ab Adelberto.
906. Ungari vastaverunt Saxoniam.
907. Adelbertus comes occisus est, jubente Ludovico rege.
908. Luitboldus, dux Thuringorum, (a) occisus est ab Ungaris.
909. Burchardus, dux Thuringorum, occisus est ab Ungaris.
910. Ludovicus rex pugnavit cum Ungaris, & victus est.
911. Ungari vastaverunt Franciam.
912. Ludovicus rex obiit, cui Conradus successit. Hatto, archiepiscopus Moguntiæ, obiit, cui Hereger successit.
913. 914. Otto Saxonicus comes obiit.
915. Ungari vastando venerunt usque in Fuldam.
916. 917. 918. Conradus rex fuit in Herolfelde.
919. Conradus rex obiit, cui Heinricus Saxo successit.
920. 921. 922. 923. 924. Herger, archiepiscopus Moguntiæ, obiit, cui Hildibertus successit.
925. 926. 927. Diethardus junior abbas Herveldiæ factus est, cum senioris Diothardi consensu.
928. Diothardus abbas junior episcopus ordinatus, & Burchardus abbas electus est.
929. 930. Diothardus senior obiit.
931. Heinricus rex Abotritos subegit.
932. Diedo (Wirtzburgensis) episcopus obiit, cui Burchardus, abbas Herveldiæ, successit.
933. Megingoz abbas Herveldiæ electus est.
934. Heinricus rex Wucronin (b) cum exercitu fugat.
935. Magna synodus fuit in Erphesfurt. Eodem anno Heinricus rex obiit, cui filius ejus Otto successit.
936. Otto rex fuit Herolfesfelde. Eodem anno ecclesia sancti Bonifacii exusta est.
937. Eberhardus Comes Heinricū, filium Heinrici regis, captum projecit in vincula. 156
938. 939. Eberhardus & Gisilbertus occisi sunt. Hildibertus, archiepiscopus Moguntiæ, obiit, cui Fridericus successit.
940. 941. 942. Dedicata est ecclesia sancti Maximini in Treveris.
943. Synodus Bonnæ congregata est.
944. 945. Nuncii Græcorum ad regem Ottonem venerunt, cum magnis muneribus, in vigilia omnium Sanctorum.
946. 947. Etheit regina obiit, cui Adelheit successit.

Rr 948. Syn-

(a) Luitboldus hic, sive Lupoldus, minime Dux Thuringorum, verum Dux fuit Bavariæ, prout *OTTO FRISINGENSIS* nos docet *Chron. lib. VI. c. XV. non multo post Ungari, commisso cum Baioariis bello, ducem eorum Leopoldum, Arnolfi ducis patrem, occidunt, ac inde per totum regnum diffusi, Alemanniam, Franciam, Saxoniam, Turingiam percurrunt.* Quæ etiam verba Auctor Magni Chronici Belgic. *p. 73.* repetit.

(b) Videtur Wormo, Danorum Rex, intelligi, quem devicit Henricus. Plerique Scriptores equidem hoc ad a. 931. referunt. Verum *Wittichindus lib. I. pag. 641.* & *SIGEBERTUS GEMBLACENSIS ad a. 935.* hanc victoriam demum, post illam de Hunnis, enarrant.

948. Synodus ad Ingelheim congregata est, cui Marinus, legatus Apostolicus, præsedit.

949. Iterum nuncii Græcorum ad regem Ottonem cum preciosissimis muneribus venerunt, in memoria omnium sanctorum, & Otto rex dedit filiam suam Conrado duci.

950. Factum est magnum prælium inter Baioarios & Ungaros.

951. Otto rex perrexit in Italiam, & acquisivit Adelheidam reginam, & Berngerum regem subdidit sibi.

952. 953. Nimis crudelis dissensio exorta est inter Luitdolfum, regis filium, & Heinricum, patruum suum. Eodem anno obsessa est Moguntia, & Rossadal castellum, factaque est in illo loco magna pugna.

954. Fridericus, archiepiscopus Moguntiæ, obiit, cui Wilhelmus, filius regis, successit.

955. Otto rex Ungaros cum magno periculo sui, suorumque magna cæde, prostravit in Lechfelt, in natali sancti Laurentii: in quo etiam bello dux Conradus cum aliis multis est occisus. Heinricus quoque, dux Baioariorum, obiit.

956. Rudbertus, Treverensis archiepiscopus, obiit, cui Henricus successit, & Hadamarus, abbas Fuldensis, obiit, cui Hatto successit. Eodem anno Luitdolfus in Italiam perrexit, eamque sibi subegit. Et Megingoz, abbas Herveldiæ, obiit, cui Hagano successit.

957. Luitdolfus in Italia est mortuus, & inde ad Moguntiam portatus est, & ad sanctum Albanum sepultus est.

958. Signum crucis in vestimentis apparuit.

959. Hagano, abbas Herveldensis, potestatem suam reliquit, ob infirmitatem corporis sui, eoque vivente, Guntherus electus est in locum ejus.

960. Venerunt legati Rusciæ gentis ad regem Ottonem, deprecantes, ut aliquem suorum episcoporum transmitteret, qui ostenderet eis viam veritatis. Qui consensit deprecationi eorum, mittens Adelbertum episcopum fide catholicum, qui etiam vix evasit manus eorum.

961. Venerunt legati domini Apostolici ad regem Ottonem, invocantes eum Romam, in adjutorium Johannis Papæ. Filius ejus, Otto secundus, in regem ungitur Aquisgrani.

962. Otto rex perrexit Romam, eumque Johannes papa gratanter suscipiens, honorificè super cathedram Augustalem posuit, & benedictione atque consecratione sua imperatorem fecit. Guntherus, Herveldensis abbas, obiit, cui Egilolfus successit.

963. Magna synodus facta est Romæ, cui Otto imperator præsidebat, cum multitudine magna episcoporum, abbatum, sacerdotum, clericorum, ac monachorum, ibique dejectus est Benedictus à sede Apostolica.

964. Berngerus rex obsessus est in monte sancti Leonis, ibique captus atque in Babenberg ductus est cum Willa uxore sua.

965. Otto imperator de Italia venit. Brun (Coloniensis) archiepiscopus obiit, cui Volcmarus successit.

966. Otto imperator tertia vice Romam venit.

967. Otto imperator misit legatos suos ad Wilhelmum archiepiscopum & alios principes, ut Ottonem filium suum cum omni dignitate regali ad Italiam mitterent, quem ipse suscipiens, Romam perduxit, ut papa Johannes posterior imperatorem faceret: quod & libenter fecit.

968. Wilhelmus (Moguntinensis) archiepiscopus obiit, cui abbas Fuldensis Hatto successit. Abbatiam verò suscepit Wernher.

157 969. Hatto, Moguntiæ archiepiscopus, obiit, cui Ruitbertus successit.

970. Egilolfus, Herveldensis abbas, obiit, cui Gozbertus successit.

971. Exustum est famosum templum in Dornburg. (a)

972. Ot-

(a) De eodem *DITMARUS lib. II. f. 339.* Templum hoc Jovi fuisse dicatum adserui in Syntagmate Hist. Germ. *diss. II. §. VII.*

972. Ottoni juniori imperatori missa est Theophania ab imperatore de Græcia. Eodem anno Otto senior imperator cum juniore Ottone de Italia perrexit in Franciam.

973. Otto imperator senior cum juniore venit Quidilinburg, ibique celebravit sanctum Pascha 10. cal. Aprilis. Illucque venerunt legati plurimarum gentium, videlicet Romanorum, Græcorum, Beneventorum, Italorum, Vngarorum, Danorum, Sclavorum, Bulgarorum, atque Ruscorum, cum magnis muneribus. Eodem anno Otto imperator senior obiit in Mimelieba nonis Maji, cui filius ejus, secundus Otto, successit.

974. Heinricus, dux Baioariorum, & Abraham episcopus, cum Bolisclaione & Misichone inierunt contra imperatorem pravum consilium. At imperator, tali nefando comperto consilio, congregavit omnes principes suos, & quid inde faceret, consilium petiit. Qui dederunt ei consilium, ut mitteret ad ducem Heinricum, & Bopponem episcopum, & Gebehardum comitem, eosque ad placitum invitaret per edictum: qui sine dilatione, Deo donante, dedit se in potestatem imperatoris. Eodemque anno perrexit imperator contra Haroldum in Scleoswig.

975. Otto Imperator habuit magnum conventum in Wehmare. Eodem anno imperator Bohemos vastavit & concremavit.

976. Otto Imperator perrexit ad Bajoariam, atque Heinricum ducem expulit, Ottonique duci Bajoariam commendavit.

977. Imperator cum magno exercitu perrexit ad Bohemos, & maximam partem terræ illius incendio concremavit. Ipse quoque Heinricus cum altero Heinrico invaserant Bazowam. (*a*) Quod imperator ut audivit, festinatò exercitum illò movit, urbemque obsedit, & Heinricum ducem ad suam gratiam recepit, atque in Franciam perrexit.

978. Ad imperatorem Ottonem venit in Pascha Bolislawo, qui honorificè susceptus, magnisque muneribus ab imperatore oneratus, rediit domum. Aderat & Heinricus cum altero Heinrico, qui comprehensi in exilium missi sunt. Eodem anno Luitherus rex cum electo numero militum repentè invasit Aquisgrani palatium, seditque ibi tribus diebus. At Otto imperator festinatò cum exercitu insecutus est Luitharium usque in Sigonem (*b*) & usque ad sancti Dionysii cœnobium, eumque non apprehendit, quia fugiendo evasit.

979. Gero Comes à Waldone quodam accusatus, dum eum in singulari certamine occidisset, ipse tamen ab imperatore decollatus est.

980. Otto imperator perrexit in Italiam, & Gozberdus, Hirsfeldensis, abbas, ecclesiam construxit in Ordorf.

981. Adelbertus, Magdaburgensis archiepiscopus, obiit, cui Hisillarius successit. Imperator Natalem domini Romæ celebravit.

982. Destructus est episcopatus in Mersiburg, miræque magnitudinis ædificium cecidit in Magdeburg. Eodem anno Otto imperator valde periculosum habuit prælium cum Sarracenis in Calabria. In quo prælio occisus est Heinricus, Augustensis ecclesiæ episcopus, cum aliis plurimis episcopis. In quo etiam prælio idus Julii occisi sunt milites fortissimi, hi scilicet, Vdo, Gebehardus, Guntherus, Bertholdus cum aliis multis, & Otto dux atque Wernher, abbas Fuldensis. Ipse Imperator vita comite vix evasit.

983. Otto secundus imperator, Romam post malè gestas res regressus, obiit, ibidemque sepultus est. Heinricus, dux Baioariæ, regnum invasit, sed à Principibus est reprobatus.

984. Filius imperatoris, tertius Otto, patri successit in regnum, unctus in regem Aquisgrani à Johanne Ravennati episcopo.

985. Gozberdus (Hirsfeldensem) abbatiam reddidit, cui Bernharius successit.

(*a*) Sine dubio intelligitur primaria Lusatiæ urbs, *Budissa, Bauzen*.
(*b*) Sequana alias, hodie *la Seine*. *VALESIUS voce Sequana*.

986. Otto rex puer Boëmiam vastavit, sed Mischonem cum muneribus obvium suscepit.
987. Iterum rex Boëmiam intravit, & eam ad deditionem coëgit.
158 988. Æstatis feruor nimius. Rupertus, Moguntiæ archiepiscopus, obiit, cui Willigis successit.
989. Theophana imperatrix Romam perrexit: omnemque illam regionem Regi subdidit.
990. 991. Theophana imperatrix obiit. Ignis de Rheno ascendit, & villas proximas absumpsit. Gotehardus monachus factus est.
992. Otto rex Brandenburgam obsedit. Gerdach, Hildesheimensis episcopus, obiit. (Dominus Bernardus, regis cancellarius, in divinis & humanis rebus 14. calend. Februarias ordinatus, solertissimus successit. Filii Heinrici comitis, Heinricus, Utto, Sigifridus, contra piratas pugnant: quorum unus occisus, duo sunt capti.)
993. 994. Wolffgangus, Ratisponensis episcopus, obiit, cui Gebehardus successit. Filii Heinrici comitis, Heinricus, Utto, &c. (ut jam supra) perierunt.
995. Majolus abbas obiit.
996. Otto rex contra Crescentium Romam venit, ubi & Brunonem in sede Apostolica constituit, à quo & ipse imperator factus est. Gothardus abbas factus est in Altaha.
997. Johannes, Placentinus episcopus, sedem Apostolicam invasit, consilio Crescentii. Adalbertus episcopus martyrizatur.
998. Crescentius ab imperatore decollatus, cum duodecim suis ante urbem suspenditur. Johannes pseudopapa cæcatur.
999. Brun papa, qui Gregorius, obiit, cui Gebertus, qui & Silvester, & successit. S. Adelheit imperatrix obiit.
1000. Imperator ossa Caroli Magni Aquisgrani, à pluribus eo usque ignorata, invenit. Gaudentius, frater Adelberti martyris, Pragæ archiepiscopus constituitur.
1001. Imperator Natalem domini Romæ celebravit.
1002. Otto III. imperator obiit, cui Heinricus Baioarius successit. Eggihardus marchio, regni usurpator, Polodi occisus est.
1003. Plerique Principes à rege deficiunt, sed post modicum correcti, in gratiam recipiuntur.
1004. Miserandum Papiæ incendium. Brun, frater regis, qui electioni ejus aliquandiu restiterat, in gratiam ejus rediit.
1005. Bernharius, abbas Herveldensis, obiit, cui Godehardus successit.
1006. Guntherus, nobilis vir de Thuringia, (a) monachus factus est Herveldiæ, sed postea ad Altaha transivit, consilio Godehardi abbatis. Fames valida.
1007. 1008. Nothger, Leodiensis episcopus, obiit, cui Baldaricus successit. Guntherus monachus eremum petivit.
1009. Ecclesia major Moguntiæ, quam Willigisus construxerat, incensa est ipso die consecrationis suæ.
1010. Ansfridus, Trajectensis episcopus, obiit, cui Adelboldus successit.
1011. Willigisus, Moguntiæ archiepiscopus, obiit, cui Erchenbaldus (Fuldensis) successit. Abbatiam Brantho suscepit.
1012. Ecclesia major in Babenberg ab Eberhardo, primo ejusdem sedis episcopo, consecrata est. Gotehardus abbatiam Herveldensem reliquit, cui Arnoldus successit.
1013. 1014. Henricus rex, cum Kunigunda regina, imperiale nomen suscepit.
1015. Imperator ad Polonos cum exercitu abiit.
1016. Grando magna fuit, & multi fulmine exusti sunt.
1017. Megingoz, Treverorum episcopus, obiit, cui Boppo successit. Imperator contra Polonos iterum exercitum duxit.

1018.

(a) In Vita Godehardi Ep. Hildes. apud *LEIBNITIUM Tom. I. p. 487.* ubi hæc uberius exponuntur, dicitur, *dignitate & meritis illustris.*

1018. 1019. Imperator papam Babenberg suscepit hospitio.

1020. Heribertus, Coloniensis archiepiscopus, obiit, cui Pilegrinus successit. Erchenbaldus, Moguntiæ archiepiscopus, obiit, cui Aribo successit.

1021. Ingens terræ motus factus est in Baioaria.

1022. [Dominus Bernardus, Hildesheimensis episcopus, obiit. Gotehardus Altaha abbas successit, 4. non. Decembris ordinatus.]

1023. Gero, Magdaburgensis episcopus, obiit, cui Hunfridus successit. Brantho, 159
abbas Fuldensis, episcopus factus est Halberstat. Richardus abbas Fuldensis factus est.

1024. Heinricus secundus rex, primus imperator obiit, cui successit Conradus.

1025. 1026. 1027. Conradus rex imperator factus est in Pascha. Gebehardus, frater imperatoris, coactus est ex laico clericus fieri.

1028. Henricus, imperatoris filius, rex factus est Aquisgrani per Pilegrinum, Coloniensem archiepiscopum.

1029. Bruno, Augustensis episcopus, obiit, cui Ebbo successit. Wernher, Argentinæ episcopus, obiit, cui Wilhelmus successit.

1030. Conradus imperator Hungariam cum exercitu intravit.

1031. Arnoldus abbatiam Herueldensem perdidit, cui Bardo successit. Sed is, post dimidium annum, Ariboni, Moguntino archiepiscopo defuncto, successit, Rudolphus verò abbatiam Herueldensem suscepit.

1032. Arnoldus, amissa abbatia Herueldensi, obiit in Gellingin. (a)

1033. Kunigund imperatrix obiit. Imperator exercitum duxit in Burgundiam contra Udonem.

1034. Albuvvinus, præpositus Herueldensis, abbas factus in Nuinburg.

1035. Rudolphus, abbas Herueldensis, ordinatur episcopus Podelbrunon, cui Meginherus, vir venerabilis, successit.

1036. Pilegrinus, Coloniensis archiepiscopus, obiit, cui Herimannus successit. [Ædificatum est monasterium Scotorum in Erphordia, per dominum Waltherum de Glisberg, qui ibidem sepultus est.]

1037. Incensum est monasterium Herueldense. Gozelo dux Udonem comitem occidit, & cum eo ad sex homines.

1038. Godehardus, Hildenesheimensis episcopus, obiit, cui Dietmarus successit.

1039. Conradus imperator obiit Trajecti [feria secunda] in Pentecoste, cui Heinricus [tertius] filius ejus successit. Richardus, abbas Fuldensis, obiit, cui Sigevvart successit. Regenbolt, Spirensis episcopus, obiit, cui Sibicho successit.

1040. Heinricus rex in Boëmiam duxit exercitum, ibique Werinherus comes & Reginhard, signifer Fuldensis, cum aliis multis occisi sunt. Petrus, Ungariorum rex, à suis expulsus, ad regem Heinricum confugit, petens auxilium. Eberhardus, episcopus Babenbergensis, obiit, cui Suitgerus successit. Dedicata est crypta Herveldensis, atque in eam translatæ sunt reliquiæ sanctorum confessorum, Wigberti & Lulli.

1041. Heinricus rex secundò Boëmiam ingressus, ducem ejus in deditionem accepit, Prenzlao nomine, terramque ejus tributariam fecit. Inde per Baioariam regressus, festum sancti Michaëlis Ratisponæ celebravit.

Uban, qui Ungariorum regnum invaserat, eruptionem in fines Baioariorum & Carentinorum fecit, multamque prædam abegit. Sed Baioarii, coadunatis viribus insecuti, prædam excusserunt, multisque occisis, reliquos in fugam coëgerunt.

(a) Gellingen, Monasterium olim, Præpositum habens, nunc vicus ad Wipperam, prope Sangerhusam, ditionis Hirsfeldensis, nunc Landgravio Cassellano parens, in quo etiam Güntherus, nobilis Vir de Thuringia, aliquantisper vixit, de quo supra *a. 1006*.

1042. Rex, prima expeditione in Ungariam facta, prædictum Uban fugavit, usque ad fluvium Raban pervenit, tres urbes maximas cepit, acceptoque à provincialibus jurejurando, in pace remeavit.

Hermannus, Mimigardenuurdensis *(a)* episcopus obiit, cui Rudbertus successit. Heriberdus, Emstatensis *(b)* episcopus, obiit, cui frater ejus Gezman successit, cui post aliquot hebdomadas defuncto, Geberhardus successit.

1043. Rex incarnationem Domini Goslariæ celebravit. Illuc dux Boëmicus adveniens, benignè susceptus à rege, & honorificè aliquandiu habitus, tandem in pace est dimissus. Ibi inter diversarum provinciarum legatos, legati Ruscorum tristes redierunt, quia de filia regis sui, quam regi Henrico nupturam speraverant, certum repudium reportabant.

Ibi quoque legati regis Ungariorum pacem suppliciter orant, sed non impetrant, quoniam rex Petrus, quem Uban per vim regno expulerat, præsens erat, suppliciterque Heinrici regis auxilium contra illius violentiam implorabat. Sigevvard, Fuldensis abbas, obiit, cui Rohingus successit. Gisla imperatrix obiit, & Spiræ sepulta est.

160 Rex, secunda expeditione in Ungaros facta, prædictum Uban ad placitam sibi pactionem coëgit, acceptisque ab eo de pace juramentis & obsidibus, reversus, nuptias celebravit in Ingelheim, in conjunctione Agnetis, filiæ Wilhelmi, comitis Pictavorum.

1044. Rex, natalem domini celebravit Treveris, ibique omnes, qui in regiam majestatem deliquerant, crimine absolvit, eandemque legem per totum regnum promulgavit, ut omnes sibi invicem delicta condonarent.

Gozelo, dux Lotharingorum, obiit, cujus filius, Godefridus, nobilissimæ indolis juvenis, atque in re militari admodum exercitatus, quia ducatum patris non potuit obtinere, arma contra Rempublicam corripuit, Adelbertum ducem, quem rex patri ejus subrogaverat, prælio victum occidit, cædes hominum & depopulationes agrorum quàm maximas fecit, loca omnia usque ad Rhenum, præter ea, quæ vel murorum præsidio hostilem impetum subterfugiebant, vel se data pecunia redemerant, in cinerem redegit.

Rex, tertia expeditione in Ungariam facta, prædictum Uban vicit & expulit, Petroque regnum restituit.

Hazecho, Wormatiæ episcopus, obiit, cui Adelgerus successit: cui itidem paulo pòst humanis rebus exempto, Arnoldus successit. Dietmarus, Hildineshei-mensis episcopus obiit, cui Æzelinus successit.

1045. Dux Godefridus à rege in deditionem acceptus, in Gibekenstein missus est custodiendus, sicque regnum brevi tempore quietum & pacatum mansit. Petrus, Ungariorum rex, Uban, æmulum atque insidiatorem regni sui, captum decollavit. Brunnus, Wirceburgensis episcopus, obiit, cui Adelbero successit. Cathelo, Citicensis episcopus, obiit, cui Eppo successit. Altbrandus, Bremensis archiepiscopus, obiit, cui Adelbertus successit.

1046. Rex Natalem domini Goslariæ celebravit, ubi & socrus ejus de Pictavis, cum primoribus gentis suæ aderat. Petrus, rex Ungarorum, ab Andrea propinquo suo dolo circumventus cæcatur. Eggihardus marchio, subitanea morte præfocatus, interiit. Drutmarus, abbas Corbeiensis, obiit, cui Ruthardus successit. Dux Godefridus custodia absolutus, dum videret, nec intercessionem Principum, nec deditionem, quam sponte subierat, sibi aliquid profuisse, & rei indignitate, & inopiæ familiaris tædio permotus, bellum rursus de integro sumpsit. Inter alias, quas Reipublicæ intulit clades, Neomagum, domum regiam miri & incomparabilis operis, incendit, civitatem Verdonensem cepit, majorem in ea ecclesiam

(a) Sive Monasteriensis, qui Episcopatus primum Mimigardevordæ fuit fundatus. *WERN. ROLEWINK de ant. Saxonia lib. II. c. VIII.*

(b) Potius Aichstatensis.

clesiam concremavit. Sed post modicum, facti in tantum eum pœnituit, ut publicè se verberari faceret, & capillos suos, ne tonderentur, multa pecunia redimeret, sumptus ad reædificandam ecclesiam daret, & in opere cæmentario per seipsum plerumque vilis mancipii ministerio functus, deserviret. *(a)*

1047. Rex Natalem domini Romæ celebravit, ubi tribus depositis, qui sedem Apostolicam contra ecclesiasticas regulas invaserant, Suitgerum, Babenbergensem episcopum, vicarium Apostolorum constituit, à quo, in die sancto, ipse vicissim cum Agnete regina imperiali nomine & honore est donatus. Inde Beneventum vicinasque regiones peragrans, sanctum Pascha in redeundo Mantuæ celebravit; Ascensionem in Augusta, ubi Epponi, episcopo defuncto, Heinricum subrogavit. Deinde exercitum navalem per Rhenum duxit in Frisiam, contra Godefridum, ejusque adjutorem Diodericum, ibique duas urbes munitissimas cepit, Rinesburg *(b)* & Fleerdingen. *(c)* Suitgerus papa, qui & Clemens, obiit, & Babenbergæ sepultus est. Rohingus, abbas Fuldensis, obiit, qui eodem anno Romæ in Natali domini consecratus fuerat à Suitgero papa. Guntherus [de Thuringia] eremita obiit.

1048. Imperator Natalem domini Polethæ celebravit. Ibi legati aderant Romanorum, Suitgeri papæ obitum nunciantes, eique successorem postulantes: quibus imperator Bopponem Prisniensem *(d)* episcopum assignavit, Babenbergensem verò episcopatum Hezekin cancellario tradidit. Festum sancti Michaëlis imperator iterum Polethæ celebravit; ibi postero die Dietmarus comes, frater Ducis Bernhardi, cùm à milite suo Arnoldo accusatus fuisset, de inito contra imperatorem consilio, congressus cum eo, ut objectum crimen manu propria purgaret, victus & occisus est. Ecbertus Fuldensis abbas factus, statim post Natalem domini.

1049. Imperator Natalem domini Frisingæ celebravit. Ibi iterum legati Ro- 161
manorum, Bopponis papæ morte nunciata, rectorem Romanæ ecclesiæ postulabant: quibus imperator Brunonem, Tolosæ episcopum, dedit.

1050. Leo papa, propter componendum statum ecclesiarum & pacem Galliis reddendam, Roma egressus, Moguntiæ synodum celebravit, præsidente imperatore cum 42 episcopis. Ubi Sibecho, Spirensis episcopus, de criminibus, quibus accusabatur, sacra communione se purgavit: & dux Gotefridus, interventu papæ & principum, gratiam imperatoris obtinuit. Expleta synodo, imperator expeditionem movit super Balduinum, papa verò reditum ejus Aquisgrani expectavit.

1051. Imperator natalem domini Wormaciæ celebravit, ubi Leo papa ei valefaciens, mediocriter compositis & causis ecclesiasticis & regni negotiis, Romam reversus est, abducens secum Godefridum ducem, & fratrem ejus Fridericum, qui Gebehardo postmodum in sedem Apostolicam successit, item alios quamplures, tam clericos quàm laicos, in re militari probatissimos, quorum virtute Nortmannis, qui Apuliam occupaverant, obviam ire parabat. Consecrata est ecclesia in Goslaria, ab Herimanno, Coloniensi archiepiscopo. Imperator Pentecosten celebravit Podelbrunnen, ubi Bardo archiepiscopus ad missam habito sermone, obitum suum instare prædicens, orationi fidelium se commendavit, qui eodem mense decessit, eique Lupoldus successit. Dietricus, Constantiensis episcopus, obiit, cui Rumolt successit. Hunfridus, Magdaburgensis episcopus, obiit, cui

(a) Habes hic Pœnitentiæ arbitrariæ Exemplum.

(b) De hac, *MENSO ALTINGIUS Not. Germ. Infer. Munitissima Frisiæ Urbs, expugnata ab Henrico III. Imp. anno* CIↃXLVIII. *secundum Lambertum Schafnaburgensem. Superest nomen Rineburg tenui in vico, in læva Rheni ripa, eo fere loci, ubi olim Romanorum Castellum Matilo.*

(c) Vide, quæ supra notavi ad *REGINONIS a. 898.*

(d) Potius Brixiensis episcopus, *HERM. CONTRACTUS ad a. 1048.*

cui Engelhardus successit. Natus est imperatori filius Henricus IIII rex, III idus Novembris.

1052. Imperator Natalem domini Polethæ celebravit, ubi filio suo Heinrico, adhuc catechumeno, principes regni sub juramento fidem promittere fecit. Pascha celebravit Coloniæ, ibique prædictus puer ab Herimanno, ejusdem civitatis archiepiscopo, baptizatus est. Rudolphus, Podelbrunnensis episcopus, obiit, cui Immed successit.

1053. Imperator Natalem domini Goslariæ celebravit, ubi & Immed consecratus est à Luitpoldo archiepiscopo. Leo papa profectus contra Nortmannos, contulit cum eis prope Beneventum signa, & fugientibus statim in prima congressione Longobardis, Teutonici omnes penè ad unum interfecti sunt. Ipse quoque obsessus est in Benevento, & vix tandem post multas tribulationes obsidione liberatus, cunctos dies, quibus supervixit tantæ calamitati, in luctu & mœrore egit. Eo tempore Fridericus, frater Gotefridi, Romanæ ecclesiæ archidiaconus, Constantinopoli Apostolicæ sedis functus legatione abierat. In dicta synodo, cùm imperatorem Constantinopolitanum & Patriarcham evocasset, & illi primatus sui majestatem vindicantes, dicto obtemperare dedignarentur, egressus urbem, sandalia sua, more Apostolorum, publicè super eos excussit. Quo facto, tantum terrorem omnibus Constantinopolitanis incussit, ut imperator & patriarcha cum clero & populo, sequenti die sacco & cinere obvoluti, ad eum procederent, & Apostolicam authoritatem in eo proni in terram adorarent. Ibi quoque per Godefridum ducem hæretici deprehensi sunt & suspensi.

Marchio Italorum, Bonifacius, obiit, cujus viduam Beatricem dux Godefridus accipiens, marcham & cæteras ejus possessiones, conjugii prætextu, sibi vendicavit: quo comperto, imperator Heinricus gravi scrupulo perurgeri cœpit, reputans, ne fortè per eum animi Italorum, semper avidi novarum rerum, ut à regno Teutonicorum deficerent, solicitarentur.

1054. Leo nonus papa, 13 calendas Maji beato fine quievit in Domino, Romæque sepultus est. Imperator interpellatus à Romanis, ut antistitem sedi Apostolicæ provideret, Gebhardum, Emstadensem *(a)* episcopum, misit, datisque clanculo literis ad omnes, qui in Italia opibus aut virtute militari plurimum poterant, deprecabatur eos, ut ducem Godefridum, ne quid fortè mali contra rempublicam machinaretur, observarent; promittebatque seipsum, vita comite, proximo anno affuturum, & quid facto opus esset, visurum.

Huic subdiaconus toxicum in calicem misit, quem cùm ipse post consecrationem levare vellet, nec posset, à domino causam facti inquisiturus, cum populo ad orationem prosternitur, statimque toxicator à dæmone arripitur. Ita igitur causa manifestata, dominus papa calicem cum sanguine Dominico cuidam altari jussit includi, & pro reliquiis in perpetuum conservari; deinde iterum cum
162 populo tam diu ad orationem prosternitur, quousque subdiaconus à dæmonio liberaretur.

Fridericus archidiaconus, Constantinopolim regressus, ubi comperit, Leonem papam humanis rebus excessisse, & alium jam ecclesiastici regiminis jura suscepisse, dona quidem, quæ ab imperatore Constantinopolitano permagnifica deferebat, ecclesiæ Romanæ consignavit, & statim urbe excedens, in monasterium Casinum se contulit, ibi deinceps Christo, sub sanctæ professionis titulo militaturus; quod factum malè plerique interpretabantur. Sed nemo, qui sanum sapiebat, aliter hoc eum, quàm ardore fidei & tædio secularium negotiorum, fecisse credebat, præsertim cùm eodem tempore, & longi itineris labore exhaustus, & gravi corporis molestia pulsatus, diu se posse vivere desperaret.

Azelinus, Hildenesheimensis episcopus, obiit, cui Hecelo successit. Sivico Spirensis

(a) Aichstatensem, vide supra *ad a. 1042.*

rensis episcopus, obiit, cui Arnoldus successit. Hezeken, Babenbergensis episcopus, obiit, cui Adelbero successit.

Imperatoris filius, Heinricus, consecratus est in regem Aquisgrani, ab Hermanno, Coloniensi archiepiscopo, vix & ægre super hoc impetrato consensu Luipoldi archiepiscopi, ad quem propter primatum Moguntiæ sedis consecratio regis & cætera negociorum regni dispositio potissimùm pertinebat. Sed imperator potiùs Hermanno archiepiscopo hoc privilegium vendicabat, propter claritatem generis ejus, & quia intra diœcesim (a) ipsius consecratio hæc celebranda contigisset.

1055. Heinricus imperator Natalem domini Goslariæ celebravit, statimque exactis feriis solennibus, in Italiam perrexit, vocatus eo legatione Romanorum, qui nunciaverant, nimiùm in Italia contra Rempublicam crescere opes & potentiam Godefridi ducis: & nisi turbatis rebus maturè consuleretur, ipsum quoque regnum propediem ab eo, dissimulato pudore, occupandum fore. Sed ubi Italiam ingressus est dux Godefridus, missis in occursum ejus nunciis, mandavit, nihil se minùs quàm rebellionem cogitare, paratum potiùs pro statu reipublicæ & imperatoris salute, extrema etiam omnia experiri, gratum se habere, quòd patriis finibus extorris, patriis possessionibus ejectus, opibus saltem uxoris suæ in peregrinatione sustentaretur: quam nec dolo, nec rapto, sed ipsius placito, & celebratis solemniter nuptiis, in matrimonium sibi junxisset. Beatrix quoque, dissimulato metu, imperatori obviam processit, & vix impetrata dicendi copia, ait, nihil se egisse, præter quàm quod jure gentium sibi agere licuisset: destitutam se priori marito, desolatæ domui patronum paravisse, & ingenuam ingenuo, sine fuco nefariæ cujusquam machinationis, nupsisse: nec æqui, nec boni memorem eum esse, si id sibi pace ejus non liceret, quod in imperio Romano fœminis nobilibus semper licuisset. Imperator itaque, accepto à primoribus consilio, Godefridum crimine absolvit, non tam probans satisfactionem ejus, quam metuens, ne malis recentibus exasperatus, Nortmannis infestantibus Italiam ducem belli se præberet, & fierent novissima ejus pejora prioribus: Beatricem tamen, quasi per deditionem acceptam, secum abduxit, hoc illi culpæ objiciens, quòd contractis se inconsulto nuptiis, hosti publico Italiam prodidisset. Deinde anno integro intra Italiam commoratus, cuncta, quæ rei utilitas exposcere videbatur, magnificè pro loco & tempore ordinavit.

1056. Guntherus tunc temporis cancellarius (imperatoris) visionem vidit memoria dignam: Dominum in solio majestatis suæ residere, & elevato in altum brachio, districtum gladium magno nisu vibrare, & circumstantibus dicere: Reddam ultionem hostibus meis, & his, qui oderunt me, retribuam. Quam visionem protinus mortalitas subsecuta est principum regni. Eaque expleta, vidit eodem rursus schemate dominum residere, & remisso jam in vaginam gladio, & super genua sua reclinato, dicere circumstantibus: Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima. Hermannus, Coloniensis episcopus, obiit, cui Anno, Goslariensis præpositus, successit. Imperator, regressus de Italia, sanctum Pascha Podelbrunnæ celebravit, brevique commoratus in Goslaria, perrexit ad villam Civois (a) in confinio sitam regni Francorum ac Teutonicorum, colloquium ibi habiturus cum rege Francorum: à quo contumeliosè atque hostiliter objurgatus, quòd multa sæpe sibi mentitus fuisset, & quod partē maximam regni Francorum dolo à patribus ejus occupatum, reddere tam diu distulisset. Cùm imperator paratum se diceret, singulariter cum eo conserta manu, objecta refellere, ille proxima nocte fuga lapsus, in suos se fines recepit. Imperator Nativitatem sanctæ Mariæ Goslariæ celebravit, ibique Victorem papam, qui & Gebe- 163
Ss hart,

(a) Ex hoc patet, jus coronandi Imp. tunc ad Jus Diœceseos fuisse relatum. Vide *Syntagma Juris Publici cap. VII. §. XXV.*
(b) Epusum intelligitur, Germanis *Ipsch*, Gallis *Ivoy* dictum; castrum antiquissimum, in Trevirorum finibus, ad quod jam olim convenire solebant, prout ex *SIGEBERTO* patet *ad a. 1024.* Vide *VALESIUM, voce Epusum.*

hart, magnifico apparatu suscepit hospitio, collectis scilicet ad ornandam tantæ diei solennitatem cunctis penè regni opibus & principibus. Inde profectus Botfelden, (a) cum ibi aliquandiu venationi deditus moraretur, comperit, Wilhelmum marchionem & Diodericum comitem, cum infinita multitudine Saxonici exercitus, quos contra Luticios miserat, malè gestis rebus, occubuisse. Nec multò pòst ipse corporis molestia correptus, cùm septem aut eo amplius diebus lecto decubuisset, diem clausit extremum. Præsentes erant, quasi ad officium tanti funeris ex industria evocati, Romanus pontifex, Aquileiensis patriarcha, patruus imperatoris, Ratisponensis episcopus, item aliæ innumerabiles tam laici quàm ecclesiastici ordinis dignitates. Notatumque est, nulla retro majorum memoria, sine publica indictione, tot illustres personas in unum confluxisse. Corpus ejus Spiram translatum est, & celebratis regio more exequis, die natalitio Apostolorum Simonis & Judæ, quo scilicet die etiam natus fuerat, sepulturæ est traditum. Regnum pro patre obtinuit filius ejus, Heinricus (quartus) V annorum infantulus, anno, postquam in Regem unctus fuerat, tertio. Summa tamen rerum, & omnium, quibus facto opus erat, administratio penes imperatricem remansit, quæ tanta arte periclitanis reipublicæ statum tutata est, ut nihil in ea tumultus, nihil simultatis tantæ rei novitas generaret.

Arnoldus, Spirensis episcopus, obiit, cui Cunradus successit.

Cunradus, filius imperatoris, dux Bajoariæ, obiit. Ducatum ejus imperator imperatrici dedit, privato jure, quoad vellet, possidendum.

Dedi, Palatinus comes, à quodam clerico Bremensi occisus est, quem à fratre suo archiepiscopo susceperat, pro criminibus, quæ ei objiciebantur, exilio deportandum, sepultusque est, jubente imperatore, in Goslaria. Wilhelmo marchio-

(a) *SPANGENBERG Chron. Sax. c. CLXXV.* hunc locum *Bortfeld*, alii *Burdfeld* vocant: rectius *LAMBERTO, ALBERICO, DODECHINO, MARIANO SCOTO* ad A. 1056. *Bothfeld* dicitur. *HERMANNUS CONTRACTUS* habet: *in Bothfeldino.* Ejusdem mentionem facit *AUCTOR VITÆ MATHILDIS c. VIII.* de Henrico Aucupe scribens: *Rex Heinricus adiit Bathfelthum, quo sæpissime exercuit venatum. NICOLAUS SCHATENIUS Ann. Paderborn. lib. VI. p. 547.* locum hunc tali ratione describit: *Sita vero Bottfeldia inter Heristallum & Mundam ex altera Visurgis ripa ad Solinganum saltum: haud procul inde Lippolderberga, & Sanctimonialium, ubi jurisdictione sacra fines Moguntini & Paderbornensis Episcopi sejunxère. Hac illa Botfeldia olim villa regia, in qua Ottonem III. Imperatorem Herivordense diploma dedisse diximus. Et quia hic locus ab aliis Budenfeld scribitur, verisimile idem est, in quo D. Ludgerus Hassiæ fines transiens, Budonem Christianum, quem Widekindus ob furtum equorum lapidibus necari jusserat, in vitam revocavit. Posita ob miraculi hujus celebritatem lapidea ab incolis crux eo in loco, & campus inde posteris Budenfeldt appellatus.* Verum, quo minus adsentiar, facit *ALBERICUS*, qui hujus loci situm in termino Saxoniæ & Thuringiæ designat. *HERMANNUS CONTRACTUS* dicit: *In Saxonia, in Bothfeldino.* Certius adhuc situm definit *GERHARDUS STEDERNBURGENSIS Hist. Henrici Leonis* apud *MEIBOMIUM Tom. IV. p. 434.* dum ait: *In arduo nemoris, cum appropinquaret loco, qui Bothvelde dicitur, Dux* (Heinricus Leo) *de equo corruit, & ex contritione tibiæ ab itinere, quod cœperat, impeditus est. Sequenti die, Walkenred deportatus, nuncios suos ad Imperatorem ordinat & destinat.* Ad hunc locum *MEIBOMIUS* commentatur: *Est autem adhuc hodie prope Walckenredum, Werningerodam versus, non longe a densissimo nemore campus, qui vulgo dicitur Butfeld, in quo rudera templi & cœmiterii locique habitati visuntur, vulgo S. Andreæ cœmiterium vocant.* Utraque loca, Budenfeld & Bothfeld, probe distinxit *JO. GEORGIUS LEUCKFELD Antiquit. Halberstadt. p. 152.* Budenfeld vicus est Hannoveranus, prope Uslar, ad Visurgim situs. De Bothfeld vero scribit: *Hat vormahls gelegen fast 3. Meilen von Quedlinburg, und eben so vveit von Halberstadt in dem Hartzvvalde, eine Stunde Weges gegen Morgen zu von den heutigen Hartz-Stadtgen Elbingerode, vvoselbst noch iezo das eine Thor das Bodfelder Thor genennet vvird.* Adde ejusdem Antiquitates Ilfeldenses *p. 218.*

marchioni successit Vdo comes, vir valde industrius, & regi consanguinitate proximus.

1057. Rex Natalem domini Ratisponæ celebravit, præsente adhuc Victore papa, qui exinde compositis mediocriter, prout tunc copia erat, regni negotiis, in Italiam regressus, quinto calendas Augusti migravit ad Dominum. Einstatensem episcopatum (quo se ille, papa factus, non abdicaverat) Gunzo suscepit. Tum verò universi, quidquid principum, quidquid plebis Romanæ erat, uno animo, pari voluntate, in electionem consenserunt Friderici, fratris Godefridi ducis, extractumque de monasterio Casino, ubi lucerna Dei ardens & lucens sub lecto monasticæ quietis delitescebat, super candelabrum extulerunt sedis Apostolicæ. Nec quisquam sanè multis retro annis lætioribus suffragiis, majori omnium expectatione, ad regimen processerat Romanæ ecclesiæ. Sed tantam spem heu! frustrata est mors immatura. Vto marchio obiit, cui filius ejus, Vto junior, successit. Principes Saxoniæ crebris conventiculis agitabant de injuriis, quibus sub imperatore affecti fuerant, arbitrabanturque, pulchrè sibi de his satisfactum fore, si filio ejus (dum adhuc ætas opportuna injuriæ esset) regnum eriperent; nec procul ab fide aberat, filium in mores vitamque patris pedibus, ut ajunt, iturum esse. Accessit ex insperato magnum turbandis rebus adjumentum, Otto, frater Guillelmi marchionis, sed matrimonio impari, matre scilicet Sclavica natus, vir acer ingenio, & manu impiger. Is apud gentem Boëmorum jam à puero exulaverat, sed comperta morte fratris, magna spe obtinendæ hæreditatis, regressus in Saxoniam, à cunctis illic principibus benigne accipitur, magnisque omnium adhortationibus instigatur, non modò marchiam (quæ sibi jure hæreditario competeret) sed ipsum quoque regnum affectare. Ubi alacrem paratumque negotio advertunt, fidem illi omnes dicunt; suas quisque manus, suam operam pollicentur: regemque, ubicunque fortuna opportunum fecisset, interficere constituunt. Perculsis metu omnibus, quibus rerum publicarum solicitudo aliqua erat, & magnopere intentis ad sedandam turbam, quæ oriebatur, placuit, regem ocyùs in Saxoniam venire, & periclitanti reipublicæ, quaqua posset ratione, consulere. Itaque Natalem sanctorum Apostolorum Petri & Pauli in Ersenburg (*a*) celebraturus erat, eò, quicquid principum erat in Saxonia, ad colloquium evocari jussit. Quò dum pergerent, pro sua singuli copia, magna militum manu stipati, contigit, ut Brun & Ecbertus, patrueles regis, casu inciderent 164
in multitudinem prædicti Ottonis, conglobato agmine ad curtem regiam proficiscentis. Hi præter causam publicam, privatis quoque inimicitiis infestissimi illi erant. Nec mora, dato militibus signo ad pugnam, equis subdunt calcaria, & pari utraque pars audacia, paribus odiis in mutua vulnera ruunt. Ibi in prima fronte Brun & Otto, ambo pleni irarum, ambo sui tegendi immemores, dum hostem ferirent, tam concitatos in sese vicissim impetus dederunt, ut uterque alterum primo incursu equo excussum, letali vulnere transfoderet. Amissis ducibus, aliquandiu utranque aciem anceps pugna tenuit. Sed Ecbertus, quanquam graviter saucius, dolore tamen interempti fratris efferatus, rapido cursu in confertissimos hostes præcipitem se mittit, Bernardi Comitis filium, egregium adolescentem, sed vix dum militiæ maturum, interficit; cæteros languidiùs, quoniam ducem perdidissent, pugnantes, in fugam convertit. Sic respublica maximo metu liberata est, & Saxones, adempto rebellionis signifero, nihil ulterius, quod secus esset, contra regem moliti sunt. Cuono, cognatus regis, dux factus est Carentinorum: frater ejus, Heinricus Palatinus, Comes Luthariorum, instinctu dæmonis, monasticam vitam professus est in Gorzia. (*b*) Sed

 per

(*a*) Merseburg, notissima Misnensium Civitas Episcopatu clara, de qua *LUITPRANDUS lib. II. c. IX.* *Quod castrum in confinio Saxonum, Thuringorum & Sclavorum.*

(*b*) Cœnobium, in confinio Metensis Civitatis situm, hodie *Gortze*, de quo *VALESIUS voce Gortia.*

per paucos dies, vulgante se dæmonio, quo illusus fuerat, sanctæ conversationis habitum, quo se angelus Satanæ in angelum lucis transfiguraverat, abjecit, uxoremque suam & possessiones desertor Dei & transfuga recepit.

1058. Rex Natalem domini Mersenburg celebravit, aderatque ibi inter alios regni principes etiam Hildebrandus, abbas de sancto Paulo, mandata deferens ab sede Apostolica, vir & eloquentia & sacrarum literarum eruditione valde admirandus. Ego N. vulgatam toto orbe abbatis Meginheri placitam Deo conversationem æmulatus, rei familiaris curam, ne in via Dei prægravaret, abjeci, sanctamque vestem ab ejus sanctissimis manibus, idibus Martiis, heu! nimiùm impar tali armaturæ suscepi. Piæ memoriæ Stephanus papa, qui & Fridericus, cùm in civitate Florentia moraretur, IV calendas Aprilis naturæ mortali debitum solvit, & verè (ut speramus) de hac convalle lachrymarum ad gaudium transiit angelorum. Indicio sunt signa & prodigia, quibus sepulchrum ejus in eadem civitate usque hodie divinitus illustratur. Sedem Apostolicam protinus, inconsulto rege & principibus, invasit Benedictus quidam Lateranensis, adjutus factione popularium, quos pecunia corruperat. Otto de Suinfurde, dux Suevorum, obiit. Ducatum ejus Rudolphus obtinuit, & ut regi in dubiis tunc rebus ex affinitate devinctior, fideliorque in rempublicam foret, soror quoque regis ei desponsata est, tenera adhuc ætate, traditaque est episcopo Constantiensi nutrienda, dum thoro conjugali maturesceret. Cuono, dux Carentinorum, contractis ingentibus copiis, ad occupandum ducatum suum, quem tanto tempore, metu rebellionis, non inviserat, primam profectionem parabat, sed morte præventus, cœptum iter non explevit. Ego N. presbyter ordinatus sum Aschafnaburg, (a) in jejunio autumnali, a Lupoldo archiepiscopo, statimque peregrinationem Hierosolymitanam aggressus sum zelo Dei, sed utinam secundum scientiam. Ecberdus, qui & Eppo, abbas Fuld. XV. calendas Decembres obiit, cui Sigisfridus, ejusdem cœnobii monachus, successit.

1059. Rex Natalem domini in civitate Marouwa celebravit, in confinio sita Hungariorum & Bulgariorum. Romani principes satisfactionem ad regem mittunt, se scilicet fidem, quam patri dixissent, filio, quoad possent, servaturos, eoque animo vacanti Romanæ ecclesiæ pontificem usque ad id tempus non subrogasse, ejus magis super hoc expectare sententiam, orantque sedulò, ut, quem ipse velit, transmittat, nihil ejus ordinationi obstare, si quis non per legitimæ electionis ostium, sed aliunde ascendisset in ovile ovium. Rex, habita cum primoribus deliberatione, Gerardum, Florentinum episcopum, (in quem & Romanorum & Teutonicorum studia consenserant) pontificem designat, Romamque per Godefridum marchionem transmittit. Ita Benedicto, qui sine jussu regis & principum sacerdotium usurpavit, reprobato, Gerardus, qui & Nicolaus, pontificatum obtinuit. Is eodem anno, ab abbate Meginhero interpellatus, propter decimationes Saxoniæ, literas & mandata direxit Burchardo, Halberstadensi episcopo, ne statutos patrum terminos transgrederetur, neve monasterium Herveldense superfluis concertationibus inquietaret; si pergeret molestus esse, necessariò se Apostolicæ auctoritatis virga usurum, adversus ejus inobedientiam, præsertim cùm monasterium illud
165 sub jurisdictione esse Romani pontificis, tot prædecessorum ejus privilegia testarentur. Abbati quoque epistolam scripsit, verbis consolatoriis, quæ usque in præsentiarum in chartario servatur Herveldensis monasterii. Ego exacta peregrinatione Hierosolymitana, XV. calendas Octobris ad monasterium reversus sum, & quod in omni illa profectione mea præcipuum à Deo postulaveram, Meginherum abbatem superstitem inveni. Timebam scilicet, quoniam sine benedictione illius profectus fuissem, si offensus irreconciliatusque decessisset, magni criminis reum me teneri apud dominum: sed non abfuit propitia divinitas redeunti, quæ tanto illo itinere, sæpe usque ad ultimam necessitatem periclitatum, misericordissimè texerat. Incolumem

(a) Sic emendavi, pro *a Schafnaburg*, secutus SERARIUM, qui *Rer. Mogunt. lib. V. p. 495.* ex MSto correxit.

lumem reperi, peccato indulsit, & quasi ex inferis redivivus emergerem, sic obviis, ut ajunt, manibus, me gratulabundus excepit. Mirum autem in modum, diceres, vitam ejus absolutioni meæ ex industria servatam fuisse, eodem die, quo me crimine absolverat, febre correptus est, & sic per octo dies gravi ægritudine decoctus, VI calendas Octobris, feliciter consummato cursu, quievit in Domino: vir magnarum in Christo virtutum, & verè (quod omnium modernorum abbatum pace dixerim) unicum sua ætate in Teutonicis regionibus rectè ac monasticè vivendi exemplar. Is (ut prædictum est) cum Burchardo, Halberstadensi episcopo, diuturnam traxerat litem, propter decimationes Saxoniæ, quas ille, Herveldensi monasterio ereptas, per occasionem episcopalis regiminis sibi vendicabat. Contra cujus improbitatem cùm nec forenses, nec ecclesiasticæ leges quicquam valerent, & abbas, sæpe querimonia in jus relata, surdis tribunalibus fabulam narrasset: tandem brevi, antequam vita excederet, mandavit ei per Fridericum, Palatinum comitem, se quidem tanquam viribus imparem causa cadere, Deo tamen vires ad tuendam æquitatem non defuturas esse: proinde parati ambo essent, ut intra paucos dies ad tribunal æquissimi judicis Dei causam dicerent, victurum ibi esse, non qui plus posset, sed cujus causa justior esset. Nec fefellit eventus. Nam post dormitionem abbatis pauci dies intercesserant: & ecce! episcopus, cùm prædictæ rei gratia synodum indixisset, & admoto jam equo, illuc properare vellet, repentè divina animadversione ictus corruit, reportatusque ad cubiculum, ascitis ocyus presbyteris suis, per Deum obtestabatur, ut decimationes suas Herveldensi monasterio restituerent, atque omnem in perpetuum super hac re litem præciderent, scirentque, cunctis, qui eadem tentassent, sic infeliciter rem cessuram, ut sibi cessisset, qui injustæ exactionis tam acerbum vindicem, ipsum experiretur Dominum. Cumque Magdeburgensis & Hildenesheimensis episcopi visitatum eum advenissent, cum magno ejulatu fatebatur, se juxta prædictum eximii abbatis, ad tribunal Dei jamjam abripi, & pro invasis rebus alienis, rationem exigi, rogabatque obnixè, ut missis Herueldiam nunciis, veniam sibi pro admisso supplices precarentur. Nec multò pòst, diruptis miserabili genere morbi visceribus, expiravit. Uto quoque, archipresbyter ejus, quo ille potissimùm incentore in hanc sævitiam inarserat, quique exactor atque administer hujus calumniæ vehementissimus extiterat, eodem anno, subitanea morte, sine confessione, sine sacra communione, interiit, à Diabolo (ut fama vulgatior loquebatur) suffocatus. Meginhero abbati VI idus Novembris substitutus est Ruothardus, Corbeiensis disciplinæ monachus, qui in monasterio Corbeiensi abbas quondam fuerat ordinatus. Sed quorundam criminum postea falsò (ut creditur) insimulatus, abbatia amissa, nonnullos per diversa monasteria privatus jam exegerat annos. Burchardo episcopo successit Bucco, Goslariensis præpositus, qui prædecessoris sui recenti adhuc exitio conterritus, ab infestatione Herueldensis monasterii temperabat. Minabatur tamen plerumque, magna se facturum, sed ultra verba non processit. Lupoldus, archiepiscopus Moguntinus, VII idus Decembris obiit, relicto in monumentum sui monasterio sancti Jacobi, quod propriis impensis extruxerat Moguntiæ, foris murum, in monte, qui dicitur Speciosus: cui successit Sigifridus, abbas Fuldensis. Abbatiam verò Wideradus obtinuit, ejusdem cœnobii monachus, ejusdem quoque familiæ oriundus.

1060. Rex Natalem Domini Wormatiæ celebravit, ubi & synodus indicta fuerat. Sed excusantibus se episcopis per infirmitatem & pestilentiam, quæ tunc temporis vehementer grassabatur in Gallia, ad effectum non pervenit. Sitto, Verdensis episcopus, obiit, cui Rucbertus successit. Gebehardus, Ratisponensis episcopus, obiit, cui Otto successit. Conradus, Spirensis episcopus, moritur, in cujus locum Einhart promovetur. 166

1061. Andreas, rex Ungariorum, videns Belem, quendam propinquum suum, regnum

regnum affectare, & Ungarios à se paulatim ad eum deficere, uxorem suam & filium Salomonem, cui imperator filiam suam parvulo parvulam desponderat, cum multis opibus ad regem Henricum transmisit, petens, ut & sibi misso exercitu subveniret, & suos, donec rebus tranquillitas redderetur, servaret. Rex Wilhelmum, marchionem Thuringorum, & Epponem, Citicensem episcopum, cum duce Boëmorum & exercitu Baioarico illuc misit. Sed marchio & episcopus priores Ungariam ingressi, non expectato duce Boëmorum, cum Bele signa contulerunt, atque infinitam multitudinem Ungarorum peremerunt. Deinde cùm ex omni parte Ungari ad ferendum suis auxilium frequentes confluxissent; videntes missi regis, tantæ multitudini se numero & viribus impares esse, finibus hostium excedere volebant. Verùm illi loca omnia, per quæ exitus esse poterat, occluserant, tum ne quid cibi aut potus in via reperiretur, providerant. Cumque insuper abeuntes crebra incursione infestarent, & illi semper periculum virtute propulsantes, magnas hostium strages darent, tandem diuturna cæde exhaustis viribus, Andreas equo fortè excussus, pugnantium pedibus est conculcatus, episcopus captus, marchio fame magis, quàm ferro expugnatus, se dedidit; cujus virtus tantæ admirationi apud barbaros fuit, ut Joas, filius Belis, pro illius tum gentis moribus haud desperatæ indolis adolescens, ultro patrem exoraret, non modò ut eum jure belli intactum sineret, sed etiam ut affinitate sibi jungeret, desponsata ei filia sua, sorore Joiada. Imperatrix ducatum Baioariæ, quem post mortem Cunradi, filii sui, usque ad id tempus per seipsam administraverat, Ottoni dedit, videns eum virum industrium & juvandis regni negotiis satis opportunum.

Henricus Palatinus, comes Luthariorum, uxorem suam manu propria interfecit, & sic tandem publicata evidentiùs infestatione dæmonis, quam diu dissimulaverat, missus est in monasterium Efdernachense, *(a)* ibique diuturna vexatione consumptus interiit.

1062. Wilhelmus marchio, reversus in Thuringiam, dum redire in Ungariam, & sponsam suam cum magna opum suarum ostentatione adducere pararet, inter eundum, secunda mansione morbo correptus, obiit. Sponsam ejus Udalricus, marchio Carentinorum, cognatus ejus, accepit, Marcham Otto, frater ejus, obtinuit. Sed is beneficia Moguntini episcopatus aliter obtinere non potuit, nisi promitteret, decimas se de suis in Thuringia possessionibus daturum, & cæteros Thuringos, ut idem facerent, coacturum: quæ res multorum malorum seminarium fuit, detestantibus omnibus Thuringis factum ejus, & asserentibus, mori se malle, quàm patrum suorum legitima amittere. Imperatrix, nutriens adhuc filium suum, regni negotia per se ipsam curabat, utebaturque plurimùm consilio Henrici, Augustensis episcopi. Unde nec suspicionem incesti amoris effugere potuit: passim fama jactitante, quòd non sine turpi commercio in tantam coaluissent familiaritatem. Ea res principes graviter offendebat, videntes scilicet, quòd propter unius privatum amorem sua, quæ potissimùm in republica valere debuerat, authoritas penè obliterata fuisset. Itaque indignitatem rei non ferentes, crebra conventicula facere, circa publicas functiones remissiùs agere, adversus imperatricem popularium animos sollicitare, postremò omnibus modis niti, ut à matre puerum distraherent, & regni administrationem in se transferrent. Ad ultimum Coloniensis episcopus, communicatis cum Ecberto comite, & cum Ottone, duce Bavariorum, consiliis, navigio per Rhenum ad locum, qui dicitur sancti Suitberti insula, *(b)* venit. Ibi cum rex erat, qui dum quadam die post solemnes epulas factus fuisset hilarior, hortari eum episcopus cœpit, ut navim quandam suam, quam ad hoc ipsum miro opere instruxerat,

(a) Epternacum, vide *REGINONEM ad a. 870.*
(b) Hodie *Kaysersvverth*, ubi S. Suibertus sepultus. *Synt. Hist. Germ. diss. XV. §. VI.*

rat, spectatum procederet. Facilè hoc persuasit puero simplici, & nihil minùs quàm insidias suspicanti. Cumque navim ingressus fuisset, stipantibus eum his, quos episcopus factionis suæ socios ac ministros paraverat, repentè remiges insurgunt, remis incumbunt, navim dicto citiùs in medium fluminis impellunt. Rex nova rerum facie confusus, incertusque animi; nec aliud quàm vim & necem sibi paratam arbitratus, in flumen se præcipitem dedit; citiusque eum aqua violentior suffocasset, nisi Ecbertus comes, dato post eum saltu, periclitantem, ipse quoque non minimùm periclitatus, vix & ægrè morti eriperet, & navi restitueret. Exin blanditiis, quibus poterant, delinitum, Coloniam perducunt. 167
Cætera multitudo per terram subsequitur, criminantibus plurimis, quòd Regia majestas violata, suique impos facta foret. Episcopus, ut invidiam mitigaret, ne videlicet privatæ gloriæ potiùs, quàm communis commodi ratione hæc admisisse videretur, statuit, ut episcopus quilibet, (a) in cujus diœcesi rex tunc temporis moraretur, ne quid detrimenti respublica pateretur, provideret, & causis, quæ ad regem delatæ fuissent, potissimùm responderet. Imperatrix nec filium sequi, nec injurias suas jure gentium expostulare voluit, sed in propria recedens, privatè deinceps ætatem agere proposuit. Nec multò pòst tædium passa ærumnarum seculi, domesticis quoque erudita calamitatibus, quàm citò & velociter ex sufflante spiritu Dei exsiccetur fœnum temporalis gloriæ, cogitavit seculo renunciare; statimque ad explendum, quod cogitaverat, præceps abiisset, nisi in ea impetum spiritus amici maturioribus consiliis inhibuissent.

1063. Rex Natalem Domini Goslariæ celebravit. Ubi ipsa die, dum ad vesperam sellæ episcoporum locarentur, inter camerarios Hecelonis, Hildenesheimensis episcopi, & camerarios Wideradi, Fuldensis abbatis, gravis concertatio oborta est, & primò jurgiis, deinde pugnis res gesta est, citoque ad gladios prorupissent, nisi Ottonis, ducis Baioariorum, qui causam abbatis tuebatur, authoritas intercessisset. Causa verò talis erat. Consuetudo erat in regno, per multos retro majores observata, ut semper in conventu episcoporum abbas Fuldensis archiepiscopo Moguntino proximus assideret. Sed episcopus causabatur, neminem sibi intra diœcesim suam, post archiepiscopum, debere præferri, animatus ad hoc & opum gloria, qua antecessores suos longè supergrediebatur, & temporis opportunitate, quia rege adhuc in puerilibus annis constituto, singuli, quod sibi animus suggessisset, facere impunè poterant.

Gerhardus papa, qui & Nicolaus, obiit, in cujus locum per electionem regis & quorundam principum, Parmensis episcopus substitutus est, & Romam per Bucconem, Halberstadensem episcopum, missus. Cui redeunti pro præmio bene curatæ legationis pallium dedit, & alia quædam archiepiscopatus insignia: quod archiepiscopus Moguntinus ad obfuscandum sui prioratus fastigium factum interpretatus, indignissimè tulit: sed per archiepiscopi Coloniensis interventum, satisfactione accepta, quievit indignatio ejus. *Rex Pentecosten Goslariæ celebravit.* Ibi, dum ad vespertinalem synaxin rex & episcopi convenissent, rursus de positione sellarum episcopalium tumultus exoritur, non fortuita, ut priùs, conversione, sed præmeditata diu machinatione. Nam episcopus *Hildenesheimensis* acceptæ priùs contumeliæ memor, Ecbertum comitem cum expeditis militibus retro altare occuluerat. Hi audito tumultuantium camerariorum strepitu, ocyus advolant, *Fuldensium alios* pugnis, alios fustibus cædunt, prosternunt, & de sacrario ecclesiæ, inopinato periculo, attonitos facilè proturbant. Quibus illico ad arma conclamantibus, Fuldenses, quibus arma in promptu erant, facto grege, ecclesiam irrumpunt, in medio chori psallentiumque fratrum manus conserunt, rem non jam fustibus, sed gladiis gerunt. Pugna atrox committitur, atque per totam Ecclesiam, pro hymnis & canticis spiritualibus, vociferatio adhortantium & ululatus

(a) Ex hoc patet, nullos tunc fuisse Vicarios Imperii, lege constitutos, *Synt. Jur. Publ. cap. XIII. §. XIX.*

latus morientium exauditur. Super altaria Dei tristes jugulantur hostiæ, passimque per ecclesiam sanguinis currunt flumina, non legali, ut quondam, religione, sed hostili crudelitate profusa. Episcopus Hildenesheimensis, capto editiori loco, tanquam militari quodam classico, suos, ut fortiter præliarentur, hortabatur, & ne loci religione ab armis terrerentur, suæ authoritatis & promissionis titulum obtendebat. Multi utrinque vulnerati, multi occisi sunt, inter quos præcipui erant Regenbodo, signifer Fuldensis, & Bero, Ecberto comiti carissimus miles. Rex inter hæc vociferans, & sub obtentu regiæ majestatis populum adjurans, surdis fabulam narrare videbatur. Tandem monitus à suis, ut vitæ propriæ, pugna excedens consuleret, vixque inter constipatam arctiùs multitudinem eluctatus, in palatium se recepit. Hildenesheimenses, qui instructi præmeditatique ad pugnam venerant, superiores efficiuntur. Fuldenses, utpote quos inermes inopinatosque subitò exortæ seditionis procella contraxerat, fusi fugatique, atque de ecclesia expulsi sunt. Fores illico obserantur. Fuldenses, qui
168 primo tumultu ad arma tollenda paulo longiùs discurrerant, frequentes armatique adsunt, atrium ecclesiæ occupant, aciem instruunt, ut de ecclesia progressos statim adoriantur: sed nox concertationem diremit. Postero die, severissimè habita quæstione, Ecbertus comes facilè crimen removit, non tantum juris & legum patrocinio, quantum favore & indulgentia regis, cujus patruelis erat. Totum accusationis pondus in abbatem versum est. Hunc inquiunt omnium, quæ acciderant, caput fomitemque fuisse, hunc ad disturbandam quietem regiæ curtis præmeditato furore venisse, argumento rei esse, quòd tanta vi hominum, tanta bellici apparatus pompa instructus, nullo periculi metu urgente, eò venisset. Tum verò urgebat & ille Apostolicæ sanctitatis ac Mosaicæ mansuetudinis episcopus, qui tanti sanguinis effusione manus suas Deo consecraverat, & violatæ ecclesiæ injurias truculentiùs atque immitiùs, quàm rex suas, persequebatur. In quorum corpora prius ferro debacchatus fuerat, ad perimendas horum animas gladio spiritus modò fulminabat, præcidens tam defunctos, quam eos, qui cædi superfuerant, de corpore ecclesiæ. Abbatem, præter acerbitatem rei, quæ acciderat, odium quoque gravabat nominis monachici, quod inveterata malitia homines seculi semper obfuscare atque opprimere conabantur. Sic undique impetitus, oppugnatus, oppressus, post tot tantasque contumelias, privatus abscessisset, nisi quem nec lex, nec innocentia tueri poterant, pecunia tutata fuisset. Nam distractis ac dilapidatis rebus Fuldensis monasterii, se suosque carissimo mercimonio redemit. Quantum regi, quantum auriculariis, *(a)* quantum episcopo datum sit, haud satis certò comperimus. Cautum enim fuerat, ne passim vulgaretur. Hoc haud dubio constat, sic ea tempestate exhaustas atque attritas esse illius monasterii opes, quæ usque ad id temporis florentissimæ erant, cunctisque Galliarum ecclesiis eminebant, ut modò ibi prioris opulentiæ vix monimenta reperias. Abbas post hæc, accepta licentia, Fuldam remeavit, amaro & confecto nimis super tantis calamitatibus animo. Et ecce ibi acerbiori penè rerum asperitate excipitur, & secundum Prophetæ elogium, fugiens arma ferrea, incidit in arcum æreum. Fratres Fuldenses à principio austerum ejus & minùs, quàm decuit, populare ingenium offenderant. Auxit ipse invidiam, & facem non minimam æmulationi subdidit, prædia ecclesiæ militibus improbè erogando, & victualia fratrum, priorum abbatum liberalitate statuta, minuendo. Murmurabant de his quotidie, & intestinis simultatibus quatiebatur monasterium. Tolerabantur tamen timore magis quàm amore, ne scilicet immaturè vulgata querimonia, favor regis & principum eum tuerentur. At ubi nuncius acceptæ in Goslaria cladis Fuldam venit, tum verò & recentis vulneris dolore, & præteritorum memoria accensi, fremere omnes, & se vicissim hortari, ut tantam temporis com-

(a) Intelliguntur Imp. consiliarii, eadem vox infra occurrit *a. 1076.*

commoditatem divinitus oblatam non negligerent, agendo negotio, nihil præter operam industriamque suam deesse, urgeri hominem propriis iniquitatibus ad interitum, agerent nunc singuli pro virili portione, & se suumque monasterium liberarent, acerrimo non patre sed hoste, qui Fuldense nomen, cœlo priùs æquatum, probro nunc ludibrioque cunctis exposuisset. Sic inflammatæ seditioni, tanquam oleum igni, additur injuria recentior. Reginbodo, qui in illa Goslariensi congressione occubuerat, equum unum magni precii fratribus Fuldensibus ob recordationem animæ suæ dederat, quem protinus abbas, ipsis inconsultis, laico cuidam dedit. Hunc efferatis animis, intemperatissimis clamoribus, fratres repetunt, diu se tyrannidem ejus magis quàm dominatum servili patientia tulisse, non ultrà laturos fore; redderet ocyus per vim erepta sibi alienæ liberalitatis beneficia: si cunctaretur, non jam clandestinis mussitationibus se acturos, sed palàm aditis tribunalibus, divinam & humanam opem contra violentiam ejus imploraturos. Abbati pondus malorum primò consilium respondendi ademerat, dein totus ad preces lacrymasque versus, orare & obtestari per Deum, ne juxta vetus proverbium ignem gladio scrutarentur, ne Goslariensis contumeliæ vulnus recens adhuc & necdum in cicatricem obductum novis doloribus exulcerarent, memorarentur calamum conquassatum non conterendum, nec linum fumigans in favillas cineresque redigendum, parcerent si minùs existimationi propriæ, at calamitati ejus & miseriæ, quæ tanta esset, ut hostibus quoque suis lachrymas excutere posset, se, si Angelus Domini persequens eum paululum remisisset, si à tantis malis vita comite unquam respirasset, non modò adempta redditurum, sed duplicatis quoque muneribus cumulaturum. His, qui ætate & 169
sensu maturiores erant, citò hæc verba satisfecerant. Sed juventus more suo nihil veniæ, nihil laxamenti admittebat; diu simplicitati suæ per mollia verba insultatum fuisse; fidem ejus, tanto tempore, tot rebus spectatam ultrà fallere non posse; eos mores, eam improbitatem hominis esse, quicquid urgentibus in præsentiarum malis non fecisset, id, nisi iterum vis adhiberetur, perpetuò infectum fore: propterea se à jure suo non cessuros esse, donec ad expugnandam animi ejus duritiam omnia divinæ, omnia humanæ opis suffragia pertentassent. Abbas diu immoratus, ubi se videt nihil supplicando agere, nec copiam sibi esse ad reddenda, quæ exigebantur, præsertim exhaustis penè cunctis opibus monasterii, nec sufficientibus tamen ad exsaturandam ingluviem avaritiæ eorum, qui in Goslariensi tumultu læsi fuerant, tandem regis jussione accersitus, ad curtim regiam proficiscitur, dato necessariis suis negotio, ut terroribus & blandimentis, quaqua via possent, efferatæ juventutis animos mitigarent: sed hoc in irritum cessit. Denique post abscessum ejus principes juventutis, quibus potissimùm incensoribus tantum malum exarserat, totam adeunt congregationem, indicant animo sibi fixum esse, ut eruptione facta de monasterio, regem, ubicunque gentium reperiatur, perquirant, contra sævitiam abbatis ejus potentiæ patrocinium exposcant; orantque, ut, quibus valetudo non obsistat, secum proficiscantur, qui verò ætate vel morbo prægravante id non possint, scripti sui astipulatione factum eorum corroborent. Res fœda & dictu quoque horrenda visa est senioribus, fusique in terram per Deum precabantur, ne se & ipsum Fuldensis spei exiguum quod restabat, perditum irent; turbatam graviter Goslariensi clade rem Fuldensem, si ipsi monasterii limen ea mente excessissent, non turbandam modò, sed omnino in præceps ituram. Nihil illi his sermonibus moti (jam enim pertinacia in amentiam atque in rabiem se verterant) concitè per monasterium discurrunt: invicem se ad audendum facinus adhortantur, & sic tandem adulta conspiratione, sedecim numero, crucem sibi præferentes, antiphona imposita claustris monasterii erumpunt. Sequebantur eos eminus majores natu, qui sanum aliquid sapiebant, cum tanto luctu atque ejulatu, ac si eos ad sepulturam funebris pompa ultimum vale audituros efferret. Itaque ne rei tam atrocis

novitas repentè nunciata regi stuporem incuteret, unum ex numero suo, citato quantum poterat equo, præmittunt, qui literas ad regem tantæ calamitatis indices perferat, & qua vi, qua necessitate ad hæc extrema experienda coacti sint, edoceat. Ipsi paulatim pedestres, servatis ordinibus, subsequuntur. Postquam nuncius eò pervenit, lectæque sunt literæ: horror quidam perculit omnes, qui in palatio erant, super tam procaci facto, mirabanturque, inter eximios & Apostolicæ conversationis viros tantum flagitii potuisse reperiri, ut privatas injurias tam pessimo exemplo ulciscerentur, nec filii patris, in ea potissimùm calamitate, misererentur, in qua hostes quanquam suos ad miserationem & ad lachrymas provocare potuisset. Placuit itaque omnibus, insigne hoc facinus insigni aliquo exemplo vindicari. Tum rex, consilio usus Coloniensis archiepiscopi, & Ottonis, ducis Bajoariorum, quorum tunc arbitrio respublica administrabatur, præcepit, ut ipse bajulus literarum, cum aliis tribus, qui authores seditionis fuerant, per diversa monasteria in custodia habendi mitterentur. Ad compescendam verò cæteram multitudinem, quoniam nec spiritu lenitatis, nec virga monasticæ correptionis sanari potuissent, abbas militari manu uteretur. Tunc abbas missis obviam militibus, sine vi & tumultu eos Fuldam reduci jussit, & extra monasterium, custodibus adhibitis, suum præstolari reditum. Ipse quoque regi valefacto, eos è vestigio est subsecutus. Ibi collectos fratres, & primos militum Fuldensium diu ea consultatio tenuit, laicorum an monachorum judicio in eos animadverti oporteret. Vicit ea sententia, quæ censebat, eos, qui excusso jugo regulæ, contempto abbate, per contumaciam egressi, & necdum in monasterium recepti essent, laicorum potiùs lege judicandos fore. Ita abbas laicorum jurisdictionem secutus, duos ex eis, alterum presbyteratus, alterum diaconii honore insignes, jussit publicè virgis cæsos & attonsos expelli: reliquos multis plagis maceratos, per vicina monasteria alium aliò transmisit. De singulis tamen non pro modo culpæ, sed pro natalium suorum claritate vel obscuritate, mitius vel atrocius sumptum supplicium est. Viderit abbas, an vi doloris impulsus injurias suas acerbiùs, quàm decuit, vindicando, modum fortè excesserit. Id
170 constat, inustam esse ea tempestate maculam Fuldensi monasterio, quæ longa forsitan succedentium temporum serie ablui & extergi non possit.

Bel, qui regnum invaserat Ungariorum, obiit. Joas, filius ejus, satius putans moderatis opibus in pace perfrui, quàm immoderatas ambiendo calamitatem atque excidium parere genti suæ, mandavit regi Heinrico, si sibi apud Salomonem, filium Andreæ, regis natalibus & meritis suis condignus honor haberetur, subditum se ei fidelemque futurum, & malle beneficiis cum eo quàm armis, fide quàm acie dimicare. Eadem Ungarii omnes assidua legatione pollicebatur. Ita rex Henricus Ungariam cum exercitu ingressus, Salomonem in solium patris restituit, juncta ei in conjugium sorore sua; ablatisque omnibus, quæ regi scrupulum movere, vel regni statum labefactare poterant, in pace remeavit ad Gallias.

Educatio regis atque ordinatio omnium rerum publicarum penes episcopos erat, eminebatque inter eos Moguntini & Coloniensis, archiepiscoporum, auctoritas. A quibus cùm in partem consilii Adelbertus, Bremensis archiepiscopus, assumptus fuisset, tum propter claritatem generis, tum propter ætatis atque archiepiscopatus prærogativam, ille sæpius colloquendo, obsequendo etiam atque assentando ita sibi regem brevi devinxerat, ut cæteris episcopis posthabitis, totus in eum inclinaretur, & ipse in regno communi penè monarchiam usurpare videretur. Secundas post eum partes agebat Werenher comes, juvenis tam ingenio quam ætate ferox. Hi duo pro rege imperitabant: ab his episcopatus & abbatiæ, ab his quicquid ecclesiasticarum, quicquid secularium dignitatum est, emebatur: nec alia cuiquam, licet industrio atque egregio viro, spes adipiscendi honoris ullius erat, quàm ut hos priùs ingenti profusione pecuniarum suarum redemisset. Et ab episcopis quidem & ducibus metu magis, quàm religione temperabant. In abbates verò, quòd hi injuriæ obviam ire non poterant, tota libertate grassabantur, illud præ se ferentes, ni-

hil minus regem in hos juris ac potestatis habere quàm in villicos suos, vel in alios quoslibet regalis fisci dispensatores. Et primò quidem prædia monasteriorum fautoribus suis (prout libitum erat) distribuebant, & quod reliquum erat, crebra regalium servitiorum exactione, usque ad feces ultimas exhauriebant. Deinde convalescente audacia, in ipsa monasteria impetum faciebant, atque ea inter se tanquam provincias partiebantur, rege ad omnia, quæ jussus fuisset, puerili facilitate annuente. Itaque Bremensis archiepiscopus duas occupat abbatias, Laurensem (a) & Corbeiensem, præmium hoc asserens esse fidei ac devotionis suæ erga regem. Ne id invidiosum apud cæteros regni principes foret, persuaso rege, dat Coloniensi archiepiscopo duas, Malmendren & Endan, (b) Moguntino archiepiscopo unam in Selechinstat, (c) Ottoni, duci Bajoariorum, unam in Altaha, Rodolpho, duci Suevorum, unam in Kenbeten. (d) Igitur Bremensis archiepiscopus, ut totam tyrannidi suæ vacantem redderet Corbeiensem abbatiam, ridiculam commentatur fabulam. Disseminatis per curtem regiam rumoribus divulgat; episcopum civitatis cujusdam Transalpinæ, cui Pole (e) nomen est, humanis rebus excessisse: huic Successorem, persuaso rege, subrogat abbatem Corbeiensem, jubetque, ut destitutam rectore ecclesiam quantocius eat invisere. Verùm inter moras, quibus ille itineri necessaria parabat, dum quidam de Italia venientes episcopum, qui mortuus dictus fuerat, vivum & incolumem nunciassent, irridere omnes & detestari fraudem archiepiscopi cœperunt. Tunc Otto, dux Bajoariorum, ad prohibendum tantum nefas divino spiritu animatus, multis conatibus circumquaque explicitis, vix & ægrè obtinuit, ut tam abbati quàm monasterio Corbeiensi suus honor, sua dignitas incolumis servaretur.

Porrò, cùm in monasterium Laurenze satellites archiepiscopi venissent, nunciantes, quòd regia donatione locus ipse in jus potestatemque archiepiscopi concessisset, juberentque, ut abbas ei constituto loco non pigritaretur occurrere, tantus dolor & indignatio omnes invasit, ut nec manibus in legatos ipsos temperassent, nisi jus gentium plus quàm ira valuisset. Contumeliosè auditi, contumeliosiùs multò sunt dimissi. Quod postquam regi nunciatum est, missis aliis nunciis, jussit abbati sub interminatione salutis propriæ, ut abbatia se abdicaret, festinusque 171
monasterio excederet. Ille comperta, priusquam legati advenirent, regis sententia, benignè eos suscipi jussit, atque in diem posterum eorum, quæ in mandatis habebant, audientiam distulit. Nocte, paucis sibi adhibitis, inde discedens, in loca tutissima, omnibus, præter admodum paucos, ignoratus, se recepit, cùm & priùs omnes ecclesiæ thesauros clanculo exportatos, in tutum locasset. Ita legati die postero, cui jussa regis exponerent, non habentes, multumque viri prudentiam admirantes, infecta legatione redierunt. Tum milites ejus, quos eo tempore & opum gloria & militaris rei industria clarissimos habebat, collatis viribus, montem, qui proximus adjacet monasterio, occupant, castellum extruunt, præsidium imponunt; parati archiepiscopum ab infestatione monasterii, capitis quoque sui periculo arcere.

1064. Causabantur Romani principes, quòd rex, eis inconsultis, Romanæ ecclesiæ pontificem constituisset, & ob eam injuriam defectionem meditari videbantur, propter quod placuit, Coloniensem archiepiscopum Romam mitti. Qui veniens eò, cùm aliud turbatis rebus invenire non posset remedium, judicavit ordinationem, quæ inscio senatu Romano facta fuisset, irritam fore, & sic amoto Parmensi episcopo, per electionem eorum, Anselmum, Lucensem episcopum, pro eo ordinari constituit. Verùm ubi ipse, peracta legatione, regressus est in Galliam, Parmensis episcopus, ar-

(a) Intelligitur Monasterium Laurishamense, de quo Chronicon Monasterii apud *FREHERUM Tom. I. p. 129.*
(b) Intelligitur Inda, *S. Cornelii Münster*, & Malmundaria sive Malmdi, de quibus ad *REGINONEM a. 881.*
(c) Seligenstadt.
(d) Kempten.
(e) Histriæ urbs, Venetis parens.

mata multitudine non modica, Luccensem episcopum sede Apostolica per vim deturbare aggressus est. E contra fautoribus illius ad arma impigrè concurrentibus, congressio facta est, multique hinc & inde vulneribus acceptis corruerunt. Sic depravata ecclesiastici rigoris censura, homines non ut quondam, ut præessent ecclesiæ Dei, injecta manu trahebantur, sed ne non præessent, armata manu præliabantur, fundebantque mutuo sanguinem non pro ovibus Christi, sed ne non dominarentur ovibus Christi. Anselmus tamen, qui & Alexander, & virtute militum & favore Principum sedem obtinuit. Alter verò, etsi per contumeliam repulsus, tamen quoad vixit, ab jure suo non cedebat: huic semper derogans, hunc adulterum ecclesiæ Dei, hunc pseudo-apostolum appellans, missas quoque seorsum celebrans, ordinationes facere, & sua per ecclesias decreta, & epistolas, more sedis Apostolicæ, destinare non desistebat. Verùm nullus attendebat, criminantibus universis, quòd in ultionem privatæ contumeliæ sedem, quanquam Apostolicam, homicidio maculasset.

Henricus, Augustensis episcopus, obiit, invisus regi, invisus episcopis omnibus, propter superbè administratam regni gubernationem, tempore imperatricis. Embricho ei successit, præpositus Moguntinus, vir pontificalis modestiæ & gravitatis.

Werherus Comes villam monasterii nostri, quæ dicitur Kirchberg, inconsulto abbate, à rege petiit, & impetravit. Pro qua recipienda diuturnum agonem desudavimus, dimicantes adversus tanti hostis sævitiam, non armis carnalibus, sed jejuniis & crebris orationibus. Unde ille mordaciter magis quàm facete jocari solebat, magno munere dignum se esse apud regem, qui monachos ejus languidos priùs in opere Dei & tepidos, novis facibus adhibitis, exsuscitasset, invitosque ad jejunia & nudipedalia coëgisset.

Sigefridus, Moguntinus episcopus, & Gunderus Babenbergensis, & Otto Ratisponensis, & Wilhelmus Trajectensis episcopi, item alii quamplures, columnæ & capita Galliarum, autumnali tempore Hierosolymam proficiscuntur.

1065. Rex Natalem domini Goslariæ celebravit, Pascha Wormaciæ. Ubi archiepiscopus Bremensis inter sacra missarum solemnia, dum debitum tantæ festivitati sermonem faceret, hominem ab infestatione dæmonis purgavit, fusis pro eo tam suis quàm totius populi, qui præsens erat, precibus. Ea res grandi miraculo cunctis erat, stupentibus scilicet, quòd vir tam pessimæ in populo existimationis, qui vitam virtutum non haberet, signa virtutum faceret. Sed æmuli ejus invidiosè hoc interpretabantur, non meritis ejus, sed præsentium populorum supplicationi ascribendum esse tantæ rei effectum. Ibi per concessionem ejusdem archiepiscopi primùm se rex ad arma bellica succinxit, statimque primam susceptæ armaturæ experientiam in archiepiscopum Coloniensem dedisset, & ad persequendum eum ferro
172 & igne præceps abisset, nisi res turbatas imperatrix tempestivo valde consilio composuisset. Inter cætera id potissimum invidiæ ei erat, quòd ante aliquot annos, dum imperatrici regni rerumque gubernacula eripere vellet, ipsum penè regem in ultimum discrimen præcipitasset.

Heceloni, Argentorati episcopo, paulo antè defuncto, successor substitutus est Werher, propinquus Werheri Comitis.

Interea prædicti episcopi Hierosolymam pergentes, dum magnitudinem opum suarum gentibus, per quas iter habebant, inconsultiùs ostentarent, ultimum sibi periculum consciverunt, nisi rem humana temeritate prolapsam divina misericordia restituisset. Nam barbaros, qui ex urbibus & agris ad spectandos tam illustres viros catervatim profluebant, primò peregrini cultus ac magnifici apparatus ingens miraculum, deinde (ut fit) non minor prædæ spes ac desyderium cepit. Itaque cùm transita Lycia, fines Sarracenorum introissent, & jam à civitate, cui Ramulo nomen est, una vel paulo plus mansione abessent proxima parasceve ante Pascha, circa tertiam diei horam, incursionem passi sunt ab Arabitis, qui comperto tam insignium virorum adventu, undique ad spolia diripienda, frequentes armatique confluxerant. Plerique Christianorum, religiosum putantes, manu sibi auxilium ferre, & salu-

& salutem suam, quam peregrè proficiscentes Deo devoverant, armis corporalibus tueri, prima statim congressione prostrati, vulneribus multis confecti, & omnibus, quæ habebant, à filo subtegminis usque ad corrigiam caligæ exspoliati sunt. Inter quos Wilhelmus quoque, Trajectensis episcopus, brachio penè plagis debilitato, nudus ac semivivus relictus est. Cæteri Christiani jactu lapidum, quod genus teli fortè locus ipse affatim ministrabat, non tam periculum propulsabant, quàm mortem, quæ præsens urgebat, differre conabantur. Pedem etiam paulatim subtrahendo, ad villam declinabant, quæ ab ipso itinere spacio mediocri distabat. Capharnaum hanc fuisse, ex similitudine vocabuli conjiciebat. Quam ut ingressi sunt, episcopi omnes atrium quoddam occupant, humili septum maceria & tam fragili, ut, etiamsi nulla vis adhiberetur, sola vetustate facilè corrueret: in cujus medio domus erat, cœnaculum habens satis editum, & ad repugnandum quasi ex industria præparatum. Hujus superiora episcopus Moguntinus & Babenbergensis cum clericis suis, inferiora cæteri episcopi sibi vendicant. Laici omnes ad arcendam vim hostium, & maceriam defendendam, impigrè discurrunt, & primam quidem certaminis procellam lapidum jactu (ut prædictum est) sustinuere. Deinde, cùm Barbari magnam telorum nubem in castra conjecissent, & ipsi plerumque, impressione in eos facta, clypeos & gladios manibus eorum vi extorsissent, non solùm jam maceriam tueri sufficiunt, sed portis etiam interdum erumpere, & pugnam cominus lacessere audent. Quorum impetum dum Arabes nullo jam loco, nulla acie sustinere possent, consilium tandem à tumultuaria congressione ad obsidionem vertunt, & inedia atque lassitudine conficere aggrediuntur, quos ferro expugnare non poterant. Itaque multitudinem, qua superabundabant, conglobatis scilicet circiter duodecim millibus, partiuntur, ut alii aliis vicissim ad oppugnationis studium succedentes, nullam illis vel paululum respirandi copiam facerent, suspicantes, quòd propter inopiam rerum omnium, quibus vita humana sustentari solet, dimicandi laborem non diu toleraturi forent. Ita Christiani toto parasceve, toto sabbato sancto, usque ad tertiam ferè horam Paschalis diei, sine intermissione oppugnabantur: nec eis hostilis improbitas vel modicum temporis punctum, quo saltem somni perceptione corpora recrearent, indulgebat. Nam cibum & potum, mortem præ oculis habentes, non desiderabant, nec si magnopere desideraretur, quid sumerent, omnium inopes habebant. Cumque die tertio labore & inedia exhausti, ad extremum pervenissent, & fortia plerumque conatos virtus jejunio infracta frustraretur, quidam ex numero presbyterorum exclamavit, non rectè eos agere, quòd in armis suis plus quàm in Deo spei ac roboris ponerent, & calamitatem, quam eo permittente incidissent, propriis viribus propulsare conarentur; propterea placere sibi, ut se dederent, præsertim cùm triduana jam abstinentia militaribus rebus eos inutiles prorsus reddidisset; non esse Deo difficile, ut deditis eis, & ab hoste sub jugum missis, misericordiam præstaret, qui suos toties etiam in ultima necessitate conclusos mirabiliter liberasset. Ut hoc quoque 173
inferret, Barbaros nequaquam propter ipsos occidendos tanto molimine grassari, sed ut pecunias eorum auferrent, quibus si potiti fuissent, liberos eos deinceps intactosque sine vi, sine molestia abire passuros. Placuit consilium omnibus, statimque ab armis ad preces versi, per interpretem, ut in deditionem acciperentur, orabant. Quo comperto, dux Arabum citato equo, in primos advolat, & cæteros quidem longiùs summovet, cavens, ne temere admissa multitudine, præda confusè distraheretur. Ipse decem & septem honoratissimos gentis suæ secum assumens, castra ingressus est patentia, relicto ad portas præsidii causa filio suo, ne quis fortè prædæ avidus post se non vocatus irrumperet. Cumque admotis scalis, in cœnaculum, ubi Moguntinus & Babenbergensis episcopi latitabant, cum paucis ascendisset: Babenbergensis episcopus, cui, licet junior ætate esset, tamen propter virtutum prærogativam, & totius corporis admirandam digni-

dignitatem, præcipuus à cunctis honor deferebatur, rogare eum cœpit, ut omnibus, quæ haberent, usque ad novissimum quadrantem sublatis, nudos se abire fineret. Ille & victoria elatus, & præter ingenitam morum barbariem, accepta quoque tot congressionibus clade, nimiùm efferatus, ait, se adversus eos, jam triduo, non sine grandi damno exercitus sui, ea mente bellum gessisse, ut suis conditionibus erga victos uteretur, non quas ipsi constituissent: ne ergo falsa spe eluderentur, se omnibus, quæ haberent, sublatis, carnes eorum comesturum & sanguinem bibiturum. Nec moratus, linteum, quo caput more gentis obvolverat, expediens, facto vinculo, in collum episcopi injecit. Episcopus, ut erat vir liberalis verecundiæ, & maturæ admodum gravitatis, ignominiam non ferens, tanto nisu pugnum ei dedit in faciem, ut uno ictu consternatum ad pavimentum usque præcipitem daret, vociferans insuper, priùs eum pœnas pro impietate daturum, quòd impuras manus in sacerdotem Christi profanus & idololatra mittere præsumpsisset. Irruunt protinus alii clerici & laici, & tam huic, quàm cæteris, qui in cœnaculum ascenderant, adeò artis nexibus manus à tergo constringunt, ut sanguis plerisque, rupta cute, per ungues proflueret. Perlato audacis facti indicio ad eos, qui in inferiori parte domus consistebant, ipsi quoque his, qui apud se erant, Arabum principibus, idem faciunt. Deinde laici omnes, sublato in altum clamore, vocatoque in auxilium sibi omnium rerum opifice Deo, rursus arma capessunt, maceriam occupant, præsidium, quod circa portas erat, conserta manu fundunt, fugantque, & sic alacres, sic innovatis inopino successu viribus, ubique rem peragunt, ut nihil lassitudinis, nihil incommodi ex triduana eis inedia & labore accessisse putares. Alacritatem tantam, repentè ex trepidis rebus & ultima desperatione coortam, nimiùm admirati Arabes, nec aliam novitatis hujus causam suspicati, quàm quòd de principibus suis sumptum fuisset supplicium, infestissimis animis in pugnam ruunt, & facto grege, per arma, per viros in castra perrumpere parant. Et acta res foret, nisi maturè orto consilio, Christiani vinctos eo loco principes statuerent, ubi atrocissima vis hostium & creberrimus telorum imber incumbebat, apposito super capita eorum spiculatore, qui districtum in manibus gladium tenens, clamitabat per interpretem, nisi ab oppugnatione quiescerent, non armis se adversum eos, sed principum capitibus dimicaturos. Tum ipsi principes, quos præter vinculorum acerbitatem imminens quoque cervicibus gladius vehementer angebat, cum magno ejulatu suos obtestabantur, ut moderatiùs agerent, ne obstinatè certamen hostibus inferentes, eos ad supplicium necemque suam, cùm incisa spes esset veniæ, inflammarent. Patris periculo attonitus filius ducis Arabum, quem ad portam atrii à patre causa præsidii relictum suprà memoravi, citato gradu in confertissimos suorum cuneos se dedit, & furentis exercitus impetum voce & manu increpitans retinuit, & tela in hostes jacere prohibuit, quæ non hostes, ut ipsi putarent, sed principes sui propriis pectoribus excepturi forent. Per hanc occasionem, paululum ab armis & incursionibus vacatione data, nuncius venit in castra ad Christianos, missus ab his, qui in Parasceve, omnibus amissis nudi & saucii usque Ramulo pertenderant. Is amaritudine & metu confectis mentibus magnum attulit refrigerium, indicans, ducem prædictæ civitatis licet paganum, divino tamen (ut putabatur) instinctu animatum, cum ingentibus copiis ad ipsos liberandos advenire. Nec latere potuit Arabitas advenientium hostium fama, statimque omnes, aver-
174 sis ab aliorum oppugnatione ad se ipsos salvandos cogitationibus, præcipiti fuga, quò quemque spes evadendi vocabat, dilabuntur. In ea trepidatione, dum alii ad alia curanda discurrerent, unus vinctorum evasit, opera usus Sarraceni cujusdam, quem ducem itineris Christiani habebant, tanto omnium dolore, tanto gemitu, ut ab eo, cujus indulgentia dimissus fuerat, vix manus inhiberent. Nec multò pòst dux ipse (ut nunciatum fuerat) cum exercitu advenit, pacificeque in atrium à Christianis susceptus est: suspensis tamen omnibus inter spem & metum,

tum, ne fortè non sublata calamitas, sed hostis tantùm mutatus esset, & propter novitatem rei difficile credentibus, quòd Satanas Satanam ejicere, hoc est, paganus paganum ab infestatione Christianorum cohibere vellet: primò omnium vinctos sibi præsentari jussit. Quos cùm aspexisset, & quæ facta fuerant, ordine audisset; maximas Christianis gratias egit, pro magnificè gestis rebus, & expugnatis reipublicæ acerrimis hostibus, qui regnum Babylonicum jam per multos annos assiduis populationibus infestassent, & magnas plerunque adversum se instructas acies, commisso certamine, obtrivissent. Traditos eos custodibus, regi Babyloniorum vivos servari præcepit: ipse accepta à Christianis, quanta convenerat, pecunia, secum eos Ramulo perduxit: inde adhibito eis expeditorum juvenum præsidio, ne qua denuo latronum incursione periclitarentur, usque Hierosolymam eos perduci jussit. Nihil deinceps difficultatis in eundo, nihil in redeundo perpessi, Lyciam pervenerunt, gratias Deo referentes, quòd emensis tot rerum asperitatibus, vivos eos & incolumes in tutum restituisset. Ex hoc, per Christianorum fines reditum facientibus, omnia cedebant ex sententia: verùm, posteaquam in Ungariam ventum est, Guntherus, Babenbergensis episcopus (heu) immatura morte præventus, prosperæ ac lætæ reversionis lugubrem omnibus exitum fecit. Decessit autem 10 calendas Augusti, ætate integra, & ad perfruendum hoc seculo maximè matura, vir præter morum gloriam, & animæ divitias, corporis quoque bonis adprimè ornatus. Natus erat ex primis palatii, privatis possessionibus, præter episcopatum, affluentissimus, lingua promptus & consilio, literis eruditus tam divinis quàm humanis, cum statura & formæ elegantia, ac totius corporis integritate ita cæteris eminens mortalibus, ut in illo Hierosolymitano itinere, ex urbibus & agris, spectandi ejus studio profluerent, & bene secum actum crederet, cui eum videre contigisset: unde, cùm positis eis in diversorio, plerumque turba intemperans propter eum nimis molesta foret, compulsus est aliquoties à cæteris episcopis, ut in publicum procederet, & obsidentem foris multitudinem, suo spectaculo, à cæterorum vexatione avocaret. Tantum hunc transitoriæ felicitatis splendorem vitæ innocentia & morum temperantia clariorem in eo cumulatioremque faciebant; nam tantam in se utriusque hominis gloriam, quam omnes mirabantur, solus ipse ita propter Deum contemnebat, ut infimæ quoque conditionis hominibus popularem se communemque præberet, & à servis suis plerunque maximas verborum contumelias inultus acciperet. Celebri ergo pompa funeris in patriam reportatus, & magnis omnium, qui eum noverant, planctibus exceptus, in Babenbergensi ecclesia, ubi à puero adoleverat, sepultus est. Successit ei in episcopatu Herimannus, vicedominus Moguntinus, qui in eadem Hierosolymitana peregrinatione constitutus, dum eum, invalescente morbo, ad exitum urgeri videret, legationem præmisit ad necessarios suos, quibus patria excedens, suæ rei familiaris dispensationem delegaverat, petens, ut sibi ad episcopatum, quaqua possent ratione, aditum patefacerent: quod & sedulò fecerunt, profuso in coemptionem ejus argenti & auri inæstimabili pondere. *(a)*

Eilbertus, Patavii episcopus, obiit, cui Altman, capellanus imperatricis, successit, qui, dum ipso tempore cum cæteris principibus Hierosolymam abisset, per interventum imperatricis, absens designatus est episcopus.

Arnolphus, Wormatiæ episcopus, vir pontificalis modestiæ & sanctitatis, migravit ad Dominum, successitque ei Adelhero monachus, ex monasterio sancti Galli, frater Rudolphi ducis, uno pede omnino debilis, vir per omnia dignus spectaculo. Erat enim fortitudinis magnæ, edacitatis nimiæ, crassitudinis tantæ, quæ aspicientibus horrorem magis incuteret, quàm admirationem, nec ita centimanus gigas aut aliud antiquitatis monstrum, si ab inferis emergeret, stupentis populi oculos in se atque ora converteret.

1066.

(a) Exemplum Simoniæ Episcopalis.

1066. Rex Natalem domini Goslariæ celebravit, ubi ab ipso jam initio autumni
175 usque ad eam partem hyemis, tanquam stativis castris se continuerat, sumptus habens regiæ magnificentiæ multùm impares. Nam præter pauca, quæ ex reditibus regalis fisci veniebant, vel quæ abbates coactitio famulatu ministrabant, cætera omnia in quotidianos usus ejus quotidianis impensis emebantur. Hoc adeò fiebat odio Bremensis archiepiscopi, quem omnes criminabantur, sub prætextu regiæ familiaritatis, monarchiam usurpasse manifestæ tyrannidis; & ipsi ergo consueta regi servitia mittere detrectabant; & ille in alias regni partes regem abducere nolebat, ne scilicet cum aliis principibus communicando principatum consiliorum & familiaritatis, ipse sibi aliquid imminueret de fastigio usurpatæ singularitatis. Sed non ultrà laturi injuriam videbantur principes regni, archiepiscopi, Moguntinus & Coloniensis, cum cæteris, quibus curæ erat respublica, crebra conventicula faciebant, atque omnes in commune, quid facto opus esset, consulere rogitabant. Deinde jam adulta conspiratione, diem generalis colloquii omnibus indixere regni principibus, ut Triburiam convenientes, Bremensem archiepiscopum, communem omnium hostem, communibus omnes studiis oppugarent, regique denunciarent, aut regno ei cedendum esse, aut familiaritate & amicitia Bremensis archiepiscopi defungendum. Perlato Goslariam atrocis rei nuncio, rex ad statutam diem concitus properabat, cum quo & Wernher comes veniens in villam Ingilneheim, cujus pars aliqua ad nostrum quoque monasterium pertinet, hospitatum divertit: ubi, dum milites ejus ab incolis prædas agerent, & illi ad aram conclamantes manu vindicare se niterentur, atrox pugna coorta est. In qua dum Werner comes ad ferendam suis opem impigrè discurreret, à quodam nostri monasterii vilissimo mancipio, vel (ut alii ferunt) à fœmina saltatrice, clava percussus in capite corruit, atque ad regem semivivus est reportatus. Admonitus ab episcopis, qui præsentes erant, ut pro peccatis suis Deo in extremo jam spiritu constitutus satisfaceret, seque Herveldensium monachorum precibus interemptum recognoscens, villam Kirchberg, quam injustè invaserat, redderet, nullo modo adquievit, donec episcopi, consensu facto minitarentur, se ei sacram communionem morienti non daturos, nisi priùs tanti peccati pondere se exonerasset. Sic tandem pudore magis quàm religione victus reddidit, statimque vita excessit. Statuta die tristis in regem omnium vultus, tristis erat sententia, ut aut regno se abdicaret, aut archiepiscopum Bremensem à consiliis suis atque à regni consortio amoveret. Tergiversanti, & quid potiùs eligeret hæsitanti, archiepiscopus consilium dedit, ut proxima nocte, ablatis secum regni insignibus, clàm aufugeret, & Goslariam aut in alium locum se reciperet, ubi ab injuria tutus foret, donec turba hæc conquiesceret. Adveniente vespera, thesauros regios per satellites & socios fraudis suæ jam exportare cœperat, cùm repentè ad ministros regis consilium hoc (nescio quo indicio) permanavit, qui statim raptis armis, curtem regiam circumdederunt, totamque deinceps noctem ducentes pervigilem, ne quid novi accideret, asservabant. Facto manè infensis adeò animis omnes in archiepiscopum coorti sunt, ut nec manibus temperassent, nisi regia majestas vix & ægrè iracundiam cohibuisset. Contumeliosè itaque ejectus est de curte regia, cum omnibus tyrannidis suæ fautoribus, misitque cum eo rex amicorum suorum non modicam manum, ne scilicet ab æmulis suis insidias in via pateretur. Sic iterum rerumpublicarum administratio ad episcopos rediit, ut singuli suis vicibus, quid regi, quid reipublicæ facto opus esset, prævideren.

Rex Pascha Trajecti celebravit. Eberhardus, Treverorum archiepiscopus, dum in Sabbatho sancto tantæ diei mysterium solemniter populo exhibuisset, regressus in sacrarium, caput in sinum archidiaconi reclinavit, circumstantibusque fratribus, spiritum exhalavit. Episcopatum ejus, per interventum Coloniensis archiepiscopi, suscepit Cuno, præpositus Coloniensis. Graviter & indignè nimis

tulit

tulit tam clerus quàm populus Treverorum, quòd ipsi in electionem ejus admissi consultique non essent, seque vicissim hortabantur, ut insignem hanc contumeliam insigni aliquo exemplo eluerent. Erat tum temporis major domus ecclesiæ Trevirorum Diedericus comes, adolescens tam natura ferox, quàm ætate. Is die, quo episcopus urbem ingressurus sperabatur, cum ingentibus copiis ei obviam processit, atque in ipso lucis crepusculo, priusquam hospitio progrederetur, super eum irruens, paucos resistere tentantes occidit, cæterosque inopi- 176
no terrore perculsos facilè fudit fugavitque, opes, quas amplissimas advexerat, diripuit, ipsum episcopum captum traditumq; in manus carnificum, de rupe altissima præcipitari, & sic interfici jussit. Corpus ejus à religiosis viris collectum, atque in monasterio Doleiensi *(a)* sepultum est, ubi usque in præsens tempus magnis (ut fertur) miraculis divinitus sæpe illustratur. Successit ei in episcopatum Uto, concordante in electionem ejus tam clero quàm populo.

In festis paschalibus, per quatuordecim ferè noctes continuas, cometa apparebat: quo in tempore atrox & lachrymabile nimis prælium factum est in partibus Aquilonis, in quo rex Anglisaxonum tres reges, cum infinito eorum exercitu, usque ad internecionem delevit.

Rex Frideslare jam veniens, gravissimam ægritudinem incidit, ita ut à medicis desperaretur, & principes de regni successione consilia conferre cœpissent: à qua infirmitate, vix dum plenè resumptis viribus, Pentecosten Herveldiæ celebravit, nec multò pòst nuptias in Triburia regio apparatu celebravit, in conjunctione Berthæ, reginæ filiæ Ottonis, marchionis Italorum.

Reginherus, Misnensis episcopus, obiit, cui Craft, præpositus Goslariensis, successit. Sed is, dum suscepto episcopatu, Goslariam venisset, post refectionem in cubiculum, ubi thesauros suos, quorum nimis amator erat, nullo conscio infoderat, quasi paululum requiescere volens, sese inclusit. Cumque jam die vergente in vesperam, præter modum consuetudinemque suam, somno indulgere videretur, rem insolitam mirantes cubicularii, pulsare ostium cœperunt: sed nec pulsantibus nec vociferantibus ullum dabatur responsum. Tandem effractis foribus, irrumpentes invenerunt eum fractis cervicibus, colore tetro, exanimem, ipsis thesauris suis miserabilem in modum incubantem. Episcopatum pro eo suscepit Benno, prædictæ Goslariensis ecclesiæ canonicus.

1067. Otto, marchio Thuringorum, obiit, gaudentibus admodum in morte ejus omnibus Thuringis, eò quòd ipse primus ex principibus Thuringorum (ut prædictum est) decimas ex suis in Thuringia possessionibus dare consensisset, & per hoc calamitatem maximam genti suæ invexisse videretur. Marchiam ejus Egbertus, patruelis regis, suscepit.

Einhardus, Spirensis episcopus, obiit: cui Heinricus successit, Goslariensis ecclesiæ canonicus, tantæ dignitati vix dum per ætatem maturus, & non tam electione principum ad hanc provectus, quàm indulgentia regis, cui in puerili ætate fuerat familiarissimè assentatus.

Benno, Osenbruggensis episcopus, obiit, cui alius Benno successit.

Rex in Natalem sancti Martini Goslariam veniens, graviter infirmari cœpit, atque eadem valetudine per multos dies laborans, lecto recubabat.

1068. Rex Natalem domini Goslariæ, necdum sospitate ad plenum recuperata, celebravit, à quo Egbertus marchio, exactis diebus festis, digressus, dum se in sua recepisset, modica febre pulsatus, terminum vitæ accepit. Sed marchiam adhuc vivens acquisierat filio suo, tenerrimæ ætatis infantulo, quem ei vidua ducis Ottonis de Svvinenfurt pepererat, cui tamen ipse, paucis diebus, antequam vita excederet, repudium scribere cogitaverat, & contra leges ac statuta canonum, viduam Ottonis marchionis matrimonio sibi jungere, quòd hæc forma elegantior,

(a) Potius, in Monasterio Theologiensi. *BROWER Ann. Trevir. lib. XII. n. X.*

tior, & efferatis moribus suis opportunior videretur: sed mors opportunè interveniens nefarios conatus ejus intercepit.

Ravenger, patriarcha Aquileiensis, obiit, cui Sigehardus cancellarius successit, pro quo Bibo cancellarius est substitutus.

1069. Rex Natalem domini Goslariæ celebravit, Pascha Quidelenburgi, Pentecosten Coloniæ. Post Pentecosten, Wormaciæ cum principibus regni colloquium habuit. Ibi primùm cum episcopo Moguntino rem secretò agit, ejusque opem ad perficiendum, quod mente machinetur, obnixè implorat: si impetret, se deinceps ei subditum, & dicto obtemperantem fore; ad hoc Thuringos armata manu, si aliter nequeat, coacturum, ut decimas sine ulla in perpetuum contradictione persolvant. Annuente episcopo, & pactione utrinque firmata, rex ad publicum refert, sibi cum uxore sua
177 non convenire, diu oculos hominum fefellisse, ultrà fallere nolle, nullum ejus crimen, quo justè repudium mereatur, afferre, sed se (incertum quo fato, quo Dei judicio) nullam cum ea maritalis operis copiam habere; proinde per Deum orare, ut se malè ominata compede absolvant, patianturque æquo animo discidium fieri, ut illa sibi, & ipse ei, si ita Deus velit, feliciores matrimonii viam patefaciat: & ne quis violatum semel pudorem causetur obstare iterum nupturæ, se sub jurejurando confirmare, quòd eam, ut acceperit, sic incontaminatam, illibatoque virginitatis pudore conservaverit. Fœda res, & ab regia majestate nimium abhorrens visa est omnibus, qui aderant: negotio tamen, cui rex tam fervidè animum adjecisset, detractare, singuli religiosum arbitrabantur. Episcopus quoque tam preciosa pollicitatione redemptus, quantum poterat salva verecundia, haud ægrè causam regis tuebatur. Itaque cunctis id fieri decernentibus, synodum conficiendo negotio indixit Moguntiæ, proxima post festum sancti Michaelis hebdomada. Hac expectatione rebus suspensis, regina Loresheim, ut statutum tempus ibi præstolaretur, missa est: rex aliò, quò regni negotia vocabant, abiit. Interea Dedi, marchio Saxonicus, cùm viduam duxisset Ottonis marchionis, tertio priùs anno defuncti, prædia etiam, quæ ille à diversis dominis beneficii loco habuerat, summa vi nitebatur acquirere. Cum nullus daret postulanti, indignitatem non ferens, regi, per quem potissimùm stetisset, ne darentur, bellum parabat, crebrisque colloquiis Thuringos ad societatem armorum sollicitabat; promptum hoc fore sperabat, eò quòd rex, archiepiscopum adjuvando, in exigendis decimationibus, multùm à se avertisset animos eorum. Incitamentum tamen illi furoris vel maximum erat uxor sævissima. Hæc placido hominis ingenio, & per ætatem jam mansuefacto, juveniles animos inspirabat, sæpius obtundens, quia si vir esset, non inultus injurias acciperet, nec priori marito ejus audacia se imparem gereret, quo & virtute & opulentia superior esset. Rex accepto nuncio graviter permotus, ingentes copias, & quæ pluribus etiam bellis satis essent, celerrimè contraxit. Tum verò episcopus Moguntinus, tempus se accepisse ratus, quo per occasionem publici belli privatum in Thuringos odium vindicaret; infestissimus aderat, regem quàm atrocissimè rem agere instigabat. Ipse quoque totis amicorum, totis Moguntini episcopatus opibus cœpto annitebatur. Non fefellit Thuringos efferatus in se animus episcopi, nec ipsi in eum mitiores spiritus gerentes, legatos ad regem miserunt, se nihil iniquum, nihil, quod secus sit, moliri adversus eum, nec arma contra rempublicam suo consilio aut favore sumpta esse, paratos se potiùs hostem publicum capitis quoque sui periculo expugnare, promptiùs autem ac devotiùs id facturos esse, si decimationum leges, priorum regum & episcoporum indulgentia sibi statutas, ratas inviolatasque fore pateretur; quòd si episcopus ad eos, rem divinam non divinis, sed humanis armis expugnatum veniret, & decimas jure belli sibi extorquere vellet, quas nec jure ecclesiastico, nec lege forensi potuisset, jam pridem se sacramento obstrictos obligatosque fuisse, ut raptores & prædatores inultos non sinerent, satius sibi esse mori in bello, quàm amissis patrum legitimis, perjuros vivere. Rex ad hæc benignè respondit, auxiliumque suum, si in fide permanerent, certissimos sperare jussit. De hinc

ubi

ubi res matura visa est, infesto agmine Thuringiam intravit. Duo ibi castella, quibus marchio præsidium imposuerat, Bichelingun & Schidingen, alterum per deditionem, alterum manu expugnatum recepit. Cæteris ilico admovendus erat exercitus. Sed marchio advertens, nullo loco vel munitione sustineri posse impetum regis, incisa spe resistendi, se suaque omnia dedidit. Thuringi, etsi (ut promiserant) erga regem & causam publicam devoti fidelesque essent, in episcopum tamen Moguntinum hostilia pleraque facere, probris & conviciis in faciem lacessere, milites ejus, dum prædas agerent, facto grege sæpius incursare, rapinam excutere, fundere, fugare, nonnullos denique ministros ejus, nec hos mediocri fortuna vel humili loco ortos, dum ab exercitu regis paulo longiùs prædatum abiissent, comprehensos suspendere. Jussum tamen eis est à rege, facilè & contemptim, ut decimas darent, non quòd recusantibus vim ferre in animo esset, sed ne, non reddito promisso, archiepiscopum offenderet. Dedi marchio, aliquandiu habitus in custodia, tandem, adempta possessionum & redituum non modica parte, dimissus est: Filius ejus, Dedi junior, patrem ea tempestate infestiùs acerbiusque, quàm alius quisquam, insectatus est. Ob eam rex exacto bello, ingenti gloria esse cœpit apud regem, egregiæ indolis adolescens, nisi ambitionis spiritu, & præpropera dominandi cupidine præceps raperetur. Is non multò pòst, cùm nocte quadam ad necessitatem naturæ tecessisset, apposito extrinsecus insidiatore, confossus in inguine & occisus est. (a) Quis necis ejus author fuerit, non satis constat, quanquam dolo novercæ interfectum, vulgi sermonibus passim jactaretur. Illud haud dubiè liquet, monasteria & ecclesias, moriente eo, magna formidine exoneratas esse, cùm mentibus omnium certissima opinio insedisset, eum augendarum opum studio, non Deo, non homini parciturum, qui patri proprio non pepercisset. 178

Imminente jam die, qui scindendo regis conjugio dictus fuerat, rex Moguntiam concitus properabat. Et ecce inter eundum comperit, legatum sedis Apostolicæ suum Moguntiæ adventum præstolari, qui discidium fieri prohibeat, & episcopo Moguntino Apostolicæ animadversionis sententiam minitetur, quòd tam nefariæ separationis se authorem promiserit. Consternatus ilico, quòd rem diu exoptatam perdidisset è manibus, pariter quò venerat, in Saxoniam redire volebat. Vix & ægre tamen amicorum consiliis superatus, ne principes regni frustraretur, quos summa frequentia sibi Moguntiæ occurrere jussisset, Franconefurt abiit, ibique eos, qui Moguntiæ convenerant, statuto die adesse jussit. Quò dum frequentes venissent, Petrus Damianus (is legatus erat sedis Apostolicæ, vir ætate & vitæ innocentia admodum reverendus) mandata exposuit Romani pontificis, pessimam rem, & ab nomine Christiano, nedum ab regio multùm abhorrentem esse, quam moliatur: si minùs humanis legibus vel canonum sanctionibus terreretur, parceret saltem famæ existimationi propriæ, ne scilicet tam fœdi exempli venenum, ab rege sumpto initio, totum commacularet populum Christianum, & qui ultor esse debuisset criminum, ipse author & signifer fieret ad flagitium; postremò si non flecteretur consiliis, se necessariò vim ecclesiasticam adhibiturum, & canonum lege scelus prohibiturum, ad hæc, suis manibus nunquam imperatorem consecrandum fore, qui tam pestilenti exemplo, quantum in se esset, fidem Christianam prodidisset. Tum verò in eum coorti omnes, qui aderant, Principes ajebant, æqua censere Romanum pontificem, & per Deum rogabant, ne crimen inferret gloriæ suæ, & regii nominis majestatem tam turpis facti colluvione macularet, præterea, ne parentibus reginæ causam defectionis, & justam turbandæ reipublicæ occasionem daret, qui si viri essent, cùm armis & opibus plurimùm possent, tantam filiæ suæ contumeliam procul dubio insigni aliquo facinore expiaturi essent. Hac oratione fractus magis quàm inflexus, Si id, inquit, fixum obstinatumque est vobis, imperabo egomet mihi, feramque, ut potero, onus, quod deponere non valeo. Ita efferato magis per studium concordiæ

(a) Simile fatum Gotzelonis, Lotharingiæ Ducis, de quo infra *ad a. 1076.*

odio, annuit quidem, ut in regni consortium regina revocaretur, ipse tamen, ut congressum ejus conspectumque vitaret, adhibitis sibi vix 40. militibus, in Saxoniam concitus rediit. Regina, cum cætera multitudine, & regni insignibus, paulatim subsecuta est: cumque ad eum Goslariam venisset, vix compulsus ille à familiaribus suis, ut ei obviam procederet, satis superque pro consuetudine eam benignè suscepit, sed protinus refrigescente amore, ad ingenium suum, atque ad pristinum rigorem animi rediit, & quia consilia scindendi conjugii sæpe jam tentata non processerant, statuit deinceps, communicato cum ea solùm regni nomine, sic eam habere, quasi non haberet.

Maxima eo anno vinearum, omniumque sylvestrium arborum sterilitas fuit.

Meginwardus, abbas Hildenesheimensis, abbatiam suscepit Augiensem, patefacto in eam sibi per multam largitionem aditu.

Rumoldus, Constantiensis episcopus, maturæ admodum gravitatis vir, obiit, cui Carolus successit, Magdaburgensis canonicus. Is à clericis Constantiensibus primò benignè susceptus est, sed processu temporis, dum pro libito suo magis, quàm ex ratione, rem gereret, indignantes clerici, à communione ejus se abstinere cœperunt, propter Simoniacam hæresim, per quam episcopatum usurpasse dicebatur; id quoque ei crimini dantes, quòd plerosque ecclesiæ thesauros furtivè abstulisset. Qua accusatione Romam perlata, Romanus pontifex mandata direxit Moguntino archiepiscopo, ne ullo modo ab eo consecraretur, donec in sui præsentia causa diligentiùs ventilaretur.

Tolosæ episcopus obiit, cui Bibo cancellarius successit: pro quo Adalbero,
180 canonicus Metensis, cancellarius est substitutus.

1070. Rex Natalem Domini Frisingæ celebravit.

Episcopus Moguntinus & Coloniensis & Babenbergensis, à Domino Apostolico evocati, Romam venerunt. Ibi episcopus Babenbergensis accusatus, quòd per Simoniacam hæresim, data pecunia, episcopatum invasisset, multa & preciosa munera papæ dedit, & per hæc efferatam adversum se mentem ejus, ad tantam mansuetudinem reduxit, ut, qui non sine periculo honoris & gradus sui evasurus putabatur, non solùm impunitatem criminis, quod objectum fuerat, consequeretur, sed etiam pallium, & alia quædam archiepiscopatus insignia, à sede Apostolica pro benedictione perciperet. Moguntinus archiepiscopus ultro se episcopatu abdicare, atque in otium privatæ conversationis secedere, magnopere cupiebat: sed tam Romani pontificis authoritate, quàm eorum, qui præsentes erant, maturioribus consiliis, vix & ægrè abductus est à sententia. Omnes in commune acerbè objurgati, quòd sacros ordines per Simoniacam hæresim venderent, & ementibus indifferenter communicarent, manusque imponerent. Tandem accepto ab eis jurejurando, quòd hæc ulterius facturi non essent, in sua cum pace dimissi sunt.

Dux Lotharingorum, Godefridus, omnibus penè terris magnitudine suarum rerum gestarum compertus & cognitus obiit, & Verdunis sepultus est: cui filius ejus, Godefridus, successit, præstantis quidem animi adolescens, sed gibbosus.

Udalricus, marchio Carentinorum, obiit.

Rex Pascha in Hildenesheim celebravit. Ibi inter milites regis & milites episcopi seditio facta est. Sed milites regis, in congressione superiores facti, plerosque ex militibus episcopi peremerunt, captosque seditionis authores ex edicto regis in vincula conjecerunt.

Rex Ascensionem domini Quidelenbergi, Pentecosten Merseburgi, celebravit.

Augustissimum in Quidelenburg templum, cum omnibus attiguis sibi ædificiis (incertum divina ultione, an fortuita calamitate) incensum, atque in cineres redactum est.

Clarus eo tempore in palatio, & magnæ in republica authoritatis erat Otto, dux Bajoariorum. Sed, sicut semper gloriam sequi solet invidia, invidentes ei plerique

que

que homines nequam, qui malitiæ suæ potentiam ejus atque immoderatam gloriam
obstare querebantur, solicitè opportunitatem ad opprimendum eum quærebant.
Itaque quendam, Egenem (a) nomine, hominem ingenuum, sed omni flagitio-
rum genere infamatum, in necem exitiumque ejus subornaverunt. Is crimen ad-
versus eum detulit, quòd se ad occidendum regem precibus & pollicitationibus
multis sæpenumero sollicitasset, atque in argumentum fidei gladium ostentabat,
quem sibi ab eo, in hos tam sceleratos nefariosque usus, datum asserebat; si inficia-
retur, paratum se quovis indicio verbis suis fidem facere. Qua accusatione vul-
gata, hi, quos ratione communis commodi aliquando offenderat, omnes infensi
infestique aderant, & iracundiam regis adversus eum inflammare summa vi, sum-
ma ope nitebantur. Igitur rex eum Moguntiam, cum cæteris principibus, ad col-
loquium evocavit, quid delatum esset, exposuit, negantique inducias in sex hebdo-
madas dedit, ut calendis Augusti Goslariam veniens, objectum crimen, congressus
cum accusatore suo, manu propria refelleret. Cùm in hæc verba discessum esset;
causari principes de iniquitate conditionis cœperunt, nec bonum, nec æquum esse,
dicentes, ut homo nobilissimus integerrimæ apud omnes existimationis, nec ulla
unquam sinistri rumoris macula attaminatus, manum conferre juberetur cum ho-
mine sceleratissimo, qui, si quid ingenuitatis à parentibus accepisset, id per furta,
per latrocinia, denique per omnia vitiorum probra, jam dudum obliterasset. Ille
tamen & indignitate rei efferatus, & Deo innocentiæ suæ teste & conscio fretus, cum
quovis, etiam indigno, etiam præter Natales suos, pugnare malebat, quàm tanti
sceleris suspicione teneri. Igitur die statuta, ad proxima Goslariæ loca, cum armata
multitudine venit. Missis ad regem nunciis, mandavit, si sibi tutò venire, si tutò
causam dicere liceret, paratum se coràm venire, & conditione, quam principes
regni æquam judicassent, crimen, cujus insimulatus fuerat, refellere. Rex ad hæc
atrociter & acerbè respondit, se ei nec in veniendo, nec in causa dicenda pacem aut 180
securitatem polliceri, id solùm expectare, ut juxta condictum Goslariam comi-
nus veniret, & si quid de innocentia sua præsumeret, conserta cum adversario suo
manu, æquissimo judici Deo rem committeret; ni id faceret, se omissa legum dis-
sidentium simultate, relegato sententiarum certamine, pro convicto confessoque
eum, in tanti sceleris immanitate, habiturum. Relato ad ducem hoc responso,
nec tutum, nec satis honestum ejus rationibus visum est his, qui rectè ei consultum
cupiebant, ut sic inflammatæ adversum se regis iracundiæ illudendum se vexan-
dumque objiceret, cùm sibi integris ad hæc rebus, & crimine nec dum compro-
bato, tutò coràm venire non licuisset: quod tam jure cœli, quàm jure fori, omni-
bus semper reis, omnibus in causis licuisset. Ita incisa spe veniæ, infectis rebus, in
sua se recepit, satius putans, quoad posset, armis salutem tueri, quàm ad exsaturanda
hostium suorum odia, turpiter more pecudum jugulari. Postera die rex prin-
cipes Saxoniæ, quòd ex his oriundus esset, & hi propter privatas inimicitias ma-
ximè invisum eum haberent, sententiam super eo rogavit: qui eum, tanquam
manifesti criminis deprehensum, reum majestatis judicaverunt, & si caperetur,
capitali in eum sententia animadvertendum fore, decreverunt. Ilico amici re-
gis ferro & igne persequi eum, singuli pro virili portione, adgrediuntur, plerique
etiam nec fide erga regem, nec studio erga rempublicam, nec ultione cujusquam
privatæ injuriæ, sed sola rapinarum cupiditate, arma contra eum capiunt. Ita
undique laxatis, imò ruptis irarum habenis, omnes in eum irruunt, prædia ejus
& possessiones alias diripiunt, vastant, incendunt, ministros ejus agrorumque
cultores, si quos sors obtulisset, obtruncant, lacerant, jugulant. Sic postremò,
præter modum modestiamque, ira immoderatior debacchabatur, ut nec ab ec-
clesiis, nec templis, quæ ille propriis impensis Deo construxerat, hostilis sævitiæ
impetus temperaret. Deinde rex, collecto exercitu, egressus, extremam operi
Uu 3 manum

(a) Alias Egino dicitur.

manum per seipsum imposuit: principes, quos ei consanguinitate vel alia necessi-
tudine obnoxios noverat, aut acceptis obsidibus, aut jurejurando, ne ad eum de-
ficerent, obligavit: castellum ejus Hanenstein, à quo ad primum statim belli ter-
rorem præsidium abductum fuerat, funditus everti jussit; alii castello, quod Te-
senberg *(a)* dicitur, exercitum jam admoverat. Sed hi, qui intus erant, etsi loci
situ inexpugnabiles essent, & copiis omnibus, quæ administrando bello necessa-
riæ erant, affatim affluerent: ultro tamen se dedere, quàm ancipitem belli fortu-
nam tentare maluerunt. Relicto illic præsidio, rex in ulteriora loca, ad demoli-
endas uxoris quoque ejus possessiones, exercitum abduxit, villas multas opibus
& ædificiis ornatissimas incendit, bona diripuit, in mulieres & pueros (nam viri in
montes & in saltus devios se abdiderant) fœda & hostilia multa commisit. Tanta-
que in ea expeditione acerba & crudelia perpessi sunt à rege proprio homines
innocentes, & nulla saltem suspicione criminis cujusquam infamati, ut nihil acer-
bius, nihil crudelius à barbaris perpeti potuissent. Tandem dux Otto perdoluit,
& calamitatum pondere superata est constantia patientiæ. Itaque assumptis se-
cum ad tria millia viris electis, & omni militaris disciplinæ studio exercitatis, im-
petum in Thuringiam fecit, villas regalis fisci, rebus cunctis affluentissimas, incen-
dit, prædam multam abegit, & milites suos, quorum plerosque ad societatem
belli sola spes rapinarum allexerat, hac primùm mercede inescavit, fidosque ac
firmos sibi effecit. Ita populabundus ultra Heschenevvege pervenit. Ibi con-
fluentibus ad se agrorum suorum cultoribus, quibus milites regis præter miseram
vitam nihil reliquum fecerant, partem aliquam prædæ distribuit, verbera divinæ
animadversionis fortibus animis tolerare admonuit, & pro se, quoniam arma
ferre non possent, suppliciter ad Deum vota facere flagitavit. Interea Thurin-
gi, qui se ante aliquot annos sacramento obstrinxissent, ne latrones aut raptores
inultos sinerent, rerum suarum direptionibus exacerbati, ad arma conclamant,
conglobatis properè ingentibus copiis, hostes e vestigio insequuntur, inventisque
haud procul ab Heschenevvege, certamen inferunt 4 nonas Septembris. Nec
diu anceps pugna fuit. Nam his, qui cum duce Ottone erant, impigrè oc-
cursantibus, vix primam prælii procellam sustinentes in fugam vertuntur, & alii
in proximos montes & sylvas evadere, alii pariter, quò venerant, citatis equis re-
verti, summo conamine nitebantur, haud satis auspicatò tentatam fortunæ aleam
detestantes. Ipse denique, qui primò, ut res certamini committeretur, vehemen-
181 tissimus author incentorque fuerat, Rutgerus comes, is nunc primus fugiendi au-
thor ac signifer apparebat, omnique (ut vulgò dicitur) vento citatior montes &
colles modernus Idithun transmittebat. Trecenti plus minusve in ea congres-
sione ex Thuringis corruerunt: ex parte altera unus occisus, duo sunt vulnerati.
Dux Otto, signo receptui dato, cùm à cæde hostium vix & ægrè militem suum re-
vocasset, aliquandiu in eisdem castris commoratus est, & vergente jam in vespe-
ram die, plerosque principes exercitus sui singulos in sua cum pace dimisit. Ipse
adhibitis sibi, quantas res poscere videbatur, copiis, in ulteriorem Saxoniam con-
tendit, ibique totam hyemem usque ad Natalem Domini exegit, partim rapinis
& deprædationibus victitans, partim ex possessionibus Magni comitis, quem belli
periculorumque omnium socium & innocentiæ suæ devotissimum assertorem
habebat. Is filius erat Ottonis, ducis Saxoniæ, egregius adolescens, boni & æqui
in pace supra annos suos servantissimus, & in bello audacia & virtute militari nul-
li secundus. Perlato ad regem nuncio acceptæ in Heschenevvege cladis, omissis
rebus aliis, Goslariam concitus remeavit, nec inde usquam ante Natalem Domi-
ni abscessit, timens scilicet, ne tam charam tamque acceptam sibi villam, quam
pro patria ac pro lare domestico Teutonici reges incolere soliti erant, hostes per
absentiam ejus, quod minitari & crebris usurpare sermonibus dicebantur, in fa-
villas cineresque redigerent.

Adel-

(a) Hodiernum *Degenberg*, in Bavaria inferiori situm.

Adelbertus, Wormatiæ episcopus [monachus sancti Galli & frater ducis Suevorum] propria (ut fertur) crassitudine præfocatus interiit, cui Adalbertus successit.

Kribo diaconus, frater Wilhelmi & Ottonis marchionum, occisus est à propriis servis suis, vir tam divinis quàm secularibus literis apprimè eruditus, sed propter lasciviam, morumque intemperantiam, meritò bonis omnibus gravis & invisus.

Silvestrium arborum eadem, quæ priore anno, sterilitas permansit, sed vinearum tanta fertilitas fuit, ut plerisque in locis præ multitudine vix colligi vindemia posset.

1071. Rex Natalem Domini Goslariæ celebravit. Ibi, per interventum Rudolphi, ducis Suevorum, Welf, filius Azzonis, marchionis Italorum, ducatum Baioariæ suscepit. Is filiam Ottonis, ducis Baioariorum, uxorem duxerat, & per jusjurandum altera jam vice matrimonio fidem dixerat. Quandiu itaque res tranquillæ erant; quandiu etiam bellum temere cœptum, sine grandi permutatione rerum sedari posse sperabat: maritalem uxori affectum & honorem deferebat, & causam soceri, quantum poterat, armis & consiliis tuebatur. At, ubi animadvertit, datam in eum esse sententiam, & bellum iracundiamque regis magis in dies adversus eum crudescere, leges omnes, vinculaque omnia, quibus vicissim propinquitatem firmaverant, abrupit; satius putans, perjurii crimen & violatæ fidei verecundiam sustinere, quàm res suas florentissimas, desperatis ac perditis ejus rebus admiscere. Et primò in tam trepidis rebus petenti auxilium denegavit, deinde filiam ejus à complexibus suis & thori consortio segregavit, patrique remisit, postremò, ad ipsum ejus ducatum occupandum omnem operam intendit; nihil pensi habens, quantum auri, quantum argenti, quantum redituum ac possessionum suarum dilapidaret, dum modò, quod cupiebat, assequeretur. Directus est ergo dolus in manu ejus, & potuit & invaluit, cunctis detestantibus, quòd clarissimam atque inopinatissimam in republica dignitatem tam fœda ambitione polluisset. Noverat rex, haud satis placiturum principibus Baioariæ, quòd hoc tum contra morem & jus, tum ipsis inconsultis factum fuisset, & propterea quantocius ire in Baioariam cogitabat, ut tumultum, si quis fortè oriretur, per seipsum reprimeret: sed è diverso haud nescius erat, si ipse longiùs abisset, hostes ilico in Goslariam impetum facturos, & clarissimum illud regni domicilium in cinerem redacturos. Accepto à familiaribus suis consilio, quosdam Saxoniæ principes illic præsidii causa reliquit, & ipse, sicut instituerat, in Baioariam proficisci parabat. Interea dux Otto, videns sibi nihil jam spei reliquum esse, cujus & bona omnia flamma hostilis absumpsisset, & ducatum alius in suam potissimùm contumeliam invasisset, statuit, rem in extremum discrimen adducere, & cum rege, ubi primùm copia fieret, collatis signis dimicare. Itaque montem, qui dicitur Hasengun, occupavit, (a) ut is scilicet militibus suis, quomodocunque res in prælio cecidissent, receptui foret. Eum, etsi natura & situ ipso satis munitum, munitiorem tamen manu atque opere fecit, ibique convecta ex circumjacentibus agris præda, regem præstolabatur. Rex, accepto nuncio nihil moratus, quantas in ea trepidatione potuit, copias ex Saxonia, ex Thuringia, atque ex 182
Hassia celerrimè contraxit: cæteris principibus, qui longiùs aberant, mandavit, ut, si fortè res sine mora & diuturnitate confici non posset, sibi quàm citiùs possent, armata manu concurrerent. Plurimum eo tempore rex consiliis utebatur

(a) *ADLZREITER Ann. Boiic. p. I. lib. XVIII. n. 3.* dicit: *Castra in Hasengunensi monte, situ naturaque apprime firma, adjectis operibus & comportato ex agro confini annona, benè munierat.* Mihi hic mons situs videtur in pago Hassegun, cujus *DITMARUS lib. VII. p. 411. & 417.* facit mentionem, cui situm in Saxonia inferiori adsignat *HENR. MEIBOMIUS, de Pagis Saxoniæ p. 101.* Verum potius Hassiæ mons, prout infra Addit. ad Lambertum *ad a. 1084.*

batur Eberhardi comitis, *(a)* sapientis admodum viri. Is videns, hostes sic ad bella exercitatos, sic ipsa jam desperatione, quæ plerumque timidis etiam virtutem addere solet, efferatos, sine magno detrimento reipublicæ, nec vinci nec vincere posse: abiit ad ducem Ottonem, eumque per Deum obtestari cœpit, ne se suosque in tantum discrimen præcipitaret; necdum ei omnem spem veniæ, omnem respirandi facultatem ereptam esse, si de monte, quem occupaverat, exercitum abduceret, seque regi justis conditionibus dederet; sub juramento se ei promittere, quòd & veniam culpæ, cujus insimulatus fuerat, & omnium, quæ jure belli amiserat, restitutionem ei à rege impetraret. Annuente eo, rem ad regem detulit, & eum haud difficulter in sententiam abduxit, quippe, cùm tædere eum jam belli cœpisset, quod propter privatum hominis amorem, à principibus per ingenium trahi, ac segniter geri videbat. Pace per jusjurandum utrinque firmata, induciæ datæ sunt Ottoni duci usque in Pascha, ut Coloniam veniens, deditionem lege, quam principes æquam judicassent, perficeret. Inter has inducias, cùm dux Otto exercitum singulos in sua dimisisset, Rether comes (partium ejus haud leve momentum) occisus est ab hostibus suis, propter quasdam privatas simultates.

Saricho, abbas Corbeiensis, obiit, cui Werenher, ejusdem cœnobii monachus, successit.

Rex, sicut instituerat, in Baioariam abiit, ibique compositis mediocriter, prout tum copia erat, regni negotiis, ad Rhenum rediit; castellum Hamerstein, *(b)* quod à superioribus regibus jam olim dirutum fuerat, summo nisu instauravit; Pascha Coloniæ celebravit, ibique rursus Ottoni duci inducias usque in Pentecosten dedit: exacta solennitate Paschali, Leodium abiit. Ibi ad eum vidua Balduvini comitis venit, regiæ majestatis patrocinium expetens, contra violentiam improbitatemque Rutberti, fratris Balduvini, qui & fratrem prælio victum vita privasset, & comitatum ejus, expulsis uxore & liberis, tyrannica crudelitate occupasset. Non ingratum fortassis lectori fecero, si gestæ rei historiam, quàm paucis potero, absolvam. In comitatu Balduvini, ejusque familia, id multis jam seculis servabatur, quasi sancitum lege perpetua, ut unus filiorum, qui patri potissimùm placuisset, nomen patris acciperet, & totius Flandriæ principatum *solus* hæreditaria successione obtineret; cæteri verò fratres aut huic subditi, dictoque obtemperantes, ingloriam vitam ducerent, aut peregrè profecti, magis propriis rebus gestis florere contenderent, quàm desidiæ ac socordiæ dediti, egestatem suam vana majorum opinione consolarentur. Hoc scilicet fiebat, ne in plures divisa provincia, claritas illius familiæ per inopiam rei familiaris obsoleret. Igitur, cùm Balduuinus senior duos genuisset filios, Balduuinum & Robertum; Balduuinum omnium, quæ habebat, hæredem instituit; Ruberto, ubi primùm ætas faciendis stipendiis matura visa est, naves paravit, aurum, argentum & cæteras longinquæ profectionis impensas affatim præbuit, jussitque, ut ad gentes exteras iret, & si vir esset, propria sibi virtute regnum divitiasque pararet. Ille patri acquiescens, assumpta secum multitudine, qua regio prægravari videbatur, navem ascendit, & in Gallitiam ire, eamque, si votis Deus successum annuisset, sibi subdere cogitavit. Cumque post paucos dies ad ignota quædam littora applicuisset, & egressus in terram, ab incolis loci prædas agere cœpisset, illi ex omnibus partibus ad arcendam vim ilico armati conveniunt. Facta congressione eum, cùm

(a) Hic infra *ad a. 1073.* dicitur Comes de Ellenburg, sive potius Nellenburg, cujus historiam exposuit *FRIDERICUS LUCAS Uhralten Graffen-Saal p. 1050.*

(b) De hoc castro *AUCTOR VITÆ MEINWERCI c. LXII.* & *RUPERTUS TUITIENSIS vita Heriberti c. XXII.* dicunt, quod Henricus II. Imp. illud a. 1020. obsederit, ejusdemque situm, supra Rheni littus, designant. *CYR. SPANGENBERG Chron. Sax. c. CLXXXIII.* situm distinctius definit inter Confluentes & Bonnam.

cùm aliquandiu pugnam fortiter sustinuisset, in fugam vertunt, fugientem usque ad naves persequuntur, sociosque ejus penè ad internicionem prosternunt. Ipse cum paucis vix fuga elapsus, ad patrem tantæ calamitatis nuncius rediit, à quo propter malè gestas res, contumeliosè repulsus, alia rursum via, quomodo hac non successisset, fortunam tentare adgreditur; omnia paratus, etiam extrema perpeti, ut maculam veterem factis recentioribus elueret. Reparatis navibus, & numero militum instaurato, marinis iterum fluctibus se credidit, in regionem longinquam, ubi sedem vaganti Deus ostendisset, iter facturus. Et ecce post paucos dies, tempestate infestissima circumventus, multis suorum naufragio amissis, ipse nudus, omniumque rerum egens, vix & ægrè in littus evasit. Dehinc assumpto plebeio habitu, inter eos, qui Hierosolymam causa orationis pergebant, Constantinopolim ire parabat, vocatus eò crebris legationibus Nortmannorum, qui sub imperatore Constantinopolitano militabant, quique ei, si illuc 183
veniret, totius Græciæ principatum pollicebantur. Sed imperator Constantinopolitanus, comperto hoc consilio, omnia flumina, per quæ transitus in Græciam esse poterat, appositis custodibus, observari fecit, ut deprehensus ilico trucidaretur. Sic conatus cœptumque ejus irritum fuit. Tandem advertens, sic infeliciter sibi cedere, quamcunque viam tentasset amplificandæ gloriæ suæ: deinceps in perpetuum ab oppugnatione exterarum gentium animum avocavit, atque in Frisiam, quæ confinis est Flandriæ (cui Theodericus quondam comes, & post hunc, Florentius frater ejus imperaverat) irruptionem fecit. Bis ibi commisso prælio, victus ac fugatus est. Tandem incolæ loci multis certaminibus exhausti, cùm animum ejus vel ad mortem, vel ad victoriam obstinatum cernerent, ultro se ei dediderunt. Quod ubi frater ejus Balduinus comperit, (jam enim pater ejus morbo ac senio confectus naturæ concesserat) armata multitudine his eum sedibus proturbare, magna vi, magno molimine parabat. Cui cum exercitu adventanti Rubertus legatos obviam misit, obtestans per Deum, ut se fratrem suum reminisceretur, nec jura germanitatis, apud barbaros quoque semper sacrosancta & inviolata, pollueret; misereretur potiùs peregrinationis, laborum, & calamitatum, in quibus totam ætatem suam detrivisset; gauderet ipse beatus sorte sua, quòd totam communis patris hæreditatem, quam jure gentium secum dividere debuisset, solus sine consorte obtineret: se patriis finibus extorrem, paterna hæreditate destitutum, ab summa gloria majorum suorum ad ultimam egestatem coactum, exteras gentes bello lacessisse, terras ac maria concitasse, nihil denique prætermisisse, ne de portione paternæ substantiæ, quæ se contingeret, fratri molestus esset: nunc laboribus exhaustum, adversitatibus defatigatum, vix & ægrè parvissimo terrarum angulo insedisse, cujus nullam partem constet ad ejus dominium pertinere: postremò id se animo fixum habere, nec à sententia ulla vi, ulla necessitate abduci posse, ut hic aut instantis jam senectutis requiem, aut honestæ saltem mortis sepulchrum sit habiturus. Nihil ille his verbis motus, exercitum haud segniter ad Frisiam admovebat. Tum Rubertus necessitate compulsus, armata juventute, quam secum lectissimam habebat, obviam ei processit: commissoque prælio, ex parte Balduvvini multi occisi, plures vulnerati, omnes in fugam versi sunt: quos dum ipse loco pulsos sistere, pugnamque restituere summo conamine moliretur, in confertissimos hostium cuneos temere invectus, occiditur: cujus morte comperta, Rubertus ilico in Flandriam irruptionem fecit, eamque sibi, tanquam ex jure debitæ successionis, totam mancipavit. Filius erat Balduino impubis adhuc adolescens, & necdum armis militaribus maturus: is repentè & perempti patris & hostilis irruptionis atroci nuncio attonitus, ad regem Francorum, Philippum nomine, confugit, auxilium & necis paternæ vindictam expetens, eò quòd pater ejus tam ipsi, quàm majoribus ejus sæpe in arduis rebus commodissimè affuisset, & civitates quasdam ex his, quas Rubertus occupaverat, pro donativo ab eo accepisset. Ille rei indignitate gravissimè permotus, statim

tim temere & tumultuario tantùm milite collectum exercitum duxit in Flandriam, de magnitudine virium suarum & hostis imbecillitate nimiùm præsumens. Sed Rubertus, quò viribus erat impar, eò magis ut rem astu tractaret, intentus, simulato aliquandiu metu & fugiendi studio, ex insperato atque ex insidiis copias suas super exercitum regis effudit, tantumque eis terrorem incussit, ut abjectis armis, fugiendo saluti consulere summa ope conarentur. Filius Balduini, cùm deinceps parum spei in armis Francorum poneret, assumpta matre sua, ad regem Teutonicorum, Heinricum, Leodii (ut prædictum est) tum temporis positum, venit, opemque ejus adversus patrui violentiam supplex imploravit, atque ut magis eum sibi obnoxium faceret, comitatum Reginheri quondam comitis, cum castello munitissimo, Mons nomine, quæ scilicet prædia mater ejus à priore marito suo, dotis nomine, acceperat, sancto Lamperto tradidit: quæ rursus episcopus Leodiensis duci Godefrido, ille itidem ipsi filio Balduini, *beneficii* loco dedit. Hoc rex quasi pretio redemptus, episcopo Leodiensi, atque duci Gotefrido, item aliis Lotharingiæ principibus præcepit, ut in arduis rebus præsidio illi essent, & Rubertum, si injustè invasis sedibus ultro excedere nollet, vi & armis expellerent. Qui protinus, coadunato exercitu, in Flandriam profecti
184 sunt; sed comperto, quòd Rubertus cum rege Francorum jam in gratiam rediisset, & expiata veteri contumelia, firmum sibi eum fidelemque fecisset, infectis rebus in sua rediere, temerarium judicantes, cum rege potentissimo privatis viribus acie confligere. Sic Rubertus deinceps Flandriæ principatu in securitate potiebatur.

[Cùm Heinricus imperator tertius Leodium venisset:] fratres de monasterio [Stabulaus] proturbati, quotidie aures regias obtundebant, pro repetitione monasterii Malmendrensis, *(a)* quod abbati ereptum, rex consilio Bremensis episcopi, (ut prædictum est) dono dederat Coloniensi archiepiscopo. Cumque nihil ille precibus, nihil lacrymis, nihil ipsa perurgentium importunitate moveretur; inito consilio, & (ut fertur) divina revelatione, ad hoc faciendum incitati, ossa beati Remacli levant, Leodium deferunt, & rege celebri quodam loco convivium agente, super mensam ipsam apponunt, obsecrantes per Deum, ut si minùs filiorum, saltem patris tanti misereretur, jam cum Christo regnantis, & de *injuriis* suis quotidie ad tribunal æterni judicis proclamationem facientis; cui nisi sua restitueret, ultrà ei propter penuriam rerum necessariarum militaturi non essent. Hoc supplicationis genere, quod ad captandam benevolentiam comparatum fuerat, rex versa vice nimiùm efferatus, concitus, se, relictis epulis, in palatium proripuit, & quo exemplo in abbatem, tam audacis facti incentorem, animadvertere deberet, plenus irarum cogitabat. Sed ecce mensa, cui superpositæ erant sacræ reliquiæ, divina virtute confracta, corruit: ministroque regis, haud obscuri nominis viro, crura pedesque contrivit: qui paulo pòst, exorata per intercessionem beati Remacli pietate divina, ita pristinæ restitutus est sospitati, ut ne cicatrix quidem in argumentum læsionis abolitæ relinqueretur. Atque ita deinceps, per totam noctem sequentemque diem, tanta circum sanctum corpus coruscabat miraculorum multitudo, ut corporali quodammodo proclamatione videretur beatus Remaclus jus suum expostulare. Attonitis omnibus tantæ rei novitate, rex timore vehementissimo correptus, ne fortè, si cunctaretur, cœlestis in eum protinus ultio procederet, non solùm ablata restituit, sed recentibus etiam donis, pro munificentia regia, magnificè cumulavit.

Hinc digressus, Pentecosten Halberstat celebravit: ibi Ottonem ducem cæterosque ingenuos, qui cum eo arma contra rempublicam sumpsisse arguebantur, in deditionem suscepit, principibusque regni in custodia habendos, & statuto die sibi restituendos commendavit.

Me-

(a) Vide supra *ad a. 1063.*

Meginvvardus, abbas Augiensis, dignitate sua ultro se abdicavit, offensus tum infestatione quorundam militum suorum, qui eum gravibus contumeliis affecerant, tum importunitate regis, qui frequentibus eum edictis urgebat, ut prædia monasterii, quæ tam ejus quàm priorum abbatum largitione dilapidata, vix jam in usus fratrum sufficere poterant, militibus suis in beneficium erogaret. In locum ejus, non per electionis ostium, sed per simoniacæ hæreseos cuniculum, protinus irrupit Rubertus, abbas Babenbergensis, cognomento Nummularius, annumeratis in ærarium regis mille pondo argenti purissimi. Hic sordidissimis quæstibus & usuris, quas etiam privatus adhuc in monasterio exercuerat, infinitam sibi pecuniam conflaverat, & propterea mortes episcoporum & abbatum anxia expectatione jamdudum suspiraverat. Cumque eos diutius vivendo, vota sua & effrenatæ ambitionis impetum, quo præceps rapiebatur, morari graviter & impatientissimè ferret; eò vesaniæ evasit, ut præter occulta munera, quibus auriculariorum favor redimendus erat, regi centum pondo auri promitteret, ut ejecto eximiæ sanctitatis viro, abbate Widerado, sibi abbatia Fuldensis traderetur. Et profectò, quod nefariè concupiverat, flagitiosissimè obtinuisset, nisi pauci, quibus leges ecclesiasticæ pecunia chariores erant, in faciem regi, ne id faceret, obstitissent. Is pseudomonachus (dicam expressiùs) vi doloris impulsus, is angelus Satanæ transfiguratus in angelum lucis, ita sanctam & angelicam monachorum professionem infamavit, corrupit, vitiavit, ut monachi nostris temporibus, atque in his regionibus non innocentia æstimentur atque integritate vitæ, sed quantitate pecuniæ; nec quæratur in abbatibus eligendis, quis dignus præesse, sed quis cariùs abbatiam possit emere. Ita proprio hujus invento, novo atque infausto hujus aucupio, hæc in ecclesiam introducta est consuetudo, ut abbatiæ publicè venales prostituantur in palatio; nec quisquam tanti venales proponere queat, quin protinus emptorem inveniat, monachis inter se non de observantia regulæ, zelo bono, sed de quæstibus & usuris zelo avaro contendentibus. Sed hæc ut dignè defleri possint pro magnitudine sua, & proprio volumine, & prolixiore opus habent tragœdia. Ad cœptum potius revertamur. Advocatus Augiensis monasterii, postquam pecuniarium hunc abbatem advenire comperit, & quanta largitione aditum sibi in ovile Christi lupus rapax patefecisset, audivit; missa obviam legatione, denunciavit ei sub interminatione salutis propriæ, ne intra possessiones Augiensis monasterii præsumeret accedere: alioquin occursurum se, & armata manu vindicaturum in libertatem, quos ipse tam caro mercimonio emisset in servitutem. His ille auditis, nimiùm animo consternatus est, tum propter gravem jacturam pecuniarum suarum, tum propter ereptum sibi tanquam de faucibus, cui diu anxiè inhiasset, honorem. Et primò quidem animum induxerat, rem armis experiri, & (ut dici solet) ignem gladio scrutari, hoc est, simoniacam hæresim homicidiis cumulare: sed asserentibus his, qui cum eo erant, supra vires suas esse negotium, confuso (ut dignum erat) & confecto animo abiit in possessiones fratris sui, præstolaturus ibi, quos exitus tam tristibus initiis sors esset allatura. Nam abbatiam Babenbergensem interea susceperat Ecebertus, Gorziensis disciplinæ monachus. Ad cujus ingressum omnes protinus fratres, quos prior ille abbas suis, hoc est mercatoriæ atque usurariæ artis, disciplinis instituerat, & quasi filios pater in vitam moresque suos pedibus (ut dicitur) ire docuerat, tanquam folia, quæ vento raptantur, diffugerunt. 185

Carolus, cui rex Constantiensem episcopatum dederat, assiduis proclamationibus pro ordinatione sua sedem Apostolicam appellabat. Econtra fratres Constantienses obstinata contentione obluctabantur, ne contra canonum instituta is, qui præter simoniacam hæresim furti quoque insimulatus fuerat, sibi episcopus ordinaretur. Papa, cùm ei molesti essent, cognitionem causæ à se ad archiepiscopum Moguntinum rejecit, jussitque, ut utrisque vocatis ad synodum, rem diligentissimè ventilaret, & si crimina, quæ objiciebantur, refellere non pos-

set, nulla eum ratione consecraret. Hac de causa synodum archiepiscopus Mo-
guntiæ indixit in mensem Augustum. Rex concertationem hanc iniquo valde
animo ferebat, propter amicitiam Caroli, & plurima servitia, quibus etiam in
re familiari plerumque sibi commodissimè affuerat; & idcirco munera sua rata
ei manere, cupidissimè volebat: unde Moguntino archiepiscopo graviter suc-
censebat, quòd non statim eum, contemptis obstrepentium fratrum simultatibus,
ordinasset. Sed ille immobilis persistebat in sententia, illud præ se ferens, quam ter-
ribiliter, anno superiore, à papa pro simili causa objurgatus fuisset, & quam vix &
ægrè sine damno gradus sui evasisset, & quòd postea recentibus literis sedis Apo-
stolicæ, ne sine diligentissima discussione manus illi imponeret, commonitus
fuisset. Itaque instantibus jam calendis Augusti, rex Moguntiam properabat,
cupiens ipse in discussione tanti negotii cum archiepiscopo cognitor assidere.
Inter eundum Herveldiam venit. Inde digressus, die postera, in villam, quæ dici-
tur Utenhusen, prandendi gratia divertit. Cumque refecti jam, ferventissimo ac-
celerandi itineris studio, certatim omnes caballos repeterent; accidit, ut Lupoldus
quidam de Mersburg, regi carissimus, cujus opera & consiliis familiarissimè uti so-
litus erat, caballo fortè laberetur, & proprio mucrone transfossus, illico expiraret.
Cujus calamitas intolerabili dolore & mœstitia regem confecit, statimque Hervel-
diam reportatum, in medio ecclesiæ, cum magnifica funebris officii pompa sepe-
livit. XXX. quoque mansos pro anima ejus monasterio contradidit, in loco, qui di-
citur Mertenefelt. Notatum autem est, hunc ipsum gladium fuisse, quo famosis-
simus quondam rex Hunnorum, Attila, in necem Christianorum atque in excidium
Galliarum hostiliter debacchatus fuerat. Hunc siquidem regina Ungariorum,
mater Salomonis regis, duci Bajoariorum, Ottoni, dono dederat, cùm eo sugge-
rente atque annitente, rex filium ejus in regnum paternum restituisset. Cumque
eum dux Otto filio Dedi marchionis, Dedi juniori, (a) in argumentum pignusque
individuæ dilectionis, ad tempus præstitisset, illo (ut prædictum est) perempto, re-
gi, & per regem Lupoldo huic casu obvenerat. Unde plerique ducis Ottonis fau-
tores, divino hunc judicio per eum, qui ducis Ottonis fuisset, gladium occisum in-
terpretabantur, eò quòd ad illum persequendum, & de palatio ejiciendum, is po-
tissimùm regem instigâsse diceretur. Legitur autem de hoc gladio in gestis Geta-
186 rum, (b) (qui & Gothi dicuntur) quòd Martis quondam fuerit, quem bellandi præ-
sidem, & militarium armorum primum repertorem gentiles mentiebantur, eum-
que post multa tempora pastor quidam in terra leviter absconsum deprehenderit,
ex sanguine bovis, cujus pedem, dum in gramine pasceretur, vulneraverat, isque
eum Attilæ regi detulerit, divinatumque illi fuerit omnium tunc temporis aruspi-
cum responsis, quòd gladius idem ad interitum orbis terrarum, atque ad perniciem
multarum gentium fatalis esset. Quod verum fuisse oraculum, multarum nobi-
lissimarum in Galliis civitatum hodieque testantur excidia, in tantum, ut gladius
ipse vindex iræ Dei, sive flagellum Dei à barbaris quoque diceretur. Hæc quo-
niam gladii hujus mentio inciderat, per excessum sint dicta.

Rex magnificè ac regaliter curato funere, Moguntiam, sicut instituerat, pro-
peravit. Cumque statuta die in synodo cum episcopis assedisset, aderat Carolus;
aderant & fratres Constantienses, magnam ei molem criminum objectantes, contra
quos rex, quantum salva verecundia poterat, dedita opera nitebatur, & modò obje-
cta purgare, modò pondus objectorum, quæ non poterat purgare, callidis sermoni-
bus conabatur attenuare: plerumque & jam instantium ac perurgentium procaci-
tatem

(a) Tres ejus nominis e familia Budsecia Wittikindi junioris sive secundi. Sed primum hujus prosapiæ Lusatiæ & Landsbergi Marchionem intelligit, Ejusque filium degenerem, Dedonem, Marchionem Lusatiæ, hujus nominis secundum. *FABRICIUS V. Orig. Saxon. f. 123.*

(b) *JORNANDES de rebus Geticis cap. XXXV.*

tatem verbis durioribus corripiebat, ac frontis impudentiam opposita authoritatis suæ majestate, refringere tentabat. Primum & secundum diem in hoc negotio insumpsit. Cumque accusatorum constantiam nec veritate responsionis, nec arte dictionis eludere posset: ad ultimum, probatis, quæ objecta fuerant, criminibus, baculum episcopalem ab eo recepit. (a) Verbis tamen exquisitissimis mœstitiam ejus consolabatur, promittens, quòd, dum primùm sibi opportunum fieret, benigna vice hanc calamitatem ei compensaret. Ipsis diebus regina, quæ unà cum rege Moguntiæ aderat, filium peperit, sed is baptizatus statim obiit, delatusque in Hartesburg, ibi sepultus est. Episcopatum Constantiensem rex Ottoni, canonico Goslariensi, dedit, recentisque calumniæ exemplo conterritus, confestim eum consecrari fecit, ne quis scilicet adversus eum scrupulus denuo per dilationem consecrationis oriretur.

Inter ducem Polonorum & ducem Beheimorum infestissima dissensio erat, propter quod eos rex, in civitatem Misene autumnali tempore evocatos, duriùs corripuit, & ut deinceps suis singuli terminis contenti essent, nec se vicissim temerariis incursionibus lacesserent, sub obtentu regiæ majestatis præcepit, alioquin se hostem & vindicem experturus foret, qui prior alteri arma intulisset.

Hoc anno Coloniensis archiepiscopus, expulsis de Salefelt canonicis, vitam illic instituit monasticam, missis eò de Sigeberg, & de Sancto Pantaleone monachis. Quo in tempore & ego illuc veni, conferre cum eis de ordine & disciplina monasterialis vitæ, eò quòd magna quædam & præclara de illis vulgi opinione jactarentur. Denique, sicut vulgò assiduitate vilescunt omnia, & popularium animi novarum rerum avidi, magis semper stupent ad incognita: nos, quos usu noverant, nihili æstimabant, & hos, quia novum inusitatumque aliquid præferre videbantur, non homines sed Angelos, non carnem sed spiritum arbitrabantur. Et hæc opinio principum, quàm privatorum mentibus altiùs pressiusque insederat. A quibus ad populum derivatus rumor, tantum terroris plerisque in hac regione monasteriis injecit, ut ad ingressum illorum, aliàs XXX, aliàs XL, aliàs L monachi austerioris vitæ metu scandalizati, de monasteriis abscederent, satiusque ducerent, de salute animæ in seculo periclitari, quàm, supra virium suarum mensuram, vim facere regno cœlorum. Et revera non immeritò Dominus super nostrates monachos despectionem effundere videbatur. Nam quorundam pseudomonachorum privata ignominia nomen monachorum vehementer infamaverat, qui omisso studio divinarum rerum, totam operam pecuniis & quæstibus insumebant. Hi pro abbatiis & episcopatibus aures principum importunè obtundebant, & ad honores ecclesiasticos non via virtutum, (ut majores nostri consueverant) sed per ambitionis præruptum, & malè partarum pecuniarum profusionem, grassabantur. Denique, in coëmptionem exigui honoris, aureos montes quotidie promittebant, secularesque emptores largitionis suæ immoderantia excludebant, nec venditor tantum audebat exposcere, quantum emptor paratus erat exsolvere. Mirabatur mundus, unde tantus pecuniarum scateret fluvius, unde Crœsi & Tantali opes in privatos homines congestæ fuissent, & eos potissimùm homines, qui crucis scandalum & paupertatis titulum præferrent, & præter simplicem victum & vestitum nihil rei familiaris habere se mentirentur. 187 Ista dominici agri zizania, hæc vineæ Dei arida sarmenta & stipula æternis ignibus præparata, totum sacri gregis corpus quasi tabe quadam infecerant, & secundum Apostolum, modicum fermentum totam corruperat massam, ita, ut omnes similes æstimaremur, nec esse in nobis putaretur, qui faceret bonum, non esse usque ad unum. Propter hoc principes regni, ad instituendam in Galliis divini servitii scholam, Transalpinos monachos evocabant, no-

(a) Patet ex hoc loco, Episcopos, ab Episcopatu dejectos, baculum pastoralem restituere debuisse. Simile exemplum vides *ad a. 1072.* de Ruperto, Abbate Augiensi.

ſtrates autem, quicunque in illorum inſtituta ultro concedere noluiſſent, de monaſteriis cum ignominia ejiciebant. Ego tamen (ut prædixi) ad eos veniens, & per XIV. hebdomadas apud eos partim in Salefelt, partim in Sigiberg commoratus, animadverti noſtras, quàm illorum conſuetudines, regulæ ſancti Benedicti meliùs congruere, ſi tam tenaces propoſiti, tamque rigidi paternarum noſtrarum traditionum æmulatores vellemus exiſtere.

Archiepiſcopus Moguntinus à feſtivitate ſancti Michaelis usque in Pentecoſten mala valetudinie laborabat, ita, ut etiam deſperaretur à medicis, & de ſucceſſione ejus plerique intentiſſimis ſtudiis ſatagerent.

Carolus, quem ab epiſcopatu Conſtantienſi dejectum ſuprà diximus, regreſſus ad Magdaburgenſem diœceſim, VI calendas Januarii obiit.

1072. Rex Natalem Domini Wormatiæ celebravit, inde peragrata aliquanta regni parte, Goslariam regreſſus, totam ibidem Quadrageſimam exegit.

Burchardus, camerarius archiepiſcopi Moguntini, epiſcopus ordinatus eſt in Baſilea.

Primus tunc in palatio erat Adalbertus, Bremenſis archiepiſcopus, qui triumphatis æmulis ſuis, qui eum ante aliquot annos de palatio ejecerant, ſolus nunc rege fruebatur, receptus non modò in gratiam & familiaritatem, ſed penè in regni conſortium, & omnium, quæ publicè vel privatim agenda erant, ſocietatem. Ita regem callidis ſubreptionibus ſuum fecerat. Sed is morbo & ætate exhauſtus, cùm diu per exquiſitiſſimas medicorum operas morti obluctatus fuiſſet, quaſi naturam arte eludere poſſet, mediante Quadrageſima, XVI. calendas Aprilis, debitum conditioni perſolvit, & pertinacibus odiis hominum, quod nunquam potuerat vivendo, tandem aliquando ſatisfecit moriendo. Erat planè vir admirandæ compunctionis, & potiſſimùm dum ſalutarem Deo hoſtiam immolaret, totus in lacrymas effluebat. Virgo quoque (ut ferebatur) ab utero matris permanebat. Sed has in eo virtutes nimiùm in oculis hominum morum inſolentia, & jactantiæ levitas obfuſcabant. Corpus ejus ex Goslaria in ſedem epiſcopatus ſui delatum, atque ſepultum eſt.

Rex Palmas Coloniæ, Paſcha Trajecti celebravit. Ubi, dum ei populus vehementer obſtreperet, pro injuriis & calamitatibus, quibus paſſim per totum regnum innocentes opprimebantur, pupilli & viduæ diripiebantur, monaſteria & eccleſiæ vaſtabantur, & ruptis iniquitas habenis in omne, quod voluiſſet, facinus impunè bacchabatur: permotus tandem vel ipſa rei acerbitate, vel proclamantium importunitate, annitentibus in hoc ipſum cunctis regni principibus, exoravit Colonienſem archiepiſcopum, ut poſt ſe rerum publicarum adminiſtrationem ſuſciperet. Diu ille reſtitit petenti, partim memoria veterum injuriarum, partim, quia homo totus in Deum ſuſpenſus, divinis quàm ſecularibus negotiis implicari maluiſſet. Superatus tamen unanimitate poſtulantium, privatum commodum publico poſtpoſuit.

Tum primùm reſpublica in priſtinum ſtatum dignitatemque reformari cœpit, frenaque injecta ſunt vaganti usque ad id tempus licentiæ. Nam cùm rex omnem cauſarum, cognitionem à ſe ad archiepiſcopum, tanquam ad patrem ac ſalutis ſuæ tutorem rejicere ſoleret; ille nec gratia cujusquam, nec odio, à jure ad injuriam unquam abduci poterat, ſed judicabat omnia (ſicut ſcriptum eſt) ſine perſonarum acceptione, nec conſiderans perſonam pauperis in judicio, nec honorans vultum potentis. Divites, ſi qui per potentiam pauperes oppreſſiſſe delati fuiſſent, ſeveriſſima animadverſione caſtigavit; caſtella eorum, quæ malè agentibus perfugium erant, funditus everti juſſit; pleroſque ex ipſis, & genere & opibus clariſſimos, in vincula conjecit. Inter quos illum noſtra ætate nominatiſſimum Egenen, qui duci Baioariorum Ottoni calamitatis tantæ cauſa extiterat, cùm plurimi adverſus eum, pro privatis injuriis & deprædationibus faciem regis interpellaſſent, teneri
188 fecit, eumque catenis oneratum plerumque ad ſpectaculum vulgi deduci juſſit, ad gratifican-

gratificandam scilicet popularium animis regiam severitatem. Postremò eo moderamine, ea industria atque autoritate rem tractabat, ut profectò ambigeres, pontificali eum, an regio nomine digniorem judicares, atque in rege ipso, qui in cultu atque socordia penè præceps ierat, paternam virtutem & paternos mores brevi exsuscitaret.

Rex Aquisgrani profectus, sanctum Speum confessorem, & brachium Justi Simeonis, cujus mentio est in Evangelio, & caput Anastasii monachi & martyris, aliorumque sanctorum reliquias ibi accepit, atque in Hartesburg transtulit. Treveris quoque apud sanctum Paulinum, XIII. corpora sanctorum Thebææ (ut putatur) legionis reperta sunt, quorum hæc nomina in tabulis plumbeis conscripta, ibidem reperta sunt: Palmatius, Thyrsus, Maxentius, Constantius, Crescentius, Justinus, Leander, Alexander, Soter, Hormista, Papyrius, Constans, Jovianus. Dumque ex crypta, ubi sancti pausabant, terra portaretur, os quoddam incautè projectum sanguinem fudit non modicum, & usque hodie permanet sanguinolentum. De passione eorum hæc ad nos ab ipsis Treverensibus scripta perlata sunt: *Rictiovarus, Maximiani imperatoris præfectus, legionem Thebæam jussu ipsius circumquaque persecutus, Treverim propter ipsos IV. nonas Octobris est ingressus, & eadem die occidit ibi ducem ejusdem legionis Thyrsum, cum omnibus comitatibus suis. Sequenti autem die Palmatium, Treverica civitatis consulem & patricium, cum omnibus ejusdem civitatis principibus interfecit. Tertia verò die cædem exercuit in plebe, sexus utriusque. Horum autem martyrum corpora innumerabilia in sancti Paulini archiepiscopi jacent ecclesia.* (*a*)

Rex Ascensionem Domini Goslariæ, Pentecosten Magdaburg celebravit. Ubi Adelberto, Bremensi archiepiscopo, in Quadragesima (ut prædictum est) defuncto, successorem constituit Liemarum, optimæ spei juvenem, & omnium liberalium artium peritia adprime insignem. Ibi quoque Otto, dux Bajoariorum, post integrum annum deditionis suæ, gratiam regis recepit, data vel regi vel his, qui regi pro eo suggesserant, non modica portione prædiorum suorum.

Rex in Natalem sancti Jacobi Wormatiæ occurrit matri suæ, Agneti imperatrici, de Transalpinis partibus redeunti: ubi sex aut eo amplius annos jam demorata fuerat, sub nimia austeritate vitam instituens, adeò, ut communem humanarum virium mensuram excederet, jejuniorum ac vigiliarum patientia. Reversionis autem ejus in Galliam hæc causa erat. Rudolphus, dux Sueviæ, ab his, qui ei malè consultum cupiebant, accusatus apud regem fuerat, quòd iniquum aliquid contra regem, contraque rempublicam moliretur: propter quod assiduis legationibus ad curtem regiam, ut causam diceret, accersebatur. Sed ille, licet ab culpa remotissimum se sciret, conterritus tamen ducis Bajoariæ Ottonis recenti exemplo, & aliorum quorundam, quos rex præcipitata sententia, absque discussione legitima, damnaverat, temere in periculum se dare nolebat. Cumque esset imperatrici ob vetus meritum suum acceptissimus, propinquitate etiam devinctus, propter filiam ejus, quæ ei (ut prædictum est) nupserat, sed intra paucos dies celebratæ conjunctionis decesserat, misit, eamque obnixis precibus in Galliam evocavit, ad sedandam, quæ oriebatur, intestini belli tempestatem. Nam firmiter apud se statuerat: si pax non convenisset, armata potius manu, quoad posset, salutem tueri, quàm probris & contumeliis deformandum regiæ se tradere potentiæ. Imperatrix, quanquam cuncta seculi negotia religionis obtentu in perpetuum abjurasset, nec à proposito tamen suo nimium abhorrere, nec ab ecclesiastica functione alienum fore judicavit, si viro optimè erga se merito in angustiis rebus opem ferret, & filio juveniliter tumultuanti modum imponeret. Venit itaque Wormatiam, amplissimo stipata numero abbatum & monachorum, & prædictum ducem, cùm interposita fide Coloniensis

(*a*) Compara *CHRIST. BROWERI Ann. Trever. lib. XII. n. XXI.* Vide etiam infra *SIGEBERTUM GEMBLACENSEM ad a. 1071.*

loniensis & Moguntini archiepiscoporum, coràm venisset, omni criminis suspicione absolvit, statimque compositis, propter quæ venerat, à filio abscessit, ut non tam carnali affectione, quàm communis commodi ratione, ad hanc secularis negotii administrationem se adductam, liquidò cunctis patefaceret. Dux quoque à rege dimissus in pace, protinus se in sua recepit, certum tenens, non ex integro abolitas ab animo regis inimicitias, sed ademptam interim nocendi facultatem esse. Ibi etiam Hugo, Cloniacensis abbas, qui cum imperatrice eò advenerat, Ruberto, Augiensi abbati, Romani pontificis mandata & literas detulit, quòd scilicet Apostolicæ
189 sedis anathemate de corpore ecclesiæ præcisus esset, quòd omne ei divinum officium, præter psalmodiam, interdictum esset, quòd omnis ei in perpetuum ad abbatiam Augiensem, vel ad aliquam dignitatem ecclesiasticam accessus occlusus esset: propterea, quòd de simoniaca hæresi insimulatus, & ut objectum crimen purgaret, ad synodum secundò ac tertiò vocatus, venire distulisset. Ita ille compulsus à rege, baculum pastoralem, quem non ut pastor, sed ut mercenarius usurpaverat, multa cum amaritudine reddidit. *(a)* Clara & celebris valde his temporibus per Gallias erat memoria sancti Seboldi in Nurnberg, & sancti Hemerad in Hasengun, & magno populorum concursu quotidie frequentabantur, propter opitulationes, quæ divinitus illic languentibus sæpenumero conferebantur.

Archiepiscopus Moguntinus, in nativitate sanctæ Mariæ Moguntia egressus, cùm in Galliciam, quasi orationis causa, profectionem simulasset, in Cluniacense monasterium secessit. Dimissisque his, qui una venerant, abdicatis etiam omnibus, quæ habebat, statuit ibi deinceps privatus ætatem agere, atque ab omni secularium negotiorum strepitu, sub voluntariæ paupertatis titulo, in perpetuum feriari. Sed brevi perstitit in proposito, revocante eum tam clero, quàm populo Moguntiacensi. Vix & ægrè abstractus de monasterio, in Natalem sancti Andreæ Apostoli, Moguntiam rediit, atque opus arduum, quàm præcipitanter arripuerat, tam præcipitanter, quoniam communi omnium sententiæ obluctari non poterat, deseruit.

Ruthardus, abbas Herveldensis, mense Januario ægrotare cœpit, & sic per annum continua ægritudine decoctus, cùm evasurum se desperaret, abbatia & pastorali dignitate, quam per infirmitatem administrare non poterat, III id. Decembris ultro se abdicavit, anno, postquam abbati Meginhero successerat, tertio decimo jam exacto. Successitque ei protinus, secundum ipsius postulationem, H. *(b)* ejusdem cœnobii monachus.

Adalbero, Metensis episcopus, obiit, cui Herimannus, Leodiensis præpositus, successit.

1073. Rex Natalem Domini Babenberg celebravit. Ibi Bertoldo, duci Carnotensium, ducatum, sine legitima discussione, absenti abstulit, & Marcvvardo, cuidam propinquo suo, tradidit. Rudolphus quoque, dux Suevorum, tumultum aliquem reipublicæ machinari formidabatur. Sed discurrentes utrinque frequentes legati, & illum, ne præcipitanter in arma prorueret, & regem, ne cunctantem obstinata importunitate lacesseret, salubri moderamine retinebant. Ibi quoque Coloniensis archiepiscopus, offensus his, quæ plurima præter æquum & bonum fiebant in palatio, petiit à rege, vacationem deinceps dari sibi à rerum publicarum administratione, causatus in senium jam vergentem ætatem, & laboriosis regni negotiis minus minusque indies sufficientem. Quod rex haud difficulter annuit, quia pravis libidinibus suis & juvenilibus ineptiis jamdudum animadverterat eum graviter offendi, & plerumque, quantum salva regia dignitate poterat, pro virili portione obniti. Is ergo, ubi se in sua recepit, rex, tanquam severissimo pædagogo liberatus, statim in omnia genera flagitiorum, ruptis omnibus modestiæ & temperantiæ frenis,

(a) Simile vides in Carolo, Episcopo Constantiensi.
(b) Singulæ editiones nomen non exprimunt. *JO. JUSTUS WINCKELMANN* vero *in Beschr. Hessenlandes p. II. c. X.* inseruit seriem Abbatum Herveldensium, in qua Hartvvigi nomen exprimitur.

frenis, præcipitem se dedit, montes omnes colliculosque Saxoniæ & Thuringiæ castellis munitissimis extruxit, præsidiumque imposuit. Quibus, cùm victui necessaria minùs sufficerent, permisit, ut ex proximis villis & agris hostili more prædas agerent, & ad ipsa castella munienda circumquaque manentes cogerent, & impensas affatim convectare, & per se ipsos servili manu desudare. Verùm, ne manifestæ tyrannidis notaretur, si contra innocentes atque in regnum proprium tam barbara crudelitate grassaretur, ut impietatem suam quadam religionis specie palliaret, archiepiscopum Moguntinum modis omnibus instigavit, ut decimationes Thuringiæ, sicut ante plures annos instituerat, exigeret; pollicens, se ei in exigendo summa ope affuturum, & dicto obtemperare nolentes regia majestate coacturum; ea tamen pactione, ut ipsarum decimationum partem sibi, quæ & regia magnificentia & tanto labore suo digna foret, tribueret. Ita episcopus vanissima spe animatus, synodum indixit in Erphesfurd VI idus Martii. Statuto die aderat rex, aderat archiepiscopus, stipatus uterque magno grege philosophorum, imò Sophistarum, quos ex diversis locis summo studio consciverant, ut canones sibi non pro rei veritate, sed pro episcopi voluntate interpretarentur, & causam ejus, quomodo veris non poterant, sophisticis allegationibus roborarent. Assidebant ergo cum rege & archiepiscopo Moguntino Herimannus, Babenbergensis episcopus, Hecel, Hildenesheimensis episcopus, Eppo, Citicensis episcopus, Benno, Osenbruggensis episcopus: qui non ad discutiendam, juxta ecclesiasticas leges, causam fuerant evocati, sed ut id, quod rex volebat, arte dictionis & sententiarum pondere, postremò, quaqua possent ratione & consilio obtinerent: quanquam plerique eorum id, quod rex moliebatur, vehementissimè improbarent, sed ne liberè, quod sentiebant, eloquerentur, & regis terrore & privata archiepiscopi amicitia inhibebantur. Habebat præterea rex circa se armatorum copias non modicas, quibus eos, si qui fortè negotium interturbare conarentur, militari manu coërceret. Thuringorum spes & fiducia potissimùm in abbate Fuldensi, & abbate Herueldensi nitebatur, quòd hi ecclesias decimales plurimas, & prædia infinita haberent in Thuringia, & hi si causa cecidissent, sibi unà cadendum esset. Qui publica discussione interpellati, pro decimarum redditione, primò per Deum rogabant archiepiscopum, ut antiquitus tradita monasteriis suis legitima, rata inconvulsaque manere fineret, quæ & sedes Apostolica & veteribus & recentibus scriptis crebrò sibi firmasset, & præcessores ejus, Moguntini pontifices, summi ac sanctissimi viri, usque ad Luipoldum episcopum, nunquam infringere tentassent. Id atroci responso archiepiscopus repulit, scilicet præcessores suos, sua ætate, pro suo arbitratu, ecclesiæ Dei moderatos fuisse, eosque rudibus in fide auditoribus, & penè adhuc neophytis, lac potum dedisse, non escam, & sapienti dispensatione multa indulsisse, quæ processu temporis, dum in fide convaluissent, successorum suorum industria resecari vellent: se autem jam adulta, vel potius senescente ecclesia, spiritualia comparare spiritualibus, nec jam parvulis lac, sed perfectis solidum cibum ministrare, atque à filiis ecclesiæ leges ecclesiasticas exigere: proinde esse eis aut ab unitate ecclesiæ secedendum, aut legibus ecclesiæ æquanimiter adquiescendum. Tum illi rursus per Deum orare, ut, si in Romani pontificis authoritate, si in Caroli aliorumque imperatorum privilegiis, si in præcessorum ejus, Moguntinorum pontificum, indulgentia, nihil sibi præsidii aut spei reliquum esset, ipsarum saltem decimarum eam ipse partitionem fieri fineret, quam & canonum scita æquam judicassent, & cæteræ per orbem terrarum ecclesiæ usitatam haberent, scilicet ut quarta parte ipse pro suo suorumque missorum servitio contentus, tres reliquas portiones ecclesiis, quibus antiquitus attitulatæ fuissent, permitteret. Econtra episcopus non ea mente se, ait, tantum laborem trivisse, & jam per decem ferme annos laboriosum hoc saxum volvere, ut tandem aliquando voti compos effectus, ultro jure suo cederet, & tanto molimine

limine extortas eis decimas, ipsis pro libito suo partiendas addiceret. Primus ac secundus dies in hac concertatione jam fluxerat, ancipiti adhuc fortuna, utra pars utri cessura foret. Jamque in eo res vertebatur, ut Thuringi, improbata synodo, sedem Apostolicam appellarent. Sed rex sub attestatione nominis divini affirmabat, se in eum, si quis id præsumpsisset, capitali sententia animadversurum, & omnia, quæ ejus essent, usque internecionem dissipaturum, cladem que ejus diei multis postea seculis non abolendam. Ita abbas Herveldensis, suorum periculo conterritus, quoniam aliud, in arctum conclusis rebus, non patebat effugium, rem consilio regis permisit, quatenus, prout ipse bonum & æquum judicaret, causam inter se & archiepiscopum terminaret. Diu igitur habita deliberatione, in hanc tandem pactionem, mediante rege, abbas & archiepiscopus consenserunt, ut abbas, in decem suis decimalibus ecclesiis, duas partes decimarum, tertiam archiepiscopus acciperet: in reliquis verò ejus ecclesiis, dimidia abbati, dimidia archiepiscopo contingeret: ubi verò ecclesia decimalis propria archiepiscopi esset, tota illic ei decima cederet: præterea, ut omnes Dominicales archiepiscopi curtes, in quacunque essent parochia, ab omni penitus decimarum exactione immunes manerent. Sub jugum misso abbate Herveldensi, statim Thuringi, omni spe adempta, eò quòd in illius prudentia & eloquentia plurimum fiduciæ sibi posuissent, non ultrà restiterunt, sed decimas in reliquum absque retractatione dare professi sunt. Fuldensis abbas aliquantis postea diebus obstinatus in proposito perstitit. Sed cùm nec regis gratiam recipere, nec ad sua redeundi licentiam impetrare posset, nisi in communem sententiam concederet, tandem rerum difficultate superatus, ad hanc conditionem, non tam consilio, quàm imperio & metu regis coactus est, ut in cunctis decimalibus ecclesiis suis partem dimidiam decimarum ipse, dimidiam archiepiscopus acciperet, Dominicales autem curtes suas, sicut archiepiscopus, omnes ab omni decimarum redditione liberas habe-
191 ret. Tum rex, sciens haud bene placitura Romano pontifici, quæ gesta fuerant, sub interminatione gratiæ suæ utrique abbati præcepit, ut neque per seipsos, neque per nuncium, neque alio quovis modo, pro insimulanda synodo, Apostolicam sedem interpellarent. Atque ita omnibus, quæ intenderat, pro voluntate exactis, concitus Ratisponam contendit, sanctum Pascha ibi celebraturus. Cumque in civitate Augusta diem palmarum ageret, Rudolphum, ducem Suevorum, & alios quosdam, qui sinistrum aliquid contra rempublicam moliri jam pridem delati fuerant, in gratiam recepit. Deinde sanctum Pascha, sicut instituerat, Ratisponæ; Pentecosten in Augusta celebravit.

Alexander papa, qui & Anshelmus, decessit: cui Romani protinus, inconsulto rege, successorem elegerunt Hildebrandum, virum sacris literis eruditissimum, & in tota ecclesia, tempore quoque priorum pontificum, omni virtutum genere celeberrimum. Is, quomodo zelo Dei ferventissimus erat, episcopi Galliarum protinus grandi scrupulo permoveri cœperunt, ne vir vehementis ingenii, & acris erga Deum fidei, districtiùs eos pro negligentiis suis quandoque discuteret: atque ideo communibus omnes consiliis regem adorti, orabant, ut electionem, quæ ejus injussu facta fuerat, irritam fore decerneret; asserentes, quòd, nisi impetum hominis prævenire maturaret, malum hoc non in alium graviùs, quàm in ipsum regem redundaturum esset. Statim rex à latere suo Eberhardum comitem misit, qui Romanos proceres conveniens, causam ab eis sciscitaretur, quare præter consuetudinem majorum, rege inconsulto, Romanæ ecclesiæ pontificem ordinassent, ipsumque, si non idoneè satisfaceret, illicitè accepta dignitate, abdicare se præciperet. Is veniens Romam, benignè à prædicto viro susceptus est. Cumque illi mandata regis exposuisset, respondit se, Deo teste, honoris hujus apicem nunquam per ambitionem affectasse, sed electum se à Romanis, & violenter sibi impositam fuisse ecclesiastici regiminis necessitatem, cogi tamen nullo modo potuisse, ut ordinari se permitteret, donec in electionem suam tam

regem

regem quàm principes Teutonici regni consensisse, certa legatione cognosceret: hac ratione distulisse adhuc ordinationem suam, & sine dubio dilaturum, donec sibi voluntatem regis certus inde veniens nuncius intimaret. Hoc ubi regi est renunciatum, libenter suscepit satisfactionem, & lætissimo suffragio, ut ordinaretur, mandavit, quod & factum est anno sequente, in Purificatione sanctæ Mariæ.

Interea hi, qui in castellis suprà memoratis erant, graviter nimis imminebant populo Saxoniæ & Thuringiæ. Omnia, quæ in villis & agris erant, indies eruptione facta, diripiebant, tributa & vectigalia sylvarum, & camporum importabilia exigebant, & plerunque sub prætextu decimarum totos simul greges abigebant: ipsos provinciales, & plerosque ex his honesto loco natos, & re familiari florentissimos, vilium mancipiorum ritu servire sibi cogebant: filias eorum & uxores, consciis & penè aspicientibus maritis, violabant: nonnullas etiam vi in castella sua raptas, & quanto tempore libido suggessisset, impudicissimè habitas, ad ultimum maritis, cum ignominiosa exprobratione, remittebant. Quorum si quis inter tanta mala suspirare, & internum animi dolorem levi saltem querimonia solari, atque evaporare ausus fuisset; statim, velut qui gravem injuriam regi fecisset, in vincula conjiciebatur, nec inde exire poterat, nisi totius supellectilis suæ distractione vitam salutemque suam redemisset. Cumque ex omnibus locis catervatim quotidie pro his regiam majestatem interpellarent, quæ unicum antehac omnibus afflictis refugium esse consueverat; cum gravi contumelia rejiciebantur, dicente rege, ista eos pro injusta decimarum retentione pati, seque, tanquam vindicem causæ Dei, necessariò armata manu eos coërcere, qui legibus ecclesiasticis sponte nollent adquiescere. Itaque videns rex, omnes circumquaque manentes metu attonitos, & ad suscipiendas, quascunque imposuisset, conditiones patientissimos, magnum quiddam, & à nullo majorum suorum antehac tentatum, machinari cœpit, videlicet, ut omnes Saxones & Thuringos in servitutem redigeret, & prædia eorum fisco publico adjiceret. Cavebat tamen, ne consilium hoc immaturè vulgatum & effectu careret, & principibus regni justæ murmurationis occasionem præberet. Itaque secretò cum rege Danorum colloquium facit, & cum eo magna quadam parte Saxoniæ, quæ Utoni marchioni pertinebat, paciscitur, ut in conficiendis rebus, quas animo agitabat, auxilio sibi foret, & se Saxonibus ex uno latere bellum inferente, ipse eos ex alio latere adoriretur. Idipsum aliis, qui Saxoniæ contigui erant, regibus & gentibus injungit. 192
Ubi satis adminiculorum visum est, cunctis regni principibus expeditionem indixit in Polonos, id causæ prætendens, quòd Boëmos, contra vetitum suum, bello impetissent, & fines eorum ferro & igne infestassent. Hanc (ut dixi) causam in promptu habebat. Cæterùm, ut fama vulgatior postmodum loquebatur, sub occasione Polonorum volebat in Saxoniam exercitum ducere, & deletis usque ad internecionem Saxonibus, loco eorum gentem Suevorum constituere. Hæc enim illi gens erat acceptissima, & eorum plerosque, obscuris & penè nullis majoribus ortos, amplissimis honoribus extulerat, & primos in palatio fecerat: & ad eorum nutum cuncta regni negotia disponebantur. Quæ res eum valde exosum invisumque principibus reddiderat, & eorum plerique indignitatem rei non ferentes, nisi pro responso necessario evocati, in totum palatio abstinebant. Igitur exercitum suum in expeditionem adunari constituit, septimo die post Assumptionem sanctæ Dei genetricis Mariæ. Qua expectatione suspensis & intentis omnibus, ipse jam ferociùs solito atque infestiùs agebat, posthabitis principibus, solos circa se Suevos assiduò habebat, ex his sibi auricularios à secretis, ex his tam familiarium quàm publicorum negotiorum procuratores instituebat. Tum Saxones omnes servilis conditionis esse, crebro sermone usurpabat, nonnullos etiam ex eis, missis nunciis, objurgabat, cur sibi juxta conditionem natalium suorum, ut ipso verbo utar, serviliter non servirent, nec de reditibus suis fiscalia sibi obse-

obsequia impenderent. Contradicentes, quasi qui majestatem regiam violassent, totis regni viribus persequi & de regno proturbare minabatur. His atque hujusmodi indiciis principes Saxoniæ malum, quod cervicibus suis impendebat, animadverterunt, statimque graviter ancipiti periculo permoti, clandestina conventicula crebrò faciebant, & se vicissim, quid facto opus esset, in medium consulere hortabantur. Una omnium voluntas, eadem erat sententia, eamque dato & accepto vicissim sacramento, confirmabant, malle se mori, atque extrema omnia priùs experiri, quàm acceptam à parentibus libertatem per dedecus amittere. Hujus conjurationis authores ac signiferi quidam erant Bucco, Halberstatensis episcopus, Otto, dux quondam Baioariæ, atque Herimannus, frater Ottonis Saxonici ducis, qui superiore anno decesserat. Sed Bucco, licet frequentibus injuriis à rege lacessitus fuisset, tamen, quia vir eximiæ sanctitatis erat, & optimæ in ecclesia Dei existimationis, credi nullo modo potest, aliter in hanc audaciam prorupisse, nisi zelo Dei & sola communis commodi ratione. Cæteri duo, præter publicam gentis suæ causam, etiam privato odio jampridem à rege desciverant, propter Magnum, Ottonis ducis Saxonici filium, quem rex in deditionem acceptum, jam per biennium in custodia tenebat. Huic veniam admissi non alias impetrare poterant, nisi ducatu, & aliis, quæ sibi ex defunctis parentibus hæreditario jure competebant, in perpetuum se abdicaret. Quod ille nulla ratione se facturum protestabatur, etiamsi sibi, quicquid ætatis reliquum esset, in custodia & in vinculis exigendum, etiamsi per omnes cruciatus & per omnia suppliciorum genera anima ponenda esset. Cumque nihil supplicando, nihil pecuniam atque infinita prædia offerendo, nihil sua uterque erga ipsum regem, atque erga rempublicam multa sæpe bene merita commemorando, proficerent; ad ultimum Otto, dux quondam Baioariæ, seipsum regi obtulit, quamdiu vellet, in vinculis habendum, & omnia sua tanquam priori conventione nihil actum esset, pro arbitratu suo distribuenda, dummodo propinquum suum, qui solo suarum partium studio in eam calamitatem devenerat, deditione absolveret. Ad hæc fertur rex atrox nimis dedisse responsum, ipsum & omnia, quæ ipsius essent, jam pridem deditionis jure in potestatem regiam cessisse, nec eum objecto quondam crimine adhuc ita purgatum, ut sui vel suarum rerum, jure gentium, traditionem *ullam* liberam haberet. Ea vox acerbè prolata, acerbiùs est accepta, magnumque odii seminarium irarumque fomitem ministravit. His authoribus orta seditio ita brevi totum Saxoniæ populum quasi rabie quadam infecit, ut omnis dignitas, omnis conditio, omnis ætas, quæ modò faciendis stipendiis idonea foret, uno animo, pari voluntate, ad arma conclamaret, & se sub sacramento promitteret, aut obstinatè morituros, aut gentem suam in libertatem vindicaturos. Erant in ea conjuratione principes isti: Wezel, Magdaburgensis archiepiscopus, Bucco, Halberstatensis episcopus, Hezel, Hildenesheimensis episcopus, Werenher, Mersporgensis episcopus, Eilberthus, Mindensis episcopus, Immet, Poderbrunnensis episcopus, Friderich, Mimegardefurdensis episcopus, Benno, Misinensis episcopus, Otto, dux quondam Baioariæ, Uto marchio, Dedi marchio, & omni marchione animosior atque implacatior uxor ejus, Adela, Egbertus, marchio Thuringorum, puer adhuc infra militares annos, Friderich, Palatinus comes, Diedericus comes, Adelbertus comes, Otto comes, Conradus comes, Heinricus comes; tum vulgus promiscuum supra LX millia erat, qui ad asserendam libertatem patriæ, legesque tuendas, promptissimo animo manus operamque suam promittebant. Et verè divinitus oblatam sibi esse occasionem dicebant, qua jugum iniquissimæ dominationis à cervicibus suis excuterent. Dux Saxoniæ necdum aliquis constitutus fuerat, quia (sicut suprà memoratum est) dux Otto paulo antè humanis rebus excesserat, & filius ejus Magnus, cui ducatus legitima successione debebatur, adhuc in castello Hartesburg deditus servabatur: & quia rex in bona ejus inhiaverat, id præstolari putabatur, ut malorum pondere ac longæ deditionis tædio fatigatus,

193

ultro

ultro jure suo cederet, & ducatum, cui rex voluisset, dandum permitteret. Lie-
marus, Bremensis archiepiscopus, Eppo, Citicensis episcopus, & Benno, Osenbrug-
gensis episcopus, quia in communem sententiam gentis suæ concedere nolebant,
de finibus Saxoniæ effugati, ad regem se contulerunt, eique toto belli hujus
tempore individui comites adhæserunt. Igitur circiter calendas Augusti, adulta
jam satisque roborata conjuratione, legatos mittunt ad regem, tum temporis
Goslariæ constitutum, postulantes, ut expeditio, quam in Polonos instituerat, si-
bi remitteretur; se adversum acerrimos hostes, Luticios, die ac nocte in pro-
cinctu atque in acie stare, & si paululum manus remittant, illico finibus suis in-
sultantes adversarios, & omnia cæde atque incendio depopulantes aspicere; ad
horum vim arcendam vix sibi satis copiarum esse; proinde stultum fore, ut ex-
teris ac longè positis gentibus arma inferant, qui domesticis ac penè intestinis
sine intermissione bellis quatiantur. Præterea postulant, ut castella, quæ ad e-
versionem Saxoniæ per singulos montes colliculosque extruxerat, dirui jube-
ret; ut principibus Saxoniæ, quibus sine legitima discussione bona sua ademe-
rat, secundum principum suorum jurisdictionem, (a) satisfaceret; ut relicta in-
terdum Saxonia, in qua jam à puero residens, otio atque ignavia penè emarcuis-
set, etiam alias regni sui partes inviseret; ut vilissimos homines, quorum consi-
lio seque remque publicam præcipitem dedisset, de palatio ejiceret, & regni ne-
gotia regni principibus, quibus ea competerent, curanda atque administranda
permitteret; ut abdicato grege concubinarum, quibus contra scita canonum
attrito frontis rubore incubabat, reginam, quam sibi secundum ecclesiasticas
traditiones thori sociam regnique consortem delegisset, conjugali loco haberet
& diligeret; ut cætera flagitiorum probra, quibus dignitatem regiam adolescens
infamaverat, nunc saltem maturato sensu & ætate abdicaret. Postremò per De-
um rogant, ut justa postulantibus sponte annueret, nec sibi magni cujusquam
atque inusitati facinoris necessitatem imponeret: si ita faceret, se promptissimo
animo ei, sicut hactenus, servituros, eo tamen modo, quo ingenuos homines, at-
que in libero imperio natos, regi servire oporteret: sin autem, Christianos se esse,
nec velle hominis, qui fidem Christianam capitalibus flagitiis prodidisset, com-
munione maculari. Quòd si armis cogere instituisset; sibi quoque nec arma dees-
se, nec militaris rei peritiam; sacramento se ei fidem dixisse, sed si ad ædificatio-
nem, non ad destructionem ecclesiæ Dei, rex esse vellet, si justè, si legitimè, si mo-
re majorum rebus moderaretur, si suum cuique ordinem, suam dignitatem, suas
leges tutas inviolatasque manere pateretur: sin ista prior ipse temerasset, se jam
sacramenti hujus religione non teneri, sed quasi cum barbaro hoste & Christiani
nominis oppressore justum deinceps bellum gesturos, & quoad ultima vitalis
caloris scintilla superesset, pro ecclesia Dei, pro fide Christiana, pro libertate et-
iam sua dimicaturos. Vehementer regem permovit hæc legatio. Verùm, consi-
liariis ejus dicentibus, quòd ad primum belli terrorem tanti motus irarum defla-
graturi essent, paululum resumpto spiritu, leviter & contemptim legatis respon-
dit, nihilque certi reportantes dimisit. Quod ubi suis nunciarunt, atrox omnium
mentibus ira incanduit, seque mutuo sermone, ut contemptum sui manu vindi-
carent, hortabantur. Obstinatum, inquiunt, in malis ingenium, nisi acrior vis ad-
hibeatur, emolliri non poterit, & nisi ad vivum propiusque medullas mucro adi-
gatur, sensum doloris non admittet. Igitur armati instructique Goslariam con- 194
tendunt, ibique mediocri à villa intervallo castra locant: statimque efferato ani-
mo in eum irruissent, & jus suum, non jam rhetoricis allegationibus, sed bellicis
terroribus expostulassent, nisi Bucco, Halberstatensis episcopus, & pauci admo-
dum, qui sanum aliquid sapiebant, impetum tumultuantis turbæ salubri mode-

 ratione

(a) Moris enim erat, ut Principes reliquorum Principum, ex quorum sanguine erant orti, sententia judicarentur, prout idem *LAMBERTUS ad a. 1070. 1071.* auctor est. Compara Syntagma Juris Publici *cap. XXIV. §. VII.*

ratione inhibuissent. Rex, accepto nuncio vicini jamque instantis periculi, graviter mente consternatus, properè in Hartesburg se contulit, eoque secum regni insignia, & thesaurorum suorum, quantam in ea trepidatione potuit, partem convexit. Erant tum temporis cum eo Eppo, Citicensis episcopus, & Benno, Osenbruggensis episcopus, eorumque consilio, & priùs tranquilla & nunc turbata republica, omnia faciebat. Casu quoque nuper advenerat, nescio quid privatæ causæ acturus, in palatio Bertoldus, dux quondam Carentinorum. Huic rex quàm sanctis obtestationibus se purgabat, quòd ducatum ejus nulli alii tradidisset, sed Marcwardus, privata præsumptione, fines alienos invasisset; nec ei quicquam de jure suo propterea imminutum esse, si suo injussu, sine consulto principum, honores publicos homo ineptissimus temerasset. Ille, licet hæc ficta esse sciret, & regis malitiam non tam voluntate quàm fortunæ violentia correctam esse; tamen suscepit satisfactionem, promisitque operam suam reipublicæ utilitatibus nusquam defuturam. Hunc itaque, quia vir erat summæ prudentiæ & popularis eloquentiæ, cum duobus supra memoratis episcopis, rex legatum misit ad Saxones. Ad quos cùm venissent, rogabant eos per Deum, ut ab armis, quæ honesto licet nomine, pessimo tamen exemplo, sumpsissent, maturè discederent, nec rem supra modum supraque vires suas tentarent, quæ à cæteris regni principibus nimiùm improbanda foret, utpote quam nec sua, nec majorum suorum memoria, unquam gens ulla tentasset; justam eorum esse causam, quos summis sæpe injuriis regis inclementia ad hæc extrema experienda coëgisset; honori tamen suo magis consulendum, quàm iracundiæ, & deferendum regiæ majestati, quæ apud barbaras etiam nationes semper tuta inviolataque fuisset; proinde remisso armorum strepitu, pacatis animis, sopitis simultatibus, tempus locumque constituerent, quò rex totius regni principes evocaret, ut juxta communem sententiam & objecta purgaret, & quæ correctionis egere viderentur, corrigeret. Ad hæc illi, Non eadem, inquiunt, cæteris regni principibus, & nobis incumbit necessitas rebellionis. Cæteris enim gentibus vacatione data, & penè feriatis omnibus, nos solos sibi peculiariter elegerat, quos secundum prophetæ elogium, in plaustris ferreis trituraret; quorum regionibus post initum semel principatum nunquam excederet; quibus post erepta patrimonia libertatem quoque eriperet, & natalibus omnium infamatis, durissimæ servitutis jugum injiceret; ad quorum oppressionem, singulis montibus colliculisque præsidium imponeret, ut aquas nostras pecunia bibere, & ligna nostra precio comparare cogeremur; quorum uxores & filias militibus suis, publicæ libidinis victimas, prostitueret; quorum terram (quod omnium, quæ passi sumus, gravissimum ducimus) inauditis adinuentionibus, nec Christiano ore nominandis criminibus incestaret. Si cum cæteris regni principibus hæc nobis communis esset injuria, meritò ad illorum cognitionem, communemque audientiam non rejiceret: nunc autem cùm nobis aut privata calamitate cadendum, aut privata virtute injuriis sit obviam eundum, nihil nostra interest, super nostris miseriis aliorum expectare sententiam. Qua propter, si eum malefactorum tandem aliquando piget pœnitetque, in argumentum non fictæ pœnitentiæ castella, quæ in perniciem nostram extruxit, absque procrastinatione diruat; patrimonia nobis per vim seu per calumniam erepta restituat; postremò jusjurandum nobis det, quòd legitima genti nostræ, à primis temporibus constituta, nunquam deinceps infringere moliatur. Si hoc facit, licet sæpe elusi, sæpe verbis pacificis in dolo irrisi, tamen utcunque adhuc credimus bona pollicenti: sin autem, omni dilatione relegata, nec expectatis aliarum gentium aut aliorum principum decretis, jugum, quod cervicibus nostris impendet, excutere conabimur, liberosque nostros nostra vel morte vel victoria in libertatem asseremus. In hæc verba legatos dimiserunt. Qui iterum missi, iterumque remissi, in eadem eos sententia obstinatos invenerunt. Itaque omnes vias, per quas descensus esse poterat de castello, adhibitis custodibus, observari statuerunt, summa ope id præcavendum æstimantes, ne qua ei copia fieret effugi-

effugiendi, & in alias regni partes bellum transferendi. Et profectò si id rite curassent, facili dispendio & paucis admodum diebus res conficeretur, quæ postmodum tanto tempore tracta in extremum penè discrimen cunctas regni provincias attraxerat. Neque hoc ipsum regem latebat. Id circo modis omnibus intentus agebat, qualiter hostium custodias falleret, & de angustiis Saxoniæ in latissimam regni aream bellum trajiceret, maximeque ad episcopos Rheni, quos sibi ob crebra sua merita fidos firmosque in adversis fore sperabat. Castellum in altissimo colle situm erat, & uno tantùm itinere, ipsoque difficillimo, adiri poterat. Cætera montis latera vastissima sylva inumbrabat, quæ exinde per multa millia passuum continua vastitate in latum extenditur, usque ad confinium Thuringiæ. Et ideo nulla obsidentium diligentia conclusis egressum vel ingressum eripere poterat. Rex, collato cum suis consilio, frequentes ad eos legatos mittebat, pacem postulans, & omnium, quæ illos offenderant, emendationem pollicens. In quam actionem intentis suspensisque omnibus, & jam propter res bene gestas immatura securitate torpentibus, nocte quadam, cùm nihil minùs suspicarentur, ipse Bertoldum ducem, & duos suprà memoratos episcopos, & alios plerosque familiares suos secum assumpsit, & præmissis ante se, in sarcinis, regni insignibus, & quanta tempus & res patiebantur, parte thesaurorum, clàm egressus est de castello, dato negotio his, qui intus remanebant, ut postera die, quanta possent, arte præsentiam sui simularent, & hostium animos à suspicionibus fugæ suæ avocarent. Triduo per vastissimam sylvam jejuni, ut ferunt, gradiebantur, angustissimo & paucis antehac comperto tramite, quem venator quidam, dux itineris, dum venandi studio solertiùs sylvarum abdita rimaretur, deprehenderat, undique circumspectantes gladium, & ad quemlibet perstrepentis auræ sonitum incursus hostium, jamque jugulo incumbentem interitum formidantes. Quarto die inedia, vigiliis ac longo itineris labore usque ad extremam lassitudinem confecti, Eschenewege pervenerunt, ubi cibo somnoque paululum recreati, postero die, idibus Augusti, cùm jam miles frequentior ad regem confluere cœpisset, Herveldiam contenderunt. Quatuor deinceps diebus ibidem commoratus est, operiens exercitum, quem in expeditionem contra Polonos de toto regno suo evocaverat. Jam enim dies instabat, quem coadunando militi constituerat. Adelbero, Wircebergensis episcopus, Herimannus, Babenbergensis episcopus, & alii plerique principes, qui ad militiam proficiscentes, in vicina loca jam devenerant, audito, quod acciderat, properè ad regem, adhuc Herveldiæ constitutum, concurrerunt. Rudolphus, dux Suevorum, cum episcopis Rheni, Sueviæ, atque Bajoariæ, circa Moguntiam castris positis, nuncium regis præstolabatur, per quem certiùs edoceretur, quonam in loco ei occurrere deberet. Audierat enim, eum ab hac expeditione ad alia regni negotia animum revocasse, sed quænā mutandæ sententiæ necessitas repentè incidisset, certò non compererat. Plerique tamen jactitabant, eum conjurationis hujus conscium participemque extitisse, ideoque tam lento gradu ad militiam procedere, ne aut regi in tanto discrimine, contra propositum suum, pudore victus auxilium præberet, aut si negaret, defectionem suam consiliumque immaturè prodere cogeretur. Rex itaque missis nunciis mandavit, ut tam ipse quàm cæteri, qui cum eo erant, principes citato, quantum possent, itinere, sibi occurrerent in villa, quæ dicitur Capella, haud procul ab Herveldia. Quò cùm venissent, pedibus eorum provolutus, orabat per respectum Dei, sub cujus testificatione sibi fidem dixissent, ut super infelicibus eventis suis misererentur pariter & indignarentur; communia ipsorum beneficia prærepta sibi esse, paucorum malignitate, qui immemores jurisjurandi, immemores beneficiorum, quibus eos sæpenumero & privatim & publicè sibi obligasset, cum regno etiam vitam sibi eripuissent, nisi fugæ præsidio periculum declinasset; violatæ regiæ majestatis injuriam non ad se solùm pertinere; publicam esse contumeliam omnium eorum, qui se regem creassent, & quorum auxilio ab improbis hominibus tutus esse debuisset: proinde, omnes pro virili portione satagerent,

gerent, ne regia dignitas, quam à majoribus suis honestissimam atque præclarissimam acceperant, sua ignavia fuscaretur, néve tam pessimum exemplum suorum temporum ad posteros suos inultum transmitterent. Hæc memorando, tam deformitate casuum suorum, quàm miserabilis querimoniæ prosecutione, omnibus, qui aderant, lacrymas excussit. Erant, qui censerent, quomodo in expeditionem contra Polonos armati instructique venissent, ut protinus in Saxoniam exercitus duceretur, & recentis contumeliæ vulnus recentis vindictæ antidoto curaretur.
196 Alii decernebant, non esse rem præcipitanter aggrediendam, gentem Saxonum esse robustissimam, & bellorum usu, propter ingenitam feritatem, exercitatissimam, quæ insuper frequentibus injuriis efferata, ruptis jam omnibus juris & legum retinaculis, aut mori aut vincere sit obstinata: propterea danda sibi esse, quibus domum redeant, copias instruant, impensas augeant, ut multiplicatis sumptibus, ad protrahendum in quaslibet moras, bellum durare valeant. Horum sententia ab omnibus comprobata, decrevit rex, ut septimo die post festum sancti Michaelis miles in expeditionem adunaretur, in villa Herveldensis monasterii, quæ dicitur Bredingen. Ita assumptis secum, qui advenerant, principibus, abiit Triburiam & cætera circa Rhenum loca invisere. Missis etiam circumquaque nunciis, obnixè non solùm principibus, sed & popularibus, ne à se deficerent, supplicabat, multa largiendo, plura pollicendo, nonnullis etiam sua restituendo, quæ superioribus annis, dum prosperis successibus immoderatiùs indulgeret, per calumniam abstulerat. Saxones comperto, quòd, elusis custodibus suis, rex in alias regni partes evasisset, vehementer sunt contristati, arbitrantes, id quod res exigebat, nihil sibi deinceps otii aut remissi habendum, nec pestem hanc, ut hactenus, intra domesticos parietes cohibendam, sed revelata facie, bellum publicum cum hoste publico gerendum: ideoque sibi expedire, ut, quantascunque possent, gentes & regna adversus regem concitarent. Protinus legatos miserunt ad Thuringos, auxilium petere & rogare, ut ipsi pro sua quoque libertate, & frequentibus contumeliis, quibus lacessiti fuerant, arma sumere non pigritarentur. Thuringi, celeberrimo conventu habito, in loco, qui dicitur Triteburc, (a) ubi legationem Saxonum audierunt, promptissimè assensi sunt, nec ulla unquam legatio lætioribus acclamationibus excepta est. Nec mora, jusjurandum dant, nusquam se defuturos negotio, communem sibi esse cum eis rebellandi necessitatem, & ideo commune periculum, communem etiam, si Deus annueret, victoriam futuram, seque usque ad extremum spiritum pro communi utilitate dimicaturos. Denunciant præterea abbati Fuldensi, & abbati Herveldensi, & cæteris principibus, qui in Thuringia prædiorum aliquid haberent, (b) ut ad ferendum genti suæ auxilium, die statuto, conjuraturi venirent: ni id facerent, se bona eorum protinus omnia direpturos. Legati etiam regis supervenerunt, ingentia eis beneficia pollicentes, si fœdus Saxonum bellique societatem respuerent: sed cum gravi contumelia sunt repulsi, in tantum, ut nec manibus in eos furor populi temperasset, nisi paucorum sapientium moderatio, propter jus gentium, quo legatis est deferendum, intercessisset. Archiepiscopus Moguntinus Erpesfurd eo tempore morabatur. Hunc adorti, in communem

---

(a) Infra Addit. ad Lambertum, *ad a. 1123.* dicitur: *in colle Treteburg. MONACHUS PEGAVIENSIS ad d. an. Unde Thuringi permoti, ac simile sibi metuentes, in collem Treteburg de cunctis finibus suis conveniunt. CYR. SPANGENBERG Chron. Sax. c. CLXXXVI.* situm definit, scribens: *Die Thüringer kamen hierüber zu Trettaburg an der Unstrut bey Gebasen zusammen. ANDREAS TOPPIUS in Hist. Gebesee* locum hunc describit: *Ist jetzund ein lediger und blosser Hügel, liegt an der Unstrut an einem Rieth und Wiesen, im Fluhr und Felde Gebesen, zwischen Gebesen und Gerbstleben, eine Stunde, und von Tenstels anderthalbe Stunde, gehens.* Adde *JO. CHRISTOPH OLEARII Syntagma Rer. Thuring. p. 357.*

(b) Patet ex eo, novum non esse, ut Princeps in alterius Principis territorio aliquid prædiorum haberet, de quo etiam supra *a. 1073.*

munem sententiam concedere urgebant, nec priùs regionibus illis excedere passi sunt, donec, datis obsidibus, fidem suam firmaret, nihil se adversum eos armis aut consilio moliturum: quanquam nonnulli existimarent, tam eum, quàm archiepiscopum Coloniensem, & alios plerosque Rheni principes, jam à principio conjurationis hujus conscios participesque extitisse; id tamen, dum incertus adhuc rerum eventus pendebat, summa ope dissimulabant. Igitur, quoniam in exteras gentes regem persequi consilium non erat, omnem operam suam ad expugnanda castella ejus verterunt. Hæc autem sunt castella, quæ ipse, postquam pater ejus decesserat, extruxit, quæ tamen ad præsens memoriæ occurrant, Hartespurg, Wigantenstein, Moseburg, Sassestein, Spatenberg, Heimenburg, Asenberg. Vokenroht (a) Friderici Palatini comitis fuerat; idque ei rex quadam legum violentia eripuerat, præsidiumque suum imposuerat: Luineburg quoque, oppidum maximum Ottonis ducis Saxonici, situm in confinio Saxonum & Luticiorum, occupaverat, militesque lectissimos, cum Eberhardo, filio Eberhardi comitis de Ellenburg, (b) imposuerat, non aliam ob rationem, nisi, quòd omnia, quæ prædicti ducis fuerant, in potestatem regiam, jure deditionis, per Magnum filium ejus venisse argumentabatur. Alia præter hæc quàm plurima extruere aggressus fuerat, sed eum ab incepto repentè oborta bellorum tempestas revocavit. Herimannus, frater ducis Saxonici, jam pridem, antequam rex Saxonia effugaretur, Luineburg obsederat, militesque regis, quoniam temere ingressi alimenta non habebant, paucis diebus ad deditionem coëgit: nec tamen dimittere victos, aut punire volebat, sed intra oppidum diligenti custodia, ne effugerent, observatos, secundum prophetam, pane arcto & aqua brevi sustentabat, mittensque ad regem, mandavit, ut si suos, qui obsidebantur, vivos incolumesque recipere vellet, Magnum, fratris sui filium, deditione absolveret sibique remitteret; ni id faceret, se de his, tanquam de hostibus, qui fines alienos contra leges invasissent, juxta leges gentis suæ, capitale supplicium sumpturum. Diu rex, quid 197
ageret, ambigebat, inhumanum scilicet fore sciebat, si suis, extrema necessitate circumventis, non consuleret, sed reputabat econtra, quantum rationibus suis deperiret, si eum, de cujus interitu sibi totius Saxoniæ dominatum pollicitus fuerat, dimitteret, suique compotem faceret, præsertim, cùm propter recentes injurias, quibus eum jam triennio in custodia habitum afflixerat, graviùs cæteris omnibus rempublicam vexaturus timeretur. Non paucis diebus hæc deliberatio eum incertum suspensumque tenebat, & profectò vicisset avaritia, privatisque utilitatibus salutem militum posthabuisset, nisi principes regni crebris legationibus fatigati, ab his, qui obsidebantur, unanimi consilio eum adorirentur, & non tam supplicando, quàm comminando & terrendo ab sententia deducerent. Itaque in Assumptione sanctæ Mariæ, cùm adhuc Herveldiæ esset, misit, qui Magnum custodiæ exemptum suis restituerent, & eos, qui in prædicto castello jam puniendi servabantur, obsidione & periculo liberarent. Thuringi quoque, conglobata ex vicinis locis multitudine, Heimenburg castellum obsederunt, paucisque diebus vi & armis oppugnatum ceperunt, atque succenderunt. Eos, qui intus erant, castello everso, dimiserunt impunitos, ut scilicet se probarent non hostili odio adversus regem arma sumpsisse, sed tantùm, ut injurias, quibus regio eorum per calumniam opprimebatur, propulsarent. Protinus alii castello, quod Asenberg dicebatur, exercitum admoverunt, & quia propter difficultatem locorum militari manu capi posse desperabatur, castris circumquaque positis, satagebant, ne cui ingrediendi copia fieret, ut, quos humana vis non poterat, alimentorum inopia expugnaret; haud dubiè scientes, quòd cibaria, quantumvis copiosè congesta, multitudini, quæ intus erat, in

(a) Vide infra *ad a. 1074.* SPANGENBERG. *Chron. Sax. c.* CLXXXVI. OLEARIUS *Synt. Rer. Thuring. p. I. p. 327.*
(b) Vide, quæ supra notavi *ad a. 1071.*

in longum tempus sufficere non possent. Interea rex, videns conjurationem magis magisque in dies convalescere, copiasque hostium augeri, conterritus etiam damno castellorum suorum, quorum alia jam capta, alia summo molimine oppugnari audiebat, rogavit Moguntinum & Coloniensem archiepiscopos, ut Saxones convenirent, & turbatis rebus aliquod remedium invenire conarentur: qui dicto obtemperantes, mandaverunt principibus Saxoniæ, ut sibi in monasterio Corbeiensi IX calendas Septembris occurrerent, de communi commodo tractaturis. Episcopus Coloniensis, casu nescio an per industriam remoratus, die statuto non venit, nuncios tamen misit, qui pro se causam dicerent, promittens omnibus, quæ ipsi de suis reipublicæ utilitatibus rationabiliter statuissent, se promptissimè assensurum, & pro communi salute, quantum posset, operam daturum. Moguntinus archiepiscopus, residens cum Saxonibus, qui occurrerant, sedulò nitebatur pacare eos, regique reconciliare: sed illi econtra, præter vulgatas ubique injurias suas, quibus ab eo vehementer attriti fuerant, graves causas afferebant, quibus probarent, eum sine magna Christianæ religionis jactura non posse ulterius regnare, ea scilicet in familiarissimos amicos, ea in uxorem, ea in sororem propriam, abbatissam de Quidelenburg, ea in alias personas, naturæ necessitate sibi conjunctissimas, facinora patrasse, quæ, si secundum ecclesiasticas leges judicarentur, & conjugium, militiæ cingulum, & omnem prorsus seculi usum, quanto magis regnum, abdicare censeretur. Longis itaque contentionibus ad hunc finem postremò res deducta est, ut decernerent XII. ex sua gente, XII. ex parte regis obsides dari, quorum fide interposita, ipsi tutò ad colloquium venire possent cum cæteris principibus regni, ut causæ, quas adversus regem afferrent, eorum judicio discuterentur & terminarentur, ipso rege, si ita expedire videretur, præsente, & crimina, quæ objicerentur, si posset, refellente. Dandis accipiendisque obsidibus dies statutus est idus Septembris infra Thuringiam, in loco, qui dicitur Hoenburg. (a) Habendo autem cum principibus colloquio dies statutus est 13. calend. Novembris, in confinio Thuringiæ & Hassiæ, in villa, quæ dicitur Gerstengen. (b) In hanc conditionem discessum est. Saxones tamen de apparatu belli & oppugnandis regis castellis nihil propterea remittebant. Cumque regi, quæ gesta fuerant, nunciata fuissent; visum est his, qui partes ejus adjuvabant, multum abhorrere à majestate regia, ut ipse Saxonibus pro se obsides daret, nimiumque gravari nomen regium fœdissimæ conditionis injuria; quapropter Moguntinus & Coloniensis episcopi,
198 statuta die, Hoenburg profecti, obtinuerunt, ut omissis ex utraque parte obsidibus, ipsi tantùm pro pace firmanda fidem suam interponerent, & hoc pignore venturis ad colloquium principibus omnem periculi metum adimerent. Interea rex legatos misit ad Luticios, gentem Saxonibus infestissimam, eisque infinitam pecuniam promisit, ut Saxonibus bellum inferrent, asserens, eos nunc intestinis simultatibus occupatos, facili externorum bellorum impulsu, posse usque ad internicionem deleri. Quod ubi Saxonibus compertum est, ipsi quoque nuncios ad eos miserunt, & multo copiosiorem eis pecuniam promiserunt, ut ab infestatione sua tam iniquo tempore quiescerent: quod si non facerent, ne inani opinione fallerentur, se utrique hosti, si ea necessitas incumbat, & multitudine & virtute militum posse sufficere.

(a) *SPANGENBERG* c. CLXXXVII. *Hohenburg in Thüringen bey Langensaltza.* Monasterium erat, ad Unstrutam, inter Langensaltzam & Thomasbrück, de quo infra *ad a. 1075.*

(b) Thuringiæ antiquum oppidum, in quo iterum anno 1075. convenerunt Saxones, de quo *SPANGENBERG c. CLXXXVII. FABRICIUS Origg. Saxon. lib. III. p. 347. 522.* Hoc Alberti degeneris temporibus, Henricus Abbas, qui Adolpho Imp. adhærebat, occupavit, teste *CHRISTOPHORO BROWERO lib. IV. p. 317.* Hoc vero Balthasar, Thuringiæ Landgravius a. 1402. ab Johanne, Abbate, iterum redemit, de quo *HIST. LANDGR. THUR. c. CXLVIII. FABRICIUS Orig. Sax. lib. VI. p. 663.*

cere. Barbarorum alii regis & alii Saxonum fœdus pecuniamque suscipiendam clamitabant, unde orta per imperitæ multitudinis intemperantiam seditione, tanta se cæde dilaniaverunt, ut multa millia hominum in ea congressione interfecta referantur, atque ita deinceps multis diebus in seipsos & in sua viscera hostili gladio debacchantes, externis bellis necessariò supersedere cogebantur. Rex quoque Danorum, memor firmatæ jam pridem cum rege pactionis, cum exercitu navali applicuit ad Saxoniam, & tractis per longa terrarum spacia navibus in fluvium, qui administrando negotio opportunus videbatur, igne & ferro regionem infestare parabat: sed miles ejus vehementer detrectabat militiam, objiciens, quòd sibi, quoties externorum hostium incursionibus quaterentur, Saxones pro muro fuerint, nec ullis unquam, cùm facultas suppeteret, lacessierint injuriis: postremò, si calamitatem, quæ ad præsens urgeret, quandoque propulsarent, graves pœnas injustæ hujus infestationis à populo Danorum exacturos. Cùm hæc privatim & publicè jactitarent, rex veritus, ne in eo discrimine à milite desertus, ludibrio fieret hostibus, naves retrahi jussit, & nulla regioni clade illata, Saxonia excessit. Ita tantus ille bellici apparatus fervor impunè deflagravit. Principes Saxoniæ 13. calendas Novembris juxta condictum venerunt in Gerstengun, cum 14. millibus armatis, cætera multitudine ad custodiam regionis, atque in obsidione castellorum derelicta. Aderant etiam ex parte regis Moguntinus archiepiscopus, Coloniensis archiepiscopus, Mettensis episcopus, Babenbergensis episcopus, Gozelo, Lotheringorum dux, Rudolphus, Suevorum dux, Bertholdus, Carentinorum dux, missi à rege, ut causam, quam adversum se afferrent, discuterent. Ipse eò venire noluit, sed in civitate Wirceburg exitum rei præstolabatur, præcavens scilicet, ne tumultuantis populi furor, sua magis præsentia efferatus, aliquid forsitan in se, quod secus esset, admitteret. Igitur principes Saxoniæ, principum, qui à rege venerant, pedibus provoluti, rogabant per Deum, ut ad ventilandam causam suam intenti cognitores, & justi judices adessent, nec perpenderent, quantum quaque in republica inusitatum opus aggressi essent, sed quæ calamitas eos ad hæc extrema coëgisset. Accepta deinde dicendi copia, suas singuli injurias exposuerunt, quæ in ipsos singulos, quæ etiam in gentem suam rex nefanda facinora commisisset, quibus præterea inauditis criminibus ipsam regii nominis majestatem polluisset. Obstupuerunt principes, qui à rege venerant, & præ immanitate scelerum, secundum prophetam, tinniebant aures omnium, nec eos, quòd pro libertate sua, pro conjugibus, pro liberis arma sumpsissent, sed quòd intolerabiles contumelias muliebri patientia tamdiu supportassent, culpandos censebant: cumque toto triduo consilia contulissent, & quid facto opus esset, communi sollicitudine perquirerent, hæc postremò cunctis sententia convenit, ut reprobato rege, alium, qui gubernando regno idoneus esset, eligerent. Id tamen haud temere publicari placuit, donec rege per occasionem pacis in remotiores partes regni abducto, cum cæteris regni principibus consilium hoc communicarent: propter hoc vulgari jubent in plebem, in hanc sententiam utriusque partis principes consensisse, ut Saxones regi, pro admissa in eum atque in rempublicam temeritate, satisfactionem congruam proponerent, rex autem eis & facti impunitatem, & injuriarum, quibus ad defectionem eos coëgisse insimulabatur, de cætero securitatem sub jurejurando promitteret. His rebus conficiendis tempus statutum est in Natale Domini, rege eam festivitatem Coloniæ celebraturo. Et profectò Rudolphum ducem ibidem, absque dilatione, regem constituissent, nisi ille pertinaciter resistendo juraret, nunquam se in hoc consensurum, nisi à cunctis principibus conventu habito, sine nota perjurii, integra existimatione sua, id facere posse decerneretur. Saxones in sua cum pace redierunt. Cæteri principes Wirceburg profecti sunt, regi, quæ gesta fuerant, nunciaturi: qui protinus nihil hæsitans, pedibus (ut dici solet) in sententiam abiit, & dummodo pax conveniret, quascunque conditiones 199

imposuissent, se promptissimè laturum, spopondit. Celebrata ibidem omnium sanctorum festivitate, Ratisponam ire instituit, animadvertens, quòd principes Rheni, aliquantula Saxonici furoris labe jam infecti, minus minusque indies ad exhibenda sibi obsequia devoti ac benevoli essent. Cumque inter eundum aliquot diebus Nurnberg moraretur, quidam, qui lateri ejus jam diu familiarissimè obversatus fuerat, Regenger nomine, incertum aliorum instinctu, an privato in eum odio suscitatus, repentè prorupit in medium, & ducibus Rudolpho ac Bertholdo grave adversus eum crimen detulit. Ego, inquit, & alii plerique, quos pessimæ machinationis suæ rex idoneos fore administros speraverat, nuper multis precibus magnisque pollicitationibus ab eo sollicitati sumus, ut vobis ac cæteris regni principibus Wirceburg convenientibus, & secretioris colloquii gratia paululum à multitudine remotis, armati in vos irrueremus, & trucidatis seditionis authoribus, ipsum periculo, rempublicam perturbatione liberaremus. Et cæteri quidem satis impigrè susceperunt negotium: solus ego tam justitiæ respectu, quàm futuri judicii metu, detrectabam opus nefarium, & quantum obluctari obstinatæ sententiæ audebam, dehortari eum conabar à proposito. Quapropter tanta in me incanduit indignatione, ut à contubernio suo, quo me hactenus cæteris familiariùs perfruitum optimè nostis, protinus me amoveret, & jugulandum apparitoribus suis objecisset, nisi periculum imminens, penetralibus properè excedendo, declinassem. His dictis, in argumentum fidei locum expressit, conscios nominavit, & si rex inficiaretur, paratum se ait, cum ipso, si id leges paterentur, vel cum quovis homine conserta manu, rem divino judicio committere. Vehementer hæc verba permoverunt prædictos duces, cùm esset is, qui deferebat, homo haud obscuri nominis in palatio, & apud suos inviolatæ existimationis. Præterea ea res potissimùm dictis fidem conciliabat, quòd rex & aliis quibusdam principibus suis simili modo necem paravisse, & plerosque ex familiaribus suis etiam occidisse jam pridem infamatus fuerat. Itaque legatos ad eum mittunt, mandantque se jam nulla religione teneri sacramenti, quo ei fidem subjectionemque firmassent, cùm ipse prior fidem prodidisset, & de salute sua tractantibus insidias machinatus fuisset: proinde, nisi objecta diluisset, nullam deinceps à se vel in tranquillis rebus fidem, vel in perturbatis auxilium sperare deberet. Ægrè nimis id passus rex, statim ad populum retulit de importunitate Rudolphi ducis, qui, ut invadendi regni occasionem inveniret, cùm verum sibi crimen impingere non posset, falsis suspicionibus, & arte compositis rumoribus impeteret, & obruere conaretur innocentiam suam: sed procul, ait, facessant verborum pugnæ, cessent callida argumentorum phantasmata, ego non verbis, sed manu mea refellam mendacium, & neglecta interim regii nominis majestate, cum ipso duce R. congressus, detegam cuniculos fictæ hujus criminationis, qua malitiam suam palliare conatur, ut si regnum amisero, non mea culpa, sed per illius supplantationem perjuriumque intelligar amisisse. Tunc Udalricus de Cosheim, unus ex his, qui consilii participes, & sceleris administri destinati fuisse accusabantur, lenibus verbis dolorem regis mitigare studebat, rogabatque eum, ne aliquid, quod infra regiam magnificentiam esset, vi doloris impulsus profiteretur, se melius multoque rectius cum Regingero, vel cum quolibet homine collata manu, & suam & ipsius innocentiam asserturum: statimque ad ducem R. abiit, seque paratum dixit, quocunque modo ipse æquum judicasset, mendacium Regingeri refellere. Ille satisfactionem nec suscepit, nec aperta fronte abnuit, sed ait, se super hac re deliberatione, cæterorum principum sententiam expectaturum. Rex sicut instituerat, Ratisponam contendit, omnibus invisus, omnibus suspectus, nec ipse jam cuiquam hominum satis fidei habens, cùm hi quoque, quos intima familiaritate sibi devinxerat, ad primam ingruentis tempestatis nubeculam, à se defecissent. Interea Saxones crebris legationibus urgebant principes Rheni, ut vel sibi constituendi

tuendi

tuendi regis potestatem facerent, vel ipsi, quomodo & dignitate & multitudine superiores essent, quemcunque vellent, Saxonibus suffragium ferentibus, eligerent & constituerent, nec sinerent rempublicam, unius hominis ignavia, ad extremam usque vastitatem deperire. His accensus archiepiscopus Moguntinus, cui potissimùm propter primatum Moguntinæ sedis eligendi & consecrandi regis autoritas deferebatur, principes de toto regno Moguntiam evocavit, ut communi consilio Rudolphum ducem regem constitueret; quod ubi regi compertum est, assumptis secum, quoscunque donis vel promissis ad studium suarum partium allicere potuit, concitus de Baioaria remeavit, ratus ante omnia impediendæ tantæ rei curam agendam. Cumque prope Wormatiam, in locum, qui dicitur Lovendeburg, (a) venisset, gravissima ægritudine correptus, multis diebus lecto decubabat, spemque maximam hostibus suis fecerat, tantos irarum motus sine sanguinis effusione posse confici: sed ab infirmitate vix dum plenè recreatus, Wormatiam festinavit, ubi cum magna pompa à civibus in urbem susceptus est, qui & paulo antè, ut sua erga eum studia clariora facerent, milites episcopi, ingressum ejus prohibere tentantes, urbe expulerant, & ipsum episcopum, nisi maturè fuga lapsus civitate excessisset, comprehendissent, & vinctum ei misissent. Venienti ergo & armati instructique obviam procedunt, non ad vim faciendam, sed ut conspecta eorum multitudine, armorum apparatu, expeditorum juvenum frequentia, animadverteret in arduis rebus suis, quantum spei in eis ponere debuisset; operam suam benignè spondent; jusjurandum dant; sumptus ad bellum administrandum ex sua re familiari, singuli pro virili portione offerunt; & quoad vivant, pro honore ejus devotè se militaturos, confirmant. Ita rex civitate munitissima potitus, hanc deinceps belli sedem, hanc regni arcem, hanc, utcunque res cecidissent, tutissimum asylum habere cœpit, eò quòd esset & civibus frequens, & murorum firmitate inexpugnabilis, & ubertate circumjacentium regionum opulentissima, & omnibus, quæ in bello usui esse solent, copiis instructissima. Porrò hi, qui ab archiepiscopo Moguntino ad colloquium Moguntiam evocati fuerant, audito, quòd rex concitus adventaret, plures metu perculsi, eò venire dissimulaverunt, pauci, qui venerunt, cùm de tantis rebus, sine aliorum principum discussione, sententiam ferre non auderent, irriti frustratique discesserunt; ad quos rex legatos mittens, multis precibus eis vix & ægrè extorsit, ut sibi familiaris colloquii gratia in Oppenheim occurrerent. Quò dum datis utrinque obsidibus, propter periculi suspicionem, venissent, pedibus eorum provolutus, suppliciter orabat, ut memores justi judicis Dei, memores sacramenti, quo se, Deo mediante, obligassent, fidem sibi servarent in adversis; si quid antehac excessisset, juvenilibus annis, & ætati in vitium pronæ veniam darent; deinceps & malo correctum, & annorum sensusque maturitate roboratum, quæ parvuli sint, evacuaturum, & quæ virtutis, quæ honoris, quæ regiæ dignitatis, quæ postremò virum deceant, cogitaturum & amplexurum. Ad hæc illi responderunt, frustra eum à se fidem expetere, quam ipse nec Deo unquam, nec homini præstitisset, de quo ambigerent, in pace an in bello, amicis an inimicis infestior suspectiorque esset, quique ante paucos dies, positis sibi in Wirzeburg, & de salute ejus tractantibus, clanculo carnifices mortemque præparasset: sin aliquid haberet obtendere, aut per quorundam factionem falsis criminibus se impetitum putaret, sineret Udalricum de Cosheim, sicut professus fuisset, manum conferre cum Regingero, ut si vicisset, eos deinceps fidos sibi obnoxiosque, sine omni in perpetuum contradictione, haberet. Libenter rex suscepit conditionem, statuitque, ut certo die post octavum Epiphaniæ congressi, prope Moguntiam, in insula Rheni, quæ dicitur Marovva, utriusque partis allegationem, justo judici Deo decernendam, permitterent. Ea tempestate hi, qui in Hartesburg erant, multa & præclara militaris

(a) Veterum Lupodunum, hodie *Ladenburg*, de quo *FREHERUS Origg. Palat. p. I. p. 75.*

ris audaciæ facinora fecerunt. Nam sæpenumero erumpentes, prædas in vicinis regionibus, & strages hominum non modicas agebant, & priusquam Saxones ad vim arcendam frequentes confluere possent, se in castellum receperant. Maximè autem Goslariensibus propter viciniam exitiales erant. Plurimos enim eorum peremerunt, & bona eorum, quæ extra villam reperta fuissent, crebra incursione populabantur, & mercatores exterarum gentium, ne consuetas merces eò conferrent, metu vitæ amittendæ inhibebant. Cumque tempore quodam ad modicum inter eos pax convenisset; quidam ex castello, Goslariam privatæ rei aliquid ibi acturi, venerunt, ubi cibo potuque distenti, dum nimia potione incaluissent, sicut ebrietas mater esse solet jurgiorum, cœperunt adversum eos, cum quibus accumbebant, ineptos inconditosque sermones jactitare, & Saxonibus ignaviam exprobrare, quòd non militari, sed ovina mente adversus regem arma sumpsissent. Indignati, qui aderant Saxones, seditione concitata, eos trucidave-
201 runt, forasque projecerunt. Quod ubi his, qui in Hartesburg erant, compertum est, dedita opera se in ultionem sociorum suorum accinxerunt: & quia villam viris fortibus, vallis & seris undique munitam, incursare haud satis tutum putabatur, dolo eos circumvenire parabant. Erat quidam Goslariæ præfectus, Bodo nomine, regi tempore pacis acceptissimus, nunc quoque turbata republica fidem inviolatam ei servans, occultè tamen metu Saxonum, ne deprehensus factione vulgi, omnia sua amitteret. Is edoctus ab his, qui in castello erant, pastores, qui Goslariensium pecora servabant, precio corrupit, ut gregem paulo longiùs à villa in pastum ejicerent. Missi de castello equites ea protinus abegerunt, cæteri in montibus & sylvis armati se abdiderunt. Perlato Goslariam rumore abactorum pecorum, unanimiter ad arma conclamant, summis omnes viribus in certamen ruunt, nec quisquam alterum operiebatur, sed citato quisque, quantum poterat, equo, prior hostem insequi, prædamque excutere contendebat. Illi paululum fuga simulata, cedebant insequentibus, donec eos ultra locum insidiarum incautos protraherent. Tunc sublato undique clamore, tam hi, qui in castello remanserant, quàm hi, qui in vicinis montibus se occultaverant, impetum in eos fecerunt, & tam diu palantes fugientesque prosternebant, donec non ratio, sed fusi sanguinis horror, ac satietas occisioni finem faceret. Propter hæc, & alia hujusmodi, placuit Saxonibus, proximum castello collem occupare, militesque imponere, qui contra excursiones hostium sine intermissione intenti sollicitique excubarent. Nec sic tamen audaciæ eorum modum imposuerunt, sed, ubicunque opportunitas se præbuit, multa & in eos, à quibus asservabantur, & in alios provinciales hostilia fecerunt. Interea, instante jam Natali die Domini, milites regis, qui Asenberg obsidebant, assiduò legatos ad regem mittebant, rogantes per Deum, ut ad ereptionem eorum aliquod consilium exquireret, quomodo, deficientibus alimentis, extrema jam inedia tabescerent, & nisi maturè periclitantibus consuleretur, aut moriendum sibi esse, aut in hostium potestatem concedendum. Rex, Moguntinum & Coloniensem archiepiscopos ad colloquium evocans, obnixè rogavit, ut Saxones convenirent, agerentque cum eis, ut ab oppugnatione castellorum, datis saltem ad modicum tempus induciis, recederent. Illi, quanquam laborem hunc in irritum cessurum haud dubiè scirent, tamen, quia molestus eis erat, facturos se, quod rogabantur, promiserunt, statimque missis legatis, mandaverunt principibus Saxoniæ, ut sibi, proxima hebdomada post epiphaniam, Corbeiæ ad colloquium occurrerent. Hoc anno, post exortum bellum Saxonicum, nulla deinceps exactio facta est decimarum in Thuringia, gaudentibus Thuringis, quòd occasionem invenissent, ut traditas sibi à patribus leges manu militari tuerentur, & dolente rege, quòd, dum decimis immoderatiùs inhiaret, penè regnum cum vita amisisset. Hoc etiam anno famosissimus ille Egen, qui duci Baioariæ Ottoni capitale illud crimen intenderat, comprehensus in quodam latrocinio, à popularibus cæcatus est, & ad tantam egestatem redactus,

ctus, ut deinceps ostiatim circumeundo stipem publicam peteret. Giso quoque comes, & Adelbertus cum IIII filiis suis, quibus incentoribus idem perditus tragicam hanc fabulam confinxerat, ab hostibus suis, ob privatas quasdam inimicitias, occisi sunt in castello ipsius Gisonis, Hollenden, Deo vindicante innocentiam ducis Ottonis.

1074. Rex Natalem Domini Wormatiæ celebravit, longè aliter ibi victitans, quàm regiam magnificentiam deceret. Nam neque ex fiscis regalibus quicquam servitii ei exhibebatur, neque episcopi aut abbates, vel aliæ publicæ dignitates consueta ei obsequia præbebant, sed in sumptus quotidianos necessaria ei vili precio coëmebantur. Erant tamen cum eo nonnulli ex principibus, sed hi neque cum eo servitiorum apparatu, neque cum ea militum aut apparitorum frequentia, qua soliti fuerant, sed cum paucis & penè privato habitu, ad salutandum eum venerant, ne scilicet manifestæ defectionis notarentur, si evocati ad curtem venire detrectarent: quos tamen ille nullo modo à se abscedere permittebat, reputans, quòd, si minus auxilii sibi, hostibus tamen multum terroris allaturi essent, dum tam illustres in regno personas adversum se congregatas audirent. Moguntinus & Coloniensis archiepiscopi, die statuta, Corbeiam juxta condictum venientes, sicut in mandatis à rege habebant, rogabant Saxones, qui ibidem occurrerant, ut ab oppugnatione castellorum exercitum abducerent. At illi nulla ratione hoc se facturos responderunt; præterea vehementer eos objurgarunt, quòd dum deliberando, & modò colloquia, modò inducias expetendo, tempus triverant, & regi audaciam auxissent, & sibi maximas commoditates vindicandæ libertatis corrupissent: proinde recederent, nec sibi ultrà verbis pacificis in dolo illuderent; se in eum locum progressos esse, ubi jam non muliebribus colloquiis, sed militaribus armis res expedienda sit. Vix tandem sedata multitudine, ab his, qui sapientiores erant, unanimi consensu statuerunt, ut proxima hebdomada post Purificationem sanctæ Mariæ Friteslar convenirent, ibique communicato cum cæteris regni principibus consilio, periclitanti reipublicæ rectorem, qui omnibus placuisset, constituerent: regi quoque mandaverunt, ut si ita sibi expedire judicaret, die statuta præsto adesset, & jus suum non per epistolas, aut per internuncios, sed præsens ipse viva voce expostularet. Postquam in hanc sententiam digressi sunt, Thuringi tertia dehinc die eos, qui in Asenberg erant, inedia expugnatos in deditionem acceperunt, impunitosque dimiserunt, castellum succenderunt, statimque alii castello, quod Spatenberg (a) dicebatur, exercitum admoverunt. Castellum Vokenrot (b) paucis antè diebus cœptum fuerat obsideri, & quia regina in eo toto tempore belli hujus servabatur, jussu regis profectus eò abbas Herveldensis, consentientibus Thuringis, eandem inde accepit, atque Herveldiam adduxit prægnantem, & jam de partus vicinitate indies anxiantem. Cumque ibi diebus multis moraretur, nesciente scilicet rege, propter perturbationem reipublicæ, quò eam mittere posset servandam, 2 idus Februarii feria 4 peperit filium. Is quomodo infirmari, & jam jam expiraturus putabatur, tertio die baptizatus est ab Ezzone, Altenburgensi episcopo, qui tunc fortè apud abbatem hospitabatur, & nomine atavi sui Conradus est vocatus: & quoniam alii non aderant, qui dignè eo munere fungerentur, abbas, & alii plerique fratres Herveldensis cœnobii eum de sacro fonte susceperunt.

202

Reginger, qui ad suggillandum contra regem Udalricum de Cosheim proposuerat, ante paucos dies ineundæ congressionis, dirissimo dæmone arreptus, horrenda morte interiit.

Interea rex cùm videret, quòd paulatim à se principes deficerent, & hostium

(a) Hodie Comitatus Hohnsteinensis castrum.
(b) Vide etiam supra *a. 1073*. Castellum tunc erat, postea Cisterciensis Ordinis Monasterium factum, hodie Præfectura Duci Saxo-Gothano parens, de quo infra ad *SIFRIDI PRESB. lib. I. a. 458.* dixi uberius.

um ferocitas sua magis patientia incrudesceret, pudore compulsus pariter & ne-
cessitate, statuit extremam fortunæ aleam tentare, & cum Saxonibus, ubi pri-
mùm copia fieret, collatis signis dimicare, magis eligens vitam honestè, quàm re-
gnum per dedecus amittere. Multùm enim animos militum ab eo avocaverat,
quod suis, qui quotidie oppugnabantur, expugnabantur, expellebantur, non
subveniebat, & aliis pro salute ejus anxiè desudantibus, ipse intra muros Worma-
tiæ inerti otio torpescebat. Ut hoc crimen elueret, vel morte pacisci cupiebat.
Igitur misit ad omnes principes regni, eosque per Deum obsecrabat, ut sibi auxi-
lio venirent, multa sua erga eos in præteritum bene merita commemorans; plu-
ra in futurum pollicens: & multi quidem episcoporum protinus ad eum conve-
nerunt; sed hi consiliis præbendis paratiores, quàm stipendiis faciendis. Nam
militibus suis domi relictis, ipsi cum paucis & penè privati aderant, ea scilicet
mente, ut & de inobedientia apud eum excusarentur, & causam ejus, quam vehe-
mentissimè omnes improbabant, non multùm adjuvarent. Sed archiepiscopus
Moguntinus, archiepiscopus Coloniensis, episcopus Argentorati, episcopus Wor-
matiensis, quem civitate sua suprà expulerat, præterea duces omnes Baioariæ,
Sueviæ, Lotharingiæ, Mosellæ regionis, Carentinorum, milites etiam Fuldensis
& Herveldensis abbatum, constanter ei contradixerunt, nolle se ad oppressionem
innocentum arma ferre: qui si etiam aliquid, quod gladio vindice plecti debeat,
admisissent, ad hoc eos gravis & facilè excusabilis necessitas impulisset. Rex
Wormatia egressus, 6 calendas Februarii Herveldiam cum exercitu venit. Eo
die visum est in cœlo signum mirabile. Oriente sole duæ simul columnæ aurei
coloris splendidissimi fulgoris, dextra lævaque oriebantur, quæ usquequo Sol a-
liquantis lineis in altum excresceret, eodem jubare rutilantes permanebant. Præ-
cedenti quoque nocte cœlestem arcum, circa gallorum cantum, serenissimo cœ-
lo plerique viderunt. Frigus erat validissimum, & hyberna siccitate arebant o-
mnia, in tantum, ut flumina non superficietenus glacie constricta, sed tota præ-
ter solitum in glaciem conversa viderentur; unde panis inopia vehementer la-
borabat exercitus, eò quòd propter rigorem fluminum, ubique cessante mola-
rum usu, ipsum, quod fortè invenissent, frumentum comminuere non poterant.
Rex, pridie quàm Herveldiam veniret, misit abbatem Herveldensem ad Saxones,
qui in ulteriore ripa Wirræ fluminis, ad 40 millia congregati, residere ferebantur,
203 investigare ab eis, an nuncii sui tutò ad eos ire ac redire possent. Ipse transgressus
Herveldiam, in proximis villulis reditum abbatis præstolabatur, duobus ferme
millibus à prædicto fluvio: nec ulteriùs castra movere voluit, donec miles fre-
quentior conveniret, & ipse diligentiùs perquireret, an aliqua spes recuperandæ
pacis reliqua esset: siquidem audierat, Saxonibus placuisse, ut ei ingressum Thu-
ringiæ non concederent, sed statim in ipsa ripa fluminis prædicti, quod Hassiam
Thuringiamque dirimebat, instructa acie exciperent venientem. Fluvium gla-
cies pedestri itinere commeabilem fecerat. Ea res majorem ei metum incutiebat,
ne fortè, dum adhuc imparatus imparque tantæ multitudini esset, hostes super
eum nulla itineris difficultate præpediti, repentè irruerent; ideoque consiliariis
suis graviter succensere dicebatur, quòd eum Wormatia egredi, & in tantum di-
scrimen ultro se præcipitare permisissent. Saxones enim in tantum abundare mul-
titudine ferebantur, ut undecim millia plebis, quomodo subito clamore in expe-
ditionem evocati cibos secum non sumpsissent, in domos suas, tanquam minùs
sibi necessaria, remitterent. Inter has moras exercitus regis, prædæ quàm pugnæ
avidior, per contiguas Herveldiæ villas longè lateque discurrebat, easque hostili-
ter depopulabatur, & sub prætextu necessarii victus, quo in militiam aleretur,
præter miseram vitam nihil reliquum faciebat innocentibus; neque rex prohibe-
bat injuriam, ut militem hoc precio redemptum devotiorem sibi faceret. Qua
clade ita attritæ atque exhaustæ sunt possessiones Fuldensis monasterii atque Her-
vel-

veldensis, ut ingravescente alimentorum inopia, magna cum difficultate fratres retinerentur in monasteriis. Abbas Herveldensis, reversus a Saxonibus retulit, eos præter omnium opinionem mitia atque pacifica respondere, quòd scilicet non ita expertes rationis, ita sint immemores vulgati etiam apud barbaras nationes juris gentium, ut nesciant ab injuria legatorum, etiam inter atrocissimas inimicitias, temperandum; se extrema necessitate compulsos in aciem processisse, nec ad persequendum quenquam, sed ad se protegendos injuriasque propulsandas arma sumpsisse; si ea necessitas adimatur, etiam nunc pacem quàm bellum malle, & districtos jam gladios libenter in vaginam remittere. Grata admodum erat his, qui cum rege erant, responsio. Tunc missi sunt quatuor ex episcopis, agere cum eis de pace, & promittere ex nomine regis, quòd omnibus, quæ rationabiliter postulassent, & quæ electi ex utraque parte judices æqua censuissent, promptissimè annueret, dum ipsi quoque vicissim justis conditionibus acquiescerent, & mansuetudinem ejus, quàm manum militarem experiri mallent. At hæc illi responderunt; nihil aliud se postulare, quàm quod multis jam sæpe legationibus postulassent; scilicet, ut castella, quæ ad oppressionem eorum per Saxoniam & Thuringiam exstruxerit, sine dilatione dirui jubeat; ut sua singulis patrimonia, per vim seu per calumniam erepta, restituat; ut duci Ottoni, ad quem extinguendum falsa criminatione & pessimo nefarii hominis artificio impudenter abusus sit, ducatum Bajoariæ reddat; ut episcopo Moguntino, episcopo Coloniensi, duci Rudolpho, postremò omnibus, qui in hac dissensione ab eo defecissent, aut aliquid, quod eum læderet, aliarum partium studio admisissent, impunitatem tribuat, nullasque in perpetuum offensæ hujus pœnas exigat; ut libertatem genti suæ, & legitima à primis temporibus statuta rata, atque inviolata manere sinat; ut totam in sola Saxonia ætatem, inerti otio deditus, non transigat, sed interdum Goslaria decedens, regnum suum, quod majorum ejus industria latissimum sit, circumeat; ecclesiis & monasteriis, viduis & orphanis, & cæteris, qui calumniam patiantur, justa faciat; & regiam dignitatem, quam nomine præferat, regalium morum & operum claritate exornet; si hæc se facturum fidelissimè polliceatur, & ad firmamentum indubitatæ fidei fidejussores sibi det eosdem, quos nunc habeat, recuperandæ pacis intercessores, principes regni, paratos se arma deponere, pacem suscipere, & deinceps dicto obtemperantes vivere; sin autem, sacramento se obstrictos esse, ut quandiu sibi vitalis caloris ultima scintilla supervivat, pro libertate, pro legibus, pro patria sua indefessi dimicent. Dura nimis regi visa est exactio, cœpitque huc & illuc anxius tergiversari, fidemque principum suorum appellare, ne se sub jugum tam fœdæ conditionis ad sui omnium ignominiam mitti paterentur, illud præ cæteris intolerabile judicans, quòd castella sua destruere, & hostibus suis præmia pro suppliciis reddere cogebatur. Cumque spreta pace, quæ offerebatur, sequenti die exercitum recenseri, aciemque ad pugnam instrui 204
placuisset, misit circumquaque ad habitacula principum, jubens, ut suos singuli ad aciem instruendam producerent. Omnes promtissimè se dicto parere spoponderunt, sed redeuntibus nunciis, nullus castris est egressus; detrectantibus cunctis opus nefarium, ut eis, quorum causam justissimam æstimarent, certamen inferrent. Ex alia quoque parte castra Saxonum non minima seditione quatiebantur. Plebs universa tumultuabatur contra principes, quòd se frustra in tantas bellorum procellas impulissent. Cùm enim nunc victoriam omnia spondeant, & opportunitas ad votum arrideat, ad quam ab exordio belli anhelantibus semper animis suspiravissent; ipsi repentina pœnitudine correcti, manus supplices tendant, pacem petant, & ei, à quo toties elusi sint, iterum se eludendos muliebri, sordida & puerili levitate tradant: duci quoque Ottoni vehementer insistebant, ut accepto super se regno, ducatum sibi præbere ineundi certaminis, & prospera omnia promittenti Deo manus suas operamque non negaret. Tunc circumstantes regem hi, quorum consilio familiarius uti consueverat, cùm subterfugiendæ conditionis studio, divina atque humana omnia sollicitantem viderent: Nullum, inquiunt, ô rex, habemus

bemus diverticulum: aut æquanimiter suscipienda est conditio, quam imposuerint, aut regnum cum magno etiam vitæ periculo amittendum: acie vis confligere, periculumque armis propulsare, sed qua virtute, putas, is miles hostem congressus proteret, qui modò ad recensendum exercitum nomen dare jussus, ne castris quidem exire voluit. Parvulo intervallo abest hostium infinitus exercitus; sed cunctis hostibus plus tibi formidandi sunt hi, qui lateri tuo familiariter obversantur, qui interim tibi simulata fide blanda loquuntur, quandiu eos, quibus se sacramento obligaverunt, prælio lacessere non coguntur; quòd si classica insonuerint, & pressius posito pede, aut feriri aut ferire angustia loci coartabuntur, nimirum aut dicto citiùs diffugient, aut te deserto, ad partes hostium transibunt: unde satius fuerat, Wormatia non excedere, quàm in extremum discrimen progressum, fidei principum tam iniquo tempore experimentum quærere. Unum tamen patet incisæ spei & undique impeditis rebus effugium, si facturum te, quæ postularis, incunctanter promittas. Ita & juveniliter exultantium hostium ferocitatem eludere, & periculum, quod faucibus urget, evadere, & regnum deinceps, sopitis in perpetuum cunctis simultatibus, poteris obtinere. Tum ille non tam ratione victus quàm necessitate, cùm omnia priùs incassum pertentasset diverticula, tandem accitis ad concilium principibus, permisit, ut pro suo arbitratu tantos motus componerent; promittens, se indubitata fide omnibus annuere, quæ ipsi conficiendis tantis rebus competere judicassent. At illi responderunt, non aliam prorsus patere viam subterfugiendi, quod stricto jam mucrone comminus intentaretur, prælii, quàm ut faceret, quæ Saxones postulassent. Quod cùm sub testificatione nominis Christi spopondisset, profecti sunt ad eos 15. episcopi, & quicquid principum in castris erat, referre illis regis voluntatem. Multæ ibi dictæ sententiæ, multa sunt conquisita argumenta, cùm propter suspectam regis ferocitatem & sæpenumero spectatam fidem nulla Saxonibus viderentur satis tuta consilia. In longum protracta deliberatione, ad ultimum hoc pacto recuperandæ paci consenserunt, ut, si quando rex acceptæ læsionis memor, sententiam revocare, aut aliquid eorum, quæ modò suprema necessitate compulsus, statuisset, in irritum ducere conaretur, omnes eodem, quo nunc sacramento obstricti, arma repeterent, injuriæ obviam irent, & tanquam evidentis perjurii reum, cunctis regni principibus suffragium ferentibus, de regno proturbarent. In hæc verba omnes, ut erant conglobato agmine, ad videndam faciem regis processerunt, ipso die Purificationis sanctæ Mariæ, præeuntibus his, qui reparandæ pacis mediatores fuerant, episcopis & aliis principibus, quos ille venientes honorificè suscepit, osculum præbuit, & pacis conditiones, quas per internuncios significaverat, vivæ vocis authoritate roboravit. Ita compositis omnibus ex sententia, his, qui partes suas impensiùs curaverant, dona juxta magnificentiam regiam largitus est, dimissisque singulis in locum suum, ipse junctus Saxonibus, Goslariam perrexit. Destinatis etiam circumquaque nunciis mandavit, ut ab oppugnatione castellorum exercitus abduceretur, & hi, qui in castellis erant, nihil deinceps hostile in provinciales facerent, sed
205 ubi primùm cibaria, quæ in diutinam belli administrationem affatim congesta fuerant, consumpsissent, ipsa castella provincialibus traderent funditus diruenda. Nec Saxones magnopere curabant has inducias, quamvis non minimum haberent suspectas, cùm in potestatem suam redactum scirent, communi sententiæ non posse refragari. Igitur cùm venisset Goslariam, juvenes, qui in Hartesburg fuerant, quique propter res bene gestas in magna apud eum admiratione habebantur, vehementer improbant conventionem pacis, & quia secundum prophetam dolus directus fuerat in manibus eorum, multa & supra mensuram suam magnifica ei promittebant de viribus suis, si in procinctu perstitisset. Ostentabant etiam, ad experimentum virtutis suæ, titulos interfectorum Goslariensium, dispositos per omne illud spacium, quod à Goslaria usque in Hartesburg duobus ferme milliaribus interiacet. Hæc audiendo, malis assuetus animus, & per ætatem gloriæ

riæ militaris, avidus paulatim reformabatur ad ingenium suum, atque ad rigorem pristinum, factique jam non mediocriter pœnitebat, cumque à Saxonibus promissa sua reposcerentur, cœpit rursum callidis responsionibus tergiversari, & petere, ut ad conventum principum, regni communemque audientiam, res integra differretur, quatenus eorum judicio de singulis, quod honori, quod utilitati reipublicæ conduceret, statueretur. Illis annuentibus præcepit, ut 6 idus Martii principes de toto regno Goslariam convenirent. Statuto die cæterorum principum nullus eò venit. Saxones & Thuringi, cum infinita multitudine, de tota Saxonia & Thuringia, sacramento evocati aderant, & haud procul à Goslaria castra metati, legatos ad regem miserunt, agere cum eo de conditionibus, quibus inter se & eum pax convenisset. Triduo integro & hi modò supplicando, modò terrorem bellicum intentando, acriter instabant, & ille sedulitatem instantium lubricis responsionibus eludere conabatur, & modò de absentia principum causabatur, ad quorum judicium ea res potissimùm spectaret, modò obnixè flagitabat, ut cæteris omnibus juxta condictum manentibus, sola castella, quæ summis impensis ad munimentum regni exstruxisset, sibi condonarentur; his scilicet salvis, facilem ducebat cæterarum rerum jacturam, eò quòd speraret, se in his, utcunque res cecidissent, semper refugium habiturum, & perpetuas à Saxonibus omnibus, quam nunc intulissent, contumeliæ pœnas exacturum. Jamque spretis legatorum supplicationibus, reprobatis familiarium suorum consiliis, fixus obstinatusque persistebat in proposito, cùm subitò nunciatur, quòd Saxones, omissis internunciis, per quos antehac res agebatur, armati instructique ad palatium tenderent, nec jam promissa reposcere, sed ei valefacto, regem, quem deinceps belli ducem habeant, constituere vellent. Præterea archiepiscopus Bremensis, episcopus Citicensis, episcopus Osenbruggensis, & cæteri, qui propter impensius studium partium ejus Saxonia effugati, possessionibus nudati, pluribus ignominiis deformati fuerant, unanimiter circumsteterunt, eum per Deum obsecrantes, ut si minùs propriæ, saltem eorum calamitatis misereretur, qui propriis sedibus odio nominis ejus expulsi, anno jam ferme integro, per omnes miserias vitam traxissent; fidem se ei in adversis intemeratam servasse, & quæcunque præter voluntatem accidissent, communicato labore tolerasse; nunc, quoniam Deus tantas rerum procellas benigna vice in sedem reduxisset, gauderet sorte sua, & ne deinceps tale naufragium incideret, tuta nunc statione locatus provideret. Quòd si res tranquillas, & propitia divinitate jam ad honorem ejus ex sententia compositas rursus interturbare atque implicare vellet; quos exitus habiturus esset, ipse prospiceret; se superioribus malis jam usque ad extremam lassitudinem defatigatos, necessariò deinceps loco & tempori concessuros, & genti suæ, ne denuo patria expellantur, obnoxios futuros. Inter hæc verba, cùm Saxones jam armata multitudine atrium palatii replesse, & ad vim faciendam paratos, inconditis motibus perstrepere cerneret, tandem ancipiti periculo permotus, consensit, ut duci Ottoni, ducatum Bajoariæ reposcenti, intra anni spacium, juxta principum jurisdictionem, satisfaceret, castella verò sua omnia sine dilatione destrueret, sed ea conditione, ut Saxones & Thuringi sua quoque castella, quæ tempore regni ejus exstructa fuissent, pari modo diruerent, cætera etiam omnia, quæ in Gerstungun pollicitus fuerat, fide integra exsolverentur. Nec perficiendis, quæ promiserat, improbitas Saxonum ullas indulsit inducias; unde continuò, missis circumquaque nunciis, Vokenrot & Spatenberg, & cætera castella, de quibus quæstio promulgata fuerat, succendi ac penitus dirui fecit. In Hartesburg muri tantum sunt diruti, quantum ad infirmandam munitionem, difficultatemque loci adimendam, sufficeret; cæteris ædificiis status mansit incolumis, eò quòd ecclesia illic constructa, & canonicorum congregationi instituendæ locus attitulatus fuisset. Ita pacatis Saxonibus, rex Goslaria decedens, Wormatiam abiit, ibique totam Quadragesimam, ab omni 206

deinceps belli apparatu feriatus, exegit. Porrò vulgus Saxoniæ id potiſſimùm, quod contiguas caſtello Hartesburg villulas incolebat, vehementer offenderat, quòd in Hartesburg ullæ ſervatæ eſſent reliquiæ; nec quicquam tantis laboribus actum putabant, ſtante atque incolumi caſtello, quod omnium cladium, quas acceperant, caput principiumque extitiſſet, & quod circumjacentis regionis opulentiſſimas quondam villas nunc in horrorem vaſtamque ſolitudinem redegiſſet; non detuliſſe regem cultui divino, ſed ſub prætextu religionis crudelitatis ſuæ patrocinium quæſiſſe, ut ſcilicet, inſtaurato poſt modicum bello, cùm hæc ira Saxonibus deferbuiſſet, locum habeat, ubi milites ſuos rurſus ad everſionem Saxoniæ tutò emittat, tutò recipiat, & tunc tanto victis incumbat infeſtior, quanto nunc diſcedat Saxonum lætis ſucceſſibus efferatior. Hæc viciſſim intemperatis clamoribus ſerendo, in magnam ſe ferocitatem inflammarunt. Igitur tertio die, poſtquam rex abſceſſerat, inſciis inconſultisque principibus, facto grege in Hartesburg irruunt, quod reſiduum erat murorum à fundamento dejiciunt, lapides longè lateque diſpergunt, cæteris ædificiis, quæ indulgentia principum integra ſervaverat, idem faciunt, eccleſiam, quæ accelerandi operis ſtudio interim lignis elegantiſſimè conſtructa fuerat, incendunt, theſauros diruunt, altaria confringunt: poſtremò, ne qua regi inſtaurandi caſtelli occaſio reliqua eſſet, filium ejus & fratrem, quos ille ad gratificandum popularibus locum ibi tumulaverat, effodiunt, aguntque omnia, quantum poſſunt, ne adminiſtrando bello deinceps mons complanatus ullam præſtare poſſit opportunitatem. Reliquias ſanctorum, quæ effractis altaribus erutæ fuerant, & effoſſa defunctorum corpora, abbas ex vicino cœnobio opportunè ſuperveniens, furenti vulgo eripuit, atque in ſuum monaſterium cum honore tranſvexit. Perlatus ad principes Saxoniæ rumor admiſſi facinoris grandi eos formidine perculit, ne rex tanta injuria exacerbatus, cauſaretur, ab ipſis fœdus eſſe violatum, & juſtam exinde occaſionem inſtaurandi belli nactus, cunctas adverſus eos regni vires concitaret: id conſultò prævenire cupientes, graviter in eos, qui tale flagitium admiſerant, animadvertunt, deinde legatos ad regem mittunt, obſecrantes per Deum, ut ſe habeat excuſatos, nec conſcios ſe tanti ſceleris, nec incentores extitiſſe, patratumque non ſecus quàm ipſum graviter & iniquo animo ferre: quòd ſi minus fidei habeat negantibus, paratos ſe quovis genere ſatisfactionis dictis fidem & facere, & violatæ pacis à ſe ſuſpicionem amovere. Ille vehementer efferatus, quòd dolorem priſtinum, qui nec dum in cicatricem cutem obduxiſſet, recentibus injuriis exulceraſſent; Quandoquidem, inquit, nec forenſes leges contra violentiam Saxonum quicquam proficiunt, nec injurias meas, deſertus à milite, armis perſequi valeo; ad leges eccleſiaſticas, jam neceſſitate coactus, confugiam; & ubi humana ceſſant auxilia, divinam opem implorabo. Protinus legatos Romam miſit, ſedem apoſtolicam contra eos interpellare, qui eccleſiam incendiſſent, altaria confregiſſent, ſepulchra violaſſent, & odio viventis in ſepultos cineres barbara crudelitate debacchati fuiſſent. Paſcha Babenberg celebravit, erantque cum eo archiepiſcopus Moguntinus, dux Carentinorum Bertoldus, & alii quamplures ex his, qui bello Saxonico ab eo defecerant. Cùm enim crimen rebellionis Saxonibus donaſſet, aliis regni principibus, qui conjurationis ſocii fuerant, quòd juſtè ſuccenſeret, non habebat. Ipſo tempore Coloniæ res accidit digna omnium bonorum miſeratione & lacrymis, incertum levitate vulgi, an factione eorum, qui vicem regis in archiepiſcopum ulciſci cupiebant. Id magis venit in ſuſpicionem, quòd, cùm celebre apud omnes eſſet nomen Wormatienſium, pro eo, quòd regi fidem in adverſis ſervaſſent, & epiſcopum rebellare tentantem civitate expuliſſent, Colonienſes peſſimum exemplum æmulati, ſuam quoque devotionem inſigni aliquo facinore regi gratificare vellent. Ad patrandum, quod nefariè machinabantur, caſus idoneam attulit occaſionem. Archiepiſcopus Paſcha Coloniæ celebravit, eratque cum eo epiſcopus Mimigardevurdenſis, ad communicanda tantæ ſolennitatis gaudia, familiaris amicitiæ obtentu evocatus. Cumque exactis ex parte feriis paſchalibus

fchalibus, abfcedere pararet, hi, qui archiepifcopi domeftica negotia curabant, 207
jubentur, ad evectionem ejus navem idoneam providere. Luftratis perfpectifque omnibus, unam mercatoris cujusdam prædivitis navim, quia in eo ufus competens videbatur, occupant, eamque in minifterium archiepifcopi, ejectis mercibus, quas habebat, ocyus expedire jubent. Negantibus famulis, qui navim fervandam fufceperant, vim, nifi maturè juffa capeffant, minitantur. Illi, quantum poterant, citato curfu ad dominum navis rem deferunt, & quid facto opus fit, confulunt. Habebat ille filium adulta ætate, non minùs audacia quàm viribus excellentem, & tum propter generis affinitatem, tum ob merita fua primoribus civitatis maximè charum & acceptum. Is, affumptis famulis fuis & juvenibus ex civitate, quantos in ea trepidatione in auxilium fuum confcifcere potuit, concitus ad navem evolat, & miniftros archiepifcopi acriter, ut navis exoccuparetur, infiftentes cum injuria proturbat; dehinc advocatum urbis, in idem opus fuccedentem, tumultusque inftaurantem, fimili conftantia repellit, fundit & fugat; jamque & his & illis, fui fingulis amici armati fubfidio adcurrunt, & ad magnum difcrimen pugnamque ancipitem res fpectare videbatur. Perlato nuncio ad archiepifcopum, quòd atrociffima feditione confunderetur civitas, mifit feftinanter ad fedandos motus populi, irarumque plenus minabatur, fe proxima feffione feditiofos juvenes merita pœna coërciturum. Erat quippe vir omni genere virtutum florentiffimus, & in caufis tam reipublicæ quàm ecclefiæ Dei fpectatæ fæpius probitatis; fed unum in tantis virtutibus vitium, tanquam tenuis in pulcherrimo corpore nævus, apparebat, quòd, dum ira incanduiffet, linguæ non fatis moderari poterat, fed in omnes, fine perfonarum acceptione, rixas & convicia amariffima rotabat; hoc in fe, cùm iram paululum digeffiffet, vehementer & ipfe reprehendebat. Vix ad modicum dirempta eft concertatio, fed ferox animis & elatus primo fucceffu juvenis, non ceffabat interturbare omnia, percurrensque civitatem, varios fermones per populum ferebat de infolentia & aufteritate archiepifcopi, qui toties injufta præciperet, toties innocentibus fua adimeret, toties honeftiffimos cives procaciffimis verbis inceffeeret. Nec difficile fuit, id hominum genus in omne, quod velles, tanquam folium, quod vento rapitur, transformare; quippe qui ab ineunte ætate inter urbanas delicias educati, nullam in bellicis rebus experientiam habebant, quique poft venditas merces, inter vina & epulas, de re militari difputare foliti, omnia, quæ animo occurriffent, tam facilia factu quàm dictu putabant, exitus rerum metiri nefciebant. Præterea in mentem veniebat Wormatienfium infigne præclarumque facinus, quòd epifcopum fuum, infolentiùs agere incipientem, urbe expuliffent, & cùm ipfi multitudine, opibus, armisque inftructiores fint, dedignantur, quòd inferiores æftimentur audacia, & archiepifcopum, tyrannico fibi faftu imperitantem, tamdiu muliebriter patiantur. Conferunt primores inepta confilia; fævit vulgus intemperans novarum rerum ftudio, & per totam civitatem fpiritu diabolico raptatum ad arma conclamat; nec jam archiepifcopum urbe expellere, ficut Wormatienfes, fed per omnes cruciatus trucidare, fi copia detur, confpirat. Natalis erat beati Georgii martyris, qui eo anno, 4 feria hobdomadæ pafchalis obvenerat: & archiepifcopus, celebrata miffarum folennitate apud beatum Georgium, cùm fermonem faceret ad populum, præfagio quodam futurorum, nefcius ipfe mali, quod imminebat, conteftatus fuerat audientibus, quòd civitas diabolo in poteftatem tradita effet & propediem peritura, nifi jam jam impendentem iram Dei per pœnitentiam inflectere maturarent. Igitur poft meridiem, inclinata jam die in vefperum, cùm igni oleum, iracundiæ acceffiffet ebrietas, ex omnibus partibus urbis ruunt ad curtim archiepifcopi, & eum celebri quodam loco, cum epifcopo Mimigardevurdenfi cœnantem adorti, tela contorquent, faxa jaciunt, nonnullos ex affiftentibus interficiunt, cæteros plagis & vulneribus confectos in fugam vertunt. Inter hæc confpicantur quamplurimi, ipfum talium furiarum incen-

centorem, dæmonem, præcurrere insanienti populo, galeatum, loricatum, igneo mucrone terribiliter fulgurantem, nec ulli quàm sibi similiorem. Cumque militari quodam classico cunctantes, ut se in pugnam sequerentur, concitaret, in ipso impetu, quo portarum seras effracturus vociferando irruebat, repentè ex oculis sequentium disparuit. Archiepiscopum sui inter cuneos hostium nubemque ja-
208 culorum vix & ægrè expeditum, in templum sancti Petri abripiunt, foresque non modò seris & vectibus, sed admotis etiam magnis molibus obfirmant. Sæviunt foris, & instar inundantis aquæ rugiunt vasa diaboli, plena vino furoris Dei, & per omnia episcopi penetralia discurrentes, fores infringunt, thesauros diripiunt, vasa vinaria concidunt, & dum vina in diutinos usus summa ope congesta præcipitantius effundunt, repletum subitò cellarium, ipsos (quod dictu quoque ridiculum sit) inopinis fluctibus periclitatos, penè suffocaverat. Alii capellam archiepiscopi irrumpentes, altare spoliant, sacra vasa pollutis manibus contrectant, vestimenta pontificalia diripiunt, dumque omnem supellectilem sacri ministerii curiosa, imò furiosa diligentia evertunt, reperientes illic quendam, præ timore se in angulo occultantem, & putantes, quòd archiepiscopus esset, interficiunt, non sine gratulabunda exprobratione, quòd petulantissimæ linguæ tandem aliquando modum imposuerint. Sed cognito, quòd decepti similitudine essent, & archiepiscopus intra templum sancti Petri, & loci religione, & murorum firmitate se tutaretur, undique conglobati ipsum templum obsident, muros perfringere dedita opera moliuntur, postremò, nisi ocyus sibi tradatur archiepiscopus, ignem quoque se adhibituros, minitantur. Tum hi, qui intus erant, videntes obstinatos esse ad necem ejus animos populi, nec ebrietate sola, quæ tempore digeri solet, sed pertinacibus etiam odiis, & phrenetico quodam furore homines agitari; suadent ei, ut mutato habitu effugere conetur de ecclesia, & fallere obsidentes, hoc facto & sacras ædes incendii, & se mortis periculo liberaturus. Opportunum fugæ patrocinium tempus pollicebatur. Seditione in mediam noctem protracta, horrebant omnia tenebris & caligine, ut haud facile cuiquam esset vultus occursantium discernere. Angustus aditus patebat de templo in dormitorium, item de dormitorio in atrium domumque canonici cujusdam, adhærentem muro civitatis. Isque ante paucos dies ortæ seditionis impetraverat ab archiepiscopo, Deo ad salutem archiepiscopi hoc ipsum misericorditer providente, ut rupto muro civitatis, parvulum sibi posticum facere sineretur. Ibi eductus archiepiscopus, applicitis properè in evectionem ejus & comitum ejus quatuor equis, abiit, opacæ noctis tenebris, ne ab obviantibus agnosceretur, commodissimè usus; repertoque post modicum episcopo Mimigardevurdensi, sociis jam pulchrè pro ea tum calamitate constipatus, in locum, cui Nussen nomen est, pervenit. Interim hi, qui circa templum erant, crebris arietum ictibus muros quatiebant, eratque confusa vox tumultuantium, & fidem Dei omnipotentis testantium, quòd non evasurus esset manus suas, non decepturus obsidentium diligentiam, etiam si in minima terræ reptilia se transfiguraret. Econtra hi, qui obsidebantur, nunc supplicando, nunc pollicendo, quòd diligentissimè quæsitum, si inveniretur, ipsis tradituri essent, callidè ludebant operam perurgentium, usque quo archiepiscopum longiùs evectum, atque in tuta jam loca progressum esse, arbitrarentur. Tum demum reclusis foribus, ipsos ingredi, & pro libitu suo quærere sinunt, adjiciuntque, frustra eum quæri intra septa templi, quem certò comperissent, primo incursu concitatæ multitudinis, clara adhuc die, urbe egressum, jam in longinquas partes transire potuisse: idque magis suspicandum, quòd contractis undique per moram nocturni temporis copiis, primo mane ad occupandam armis civitatem sit adventurus. Igitur ingressi, cùm omnia templi penetralia diligentiùs investigando evertissent, vix tandem admissa fide, quòd falli potuissent, deinceps ab inquisitionis studio ad tuendam urbem animos vertunt, armatamque multitudinem circumquaque per propugnacula dispertiunt. Inter hæc arreptum

reptum quendam de turba, super portam urbis, ad ignominiam archiepiscopi suspendunt; magis in hoc furori suo, quo præcipites raptabantur, satisfacientes, quàm quòd crimen ullum suspendio dignum misero obtendere possent. Mulierem etiam quandam de summitate murorum præcipitant, fractisque cervicibus interficiunt; hoc ei crimini dantes, quòd homines plerumque magicis artibus dementare infamata fuisset. Sed hoc scelus commodiori tempore & pacatiore animo vindicare debuerant. Induxerant etiam in animum, nisi Deus consulens servis suis breviasset dies amentiæ eorum, ut monachos de sancto Pantaleone omnes trucidarent, pro eo, quòd expulsis ab archiepiscopo prioribus monachis, novum illic inusitatumque religionis genus instituissent. Præterea juvenes impigros citato, quantum possent, gradu, ad regem ire jubent, nunciare ei, quæ gesta fuerant, & suggerere, ut quantocius veniat, vacantem expulso archie- 209
piscopo civitatem occupare, in eo verti salutem civitatis, & ipsius utilitatem maximam, ut grandia molientem, de vindicanda injuria sua, archiepiscopum anticipare conetur. Talibus furiis toto triduo agitabantur. Postquam auditum est per provinciam, & celebri rumore vulgatum, quòd Colonienses archiepiscopum, probris & contumeliis affectum, urbe fugassent; exhorruit omnis populus novitatem rei, atrocitatem sceleris, spectaculum humanarum rerum, quòd vir tantarum in Christo virtutum tam indigna perpeti, Deo aspiciente, potuisset. Magna ejus in pauperes liberalitas, multa in divinis rebus devotio, multa in humanis moderatio, vehemens in corrigendis legibus studium, libera in corripiendis, qui malè agerent, severitas, omnium ore celebrabantur, earumque rerum commemoratio non minimum ei gratiæ apud populares conciliabat. Exclamant omnes, ad suam magis injuriam pertinere violatam pontificalis nominis majestatem, & mori sibi satius esse, quàm ut tantum flagitium suorum temporum inultum patiantur. Igitur per quatuor vel quinque milliaria circumquaque ad arma conclamant: multa hominum millia dicto citiùs concurrunt, nullo, qui per ætatem arma ferre posset, tam religiosam militiam detrectante: conglobatique in unum rogant archiepiscopum, & cunctantem vi impellunt, ut ad recuperandam civitatem quantocius festinet; se pro eo dimicaturos, & si ea necessitas incumbat, oves pro pastore, filios pro patre libenter mortem excepturos: quòd, nisi Colonienses maturent venientem suscipere, & pro ipsius arbitratu satisfacere offenso; se aut ingesto igne populum cum civitate consumpturos, aut dissipato muro, eum super congeriem occisorum in cathedram pontificalem reducturos. Ita archiepiscopus quarto die, postquam exierat, magno vallatus agmine, ad urbem accessit. Quod ubi Coloniensibus compertum est, & se tantæ tamque efferatæ multitudinis impetum nec muro nec acie sustinere posse, animadvertunt; tum primùm furor deflagrare, ebrietas vanescere cœpit; magnoque terrore concussi, obviam legatos de pace miserunt, se reos confitentes, & omnem, quam vita incolumi juberentur, pœnam pendere paratos. Archiepiscopus, dignè pœnitentibus se veniam non negaturum, respondit. Tum celebrata missarum solemnitate apud sanctum Georgium, eos, qui pontificem sede propria expulissent, qui ecclesiam homicidio polluissent, qui templum sancti Petri hostiliter impetissent, qui cætera religionis jura ausu barbaro temerassent, episcopali banno ad satisfactionem vocavit. Protinus omnes nudis pedibus, laneis ad carnem induti, processerunt, vix & ægrè impetrata pace multitudinis, quæ circa episcopum erat, ut hoc tutò facere sinerentur. Nam & vehementer ei succensebant, quòd, dum immoderatius clementiam ostentando, popularis fieri vellet, nefarios homines, ad audenda nequiora, hujus sceleris impunitate animaret. Archiepiscopus eos, postero die, ad suscipiendam, secundum canonum scita, pœnitentiam tam immanis flagitii, ad sanctum Petrum præsto esse jubet. Ipse progressus ad sanctum Gereonem, ibi extra urbem pernoctare statuit; veritusque, quòd tradita civitate, vis concitatæ multitudinis inhiberi non posset, sed partim injuria,

par-

partim prædæ cupidine accensi, acerbiùs sævirent in populum, obnixè rogat provinciales, qui secum erant, ut singuli in sua cum pace recederent, satis se opera eorum usum, & evidens tulisse documentum, quid animi oves erga pastorem, filii erga patrem gererent; asperrimam partem negotii multa eorum virtute exactam esse, cætera, quæ restent, facilè jam privata ac domestica manu posse confici: proinde quod bonum, felix, faustumque esset, abirent in domos suas, hanc reportantes spem, quòd hujus beneficii gratia apud eum, seu vivum, seu defunctum, perpetuò mansura foret. Hoc vix impetrato, milites suos, quantos ad comprimendos urbanos motus, si qui fortè levitate vulgi instaurarentur, sufficere putabat, præcedere in civitatem jubet; secuturus ipse proxima luce, cùm eorum, qui præcessissent diligentia, ne quid fortè insidiarum lateret in civitate, præcavisset. Ea nocte sexcenti aut eo amplius mercatores opulentissimi, ex urbe profugi, ad regem se contulerunt, intercessionis ejus opem adversus archiepiscopi sævitiam imploraturi. Cæteri ingresso archiepiscopo civitatem, & toto triduo juxta condictum expectanti, minimè se præsentaverunt ad proponendum aliquod satisfactionis genus. Unde indignitatem rei non ferentes episcopi milites, inscio (ut plurimi asserunt) atque inconsulto archiepiscopo, arma rapiunt, domos incursant, possessiones diripiunt, occursantes partim sternunt, partim captos in vincu-
210 la conjiciunt, & prorsus, ut veritati vel coacti assentiamur, multo ferociùs, quàm tanti pontificis existimationi competeret, justæ ultionis negotium exequuntur. Sed gravior morbus acriori indigebat antidoto. Filius suprà memorati mercatoris, qui primus seditione inflammaverat populum, & pauci alii, luminibus sunt orbati, nonnulli virgis cæsi ac detonsi, omnes gravissimo rei familiaris damno multati, atque jusjurandum dare compulsi, quòd deinceps archiepiscopo civitatem, contra omnium hominum violentiam, quantum consilio & armis possent, vindicaturi essent, & eos, qui ex urbe profugerant, quoad dignè archiepiscopo satisfecissent, semper pro infestissimis hostibus habituri. Ita civitas paulo antè civibus frequentissima, & post Moguntiam, caput & princeps Gallicarum urbium, subitò penè redacta est in solitudinem, & cujus plateæ vix capiebant stipata viantium examina, nunc rarum ostendunt hominem, silentio & horrore omnia desiderii quondam ac deliciarum loca possidentibus. Nec futurum hoc dubia significaverant præsagia. Peregrinus quidam ad celebrandam palmarum festivitatem, illuc ipso anno advenerat. Is vidit per somnium, corvum quendam horrendæ magnitudinis per totam volitare Coloniam, & terribiliter crocitando, populum tali spectaculo attonitum, huc & illuc agitare; supervenire post hæc virum, tam veste quam forma præcellentem, qui & corvum, horrifico sonitu perstrepentem, urbe expelleret, & populum mente consternatum, jamque extrema omnia formidantem, cassa formidine absolveret: cumque à circumstantibus interpretationem somnii, horrore concussus, quæreret, audivit, quòd civitas, propter peccata populi, diabolo in potestatem tradita fuisset, sed interventu Georgii martyris liberata, instantis jam atque à Deo prædestinati interitus necessitatem evasisset.

Rex, celebrata in Babenberga Paschali solemnitate, Nurenberg perrexit obviam legatis Apostolicæ sedis. Erant autem hi: mater ejus imperatrix, episcopus Ostiensis, episcopus Prænestinus, episcopus Curiensis, episcopus Cumensis, missi à Romano pontifice, componere, si possent, multo jam tempore vacillantem statum Galliarum. Nec tamen cum rege sermonem communicare, sæpius rogati consenserunt, donec secundum ecclesiasticas leges, pœnitentiam professus, per iudicium eorum, anathemate absolveretur, pro eo, quòd propter venditas ecclesiasticas dignitates, simoniacæ hæreseos insimulatus fuisset apud sedem Apostolicam. Itaque petierunt verbis Romani pontificis, ut synodum tenere intra Gallias pace episcoporum sinerentur. Vehementer hoc abnuerunt omnes episcopi, tanquam inusitatum, longeque à suis rationibus alienum, nec se hujus autho-

thoritatis privilegium ulli alii, præterquam ipsi Romano pontifici, unquam delaturos affirmabant: siquidem intenderat Romanus pontifex, ut omnes episcopos & abbates, qui sacros gradus precio redemissent, discussione habita, deponeret: jamque hac de causa Babenbergensem episcopum, & alios nonnullos, ab omni divino officio suspenderat, donec coràm venientes, inustum sibi crimen hæreseos digna satisfactione purgarent. Et rex quidem cupidè hoc volebat, odio Wormatiensis episcopi, & quorundam aliorum, qui eum bello Saxonico offenderant; quos hac calumnia involvendos, & dignitatis suæ detrimenta passuros, spe certissima præsumpserat. Sed, quia per legatos res tanta confici posse desperabatur, consultò in audientiam ipsius Romani pontificis delata est. Rex, dimissis legatis, non solemni more indictam expeditionem, sed repentino ac tumultuario milite collectum exercitum ducere parabat in Ungariam, comperto, quòd Salomon, rex Ungariorum, à Joiade, Beli filio, bello impeditus, & tribus jam præliis victus, amisso exercitu, vix de regno effugisset. Ut ejus miseriæ subveniret, & affinitati præstabat, quam, tradita illi in conjugium sorore sua, contraxerat, & utilitatibus propriis, quia magnam ei partem regni sui pollicitus fuerat, si ejus beneficio expugnatis hostibus, in regnum restitueretur. Cumque Ratisponam venisset, insecuta est eum legatio familiarium ejus, nunciantium, quòd Wilhelmus, cognomento Bostar, rex Anglorum, ab archiepiscopo Coloniensi vana pollicitatione illectus, cum magno exercitu adventaret, regni sedem Aquisgrani occupare paratus. Territus rex tam atroci nuncio, ac privatæ rei curam externis negotiis antehabendam ratus, omissa in Ungariam expeditione, ad Rhenum concitus remeavit. Pentecosten Moguntiæ celebravit, splendidè ac populariter ab archiepiscopo Moguntiacensi acceptus atque habitus. Inde cùm Coloniam ire instituisset, multum spirans irarum & comminationis in
archiepiscopum Coloniensem: ille missis in occursum ejus nunciis mandavit, fal- 211
sam omnino ac scenicis figmentis similem esse fabulam, quam in eum æmuli sui composuissent, hi nimirum, qui eum paulo ante urbe expulissent, & nunc ad opprimendum eum, quoniam armis non possent, mendaciis grassarentur: se non ita rationis expertem vel communis commodi negligentem esse, ut in ultionem privatæ injuriæ patriam suam barbaris prodere velit, nec ea levitate à puero vitam instituisse, ut quisquam sanum aliquid sapiens tam inepta de se suspicari possit. Impetrata per legatos coràm veniendi copia, in Andernachen regi occurrit. Cumque rex de his, quæ compererat, severissimè quæstionem promulgaret; proditæ quidem reipublicæ crimen, quod objiciebatur, sacramento purgavit: cætera, quæ delata fuerant, ait rex, se veteri amicitiæ, ac pontificali nomini condonare, nec pro jure suo expostulare velle. Ita non extincto, sed interim cohibito furore, Coloniam processit. Ibi postero die ad judicandum populo assedit, sperans, per accusationem eorum, quos archiepiscopus propter injurias suas pœna affecerat, occasionem sibi futuram, ut eum seditione concitata, rursus civitate exturbaret, vel propter oppressos per calumniam innocentes, saltem reum majestatis faceret: sed ille omnes accusationum strophas, responsi veritate ac sententiarum gravitate, tanquam aranearum telas, dirupit. Postquam rex, innocentia ejus ac vitæ integritate, consiliis quoque omnia septa vidit, nec ullum patere locum calumniæ, ad aliud se vertit genus injuriarum. Exegit ab eo non precibus quidem, ut oportuit, sed imperiosa quadam authoritate, ut Coloniensibus admissæ in se temeritatis veniam daret, excommunicatosque ecclesiæ reconciliaret: præterea, ut ad firmamentum conservandæ se erga in perpetuum fidei sex sibi ex militibus suis obsides daret. Utrunque ille cum magna constantia negavit: obsides quidem, quod nullus regum priorum tale quid ab aliquo præcessore suo postulasset; excommunicatorum autem reconciliationem, quòd sine digna pœnitentiæ satisfactione excommunicatos in ecclesiam recipi leges ecclesiasticæ vetarent. Imminebat ille vehementer, comminans omnia se incommoda illaturum, & cuncta, quæ illius sunt, ferro & igne demoliturum. Perstabat hic fixus in proposito, dicens, se mori quidem paratum, si ipse cum Coloniensibus con-

spirasset ad eum interficiendum, sed nunquam retinendæ vitæ studio ab jure ad injuriam declinaturum. Diu anceps erat pugna, & utrorumque milites magna concusserat sollicitudo, expectatione tam tristis spectaculi. Tandem evictus rex ab his, quorum consiliis plurimum tribuebat, flexit sententiam, & ait, malle se cum eo beneficiis certare, quàm maleficiis, & si eum fidum sibi, devotumque in causis reipublicæ experiretur, primum deinceps inter amicos habiturum. Hoc modo reconciliatus archiepiscopo, Aquasgrani pertexit, & adversus ea, quæ de irruptione barbarorum fama vulgaverat, eam regni partem, quantum poterat, communivit.

Ruthardus, abbas Herveldensis monasterii, V. idus Junii decessit, vir in sacris scripturis apprimè eruditus, & sic ad loquendum expeditus, ut nemo illa ætate verbum Dei copiosiùs, nemo subtiliùs, nemo elegantiùs tractaret: aliàs in observatione sanctæ regulæ paululum, quàm mores & tempora expeterent, remissior erat. Is miro judicio Dei, qui, quos diligit, corripit, & flagellat omnem filium, quem recipit, ante diem mortis suæ sensu defecit, & per continuos duos annos & sex menses phrenesi pariter & epilepsia gravissimè vexabatur. Defunctus est autem, anno integro & sex mensibus exactis, postequam abbatia se abdicaverat. Quod tamen factum adeò pœnitens deflebat, quoties à stupore atque hebetudine mentis paululum respiraverat, ut ambiguum esset, morbo an mœrore graviùs acerbiusque tabesceret.

Mediante Julio, regressum regem de Lotharingia Wormatiam, iterum adierunt legati regis Ungariorum, orantes obnixè, ut memor affinitatis, memor actæ simul à puero ætatis, maturiùs subveniret expulso. Et quia preces tardiùs movebant privatis occupationibus intentum, datis XII obsidibus, fidem ei firmabant, quòd, si ejus beneficio in regnum restitueretur, deinceps ei tributarius, dictoque obtemperans foret, & sex ei munitissimas Ungariæ civitates in argumentum nunquam irrumpendæ fidei traderet. Hac mercede redemptus, ilico missis circumquaque nunciis, principes in expeditionem solemni indictione evocavit: sed alii temporis angustias, alii rei familiaris inopiam, plerique quòd opes suæ bello Saxonico nimium attritæ fuissent, item alii aliud excusationis genus obtendentes, omnes pariter militiam detrectabant. Ipse tamen, ne
212 tantum reipublicæ commodum, casu oblatum, sua ignavia corrumperetur, gregario tantùm ac privato milite contentus, infesto exercitu ingressus est Ungariam, & nonnullas ejus regiones hostiliter peragravit. Porrò Joas, qui Ungariam occupaverat, comperto ejus adventu, summa industria id operam dedit, ut in locis, in quibus irruptio hostium timebatur, nihil animalia pabulorum reperirent, & sic ipse cum omnibus suis in quandam insulam, propter locorum difficultatem omnino hostibus inaccessibilem, se contulit. Exercitus regis, qui ad tanti belli administrationem nihil sumptuum præparaverat, gravissima statim laborabat inedia, adeò, ut homines plerosque, animalia penè omnia, brevi pestilentia & fames consumerent. Qua necessitate compulsus rex, nullo insigni facinore perpetrato, Ungaria excessit, & post festum sancti Michaelis Wormatiam reversus, ordinatis ibi pro tempore & copia regni negotiis, Ratisponam rediit; dispositum habens, id quod reliquum erat temporis, usque ad Natalem Domini, in peragrandis Bajoariæ atque Alemanniæ civitatibus insumere.

Hildebrandus papa cum episcopis Italiæ conveniens, jam frequentibus synodis decreverat, ut secundum instituta antiquorum canonum presbyteri uxores non habeant, habentes aut dimittant, aut deponantur; nec quisquam omnino ad sacerdotium admittatur, qui non in perpetuum continentiam vitamque cœlibem profiteatur. Hoc decreto per totam Italiam promulgato, crebras literas ad episcopos Galliarum transmittebat, præcipiens, ut ipsi quoque in suis ecclesiis similiter facerent, atque à contubernio sacerdotum omnes omnino fœminas perpetuo anathemate resecarent. Adversus hoc decretum protinus vehementer

hementer infremuit tota factio clericorum; hominem planè hæreticum, & vesani dogmatis esse clamitans, qui oblitus sermonis domini, quo ait, Non omnes capiunt hoc verbum, qui potest capere, capiat: & apostolus, Qui se non continet, nubat; melius est enim nubere, quàm uri: violenta exactione homines vivere cogeret ritu angelorum, & dum consuetum cursum naturæ negaret, fornicationi & immunditiei frena laxaret. Quòd si pergeret sententiam confirmare, malle se sacerdotium, quàm conjugium deserere, & tunc visurum eum, cui homines sorderent, unde gubernandis per ecclesiam Dei plebibus angelos comparaturus esset. Nihilominus ille instabat, & assiduis legationibus episcopos omnes socordiæ ac desidiæ arguebat, & nisi ocyus injunctum sibi negotium exequerentur, Apostolica se censura in eos animadversurum, comminabatur. Archiepiscopus Moguntinus sciens, non parvo constare operam hanc, ut tanto tempore inolitam consuetudinem revelleret, atque ad rudimenta nascentis ecclesiæ senescentem jam mundum reformaret, moderatiùs agebat cum eis, & primò eis in dimidium annum inducias & deliberandi copiam dedit, hortans eos, ut quod necessariò faciendum sit, sponte faciant, & tam sibi quàm Romano pontifici necessitatem adimant, aliquid in eos, quod secus sit, decernendi. Ad ultimum congregata synodo in Erfordia, mense Octobri, pressiùs jam imminebat, ut relegata omni tergiversatione, in præsentiarum aut conjugium abjurarent, aut sacri altaris ministerio se abdicarent. Multas econtra illi rationes asserebant, quibus instantis perurgentisque improbitatem eludere, sententiamque cassare niterentur. Cumque adversus Apostolicæ sedis authoritatem, qua se ille ad hanc exactionem præter voluntatem propriam compulsum, obtendebat, nihil argumenta, nihil supplicationes precesque proficerent; egressi tanquam ad consultandum, consilium ineunt, ut in synodum non redeant, sed injussi omnes in domos suas discedant. Nonnulli etiam confusis vocibus clamitabant, melius sibi videri, ut in synodum regressi, ipsum episcopum, priusquam execrabilem adversum eos sententiam promulgaret, cathedra episcopali deturbarent, & merita morte multato, insigne monumentum ad posteros transmitterent, ne quis deinceps successorum ejus talem sacerdotali nomini calumniam struere tentaret. Cùm ad episcopum relatum esset, hoc eos machinari, commonitus à suis, ut tumultum, qui oriebatur, matura moderatione præverteret, misit ad eos foras, rogavitque, ut sedato pectore, in synodum regrederentur, se, cùm primùm opportunitas arrisisset, Romam missurum, & dominum Apostolicum, si qua posset ratione, ab hac sententiæ austeritate deducturum. Postero die, admissis in auditorium communiter laicis & clericis, veterem illam de reddendis decimis querelam replicat, & quasi nihil bello Saxonico, nihil actum sit conditionibus, quibus paulo superiùs in Gerstingun pax convenerat, de integro Thuringos omnes de injusta decimarum retentione reos addicere molitur, nec recogitat, hanc causam originem seminariumque extitisse omnium calamitatum, quibus perplures jam annos respublica incommodissimè vexabatur. Indignè nimis tulerunt hoc Thuringi, utpote qui propter recentem belli successum tumidos adhuc spiritus gerebant, sibique vanissimè persuaserant, quòd post triumphatum regem, & acceptum gustum audaciæ eorum, nullus deinceps futurus esset episcopus, qui eis aliquam super hac removere molestiam auderet. Primò tamen temperatis responsionibus, ei suggerunt, non alia se ratione in Gerstingun recuperandæ paci consensisse, quàm, ut legitima sua à primis diebus statuta rata sibi in perpetuum atque inconvulsa manerent. Cùm hæc replicando surdis auribus fabulam narrare viderentur, subitò efferata mente se foras proripiunt, ad arma conclamant, & ad momentum contracta ingenti multitudine, in synodum prorumpunt, & nisi maturius milites episcopi intercessissent, & blandiendo, rationemque reddendo potius quàm repugnando, quoniam viribus impares erant, ferocientis turbæ impetum inhibuissent, in ipsa cathedra episcopali episcopum oppressissent. Ita soluta est synodus, tam episcopo, quàm cunctis, qui assederant, cleri-

213

cis ultima formidine consternatis, & passim per omnes ecclesiæ angulos latebras sibi quærentibus. Statim episcopus Erfordia discedens, reliquam partem anni, usque ad Epiphaniam, in Helegenstat exegit, & per omnes festos dies, inter sacra missarum solemnia, eos, qui sanctam synodum turbaverant, ad pœnitentiam sub episcopali banno evocavit.

1075 Rex Natalem Domini Argentorati celebravit. Cumque adessent quamplurimi ex principibus, quos ille dedita opera de toto regno ad diem festum evocaverat; habuit cum eis mysterium consilii sui, & eos modis omnibus ad instaurandum bellum Saxonicum sollicitabat: multa in præsens largiebatur, plura in futurum pollicebatur, nullum postremò vel infimæ conditionis, qui modò conficiendis tantis rebus commodus putaretur, relinquebat, quem non dato vicissim & accepto jurejurando fidum sibi & obnoxium faceret: cùm ea potissimùm pollicitatio omnes ad consentiendum inflecteret, quòd sub testificatione jurisjurandi singulis promittebat, si eorum auxilio Saxoniam Thuringiamque recuperasset, quòd ipsis utranque provinciam, pro arbitratu suo inter se partiendam, & perpetuo jure possidendam, traditurus esset. Ita ira æstuans, nihil quam sanguinem eorum, qui se offenderant, malebat. Quod tamen anno jam integro quàm maximè dissimulaverat, adeò, ut principes Saxoniæ, quoties ad eum venissent, magnificè susciperet, & ad absentes pacifica sæpenumero atque honorifica mandata destinaret.

Paucis pòst diebus Moguntiam venit, ibique occurrit ei Ruzenorum rex, Demetrius nomine, deferens ei inæstimabiles divitias in vasis aureis & argenteis, & vestibus valde pretiosis, petiitque, ut auxilio sibi foret contra fratrem suum, qui se per vim regno expulisset, & regnum tyrannica immanitate occupasset. Missus est protinus à rege Burchardus, Treverensis ecclesiæ præpositus, agere cum illo de injuriis, quas fratri intulerat, & commonere, ut regno, quod injustè invasisset, ultro decederet, alioquin authoritatem & arma Teutonici regni propediem experturum fore. Is legationi huic propterea opportunus videbatur, quòd ille, ad quem mittebatur, sororem ejus in conjugio habebat, & ipse hac de causa apud regem, ne quid in illum interim gravius decerneretur, summis precibus obtinuerat. Ruzenorum rex, Dedi marchioni Saxonico, cujus ductu eò advenerat, à rege commissus est servandus, donec legati reverterentur.

His diebus contigit, gravi scandalo Babenbergensis ecclesiæ statum labefactari. Herimannus episcopus ecclesiam in honorem beati Jacobi Babenberg foris murum propriis impensis extruxerat, ibique clericos XXV scientia, moribus, & canonicæ conversationis disciplinis haud obscuros congregaverat, & eis, quæ ad victum vestitumque sufficerent, affatim providerat. Cumque is, quem congregationi præfecerat, morbo præventus, diem clausisset extremum, nactus opportunitatem temporis, clericos expulit, & locum ipsum cum omnibus appendiciis suis Egbertho, abbati de sancto Michaele, tradidit, ad instituendum illic ordinem monasticum; non offensus crimine aliquo clericorum, cùm (ut dixi) honestissimè juxta ecclesiasticas leges vitam instituerent: sed monasticæ conversationis munditia de-
214 lectatus, in toto episcopatu suo, si fieri posset, hanc solam esse vitam cupiebat, zelo quidem Dei, sed non secundum scientiam: sic æmulatus Rachelis pulchritudinem, ut Liæ fœcunditatem in thalamum cœlestis sponsi non crederet admittendam. Clerici, qui expulsi fuerant, graviter ferebant, sine causa destitutos se esse stipe ecclesiastica, qua alebantur. Clerici quoque majoris ecclesiæ Babenbergensis, tam illorum quàm suam vicem dolebant, quòd scilicet non sine magna sui ordinis injuria tantum episcopus deferret ordini monastico. Igitur junctis precibus adorti sunt eum, obsecrantes per Deum, ne his, quibus nullum crimen impingeret, sine legitima discussione & audientia eriperet canonicè suscepta ecclesiasticæ sustentationis beneficia, nec sineret eos, destitutos spiritualis militiæ stipendiis, quibus præterea nihil amplius esset rei familiaris, probro & ostentui fieri secularibus: episco-

episcopatum Babenbergensem paucas habere congregationes clericorum, & ideo non tam monachis sibi opus esse quàm clericis, quorum ipsi solatio, diebus solemnibus in processionibus, in susceptione hospitum uterentur: præterea ecclesiam, quam noviter ipse extruxisset, loco celebri, in mediis huc & illuc diversantium turbarum fluctibus sitam, nec à majore ecclesia Babenbergensi plus XXX passibus disparatam, multo clericis opportuniorem esse quàm monachis, qui scilicet monachi, cùm abominationes Ægyptiorum immolare jubeantur Domino Deo suo, secerni à multitudine, & (sicut scriptum est) viam trium dierum ire debeant in solitudinem, ne si ea, quæ colunt & prima ducunt, seculares immolent coram oculis eorum, scandalizati lapidibus irrisionum suarum obruant, & infament sanctam & Apostolicam vitam: si Deo familiariùs adhæreant monachi, tanquam honestior & sublimior portio corporis Christi, non idcirco clericos, tanquam membra putrida, penitus abscindendos esse ab ecclesia: quia, licet stellæ ab stellis differant in claritate, unam tamen cœli faciem decentissimè distinguant sua varietate: & licet membra disparia sint, & suis singula functa officiis, concordi tamen, licet dispari, famulatu necessitatem expleant unius ejusdemque corporis. Episcopus nec ratione movebatur, nec supplicatione, asserens, honorem, quem deferret monachis, in nullo præjudicare clericis, bona autem, quæ in usus pauperum proprio labore congessisset, sui juris, sui arbitratus esse, utrùm clericis attitularet an monachis. Clerici & inopia familiari, & indignitate rei vehementer exacerbati, regis & omnium principum regni aures quotidiana proclamatione obtundebant, pro injuria sua. Cumque nihil usquam opis, nihil spei esset, versi ad validissimum illud, quod in sancta ecclesia ultimæ semper necessitatis unicum esse præsidium consuevit, Romam pergunt, & recitata Romano pontifici per ordinem suæ calamitatis historia, Apostolicæ sedis patrocinium, contra tanti calumniatoris violentiam, suppliciter implorant. Adest simul totius cleri Babenbergensis legatio, querelam ingeminant, & Romani pontificis patientiam vehementer incusant, cur ecclesiam Dei tam diu sinat hominis hæretici communione maculari; qui non ut pastor per ostium, sed ut fur & latro per simoniacam hæresim & ingentium pecuniarum profusionem irrepserit in ovile ovium; qui apud prædecessorem ejus, Nicolaum papam, tanti criminis insimulatus (ut dici solet) ignem gladio, hoc est, hæresim perjurio purgaverit; qui cathedram episcopalem, & sanctæ prædicationis ministerium, expers ipse omnino literarum, contra sacros canones impudenter occupasset; qui ante episcopatum, cunctis capitalibus criminibus atque omni probrorum genere, Moguntinæ civitati, in qua nutritus sit, celebrem se spectabilemque fecerit; qui pecuniariam atque usurariam artem, qua à puero sit institutus, postquam cœlestium talentorum negotiator constitutus sit, multò sollicitius exerceat, ita, ut abbatias & ecclesias, intra diœcesim suam sitas, quas fœdè comparaverit, fœdissimè vendat, & familiam Babenbergensis ecclesiæ paulo antè opulentissimam, ac bonis omnibus florentissimam, ad summam redegerit paupertatem; qui nunc super omnia mala sua, ut in vestimentis ovium liberiùs lupinam exerceat feritatem, & faciliùs illudat simplicium innocentiæ, transfiguratus in angelum lucis angelus Satanæ, clericos absque ulla discussione, de ecclesiis suis ejiciat, atque omnibus, in quibus possit, locis vitam monasticam, non tam amator religionis, quàm subdolus simul instituat. Postremò per Deum omnipotentem exorant, ut tandem aliquando expergefactus Simon Petrus, baculum pastoralis zeli exerat contra lupum, improbè rapientem & dispergentem oves Dei, & Simonem magum, iterum in ecclesia Dei nummulariorum mensas & æra proponentem, cum pecunia sua mittat in perditionem. Romanus pontifex jam pridem eum à sacri altaris ministerio suspenderat. Præsenti autem relatione efferatus, absque dilatione excommunicavit eum, ea scilicet ex causa, quòd de gravissimis criminibus jam olim accusatus, ut causam diceret, crebrò per biennium Ro- 215

mam evocatus, venire contempsisset. Clericis quoque, qui se per calumniam expulsos querebantur, ecclesiam suam restitui præcepit, & destinatis ad clerum Babenbergensem literis, mandavit, ut se à communione illius abstinerent, contestatus quàm sanctè, quòd si communionem aliquando ac pontificatum, quem contra ecclesiasticas leges invasisset, nunquam deinceps se vivo recepturus foret. Quod ubi clericis Babenbergensibus legati sui retulerunt, & iram veterem armavit tantæ pollicitationis fiducia. Occultata interim Apostolicæ sedis legatione, mittunt ad episcopum, qui tunc temporis Babenberg consistebat, eique denunciant, ut quantocius de urbe discedat, non posse eum ultrà sibi episcopum esse, quoniam & episcopatum per simoniacam hæresim contra ecclesiasticas sanctiones coëmisset, & eum administrare ignarus omnino literarum non posset. Atrocissimæ per se legationi adjecta est gravis contumelia. Adolescens quidam, ex numero clericorum & animis ferox & ætate, versiculum brevem ex psalterio proposuit: Hujus, inquit, capituli, non mysticum sensum, non allegoricam significationem, sed verbum ex verbo, fidus interpres si mihi rectè explicaveris, ego te omni quæstione liberatum, cunctis criminibus, quibus te impetimus, absolutum, dignissimum planè episcopatu pronunciabo. Ille insolita re attonitus, cùm quid hoc esset, unde nova hæc & inusitata mitium antehac clericorum asperitas procederet, turbulentus sciscitaretur, & dictis atrocibus responsa atrociora redderet, repentè in medium procedunt legati sedis Apostolicæ, & præter literas, quas manibus præferunt, viva voce ei, ex nomine Romani pontificis, denunciant, ut nullum deinceps pontificalis officii jus potestatemque habeat, sciatque, se Apostolicæ excommunicationis gladio de corpore universalis ecclesiæ præcisum esse, propterea quòd objectum sibi crimen simoniacæ hæreseos, toties Apostolicis epistolis Romam evocatus, purgare distulisset. Præcipiunt etiam clericis Babenbergensibus, ut nullum ultrà ei, tanquam episcopo, honorem reverentiamque deferant, sed ab ejus communione omni modo se abstineant, ne deprehensi, tanquam ecclesiasticæ sanctionis transgressores, similem cum eo sortiantur excommunicationis vindictam. Ibi primùm episcopus, circumventum se fraude clericorum suorum, advertit. Quibus acriter insistentibus, ut quantocius episcopatu abdicatus abscederet, cùm nulla ratione satisfacere posset, assererentque sub testificatione nominis divini, nullum se in ecclesia opus Dei acturos, fortè ipso in ea persistente: incertus confususque animi misit ad episcopum Moguntinum, fidissimum sibi amicum, quem multis sæpe beneficiis privatim & publicè sibi devinxisset, quique omnium, quæ in adquirendo vel administrando episcopatu gessisset, conscius sibi particepsque extitisset, rogavitque, ut quàm citissimè veniret, & tumultuantem intestinis simultatibus clerum, quoquo posset modo, compesceret. Ille nihil moratus affuit, egitque (ut rogabatur) cum clericis, ne obliti pudoris ac modestiæ suæ in episcopum suum, quem propter Deum patris loco venerari debuissent, sine causa exardescerent, cùm eos nec dicto, nec facto, quod justè in querelam vocare possent, sciens provocasset: vel si quid, quod eos læderet, fortè inscius admisisset, se cognitore atque arbitro, paratus esset quovis modo satisfacere offensis; parcerent, si minus ejus innocentiæ, at honori atque existimationi propriæ, ne ad contemnendos episcopos suos cæteri per orbem terrarum clerici hoc animarentur exemplo, & rebellionis atque contumaciæ pestilens hic morbus, sumpto à Babenbergensibus initio, totum inficeret corpus gregis Dominici. Nihil illi placationis, nihil laxamenti admittentes, gravissimis eum conviciis confutarunt, justissimè dicentes, in eum quoque Apostolicæ excommunicationis anathema procedere debuisse, qui hominem omnibus probris infamatum, & nihil in moribus, nihil in scientia dignum sacerdotio afferentem, per simoniacam hæresim, episcopum ordinasset: nec ad excusandas excusationes in peccatis obtendere posse ignorantiam, cùm actus ejus, omnemque vitæ institutionem, tanquam qui in laribus suis diu familiarissimè obver-

obversatus sit, optimè cognovisset, & omnibus, quæ in coëmendo episcopatu acta sint, medius ipse atque intimus interfuisset. Videns archiepiscopus, obstinatos in contentione clericos nulla ratione mitigari posse, ne quid pro amico suo intactum intentatumque relinqueret, assumpto eo, Romam ire statuit, sperans, 216
Romanum pontificem vel pecunia vel supplicatione expugnari posse, ut eum crimine atque anathemate absolveret. Sed inter eundum reputans, haud satis tutum esse, ut eum, non priùs explorato Romani pontificis animo, Romam perduceret; suasit ei, in extrinsecis ecclesiæ Babenbergensis possessionibus reditum suum præstolari: & ipse cum paucis (ut instituerat) concitus Romam contendit. Quò dum venisset, vix & ægrè, ut à Romano pontifice in communionem susciperetur, obtinuit, & qui in alienis criminibus patronum se paraverat, ipse de propriis insimulatus, quòd Babenbergensem episcopum per simoniacam hæresim sciens ordinasset, penè gradus sui periculum incurrerat. Ad ultimum discedenti jussum est, ut ab ejus communione omni modo abstineret, & promulgatam adversus eum Apostolicæ excommunicationis sententiam omnibus Teutonici regni principibus notam faceret, & cùm primùm conficiendæ rei temporis opportunitas arrisisset, alium pro eo Babenbergensibus episcopum ordinaret. Quod ubi Babenbergensi episcopo compertum est, nullam deinceps spem sibi reliquam, nisi in clementia Romani pontificis fore ratus, conductis, qui causam suam apud sedem Apostolicam dicendi arte tuerentur, Romam perrexit. Sed Romani pontificis constantia, & invictus adversus avaritiam animus, omnia excludebat argumenta humanæ fallaciæ. Multis lacrymis, multis supplicationibus, multis Rhetorica arte compositis disceptationibus, vix hoc solum obtinuit, ut ea conditione anathemate absolveretur, quatenus ubi primùm in patriam rediisset, monasterium ingrederetur, atque ibi deinceps, à cunctis in perpetuum seculi actibus feriatus, scandalizatam sua ambitione ecclesiam digna satisfactione defleret. Ita regressus in patriam, cùm jussa Romani pontificis retulisset ad milites suos, quibus se multa largitione admodum popularem acceptumque fecerat, vehementer restiterunt; indignissimum fore dicentes, & nulla retro majorum memoria in ecclesiis Galliarum hoc accidisse, ut sine publica audientia, & canonica discussione, quod nec infimis quidem gradibus competeret, episcopus deponeretur; non hanc privatam illius esse injuriam; ad communem potius spectare contumeliam omnium, qui tuendæ Babenbergensis ecclesiæ dignitati operam suam deberent, & ejus episcopo sub jurejurando fidem dixissent; & ideo extrema omnia priùs se experturos esse, quàm servatum ad sua tempora illius ecclesiæ honorem sinerent fœdissimo hoc exemplo contaminari. His ille promissis animatus, neglecto Romani pontificis decreto, Babenberg rediit, ibique IIII vel V hebdomadas commoratus, præter altaris officium, in cæteris omnibus, quæ scilicet ad exteriorem episcopi administrationem pertinebant, nullo modo jure suo cedebat, irritam reputans excommunicationem, quam non canonicè in se promulgatam cavillabatur. Quibus diebus in civitate Babenbergensi nullum publicè actum est opus Dei, clericis refugientibus, atque omnino execrantibus communionem ejus. Cæteram ejus anni partem, in extrinsecis Babenbergensis ecclesiæ possessionibus, militum suorum præsidio fultus exegit. Verùm neque rex, neque episcopus, neque alius quisquam, qui sanum saperet, ei communicare volebat.

Rex Pascha Wormatiæ celebravit, quo dum ad salutandum eum quidam ex principibus Saxoniæ pergere instituissent; missi obviam eis legati denunciaverunt, ut ocyus in sua redirent, alioquin haud tutò visuros esse faciem regis, quem post tam graves contumelias digna adhuc satisfactione non placassent. Ibi primò malum, quod cervicibus impendebat, animadverterunt. Rex, omnibus, quæ bello administrando necessaria erant, affatim provisis jam & instructis, solenni edicto cunctis, qui in regno suo erant, expeditionem indixit in Saxoniam; diem-

diemque & locum ſtatuit coadunandi exercitus, videlicet VI id. Junii, in poſſeſſione Herveldenſis monaſterii, in loco, qui dicitur Bredingen. Miſit etiam legatos ad Saxones, qui tunc ineundi conſilii gratia frequentes Goslariam convenerant, dicere eis; memorem ſe gravium injuriarum, violatæ regiæ majeſtatis, & turpis fugæ, qua extremo in periculo vitæ conſulere coactus fuiſſet: nec ſe cunctis generaliter Saxonibus crimen hoc intendere: paucos fuiſſe principes, qui imperitam multitudinem & naturali levitate ſemper novarum rerum avidam hac rabie inflammaſſent: ab his concitatæ ſeditionis & turbatæ reipublicæ pœnam ſe, quoniam legibus non potuerit, armata manu exacturum: proinde rogare ſe cæteros, & ſub interminatione gratiæ ſuæ præcipere, ne hoſtes publicos armis
217 aut opibus tueantur: ſi obediant, veniam ſe eis dare veteris culpæ, quòd tam inuſitati facinoris ſocii participesque antehac extitiſſent: ſin autem, excuſationem deinceps non habituros eſſe peccati, quod ſcientes præmonitique admiſiſſent. Ad hæc Saxones, graviſſimam, ajebant, habemus legationem: & niſi principes noſtri de omnibus, quæ objiciuntur, juxta magnificentiam regiam ei ſatisfacere ſpondeant, eos ſine mora vel captos, & in vincula conjectos, ejus examini reſervabimus, vel in favillam redactis omnibus, quæ ad eos pertinent, Saxonia procul effugabimus. Quòd ſi juſtis & regio nomine dignis conditionibus parati ſunt, vel objecta purgare, vel, quæ peccaverunt, expiare; oramus & per Deum obteſtamur, ut honori potiùs ſuo, quàm iracundiæ conſulat; nec ante publicam principum cæterorum audientiam & legitimam diſcuſſionem, aliquid in eos, quod ſe non deceat, decernat; diem potius ſtatuat; locum deſignet; copiam de tutò coràm veniendi, & tutò cauſam dicendi, ut ſecundum palatinas leges, juſta examinatione habita, vel puniat convictos, vel abſolvat innocentes: quòd ſi ira immoderatior nullam admittit ſatisfactionem, nec alio pacto, quàm ſanguine principum noſtrorum reſtingui poterit, quid prodeſt, ambiguis reſponſionibus ſententias involvere? Extremæ impietatis fore judicamus, ut principes noſtros deſeramus, & eos pro nobis jugulandos objiciamus, quos haud dubiè ſcimus nullo privato odio vel gratia, ſed ſola tuendæ ſalutis noſtræ, & vindicandæ libertatis noſtræ cauſa, contra regem arma ſumpſiſſe. Quapropter id ſupplices petimus, ut eadem nobis & illis venia concedatur admiſſæ præſumptionis: aut ſi nulla ſupplicationum victima expiari poteſt, quod fecimus, eodem in nos & illos ſupplicio animadvertatur. Tunc Bucco, Halberſtatenſis epiſcopus, Wecel, archiepiſcopus Magdeburgenſis, Magnus dux Saxoniæ, Otto dux quondam Baioariæ, & cæteri principes, quos rex ſpecialiter tam truculenta comminatione impetebat, dixerunt, nequaquam ſe ſibi conſcios eſſe, quod pacem, quæ anno priore in Gerſtingun convenerat, facto aliquo vel dicto violaſſent. Nam ſi rex inſtinctu eorum, vel conſilio factum ſuſpicaretur, ut eccleſia in Hartesburg incenderetur, theſauri diriperentur, corpora ſepulchris ejicerentur, aut aliud aliquid contra ſtatutum illius conventionis perpetraretur; paratos ſe eſſe, ut quavis conditione, quam modò cæteri principes regni æquam judicaſſent, crimen refellerent, & innocentiam ſuam aſſererent; inſuper ipſam eccleſiam propriis impenſis ambitioſiùs, quàm fuerat, inſtaurarent; amplioribus ornamentis excolerent; omnia etiam, quæ ineptum vulgus, maligno ſpiritu ſuſcitatum, auſu nefario infregiſſet, diripuiſſet, temeraſſet, multipliciùs reſtituerent; ſuper hæc omnia auri & argenti & prædiorum ſuorum, quantum ſalvo pudore ſuo & regni majeſtate accipere vellet, prompta mente darent, dum modò in gratiam rediret, & gladium, quem in cervices eorum, & in everſionem totius Saxoniæ, iratus extenderat, placatus remitteret in vaginam. Quod ſi obſtinatum adverſus omnes preces & ſupplicationes animum gereret, ſe deinceps contra eum nec arma laturos, nec aciem inſtructuros, ſed nudis pedibus venienti obviam proceſſuros, & ſententiam quamcunque vel iratus dictaſſet, porrecto jugulo, excepturos. In hæc verba nuncios regis dimiſerunt, & ipſi protinus ſuos eadem ad eum reſponſa deferen-

rentes, destinarunt. Quos ubi rex advenire comperit, præcepit, ut nulla ratione in
conspectum suum admitterentur, mandavitque eis per occultos indices, ut quanto-
cius recederent, nec se oculis ejus, cui contumeliam fecissent, sic temere ingererent;
alioquin regia censura coërciturum se hostes publicos & insidiatores regni, qui sub
prætextu legationis mendacia sua per populum ferrent ad sollicitandos animos
principum, & expeditionem suam impediendam. Ita legati sine effectu reversi sunt.
Iterum alios atq; alios miserunt: sed eodem omnes rigore obfirmatas contra se tam
fores quàm aures regias invenerunt. Semel, cùm unus legatorū, captata loci & tem-
poris opportunitate, se improvisus in conspectum regis proripuisset, & quæ in man-
datis habebat, proloqui cœpisset; vix ad primum sermonis exordium, dato silentio,
statim cum gravi indignatione rejectus est, & cùm ab Udalrico, quodam regio satel-
lite, in crastinū servandus, abductus vel potius abreptus fuisset, proximo manè, elusis
custodibus, vix vita comite effugit. Dehinc crebris legationibus adorti ducem Ru-
dolphum, ducem Bertholdum, ducem Gozelonem, & cæteros principes, quos supe-
riore bello conjurationis socios habuerant, fidem implorant, fœderis, quod pepigis-
sent, admonent, obtestanturque per Deum, per cujus nomen in unius ejusdemque
militiæ sacramenta jurassent, ut adsint periclitantibus, & sicut priùs gerendo bello fa- 218
vorem suum, ita nunc reparandæ paci, quoniam eos belli pœniteat, auxilium consi-
liumque suum non subtrahant. Sed regis prudentia, qua supra ætatem suam mirum
in modum callebat, omnia sepserat, omnes vias, omnes aditus obstruxerat: siqui-
dem à cunctis principibus suis jusjurandum acceperat, quòd nullas eorum legatio-
nes se inconsulto susciperent: quòd eos, nec armis publicè nec consiliis secretò
tutarentur; nec sibi pro eis preces aliquando supplicationesque deferrent, donec
se acceptæ ab eis ignominiæ maculam digna animadversione eluisse, ipse judex te-
stisque fateretur. Ita quocunque intendissent, quamcunque viam pertentassent,
omnia offirmata, implicata, impedita repererunt. Exin crebra per Saxoniam
Thuringiamque conventicula faciunt, quid facto opus sit, consulunt: discussis &
eventilatis omnibus, quæ tanto malo remedium aliquod polliceri videbantur.
Cùm nulla usquam humani auxilii spes eluceret; statuunt unanimiter, à Deo sibi
deinceps quærendum esse subsidium, qui solus tam obstinatam regis ferocitatem
emollire, & rem implicitam expedire queat. Jubent ergo, ut per totam Saxoniam
& Thuringiam, depositis cultioribus indumentis, sacco & laneis vestiantur; cibo
& potu statutis diebus abstineant; sumptus in pauperes, pro sua quisque re fami-
liari, conferant; & per ecclesias nudis pedibus discurrentes, Deum communi la-
mentatione deprecentur, ut manum suam, quæ humano ubique cessante adjuto-
rio, sola jam possit opitulari, undique conclusis ad ereptionem eorum, extendat.
Præterea placet, ut die, quo regis exercitus, juxta publicam indictionem, in Bre-
dingen coadunandus conveniret; ipsi in loco, qui dicitur Lupezen, sex millibus
ab eis disparati, castra locarent, & iterum atque iterum repetitis supplicationibus,
aures ejus & principum ejus obtundentes, si evincerent, gratias Deo; sin autem,
in eodem loco venientem præstolati, collatis signis, æquissimo judici Deo rem
committerent. Superveniunt etiam hinc Luticiorum, hinc Polonorum nuncii,
suam utrique operam, socias manus, & pares ad cuncta, quæ belli artibus transi-
genda sint, animos pollicentes; & quòd parati sint, die, quem Saxones designave-
rint, armatorum copias quàm maximas in Saxoniam mittere: vel si hoc malint,
contra Danos, & alias gentes, quas vulgatum erat ad irruptionem Saxoniæ à rege
sollicitatas esse, stationes jugesque excubias agant, ut hac parte sollicitudinis exone-
rent aliàs occupatos. Hoc nuncio paululum recreatis animis digressi, quantum
temporis supererat, usque ad diem coadunandi exercitus, in jejuniis & vigiliis exi-
gunt, ecclesias indefessi obsident, in cinere volutantur & cilicio, noctes perinde
ac dies precibus insumunt, nullum postremò religionis genus, quod ad placandum
Deum ecclesiastica traditione comparatum sit, prætermittunt: sed ira Dei, quæ
in eos exarserat, major erat, quàm ut lachrymis restingui, hostiis & muneribus

mitigari posset. Rex Pentecosten Wormaciæ cum paucis celebravit: principibus in præparationem militiæ singulis privata sollicitudine occupatis. Statuta die venit in Bredingen cum infinita multitudine, planeque omnium unanimi consensu constitit, nulla unquam retro majorum memoria tantum exercitum, tam fortem, tam militariter instructum, in regno Teutonico, à quoquam rege contractum fuisse. Quicquid in regno episcoporum erat, quicquid ducum, quicquid comitum, quicquid ecclesiasticarum aut secularium dignitatum; omnes summa vi, summa ope, in hoc bellum enisi convenerant: nemo prorsus, nisi quem fortè gravis admodum & omnino inexplicabilis necessitas excusasset, aberat. Episcopus Coloniensis causatus impium fore, si calamitatis, quæ oppressura esset fratrem suum, Magdaburgensem episcopum, & consobrinum suum, Halberstatensem episcopum, spectator adesset, vacationem impetraverat, haud gravatè hoc concedente rege, eò quòd post primam defectionem invisum semper eum suspectumque habuisset. Leodiensis episcopus, vir præter decrepitam ætatem, longa etiam ægritudine exhaustus, reginam interim servandam susceperat, & hac occasione ipse quoque militia defungebatur. Uterque tamen milites suos amplissimo numero transmisit. Dux quoque Boëmorum aderat tanto stipatus agmine, ut se solum bello Saxonico sufficere posse, vana spe elusus, arbitraretur. Wideradus, abbas Fuldensis, præter quòd ab ineunte ætate uno pede graviter claudicaverat, jam per biennium ita paralysi dissolutus erat, ut nisi baculo aut ministrorum humeris innixus, nusquam progredi posset. Eum tamen nec jam molesta valetudo excusare poterat à
219 militia, id potissimùm curante rege, ut omnium principum suorum titulis ac fascibus quam maximè insignem faceret expeditionem. Cumque ad locum coadunandi exercitus, ferventissima æstate, vehiculo sedens pergeret, strepitu circumfusæ multitudinis, & vi concitati pulveris suffocatus, penè spiritum exhalaverat. Relatus in monasterium, à stupore quidem mentis post paululum respiravit; nullum tamen ultrà verbum proloqui potuit; atque ita deinceps per VI hebdomadas gravissima corporis molestia decoctus, XVII. calendas Augusti humanis rebus exemptus est. Vir planè ferventis in Deum fidei, suis tamen omnibus admodum invisus, propterea, quòd in diebus ejus Fuldense nomen multis calamitatibus vehementer attritum, & penè omnino obliteratum fuisset. Sed ad cœptum, unde digressi sumus, redeamus. Missi à rege exploratores speculari exercitum Saxonum, retulerunt, eos multitudine & armis haud impares, cætero belli apparatu etiam superiores esse; opes multas & sufficientes, in longum quoque tempus sumptus convexisse; nihil permotos tantorum hostium adventu, in proximo castra locasse; post laborem itineris, otioso jam animo, fixis tentoriis, recreando corpori indulgere; hoc statuisse, ut legatos supplices de pace mittant; si non impetrent, æquo certamine adoriantur venientes. Facilè & contemptim hoc auditum est ab his, qui cum rege erant, passim jactantibus, nec ferreas vel adamantinas acies multitudini & virtuti suæ inexpugnabiles fore; secum esse militem lectissimum, qui in faciendis stipendiis ætatem exegisset, & quem singuli principes diligenti delectu habito, de toto orbe exquisissent: illinc vulgus esse ineptum, agriculturæ potiùs quàm militiæ assuetum, quod non animo militari, sed principum terrore coactum, contra mores & instituta sua, in aciem processisset, & ideo non expectaturum, ut commisso certamine, comminus stricto ense feriret & feriretur, sed ante commissum prælium solo concurrentis exercitus strepitu & clamore terrendum, fugandum, & fundendum esse. Rex non tam metuebat, ne prælio, quàm ne supplicatione vinceretur, nève principes sui eis bellum inferre religiosum ducerent, qui se ad quascunque conditiones pacatissimos præberent, & ignominiæ suæ vindicta, qua nihil ardentiùs cupiebat, è manibus sibi raperetur. Hoc præcavens quàm maximè satagebat, ut antè exercitus committerent, quàm legati Saxonum pacem postulaturi venirent: plurimùm in hoc ipsum annitente duce Suevorum Rudolpho, propterea, quòd anno priore regnum affectasse infamatus, suspicionem hanc novis erga

erga regem ſtudiis abſtergere cupidiſſimè volebat. Profectus rex de Bredingen, die prima venit in Elenen, ſequenti die præcipitato nimiùm gradu duorum penè dierum iter confecit, atque in Beringe caſtra poſuit, haud multo a Saxonibus intervallo. Jam fixis tentoriis ſinguli, quæ exhauſtis laſſitudine corporibus neceſſaria forent, circumquaque diſperſi providebant. Rex etiam refrigerandi gratia ſe in lectum reclinaverat, cùm ſubitò dux (Suevorum) Rudolphus ingrediens, nunciat, Saxones breviſſimo ſpatio abeſſe, & incertum, negligentes an ignaros advenientium hoſtium, inter epulas & pocula ineptis laſcivire luſibus: qui ſi vel ad punctum temporis inultum habeant, quòd ſumpta contra rempublicam & leges majorum arma ſic improbè conſpectibus regis invexiſſent; ignominiam hanc Teutonici regni nullis deinceps ſeculis abolendam eſſe; placere ſibi, cùm adhuc major pars ſuperſit diei, ut acies inſtruatur, prælium committatur; vel ſi prælium detrectantes intra caſtra ſe tutentur, ipſa caſtra admoto exercitu expugnentur. Rex ei pronus in terram gratias agit, & hujus beneficii, quoad vivat, nunquam ſe immemorem futurum, Deo in teſtimonium aſcito, pollicetur. Ita ambo ſe tentorio proripiunt; dato ad pugnam ſigno, ocyus omnes aſſunt; longè lateque patentes campos occupant; ſinguli duces ſuas ſeorſum legiones inſtruunt, & quia nec ſitus loci, nec multitudo patiebatur, ut uno eodemque tempore omnibus una fieret manus conſerendi copia: datum negotium eſt duci Rudolpho, ut ipſe cum ſuis prima acie confligeret, peculiari ſcilicet Suevorum privilegio, quibus ab antiquis jam diebus lege latum eſt, ut in omni expeditione regis Teutonici ipſi exercitum præcedere, & primi committere debeant: cæteris juſſum, ut propter aſſiſtentes pugnantibus, prout res poſceret, auxilio concurrerent. Rex in quinta erat legione, quam ex lectiſſimis, & erga ſe admodum ſpectatæ fidei juvenibus, ſtipatam ornatiſſimamque inſtituerat. Ita paulatim ſervatis ordinibus, ad caſtra Saxonum procedunt. Saxones, qui ſibi ſtultiſſimè perſuaſerant, ſpacium illud, quo à rege aberant, vix ab equite expedito, nedum ab exercitu, ſarcinis aliiſque impedimentis implicato, uno die tranſmitti poſſe, ni- 220
hil minùs quàm regem eo die ad ſe perventurum, ſuſpicabantur, ideoque vana ſecuritate reſoluti, omne ſtudium ab armis ad curam corporum verterant. Cùm repentè conſpicantur cœlum pulvere obtenebratum, exercitum ſuper arenam maris innumerabilem, totam adjacentis campi latitudinem inſtar locuſtarum, occupaſſe, & ferè jam emenſo, quod in medio erat, ſpacio, ad ipſa caſtra opprimenda, niſi maturent egredi, citato paululum gradu properare: inopinata re trepidi, & ſe invicem inertiæ, quòd hoſtem non prævidiſſent, incuſantes, protinus ſublatis in cœlum vocibus conclamant, arma rapiunt, portis prorumpunt. Pauci loricis corpora muniunt: cæteri, dum morarum impatientes ruunt, nec veſtes, quibus ſe paulo antè (largiori otio indulgentes) exuerant, reſumere meminerunt. Nullus alterum cunctantem operitur, ſed ſinguli paſſim, prout ocyus ſeriusve arma expedierant, accurrunt; quam plurimi etiam trans fluvium Unſtrut longius metati, priùs infœliciter geſtæ rei, quàm committendi certaminis nuncium acceperunt: nec legiones ordinare anguſtia temporis ſinebat, nec militem adhortari, nec caſtra conſuetis ſtationibus munire, nec aliud quicquam facere, quod militaris diſciplinæ ſolennitas exigebat. Repentinus regis adventus omnia præverterat. Vix tandem ex illa trepidatione reſumpto ſpiritu, cùm in globum denſiſſimum tumultuaria ſe ſtatione ſtipaſſent, non expectato ſigno (ut conſuetudo eſt pugnaturis) equis ſubdunt calcaria, & ſummo niſu præcipites feruntur in adverſarios, haud procul ab Hohenburg *(a)*: nec impetum ſuſtinere vel ad horam Suevi potuiſſent, niſi loco motis jamque pedem retro ferentibus dux Welf cum

 exercitu

(a) Vide ſupra ad *a. 1073*. Dicitur etiam ad Negelſtadt factum fuiſſe prælium, qui vicus eſt prope Langenſaltzam, ad Thuringiæ Balliviam ſpectans.

exercitu Bajoarico concurrisset. Prima certaminis procella hastas & lanceas consumpsit: reliquam partem gladiis, qua pugnandi arte plurimum excellit miles Saxonicus, peragunt, præcincti singuli duobus vel tribus gladiis: tantaque vi, tanta ferocitate, tanta feriendi calliditate grassantur, ut hostibus etiam non minùs admirationi quàm terrori essent. Ibi Ernost, marchio Bajoariorum, vir in regno clarissimus, & multis sæpe adversum Ungarios victoriis insignis, graviter vulneratus est, & cùm in castra semivivus relatus fuisset, postero die expiravit. Ibi Engilbertus comes; ibi duo filii Eberhardi, comitis de Ellenburg; ibi quam plurimi nobiles ex Suevis; quàm plurimi ex Baioariis corruerunt; paucique admodum sine vulneribus prælio excesserunt. Rudolphus dux multis sæpe gladiis impetitus, quanquam tenacissimæ loricæ præsidio ictus omnes frustaretur, multis tamen ex assidua contusione membrorum affectus est incommodis. In exercitu Saxonico præclarissimè enituit virtus Ottonis, ducis quondam Baioariæ: is fortissimis juvenibus septus, modò in prima acie pugnam lacessere, ubicunque acrior vis hostium incubuisset, comminus adesse, insistentium vultus gladio ferire, per hostiles cuneos quaquaversum viam sibi ferro parare, modò in postremis cessantes adhortari, causæ, qua arma sumpserant, admonere, & ut nunc, quod sæpe quàm sanctè jurassent, libertatem suam manu vindicarent, omnes in commune per Deum obsecrare. Strenuè profectò & egregii militis, & optimi ducis officio fungebatur. Protractum à media die usque in horam nonam certamen, jam in eo erat, ut duo duorum regnorum exercitus, Sueviæ & Bajoariæ, terga verterent. Et regi frequentes nuncii, salutem suorum in extremo sitam, nunciabant, cùm repente ex uno latere Herimannus, comes de Glizberg, ex alio latere Babenbergenses milites signa inferunt. Tum dux Boëmorum, tum Gozelo, dux Lotharingorum, multis priùs periclitantium in prælio legationibus & supplicationibus fatigatus, suas uterque copias, incitatis ad cursum equis, immittit. Non ultrà Saxones vim multitudinis sustinere poterant; paulatimque cedentes, cùm inclinatas jam ad fugam acies dux Otto restituere, obsecrando, increpando, inertiam desidiamque exprobrando, diu multumque conatus fuisset, tandem versis frenis, omnes diversas in partes aufugerunt. Tum verò (ut semper in fuga hostium ignavissimis & fortissimis par solet esse audacia, par gloria) omnes in exercitu regis legiones, confusis ordinibus, omnes etiam plebeii ac rustici, qui castrorum usibus servilem operam dependebant, ocyus se ad persequendos fugientes expediunt, equos calcaribus enecant, latissimos campos dicto citiùs transvolant, obstantia quæque conculcant. Fugientes cùm in castra, tanquam illic latibulum habituri, se recepissent: captis castris & direptis exagitant, loca omnia, per quæ fuga est, per milliaria duo vel tria circumquaque cædi-
221 bus cruentant, cadaverum acervis exaggerant. Et quia concitatus ungulis equorum pulvis oculis prospectum, rebus discrimen eripuerat, ut haud facilè socios ab hostibus visu caligante secernere possent, quàm plurimos ex sociis suis, dum hostes arbitrantur, interficiunt. Principes Saxoniæ & nobiles, præter duos mediocri loco natos, omnes vivi integrique evadunt: tum peritia locorum, tum obtenebrati aëris densitate, tum equorum velocitate commodissimè usi. Porrò in vulgus pedestre, quod congressis equitibus, adhuc in castris resederat, ita ultra modum omnem modestiamque debacchata est hostilis feritas, ut Christianæ verecundiæ obliti, pecudes sibi, non homines jugulare viderentur. Plurimam etiam partem fluvius Unstrut, dum metu gladii imminentis præcipitantiùs irruunt, absorbuit. Cædi nox finem fecit. Et quòd ultra fluvium persequi fugientes haud satis tutum putaretur; conversi milites ad spolia diripienda, tantam in castris hostium invenerunt ciborum affluentiam, tantam auri & argenti vestiumque preciosarum multitudinem, ut non ad bellum inferendum, sed ad epulum præbendum, regis exercitui, & ostentandam opum suarum magnificentiam, occurrisse viderentur. Rex paulo post occasum solis, inter faustas (ut solemne est) militum acclamationes, in castra revertitur, lætus & æstuans gaudio, quòd hostes infestissi-

infestissimos insigni victoria subegisset, maximè jactantibus passim militibus,
quòd illos & illos de primis principibus Saxoniæ manu propria peremissent.
Cumque ad locum congressionis reversi, alius dominum suum, alius patrem,
alius fratrem, alius cognatum, aut alia quavis necessitudine sibi devinctum, in
acie corruisse reperissent; lætitia omnis in mœrorem, cantus versus est in vocem
flentium: planctu & ululatu castra universa perstrepebant. Sequentem diem in
eisdem castris agentes, occisos terra obruunt. Qui clariores inter eos ditiores-
que extiterant, in patriam, unde quisque oriundus erat, sepeliendos remittunt;
vulneratis curam adhibent; quos militiæ in reliquum inutiles vulnera reddide-
rant, suis in patriam curandos destinant. Nec facilè æstimari poterat, quot hac,
quot illa in acie cæsa essent millia: hoc tamen palam constante, plus hic nobili-
um, plus illic cecidisse plebeiæ multitudinis, & propter amissionem clarissimo-
rum virorum, majus victores quàm victos tulisse dispendium. Mœrore & luctu
affectis omnibus, gravior accessit dolor & facti pœnitentia, comperto, quòd
principes Saxoniæ, quos ad unum interfectos pridie vano rumore vulgaverant,
omnes integro numero viverent, atque ad iterandum prælium novas denuo co-
pias pleni animorum contraherent. Graviter nimis ferebant, & inter se haud
obscuris mussitationibus fremebant, quòd maximo sui piaculo, minimo reipu-
blicæ emolumento, manus suas innoxiæ plebis sanguine polluissent. Rex ipse
quàm plurimum verebatur, ne miles in irritum fusi tanti sanguinis pœnitens, re-
ligionis obtentu, deinceps militiam detrectaret, quam sine peccato & gravi of-
fensa Dei administrare non posset. Pessimæ rei pessimum Moguntinus archie-
piscopus remedium adhibuit. Collato cum paucis familiaribus regis consilio, re-
pentè processit in publicum, & principes Thuringiæ nec canonicè ad synodum
evocatos, nec synodali audientia, secundum ecclesiasticas leges discussos, præ-
cipiti sententia excommunicavit; ea scilicet causa, quòd eum anno priore Erfor-
diæ, cùm ad exigendas decimas assedisset, districtis gladiis intra ecclesiam impe-
tissent. Et ne quis ei fortè hoc crimini daret, quòd contra canonum scita, mise-
ros homines tam inexplicabilibus negociis ad præsens implicitos, tam iniquo
tempore adortus fuisset, quando tantis undique bellorum procellis jactati, non
causis dicendis vacare, sed vitam suam fuga vel armis servare necesse haberent:
ait, à Romano pontifice sibi hoc permissum esse, ut absque legitimis induciis,
absque legitima discussione, die, quo sibi occurreret, eos justo anathemate ab ec-
clesia recideret. Nullum tamen sapientem latere potuit, quò potissimùm specta-
ret hoc factum, eò scilicet, ut exercitus regis promptior deinceps fidentiorque
adversum eos bellum gereret: de quorum occisione, si post excommunicatio-
nem occisi fuissent, putaret, se nec peccatis obnoxium fore, nec pœnis, quas le-
ges ecclesiasticæ statuunt homicidis. Igitur movit exercitus de loco certaminis,
& transita Thuringia, ingressus est Saxoniam, omnia circumquaque ferro &
igne depopulans, tantasque in villis singulis reperit opes, fœcundissima scilicet
regione, & nullis antehac bellis attacta, ut avidissimæ plebi castrorum, quæ sola
spe rapinarum exercitum sequebatur, copia pareret fastidium. Rex tamen assi-
duas ad principes Saxoniæ legationes, tum suo, tum principum suorum nomine,
destinabat, hortans eos, ut se dederent, atque in clementia ejus potiùs, quàm in 222
armis suis, quæ semel infeliciter tentassent, spem sibi deinceps ponerent. Sed
illi haud dubiis indiciis compertum habentes, quanto in eos odio æstuaret, extre-
mæ dementiæ esse judicabant, ut ei præcipitanter sanguinis sui jus potestatemque
facerent, cujus iram tantis ante expeditionem supplicationibus mitigare nequi-
vissent: tamen mandaverunt ei verbis supplicibus, se pacem quàm bellum, cle-
mentiam ejus quàm indignitatem semper maluisse, & eam si alio precio, quàm
proprio sanguine redimere potuissent, nunquam ad hæc extrema audenda ex-
periendaque processuros fuisse. Quòd si vel nunc saltem post illatam cladem cor
ejus tetigisset Deus, ut calamitatibus eorum condoleret, quos penè usque ad in-

ternicionem prostravisset, se hoc gratanter amplecti, & obliteratis à corde suo omnibus malis, quibus in eos iram odiumque suum explesset, deinceps ei fidos devotosque futuros: si autem hoc aliter, quàm per deditionem fieri non posset, consultius sibi esse, ut salva existimatione sua, incolumi libertate sua, in congressione publica morerentur, quàm dediti, ritu pecudum jugularentur, vel diu in custodia habiti, insuper fame & siti, aliisque cruciatibus macerati, omni morte tristiorem vitam exigerent. Ad ultimum jussu regis profectus est episcopus Moguntinus, & alii quidam ex principibus, & hæc eadem viva voce cum eis egerunt, obsecrantes eos per Deum, ut, postquam malè auspicatò rem certamini commisissent, & cladem multis posthac sæculis non abolendam accepissent; nunc saltem malo suo coacti, resipiscerent à stultitia, nec se gentem suam obstinata desperatione omnino perditum irent: se in conspectu omnia cernentis Dei fidem suam interponere, quòd si se ultro dedissent, aut eadem die, aut brevissimo pòst tempore deditione absolvendi essent, salvis sibi dignitatibus, beneficiis, prædiis, & aliis facultatibus suis. Econtra illi satis sibi ajebant, re ipsa cognitam & spectatam esse & principum fidem, & regis atrox atque implacabile ingenium, cùm post illas conditiones pacis, quas priore anno in Gerstigun rex, principibus suffragium ferentibus, quàm sanctè firmasset, tam crudeliter in eos culpæ, quam tunc condonaverat, vindictam exercuisset, nec principum fides periclitantibus quicquam opis præsidiique contulisset: proinde frustra eos rogare, ut fidem suam nunc experiantur quasi incognitam, quam in campis Thuringiæ, luce clariùs, multo suo incommodo experti fuissent. Ita defixi in sententia persistentes, haud procul à Magdeburg, locis munitissimis se continebant: quia, licet multitudine abundarent, congressionibus tamen deinceps abstinendum, nisi inevitabilis necessitas incidisset, decreverant. Tamen Udo marchio [pro se] & episcopus Merseburgensis, & pauci alii nobiles Saxoniæ, deditioni consenserunt: ex quibus Udo marchio, dato pro se obside filio suo, statim deditione absolutus est: episcopus in monasterium Loressan missus; alii diversis principibus, ut ad tempus servarentur, commendati sunt. Rex usque Halberstat cum exercitu venit, omnia, ut cœperat, circumquaque ferro & igne depopulans. Goslariam quoque cum paucis perrexit, parcens loco ditissimo, & sibi semper gratissimo, ne quam admissa multitudine sentiret deprædationis injuriam. Cumque exercitus indies fame & siti deperiret, veteri frumento partim igne, partim tantæ multitudinis usibus absumpto, novo autem necdum maturo; cumque spes nulla esset, sine largioribus induciis & majoribus impensis, bellum hoc confici posse: exoratus rex à principibus, Saxonia excessit, & transitis finibus Thuringiæ, ubi Eschenevvege pervenit, exercitum dimisit, accepta à principibus firmissima sponsione, quòd ad iterandam expeditionem 11 calendas Novembris, majores & ambitiosiùs instructas, sibi in Gerstigun copias adducturi essent. Quo in tempore nunciatum est regi, Dietvvinum, Leodiensem episcopum, virum multis ornatum virtutibus, & per plures jam annos sacerdotio perfunctum, ab hac luce migrasse: cui protinus rex, per interventum Gozelonis ducis, propter ejus excellens in militia meritum, successorem constituit Heinricum, quendam Verdunensem canonicum, ipsi duci consanguinitate proximum. Quo ille beneficio regi devinctus, operam suam futuræ expeditioni quàm maximam pollicebatur. Rex, dimisso exercitu, concitus Wormatiam venit. Nec multò pòst Burchardus, præpositus Treverensis ecclesiæ, qui ad regem Ruzenorum legatione regia functus ierat; [tantum regi deferens auri & argenti] & vestium preciosarum, ut nulla retro memoria tantum regno Teutonico uno tempore illatum referatur. Qua regem mercede ad hoc tantum redimere volebat rex Ruzenorum, ut fratri suo, quem
223 regno expulerat, adversum se non præberet auxilium: quod certè gratis etiam impetrare potuisset, quia intestinis ac domesticis bellis occupatus, ad externa, tamque remotis gentibus inferenda bella, nullo modo vacabat. Per se magno mune-

muneri magnum addidit precium, temporis opportunitas. Nam ingentibus recentis belli expensis ærarium regis exhaustum fuerat, & miles vehementer instabat, nuper exactæ militiæ præmium efflagitans: cui nisi ad votum regia largitione satisfecisset, haud dubiè constabat, quòd eum ad reliquam negotii partem, quæ profectò major restare timebatur, minùs devotum habiturus esset.

Moguntinus archiepiscopus, efferatus in Halberstatensem episcopum, pro eo, quòd per eum potissimùm stetisse videretur, ne Saxones deditioni consentirent, spirituali armatura debellare parat, quem militari manu non potuerat. Legatum ei mittit, eumque ad synodum evocat, intentans ei crimen perjurii, ea de causa, quòd contra rempub. cui sub jurejurando fidem spopondisset, instructam aciem dux ipse belli duxisset; & hac occasione episcopatu eum deturbare, si vota sequatur effectus, machinatur, parum recolens, seipsum eadem noxa teneri, quia & ipse & cuncti principes regni, qui nunc partium regis erant, in hæc eadem contra regem bella à principio conjuraverant. Sed nuncius metu hostium, per quorum terras transeundum erat, retardatus est, ne ad legitimas inducias, sicut solemne est, ei diem diceret. Atque ita ineptum consilium eadem levitate evanuit, qua cœptum fuerat. Synodum tamen eodem anno, mense Octobri, Moguntiæ congregavit, ubi inter alios episcopos, qui convenerant, aderat Curiensis episcopus, Apostolicæ sedis literas & mandata deferens, quibus ei, sub interminatione gradus & ordinis sui, præcipiebat, sicut antea quoque multis legationibus præceperat, ut presbyteros omnes, qui intra suam diœcesim essent, cogeret, aut in præsentiarum conjugibus renunciare, aut se in perpetuum sacri altaris ministerio abdicare. Quod dum facere vellet, exurgentes, qui undique assidebant, clerici ita eum verbis confutabant, ita manibus & totius corporis gestu in eum debacchabantur, ut se vita comite synodo excessurum desperaret. Sic tandem rei difficultate superatus statuit, sibi deinceps tali quæstione omnino supersedendum, & Romano pontifici relinquendum, ut causam, quam ipse toties inutiliter proposuisset, ille per semetipsum, quando & quomodo vellet, peroraret.

Heinricus, Spirensis episcopus, cùm jam thesauros ecclesiæ Spirensis penè omnes puerili levitate dilapidasset, & prædia militibus suis in beneficium erogasset [tempore Heinrici tertii imperatoris] & tantum, ut vix in dimidium annum sumptus ei ex reditibus ecclesiæ ministrari possent, inopinata morte subtractus est. De cujus obitu dignam memoria visionem vidit clericus quidam, qui ei defuncto protinus in episcopatum successit, nomine Huzmannus. Putabat, se in choro Spirensi cum episcopo & cæteris clericis stare: & ecce, ingrediebantur chorum tres viri; unus exacta ætate, canicie veneranda; duo juvenes, tanquam in obsequium senioris destinati. Cumque in medio chori aliquandiu taciti constitissent, ait senior his, qui circa se erant, juvenibus: Quid tardatis, quod vobis jussum est, explere? At illi, Tuum, inquiunt, pater est, primò adversus eum dictare sententiam, & nos sine dilatione, quicquid judicaveris, exequemur. Et ille, propter multa, inquit, mala, quæ in locum hunc, & in sanctam Dei genitricem, operatus est, egressa est à Deo sententia, ut interficiatur. Ad hanc vocem corripientes episcopum, decollaverunt, & truncum in ligno crucis, quod in eadem ecclesia in sublime elatum stabat, suspenderunt. Cumque mane facto clericus, nimio horrore concussus, episcopo somnum retulisset, visus est ei quasi deliramenta loqui, & propter sospitatem corporis sui, optimeque constantem omnibus membris vigorem suum, nullum tam è vicino imminentis exitii sensum admisit. Et ecce septimo dehinc die, cùm ad vespertinalem synaxim cum fratribus in choro staret, sensit repentè, parvulam sibi instar puncti pustulam in collo excrescere, qua paulatim in immensum intumescente, ante mediam noctem defunctus est.

Post abductum de Saxonia regis exercitum, iterum Saxones & Thuringi cre-

crebra conventicula faciebant, in quibus plebs contra principes, & principes contra plebem gravissima simultate tumultuabantur. Succensebat plebs principibus, quòd eam ad sumenda contra regem arma importunis suasionibus impulissent, & nunc, cùm ad certamen ventum esset, ipsi fuga elapsi, plebem pro-
224 sternendam, conculcandam, & ritu inertium pecudum jugulandam, hostibus exposuissent. Irascebantur principes plebi, quòd ipsis in aciem progressis, & pro numero suo satis impigrè rem gerentibus, plebs intra castra inerti ocio desedisset, & periclitantibus plurimum irritæ spei, nihil opis præsidiique diu expectata contulisset. Tum verò omnes in commune Saxones, omnes Thuringos infestissimè aversabantur, & cum his justiùs, quàm cum rege bellum sibi fore dicebant, quòd in fugam verso Saxonico exercitu, Thuringi per omnes vias & compita oppositi, fugientes invaderent, raperent, lacerarent, & ignominiosa nuditate fœdatos, de suis finibus effugarent. Jam in eo erant, ut ad vim, magnumque aliquod malum, jurgia spectare viderentur: sed episcopus Halberstadensis, & Otto, dux quondam Baioariæ, quorum potissimùm consilio bellum Saxonicum administrabatur, efferatæ multitudinis animos salubri moderatione mitigabant; orantes eos per Deum, ne arma, quæ pro vindicanda libertate sua concorditer sumpsissent, nunc diabolico furore raptati, in propria viscera retorquerent, neu hostibus suis, qui luctuosam à se victoriam reportassent, per intestinam hanc seditionem animos audaciamque repararent: præterea cernentes, quòd infractam prima adversitate plebem vehementer jam belli pœniteret pariter & tæderet: veriti etiam (ut semper varium & instabile est plebis ingenium) ne ipsos principes captos regi traderent, & suam salutem eorum sanguine redimerent, retulerunt ad eos de pace instauranda, suaseruntque, ut, quomodo semel accepta clades belli, cujus tædium horroremque incussisset, omnem nunc operam verterent ad placandam regis adversum se indignationem. Gratanter nimis hoc auditum acceptumque est ab omni plebe: statimque episcopum Bremensem, & Udonem marchionem, collato consilio, ad regem miserunt, orare per Deum, ut saltem nunc sanguine eorum exsaturatus, iracundiæ suæ modum poneret, nec exiguum gentis Saxonicæ, quod atrocissimæ cædi superfuerat, usque ad internicionem deleret; diem potiùs locumque constitueret, quo tutò venire, tutò causam dicere liceret: se, juxta jurisdictionem omnium regni principum, de omni injuria, qua se læsum diceret, paratos ei ad votum satisfacere: omnem postremò satisfactionem proponere, omnia salva modò vita & libertate libenter passuros fore, si tantùm expeditionem, quam adversum se omnibus regni principibus indictam comperissent, ad tempus inhiberet. Ad hæc rex ait, se nec eis, nec cuiquam, justam satisfactionem de culpa proponenti, veniam negaturum: de tanto autem tamque atroci negotio præcipitanter sententiam ferre nec velle nec debere, donec principes regni in unum convenirent, in quorum communem ignominiam læsæ regiæ majestatis injuria redundaret; & quorum tam virtute bellum transigendum, quàm consilio pax reparanda esset: præsertim, cùm jam sæpenumero, bona & pacifica promittentes, fefellissent, se principibus suis, in expeditionem coadunandi exercitus, diem 11 calendas Novembris constituisse in Gerstingun: si eos patrati facinoris revera pœniteret, eò venirent, accepturi illic, quamcunque regni principes æquam judicassent, pro admissa temeritate sententiam. Hoc ubi Saxonibus nunciatum est, ingens eos metus invasit: omnesque certatim animi conatus intendunt ad placandam, quoquo modo possint, regis iracundiam; ea præ omnibus cura habita, ut expeditionem, quæ tam atrociter indicta fuerat, præverterent; recolentes, quantum calamitatis superiore expeditione accepissent; & haud dubiè scientes, quòd infestiorem nunc hostem instaurata post fugam bella sibi reddittura essent. Itaque supra memoratos nuncios, & cum his Hildenesheimensem episcopum mittunt: nec regi solùm, sed cunctis etiam principibus, pro recuperatione pacis, obnixiùs supplicare jubent: omnem

omnem admissi facinoris satisfactionem, etiam supra leges & natales suos, promittunt. Et ne verbis minus fidei sit, obsides ipsis legatis, quantos accipere velint, tradunt, quibus se obligent, nulla unquam levitate, nulla necessitate, nulla ingruentium casuum mutabilitate, promissionibus suis defuturos fore. Sed rex, comperto per occultos indices, quòd id molirentur, omnibus modis satagebat, ne qua deinceps, ante instructam expeditionem, legatis Saxonum copia fieret colloquendi secum; præcavens scilicet, ne fortè principes regni, supplicationibus eorum & satisfactionis humilitate evicti, clementiorem in eos animum acciperent: quin imò tam honori, quàm iracundiæ suæ hoc consultius fore judicabat, ut, si fieri posset, novis occasionibus veteres inimicitiæ instaurarentur, & vulnus, quod præproperè in cicatricem obduci metuebat, recentibus plagis exulceraretur. Ad hoc 225
efficiendum novo & exquisito utitur artificio: simulat se à Salomone, viro sororis suæ, rege Ungariorum, in Ungariam evocatum, ut lites, quæ inter ipsum erant, & Joiadam, qui eum regno expulerat, habito cum utrisque familiari colloquio, componeret. Hujus itineris prætextu, elusis omnibus regni principibus, in Boëmiam proficiscitur; nullum secum habens ex principibus, præter Herimannum, comitem de Glizberg, equites autem expeditos, & tanto negotio allectissimos penè quingentos, qui rejectis sarcinis, & cæteris bellorum impedimentis, itineri tantùm & certamini se expedierant. Assumpto in Boëmia duce, & exercitu Boëmico, per occultos ac difficilimos tramites, in Saxoniam contendit, sperans, se eos (ut dici solet) inter oscitantes, cùm inopinatus irrueret, facilè oppressurum, aut si rebellare tentarent, justam deinceps adversum eos belli & satisfactionis non suscipiendæ causam habiturum. Igitur usque Misenen pervenit urbem, sitam in confinio Boëmiæ & Saxoniæ: ibi à civibus pacificè in civitatem susceptus, episcopum civitatis ipsius comprehendit, omnia, quæ ejus erant, diripuit; hoc solo reum majestatis eum adjudicans, quòd toto tempore belli Saxonici nullos ad eum servatæ erga rempublicam fidei indices, nuncios vel literas destinasset. Cæterum homo ecclesiasticæ paupertatis, & nihil aut parum habens pompæ militaris, vota forsitan contra rempublicam facere, arma ferre non poterat, nec magnum vel his, vel illis partibus momentum, amicus sive inimicus extitisset. Paulo ulteriùs progressus, villas nonnullas incendit; homines plerosque ingenuos in deditionem accepit, cùm repentè præmissi exploratores retulerunt, jamdudum consilii hujus famam ad Saxones prævenisse; eos contractis plusquam 15. millibus armatorum, haud procul castra posuisse, paratos cum eo proxima die, nisi satisfactionem eorum, pacisque conditiones ultro susciperet, collatis signis confligere; postremò de ejus suorumque omnium salute actum esse, si vel ultrà progredi, vel in eisdem castris posteram diem opperiri vellet, præsertim, cùm nullum undique conclusis effugium pateret, nec periculum manu propulsare multitudine impares possent. Ingens omnes, qui cum rege erant, metus perculit, vehementerque ejus ineptiam incusabant, quòd, cùm successus suos nimiùm ipse urgeret, & morarum impatiens, multorum annorum bella uno impetu conficere, immoderata præsumptione festinaret, se suosque hostibus puerili levitate prodidisset. Eorum monitis obtemperans, citato, quantum poterat, reditu, in Boëmiam, unde eruperat, se recepit: quem abeuntem quidam ex Saxonibus expediti equites, insciis principibus insecuti, priusquam Saxonia excederet, oppressissent; nisi Boto comes, qui ad Saxones à rege orator ierat, provocare eos ad deditionem, vel (quod verius est) vana pollicitatione veniæ implicare eos, ne persequerentur abeuntem, hac arte eos fefellisset. Digrediens à castris Saxonum, cùm eos paulatim vestigia sua insequi cerneret, iter unius diei, quo ad regem redire poterat, longos anfractus, & longa viarum dispendia legendo, vix triduo confecit, ut per hanc scilicet moram rex, elusis hostibus, in tutum evadere potuisset. Ita periculo liberatus rex militem suum labore ac vigiliis, tum potissimùm fame ac siti, penè usque ad defectionem spiritus confectum, post paucos dies Ratisponam reduxit, è vicino jam imminente die, quo in expeditionem exer-

citus adunandus erat, invenitque ibi legatos Saxonum, multo jam tempore redi-
tum ejus præstolantes: quos responsum differendo diu suspensos tenuit, ut redire
ad suos, nisi sub ipso imminentis jam expeditionis articulo, & penè incumbente
jam cervicibus eorum hostili gladio, non possent. Cumque sub idem ferè tem-
pus Dedi marchio, longa ægritudine absumptus, decessisset, marchiam ejus Boëmi-
co duci in præmium exactæ militiæ dedit, tametsi uxor marchionis, Adala, filium
suum, cui hæreditaria successione marchia debebatur, ei paulo antè pro se obsi-
dem misisset, & ipse marchio, post recuperatam pacem in Gerstingun, intemera-
tam semper erga regem remque publicam fidem servasset. Interea Saxones & Thu-
ringi, inter spem & metum, inter pacem & bellum, inter comminationes & suppli-
cationes, vario curarum æstu fluctuabant: nec, quid agerent, quo se verterent, qui-
bus modis impeditam rem explicarent, crebra conventicula facientes, deliberare po-
terant. Censebant alii, quomodo rex ad internicionem totius Saxonicæ gentis a-
nimum obstinasset, ut, quicquid Saxoniæ vel Thuringiæ hostilis exercitus reliquum
fecisset, id ipsi injecto igne absumerent, & sic cum omnibus suis ultra fluvium Al-
226 bim commearent: alii, ut Luiticios, infestissimam nomini Christiano gentem, fi-
nibus suis excirent, & barbaro milite adversus barbarum atque implacabilem ho-
stem uterentur: alii, ut castella, quæ rex per Thuringiam & Saxoniam dirui jusse-
rat, instaurarent, & locorum difficultate, quoniam armis non possent, salutem
suam, quoad indignatio domini deflagraret, tutarentur. Sed plebs omnem spem
suam ab armis ad preces verterat: quæ si non proficerent, incunctanter animo fixe-
rat, omnia fœda etiam atque crudelia potiùs tolerare, quàm se certamini commit-
tere, & ancipitem fortunæ aleam, quam semel infausta congressione experta fuis-
set, denuo tentare. E contra principes, quibus primùm authoribus ea rabies in-
arserat, sedulò instabant, obsecrantes, ut pristinæ virtutis memores crimen non
inferrent gloriæ suæ, nec optimè cœpta fœdissimè nunc desererent. Quòd prima
congressione res secus cessisset, id causæ extitisse, quòd nec regem nec principem
habuissent, cujus ductu & auspicio bellum gerere, ad cujus imperium castra locare,
in aciem procedere, manum cum hostibus conferre, & cætera militaris disciplinæ
munia observare, sacramenti militaris religione cogerentur; si is scrupulus ad-
emptus esset, nullum regem, nullum deinceps exercitum virtuti Saxonicæ insu-
perabilem fore: proinde malæ rei, pessimæ spei, unicum hoc remedium, & adver-
sus insolentiam hostium vehemens telum esse, si regem sibi crearent, & in ejus
verba jurarent, se pro patria, pro conjugibus, pro liberis, pro legibus, pro libertate
sua, usque ad mortem militaturos esse. In his & hujuscemodi deliberationibus,
cum sæpe septem, sæpe 14. dies, continua consultatione trivissent, incertiores sem-
per quàm venerant, domum revertebantur. Ita, cùm omnia deliberando per-
tentassent, omnia discussissent, propter acceptæ cladis recentem memoriam, nihil
rationibus suis satis tutum, satis firmum putabant. Rex XI calendas Novembris,
juxta condictum venit in Gerstingun: venerunt omnes Teutonici regni episcopi
& comites: aderat Diodericus, dux Mosellæ regionis: aderat Gozzelo, dux Lotha-
ringiæ, tantas habens copias, ita militaribus armis instructas, ita de tota, cui præerat,
regione, severissimo delectu habito, exquisitas, ut solæ cæterum regis exercitum
& numero & bellici apparatus gloria præcellere ac supergredi viderentur. Alii
duces, Rudolphus scilicet, dux Suevorum, Welf, dux Baioariorum, Bertholdus
dux Carentinorum, regi auxilium suum petenti denegaverant: pœnitentes, (ut
ajebant) superiori expeditione in irritum fusi tanti sanguinis; offensi etiam re-
gis immiti atque implacabili ingenio, cujus iracundiæ incendium nec lachrymæ
Saxonum, nec inundantes campis Thuringiæ rivi sanguinis restinguere potuis-
sent. Cæteri tamen principes, qui frequentissimi convenerant, magnum satis
ac validum exercitum fecerant, ei tamen longè ac multò imparem, quem prior
illa expeditio contraxerat. Saxones & Thuringi, ultima jam necessitate exciti,
amplissimo numero convenere, & positis castris haud procul à curte regia, Nort-
husun,

husun, archiepiscopum Bremensem, episcopum Hildenesheimensem, Udonem marchionem, regi obviam in Gerstingun miserunt; obnixè postulantes, ut à latere suo principes, quos vellet, ad eos transmitteret; paratos se, collato cum eis consilio, omnibus, quæ justa sint, promptissimè assensum præbere. Abnuit rex: nec principes suos de tam remotis regni partibus ad sententias dicendas confluxisse, sed ut manu militari ab hostibus communes reipublicæ injurias expostularent. Sed cùm ei hoc vix & ægrè supplicatio legatorum extorsisset: nullus erat ex principibus, qui eo munere fungi consentiret: singulis videlicet timentibus, ne vel apud regem perfidiæ notarentur, si quid in Saxones clementiùs agerent, vel apud Saxones mendacii crimine infamarentur, si veniam eis admissi pollicerentur, quam incunctanter scirent, nullam eos à rege consecuturos. Triduo in hac cunctatione cessatum est, legatis assiduò euntibus ac redeuntibus, atque in eadem verba regis & omnium principum aures obtundentibus. Nec propterea rex profectionem distulit, sed instructo exercitu, prælatis militaribus signis, lento quotidie gradu, in ulteriora populabundus contendebat. Tandem placuit, mitti ad eos Moguntinum archiepiscopum, Salzburgensem archiepiscopum, Augustensem episcopum, Wirzeburgensem episcopum, & cum his ducem Gozzelonem, cujus potissimùm in ea expeditione authoritas valebat, & in eo omnium, quæ agenda erant, summa & cardo vertebatur, pro eo, quòd licet statura pusillus, & gibbo deformis esset, tamen opum gloria, & militum lectissimorum copia, tum sapientiæ & eloquii maturitate, cæteris principibus quamplurimum eminebat. 227 Hos quinque nominatim ad colloquium suum Saxones expetierant, quòd hos constantissimæ fidei & veritatis esse compererant, & quicquid hi spopondissent, ratum fore haud dubiò credebant. Cumque in castra Saxonum venissent; provoluti pedibus eorum principes Saxoniæ, obtestabantur per Deum, ut calamitatis eorum misererentur, quos regis inclementia & primò ad audendum hoc immane facinus coëgisset, & nunc victos, & penè usque ad internicionem deletos, ad exitiales cruciatus insatiabili odio deposceret. Quòd si legibus, si judiciis, si more majorum innocentiam suam asserere permittantur, facilè crimen refellant, & se acceptas in Gerstigun pacis conditiones nullo deinceps ausu temerario violasse, probent; vel si probare nequeant, pœnas, quas leges & scita majorum in similium criminum reos sanxerint, persolvere non abnuant: nunc verò, novo crudelitatis genere, innocentibus refellendi criminis copiam non dari, placationem non recipi, satisfactionem non admitti, sed semel conceptæ indignationis virus ita penitus imis insedisse visceribus, ut non alio medicamine, quàm totius Saxonicæ gentis exterminio sedari valeat. Proinde videant ipsi, memores humanarum rerum, ne fortè pestilentis hujus exempli contagium, sumpto ab Saxonibus exordio, cæteros etiam quandoque regni principes inficiat: & ita nunc infelicibus eventis Saxonum moderentur, ita calicem hunc fellis & absynthii misceant & propinent Saxonibus, ut sibi quoque paulo pòst eundem meminerint esse bibendum: se jam incisa spe, omissa deinceps salutis propriæ cura, hoc firmiter animo statuisse, ut, quicquid illi agendum censeant, suadeant, jubeant, incunctanter agant, nec suarum partium studio patiantur ulterius totius reipublicæ statum periclitari. Ad hæc illi responderunt; se causam, qua primùm adversus regem arma sumpserint, non admodum improbare, nec placere sibi obstinatum ad perniciem eorum regis animum & pertinax odium; consensisse tamen in hoc omnes regni principes, de usurpato in republica novo hoc, & multis retro seculis inaudito facinore, non aliter regi vel reipublicæ posse satisfieri, quàm, ut se absque ulla exceptione dedant; sibi autem, quorum hoc consilio agant, curæ futurum, ut nihil ex hac deditione, quod saluti eorum, quod honori, quod rei familiari officiat, experiantur. Adversus hanc vocem vehementer infremuit vulgus Saxonicum: durumque omnibus visum est & intolerabile, ei sanguinis sui jus potestatemque

facere, cujus crudelitatis tam clara cepiſſent experimenta: quia, poſt depopulationes Thuringiæ & Saxoniæ, poſt multa hominum millia cæſa, adhuc ſpirans minarum & cædis, omnia adverſum eos mundi regna concitaſſet: cujus iracundiæ in ſecundis rebus non pietas, non miſeratio, non Dei, non hominum reſpectus unquam modum feciſſent: ſatius ſibi fore, ut æquo certamine congreſſi, more virorum fortium, moriantur in bello, quàm ut in exiliis & carceribus, ritu pecudum jugulati, ridiculum hoſtibus ſuis ſpectaculum præbeant. Econtra illi ſedulò inſtabant deprecantes, ut ſalutaribus monitis adquieſcerent, neque exiguum Saxonici nominis, quod cædi ac depopulationi ſuperfuiſſet, vana deſperatione perditum irent; ſe, ſi minus ſalutis eorum, at propriæ exiſtimationis curam permaximam habere, qui profectò maculam ſibi & crimen, nulla deinceps ætate, nulla virtute abolendum contraherent, ſi fidei ſuæ creditos adverſitatis cujusquam vel levis aura perſtringeret: proinde ituros ſe ad regem, & ſi tutò fidem dicere, tutò veniam polliceri poſſent, comperturos, & quæ comperta fuiſſent, die poſtera renunciaturos. Rex, gratiſſimè amplexus, pacis conventionem promiſit, & (ſicut vulgata in plurimos fama loquebatur) etiam jusjurandum dedit, nihil ſe in eos, ſi dediti fuiſſent, præter voluntatem & ſententiam acturum eorum, quorum opera & beneficio incruenta ſibi hæc victoria obtigiſſet. Sæpe itum ac reditum eſt: ſæpe Saxones, refutato deditionis conſilio, arma expediri, atque in aciem ſigna efferri, conclamaverant, dum omnia fide regis tutiora ſibi arbitrarentur. Sed Gozzilo dux, & qui cum eo erant epiſcopi, ſatis impigros ſe exhibuerunt negotio, & ferocientis multitudinis tumultum nunc minis, nunc blandimentis comprimebant: pollicentes, & quia verbis parum fidei erat, etiam ſub jurejurando confirmantes, non ſalutis, non libertatis, non prædiorum, non beneficiorum, non cæteræ ſupellectilis ſuæ ullam eos jacturam ſenſuros, ſed, poſtquam faciem regis & regni majeſta-
228 tem momentanea ſatisfactione magnificaſſent, ſtatim deditione abſolvendos, & patriæ libertatique, in nullis imminuto ſibi conditionis ſuæ ſtatu, reſtituendos eſſe. Non verba, non juramenta, non promiſſiones ullæ principibus Saxoniæ metum ademerant, ſed, quia nec utiliter hoſtibus congredi, numero ac virtute impares, valebant, nec bellum diutius trahi, plebe jam olim tædio affecta, & pacis recuperandæ cupidiſſima, poterat; poſt longas deliberationes, poſt multas tergiverſationes, lachrymantes, atque alta ſuſpiria ab imis trahentes viſceribus, tandem deditioni conſenſerunt, & fidem principum, regisque clementiam propriæ ſalutis periculo experiri ſtatuerunt. Quod ubi protinus per exercitum regis celebris rumor vulgaverat; ingens gaudium, vehemens erat gratulatio: omnique triumpho illuſtriorem, omnibus ſpoliis opimiorem æſtimabant victoriam, quòd adempta ſibi fuiſſet neceſſitas cum his manum denuo conſerendi, qui prima congreſſione, extinctis penè omnibus Sueviæ ac Bajoariæ luminibus, luctuoſam victoribus victi cladem intuliſſent. Poſtera die rex, ad ſuſcipiendos eos, in media latè patentis campi planitie, in loco, qui dicitur Spiraha, *(a)* aſſedit, toto exercitu ad hoc ſpectaculum ſolemniter evocato, latiſſimo inter conſtipatam multitudinem vacante ſpacio; ubi dum procederent, totius exercitus oculis conſpicui forent. Igitur introducuntur per ordinem Saxoniæ ac Thuringiæ primò principes, Wezil archiepiſcopus Magdaburgenſis, Bucco epiſcopus Halberſtatenſis, Otto, dux quondam Bajoariæ, Magnus dux Saxoniæ, Herimannus comes, patruus ejus, Fridericus Palatinus comes, Diedericus comes de Cadalenburg, *(b)* Adelbertus comes de Thuringia, Rudeger, Sizzo, Berenger, Bern, comites; deinde ingenui omnes, qui generis vel opum claritate aliquantulum eminebant in populo: &, ſicut convenerat, absque ulla exceptione regi ſe dediderunt. Rex eos principibus ſuis ſingulis ſingulos, donec de eis communi

(a) Vicus eſt, ditionis Sondershuſanæ, *an der Helbe, zvviſchen Greuſſen und Kindelbrücken,* prout ſitum definit *SPANGENBERG Chron. Sax. c. CXCIII.*

(b) Potius Katelenburg, de quibus in Antiquitatibus Katelenburgenſibus ſeparatim egit *JO. GEORG. LEUCKFELD.*

communi consilio deliberaretur, servandos commisit, & paulo pòst, rupto fœdere, contemptis omnibus, quibus se obligaverat jurisjurandi vinculis, eos per Galliam, Sueviam, & Baioariam, per Italiam & Burgundiam deportari fecit: beneficia quoque eorum militibus suis, quorum præcipuè opera in bello Saxonico usus fuerat, distribuit: commoratus etiam paucis diebus in Thuringia, castellum in Asenberg instauravit, præsidiumque imposuit, præcavens, ne quid post digressum suum instabilis vulgi levitate novaretur: præterea ingenuis omnibus, qui vel casu abfuerant, vel metu se subtraxerant, diem statuit; ante quem si in deditionem non venissent, tanquam hostes publici, ab omnibus, quibus respublica curæ esset, ferro & igne infestarentur. Atque ita dimisso exercitu, victor rediens, Natalem sancti Martini Wormaciæ celebravit.

Interea Romanus pontifex crebris legationibus, & Babenbergenses clerici assiduis supplicationibus vehementer regi imminebant, ut jam diu vacanti ecclesiæ Babenbergensi rectorem provideret: siquidem prior episcopus, licet extrinsecis ecclesiæ possessionibus, militum suorum (ut suprà dictum est) præsidio fultus, contra vetitum incubaret; nullam tamen pontificialis officii administrationem usurpabat, apostolici anathematis religione absterritus. Cumque regi in pace & in bello, tranquilla seu turbata republica, semper commodissimè affuisset, & scandalizatis in eo cæteris regni principibus, solus ille nunquam scandalizatus fuisset, sed in cunctis, quæ ei accidissent, calamitatibus pondus diei & æstus cum eo inconcussa fide portasset: nunquam tamen rex vel levi verbo calumniatoribus ejus obstitit: quin imò haud gravatè adversus eum accusationem recipere videbatur, eò videlicet (ut plerique interpretabantur) intendens, ut per hujus dejectionem via sibi patefieret ad Wormatiensem episcopum, & alios nonnullos, quibus in ultionem pristinæ defectionis jampridem summa ope calumniam struere sentiebatur. Igitur profectus Babenberg, Rupertum Goslariensem præpositum, in Natali sancti Andreæ Apostoli, pro eo ordinari fecit episcopum, virum pessimæ existimationis in populo, eò quòd regi familiarissimus, & omnibus ejus secretis semper intimus fuisset, & omnium, quæ rex perperam, & præter regiam magnificentiam, in republica gessisset, potissimus incentor extitisse putaretur: & milites quidem acerrimè factum improbabant, quòd scilicet, vivente priore episcopo, nec canonicè ad synodum evocato, nec canonicè adjudicato, alius ad adulterandam ecclesiæ Babenbergensis castitatem, superordinatus fuisset episcopus. Clerici autem, etsi eos quàm maximè offenderet persona ordinati, haud sanè bonum testimonium habens ab his, qui foris erant; malebant tamen qualemcunque habere, quàm eum, adversus quem sedem Apostolicam appellave- 229
rant, & cujus vitæ institutionisque lugubrem tragœdiam toto mundi hujus theatro decantandam vulgaverant, recipere.

Postera die, cùm ad eligendum Fuldensem abbatem rex cum principibus assedisset, grandis erat inter abbates & monachos, qui ex diversis locis frequentes confluxerant, concertatio: tanquam solemniter indicto agone, singuli pro virili portione currentes, alius aureos montes, alius ingentia beneficia ex agro Fuldensi, alius solito impensiora in rempublicam servitia promittebant, nec prorsus in promittendo modum aut modestiam ullam servabant. Et ô mores, ô tempora, ô abominationem desolationis, stantem in loco, ubi non debet, & mammonam nostris temporibus publicè sedentem in templo Dei, & extollentem se supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur. Abbates & monachi ita ambitionis spiritu præcipites rapiebantur, ut eos à cupiditate sua non pudor nominis Christiani, non habitus arctioris propositi, non ipsum denique deterreret recens exemplum Babenbergensis episcopi: quem pridie viderant non aliam ob causam & episcopatu privatum & communione, quàm quòd ad sacrum ordinem illicita largitione aditum sibi affectasset. Horum impudentiam rex vehementissimè (ut dignum erat) detestatus, cùm hinc inde importunè obtundentium precibus urge-

urgeretur: repentè divino (ut creditur) spiritu actus, monachum quendam Hervel-
densem, Ruzelinum nomine, qui pro causa monasterii, jussu abbatis sui, ad cur-
tem venerat, in medium evocat, & nihil minus suspicanti, etiam inopinatæ rei mi-
raculo penè exanimi, baculum pastoralem offerens, primus ipse abbatem eligit,
dein cæteros, tam monachos quàm milites, ut in electionem ejus consentiant, ob-
nixè efflagitat. Ita cunctis, qui aderant, lætissima acclamatione suffragium feren-
tibus, abbatiam suscipere jubetur. Et cùm diu nunc imperitiam suam, nunc ma-
lam valetudinem, nunc abbatis sui absentiam causatus restitisset, vix tandem ali-
quando, præsentium episcopòrum obtestatione adjuratus, suscipere consensit.
Similiter, defuncto nuper Udalrico, abbate de Loressan, cùm monachi & milites,
in electionem præpôsiti concorditer adunati, ad curtem venissent, neque rex ali-
ter sensurus putaretur, propter multa servitia, quibus ille, dum præpositus mo-
nasterii esset, gratiam dilectionemque ejus, officiosa admodum sedulitate, rede-
merat: rex alium quendam, ejusdem cœnobii monachum, Adelbertum nomine,
qui cum cæteris fratribus nihil tale opinatus advenerat, repentè injecta manu, in
medium protrahit, & rei novitate attonito baculum pastoralem, cunctis stupen-
tibus, tradit.

Herimannus, Babenbergensis episcopus, comperto, quòd alius in locum e-
jus subrogatus esset episcopus, cùm omnis jam ei spes adempta esset recuperan-
dæ deinceps dignitatis suæ, nec ad eludendam Romani Pontificis sententiam ul-
lum ultrà pateret diverticulum, in monasterium, cui nomen est Suarza, secessit,
ibique sub Eggeberto abbate sanctæ conversationis habitum suscepit, statimque
assumpto secum eodem abbate suo, Romam profectus est. Cùm de inobedientia
sua humiliter apud sedem Apostolicam pœnitentiam egisset, & anathemate libe-
ratus, & sacerdotalis ministerii, præter pontificalem dignitatem, denuo licentiam
est consecutus.

Annum hunc, multis cladibus insignem, potissimùm lugubrem fecit obitus
Annonis, Coloniensis archiepiscopi, qui, post longam ægrotationem, qua domi-
nus vas electionis suæ in camino tribulationis transitoriæ, purios auro, purgatius
mundo obryzo decoxerat, 2 nonas Decembris beato fine perfunctus, ad Angelos
ex hominibus, ad immortalia ex mortalibus transmigravit. Testantur hoc signa
& prodigia, quæ quotidie circa sepulchrum ejus dominus ostendere dignatur, ad
confutandam impudentiam eorum, qui paulo antè vitam ejus sanctissimam, atq;
ab omni hujus mundi labe, quantũ ad hominem, integerrimam, livido dente car-
pebant, & preciosam margaritam, jam olim cœlestis regis diademati destinatam,
falsis rumoribus obfuscare conabantur. Is in Babenbergensi ecclesia, in ludo
tam divinarum quàm secularium literarum enutritus, postquam adolevit, nulla
commendatione majorum (erat quippe loco mediocri natus) sed sola sapientiæ
ac virtutis suæ prærogativa, imperatori Heinrico innotuit: à quo in palatium as-
sumptus, brevi apud eum, præ omnibus clericis, qui in foribus palatii excuba-
bant, primum gratiæ & familiaritatis gradum obtinuit, hoc præcipuè diligenti-
230 bus in eo omnibus bonis, quòd justi ac recti admodum tenax erat, atque in omni-
bus causis, pro suo tum statu, non adulando ut cæteri, sed cum magna libertate
obloquendo, justitiæ patrocinabatur. Erat autem, præter virtutes animi & mo-
rum gloriam, corporis quoque bonis ornatissimus, statura procerus, vultu deco-
rus, lingua promptus, vigiliarum & inediæ patientissimus, postremò ad omne
boni operis exercitium naturæ muneribus affatim instructus. Exactis in palatio
haud multis annis, magna imperatoris, magna omnium, qui eum noverant, ex-
pectatione, adeptus est Coloniensem episcopatum, atque ita deinceps in omni-
bus tam ecclesiasticis, quàm reipublicæ negotiis, haud imparem se acceptæ digni-
tati gerebat, & sicut editioris loci insignibus, ita cunctis virtutum generibus inter
cæteros regni principes conspicuus incedebat. Reddebat sollicitus, quæ sunt Cæ-
saris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo, quia Coloniensis nominis majestatem & secula-
rem

rem pompam ambitiosiùs penè, quàm aliquis ex præcessoribus ejus, ostentabat ad populum, nec propterea tamen invictum inter tantas occupationum procellas spiritum unquam relaxabat à studio divinarum rerum. Crebris jejuniis corpus suum macerabat, & in servitutem redigebat. Pernoctabat plerunque in orationibus, & per ecclesias, uno tantùm puero contentus comite, nudis pedibus discurrebat, & diem quidem in disponendis privatis seu publicis negotiis, noctem verò totam in opere Dei expendebat. Multa illius in pauperes, in peregrinos, in clericos, in monachos benignitas, mira liberalitas erat. Nullam intra dioecesim suam congregationem prætermisit, quam non prædiis, ædificiis, stipendiis, sua specialiter donatione auctam, vita decedens relinqueret: & planè apud omnes indubia fide constitit, ex quo Colonia fundata est, unius nunquam episcopi studio tantum opes & gloriam crevisse Coloniensis ecclesiæ. In judicandis causis subditorum nec odio, nec gratia cujusquam à vero abducebatur, sed semper in omnibus propositam indeclinabiliter sequens æquitatis lineam, ad evertendum judicium, nec accipiebat personam pauperis, nec honorabat vultum potentis. Tum verò verbum Dei ita luculenter, ita magnificè disserebat, ut saxeis etiam cordibus sermo ejus lachrymas excutere posse videretur, & semper ad exhortationem ejus planctu & ululatu compunctæ multitudinis ecclesia tota resonaret. Duas Coloniæ congregationes clericorum ex integro propriis impensis instituit, unam in loco, qui dicitur ad gradus, titulo sanctæ Mariæ, alteram foras murum, titulo sancti Georgii martyris. Tres etiam congregationes monachorum diversis in locis ex suo construxit, unam in monte, qui à præterfluente fluvio cognominatur Sigeberg, *(a)* aliam in regione Sclavorum, in loco, qui dicitur Salefelt, tertiam in regione Westphaal, in loco, qui dicitur Grascaf: *(b)* quas omnes & augustissimis ædificiis excoluit, & exquisitissimis ecclesiæ ornamentis illustravit, & amplissimis atque in multorum fratrum usus sufficientibus prædiis locupletavit. Cumque in omnibus Teutonici regni monasteriis cerneret, antiquum illum regularis disciplinæ fervorẽ admodũ refrixisse, & monachos à vita communi ad rem familiarem curam omnem studiumque convertisse; gravi tædio angebatur animus ejus, quòd ingentibus expensis nihil Deo dignum confecturus putaretur. Interea contigit, ut pro causa reipublicæ Romam pergeret. Cumque alias Italiæ regiones peragraret, principes ejus regni, ne à rege deficerent, suis exhortationibus confortaturus, ad monasterium quoddam, cui Fructuaria *(c)* nomen est, causa orationis divertit. Ibi admiratus monachorum ar-

Ctis-

(a) Idem dicit *CHRON. S. ÆGIDII*, ad *a. 1071.* apud *LEIBNITIUM Tom. III. p. 584. MARIANUS SCOTUS ad a. 1077.* Non confundendum est cum Saxonum castro, Sigisburg, ad Ruram, quod a. 775. Carolus M. cepit, nec cum Wagrorum oppido, Segeberg. Hoc in Ducatu Bergensi situm est, a Siga, amne præterfluente, sic dictum, & a monte Wilberg, hodie *Siborg*. De quo *MEIBOMIUS not. ad Irmensulam cap. IX. HERM. HAMELMANN delin. urbium Westphaliæ n. 18.*

(b) De hoc *SCHATENIUS Ann. Paderborn. ad a. 1072. Anno per hæc tertium Ordinis D. Benedicti Cœnobium in Westfalia, quod Grafschaffense est, condidit; id quod hodiedum ex primo Monachorum instituto catholicæ religionis servatur intra Archiepiscopi limites sacros ac civiles.*

(c) De hoc *GERVASIUS TILBERIENSIS Ot. Imper.* apud *LEIBNITIUM Tom. I. p. 962. In Episcopatu Taurinensi Italiæ est monasterium Fructuariense, antiqua religione celebre, in quo juxta ecclesiam sanctorum Benigni & Tiburtii est cœmeterium, in quo singulariter monachi sepeliuntur. Verum, si post triduum aperta fuerit sepultura, in ea nec ossa nec cinis mortui comparebunt, quod multoties probatum ac compertum a monacho confine, viro religioso ac literato, accepi, sub fide verbi testificatum.* In hoc Monasterium Agnes Henrici IV. mater, secessit, teste *OTTONE FRISINGENSI lib. VI. c. XXXIV.* & *HENR. BODONE Synt. de Eccles. Gandersheim. p. 731.* Adde *GOLDASTUM de Auctoribus Hist. Henrici IV. p. 27.*

ctissimam, & secundum regulæ instituta conversationem, nonnullos eorum, in opere Dei probatissimos, secum rediens abduxit, & eos, ad tradendam Galliis ejusdem disciplinæ formulam, in Sigeberg constituit: prioribus monachis, quos ex sancto Maximo asciverat, quoniam in horum instituta concedere noluerant, honorificè in locum suum remissis. Quod ejus factum imitati cæteri Galliarum episcopi, alii ex Gorzia, alii ex Cloniaca, alii ex Sigeberg, alii ex aliis monasteriis monachos evocantes, novam divini servitii scholam in suis singuli monasteriis instituerunt: adeoque brevi convaluit felicis hujus facti æmulatio, ut pauca intra Galliam monasteria videamus, quæ non jam novæ hujus institutionis jugum subacta receperunt. Ipse verò monachos suos, juxta quod in Fructuaria compererat, cernens, arctissimis vivere disciplinis, & conversationis eorum opinione longè lateque vulgata, multos ad mundi contemptum inflammari, & eorum magisterio se in via Dei erudiendos tradere; magnas Deo gratias referebat, quòd non confudisset eum ab expectatione sua: omnem quoque diligentiam adhibebat,
231 ne quam earum rerum, quibus corporis imbecillitati consulendum sit, penuriam sustinerent: honorabat ac venerabatur eos ut dominos suos: nec solùm abbati, sed decanis etiam monasterii ita subditus dictoque obtemperans erat, ut ad primum eorum imperium, quantumlibet gravibus publicæ seu privatæ rei negotiis implicitus, teneretur, ilico ex occupatis manibus surgeret, & omne, quod jussissent, instar vilis mancipii, exequeretur; cibos summa industria confectos quotidie, dum adesse potuisset, ipse eis inferebat, ipse apponebat, ipse potum miscebat, ipse reficientibus ad omne obsequium quolibet famulo promptior paratiorque assistebat: silentiũ quoque, ac cæteras monasterii consuetudines, dum inter eos diversaretur, ita attentus sollicitusque servabat, ac si pro excessibus suis, ipse quoq; quotidie in capitulo eorum causam dicturus, & sententiam accepturus foret. Hoc ejus in Sigeberg, hoc in Salefelt, hoc in Grascaf studium, hæc institutio erat. Porrò à rege gravissimis sæpenumero inimicit.is dissidebat, & eum acerrimis increpationibus objurgabat, propter multa, quæ præter æquum & bonum, ejus jussu vel permissu, quotidie admittebantur in republica: unde rex plerunque efferatus, omnia, quæ illius erant, ferro & igne demoliturum se comminabatur, plerumque autem supplex ei factus, amplissimis promissionibus iratum demulcebat; & tam sui, quàm totius regni jus potestatemque ei se facturum pollicebatur, si modò fidum eum sibi, nec adeò cunctis voluntatibus suis adversum experiretur. Ad hæc ille, in cunctis, ajebat, quæ rectè & juxta regiam magnificentiam conaretur, nusquam ei defuturam esse operam suam: si quid verò perperam, & contra leges ac scita majorum, nequam hominum suggestionibus depravatus, agere vellet, ut his consensum authoritatemque suam accommodaret, nullo se vel pretio redimi, vel terrore compelli posse. Et nunc quidem in summam familiaritatem, & penè in regni consortium à rege assumebatur, nunc verò, quomodo ea, quæ in regno perperam gerebantur, vehementer detestaretur & acerrimè impugnaret, cum contumelia de palatio ejiciebatur, & ad extinguendum omnino nomen ejus, totum regni robur concitabatur. His vicissitudinibus per plures annos ejus concertatio cum rege trahebatur. Neque enim lasciviæ regis vel ratio modum faciebat, vel ætatis accessus, vel amici cujusquam objurgatio, sed quotidie seipso deterior efficiebatur, & ruptis omnibus humani, ne dicam Christiani, pudoris frenis, in omne, quod animus suggessisset, flagitium præcipitantior ruebat: & oppressis jam terrore principibus, nullus erat, qui peccantem, & divina atque humana omnia absque discrimine permiscentem, vel levi verbo auderet redarguere. Ad ultimum considerans archiepiscopus, completam esse malitiam ejus, & obstinatum in malis ingenium nec tempore jam corrigi posse, nec ratione; anno penè ante exortum bellum Saxonicum petiit vacationem deinceps sibi dari ab exterioribus reipublicæ negotiis: & sic impetrato commeatu, in Sigebergense monasterium secedens, illic in vigiliis & jejuniis, in orationibus & eleemosynis, quod supere-

supererat ætatis,exigebat, nec inde uſpiam,niſi ſumma fortè ac inevitabili neceſ-
ſitate extractus, abſcedebat. Cætera, quæ circa reipublicæ adminiſtrationem
vel egit vel paſſus eſt, ſi quis pleniùs ſcire voluerit, ſuperiora libelli hujus revol-
vat, & ſingula eo, quo geſta ſunt, ordine & tempore copioſè deſcripta inve-
niet. Sed pius Dominus, qui,quos amat, arguit & caſtigat, hanc quoque dile-
ctam ſibi animam, ante diem vocationis ſuæ, multis tentari permiſit incom-
modis, ut ſcilicet ab eo omnem ſcoriam terrenæ converſationis excoqueret
caminus tranſitoriæ tribulationis. Primum, moto bello Saxonico, fratrem ejus
Wecel, Magdaburgenſem archiepiſcopum,& conſobrinum ejus, Bucconem,Halber-
ſtadenſem epiſcopum, tempeſtas involvit graviſſimæ perſecutionis. Contra hos,
cùm non ſatis impigrè regi , totius Saxonicæ gentis exterminium anhelanti, opem
ferret, naturæ profectò legibus & carnali affectione inhibitus, inviſus ei ſuſpectuſ-
que efficitur; perjurii ac perfidiæ inſimulatur: cives Colonienſes , quibus paulo
antè unicè carus acceptuſque fuerat, ad interficiendum eum, donis ac promiſſio-
nibus ſollicitantur. Sopito utcunque hoc malo, duo miniſtri ejus, qui in laribus
ejus familiariſſimè obſervabantur, inſidias ei tendunt, & niſi Dei miſericordia ma-
lum hoc prævertiſſet, nihil tale ſuſpicantem trucidaſſent. Alii cuidam, quem be-
neficiis ſuis maximè fidum ſibi obnoxiumque fecerat, familiares literas à ſe ipſo
in tabulis,propter majorem ſecreti (a) *cautelam, conſcriptas, dedit Epiſcopo Halver-
ſtatenſi perferendas, quibus nepotem* ſuum,tantis undique adverſitatum procellis ja-
ctatum, & penè naufragantem,conſolaretur & inſtrueret. At ille, ex ipſa tam ope- 232
roſa ſecreti commonitione conjiciens, aliquid regi reique publicæ adverſum his
literis contineri, regi eas detulit. Quas ille deinceps in argumentum læſæ fidei ar-
chiepiſcopo improperans, necem ei & omnibus,quæ ejus eſſent, ultimum, ſi copia
fieret, exterminium machinabatur. Item alius quidam ex miniſtris ejus, quem
Colonienſi eccleſiæ propria induſtria ipſe acquiſierat, quemque ob hoc indulgentiſ-
ſimo ſemper affectu coluerat, & bonis omnibus, etiam ſupra natales ſuos, locuple-
taverat, repentè inſolentia ſervili elatus, jugum eccleſiaſticæ ſervitutis cœpit detre-
ctare, ſeque in libertatem, violento quodam jure fori, cum magna archiepiſcopi
contumelia,aſſeruit. Tum verò crebris mortibus carorum ſuorum ita amaricatus
eſt, & vulnere conciſus ſuper vulnus, ut ſaxeum quoque pectus, & ſupra petram fun-
datum ædificium, concutere poſſet tam vehemens ille turbo tentationis. Ad ul-
timum, data Satanæ in carnem quoque ejus poteſtate, ulcere peſſimo percuſſus eſt
in utroque pede,ita ut putreſcentes paulatim carnes defluerent, & hinc inde abdu-
cta cute, conſumptis carnibus, fœdo aſpectu oſſa nudarentur. Qui morbus pri-
mò pedes, deinde crura & femora miſerabili modo depaſtus eſt, ac ſic poſt diutur-
nam macerationem, penetrans ad vitalia, animam ſuper argentum igne examina-
tum probatam, &purgatam ſeptuplum , de hac domo lutea tranſmiſit ad domum
non manu factam æternam in cœlis. De qua re, dimidio ferè anno, priuſquam vi-
ta excederet, certum eum fecerat manifeſta revelatio. Viſus eſt enim ſibi do-
mum, quanquam omni decore intus & foris reſplendentem, intrare. Et ec-
ce in ſubſelliis judicialibus, tanquam ad concilium ſolemniter evocati, reſide-
bant: Heriberthus,Colonienſis archiepiſcopus , Bardo , Moguntinus archiepi-
ſcopus, Boppo & Eberhardus , Treverenſes archiepiſcopi, Arnolphus, Worma-
tienſis epiſcopus, & alii quàm plures Galliarum epiſcopi, quorum alios ipſe in
carne noverat, alios fama tantùm vel lectione compererat, amicti omnes ſto-
lis pontificalibus , & habentes veſtem inſtar nivis candidam. Ipſe quoque can-
didis admodum ac precioſis indutus ſibi videbatur, ſed partem candentis veſti-
menti, eam ſcilicet, qua pectus tegebatur, ſordida quædam ac fœda caligo obdu-

(a) Piſtorius hic aſteriſcum poſuerat. In reliquis editionibus ſpatium relictum, at-
que inſcriptum: *defectus*. Poſſideo tamen Churteri editionem, in qua hæc
verba, alio caractere exſcripta, calamo videmus adjecta, antiquiori quidem
manu, ut mihi ea ex MSto videantur eſſe deprompta.

xerat, ac cæterum cultus ejus splendorem sua fœditate plurimùm obfuscabat: quam tamen ipse nimio rubore perfusus, objecta manu tegere ac celare, ne inspicientium offenderet obtutum, conabatur. Videt præterea, inter eos sibi quoque sedem miri decoris paratam, quam cùm occupare, gaudio & exultatione æstuans, properaret, surgens Arnolphus, Wormatiensis episcopus, modesta voce eum prohibuit; dicens, reverendos patres, qui assiderent, nolle eum in suum admittere consessum, propterea, quòd vestem ejus turpis hæc macula fœdaret: cumque jussus loco cedere, flens confectoque nimiùm animo egrederetur, insecutus eum idem episcopus, Æquo animo, ait, esto pater, maculam tantùm hanc, quæ vestem tuam infecit, maturiùs ablui præcipe, quia non post multos dies beatæ hujus mansionis consortium & sanctorum patrum, quos aspexisti, consensum voti compos percipies. Mane facto, cùm familiari cuidam suo visionem retulisset, ille sapienter rem conjiciens, Macula, inquit, hæc vesti tuæ illita, nihil aliud est, pater, ut æstimo, quàm memoria injuriæ civium tuorum, qui te anno superiore Colonia expulerunt, quibus te divinæ pietatis respectu jam olim oportuerat admissi hujus veniam dedisse. Hæc, quod bona venia dixerim, pectori tuo tenaciùs, quàm æquum sit, insidens, & amarissimo mœrore contra fas mentem tuam decoquens, cæteram sanctissimæ conversationis tuæ claritatem molesta quadam caligine obducit & obscurat. Archiepiscopus conscientiæ suæ testimonio convictus, ne inficiaretur, quod audiebat, reatum suum humiliter agnovit, statimque destinatis circumquaque nunciis, cives omnes Coloniæ, quos in ultionem injuriæ suæ excomunicatos urbe fugaverat, ad se evocavit, eisque proxima festivitate paschali (nam in Quadragesima visionem viderat) non solùm communionem ecclesiasticam, sed etiam bona sua omnia, quæ direpta fuerant, benignissimè restituit. Sic gravis illa tempestas, quæ spiritu diabolico suscitata, totam concusserat Coloniam, conquievit: pater filios, filii patrem recognoverunt: archiepiscopus amaritudine, populus metu & solicitudine, civitas liberata est solitudine. Archiepiscopus jam à principio sepulturam sibi providerat Coloniæ, in ecclesia beatæ Mariæ, quæ dicitur ad gradus. Postmodum offensus temeritate Coloniensium, qua in eum inaudita rabie debacchati fuerant, non modò animum, sed corpus quoque suum de Colonia in Sigeberg transferendum censuit, ibique sepe-
233 liri se omni modo definivit. Cumque, appropinquante die vocationis suæ, Coloniæ ægrotaret, jamque in extremo spiritu constitutus animadverteret, populum Coloniensem graviter nimis ferre, quòd tam desiderabili thesauro defraudandus esset; paululum resumpto spiritu, in lecto consedit, acceptaque stola pontificali, ut videlicet verbis plus inesset authoritatis, familiares suos, sub testificatione nominis divini, adjuravit, ne alibi eum, quàm in Sigeberg poni sinerent. Factum est ergo, quod jusserat: defunctus enim post modicum, gloria ingenti, magno cleri & plebis studio, summo matronarum Coloniensium luctu, in Sigeberg delatus, atque in medio ecclesiæ sepultus est; ubi quotidie, per ejus interventum, fideliter postulantibus multa præstantur divinæ opitulationis beneficia.

1076. Rex Natalem domini Goslariæ celebravit. Cumque eò omnes regni principes evocasset, ut de principibus Saxoniæ, qui in deditionem venerant, communi consilio deliberaretur; præter ducem Boëmicum, pauci admodum venerunt. Ab ipsis tamen, qui venerant, jusjurandum exegit & accepit, ut non alium post eum, quàm filium ejus, tenerum adhuc infantulum, regem sibi eligerent. Ibi Otto, dux quondam Bajoariæ, datis pro se duobus filiis suis obsidibus, deditione absolutus est: nec solùm in gratiam, sed in tantam quoque familiaritatem receptus est à rege, ut omnia deinceps consilia, tam de privata, quàm de republica, cæteris auriculariis familiariùs cum eo communicaret: cæterorum, qui se dediderant, nec mentio habita est. Coloniensis etiam clerus & populus ad eligendum sibi antistitem frequens confluxerat: quibus rex Hildolphum, quendam Goslariensem canonicum, offerebat, atque ut eligerent, dedita opera

opera insistebat. Illi contrà summa ope nitebantur, objicientes, quòd homo
statura pusillus, vultu despicabilis, genere obscurus, nec animi nec corporis vir-
tutibus quicquam tanto sacerdotio dignum prætenderet: unde indignitate rei
tanta in eum concitata sunt omnium, qui in curte regia erant, odia, ut, sicubi in
publico apparuisset, omnes eum, tanquam aliquod antiqui atis monstrum, in-
conditis clamoribus & canticis perurgerent, lapidesque in eum & pulverem, vel
quodcunque aliud furentibus casus obtulisset, jactarent. Sed rex recolens An-
nonis archiepiscopi constantiam, & invictum adversum omnes nefarios suos co-
natus spiritum, consultò talem ei successorem ordinari satagebat, cujus facilita-
te ad omnia, quæ vellet, pro libito suo abuti posset. Cumque diu multumque
conatus, nulla ratione, ut eligeretur, obtinere potuisset; Colonienses infecto ne-
gotio in sua remisit, iterumque media Quadragesima rectius, si fieri posset, con-
sultos præstò esse præcepit: contestatus quàm sanctè, se vivo, aut nullum eos,
aut hunc habituros esse pontificem. Aderant præterea Hildebrandi papæ legati,
denunciantes regi, ut secunda feria secundæ hebdomadæ in Quadragesima ad
synodum Romæ occurreret, de criminibus, quæ objicerentur, causam dicturus:
alioquin sciret, se absque omni procrastinatione, eodem die, de corpore sanctæ ec-
clesiæ Apostolico anathemate abscindendum esse. Quæ legatio regem vehementer
permovit; statimque, abjectis cum gravi contumelia legatis, omnes, qui in regno
suo essent, episcopos & abbates, Wormatiæ, dominica Septuagesimæ convenire
præcepit, tractare cum eis volens, ad deponendum Romanum pontificem, si qua
sibi via, si qua ratio pateret: in hoc cardine totam verti ratus salutem suam, & re-
gni stabilitatem, si is non esset episcopus. Ipso tempore contigit, papam per im-
missionem Satanæ gravissima pulsari adversitate. Quidam urbis præfectus Ro-
manæ, Quintius nomine, & generis claritate & opum gloria eminens, valde in tota
Italia, multa in possessionibus Romanæ ecclesiæ præter leges faciebat. Perlata ad
papam querimonia, cùm eum sæpius modestè corriperet, nec quicquam profice-
ret secreta correptio, tandem excommunicavit eum, arbitratus, hoc saltem mo-
do improbitatem ejus coërcendam fore. Hinc ille majori dementia efferatus,
ipsa nocte Natalis Domini, cum armatis inopinatò irruit in ecclesiam, in qua papa,
vestimentis pontificalibus indutus, sacro altari astabat, missarum solemnia celebrans,
injectaque (quod dictu quoque nefas est) in capillos ejus manu, multis contumeliis
affectum de ecclesia protraxit, & priusquam, vulgato per civitatem rumore, popu-
lus frequens auxilio concurreret, in domum quandam munitissimam abripuit. Fa-
ma tam atrocis facti totam ilico replevit urbem. Undique ad arma conclamatur.
Divites & pauperes, nobiles & ignobiles, uno omnes animo accurrere, atque in
ipso statim orientis diei crepusculo domum Quintii oppugnare summa vi aggre- 234
diuntur: & nisi ille mali, quod imminebat, haud improvidus, papam dimittere
maturasset, domum ipsam, peremptis omnibus, qui in ea erant, à fundamento ever-
tissent. Papa interveniente, concitatæ multitudinis furor vix & ægrè compressus
est. Romani, quod factum fuerat, graviter nimis & indignè ferentes, omnia, quæ
Quintii erant, tam intra muros quàm extra, ferro & igne demoliti sunt. Nec mi-
nùs ille multa militaris audaciæ facinora contrà faciebat, succendens & evertens
omnia, quæ poterat, de possessionibus Romanæ ecclesiæ. Ita per multos dies, non
sine magno & harum & illarum partium dispendio, simultas hæc trahebatur. Rex
statuta die venit Wormatiam: venerunt etiam episcopi & abbates, amplissimo nu-
mero. Commodè quoque conficiendis tantis rebus intervenit quidam ex cardi-
nalibus Romanis, Hugo cognomento Blancus, quem ante paucos dies, propter
ineptiam ejus & mores inconditos, papa de statione sua amoverat, deferens secum
de vita & institutione papæ scenicis figmentis consimilem tragœdiam: scilicet
unde oriundus, qualiter ab ineunte ætate conversatus, quàm perverso ordine se-
dem Apostolicam occupaverit, quæ ante episcopatum, quæ post acceptum episco-
patum, memoratu quoque incredibilia flagitia commiserit. Hujus authoritatem,

tanquam divinitus sibi destinatam, gratissimè amplexati, & promptissimè secuti, sententiam promulgarunt, quòd papa esse non possit, nec ullam, juxta privilegium Romanæ sedis, ligandi aut solvendi potestatem habeat, vel aliquando habuerit, qui tantis vitam probris ac criminibus commaculaverit. Cumque cæteri omnes damnationi ejus nihil hæsitantes subscriberent, Adelbero, Wirtzeburgensis episcopus, & Herimannus, Mettensis episcopus, aliquandiu restiterunt; dicentes, incongruum valde & contra canonum scita esse, ut episcopus aliquis absens, absque generali consilio, sine legitimis & idoneis accusatoribus & testibus, nec dum probatis criminibus, quæ objicerentur, condemnaretur; nedum Romanus pontifex, adversus quem nec episcopi, nec archiepiscopi cujusquam recipienda sit accusatio. Sed Wilhelmus, Trajectensis episcopus, qui causam regis pertinaciùs tuebatur, vehementer imminebat, ut aut cum cæteris in damnationem papæ subscriberent, aut regi, cui sub jurejurando fidem spopondissent, protinus renunciarent. Is eo tempore regi admodum carus acceptusque erat, eique rex omnium, quæ privatim vel publicè agenda erant, post se ordinationem delegaverat, vir secularibus literis apprimè eruditus, sed fastu nimio inflatus, vix seipse ferebat. Igitur ex nomine omnium, qui convenerant, episcoporum & abbatum plenæ contumeliarum literæ Romam destinantur, quibus denuncietur Romano pontifici, ut pontificatu, quem contra Ecclesiasticas leges usurpasset, sese abdicet, sciatque, post eam diem quicquid agat, jubeat, decernat, irritum haberi. Legati, ut jussum fuerat, summo conatu iter accelerantes, pridie quàm synodus indicta celebraretur, Romam ingressi literas tradunt: tunc cæteram legationem, sicut in mandatis habebant, verbo non minùs contumelioso, quàm scripto exequuntur. Papa nihil permotus atrocitate nuncii, postera die, cùm clerus & populus ad synodum frequens confluxisset, in auribus omnium literas recitari fecit, & sic cunctis, qui convenerant, episcopis id fieri decernentibus, regem excommunicat, & cum eo archiepiscopum Moguntinum, Sigifridum, episcopum Trajectensem, Wilhelmum, episcopum Babenbergensem, Rubertum: cæteris, qui conspirationis hujus participes extiterant, diem statuit, qua nisi Romæ præsentati causam dicerent, novæ hujus & inusitatæ contra sedem Apostolicam rebellionis similem cæteris excommunicationis sententiam sortirentur: porrò Ottonem, Ratisponensem episcopum, & Ottonem, Constantiensem episcopum, & Burchardum, Losannensem episcopum, Eberhardum comitem, Udalricum, & alios nonnullos, quibus rex potissimùm consiliariis utebatur, jam pridem excommunicaverat.

Gozilo, dux Lotharingorum, cùm esset in confinio Lotharingiæ & Flandriæ, in civitate, quæ dicitur Antwerpha, occisus est per insidias (ut putabatur) Ruberti Flandrensis comitis. Cùm enim quadam nocte, quiescentibus omnibus, ad necessitatem naturæ secessisset, appositus extra domum spiculator confodit eum per secreta natium, relictoque in vulnere ferro, concitus aufugit. Vix deinceps VII diebus accepto vulneri superstes, IV calendas Martii vita decessit, atque Werdunis juxta patrem sepultus est. Magnum regni Teutonici robur ac momentum, quomo-
235 do (ut sæpe jam dictum est) licet staturæ pusillitate, atque gibbo despicabilis videretur, opum tamen gloria, & fortissimorum militum copia, prudentiæ quoque maturitate, postremò totius vitæ temperantia, longè cæteris principibus supereminebat.

Rex, finito in Wormatia colloquio, concitus Goslariam rediit, ibique iram suam, qua multo jam tempore in Saxones anxiè æstuaverat, omni crudelitate explebat. Principes Saxoniæ, qui in deditionem venerant, in ultimas regni partes relegabat; bona eorum suis fautoribus, pro libito suo, diripienda permittebat; eos, qui nec dum dediti fuerant, acerrimis indies edictis ad deditionem urgebat; & nisi quantocyus dederentur, ferro & igne infestari, & longius natali solo effugari, comminabatur; tum omnia castella, quæ superiori anno dirui jusserat, summo nisu, summo provincialium labore & ærumna instaurabat: nova quoque in omnibus per Saxoniam montibus & collibus, qui modò ad arcendam vim paululum quid com-

commoditatis habere videbantur, exstruebat: illis etiam, quæ deditis Saxonibus, in jus ejus venerant, præsidium imponebat: & multiplicata sunt mala, calamitas & vastitas, per universam Saxoniam & Thuringiam, supra omnem retro majorum memoriam. Discessurus Goslaria, pridie nonas Martii, episcopatum Coloniensem, sicut à primis obstinatò intenderat, Hildolpho dedit. Cleri Colonienses tres tantùm, militum etiam paucissimi aderant: cæteros, ne ad suffragia ferenda occurrerent, indignitas detinuerat: ipsos, qui occurrerant, vix contemptim, & summis, ut dici solet, labiis, super electione ejus consuluit, risui prorsus ac ludibrio habendos, si non protinus acclamassent. Et ne quis fortè adversus eum tumultus seditione vulgi per dilationem consecrationis concitaretur, statim Coloniam profectus, consecrari eum fecit ab Wilhelmo, Trajectensi episcopo, cujus consobrino episcopatum Paderbrunnensem, ne qua per eum mora ordinationi ejus fieret, promittebat.

Pascha Trajecti celebravit, ibique ducatum Lotharingiæ filio suo Cunrado, marchiam verò, quæ dicitur Antwerpha, Godefrido, consobrino Gozelonis ducis, filio Eustachii comitis, impigro & ad rem militarem acerrimo adolescenti, tradidit. Ipso tempore Rudolphus, dux Suevorum, Welf, dux Baioariorum, Bertoldus, dux Carentinorum, Adalbero, episcopus Wirtzeburgensis, Herimannus, episcopus Mettensis, & alii plerique principes, convenientes in unum, consilia conferebant in tantis calamitatibus, quibus respublica vexabatur, quid facto opus esset: regem, post bellum Saxonicum, eundem permanere, qui fuerat: nihil eum de levitate, de crudelitate, de pessimorum hominum convictu ac familiaritate mutasse: ad hoc tantùm tam insignem suam adversum Saxones victoriam profecisse, ut ille sui omnium sanguinis jus potestatemque acciperet, & ad perniciem bonorum omnium, & ad omne, quod animo concepisset, flagitium impunita libertate grassaretur; nihil sibi deinceps spei, nihil præsidii reliquum fore, si fortè (ut sunt humana) eum offendissent, cùm in dedititios, contra jusjurandum, contra fidem principum, tam fœda, tam crudelia exercuisset. Hæc causa non solùm ipsos, sed & cunctos regni principes vehementer permoverat, & eos potissimùm, quorum consilio principes Saxoniæ se in periculum dederant. Facta est igitur conspiratio non modica, & magis ac magis indies roborabatur; ea re maximè omnibus ausum & fiduciam præbente, quòd excommunicatum esse regem à Romano pontifice frequentes ab Italia nuncii quotidie deferebant. His animatus Mettensis episcopus & alii plerique, nonnullos ex principibus Saxoniæ, quos à rege in custodia habendos susceperant, inscio rege, in sua liberos redire permiserunt. Wilhelmus, Trajectensis episcopus, causam regis (ut suprà dictum est) contra bonum & æquum obstinatè tuebatur, & studio partium regis multa in injuriam Romani pontificis, omnibus penè diebus solemnibus, inter missarum solemnia, rabido ore declamabat; perjurum eum, adulterum, & pseudoapostolum appellans; & tam à se, quàm à cæteris episcopis sæpenumero excommunicatum pronuncians. Is brevi, posteaquam rex, exactis Paschalibus feriis, Trajecto discesserat, repentè gravissima ægritudine correptus est. Cumque per acerrimos cruciatus animæ ac corporis urgeretur, miserabili ejulatu coram omnibus, qui aderant, vociferabatur, justo Dei judicio se & præsentem vitam amisisse & æternam, quòd regi ad omnia, quæ perperam intendisset, operam suam summo annisu præbuisset, atque in spem gratiæ ejus Romano pontifici sanctissimo, & Apostolicarum virtutum viro, graves contumelias sciens & prudens innocenti irrogasset. In hanc vocem (ut asserunt) sine communione, sine ulla satisfactione 236
expiravit. Successit ei in episcopatum Cunradus, Moguntini archiepiscopi camerarius. Poderbrunnensem verò episcopatum Poppo, Babenbergensis præpositus, obtinuit, cujus potissimùm factione & studio Herimannus, Babenbergensis episcopus, episcopatu dejectus fuerat.

Rupertus, abbas quondam Augiensis, monasterium quoddam in Alsatiæ

par-

partibus, cui Gengebach nomen est, à Babenbergensi episcopo susceperat gubernandum. Ubi dum pro consuetudine sua lucris temporalibus immoderatiùs insudaret, paupertatem loci industria sua evincere satagens; occisus est cum alio, haud desperatæ indolis monacho adolescente, qui cum de Babenbergensi monasterio secutus fuerat, à servitoribus suprà dicti monasterii, contra quos possessiones monasterii & jus suum, progressus ipse ad vim arcendam, defendere volebat.

Saxones, deportatis in exilium principibus suis, tædio & mœrore tabescebant, nec calamitatis ullum usquam patebat effugium. Amici regis per montes & colles dispersi, cervicibus imminebant; nec eos, ut antea, conventus facere, consilia conferre, aut ullam recuperandæ salutis viam tentare sinebant: insuper quotidie ex agris & villis prædas agebant, tributa regioni difficillima imponebant, castella sua summo provincialium labore & impensis communiebant, & graves prorsus atque inexplicabiles pristinæ rebellionis pœnas exigebant. Erant duo cujusdam Geronis comitis filii, satis quidem edito loco nati, sed propter inopiam rei familiaris inter principes Saxoniæ nullius nominis vel momenti. Hi tempore deditionis ultra Albim fluvium refugerant, ibique rei eventum præstolabantur, facilè à rege, propter obscuritatem nominis, vel ignorati vel contempti. Cumque viderent mala, quæ fiebant, non aliud scilicet actum deditione principum, quam proditam planè esse libertatem patriæ, totamque gentem Saxonum, quò rex semper intenderat, in servitutem atque sub jugum redactam; quamvis patriis finibus extorres, quamvis munitionibus amissis, perdito patrimonio, rerum omnium inopes remansissent: gaudebant tamen admodum, quòd cum cæteris Saxoniæ principibus in tempestuosum illud deditionis naufragium non incidissent. Et cùm urgeret penuria, contractis ex sui similium numero aliquantis copiis, rapto sibi victum quærere cœperunt: plerumque etiam, ubi opportunitas accidisset, regis exactoribus resistere, & injurias manu propulsare tentabant. Cumque eis semel & secundò res prosperè cessissent, milites principum, qui relegati fuerant, ingenui quoque omnes, qui necdum dediti fuerant, quique extrema omnia, quàm fidem regis ultrà experiri malebant, catervatim ad eos confluebant. Et facta est intra dies paucos permaxima multitudo, ita, ut jam non insidias modò & clandestinas latrocinantium more excursiones, sed ad apertam vim & publicas congressiones pares se hostibus arbitrarentur. Præterea provinciales, quibus inter ultimas desperationis tenebras lux aliqua salutis & consolationis cœlitus emicuerat, omnes promptissimo animo socias manus, communemque operam publicis negociis pollicentur; satius judicantes pro patria, pro liberis, pro conjugibus, honesta morte perfungi, quam inter tantas tribulationes omni morte tristiorem vitam agere. Inter hæc rediens Herimannus, patruus Magni ducis, & alii plerique ex principibus dediticiis, quos (ut prædictum est) inconsulto rege, indulgentia eorum, à quibus tenebantur, deditione absolverat, inopinatum cunctis gaudium præstiterunt, atque omnem, si quis adhuc mentibus resederat, scrupulum ademerunt: tanta siquidem, tamque inopinata rerum prosperitas evidens cunctis erat documentum respicientis eos misericordiæ Dei. Igitur armata juventute Saxoniam peragrantes castella, quibus rex præsidium imposuerat, alia deditione, alia militari manu brevi omnia receperunt: eos, qui intus erant, direptis spoliis incolumes dimiserunt, accepto ab eis sacramento, quòd ulteriùs in Saxoniam hostiliter non venirent: amicos regis omnes, præterea quicunque communibus negociis operam suam spondere noluissent, dissipatis omnibus, quæ habebant, procul Saxonia effugarunt: & directa est salus in manibus eorum ad recuperationem libertatis pristinæ. Solus adhuc Otto, dux quondam Baioariæ, in castello Hartesburg residebat. Huic rex, per totam Saxoniam, vices suas & publicarum rerum procurationem delegaverat; dato insuper negocio, ut castellum in Hartesburg, & aliud in monte, qui dicitur

citur Lapideus, (a) qui proximus Goslariæ imminet, summa ope extrueret. Ad hunc legatos dirigunt mandantes, ut omisso opere, quod ad eversionem gentis suæ, immemor patriæ, immemor libertatis extruere aggressus sit: consilium potius perquirat ad ereptionem principum, quibus ipse, ut se dederent, vehementissimus auctor fuerit: jam dudum opinionem indubiam multorum mentibus insedisse, quòd idcirco deditionem cæteris tantopere suaserit, ut eorum sanguine regis sibi animum deplacaret, & communi exitio suam ipse salutem mercaretur: hoc nunc evidentibus indiciis elucere, cùm illis in ultimas partes terrarum deportatis, ipse proditionis suæ mercedem, à rege totius Saxoniæ principatum acceperit, & regiæ crudelitatis carnifex, atque omnium, quæ ferociter rex meditetur, ferocior administer existat. Bene igitur famæ & honori suo consulat, si tantæ infamiæ maculam, claro aliquo erga patriam suam beneficio, purgare conetur, & genti suæ patriam libertatemque armis recuperare cupienti auxilio concurrat. Postremò, si monitis ultro non assentiatur, se proculdubio vim adhibituros, & patriæ proditorem, communium castrorum desertorem, ut dignus sit, eversis omnibus, quæ ejus sint, procul Saxonia expulsuros. Ad hæc ille obnixè eos per Deum obtestabatur, ut mitiùs pacatiusque agerent, quæ pro communi commodo moliantur, ratione quàm temeritate meliùs procedere, se protinus missurum, & regi modis omnibus suasurum, ut principes deditione absolvat: castella, quæ metu rebellionis pristinæ extruxerit, diruat; genti Saxonum libertatem, leges ac jura majorum, quæ per vim erepta toties armis repetiverint, restituat. Si consilio acquiescat, gravis atque ancipitis belli necessitate sine sanguine liberatam esse Saxoniam: sin autem, se nec indulti honoris amore, nec mortis metu, nec jurisjurandi religione inhiberi posse, ne communem patriæ parentumque suorum causam, usque ad extremum spiritum, quanta possit, virtute defendat, juvet, tueatur. In hæc verba legatos Saxonum dimisit, statimque suos ad regem, sicut pollicitus fuerat, destinavit, præsidio quoque ab utroque monte, quem occupaverat, abducto, communem deinceps cum Saxonibus ac socialem vitam agebat. Rex de his, quæ acciderant in Saxonia, gravi nuncio accepto, comperto etiam, quòd cæteri principes, collatis per crebra conventicula consiliis, defectionem meditarentur, hinc ira, hinc sollicitudine in diversa raptatus, cui primùm morbo mederetur, anxius ambigebat. Sed quò ira impellebat, inclinatior, ad oppugnandam Mettensem urbem exercitum admovere cogitabat, & ab episcopo loci, quòd creditos custodiæ suæ principes se inconsulto dimisisset, vindictam expetere: sed contrà reputans, turbata republica, dubia fide principum, exhausto superioribus bellis milite, extremæ dementiæ esse, arduum aliquid præcipitanter attentare, impetum animi ab temeritate ad pacatiora consilia revocavit. Missis igitur circumquaque nunciis, omnes regni principes in Pentecosten Wormatiæ sibi occurrere jussit; quid facto opus esset, communi consilio (ut prætendebat) deliberaturus. Statuta die, cæteris amplo satis numero occurrentibus, nullus aderat suprà dictorum ducum, à quibus reipublicæ periculum timebatur, & quorum potissimùm authoritate, si res tranquillæ essent, summam publicorum negotiorum disponi oportuerat. Ita conventus ille principum cassata voluntate regis nullum habuit effectum. Iterum in Natale sancti Petri Apostoli Moguntiæ eos adesse, addita jam edicto obnixa supplicatione præcepit: sed ne tunc quidem quisquam eorum vel supplicantem attendit, vel præcipientem, omnibus planè ad rebellionis studium immobiliter obstinatis. Ipsi, qui convenerant, fœda simultate à se invicem dissidebant. Jam enim solutus carcere suo Satanas non solùm corporali, sed & spirituali armatura oppugnabat pacem ecclesiasticam, & quorum corpora jugulabat, animas quoque, ne in æternum viverent, extinguere satagebat. Uto, episcopus Treverensis, Roma nuper reversus, com-

237

(a) Sive Steinberg, de quo *JO. MICH. HAYNECCIUS Ant. Goslar. lib. I. p. 93.*

communicare nolebat episcopo Moguntino, episcopo Coloniensi, & aliis quàm pluribus, qui apud regem præ cæteris assidui erant, & quorũ rex omnia faciebat consilio; obtendens, & eos & ipsum regem excommunicatos esse à Romano pontifice: sibi tamen, quod ipsum vix summis precibus extorserit, indultam esse colloquendi tantùm regis licentiam; nulla præter hæc in cibo, in potu, in oratione, vel in cæteris omnibus communione ejus permissa. Hujus authoritate animati complures alii, quorum & in Deum fides purior, & ad dignitatem reipublicæ sententia potior, paulatim se palatio subtrahebant, ne videlicet suprà dictorum communione macularentur; & ad regem, licet crebris jussionibus evocati, redire nolebant, satius judicantes regem quàm Deum offendere, corporis quàm animæ dispendium incidere. Illi econtra irasci, fremere, insanire, minas & convitia in omnes passim jaculari: injustam & idcirco nihili æstimandam esse Romani pontificis sententiam, qui se nec canonicè ad synodum evocatos, discussos, nec
238 objecti criminis juxta scita canonum convictos vel confessos, præcipiti furore potiùs quàm ratione excommunicasset: episcopum Treverensem & cæteros, qui cum eo ad evertendum statum reipublicæ jam pridem conspirassent, aliorsum intendere, quàm loquerentur; nec tam Apostolicæ sedi authoritatem deferre, quàm ut dignitatem regiam subruant, occasionem quærere, & inveterata adversus regem odia novo religionis vocabulo palliare: eum rectè honori suo prospicere, si in hostes suos gladium, quem juxta Apostoli vocem ad vindictam malorum acceperit, maturius distringat, & contemptis inanium occasionum latibulis, manifestos regni insidiatores pœna, quam mereantur, afficiat. Nec difficile fuit, ingenium regis, per se atrox & implacabile, in iram excitare. Sed cùm videret, sub obtentu religionis principes à se paulatim deficere, & destituto jam auxiliis imperio vanam esse comminationem, quæ vim facere non posset, quibus comminaretur, ratus, id quod tempus exigebat, utilitati magis quàm iracundiæ consulendum, iterum atque iterum aversos principum animos blandis legationibus mitigare tentabat: nec tamen (quod dictu mirum sit) tanta hac rerum asperitate, tanta ingruentium periculorum mole evinci poterat, ut, unde potissimùm hæc flamma invidiæ & odii adversum eum exarserat, principes Saxoniæ deditione absolveret: quin imò conterritus recenti exemplo eorum, qui plerosque ex ipsis se inconsulto dimiserant, residuis, qui adhuc in custodia tenebantur, omnem adhiberi diligentiam jubebat, ne elaberentur: ideoque sæpius his, quibus eos servandos crediderat, mandabat, ut memores beneficiorum suorum, memores jurisjurandi, quo sibi fidem suam firmassent, traditos custodiæ suæ intemerata fide, donec reposcerentur, servarent, nec aliorum principum fœdissimo corrumperentur exemplo, qui dimissis suo injussu dedititiis, dum privatas suas injurias in regem ulcisci vellent, cladem maximam, & maculam multis seculis non abolendam, reipublicæ intulissent. Et omnibus quidem infensus, omnium (ut videbatur) sanguinis avidus erat: præcipuè tamen episcopi Halberstadensis, quem, tanquam totius Saxonicæ rebellionis principem, & omnium, quæ secus acciderant, fomitem atque incentivum, inexorabili odio insectabatur. Et nisi pontificalis nominis reverentia, & fides principum, quæ in deditione intercesserat, obstarent, vitam ejus per omnes cruciatus extorsisset. Hunc Ruperto, Babenbergensi episcopo, servandum crediderat, velut præter cæteros familiares suos immitis ac ferocis ingenii viro, & erga se in adversis rebus spectatæ sæpe fidei. Sed postquam, inclinatis ad defectionem principibus, iterum novis rempublicam tempestatibus quati aspexit: quamvis custodis diligentiæ non diffideret, veritus tamen, ne fortè subrepente per hanc moram negligentia, aliquid in eo vis vel fraus hostilis operaretur; ad palatium eum evocavit, & ibi nunc inter camerarios suos, nunc inter cocos & coquinarum spurcitias indignissimo loco habitum, sub omni diligentia custodiri fecit, donec tam feralibus odiis competens exilium excogitaret. Erat ipso tempore apud regem soror ejus, uxor Salomonis, regis Ungariorum, quam maritus

ritus regno expulsus, dum in armis & procinctu esset, nusquam tutiùs quàm apud fratrem manere judicaverat, donec recuperato, si fieri posset, regno, in jucunditate perfrui conjugio liceret. Cumque post multum jam tempus ad maritum, in finibus Ungariæ commorantem, redire pararet: rex opportunam eam arbitratus, quæ crudelitatis hujus munere fungeretur, rogavit eam, ut episcopum Halberstadensem secum abduceret, atque in locum, ex quo nulla ei deinceps in regnum Teutonicum redeundi copia fieret, deportari faceret. Annuit illa petenti, & navi impositum cum hominibus suis præmisit: ipsa paucis pòst diebus, cùm profectioni suæ necessaria ordinasset, insecutura præcedentem. Habebat idem episcopus militem quendam, Udalricum nomine, multis in Bajoaria possessionibus prædivitem, regi quoque apprimè charum & acceptum: is, ubi advertit mala, quæ episcopo parabantur, motus miseratione atque ipsa humanarum rerum consideratione, quòd tantus ac talis vir, ingens columna & firmamentum reipublicæ, nisi regis temeritas divina atque humana omnia confudisset, tam pessimo nunc exemplo periturus foret: accessit ad eum, paulo antè quàm navigare inciperet, & quæ in eum rex decrevisset, per ordinem exposuit; actum esse de salute ejus, nisi propitia divinitas, quæ sola jam posset, periclitanti succurreret: edocet præterea, possessiones suas, & 239
castellum munitissimum haud procul ab littoribus Danubii fluminis abesse, monétque, ut, dum ad ea loca navigans pervenisset, rogaret sæpius eos, cum quibus navigaret, quatenus applicarent, & sibi paululum in terram progrediendi facultatem facerent; obtenta vel refrigerandi, vel alius cujusvis necessitatis occasione, quæ modò tali artificio idoneè patrocinaretur; se memorem fidei, qua ei obnoxius sit, omnia, quæ possit, pro virili portione facturum, & si quam ereptionis ejus viam Deus ostendat, tentaturum. Fecit ille, ut edoctus fuerat: atque ubi ad prædicta loca propinquare cœpit, simulata mala valetudine, quæ sibi ex assidua navigatione corpus effecisset insolitum, & nisi maturè consuleretur, extremam perniciem allatura foret languenti: facilè obtinuit apud nautas, qui pontificalis nominis intuitu magnam humanitatem ei præstabant, ut, quoties vellet, applicarent, & ei egrediendi atque in terra (prout libitum erat) recreandi corporis copiam facerent. Longinqua regio, custodum multitudo, debilitas languentis, omnem metum, omnem fugæ vel insidiarum suspicionem ademerant. Egrediebatur sæpius & regrediebatur, circumspiciens undique, & omnia diligenti obtutu perlustrans: nullum usquam promissæ salutis indicium, nulla spes elucebat. Fortè beati Johannis Baptistæ nativitas occurrerat, & manè, dum præterlaberentur, conspicatus contiguam littori ecclesiam, rogavit, ut appulsa navi, ad celebranda tam sacratissimo die missarum solemnia ad ecclesiam procederent. Assentientibus illis ingressus ecclesiam, salutarem Deo hostiam offerre sacerdotalibus, ut solemne est, infulis indutus cœpit. Cui rei intentis omnibus, suprà dictus Udalricus, rectè per exploratorum diligentiam, captata loci opportunitate, repentè armata multitudine ecclesiam circumdedit, ingressusque modestè, interim dissimulato, propter quod venerat, negotio, consummationem sacri ministerii tacitus tranquillusque præstolabatur. Quo expleto, suos quantocius ad navim convolare, & omnia, quæ episcopi sunt, efferre jubet. Ipse fortissimorum juvenum agmine stipatus, procedentem ab ecclesia episcopum salutat, osculum porrigit, equum, quem evectioni ejus optimum aptaverat, ocyus conscendere jubet. Stupentibus, qui episcopum adduxerant, quid hoc rei esset, & post irritas ratiocinationes ad arma concurrentibus; jubet, ut, si vitæ ac saluti suæ consultum velint, quieti maneant, arma ponant, naves pacatis animis repetant: gratum habentes, quòd commissi in tantum pontificem piaculi pœnæ non exigantur. Si verbis inanibus, si motibus incompositis lacessere pergant; facilè gladios procacitati modum facturos, episcopum, episcopalis ministerii munia ecclesiæ Halberstadensi, cui ordinatus sit episcopus, rectiùs præstare, quàm ipsis. Illi, cùm numero & virtute impares essent, temerarium arbitrati, rem certamini committere, tristi confectoque animo ad naves redierunt: episcopus in castellum, quod

haud longè aberat, concessit, ibique paucis diebus commoratus, donec absumpta novitate, studia conquiescerent omnium, si qui fortè redituro insidiabuntur: tandem assumpto laico habitu, quò falleret occursantes, in Saxoniam contendit, & desperantibus jam reditum ejus Saxonibus, repentè, tanquam ab inferis vivus emergens, restitutus est. Rex, ubi gestæ rei nuncium accepit, graviter & iniquo nimis animo ferebat, tantos conatus suos in irritum cessisse, præreptam sibi tantarum contumeliarum vindictam, redditum cum impunitate hostibus virum, in quo totius Saxonici belli summa & cardo verteretur: nec dubitare poterat, paululum jam sopitos ignes Saxonici furoris hoc incentore ilico suscitandos, & propediem in immensum conflagraturos: atque eò infestiùs id acturum, quò se meminisset, post deditionem nullam in rege clementiam, nullam expertum fuisse humanitatem. Verebatur præterea, ne simili modo cæteri quoque elaberentur dedititii, & sibi tam insignis victoriæ, tam operosæ deditionis fructus deperiret: assecutis eis, se invito, libertatem. Omnia consideranti placuit tandem alia deinceps grassari via, & Saxones, quos extranei toties tentatos non vicerant, suis jam armis, suis parat expugnare viribus: sapienti certè usus consilio, quoniam constet, omne regnum nulla vi, nulla clade citiùs quàm domestica atque intestina simultate labefactatum corruere. Episcopum Magdaburgensem, episcopum Merseburgensem, episcopum Misenensem, Magnum ducem, Fridericum Palatinum comitem, præterea omnes Saxoniæ & Thuringiæ principes, qui adhuc in deditione tenebantur, ab exilio revocari jubet, & clemen-
240 ter accersitis, ait, se, cùm juxta palatinas leges extremo in eos supplicio animadvertere possit, & hoc jure faciat, gravibus sæpe ab eis contumeliis lacessitus; tamen memorem generis eorum, memorem virtutis, quæ reipublicæ & honori esse possit & munimento, tam atrocis facti veniam dare, & quod amplius sit, non aliud ab eis quærere redemptionis suæ precium, quàm, ut sibi deinceps in dubiis rebus fideles ac devoti maneant, auxiliumque præstent ad componendum regni statum, & compescendos homines factiosos, eos potissimùm, qui gentem Saxonicam simplicem & malarum artium nesciam, intestinis quotidiè dissensionibus inquietent: si id faciant, nec ulla, ut priùs, levitate fidem permutent, se primos in amicis habiturum, & cùm se opportunitas præbuerit, beneficiis, prout regiam munificentiam deceat, honoraturum. Illi, etsi eum hæc ficta loqui scirent, & necessitate magis quàm pietate genuinum animi rigorem laxasse, tamen impunitatis amore libenter amplexantur oblata, promittunt, quicquid jubet, promissa, repetito sæpius sacramento, roborant, & accepto commeatu, in sua singuli cum gaudio revertuntur. Rex (ut suprà dictum est) commonitus ab Ottone, duce quondam Bajoariæ, ut turbatis rebus in Saxonia maturè consuleret, mandaverat ei, ut sibi certa die in Salefelt occurreret, quatenus communiter habita discussione, quid facto opus esset, deliberarent. Postmodum verò fretus his, quos deditione absolverat, quòd eorum auxilio in Saxones, qui se læserant, iram suam idoneè ulcisci posset, consilium mutavit, & statuta die nuncios pro se in Salefelt duci Ottoni misit, qui ei dicerent, ut contractis, quantascunque posset, copiis, sibi in marchia Misinensi concurreret; se per Boëmiam ducto exercitu adventurum, & filiis Geronis comitis, qui imperitam multitudinem malè auspicatò ad arma concitassent, si Deus vota prosperaret, redditurum, quod mererentur. Principibus quoque Saxoniæ & Thuringiæ, quos patriæ nuper remiserat, eadem mandat; obsecrans, ut præstitæ sibi indulgentiæ gratiam referentes, cunctos, quos valeant, ab hominum perditorum societate dehortentur, & ipsi ad ferenda publicis negotiis auxilia, designato die & loco, armati instructique præstò adsint. Ipse, ut instituerat, paucissimos secum assumens Teutonici exercitus milites, cæteris omnino, quid moliretur, ignorantibus, in Boëmiam contendit; ibique juncto sibi duce ac milite Boëmico, repentè plus, quàm tanto operi expediret, fidens nescio an negligens, in marchiam Misinensem se infudit; videlicet vana spe elusus, quòd ducis Ottonis industria,

dustria, & cæterorum, quos beneficio suo devinctos sibi gloriabatur, omnem rebus moram, omnem conficiendo negotio difficultatem, ademptura foret. Sed dux Otto, sciens genti Saxonum justas esse causas rebellionis, id multo jam tempore apud regem crebris legationibus egerat, ut belli seminarium, irarumque causas amoveret; leges ac jura sua Saxonibus rata manere sineret; æquitate potiùs quàm armis tumultuantes compesceret; & tantos labores, tantum, qui prælio fundendus esset, sanguinem lucratus, sine difficultate in perpetuum opulentissimæ gentis servitio frueretur: hanc regis ac tyranni esse distantiam, quòd hic vi atque crudelitate obedientiam extorqueat ab invitis, ille legibus ac more majorum moderetur subjectis, præcipiatque facienda. Verùm ille homo in imperio natus & nutritus, ut tantos natales, tantos prosapiæ fasces ac titulos decebat, in omnibus regium semper adversis animum gerebat, mori quàm vinci malebat. Inexpiabilis ignominiæ maculam putabat, impunè injuriam accepisse: & econtra summum decus & vitæ præsenti comparandum æstimabat, nihil, quod secus accidisset, inultum prætcriisse. Ad hoc homines sibi asciverat, talium rerum artifices, mediocri quidem loco natos, sed consilio ac manu promtissimos, qui secundum quod Propheta dicit, loquebantur ei placentia, & divinabant ei errores, & ægrotum animum, & per se affinem iracundiæ ac temeritati, adulationibus suis, tanquam supposita face, in omne, quod libuerat, inflammabant; ideoque, ut opera sua magis illi foret necessaria, perpetuis rempublicam tempestatibus vexari quàm maximè satagebant. His pessimis usus consultoribus, principes regni recta suadentes plurimùm aversabatur, nec eos ad consilium suum, nisi fortè inexplicabilis necessitas incidisset, admittebat: quin imò authoritatem eorum, si copia fieret, opprimi ac penitus obliterari cupiebat, ut in omne, quod animus suggessisset, effrenata libertate grassanti nullus obsisteret, nemo obloqueretur. Igitur dux Otto vehementer efferatus, quòd contra consilium suum rex Saxoniam bello rursus impeteret, ait ad Epponem, Citicensem episcopum, qui ei (ut dictum est) in Salefelt functus legatione regis occurrerat; se regi, quod honori ejus, quod commodo reipublicæ competeret, sugges- 241
sisse: sed quoniam plus apud eum fidei sit ineptis assentatoribus quàm sibi, plus apud eum fiduciæ ponatur in milite Boëmico, quàm in Teutonici exercitus robore; ad eum pertinere, quem cœpta exitum sortiantur; se nec rebus bene gestis gloriam, nec si aliter cesserint, ignominiam habiturum: præterea nulla jam sacramenti, quo ei fidem dixerit, religione teneri, cùm recta & utilia suadens non audiatur; insuper contra leges Dei, contra decus imperii, contra salutem animæ suæ, ad effundendum sanguinem innocentem, gentili ritu arma sumere jubeatur: proinde omni perjurio absolutum, liberè deinceps causam gentis suæ, quæ justa sit, quantum valeat, armis & opibus asserturum. Eadem protestabantur cæteri quoque principes, tam Saxoniæ quàm Thuringiæ, qui, etiamsi cupidissimè vellent, nullum petenti præstare possent auxilium: unanimiter scilicet detrectantibus militibus eorum infaustam contra patriam parentesque suos militiam. Jam enim non dubia fide, vacillantibus animis, ut priùs, cùm inter spem & metum fluctuarent, sed unanimi sententia, obstinata contentione, ad rebellandum conspiraverunt: neque callidis principum exhortationibus, ut antea, concitatum vulgus ad arma prosiluerant, sed omnes simul provinciales, non ductu auspicioque principum, sed privatis studiis, privatis impensis, bellum gerere proposuerant; sibi dimicare, sibi, si Deus annueret, vincere parati; nec aliud à quoquam militiæ suæ stipendium præstolantes, quàm conjugum liberorumque suorum salutem, atque ut à cervicibus suis durissimæ servitutis jugum excuterent; ipsos denique principes, si obniti, si contra hiscere tentarent, dissipatis vel incensis omnibus, quæ eorum essent, procul patriis finibus expellere minabantur: ad ultimum ea mente rem gerendam susceperant, ut vel vincerent obstinatè, vel morerentur. Ultima desperatio sic studia inflammaverat,

 quo-

quoniam certa superioribus annis documenta ceperant, nullam apud regem victis esse spem veniæ, cùm ferocitatem pectoris ejus, & inexorabile Saxonici nominis odium, nec voluntaria deditio principum, nec tantus in Thuringia fusus sanguis restinxisset. Igitur, ubi per Saxoniam rumor percrebuit, quòd rex conterminam regni Saxonici marchiam Misenensem ferro & igne depopularetur, ad arma conclamant: multa millia hominum brevi concurrunt, conserendi certaminis intolerabili fervent desyderio, obviam ire hostibus unanimi alacritate contendunt. Sed, quoniam accelerando itineri turba frequentior, armis atque aliis impedimentis implicita, parum pro voto satagere valebat: filii Geronis comitis, assumptis secum VII millibus expeditorum equitum, summo nisu, ardentissima citius conficiendi negotii aviditate, in occursum properant. Quod si regem consequi, & sic efferato milite, sic ferventibus studiis signa conferre contigisset: (ut multorum ferebat opinio) tractum tot annis bellum Saxonicum facili compendio confectum fuisset, & regem cunctumque ejus comitatum vel mors certissima, vel ignominia difficilè abolenda occupasset. Nam præter exercitum Boëmicum, qui nec ipse vel armis, vel numero, vel virtute tanto negotio se parem præstiterat, paucissimos secum habebat, quoniam supervacaneum arbitratus fuerat, Teutonicis militibus tam longinquæ expeditionis laborem indicere, cùm speraret (ut dictum est) industria Ottonis ducis & aliorum, quos deditione gratis absolverat, omnes Saxonum vires facilè enervandas, & copias, sibi majoribus etiam bellis sufficientes, statuto die ac loco affuturas. Fortè tum temporis, Deo misericorditer saluti regis prospiciente, fluvius Milda, qui utrunque exercitum medius dirimebat, effusis nuper imbribus, vehementer intumuerat, atque omnem transmeandi facultatem ademerat: cujus rex inundatione commodissimè pro se usus, non expectata decrescentium aquarum vicissitudine, in Boëmiam se recepit, maturatoque per Bajoariam reditu, mœstus ac pœnitens, quòd tantos labores in vacuum expendisset, Wormatiam repedavit. Et quoniam digrediens duci Boëmico marchiam Misenensem, tam spectatæ in arduis rebus fidei præmium, dederat, Ecbertus marchio, cujus eadem marchia erat, filius patruelis regis, puer longè adhuc infra militares annos, ubi primùm, decrescentibus aquis, fluvius factus est transmeabilis, adjunctis sibi Saxonibus Missenen perrexit, omniaque castella, quibus dux Boëmicus præsidium imposuerat, admota militari manu, recepit, suosque milites, qui deinceps contra omnem hostium irruptionem indefessi excubarent, imposuit: mirantibus cunctis, quòd regem nec ætatis nec propinquitatis respectus ab hac injuria revocasset.

242 Interea Rudolphus, dux Suevorum, Welf, dux Bajoariorum, Bertholdus, dux Carentinorum, Adelbero, episcopus Wirtzeburgensis, Adelbertus, episcopus Wormatiensis, & alii, quos reipublicæ calamitas movebat, in loco, qui dicitur Ulma, conventu habito, statuerunt, ut omnes, quicunque reipublicæ consultum vellent, XVII calendas Novembris Triburiam convenirent, & variis cladibus, quibus permultos jam annos pax ecclesiastica turbabatur, tandem aliquando malorum pertæsi, finem facerent. Hoc Sueviæ, hoc Bajoariæ, hoc Saxoniæ, hoc Lotharingiæ, hoc Franciæ Teutonicæ principibus denunciarunt, universosque in commune per Deum obtestabantur, ut omni excusatione relegata, cuncta privatæ rei sollicitudine posthabita, hanc singuli communibus commodis vel extremam operam dependerent. Qua expectatione suspensis atque attonitis omnibus, episcopus Moguntinus & alii quàm plures, qui eatenus partes regis vehementiùs tuebantur, ab eo defecerunt, & adjuncti suprà dictis principibus ad meliorandum regni statum ardentissimo zelo exarserunt. Miro etiam atque inopinato rerum successu, ut, quod moliebantur, nullis jam retardaretur impedimentis, obsides, quibus nonnulli ex principibus superiore anno fidem suam apud regem obligaverant, repentè his, qui eos dederant, sunt restituti. Duos ducis Ottonis filios, alterum rex ipse, alterum is, qui à rege curandum susceperat, inscio rege, patri nec opinanti remisit. Filius Utonis marchionis, & filius Adelæ, derelictæ Dedi marchionis,

chionis, ambo teneræ ætatis, & longe adhuc infra pubertatis annos pueruli, cùm in munitione cujusdam Eberhardi, ministri regis, custodirentur, magnum quoddam & posteriorum memoria dignum nobilissimæ indolis documentum ediderunt. Jusserat rex eidem Eberhardo, vel propter tanti generis claritatem, vel propter ætatis infirmæ compassionem, ut eos indulgentissimè nutriret, & ne aut inerti ocio, aut jugis custodiæ tædio tabescerent, sineret eos interdum cum æqualibus suis ludicris puerilibus exerceri. Hoc ipsum parentes crebra custodibus munuscula destinantes flagitabant. Fecit ille, ut petebatur, & modò intra munitionem, modò extra adhibitis custodibus, prout libitum erat, ludere patiebatur, nihil sinistrum in ætate simplici & fraudis nescia suspicatus: interdum etiam in nemus, quod munitioni contiguum erat, venatum pergens, impositos equis, cujus rei vix dum ætas patiens erat, secum ire permittebat, ut oppressas mœrore ac tædio mentes hoc advocamento recrearent. Cùm hoc sæpius faceret, consuetudo fiduciam, fiducia custodibus securitatem pariebat, ut eis indulgentiùs indies diligentis custodiæ frena laxarent, & absumpta jam omni suspicione, quicquid voluissent, etiam absque arbitris eos agere paterentur. Cœperunt igitur, ubicunque tempus & locum secretiorem nacti fuerant, sermones conserere, patriæ parentumque recordari, peregrinationis molestias deplorare, & ut pro salute sua aliquid Deo auspice conarentur, mutuis se suasionibus incitare. Quadam ergo die, cùm juxta solitum prædictus Eberhardus, secum assumptis eis, venatum exisset, & ad insectandam, quæ casu occurrerat, feram omnes (ut fieri assolet) inconditis clamoribus, ferventissimis studiis discurrissent: pueruli, ubi se solos adverterunt, custodem nullum, eos, qui simul venatum processerant, aliarum rerum immemores, soli, quæ agebatur, venationi intentissimos, quantis possunt viribus, equis subdunt calcaria, per condensa sylvarum, per abrupta montium, per concava vallium, periculi sui vel negligentes, vel contemptores, dicto citiùs evolant: nec in certum aliquem locum, regionis ignari, cursum dirigunt, sed laxatis temere habenis, quocunque impetus equos ferebat, præcipites ruunt. Celeri cursu transmisso nemore ad Mœnum fluvium perveniunt, piscatorem illic offendunt, in scapha piscatoria capturis piscium incumbentem, evehi se Moguntiam petunt, chlamydes suas, quibus vestiebantur, quoniam aliud in promptu non erat, evectionis precium offerunt. Ille vel precio allectus, vel miseratione periclitantium permotus, (hoc enim ex trepidatione & cætero corporis gestu facilè conjiciebat) benignè in naviculam suscepit, & utensilibus, quæ in navicula erant, adopertos, ne scilicet ab insequentibus agnoscerentur, Moguntiam, ut rogaverant, evexit. Equi eorum, transito amne, in ulteriore ripa, juxta naviculam mirum in modum moderato gradu decurrebant, ita, ut cum eunte navicula pariter irent, cum subsistente pariter subsisterent. Brutis pecoribus humanas inesse animas crederes. Ubi Moguntiam ventum est, receptis equis suis, in domum quandam ripæ contiguam clanculo se immergunt, dominumque domus per Deum obtestantur, ne eos cuiquam prodat, se archiepiscopo Moguntino genere conjunctissimos esse, 243
cui si incolumes intemerata fide restituat, tam ab ipso quàm à cæteris parentibus suis, qui inter regni principes & opum & dignitatis speciali prærogativa eminebant, digna meritis præmia relaturus sit. Nec multò pòst aderat Eberhardus, fremens & stridens dentibus, præ doloris impatientia, compertoque per veridicos indices, quò pueri divertissent, summa vi, summo conamine domum expugnare, foresque infringere parabat, & nisi obsides regis maturè redderentur, ignem tectis injecturum se minabatur. Concurrit civitas ad spectaculum, & facta est pro studiis partium confusa ac dissona aliud atque aliud clamantium turbarum vociferatio. Perlato ad episcopum Moguntinum tumultuantis civitatis nuncio, misit confestim cum armatis Conradum comitem de castello, quod dicitur Luizelenburg, qui tum fortè apud episcopum præsens erat: qui veniens Eberhardum improbè sævientem, atque in omnes, qui obsisterent, nunc vi, nunc commi-

 natio-

natione grassantem, ab oppugnatione ædium cum contumelia repulit, susceptosque pueros episcopo præsentavit. Ille admodum gratulatus, quòd causam principum, qui pro communi commodo arma sumere meditabantur, hac etiam parte impedimentorum liberasset, suis singulos parentibus cum omni diligentia, ne quis scilicet insidiaretur abeuntibus, remisit.

Statuta die, juxta condictum, principes Sueviæ & Saxoniæ Triburiam convenerunt amplissimo numero, obstinatis mentibus, ad submovendum à negotiis regni regem Heinricum, & alium, in quem communis electio consensisset, creandum. Aderant unà legati Apostolicæ sedis, Sigehardus, patriarcha Aquilejensis, & Altmannus, Pataviensis episcopus, vir Apostolicæ conversationis, & magnarum in Christo virtutum, cui papa vices suas in dispositione ecclesiasticarum causarum delegaverat, & laici nonnulli (qui magnis opibus relictis, ultrò se ad privatam tenuemque vitam, propter Deum contulerant) missi à Romano pontifice, ut palàm omnibus per Gallias contestarentur, justis de causis excommunicatum esse regem Heinricum, & ad eligendum alium regem Apostolici consensus & authoritatis suffragium pollicerentur. Hi nec principi, nec privato cuiquam, qui regi Heinrico dicto vel facto aliquatenus post excommunicationem communicasset, communicare volebant, donec publicè professus pœnitentiam per Altmannum, vicarium Romani pontificis, anathemate absolveretur. Pari cautela eorum quoque communionem vitabant, qui presbyteris conjugatis, vel eis, qui ecclesiasticas ordinationes precio comparaverant, in oratione communicassent. Per septem itaque continuos dies consilia conferentes, quid facto opus esset, qua ratione periclitanti, & jam jam naufragium minitanti reipublicæ consulendum foret, perquirebant. Replicabant ab tenero (ut ajunt) ungue omnem vitæ regis institutionem, quibus probris, quibus flagitiis existimationem suam, decusque imperii, vix tum adulta ætate, maculasset; quas injurias singulis, quas in commune omnibus, ubi primùm pubertatis annos attigit, irrogasset; quòd remotis à familiaritate sua principibus, infimos homines, & nullis majoribus ortos, summis honoribus extulisset, & cum eis noctes perinde ac dies in deliberationibus insumens, ultimum, si posset, nobilitati exterminium machinaretur; quòd barbaris gentibus vacatione data, in subditos sibi populos dedita opera ferrum distrinxisset, & in eorum nece hostili crudelitate grassaretur; regnum, quod à parentibus suis pacatissimum, & bonis omnibus florentissimum accepit, quàm fœdum, quàm despicabile, quàm intestinis cladibus infestum cruentumque reddidisset; ecclesias & monasteria destructa, victualia servorum Dei versa esse in stipendia militum, studium religionis & rerum ecclesiasticarum transisse ad arma militaria, & ad munitiones extruendas, non quibus vis & impetus barbarorum arceatur, sed quibus patriæ tranquillitas eripiatur, & liberæ gentis cervicibus durissimæ servitutis jugum imponatur; nullum usquam esse viduis & orphanis solatium, nullum oppressis & calumniam sustinentibus refugium, non legibus reverentiam, non moribus disciplinam, non ecclesiæ authoritatem suam, non reipublicæ manere dignitatem suam; ita unius hominis temeritate sacra & prophana, divina & humana, fasque nefasque confusa esse & implicita: proinde tantarum calamitatum unicum ac singulare superesse remedium, ut quanto ocyus, amoto eo, alius rex crearetur, qui tandiu terminos suos evaganti licentiæ frena injiceret, & mundi vacillantis ruinam subjectis humeris sustentaret. Rex Heinricus, contractis in u-
244 num suæ partis assertoribus, in villa, quæ dicitur Oppenheim, se continebat, Rheno fluvio utraque castra dirimente, frequentesque ad eos indies legatos mittebat; pollicens omnium, quæ eos offenderant, in reliquum emendationem; se veterum injuriarum memoriam sequentibus beneficiis, si vita comes foret, aboliturum, nihilque deinceps circa rerum publicarum administrationem absque communi consulto acturum: postremò, ultro se jure suo cedere, eisque gubernandi disponendique, pro suo arbitratu, totius regni jus potestatemque facere, dum-

dummodo æquo animo paterentur, sola regii nominis, regiique cultus rata sibi manere insignia, quæ semel legitimè accepta, sine summa omnium eorum ignominia, amittere non posset, nec finerent regni Teutonici splendorem, omnibus retro sæculis intactum incontaminatumque, sua ætate tam turpis exempli macula sordescere: quòd si verba sua difficiliùs admitterent, magnificis promissionibus toties elusi, paratū se, quibus sacramentis, quibus vellent obsidibus, fidem facere, quòd nulla unquam dies, nulla rerū vel casuum mutabilitas hanc suam in eos benevolentiam corruptura foret. Ad hæc illi, nulla, inquiunt, jam supersunt argumenta, quibus toties recognita atque spectata fides ejus probari ultrà vel obligari valeat, cùm toties morum suorum emendationem, coram oculis omnia cernentis Dei quam sanctè pollicitus, omnia, quibus se obstrinxerat, vincula, ubi primùm calamitas, quæ ad præsens urgebat, præteriit, tanquam aranearum telas ruperit, & semper seipso deterior, cursum mali operis, sicut equus impetu vadens in prælium, effrenata libertate repetiverit. Neque nos præcipiti temeritate ad hæc extrema experienda prorupimus; omnes vias, omnia priùs consilia pertentavimus, si qua ratione rigidū obstinatumq; in malis desperati hominis ingenium emolliri possit. Sed inveteratus morbus, atque imis penitus jam insidens visceribus, nihil spei, nihil admittit remedii, omnem artem, omnem evincens industriam medicantium: quin imò, dum levitati ejus impensiùs morem gerere studemus, & cunctis, quæ perperam molitur, religionis obtentu muliebrem præbemus patientiam; status reipublicæ eversus est; tranquillitas ecclesiarum turbata; majestas imperii ablata; authoritas principum evacuata; mores inversi; leges abolitæ; & secundum prophetæ elogium maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt; & sanguis sanguinem tetigit: postremò omnis justitiæ & pietatis, religionis & honestatis disciplina situ atque incultu obsolevit. Hæc quidem dum sola vitæ temporalis detrimenta, dum solam famæ & existimationis labem minitarentur, tametsi viris ferenda non essent; tulimus tamen, ne contra jusjurandum, quo tenebamur, præcipitanter impudenterque venire videremur, & dum gloriæ nostræ consulere conaremur, animæ naufragium pateremur. Nunc verò cùm ab ecclesiæ corpore, propter flagitia sua, Apostolici anathematis mucrone præcisus sit, cùm ei communicare, sine communionis ecclesiasticæ damno & fidei jactura, non possimus, cùm fidem nostram, multis apud eum sacramentis implicitam, Romanus pontifex Apostolica authoritate explicuerit: extremæ profectò dementiæ esset, divinitus oblatam salutis occasionem, non obviis (ut dici solet) manibus excipere, & quod jamdiu præmeditatum sit, ut agatur, tam opportuno tempore non agere: cùm leges humanæ & ecclesiasticæ sinant; cùm locus & tempus arrideant; cùm denique omnia, quæ paci vel bello usui esse solent, conficiendæ tanquam rei favorem suum polliceantur. Quapropter contemptis inanium argumentorum cuniculis, quibus denuo in cervices jugulosque nostros, viam gladio suo affectat, immobiliter animo fixum tenemus, ut absque ulla dilatione virum nobis provideamus, qui præcedat nos, & prælietur bellum domini ad expugnandam & destruendam omnem cujuscunque hominis altitudinem, elevantem & extollentem se adversus justitiam & veritatem Dei, & sanctæ Romanæ ecclesiæ authoritatem. In hæc verba legatos regis dimiserunt. Iterum alios atque alios misit, nullum supplicationis genus, quod impediendæ tantæ rei proficuum putaretur, prætermittens. Sed illi in eadem sententia fixi obstinatique manebant. Jamque utraque ex parte ad magnum discrimen res spectare videbatur. Denique & hi regem alium sibi protinus constituere, & transmisso Rheno fluvio (navigium enim omne episcopus Moguntinus in eam ripam coēgerat) proxima luce, regi Heinrico arma inferre parabant: & illi, incisa spe dilationis impetrandæ, suos, qui per proximas villas dispersi erant, in unum coire, atque arma expedire jubebat, ut in ulteriorem ripam progressos confestim prælio adoriretur. In hac tantarum expectatione rerum intentis sollicitisque omni-

omnibus, ecce primo diluculo sequentis diei, quæ ultimam cladem reipublicæ
1245 allatura timebatur, Suevi & Saxones legatos ad regem miserunt, qui ei dicerent: tametsi nec in bello, nec in pace, ulla unquam ei justitiæ vel legum cura fuerit, se tamen legibus cum eo agere velle, & cùm crimina, quæ ei objiciantur, omnibus constent luce clariora, se tamen rem integram Romani pontificis cognitioni reservare, acturos se cum eo, ut in purificatione sanctæ Mariæ Augustam occurrat, ibique celeberrimo conventu habito principum totius regni, discussis utrarumque partium allegationibus, ipse suo judicio vel addicat vel absolvat accusatum. Quòd si ante diem anniversarium excommunicationis suæ, suo præsertim vitio, excommunicatione non absolvatur, absque retractatione, in perpetuum causa ceciderit, nec legibus deinceps regnum repetere possit, quòd legibus ultrà administrare, annuam passus excommunicationem, non possit: si oblatam conditionem gratanter amplexetur, & Romano pontifici per omnia subditum se, dictoque obtemperantem fore polliceatur, hinc se experimentum capturos: omnes, quos ille excommunicavit, extemplo à convictu contubernioque suo amoveat, ipse in urbem Spirensium, dimisso exercitu, secedat, ibique solo Verdunensi episcopo, paucisque ministris, quos tamen sententia principum ab hac excommunicatione integros incorruptosque probaverit, contentus privatam interim vitam agat, ecclesiam non ingrediens, nihil circa publica negotia suo jure disponens, nullam regii apparatus pompam, nulla regiæ dignitatis insignia sibi juxta solitum adhibens, usque ad synodicam causæ suæ examinationem: præterea civitatem Wormatiensem, quam expulso episcopo, dissipato cœlestis militiæ sanctuario, arcem belli speluncamque latronum fecerat, abducto præsidio, episcopo Wormatiensi restituat, datis insuper sacramentis & obsidibus, ne quid deinceps rebellionis vel insidiarum ab civibus timere debeat: porrò, si quid horum prævaricetur, tum se omni culpa, omni jurisjurandi religione, omni perfidiæ infamia liberatos, non expectato ulterius Romani pontificis judicio, quid reipublicæ expediat, communi consilio visuros. Rex, cujus omnis spes, omnesque copiæ in arctum coactæ fuerant, gratulatus admodum, quòd aliqua, quantumvis fœda, conditione urgentem ad præsens calamitatem declinasset, promptissimè per omnia obedientiam pollicetur: statimque Coloniensem episcopum, Babenbergensem episcopum, Strasburgensem episcopum, Basiliensem episcopum, Spirensem episcopum, Losannensem episcopum, Citicensem episcopum, Osenbruggensem episcopum, Udalricum de Cosheim, Eberhardum, Hartmannum, cæterosque excommunicatos, quorum antehac opera consiliisque gratissimè utebatur, omnes castris egredi jubet: missis quoque Wormatiam nunciis, milites, quos illic præsidii causa constituerat, abscedere, urbemque episcopo patere præcipit: dehinc cæteris, qui ad auxilia sibi ferenda frequentes convenerant, singulis in sua dimissis, ipse juxta condictum cum paucis Spiram contendit, ibique intra terminos & leges, quas principes præscripserant, aliquanto tempore mediocriter vitam moresque cohibebat. Suevi & Saxones, postquam, deditis Wormatiensibus, statum civitatis episcopo pacatissimum reddiderunt, læti ovantesque patriam repetebant, confestimque legatos Romam destinarunt, qui papam rei gestæ ordinem edocerent, enixeque flagitarent, ut sedandis per Gallias tantis bellorum civilium tempestatibus, ipse statuta die suam non dedignaretur præstare præsentiam. Rex etiam certò sciens, omnem suam in eo verti salutem, si ante anniversarium diem excommunicatione absolveretur, nec satis tutum suis rationibus existimans, ut expectato intra Gallias Romani pontificis adventu, sic infesto judici, sic obstinatis accusatoribus causam suam addiceret ventilandam, optimum factu sibi judicavit, pro eo tum statu rerum suarum, ut in Gallias proficiscenti Romano pontifici intra Italiam occurreret, & anathematis absolutionem, quoquo posset modo, impetrare conaretur: hac impetrata, cæteram rebus difficultatem facilè adimendam, cùm colloqui principibus, & conferre consilia, & fidem amicorum in ad-

in adversis implorare, nulla deinceps vetaret religio. Paucis igitur ante Natalem domini diebus, Spirensi urbe discedens, cum uxore & filio parvulo iter aggressus est, nec quisquam ex omnibus Teutonicis vir ingenuus comitatus est regno excedentem, præter unum, & ipsum nec genere nec opibus conspicuum. Cumque impensis tam longi itineris egeret, multisque supplicaret, quibus incolumi republica sæpenumero profuerat, pauci admodum erant, qui vel veterum beneficiorum memoria, vel præsenti humanarum rerum spectaculo permoti, necessitatem ejus aliquatenus relevarent. Eò miseriarum & calamitatis ex summa gloria, 246
summisque opibus repentè pervenerat. Similiter quoque cæteri excommunicati, obtinendæ citiùs absolutionis studio, ardentissimè iter accelerabant in Italiam, nec tamen in societatem itineris regem admittere, principum vel potiùs Romani pontificis metu absterriti patiebantur.

Vis atque inclementia hyemis hoc anno adeò jugis solitoque asperior inhorruerat, ut à festivitate sancti Martini Rhenus fluvius, glaciali frigore constrictus, penè usque ad calendas Aprilis pedestri itineri transmeabilis maneret, & plerisque in locis vineta, exiccatis frigore radicibus, omnino arescerent.

1077. Dux Polonorum, qui per multos jam annos regibus Teutonicis tributarius fuerat, cujusque regnum jam olim Teutonicorum virtute subactum, atque in provinciam redactum fuerat, repentè in superbiam elatus, propterea, quòd principes Teutonicos cerneret domesticis seditionibus occupatos, nequaquam ad inferenda exteris gentibus arma vacare, regiam dignitatem regiumque nomen sibi usurpavit, diadema imposuit, atque ipso die Natalis domini à 15 episcopis in regem est consecratus. Quæ brevi pòst comperta principes Teutonicos, quibus reipublicæ dignitas curæ fuit, graviter affecère, sibique invicem succensebant, quòd, dum intestinis in se atque in sua viscera odiis sævirent & digladiarentur, potentiam opesque barbarorum in tantum aluissent, ut jam tertiò dux Boëmicus regnum Teutonicum ferro & igne populabundus peragrasset, & nunc dux Polonorum, in ignominiam regni Teutonici, contra leges ac jura majorum, regium nomen regiumque diadema impudens affectasset.

Rex Heinricus, in Italiam proficiscens, intra Burgundiam, in loco, qui dicitur Bisanzun, Natalem domini celebravit, satis magnificè pro sua tum calamitate susceptus, & habitus ab avunculo matris suæ, Wilhelmo comite, cujus in illis locis amplissimæ & florentissimæ opes erant. Ea porrò causa erat, ut relicto recto itinere in Burgundiam diverteret, quòd certò compererat, duces Rudolphum, Welf, & Bertholdum, omnes vias, omnesque aditus, qui ad Italiam mittunt, quos vulgato nomine Clusas vocant, appositis custodibus anticipasse, ut nulla illic ei copia transeundi fieret. Exacta solemnitate Natalis domini profectus inde, cùm in locum, qui Civis *(a)* dicitur, venisset, obviam habuit socrum suam, filiumque ejus, Amedeum nomine, quorum in illis regionibus & authoritas clarissima, & possessiones amplissimæ, & nomen celeberrimum erat. Hi venientem honorificè susceperunt. Transitum tamen per terminos suos aliàs ei concedere nolebant, nisi quinque Italiæ episcopatus, possessionibus suis contiguos, eis redimendi itineris pretium traderet. Durum hoc nimis atque intolerabile omnibus regis consiliariis visum est. Sed cùm ei inevitabilis incumberet necessitas, quoquo posset pacto redimendi itineris, & illi nec jure propinquitatis, nec tantæ calamitatis miseratione quicquam moverentur, multo labore & tempore in hac deliberatione insumpto, vix & ægrè tandem impetratum est, ut provinciam quandam Burgundiæ, bonis omnibus locupletissimam, concedendi transitus mercedem dignarentur accipere. Ita indignatio domini non solùm sacramentis & frequentibus beneficiis sibi obnoxios, sed etiam amicos & genere propinquos ab eo averterat. Difficulter assecuto transeundi licentiam protinus alia successit difficultas. Hyems erat

(a) *Civois*, vide supra *ad a. 1056.*

erat asperrima, & montes, per quos transitus erat, in immensum porrecti, & penè nubibus cacumen ingerentes, ita mole nivium & glaciali frigore obriguerant, ut per lubricum præcipitemque decessum nec equitis nec peditis gressum sine periculo admitterent. Sed dies anniversarius, quo rex in excommunicationem devenerat, è vicino imminens, nullas accelerandi itineris moras patiebatur: quia, nisi ante eam diem anathemate absolveretur, decretum noverat communi principum sententia, ut & causa in perpetuum cecidisset, & regnum sine ullo deinceps restitutionis remedio, amisisset. Igitur quosdam ex indigenis, locorum peritos, & præruptis alpium jugis assuetos, mercede conduxit, qui comitatum ejus per abruptum montem & moles nivium præcederent, & subsequentibus, quaqua possent arte, itineris asperitatem levigarent. His ductoribus cùm in verticem montis magna cum difficultate evasissent, nulla ulterius progrediendi copia erat, eò quòd præceps montis latus, & (ut dictum est) glaciali frigore lubricum omnem penitus decessum negare videretur. Ibi viri periculum omne viribus evincere conantes, nunc manibus & pedibus reptando, nunc ductorum suorum humeris innitendo, interdum quoque titubante
247 per lubricum gressu cadendo, & longiùs volutando, vix tandem aliquando, cum gravi salutis suæ periculo, ad campestria pervenerunt. Reginam, & alias, quæ in obsequio ejus erant, mulieres, boum coriis impositas, duces itineris, conductu præeuntes, deorsum trahebant. E quorum alios per machinas quasdam summittebant, alios colligatis pedibus trahebant, ex quibus multi, dum traherentur, mortui, plures debilitati, pauci admodum integri incolumesque periculum evadere potuerunt. Postquam per Italiam fama percrebuit, venisse regem, & superatis asperrimis rupibus, jam intra Italiæ fines consistere, certatim ad eum omnes Italiæ episcopi & comites confluebant, eumque (ut regia magnificentia dignum erat) summo cum honore suscipiebant, atque intra paucos dies infinitæ multitudinis ad eum congregatus est exercitus. Erant enim jam ab exordio regni ejus semper desiderantes adventum ejus in Italiam, eò quòd regnum illud bellis, seditionibus & latrociniis, ac variis privatorum infestationibus assiduè infestaretur, & omnia, quæ præter leges & jura majorum ab improbis hominibus præsumebantur, regiæ authoritatis censura corrigi sperarent. Præterea, quia fama vulgaverat, ad deponendum papam ferocibus eum animis properare, admodum gratulabantur, oblatam sibi occasionem esse, qua in eum, qui se jam pridem ab ecclesiastica communione suspenderat, injuriam suam idoneè vindicarent. Interea papa rogatus per literas à principibus Teutonicis, qui in Oppenheim convenerant, ut in Purificatione sanctæ Mariæ, ad discutiendam causam regis, Augustæ occurreret, invitis Romanis principibus, & propter incertum rei eventum iter illud dissuadentibus, Roma egressus est, & quantum poterat, profectionem accelerans, statuto die præsto esse satagebat, ducatum ei præbente Mathilda, derelicta ducis Lotharingorum Gozelonis, filia Bonifacii marchionis & Beatricis comitissæ. Hæc, vivente adhuc viro suo, quandam viduitatis speciem, longissimis ab eo spaciis exclusa, prætendebat, cùm nec ipsa maritum in Lotharingiam extra natale solum sequi vellet, & ille ducatus, quem in Lotharingia administrabat, negotiis implicitus, vix post tertium vel quartum annum semel marcham Italicam inviseret: post cujus mortem Romani pontificis lateri penè comes individua adhærebat, eumque miro colebat affectu. Cumque magna pars Italiæ ejus pareret imperio, & omnibus, quæ prima mortales ducunt, supra cæteros terræ illius principes abundaret, ubicunque opera ejus papa indiguisset, ocyus aderat, & tanquam patri vel domino sedulum exhibebat officium. Unde nec evadere potuit incesti amoris suspicionem, passim jactantibus regis fautoribus, & præcipuè clericis, quibus illicita & contra scita canonum contracta conjugia prohibebat, quòd die ac nocte impudenter papa in ejus volutaretur amplexibus, & illa furtivis papæ amoribus præoccupata, post amissum conjugem, ultra secundas contrahere nuptias detrectaret. Sed apud omnes sanum aliquid sapientes luce clariùs constabat, falsa esse, quæ dicebantur. Nam & papa tam eximiè,
tamque

tamque apostolicè vitam instituebat, ut nec minimam sinistri rumoris maculam
conversationis ejus sublimitas admitteret, & illa in urbe celeberrima, atque in tanta
obsequentium frequentia, obscœnum aliquid perpetrans, latere nequaquam potuisset.
Signa etiam & prodigia, quæ per orationes papæ frequentiùs fiebant, &
zelus ejus ferventissimus pro Deo & pro ecclesiasticis legibus, satis eum contra venenatas
detractorum linguas communiebant. Igitur papa, dum in Gallias properaret,
ex insperato audiens, regem jam esse intra Italiam, hortante Mathilda, in
castellum quoddam munitissimum, quod Canusium dicitur, divertit, expectare
volens, donec consilium adventus ejus diligentiùs exploraret, utrùm scilicet veniam
admissi postulare, an injuriam excommunicationis suæ militari manu persequi,
plenus animorum adveniret. Diedericus, episcopus Verdunensis, vir constantissimæ
erga regem fidei, dum regem in Italiam proficiscentem paulo pòst insequi
vellet, captus est ab Adelberto comite, de castello, quod dicitur Calewo, & spoliatus
omnibus, quas studiosissimè convexerat, tam longi itineris impensis. A quo
diu habitus in custodia, tandem dato, quodcunque exigebatur, redemptionis suæ
pretio, addito etiam jurejurando, quòd injuriæ hujus nec spiritualem nec corporalem
vindictam aliquando expeteret, liber abire dimissus est. Rubertus quoque,
Babenbergensis episcopus, dum in Italiam pergens per Bajoariam iter ageret, captus
est ab Welf, duce Bajoariorum: qui sublatis omnibus, quæ illius fuerant peculiaria,
vestes pontificales, & cæterum ecclesiasticum ornatum, quem in thesauris
ejus reperit, ecclesiæ Babenbergensi cum omni integritate reconsignavit, ipsum verò 248
in castello munitissimo, à Natali domini usque ad festivitatem sancti Bartholomæi
Apostoli, sub diligenti custodia tenuit, nec ullis amicorum ejus precibus aut
muneribus, ut dimitteret, evinci potuit. Cæteri episcopi & laici, quos papa excommunicaverat,
quosque rex hujus rei gratia à latere suo, extrema necessitate
compulsus, amoverat, elusis custodibus, qui Clusas obsidebant, in Italiam illæsi pervenerunt,
repertoque papa in Canusio, veniam præsumptæ rebellionis, atque ut
excommunicatione absolverentur, nudis pedibus, & laneis ad carnem induti, suppliciter
postulabant. Ille his, qui veraciter peccatum suum agnoscerent, & deflerent,
non esse ajebat misericordiam denegandam, sed longam inobedientiam, &
diu incretam peccati rubiginem, diuturnioris pœnitentiæ igne exuri & excoqui oportere:
quapropter, si eos revera facti pœniteret, æquo animo paterentur, quodcunque
sanandis vulneribus eorum adhiberet ecclesiasticæ correptionis cauterium,
ne ex facilitate indulgentiæ culpa, quæ adversus sedem Apostolicam atrox & vehemens
præsumpta fuisset, vel parva vel nulla videretur. Illis paratos se profitentibus
ad omnia, quæ imposuisset, sufferenda, episcopos omnes à se invicem separatos,
præcepit singulis cellis solitarios includi, nec ullum cum aliquo habere colloquium,
ad vesperam autem cibi & potus mediocri mensura refici. Laicis quoque,
pro ætatis vel virium consideratione, congruentem singulis pœnitentiam indixit.
Ita per aliquot dies examinatos tandem ad se vocavit, & leniter pro admissis
objurgatos, & ne deinceps simile quid admitterent, commonitos, excommunicatione
absolvit, abeuntibusque, id ante omnia repetens, iterum iterumque
præcepit, ne rege Heinrico, donec sedi Apostolicæ post factam injuriam satisfecisset,
aliquatenus communicarent, aut ei ad evertendum statum reipublicæ, turbandamque
pacem ecclesiasticam, in aliquo operam suam accommodarent: ad
hoc tamen omnibus indifferenter ejus permisso colloquio, ut ad pœnitentiam provocaretur,
& à cursu mali operis, quo præceps rapi videbatur, retraheretur. Interea
rex Heinricus Mathildam comitissam ad colloquium evocavit, eamque precibus
ac promissionibus oneratam ad papam transmisit, & cum ea socrum suam,
filiumque ejus, Azzonem etiam marchionem, & abbatem Cluniacensem, & alios
nonnullos ex primis Italiæ principibus, quorum authoritatem magni apud eum momenti
esse non ambigebat, obsecrans, ut excommunicatione absolveretur, nec
principibus Teutonicis, qui ad accusandum eum, stimulo invidiæ magis, quàm zelo

lo justitiæ exarsissent, temere fides haberetur. Quorum papa legatione audita, ait, incongruum valde esse, & ab ecclesiasticis legibus omnino alienum, ut absentibus accusatoribus, causa accusati ventilaretur: quin imò, si innocentiæ suæ confideret, omni timoris scrupulo liberatus, statuto die in Augustam, quo cæteri principes convenire statuissent, fiducialiter occurreret; se illic, discussis utrarumque partium allegationibus, nec odio nec gratia, ab jure ad injuriam devolvendum, sed juxta leges ecclesiasticas, quàm rectissimam possit, de singulis sententiam laturum esse. Ad hæc illi responderunt, regem illius nusquam terrarum subterfugere judicium, quem sciat æquitatis & innocentiæ incorruptissimum vindicem & advocatum fore, sed è vicino jam urgere diem anniversarium, quo excommunicatus fuisset, & principes regni hac expectatione suspensos attentosque anxiè rei eventum præstolari, ut, si ante hanc diem excommunicatione non absolvatur, deinceps juxta Palatinas leges indignus regio honore habeatur, nec ultrà, pro asserenda innocentia sua, audientiam mereatur: proinde obnixiùs petere, & hoc omni, quo papa jubeat, satisfactionis genere paratum emereri, ut solo interim anathemate absolvatur, & communionis ecclesiasticæ gratiam recipiat, responsurus ex integro, quacunque die, quocunque loco papa præcipiat, tanquam nihil hac conventione actum sit, omnibus, quæ accusatores ejus objecissent, criminibus, & juxta sententiam ejus, regnum vel retenturus, si objecta purgasset, vel æquo animo, si causa cecidisset, amissurus. Diu papa restitit, veritus in rege juvenilis animi inconstantiam, & proclive, quocunque assentatores impulissent, ingenium: sed superatus tandem importunitate perurgentium, & gravitate sententiarum, Si veraciter, inquit, eum facti pœnitet, coronam & cætera regni insignia, in argumentum veræ & ex animo actæ pœnitudinis, nostræ potestati dedat, & se, post tam contumax admissum, regio nomine & honore deinceps indignum profiteatur. Durum nimis hoc
249 visum est legatis. Cumque vehementer insisterent, ut sententiam temperaret, nec calamum conquassatum judicii austeritate penitus contereret: vix & ægrè tandem exoratus annuit, ut cominus veniret, & si veram pro admissis pœnitudinem gereret, culpam, quam sedi apostolicæ contumeliam irrogando contraxerat, sedis apostolicæ decretis nunc obediendo expiaret. Venit ille, ut jussum fuerat, & cùm castellum illud triplici muro septum esset, intra secundum murorum ambitum receptus, foris derelicto omni comitatu suo, deposito cultu regio, nihil præferens regium, nihil ostentans pompaticum, nudis pedibus, jejunus manè usque ad vesperam perstabat, Romani pontificis sententiam præstolando. Hoc secundo, hoc tertio die fecit. Quarto demum die, in conspectum ejus admissus, post multas hinc inde dictas sententias, his postremò conditionibus excommunicatione absolutus est: ut die & loco, quemcunque papa designasset, evocatis ad generale Concilium Teutonicis principibus præsto esset, & accusationibus, quæ intenderentur, responderet, ipso Papa, si ita expedire videretur, cognitore causarum assidente: & ad ejus sententiam vel retineret regnum, si objecta purgasset; vel æquo animo amitteret, si probatis criminibus, regio deinceps honore indignus, juxta ecclesiasticas leges, decerneretur, nullam, sive retento sive amisso regno, hujus injuriæ vindictam à quopiam hominum in perpetuum exacturus: usque ad eam autem diem, qua causa ejus legitimè discussa terminaretur, nulla regii cultus ornamenta, nulla regiæ dignitatis insignia sibi adhiberet, nihil circa rerum publicarum administrationem, juxta consuetudinem suo jure ageret, nihil, quod ratum fore oporteat, decerneret; postremò, præter regalium servitiorum exactionem, quibus necessariò ipse & sui sustentandi essent, nihil regium, nihil publicum usurparet, omnes etiam, qui ei sub jurejurando fidem dixissent, ab hujus sacramenti vinculo, & conservandæ erga eum fidei debito, apud Deum & apud homines, interim liberi expeditique manerent; Rutbertum, Babenbergensem episcopum, & Udalricum de Cosheim, & cæteros, quorum consiliis se remque publicam prodidisset, à sua in perpetuum familiaritate amoveret. Quòd si purgatis, quæ objicerentur, potens confortatusque in regno perstitisset, subditus Romano pontifici

semper

ſemper, dictoque obtemperans foret, & ad corrigenda, quæcunque in regno ejus, contra eccleſiaſticas leges, prava conſuetudine inoleviſſent, conſentiens ei, & pro virili portione cooperator exiſteret. Ad ultimum, ſi quid horum prævaricaretur, irritam fore hanc, quæ nunc tantopere expedita ſit, anathematis abſolutionem; quin imò jam pro convicto confeſſoque habendum eſſe, nec ultrà, pro aſſerenda innocentia ſua, audientiam impetraturum, principeſque regni, omni deinceps quæſtione, cuncta jurisjurandi religione liberatos, regem alium, in quem communis electio conſenſiſſet, creaturos eſſe. Gratanter rex accepit conditiones, & ſervaturum ſe omnia, quàm ſanctiſſimis poterat aſſertionibus, promittebat. Nec tamen promittenti temere fides habita eſt: ſed abbas Cluniacenſis, quoniam jurare monaſticæ religionis obtentu detrectabat, fidem ſuam coram oculis omnia cernentis Dei interpoſuit: epiſcopus quoque Citicenſis, & epiſcopus Vercellenſis, & Azzo marchio, & alii conventionis ejus principes, allatis Sanctorum reliquiis, ſub jurejurando confirmaverunt, facturum eum eſſe, quæ pollicebatur, nec aliqua rerum aſperitate vel caſuum variè ſuccedentium mutabilitate ab ſententia deducendum. Ita abſoluto eo excommunicatione, Papa miſſarum ſolemnia celebravit, confectaque ſacra obligatione, regem, cum cætera, quæ frequens aderat, multitudine, ad altare evocavit, præferensque manu corpus Dominicum, Ego, inquit, jampridem à te tuiſque fautoribus literas accepi, quibus me inſimulabas ſedem Apoſtolicam per ſimoniacam hæreſim occupaſſe, & aliis quibuſdam, tam ante epiſcopatum, quàm poſt acceptum epiſcopatum, criminibus vitam maculaſſe, quæ mihi ſecundum ſcita canonum omnem ad ſacros ordines acceſſum obſtruxerint. Et licet multorum idoneorum certè teſtium aſtipulatione crimen refellere queam, eorum ſcilicet, qui omnem vitæ meæ, ab ineunte ætate, inſtitutionem integerrimè noverunt, & eorum, qui meæ ad epiſcopatum promotionis authores fuerunt: ego tamen, ne humano potiùs, quàm divino niti videar teſtimonio, ut ſatisfactionis compendio, omnem omnibus ſcandali ſcrupulum de medio auferam, ecce corpus Dominicum, quod ſumpturus eo, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ, ut omnipotens Deus ſuo me hodie judicio vel abſolvat objecti criminis ſuſpicione, ſi innocens ſum, vel ſubitanea interimat morte, ſi reus. Hæc & alia (ut ſolemne eſt) præfatus verba terribilia, quibus Deum cauſæ ſuæ æquiſſimum judicem, & innocentiæ aſſertorem adeſſe precabatur, partem Dominici corporis accepit, & comedit. Qua libertimè abſumpta, cùm populus in laudes Dei innocentiæ ejus congratulatus, aliquandiu acclamaſſet, tandem impetrato ſilentio, converſus ad regem, Fac ergo, inquit, fili, ſi placet, quod me facere vidiſti. Principes Teutonici regni ſuis indies accuſationibus aures noſtras obtundunt, magnam tibi molem capitalium criminum impingentes, pro quibus non modò ab omni rerum publicarum adminiſtratione, ſed ab eccleſiaſtica etiam communione, & ab omnimoda vitæ ſæcularis converſatione, usque ad extremum ſpiritum te ſuſpendi oportere exiſtimant. Petunt etiam magnopere, diem & locum ſtatui, audientiamque præſtari canonicè diſcutiendis, quas adverſum te afferant, accuſationibus: & noſti optimè, humana plerunque vacillare judicia, & in publicis diſceptationibus nonnunquam falſa pro veris perſuaderi, dum pro diſertorum hominum ingeniis & dicendi copia & ſuavitate, falſitas verborum phaleris adornata libenter auditur, & veritas nullis eloquentiæ nixa adminiculis contemnitur. Cùm ergo tibi bene conſultum cupiam, pro eo, quòd in calamitatibus tuis ſupplex Apoſtolicæ ſedis patrocinium expetiſti, fac, quod moneo. Si te innocentem noſti, & exiſtimationem tuam ab æmulis tuis per calumniam falſis criminationibus impeti, libera compendioſè & eccleſiam Dei ſcandalo, & teipſum longæ concertationis ambiguo, & ſume hanc reſiduam partem Dominici corporis, (*a*) ut comprobata, Deo teſte, innocentia tua, obſtruatur omne os adverſum te iniqua garrientium, & me deinceps cauſæ tuæ advocato, & innocentiæ tuæ vehementiſſimo aſſertore, principes tibi reconcilientur, regnum reſtituatur, omnes, quibus jam diu reſpublica vexatur, bellorum civilium tempeſtates in perpetuum ſopiantur. 250

 Ad

(*a*) Vide ſupra *REGINONEM ad a. 869.*

At hæc ille, inopinata re attonitus, æstuare, tergiversari, consilia cum suis familiaribus, segregatus à multitudine, conferre, & quid facto opus esset, qualiter tam horrendi examinis necessitatem evaderet, trepidus consulere. Resumpto demum spiritu, causari apud papam cœpit de absentia principum, qui sibi in adversis fidem adhuc integram servassent, quibus inconsultis, & potissimùm absentibus accusatoribus, irritam fore, nec quicquam virium apud incredulos habituram esse, quamcunque pro experienda innocentia sua satisfactionem paucis, qui aderant, proposuisset: proinde sedulò papam orare, ut rem integram generali concilio communique audientiæ differret, ut ibi congregatis accusatoribus, & secundum leges ecclesiasticas discussis, tam accusationibus quàm accusatorum personis, conditionibus, quascunque principes regni æquas judicassent, objecta refelleret. Haud gravatè papa petenti acquievit, expletoque sacro ministerio, regem ad prandium vocavit, benignissimeque refectum, & de omnibus, quæ eum observare oporteret, diligenter instructum, cum pace ad suos, qui longiùs extra castellum remanserant, dimisit: Epponem quoque, Citicensem episcopum, præmisit ante eum, ut eos, qui ei excommunicato, priusquam anathemate absolveretur, indifferenter communicaverant, vice sua excommunicatione absolveret, benignè præcavens, ne quam denuo receptæ communionis maculam contraheret. Qui dum venisset, & causam, pro qua missus fuerat, Italis exposuisset, vehemens in eum ira & indignatio coorta est. Fremere omnes, & sævire verbis ac manibus cœperunt, Apostolicæ legationi irrisoriis exclamationibus obstrepere, convicia & maledicta, quæcunque turpissima furor suggesſisset, irrogare: se excommunicationem illius nihili æstimare, quem ipsum omnes Italiæ episcopi justis ex causis jam pridem excommunicassent, qui sedem Apostolicam per simoniacam hæresim occupasset, homicidiis cruentasset, adulteriis aliisque capitalibus criminibus polluisset, regem secus ac deceat, egisse, crimenque gloriæ suæ intulisse nunquam abolendum, quòd homini hæretico & probris omnibus infamato majestatem regiam summiserit, & quem justitiæ patronum legumque ecclesiasticarum vindicem sibi parassent, is fœdissima subjectione sua fidem planè catholicam, authoritatem ecclesiæ, dignitatem reipublicæ prodiderit, se in ultionem ejus omnes, quas potuerint, papæ injurias irrogasse, & nunc (quod dictu quoq; turpe sit) se in mediis perturbationum fluctibus relictis, ipsum sibi consuluisse, & cum hoste publico privata necessitudine in gratiam rediisse. Hæc potissimùm principes Italiæ jactando, & passim per populum serendo, ingens regi odium brevi conflaverant. Adulta postremò seditione, una omnium
251 voluntas, una sententia erat, ut abdicato patre, qui ultro regni fascibus indignum se effecisset, filium ejus, licet impubem adhuc, & regni negotiis immaturum, regem sibi facerent, & cum eo Romam profecti, papam alium eligerent, per quem & ipse protinus imperator consecraretur, & omnia papæ hujus apostatici gesta cassarentur. Perlato ad regem tam molestæ conspirationis nuncio, misit properè, quicquid apud se principum erat, ut quaqua ratione, quaqua possent industria, efferatæ multitudinis animos mitigarent, ne molestè acciperent, aut in contumeliam suam factum reputarent, quod extrema necessitate compulsus communis commodi ratione fecisset; nec Teutonicis principibus, qui sibi per calumniam regnum eripere dedita opera machinarentur; nec Romano pontifici, qui ad evertendum statum sanctæ ecclesiæ spirituali gladio circumquaque fulguraret, aliter satisfieri potuisse, quàm ut ante statutam diem excommunicatione absolveretur; nunc se omnibus angustiis, quibus vias ejus conclusissent inimici, liberatum, omnem deinceps curam industriamque ad vindicandas suas & illorum injurias translaturum. Vix tandem compresso potius quam extincto concitati tumultus incendio, plerique ex principibus, castris se per iram subtrahentes, injussi in sua rediere. Cæteri, dissimulata interim iracundia, redeuntem regem pacifice exceperunt, sed neque consuetam ei reverentiam deferebant, neque tam sumptuosa, ut priùs, utque regiam magnificentiam decuerat, servitia ei exhibebant, sed aversis oculis, infestis mentibus,

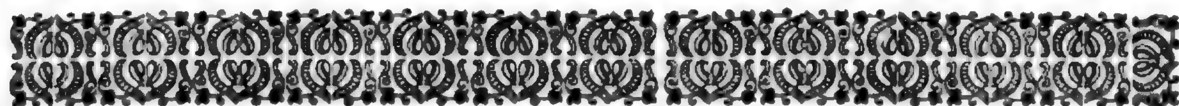
mentibus, passim per omnes angulos de levitate & ineptia ejus mussitabant, socordiamque accusabant, quòd tam diu expectatus, tam anxiè desideratus, periclitantis Italiæ calamitatibus nihil postremò spei, nihil præsidii attulisset. Cumque Italiam peragraret, ut his, qui oppressi fuerant, calumniasve patiebantur, regio more justa faceret: nec in civitates eum recipiebant, nec cum faculis & faustis acclamationibus (ut prioribus regibus consueverant) obviam ei procedebant; sed foris, in suburbanis locis castris positis, commorari jubebatur, & illuc ei alimenta, quibus exercitus sustentaretur, & ipsa modica & vix necessitatem potius, quàm regalium epularum solitum splendorem copiamve explentia, ne manifestæ defectionis immaturè argui possent, ministrabant, apposito singulis in locis præsidio, ut prædas fortè de agris vel villis agere volentes armata manu coërcerentur. Territus rex insolita rerum facie, feroque pœnitens, quòd incognitæ gentis inexpertæ priùs fidei temere se credidisset, & Teutonicis finibus excedendo hostem mutasset, non evasisset, gravi sollicitudine & metu perurgebatur, nec ullum usquam effugium inveniebat, nisi in reconciliandis fortè, si qua ratione posset, quos offenderat, Italorum animis. Ratus itaque, hujus rei unicum hoc esse præsidium, ut initum cum Romano pontifice fœdus abrumperet, & inde reparandæ concordiæ initium faceret, unde fuerat orta discordia: Udalricum de Cosheim, & cæteros, quos ille severissimo anathemate à contubernio ejus amoverat, in pristinum gratiæ & familiaritatis suæ gradum revocavit, & cum eis denuo de privatis, de publicis negotiis eadem, qua consueverat, singularitate, ac privilegio consilia conferebat. Tum assiduè in conventu principum criminabatur, & detrahebat Romano pontifici, quòd ipse omnem hunc, qui rempublicam concussisset, ventum turbinis, & commotionis sævissimæ procellam suis machinationibus concitasset, ipse omnium, quæ in ecclesia omni recenti memoria secus accidissent, author incentorque extitisset: hortabaturque omnes in commune, ut suo ductu, suisque auspiciis, tantarum ab eo injuriarum vindictam expeterent. Dein conditiones omnes & universa ecclesiasticarum legum vincula, quibus ille eum Apostolica authoritate in salutem obstrinxerat, contemptim tanquam aranearum tela dirupit, abjectisque omnibus timoris Dei habenis, in omne, quod animus suggessisset, effrenata libertate ferebatur. His paulatim rebus Italorum indignatio mitigari, furor deflagrare, studia denuo in eum incalescere cœperunt, ita, ut frequentior indies ad eum multitudo conflueret, sumptus exercitui copiosiores ministrarent, & ad omne, quod jussisset, promptissimè jam manus operamque suam pollicerentur. Erant tunc temporis apud eum ex Teutonicis principibus Liemarus, Bremensis archiepiscopus, Eppo, Citiciensis episcopus, Benno, Osenbruggensis episcopus, Burchardus, Losanniensis episcopus, Burchardus, Basiliensis episcopus: Laici, Udalricus, Eberhardus, Bertholdus, & alii penè omnes, quos in Oppenheim legati Apostolicæ sedis à contubernio ejus, propter excommunicationem, segregaverant: qui nunc post receptam communionem, eum cùm quoque ecclesiæ reconciliatum comperissent, unanimiter ad eum confluxerunt, & ei deinceps peregrinationis 252
ejus individui comites adhærebant. Interea Moguntinus, Wirzeburgensis & Mettensis episcopi, Rudolphus, Welf, Berdolfus duces, & alii plerique ex principibus Teutonicis, convenientes tractare de utilitatibus reipublicæ statuerunt, ut principes Saxoniæ, & omnes, quibuscunque respublica curæ foret, 3 idus Martii in Forcheim occurrerent, & communi consilio, quid facto opus esset, decernerent, præsertim, cùm per absentiam regis, tranquillis rebus, tempus opportunum deliberationibus ac consultationibus nacti fuissent. Romano quoque pontifici scripserunt, ut, quoniam in purificatione sanctæ Mariæ Augustam, juxta condictum, dolo regis præventus, occurrere non potuerat; saltem in Forcheim statuta die præsto esse satageret, & sedandis bellorum civilium tempestatibus, quibus jamdiu periclitaretur respublica, Apostolici moderaminis gubernaculum adhiberet. Adhuc ille in Canusio, & aliis circà firmissimis munitionibus se continebat, dispositum

tum habens, non priùs Romam regredi, quàm confecto itinere, quod instituerat, si Deo propitio conatum sequeretur effectus, pacem ecclesiæ Dei reddidisset. Igitur acceptis literis, tametsi jampridem frequens ad eum fama detulisset, regem, mutata mente, hostiles adversum se spiritus gerere, & contemptis conditionibus, quibus excommunicatione absolutus fuerat, animo fixum tenere, ut leges ecclesiasticas manu militari debellaret: misit tamen unum ex cardinalibus episcopis Romanæ ecclesiæ, Gregorium nomine, & alios, quos ei negotio idoneos arbitrabatur, qui ei dicerent tempus esse, ut promissa compleret, conventuros in Forcheim 3 idus Martii principes Teutonici regni, ad componendum, si Deus votis annuat, statum reipublicæ: veniret ergo, ut pollicitus sit, & crimina, quibus innocens, ut ipse asserat, à calumniatoribus suis impetitus sit, se cognitore & judice præsidente, responderet; multum rebus suis salutique, & apud Deum & apud homines collaturus, si ecclesiam scandalis, rempublicam bellis civilibus, seipsum fœdissimæ existimationis macula liberaret: præsertim, cùm ea die, discussis synodicè, quæ adversum eum afferantur, causis, vel recepturus esset regnum, vel sine omni deinceps retractatione amissurus. Legatis mandata perferentibus, ille dissimulatis mediocriter his, quæ animo agitabat, respondit, se post acceptum regnum hac primùm vice Italiam intrasse, & ideo multis nunc & magnis reipublicæ negotiis implicitum, non posse tam citò infectis rebus provincia excedere; quia si id faciat, Italos, quos longo tempore anxia adventus sui expectatione suspendisset, gravissimè offendat: præterea diem conventui habendo statutum, è vicino imminere, seque jam brevibus induciis tanta terrarum spacia nulla equorum celeritate posse transcurrere, etiamsi nullis extrinsecùs retardetur impedimentis. In hæc verba legatos dimisit. Papa certior jam factus de immutatione animi ejus, & cæteris rebus, quas ad eum jam pridem fama detulerat, misit protinus Bernardum, abbatem de Massilia, virum eximiæ conversationis, & multarum in Christo virtutum, item alium Bernardum cardinalem, diaconum sanctæ Romanæ ecclesiæ, ut principibus Teutonici regni, qui, ut suprà dictum est, 3 idus Martii Forcheim conventuri erant, occurrerent, eosque per ordinem, quæ gesta erant, docerent: se juxta placitum dedita opera enisum fuisse, ut die & loco statuto, communibus sanctæ ecclesiæ utilitatibus tractandis præsto esset, sed domini Heinrici diligentia ita circumventum, ita omnes, per quas transitus esse potuisset, itinerum angustias præoccupatas, ut nec tutò in Germaniam progredi, nec tutò Romam regredi valeat: proinde monere eos, ut suis interim rebus, & regno Francorum, quod diu jam unius hominis puerili levitate vexetur, quaqua possint ratione moderentur; donec (si Deus velit) adempta itineris difficultate, ipse venire, & collatis in medium consiliis, quid utilitati, quid honestati omnium, quid paci ecclesiasticæ expediat, secundum ecclesiasticas leges, decernere possit.

Nos more inertis poëtæ, extremo jam in opere languescentes, ingentisque materiæ mole superati, in longum satis, ut videtur, protracto volumini, hîc tandem finem imponimus, ut, sicui fortè post nos, ad describendam reliquam partem hujus historiæ, manum mittere libuerit, ab electione Rudolphi regis congruum scribendi exordium faciat.

FINIS.

ADDI-

ADDITIONES AD LAMBERTUM SCHAFNABURGENSEM, APPOSITÆ AB ERPHESFORDENSI MONACHO IGNOTI NOMINIS, SED NON INDILIGENTI SCRIPTORE: IN QUIBUS RES CCC ANNIS POST LAMBERTUM GESTÆ BREVITER EXPLICANTUR. 253

1068. Erphesfurt civitas incensa est ab exercitu regis Heinrici. Monasterium quoque S. Petri in monte, & sancti Severi cum multitudine, quæ ibi confugerat.

1072. Conjurant principes Saxonum contra Heinricum regem.

1073. Saxones Hartesburg, castrum fortissimum, destruunt. Ubi sepulchrum filii Heinrici regis violant, ossa dispergunt, ecclesiamque in eodem destruunt.

1075. Bellum juxta Unstrout fluvium committitur à Saxonibus, contra regem Heinricum: ubi multi potentes ex utraque parte ceciderunt, & Saxones fugam inierunt. De quo bello ponitur suprà.

1077. Dominus Anno, Coloniensis archiepiscopus, obiit, qui à fundamento quinque congregationes longè vel propè positas in suo episcopio feliciter construxit.

Rudolphus rex constitutus est in loco, qui dicitur Forchem, & in media Quadragesima apud Moguntiam unctus in regem, à Sigefrido archiepiscopo.

1078. Secundum bellum juxta Medelrichstat (a) commissum est à Rudolpho, qui regnum invaserat contra Heinricum regem, ubi idem rex Heinricus fugam iniit.

1078. Sancti Severi monasterium cum multitudine populi, quæ illic intus fuit, incensum fuit ab exercitu regis Heinrici, & ecclesia in monte sancti Petri, & Erphesfurt.

1079. Tertium bellum juxta Fladecheim (b) commissum est 5 calend. Februarii.

1080. Quartum bellum juxta Olstram (c) fluvium committitur, in quo Rudolphus rex, qui & dux, occiditur.

1081. Heinricus rex Romam obsedit.

Monasterium in Babenberg, in vigilia Paschæ, combustum est. Monasterium quoque sancti Martini, Moguntiæ, cum tribus adjacentibus monasteriis exustum est, & penè omnis civitas exusta est. Heinricus rex natus est, ille, qui patrem suum de regno expulit.

1082. Hermannus regnum invadit.

1083. Roma capta est ab Heinrico rege, & pestilentia gravis facta est.

1084. Heinricus rex de Italia revertitur, & Augusta ab eo obsidetur & capitur.

(a) *LAUR. FRIESE Chron. Würtzburg. pag. 478.* locum definit: *Bey dem Dorff Strohe, nicht fern von Melrichstadt. CYR. SPANGENBERG Chron. Saxon. c. CCI. bey Stronovv, nicht vveit von Mellerstadt.* Quare *CHRON. WURTZBURG. ad a. 1078.* dicit: *Bellum juxta Strovvi commissum est VII idus Augusti. BERTOLDUS ad a. 1078. apud Struve.*

(b) *CYR. SPANGENBERG c. l. Fladichheim oder Fladenheim in Thüringen, etliche nennens Fladingen.* Hodie dicitur *Flarchheim*, prope Langelsaltzum.

(c) *CYR. SPANGENBERG c. CCII.* dicit, *im Osterland, an dem Wasser, die Elster geheissen, zwvischen Gerau und dem Schloss Dreysig. GEORG. FABRICIUS Origg. Saxon. lib. III. p. 359.* locum definit *Volcksheim.*

Sigefridus, archiepiscopus Moguntinensis, obiit in Thuringia, & Hasungun *(a)* sepelitur, pro quo Wetel constituitur.

1085. Meginhardus quidam doctissimus, sed non secundum scientiam, Wirceburgensis ecclesiæ, vivente Adelbero (aliàs Adelberone) adhuc episcopo, substituitur.

Eodem anno ædificatum est monasterium Reynhardsbrun à Ludovico Saltatore.

1086. Quintum bellum juxta Gleichfel *(b)* committitur. In quo pauci potentes, vulgus tantùm innumerabile periit.

Hermannus nomen regium deponit, & ipse mox periit.

1089. Sextum bellum committitur juxta Glichin, castellum in Thuringia, inter Heinricum imperatorem & Eckibertum marchionem, in quo Burchardus, episcopus Losannensis, occisus est. Eckibertus marchio juxta aquam, quæ dicitur Selicha, in molendino quodam *(c)* miserabiliter interfectus occubuit.

Adelbero, Wurtzburgensis episcopus, obiit. Vixit autem in episcopatu annos XLV, menses III.

Monasterium Oildisleuden *(d)* ædificatur.

1096. Populus innumerabilis virorum & mulierum, ex diversarum gentium partibus armatus, Hierosolymam tendens Judæos baptizari compulit: renitentes ubivis locorum immensa cæde profligavit. Apud Moguntiam verò utrius-
254 que sexus Judæi numero mille & quatuordecim interfecti sunt, & maxima pars civitatis exusta est. Judæi, qui per diversas provincias, metu compellente, Christiani facti sunt, iterum à Christianitate paulatim recesserunt.

1098. Ruthardus, archiepiscopus Moguntinus, pro pecunia, quam Judæi interfecti reliquerant, gratiam regis perdidit, & in Thuringiam secessit, ibique usque ad obitum prædicti regis rebellis mansit, occasionem habens, quod communicare excommunicato imperatori nollet.

1099. Imperator Pascha Ratisponæ celebrat, ubi iisdem diebus magna mortalitas facta est, in qua Rabbado, Palatinus comes, cum aliis innumerabilibus moritur.

1100. Hyems dura fuit & fames magna.

1103. Heinricus, filius Heinrici imperatoris, regnum obtinuit.

Otto marchio aliique plures Saxonum barbaros, qui Luticii vocantur, invasit, & honorificè triumphavit.

1106. Heinricus, imperator senior, apud Leodium obiit.

1111. Heinricus rex dominum Apostolicum captivavit.

1112. Hermannus, Ludovici comitis filius, & Fridericus, frater illius uterinus, in ca-

(a) *PAPEBROCHIUS Tomo V. Junii ad vitam B. Heimeradi §. I. p. 385.* sic scribit: *Cæterum Hasungen, ubi asceterium hoc Aribo incepit, Sifridus vero perfecit, mons Hassiæ est, valde in altum projectus, idemque spatiosus & irriguus, in confinio oppidi Wolfshagen situs.* Vide *SERARIUM Rer. Mogunt. lib. V. p. 504.* & *TRITHEMII Chron. Hirsaug. ad a. 1073.* Vide *LAMBERTUM ad a. 1071.*

(b) Supponendum potius *Bleichfeld*, de quo *DODECHINUS ad a. 1086. occurrit ei juxta Verzeburg, in loco, qui dicitur Bleichfeld.*

(c) *SPANGENBERG c. CCVII.* locum sic definit: *In eine Mühle, vvelche in der Sachsen Chronica Eysenbeutel genennet vvird, im Walde nicht vveit von Naumburg an der Saala gelegen.*

(d) Pagus prope Sachsenburg, ubi D. Benedicto Monasterium consecravit Adelheidis, Ludovici Saltatoris uxor, inde dictum *Adelheitsleben*, de quo infra *PAUL. LANGE Chron. Citic. ad a. 1065. Hist. Landgr. Thur. c. XIII.* Hodie dicitur *Oldisleben* atque Præfectura est Saxonica lin. Ernestinæ Seniori competens, vulgo *das Seniorats-Amt.*

in castello Thuthiræ (a) obsidentur, & deditione se cuidam Hogeri tradentes, captivi abducti, sub potestate regis Heinrici in vincula detruduntur. Sed Fridericus post annos duos resolvitur: Hermannus, duobus annis & plus in carcere transactis, in castello Hamerstein (b) in vinculis moritur.

1116. Burchardus, Erphesfordensis abbas, privatus est abbatia ab Adelberto, Moguntinensi episcopo: cui Rupertus subrogatur.

1117. In Suevia terribile quiddam contigit. Terra enim ad instar domorum ebulliens subitò in abyssum dilabitur. Aër visus est igne pariter & sanguine mixtus.

Conventus regis & totius regni principum fit apud villam Erstein, (c) super ripam fluminis Mogoni.

1118. Monasterium in Oppenheym incensum est.

1120. Colloquium ab universis regni Teutonici principibus super dissensione regni habendum Fuldæ condicitur.

1122. Heinricus, comes de Thuringia, congregavit exercitum ad bellandum contra Adelbertum archiepiscopum, propter exactionem decimarum in Thuringia.

1123. Ludovicus comes, monachus factus, beato fine quievit. Per idem ferè tempus, cùm episcopus Moguntinus, Adelbertus, à provincialibus, qui Tuterstetin (d) marcham incolunt, decimas frugum exigeret, illique fortiter resisterent, contigit, quosdam ex eis à militibus episcopi occidi, alios obtruncari, nonnullos verò captivos abduci. Unde populi Thuringorum permoti, ac simile sibi metuentes, in colle Treteburg, (e) de cunctis finibus suis conveniunt: jamque civitatem Erphesfurdt, qua tunc episcopus fortè manebat, Heinrico comite duce, cum 20 millibus irrumpere parant, cœptumque perpetrassent opere, si non idem episcopus prudenti eos avertisset consilio.

1124. Wigbertus marchio, qui & monachus, obiit.

1125. Heinricus, quartus imperator hujus nominis, & rex quintus obiit. Quo tempore per tres continuas noctes ante mortem ejus tanta frigoris immanitas fuit, ut in plerisque locis maxima pars frugum deperiret.

Lotharius, dux Saxonum, apud Moguntiam rex eligitur, & Aquisgrani benedictione regali sublimatur.

1126. Graviter cæsus est exercitus Lotharii in Boëmia. Eodem anno Lotharius obsedit Nurenberg.

1128. Lotharius rex obsedit Spiram. Embrica, Erphesfurdensis præpositus, episcopus factus est in Wirtzburg.

1132. Sanctus Gothehardus, anno dormitionis suæ centesimo primo, minus uno die, dicti anni die ultimo, 4 nonas Maji, in Hildenesheim è terra levatur, cujus signorum admirabili magnitudine omnis Germania illustrata lætatur.

Augusta civitas ab exercitu regis Lotharii igne crematur, plurimi de civibus captivi abducuntur, & quidem digna satis ultione, pro commisso multati scelere, quippe qui regem ad se pacificè ingressum, nihilque suspicantem tale, bello præsumpserunt lacessere.

1135. Ventus vehementissimus & hactenus incognitus naves multas subvertit, ædificia plurima destruxit, arbores fructuosas atque sylvestres innumeras dejecit: ita ut vix decima pars quarundam remansisset sylvarum. Eodem an- 255

 no

(a) Monachus Reinhardsbronnensis, apud *TENZELIUM Supplem. Hist. Goth. pag. 433.* habet: *in castello Tucher.*

(b) Vide, quæ supra notavi *ad a. 1071.*

(c) Videtur Berstein intelligi, cujus fit mentio apud *SERARIUM Rer. Mogunt. lib. V. p. 625. tab. 6.*

(d) Hodie *das Eichsfeld*, *PAULLINI Ann. Isen. p. 17.*

(e) Vide supra *ad a. 1073.*

no nuncii venerunt Græcorum ad imperatorem Lotharium, cum magnis muneribus.

1137. Lotharius imperator in redeundo de Italia moritur, & apud Lutrensem abbatiam ab ipso constructam, præsentibus Saxoniæ & Thuringiæ principibus, regio more sepelitur.

1138. Conradus, frater Friderici, ducis Suevorum, apud Confluentiam in regem eligitur.

Adelbertus, Erphesfordensis præpositus, constitutus est episcopus Moguntiæ.

1139. Heinricus, dux Saxonum, qui fuit gener Lotharii imperatoris, perrexit cum exercitu contra Chunradum regem. Post paucos autem dies idem Heinricus dux obiit. Suscepit autem pro eo ducatum Heinricus, filius ejus. Item Otho, Babenbergensis Episcopus, obiit, cui Engelbertus successit.

1141. Adelbertus, archiepiscopus Moguntinus, obiit in Erphesfurd, cui Marcolfus succedit. Magna concertatio fuit in Erphesford inter cives & archiepiscopi milites. Quidam enim occisi, multi verò utrinque vulnerati sunt.

1142. Monasterium sancti Petri in Erphesfurt exustum est 7 idus Maij, & maxima pars ejusdem loci, & unà monasterium sancti Severi.

1144. Magna inundatio aquæ fuit in Erphesfort.

1146. Conradus rex ad Polonos cum exercitu abiit.

1147. Conradus rex Hierosolymam proficiscitur.

1149. Conradus rex ab Hierosolymis revertitur.

1151. Fames valida & mortalitas hominum. Conradus rex venit in Erphesfurt.

1152. Cunradus rex 16 cal. Martii rebus humanis excessit, eique Babenberg regum more funebria explentur, ac sepelitur: cujus loco fratruelis ejus, Fridericus, Suevorum dux, Frankenford rerum summam suscipiens, in regem eligitur, & Aquisgrani regali benedictione sublimatur.

1154. Magna aquarum inundatio fuit. Translatio sancti Adelharii in Erphesfurt 12. calend. Maij.

1155. Fridericus Romæ imperator factus est.

Bellum fuit inter Arnoldum, archiepiscopum Moguntinum, & Hermannum, Palatinum comitem.

1156. Heinricus, dux Saxonicus, perrexit ad bellandum in Frisiam, sed dux cum periculo quorundam suorum terga vertit. Mortalitas hominum fuit.

1157. Imperator in Poloniam cum exercitu venit, ducem illius provinciæ in deditionem suscepit, & sic rediit.

1158. Fridericus imperator Mediolanenses in deditionem accepit: sed post paucos dies iterum rebellaverunt.

1159. Heinricus, dux Saxonicus, auxilium imperatori contra Mediolanenses præbiturus perrexit.

1160. Arnoldus archiepiscopus, bellum in Moguntinos movens, cùm in monte specioso exercitum præstolaretur, à Moguntinis in monasterio sancti Jacobi subitò circundatus, & plebe furente, monasterio concremato occisus est. Postea episcopi & principes super regni negotiis conventum Erphordiæ celebrant: Trevirensis archiepiscopus & Renoldus Coloniensis electus, Withmannus, Magdeburgensis archiepiscopus, Gerhardus, Babenbergensis episcopus, Merseburgensis, Citicensis, Misnensis episcopi; Heinricus, dux Saxonum, Fridericus, dux Suevorum, Ludovicus, Provinciæ comes, Cunradus, Palatinus comes, Adelbertus comes, Otho marchio, aliique plures: ubi expeditionem, in auxilium imperatoris, contra Mediolanenses conjuraverunt. Hic etiam Moguntinenses, immanis facinoris rei, super interfectione episcopi sui, extinctione luminum execran-

crantur & communione privantur: qui tam gravem sui casus damnationem parvipendentes, Rudolphum, Bertholdi ducis germanum, sibi præsulem elegerunt. Quo contra Conradus Palatinus, ac Ludovicus Lantgravius, *(a)* apud Francfort, suffraganeorum episcoporum ac Treverensis legati apostolici præsentia, imò legatione freti, Christianum, Mersburgensem præpositum, paucis arbitris, episcopum constituerunt. Hinc partium seditio exoritur, rerum facies contra bonum & æquum variatur, dum laicorum pro arbitrio ecclesiastica disponuntur, potentum quorundam violentia episcopium incursatur, eviſceratur, devastatur. 256

1162. Mediolanum destruitur à Friderico imperatore. Fames valida fuit.

1163. Imperator Fridericus primus, Moguntiam cum magno terrore ingressus, curiam suam ibidem habuit, civibusque timore in diversa fugatis, murum in circuitu, omnesque munitiones civitatis funditus destrui præcepit, ob necem Arnoldi archiepiscopi.

1165. Maxima clades oppressit episcopatum Moguntinensem, destructis castellis Rusteberg, Horburck, Amanaburg, Bingen; subverso etiam funditus muro in Erphesfurt, à Ludovico secundo Lantgravio, quod postremum factum est anno 1164.

1167. Mediolanum reædificatur.

1168, vel 1169. Murus Erphordiæ denuo reparatur à Cristano, archiepiscopo Moguntino, permissu imperatoris.

1170. Cristanus, archiepiscopus Moguntinus, legatus imperatoris, in Græciam proficiscitur, pluresque reliquias sanctorum reportavit.

1172. Imperator Polonos cum exercitu petiit.

Eodem anno Ludovicus, provincialis comes Thuringiæ, obiit: principatum Ludovicus, filius ejus, obtinuit.

1175. Civitas Erphordiæ, cum ponte & quibusdam sanctorum ecclesiis, magna ex parte conflagravit 5 nonas Julii. Eodem anno Erfordienses, consilio & auxilio comitis Erwini & comitis Heinrici, quodam temerario ausu, domino suo Ludovico *(b)* inclyto provinciali se opponunt, & quæque ad eum spectantia civitati adjacentia, quantum licuit, devastant & incendunt. Ob quam præsumptionem idem princeps in ira permotus, tria castella prædicti Henrici comitis in brevi oppugnans destruxit. Eodem anno, 11 cal. Aug. tempestas valida & grando insolita, ita, ut non tantum fruges in plerisque locis perirent, sed etiam arbores in quibusdam locis, foliis & ramis, magnitudine grandinis lapidum penitus vastarentur. Item dux Saxoniæ & Bavariæ, Heinricus, Halberstatensem civitatem, civibus in diversa fugatis, oppugnando capit, cunctaque ejus loci ædificia cum ipsa matrice ecclesia, Christi honori ædificata, reliquisque ecclesiis, voraci flamma consumpsit. In quibus homines, qui pro locorum tuitione intus confugerant, plus quàm (ut dicitur) octingenti, promiscui sexus & ætatis, nec non & ordinis, flebiliter incendio periere, captoque ejus loci episcopo, utpote totius injuriæ suæ incensore, discessit.

1178. Recidivum denuo incendium Erphordiæ cladem magnam 12 cal. Maij intulit.

1184. Imperator Fridericus conventum maximo sumptu cum totius regni primatibus secus Moguntiam celebravit. Ubi & duo filii ejus, Conradus, quem ducem Sueviæ constituerat, & Heinricus, cui regni gubernacula disposuerat, sacramentis militaribus implicantur. Peracta solennitate, imperator filium suum, Hein-

(a) Nonum exemplum exercitæ a Thuringiæ Landgravio in Archiepiscopum Moguntinum potestatis, prout etiam apud *REGINONEM a. 889.* exemplum videmus.

(b) Monachus agnoscit Landgraviorum Thuringiæ jura in civitatem Erfurtensem.

Heinricum, regem, in Poloniam cum exercitu destinavit, Conradum verò, ducem Sueviæ, cum Philippo Coloniensi & aliis multis, contra regem Franciæ direxit: sed Coloniensis, non expectata suorum frequentia, partes Franciæ intravit, ubi non sine clade suorum terga vertit. Heinricus rex, Poloniam iturus, Erphordiam divertit, ubi Conradum Moguntinum, & Ludovicum provincialem, ob illatas episcopatui clades graviter inter se dissidentes, invenit: inter quos pacem reformare contendens, dum in cœnaculo vallatus multis resideret, repentè pavimento disrupto, plures in cloacam subtus latitantem ceciderunt: quorum alii vix educti, alii in cœno sunt suffocati. Ibi Fridericus, comes de Abinberg, Heinricus, comes Thuringiæ, Gormarus, comes Hassiæ, Fridericus, comes de Kirchberg, Burcardus de Warcberck, & alii minoris nominis, morte lamentabili interierunt. Rex, sicut instituerat, profecturus in Poloniam, venit Halle: ubi, dum cum processione susciperetur, ruptis funibus, campanæ cessaverunt. Inde ultra profectus legatos Poloniæ dexteras petentes suscepit, dexteras dedit: sicque cum pace ad patrem revertitur.

1186. Gravis discordia inter Conradum, archiepiscopum Moguntinum, & Ludovicum, Lantgravium, denuo exorta est. Villæ quædam à militibus eorum in Thuringia & Hassonia devastantur. Ab episcopo castellum Heiligenberg, à Lantgravio castrum Gruneberg ædificantur.

1188. Fridericus primus imperator, habita Moguntiæ curia, in media Quadragesimæ crucem accepit ab Heinrico, Albanensi episcopo, sedis apostolicæ legato. Signati sunt dominica cruce Gotefridus, Wurtzburgensis episcopus, Hermannus
157 Monasteriensis, Martinus Misnensis, Rodolphus Leodiensis, Heinricus Argentinensis & alii plures episcopi: Ludovicus, comes provincialis Thuringiæ, Poppo, comes de Hennenberg, Adelbertus de Grumbach, Albertus de Hildenburg, aliique multi principes, comites & nobiles. Sed & innumerabilis multitudo diversorum regnorum ac regionum, tam clericorum quàm laicorum, cruce signati sunt. Ab hoc anno expeditio dominica protelata est usque in futurum annum, & diem sancti Georgii martyris apud civitatem Ratisponam.

1204. Rex Philippus, collecto exercitu magno Bavarorum, Suevorum, Saxonum, Sorabiorum, & eorum, qui erant in partibus Rheni, & Ostrofrancorum & Austrasiorum, in multitudine gravi Thuringiam ingressus, auxilium ipsi ferentibus comitibus, Gunthero & Heinrico de Schvvartzburg, & comite Lamperto de Glichen, & Erphordensibus, omnem regionem tempore messis ferro & igne crudeliter vastavit. His diebus rex Boëmicus, collecta & ipse magna copia suorum, venit per fines regiæ villæ Salvelt & Orlan, (a) cupiens confligere cum rege Philippo. Missis exploratoribus diffisus de viribus suorum, licet multa essent millia, vastatis omnibus in pago Langenwice & Ilmin, (b) intempesta nocte cum suis fugam iniit. Hæc audiens Lantgravius, necessitate coactus, dato filio suo & aliis obsidibus, se suaque omnia dedidit, obligans se regi Philippo tam juramento quàm obsidibus.

1216. Erphordiæ incendium magnum fuit usque ad temes.

1223. Erphordiæ incendium magnum pontem & latam plateam consumpsit.

1226. Inundatio maxima fuit in Thuringia.

1232. In Alemania perfida hæresis, quæ ibidem occultè pullulaverat, est manifestata. Quapropter circa Rhenum, necnon & alibi, innumerabiles hæretici per magistrum Conradum de Marburg, autoritate Apostolica examinati, ac per senten-

ten-

(a) Orlamunda intelligi videtur, sedes olim Comitum, nunc ditionis Gothanæ oppidum.

(b) *Langenvviese* & *Umen*, ditionis Schwartzburgicæ oppida.

tentiam ſecularem damnati, igne combuſti ſunt. Fuerunt autem, præſente eodem Conrado, Erphordiæ quatuor combuſti.

1233. Rex, & Moguntinus, & magiſter Cunradus de Marburg, Moguntiæ conventum epiſcoporum & comitum atque clericorum fecerunt, pro quibusdam infamatis de hæreſi: inter quos comes de Seine accuſatus, inducias purgationis ulteriores obtinuit: ſuper reliquos verò, qui non comparuerant, prædictus Conradus de Marburg ibidem populum cruce ſignavit. Quapropter illi felle amaritudinis commoti, jam dicto Conrado in reditu inſidias juxta Marburg ponentes, ipſum unà cum Gerhardo, minoris ordinis fratre, probatæ vitæ viro, 3. calen. Aug. crudeliter occiderunt.

Hoc anno hæreticorum innumera multitudo per totam Alemaniam igne cremata eſt, multoque plures hæreſim abjuraverunt.

1234. Hyems aſperrima fuit, adeò ut in mediterraneo mari inſtitores Venetiani cum oneratis ſummariis pedeſtri itinere per glaciem tranſirent: quæ videlicet hyems non parvam, per totam Italiam, in vineis, jumentis & olivetis intulit cladem.

1236. Calend. Maji Marburg translatio facta eſt ſanctæ Eliſabeth, præſente Friderico imperatore, ac tribus archiepiſcopis, Moguntino, Colonienſi, Bremenſi, ubi ex illius oſſibus oleum evidentiſſimè deſudavit.

1238. 3 nonas Maji orta tempeſtate, apud ſylvam Loibin, *(a)* in villa Sule dicta, ſuper cujusdam ruſtici ſolius horreum & curiam pluebat dominus, non ut filiis Iſraël in deſerto, ſicut pulverem carnem, ſed groſſa carnium fruſta, in modum interioris pinguedinis. Quarum partem dum volucres & canes deportaſſent, reliquæ circa veſperam ſolis ardore veluti glacies liquefactæ ſunt. Cujus autem hoc rei ſignum fuerit, melius timore, quàm diſputatione diſcutiendum eſt.

1240. In villa regia Franckenfurt cujusdam Judæi filius, Chriſtianæ fidei baptiſmum ſuſcipere deſiderans, à parentibus & amicis prohibitus eſt. Quapropter altercatione inter Chriſtianos & Judæos exorta, validè inter ipſos dimicatum eſt. Tandem paucis Chriſtianis occiſis, Judæorum circiter 180 gladio & igne, quem propriis manibus impoſuerant, conſumpti ſunt: ipſoque igne poſt hæc invaleſcente, media ferè pars ejusdem civitatis eſt concremata. Videntes itaque reliqui quidam Judæorum, ſibi mortis imminere periculum, baptizati ſunt numero 24, inter quos etiam ipſorum quidam epiſcopus traditur extitiſſe.

Eodem anno obiit Lantgravius Haſſiæ, filius ſanctæ Eliſabeth, in Cruceburg, ſepultusque eſt Reinhersbrun.

1244. Moguntinus epiſcopus præcepit, ut omnes religioſi tam conventuales quam etiam capellani, relictis propriis manſionibus, ad opprobrium civium Erphordenſium, civitatem Erphordenſem exirent. Inter quos conventus montis 258
S. Petri, relicto clauſtro in Allodia ejusdem eccleſiæ, poſt 2 menſes & dimidium ſe recepit. Poſtea, appropinquante feſtivitate paſchali, ut divinis non carerent, in cœnobia circumjacentia civitatem diviſus eſt: alii ad S. Martinum, prope flumen Werta: alii ad cellam Paulinæ: alii in Reinhersbrun; alii verò ad S. Vitum in Holdesleben: quos per 4 menſes & amplius honeſtiſſimè tenuerunt.

1246. Ortum eſt incendium 9 cal. Junii media nocte, & ita penè usque ad mediam diem perduravit. Et tam ſævum ſeniores civitatis ſe nunquam vidiſſe †. Ipſa etiam nocte ſimile fuit incendium in Magdeburg, & aliis pluribus civitatibus.

1247. Heinricus, Lantgravius Thuringiæ, rex eligitur: qui electus in regem, juxta Rhenum cum magno exercitu, cum Conrado, filio Friderici quondam imperatoris, conflixit, & eum cum ſuo exercitu apud Franckfurt vicit & fudit.

Eodem anno præfatus Lantgravius, poſt ſecundam profectionem in Sueviam,

(a) Saltus eſt Hennebergicus, *die groſſe Laübe* dictus, cujus etiam fit mentio in Privilegio Conradi II. Imp. in Hiſt. Landgr. Thur. *c. XI.*

viam, ad propria reversus, immatura morte obiit profluvio ventris: sepultus juxta Ysenachum.
1248. Marchio Misnensis, veniens prope civitatem Erphordiam resedit, ita ut ex civitate ad suos, & à suis jacula in civitatem jacerentur.
1250. Facta visitatione ab episcopo Mogunt. Cristanno, Erphordiæ in monte S. Petri abbas Heinricus ab abbatia destitutus est, & Volmarus, abbas Bursfeldensis, loco suo substitutus.
1255. Ortum fuit incendium Erphordiæ, quod simile vel majus fuit superioribus incendiis.
1256. Rex Wilhelmus, qui fuerat comes Holandiæ, in Frisiam veniens, à Frisiis occiditur. Hoc etiam anno captus est Gerhardus, Mogunt. episcopus, & plures cum eo comites, & alii nobiles, in villa dicta Bollesteren, in prædio monachorum de Volkolderode, quos homines ducis de Brunsuic, eidem in Brunsuic præsentaverunt. Paucis verò diebus deinde transactis, idem dux comitem de Eberstein dictum, patruum videlicet ejusdem episcopi, ob multas eidem duci exhibitas contumelias, suspendio fecit interire. Episcopum verò quidam comes, frater regis Angliæ, Richardus nomine, cupiditate regni ductus, cùm esset multùm locuples, principes Teutoniæ, ad quos electio pertinebat imperii, magnis muneribus datis, flectere tentabat, ut eum ad regni gubernacula eligerent, à captivitate, qua per annum detentus erat, datis octo millibus marcarum, à vinculis liberavit. Eodem anno papa Alexander Ezelinum de Tervis, tortorem Christianorum, interfectorem 60 fratrum minorum, & aliorum fidelium plurimorum, persecutorem sacræ fidei catholicæ, pro hæretico, & omnes fautores suos sententialiter damnavit & excommunicavit. Iste Ezelinus, hæreticus publicus, Christiani nominis hostis, captivatus est, cùm crux contra ipsum prædicaretur, cum plena indulgentia omnium peccatorum, & se ipsum fame & inedia, nequaquam volens sumere cibum, interfecit.
1257. Capitulum abbatum ordinis S. Benedicti per Thuringiam & Saxoniam celebratum est Erphordiæ, in monte sancti Petri, pro reformatione ordinis.
1263. Cùm inter nobiles viros, Albertum, Thuringiæ Lantgravium, & Heinricum, comitem Hassiæ, filium D. Sophiæ, quondam ducissæ Brabantiæ, quæ fuerat filia S. Elizabeth, super terra Thuringorum gravis discordia esset orta, illustris princeps, dux de Brunsuic, prædicto comiti sororio suo, eò quod ad resistendum præfato adversario suo viribus impar esset, sedulò assistebat auxilio. Nam per advocatos suos adeò terram oppressit Thuringiæ, ut ipsa, quæ provinciarum domina fuerat, & mater villarum optimarum, ipsis Saxonibus tanquam tributaria subjaceret. Nam præfatus dux, cùm jam quasi potens in gloria & fortitudine gloriaretur; ex continuis præliorum successibus animatus, ad tantam erectus superbiam, ut Orientales & Thuringiæ milites inclytos, tanquam inermes & sine omni solennitate viros, æstimaret: unde contigit, quod cum paucis, videlicet 600 armatis, partes orientales invasit, atque eas graviter vastare cœpit incendiis & rapinis. Cùm igitur jam tantæ devastationis malum in partibus præmissis digrassaretur: illustrissimi principes, Theodericus, marchio Misnensis junior, & Lantgravius Adelbertus, subitò exercitum colligendo, cum dicto duce juxta Witin *(a)* conflixerunt, de ipso gloriosè triumphantes: in quo conflictu hostili odio ferocissimè dimicatum est, à manè videlicet post ortum Solis, usque circa 9 horam diei. In hoc bello Albertus, dux de Brunsuic, vir bellator, vulneratus & captus est. Insuper comites de Zwirn *(b)* & Eberstein, & de Hanalt comitem, & omnem exercitum ceperunt, & in Mersburg secum captivos adduxerunt: ipsum verò ducem

(a) HIST. LANDGR. THUR. c. LXI. prope Bikin. SPANGENBERG c. CCLXI. in einem Dorff Vyckin oder Vicklin an der Elster bey Besenstedt gelegen.
(b) HIST. LANDGR. THUR. c. l. Zvv rin, sive Suerin.

cem in vincula conjecerunt, & alios nobiles comites, & quosdam advocatos ducis, reliquos verò captivos, data non modica pecunia pro redemptione sua, liberos abire permiserunt. Dux Albertus, cùm per annum captivus detentus fuisset, redemit se à captivitate cum 8000 marcarum & octo munitionibus.

1264. Pluviæ repentinæ & inundationes aquarum, circa festum beati Nicolai, 259
multas villas in Saxonia miserabiliter submerserunt.

1265. Multæ naves magnæ & onustæ, tam trieres quàm cocones, (a) in mari mediterraneo ac in Dacia submersæ, perierunt. Eodem anno Albertus Thuringiæ, & Otto, marchio de Brandenburg, cum filio suo, Albertus etiam, dux de Brunsuic, atque multi alii in Prussiam peregrinando contra paganos cum signo crucis profecti sunt, & quòd hyems lenis erat, eodem tempore nihil proficientes ad propria reversi sunt.

1267. Sancta Hedewigis venerabilis vitæ, olim ducissa Poloniæ, felici transitu ex hac luce migravit, & plurimis resplenduit miraculorum prodigiis: cujus translatio per cardinalem Widonem, legatum sedis Apostolicæ, cum magna fidelium multitudine utriusque sexus, tam religiosorum quàm secularium, in episcopatu Breslaviensi celebrata est 7. cal. Sept. illaque à papa Clemente canonizata fuit. Hæc sancta Hedwigis fuit matertera sanctæ Elizabeth de Marburg, ac Belæ, illustris regis Ungariæ, fuitque mater famosi Heinrici ducis Poloniæ, quem strenuè pugnantem pro patria populoque Christiano in conflictu Tartari occiderunt. Hæc sancta Hedwigis fuerat filia ducis de Meran.

1268. Joannes, marchio de Brandenburg, in torneamento apud Mersburg, cum lancea est occisus. Ipso etiam anno marchionissa Agnes de Misnia vidit in somnis, angelum Dei propinare sibi in scypho aureo, & cùm bibisset ipsa, dixit, heu quàm amarus potus: cui respondit angelus, Amara erit potio tua, sed dominus te non derelinquet: & sic brevi pòst defuncta est.

1270. Ludovicus, rex Franciæ, cruce signatus cum filiis suis, Philippo & Joanne, apud Marsiliam, ascendit mare circiter cum 60 millibus armatorum: qui mare non transivit, sed febre mortuus est. (Aliàs, cum centum millibus cruce signatorum & ultrà de diversis regnis.) Eodem anno rex Arragoniæ & rex Navarræ, nec non & rex Angliæ Edewardus, cruce signati cum suis exercitibus, in subsidium terræ sanctæ, sed minimè pervenerunt. Eodem anno Frisones cruce signati circiter quadraginta millia, & amplius. Ipso anno Egra civitas exusta est. Quatuor fratres de ordine minorum, in ecclesia fratrum ibidem, & cum ipsis centum homines, & ultrà cremati sunt. Eodem anno germanus sanctæ Elizabeth de Marburg, videlicet potens rex Bela in Ungaria, feliciter obiit. Hic enim fuit Dei ac divini officii solennis amator. Paululum post mortem præfati regis regina, uxor ejus, & consors regni, natione Græca, feliciter obiit.

1271. Fuldensis abbas, Britous nomine, strenuus & utilis rector populi sui, cultor & amator pacis, occisus est in Fulda, in proprio Oratorio, infra missam, in quadragesima. Eodem anno inimici crucis Christi pagani cum quatuor turmis irruerunt in Prussiam, ecclesias & altaria devastantes, tredecim fratres domus Teutonicæ, & de populo promiscui sexus alios 150, nec non & 2000, & innumerabilem populum Christianorum utriusque sexus captivantes, cum pecoribus & spoliis secum deduxerunt, villas succenderunt, & plurimos homines cremaverunt. Ipso anno, in Franckonia, tam in villis quam in campis, lupi homines crudeliter invadentes, plures quam 30 homines devoraverunt, relinquentes oves in campis, & invaserunt pastores.

(a) Utrumque navigii genus erat. Apud *MARIANUM SCOTUM a. M. 3408.* occurrunt Trieres *in Corintho.* Cogones vero Anglis *Cogs*, Gallis *Coquets*, dicuntur. Vide etiam infra *COMPILATIONEM CHRONOLOGICAM ad a. 1265.*

1273. Facta est fames valida in regionibus Teutoniæ, & alibi, ita ut plures fame morerentur: & maldrum Erphordiæ valebat plus quàm 6. marcas.

1275. Cives Erphordienses, provocati à comitibus vicinis, rebellantes tribulaverunt comites & alios quosdam latrones, usque ad cineres, per militiam & armatos circiter CCC aliunde conductos: & de communi consilio auxilium archiepiscopi Moguntini implorare statuerunt, & eundem advocare personaliter studuerunt, qui in monte Petri & Pauli mansionem penè per 4 hebdomadas habuit, sacrosque ordines ibidem celebravit. Eodem anno in marchia Misnensi factæ sunt inundationes aquarum, videlicet in Albia & aliis fluminibus de nimietate pluviarum, circa festum S. Bartholomæi. Itaque multæ villæ ac multi homines submersi sunt, montes magni destructi sunt, & pecora, frumenta quoque plurima perierunt, domino permittente. Ipso anno Grisei monachi in suo generali concilio vel capitulo Cisterciensi, prohibuerunt pœna taxata districtius, quod in toto ipsorum ordine per mundum, neque in domibus neque in granariis, ulli de ordine † frumentorum ad comedendum vel hospitandum nullatenus recipiantur, nec eis in aliqua eleemosyna succurratur.

Hoc anno intemperies aëris prævaluit in tantum, quòd vites & multæ fruges ex abundantia pluviarum, & ex defectu æstivi caloris, immaturæ permanserint.

260 1279. Cives Erphordienses incurrerunt ingratitudinem archiepiscopi Moguntini Wernheri, qui directo mandato clero civitatis præcepit, ibidem suspendi divina: quod per duos annos & dimidium à sibi obedientibus inviolabiliter observatum est.

1280. Episcopus Magdeburgensis cepit marchionem Misnensem, cum pluribus Thuringiæ nobilibus.

1281. Gravis guerra est orta inter seniorem Lantgravium Albertum, & filium ejus Theodericum, civibus Erphordensibus astantibus Lantgravio seniori, quibusdam verò ministerialibus adjuvantibus partem junioris Lantgravii: in qua etiam guerra dominus Cristannus, episcopus domus (a) Teutonicæ, captus est à juniore Lantgravio, & aliquandiu detentus in castro Slacheim: qui tandem coactus redemit se cum 300 marcis. Quo soluto, & ipse junior Lantgravius captus est à comite de Kevernburg, & traditus est patri suo, qui per integrum annum detinuit eum in castro Wartberck juxta Ysenacum, donec a quibusdam commilitonibus suis & servis, noctu furtivè castrum intrantibus, eundem captivitate viriliter eripuerunt.

1282. Compositione facta inter dominum archiepiscopum Moguntiæ & cives Erphordienses, D. abbas montis S. Petri cum clero civitatis Erphordiensis honorificè revocatus est à consulibus & potioribus ejusdem civitatis, qui etiam pro emenda archiepiscopo circa mille marcas & clero civitatis, pro eorum damno, quod penè per biennium pertulerant, 300 marcas dederunt.

1283. Magna mortalitas desævit in nobiles Thuringiæ. Nam vix infra dimidii anni spacium nobilis vir, marchio Theodericus de Landisberck, & comes Albertus de Orlamunde, & frater ejus comes Otto, comes Heinricus de Schwartzburg, & comes Albertus de Glichenstein, & multi alii ministeriales & nobiles mortui sunt.

1287. In Frisia submersi per inundationem aquæ penè 80000 hominum.

1288. Lantgravius Albertus senior captus est à filio suo Friderico, & aliquanto tempore ab eo detentus. Eodem anno, circa festum S. Michaelis, per nimiam vim ventorum multa millia hominum in aqua, quæ vocatur Lacus, prope civitatem Lubecensem, cum omnibus, quæ habebant, simul cum navibus miserabiliter submersi sunt.

1290. Rudolphus, rex Romanorum, curiam suam Erphordiæ celebravit. Ad quam vocati

(a) Vicus Schwartzburgicus, nobilibus de Hopfgarten parens, hodie *Schlotheim*.

vocati venerunt de vicinis & longinquis regionibus multi principes spirituales & seculares, & plurimi nobiles ac barones, & qui venire non poterant, per solennes legatos suam absentiam coram rege excusabant. Principes spirituales hi erant: Dominus archiepiscopus Moguntinensis, archiepiscopus Saltzburgensis, archiepiscopus Magdeburgensis: episcopi simplices; Herbipolensis, Babenbergensis, Hildensheimensis, Padebornensis, Neuburgensis, Mersburgensis, Misnensis, Tolnensis, Laventinensis, Halberstatensis, Eistetensis, Werdunensis, Constantiensis, abbas Fuldensis, abbas Hersfeldensis. Principes seculares hi erant: Marchio de Brandenburg, & frater ejus, marchio Fridericus Misnensis, Lantgravius Albertus cum filiis suis, Friderico & Ticemanno, dux Heinricus de Brunsuic, & fratres ejus Albertus & Wilhelmus, Heinricus, Lantgravius Hassiæ, rex Boëmiæ, dux Austriæ, Rudolphus, filius Rudolphi regis, dux Bavariæ, dux Carinthiæ, dux de Lunenburg, dux Saxoniæ, gener regis Rudolphi, comes Guntzelinus de Zwirn, (*b*) comes de Catzenelnbogen, & filius ejus, qui ibidem obiit: item filius ejus, comes de Bren juvenis, qui ibidem obiit sine hærede: dux de Meckilburg, comes de Anhalt, duo fratres de Hohenloch, quorum unus ibidem obiit: item alius de Hollo, item Burgravius de Nurnberg, & multi alii.

Eodem anno rex Rudolphus, ut pacem stabiliret, missis militibus suis, cum civibus Erphordiensibus & cum populo Thuringorum, imperavit destrui ferè sexaginta & sex munitiones, in diversis locis Thuringiæ sitas: in quibus se recipere soliti erant iniqui homines, rapinas & latrocinia exercentes.

1291. Idibus Aprilis, circa mediam diem, incepit incendium in Erphordia in curia claustri, quod consumpsit ferè 3 partem civitatis. In quo incendio monasterium minorum fratrum est exustum, & monasterium S. Augustini & albarum dominarum, nec non & ecclesia mercatorum, cum officinis & curiis ipsorum, pariter sunt exusta. Ecclesia etiam sancti Bartholomæi periit incendio.

Eodem anno, in die S. Lamberti, ortum est grande incendium Erphordiæ, in quo 261
concremata fuit valua S. Joannis Baptistæ, & ferè 100 curiæ ibi adjacentes.

1293. Incendium Erphordiæ exortum pontem apothecarium penitus absumpsit, capellamque S. Egidii, cum nonnullis adjacentibus ædificiis, concremavit.

Eodem anno consules Erphordenses antiquum illud nobilitatis jus, sive libertatem ecclesiæ montis S. Petri, qua per multos retroactos annos in domunculis, sitis in pede ejusdem montis, quæ ab omni exactione aliorum liberè penitus ac securè S. Petro dinoscuntur totaliter deservire, ecclesia eadem est gavisa, violare, imò violenter præripere sunt aggressi, deque singulis domunculis sive laribus (quod vulgo *ein Herd* nuncupatur) exactiones alibi solitas extorquere: quasi hoc, ut ajebant, in subsidium proficeret civitatis, abbate & conventu reclamantibus: insuper dicentes futurum esse, quod non solùm domunculæ prædictæ, verum etiam omnes officinæ, & ipsum monasterium cogerentur exactionibus subjacere.

Eodem anno, excepto conventu S. Petri, sanctique Jacobi Scotorum, & capituli S. Severi, Erphordensis totus clerus civitatis, & aliarum præposituarum Thuringiæ, ad curiam Romanam contra Moguntinum appellavit, & pro eadem causa legatos miserunt.

1295. vel 1299. Rex Adolphus, ad terras Thuringiæ recuperandas, quas à seniore Thuringiæ Lantgravio, promissis 12 millibus marcarum puri argenti, coëmerat, reclamantibus tamen ejusdem Lantgravii filiis, rex, inquam, coacto undecunque exercitu, gravi histrionum peditum (ut assolet) multitudine comitante, in Thuringiam iter movens, cùm secus villam Eisleben fixis tentoriis consedisset, regali clementia, quam non habebat, in tyrannicam rabiem commutata, quid, quantumque miseriarum, rapinarum videlicet, incendiorum, cædiumque per 13 prope dies ab ipsius sequacibus quotidie fuit actitatum, incredibile videbitur inexpertis. Equi-

(*b*) Sive Zwyrin, *Suerin*.

dem cruentis satellitibus, pro victualibus conquirendis, circumquaque turmatim diffusis, segetes succiduntur, greges abiguntur, villæ incenduntur, omnia diripiuntur, pauperrimis quibusque (quod pudet dicere) etiam braccæ perviles & caligæ auferuntur, nil præter infelicem vitam miseris & infelicibus hominibus relinquunt: reclamantes quique more pecorum passim prosternuntur: nusquam pax, ubique Mars: nusquam Christiana pietas, ubique paganica iniquitas & crudelitas debacchatur: insuper claustra sanctimonialium invaduntur, Deoque sacratæ virgines protrahuntur, & ab immundis hominibus prostituuntur. Sed nec vel sic cessatur. Cùm famelici canes in villis jam exhaustis nil rerum victualium invenirent, ad ecclesias convertuntur, fores effringuntur, vix à sacerdote celebrante manus cohibentur, altaria nudantur, vestes sacræ, missales libri cum calicibus distrahuntur, & (quod Christianæ aures exhorrescunt) pyxides hostiarum vivifici corporis Christi, in quo totius humanæ salutis summa consistit, abjecto nonnunquam sacramento, abripiuntur. Planè incredibile est dictu, in quem miseriarum gurgitem nunc hæc infelicia Thuringorum tempora fuerunt devoluta. Verùm, ne tamen & hi cruenti satellites impunè evasisse penitus viderentur, cùm ipsi funesti nullas ponerent insolentiæ suæ metas, nulli honori seu religioni deferrent; quibusdam ex desperatione rerum vel vitæ fiduciam sumentibus, à nonnullis etiam castellanis Lantgravio faventibus, & quorum res & homines diripiebantur, impudici homines vagabundi passim invadebantur, cædebantur, abducebantur, & crebris incursibus, licet furtivis, regius exercitus imminuebatur. Rex igitur exercitus sui fieri sentiens detrimenta, seque pro rebus malè gestis, pro tot videlicet ac tantis suorum insolentiis perpetratis, de Thuringia egredi statuit. Sublatis itaque tentoriis à villa, Mittelhusen venit. Ventum est ad villam Vitpeche, ubi quidam non ignobilium de exercitu ecclesiam sancti Andreæ ibidem sitam, effractis foribus, irrupissent, cunctaque inibi posita cum ornamentis altaris librisque & calicibus diripere tentassent: clamore autem cum querimonia ad regem perlato, rex ad ecclesiæ prædictæ fores se applicuit, ac prædictis invasoribus singulis de ecclesia protractis, uni post unum, manum dexteram amputari fecit. Sic itaque rex, Thuringiæ fines transgressus, ad terram Orientalem se convertit, pari modo omnia devastando, ubi etiam nonnullas obtinuit munitiones seu castella. Inde civitatem Friberg, obsessam aliquandiu proditione quorundam civium, cepit. Quàm crudeli autem immanitate in reliquos, & ibi & aliès rex, humanitatis oblitus, desævierit, qualitérve Misnensem marchionem, *Fridericum*, honore & patria privaverit, quantisque & quot amarissimis cladibus, incendiis & rapinis illam provinciam compleverit: pro sui horrore & immanitate singula dicere supersedi.

1295. Rex, reparato denuo exercitu, in Thuringiam iterum properavit. Castrum igitur Franckenstein, obsessum aliquandiu, non sine magno exercitus sui dispendio, in deditionem recepit. Deinde Cruceburg contendit. At cùm magna
262 multitudo utriusque sexus super castrum confugisset, cœperunt hi, qui super castrum erant, tanta aquæ carentia urgeri, ut & equis cerevisia potus esset, & panes cum cerevisia coquerentur. Tandem rex è Thuringia egressus, tot in ea egregiis facinorosæ crudelitatis insigniis derelictis, ut ipsum nomen ejus, omnium sputis & maledictis obnoxium, amarissimis imprecationibus oneratur.

1296. Incendium grande exortum Erphordiæ, sequenti nocte post divisionem Apostolorum, plateas fori, rapularum, & pergamenorum absumens, numerosa admodum ædificia concremavit.

1304. Cives Erphordenses manu valida tria castra firmissima obsederunt, & ceperunt, Kirchberg, Winsberg, Grifenberg: *(a)* quorum duo Kirchberg & Wintberg funditus everterunt, & Leinstein, quod antea ceperunt: quæ omnia erant Lantgravii de Kirchberg, qui illorum offensam incurrerat, cui tamen postea gratiam & amicitiam eorum impetranti Grifenberg reddiderunt.

Eodem

(a) Arces Montanæ, prope Jenam sitæ, nunc omnes dirutæ, unica turri superstite.

Eodem anno Heinricus, comes junior de Honstein, congregata electa manu Thuringorum, partes Buchoviæ ingreditur, in præjudicium abbatis Fuldensis, incommoda illaturus. Advocati verò prædicti abbatis, hoc cognito, parva manu suorum, utpote in brevi adunata, sed tamen communitate rurensium conclamata, ei occurrunt, quoslibet occidunt, plurimos abducunt captivos: ubi ipse comes, & comes de Bichelingen junior, cum multis aliis captivantur, multis suorum prius occisis, qui postea multa pecunia se redemerunt.

1307. Cives Isnacenses, videntes se opprimi, à rege Alberto auxilium contra filios Lantgravii frequenter postulabant, qui quendam nobilem, dictum de Wilnowe, cum manu valida eis misit. Qui fultus adjutorio abbatis Fuldensis, totam Thuringiam incendiis & rapinis devastabat, nullusque ei saltem in modico resistebat. Hic castrum Winterstein, quod marchio tenebat, obsedit cum adjutorio Isnacensium, nihilque dignum memoria ibi agentes octo diebus transitis, recesserunt.

Eodem anno filii Lantgravii cum advocatis regis Romanorum, qui terram orientalem incendiis & rapinis devastabant, bellum prope civitatem Luckowe habuerunt: multisque hinc inde occisis, filii Lantgravii victoriam obtinuerunt, ex alia parte multis nobilibus captivatis.

1308. Orta est dissensio inter Fridericum, marchionem Misnensem, & cives Erphordenses, quæ toti Thuringiæ causa maximæ cladis fuit: cujus causa hæc fuit. Cives Erphordenses ac eorum progenitores ab Alberto seniore Lantgravio, hujus Friderici patre, & à pluribus nobilibus Thuringiæ, quasdam advocatias sive jurisdictiones sibi comparaverant in circumiacentibus villis Erphordiam circumquaque. Quas, pace facta, Fridericus prædictus, & sui advocati sibi usurpabant, dicentes, burgenses debere jurisdictiones & advocatias minimè possidere. E contra Erphordenses sua patrimonia, sive quæ comparaverant, defensare conabantur. Multis itaque placitis communibus habitis, sed in cassum, cum stratæ publicæ spoliarentur frequenter; Erphordenses munitionem in Audisleiben, in quam se marchio recipere solitus erat, destruxerunt: deinde conjuratione habita, cum Hermanno comite de Wymar, & civibus de Mulhausen & Northausen, datis utrobique salariis, multis se armigeris tutaverunt. Sicque tota Thuringia rapinis & incendiis desolatur. Postea Erphordenses, congregata valida manu, cum suis adjutoribus processionaliter ab omni clero civitatis & religiosis ante civitatem deducti, munitionem in Utstete quinque diebus obsessam, & deditam funditus destruxerunt. Quòd si processissent, multa utique castra marchionis occupassent, & quasi omnino prævaluissent, sed amissis omnibus ad propria sunt reversi. Postea rursum, dum rapinis intenderent, à complicibus marchionis congressi pugna victi, ex eis plurimi captivantur. Hinc ergo Erphordenses, tanta calamitate attacti, nec resistere aliqualiter a modò attentabant. Unde marchio expeditione valida Wymar civitatem obsedit, ipsum comitem ad deditionem compulit: inde civitatem aggressus Erphordiensem, castra ponens in villa Hochheim, non longè ab ipsius mœnibus civitatis: deinde hortos & domos, extra civitatem sitas, in parte, & ex aliis partibus, fossatis & sepibus valdè munitas, vento exurgente, ignibus conflagravit. Tanta etiam amentia & hebetudo omnes civitatenses invaserat, quòd, nisi divina clementia subvenisset, ipsam civitatem periculosius afflixisset. Tantum ergo periculum Erphordienses experti, postea muros suos tutius munierunt, tam Christianos quam Judæos in turribus & propugnaculis collocantes. Postea marchio omnia vineta circumposita succidi fecit, damna qualiacunque à longè intulit. Et per 14 dies ante civitatem resedit: postea sunt dispersi. Erphordienses, super his omnibus, Romanorum re- 263
gis auxilium implorabant. Insuper item Lantgravium Hassiæ vocaverunt, multis armigeris aliis expensis propriis conquisitis. Qui Lantgravius, cum suis veniens Erphordiam, contra spem post aliquot dies ad propria est reversus. Post hæc Erphordienses, communitate quasi cogente, pacem à marchione expetunt, quam tandem data magna pecunia meruerunt. Molhusenses, Northusensesque idem facere

 sunt

sunt coacti. Marchio etiam Erphordiensibus petentibus quædam jura concesserat, & scriptis firmaverat, quæ pecunia soluta penitus infracta.

1312. Facta est discordia inter marchionem Brandeburgensem, Woldemarum & Fridericum marchionem Misnensem, in qua multa damna, cædes hominum, rapinas, incendia faciebant. Tandem pervenitur ad pugnam, ubi Fridericus marchio captivus abducitur, apud civitatem, quæ vocatur Hagen, quam idem marchio ceperat: indeque eductus marchioni Volmaro præsentatur, qui ipsum diræ custodiæ tradidit vinculatum.

1313. Cives Erphordienses, audientes captum marchionem Fridericum, in unum coadunati, castrum marchionis, Remkeleiben (a) funditus everterunt. Similiter abbas Fuldensis & abbas Hersveldensis pariter coadunati, castra marchionis Rotenberg & Bretenbach pariter destruxerunt. Marchio Fridericus, audiens, per Erphordienses, abbatesque prædictos, dicta castra subversa, ut eisdem, si lætior arrideret fortuna, meritum condigna talione refunderet, pro sui liberatione modis omnibus, quibus poterat, ferventius laborabat.

1315. Factum est diluvium in Grimmiis, ubi multi homines perierunt: sed & ecclesia Augustinensis inibi per inundationem aquarum est abducta.

1316. Fames valida, quæ jam per tres annos invaluerat, tam magna facta est, ut multi fame perirent. Nam in strata publica, in civitatibus, in oppidis, in villis, innumerabiles exanimes jacere videbantur. Unde cives Erphordienses misericordia moti magnas foveas quinque ante civitatem fecerunt, ubi projecta quotidie sunt innumerabilia cadavera mortuorum.

1319. Cives castri Palladis, id est Meideburgenses, Burchardum archiepiscopum suum securi, ut dicitur, percusserunt; qui tamen ecclesiam suam multum ditavit, multas munitiones, castra, & oppida eidem procurando.

1323. Facta est magna discordia inter cives Erphordienses & clericos, quòd cives quendam clericum, de furto diffamatum, fecerunt suspendio interire. Qua de re statim à divinis clerici cessavere. Unde commoti curias dejicere, domos destruere, bona diripere clericorum per nefandos homines procurarunt. Quapropter Matthias, Maguntinensis archiepiscopus, veniens Erphordiam, inter clericos & cives pacem faciens, eos concorditer reformavit.

1325. Lupoldus, dux Austriæ, multa damna Ludovico Bavaro, regi Romanorum, inferens propter fratrem suum, quem dictus Ludovicus in bello ceperat, tandem idem Lupoldus obiit tali modo, ut dicitur. Cùm quidam necromanticus sibi præsentatus fuisset, interrogavit eum, si posset, sibi diabolum demonstrare propria persona. Ac ille, possum, inquit: sed nullus homo sine periculo corporis potest eum videre. Quo contumaciter respondente, volo eum utique videre, & fidejussores statuit necromantico, ne in aliquo læderetur. Introductus est igitur in cœnaculum, & ibi pariter residentes vident hominem aspectu nigrum & deformem introeuntem: quo viso, dux dixit, satis est, & statim ad lectum deductus, mortuus est.

1326. Facta est magna discordia inter archiepiscopum Matthiam, & Henricum Lantgravium, quòd bona feudalia ab episcopo, ut moris est, non susceperat, unde multa homicidia, rapinæ, incendia ab utrisque partibus facta sunt. Sed archiepiscopus oppidum quoddam Giessen (b) obsedit, & cepit, & fautores suos in eo locavit, qui multa crudelitate bacchantes, in cædibus hominum, & rapinis, & violationibus virginum & puellarum, oppidanos multis calamitatibus oppresserunt: quod videntes iidem cives, expulsis illis, priori domino suo Lantgravio dictum oppidum reddiderunt.

1328. Marchio Fridericus junior celebravit nuptias solennes in Norenberg, cum filia regis Romanorum Mechtilda.

1335. Archiepiscopus Treverensis cum magno exercitu, ex consilio decani sanctæ

(a) Hodie *Rinckleben*, præfectura Isenacensis.
(b) Vide *SERARIUM Rer. Mogunt. Lib. V. p. 650.*

ctæ Mariæ Erphordiæ, faventibus sibi ejusdem consulibus, Thuringiam petiit, ibique juncta manu Erphordiensium, terram comitis de Honstein incendiis & rapinis infestavit. Tandem munitionem in Tullestete obsidens, sed minimè ibidem subtracta manu Erphordiensium perficiens, Erphordiensibus sibi suisque in victualibus subvenire nolentibus, ad propria remeavit. Sequenti anno iterum episcopus Treverensis nomine Maguntini capituli, cum principe ac ferè omnibus terræ Thuringiæ nobilibus adveniens, Erphordiam obsident. Tandem non modica ab Erphordiensibus principi & Treverensi prædictis ex marchionissæ consilio pacta pecunia, relicta Erphordia, pace præstita, omnes ibidem collecti amicè ad propria remeabant. 264

1338. Justiciarius imperatoris Ludovici Bavari, dictus de Eppenstein, imperatoris jussu, capitulum primum provinciale, monachorum ordinis sancti Benedicti celebrandum in Fulda, sub periculo rerum & corporum fieri vetuit, ad quod quamplures abbates convenerant, secundum formam constitutionum de ordine sancti Benedicti per papam Benedictum XII nuper editarum tractaturi.

Hoc etiam anno Ludovicus imperator curiam suam in Frankenfurt habuit, ubi non coactus, sed sponte in præsentia archiepiscoporum, episcoporum, aliorumque prælatorum, principum, comitum, nobilium, ac vulgi, se esse verum Christicolam, per veræ fidei confessionem, dicens orationem dominicam, salutationem angelicam, & symbolum, voce publica declaravit: nam papa ei hæresim imputavit. Eodem tempore, circa festum B. Laurentii, apud Noletam & civitatem Herbipolim & in partibus adjacentibus, multitudo locustarum inaudita, miramque habentium magnitudinem, visa est, quæ fructum terræ in locis plerisque depascentes, sed vineas non lædentes, quasdam civitates per dies aliquos operuerunt, ut in eas Sol suos radios projicere non valeret.

1342. Fuit tanta inundatio aquarum in Erphordia in die Braxedis, ut nemo in vicino equitare posset, & destruxit longas temetes Erphordiæ, pontem ante valvam sancti Augustini, & sancti Joannis pontem in Herbipoli cum magna turri, pontem in Ratispona, in Drestden, in Franckenfordia, in Weitzendorff, in Babenberg.

1344. Quidam puer in partibus Hassiæ est deprehensus. Hic, sicut postea cognitum est, & sicut ipse retulit, cùm trium esset annorum, à lupis est captus & mirabiliter educatus. Nam quamcunque prædam lupi pro cibo rapuerant, semper meliorem partem sumentes & arbori circumjacientes, ipsi ad vorandum tribuebant, tempore verò hyemis & frigoris foveam facientes, folia arborum & alias herbas imponentes, puerum superponebant, & se circumponentes, sic eum à frigore defendebant; ipsum etiam manibus & pedibus repere cogebant, & secum currere, tam diu, quoad ex usu eorum velocitatem imitabatur, & saltus maximos faciebat. Hic deprehensus, lignis circumligatus, erectus ire ad humanam similitudinem cogebatur. Idem verò puer sæpius dicebat, se multo carius cum lupis, si in se esset, quàm cum hominibus diligere conversari. Hic puer in curiam Henrici principis Hassiæ pro spectaculo est allatus. Hoc etiam contigit in Wederavia, in una villa, quæ dicitur Echtzel, quòd puer XII annos cum lupis erat, in magna sylva, quæ dicitur vulgariter die Hart, qui puer postea in venatione captus fuerat à nobilibus ibidem morantibus, & vixit fortè ad LXXX annos. Contigit hoc MCCCXLIIII, in hyeme, in nive, quando eripuerant eum.

1352. Intoxicata est domina de Henneberg, per Burgravium de Norenberg, ut dicitur.

Sequentia in eodem libro separatim erant ascripta.

Anno 326 antequam Erphordia civitas esset, quidam rex Merevigus castrum in monte, ubi nunc monasterium sancti Petri, ordinis sancti Benedicti, situm est, ædificavit, eique nomen Mervvigsburg indidit. Erat tunc villa Schildenrode nuncupata, eo loco, quo nunc ecclesia sancti Andreæ cernitur: habitabatque

batque in Bruleto, prope flumen Gera, molitor quidam nomine Erpff, apud cujus molendinum transitus sive passagium extitit. Dehinc circa annum Domini 438 Clodii, regis Francorum, tempore, Erfordia initium; & à præfato molitore atque transitu Erphesfordt nomen accepit.

Anno 707 Dagobertus, rex Christianissimus, construxit monasterium in Erffort, in monte, quem antiquitus vocant Mervvigsburg, à Merbigo, pagano rege Francorum, qui filius fuit Mervvigi, principis de Thuringia, & tritavus ejusdem Dagoberti regis: deletóque paganico nomine ejusdem urbis vel montis, sancti Petri montem nuncupavit, ibique monachicam vitam, sicut jam pari modo in Felsenburc fecerat, instituit, & destructo castro, monasterium sancti Petri ædificavit,
265 cavit, rogatu Adeodati, vel Trutmanni inclusi: qui quidem tempore ejusdem regis secus ecclesiam sancti Blasii, quæ sita fuit juxta prædictam urbem, à Kygiberto, Maguntino episcopo, fuerat inclusus, & omnia, quæ habuit in Thuringia à materna hæreditate, sancto Petro fratribusque ibidem Deo servientibus tradidit: quæ postea sanctus Bonifacius martyr & episcopus abstulit, & episcopium ibidem faciens, monachis ibidem degentibus tantum dimisit, quantum sufficeret ad annonam cotidianam.

Anno 752 monasterium beatæ Mariæ in Erphesfurt, per Bonifacium archiepiscopum Moguntinum, constructum legitur.

Anno 1066 Erffordia muro est circumdata.

Anno 1392 incepit universitas, seu studium generale Erphordiæ. Gregorius papa X in concilio Lugdunensi destituit Bertholdum de Henneberg de episcopatu Herbipolensi, provisione temporalium honorificè sibi facta, & decanum præfatæ Ecclesiæ ibidem instituit episcopum nomine Bertholdum.

Anno 1472 Erphordia miserabiliter concremata est, ut sequentes versus indicant.

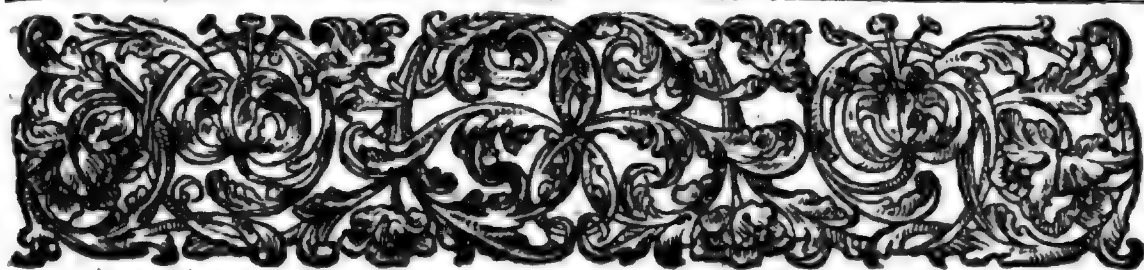
DE INCENDIO ERPHORDIÆ.

Ab annis Christi millenis C quater isti, Cyemberg.
Septuaginta duo jungito more suo.
Festo Protasii valido succenditur igni
Urbs Erffordensis, subdita valdè malis.
Tertia pars urbis eminentibus insita turbis,
Sors cleri grata, tota fit igni data.
Ecclesiæ die Severi; sicque Mariæ,
Quamplures aliæ sint, & in hac acie
Heu sunt prostratæ. ô Jupiter, almeque gnate,
Custos sis: nostri comple vota boni.

Anno milleno C quater duo septageno, Walagk.
Gervasi festo damni passi memor esto.
Erfordt præclara tunc fax tibi luxit amara,
Deperit ecclesia tua, virgo sancta Maria.
Præsul sincerus damnum tulit ipse Severus,
Pons mercatorum, domus ô mens canonicorum,
Raparum forum, multorum pòst Laicorum
Ante gradus æquè pereunt habitacula quæque
Chartas radentes & campanas facientes,
Pisces vendentes, in viminibusque suentes.
Post in brulentum ruit ignis edax, ubi centum
Invenit carum devotarum monacharum.
Et dum flamma furit, proh Martinus locus urit.

FINIS.

LECTORI

LECTORI BENEVOLO SALUTEM!

INter Chronographos veteres non infimum locum occupat MARIANUS SCOTUS. Hic in Hibernia potius, quam Scotia, a. 1028. natus, cum Hibernia olim ſub Scotiæ nomine venerit. (*a*) Anno 1052. prout ipſe docet, ſeculum reliquit. Anno 1056, relicta patria, in Germaniam venit, Kl. Auguſti Coloniæ factus monachus. Inde a. 1058. Fuldam venit, atque a. 1059. Herbipoli ad Presbyteratum fuit conſecratus, ibidemque per decem annos (*b*) incluſus, inde a. 1069. Moguntiam fuit delatus, prout ſingula hæc de ſe ipſo teſtatur. Demum a. 1086. fuit defunctus, & apud Sanctum Martinum ſepultus. (*c*) Exinde facile patet, quid de Joanne Aventino ſentiendum, (*d*) qui ſic de eodem loquitur: *Hac quoque tempeſtate D. Marianus Scotus, poëta & Theologus inſignis, nullique ſuo ſeculo ſecundus, cum conphiloſophis ſuis, Joanne & Candido, Clemente, Donato, Murcheridacho, Magnaldo atque Iſacio, qui centum vixit annos, in Germaniam venit. Inde Reginoburgiam hi conceſſere, ab Hemma, Virginum maxima, hoſpitio in ſuperiore monaſterio excepti ſunt.* Dum nullum plane hujus Ratisbonenſis commorationis ipſe faciat mentionem. Sigebertus etiam Gemblacenſis (*e*) de eo ſic judicat: *Marianus chronographus claret, qui a Scotia in Gallias veniens, Coloniæ factus Monachus primo, poſtea a-*

(*a*) *BEDA Hiſt. G. Angl. lib. 1. c. 1. SERARIUS vita Kiliani C. III.*
(*b*) Ut ipſe *ad a. 1043.* teſtatur.
(*c*) *DODECHINUS ad a. 1086.*
(*d*) *Ann. Boic. lib. V. c. XI. n. 31.*
(*e*) *Chron. ad a. 1061.*

pud Moguntiam reclusus est. Eidem (*a*) dicitur *vir ætate sua admodum disertus.* *JO. TRITHEMIUS* ita de eodem sentit: *Marianus, monachus Fuldensis, ordinis S. Benedicti, natione Scotus, vir in divinis scripturis eruditus, & secularium litterarum non ignarus, historiographus & computista insignis, patriam suam relinquens, venit in Germaniam, Christi amore peregrinus, & primum Coloniæ ad S. Martinum monachus factus, & solitudinis desiderio inclusus, duobus annis ibidem mansit. Postea vero ad Fuldam translatus, XII. annos ibidem inclusus mansit, donec tandem propter eruditionem & sanctitatem jussu Episcopi Moguntini & Abbatis Fuldensis ad Moguntiam transmigrans, annis XVII. apud S. Martinum denuo stans, inclusus, in magno ab omnibus honore habebatur. Scripsit ab initio mundi, usque ad sua tempora.* Uberius vero de eo judicat, in Chronico Hirsaugiensi. (*b*) *Anno Monasterii S. Aurelii Hirsaugiensis Abbatia vacante LXI. inchoata ipsius loci renovatio continuatur. His temporibus, Marianus Scotus, Monachus nostri ordinis, vir doctus, & morum integritate sanctissimus, qui pro regni cœlestis amore, patriam suam & omnia mundana contemnens, peregrinus venit in Coloniam, & in Cœnobio S. Martini vitam in inclusorio aliquamdiu religiosissime duxit Eremiticam, divinis lectionibus & sanctis orationibus sine intermissione dans operam. Deinde, ad petitionem Sifridi, Abbatis Fuldensis, dimisit Coloniam, & cum eo venit in Fuldam, & ibidem novem annis in inclusorio stetit, in ea videlicet cellula, in qua S. Amichadus inclusus quondam habitavit, de quo diximus anno Monasterii vacantis XLIII. Postea vero, cum Sifridus, Abbas Moguntinus, ordinaretur Archiepiscopus, Marianum, quasi unicum vitæ suæ Patronum, secum ad Moguntiam transtulit, & in cellulam, juxta ecclesiam S. Martini majorem habitare fecit, in qua usque ad mortem Domino serviens permansit. Scripsit multo studio & magno labore volumen grande historiarum, ab origine*

(*a*) *In Cat. vir. Illustr. c. CLXXIII.*
(*b*) *Ad an. 1062.*

gine mundi usque ad ſua tempora, mira ſubtilitate oſtendens errorem præcedentium Chronographorum, ita ponentium Chriſti Nativitatem, ut annus paſſionis ejus, quantum ratio demonſtrat computi, cum veritate Evangelii omnino nequeat concordare, unde ipſe adjiciens tres & viginti annos illi anno, ubi priores Chronographi Nativitatem Domini poſuerunt, ſub tempore conſulum prætermiſſos, in margine voluminis alternatim collocavit, hinc annos Evangelicæ veritatis, illinc vero annos falſæ ſupputationis priorum, quo non ſolum intellectu, ſed etiam viſu diſcerni veritas à falſitate poſſit. Scripſit etiam de Concordantia quatuor Evangeliſtarum librum unum, & quaſdam eruditionis & devotionis plenas Epiſtolas, quarum lectio Monachis eſt utilis. Produxit autem Chronicon ſuum ab origine mundi usque ad annum Dominicæ nativitatis milleſimum, octogeſimum ſecundum. Licet potius dicere debuiſſet, quartum. De hoc ipſo, quod exhibemus, Chronico ſic judicat *SIGEBERTUS GEMBLACENSIS:* (*a*) *Marianus Scotus Chronicon ſuum, à Chriſti nativitate inchoatum, usque ad hunc annum perduxit, qui erat ætatis ſuæ annus 56. multum laborans errorem corrigere de annis Domini, qui invenitur in cyclo Dionyſii, altrinſecus autem, ſecundum veritatem Evangelii.* Et alio loco: (*b*) *Marianus Scotus, peregrinans pro Chriſto in Gallias & factus Monachus apud Moguntiam, multis annis incluſus, ſcripſit Chronicon à Nativitate Chriſti usque ad annum nati Chriſti milleſimum octogeſimum ſecundum; mira ſubtilitate oſtendens errorem priorum Chronographorum, ita ponentium nativitatem Chriſti, ut annus paſſionis ejus, quantum ad rationem computi, non concordet veritati Evangelicæ. Unde ipſe apponens XXIII annos illi anno, ubi priores ſcribunt, fuiſſe natum Chriſtum prout in margine paginæ alternatim, hinc annos Evangelicæ veritatis, illinc annos falſæ priorum computationis, ut non ſolum intellectu,*

 ſed

(*a*) *Chron. ad a. 1081.*
(*b*) *De Script. Eccleſ. cap. CLIX.* Adde, qui de eodem egit, *GEORGIUM MACKENTZIE in Vitis Script. Scotorum Tom. I. p. 99. ſqq.*

ſed etiam viſu poſſit diſcerni veritas & falſitas. Hic autem Marianus in hoc Chronico ſuo ſequitur potiſſimum Caſſiodorum; uti Caſſiodorus Euſebium. Itaque, ubi Euſebius errat, etiam iſte errat. Interim utilitatis hoc adfert, quod, cum ſuo ævo meliores habuerit Codices, quam hodie ſuperſint; non pauca ex eo in Euſebio, Caſſiodoro, atque item Beda, & aliis, poſſunt emendari, teſte GERHARDO IOANNE VOSSIO. (*a*) Neque tamen ſolum Caſſiodori, ſed etiam Hieronymi, Tyronis, & Proſperi Chronica fuit ſecutus, prout ipſe teſtatur, (*b*) & Bedæ. (*c*) De reliqua ipſius hiſtoria ſic judicat NIC. SERARIUS: (*d*) *In Schiſmate autem, quod inter Imperatorem Heinricum IV. & Pontificem Gregorium VII. extitit, opinantur nonnulli, ab Imperatore Marianum ſtetiſſe, ſed falli eos, monſtrat ejus ipſius lectio, ab anno MLXXIV. usque ad MLXXXIII, ubi ſemper eos, qui Imperatori adhærent, ſchismaticos & hæreticos appellat, ipſumque Pontificem, & omnes, qui ejus venerati ſententiam ſunt, laudat, Catholicosque ac juſtos appellat.* Primam editionem ex MSto Francofurtenſi procuravit BASILIUS JOANNES HEROLDUS, Baſileæ per Jacobum Parcum, expenſis Joannis Oporini 1569. f. præmiſſa ad Eliſabetham, Anglorum Reginam, dedicatione, in qua ſic de Mariano ediſſerit: *Præſtitit me hercle Marianus hic noſter, quod eorum, qui temporum rationes deſcripſerunt, nemo hactenus tentavit. Errores enim in Cycli Decemnovalis ratiocinatione à Dionyſio introductos animadverſione ſtudioſa correxit: atque præter id, ex D. Lucæ Evangelio ac ejus de Chriſti ſtirpe nomenclatione, Hebraicæ veritatis atque tralationis ſeptuaginta virorum controverſiam explicavit, Arphaxatis nepotem eſſe, qui de originibus Moyſis liber primus decimo ac ſequenti capite ejus filium perhibet: Cum hujus Cainan, iſtius Sale gnatus D. Lucæ teſtimonio convincatur, ſic una gene-*

(*a*) *De Hiſt. Lat. lib. II. c. LXVII.*
(*b*) *Sub finem a. 378.*
(*c*) *Sub finem a. 741.*
(*d*) *Rer. Mogunt. lib. L. c. XL. n. 3.*

generatione restituta, temporum enumerationem, quam feliciter nobis explicaverit, hujus mei instituti non est jam disputare: quandoquidem occulto & rectiori Dei opt. max. instinctu atque ordine, ex quibus hoc hauriri possit, scripta nunc ipsius authoris prodeunt. Usus ad hanc editionem Heroldus fuit MSto quodam Francofurtensi, de quo in dicta dedicatione sic loquitur: *Ingenui autem pudoris existimo, profiteri, hoc ipsum in principio mancum, ac, ut nonnulli volunt, multis in locis decurtatum Authoris scriptum, unde habuerim: quandoquidem hactenus aliud exemplar nullum nancisci potuerim. Asservatum hoc fuit ab aliquot jam seculis, in Bibliotheca summi apud Francofurtenses templi D. Bartholomæo Apostolo dicati: Cujus sodales, cum illud ceu thesaurum custodirent, summi apud Germanos Pontificis, ac inter VII. viros primarii Principis Electoris Moguntini, Danielis precibus, cujusmodi fuit, obtinui, quoniam illi tanto viro & sacris illorum præfecto negare nihil debebant: & Joannes Latomus, ipsorum collega, historiarum diligentissimus scrutator, ad Rempl. literariam juvandam multis rationibus uteretur, ut suis editionem persuaderet.* Hujus Codicis etiam mentionem fecit NIC. SERARIUS, (*a*) scribens: *Hoc enim Scotorum nomen etsi ex impressis abest hactenus, eo tamen hoc reponendum, ostendit vetustus MStus Marianus, quemadmodum reverendus & doctus senex, D. Jo. Latomus, Francofurtensis ecclesiæ S. Bartholomæi Decanus, de catholica ecclesia meritus optime, domi suæ habet, mihique suis cum notationibus, paucis abhinc hebdomadibus, Moguntiam eunti, monstravit.* De hoc Codice Francofurtensi idem uberius testatur, (*b*) scribens: *Ipsum vero, quo hic utor, Mariani hujus Chronicon totum cum eo, unde primo editum fuit, Francofurtensi suo prototypo, de quo cap. III. in S. Kiliani vitam dixi, contulit D. Jo. Latomus, eique sua manu epistolam præscripsit, in qua summatim hæc 1. se octoginta circiter locis depra-*

 vatam

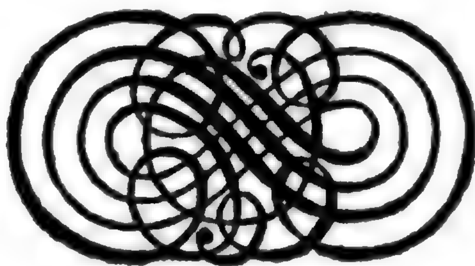
(*a*) *Vita S. Kiliani c. III.*
(*b*) *Rer. Mogunt. lib. I. c. XL. n. 3.*

vatam lectionem correxisse. II. optare, ut & alii MS. codices consulantur. III. Appendicem Mariani, quæ Dodechino ascribitur, in prototypo absque hujusmodi nomine ac intercisione, legi. Nec vero ei à Trithemio in catal. tribuitur. IV. S. Disibodi montem, in quo Dodechinus hic fuisse Abbas dicitur, esse Sobernheim, non longe à Maguntia monasterium. Eum tamen Abbatem non dicit loco citato Trithemius. Et Germanica B. Hildegardis vitæ cap. 1. montem illum ait a Sancto ipso vocari Disenberg, & ultra Creuzenacum tribus miliaribus esse, prope Sobernheimum. (a) *V. Optare se, ut correctus recudatur Marianus, & Reverendissimo ac Illustrissimo Moguntino dedicetur, cum & illius primum auspiciis prodierit.* De alio codice MSto, qui in Bibliotheca Oxoniensi reperitur, etiam testatur Vossius scribens: *MStum Mariani codicem optimum in Oxoniensi bibliotheca exstare cognoscimus ex libro primo Briani Twyni de antiquitate Oxoniensis Academiæ. Atque idem lib. II. provocat ad codicem MStum, nam impressum inquit, editum quis diceret? qui multa plura occultat quam edit.* (b) Dum igitur hujus copiam habere non licuerit, ex priori Basileensi editione hanc Pistorii editionem subinde emendavi, licet in utraque editione priora septem capita deficiant. In rebus antiquioribus & Chronologicis quidpiam adnotare, nostri haut fuit instituti: ubi vero ad Germanicam ventum fuerit historiam, diversas adjeci adnotationes, textum, ipsamque historiam illustrantes. Perduxit vero Marianus Historiam suam usque ad an. 1084. exinde Dodechinus, Monasterii S. Disibodi Monachus, ejusdem continuationem suscepit usque ad annum 1200, atque successionem Abbatum, adeoque hoc Monasterium

(a) De hoc Monasterio *GEORGIUS CHRISTIANUS JOANNES ad Serarii Rer. Mogunt. lib. 1. c. XL. n. 14. Monasterium D. Disibodi, cui Dodechinus præfuit, vulgo Disibod, & contracte Disenberg, in Comitatu Spanhemensi citeriori montanum, ab oppidulo Sobernheim hora distat spatio, vero ab oppido veteris comitatus Veldentini, Meisenheim milliari, duobus vero à Cruciniaco.*

(b) Ejusdem Codicis mentionem quoque facit *JACOBUS WARÆUS lib. 1. de Scriptor. Hibernia.* Vide etiam *JO. ANDR. BOSII Not. Script. Hist. Univers. §. XVIII.*

rium concernentia ſimul inſeruit. Alia etiam Mariano tribuuntur ſcripta, (*a*) atque inter hæc, in Bibliotheca Cæſarea Vindobonenſi, reperitur ipſius manu exaratus codex omnium Pauli epiſtolarum, quem commendat Lambecius. (*b*) Anonymum etiam Anglum contra hunc Marianum Scotum ſcripſiſſe, teſtatur Joannes Pitſeus, (*c*) ſcribens: *Anonymus Anglus, Collegii Mertonenſis alumnus in Oxonienſi Academia, Vir omnium liberalium artium peritiſſimus, & calculator imprimis egregius, multa ſcripſit contra Marianum Scotum, quæ Oxoniæ in Bibliotheca præfati collegii diu fuerunt aſſervata, ſine Auctoris nomine. Solummodo in libri frontiſpicio ſcriptum ferunt: Anglus quidam contra Marianum Scotum. Erat opus elaboratum, & hiſtoriis legendis, temporibusque ſupputandis admodum utile. Continebat enim accuratam quandam correctionem ſupputationum a Servatore nato, cui præfixus fuit hic, vel non diſſimilis titulus. Calculationes de univerſali computo, Librum unum. De numero annorum ab incarnatione. Alia ejus ſcripta non invenio. Et quo tempore floruerit, ipſum forte tempus obſcurum fecit.*

MARIANI

(*a*) Vide *GUIL. CAVE Hiſt. Litter. P. I. p. 429. LABBEUM de Script. Eccl. Tom. II. p. 53. LUD. ELL. du PIN Bibl. Nov. Tom. VIII. p. 110. JO. GOTTFR. OLEARII Bibl. Script. Eccleſ. p. 466.*

(*b*) *De Bibl. Caſ. lib. II. cap. VIII. p. 741.*

(*c*) *De Script. Anglis Append. p. 824.*

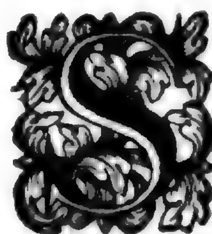
266 MARIANI SCOTI, HISTORIOGRAPHI SUI TEMPORIS CLARISSIMI, AC MONACHI FVLDENSIS, CHRONICORVM LIBRI III.

LIBER PRIMUS

ΑΚΕΦΑΛΟΣ.

De septem diebus primis, secundum Solem & Lunam ac feriam, & de formatione creaturarum in septem diebus, & de informi materia.

CAP. VIII.

Ex autem diebus suprà creata formavit Deus, sancta Scriptura teste, cum viris sanctis.

¶ Primo die etiam Dominico, decimaquinta calendis Aprilis, lucem de nihilo, atque cœlum cœleste, cum Angelis suis omnibus, tunc valde bonis. Sed superbiendo, qui fuerat Lucifer apostata, quòd Angeli conditionis, eadem hora, lapsu lugubri ceciderunt.

Massam quoque de nihilo materialem informatam: de qua postea quinque diebus totus formatus est mundus.

In materia enim informi pariter elementa mundi facta sunt: Cœlum, Terra, Angeli, Aër, Ignis & Aqua.

De nihilo verò, qui vivit in æternum, creavit omnia simul.

¶ Secundo autem die, id est, feria secunda, decimo quarto calendis Aprilis, firmamentum in medio cœli, inter aquas superiores & inferiores, septemque cœlos condidit: Aër, Æther, Olympus, Spacium igneum, Firmamentum, Olympus Angelorum, & Cœlum Trinitatis.

Tertio item die, id est, feria tertia, decimotertio calendis Aprilis, congregatis in suum locum aquis, quæ cuncta contexerant, terram aridam jussit apparere. Mare, & herbas, & fructus totius terræ, pulcherrimo opere formavit.

¶ Quarto enim die, id est, feria quarta, duodecimo calendis Aprilis, luminaria cœli, de lumine primo die facto. Solem quidem, die incipiente, hoc est, in æquinoctio vernali creavit, in quarta parte Arietis constituens. Lunam quoque, eodem die vespere, plenam, Orientis à medio apparentem formavit: quæ quartam partem Libræ, hoc est, æquinoctium autumnale, tenuit, initiumque Paschalis Lunæ, hoc est, decimoquinto, suo exitu consecravit. Luna enim illuminata à Sole cum stellis, ad vesperam noctis ejusdem diei illuxerunt.

¶ Quinto die, hoc est, feria quinta, undecimo calendis Aprilis, beluas marinas, & omnia genera piscium, & volatilium, in animam motabilem, de aquis machinans creavit.

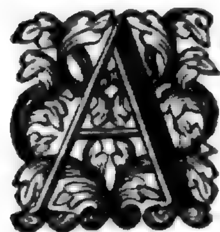
¶ Sexto autem die, id est, feria sexta, decimo calendis Aprilis, omnia genera diversarum bestiarum & pecorum, quadrupedumque & repentium, in naturas diversas formavit.

¶ Quumque ergo omnia erant perfecta, quæ homini fierent subjecta; Adam primum hominem, de terra quidem carne, anima verò de nihilo, novissimè ad similitudinem atque imaginem suam, eadem feria sexta plasmavit.

Ipso etiam die, sexta videlicet feria, decimo calendis Aprilis, in quo Adam creavit Dominus, de latere Adæ dormientis, patris humani generis, costam tollens, construit in mulierem, matrem omnis humani generis, quæ Eva vocabatur.

De

De casu primi hominis. CAP. X. 267

DAM autem, quia confidit in sua abundantia, non moveri in æternum, avertit Dominus faciem suam ab eo: ideoque eodem die, in quo factus est (sicut Plinius Secundus scribit) præceptum Domini tripliciter, id est, in gula, in vana gloria, atque avaritia, transgressus est. Beda super Genesin sic ait: In quocunque die comederis ex illo, morte morieris, id est, mortalis eris; quoniam eo die deputatus est morti, & ejectus est de paradiso; & post noningentos triginta annos, eodem die mortuus est. Adam quippe in sexta feria formatus est, in qua peccavit & obiit, ut traditur. CHRISTUS verò in sexta feria conceptus est, & fecit vinum ex aqua, & passus est, id est, in eo, qui est annus trigesimus primus incarnationis, & primus baptismatis Domini, secundum Evangelium. Quique Adam, eodem etiam die post transgressionem in paradiso, audivit vocem Domini Dei, ambulantis in paradiso ad auram post meridiem: atque de paradiso projectus, eadem ipsa hora, in qua latro introductus est. Hanc verò feriam sextam casuræ humani generis pietas etiam divina tripliciter observavit. Sicut enim Eva, hac feria, per serpentem mortem nostram potavit: sic sancta Maria, eadem sexta feria, nostram vitam atque salutem per Gabrielem archangelum concepit. Quumque item Dominus, octavo idus Januarii, in Dominico die Epiphaniæ baptizatus est, & mox trigesimo die, secunda feria, incepit jejunium quadraginta dierum; decimoquinto die calendis Martiis, feria sexta, quadragesimo die consummavit. In qua ipsa eadem feria diabolus in gula ac vana gloria atque avaritia ab Ada secundo contritus & superatus, in iisdem tribus, in quibus primum Adam eadem hac feria diabolus prostravit. Item tertiò, octavo calendis Aprilis, feria sexta, patibulo crucis, in livore vulneris CHRISTI sanati sumus: ut qui in ligno sexta feria vincebat, in ligno quoque eadem vinceretur feria.

¶ Hinc usque in mensem Martii, in anno quadragesimo secundo Octaviani Cæsaris Augusti, in cujus fine natus est Dominus (teste authoritate) sunt anni nimirum quatuor mille centum octuagintaduo, id est, ducentis triginta annis plus quàm summa Hebræorum.

Usque autem ad magnum cyclum Paschalem, in cujus secundo anno (juxta Dionysium) natus est Dominus: hoc est, in anno vigesimotertio Dominicæ nativitatis (juxta historiam Evangelicam) sunt anni quatuor mille ducenti tres.

Usque verò in passionem CHRISTI, octavo calendis Aprilis, feria sexta, Luna decimaquinta (juxta historiam sancti Evangelii, cui contradicunt cunctæ Chronicæ) sunt anni quatuor mille ducenti sedecim.

PRIMA ÆTAS.

De prima parte seculi, à prima ejusdem die, hoc est, duodecimo calendis Aprilis, feria prima incipiente, & per annos singulos ordinatè, à nativitate Patrum usque ad filios, per transcursa.

CAPUT XI.

ADAM centum triginta annorum genuit Seth & postea vixit octingentis annis.

Septuaginta interpretes ante natum Seth duxerunt annos ducentos triginta, & postea annos septingentos.

Seth interpretatur Resurrectio, id est, semen justi: eò quòd stirps filiorum Dei est; & in ipso resuscitatum est semen justum post mortem Abelis: sive significans CHRISTI resurrectionem à mortuis: cujus mortem illatam à Judæis significat Abel, qui dicitur luctus, à fratre Cain occisus.

	Anni mūdi.	Anni Adæ.		Anni mūdi.	Anni Adæ.	
268	1	1		52	52	
	2	2		53	53	
	3	3		54	54	
	4	4	Cyclus quartus decennovalis, indictio quarta.	55	55	
	5	5		56	56	
	6	6		57	57	
	7	7		58	58	
	8	8		59	59	
	9	9		60	60	
	10	10		61	61	Cyclus ſeptimus decennovalis, indictio prima.
	11	11		62	62	
	12	12		63	63	
	13	13		64	64	
	14	14		65	65	
	15	15		66	66	
	16	16		67	67	
	17	17		68	68	
	18	18		69	69	
	19	19		70	70	
	20	20		71	71	
	21	21		72	72	
	22	22		73	73	
	23	23	Cyclus quintus decennovalis, indictio octava.	74	74	
	24	24		75	75	
	25	25		76	76	
	26	26		77	77	
	27	27		78	78	
	28	28		79	79	
	29	29		80	80	Cyclus octavus decennovalis, indictio quinta.
	30	30		81	81	
	31	31		82	82	
	32	32		83	83	
	33	33		84	84	
	34	34		85	85	
	35	35		86	86	
	36	36		87	87	
	37	37		88	88	
	38	38		89	89	
	39	39		90	90	
	40	40		91	91	
	41	41		92	92	
	42	42	Cyclus ſextus decennovalis, indictio duodecima.	93	93	
	43	43		94	94	
	44	44		95	95	
	45	45		96	96	
	46	46		97	97	
	47	47		98	98	
	48	48		99	99	Cyclus nonus decennovalis, indictio nona.
	49	49		100	100	
	50	50		101	101	
	51	51		102	102	

269

Anni mūdi.	Anni Adæ.	
103	103	
104	104	
105	105	
106	106	
107	107	
108	108	
109	109	
110	110	
111	111	
112	112	
113	113	
114	114	
115	115	
116	116	
117	117	
118	118	Cyclus 10 decennovalis, indictio decimatertia.
119	119	
120	120	
121	121	
122	122	
123	123	
124	124	
125	125	
126	126	
127	127	
128	128	
129	129	
130	130	

Septima ætas feculi, quæ per Sabbatum significatur, incepit, quum primi martyris Abelis, à Cain fratre occisi, anima in requiem sit translata. Quam etiã requiem omnes animæ sanctæ, à corporibus solutæ, percipiũt: & perficietur, quando in resurrectione sua incorrupta percipient, & deinde in octava, vita perpetuæ quietis, cum CHRISTO sine fine permanebunt.

Septuaginta interpretes sic habent centum triginta.

SETH.

SEth centum quinque annorum, genuit Enos, & postea vixit octingentis septem annis. Septuaginta interpretes, antè Enos, ducentos quinque: & postea septingentos septem annos dixerunt. Enos interpretatur Homo, de quo benedicitur.

Enos primus cœpit invocare nomen Domini: quod hominis proprium est, ut suæ fragilitatis memor, invocet Conditoris auxilium: eum scilicet, qui fide CHRISTI vivens, filius resurrectionis esse lætetur.

Anni mũdi.	Anni Seth.	
131	1	
132	2	
133	3	
134	4	
135	5	
136	6	
137	7	Cyclus 11 decennovalis, indictio secunda.
138	8	
139	9	
140	10	
141	11	
142	12	
143	13	
144	14	
145	15	
146	16	
147	17	
148	18	
149	19	
150	20	
151	21	
152	22	
153	23	
154	24	
155	25	
156	26	Cyclus duodecimus decennovalis, indictio sexta.
157	27	
158	28	
159	29	
160	30	
161	31	
162	32	
163	33	
164	34	
165	35	
166	36	
167	37	
168	38	
169	39	
170	40	
171	41	
172	42	
173	43	
174	44	
175	45	Cyclus decimustertius decennovalis, indictio decima.
176	46	
177	47	
178	48	
179	49	
180	50	
181	51	

Anni mũdi.	Anni Seth.	
270 182	52	
183	53	
184	54	
185	55	
186	56	
187	57	
188	58	
189	59	
190	60	
191	61	
192	62	
193	63	
194	64	Cyclus 14 decen-
195	65	novalis, indictio
196	66	decimaquarta.
197	67	
198	68	
199	69	
200	70	
201	71	
202	72	
203	73	
204	74	
205	75	
206	76	
207	77	
208	78	
209	79	
210	80	
211	81	
212	82	
213	83	Cyclus 15 decenno-
214	84	valis, indictio tertia.
215	85	
216	86	
217	87	
218	88	
219	89	
220	90	
221	91	
222	92	
223	93	
224	94	
225	95	
226	96	
227	97	
228	98	
229	99	
230	100	
231	101	
232	102	Cyclus decimussex-
233	103	tus decennovalis,
234	104	indictio septima.
235	105	

Septuaginta interpretes sic habent trecentos vigintiquinque.

ENOS.

ENos nonaginta annorũ, genuit Cainam, & postea vixit annis octingentis quindecim. Hunc Enos nonnulla divina scripsisse (Juda Apostolo attestante) comperimus. Sed ut beatus Augustinus dicit, non frustra non sunt in eo canone Scripturarum, qui scribitur in templo. Hebræi plurimi, succedentium diligentia sacerdotum, non aliter suscipiunt illam, nisi quia ob antiquitatem suspectæ fidei judicata sunt. Nec utrum hæc essent, quæ ille scripsisset, poterat inveniri. Unde illa, quæ Eusebii nomine proferuntur, & continent illas de gigantibus fabulas, quòd non haberent homines patres, rectè à prudentibus judicantur non ipsius esse credenda.

Sed Septuaginta interpretes, antè centum viginti, & postea vixit annis septingentis & quindecim, dixerunt.

Cainan interpretatur Natura Dei.

Anni mũdi.	Anni Enos.	
236	1	
237	2	
238	3	
239	4	
240	5	
241	6	
242	7	
243	8	
244	9	
245	10	
246	11	
247	12	
248	13	
249	14	
250	15	
251	16	Cyclus 17 decenno-
252	17	valis, indictio un-
253	18	decima.
254	19	
255	20	
256	21	

271

Anni mūdi.	Anni Enos.	
257	22	
258	23	
259	24	
260	25	
261	26	
262	27	
263	28	
264	29	
265	30	
266	31	
267	32	
268	33	
269	34	
270	35	Cyclus 18 decennovalis, indictio decima quinta.
271	36	
272	37	
273	38	
274	39	
275	40	
276	41	
277	42	
278	43	
279	44	
280	45	
281	46	
282	47	
283	48	
284	49	
285	50	
286	51	
287	52	
288	53	
289	54	Cyclus 19, indictio quarta.
290	55	
291	56	
292	57	
293	58	
294	59	
295	60	
296	61	
297	62	
298	63	
299	64	
300	65	
301	66	
302	67	
303	68	
304	69	
305	70	
306	71	
307	72	

Anni mūdi.	Anni Enos.	
308	73	Cyclus 20, indictio vigeſima octava.
309	74	
310	75	
311	76	
312	77	
313	78	
314	79	
315	80	
316	81	
317	82	
318	83	
319	84	
320	85	
321	86	
322	87	
323	88	
324	89	
325	90	

Septuaginta interpretes habent trecentos & nonaginta quinque annos.

CAINAN.

CAinan annorum ſeptuaginta, genuit Malalehel, & poſtea vixit octingentis quadringentis annis. Sed Septuaginta interpretes, primò centum ſeptuaginta, & poſtea ſeptingentos & quadraginta, annos dixere.

Malalehel interpretatur Plantatio Dei.

Anni mūdi.	Anni Cainā	
326	1	
327	2	Cyclus 21, indictio duodecima.
328	3	
329	4	
330	5	
331	6	
332	7	
333	8	
334	9	
335	10	
336	11	
337	12	
338	13	
339	14	
340	15	
341	16	
342	17	
343	18	

272

Anni mūdi.	*Anni Cainā*	
344	19	
345	20	
346	21	Cyclus 22, indictio prima.
347	22	
348	23	
349	24	
350	25	
351	26	
352	27	
353	28	
354	29	
355	30	
356	31	
357	32	
358	33	
359	34	
360	35	
361	36	
362	37	
363	38	
364	39	
365	40	Cyclus 23, indictio quinta.
366	41	
367	42	
368	43	
369	44	
370	45	
371	46	
372	47	
373	48	
374	49	
375	50	
376	51	
377	52	
378	53	
379	54	
380	55	
381	56	
382	57	
383	58	
384	59	
385	60	Cyclus 24, indictio nona.
386	61	
387	62	
388	63	
389	64	
390	65	
391	66	
392	67	
393	68	
394	69	

Anni mūdi.	*Anni Cainā*	
395	70	

Septuaginta interpretes habent quadringenta ſexaginta.

MALALEHEL.

MAlalehel annorum ſexaginta quinque, genuit Iared, & poſtea vixit annis octingentis triginta.

Sed Septuaginta, antè ſexaginta quinque, & poſtea ſeptingentis triginta dixerunt.

Iared interpretatur Deſcendens, ſiue Portans.

Anni mūdi.	*Anni Mala.*	
396	1	
397	2	
398	3	
399	4	
400	5	
401	6	
402	7	
403	8	
404	9	Cyclus 25, indictio decima tertia.
405	10	
406	11	
407	12	
408	13	
409	14	
410	15	
411	16	
412	17	
413	18	
414	19	
415	20	
416	21	
417	22	
418	23	
419	24	
420	25	
421	26	
422	27	
423	28	Cyclus 26, indictio 2.
424	29	
425	30	
426	31	
427	32	
428	33	
429	34	
430	35	

273

Anni mūdi.	Anni Mala.	
431	36	
432	37	
433	38	
434	39	
435	40	
436	41	
437	42	
438	43	
439	44	
440	45	
441	46	
442	47	Cyclus 27, indictio sexta.
443	48	
444	49	
445	50	
446	51	
447	52	
448	53	
449	54	
450	55	
451	56	
452	57	
453	58	
454	59	
455	60	
456	61	
457	62	
458	63	
459	64	
460	65	

Septuaginta interpretes habent sexcentos viginti tres.

IARED.

IAred annorum centum sexagintaduorum, genuit Enoch, & postea vixit annis octingentis. Sic etiam Septuaginta interpretes habent.

Anni mūdi.	Anni Iared.	
461	1	Cyclus 28, indictio decima.
462	2	
463	3	
464	4	
465	5	
466	6	
467	7	
468	8	
469	9	

Anni mūdi.	Anni Iared.	
470	10	
471	11	
472	12	
473	13	
474	14	
475	15	
476	16	
477	17	
478	18	
479	19	
480	20	Cyclus 29, indictio decima quarta.
481	21	
482	22	
483	23	
484	24	
485	25	
486	26	
487	27	
488	28	
489	29	
490	30	
491	31	
492	32	
493	33	
494	34	
495	35	
496	36	
497	37	
498	38	
499	39	Cyclus 30, indictio tertia.
500	40	
501	41	
502	42	
503	43	
504	44	
505	45	
506	46	
507	47	
508	48	
509	49	
510	50	
511	51	
512	52	
513	53	
514	54	
515	55	
516	56	
517	57	
518	58	Cyclus 31, indictio septima.
519	59	
520	60	

274

Anni mūdi.	Anni Iared.	
521	61	
522	62	
523	63	
524	64	
525	65	
526	66	
527	67	
528	68	
529	69	
530	70	
531	71	
532	72	
533	73	
534	74	
535	75	
536	76	
537	77	Cyclus 32, indictio undecima.
538	78	
539	79	
540	80	
541	81	
542	82	
543	83	
544	84	
545	85	
546	86	
547	87	
548	88	
549	89	
550	90	
551	91	
552	92	
553	93	
554	94	
555	95	
556	96	Cyclus 33, indictio decima quinta.
557	97	
558	98	
559	99	
560	100	
561	101	
562	102	
563	103	
564	104	
565	105	
566	106	
567	107	
568	108	
569	109	
570	110	
571	111	

Anni mūdi.	Anni Iared.	
572	112	
573	113	
574	114	
575	115	Cyclus 34, indictio quarta.
576	116	
577	117	
578	118	
579	119	
580	120	
581	121	
582	122	
583	123	
584	124	
585	125	
586	126	
587	127	
588	128	
589	129	
590	130	
591	131	
592	132	
593	133	
594	134	Cyclus 35, indictio octava.
595	135	
596	136	
597	137	
598	138	
599	139	
600	140	
601	141	
602	142	
603	143	
604	144	
605	145	
606	146	
607	147	
608	148	
609	149	
610	150	
611	151	
612	152	
613	153	Cyclus 36, indictio duodecima.
614	154	
615	155	
616	156	
617	157	
618	158	
619	159	
620	160	
621	161	
622	162	

Septua-

Septuaginta interpretes habent ſexcentos octoginta ſeptem.

ENOCH.

ENoch annorum ſexaginta quinque, genuit Matuſalam, & poſtea ambulavit cum Deo trecentos annos. Sed Septuaginta antè 165, & poſtea 200 habent. Et bene in ſeptima generatione, Enoch, qui interpretatur Dedicatio, tulit à mortalibus: dicens, quia civitas electorum in ſex huius ſeculi pro Deo laborans ætatibus, in ſeptima ſabbati futuri, gloriam dedicationis expectat: atque reprobi ſola præſenti ſunt felicitate contenti. Cain autem civitatem, quam ſtatuit, in ſeptima generatione ſcilicet, in primogenito Enoch conſecravit.

Anni mũdi.	*Anni Enoch*	
623	1	
624	2	
625	3	
626	4	
627	5	
628	6	
629	7	
630	8	
631	9	
632	10	Cyclus 37, indictio
633	11	prima.
634	12	
635	13	
636	14	
637	15	
638	16	
639	17	
640	18	
641	19	
642	20	
643	21	
644	22	
645	23	
646	24	
647	25	
648	26	
649	27	
650	28	
651	29	Cyclus 38, indictio
652	30	quinta.
653	31	
654	32	
655	33	

Anni mũdi.	*Anni Enoch*	
656	34	
657	35	
658	36	
659	37	
660	38	
661	39	
662	40	
663	41	
664	42	
665	43	
666	44	
667	45	
668	46	
669	47	
670	48	Cyclus 39, indictio
671	49	nona.
672	50	
673	51	
674	52	
675	53	
676	54	
677	55	
678	56	
679	57	
680	58	
681	59	
682	60	
683	61	
684	62	
685	63	
686	64	
687	65	

Septuaginta interpretes habent 874.

MATUSALA.

MAtuſala annorum 187 genuit Lamech, & poſtea vixit 782 annis, id eſt, usque ad Diluvium.

Septuaginta autem ante Lamech 167, & poſtea 802 annis, id eſt, 14 annis poſt Diluvium. Quod nonnulli cum patre ſuo Enoch, qui translatus fuerat, aliquantulum fuiſſe: donec diluvium præteriret, falſa opinione exiſtimant. Quam famoſiſſimam quæſtionem beatus Auguſtinus, libro decimo quinto de civitate Dei, pleniſſimè diſputat. Hieronymus autem, in libro Hebraicarum quæſtionum ſic: Tunc ſecundum Septuaginta, annis poſt diluvium quatuordecim vixit Matuſala, & non octo tantùm animæ

276 iterum salvæ fuerunt in arca, juxta divinam scripturam. Sed hic error est. Anno 949 vitæ ejus, quo cœpit diluvium, obiit Matusala.

Anni mūdi.	*Anni Matu.*	
688	1	
689	2	Cyclus 40, indictio
690	3	decima tertia.
691	4	
692	5	
693	6	
694	7	
695	8	
696	9	
697	10	
698	11	
699	12	
700	13	
701	14	
702	15	
703	16	
704	17	
705	18	
706	19	
707	20	
708	21	Cyclus 41, indictio
709	22	secunda.
710	23	
711	24	
712	25	
713	26	
714	27	
715	28	
716	29	
717	30	
718	31	
719	32	
720	33	
721	34	
722	35	
723	36	
724	37	
725	38	
726	39	
727	40	Cyclus 42, indictio
728	41	sexta.
729	42	
730	43	
731	44	
732	45	
733	46	
734	47	

Anni mūdi.	*Anni Matu.*	
735	48	
736	49	
737	50	
738	51	
739	52	
740	53	
741	54	
742	55	
743	56	
744	57	
745	58	
746	59	
747	60	
748	61	
749	62	Cyclus 43, indictio
750	63	decima.
751	64	
752	65	
753	66	
754	67	
755	68	
756	69	
757	70	
758	71	
759	72	
760	73	
761	74	
762	75	
763	76	
764	77	
765	78	
766	79	
767	80	
768	81	Cyclus 44, indictio
769	82	decima quarta.
770	83	
771	84	
772	85	
773	86	
774	87	
775	88	
776	89	
777	90	
778	91	
779	92	
780	93	
781	94	
782	95	
783	96	
784	97	
785	98	

277

Anni műdi.	*Anni Matu.*	
786	99	
787	100	Cyclus 45, indictio
788	101	tertia.
789	102	
790	103	
791	104	
792	105	
793	106	
794	107	
795	108	
796	109	
797	110	
798	111	
799	112	
800	113	
801	114	
802	115	
803	116	
804	117	
805	118	
806	119	Cyclus 46, indictio
807	120	ſeptima.
808	121	
809	122	
810	123	
811	124	
812	125	
813	126	
814	127	
815	128	
816	129	
817	130	
818	131	
819	132	
820	133	
821	134	
822	135	
823	136	
824	137	
825	138	Cyclus 47, indictio
826	139	undecima.
827	140	
828	141	
829	142	
830	143	
831	144	
832	145	
833	146	
834	147	
835	148	
836	149	

Anni műdi.	*Anni Matu.*	
837	150	
838	151	
839	152	
840	153	
841	154	
842	155	
843	156	
844	157	Cyclus 48, indictio
845	158	quindecima.
846	159	
847	160	
848	161	
849	162	
850	163	
851	164	
852	165	
853	166	
854	167	
855	168	
856	169	
857	170	
858	171	
859	172	
860	173	
861	174	
862	175	
863	176	Cyclus 49, indictio
864	177	quarta.
865	178	
866	179	
867	180	
868	181	
869	182	
870	183	
871	184	
872	185	
873	186	
874	187	

Septuaginta interpretes habent 1056.

LAMECH.

LAmech annorum 182 genuit Noë, & poſtea vixit annis 595.

Septuaginta interpretes antè 188, & poſtea 565.

Tempore Lamech, Jubal ex genere Cain, artem muſicam atque citharam reperit: cujus etiam frater Tubalcain, æris ferrique faber & inventor fuit.

Ipſo etiam tempore concupiverunt filii Dei filias hominũ, & gigantes nati ſunt.

	Anni mūdi.	*Anni Lam.*	
278	875	1	
	876	2	
	877	3	
	878	4	
	879	5	
	880	6	
	881	7	
	882	8	Cyclus 50, indictio octava.
	883	9	
	884	10	
	885	11	
	886	12	
	887	13	
	888	14	
	889	15	
	890	16	
	891	17	
	892	18	
	893	19	
	894	20	
	895	21	
	896	22	
	897	23	
	898	24	Cyclus 51, indictio duodecima.
	899	25	
	900	26	
	901	27	
	902	28	
	903	29	
	904	30	
	905	31	
	906	32	
	907	33	
	908	34	
	909	35	
	910	36	
	911	37	
	912	38	
	913	39	
	914	40	
	915	41	
	916	42	
	917	43	Cyclus 52, indictio prima.
	918	44	
	919	45	
	920	46	
	921	47	
	922	48	
	923	49	
	924	50	
	925	51	

Anni mūdi.	*Anni Lam.*	
926	52	
927	53	
928	54	
929	55	
930	56	Adam pater generis humani, Dei manibus ex terra creatus, vixit annis 930, & obiit: & sepultus est in Cariatharbe, quæ distat ab Hierusalem viginti duobus millibus, ad Australem plagam.
931	57	
932	58	
933	59	
934	60	
935	61	
936	†62	
937	63	
938	64	
939	65	
940	*66	† Cyclus 53, indic. 5.
941	67	* Eva, mater generis humani, obiit.
942	68	
943	69	
944	70	
945	71	
946	72	
947	73	
948	74	
949	75	
950	76	
951	77	
952	78	
953	79	
954	80	
955	81	Cyclus 54, indictio nona.
956	82	
957	83	
958	84	
959	85	
960	86	
961	87	
962	88	
963	89	
964	90	
965	91	
966	92	
967	93	
968	94	
969	95	
970	96	
971	97	
972	98	
973	99	
974	100	Cyclus 55, indictio decimatertia.
975	101	
976	102	

279

Anni mūdi.	*Anni Lam.*	
977	103	
978	104	
979	105	
980	106	
981	107	
982	108	
983	109	
984	110	
985	111	
986	112	
987	113	Enoch, ſeptimus ab
988	114	Adam, annorū 365,
989	115	reductus eſt vivus in
990	116	paradisū, id eſt, 113
991	117	anno Lamech: in fi-
992	118	ne ſeculi, mortē ſub
993	119†	Antichriſto, cum
994	120	Helia paſſurus eſt.
995	121	† Cyclus 56, indictio
996	122	ſecunda.
997	123	
998	124	
999	125	
1000	126	Mundi millenarius
1001	127	primus.
1002	128	
1003	129	
1004	130	
1005	131	
1006	132	
1007	133	
1008	134	
1009	135	
1010	136	
1011	137	
1012	138	Cyclus 57, indictio
1013	139	ſexta.
1014	140	
1015	141	
1016	142	
1017	143	
1018	144	
1019	145	
1020	146	
1021	147	
1022	148	
1023	149	
1024	150	
1025	151	
1026	152	
1027	153	

Anni mūdi.	*Anni Lam.*	
1028	154	
1029	155	
1030	156	
1031	157	Cyclus 58, indictio
1032	158	decima.
1033	159	
1034	160	
1035	161	
1036	162	
1037	163	
1038	164	
1039	165	
1040	166	
1041	167	
1042	168	
1043	169	Seth, filius Adæ, an-
1044	170	norum 912, obiit.
1045	171	
1046	172	
1047	173	
1048	174	
1049	175	
1050	176	Cyclus 59, indictio
1051	177	decimaquarta.
1052	178	
1053	179	
1054	180	
1055	181	
1056	182	

Septuaginta interpretes habent 1656.

NOE.

NOë annorum 600, usque ad Diluvium.

Annorum autem 500 genuit Sem, & poſtea vixit 450 annis.

Anni mūdi.	*Anni Noæ.*	
1057	1	
1058	2	
1059	3	
1060	4	
1061	5	
1062	6	
1063	7	
1064	8	
1065	9	
1066	10	
1067	11	

	Anni mũdi.	*Anni Noæ.*		*Anni mũdi.*	*Anni Noæ.*	
480	1068	12		1119	63	
	1069	13	Cyclus 60, indictio	1120	64	
	1070	14	tertia.	1121	65	
	1071	15		1122	66	
	1072	16		1123	67	
	1073	17		1124	68	
	1074	18		1125	69	
	1075	19		1126	70	Cyclus 63, indictio
	1076	20		1127	71	quindecima.
	1077	21		1128	72	
	1078	22		1129	73	
	1079	23		1130	74	
	1080	24		1131	75	
	1081	25		1132	76	
	1082	26		1133	77	
	1083	27		1134	78	
	1084	28		1135	79	
	1085	29		1136	80	
	1086	30		1137	81	
	1087	31		1138	82	
	1088	32	Cyclus 61, indictio	1139	83	
	1089	33	ſeptima.	1140	84	Enos annorum 905
	1090	34		1141	85	obiit.
	1091	35		1142	86	
	1092	36		1143	87	
	1093	37		1144	88	
	1094	38		1145	89	Cyclus 64, indictio
	1095	39		1146	90	quarta.
	1096	40		1147	91	
	1097	41		1148	92	
	1098	42		1149	93	
	1099	43		1150	94	
	1100	44		1151	95	
	1101	45		1152	96	
	1102	46		1153	97	
	1103	47		1154	98	
	1104	48		1155	99	
	1105	49		1156	100	
	1106	50		1157	101	
	1107	51	Cyclus 62, indictio	1158	102	
	1108	52	undecima.	1159	103	
	1109	53		1160	104	
	1110	54		1161	105	
	1111	55		1162	106	
	1112	56		1163	107	
	1113	57		1164	108	Cyclus 65, indictio
	1114	58		1165	109	octava.
	1115	59		1166	110	
	1116	60		1167	111	
	1117	61		1168	112	
	1118	62		1169	113	

Anni mūdi.	Anni Noæ.		Anni mūdi.	Anni Noæ.		
1170	114		1221	165 †	diluvium in illis die-	281
1171	115		1222	166	bus requieverunt.	
1172	116		1223	167	† Cyclus 68, indictio	
1173	117		1224	168	quinta.	
1174	118		1225	169		
1175	119		1226	170		
1176	120		1227	171		
1177	121		1228	172		
1178	122		1229	173		
1179	123		1230	174		
1180	124		1231	175		
1181	125		1232	176		
1182	126		1233	177		
1183	127	Cyclus 66, indictio	1234	178		
1184	128	duodecima.	1235	179	Cainan añorum 910	
1185	129		1236	180	obiit.	
1186	130		1237	181		
1187	131		1238	182		
1188	132		1239	183		
1189	133		1240	184	Cyclus 69, indictio	
1190	134		1241	185	nona.	
1191	135		1242	186		
1192	136		1243	187		
1193	137		1244	188		
1194	138		1245	189		
1195	139		1246	190		
1196	140		1247	191		
1197	141		1248	192		
1198	142		1249	193		
1199	143		1250	194		
1200	144		1251	195		
1201	145		1252	196		
1202	146	Cyclus 67, indictio	1253	197		
1203	147	prima.	1254	198		
1204	148		1255	199		
1205	149		1256	200		
1206	150		1257	201		
1207	151		1258	202		
1208	152		1259	203	Cyclus 70, indictio	
1209	153	Noë, interpretatur cō-	1260	204	decima tertia.	
1210	154	solatio, sive consola-	1261	205		
1211	155	tor: quia homines in	1262	206		
1212	156	diebus ejus consolati	1263	207		
1213	157	sunt, dum à peccato	1264	208		
1214	158	extincti sunt in di-	1265	209		
1215	159	luvio. Vel requies	1266	210		
1216	160	interpretatur Noë:	1267	211		
1217	161	quia omnibus ani-	1268	212		
1218	162	mantibus præstitit	1269	213		
1219	163	requiem, aut quia o-	1270	214		
1220	164	mnia elementa per	1271	215		

1272

	Anni mūdi.	Anni Noæ.	
282	1272	216	
	1273	217	
	1274	218	
	1275	219	
	1276	220	
	1277	221	
	1278	222	Cyclus 71, indictio ſecunda.
	1279	223	
	1280	224	
	1281	225	
	1282	226	
	1283	227	
	1284	228	
	1285	229	
	1286	230	
	1287	231	
	1288	232	
	1289	233	
	1290	234	
	1291	235	
	1292	236	
	1293	237	
	1294	238	
	1295	239	
	1296	240	
	1297	241	Cyclus 72, indictio ſexta.
	1298	242	
	1299	243	
	1300	244	
	1301	245	
	1302	246	
	1303	247	
	1304	248	
	1305	249	
	1306	250	
	1307	251	
	1308	252	
	1309	253	
	1310	254	
	1311	255	
	1312	256	
	1313	257	
	1314	258	
	1315	259	
	1316	260	Cyclus 73, indictio decima.
	1317	261	
	1318	262	
	1319	263	
	1320	264	
	1321	265	
	1322	266	

Anni mūdi.	Anni Noæ.	
1323	267	
1324	268	
1325	269	
1326	270	
1327	271	
1328	272	
1329	273	
1330	274	
1331	275	
1332	276	
1333	277	
1334	278	
1335	279	Cyclus 74, indictio decima quarta.
1336	280	
1337	281	
1338	282	
1339	283	
1340	284	
1341	285	
1342	286	
1343	287	
1344	288	
1345	289	
1346	290	
1347	291	
1348	292	
1349	293	
1350	294	
1351	295	
1352	296	
1353	297	
1354	298	Cyclus 75, indictio tertia.
1355	299	
1356	300	
1357	301	
1358	302	
1359	303	
1360	304	Malalehel, annorum 962, obiit.
1361	305	
1362	306	
1363	307	
1364	308	
1365	309	
1366	310	
1367	311	
1368	312	
1369	313	
1370	314	
1371	315	
1372	316	
1373	317	

1374

283

Anni mũdi.	*Anni Noæ.*	
1374	318	
1375	319	
1376	320	
1377	321	Cyclus 76, indictio
1378	322	septima.
1379	323	
1380	324	
1381	325	
1382	326	
1383	327	
1384	328	
1385	329	
1386	330	
1387	331	
1388	332	
1389	333	
1390	334	
1391	335	
1392	336	
1393	337	
1394	338	
1395	339	
1396	340	Cyclus 77, indictio
1397	341	undecima.
1398	342	
1399	343	
1400	344	
1401	345	
1402	346	
1403	347	
1404	348	
1405	349	
1406	350	
1407	351	
1408	352	
1409	353	
1410	354	
1411	355	
1412	356	
1413	357	
1414	358	
1415	359	Cyclus 78, indictio
1416	360	decima quinta.
1417	361	
1418	362	
1419	363	
1420	364	
1421	365	
1422	366	Iared annorum 962
1423	367	obiit.
1424	368	

Anni mũdi.	*Anni Noæ.*	
1425	369	
1426	370	
1427	371	
1428	372	
1429	373	
1430	374	
1431	375	
1432	376	
1433	377	
1434	378	Cyclus 79, indictio
1435	379	quarta.
1436	380	
1437	381	
1438	382	
1439	383	
1440	384	
1441	385	
1442	386	
1443	387	
1444	388	
1445	389	
1446	390	
1447	391	
1448	392	
1449	393	
1450	394	
1451	395	
1452	396	
1453	397	Cyclus 80, indictio
1454	398	octava.
1455	399	
1456	400	
1457	401	
1458	402	
1459	403	
1460	404	
1461	405	
1462	406	
1463	407	
1464	408	
1465	409	
1466	410	
1467	411	
1468	412	
1469	413	
1470	414	
1471	415	
1472	416	Cyclus 81, indictio
1473	417	duodecima.
1474	418	
1475	419	

	Anni mũdi.	Anni Noæ.	
284	1476	420	
	1477	421	
	1478	422	
	1479	423	
	1480	424	
	1481	425	
	1482	426	
	1483	427	
	1484	428	
	1485	429	
	1486	430	
	1487	431	
	1488	432	
	1489	433	
	1490	434	
	1491	435	Cyclus 82, indictio
	1492	436	prima.
	1493	437	
	1494	438	
	1495	439	
	1496	440	
	1497	441	
	1498	442	
	1499	443	
	1500	444	
	1501	445	
	1502	446	
	1503	447	
	1504	448	
	1505	449	
	1506	450	
	1507	451	
	1508	452	
	1509	453	
	1510	454	Cyclus 83, indictio
	1511	455	quinta.
	1512	456	
	1513	457	
	1514	458	
	1515	459	
	1516	460	
	1517	461	
	1518	462	
	1519	463	
	1520	464	
	1521	465	
	1522	466	
	1523	467	
	1524	468	
	1525	469	
	1526	470	

Anni mũdi.	Anni Noæ.	
1527	471	
1528	472	
1529	473	Cyclus 84, indictio
1530	474	nona.
1531	475	
1532	476	
1533	477	
1534	478	
1535	479	
1536	480	
1537	481	
1538	482	
1539	483	
1540	484	
1541	485	
1542	486	
1543	487	
1544	488	
1545	489	
1546	490	
1547	491	
1548	492	
1549	493	Cyclus 85, indictio
1550	494	nona.
1551	495	
1552	496	
1553	497	
1554	498	
1555	499	
1556	500	Noë, ætatis suæ anno

500, divino oraculo arcam fabricari præcepit. Et natus est Sem.

SEM.

Anni mũdi.	Anni Sem.	
1557	1	
1558	2	
1559	3	
1560	4	
1561	5	
1562	6	
1563	7	
1564	8	
1565	9	
1566	10	
1567	11	
1568	12	Cyclus 86, indictio
1569	13	decima tertia.
1570	14	

Anni mūdi.	Anni Sem.	
1571	15	
1572	16	
1573	17	
1574	18	
1575	19	
1576	20	
1577	21	
1578	22	
1579	23	
1580	24	
1581	25	
1582	26	
1583	27	
1584	28	
1585	29	
1586	30	
1587	31	Cyclus 87, indictio
1588	32	secunda.
1589	33	
1590	34	
1591	35	
1592	36	
1593	37	
1594	38	
1595	39	
1596	40	
1597	41	
1598	42	
1599	43	
1600	44	
1601	45	
1602	46	
1603	47	
1604	48	
1605	49	
1606	50	Cyclus 88, indictio
1607	51	sexta.
1608	52	
1609	53	
1610	54	

His temporibus, (ut Josephus refert) scientes isti homines, quòd aut igne, aut aquis perire deberent, in duabus columnis ex lapide & latere factis, studia sua conscripserunt, ne delerentur è memoria, quæ sapienter invenerunt. Quarum columnam lapideam ferunt diluvium evasisse, & hactenus in Syria permanere.

¶ Filiæ hominum, id est, filiæ Cain, docuerunt filios Dei, id est, filios Seth, viros suos ad res prophanas & noxias, & maleficorum artes, & præstigias magicasq; & e- 285
lementa, vel ignem, vel aëreos dæmones colere primùm, instinctu dæmonū, sicut gens Cain consuevit: quod posteros maculavit. Chā verò, filius Noë, qui superstitionibus ipsis erat imbutus, ne diluvio delerentur, scripsit ea in laminis, & in durissimis insculpsit lapidibus: & inveniens ea post diluviū, perdidit docendo posteros.

Anni mūdi.	Anni Sem.	
1611	55	
1612	56	
1613	57	
1614	58	
1615	59	
1616	60	
1617	61	
1618	62	
1619	63	
1620	64	Cyclus 89, indictio
1621	65	decima.
1622	66	
1623	67	
1624	68	
1625	69	
1626	70	
1627	71	
1628	72	
1629	73	
1630	74	
1631	75	
1632	76	
1633	77	
1634	78	
1635	79	
1636	80	
1637	81	
1638	82	
1639	83	Cyclus 90, indictio
1640	84	tertia.
1641	85	
1642	86	
1643	87	
1644	88	
1645	89	
1646	90	
1647	91	
1648	92	
1649	93	
1650	94	
1651	95	
1652	96	

	Anni mūdi.	Anni Sem.	
286	1653	97	
	1654	98	
	1655	99	
	1656	100	Matusala annorum nongentorum sexaginta octo, obiit.

¶ Diluvium cœpit anno sexcentesimo Noæ, die decimaseptima mensis secundi.

¶ Prima ætas mundi, ab Adam usque in egressum Noæ ex arca, continet annos juxta Hebraicam veritatem 1656: secundum autẽ septuaginta interpretes, 2242 generationes, juxta utramq; editionem, numero decem. Quæ universalis generatio deleta est à diluvio; & nisi octo tantùm animæ salvæ per arcam: sicut primam cujusque hominis oblivio demergere consuevit ætatẽ. Quotus quisque est, qui suam recordetur infantiam?

| 1657 |

¶ Arca Noæ sedisse fertur super montem Armeniæ, qui vocatur Ararath, ut Josephus narrat.

PRIMÆ ÆTATIS FINIS.

ÆTAS II.

CAPUT XII.

SECUNDA Seculi ætate, prima ejus die, quæ est vigesimaseptima mensis secundi, id est Maji, egressus est Noë de arca.

CAPUT XIII.

SEM, filius Noæ, quum centum annorum in diluvio esset, biennio post diluvium genuit Arphaxad, & postea vixit quingentis annis.

Quòd verò Hebraicæ veritati potius autoritatem, quàm septuaginta interpretũ credamus, cùm originem distantiæ ipsarum beatus Augustinus solertissimè quæsisset, in libro de civitate Dei quintodecimo, capite decimo tertio, ita dicit: *Credibilius ergo quis dixerit, cùm primum de bibliotheca Ptolemæi describi ista cœperunt, tunc aliquid tale erroris fieri potuisse in codice uno, sed primitus inde descripto, unde jam latiùs emanaret: ubi potuit quidem accidere etiã scriptoris error. Sed & hoc in illa quæstione de vita Matusala, non absurdum est suspicari.* Et post paululum: *Rectè fieri* (inquit) *nullo modo dubitaverim, ut cùm diversum aliquid in utrisq; codicibus invenitur, quandoquidem ad fidem rerum gestarum utrumque esse non potest: verùm ei linguæ potius credatur, unde in aliam per interpretes facta est translatio.* Hæc Augustinus.

Translatio autem Septuaginta interpretũ, ut minus sollicitè primò edita est (ut multi astruunt) vel postea à Gentilibus corrupta, ut beato Augustino videtur, seu certè ex utrisq; commixto opere codicibus, ut sibi visum fuerit, temporũ cursum no-
287 taverit. De corruptione autem ætatis secundæ, secundum Hebræos, tota ejusdem serie recensita, beatus Augustinus in libro de Civitate Dei decimosexto, capite decimo, sic conclusit: *Fiunt itaque anni à diluvio usq; ad Abrahã, mille septuaginta duo, secundum vulgatam editionem, hoc est, interpretum Septuaginta. In Hebræis autem codicibus longè pauciores annos perhibent inveniri: è quibus rationem aut nullam, aut difficillimam reddunt.* Hæc Beda.

Ablatis ergo annis ducentis nonaginta duobus, secundæ ætatis, juxta Hebræos, & subductis annis mille septuaginta duobus secundæ ætatis, secundum septuaginta interpretes, in loco eorum: fiunt vulgariter hac emendatione sancti Augustini, anni quatuor millia septingenti triginta duo, ab Adam usque in annum quintum ante incarnationem, juxta Dionysium: hoc est, usque ad incarnationem, secundum Eusebii Chronicum vel Bedæ, qui sunt octo cycli magni, atque insuper 476 anni. Quæ emendatio stare omnino non potest: quia nec caput mundi, juxta ullam autoritatẽ, neque etiam Dominica passio vel resurrectio, juxta Evangelium, unquam ita habebitur: de quo etiam sancto Evangelio ipse sanctus Augustinus in Concordia quatuor Evangelistarum, capite duodecimo, ita dicit: *Quum enim fas non est, Evangelistarum aliquem mentitum fuisse, vel etiam existimare, vel dicere, si alius eorum dicit, quod alius prætermittit, vel variè aut aliter dixit, quod alius expressit: nullus eorum mendacium dixit.* Hæc Augustinus.

CAPUT XIV.

LUcas Evangelista sic:
Qui fuit Selæ,
Qui fuit Cainan,
Qui fuit Arphaxad.

Hic Lucas dicit, secundum Septuaginta interpretes, qui hic unam generationem plus, quàm Hebraica veritas, posuerunt: quòd Arphaxad, quum esset annorum centum

centum triginta quinque, genuit Cainan: & Cainan, quum centum triginta fuerat annorum, genuerat Sale. Hæc Beda.

Hic igitur juxta consecratam sancti Evangelii historiam, Luca teste, ducenti triginta anni, qui desunt inter Dominicam nativitatem, secundum Hebræos, in anno centesimo quinquagesimo tertio ante incarnationem, juxta Dionysium, & Dominicam nativitatem, juxta Evangelicam historiam eandem, in anno quadragesimo secundo Octaviani Cæsaris, in anno vigesimo secundo ante incarnationem, juxta Dionysium habentur. Et sic secundum ejusdem Evangelii veritatem, in qua nullo modo falsitatis testificator non existimatur nec creditur, resurrectio Christi rectè, secundum Hebraicam & Evangelicam veritatem, sexto calendis Aprilis invenitur.

Subtracta itaque generatione Arphaxad, secundum Hebræos, id est, anno trigesimo quinto, de ætate secunda, etiam secundum Hebræos: & postea introducta generatione ejusdem Arphaxad, secundum Septuaginta interpretes, id est, centum triginta quinque: necnon generatione Cainan, secundum septuaginta interpretes, id est, centum triginta, assumuntur ducenti triginta quinque anni, pro annis sexagintaquinque. Et fit secunda ætas annis quingentis vigintiduobus. Quia ergo ante tria millia, noningenti quinquaginta duo anni, id est, septem magni cycli, & ducenti viginti septem anni, ab Ada usque ad nativitatem Domini, secundum Hebræos (teste Beda) fuerunt: ipsis adde annos ducentos triginta supradictos, secundum Lucam: fiunt quatuor millia centum octoginta duo anni, usque ad decimumquintum calendis Aprilis, quod est caput mundi, in anno, quo natus est Dominus.

Eusebius sic: *Annus quinquagesimus Abrahæ, principium est quadragesimiprimi jubilei, juxta Hebræos. Jobel autem apud eos quinquagenarius annus vocatur. Itaque juxta supputationem eorum ab Ada usque ad annum quinquagesimum Abrahæ sunt duo millia.* Hæc Eusebius.

Jephthe, in libro Judicum, inter Mosẽ & semetipsũ, ait supputari annos trecentos, hoc est, trigintatribus annis magis, quàm Hebraica veritas supputat.

Anno quarto Gedeonis, Tyrus condita est, ante templum Salomonis, annis ducentis quadraginta, ut scribit Josephus: hoc est, annis decem plus, quàm Hebraica veritas supputat.

Scripsit item Josephus, centum annos esse ab eversa Hierusalem, usque ad eversionem regni Chaldæorum, id est, usque ad Cyrum, qui destruxit illud.

Scripsit enim post Nabuchodonosor, quia, teste Scriptura sacra, vigintiquinq; post eversamHierusalẽ, juxta annosEvilmerodach, filiũ ejus regnasse añis octodecim: post quemHegesar, filius ejus, annis quadraginta regnavit: cui successisse filium ejus, & regnasse Labosordachus mensibus novem: hoc defuncto, ad Balthasar, qui & Naban, transisse imperium, centesimo secundo anno: qui cùm octodecim regnasset annis, captam à Cyro rege Persarum, & à Dario Medorum rege, Babyloniam; destruentes regnum Chaldæorum. Hæc Josephus.

Aphricanus quoq; annos septuaginta captivitatis usque ad Cyrũ computat, sed aliter. Quum septem anni, inter Diocletianũ atque Martianum, per octo circulos decennovales, id est, per centum quinquaginta duos annos, quorum gesta & indictiones, ac cyclos decennovales conscripserunt sancti episcopi & apostolici papæ, sicut ibi probabitur: quid mirum est, si ab Ada usque ad CHRISTUM, per tria millia & centum octoginta duorum annorum, qui minus quàm debuerant, numerati sunt, deficerent in Chronicis ducenti triginta anni?

Aliter enim numerãtur anni, juxta cursũ Solis & Lunæ, sine ullius puncti detrimento, atque aliter vulgariter & corruptè, secundum Chronicas atque Reges.

Arphaxad igitur, juxta Evangelistã Lucam, annorum centum trigintaquinque genuit Cainan, & post natumCainan, vixit annis trecentis triginta, secundum Septuaginta. Quorum translationem sanctus Lucas, Spiritu sancto inspiratus, in hoc loco consequutus est. Secundum Hebræos, Arphaxad annorum triginta quinque genuit Sale, & postea vixit annis trecentis tribus. Arphaxad genuit Chaldæos, teste Hieronymo.

Hieronymus ad papam sic: *Majorum nostrorum ista sententia est, quòd putent, in septima generatione à Lamech interfectum Cain.*

Adam

288 Adam quippe ge- 1
nuit Cain. 2
Cain genuit Enoch. 3
Enoch genuit Cainan. 4
Cainan genuit Malalehel. 5
Malalehel genuit Matusalam. 6
Matusala genuit Lamech. 7

Et qui septimus ab Ada, non sponte, sicut in quodam Hebræo volumine scribitur, interfecit Cain, ut ipse postea confitetur: Quia virum occidi in vulnere meo, & juvenem in livore meo: quia septies vindicabitur de Cain, de Lamech verò septuagies septies. Et quidem de Cain, quòd septima generatione interfectus est. Nunc illud, quod non interrogaveras, dum aliud agimus, irrepsit: quòd sunt septuaginta septem vindictæ, quæ pro occisione Cain, in Lamech solvendæ sunt. Ajunt autem, ab Ada usque ad tredecim generationes, septuaginta septem esse. Relege Lucam Evangelistam, & invenies ita esse, ut dicimus.

JESUS, ut dicebatur, 1
filius Joseph, 2
Qui fuit Heli, 3
Qui fuit Matthat, 4
Qui fuit Levi, 5
Qui fuit Melchi, 6
Qui fuit Janne, 7
Qui fuit Joseph, 8
Qui fuit Mattathiæ, 9
Qui fuit Amos, 10
Qui fuit Naum, 11
Qui fuit Esse, 12
Qui fuit Nangæ, 13
Qui fuit Maath, 14
Qui fuit Mattathiæ, 15
Qui fuit Semei, 16
Qui fuit Joseph, 17
Qui fuit Judæ, 18
Qui fuit Joannæ, 19
Qui fuit Resæ, 20
Qui fuit Zorobabel, 21
Qui fuit Salathiel, 22
Qui fuit Neri, 23
Qui fuit Melchi, 24
Qui fuit Addi, 25
Qui fuit Cosam, 26
Qui fuit Helmodam, 27
Qui fuit Her, 28
Qui fuit JEsu, 29
Qui fuit Eliezer, 30
Qui fuit Jorim, 31
Qui fuit Matthat, 32
Qui fuit Levi, 33
Qui fuit Symeon, 34
Qui fuit Juda, 35
Qui fuit Joseph, 36
Qui fuit Jonan, 37
Qui fuit Eliacim, 38
Qui fuit Meleæ, 39
Qui fuit Mennæ, 40
Qui fuit Mattatha, 41
Qui fuit Nathan, 42
Qui fuit David, 43
Qui fuit Jessæ, 44
Qui fuit Obed, 45
Qui fuit Booz, 46
Qui fuit Salmon, 47
Qui fuit Naasson, 48
Qui fuit Amminadab, 49
Qui fuit Aram, 50
Qui fuit Esrom, 51
Qui fuit Phares, 52
Qui fuit Judæ, 53
Qui fuit Jacob, 54
Qui fuit Isaac, 55
Qui fuit Abrahæ, 56
Qui fuit Tharæ, 57
Qui fuit Nachor, 58
Qui fuit Saruch, 59
Qui fuit Ragau, 60
Qui fuit Phalec, 61
Qui fuit Heber, 62
Qui fuit Salæ, 63
Qui fuit Cainan, 64
Qui fuit Arphaxad, 65
Qui fuit Sem, 66
Qui fuit Noæ, 67
Qui fuit Lamech, 68
Qui fuit Mathusalæ, 69
Qui fuit Enoch, 70
Qui fuit Jared, 71
Qui fuit Malaleel, 72
Qui fuit Cainan, 73
Qui fuit Enos, 74
Qui fuit Seth, 75
Qui fuit Adam, 76
Qui fuit Dei. 77

Sicuti ergo generatione septima, Cain peccatum est dissolutum, non vindicabit Dominus bis in ipsum, & qui semel recipit mala sua in vita sua, non eosdem cruciatus patietur in morte, quos passus est in vita sua: ita & Lamech peccatū, id est totius mundi, atq; sanguinis, qui effusus est;

289

eſt; Chriſti ſolvetur advẽtu, qui tollit peccata mundi; qui lavit amictum ſuum in ſanguine uvæ, & torcular calcavit ſolus: qui ideo rubicundus, aſcendẽs ad cœlos, clamantibus angelis, miraculum præbuit. Elevate portas, principes, veſtras, &c.

ARPHAXAD.

ARphaxad annorũ centũ triginta quinque; genuit Cainan, & poſtea vixit annis trecentis triginta, ſecundũ Septuaginta, quos ſequutus eſt Lucas Evangeliſta.

Anni mũdi.	*Anni Diluvij*	*Anni Arph.*	
1658	3	1	
1659	4	2	
1660	5	3	
1661	6	4	
1662	7	5	Cyclus 91, in-
1663	8	6	dictio tertia.
1664	9	7	
1665	10	8	
1666	11	9	
1667	12	10	
1668	13	11	
1669	14	12	
1670	15	13	
1671	16	14	
1672	17	15	
1673	18	16	
1674	19	17	
1675	20	18	
1676	21	19	
1677	22	20	
1678	23	21	
1679	24	22	
1680	25	23	
1681	26	24	Cyclus 92, in-
1682	27	25	dictio 7.
1683	28	26	
1684	29	27	
1685	30	28	
1686	31	29	
1687	32	30	
1688	33	31	
1689	34	32	
1690	35	33	
1691	36	34	
1692	37	35	
1693	38	36	
1694	39	37	
1695	40	38	
1696	41	39	
1697	42	40	

Anni mũdi.	*Anni Diluvij*	*Anni Arph.*	
1698	43	41	
1699	44	42	
1700	45	43	Cyclus 93, in-
1701	46	44	dictio 11.
1702	47	45	
1703	48	46	
1704	49	47	
1705	50	48	
1706	51	49	
1707	52	50	
1708	53	51	
1709	54	52	
1710	55	53	
1711	56	54	
1712	57	55	
1713	58	56	
1714	59	57	
1715	60	58	
1716	61	59	
1717	62	60	
1718	63	61	
1719	64	62	Cyclus 94, in-
1720	65	63	dictio 15.
1721	66	64	
1722	67	65	
1723	68	66	
1724	69	67	
1725	70	68	
1726	71	69	
1727	72	70	
1728	73	71	
1729	74	72	
1730	75	73	
1731	76	74	
1732	77	75	
1733	78	76	
1734	79	77	
1735	80	78	
1736	81	79	
1737	82	80	
1738	83	81	Cyclus 95, in-
1739	84	82	dictio 4.
1740	85	83	
1741	86	84	
1742	87	85	
1743	88	86	
1744	89	87	
1745	90	88	
1746	91	89	
1747	92	90	
1748	93	91	
1749	94	92	

	Anni mūdi.	Anni Diluvij	Anni Arph.	
290	1750	95	93	
	1751	96	94	
	1752	97	95	
	1753	98	96	
	1754	99	97	
	1755	100	98	
	1756	101	99	
	1757	102	100	Cyclus 96, in-
	1758	103	101	dictio 8.
	1759	104	102	
	1760	105	103	
	1761	106	104	
	1762	107	105	
	1763	108	106	
	1764	109	107	
	1765	110	108	
	1766	111	109	
	1767	112	110	
	1768	113	111	
	1769	114	112	
	1770	115	113	
	1771	116	114	
	1772	117	115	
	1773	118	116	
	1774	119	117	
	1775	120	118	
	1776	121	119	Cyclus 97, in-
	1777	122	120	dictio 12.
	1778	123	121	
	1779	124	122	
	1780	125	123	
	1781	126	124	
	1782	127	125	
	1783	128	126	
	1784	129	127	
	1785	130	128	
	1786	131	129	
	1787	132	130	
	1788	133	131	
	1789	134	132	
	1790	135	133	
	1791	136	134	
	1792	137	135	

CAINAN.

Cainan (Luca teste) annorum centum triginta, genuit Sale.

Ab isto antiqui Samaritæ deducti sunt. Et post Sale natum, secundum Septuaginta interpretes vixit, annis quadringentis triginta octo.

Anni mūdi.	Anni diluvij	Anni Cain.	
1793	138	1	
1794	139	2	
1795	140	3	Cyclus 98, in-
1796	141	4	dictio 1.
1797	142	5	
1798	143	6	
1799	144	7	
1800	145	8	
1801	146	9	
1802	147	10	
1803	148	11	
1804	149	12	
1805	150	13	
1806	151	14	
1807	152	15	
1808	153	16	
1809	154	17	
1810	155	18	
1811	156	19	
1812	157	20	
1813	158	21	
1814	159	22	Cyclus 99, in-
1815	160	23	dictio 5.
1816	161	24	
1817	162	25	
1818	163	26	
1819	164	27	
1820	165	28	
1821	166	29	
1822	167	30	
1823	168	31	
1824	169	32	
1825	170	33	
1826	171	34	
1827	172	35	
1828	173	36	
1829	174	37	
1830	175	38	
1831	176	39	
1832	177	40	
1833	178	41	Cyclus 100,
1834	179	42	indictio 9,
1835	180	43	
1836	181	44	
1837	182	45	
1838	183	46	
1839	184	47	
1840	185	48	
1841	186	49	
1842	187	50	
1843	188	51	

Anni mūdi.	*Anni diluvij*	*Anni Cain.*	
1844	189	52	
1845	190	53	
1846	191	54	
1847	192	55	
1848	193	56	
1849	194	57	
1850	195	58	
1851	196	59	
1852	197	60	Cyclus 101,
1853	198	61	indictio 13.
1854	199	62	
1855	200	63	
1856	201	64	
1857	202	65	
1858	203	66	
1859	204	67	
1860	205	68	
1861	206	69	
1862	207	70	
1863	208	71	
1864	209	72	
1865	210	73	
1866	211	74	
1867	212	75	
1868	213	76	
1869	214	77	
1870	215	78	
1871	216	79	Cyclus 102,
1872	217	80	indictio 2.
1873	218	81	
1874	219	82	
1875	220	83	
1876	221	84	
1877	222	85	
1878	223	86	
1879	224	87	
1880	225	88	
1881	226	89	
1882	227	90	
1883	228	91	
1884	229	92	
1885	230	93	
1886	231	94	
1887	232	95	
1888	233	96	
1889	234	97	
1890	235	98	Cyclus 103,
1891	236	99	indictio 6.
1892	237	100	
1893	238	101	
1894	239	102	

Anni mūdi.	*Anni Diluvij*	*Anni Cain.*	
1895	240	103	
1896	241	104	
1897	242	105	
1898	243	106	
1899	244	107	
1900	245	108	
1901	246	109	
1902	247	110	
1903	248	111	
1904	249	112	
1905	250	113	
1906	251	114	
1907	252	115	
1908	253	116	
1909	254	117	Cyclus 104,
1910	255	118	indictio 10,
1911	256	119	
1912	257	120	
1913	258	121	
1914	259	122	
1915	260	123	
1916	261	124	
1917	262	125	
1918	263	126	
1919	264	127	
1920	265	128	
1921	266	129	
1922	267	130	

291

SALE.

SAle, juxta veritatem Hebraicam, annorum triginta genuit Heber, & postea vixit annis quadringentis tribus: secundum Septuaginta interpretes, antè centum triginta, & postea trecentis triginta.

Anni mūdi.	*Anni diluvij*	*Anni Sale,*	
1923	268	1	
1924	269	2	
1925	270	3	
1926	271	4	
1927	272	5	
1928	273	6	Cyclus 105,
1929	274	7	indictio 14.
1930	275	8	
1931	276	9	
1932	277	10	
1933	278	11	
1934	279	12	

292

Anni mūdi.	Anni diluvij	Anni Sale,	
1935	280	13	
1936	281	14	
1937	282	15	
1938	283	16	
1939	284	17	
1940	285	18	
1941	286	19	
1942	287	20	
1943	288	21	
1944	289	22	
1945	290	23	
1946	291	24	
1947	292	25	Cyclus 106,
1948	293	26	indictio 3.
1949	294	27	
1950	295	28	
1951	296	29	
1952	297	30	

CAPUT XV.

HEBER.

HEber, à quo Hebræi geniti & nominati, annorum trigintaquatuor, genuit Phalec, & postea vixit annis quadringentis triginta: secundum septuaginta interpretes, annis centum trigintaduobus, & postea vixit ducentis septuaginta.

Anni mūdi.	Anni diluvij	Anni Heb.	
1953	298	1	
1954	299	2	
1955	300	3	
1956	301	4	
1957	302	5	
1958	303	6	
1959	304	7	
1960	305	8	
1961	306	9	
1962	307	10	
1963	308	11	
1964	309	12	
1965	310	13	
1966	311	14	Cyclus 107,
1967	312	15	indictio 7.
1968	313	16	
1969	314	17	
1970	315	18	
1971	316	19	

Anni mūdi.	Anni diluvij	Anni Heb.	
1972	317	20	
1973	318	21	
1974	319	22	
1975	320	23	
1976	321	24	
1977	322	25	
1978	323	26	
1979	324	27	
1980	325	28	
1981	326	29	
1982	327	30	
1983	328	31	
1984	329	32	
1985	330	33	Cyclus 108,
1986	331	34	indictio 11.

PHALEC.

PHalec interpretatur Divisio, qui ideo tali nomine à parentibus appellatur, quia in tempore nativitatis ipsius, terra per linguarum confusionem divisa est. Cujus divisionis Arnobius rhetor, in expositione Psalmi centesimi quarti ita dicit: *Sem primogenito Noæ pars facta est à Perside & Bactris usq; Indiam longè, & usq; Rhinocozuras: quæ spacia terrarum habent linguas sermone barbarico vigintiseptem, & gentes patriarum quadringentas sex, & flumen Euphraten. Nam diversarum linguarum scilicet, & diversarum patriarum erat. Verbi gratia, ut nobis cùm una lingua Latina, sic sub ipsa diversæ patriæ sunt, Brutiorum, Lucanorum, Apulorum, Calabrorum, Picentum, Tuscorum, & similia.*

Cham verò, secundus filius Noæ, à Rhinocozuris usq; Gadira, habens linguas; sermone Punico, à parte Garamantum; Latino, à parte Borea; Barbarico, à parte Meridiana, Æthiopum, Ægyptiorum & Barbaris interioribus, vario sermone, vigintiduas linguas, in patriis quadringentis nonaginta quatuor, & flumine Geon, quod & Nilus vocatur.

Japhet autem tertius, à Media usque ad Gadirā & Boream. Habet autem Japhet flumen Tigridem, quod dividit Mediam & Babyloniam in patriis ducentis, sermone vario, in linguis viginti tribus.

Fiunt ergo omnes simul linguæ septuagintaduæ: patriæ autem generationum mille: quæ in tripartito seculo hoc ordine sitæ sunt.

¶ Turris

 293

¶ Turris autem altitudo (cujus causa divisæ sunt linguæ) duo millia centum septuaginta quatuor tenere dicitur passus, paulatim altioribus angustior coarctata, ut pondus imminens faciliùs sustentaret. Describunt ibi templa marmorea lapidibus preciosis auroque distincta, & multa alia, quæ videntur incredibilia. Hanc turrim Nemroth gigas construxit, qui post confusionem linguarum migravit tum ad Persas, eosque ignem colere docuit.

His temporibus templa primùm constructa: & quidam principes gentium, tanquam dij adorati.

¶ Phalec autem annorum triginta, genuit Reu: & postea vixit annis ducentis novem. Septuaginta interpretes habent primò centum septuaginta, & postea ducentos novem annos.

Anni mūdi.	*Anni diluvij*	*Anni Phal.*	
1987	332	1	
1988	333	2	
1989	334	3	
1990	335	4	
1991	336	5	
1992	337	6	
1993	338	7	
1994	339	8	
1995	340	9	
1996	341	10	
1997	342	11	
1998	343	12	
1999	344	13	
2000	345	14	Mundi secundus millenarius.
2001	346	15	
2002	347	16	
2003	348	17	
2004	349	18	Cyclus 109, indictio 15.
2005	350	19	
2006	351	20	
2007	352	21	
2008	353	22	
2009	354	23	
2010	355	24	
2011	356	25	
2012	357	26	
2013	358	27	
2014	359	28	
2015	360	29	
2016	361	30	

REV.

Reu, annorum trigintaduorum, genuit Saruch: & postea vixit annis ducentis septem. Septuaginta interpretes habent priùs centum triginta duos, & postea ducentos septem. His temporibus principes gentium, tanquam dii adorabantur.

Anni mūdi.	*Anni diluvij*	*Anni Reu.*	
2017	362	1	
2018	363	2	
2019	364	3	
2020	365	4	
2021	366	5	
2022	367	6	
2023	368	7	Cyclus 110, indictio 4.
2024	369	8	
2025	370	9	
2026	371	10	
2027	372	11	
2028	373	12	
2029	374	13	
2030	375	14	
2031	376	15	
2032	377	16	
2033	378	17	
2034	379	18	
2035	380	19	
2036	381	20	
2037	382	21	
2038	383	22	
2039	384	23	
2040	385	24	
2041	386	25	
2042	387	26	Cyclus 111, indictio 8.
2043	388	27	
2044	389	28	
2045	390	29	
2046	391	30	
2047	392	31	
2048	393	32	

Secundum Septuaginta interpretes sunt quadringenti.

SARUCH.

Saruch, annorum triginta, genuit Nachor: & postea vixit annis ducentis.

Septuaginta interpretes habent priùs centū triginta duos, & postea ducentos.

¶ Scytharum regnum exoritur, quibus primò imperavit Chanaus.

294

Anni mūdi.	Anni diluvij	Anni Sar.	
2049	394	1	
2050	395	2	
2051	396	3	
2052	397	4	
2053	398	5	
2054	399	6	
2055	400	7	
2056	401	8	
2057	402	9	
2058	403	10	
2059	404	11	
2060	405	12	
2061	406	13	Cyclus 112, indictio 12.
2062	407	14	
2063	408	15	
2064	409	16	
2065	410	17	
2066	411	18	
2067	412	19	
2068	413	20	
2069	414	21	
2070	415	22	
2071	416	23	
2072	417	24	
2073	418	25	
2074	419	26	
2075	420	27	
2076	421	28	
2077	422	29	
2078	423	30	

NACHOR.

NAchor, annorum vigintinovem, genuit Thare, postea vixit annis centum & novem.

Septuaginta interpretes habent priùs septuaginta novem, & postea viginti novem.

¶ Regnum Ægyptiorum exortum est, quibus primò imperavit Vizoves.

¶ Assyriorum regnum exortum est, quibus primò imperavit Belus, quem quidam Saturnum existimant.

Anni mūdi.	Anni diluvij	Anni Nac.	
2079	424	1	
2080	425	2	Cyclus 113, indictio 1.
2081	426	3	

Anni mūdi.	Anni Diluvij	Anni Nac.	
2082	427	4	
2083	428	5	
2084	429	6	
2085	430	7	
2086	431	8	
2087	432	9	
2088	433	10	
2089	434	11	
2090	435	12	
2091	436	13	
2092	437	14	
2093	438	15	
2094	439	16	
2095	440	17	
2096	441	18	
2097	442	19	
2098	443	20	
2099	444	21	Cyclus 114, indictio 5.
2100	445	22	
2101	446	23	
2102	447	24	
2103	448	25	
2104	449	26	
2105	450	27	
2106	451	28	
2107	452	29	

¶ Primus Sicyonius imperabat Ægialeus, annis quinquaginta duobus, à quo Ægialea dicta est, quæ nunc Peloponnesus nominatur.

THARE.

THare septuaginta annorum genuit Abraham, & postea vixit centum triginta quinque annis.

Sic etiam habent Septuaginta interpretes.

Anni mūdi.	Anni diluvij	Anni Thare	
2108	453	1	
2109	454	2	
2110	455	3	
2111	456	4	
2112	457	5	
2113	458	6	
2114	459	7	
2115	460	8	
2116	461	9	

Anni mũdi.	*Anni Diluv.*	*Anni Thare*	
2117	462	10	
2118	463	11	Cyclus 115, in-
2119	464	12	dictio 9.
2120	465	13	
2121	466	14	
2122	467	15	
2123	468	16	
2124	469	17	
2125	470	18	
2126	471	19	
2127	472	20	
2128	473	21	
2129	474	22	
2130	475	23	
2131	476	24	
2132	477	25	
2133	478	26	
2134	479	27	
2135	480	28	
2136	481	29	Ninus, filius
2137	482	30†	Beli, primus o-
2138	483	31	mni Asiæ, exce-
2139	484	32	ptis Indis, re-
2140	485	33	gnavit añis 52.
2141	486	34	Hujus 43 im-
2142	487	35	perii anno na-
2143	488	36	tus est Abra-
2144	489	37	ham.
2145	390	38	† Cyclus 116,
2146	491	39	indictio 13.
2147	492	40	
2148	493	41	
2149	494	42	
2150	495	43	
2151	496	44	
2152	497	45	
2153	498	46	
2154	499	47	
2155	500	48	
2156	501	49	Cyclus 117, in-
2157	502	50†	dictio 2.
2158	503	51	† In Græcia, se-
2159	504	52	cundus Sicyo-
2160	505	53	nius impera-
2161	506	54	bat Europs, an-
2162	507	55	nis 45, qui &
2163	508	56	prælatus est.
2164	509	57	
2165	510	58	
2166	511	59	
2167	512	60	

Anni mũdi.	*Anni diluv.*	*Anni Thare*	
2168	513	61	
2169	514	62	
2170	515	63	
2171	516	64	
2172	517	65	
2173	518	66	
2174	519	67	
2175	520	68	Cyclus 118,
2176	521	69	indictio 6.
2177	522	70	

295

¶ Secunda ætas Seculi, à diluvio usque ad nativitatem Abrahæ protenditur, generationes decem complectens, & annos ducentos nonaginta duos.

Juxta Hebræos, duarum simul ætatum, ab Ada usque ad Abraham, mille nongenti quadraginta octo.

Secundum Septuaginta interpretes, à diluvio usque ad Abraham, sunt mille septuaginta duo, & generationes undecim. Duarum autem ætatum simul sunt ter mille trecenti quatuordecim anni.

Secundum Evangelistæ Lucæ adjectionem, anni sunt ætatis ducenti viginti duo, & generationes undecim: & ita ab Ada ad Abraham, bis mille centum septuaginta septem.

Eusebius sic: *Manifestum est, Abraham hac ætate generatum, juxta eum numerum, quem contractiorem editione vulgata sermo præbet Hebræus. Verùm in curiositate necesse est, & quum divinam scripturam evolveris, à nativitate Abrahæ usque ad totius Orbis diluvium, invenies retrorsum annos nongentos quadraginta duos. Item à diluvio usque ad Adam, annos bis mille ducentos duodecim: in quibus nulla nec penitus Græca, vel Barbara, & (ut loquar in commune) gentilis invenitur historia.* Hæc Eusebius.

Secunda Seculi ætas quasi pueritia fuit generis populi Dei: & ideo in lingua inventa est, id est Hebræa. A pueritia namque incipit homo nosse loqui post infantiam, quæ hinc appellata est, quòd fari non potest.

ÆTATIS II FINIS.

296

ÆTAS III.

De tertia ætate mundi, juxta ordinem per Patriarchas & Duces, ab Abraham usque ad David.

CAPUT XVI.

ABRAHAM.

Anni mūdi.	Anni Abr.	
2178	1	

ABRAHAM annorum centum genuit Isaac, & postea vixit septuaginta & quinque annis.

2179 | 2 | Primò apud Ægyptios quindecim potestates erant, quas vocabant dynastias: quo tempore Thebæi regnaverunt centum nonaginta duobus annis.

2180 | 3 | Ninus apud Assyrios condidit civitatem Ninam, in regione Assyriorum, quam Hebræi vocant Niniven: & Ægyptiis Thebæi imperabant.

2181 | 4 | Zoroastres magus, rex Bactrianorum, clarus habetur: adversus quem Ninus dimicavit.

Regnante Nino apud Assyrios, novissimo ejus tempore nascitur Abraham.

2182	5	Abrahā, natione Chal-
2183	6	dæus, primam ætatem
2184	7	apud Chaldæos gerit:
2185	8	de quibus (ut Josephus
2186	9	dicit) eductus, Deum
2187	10	cœli syderum conver-

sione cognovit: ipsamque mox disciplinam veraciùs intellectam Ægyptiorum, quum apud eos exularet, genti advexit suæ.

2188 | 11 | Sara nascitur.

Assyriorum secundus, Semiramis, uxor Nini, annis quadraginta duobus regnavit.

2189 | 12 | Assyriis imperabat uxor Nini, Semiramis: de qua innumerabilia narrantur, quæ & Asiam tenuit, & propter inundationem aggeres construxit, & Babyloniam condidit.

2190	13	
2191	14	
2192	15	
2193	16	Hoc anno Trebata, fi-
2194	17	lius Nini, è Semirami-
2195	18	de expulsus de regno,

Anni mūdi.	Anni Abr.	
2196	19	Treverim urbem con-
2197	20	didit in Gallia, ante Ro-
2198	21	mam conditam annis
2199	22	1250.
2200	23	
2201	24	
2202	25	Sicyonius tertius, Tel-
2203	26	chin, annis 20 regnavit.
2204	27	
2205	28	
2206	29	
2207	30	
2208	31	
2209	32	
2210	33	
2211	34	
2212	35	
2213	36	
2214	37	
2215	38	
2216	39	
2217	40	
2218	41	
2219	42	
2220	43	
2221	44	
2222	45	Sicyonius quartus, A-
2223	46	pis, annis 15 regnavit.
2224	47	
2225	48	
2226	49	
2227	50	Principium quadrage-
2228	51	simiprimi Jubilei, se-

cundum Hebræos.

Jobel autem apud eos quinquagenarius vocatur.

Itaque juxta supputationem eorum, ab Adam usque ad annum præsentem, fiunt anni bis mille.

2229 | 52 | Assyriorum tertius, Zameis, qui & Ninyas, filius Nini & Semiramis, regnavit annis triginta octo.

2230	53	Apud Cretam regnavit
2231	54	primò Cres indigena,
2232	55	unde Creta nuncupa-
2233	56	ta: quemq; ajunt unū
2234	57	Curetarū fuisse, à qui-
2235	58	bus Jupiter abscondi-

2236

Anni mūdi.	Anni Abra.	
2236	59	tus eſt & nutritus. Hic
2237	60 †	Gnoſum civitatem in
2238	61	Creta condiderat, &
2239	62	Cybelis matris tem-
2240	63	plum.
2241	64	†Sicyonius 5, Thelxion,
2242	65	regnavit annis 52.
2243	66	
2244	67	
2245	68	
2246	69	
2247	70	
2248	71	
2249	72	
2250	73	
2251	74	
2252	75	Ab hoc anno, usque ad

Moſen, & egreſſum gentis Hebræorū ex Ægypto, ſupputantur añi quadringenti triginta, quorū meminit Paulus, ita dicens: Teſtamentū confirmatū à Deo, quo quadringentis & triginta añis facta eſt Lex, non infirmat ad deſtruendā repromiſſionem. Ipſe quoque in Exodo Moſes his congruens loquitur: *Habitatio autem filiorum Iſrael, qua habitaverant in Ægypto & in terra Chanaan, ipſi & patres eorum, annis 430.*

Abrahā verò año ætatis ſuæ ſeptuageſimoquinto, cēteſimo quadrageſimoquinto Tharæ patris ſui, ut teſtatur Auguſtinus, juſſu Dei exivit de Charran, & venit in terram Chanaan, accipiens promiſſionem, ſe fore in gentē magnam, & naſcituri Chriſti de ſemine ſuo, in quo benedicētur omnes gentes. Si añi patris erant ſecundum Scripturam ſic dicentem: *Fuerunt anni vitæ Tharæ ducenti quinque in Charran, quia ibi finivit vitam ſuam, & ſeptuaginta annorum genuit Abram.*

2253	76	Primus añus repromiſ-
2254	77	ſionis Dei ad Abra-
2255	78	ham, 76 ætatis ejus-
2256	79	dem Abrahæ. Hinc us-
2257	80	que ad exitum Iſraël
2258	81	de Ægypto 430 anni,
2259	82	Paulo teſte.
2260	83	
2261	84	
2262	85	
2263	86	Annus 10 repromiſſio-
2264	87	nis: Abraham ex ancil-
2265	88	la Agar genuit Iſma-

Anni mūdi.	Anni Abra.	
2266	89	hel, a quo Iſmahelitæ, 297
2267	90	qui poſtea Agareni, &

ad poſtremum Saraceni, quaſi à Sara geniti. Iſmahel autem genuit duodecim duces & vixit annis 137.

2268	91	Aſſyriorum quartus, A-
2269	92	rius, annis 30.
2270	93	
2271	94	
2272	95	
2273	96	Annus 20 repromiſſio-
2274	97	nis.
2275	98	
2276	99	
2277	100	Quum Abraham cen-

tum eſſet annorum, genuit ex libera filium Iſaac, cui ſupervixit annis 75.

ISAAC.

Hebræorum Iſaac annorum ſexaginta genuit Jacob, & poſtea vixit annis 120.

Anni mūdi.	Anni Iſaac.	
2278	1	Iſaac primus 7 die cir-
2279	2	cumciſus.
2280	3	
2281	4	
2282	5	Primò omniū Prophe-
2283	6	tarū Abraham audivit
2284	7	verbum Dei, quum in
2285	8	figura apparuiſſet hu-
2286	9	mana, & vocationem
2287	10	gentium polliceretur:
2288	11	quam in noſtro tem-
2289	12	pore ſermo CHRISTI
2290	13	deduxit ad finem, per
2291	14	Evangelicā in omnes
2292	15	gentes prædicationē.
2293	16	Annus 40 repromiſſio-
2294	17	nis.
2295	18	
2296	19	
2297	20	Annus 120 Abrahæ.
2298	21	
2299	22	Sicyoniorum 6, Ægy-
2300	23	rus, annis 30.
2301	24	
2302	25	Iſaac immolatus.
2303	26	Annus 50 repromiſſio-
2304	27	nis.
2305	28	

Anni mūdi.	Anni Isaac.	
298 2306	29	
2307	30	Annus 130 Abrahæ.
2308	31	In Creta regnavit pri-
2309	32	mus Cres indigena, ut
2310	33	quidam volunt: alii
2311	34	verò suprà scriptum
2312	35	tempus indicant.
2313	36	Annus 60 repromissio-
2314	37	nis.
2315	38	(xit Rebeccam.
2316	39	Sara obiit. Isaac condu-
2317	40	Annus 140 Abrahæ.
2318	41	
2319	42	
2320	43	
2321	44	
2322	45	
2323	46	Annus 70 repromissio-
2324	47	nis.
2325	48	
2326	49	
2327	50	Annus 150 Abrahæ.
2328	51	Apud lacum Tritoni-
2329	52	dem Minerva in spe-
2330	53	cie virginali apparuis-
2331	54	se dicitur.
2332	55	Sicyoniorum 7, Thuri-

machus, annis 45 regnavit.

2333	56	Annus 80 repromissio-
2334	57	nis.
2335	58	
2336	59	
2337	60	Annus 160 Abrahæ.

Isaac sexagenario nascuntur gemini: primus Esau, qui & Edom, à quo gens Idumæorum: secundus Jacob, qui postea Israël dictus, à quo Israëlitæ, qui nunc Judæi.

JACOB.

HEbræorum Jacob, filius Isaac, annorum 121 erat, usque ad ducatum filii sui Joseph.

Anni mūdi.	Anni Jacob.	
2338	1	
2339	2	Assyriorū 6, Xerxes, qui
2340	3	& Baleus, annis 30.
2341	4	His temporibus primus
2342	5	apud Argos regnavit

Inachus, annis 50. Inachi filia Io, quam Ægyptii, mutato nomine, Isidem colunt.

Inachus, fluvius apud Argos, à filia Ione Bosporus nuncupatur.

Anni mūdi.	Anni Jacob.	
2343	6	Annus 90 repromiss.
2344	7	Serapis, filius Iovis, Æ-
2345	8	gyptiorū rex, obiit, &
2346	9	in deos transfertur.
2347	10	Annus Abrahæ 170, &
2348	11	Isaac 70.
2349	12	
2350	13	Castor chronographus
2351	14	de Argivorum regno
2352	15	ita loquitur, conse-

quenter persequens reges Argi ab Inacho usque in Sthenelum, filium Crotopi: quorum invenitur omne tempus anni 400.

2353	16	Annus 100 repromis-
2354	17	sionis, in quo Abra-
2355	18	ham, pater multarum

gentium, natione Chaldæus, obiit, anno 175 vitæ suæ: & sepultus in Ephron, quæ quondam Cariatharbe, id est, civitas literarum, dicebatur, quia ibidem tres Patriarchæ, & Adam protoplastus sepulti sunt.

| 2356 | 19 | Apis in Ægypto primum Deus putatus est, quem quidem Serapim vocaverunt.

2357	20	Annus 80 Isaac.
2358	21	
2359	22	
2360	23	
2361	24	
2362	25	
2363	26	Annus 110 repromis-
2364	27	sionis.
2365	28	
2366	29	
2367	30	Annus 90 Isaac.
2368	31	Assyriorum 7, Arma-
2369	32	mitres, annis 38.
2370	33	Ægyptiorum reges pa-
2371	34	stores conjicimus
2372	35	nuncupatos propter
2373	36	Joseph & fratres ejus,
2374	37	qui in principio pa-
2375	38	stores descendisse in

Ægyptum comprobantur.

2376

Anni mūdi.	*Anni Jacob.*	
2376	39	Ægypti 16 dynaſtia:

quo tempore regnabant paſtores, annis 103.

2377	40	Annus 100 Iſaac.
2378	41	Sicyoniorum 8, Leu-
2379	42	cippus annis 53.
2380	43	
2381	44	
2382	45	
2383	46	Annus 130 repromiſ-
2384	47	ſionis.
2385	48	
2386	49	
2387	50	Annus 110 Iſaac.
2388	51	
2389	52	Argivorum 2, Phoro-
2390	53	neus, annis 57, men-
2391	54	ſibus 3.
2392	55	
2393	56	Annus 140 repromiſ-
2394	57	ſionis.
2395	58	
2396	59	
2397	60	Annus 120 Iſaac.
2398	61	Niobæ primò omnium
2399	62	mulierum mixtus eſt
2400	63	Jupiter, ut Græci per-
2401	64	hibent, de qua naſci-
2402	65	tur Apis, quem Sera-

pin cognominant.

2403	66	Annus 150 repromiſ-
2404	67	ſionis.
2405	68	Aſſyriorum 8, Belo-
2406	69	chus,annis 35.
2407	70	Annus 130 Iſaac.
2408	71	
2409	72	
2410	73	Ante annos Urbis con-
2411	74	ditæ 1070,Thelaſus &

Caratus adverſus Phoroneum inſtituunt bellum.

2412	75	
2413	76	Annus 160 repromiſſ.
2414	77	Jacob deſcendit in Me-
2415	78	ſopotamiam, & ſervi-

vit apud Laban annis 7.

2416	79	Argivorum, Ogygius in

Attica Eleuſinem condidit, quæ antiquitus vocabatur Atte, & alias plurimas civitates, cujus temporibus apud lacum Tritonidem virgo apparuit, quam Græci Minervam nuncupant.

2417	80	Annus 140 Iſaac.
2418	81	
2419	82	
2420	83	
2421	84	
2422	85	Jacob genuit Ruben.
2423	86	Annus 170 repromiſſ.
2424	87	Jacob genuit Symeon.
2425	88	Jacob genuit Levi.
2426	89	Jacob genuit Judam, à

quo Judæi appellati ſunt.

2427	90	Annus 150 Iſaac.
2428	91	299
2429	92	Jacob genuit Joſeph in
2430	93	92 ſuo anno. Sicyo-
2431	94	niorum 9, Meſſapus,
2432	95	annis 47.
2433	96	Annus 180 repromiſſ.
2434	97	Jacob poſt 20 annos à

Laban revertitur in terram Chanaan, Hieronymo teſte, in ſuis epiſtolis.

2435	98	Argivorū Meſſena, quæ
2436	99	&Mamertina,conditur.
2437	100	Annus 160 Iſaac: Jacob
2438	101	verò 100, ante annos
2439	102	Urbis conditæ 1040.
2440	103	In Achaja ſævum di-

luvium vaſtatione plurima totius penè provinciæ fuit. Quod quia Ogygii, qui tunc Eleuſinæ conditor & rex erat, temporibus effuſum eſt, nomen loco ac tempori dedit.

2441	104	Aſſyriorum 9, Baleus,
2442	105	annis 52. Putiphar, ad
2443	106	quem venditus fuit
2444	107	Joſeph,eunuchusPha-
2445	108	raonis, & princeps ex-
2446	109	ercitus ejus, Ægyptius

fuit. Auguſtinus dicit, Joſeph ante ann. 12. mortis Iſaac, 108 anno vitæ Jacob, 17 annorum, venditum eſſe à fratribus, & poſt annum venditionis, 13 annos agebat in Ægypto, ignotus Pharaoni. Jacob 109 annorum.

2447	110	Annus 170. Iſaac.
2448	111	Sicyoniorum, ajunt

hunc Apim eſſe Serapin: ſiquidem quum fratrem Ægialeum regem præfeciſſet Achajæ, ipſe cum populo ad Ægyptum navigavit. Argivorum 3, Apis, annis regnavit 35.

Anni mūdi.	Anni Jacob.	
2449	112	Argivorum Telchines
2450	113	victi, Rhodum condi-
2451	114	derunt, quæ priùs O-
2452	115	phiusa vocabatur.
2453	116	Annus 200 repromis-
2454	117	sionis.
2455	118	
2456	119	Argivorum Memphis

in Ægypto ab Api condita.

2457	120	Isaac filius Abrahæ, in
2458	121	Geraris natus, obiit

180 annorum: sepultus est juxta Abraham, derelinquens filium Jacob, habentem annos 121.

JOSEPH.

Hebræorum Joseph, dux Ægypti per annos 80. Uxor Joseph, nomine Absenech, filia Putipharis, sacerdotis Heliopoleos civitatis fuit.

	Anni mūdi.	Anni Ioseph	
300	2459	1	
	2460	2	
	2461	3	
	2462	4	
	2463	5	Annus 210 repromis-
	2464	6	sionis.
	2465	7	
	2466	8	
	2467	9	Anno ante Urbem con-

ditam 1008 fuisse apud Ægyptum insolitam ubertatem, deinde ingentem atque intolerabilem famem, cui Joseph subvenit. Pompejus historiographus & Justinus docent. Annus Jacob 130.

2468	10	Secundus annus famis.
2469	11	Ingressus Ægyptum Ja-
2470	12	cob cū filiis suis, quum

à Pharaone interrogaretur, quotū añum ageret, respondit, se esse annorum 130.

2471	13	Ægyptiorum 18 dyna-
2472	14	stia Diapolitanorum,

quorum primus Amosis, annis 25.

2473	15	Annus 220 repromis-
2474	16	sionis.
2475	17	
2476	18	
2477	19	Argivorū Sparta con-

dita est à Sparto, filio Phoronei.

2478	20	Sicyoniorum 10, Pera-
2479	21	tus, aliàs Eratus, an. 46.

Anni mūdi.	Anni Ioseph.	
2480	22	
2481	23	
2482	24	
2483	25	Annus 230 repromis-

sionis. Argivorum 4, Argus, annis 70.

2484	26	Jacob, filius Isaac, natus

in terra Chanaan, prophetans de Christo & de vocatione Gentium, obiit in Ægypto, annorum 146: & sepultus in Cariatharbe, in spelunca duplici.

2485	27	Græcia, Argo regnante,
2486	28	habere segetes cœpit,

aliunde seminibus advectis.

2487	29	Annus 60 Joseph.
2488	30	
2489	31	
2490	32	
2491	33	
2492	34	
2493	35	Annus 240 repromis-

sionis. Assyriorum 10, Altadas, annis 32.

2494	36	Annus 70 Joseph.
2495	37	
2496	38	Ægyptiorum 2, Che-
2497	39	bron, annis 13.
2498	40	
2499	41	
2500	42	
2501	43	
2502	44	
2503	45	Annus 250 repromis-
2504	46	sionis.
2505	47	
2506	48	
2507	49	Annus 80 Joseph.
2508	50	
2509	51	Ægyptiorum 3, Ame-
2510	52	nophis, annis 21. Ar-
2511	53	givorum, secundum
2512	54	quorundam opinio-

nem, his temporibus fuit Prometheus, à quo homines esse commemoratur, & revera. Quum enim sapiens esset, à feritate eorum & nimia imperitia ad humanitatem & scientiam figurabat.

2513	55	Annus 260 repromis-
2514	56	sionis.
2515	57	
2516	58	
2517	59	Annus 90 Joseph.
2518	60	

Anni mūdi.	Anni Ioſeph	
2519	61	
2520	62	
2521	63	
2522	64	
2523	65	Annus 270 repromiſſ.
2524	66	Sicyoniorum 11, Ple-

mneus annis regnavit 49.

2525	67	Aſſyriorum 11, Mami-
2526	68	tus annis 30.
2527	69	Annus 100 Joſeph.
2528	70	
2529	71	
2530	72	Ægyptiorum 4, Me-
2531	73	phres, annis 12.
2532	74	
2533	75	Annus 280 repromiſ-
2534	76	ſionis.
2535	77	
2536	78	
2537	79	Annus 110 Joſephi.
2538	80	Ioſeph, filius Jacob, obiit

in Ægypto, annorum 110: cujus oſſa tranſtulerunt filii Iſrael in Sichem, civitatem patris ſui, quæ eſt Neopolis, urbs Samaritanorum: à cujus interitu Hebræi ſervierunt annis 144. Fiunt autem omnes anni, quibus Hebræi in Ægypto fuerunt, 215: qui ab eo computantur tempore, quo Jacob cum filiis ſuis deſcendit in Ægyptum.

SERVITUS.

HEbræorum ſervitus in Ægypto, ad años centum quadraginta quatuor.

Anni mūdi.	Anni ſerv.	
2539	1	
2540	2	
2541	3	
2542	4	Ægyptiorum 5, Miſ-

pharmutoſis annis regnavit 27.

2543	5	Annus 290 repromiſ-
2544	6	ſionis.
2545	7	
2546	8	
2547	9	
2548	10	
2549	11	
2550	12	
2551	13	
2552	14	

Anni mūdi.	Anni ſerv.	
2553	15	Annus 300 repromiſſ.
2554	16	Argivorum 5 Piraſus,

alias Criaſus, annis 53. In Argis primus ſacerdotio functus eſt Callichia, Pirantis filius.

2555	17	Aſſyriorum 12, Manca-
2556	18	leus, annis 30.
2557	19	Argivorum Atlas, fra-
2558	20	ter Promethei, præci-
2559	21	puus aſtrologus fuit,
2560	22	qui ob eruditionem
2561	23	diſciplinæ, etiam cœ-
2562	24	lum ſuſtinere dictus

eſt. Euripides autem, montem eſſe altiſſimum affirmat, qui Atlas vocetur.

2563	25	Annus 310 repromiſ-
2564	26	ſionis.
2565	27	
2566	28	
2567	29	
2568	30	
2569	31	Ægyptiorum 6, Tuthe-
2570	32	moſis, annis 9.
2571	33	
2572	34	Sicyoniorum 12, Or-

thopolis, annis 43. 301

2573	35	Annus 320 repromiſ-
2574	36	ſionis.
2575	37	
2576	38	Argivorum his regnan-

tibus, Syrius fuiſſe perhibetur indigena: ex cujus vocabulo Syria nomen accepit.

2577	39	Ægptiorum 7, Ameno-
2578	40	phis 11, annis 32. Hic
2579	41	eſt Amenophis, quem
2580	42	quidam Memnonē pu-
2581	43	tant, lapidē loquentē.
2582	44	Archivorum, Æthiopes

ab Indo flumine conſurgentes, juxta Ægyptum conſederunt.

2583	45	Annus 330 repromiſſ.
2584	46	Aſſyriorum 13, Sphe-
2585	47	rus ſeu Sapphrus an-
2586	48	nis 20.
2587	49	
2588	50	
2589	51	
2590	52	
2591	53	
2592	54	

Anni mūdi.	Anni serv.	
2593	55	Annus 340 repromis-
2594	56	sionis.
2595	57	
2596	58	
2597	59	
2598	60	
2599	61	
2600	62	
2601	63	Amram genuit Mosen,
2602	64	quum esset annorum

60, ex matre Iochuel.

2603	65	Annus 350 repromiss.
2604	66	Assyriorum 14, Mame-
2605	67	lus annis 30.
2606	68	Argivorum, Epidaurus

civitas condita est.

2607	69	Argivorum 6 Phorbas,

annis 35 regnavit.

2608	70	Ægyptiorum 8 Orus,
2609	71	annis 38. Argivorum.
2610	72	Quidam scribunt Pro-
2611	73	metheum, & Atlan-

tem, fratrem Promethei, & Argum cuncta cernentem, & Iö filiam Promethei, his fuisse temporibus: alii verò ætate Cecropis: nonnulli ante Cecropem, annis 60, sive 90.

2612	74	Annus 10 Mosis.
2613	75	Annus 360 repromiss.
2614	76	Sicyoniorum primus
2615	77	regnavit in Thessalia,

Æmon.

2616	78	Phorbas regnū obtinuit.
2617	79	Adolescens Moses o-
302 2618	80	mnem Ægyptiorū phi-
2619	81	losophiam didicit.
2620	82	Sicyoniorum, Hercules
2621	83	primùm fertur Antæ-

um luctæ vicisse certamine.

2622	84	Annus 20 Mosis.
2623	85	Annus 370 repromis-
2624	86	sionis.
2625	87	Argivorum primus
2626	88	quadrigam junxisse
2627	89	fertur Trochilus.
2628	90	Sicyoniorum, Xanthus
2629	91	Triopalespū condidit.
2630	92	Argivorum, in Creta re-
2631	93	gnat Cydon.
2632	94	Annus 30 Mosis.
2633	95	Annus 380 repromiss.

Anni mūdi.	Anni serv.	
2634	96	Assyriorum 15, Spare-

tus annis 40 regnavit.

2635	97	Sicyoniorum 13, Mara-
2636	98	chius, annis 30.
2637	99	
2638	100	Atheniensium regni
2639	101	principium. His tem-
2640	102	poribus, in Achaja,
2641	103	quæ nunc Attica nun-

cupatur, primus regnavit Cecrops, qui & Diphyes, annis 50. Cecrops regnabat in Attica, à quo usque ad Trojæ captivitatem fiunt anni 375: à Cecrope, usque ad primam Olympiadem, numerantur reges 17, principes verò, quos mors tantùm finiebat 41: sub quibus, apud Græcos multa miranda narrantur.

2642	104	Annus 40 Mosis: qui

Ægyptum derelinquens, in eremo philosophatur. Atheniensium, Cecrope regnante, primùm in arce oliva orta est, & Minervæ nomine, quæ Græcè Athene, nuncupata. Dicebatur autem Diphyes, sive ob longitudinem corporis, sive idcirco, quòd, quum esset Ægyptius, utranque linguam sciebat.

2643	105	Annus 390 repromiss.
2644	106	Argivorum 7, Triopas,
2645	107	annis 46.
2646	108	Ægyptiorum 9 Acen-
2647	109	chere, annis 12.
2648	110	
2649	111	
2650	112	
2651	113	
2652	114	Annus 50 Mosis.
2653	115	Annus 400 repromiss.
2654	116	Sicyoniorum, Curetes
2655	117	& Corybantes Gno-

son condiderunt, qui modulatam, & inter se concinentem in armis saltationem repererunt.

2656	118	Atheniensium primus
2657	119	Cecrops, bovem im-

molans Jovem appellavit. Et Cecropia regio ab eo nuncupatur.

2658	120	Ægyptiorum 10, Acho-
2659	121	ris, annis 9.
2660	122	Ægyptiorum, Deuca-

lion apud eos regnare orsus, qui circa Parnassum morabantur.

Anni mūdi.	Anni serv.	
2661	123	Athenienſium, Muſicus

Cucha, & Nymphæ filius agnoſcitur.

Judicium Neptuni & Minervæ, de contentione regionis apud Cecropem actum fuiſſe confingitur.

2662	124	Annus 60 Moſis.

Chaldæi contra Phœnices dimicant.

2663	125	Annus 410 repromiſ-
2664	126	ſionis.
2665	127	Sicyoniorum 14, Ma-
2666	128	rathus, annis 20.
2667	129	Ægyptiorum 11, Cen-

chres, annis 16 regnavit.

2668	130	Sicyoniorum, Jö Jaſi

filiæ mixtus eſt Jupiter, quæ in bovem (ut dicitur) converſa, Boſporus appellatur.

2669	131	Ægyptiorum, in Æthio-

pia multæ peſtilentiæ locales (ut Plato commemorat) fuerunt.

2670	132	Sicyoniorū, Cecrops in
2671	133	Eubœa, Athenas, quas

& Diacas, condidit, quam urbem Cubeciorchomenon appellaverunt. Anno 810 ante Urbem conditam, Amphitryon Athenis 3 à Cecrope regnavit: cujus temporibus, aquarum illuvies majorem partem populorum Theſſaliæ abſumpſit ſub Phenone.

2672	134	Annus 70 Moſis.
2673	135	Annus 420 repromiſſ.
2674	136	Aſſyriorū 16, Aſcades,
2675	137	annis 40. ab Hellene,

Helleni Græci dicti: ab Acte, Attica.

2676	138	Sicyoniorum, Corin-
2677	139	thus condita, quæ priùs
2678	140	Ephyra vocatur.
2679	141	
2680	142	Moſes in Sina monte di-
2681	143	vino fruitur aſpectu.
2682	144	Annus 80 Moſis.

Plaga 1. aquæ converſæ in ſanguinem.
Plaga 2. ranarum.
Plaga 3. cynipum, genus culicum.
Plaga 4. muſcarum, ideſt cynomyiarum.
Plaga 5. armentorum, ideſt pecorum.
Plaga 6. vlcerum.
Plaga 7. grandinis.
Plaga 8. locuſtarum.
Plaga 9. tenebrarum.
Plaga 10. primogenitorum.

HAbitatio filiorum Iſraël in Ægypto, fuit 430 annorum. Quibus impletis, eadem die egreſſi ſunt de terra Ægypti, ut in Exodo legitur. Quos tamen annos, Chronographi ab anno 75 nativitatis Abrahæ, quando terram repromiſſionis intravit, computant: ſequentes editionem Septuaginta interpretum, quæ dicit: *Habitatio autem filiorum Iſraël, qua habitaverunt in Ægypto, & in terra Chanaan, ipſi & patres eorum, anni 430.* Quam neceſſariò ſequendam, & ipſa Hebraica veritas oſtendit, quæ narrat, Caath filium Levi, quem natum eſſe conſtat in terra Chanaan, vixiſſe annis 133, & filium ejus Amram, patrem Moſis, 137 annorum, & ipſum Moſen fuiſſe 80 annorum in egreſſione ex Ægypto. Quam nimirum horam, ſummam annorum conſtat 430 implere non poſſe. Quorum translationem etiam ſanctus Paulus ſic confirmat: *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus. Non dicit, & ſeminibus, quaſi in multis: ſed quaſi in uno, Et ſemini tuo, qui eſt CHRISTVS. Hoc autem dico, Teſtamentum confirmatum à Deo, quæ poſt 430 annos facta eſt Lex, non irritum facit, ad evacuandum promiſſiones patrum.* Hæc Beda. Sicut igitur translationem ſeptuaginta interpretum, propter damnum annorum, quod carere non poſſumus, in hoc loco conſequimur: ſic Arphaxad 135 annorum genuiſſe Cainan, atque Cainan 130 genuiſſe Sale, Luca etiam teſte, didicimus: quos annos carere non poſſumus, ſi Evangelicam veritatem veram eſſe credimus, ſeculique caput in decimoquinto calendis Aprilis fuiſſe; ſicut in Scriptura legimus.

MOSES.

MOſes autem, Amram filius & Jochuel, 80 annorum, eodem die, quo Ægyptum egreſſus eſt populus, e- 303
duxit eum ex Ægypto, luna decimaquinta, poſt annum 330 egreſſionis Abrahæ de Charran in terram Chananeam, poſt adventum Jacob in Ægyptum 205 transactis annis. Poſtquam autem 30 dierum annona azymorum panum farinæ fermentatæ defecit, quam ex Ægypto ſecum portaverunt: coturnices,

304 Manna, & Aquam de petra, murmuranti populo tradidit Dominus. Josephus. Moses autem post tres menses egressionis, venit ad montem Sina, & postquam jejunando 40 diebus & 40 noctibus accepit Legem, construxit Tabernaculum mensibus 7. Antequam sacra consecrarentur, astitit dominus Mosi, præcipiens, Aaron in pontificem consecrari, qui natu major erat quàm Moses: quo perfecto, cæterisque ritè consecratis atque ordinatis, mense primo Nisan, id est Aprilis, anni secundi, prima die mensis, erexit Tabernaculum.

Patriarchæ autem duodecim nati sunt in Mesopotamia, conditi sunt in Ægypto: & egredientibus filiis Israel ex Ægypto, portantibus secum positi sunt omnes in Sichem, ut Hieronymus refert.

Anni mūdi,	*Anni egres.*	
2683	1	Annus 430 repromissionis. Hebræorum Moses 80 annos agens, dux itineris, ex Ægypto Hebræorum gentis efficitur: legem eis in eremo tradens, per annos 40. Argivorum (secundum nonnullos) Jö in Ægyptum profecta, & ibi Isis nuncupata, quæ nupta postea Telegono Epaphum genuit. Ægyptiorum 12, Acherres, annis 8.
2684	2	Ex hoc loco, usque ad Salomonem & ædificationem Templi, numerantur anni 480.
2685	3	Sicyoniorum 15, Coronus, aliàs Echireus, annis quinquaginta quinque.
2686	4	Ægyptiorum, in Ægypto regnavit Helleconus.
2687	5	Primus apud Hebræos pontifex constitutus est Aaron, frater Mosis. Sicyoniorum, Apollinis Delii templum ab Erisichthone fabricatum est.
2688	6	Argivorum 8, Crotopus, annis 21. Atheniensium 2, Cranaus, annis novem.
2689	7	Sicyoniorum, Hercules, cognomento Dosenaus, in Phœnice clarus habetur: unde ad nostram usque memoriam, à Cappadocibus & Heliensibus, Dosenaus dicitur:

Anni mūdi,	*Anni egres.*	
2690	8	Argivorum, vitis inventa à Dionysio, sed non Semeles filio.
2691	9	Ægyptiorum 13, Cherres, annis 15 regnavit.
2692	10	Hebræorum, Areopagos, nomen Judicio constitutum est.
2693	11	Argivorum, Oris pastoris filius, 7 ab Inacho, inventus est.
2694	12	Argivorum, Cranaus indigena, ex cujus filiæ nomine Atthidis, Attica vocata est.
2695	13	Sicyoniorum, in Creta regnavit Apteras, qui & urbem condidit.
2696	14	Argivorum, Deucalionis filius Dionysius, verùm non ille Semeles filius, quum in Atticam pervenisset, hospitio receptus à Semacho, filio ejus capræ pellem largitus est.

Epaphus, filius Jovis, & Jovis templum condidit, cùm in secunda Ægypto regnaret.

2697	15	Atheniensium 3, Amphitryon, annis 10 regnavit.
2698	16	Argivorum, Sthenelus
2699	17	pastoris, de Argivorum
2700	18	principibus, quū Sthe-
2701	19	nelum Danaus expu-
2702	20	lisset, Argo tenuit, mi-
2703	21	noresque ejus perse-
2704	22	verarunt usque ad Aristæum filium, Stheneli nepotem, postquam Pelopidæ imperium susceperunt, primò regnante Atreo. Ægyptiorum, templum Delii constructum ab Erisichthone filio Cecropis est.
2705	23	Lacedæmon condita est à Lacedæmone Semeles filio.
2706	24	Ægyptiorum 14, Armais, qui & Danaus, annis 5. Anno ante Urbem conditam 770, inter Danai filias quinquaginta, & Ægypti fratris ejus similiter filios quinquaginta, parricidia quadraginta novem una nocte commissa sunt.
2707	25	Atheniensium 4, Erich-
2708	26	thonius, annis 11.
2709	27	Argivorum 9, Sthenelus, annis 11. Sicyoniorum Erichthonius,

nius, Vulcani & Minervæ filius, qui ab Homero Erechtheus vocatur, his regnantibus fuit.

| *Anni mũdi.* | *Anni egres.* |
| 2710 | 28 | Argivorum, Arcas filius Jovis & Calistûs, pelagus Indicorum Arcadiam nuncupavit.

| 2711 | 29 | Ægyptiorũ 15 Remesses, qui & Ægyptus, annis 68.
| 2712 | 30 |
| 2713 | 31 |

| 2714 | 32 | Ægyptus, quæ priùs Aeria dicebatur, ab Ægypto tunc sibi regnante nomen accepit.

| 2715 | 33 | Assyriorum 17, Amyntas, annis 45. Atheniensium, Dardanus condidit Dardaniam.
| 2716 | 34 |

| 2717 | 35 | Atheniensiũ, post Schenelum Argis regnavit Gelanor, quem, quum Argide imperio pepulissent, regnum Dardano tradiderunt.
| 2718 | 36 |
| 2719 | 37 |

| 2720 | 38 | Argivorum 11, Dardanus annis quinquaginta. Ægyptiorum, Argos sibi Danaus vendicavit, expulsus ab Ægypto, & eandem aquis mundare fecit.

| 2721 | 39 | Aaron, sacerdos in Lege primus, anno quadragesimo egressionis ex Ægypto, ætatis suæ centesimo vigesimotertio, calendis Augusti, ut Josephus perhibet, in Arabia, monte Abarim, qui nunc Petrea dicitur, obiit; Eleazaro, ejus filio, in locum subrogato.

| 2722 | 40 | Moses, quum 40 annorum in Ægypto, 40 in Madian, 40 minus 30 diebus, in eremo præesset populo, anno 120 in monte Abarim, circa Hiericho ad Jordanem, ubi nunc est civitas Abilal, obiit: sepultusque est à Domino, in valle Moab, quæ est in Arabia. Eusebius dicit, quinque libros Mosi continere gesta annorum trium millium septingentorum triginta, juxta septuaginta seniorum interpretationem. Quot verò annos hujus temporis Hebraica veritas contineat, Josephus in primo libro contra Appionem grammaticum, ita dicit: Neque igitur innumera apud nos habentur volumina, inter se invicẽ discordantia, sed duo tantùm & viginti sunt libri, qui omnium temporum seriem continent, qui justè creduntur divinitus inspirati: ex quibus quinque libri sunt Mosis, qui continent leges, & successionis humanæ prosapiam, usque ad ipsius Mosis terminum protendentes, qui paulo minus ad tria millia annorum continentiam gerunt. Inde à mor- 305
te Mosis, ad Artaxerxem, regem Persarum, qui fuit post Xerxem, Prophetæ in duodecim libris, quæ secundum eos gesta sunt, conscripserunt. Hæc Beda.

JOSUE.

Josue, per annos viginti sex regit populum, Josepho teste. Nam de annis ducatus ipsius sancta Scriptura tacet.

| *Anni mũdi.* | *Anni Josue.* |
| 2723 | 1 | Anno primo ducatus sui, decima die primi mensis, Josue populum, patefacto Jordanis alveo retrorsum converso, in terram repromissionis induxit: & supra lapides duodecim, à singulis ducibus de profundo Jordanis adductos, pascha immolaverunt.

| 2724 | 2 | Tunc manna, cibus videlicet 40 annorum, defecit: & Eleazarus, post Aaron pontifex factus, primus annus Josue (velut Eusebius perhibet in suis Chronicis) principium erat quinquagesimi primi Jubilei secundum Hebræos, idest, anni 2500 erant ab initio mundi completi, singulis Jubileorum ordinibus per quinquagenos annos supputatis, id est, ad 50 annum Abrahæ 2000, & inde ad Josue 500. Quum autem computentur 1156 ad diluviũ, & à diluvio ad Abraham 292 anni, qui 75 erat annorum, quando promissionem Dei accepit; promissionis anni 440, ducatus Mosis anni 40, qui sunt omnes 2423: desunt 7 anni de 2500 annis, id est 3 anni ab Adam ad annum 50 Abrahæ, & 4 indè usque ad Josue.

| 2725 | 3 | Atheniensium, Erichthonius, primus quadrigam junxit in Græcia, erat quippe apud alias nationes.

| 2726 | 4 | Ægyptiorum, Danaus, per 50 filias, 50 filios
| 2727 | 5 |

2728

Anni mūdi.	Anni Iosuæ,	
2728	6	Ægypti interfecit, e-
2729	7	vadente solo Lynceo,
2730	8	qui post eum regna-
2731	9	vit. Neque verò mul-

titudo filiorum incredibile videri debet in barbaris, quum jam innumerabiles haberent concubinas.

2732	10	Josuæ successor Mosis,

terram Palæstinarum Judææ genti sorte distribuit. Atheniensium, in Creta regnavit Mapis.

2733	11	Busiris & Libyæ filiæ, fi-
2734	12	lius, apud vicinalia ty-
2735	13	rannidē exercet, trans-
2736	14	euntes hospites crude-
306 2737	15	li scelere interfecit.
2738	16	Sicyoniorum 16, Corax,
2739	17	annis 30.
2740	18	
2741	19	Ægyptiorum Phœnix,
2742	20	& Cadmus, de Thebis
2743	21	Ægyptiorum, insula
2744	22	profecti, apud Tyrum

& Sidonem regnaverunt.

2745	23	Atheniensium templū
2746	24	incensum.
2747	25	Ægyptiorum, Europæ

filiæ Phœnicis mixtus est Jupiter, quam postea Asterius, Cretensium rex, uxorem accipiens, Minoem, Rhadamanthum & Sarpedonem ex ea procreavit.

2748	26	Athenienses in Creta.

Post mortem Josuæ, servierunt filii Israël regi Mesopotamiæ Chusanrasathaim, 9 annis: qui anni junguntur temporibus Othoniel, secundum Judæorum traditiones.

OTHONIEL.

Judæorum primus judex in Israël Othoniel, de tribu Juda, Domino jubente, constituitur per annos 40.

Anni mūdi.	Anni Oth.	
2749	1	
2750	2	Apud Hebræos ponti-
2751	3	ficatum suscepit Phi-
2752	4	nees, filius Eleazar.
2753	5	
2754	6	
2755	7	

Anni mūdi.	Anni Oth.	
2756	8	
2757	9	Atheniensium 5, Pan-
2758	10	dion, annis 40. Pan-

dion filius Erichthonii, cujus filiæ Progne & Philomela.

2759	11	Assyriorum 18, Belo-

chus, annis 25 regnavit.

2760	12	Argivorum, apud Ar-
2761	13	gos sacerdotio functa

est Hypermnestra Danai filia. Rhadamanthus & Sarpedon reges Lyciorum.

2762	14	Ægyptiorum, Cadmus
2763	15	regnavit Thebis, ex
2764	16	cujus filia Semele na-
2765	17	tus est Dionysus, id est,
2766	18	Liber pater: sub quo &

Linus Thebæus musicus fuit.

2767	19	Atheniensium, Melus,
2768	20	& Paphus, & Thasus,

& Callista urbes conditæ.

2769	21	Sicyoniorum 17, Epo-
2770	22	peus, annis 35. Argi-
2771	23	vorum 11, Lynceus,

annis quadraginta uno regnavit. Ægyptiorum, Bithynia condita à Phœnice, quæ primùm Mariandyna vocabatur.

2772	24	Atheniensium, Linus
2773	25	Thebæus, Zethus &

Amphion, in musica arte clarent.

2774	26	Ægyptiorum, Ida & Da-
2775	27	ctylus, his temporibus

erant, qui ferrum repererunt.

2776	28	Atheniensiū, Amphion
2777	29	& Zethus, Thebis re-
2778	30	Ægyptiorū 16, (gnant.
2779	31	Amenophis annis 40.

Atheniensium, in Dardania regnavit Erichthonius, filius Dardani.

2780	32	Ægyptiorum, ea quæ
2781	33	de Demetra, quam a-
2782	34	junt esse Isidem, & Da-
2783	35	nae, ex qua Perseus na-

scitur, (veluti dicitur) his sunt gesta temporibus.

2784	36	Assyriorum 19. Bello-
2785	37	pares, annis 30. Athe-
2786	38	niensium, Ephyra, quæ
2787	39	nunc Corinthus voca-
2788	40	tur, à Sisipho condita.

Catina condita à Siside in Sicilia.

¶ Mor-

¶ Mortuo autem Othoniel, servivit Israël Egloni, regi Moab, annis 18. qui deputantur Aod, juxta traditiones Judæorum.

A O D.

HEbræorum Aod, filius Gera, de tribu Benjamin, annis septuaginta, qui utraque manu utebatur pro dextera.

Anni mūdi.	Anni Aod.	
2789	1	
2790	2	Ægyptiorum, Eleusine
2791	3	Celeus regnavit, coævus
2792	4	Triptolemi, quem
2793	5	Philochorus ait, longa
2794	6	navi ad urbes acceden-
2795	7	tem, distribuisse fru-

menta, & ob id dedisse suspicionem, quòd navis ejus serpens pinnatus fuerit. Est figura, quæ possit recipi. Erechtheus 6 Atheniensium annis 50. Fabula Proserpinæ, quam rapuit Aidoneus, id est Orcus, rex Molossorum, cujus canis ingentis magnitudinis, Cerberus nomine, Pirithoum devoravit, qui ad raptum uxoris cum Theseo venerat: quem & ipsum jam in mortis periculo constitutum, adveniens Hercules liberavit: & ob id quasi ab inferis receptus dicitur, scribit Philochorus in Anthidis libro secundo.

2796	8	Atheniensium, Diony-
2797	9	sus, qui Latinè Liber
2898	10	pater dicitur, nascitur
2899	11	ex Semele. Erechthei
2800	12	filiam Orithyiam Bore-
2801	13	as, Astrei filius, Thrax
2802	14	rapuit, quem fabula
2803	15	ventum fuisse confin-
2804	16	git. Sub hoc & myste-
2805	17	ria cœperunt, ea, quæ
2806	18	de Perseo dicuntur. Se-

cundum quorundam opinionem hac ætate Phrixus, cum Helle sua sorore fugiens insidias novercales, visus est per aërem vehi ab ariete velleris aurei. Fuit autem navis etiam parata fugienti, cujus insigne Aries erat. Porro Palæphatus affirmat, Arietem vocatum, per quem liberatus sit.

2807	19	Sicyoniorum 18, La-
2808	20	medon, annis 40.
2809	21	

Anni mūdi.	Anni Aod.	
2810	22	Argivorum 12, Abas,
2811	23	annis 23.
2812	24	Thebis expulso Cad-
2813	25	mo, Amphion & Ze-

thus regnaverunt.

2814	26	Assyriorum 20, Lampri-
2815	27	des, annis 32.
2816	28	
2817	29	Ægyptiorum 19 dyna-

stia, quorum primus Zethus, annis 55.

2818	30	Atheniensium, ea, quæ
2819	31	de Procne & Philome-
2820	32	la dicuntur, tunc erant.
2821	33	
2822	34	Ægyptiorum bellum,
2823	35	quod sub Eumolpo fuit.
2824	36	Atheniensium, Melam-
2825	37	pus agnoscitur.
2826	38	
2827	39	In Dardania regnavit 307
2828	40	Tros, à quo Trojani

nuncupantur.

2829	41	Ægyptiorum, apud Py-
2830	42	thiū vates primò Phe-
2831	43	monoēn hexametris
2832	44	versibus futura ceci-

nisse narratur.

2833	45	Argivorum 13, Prœtus,

annis 17 regnavit.

2834	46	Atheniensium, Phrygas
2835	47	rexit Tantalus, qui priùs
2836	48	vocabatur Mygdones. (a)

2837	49	Ægyptiorum, ob ra-
2838	50	ptum Ganymedis, etiā

Tantalo bellum exortum est, ut scribit Phanocles poëta. Frustra igitur Jovis fabula, & raptrix aquila confingitur.

2839	51	Atheniensium, Tityus

convixit Tantalo, & Tityoni Latona mater Apollinis, qui cum Hercule servivit Admeto.

2840	52	Ea, quæ de Phrixo &
2841	53	Melicerta dicuntur: sub

quo celebrata sunt Isthmia.

2842	54	Erechthei frater, Per-
2843	55	seus, adversum Persas

dimicavit, Gorgonæ meretricis capite desecto: quæ propter eximiam pulchritudinem, ita expetitores suos mentis im-

(a) al. *Mactones*.

impotes reddebat, ut vertere eos putaretur in lapides. Didymus scribit in peregrina historia, & etiam præbet scriptorem ejus.

Anni mūdi.	Anni Aod.	
2844	56	Sicyoniorum 19, Sicy-
2845	57	on, annis 45.
2846	58	Assyriorum 21, Sosares,
2847	59	annis viginti regnavit.
2848	60	Atheniensium 7, Ce-
2849	61	crops 2, annis quadra-

ginta regnavit.

2850	62	Argivorum 14, Acrisi-
2851	63	us, annis 31.
2852	64	Pegasus equus velocis-
2853	65	simus cujusdam mu-
2854	66	lieris, sive (ut Palæpha-
2855	67	tus affirmat) Bellero-

phontis, navis quondam fuit.

2856	68	Atheniensium, Cyrene
2857	69	civitas condita est in
2858	70	Libya.
2859	71	Atheniensium, Jon vir
2860	72	fortis: ex suo vocabulo

Jones Athenienses dicti.

2861	73	Ægyptiorum, Diony-
308 2862	74	sus, qui & Liber pater,
2863	75	adversus Indos dimi-

cans, Nysam urbem juxta Indum flumen condidit.

2864	76	Gesta Persei.
2865	77	
2866	78	Assyriorum 22, Lampa-

res annis triginta regnavit.

| 2867 | 79 | Secundum quosdam, Thebis regnavit Cadmus.

| 2868 | 80 | Atheniensium, Pelops. Peloponnesum primus regnans, Olympiis quoque præfuit, qui postea adversus Ilium arma corripiens, superatur à Dardano.

¶ Post Aod, oppressit filios Jsraël Jabin rex Chanaan, per viginti annos, qui regnabat in Asor: hi autem anni deputantur Deboræ & Barac, secundum Judæorum traditiones.

DEBORA.

HEbræorum Debora, prophetissa de tribu Ephraim, cum Barac de tribu Nephthalim, annis 40.

Hieronymus Deboram inter duces numerat cum Barac, quem arbitratur Deboræ filium; quæ & Apis nomen accepit, scripturarum floribus pasta.

Anni mūdi.	Anni Deb.	
2869	1	
2870	2	Ægyptiorum 20, Ram-
2871	3	ses, annis 66.
2872	4	
2873	5	Atheniensium, Europa
2874	6	à Cretensibus rapta

est, cujus fuit insigne Taurus.

| 2875 | 7 | Ægyptiorum, ea, quæ de Spartis memorantur, quos Palæphatus scribit, quum proximarum essent regionum, adversus Cadmum subitò constitisse; & propter repentinos quasi de terra contractus, & ex omni parte conflictus, Spartos vocatos.

2876	8	Saturnus, filius Jani, re-
2877	9	gnavit in Italia.
2878	10	
2879	11	
2880	12	
2881	13	Argivorum reges de-

fecerunt, qui imperaverunt annis 544 usque ad Pelopem, qui regnavit annis 59. & in Mycenas imperio translato, post Acrisium regnavit Eurystheus, filius Stheneli, annis 45.

2882	14	Atheniensium, Midas
2883	15	regnavit in Phrygia.

Ilium, ab Ilo condita.

2884	16	Atheniensium 8, Pan-
2885	17	dion, annis 25 regna-
2886	18	vit. Ægyptiorum, Per-

seus, Acrisio non sponte interfecto, imperavit Argis.

2887	19	Atheniensium, post A-
2888	20	crisium in Mycenas Ar-

givorū imperio translato, hi reges fuerunt: Perseus, Sthenelus, Eurystheus, Atreus, Thyestes, Agamemnon, Ægisthus, Orestes, & Tisamenus, (a) & Penthilus, & Cometes, usque ad Heraclidarū descensum. Ægyptiorum quidam his temporibus vendicant gesta Liberi patris, & ea, quæ de Indis, Lycurgo, Actæone & Pentheo memorantur, quomodo adversum Persen consistens, occidatur in prælio: ait

(a) al. *Cysamenus.*

ait Dinarchus poëta, non rhetor. Qui autem voluerit, poteſt inſpicere ipſius Liberi patris apud Delphos ſepulchrum, juxta Apollinem aureum. Pingitur verò Liber muliebri & delicato corpore, propter mulieres in ſuo exercitu militantes. Nam pariter ad arma viris fœminas alligabat, ut Philochorus loquitur.

Anni mũdi.	*Anni Deb.*	
2889	21	Sicyoniorum 20, Polybus, annis 20. Laiis
2890	22	

Chryſippus tenuit regnum.

2891	23	Templum in Eleuſina ædificatum eſt.
2892	24	
2893	25	
2894	26	
2895	27	
2896	28	Aſſyriorum 23, Pannias annis 45.
2897	29	
2898	30	
2899	31	
2900	32	
2901	33	
2902	34	Europa, Agenoris filia, (ut in quibusdam legimus) rapitur, quod his congruit, quæ de Mi-
2903	35	
2904	36	
2905	37	

noë dicuntur.

2906	38	Miletum condita.
2907	39	
2908	40	Ægyptiorum, Philam-

mon Delphius nobilis habetur, qui primus apud Pythium chorum conſtituit. Pandion fugit à Metionidis paſſus inſidias.

¶ Poſt Deboram ſervivit Iſrael Madianitis & Amalecitis, annis 8, qui anni Gedeon deputantur ſecundum Judæorum traditionem.

GEDEON.

HEbræorum, Gedeon de tribu Manaſſe, judex annis 40.

Anni mũdi.	*Anni Ged.*	
2909	1	Athenienſiũ, de Cadmo & Spartis hic incidunt.
2910	2	
2911	3	Athenienſium 9, Ægeus,

Pandionis filius, annis 28.

2912	4	Tyrus cõdita ante templum Salomonis, annis 240, ut ſcribit Joſephus
2913	5	
2914	6	
2915	7	in tertio libro Antiquitatum. Ægyptiorũ, ea quæ de Dædalo fabulis
2916	8	
2917	9	

feruntur, quòd viſus eſt ſimulachra feciſſe moventia: primus enim omnium pedes ſtatuarum à ſe invicem ſeparavit, aliis conjunctim eos fabricantibus: Palæphatus memorat. Necnon quomodo cum Icaro navigio fugerit, & propter inveſtigabilem fugam, evolaſſe pennis æſtimatus ſit.

2918	10	Athenienſium, Atreus

& Thyeſtes, poſt Pelopen Peloponneſi imperium diviſerunt.

2919	11	Athenienſium, Argonautarum navigatio.
2920	12	
2921	13	
2922	14	
2923	15	
2924	16	Athenienſium, Orpheus Thrax clarus habe-
2925	17	

tur, cujus diſcipulus fuit Muſæus, filius Eumolpi.

2926	18	Ægyptiorũ, Linus magiſter Herculis, omnibus efficitur notus. Ea,
2927	19	
2928	20	

quæ de ipſo memorantur in Lemno.

2929	21	Sicyoniorum 21, Jani-

ſcus, aliàs Inachus, annis 42. Athenienſium, Mycenis regnavit Euryſtheus annis 43. Faunus, filius Pici, regnavit in Italia.

2930	22	Ægyptiorum ea, quæ de Sphynge, de Oe-
2931	23	

dipode, & Argonautis dicuntur, in 309
quibus fuerunt Hercules, Aſclepius, Caſtor, & Pollux. Si autem inter Argonautas fuerunt Caſtor & Pollux, quomodo poteſt eorum ſoror Helena credi, quæ poſt multos annos virgo rapitur à Theſeo. Sphyngem verò ſcribit Palæphatus, uxorem Cadmi, propter zelum Harmoniæ à viro recedentem, contra Cadmum iniiſſe certamen.

2932	24	Mycenarum, Atreus & Thyeſtes annis 65.
2933	25	
2934	26	
2935	27	
2936	28	
2937	29	
2938	30	
2939	31	Ægyptiorum 21, Amenophis 3, annis 40.
2940	32	

Anni mũdi.	Anni Ged.	
2941	33	Assyriorum 24, Sosar-
2942	34	mus, annis 18. Minos
2943	35	mare obtinuit, & Cre-
2944	36	tensibus leges dedit, ut

Parrhadius memorat: quod Plato falsum esse convincit. Ægyptiorum Hercules, cum summo certamine Antæum interfecit, Ilium vastat. Dicitur autem Antæus, terræ filius, quia solorum palæstricæ artis certaminum, quæ in terra exercerentur, scientissimus erat: & ob id videbatur à terra matre adjuvari. Hydram autem callidissimam fuisse sophistriam, asserit Plato.

2945	37	Atheniensium, Thami-
2946	38	ris, Ammonis filius, in-
2947	39	signis habetur.
2948	40	Gedeon, filius Joas, ob-

iit senex, & sepultus est in sepulchro patris sui in Ephrata, 104 anno.

ABIMELECH.

HEbræorum Abimelech, annis 3, filius Gedeonis, qui regnabat in Sichem, & occidit 70 fratres suos, excepto Joatha.

Anni mũdi.	Anni Abim.	
2949	1	
2950	2	Atheniensium, bellum
2951	3	Lapitharum & Cen-

taurorum, quos scribit Palæphatus, in libro primo de incredibilibus, fuisse equites Thessalorum septem, qui adversum Thebas pugnaverunt.

THOLA.

HEbræorum Thola annis 23, filius
310 Phua patrui Abimelech, vir de Issachar, qui habitabat in Samir montis Ephraim.

Anni mũdi.	Anni Thol.	
2952	1	
2953	2	Priamus regnavit post
2954	3	Laomedontem.
2955	4	Medea Cholcensis, ab
2956	5	Aeta discedit.
2957	6	
2958	7	Androgeus Athenis do-

lo interficitur.

2959	8	Atheniensium 10, The-

seus, annis 30. Ea, quæ de Minotauro dicuntur, quem Philochorus in secundo libro Athidis scribit, magistratum Minois fuisse Taurum nomine, inhumanum atque crudelem: & quia Minos super mortem Androgei agonem statuerat, præmii nomine pueros Atticos largiens, & ille fortissimus universos in contentione superabat: tandem factum est, ut à Theseo in palæstra vinceretur: ob quod Athenienses pueri à tributaria pœna liberati sunt, sicut ipsos quoque Gnosios referre testatur.

Anni mũdi.	Anni Thol.	
2960	9	Assyriorum 25, Mitræ-
2961	10	us annis 27, Theseus
2962	11	Helenam rapuit, quam
2963	12	rursus fratres cepe-
2964	13	runt, capta matre The-

sei, eo peregre profecto.

2965	14	Atheniensium, These-
2966	15	us, cùm Athenienses
2967	16	priùs per regionem di-
2968	17	spersos in unam civita-
2969	18	tem cõgregasset, igno-
2970	19	miniosè ejectus est, per

signa testarum tandem legem ipse primus constituens.

2971	20	Sicyoniorum 22, Phæ-
2972	21	stus, annis 8.
2973	22	
2974	23	

JAIR.

HEbræorum Jair, ex tribu Manasse, annis 22.

Anni mũdi.	Anni Jair.	
2975	1	
2976	2	
2977	3	Hoc tempore Carthagi-
2978	4	nem conditam dicunt.
2979	5	Sicyoniorum 24, Adra-
2980	6	stus, annis 4.
2981	7	Ægyptiorum 22, Am-

menemes, annis 26 regnavit.

2982	8	Atheniensium, Hercu-
2983	9	les agonem Olympia-

cum constituit, à quo usque ad primam Olympiadem supputantur anni 430.

2984	10	Sicyoniorum 23, Hip-
2985	11	polytus, aliàs Poly-
2986	12	phides an. 31. Athe-

nien-

nienſium, Theſeus, Athenas profugus dereliquit.

2987	13	Athenienſium, bellum Amazonum contra Thebas.

2988	14	Aſſyriorum 26, Tautanes, annis 35. Sub Tau-
2989	15	tane rege Aſſyriorum,
2990	16	

Troja capta eſt. Latinus, Fauni filius in Italia, annis 32: à quo Latini appellati: cujus 25 anno capta eſt Troja.

2991	17	Athenienſium 11, Mneſtheus, annis 23. Ægyptiorum, Minos in Sicilia adverſus Dædalum arma corripiens, à filiabus Cocali occiditur.

2992	18	Athenienſium, Atreus
2993	19	Argis regnavit.
2994	20	
2995	21	Athenienſium, Phædra
2996	22	Hippolytum amat. Æ-

gyptiorum, Hercules in Libya occidit Antæum.

¶ Poſt Iair, Philiſtiim & Ammonitæ deprimunt Iſraël per annos 18: qui anni cum temporibus poſterorum copulantur, ſecundum Judæorum traditiones.

IEPHTHE.

Hebræorum Iephthe Galaadites, ex tribu Gad, annis ſex, judicat populum. Requieſcit in ſua civitate Galaad, quæ eſt in dimidia tribu Manaſſe. Jephthe ait in libro Judicum, ab ætate Moſis usque ad ſeipſum ſupputari annos 300.

Anni mũdi.	*Anni Iepht.*	
2997	1	
2998	2	Menelaus regnavit in
2999	3	Lacedæmone.
3000	4	Tertius millenarius

mundi. Mycenarum, Mycenis imperat Agamemnon annis 25: cujus regni 18 capta eſt Troja. Ægyptiorum, Hercules in morbum incidens peſtilentem, ob remedium dolorum ejecit ſe in flammas: & ſic morte finitus anno ætatis 52: quidam autem 30 anno eum periiſſe ſcribunt.

3001	5	Athenienſium interfe-
3002	6	ctorum poſteri, qui

vocantur Epigoni, adverſum Thebas bellum movent.

HESEBON.

Hæbræorum, Heſebon de tribu Juda, judicavit populum annis 7.

Anni mũdi.	*Anni Heſ.*	
3003	1	
3004	2	Alexander Helenam ra-
3005	3	puit, & Trojanum bel-

lum decennale ſurrexit. Cauſa mali, quòd trium mulierum de pulchritudine certantium præmium fuit: una earum Helenam paſtori judici pollicente.

3006	4	Ægyptiorum, Thuoris,
3007	5	annis 7 regnavit.
3008	6	Ægyptiorũ, Memnon
3009	7	& Amazones Priamo

tulerunt ſubſidium.

ACHIALON.

Hæbræorum, Achialon Zabulonites, annis 10: quem ſeptuaginta interpretes non numerant. Et ideo Euſebius Joſuæ, Samueli, & Sauli, quorum annos ſcriptura tacet, plus quàm in Joſepho legitur, dat, ut ab egreſſu Iſraël usque ad templum Salomonis ſecundum Scripturam annos 480 haberet.

LABDON.

Hebræorum, Labdon de tribu Ephraim, annis 8.

Anni mũdi.	*Anni Lab.*	
3010	1	Ægyptiorum, Mopſus
3011	2	regnavit in Sicilia, à

quo Mopſicrenæ & Mopſiſtiæ.

3012	3	Troja capta. A captivitate Trojæ, usque ad primam Olympiadem, fiunt anni 406. Colligitur omne

tempus usque in præſentem diem: ſecundum Aſſyrios, à 44 anno regni Nini, anni 835: ſecundum Hebræos, 311
à primo anno nativitatis Abrahæ, anni 835: ſecundum Sicyonios, à 22 anno Europis, ſimiliter anni 835: à nativitate verò Moſis, anni 410. A primo itaque anno Cecropis (qui primus apud Atticam regnavit) usque ad captivitatem Trojæ, & usque ad 23 annum Mneſthei, cujus Homerus meminit, computantur anni 385. Ab anno verò 35 ætatis Moſis, fiunt anni 375, ſecundum Hebræos, usque in 3 annum Labdonis, in quo capta eſt Troja. Ab egreſſu

egressu Israël ex Ægypto, eodem annumerato 340. Atheniensium, Mnestheus moritur in Melo, regrediens à Troja: post quem Athenis regnavit Demophoon (12 rex Atheniensium, annis 33.)

Thuoris, rex Ægypti, ab Homero Polybius vocatur, maritus Cassandræ: cujus meminit in Odyssea, dicens, post Trojæ captivitatem, Menelaum & Helenam ad eum divertisse. Est autem in Asia oppidum Trojanorum, ubi est arx, quæ Ilium dicitur, in qua regnavit Æneas. Surrexerunt autem reges Græcorum adversus Æneam, cum multo exercitu, corruitque illic multus populus Trojanorum. Fugit itaque Æneas, & reclusit se in civitate annis decem. In ipsa enim civitate, fuit Æneas tyrannus in Italia, loca regens ad pugnandum: alii quoque ex principibus, Priamus videlicet & Antenor, cum reliquo exercitu Trojanorum, cum 12000 abscesserunt. Post 3 annum captivitatis Trojæ, sive (ut quidam volunt) post annum 8 regnavit Æneas annis 3. Ante Æneam Janus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinus, in Italia regnaverant annis circiter 150. qui tunc Latini, postea Romani nuncupati sunt. Ægyptiorum, de tertio tomo Manethonis Ægyptii, 20 dynastia Diapolitanorum.

Anni mūdi.	*Anni Lab.*	
3013	4	Carmentis nympha La-
3014	5	tinas literas repperit.
3015	6	Sicyoniorum 25, Lace-
3016	7	states, aliàs Pelasgus,
3017	8	annis viginti. Hic Æ-

neas regnavit in Italia, annis saltem tribus.

Post Labdon, Hebræi in ditionem rediguntur alienigenæ, annis 40, qui anni copulantur temporibus Judicum posteriorum, secundum Judæorum traditiones. Josephus historiographus Judæorum, sic: Josue 110 anno ætatis suæ, id est cum Mose 40, & post eum 76 anno-
312 rum obiit. Post Josue populus Judæorum per annos 18 sine principe fuit. Post hoc, propter epulas & libidinem iratus est Dominus eis, ita ut invicem Beniamini, præter 600 ab Israëlitis sint deleti, & Chusamrasataim regi Assyriorum per annos 8 servirent, post quos ita liberati sunt. Cenez de tribu Juda, vir fortis & prudens, responso à Deo dato ei, ne despiceret Hebræos in tali miseria, priùs Chusamrasataim castra diripuit. Quum verò plures ad pugnæ aleam subeundam accederent, quòd prima eis impressio non infeliciter successisset, manus cum Assyriis conserunt: eosque planè profligatos, Euphratem trajicere coëgerunt. Cenez igitur quum hoc fecisset, principatus honorem accepit per quadraginta annos. Quo mortuo, servierunt filii Israël in omni malo regi Egloni Moabitarum, ponenti regnum suum in Hiericho per annos 18. Et iterum sic liberati sunt. Aod, filius Gera de tribu Benjamin, habitans in Hiericho, & amicus Egloni factus, & placans eum muneribus, ut inter charos circa Regem esset; aliquando cum duobus famulis fert regi munera, gladio in dextro femore ligato. Quùm post prandium æstate regis custodes dormiebant, famulis verò solis præsentibus, tunc quasi à secreto, jussu regis abeuntibus: Aod exivit ad regem, & gladium in corde ejus fixit, & relinquens gladium & januam clausam, exivit, & latenter abiens in Hiericho indicavit. Hebræi verò citò tubis canentibus, decem millia occiderunt. Aod igitur, ob hanc causam principatu honoratus est à plebe, quem tenuit per annos 80.

Post hunc Samgar, filius Anath, electus ad principatum, primo anno obiit. Postea, propter iram Dei & transgressionem Legis, servierunt Iabin, regi Chananæorum, habenti armatorum 3000 equitum, & 12000 curruum, & Sisaræ principi hujus militiæ, per annos 21. De cætero, temperantes à malis, rogaverunt Deboram prophetissam, ut Deum rogaret pro eis. Deus verò per eam Baracum elegit de tribu Nephthalim, qui noluit inire bellum sine Debora, ea eligente 10000 ad bellum. Tunc illa ei dixit, Tu concedis mulieri, quod Deus tibi dedit: sed & ego non recuso. Tunc cum victoria belli Sisara occisus est, alioque bello rex Iabin, qui duo principatum per annos 40 tenuerunt. Quibus

Quibus eodem tempore abeuntibus, ſervierunt Madianitis annis ſeptem. Sed tunc converſi à malis, orabant Deum, ut eos liberaret. Tunc Gedeoni filio Ioas, paucos manipulos, non in area propter hoſtes, ſed in torculari tenenti, apparuit Deus in forma juvenculi, ei præcipiens, ut liberaret Iſraël. Quo verò recuſante, propter paucitatem tribus ſuæ, ſuamque pueritiam, Dominus, quod deerat, impleturum ſe dicebat, & victoriam per eum daturum Iſraëli. Iſraël autem, audiens viſitationem Domini, citò ad certamen adeptus eſt 100000 virorum, & duos reges Oreb & Zeb cum 18000 occiderunt. Gedeon verò principatum nolens, coactus tenuit per quadraginta annos. Abimelech judicavit populum 3 annis: Thola 23, & Iair 22. Poſt Iair delinquentibus filiis Iſraël, provocaverunt iram Dei, transgredientes legem. Concluſit autem illos Deus in manibus inimicorum ſuorum, & ſervierunt Amalecitis & Palæſtinis per annos 18. Sed tunc convertentes & ſacrificia celebrantes, Ammonitisque caſtra metantibus ſuper eos, non habentes ducem, rogaverunt Iephthem, qui fuit potens ad exercitum diſpenſandum, promittentes ei ducatum. Tunc Iephthe, per legatos regem Ammonitarum de occupata regione accuſabat. Ille verò rex egreſſum Iſraël de Ægypto, ad poſſidendam hæreditatem Amorræorum, patrum ſuorum accuſabat. Reſpondit Iephte, eos ob Amorræam regionem, majores ſuos nullo juſto prætextu accuſare: ſed potius ipſos gratias illis Ammoniticæ regionis nomine debere, quæ relicta illis ſit, cùm & ipſa à Moſe poſſet adimi. Excedere ipſos ſua regione jubet, quam poſt annos CCC Dei auxilio Iſraëlitæ reparaverint: & ideo ſe ipſos oppugnaturum dixit. Qui quum voveret, ut quicquid ſibi obviam foret, poſt victoriam belli, immolaret Deo: filiam ſuam, ſic contingebat, ut immolaret. Iepthe annis ſeptem, Abeſan annis ſeptem, Achialon decem, & Labdon octo. Quo mortuo, ſervivit Iſraël Philiſtinis per 40 annos: a qua ſervitute ſic liberati. Angelus domini ſimilis juveni, apparuit Manuæ de tribu Dan, promittens ei optimum fortemque filium, & Philiſtinos prementem: præcipitque angelus, ne coma ejus abſcinderetur, & non niſi aquam biberet: qui naſcens, Samſon, id eſt robuſtus, nominatus. Samſon ergo 20 annis judicabat populum. *Hæc Joſephus*. Si igitur per intervalla regni, inter Judices filii Iſraël alienigenis ſervierunt, ſicut Joſephus perhibet: damnum annorum 167 inter Moſen & Samſon habetur. Cauſa exempli, Si poſt Iair oppreſſi ſunt filii Iſraëlitæ per annos 18, ſicut legitur, quamvis in fine vitæ Iephthe Iſraëlitas liberaret cum ipſo, niſi ſex non regnavit annis: tamen 12 annorum damnum inter mortem Iair & mortem Iephthæ poterit inveniri. Damnum autem annorum 18 poſt mortem Iair, uſque ad Iephthæ pronunciavit 299.

SAMSON.

SAmſon de tribu Dan, annis 20 judicavit populum. Samſon fortiſſimus omnium fuit, ita ut à quibusdam facta ejus geſtis Herculis comparentur.

Anni mũdi.	*Anni Samſ.*	
3018	1	Latinorum 2, poſt Æneam, Aſcanius, annis
3019	2	

trigintaſeptem. Argivorum, Mycenis regnavit Ægiſthus. Lydii mare obtinuerunt.

3020	3	Mycenarum, poſt necem Ægiſthi, Oreſtes
3021	4	

regnavit annis 15. Aſſyriorum 27, Teuteus annis 40. Ægyptiorum, ea, quæ de Ulyſſe fabulæ ferunt, quomodo docuerit Tyrrhenorum Scyllam fugere, ſpoliare hoſpites ſolitam: ſcribit Palæphatus in libro primo incredibilium: Sirenas quoque fuiſſe meretrices, quæ deciperent navigantes.

3022	5	Latinorum, Aſcanius, Æneæ Albam urbem condidit.
3023	6	
3024	7	
3025	8	Latinorum Aſcanius, derelicto novercæ ſuæ regno Lavinii, Albam longam condidit: & Sylvium Poſthumum, fratrem ſuum, Æneæ
3026	9	
3027	10	
3028	11	
3029	12	
3030	13	

ex

Anni mūdi.	Anni Samſ.	
3031	14	ex Lavinia filium, ſum-
3032	15	ma pietate educavit.
3033	16	
3034	17	
3035	18	Sicyoniorum 24, Zeu-

xippus, annis 31. Quidam ad hujus memoriam conſervandam, balneas Byzantinorum multo poſt tempore appellatas putant.

313 | 3036 | 19 | Ægyptiorum, Pyrrhus, Delphis in templo Apollinis ab Oreſte occiditur, proditione ſacerdotis Macherei. Quo tempore quidam Homerum fuiſſe dicunt.

| 3037 | 20 | Samſon, filius Manuæ, obiit, & requieſcit in ſepulchro patris ſui, Eſthaol, in tribu Juda.

¶ Hucusque liber Judicum annos 299 numerat; Judices 12. Othoniel primò apud Hebræos: poſt Samſon præfuit Iſraëli Emegar.

HELI.

HEli ſacerdos, ſecundum Hebræos, annis 40: ſecundum Septuaginta interpretes, annis 20 regnavit.

Anni mūdi.	Anni Heli.	
3038	1	Latinorum, Mycenis re-
3039	2	gnavit Tiſamenus, fi-
3040	3	lius Oreſtis.
3041	4	
3042	5	Ægyptiorum, Hectoris
3043	6	filii Ilium receperunt,

expulſis Antenoris poſteris, Heleno ſibi ſubſidium ferente.

| 3044 | 7 | Latinorum, ſecundum quoſdam, Heraclidarum deſcenſus.

| 3045 | 8 | Athenienſium 13, Oxyntes, annis 12 regnavit.

3046	9	Ægyptiorum, Amazo-
3047	10	nes Epheſi templum
3048	11	incenderunt.
3049	12	Latinorum, Aſcanius

Julium filium procreavit, à quo familia Juliorum orta eſt: & propter ætatem parvuli, quia nec dum regendis civibus idoneus erat, Sylvium Poſthumum, fratrem ſuum, regni reliquit hæredem.

| 3050 | 13 | Athenienſium, Caſtoris chronographiam de regno Athenienſium exponemus, Athenienſes reges cognomento Erechthidas, à Cecrope Diphe usque ad Thymœten, (a) quorum omne tempus inveniuntur anni 424.

Anni mūdi.	Anni Heli.	
3051	14	Latinorum, Agon, Ly-

ciorum primus.

3052	15	Caſtoris chronographi-
3053	16	am de Sicyoniorum
3054	17	regno exponemus, Si-

cyoniorum reges ab Ægialeo usque ad Zeuxippum, qui omnes regnaverunt annis 942: & ſacerdotes Carni, ex quibus præfuerunt annis triginta tribus. Poſt quos, ſacerdos conſtitutus eſt Charidemus, qui bellantes Perſas non ſuſtinens fugit.

3055	18	Latinorum 3, Sylvius,
3056	19	Æneæ filius, annis 28.
3057	20	
3058	21	Athenienſium 14, Thy-

mœtes, anno 1 regnavit.

| 3059 | 22 | Athenienſium 15, Aphidas, annis 9. Latinorum, Sylvius Poſthumus, quia poſt mortem patris ſui ruri fuerit educatus, & Sylvii & Poſthumi nomen accepit: à quo omnes Albanorum reges, Sylvii vocati ſunt.

Ægyptiorum, poſt quos ſuſcepit regnum Melanthus Pylienſis, Andropompi filius, & hujus filius Codrus, qui imperaverant ſimul annis 59.

3060	23	Aſſyriorum 28, Tyme-
3061	24	us annis 30.
3062	25	
3063	26	
3064	27	
3065	28	Sicyoniorum reges de-
3066	29	fecerunt, qui regna-

verant annis 962. Poſt quos ſacerdotes Carni conſtituti ſunt.

| 3067 | 30 | Athenienſium 16, & Erechthidarum primus, Melanthus, annis 37 regnavit.

3068	31	Ægyptiorum, Erechthi-
3069	32	darum imperio de-
3070	33	ſtructo, Atticorum
3071	34	principum regnum ad
3072	35	aliud genus transla-
3073	36	tum eſt, cùm Thymœ-

tem

(a) Al. *Chimoëcen.*

Anni mũdi.	Anni Heli.	
3074	37	tem provocasset Xanthus Bœothus,& Thymœte recusante, Melanthus Pyliensis, An-
3075	38	
3076	39	
3077	40	

dropompi filius, suscepisset singulare certamen,ac deinde regnasset. Hinc & ἀπατηέριον, id est fallaciarum solennitas celebratur, quia victoria fraude processerat.

3078	0	

¶ Mortuo Heli sacerdote, arca Testamenti ab alienigenis possidetur, ac deinde in domo Abinadab fuit annis viginti.

SAMUEL.

SAmuel regnavit annis duodecim,Josepho teste. Nam de annis ejus Scriptura sancta tacet. A Samuele tempora Prophetarum incipiunt.

Anni mũdi.	Anni Sam.	
3079	1	
3080	2	David,filius Jessæ,nascitur. Latinorum: in alia historia reperimus, quarto Latinum Syl-
3081	3	
3082	4	
3083	5	

vium regnasse, Laviniæ & Melampodis filium, uterinum fratrem Posthumi: & quinto, qui nunc hic quartus ponitur,Sylvium Æneam,Posthumi filium.

3084	6	Latinorum 4, Æneas Sylvius,annis 31.
3085	7	
3086	8	
3087	9	
3088	10	
3089	11	
3090	12	Assyriorum 29, Dercilus, annis 40. regnavit.

SAUL.

SAul de tribu Benjamin, primus Hebræorum rex, regnavit annis 20 secundum Josephum. Anni verò ipsius in Scriptura divina non habentur.

Homerus, secundum quorundam opinionem,his fuisse temporibus dicitur.

Quanta apud veteres de eo dissonantia fuerit, manifestum esse poterit ex sequentibus. Quidam eum,ex quibus Crates, ante descensum Heraclidarum ponunt: Eratosthenes, post 100 annum Trojanæ captivitatis: Aristarchus,Ionica migratione, sive post annos centum: Philochorus, emigrationis Jonicæ tempore, sub Archippo Atheniensium magistratu, & post captam Trojam, anno 108: Apollodorus Atheniensis post 240 annum eversionis Ilii. Extiterunt alii, qui modico tempore,antequam Olympiades cœperint, 400 retro annis Trojanæ captivitatis eum fuisse putent, licet Archilochus 23 Olympiadem, & quintum Trojanæ eversionis annum supputet.

Anni mũdi.	Anni Saul.	
3091	1	
3092	2	
3093	3	Lacedæmoniorum regni principium: & Corinthiorũ regni principium. In Lacedæmone regnavit primus 314
3094	4	
3095	5	
3096	6	
3097	7	

Eurystheus, annis 42: Corinthiorum, regnavit primus Aletes, annis 35.

3098	8	Lacedæmoniorum,Heraclidarũ descensus in Peloponnesum.

3099	9	Lacedæmoniorũ, Eurystheus & Procles Spartam obtinuerunt.
3100	10	
3101	11	
3102	12	Atheniensium 17, Codrus Melanthi filius, annis 21.

3103	13	Lacedæmoniorũ,Jones profugi Athenas se contulerunt.
3104	14	
3105	15	
3106	16	
3107	17	
3108	18	
3109	19	Peloponnenses contra Athenas dimicant. Lacedæmoniorum incursus in Asiam, Amazonum pariter & Cymmeriorum.

3110	20	Saul cum filio suo Ionatha, occisi sunt à Philistæis, in monte Gelboe bellantes.

¶ Ab Abraham usque ad David, tertia ætas seculi, secundum utranque editionem annos habet 942. Hæc, velut quædam adolescentia populi Dei, qua ætate incipit homo generare. Propterea Matthæus Evangelista generationum sumpsit exordium,qui etiam pater Gentium constitutus est, quando mutatum nomen accepit.

Ab Adam usque ad David, secundum Hebræos, sunt anni 2890. Sed additione evangelica evangelistæ Lucæ, sunt anni 3120.

ÆTATIS III. FINIS.

Hic notabis, lector amice, prototypum non numerasse neque decem annos judicis Achialon, qui hic desiderantur, neque mundi annos unquam expresse: quæ fuit causa, ut extremus hujus ætatis annus sit 3110, quum ex vera serie deberet esse 3120, sequenti anno cohærens.

515 # ÆTAS IV.

De quarta ætate, usque ad captivitatem & combustionem templi Salomonis.

CAPUT XVII.

DAVID rex Hebræorum secundus, ex tribu Juda primus, annis quadraginta regnavit.

Anni mũdi.	*Anni Dav.*	
3121	1	Latinorũ 5, Latinus Sylvius, annis 50 regnavit.
3122	2	
3123	3	Hebræorum, pontifex Abiathar, clarus habetur.
3124	4	
3125	5	
3126	6	
3127	7	David hucusque regnavit super tribum Juda 7 annis.
3128	8	Hinc autem 33 annis regnavit super duodecim tribus Israël.

Post Codrum principes, quos mors finiebat, quorum primus Medon, Codri filius, annis 20.

3129	9	Prophetabant Gad, Nathan, & Asaph.
3130	10	
3131	11	Corinthiorum 2, Ixion annis 37. Lacedæmoniorum, Codrus juxta responsum seipsum morti tradens, interemptus bello Peloponnesiaco, in quo Erechthidarum regnum destructum est, quod 487 annis perseveraverat.
3132	12	
3133	13	Assyriorum 30, Eupales, annis 38.
3134	14	
3135	15	
3136	16	
3137	17	
3138	18	Lacedæmoniorum 2, Agis, anno 1 regnavit.
3139	19	
3140	20	Post quem 3, Echestratus, annis 35.
3141	21	
3142	22	Lacedæmoniorũ, Pelasgi obtinuerunt mare.
3143	23	
3144	24	Lacedæmoniorum, Magnesia in Asia condita.

Anni mũdi.	*Anni Dav.*	
3145	25	
3146	26	
3147	27	Lacedæmoniorũ, Mycena in Italia condita, vel Cumæ.
3148	28	Atheniensium 2, Acastus, annis 36 regnavit.
3149	29	Lacedæmoniorũ, Myrrhena condita: & Ephesus ab Andronico.
3150	30	
3151	31	
3152	32	Salomon nascitur.
3153	33	Lacedæmoniorũ, Carthago condita est, ut quidam volunt, à Carchedine Tyrio, ut alii, à Didone, filia Beli, annis 143 post Trojanum excidium.
3154	34	
3155	35	
3156	36	
3157	37	
3158	38	
3159	39	
3160	40	David, filius Jessæ, obiit quarto die calendis Januariis, & in arce Hierusalem, quæ dicta est civitas David, sepultus est. Post tempus annorum 828, Hyrcanus pontifex, qui & Joannes, in 2 anno sui pontificatus, Antiocho Pio, filio Demetrii, ut ab obsidione Hierusalem liberaret, de sepulchro David 3000 talantorum tulit. Et iterum Herodes rex multam pecuniam inde tulit.

SALOMON.

SAlomon, 12 año ætatis suæ, per Israël incepit regnare in solio patris, & postea, quod Scriptura tacet, vixit David, regnante jam filio, aliquot annis, qui sibi & non filio imputantur. Mortuo autem patre, postea filius regnavit annis 40, quibus sine patre regnavit. Et sic initium regni Salomonis est tempus, quo solus regnavit. Historia ostendit, non tamen omnes annos vice illius 52, quum antè continet, quòd non regna-

regnavit, filiis, sed patribus, quamdiu simul vixerunt, imputantur. Confirmat liber Regum, dicens, quòd Ozias, postquam lepra percussus est, habitavit in domo separata,& filius ejus,Joatham, regnavit pro eo usque ad mortem patris: & tamen postea, quum esset 25 annorum, 16 annis regnavit solus. Quod de Salomone intelleximus, & de Achaz similiter intelligendum est. Joathæ filius, Ezechiæ pater fuit. Hoc dicit Hieronymus ad Vitalem presbyterum, de Salomone & Achaz, qui 10 annorum dicuntur filios genuisse.

¶ Salomon, tertius filius David, annis regnavit quadraginta.

Anni mũdi.	*Anni Sal.*	
3161	1	Lacedæmoniorum Ionica emigratio, in qua
3162	2	quidam Homerum
3163	3	

fuisse scribunt.

3164	4	Hic Salomon,mense secundo quarti anni re-
3165	5	gni sui, templum Do-
3166	6	mino ædificare cœpit
3167	7	in Hierusalem, post
3168	8	

exitum Israël ex Ægypto 480 annis, ut liber Regum tertius testatur: quod in figuram totius temporis, quo in hoc seculo Christi ædificatur ecclesia, quæ in futuro perficietur, septem annis perfecit; & in octavo mense anni septimi dedicavit.

| 3169 | 9 | Corinthiorum 3, Agelaus, annis regnavit 37.

3170	10	Latinorum 6, annis 38.
3171	11	Assyriorum 31, Lao-
3172	12	sthenes, annis 45.
3173	13	Lacedæmoniorum 4,
3174	14	Leobotes, annis 37.
3175	15	
3176	16	Hebræorum, sacerdos
3177	17	Sadoc, 8 ab Aaron,ha-
3178	18	betur illustris.
3179	19	Lacedæmoniorũ, qui-
3180	20	dam Homerum & He-
3181	21	siodum his tempori-
3182	22	bus fuisse ajunt.
3183	23	Regina Saba venit au-
3184	24	dire sapientiam Salo-
3185	25	monis.
3186	26	Lacedæmoniorũ, Car-

thago (secundum nonnullos) conditur à Didone. Alii suprà scriptum tempus vendicant.

Anni mũdi.	*Anni Sal.*	
3187	27	Atheniensium 3, Ar-

chippus, annis regnavit novendecim.

3188	28	Lacedæmoniorum, ter-
3189	29	tiò mare obtinuerunt
3190	30	Thraces annis 19.
3191	31	
3192	32	
3193	33	In Ægypto dynastia 21,
3194	34	regnavit Senennis, an-
3195	35	nis 26.
3196	36	
3197	37	
3198	38	
3199	39	
3100	40	Salomon, filius David, 316

in Bethlehem, anno 40 regni sui, 50 autem ætatis suæ, sepultus in Hierusalem est.

¶ Post mortem verò Salomonis, Jeroboam de tribu Efraim, separavit à domo David & à Domino decem tribus, in figuram hæreticorum,qui suos sequaces à Christi ecclesia segregant.

ROBOAM.

Hebræorum Juda 4, Roboam, filius Salomonis, regnavit annis 17 duas tribus subjectas sibi, idest, Juda & Benjamin, ob reges Judæorum, quòd ij ex Juda stirpe descenderant: unde & universa gens nomen Judææ sortita est, quæ appellatur Israël.

¶ Apud Hebræos,qui in Samaria erant, & vocabantur Israël,primus regnavit Ieroboam, annis viginti tribus in Samaria.

Anni mũdi.	*Anni Rob.*	
3201	1	
3202	2	
3203	3	Atheniensium 4, Ther-

sippus, regnavit annis 42.

| 3204 | 4 | Susachim, rex Ægypti, contra Judæos dimicans, templum Domini spoliat.

3205	5	Corinthiorum 4, Pry-
3206	6	minas, annis 35.
3207	7	
3208	8	Latinorum 7, Capetus
3209	9	Sylvius, annis 24. Al-

Anni mūdi.	Anni Rob.	
3210	10	bæ Sylvii, superioris

regis sexti filius fuit.

3211	11	Lacedæmoniorum 5,
3212	12	Doryachus, (a) an. 29.
3213	13	Samos condita, &
3214	14	Smyrna in urbis mo-
3215	15	dum ampliata.
3216	16	Assyriorum 32, Pyri-
3217	17	thydias, (b) annis 30.

ABIA.

HEbræorum Juda 5, Abia filius Roboam, Ieroboam pugnantem contra se superavit, occisis de exercitu ejus millibus quinque, & regnavit saltem annis tribus.

Anni mūdi.	Anni Abia.	
3218	1	
3219	2	Ægyptiorum, Pseusen-

nes, annis regnavit 41.

| 3220 | 3 | Hebræorum pontifex
317 maximus, Abimelech, illustris habetur.

ASA.

HEbræorum Juda 6, Asa Justus, filius Abiæ, annis 41 regnavit.

Anni mūdi.	Anni Asæ.	
3221	1	
3222	2	Asa idola destruit, tem-

plum mundat, egredientem contra se Zaram Æthiopem sternit cum suo exercitu.

| 3223 | 3 | Hebræorum Israël 2, Nadab, regnavit annis duobus.

| 3224 | 4 | Hebræorum Israël 3, Baasa, regnavit annis 24.

| 3225 | 5 | Lacedæmoniorũ, Thraces Bebryciam, quæ nunc Bithynia vocatur, transeuntes, à Strymone (c) occupaverunt.

3226	6	Prophetabant in Judæa
3227	7	Achias, Semeias; &

qui erant apud altare in Samaria, Iehu, Ioed, Azarias, qui & Anania.

| 3228 | 8 | Ab Asa conductus Benadad, rex Syriæ Damasci contra Israël, percussit omnem terram Nephthalim.

(a) Al. *Doristus.*
(b) Al. *Pyrithiades.*
(c) Al. *Astrimonem.*

Anni mūdi.	Anni Asæ.	
3229	9	Jehu propheta à Baasa,
3230	10	rege Israël, occiditur.
3231	11	Thraces mare obtinue-
3232	12	runt.
3233	13	Latinorum 8, Capys Syl-

vius, annis regnavit 28.

3234	14	Lacedæmoniorum 6,
3235	15	Agesilaus, annis 44 re-
3236	16	gnavit.
3237	17	
3238	18	Corinthiorum 5, Bac-
3239	19	chis annis 34 regnavit.
3240	20	
3241	21	
3242	22	
3243	23	
3244	24	Atheniensium 5, Phor-
3245	25	bas, annis 31.
3246	26	Assyriorum 33, Ophra-
3247	27	teus, annis 20.
3248	28	
3249	29	Hebræorum Israël 4, E-
3250	30	la, annis 2.
3251	31	Hebræorum Israël 5,
3252	32	Amri, annis 12. Amri
3253	33	emit montes Samariæ
3254	34	à Semer duobus talen-
3255	35	tis argenti, & ædifica-
3256	36	vit illic. Hiel de Bethel
3257	37	Jericho instaurat.
3258	38	
3259	39	
3260	40	Ægyptiorum, Nepher-

cherres, annis 4 regnavit.

| 3261 | 41 | Latinorum 9, Capetus Sylvius, annis 13.

JOSAPHAT.

HEbræorum Juda 7, Josaphat justus, filius Asæ, annis 25.

Anni mūdi.	Anni Iosap.	
3262	1	
3263	2	Hebræorum Israël 6, A-
3264	3	chab, filius Amri, an-

nis 22. Cujus uxor erat Iezabel idololatra, filia Ethbaal, regis Tyri & Sidonis. Elias Thesbites per tres semis annos, à mense Octobri usque in alium annum, pluviam propter peccata populi, & Achab continet. Prophetabant Elias, Abdias, Azarias & Micheas.

3265

Anni mūdi.	Anni Iosap.	
3265	4	Ægyptiorum 5, Ame-

nophis, regnavit annis octo.

3266	5	Assyriorum 34, Ophra-
3267	6	ganeus, annis 50.
3268	7	
3269	8	
3270	9	
3271	10	
3272	11	
3273	12	Ægyptiorum 6, Oso-

chor, annis 6 regnavit.

3274	13	Latinorum 10, Tiberi-

nus Sylvius, Capeti filius, annis 8. A quo & fluvius appellatus est Tiberis, qui priùs Albula dicebatur. Corinthiorum 6, Agelas, annis triginta uno regnavit.

3275	14	Atheniensium 6, Meca-
3276	15	des, annis 30 regnavit.
3277	16	
3278	17	
3279	18	Ægyptiorum, Spinaces
3280	19	annis 9 regnavit.
3281	20	
3282	21	Latinorum 11, Agrippa
3283	22	Sylvius, annis 9.
3284	23	Lacedæmoniorum 7,
3285	24	Archelaus, annis 40.
3286	25	In Latina historia hæc

ad verbum scripta reperimus: Agrippa apud Latinos regnante, Homerus claruit in Græcia, ut testantur Apollodorus grammaticus, & Euphorbus historicus; ante Urbem conditam, annis 134; & (ut Cornelius Nepos) ante ipsam Olympiadem primam, annis centum.

¶ Hebræorum Israël 8, Joram, filius Achab, annis 12.

JORAM.

HEbræorum Juda 8, Joram, filius Josaphat, annis 8: nominatus nomine filii Achab, fratris suæ matris Godoliæ: & ambulavit Joram in viis sacrilegis domus Achab. Prophetabant Elias & Eliseus.

Anni mūdi.	Anni Jora.	
3287	1	
3288	2	Ægyptiorum, Sensco-
3289	3	nes, annis 35.
3290	4	
3291	5	
3292	6	
3293	7	
3294	8	Elias Thesbites, sacer-

dos magnus & propheta, 40 dierum exercitatus jejunio, curru igneo rapitur quasi usque in cœlum, mortem in fine mundi ab Antichristo passurus; & Eliseum, filium Josaphat, pro se unxit prophetam. Eliseus verò primo miraculo aquas Jericho sanat. Micha de tribu Ephraim sub Joram, filio Achab obiit, & sepultus est in terra sua juxta Polyandrum. In diebus Joram, recessit Edom, ne esset sub Juda, & constituit sibi regem.

AZARIAS.

HEbræorum Juda 9, Azarias, qui & Zacharias, vel Mathias, filius Joram, anno uno regnavit.

3295	9	Azariam cum filio suo

Joas, & nepote Amasia, propter scelera sua Matthæus Evangelista à Salvatoris genealogia reclusit.

¶ Hebræorum Israël 9, Jehu, annis vigintiocto regnavit.

GODOLIA.

HEbræorum Juda 10, Godolia vel Athalia de familia Achab, regnavit annis sex: sed secundum septuaginta seniores interpretes, annis septem. Quæ 318
videns, interfectum ab Jehu rege Israël, filium suum Azariam, occidit omnem stirpem regiam domus Joram, nisi solum Joas, filium Azariæ, quem Josabeth, soror Azariæ, uxor Jojadæ pontificis, furata est de medio filiorum regis, quum interficerentur.

Anni mūdi.	Anni God.	
3296	1	Joiadas, insignissimus
3297	2	pontifex, qui solus
3298	3	post Mosen annis 133
3299	4	vixit.
3300	5	Propheta Zacharias
3301	6	clarus habetur.

JOAS,

HEbræorum Juda 11, Joas, filius Azariæ, annis 40. Iste principio regni templum innovavit.

Anni mūdi.	Anni Joas.	
3302	1	Athenienſium 7, Dio-
3303	2	genetus, annis 28.
3304	3	Corinthiorum 7, Eude-
3305	4	demus, annis 25.
3306	5	Lacedæmoniorũ, mare
3307	6	obtinuerunt & Phry-

ges annis vigintiquinque.

3308	7	Azarias propheta cla-
3309	8	rus apud Hebræos

tunc temporis habebatur.

3310	9	Azarias propheta or-

tus eſt in terra Reblatha, & ſepultus, nono hujus Joas anno occiſus.

3311	10	Zacharias propheta oc-
3312	11	ciditur.
3313	12	Lacedæmoniorum, Ly-
3314	13	curgus inſignis habe-
3315	14	Aſſyriorum 35, (tur.
3316	15	Aſcrazapes, annis 40.
3317	16	
3318	17	
3319	18	
3320	19	
3321	20	Latinorum 12, Aremu-
3322	21	lus Sylvius, annis 19.

Sylvius Aremulus, ſive Remulus, Agrippæ ſuperioris regis filius, præſidium Albanorum inter montes, ubi nunc Roma eſt, poſuit; qui ob impietatem poſtea fulmine tactus interiit. Hujus filius fuit Julius, proavus Julii Proculi, qui cum Romulo commigrans, fundavit Juliam gentem. Ægyptiorum 22 dynaſtiæ, Sencoris, annis regnavit vigintiuno.

319	3323	22	¶Hebræorum Iſraël 10,
	3324	23	Joachaz, filius Jehu, in
	3325	24	anno 22 regni Joas in-
	3326	25	cipiens, regnavit annis
	3327	26	16, teſte Joſepho.
	3328	27	Corinthiorum 8, Ari-
	3329	28	ſtomedes, annis 36.
	3330	29	
	3331	30	
	3332	31	Eliſeus propheta, Eliæ

diſcipulus, ex tribu Ruben, obiit; & requieſcit in civitate Sebaſte, quæ quondam Samaria dicebatur. Athenienſium 8, Pheredus, annis 19.

3333	32	Lacedæmoniorũ, Sexto
3334	33	mare obtinuerunt Cy-

Anni mūdi.	Anni Joas.	
3335	34	prii etiam annis 23.
3336	35	Apud Hebræos, Zacha-
3337	36	rias propheta, filius Jo-
3338	37	jadæ, tutoris quondam
3339	38	ac regni vivificatoris

ſui, inter templum & altare, à rege Joas lapidatus eſt, quem ob merita ſua, Dominus in Evangelio filium Barachiæ, id eſt, benedicti Domini, cognominat.

3340	39	Latinorum 13, Aven-

tinus Sylvius, annis 37. Aventinus, Aremuli ſuperioris filius, in eo monte, quo nunc eſt pars Urbis, eſt mortuus ac ſepultus, & æternum loco vocabulum dedit.

3341	40	¶Hebræorum Iſraël 11,

Joas, qui & Amaſias, filius Joachaz, annis 16. In cujus ſecundo anno, Amaſias ſuper tribum Juda cœpit regnare, teſte Joſepho.

AMASIAS.

Hebræorum Juda 22, Amaſias, annis 29 regnavit.

Anni mūdi.	Anni Ama.	
3342	1	
3343	2	Lacedæmoniorũ 8, Te-
3344	3	leclus, annis 40. Ægy-

ptiorum 23, Oſorchon, annis 15.

3345	4	Carthaginem hac ætate
3346	5	quidam conditam pu-
3347	6	tant, alii verò, ut ſuprà

memoravimus.

3348	7	Hazael, rex Syriæ, affligit
3349	8	Iſraël.
3350	9	
3351	10	Athenienſium 9, Ari-
3352	11	phron, annis 20.
3353	12	Lacedæmoniorum, ab
3354	13	Ariphrone Aſſyriorum
3355	14	regnum deſtructũ eſt:

& Sardanapalus, ut nonnulli ſcriptitant, etiam obiit.

3356	15	Aſſyriorum 36, Tono-
3357	16	ſconcoleros, qui voca-
3358	17	tur Græcè Sardanapa-

lus, annis viginti regnavit.

3359	18	Ægyptiorum 24, Ta-

chelotis, annis regnavit 13.

3360

Anni mũdi.	Anni Ama.	
3360	19	¶Hebræorum Israël 12,
3361	20	Jeroboam, filius Joas,

annis 46. In secundo anno hujus Ozias, filius Amasiæ, cœpit regnare super tribum Juda, teste Josepho.

3362	21	Lacedæmoniorum, 9,

Locho. Septimò Phœnices mare obtinuerunt.

3363	22	Sardanapalus eodem

tempore Tarsum atque Anchialem condidit: & in prælio victus ab Arbace Medo, semet incendio concremavit.

3364	23	Corinthiorum 9, Eche-
3365	24	mon, annis 16.
3366	25	
3367	26	
3368	27	
3369	28	
3370	29	Lacedæmoniorũ, The-

spieo, Ariphronis filio, Athenis regnante, Assyriorum imperium deletum est.

ASARIAS.

Hebræorum Juda 13, Azarias, qui & Ozias, Amasiæ filius, annis quinquaginta duobus regnavit.

Anni mũdi.	Anni Asar.	
3371	1	
3372	2	Atheniensium 10, The-
3373	3	spieus, annis 27. Ægy-
3374	4	ptiorum 23 dynastia,
3375	5	Petubastis, annis 25.
3376	6	Usque ad id tempus fu-

isse reges Assyriorum, historia refert: & fiunt simul anni 1198. Omnes autem anni regni Assyriorum à primo anno Nini supputantur, 1240.

3377	7	Medorum primus Ar-

baces, annis 29. Latinorum 14, Procas Sylvius, Aventini superioris regis filius, annis 22. Medorum, Arbaces Medus, Assyriorum imperio destructo, regnum Medis transtulit, & interim sine principibus res agebatur, usque ad Deiocem, regem Medorum. In medio autem tempore, Chaldæi propriè prævalebant, quorum separatæ quædam regni successiones feruntur. Reliquæ quoque gentes propriis regibus utebantur.

Anni mũdi.	Anni Asar.	
3378	8	Anno ante Urbem con-
3379	9	ditam 64, novissimus

apud Assyrios regnavit Sardanapalus, vir quavis muliere corruptior.

3380	10	Corinthiorum 10, A-
3381	11	lexander annis 25.
3382	12	Lycurgus Lacedæmo-

niis jura componit. Principium regni Macedonum.

3383	13	Macedonum primus,
3384	14	Caranus, annis 28. La-
3385	15	cedæmoniorum 10,

Polydorus, annis 37 regnavit.

3386	16	Lacedæmoniorũ, tem-
3387	17	plũ Junonis incensum.
3388	18	Hesiodus insignis habe-
3389	19	tur, ut vult Porphyrius.
3390	20	
3391	21	
3392	22	Ægyptii regem suum
3393	23	Osorthon, Herculem
3394	24	cognominaverunt.
3395	25	Prophetabant apud He-
3396	26	bræos Osee, Amos, E-

saias, & Jonas.

3397	27	Phædon Argivus, men-
3398	28	suras & pondera pri-
3399	29	mus invenit. Ægy-

ptiorum, Osorthon, annis 21.

3400	30	Lacedæmoniorũ, Ly-

curgi leges Lacedæmon, juxta sententiam Apollodori, hac ætate suscepit.

3401	31	Latinorum 15, Amuli-
3402	32	us Sylvius, annis 44.
3403	33	Numitor, Procæ supe-
3404	34	rioris regis major fili-
3405	35	us, à fratre Amulio re-

gno pulsus, in agro suo vixit. Filia ejus adimendi partus gratia, virgo Vestalis electa est, quæ quum 27 patrui sui anno geminos edidisset infantes, juxta legem, in terram viva defossa est. Verùm parvulos prope ripam Tiberis expositos, 320 Faustulus, regii pastor armenti, ad Acciam Laurentiam, uxorem suam, detulit, quæ propter pulchritudinem & rapacitatem corporis quæstuosi, Lupa à vicinis appellabatur; unde ad nostram usque memoriam, meretricum cellulæ Lupanaria dicuntur. Pueri verò, quum adolevissent, collecta pastorum & latronum

num manu, interfectoque apud Albam Amulio, avum Numitorem in regnum
321 restituunt.

Anni mũdi.	Anni Asar.	
3406	36	Medorum 2, Sosarmus,
3407	37	annis 30. Atheniensiũ

11, Agamemnestor, annis 20. Corinthiorum 11, Telestes, annis 12. Ægyptiorum, Psammus, annis 10.

3408	38	Trieres prima naviga-
3409	39	tio in Corintho. Eu-

melus Corinthius versificator agnoscitur, & Sibylla Erythræa.

3410	40	Ægyptii, post Phœnices
3411	41	mare obtinuerunt.
3412	42	Hebræorum Israël 14,

Zacharias, mensibus sex. Post quem Sellum, diebus 3. Post quem Manahem, annis 10. Macedonum 2, Cœnus, annis 12 regnavit.

3413	43	Anno ante Urbem con-

ditam 30, Peloponnensium Atheniensiumque maximum bellum, totis viribus animisque commissum est.

3414	44	Bocchorus Ægyptiis
3415	45	jura constituit: sub quo

agnus loquutus est.

3416	46	Lacedæmonii contra

Messenios vicennale bellum habebant.

Ægyptiorum dynastia 24, Bocchorus, annis 46 regnavit.

3417	47	Corinthiorum 12, Au-

tomenes, anno uno. Post hunc Philolaus annis sex regnavit.

3418	48	Atheniensiũ 12, Æschy-
3419	49	lus, annis 23, Agame-
3420	50	mnestoris filius. Lydo-
3421	51	rum primus rex Ardi-

sus, filius Alyattis, annis 36 regnavit. Lacedæmoniorum reges defecerunt.

3422	52	Anno 52, Zacharias

cœpit regnare super Israël. Phacee, filius Manahen, annis 10, ut in libro Regum legitur.

JOATHAM.

Hebræorum Juda 14, Joatham, filius Oziæ, annis 16. Olympias prima ab Eliensibus constituitur, post annos 405 Trojanæ captivitatis; anno primo Joatham, secundum Hebræos; anno 6 Æschyli, Atheniensis judicis, prima Olympias facta est, in qua Corœbus Eliensis extitit victor. Olympus autem est nomen campi in Græcia apud Actæum littus, qui propter amœnitatem planiciei suæ sic dicitur, quasi amœnitas olympi, idest, cœli. Elei agunt quinquennale certamen aut agonem, 4 annis in medio expletis, in quibus principes annui constituuntur 4: qui anni Olympias nominati, idest, Olympiadis primo vel secundo sive tertio aut quarto anno, aliquid gestum esse narratur. Quam Olympiadem Iphitus, filius Praxonidis sive Hæmonis, primus constituit. Ab hoc tempore, Græcia de temporibus historiarum vera creditur: nam antea, ut cuique visum est, diversas sententias protulerunt.

Scribit autem Aphricanus (ut verba ejus ponam) ad hunc modum: Æschylus, Agamemnestoris filius, apud Athenienses obtinuit principatum annis vigintitribus, qua ætate Joatham regnabat in Hierusalem. Porrò & nos in prima olympiade Joatham posuimus. Annus ergo Joatham primus, secundum Aphricanum, Bedam, atque Josephum, olympiadis primæ primus erat annus.

Anni mũdi.	Anni Ioath.	
3423	1	Olympias 1. Archimus
3424	2	Milesius, poëta clarus
3425	3	habetur. Macedonum

3, Tyrimas, annis 38 regnavit.

3426	4	Remus & Romulus na-

scuntur, matre Ilia. (a) Amulius rex, Numitoris fratris sui filiam Rheam nomine, quæ & Ilia dicta, Vestalem virginem fecit: quæ gravida inventa, dum scelus suum nititur excusare, à Marte se compressam mentita est: quæ patrui sui regni 16 an. geminos edidisset.

3427	5	Olympias secunda. A-
3428	6	thenienses primò trie-
3429	7	res navigarunt, Ame-
3430	8	nedeo cursum dirigen-
3431	9	Olympias tertia. (te.

Abacuc, Osee, Johel, Esaias, Obed.

3432	10	Hebræorum Israël 17,
3433	11	Phaceia, filius Rome-

liæ, annis 20. Sub quo Theglathphalasar, rex Assyriorum, magnam partem populi

(a) al. *Ecilia.*

populi Judæorum in Aſſyrios transtulit.

Heſiodus ſecundum quoſdam clarus habetur. Cyrene condita. Mileſii obtinuerunt mare annis 18.

Anni mũdi.	*Anni Ioath.*	
3434	12	Cynethon Lacedæmonius, qui Telogoniam ſcripſit, agnoſcitur.
3435	13	Olympias 4. Medorum 3, Medidus, annis 50. Eumelus poëta, qui Pagoniam & Europiam ſcripſit, & Archimus, qui Æthiopiam & Iliacam compoſuit, Perſis agnoſcuntur.
3436	14	Aradus inſula condita.
3437	15	
3438	16	Lacedæmoniis primus ephoros, quod magiſtratus nomen eſt, conſtitutus. Fuerunt autem ſub regibus annis 350. Conſtruxerunt urbem in Ægypto Raveratin.

ACHAZ.

Hebræorum Juda 15, Achaz, filius Joathan, an. 16. Anno autem 8 Phaceæ regnare cœpit Achaz, teſte Hieronymo.

Anni mũdi.	*Anni Ach.*	
3439	1	Olympias quinta.
3440	2	Athenienſium 13, Alc-
3441	3	mæon, annis 2.
3442	4	
3443	5	Olymp. 6. Urbs condita.

URBS ROMA.

Nonnulli Romanorum ſcriptores Romam conditam ferunt, olympiadis 6 anno 1, in monte Palatino, à geminis, 11 calendis Majis. Romulus ſcilicet & Remus, collecta multitudine paſtorum, Romanæ urbis ædificia inchoant, ſuoque de nomine junior, qui germanum peremerat, urbem vocari Romam præcepit. Milleſimus Urbis annus ſub Philippo principe completur. Athenienſium 14, Charops, annis 10. Athenis principes, qui usque ad mortem Reipublicæ præerant, deſierunt: & in 10 annos magiſtratuum conſuetudo verſa eſt, regnavitque primò Charops, filius Æſchyli.

| 3444 | 6 | Romanorum primus, Romulus, à quo Romani ex Latinis dicti, anno ſecundo ab Urbe condita, regit annis octo.

Anni mũdi.	*Anni Ach.*	
3445	7	Anno 3 ab Urbe condita, Remus rure, raſtro paſtorali à Fabio, Romuli duce, occiſus. Roma Parilibus, qui nunc dies feſtus eſt, condita, eodemque die, Conſualibus ludis Sabinæ raptæ, anno ab Urbe condita 3. Et una virginum pulcherrima, acclamatione rapientium, Thalaſſo, duci Romuli, decernitur: unde in nuptiarum ſolennitatibus Thalaſſo vulgò clamitant, quòd ſcilicet talis nupta ſit, quæ Thalaſſum mereatur habere.
3446	8	Ob aſyli impunitatem, magna Romulo multitudo conjungitur. 322
3447	9	Olympias ſeptima.
3448	10	
3449	11	Anno 7 Urbis conditæ.
3450	12	
3451	13	Olympias octava.
3452	14	Hebræorũ Iſraël, Oſee, filius Elæ, regnavit annis 9. In cujus anno 4, Ezechias cœpit regnare ſuper tribum Juda, teſte Joſepho. Annus Urbis conditæ 10 hic eſt.
3453	15	Athenienſium 15, Æſimedes, annis 10. Ceninenſes, Antemnates, Cruſtumini, Fidenates, Veientes, qui propter Sabinarum raptum bellum moverant, vincuntur à Romulo. Tarpeia obruta, unde mons Tarpeius, in quo nunc Capitolium.
3454	16	Lydorum 2, Alyattes, annis 14. Naxus condita in Sicilia. Midas regnavit in Phrygia.

EZECHIAS.

Hebræorum Juda 16, Ezechias, annis 29 regnavit.

Anni mũdi.	*Anni Ezec.*	
3455	1	Olympias nona.
3456	2	Syracuſa & Catina, in
3457	3	Sicilia condita.
3458	4	Eſaias & Oſee prophetãt.
3459	5	Olympias decima.
3460	6	Prima captivitas Iſraël, quæ à rege Sennacherib facta eſt. Decem tribus gentis Judææ, quæ vocabantur Iſraël,

Israël,erant in parte Samariæ, quæ victæ à Sennacherib, rege Chaldæorum, & translatæ sunt in montes Medorum: regnatumque est in Samaria annis 250. Sennacherib ille, ad custodiendam regionem Judæam,accolas misit Assyrios, qui æmulatores Judææ legis facti, Samaritæ nuncupati sunt: quod interpretatur Latinè Custodes. Ezechiel propheta ait: *Et tu dormies super latus tuum sinistrum, & pones iniquitatem Israel super eo: numero dierum,quibus dormies super illud,& assumes iniquitates eorum. Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorū, numero dierum 390 dies, & portabis iniquitatem domus Israël. Et quum compleveris hæc, dormies super latus tuum dextrum secundò: & assumes iniquitatem domus Juda 40 diebus, diem pro anno, diem, inquam,pro anno dedi tibi.* Hieronymus
323 super Ezechielem,quæramus años 390, pro quibus diebus totidem sinistro latere dormit Propheta Ezechiel, vinctus & constrictus,ita ut in latus se alterum non verteret, captivitatem decem tribuum Israël ostendens. Et quæramus, qui sunt alii anni quadraginta tres Judæ,in dextro latere.Hic dicendum est, quòd sub Phacea,filio Romeliæ, rege, qui 20 rex regnavit in Israël annis 20, Teglathphalasar,rex Assyriorum,& cepit Aion & multas urbes & universam terramNephthalin,& transtulit eos in Assyrios. Postquā regnavit in Israël Osee,filius Elæ, annis novem,captus est cum omni Samaria, à Salmanasare,rege Assyriorum, & transtulit eos in Hela & Abor fluvios, Gazan, in civitatibus Medorum. Anno autem 6 Ezechiæ,regis Judæ (ut historia regum narrat) captus estOsee, à quo & cum anno 6,eodem annumerato usq;in annum 29 regni sui,sunt añi 24.Tot enim añisEzechias post captivitatemOsee regnavit.

79. Post quem Manasses regnavit annis 55.

81. Post quem Amon, annis 2.

112. Post quem Josias,annis 31. Post quē regnavit Jonathas,filius Josiæ,mensibus 4. quem Nechao vinctum ducens in Ægyptū, seniorem ejus fratrem Joachim,qui & Eliachim,regnavit annis 11. Post quem regnavit Joachim, qui & Jechonias, mensibus 3, diebus decem, qui statim ductus est in captivitatem, regnavitque pro eo Sedechias undecim annis, sub quo capta est Hierusalem, & templum destructum.

133. Itaque à prima captivitate Israël sub Phacea, usque in annum 11 Sedechiæ, anni sunt 163, menses 6. Adde annos 70 desolationis Templi primæ captivitatis, fiunt anni 234. A secunda captivitate sub Osee, 134. In secundo anno Darii,regis Persarum,templum constructum à Zorobabel, filio Salathiel, & Jehu, filio Josedech, prophetantibus Aggæo & Zacharia.

35. Darius regnavit annis 36. quorum primo sublato,in quo completus est annus 70desolationisTempli,fiunt35anni.

55. Cui successit filius suus Xerxes,annis viginti.

95. & menses 7.

96. & menses 4. Artabanus mensibus 7. Xerxes annis 40, mensibus 2.

95. Sogdianus, mensibus 7. Adde menses 7 Artabani cum 2 mensibus Xerxis,fit annus & menses 4.

115. & menses 4.

155. & menses 4. Darius Nothus, annis 19. Artaxerxes,annis 40. qui & Memordari & Parsatidis filius, qui ab Hebræis Assuerus dicitur: sub quo Hester historia scribitur, & populus pristinam libertatem periculo mortis liberatus accepit. Fiunt ergo à 2 anno Darii usque ad extremum annum Assueri, anni 150 & menses 4, qui additi prioribus 233 annis, & mensibus 6, fiunt anni 389,& menses 9.

Dextri verò lateris dormitio, idest annorum 40, facilè computantur. Post Eliachim enim, qui & Joachin, regnavit filius ejus Joachim, qui & Jechonias, mensibus 3. qui cum matre & eunuchis & servis & principibus suis exiit ad Nabuchodonosor, & suscepit eum ipse rex Babylonis, anno 8 regni sui, cum omni thesauro Templi Domini & domus regiæ, & omni populo decem millibus, tantùm relictis pauperibus, & transtulit eos in Babyloniam. Post quem regnavit Sedechias annis 11. sub quo templum destructum est: cujus solitudo usque ad 2 annum Darii permansit 70 annis. Anno verò desolationis Templi Cyrus regnavit in Persis, sub-

ſubverſo rege Medorum Aſtyage, qui ſecundum prophetiam Eſaiæ, 50000 hominum de tribu Juda, & vaſa templi aurea & argentea 5400, quæ Nabuchodonoſor aſportavit, remiſit in Hieruſalem, & reliqua.

Sicuti igitur à Phacea, rege Iſraël, ſub quo Salmanaſſar multa populi millia vaſtavit, usque in annum 40 Aſſueri, ſupputamus 390 annos, quando univerſi populi Judaici perſequutio mitigata eſt: ſicut à primo anno Jechoniæ, quando magna pars Hieruſalem tranſlata eſt in Babylonem, usque ad primũ annum Cyri, regis Perſarum, qui deſolationis templi erat annus 30, computantur anni 40. ſub quo Judæorum laxata eſt captivitas, populo reddita eſt libertas.

Qui autem voluerit computare à prima captivitate, quæ facta eſt ſub Manue, filio Gaddi regis Iſraël, qui in Samaria regnavit annis 10. quando venit Phul, rex Aſſyriorum, in terra Iſraël, & accepit mille talenta argenti, & poſt eum annos 2 alios Phaceæ, quibus regnavit in Iſraël: inveniet anno 28 Aſſueri, compleri annos 390, ſicut Heſter refert hiſtoria: quod & credibilius eſt. Neque enim ab imperio Aſſueri, ſed adhuc regnante eo, Iſraël jugum ſervitutis abjecit. Hæc Hieronymus.

Anni mũdi.	*Anni Ezec.*	
3461	7	Romanorum, Tatius

Sabinorum regnans cum Romulo, à Curibus Quirites appellati.

Macedonum 4, Perdiccas, annis 51.

Ægyptiorum 25 Dynaſtia, Sabacon Æthiops, annis 12.

3462	8	Romulus primus mili-

tes ſumpſit ex populo: & nobiliſſimos centum ſenes; ob ætatem Senatores; ob ſimilitudinem curæ, Patres appellavit: templa & muros Romæ conſtruxit.

3463	9	Olympias undecima.

Anno Urbis 20.

3464	10	Athenienſium 16, Cli-
3465	11	dicus, *(a)* annis 10.

Anni mũdi.	*Anni Ezec.*	
3466	12	Sabacon, Bocchorum

regem captum vivum exuſſit.

3467	13	Olympias duodecima.
3468	14	
3469	15	In Sicilia Cherſoneſus
3470	16	condita.
3471	17	Olympias 13.
3472	18	Bellum inter Lacedæ-

mones & Argivos geſtum.

3473	19	Anno Urbis 30. Ægy-

ptiorum, Sepithus annis regnavit 12.

3474	20	Athenienſium 17, Hip-

pomanes, annis 10.

3475	21	Olympias 14.
3476	22	Medorum 4, Cardiceas,
3477	23	annis 14.
3478	24	Olympias 15.
3479	25	
3480	26	Romulus repentè, quũ

concionem ante Urbem haberet, apud Capreæ paludes, è conſpectu ablatus eſt. Diſcerptum aliqui à Senatu putant, ob aſperius ingenium. Sed oborta tempeſtas, & ex turbido die ſerena & tranquilla lux Solis, conſecrationis ſpeciem præbuerunt. Cui mox Julius Proculus fidem fecit, viſum à ſe Romulum affirmans, auguſtiore forma, quàm fuiſſet: mandare præterea, ut ſe pro numine acciperent: Quirinum in cœlo vocari: placitum diis, ut Roma gentium potiretur. Ipſe verò Romulus fortè fuit percuſſus, cujus anima in inferno, & corpus 324
palude ſepultum.

Mortuo autem Romulo, per quinos dies Senatores rempublicam rexerunt, atque unus annus ita expletus eſt. Hoc tamen tempus interregnum appellatum eſt.

NUMA POMPILIUS.

Romanorum 2, Numa Pompilius, nullum cum finitimis bellum geſſit. Duos menſes addidit, Januarium & Februarium: quum antea decem tantùm menſes apud Romanos fuiſſent. Capitolium quoque à fundamentis ædificavit. Congiarium dedit, & aſſes ligneos, & ſcorteos. Lydorum 4. Candaules, annis 17.

(a) al. *Elidecus.*

Anni mūdi.	*Anni Ezec.*	
3481	27	Sibylla,quæ &Herophi-
3482	28	le dicitur, in Samo in-

signis habetur. *(a)*

3483	29	Olympias 16.AnnoUr-

bis conditæ 40.

MANASSES.

HEbræorum Juda 17, Manasses, filius Ezechiæ, annis 55.

Anni mūdi.	*Anni Man.*	
3484	1	Atheniensium 18, Leo-
3485	2	crates, annis 10.
3486	3	Ægyptiorum, Tarra-

chus Æthiops, annis 20. Nicomedia condita,quæ priùs Astacos *(b)* vocabatur. Croton, Parion & Sybaris conditæ.

3487	4	Olympias 17.
3488	5	DeiocesEcbatanam cō-
3489	6	didit. Medorū 5, Deio-
3490	7	ces, annis 54.Partheni

Tarentum condiderunt.

3491	8	Olympias 18.
3492	9	
3493	10	Anno Urbis 50.
3494	11	Atheniensium 19, Ab-

sander annis 10 regnavit.

3495	12	Olympias 19.
3496	13	
3497	14	
3498	15	
3499	16	Olympias 20.
3500	17	
3501	18	Lydorum,Gyges, annis
3502	19	35. Midasrex, quum

apud Phrygas regnaret, sanguine tauri potus, extinctus est.

3503	20	Olympias 21.Anno Ur-

bis 60.Atheniensium 20, Eryx, annis 10.

3504	21	Clacus vel Glaucus

Chius, primus ferri inter se glutinum
325 excogitavit.

3505	22	Ægyptiorum 27 dyna-

stia,Merrhes Æthiops, annis 12.

3506	23	In Sicilia Gela, in Pam-

phylia Phaselis condita.

3507	24	Olympias 22.

(a) Vide infra *ad a. 3532.*
(b) al. *Arthacus.*

Anni mūdi.	*Anni Man.*	
3508	25	Chalcedon condita.
3509	26	Manasses ob scelera sua
3510	27	catenatus & compedi-

tus, in Babyloniā ducitur: sed ob pœnitentiam & preces restituitur in regnum.

3511	28	Olympias 23. Hippo-

nax notissimus redditur.

3512	29	Macedoniorum 5, Ar-

gæus, annis 38 regnavit.

3513	30	Anno Urbis 70. Athe-
3514	31	nis annis 6, principes

constituti sunt: cessantibus regibus, novem principes, ex nobilibus urbis electi, Atheniensibus præfuerunt.

3515	32	Olympias 24.
3516	33	
3517	34	Cyzicus condita est, &
3518	35	Locri in Italia. Ægy-

ptiorum, Stephinaces, annis septem regnavit.

3519	36	Olympias 25.
3520	37	
3521	38	

TULLUS HOSTILIUS.

Romanorum 3, Tullus Hostilius,annis 32.

3522	39	
3523	40	Olympias 26. Anno

Urbis 80. Tullus, primò regum Romanorum purpura & serico usus est: ac deinceps cum tota domo sua,fulmine conflagratus, interiit.

3524	41	Post Caras, mare obti-
3525	42	nuerunt Lesbii annis
3526	43	58. Ægyptiorum, Ne-

cypses annis 5 regnavit.

3527	44	Olympias 27.
3528	45	Nudipedalia primùm

acta in Lacedæmone.

3529	46	Tullus Hostilius, post
3530	47	longam pacem bella

reparavit, Albanos, Teientes, Fidenatesque vicit. Archilochus, Simonides, & Aristoxenus musicus,illustres habentur. Ægyptiorum, Nechao, annis 8.

3531	48	Olympias 28.
3532	49	Sibylla, quæ & Hero-

phile,in Samo nobilis habetur. *(a)*

3533

(a) Vide supra *ad a. 3481.*

Anni mũdi.	Anni Man.	
3533	50	Anno Urbis 90.
3534	51	Tullus Urbem ampliavit, monte Cælio adjecto.
3535	52	Olympias 29. Zaleucus legislator apud Locros crebro sermone celebratur. Lydorum, Ardys, annis 38.
3536	53	
3537	54	Byzantiũ condita. Alcmæon clarus habetur, & Lesches Lesbius, qui parvam fecit Iliadem. Cypselus in Corintho tyrannidem exercuit, annis viginti octo.
3538	55	Ægyptiorum, Psammitichus, annis 44.

AMON.

HEbræorum Juda 18, Amon filius Manasses, secundum Hebræos, regnavit annis 2 tantùm, secundum Septuaginta interpretes regnavit annis 12.

Anni mũdi.	Anni Amon.	
3539	1	Olympias 30.
3540	2	Chantus & Stagira conditæ. Istrus in Ponto condita.
3541	3	
3542	4	
3543	5	Olympias 31. Anno Urbis 100. Medorum, Phraortes, annis 24.
3544	6	
3545	7	
3546	8	Lampsacus condita est, & Abdera.
3547	9	Olympia 32.
3548	10	Phalaris apud Agrigentinos tyrannidem exercet.
3549	11	
3550	12	In Sicilia Selinus condita, & in Ponto Borysthenes. Macedonum 6, Philippus, annis 38. Amon à suis servis occiditur.

JOSIAS.

HEbræorum Juda 19, Josias Justus, filius Amon, annis 31 secundum Hebræos: at secundum Septuaginta interpretes, 32.

Anni mũdi.	Anni Iosiæ.	
3551	1	Olympias 33.
3552	2	
3553	3	Anno Urbis 110. Hebræorum pontifex maximus, Helcias, insignis habetur.
3554	4	
3555	5	Olympias 34.
3556	6	Thales Milesius, Examii filius, primus physicus philosophus agnoscitur: quem vixisse ajunt usque ad 58 olympiadem.
3557	7	
3558	8	Messena à Lacedæmoniorum societate discedit. Oraculo Donæo primò Græcia usa est. Scythæ usque ad Palæstinam penetraverunt.
3559	9	Olympias 35.
3560	10	

ANCUS MARCIUS.

3561	11	Romanorum, Ancus Marcius, nepos Numæ à filia, annis vigintitribus.
3562	12	
3563	13	Olympias 36. Anno Urbis 120. Hieremias propheta, se ab anno 13 Josiæ, usque in annum 4 Joachim 33 prophetasse perhibet, & Nabuchodonosor 4 anno Joachim regnare cœpisse, anno 19 ejusdem fuisse destructam Hierusalem.
3564	14	Tyrtæus, Atheniensis poëta, cognoscitur. Battus condidit Cyrenen.
3565	15	
3566	16	Medorum 7, Cyaxares, annis 32. Apud Corinthios, tyrannidem exercuit Periander. Sinope, Lipara, Prusias conditæ, & Epidamnus, postea Dyrrhachium vocata. Phalaris tyrannis destructa.
3567	17	Olympias trigesima septima. Holda, mulier apud Hebræos prophetavit. Prophetabant Sophonias & Hieremias.
3568	18	Josias, mundata Judæa & Hierusalem, templo etiam iñovato, post abjectas idololatriæ sordes, pascha Domino celeberrimum facit, 18 anno regni sui.
3569	19	
3570	20	Draco legumlator, ut quibusdam videtur, agnoscitur.
3571	21	Olympias 38. Lydorum 7, Sadyattes, annis 15.
3572	22	Ancus Marcius, Numæ ex filia nepos, Aventinum montem &

Janiculum Urbi addidit: & supra mare 16 ab Urbe miliario Ostiam condidit.
326 Ad extremum morbo periit. Cyaxares, adversum Assyrios dimicans, Ninum civitatem capit.

Anni mūdi.	*Anni Iosiæ.*	
3573	23	Anno Urbis 130.
3574	24	
3575	25	Olympias 39.
3576	26	
3577	27	
3578	28	Arion Methymnæus clarus habetur, qui à delphino in Tænarum dicitur asportatus.
3579	29	Olympias 40.
3580	30	
3581	31	
3582	32	Josias, rex Judæorum, cum Nechaone, rege Ægyptiorum, congressus, occiditur. Ac mihi miraculum subiit, quomodo in præsens tempus sibi uterque convenerunt, maximè, quum divina Scriptura hunc eundem Pharaonem, Nechaonem appellet. Ægyptiorum Nechao, qui & Nechepsi, annis sex regnavit.

JOACHAZ.

HEbræorum Juda 20, Joachaz, filius Josiæ, regnavit mensibus tribus, quasi usque ad calendas Apriles. Quum enim ab apice mundi, id est 15 calendis Aprilis, annos numeravimus ab Adam usque ad mortem David, 4 calendis Aprilis annos integros invenimus Joachaz. Itaque à calendis Januariis incipiens, quo David obiit, regnavit mensibus 3 usque ad calendas Aprilis: quem annum Eusebius in Chronicis suis scribit, ut dicit Beda: sed ipse Beda non scribit eum. Quem Nechao vinctum ducens in Ægyptum, seniorem fratrem ejus Eliacim pro eo constituit regem.

TARQUINIUS.

Romanorum 5, Tarquinius Priscus, annis 37. Circum ædificavit Romæ: numerum Senatorum auxit: Romanis ludos instituit: muros & cloacas ædificavit: ad extremum, ab Anci filio occisus est. Panætius primus in Sicilia arripuit tyrannidem.

JOACIM.

HEbræorum Juda 21, Eliacim, qui & Joacim, filius Josiæ, regnavit annis 6.

Anni mūdi.	*Anni Ioac.*	
3583	1	Olympias 41. Anno Urbis conditæ 140. Stesichorus poëta clarus habetur.
3584	2	Lydorum 7, Alyattes, annis regnavit 49.
3585	3	Anno 3 Joacim, Nabuchodonosor, rex Babyloniæ, Judæam cepit, & in ditionem suam rediit: & plurimos captivos affert, in quibus erant Daniel, Ananias, Azarias, Misael, Ezechiel: partemque vasorum templi Babyloniam transfert: & Joacim tributarium facit.
3586	4	Anno 4 Joacim, sacra scriptura regnum Nabuchodonosor computat: quia ex eo non solùm Chaldæis & Judæis, sed etiam Assyriis, Ægyptiis, Moabitis, aliisque innumeris gentibus incipit regnare.
3587	5	Olympias 42. Macedonum 7, Europus, annis 26. Ægyptiorum Spammus, annis 12.
3588	6	Cyaxares Medus subvertit civitatem Ninum. Pittacus Mitylenæus, qui de septem Sapientibus fuit, cum Phrynone Atheniensi olympiacè congressus, eum interfecit.

JECHONIAS.

HEbræorum Juda 22, Joacim, qui & Jechonias, filius Eliacim, mensibus quatuor regnavit, hoc est, usque ad mensem Julii. Iste circundata à Chaldæis civitate, exiit ad regem Babylonis cum matre, & ductus est cum populo in Babyloniam, anno 7 regni Nabuchodonosoris secundò venientis ad Judæam. Timuit enim Nabuchodonosor, ne non obediret ei: quia occidit patrem ejus Joacim, & constituit pro eo patruum suum Sedeciam, qui annis octo obedivit, deinde ad Ægyptum vertit.

3589	0	

SEDE-

SEDECIAS.

Hebræorum Juda 23, Sedecias, qui & Mathan, filius Josiæ, annis undecim regnavit.

Anni müdi. | *Anni Sedec.*

3590 | 1 | Prophetabant Hieremias & Baruch.

3591 | 2 | Olympias 43. Camerina & Perinthus conditæ.

3592 | 3 | Massilia condita. Sappho & Alcæus poëtæ, clari habentur.

3593 | 4 | Anno Urbis 150. Medorum 8, Astyages, annis 38. His temporibus, certantibus in agone τράγος, id est hircus, in præmio dabatur: unde ajunt Tragœdos nuncupatos.

3594 | 5 | Epimenides Athenas mundari jussit.

3595 | 6 | Olympias 44. Ægyptio-
3596 | 7 | rum, Vaphres, annis 30. Solon, Draconis legibus antiquatis, extra eas, quæ ad sanguinem pertinebant, sua jura constituit.

3597 | 8 | Daniel propheta solvit
3598 | 9 | visionem Nabuchodonosoris, anno regni sui decimo sexto, teste Josepho.

3599 | 10 | Olympias 45.
3600 | 11 | Anno Urbis 157. Templum incensum est, ex quo ædificari cœpit anno 430. Qui autem reliqui fuerunt, transfugerunt in Ægyptum: qua post annos 5 percussa à Chaldæis, in Babyloniam & ipsi transmigrarunt.

Capta igitur est Hierusalem anno 11 Sedechiæ. Nabuchodonosor, rex Chaldæorum, anno 19 regni sui, captis Hierosolymis, 9 die mensis 4, id est Julii, obsidens civitatem mensibus 8, templum mense 5 (id est Augusto) incendit: sicut Josephus perhibet.

¶ Isidorus episcopus sic: Festi autem dies in veteri Lege, isti sunt:

Dies azymorum Paschæ, 14 die mensis primi est, quando Luna plenissima, abjecto fermento, agnus immolatur.

Dies Pentecostes, quando in vertice montis Sinai lex data est Mosi: in quo de frugibus primùm panes propositionis offerebantur.

Dies sabbatorum, in quo otia celebrabantur in lege: & manna non licebat colligere. Dies neomeniarum, id est, celebratio novæ Lunæ. Semper autem Judæi in mensium principio, hoc est, prima luna, diem festum agebant: ideò quia deficiente Luna, tempus finitur, & nascente incipitur.

Dies autem tubarum, 7 mensis principium est, quando Judæi solennitatem
agentes, amplius tuba canebant, & plu- 327
rima offerebant sacrificia, quàm per singulos menses.

Dies scenopegiæ est 15 dies mensis 7, in quo tabernaculorum solennitates veteres celebrabant. Scenopegia enim tabernacula interpretantur.

Dies jejunii quarti est 17 dies mensis Julii, quando descendens Moses de monte, tabulas Legis confregit. In eo etiam die Nabuchodonosor urbis Hierusalem muros primò destruxit.

Dies jejunii quinti in mense Augusto est, quando pro speculatoribus ad terram missis, seditio in castris exorta est: & factum est, ut per desertum quadraginta annis decurrerent laboriosè, & in annis quadraginta in hyeme omnes perirent: siquidem & in eo mense à Nabuchodonosore, & multo post tempore, à Cæsare Tito templum eversum atque succensum est, & in opprobrium Judæorum exaratum.

Dies jejunii septimi in mense 7 est, id est in Octobri, in quo occisus est Godolias, & reliqui, qui erant in Hierusalem, interfecti sunt, sicut dicit Hieremias.

Dies jejunii decimi est decimo mense, qui apud nos Januarius vocatur, quando agnoverunt cuncti in Babylonia captivi, quinto mense templum fuisse destructum.

¶ Hæc autem beatus Hieronymus in Commentariis Zachariæ:

A David usque ad captivitatem quartæ ætatis, anni numerantur 473, menses 6, dies 10: secundum Septuaginta interpretes, 12 amplius.

Ab Adam usque ad captivitatem quatuor ætatum, simul sunt 3363 anni, menses 6, dies 10.

¶ Generationes autem ætatis hujus, juxta utrosque codices, sunt 17, quas tamen

tamen Matthæus Evangelista certi mysterii gratia 14 componit.

¶ Hac ætate, velut juvenili ætate, in populo Dei Regum tempora cœperunt. Hæc enim in hominibus ætas apta gubernando regno solet existere.

ÆTATIS IV FINIS.

328 ¶ *Iterum claudicat prototypi nostri calculatio in annis mundi, amice Lector: quoniam si primum annum sequentis ætatis probè numerat 3604, hic ultimus annus 3600 ætatis quartæ, deberet esse 3603.*

Eadem negligentia, desunt quoque tres anni in supputatione annorum Urbis.

In Olympiacis tempestivè desiit, nempe in 28, intricaturam fortè aut laborem vitans. Eos tamen perduximus usque ad finem hujus ætatis.

At hoc prorsus nihil est, si ad nomenclaturam ubique corruptam conferendum est, & vix emendandam, ut cætera sileam. Hoc enim debemus idiotis pigrisque amanuensibus.

ÆTAS V.

CAPUT XX.

QUINTA mundi ætas à captivitate cœpit populi Israël: quæ secundum Hieremiam 70 annis permansit, dicens: Quum cœperint impleri in Babylone 70 anni, reducam vos ad locum istum, dicit Dominus.

Primus annus captivitatis, in quo templum Domini Nabuchodonosor mense Augusti incendit, quod ab initio ædificationis suæ manserat annis 442. Capta Hierosolyma ab Assyriis, ad Vaphrem, regem Ægypti, reliqui transfugerunt. Hujus Vaphris Hieremias quoque propheta meminit. Sententiæ etiam nostræ Clemens congruit in primo Stromate, quadragesima octava olympiade captivitatem Judæorum factam esse contestans, regnante apud Ægyptios Vaphre, apud Athenas Phœnippo; & supputari septuaginta annos desolationis templi, usque in secundum annum Darii, & Hebræorum captivitatis & templi exterminii, quod fuit in Hierusalem, annis 70.

CAPTIVITAS.

Anni mūdi.	*Anni Capt.*	
3604	1	Anno Urbis 161.
3605	2	
3606	3	Corinthiorum monarchia destructa est.
3607	4	
3608	5	In Babylonia prophetabant Daniel & Ezechiel. Solis facta defectio, quum futuram eam Thales prædixisset.

Anni mūdi.	*Anni Capt.*	
3609	6	Alyattes & Astyages dimicaverunt.
3610	7	
3611	8	
3612	9	
3613	10	Anno Urbis 170. Macedonum 8, Alcetas, annis viginti novem.
3614	11	
3615	12	Astyages contra Lydos pugnavit. Anaximander Milesius physicus agnoscitur.
3616	13	
3617	14	Tarquinius occisus à filiis Anci, cui successit in regnum Servius Tullius.

SERVIUS TULLIUS.

Romanorum 6, Servius Tullius, annis viginti quatuor. Servius, ancillæ sed nobilis captivæ filius, tres montes Urbi addidit, Quirinalem, Esquilinum, Viminalem, & fossas circum muros duxit. Census Romanorum civium primus instituit: & ad extremum Tarquinii Superbi, generi sui, superioris regis filii, scelere occisus est. Anno decimoquarto, postquam percussa est civitas, vigesimo anno transmigrationis regis Joacim & Ezechielis, ipse Ezechiel vidit in visionibus renovationem civitatis ac templi & ceremoniarum.

3618	15	
3619	16	
3620	17	
3621	18	

3622

Anni mũdi.	Anni Capt.	
3622	19	
3623	20	Anno Urbis 180. Phalaris tyrannidem exercuit annis 13.
3624	21	
3625	22	
3626	23	Eugamnon Cyrenæus, qui Theogoniam fecit, agnoscitur.

3627 | 24 | Agon gymnicus, quem Panathenæon vocant, actus.

3628 | 25 | Mortuo Nabuchodonosore, Babyloniorum rege, suscepit imperium Evilmerodach, cui successit frater ejus Balthasar. Ægyptiorum Amasis, annis 42 regnavit.

3629 | 26 | Anno 26 post eversam Hierusalem, qui est 37 annus transmigrationis regis Joacim, sublevavit Evilmerodach, filius Nabuchodonosoris, rex Babyloniæ, anno, quo regnare cœpit, Joacim, regis Judæ, caput de carcere, & posuit thronum ejus super thronum regum, qui cum eo erant in Babylone.

3630	27	Pisistratus, Atheniensis tyrannus, in Italiam transgreditur. Æsopus interimitur apud Delphos,
3631	28	

3632 | 29 | Lydorum Crœsus, annis 15. Anaximenes physicus agnoscitur.

3633 | 30 | Anno Urbis 190. Balthasar occisus est, sub quo Daniel eam scripturam, quæ in pariete apparuerat, interpretatus est, significantem imperium Chaldæorum in Medos & Persas transferendum. Hæc est visio: Mane, id est nostrum: thecel, id est pondus: phares, id est fragmentum. Septuaginta anni captivitatis huc usque, juxta Aphricanum & Josephum, id est usque ad Cyrum.

CYRUS.

¶ Cyrus Persarum primus, subverso rege Assyriorum, & regno Medorum, regnavit per annos 30.

3634 | 31 | Cyrus (ut impleretur verbum Domini ex ore Hieremiæ) primo anno sui regni, laxata Hebræorum captivitate, ferme 50000 hominum regredi fecit in Judæam, restituens eis vasa templi Domini aurea & argentea quinque millia & quadringenta. Qui congregati in Hierusalem mense 7 ædificaverunt altare: & à primo die ejusdem mensis cœperunt offerre holocausta Domino. Anno autem 2 adventus sui, mense 2, templi fundamenta jecerunt, anno verò incensionis ejus 72, juxta Aphricanum & Josephum. Sed impedientibus Samaritis intermissum est opus usque ad annum Darii 2. Qui etiam in regno Assueri, in regni sui principio Artaxerxi scripserunt accusationem adversus Judæos: & rescripsit Artaxerxes, ne ædificaretur Hierusalem.

Anni mũdi.	Anni Capt.	
3635	32	Medorum, Stesichorus eodem tempore moritur.

3636	33	Simonides clarus habetur.
3637	34	Prophetabant Aggæus
3638	35	& Zacharias. Chilo, qui de septem sapientibus fuit. Ephoros in Lacedæmone. 329

3639 | 36 | Eo tempore Jesus, filius Josedec, & Zorobabel, regii generis filius, & Salathiel habebantur: qui & principes fuerunt eorum, qui regressi sunt in Judæam.

3640 | 37 | Ænophenes Colophonius clarus habetur.

3641 | 38 | Macedonum 9, Amyntas, annis regnavit 50.

3642 | 39 | Templum Apollinis Delphis secunda vice incensum.

3643	40	Anno Urbis 200. Ea, quæ de Crœso memorantur, quomodo tentarit oraculum. Thales moritur. Crœsus adversus Cyrum bellum iniit.
3644	41	
3645	42	
3646	43	
3647	44	

TARQUINIUS.

Romanorum 7, Tarquinius, annis 35. Crœsus à Cyro captus est, & Lydorum regnum destructum, quod stetit annis 231. Tarquinius Superbus, socero Servio occiso, arripuit imperium: Volscos, Veios, Suessam & Pometiam subegit: & quum oppugnaret Ardeam causa Tarquinii, junioris filii sui, qui Lucretiam corruperat, à regno expulsus est. Pisistratus secunda vice Athenis regnat. Pherecydes historicus clarus habetur.

Anni mūdi. | *Anni Capt.*

3648 | 45 | Hippicus poëta tunc temporis agnoscitur.

3649 | 46 | Cyrus Sardes capit. Colligitur omne tempus captivitatis Judæorum, anni 70, qui secundum quosdam, à tertio anno Joacim usque ad vigesimum annum Cyri, regis Persarum, computantur. Porrò secundum alios, à Josiæ, Judæorum regis, anno 13, sub quo Hieremias prophetare cœpit, usque ad primum annum suprà dicti Cyri regis, desolationis verò templi, sub Dario rege, complentur anni 70.

3650 | 47 | Harpagus, qui apud Cyrum primo loco habebatur, adversus Joniam dimicat.

3651 | 48 | Simonides lyricus, &
3652 | 49 | Phocylides, & Hippius poëta, clari habentur.

3653 | 50 | Anno Urbis 210.
3654 | 51
3655 | 52
3656 | 53
3657 | 54 | Theognis poëta clarus eodem tempore habetur.

330 3658 | 55 | Anacreon lyricus poëta agnoscitur.

3659 | 56 | Apud Samum tyranni-
3660 | 57 | dem exercent tres fra-
3661 | 58 | tres, Polycrates, Philus,
3662 | 59 | & Pentagnosius.
3663 | 60 | Anno Urbis 220. Tomyris, regina Massagetarum, Cyrum interfecit.

CAMBYSES.

¶ Persarum 2, Cambyses, Cyri filius, regnavit annis 8. Hic, devicta Ægypto, cunctam ejus religionem abominatus, ceremonias ejus & templa deposuit: Babylonem in Ægypto ædificavit.

3664 | 61 | Hunc ajunt, ab Hebræis secundum Nabuchodonosor vocari, sub quo Judith historia conscribitur.

3665 | 62 | Apud Hebræos pontifex maximus Jesus, filius Josedec, & princeps gentis Zorobabel, clari habentur.

3666 | 63 | Pythagoras physicus & philosophus clarus habetur.

Anni mūdi. | *Anni Capt.*

3667 | 64 | Hippias Athenis tyrannidem exercet.

3668 | 65 | Samii Dicæarchiam con-
3669 | 66 | diderunt, quam nunc Puteolos vocant.

3670 | 67 | Ægyptiorum 26 dyna-
3671 | 68 | stia Persarum: obtinuit quippe Ægyptum Cambyses, in anno 8 regni sui, usque ad Darium filium Xerxis, annis 111.

MAGI.

¶ Persarum 3 fratres Magi, mensibus septem, hoc est, usque ad calendas mensis Aprilis.

3672 | 69 | Mensibus autem 3 Joachaz, & mensibus 3 Joacim, cum diebus 10, & cum mense Augusto, in quo combustum est templum, junctis simul diebus cum mensibus 7 Magorum, fiunt menses 14, à 4 calendis Januariis, quo David obiit, usque ad calendas Apriles.

Ante Darium templum combustum est, & Hierosolyma fuit capta in Augusto.

Ante quem Sedecias regnavit annis 11, usque ad Julium mensem.

Ante quem regnavit Joacim, mensibus 3, & diebus 10, usque ad mensem Martium.

Ante Joacim regnavit Eliacim, annis 11, usque ad mensem Martium.

Ante Eliacim regnavit Joachaz, mensibus tribus, usque ad mensem Decembrem.

Anni igitur captivitatis ab Augusto ad Augustum numerantur, non à Martio: ab Aprili ergo, ante combustionem templi Salomonis, in medio anni 11 Sedeciæ usque ad Aprilem, in fine anni primi Darii, sunt anni 70. Et à mense Augusto, in fine anni 11 Sedeciæ, usque ad mensem Augustum, in medio anni 2 Darii, sunt anni 70 captivitatis. Sed anni historiæ à mense Aprili, aliàs à mense Martio ad alterum mensem Martium, usque ad CHRISTUM numerantur.

A David igitur usque ad captivitatem, sunt 473 anni, & menses 6 vel 7, & dies 10, teste Hieronymo super annum 6 Eze-

Ezechiæ, ut suprà est: ibi à captivitate & combustione templi usque ad Darium, anni 69, & menses 7. A Dario usque ad calendas Apriles, in anno 42 Octaviani Augusti, in cujus fine natus est Dominus, teste Evangelio, sunt 519 anni: hoc est, à David usque ad captivitatem, 473 anni: & à captivitate ad CHRISTUM, 589 anni. A David etiam usque ad Emanuelem sunt anni 1062, juxta ipsam Hebraicam veritatem.

Anni mũdi.	*Anni Capt.*	
3673	70	Anno Urbis 230. Aggæus, Zacharias & Malachias, prophetæ clari habentur.

DARIUS.

PErsarum 4, Darius, filius Hystaspis, annis 36 regnavit.

Anni mũdi.	*Anni Dar.*	
3674	1	In anno primo Darii, filii Assueri de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldæorum, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur desolationis Hierusalem septuaginta anni, usque ad initium Cyri, regis Persarum.

Beda autem dicit, annos 70 usque ad perfectam restaurandi licentiam, id est, usque ad primum annum Darii, esse computandos. Primo anno captivitatis ignis ab altari sublatus, & absconditus in puteo: post 70 reversionis annum assumitur, inventus vivus. Inter Darium & Cambysen regnasse duos fratres Magos, in libris Chronicorum Eusebii reperimus. Verùm Hieronymus in expositione Danielis scribit, post Cambysem Smerdem Magum regnasse, qui Pantapten (inquit) filiam Cambysis duxit uxorem. Qui, quum à septem Magis fuisset occisus, & in locum ejus Darius suscepisset imperium, eadem Pantapte nupsit Dario, & ex eo Xerxem filium genuit.

3675	2	Eusebius sic: *Secundo anno Darii, 70 annus captivitatis impletur, Zacharia propheta teste, apud quem secundo anno Darii angelus sic loquitur: Domine exercituum, usque quo tu non misereberis Hierusalem & urbium Juda, quibus iratus es? Iste 70 annus est. Ideo 2 annus bis scribitur: quia 4 annus in Magorum fratrum 7 mensibus computatur. Secundo anno Darii regis templum Hierosolymis extruitur à Zorobabel: consummaturque opus annis 4. Remissio quidem captivitatis Judæorum, & venia templi ædificandi, sub Cyro exordium habuit. Consummatur verò templum sub Dario: quia vicinæ gentes assiduis incursionibus ædificationem impedierant.*

Clemens quoque his congruit in primo Stromate, ita scribens: *Et perseveravit captivitas annis 70, usque ad 2 annum Darii, filii Hystaspis, qui Persis, Assyriis & Ægypto imperavit: sub quo Aggæus & Zacharias, & unus ex duodecim, qui vocatur Angelus prophetaverunt, sacerdotioque functus est Jesus, filius Josedec.*

Anni mũdi.	*Anni Dar.*	
3676	3	Armodius & Aristogiton Hipparchum tyrannum interfecerunt: & Lemna meretrix, amica eorum, quum tormentis cogeretur, ut socios proderet, linguam suam morsu sibi amputavit.
3677	4	Anno 4 Darii ait Zacharias propheta: *Cùm jejunaretis & plangeretis per septuaginta hos annos, nunquam jejunium jejunastis mihi?*
3678	5	
3679	6	Anno 6 Darii, templi ædificatio completur, die 3 mensis Adar, qui est 46 annus, ex quo ejus sub Cyro fundamenta jacta sunt. 331
3680	7	
3681	8	
3682	9	

Unde in Evangelio dicunt Judæi: *Quadraginta & sex annis ædificatum est templum, & tu in triduo reædificabis illud.* Cœperunt autem ædificare anno 2 Darii, mense 6, die 19. Et anno 6 (ut dictum est) mense 12, die 3. compleverunt. Ex quo apparet, opus templi, & antea non parva ex parte peractum, annos autem 70 à destructione illius usque ad perfectam restaurandi licentiam esse computandos. Unus annus de 46 annis, à Cyro usque in annum 6 Darii, deest in Chronicis. Anni enim 40 à Cyro ad Darium, & 6 anni Darii debent esse, sicut in Evangelio dicitur, Quadraginta & sex annis ædificatum est templum.

Reges Latinorum.

Latinus rex regnavit annis 32, à quo Latini ſunt appellati. Hujus imperii anno 25 Troja capta eſt: ad quem Æneas profugus veniens, factus eſt gener ejus: cui ſucceſſit in regnum Æneas, poſt octavum annum Trojæ captæ, & regnavit in Italia annis 3.

41. Aſcanius, filius Æneæ, regnavit annis triginta ſeptem, qui Albam condidit.

70. Sylvius, Æneæ filius ex Lavinia, regnavit annis 9. Homerus poëta his temporibus fuit.

101. Æneas Sylvius regnavit annis triginta uno.

151. Latinus Sylvius regnavit annis quinquaginta. Hujus temporibus Amazones Aſiam vaſtaverunt. Carthago condita eſt à Carcedone Tyrio, ut quidam dicunt. Salomon quoque, filius David, regnans Hieroſolymis, templum famoſiſſimum condidit.

190. Alba Sylvius regnavit annis triginta novem.

214. Ægyptus Sylvius regnavit annis viginti quatuor.

242. Capys Sylvius regnavit annis viginti octo.

255. Carpentus Sylvius regnavit annis tredecim.

264. Tyberinus Sylvius regnavit annis octo.

303. Agrippa Sylvius regnavit annis quadraginta.

332. Aremulus Sylvius regnavit annis 19. Hujus temporibus Lycurgus apud Lacedæmonios jura compoſuit.

359. Aventinus Sylvius regnavit an-
332 nis triginta ſeptem, à quo mons Romæ, quia ibi ſepultus eſt, nomen accepit.

380. Procas Sylvius regnavit annis viginti tribus.

426. Amulius Sylvius regnavit annis 43, qui fratrem ſuum Numitorem regno expulit: cujus tempora iſti ſunt applicata.

Reges Romanorum.

465. Romulus regnavit annis triginta octo, à quo Roma condita eſt, & ex Latinis Romani ſunt deducti. Hic primùm conſtituit centum Senatores. Hujus temporibus Syracuſa & Catina in Sicilia conditæ ſunt.

505. Numa Pompilius regnavit annis quadraginta uno, qui duos menſes anno addidit, Januarium & Februarium, quum antea annus decem menſium ſaltem apud Romanos erat. Capitolium quoque à fundamentis conſtruxit. Quibus temporibus Sibylla in Samo inſignis habebatur.

537. Tullus Hoſtilius regnavit annis triginta duobus, qui primus apud Romanos purpura uſus eſt. Cujus temporibus Chalcedon conditur, & Byzantium, quæ nunc Conſtantinopolis appellatur.

540. Ancus Marcius regnavit annis 23, qui 16 miliario ab Urbe, Oſtiam condidit.

597. Tarquinius Priſcus regnavit annis triginta ſeptem. Hujus temporibus Maſſilia in Galliis condita eſt.

631. Servius Tullius regnavit annis triginta quatuor, qui primus cenſum inſtituit civium Romanorum. His temporibus apud Perſas Cyrus primùm regnare cœpit.

666. Tarquinius Superbus regnavit annis triginta quinque. Hujus temporibus Pythagoras clarus habetur. Expulſo autem Urbe Tarquinio, bini conſules cœperunt pro uno rege annis ſingulis adminiſtrare rempublicam.

Ab anno itaque quarto Samſonis, qui eſt octavus annus poſt captam Trojam, usque in annum nonum Darii regis Perſarum, hoc eſt, usque in annum ſeptuageſimum octavum quintæ ætatis, ſunt ſexcenti ſexaginta ſex anni, juxta Caſſiodorum: ſecundum Hebræos, ſunt ſexcenti quadraginta anni. Deſunt igitur (teſte Caſſiodoro) viginti ſex anni in tanto ſpatio, ſecundum ſupputationem Hebræorum.

CONSULES.

Anni mũdi.	*Anni Dar.*	
3683	10	Anno Urbis 240. L. Junius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus. Hi annum minimè tenuerunt, ad peragendum tempus aliis ſubrogatis, id eſt, Sp. Lu-

Sp. Lucretio, & Horatio Pulvillo & P. Valerio Publicola.

Anni mũdi.	Anni Dar.	
3684	11	P.Valerius Publicola 2, T. Lucretius Tricipitinus. Pulsis ab Urbe regibus, vix ad decimumquintum lapidem Roma tenebat imperium. Romanorum reges septem, à Romulo ad Tarquinium Superbum, imperaverunt annis ducentis quadraginta, sive (ut quibusdam placet) ducentis quadraginta tribus.
3685	12	P. Valerius 3, M. Horatius Pulvillus 2. Romæ post exactos reges primùm Consules fuerunt, deinde Tribuni, ac Dictatores, & rursum Consules, qui rempublicam obtinuerunt per annos ferè quadringentos sexaginta quatuor, usque ad Julium Cæsarem, qui primus singulare arripuit imperium.
3686	13	Sp. Largius Rufus, T. Herminius Aquilinus.
3687	14	M. Valerius, P. Posthumius Tubertus.
3688	15	P. Valerius 4, T. Lucretius 2. Valerius adeò pauper moritur, ut sumptu publico sepeliretur.
3689	16	P.Posthumius 2, Agrippa Menenius.
3690	17	Sp. Cassius, Opiter Virginius. Censu Romæ agitato, inventa sunt hominum 120000.
3691	18	Posthumius Cominius, T. Largius. Hic autem Largius fuit primus Dictator creatus. Anno 9 post exactos reges, nova dignitas est creata, scilicet magister equitum, qui dictatori obsequeretur.
3692	19	Ser. Sulpicius Camerinus, M. Manlius.
3693	20	Anno Urbis 250. Cn. Vetusius, T. Ebutius.
3694	21	T. Largius 2, Q. Cloelius. Hellanicus historiographus.
3695	22	A. Sempronius, M. Minutius. Heraclius & Anaxagoras philosophi clari habentur.
3696	23	A. Posthumius, T. Virginius Tricostus.
3697	24	Ap. Claudius, P. Servilius. Pythagoras philosophus summus moritur.
3698	25	A. Virginius, T. Vetusius. Volsci victi. Cumis bellatur.
3699	26	Sp.Cassius 2, A.Posthumius 2.
3700	27	T.Geganius, P.Minutius Augurinus. Latini contra Romanos rebellaverunt.
3701	28	A. Sempronius 2. P. Minutius 2. Romæ populus à patribus, facta seditione, discedit.
3702	29	Q. Sulpicius, Sp. Largius 2. Marcius, qui Coriolos ceperat, interventu matris suæ, & uxoris precibus, ab oppugnatione Urbis removit exercitum.
3703	30	Anno Urbis 260. C. Julius Tullus, P. Pinarius. Bellum Marathone gestum. Miltiades & Aristides, cognominatus justus, vivunt.
3704	31	Sp.Nautius, Sex. Furius.
3705	32	C. Aquilius, T. Sicinius.
3706	33	Sp. Cassius, Proculus Virginius. Quum in Algido monte Romani milites obsiderentur, à Dictatore Quintio Cincinnato liberati sunt.
3707	34	Q. Fabius Vibulanus, Ser. Cornelius. Ægyptus recessit à Dario. Gelo obtinuit Syracusas.
3708	35	L. Æmylius, Cæso Fabius. Pindarus & Simonides, lyrici poëtæ, insignes habentur.
3709	36	M. Fabius, L. Valerius. Romæ Oppia, virgo Vestalis, deprehensa in stupro, viva defossa est.

XERXES.

Persarum 5, Xerxes, filius Darii, annis 20 regnavit.

Anni mũdi.	Anni Xerx.	
3710	1	Q. Fabius, C. Julius. Xerxes Ægyptum capit. Aristides cum ignominia ejicitur.
3711	2	Cæso Fabius 2, Sp. Furius Medullinus.
3712	3	M. Fabius, Cn. Manlius.
3713	4	Anno Urbis 270. Cæso Fabius 3, T. Virginius. Diagoras agnoscitur, & sectatores ejus physici philosophi. 333

Anni mūdi.	Anni Xerx.	
3714	5	L. Æmylius, C. Servilius. Xerxes cùm Athenis venisset, incendit urbem sub principe Callia.
3715	6	C. Horatius, T. Menenius. Bellum in Thermopylis gestum est, & apud Salaminem navale certamen.
3716	7	P. Servilius, A. Virginius. Athenienses Piræum muro vallant.
3717	8	P. Valerius, C. Nautius. Hieron postea Syracusis regnat.
3718	9	L. Furius, C. Manlius. Æschylus tragœdiarum scriptor agnoscitur.
3719	10	L. Æmylius, Opiter Virginius. Seditio agraria.
3720	11	P. Furius, L. Pinarius. Hieron, post Gelonem, Syracusis tyrannidem exercet.
3721	12	T. Quintius, Appius Claudius. Pindarus clarus habetur.
3722	13	L. Valerius, T. Æmylius.
3723	14	Anno Urbis 280. A. Virginius, L. Numitius. Themistocles ad Persas fugit.
3724	15	T. Quintius 2, Q. Servilius. Sophocles, tragœdiarum scriptor, primùm sui ingenii opera publicavit.
3725	16	Æmylius 2, Q. Fabius. Romæ, Virbinia deprehensa in stupro, viva defossa est.
3726	17	Q. Servilius 2, Sp. Posthumius. Sophocles & Euripides clari habentur.
3727	18	T. Quintius, Q. Fabius. Herodotus historiographus agnoscitur.
3728	19	A. Posthumius, Sp. Furius. Heraclides & Diagoras celebres.
3729	20	P. Servilius, L. Ebutius. Zeuxis pictor agnoscitur: inter alias imagines lavacrum Bizantinorum fecit. Socrates nascitur. Lapis ingens de cœlo ruit in Thraciæ partibus, olympiade 78, anno 2, colore adusto: qui lapis etiam nunç ostenditur.

334 (in margin beside anno 3715)

ARTABANUS.

Persarum 6, Artabanus, regit saltem mensibus 7.

ARTAXERXES.

Persarum 7, Artaxerxes, qui Longimanus appellabatur à longa manu, regnavit annis 40.

Anni mūdi.	Anni Art.	
3730	1	L. Lucretius, T. Veturius. Ea, quæ de Esther & Mardochæo scripta sunt, quidam affirmant sub hoc rege gesta: quod non puto. Nunquam enim Esdras de Esther siluisset, qui scribit, hoc tempore Esdram & Neemiam reversos ex Babylone, & ea deinceps consequuta, quæ ab iis gesta referuntur.
3731	2	P. Volumnius, Ser. Sulpitius. Sicilia à populo regebatur.
3732	3	P. Valerius, C. Claudius. Cimon, juxta Eurymedontem, Persas navali pedestrique certamine superat: & modicùm bellum conquiescit:
3733	4	Anno Urbis 290. Q. Fabius, L. Cornelius. Medorum 10, Perdicca, annis 28.
3734	5	L. Minutius, C. Nautius 2. Anaxagoras moritur. Heraclitus clarus habetur.
3735	6	Q. Minutius, C. Horatius 2. Esdras, sacerdos apud Hebræos insignis habetur: cujus ætate pontifex maximus habitus est Eliasib, filius Joacim, filii Jesu, filii Josedec.
3736	7	M. Valerius, Sp. Virginius, Anno 7 Artaxerxis, prima die mensis primi, Esdras sacerdos, & scriba Legis Dei descendit de Babylone, cum epistolis regis, in prima die mensis quinti, venit in Hierusalem cum viris 700. Qui inter alia strenuè gesta castigavit filios transmigrationis, ob uxores alienigenas. Fuit autem eruditissimus Legis divinæ, & clarus omnium Judæorum magister, qui de captivitate regressi venerant in Judæam.
3737	8	T. Romulius, C. Veturius. Pherecydes historicus agnoscitur.
3738	9	Sp. Tarpeius, A. Aternius.

nius. His consulibus, teste Cassiodoro, legati Athenas missi ad leges describendas. Cratinus & Plato, comœdiarum scriptores clari habentur. Aristarchus tragœdiographus agnoscitur. Romæ ludi seculares primùm acti.

Anni mūdi.	*Anni Art.*	
3739	10	P.Horatius, Sex. Quintilius. Fames pestem adduxit.
3740	11	L.Menenius, P. Sestius. Hoc tempore à Consulibus ad Decemviros translatum est imperium, per quos quadraginta annis administrata respublica fuit: sed iterum Consules creati sunt.
3741	12	Anno 302 ab Urbe condita, Decemviri creati, post annum ejecti sunt, propter Appium Claudium, qui Virginii cujusdam filium, contra Latinos in Algido militantis, voluit abducere.
3742	13	Romani per legatos ab Atheniensibus jura petierunt, ex quibus duodecim tabulæ conscriptæ.
3743	14	Anno Urbis 300. Cretes comicus, & Telesilla, ac Bacchylides lyricus, clari habentur. Praxilla quoque & Cleobulina sunt celebres.
3744	15	Templū Junonis, quod in Argis fuerat incensum, restituitur. Abaris hyperboreanus ariolus agnoscitur.
3745	16	Tribuni plebis, & ædiles Romæ facti, Consulibus ejectis.
3746	17	Neemias Hebræus, mi-
3747	18	nister vinarius Arta-
3748	19	xerxis, filius regis, con-
3749	20	cedente sibi domino

suo, vigesimo ejus anno, venit de Babylone in Judæam, & trigesimosecundo, muros urbemque restituit. Scribit Esdras sub pontifice Joiada, filio Eliasib, (cui successit Jonathas, filius suus, qui temporibus Alexandri Macedonis fuit) opus fuisse completum. Igitur Neemias veniens de Susis castro, de Babylone Jerusalem, muros civitatis 12 annis restituit, & ducatui duodecim annos præfuit. Hucusque Hebræorum divinæ Scripturæ annales temporū continent. Ea verò, quæ postea hic apud eos gesta sunt, exhibebimus de libro Machabæorum, & Josephi & Aphricani scriptis: qui deinceps universam historiam usque ad Romana tempora prosequuti sunt. Aphricanus quidem, in libro quinto Temporum ita dicit: *Mansit itaque imperfectum opus usque ad Neemiam, & vigesimum annum regis Artaxerxis. Quo tempore, regni Persarum 115 anni evoluti sunt: captivitatis primò Hierusalem 185 annus erat: & nunc primùm jussit Artaxerxes muros Hierusalem extrui. Cui operi præfuit Neemias, & ædificata est platea, & muri circumdati.* Et ex illo tempore, si enumerare velis 70 annorum hebdomades, usque ad CHRISTUM, poteris invenire. Beda sic. Septem species hebdomadis, qua Da-
niel propheta utitur, more quidem le- 335
gis septem annis singulis computans hebdomadam, sunt solito more breviores solaribus annis. Duodenis enim mensibus Lunæ annos singulos determinant. Embolismares autem menses, qui de annis undecim epactarum crescunt, nos lege solita tertio vel altero anno addidimus. Ubi menses duodecim embolismorum impleti fuerint, ibi eos pro anno integro interserit. Et ita Angelus adest, dicens, Septuaginta (inquit) hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, ut consumatur prævaricatio, & finem accipat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio & prophetia, & ungatur Sanctus sanctorum. Nulli dubium est, quin hæc verba CHRISTI incarnationem arguant, qui tulit peccata mundi, legem & prophetiam implevit, & unctus est oleo lætitiæ, præ participibus suis. Et nulli dubium, quòd hebdomades 70 annorum lunarium, mensiumque 12, in unoquoque anno post septenos annos distinctæ, 420 annos lunares absque embolismaribus mensibus insinuarint. Sed notandum est, quòd non simpliciter, sed breviter dixit, computatas, id est breviores solitis annis. *Scito ergo* (inquit) *& animadverte; ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Hierusalem, usque ad CHRISTVM ducem, hebdomades septem, & hebdomades 62 erunt:* & rursum

sum dicit, *Ædificabitur platea & muri in angustia temporis*. Esdra narrante, didicimus, quòd Neemias, quum esset pincerna regis Artaxerxis, anno vigesimo ejus regni, mense Aprili, impetravit ab eo, restaurari muros Hierusalem: ipsumque opus (ut dictum est) tanta temporis angustia est actum, ut structores singuli, armis induti, una manu pugnasse, altera muros reparare, narretur. Ab hoc tempore, id est, ab anno vigesimo Artaxerxis usq; ad CHRISTUM, hebdomades 70 computatas, id est, annos duodenorum mensium lunarium 390, qui sunt solares anni 475: siquidem Persæ à præfato anno 20 Artaxerxis usque ad mortem Darii, Arsamis filii, regnarunt annis 116. Exhinc Macedones, usque ad mortem Cleopatræ, id est, in annum 15 Octaviani Cæsaris, annis 300. Inde Romani ad 17 annum Tiberii, summam rerum potestatem, quam Græci monarchiam vocant, tenuerunt annis 59: qui simul 475, & continentur cyclis decennovalibus 25. Decies nonies enim viceni & quini, fiunt 475 anni. Et quòd singulis circulis embolismi 7 accrescunt: multiplica 25 per 7, fiunt 175 menses lunares, qui sunt embolismi menses annorum 475. Si autem vis scire, quot an-
336 nos menses lunares faciunt, partire 175 menses per 12, duodeni menses decies, & duodeni quater, id est 148 anni, sunt 14, & remanent menses 7. His adde annos 475, fiunt 489. Adde menses 7 suprà, partemque anni 18 Tiberii, quo passus est Dominus: & fiunt ab anno 20 Artaxerxis usque ad passionem Domini, hebdomades 70 abbreviatæ, id est, anni lunares 490. Ad ejus verò baptisma, quando unctus est Sanctus sanctorum à Spiritu sancto in specie columbæ, non solùm hebdomadæ 7 & 62 completæ sunt, sed & pars 70 hebdomadis jam inchoatæ præteriit. Et post hebdomades (inquit) septem & sexaginta duas occidetur CHRISTUS, & non erit ejus populus, qui eum negaturus est. Non statim post 7 & post 62, sed in fine 70 hebdomadis occisus est. Quam hebdomadam ideo separavit à cæteris, quia de ea plura erat relaturus. Nam in ea CHRISTUS crucifixus est, & negatus à Judæis, non solùm tempore passionis, sed etiam à prædicatione Joannis. Quod autem sequitur, & civitatem & sanctuarium dissipabit populum cum duce venturo, & finis ejus vastitas, & post finem belli, statuta desolatio, hoc non ad 70 hebdomades pertinet. Prædictum est enim, quòd hebdomadæ 70 ad CHRISTI usque ducatum pertingerent: sed Scriptura, prædicto adventu & passione CHRISTI, quid etiam post hoc populo neganti eveniret, ostendit. Ducem enim venturum dicit, qui anno 40 passionis cum populo Romano, civitatem & sanctuarium dissipavit, ut lapis supra lapidem non remaneret. Deinde ad exponendam hebdomadam, quam omiserat, redit. Confirmabit autem pactum multis hebdomas una, id est ipsa novissima, in qua vel Johannes baptizat, vel dominus & Apostoli prædicando multos ad fidem converterunt, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium. Dimidium hebdomadis hujus, annus 15 Tiberii erat: quando inchoato CHRISTI baptismate, hostiarum purificatio fidelibus paulatim vilescere cœpit. Item quod sequitur, & in templo erit abominatio desolationis, & usque ad consummationem & finem perseverabit desolatio, ad sequentia tempora respicit, cujus prophetiæ veritatem, & historia veterum & nostrorum, hodieque temporum testatur eventus. Sciendum est, quòd Aphricanus cursum hebdomadarum, quem nos in annum 17, vel in 18 Tiberii Cæsaris, quo Dominum passum credimus, juxta Chronicum Eusebii, perduximus, ab eodem 20 anno Artaxerxis, quo & nos incipimus, anno 15 Tiberii, quo eum passum credit; putat esse completum, ponens annos regni Persarum 115, Macedonum 30, Romanorum 40. Hæc Beda.

De hac igitur summa 475, ab anno 20 Artaxerxis, usque ad passionem Domini, deme annos 80, quos à præfato usque ad Assuerum Hieronymus numeravit: & tunc cum anno 7 mensium Sogdiani, & 3 mensium Julii Cæsaris, qui

qui hîc non numerantur, & cum 18 Tiberii, 395: junges istis 395 annis, à prima olympiade usque in postremum Assueri (ut Hieronymus tractat) fiunt anni 714, usque in passionem, id est, olympiades 190. Dimissis item 33 annis de hac summa, fiunt usque ad nativitatem Domini ab olympiade prima, anni 760, id est, olympiades 190. A David usque ad olympiadem primam sunt anni 302. Ab olympiade prima usque ad captivitatem & combustionem templi, anni sunt 171, & menses 6. Hoc modo Joatham annos 16.

22. Achaz, annos 16.

61. Ezechias, 29.

116. Manasses, 55.

118. Amon, 2.

149. Josias, 31. & Joatham, à 4 calendis Januariis, quo David obiit, regnavit mensibus 3, usque ad calendas Apriles.

140. Eliachim, 11. Jechonias mensibus 3, & diebus 10, usque ad mensem Julii. Sedechias, annis 11. In anno igitur primo Cyri, annus 30 desolationis templi impletus est, & in medio 8 anni Cambysis impletus est annus 66. Adde menses 7 suprà, ad dimidium annum Cambysis, vel ad Magos, fit annus usque ad calendas Apriles, hoc est, usque ad annum primum Darii. In anno ergo secundo Darii (sicut dixit Hieronymus) id est, in Augusto, annus septuagesimus captivitatis impletus est.

35. Darius, 36.

55. Xerxes, annos viginti. Artabanus, menses 7, usque ad calendas Novembres.

95. Artaxerxes, filius Lagi, 40. Xerxes, menses 2, usque ad calendas Januarii.

96. Post quem Sogdianus, menses 7, usque ad calendas Augusti. Adde menses 7 Artabani, & 2 menses Xerxis, fit annus, & menses 4.

115. Darius nothus, 19.

155. Assuerus, 40.

181. Ochus, 26.

185. Artaxerxes, 4.

191. Darius, 6.

197. Alexander, 6.

237. Ptolemæus, filius Lagi, 40.

275. Ptolemæus Philippus, 38.

301. Post eum Philopator, 26.

318. Post Philopatorem, 17.

342. Post Epiphanem, 24.

377. Post Philometorem, 35.

406. Post Evergetem, 29.

423. Post Physcon, 17.

433. Post Alexandrum, 10.

441. Ptolemæus, qui Amram fuerat dictus, annos 8.

471. Post Dionysium, 30.

473. Cleopatra, 2.

478. C. Julius, annos 4, menses 6, usque ad calendas Martias, adde menses 5, antè fiunt menses 10.

519. Octavianus Augustus, 41, usque in annum, in quo natus est Dominus, & mense Martio incipit annus 42. His annis 519, adde annos 70 captivitatis, fiunt anni 589 usque ad annum nativitatis. Hi sunt anni quintæ ætatis, id est, olympiadis 147, atque unus annus. Adde etiam his 171 annum à prima olympiade usque ad captivitatem, qui sunt olympiades 43, minus mensibus 7, fiunt anni 761, olympiades 190, usque ad solstitium brumale, in parte 12 Capricorni: in qua Græci incipiunt annum etiam cum olympiade, ut putatur: & Dominus natus est in fine anni 44. Octaviani Cæsaris, in principio olympiadis 191, juxta veritatem Hebraicam: ad Aprilem autem ante nativitatem Domini, secundum supputationem annorum, de eadem ipsa summa, à prima olympiade, deme 20 annos, id est, 17 Joatham, & 4 Achaz, id est, olympiades 5, fiunt à condita Urbe usque ad annum nativitatis Domini, anni 740, usque ad passionis annum, ab olympiade prima sunt 794, id est, olympiades 198, & anni 2.

Anni mūdi.	*Anni Art.*	
3750	21	Athenienses & Lacedæmonii fœdus 30 annorum ineunt. Herodotus, quum Athenis libros suos coram Senatu legisset, honoratus est. 337
3751	22	Melissus physicus circa hoc tempus agnoscitur.
3752	23	Euripides, tragœdiarum scriptor clarus cognoscitur, & Pythagoras sophista, cujus libros decreto publico Athenienses combusserunt.
3753	24	Anno Urbis 310. Fidenates contra Romanos rebellant.

Anni mũdi. — *Añi Art.*

3754 25 Phidias eburneam Minervam fecit.

3755 26 Theætetus mathematicus agnoscitur.
3756 27

3757 28 Aristophanes clarus habetur, & Sophocles poëta tragicus. Gens Campanorum in Italia constituta.

3758 29 Demetrius Abderites, Empedocles, & Hippocrates medicus.

3759 30 Gorgias, Hippias, Prodicus, Zeno, & Parmenides, philosophi insignes habentur.

3760 31 Socrates plurimo sermone celebratur. Macedonum 11, Archelaus, regnavit annis 24.

3761 32 Neemiam, qui muros Hierusalem construxit, consummasse opus 32 anno Artaxerxis Persarum, Esdras memorat. Si quis auté ab hoc tempore 70 hebdomades à Daniele scriptas numeret, quæ faciunt 490, reperiet eas in regno Neronis expletas: sub quo obsessa est Hierusalem, capta autem 2 postea Vespasiani anno.

3762 33 Initium belli Peloponnesiaci circa hoc tempus.

3763 34 Anno Urbis 320. Bacchylides carminum scriptor agnoscitur.

3764 35 Athenienses pestilentia gravi laborant.

3765 36 Thucydides agnoscitur. Pericles moritur.

3766 37 Eupolis & Aristophanes, scriptores Comœdiarum, tunc agnoscuntur.

3767 38 Ex Ætna monte ignis vehemens erupit.

3768 39 Apud Locros Atalante terræmotu scissa, insula facta est.

3769 40 Plato nascitur.

XERXES, II.

PErsarum 8, Xerxes, mensibus duobus regnavit, hoc est, usque ad calendas Januarias.

3770 0

SOGDIANUS.

338 PErsarum 9, Sogdianus, regnavit mensibus 7, hoc est, usque ad calendas Augusti. His adde menses 7 Artabani, fit annus, & menses 5.

DARIUS II.

PErsarum 10, Darius Nothus, regnavit annis 19.

Anni mũdi. — *Anni Darii.*

3771 1 Lacedæmones & Athenienses fœdus percutiunt.

3772 2 Eudoxus Cnidius clarus hoc tempore habetur.

3773 3 Anno Urbis 330.

3774 4 Lacedæmonii Heracliam urbem condiderunt.

3775 5 Clades, quæ Atheniensibus accidit in Sicilia.
3776 6
3777 7

3778 8 Ægyptus à Persarum imperio defecit.

3779 9 Amaxius Stactis regnavit annis sex.

3780 10 Alcibiades profugus abiit ad Tissaphernem.

3781 11 Romæ rursum Consules creati fuerunt.

3782 12 L. Horatius, M. Horatius. Macedonum 12, Crœsus, annis tribus. Eubœa ab Atheniensium societate discessit.

3783 13 Anno Urbis 340. Sp. Herminius, T. Virginius.

3784 14 M. Geganius, C. Julius.

3785 15 T. Quintius 4, Agrippa Furius. Dynastia Ægyptiorum 28, Nephetites, annis 6. Euripides apud Archelaum, & Sophocles Athenis moritur. Dionysius in Sicilia tyrannidem exercet.

3786 16 M. Genutius Augurinus, P. Curiatius Philo.

3787 17 L. Papyrius Mugillanus, L. Sempronius Atratinus.

3788 18 M. Geganius Macerinus 2, T. Quintius Capitolinus.

3789 19 M. Fabius, Posthumius Ebutius Helua.

MNEMON.

PErsarum 11, Artaxerxes, qui cognominatus est Mnemon, Darii Hystaspis filius, annis 40. Sub hoc rege videtur

detur mihi historia, quæ in libro Esther continetur, expleta. Ipse quippe est, qui ab Hebræis Assuerus,& à Septuaginta senioribusGræcè Artaxerxes vocatur.

Anni mūdi.	Anni Mne.	
3790	1	C. Furius, M. Papyrius. Macedonum 13, Archelaus, annis 4.
3791	2	Proculus Geganius, L. Menenius Lanatus.
3792	3	T. Quintius 6, Agrippa Menenius Lanatus.
3793	4	Anno urbis 350. M. Geganius, L. Sergius. Dionysius tyrannidem exercet. Athenienses sustinent tyrannidem. Isocrates rhetor agnoscitur. Macedonum 14, Amyntas, anno 1. Ægyptiorum, Achoris, annis 12.
3794	5	L. Papyrius, M. Cornelius. Macedonum 15, Pausanias, anno 1.
3795	6	C. Julius, L. Virginius. Alcibiadem Pharnabasus interfecit. Tyranni Athenis oppressi. Cyri regis ascensus, de quo scribit Xenophon. Macedonum 16, Amyntas 2, annis 6.
3796	7	C. Julius 2, L. Virginius 2. Athenienses 24 literis uti cœperunt, quum antea 16 tantùm literas haberent.
3797	8	T. Quintius, Cn. Julius. Socrates venenum bibit.
3798	9	L. Papyrius 2, L. Julius. Templum Ephesinum denuo incensum. Socratici clari habentur.
3799	10	L. Sergius 2, Hostius Lucretius. Diogenes Cynicus agnoscitur.
3800	11	A. Cornelius, T. Quintius 2. Speusippus insignis habetur.
3801	12	C. Servilius, L. Papyrius. Dionysius in tyrannide perseverat.
3802	13	C. Sempronius, Q. Fabius. Macedonum 17, Argæus, anno 1.
3803	14	Anno Urbis 360. A. Cornelius, L. Furius. Eudoxus astrologus agnoscitur.
3804	15	Q. Fabius, C. Furius. Macedonum 18, Amyntas 3, annis 18.
3805	16	M. Papyrius, C. Nautius. Galli Senones Romam invaserunt, excepto capitolio. Plato philosophus agnoscitur.

Anni mūdi.	Anni Mne.	
3806	17	M. Æmylius, C. Valerius. Ægyptiorum, Psammutes, anno 1.
3807	18	Cn. Cornelius, L Furius. Ægyptiorum, Nepherites, mensibus quatuor.
3808	19	L. Lucretius, Ser. Sulpicius. Ægyptiorum, Nectanabus, annis regnavit 18.
3809	20	L. Valerius, M. Manlius. His consulibus, post
3810	21	Urbem captam, redeuntes Gallos dux Romanus nomine Camillus extinxit: de quibus triumphans in Urbe, quasi & ipse patriæ conditor, Romulus meruit nuncupari. Tunc dignitates mutatæ sunt, & in loco Consulum per annos 17, tribuni militares fuerunt. Quibus ob insolentiam regiminis, per annos 4 potestas Consulum Tribunorumque cessavit. Deinde rursus tribus annis per Tribunos militantes est administrata respublica. Post annos 24 reversa est dignitas consularis.
3811	22	
3812	23	
3813	24	Anno Urbis 370.
3814	25	Magno terræmotu Elice & Bura, Peloponnesi urbes, absorptæ sunt.
3815	26	
3816	27	Prænestini à Romanis victi apud flumen Alliam, per Quintium Cincinnatum. Esther historia scribitur, teste Hieronymo.
3817	28	
3818	29	Athenienses, principes Græciæ facti.
3819	30	Socrates rhetor.
3820	31	Plato & Xenophon, nec non & alii Socratici, clari habentur.
3821	32	
3822	33	Macedonum 19, Alexander, anno uno.
3823	34	Anno Urbis 380. Macedonum 20, Ptolemæus Alorites, Alexandri interfector, annis quatuor regnavit.
3824	35	
3825	36	Ægyptiorum, Theo regnavit annis duobus.
3826	37	Hic cessavit potestas Tribunorum simul & Consulum per annos 4, testante Cassiodoro. Dionysius rex Siciliæ 18 anno moritur. Post Dionysiũ

regem Siciliæ, junior Dionysius regnum invadit.

Anni mūdi.	Anni Mne	
3827	38	Theo, rex Ægypti, fugit in Arabiam. Post quem Perdiccas annis regnavit sex.
3828	39	Aristoteles 18 annum ætatis gerens, Platonis auditor fuit. Dynastia 30 Ægyptiorum, Nectanebus, annis octodecim.
3829	40	Hucusque à Phacea, rege Israël, sub quo Salmanassar multa millia populi vastavit, tractat Hieronymus captivitatem decem tribuum Israël annis 390 super prophetam Ezechielem.

339

OCHUS.

Persarum 12, Artaxerxes, qui & Ochus, annis 26 regnavit.

Anni mūdi.	Anni Ochi.	
3830	1	Hic iterum administrata est à Tribunis respublica per 3 annos. Tempore Ochi immensa per continuum biennium Romanos pestis afflixit: sequentique anno sequutum est satis triste prodigium, siquidem in medio urbis Romæ terra dissiliit, vastoque prærupto hiantia subitò patuerunt inferna. Quod quum diutius ita maneret, terroremque cunctis incuteret; tandem interpretantibus auspicibus, quòd novi hominis sepulturam expectaret, M. Curtius, eques Romanus, sese in id barathrū armatus projecit: sicque conclusum est.
3831	2	Alexander Pheræus.
3832	3	Camillus Gallos, qui bellum Romanis intulerant, superat.
3833	4	Anno Urbis 390. Hic reversa est dignitas iterum consularis. Macedonum 21, Philippus, annis 26.
3834	5	ÆmyliusMamercus, & L. Sextius, primus ex plebe consul.
3835	6	Q. Servilius, L. Genutius. Demosthenes orator agnoscitur.
3836	7	C. Sulpicius Peticus, C. Licinius Stolo Caluus.
3837	8	C. Genutius, L. Æmylius. Ochus, apodasmo Judæorum capta, in Hyrcaniam accolas translatos juxta mare Caspium collocavit.
3838	9	Q. Servilius Hala 2, L. Genutius Aventinensis.
3839	10	C. Sulpicius 2, C. Licinius 2. Dionysius Sicilia pellitur.
3840	11	M. Fabius 5, C. Petilius. Alexander, Philippi & Olympiadis filius, nascitur.
3841	12	M. Popilius 2, & Cn. Manlius. Dionysius Syracusis interficitur.
3842	13	C. Fabius, C. Plautius. Hipparinus, Dionysii filius, Syracusis tyrannidem exercet.
3843	14	Anno Urbis 400. Cajus Marcius, Cn. Manlius. Herinna poëtrix agnoscitur. Ochus rex Ægyptum tenuit.
3844	15	M. Fabius 2, M. Popilius Lenas 2. Nectanabo in Æthiopiam pulso, in quo Ægyptiorum regnum destructum est.
3845	16	C. Sulpicius 3, M. Valerius Publicola.
3846	17	M. Fabius 3, T. Quintius. Ochus Sidonem subvertit, & Ægyptum suo junxit imperio.
3847	18	C. Sulpicius, M. Valerius. Demosthenes orator omnium rumore celebratur.
3848	19	P. Valerius, C. Marcius. Romani Gallos superant. Dionysius Corinthum sub fœdere navigavit.
3849	20	C. Sulpicius, T. Quintius. Plato moritur, post quem academiam Speusippus tenuit.
3850	21	M. Popilius 3, L. Cornelius. Romani, quum Samnitas duobus prœliis cæcidissent, universos confines suos, qui à societate discesserant, in ditionem primam redigunt.
3851	22	L. Furius Camillus, Appius Claudius Crassus.
3852	23	M. Valerius Publicola, M. Popilius Lenas 4,
3853	24	Anno Vrbis 410. T. Manlius, C. Plautius. Dionysius è Corintho expulsus.
3854	25	M. Valerius, C. Petilius. Descriptione Romæ facta, inventa sunt civium 160000.
3855	26	M. Fabius, Ser. Sulpicius.

Arsa-

ARSAMES.

PErsarum 13, Arses vel Arsames, Ochi filius, regnavit annis 4.

Anni mūdi.	Anni Arſ.	
3856	1	C. Marcius 3, T. Manlius 2. Judæorum pontifex maximus, Jaddus clarus habetur.
3857	2	M. Valerius 3, A. Cornelius. Speusippus moritur, cui successit Xenocrates.
3858	3	Q. Servilius 3, C. Marcius Rutilius 4.
3859	4	L. Æmylius, C. Plautius 2. Macedonum 22, Alexander, Philippi filius, annis 12, mensibus 6.

DARIUS III.

PErsarum 14, Darius, Arsamis filius, regnavit annis 6.

Anni mūdi.	Anni Dar.	
3860	1	T. Manlius 3, P. Decius. Manasses, frater Jaddi, pontificis Judæorum, templum in monte Garizim constituit.
3861	2	T. Æmylius, Q. Publilius. Alexander adversus Illyricos & Thraces feliciter dimicans, subversis Thebis, in Persas arma corripuit, & apud Granicum flumen, regis ducibus oppressis, urbem Sardis capit.
3862	3	L. Furius 2, C. Menius. His consulibus, rostra navium de Antiatibus in foro fixa sunt. Romanorum consul, Manlius Torquatus, filium suum, quia contra imperium in hostes pugnaverat, virgis cæsum securi percussit, teste Cassiodoro.
3863	4	Anno Urbis 420. C. Sulpicius, P. Ælius. Alexander, capta Tyro, Judæam invadit, à qua favorabiliter exceptus, Deo victimas immolat, & pontificem templi honoribus plurimis prosequitur, Andromacho locorum custode dimisso, quem postea Samaritani interfecerunt: ob quæ, ab Ægypto reversus, Alexander Magnus eos suppliciis affecit: & urbem eorum captam Macedonibus inhabitandam tradidit.

Anni mūdi.	Anni Dar.	
3864	5	L. Papyrius Crassius, Cæso Duillius Helua.
3865	6	M. Valerius 4, M. Attilius. Alexandria in Ægypto condita. Latini à Romanis perdomiti sunt. Alexander Babylonem obtinuit, interfecto Dario, in quo regnum Persarum destructum est, quod stetit annis 231 à vigesimo anno Artaxerxis, id est, post 25 annum. Persæ regnaverunt hucusque annis 116.

ALEXANDER.

PErsarum 15, Alexander, regnavit in anno 7 regni sui super Asiam, 6 annis post mortem Darii, nam antea 6, & tenet omnia 12 annis, 340

Anni mūdi.	Anni Alex.	
3866	1	T. Veturius. Sp. Posthumius. Anaximenes & Epicurus clari habentur.
3867	2	L. Cornelius, Cn. Domitius. His consulibus, pax cum Alexandro rege Epiri facta est. Alexander Hyrcanos & Mardos capit, revertensque in Ammone condidit Paratonium.
3868	3	T. Valerius, M. Claudius. Alexander Ornim petram capit.
3869	4	L. Papyrius 2, L. Plautius. Bellum Alexandri in India adversum Porum & Taxilem. Harpalus fugit in Asiam, ut multi putant.
3870	5	L. Æmylius, C. Plautius. Romani Samnitas subigunt, & colonias deducunt. Alexandri tempore luna defecit in Arabia, hora noctis 2.
3871	6	P. Cornelius, P. Plautius. Alexander usque Oceanum victoriis potius, quam bellis pervenit: ad Babylonem reversus, 32 vitæ anno, regni autem 12, veneni haustu obiit. Post quem, translato in multos imperio, Ægyptum Ptolemæus, Lagi filius, tenuit; Macedonas Philippus, qui & Aridæus, frater Alexandri, annis 7. Syriam & Babyloniam, & omnia regna Orientis, Seleucus Nicanor; Asiæ regnavit Antigonus: qui apud Danielem per quatuor hirci cor-

cornua, quæ arietem contererent, designantur.

PTOLEMÆUS.

AEgyptiorum primus, regnavit Ptolemæus, Lagi filius, annis 40. Macedonibus regnavit Philippus, qui & Aridæus, frater Alexandri, annis septem.

Anni mũdi.	Anni Ptol.

3872 | 1 | L. Cornelius, Q. Publilius 2. Appius Claudius Romæ clarus habetur, qui Aquam Claudiam induxit, & viam Appiam stravit. Lydiam, Thraciam & Hellespontum Lysimachus tenuit. Macedonum duces in seditionem versi. Agathocles Syracusis tyrannidem exercet.

3873 | 2 | Anno Urbis 430. L. Papyrius, C. Petilius 3. His consulibus, Alexandria in Ægypto condita. Lamiacum bellum motum. Perdicca contra Ægyptum dimicat.

3874 | 3 | L. Furius 3, D. Junius. Ptolemæus, Lagi filius, Hierosolymis & Judæa in ditionem suam redactis, plurimos captivorum in Ægyptum transtulit.

541 3875 | 4 | C. Sulpicius, Q. Ælius. Judæorum pontifex maximus, Onias, Jaddi filius, clarus habetur. Menander primam fabulam docens superat. Theophrastus philosophus agnoscitur, qui ob divinitatem loquendi (ut ait Cicero) nomen accepit.

¶ Primus Asiæ regnavit Antigonus annis octodecim.

3876 | 5 | Q. Fabius, L. Fulvius. Demetrius Phalereus habetur illustris hoc tempore.

3877 | 6 | T. Veterius 2, Sp. Posthumius 2. Romanos Samnitæ diutissimè contra se pugnantes, captis ambobus consulibus, ad extremam servitutem per annum subigunt.

3878 | 7 | L. Papyrius 2, Q. Publilius 3. His consulibus, (teste Orosio) Romani, duce Papyrio consule, Samnitas bello vicerunt, captoque eorum duce, servitutis jugum abjecerunt. Macedonum 24, Cassander, annis novemdecim.

Anni mũdi.	Anni Ptol.

3879 | 8 | L. Papyrius cursor 3, Q. Ælius Caritanus 2.

3880 | 9 | M. Follius, L. Plautius 2. Romani Marsos, Umbros, & Pelignos superant. Romani colonias deducunt. Lysimachia in Thracia condita.

3881 | 10 | Q. Æmylius, C. Junius. Cyprum Ptolemæus invasit. Theodorus atheus philosophus Athenis cognoscitur.

3882 | 11 | Sp. Naucius Rutilius, M. Popilius Lenas.

3883 | 12 | Anno Urbis 440. L. Papyrius 4, Q. Publilius 4. Demetrius Phalereus ad Ptolemæum veniens impetravit, ut cum Atheniensibus demum in gratiam rediret.

3884 | 13 | C. Sulpicius, M. Petilius. Syriæ, & Babylonis, & superiorum locorum populos regnavit Seleucus Nicanor, annis 32.

3885 | 14 | L. Papyrius 5, C. Junius, Machabæorum Hebræa historia. Hinc Græcorum supputant regnum: verùm hi libri inter divinas Scripturas non recipiuntur.

3886 | 15 | M. Valerius, P. Decius. His consulibus, per Appium Claudium censorem via facta, & aqua inde ducta est, quæ ipsius nomine nuncupatur, teste Cassiodoro.

3887 | 16 | Q. Æmilius Barbula 2. C. Junius Brutus 3.

3888 | 17 | Q. Fabius Rutilianus 2, C. Marcius Rutilius.

3889 | 18 | Q. Fabius Rutilianus 3, P. Decius Mus 2.

3890 | 19 | Appius Claudius Crassus, L. Volumnius Flamma.

3891 | 20 | P. Cornelius, Q. Marcius. His consulibus, viæ per agros publicæ factæ. Seleucus Antiochiam, Laodiceam, Seleuciam, Apameam, Edessenam, Berrhœam & Pellam, urbes hoc tempore condidit.

3892 | 21 | L. Posthumius Megellus, T. Minutius Augurinus.

3893 | 22 | Anno Urbis 450. P. Sulpicius, P. Sempronius.

3894 | 23 | Ser. Cornelius, L. Genutius

nutius. His consulibus, Seleucus Antiochiam 12 anno regni sui extruxit.

Anni mūdi.	Anni Ptol.	
3895	24	C. Æmilius, M. Livius. Seleucus Babyloniam obtinuit.
3896	25	M. Valerius, Q. Apulejus.

¶ Asiæ, 2 Demetrius, qui & Poliorcetes, annis 17. Judæorum pontifex maximus, Simon, Oniæ filius, clarus habetur: cui cognomentum Justo fuit, propter sollicitam in Deum religionem, & in cives pronam clementiam.

3897	26	T. Manlius Torquatus, & M. Fulvius.
3898	27	L. Cornelius, Cn. Fulvius. Macedonum, filius Cassander annis quatuor regnavit.
3899	28	Q. Fabius 4. P. Decius. Demetrius, rex Asiæ, cognomento Poliorcetes, Samaritanorum urbem vastat, quam Perdiccas antea construxerat.
3900	29	Appius Claudius 2, L. Volumnius Flamma 2.
3901	30	Q. Fabius 5, P. Decius, Censu Romæ agitato, inventa sunt civium Romanorum 240000.
3902	31	L. Posthumius 2, M. Attilius. Legati Alexandrini à Ptolemæo primùm Romam missi, amicitiam impetraverunt. Macedonum, Demetrius annis sex regnavit.
3903	32	Anno Urbis 460. L. Papyrius, Sp. Carvilius. Menander comicus moritur.
3904	33	Q. Fabius. D. Junius. Romani Gallos Tyrrhenosque superant, & Sabinorum terra dividitur.
3905	34	Dolabella & Domitius. Lucani Brutii, Samnites quoque cum Hetruscis & Senonibus Gallis, societatem ineunt contra Romanos bellantes. Tunc etiam à Gallis in bello Cæcilius prætor cum exercitu oppressus interiit: septem præterea tribuni, multique nobiles trucidati, & 18000 militum Romanorum occisa sunt: totis penè opibus suis Roma detrita est.
3906	35	L. Posthumius, C. Junius. Seleucus in eas urbes, quas extruxerat, Judæos transfert, jus eis civium, & municipalem ordinem cum Græcis æquali honore concedens.

Anni mūdi.	Anni Ptol.	
3907	36	P. Cornelius Rufinus, M. Curius Dentatus.
3908	37	M. Valerius, Q. Cæditius. Judæorum pontifex, Eleazarus, frater Simonis, suscepit templi ministerium, filio Simonis, Onia, parvo derelicto. Macedonum, Pyrrhus annis 7, mensibus sex.
3909	38	Q. Marcius 2, P. Cornelius 2. Seleucus, in Sicilia, capto Demetrio, Syriæ & Asiæ pariter imperavit. Macedonum, Lysimachus annis quinque regnavit.
3910	39	M. Marcellus, C. Naucius. Serapis ingressus est Alexandriam urbem.
3911	40	M. Valerius, C. Ælius. Condita à Romanis Ariminum & Beneventum.

PHILADELPHUS.

Ægyptiorum 2, Ptolemæus Philadelphus, regnavit annis 38.

Anni mūdi.	Anni Phil.	
3912	1	C. Claudius, M. Æmylius. Sostratus Cnidius Pharum in Alexandria construxit. Antigonus, cognomento Gonatas, Lacedæmonem obtinuit. Romani Crotonem capiunt. Demetrius seipsum Seleuco tradidit.
3913	2	Anno Urbis 470. C. Servilius, L. Cæcilius. Is Ptolemæus Philadelphus Judæos, qui in Ægypto erant, liberos esse permisit: vasa Eleazaro, pontifici Hierosolymorū, votiva transmittens, divinas Scripturas, in Græcam vocem, ex Hebræa lingua, per Septuaginta interpretes transferri curavit, quas in Alexandrina bibliotheca habuit, quam ex omni genere literarum comparaverat. Macedonum, Ptolemæus, cognomento Ceraunus, anno 1. Meleagrus, mensibus 2. Antipater, dies quadraginta quinque. Post quem Sosthenes, annis 2.

342

Anni

Anni mũdi.	Anni Phil.	
3914	3	P. Cornelius Dolabella, Cn. Domitius Calvus.

3915 | 4 | C. Fabricius, Q. Æmylius. Tantæ autem potentiæ fuisse narratur Ptolemæus Philadelphus, ut Ptolemæum patrem vinceret. Narrant enim historiæ, eum habuisse peditum 200000, equitum 20000, curruum 2000, elephantes, quos primùm adduxit ex Æthiopia, 400, & his similia.

Syriæ & Asiæ post Seleucum regnavit Antiochus Soter, annis novemdecim.

3916 | 5 | L. Æmylius Barbula, Q. Marcius Philippus.

3917 | 6 | P. Valerius, T. Coruncanus. Antigonus Gonatas annis triginta sex regit Macedonas.

3918 | 7 | P. Sulpicius Averrio, P. Decius Pyrrhicus.

3919 | 8 | C. Fabricius, Q. Æmilius 2. Una virginum Romanarum in corruptione deprehensa percutitur.

3920 | 9 | P. Cornelius Rufinus 2. C. Junius Brutus 2.

3921 | 10 | Q. Fabius 2, C. Genutius. Milo Tarentum Romanis tradidit.

3922 | 11 | M. Curius Dentatus 2, L. Cornelius Lentulus.

3923 | 12 | Anno Urbis 480. Ser. Cornelius, M. Curius 3. Romani Calabriam Messenamque tenuerunt.

3924 | 13 | C. Fabricius 3, C. Claudius. Aratus agnoscitur.

3925 | 14 | L. Papyrius 2, Sp. Carvilius. Argenteus nummus primùm in urbe figuratur.

3926 | 15 | C. Quintius, L. Genutius. Polemo philosophus moritur: post quem Arcesilaus & Crates clari habentur.

3927 | 16 | L. Genutius Clepsina 2, Cn. Cornelius Asina.

3928 | 17 | P. Sempronius, Ap. Claudius. Romani colonias deduxerunt.

3929 | 18 | M. Attilius, L. Julius. Romanis multæ urbes in Sicilia junctæ.

343 3930 | 19 | M. Fabius, Decius Junius. Sanguis è terra, & lac de cœlo visum est manare.

3931 | 20 | Appius Claudius, Q. Fulvius. Romani Syracusas capiunt.

Anni mũdi.	Anni Phil.	
3932	21	M. Valerius, M. Otacilius. Romæ, virgo Vestalis in stupro detecta, laqueo vitam explet.

3933 | 22 | Anno Urbis 490. L. Posthumius, Q. Manlius 2. Zeno Stoicus moritur: post quem Cleanthes.

3934 | 23 | L. Valerius, L. Otacilius. Nicomedes, rex Bithyniæ, urbem amplians, Nicomediam nuncupavit.

3935 | 24 | Cn. Cornelius, C. Duillius.

¶ Syriæ, Antiochus, qui vocatur Theos, annis 15.

3936 | 25 | C. Aquilius, L. Cornelius. Romani Carthaginenses navali certamine superant, & centum Libyæ urbes capiunt.

3937 | 26 | C. Sulpicius Paterculus, A. Attilius Calatinus.

3938 | 27 | C. Cornelius Blæsus, M. Attilius Serranus 2.

3939 | 28 | Q. Cæditius, L. Manlius. Erasistratus medicus agnoscitur.

3940 | 29 | M. Æmylius, Ser. Fulvius. Antigonus Atheniensibus reddit libertatem.

3941 | 30 | C. Cornelius, A. Attilius. Judæorum pontificatum, post Eleazarum, avunculus ejus Manasses accepit.

3942 | 31 | Cn. Servilius Cæpio, C. Sempronius Blæsus.

3943 | 32 | Anno Urbis 500. C. Aurelius, P. Servilius.

3944 | 33 | L. Cæcilius, M. Furius. Carthaginenses nonaginta Romanorum naves in Sicilia capiunt. Asdrubal Pœnus, à Furio Metello consule in fugam versus est.

3945 | 34 | S. Attilius Regulus, L. Manlius Volso.

3946 | 35 | Appius Claudius Pulcher, L. Junius Pullus.

3947 | 36 | P. Servilius 2, C. Aurelius 2. Parthi à Macedonum imperio recedunt.

Anni

Anni mũdi. | Anni Phil.

3948 | 37 | L. Lucilius, C. Fabius. Primus regnavit Arsaces, unde & Arsacidæ dicti.

3949 | 38 | M. Fabius Licinius, M. Otacilius Crassus 2.

EVERGETES I.

ÆGyptiorum 3, Ptolemæus Evergetes, regnavit annis 26.

Anni mũdi. | Anni Ever.

3950 | 1 | M. Fabius, C. Attilius. Judæorũ pontifex, Onias, Simonis justi filius, clarus habetur, qui consueta tributa non reddens Ptolemæo, iram ejus impulit. Verùm Josephus, vir nobilis inter suos, legatus à Judæis ad Ptolemæum missus, quum familiaritatem regis ob plurima in eum meruisset obsequia, dux Judææ & regionum finitimarum constituitur.

¶ Syriæ, Seleucus Gallinicus, añis 20.

3951 | 2 | A. Manlius Atticus, C. Sempronius Blæsus 2.

3952 | 3 | C. Fundanus, C. Sulpicius. Censu Romæ agitato, inventa sunt hominum 260000.

3953 | 4 | Anno Urbis 510. C. Luctatius, A. Posthumius. Romæ templum Vestæ incensum.

3954 | 5 | Q. Luctatius, A. Manlius 2. Macedonum, Demetrius annis 10.

3955 | 6 | C. Claudius Cento, M. Sempronius. Tarenti nascitur Q. Ennius poëta, qui à Catone quæstore Romæ translatus habitavit.

3956 | 7 | C. Manlius, Q. Valerius. His autem consulibus, ludis Romanis primùm tragœdia & comœdia data, teste Cassiodoro.

3957 | 8 | T. Sempronius Gracchus, P. Cornelius Falco.

3958 | 9 | L. Cornelius, Q. Fulvius. Bellum Ligusticum.

3959 | 10 | C. Licinius, P. Cornelius. Portenta magna fuerunt.

3960 | 11 | T. Manlius, C. Attilius 2. Templum Jani Romæ clausum fuit.

3961 | 12 | L. Posthumius, Sp. Carvilius. Virgo Vestalis à servo corrupta se manu interemit.

Anni mũdi. | Anni Ever.

3962 | 13 | Q. Fabius Max. Verrucosus, & M. Pomponius Matho.

3963 | 14 | Anno Urbis 520. M. Lepidus, M. Oblitus. Judæorum pontifex, Simon, Oniæ filius, clarus habetur: sub quo Jesus, filius Sirach, Sapientiæ librum composuit, quem vocant Paræneton: ibi Simonis in eo fecit mentionem.

3964 | 15 | C. Papyrius, M. Pomponius. Macedonum, Antigonus annis quindecim regnavit.

3965 | 16 | M. Pomponius 2, C. Pa- 344
pyrius. In anno 15 Ptolemæi Evergetis, Dominica nativitas, secundum Hebræos provenit: sed anni 3952 à capite mundi, hoc est, in 15 calendis Aprilis, usque ad nativitatem Domini, juxta Hebræos, supputantur. Hæc Beda.

3966 | 17 | M. Æmylius, M. Junius. His consulibus, Amilcar, Hannibalis pater, in Hispania bellum Romanis parans, occisus est: qui solebat dicere, se quatuor filios contra prælium, velut catulos leoninos educare, teste Cassiodoro senatore.

3967 | 18 | L. Posthumius Albinus 2, Cn. Fulvius Centumalus.

3968 | 19 | Q. Fabius Max. Verrucosus 2, Sp. Carvilius.

3969 | 20 | P. Valerius, M. Attilius. Fermè 40000 Gallorum à Romanis cæsa sunt.

3970 | 21 | L. Apustius, M. Valerius. Pontifices Gallum, Gallam, & Græcam, vivos defoderunt.

3971 | 22 | C. Attilius, L. Æmylius.

¶ Syriæ Seleucus Ceraunus, annis 3.

3972 | 23 | T. Manlius Torquatus 2, Q. Fulvius Flaccus 2.

3973 | 24 | Anno Urbis 530. C. Flaminius, P. Furius. His consulibus, via Flaminia munita, & circus factus, qui Flaminius appellatur, teste Cassiodoro. Caria & Rhodus ita sunt concussæ terræ motu, ut colossus magnus rueret.

3974 | 25 | M. Marcellus, Cn. Cornelius Scipio Calvus.

Anni mūdi.	Anni Capt.	
3975	26	P. Cornelius Asina, M.

Minutius Rufus.

¶ Syriæ & Asiæ, Antiochus Magnus regnavit annis 36.

PHILOPATOR.

Ægyptiorum 4, Ptolemæus Philopator, regnavit annis 17.

Anni mūdi.	Anni Phil.	
3976	1	M. Livius, L. Æmylius.

Hannibal, Amilcaris filius, in Hispania bellum molitur.

3977 | 2 | P. Cornelius, T. Sempronius. Ea, quæ in tertio Machabæorum libro scripta sunt, sub hoc principe gesta referuntur. Macedonum, Philippus annis 42 regnavit.

3978 | 3 | Cn. Servilius Geminius, C. Quintius Flaminius 2.

3979 | 4 | L. Æmylius Paulus 2. C. Terentius Varro. Cannensis pugna.

3980 | 5 | T. Sempronius, Q. Maximus 3. Victi Judæi, & 40000 armatorum ex eorum numero cæsa.

3981 | 6 | Q. Maximus 4, M. Marcellus 2. Pœni à Maximo cæsi. Ro-
344 mæ, virgines Vestæ, ob stupri reatum, terra obrutæ sunt. Marcellus Syracusas capit.

3982 | 7 | Q. Maximus 5, T. Gracchus 1. Eratosthenes agnoscitur.

3983 | 8 | Anno urbis 540. Q. Fulvius Flaccus 3, Appius Claudius.

3984 | 9 | P. Sulpicius, Cn. Fulvius. Romani subjugant Capuam & Siciliam.

3985 | 10 | M. Marcellus 4. M. Valerius Levinus 2. Antiochus, rex Syriæ, victo Philopatore, Judæam sibi sociat. Levinus cum rege Asiæ Attalo amicitiam facit.

3986 | 11 | Q. Fabius 5, Q. Fulvius 4. Tarentum receptum.

3987 | 12 | M. Marcellus 5, T. Quintius. Marcellus cadit.

3988 | 13 | C. Claudius Nero, M. Livius Salinator, ad quem Lacedæmoniorum rex, Arius, legatos mittit.

Anni mūdi.	Anni Phil.	
3989	14	L. Veturius Philo, Q.

Cæcilius Metellus.

3990 | 15 | P. Scipio, P. Crassus. Scipio multas Iberiæ urbes recepit.

3991 | 16 | M. Cornelius, T. Sempronius. Catonis quæstura.

3992 | 17 | Cn. Servilius Cæpio, Cn. Servilius Geminius.

EPIPHANES.

Ægyptiorum 5, Ptolemæus Epiphanes, annis 24 regnavit.

Anni mūdi.	Anni Epip.	
3993	1	Anno Urbis 550. M.

Servilius, T. Claudius Nero. Epiphanes, Scopa principe militiæ destinato, Judæam capit. Nævius comicus Uticæ moritur.

3994 | 2 | Cn. Cornelius, P. Ælius Pætus. Scipio de Carthaginensibus triumphat. Terentius pileatus post currum sequutus:

3995 | 3 | Ser. Sulpicius, C. Aurelius. pulsus Roma, factione nobilium ac præcipuè Metelli.

3996 | 4 | L. Cornelius, P. Julius. Plautus, ex Sarsina Umbriæ, Romæ moritur, qui propter annonæ difficultatem, ad molas manuarias pistori se locaverat: ibi, quoties ab opere vacaret, scribere fabulas & vendere solitus erat.

3997 | 5 | Sext. Ælius Pætus, T. Quintius. Juxta Theram apparuit insula, quæ vocatur Hieras.

3998 | 6 | Cn. Cornelius, Q. Minutius. Antiochus, Scopa superato, Syriæ urbes recepit, & Judææ voluntate conjungitur.

3999 | 7 | L. Furius, M. Marcellus. Seditio servorum compressa.

4000 | 8 | Quarto millenario mundi. L. Valerius, M. Porcius Cato. Lex Oppia abrogata. Romani Græcos liberos esse jusserunt, & universa Iberia imperata fecit.

4001 | 9 | P. Scipio 2, T. Sempronius. Antiochus, Judæorum erga se cognita voluntate, magnis eos muneribus

bus affecit, & per epiſtolas crebris laudibus proſequitur.

Anni mūdi.	Anni Epip.	
4002	10	L. Quintius Flaminius, Cn. Domitius Ænobarbus.

|4003| 11 |Anno Urbis 560. P. Scipio Naſica, M. Attilius. Poſt prælium, quo in Thermopylis eſt victus Antiochus, hoc inter Romanos & eum tunc convenit, ut mille talenta per annos ſingulos, vectigalis nomine, eis ſolveret.

|4004| 12 |L. Cornelius Scipio Aſiaticus, C. Lælius Aphricanus.

|4005| 13 |M. Fulvius, Cn. Manlius. Romani multas colonias deduxerunt.

|4006| 14 |M. Meſſala, C. Livius Salinator. Antiochus, in amicitiam Ptolemæi regreſſus, pacem cum eo facit, & Cleopatram filiam ſuam uxorem ei tradidit, ac dotis nomine Syriam, Phœnicem, Samariam, Judæamque concedit.

|4007| 15 |M. Lepidus, C. Flaminius. Eumenes, frater regis Attali, qui Eumeniam in Phrygia condidit, clarus habetur.

|4008| 16 |Sp. Poſthumius, Q. Marcius. His conſulibus, athletarum certamina primùm à Fulvio condita, teſte Caſſiodoro. Secundus liber Machabæorum, apud Judæos hujus temporis geſta continet.

|4009| 17 |Appius Claudius, M. Sempronius. T. Livius, Tragœdiarum ſcriptor, Livii Salinatoris libertus, clarus habetur.

¶ Syriæ & Aſiæ Seleucus, qui & Philopator, annis 12.

|4010| 18 |P. Claudius, L. Porcius. Quum ab Antiocho per legatos Hannibal repoſceretur, cui ſe à Scipione victus ſociaverat, ad Pruſiam, regem Bithyniæ, transfugit.

|4011| 19 |M. Claudius, Q. Fabius. His conſulibus, Hannibal, quum eum rurſus per Flaminium etiam ab illo ſenatus repeteret, & tradendus eſſet, venenum bibit: apud Libyſſam Bithyniæ ſepultus eſt.

|4012| 20 |L. Paulus, Cn. Bebius. Simon, præpoſitus templi Hieroſolymorum, ad Apollonium dum confugiſſet, multis ei muneribus repromiſſis, ſacerdotium ſibi vendicare cœpit. Quo Seleucus audito, Heliodorum mittit ad negotium pervidendum: qui, quum in Judæam perveniſſet, inique judicans, & multa perperam gerens, divinis adverſum ſe ſignis deterretur, & ad Seleucum revertitur.

Anni mūdi.	Anni Epip.	
4013	21	Anno urbis 570. P. Cornelius Lentulus, M. Bębius.

|4014| 22 |A. Poſthumius Albinus, Calphurnius Piſo.

|4015| 23 |L. Manlius, Q. Fulvius. Onias ſacerdos curavit, ut Simon profugus fieret.

|4016| 24 |M. Manlius, M. Junius. Hyrcanus, Joſephi ducis Judææ filius, quum ad Ptolemæum perrexiſſet, honorifice ab eo receptus eſt: verùm fratres ejus, ſeditione contra eum mota, magnarum calamitatum Judææ genti cauſa extiterunt.

PHILOMETOR.

Ægyptiorum 6, Ptolemæus Philometor, annis regnavit 35.

Anni mūdi.	Anni Phil.	
4017	1	T. Sempronius, C. Claudius. Statius Cæcilius, comœdiarum ſcriptor, clarus habetur, qui Gallus fuit, & Ennio familiaris: & anno poſt Ennii mortem, ipſe quoque interiit.

|4018| 2 |Cn. Cornelius Scipio, Q. Petilius Spado.

|4019| 3 |M. Æmylius Lepidus, 346
Q. Mutius Scævola.

|4020| 4 |Sp. Poſthumius, Q. Mutius. Ariſtobulus, natione Judæus, Peripateticus philoſophus agnoſcitur: qui ad Philometorem Ptolemæum explanationum commentarios in Moſem ſcripſit.

¶ Syriæ & Aſiæ, Antiochus Epiphanes, annis 11.

|4021| 5 |P. Poſthumius, M. Popilius. Antiochus Epiphanes, quum de regione Ptolemæorum, quam ſubitò invaſerat, Senatus præcepto receſſiſſet, in Judæam venit, ibique Jeſu, qui & Jaſon, fratri Oniæ, tradidit pontificatum.

Anni mūdi.	Anni Phil.	
4022	6	C. Popilius, P. Ælius. Bellum cum Perseo.
4023	7	Anno Urbis 580. P. Licinius, C. Cassius. Jasone expulso, Oniam, cognomento Menelaum, successorem ei dedit. Itaque ob sacerdotii dignitatem orta seditione inter principes, ingentium miseriarum semina pullulaverunt.
4024	8	C. Hostilius Mancinus, C. Attilius Serranus.
4025	9	Q. Marcius Philippus 2, Q. Servilius Cæpio.
4026	10	L. Æmylius Paulus 2. C. Licinius Crassus.
4027	11	Q. Ælius, M. Junius. Antiochus Epiphanes, anno 145 post regnum Seleuci, id est, regni Græcorum (ut Josephus perhibet) die 25 mensis Casleu, id est, Decembris, secundum Macedones Apellen, cepit Hierusalem, tulit 10000 captivorum, destruxit muros: ac primùm quidem omnium eorum provinciam ad idololatriam compellens, qui parere noluerant, necat in sacrario. Tunc septem Machabæi cum matre, sub Antiocho isto coronati sunt martyrio, teste Hieronymo & Eusebio. Postea verò Hierosolymam ascendens, templum & vasa Dei, quæ mysterio fuerant consecrata, vastat; in templo Jovis Olympii simulacrum ponit; in Samaria, super verticem montis Garizim, Jovis peregrini delubrum ædificat, ipsis Samaritanis, ut id faceret, precantibus. Verùm in hoc tempore Mathathias quidam, filius Joannis Assamonæi, & de vico Modin, adversum Antiochi duces arma corripuit:
4028	12	M. Marcellus, C. Sulpicius. Fultus auxilio filiorum, leges patrias vindicavit.
4029	13	Cn. Octavius, T. Manlius. Ennius poëta septuagenario major, articulari morbo periit: sepultusque in Scipionis monumento, via Appia, intra primum ab Urbe miliarium. Quidam ossa ejus ex Janiculo translata affirmant.
4030	14	A. Manlius Torquatus, Q. Cassius Longinus.
4031	15	T. Sempronius Gracchus 2. M. Juventius Helva.
4032	16	P. Scipio Nasica, C. Marcius. Romani, interfecto Macedone, Illyrios & Galatas liberos esse jusserunt.

¶ Syriæ & Asiæ Antiochus Eupator, annis duobus.

4033	17	Anno Urbis 590. M. Messala, C. Fannius. Judæorum dux Judas, qui & Machabæus, filius Mathathiæ, Antiochi duces de Judæa expellens, & templum ab idolorum imaginibus emundans, patrias leges post triennium suis civibus reddidit, olympiade 155.

¶ Syriæ & Asiæ Demetrius Soter, annis regnavit 12.

4034	18	M. Cornelius, L. Anitius. Menelao pontifice Judæorum à juniore Antiocho occiso, qui prius Judæam Epiphani Antiocho prodiderat.

JUDAS.

Judæorum dux Judas, annis regnavit tribus.

4035	19	Cn. Cornelius Dolabella, M. Fulvius Nobilior.
4036	20	M. Æmylius, C. Popilius 2. His consulibus metalla in Macedonia instituta.
4037	21	Sext. Julius, L. Aurelius. Alcimus, alienus à genere sacerdotali, ambitione pontificatum invadit. Ob quod Onias, filius pontificis Oniæ, in Ægyptum transmigrans, in Heliopolitano pago, civitatem nominis sui condidit, templo ad similitudinem templi patrii constructo. Alcimus verò, adversus Judam inimicitias gerens, post non multum temporis Dei ira percussus, interiit: ac sic cum omnium Judæorum favore, Judæ Machabæo sacerdotium decernitur, qui dignitate suscepta, legatos Romam dirigit. Decrevit Senatus, Judæos amicos & auxiliatores Romanorum habendos.
4038	22	Lentulus, C. Marcius 2. Judas, adversum Demetrii duces inito prælio, occiditur, tribus annis pontificatu gesto.

Anni

Anni mũdi.	Anni Phil.	
4039	23	P. Scipio 2, M. Claudius

2. Comœdiarum ſcriptor P. Terentius, ob ingenium & formam libertate donatus, in Arcadia moritur: qui primùm Andriam, antequam ædilibus venderet, Cælio multùm ſe miranti legit.

|4040| 24 |L. Poſthumius, Q. Opimius. Ariſtarchus grammaticus tunc temporis agnoſcitur.

|4041| 25 |Q. Fulvius, T. Annius. Hi conſules primò magiſtratum inierunt calendis Januarii, propter ſubitum Celtiberiæ bellum, teſte Caſſiodoro.

JONATHAS.

Judæorum dux Jonathas, frater Judæ, Bacchide, duce Demetrii, Judæa expulſo pontificatum ſuſcepit.

|4042| 26 |M. Marcellus 3, L. Valerius. Pacuvius Brunduſinus, tragœdiarum ſcriptor, clarus habetur, vixitque Romæ, qui ſe ad picturam exercuit, ac fabulas venditavit, deinde Tarentum transgreſſus, propè nonagenarius diem obiit.

|4043| 27 |Anno Urbis 600. L. Lucullus, A. Poſthumius.

|4044| 28 |L. Quintius, M. Acilius. Pſeudophilippus regnavit in Macedonia anno uno.

|4045| 29 |L. Marcius, M. Manlius. Alexander Antiochi (qui Epiphanes cognominatus eſt) filius, Syriæ & Aſiæ imperans, Jonathan corona & multis magniſque donis proſequitur.

¶ Syriæ & Aſiæ, Alexander annis 9, menſibus ſex.

|4046| 30 |Sp. Poſthumius, L. Piſo. Romani, interfecto Pſeudophilippo, Macedonas tributarios faciunt.

|4047| 31 |P. Aphricanus, C. Livius. Samaritani & Judæi, Alexandriæ Ptolemæo judicante, contendunt de honoribus ex utraque parte templo ſuo defendis, & ſuperant Judæi.

|4048| 32 |L. Cornelius, L. Mummius. Lucilius poëta naſcitur.

|4049| 33 |Q. Fabius Maximus, L. Hoſtilius. Deſcriptione Romæ facta, inventa ſunt hominum 222000.

Anni mũdi.	Anni Phil.	
4050	34	Ser. Galba, L. Aurelius.

Oppius Gallos capit.

|4051| 35 |Appius Claudius, Q. Metellus. Carthago in ditionem Romanam per Scipionem redigitur, habens à conditione ſui annos 668, ut verò alii affirmant, annos 768. 347

EVERGETES II.

Ægyptiorum 7, Ptolemæus Evergetes, annis 29 regnavit.

Anni mũdi.	Anni Ever.	
4052	1	L. Metellus, Q. Maxi-

mus. Jonathas, dux Judæorum pariter & pontifex, cum Romanis & Spartiatis amicitias facit.

|4053| 2 |Anno Urbis 610. Cn. Cæpio, Q. Pompejus. Alexandro, filio Balæ regis Syriæ, Ptolemæus filiam ſuam tradit uxorem.

|4054| 3 |Q. Cæpio, C. Lælius. Numantini ſubverſi.

|4055| 4 |Cn. Piſo, M. Popilius. Brutus Iberiam usque ad Oceanum ſubegit.

¶ Syriæ & Aſiæ Demetrius, annis 3.

|4056| 5 |P. Scipio, D. Brutus. Tryphon Antiochum occidit, Alexandri filium. Ptolemæus Demetrio filiam ſuam tradit uxorem, cum regno, quod abſtulerat Alexandro.

|4057| 6 |M. Æmylius, C. Hoſtilius. Tryphon Jonatham, pontificem Judæorum, interfecit, & in ſacerdotium fratris Jonathæ Simon aſſumitur.

|4058| 7 |P. Furius, Sex Attilius. Tragœdiarum ſcriptor L. Accius clarus habetur, natus Mancino & Serrano conſulibus, parentibus Tyburtinis, & ſeni jam Pacuvio Tarenti ſua ſcripta recitavit: à quo fundus Accianus juxta Piſaurum dicitur, quia illuc inter colonos fuerat ex Urbe deductus.

SIMON.

Judæorum dux, Simon annis 8.

Anni mũdi.	Anni Ever.	
4059	8	Ser. Fulvius, Q. Calphurnius. His consulibus, Æmilianus Scipio ad Numantinum bellum, quum candidatus non esset, consul creatur. Tryphon Syriæ regnum conatus invadere, Antiocho, filio Alexandri interfecto, ad extremum insuper & ipse moritur.

¶ Syriæ, Antiochus Sedetes regnavit annis novem.

|4060| 9 |P. Aphricanus, C. Fulvius. Post Demetrium, imperavit universæ Syriæ frater ejus Antiochus, qui cognominatus est Sedetes.

|4061| 10 |C. Mutius, L. Calphurnius. Simoni, Judæorum pontifici pariter & principi, Romani & Spartiatæ, le-
348 gatione ejus libenter excepta, amicabilia miserunt scripta.

|4062| 11 |P. Popilius, P. Sulpicius. Bellum civile ortum in Sicilia.

|4063| 12 |Anno urbis 620. P. Crassius, L. Valerius. Primus liber Machabæorum hujus temporis historiam continet.

|4064| 13 |Appius Claudius, M. Perpenna. Antiochus Sedetes, rex Syriæ, adversus Judæam arma corripiens, & Hierosolymam vallo circundans, cùm ad conditiones pontificem Simonem compulisset, recedit, olympiade 162.

|4065| 14 |C. Sempronius, M. Aquilius. Simon, Judæorum pontifex, interficitur, cui succedit filius suus, Joannes.

|4066| 15 |Cn. Octavius, T. Annius. Attalus moritur: regni sui populum Romanum instituit hæredem.

|4067| 16 |L. Cassius, L. Cinna. Ptolemæus expulsus Ægypto. Arsaces Parthus Antiochum interfecit.

HYRCANUS.

Judæorum rex, Hyrcanus, qui & Joannes, annis 26 regnavit.

|4068| 17 |M. Æmilius, L. Aurelius. Servi, qui in Sicilia rebellabant, obsidionis necessitate compulsi, ad sua invicem cadavera voranda conversi sunt.

¶ Syriæ & Asiæ, Demetrius, annis 4.

Anni mũdi.	Anni Ever.	
4069	18	M. Plautius, M. Fulvius. Arverni, nobilissima Galliarum urbs capta fuit.

|4070| 19 |C. Cassius Longinus, Sex. Domitius Calvinus.

|4071| 20 |Q. Cæcilius, T. Quintius. Joannes, dux Judæorum & pontifex, adversum Hyrcanum bellum gerens, Hyrcani nomen accipit, & à Romanis jus amicitiæ postulans, decreto Senatus inter amicos relatus est.

¶ Syriæ & Asiæ Antiochus Gryphus regnavit annis 12.

|4072| 21 |Cn. Domitius, C. Fannius. Sextius oppidum ædificavit, in quo Aquæ Sextiæ in Galliis.

|4073| 22 |Anno Urbis 630. L. Opimius, Q. Fabius Maximus.

|4074| 23 |P. Manlius, C. Papyrius Balbus. Gracchi interitus.

|4075| 24 |L. Cæcilius, L. Aurelius. Narbona colonia facta.

|4076| 25 |M. Porcius Cato, Q. Marcius. Hyrcanus, pontifex Judæorum, Samariam (quæ nostro tempore Sebaste vocatur) obsidione captam, solo æquavit: quam postea Herodes instaurans, Sebasten in honorem Augusti appellari voluit.

|4077| 26 |L. Cæcilius Metellus, Q. Mutius Scævola.

|4078| 27 |C. Licinius Geta, Q. Maximus Eburnus.

|4079| 28 |M. Æmilius Scaurus, M. Cæcilius Metellus.

|4080| 29 |M. Metellus, Cn. Domitius. Censores artem ludicram ex Urbe removerunt, præter Lacinium tibicinem cum cantore, & ludum talarium. M. Terentius Varro, philosophus & poëta, nascitur.

SOTER.

Ægyptiorum 8, Ptolemæus Physcon, filius Cleopatræ, qui & Soter vocatur, regnavit annis septendecim.

Anni

Anni mũdi.	*Anni Soter.*	
4081	1	M.Acilius Balbus, & C.

Porcius Cato. Censûs actus. Censa sunt civium capita quadringenta quatuor millia & quadringenta triginta sex.

4082 | 2 | C. Cæcilius, C. Papyrius Carbo. Thraces Romanis subjiciuntur. Cymbri Illyricum invaserunt, & Carbonem vicerunt.

4083 | 3 | Anno Urbis 640. M. Livius Drusus, L. Piso.

¶ Syriæ & Asiæ Antiochus Cyzicenus annis regnavit 19.

4084 | 4 | P.Scipio Nasica, L. Calphurnius Bestia. Antiochus Cyzicenus, Grypho ejecto, Syriam obtinuit: ac rursum Gryphus, superato Cyziceno, eandem recepit: ita ex successione regnabant adversum sese dimicantes invicem. Bellum Jugurthinum hîc cœptum.

4085 | 5 | Sp. Posthumius Albinus, M. Minutius Rufus.

4086 | 6 | Q. Cæcilius Metellus, M. Junius Syllanus. Jugurtha, contra Romanos dimicans capitur, & Numidia Romanis addita.

4087 | 7 | Ser.Sulpicius, M.Æmilius. Rhodo terræmotu concussa, colossus ruit.

4088 | 8 | L. Cassius, C. Marius Jonathas gloriosè apud Judæos principatum gerit. Is Marius Sicambros vicit.

4089 | 9 | Q. Servilius Cæpio, C. Attilius Serranus. His consulibus, per Servilium Cæpionem consules judicia equitibus & senatoribus communicant. Cicero Arpini nascitur, matre Helvia, patre verò equestris ordinis.

4090 | 10 | P. Rutilius Rufus, C. Manlius Maximus.

4091 | 11 | C.Marius Nepos secundò, & C. Fimbrius. Cneus Pompejus oritur.

4092 | 12 | C. Marius Nepos 3, & L. Aurelius Orestes.

ARISTOBULUS.

Judæorum primus rex, Aristobulus, filius Jonathæ, regnavit anno uno. Qui rex pariter & pontifex, primò apud Judæos diadematis sumpsit insigne, post quadringentos octogintaquatuor annos Babylonicæ captivitatis.

4093 | 13 | Anno Urbis 660. C. Marius Nepos quartò, & Quintus Luctatius. Eusebius scribit, sub his consulibus natum fuisse Pompejum Magnum.

JANNEUS.

Post Aristobulum, regnavit Janneus, cognomento Alexander: qui pontificatum quoque administrans, crudelissimè civibus præfuit. Turpilius comicus, senex admodum, moritur. C. Lucilius, satyrarum scriptor, Neapoli moritur, ac publico funere effertur, anno ætatis ejus quadragesimo quinto.

4094 | 14 | C. Marius Nepos 5. M. Aquilius. Furius poëta, cognomento Bibaculus, Cremonæ nascitur. Cimbrorum ducenta millia cæsa, & octoginta millia capta, per Marium. Is fuit quinquies consul, & juxta Eridanum Cimbros superat, & de his cum Catulo triumphat.

4095 | 15 | C. Marius Nepos 6, & L. Valerius Flaccus.

4096 | 16 | M. Antonius, A. Posthumius Albinus.

4097 | 17 | Q. Cæcilius Metellus, T.Didius Vivius. Thraces à Romanis victi. Rursum in Sicilia bellum servile consurgit. 349

ALEXANDER.

Ægyptiorum nonus Ptolemæus, qui & Alexander, regnavit annis decem.

Anni mũdi.	*Anni Alex.*	
4098	1	Cn. Cornelius Lentu-

lus, P. Licinius Crassus. Expulso de regno Ptolemæo Physcone, matrem timens Cleopatram, in Cyprum se recepit.

4099 | 2 | Cn. Domitius Ænobarbus, C. Cassius Longinus. His consulibus, Ptolemæus, rex Ægypti, populum Romanum hæredem reliquit.

4100 | 3 | L. Licinius Crassus, Q.

Mutius

Mutius Scævola. Aquilius in Sicilia bellum servile compescuit.

Anni mūdi.	*Anni Alex.*
4101	4

C. Cælius Caldus, L. Domitius Ænobarbus. Seleucus ab Antiocho, filio Cyziceni, vivus exuritur.

|4102| 5 |C. Valerius Flaccus, M. Herennius. T. Lucretius nascitur, qui postea amatorio poculo in furorem versus, quum aliquot libros per intervalla insaniæ scripsisset, quos postea Cicero emendavit, propria se manu interfecit, anno ætatis quadragesimo quarto.

¶ Syriæ, Philippus annis duobus regnavit.

|4103| 6 |P. Claudius Pulcher, M. Pulcher Perpenna. Antiochus in Parthos fugiens, Pompejo se deinceps tradidit. Post quem Philippus captus est à Gabinio.

¶ Syriæ & Asiæ regnum defecit. Hucusque Syria possessa à regibus, postea in Romanam ditionem cessit.

|4104| 7 |L. Marcius Philippus, Sex. Julius Cæsar. Bellum adversus Romanos Picentes, Marsi, Pelignique moverunt.

|4105| 8 |L. Julius Cæsar, P. Rutilius Lupus.

|4106| 9 |Cn. Pompejus Strabo, L. Porcius Cato. L. Pomponius, Bononiensis, Atellanarum scriptor, clarus habetur. Iste consul, Pompejus Strabo, fuit pater Pompeji, cognomine Magni.

|4107| 10 |L. Cornelius Sylla, & Q. Pompejus Rufus. Contentio orta inter Marium & Syllam, propter Mithridaticum bellum.

PHYSCON.

Ægyptiorum 10, Ptolemæus Physcon, qui à matre fuerat ejectus, regnavit annis octo.

Anni mūdi.	*Anni Physc.*
4108	1

350 L. Cornelius Cinna, Cn. Octavius. Ptolemæus regressus de fuga, regnum obtinuit, quia Alexandrii, qui ante eum fuerat, ob interfectionem matris, cives pepulerant. Plotius Gallus primò Romæ Latinam rhetoricam docuit. De quo Cicero sic refert: *Memoria teneo, priùs nobis primùm Latinè docere cœpisse Plotium quendam.* Cinna & Marius in civitatem recepti, Octavium & optimates interfecerunt.

Anni mūdi.	*Anni Physc.*
4109	2

L. Cornelius Cinna 2, C. Marius Nepos septimò. C. Valerius Catullus, scriptor lyricus, Veronæ nascitur. Die decimaseptima hujus consulatus, Marius diem obiit.

|4110| 3 |L. Cornelius Cinna 3, Cn. Papyrius Carbo. P. Salustius, scriptor historicus, in Sabinis Amiterni nascitur. Sylla Athenienses vastat.

|4111| 4 |L. Cornelius Cinna 4, Cn. Papyrius Carbo 2. Descriptione Romæ facta, inventa sunt 463000 hominum. His consulibus, Asiam in quadragintaquatuor regiones Sylla distribuit.

|4112| 5 |L. Scipio Asiaticus, C. Norbanus Bulbus. His consulibus, Capitolium, custodum negligentia, concrematur. Templum apud Delphos à Thracibus incensum. Pompejus primò ducis partes egit.

|4113| 6 |Anno Urbis 670. Cn. Papyrius Carbo tertiò, C. Marius Gratidianus. L. Annius plurimas civitates capit. Cicero vigesimoseptimo anno ætatis suæ Quintium defendit. Pompejus, ob victoriam Aphricanam, Magnus appellatus est.

|4114| 7 |M. Tullius, Cn. Dolabella. P. Terentius Varro, vico Actiate, in provincia Narbonensi nascitur: postea trigintaquinque annos agens, Græcas literas cum summo studio didicit. Cicero Quintium defendit.

|4115| 8 |L. Cornelius Sylla 2, Q. Metellus Pius. Volcatius Plotius, Latinus rhetor, Cn. Pompeji libertus & doctor, scholam Romæ aperuit. Syllæ tyrannis. Sextus Roscius à Cicerone defenditur.

DIONYSIUS.

Ægyptiorum 11 Ptolemæus Dionysius regnavit annis triginta.

4116

Anni mũdi.	Anni Dion.

4116 | 1 | P. Servilius Vatia Isauricus, Appius Claudius Pulcher. Sylla Romam obtinuit, & post biennium moritur. Roscius contra Tryphonem agit.

4117 | 2 | M. Æmylius Lepidus, Q. Luctatius Catulus. Cicero Athenas secedit, & inde post triennium Romam regreditur.

4118 | 3 | M. Æmylius Mamercus, & D. Brutus Julianus. Pompejus gloriosissimè triumphavit. Lepidus publicus hostis judicatus est.

4119 | 4 | Cn. Octavius, C. Scribonius Curio. T. Quintius, scriptor tragœdiarum, Romæ moritur: sepultusque est via Prænestina, ad miliarium secundum. Pompejus in Hispaniam missus, Metello jungitur.

4120 | 5 | L. Octavius, L. Aurelius Cotta. Alexandra, quæ & Saloma, uxor Alexandri, Hierosolymis regnavit: ex cujus ætate, Judæos rerum confusio & variæ clades oppresserunt.

ALEXANDRA.

¶ Judæorum, regnavit Alexandra annis novem.

4121 | 6 | L. Licinius Lucullus, M. Aurelius Cotta. Bellum cum gladiatoribus gestum in Campania.

4122 | 7 | M. Lucullus, C. Cassius Varus. M. Lucullus, primus pater patriæ appellatus est.

4123 | 8 | Anno Urbis 680. L. Gellius Publicola, & Cn. Cornelius Lentulus. Victa Armenia, Mesopotamia & Nisibis, cum fratre regis simul capiuntur.

4124 | 9 | Cn. Aufidius, P. Cornelius Lentulus. Cneus Pompejus universam Iberiam subjugavit, & de ea triumphavit.

4125 | 10 | M. Crassus, Cn. Pompejus. M. Licinius de Bessis triumphavit, capta Cabile, & Tomis, & cæteris urbibus. Crassus triumphavit de suprà dictis gladiatoribus. Publius Virgilius Maro in pago, qui Andes dicitur, haud procul à civitate Mantua, nascitur.

Anni mũdi.	Anni Dion.

4126 | 11 | Q. Cæcilius Metellus, 351
Q. Hortensius Nepos. His consulibus, reparatum dedicatumque est Romæ Capitolium.

4127 | 12 | L. Cæcilius Metellus Creticus, & Quintus Marcius Vatia. Marcus Porcius Cato philosophus agnoscitur.

4128 | 13 | C. Calphurnius Piso, M. Acilius Glabrio. Antiochia Syriæ capta à Romanis. Pompejus contra Mithridatem. Creticum bellum motum, unde Metellus dictus est Creticus. Lucus Daphnensium, juxta Antiochiam, à Pompejo Apollini consecratur. Bellum piratarum à Pompejo confectum.

4129 | 14 | M. Æmylius Lepidus, L. Manlius Torquatus.

HYRCANUS.

¶ Aristobulus & Hyrcanus, filii Alexandræ, contra se pro imperio dimicantes, occasionem præbuerunt Romanis, ut Judæam invaderent. Itaque Pompejus Hierosolymam veniens, capta urbe, & templo reserato, usque ad sancta sanctorum accedit. Judæi Romanorum vectigales facti: & pontificatum apud eos suscepit Hyrcanus, & regnavit annis trigintaquatuor.

4130 | 15 | L. Julius Cæsar, Q. Marcius Figulus. Pompejus Aristobulum victum secum adducit, pontificatumque confirmat Hyrcano: deinde Antipatrum, Herodis Ascalonitæ filium, procuratorem in terra Palæstina fecit.

4131 | 16 | M. Tullius Cicero, M. Antonius. Libya, per testamentum Appionis regis, Romanis relicta. Horatius Flaccus, satyricus & lyricus poëta, Libertino patre, Venusiis nascitur. Catilinæ conjuratio hìc cœpit. Cicero Murenam defendit.

4132 | 17 | D. Junius Syllanus, L. Murena. Apollodorus Pergamenus, Græcus orator, præceptor Callidii & Augusti, clarus habetur. Catonis Uticensis tribunatus.

4133 | 18 | M. Pupius Piso Calphur-

phurnius, M. Valerius Messala. His consulibus, Catilina in agro Pistoriensi, ac Antonii bello peremptus est. Pompejus, captis Hierosolymis, tributarios Judæos facit: unde tertium triumphum excellentissimum habuit Pompejus.

Anni mūdi.	*Anni Dion.*	
4134	19	Q. Cæcilius Metellus Celer, L. Afranius. Ea, quæ de Catilina & Cethego, Lentulo & consule Cicerone, Salustius & Livius scribunt, hoc tempore gesta sunt.

|4135| 20 |C. Julius Cæsar, M. Calphurnius Bibulus. Clodii rogatione, Cicero in exilium est profectus anno u-
352 no, teste Cassiodoro.

|4136| 21 |L. Piso Cæsonianus, & A. Gabinius. His consulibus, teste Cassiodoro, Pompejus imperator appellatur. Cæsar Lusitaniam, & quasdam insulas in Oceano capit.

|4137| 22 |P. Cornelius Lentulus, Q. Metellus Nepos. Hîc, propter civiles dissensiones, per Scaurum de exilio revocatur Cicero. Messala Corvinus orator nascitur, & T. Livius, scriptor historicus Patavinus, juxta Eusebium Cæsariensem.

|4138| 23 |Cn. Lentulus Marcellinus, L. Marcius Philippus. Virgilius Cremonæ studiis eruditur. Catulus 30 ætatis suæ anno Romæ clarus habetur. C. Julius Cæsar contra Gallos missus est.

|4139| 24 |Cneus Pompejus Magnus secundò, & Marcus Licinius Crassus etiam secundò. Clodius orator clarus habetur: qui postea civili bello Cæsarianas partes sequutus est. Quum Togatam Galliam regeret, Placentiæ obiit.

|4140| 25 | Appius Claudius Pulcher, L. Domitius Ænobarbus. Cæsar Rhenum transiens, Germanos vastat. Crassus consul apud Carras cum filio captus.

|4141| 26 |Cn. Domitius, M. Valerius Messala. Ventidius, primus Romanorum, Parthos superat. Clodius interemptus. Seditio à Milone, Clodii interfectore, suscitata.

Anni mūdi.	*Anni Dion.*	
4142	27	Cn. Pompejus Magnus tertiò, Q. Metellus Scipio. Curio promptus popularis orator, Romæ habetur insignis: qui deinceps in Phrygia, pudore amissi exercitus, mori maluit quàm evadere.

|4143| 28 | Anno Urbis 700. M. Claudius Marcellus, Ser. Sulpicius Rufus. Virgilius, sumpta toga, Mediolanum transgreditur, & post breve tempus Romam pergit.

|4144| 29 | Lucius Æmylius Paulus, Cajus Claudius Marcellus. Simulachrum Jovis Olympiaci fulmine tactum.

|4145| 30 | C. Lentulus Cruscellus, C. Claudius Marcellus secundò. Messala Corvinus Cæsar Germanos capit.

CLEOPATRA.

ÆGyptiorum 12, regina Cleopatra, soror Ptolemæi, regnavit annis viginti duobus in Ægypto: ex quibus duo tantùm numerantur: regnavit enim usque in annum decimumquintum Octaviani Cæsaris, in quo obiit.

Anni mūdi.	*Anni Cleo.*	
4146	1	Principium belli civilis Cæsaris & Pompeji. Victus Pompejus Alexandriam petiit: ibique ab ipso, à quo sperabat auxilium, Ptolemæo occiditur. Mox Cæsar Alexandriam venit, cui Ptolemæus parare voluit insidias: unde bello ei illato, victus in Nilo periit. Cæsar verò Alexandria potitus, regnum Cleopatræ dat, ob gratiam stupri, ut dicitur.

|4147| 2 |Computant ab hoc loco Antiocheni sua tempora. Respublica Romana oppressa.

ROMA-

ROMANVM IMPERIVM.

CAPVT XXI.

JULIVS CÆSAR.

ROMANORVM primus, Cajus Julius Cæsar, regnavit annis quatuor, mensibus sex, hoc est, usque ad calendas Martias. Sed Julius Cæsar de Galliis veniens, Pompejum fugavit ex Italia, aurum atque argentum Romæ de ærario sustulit, ac primus Romanorum singulare obtinuit imperium: à quo postea Cæsares, Romani principes appellati sunt.

Anni mūdi.	*Anni Julii.*	
4148	1	C. Julius Cæsar secundò, P. Servilius. Pompejus Pharsalico prælio victus, & fugiens in Ægyptum, à spadonibus Ptolemæi regis occiditur.
4149	2	Q. Fulvius, P. Vaticanus. Ptolemæi cadaver cum lorica aurea in Nilo flumine repertum est. Cæsar in Ægypto regnum Cleopatræ confirmat.
4150	3	C. Julius Cæsar tertiò, M. Lepidus. Romæ basilica Julio dedicata. Decretum Senatus Atheniensium ad Judæos mittitur, qui per legationem amicitiam postularant. Cleopatra, regio comitatu Urbem ingressa, prohibuit mulieres lecticis margaritisque uti, quæ nec viros nec liberos haberent, & minores essent annis quadraginta quinque. Nigidius Figulus, Pythagoricus & magus, in exilio moritur. Antonius decrevit, quintilem mensem Julium debere dici, quia in eo fuisset natus Julius Cæsar.
4151	4	C. Julius Cæsar quartò, Fabius Maximus. Judæa capta. Cassius templum spoliat. Idibus Martiis C. Julius Cæsar, ob insolentiam morum, conjurantibus in eum sexaginta vel ampliùs senatoribus, equitibus Romanis, in curia occiditur, & fasces statim suscepit Dolabella. Cæsaris corpus, in rostris, ob honorem concrematum. Ser. Sulpicius jurisconsultus, & P. Servilius Isauricus, publico funere elati. Romæ tres simul exorti soles, paulatim in eundem orbem coierunt. Inter cætera portenta, quæ toto orbe facta sunt, bos in suburbano Romæ ad arantem loquutus est, frustrà se urgeri, non enim frumenta, sed homines brevi defuturos. Hæc autem juxta Cassiodorum.
4152	5	C. Julius Cæsar quintò, M. Antonius. Sella aurea sedenti Cæsari, in Lupercalibus, M. Antonius diadema imposuit renitenti: atque idibus Martiis, Cæsar in Pompeja curia occisus est. Cui successit Octavianus Cæsar, qui regnavit annis quinquagintasex, mensibus sex. Per quæ tempora hi sequentes consules extiterunt. 353

OCTAVIANUS.

ROmanorum secundus, C. Octavianus Cæsar Augustus, regnavit annis quinquaginta sex, mensibus sex, aliquantisque diebus, teste Josepho, hoc est, usque ad calendas Octobres, in an. decimosexto incarnationis, secundum rationem supputationis. Ab isto reges Romanorum Augusti appellantur. Vivente Cleopatra, regnavit annis quindecim, & postea quadraginta uno, & mensibus sex. Antonius adversum Cæsarem Augustum bellum movet. Liberius, mimorum scriptor, decimo mense post C. Cæsaris interitum, Puteolis moritur. Publius mimographus, natione Syrus, Romæ scenam tenet. Cicero in Firmiano suo ab Herennio & Pompilio occiditur, sexagesimoseptimo anno ætatis suæ.

Anni mūdi.	*Anni Oct.*	
4153	1	Anno urbis 710. C. Cæsar Octavianus Augustus, & Quintus Pædius.
4154	2	C. Pansa, A. Hirtius, Octavianus, Antonius, & Lepidus amicitiæ fœdus inierunt. Octavianus forum Augustum ædificavit. Ciceronis caput

cum

cum manu dextra pro rostris positum: juxtaque noviès coronata imago Pompilii, qui eum occiderat. Ovidius Naso nascitur in Pelignis. C. Falcidius, tribunus plebis, legem tulit, ne quis testamento legaret plus, quàm ut quarta pars hæredibus superesset. Curtius Salussus, in insula Arado, cum quatuor cohortibus vivus combustus est, propterea quòd tributa solitus erat graviùs exigere.

Anni mũdi. | *Anni Oct.*

4155 | 3 | M. Lepidus, L. Plancus. Oleum è terra erupit trans Tiberim, fluxitque toto die sine intermissione, significans CHRISTI gratiam ex Gentibus. Antonium superat Augustus, & interveniente Senatu, in amicitiam cum eo regreditur. Cornificius poëta, à militibus desertus, interiit, quos sæpe fugientes, galeatos lepores appellarat. Hujus soror fuit Cornificia, cujus insignia exstant epigrammata. Templa Rhodio-
354 rum depopulatus est Cassius. Secunda, secessio Augusti & Antonii. Stella crinita apparuit.

4156 | 4 | P. Servilius 2, L. Antonius. Cornelius Nepos historicus clarus habetur. Antiochus strenuè contra Judæos dimicans, tandem occiditur: à quo in præsens tempus ipsum Hierosolymorum regnum destructum est.

4157 | 5 | Cn. Domitius, C. Asinius. Quidam Herodes post eum à Romanis constitutus est princeps alienigena, & omnino nihil pertinens ad totam Judæam.

4158 | 6 | L. Censorinus, C. Calvisius. Phormii pater & filius clari habentur oratores.

4159 | 7 | Appius Claudius, C. Norbanus. Quorum filius consularis ante patrem moritur.

4160 | 8 | M. Agrippa, L. Canidius. Lacus Lucrinus in portum conversus est. Salustius obiit ante Actiacum bellum.

4161 | 9 | L. Gellius, M. Coccejus. M. Varius poëta, quem Virgilius in Bucolicis notat, in Cappadocia moritur.

4162 | 10 | L. Cornificius, Sex. Pompejus. Herodes, Antipatri Ascalonitæ & matris Cypridis Arabicæ filius, à Romanis Judæorum suscepit principatum, annis trigintaseptem. Cujus tempore, CHRISTI nativitate vicina, regnum & sacerdotium Judææ, quod priùs per successiones minorum tenebatur, destructum est, completa prophetia, quæ ita per Mosen loquitur: *Non deficiet princeps ex Juda, neque dux de femoribus ejus, donec veniat, cui repositum est: & ipse erit expectatio Gentium.* Nam usque ad Herodem, Christi, id est sacerdotes, erant reges Judæorum, qui imperare cœperant à quadragesima quinta olympiade, & ab instauratione templi sub Dario, usque ad Hyrcanum, centesima octuagesima quinta olympiade, annis quadringentis octoginta quatuor in medio transactis, quos Daniel quoque significat, dicens: *Et scies & intelliges: ab initio sermonis respondendi, & ædificandi Hierusalem usque ad principatum, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ.* Quæ sexaginta novem hebdomadæ faciunt annos quadringentos octoginta tres, in quibus sacerdotes per unctionem consecrati, regnaverunt usque ad Hyrcanum: quo extremo omnium à Parthis capto, Herodes, Antipatri filius, nihil ad se pertinentem Judæam ab Augusto & Senatu accepit; filiique ejus post eum regnaverunt usque ad novissimam Hierosolymorum captivitatem: nequaquam ex successione sacerdotalis generis pontificibus constitutis, neque perpetuitatem vitæ, secundum legem Mosis, servientibus Deo. Ignobiles verò quidam, & alio tempore alii, & nonnulli unius anni, sive modico amplius, à Romanis imperatoribus sacerdotium emebant. Quæ omnia etiam Daniel propheta vaticinatur, ita dicens: *Et post hebdomades septem & sexaginta duas interibit chrisma, & judicium non erit in eo, & templum & sanctum corrumpet populus, duce veniente: & cadentur in cataclysmo belli.* Et in consequentibus: *Et super templum* (inquit) *abominatio desolationum.* Quidam tamen numerant à morte Alexandri Magni, usque ad imperium Augusti Cæsaris, annos ducentos & nonagintaquatuor.

4163

Anni mūdi.	Anni Oct.	
4163	11	Anno Urbis 720. L.

Scribonius Libo, L. Atratinus. Japidæ, Dalmatæ, & Pannonii, in potestatem Romanorum à Cæsare redacti. Et anno undecimo Augusti iste Herodes, ne ignobilis fortè, & à Judæorum semine argueretur extraneus, combussit omnes libros, quibus nobilitas Judæorum in templo servabatur adscripta, ut deficientibus probamentis, & ipse ad hanc pertinere putaretur. Insuper etiam & suam sobolem regio illorum generi commiscuit: projecta Doside, fœmina Hierosolymitana, propria uxore, & nato ex ea filio Antipatro, sociat sibi Mariamnen, filiam Alexandri, neptem Aristobuli, fratris Hyrcani, qui ante eum rex erat in Hierusalem. Hæc quinque filios ei genuit, quorum duos, Alexandrum & Aristobulum, ipse necavit in Samaria. Hujus Aristobuli, ex Beronice, filia Salomæ, sororis magni Herodis, sunt filii, Agrippa Major, & Aristobulus, atque Herodes, qui in Actibus Apostolorum ab angelo legitur percussus; & duæ filiæ, Mariamne & Herodias. Quæ Herodias nupsit (sicut Josephus perhibet) Herodi, filio Magni Herodis, & Mariamne filio Alexandri pontificis, viro suo vivente. Fortè ipsa est, quæ & Philippo nupsit Herodi, filio Antipatri Hierosolymitani, & Herodi cognomento Magno.

|4164| 12 |C. Cæsar Octavianus secundò, L. Volcatius. Lunæ secundum Romanos cursus inventus. Colonias deduxere Romani. Augustus triumphavit pedestris certaminis triumpho. Antonius Cleopatræ Arabiam tradidit.

|4165| 13 |Cn. Domitius Ænobarbus, C. Sossius. Arcorius, Augusti medicus, clarus habetur.

|4166| 14 |C. Cæsar Octavianus tertiò, M. Valerius Messala. Hoc anno verum Augusti imperium inchoatur, quo bellis civilibus finis impositus est.

|4167| 15 |C. Cæsar Octavianus quartò, M. Licinius Crassus. Tertio inter Augustum & Antonium orto bello, quòd Antonius, qui Asiam & Orientem tenebat, repudiata sorore Augusti, Cleopatram duxisset uxorem, Antonius, Nicopoli juxta Actiacum littus, à Cæsare bello superatur, & perimitur: Alexandriæ postea in Mausoleo reconditur. Quum autem Augustus Antonium & Cleopatram vicisset calendis Augusti, & imperium Romani populi firmavit; Sextilis mensis ex Senatusconsulto, ob memoriam Augusti, Augustus est appellatus. Cum ingenti triumphorum pompa Augustus Cæsar Romam est ingressus, & Cleopatræ liberi, Sol, & Luna, ante currum ejus ducti sunt. Antonio occiso, regina Cleopatra ad pedes Augusti provoluta, tentavit in se inclinare oculos ducis; at frustra quidem: nam pulchritudinem ejus recusavit Augustus, & præcepit eam custodiri. Nec autem illa de vita, quæ auferebatur, sed de parte regni laborabat. Quod ubi desperavit, & à principe servari se triumpho cognovit, incautiorem factam custodiam fugit, & in Mausoleo regum se recepit: ibique maximo, ut solebat, cultu, in referto horroribus solio, juxta se suum collocavit Antonium, admotisque ad venas serpentibus, sic morte, 355
quasi somno resoluta est. Ægyptus deinde fit Romana provincia, quam primus tenuit C. Cornelius Gallus, de quo scribit Virgilius in Bucolicis. Usque ad Cleopatram, qui vocabantur Lagidæ, in Ægypto regnaverunt annis ducentis nonaginta quinque. Arcorius, ille Augusti medicus, post Actiacam victoriam, naufragio periit. Quidam ab hoc loco primum annum Augusti monarchiæ supputant: quod Beda confirmat, dicens, super Danielem Romanos hinc annos quinquaginta novem, cum anno decimoseptimo Tiberii regnasse. Omnes historici, & Beda etiam dicunt, Cleopatram regnasse annis viginti duobus, hoc est, annis tribus ante Julium Cæsarem, & quinque Julii Cæsaris, & quindecim Octaviani Augusti, in quo ipsa se interfecit.

Anni mūdi.	Anni Oct.	
4168	16	C. Cæsar Octavianus

quintò, & Sex. Apulejus. Censu Romæ agitato, inventa sunt civium Romanorū quadraginta & unum centum, & sexaginta quatuor millia coloniæ deductæ.

Anni mūdi.	Anni Oct.	
4169	17	C. Cæsar Octavianus 6,

& M. Agrippa secundò. Parthorum seditiones per Cæsarem sedatæ. M. Terentius Varro philosophus propè 90 moritur. Thebæ Ægypti usque ad solum erutæ. Cornelius Gallus, Forojuliensis poëta, à quo primùm Ægyptus tenebatur, 43 ætatis suæ anno, propria se manu interfecit. Tralles terræmotu conciderunt. Templum Jani à Cæsare clausum.

|4170| 18 |C. Cæsar Octavianus 7, & M. Vipsamus Agrippa tertiò. Cæsar leges protulit, judices ordinavit, provincias disposuit, & ideo cognominatus est Augustus. Cujus temporibus floruerunt Virgilius, Horatius, & Ovidius, teste Cassiodoro. Indi per legatos ab Augusto amicitiam postularunt. Messala Corvinus, primus præfectus Urbis factus, sexto die magistratu se abdicavit, incivilem potestatem esse contestans.

|4171| 19 |C. Cæsar Octavianus octavò, T. Statilius. Augustus Calabriam & Gallos vectigales facit. Munatius Plancus, Ciceronis discipulus, orator habetur insignis, qui quum Galliam commotam regeret, Lugdunum condidit.

|4172| 20 |C. Cæsar Octavianus nonò, & M. Junius Syllanus. Cantabros, Germanos, & Astures Cæsar per L. Lanium perdomuit. M. Lollius Galatiam Romanam provinciam facit. Augustus, quum ei monarchia deferretur, retinuit: teste Cassiodoro.

|4173| 21 |Anno Urbis 730. C. Cæ-
356 sar Octavianus 10, C. Norbanus. Quintilius Cremonensis, Virgilii & Horatii familiaris. Tota Hispania à Cæsare subacta.

|4174| 22| |C. Cæsar Octavianus 11, Cn. Piso. Augustus Cyzicenos libertate privavit. Pylades Cilix pantomimus, quum veteres ipsi canerent atque saltarent, primus Romæ chorum & fistulam præcinere fecit.

|4175| 23 |M. Claudius Marcellus, L. Aruntius. Tiberius ab Augusto missus, occupavit Armeniam. Atramius, qui septemdecim annos natus, Cælium accusaverat, clarus inter oratores habetur: ad extremum, morborum tædio in balneo, voluntate exanimatus, hæredem reliquit Cæsarem Augustum.

Anni mūdi.	Anni Oct.	
4176	24	M. Lollius, Q. Lepidus.

Cantabri, res novas molientes, opprimuntur.

|4177| 25 |M. Apulejus, P. Syllius Nerva. Herodes, apud Hierosolymas, multas & magnas ædes constituit. Aquilas & signa Crassiana de Parthis Cæsar recepit.

|4178| 26 |C. Sentius Saturninus, Sp. Lucretius Cinna. Cæsari ex provincia redeunti, currus cum corona aurea decretus est, quò ascendere noluit. Virgilius Brundusii moritur: ossa ejus Neapolim translata, in secundo ab Urbe miliario sepeliuntur: titulo hujusmodi suprà scripto, quem moriens ipse dictaverat:

Mantua me genuit, Calabri tenuère: tenet nunc
Parthenope: cecini pascua, rura, duces.

Herodes Samariam, jam olim in cineribus sedentem, à fundamentis suscitans, in honorem Augusti Augustam, idest, Sebasten, appellavit: & in Paneade templum, quod Panion vocatur, extruxit.

|4179| 27 |Cn. Cornelius Lentulus, P. Cornelius Lentulus. Augustus Samiis dedit libertatem. In Cypro plurimæ civitatum partes terræmotu conciderunt. Germanos in arma versos M. Lollius superat. Varus & Tucca, Virgilii & Horatii contubernales, poëtæ habentur illustres: qui Æneidum libros postea emendarunt, sub hac lege, ut nihil adderent.

|4180| 28 |T. Furnius, C. Junius Syllanus. Augustus C. Agrippam adoptavit in filium.

|4181| 29 |L. Domitius Ænobarbus, P. Scipio. Æmylius Macer, Veronensis poëta, in Asia moritur. Tiberius Vindelicos, & eos, qui in Thraciarum confinibus erant, Romanas provincias facit.

Anni mũdi.	Anni Oct.	
4182	30	M. Drusus Livius, L.

Calphurnius Piso. Tiberii Neronis quæstura.

S. MARIA.

Sancta Maria nascitur ex patre Joacim, de tribu Juda, & ex matre Anna, filia Issachar, de genere David. Beata Maria, mater Domini nostri JESU CHRISTI, erat 14 annorum, quando salutata est à Gabriele archangelo. Mortua est autem 63 anno ætatis suæ, teste sancto Hieronymo in libro de infantia Mariæ. Coloniæ Berytum & Patras deductæ. Bosporum Agrippa capit.

|4183| 31 |Anno Urbis 740. Cn. Lentulus Augur Licipinus, M. Crassus. Cercius Smyrnæus Rhetor Latinè Romæ docuit. Augustus à Senatu Pontifex maximus appellatur.

|4184| 32 |Cl. Tiberius Nero, Q. Quintilius Varus. Cæsaream Herodes in nomine Cæsaris condidit, quæ priùs Turris Stratonis vocabatur.

|4185| 33 |M. Valerius Messala 2. P. Sulpitius Quirinus. Herodes, destructo templo, ab Jesu, filio Josedec & Zorobabel, constructo, ædificat templum in Hierusalem, quod à Tito combustum est anno 40 post passionem Domini. Herodes Antidonam condidit, & Antipatridam atque Herodionem, in honorem patris Antipatri & suum construxit.

|4186| 34 |P. Fabius Maximus, & Q. Ælius Tubero. Innumerabilia quoque opera in singulis Syriarum urbibus, quas regebat, solertissimè ædificavit. Imperator Augustus, primus omnium, tigrin feram mansuefactam Romæ ostendit.

|4187| 35 |Julius Antoninus, Fabius Aphricanus. Tiberius Cæsar de captivis Pannoniis triumphavit. Horatius, quinquagesimo octavo ætatis suæ anno, Romæ moritur. Passienus, declamator insignis, obiit. C. Julius Hircinius, cognomento Polyhistor, Grammaticus habetur illustris. Tiberius, vastata Germania, imperator appellatur. Claudius Tiberius, qui postea imperator factus est, hoc anno nascitur.

Anni mũdi.	Anni Oct.	
4188	36	Drusus Nero, L. Quin-

tius Crispinus. Apud Lingonum gentem, templum Cæsari Drusus sacravit, teste Cassiodoro. Herodes Hyrcanum, regem & sacerdotem Judæorum, occidit. Tunc CHRISTI nativitate vicina, principatus Judaicus, judicium & sacerdotium, de femore Juda, secundum prophetias defecit, transiens ad Herodem, extraneo genere; & completa est prophetia Mosis, ita dicens: *Non deficiet princeps ex Juda, neque judex de femore ejus, donec veniet, qui mittendus est: & ipse erit expectatio Gentium:* & reliqua. Herodes Hyrcanum, qui olim sacerdos Judæorum fuerat, de captivitate Parthica regressum, & filium ejus, qui sacerdotio patris successerat, interfecit. Herodes enim Ananelum quendam, de Babylone accitum, pontificem Judæorum constituit: & post exiguum tempus Aristobulum, fratrem uxoris suæ, nepotem Hyrcani, successorem dedit: quo post annum interfecto, rursum Ananelo reddidit sacerdotium.

|4189| 37 | C. Asinius Gallus, C. Marcius Censorinus. Inter Albim & Rhenum Germani omnes Tiberio Neroni dediti: per Sex. Apuleium, Pannonii subacti. Herodes sororem Aristobuli, uxorem suam, quam nullo modo chariùs noverat, cum duobus propriis filiis jam adolescentibus, & matrem uxoris occisæ, socrum suam crudelissimè necat. Hyrcanum enim Babylone à vinculis solutum, ut Josephus perhibet, tanquam principem sacerdotum, & regem Judæorum, multitudo Judæorum, & omnes usque ad Euphratem Judæi habitantes, honorabant; ipsumque rogabant, ut apud eos maneret, dicentes, quòd officiosum aliquid, simul & honoris in sacerdotali vel principali dignitate, nullo modo minus apud eos haberet, quàm in Hierusalem. 357
Postquam enim multo Herodis rogatu, de Babylonia in Hierusalem venit, cum omni honore eum Herodes suscepit: &

& quum vocaret ipsum patrem suum, primum ei locum concedebat, disponebatque cum eo utilitates cæteras sui principatus. Amicissimus enim Herodis antea erat, atque de periculo mortis eum liberavit, quam diu vixit. Hyrcanus, quamvis principatum primarium non possidebat, tamen princeps fuit.

Anni mūdi.	*Anni Oct.*	
4190	38	Cl. Tiberius Nero 2, Cn. Calphurnius Piso. Tiberius de Vindelic s, Armenicis, & Pannoniis triumphavit. Albutius Valiensis clarus rhetor agnoscitur. Tribunitia potestas in quinquennium Tiberio confirmata.
4191	39	D. Lælius Balbus, C. Antistius Vetus. In Insula Coo, terræmotu plurima conciderunt. Augustus Juliam, filiam suam, deprehensam in adulterio damnat exilio. Tyro, Ciceronis libertus, qui primus notas commentatus est, in Puteolano prædio, usque ad centesimum annum consenescit.
4192	40	C. Cæsar Octavianus 12, L. Sylla. Augustus gladiatorum ludum, & navale certamen exhibuit. Melissus Spoletinus, grammaticus agnoscitur. M. Porcius Latro declamator, tædio duplicis quartanæ febris, semet interfecit.
4193	41	Anno Urbis 749. C. Calvisius Sabinus secundò, & L. Passienus Rufus. Herodes crudelis etiam virum sororis suæ Salomæ interfecit: & quum eam alii tradidisset uxorem, etiam hunc necat. Scribas quoque & interpretes divinæ Legis simili scelere occidit.

Joannes Baptista nascitur, beata Maria præsente, feria quinta, luna undecima mensis septimi, id est, Octobris (sicut legitur) & CHRISTUS concipitur, quum beata Maria esset annorum quatuordecim.

Cyclus magnus paschalis incipit hinc: in cujus anno secundo (juxta Dionysium) indictione tertia, natus est Dominus.

QUINTÆ ÆTATIS FINIS.

¶ *Et hic quoque abbreviator noster omisit tres numeros, si nativitas Domini fuit anno Urbis 752.*

Hic autem primus liber, quinque ætates complens, cessat cum numeris annorum Mundi & Urbis, nascente CHRISTO: sub quo sexta ætas, & Liber secundus, simul auspicantur.

MARIANI SCOTI HISTORIOGRAPHI SUI TEMPORIS CLARISSIMI, AC MONACHI FULDENSIS, CHRONICORUM LIBER SECUNDUS. 358

ÆTAS SEXTA.

CHRISTUS.

CAPUT XXII.

Anni Chr.	Anni Oct.
1	41

CAJUS Lentulus Getulicus, & M. Messanus.

Quirinus, ex consilio Senatus, in Judæam missus, census hominum possessionumque describit.

DOMINUS noster JESUS CHRISTUS, filius Dei, his consulibus (teste Cassiodoro) in Bethleem Judææ, octavo die calendarum Januarii, Dominica nocte nascitur, anno ab Urbe condita 752, anno imperii Augusti 41, olympiadis 194 anno tertio, año etiam ab origine mundi 4193, indictione 4.

Octava etiam die Dominica circunciditur.

Decima tertia die, stella duce, â Magis adoratur.

Quadragesima die, à Symeone & Anna cognoscitur.

Deinde præcepto Dominico in Ægyptum, propter metum Herodis, deducitur.

¶ Methodius episcopus sic ait: *Igitur tempore, quo Romani imperii regnum nobilius latiusque consurgeret, ipse imperator hoc præstitit.* Anno autem 42 imperii Cæsaris; ab Ægypto subjugata, & Antonii vel Cleopatræ interitu, in quam novissima Ptolemæorum regna ceciderunt, 28 anno, Dominus & Salvator noster JESUS CHRISTUS, prima adscriptione census, Quirino Syriæ præsidente (secundum ordinem totius prophetiæ, quæ de ipso prædicta est) in Bethleem Judææ nascitur. Per idem tempus Herodes primus, ex alienigenis ortus, regnum Judaicæ gentis obtinuit, cujus testimonio, adjudicante etiam Cæsare Augusto, successor extiterat Archelaus. Qui, cùm post eum decimo anno imperii devolutus esset, Philippus, Antipater, & Herodes junior, frater cum Lysania, in tetrarchias divisum Judææ regnum regebant.

Anni Chr.	Anni Oct.	
2	42	C. Cæsar Octavianus 13.

M. Plautius. Cæsar amicitiam cum Parthis facit. Sextius, Pythagoricus philosophus, claruit.

| 3 | 43 | Cossus Lentulus, L. Piso. Herodes pueros necat. Augustus Tiberium & Agrippam in filios adoptavit. Judas Galilæus ad rebellandum Judæos cohortatur.

| 4 | 44 | C. Cæsar Octavianus 14, & L. Paulus.

| 5 | 45 | C. Vinitius, P. Alphenus. Joannes Apostolus nascitur. Asinius Pollio, orator & consularis, qui de Dalmatiis triumpharat, 70 ætatis suæ anno, in villa Tusculana moritur.

| 6 | 46 | M. Servilius, L. Lamia. Herodes morbo intercutis aquæ & scatentibus toto corpore vermibus, miserabiliter & dignè moritur. CHRISTUS de Ægypto redit.

Anni Chr.	*Anni Oct.*	
7	47	Sex. Ælius, C. Sentius.

In Herodis locum Archelaus ab Augu-
sto substituitur, & tetrarchæ fiunt fra-
tres, Herodes, Antipater, Lysias, Philip-
359 pus. JESUS CHRISTUS dominus no-
ster, ex Ægypto, tertia idus Januarii, an-
gelico præcepto reducitur.

| 8 | 48 | Cn. Cinna, L. Valerius. His consulibus, teste Cassiodoro, per dies octo, Tiberis impetu, miseranda clades hominum domorumque fuit. Fames Romæ ita ingens facta fuit, ut quinque modii venderentur denariis viginti septem semis. Asianus Romæ clarus habetur.

| 9 | 49 | M. Lepidus, L. Aruncius. Tiberius Cæsar Dalmatas & Sarmatas in Romanam redegit potestatem.

| 10 | 50 | Q. Cæcilius, A. Licinius. Athenodorus Tarsensis Stoicus philosophus insignis habetur.

| 11 | 51 | M. Furius, Sex. Nonius. M. Verrius Flaccus grammaticus insignis habetur.

| 12 | 52 | Q. Sulpicius, Cn. Pompejus. Athenienses, res novas contra Romanos molientes, opprimuntur, autoribus seditionis occisis.

| 13 | 53 | P. Dolabella, C. Syllanus. Quum esset JESUS annorum duodecim, hoc est (sicut Hieronymus dicit) quum complesset annos duodecim, inventus est in templo, sedens inter doctores Legis, interrogans & audiens illos. Messala Corvinus orator ante biennium, quàm moreretur, ita memoriam ac sensum amisit, ut vix pauca verba conjungeret; & ad extremum, ulcere sibi circa sacram spinam nato, inedia se confecit, anno ætatis suæ septuagesimo secundo.

| 14 | 54 | M. Lepidus, T. Statilius. Augustus, cum Tiberio filio suo, censum Romæ agitans, invenit hominum nonaginta ter centena & septuaginta millia, ut dicitur.

| 15 | 55 | Germanicus Cæsar, C. Fonteius. Sotion, philosophus Alexandrinus, præceptor Senecæ, clarus habetur.

| 16 | 56 | L. Plancus, C. Silius. Archelaus nono anno regni sui in Viennam, urbem Galliæ, relegatur, non ferentibus Judæis, sed accusantibus apud Augustum ferocitatem ejus. Et ad minuendam Judaici regni potentiam, insolentiamque domandam, quatuor fratres ejus pro eo sunt tetrarchæ creati: Herodes, qui & Antipas, Antipater, Lysias, & Philippus. His consulibus, teste Cassiodoro, Octavianus Augustus 76 ætatis suæ anno, Atellæ in Campania, imperii anno quinquagesimo sexto, senex obiit, mense Septembri: sepeliturque in campo Marcio: cui successit Tiberius.

TIBERIUS.

Romanorum 3, Claudius Tiberius, privignus Augusti, hoc est, uxoris ejus filius, ex superiore genitus conjuge, annis viginti tribus & aliquibus diebus regnavit, teste Josepho: hoc est, usque ad calendas Octobres, in anno quinto post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Tib.*	
17	1	Sex. Pompejus, Sex. A-

pulejus. Hi primi in verba Tiberii juraverunt.

| 18 | 2 | Drusus Cæsar, C. Norbanus. C. Asinius Gallus orator, Asinii Pollionis filius, cujus etiam Virgilius meminit, diris à Tiberio suppliciis enecatur.

| 19 | 3 | Sisenna Statilius, L. Scribonius. His consulibus, mathematici Urbe pelluntur, teste Cassiodoro. Livius, historiographus Patavinus, obiit. Incarnatio Dominica, juxta Chronicas Eusebii, vel Bedæ: cyclus secundus decemnovalis.

| 20 | 4 | L. Pomponius, C. Cælius. Ovidius poëta in exilio obiit, & juxta oppidum Tomos sepelitur.

| 21 | 5 | Tiberius Cæsar, Germanicus Cæsar, de Parthis triumphant. Tredecim urbes terræ motu corruerũt, Ephesus, Magnesia, Sardis, Mosthene, Æges, Hiero, Cæsarea, Philadelphia, Tmolus, Temis, Cymemyrrhina, Apollonia, Diahyrcania. Hucusque, id est ad

ad magnum cyclum paschalem, sunt anni ab initio mundi 4203.

Anni Chr.	*Anni Tib.*	
22	6	M. Syllanus, L. Norbanus.

His consularibus, Germanicus Cæsar in Syria mortuus est, teste Cassiodoro. Fenestella, historiarum scriptor & carminum, septuagenarius obiit, sepeliturque Cumis. Incipit magnus cyclus paschalis, in cujus anno secundo, juxta Dionysium, natus est Dominus, concurrentibus quinque.

| 23 | 7 | M. Valerius, M. Aurelius. Tiberius multos reges, ad se per blanditias evocatos, nunquam remisit: in quibus & Archelaum Cappadocem: cujus regno in provinciam verso, Mazacham, nobilissimam civitatem, Cæsaream appellare jussit.

| 24 | 8 | Tiberius Cæsar, Drusus Cæsar. Pompeji theatrum incensum.

| 25 | 9 | D. Heterius, C. Sulpicius. Tiberius Drusum consortem regni facit.

| 26 | 10 | C. Asinius, C. Antistius. Drusus Cæsar apud Moguntiam veneno obiit, & foris murum sepelitur. Q. Atherius, promptus & popularis orator, usque ad 90 annum propè, in summo honore consenescit.

| 27 | 11 | Sex. Cornelius, L. Visellius. Servius Plautus, corrupti filii reus, semet in judicio interfecit. Methodius hæc: Undecimo anno imperii Tiberii Cæsaris, qui Augusto, 57 annis principatu potito, successerat, Judææ procurationem Pontius Pilatus suscepit, atque inibi per decem annos continuos, usque ad ipsum penè finem Tiberii, perduravit. Consonantia autem Evangelii his concordat.

| 28 | 12 | M. Asinius Agrippa, Cossus Cornelius. Philippus tetrarcha Paneaden, in qua plurimas ædes construxerat, Cæsaream Philippi vocavit, & Juliadem, aliam civitatem. Beda sic. Anno 12 Tiberii, Pilatus Judææ procurator ab eodem dirigitur.

| 29 | 13 | C. Calvisius Sabinus, Cn. Lentulus Getulicus.

| 30 | 14 | L. Piso, M. Crassus. Votienus Montanus, Narbonensis orator, in Balearibus insulis moritur, illuc à Tiberio 15 anno relegatus. Herodes tetrarcha Tiberiadem condidit, & Libiadem princeps Judæorum, regnans annis vigintiquatuor.

Anni Chr.	*Anni Tib.*	
31	15	Appius Syllanus, P. Sylvius.

Anno 15 imperii Tiberii Cæsaris, sub principibus sacerdotum Anna & Caipha, factum est verbum Domini super Joannem, Zachariæ filium, in deserto. Et venit in omnem regionem Jordanis, prædicans CHRISTUM, filium Dei, in medio eorum adesse. Ipse quoque dominus JESUS CHRISTUS hinc in populos salutarem viam annunciat, signis atque virtutibus vera comprobans esse, quæ diceret. Matthæus 360
sic: Tunc venit JESUS, ut baptizaretur ab eo in Jordane, & reliqua. Augustinus sic: Quod autem Matthæus ait, Tunc venit JESUS à Galilæa in Jordanem, ut baptizaretur à Joanne, hoc est, secundum Joannem Evangelistam, Altera autem die, & reliqua: Marcus sic, Et baptizatus est à Joanne. Et ipse JESUS erat incipiens quasi annorum 30. Hæc Lucas: hoc est, non plenus 30 annorum, mensium 12, sed secundum Hieronymum & Lucam, añum incipiebat 30, quando baptizatus est, in die Dominico Epiphaniæ, die 13 anni sui 30. Secundum autem solares annos, tunc incipiebat annum 31. Annus enim solis, in cujus fine natus est, nativitatis ejus annus est. Annus hujus ætatis suæ 12 mensium, sicut in fine anni primi nativitatis incepit: ita in fine anni suæ nativitatis, sive solaris, complevit. Methodius sic: Quintodecimo dicens anno Tiberii Cæsaris, in quo quartus erat Pilati procuratoris annus, quum Dominus & Salvator noster annorum 30 fuit, quando ad Joannem baptizandus venit: qui mox, post initium prædicationis suæ, 12 ex omnibus discipulos assumpsit: quos & cæteris sectatoribus suis præferens, speciali quodam electionis privilegio Apostolos nominavit. Marcus: Et statim post baptismum suum expulsus est in desertum. Lucas sic: JESUS plenus Spiritu sancto,

cto, regressus à Jordane, agebatur in spiritu in desertum, diebus 40. & reliqua. Dominus ergo feria secunda incepit jejunium, & quadragesimo die, feria sexta, 15 calendis Martii, in gula ac vana gloria, atque avaritia, diabolum superavit: in quibus in eadem feria, diabolus primum Adam contrivit. Ipse Dominus JESUS CHRISTUS hinc populis prædicavit salutarem viam, teste sancto Petro, sicut in electione Matthiæ apostoli ait: Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati, in omni tempore, quo intravit & exivit inter nos Dominus JESUS, incipiens à baptismate Joannis, usque in diem, quo assumptus est à nobis in cœlum, vel signis & virtutibus vera comprobat ea, quæ dicit, ex quibus pauca in Evangeliis leguntur, Apostolos vocat, & ad prædicandum mittit.

Anni Chr.	*Anni Tib.*	
32	16	C. Rubellius, C. Fusius.

Principium octuagesimi primi Jubilæi, secundum Hebræos, hoc est, ab Adam usque ad præsentem annum 4000 annorum. Jobel autem apud Hebræos quinquagenarius annus vocatur, teste Eusebio.

33	17	M. Vinitius, C. Cassius.

361 Joannes Baptista decollatur. Scriptum est in passione sancti Valentini, quòd decollatio præcursoris Domini sit in octava die calendarum Aprilium, sicut etiam sanctus Hieronymus in Martyrologio testatur. Et in Evangelio dicitur, quòd propè ante Pascha passus sit Joannes, pridie nonas Aprilis, in 14 luna primi mensis. Nostrum verò Pascha nonis Aprilis erit, si hoc esset. Methodius ait: Post electionem Apostolorum, Joannes Baptista ab Herode, filio Herodis, capite punitur.

34	18	Tiberius Cæsar, & Ælius

Sejanus. His consulibus, Dominus noster JESUS CHRISTUS passus est, octava die calendarum Aprilis: & facta est defectio Solis, qualis antè, vel postmodum nunquam fuit, teste Cassiodoro. JESUS CHRISTUS, filius Dei, juxta prophetias, quæ de eo fuerant præloquutæ, passus est octava die calendarum Aprilis, luna 15, juxta quatuor Evangelia, in anno 18 imperii Tiberii Cæsaris, secundum Evangelium beati Joannis: atque die tertia, id est, sexta die calendarum Aprilis, luna 17, secundum historiam sancti Evangelii, à mortuis resurrexit. Flaccus historicus sic: Quarto an. 202. olympiadis, id est, secundum Græcos, magna & excellens inter omnes, quæ ante eam acciderant, defectio Solis facta: diei hora sexta ita in tenebrosam noctem versus, ut stellæ in cœlo visæ sint. Terræmotus in Bithynia, Nicenæ urbis multas ædes subvertit. Hucusque Flaccus. Josephus etiam, vernaculus Judæorum scriptor historicus, circa hæc tempora, die Pentecostes, sacerdotes primùm commotionem locorum & quosdam sonitus sensisse testatur, deinde ex abdito templi repentinam subitò erupisse vocem dicentium, Transmigremus ex his sedibus. Scripsit quoque Josephus, quòd eodem anno Pilatus præses secreto noctis imaginem Cæsaris in templo statuerit, & hæc prima seditionis & turbarum Judæis causa extiterit.

¶ Jacobus, frater Domini, (id est, filius Mariæ, sororis matris Domini) post passionem Domini, statim ab Apostolis ordinatus, 30 ann. Hierosolymæ rexit ecclesiam, hoc est, usque ad sextum Neronis annum, sicut Beda dicit in Actibus Apostolorum. Methodius ait: Petrus & Jacobus & Joannes, post assumptionem Salvatoris, quamvis ab ipso fuerint omnibus prælati, tamen non sibi vendicabant primatus gloriam, sed Jacobum, qui dicitur Justus, Apostolorum episcopum statuunt.

Anni Chr.	*Anni Tib.*	
35	19	Furius Camillus, Cn.

Domitius. Sanctus Stephanus passus, Paulo cohortante & præsente. Quod Paulus in hoc anno conversus sit, ita ad Galatas confirmatur. Quum vocavit me Deus per gratiam suam, ut revelaret filium suum in me: & reliqua. Hieronymus sic: id est, sine mora post revelationem CHRISTI ad Apostolos, & revelationem Domini, conferendo cum hominibus, sed abierit in Arabiam, & rursus de Arabia reversus sit Damascum,

scum, post tres annos Evangelium prædicarit, & tunc demum in Hierusalem venit, ipso ita teste: Neque veni Hierosolymam ad antecessores meos Apostolos, sed abii in Arabiam, & iterum reversus sum Damascum. Quæ ut vera credantur ab absentibus, confirmat, dicens: Quæ autem dico vobis, ecce coram Deo sunt digna, quia sunt verissima. Isti tres anni sunt, quos Lucas dies multos dicit in Actibus Apostolorum, quibus Paulus in Damasco Evangelium audacter loquebatur. Certum est enim, statim ut baptizatus sit, & accepto pane, confortatus fuisset, eum cum discipulis, qui erant Damasci esse per dies aliquot, & stupentibus cunctis, in synagogis Judæorum prædicasse, quòd JESUS esset filius Dei: & tunc isse in Arabiam, & de Arabia in Damascum revertisse: & ibi fecit triennium, quos dies multos dicit Scriptura sic: *Et quum implerentur dies multi, voluerunt Judæi occidere eum:* & reliqua. Accipientes ergo discipuli ejus, nocte per murum dimiserunt eum, submittentes eum in sporta, ipso etiam teste. Deinde, *post annos tres* (hoc est conversionis meæ) *veni Hierusalem* (inquit) *videre Petrum, & mansi apud eum diebus 15, alium autem Apostolorum vidi neminem, præter Jacobum, fratrem Domini. Quæ autem dico vobis* (inquit) *ecce coram Deo, quia non mentior.* Anno igitur 38 incarnationis, hospitatus est Paulus apud Petrum & Hierusalem: deinde, idest, post prædictos annos & gesta prædicta, dicit sic: *Veni in partes Syriæ, & Ciliciæ: eram enim ignotus facie ecclesiis Judææ, quæ erant in CHRISTO: tantùm autem auditum habebant, quomodo qui persequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat, & in me glorificabant Deum. Deinde post annos 14 rursum ascendi Hierosolymam cum Barnaba, assumpto & Tito:* & reliqua. Hieronymus sic ait: *In principio suæ conversionis & fidei, & transitu Apostolos vidit in Hierusalem, hoc est, post tres annos, postquam conversus fuit.* Hæc dicit Hieronymus. Deinde Petrus venit Romam, ubi prædicans Evangelium 25 an. mensib. 5, dieb. 13, episcopus ejusdem civitatis præfuit: hoc est, usque in ultimum annum Neronis, in quo cum sancto Paulo passus est, sub consulibus Syllano & Otthone: teste Cassiodoro senatore.

Beata Maria obiit, annorum quadragintaseptem, feria tertia, ubi omnes Apostoli adfuerunt.

Anni Chr.	*Anni Tib.*	
36	20	Sulpicius & Sylla. Pilatus sacrum thesaurum, qui & Corbona vocatur, in aquæductum Hierosolymarum expendens, secundæ seditionis præbuit semina. Quidam etiam scribunt, Tiberium hoc anno à lepra sanatum fuisse.
37	21	L. Vitellius, Paulus Fabius Priscus.
38	22	P. Gallus, Q. Nonianus.

Cycli 319, indictio undecima. Paulus sic ad Galatas ait: *Quum autem complacuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam Spiritus, ut revelaret filium suum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus, continuò non acquievi carni & sanguini, neque veni Hierosolymam ad antecessores meos Apostolos, sed abii in Arabiam, & iterum reversus sum Damascum: deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus 15: alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum, fratrem Domini:* & reliqua. Beda sic: Constat ergo, Paulum post annos tres conversionis suæ venisse Hierosolymam, & Apostolorum numero sociatum, hoc est, quod Lucas sic dicit, in Actibus Apostolorum, Barnabam apprehensum illum duxisse 362
ad Apostolos. Agrippa, filius Herodis regis magni, accusator Herodis tetrarchæ, Romam profectus, à Tiberio in vincula conjicitur. Pilato de Christianorum dogmate ad Tiberium referente, Tiberius retulit ad Senatum, ut inter cætera sacra reciperentur: verum, quum ex consilio patrum Christianos eliminari ab Urbe placuisset:

39	23	Sex. Gallienus, L. Plautianus. Tiberius per edictum accusatoribus Christianorum comminatus est mortem, ut scribit Tertullianus in apologetico. Tiberius in Campania moritur veneno, his consulibus, (teste Cassiodoro) anno 23 imperii sui, ætatis verò 78.

78. Methodius sic: Interim Tiberius, circiter 22 annis sui principatus exactis, vivendi finem fecit: qui de Domino JESU CHRISTO hoc apud Senatum usus est consultu: *Si Deus est,* (inquit) *poterit rebus nobis inutilibus prodesse: si homo est, reipublicæ subvenire.* Hic lepra vexatus non modica, desiderabat, auditis divinis virtutibus, gratiam ejus per nuncios comprobare, sed non potuit ad hoc pertingere: quia CHRISTO jam post resurrectionem cœlo præsidente, fama compererat, Pontio Pilato adjudicante Judæis traditum, & à suis militibus crucifixum, sepultumque tertia die resurrexisse, sed furatum à discipulis, custodibus appretiatis, diffamatum esse, à quadam matrona, nomine Veronica, quæ ipsius Salvatoris nostri aspectum, ipso exprimente atque contradente, ad evidentiam testificandæ veritatis, & observandæ fidelitatis, nicemate suo reconsignatum habuit. Quæ, dum nuntios convenisset, & ita esse atque se habere per omnia, evidentissimè asseruit, Romam ab ipsis delata est, atque in præsentiam principis adducta, speciem divinæ testificationis ostendit, & virtutem perfecti medicaminis gratia CHRISTI mirabiliter effecit. Qui dum comperisset, Pilatum Dominici cruoris reum extitisse: Senatu decernente, utpote qui sine audientia, Romam non consultus, talia præsumeret, jussus est exilii supremam damnationem subire: non multò pòst ipse (ut dictum est) vivendi finem fecit. Hucusque Methodius.

C. CALIGULA.

ROmanorum 4, C. Caligula, in eodem anno, quo obiit Tiberius, incipiens,
363 regnavit annis 4, mensibus 10, diebus 8. teste Eusebio & Beda: hoc est, usque ad calendas Augusti, in anno 10 post passionem, sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Cal.*	
40	1	C. Proculus, C. Nigrinus.

Sanctus Petrus, in anno sexto post passionem, primo anno Caji, cathedram Antiochiæ ecclesiæ, octava calendis Martii, tenet per annos 7. Cajus Herodem Agrippam, vinculis liberatum, regem Judææ facit, annis 4. Cajus semetipsum in Deos refert. Methodius sic: Post Tiberium Cajus imperium suscepit, & continuò Judæorum principatum tradidit Agrippæ, simul & Philippo. Hieronymus sic: Quum Petrus venisset Antiochiam, affirmante Paulo, tunc credendum, sic in faciem illi Paulum restitisse. Beda in acta Apostolorum sic: Matthias apostolus ante Pentecosten ordinatur: septem verò diaconi post Pentecosten, Apostolorum oratione, & manus impositione ordinantur. Stephanus Græcè, Latinè corona interpretatur. Eusebius sic: *Statim* (inquit) *post ordinationem suam, Stephanus lapidatus est ab his, qui & Dominum occiderunt.*

Anni Chr.	*Anni Cal.*	
41	2	M. Julianus, L. Asprenas.
42	3	Publicola, & Nerva.
43	4	Cæsar.
44	5	Cæsar & Julianus.

41 | 2 | M. Julianus, L. Asprenas. Herodes tetrarcha & ipse amicitiam Caji petiit. Agente Herodiade, uxore sua, Romam venit, sed accusatus ab Agrippa, tetrarchiam perdidit: fugiensque in Hispaniam cum Herodiade, mœrore periit, pro lætitia, quam habuit in decollatione sancti Joannis Baptistæ.

42 | 3 | Publicola, & Nerva. Pilatus in multas incidens calamitates, propria se manu interfecit, ut scribunt Romanorum historici.

43 | 4 | Cæsar. Plurimi nobilium à Cajo interfecti: sororesque suas, quibus stuprum intulerat, insularum exilio condemnat. Cajus jussit omnes exules interfici. Matthæus in Judæa prædicans, Evangelium scripsit.

44 | 5 | Cæsar & Julianus. His consulibus, Cassiodoro teste, Cajus à protectoribus suis occiditur in palatio, anno ætatis suæ 39, mense Julio, cui Claudius successit. Methodius sic: Sedecim Cajo annis, nec integris sub principatu administrato, Claudius imperator succedit: sub quo fames satis dira universum orbem terræ obtinuit.

CLAU-

CLAUDIUS.

Romanorum 5, Claudius Cæsar, regnavit annis 13, mensibus 7, diebus 28, hoc est, usque ad calendas Apriles, in anno vigesimo quinto post passionem. Sub quo hi consules fuerunt.

Anni Chr.	*Anni Clau.*	
45	1	Claudius Cæsar 2, Saturninus.

Iste est Claudius, patruus Drusi, qui apud Moguntiacum habet monumentum.

| 46 | 2 | Saturninus 2, Venustus. Eusebius sic: Petrus apostolus, quum primus Antiochiam fundasset ecclesiam, Romam mittitur: ubi Evangelium prædicans 25 annis, episcopus ejusdem Urbis perseverat.

| 47 | 3 | Tiberius & Gallus. Marcus Evangelista, interpres Petri, Ægypto & Alexandriæ CHRISTUM prædicat. Primus post Petrum Antiochiæ episcopus ordinatur Evodius.

| 48 | 4 | Crispinus & Taurus. Agrippa, qui & Herodes, rex Judæorum, annis septem imperans, obiit: postea filius suus, Agrippa, à Claudio in regnum constituitur. Prophetia Agabi, qua in Actibus Apostolorum famem in toto orbe dixerat futuram, sub Claudio expletur. Eusebius & Beda sic: Quarto anno Claudii, fames gravissima, cujus Lucas meminit, facta est. Methodius sic: Sub quo Claudio satis dira fames universum orbem terræ obtinuit. Quo tempore, 54 ætatis annum agens, regni verò 7, Herodes vitam violenter abripuit. Hucusque Methodius. Eodem enim tempore misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de ecclesia. Occidit enim Jacobum, fratrem Joannis, gladio. Videns autem, quòd placeret Judæis, apposuit apprehendere & Petrum. Erant autem dies azymorum: quem, quum apprehendisset, misit in carcerem: & reliqua. Sequitur Lucas: Segregate mihi Barnabam & Paulum, in opus, ad quod assumpsi eos. Beda sic: Paulus juxta ordinem historiæ creditur, 13 anno post passionem Domini, apostolatum cum Barnaba, Paulique accepisse vocabulum, 14 autem anno post passionem, juxta condictum Jacobi, Cephæ & Joannis, ad Gentium magisterium fuisse profectum. Hæc Beda. De hac ergo 364
ascensione sua in Hierusalem, postquam dixit, se (ut suprà diximus) post tres annos conversionis suæ, in Hierusalem vidisse Petrum, subjunxit: *Deinde post annos quatuordecim ascendi Hierosolymam cum Barnaba, assumpto & Tito: & contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus:* & reliqua. Hoc est secundum Lucam: *Statuerunt, ut Paulus & Barnabas ascenderent, & quidam alii ex illis ad Apostolos & presbyteros in Hierusalem:* & reliqua. Sequitur ergo, ut beatum Petrum non ante eundem 14 annum post passionem Domini, quo eum Hierosolymis alloquitur Paulus, hoc est, quarto Claudii Cæsaris anno, Romam venisse credamus. Ubi numerus ipse, quem posuit sanctus Paulus, recensendus est annorum. Scimus enim, Petrum & Paulum Apostolos, anno 38, hoc est, post annum passionis, id est, ultimo anno Neronis passos fuisse, & beatum Petrum Romæ 25 annis, mensibus 2, diebus 8, à 15 calendarum Februarii, quo cathedram tenuit, usque ad calendas Julii, quibus passus est, prædicasse. Petri autem 25 anni, & 14 sancti Pauli, cum anno passionis Domini, fiunt 39 anni. Incarnationis ergo 45, Claudii verò primo anno, Jacobus, frater Joannis, gladio decollatur ab Herode, 8 calendis Augusti. Petrus autem, anno secundo Claudii, in diebus azymorum, in carcerem mittitur, id est, quando Herodes, qui & Agrippa, ab angelo percutitur. Sanctus verò Petrus anno 14 passionis, hoc est 4 Claudii, juxta Chronicas, 15 cal. Februariis Romæ cathedram tenuit.

Anni Chr.	*Anni Claud.*	
49	5	Vinitius & Cornelius.

Domitius orator clarus, qui sub Nerone abundantia cibi in cœna obiit.

| 50 | 6 | Asiaticus & Cornelius. Descriptione Romæ facta sub Claudio, inventa sunt civium Romanorum sexagies octies centum & 44 millia.

| 51 | 7 | Tiberius 2, & Vitellius. Sub procuratore Judææ, Cumano, in diebus azymorum, tanta est Hierosolymis

mis orta seditio, ut in portarum exitu, populo corruente, 3000 Judæorum corruerint. Annus, passionis Domini, secundum Chronicum Eusebii, & etiam Bedæ.

Anni Chr.	*Anni Claud.*	
52	8	Vitellius 2, & Publicola.

Palæmon Vincentinus, insignis grammaticus Romæ habetur, qui quondam interrogatus, quid inter stillam & guttam interesset, respondit, Gutta stat (inquit) stilla cadit. Annus 15 Tiberii juxta Dionysium.

53 | 9 | Veranius & Gallus. Antonius, liberalis rhetor, gravissimas inimicitias cum Palæmone habuit. Clau-
365 dius omnes Judæos discedere à Roma præcepit, ut Josephus dicit.

54 | 10 | Vetus & Servilianus. Fame facta in Græcia, modius sex drachmis venundatus est.

55 | 11 | Claudius & Ophritus.

56 | 12 | Syllanus & Sylvius. Claudius Felicem procuratorem in Judæam mittit, apud quem Paulus apostolus accusatus, in defensionem sui perorat. Resurrectio CHRISTI, quinto calendis Aprilis, luna vigesima prima, secundum Dionysium.

57 | 13 | Tiberius 3, & Antoninus. Lazarus obiit secunda morte, dum 24 annis inter duas vixit mortes, Ammulario teste. Sub Felice procuratore, in Judæa exciterunt multi, qui populum suis persuasionibus deciperent iniquis. Ex Ægyptiis quidam pseudopropheta fuit, qui plurimos sibi associans, in ipso magnarum rerum conatu, per exercitum Felicis opprimitur: ut scribit Josephus, consentaneus apostolorum Actibus, in quibus Paulo dicitur à tribuno: Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies concitasti, & eduxisti in desertum, quatuor millia virorum? Cyclus quartus decennovalis incipit indictione 15.

58 | 14 | Syllanus & Otho. Agrippina, ejus uxor, postquam Claudium veneno occidit, ut filium suum Neronem faceret regem, misit repentè Pyrrhum, militiæ principem, cum tribunis potentibus ad castra: & ductus, adoratus est more principis, his consulibus, teste Cassiodoro. Sic Claudius in palatio, anno 44 ætatis, obiit, mense Martio. Et sic Nero imperium cepit. Methodius sic: Claudio tredecim annis & tredecim mensibus Romanorum perfuncto imperio, Nero suscepit principatum.

NERO.

Romanorum 6, Cl. Nero regnavit annis 13, mensibus 7, diebus 28, hoc est, usque ad calendas Decembres, anno 39 post passionem Domini.

Anni Chr.	*Anni Ner.*	
59	1	Syllanus 2, & Antoninus.

Hujus avunculus fuit C. Caligula. Felice regnante in Judæa, seditio orta est in Cæsarea Palæstinæ, & magnam Judæorum multitudinem perdidit.

¶ Linus coëpiscopus, sub Petro apostolo exteriora curavit, per annos undecim, menses tres.

60 | 2 | Marcellinus & Aviola. Festus succedit Felici, apud quem, præsente Agrippa rege, Paulus apostolus, religionis suæ rationem exponens, vinctus Romam mittitur: his consulibus, teste Cassiodoro. Anno 2 Neronis, id est 26 anno post passionem Domini, & post biennium liberæ suæ custodiæ, ad prædicandum liber dimittitur. Anno 4 Neronis, Romani dicunt, Petrum annis 15 in Roma fuisse, antequam Paulus ad Romam veniret. Methodius sic: A quo Festus mittitur in Judæam, succedens Felici, apud quem causa dicta, Paulus vinctus mittitur Romam; Aristarcho se comitante, quem consequenter in epistolis suis concaptivum appellat.

61 | 3 | Nero & Verus. Probus, Romæ eruditissimus grammaticus clarus habetur.

62 | 4 | Nero 2, & Piso. Statius Ursulus Tholosensis celeberrimè in Gallia Rhetoricam docet.

63 | 5 | Nero 3, & Messala. Nero matrem suam Agrippinam, & sororem patris interfecit. Terræ motus Romæ, & defectio Solis.

| 64 |

| 64 | 6 | Nero 4, & Cornelius.
Nero tantæ luxuriæ fuit, ut frigidis & calidis ungeretur vel lavaretur unguentis. Festo, procuratori Judææ, successit Albinus. Methodius sic: Quo tempore Judæi in Jacobum, fratrem Domini, immanitate nequitiæ suæ vertuntur. Jacobus, filius Alphæi, frater Domini, quum 30 annis post passionem Hierosolymorum rexisset ecclesiam, octavo calendis Aprilis, sancto die Paschæ, à Judæis lapidatur, vindicantes in eo, quòd Paulum interficere non potuerunt. Quoniam itaque octavo calendarum Aprilium in Pascha passus sit Jacobus, & hoc in anno 30 post passionem factum est; juxta totam ecclesiam, atque omnes historicos, satis apparet, quia sexto calendarum Aprilis surrexit Dominus. Hic itaque annus 5. Neronis ratione temporis, secundum falsam supputationem olympiadum ejus, est septimus, in quo antea juxta Bedam, Theophilum, in octavo calendarum Aprilium Dominum resurrexisse narravimus. Resurrectionem Domini in hoc anno octavo calend. Aprilis, Beda sic putat, propter supputationem, in qua Chronica Eusebii, & post eam, suam Chronicam composuit, ab incarnatione Domini, sicut ipse dicit. Jacobo verò passo, in thronum ejus successit suus frater: Symeon, qui & Simon, assumitur. Hi fratres Domini dicuntur, quia mater eorum Maria, uxor Alphæi, soror erat Mariæ, matris Domini. Quam Mariam Cleophæ dicit Joannes: vel quòd Alphæus Cleophas, vel post natum Jacobum, defuncto Alphæo, Maria nupsit Cleophæ, cui Symeon filium genuit: qui Cleophas fuit frater Joseph. Hieronymus sic: Ipsa etiam Maria est, quæ Jacobi Minoris scribitur mater, fuit uxor Alphæi, & soror matris Domini: quam Mariam Cleophæ Joannes dicit, à patre vel à gentilitate familiæ, vel alia causa, vel binomina fuit. Fratres Domini appellantur, filii materteræ ejus Mariæ, qui antea non credentes, postea crediderunt: vel unus eorum statim non credidit: alii diu. Et hanc esse matrem Jacobi Minoris, quæ est mater Jacobi & Joseph, secundum Matthæum.

Anni Chr.	*Anni Ner.*	
65	7	Pætus, & Turpilianus.

Nero Romæ cithara contendens, cunctos superat: & tantæ superbiæ fuit, ut retibus aureis piscaretur, quæ funibus purpureis extrahebantur. Igitur Neronis 7 imperii anno, post Marcum Evangelistam, ecclesiæ apud Alexandriam, Amanus sacerdotium suscepit.

| 66 | 8 | Marinus & Gallus.
| 67 | 9 | Crassus & Bassus. Ante mensam Neronis fulmen cecidit. Marcus Evangelista carne exuitur, sancto die Paschæ, 7 die calendarum Maji, ut legitur in Martyrologio. Nativitas sancti Marci Evangelistæ 7 calendis Maji. Hic discipulus & interpres sancti Petri apostoli, rogatus Romæ à fratribus, scripsit Evangelium: quod quanto cæteris tardiùs inchoavit, tanto in longiora scribendo tempora porrexit. Ab initio enim Evangelicæ prædicationis, quod per Joannem factum est, cœpit: & usque ad tempus, quo Apostoli prædicavêre, pervenit. Quod, quum Petrus au- 366
disset, probavit, & ecclesiis legendum sua authoritate tradidit. Quo Evangelio assumpto, idem Marcus, mittente Petro, perrexit in Ægyptum, & primùm Alexandriæ CHRISTUM nuncians, constituit ecclesiam. Erat autem tanta ejus doctrina, vitæque continentia, ut omnes sectatores CHRISTI ad exemplum suum cogeret. Cujus Petrus prima epistola meminit, Romam nomine Babylonis nominans. *Salutat vos ecclesia, quæ est in Babylone collecta, & Marcus filius meus.* Quique constitutis & confirmatis ecclesiis per Lybiam, Maricam, Hamoniam, Pentapolin, Alexandriam, atque Ægyptum universam, ad ultimum tentus est à paganis, qui remanserunt in Alexandria. Qui videntes eum missas facientem, die sancto Paschæ, 7 calend. Maji, miserunt funem in collum ejus, & trahebant eum ad loca bucolica, quæ erant juxta mare sub rupibus, ubi erat ecclesia constructa, defluebantque carnes ejus in terram, ac saxa inficiebantur sanguine. Vespere autem facto, miserunt eum in carcerem, ubi circa mediam noctem primò angelica visitatione confortatus est. At manè, dum traheretur

ad loca bucolica, gratias agens & dicens, *Domine in manus tuas commendo spiritum meum*, obiit, & sepultus est in loco lapidis excisi cum gloria, à viris sanctis, octavo anno Neronis. Hæc in Martyrologio. Quod autem nostrum, non Hebræorum Pascha celebravit, Marcus testis est, & etiam Beda super Acta Apostolorum ita: *Constat jam, apostolum Petrum Romæ die Dominico resurrectionis Domini nostri JESU CHRISTI Pascha celebrasse. Constat etiam hoc, evangelistam Marcum ab eo missum docuisse in Ægypto.* Hæc Beda. Quomodo igitur indictione decima incepit primus annus Neronis, in 22 anno post passionem; & indictione tertia, octavus ejusdem annus finitur, in anno 33 post passionem, in quo 7 calend. Maji, dominico die Paschæ passus est Marcus, & pagani carnes ejus in terram radebant, tamen adhuc spiritum retinens, usque manè emicat, quòd CHRISTUS 6 calend. Aprilis resurrexit à mortuis. Pascha enim 7 Calend. Maji, non antea vel post prædictum annum, quàm 92 annis habetur. Post Marcum evangelistam, primus Alexandriæ ecclesiæ ordinatur episcopus Amanus, qui præfuit añis vigintiduobus.

Anni Chr.	*Anni Ner.*	
68	10	Syllanus & Paulinus.

Perseus obiit anno ætatis 28. M. Anneus Lucanus Cordubensis, poëta, in Piso-
367 niana conjuratione deprehensus, brachium ad secandas venas præbuit medico. Nero, ut similitudinem Trojæ ardentis inspiceret, plurimam partem Romanæ urbis accendit. In Asia tres urbes terræ motu conciderunt, Laodicea, Hierapolis, Collosse. Albino succedit Florus, sub quo contra Romanos Judæi rebellaverunt. Junius Gallio, frater Senecæ, propria se manu interfecit.

| 69 | 11 | Thelesinus, & Paulinus. Duæ tamen sub Nerone provinciæ factæ, Pontus Ptolemaicus, & Alpes Coctiæ. Coctio rege defuncto, multi nobilium Romæ à Nerone interfecti. Nero in olympiade coronatur.

| 70 | 12 | Capito & Rufus. Linus, his consulibus passus 9 calend. Octobris. Cletus coëpiscopus successit annis 12. L. Annius Seneca Cordubensis, præceptor Neronis, & patruus Lucani poëtæ, incisione venarũ & veneni haustu periit. Nero cerycas, citharistas, tragœdos, aurigas vario certamine superans, & rursum Isthmia Pythia, Actia celebrans, inter cerycas, tragœdos & citharistas coronatur.

Anni Chr.	*Anni Ner.*	
71	13	Italicus & Turpilianus.

Neroni in expensas centies centena millia, decreto Senatus annuo, subministrantur. Nero cum cæteris viris insignibus & Octaviam uxorem suam interfecit, Cornutumque philosophum, & præceptorem Persii in exilium fugat. Musonius & Plutarchus, philosophi clari habentur.

¶ Petrus (sicut in gestis pontificum habetur) Clementem episcopum consecravit, eique cathedram & omnem ecclesiam disponendam commisit, dicens, *sicut mihi gubernandi tradita est à Domino JESU meo CHRISTO potestas ligandi solvendique, ita & ego tibi committo, ut ordinans dispensatores diversarum causarum, per quos actus ecclesiasticos * profligatus, tu minimè in curis seculi deditus reperiaris: sed solummodo ad orationem & prædicationem vacare stude.* Petrus ordinavit duos episcopos, Linum & Cletum, qui præsentialiter omne ministerium sacerdotale in urbe Roma populo, vel supervenientibus exhiberent. Beatus autem Petrus ad orationem & prædicationem populum erudiens vacabat. Linus fuit tempore Neronis, à consulatu Saturnini & Scipionis, usque ad Capitonem & Rufum consules: martyrio coronatur, & sepelitur juxta corpus beati Petri in Vaticano, 9 calendarum Octobris. Cletus fuit temporibus Vespasiani & Titi: à consulatu Vespasiani anno primo, & Titi primo, usq; ad Domitiani 4, & à Rufo consule passus & sepultus 6 cal. Maji juxta corpus beati Petri in Vaticano. Clemens fuit temporibus Galbæ & Vespasiani, à consulatu Turpiliani & Italici, usque ad tertium annum Trajani imperatoris.

| 72 | 14 | Syllanus & Otho. His consulibus, teste Cassiodoro, Nero Petrũ & Paulum & se interfecit. Methodius sic: Tunc passi sunt sanctissimi apostoli

ſtoli Petrus & Paulus, ut Corinthiorum epiſcopus Dionyſius Romæ de Scripturis diſputans, dicit: *Sed & vos habentes communionem à Petro, & Paulo plantationem Romanæ & Corinthiorum eccleſiæ conjuncti eſtis. Ambo etenim ſimul & adventantes, & in noſtra Corinthiorum eccleſia docuerunt, & per omnem ferè Italiam, atque in hac urbe ſimul docentes ſimul martyrio pariter uno eodemque coronati ſunt.* Igitur Judæi debitis cladibus perurgebantur. Sanctus verò apoſtolus Domini & Salvatoris noſtri, Thomas, ſortitus eſt Parthos, Matthæus Æthiopiam, Bartholomæus Indiam citeriorem, Andreas Scythiam, Joannes Aſiam, unde apud Epheſum & commoratus & defunctus eſt: cæterique apoſtoli atque diſcipuli, ad prædicandum verbum Dei, per ſingulas quaſque orbis terræ provincias, tanquam propriis ſedibus pulſi, & poſiti in diſperſionem, dirimuntur: quorum æmulatores per ſingulos Paulus nunc auditores, nunc commilitones, nunc etiam conceptivos & collaboratores in Evangelio, & comites nominat: de quibus Creſcens quidem ad Gallias profectus eſſe, Linus verò & Clemens in urbe Roma eccleſiæ præfuiſſe perhibentur: ſed & Dionyſium Areopagitam apud Athenas, quem Lucas deſcribit, primùm Paulo prædicante credidiſſe, & inter ſocios ejus fuiſſe, & eccleſiæ Athenienſium ſacerdotium ſuſcepiſſe. Igitur, poſtquam beatiſſimus Petrus apoſtolus Antiochenam eccleſiam primam confeſſione Chriſtiani nominis ſuper ſolidiſſimam petram fundaverat, & Pontum, Galatiam, Cappadociam ac Babyloniam verbo prædicationis illuſtraverat, anno Dominicæ incarnationis 47, regni autem Claudii Cæſaris anno 4, ſuperna viſione ordinante, Romam ingreſſus, ſalutarem cunctis credentibus fidem conſtantiſſima aſſertione prædicavit, eandemque potentiſſimis ſignis atque virtutibus comprobavit, & ejuſdem Urbis pontificatum 25 annis ſtrenuiſſimè rexit, ideſt, usque in ultimum annum Neronis. Fundata itaque & ædificata Romanæ urbis eccleſia ſupra firmiſſimam petram, quæ CHRISTUS eſt, fidelis nomine Petri: & quum jam per totam Italiam pullularent germina vitæ, tandem Spiritus ſancti præmonitus inſpiratione Germaniæ atque Galliæ urbibus verbum ſalutis ordinavit inferre. Ad hoc denique opus eligitur ex ſuis diſcipulis, vir magnarum exiſtens virtutum, Eucharius, qui in ordine 72 diſcipulorum Domini legitur fuiſſe tertius. Anno igitur Dominicæ incarnationis 54, regni autem Claudii Cæſaris 11, epiſcopatus verò beati Petri apoſtoli in Roma 8, ſanctus Eucharius cum ſociis ſuis, Valerio atque Materno, ad prædicandum Gallicis gentibus, à beato Petro apoſtolo directus, demum Treverim pervenit: cujus infidelitatis aciem devincens, veræ religionis arcem obtinuit, & ejuſdem urbis pontificatum 23 annis tenuit. Anno autem poſt paſſionem Domini ſecundo, Stephanus à Judæis lapidatus eſt, & à CHRISTO coronatus. Anno verò poſt paſſionem Domini tertio, Paulus ad fidem CHRISTI convertitur: quique etiam pro eadem fide Domini noſtri JESU CHRISTI, anno poſt paſſionem Domini 25, regni autem Neronis anno ſecundo, poſtquam ab Hieruſalem usque ad Illyricum replevit Evangelio CHRISTI, Romam vinctus miſſus eſt, Ariſtarcho ſe concomitante. Anno itaque poſt paſſionem Domini 38, regni autem Neronis anno 14, qui & ultimus eodem tempore, eodemque die, quo Petrus Romæ crucifigitur, jubente Nerone, ſimul & beatus Paulus, pro CHRISTO, juſſu ejuſdem Neronis, condemnatur capite, & in via Oſtienſi, ab urbe Roma miliario ſecundo, traditur ſepulturæ. Quod & paſſio ipſorum Apoſtolorum, necnon & hiſtoria tripartita veriſſimè teſtatur, ſcilicet, 368
quòd ambo pariter uno die martyrio ſunt coronati. Hucuſque Methodius epiſcopus.

L. Annius Melas, frater Senecæ & Gallionis, bona Lucani poëtæ, filii ſui, à Nerone promeretur.

Primus Nero ſuper omnia ſcelera ſua, etiam primam perſequutionem in Chriſtianos facit, in qua una die beatus Petrus crucifigitur, & Paulus gladio cæditur, anno 38 poſt paſſionem.

Contra Judæos, qui certè Flori avariti-

ritiam non ferentes, rebellabant, Vespasianus, magister militiæ, à Nerone transmittitur, & multas urbes in Judæa capit.

Flavius Josephus, scriptor historicus, dux belli Judæorum, quum à Romanis interficiendus esset, Vespasiano prædixit de morte Neronis, & ejus imperio.

Leo secundus, successor Agathonis papæ, in sua Decretali epistola sic: Si autem Petrus, apostolorum princeps, adjutores sibi ascivit Linum & Cletum, non tamen potestatem pontificis, animas ligandi vel solvendi normam, eis tradidit: sed Clementi, successori suo, qui sedem apostolicam post eum & potestatem pontificalem, tradente sibi beato Petro, tenere promeruit. Linum namque & Cletum nihil legimus unquam fecisse ex pontificali ministerio potestativè, sed quantum eis à beato Petro præcipiebatur, hoc solummodo agebant. Hæc Leo papa. Clemens ergo papa primus post petitionem Romanam ecclesiam tenuit, vel cum Lino & Cleto, sicut cum Petro fuerat. Post Petrum, imò etiam cum Petro, primus papa sanctus Clemens Romanam regit ecclesiam, ipso teste. Decretalis epistola Clementis Romani pontificis sic ait: *Clemens, Romanæ ecclesiæ præsul, Jacobo, charissimo Hierosolymorum episcopo. Quomodo sicut à beato Petro apostolo accepimus, omnium apostolorum principe & patre, qui claves regni cælestis accepit, æqualiter tenere debemus de sacramentis, quæ geruntur in sanctis, te ex ordine nos decet instituere. Tribus enim gradibus commissa sunt sacramenta divinorum secretorum, idest presbytero, diacono, & subministro: hi cum timore & tremore reliquias corporis Dominici debent custodire. Fragmentorum neque putredo in sacrario, & neque agatur negligenter, nec portioni*
369 *corporis & sanguinis Domini gravis inferatur injuria. Communio enim domini nostri JESU CHRISTI si negligenter agatur, & non curat admonere officia, gravi anathemate perculsus, pro judicio, digna humiliationis prodigia ferantur. Certè, tanta in altari holocausta offerantur, quanta populo sufficere debent: quòd si remanserint, in crastinum non reserventur, sed cum timore & tremore clericorum consumantur. Qui autem residua corporis Dominici, quæ in sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos conveniant, nec putent sanctæ portioni commiscere cibum, qui per aqualiculos digestus in secessum diffunditur. Si igitur manè Dominica pars porrigatur, usque ad sextam jejunent ministri, qui eam consumpserint: & si tertia vel quarta hora acceperint, jejunent usq; ad vesperã. Sic secreta sanctificatione æterna custodienda sunt sacramenta. De vasis sacris sanè ita gerendum est, altaris pallia, cathedra, candelabrum & velum, si fuerint vetustate consumpta, incendentur: quoniam non licet ea, quæ in sacrario fiunt, malè tractari: sed incendentur. Cineres quoq; eorum in baptisterio inferantur, ubi nullus transitus habeatur, aut in pariete vel in fossis pavimentorum jactentur, ne introëuntium pedibus inquinentur. Nemo per ignorantiam clericus palla mortuum credat obvolvendum, vel scapulas operire diaconus velit, de his, quæ fuerunt in altari. Qui fecerit laicus, leviter; si diaconus, triennio & sex mensibus à Dominico erit altari, gravi percussus anathemate, removendus. Quòd si clericos presbyter non admonuerit, 10 annis & 5 mensibus excommunicatus sit. Qui non docuit eos de his, & postea, cum grandi humilitate, matri reconcilietur ecclesiæ. Pallas verò & vela sanctuarii diaconi cum humilibus ministris intra sacrarium lavent, ne fortè pulvis Dominici corporis foras extra sacrarium malè decidat. Sindone foras delata, & erit hoc operanti peccatum; ideo in sacrario ministris præcipimus cum omni diligentia custodire. Pelvis nova, munda, nihil aliud tangat ad Dominici altaris cultum, ubi palla laventur. Vela autẽ non in ipsa, sed in alia laventur. Præcipimus etiam, ne extra ecclesiam, sive laico de fragmentis oblationum ponatur ad mensam. Unde scis tu, qui passim sacrarii panes indignis impendis? unde nosti, si à mulieribus mundi sint hi, quibus impendis? Hinc & David, interrogatus ab Abimelech sacerdote, quum se mundum ante triduum profiteretur à mulieribus, panes propositionũ manducavit. Ministri altaris presbyteri, diaconi, ad Dominica tales eligantur officia, qui ante ordinationem conjuges suas reliquerunt. Quòd si post ordinationem ministre*

stro contigerit propria invadere cubile uxoris, sacrarii non intret limina, nec sacrarii portitor fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat, nec ad Dominici corporis portionem accedat, aquam sacerdotum manibus porrigat, ostia forinsecus claudat, minora gerat officia, urceum sanè ad altare vel calicem non suggerat: si fortè quispiam presbyter sive diaconus sacrarii, vel velum vendiderit, noverit, se inde Iscariotis suscepturum pœnam. Et postea ita conclusit Clemens: *His ergo bene paratis sententiis, ne quis hæc præcepta minimè credat implenda, & judicii Dei ignis æterni tormenta sustineat, qui ecclesiastici operis sacra neglexit: hæc ergo, frater Jacobe, de ore sancti Petri jubentis audivi. Si quis hæc præcepta non integra custodierit, sit anathema usque ad adventum domini nostri JESU CHRISTI. Hæc præcepta à sancto Petro apostolo audivi, accepi, & tibi, charissime frater Jacobe, insinuare curavi, ut servari omnia præcipias sine macula. Si quis audierit te, utilis erit minister JESU CHRISTI. Qui autem non audierit te, immò loquentem JESUM CHRISTUM per te, ipse sibi damnationem acquirit. Omnipotens Deus, charissime frater, te sua protectione custodiat, atque ad cœlestis remunerationem patriæ cum multiplici animarum fructu perducat. Deus te iterum iterumque incolumem custodiat reverendissime. Amen.*

Alia decretalis epistola Clementis, Romani episcopi, successoris beati Petri. *Clemens urbis Romæ episcopus & reliqua.* Et infra: *De quibus & beatus Petrus, instructor & ordinator noster.* Et paulò pòst: *Hæc Apostoli à Domino acceperunt, & nobis tradiderunt. Hæc nos docemus, vobisque hæc omnibus absque reprehensione tenere & docere, quibus agendum est, mandamus.* Et postea: *Dominus noster JESUS CHRISTUS, mittens discipulos suos, præcepit nobis, in quamcunque civitatem intraveritis, dicite, Pax huic domui: & reliqua.* Alia epistola Clementis: *Dilectissimis fratribus, & condiscipulis Hierosolymis, cum charissimo fratre Jacobo episcopo habitantibus, Clemens episcopus: & reliqua.* Hæc dixit sanctus Clemens. Sanctus ergo Clemens, non tantùm successor beati Petri apostoli fuit, sed etiam vivente Jacobo, novem annis ante passionem Petri, Romanam cathedram tenuit, juxta Scripturam, & deinde post Petrum 21, id est 12 cum Cleto & Lino, & 9 annos post eos, usque dum in exilium missus est. Si sanctus Clemens papa fuit, tunc ante decretalem istam epistolam sancto Jacobo conscripsit. Nullius autem legitur decretalis epistola, nisi papæ. Qui anni novem ejus imputantur, quasi Petrus Cletum, * tantùm ipse solus cathedram teneret, & prætermittitur Anacletus papa secundus, post Petrum sedens decem annis, qui non possunt sub regibus supputari, usque ad Trajanum imperatorem, papæ quatuor. Jacobus autem, in anno trigesimo post passionem Domini, & Petrus 39 passus sit. Trajanus autem in anno 66 post passionem regere cœpit. Sub quo passus est sanctus Clemens *, non episcopali potestate sedis Apostolicæ dicendo, sit anathema.

Linus, ex præcepto beati Petri, præcepit, ne mulier, nisi velato capite ecclesiam intret. Cujus Paulus in epistola ad Timotheum meminit, qui etiam martyrio 6 calend. Decembris coronatur. Romæ passi sunt Processus & Martinianus, & 47 qui baptizati sunt à beato Petro, & in custodia Mamurtini intrusi, Apulejus, Torpetus & Marcellus. Passi sunt in Alexandria Marcus evangelista, octavo anno Neronis; Mediolani Nazarius, Celsus; apud Nuceriam Aquilejam, Hermagoras episcopus, Fortunatus diaconus, cum Constantia. Orosius presbyter sic: At verò Nero, postquam Galbam in Hispania imperatorem creatum cum exercitu cognovit, totus animo ipse concidit: siquidem Petro in urbe Roma interfecto, & Christianis pœnarum diversitate laniatis, de Hispania illicò Galba surrexit. Qumque inde Nero incredibilia perturbandæ, immò ignominiosissimè subruendæ reipublicæ mala moliretur, hostis à Senatu pronunciatus, & ignominiosè fugiens, ad quartum ab Urbe milliarium in suburbano Libertini sui, inter Salariam & Numentanam viam, semetipsum interfecit,

370 ætatis 32 anno, in quo omnis familia Augusti consumpta est.

GALBA.

ROmanorum rex 7, Galba Sergius, mox, ut mortem Neronis comperit, Romam venit. Qui, quum antiquissimæ nobilitatis senator, anno 63 ætatis esset ab Hispanis & Gallis electus, mox ab universo exercitu libenter susceptus est. Nam privata ejus vita insignis erat, militibus & militaribus ac civilibus rebus sæpe consul, sæpe proconsul, frequenter dux gravissimis bellis. Hujus breve imperium bono cœpit exordio, nisi quòd propensior erat ad severitatem. Orosius sic: Quumque enim avaritia, sævitia, segnitiaque offenderet, sibi Pisonem, nobilem industriumque adolescentem, in filium atque in regnum adoptavit. Cum quo, insidiis Othonis, in medio urbis Romæ foro, capite truncatus est, mense septimo, septimoque die sui imperii: sepultusque est in suis hortis, in via Aurelia, non longè à Roma. Hæc Orosius. Hic igitur regnavit usque ad mensem Julium, in anno 39 post passionem, juxta temporis rationem.

Anni Chr.	*Anni Gal.*	
73	1	Vespasianus & Titus.

M. Fabius Quintilianus Romam à Galba perducitur.

OTHO.

ROmanorum rex 8, Sylvius, qui & Otho, Galba & Pisone Romæ interfectis, inter tumultus cædesque intravit imperium. Hic matre erat nobilior quàm patre, neutro tamen obscuro: in privata vita mollis, & Neronis familiaris. In imperio documentum sui non potuit ostendere. Nam, quum Otho Galbam occidit, à Germanis Vitellius factus est imperator. Otho ergo, quum mox creatum imperatorem in Gallia, per Germanicas legiones, Vitellium comperisset, bellum civile molitus est. Quum autem tribus primùm levibus præliis, hoc est, uno apud Alpes, alio circa Placentiam, tertio circa locum, quem Castoris vocant, contra Valentem & Cinnam, Vitellianos duces, congressus victor extitisset, quarto apud Bebriacum bello, quum audisset suos vinci, quum ingentes tamen copias haberet, & petentibus militibus, ne tam citò de eventu belli desperasset, dixit se tanti non esse, ut propter eum bellum civile oriretur. Anno autem 38 ætatis suæ, imperii autem die 90, quo imperare cœperat, sese interfecit: hoc est, in mense Octobri, in eodem anno, quo Galba occisus est.

VITELLIUS.

ROmanorum rex 9, Vitellius, regnavit mensibus 8, usque ad Octobrem mensem, in anno 40 post passionem Domini. Nota, quòd Galba, Otto, & Vitellius, fuerunt invasores regni, sed Vespasianus, apud Judæam, ab exercitu imperator appellatus est. Vitellius, occiso Othone, potitus imperio, cum suis Othonisque militibus, ingenti gloria Romam victor advenit. Hic familia honorata ortus magis, quàm nobilis: & quamvis pater ejus patre non admodum claro natus, tres tamen ordinarios gessit consulatus. Hic cum multo dedecore, & gravi sævitia notabilis, præcipuè ingluvie & voracitate, vitam humanam propriis malis aggravavit: quippe, quum de die sæpe quarto vel quintò fertur epulatus. Notissimæ certè cœna memoriæ mandata est, quam & frater Vitellius exhibuit, in qua supra cæteros sumptus 2000 piscium, & 7000 avium apposita traduntur. Hic, quum Neroni similis esse vellet, & id adeò sæpe faceret, ut exequias Neronis, quæ humiliter sepultæ erant, honoraret. Qui, quum de Vespasiano comperit, primùm molitus est deponere imperium: sed postea à quibusdam animatus, Flavium Vespasianum fratrem, nihil tunc mali suspicantem, cum cæteris Flavianis, in Capitolium compulit. Succenso itaque templo, & mixta simul flamma ruinaque, omnes in unum pariter

riter interitum atque tumultum dedit. Postea deficiens in Vespasiani nomine, & ab exercitu suo destitutus, appropinquantibusque hostibus, trepidus, quum se in quandam proximam cellulam *(a)* contulisset, turpissimè inde protractus est, & per viam & Urbem, publicè nudus super terram, reducta coma à capite, atque etiam mento mucrone gladii subjecto, *(b)* & passim fimum in os ejus conjectantibus carnificibus, in forum deductus est, & ad pectus ab omnibus obviis impetitus: postremò, apud Gemonias scalas graduum, minutissimis ictibus crebrisque compunctionibus, gladio stercore involuto excarnificatus est, deinde unco tractus, & in Tiberim projectus. Communi ideo sepultura caruit. Vitellius verò occisus est 3 die mensis Octobris, Josepho, Judæorum historico teste, & tunc vivente. Eusebius sic: Galba 7 mense imperii sui, in medio Romanæ urbis foro, capite truncatur. Otho 7 mense regni sui, apud Bebriacum propria manu occubuit. Vitellius 8 mense imperii sui, à Vespasiani ducibus occisus, in Tiberim projectus. Hoc autem tempus inter Neronem & Vespasianum nec Eusebius, neque etiam Beda supputat. Multis autem & nephariis modis, post complures dies, à Vespasiani militibus (id est, ab Antonino primo & Marcio, qui Vitellium occiderunt, ducibus Vespasiani) adversum Senatum populumque Romanum indiscreta cæde sævitum est. Vespasianus autem, quum Judæos in urbe Hierosolymorum, præcipuè ob diem festum Paschæ congregatos, obsidione conclusisset; cognita morte Neronis, hortatu plurimorum regum & ducum, maximè Josephi, ducis Judæorum sententia, (qui captus, quum in vincula conjiceretur, constantissimè dixit, sicut Suetonius refert, continuò se ab eodem Vespasiano imperatore solvendum) imperium adeptus, bellum Tito filio commendans, Romam per Alexandriam proficiscitur. Sed cognita morte Vitellii, paulisper Alexandriæ subsistit. Titus verò ab exercitu pronunciatus est imperator, ut Suetonius refert. Josephus verò Judæus, qui ipse præfuit bello, & apud Vespasianum, post prædictum imperium, veniam gratiamque meruit, scribit, undecies centena millia gladio & fame periisse. Reliquos autem toto orbe dispersos, numero noningenta millia, narratur. Vespasianus & Titus, imperatores appellati. Methodius sic: Igitur post Neronem, qui 14 annis obsedit Romam, culminis dignitatem Galba & Otho, anno & sex mensibus detento principatu, defuncti Vespasia- 371
no regni gubernacula derelinquunt, posito per idem tempus, in procinctu belli, quod Judæis intendebatur: ubi ab ipso exercitu, cum quo oppugnabat Judæam, subrogatur imperio. Hucusque Methodius. Colligitur omne tempus in secundum annum Vespasiani, & novissimam eversionem Hierosolymorum, à 15 anno Tiberii Cæsaris, & ab exordio evangelicæ prædicationis anni 42: à captivitate, quam ab Antiocho perpessi sunt, anni 238: porrò a Darii 2 anno, sub quo rursum templum ædificatum est, anni 590: à prima autem ædificatione templi sub Salomone, usque ad novissimam ejus ruinam, quæ sub Vespasiano facta est, anni 1102.

VESPASIANUS.

Romanorum 10, Fl. Vespasianus secundum omnes, regnavit annis 9, mensibus 11, diebus 22, hoc est, usque ad calendas Octobres, in anno 50 post passionem Domini.

Anni Chr.	*Anni Vesp.*	
74	1	Vespasianus 3, & Nerva.

Methodius sic: In cujus, scilicet Vespasiani exordio, Eucharius Trevericæ ecclesiæ culmen, ipse superni culminis dignitatem adeptus, anno Dominicæ incarnationis 75, Valerio dereliquit. Vespasianus autem apud Judæam subrogatur imperio: isque confestim Romam

(a) Al. *Palatellam.*
(b) Al. *erecta coma & capite ei subjecto ad mentum.*

Romam tendens, Tito filio suo curam belli & Hierosolymorum oppugnationes injungit. Hucusque Methodius. Capitolium Romæ incensum.

(Hic iterum amanuensis aut abbreviator, lapsus est in consulibus & annis Vespasiani.)

Anni Chr.	*Anni Vesp.*	
75	4	Vespasianus 4, & Titus

3. Cyclus decemnovalis indictione 4. His consulibus, à Tito, filio Vespasiani, Judæa capta est. Ut Josephus dicit, undecies centena millia captivorum venditi. Hæc Flavius Josephus ait.

Evangelium secundum Matthæum sic: *Amen dico vobis, Non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruatur.* Hieronymus sic: Juxta historiam manifestus est sensus, quia 42 anno post passionem Domini, sub Vespasiano & Tito, ipso cum templo magnificentissimo civitas funditus est eversa, ita ut solo coæquaretur. Hucusque Hieronymus. In anno ergo 42 post passionem Domini, hoc est, cum anno passionis, in quo incœpit Vespasianus ann. 2, capta est Hierusalem in diebus Paschæ, Josepho teste & ibi præsente. Sanctus quoque spiritus per os David sic: Quanta malignatus est inimicus in Sancto, & gloriati sunt, qui oderunt te in medio Paschæ, & reliqua. Quum enim noluerint verti ad pœnitentiam, Domino eos expectante per annos 40; dignum erat, ut in tempore, quo occiderunt Dominum, etiam ipsi occide-
372 rentur. Pascha enim Hebræorum anno prædicto contigit, feria quarta, in qua congregati sunt omnes principes sacerdotum, & seniores populi, in atrium principis sacerdotum, qui vocabatur Caiphas, & consilium fecerunt, ut JESUM dolo tenerent & occiderent. Nostrum autem Pascha 8 calend. Aprilis, in quo crucifixerunt Dominum, in quibus Titus, iisdem diebus, capit civitatem, deinde templum incendit, muros Hierusalem universos solo coæquavit: & undecies centena millia gladio & fame perisse, scribit Josephus, Judæorum historicus, & tunc præsens, & centum millia captivorum vendita, & nonaginta millia dispersa. Ideo autem tanta multitudo Hierusalem erat tunc, quia ex omni Judæa ad templum in diebus azymorum confluebant.

Anni Chr.	*Anni Vesp.*	
76	5	Vespasianus 5, & Titus 4.
77	6	Vespasianus 6, & Titus 5.

Vespasianus Capitolium ædificare orsus est Romæ.

| 78 | 7 | Commodus & Rufus.

Colossus erectus est, altitudinis habens pedes centum & septem.

| 79 | 8 | Vespasianus septimò, & Titus sextò. Gabinius rhetor celeberrimus in Gallia docet.

| 80 | 9 | Sylvanus & Verus. Tunc tres civitates Cypri terræ motu corruerunt.

| 81 | 10 | Domitianus & Messalinus. Vespasianus colonias deduxit. Apollinaris episcopus ad Ravennam missus, passus est. Vespasianus, profluvio ventris in villa propria, circa Sabinos obiit, 69 ætatis suæ anno: & Titus sibi successit, his consulibus, teste senatore Cassiodoro.

TITUS.

Romanorum 11 Titus, filius Vespasiani, juxta historiam Romanam, regnavit annis duobus, mensibus octo, diebus viginti, hoc est, usque ad calendas Junii, in anno quinquagesimo tertio, post passionem Domini.

Anni Chr.	*Anni Titi.*	
82	1	Domitianus 2, & Rufus

2. Titus tantæ bonitatis fuit, ut, quum quadam die recordatus fuisset in cœna, nihil se in illo die cuiquam præstitisse, dixit: *Amici hodie diem perdidi.* Mons Cypri ruptus, in vertice tantum ex se jecit incendium, ut regiones vicinas & urbes cum hominibus exureret.

| 83 | 2 | Domitianus 3, & Sabinius. Titus Musionum Rufum philosophum de exilio revocat, & amphitheatrum Romæ ædificat, & in dedicatione ejus quinque millia ferarum occidit. Titus obiit in villa, qua & pater ejus, anno ætatis 42, imperii autem anno

no 2, mense 8, secundum historiam Romanam. Cui successit frater ejus junior, Domitianus, prædictis consulibus, teste Cassiodoro. Methodius sic: Qui, si Titus patris imperio post decennium regni ejus succedit, sed non amplius, quàm duobus annis, totidemque mensibus, principatu Romani apicis ministrato, Domitiano fratri rerum summam reliquit, qui Neronianæ theomachiæ & impietatis successor efficitur: quum utique pater suus, Fl. Vespasianus, nihil omnino adversus pietatem irrogarit injuriæ. Secundo autem regni Titi anno, Cletum papam, Petri apostoli successorem, 12 annis in sacerdotio transactis, urbis Romæ episcopatum tradidisse Clementi ferunt. Hucusque Methodius.

DOMITIANUS.

ROmanorum 12, Domitianus regnavit annis 15, mensibus 5, secundum omnes, hoc est, usque ad calendas Novembres, in anno 68 post passionem. Sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Dom.	
84	1	Domitianus 4, & Rufus 3. Cletus, his consulibus, passus est sexto calendis Maji, secundum gesta Pontificum. Domitiani uxor Augusta fuit appellata.
85	2	Domitianus 5, & Dolabella. Titus inter deos refertur.
86	3	Domitianus 6, & Rufus 4. Domitianus eunuchos prohibuit. Tres virgines Vestæ ob stuprum damnatæ. Methodius sic: Quo tempore Valerius 15 annis, quum præsideret post Eucharium, qui 23 præcessit Materno, curam pastoralem dimisit.
87	4	Flavius & Trajanus. Plurimos senatorum Domitianus in exilium mittit. Methodius sic: Quarto igitur anno Domitiani Cæsaris, apud Alexandriam, Amanus 22 annis ministrato sacerdotio, defunctus est: in cujus locum succedit Albilius.
88	5	Domitianus 7, & Nerva 2. Alexandrinæ ecclesiæ episcopus constitutus Albilius, qui præfuit annis tredecim.

Anni Chr.	Anni Dom.	
89	6	Trajanus 2, & Glabrio. Domitianus templum sine admixtione lignorum construxit, & deum & divum se appellari jussit. Cujus anno 6, Clemens papa in exilium missus, ut videtur, quum annis 9, & mensibus 2, & diebus 10, post Cletum, cathedram teneret. Methodius sic: In urbe Roma Cletus, 12 annis in episcopatu exactis, sacerdotii sedem Clementi tradidit.
90	7	Domitianus 8, & Saturninus. Duo menses aliter appellati, September Germanicus, & October Domitianus. Anacletus papa, post Petrum 2, Clementi successit, annis 10, ipso ita teste: *Anacletus, servus JESU CHRISTI, in sede apostolica:* & reliqua. *Decretalis epistola Anacleti papæ.* Et infra alia: *Nullus, ut ait beatus Clemens, antecessor noster:* & reliqua. Alia: *Anacletus papa universis episcopis in Italia constitutis: quam apostolicæ sedis debitam reverentiam erga me charitas vestra distribuit:* & reliqua. Et postea: *Et ut à beato Petro principe sumus instructi, à quo & presbyter sum ordinatus:* & reliqua. Alia: *Provinciæ autem multo ante adventum CHRISTI tempore diviserunt, maxima ex parte: & postea ab Apostolis & beato Clemente præcessore nostro ipsa divisio est renovata:* & reliqua. Alia: *Anacletus, servus CHRISTI JESU in apostolica sede à Domino constitutus, & à sancto Petro, apostolorum principe, presbyter ordinatus. Quomodo hactenus de his à beato Petro apostolo, & reliquis apostolis, & beato Clemente, nostro prædecessore & martyre, novimus statutum, denegare vobis minimè possumus. Illi autem, qui in metropoli à beato Petro, ordinante Domino, & prædecessore nostro, prædicto sancto Clemente, sive à no-* 373 *bis constituti sunt, non omnes primates esse possunt:* & reliqua. Et postea: *Aliæ autem primates civitates, quas vobis conscriptas in quodam tomo mittimus, à sanctis apostolis, & à beato Clemente, sive à nobis primates prædicatores acceperunt. Hæc verò sacrosancta Romana & apostolica ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino*

374 *salvatore nostro primatum obtinuit, dicens beato Petro apostolo: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo;* & reliqua, usque, *Erunt soluta & in cœlo.* Adhibita est etiam societas in eadem Romana urbe, beatissimi Pauli apostoli, vasis electionis, qui uno die, unoque tempore gloriosa morte cum Petro, sub principe Nerone agonizans, coronatus est. Et postea ait: *Ergo Apostolorum princeps beatus Petrus, de sancto prædecessore nostro Clemente, plebibus prædicando, docens eas, qualiter ei obedire deberent, eumque observare. Si alicui est inimicus Clemens pro actibus suis, vos nolite expectare, ut ipse vobis dicat; cum illo vos nolite inimici esse: sed prudenter observare debetis, & voluntati ejus absque communione obsequundare, & amare vos separare ab eo, cui ipsum sentitis adversum, sed nec loqui his, quibus ipse non loquatur, ut unusquisq; in hac culpa est. Dum cupit omnium vestrûm amicitias ferre, festinet citiùs reconciliari ei, qui omnibus præest: & pro hoc redeat ad salutem, quum obedire cœperit monitis præsidentis. Si verò quis amicus fuerit his, quibus ipse non loquitur, unus est & ipse ex illis, qui exterminare Dei ecclesiam volunt:* & reliqua. Hucusque Anacletus papa.

Anacletum verò omnino Eusebius prætermisit, quoniam Linus & Cletus, qui non fuerunt papæ, & Clemens atque Anacletus, à passione Petri, in ultimo anno Neronis, usque ad Trajanum, non possunt simul sub regibus stare. In loco enim annorum Clementis, quibus post Petrum, cum Lino & Cleto, sed simul post Petrum novem fuerunt, vel cum Cleto tantùm Clemens cathedram tenuit, Linus & Cletus sunt positi: & in loco Anacleti papæ, qui post Clementem decem annis successit, Clemens positus.

Anni Chr.	*Anni Dom.*	
91	8	Sylvanus, & Priscus.

Quintilianus ex Hispania Calaguritanus, primus Romæ publicam scholam, & salarium ex fisco accepit, & claruit.

| 92 | 9 | Asprenas, & Clemens. Domitianus plurimos nobilium in exilium mittit atque occidit; Mathematicos quoque & philosophos ex urbe Romana pepulit. Cyclus 6. decennovalis.

Anni Chr.	*Anni Dom.*	
93	10	Domitianus 9, & Clemens 2.

Multa opera Romæ facta, in quibus Capitolium, Forum transitoriũ, Vespasiani templum, Minerva Chalcidica, forum Trajanum, thermæ Trajanæ & Titianæ, senatus, ludus matutinus, mira area (a) divorum, porticus Isium, ac Serapis stadium, horrea piperatoria. (b) His consulibus, Anacletus papa obiit, secundum gesta Pontificum. Domitianus prohibuit vites in urbibus seri.

| 94 | 11 | Nerva 2, & Rufus. Domitianus tantæ superbiæ fuit, ut aureas & argenteas statuas sibi in Capitolio poni jusserit. Maxima virginum Vestalium, Cornelia, convicta est stupri, & juxta legem viva defossa.

| 95 | 12 | Sabinus & Antoninus. Fl. Josephus vigesimum librum Antiquitatum hoc tempore scribit.

| 96 | 13 | Nerva 3, & Trajanus 3. Secundus post Neronem Domitianus persequitur: & sub eo Apostolus Joannes in ferventis olei dolium missus, ante portam Latinam, sed non est læsus, quia à corruptione carnis erat immunis: deinde in Patmum insulam relegatus, Apocalypsin vidit, quam Irenæus interpretatur. His consulibus, Clemens papa passus est, secundum gesta Pontificum.

| 97 | 14 | Senecio & Palma. Domitianus rursum philosophos & mathematicos Romæ per edictum extrudit. Apollonius Tyanæus, & Euphrates, insignes philosophi habentur. Romæ 6 calendis Maji, natali suo, Anacletus papa, & martyr, sub Domitiano passus, qui memoriam beati Petri construxit, & composuit, ubi episcopi reconderentur.

¶ Evaristus papa 4 post Petrum, annis 10, & mensibus 2 sedit.

| 98 | 15 | Trajanus 4, & Fronto. Domitianus eos, qui de genere David essent, conquiri & interfici jussit, ut nullus Judæorum regni reliquus foret.

Scribit

(a) Al. *mica area divorum.*
(b) Al. *horrea piperasa.*

Scribit Brutius, plurimos Christianorum sub Domitiano fecisse martyrium, inter quos & Flaviam Domicillam, Flavii Clementis consulis ex sorore neptem, in insulam Pontianam relegatam, quia se Christianam esse contestata est.

Multa signa atque portenta Romæ & toto orbe facta: & in suburbano Romæ bos ad arantem loquutus est, frustra se urgeri, non enim frumenta, sed homines brevi defuturos.

Domitianus suorum conjuratione occisus est in palatio, anno ætatis 35, & per vespiliones ignobiliter portatus: cui Nerva successit.

NERVA.

ROmanorum 13, Nerva, Eusebio & Beda teste, regnavit anno 1, mensibus 4, diebus 8, hoc est, usque ad calendas Martias, post passionem anno 70, sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro. Methodius sic: Domitiano 15 annis imperio potito, Nerva suscepit principatum: sub quo omnes boni tituli, qui in Domitianum collati fuerant, detrahuntur.

Anni Chr.	*Anni Ner.*	
99	1	Trajanus 5, & Orphitus.

Alexandriæ 3, episcopus Cerdo, annis 11. Senatus decrevit, ut omnia, quæ Domitianus statuerat, in irritum deducerentur. Itaque multi, quos injustè ejecerat, de exilio reversi sunt, & nonnulli propria bona sua receperunt.

100	2	Severio 2, & Sura.

Ajunt & apostolum Joannem inter reversos de exilio solutum, Ephesum revertisse: in qua urbe hospitiolum & amicos sui amantissimos habebat. Evangelium quoque contra hæreticos conscribit.

Justus à Tiberiade Judæorum scriptor agnoscitur.

Romæ passus Eutyches, Victorinus & Marcus: apud Minturninam urbem Victorinus episcopus, frater Severini.

Nerva obiit in hortis Sallustianis, 72 ætatis anno, quum jam Trajanum adoptasset in filium, his consulibus, teste Cassiodoro.

Trajanus, Agrippinæ in Galliis imperator factus, natus in Hispania. Methodius sic: Nerva post annum plus minusve defuncto, Trajanus succedit imperio. Qua tempestate, apud Antiochiam Evodius primus fuerat: & Ignatius famæ celebritate vulgatus, post Petrum, secunda successione episcopatum sortitus: quem sermo tradit, de Syriæ partibus ad urbem Romam transmissum, & pro martyrio CHRISTI ad bestias datum. Post hunc rexit ecclesiam civitatis ejusdem Heros. Inter eosdem sanè 375
floruit vir æquè insignis Quadratus, qui una cum Philippi filiabus in prophetica gratia celeberrimus fuisse perhibetur. Sed & alii plurimi, per idem tempus Apostolorum discipuli, superstites erant, qui ecclesiæ sanctæ ædificia construentes, regnum cœlorum per omnem terram verbo Dei consecrabant, augentes perfectionis salutare præceptum, ut expeditis in prædicatione Evangelii electis, ad alias gentes, aliasque urbes properarent: & vel principes, vel Evangelistæ, vel pastores, ipsorum Apostolorum suppares, post primas successiones, in ecclesiis, quæ per orbem terræ sunt, fungebantur officio. De quibus post Maternum, qui 40 annis Treveri prædicationis regimen tenuit, quidam Auspicius resedit. Deinde insignes, per legitimas successiones & sanctitate & gratia pollentes, extiterunt, sanctissimus quisque nomine vel meritis celsus, animo sublimis, sed & genere clarus, non segnis, patriæ semper ubique vigens, affectu pio, honore, actuque Serenus, Felix, Mansuetus, Clemens, Moses, Martinus, Anastasius, Andreas, Rusticus, & author Fabricius, & Fortunatus, atque Cassianus, necnon & Marcus, cæterique quàm plurimi, qui suis diversis temporibus non solùm propria provincia, sed & in extremis & ultimis industrii & illustres, non solùm confessione, quin & martyrio existentes, regna etiam tyrannorum vicerunt. Igitur in urbe Roma, tertius post Petrum, Clemens pontificatum suscepit, anno scilicet post passionem Apostolorum Petri & Pauli vigesimo septimo, sed temporibus Domitiani, Nervæ, & Trajani. Cujus sexto sacer-

dotii anno, Domitianus, quindecim annis sui principatus exactis, vivendi finem fecit: post quem imperium Nerva suscepit: quo post annum plus minus defuncto, Trajanus succedit imperio. Cujus tertio principatus anno, Clemens apud Romam, annis novem, mensibus duobus, diebus decem, sacerdotio ministrato divini verbi tradidit ministerium. Hucusque Methodius.

TRAJANUS.

Romanorum 14, Trajanus regnavit annis octodecim, mensibus quindecim: hoc est, usque ad calendas Septembres, in anno octuagesimo nono post passionem: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Traj.*	
101	1	Trajanus 6, & Max.

Decreto senatus, Nerva in Deos translatus.

| 102 | 2 | Senecio 3, & Sura. Hoc anno, scilicet centesimo tertio incarna-
376 tionis, secundum Dionysium, in fine diei dominici subsequente, sexta calendis Januariis, perhibetur Joannes dormire. Methodius noster sic:

¶ Trajani tertio principatus anno, Clemens apud Romam 9 annis, mensibus 2, diebus 10, sacerdotio ministrato, Evaristo divini verbi tradidit ministerium. Hucusque Methodius.

| 103 | 3 | Urbanus, & Marcellus. Irenæus enim episcopus scribit, Joannem apostolum usque ad Adriani tempora permansisse. Post quem discipuli insignes fuerunt, Papias Hieropolitanus episcopus, & Polycarpus Smyrnæus, nec non Ignatius, Antiochenus episcopus.

| 104 | 4 | Candidus, & Quadratus. Trajanus de Dacis & Scythis triumphavit Romæ.

| 105 | 5 | Commodus, & Cerealis. Trajanus, victo rege Decibalo, Daciam fecit provinciam. Hebræos, Sarmatas, Croneos, Arabes, Bosporanos, & Colchos itidem accepit. Seleuciam, Ctesiphontem, & Babylonem occupavit, & tenuit quoque Persiam & Mediam. Methodius sic: Imperator in mari rubro classem instituit, & per eam Indiæ fines vastat.

Anni Chr.	*Anni Traj.*	
106	6	Gallus, & Bradua.

Decretalis epistola Evaristi papæ data est, Gallo & Bradua viris clarissimis consulibus: sub quibus Joannes apostolus, 68 annis post passionem Domini, ætatis suæ 98, Ephesi placida morte quievit. Romæ aurea domus incenditur.

| 107 | 7 | Aphricanus & Crispinus. Terræ motu quatuor urbes Asiæ subversæ, Elea, Myrrhina, Pitanæ, & Cumæ: Galatiæ tres: Græciæ duæ.

| 108 | 8 | Crispinus 2, & Solennus. Alexandriæ ecclesiæ quartus episcopus ordinatus, nomine Primus.

¶ Evaristus papa, qui annis 22 sedit. obiit 12 calendis Januariis.

| 109 | 9 | Piso & Rusticus.

¶ Alexander, papa quintus post Petrum, annis 10, & mensibus 5.

Trajano Christianos persequente, Symeon, filius Cleophæ, qui post Jacobum Hierosolymis tenebat episcopatum, crucifigitur, omnibus mirantibus, & ipso judice, ut 120 annorum senex crucis supplicium pertulisset. Cyclus septimus decennovalis incipit, indictione duodecima.

Methodius sic: Qui, quum octavum sacerdotalis administrationis annum implêsset, decimo Trajani Cæsaris principatus anno, Alexander, quinta successione post Petrum, Romanæ plebis gubernacula sortitus est.

| 110 | 10 | Trajanus, & Aphricanus. Ignatius quoque Antiochenæ ecclesiæ episcopus, Romam perductus, bestiis traditur: post quem tertius constituitur episcopus Oron. Plinius secundus, quum quandam provinciam regeret, & in magistratu suo plurimos Christianorum interfecisset, multitudine eorum perterritus, quæsivit de Trajano, quid facto opus esset: nuncians ei, præter obstinationem non sacrificandi, & antelucanos cœtus, ad canendum cuidam Christo ut Deo, nihil apud eos reperiri: præterea ad conservandam disciplinam, vetari ab his homicidia, furta,

ta, adulteria, latrocinia, & his similia. Ad quem commotus Trajanus rescripsit, hoc genus inquirendum non esse, oblatos verò puniendos. Tertullianus refert in Apologetico.

Anni Chr.	Anni Traj.	
111	11	Celsus, & Crispinus. Plinius secundus, Novocomensis orator & insignis historicus habetur: cujus plurima ingenii opera extant.
112	12	Hasta, & Piso. Tres Galatiæ civitates terræ motu erutæ. Pantheon Romæ fulmine concrematum.
113	13	Messala, & Pædio. Post Justum, ecclesiæ Hierosolymitanæ episcopatum 4 suscepit Zachæus:
114	14	Æmylius, & Vetus. Post quem 5 Thobias: cui successit 6 Benjamin: ac deinde 7 Joannes: & 8, Matthias: post illum 9 constituitur Philippus.
115	15	Niger, & Apronianus. Trajanus Armeniam, Assyriam & Mesopotamiam fecit provincias.
116	16	Clarus, & Alexander. Judæi, qui in Lybia erant, adversus cohabitatores alienigenas dimicant: similiter in Ægypto, & in Alexandria: apud Cyrenen quoque & Thebaiden magna seditione contendunt: verùm gentilium pars superat in Alexandria.
117	17	Adrianus 1, & Salinator. Judæis Mesopotamiæ rebellantibus, præcepit imperator Trajanus Lysiæ Quieto, ut eos provincia exterminaret: adversus quos Quietus vi aciem instruens, infinita eorum millia interfecit. Ob hoc procurator Judææ ab imperatore decernitur. Salaminiam, urbem Cypri, interfectis in ea gentibus, subverterunt Judæi.
118	18	Adrianus 2, & Rusticus. Alexandri papæ passio. 5 nonas Maji, Romæ, via Numentana, ab Urbe miliario 7, cum Eventio & Theodolo presbyteris, sub Trajano imperatore, judice autem Aureliano decollatus: siquidem Adrianus non adhuc imperabat, sed in Martyrologio legitur.

¶ Sixtus papa sextus, annis decem, mensibus undecim. Qui constituit in decretis, ut sacra mysteria non tractentur, nisi à sacris ministris: & intra actionem missarum, Sanctus, & Gloria in excelsis cantari. Romæ passi sunt Clemens & Alexander papæ, Quirinus cum filia Balbina, Sulpicius & Servilianus, Domicilla & Seraphia virgines, Neræus & Achillæus, Ignatius, Antiochenus episcopus, & discipulus Joannis.

Anni Chr.	Anni Traj.	
119	19	Servilius, & Fulvius. His consulibus, teste Cassiodoro, Trajanus apud Seleuciam Isauriæ, obiit profluvio ventris, anno ætatis 63, mense 9, die 4. Mensis autem 9, est secundum Latinos September. Ossa ejus, in urna aurea collocata, sub columna fori, quod ejus nomine vocitatur, recondita sunt: cujus columnæ altitudo 1140 pedes erigitur. Huic succedit Adrianus, utraque lingua peritissimus, natione Italus, ex consobrina Trajani, qui regnavit annis 20, mensibus 10, diebus 29. Methodius sic: Alexandri 9 papæ sacerdotii anno, Trajanus Cæsar 20 annis, minus 7 mensibus, principatu perfuncto obiit, & Ælius Adrianus in sceptro suscipitur, & annis viginti uno regnavit.

ADRIANUS.

Romanorum 15, Adrianus regnavit annis 21, mensibus 10, diebus 20, hoc est, usque ad calendas Augusti, in anno 111 post passionem, sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Adr.	
120	1	Verus, & Augur. Adrianus Alexandriam à Romanis subversam, publicis instauravit expensis. 377
121	2	Aviola, & Pansa. Adrianus Judæos capit, secundò contra Romanos rebellantes. Senatus Trajanum in Deos refert.
122	3	Paternus, & Torquatus. Adrianus reliqua tributa urbibus relaxavit, chartis publicè incensis: plurimos tributis etiam liberos præstitit. Methodius sic: Tertio ejusdem Ælii Adriani anno principatus, Alexander, episcopus Romanæ urbis, sacerdotium simul ac vitam finivit, decennio expleto. Post hunc 6 pontifex ab Apostolis ordina-

dinatur Sixtus. Hucusque Methodius.

Plutarchus Cheronæus, Agathobulus & Oenomaus, philosophi clari habentur.

Anni Chr.	*Anni Adr.*	
123	4	Glabrio, & Apronianus.

Bellum contra Sauromatas gestum.

Terræ motu facto, Nicomedia ruit, & Nicenæ urbes plurimæ eversæ sunt, ad quarum instaurationem Adrianus de publico est largitus expensas.

| 124 | 5 | Asiaticus, & Aquilinus. Euphrates, Stoicus philosophus, moritur. Adrianus in Lybiam, quæ à Judæis vastata fuerat, colonias deducit.

| 125 | 6 | Verus, & Ambiguus. Adrianus Atheniensibus, leges petentibus, ex Draconis & Solonis reliquorumque libris jura composuit.

| 126 | 7 | Gallicanus, & Titianus.
| 127 | 8 | Torquatus, & Libo. Hierosolymorum 10 post Philippum constituitur episcopus Seneca. Post quem 11 Justus, 12 Levi, 13 Ephres, 14 Joses, 15 Judas. Hi omnes, usque ad eversionem, quam ab Adriano perpessa est Hierusalem, ex circuncisione episcopi fuerunt. Hæc Methodius.

| 128 | 9 | Celsus, & Marcellinus Quadratus, discipulus apostolorum, & Aristides, Atheniensis philosophus, libros pro Christiana religione, Adriano dedêre compositos. Methodius sic: Cyclus 8 decennovalis incipit, indictione prima. Anno 6 Sixti sacerdotii, imperii autem Ælii Adriani Cæsaris 8 anno, sanctus Maternus, Trevericæ sedis archiepiscopus, 40 annis post Valerium sui pontificatus dignanter expletis, ad cœlestia transivit, anno Dominicæ incarnationis 128.

| 129 | 10 | Pontianus, & Rufinus. Serenus Granius, legatus, vir apprimæ nobilitatis, literas ad imperatorem misit, iniquum esse dicens, clamoribus vulgi, innocentium hominum sanguinem spargi, & sine ullo crimine, nominis tantùm & sectæ reos fieri:

378 | 130 | 11 | Augurinus, & Sergianus. Quibus commotus Adrianus, Minutio Fundano, proconsuli Asiæ, scripsit, sine objectu criminum, Christianos non condemnandos: cujus epistolæ usque ad nostra tempora durat exemplum. Imperator Adrianus pater patriæ appellatur.

Anni Chr.	*Anni Adr.*	
131	12	Tiberius, & Syllanus.

Sixtus papa passus 8 idus April.

¶ Telesphorus, papa 7 post Petrum, annis 11. Hic constituit, ut 7 hebdomades plenas ante Pascha omnes clerici à carne abstinerent, in nocte Nativitatis Domini missæ celebrarentur, & ut ad Missam, *Gloria in excelsis* cantaretur. Methodius sic: Romæ autem, anno 12 Ælii Adriani principatus, Sixto 12 annis Romanæ ecclesiæ gubernaculis functo, Telesphorus 7 pontifex ab Apostolis subrogatur. Hucusque Methodius. Antiochiæ constituitur 4 episcopus Cornelius.

| 132 | 13 | Sergius, & Verus. Alexandrinæ ecclesiæ 6 episcopus Eumenes constituitur.

| 133 | 14 | Pompejanus, & Attilianus. Templum Romæ Veneris sub Adriano in Urbe factum est.

| 134 | 15 | Pompejanus, & Commodus. Adrianus insignes & plurimas ædes Athenis quum fecisset, agonem edidit, bibliothecamque extruxit.

| 135 | 16 | L. Ælius, & Albinus. Judæi in arma versi, Palæstinam depopulati sunt, tenente provinciam Tinio Rufo, cui, ad opprimendos rebelles, Adrianus misit exercitum.

| 136 | 17 | Camerinus, & Niger. Cochleas, dux Judaicæ factionis, nolentes sibi Christianos adversus militem Romanum ferre subsidium, omnimodis cruciatibus necavit.

| 137 | 18 | Antoninus, & Præsens. Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, rebus Judæorum penitus compressis: ex quo tempore etiam introëundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum Dei nutu, sicut Prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

| 138 | 19 | Antoninus 2, & M. Ælius. Hierosolymæ, primus ex Gentibus constituitur Marcus, cessantibus episco-

episcopis his, qui fuerunt ex Judæis, numero 15, post passionem Domini per annos 107, sicut Eusebius & Beda perhibent. Da igitur annos 34 Domini usque in passionem Domini, & 107; fiunt 141 anni, usque ad annum, quo omnes Judæi ex Hierusalem sunt projecti.

Anni Chri.	*Anni Adr.*	
139	20	Severus, & Syllanus.

Ælia civitas, id est Hierusalem, ab Ælio Adriano condita est, & in fronte ejus portæ, qua Bethlehem egreditur, subsculptus in marmore, significans Romanæ potestati subjacere Judæos. Nonnulli à Tito Æliano, Vespasiani filio, extructam arbitrantur. Hieronymus dicit, ab Adriani temporibus usque ad imperium Constantini, per annos circiter 180, in loco resurrectionis Domini, simulacrum Jovis in crucis rupe statutum, quod ex more, die Veneris à Gentilibus positum, colebatur: æstimantibus persequutionis autoribus, quòd tollerent fidem nobis resurrectionis & crucis, si loca sancta per idola polluissent.

| 140 | 21 | Rufus, & Torquatus.

Hoc tempore erat Aquila Ponticus secundus interpres post Septuaginta interpretes, qui Scripturas de Hebræo transtulit. Telesphorus papa passus nonis Januariis.

¶ Hyginus, papa 8 post Petrum, annis 4. Hic constituit clerum, & distribuit ecclesiasticos gradus.

Romæ passi sunt Sixtus, & Telesphorus papæ, Getulius, Sabina & Seraphia virgines; apud Messanam, civitatem Apuliæ, Eleutherius episcopus cum Anthia matre, Dionysius, episcopus Areopagita; apud Tiburtinam urbem Italiæ, Symphorosa cum septem filiis suis: apud Athenas, Quadratus & Aristides clarescunt.

His consulibus, Adrianus intercutis aquæ morbo apud Baias in Campania moritur, anno 21, mense 10, die 20, sicut in Romana historia habetur: cui successit Antoninus Pius, sub quo sequentes consules fuerunt, teste Cassiodoro. Methodius sic: Verùm Ælius Adrianus 21 anno sui principatus diem obiit: & Antoninus, cognomento Pius, Romanum suscepit imperium. Hujus primo imperii anno Telesphorus, annis 11 sacerdotio in Urbe administrato, vita decessit: & Hyginus episcopatus sortem Romanæ ecclesiæ suscepit. Veruntamen Irenæus refert, Telesphorum martyrio vitam finisse. In Hierosolymis sanè episcoporum tempora successionesque, nullis ad integrum monumentis conservata reperimus: eò quòd valde ad breve tempus, mortis celeritate prærepti, sacerdotio functi singuli quique perhibeantur. Ita, quantum ex veterum lectione comperio, ad tempora usque principis Adriani, sub quo Judæi excidium passi sunt, tradunt 15 episcoporum successiones esse decursas; quos omnes ajunt Hebræos antiquæ originis extitisse, & scientiam CHRISTI fideliter recepisse: & ideo incunctanter ab his, qui poterant, de fidei merito judicare, sacerdotio quoque visos esse dignissimos: quippe, quum omnis tunc ecclesia, ex Hebræis fidelibus coacervata firmataque videretur, incipientibus ab apostolis, & perdurantibus nimirum usque ad illud tempus excidii, quo Judæi iterum deficientes à Romanis magnis præliis subjugati sunt. Igitur, quia per idem tempus assumere episcopos ex circumcisione cessatum est: necessarium videtur, omnes à primo usque ad id temporis enumerare pariter sacerdotes.

Primus itaque Hierosolymorum episcopus Jacobus, qui frater Domini est habitus, id est consobrinus. Post hunc secundus, Symeon electus est, frater ejusdem Jacobi, qui filii fuerant Cleophæ & Mariæ, materteræ matris Domini. Tertius Joseph, qui cognominatus est Justus, qui ad suppletionem apostolicæ perfectionis cum Matthia, qui sortitus est apostolatum, indeptus est episcopatum.
Zachæus quartus.
Tobias quintus.
Benjamin sextus.
Joannes septimus.
Matthias octavus.
Post quem Philippus nonus;

cui

cui decimus Seneca subrogatus est.
Justus, undecimus.
Exinde ac duodecimus, Levi.
Post hunc Effrem decimus tertius.
Et Joseph decimus quartus.
Ac finis omnium Judas, decimus quintus.

Isti sunt ferè omnes, qui Hierosolymis episcopi, ab Apostolis ad illa usque tempora, quæ superius designavimus, plebi illi ex circumcisione præfuerunt. Hucusque Methodius.

ANTONINUS PIUS.

379 Romanorum 16, T. Antoninus cognomento Pius, imperator 16 à Julio Cæsare: segregatis à numero principum Galba & Othone & Vitellio, regnavit cum liberis suis, Aurelio & Lucio, viginti & non plenis tribus annis. Hæc Orosius. Mensibus item tribus, secundum Eusebium & Bedam, hoc est, usque ad calendas Novembres, in anno 134 post passionem Domini. Quia autem mos erat historicorum, ut imperatori deputaretur annus, in quo moreretur, vel regno deficeret: ideo dici potest, quòd non plenis viginti tribus annis Antoninus Pius regnavit, quum non usque in finem anni vixit.

Anni Chr.	*Anni Pij.*	
141	1	Torquatus 2, & Herodes.

Iste autem Pius dictus est, quia in omni regno Romano hominibus debita relaxavit.

142 | 2 | Aviola, & Maximus: inde Antoninus iste Pius, Pater patriæ appellatus est.

143 | 3 | Antoninus tertiò, & Aurelius. Sub Hygino, Romanæ urbis episcopo, Valentinus Hæresiarcha, & Cerdo, magister Marcionis, Romam venerunt.

144 | 4 | Gratus, & Seleucus. Justinus philosophus librum, pro nostra religione conscriptum, Antonino tradidit. Hyginus papa obiit, quarto idus Januarii. Pius papa 9 post Petrum, annis 15. Methodius sic: Igitur in urbe Roma, quum Hyginus papa 4 episcopatus sui anno decessisset, Romanæ ecclesiæ sacerdotium Pius suscepit. Hucusque Methodius. Antoninus 4, & Aurelius. Sub Pio Hermes scribit librum, in quo præceptum angeli continetur, ut Pascha Domini die Dominico celebraretur.

Anni Chr.	*Anni Pij.*	
145	5	Largus, & Messalinus.

Antiochiæ 5 episcopus Heros.

146 | 6 | Torquatus 3, & Julianus. Alexandriæ sextus episcopus, Marcus annis decem.

147 | 7 | Orphitus, & Priscus. Valentinus hæreticus permanet usque ad Anicetum papam.

148 | 8 | Glabrio, & Verus.

149 | 9 | Gordianus, & Maximus. Marcion hæresiarcha agnoscitur.

150 | 10 | Glabrio 2, & Romulus. Taurus Bericitus, Platonicæ sectæ philosophus, clarus habetur.

151 | 11 | Præsens, & Rufus. Arianus philosophus Nicomediensis agnoscitur.

152 | 12 | Commodus, & Lateranus. Apollonius Tyrius, Stoicus natione, Chalcedonius, & Basilides Scythopolitanus, philosophi illustres habentur.

153 | 13 | Verus, & Sabinus. Qui Cæsaris præceptores fuerunt:

154 | 14 | Syllanus, & Augurinus.

155 | 15 | Barbarus, & Regulus. Alexandriæ ecclesiæ 8 episcopus Celadion, annis 14.

156 | 16 | Tertullus, & Sacerdos. Crescens Cynicus agnoscitur, qui Justino, nostri dogmatis philosopho, adversans, & prævaricatorem philosophiæ coarguens, persequutionem suscitavit, in qua ille gloriosè pro CHRISTO sanguinem fudit.

157 | 17 | Quintillus, & Priscus. Galenus medicus Pergamensis.

158 | 18 | Verus, & Bradua. Pius papa obiit 5 idus Julii. Methodius sic: Qui 15 annis in sacerdotio exactis, Aniceto post se sedem pontificatus tradidit. Hucusque Methodius.

¶ Anicetus, papa 10 post Petrum, annis

annis 11, mensibus 4. Hic constituit, ne clericus comam nutriret, juxta præceptum Apostoli.

Anni Chr.	*Anni Pij.*	
159	19	Antoninus 5, & Aurelius 3. Sub Aniceto papa, Polycarpus Romam veniens, multos ab hæretica labe castigavit, qui Valentiniani & Cerdonis fuerant nuper doctrina corrupti.
160	20	Antoninus 6, & Aurelius 4. Hierosolymorum episcopatum

post Marcum suscepit Cassianus 17,
post quem Publius 18,
cui successit Maximus 19,
postea Julianus 20,
deinde Gajanus 21,
& Symmachus 22,
item Gajus 23,
præterea Julianus 24,
& Capito 25.

| 161 | 21 | Antoninus septimò, & Aurelius quintò.

| 162 | 22 | Proconsul Antoninus, & Aurelius. Antoninus Pius apud Lorium, villam suam, 12 ab Urbe milliario moritur, anno ætatis suæ 67. Usque ad hoc tempus singuli Augusti fuerunt: cui successerunt filii sui, id est, Marcus Antoninus Verus, & Lucius Annius, & Antoninus Severus, qui regnaverunt annis 19, sub quibus hi consules fuerunt, teste Cassiodoro. Methodius sic: Hujus itaque Aniceti 4 anno sacerdotii, Antoninus imperator, qui cognominatus est Pius, 22 anno sui principatus exacto, decessit: & M. Aurelius Verus, cum Lucio fratre succedunt. Quo in tempore Polycarpus, Smyrnæorum ecclesiæ sacerdos, maximis persequutionibus Asiam quatientibus, vitam humanam martyrio finivit.

M. ÆLIUS.

Romanorum 17, M. Ælius Antoninus, qui & Verus, cum fratre L. Commodo, post patrem regnaverunt annis 19, mense 1: hoc est, usque ad calendas Decembris in anno 153 post passionem Domini, his consulibus, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Ælij.*	
163	1	Duo Augusti consules. Hi primùm æquo jure imperium administraverunt: quum usque ad hoc tempus singuli Augusti fuerint.

| 164 | 2 | Rusticus, & Aquilinus. Lucio Cæsari & Athenis sacrificanti, ignis in cœlo ab Occidente in Orientem ferri visus est.

| 165 | 3 | Lælianus, & Pastor. Cyclus 10 decennovalis incipit, indictione 9. Vologesus, rex Parthorum, vicinas sibi Romanas provincias depopulatus est.

| 166 | 4 | Macrinus, & Celsus. Fronto orator insignis habetur, qui Antoninum Verum Latinis literis erudivit. Seleucia, Assyriæ urbs, cum trecentis millibus hominum à Romanis capta.

| 167 | 5 | Orphitus, & Pudens. Apud Pisas Peregrinus philosophus, rogo ex lignis composito, incendiis semet ipsum projecit.

| 168 | 6 | Pudens 2, & Pollio. Persequutione orta in Asia, Polycarpus & Pionius passi sunt, quorum scriptæ quoque passiones feruntur. Plurimi in Gallia gloriosè ob nomen CHRISTI interfecti sunt: quorum usque in præsentem diem condita libris certamina perseverant. Alexandriæ 9 episcopus A- 380
grippinus, annis 12.

| 169 | 7 | Verus 3, & Quadratus. Romani contra Germanos, Marcomanos, Quados, Sarmatas, & Daces dimicant.

| 170 | 8 | Apronianus, & Paulus. Anicetus papa passus, decima septima calendis Aprilis.

¶ Soter, papa 11 post Petrum, annis novem: qui constituit, ut nulla monacha pallam sacratam in ecclesia contingeret, atque incensum poneret. Methodius sic: Octavo itaque supra dicti principis Antonini Veri anno, Aniceto papæ Romæ 11 episcopatus sui anno defuncto, successit Soter. Apud Alexandriam verò Celadion 13 annis ministrato sacerdotio, Agrippinum successorem reliquit. Apud Antiochiam autem per idem tempus Theophilus, 6 ab

ab apostolis ecclesiæ pontificatum tenebat: ubi quartus post Heronem fuerat Cornelius: post quem 5 gradu Hero successerat. Sed (sciendum) primus omnium post Petrum, Evodius ejusdem Ecclesiæ Antiochenæ episcopatum tenebat, sub Domitiano & Nerva: post hunc, secundus fuit Ignatius, sub Trajano Cæsare: post Ignatium autem rexit civitatem ejusdem Heros tertius, sub Ælio Adriano Cæsare: post Heronem, Cornelius fuit quartus: & post Cornelium, Hero quidam fuit quintus, sub Antonino Cæsare. Tunc etiam Egesippus insignis habebatur, & Dionysius, Corinthiorum episcopus: cujus extat epistola ad Athenienses de episcopo eorum Publio & Quadrato, qui eidem martyri successerat in sacerdotium, designans Dionysium Areopagitam primùm inibi ab apostolo Paulo episcopum ordinatum. Septimus autem ab apostolis, Antiochenæ ecclesiæ sacerdotium Maximinus suscepit. Hucusque Methodius. Antiochiæ 6 episcopus Theophilus, annis 9, cujus plurima ingenii opera extant. Lucius imperator anno 170, imperii autem 9, sive (ut quidam putant) 11, inter Concordiam & Altinum apoplexia extinctus est, sedens cum fratre in vehiculo.

Anni Chr.	*Anni Ælij.*
171	9

Priscus, & Apollinaris. Antonino, imperatori inclyto, Asianus apologeticum pro Christianis tradidit. Apollinaris Asianus, Hieropolitanus episcopus, insignis habetur.

| 172 | 10 | Cethegus, & Clarus. Dionysius, Corinthiorũ episcopus, clarus habetur, & Pynitus Cretensis, vir eloquentissimus. Decretalis epistola Soteri papæ data est, Cethego & Claro viris clarissimis consulibus.

| 173 | 11 | Severus, & Herennianus. Pseudoprophetia, quæ Cataphrygas nominatur, accepit exordium, 381 autore Montano & Priscilla Maximillaque insanis vatibus. Tatianus hæreticus agnoscitur, à quo Encratitæ.

Anni Chr.	*Anni Ælij.*
174	12

Orphitus, & Maximus. Bardesanes, alterius hæreseos princeps notus efficitur. Oppianus Cilix, poëta agnoscitur; halieutica miro splendore conscripsit.

| 175 | 13 | Severus, & Pompejanus. Imperator Antoninus multis adversum se nascentibus bellis sæpe intererat, sæpe duces nobilissimos mittebat: in quibus semel Pertinacis exercitui, & qui cum eo in Quadorum regione pugnabant, siti oppressis, pluvia divinitus missa est: quum econtrario Germanos & Sarmatas fulmina persequerentur, & plurimos eorum interficerent. Hucusque Methodius Martyr.

| 176 | 14 | Piso, & Julianus. Extant literæ M. Aurelii, gravissimi imperatoris, quibus illam Germanicam sitim Christianorum (fortè militum) precationibus impetrato imbri discussam contestatur.

| 177 | 15 | Pollio, & Aper. Soter papa obiit 11 calendis Maji.

¶ Eleutherius papa 12 post Petrum, annis 10, mense uno. Methodius sic: Igitur Soteri episcopo in urbe Roma 7 annis, sacerdotio ministrato, 12 ab apostolis, succedit Eleutherius 16 anno imperii Antonini Veri. Hucusque Methodius. Lucius, Britanniæ rex, ab Eleutherio papa, per epistolam, Christianum se fieri impetrat. Antiochiæ 7 episcopus Maximus.

| 178 | 16 | Commodus, & Quintillus. Antoninus filium suum Commodum regni consortem facit.

| 179 | 17 | Orphitus, & Rufus. Imperatores multis multam largiti sunt pecuniam, quæ fisco debebatur, provinciis concedentes: tabulas debitorum in medio Romanæ urbis foro igne incendi præcipiunt: ac ne quid bonitati deesset, seniores quasque leges novis constitutionibus temperaverunt: Romæ passus Anicetus papa, Symmetrius presbyter, Felicitas cum septem filiis, Julius, Antonius, Eusebius, Potentianus, Peregrinus, Vincentius; apud Sebasten Armeniæ minoris, multi martyres sub Agricola judice; apud Spoletum Con-

Concordius; apud Smyrnam Polycarpus episcopus, discipulus Joannis, item Germanicus & Pionius; apud Apameam, Alexander & Gajus, apud Cretam urbem Gortinæ Philippus episcopus; apud Pergamum urbem Asiæ, Carpus episcopus, Papyrius diaconus, Justinus philosophus: apud Lugdunum Galliæ, Irenæus episcopus cum multis, Photinus episcopus ejusdem urbis, & Blandina cum aliis 68, Epipodius, & Alexander; in Syria Corona & Victor; Mediolani Faustus, Cabillonæ Marcellus; item in territorio Cabillonensi, castro Trenortio Valerianus; in Alexandria Ptolemæus, & etiam Lucius. *(a)*

Anni Chr.	*Anni Ælij.*	
180	18	Commodus 3, & Verus.

Antoninus, post victoriam, adeò in editione munerum magnificus fuit, ut centum simul leones exhibuerit. Commodus à senatu Augustus appellatus.

Smyrna, urbs Asiæ, terræ motu ruit: ad cujus instaurationem decennalis tributorum immunitas data est.

Alexandriæ ecclesiæ episcopatum sortitus est Julianus 10, annis 10. His consulibus, teste Cassiodoro, Antoninus in Pannonia morbo periit, anno ætatis 61: cui successit Commodus, filius suus, sub quo sequentes consules fuerunt, teste Cassiodoro. Methodius sic: Idem Antoninus, quum imperio 19 annis perdurasset, post excessum sui, principatum Commodo dereliquit: quo regni apicem gubernante, pax ecclesiæ per omnem terram propagatur, & sermo Domini ex omnium genere hominum ad agnitionem & veritatem Dei summi animas congregabat. Qua tempestate, apud Antiochiam, octavus ab Apostolis, post Maximinum episcopus constituitur Serapio. Tunc apud Cæsaream Palæstinæ, Theophilus, & Narcissus in Hierosolymis, ecclesias procurabant. Apud Corinthum verò Bathyus, apud Ephesum Polycrates, nobiles in episcopis habebantur: & in eodem tempore, author totius probitatis Treverim rexit.

COMMODUS.

Romanorum 18, Commodus, secundum omnes regnavit annis 12, mensibus 8, juxta historiam Romanam: hoc est, usque ad calendas Augusti, in anno 167 post passionem. A prima statim pueritia fuit turpis, improbus, crudelis, ita ut 12 ætatis anno balneatorem, qui non statim audierat dicto, in fornacem ignis conjici jusserit. 300 concubinas & 300 puberes habuit.

Anni Chr.	*Anni Com.*	
181	1	Præsens, & Gordianus. 382

Commodus de Germanis triumphavit. Methodius sic, & Cassiodorus. Eodem anno templum Serapis Alexandriæ incensum.

| 182 | 2 | Mamertinus, & Rufus tertiò. Irenæus, Lugdunensis episcopus, insignis habetur.

| 183 | 3 | Commodus quartò, & Victorinus. Thermæ Commodianæ Romæ factæ.

| 184 | 4 | Marullus, & Ælianus. Commodus Septembrem mensem nomine suo appellavit.

| 185 | 5 | Maternus, & Bradua. Hierosolymis fuit ordinatus episcopus

Maximus	26,
post quem Antoninus	27,
Valens	28,
Dulcianus	29,
Narcissus	30,
Dius	31,
Germanio	32,
Gordius	33,
Rursum Narcissus	34.

Tantis apud Hierosolymam episcopis constitutis, non potuimus discernere tempora, eo quòd in præsentem diem episcopatus eorum anni minimè reperiuntur. In Capitolium fulmen ruit, & magna inflammatione facta, bibliotheca, & vicinæ quæque ædes concrematæ. Decretalis epistola Eleutherii papæ data est, Materno & Bradua viris venerabilibus, clarissimis consulibus.

| 186 | 6 | Commodus 5, & Glabrio. Commodus incommodè multos nobilium interfecit.

(a) al. *Edutius.*

Anni Chr.	Anni Com.	
187	7	Crispinus, & Ælianus.

Commodus spectacula populo Romano præbet insignia.

| 188 | 8 | Fuscianus, & Syllanus. Theodosio Ephesius interpres tertius tunc habetur.

| 189 | 9 | Duo Syllani. Alexandriæ 11 constituitur episcopus Demetrius, annis 43. Commodus imperator colossi capite sublato, suæ imaginis caput jussit imponi. Cyclus 11 decennovalis incipit.

| 190 | 10 | Commodus 6, & Septimianus. Seraphio 9 Antiochiæ episcopus ordinatus.

| 191 | 11 | Apronianus, & Bradua. Incendio Romæ facto, palatium & ædes Vestæ, plurimaque Urbis pars solo coæquatur. Eleutherius papa obiit 8 calend. Junii.

¶ Victor, 13 post Petrum, annis 9. Methodius sic: In urbe autem Roma, Eleutherio sub prædicti principis Commodi principatu, tredecim annis pro sacerdotio functo, Demetrius substituitur episcopus.

| 192 | 12 | Commodus 7, Gravius. *Victor Romæ ac universalis ecclesiæ ar-*
383 *chiepiscopus Theophilo episcopo & cunctis fratribus Alexandriæ CHRISTO famulantibus, salutem in Domino:* & reliqua. Hæc epistola data est 13 calend. Augusti, Commodo & Gravio viris clarissimis, venerabilibus consulibus. Multi in tempore hujus passi sunt ex his, quos suprà diximus. Sed propter similitudinem nominum imperatorum, minimè passiones discernuntur. Dicunt tamen, quòd Irenæus, Lugdunensis episcopus, sub isto passus sit.

| 193 | 13 | Commodus 8, & Pertinax. His consulibus, teste Cassiodoro, Commodus strangulatur in domo Vespasiani: cui successit Pertinax. Methodius sic: Commodus autem 13 annis imperio gubernato, Pertinaci post se regnum reliquit. Quo sex solis mensibus retento, idem Pertinax obiit, & Severus post hunc suscepit imperium.

PERTINAX.

ROmanorum 19, Ælius Pertinax, secundum omnes regnavit mensibus sex, hoc est, usque ad calendas Februarias, in anno 168 post passionem Domini nostri.

Anni Chr.	Anni Per.	
194	1	Falco & Clarus.

Pertinax sexagenario major, quum præfecturam Urbis ageret, ex Senatusconsulto imperare jussus est. Pertinax, obsecrante senatu, ut uxorem Augustam, & filium Cæsarem appellaret, contradixit: sufficere sibi, quòd ipse invitus regnaret, testatur. Victor papa, datis latè libellis, constituit, ut pascha die Dominico (sicut præcessor ejus Eleutherius) à 14 luna primi mensis usque ad 21 celebraretur. Cujus decretis Theophilus, Cæsareæ Palæstinæ episcopus, scripsit adversus eos, qui 14 Luna cum Judæis Pascha celebrabant, cum cæteris, qui in eodem concilio aderant, episcopis, synodicam & valde utilem epistolam. His consulibus, (teste Cassiodoro) Pertinax occiditur in palatio, scelere Juliani jurisperiti.

DIDIUS.

ROmanorum 20, Didius Julianus, secundum historiam Romanam, post Pertinacem invasit rempublicam, vir nobilis & vir peritissimus, nepos Didii Juliani, qui sub D. Adriano perpetuum composuit edictum. Orosius sic: Julianus, interfecto Pertinace, invasit imperium, sed mox à Severo, apud pontem Milvium, bello civili victus, interfectus est, mense octavo, postquam imperare cœperat: & ita inter Pertinacem & Julianum unus annus assumptus. Hucusque Orosius. Et hoc est usque ad calendas Septembres, & in eodem anno 169 post passionem Domini.

SEVERUS.

ROmanorum 21, Severus, provincia Tripolitana natus, oppido Lepti, regnavit annis 18 (teste Cassiodoro) men-

mensibus 3, secundum historiam Romanam: hoc est, usque ad calendas Decembres, in anno 186 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste eodem Cassiodoro. Methodius sic: Severi temporibus plurimi ecclesiastici viri nobiles & stylo illustres extiterunt, sicut ex eorum monumentis agnoscimus: ex quibus est Heraclitus Maximus, qui de famosissima omnium hæreticorum disseruit quæstione, qua semper inquiritur, unde sint mala, unde malitia, vel quòd materia facta sit & non intacta. * Igitur ex Gentibus ecclesia congregata primùm in successione, post circumsionem, Hierosolymis episcopatum accepit Marcus, post quem Cassianus, deinde Publius, post hunc Maximus, & sic Julianus, post quem Gajus, & iterum alius Julianus, Capiton quoque & Valens, inde Docilianus, post quem decimustertius ab apostolis Narcissus.

Anni Chr.	*Anni Sev.*	
195	1	L. Severus, & Albinus.

L. Septimius Severus, provincia Tripolitana, oppido Lepti, solus ex Aphrica, usque in præsentem diem, Romanis imperator fuit, & in honorem Pertinacis, quem Julianus occiderat, Pertinacem cognominare jussit Senatus: eo quòd super 18 annos suos, 6 mensibus regnaret. Clemens, Alexandrinæ ecclesiæ presbyter, & Pantheus, Stoicus philosophus, in disputatione dogmatis nostri disertissimi habentur.

| 196 | 2 | Tertullus, & Clemens. Symmachus interpres quartus habetur. Samarites quidam Symmachus Judæorum factus proselytus, divinas Scripturas ex Hebræo sermone in Græcam linguam transfudit, suamque condidit editionem.

| 197 | 3 | Dexter & Priscus. Narcissus, episcopus Hierosolymorum, & Theophilus Cæsariensis, Polycarpus quoque & Bacchylus, Asianæ provinciæ episcopus, insignes habentur.

| 198 | 4 | Lateranus & Rufinus. Quæstione orta in Asia inter episcopos, an secundum legem Mosis 14 die mensis pascha observandum esset. Victor, Romanæ urbis episcopus, Hermes, plurimique ecclesiarum pastores, quod probabile visum fuerit, literis ediderunt: quarum memoria ad nos usque perdurat. Decretalis epistola Victoris papæ, data Laterano & Rufino consulibus.

Anni Chr.	*Anni Sev.*	
199	5	Saturninus & Gallus.

Judaicum & Samaritanum bellum motum.

| 200 | 6 | Amulinus & Fronto. Severus Parthos & Adiabenos superavit, Arabesque interiores ita cæcidit, ut regionem eorum Romanam provinciam fecerit; ob quæ Parthicus, Arabicus, Adiabenicus, cognominatus est.

| 201 | 7 | Severus 2, & Victorinus.

| 202 | 8 | Fabianus & Mutianus. Victor papa passus est undecimo calendis Maji.

¶ Zephyrinus 14 papa post Petrum, annis 17, mensibus 2. Hic constituit, ut, præsentibus omnibus clericis & laicis fidelibus, sive diaconus vel presbyter ordinaretur, & à stantibus sacerdotibus missæ celebrarentur.

| 203 | 9 | Severus 3, & Antoninus. Quinta persequutione Severus persequitur Christianos. Methodius sic: Igitur nono anno principatus Severi, Victor in Romana urbe, decem annis sacerdotio functus, decessit: cui successor sacerdotii Zephyrinus existit.

| 204 | 10 | Geta & Plautianus. Leonides, Origenis pater, gloriosa morte transfertur. Methodius sic: Alexander, ob confessionem Dominici nominis, insignis habetur.

| 205 | 11 | Antoninus 2, & Geta 2. Clemens multa & varia conscribit.

| 206 | 12 | Albinus & Ælianus. 384
Musanus philosophus scriptor agnoscitur.

| 207 | 13 | Aper & Maximus. Clodius Albinus, qui se in Gallia Cæsarem fecerat, apud Lugdunum interficitur.

| 208 | 14 | Antoninus 3, & Geta 3. Cyclus 12 decennovalis indictione 2.

| 209 | 15 | Pompejanus, Avitus. Tertullianus Apher, centurionis procon-

consulis filius, omnium ecclesiarum sermone celebratur.

Anni Chr.	Anni Sev.	
210	16	Faustinus & Rufus. Origenes Alexandriæ studiis eruditur.
211	17	Gentianus & Bassus. His consulibus, Severus imperator Eboraci in Britannia moritur: cui successit Antoninus Caracalla, Severi filius, qui regnavit annis 7. Methodius sic: Quum verò 19 annis Severus tenuisset imperium, decessit: & Antoninus ei filius succedit. Apud Antiochiam autem, defuncto Serapione episcopo, Asclepiades loci illius suscepit sedem, qui & ipse unus ex præclaro confessorum numero, sicut Marcus Treverensis, habebatur. Quo in tempore quam plurimi erant, qui in confessionibus gloriam quæsierant Dei, tum providentia Dei fuerant reservati: in quibus Alexander, confessionis titulo satis clarus, Hierosolymorum ecclesiæ subrogatus est episcopus, quum superesset adhuc Narcissus, qui ante eum functus est pontificatus officio. Rursus Alexandro Mazabanes succedit: post Mazabanem, sacerdotium suscepit Hymenæus: post Hymenæum, Zabdas successit. Qui, quum parvo tempore supervixisset, Hermonem post se reliquit; quem sequutus est Maximus, qui ex illis erat, quibus Maximianus, dextris oculis effossis, & sinistro poplite succiso, per mandata damnaverat. Post quem Cyrillus, confusa jam ordinatione suscepta, aliquando in fide, sæpius in communione variabat. Post Cyrillum, Joannes apostolicus reparat sedes. Post quem Maximinus resedit, qui Basilium Cæsariensem ad fidem reformavit. Hususque Methodius.

CARACALLA.

Romanorum 22, Antoninus Bassianus, cognomento Caracalla, Severi filius, secundum omnes, regnavit annis 7, mensibus 2. juxta Romanam historiam: hoc est, usque ad calendas Februarias, in anno 195 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Car.	
212	1	Antoninus, Balbinus. Antiochiæ nonus episcopus constituitur Asclepiades.
213	2	Messala & Sabinus. Antoninus, Caracalla cognominatus est, propter genus vestis, quod Romæ erogaverat.
214	3	Lætus & Cærealis. In Hiericho, quinta editio divinarum Scripturarum inventa est in dolio, cujus author non apparet.
215	4	Sabinus & Venustus. Perpetua & Felicitas, apud Carthaginem Aphricæ, in castris bestiis deputatæ sunt pro CHRISTO nonis Martii.
216	5	Præsens & Extricatus. Antoninus tantæ libidinis fuit, ut novercam suam Juliam uxorem duxerit.
217	6	Antoninus 5. Antoninus adversus Parthos expeditionem molitus est.
218	7	Antoninus & Adventus. Antoninus interficitur inter Edissam & Carras, anno ætatis 43: cui Macrinus successit. Methodius sic: Igitur Antonino, Severi filio 6 annis, & 6 mensibus imperio consummato, Macrinus succedit.

MACRINUS.

Romanorum 23, Opilius Macrinus, qui præfectus prætorii erat, cum filio Diadumeno, imperator factus est, sed nihil memoratu dignum egit ex temporis brevitate. Nam imperium unius anni & duorum mensium habuit, teste historia Romana: hoc est, usque ad calendas Apriles, in anno 195 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro consule.

Anni Chr.	Anni Marc.	
219	8	Antoninus 6, & Sacerdos Antiochiæ decimus episcopus constituitur Philetus. Circensibus Vulcanaliorum, Romæ amphitheatrum incensum. Abagarus vir sanctus regnavit Edissæ, ut Aphricanus testatur. Zephyrinus papa obiit.

¶ Calixtus, papa quindecimus post Pe-

Petrum, annis quinque. Hic constituit quatuor temporum jejunium in anno fieri, propter abundantiam vini, frumenti, & olei, juxta prophetiam. His consulibus, Macrinus cum filio, apud Archilaidem militari tumultu occiditur, circa mensem Februarium. Methodius sic: Macrinus, quum post annum fuisset defunctus, alius Antoninus regni Romani suscepit principatum: cujus imperii anno primo episcopus urbis Romæ Zephyrinus diem obiit, 18 annis sacerdotali functus officio. Post hunc Calixtus suscepit sacerdotium.

HELIOGABALUS.

Romanorum 24, M. Aurelius Heliogabalus, Antonini Caracallæ filius, regnavit annis 4, mensibus 8, juxta historiam Romanam: hoc est, usque ad calendas Decembres, in anno 199 post passionem Domini, sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Hel.*	
220	1	Antoninus, & Comazon.

M. Aurelius, sacerdos Heliogabali templi, adeò impudicè in imperio suo vixit, ut nullum genus obscœnitatis omiserit. Sexta editio inventa est Neapoli.

221	2	Gratus & Seleucus.
222	3	Alexander & Antoninus.

Calixtus papa archipresbyteris, & reliqua: data Antonino & Alexandro, viris clarissimis consulibus, 11 cal. Decembris, in qua epistola prædictum constituit jejunium.

223	4	Maximus & Ælianus.

In Palæstina Nicopolis, quæ prius Emaus vocabatur, urbs condita est, legationis industriam pro ea suscipiente Julio Aphricano, scriptore temporum. His consulibus (teste Cassiodoro) Antoninus Romæ tumultu militari occiditur, cum matre Simiasica, cui succedit Alexander. Methodius sic: Post Antoninum verò Romanum imperium, quod ipse quatuor solis annis tenuerat, Alexander suscepit.

ALEXANDER.

Romanorum 25, Alexander Mammeæ filius, secundum omnes, regnavit annis tredecim, & aliquot diebus: hoc est, usque ad calendas Januarii, in anno ducentesimo duodecimo, post passionem Domini: sub quo hi consu- 385
les fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Alex.*	
224	1	Julianus & Crispinus.

Calixtus papa passus pridie idus Octobris, sub Alexandro imperatore.

¶ Urbanus, 16 papa post Petrum, añis 8, mensibus 11, diebus 12. Methodius sic: Quo quinque annis administrato, post finem suum, dereliquit sedem Urbano. Primo anno Alexandri imperii, Urbanus episcopatum in urbe Roma suscepit. Tunc etiam Asclepiade apud Antiochiam defuncto, Philetus in episcopum succedit.

225	2	Fuscus & Dexter.
226	3	Alexander 2, & Marcellus.

Urbanus papa, & reliqua: data nonis Septembris, Alexandro viro clarissimo consulari.

227	4	Ammianus & Maximus.

Cyclus decimus tertius decemnovalis incipit indictione sexta.

228	5	Albinus & Maximus.
229	6	Modestus & Probus.

Geminus presbyter Antiochenus, & Beryllus episcopus Arabiæ, habentur clari scriptores.

230	7	Alexander tertiò, & Dion.

Antiochiæ undecimus episcopus Zebennius.

231	8	Gratus & Seleucus.

Alexandriæ ecclesiæ duodecimus episcopus Heraclas, annis 16.

232	9	Pompejanus & Felicianus.

Alexander in matrem Mammeam unicè pius fuit, & ob id omnibus amabilis. Urbanus papa, postquam multos nobilium ad fidem Christi perduxit, passus est sub Alexandro, 8 calend. Julii, & sepultus est in cœmiterio Prætextati. Methodius sic: Interea Urbanus episcopus in urbe Roma, octo annis administrato sacerdotio, Pontiano sedem reliquit. Apud Antiochiam autem, post Philetum, Zebennius ecclesiam suscepit.

¶ Pontianus, papa 17 post Petrum, annis quinque, mensibus 2.

Anni Chr.	*Anni Alex.*	
233	10	Lupus & Maximus. O-

rigenes de Alexandria ad Cæsaream Palæstinæ transiit.

234	11	Maximus & Paternus.
235	12	Maximus & Urbanus.

Mammea, mater Alexandri, quum Origenem vellet Antiochiam accitum, summo honore habuit. Romæ passus Calixtus, & Urbanus papa, Cæcilia virgo, & Tiburtius, Valerianus, Callipodius presbyter, Austerius etiam presbyter, & Palmatius consul cum uxore & filiis.

386 | 236 | 13 | Severus, & Quintianus. His consulibus, teste Cassiodoro, Alexander in Gallia, id est Moguntiaci, tumultu militari interficitur. Decretalis epistola Pontiani papæ, data decima calendis Februariis, Severo & Quintiano consulibus. Methodius sic: Alexandro verò imperatori, post tredecim annos principatus sui defuncto, Maximinus Cæsar succedit.

MAXIMINUS.

Romanorum 26, Maximinus regnavit annis 3, mense uno, & paucis diebus: hoc est, usque ad calendas Februarias, in anno 216 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Max.*	
237	1	Maximinus, & Aphrica-

nus. Maximinus, primus ex corpore militari, sine senatus authoritate, ab exercitu imperator electus est. Pontianus papa, cum Hippolyto presbytero, in Sardiniam insulam à Maximino deportatus est, ibique fustibus 12 calendis Decembris mactatus, cujus corpus beatus Fabianus papa reduxit, & in cœmiterio Calixti sepelivit.

¶ Antherus 18 post Petrum, mense uno. Decretalis epistola Antheri papæ, & reliqua: data decimo tertio calendis Aprilis, Maximino & Aphricano consulibus. Alia epistola, data calendis Juliis, iisdem consulibus. Antherus papa passus 3 nonis Januarii, & in cœmiterio Calixti, via Appia sepultus est: cui Fabianus successit 19 post Petrum, annis 13. *Dilectissimis ubique catholicæ ecclesiæ comministris Fabianus papa salutem in Domino:* & reliqua. Et postea: *Denique septem similiter diaconos ordinavimus, qui septem imminerent notariis, & gesta martyrum veraciter in integro colligerent, nobisque rimanda manifestarent. Quod etiam vos omnes agere monemus, ne in posterum aliqua ex his dubitatio fiat, quæstioque oriatur:* & reliqua, Data calendis Juliis, Maximino & Aphricano consulibus. Methodius sic: Pontiano autem, sex annis episcopatu urbis Romæ functo, succedit Antherus: qui, quum mensem unum, & non amplius ministrasset, Fabiano sacerdotium dereliquit, qui passus est septimo Philippi principatus anno. Tunc etiam Zebennio apud Antiochiam defuncto, Babylas ecclesiæ suscepit episcopatum.

Anni Chr.	*Anni Max.*	
238	2	Perpetuus, vir clarissi-

mus, consul. Maximinus sextam persequutionem facit, adversus sacerdotes ecclesiarum.

| 239 | 3 | Cornelius vir clarissimus, consul. Maximinus persequitur ecclesiam, propter Christianam Alexandri familiã, cui succensuit, & Mammeæ, matri ejus, vel præcipuè propter Origenem presbyterum.

| 240 | 4 | Pius, & Proculus. His consulibus, teste Cassiodoro, Maximinus Aquilejæ à Pupieno occiditur, cui successit Gordianus. Methodius sic: Et quatuor annis regnavit, in quibus finem & persequutionum fecit & vitæ: post quem Gordianus imperium suscepit.

GORDIANUS.

Romanorum 27, Gordianus, regnavit annis 6: hoc est, usque ad calendas Februarias, in anno ducentesimo vigesimo secundo post passionem: sub quo hi consules fuerunt.

Anni Chr.	*Anni Gord.*	
241	1	Gordianus, & Aviola.

Gordia-

Gordiano Romam ingresso, Pupienus & Albinus, qui imperium arripuerant, in palatio occisi.

Anni Chr.	Anni Gord.	
242	2	Sabinus, & Venustus.

Origenes contra quendam Celsum, Epicureum philosophum, qui contra nos libros scripserat, octo voluminibus respondit.

| 243 | 3 | Gordianus 2, & Pompejanus. Fabianus papa, testimonio Spiritus sancti, in specie columbæ super caput ejus descendentis, Romam veniens, ordinatur episcopus: licet quidam hoc veriùs de Severo affirment.

| 244 | 4 | Atticus, & Prætextatus. Origenes tam scribendi sedulus fuit, ut Hieronymus in quodam loco, 5000 librorum illius se legisse meminerit.

| 245 | 5 | Arrianus, & Pappus. Gordianus admodum adolescens, Parthorum natione superata, regreditur victor ad patriam: sed fraude Philippi, præfecti prætorii, haud longè à Romano solo interfectus est.

| 246 | 6 | Peregrinus, & Æmylianus. His consulibus, teste Cassiodoro, Gordiano milites tumulum ædificant, qui Euphrati fluvio imminet, ossibus ejus Romam revectis: cui successit Philippus. Methodius sic: At Gordiano, quum per sex annos Romanum imperium tenuisset, Philippus, unà cum filio Philippo, succedit, qui primus ex imperatoribus Christianus effectus est.

PHILIPPUS.

Romanorum 28, Philippus cum Philippo filio, secundum omnes regnavit annis 7: hoc est, usque ad calendas Februarias, in anno 230 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Phil.	
247	1	Philippus, & Tatianus.

Philippus filium suum consortem regni facit, primusque omnium ex Romanis imperatoribus Christianus fuit. (a) Cyclus decimusquartus decennovalis, indictione decima.

Anni Chr.	Anni Phil.	
248	2	Præsens, & Albinus.
249	3	Philippus secundò, & Philippus, filius ejus.

| 250 | 4 | Philippus 3, & Philippus 2. Philippus urbem cognominis sui in Græcia construxit.

| 251 | 5 | Æmylianus, & Aquilinus. His consulibus, Cassiodoro teste, millesimus annus Romæ expletus est: ob quam solennitatem innumerabiles bestias Philippus in circo magno occidit, ludosque in campo Marcio theatrales, tribus diebus & totidem noctibus, populo pervigilante, celebrat. Quadraginta etiam missi (b) natali Romanæ urbis concurrerunt, & agon mille annorum actus. Hæc Cassiodorus. Quum autem secundum Hebræos olympias primò posita est in anno primo Joathan, & in primo anno Olympiadis, rectè condita fuit urbs Roma, atque sicut Hieronymus & Beda tractant, à prima olympiade usque in passionem Domini, anni 3794: sublatis 20 annis, 387
id est, annis 16 Joathan, atque 4 Achaz, qui sunt quinque olympiades, fiunt à condita Urbe usque in passionem Domini, anni 774: à passione Domini usque in annum postremum Philippi, sunt anni 230: fiunt simul à condita Urbe ad obitum Philippi, 1003 anni.

| 252 | 6 | Decius, & Gratus. His consulibus, Fabianus papa passus decima quarta calendis Februariis, secundum gesta Pontificum.

¶ Cornelius, papa vigesimus post Petrum, annis tribus, mensibus decem.

| 353 | 7 | Decius 2, & Rusticus. His consulibus, Philippus senior Veronæ occiditur: junior verò, Romæ. Methodius sic: Philippo autem septem annis principatu administrato, Decius succedit: qui pro eo, quòd infestus esset Philippo, persequutionem ecclesiis suscitat: in qua Fabianus in urbe Roma martyrio coronatus, sedem sui episcopatus Cornelio dereliquit:

(a) Vide, quæ supra ad *REGINONEM* adnotavi, *ad a. 198.*
(b) Al. *missos.*

Antiochiam verò per omnia similem, Mazabbantæ Babylas. Alexander, Hierosolymorum episcopus, post confessionem gloriosæ vitæ, sortitur finem in vinculis: post quem Fabius episcopatus officium suscepit. Quo defuncto, Demetrianus in episcopatu supererat. Hucusque Methodius.

Decretalis epistola Fabiani papæ: *Dilectissimo fratri Hilario episcopus Fabianus salutem:* & reliqua: data 17 calendis Novembris, Aphricano & Decio viris clarissimis. In Martyrologio sic: Romæ Fabiani papæ nativitas 14 calend. Februariis, qui, quum quatuordecim annis, mensibus undecim, diebus duodecim, ecclesiæ præesset, passus est sub Decio, in primo anno sui imperii, & in cœmiterio Calixti sepultus. Beda sic: Decius, quum Philippos patrem & filium interfecisset, ob odium eorum, in Christianos persequutionem movet, in qua Fabianus in urbe Roma martyrio coronatur. Sedem sui episcopatus Cornelio reliquit, qui & ipse martyrio coronatus est. Cornelius papa, annis 2, mensibus 8, minus 5 diebus. Decretalis epistola Cornelii papæ: *Charissimis atque dilectissimis Cornelius salutem:* & reliqua: data 6 idus Septembris, Decio & Maximo, viris clarissimis, consulibus.

Alia: *Cornelius episcopus Rufo episcopo in Domino salutem:* & reliqua: data 11 calendis Juniis, Maximo & Decio viris consulibus, Romæ, via Appia in cœmiterio Calixti: 18 calendis Octobris nativitas sancti Cornelii papæ: sub persecutione Decii, cum presbyteris & diaconibus centum ex illis exilio deputati,
388 ad quem confortandum multi Christianorum veniebant. Quo tempore beatus Cyprianus scripsit ei de Celerino lectore, quanta pro fide & confessione Christi sustinuerit. Decius Cæsar audiens, quòd multi ei scriberent, & de beato Cypriano: rogavit eum sibi exhiberi. Exhibitus Decio interroganti, cur à Cypriano contra rempublicam literas accepisset, respondit, Ego de corona CHRISTI literas accepi, non contra Rempublicam. Iratus Decius jussit, ut os ejus cum plumbatis cæderetur: deinde ad templum Martis, ut sacrificaret, duceretur: quòd si contempsisset, illic capite puniretur. Quumque duceretur, unus ex militibus, nomine Cerealis, rogare cœpit beatum papam, ut visitaret uxorem ejus, quæ annis quinque paralytica jacebat. Ingressus autem domum ejus, tenuit manum Sallustiæ, & erexit eam dicens: *In nomine Domini nostri, JESU CHRISTI Nazareni, surge, & sta super pedes tuos.* Quæ protinus erexit se, clamans & dicens: *Verè CHRISTUS est Dei filius.* Et dixit beato Cornelio: *Baptiza me, nam per CHRISTUM te conjuro.* Et currens implevit vas aquæ, & attulit ei. Tunc miserunt se omnes milites ad pedes ejus, orantes, etiam se baptizari. Quos ut baptizavit, obtulit pro eis sacrificium laudis, & participati sunt omnes corpore & sanguine Domini nostri JESU CHRISTI. Audiens autem Decius, mittens tenuit omnes, & jussit, ut cum beato Cornelio ducerentur ad sacrificandum: & si nollent parere, capite plecterentur. Ducti verò foras muros portæ Appiæ, expuentes in templum, decollati sunt unà cum beato Cornelio, numero viginti unus. Sed & Cerealis, cum uxore sua Sallustia, 18 calendis Octobris. Eadem verò nocte venit Lucina cum clericis & familia sua, & rapuit martyrum corpora, & sepelivit ea in agro suo in crypta, in cœmiterio Calixti. Cujus Lucinæ Cornelius sic commemorat: Decretalis epistola Cornelii papæ: *Charissimis atque dilectissimis fratribus, sanctæ ecclesiæ filiis, Cornelius episcopus salutem. Decrevi vobis scribere:* & reliqua. Et postea: *Qua propter rogo vos nobis congratulari, quòd rogatu cujusdam devotæ fœminæ, ac nobilissimæ matronæ Lucinæ levata sunt corpora Apostolorum Petri & Pauli de catatumbis: & primò quidem beati Pauli corpus levatum silentio, ac positum est in prædio prædictæ matronæ, via Ostiensi, ad latus, ubi decollatus est. Postea verò beati apostolorum principis Petri accepimus corpus, & concedenter posuimus illud juxta locum, ubi crucifixus est inter corpora sanctorum episcoporum, in templo Apollinis, in*

in monte Aureo, in Vaticano palatii Neroniani, tertia die calendarum Juliarum: & reliqua. Hæc epistola data est sexta idus Septembris, Decio & Maximo, viris clarissimis, consulibus. Postquam passus est Cornelius, Lucius papa in tertio anno Decii incipiens, sedit mensibus 5, usque ad 4 nonis Martii, in initio anni quarti Decii, sub Valeriano præfecto. Inde Stephanus papa sedit annis 4, mensibus aliquot, usque ad 4 nonas Augusti, qui passus est sub Valeriano præfecto, in anno sexto Decii. Decretalis epistola Stephani papæ. *Dilectissimo fratri atque familiarissimo amico Hilario, Stephanus papa salutem*: & reliqua: data 5 nonis Martii, Valeriano & Galieno, viris clarissimis, consulibus. *Stephanus sanctæ Apostolicæ & universalis Romanæ ecclesiæ episcopus:* & reliqua: data nonis Aprilis, Valeriano & Galieno, viris clarissimis, consulibus. In Martyrologio ita habetur: Romæ in cœmiterio Calixti sepultus: sub Valeriano & Galieno passus. Is quum persequutio sæva grassaretur, congregato universo clero suo, hortatus est eos, ut pro CHRISTO coronam martyrii alacriter susciperent. Ordinavit tres presbyteros & septem diaconos & clericos decem, cum quibus de regno Dei assiduè docebat. Divina autem gratia procurante, occurrebant multi ex Gentilibus, & honesti viri, ut baptizarentur ab eo: inter quos Nemereus Tiburtinus, cum omni domo sua, filiaque ejus Lucilla, quæ cæca per beatum Stephanum illuminata est, Olympius alter tribunus cum uxore Exuperia & filio Theodolo, & cæteris, qui crediderunt in sua domo, qui passi sunt postea. Celebrabat autem Missas atque concilia per cryptas martyrum. Factum est autem, ut Valerianus & Galienus, persequutores nominis CHRISTI, summo requirerent studio beatum Stephanum, ut eum, vel clericos ejus diversis pœnis afficerent. Miserunt itaque multitudinem militum, & tenuerunt eum cum multitudine clericorum, & ductus est ad Valerianum. Tunc statim jussit eum duci ad templum Martis, & ibidem dictata sententia, capite truncari, si non 389
adoraret. Perductus beatus Stephanus à militibus, foras muros Appiæ portæ, ad templum, levatis oculis ad cœlum, dixit: *Domine Deus meus, pater Domini nostri JESU CHRISTI, qui destruxisti turrim confusionis Babyloniæ, destrue nunc & hunc locum, ubi diabolica superstitione per idolorum culturam, animæ pereunt populorum.* Et statim facto fragore tonitrui cum terribili coruscatione, corruit maxima pars templi, & milites pavefacti fugerunt. Beatus verò Stephanus perrexit cum omnibus Christianis ad cœmiterium sanctæ Lucinæ, & multis eos consolatus sermonibus, obtulit pro eis sacrificium Deo, quem intrepidum & constantem, ante altaris solennia, & cœpta perficientem, in eadem decollaverunt sede, 4 nonis Augusti. Cujus corpus Christiani populi sepelierunt in eadem crypta, cum ipsa sede, ubi astans sanguis expansus est, in loco, qui appellatur hodie cœmiterium Calixti. Hic constituit, ut sacerdotes & Levitæ vestes sacras in quotidiano usu non haberent, nisi in ecclesia.

Post Stephanum, Sixtus succedit annis 2. Decretalis epistola Sixti papæ: *Sixtus papa coëpiscopis salutem:* & reliqua: data calendis Septembris, Valeriano & Deciano viris consulibus. Methodius sic: *Dilectissimis fratribus per Hispaniarum provincias constitutis, Sixtus episcopus in Domino salutem:* & reliqua: data 17 calendis Augusti, Valeriano & Decio, viris clarissimis, consulibus. In Martyrologio sic: Decius imperator, & Valerianus præfectus tenuerunt beatissimum senem, Sixtum episcopum Romanum, cum omni clero suo, & recluserunt eos in custodia publica, & fuerunt ibi clausi multis diebus. Factum est autem, ut Decius Cæsar & Valerianus præfectus juberent, sibi beatum Sixtum episcopum Romanum cum omni clero suo nocte intra civitatem inducere. Cui Decius Cæsar dixit: *Sacrifica diis immortalibus, ut clerus tuus augeatur.* Ad hæc sanctus Sixtus: *Ego semper sacrificavi, & sacrifico Domino Deo Patri omni-*

potenti. Tunc ex præcepto Decii, duxerunt milites eum ad templum Martis, ut sacrificaret: sed contemnentem sacrificare recluserunt eum in custodia privata, cum duobus diaconis, Felicissimo & Agapeto. Quumque duceretur, cœpit eum beatus Laurentius archidiaconus compellare. Quò progrederis sine filio, pater? quò sacerdos sine diacono properas? & reliqua, sicut in passione habentur. Et dixit beatus Sixtus ad beatum Laurentium, Accipe facultates vel thesaurum ecclesiæ, & divide, quibus tibi videtur. Acce-
390 pta potestate, cœpit inquirere ubique pauperes CHRISTI, & unicuique distribuit. Post hæc beatus Sixtus, & diaconi, Felicissimus & Agapetus, repræsentati sunt Decio & Valeriano. Ad quem Decius ait: *Nos quidem consulimus senectuti tuæ, sed sacrifica.* Respondit beatus Sixtus: *Miser, tu sacrifica, & noli blasphemare, sed age pœnitentiam.* Tunc monente Valeriano, jussit Decius, ut ducerentur ad templum Martis. Tunc beatus Sixtus dixit ad templum Martis, Destruat te CHRISTUS, filius Dei vivi: Quum respondissent omnes Christiani, Amen, cecidit aliqua pars templi. Tunc beatus Laurentius cœpit clamare, *Non me derelinquas, pater sancte:* & reliqua. Milites hoc audientes de thesauris, tenuerunt beatum Laurentium; sanctum verò Sixtum, Felicissimum & Agapetum duxerunt in clivum Martis ante templum; & ibi decollati sunt octavo idus Augusti. Noctu venerunt Christiani & Clerici, & colligentes corpora sanctorum, sepelierunt Sixtum in crypta, in cœmiterio Calixti, in eadem via. Sanctos verò, Felicissimum& Agapetum martyres, sepelierunt in cœmiterio Prætextati. Decollati sunt cum eis & alii quatuor, ut in gestis Pontificalibus legitur, Januarius, Magnus, Vincentius, & Stephanus subdiaconi. Passus est cum eis & beatus Quartus, ut scribit beatus Cyprianus. Hic beatus Sixtus apud Athenas natus & doctus, prius quidem philosophus, postea CHRISTI discipulus fuit. Sedit autem anno uno, mensibus decem, diebus viginti tribus. Et si ergo sanctus Cyprianus, qui tunc fuerat præsens, hæc scripsit, quis ea negat? Detentus itaque beatus Laurentius à militibus, & traditus est Parthenio tribuno. Qui nunciavit Decio, quòd Laurentius, qui haberet thesauros, archidiaconus Sixti, in custodia teneretur: & tradiderunt cuidam Hippolyto, & Hippolytus recludit eum, cum multis: & reliqua. ibi erat homo, Lucillus nomine, cæcus: ad quem sanctus Laurentius ait: *Crede in filium Dei, Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, & baptizare, & illuminabit te.* Respondit Lucillus: & reliqua. Videns autem Hippolytus, credidit, & baptizatus est. Ex mandato ductus est beatus Laurentius, & cætera, sicut in passione legitur. Tunc unus ex militibus, nomine Romanus, credidit Domino nostro JESU CHRISTO, & dixit beato Laurentio, *Video in te hominem:* & cætera. Et baptizatus est. Tunc beatus Laurentius expoliatus vestimentis suis, extentus est in cratem ferream, & allati sunt baculi cum prunis. Sanctus Laurentius dixit Decio: *Disce miser, quanta est virtus Domini mei: nam carbones tui mihi refrigerium præstant:* & vultu pulcherrimo dicebat: *Gratias ago tibi, Domine JESU CHRISTE, quia merui januas tuas ingredi.* Et emisit spiritum. Mane autem, primo adhuc crepusculo, rapuit corpus ejus Hippolytus, & condivit cum linteaminibus & aromatibus: & hoc factum mandavit Justino presbytero. Tunc beatus Justinus & Hippolytus plorantes, & multum tristes, sepelierunt eum in prædio matronæ viduæ Cyriacæ, in agro Verano. Eodem die Romæ militum sexaginta quinque tunc passi sunt: sed Claudius, Severus, Crescentius & Romanus, ipso die, quo beatus Laurentius, post tertium diem sancti Sixti. Decius verò furore arreptus jussit, ut cum lapidibus os Hippolyti contunderetur, & foras muros portæ Tiburtinæ cum familia duci. Beatus Hippolytus confortabat omnes dicens: *Fratres, nolite metuere: quia ego & vos unum Dominum habemus:* & decollati sunt promiscui sexus, numero novemdecim

vemdecim. Beatus verò Hippolytus, ligatus pedibus ad colla indomitorum equorum, & sic per spinas & tribulos tractus, emisit spiritum. Noctu venit beatus Justinus presbyter, & collegit corpora, & sepelivit in campo eodem, juxta nympham, ad latus agri Verani, idus Augusti. In Martyrologio sic: Romæ idus Augusti, natalitia sancti Hippolyti martyris, sub Decio Cæsare & Valerio præfecto.

A Decio imperatore hucusque papæ per annos octo cathedram tenuerunt, juxta chronicam Eusebii: quam diu verò secundum Martyrologium sederunt, dicendum est. Decius regnavit annis sexdecim. Fabianus papa passus decimo tertio calendis Februarii, in anno primo Decii. Inde Cornelius papa annis duobus, mensibus octo, passus est decimo octavo calendis Octobris, in anno Decii tertio. Inde Lucius papa annis tribus, mensibus quinque, passus sub Valeriano præfecto, in anno septimo Decii, 4 nonis Martii. Stephanus papa, annis septem, mensibus quinque, passus sub Valeriano præfecto, 4 nonis Augusti, in anno decimo quarto Decii. Sixtus papa 2 annis, passus 8 idus Augusti, in anno 16 Decii. Laurentius quoque & Agapetus, Felicissimus & Hippolytus, passi sub Decio, si ecclesia non fallitur. Damnum ergo annorum 18 in Chronicis Eusebii & Bedæ, ab anno 15 Tiberii, in anno 10 magni cycli, juxta historiam sacri Evangelii ad cyclum Dionysii, implent isti anni 16 Decii, & 2 anni Galerii, teste Isidoro episcopo, qui duobus annis regnavit. Quòd si aliquis his rationibus obsistit, ecce resurrectionem Domini juxta historiam inquirimus.

(Marianus Scotus viginti duos annos plus aliis Chronographis posuit ab incarnatione Domini: quos sub deficientibus regibus collegit, mensibus & diebus integris annis supervenientibus.)

DECIUS.

Romanorum 29, Decius, secundum omnes chronographos, anno uno regnavit, & mensibus 3. Secundum Orosium (sicut ipse dicit) annis 3, anno ab Urbe condita 1004 incipiens: hoc est usque ad calendas Majas, in anno 232 post passionem: sub quo hi consules fuerunt.

Anni Chr.	*Anni Dec.*	
253	1	Decius, & Aphricanus.

Methodius sic: Decius, ob odium Philipporum, quos occidit, persequutionem Christianorum movet. Fabianus papa, passus 14 calendis Februariis. Hucusque Methodius.

¶ Cornelius, 19 papa post Petrum, annis tribus, mensibus quinque. Antoninus modò in Ægypto nascitur.

254	2	Maximus, & Decius.

Alexandro Hierosolymorum apud Cæsarem Palæstinæ, Antiochiæ, Babylas, Mazabanus & Fabius episcopi constituuntur. Cornelius papa passus 18 calendis Octobris: Romæ passus Fabianus, & Cornelius papa, Victoria, & Miniates; Antiochiæ, Babylas episcopus; Apollonia civitate, Leacus, Thyrsus *(a)* & Callinicus; Hierosolyma, episcopus 391
Alexander; Nazanzo, Trypho: in Ægypti civitate, quæ dicitur Tinius, Phileas episcopus, Philocomus *(b)* tribunus cum multis; in Sicilia civitate Catanensium, Agatha virgo: in Perside, Polychronius; Babyloniæ, Ctesiphontes episcopus; Pergæ Pamphyliæ Nestor episcopus; in Corduba civitate, Parmenius presbyter cum sociis; apud Circensem coloniam, Marianus & Jacobus. Decius cum filio occiditur in abrupto Thraciæ loco, à Gothis in bello. Methodius sic: Igitur, posteaquam Decius non totis duobus annis principatu Romani apicis ministrato, cum filiis pariter interemptus est, Gallus suscepit imperium. Quo tempore etiam Origenes 70 ætatis anno non ad integrum expleto, defunctus est. At ne Gallus malum Decii aut videre potuit, aut cavere, sed in eundem lapidem offensionis impegit. Cujus cùm regnum floreret, & cuncta ei insistentia cederent, sanctos viros, qui pro pace regni ejus Deo summo

(a) al. *Cusus*.
(b) Potius *Philoronius*, vide *REGINONEM ad a. 204.*

mo supplicabant, persequutus est: cum quibus & prosperitatem suam pariter fugavit & pacem. In Urbe itaque Roma, post Cornelii consummationem, qui tribus circiter annis sacerdotio functus est, episcopatus sedem Lucius suscepit.

GALLUS.

Romanorum 30, Gallus cum filio Volusiano regnavit annis 2, mensibus 4, hoc est, usque ad calendas Septembres, in anno 234 post passionem: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro consule.

Anni Chr.	Anni Gal.	
255	1	Volusianus, & Maximus.

Nonutius presbyter Cypriani, Romam veniens, Novatianum & cæteros confessores sibi sociat, eo quòd Cornelius pœnitentes apostatas recepisset. Antiochiæ 14 constituitur episcopus Demetrius.

¶ Lucius, papa 20 post Petrum, annis 3, mensibus 5. Decretalis epistola Lucii papæ: *Dilectissimis omnibus fratribus Lucius episcopus salutem in Domino:* & reliqua. *In hac sancta sede apostolica constituimus, ut duo presbyteri, & tres diaconi, in omni loco episcopum non deserant, propter testimonium ecclesiasticum:* & reliqua: data calendis Aprilis, Gallo & Volusiano, viris clarissimis, consulibus.

| 256 | 2 | Valerianus, & Galienus.

His consulibus, teste Cassiodoro, Gallus & Volusianus, cùm adversum Æmylianum, qui in Mœsia res novas moliebatur, ex Urbe profecti essent, in foro Flamminii, sive (ut alii putant) In-
392 teramniæ, interfecti sunt. Æmylianus 3 mense invasæ tyrannidis, extinctus est.

ÆMYLIANUS.

Romanorum 31, Æmylianus, quum Gallum & Volusianum occidisset, imperavit mensibus 3. Origenes anno 70 ætatis suæ obiit, & in urbe Tyri sepultus est. Æmylianus autem obscurissimè natus erat, siquidem Maurus erat: atque etiam 3 mense sui imperii extinctus est: hoc est, circa mensem Novembrem, in eodem anno, quo occidit Gallum & Volusianum. Methodius sic: Lucio papa 8 solis mensibus sacerdotio administrato, Stephanus succedit: cui, duobus annis impleto sacerdotio, Romæ Sixtus succedit. Gallus verò, non integris duobus annis imperio detento, rebus humanis exemptus est; post quem Valerianus, cum filio Galieno, suscepit principatum. Qui, postquam depravatus est & dejectus, à barbaris captus est & luminibus orbatus: filios sceleris & impietatis suæ reliquit successores. Galienus verò, Valeriani filius, posteaquam rerum summam solus obtinuit, leniùs ac moderatiùs agere instituit: datisque decretis, inhiberi supplicia, persequutionesque cessare, & quo quisque putat more, exorare, quod divinum est, finit. Cujus mediis temporibus, ecclesia Dei in pace durante, Macrinus, velut nubes quædam tenebrosa & atra, subitò regni ejus obscuraverat lucem. Quo rursum ad vicem æstivæ lucis abolito, Galienus novum ex vetere in universo mundo lumen effulsit, qui atrocem tyrannum & regno deturbavit & vita. Sixto quoque, Romanæ ecclesiæ per annum & menses undecim sacerdotio procurato, succedit Dionysius. Demetriano autem apud Antiochiam defuncto, Paulus Samosatensis sacerdotium suscepit. In Hierosolymis verò, post Zabanen, sacerdotium suscepit Hymenæus. Interea apud Alexandriam Dionysius 17 annis functus sacerdotio, quievit in pace, eique succedit Maximus. Hucusque Methodius.

VALERIANUS.

Romanorum 32, Valerianus, cum filio Galieno regnavit annis 15, hoc est, usque ad calendas Decembres, in anno 249, post passionem: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Vale.	
257	1	Valerianus 2, & Galienus 2.

Valerianus in Græcia, Augustus. Galienus Romæ, à senatu Cæsar appellatus est.

| 258 |

Anni Chr. | *Anni Vale.*

258 | 12 | Maximus 2, & Glabrio. In Martyrologio. Nativitas sancti Lucii papæ & martyris, 4 nonas Martii: qui persequutione Valeriani & Galieni, ob fidem CHRISTI exilio relegatus, & postmodum, divino nutu, ad ecclesiam suam redire permissus, capitis obtruncatione martyrium complevit, via Appia positus ad sanctum Sixtum.

259 | 3 | Valerianus 3, & Galienus 3. Stephanus 29 papa post Petrum, annis tribus, mensibus quinque. Cyprianus primùm rhetor, deinde presbyter, ad extremum Carthaginensis episcopus, martyrio coronatur.

260 | 4 | Tuscus, & Bassus. Valerius persequutionem in Christianos mittens, statim à Sapore, Persarum rege, capitur & excæcatur, ibique consenescit.

261 | 5 | Æmylianus, & Bassus. Stephanus papa passus 4 nonis Augusti.

¶ Sixtus 22 papa post Petrum, anno uno, & menses 11.

262 | 6 | Decius Cæsar, & Valerianus. Valeriano in Persas ducto, Galienus nostris pacem reddidit. Theodorus, qui & Gregorius, Neocæsareæ Ponti episcopus, virtutum gloria claret: & inter cætera, ut ecclesiæ faciendæ locus sufficeret, precibus montem movit.

263 | 7 | Galienus 4, & Gentienus. Antiochiæ decimus quintus constituitur episcopus Paulus. Sixtus papa passus octavo idus Augusti.

¶ Dionysius 23 papa post Petrum, annis sex, mensibus quinque. Hic ecclesias presbyteris & parœcias diœcesis dedit & constituit. Methodius sic: Sixto quoque Romanæ ecclesiæ per annos duos, menses 11, sacerdotio procurato, succedit Dionysius: Demetriano autem apud Antiochiam defuncto, Paulus Samosatenus sacerdotium suscepit.

264 | 8 | Galienus 5, & Victorinus. Galieno in lasciviam dissoluto, Germani Ravennam usque venerunt.

265 | 9 | Albinus, & Maximus. Græcia, Macedonia, Pontus, Asia, depopulata per Gothos. Cyclus decimus quintus decennovalis incipit.

Anni Chr. | *Anni Vale.*

266 | 10 | Galienus 6, & Saturninus. Parthi Mesopotamiam tenuerunt, & Syriam incursaverunt.

267 | 11 | Valerius, & Lucillus. Alexandrinæ ecclesiæ 14 episcopus ordinatur Maximus, annis novem. Methodius sic: Interea Dionysius, apud Alexandriam septemdecim annis functus sacerdotio, quievit in pace, eique succedit Maximus.

268 | 12 | Galienus 7, & Sabinillus. Ordinatus decurio Palmirenus, collecta agrestium manu, ita Persas cæcidit, ut ad Ctesiphontem castra poneret.

269 | 13 | Paternus, & Arcesilaus. Hierosolymorum episcopus Hymenæus. Methodius sic: Dionysius papa obiit sexto calendis Januariis. In Hierosolymis verò, post Zabanen, suscepit sacerdotium Hymenæus. Hucusque Methodius.

¶ Felix, vigesimus quartus post Petrum, annis quatuor. Romæ passi, Jovinus & Basilius, Basilia, Ruffina & Secunda virgines, Tertullianus, Protus, Hyacinthus, Valerianus, Nemesius, Symphronius, & Olympius; in Hispania urbe Tarracona: Verona, Zenon episcopus, Fructuosus episcopus; Augurius & Eulogius diaconi; Cæsarea Palæstina, Marinus; apud Aphricam civitatem Tribuno; (a) Lucernariæ, Maxima, Donatilla, & Secunda virgo: in territorio Cavillaterio, vico Mitaniensi, Privatus episcopus.

270 | 14 | Paternus 2, & Marinus.

271 | 15 | Claudius, & Paternus. His consulibus, teste Cassiodoro, Galienus Aureoli ducis * post 15 annum imperii sui, rempublicam deserens, & libidinibus serviens, occiditur. Methodius sic: Igitur Galienus, quum per annos 15 Romanum gubernasset imperium, Claudio regni successore, defunctus est.

FL.

(a) REGINO *ad a.* 209. rectius legit *Tuburno.*

FL. CLAUDIUS.

Romanorum 33, Fl. Claudius regnavit anno uno, mensibus undecim:
393 hoc est, usque ad calendas Septembris, in anno ducentesimo quinquagesimo primo post passionem: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro testatore.

Anni Chr.	Anni Clau.	
272	1	Antiochenus, & Orphitus. In Alexandria brachium, quod per multos annos fuerat obsessum, tandem destruitur. Claudius Gothos, Illyricum & Macedoniam vastantes, superat, ob quæ, in curia clypeus ejus aureus, & in Capitolio statua aurea collocata est. Felix papa passus 3 calendis Junii, teste Beda. Iste decrevit Missas celebrare supra memorias martyrum. Romæ passi sunt: Marius cum Martha sua conjuge & filiis, milites 47 baptizati à papa Dionysio, Cyrilla virgo; in Tarracina, Campaniæ civitate, Felix presbyter, & Eusebius. Methodius sic: Valerianus & Bassus: his consulibus Claudius Syrmii obiit, teste Cassiodoro.

QVINTILIUS.

Romanorum 34, Quintilius, frater Claudii, ex consensu militum, imperator factus est: qui consensu etiam senatus, appellatus est Augustus. Hic etiam erat vir unicæ moderationis & civilitatis, æquandus vel præferendus fratri.

¶ Eutychianus, papa vigesimus quintus post Petrum, annis 6. Hic constituit, ut fruges super altare tantùm fabæ & uvæ benedicerentur, & ut nullus martyrum, sine dalmatica aut colobio purpurato sepeliretur. Quintilius 17 die sui imperii (teste Cassiodoro) Aquilejæ occiditur, hoc est, usque ad calendas Octobres, in eodem anno, quo Claudius obiit. Methodius sic: Claudius, duobus solis annis in imperio transactis, Aureliano regni apicem dereliquit. Hujus temporibus ultimum apud Antiochiam episcoporum concilium congregatur, in quo Paulus manifestè convincitur hæreticus, & damnatur ab omnibus, quæ sub cœlo sunt, ecclesiis CHRISTI; insistente plurimùm, & disceptationibus validissimis perurgente Malchione, presbytero ejusdem Antiochenæ ecclesiæ, viro omnibus virtutibus adornato, verbo disertissimo, atque in omni eruditione perfecto. Paulus itaque, & sacerdotio abscissus, & communione, filium beatæ memoriæ Demetriani, qui eidem inculpabiliter præfuit, Domnum nomine, virum omnibus bonis ornatum post se reliquit.

AURELIANUS.

Romanorum 35, Aurelianus regnavit annis 5, hoc est, usque ad calendas Apriles in anno 256 post passionem: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro consule.

Anni Chr.	Anni Aur.	
273	1	Quietus, & Voldumianus. Antiochiæ ecclesiæ 17 ordinatur episcopus Timæus. Aurelianus, Tetrico apud Catalaunos prodente exercitum suum, Gallias recepit.
274	2	Tacitus, & Placidianus. Zenobia apud Thumas, haud longè ab Antiochia, vincitur: quæ, occiso Odenato marito, Orientis tenebat imperium, in qua pugna strenuissimè adversum eum dimicavit Pompejanus dux, cognomento Francus: cujus familia hodie quoque apud Antiochiam perseverat: ex cujus Evagrius, presbyter charissimus nobis, stirpe descendit.
275	3	Aurelianus, & Capitolinus. Eusebius Laodicenus episcopus insignis habetur. Aurelianum Romæ triumphantem, Tetricus & Zenobia præcesserunt equitibus. Tetricus, corrector postea Lucaniæ fuit, & Zenobia in Urbe summo honore consenuit: à qua hodie quoque Romæ, Zenobiæ familiæ nuncupantur.
276	4	Aurelianus 2, & Marcellus. Aurelianus templum Soli ædificat, & Romam firmioribus muris cinxit. Epistola Eutychiani: *Dominis fratribus Joanni & omnibus per Bæticam provinciam constitutis episcopis, Eutychianus episcopus, in Domino salutem:* & reliqua: data

data 2 idus Aprilis, Aureliano & Marcello, viris clarissimis, consulibus.

Anni Chr.	Anni Aur.	
277	5	Probus, & Paulinus.

Aurelianus, quum adversum nos persequutionem movisset, fulmen juxta eum, comitesque ejus ruit. Romæ, Eutychianus papa passus, 6 idus Decembris: & sepultus in cœmiterio Calixti. Theodora, Basilides, Tripos, Mandalia; Lingonis passi sunt sancti gemini, Leodio civitate Canon; Cæsarea Cappadociæ Mamines; apud Prænestinam Urbem Agapetus; in civitate Salona Anastasius; apud Augustodunum Symphorianus; in territorio Vivariensi, loco, qui dicitur Gentibus Andeolus subdiaconus, Andochius presbyter, Thyrsus diaconus, & Felix; in castro Divone, Benignus presbyter. *(a)*

278	6	Probus 2, & Paternus 2.

Ab Eutychiano papa usque ad hos consules, in anno 6 scribendum. His consulibus, teste Cassiodoro, Aurelianus in itineris medio, inter Constantinopolim & Heracliam, in cœno Frurio viæ veteris occiditur. Methodius sic: Igitur Aurelianus, quum sex annis gubernasset principatum, Probus post hunc suscepit imperium.

TACITUS.

Romanorum 36, Tacitus, post Aurelianum, adeptus est imperium, mensibus sex. Antoninus natione Alexandrinus, Laodiceæ Syriæ episcopus, philosophicis disciplinis eruditus, plurimo sermone celebratur. Cujus ingenii magnitudo de libro, quem suprà de Pascha composuit, & de decem libris Arithmeticæ institutionis, apertissimè potest cognosci. Insana Manichæorum hæresis exoritur. Tacitus mense sexto sui imperii apud Pontum occisus est, circa mensem Septembrem.

FLORIANUS.

Romanorum 37, Florianus (teste historico) post Tacitum, obtinuit imperium, qui tertio demum mense sui imperii apud Tarsum interfectus est: hoc est, usque ad calendas Januarias, in eodem anno, quo Aurelianus occisus est. Hic nec quicquam memoria dignum egit, tantùm temporis brevitate sui imperii.

PROBUS.

Romanorum 38, Probus regnavit annis 6, mensibus 4, hoc est, usque ad calendas Maji, in anno 264 post passionem: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chri.	Anni Prob.	
279	1	Probus 4, & Tiberianus. 394

¶ Gajus, 26 papa post Petrum, annis 15, mensibus quatuor.

280	2	Probus 5, & Victorinus.

Probus Gallos & Pannonios vineas habere permisit, Almum montem apud Syrmium, & Aureum in Misia superiore, militari manu consitos, provincialibus colendos dedit.

Secundo anno Probi

juxta Antiochenos,	400:
juxta Laodicenos,	324:
juxta Edessenos,	589:
juxta Ascalonitas,	380.

Initium 86 jubilæi, secundum Hebræos. Jobel autem apud Hebræos quinquagenarius annus nominatur.

Itaque secundum supputationem Hebræorum (sicut dicit Eusebius in Chronicis suis) ab Adam usque in præsentem diem, id est, secundum annum Probi, fiunt 4200 anni, id est * 4 jubilæi, & 50 anni, id est, unus jubilæus. Jubilæi 40 ab Ada usque ad annum 50 Abrahæ: & ab Ada usque ad annum 16 Tiberii, 70 jubilæi.

281	3	Carus, & Carinus.

Antiochiæ 18 constituitur episcopus Cyrillus. Saturninus, magister exercitus, novam civitatem Antiochiæ orsus est condere: qui postea imperium molitus invadere, Apameæ occiditur.

282	4	Carinus 2, & Numerianus.

Archilaus, Mesopotamiæ episcopus, librum disputationis suæ, quem

Ee ee habuit

(a) Vide, quæ notavi ad *REGINONEM a.* 226.

habuit contra Manichæum, exeuntem de Perside, Syro sermone composuit: qui translatus à Græcis apud multos habetur.

Anni Chr.	Anni Prob.	
283	5	Diocletianus, vir clarissimus, consul. Alexandriæ episcopus 15 præfuit Theonas annis 19
284	6	Diocletianus, & Aristobulus. His consulibus, Probus tumultu militari apud Syrmium, in turri, quæ vocatur Ferrata, occiditur: teste Cassiodoro. Methodius sic: Qui, quum totidem temporis implesset imperio; Carus, unà cum filiis Carino & Numeriano, succedit.

CARUS.

Romanorum 39, Carus cum filiis suis, Carino & Numeriano, regnavit annis duobus, mensibus item duobus, juxta historiam Romanam: hoc est, usque ad calendas Julias, in anno 266 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Car.	
285	1	Maximus, & Aquilinus. Carus Narbonensis, cùm omni Parthorum regione vastata, Choën & Ctesiphontem, nobilissimas hostium urbes, cepisset, super Tigridem castra ponens, 395 fulminis ictu interiit. Cyclus decennovalis 16, indictione 3 incipit.
286	2	Diocletianus 2, & Maximianus. Numerianus quum ob oculorum dolorem, lectica veheretur, insidiis Apri, soceri sui, occisus est: vix deinde comperto scelere, nisi per fœtorem cadaveris, post aliquot dies. Carinus prælio victus, apud Moguntiam occiditur. Methodius sic: Carum cum filiis suis Carino & Numeriano succedit Probo: à quibus 3 annis nondum plenis Romano regno administrato, Diocletianus suscepit principatum.

DIOCLETIANUS.

Romanorum 40, Diocletianus, regnavit annis 20, hoc est, usque ad calendas Julias, in anno 268 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Dioc.	
287	1	Maximianus 2, & Januarius. Diocletianus, Dalmatæ scribæ filius, imperator electus, statim Aprum in militum concione percussit: jurans, ejus scelere etiam Numerianum interfectum.
288	2	Bassus, & Quintianus. Diocletianus in consortium regni Herculeum Maximianum sumpsit, qui, rusticorum multitudine oppressa, pacem Gallis reddidit. Carus, sumpta purpura, Britannias occupavit.
289	3	Diocletianus 3, & Maximianus tertiò.
290	4	Tiberianus, & Dion. Narseus, rex Persarum, Orienti bellum intulit hoc tempore.
291	5	Annibalianus, & Asclepiodorus. Ægyptum Achilleus obtinuit: ob quæ Constantius & Galerius Maximianus Cæsares assumuntur in regnum: quorum Constantius Claudii ex filia nepos fuit. Galerius in Dacia, non longè à Sardica, natus est.
292	6	Diocletianus 4, & Maximianus 4. Diocletianus etiam, ut eos affinitate conjungeret, Constantius, privignam Herculii Theodoram accepit: ex qua postea sex liberos, Constantini fratres, habuit.
293	7	Constantius, & Maximus. Galerius filiam Diocletiani Valeriani accepit. Ambo uxores, quas habuerant, repudiare compulsi sunt.
294	8	Tuscus, & Amulius. Busiris & Coptus, contra Romanos rebellantes, ad solum usque subversæ sunt.
295	9	Diocletianus 5, & Constantius 2. Decretalis epistola Gaji papæ: *Dilecto fratri, Felici episcopo, Gajus salutem:* & reliqua: data calendis Martiis, Diocletiano 5, & Constantio 2 consulibus. Gajus in hac epistola constituit, ut per omnes gradus ecclesiasticos, id est, acoluthus, ostiarius, lector, exorcista,

cista, subdiaconus, diaconus, presbyter, primùm ascenderent, si quis episcopus fieret. Gajus papa passus 10 calendis Maji, & sepultus in cæmiterio Calixti.

¶ Huic successit Marcellinus, papa 28 post Petrum, annis 8, mensibus 2, diebus viginti quinque.

Anni Chr.	*Anni Dioc.*	
296	10	Faustus, & Gallus. Primus Diocletianus adorari se ut Deum jussit, & gemmas vestibus calceamentisque inseruit: quum ante eum omnes imperatores in modum judicum salutarentur, & chlamydem purpuream à privato habitu plus haberent. Methodius sic: Diocletianus, suscepto principatu, maximas in nostros persequutiones molitus est. Sub hoc Gajus papa 15 annis sacerdotio perfunctus, Marcellinum successorem reliquit.
297	11	Diocletianus 6, & Maximianus sextò.
298	12	Constantius 3, & Maximus 3. His consulibus, intra 30 dies, 7000 passi sunt.
299	13	Titianus, & Nepotianus. Alexandria cum omni Ægypto, per Achilleum ducem, à Romana potestate discedens, 8 obsidionis mense, à Diocletiano capta est.
300	14	Constantius 4, & Maximus 4. Itaque plurimi per totam Ægyptum gravibus proscriptionibus exiliisque vexati, interfectis his, qui authores perduellionis extiterant.
301	15	Diocletianus 7, & Maximianus 7. Ecclesiæ Hierosolymorum 37 ordinatur episcopus Zabdas. Post 10 annos, per Asclepiodorum, præfectum prætorio, Britanniæ receptæ. Juxta Lingones, à Constantio Cæsare, 4000 Alemannorum cæsa sunt.
302	16	Diocletianus 8, & Maximianus 8. Galerius Maximianus, victus à Narseo, ante carpentum Diocletiani purpuratus cucurrit. Veturius, magister militiæ, Christianos milites persequitur. Paulatim, jam ex illo tempore, persequutione adversum nos incipiente, Marcellinus papa ad sacrificandum ductus sacrificavit: sed postea pœnitentia ductus, capite truncatus est, 6 calendis Maji, & sepultus est post dies 35 in cubiculo, in via Salaria à Marcello presbytero, & diaconibus cum hymnis.

¶ Marcellus, papa 29 post Petrum, annis 5, mensibus 7, diebus 21. Methodius sic: Post Marcellinum, Marcellus successit, quem jam tempus Diocletianæ persequutionis invenit. Ea tempestate apud Antiochiam, post Domnum, sacerdotium susceperat Timæus, post Timæum Cyrillus, post Cyrillum Dorotheus, qui eunuchus à nativitate existens, in regia etiam aula gloriam adeptus est: vir eruditissimus Hebræa & Græca lingua. Post hunc quoque sacerdotium suscepit Tyrannius, sub quo ecclesiarum persequutio increvit.

Anni Chr.	*Anni Diocl.*	
303	17	Constantius 5, & Maximus 5. Galerius Maximianus, superato Narseo rege Persarum, & uxoribus ac liberis, sororibusque ejus captis, à Diocletiano ingenti honore suscipitur.
304	18	Constantius 6, & Maximus 6. Ecclesiæ Hierosolymorum 38 præfuit Thermon. Cyclus 17 decennovalis, indictione 7.
305	19	Diocletianus 9, & Constantius. Diocletianus & Maximianus Augusti, pompa insigni Romæ triumpharunt, antecedentibus currum eorum Narsei conjuge, sororibus, liberis, & omnium præda, qua Parthos spoliaverunt. 19 anno Diocletiani, mense Martio, ecclesiæ subversæ sunt, in diebus Paschæ; quarto autem anno persequutionis Constantinus regnare orsus: secundo autem anno persequutionis, Diocletianus Nicomediæ, Maximianus Mediolani, sub uno die purpuram deposuerunt, ob ætatis defectum, teste Cassiodoro, & creati sunt Augusti Constantius & Galerius. Sed Constantius tantùm Augusti dignitate contentus, quum esset otiosus, anni 396 ipsius adscribuntur filio ejus Constantino, qui natus dicitur ex Helena concubina, qui regnavit annis 30, mensibus 10. Sanctus Hieronymus nascitur. Methodius sic: Quum ecclesiarum nimia

persequutio inolevisset; adest continuò Dei dextra, in tanta rerum permutatione, ut Augustus Diocletianus, depositus cum collega pariter Augusto, Maximiano, regni insignibus privati, & plebeji post imperium viverent: quibus
397 subrogatus est Constantinus, qui multa clementia erga homines, erga Deum verò religione maxima utebatur. Unde meritò religiosus pater religiosiorem filium, Constantinum videlicet, regni benè parti reliquit hæredem, qui Maxentii victor extitit tyranni, filii Maximiani. Quo regnante, Eusebius Neocæsariensis episcopus emicuit, & Agretius Trevirorum archiepiscopus extitit. Eusebius sic: Maximus & Severus à Galerio Maximiano Cæsares facti.

CONSTANTIUS.

Romanorum 41, Constantius Chlorus, & Galerius Maximinus, anno uno: hoc est, usque ad calendas Julii, in anno 288 post passionem.

Anni Chr.	*Anni Const.*	
306	I	Maximinus & Maxentius.

Marcellus papa dilectis fratribus universis per Antiochiam constitutis salutem: & reliqua: data calen. Aprilis, Maxentio & Maximino consulibus. *Marcellus episcopus catholicæ & apostolicæ ecclesiæ urbis Romæ Maxentio:* & reliqua: data 16 calendis Februariis, Maxentio & Maximino consulibus. Marcellus papa, jubente Galerio Maximino imperatore, primò fustibus cæsus, deinde ad custodiam animalium deputatus, post multos dies indutus cilicio, obiit 17 calendis Februariis, & conditus aromatibus à Joanne presbytero, & beata Lucina: sepultus est via Salaria, in cœmiterio Priscillæ.

¶ Huic succedit Eusebius, papa 30 post Petrum, mensibus 8, his autem Maximino & Severo consulibus. Constantius 16 imperii anno obiit in Britannia Eboraci: post quem filius ejus, Constantinus, ex concubina Helena procreatus, regnum invadit.

Sub hujus tempore inventa est crux Domini, sub Constantio, patre Constantini Magni, ut in gestis Romanorum pontificalibus habetur, 5 nonis Maji: & baptizatus est Judas, qui dicitur Cyriacus. Eusebius papa obiit, cui succedit Miltiades. Tertio persequutionis anno, quo Constantius Eboraci obiit, Maximinus & Severus à Galerio Maximiano imperatore Cæsares facti sunt: ex quibus Maximinus maleficia & stupra sua in Christianos persequutione accumulat. Passus est ea tempestate Petrus, Alexandriæ episcopus, cum plurimis Ægypti episcopis, Lucianus quoque, vir nobilis & continentiæ, & eruditionis moribus præcipuus, Antiochenus presbyter, & Timotheus Romæ 10 calend. Jul. Interea Diocletianus in Oriente, Maximianus Herculius in Occidente vastari ecclesias, affligi interficique Christianos, decimo post Neronem loco præceperunt. Quæ persequutio omnibus ferè aliis diuturnior & immanior fuit: nam per decennium ecclesiarum proscriptionibus, innocentum cædibus martyrum, incessabiliter acta est. Secundo anno persequutionis Diocletianus ab invito exegit Maximiano, ut simul purpuram imperiumque deponerent, ac junioribus in Rempub. institutis, ipsi in privato habitu consenescerent. Beda. Attamen semel cœpta persequutio usque ad septimum Constantini annum fervere non cessat.

Galerius & Constantius Augusti, primùm Romanum imperium inter se diviserunt: Galerius Maximianus Illyricum, Asiam & Orientem; Constantius Italiam, Aphricam, & Gallias obtinuit. Sed Constantius, vir tranquillissimus, Gallia Hispaniaq; contentus, Galerio cæteris partibus cessit. Galerius duos Cæsares elegit; Maximum, quem in Oriente constituit; & Severum, cui permisit Italiam: ipse in Illyrico constituitur. Orosius. Constantius in Britannia obiit, & Constantium filium, ex Helena concubina (a) creatum, imperatorem Galliarum reliquit. Constantino verò in Galliis strenuissimè rempublicam procurante, prætoriani milites Romæ

(a) Vide, quæ notavi supra *ad REGINONIS a. 244.*

Romæ Maxentium, filium Maximiani Herculii, qui privatus in Lucania morabatur, Augustum nominant. Galerius Augustus Severum Cæsarem adversum Maxentium Romam cum exercitu misit. Severus, quum Urbem obsideret, militum suorum scelere desertus & proditus, & ex eo fugiens Ravennæ occisus est. Herculius Maximianus, persequutor, ex Augusto tyrannus, confirmatum jam imperio filium veste ac potestate regia spoliare conatus: conviciis autem & tumultibus militum palàm conterritus, in Galliam profectus est, ut Constantino genero suo æquè dolis junctus, auferret imperium: sed per Faustam filiam detectus & proditus, quòd dolum Constantino viro suo pararet, Massiliæ fugiens occiditur. Porrò Galerius, occiso Severo, Licinium imperatorem creat. Quumque persequutionem à Diocletiano & Maximiano missam ipse atrocioribus edictis accumulasset, ac postquam per annos 10 omni genere hominum exhausit provincias, putrefacto introrsum pectore, & vitalibus dissolutis, quum ultra horrorem humanæ miseriæ etiam vermes eructaret, neque medici, jam ultrà fœtorem ejus ferentes, crebro jussu occiderentur, & quidam medicus ei diceret, iram Dei esse pœnam suam, & ideo incuratus maneret; edictis latissimis Christianos de exiliis revocavit: ipse verò obiit. Constantinus pacem ecclesiis, per decem annos, quibus à persequutoribus vexabantur, indulsit. Deinde orto civili bello inter Constantinum & Maxentium, apud pontem Milvium victus Maxentius occiditur. Hæc Orosius. Quomodo autem persequutiones sunt secundum chronicam Eusebii & Bedam, usque ad annum 7 Constantini: hoc est, annum 19 & 20 Diocletiani: annum 13 Galerii, & 6 Constantini: tertium enim annũ persequutionis, quo & Constantius, pater Constantini, Eboraci obiit, Beda computat inter Diocletianum & Constantinum: quartum verò annum persequutionis, sub Galerio, & Severo, & Maxentio in Roma, Constantino interim in Gallia imperante, cum præcedente tertio anno persequutionis, Isidorus episcopus Galerio computavit. Romæ passus Gaius, & Marcellus papa, Cyriacus cum sociis suis, Pancratius & Felicianus, & alii quamplures; in Hispania Vincentius diaconus; in Sicilia Euplus diaconus; Agauno Mauricius cum sociis suis; Antiochiæ Cyprianus episcopus; apud Ægæam civitatem Cosmas & Damianus; apud Coloniam Agrippinam Gereon cum sociis suis: tunc intra unum mensem 17000 martyrum pro CHRISTO passi sunt.

CONSTANTINUS.

Romanorum 42, Constantinus Magnus, Constantii filius ex concubina Helena, ab anno 4 persequutionis incipiens, indictione 2, regnavit annis 30, mensibus 10, hoc est, in anno 268 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Con.*	
306	1	Proconsul Diocletianus 398

11. & Maximus 9. Maxentius, Herculii Maximiani filius, à prætorianis militibus Romæ Augustus appellatur.

¶ Miltiades, papa 31 post Petrum, sedit annis 4, mensibus 7, diebus 7. Hic constituit, ut in die Dominico, & in quinta feria non jejunarent: quia ipsos pagani pro sacro jejunio celebrant.

| 307 | 2 | Proconsul Diocletianus 12, & Maximus 10. Quirinus, episcopus Siscianus, gloriosè pro CHRISTO interficitur, nam manuali mola ad collum ligata, & ponte præcipitatus in flumen, diutissimè supernatavit: & conspectantibus colloquutus, ne suo terrerentur exemplo, vix orans ut mergeretur, obtinuit.

| 308 | 3 | Maximus 11, & Licinius Galerius Maximianus obiit.

| 309 | 4 | Constantinus 2, Licinius 2. Maximinus, persequutione in Christianos facta, quum jam a Licinio puniendus esset, apud Tarsum moritur. Miltiades papa obiit 3 idus Januarii.

¶ Huic successit Sylvester, papa 32 post Petrum, annis 23, mensibus 10,

diebus 27. Hic conſtituit, ne ullus laicus clerico, nec clericus inferioris gradus clerico ſuperioris gradus crimen inferret: & ut in puro lino corpus CHRISTI offeratur, & chriſma ab epiſcopo conficiatur, & ut baptizatum liniat presbyter, & dalmaticis in eccleſia utatur, & ut pallio linoſtymo læva ſubdiaconorum tegeretur.

Anni Chr.	Anni Con.	

310 | 5 | Conſtantinus 3, & Licinius 3. Petrus, Alexandrinæ eccleſiæ epiſcopus, paſſus: cui ſucceſſit Achillas epiſcopus.

311 | 6 | Voluſianus, & Anianus.

312 | 7 | Conſtantinus 4, & Licinius 4. Bellum Cybalenſe adverſum Licinium. Pax eccleſiæ reddita à Conſtantino, poſt decennium perſequutionis.

313 | 8 | Sabinus, & Rufinus. Hieroſolymorum 39 epiſcopus Macarius.

314 | 9 | Gallicanus, & Baſſus. Diocletianus haud procul à Solonis, in villa ſua, palatio moritur.

315 | 10 | Licinius 5, & Criſpus.

316 | 11 | Conſtantinus 5, & Licinius. Criſpus & Conſtantinus, filii Conſtantini, & Licinius adoleſcens, Licinii Auguſti filius, Conſtantini Aug. ex ſorore nepos, Cæſares appellati.

317 | 12 | Conſtantinus 6, & Conſtantius, Criſpum filium Conſtantini*. Lactantius eloquentiſſimus, ſed pauper.

318 | 13 | Criſpus 2, & Conſtantinus ſecundò.

319 | 14 | Probianus, & Julianus. Licinius Chriſtianos de palatio ſuo pellit.
399 Baſilæus, Amaſiæ Ponti epiſcopus, ſub Licinio martyrizatur.

320 | 15 | Severus, & Rufinus. Alexandrinæ eccleſiæ 18 Alexander, à quo Arius ejectus, ob id ſynodus 318 epiſcoporum in Nicæa congregata 17 calendis Juliis.

321 | 16 | Criſpus 3, & Conſtantius 3. Conſtantinus prohibuit Chriſtianos occidi, paganorumque templum juſſit claudi. Sanctus Martinus naſcitur, Sabariæ Pannoniorum oppido, ſed intra Italiam Ticini alitus eſt. Conſtantino autem à papa Sylveſtro baptizato, ſcripſit de Britannia ſibi ſua mater Helena, ut negando CHRISTUM, Judæos ſequeretur. Tunc Conſtantino & Licinio 4 conſulibus, die idus Auguſti, congregati ſunt cum Helena in Roma 120 ſapientiores Judæorum. Quum autem quæſtio orietur à Sylveſtro papa, 24 epiſcopis conſedentibus, ſuperati ſunt Judæi in omni Scriptura divina.

Anni Chr.	Anni Con.	

322 | 17 | Paulinus, & Julianus. Beda ait, concilium Nicænum ſub his conſulibus factum. Decretalis epiſtola: Temporibus Sylveſtri papæ, & Conſtantini piiſſimi Auguſti, factum eſt magnum concilium in urbe Nicæa Bithyniæ, & congregati ſunt regulariter ejuſdem Sylveſtri papæ vocatione in id ipſum 318 epiſcopi catholici, qui expoſuerunt fidem integram, catholicam, immaculatam: & damnaverunt Arium & Photinum, Sabelliumque, & ſequaces eorum. Eodem quoque tempore, 13 calendis Juliis, quando memoratum magnum concilium in Nicæa congregatum eſt, canonica jam vocatione, in urbe Roma congregavit & ipſe Sylveſter cum conſilio Conſtantini 277 epiſcopos, & damnavit prædictos hæreticos: & conſtituerunt, ut presbyter Arianus reſipiſcens non reciperetur, niſi epiſcopus ejuſdem loci eum reconciliaret, & ſacroſancto chriſmate, per epiſcopalis manus impoſitionem, ſancti Spiritus gratia, quæ ab hæreticis dari non poteſt, confirmaretur: in quo etiam conſenſu & ſubſcriptione omnium, conſtitutum eſt, ut nullus laicus clerico crimen inferret: & cætera. Cyclus 18 decennovalis incipit, indictione 11.

323 | 18 | Conſtantinus 7, & Conſtantius 4. Conſtantinus, filius Conſtantini, Cæſar factus. Licinius Theſſalonicæ contra jus ſacramenti privatus occiditur. Fides catholica in Nicæno concilio conſtituitur, 10 calendis Juliis, conſulatu Paulini & Juliani, contra Arium cum ſuis, & Quadrageſima ante paſſio-

passionem CHRISTI ab 7 idus Januarii usque ad 15 calendas Martii, notata est usq; ante pascha, tribus de causis: primò, ut nostrum jejunium passioni CHRISTI copularetur: secundò, ut in fine jejunii nostri accedamus ad opus Christi: tertiò, ut nos jejunantes inveniat Dominus, quum venerit judicare vivos & mortuos in novissimo pascha.

Anni Chr.	*Anni Con.*	
324	19	Constantius 5, & Maximus.

Nazarius rhetor insignis habetur. Crispus, filius Constantini, & Licinius junior, Constantiæ, sororis Constantini & Licinii filius, crudelissimè interficiuntur.

325	20	Januarius, & Justus.

Vicennalia Constantini Nicomediæ acta, & sequenti anno Romæ edita. Huc usque historiam scribit Eusebius, Pamphili martyris contubernalis: cui nos ita subjecimus, ut subaudias Hieronymum. In historia, quæ Tripartita dicitur, ita habetur: Helena crucem invenit, duasque partes suo filio Constantinopolim misit. Quarum unam in foro Constantini, supra columnam porphyreticam, posuit Constantinus: alteram verò argentea theca clausam in civitate custodivit. Ario verò fictam fidem scribente, de exilio vocavit eum Constantinus, qui revertens, sic Constantino juravit: Si non credimus patrem & filium & spiritum sanctum, sicut ecclesia catholica credidit, judex noster sit hic & in futuro. Constantinus tamen etsi inde gavisus sit, tamen eum aliosque hæreticos communicare in ecclesia non permisit, donec episcoporum de ipsis judicium fieret. Constantinus autem, interim malens Arium probare, duxit eum ad palatium, jurejurando interrogans de Nicæni concilii decretis. At ipse fictè suam sectam sub ala habens, sic juravit. Quia verò ipsa dies sabbatum erat, præcepit Constantinus, crastino die dominico Arium ad communionem accedere. Tunc in aula, à militibus Eusebii episcopi, etiam Arius honoratus, & per mediam civitatem honorabiliter & perspicuè conductus. Quum verò venit ad forum Constantini, ubi pars illa crucis erat, tremefactus & confusus est Arius. Et quum necessarium quæsisset meatum, cum stercoribus & visceribus spiritum effundens, citò obiit.

Anni Chr.	*Anni Con.*	
326	21	Constantinus 8, & Constantius 6.

Arnobius rhetor in Aphrica clarus habetur: qui quum ad declamandum juvenes erudiret, & adhuc ethnicus ad credulitatem somniis compelleretur, neque ab episcopo impetraret: fidem, quam semper impugnaverat, elucubravit: adversum pristinam religionem luculentissimos libros, & tandem veluti quibusdam obsidibus pietatis, fœdus impetravit. Drepanam, Bithyniæ civitatem, in honorem martyris Luciani ibi conditam, Constantinus instaurans, ex vocabulo matris suæ Helenopolim nuncupavit.

327	22	Constantius 7, & Symmachus.

Constantius uxorem suam Pausiam interfecit. Donatus agnoscitur, à quo per Aphricam Donatistæ. Antiochiæ post Tyrannum 20 ordinatur episcopus Vitalis: post quem 21 Philogonius: cui successit 22 Paulinus: post quem 23 Eustathius. Quo in exilium ob fidem truso, usque in præsentem diem, Ariani ecclesiam obtinuerunt, id est, Eulalius, Eusebius, Euphronius, Placillus, Stephanus, Lentius, Eudoxius, Melitius, Euzotus, Dorotheus: quorum idcirco tempora non digessi, quòd eos potius hostes CHRISTI, quam episcopos judicem.

328	23	Bassus, & Ablabius.
329	24	Pacatianus, & Hilarianus.

Juvencus presbyter, natione Hispanus, evangelia heroicis versibus explicat. Porphyrius, misso ad Constantinum insigni volumine, de exilio liberatur. His consulibus, civitas, quæ priùs Byzantium dicta est, mutato nomine, à Constantino Constantinopolis nominatur.

330	25	Dalmatius, & Zenophilus.

Alexandriæ 19 ordinatur episcopus Athanasius. Metrodorus philosophus agnoscitur.

331	26	Optatus, & Paulinus.

Edicto

Edicto Constantini gentilium templa subversa sunt. Sanctus Martinus, quum esset decem annorum, invitis parenti-
400 bus, utpote Gentilibus, ad ecclesiam confugit, seque catechumenum fieri postulavit.

Anni Chr.	Anni Con.	
332	27	Constantius, & Albinus.

Constans, filius Constantini, provehitur ad regnum.

| 333 | 28 | Nepotianus, & Secundus. In Martyrologio sic: Pridie calendis Januarii, nativitas sancti Sylvestri papæ, qui sedit annis 23, mensibus 10, diebus 18. Sedit autem ex die cal. Februarii, usque ad 2 calend. Januarii: & sepultus est in cœmiterio Priscillæ, via Salaria, miliario 3 ab urbe Roma, 2 calendas Januarii, Constantio & Volusiano consulibus, & cessavit episcopatus diebus 15. Nota, duos menses vacationis episcopatus, à 4 idus Decembris, quo Miltiades papa obiit, usque ad calendas Februarias, quo Sylvester sedit, & 15 dies postea, quod tempus pontificatui non imputatur. Si ergo ita temporis pontificum aliquid defecit, quorum natale annuatim celebratur, nonne multo magis tempus imperatorum? Marcus papa 23 post Petrum, qui sedit mensibus 8, prædictis consulibus, id est, Nepotiano & Secundo. Decretalis epistola. *Domino sancto & apostolici culminis dignitate venerando Marco, sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis universalis ecclesiæ papæ, Athanasius & universi Ægyptiorum episcopi. Ad vos pervenisse non dubitamus, quanta & qualia ab hæreticis, & maximè Arianis quotidie patimur, ut etiam vivere jam nos tædeat: in totum etiam nostra vastaverunt, nec ulla utensilia nobis dimiserunt, libros nostros usque ad minimum incenderunt. Quapropter precamur, pater beatissime, quæ non dubitamus apud vos plenaria esse Niceni concilii exemplaria, ut illa nobis, quæ sanctæ recordationis, prædecessoris vestri, Sylvestri fuerunt, sub tuta mittatis stipulatione. Nam quando prædictæ synodo cum beatæ memoriæ Alexandro, digno Deo pontifice nostro, id est, Alexandrinæ civitatis episcopo, diaconatus interfuimus officio, sub nostræ præsentiæ testimonio, per beatos viros, Victorem & Vincentium presbyteros, apostolicæ apocrisiarios, missa sunt prædicto papæ Sylvestro cum adstipulatione subnixa, capitula 70. Sanè præsentibus nobis 80 capitula in memorata tractata sunt synodo, scilicet 40 à Græcis, Græca edita lingua, & 40 à Latinis, Latinè edita. Sed visum est 318 patribus in prædicto spiritu sancto repletis, concilio congregatis, & maximè jam dicto Alexandro, & apostolicæ apocrisiariis, ut decem capitula adunarentur aliis, atque congruis in locis insererentur, & ad formam 70 discipulorum, vel 70 linguarum, tanti & tam excellentis concilii fierent capitula, quæ & Christiano nomine degentes, una fides & una sacerdotalis regeret norma, ne quicquam à suo discordaret capite. Nunc ergo, quia (ut prædictum est) ab inimicis sanctæ Dei ecclesiæ, & maximè Arianis, à quibus quotidie terimur, & expugnamur, & opprimimur, præfata 70 Niceni concilii capitula, quæ de præfata synodo, jubente domino meo Alexandro, attuli decreto omnium episcoporum, quæ etiam coram omnibus recitavi, atque transcripsi, sunt igne combusta: optamus, ut à vestræ sanctæ sedis ecclesiæ autoritate percipere per præsentes legatos mereamur:* & reliqua. Decretalis epistola: *Omnibus venerabilibus fratribus, Athanasio, & universis Ægyptiorum episcopis, Marcus papa salutem. Doleo, fratres, & nimium contristor, super afflictionem vestram:* & reliqua: *De capitulorum vestrorum Nicæni concilii, quibus vos interfuisse, literis vestræ fraternitatis significastis, à nostris, qui unà vobiscum interfuerunt, diligentioribus requisivimus colloquutionibus, qui ita, ut vestræ testatæ sunt literæ, omnem nobis ordinem exposuerunt, & vestram epistolam per omnia veram esse testificati sunt: non, ut nos aliquid sinistrum vestra ex parte arbitraremur: sed nos & vos, illósque absque ulla in posterum titubatione, unum sentire optaremus. Et sancta Romana ecclesia, quæ semper immaculata mansit, & Domino jubente, & beato Petro opem ferente, in futuro manebit, sine ulla hæreticorum insultatione, firma & immobilis omni tempore persistit. His itaque peractis diligenter inquirentes, in sanctæ nostræ & apostolicæ scrinio, eademque sanctæ recordationis, pòst decessore meo Sylvestro directa,*

directa, septuaginta, sicut significastis, capitula illæsa invenimus. Ipsa enim vobis propter authoritatem & scriptionem tantorum patrum & ejus magni concilii minimè misimus: sed per eadem, coram apocrisiariis vestris, aliis similia eundem numerum, eandemque & ipsam scriptionem continentia, vobis scribere, & sub certa stipulatione mittere curavimus: & reliqua: data est 8 calendis Novembris, Nepotiano & Secundo, viris venerabilibus, consulibus. Marcus papa obiit nonis Octobris, & sepultus in cœmiterio Balbinæ, via Adriatica, quod ipse insistens fecit.

¶ Julius, papa 33 post Petrum ordinatur, qui sedit annis sedecim, mensibus novem.

Anni Chr.	*Anni Con.*	
334	29	Felicianus, & Tacianus.

Callocerus, in Cypro res novas moliens, opprimitur. Constantinus imperator, cum liberis suis, honorificas ad Antonium literas mittit.

| 335 | 30 | Ursus, & Polemius. Tricennalibus Constantini Dalmatius Cæsar appellatur. Nazarius rhetor Romæ gloriosissimè docet. Ejus filia, Eunomia Christiana, in eloquentia patri coæquatur. Tiberianus, vir disertissimus, præfectus prætorio, Gallias regit. Eustathius Constantinopolitanus agnoscitur: cujus industria Martyrium Hierosolymis constructum est.

| 336 | 31 | Constantius secundò, & Constans. Sanctus Martinus, quum esset annorum quindecim, raptus & catenatus, sacramentis militaribus est implicatus, uno tantùm servo comite. Quum enim esset edictum à regibus, ut describerentur filii veteranorum, ad militiam proditus est à patre suo. Constantinus, filius Constantini Magni, extremo vitæ suæ tempore, ab Eusebio, Nicomediensi episcopo, baptizatus, in Arianum dogma declinat. Heu (proh dolor) bono usus est principio, & malo fine: à quo, usque ad præsens tempus, ecclesiarum rapinæ & totius orbis sequuta est discordia. Constantinus, quum bellum pararet in Persas, in Achirone, villa publica juxta Nicomediam moritur. Theodorus in Tripartita historia sic: Constantinus Nicomediæ, in Achirone villa, postquam baptizatus est ab Eusebio Nicomediensi, episcopo Ariano, obiit anno 66 ætatis, imperii 31, die 25 mensis Maji, his consulibus, teste Cassiodoro.

CONSTANTIUS.

Romanorum 43, Constantius imperator, anno ab Urbe 1091, cum Constantino & Constante fratribus suis, adeptus est imperium, quod 24 annis tenuit: hoc est, in mensem Novembrem, in anno 345 post passionem Domini, his consulibus, teste Cassiodoro. 401

Anni Chr.	*Anni Con.*	
337	1	Aridinus, & Proculus.

Ablabius, præfectus prætorio, & multi nobilium occisi.

Sapor, rex Persarum, Mesopotamia vastata, duobus fermè mensibus Nisibin civitatem obsedit.

Dalmatius Cæsar, quem patruus Constantinus consortem regni filiis dereliquerat, factione Constantii patruelis, & tumultu militari occiditur.

Constans, Arianus effectus, catholicos toto orbe persequitur.

Donatus, artis grammaticæ scriptor, ac præceptor Hieronymi, Romæ insignis habetur.

Jacob Nisibenus episcopus agnoscitur: ad cujus preces sæpe Urbs discrimine liberata est.

| 338 | 2 | Marcellinus, & Probinus. Ex hoc loco impietas, Constantii regis fulta præsidio, exiliis, carceribus & variis afflictionum modis, primò Athanasium, deinde omnes non suæ partis episcopos persequuta est. Julius papa in exilio mensibus decem: sed post mortem Constantii ad sua cum gloria revertitur.

| 339 | 3 | Constantius 3, & Constans 2.

Constantinus bellum fratri inferens, juxta Aquileiam occiditur.

Vario eventu adversum Francos à Constante pugnatur.

Sanctus Martinus, quum esset viginti annorum, baptizatus est, & transacto tribunatus sui tempore, tribunus militum se

se cum eò seculo renunciaturum promisit: quare biennio, solo tantùm nomine militavit. Sanctus Julius papa, in decretali epistola sua, de hoc anno ita dicit. *In nomine Domini Dei salvatoris nostri JESU CHRISTI, imperante quoque Constantino & Constante Augustis, anno 4, sub die 8 calend. Octobris, indictione sexta, præsidente sancto ac beatissimo Julio, papa sedis apostolicæ urbis Romæ, postpositis sacrosanctis ac venerabilibus evangeliis, in ecclesia Dei, quæ vocatur Constantiana, residentibus etiam viris venerabilibus, pariterque cum eo audientibus, Benedicto Aquileiensi episcopo, Rufo sanctissimo, Cartamano episcopo, Agapeto Ravennatis ecclesiæ e-*
402 *piscopo, Julio Mediolanensi episcopo, & reliquis cum eis, centum atque decem & sex episcopis. Julius prædictus, sanctissimus urbis Romæ episcopus, dixit:* & reliqua. Annus itaque quartus Constantini imperatoris sexta erat indictione, qui est annus 28 Magni Constantini, juxta Chronicum Eusebii vel Bedæ, incarnationis secundum Dionysium, añus 333.

Anni Chr.	*Anni Con.*	
340	4	Placidus, & Romulus. Audæus in Cœlesyria clarus habetur: à quo hæresis Audæana.
341	5	Leontius, & Salustius. Franci à Constante sunt perdomiti, & pax cum eis facta.

Hermogenes, magister militiæ, Constantinopolim tractus à populo, ob episcopum Paulum, quem regis imperio & Arianorum factione pellebat. Antiochiæ Dominicum aureum dedicatur. Cyclus decennovalis 19 incipit, indictione 14.

342	6	Constantius 3, & Constans 3. Macedonius, artis plurimæ, in locum Pauli, ab Arianis episcopus subrogatur: à quo hæresis Macedoniana.
343	7	Amantius, & Albinus.

Maximinus, Trevirorum archiepiscopus, clarus habetur: à quo Athanasius, Alexandriæ episcopus, quum à Constantio quæreretur ad pœnam, honorificè susceptus est.

Sapor, Persarum rex, Christianos persequitur.

Neocæsarea in Ponto subversa est, excepta ecclesia & episcopo cæterisque, qui ibidem reperti sunt.

Anni Chr.	*Anni Con.*	
344	8	Postconsules Amantii, & Albini: Athanasius, ad Constantis literas, Alexandriam regreditur.
345	9	Rufinus, & Eusebius. Dyrrhachium terræmotu corruit, & tribus diebus ac noctibus Roma nutavit.
346	10	Philippus, & Salia. Eusebius Emisenus, Arianæ factionis signifer, multa & varia conscribit.
347	11	Limenius, & Aco. Hoc etiam anno facta est defectio Solis magna 18 calendis Januarii.
348	12	Sergius, & Nigridianus. Magnentio apud Augustodunum arripiente imperium, Constans haud longè ab Hispania, in castro, cui Helenæ nomen est, interficitur, anno ætatis 30: quamobrem turbata republica, Vetranio Mursæ, Nepotianus Romæ imperatores facti.
349	13	Post consules Sergii, & Nigridiani. Vetranioni apud Narsum à Constantio regium insigne detractum. Magnentius Mursæ victus, in quo prælio Romanæ vires conciderunt. Gallus, Constantii patruelis, Cæsar factus.
350	14	Constantius 5, & Constans. Julius papa obiit pridie idus Aprilis, & sepultus via Aurelia, milliario ab Urbe 3, in cæmiterio Calepodii.

¶ Liberius, papa 35 post Petrum, successit annis 15, mensibus 7, diebus 3.

351	15	Constantius 6, & Constans 2. Gallus Judæos, qui interfectis per noctem militibus, arma ad bellandum invaserant, oppressit, cæsis multis hominum millibus, usque ad innoxiam ætatem: & civitates eorum, Diocæsaream, Tiberiadem, Diospolim, & plurima alia oppida, igni tradidit.
352	16	Constantius 7, & Constans 3. Magnentius Lugduni in palatio propria se manu interfecit, & Decentius, frater ejus, quem ad tuendas Gallias Cæsarem miserat, apud Senonas laqueo vitam explet.

Gennadius forensis orator insignis habetur.

353

Anni Chr.	*Anni Con.*	
353	17	Arbitrio & Lollianus.

Gallus Cæsar, sollicitatus à Constantio patrueli, cui in suspicionem ob egregiam indolem venerat, Istriæ occiditur.

Victorinus rhetor, & Donatus grammaticus, Romæ insignes habentur: è quibus Victorinus etiam in foro Trajani statuam meruit.

Paulinus & Rhodanus, Galliarum episcopi, in exilium ob fidem trusi.

| 354 | 18 | Constantius 8, & Julianus. Alcimus & Delphidius rhetores in Aquitania florentissimè docent.

Donatus, à quo suprà in Aphrica Donatianos dici memoravimus, Carthagine pellitur. Quidam sectatores ejus Montenses vocantur: eò quod ecclesiam Romæ primam in monte habere cœperunt.

Eusebius, Vercellensis episcopus, & Lucifer, ac Dionysius, Caralitanus & Mediolanensis ecclesiæ episcopus, Pancratius quoque, Romanus presbyter, & Hilarius diaconus, distantibus inter se ab Arianis & Constantio damnantur exiliis.

Julianus, frater Galli, Mediolani Cæsar appellatur.

| 355 | 19 | Constantius 9, & Julianus 2. Antonius monachus 105 ætatis anno in eremo moritur, solitus multis ad se venientibus de Paulo quodam Thebeo, miræ beatitudinis viro, referre: cujus nos exitum brevi libello explicavimus. Hilarius, episcopus Pictaviensis, factione Saturnini, Arelatensis episcopi, reliquorumque, qui cum eo erant, Arianorum, ante triennium in Phrygiam pulsus, libros de nostra religione componit.

Reliquiæ apostoli Timothei Constantinopoli invectæ.

Magnæ Alemannorum copiæ apud Argentoratum, oppidum Galliæ, à Cæsare Juliano oppressæ.

Liberius, papa Romanæ ecclesiæ, mittitur in exilium. Tunc omnes clerici juraverunt, ut nullum alium susciperent. Verùm, quum Felix fuisset ab Arianis substitutus in sacerdotium, plurimi perjuraverunt, & post annum cum Felice ejecti sunt: quia Liberius tædio victus exilii, & in hæreticam pravitatem subscribens, Romam quasi victor intraverat. Felix autem depositus de episcopatu suo, habitavit in prædiolo suo, via Portuensi, ubi obiit quarto calendarum Augusti. In gestis Pontificum sic: Felix, natione Romanus, ex patre Anastasio, sedit anno 1, mensibus 3. Hic declaravit Constantium Augustum, filium Constantini, hæreticum, & baptizatum ab Eusebio, Nicomediense episcopo, juxta Nicomediam in Aquilone villa: & pro hoc declaratu, ab eodem Constantio Augusto, filio Constantini Augusti, capite truncatur tertio idus Novembris, in civitate Carone: & exinde eum clerici rapientes, sepelierunt in basilica sua, quam fecit, quum presbyter esset, 12 calend. Decembris, via Aurelia, milliario secundo ab Urbe; & cessavit episcopatus diebus 38. Hic e- 403
mit agrum circa eandem basilicam, & dedit eidem ecclesiæ, quam fecit in via Aurelia. Fecit ordinationem in Urbe Roma, per mensem Decembrem, presbyteros 21, diaconos 5, episcopos per diversa loca 18. Liberius papa de exilio revertitur.

Anni Chr.	*Anni Con.*	
356	20	Titianus, & Cerealis.

Saraceni, in monasterium beati Antonii irruentes, Sarmatam interficiunt.

Constantio Romam ingresso, ossa Andreæ apostoli & Lucæ evangelistæ à Constantinopolitanis miro favore suscepta.

| 357 | 21 | Eusebius, & Hypatius. Paulinus, Treverorum episcopus, in Phrygia exulans moritur.

Synodus apud Ariminum, & Seleuciam Isauriæ facta, in qua antiqua patrum fides CHRISTI, primùm legatorum, dehinc omnium proditione damnata est.

| 358 | 22 | Constantius 10, & Julianus 4 Gratianus imperator nascitur.

Hilarius, Pictaviensis episcopus, cùm apud Constantinopolim librum pro se Constantio porrexisset, ad Gallias redit.

Macedonius Constantinopoli pellitur.

Omnes penè toto orbe ecclesiæ, sub nomine pacis & regis, Arianorum consortio polluuntur.

Anni Chr.	*Anni Con.*	
359	23	Taurus, & Florentius.

Constantinopoli ecclesiarum maxima dedicatur.

Meletius, Sebastiæ Armeniæ episcopus, ab Achatio & Georgio, episcopis Arianis, Antiochiam transfertur. Et post paululum, cùm presbyteros, qui ab Eudoxio antecessore suo depositi fuerant, suscepisset, exilii justissimam causam subita fidei mutatione delusit.

Sanctus Augustinus nascitur.

360	24	Mamertinus, & Nevita.

Gallia, per Hilarium, Arianensis perfidiæ dolos damnat.

Hæresis Anthropomorphitarum in Syria, & Macedonia, & Constantinopoli oritur.

Constantinus Mopsocrenis inter Ciliciam Cappadociamque moritur, anno ætatis 45, Constantinopolim veniens, tertia die mensis Novembris, his consulibus.

404 JULIANUS.

ROmanorum 44, Julianus (secundum omnes) regnavit annis 2, mensibus 8. hoc est, usque ad calendas Julii, in año 310 post passionem Domini, sub quo hi consules fuerunt: teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Jul.*	
361	1	Julianus 4, & Salustius.

Cyclus decennovalis 20 incipit, indictione 3. Julianus ad idolorum cultus conversus est. Hic, ex clero imperator factus, blanda persequutione illiciens magis quam impellens ad sacrificandum, in qua multi ex nostris voluntate propria corruerunt.

Georgio, per seditionem populi, Alexandriæ incenso, qui in locum Athanasii ab Arianis fuerat ordinatus, Athanasius Alexandriam revertitur: Eusebius & Lucifer de exilio regrediuntur.

362	2	Julianus 5, teste Cassiodoro.

Prohæresius, sophista Atheniensis, lege data, ne Christiani liberalium artium doctores essent, cùm sibi specialiter Julianus concederet, ut Christianos doceret, scholam sponte deseruit.

Ecclesiæ Antiochenæ clausæ, & gravissima imminentis persequutionis procella Dei voluntate sopita est. Nam Julianus, in odium CHRISTI, templum Hierosolymis Judæis reparare permisit. Et ex omnibus provinciis Judæi collecti, quum nova templi fundamenta jacerent, subitò nocte oborto terræmotu, saxa ab imo fundamentorum excussà, longè lateque sparsa sunt, igneusque globus, ab interiore æde templi egressus, plurimos eorum suo prostravit incendio. Quo terrore reliqui pavefacti, CHRISTUM confitebantur in via. Et ne hoc casu crederent factum, sequenti nocte in vestimentis cunctorum apparuit crucis signum. Eo tempore pagani apud Sebasten, Palæstinæ urbem, sepulchrum beati Joannis Baptistæ invadunt, ossàque ejus dispergunt. Sed Dei providentia adfuêre quidam ex Hierosolymis monachi, qui mixti colligentibus, quæque ipsi poterant, ablata ad patrem suum Philippum pertulerunt.

Sanctus Dionysius, præsente Juliano Cæsare, decollatus, quia deos adorare noluit, surrexit, & ambabus manibus per unum milliare portavit caput suum in montem excelsum: eique rupes alba gremium suum aperiens, concavum apertumque locum dedit super se sedenti.

Romæ passi sunt Priscus presbyter, Joannes presbyter, item Joannes & Paulus, Faustus, Vercellensis episcopus, & Eusebius; Aretina civitate, Donatus episcopus; Antiochia Theodoricus presbyter, & alii quamplures. Julianus in Persas profectus, nostrum post victoriam diis sanguinem voverat: ubi à quodam simulato perfugo ad deserta perductus, quum fame & siti apostata perdidisset exercitum, & inconsultiùs à suorũ erraret agminibus, ab obvio fortè hostiũ equitẽ conto ilia perfossus interiit, anno ætatis 32. Et quum misisset manum in vulnere, & sanguinem aspergeret in aërem, dixit, *Vicisti Galilæe*, id est, CHRISTE. Hic enim Christianos appellabat Galilæos. Obiit autem die 6 cal. Junii. Et sequenti die Jovinianus, ex

ex primicerio domesticorum, imperator factus est, teste Theodoro episcopo, & Eutropio tunc vivente.

JOVINIANUS.

Romanorum 45, Jovinianus (secundum omnes) regnavit mensibus 8, hoc est, usque ad calendas Martii, in anno 310 post passionem: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Iovin.*
363	1

Jovinianus, & Varronianus. Jovinianus, rerum necessitate compulsus, Nisibin, & magnam Mesopotamiæ partem, Sapori, Persarum regi, tradidit.

Synodus Antiochiæ à Melitio & suis facta, in qua Homousio & cæteris vocabulis rejectis, medio aliquo Macedonianum dogma vindicaverunt. Homousios autem Patri dicitur CHRISTUS, ob unitatem substantiæ divinæ cum Patre & Spiritu sancto.

Jovinianus cruditate, sive odore prunarum, quas nimias adoleri jusserat, & nitore parietum recenti textura, quod grave quiescentibus fuit, Adrastinæ obiit, anno ætatis 34. Obiit autem 14 calend. Martii, ut in historia ecclesiastica legitur. Post quem, quum exercitus venisset in Nicæam Bithyniæ 25 die mensis Februarii, Valentinianum, tribunum scutariorum, è Pannonia Cibalensis Augustum appellavit. Ipse verò fratrem Valentem Constantinopoli in consortium regni assumit.

VALENTINIANUS.

Romanorum 46, Valentinianus, cum fratre Valente regnavit annis 11, mensibus 5, hoc est, usque ad calendas Octobres, in anno 310 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Val.*
364	1

Valentinianus, & Valens. Valentinianus fuit egregius imperator, & Aurelio moribus similis, nisi quòd severus nimis esset.

Apollinaris, Laodicenus episcopus, multa scripta nostræ religionis emisit.

Anni Chr.	*Anni Val.*
365	2

Gratianus & Dagalaiphus. Liberius papa obiit 8 calend. Maji.

¶ Huic autem successit Damasus, papa 38 post Petrum: qui constituit, ut die noctuque cantarentur Psalmi per omnes ecclesias. Et postea Ursinus, à quibusdam episcopus constitutus, Sicinium cum suis invadit, à quo Damasianæ partis, populo confluente, crudelissimæ interfectiones diversi sexus perpetratæ.

Valens ab Eudoxio, Arianorum episcopo, baptizatus, nostros persequitur.

| 366 | 3 | Lupicinus, & Jovinus. Gratianus, Valentiniani filius, Ambianis imperator factus est, his consulibus, teste Cassiodoro.

Tanta Constantinopoli orta est tempestas, ut miræ magnitudinis decidens grando nonnullos hominum interfecerit.

Apud Atrebatas, lana è cœlo, pluviæ mixta, defluxit.

| 367 | 4 | Valentinianus 2, & Valens 2. Hilarius, episcopus Pictaviensis, moritur.

Nicæa, quæ sæpe antea corruerat, terræ motu funditus subversa est.

Libanius Antiochenus rhetor insignis habetur eo tempore. 405

| 368 | 5 | Valentinianus, & Victor. Athanaricus, Gothorum rex, Christianos persequitur: plurimis interfectis, reliquos sua ditione pellit.

Eusebius, Vercellensis episcopus, obiit.

| 369 | 6 | Valentinianus 3, & Valens 3. Constantinopoli apostolorum martyrium dedicatur.

Lucifer, Caralitanus episcopus, moritur, qui cum Gregorio, episcopo Hispaniarum, & Philone Libyæ, nunquam se Arianæ pravitati miscuit.

| 370 | 7 | Gratianus 2, & Probus. Maximinus, præfectus annonæ, maleficos ab imperatore perquirere jussus, plurimos nobilium interfecit.

Anni Chr.	Anni Val.	
371	8	Modestus, & Arinthæus.

Didymus Alexandrinus multa de nostro dogmate per notarios commentatur, qui, post quintum annum suæ nativitatis, luminibus orbatur, elementorum quoque ignarus.

| 372 | 9 | Valentinianus 4, & Valens. Eunomius discipulus Ætii Constantinopolitani agnoscitur, à quo hæresis Eunomiana.

Saxones cæsi ab Hugone in regione Francorum Burgundionum, octoginta ferè millia: quod nunquam antè contigit ad Rhenum descendere.

Clearchus præfectus Constantinopoli agnoscitur, à quo necessaria & diu expectata votis aqua civitati inducitur.

Sanctus Martinus, anno 56 ætatis suæ, Dominico die, circa nonas Julii, in archiepiscopatum Turonorum consecratur, in quo tantùm viginti sex annis vixit.

| 373 | 10 | Gratianus 3, & Equitius. Melanthia, nobilissima mulierum Romanarum, & Marcellini quondam consulis filia, unico prætore tunc Urbano filio derelicto, navigavit Hierosolymá: ubi tanto virtutum, præcipueque humilitatis miraculo fuit, ut Thecleæ nomen acciperet.

| 374 | 11 | Gratianus 4, & Equitius. Post Auxentii mortem, Mediolani Ambrosio episcopo constituto, ad fidem nostram Italia convertitur. Macarius Ægyptius, Macariusque Alexandrinus claruerunt. Methodius sic: Post Jovinianum Valentinianus suscepit imperium, qui pro fide CHRISTI à Juliano è militia fuerat expulsus. Sed quia militiam pro CHRISTO reliquerat, suscepit imperium cum fratre Valente, cui Orientales, sibi autem Occiduas partes delegit. Sed Valens, favendo hæreticis, abiit in viam patrum suorum: tamen divina virtute prohibente, dum
406 debaccharetur in cæteros, in Athanasium nihil ausus est triste committere. In occiduis verò partibus Valentinianus, fide religionis illæsa, vetere Romani imperii censu, rempublicam gubernabat. Postquam 29 annis pace composita, Romanæ reipublicæ causas Jovinianus repararat, ecclesiarum verò curam haud segniter haberet; nec tamen incautè, ut Constantius cum Athanasio ageret: ubi hujus dispositionis tam pia, tam læta principia, mors immatura, post novem menses, Joviniano obeunte, rupisset, Valentiniano post relictam militiam imperium adepto, quum 46 anno sacerdotii sui, Athanasius, post multos agones, multasque patientiæ maximas coronas, quievisset in pace, sciscitatus de successore, Petrum, tribulationum suarum participem & socium, delegit. Per idem tempus patres, monachorum vice, & antiquitatis merito Macarius, atque Heraclides & Panto, Antonii discipuli per Ægyptum, & maximè in Nitriæ desertis partibus habebantur viri, qui consortium vitæ, & actuum non cum cæteris mortalibus, sed cum supernis angelis habere credebantur. Quo in tempore non in verbis uniuscujusque fides, sed exiliis & carceribus probabatur, quia non honori erat esse catholicum, sed pœnæ. Florebat tamen Ægyptus, non solùm in Christiana philosophia, sed etiam per signa apostolica: qua infœcundior Cappadocia non fuit, immò aliquid lætius, Gregorium cum Basilio, ad summa porrexit. Igitur defuncto Petro succedit Timotheus, & post hunc Theophilus: cujus industria vastata sunt omnia, atque ad solum deducta paganorum templa, & figmenta. Defuncto verò Auxentio apud Mediolanum, Ariano episcopo, ubi propriè quod proposuerat, Ambrosius, tunc consularis ejusdem provinciæ, fasces regebat, secundum leges & publicam disciplinam. Obluctante illo & plurimùm resistente, episcopum fieri, omni maturitate jubetur impleri: moxque Dei gratiam consequutus, & initiatus sacris, & sacerdos effectus est. Intereà ad bellum Sarmaticum Valentinianus, de Galliæ partibus quum venisset Illyricum, ubi vix dum cœpto bello, ægritudine subita oppressus, diem obiit, relictis hæredibus in imperio filiis, Gratiano Augusto, Valentinianoque admodum

dum parvulo, & nondum regiis insignibus initiato. Hucusque Methodius. Valentinianus, contra legatos Sarmatarum vehementi commotus furore, eruptione venarum, quod Græce apoplexia vocatur, fluxu sanguinis 17 die mensis Septembris, ætatis anno 54, imperii autem 11, mense 5 obiit: post quem Gratianus, assumpto in imperium Valentiniano fratre, cum patruo Valente regnat.

VALENS.

Romanorum 47, Valens cum Gratiano & Valentiniano, filio fratris sui (secundum omnes) regnavit annis 4, hoc est, usque ad calendas Octobris, in anno 307 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt.

Anni Chr.	Anni Valē.	
375	1	Valens 5, & Valentinianus. Multi monachorum Nitriæ per tribunos & milites cæsi.

Valens, lege data, ut monachi militarent, nolentes fustibus jussit interfici.

Theodosius, Theodosii postea imperatoris pater, & multi nobilium occisi. Photinus in Gallia obiit, à quo Photinianorum dogma inductum: qui multa continentiæ & ingenii bona uno superbiæ malo perdidit.

Basilius Cæsariensis episcopus Cappadociæ clarus habetur.

| 376 | 2 | Gratianus 4, & Merobaudes. Alemannorum triginta circiter millia apud Argentoratum, oppidum Galliarum, ab exercitu Gratiani strata.

Florentinus, Bonosus, & Rufinus, insignes monachi habentur: è quibus Florentinus tam misericors in egentes fuit, ut vulgò pater pauperum nominatus sit.

Gens Hunnorum Gothos vastat: qui à Romanis sine armorum dispositione suscepti, per avaritiam Maximi ducis, fame ad rebellandum coacti sunt. Superatis autem in congressione Romanis, Gothi funduntur in Thracia.

| 377 | 3 | Valens 6, consul. Iste ex Antiochia exire compulsus, sera pœnitentia nostros de exiliis revocat.

Anni Chr.	Anni Valē.	
378	4	Valentinianus 2, consul.

Lachrymabile bellum in Thracia, in quo, deserente equitum præsidio, Romanæ legiones à Gothis cinctæ, usque ad internecionem cæsæ sunt. Ipse 407
imperator Valens, quum sagitta saucius fugeret, & ob dolorem nimium sæpe equo laberetur, ad cujusdam villæ casam deportatus est, quo persequentibus eum Barbaris, incensa domo, concrematus, sepultura quoque caruit. Cassiodorus sic: Valenti successit Theodosius, filius Theodosii, quem sibi in consortium regni Gratianus ascivit. Gratianus itaque, quum quatuordecim regnaret annis, cum Theodosio regnat annis sex: sub quo hi consules fuerunt. Anni igitur 14 sunt, teste Cassiodoro, ab anno 3 Valentiniani, in quo Gratianus imperator factus est, Lubicinio & Jovino consulibus, usque in mortem Valentis, & usque ad imperium secundum Gratiani. Colliguntur ergo omnes anni usque ad consulatum Valentis 6, & Valentiniani junioris item Augusti, à 15 Tiberii anno, & prædicatione Domini nostri JESU CHRISTI, anni 352. A secundo anno Darii, regis Persarum, quo tempore templum Hierosolymis instauratum fuit, sunt anni 899. Ab Olympiade, à qua ætate apud Hebræos Isaias prophetabat, 1155. A Salomone, & prima ædificatione templi, anni 1411. A captivitate Trojæ, quo tempore Samson apud Hebræos erat, 1561. A Mose & Cecrope, primo rege Atticæ, anni 1890. Ab Abraham & regno Nini & Semiramidis, anni 2395. Continet autem omnis canon, ab Abraham usque ad tempus suprà scriptum, annos 2395. A diluvio autem usque ad Abraham supputantur anni 942. Et ab Adam usque ad diluvium anni 2242. Fiunt igitur ab Adam usque ad 14 Valentis annum, id est, ad consulatum ejus 6, & Valentiniani iterum, omnes anni 5579. Hactenus Hieronymus in Chronicis.

Excerpta ex Chronicis Tyronis & Prosperi, Chronicæ Eusebii temporibus prætermissis.

CAPUT

CAPUT XXIII.

GRATIANUS.

VALENTE igitur à Gothis in Thracia concremato, Romanorum 48 Gratianus, cum fratre Valentiniano, regnavit annis sex: hoc est, usque ad calendas Octobres, in anno trecentesimo quadragesimo primo post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro, senatore clarissimo.

Anni Chr.	*Anni Grat.*	
379	1	Ausonius & Olybrius.

Theodosius ordinatur imperator à Gratiano Syrmii, ad quem Theophilus Paschalem cyclum scribit. Gratianus, post mortem patrui, Theodosium,
408 Theodosii comitis filium, in consortium sumpsit imperii, eique regnum Orientis tradidit.

Ea tempestate Priscillianus episcopus de Galliis, ex Manichæorum & Gnosticorum dogmate, hæresin nominis sui condidit. Methodius sic: Valente à Gothis circumvento, ex bello, quod initium Romano imperio tunc & deinceps fuit, impietatis suæ pœnas, igne exustus, dedit, anno primo in imperio cum fratre, & postea cum filiis fratris, quatuordecim exactis.

Ea nimirum tempestate Felix, tertius post Paulinum, Trevericam in pontificatu sortitus est ecclesiam, Maximo imperatore tyranno, rempublicam tunc in his partibus agente, & Treverim hæreticorum cladibus pulsante. Tunc beatus Martinus Treverim venit, & cum Felice ruit. Igitur Gratianus, post patrui necem, cum fratre admodum parvulo, Orientis quoque suscepit imperium. Verùm is quam multa religiosè ac fortiter gessit: consortem asciscit Theodosium, eique Orientis procuratione permissa, partes sibi ac fratri Occiduas reservavit: sed à Maximo tyranno, bello apud Britannias exorto, per Ambragatium *(a)* ducem Lugduni, suorum magis proditione, quàm vi hostium, peremptus est: in cujus vindictam Theodosius totis viribus consurgens, ultus est sanguinem justum, Valentinianoque regnum, tyrannide depulsa, restituit, cum fide catholica, quam mater ejus violaverat. Hucusque Methodius.

Anni Chr.	*Anni Grat.*	
380	2	Ausonius, & Olybrius.
381	3	Gratianus 5, & Theodosius.

Ambrosius pro fide catholica multa sublimiter scripsit.

| 382 | 4 | Siagrius, & Antonius. Martinus, episcopus Turonum, Galliæ civitatis, clarus habetur. Sanctus Theophilus, Alexandriæ episcopus, computum centum annorum cursu Theodosio, filio Gratiani, dedicavit. Consulatu Antonii & Siagrii incipit synodus centum & quinquaginta patrum, in Augusta civitate, contra Macedonianos, sub Damaso papa, & Gratiano imperatore.

| 383 | 5 | Merobaudes 2, & Saturninus. Arcadius, Theodosii imperatoris filius, Augustus appellatur. Damasus papa obiit 4 idus Decembris.

¶ Huic successit Siricius, 38 post Petrum, annis quindecim, mensibus undecim, diebus viginti quinque.

| 384 | 6 | Richomer & Clearchus. Honorius, Theodosii filius, nascitur.

In Britannia, seditione militum, Maximus imperator est factus: quo mox ad Gallias transfretante, Gratianus Parisiis, Merobaude magistro militum, proditione superatus, fugiens Lugduni captus atque occisus est. Maximus autem Victorem filium suum consortem regni facit.

THEODOSIUS.

ROmanorum 49, Theodosius, cum Valentiniano regnavit annis 11, cum Gratiano 6. Post mortem ejus, annis 6 Orientem regebat & menses 4, hoc est, usque ad calendas Februarias, in anno 347 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro consule.

Anni

(a) al. *Andragatium*.

Anni Chr.	Anni The.	
385	1	Arcadius & Baudo.

Hieronymus presbyter, hoc tempore in Bethlehem, toto jam mundo clarus habetur, egregio ingenio & studio, universæ ecclesiæ serviens. Priscillianus, in synodo Burdegalensi damnandum se intelligens, ad imperatorem Maximum provocavit, auditusque Treveris ab Evodio, præfecto prætorii, gladio addictus est, cum Eutrocia, Delphidii rhetoris conjuge, & Latroniano, aliisque erroris sui consortibus.

| 386 | 2 | Honorius & Evodius. Burdegalis quædam Priscilliani discipula, nomine Urbica, ob impietatis pertinaciam, per seditionem vulgi, lapidibus obruta est.

| 387 | 3 | Valentinianus 3, & Eutropius. Maximus tyrannus à Valentiniano & Theodosio imperatoribus, in tertio ab Aquileja lapide, spoliatus indumentis regiis, sistitur, & capite damnatur: cujus filius Victor, eodem anno, ab Arbogaste est interfectus in Gallia.

| 388 | 4 | Theodosius 2, & Cynegius. Itacius & Ursacius episcopi, ob authoritatem Priscilliani, cujus accusatores fuerunt, ecclesiæ communione privantur.

| 389 | 5 | Timarius & Promotus. Hieronymus librum de illustribus viris ecclesiæ, ad annum octavum Theodosii, componit.

| 390 | 6 | Valentinianus 4, & Neoterius. Joannes monachus, & anachorita claruit.

| 391 | 7 | Tacianus & Symmachus. Per idem tempus caput sancti Joannis Baptistæ Constantinopolim est perductum, & in septimo milliario civitatis humatum.

| 392 | 8 | Arcadius 2, & Rufinus. Valentinianus, ad vitæ fastidium, nimia Arbogasti, magistri militum, austeritate perductus, laqueo apud Viennam periit. Post eum Theodosius vixit annis tribus.

| 393 | 9 | Theodosius tertiò, & Abundantius.

| 394 | 10 Arcadius 3, & Honorius 2. Joannes monachus, ornatus prophetiæ gratia, Theodosio consulente de eventu belli, quod adversum Eugenium movebat, victorem futurum prædixit.

Anni Chr.	Anni The.	
395	11	Olybrius & Probinus.

Theodosius imperator Eugenium vincit & perimit. Augustinus, beati Ambrosii discipulus, multa facundia doctrinaque excellens, Hippone, regione Aphricæ ordinatur episcopus. Theodosius imperator die 17 mensis Januarii, anno ætatis 60, Mediolani obiit, sicut in Tripartita historia legitur.

Quum sanctum Patricium noluisset dominus suus dimittere, nisi pro massa aurea; servavit sanctus Patricius, præcepto angeli, Victori cuidam gregem porcorum: quorum custos dum fuit sanctus Patricius, & pastor, fodit massam auream, quam ille Patricius domino suo pro se dedit.

ARCADIUS.

Romanorum 50, Arcadius, filius Theodosii, cum fratre Honorio (secundum omnes) regnavit annis 14, mensibus 3, hoc est, usque ad calendas Maji, in anno 358 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Arc.	
396	1	Arcadius 4, & Honori- 409

us 3. Donatus episcopus draconem ingentem necavit, expuens in ore ejus, quem octo juga boum ad locum incendii vix trahere potuerunt. Ideo autem incensus est, ne putredo ejus aërem corrumperet.

Per idem tempus corpora sanctorum Abacuc & Micheæ prophetarum divina revelatione produntur.

Gothi Italiam, Vandali atque Alemanni Gallias aggrediuntur.

| 397 | 2 | Cæsarius & Atticus. Augustinus episcopus doctrinæ scientia insignis habetur. Concilium Carthaginis: ubi Hipponensis concilii statuta firmantur & inseruntur. Sanctus Martinus, Turonorum episcopus, 71 ætatis suæ anno,

anno, episcopatus verò 26, obiit, media nocte Dominica.

Anni Chr.	Anni Arc.	
398	3	Honorius 4, & Eutychianus.

Siricius papa obiit nono calendis Martii. Anastasius, papa 39 post Petrum, successit annis quinque, diebus viginti septem. Hic constituit, ut, quotiescunque Evangelia sacra recitantur, sacerdotes non sedeant, sed curvi stent. Cyclus vigesimus secundus decennovalis incipit, indictione undecima.

| 399 | 4 | Manlius, & Theodorus. Cum hoc consulatum inierat Eutropius eunuchus, qui mox & honore & vita dejectus est.

Anno 4 Eugenius occiditur.

| 400 | 5 | Stillico, & Aurelianus. Gothi Italiam, Alarico & Radagiso ducibus, ingressi.

| 401 | 6 | Vincentius, & Fravita. Joannes Constantinopolitanus, & Theophilus Alexandrinus, episcopi illustres habentur: sed utrunque obscuravit discordia, quæ eò usque processit, ut Joannes à Theophilo oppressus, Pontum in exilium pergere cogeretur: quum tamen communionem ejus maxima pars episcoporum, Romani pontificis sequuta exemplum, servaverit.

| 402 | 7 | Arcadius 5, & Honorius 5. Anastasius papa obiit, quinto calendis Maji. Huic successit Innocentius, 40 papa post Petrum, qui constituit jejunium in sabbato celebrari, quia in tali die Dominus in sepulchro jacuit. Sedit annis 15, mensibus 2, & diebus viginti.

| 403 | 8 | Theodosius Augustus, & Rumoridius.

410 | 404 | 9 Honorius 6, & Aristenetus. Carthaginense concilium habitum de Donatistis. Sancta Paula obiit septimo calendis Februarii, 3 sabbati post Solis occubitum.

| 405 | 10 | Stillico secundò, & Anthemius. Radagisus, in Tuscia multis Gothorum millibus cæsis, ducente exercitum Stillicone, superatus & captus est.

| 406 | 11 | Arcadius sextò, & Probus. Vandali & Alani Gallias, trajecto Rheno, tertio calendis Januariis ingressi sunt.

Anni Chr.	Anni Arc.	
407	12	Honorius 7, & Theodosius 2.

Constantinus in Britannia tyrannus exoritur, & ad Gallias transit.

| 408 | 13 | Bassus, vir clarissimus, consul. Methodius fit. Apud Antiochiam defuncto Miletio episcopo, substituitur Flavianus, Paulino adhuc superstite. Constantinopoli autem Nectarius, ex prætore urbano catechumenus, & nuper baptisma consequutus, sacerdotium suscepit. Interea Valentinianus in occiduis partibus regnabat. Sed postquam augustæ memoriæ Valentinianus in Vienna, civitate Galliarum, vitā finivit, Eugenius imperium suscepit, qui contra fidem catholicam sacrilegus extitit. Sed dominus, qui ecclesiam suam tueri consuevit, de cœlo jaculatus est judicium, atque omnem victoriam ad religiosum imperatorem Theodosium transtulit. Itaque extincto Eugenio, Theodosius, gloriosissimus princeps, traditis regni gubernaculis Arcadio Orientis, Honorio Occidentis; ipse Romano imperio per annos 17 feliciter gubernato, ad meliora migravit, cum piissimis principibus percepturus præmia meritorum. Fuit autem vir quidam sublimis in palatio, sub Theodosio imperatore, nomine Arsenius, cujus filios, id est, Arcadium & Honorium, de baptismo suscepit. Hic Arsenius, divina voce admonitus, perrexit ad eremum Scythiæ, ibique inter sanctos patres quietam vitam duxit. Igitur Arcadius & Honorius, piissimi consules Romanorum, quos Arsenius, pater noster, de baptismo suscepit, filii Theodosii imperatoris piissimi: sub quibus Martinus, Turonorum episcopus, apud Condacensem diœcesis suæ vicum obiit, post patrem suum: sicut cum eo antea consules, ita post illum imperatores extiterunt, & regnaverunt post illum, in gloria imperii sui, usquequo extitit Theodosius, piissimus Augustus, filius Arcadii imperatoris: & 38 anno imperii ejus cœpit hæresis pullulare in ecclesia Dei. Obiit autem sanctus Martinus 71 ætatis suæ anno, episcopatus autem 27, anno ab incarnatione Domini 397. Igitur Arcadius imperator,

rator, expletis imperii sui 13 annis, obiit, & frater ejus Honorius successit: cujus 7 imperii anno inventum est sancti Stephani, protomartyris corpus, anno videlicet ab incarnatione Domini 416, anno autem 12 imperii ejusdem Honorii.

Sanctus Hieronymus obiit, anno ætatis suæ 91, anno ab incarnatione Domini 321. Honorius itaque, expletis imperii sui 15 annis, obiit: cui Theodosius, junior Arcadii filius, successit. Cujus 8 imperii anno sanctus Augustinus episcopus obiit, anno ætatis suæ 76. Hucusque Methodius.

Anni Chr.	*Anni Arc.*	
409	14	Hoc etiam anno Arcadius imperator obiit. Post quem Honorius cum Theodosio, fratris sui filio, regnat annis 15.

HONORIUS.

ROmanorum 15, Honorius, cum Theodosio, fratris sui filio, secundum omnes chronographos, regnavit annis 15, hoc est, usque ad calendas Maji, in anno 370 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt.

Anni Chr.	*Anni Hon.*	
410	1	Honorius 8, & Theodosius tertiò. Attalus Romæ imperator factus, qui mox privatus regno, Gothis cohæsit.
411	2	Fl. Varro & Tertullus. Roma à Gothis, Alarico duce, capta, & ob hoc solus fuit orientalium partium consul, quod est sequenti anno observatum.
412	3	Theodosius 4, consul. Constantinus apud Arelatense oppidum victus & captus: cujus filium Constantem, in Hispaniis regnare orsum, Geruntius comes, in Maximum quendam tyrannidem transferens, interemerat.
413	4	Honorius 9, & Theodosius 5. Maximo in Hispania regno ablato, vita concessa est ei: eo quòd modestia humilitasque affectati imperii invidiam non merebatur. Eodem tempore Heros, vir sanctus, & beati Martini discipulus, quum Arelatensi oppido episcopus præsideret, à populo ejusdem civitatis insons, & nulli insimulationi obnoxius, pulsus est. In locum autem ejus Patroclus ordinatus est, amicus & familiaris Constantii, magistri militum: cujus per ipsum gratia quærebatur. Eaque res inter episcopos regionis illius magnarum discordiarum materia fuit.

Anni Chr.	*Anni Hon.*	
414	5	Lucius quintò, clarissimus consul. Hujus collega in consulatu Heraclianus fuit, qui novarum rerum in Aphrica reus, honorem cum vita amisit.

Burgundiones partem Galliæ, propinquantem Rheno, obtinuerunt.

Jovinus & Sebastianus fratres, in Gallia abrepto regno, perempti sunt.

Hac tempestate Pelagius Brito dogma nominis sui, contra gratiam CHRISTI, Celestio & Juliano adjutoribus exeruit, multosque in suum errorem trahit, prædicans, unumquenque ad justitiam voluntate propria regi, tantumque accipere gratiæ, quantum meruerit, quia peccatum Adæ ipsum solum læserit, nec posteros ejus obstrinxerit. Unde & volentibus possibile sit, omni carere peccato; omnesque parvulos tam insontes nasci, quàm primus homo ante prævaricationem fuit; nec ideo baptizandos ut peccato exuantur, sed ut sacramento adoptionis honorentur.

415	6	Constantius & Constans. Attalus Gothorum consilio & præsidio tyrannidem resumit, & Gallias invasit.
416	7	Honorius 10, & Theodosius 6. Hic autem, juxta Dionysium, incarnationis annus est trecentesimus quadragesimus quintus, indictio decima tertia. Sanctus Lucianus presbyter Hierosolymis in epistola, quam scripsit de inventione corporis protomartyris Stephani, sanctorumque Gamalielis, Nicodemi, & Abidon, sicut sibi revelatum est à Domino, inter cætera etiam de ipso eodem anno manifestè demonstrat ita 411 die parascevæ, hoc est, feria sexta, quæ est 3 nonis Decembris, consulatu Honorii

norii decies, & Theodosii sexies Augustorum: & reliqua. Regularibus ergo 7 mensis Decembris projectis, remanent concurrentes quatuor anni prædicti, hoc est, calendis Decembris feria quinta, & 3 nonis Decembris feria sexta, anno sexto Honorii, consulatu prædicto, quo corpora sacra à Domino sunt revelata. Scripsit etiam revelationem, Græco sermone, ad omnium ecclesiarum personam: quam Avitus presbyter, Hispanus genere, in Latinum vertit eloquium, & adjecta epistola sua, per Orosium Orientalibus dedit. Qui Orosius, ad loca sancta Hierusalem perveniens, quò eum Augustinus ad Hieronymum, pro discenda animæ ratione, miserat, reliquias sancti Stephani accepit, & ad patriam reversus, primùm intulit Occidenti.

Attalus à Gothis, ad Hispanias migrantibus, neglectus & præsidio carens, capitur.

Athaulphus, à socru vulneratus, obiit, regnumque ejus Vallia, peremptis, qui idem cupere intelligebantur, invasit.

Anni Chr. | *Anni Hon.*

| 417 | 8 | Theodosius 7, & Palladius. Placidiam, Theodosii imperatoris filiam, quam Romæ Gothi ceperant, quamque Athaulphus conjugem habuerat, Gallia, *(a)* pacem Honorii expetens, reddidit, ejusque nuptias Constantius promeretur. Innocentius papa obiit, quarto calendis Augusti.

¶ Huic successit Zosimus, papa quadragesimus primus post Petrum, anno uno, mensibus octo, & diebus viginti quinque.

| 418 | 9 | Honorius undecimò, & Constantius secundò. Honorius Romam triumpho ingreditur, præeunte currum ejus Attalo, quem liberè vivere jussit exulem. Cyclus vigesimus tertius decennovalis incipit, indictione decima quinta.

| 419 | 10 | Honorius 12, & Theodosius 8. Hoc tempore Constantius, servus CHRISTI, ex vicario Romæ habitans, & pro gratia Dei devotissimè Pelagianis resistens, factione eorundem multa pertulit, quæ illum sanctis confessoribus sociaverunt.

Concilio apud Carthaginem habito 214 & eo amplius episcoporum, ad papam Zosimum synodi decreta perlata sunt: quibus probatis, per totum mundum hæresis Pelagiana damnata est.

Valentinianus, Constantii & Placidiæ filius, nascitur 5 nonis Julii.

Carthaginis concilium contra Manichæos & Pelagianos.

Zosimus papa obiit, septimo calendis Januarii. Huic successit Bonifacius, papa 42 post Petrum, annis 4: qui constituit servum clericum non fieri.

Anni Chr. | *Anni Hon.*

| 420 | 11 | Maximus, & Plinta. Constantius pacem firmat cum Vallia, data eidem ad inhabitandum secunda Aquitania, & quibusdam civitatibus confinium provinciarum.

| 421 | 12 | Theodosius 9, & Constantius 3. Constantius ab Honorio in consortium regni assumitur.

Hieronymus presbyter moritur, anno ætatis suæ nonagesimo primo, secundo calendis Octobris.

| 422 | 13 | Agricola, & Eustachius. Constantinus imperator obiit.

| 423 | 14 | Honorius 13, & Theodosius 10. Hoc tempore exercitus ad Hispanias contra Vandalos missus est, cujus Crastinus dux fuit, qui Bonifacium, virum bellicis artibus præclarum, inepto & injurioso imperio, ab expeditionis suæ societate avertit. Nam ille periculosum sibi atque indignum ratus, eum sequi, quem discordem superbientemque expertus esset, celeriter se ad portum Urbis, atque inde ad Aphricam proripuit. Idque negotium reipublicæ multorum laborum initium fuit.

Bonifacius papa obiit, octavo calendis Novembris. Huic successit Cœlestinus, papa 43 post Petrum, annis novem.

| 424 | 15 | Maximianus, & Asclepiodotus. Placidia Augusta, à fratre Honorio

(a) Potius *Wallia*.

norio pulsa, ad Orientem cum Valentiniano proficiscitur.

Honorius Romæ obiit, & regnum ejus Joannes accepit.

THEODOSIUS.

Romanorum vigesimusquintus, Theodosius junior, Arcadii filius, regnavit annis viginti septem, hoc est, usque ad calendas Maji, in anno quadringentesimo septimo post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni The.

425 1 Crastinus, & Victor. Theodosius Valentinianum, amitæ suæ filium, Cæsarem facit, & cum Augusta matre ad recipiendum occidentale mittit imperium. Quo tempore Joannes, dum Aphricam, quam Bonifacius obtinebat, bello reposcit, ad defensionem sui infirmior factus est.

426 2 Theodosius undecimò, & Valentinianus. Placidia Augusta, & Valentinianus, mira felicitate Joannem tyrannum opprimunt, & regnum victores recipiunt, data venia Aëtio, eò quòd Hunni, quos per ipsum Joannes acceperat, ejusdem studio ad propria reversi sunt. Crastinus autem in exilium actus est, quia videbatur Joannes sine incumbentia ipsius regnum non potuisse assumere.

Valentinianus, decreto Theodosii, Augustus appellatur.

Archilat, nobile oppidum Galliarum, à Gothis multa vi oppugnatum est, donec imminente Aëtio, illo duce, non impuniti abscederent.

427 3 Theodosius duodecimò, & Valentinianus secundò. Patroclus, Arelatensis episcopus, à tribuno quodam barbaro multis vulneribus laniatus occiditur.

428 4 Hierius, & Adaburius. Bonifacio, cujus intra Aphricam gloria potentiaque augebatur, bellum ad arbitrium Felicis, qui ad Italiam venire abnuebat, publico nomine illatum est, ducibus Mavortio, & Galbione, & Sinoce, cujus proditione Mavortius & Galbio, dum Bonifacium obsident, interempti sunt: moxque ipse à Bonifacio dolo detentus est atque occisus. Exinde gentibus, quæ uti navibus nesciebant, dum à certantibus in auxilium vocantur, mare pervium factum est: & belli contra Bonifacium cœpti in Sigisvultum cura translata est.

Gens Vandalorum ab Hispania ad Aphricam transit.

Anni Chr.	Anni The.

429 5 Felix, & Taurus. Nestorius, Constantinopolitanus episcopus, novum ecclesiis molitur errorem inducere, prædicans CHRISTUM, ex Maria hominem tantùm, non etiam Deum natum; 412 eique divinitatem pro merito esse collatam. Cui impietati præcipuè Cyrilli Alexandrini episcopi industria, & papæ Cœlestini repugnavit authoritas.

Pars Galliarum propinqua Rheno, quam Franci possidendam occupaverunt, ab Aëtio comite recepta est.

430 6 Florentius, & Dionysius. Felice ad patriam dignitatem profecto, Aëtius magister militum factus est.

Agricola Pelagianus, Severiani episcopi Pelagiani filius, ecclesias Britanniæ dogmatis sui insimulatione corrupit: sed ad actionem Palladii diaconi papa Cœlestinus Germanum, Antisiodorensem episcopum, vice sua mittit, & deturbatis hæreticis, Britannos ad catholicam fidem reduxit.

Cœlestinus papa constituit, ut Psalmi David centesimi quinquagesimi ante sacrificium antiphonatim decantarentur: nam antea epistola tantùm & sanctum Evangelium recitabantur.

431 7 Theodosius 13, & Valentinianus 3. Sanctus Augustinus, episcopus per omnia excellentissimus, moritur 5 calendis Septembris, ætatis suæ anno septuagesimosexto, quum in clericatu, vel episcopatu annum 40 complesset, libris Juliani Manichæi inter impetus obsidentium Vandalorum, in ipso dierum suorum fine respondens, & gloriosè in defensione Christianæ gratiæ perseverans.

432 8 Bassus & Antiochus. Syn-

Synodus apud Ephesum congregata ducentorum sacerdotum. Nestorius, cum hæresi nominis sui, & cum multis Pelagianis, qui cognatum errori suo tutabantur dogma, damnatur.

Ad Scotos in CHRISTUM credentes ordinatus à papa Cœlestino Palladius, primus episcopus missus est. Post ipsum sanctus Patricius fuit, genere Brito, à sancto Cœlestino papa consecratus, & ad archiepiscopatum Hibernensem mittitur: ibi per annos quadraginta signis atque mirabilibus prædicans, totam insulam Hiberniam convertit ad fidem.

Anni Chr.	*Anni* The.	
433	9	Aëtius, & Valerius. Bonifacius ab Aphrica ad Italiam per Urbem venit, & accepit magistri militum dignitatem: qui, quum resistentem sibi Aetium prælio superasset, paucos post dies morbo assumptus est.

Cœlestinus papa obiit sexto idus Aprilis. Huic successit Sixtus, papa 44 post Petrum, annis octo.

413 | 434 | 10 | Theodosius decimoquartò, & Maximus. Eudoxia, uxor Theodosii imperatoris, ab Hierosolymis remeavit, beatissimi Stephani protomartyris reliquias, quæ in basilica sancti Laurentii positæ venerantur, secum deferens.

| 435 | 11 | Asper, & Ariovindus. Sixtus papa fecit basilicam matris Domini, quæ ab antiquis Liberæ nominabatur.

| 436 | 12 | Theodosius decimosextò, & Valentinianus quartò. Pax facta cum Vandalis, data eis ad habitandum Aphricæ portione. Eodem tempore Gundicarium Burgundionum regem, intra Gallias habitantem, Aetius bello obtinuit, pacemque ei supplicanti dedit: qua non diu potitus est, siquidem illum Hunni cum populo suo & stirpe deleverunt. Cyclus 34 decennovalis incipit, indictione quarta.

| 437 | 13 | Isidorus, & Senator. Gothi pacis placita perturbant, & plura municipia vicina sedibus suis occupant, Narbonensi oppido maximè infesti. Quod quum diu obsidione & fame laboraret, per Latorium comitem ab utroque periculo liberatum est: siquidem per singulos equites, binis tritici modiis advectis, strenuissimè hostes in fugam vertit, & civitatem annona adjuvit.

Anni Chr.	*Anni* The.	
438	14	Aetius & Sigisvultus. Bellum adversus Gothos, Hunnis auxiliantibus, geritur. In Aphrica Geisericus, rex Vandalorum, intra habitationis suæ limites volens catholicam fidem in Arianam impietatem subvertere, quosdam nostrorum episcopos, eotenus persequutus est, ut eos privatos jure basilicarum suarum, etiam civitatibus suis pelleret, quum ipsorum constantia nullis superbissimi regis minis ac terroribus cederet.

Valentinianus Augustus ad Theodosium principem Constantinopolim proficiscitur, filiamque ejus in matrimonio accepit. Eodem etiam anno piraticam barbari exercuerunt. Per idem etiam tempus quatuor Hispani viri, Arcadius, Probus, Eutychius & Paschasius, dudum apud Geisericum merito sapientiæ & fidelis obsequii clari habebantur: quos rex, ut copulatiores sibi faceret, in Arianam sectam transire præcepit. At illi hoc facinus constantissimè respuentes, excitato in rabidissimam iram barbaro, primum proscripti, deinde in exilium acti, ac postremò diversis mortibus interempti, illustri martyrio mirabiliter occubuerunt. Puer autem, Paulillus nomine, frater Paschasii & Eutychii, pro elegantia formæ atque ingenii regi admodum acceptus, quum à professione atque amore catholicæ fidei, nullis minis perturbari posset, diu fustibus cæsus, & ad infimam servitutem damnatus est: nec ideo, ut apparet, interfectus, ne superata sævitia impii regis etiam illa ætas gloriaretur.

Sanctus Cyrillus, Alexandrinus episcopus, cyclum nonaginta & quinque annorum componit, incipiens ab anno centesimo quinquagesimo tertio Diocletiani.

Batavos, Tungros, Menapios, Teravanos, Morinos, Ambiones, Cameracenses, Tornacenses, Atrebatenses, Belvacenses,

censes, & quicquid his regionibus interjacet, ultraque Sequanam & Ligerim, Clodius Francorum regno adjecit.

Anni Chr.	Anni The.
439	15

Theodosius 16, & Faustus. Diabolus, in specie Mosis in Creta apparens Judæis, per mare pede sicco ad terram repromissionis eos perducere repromisit: sed plurimis mersis & necatis, reliqui salvi facti, ad gratiam CHRISTI convertuntur.

440 | 16 | Theodosius 17, & Festus. Hac tempestate Julianus Atelanensis, jactantissimus Pelagiani erroris assertor, quem dudum amissi episcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi correctionis spem præferens, molitus est in communionem ecclesiæ irrepere. His insidiis Sixtus papa diaconi Leonis hortatu vigilanter occurrens, nullum aditum pestiferis conatibus patere permisit. Et ita omnes catholici de retectione fallacis bestiæ gaudebant: quasi tunc primùm superbissimam hæresin apostolicus gladius detruncasset. Aëtio rebus, quæ in Gallia componebantur, intento, Geisericus (de cujus amicitia nihil metuebatur) Carthaginem dolo pacis invadit, omnesque opes ejus, excruciatis diverso genere tormentorum civibus, in jus suum vertit. Nec ab ecclesiarum expoliatione abstinens, quas & sacris vasis exinanitas, & sacerdotum administratione privatas, non jam divini cultus loca, sed suorum jussit esse habitacula. In universum captivi populi ordinem sævus, sed præcipuè nobilitati & religioni infensus, ut non discerneretur, hominibus magis, an Deo bellum intulisset.

441 | 17 | Valentinianus, & Anatolius. Defuncto Sixto episcopo, 40 amplius diebus Romana ecclesia sine antistite fuit, mirabili pace atque patientia præsentiam diaconi Leonis expectans, qui tunc inter Aëtium atque Albinum, amicitiæ gratia redintegrandæ, Gallias detinebat. Igitur Leo, legatione publica accitus, & gaudenti patriæ præsentatus, 45 post Petrum Romanæ ecclesiæ episcopus ordinatur; annis 12, mensibus 2. Geisericus, rex Vandalorum, Siciliam graviter affligens, accepto nuncio Sebastiani ducis, ab Hispania ad Aphricam transitu celeriter Carthaginem redit, ratus, periculosum sibi ac suis fore, si vir bellandi peritus recipiendæ Carthagini incubuisset.

Anni Chr.	Anni The.
442	18

Cyrus, vir clarissimus, consul. Theodosius imperator bellum contra Vandalos movet, Ariobindo & Ansila, atque Germano ducibus, cum magna classe directis, qui longis cunctationibus negotium differentes, Siciliæ magis oneri, quàm Aphricæ præsidio fuêre.

443 | 19 | Dioscorus, & Eudoxius. Hunnis Thraciam & Illyricum vastantibus sæva depopulatione, exercitus, qui Sicilia demorabatur, ad defensionem Orientalium provinciarum revertitur. Cum Geiserico autem & Valentiniano Augusto pax confirmata, & certis spatiis Aphrica inter utrosque divisa est.

444 | 20 | Maximus 2, & Paternus. Hoc tempore, plurimos Manichæos intra Urbem latere, diligentia papæ Leonis innotuit, qui eos de secretis suis erutos, & oculis totius ecclesiæ publicatos, omnes dogmatis sui turpitudinem damnare fecit & prodere, incensis eorum codicibus.

445 | 21 | Theodosius 18, & Albi- 414
nus. Attila, Hunnorum rex, Budam fratrem & consortem suum perimit, ejusque populos sibi parere fecit. Hoc anno Pascha Dominicum aliter celebratum erat, quàm in die 10 calend. Maji, sed 11 calend. earundem, quando dies passionis fuit: ob cujus reverentiam Natalis urbis Romæ sine Circensibus transiit. Incipit epistola Paschasini ad papam Leonem, jubentem sibi, quum orta est quæstio de Pascha hujus anni. *Domino viro sancto atque beatissimo, ac apostolico, mihique & post Dominum plurimùm colendo, papæ Leoni, Paschasinus episcopus. Apostolatus vestri scripta, diacono Panormitanæ ecclesiæ, Silano deferente, percepi, quæ nuditati meæ atque ærumnis, quas amarissima captivitate faciente, incurri,*

sola-

solatium in omnibus atque remedium attulerunt, cælesti rore animum recreantia, atque omne, quod triste fuerat, abstergentia. Domine venerabilis papa, dignata est corona vestra, ut quid Paschalis supputationis veritas anni post hunc annum futuri haberet, sacrosanctis auribus vestris exiguitas mea intimaret: cui præcepto inobediens existere nec potui, nec debui. Diutino itaque tractatu, vel ratiocinatione id verum invenimus, quod ab Alexandrinæ ecclesiæ antistite beatitudini vestræ transscriptum est. Nam, quum Romana supputatio, quæ cyclo concluditur, cujus ipse, de quo quæstio agitur, erat annus 63 (qui cyclus cœpit à consulatu Siagrii & Antonii anno quarto Gratiani) nobis dubietatem afferret, eo quòd sexto calend. Aprilium die, dies Dominica, & Luna 21 incurreret; & iterum octavo calend. Majarum die, ut rei veritas habet, Dominica Paschalis dies, & Luna 19, obveniret; in hoc ambiguo fluctuantes, ad Hebræorum, hoc est, Legalem supputationem, nos convertimus. Quem quum Romani ignorant, facilè in errorem incurrunt. Cœpit ergo ogdoas à consulatu virorum clarissimorum, Ælii & Sigisvulci, quæ concluditur anno hoc, de quo quæstio videtur exorta. Talis ratio hæc est: Priores duo anni communes, 3 embolis. 4 & 5 communes, & 8 embolism. Pervidet ergo apostolatus prudentia, 8 annum ogdoadis non posse aliter fieri, nisi embolismum teneamus. Quòd si voluerimus illud, quod superiùs diximus, id est, quod primùm incurrit Pascha, septimo calen. Aprilium celebrare, communem annum faciemus, & incipiet omnis deinceps subsequentium annorum supputatio vacillare. Et ne hoc, quod exposui, beatitudini vestræ aliquam obscuritatem afferat, suggessimus communes annos apud Hebræos,
415 duodecim tantùm Lunas, hoc est, dies 384, habere. Necessitate ergo embolismi cogimur id tenere, quod longius est, ne à vero deviare videamur: neque nobis aut novum aut erratum videatur, quum dies passionis undecimo calendis Majarum occurrat: à quâ, sicut videtur, Pascha nomen accepit: licet Hebrææ linguæ interpretes tradant, Pascha transitum dici. Quod tamen ita esse, Joannis Evangelistæ dicto confirmatur, quo ait, quum de passione loqueretur: Quum venisset hora, ut transiret JESUS ex hoc mundo: & reliqua.

Paschasinus episcopus ad sanctum Leonem papam. Non nos dies una longiùs posita terreat, ne quum hoc vitamus, incurramus errorem: sicut evenit tempore beatæ recordationis domini mei prædecessoris Zosimi papæ, anno Honorii Augusti consulatus 11, & Constantii 2. Tempore ergo Zosimi papæ, quum nec decimo calendis Majî die, sed octavo calendis Aprilis, Pascha celebratum est, id est, pro embolismo communis annus censius est, & error gravissimus ortus est, in tantum, ut ministerio certo, quod dono Spiritus sancti datur, hæc veritas probaretur. Quod exponendum propterea credidi, quia locus etiam ipse sancto atque à me venerando fratri meo, diacono Libano, notissimus est: cujus mysterii miraculum tale est. Quædam vilissima possessio, quæ Meltinas appellatur, in montibus arduis ac sylvis densissimis constituta. Illic perparum atque vili opere constructa ecclesia est, in cujus baptisterio, nocte sacrosancta Paschali, baptizandi hora, quum nullus canalis, nulla sit fistula, nec aqua omnino vicina, fons ex sese repletur. Tunc ergo, sicut suprà dixi, sub sanctæ memoriæ domino meo quondam, ac beatissimo papa Zosimo, anno nono Honorii, quum apud Orientales error ortus fuisset, consuetis lectionibus nocte sancta discussis, quum presbyter secundum morem baptizandi horam requireret, usque ad lucem aqua non veniente; non consecrati, qui baptizandi fuerant, recesserunt. Ut igitur breviter narrem, illa nocte, quæ lucescebat in diem Dominicam, decimo die calendis Maji, fons sacer hora competenti repletus est. Evidenti ergo miraculo claruit, Occidentalium partium fuisse errorem. Hæc prout potui, & epistolaris brevitas passa est, jubente apostolatu nostro, transcripsi. Provolutus igitur nunc obsecro, ut pro mea parvitate, immo pro totius orbis statu orare dignemini, ut tandem de tot necessitatibus liberati cognoscamus, quomodo ipse est Deus noster, qui facit mirabilia solus, qui jam non tradat bestiis animas confitentes sibi, neque amplius non tentari patiatur super id, quod ferre possumus, sed faciat cum tentatione proventum misericordiæ pro sua pietate, ut sustinere possimus. Hucusque epistola Paschasini. Annus itaque 417 incarnationis, secundum Dionysium, est annus 9 Honorii: & annus 444 incarnatio-

carnationis, secundum eundem Dionysium, est annus 21 Theodosii principis.

Anni Chr.	Anni The.	
446	22	Valentinianus 6, & Nonius.

Leo papa constituit, infra actionem dici missæ, Sanctum sacrificium & immaculatam hostiam: & monacham non accipere velamen capitis benedictum ab episcopo, nisi prius fuerit virginitas ejus probata.

| 447 | 23 | Aëtius 3, & Symmachus. Britanni à Scotis & Pictis superantur. Quos, subjectionem Romanis pro auxilio promittentes, missa legio liberans, Scotos à Britannia projecit; ac domum reversura præcepit Britannis, murum trans insulam inter duo maria statuere: Quo cespite magis quàm lapide constructo, ut discessere Romani, Scoti advecti in navibus, Britannos, quasi maturam segetem, obviantes sibi cædunt, calcant, devorant. Interim petentibus auxilia, Romani recurrunt, & Scotos fugant, & cum Britannis murum inter urbes solidum saxo à mari usque ad mare collocant, & in littore meridiani maris, unde hostes metuebantur, turres per intervalla ad prospectum statuunt. Recedente verò à Britannia Romano exercitu, Scoti & Picti redeunt, & totam Britanniam, ab Aquilone muro tenus, & ipso interrupto capiunt. Britanni verò epistolam lachrimabilem ad Aëtium, Romanæ potestatis virum, ter consulem mittunt, anno 23 Theodosii, sed non auxilium impetrant. Revertuntur domum Scoti, & non post multum tempus reversi Picti cum Scotis, extremam Britanniæ partem primùm, & deinceps inhabitandum detinent. Britanni autem unanimo consilio, cum rege suo Vertigerno, Anglos, quasi defensores patriæ, ad se invitandos elegerunt. Sed exceptos impugnatores senserunt, conficta occasione, quòd pro se militantibus Britones minus sufficienter stipendia darent.

| 448 | 24 | Calippus, & Adaburius. Eutyches hæresiarcha, Constantinopolitanus presbyter, fretus Theodosii Augusti amicitiis, conatus est non perfectum hominem in CHRISTO asserere: contra quem Flavianus, ejusdem urbis episcopus, conflictum suscipiens, cum sacerdotibus suis damnatus est, authore Dioscoro, Alexandrinæ urbis episcopo.

Anni Chr.	Anni The.	
449	25	Posthumianus, & Zeno.

Theodosius imperator, pro defensione Eutychetis, Leonem papam ad se vocat. Qui, dum ire vellet, à populo prohibitus, presbyteros & diaconos quosdam direxit.

| 450 | 26 | Asturius, & Protogenes. Iterum vocati catholici audiendi.

| 451 | 27 | Valentinianus 7, & Avienus. Concilium in Epheso, contra Eutychetem presbyterum, qui Constantinopoli monasterio celeberrimo præsidebat, dicens, Deum tantùm esse CHRISTUM, non hominem. Contra quem Hilarius diaconus, cum Julio episcopo Puteolano, vice papæ Leonis, missi fuerunt. Qui diaconus, quia pro violata fide illic clamavit, vitæ suæ fuga consuluit, Romamque pervenit. Theodosius verò imperator, eodem anno obiit, & cum magna pompa à Placidia & Leone cum omni senatu deductus est, & in Mausoleo ad apostolum Petrum positus. Cui successit Martianus, & Pulcheria, ejus conjux, Augusta facta est: à quo damnatur Eutyches, & omnes ejus fautores.

MARTIANUS.

Romanorum 53, Martianus, secundum omnes regnavit annis 7: juxta eum, qui historiam tunc conscripsit, annis 8; secundum Romanam historiam, annis 7, mensibus 2, hoc est, usque ad calendas Julii, in anno 445 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro. 416

Anni Chr.	Anni Mar.	
452	1	Martianus, & Adelphius.

Placidia Augusta defuncta est 5 calend. Decembris.

Pugna facta est in Galliis, inter Aëtium patricium, & Attilam, regem Hunnorum, sed cum utriusque populi maxi-

ma cæde. Attila fugatus est in Gallias superiores.

417 | Anni Chr. | Anni Mar. |

| 453 | 2 | Herculanus, & Asporatius. Joannes Baptista duobus monachis Orientalibus, qui ad oraculum venerunt Hierosolymam, caput suum, juxta Herodis quondam regis habitaculum, revelavit: quod ad Phœnicem urbem cum magno honore perlatum est.

Gens Anglorum, sive Saxonum, Britanniam tribus longis navibus advehitur: quibus dum iter prosperatum domi fama referret, mittitur exercitus fortior: & totam penè insulam, ab Orientali ejus plaga usque ad Occidentem, igne vel ense subegit.

Attila, redintegratis viribus, Aquilejam, magna vi dimicans, introivit, cum quo à Valentiniano imperatore papa Leo directus, pacem fecit, teste Cassiodoro.

| 454 | 3 | Opilio, & Vincomalus. Synodus Chalcedonensis facta, ubi Eutyches & Dioscorus damnati sunt. Sanctus Leo papa ad Julianum episcopum sic: *De Paschali observantia sanctæ memoriæ Theophilus, Alexandrinus episcopus, ad Augustum Theodosium seniorem scribens, per centum annos à primo prædicti principis consulatu digessit ordinem diei festi Paschalis: cujus instructionis 76 nunc annus evolvitur, quòd Opilione consule, 2 idus Aprilis celebrata est sacra solennitas Paschalis, unde sequenti anno 2, nonis Aprilis rationabiliter Pascha consequetur. Sed annus, qui erit 78, ut videtur, discordat: siquidem in 8 die calend. Maji Pascha constituitur, quum 15 calend. Maji debuit fieri.*

| 455 | 4 | Ælius, & Studius. Ordinatus est episcopus Deogratias, in basilica Fausti, die Dominico 8 calend. Novembris. Aëtius patricius, in palatio, manu Valentiniani imperatoris, extinctus est: solus ex principibus famosissimo Attilæ formidabilis. Boëtius quoque, vir præfectus prætorio, amicus ejus, cum aliis præstantibus viris, interemptus est.

| 456 | 5 | Valentinianus 8, & Anthemius. Valentinianus imperator ab amicis Aëtii 13 calend. Aprilis in campo Martio occiditur. Maximus verò, vir gemini consulatus & patriciæ dignitatis, altera die 12 calend. Aprilis, Romæ sumpsit imperium. Post mensem autem alterum, nunciato ei ex Aphrica Geiserici regis adventu, multis nobilibus & popularibus ex Urbe fugientibus, quum Maximus, data abeundi cunctis licentia, trepidus vellet abscedere; 77 die adepti imperii à famulis Valentiniani dilaniatus est, & membratim in Tiberim projectus. Sic caruit sepultura. Post hæc consequuta est multis digna lachrymis Romana captivitas. Vacuam enim omni præsidio Urbem Geisericus obtinuit, 4 idus Julii, feria 3, occurrente sibi papa Leone sancto extra portas. Cujus supplicatio ita eundem agentem lenivit, ut, quum omnia potestati ejus essent tradita, civitati tamen ab igne & cæde & supplicio abstineretur. Roma verò per 14 dies secura, & libera scrutatione, omnibus opibus suis evacuata est: multaque millia captivorum, prout cuique ætati placuerat, cum regina & filiabus ejus, Carthaginem abducta. Hoc anno, id est, 455 incarnationis (juxta Dionysium) Pascha Dominicum 8 die calendis Maji rectè celebratum est, ordinatione sancti Theophili: quod sanctus Leo papa 15 calend. Maji potius observandum protestatur. Cyclus 25 decennovalis incipit, indictione 8.

| Anni Chr. | Anni Mar. |

| 457 | 6 | Varari, & Joannes. Post Maximum Avitus in Galliis assumpsit imperium.

| 458 | 7 | Constantius, & Rufus. Avitus Placentiæ deposuit imperium. Marciano defuncto apud Constantinopolim, Leo Orientis, Majorianus Italiæ suscepit imperium, teste Cassiodoro.

LEO.

Romanorum 54, Leo (secundum omnes) regnavit annis 16, hoc est, usque ad calendas Julii, in anno 420 post passionem Domini, his consulibus, teste Cassiodoro.

459

Anni Chr.	Anni Leon.	
459	1	Leo, & Majorianus.

Qui consules fuerunt mutati, propter bellum Majoriani, & suffecti Richimer & Patricius.

Majorianus in Aphricam movit procinctum.

Alexandria & Ægyptus errore Dioscori hæretici languescit, qui immundo repletus spiritu, canina rabie latrat.

| 460 | 2 | Magnus & Apollonius. Hæresis Acephalorum, Chalcedonense concilium impugnantium, apparuit. Acephali, id est, sine capite nominantur, quia, quis author priùs eum invexit, non invenitur.

| 461 | 3 | Severinus, & Dagalaiphus. Majorianus juxta Derconam civitatem 8 idus Augusti occiditur, immissione Richimeris: cui Severum, natione Lucanum, Ravennæ succedere fecit in regnum.

Magnus Leo papa obiit 4 calend. Julii.

Hilarius, papa 46 post Petrum, ordinatur 2 idus Novembris, qui sedit annis 7, mensibus 6. Pro terræ motu continuo Constantinopoli contigit, juvenem in aëre omnibus videntibus, divinitus suspendi, cui jussum est, nunciare episcopo & populo sic psallere: *Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis:* nihil plus apponentes.

| 462 | 4 | Leo 2, & Severus.

| 463 | 5 | Basilius, & Vivianus. Theodorus, episcopus civitatis, quæ Cyria dicitur, eò quòd à Cyro, rege Persarum, sit condita; scribit de vera incarnatione Dominica contra Eutychem, & Dioscorum, qui negavit humanam carnem in CHRISTO.

Victorinus, jubente papa Hilario, scripsit Paschalem circulum 532 annorum.

| 464 | 6 | Rusticus, & Olybrius. Beorgor, rex Alanorum, apud Pergamum à patricio Richimere peremptus est.

| 465 | 7 | Herminerichus, & Basilicus. Severus, Romæ in palatio, fraude Richemeris peremptus est.

| 466 | 8 | Leo junior 3, solus. Theodoretus, prædictus episcopus Cyriæ, scribit Ecclesiasticam historiam, quæ Tripartita dicitur, à fine librorum Eusebii, id est, ab anno 20 Constantii, usque ad tempus hujus Leonis imperatoris, qui & ipse episcopus obiit.

Anni Chr.	Anni Leon.	
467	9	Buseus, & Joannes.

Anthemius à Leone imperatore ad Italiam mittitur, qui tertio ab Urbe milliario, in loco, qui dicitur Broncotas, suscepit imperium.

| 468 | 10 | Anthemius 2, solus. Marcellinus occiditur in Sicilia.

| 469 | 11 | Martianus, & Zeno. A- 418
rabundus imperium tentans, jussu Anthemii, in exilium deportatur.

Hilarius papa obiit 9 calend. Martii. Simplicius, papa 47 post Petrum, successit annis 15, diebus 6.

| 470 | 12 | Severus, & Jordanes. Romanus patricius, affectans imperium, capite truncatur.

| 471 | 13 | Leo 4, & Probianus. Aspar, affectans tyrannidem, Constantinopoli à Leone imperatore occiditur.

| 472 | 14 | Festus, & Martianus. Patricius Richimer, Romæ facto Olybrio imperatore, Anthemium, contra reverentiam principis, & jus affinitatis, cum gravi clade civitatis extinguit: qui non diutius peracto scelere gloriatus est, sed post quadraginta dies defunctus est. Olybrius autem mense septimo imperii vitam peregit.

| 473 | 15 | Leo 5, solus. Gundibaldo hortante, Glycerius Ravennæ sumpsit imperium. Eodem anno Leo imperator nepotem suum, Leonem, consortem fecit imperii.

| 474 | 16 | Leo junior, solus. Nepos Romæ Glycerio successit in regnum. Leo, senior imperator, hoc anno obiit. Hucusque Prosper & Cassiodorus. Jordanus episcopus, sicut in Chronica, ab eo hoc tempore composita, refert, & Cassiodorus cum eo, & Melitus: Leo senior Leonem juniorem, ex Ariadne familia nepotem suum, in imperio ordinans Orientali, anno 16 imperii sui obiit.

LEO II.

Romanorum 55, Leo junior, mox paucis mensibus, puerile, ordinante tamen patre, quum rexisset imperium, manu sua generum suum Zenonem coronans, imperatoremque constituens, rebus humanis excessit. Hæc Jordanus. Juxta Romanam historiam, Leo senior regnavit annis 16, ac mensibus 6, hoc est, usque ad calendas Januarias. In eodem anno 16, quo Leo obiit, Theodoricus rex Romam obtinuit, tempore Leonis junioris.

ZENON.

Romanorum 56, Zenon (secundum omnes) regnavit annis 17, hoc est, usque ad calendas Januarii, in anno 437 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro. Zenon, natione Isaurus, regnavit sine purpura & regalibus insigniis. Cyclus 26 decennovalis incipit, indictione duodecima.

Anni Chr.	Anni Zen.	

475 | 1 | Proconsul Leo, solus. Zeno Leonis gener fuit. Hic, dum procul in Cilicia degeret, subitò Verina Augusta, socrus sua, fratrem suum Basilicum in imperium deducens, Augu-
419 stum in Urbe appellavit. Quod comperiens Zenon, Chalcedone sine aliqua reipublicæ læsione Isauriam secessit, malens se solum cum Ariadne Augusta exulare, quàm sui causa reipublicæ aliquod ex bellis civilibus incommodum provenire. Quod Basilicus cognoscens, Zenonisque fuga lætatus, Marcum, filium suum, Cæsarem ordinavit. Hæc Jordanus. Orestes, nepote in Dalmatias fugato, filio Augustulo dedit imperium.

476 | 2 | Basilicus 2, & Armatius. Ab Odoacre Orestes, & frater ejus Paulus occisi sunt: nomenque regis Odoacer assumpsit, quum tamen nec purpura, nec etiam regalibus uteretur insigniis.

Anni Chr.	Anni Zen.	

477 | 3 | Basilicus iterum, & Armatius. Iste Zenon Leonem, Augusti filium, interficere quæsivit: sed mater ejus alium pro eo forma simili obtulit, Leonem verò occultè clericum fecit: quique in clericatu usque ad Justini tempora vixit.

478 | 4 | Ellus, solus.

479 | 5 | Zenon 2, solus.

480 | 6 | Basilius junior, solus.

481 | 7 | Placidus, etiam solus. Odoacer in Dalmatiis Odivam vicit & peremit

482 | 8 | Severinus, solus. Simplicius papa Acatium, Constantinopolitanum episcopum, & Petrum, Alexandrinum episcopum, Eutychianos damnat.

483 | 9 | Faustus 5, solus. Corpus Barnabæ apostoli, & Evangelium Matthæi Hebræo stylo scriptum reperitur, ipso revelante.

484 | 10 | Theodoricus, & Venantius. Simplicius papa obiit 6 nonis Martii. Felix, papa 48 post Petrum, sedit annis 8.

485 | 11 | Symmachus, solus. Hunericus, rex Vandalorum Arianus, in Aphrica exulatis defugatisque plus quàm 334 episcopis catholicis, ecclesias clausit, plebem variis afficiens suppliciis: & quidem innumeris abscidit manus, linguas præcidit: nec tamen loquelam catholicæ confessionis eripere potuit.

486 | 12 | Decius, & Longinus. Felix papa etiam damnavit Acatium & Petrum, episcopos Eutychianos.

487 | 13 | Boëthius solus. Odoacer, Feba rege Rugorum victo captoque, regno potitus est.

488 | 14 | Dynamius, & Sifidius. Theodoricus rex intravit Italiam, his consulibus, teste Cassiodoro. Cui Odoacer ad Sontium *(a)* amnem pugnam parans, victus, cum tota gente fugatus est. Eodem anno, repetito conflictu, Veronæ vincitur Odoacer.

489

(a) Al. *Adysontium.* Verum, rectius hic, Theodoricus enim Odoacrum, ad Isontium, Carnorum fluvium, qui etiam Sontius dicitur, devicit teste *CASSIODORO* in Chronico.

Anni Chr.	Anni Zen.	
489	15	Probinus, & Eusebius.
490	16	Faustinus junior, solus.

Theodoricus rex, ad Ducam fluvium, Odoacrem tertio certamine superavit: qui Ravennam fugiens, obsidetur inclusus. Odoacer verò egressus Ravennam nocturnis horis, ad pontem Candidiani, à domino nostro Theodorico rege, memorabili certamine superatur. Tunc etiam Vandali, pace suppliciter postulata, à Siciliæ solita deprædatione cessarunt.

| 491 | 17 | Olybrius junior, solus. Eodem anno Zeno imperator obiit, cui Anastasius in Orientalibus successit. Sanctus Patricius, Hiberniæ archiepiscopus, quum esset annorum 92, obiit. Quum esset annorum 16, venditus est: sex annis vixit in servitute, in Romanis partibus: sexaginta annis in Hibernia prædicavit.

ANASTASIUS.

Romanorum 57, Anastasius, secundum omnes, regnavit annis 27, hoc est, usque ad calendas Maji, anno 454 post passionem Domini, his consulibus, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Anast.	
492	1	Anastasius, & Rufus.

Hic duas naturas negavit in CHRISTO, id est, humanitatis & deitatis, secundum Eutycheos.

| 493 | 2 | Albinus, solus. Felix papa obiit. Huic Gelasius, papa 49 post Petrum, succedit annis quatuor, & mensibus decem.

494	3	Æmylius, solus.
495	4	Asterius, & Præsidius.

Theodoricus rex Ravennam ingressus, Odoacrem, molientem sibi insidias, occidit.

| 496 | 5 | Victor, solus. Gelasius papa Misenum episcopum, à Felice damnatum, ecclesiæ suæ restituit.

| 497 | 6 | Paulus, solus. Gelasius papa libros contra Eutychen & Nestorium composuit, & obiit 13 calend. Decembris. Huic Anastasius, papa 50 post Petrum, successit anno uno & mensibus sex.

Anni Chr.	Anni Anast.	
498	7	Anastasius, solus.

Anastasius imperator nullius inimicorum suorum meruit audire vindictam, sicut nec nostræ ecclesiæ jura servavit.

| 499 | 8 | Paulinus, & Joannes. Thrasamundus, Vandalorum rex, catholicas ecclesias damnavit, & 225 episcopos exilio in Sardiniam misit.

Anastasius papa voluit occultè revocare Acatium, Constantinopolitanum episcopum damnatum: quare divino nutu percussus est, & obiit quinto calendarum mensis Julii.

| 500 | 9 | Paulinus, & Joannes. Symmachus, papa 51 post Petrum, sedit annis 15. Propter electionem Symmachi papæ, & Laurentii, Faustus exconsul nobilissimus, & Probinus exconsul, ex parte Laurentii, adversus Faustum exconsulem, cæterosque ex parte Symmachi, in medio Urbis, cædes & homicidia fecerunt, & multos clericos occiderunt. Unde etiam sanctus Paschasius diaconus post mortem suam in pœna positus erat, quia contra populum, in electione Laurentii, usque in finem vitæ suæ permansit; (a) sicut legitur in Dialogo. Et hoc fuit peccatum minimum, id est, culpa ignorantiæ, quia ipse putabat, se rectè agere coram Deo, quod ignoranter fecit.

| 501 | 10 | Patricius, & Hypatius. Theodoricus rex hoc anno Romam, cunctorum votis expetitus, advenit; & senatum suum mira affabilitate tractans, Romanæ plebi donavit annonas, atque admirandis muniis, deputata per annos singulos maxima pecuniæ quantitate, subvenit. Sub cujus felici imperio plurimæ renovantur urbes, minutissima castella conduntur: consurgunt
etiam admiranda palatia, magnisque 420
ejus operibus antiqua miracula superantur.

502	11	Avienus, & Pompejus.
503	12	Avienus junior, & Probus.

(a) Vide infra *SIGEBERTUM GEMBLACENSEM ad a. 493. COMPILATIONEM CHRONOLOGICAM ad a. 500.*

bus. Theodoricus rex aquam Ravennam perduxit: cujus formam sumptu proprio instauravit, quæ longis antea fuerat ad solum reducta temporibus.

Anni Chr.	Anni Anast.	
504	13	Cethegus solus. Virtute domini regis Theodorici, victis Bulgaribus, Syrmium Italia recepit.
505	14	Theodorus, & Sabinianus. Symmachus papa multa ecclesiarum opera à fundamentis creavit, vel prisca renovavit: ad beatum Laurentium, & beatum Petrum, & Paulum pauperibus habitacula construxit; & omni anno per Aphricam ac Sardiniam episcopis, qui in exilio erant, pecunias ac vestes ministrabat.
506	15	Anastasius tertiò, & Venantius.
507	16	Venantius junior, & Celer. Theodoricus rex contra Francos misit exercitum, qui Gallias, Francorum deprædatione confusas, victis hostibus ac fugatis, suo acquisivit imperio.
508	17	Importunus, solus.
509	18	Boëtius, solus. Apud Carthaginem Olympius quidam Arianus, in balneis sanctam Trinitatem blasphemat: sed statim ignis jaculo imminente, visibiliter combustus est.
510	19	Felix, & Secundinus.
511	20	Paulus, & Muschianus. Barnabas quidam, Arianus episcopus, dum contra regulam fidei quendam baptizans dixisset, *Baptizo te Barnabas in nomine Patris per Filium in Spiritu sancto*, statim aqua, quæ fuerat ad baptizandum apportata, nusquam comparuit. Quod aspiciens, qui baptizandus erat, confestim ad ecclesiam catholicam abiit, & baptismum CHRISTI suscepit. Iste annus nativitatis Domini, secundum cursum Solis & Lunæ, 2 continetur.
512	21	Probus, & Clemẽtinus.
513	22	Senator, solus. Fulgentius episcopus in confessione fidei & scientia floruit, compositor sermonum, qui in nativitate Domini leguntur. Cyclus 28 decennovalis incipit, indictione sexta.
514	23	Cassiodorus, solus. Sic ipse ait: *Me etiam consule, in vestrorum laude temporum, adunato clero vel populo, Romanæ ecclesiæ optata rediit concordia.*
515	24	Florentinus, & Anthemius. Theodoricus rex filiam suam Amalasuandam glorioso viro Eucharico in matrimonium copulavit, Deo auspice. Symmachus papa obiit 14 calen. Augusti. Hormisda, papa 52 post Petrum, succedit annis sex.
516	25	Petrus, solus. Eucharicus Cillica, gener Theodorici, mirabili gratia senatus & plebis, ad edendum exceptus est feliciter consulatum.
517	26	Eucharicus Cillica, & Justinus Augustus. Hormisda papa composuit clerum, psalmosque erudivit.
518	27	Anastasius 4, solus. Hoc anno multa miracula vidit Roma. Editionibus singulis, stupente etiam Symmacho, Orientis legato, divitias, & Gothis Romanisque datas dignitates, cessit in curiam. Muneribus amphitheatralibus diversi generis feras, quas præsens ætas pro novitate sua miraretur, exhibuit. Cujus spectaculi voluptates exquisitas etiam Aphrica sub devotione transmisit. Cunctis itaque eximia laude completis, tanto amore civibus Romanis insedit, ut ejus præsentiam adhuc desiderantibus, Ravennam ad gloriosi patris remearet aspectus, ubi iteratis editionibus tanta Gothis Romanisque dona largitus est, ut solus potuerit superare, quem Romæ celebraverat, consulatum. Hucusque Cassiodorus. Hieronymi temporibus prætermissa. Igitur in effusam annorum seriem, authorum testificatione digestam, sub brevitatis compendio redigamus. Ab Adam usque ad diluvium, sicut ex Chronicis Eusebii Hieronymique colligimus, anni sunt 2242. A diluvio usque ad Ninum, Assyriorum regem, anni sunt 899. A Nino usque ad Latinum regem, anni sunt 852. A Latino rege usque ad Romulum, anni sunt 457. A Romulo usque ad Brutum & Tarquinium, primos consules, anni sunt 119. A Bruto & Tarquinio usque ad consulatum

latum vestrum, sicut ex Tito Livio, Aufidioque Basso, & Paschali virorum clarorum authoritate firmato collegimus, anni sunt 1031. Ac sic totus ordo seculorum usque ad consulatum vestrum collectus, anni sunt 5721. Incipit exhinc Chronica Bedæ & Jordanis. Hormisda papa misit Evodium, Ticinensem episcopum, ad Anastasium imperatorem, docendum cum aliis. Anastasius verò spernens, & hæresi favens Eutychetis, catholicos insequutus est diversis plagis & mortibus. Qui inimicorum vallatus agminibus, sæpe congemiscens, divino fulmine periit. Jordanus episcopus, historiographus, tunc ita scripsit: Anastasius imperator mœrens & furens, major octogenario ætatis anno, regnique 28, rebus humanis excessit.

JUSTINUS.

ROmanorum 58, Justinus senior, (secundum historiam Romanam, & Jordanum episcopum, qui tunc conscripsit chronicam, & vixit) imperavit annis 9: sed juxta Bedam, annis 8, hoc est, usque ad calendas Januarias, in anno 481.

Anni Chri.	*Anni Just.*	
519	1	Rusticus, & Vitalis.

Justinus senior nomen hæreticorum cœpit extinguere, eorumque ubique ecclesias catholicè consecrare. Amantium, præpositum palatii, & Andream cubicularium occidit: Misahelem & Ardaburum, cubicularios, Sardicam in exilium misit: Theotricum quoque, satellitem Amantii, quem idem Amantius ad regnandum clàm præparaverat, comprehensum, carceratumque saxis contudit ingentibus, salsumque jecit in gurgitem, sepultura cum imperio, cui inhiaverat, eum privans. Fœdusque cum Vitaliano percussit, & ad se evocatum magistrum militum, præsens & consulem ordinarium fecit: quem rursus in suspicione habens facti pejoris, sedecim vulneribus in palatio, cum Celeriano & Paula, satellitibus confossum peremit.

| 520 | 2 | Valerius, & Justinianus.

Anni Chr.	*Anni Just.*	
521	3	Symmachus, & Boëtius.

Hormisda papa obiit octavo idus Augusti: cui Joannes, papa 53 post Petrum, succedit annis duobus, mensibus decem. Sancta Brigida Scota, virgo, 421
in Hibernia diem clausit extremum.

| 522 | 4 | Maximus, consul solus. Quemadmodum solet fieri in omnibus, sic etiam fit in dignitate hac consulari: nam pedetentim bini consules cœperunt jam diminui, & statui uniconsules, quousque omnino hæc dignitas negligatur & deficiat.

| 523 | 5 | Opilio, & Justinus Augustus. Theodoricus, Arianus imperator, Italiæ misit Joannem papam, & cum eo Theodorum & Agapetum, viros consulares, & Agapetum patricium, ad Justinum imperatorem, interminans, nisi dimitterentur hæretici in pace finere, ipse etiam omnes Italiæ populos gladio occideret. Joannes verò papa Constantinopolim veniens, ad portam, quæ vocatur Aurea, populorum turbis ei accurrentibus, in conspectu omnium, roganti cæco lumen reddidit. Justinus autem imperator, fletibus legatorum, pro certo imminente cæde catholicorum populorum, motus dimittere cessit.

| 524 | 6 | Probus junior, & Philoxenes. Joannes papa, rediens à Constantinopoli, quum Ravennam venisset, Theodoricus eum cum comitibus carceris afflictione peremit: invidia ductus, quia catholicæ pietatis defensor eum honorificè suscepisset. Quo anno, id est, consulatu Probi junioris, etiam Symmachum patricium Ravennæ occidit. Joannes autem papa obiit decimo quinto calendas Junii: cujus corpus translatum est, & sepultum in basilica sancti Petri Apostoli. Hujus Joannis sanctus Gregorius papa in libro Dialogorum meminit.

¶ Huic Felix, papa quinquagesimus quartus post Petrum, successit annis quatuor, mensibus duobus.

| 525 | 7 | Olybrius, vir clarissimus, consul solus. Theodoricus, anno sequente, subita morte Ravennæ periit.

Gothi

Gothi autem Atalaricum, ex Theodorici regis filia natum, cum matre ejus præficiunt. Hildericus, rex Vandalorum, episcopos ab exiliis reverti, & ecclesias instaurare præcepit, post annum sexagesimum quintum hæreticæ prophanationis. Post Trasamundum, Hildericus, ex Valentiniani imperatoris captiva filia genitus, in Vandalis regnum suscepit. Qui sacramento à Trasamundo astrictus, ne catholicis in regno suo consuleret; antequam regnum susciperet, episcopos ab exiliis reverti jussit, eisque ecclesias reformari præcepit. Acephalorum hæresis abdicatur, dicentium, Paulum apostolum in epistolis suis præcepisse, fœminas debere fieri diaconas, quia eas commemorat post diaconos.

Anni Chr.	*Anni Just.*
526	8

Marbutius, vir clarus, consul solus. Hoc anno Dionysius
422 computum incepit, ita dicens inter cætera: *Præsentis anni monstremus exemplum, indictio quippe quarta est, & lunaris cycli 11 decennovalis 14. Et quia endecadis 6 est annus, ejus embolismum esse necesse est. A 15 itaque Luna præteriti festi usque ad 14 præsentis, quot dies sunt, diligentiùs inquiramus, & inveniemus proculdubio, quando Pascha celebrare debeamus. Transacto anno, per indictionem 3 Paschæ, 14 lunam 9 die calend. Aprilis, id est, 24 mensis Martii fuisse, quis dubitat?* & reliqua. Et paulò antè dicit: *Hoc monemus, quòd cyclus iste 95 annorum, quem fecimus, non per omnia in seipsum revertitur, & ideo post expletionem 95 annorum, non ad 5 cyclum sancti Cyrilli, qui incepit cyclos suos ab anno 153 Diocletiani, quorum 5 cyclum nobis necessariò proposuimus; sed ad nostrum primum cyclum, quem nos ab anno 248 ejusdem Diocletiani incepimus, lector recurrat:* & reliqua.

Beatissimus Benedictus abbas virtutum gloria claruit, pater monachorum, de quo beatus papa & sanctus Gregorius in libro Dialogorum conscripsit.

Justinus imperator Constantinopoli ante quatuor menses obitus sui, senectuti suæ consulens, & Reipublicæ utilitatibus, Justinianum, ex sorore sua nepotem, consortem regni successoremque reliquit, & rebus humanis excessit.

JUSTINIANUS.

Romanorum 59, Justinianus, teste historico, regnavit annis 38, hoc est, usque ad calendas Januarias, in anno 489 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt.

Anni Chr.	*Anni Just.*
527	1

Justinianus Augustus secundò consul, solus. Belisarius patricius, vir clarissimus, de Persis mirabiliter triumphavit.

| 528 | 2 | Decius, vir clarissimus consul, etiam solus. Belisarius à Justiniano in Aphricam missus, Vandalorum gentem delinivit.

| 529 | 3 | Lampadius, & Orestes. Felix papa obiit.

¶ Huic successit Bonifacius, papa 55 post Petrum: annis duobus sedit.

| 530 | 4 | Lampadius, & Orestes iterum. Corpus sancti Antonii à Deo revelatum Alexandriam defertur, & in ecclesia beati Joannis Baptistæ humatur.

| 531 | 5 | Lampadius, & Orestes tertiò. Persæ Romanos apud Surorem vicerunt, satis cruenta victoria. Constantinopoli seditione 30000 hominum perierunt. Hypatius pseudoaugustus, cum aliis seditionis authoribus occisus. Persarum rex, Cosroës, cœpit regnum anno quinto Justiniani, & pacem cum Justiniano imperatore in annos centum & decem fecit.

Judæi & Saraceni in Palæstina Julianum quendam ducem faciunt, & Christianos persequuntur, mox tandem victi.

Bonifacius obiit 17 die mensis Octobris.

¶ Huic autem successit Mercurius, papa 56 post Petrum, annis 2. Mercurius iste ipse est Joannes, prædictus papa.

Explicit magnus cyclus Paschalis 532 annorum, in cujus 2 anno (juxta Dionysium) natus est Dominus.

532

Anni Chr. Anni Just.

532 6 Lampadius, & Orestes quartò. Secundum sanctam historiam sacri Evangelii, in quo nihil falsitatis habetur, teste etiam sancto Augustino, in anno 13 ejusdem cycli, Dominus noster JESUS CHRISTUS 8 calendis Aprilis, Luna 17, à mortuis resurrexit, anno 18 imperii Tiberii Cæsaris, secundum Evangelium Joannis, hoc est, in anno 12 incarnationis, juxta Dionysium.

533 7 Justinianus, solus. Iste leges Romanorum multis libris nimis prolixis, & inutili dissonantia intra duodecim libros, coarctavit in unum librum, quem Codicem Justinianum nominari præcepit.

534 8 Valerius, & Boëtius.

¶ Agapetus, post Petrum papa 57, sedit mensibus 11, diebus 19, postquam Mercurius papa obiit 6 calendas Junii. Sanctus Beda presbyter, & computator, de hoc anno ita dicit: *Dionysius paschales circulos scribens ab anno Dominicæ incarnationis 532, juxta ipsum Dionysium, qui est annus 248 Diocletiani, post consulatum Lampadii & Orestis: quo anno Codex Justinianus orbi promulgatus est.* Hoc Beda ait. Interea Atalaricus, rex Gothorum, 8 annis imperans, obiit. Cujus mater Amalasuenda Theodatum sibi sociavit in regnum, quam Theodatus post dies aliquot in balneo strangulari præcipit. Quia verò ipsa vivens se suumque filium Justiniano imperatori commendavit, Justinianus imperator ad Theodatum iratus erat. Theodatus autem, ut imperator ei hoc dimitteret, misit ad eum Constantinopolim papam Agapetum. Agapetus verò papa imperatorem, in hæresi Eutychetis corruentem, convertit ad fidem. Antimum quoq; Constantinopolitanum episcopū, præfatæ hæresis defensorem, duas naturas in Christo negantem, in exilium coëgit, & Menam catholicum in loco ejus episcopum consecravit. Agapetus verò papa ibidem Constantinopoli obiit decimo calendas Maji, Romæ verò sepultus est duodecimo calendis Octobris.

¶ Sylverius, papa 59 post Petrum, sedit anno 1, mensibus 2. Interea ad Aphricam, quam multis annis Vandali possidebant, à Justiniano imperatore cum exercitu Belisarius patricius missus est, & Vandalorum gentem delevit. Carthago quoque anno excessionis suæ 96 recepta est, pulsis devictisque Vandalis, & rege eorum Gelisinero prælio victo & capto, ac Constantinopolim misso. Carthago verò recessit anno 539 incarnationis Domini juxta Dionysium, Theodosii imperatoris junioris 16. Agapeto verò mortuo, misit Justinianus imperator Belisarium patricium contra Theodatum, regem Gothorum, qui quum moram apud Siciliam fecisset, Theodatus obiit. Cui Vitigis successit. Belisarius verò, videns sibi incongruum tempus bellandi, intra urbem Romam se munivit. Vitigis autem cum Gothis Romam per annum obsident, & Romanorum omnia igne & ferro, etiam reliquias de tumulis sanctorum ita diripiunt, ut matres membra natorum præ fame eo anno comederent.

Anni Chr. Anni Just.

535 9 Belisarius, solus. Iste Belisarius præcepto Theodoræ Augustæ, consentiente Justiniano imperatore, papam Sylverium, quia Antimum hæreticum, Constantinopolitanum episcopum, ab Agapeto papa expulsum, 423
noluit revocare, licet nolens expulit ad Pontiam insulam, in qua obiit duodecimo calendis Julii.

536 10 Belisarius, iterum solus.

¶ Vigilius, papa 60 post Petrum, sedit annis 18, mensibus 6.

537 11 Joannes consul, solus. Vitigisum, regem Gothorum, bello captum, Constantinopoli secum perduxit ad imperatorem Justinianum.

538 12 Appius, etiam solus. Belisarius item ad Aphricam cum exercitu venit.

539 13 Justinus junior, solus. Belisarius Guntharum, regem Vandalorum, occidit, & Vandalos substravit reipublicæ.

Anni Chr.	Anni Just.	
540	14	Belisarius consul, solus.
541	15	Belisarius, iterum solus.
542	16	Belisarius, item solus. Is

autem Romam veniens, crucem auream librarum centum, & gemmis preciosissimis ornatam, suis victoriis inscriptam, beato Petro apostolo per manus Vigilii papæ obtulit.

543 · 17 · Belisarius, denuo consul. Hic consulum ultimus, teste Cassiodoro.

544 · 18 · Anno 13 magni cycli paschalis, id est 18 Justiniani, annus Dominicæ passionis 2 continetur, non antea, id est, anno passionis primo. A passione igitur Christi usque in prædictum annum, habetur cyclus magnus paschalis numero 532 annorum.

545	19	Venit quidam magus in
546	20	Oriente, nomine An-
547	21	dreas, habens secum
548	22	canem rufum & cæ-
549	23	cum, qui jussus ab eo
550	24	faciebat miracula. Qum

enim staret in foro coram turba, clam eodem cane afferebantur astantium annuli, & ponebantur in pavimento, quos ille cooperiebat, & præcipiebat cani: & tollebat, & dabat unicuique suum. Interrogatus etiam, ostendebat canis in utero habentes, & fornicarios & adulteros ostendebat, cum omni veritate. Capto Vitigiso rege, Gothi trans Padum Hildebaldum sibi regem statuunt. Eodemque anno occiditur, cui Erarius successit, & ante annum occisus est Antiochiæ ob terræ motum.

Cuidam servo Dei revelatum est, ut scriberetur in superliminaribus domorum sic: *Christus nobiscum, state.* Quo facto stetit ira Dei.

551 · 25 · Cyclus decennovalis 2 incipit, indictione 14.

552 · 26 · Baduilla, qui & Totila, Erario successit.

424 553 · 27 · Vigilius papa ob eandem causam, quam & decessor ejus Sylverius, indignatione Augusti per Antimium Scribonem Constantinopolim perductus, indeque in exilium actus; deinde revocatus ad Romam, venit Siciliam, & in civitate Syracusa obiit, & sepultus est Romæ via Salaria juxta Marcellum papam.

Anni Chr.	Anni Just.	
554	28	¶ Pelagius, papa 61 post

Petrum, sedit annis 11, mensibus 11.

555 · 29 · Totila cum Gothis totam Italiam invadit: exinde per Campaniam, virique Dei, Benedicti abbatis cœnobium, iter faciens, Romam obsidionibus circuncludit. Et tunc fames penè similis præcedenti contigit.

556 · 30 · Fessis & non valentibus Romanis mœnia tueri, Totila porta Ostiensi Urbem intrat. Qui nocte capiens Urbem, ut parceret Romanis, tubas sonari præcepit, ut Romani vel paululum inimicorum rabiem devitarent: & aliquantulum cum eis tanquam pater cum filiis habitavit. Hanc illi (ut dicitur) animi benignitatem, qui nimiæ antea crudelitatis fuit, beati patris Benedicti, quem, quum Roma venire vellet, audierat, monitio contulit: quando Totilam increpavit, & de sua morte post octo annos futura sibi prædixit.

557 · 31 · Pelagius papa ecclesiam beati Philippi & Jacobi incepit construere.

558 · 32 · Romæ Cassiodorus prius consul, deinde senator, postea monachus clarus habetur.

559 · 33 · Arator subdiaconus Acta Apostolorum versibus hexametris Romæ exaravit.

560 · 34 · Victor Capuanus episcopus librum de Pascha scribens, Victorii arguit errores.

561 · 35 · Vir sanctissimus Herculanus Perusinæ civitatis episcopus fuit: qui ex præcepto Totilæ, regis Gothorum, super murum suæ civitatis capite truncatus est, sancto Gregorio teste. Longobardi 40 rusticos captivos occiderunt, quia immolatitia cum eis non manducaverunt, aliosque captivos decollaverunt, qui caput capræ cum eis non adoraverunt. His temporibus beatus Benedictus prius in loco, qui Sublatus dicitur, qui ab urbe Roma 40 milliaribus abest, & postea in castro Cassiani, quod Aurum appellatur, virtutibus magnis

magnis effulsit, teste beato Gregorio in libro secundo Dialogorum, capite 14 & 15.

Anni Chr. | *Anni Just.*

| 562 | 36 | His temporibus vixit sanctus Gregorius, ut ipse perhibet, in libro Dialogorum, ita dicendo: Vir vitæ venerabilis, Cerbonius, Populonii episcopus, magnam in diebus nostris sanctitatis suæ probationem dedit. Nam quum hospitalitatis studio valde esset intentus, quia milites in hospitio suo abscondit, ne occiderentur à Gothis: Totila perfidus, rex Gothorum, eum in loco nomine Merulis, ubi cum exercitu suo sedebat, immanissimo urso, homines crudeliter manducanti, in medio coram omnibus deputavit. Ursus verò pedes episcopi ovili mansuetudine lambebat.

| 563 | 37 | Priscianus, grammaticus apud Constantinopolim clarus habetur. Pelagius papa obiit, 6 nonis Martii.

JUSTINUS II.

Romanorum 60, Justinus minor, regnavit annis 11, hoc est, usque ad calendas Januarii, in anno 527 post passionem Domini nostri.

Anni Chr. | *Anni Just.*

| 564 | 1 | ¶ Joannes, papa 62 post Petrum, sedit annis 13.

| 565 | 2 | Narses patricius, ad Italiam veniens, Totilam Gothorum regem occidit, & Italiam ad rempublicam reduxit.

| 566 | 3 | Is Narses per invidiam Romanorum, pro quibus multa contra Gothos laboravit, accusatus erga Justinum imperatorem, & ejus conjugem Sophiam, quòd servitio premeret Italiam, recessit Neapolim, civitatem Campaniæ, & Longobardos introduxit in Italiam.

| 567 | 4 | Levigillus, rex Gothorum, quasdam Hispaniæ regiones sibi rebelles in potestatem regni sui superando redegit.

| 568 | 5 | Joannes papa ecclesiam apostolorum Philippi & Jacobi, quam prædecessor ejus Pelagius cœperat, perficiens dedicavit.

Anni Chr. | *Anni Just.*

| 569 | 6 | Cyclus decennovalis 3 incipit, indictione 3.

| 570 | 7 | Germanus, Parisiorum episcopus, obiit.

| 571 | 8 | Fortunatus poëta in Gallis clarus habetur. 425

| 572 | 9 | Armenii fidem Christi
| 573 | 10 | suscipiunt.
| 574 | 11 | Redemptus Ferentinæ civitatis episcopus clarus habetur, ut in Dialogo legitur.

| 575 | 12 | Justinus imperator amentia obiit.

CONSTANTINUS II.

Romanorum 61, Tiberius Constantinus, regnavit annis septem, hoc est, usque in annum 538 post passionem Domini.

Anni Chr. | *Anni Const.*

| 576 | 1 | Gregorius apocrisiarius in Constantinopoli, & postea papa, in Job expositionem condidit. Joannes papa obiit.

| 577 | 2 | Benedictus, papa 63 post Petrum, sedit annis 4, mensibus 2.

| 578 | 3 | Gregorius Eutychium, Constantinopolitanum episcopum, Tiberio præsente convicit, ita ut Tiberius librum Eutychii de resurrectione destruens, suis catholicis allegationibus deliberaret flammis cremari debere. Scribebat autem id Eutychius, corpus nostrum in resurrectione impalpabile, & ventis aëreque subtilius esse venturum, contra illud Dominicum: Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habent, sicut me videtis habere.

| 579 | 4 | Gens Longobardorum, comitante fame, mortalitate & peste, omnem invadit Italiam, ipsamque Romam vastatura obsidet urbem: quibus tempore illo rex præerat Alburnius.

| 580 | 5 | Vastantibus omnia per circuitum Longobardis, quum fames abundaret, multa millia frumenti Benedictus papa ab Ægypto dirigens, Romam

mam sub studio misericordiæ relevavit.

Anni Chr.	Anni Const.	
581	6	Gothi per Erminigildum, Lungildi regis filium, bifariè divisi, mutua cæde vastantur. Benedictus papa obiit 2 calend. Augusti.
582	7	¶ Pelagius, papa 64 post Petrum, sedit annis 10, mensibus 2. Gregorius papa in Dialogo sic dicit: *In monasterio meo ante decennium Geruntius monachus, gravi infirmitate depressus, somniavit abbates & clarissimos viros in meum monasterium de superioribus descendere, quorum unus ait: Ad hoc venimus, ut demonstratione Gregorii quosdam fratres in militiam mittamus.* Et alter ait: *Scribe Marcellum, Valentinianum, Agnellum, atque alios, & hunc Geruntium: qui eo ordine obierunt.*

426 MAURICIUS.

Romanorum 62, Mauricius, regnavit annis 21, mensibus 4, hoc est, usque ad calendas Maji, in anno 525 post passionem Domini.

Anni Chr.	Anni Maur.	
583	1	Pelagius papa sine jussione Mauricii ordinatus est, eò quòd Longobardi Italiam per circuitum obsidebant, ita ut nullus foras egredi posset.
584	2	
585	3	
586	4	Erminigildis, Lungildi Gothorum regis filius, ob fidei catholicæ confessionem inexpugnabilem à patre Ariano regno privatus, in carcerem & in vincula projectus est: ad extremum nocte sancta Dominicæ resurrectionis, securi in capite percussus, regnum cœleste pro terreno rex & martyr possidere meruit. Cujus frater Richardus mox, ut regnum post patrem accepit, omnem Gothorum, cui præerat, gentem, instante Leandro, Hispalitano episcopo, qui & Herminigildum docuerat, catholicam convertit ad fidem.
587	5	Pelagius papa Heliæ, Aquileiensi episcopo, nolenti tria capitula Chalcedonensis synodi suscipere, satis utilem epistolam misit, quam sanctus Gregorius adhuc diaconus conscripsit.
588	6	

Anni Chr.	Anni Maur.	
589	7	Sanctus Columbanus pater ex Hibernia insula, cum sancto Gallo aliisque probatis discipulis, venit in Burgundiam, ibique, permittente Theodorico rege, monasterium, quod Luxovium *(a)* dicitur, ædificavit. Exinde à Brumhilda *(b)* fugatus, Alemanniam ingreditur, ubi sanctū Gallum reliquit. Ipse verò in Italiam transiens, monasterium, quod Bovium dicitur, ædificavit: ubi multorum pater monachorum extitit.
590	8	
591	9	Hoc tempore factum est diluvium 16 calendis Novembris, ut flumen Tiberis super muros urbis Romæ influeret: & per alveum ejusdem fluminis, cum multa serpentium multitudine, draco miræ magnitudinis per urbem usque ad mare descendit. Quam inundationem pestilentia, quæ dicitur inguinaria, *(c)* statim sequuta est, ut pauci ex multitudine viverent, in qua primitus Pelagius papa obiit, octavo idus Februarii,
592	10	¶ Sanctus Gregorius, papa 65 post Petrum, sedit annis 13, mensibus 6, diebus 10, qui in hac tribulatione à cunctis electus est: & quum litaniā septiformem ordinasset, una die, dum Dominum deprecabantur, subitò 80 obierunt. Septiformis autem litania ideo dicitur, quia in septem ordinibus populus erat divisus, ita: primo ordine clerus, secundo abbates cum monachis, tertio abbatissæ cum suis, quarto infantes, quinto laici, sexto viduæ, septimo conjugatæ fœminæ erant.
593	11	Avares, contra Romanos dimicantes, auro magis quàm armis pelluntur.
594	12	

Ante triennium in monasterio beati Gregorii monachus, nomine Justus, fuit medicus qui ante obitum suum germano suo nomine Copioso, sibi servienti, tres

(a) Vide, quæ notavi, ad *REGINONEM a. 517.*
(b) Potius Brunichilda, *REGINO ad d. an.*
(c) Vide, quæ supra notavi ad *REGINONEM a. 517.*

tres aureos nummos habere se innotuit, quos cum in sterquilinio sepeliri fecit beatus Gregorius.

Anni Chr.	Anni Maur.
595	13

Gregorius papa anno Mauricii imperii 13, indictione 13, synodum episcoporum 24 convocavit ad corpus beati Petri Apostoli. In ecclesia Arianorum, juxta Romam, in loco nomine Subura, quum catholicè consecraretur, introductis in eam sancti Sebastiani & sanctæ Agathæ reliquiis, diabolus, in figura porci per populum exivit ab ea. Post paucos autem dies nubes, cœlitus descendens, totam miro odore replevit ecclesiam.

596	14
597	15
598	16

Cœnobium sanctiBenedicti abbatis à Longobardis noctu invaditur. Monachi verò Romam petierunt, codicem sanctæ regulæ, & pondus panis ac mensuram vini deferentes.

| 599 | 17 | Gregorius papa adjecit in missa, *Diesque nostros*: usque *Numerari*. Sanctus Gregorius, postquam alveum illum Tiberis egressus est, & super muros urbis Romæ influxit, Dialogum composuit, ipso teste in libro tertio, capite 19.

In Campaniæ parte, vir valde venerabilis, Martinus, in monte Marsico solitariam vitam duxit. Hic catena ferrea sibi pedem ligavit, eamque saxo ex altera parte affixit, ne longiùs exiret. Quod vir vitæ venerabilis, Benedictus, audiens, cujus superiùs memoriam feci, ei per discipulum suum mandare curavit, Si servus Dei es, non te teneat catena ferri, sed catena CHRISTI. Ad hanc vocem Martinus catenam solvit, & nunquam postmodum plus longitudine catenæ exivit.

| 600 | 18 | Beatus Gregorius, missis in Britanniam Augustino, Melito, & Joanne, & aliis pluribus cum eo monachis timentibus Deum, ad Christum Anglos convertit. Sanctus Columbanus obiit.

| 601 | 19 | Edilbertus, rex Anglorum, ad Christi gratiam conversus, cum sua gente Cantuariorum, cui præerat, proximisque provinciis, doctorem suum Augustinum, cæterosque antistites episcopali sede donabat. Porrò gentes Anglorum ab Aquilone Humbri fluminis sub regibus Elle & Adilfrido, necdum verbum vitæ audiverant.

Anni Chr.	Anni Maur.
602	20

Gregorius papa circa 18 annum Mauricii imperatoris, indictione 4, scribens Augustino, Lundoniæ & Eboraci episcopos, accepto à sede apostolica pallio, metropolitanos esse debere, decrevit. Idem refert, apostolos, ad missam cantandam, nihil aliud nisi tantùm orationem Dominicam dixisse.

| 603 | 21 | Mauricius imperator cum filiis suis, Theodosio, Tiberio, Constantino, à Phoca, qui fuit strator Prisci patricii, occiditur. Sed sanctus Benedictus abbas (sicut sui scribunt) 12 calendarum Aprilis, sabbato sanctæ Paschæ, in hoc anno videtur obiisse. Nisi enim in anno 96 obiisse negetur, ante istum annum obitus ejus non habetur, quia tunc ætate valde parvulus fuit; in hoc autem anno ætatis suæ, plus minùsve 90 obiisse posse videtur.

PHOCAS.

Romanorum 63, Phocas, regnavit annis 9, hoc est, usque ad calendas Maji, in anno 566 post passionem Domini nostri.

Anni Chr.	Anni Phoc.
604	1

Imago Phocæ 7 calend. Maji, indictione 7, Romam delata est, 427
sicut in vita sancti Gregorii legitur: & postquam à clero & senatu acclamatum est eis in basilica Julii, jussu sancti Gregorii in basilica sancti Cæsarii, Lateranensi palatio, collocatur.

| 605 | 2 | Sanctus Gregorius papa obiit 4 idus Martii, indictione 8.

| 606 | 3 | ¶ Sabinianus, papa 66 post Petrum, sedit anno 1, mensibus 10.

| 607 | 4 | Precerini ac Benedicti per Orientem vel Ægyptum civile bellum faciunt, ac sese mutua cæde prosternunt. Sabinianus papa obiit 11 calendis Martii.

| 608 | 5 | ¶ Bonifacius, papa 67 post Petrum, sedit mensibus 10. Hic impe-

impetravit à Phoca Cæsare, ut sedes apostolica Romana caput esset ecclesiæ, quum antea Constantinopolis primam omnium se scribebat. Hic constituit in ecclesia beati Petri, cum episcopis 72, presbyteris 30, diaconibus 3, & omni clero sub anathemate, ut nullus, pontifice vivente, aut episcopo civitatis suæ, præsumat loqui, aut partes sibi facere, nisi tertio die depositionis ejus; & adunato clero & famulis ecclesiæ electio tunc fiat. Eodem anno, obiit tertio idus Decembris.

Anni Chr. | *Anni Phoc.*

609 | 6 | Bonifacius, papa 68 post Petrum, sedit annis 6, mensibus 9.

610 | 7 | Bonifacius papa obtinuit à Phoca Cæsare, in veteri phano, quod Pantheum vocabatur, & à Domitiano imperatore constructum erat, ecclesiam omnium sanctorum consecrari, ubi omnium idolorum cultus agebatur.

611 | 8 | Persæ, contra rempublicam bella gravissima gerentes, multas Romanorum provincias, & ipsam Hierosolymam auferunt, & destruentes ecclesias, sancta quoque prophanantes, inter ornamenta sanctorum vel communium locorum, etiam vexillum Dominicæ crucis abducunt.

Heraclius, qui Aphricam regebat, Phocam vita privavit, cui & successit.

HERACLIUS.

Romanorum 64, Heraclius, regnavit annis 27, hoc est, usque ad cal. Martii in anno 573 post passionem Domini.

Anni Chr. | *Anni Her.*

612 | 1 | Anastasius Persa monachus, postea nobiliter pro CHRISTO passus. Qui natus est in Perside, magicas artes à patre puer discebat: sed ubi à captivis Christianis nomen CHRISTI salvatoris audiverat, in eum mox toto animo conversus est.

Anni Chr. | *Anni Her.*

613 | 2 | Tunica Domini in Judæa reperitur. Bonifacius papa obiit.

614 | 3 | ¶ Deusdedit, qui &

615 | 4 | Theodatus, 69 post Petrum, sedit annis 4. Hic constituit secundam missam in clero. Eodem anno factus est terræ motus magnus, mense Augusto, indictione tertia. Post hæc sequuta est clades in populo, id est, percussio scabiarum, (a) ita ut nullus posset mortuum suum cognoscere.

616 | 5 | Anastasius, relicta Perside, Chalcedonia, Hierapolique, quærens Christum, ac deinde Hierosolymam venit, ubi baptizatus 4 ab eadem urbe milliario, monasterium abbatis Anastasius intravit, in quo 7 annis regulariter vixit.

617 | 6 | Anastasius iste, quum Cæsaream Palæstinæ orationis gratia venisset, captus à Persis, & multa diu verbera inter carceres & vincula Marzabana duce perpessus, tandem mittitur Persidem ad regem eorum Cosdroën, à quo ter per intervalla auditus & verberatus, ad extremum una suspensus manu per tres horas diei: & sic decollatus, cum aliis 70 martyrium complevit. Mox tunica ejus indutus quidam dæmoniacus curatus est.

618 | 7 | Deusdedit papa obiit 6 idus Novembris.

619 | 8 | ¶ Bonifacius, papa 70 post Petrum, sedit annis 10.

620 | 9 | Puer natus est absque

621 | 10 | oculis & palpebris, &

622 | 11 | manibus & brachiis, à lumbis deorsum, ut cauda piscis.

623 | 12 | Bonifacius obiit octavo calendarum mensis Novembris. Hic autem constituit, ut nullus trahatur de ecclesia.

624 | 13 | ¶ Honorius, papa 71 post Petrum, sedit annis 12.

625 | 14 | Heraclius imperator, cum

(a) PAULUS, WARNEFRIDI F. *de Gest. Longob. lib. IV. c. XLVII. post hæc, fuit clades scabierum, ita, ut nullus potuisset mortuum suum agnoscere propter nimium inflationis tumorem.* Vide etiam *SIGEBERTUM a. 618.*

cum exercitu ſuperatis Perſis, Chriſtianos, qui erant captivi, reduxit gaudentes.

Anni Chr.	*Anni Her.*	
626	15	Reliquiæ beati martyris Anaſtaſii, primò ad monaſterium ſuum delatæ, deinde Romam advectæ, venerantur in monaſterio beati Pauli apoſtoli, quod dicitur ad Aquas Salinas. Cyclus 6 decennovalis incipit, indictione decima quinta.
627	16	Anno Heraclii 16, indictione 15, Edumus, rex Anglorum in Britannia, trans Umbranæ gentis ad Aquilonem, prædicante Paulino epiſcopo, quem miſerat de Francia archiepiſcopus Juſtus, verbum ſalutis cum gente ſua ſuſcepit. Anno autem 11 regni ſui, adventus Anglorum in Britanniam anno 230 hoc geſſit. Ipſe verò dedit Paulino ſedem epiſcopatus Eboraci: qui profuit regi, in auſpicium futuræ fidei & regni cœleſtis. Poteſtas & terreni crevit regni: totam enim Britanniam primus omnium Anglorum ſub ſe ſubjecit.
628	17	In Nilo flumine viſi ſunt vir & mulier: vir, terribilis & rufus: mulier, cum mammillis & cæſarie; & hoc ab ortu Solis usque ad horam nonam.
629	18	
630	19	
631	20	
632	21	Eo tempore errorem 14 annorum, in obſervatione Paſchæ apud Scotos exortum, Honorius papa per epiſtolam redarguit; ſed & Joannes, qui ſucceſſori ejus Severino ſucceſſit, idem arguebat. Quum enim nondum eſſet electus in pontificatum, pro eodem Paſcha eis ſcribit. Joannes quoque, & pro Pelagiana hæreſi, quæ apud eos reviviſcebat, ſcripſit.
633	22	
634	23	
635	24	Honorius papa obiit, 4 calendis Octobris: & ceſſavit pontificatus anno 1, menſibus 7, diebus 17.
636	25	¶ Severinus, papa 72 poſt Petrum, ſucceſſit anno uno, & obiit quarto nonas Auguſti.
637	26	¶ Joannes, papa 73 poſt Petrum, ſucceſſit anno 1, menſibus 10. Judæi in Hiſpania Chriſtiani efficiuntur. Siſebutus enim, rex Gothorum glorioſiſſimus, in Hiſpania Romanas provincias & Romanæ militiæ urbes bellando ſibi ſubjecit, & Judæos ſui regni ſubditos ad fidem Chriſti convertit.

Anni Chr.	*Anni Her.*	
638	27	Joannes papa obiit 4 idus Octobris. Heraclius imperator Conſtantinopoli obiit.

428

HERACLEONAS.

Romanorum 65, Heracleonas, filius Heraclii, cum Martina matre ſua, regnavit duobus annis.

Anni Chr.	*Anni Her.*	
639	1	
640	2	¶ Theodorus, 74 poſt Petrum, ſedit annis 6, menſibus 6. Cyrus Alexandriæ, & Sergius, & Pyrrhus, regiæ urbis epiſcopi, Acephalorum hæreſim inſtaurantes, unam operationem in CHRISTO divinitatis & humanitatis, & unam voluntatem dogmatizant. E quibus Pyrrhus his temporibus ſub Theodoro papa Romam veniens ex Aphrica, ficta (ut apparuit) pœnitentia obtulit eidem papæ, præſente cuncto clero & populo, libellum cum ſua ſubſcriptione, in quo condemnaret omnia, quæ à ſe, vel à deceſſoribus ſuis ſcripta vel acta fuiſſent, contra catholicam fidem. Unde benignè ſuſceptus eſt ab eo, quaſi regiæ urbis pontifex. Sed quia reverſus domum repetiit errorem domeſticum; memoratus ille papa Theodorus, advocatis cunctis ſacerdotibus & clero in eccleſiam Petri apoſtoli, condemnavit eum ſub vinculo anathematis.

CONSTANTINUS III.

Romanorum 66, Conſtantinus, filius Heraclii, regnavit menſibus 6. Pyrrhi ſucceſſor, Paulus, non tantùm væſana doctrina, ſicut deceſſores ejus, ſed & aperta perſequutione catholicos cruciat: apocriſiarios ſanctæ Romanæ eccleſiæ, qui ad ejus correctionem miſſi fuerant, partim carceribus, partim exiliis,

liis, partim verberibus afficiens. Sed & altare eorum, in domo Placidiæ sacratum, in venerabili oraculo subvertens diripuit, prohibens eos ibidem missas celebrare. Unde & ipse, sicut prædecessores illius, ab apostolica sede justa depositionis ultione damnatus est.

CONSTANTINUS IV.

ROmanorum 67, Constantinus, filius Constantini, regnavit annis viginti octo.

Anni Chr.	*Anni Const.*	
641	1	Constantinus impera-
642	2	tor, deceptus à Paulo,
643	3	sicut Heraclius, avus

ejus, à Sergio, ejusdem regiæ civitatis episcopo, exposuit typum adversus catholicam fidem: nec unam, nec duas voluntates aut operationes in CHRI-
429 STO diffiniens esse credendas, quasi nihil velle vel operari credendus sit CHRISTUS.

| 644 | 4 | Theodorus papa obiit, 2 idus Maji.

| 645 | 5 | ¶ Martinus, papa 75 post Petrum, sedit annis 6, mensibus 2.

| 646 | 6 | Cyclus 7 decennovalis incipit, indictione 4.

647	7	Martinus papa, propter
648	8	prædictam hæresim,
649	9	congregavit Romæ
650	10	synodum 105 episco-
651	11	porum: in qua syno-
652	12	do damnavit sub ana-

themate Cyrum, Sergium, Pyrrhum & Paulum, hæreticos præfatos episcopos. Facta est autem synodus præfata anno 10 imperii Constantini, mense Octobri, indictione 7. Et post hæc missus ab imperatore Theodoro hexarcha, tulit Martinum papam de ecclesia Constantiniana, & perduxit eum Constantinopolim, & relegatus Chersonam, Lyciæ provinciam, ibidem 4 idus Novembris obiit; & multis virtutum signis refulget.

| 653 | 13 | Martinus papa obiit.

| 654 | 14 | ¶ Eugenius, papa 76 post Petrum, sedit annis 2, mensibus 10.

Anni Chr.	*Anni Const.*	
655	15	Eugenius papa obiit 4 nonis Januariis.

| 656 | 16 | ¶ Vitalianus, papa 77 post Petrum, sedit annis quatuordecim, mensibus sex.

657	17	Constantinus princeps,
658	18	Vitaliano papa nuper
659	19	ordinato, misit beato
660	20	Petro apostolo Evan-
661	21	gelia aurea, gemmis al-
662	22	bis, miræ magnitudi-
663	23	nis, in circuitu ornata.
664	24	Ipse verò post aliquot
665	25	annos venit Romam,

5 die mensis Julii, feria 4. Tunc obtulit Dominico die, super altare sancti Petri, pallium auro textile. Et totus exercitus cum cereis ecclesiam intravit. Hoc factum est per indictionem 6, anno 23 imperii Constantini. Sequente anno facta est eclipsis *Solis 5 nonis* Maji.

| 666 | 26 | Theodorus archiepiscopus, & Adrianus abbas, vir æque doctissimus, à Vitaliano papa missi in Britanniam, plurimas ecclesias Anglorum, doctrinæ ecclesiasticæ fruge fœcundarunt.

| 667 | 27 | Quum igitur Constantinus obtulit pallium, mansit in Roma dies 12. Inde indictione 7 Siciliam ingressus est, in qua mansit usque ad indictionem 12.

| 668 | 28 | In qua indictione, in Sicilia, à suis 15 die Julii mensis, in balneo occisus est. Et non post longè Vitalianus papa obiit, sexto calendis Februarii.

CONSTANTINUS V.

ROmanorum 68, Constantinus, filius Constantini superioris, regnavit an. 17.

Anni Chr.	*Anni Const.*	
669	1	¶ Adeodatus, papa 78 post Petrum, sedit annis 4, mensibus 2.

| 670 | 2 | Saraceni Siciliam invadunt, qui nimia præda secum ablata, mox Alexandriam redeunt.

671

Anni Chr.	Anni Conſt.	
671	3	Conſtantinus princeps ſextam ſynodum inſtituit.
672	4	Adeodatus papa obiit.
673	5	¶ Conus, papa 79 poſt Petrum, ſedit anno uno, menſibus ſex.
674	6	Hibernia inſula, (a) ſan-
675	7	ctis viris plena habetur: de qua beatus pater noſter Dyſibodius, epiſcopatu abdicato, cum plerisque ſociis egreſſus, hunc locum inhabitavit, & divinis laudibus hîc ſe à fidelibus venerari apud Deum promeruit.
676	8	Agatho papa ex rogatu Conſtantini, Heraclii & Tiberii, principum piiſſimorum, miſit in regiam urbem legatos ſuos, in quibus erat Ioannes, Romanæ eccleſiæ tunc diaconus, non longè pòſt epiſcopus, pro adunatione facienda ſanctarum Dei eccleſiarum. Qui urbem regiam, id eſt, Conſtantinopolim, egredientes, 10 die menſis Novembris, indictione decima, dominica die, ad proceſſionem imperatoris Conſtantini honorificè vocati ſunt. Die autem decimaſeptima menſis Februarii, die Dominico interrogatus eſt patriarcha Georgius de fide catholica. Adfuerunt autem epiſcopi centum quinquaginta, præſidente Georgio, patriarcha regiæ urbis, & Antiochiæ Macario. Et convicti ſunt, qui unam voluntatem & operationem aſtruebant in Chriſto, falſaſſe catholicorum patrum dicta perplurima. Finito autem conflictu, Georgius correctus eſt, Macarius verò cum ſuis ſequacibus ſimul & præceſſoribus, Cyro, Sergio, Honorio, Pyrrho, Paulo & Petro anathematizatus, & in locum ejus, Theophanius abbas de Sicilia, Antiochiæ epiſcopus factus. Tantaque gratia legatos pacis comitata eſt, ut Joannes, Portuenſis epiſcopus, qui unus erat ex ipſis, Dominica 8 Paſchæ miſſas publicas in eccleſia ſanctæ Sophiæ, coram principe & patriarcha, Latinè celebraret. Hæc eſt ſexta ſynodus univerſalis Conſtantinopoli celebrata, & Græco ſermone conſcripta, temporibus Agathonis papæ, exequente ac reſidente piiſſimo principe Conſtantino, intra palatium ſuum, ſimulque legatis apoſtolicæ ſedis, & epiſcopis 150 reſidentibus. Prima enim univerſalis ſynodus in Nicæa congregata eſt contra Arium, 318 patrum, temporibus Julii papæ, ſub Conſtantino Magno. Secunda in Conſtantinopoli 150 patrum, contra Macedonium & Eudoxium, temporibus Damaſi papæ & Gratiani imperatoris, quando Nectarius eidem urbi ordinatus epiſcopus eſt. Tertia in Epheſo, 200 patrum, contra Neſtorium, Auguſtæ urbis epiſcopum, ſub Theodoſio Magno principe, & papa Cœleſtino. Quarta in Chalcedone, patrum 630, ſub Leone papa, temporibus Martiani imperatoris. Quinta item in Conſtantinopoli, temporibus Vigilii papæ, ſub Juſtiniano principe, contra Theodorum & omnes hæreticos. Sexta, hæc, de qua in præſentia diximus. Arius dixit, Patrem majorem, Filium minorem, ſpiritum ſanctum creaturam eſſe. Macedonius negabat Spiritum ſanctum. Neſtorius dixit, ſanctam Mariam non Dei, ſed hominis tantùm genitricem eſſe. Eutyches, Conſtantinopolitanus abbas, dixit, Chriſtum per humanam aſſumptionem exiſtere, non duabus naturis, ſed ſolam in eo divinam naturam manere. Theodorus dixit, alium eſſe Deum verbum, & alium eſſe Chriſtum, & Mariam non Dei matrem eſſe. Macarius verò, Antiochenus epiſcopus, dixit, unam voluntatem Dei & operationem in Chriſto eſſe. Agatho papa obiit 4 idus Januarii. 430

Anni Chr.	Anni Conſt.	
677	9	¶ Leo, papa octogeſimus primus poſt Petrum, ſedit menſibus undecim, & obiit quinta nonis Juliis: & ceſſavit epiſcopatus menſibus undecim. Deinde, hoc tempore Leonis papæ, die decimaſexta menſis Aprilis, indictione 11, Luna eclipſin pertulit, poſt cœnam Domini, nocteque penè tota in ſanguineo vultu elaboravit, donec poſt galli cantum cœpit paulatim delimpidare, & in ſua reverti.

(a) *NIC. SERARIUS vita S. Kiliani cap. III.* docet, in MSto Codice Francofurtenſi legi: *INSULA SCOTORUM.*

Anni Chr.	Anni Const.	
678	10	Sanctus Beda presbyter,

Anglicus computator, his temporibus
431 clarus habetur.

| 679 | 11 | ¶ Benedictus, 82 post Petrum, sedit annis 4, mensibus 9. Iste ab ineunte ætate in ecclesia militavit, paupertatis semper amator.

| 680 | 12 | Sancta virgo Edildruda,
| 681 | 13 | filia Annæ regis An-
| 682 | 14 | glorum, cum magni-
| 683 | 15 | ficis tribus viris fuit

conjuncta: post 12 annos thorum incorrupta servavit. Postea regina, accepto ad instruendum monasterium loco, qui dicitur Jeilge, abbatissa & nutrix sanctarum virginum, virgo consecratur. Cujus caro, post sedecim annos sepulturæ, & vestis, qua involuta erat, incorrupta reperitur.

| 684 | 16 | Cyclus decennovalis 9 incipit. Benedictus papa obiit 8 idus Maji, & sepultus est apud beatum Petrum apostolum.

| 685 | 17 | ¶ Joannes, papa 83 post Petrum, sedit anno 1, mense 1. Hujus tempore regnavit Justinianus minor, mortuo patre, in initio mensis Septembris, indictione 14. Joannes papa obiit 4 nonis Augusti.

JUSTINIANUS II.

Romanorum 69, Justinianus minor, filius Constantini, annis 10.

Anni Chr.	Anni Just.	
686	1	¶ Conon, papa 84 post

Petrum, sedit anno 1, mensibus 11.

| 687 | 2 | Sanctus Kilianus Scotus, de Hibernia insula natus, Wirtziburgensis episcopus, clarus habetur. Conon papa obiit 21 die Septembris.

| 688 | 3 | ¶ Sergius, papa 85 post Petrum, sedit annis 11, & mensibus 9. Pipinus, filius Ansgisi, Arnolphi filii (illius Arnolphi, qui postea episcopus Metis fuerat) regit Francos, annis 27, & dimidio.

| 689 | 4 | Justinianus imperator

Anni Chr.	Anni Just.	
690	5	constituit pacem cum

Saracenis decennio terra marique, sed & provincia Aphrica subjugata est Romano imperio, quæ erat detenta à Saracenis, ipsa quoque Carthagine ab eis capta & destructa.

| 691 | 6 | Sergius papa constituit, ut tempore confractionis dominici corporis Agnus Dei à clero cantaretur.

| 692 | 7 | Justinianus Sergium papam, quia hæreticæ suæ synodo, quam Constantinopoli fecerat, subscribere noluisset, misso Zacharia protospatario suo, jussit Constantinopolim deportari: sed præveniens militia Ravennatis urbis aliarumque partium, jussa principis nephanda, & eundem Zachariam contumeliis & injuriis ab urbe Roma pepulit.

| 693 | 8 | Idem papa Sergius or-
| 694 | 9 | dinavit venerabilem

virum Vilibrordum, cognomine Clementem, Phrysonum genti episcopum: in qua usque hodie, pro æterna patria desudans, peregrinus multis virtutibus claruit.

| 695 | 10 | Justinianus, ob culpam perfidiæ regni, gloria privatus, exul secessit in Pontum.

LEO III.

Romanorum 70, Leo, regnavit annis tribus.

Anni Chr.	Anni Leon.	
696	1	Papa Sergius, in sacra-

rio beati Petri, reperit capsam argenteam, quæ in angulo obscurissimo diutissimè jacuerat, & in ea crucem, diversis ac preciosis lapidibus adornatam, Domino revelante, reperit: de qua tractis quatuor petalis, (a) quibus gemmæ inclusæ erant, miræ magnitudinis portionem ligni salutiferi dominicæ crucis interius repositam inspexit. Quæ ex tempore illo, annis omnibus in basilica Salvatoris, quæ appellatur Constantiana, die exaltationis ejus ab omni multitudine devotè osculatur atque adoratur.

697

(a) Petalum alias laminam auream notat, quam in fronte Pontifex gestabat, de qua *JO. MEURSIUS Glossario, voce* πέταλον.

Anni Chr.	*Anni Leon.*	
697	2	Cudbertus, *(a)* antistes Lindifarnensis, in Britannia miraculis claret.
698	3	Tiberius contra Leonem insurgens, regnum ejus invasit, eumque, quandiu ipse regnavit, in carcere tenuit.

TIBERIUS II.

ROmanorum 71, Tiberius, regnavit annis septem.

Anni Chr.	*Anni Tib.*	
699	1	Synodus Aquilejæ facta, ob imperitiam 5 concilium universale suscipere diffidit, donec beati Sergii monitis instructa, & ipsa cum cæteris Dei ecclesiis annuere consensit.
700	2	
701	3	Sergius papa obiit 5 idus Septembris, indictione 14.
702	4	¶ Joannes, papa 86 post Petrum, sedit annis 3, mensibus 3. Cyclus decennovalis 10, incipit indictione 1.
703	5	Beda in libro de Temporibus, in anno 9 eum condidit, & ita perhibet: *Si vis nosse, quot sint anni ab incarnatione domini, juxta Dionysium; scito, quot fuerint ordines indictionum: utpote in præsenti anno 5, Tiberii 46. Hos multiplica per 15, fiunt 690: adde semper regulares 12, quia 4 indictione, secundum Dionysium, natus est Dominus, & invenies indictionem anni illius, cujuscunque volueris, utpote in præsente 1 fiunt 603, isti sunt anni Domini, juxta Dionysium.*
704	6	Gisulphus, dux Longobardorum Beneventi, Campaniam igne & captivitate vastavit: quumque non esset, qui ejus impetui resisteret, papa Joannes, missis ad eum donariis multis, universos captivos redemit. Joannes papa obiit, indictione 3, secundum gesta pontificum.
705	7	¶ Joannes, papa 87 post Petrum, sedit annos 2, menses 8. Ipse fecit oratorium sanctæ Dei genitrici, opere pulcherrimo, intra ecclesiam beati Petri. Herebertus, rex Longobardorum, restituit ea, quæ ad jus apostolicæ sedis pertinebant, hancque donationem aureis literis Romam direxit. Justinianus imperator Leonem & Tiberium cum aliis, qui eum expulerant, occidit: quem Justinianum Leo in expulsione illius detruncarat: qui post iterum assumpto imperio, quoties defluentem guttam rheumatis manu detersit, toties penè aliquem de suis contrariis jugulare præcepit.

JUSTINIANUS II.

ROmanorum 72, Justinianus 2, regnavit cum Tiberio, filio suo, annis 6.

Anni Chr.	*Anni Just.*	
706	1	Justinianus, auxilio Bulgarorum regnum recipiens, occidit eos, qui se expulerant, patricios, & Leonem, qui locum ejus usurpaverat, nec non & 432 successorem ejus Tiberium, tempore Joannis papæ, secundum gesta Pontificum, qui eum de regno ejectum, toto, quo ipse regnabat, tempore, in eadem civitate in custodia tenuerat. Callinicum verò patriarcham erutis oculis misit Romam, & dedit episcopatum Tyro, qui erat abbas in Ponto, eumque alebat exulem. Joannes papa obiit 15 calendis Novembris, indictione 6.
707	2	¶ Sisinnius, 88 post Petrum, sedit mense primo, & obiit id. Novembris.
708	3	¶ Constantinus, 89 post Petrum, sedit annis 7, mense 1.
709	4	Justinianus imperator, pœnitentiam agens, Constantinum papam ad se venire jubens, honorificè suscepit, ita ut die dominica Missas sibi facere jubens, communionem de manu ejus acceperit: quem prostratus in terra pro suis peccatis intercedere rogans, cuncta privilegia renovavit. Qui, quum exercitum mitteret in Pontum, prohibente papa, ad comprehendendum Philippicum, quem ibi reliquerat: conversus omnis exercitus ad partem Philippici, fecit eum ibidem imperatorem: reversusque cum eo Constantinopolim, pugna-

(a) Vide, quæ notavi ad *REGINONEM* a. 622.

pugnavit contra Justinianum, 12 ab Urbe milliario. Occiso Justiniano Philippicus regnat.

Anni Chr.	Anni Just.	
710	5	Constantinus papa jus-
711	6	su imperatoris Justi-

niani, die 5 Octobris, indictione 9, egressus de Roma, venit Hydruntum, ubi hyemavit. Justinianus imperator à Nicæa Bithyniæ præcepit papæ, ut Nicomediam veniret obviam regi venienti: ubi papa & rex simul convenerunt. Papa de Nicomedia egressus, 25 Octobris Romam intravit: deinde post menses 3 audivit, quòd Philippicus Justinianum occidit. Hoc anno Hildebertus rex justus, migravit ad Dominum: regnavit annis 18, sepultusque est in Cauciato monasterio in basilica sancti Stephani: regnavitque Dagobertus puer, filius ejus, pro eo 5 annis. Habebat igitur Grimoaldus, Major domus, Pipini filius, filiam Rabboconis ducis gentilis in uxorem: qui, quum Pipinum ægrotantem volebat visitare, Leodio in basilica sancti Lamberti peremptus est à Rantgario gentili. Thiecoaldum verò in aula regis sedere sublimè constituunt.

PHILIPPICUS.

Romanorum 73, Philippicus, regnavit anno uno, mensibus sex.

Anni Chr.	Anni Phil.	
433 712	1	Philippicus imperator

ejecit Cyrum de episcopatu, eumque, ad gubernandum abbatis jure monasterium suum, Pontum redire præcepit. Idem Constantino papæ literas misit pravi dogmatis, quas ille cum apostolicæ sedis concilio respuit. Et hujus rei causa fecit picturas in porticu sancti Petri, quæ acta 6 sanctarum synodorum universalium continerent. Nam & hujusmodi picturas, quum haberentur in Urbe regia, Philippicus jussit auferri. Statuitque populus Romanus, ne hæretici imperatoris nomen, aut chartas, vel figuram solidi, reciperent: unde nec ejus effigies in ecclesia introducta est, nec ad Missam prolata.

Anni Chr.	Anni Phil.	
713	2	Contra hunc Anastasius

insurgens, regno oculisque privavit.

ANASTASIUS.

Romanorum 74, Anastasius, regnavit annis tribus.

Anni Chr.	Anni Anas.	
714	1	Anastasius imperator

literas Constantino papæ Romam per Scholasticum, patricium & hexarchum Italiæ, direxit, quibus se fautorem catholicæ fidei, & sancti sexti concilii prædicatorem esse dixit. Constantinus papa obiit, 6 idus Januarii.

| 715 | 2 | ¶ Gregorius, 90 post Petrum, sedit annis 16, mensibus 8, qui Bonifacium Scotum ordinavit episcopum Moguntinensem: & per eum Germania verbum salutis audivit. Gregorii tempore, indictione 4, *visa est Luna* cruenta usque ad mediam noctem.

Pipinus, filius Ansgisi, Anchisæ Trojani nomine appellati, dux Francorum, post mortem Volfaldi ducis partem Austriæ regebat, obtinuitque regnum Francorum per annos 27, cum regibus Ludovico, Hildeberto & Dagoberto.

Anastasius imperator anno 2 obiit. Carolus, hujus filius, qui & Major domus, ex Adelheida, quam, posthabita priore conjuge, Biltrude, duxit uxorem; sub honore Majordomatus tenuit regnum Francorum annis 27, usque ad filios suos Carlomannum & Pipinum. Luitprandus, rex Longobardorum, donationem patrimonii alpium Cocciarum, quam Erebertus rex fecerat, Gregorii monitione confirmavit.

Egebertus Anglus, vir sanctus, Scotos convertit, anno incarnationis 715, juxta Dionysium. Gregorius papa statuit, ut in Quadragesimali tempore jejunium atque missarum celebritas fieret. Dagobertus, postquam regnavit annis 5, obiit. Franci Danahelem quendam, clericum, regem faciunt, atque Hildricum vocant. Post mortem Pipini Carolus à Biltrude noverca incarceratus, liberatur Dei auxilio. Tunc exercitum movent juxta Mosam, contra

contra Carolum etiam Phrysones, Racbodone duce: Carolus cæsus fuga discessit.

Anni Chr.	*Anni Anast.*
716	2

Raginfridus, major domus, & Hilpricus rex fines Coloniensium & regiones ad Rhenum vastant: contra Carolum munerati à Biltrude revertuntur.

THEODOSIUS.

Romanorum 75, Theodosius, regnavit anno uno.

Anni Chr.	*Anni Theo.*
717	1

Anastasius Theodosium imp. facit: qui apud Nicæam victus, 7000 militum amisit, captus, clericusque factus. Theodosius verò catholicus mox in regia urbe imaginem illam venerandam, in qua 6 synodi erant depictæ, & à Philippico fuerat dejecta, pristino in loco erexit.

Tiberis fluvius alveum suum egressus, indictione 15 multa Romæ fecit exitia, ita, ut in via Latina ad unam & semis staturam exrescerer, atque à porta sancti Petri usque ad pontem Milvium aquæ descendentes se conjungerent. Mansit autem diebus 7, donec agentibus litanias crebras civibus, demum die 8 revertitur. Beda sic: Multi de Britannia Anglorum Romam venerunt, inter quos reverendissimus abbas meus Ceolfridus, annos natus 74, quum esset presbyter annis 47, abbas autem 35, ubi Lingonas pervenit, ibi defunctus, atque in ecclesia sanctorum Geminorum martyrum sepultus est: qui inter alia donaria misit ecclesiæ sancti Petri Pentateuchum, à beato Hieronymo in Latinum ex Hebræo translatum. Raginfridus & Hilpricus rex, in Vinciaco, dominica die illucescente 12 cal. Aprilis, in Quadragesima ante Pascha, cum Carolo pugnantes, terga vertunt: quos Carolus fugientes cædendo persequitur, usque ad civitatem Parisiensium. His temporibus Vinfridus, qui postea, quum episcopus ordinaretur, Bonifacii nomen accepit, doctor catholicus, natione Anglus, primùm Romam, deinde cum authoritate Gregorii papæ in Franciam ad prædicandum verbum Dei venit.

LEO IV.

Romanorum 76, Leo, regnavit annis 9, & inde añis 15, usque ad Pipinum, primum Francorum imperatorem. *(a)*

Anni Chr.	*Anni Leon.*
718	1

Saraceni cum immenso exercitu Constantinopolim venientes, triennio civitatem obsident, donec cives multa instantia orationum ad Dominum clamaverunt. Tunc multi Saraceni fame, frigore & peste perierunt: eorum pars ab obsidione abscedit. Qui inde regressi, Bulgarorum gentem, quæ est super Danubium, bello aggrediuntur: sed ab hac victi refugiunt, ac naves repetunt suas. Sed quum altum maris peterent, ingruente subita tempestate, plurimi mersi sunt: plurimæ etiam naves eorum mersæ & confractæ. Carolus victor regrediens, Coloniam venit, receptisque ab Hiltrude thesauris patris sui, regem sibi constituit Lotharium, nomine non potestate. Hilpricus verò & Raginfridus, auxilio Udonis, Aquitanorum ducis, instaurata rursus acie, superati fugantur à Carolo. Carolus ad Udonem mittit, & Hilpricum, qui ad eum confugerat, per legatos recepit. Et eo tempore Lotharius mortuus est.

| 719 | 2 | Sanctus Bonifacius, à præsule sedis apostolicæ Gregorio, Moguntiacæ civitati, metropoli Germaniæ, archiepiscopus ordinatur, & legatus Germanicus Romanæ ecclesiæ in Franciam mittitur: qui prædicatione sua multos Thuringorum populos, Hessorum & Austrasiorum ad fidem rectam, à qua diu aberraverant, convertit. Monasteria sexus utriusque primò instituit Germaniæ.

| 720 | 3 | Mortuo Hilprico, Novioma-

(a) Sic etiam eundem vocat, infra *a. 742. 754. 758. 760. 767.* Compara Syntagma Juris Publici *cap. VIII. §. XI. ROB.* de *MONTE a. 1155.* vocat *Imperatorem Hispaniarum.*

434 viomago civitate sepultus est. Regnavit annis 5 & dimidio. Franci verò cum Carolo, qui & Major domus, & Tiedericum, *(a)* Cala monasterio enutritum, filium Dagoberti junioris, regem super se statuunt; & annis 6 in regno substitit.

Anni Chr.	Anni Leon.	
721	4	Carolus Raginfridum

persequens, Andegavis civitatem capit; postea ad Saxones victor regreditur.

| 722 | 5 | Juramentum sancti Bo- |
| 723 | 6 | nifacii, in ecclesia sancti |

Petri coram papa Gregorio 2, Leonis imperatoris anno 6, sed & Constantini, filii ejus. Iterum Alemanni & Norici

| 724 | 7 | pacis jura temerare ni- |

tuntur.

| 725 | 8 | Carolus, transito Ligere, |

Udonem fugat, vastata & incensa regione ejus. Saraceni ab Udone in auxilium vocati, cum rege suo Abdira Magaronnam Burdegalemque perveniunt: cunctis locis vastatis & incensis, & ecclesiis igne crematis, & basilicam sancti Hilarii Pictavis incendunt. Carolus autem Saracenis cum manu valida occurrens, regem eorum cum 375000 prostravit, & 1500 de exercitu Francorum tantùm occisis, devictisque hostibus, cum triumpho regreditur. Hoc anno Beda computator minorem librum Computi componit, ipso ita testante: *Si vis nosse per annos singulos, quot sunt epactæ, sume annos Domini juxta Dionysium, quot fuerunt: ut puta in præsenti octava indictione, partire per novemdecim decies novies triceni quingenti septuaginta, decies novies octoni centum quinquagies dipondius, remanent tres: tolle triginta, remanent tres: isti tres sunt tres epactæ præsentis anni.*

| 726 | 9 | |
| 727 | 10 | Epistola Gregorii papæ |

secundi ad Bonifacium archiepiscopũ, data decimo calendis Decembris, imperatoris Leonis anno decimo, sed & Constantini, regni anno 9, indictione decima.

Anni Chr.	Anni Leon.	
728	11	A Longobardis indi-

ctione undecima pervasum est Sutrinse castellum, & quadraginta diebus possessum ab eis, donec Gregorii papæ continuis scriptis & donationibus dimiserunt. Mense Januarii duodecim plenis diebus stella, quæ Ancifer dicitur, apparuit in Occidua, radians in Aquilone & ad medium cœlum, tempore Gregorii papæ secundi.

Hoc etiam anno Udo dux moritur, & Carolus Aquitaniæ provinciam absque bello recepit.

| 729 | 12 | Carolus navali evectio- |

ne regnum Phrysonum ingreditur: interfectisque quamplurimis, Popponem ducem eorum interimit, subversisque lucis & phanis, victor cum præda magna revertitur. Beda venerabilis presbyter obiit, secundo calendarum Junii. Carolus Burgundiam petens, Arelatem, Lugdunum, & civitates reliquas suæ ditioni subegit.

| 730 | 13 | Saraceni, collecto exer- |

citu, Avenionem urbem capiunt, & circùm quasque regiones devastant. Carolus hoc audito, sumptis armis, Avenionem urbem obsidione vallat, instructisque machinis, magnisque copiis magnam Saracenorum stragem effecit hoc tempore.

| 731 | 14 | Gregorius papa secun- |

dus obiit tertio idus Februarii, indictione decima quarta, Leone & Constantino imperantibus.

| 732 | 15 | ¶Gregorius tertius, pa- |

pa nonagesimus primus post Petrum, sedit annis decem. Hic constituit in Missa, quorum solennitas hodie: & reliqua usque, *Largitor admitte per Christum Dominum nostrum.*

| 733 | 16 | Carolus Gothorum fi- |

nes penetrans, Narbonam urbem obsidet, rege Saracenorum, Achima, intus incluso. Saraceni autem audientes urbem

(*a*) S. Theodericum, *FREDEGARII Chron. c. CVII.* Cala vero hodie *Chelles* dicitur, ad Matronam, quatuor leucis a Parisiorum orbe distans, ubi parthenonem celeberrimum instruxit S. Balthildis, Clodovæi II. uxor, cujus vitam vide apud *MABILLONIUM sec. II. Benedictino p. 775.*

bem obsessam, de Hispania armati superveniunt: contra quos Carolus dimicans, regem cum populo usque ad internecionem delevit. Saraceni à Carolo in bello superati. Qui gladium effugere poterant, ascensis navibus demersi sunt in mari.

Anni Chr. | *Anni Leon.*

734 | 17 | Luitprandus rex Longobardorum, audiens, quòd Saraceni, depopulata Sardinia, etiam loca illa fœdarent, ubi ossa sancti Augustini episcopi propter vastationem barbarorum olim translata, & honorificè fuerant recondita: misit ergo, & dato precio magno accepit, & transtulit ea in Ticinis, ibique cum debito tanto patri honore recondidit. Franci Carolo duce Saracenos proterunt, prædam magnam ducentes & captivorum multitudinem.

735 | 18 | Regionem Gothorum Carolus cum Francis ingressus, urbes famosissimas, Nemausum, Achaten, & reliqua castella capit, destructis muris & mœniis earum usque ad fundamenta.

736 | 19 |
737 | 20 | Carolus Saxones tributarios facit.

738 | 21 | Carolus regionem Provinciam ingressus, Mauronten ducem, *(a)* qui dudum Saracenos per dolum invitaverat, fugere omnino compulit.

Anni Chr. | *Anni Leon.*

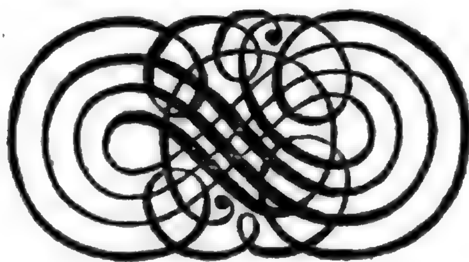
739 | 22 | Carolus Provinciam totam, & cuncta ejus maritima loca suæ ditioni subegit.

740 | 23 | Pax & quies regno Francorum per Carolum redditur ad tempus, Gothis superatis, Saxonibus & Phrysonibus subactis, expulsis Saracenis, provincialibus receptis. Cyclus decennovalis duodecimus, indictione nona.

741 | 24 | Epistola Gregorii tertii ad Bonifacium Scotum, Moguntinum archiepiscopum, data quarta calendis Novembris, Leonis imperii anno vigesimo tertio, & Constantini filii ejus vigesimo, indictione octava. Gregorius tertius papa obiit quarto calendis Decembris, indictione decima. Carolus senior, filius Pipini senioris, anno regni sui vigesimo septimo moritur Parisiis, & apud sanctum Dionysium sepelitur. Cujus filii, Carlomannus & Pipinus, sub obtentu Majordomatus totius Franciæ regnum suscipiunt, & inter se dividunt. Leo imperator obiit, cui successit Con- 435
stantinus, filius ejus.

¶ Hucusque Beda presbyter, ultimus Chronographorum, Cassiodori aliorumque temporibus prætermissa conscripsit. Hinc nullus Chronographus adnotatur usque ad tempora Mariani Scoti, nisi quòd Eynhardus, cancellarius Magni Caroli imperatoris, atque alii gesta Temporum conscripserunt.

LIBRI SECUNDI FINIS.

MARIA-

(a) Vide, quæ notavi ad *ANN. FULDENSES a. 738.* apud *FREHERUM.*

436 # MARIANI SCOTI, HISTORIOGRAPHI SUI TEMPORIS CLARISSIMI, AC MONACHI FULDENSIS, CHRONICORUM LIBER TERTIUS.

PIPINUS.

ROMANORUM 77, Pipinus, filius Caroli, primus Francorum imperator, *(a)* regnavit annis viginti septem.

Anni Chr.	*Anni Pipin.*	
742	1	Zacharias, 92 papa post Petrum, sedit annis 11. Pipinus & Carlomannus Hunoldum, Aquitaniæ ducem, imperio suo resistentem, superatum bello, ad Vascones fugere compulerunt: simul & Alemannos, Theobaldo duce rebellare tentantes, mira celeritate comprimunt.
743	2	Sanctus Bonifacius, Moguntinus archiepiscopus, clarus habetur. Epistola Zachariæ papæ ad Bonifacium Scotum, Moguntinensem archiepiscopum, data calendis Aprilis, 24 anno regni Constantini, sed imperii ejus anno 2, indictione 11. Alia epistola Zachariæ papæ ad Bonifacium archiepiscopum, data nonis Januariis, anno imperii Constantini 6, indictione 15. Alia epistola ejusdem ad Bonifacium archiepiscopum, data calendis Maji, anno imperii Constantini 7, indictione 1. Alia epistola ejusdem Zachariæ papæ ad Bonifacium, data 2 nonis Novembris, anno imperii Constantini 11, indictione 5. Pipinus & Carlomannus Udilonem, ducem Bavarorum, rebellare conantem bello superant.
744	3	Carlomannus cum Udilone, Bavarorum duce, pacem fecit. His temporibus fundari cœptum est Fuldense cœnobium à sancto Bonifacio, in solitudine Bothonia. *(b)*

Anni Chr.	*Anni Pipin.*	
745	4	Pipinus & Carlomannus simul Saxonum perfidiam ulciscuntur, vastata eorum regione, & castrum Ohsenburg *(c)* capiunt. Carlomannus rex, frater imperatoris, cum fratre tractat seculum dimittere.
746	5	Carlomannus Alamannos iterum res novas molientes, nonnullis eorum interfectis, compescuit. Sanctus Bonifacius archiepiscopus cum autoritate sedis apostolicæ, annuente Carlomanno rege, duas sedes episcopales constituit; unam in castro Wirzeburg, ubi Burchardum, collegam suum, ordinavit episcopum; alteram in loco, qui vocatur Eyhstad, cui Wilibaldus episcopus ordinatus est.
747	6	Carlomannus pergens Romam, consecratur à papa Zacharia, & in monte Soracte apud ecclesiam sancti Sylvestri constructo monasterio, cum fratribus secum ad hoc venientibus, per aliquot annos perfruitur. Sed ob insolentiam Francorum Romam visitantium, qui eum velut dominum suum quondam præterire nolebant, ad monasterium sancti Benedicti situm in castro Cassino secessit, ubi postea regulariter vixit.
748	7	Grypho fugit in Saxoniam, ob metum imperatoris Pipini.
749	8	Grypho iterum de Saxonia revertitur.

750

(a) Vide supra *ad a. 718.*

(b) *ANN. FULDENSES ad a. 744. in solitudine Boconia*, vulgo *Buchen.* Vide *BROWERI Ant. Fuld. lib. I. c. I. II. III.*

(c) Adde, quæ notavi ad *REGINONIS a. 743.*

Anni Chr.	Anni Pipin.
750	9

¶ Burchardus primus episcopus Wirzeburgensis consecratur, & sedit annis novem. Pipinus, missa Romam legatione, Zachariam papam interrogat de regibus Francorum ex antiqua Merovingorum stirpe descendentium: qui Reges quidem dicebantur, sed potestas regni tota apud Majorem domus habebatur; excepto, quòd chartæ & privilegia regis nomine scribebantur, & ad Martis campum, qui rex dicebatur, plaustrum bubus trahentibus, vectus, atque in loco eminenti sedens, semel in anno à populis visus, publica dona solenniter sibi oblata suscipiebat, stante coràm Majore domus, & quæ deinceps eo anno agenda essent, populis annunciante. Sicque, rege domum redeunte, cætera regni negotia Major domus administrabat. Orat ergo sibi decerni, quis eorum rex justè dici debeat & esse; is, qui securus domi sedeat, an ille, qui curam totius regni & omnium negotiorum molestiam perferat. Tunc Zacharias papa ex authoritate sancti Petri apostoli mandat populo Francorum, ut Pipinus, qui potestate regia utebatur, etiam nominis dignitate frueretur. Ita Hildericus rex, qui ultimus Merovingorum Francis imperabat, depositus, & in monasterium missus est. Pipinus verò in civitate Suessionum à sancto Bonifacio archiepiscopo in regem unctus, regni honore sublimatus est: & deinde ob id, post papam secundus habetur Moguntinus archiepiscopus, (a) usque in hodiernum diem. Grypho, frater Pipini, à comitibus fratris sui occisus est.

| 751 | 10 | Zacharias papa obiit idibus Martiis, indictione quinta.

| 752 | 11 | ¶ Stephanus, nonagesimus secundus papa post Petrum, sedit annis 5, mense 1.

| 753 | 12 | Stephanus papa, & Carlomannus monachus, frater Pipini regis, venerunt ad Pipinum in Franciam, petentes auxilium contra Haistulphum, regem Longobardorum, à quo honorificè suscepti sunt. Papa etiam apud Parisios duos ejus filios, Carolum scilicet, & Carlomannum, unxit in reges.

Anni Chr.	Anni Pipin.
754	13

Sanctus Bonifacius, annuncians verbum Dei in Phrysia, passus est cum aliis martyribus, nonis Junii, anno episcopatus sui trigesimo sexto. Pipinus imperator Italiam intravit, & bellum contra regem Longobardorum suscepit. Quem paucorum dierum obsidione apud Ticinum compulit, & obsides dare, & erepta Romanis oppida restituere, atque castella, & ut reddita non repeterentur, sacramento fidem facere.

| 755 | 14 | Lullus post Bonifacium successit in episcopatu, annis triginta & duobus.

| 756 | 15 |
| 757 | 16 | Organum primitus venit in Franciam, missum Pipino regi à Constantino imperatore de Græcia.

Haistulphus, rex Longobardorum, in venatione quadam equo lapsus, regnum cum vita perdidit. Stephanus papa obiit quinto calendis Maji, indictione decima. 437

¶ Huic successit germanus ejus, Paulus, tempore Leonis & Constantini imperatorum, sedit annis decem, mense uno.

| 758 | 17 | Pipinus imperator Saxoniam cum exercitu ingreditur, & Saxonibus superatis tributum imposuit, ut trecentos equos singulis annis sibi solverent.

| 759 | 18 |
| 760 | 19 | Pipinus imperator Aquitaniam ingreditur, & Vaifarium ducem superans, cum sacramento constrinxit.

| 761 | 20 | Vaifarius juramenta mentitus, Pipino molestus efficitur, ferro & igne cuncta vastando Cabillonem usque pervenit, Pipinumque cum suis sibi occurrere compulit.

| 762 | 21 |
| 763 | 22 |

(a) Ideoque Summus Pontifex dicitur *WITTICHINDO Ann. II. ineunte*. Adde *MALLINCKROT de Archi-Cancellariis p. 198*. Synt. Juris Publici *cap. XVII. §. I.*

Anni Chr.	Anni Pipin.	
764	23	
765	24	Taſſilo, qui fuit nepos

Pipini, de exercitu Regis ſe ſubducens, ad Baioarios ſeceſſit. Hoc anno Ruggandus, Metenſis archiepiſcopus, corpora ſanctorum Naboris & Nazarii de urbe Roma in Franciam transtulit. Corpus autem ſancti Nazarii in monaſterio Lauriſſa conditum eſt.

766	25	
767	26	Pipinus imperator, fini-

to Aquitanico bello, contra Vaifarium ducem Aquitaniæ ab eo ſuſcepto, per continuos 9 annos geſto, Turonas ad ſanctum Martinum orationis cauſa perrexit.

¶ Antequam mortuus eſſet Paulus papa, ilicò Toco, dux Nepeſinæ civitatis, & Paſſinus, & Paſchalis germanum ſuum Conſtantinum laicum, fecerunt papam, & comminando invitè Georgio epiſcopo, compulerunt eum, orationem clericatus eidem Conſtantino tribui; ſicque clericus factus eſt, & alia die ſecunda feria ſubdiaconus, & diaconus illuceſcente die eodem à prædicto epiſcopo factus, & dominica die ſequenti in baſilica ſancti Petri cum armata multitudine à Georgio, Præneſtino epiſcopo, & Euſtathio Albanenſe, & Ciconato Portuenſe, epiſcopis tribus, pontifex conſecratus eſt: qui conſecravit epiſcopos 8, presbyteros 8, diaconos 4, & reliqua, per annum, & menſem 1. Paulus papa obiit in æſtate, & ceſſavit epiſcopatus anno 1, menſe 1, quo Conſtantinus laicus transgreſſor, apoſtolicæ ſedis invaſor extitit. Idem Conſtantinus, 6 feria, menſe Julio, depoſitus eſt.

¶ Stephanus papa electus eſt, & quæſivit peritos epiſcopos à Pipino imperatore, qui judicarent Conſtantinum in
438 ſynodo. Nuncii papæ venerunt ad Carolum & Carolomannum, quia Pipinus interim obierat, & Conſtantinus papa cæcatus eſt. Facto igitur concilio in baſilica ſalvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti Romæ, juxta Lateranum combuſſerunt omnes ſacerdotes Conſtantinum in medio presbyterii ipſius Eccleſiæ, alapis ejus cervicem prius cædere facientes in eccleſia: ſicque combuſtus eſt. Clerus verò, & populus, & papa clamabant Kyrie eleeſon, & ſtatuerunt, ut omnes conſecrationes ejus irritæ eſſent, præter chriſma & baptiſma. Rogaverat autem papa Conſtantinus, Conſtantinum & Leonem Auguſtos, deprecans eos per imperialem clementiam, ut in ipſis Græciæ partibus Paulum papam exilio mancipatum retineri præcepiſſent. Paulus papa obiit.

Anni Chr.	Anni Pipin.	
768	27	Pipinus imperator de

ſancto Martino egreſſus, Pariſiis ad ſanctum Dionyſium vix perveniens, ibi morbo aquæ intercutis 9 calend. Octobris obiit, & ibidem ſepultus eſt.

CAROLUS MAGNUS.

Romanorum 78, regnavit annis 46, menſibus quatuor, Carolus Magnus, filius Pipini.

Anni Chr.	Anni Car.	
769	1	¶ Stephanus, 39 papa

poſt Petrum, ſedit annis 4.

770	2	Mortuo Pipino rege,

Franci generali conventu totum regnum inter filios ejus, Carolum & Carlomannum, æquè diviſerunt. Carolus partem patris ejus Pipini, Carolomannus verò partem patrui ejus Carlomanni ſuſcepit. Carlomannus autem poſt adminiſtratum biennio regnum in villa Salmoniaco obiit, 2 nonis Octobris, & Carolus in toto regno rex conſtituitur. Stephanus papa obiit.

¶ Adrianus, papa 94 poſt Petrum, ſedit annis 23.

771	3	In Oriente apud Meſo-
772	4	potamiam diſrupta eſt
773	5	terra ad duo milliaria,
774	6	unde aſcendit humana

vox aliquid indicans. Carolus, Hunoldo, qui poſt mortem Vaifarii Aquitaniam invaſit, fugato, & Aquitania ſubjecta, rogatu Adriani papæ in Italiam perrexit: ibi Deſiderium, regem Longobardorum, longa obſidione fatigans, in deditionem ſuam ſuſce-

suscepit: filiumque ejus Adelgisum, in quo omnes spem inclinabant, ab Italia compulit, atque Italiam totam subegit: & omnia à Longobardorum regibus erepta, tam Romanis quam Adriano papæ restituit, & tunc primùm Romam pervenit sabbato sanctæ Paschæ. Interea Saxones in Hessia Francorum terminos vastant. Erat autem ibi in loco, qui vocatur Fritilar, basilica, quam sanctus Bonifacius martyr olim dedicans, prophetico spiritu nunquam cremandam esse prædixit. Cui quum pagani toto nisu ignem supponere conarentur, divino pavore perterriti, fugæ præsidium sumunt. Duo namque juvenes in vestibus albis basilicam ab igne defendebant, quos & Christianis & quibusdam barbaris videre divinitus concessum est. Unus tamen ex hostibus juxta basilicam flexis genibus acclivis, lignis & igni incumbens, specie flantis repertus est mortuus.

Anni Chr. | *Anni Car.*

775 | 7 | Subjecta Italia, Saxonicum bellum, biennio ante Italicum inceptum, repetitum est, & per 33 annos permansit. Quorum Saxonum Carolus 10000 hominum captivorum cum uxoribus & parvulis per Galliam ac Germaniam dispersit.

776 | 8 | Carolus in Italiam profectus Rutgaudum interfecit: domuit & Britones, qui in Occidente super littus Galliæ residebant.

777 | 9 |
778 | 10 | Saxones, Vindibindo (a) duce eorum suadente, Francorum terminos usque ad Rhenum fluvium ferro & igne devastant.

779 | 11 | Carolus iterum in Saxoniam vadit. Sanctus Sturnus, abbas primus Fuldensis, obiit: cui successit Baugolphus abbas. Cyclus decennovalis 14 incipit, indictione 2.

780 | 12 |
781 | 13 | Bertha regina obiit.
782 | 14 | Carolus 2 Romam perrexit, ibique baptizatus est filius ejus Carlomannus, quem Adrianus papa mutato nomine vocavit Pipinum.

Anni Chr. | *Anni Car.*

783 | 15 | Hildegart regina obiit 439
2 calendis Martii, uxor Caroli.

784 | 16 | Carolus Fastradam, na-
785 | 17 | tione Francam, duxit uxorem.

786 | 18 | Vittikind Saxo Attiniaci ad fidem Caroli venit, & baptizatus est, & Saxonia tota subjecta est.

787 | 19 | Carolus pergit in Italiam, & matrem suam Berthradam defunctam in basilica sancti Dionysii Parisiis, juxta patrem Pipinum humavit cum magna gloria. Carolus tertiò Romam profectus est, & signa crucis in vestibus hominum apparuerunt. Lullus, archiepiscopus Moguntinus, obiit. Richolphus ordinatur in episcopum Moguntiæ 4 nonis Martii apud Fritislar. Sanguis è cœlo & de terra profluxit.

788 | 20 | Carolus à Roma pergit in Beneventum ad sanctum Benedictum, & per Alamaniam venit ad Bajoariam.

789 | 21 | Bajoaria capta est. Tassilo, dux Bajoariæ, depositus est, multis de causis. Carolus Sclavos, qui dicuntur Vilzi, subegit.

790 | 22 | Basilica sancti Bonifacii Fuldensis monasterii fundatur.

791 | 23 | Carolus perrexit per Hannoniam.

792 | 24 | Carolus Avaros subegit, & Hunnorum regnum vastat.

793 | 25 | Conjuratio Pipini contra patrem suum Carolum. Qui consilio detecto tonsuratur, & sociorum ejus alii decollantur, atque alii suspenduntur.

794 | 26 | Hæresis Feliciana in synodo apud Franconofurt habita damnatur. Fastrada regina, de genere Germanorum, obiit, & apud sanctum Albanum sepelitur; postquam Carolus Luitgardam duxit Alamannam.

795 | 27 |
796 | 28 | Adrianus papa obiit in Nativitate Domini: quem velut fra-

(a) Potius *Wittikindo*.

trem aut chariſſimum filium planxit Carolus, ſeptimo calendis Januarii.

Anni Chr. — *Anni Car.*

797 — 29 — ¶ Leo, 95 poſt Petrum, ſucceſſit annis 20, menſibus 6.

798 — 30 — Romani Leonem papam litania majore captum excæcaverunt, & linguam ejus radicitus abſciderunt: qui in cuſtodiam miſſus, noctu per murum evaſit, & ad legatos Caroli, Virundum abbatem, & Vinegiſum Spoletanorum ducem veniens, Spoletum ductus eſt: & ad regem in Saxoniam apud Paterburnium, præſente Richol-
440 pho, Moguntino archiepiſcopo, pervenit, à quibus ſummo honore ſuſceptus eſt. Cyclus decennovalis 15 incipit hoc anno, indictione ſexta.

799 — 31 — Carolus propter Leonis papæ cauſam Romam pergit, ibique hyemavit. Leo autem papa, poſtquam de eo quæſtione habita in baſilica ſancti Petri ambonem aſcendit, poſito ſuper caput ſuum Evangelio, & coram omni populo invocato ſanctæ Trinitatis nomine, jurejurando ab objectis ſe criminibus purgavit. Carolus hoc tempore à Romanis Auguſtus appellatus eſt. Anno 32 regni Caroli fuit gelu magnum & amariſſimum, quo pelagus Ponti uſque ad centum milliaria in Oriente in

800 — 32 — glaciem verſum eſt,
801 — 33 — habens cubitos à ſuperficie in profundum 50.

802 — 34 — Carolus pontem 500 paſſuum longitudinis trans Rhenum Moguntiaci conſtruxit: tanta enim ibi eſt fluminis latitudo.

803 — 35 — Leo p. venit in Franciã.
804 — 36 — Carolus, filius Caroli imperatoris, Boëmos vaſtat, Lechonem regem eorum occidens. Hoc anno monaſterium ſancti Albini dedicatur, indictione 12. Anno 35 regni Caroli in Oriente apud Thraciam quidam homo fodiens invenit ſepulchrum homi-

805 — 37 — nis, in quo has litteras
806 — 38 — pariter invenit: CHRI-
807 — 39 — STUS NASCITUR EX MARIA VIRGINE, ET CREDO IN EUM, SUB CONSTANTINO ET IRENE IMPERATORIBUS (O SOL) ITERUM ME VIDEBIS.

Anni Chr. — *Anni Car.*

808 — 40 — Carolus religionem Chriſtianam, qua ab infantia fuit imbutus, ſanctiſſimè & quàm ſumma pietate coluit: circa pauperes ſuſtentandos & eleemoſynam devotiſſimus erat.

809 — 41 — Carolus, antequam mo-
810 — 42 — reretur, quatuor annis febribus crebrò corripiebatur.

811 — 43 — Carolus, anno regni ejus
812 — 44 — in Francia 43, in Italia
813 — 45 — autem 36, imperii anno 11, indictione 4, theſauros & veſtes cæteraque omnia diviſit per tres partes. Quarum duas partes per 21 partes, totidem metropolitanis civitatibus, quæ in regno ejus eſſe noſcuntur, partitus eſt: quarum nomina hæc ſunt:

Roma	1,
Ravenna	2,
Mediolanum,	3,
Forum Julii	4,
Gradus	5,
Moguntia	6,
Colonia	7,
Juvavum, quæ & Salzburg	8,
Treveris	9,
Senones	10,
Veſuntium	11,
Lugdunum	12,
Rothomagum	13,
Remis	14,
Areles	15,
Vienna	16,
Tarantaſia	17,
Ebrodunum	18,
Burdegala	19,
Turones	20,
Bituriges	21.

Unuſquiſque autem metropolitanus epiſcopus unam partem ſuæ eccleſiæ, & duas ſuffraganeis ſuis dare debuit. Tertia verò pars, vel uſque ad obitum ejus, vel uſq; dum vellet carere, in uſu quotidiano haberetur: cujus tunc prima pars, prædictis metropolitanis epiſcopis, ad eaſdem prædictas partes adderetur: altera, filiis & filiabus nepotibuſque: tertia, pauperibus diſtribueretur; quarta, ſervis & ancillis. Precium librorum ſuorum, quo-

quorum magnam in bibliotheca sua copiam habuit, pauperibus erogare præcepit.

Anni Chr.	Anni Car.	
814	46	Pons apud Moguntiam,

quem per decennium, ingenti labore & mirabili de ligno opere, Carolus construxit, anno uno, antequam obiit, tribus horis conflagravit, ut nec hastula de eo remanserit. Pons prædictus apud Moguntiam erat trans Rhenum, quem, quia in eo latrones noctu, hominibus in Rhenum projectis, rapiebant prædam, Richolphus, archiepiscopus Moguntinus, comburi præcepit. Post ejus mortem, Hastulphus successit annis 11. Carolus, circa calendas Novembris habito generali conventu, vocavit ad se de Aquitania Ludovicum filium suum, & quum eum moneret, præcepit ei, ut die Dominico propriis manibus suis de magno altari Aquisgrani coronam imperii capiti suo superponeret, qui donatis magnis muneribus Aquitaniam perrexit. Carolus autem, quum Aquisgrani hyemaret, mense Januarii febre correptus est: in quo 5 calendis Februarii, hora diei 3, indictione 7, ætatis suæ anno 70 obiit: & ibidem Aquisgrani eadem die in basilica Salvatoris sanctæque Dei genitricis, quam ipse ex fundamentis erexit, sepultus est.

LUDOVICUS.

Romanorum 79, Ludovicus, regnavit annis 26, mensibus 11.

Anni Chr.	Anni Lud.	
815	1	Ludovicus imperator

omnem injustitiam regni sui correxit. Baugulfus, abbas Fuldensis, obiit, jussumque est, ut omnes monachi cantarent cursum sancti Benedicti.

816	2	Leo papa obiit.
817	3	¶ Stephanus, 96 post

Petrum, sedit annis 2, mensibus 7. Cyclus 17 decennovalis incipit, indictione 10. Stephanus papa, obviante Ludovico imperatore in campo magno Remensium, sequenti die dominico coram omni populo, ante missam unxit eum in imperatorem, & auream coronam miræ pulchritudinis, cum preciosissimis gemmis mirabiliter ornatam, de Roma secum portatam, imposuit super caput ejus, aliamque coronam auream Irmingardæ reginæ, vocans eam Augustam.

Anni Chr.	Anni Lud.	
818	4	Stephanus papa, dona-

tis magnis muneribus, & honesto in itinere servitio, ad Romam à rege dimissus, & non longè pòst obiit.

819 | 5 | ¶ Paschalis, 97 papa post Petrum, sedit annis septem.

820 | 6 | Ludovicus imperator Britanniam subegit, ducem Marcomannum occidens: quo inde regrediente, Irmingarda regina febre postea obiit.

821 | 7 | Ludovicus imperator, Judith, filiam Velphi, ducis Bajoariæ, reginam sibi sociavit, & in Ingelnheim villa regia generale palatium habuit.

822 | 8 | Ludovicus Sclavos Orientales vastat, eorum ducem Luduit fugans. Eigil, Fuldensis abbas, obiit. Rabanus sibi successit. 441

823 | 9 | Ludovicus filio suo, Lothario, filiam Hugi comitis conjunxit, ex publico consensu.

824 | 10 | Ludovicus Lotharium
825 | 11 | filium in Italiam direxit, indeque Francofort pervenit, ubi Natalem Domini celebravit. Paschalis papa obiit.

¶ Eugenius, 98 papa post Petrum, sedit annis 3. Haistolfus, Moguntinus archiepiscopus, obiit. Otgarius sibi successit. In territorio Tullensi, Commerciaco villa, puella duodennis post sacram communionem, quam in Pascha à sacerdote acceperat, primò pane, deinde aliis communibus cibis & potibus ita abstinuit, ut nulla penitus corporis alimenta percipiens, plenum triennium sine omni victus desiderio compleret. Cœpit autem jejunare anno Dominicæ incarnationis 823, anno autem 825 circa Novembrem mensem escam sumere, ac more cæterorum mortalium vivere ipsa cœpit.

Anni Chr.	Anni Lud.

| 826 | 12 | Ludovicus imperator vastat Britanniam.

| 827 | 13 |

| 828 | 14 | Ludovicus imperator, in suo Ingelnheim palatio, Harioldum, regem Danorum, de fonte baptismatis suscepit, & uxorem ejus regina Judith elevavit. Hiltumus ossa sancti Sebastiani martyris transtulit in Galliam. Corpora etiam sanctorum martyrum, Marcellini & Petri, mense Novembri in Franciam allata sunt. Veti, Auguensis monachus, in spiritu raptus, admirabilem visionem vidit.

¶ Eugenio papa defuncto, Valentinus 99 post Petrum, successit, qui vixit 40 dies, & obiit.

¶ Gregorius, papa 100 post Petrum, sedit annis 16.

| 829 | 15 | Reliquiæ sancti Marcellini martyris post Pascha ad palatium delatæ, & per eas ibi miracula facta sunt.

| 830 | 16 | Ludovicus imp. Wormatiæ Carolo filio suo, & Judith reginæ, terram Alamanicam & Rheticam & partem Burgundiæ dedit coram filiis suis, Lothario, Ludovico & Pipino, qui tres germani inde sunt indignati.

| 831 | 17 | Judith regina, quasi violata à duce Bernardo, imperatoris sacro fonte baptismatis filio, à primatibus regni velata est, & in monasterium missa. Fratres etiam reginæ, Conradum & Rodolphum tondentes, & in monasterium mittentes: quos in Noillo (a) palatio super flumen Valum cum veritate superavit rex, & reginam, Aquis obviam ei venientem, jubente papa Gregorio, accepit.

| 832 | 18 | Bernardus dux in pala-
442 tio Theodonis coram rege & filiis ejus purgavit se, quum nullus vel armis eum culpabilem fecisset.

| 833 | 19 | Filii regis arripuerunt regnum, patrem dehonorantes.

| 834 | 20 | Ludovicus imperator à filiis suis, id est, Pipino, Ludovico, & Lothario, imperio privatur; obviam ei venientibus cum Gregorio papa, in campo magno, qui est inter Argentoratum & Basileam. Tunc separantes reginam ab eo, & mittentes eam in Italiam, in civitatem Tartunam, Pipinus in Aquitaniam, Ludovicus in Bajoariam perrexit. Lotharius verò patrem ad Compendium palatium, & inde Aquisgrani duxit, & in custodia inclusit, & ibi celebravit Natalem domini, patre adhuc incluso. Post Epiphaniam, Lotharius conjuravit contra patrem, & compellit patrem secum ire ad Compendium: quos cum multitudine sequutus est Ludovicus. Et quum propè esset, fugit Lotharius: patrem verò duxit Ludovicus ad sedem regalem Aquisgrani, & ibi pariter Pascha celebraverunt.

Anni Chr.	Anni Lud.

| 835 | 21 | Pipinus & Ludovicus patrem suum restituerunt in regnum.

| 836 | 22 | Cyclus decennovalis in-
| 837 | 23 | cipit, indictione 14.
| 838 | 24 | Conjuratio Lotharii
| 839 | 25 | iterum ad Francofort, & conversum est regnum ad patrem ejus. Paudo, diaconus palatii, lapsus est in Judaismum.

| 840 | 26 | Eclipsis Solis facta est 3 nonis Maji, inter 8 & 9 horam diei, in vigilia Ascensionis Domini. Ludovicus imperator, dum filium suum, Lotharium, trans Rhenum persequeretur, morbo gravatur, & in navi per Mœni fluvium deducitur, & vix Ingelheim perveniens obiit 11 cal. Junii, & inde mense Martii in civitate Metis asportatur, & in basilica sancti Arnolphi sepelitur.

LOTHARIUS.

Romanorum 80, Lotharius, regnavit annis quindecim.

Anni Chr.	Anni Loth.

| 841 | 1 | Ludovicus & Carolus paterno regno privati, apud Fontaniacum, fratrem suum Lotharium bello vincunt: in quo prælio penè ad internecionem occisi sunt Franci, ubi & Adelbertus comes occisus est.

842

(a) Intelligitur Noviomagum, s. *Nimwegen*, ad Vahalim, prout Annales Fuldenses, & reliqui Francorum nos docent.

Anni Chr. | *Anni Loth.*

842 | 2 | Tres fratres, Lotharius, Carolus, & Ludovicus, regnum Francorum inter se diviserunt: Carolus Occidentem, à Britannico Oceano usque ad Moram fluvium obtinuit: Ludovicus Orientem, id est, omnem Germaniam usque ad Rheni fluenta, & nonnullas civitates trans Rhenum, cum adjacentibus pagis ob copiam vini: Lotharius verò primogenitus & imperator, medium inter utrosque regnum tenuit, totamque provinciam, & omnia regna Italiæ cum ipsa Roma obtinuit. Ab hoc Lothario regnum Lothringum

843 | 3 | hactenus nominatur.

844 | 4 | ¶ Sergius, 101 papa

845 | 5 | post Petrum, sedit an-

846 | 6 | nis 3. Lotharius imperator regem Sclavorum, Gestimulum, occidit.

847 | 7 | Otgarius, Moguntinus

848 | 8 | archiepiscopus, obiit.

849 | 9 | Rabanus, abbas Ful-

850 | 10 | densis, sibi successit.

851 | 11 | Hattho fit abbas. Ser-

852 | 12 | gius papa obiit.

¶ Huic successit Leo, annis 8. Irmingardis conjux, uxor Lotharii, obiit: reliquit tres filios, Ludovicum, Lotharium, & Carolum. Ludovicus, filius Ludovici, Pannoniam subegit, & Bohemos domum rediens cremavit.

Anni Chr. | *Anni Loth.*

853 | 13 | Leo papa obiit cal. Aug.

854 | 14 | ¶ Huic successit Joanna, mulier *(a)*, annis 2, mensibus 5, diebus 4.

855 | 15 | Cyclus decennovalis 18 incipit, indictione 3. Lotharius imperator, convocatis primoribus regni, imperium inter filios suos divisit. Ludovico quidem Italiam tradidit, eumque imperatorem nomine suo appellare fecit: Lothario verò regnum, quod ex suo nomine vocatum est, concessit. Carolo autem juniori ipsorum provinciam mandavit. Qui ita disponens, seculum reliquit, & in Prumiam monasterium venit, postquam habitum sanctæ conversationis accepit monachorum, eodem anno 3 Calendis Octobris obiit. Eo etiam anno Ludovicus rex cum magno exercitu perrexit contra Ratzidum, regem Maruhensium.

LOTHARIUS II.

Romanorum 81, Ludovicus, qui & Lotharius, regnavit annis 15.

Anni Chr. | *Anni Loth.*

856 | 1 | Rabanus, archiepiscopus Moguntinus, obiit, Carolus ei successit.

857 | 2 | ¶ Benedictus, 103 papa

858 | 3 | post Petrum, sedit annis

(a) Primus, ni fallor, Marianus est Scotus, qui fabulam hancce de Papa fœmina prodit. Licet enim ad Codicem Anastasii provocetur, qui olim in Bibliotheca Palatina fuit repertus, in quo eadem hæc de Joanne fœmina habentur, parum tamen ad rem hoc facere videtur, cum *SARRAVIUS* in epistola CXXXVIII. ad Claudium Salmasium, testis αὐτόπτης demonstret, Codicem istum recenti manu fuisse scriptum, ex quo facile concludimus, locum istum a recentiori librario fuisse interpolatum. Idque tanto magis confirmatur, quod ille ipse Codex, Benedictum III. statim post Leonem IV fuisse electum, tradat, cum tamen inter utrosque medius ponatur Joannes fœmina. Provocatur equidem ad Rudolphum Flaviniacensem, quem seculi X. scriptorem vulgo faciunt, cum tamen iste, *PHIL. LABBEO* teste, de Script. Eccles. *Tom. II. p. 273.* seculo demum XII. vixerit. Vix igitur Mariano Scoto antiquiorem reperimus, fabulæ hujus adsertorem. *AUBERTUS* tamen *MIRÆUS*, infra ad Sigeberti Gemblacensis Chron. *a. 854.* adnotavit, in Codice Mariani Gemblacensi, vetustissimo charactare exarato, nullam prorsus Joannæ Papissæ fieri mentionem, ne ad oram quidem, ut ideo non adeo certa sit Mariani fides, tanto magis, quod ultra bina secula, post illa tempora vixerit. Fabulam autem istam *NIC. HARPESFIELD*, sub *ALANI COPI* nomine, *DAVID BLONDELLUS*, & potissimum *LEO ALLATIUS* satis exploserunt. Ea, quæ de Sella stercoraria produntur uberius enodavit *IO. MABILLONUS Musæo Italico Tom. II. p. 211.* Vide etiam infra *SIGEBERTUM GEMBLACENSEM*, *WERNERUM ROLEWINCK ad a. 854.* Historiam Landgraviorum Thuringiæ *cap. VII.*

Anni Chr.	Anni Loth.	
859	4	nis 2, mensibus 6, die-
860	5	bus 6.

¶ Nicolaus, 104 post Petrum, sedit annis 8, diebus 9.

| 861 | 6 | Meginradus eremita martyrizatur.

| 862 | 7 | Hatto, abbas Fuldensis ecclesiæ, obiit.

| 863 | 8 | Carolus, Moguntinus archiepiscopus, obiit, cui Lutbertus successit.

864	9	Lotharius imperator,
865	10	quia Tietburgam, u-
866	11	xorem legitimam, re-
867	12	cusare vellet, & quam
868	13	exosam habebat, pro-

pter Valdratam suam concubinam, sororem Guntheri, Coloniensis archiepiscopi: quam, quum adolescens esset, in domo paterna nimio diligebat amore. Fratres ergo reginæ hoc ad Nicolaum papam Romam deferunt. Inde Nicolaus papa Arsenium episcopum, apocrisiarium & consiliarium suum, vice sua in Franciam anno isto direxit. Qui quum venisset, convocato conventu episcoporum, antequam protinus anathematis gladio feriretur, necessitate constrictus Lotharius, vellet nollet, reginam in matrimonium recepit: imposito jusjurandi sacramento, ne eam à se separaret, neque ipsa vivente aliam super eam induceret. Sed postea regina projecta, & Valdrada pro ea inducta, annitentibus in hoc plurimùm Tietgaudo, Treverensi archiepiscopo, & Gunthero, Coloniensi archiepiscopo, sanctus Nicolaus papa, 3 nonis Februarii, in Purificatione beatæ Mariæ, Valdradam, anathematis sententia, ab omni consortio sanctæ ecclesiæ excommunicavit.

| 869 | 14 | Cometa visus est manifestissimè hoc anno. In his etiam diebus, à plurimis visus est canis, Treveris sedere super cathedram episcopalem.
642 (a) Sanctus Nicolaus papa obiit, octavo idus Decembris.

| 870 | 15 | ¶ Adrianus, 105 post Petrum, sedit annis 2. Lotharius, quum audisset mortem Nicolai papæ, misit ad Adrianum papam, rogans, ut cum gratia eum susciperet. Cui papa rescribens dixit, si se innocentem ab objectis sibi prædictis criminibus sciret, ut ad appetitam sancti Petri benedictionem perveniret: si culpabilem, ut condigna pœnitentiæ remedia susciperet, nihilominus sine dilatione veniret. Qui quum Romam venisset, ab Adriano papa honorificè susceptus est. Qui, quum à papa interrogatus fuisset, si præcepta sancti Nicolai, imò beati Petri, & jusjurandum dominici corporis observaret, respondit, se ita observasse omnia, ac si divinitus sibi essent imperata. Quod etiam proceres ac optimates sui cum eo testificati sunt. Cui papa dixit: Oportet te ergo (fili charissime) corpus Christi nobiscum participare, ut per hanc participationem membris Christi, unde videbaris abscissus, in corpore Christi inseri merearis. Papa itaque celebrata missa, hora communicationis accipiens corpus Christi in manibus suis, dixit Lothario: *Si innoxius es à prædictis criminibus, remissio sit tibi hæc communicatio: sin autem, nequaquam sumere præsumas, ne fortè ad judicium & condemnationem tibi perveniat.* Rex autem captus mente, obduratus pariter & obcæcatus, absque retractione communicavit. Deinde papa ad sequaces & fautores regis dixit singulis: *Si tu cum rege tuo in adulterio non communicasti; hæc communio corporis Christi sit tibi in vitam æternam.* Nullus autem in hoc scelere regi consentiens, qui communicavit, post annum vixit. Lotharius verò imperator Roma egressus, morbo corripitur, & perveniens Placentiam, obiit 6 idus Augusti. Inde etiam in populo mortalitas maxima facta est. Cujus regnum Ludovicus & Carolus senior, duo fratres ejus, in loco Marsana juxta Mosam, una cum proceribus & optimatibus suis, æquis partibus inter se diviserunt. Carolus ad Heristellung perrexit: cujus palatium ei acciderat.

LUDO-

(a) BROWER *Ann. Trevir. lib. VIII. n. CXLIX.*

LUDOVICUS II.

Romanorum 82, Ludovicus, filius Lotharii vel Ludovici, regnavit annis quatuor.

Anni Chr.	Anni Lud.	
871	1	Adrianus papa obiit.
872	2	¶ Joannes, 106 papa post Petrum, sedit annis 10, diebus 2.
873	3	Ludovico imperatore Romam veniente, ibique conventum celebrante, coram papa Joanne, Adelgisus, dux Beneventanus, Græcorum persuasionibus corruptus, contra Ludovicum imperatorem manum elevans, à senatu tyrannus atque hostis reipublicæ proclamatur, & bellum contra eum decernitur. Ictu fulminis Wormatia comburitur, eodem anno.
874	4	Ludovicus imperator Cæsar Italiæ obiit, & Carolus senior, rex Italiæ & Galliæ, Romam perrexit. Cyclus 19 decennovalis incipit, indictione 7.

CAROLUS II.

Romanorum 83, Carolus, regnavit annis duobus.

Anni Chr.	Anni Car.	
875	1	Carolus Romam perveniens, datis Joanni papæ magnis muneribus, imperator factus est. Ludovicus autem, frater Caroli, apud Francofort palatium obiit 5 cal. Septembr. & sepultus in monasterio sancti Nazarii Loressan. Hic ex regina, nomine Hemma, 3 filios habuit, id est, Carlomannum, Arnoldi patrem, & Ludovicum, Carolumque juniorem, postea imperatorem. Carolus autem senior, audiens mortem fratris sui, ad Aquis palatium venit: & ibi paucis diebus moratus, ad Coloniam inde profectus est. Carlomannus verò, primogenitus Ludovici, fines Italiæ intravit, quia Carolus senior inde recessit. Carolus autem, frater ejus, in Alamannia morabatur. Porrò Ludovicus, qui ad obitum fratris patris, apud Francofort fuit, in principali sede orientalis regni residebat. Qui quoque Carolum seniorem 8 idus Octob. bello in pago Meginense, *(a)* nomine Ripuaria, non longè ab Andirnachin castello, juxta Rhenum pugnantem, ultra 50000 superavit. Deinde tres fratres in loco, qui dicitur Salefelt, inter se regnum paternum diviserunt. Carlomannus Boariam, Pannoniam, Carnutum, & regna Sclavorum Bohemiensium; Ludovicus Orientalem Franciam, Thuringiam, Saxoniam & Phrysiam, & partem Lotharii regni; Carolus Alemanniam, & aliquas civitates ex regno Lotharii tenuit.

Anni Chr.	Anni Car.	
876	2	Carolus imperator Romam secundò profectus est, & ab urbe Roma in Pragam reversus, Bosoni, germano suo, Richildis reginæ filio, Irmingardam, filiam Ludovici imp. cum maxima gloria uxoravit, deditque ei provinciam: & corona capiti ejus imposita, regem eum jussit appellare. Et inde evolutis diebus paucis, Papiam ingreditur: in qua, quum rempublicam disponeret, repentè nunciatum est ei, Carlomannum, cum ingenti multitudine armatorum, Longobardorum regnum introisse. Qui mox pavore solutus, Ticinum Padumque pertransiit, & summo annisu in Gallias repedare contendit. Sed priusquam Alpium præeminentia juga, angustaque itinera attingeret, ægritudine tunditur, de qua protinus 2 nonis Octob. obiit. Cujus corpus in feretro extra Italiam levaverunt: sed ob intolerabilem fœtorem ejus compulsi sunt illud terræ mandare. Post aliquot annos ossa ejus translata sunt Parisiis, & in monasterio sancti Dionysii honorificè sepulta.

444

LUDOVICUS III.

Romanorum 83 (at ordine 84) Ludovicus, qui vocabatur Balbus, eo quòd impeditioris esset eloquii, Caroli filius, regnavit annis duobus.

(a) Vide, quæ notavi ad *REGINONEM a. 876.*

Anni Chr.	*Anni Lud.*	
877	1	
878	2	Ludovicus Balbus obiit, 3 filios relinquens, id est, Ludovicum, Carlomannum ex puella nomine Ansgrad, interdicta à Carolo patre suo, quia sine consilio suo uxoravit eam, pater sibi uxorem Adelheit conjunxit: quæ post mortem viri genuit filium, avi nomine, id est, Carolum. Eclipsis solis facta est, 4 calendis Novembris.

CAROLUS III.

ROmanorum 84, Carolus junior, cum distortis cruribus, regnavit annis 10.

Anni Chr.	*Anni Car.*	
879	1	
880	2	Boso, germanus Caroli senioris, occupare regnum nitens, à filiis Balbi persequutus est & fugatus.
881	3	Carlomannus major, rex Bajoariæ, pater Arnoldi, obiit paralysi 7 nonis April. sepultusque in Odingas, in Bajoaria. Ludovicus, frater ejus, possidens regnum suum, concessit Arnoldo Carantanum, quod ei pater dederat.
882	4	Carolus junior, ex Alamannia egressus, Longobardorum fines possidens, in paucis diebus totam 445 Italiam accepit: & Romam perveniens, à papa Joanne & senatu imperator factus est.
883	5	Ludovicus rex, frater imper. obiit Francoforti 13 calend. Septembr. sepultusque est in cœnobio cum patre.
884	6	Ludovicus, filius Balbi, obiit apud sanctum Dionysium, ubi & sepultus est: cujus regnum frater ejus Carlomannus accepit. Bertholfus, Trevirorum episcopus obiit 4 idus Febr. Cui successit Rabboto 6 idus Aprilis, qui Rubertum, episcopum Metensis ecclesiæ consecravit, 10 calend. Maji.
885	7	¶ Marinus, 107 papa post Petrum, sedit anno uno, mensibus 5.
886	8	Carlomannus, filius Balbi, obiit, & sepultus est apud sanctum Dionysium, cum fratre suo.
887	9	¶ Agapetus, 108 post Petrum, sedit anno 1. Carolus imp. corpore & animo cœpit ægrotare mense Novembri circa transitum sancti Martini. Tunc tribunus veniens conventum convocavit. Tunc cernentes optimates regni, imperatorem non solùm viribus corporis, sed etiam animi defecisse, Arnoldum, Carlomanni filium, ultro in regnum attrahunt, & ab imperatore ita intra triduum deficiunt, ut cum ipso vix aliquis remaneret, qui ei saltem officia humanitatis impenderet. Cibus enim & potus ex Liberti, episcopi Moguntini, sumptibus præstabatur. Cui supplicanti Arnoldus nonnullos in Alamannia fiscos concessit. Hujus Caroli imp. anno 6, gens Danorum, qui & Normanni vocantur, copiosa nimis classe Oceanum permeans, Francorum ex improviso terminos occupavit, ac in sabbato sanctæ Paschæ civitatem Nannetis combusserunt, & episcopum ejus cum clero suo, dum fontem sacri baptismatis benediceret, cum maxima multitudine populi trucidaverunt. Tulpiacum, Juliacum, Aquis, Hindam, Stabulaus, Prumiam ac Nuimago, Regium castrum, deinde Coloniam, Bonnam, Metis, Treverim, cum aliis quamplurimis in Gallia ac Germania locis, ferro & igni ad nihilum redegerunt. Magna igitur parte regni Francorum vastata ab eis, Carolus, directo contra eos exercitu, arte cujusdam Franci ac solertia, nomine Ottonis, qui erat dux belli, centum millia una die ex eis prostravit, & cæteros fuga elapsos, Francia excedere compulit. Agapetus papa obiit.

ARNOLDUS.

ROmanorum 85, Arnoldus Bajoarius, regnavit annis 12.

Anni Chr.	*Anni Arn.*	
888	1	Arnoldus, compositis in Francia feliciter rebus, in Bajoariam revertitur.

¶ Adrianus papa sedit anno 1, mensibus 4. Carolus imperator obiit 2 idus Junii, & sepultus in Augea insula.

889

Anni Chr.	Anni Arn.	
889	2	Lutbertus, episcopus

Moguntinus, obiit. Sanctus Sunderoldus sibi successit. Mortuo Carolo, quædam pars populi Italici Berengarium, filium Eberhardi, qui ducatum Forojulianorum tenebat, regem sibi statuit: quidam verò Vidonem, filium Lamperti, ducem Spoletanorum, regia dignitate sublimandum decernunt. Sed post tantas strages inter eos factas, Vido victor existens, Berengarium regno expulit.

| 890 | 3 | ¶ Basilius, sedit annis 4.
| 891 | 4 | Nortmanni Wormaciam civitatem, occisis habitatoribus, subverterunt: ubi etiam Sunderoldus, archiepiscopus Moguntinensis, occisus est, sabbato, 6 calendis Julii.

| 892 | 5 | Cyclus 20 decennovalis, indictione 11.
| 893 | 6 |
| 894 | 7 | ¶ Stephanus sedit annis 6. Arnoldus rex, cum valida manu & forti exercitu, Longobardorum terminos intravit, & usque Placentiam pervenit: inde conversus, per Alpes Penninas Galliam intravit, & usque sanctum Maurum pervenit. Prælium magnum factum est inter Bavaros & Ungaros.

| 895 | 8 | Vido, qui nomine imperatoris Italiam regebat, obiit. Lampertus, filius ejus, regnum obtinens, diadema imperii à papa sibi fecit imponi. Synodus 96 episcoporum, qui cum abbatibus probatisque multis clericis, Tribuas (a) in monasterio residentes, contra plerosque seculares, qui episcopalem autoritatem minuere tentaverunt, plurima decreta super statum sanctæ ecclesiæ scripta roboraverunt.

¶ Formosus papa sedit annis 5, mensibus 6. Arnoldus rex Wormatiam venit, ibique omnibus optimatibus regni sui sibi occurrentibus, conventum publicum celebravit. In quo omnibus collaudantibus, Kindiboldum, (b) filium suum, regno Lotharii præfecit.

Anni Chr.	Anni Arn.	
896	9	Deinde secundò Arnol-

dus Italiam ingressus, Romam pervenit, & urbem cum consensu Formosi papæ armis cepit, quod retro antè, Nativitatis Domini tempore, semel factum erat. Mater autem ducis Lamperti, quæ ad prælium (c) à filio relicta fuerat, cum suis latenter aufugit. Arnoldus verò urbem ingressus, cum magno honore à Formoso papa susceptus, & ante confessionem sancti Petri imperator factus est. Eodem anno Lampertus nomine imperatoris obiit: & Ludovicus, filius Bosonis, fratris Caroli senioris, à Longobardis invitatus, à Provincia egressus Italiam intravit.

| 897 | 10 | Kindiboldus, hortatu Arnoldi patris sui, Oddonis comitis filiam, nomine Hidam, post Pascha sibi uxorem sociavit.

| 898 | 11 | In Italia, inter Ludovicum, filium Bosonis, & Berengarium multa certamina sunt gesta.

| 899 | 12 | Ungari Italiam multùm vastant. Hoc etiam anno Arnoldus imperator obiit, tertio calend. Decembris, sepultusque est Modingas, (d) ubi & pater ejus jacet.

LUDOVICUS.

Romanorum 86, Ludovicus, filius Arnoldi, regnavit annis 12.

Anni Chr.	Anni Lud.	
900	1	¶ Bonifacius sedit die-

bus 15. Ludovicum, filium Arnoldi, 2 nonis Febr. anno ætatis suæ 7, quem ex legitimo matrimonio Arnoldus genuit, proceres & optimates regem super se constituunt, & coronatum, regiis & ornamentis indutum, ad Forachim congregati in unum, in fastigio regni elevant.

¶ Stephanus papa, sedit anno 1.

| 901 | 2 | ¶ Romanus, sedit mensibus 4. Kindiboldus, filius Arnoldi, necatur.

(a) Potius *Triburias*, de quo *REGINO a. 895.*
(b) Qui alias Zundibolch dicitur, vel Zuendiboldus.
(c) Legendum *Præsidium.*
(d) Odinga Bavaria, vide *REGINONEM ad a. 880.* Infra *GOTTFRIDUM VITERB. pag. XVII.*

Anni Chr.	Anni Lud.	
902	3	¶ Theodorus, diebus 20.

¶ Joannes sedit annis 2. Stephanus
446 comes, frater Valonis, quum in secessu residens nocturnis horis alvum purgaret, sagitta per fenestram percutitur.

903	4	¶ Benedictus sedit mensibus 5.
904	5	Sclavi vastaverunt Saxoniam.

Focho, Remorum archiepiscopus, à quodam satellite Baldevini comitis, nomine Vimmaro, occisus est: cui successit Henricus, qui cum multis aliis episcopis eundem Vimmarum, pro tanto scelere, perpetuo anathemate excommunicavit.

| 905 | 6 | Ludovicus, filius Bosonis, qui sortitus fuerat nomen imperatoris, Berengarium de Italia expellens, totum illud regnum possedit: qui de securitate præsumens, absoluto exercitu, cum paucis Veronam ingressus est, adhortante Adalhardo, prædictæ civitatis episcopo. Quod quum cives cum summa festinatione Berengario, qui tunc in Bajoaria exulabat, nunciassent: promittentes, & portas civitatis sibi aperire pronunciantes; Ludovicum regno oculisque Berengarius privans, regnum Italiæ obtinuit. Eodem anno Conradus comes, pater Conradi imp. 3. cal. Martii bello occiditur in Hassia, in loco, qui dicitur Friteslar, ab Adelberto comite. Eodem anno, mense Julio, Ludovicus rex conventum generalem celebravit apud Triburas villa regia, & in castro, quod Terasso *(a)* dicitur, obsidione cinxit Adelbertum, & decollavit 5 idus Decembris.

906	7	¶ Leo, sedit dies 57.
907	8	¶ Christophorus, sedit 4 mensibus.

Hic fuit cardinalis titulo Damasi, & 4 mensibus electus, postea monachus factus est. Bajoarii ab Ungaris interficiuntur.

| 908 | 9 | ¶ Sergius, sedit annis 7, mensibus 3, diebus 15. Ungari Saxoniam & Thuringiam vastant. Lupoldus dux occisus est ab Ungaris. Burchardus quoque, dux Thuringorum, ab eisdem occisus est. Adelbertus comes, perfidia Hattonis, Moguntini episcopi, & cujusdam Lupoldi deceptus, Ludovico imperatore jubente, decollatur hoc modo: Quum bellum esset inter Conradum, Conradi regis patrem, & Adelbertum, Henrici regis patrem; primum interfectus est frater Adelberti. Postea in ultionem fratris Conradus quoque occisus est ab Adelberto: nec ullus regum tam ingens bellum inter eminentes viros sedare potuit. Postremò episcopus Hatto mittitur à rege, ad sedandam tam ingentem discordiam. Qui ingressus civitatem Adelberti, sub jurejurando spopondit, aut ei pacem cum rege facturum, aut incolumem eum loco suo restituturum. His pactis consentiens Adelbertus, fidei gratia & amicitiæ, rogavit pontificem, ut dignaretur aliquid gustare. Quo negante, illicò egressus est urbem. Quumque pertransissent oppidum cum omni comitatu, fertur episcopus dixisse, Sæpius petit, qui oblata spernit: tædet me longioris viæ, tardiorisque horæ: jam jejuni tota die non possumus ambulare. Lætus Adelbertus inclinatur ad genua episcopi, ut gustandi gratia reverterentur in urbem, deposcit. Pontifex in urbem reversus cum Adelberto, liberatur à lege juramenti, (ut sibi videbatur) eò quòd incolumem eum loco suo restituisset. Deinde regi Ludovico à pontifice præsentatus, accepit capitalem sententiam.

Anni Chr.	Anni Lud.	
909	10	Ungari Alamanniam
910	11	vastant.

Bellum maximum Francorum cum Ungaris.

| 911 | 12 | Ludovicus rex obiit, pro quo Conradus, filius Conradi illius, quem Adelbertus Babembergensis occidit, in regem elevatur.

CONRADUS.

Romanorum 87, Conradus, regnavit annis septem.

Anni Chr.	Anni Conr.	
912	1	Cyclus 21 decennovalis incipit, indictione 15.

Hattho, Moguntinus

(a) Vide, quæ notavi ad *REGINONEM a. 905.*

guntinus archiepiscopus, obiit: cui successit Hurgerus.

Anni Chr.	Anni Conr.
913	2

Ungari Alamanniam vastant, sed à Baioariis & Alamannis maxima cæde sternuntur.

914	3
915	4

¶ Anastasius papa, annis sedit 2, & totidem mensibus. Ungari totam Alamanniam igne & gladio vastant, in Turingiam venientes usque ad Fuldam.

916	5
917	6

¶ Lando, sedit mensibus 4. Ungari per Alamanniam in Alsatiam & usque ad fines regni Lotharii vastando venerunt.

918	7

¶ Joannes, sedit annis 14, mensibus 2, diebus 3. Conradus rex obiit 10 calendis Januarii, sepultusque est in Fulda monasterio, juxta altare sanctæ crucis. Basilea ab Ungaris destruitur.

HENRICUS.

Romanorum 88, Henricus comes, rex effectus, regnavit annis 17.

Anni Chr.	Anni Henr.
919	1
920	2
921	3
922	4
923	5

Preciosissimus thesaurus sanguinis Domini venit in Augiam 6 idus Novembris. Fortè ille sanguis, qui de imagine Christi confluxerat, cùm in Beryto civitate à Judæis patiebatur eadem, quæ & Dominus passus est ab eis.

924	6
925	7
926	8

Ungari totam Franciam, Alsatiam, Galliam, & Alamanniam, igne & gladio vastant.

927	9

Herigerus, archiepiscopus Moguntinensis, obiit, calend. Septembris. Cui successit Hildebertus, abbas Fuldensis: cui successit Hademarus 13 ad Fuldam prior.

Anni Chr.	Anni Henr.
928	10
929	11
930	12

Cyclus decennovalis 22 incipit, indictione 4. Henricus rex regem Obricorum & Nortmannorum efficit Christianos.

931	13

Joannes papa obiit.

¶ Leo successit ei mensibus 7, diebus 15.

932	14
933	15

Leo papa obiit.
¶ Stephanus sedit annis 2, mense 1, diebus 12.

934	16

Ungari ab exercitu regis Henrici occisi sunt, & multi quoque ex ipsis comprehensi sunt.

935	17
936	18

¶ Leo annis 3, mensibus 6, diebus 10.
Hildebertus, Maguntinensis archiepiscopus, obiit: cui successit Fridericus.
Henricus rex obiit, 4 nonis Julii: & Otto, 447
filius ejus, in regnum constituitur.

OTTO.

Romanorum 89, Otto, regnavit annis 36, mensibus 10.

Anni Chr.	Anni Ott.
937	1

Monasteria sanctorum Scotorum, sancti Galli & sancti Bonifacii igne consumuntur. Ungari per Orientales Francos & Alemanniam, multis civitatibus igne & gladio consumptis, juxta Wormatiam Rheno transito, usq; ad mare Oceanum regnum Galliæ devastaverunt, & per Italiam redierunt.

938	2

¶ Stephanus sedit annis 3, mensibus 3, diebus 15. Otto sibi de Boariis resistentibus rediit. Frater ejus Henricus comprehensus est ab Eberhardo. Illo autem liberato, Eberhardum misit in exilium, atque iterum Boarios invasit cum exercitu, omnesque sibi subdidit, nisi tantum unum Arnolphi filium. Interim maxima pars Ungarorum à Saxonibus occisa est.

939	3

Otto in Lothoringos ivit usque ad Caprimontem. Interea Ludovicus, rex Galliæ, invasit Alsatiam. Tunc Otto revertens venit ad Brisaciam, & obsedit eam, & Ludovicus rex discessit. Iterum Eberhardus dux occisus

cisus, & Gilbertus *(a)* etiam dux in Rheno submersus.

Anni Chr.	*Anni Ott.*	
940	4	
941	5	¶ Marinus sedit annis 3, mensibus 6, diebus 14.
942	6	
943	7	
944	8	¶ Agapetus sedit annis 10, mensibus 6, diebus 10.

945 | 9 | Otto dux obiit, cui successit Conradus. Otto rex in Lothoringos cum exercitu ivit, & omnes subjugavit imperio suo: sed Metensis episcopus resistebat. Henricus verò, frater regis, projectis armis, venit ad eum.

946	10	
947	11	
948	12	
949	13	
950	14	Cyclus 23 decennovalis incipit, indictione 8. Berengarius rex apud Augustam in conventu Ottonis ad dedicationem venit. Inde cum regina conjuge ejus, Villa nomine, ad castellum Babemberg deductus, extremam clausit horam: & draco visus est.
951	15	
952	16	Per loca Germaniæ Galliæque plurima terræ motus magni facti.

953 | 17 | Moguntia civitas ab Ottone rege obsessa est.

448 | 954 | 18 | Guilielmus, filius Ottonis, sic: Anno Dominicæ incarnationis 954, indictione 12, beatæ memoriæ dominus Fridericus, sanctæ Moguntiacensis ecclesiæ archiepiscopus, 8 calendis Novembris obiit. *Eodem verò anno ego Guilielmus, tantæ successionis indignus, loco ejus cum consensu cleri & populi ejusdem sanctæ sedis, 16 calendis Januariis, ipsoque die pacem inter regem Ottonem & filium ejus Luttolphum facta, in loco Aranstedi (b) sum electus, & in die 9 calendis Januariis Moguntiæ ordinatus.* Hæc dixit Guilielmus episcopus, filius Ottonis imperatoris.

¶ Joannes sedit annis 7, mensibus 11. Luttolphus dux Ottoni regi patri suo rebellat.

955 | 19 | Ungari Noricam, Franciam, Italiamque petunt.

956 | 20 | Ungari totam Boariam depopulantes, juxta Augustam Alamanniæ urbem ab Ottone rege pugna victi, immensa cæde necantur. Lutolphus Adelbertum bello vicit, & ipse eodem anno moritur. Hademarus, abbas Fuldensis, qui monasterium Fulda magnifico opere construxit, obiit: cui successit Hatto, filius sororis suæ.

957	21	
958	22	
959	23	
960	24	Cruces in vestibus apparent.
961	25	

Otto rex Romam veniens, imperator efficitur à Joanne papa.

962	26	¶ Leo anno 1, mensib. 4.
963	27	Roman⁹ rex Græc. obiit.
964	28	¶ Benedictus mensib. 2, dieb. 5.
965	29	¶ Joannes sedit annis 9.
966	30	Otto, filius Ottonis, imperator à Joanne papa ante altare sancti Petri cum patre suo coronatus est.
967	31	
968	32	Guilielmus, episcopus Moguntinus, obiit, & apud sanctum Albanum sepelitur: cui Hatto, abbas Fuldensis, successit. Nicephorus, rex Græcorum & senex, quum timuisset à filiis suis projici, voluit castrare eos. Tunc mater eorum, nesciens aliter eos liberare, suasit Joanni regem occidere & imperare. Joannes itaque clàm in palatium intravit, regemque occidit, & imperavit.

969 | 33 | Cyclus 24, indictione 12.

970 | 34 | Hatto, episcopus Moguntinus, obiit: ei successit Rubbertus.

971 | 35 | Signum quoddã igneum apparuit in cælo.

972 | 36 | ¶ Benedictus papa sedit anno uno, mensibus sex.

973 | 37 | Otto imperator obiit nonis Maji, & sepultus Magdeburgi.

OTTO

(a) Al. *Giselbertus.*
(b) Vide supra *REGINONEM ad a. 954.*

OTTO.

Romanorum 90, Otto, regnavit annis 10, mensibus 7.

Anni Chr.	Anni Ott.	
974	1	¶ Donus papa, sedit anno uno, mensibus sex. Cessavit diebus 10.
975	2	¶ Bonifacius papa sedit mensibus 5, diebus 12. Otto imperator obiit nonis Maji. Sanctus Uldaricus migravit ad Dominum 4 nonis Julii, anno episcopatus sui 50. Ebergerus, archiepiscopus Coloniensis, immolavit Scotis in sempiternum monasterium sancti Martini in Colonia: quibus primùm primus abbas præerat Minborinus Scotus, annis 12. Hoc etiam anno Rupertus Dung, honestissimus *(a)* archiepiscopus.
976	3	¶ Benedictus papa sedit annis 10, mensibus 6: cessavit diebus 20. Moguntinus obiit, pro quo Villegisus constituitur, qui in primis cœpit ædificare monasterium sancti Martini; qui etiam construxit monasterium sancti Stephani, ibique sepultus est. Restauravit quoq; divinum officium, in monte sancti Dysibodi cum canonicis, quod Hatto, præcessor ejus, vel hujus Ruperti archiepiscopi destruxit, expulsis inde monachis.
977	4	
978	5	
979	6	
980	7	
981	8	
982	9	
983	10	Otto imperator apud Calabriam, occiso à Græcis exercitu ejus, de navi exiliens natando aufugit. Otto imperator Romæ 6 idus Decembris moritur, ibique sepelitur. Boppo, episcopus Wirzeburgensis, obiit.

OTTO.

Romanorum 91, Otto 3, filius secundi Ottonis, admodum puer, regnavit annis 18, & mensibus aliquot.

Anni Chr.	Anni Ott.	
984	1	
985	2	¶ Joannes, sedit mens. 8. 449
986	3	¶ Joannes papa mensibus 4.
987	4	Villegisus, archiepiscopus Moguntinensis, dedicavit ecclesiam in Turnilan, Vigero comite rogante. Qui Vigerus mox eandem ecclesiam, quæ etiam Dorlon *(b)* nominatur, cum omnibus, quæ in eadem marchia habuit, post obitum suum sancto Martino & episcopo Moguntino contradidit. ¶ Joannes papa sedit annis 10, mens. 10, diebus 12, & cessavit diebus 6.
988	5	
989	6	
990	7	
991	8	
992	9	
993	10	
994	11	
995	12	Sanctus Adelbertus episcopus de Praga civitate Aprutis *(c)* martyrio coronatur. Bernardus, episcopus Verzeberg, obiit in insula Eubœa, & sepelitur in monasterio, quod dicitur Politica.
996	13	
997	14	¶ Gregorius papa sedit annis 2, mensibus 6.
998	15	
999	16	Gregorius papa obiit. Hic jam cœpit millenarius primus.
1000	17	Sylvester fit papa, hic sedit annis 4, mense 1, & diebus 8, & cessavit sedes diebus 23.
1001	18	
1002	19	Otto 3 imperator in Italia obiit absque filiis, 5 calend. Februarii:

(a) Legendum mihi videtur: *Moguntinus*, dum ista ætate Rupertus Moguntiæ sederet. Pro *Dung*, *SERARIUS lib. IV. c. VI.* supponit *Domnus*.

(b) *JO. MAUR. GUDENUS Hist. Erfurt. lib. I. §. V. p. 18.* sic explicat: *Hic multas ædes sacras erexit, Collegiatam etiam ecclesiam in majori Dorla liberaliter fundavit, post quatuor, & quod excurrit, secula Saltzam translatam.*

(c) Potius à Prussis. Hi enim Adalbertum Fischhusii martyrio affecerunt, teste *DUBRAVIO Hist. Bohem. lib. VI. p. 158. HARTKNOCH* Preuß. *Hist. II.* Th. *c. V. p. 456.* Vide etiam *WERN. ROLEWINCK ad a. 974.*

rii: cujus intestina Augustæ, reliquum corpus Aquisgrani sepelitur.

HENRICUS.

ROmanorum 92, Henricus, dux Bavariæ Babembergensis, rex effectus, apud Moguntiam consecratus à Villigiso archiepiscopo, regnavit annis 21, mensibus 5.

Anni Chr.	Anni Henr.	
1003	1	Sylvester obiit.

¶ Huic successit Joannes mensibus 5, diebus 15.

| 1004 | 2 | ¶ Joannes fit papa annis 5. Henricus rex Italiam, Bohemiam, & Bolislaum ducem cum omni Sclavorum gente subjugavit.

| 1005 | 3 | Episcopat? Babemberg.
| 1006 | 4 | à rege Henrico consti-
| 1007 | 5 | tuitur, & Eberhardus ibi episcopus ordinatur. Cyclus 26 decennovalis, indictione 5.

| 1008 | 6 | Brunus episcopus à Prucis, multis suppliciis affectus, & pedibus manibusque abscissis, postremò capite plexus cœlos petiit.

| 1009 | 7 | Joannes papa obiit.
| 1010 | 8 | ¶ Sergius papa, sedit annis duobus, mensibus septem.

450 | 1011 | 9 | Hoc anno Babembergensis ecclesiæ dedicatio facta est, 46 episcopis ad hoc vocatis. Villogisus, Moguntinensis archiepiscopus, obiit, cui successit Erkenbaldus.

| 1012 | 10 | ¶ Benedictus pa. an. 12.
| 1013 | 11 | Henricus rex Romæ
| 1014 | 12 | imperiali benedictione
| 1015 | 13 | coronatur à papa Bene-
| 1016 | 14 | dicto. Brianus, rex Hi-
| 1017 | 15 | berniæ, parasceve Pa-
| 1018 | 16 | schæ, 6 feria, 9 cal. Maji, manibus & mente ad Deum intentus necatur. Ernest dux in venatu occiditur.

| 1019 | 17 | Benedictus papa, Ba-
| 1020 | 18 | bembergam veniens, ecclesiam sancti Stephani ibidem dedicavit.

Anni Chri.	Anni Henr.	
1021	19	Terræ motus magnus

factus est, 4 idus Maji, feria 6. Sanctus Hiribertus, Coloniensis archiepiscopus, obiit, pro quo Piligrinus constituitur. Erbenbaldus, Moguntinensis archiepiscopus, obiit, pro quo Eribo constituitur.

| 1022 | 20 | Henricus imperator
| 1023 | 21 | novam Troiam deditione cepit, & fit mortalitas magna in exercitu.

| 1024 | 22 | Benedictus papa obiit. Henricus imper. 3 idus Julii absque filiis obiit, & Babembergæ in monasterio sancti Petri à se facto sepelitur.

CONRADUS.

ROmanorum 93, Conradus junior, *(a)* Francus, eligitur: regnavit annis 15.

Anni Chr.	Anni Conr.	
1025	1	¶ Joañes sedit annis 29.
1026	2	Conradus filium suum
1027	3	Henricum regem fecit,

& ipse pergens Romam imperator efficitur. Cyclus 27 decennovalis, indictione 9.

| 1028 | 4 | Ego miser MARIANUS in peccatis fui in hoc anno natus.

| 1029 | 5 | Conradus imp. Stephanum, Pannoniæ regem, cum exercitu petiit. In Alamannia Ernest dux & Vernherus comes, cum multis occiduntur.

| 1030 | 6 | Arbio, archiep. Mogun-
| 1031 | 7 | tinus, obiit. Stephanus, rex Pannoniæ, missis legatis, cum imperatore Conrado pacificatur.

| 1032 | 8 | Sanctus Bardo successit annis 20. Rudolphus, rex Burgundiæ, obiit, diadema suum Conrado imp. misit.

| 1033 | 9 | Conradus imper. hye-
| 1034 | 10 | me Burgundiam petit. Moëlcolium, *(b)* rex Scotiæ, obiit. Don-

(a) HERMANNO CONTRACTO ad a. 1019. puer dicitur.

(b) Potius Milcolumbus, & successor ipsius, Donaldus, de quibus *BUCHANANUS Hist. Scotiæ lib. VII.* ineunte.

Donchad, filius filiæ ejus, sibi successit annis quinque.

Anni Chr.	Anni Conr.
1035	11

Propter religionem districtam, disciplinamque nimiam, & propter aliquos Scotos, quos secum habebat Helias Scotus abbas, qui monasterium sancti Pantaleonis & sancti Martini in Colonia pariter regebat, Piligrinus, Coloniensis archiepiscopus, invidiosis viris instigatus, Heliam abbatem voluit expellere & omnes Scotos monachos, quos secum habebat. Helias Scotus abbas statim, quum de aula regia revertisset, dixit cum cæteris Scotis: Si Christus in nobis peregrinis est, nunquam vivus ad Coloniam veniat Piligrinus. Et ita Dominus complevit. Joannes papa obiit.

¶ Benedictus huic successit annis 14.

| 1036 | 12 | Piligrinus, episc. Coloniensis, obiit, pro quo Hermannus constituitur. Otto, princeps Carlingorum, (a) à Gozelone duce pugna victus, fugiens occiditur. Burim Verzeburgensis episcopus obiit.

| 1037 | 13 |
| 1038 | 14 | Sanctus Bardo archiep. præsente Conrado imp. indictione 5, 4 idus Novemb. consecravit monasterium sancti Martini, sedis Moguntinensis archiepiscopatus, imò omnium Francorum, in honore sancti Martini, cum multis episcopis. Connigund imperatrix obiit, 5 nonis Martii, & Spiræ sepelitur. Hermannus dux obiit, filius imperatoris. Stephanus, rex Ungarorum Christianus, obiit, qui cum omni gente sua ad fidem convertitur.

| 1039 | 15 | Conradus imper. obiit 2 nonis Junii, sepultusque est Spiræ. Eberhardus, primus episcopus Babembergensis, obiit, & Richardus abbas Fuldensis. Hic etiam multos Scotos secum habebat: cui Sigevar abbas successit.

HENRICUS.

Romanorum 94, Henricus, filius Conradi imper. regnavit annis 17.

Anni Chr.	Anni Henr.
1040	1

Donchad, rex Scotiæ, occiditur à duce suo. Magfinloech successit in regnum ejus.

| 1041 | 2 | Henricus rex ducem Bohemiæ Fratizlaum bello petit, sed multis proceribus & militibus in præstructione sylvæ citrà & ultrà occisis vel captis, nil dignum efficere potuit. Petrus quoque, Ungarorum dux, rex eidem duci contra Henricum regem auxilia misit.

| 1042 | 3 | Helias Scotus obiit 2 idus Aprilis, vir prudens & religiosus. Ungari quendam Ononem, (b) regem sibi eligentes, Petrum regem suum expellunt: qui profugus & exul Henrici regis, cui priori anno rebellaverat, gratiam quærit & invenit. Henricus rex Bohemiam ingressus, igne prædaque cuncta devastat, & rebellem ducem obsides dare, & ipsum post se Ratisponam ad deditionem humiliter venire, sibique jurejurando fidelitatem servitiumque confirmare coarctat. Ono, rex Ungarorum, ob susceptum ab Henrico rege Petrum, à se expulsum, fines Boariæ prædis & incendiis depopulatur: sed magna pars exercitus ejus ab Adelbone marchione deleta est.

| 1043 | 4 | Annuchadus Scotus & inclusus obiit, 3 calendis Februarii, in monasterio Fuldensi: super cujus sepulchrum visa sunt lumina, & psalmodia audita. Super quem ego Marianus Scotus 10 annis inclusus, super pedes ejus stans quotidie cantavi missas. Henricus rex Pannoniam ingressus, duas populosissimas civitates evertit, plures deditione subjecit. Sed quum Petrum regem, quem secum ducebat, provinciales recipere nollent, alium, quem petebant, ducem eis constituit: quem Ono post discessum ejus in Bohemiam repulit. Gisla imperatrix, mater Henrici regis, obiit, 16 calendis Martii, & apud Spiram sepelitur.

| 1044 | 5 | Henricus rex iterum Pannonias invadens, satisfactionem, obsides, munera pacis per jusjurandum con-

(a) Princeps Gallicæ Campaniæ dicitur *HERMANNO CONTRACTO ad a. 1032.*
(b) al. *Ouonem.*

confirmationem accipiens, discessit. Inde reversus Constantiensi synodo adfuit,
451 ubi cunctis debita dimisit, destructisque omnibus munitionibus, pacem hactenus inauditam, tam in tota Suevia, quàm in aliis sui regni provinciis, regia censura per edictum confirmavit. Deinde Agnetem, Guilielmi Pictaviensis principis filiam, reginam apud Moguntiam ungi faciens, regalibus sibi nuptiis in Ingelnheim copulavit. Lupoldus marchio, Adelberti filius, in maxima Ungarorum clade immaturè obiit.

Anni Chr. | *Anni Henr.*

1045 | 6 | Cyclus 23 decennovalis, indictione 13. Henricus rex 3 Pannoniam iratus ingressus, Dei favente clementia, & beato Udalrico episcopo imperante, victor fratris Ononem cum uxore & filiis cognatisque, quibus locus evadendi erat, effugabat: Petrum in regnum constituit, subditoque sibi Ungarorum regno honorificè revertitur.

1046 | 7 | Henricus rex Italiam ingressus, pacificè à Romanis suscipitur. Papas 3 non dignè constitutos synodaliter deposuit, & Sindegerum, Babembergensem episcopum, papam constituit. Ipséque & conjux ejus Agnes regina eadem die imperiali benedictione sublimantur.

¶ Clemens papa, qui & Sindegerus, 141 post Petrum, anno uno.

1047 | 8 | Petrus, rex Ungariæ, cæcatus à Pannonio quodam. Clemens papa obiit. Otto, dux Suevorum obiit, pro quo Otto de Suinforto surrexit.

¶ Papa Bobbo, 142 post Petrum, anno 1.

1048 | 9 | Henricus rex nascitur.

1049 | 10 | ¶ Bobbo papa obiit. Tullensium antistes Brunus, qui & Leo, 143 post Petrum, sedit annis quinque.

1050 | 11 | Rex Scotiæ Machetad, Romæ argentum seminando pauperibus distribuit.

1051 | 12 | Sanctus Bardo, episcopus Moguntinensis, obiit, 4 idus Junii.

Anni Chr. | *Anni Henr.*

1052 | 13 | Lutpoldus episcopus successit annis octo, mensibus 4.

Ego MARIANUS seculum reliqui.

1053 | 14 | Atdericus Barbosus, in Hibernia, vir valde famosus & miræ religionis, (ipse enim fœminas & puerulos more clericorum coronando tondebat; & coronas, & non velata capita fœminas conversas habere debere prædicabat; earumque scholam & puellarum & puerorum & laicorum multam habebat) ob id ex Hibernia projectus est. Leo papa, exercitum ducens per Apuliam contra Normannos, infinita utrobique cæde peracta, sine victoria redit.

1054 | 15 | Leo papa obiit. Velfus, dux Carinthiorum, obiit. Conradus dux ab imperatore Henrico expulsus, in Pannonia exul, veneno sublatus est. Heizil, comes de Obernsteinveld, defunctus est.

1055 | 16 | ¶ Victor, papa 144 post Petrum, annis 3 sedit. Hermannus, Coloniensis episcopus, obiit. Sanctus Anno sibi successit.

1056 | 17 | Ego MARIANUS, peregrinus factus pro regno cœlesti, patriam meam reliqui, & in Colonia, 5 feria, calendis Augusti, monachus effectus sum. Iisdem temporibus multi diversarum provinciarũ principes perierunt. Fames multas provincias afflixit. Egestas & penuria undique prævaluit: multa mala tunc temporis facta sunt. Henricus imperator, his doloribus corde tenus compunctus, infirmari cœpit, & productus usque ad mortem. Sapienti tamen usus consilio, ab omnibus, quibus potuit, veniam petens, quibusdam prædia, quæ abstulit, restituit; cunctis, qui contra eum culpas damnabiles fecerunt, relaxans. Filium suum Henricum Romani pontificis tunc præsentis, cæterorumque pontificum & principum electione regem constituit. His & aliis, prout vitæ possibilitas admisit, bene dispositis, 3 nonis Octobris hanc vitam præsentem finivit, sepultusque Spiræ, papa præsente.

HEN-

HENRICUS III.

ROmanorum 95, Henricus rex, filius Henrici, imperavit annis 5.

Anni Chr.	Anni Henr.

1057 | 1 | Henricus admodum puer cœpit regnare. Agnes imperatrix, ejus mater, ducatum suscepit Boariæ. Victor papa, multis in Germania bene dispositis, rediit Romam, & eodem anno obiit.

1058 | 2 | ¶ Stephanus, qui & Fridericus, papa 145 post Petrum, frater Godfridi ducis, jam monachus in monte Cassino factus, à Romanis pontifex constituitur. Hic etiam eodem anno obiit. Obierunt Adelbertus, Babembergensis episcopus, & Otto, dux de Suinforti. Podelbrunna civitas cum duobus monasteriis feria 6 ante palmas igne consumuntur. In monasterio autem erat Paternus nomine, monachus Scotus, multisque annis inclusus, qui etiam combustionem prænunciabat, in sua clusa ambiens martyrium combustus est. Feria 2 post octavas Paschæ, exiens de Colonia causa orationis eundem locum visitavi, ob bona, quæ narrantur de ejus sepulchro: & sic cum abbate Fuldensi Fuldam veni. Egebertus, abbas Fuldensis, obiit 15 calendis Decembris: cui successit Sigefridus, in Nativitate Christi.

1059 | 3 | ¶ Nicolaus, 146 post Petrum, annis 2. Ego MARIANUS indignus cum Sigefrido isto apud Verzebergum ad presbyteratum consecratus media Quadragesima, 3 idus Martii, & feria 6 post Ascensionem, 2 idus Maji inclusus Fuldæ per annos 10. Lutpoldus, Moguntinensis præsul, obiit 6 idus Decemb. Ei Sigefridus, abbas Fuldensis, successit.

1060 | 4 | Sigefridus iste in Epiphania archiepiscopus factus est, papæ etiam tunc Nicolai legato Alexandro, postea papa facto, præsente. Vidradus abbas post eum successit. Nicolaus papa obiit.

Anni Chr.	Anni Henr.

1061 | 5 | ¶ Alexander, 147 post Petrum, sedit annis 13. Molaus, abbas Scotorum, Coloniæ obiit.

1062 | 6 | Hucusque duo magni
1063 | 7 | cycli, id est 1044 anni.
1064 | 8 | Sanctus Cuono, Trevirorum episcopus, martyrizatur in deserto loco, à scopuloso monte ter præcipitatus à Theoderico comite, eò quòd absque electione constitutus est: & sepultus est Doleiæ, ubi per illum Dominus multa signa tunc temporis fecit. Ipse comes pœnitentiam agens, Hierosolymam pergens vitam finivit, & omnes consentanei ejus mala morte perierunt. Pro quo Udo constituitur.

Cyclus paschalis magnus Dionysii, in quo sumus, 3. indictione secunda.

Multi divites & pauperes cum Sigefrido, Moguntino archiepiscopo, Traje- 452
ctensi episcopo, Babembergensi episcopo, & Ratisbonensi episcopo, post transitum sancti Martini Hierusalem plus 7000 perrexerunt: ubi verò episcopi sedebant, dorsalia pallia (a) pendebant, scutellas & vasa aurea & argentea habebant.

1065 | 9 | Arabes verò fama pecuniæ congregati sunt, multosque prædictorum in parasceve occiderunt. In quoddam castellum nomine Carvasalim nostri fugerunt, ibique se contra jacula Arabum defenderunt. Tunc bonus quidem miles nullo modo prohibitus, à sepulchro domini nudus foras exivit. Arabes statim eum in modum crucis extendentes, ab imo ventris usque ad guttur superficiem ejus proscindentes, scrutati sunt, qualiter humana viscera haberentur: deinde eum membratim dividentes, lapidibus obruerunt, omnibusque nostris de castello intuentibus dixerunt, Omnes vos similiter obruti eritis, si totam pecuniam nobis non tradideritis. Tunc timore perterriti promiserunt se daturos totam pecuniam suam, tantùm ut eis victum dimitterent, usque ad fines Christianorum. Tunc ducem Arabum cum viris 16, totidemq;

(a) *Tapizereyen.* Vide uberius *CAR.* du *FRESNE, voce Dorsalia.*

gladiis intromiserunt. Qui quum vidissent episcopos gloriosos cum multis militibus, & dorsalia pendentia, extendit corrigiam circa collum Babembergensis episcopi Guntheri, considerans magnitudinem & pulchritudinem ejus, ait, Tu & omnia ista mea erunt. Episcopus verò per interpretem ait, quid mihi facies? Et ille dixit, istum pulchrum sanguinem gutturis tui sugam, & suspendam te sicut canem ante castellum. Tunc episcopus, comprehenso capite ejus, stravit ducem in terram; atque omnes alii ligati sunt. Qui verò foras erant audientes ista, irruerunt super castellum. Sed statim isti ligati, & supra murum contra jacula suorum suppositi, rogaverunt filios & amicos suos cæterosque pacem facere inter eos: unde bellum & dissensio inter latrones orta est, quum multi ex eis pecuniam eligerent, multi ut patres & amicos suos reciperent. Feria verò 2 post pascha quidam de nostris, qui evaserant, petierunt ducem de Ramula in auxilium. Statim Deo annuente, venit cum multo exercitu, & fugatis Arabibus accepit quingentos Bisantios aureos, captivumque ducem Arabem, inimicum multo tempore regis Saracenorum: & duxit Christianos Hierusalem, & iterum inde ad navim. Dominus autem secundum ventum dedit. Sic usque ad Christianos venerunt. Sed duo tantùm millia ex 7000 reversi sunt.

| 1066 | 10 | Cometa stella visa est.
Araldus, rex Normannorum, mille navi-
453 bus venit in Angliam, mense Septembri,
regnaturus: qui Eboraci in autumno
ultra 1100 sacerdotes Anglos occidit.
Araldus verò, rex Anglorum, cum 7 aciebus bellicis statim pervenit illò, Araldum imparatum absque loricis invenit, & bello occidit, mense Octobri. Guilielmus verò, qui & Bastard, hoc est nothus, cum Francis intrat. Interim Anglos & Araldum bello occidit, & ipse regit Anglos.

| 1067 | 11 | Duo papæ in Roma
| 1068 | 12 | constituuntur, id est, episcopus Parmensis, qui est expulsus, & Lucensis, qui papa est effectus.

| *Anni Chr.* | *Anni Henr.* |
| 1069 | 13 | Ego miser MARIANUS, jussu episcopi Moguntinensis, & abbatis Fuldensis, feria 6 ante palmas, 3 nonis Aprilis, post annos 10 meæ inclusionis solutus, de clusa in Fulda ad Moguntiam veni, & in festivitate Septem fratrum secundò includor. Consecratio novi monasterii sanctæ Mariæ in Moguntia, 9 cal. Decembris.

| 1070 | 14 | Scotis & Francis vastantibus, Angli disperguntur, & fame moriuntur, carnemque humanam manducare coguntur. Dechi marchio Henrico regi rebellat.

| 1071 | 15 | Quidam clericus, Carolus nomine, more Simonis Magi, qui donum spirituale pro precio rogavit ab Apostolis, à rege Henrico comparavit episcopatum civitatis Constantiæ. Qui in conventiculo episcoporum & abbatum in monasterio sancti Martini Moguntiæ, in Assumptione sancti Martini facto, à Sigefrido archiepiscopo coram rege culpatus, quòd non intraret per ostium in ovile ovium, depositus est: deinde post annum non vixit. Otto, dux Boariæ, regi Henrico rebellat.

| 1072 | 16 | Conjurant regni principes contra Henricum regem. Eo tempore Sigefridus, episcopus Moguntinensis, causa orationis in Galitiam ad sanctum Jacobum perrexit. Quum autem Cluniacum dominica die ante missam sancti Michaëlis venisset; intrans claustrum respuit seculum. Sed dum mercenarii Moguntinum episcopatum comparare vellent precio; Sigefridus in obedientia sancti Benedicti, quam abbati deberet, violenter compulsus, Moguntiam 8 idus Decemb. rediit. Hucusque duo magni cycli, hoc est, 1044 anni.

| 1073 | 17 | In hoc anno juxta cursum Solis & Lunæ habentur, sicut in anno 15 Tiberii, in quo baptizatus est Dominus, id est, dies baptismatis 8 idus Januarii, epiphania die Dominico & crastino, feria 2 initium jejunii Domini, 15 cal. Martii, in die 40 sui jejunii, 6 feria, victoria ejus de diabolo superato in gula & vana gloria atque avaritia, in quibus diabolus primum Adam in eadem feria

feria prostravit. A baptismate itaque Domini in anno 15 Tiberii*. Alexander papa obiit Dominico die, undecimo calendis Maji.

Anni Chr.	Anni Henr.	
1074	18	Hildebrandus, qui &

Gregorius, papa sedit annis 12. Papa Gregorius decrevit præcepto Petri apostoli & sancti Clementis, ut suprà, & canonibus patrum per bannum Dei, Petri & Pauli, & suum, synodali judicio multorum episcoporum, & contradicens interdixit presbyteris, diaconibus, omnibusque clericis, uxores habere, & omnino cum fœminis habitare; nisi cum eis, quas regula vel Nicena synodus concessit. Decrevit quoque, ut sub sententia sancti Petri cum Simone damnaretur, non solùm emptor, sed & venditor cujusque consecrationis officii ecclesiastici, id est, episcopatus, presbyteratus, diaconatus, præpositurae ecclesiæ vel decimationis, sed & socius transgressoris. Dominus enim dixit: *Gratis accepistis, gratis date.* Unde & de prædicta synodo legati papæ missi ad Henricum, regem Romanorum, id est, duo episcopi cum regina ejusdem regis matre, & universali synodo, coram rege, communi omnium episcoporum interdictu, fœminas separarunt à clericis, & maximè à presbyteris: & noluerunt esse in Pascha cum rege in civitate Babemberga, nec cibum, vel societatem Hermanni, ejus civitatis episcopi, habere, qui etiam episcopatum comparavit. Arnoldus, abbas sancti Albani, obiit, pro quo alius abbas constituitur, nomine Godeschalcus.

1075 | 19 | Plures clerici sub sententia interdicti Apostolici libentius esse voluerunt, quàm fœminis & uxoribus carere, sed ut vel per alios castigarentur, decrevit papa synodica legatione, etiam hoc anno, ut nullus Christianus audiret missam conjugati presbyteri. His temporibus, non autē eodem anno, orta est gravis atque feralis discordia in regno Teutonico, inter regem Henricum & principes Saxoniæ, cujus causa (ut fertur) hæc erat: Rex Henricus omnes Saxones servituti subjicere cogitabat: sed quia hoc tam facilè, ut speraverat, perficere non poterat, accepto consilio, prius principes proposuit honoribus ac dignitatibus suis despoliare, & sic reliquos provinciæ populos suo dominio subjugare. Ut ergo voluntatis suæ propositum faciliùs adimplere valeret, in ipsa Saxonum provincia, in monte, qui vocatur Hattisberg, castrum munitum construxit, cui ex ipsius montis vocabulo nomen dedit, ut vocaretur Hattisburg. Consummato verò castro, & secundum voluntatem suam omnibus ibidem negotiis regni dispositis, ad effectum desiderii jamdudum conceptum toto conamine suam extendit intentionem. Ottoni itaque ducatum Boariæ abstulit, metuens eum, quia genere Saxo erat: quem protinus Velfoni ad injuriam Saxonum contulit. Post hæc, quadam die in eminenti loco ejusdem castri consistens, & elegantiam patriæ undique bene possessam respiciens, fertur dixisse: Saxonia regio pulcherrima, sed servi nequissimi, habitatores videlicet illo prænotans opprobrio. Quod audiens prædictus Otto dux gravius, quam credi potest, dictum regis suscepit: colloquutusque principibus Saxoniæ, rebellare omnem simul fecit provinciam, & meritò. Unicam enim & dilectam Domini sponsam, quam redemit de inimico preciosi sanguinis sui precio, quantum in ipso fuit, per concubinarios, id est, hæreticos, polluere & obfuscare veritus non est, dum spiritualia ecclesiæ officia, gratifica videlicet sancti spiritus munera, per iniqua contrariaque fidei catholicæ commercia, more Simonis efficeret venalia. Hæc & his similia nefanda & inaudita Henrici regis flagitia videntes & audientes fieri catholici viri, per id temporis in ecclesia constituti, cum propheta Helia Domini zelo zelantes pro domo Israël, directis Romam nunciis ad Alexandrum, apostolicæ sedis antistitem, hæc ei & alia quamplurima, quæ in regno Teutonico, insanientibus simoniacis hæreticis, rege Henrico authore & patrono, dicta & gesta sunt, tam literis
quâm viva voce, gemendo ac dolendo 454
conquesti sunt: deinde eodem zeli Dei fervo-

fervore succensi, convenientes in unum, castrum Hattisburg obsessum capiunt, omnia ibidem inventa diripiunt. Fertur etiam, quòd plus quàm triginta fœminæ una die ejectæ sint de munitione, quæ omnes fuerunt violatæ, vestibus usque ad nates præcisis, ad injuriam Saxonum: unde ipsi, nimiùm efferati animis, castrum & omnia, quæ in eo constructa erant, cum monasterio, clericis undique per fugam dispersis, funditus exciderunt, ossaque filii ejus de sepul-
455 chro ejecta, per compita disperserunt. Interea, domino Alexandro apostolico de medio sublato, suscepit sedem Apostolicam Gregorius septimus, qui & Hildebrandus, professione monachus. Iste querimoniis & clamoribus catholicorum justis, adversum Henricum & scelerum ejus immanitatem auditis, zelo Dei accensus, jam dictum regem excommunicatum pronunciavit, maximè propter simoniam. Quod factum catholicis quidem viris bene placuit, simoniacis verò ac fautoribus regis nimiùm displicuit, qui dicebant, nunquam fuisse auditum, regem aliquando excommunicationi subditum. Facta est ergo maxima divisio in ecclesia Dei, catholicis domino Apostolico studiosè faventibus, ac præceptis ejus, schismaticis, Henrico & cooperatoribus ejus, ex corde obedientiam exhibentibus: inter quos erat princeps & signifer justitiæ, dilectus Deo & hominibus, beatus Hanno, Coloniensis archiepiscopus (cujus memoria in benedictione est) cum reverendissimis ecclesiarum rectoribus, Sigefrido Moguntino, Vezelino Magdeburgensi, Rucherio Halverstadensi, aliisque episcopis & abbatibus, monachis & clericis, assentientibus quoque principibus totius Saxoniæ, Ottone duce, Magno duce, Vdone marchione, Ludovico comite, cum aliis innumerabilibus tam nobilium quam infimarum militaribus viris. Quorum fidei devotionem, ac fervorem justitiæ, venerabilis papa Gregorius audiens, & contra eos sævitiam Henrici fautorumque ejus, quemadmodum & contra semetipsum insurgere videns, ne deficerent in tribulationibus, quas sustinebant ab iniquis, sed fortiores, imò constantiæ virtute solidiores efficerentur; missis ad eos literis paucis, hæreticorum audaciam, garrulitatem, & superbiam, autore Henrico ac defensore, ad injuriam & contumeliam sanctæ sedis apostolicæ perstrinxit elatam; quamobrem regem anathematis vinculo alligaverit, literis insinuavit, quibus catholici ad resistendum iniquis hæreticis constantiores effecti sunt. Anno præscripto Domini 1075, regni autem sui 19, Henricus, congregato exercitu, Saxoniam hostili animo intrare conatur, quod audientes Saxones, econtra se præparant ei occurrere. Congregati nanque ob patriæ libertatem, ad introitum Thuringiæ, juxta fluvium, qui dicitur Unstruch, consederunt: non enim dederant spatium, ut intraret provinciam eorum. Saxonibus ergo super latitudinem terræ diffusis, & jam castra hora 9 metantibus, speculatores Henrici, considerato exercitu, venerunt ad dominum suum, mentiendo dicentes, Saxones se præparare ad pugnam. Quod audiens, protinus suos præcepit armari, & confestim irruit super ignaros & imparatos. Saxonibus verò quamvis serò, tamen ferociter ad arma confugientibus, facta est pugna validissima, ita, ut fluvius illo in loco viam præberet itinerantibus super occisorum cadavera. In ista pugna dux Suevorum, Rodolphus, qui postea Saxonibus regnavit, exercitum regis ducens, strenuissimè dimicavit. Inter innumerabiles in prælio corruentes, interiit ibi comes Gevehardus, pater Lutgeri, qui postmodum imperium assumpsit, qui etiam paucis diebus ante hoc prælium natus fuit. Occidit quoque illo die de exercitu regis Ernestus marchio, cum aliis multis. Henricus ergo tantum vicevictoriam habuit, licet cum dolo acquisitam. Hoc bellum consummatum est 5 idus Junii. Obiit Vidradus, abbas Fuldensis. Obiit etiam Henricus, Spirensis episcopus, pro quo Huzmannus constituitur.

Anni Chr.	*Anni Henr.*	
1076	20	
1077	21	In concilio 24 episcoporum,

porum, abbatum, multorumque clericorum, Wormatiæ mense Martio facto, præsente Henrico rege, decretum est, ut bannum Hildebrandi papæ nullus curaret, nec papa esset. Dominus Hanno, Coloniensis archiepiscopus, obiit 2 nonis Decembris, qui ex fundamentis 5 congregationes fecit: in Colonia unam, in honorem sanctæ Mariæ virginis, aliam in honorem sancti Georgii martyris: tres etiam congregationes monachorum diversis in locis ex suo construxit, unam in Vesphalia, in loco, qui dicitur Grafffchaff, *(a)* aliam in regione Sclavorum, in loco, qui dicitur Salephelt; tertiam in monte, qui dicitur Sigeberg, in qua feliciter sepultus requiescit: pro quo Hildolphus constituitur.

Saxones igitur ferociores ex damno, quod passi sunt, effecti adhuc rebellare nitebantur. Quos prædictus dux Rodolphus compescuit, ne hoc facerent; dans ei consilium propter pacem & concordiam, ut in potestatem regis se traderent in fide sua, dicens se acturum, quòd nihil eis noceret. Cujus sequentes consilium, veniente postmodum rege in Saxoniam, principes Saxonum in potestatem ejus se dederunt: videlicet Vezelo, archiepiscopus Magdeburgensis, Butto, Halverstedensis, Otto dux, Magnus dux, Udo marchio: quos omnes rex custodiri præcepit. Videns ergo Rodolphus dux, qui eis consilium dederat, & fidejussor extiterat, quòd eos juvare non poterat, dolorem inde habens non minimum, regi indignabatur nimiùm. Ipsi autem sine voluntate regis, quomodocunque liberati de custodia, & ad sua tandem reversi, post Rodolphum miserunt, eumque super se regem fecerunt. Qui ductus Moguntiam, consecratus est à Sigefrido archiepiscopo in regem. Qui statim, congregato exercitu, Verzeburg obsedit: quam continuò captam in deditionem accepit, anno Domini 1077.

Anni Chr.	*Anni Henr.*
1078	22

Gregorius igitur, præsul venerabilis, hæreticorum insaniam, catholicorum quoque astipulante veritate, cognoscens, Constantiam Rodolpho regi, missis literis, apostolicam mandavit benedictionem: in quibus etiam omnibus Christi fidelibus, beato Petro, ac sibi vicario ejus obedientiam profitentibus, universaliter insinuavit, Henrico propter superbiam, inobedientiam ac falsitatem, regni dignitatem ablatam, Rodolpho verò regi pro sua humilitate, obedientia & veritate, authoritate sancti Petri collatam.

Henricus rex Nativitatem Domini apud Spiram celebravit. Et inde in Longobardiam pergens, papa sibi obviam veniente, rex à papa solutionem banni obtinuit. Papa verò sedem apostolicam à rege accepit. Et pœnitentiam, quam sibi papa constituit, minimè servavit: unde & postea eum iterum anathematizavit. Bellum juxta Strovi *(b)* commissum est 7 idus Augusti: ubi Vizelo, Magdeburgensis archiepiscopus, frater beati Annonis, Coloniensis archiepiscopi, cum aliis multis occubuit, Rodolphus rex victoriam tamen obtinuit.

Anni Chr.	*Anni Henr.*
1079	23

Bellum juxta Fladecheim 5 calendis Februariis commissum
est, in quo Memfrid comes cum aliis 456
multis occubuit. *Gregorius papa, servus servorum Dei, per totum Italicum regnum & Teutonicorum, debitam sancto Petro obedientiam exhibentibus apostolicam benedictionem. Si qui sunt presbyteri, vel diaconi, vel subdiaconi, qui jaceant in crimine fornicationis: interdicimus eis ex parte omnipotentis Dei & autoritate sancti Petri introitum ecclesiæ, usque dum pœniteant & emendent. Si qui verò in peccato suo perseverare maluerint, nullus officium eorum auscultare præsumat: quia benedictio illorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, testante Domino per Prophetam, Maledicam (inquit) benedictionibus vestris.*

1080	24

Apud Brixam Noricam 30 episcoporum magnæque partis optimatum

(a) Vide, quæ supra notavi ad *REGINONIS a. 1075.*
(b) Vide, quæ notavi ad Addit. Lamberti Schafnab. *a. 1078.*

matum regni conventus contra Hildebrandum papam habetur. Bellum juxta Elstra committitur à rege Henrico, idus Octobris, in quo Rodolphus rex occiditur, & Merseburg sepelitur, Saxones verò victoriam reportarunt.

Anni Chr.	Anni Henr.	
1081	25	Henricus, cum magno

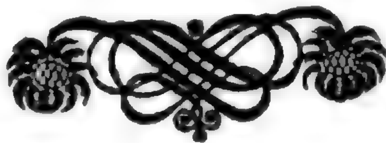
exercitu profectus Romam, eam obsedit. Papa audiens multos Romanos favere schismaticis, desperans, recepit se in domum Theodorici vel Crescentis, ut quidam dicunt: sed nec ibi se tutè sciens, cum paucis noctu Salernam abiit: ubi usque ad obitum suum habitavit. Videns autem Henricus, papam aufugisse, congregatis 30 episcopis fautoribus suis, in ipsa Romanæ urbis obsidione jussit haberi synodum, in qua Gregorius papa falsis & inauditis criminationibus, à fautoribus Henrici fictè compositis, absens accusatur. Denique dicebant eum prophanum, scelestum, amatorem discordiæ, virum sanguinum, sedem apostolicam usurpasse per necromantiam. Conspirantes ergo, qui convenerant in unum, adversus Dominum, & adversus vicarium ejus, papam Gregorium, damnaverunt eum: & facta damnationis ejus epistola, comminando mandaverunt ei, ne amplius apostolicam sedem pro tantis criminibus condemnatus intraret. Et quia in proximo erat sacratissimæ Paschæ solennitas, inebriati profunda diabolici furoris insania, Vigbertum, Ravennæ civitatis archiepiscopum, rapuerunt, ac papam consecraverunt, quem Clementem nominaverunt: à quo ipse Henricus, in sancto die Paschæ, una cum uxore sua Bertha, Cæsarea imposita appellatione, coronatus est dominus. Itaque apostolicus Gregorius, audiens, ab insanientibus Vigbertum hæreticum & invasorem sibi in Romana sede superpositum, congregatis undique, quotquot habere potuit, catholicis episcopis & abbatibus, primo gradu Ravennatem sedem, invasorem Romanæ ecclesiæ, potestate sancti Spiritus & authoritate sancti Petri, apostolici anathematis mucrone mulctavit: deinde Henricum, cum omnibus fautoribus suis, episcopis & abbatibus, monachis & clericis, laicis quoque potentibus cum infimis quibusque personis, sub interminatione terribili, generaliter communione privavit. Moguntia civitas, ex parte majore, & monasterium episcopale, aliaque tria monasteria igne consumpta sunt, Monasterium Babembergense in vigilia Paschæ combustum est. Henricus rex nascitur.

Anni Chr.	Anni Henr.	
1082	26	Prima paschalis luna 4

nonis Aprilis toto orbi apparuit, quum 2 nonis Aprilis esse deberet. Catholici per Saxoniam constituti, ex constantia domini apostolici roborati, constituerunt super se regem Hermannum. Iste Hermannus fuit Lothoringus, vir sapiens, modestia, genere & fortitudine insignis. Ipsius filius erat Otho Palatinus, comes de Rinecke.

| 1083 | 27 | Roma capta ab Henrico Rege, & in exercitu ejus maxima pestilentia facta est. Cyclus decennovalis 2 incipit, indictione 6. Hermannus rex, feroci animo, Orientalem Franciam prædando & incendendo ingreditur.

Hucusque author noster Marianus Scotus.

DODECHI-

457

DODECHINI ABBATIS IN MONASTERIO SANCTI DYSIBODI, AD CHRONICA MARIANI SCOTI CONTINUATÆ HISTORIÆ

APPENDIX.

HENRICUS, anno Domini 1084, poſtquam Romam cepit, de Italia revertitur: Auguſtaque civitas ab eo obſidetur, & capitur. Sigifredus archiepiſcopus obiit.

Anno 1085, ſynodus Moguntiæ apud ſanctum Albanum, juſſu Henrici, habetur: cui ipſe cum legatis Vigberti, qui & Clemens, interfuit; cui omnes obedire contra Gregorium potentialiter compulit. Vizelo, ipſius civitatis epiſcopus, hanc ſynodum regebat, qui Hildebrandi aut Gregorii pronunciabat. Gregorius papa, qui & Hildebrandus, obiit.

§ Huic ſucceſſit Deſiderius, abbas cœnobii ſancti Benedicti de monte Caſſino, quem Victorem nominaverunt. Iſte rurſus poſt paucos dies decedit.

§ Huic ſucceſſit Otto cardinalis, qui eſt appellatus Urbanus. Hic dicitur fuiſſe monachus apud Cluniacenſe monaſterium. Ipſe itaque venerabilis papæ Gregorii ſcripta & dicta contra ſchiſmaticos habita confirmavit: Henricum & Vigbertum, Romanæ eccleſiæ invaſorem, cum omnibus fautoribus ſuis, ab eccleſia Dei excommunicavit. Dietmarus, epiſcopus Vormatiæ, obiit. Godeſcalcus, abbas ſancti Albani, deponitur: cui ſucceſſit Adelmannus.

Anno 1086, Henricus rex Saxoniam ingreditur, & patriam undique præda & incendio omnibus iratus vaſtat. Hermannus autem rex, congregato exercitu quam maximo, occurrit ei juxta Verzeburg, in loco, qui dicitur Bleichfeld: ibique conſerto prælio innumerabilis multitudo hominum ex utraque parte occubuit. Hermannus verò clariſſimam victoriam adeptus, cum pace rediit. MARIANUS Scotus incluſus obiit, & apud ſanctum Martinum ſepelitur.

Anno 1087, Hermannus rex occiditur. Bertha imperatrix obiit, & Maguntiæ ſepulta eſt: ſed poſtea ab imperatore Spiram transfertur. Henricus rex, defuncto Hermanno rege, jam pacificè Saxoniam ingreditur, cui Henricus marchio de Scaden *(a)* fœdere pacis ſociatur. Sanctus Nicolaus translatus eſt de Mura in Barum. *(b)*

Anno 1088, Rezil, Maguntinus archiepiſcopus, obiit, cui ſucceſſit dominus Richardus.

Anno 1089, Henricus rex, memor injuriæ, quam ſibi Eggebertus anno præterito, marchio apud Marſeburg, fecerat, marchiam Orientalem ei auferens, Henrico cuidam contulerat: congregato exercitu quamplurimo, Glico *(c)* caſtrum ejus valde munitum, quod eſt in Turingia, juxta Erphesfort ad Occidentem ſitum, in vigilia Aſſumptionis Mariæ obſidione circumvallatur, & uſque ad Nativitatem Domini obſidebat. In cujus exercitu Magnus dux cum multis aliis nobilibus aderat. In vigilia

Oo oo

(a) Potius de Staden, dum iſta ætate viveret Henricus, Udonis II. filius, de quo *ALB. KRANTZIUS lib. VI. cap. VI.* qui a. 1028. defunctus, de quo infra.
(b) Hæc uberius declaravit *SIGEBERTUS GEMBLACENSIS ad a. 1087.*
(c) *Gleichen*, Thuringiæ caſtrum, cujus rudera adhuc ſuperſunt.

vigilia autem Natalis Domini, quæ in die dominica tunc evenerat, circa vesperam, sole ad occasum declinante, & exercitu, quæ necessaria erant, præparante; speculatores venerunt dicentes, marchionem cum magna multitudine appropinquare. Conturbatis ergo tali nuncio omnibus, armaque cum festinatione arripientibus; Eggebertus marchio, ut erat audacissimus, super inermes, ut turbo vehemens, cum suis irruit, & cædis initium ipse signifer & dux exercitus sui fecit. Facta est itaque concertatio dura, & usque in profundissimam noctem deducta. In eo denique certamine Burchardus, Losannæ episcopus, interfectus est, qui lanceam regalem ferebat: cum quo etiam multi clericorum, tumultum fugientium ac persequentium, contriti corruebant. De exercitu regis multi sunt occisi, quamplurimi captivati, innumerabiles verò vulnerati, præda magna sublata, oppidum Glico cum gloria ob-
458 sidione liberatum. Henricus igitur victus fugam arripuit. Eggebertus autem victor existens, persequutus regem, quoscunque invenit de exercitu ejus, cepit, vulneravit, & interfecit. Per idem tempus catholici in ecclesia rari habebantur, schismatici verò multiplicabantur.

Anno 1090, Valtramus, Megdeburgensis ecclesiæ antistes, *(a)* quum esset favens præcipuè Henrico regi, missis literis ad Ludovicum comitem, *(b)* suggerens ei, ut se subdens sæpe jam dicto regi, tueretur partes ejus. In quibus literis, tanquam pro defensione ordinationis Dei, re autem vera favendo regi, laborans, beatæ memoriæ Gregorio papæ, & piæ recordationis Rodolpho regi, & aliis principibus, qui jam in somno pacis requieverant, obloquendo detrectarat; dicens, eos, quasi non fuerint, sic periisse; affirmans eis malum principium fuisse, quos finem pessimum contigisset habuisse: quarum literarum modus iste est: *Valtramus Dei gratia id quod est, Ludovico serenissimo principi, cum instantia orationum, semetipsum ad omnia devotissimum. Omni regno utilis est concordia, desiderabilis est justitia: hæc enim virtus mater est probitatis, & conservatio totius honestatis. Qui autem intestina grassando dissensione, ad humani sanguinis alios irritat effusionem; profectò vir sanguinum est, atque illius particeps, qui nostrum sanguinem sitiens semper circuit, quærens, quem devoret. Tu igitur, gloriosissime princeps, attendens, quomodo Deus pacis est, & non dissensionis; quod ex te est, pacem cum omnibus habeas. Deus charitas est, diabolus odium. Tota Lex & prophetæ in dilectione pendent. Qui autem odit fratrem suum, homicida est, nec habet partem in Christi regno & Dei. Hoc ipsa veritas, hoc discipulus ille veritatis protestatur, qui de pectore Dominico Evangelii profundius potatus veritatem, fluminis impetu lætificat abundantius civitatem Dei. Sed ille, vas electionis, qui usque ad tertium cælum raptus, non secundum hominem, sed per revelationem Jesu Christi, evangelium suum didicit, Omnis, inquit, anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non enim est potestas, nisi à Deo. Qui autem resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Sicut amici nostri inter mulierculas & simplex vulgus somniant, regiæ potestati subdi non oportere: falsum esse ergo, quòd omnem animam potestati subdi oporteat. Sed nunquid veritas mendacii arguenda est? An experimentum quæramus ejus, qui in Apostolo loquebatur Christus? An æmulemur Dominum? Nunquid fortiores illo sumus? Fortiorem se confidit, qui Dei ordinationi resistit: quoniam non est potestas, nisi à Deo. Sed quid ait Propheta? Confundantur omnes, qui pugnant adversum te, Domine: & peribunt viri, qui resistunt tibi. Rodolphus, Hildebrandus, Eggebertus, & innumeri principes, Dei ordinationi in Henrico imperatore restiterunt. Et ecce, quasi non fuerint, perierunt: quia profectò necesse est, malum fuisse principium, quorum finis pessimus subsequutus est. Nunc ergo, quoniam, quæ ex*

(a) Error hic est, quem etiam *BARONIUS Ann. Tom. XI. ad a. 1090.* fuit secutus, qui hunc Waltramum Magdeburgensem episcopum vocat, cum tamen Numburgensis fuerit episcopus. Vide *GOLDASTUM Diss. de Authoribus Hist. Henrici IV. p. 20.*

(b) Thuringiæ, vulgo dictum Saltatorem, *den Springer.*

ex adversa sunt, suis adversum nos eminus digladiantur ratiocinationibus; vestro judicio, ubi jus, vel etiam in vestro judicio conseramus, domicilio tantùm non suo usurario, sed Christi & antiquorum patrum utamur testimonio. Ac ne fortè recusetur, lex hujus esto certaminis, vel me in populorum transire sententiam, vel ex nostro triumpho vos domino nostro imperatori lucrifaciamus. Attendatur & illud, Si quis aliter evangelizat, præter quod evangelizatum est, vobis anathema sit. Hoc anathema non de prophanæ novitatis usuario, sed de tertio intonuit cælo. De istis autem, qui ignorantes Dei justitiam, & quærentes suam statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti: fiducialiter dixerim. Maledicetur illi, & tu benedices: qui insurgunt in me, confundantur. Servus autem tuus lætabitur, quoniam (ut ais Domine) sine me nihil potestis facere: nec damnas justum, quum judicabitur illi: Tu quis es, qui judicas alienum servum? Suo domino stat, aut cadit. Has sanè literas prædictus comes Ludovicus suscipiens, vocato ad se venerabili Stephano, qui & Herrandus, Halverstadensi episcopo, eas tradidit legendas, rogavitque eum, quatenus his diligenti examinatione perspectis, juxta rationem veritatis congrua obviaret responsione, & linguam blasphemantis, os quoque iniqua proferentis contrą justitiam, authoritate sancti Spiritus, & testimonio Scripturarum obstrueret, ne amplius contra ecclesiam Dei latratus proferret insanos, & fureret. Venerabilis autem episcopus, secundum petitionem Comitis susceptis literis, ac diligenti examinatione perspectis, vocato notario, epistolam dictavit: in qua primum præscriptum Valtramum, episcopum hæreticum, simoniacum, redarguit; regem etiam Henricum hæreticum, & excommunicatum, ideoque nec regem dicendum comprobavit; episcopatus pro pecunia, pro gladio, pro adulterio, pro sodomitica immundicia vendentem declaravit. Sed ipsius jam epistolæ textus exponatur, ut illius venerabilis viri fervor in tenore justitiæ agnoscatur. (a)

Comes Ludovicus, domino Valtramo, quicquid tali vocabulo dignum est. Sicut bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: ita malus homo de malo thesauro profert malum. Unde tibi tanta arrogantia, ut me ad indignationem tam injuriosis injuriis provocares? Etenim dominos, & patres meos, qui me in via justitiæ confortant, viros sanguinum, similes Satanæ obliquè appellas & monita salutis, quæ suggerunt, inter mulierculas & simplex vulgus somniare dicis. Nunquid Deus indiget tuo judicio, ut pro illo loquaris dolos? Docuit iniquitas os tuum, & imitaris linguam blasphemantium, ita, ut rectè de te dicat Propheta, Noluit intelligere, ut bene ageret: iniquitatem meditatus est in cubili suo. Quamvis ergo, quantum perversus, tantum perversa loquutus sis; nos tamen ori nostro custodiam ponere decrevimus, & siluimus, quum consisteret peccator adversum nos. Sed excitat nos sermo divinus, dicens: Responde stulto secundum stultitiam suam, ne sibi sapiens videatur. Nunquid enim fatuitas personabit, & sapientia obmutescet? Nunquid loquetur mendacium, & veritas silebit? Nunquid tenebræ operient terram, & Dominus non orietur? Immo lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Qua consideratione concaluit cor nostrum, & in meditatione nostra exarsit ignis. Loquimur igitur & clamamus, vulpesque parvulas, quæ vineas Domini demoliuntur, quantum possumus, arcemus, timentes prophetiam illam exprobrantem, Non ascendistis ex adverso, nec opposuistis murum pro domo Israël, ut staretis in prælio in 459
die Domini. Audiant, non tu, qui aures habes, & non audis; qui oculos habes, & non vides: qui lumen, quod in te est, tenebras fecisti: audiant, inquam, omnes cordati, qui aures audiendi habent, quàm altè aut non intelligas, aut intelligere dissimules, neque quid loquaris, neque de quibus affirmes. Ad subjectionem domini Henrici, quem imperatorem dicunt, nos invitas, & in quantum intelligere datur, ut per omnia subditi simus,

(a) De hac epistola *TRITHEMIUS de Script. Eccles. n.CCCLX.* de Herrando, Halberstadensi scribens, ait: *Scripsit in persona Ludovici comitis elegantissimam & utilem epistolam ad Waltramum, Episcopum Nienburgensis Ecclesiæ, defendentem Henricum rebellem Ecclesiæ Romæ.* Eadem repetit in *Chron. Hirsaug. ad a. 1093.* Vide *GOLDASTUM d. Diss. p.21.*

quasi apostolico argumento, necessitatem imponis, dicens: Omnis anima potestatibus superioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo. Qui ergo potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Quam apostoli sententiam te malè intelligere, pejus interpretari dicimus. Si enim omnis potestas à Deo est, ut tu intelligis: quid est, quod de quibusdam dicit Dominus per Prophetam: Ipsi regnaverunt, & non ex me principes extiterunt, & non cognovi eos? Si omnis potestas à Deo est, & tu intelligis, quid est, quod ait Dominus, Si oculus tuus scandalizaverit te, erue eum, & projice abs te? Quid enim est potestas, nisi oculus? Certe Augustinus in expositione apostolicæ sententiæ, Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Quòd si potestas (inquit) aliquid jubeat, quod contra Deum sit, hîc contemne potestatem, timendo potestatem alioquin. Nunquid iniquitas apud Dominum? Nunquid Christus peccati minister est? Absit. Quid ergo dicemus? Nunquid ab Apostolo diversa sententiæ prophetia evulgatur? Augustinus, minimè. Diversas tibias inflat spiritus unus. Itaque audiamus apostolum concordantem, & seipsum exponentem, & inimicum ultoremque suum destruentem, Non est (inquit) potestas, nisi à Deo. Quid sequitur? Qui ergo (inquis) potestati resistit: & reliqua, Absit. Non hoc sequitur. Sed quid sequitur? Quæ autem à Deo ordinata sunt. Nempe hoc est, quod quærimus. O lingua dolosa, ô cor machinans malum. Spiritus vadens & non rediens. Cur mentitus es spiritui sancto? Arguat te conscientia tua. Ecce fugit impius nemine persequente. Cur ut deciperes, supprimere veritatem voluisti? Cur medullam, cur animam hujus sententiæ furatus es? Nam si hæc verba de medio sententiæ apostolicæ tollantur, contrà sibi inconveniens & exanimis jacebit. Impletur sermo divinus: Qui parat proximo suo foveam, incidet in eam. Certè, nec culpam furti, nec pœnam evadere poteris. Quid infelix, quid judici venturo, quum à servis negotiatoribus locum requiret, responsurus es, qui dominicæ pecuniæ fraudator in medium produceris? Quare non judicium & laqueum proditoris timuisti, ne simi-lem reatum similis vindicta sequeretur? Prævidens per spiritum sanctum Apostolus, te tuiq́; similes hæreticos in ecclesia emersuros, qui
460 bonum malum, malum bonum dicerent, qui tenebras lucem, & lucem tenebras ponerent, qui de sententiis veritatis occasionem inducendi erroris captarent; quũ præmisisset, Non est potestas, nisi à Deo; ut conjecturam reprobi intellectus amputaret, Quæ autem sunt, inquit, à Deo ordinata sunt. Da igitur potestatem ordinatam, & non resistimus, imò dabimus ilicò manus. Miror autem, si in te vel gutta sanguinis est, quod non erubescis dominum Henricum regem dicere, vel ordinem habere. An ordo tibi videtur, jus dare sceleri, fas nefasque, divina & humana confundere? An ordo videtur tibi, in corpus suum peccare, videlicet (proh pudor, proh nefas) uxorem propriam, scelere omnibus seculis mundi inaudito, lupanar facere? An ordo tibi videtur, quum Dominus dicat, Defendite viduam; viduas judicii æquitatem postulantes, nefanda contaminatione prostituere? Hæc qui ordinata, qui sana dixerit, hunc insani capitis esse, insanus jurat Orestes. Usq́ ad hæc miserrima tempora natura secretum amavit, sed traditus in reprobum sensum rex vester naturæ involucrum detexit, qui omnem pudorem ponit in propatulo. Ut autem illa, quæ sine numero sunt, taceamus, videlicet concremationes ecclesiarum, deprædationes, homicidia, incendia, truncationes, & his similia, quæ ille potest, nos enumerare non possumus: ea, quæ maximè ecclesiam Dei gravant, loquamur. Audi ergo vera, non fucata. Audi fortia, non faceta. Omnis, qui dignitates spirituales vendit, hæreticus est. Dominus autem Henricus, quem regem dicunt, episcopatus & abbatias vendit. Etenim Constantiensem, Babenbergensem, Moguntinensem, & plures alias, pro pecunia; Ratisponensem, Augustensem, Strasburgensem, pro gladio; abbatiam Fuldensem pro adulterio; Monasteriensem episcopatum, (quod dicere & audire nefas est) pro Sodomitica immunditia vendidit. Quæ si impudenter negare volueris, teste cœlo, teste terra, omnes etiam à furno redeuntes scioli concludent, Ergo dominus Henricus hæreticus est. Pro quibus nephandis malis, ab apostolica sede excommunicatus, nec regnum, nec potestatem aliquam super nos, quia catholici sumus, poterit obtinere. Sanè, quia fratrum nos odiis fatigas, intellige, nulli nos odium de inaffectione, sed de pietate intendere. Absit, ut dicamus, Henricus inter fratres aut Christianos reputetur, qui toties corri-

corripientem ecclesiam non audiens, sicut ethnicus & publicus habetur. Cujus odium pro magno sacrificio Deo offerimus, dicentes cum Psalmista: Nonne, qui oderunt te, Domine, oderam; & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos; inimici facti sunt mihi. Cujus odii dignitatem veritas commendans ait: Si quis non odit patrem & matrem, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Non ergò de odio justè reprehenduntur, qui animam nostram, cùm à via Dei exorbitamus, qui patrem, & matrem, & omnem affectum, qui nobis in via Dei obstat, odisse præcipimur. Inde est, quòd omni studio, omni conatu laboramus, ut hostes ecclesiæ nos quoque ut adversarios caveamus, & non quia nostri, sed quia Dei inimici sunt, odio habeamus. Porrò quod de pace cum omnibus hominibus habenda persuades, meminisse debes, quia præmisit Apostolus, si fieri potest. Fieri autem non potest, ut cum iis, qui Deo contrarii sunt, pacem habeamus. Quis autem nesciat, dominum salvatorem non solùm pacem commendare, quum dicit, Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis; sed etiam ipsam pacem existere, sicut ait Apostolus: Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum? Quid ergo ait Pax nostra commendans pacem? Nolite (inquit) arbitrari, quia veni mittere pacem in terram, non veni pacem mittere, sed gladium. Quid est hoc? Quare pax gladium? quare pax bellum indicit? Nimirum ut destruatur pax diaboli. Habet enim & diabolus pacem suam, de qua Dominus dicit: Quum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet. O quàm potenter per vos satellites suos, atrium suum hoc tempore diabolus custodit, qui scuto falsitatis & galea perfidiæ protecti, nulla veritatis jacula, nulla fidei spicula admittitis! Potest tamen Dominus noster, utpote fortior armatus superveniens, fortem vestrum vincere, & arma, in quibus confidit, auferre. Non ergo rectè culpamur, si pacem illam omni bello crudeliorem detestamur, quam ipsa veritas super Hierusalem flendo reprobat, dicens: Equidem in hac die, quæ ad pacem tibi, & quam Psalmus, super iniquos zelavi, pacem peccatorum videns. Quòd verò papam Gregorium, regem Rodolphum, marchionem Eggebertum pessimi interitus damnas, & dominum tuum, quia illis superstes est, bonificas; liquet profectò, ab omni spirituali te consideratione manere vacuum. Nonne beatius est bene mori, quàm malè vivere? Beati enim, qui persequutionem patiuntur propter justitiam. Jam & Neronem, quia apostolis Petro & Paulo; jam & Herodem, quia Jacobo Apostolo; jam & Pilatum, quia domino JESU Christo supervixerint, beatos æstimas. Qua opinione quid insanius aut infelicius dici potest? Quopropter & ab hac blasphemia linguam magniloquam compesce: nisi fortè in numero illorum te constituis, qui in fine justorum videntes gloriam, seram & infructuosam agentes pœnitentiam, præ angustia spiritus gementes dicent; Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum & in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est. Ergo erravimus à via veritatis, & sol justitiæ non luxit nobis. Quid nobis profuit superbia? & divitiarum jactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia velut umbra. Quæ nos verba in memoria adamantina scribentes, omnem similitudinem, extollentem se adversus veritatem Dei, contemnimus: & gloriantes in tribulationibus, calumniari, proscribi & exterminari, denique occidi possumus; flecti vel vinci non possumus: & cum magno tripudio illud, quod tu puer adolescens, juvenis frequentatus, nondum corde senex concepisti, de patribus nostris exultamus, qui contemnentes jussa principum meruerunt præmia æterna. Porrò sententias tuas diligenti curiositate trutinantes, quasi spiritualia spiritualibus comparare volumus. Sed sicut, & reliqua non pauca.

Anno 1093, Dominus Emehardus ordinatur 6 calen. April. Verzeburg. Uratislaus, dux Bohemiæ, in venatu repentè de equo cadens, subitò moritur.

Conradus, filius Henrici imperatoris, patri suo hac de causa rebellavit: Henricus rex Adelheidam reginam, quam duxerat uxorem, odio cœpit habere: ideo incarceravit eam, & concessit, ut plerique vim ei inferrent: immò filium hortans, ut eam subagitaret. Quo recusante patris polluere stratum, cum rex non

non suum, sed peregrini filium esse affirmavit, cujusdam principis de Suevia, cujus etiam faciem prædictus Conradus plurimum assimulavit. Regina autem post plurima & inaudita malorum genera sibi innocenter illata, de custodia, qua tenebatur, quoquomodo Dei miseratione liberata, ad potentissimam tunc temporis fœminam, Mathildam nomine, fugiendo pervenit. Quæ susceptam reginam ad venerabilem virum perduxit Urbanum, apostolicæ sedis antistitem: cujus provoluta pedibus, profusis lachrymis, ac intimis singultibus, omnẽ
462 suæ, quam pertulerat, calamitatis intimavit miseriam. Papa autem, agnita reginæ calamitate, humanitatis miseratione compassus, facta concione catholicorum, denuo Henricum regem excommunicavit pro illicitis ac nefandis, omnibusque seculis inauditis rebus, in legitima uxore sua perpetratis. Regina autem reversa est in regionem suam, & ingressa monasterium facta est abbatissa, ut quidam dicunt.

Eclipsis Solis facta est tertia hora diei, & draco visus est. Conradus igitur, patri suo rebellans, venit ad papam Urbanum, & solutus ab excommunicatione, in Longobardia regnavit contra patrem. Erat denique Conradus iste in omni bonitate & probitate conspicuus, humilis & modestus: qui paucos annos supervivens, postquam coronatus est, immaturè obiit.

Anno 1094, pestilentia magna fuit. Beatus Anselmus, Cantuaruensis archiepiscopus, floret, qui multa scripsit. Priùs fuit pater monachorum in monasterio Petri, docens liberales artes, & viam amoremque patriæ cœlestis. Precibus suis ad Deum mortalitas sedata est, multaque alia miracula edidit. Præsumpta est illi talis assertio, quum abbas erat: Si in Deo tres personæ sunt, una tantùm res, & non sunt tres res, unaquæque per se separatim, sicut angeli, aut tres animæ, ita tamen, ut voluntate & potentia sint idem omnino: ergo pater & spiritus sanctus cum filio est incarnatus. Verùm author istius perversi dogmatis, à patribus & doctoribus ecclesiasticæ fidei circumventus & convictus, ac penè populo neci traditus, ut mortem evaderet, errorem abjurasse dicebatur. Contra quem errorem pater Anshelmus epistolam abbas inchoavit, episcopus consummavit, scribens ad Urbanum papam. Ad Valramum quoque, Numburgensem episcopum, de processione Spiritus sancti scripsit epistolam, in cujus capita ipsum Valramum episcopum, fautorem Henrici vehementer redarguit, seque papæ Urbani dictis & sanctionibus per omnia subditum ac obedientem declaravit. *Anshelmus, servus ecclesiæ Cantuarensis, Valramo, Numburgensi (a) episcopo. Scienti breviter loquor. Si certus essem, prudentiam vestram non favere successori Julii Cæsaris & Neronis, & Juliani apostatæ, contra successorem & vicarium Petri apostoli, libentissimè vos, ut amicissimum & reverendum episcopum salutarem. Quomodo autem ad defensionem veritatis, quam contra Græcos quæritis, secundum posse nulli deesse debemus, opusculum vobis misi, quod de Spiritus sancti processione contra illos edidi. De sacrificio verò, in quo idem Græci nobiscum non sentiunt, multis rationabilibus catholicis videtur, quod agunt Græci, non esse contra fidem Christianam:* quam quidem epistolam, quia longissima est, sicut superior, propter devitandum fastidium, hìc interserere supersedebo, ad alia festinans. Ad Guilielmum etiam, Dersagiensem abbatem, brevem quidem epistolam scripserat; in qua secundum quod interrogatus fuerat, de quodam comite ab apostolica sede excommunicato, de presbyterorum conjugio, de lapsis sacros ordines habentibus, de occultis criminibus, pollicitis & confessis, de his qui propter verecundiam, aut stultitiam, seu duritiam confiteri nolunt, & tamen superbè officium suum appetunt; cum maxima discretionis examinatione, humile quidem, sed scripturarum authoritate firmatum, reddidit responsum. Fecit etiam libros divina autho-

(a) *BARONIUS*, qui *ad a. 1094. n. 153.* hanc epistolam adfert, legit: *Episcopo Hurrenbergensi*, atque in margine addit: *Nurenbergensi*. Verum, utrumque corrupte.

authoritate equidem firmatos: unum de incarnatione Domini, qui dicitur *Cur Deus homo*, secundum, quem vocavit Monologion, tertium, quem intitulavit Prosagion. In meditationibus quoq; & orationibus componēdis plurimis laboravit: in versibus aptandis, hexametro pentametroque extantibus, aliquantulum desudavit.

Anno 1095, Adelmannus, abbas sancti Albani, obiit. Lupuldus marchio, & Henricus palatinus comes, etiam obierunt.

Anno 1096, multa cœlitus portenta mira præsagiebantur: de quibus duo ponamus, ut de reliquis fidem certiorem habeamus. Species ignis in modum fulguris, ad longitudinem hastæ formata, sed lucidior, clarissimo die, & in ipso solis fulgore discurrens, oculos intuentium terrore improviso percutiebat, & tamen nemini nocebat. Super hæc quadam die, Sole ad occasum ruente, & nubecula in aëre nulla apparente, ignei quasi globi diversis aëris & locis emicuerunt, rursusque aliis in firmamenti partibus se condiderunt. Hoc quidam non ignem, sed angelicas fuisse opinabantur potestates, commotionem gentium, quæ sequuta est, præfigurantes. Dum ergo ista præ oculis adhuc haberentur, ecce quidam inclusus, cui nomen erat Petrus, in finibus Hispaniæ constitutus, claustris egressus totum commovit orbem, quandam circunferens chartulam, quam asserebat de cœlo lapsam, in qua continebatur, universam Christianitatem armis instructam, de cunctis mundi partibus ire debere Hierosolymam, eamque paganis inde pulsis perpetuò possidere cum finibus suis. Hoc autem evangelico confirmabat testimonio, *Et Hierusalem, inquit Dominus, calcabitur à gentibus, donec impleantur tempora gentium.* Unde provocati, non solùm rustici, sed etiam reges, duces, cæteræque mundi potestates, episcopi, monachi, reliqui quoq; ecclesiæ ordines ad hoc iter movebantur. Postremò consentiētibus dictis ejus cūctis, regna rectoribꝰ, urbes pastoribus, vici vastātur habitatoribus: & nō tantùm viri & pueri, sed etiam mulieres quamplurimæ hoc iter sunt aggressæ. Mirabilis enim spiritus illius temporis homines impulit ad hoc iter aggrediendum. Nam fœminæ in hanc expeditionem exeuntes, virili utebantur habitu, & armatæ incedebant. Congregatis ergo in unum omnibus, qui ad hoc iter aggrediendum se signaverant, consilium inierunt, ut Judæos ubicunque constitutos, sponte seu coactos, ad Christianitatem traherent, ne alicubi Judaici nominis memoria remaneret, sed passim omnes interficerentur, quicunque Christianitatis nomen cum fidei signaculo non amplecterentur. Unde factum est, ut quidam ex eis, quamvis inviti, ad baptisma confugerent, ne rerum suarum substantiam simul & vitam amitterent. Plures eorum occidebantur, quorum substantiæ à Christianis diripiebantur. Hujus itaque doloris immanitate compulsi Judæi in seipsos irruerunt, & cultris se invicem vulneratos interemerunt. Viri uxoribus & cognatis non pepercerunt, matres filios cum filiabus occiderunt. Hierosolymitæ autem itinere suo pergentes, usque ad urbem Pannoniorum, quæ vocatur Merseburg, attingentes, magna ex parte interfecti sunt. Et meritò, quia enim viri cum mulieribus (ut suprà dictum est) incedebant, immunditiæ fornicationum & abominationum factæ sunt inter eos: idcirco iram 463
Dei promeruerunt. Godefridus autem, & Balduinus, frater ejus, cum reliquis perrexerunt, & cum maximo labore Antiochiam, ac postremò ipsam Hierosolymam cum reliquis urbibus ceperunt, Christo eis largiente virtutem & victoriam de inimicis. Post aliquot annos Godefridus dux obiit, & locum sepulturæ ad sepulchrum Domini promeruit. Balduinus verò ab exercitu Christianorum rex constituitur: per aliquot annos super Christianos regnavit: & paganis latius expugnatis, terras eorum cum urbibus, quas possederant, Christianis subjugavit. Theodoricus abbas sancti Albani constituitur.

Anno 1097, Henricus de Italia rediit, & Judæis de præterito anno vel coactè baptizatis legem & ritus Judaizandi conce-

concedit. Praxedis regina discessit ab imperatore.

Anno 1098, Ruchardus, Moguntinensis archiepiscopus, regi excommunicato favere nolens, gratiam ejus perdidit, & in Turingiam secedens, per aliquot annos ibidem stetit.

Anno 1099, imperator Pascha Ratisbonæ celebravit, ubi his diebus magna mortalitas est facta, in qua Rabodo, Palentinus comes, cum aliis multis moritur. Conradus, Trajectensis episcopus, 4 feria Paschæ à negotiatore Phrysio crudeliter occiditur. Hermannus, Coloniensis episcopus, obiit: cui Fridericus successit. Conradus, Einstedensis episcopus, obiit: pro quo Conradus constituitur. Urbanus papa, qui & Otto, obiit.

¶ Cui Richerus abbas, qui Paschalis, succedit annis 18. Cuidam religioso in visione revelata est mors Urbani. Cui interroganti, quis post eum futurus esset pontifex, respondit is, qui apparuit Richerus abbas. Rursus illo interrogante, quamdiu vivere deberet, Respice (ait) ad suppedaneũ lectuli tui. Quumque respexisset, vidit jacentem schedulam parvam, ex una parte pilosam, & ex alia puram, paucis literis taliter inscriptam: Terni, ter quaterni, ternique. Qui simul juncti, 18 fiunt. Rursus autem illo sciscitante, cur prædicta schedula partim pilosa & partim pura est, respondit, Tempus papatus ejus partim placidum, partim turbulentum erit. Quod verum fuit. His temporibus exorta est secta monachorum, qui non nigris, sed griseis induuntur vestimentis: cujus author extitit quidam Adam, ut dicunt. Paschalis igitur pontifex in specula totius ecclesiæ constitutus, juxta tenorem antecessorum suorum, Alexandri, Gregorii, Urbani, contra invasores spiritualium charismatum decretum promulgavit: ac denuo Henricum regem cum omnibus fautoribus
464 suis excommunicatum pronunciavit. Interea Vigbertus, Romanæ & apostolicæ sedis invasor, moritur: & quia non habuit successorem suæ sectæ, ruit omnis populus ad Paschalem papam, & sic annihilata est hæresis ejus, quæ hactenus vigebat. Quidam autem de fautoribus ejus rumorem sparserunt in populum, ad sepulchrum ejus se vidisse divina micuisse luminaria. Quapropter Paschalis zelo Dei inflammatus jussit, ut effoderetur, & in Tibrim jactaretur. Quod & factum est. Paschalis statuit, ut quicunque de schismate hæreticorum ad unitatem & concordiam sanctæ ecclesiæ catholicæ reverti vellent, priùs omnem hæresim anathematizarent: sicque, promissà apostolicæ sedis pontifici Paschali, ejusque successoribus obedientia, sub testimonio, Christi & ecclesiæ paci & unitati reconciliarentur. Ordo reconciliationis hujusmodi est: Anathematizo omnem hæresim, & præcipuè illam, quæ statum præsentis ecclesiæ conturbat, quæ astruit & docet, anathema contemnendum, & ecclesiæ ligamenta spernenda esse. Hanc cum suis authoribus damno & anathematizo. Promitto autem obedientiam apostolicæ sedis pontifici Paschali, ejusque successoribus, sub testimonio Christi & ecclesiæ affirmans, quod affirmat, & damnans, quod damnat sancta & universalis ecclesia. Hierosolyma idus Julii capta est à Christianis, eo die, quo divisio Apostolorum facta est, Gotfrido duce exercitum ibi regente: & statim eum Christiani regem super se constituerunt.

Anno 1100 actum est, quod sequitur. *Paschali, papæ Romanæ ecclesiæ, & omnibus episcopis, & universis Christianæ fidei cultoribus, Pisanus archiepiscopus, & Gotfridus dux, gratia Dei ecclesiæ sancti sepulchri nunc advocatus, & Regemundus, comes sancti Ægidii, & universus Dei exercitus, qui est in terra Israël, salutem. Multiplicate preces & orationes cum jocunditate & exultatione in conspectu Domini, quomodo Deus magnificavit suam misericordiam; complendo in nobis ea, quæ antiquis temporibus promiserat. Etenim quum capta Nicea, cunctus exercitus inde discesserat, plus quam trecenta millia armatorum ibi fuerunt. Et licet hæc tanta multitudo, quæ universam Romaniam occupare poterat, atque epotare flumina omnia & pascere omnes segetes una die posset: tamen cum plenitudine tanta conduxit eos Dominus, ut de ariete mini-*

minimus, & de bove vix 12 acciperentur. Præterea etsi principes & reges Saracenorum contra nos surrexerint, tamen Deo volente, facilè victi & conculcati sunt. Ob hæc quidem feliciter acta quia quidam intumuerant, opposuit nobis Deus Antiochiam, humanis viribus inexpugnabilem, ibique per 9 menses nos detinuit, atque in obsidione extra ita humiliavit, ut in toto exercitu nostro vix centum boni equi reperirentur. Tandem aperuit nobis Deus copiam suæ benedictionis, & nunc etiam induxit nos in civitatem ad Turcos, & omnia eorum potestati nostræ tribuit. Quum hæc quasi viribus nostris acquisita teneremus, nec Dominum, qui hæc obtulerat, dignè magnificaremus, à tanta multitudine Saracenorum obsessi sumus, ut de tanta civitate nullus egredi auderet. Præterea fames ita convaluerat, ut vix ab humanis dapibus se aliqui abstinerent. Longum est enarrare miserias, quæ in civitate fuerunt. Respiciens autem Dominus populum, quem ita diu flagellaverat, benignè consolatus est nos. Itaque primò quasi pro satisfactione tribulationis lanceam suam, munus invisum à tempore apostolorum, pignus victoriæ nobis contulit: deinde corda hominum adeò animavit, ut illis, quibus ægritudo vel fames ambulandi vires negaverat, arma sumendi & viriliter contra hostes dimicandi virtutem infunderet: denique cùm triumphantibus hostibus fame & tædio deficeret exercitus Antiochiæ, & maximè propter discordias principum, in Syriam profecti, Varram & Marram, urbes Saracenorum, expugnavimus, & castella regionis obtinuimus. Quumque ibi moram disposuissemus, tanta fames in exercitu fuit, ut corpora Saracenorum jam fœtentium à populo Christiano jam comesta sint. Denique cùm divino monitu in interiora Hispaniæ ingrederemur, largissimam atque misericordem & victoriosissimam manum omnipotentis patris nobiscum habuimus. Etenim cives & castellani regionis, per quam procedebamus, ad nos cum multis donariis legatos præmittebant, parati servire nobis, & oppida sua reddere. Sed quia exercitus noster non multus erat, & in Hierusalem unanimiter venire festinabat: acceptis securitatibus tributarias eas fecimus, quippe quum de multis una civitatibus, quæ de maritimis illis sunt, plures homines haberet, quam in exercitu nostro fuissent. Quumque auditum esset Antiochiæ, atque Laodiceæ, & Rohas, quia manus Domini nobiscum esset, plures de exercitu, qui ibi remanserant, consequuti sunt nos apud Tyrum. Sic itaque Deo cooperante, usque ad Hierusalem pervenimus. Quumque in obsidione multum exercitus laboraret, maximè propter inopiam aquæ, habito concilio, episcopi & principes circumeundam esse civitatem nudis pedibus prædicaverunt, ut ille, qui pro nobis humiliter eam ingressus est, per humilitatem nostram pro se ad judicium de suis hostibus faciendum nobis eam aperiret. Placatus itaque Dominus hac humilitate, 8 die post humiliationem cum suis hostibus civitatem nobis tribuit, eo videlicet die, quo primitiva ecclesia inde abjecta fuit, quum festum de dispersione Apostolorum celebratur. In porticu Salomonis, & in templo ejus nostri equitabant in sanguine Saracenorum usque ad equorum genua. Deinde quum ordinatum esset, qui civitatem retinere deberent, & alii amore patriæ & pietate parentum suorum redire voluissent; nunciatum est nobis, regem Babyloniæ Ascalonam venisse, cum innumerabili multitudine militum, ducturum Francos, qui Hierosolymis erant, in captivitatem, & expugnaturum Antiochiam. Sed aliter Dominus de nobis statuerat. Itaque conscendimus obviam illis, relictis sarcinis & infirmis in Hierusalem cum præsidio. Quumque exercitus noster & hostium se conspexissent: genubus flexis adjutorem Deum invocavimus, ut, qui in aliis nostris necessitatibus legem Christianam confirmaverat, in præsenti bello, confractis viribus Saracenorum & diaboli, regnum Christi & Ecclesiæ à mari usque ad mare usquequaque dilataret. Sic Dominus adfuit, atque tantas tribuit vires, ut in hostem currere videns, fontem aquæ vivæ sitientem cervum segnem adjudicaret, miro videlicet modo, quum in exercitu nostro non ultra 5000 militum, & 15000 peditum fuissent: & in exercitu hostium 100000 equitum & 400000 peditum esse potuissent. Tunc mirabilis in servis suis Dominus apparuit, quum, antequam confligeremus pro solo impetu nostro, hanc multitudinem in fugam vertit, & omnia eorum arma diripuit, ut, si deinceps nobis vellent repugnare, non citò haberent arma. 465

arma. Spolia inaudita, & thesaurum regis Babyloniæ obtinuimus. Ceciderunt ibi Maurorum ultra 100000 gladio. Timor autem eorum tantus erat, ut in porta civitatis ad 2000 suffocati sint. De his verò, qui in mari interierunt, non est numerus. Spineta etiam ex ipsis occiderunt. Pugnabat certè pro nobis Deus. Pridie quàm bellum fieret, multa millia camelorum & boum & ovium cepit exercitus. Principum jussu populus hæc divisit: ad pugnam progrediens multas turmas istorum animalium comitabantur miraculosè, & stabant cum stantibus, & currebant cum currentibus. Nubes ab æstu Solis defenderunt nos, & refrigerabant. Celebrata itaque victoria, reversus exercitus est Hierusalem, relictoque ibi Gotfrido duce, comes sancti Ægidii, & Rupertus comes Normanniæ, & Rupertus comes Flandriæ, Laodiceam reversi sunt: ibi classem Pisanorum & Boëmundi invenerunt. Quumque archiepiscopus Pisanus Boëmundum & dominos nostros concordare fecisset, regredi Hierusalem pro Deo & fratribus suis Regemundus disposuit. Ad igitur tam admirabilem fratrum vestrorum fortitudinis devotionem, ad tam gloriosam omnipotentis Dei retributionem, ad tam exoptandam omnium peccatorum nostrorum per Dei gratiam remissionem, & catholicæ Christi ecclesiæ, & totius Latinæ invitamus vos ad exultationem, & omnes episcopos & bonæ vitæ clericos & monachos, & omnes laicos, ut ille vos ad dexteram Dei consedere faciat, qui vivit & regnat Deus per omnia secula. Rogamus & obsecramus vos per Dominum Jesum, qui nobiscum semper fuit, & collaboravit, & ex omnibus tribulationibus nos eripuit, ut fratrum sitis memores vestrorum, qui ad vos revertuntur, benefaciendo eis, & solvendo debita eorum, ut vobis Deus benefaciat, & vos absolvat ab omnibus peccatis, ut in omnibus, quæ vel nos vel illi apud Deum meruimus, partem vobis concedat, Amen. Hyems dira & fames magna. Clemens papa, qui & Vigbertus, obiit. Otto, Argentinensis episcopus, obiit. Vdo marchio & alii plures Saxonum barbaros, qui & Luitici vocantur, invasit, & cum honore triumphavit. Gotfridus rex apud Hierusalem obiit, qui exercitum Christianorum regebat, & sepultus est juxta Calvariæ locum, ubi Dominus noster crucifixus est: & statim Christiani fratrem ejus Balduinum super se regem constituerunt.

Anno 1101, imperator Nativitatem Domini Moguntiæ celebravit, Pascha autem Leodii. Conradus, filius imperatoris, in Italia obiit, & sepultus in civitate Florentia. Egilbertus, Trevirorum archiepiscopus obiit: pro quo Bruno constituitur. Liemarus, Bremensis archiepiscopus, obiit.

Anno 1102, Cyclus 19 incipit, indictione 10. Imperator Nativitatem Domini Moguntiæ celebravit. Imperator Flandriam cum exercitu adiit, & pacificè rediit. Rupertus, episcopus Babembergensis, obiit: pro quo Otto constituitur. Hartuigus, Magdeburgensis archiepiscopus, obiit: pro quo Henricus constituitur.

Anno 1103, imperator Nativitatem Domini Moguntiæ celebravit. Cuono comes occiditur.

Anno 1104, imperator Nativitatem Domini Ratisbonæ celebravit, Pascha autem Moguntiæ. Joannes, Spirensis episcopus, obiit.

Anno 1105, Henricus, filius Henrici imperatoris, invaso regno cœpit regnare, vivente patre. Voluit autem Henricus senior Saxoniam hostili manu invadere, propter quosdam catholicos, quod minimè perficere potuit, quia filius eum detestabatur, quemadmodum & cuncti fideles; quoniam excommunicatus denunciabatur à tribus apostolicæ sedis præsulibus, Gregorio scilicet, Urbano, & Paschali. In ipsa verò expeditione, quia Saxoniam moliebatur intrare, filius quadam nocte de exercitu ejus cum paucis aufugit. Henricus de discessione filii tristatus, intermissa jam dicta expeditione, infecto negotio revertitur. Filius verò Sueviam petens, à legato Romani pontificis Gevehardo, Constantiensi episcopo, de excommunicatione absolvitur, & matris ecclesiæ gremio restituitur. Inibi ergo ecclesiasticis rebus sacris pro tempore ordinatis, assumpto secum legato Romano, Boariam Saxoniamque petiit; invasores synodaliter deposuit; reliquos verò fauto-

res

res hæresiarchæ ab officio suspendit, ac subjacere examini papæ coëgit. Ruchardus, Moguntinensis archiepiscopus, 8 anno, postquam discesserat, propriæ sedi restituitur. Imperator Nativitatem domini Moguntiæ celebravit, Pascha quoque. Emehardus, Verzeburgensis episcopus, obiit.

Anno 1106, imperator ante Nativitatem Domini à filio capitur. Henricus rex Nativitatem domini Moguntiæ celebravit, ibique conventum habuit de habenda pace. Communicato consilio principum, patrem suæ curiæ præsentavit, qui pridie calend. Januariis apud Ingelheim prædicto filio suo coram quibusdam principibus regnum tradidit. Et licet hoc fecisset, tamen nequaquam ea, quæ pacis sunt, à filio adipiscitur. Cometa stella visa est. Magnus dux Saxoniæ obiit, cujus ducatum obtinuit Lutgerus comes, filius Gevehardi, quum non haberet hæredem. Henricus junior Coloniam obsidet ad injuriam patris. Sed interim moritur pater apud Leodiũ constitutus, & Spiram deportatus, in quandam desertam ecclesiolam deponitur insepultus, pro eo, quod à tot & tantis patribus, tanto tempore permansisset excommunicatus. Verùm in brevi epilogo onerosam istius viri complectar historiam. Henricum, hominem perversum, & justo judicio ab ecclesia ejectũ, omnibus revera constat manifestum. Vendidit enim omnia spiritualia, fuit inobediens apostolicæ sedi, & in ipsam sedem fecit supplantationem, substituendo Vigbertum Gregorio, in legitima uxore sua modum Christianitatis excedendo, apostolicæ sedis sententiam parvipendendo. Hinc orta est maxima persequutio in ecclesia Dei, faciente invidia & discordia: quoniam unus alium persequebatur, frater fratri obloquebatur; quidam favebat regi, alius papæ: unde factum est, ut multi perirent. In tantum enim crevit hoc malum, ut apostolica censura pro nihilo haberetur, & ipsa excom̃unicatio jam facta ignoraretur. Enimverò ut de illo omnia loquar, erat valde misericors. Aliqui enim, dum sederet ad requisita naturæ, eũ perforare volentes, capti sunt, & ante eũ ducti, qui convicti & confessi, abire jussi sunt impuniti. Multi etiam principes, qui ei multa mala fecerunt, atq; magnum contemptum ingesserunt; mox ut ei se prostraverunt, omnia eis condonavit. Et quamvis esset valde compatiens & misericors in eleemosynis pauperum, obstinata tamen mente in excommunicatione permansit: quæ omnia bonitatis ejus opera 466
obnubilant. Pater ejus apud Botfeld *(a)* quum ægrotaret, (nam in jecore cervi mortem comederat) rogavit, immo imperando impetravit, ut filio suo jurarent ad obtinendum imperium. Quod quidem fecerunt, quum esset octo annorum, & nondum baptizatus.

¶ Romanorum 96, quintus Henricus, filius Henrici tertii imperatoris, regnavit annis viginti.

Anno 1107, rex Nativitatem Domini Ratisbonæ celebravit, Pascha verò Moguntiæ. Henricus rex dum in Goslariensi oppido conventum habuisset, & jura regni, prout voluit, disposuisset, subitò tempestas nimiùm horribilis, fulgurũ, coruscationum, tonitruorũ exorta, regem & omnem populũ perterruit. Adeò enim vehemens fuit, ut ensem regalem perstringens, partem non modicam in acumine cum baltheo clypei regalis absumeret, coriumq; interi⁹ clypei per partes in rugam converteret. Dicitur etiam, quòd vulnusculum regi in maximo digito pedis dextri inflixerit, & hoc idem portaverit, quamdiu vixisset. Eodem anno rex Flandriam cum valida manu intrat; ferro & igne cuncta devastat; Rupertum comitem cum omni populo subjugat.

Anno 1108, rex Aquisgrani Nativitatem Domini celebrat. Henricus rex Pannoniam ingreditur, ubi ob infidelitatem quorundam principum nihil memoria dignum ab eo agitur. Eodem anno Bohemorum ferè ad 3000 virorum, à proprio duce necati sunt. Hoc etiam anno cœptum est novum monasterium construi in monte sanctiDysibodi. Piæ namque memoriæ Burchardus, abbas divi Jacobi Moguntiæ, quem dominus archiepiscopus Ruchardus ecclesiæ beati Dysi-

(a) Vide, quæ de hoc loco notavi ad *REGINONIS a. 1056.*

Dysibodi primum abbatem præfecerat, 2 calen. Julii primum fundamenti lapidem jussu præfati præsulis posuit.

Anno 1109, rex Nativitatem Domini Moguntiæ celebravit. Eodem anno desponsata est ei filia regis Anglorum. Henricus rex Coloniam ingreditur, eaque præda & incendio vastata revertitur. Ruchardus, Moguntinensis archiepiscopus, obiit: cui successit Adelbertus, regis cancellarius.

Anno 1110, rex valida manu Italiam ingreditur: ejus oppida, castella, municipia, rapina & incendio depopulatur. In cujus exercitu erant 3000 armatorum militum, excepta servorum sequentiumque multitudine, quorum non opus videtur numerum describere. Paschalis pontifex universalis, collecto concilio Romæ in basilica beati Petri apostoli, præsente Henrico rege, pronunciavit decretum, seque illud complere velle
467 cum justitia & authoritate confirmavit: scilicet ut ecclesiæ decimis & oblationibus contentæ essent; rex verò prædia & regalia, ducatus scilicet, marchionatus, comitatus, & advocatias dudum à Carolo, ejusque successoribus, Christianis imperatoribus, ecclesiæ collatas reciperet: ea conditione, ne pontifices regali manu, annulo, & virga investirentur, quæ sancto spiritui authoritatique sanctorum canonum contraria viderentur. Sed qualiter hæc gesta sint, scripta ipsius imperatoris melius insinuabunt. *Henricus Dei gratia, Romanorum imperator Augustus, omnibus Christi fidelibus in ecclesia. Notum esse volumus dilectioni & discretioni vestræ, ea, quæ inter nos & dominum illum Paschalem erant, quomodo incepta tractata sint: scilicet de conventione inter me & ipsum, de traditione Romanorum in me & meos, ut audita intelligatis, intellecta examinetis, examinata dijudicetis. Igitur dum in eo totus essem, ut me ad ecclesiæ utilitatem & ipsius votum, si justum esset, componerem, cæpit exaltationem & dilatationem regni super omnes antecessores meos promittere. Studebat tamen subdolè, quomodo regnum & ecclesiam à statu suo discinderet, tractare. Quod sic facere aggressus est. Regno quidem jam à Carolo 400 & amplius annis, & sub 63 apostolicis investituras episcopatuum, eorundem authoritate & privilegiorum firmitate tenenti, absque omni audientia auferre volebat. Et quum per nuncios nostros ab eo quæreremus, quid de nobis fieret, in quo regnum nostrum constat, quomodo ferè omnia antecessores nostri ecclesiis concesserunt, & tradiderunt, subjunxit: Fratres ecclesiæ decimis & oblationibus suis contentæ sint: rex verò prædia & regalia, quæ à Carolo & Ludovico, Ottone & Henrico ecclesiis collata sunt, sibi & successoribus suis recipiat & detineat. Ad hoc quum nostri responderent, nos quidem nolle violentiam ecclesiis inferre, nec ista subtrahendo tot sacrilegia incurrere: fiducialiter promisit, & sacramento pro eo firmavit dominica Esto mihi, se omnia hæc cum justitia & authoritate ecclesiis auferre, nobisque & regno cum justitia & authoritate reddere: nostris itidem firmantibus, si hoc (ut promissum est) ita complesset, quod tamen nullo modo fieri posse sciebat: me quoque (uti quærebat) investituras ecclesiarum resignaturum: sicut in charta conventionis plenius poteris videre. Hæc est charta conventionis ejus ad me: Dominus papa præcipiet episcopis præsentibus in die coronationis regis, ut dimittant regalia regno, quæ ad regnum pertinebant tempore Caroli, Henrici, & aliorum prædecessorum ejus, & scripto firmabit sub anathemate, ne quis eorum vel præsentium, vel absentium, vel successorum eorum, intromittant se ullo modo, vel invadant eadem regalia, id est, civitates, ducatus, marchias, comitatus, monetas, teloneum, mercatum, advocatias, omnia jura centurionum, id est, villicorum, turres & villas, quæ regni erant, cum omnibus pertinentiis suis, militiam & castra. Nec ipse regem & regnum super his ulterius inquietabit, sed privilegio suo sub anathemate confirmabit, ne posteri sui inquietare præsumant: regem benignè & honorificè suscipiet, & more prædecessorum suorum catholicorum, scienter, non subtractò coronabit, & ad tenendum regnum cum his omnibus officii sui auxilio adjuvabit. Si dominus papa hæc regi non adimpleverit; ego Petrus Leonis juro, quòd tota potentia mea tenebo ad domi-*

dominum regem. Obsides autem nisi effugerunt, reddemus altero die post coronationem regis. Si per papam remanserint, ut non coronetur, similiter reddemus Dominico die, quum rex ad processionem venerit. Obsides dabo Gratianum, filium meum, & filium Vizonis filii, & filium sororis meæ, si eum habere potero. Hæc sunt sacramenta ex parte domini papæ: Ego Petrus Leonis juro vobis, quia dominus papa proximo die dominico adimplebit regi, quod in charta conventionis scriptum est. Hæc sunt sacramenta ex parte regis: Ego comes Hermannus, ego comes Gotfridus, ego Volmarus, ego Adelbertus juro vobis, quia dominus rex proxima 4 vel 5 feria, ita principes jurare faciet, & obsides dabit, sicut in charta conventionis scriptum est. Et sic observabunt domino papæ, eo tenore, si dominus papa proximo die Dominico sic adimpleverit regi per omnia, sicut in charta conventionis scriptum est. Ego verò ut ostenderem, nullam ecclesiarum Dei disturbationem ex velle nostro procedere, in cunctorum oculis astantium & auribus hoc decretum promulgavi: Ego Henricus Dei gratia, Romanorum imperator Augustus, affirmando & beato Petro, omnibus episcopis & abbatibus, & omnibus ecclesiis, omnia, quæ antecessores mei reges, vel etiam imperatores, eis concesserunt vel tradiderunt, & quæ illi pro spe æternæ retributionis obtulerunt, do. Ego peccator pro timore terribilis judicii ullo modo subtrahere recuso. Hoc decreto à me lecto & subscripto, petii ab eo, ut, sicut in charta conventionis ejus scriptum est, mihi adimpleret. Quum ergo suprà dictæ postulationi insisterem, scilicet, ut cum justitia & authoritate, promissa mihi conventione, firmiter universis in faciem ejus resistentibus, & decreto suo palàm hæresim inclamantibus, scilicet episcopis, abbatibus, tam suis quàm nostris & omnibus ecclesiæ filiis; hoc, si salva pace ecclesiæ dici potest, privilegium proferre noluit. Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Henrico regi, & ejus successoribus imperatoribus, &c. Divinæ legis institutionibus sancitum est, & sacris canonibus interdictum, ne sacerdotes curis secularibus occupentur, néve ad comitatum, nisi pro damnatis eruendis, atque pro aliis, qui injuriam patiuntur, accedant. Unde & apostolus Paulus inquit: Judicia si habueritis, contemptibiles, qui sunt in ecclesia, illos constituite ad judicandum. In vestri autem regni partibus episcopi vel abbates adeò curis secularibus occupantur, ut comitatum assiduè frequentare, & militiam exercere cogantur, quæ nimirum aut vix, aut nullo modo sine rapinis, sacrilegiis, incendiis, aut homicidiis exhibetur. Ministri verò altaris, ministri curiæ facti sunt: quia civitates, ducatus, marchionatus, monetas, turres, & cætera ad regni servitium pertinentia à regibus acceperunt. Unde etiam mos ecclesiæ intolerabilis inolevit, ut electi episcopi nullo modo consecrationem acciperent, nisi prius per manum regiam investirentur. Aliquando etiam vivis episcopis, investiti sunt. His & aliis plurimis malis, quæ per investituram plerunque contigerant, prædecessores nostri, Gregorius octavus, & Urbanus secundus, felicis memoriæ pontifices excitati, collectis frequenter episcopalibus conciliis, investituras illas manus laicæ damnaverunt; & si qui cleriçorum per eam tenuissent ecclesias, deponendos; datores quoque communione privandos percensuerunt, juxta illud Apostolicorum canonum capitulum, quod se ita habet: Si quis episcopus seculi potestatibus usus, ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, & segregetur, omnesque, qui illi communicant. 468 *Quorum vestigia subsequentes & nos, eorum sententiam episcopali concilio confirmamus. Tibi itaque, fili charissime, Henrice Rex, & nunc per officium nostrum, Dei gratia Romanorum imperatori, & regno, regalia illa dimittenda præcepimus, quæ ad regnum manifestè pertinebant, tempore Caroli, Ludovici, Ottonis, & cæterorum prædecessorum tuorum. Interdicimus etiam, & sub anathematis districtione prohibemus, ne quis episcoporum seu abbatum præsentium vel futurorum eadem regalia invadant, id est, civitates, ducatus, marchias, comitatus, monetas, teloneum, mercatum, advocatias, jura centurionum & turres, quæ regni erant, cum pertinentiis suis, militiam & castra; & ne se deinceps, nisi per gratiam regis, de ipsis regalibus intromittant. Sed nec posteris nostris liceat, qui post nos in apostolica sede successuri erunt, aut te, aut regnum super hoc inquietare negotio. Porrò ecclesias cum oblationibus & hæreditariis possessionibus, quæ ad regnum manifestè pertinebant, liberas*

ras manere decrevimus, sicut in die coronationis tuæ omnipotenti Domino in conspectu totius ecclesiæ promisisti. Oportet enim episcopos curis secularibus expeditos, curam suorum agere populorum, nec ecclesiis suis abesse diutius. Ipsi enim juxta Paulum Apostolum pervigilant, tanquam rationem pro animabus eorum reddituri. De traditione verò in nos, vel in nostros sic se res habet. Vix portas civitatis ingressi sumus, cùm nostris infra muri mœnia securè vagantibus, quidam vulnerati, alteri interfecti, omnes verò spoliati, aut capti sunt: ego tamen quasi pro levi causa non motus, bona & tranquilla mente usque ad ecclesiæ beati Petri januas, cum processione perveni. Quod sic gestum fuisse, rei veritas, multorum astipulata testimoniis, qui interfuere, protestatur. (a)

Anno 1111, rex Nativitatem Domini apud civitatem Florentiam celebrat, & post Pascha à papa imperator consecratur.

Anno 1112, imperator Nativitatem domini Goslariæ celebravit. Adelbertus episcopus capitur.

Anno 1113, imperator Nativitatem Domini apud Erphesford celebravit. Obiit Burchardus, abbas sancti Jacobi, qui etiam fuit primus abbas in monte
469 sancti Dysibodi, cui successit dominus Adelhunus, vir in omni opere strenuus, & in universa morum probitate conspicuus, annis quindecim.

Anno millesimo centesimo decimo quarto, imperator Nativitatem Domini Babembergæ celebravit, & post Epiphaniam apud Moguntiam nuptias fecit. Ludovicus de Turingia capitur. Principes regni conjurant adversus regem.

Anno millesimo centesimo decimo quinto, imperator Nativitatem Domini Goslariæ celebravit, & post octavam Epiphaniæ, cum Saxonibus pugna facta multos suorum perdens, revertitur, & Pascha Moguntiæ celebravit. Adelbertus episcopus de captivitate liberatur.

Anno millesimo centesimo decimo sexto, imperator Nativitatem Domini Spiræ celebravit, & post octavam Epiphaniæ Adelbertus archiepiscopus apud Coloniam, in festo sancti Stephani protomartyris, ab Ottone, Babembergensi episcopo, consecratur. Imperator Italiam secundò intravit. Theodoricus, abbas sancti Albani, obiit, pro quo Bertolphus constituitur.

Anno millesimo centesimo decimo septimo, in octava sancti Joannis Evangelistæ, terræ motus bis inter diem & noctem tam terribilis per totum orbem terrarum factus est, ut multa ædificia corruerent, & homines vix effugerent: sed maximè in Italia, ubi tam periculosus & horribilis fuit, ut manifestum Dei judicium super se homines expectarent: quum per diversa loca Italiæ civitates, castella, villæ, cum hominibus inibi commorantibus, subitò ab hiatu terræ deperirent. Nam & montes scissi sunt, & flumina, terra degluttiente, exsiccata sunt, ut, qui vellent, pedibus transire possent. Nec non fluvius Padus de alveo suo se erigens, in modum fornicis, in altum se extulit, ut via pateret inter terram & aquam, & apertè daretur intelligi, quòd elatis fluctibus mundo exitum minaretur. Et quum sic diutius aqua penderet, tandem in semetipsam tanto sonitu demittitur, ut murmur illius per aliquot miliaria audiretur. His tam mirandis, tamque tremendis signis circunquaque divulgatis, & tribus diebus in jejuniis & orationibus per totam Italiam, ab omnibus peractis: apud Cremonam quidam infantulus, in cunis jacens, pannis obsitus, in primam loquendi vocem contra naturam os aperuit; matremque suam escas parantem fratri suo majori, qui plorando panem petiverat, à corporis curis compescuit, asserens, sibi Dei genitricem Mariam, ante tribunal Christi stantem, instantissimisque precibus pro judicio, quod mundo propter peccata sua dare intenderat, ipsi supplicantem: ac post hæc deposuit eloquium, usque ad tempus humanæ con-

(a) De hac, circa Investituram Episcoporum, controversia uberius egi in Syntagmate Historiæ Germanicæ *diss. XVI. §. III. seqq.*

conditioni congruum. Hæc autem tanta & tam horribilia mirabilia hi, qui viderunt, pericula mortis vix evaserunt; & non sunt compuncti, nec gratias egerunt Deo pro evasione sua. Qui verò audierunt tam stupendum signum, non glorificaverunt Deum, sed indurati in maliciis suis, majora peccata prioribus addiderunt. Nam hoc eodem anno multa perpetrata mala, conjurationes injustæ, incendia, homicidia, concremationes ecclesiarum, & abstractiones bonorum inibi Deo servientium, sed maximè in partibus Galliæ, ubi cives contra cives consurgunt, & sibi non consentientes capiunt bona, diripiunt civitates, castella, domos, villas destruunt, incendunt; homines non humano, sed pecudum more dilaniant, atque interimunt. Bis etiam hoc anno eclipsis Lunæ facta est, scilicet decimo sexto calendis Julii, & tertio idus Decembris. Mirabile quoque signum decimoseptimo calend. Januariis in cœlo apparuit, variis coloribus permixtum.

Anno millesimo centesimo decimooctavo, imperator de Italia revertitur.

Anno millesimo centesimo decimo nono, obiit Obertus, Leodiensis episcopus, & Adelgas, Magdeburgensis episcopus, & Henricus de Suchuende. Obiit & Joannes papa, qui & Gelasius, apud Cluniacum.

§ Cui successit Otto, qui & Callistus, Viennensis archiepiscopus. Imperatoris & principum conventus juxta Moguntinum in festivitate Petri & Pauli habitus. Remensi synodo præsedit Callistus papa, calendis Octobris. Volpertus abbas sancti Albani constituitur.

Anno millesimo centesimo vicesimo, Dieggerus, Metensis episcopus, obiit.

Anno millesimo centesimo vicesimo primo, Fridericus, Leodiensis episcopus, obiit, pro quo Adelberd, frater Godfridi ducis, constituitur.

Anno millesimo centesimo vicesimo secundo, Cyclus vicesimus quartus incipit, indictione decima quarta. Generalis absolutio banni per Lampertum, tunc Ostiensem episcopum, post papam effectum, & dictum Honorium. Cuno, Argentinensis episcopus, deponitur, & Bruno constituitur. Gebehardus in Wirzeburg episcopus constituitur.

Anno millesimo centesimo vicesimo tertio, Bruno, Spirensis episcopus, obiit: cui Arnoldus successit.

Anno millesimo centesimo vicesimo quarto, Brunus, Trevirorum episcopus, obiit. Eclipsis Lunæ tertio nonas Februarii contigit.

Anno millesimo centesimo vicesimo quinto, Henricus quartus imperator, sed hujus nominis quintus rex, obiit: pro quo Lotharius, dux Saxoniæ, tertio calendis Septembris, Moguntiæ constituitur, & idibus Septembris Aquisgrani coronatur à Friderico, Coloniensi archiepiscopo.

§ Honorius, papa centesimus quinquagesimusquartus post Petrum, sedit annis quinque, mensibus duobus, & diebus octo.

Mathildis regina in Anglia ad patrem suum proficiscitur, manum sancti Jacobi secum deferens: per quod irreparabile damnum regno Francorum intulit.

Rege apud Ratisbonam in conventu
principum inquirente, prædia judicio 470
proscriptorum, à rege si justè forifactoribus *(a)* abjudicata fuerint, vel pro his, quæ regno attinent, commutata; utrùm cedant ditioni regiminis vel proprietati regis: judicatum, potius regiminis subjacere ditioni, quàm regis proprietati. Legati pro confirmando rege Romam mittuntur, Gerhardus cardinalis, Cameracensis, & Virdunensis, episcopi.

Anno millesimo centesimo vicesimo sexto, § Romanorum 97 regnavit Lotharius.

Obiit Hartuinus, Ratisbonensis episcopus,

(a) Dicebantur, qui publica delicta commisissent. Controversia igitur erat, an bona proscriptorum Imp. an vero Regno cedere debeant: & posterius decretum; licet hujus controversiæ, & Principum Conventus nullam aliàs mentionem esse factam, norim.

scopus, pro quo Cono, Sigebergensis abbas, constituitur. Filius ducis Bajoariæ ducatu Saxoniæ à rege donatur. Mortuo Magdeburgensi archiepiscopo, rex ibidem curiam in Pascha habuit. Arnoldus, Spirensis episcopus, obiit: pro quo Sigefridus constituitur. Norbertus, vir religiosus, ecclesiæ apud Vormatiam præficitur. Arnoldus, Magdeburgensis episcopus, occiditur. Rex, dum Ottonem, quem ducem ordinaverat, hyemis tempore Boëmiam introducere vellet, Udalricus, qui terras illas occupaverat, ducatum sibi defendere parabat. Sed, dum miles ferro viam per sylvam aperit, repentè hostes supervenientes, ipsum Ottonem, aliosque multos fortes viros interficiunt. Adelbertus marchio capitur.

Anno millesimo centesimo vicesimo septimo, rex Nativitatem Domini Coloniæ celebravit. Castrum Nurenbergense obsessum per duos menses à rege & duce de Bohemia, sed absque effectu soluta est obsidio. Guillielmus, princeps Burgundiæ, occiditur à suis. Carolus, comes Flandriæ, super omnes sui temporis principes justitiæ mirabilis sectator, coram altari, quum orationibus piis attentus esset, à suis hominibus occiditur. Rex Dominicæ Resurrectionis festum Goslariæ celebravit. Conradus de Zeringa coram plerisque Burgundionum optimatibus, principatu Burgundiæ apud Spiram civitatem sublimatur. Rex, in festo Pentecostes, apud urbem Merseburg, duci Bavarorum filiam suam, juxta regalem magnificentiam, conjugio sociavit. Obierunt hi: Theodoricus Monasteriensis, Udalricus Constantiensis, Ebhardus, Argentinensis, Perodelberus Leodiensis, & Godebaldus Trajectensis, episcopi.

Anno millesimo centesimo vicesimo octavo, rex Nativitatem Domini Verzeberg celebravit, ubi Embrichonem episcopum constituit. Spira obsessa
471 ab idibus Augusti usque ad calendas Novemb. Leodiensis electus Alexander, Moguntiæ investituram suscepit à rege. Bernhardus Podelbornensis episcopus constituitur. Trajecti episcopus ordinatur Andreas, præpositus Leodiensis. Rex Pascha Merseburg regio more celebravit, ubi filium ducis Bohemiæ in sabbato sancto ad hoc ipsum directum, de sancto fonte suscepit. Obiit Henricus, marchio de Staden: *(a)* cujus marchiæ Udo Frankenlauff præficitur. Lubaldus quoque, marchio de Sceyre, vir corpore & animo præstans, defungitur. Marchio Tiebaldus rogatu ducis Boariæ in gratiam regis recipitur. Adelhunus, secundus abbas in monte sancti Dysibodi, defungitur 15 Julii, cui successit Fulcardus abbas.

Anno 1129, Spira secundò obsessa, ab idibus Julii usque ad calend. Januarias. Rex Nativitatem Domini Vormatiæ celebravit. Halverstadensis episcopus, à suis canonicis Romæ inique accusatus, à legato papæ deponitur. Henricus, Virdunensis episcopus, à Matthæo Albanensi, apostolico legato, deponitur. Bruno, Argentinensis episcopus, interventu reginæ & episcoporum quadriennio expulsus, gratiam regis consequitur. Conradus dux, frater Friderici, ducis Sueviæ, Trevirensem archiepiscopum apud Longobardiam cepit, & Parmensibus pro sexcentis libris tradidit. Rex Purificationem sanctissimæ virginis Mariæ apud Altenam *(b)* civitatem fecit, ubi Gisilbertum, Trajectensis ecclesiæ oppressorem, decollare ipse fecit, quarto idus Januarii.

Anno 1130, Spira deditione subacta. Obiit Honorius 154 papa post Petrum. Pro quo constituti sunt duo: id est, Gregorius, qui dictus est Innocentius; & Petrus, qui cognominatus est Anacletus, filius cujusdam potentis viri Romanorum, Petri Leonis. Et apud Cluniacense cœnobium monachus Bertholdus, Hiltinensis *(c)* episcopus, obiit:

(a) De hoc supra *ad a. 1087.* Idem confirmat *ANNALISTA SAXO ad a. 1128.* scribens: *Henricus Marchio, filius Udonis Marchionis, mortuus est.*

(b) *ANNALISTA* tamen *SAXO*, Lotharium hoc anno festum Purificationis Coloniæ celebrasse, dicit.

(c) Potius Hildesheimensis Episcopus, secundum dictum Annalistam.

iit: pro quo Bernhardus magister scholarum constituitur. Volpertus, abbas sancti Albani, obiit: pro quo Vernherus constituitur. Burchardus, Cameracensis episcopus, obiit. Udo de Frankenlauff *(a)* ab hominibus Adelberti comitis occiditur. Hermannus de Vinzenberg Burchardum de Lochenheim, *(b)* virum regi fidelissimum, in colloquium vocans, occidit. Ludovicus comitatum Thuringiæ, Hermanno judicio sublatum, à rege suscepit. *(c)* Castrum Nurmbergense regi traditur. Dedicatum est altare sancti Stephani, quod in Australi parte novi monasterii situm est, à domino Adelberto, Moguntinensi archiepiscopo, in honorem domini nostri JESU CHRISTI, & beatissimæ Mariæ, & omnium præcipuè martyrum, & nominatim sancti Stephani protomartyris, Laurentii, Vincentii & Albani.

Anno 1131, rex Nativitatem Domini Gandersheim transegit. Gerhardus cardinalis cum legatione apostolica supervenit; nuncians, dominum papam colloquium ipsius super omnia desiderare. Concilio Remensi præsedit Innocentius papa, 14 calend. Novembris, præsente Ludovico, rege Franciæ: cujus filium adhuc parvulum Regem consecravit. Rex autem Lotharius Leodium, cum principibus totius regni, archiepiscopis, episcopis, ducibus, marchionibus, palatinis, comitibus, & etiam cæteris nobilibus, ad curiam condictam venit. Advenientem ibi papam rex magnificè suscepit. Dominus papa regem ad comprimendam tyrannidem Petri Leonis, apostolicæ sedis invasoris, Romam invitabat, plenitudinem imperii in eadem Romana civitate, sicut decebat, offerens. Concilium Moguntiæ habitum, præsente Lothario rege, præsidente Matthæo Albanensi, cum Moguntinensi archiepiscopo, ubi Bruno, Argentinensis episcopus, præsentibus Augustense, Einstedense, Babenbergense, Wurzeburgense, Spirense, Vormatiense, episcopis, à clero & populo, super violentia, intrusione, & consecratione impetitus, in manus archiepiscopi & cardinalis Argentinensem reconsignavit episcopatum. Obierunt archiepiscopi, Fridericus Coloniensis, & Meginherus Trevirensis.

Anno 1132, rex Nativitatem Domini Coloniæ celebravit, ubi constituti sunt archiepiscopi, Brunus Coloniensis & Adelbertus, qui mox consecrati sunt à Vilielmo Prænestino, apostolici legato. Rex in Assumptione sanctæ Mariæ in Italiam expeditionem movit. Conno, Ratisbonensis episcopus, vita functus est.

Anno 1133, imperator de Italia revertitur, consecratus ab Innocentio papa in ecclesia Lateranensi. Eodem anno 4 nonis Augusti, 27 luna, Sol obscuratus est 7 hora diei, & tenebræ factæ sunt, ita ut stellæ in cœlo apparerent.

Anno 1134, Eberhardus, Med. epi- 472
scopus *(d)* obiit.

Anno 1135, imperator Nativitatem Domini Spiræ celebravit. Dedicatum est altare, quod situm est ad Aquilonem in novo monasterio, à domino Adelberto, Moguntino archiepiscopo, in honorem Domini nostri Jesu Christi, & sanctæ Crucis, & præcipuè sancti Petri, apostolorum principis, & omnium sanctorum.

Anno 1136, imperator secundò revertitur in Italiam cum exercitu, contra Ruggerum, Siciliæ tyrannum. 5 idus Novembris obiit piæ memoriæ Fulchardus, tertius abbas sancti Dysibodi. Cui successit dominus Conno, ordinatus 6 calend. Januarii. Obiit divæ memoriæ domina Juda, *(e)* quæ 24 annis in

(a) *ANNALISTA: de Frekenleve.*
(b) *ANNALISTA: de Luckenheim.*
(c) Vide infra Hist. Landgrav. *cap. XVIII.*
(d) Reliqui Annales de hoc Eberhardo tacent, nec indagare adhuc licuit, qualis iste Antistes. Sane, apud Metenses, nullus tunc Eberhardus.
(e) *TRITHEMIUS Chron. Hirsaug. ad a. 1136.* hunc locum explicat, dum de S. Hildegarde scribit: *Cui pater cellulam construxit in monte S. Disibodi, juxta Cœnobium Monachorum tunc Ordinis nostri, quod uno vix distat milliario a Mo-*

monte sancti Dysibodi inclusa, soror Megenhardi, comitis de Spanheim. Hæc sancta mulier inclusa est calend. Novembris, & aliæ tres cum ea, scilicet Hildegardis, & Sumet vocabuli duæ; quas etiam, quoad vixit, sanctis virtutibus imbuere studuit.

Anno 1137, imperator, in Italia rebus prosperè & magnificè gestis, revertitur, & apud castrum quoddam Boariorum ducis, 3 calend. Decemb. defungitur. Corpus ejus in saxo, apud Lutheram ipsius monasterium, sepelitur. Obiit Adelbertus, Moguntinus archiepiscopus, 9 calend. Julii. Monasterium principale in Moguntia cum aliqua parte civitatis combustum est.

Anno 1138, Conventus principum apud Confluentiam urbem factus est, in cathedra sancti Petri, ubi Conradum, Henrici imperatoris ex sorore nepotem, Regem constituunt. Qui deinde mediæ Quadragesimæ dominico die, à Dicuvino *(a)* cardinale, Aquisgrani civitate constitutus est. Dedicatum est altare Confessorum in sanctuario novi monasterii, ad Aquilonarem plagam situm, à domino Sivardo Deblasensi, *(b)* episcopo reverendissimo, in honorem domini nostri Jesu Christi, & omnium Confessorum, sed nominatim sancti Clementis martyris & papæ, Gregorii papæ, sancti Martini & Nicolai, episcoporum. Qui venerabilis præsul, ab ecclesia sua injustè expulsus, venit in episcopatum Moguntinensem, quumque eo tempore præsule caruit, multas inibi ecclesias & altaria, licentia Moguntinensis ecclesiæ, consecravit. Eodem anno, & eodem die dedicatum est altare sancti Benedicti retrò tumbam sancti Dysibodi positum, à prædicto præsule, in honorem sancti Benedicti, & omnium confessorum. Dedicatum est altare, in sanctuario ad australem situm, ab eodem, in honorem Joannis evangelistæ, Margaretæ, Agathæ, & Luciæ, & omnium sanctarum virginum. Acta sunt hæc sub domino Conone, sancti Dysibodi quarto abbate.

§ Romanorum 98, Conradus hujus nominis tertius, regnavit. Rex Pascha Coloniæ celebravit. Inde ascendens 3 hebdomade post Pascha, Moguntiæ cum magno favore cleri & populi susceptus est. Ibi Adelbertus, defuncti archiepiscopi ex fratre nepos, communi omnium consensu, data à rege præceptione, episcopus designatus est. Rex curiam apud Babenberg in Pentecoste habuit, ubi principes totius regni convenerant; Saxones quoque omnes, excepto duce Bavariæ Henrico, defuncti imperatoris Lotharii genero. Adelbertus Moguntiæ electus sabbato fuit, & postea presbyter ordinatus: sequenti die, octavis videlicet Pentecostes, ab Ottone, ipsius ecclesiæ antistite, episcopus consecratur. Legati à rege ad Henricum, ducem Bajoariæ, directi, Ratisbonæ receptis regalibus regi occurrunt. Hoc eodem anno, die parasceve Paschæ, calendis Aprilis, post celebratas matutinas, mox à fratribus apertum est sepulchrum sanctissimi patris nostri Dysibodi: præsentibus venerabilibus personis, domino scilicet Conone, ipsius loci quarto abbate; domino Gerardo, abbate sancti Maximini charissimo, & domino Bernhelmo, primo abbate in Spanheim, cum omni congregatione ejusdem ecclesiæ, ab uno fratre sigillatim allatæ sunt foras ejusdem patris reliquiæ. Repertæ sunt autem in veteri monasterio, ubi reconditæ fuerant, à domino Villigiso archiepiscopo.

Anno 1139, rex Nativitatem Domini Goslariæ

nasterio quondam meo Spanheimensi, & eam cum tribus aliis ejusdem propositi virginibus, cura Abbatis loci commendavit. Harum prima fuit S. Hildegardis, ex proxima villa Bikellenheim oriunda, quæ postea Monasterium construxit in monte S. Ruperti apud Bingios, filia cujusdam militis, de qua suo loco dicemus. Secunda similiter, & tertia prioris S. Virginis nomen habebant. Ex hoc loco etiam patet, pro *sumet vocabuli duæ:* legendum esse: *suimet vocabuli duæ.*

(a) *OTTO FRISINGENSIS Chron. lib. VII. c. XXII.* eum vocat *Theoduinum. ANNALISTA SAXO: Thietvvinum.*

(b) Al. *de Blasensi.*

Goslariæ celebravit. Henricus, dux Saxoniæ, moritur, pro quo Adelbertus marchio ducatum suscepit, contra quem omnes penè principes Saxonum conjurant. Richniza imperatrix obiit. Reliquiæ sancti Dysibodi translatæ sunt calend. Novembr. à veteri ecclesia in novum monasterium, migrante unà omnium consecratione, sub præfato domino Conone abbate.

Anno 1140, Cyclus decennovalis 5 incipit, indictione 3. Rex Purificationem sanctæ Mariæ apud Vormaciam transegit: & Pascha Virzeburg celebrat. Gebehardus, Argentinensis episcopus, obiit. Otto Babinberg obiit. Adelbertus, Moguntinensis episcopus, à papa Innocentio vocatus, Romam adiit, à quo & benignè suscipitur. Castrum Vinsberg à rege obsessum: in qua obsidione Velph, frater Henrici ducis, cum rege in eodem loco bellum commisit, in sabbato 12 calend. * & rex tandem victor extitit, multis prædicti Velfonis interfectis, & nonnullis captis; ac non longè pòst castrum cepit. Rex dedit abbatiam sancti Maximini sancto Petro.

Anno 1141, rex curiam apud Ratisbonam in Pentecoste habuit, ubi nonnulli principes Saxonum adfuerunt. Adelbertus, Moguntinus archiepiscopus, cum Saxonibus adversus regem conjurat, & non post longum moritur, 16 calendis Augusti; pro quo Marcolphus constituitur.

Anno 1142, rex Pascha Verzeberg celebravit, & inde post festum transiens, Francenfort venit in Dominica Misericordia: & ibi curiam habuit, ubi convenerunt omnes penè principes Teutonici regni, ubi & Saxones in gratiam regis venerunt. Et filius Heinrici ducis ducatum Saxoniæ suscepit, cujus matrem rex fratri suo Henrico marchioni ibidem copulavit, ac ducatum Boariæ tradidit. Marcolphus, Moguntinensis archiepiscopus, obiit, pro quo Henricus majoris domus præpositus constituitur, & à rege in Francenfort investituram accepit, præsentibus cardinalibus Gregorio & Dicwino. Dedicata est capella in hospitali quinto calendis Junii, à domino Vigero, Brandenburgensi episcopo, in honorem domini nostri JESU CHRISTI, & sancti Nicolai. Proxima die anni ejusdem dedicata est capella in infirmaria ab eodem præsule, in honore beatæ Mariæ Magdalenæ, quarto calendis Junii.

Anno 1143, hyems dura. Adelbertus, Trevirorum archiepiscopus, expulsis prioribus monachis de sancto Maximino, & Cœlestinus 155 papa constituit ibi abbatem, Sigerum nomine. Hoc anno, indictione 6, dedicatum est novum monasterium in monte sancti Dysibodi, & principale altare à domino Henrico, Moguntinensi archiepiscopo,
in honorem Domini nostri Jesu Christi, 473
& gloriosæ ejus matris, & beati Joannis evangelistæ, ac beatissimi patris nostri Dysibodi, confessoris atque pontificis. Eodem anno & eadem die dedicatum est in vestibulo monasterii altare à præfato archiepiscopo, in honorem victoriosissimæ crucis & sancti Joannis Baptistæ. Ipso nihilominus anno vel die reconditæ sunt reliquiæ sancti Dysibodi, patris nostri, à suprà dicto præsule, 3 calend. Octob. in tumulo lapideo, retro principale altare positæ in locellis duobus plumbeis: altero eorum scilicet minore ossa continente, altero majore cineres. Impositæ sunt ipso tumulo tria corpora sanctarum de collegio 11000 virginum in loculis ligneis, & quædam de Thebæa legione. Acta sunt hæc domino Cunone cooperante, ejus loci 4 abbate.

Anno 1144, hyems valida & ventuosa.

§ Lucius papa constituitur.

Anno 1145, rex Pascham apud Verzeburg celebravit.

§ Eugenius papa constituitur. Cometa apparuit in Majo. Hoc anno Rohas à Saracenis capitur in sacra nocte Nativitatis Domini: quorum rex extitit quidam Sanguin nomine.

Anno 1146, capella sanctæ Mariæ dicata est calend. Novemb. ab Henrico, Moguntinensi archiepiscopo, in honorem Domini, & sanctæ Crucis, & præcipuè ad laudem beatæ Mariæ, & sancti patris nostri Dysibodi, atque Felicis papæ & martyris, & omnium sanctorum. Rex Nativitatem Domini in Magdeburg celebravit. Hoc anno terræ motus ma-

magnus est factus Moguntiæ, vicibus quindecim.

Anno 1147, rex Nativitatem Domini celebravit Merseburg, ubi Moguntinus archiepiscopus, & omnes penè principes Saxonum aderant. Signum in palmis apparuit. Etenim quum episcopus & omnis populus clerusque, qui ad diem festum convenerant, astarent, quasi iris in cœlo apparuit, ac in medio cruces ostensæ sunt. Rex Pascham Domini Babenberg celebravit. Sigefridus, Spiræ episcopus, obiit, pro quo Guntherus constituitur. Emercho, episcopus Verzeburgensis, de Græcia rediens, Aquilejæ moritur, ibique sepelitur: pro quo Sigefridus constituitur. Eggebertus, Babenbergensis episcopus, obiit; pro quo Eberhardus ordinatur. Conradus rex Ungariam intrat, ac ducem eorum, Vardis nomine, bello petit, igne prædaque vastat universa, & rebellem ducem obsides dare, sibique jurejurando fidelitatem confirmare coarctat. Pestilentia magna facta est. De navali expeditione terræ sanctæ quædam dicam: Hoc anno, in octava Pa-
474 schæ, 5 calend. Maji, movit exercitus à Colonia: & 14 calend. Junii venimus in portum Angliæ Derchimite, ubi erat comes de Areschot cum 200 ferè navibus Anglicis & Flandricis, & 6 feria ante Rogationes navigavimus per 8 dies. In vigilia Ascensionis passi maris tormenta, 8 demum die in portum Hispaniæ Gazzim saltem cum 50 navibus appulimus, rursum in portum Viver ejusdem litoris venimus. Postea 6 feria ante Pentecosten in portum Galliciæ Thamara pervenimus. Et 8 Pentecostes navigavimus: & 2 feria applicuimus ad alveum fluminis Dorius Portugaliæ. Exinde ad alveum fluminis Tagi intrantes, 2 die apud Ulisbonam vigilia Petri & Pauli applicuimus. Circa Nativitatem beatæ Mariæ turris lignea incepta, & circa medium Octobris perfecta, propugnaculum nobis fuit: tandem in ipsa nocte sancti Galli abbatis, lignis ignem imposuerunt, & murum 200 pedum irruerunt. Victoria tamen obtenta, festo virginum 11000. Duo muti in exercitu cœperunt loqui, festo sancti Gereonis.

Anno 1148, Signum circa solem apparuit mirabile in mense Februario.

Anno 1149, Conradus rex ab Hierosolymis reversus est, nihil dignum memoriæ referens.

Anno 1150, Sigefridus, Wurzebergensis episcopus, obiit.

Anno 1151, Fames valida, ac mortalitas hominum.

Anno 1152, Hermannus, comes de Vintenberg, cum uxore sua interemptus est. In mense Januario magna inundatio aquæ in partibus Rheni fuit. Conradus rex obiit 15 calend. Martii.

§ Fridericus, fratruelis Conradi regis, regnavit.

Anno 1153, Signum in Sole apparuit, 7 calendis Februarii. Henricus, archiepiscopus Moguntinensis, in Pentecoste ex præcepto Eugenii papæ depositus est, & Arnoldus cancellarius electus est. Henricus, Moguntinensis archiepiscopus, obiit cal. Septemb.

Anno 1154, Fridericus rex in Italiam proficiscitur. Magna inundatio aquæ fuit. Translatio sancti Adelharii in Erphesford 11 cal. Maji. Eugenius papa obiit. § Huic Adrianus successit.

Anno 1155, Fridericus Romæ ab Adriano papa imperator factus est. Bellum fuit inter Arnoldum archiepiscopum, & Hermannum Palatinum comitem. Dominus Cono, quartus abbas in monte sancti Dysibodi, obiit 6 nonis Julii: cui dominus Helingerus 5 successit, 16 cal. Augusti. Imperator de Roma revertitur. Rex Nativitatem Domini Vormaciæ celebravit, ubi Hermannus, Palatinus comes, & Emicho, comes de Linengen, & Gotfridus de Spanheim, & Henricus de Katzenelenboge, & Conradus, comes de Kirberg, Henricus, comes de Didissen, (a) & alii ex parte prædicti Hermanni canes portaverunt: & sic dominus Arnoldus episcopus ab excommunicatione eos absolvit. Ex parte verò episcopi, canes portare quidem cœperunt: Ludovicus, comes de Lohim (b) & Guiliel-

(a) f. potius *de Dietz*, dum ista ætate memoretur Henricus, Embriconis filius. Adde *FRID. LUCÆ Graffen-Saal p. 927.*

(b) *MART. CRUSIO Ann. Suev. p. II. lib. X. c. XIV.* dicitur Comes de Lohun.

Guilelmus, comes de Glisberg, & alii: ſed ob reverentiam archiepiſcopi ceſſare ab imperatore juſſi ſunt.

Anno 1156, Arnoldus archiepiſcopus, à quibusdam appellatus ad apoſtolicam pœnitentiam, Adrianum papam adiit: à quo honorificè ſuſceptus apoſtolicam legationem promeruit, reverſusque Moguntiæ honorificè ſuſcipitur. Hoc ipſo anno Fridericus imperator Agnetem, principis Burgundiæ filiam, uxorem duxit, repudiata priore legitima uxore apud Conſtantiam, unde in eccleſia graviſſimum exortum eſt ſchiſma. Hermannus Palatinus comes obiit. Cui ſucceſſit Conradus, frater imperatoris ex patre.

Anno 1158, imperator Paſcha Vormatiæ celebravit, ubi penè omnes principes Teutonici regni convenerunt, & in Longobardiam ſequenti anno cum rege ſe ituros juraverunt. Poſt hæc ipſo anno imperator effecerat arte, ut abbates, & præpoſiti, & meliores quidam de miniſtralibus Moguntinæ eccleſiæ, fidé in manũ regis & in manus quorundam amicorum ejus darent, ut, quum ſuus epiſcopus Arnoldus quovis caſu defeciſſet, alium non eligerent, niſi conſilio eorum ipſe medius intereſſet.

Anno 1158, imperator cum principibus Teutonici regni circa Pentecoſten Longobardiam intravit, & urbem Brixiam cum aliis cepit, poſtquam Mediolanum in manu valida, ſcilicet 5000 Teutonicorum obſedit. Diſcordes autem erant Longobardi. Quumque Mediolanenſes ſe arctè obſeſſos viderent, imperatori civitatem ſeque tradiderunt. Quidam ex clero Moguntinæ eccleſiæ, ſcilicet Gotfridus, abbas ſancti Jacobi, & Burchardus, præpoſitus ſancti Petri, cum aliis, omnesque ſimul urbani, majores cum minoribus, epiſcopum ſuum Arnoldum nimis exoſum cœperunt habere, & imperatorem adverſus eum ſæpe interpellaverunt; ſoli, qui Silthovera (a) dicuntur, partibus epiſcopi favebant.

Anno 1159, Cyclus 11 decennovalis incipit, indictione 7. In Longobardia Cremona à Cæſare obſeſſa, adjuvantibus quibusdam etiam de Cremona. Adverſarii poſtremò epiſcopi Moguntinenſis poſt feſtum ſancti Remigii ſynodum armata manu, ut eam exturbarent, ingreſſi: ſed comitibus cum ſuis ad arma alacriter convolantibus, turpiter redire ſunt coacti. Qua de re poſt feſtum omnium ſanctorum epiſcopus Longobardiam petit, ſuper hoc imperatori querimoniam facere. Sed & adverſarii ejus euntem haud ſegnes ſubſequuntur. Menſe Octobri obiit. Adrianus papa imperatorem pro conjugii diſſidio excommunicare diſpoſuerat, ſed menſe Octobri morte præventus eſt: pro quo duo conſtituti ſunt, id eſt, Orlandus, qui dictus eſt Alexander, Adriani ſententiam approbans; & Octavianus, cognominatus Victor, imperatori plurimùm favens.

Anno 1160, imperator juſſit, poſt octavam Epiphaniæ concilium Papiæ haberi, ubi Victor papa adfuit, & Alexander abfuit: quapropter Victor confirmatur, & Alexander reprobatur. His ita geſtis, Arnoldus, præſul Moguntinus, revertitur, & in Nativitate divi Joannis Baptiſtæ à Moguntinenſibus occiditur in monaſterio ſancti Jacobi: monaſterium verò incendio & præda vaſtatur. Scelere peracto, ſceleris authores cum clero licet coacto Rodolphum filium, Conradi, ducis de Zeringen, epiſcopum ſubſtituerunt, poſtpoſita fide, quam prius in manus imperatoris dederant. Temporibus Ottonis imperatoris hujus nominis tertii, præfuit eccleſiæ Mogun- 475
tinæ Villegiſus, archiepiſcopus memoria dignus, qui ipſum Ottonem adhuc valde puerum & imperatorem educavit, & interim per 16 annos Romanum rexit imperium. Hic fecit crucem auream, (b) & in monaſterio ſancti Mar-

(a) Hunc locum explicat *TRITHEMIUS Chron. Hirſ. ad a. 1159.* ſcribens: *ſoli creopolæ homines, id eſt, macellarii, carniscidæ, partes Archiepiſcopi ſequentes tuebantur cum quibusdam civibus, qui ſanum & rectum ſapiebant. Qui poſtea pro eorum in Pontificem benevolentia, non paucis ab Imperatore privilegiis donati ſunt.* Dicebantur autem *Silthoveri* à parte quadam Civitatis, *Selehoven* dicta, hodie ***auf dem Graben***, ex qua oriundus erat Arnoldus, prout *GEORGIUS HELWICH not. ad Conradi ſ. Chriſtiani Chron. ſect. II. §. I. p. 107.* demonſtravit. Vide etiam *SERARIUM lib. V. p. 558.*

(b) Hæc aurea crux *Benna* fuit dicta, de qua *CONRADUS Chron. Mogunt. Sect. I. §. II. n. IX. SERARIUS Rer. Mogunt. lib. I. c. XXXII. n. III. lib. V. n. XVI.*

tini posuit eam: patibulum erat cypressinum, laminis aureis & lapidibus pretiosis super intectum, & imago aurea, ubi versus erat inscriptus:

Auri sexcentas tenet hæc crux aurea libras.

Hujus imaginis alterum pedem Marcolphus episcopus tulit, & Romam pro pallio misit: alterum cum cruribus Arnoldus episcopus accepit, & Hermaño, comiti Palatino, cũ eo rebellavit.

Anno 1161, Totum, quod residuum fuit, suprà dictus Rodolphus, cum beneplacito Moguntinensium sumpsit, & placaturus sibi & illis imperatorem,
476 Longobardiam pergit, sed frustra perrexit: quia Conradus Palatinus alium nomine Christianum episcopum levavit; & rex munera Rodolphi & aurum sprevit: Sicque Moguntinenses cum suo episcopo delusi sunt.

Anno 1162, imperator in Longobardia res publicas agens, Christiano priore electo, interim neglecto, cum electione priorum Moguntinæ ecclesiæ, qui tunc inibi plures præsentes affuerunt, episcopum constituit Moguntinæ sedi Conradum, fratrem Ottonis Palatini. *(a)* Mediolanum rursus à Cæsare obsessa, insimul etiam in brevi capta; populus expulsus: murus in circuitu dejectus: ædes, exceptis sanctorum templis, solo tenus destructæ. Renoldus, Coloniensis episcopus, corpora trium Magorum, quæ adhuc incorrupta durant, clàm auferens, secum ad Coloniam singulis in loculis transtulit, & in majori ecclesia beati Petri, cum tripudio populi, collocavit. Imperator ad terras Teutonum revertitur in pace.

Anno 1163, imperator Pascha Vormatiæ celebravit, & in octava cum principibus Moguntiæ curiam habuit: urbani penè omnes, exceptis valde paucis ex infimis, & quibusdam, qui ad Cæsaris gratiam priùs venire meruerunt, de civitate fugerunt, ne inveniret eos illic Cæsar. Unus quidam de tanta turba sceleratorum, Brunger nomine, captus, & ante Cæsarem ductus capitalem sententiam accepit. Gotfridus, abbas sancti Jacobi, imperatori præsentatus, ut se de objectis purgaret, inducias accepit: sed non valens, pulsus est ab abbatia & patria. Monachi verò, in una domo clausi jussu Cæsaris, qui antè obedientiarii erant, videntes in malo se positos, alii per fenestras, alii quocunque ingenio fugam captabant, reliqui abire permissi sunt. Sicque illo in loco divina obmissa sunt. Murus etiam civitatis, jubente Cæsare, diruptus est.

Anno 1164, Conradus Moguntinus electus confœderatus est Orlando, qui & Alexander, fide & juramento: unde & ab imperatore pulsus est episcopatu: cui successit Christan, qui ante eum fuerat electus. Victor papa obiit.

Anno 1165, imperator Longebardiam cum valida manu intravit, nihil dignum memoria peragens.

Anno 1166, Roma ab imperatore obsessa: innumerabilis multitudo Romanorum occisa: maxima pestilentia in exercitu imperatoris facta est.

Anno 1167, imperator de Longobardia vix clàm egressus est.

Anno 1168, castrum Sarebrucha comitis Simonis jussu imperatoris confractum, cum aliis tribus castris ejusdem comitis.

Anno 1174, imperator cum maxima multitudine Longobardiam intravit, circa Nativitatem beatæ Mariæ.

Anno 1175, Cæsareani milites de Longobardia sine effectu magnificentiæ vix ægrè repatriaverunt.

Anno 1176, rursum Teutones ad auxilium imperatoris Longobardiam intraverunt: sed in ingressu penè omnes à Longobardis occisi & capti sunt, & pauci fugati. Monasterium & claustrum sancti Jacobi reædificari Moguntiæ inceptum est.

Anno 1184, imperator Pentecoste Moguntiæ celebre & famosum conventum habuit: quo peracto in Italiam perrexit.

Anno 1189, ingens terræ motus media nocte 3 calendis Martii factus.

Anno 1190, Henricus, filius Frederici imperatoris, fit imperator.

Anno 1200, murus Moguntinæ civitatis reparatur.

DODECHINI APPENDICIS AD MARIANI SCOTI CHRONICON FINIS.

BENE-

(a) De hoc *SERARIUS lib. V. p. 564.*

BENEVOLO LECTORI SALUTEM!

Sigebertus, Monachus Gemblacensis, Ord. S. Benedicti, clarus inter medii ævi Scriptores Historicos. Gemblacum, veteribus Gemmelacum, pervetustum est Brabantiæ oppidum, olim Leodicensis, hodie Namurcensis diœcesis, Lovanio & Bruxella milliaribus sex, Namurco tribus, dissitum. Intra oppidi mœnia nobilissimum est cœnobium, à sancto Guiberto, quem Romani Martyrologii tabulæ Gilbertum nuncupant, exstructum ac dotatum. (*a*) Hujus urbis atque Abbatiæ Historiam sigillatim scripsit Jo. Baptista Grammaye. Sigebertus iste, primis ætatis annis, Metis, (*b*) in cœnobio S. Vincentii Martyris, multos erudivit, multa scripsit, Fulcuino Abbati familiaris, postea Gemblacum transiens, gratam sui memoriam, & impressa doctrinæ vestigia Metensibus reliquit. Frequentabant (*c*) eum majores natu, excellentiores gradu, acutiores sensu, qui erant in urbe Leodicensi. Scripturarum maxime divinarum lectio & meditatio eum occupabat: sed tamen quotidiana Missarum celebratio, & devota ad Deum oratio, semper eum præoccupabat. Hinc etiam egregia ipsi tribuuntur elogia. Anonymus discipulus ejus, (*d*) de eo prædicat, quod fuerit morum probitate, & scientiæ multiplicitate laudabilis, & gratus sui

---

(*a*) Verba sunt *AUB. MIRÆI Orig. Cœnob. Benedict. in Belgio cap. XXIX.*

(*b*) Sic enim ipse *SIGEBERTUS de Script. Eccles. cap. CLXXI. multa scripsi opuscula Metis positus, in prima ætate, in ecclesia S. Vincentii, ad instruendos pueros, & VALERIUS ANDREAS Bibl. Belgica.*

(*c*) Anonymus *de gestis Abbatum Gemblacensium.*

(*d*) *c. I.*

fui temporis sapientibus. *TRITHEMIO* (*a*) dicitur: *vir in divinis scripturis à juventute sua studiosissimus; & multum eruditus*, atque in secularibus literis nulli suo tempore, in Leodicensium territorio, secundus, carmine exercitatus & prosa. *ANDR.* du *SAUSSAY* (*b*) dicitur *vir gravis, & sua ætate doctissimus*. Obiit vero 4. Non. Octobris (*c*) 1113. de quo *FRANC. SWEERTIUS*: (*d*) *cum annos religiose pieque ætate grandis apud suos exegisset, animam suo creatori reddidit. Utinam ea ætas multos tulisset: certe non tam mutilam haberemus illorum temporum Historiam.* Præter diversa ipsius ingenii monumenta, quæ ipse (*e*) enumerat, & post eum, *JO. TRITHEMIUS*, & *VALERIUS ANDREAS*, hæc etiam est Chronographia sive Historiarum, post Eusebium lib. I. prout Trithemio dicitur, de qua ipse sic scribit: *Imitatus Eusebium Pamphili, qui primus apud Græcos Chronica à tempore Abrahæ digessit, ipse quoque à loco intermissionis ejus, usque ad annum MCXI. omnem consequentium temporum, & rerum gestarum, quanta potui, styli temperantia ordinavi.* Continuavit igitur Chronicon Eusebii, idemque ab A. C. 381. pertexuit, quo post Valentis mortem regnare cœperat Valentinianus minor, atque Gratianus, idemque ad annum 1112. usque perduxit, præmisso præfamine, de regnis illorum temporum. Brevis equidem est, sed varia proponit notatu digna, partim ad Germaniæ, partim ad Angliæ, aliorumque regnorum Historiam, immo etiam ad statum ecclesiasticum facientia. Potissimum varia immiscet ad progressum Liturgiæ. Licet autem hæc Chronographia sit perutilis, non desunt tamen, quæ in eadem etiam reprehendantur. Bonifacius equidem de eo scribit: *Sigebertus Chronologus, in quo pleraque memoratu dignissima, quædam falsa & commentitia, levia nonnulla & futilia.* Sed pro more hoc est Chronicorum istius ætatis.

(*a*) *de Script. Eccles. c. CCCLVIII.* Plura de eodem elogia congessit *Blount Cens. Celebr. Auct. p. 371.*
(*b*) *de Myst. Galliæ script. p. 694.*
(*c*) Prout infra in Accessionibus videtur.
(*d*) *Athenis Belgicis p. 674.*
(*e*) *de Script. Eccles. c. CLXXII.*

ætatis. Deinde in temporum ſupputatione non adeo eſt accuratus, quare *FRANCISCUS HARÆUS* Reginonis potius, quam Sigeberti æram amplectitur. Tertio Papæ adſeclæ in eodem notant, quod Gregorio VII. Papæ fuerit iniquior. Sic enim *TRITHEMIUS*: *Reprehenditur autem in eo, quod Henrico Imperatori, Romanæ Eccleſiæ perſecutori rebelli, adhærens, contra Hildebrandum Gregorium ſeptimum Papam literas & opuſcula ſcripſerit, quæ ſuum propoſitum non decebant.* *ANTONIUS POSSEVINUS* in Apparatu ſuo ſacro de eo ſic judicat: *At, quoniam Henrico Quarto Imp. perſecutori Eccleſiæ adhærens, ſcripſit adverſus Gregorium VII. & Paſchalem II. Romanos Pontifices, ideo, quæ contra illum cum alii, tum præcipue Card. Bellarminus attulerunt (hic nempe, ubi agit de Romanis Pontificibus) ea legenda ſunt, & inde confutandus eſt. Nam & ideo in Romano indice liber Sigeberti contra Gregorium Pont. Max. & contra Epiſtolam Paſchalis Papæ prohibitus eſt.* Quæ autem in Sigeberto reprehendantur, notavit Fr. *JO. MARIA BRASICHELLENSIS*, in Indice librorum expurgandorum, dum ita ſcribit: *(a)*

Col. 1339. B. *poſt inſcriptionem Operis, appone,* Reducito in memoriam Lector, Sigibertum hunc fuiſſe ſchiſmaticum, Henrici IV. Fautorem, Romanis Pontificibus infenſum, præſertim S. Gregorio VII. & Paſchali II. Unde in Romano indice prohibetur Sigiberti liber contra Papam Gregorium, & contra Epiſtolam Paſchalis Papæ. Quocirca hæc ejus Chronographia cautè legenda; nam in gratiam Germanorum Imperatorum, & in odium Romanorum Pontificum multa interdum mentitur; cujus errores in Annalibus Eccleſiaſticis paſſim revincuntur. Ipſe ſane in Catalogo virorum illuſtrium, ſua ſcripta percenſens, impudenter profitetur, ſe adverſus Gregorium VII. & Paſchalem II. ſcripſiſſe.

Anno 854. Colum. 1452. E. *tolle notam marginis*, Joannes Papa Fœmina, *& reſcribe,* has quinque lineas, quibus de Joanna Papiſſa fit mentio, non eſſe ſcriptas à Sigiberto, ex authographo ipſius codice Ms. quod habetur in Monaſterio Gemblacenſi, ubi Sigibertus Monachi exercuit inſtitutum,

(a) p. 246.

quod se vidisse testantur Molanus, & alii, manifestissime liquet, ubi tota hæc stropha de Joanna papissa abest. Equidem Vincentius Bellovacensis speculi Hist. lib. 25. c. 36. & Guilhelmus Nangiacus in Chronicis, qui Sigibertum in historia præsertim horum temporum de verbo ad verbũ bona fide descripserunt, de Joanna Papissa ne per somnium meminerunt. Putant & meritò ab Henrico Stephano Seniore, qui primus Sigiberti Chronicon excussit Parisiis an. Domini 1515. ex Matthæo Palmerio Florentino hunc centonem Sigiberto perperam assutum. *Vide Onuphrium in Additionibus ad Platinam, Bellarminum lib. 3. de Romano Pontifice c. 24. Cocciũ tom. 1. Thesauri lib. 7. art. 18.* at vanissimam de Joanna Papissa fabulam innumeri reputarunt, præsertim Onuphrius, Genebrardus, Bellarminus, Baronius, & Florimundus Remundus.

An. 1074. col. 1495. C. *in textu*, Novo exemplo, & ut visum est, inconsiderato &c. *adscribe margini*, cautè lege; nam schismaticus Sigibertus calumniã struit in S. Gregoriũ VII. Sciebat Sanctissimus Pontifex, Missam concubinarii, & Simoniaci Sacerdotis veram esse; sed in pœnam criminum vetuit justissimè, laicos ejusmodi sacerdotum Missæ interesse; ut erubescentes resipiscerent. *Vide tom. 2. Annal. anno Domini 1074.*

An. 1076. col. 1495. B. *in textu*, Gregorius Papa totus in Henricum &c. *adscribe margini*, Quid calumniosè garrit schismaticus in S. Pontificem, qui ergà Henricum, & optimi patris, & præclari pastoris, & providẽtissimi medici omnes partes exhibuit? Quocirca, quæ de Henrico, & Hildebrando, Sigibertus hic, & an. Domini 1077. perscribit, cautè omnia legẽda, nec fidem illi adhibendam, nisi cum aliis probis & orthodoxis scriptoribus consentanea reperiuntur. *vide tom. II. Añal. Eccl.*

An. 1080. col. 1497. D. *in textu*, Hildebrandus papa &c. *adfige margini*, mentitur Sigibertus, & schismatico spiritu S. Gregorio falsas revelationes affingit.

An. 1485. col. 1499. C. *in textu*, Hildebrandus papa &c. *tolle notam marginis*, Hildebrandus pœnitet, *& substitue*, quam falsa atque mendacia sint ista, quæ Sigibertus de pœnitentia S. Gregorii VII. confingit, ex Othone

Frisin-

Frisingensi, ex auctore vitæ S. Anselmi Lucensis ex optimis quibusque testimoniis luculentissimè ostenditur *in Annal. Eccles. tom. II. anno Christi 1085.*

Anno 1088. col. 1500. D. *tolle glossam*, Schisma Ecclesia, *& rescribe*, subdole hic schismaticus Sigibertus gemit electionem Urbani II. nam fuisse sanctam & legitimam, ex Petro Diacono Bertholdo, & omnibus probatis Auctoribus illorum temporum, & consensu orbis Catholici, habetur exploratissimum.

Idem in eo taxat *HARÆUS*, (*a*) *BELLARMINUS*, (*b*) *VALERIUS ANDREÆ, BAILLETUS*, aliique, (*c*) verum neque hoc crimen est reputandum, dum imperatoris sui partes cum multis aliis fuerit secutus, ideoque à Melchiore Goldasto (*d*) fuit defensus. Ipse vero Sigebertus (*e*) de eo sic scribit: *Rogatu etiam prædicti viri (Henrici Archidiaconi & Decani Ecclesiæ sancti Lamberti) validis patrum argumentis respondi epistolæ Hildebrandi Papæ, quam scripsit ad Hermannum, Metensem Episcopum, in potestatis regiæ calumniam. Scripsi ad ipsum Henricum Apologiam contra eos, qui calumniantur Missas conjugatorum sacerdotum.* Quare etiam in Indice librorum prohibitorum Romano, Alexandri VII. jussu edito, dicitur: *Sigiberti liber contra papam Gregorium, & contra epistolam Paschalis Papæ, prohib.* Demum vanitatis eum insimulant, quod magna cura omnium suorum scriptorum enumerationem Catalogo suo intexuerit, in quo tamen non sine exemplo fuit Sigebertus. Prodiit hoc Chronicon *Parisiis 1513. Lugduni 1566. f.* sed prout Valerius Andreas animadvertit, quibusdam interpolatis & rejectis. Tertia hæc est Pistorii. Quarta in Margarini de la Bigne, Tomo septimo Bibliothecæ Patrum, reperitur, quæ in levibus quibusdam differt ab hac Pistoriana. In

(*a*) *p. 194.*
(*b*) *de script. Eccles.*
(*c*) *BLOUNT p. 372.*
(*d*) *Diss. de Auctoribus pro Henrico IV. p. 33.*
(*e*) *de Script. Eccles. c. CLXXI.*

ejusdem fine equidem hæc habentur: *Sigibertus, Gemblacensis Monachus, descriptor præcedentium in hoc libro temporum, obiit, cui Robertus de Monte, quæ sequuntur, fideli narratione subjecit.* Licet in hac editione continuatio hæc non sequatur. Quintam editionem in Catalogo Bibliothecæ Bodleianæ animadverti, *Parisiis 1589. f.* Sexta editio hoc titulo prodiit: *Sigeberti, Gemblacensis Cœnobitæ, Chronicon ab anno 381. ad 1113. cum insertionibus ex historia Gotfridi & additionibus Roberti abbatis Montis, centum & tres sequentes annos complectentibus, promovente egregio Patre, D. G. Parvo, Doctore Theologo, confessore regio: nunc primum in lucem emissum, cum privilegio. Venale habetur in officina Henrici Stephani (ubi impressum est) è regione scolæ Decretorum sita: & in vico Sancti Jacobi in officina Joannis Parvi, sub Lilio aureo.* In fine habetur: *Absolutum est Parisiis hoc Sigeberti Chronicon, cum non paucis additionibus: per Henricum Stephanum, artis litterarum excusoriæ industrium opificem, in sua officina, è regione scolæ Decretorum, expensis ejusdem & Joannis Parvi, Bibliopolæ insignis. Anno Domini cuncta tempora deponentis 1513. Calendis Junii.* Hæc autem editio plane convenit cum nostra Pistoriana, atque accesserunt Roberti de Monte supplementa. Ultima vero, eademque optima editio, ad fidem Gemblacensis Codicis Msti, cum supplementis exarata, est *AUBERTI MIRÆI*, de qua *VOSSIUS (a)* sic censet: *Vetustus, &, si non* αὐτόγραφος, *at de eo saltem exscriptus, Chronici hujusce codex est in Bibliotheca Gemblacensi, in quo desiderantur aliqua, quæ legas in plerisque Mstis; aliqua etiam recentiori manu adjecta sunt ad oram: ut Auctor est, qui eum cum aliis codicibus contulit, Aubertus Miræus, disquisitione de SS. Virginibus Coloniensibus. Atque idem Miræus novam Sigeberti editionem Antverpiæ dedit an.* CIↃ IↃVIII. *typis Verdussii. In ea Sigebertum*

(a) *de Hist. latin. lib. II. c. XLVIII.*

tum continuat Anselmus, abbas Gemblacensis VIII. usque ad annum CIƆ CXXXVI. *Hinc Auctarium Aquicinctinum producit usque ad an.* CIƆ CCXXV. *Exstat & Sigiberti Chronicon Manuscriptum in publica Cantabrigensis Academiæ bibliotheca, & apud eosdem, in Collegio S. Benedicti.* Hic autem Miræanæ editionis est titulus: *Chronicon Sigeberti, Gemblacensis Monachi, ad autographum veteresque codices manuscriptos comparatum. Accessit Anselmi, Gemblacensis abbatis, Chronicon, cum Auctario Gemblacensi, Affligemensi, Vulcellensi & Aquiscinctino primum typis nunc editum, studio AUBERTI MIRÆI, Bruxell. Canonici & Bibliothecarii Antverp. Antverpiæ apud Hieronymum Verdussen, anno MDCVIII.* Quid vero Miræus præstiterit, ipse in præmissa testatur præfatione.

AUBERTUS MIRÆUS LECTORI S. D.

Agno nuper Ecclesiæ bono, Eusebii & Hieronymi Chronica, cum manuscriptis codicibus comparata, in publicum prodierunt. Excipit illa Sigeberti Gemblacensis in Brabantia, Monachi Benedictini, Chronicon: quod cum veteribus itidem libris calamo exaratis, à me ex fide diligentiaque collatum, Ecclesiæ pariter juvandæ studio, mi lector, repræsento. Atque inter hos quidem Gemblacensis codex, ut domesticus, sic & antiquissimus fuit; ipsius nimirum auctoris manu si non scriptus, descriptus saltem, ex ejus, quantum ex litteris pænè fugientibus conjicere licet, autographo. Secundas obtinet exemplar Aquicinctinum, à Benedictino itidem cœnobii illius apud Duacum monacho, olim exaratum, ampliterque auctum: ut debemus illustri ac vetustæ D. Benedicti familiæ scriptionem à multis retrò seculis, itemque conservationem omnis melioris doctrinæ. Tertius codex fuit Cl. V. Justi Lipsii μακαρίτου, *quem pro sua erga nos benevolentia utendum libens tradidit. Quartus Abrahami Ortelii, Cosmo-*

graphi regii, eoque vita functo, Joannis Livinei, hominis eruditissimi & nostri quondam collegæ, fuit. Nunc à Patribus Soc. JEsu Antverpiæ adservatur. Visi nobis & alii codices manuscripti, variis in bibliothecis, cum privatis tum publicis. Ceterum semel id monuisse satis sit, quæ minori charactere excudenda curavimus, ea aut Gemblacensi in Codice, ut diximus, domestico non reperiri, aut, si quæ erant, recenti manu esse agglutinata: ut culpam præstare alienam Sigebertus haudquaquam teneatur. Qualia sunt, quæ à racematoribus plerumque indoctis adjecta, aut ex nugis ac quisquiliis Galfridi Monumetensis, seu Asaphensis, inspersa leguntur. Quomodo primùm typis Henrici Stephani Lutetiæ Parisiorum anno M.D.XIII. inquinatum hoc Sigeberti Chronicon exiit: quod & inscriptio ac procemium ibidem ingenue profitentur, his verbis: Sigeberti Gemblacensis cœnobitæ Chronicon, ab anno 381. ad 1113. cum Insertionibus ex historia Galfridi, & Additionibus Roberti Abbatis Montis, centum & tres sequentes annos complectentibus, promovente egregio Patre D.G. Parvo, Doctore Theologo, Confessore Regio, nunc primum in lucem emissum, Parisiis per Henricum Stephanum an. 1513. Ceterum, Appendicem Roberti, Abbatis Montis Navalis, in Normannia, studio prætermisi: cum quod mendis scateat, tum quod manuscriptam videre nondum contigerit. Hujus autem loco Anselmum, Abbatem Gemblacensem hactenus non visum, cum Auctariis in lucem adspectumque profero. Cujus, utpote collegæ, ac studiorum socii, judicium, quanti Sigebertus fecerit, argumento est, quod in Computo suo Ecclesiastico, seu libro Decennali, hunc ipsum Anselmum (ut equidem existimo) unicum loquentem ac differentem introduxerit. Is, paucis post Sigeberti obitum mensibus, Abbas Gemblaci creatus, ejusdem Chronicon continuavit, obiitq; MCXXXVI. Finem faciam, unum si addidero, religioni mihi fuisse, oblitterare, si quæ forte, ut occurrent, à Sigeberto dicta asperiùs aut imprudentius. In ea enim tempora ac loca, quæ turbatam maxime rempublicam atque Ecclesiam senserunt, miser incidit: quo factum, ut Pontificibus Romanis parum æquus, imperatoribus,

quos

quos inter versabatur, plus nimium faverit atque adhæserit. Porro, quæ Sigeberto, eadem esto gratia Anselmo Gemblacensi, & ceteris Auctariorum conditoribus; si forte uspiam liberiùs, pro temporum ratione locuti sint, aut scripserint. Vale, mi lector, & fave. Licet Robertus Widdringtonus, Sigebertum à Miræo fuisse corruptum, conqueratur, *(a)* in quo tamen Miræum excusatum esse velim, dum ea, quæ ex alio, quam Gemblacensi Codice adjecit, minuto semper caractere imprimi fecerit, prout etiam ipse testatur. Quæ igitur in Pistoriana non extant, ex hac Miræi, alio tamen caractere, inseruimus, licet diversa quoque in hac Pistoriana habeantur, quæ Miræus non habet. Potiores etiam notas Miræi adjecimus, illis neglectis, ubi ad Baronium saltim vel Platinam provocavit. Plures Sigeberti reperiuntur continuatores. Primus est *ROBERTUS* de *TORIGNEIO*, vel de *MONTE*, Normannus, ex Priore Beccensi Abbas de Monte S. Michaelis factus, prout ipse de se testatur, *(b)* scribens: *Tempore illius (Roberti Abbatis) Beccensis, assumpti sunt de Beccensi Ecclesia duodecim Abbates ad Regimen ecclesiarum, quorum ego, qui hæc scribo, secundus fui.* Imo ipse quoque aliis *(c)* locis sui ipsius facit mentionem. Hinc perperam *JO. GOTTFRIED OLEARIUS* Bibliotheca Scriptorum ecclesiasticorum: *(d) Et Sigebertus quoque suos nactus continuatores, Anselmum, Gemblacensem, Abbatem Anonymum, deinde quendam, falso hactenus creditum Robertum, Abbatem de monte S. Michaelis, sub cujus nomine, Parisiis ex officina Henr. Stephani, & Joh. Parvi 1513. 4. prodiit, cum potius religiosus aliquis ordinis Præmonstratensis, in Diœcesi Laudunensi, fuisse videatur, & Robertum de Thorigneio, Abbatem S. Michaelis*, cum tamen non solum Robertus se ipsum continuatorem profiteatur, sed etiam idem sit cum Roberto de Thorigneio. De hoc

---

(a) Vide *JAC. THOMASIUM Exerc. de Ind. Pap. expurg. §. 37.* Vide etiam de Sigeberto *LABBEUM Bibl. Script. Eccles. Tom. II. p. 350. CAVE P. I. p. 444. LUDOV. ELLIEM* du *PIN Bibl. Nouv. Tom. IX. p. 153. OLEARIUM Bibl. Script. Eccles. p. 162.*

(b) ad a. 1080.

(c) ad a. 1162. 1170. 1176. ubi Scriptor horum temporum dicitur. *1177.*

(d) p. 163.

hoc autem dubium adhuc supereſt, quousque Roberti Continuatio pertingat. Integra continuatio, quæ ad annum 1210. equidem perducitur, tribuitur Roberto. Verum dum circa annum 1186. jamdum fuerit defunctus, *(a)* minime locum habere poterit. *MATTHÆUS PARISIENSIS* *(b)* de eo ſic ſcribit: *Eodem anno natus eſt Henrico Regi, ex Alienora Regina, filius apud Oxoniam, & vocatus eſt Richardus. Et hucusque Robertus, Abbas de Monte Sancti Michaelis, Chronica ſua digeſſit.* Verum, dum a. 1162. de ſe ipſo claris verbis teſtatur, vix eſt, ut Matthæo adſentiamur, potius usque ad ſuum obitum hanc continuationem perduxiſſe Robertum, autumo, quis vero ulterius perduxerit, adſerere non audeo. Multa equidem congeſſit Robertus, partim ex Anglicarum Rerum Scriptoribus, ſæpe tamen ſine judicio. Deinde etiam Anſelmus, Gemblacenſis, Abbas in Brabantia, Sigeberti Chronicon ad a. 1137. usque continuavit, *(c)* idemq; Aubertus Miræus ſuæ editioni una cum Affligemienſi & Aquicinctino Auctario adjecit. Illud à Monaſterio Affligemienſi, in quo adſervatur, ſic dicitur, quod tertio milliari ab urbe Bruxellarum diſtat, de quo *AUB. MIRÆUS Chron. Ord. Benedicti p. 293.* Hoc ab Aquicincto, quod ad Scarpum fluvium ſitum eſt Monaſteriũ, ſecundo milliari à Duaco, de quo idem *MIRÆUS p. 282.* Hoc etiam Sigeberti Chronicon una cum dictis Auctariis, nuper demum inter reliqua Miræi Opera, Bruxellis conjunctim edita, iterum prodiit. Hæc tamen Auctaria ex Miræana editione ſingula adjecimus, licet plerumque ſtatum Abbatum atque Monaſteriorum Belgii concernant, rarius quædam continent, quæ ad univerſalem faciunt Germaniæ Hiſtoriam. Breve quoddam Auctariũ ab an. 1113. quo obiit Sigebertus, usque ad annum 1162. quo ad ſuperos migravit Samſon, Remenſis Archiepiſcopus, ex Apographo veteris Codicis, novæ Bibliothecæ Manuſcriptorũ inſeruit *PHILIPPUS LABBEUS*, quod hic loci adneximus.

SIGE-

(a) CAVE p. 494.
(b) ad a. 1157. quem etiam ſequitur *CAVE c. l.*
(c) Egerunt de eo *AUB. MIRÆUS de Script. Eccleſ. c. CCCXLVI. NATALIS ALEXANDER Hiſt. Eccl. ſec. XII. p. I. c. VI. art. 3. p. 462. Lucæ d' Achery Spicil. Tom. VI. p. 539. SWERTIUS Athenis Belg. Andr. Bibl. Belg. du Pin. To. IX. p. 189. OLEAR. Bibl. Script. Eccl. p. 59.*
(d) Tom. I. p. 390.

SIGEBERTI GEMBLACENSIS COENOBITÆ CHRONOGRAPHIA. (a) 477

DIcturi aliquid, juvante Deo, de contemporalitate regnorum, primùm pauca dicamus de origine singularum gentium, quatenus sequi poterimus vestigia majorum, ducti (b) per semitas historiarum. Ponemus igitur in prima linea regnum Romanorum, in secunda Persarum, in tertia Francorum, in quarta Anglorum, in quinta Wandalorum, in sexta Longobardorum, in septima Wisigothorum, in octava Ostrogothorum, in nona Hunnorum.

DE REGNO ROMANORUM.

DE regno Romanorum non aliud dicendum puto, nisi quod Propheta Daniel interpretatus est de quarto regno, quòd sicut ferrum comminuit, domat & conterit omnia, sic ab origine sui tuderit, domuerit, & contriverit omnia penè mundi regna; novissimo verò tempore regnum illud, quod in tibiis suis ferreis diutissimè & firmissimè, sine aliqua lassitudine, steterat, tandem ferro suæ fortitudinis, commixto cum testa humanæ imbecillitatis, ex alto dominationis suæ gradu, cum fragore terribili labare cœperit. Hoc regnum primi Persæ impulerunt, qui semper cum Romanis penè ex æquo se habuerunt. Modò verò vacillante reipublicæ statu, ejus fines ultro impetere non timuerunt; & insuper eos suis finibus mutilare potuerunt, quando Juliano apostata cæso, & exercitu miserabiliter subjugato, nimis fortunati facti sunt ex eorum infortunio. Ita regnum illud, quod tanto tempore omnes penè mundi gentes prædæ & dominationi habuit, modò Dei omnipotentia, miscente ei duplum in poculo, quo cæteris miscuit, cunctis penè gentibus prædæ & ludibrio patuit: & qui olim cum aliis gentibus pro sola gloria certabant, modò saluti suæ vix satis consulere poterant. Nam quæcunque gentes, aut minuendæ domi multitudinis causa, aut amore exercendæ suæ feritatis, à patria sua exulabant, Romanum imperium incessebant; & de ejus latissimo corpore velut partes quasdam sibi exscindebant, & in eis sibi regnandi locum statuebant. Hoc in sequentibus clarè apparebit.

DE REGNO PERSARUM.

POrrò regni Persarum originem altius repetere modò non videtur utile; quia, quæ hujus regni fuerit antiquitas, quanta, & quàm potens hujus antiquitatis nobilitas; satis recolet lector, per antiquorum historias. Hoc tantùm notabo, quia sæpe victoria abusi de Romanis, nunc autem recèns cæso Juliano, & exercitu Romanorum profligato, & finibus suis Romano imperio mutilato, & sic pro suo libitu pacis fœdere in viginti novem annos composito, felicitatem suam non temperanter ferebant; & Sapore, rege eorum insolentiùs agente, Christianis & Romanis omnibus modis infesti erant.

(a) MIRÆUS hanc rubricam habet: *Incipit Chronica Domni Sigeberti Gemblacensis Monachi*, atque in margine addit: *Ita MSS. omnes. Sic & Hieronymus & Gregorius Turonensis alibi.*

(b) Mir. *directi.*

DE REGNO FRANCORUM.

ORiginem gentis nostræ, regni scilicet Francorum, notificemus aliis ex relatu fideli majorum. Post illud famosum, & cunctis seculis & gentibus notum, Trojanæ civitatis excidium, victoribus Græcis cedentes reliquiæ Trojanorum; pars eorum, cum Aenea, ad fundandum Romanum imperium ad Italiam perrexit; pars una, scilicet duodecim millia, duce Antenore, in finitimas Pannoniæ partes secus Mæotidas paludes pervenit. Ibique civitatem ædificaverunt, quam
478 ob sui memoriam Sicambriam vocaverunt: in qua multis annis habitaverunt, & in magnam partem coaluerunt, & crebris incursibus Romanum solum incessentes, usque ad Gallias ferocitatis suæ vestigia dilataverunt. Hos adeò Romanis infestos Constans Cæsar, filius Magni Constantini, bello oppressit, & tandem Romano imperio subjectos, aliquantulum à sua feritate mansuefieri coegit. Post aliquot annos rebellantibus Alanis contra Valentinianum imperatorem, cùm eos non posset imperator penitus debellare, eò quòd eos intransibiles Mæotidis paludes tutarentur; proposuit Valentinianus, quòd, si qua gens has paludes intrare, & rebelles Alanos posset conterere, decem annis eos à tributis liberos redderet. Hac pactione Trojani illecti, & fortitudine & prudentia confisi, duce Priamo, Meotidas paludes, Romanis invias ingressi, Alanorum gentem exterminaverunt, & ita Valentiniano satisfecerunt. Valentinianus, eorum virtute delectatus, eos, qui prius vocati erant Trojani, deinde Antenoridæ, postea etiam Sicambri, Francos Attica lingua appellavit, quod Latina lingua interpretatur Feroces. Alii Francos cognominatos dicunt, à quodam eorum rege Francione, qui in bello fortissimus, dum cum multis gentibus dimicasset, in Europam iter direxit, & inter Danubium & Rhenum consedit, ibique progenies ejus coaluit, nulliusque jugum usque ad id tempus suscipere voluit. Undecunque ergo denominati sunt Franci: quantum altius colligere potuerunt historiographi, hic Priamus regnabat super eos tempore prioris Valentiniani. Nam ex ipso regis nomine recolentes nobilitatem illius Priami, sub quo eversa est Troja: inde gloriabantur gentis suæ manasse primordia. Exacto decennio, cùm exactores repeterent tributa à Francis, Franci, pro superiori victoria insolescentes, & de viribus suis præsumentes, non solùm tributa negare, sed etiam Romanis præsumunt rebellare. Romani, collecto exercitu, super Francos irruunt, & victos usque ad internicionem proterunt.

DE REGNO BRITANNORUM.

NArrat antiqua Britannorum historia, quòd Ascanius, Æneæ Trojani filius, de filio suo Sylvio nepotem habuerit nomine Brutum. Hic matrem suam nascendo, patrem verò venando, casu interfecit. Cujus parricidii causa tam exosum eum parentibus suis reddidit, ut de Italia pulsus in Græciam fugeret. Ubi exul cùm esset, tanta cœpit probitate pollere, ut confluentibus ad eum Trojanis, qui ibi captivi habebantur, ducatum eorum sortiretur. Quorum fretus multitudine, & animatus consilio, petiit à Pandraso, rege Græcorum, libertatem eundi ad alias nationes. Rex autem ira permotus bello eos conterere voluit, sed nequaquam potuit. Nam victoria Bruto adeò prospera provenit, ut plurimos de exercitu regis perimeret, ipsumque ex improviso caperet. Regi autem mortem interminatus, nisi rogatis annueret, exegit ab eo filiam suam in conjugium, auri & argenti copiam multam, naves, frumentum, cæteraque marino itineri necessaria. Quæsitis igitur ex regis imperio plusquam trecentis navibus, & omni genere farris oneratis Trojanis, auro & argento plurimo ditatis, Brutus filiam regis accepit, & salutato rege, æquoreum iter aggressus est. Transierunt autem Africani & Mauritaniam, veneruntque ad littora Tyrrheni maris, ubi quatuor generationes gentis suæ exules invenerunt, cum duce eorum Corineo. Quibus secum assum-

assumptis, direxerunt iter ad fines Aquitaniæ. Ibique eis exortum est cum Gallis gravissimum prælium, quibus eo tempore decem reges præsidebant. In quo congressu apparuit miranda fortitudo Corinei ducis, qui tam validè percussit consulem unum in summo capite, ut eum dissecaret in duas partes, toto corpore diviso.

Nepos autem Bruti, Turonis, & ipse fortissimus miles, qui solo gladio sexcentos viros ibi peremit, hostium gladiis occisus est, deditque nomen Turoni civitati, quia illo in loco inhumatus fuit. Hanc civitatem Brutus dicitur postmodum construxisse, (ut Homerus testatur) finito illo certamine, ubi ex utraque parte multi sunt interfecti. Brutus cum suis ad naves transiit, cœptumque iter aggressus, tandem ad insulam destinatam pervenit. Erat autem nomen insulæ illius Albion, & à solis gigantibus inhabitabatur, cum quibus certamen persæpe habuerunt.

Brutus verò de suo nomine insulam appellavit Britanniam, hominesque suos Britones vel Britannos. Dux autem Corineus terram, quæ sorti suæ cesserat, Corineam vocavit, quæ modò Cornubia, vel à cornu Britanniæ, vel per corruptionem prædicti nominis appellatur. 479 Porrò exactis viginti quatuor annis, ex quo insulam ingressi sunt, mortuus est Brutus, relictis tribus filiis, regni sui hæredibus. Qui, sepulto patre, distribuerunt inter se regnum patris, singuli patrem suam de nomine proprio appellantes. Primus, cui nomen erat Locrinus, mediam partem insulæ possedit, quæ postmodum Leogria est appellata. Secundus, qui Camber dicebatur, accepit partem illam, quæ postea Cambria dicta est, & modò Guallia vocatur. Tertius, cui nomen erat Albanacius, possedit terram, quæ nunc Scotia dicitur, eique indidit nomen de nomine suo Albaniam. Regnavit autem Locrinus decem annis, & mortuus est. Et ita usque ad Julium Cæsarem Britanni libera dignitate regnaverunt, sub cujus imperio Romanis tributarii facti sunt. Porrò tempore Marci Antonini Veri, instantia Lucii, Britanniarum regis, per legatos Eleutherii papæ mysteria Christianitatis perceperunt, in qua aliqui eorum, usque ad martyrii coronam provecti sunt. Orta enim persecutione sub Diocletiano Cæsare, licet fides in pluribus deficeret, in aliis tamen nec frangi, nec mori potuit. Sed postquam Maximus tyrannus insulam Britanniæ militum præsidio evacuavit; irruerunt Picti, cæteræque barbaræ nationes cum eis, populumque imbellem, & terram totam in cæde & præda vastare cœperunt. Accessit huic malo & aliud, quòd rex Wortigernus ad tutamen sui hostiumque expugnationem invitavit gentem Saxonum, adhuc Paganorum. Nam cùm aliquandiu strenuè ac fortiter eos tutati fuissent; dominandi cupiditate illecti, dignitates civium à rege petierunt, ut non jam opem ferre civibus, sed potius tyrannidem exercere in eos liberius possent. Quod Britanni præcaventes, expulerunt eos, sed illi repulsi multiplicius redierunt, pacemque simulantes, penè universos principes eorum fraudulenter occiderunt. Prævalentes igitur ad tempus, civitates & castella occupaverunt: donec surgeret rex Aurelius Ambrosius, qui eorum ducem interfecit, civitates eis abstulit, & reliquias eorum effugavit. Post quem surrexit Utherpendragon, Aurelii frater, qui genuit Arturum, regem invictum atque magnificum. Post hos sex reges de gente eorum regnaverunt, & tunc prævalentibus Anglis, auxilio Africanorum aliarumque gentium, Britones monarchiam insulæ & diadema regni amiserunt. Et alii quidem in minorem Britanniam, ubi eorum & genus & nomen permanet, alii vero in Galliam transfugerunt. Denuo cùm redirent, regnum obtinuerunt: sed non multo pòst, urgente eos divina ultione per famem & mortalitatem, insulam alienigenis gentibus invadendam reliquerunt, & ab illo tempore Saxones, id est, Angli, Angliam de nomine eorum nuncupatam sub jugo tenuerunt.

Britanni sive Brittones, a quibus cognominatur Britannia, Oceani insula, qui eam incoluerunt a tempore C. Julii Cæsaris usque ad annum Domini CCCCXIII. sub imperio

Romano deguerunt. Hi tempore Marci Antonini Veri, instantia Lucii, Britanniarum Regis, per legatos Eleutherii Papæ, mysteria Christianitatis susceperunt, in qua aliqui eorum usque martyrii coronam provecti sunt. Qui cum crebris & pæne continuis Pictorum incursionibus fatigarentur, & ipsi ad resistendum inimicis imbelles inhabilesque haberentur, consilio Regis sui Vertiginii, gentem Anglorum a finibus Saxoniæ invitant, eosque contra omneis hostium assultus defensores sibi parant. Angli cum aliquamdiu strenue & fortiter eos tutati fuissent, tandem dominandi cupiditate illecti, & ad hoc imbecillitate eorum adducti, quos defensandos susceperant, illos sibi subjicere deliberant. Tum violenta injustitia indigenæ Britanni alienigenis Anglis subjugati in jus & nomen Anglorum quasi victi concesserunt, & nunquam de jugo eorum se excutere potuerunt. (a)

DE REGNO WANDALORUM.

Wandali quoque, de Scythia oriundi, à Gothis victi, alienas terras invadere cœperunt, qui suas retinere non potuerunt. Hos circa Danubium commorantes, rursum post multum tempus, Giberich, Gothorum rex, bello victos, inde exturbavit, & ad hoc perpulit, ut, quas quoquo modo habere videbantur, relictis sedibus, Romano imperio se subderent, & à Constantino Magno locum habitandi sibi dari suppliciter peterent: quod & impetraverunt, & Pannonias ab eo sibi delegatas per sexaginta annos pacificè inhabitaverunt. Unde anno Arcadii tertiodecimo & Honorii evocati, instinctu Stiliconis rebellionem contra rempublicam meditantis, infuderunt se per Gallias, junctis secum Alanis; easque aliquandiu miserrimè dilaceraverunt. Etiam inde eos expellebant Gothi, non quidem prospicientes Galliarum quieti, sed vacuefacientes patriam suæ rapacitati. Wandali Hispanias aggressi, nunc Hispanias, nunc Gallias multo tempore depopulati sunt: sed nec ibi à Gothis tuti esse potuerunt. Quippe, quia Gothi nimis Italiam inquietabant, Honorius deliberato cum suis consilio, Hispanias & Gallias, quas sibi à Wandalis & aliis gentibus præreptas dolebat, Gothis rata confirmatione donavit. Cùm ergo Gothi à finibus sibi deputatis Wandalos aliosque hostes effugare maturarent, & Wandali undique conclusi timore Gothorum æstuarent, populi peccatis facientibus, inopina & grata occurrit eis felicitatis opportu-
480 nitas. Nam inter Bonifacium & Ætium, *(b)* Romanos duces, per invidiam orta simultate, Bonifacius factus inferior, cùm dolorem suæ injuriæ nollet ulcisci, nisi damno & periculo reipublicæ; ad Hispanias transivit, & Wandalos ad occupandam Lybiam & Africam invitavit. Quò cùm pervolassent, ibi regnum suum multo tempore confirmaverunt, & divina & humana, sine aliquo respectu humanitatis vel divinitatis, perturbaverunt.

DE REGNO WINILORUM.

Winilorum, qui postea patria lingua Longobardi, à longis barbis vocati sunt, certam quidem originem legimus, sed certum originis eorum tempus non invenimus. Nam reges regnasse super eos legimus, quorum etiam nomina didicimus, sed annos regni eorum per tempora distinctos non invenimus. Hi in Scandinavia, Scythiæ insula, degentes, cùm ita multiplicati essent, ut eos terra sua capere non posset, egressione tertiæ partis minuere multitudinem consilium habuerunt, & quinam exire deberent, missa sorte quæsiverunt. Ergo tertia pars Winilorum, pro ut eos missa sors elegerat, ducibus Agion & Ibor, de Scandinavia insula egressi, de loco in locum incerti, & vagabundi, & à multis sæpe bellis impetiti, viriliter, quia pro anima res erat illis, salutem & libertatem suam defende-

(a) Hæc ex Miræo adjeci, qui in margine ponit: *In editis exemplaribus hoc loco, ut & alibi, fabulæ narrantur ex Galfrido.*

(b) Miræus in margine: *In MSS. fere legitur Aetius cum diphthongo. Alii malunt legi, Aëtius.*

fendebant. Porrò Agion & Ibor mortuis, regnavit primus super eos Agelmundus, triginta tribus annis, qui dum ageret se justò securius, à Bulgaribus, cum multis suorum est extinctus. Lamissio regnavit secundus, & post eum quadraginta annis regnavit Lethu tertius, Ildehoc quartus, Gudeoch quintus, eo tempore, quo Odoacer regnabat in Italia; sextus Longobardorum rex fuit Classo, *(a)* septimus Tato, octavus Waltharithus, nonus Audobin, qui Longobardos in Pannoniam duxit, decimus Alboin, qui, transductis in Italiam Longobardis, regnum eorum ibi firmissimè stabilivit.

DE REGNO GOTHORUM.

At Gothorum, *(a)* qui apud antiquos Gethæ dicti sunt, quique postea divisi, duo ex se regna, id est, Ostrogothorum & Wisigothorum, fecerunt, talem originem fuisse cognovimus ex historia Jordanis. Isti Scandinaviam, Scythiæ insulam, primò incoluerunt: cujus possessione non contenti, cum rege eorum Berich, inde exierunt: & vicinas Scythiæ insulas & terras peragrantes, vicinas gentes bellis lacessebant, & terrore nominis sui finitimas gentes sibi subigebant. Pòst sub Filimere, quinto rege suo, ad ulteriora Scythiæ progressi, ad citeriores usque ripas Danubii, terras Thraciæ, Daciæ, Mœsiæque diu longè lateque sunt pervagati. Ibi per multa tempora, imò per multa secula in gentem magnam coaluerunt, & multas gentes victoriis suis applicantes, nomen & fortitudinem suam amplificaverunt, viribus vigentes, ingenio callentes, philosophiæ quoque studiis eruditi, nativam barbariem exuentes, humanitate & honestate, aliis barbaricis gentibus præminebant. Tempore autem Decii imperatoris, transito Danubio, cum Gniva rege suo, graviter incubabant Romano imperio. Qui à Decio impetiti bello, exercitu Romano protrito, ipsum Decium peremerunt cum filio Decio. Hac felicitate elati, & sæpe postea in congressu Romanis ducibus superiores effecti, toti orbi Romano erant terrori. Isti adhuc trans Danubium constituti, tempore Valentis imperatoris, cœperunt civili bello inter se collidi. Athalaricus, dux unius partis, cùm prævaluisset Fritigerno, duci alterius partis, Fritigernus à Valente auxilium petit; Christianum se fieri promittit. Valens auxilium mittit, eosque in sectam Arrianorum, Arrianus ipse, induci fecit. Anno, tertiodecimo Valentis Hunni, qui & ipsi in Scythia potenter debacchabantur atque ferociter, nacti opportunitatem ex intestina Gothorum simultate, fines eorum ex improviso invadunt, eosque bello victos aut sibi subjugant, aut captivitate excruciant, aut patria eliminant. Ita Gothi, qui multas gentes subdiderant suo servitio, Hunnorum subduntur dominio, & nimis eorum potentiam adaugent, dum omnes, qui Gothis serviebant, per Gothos Hunnorum parent principatui. Taliter Hunni in omni penè Scythia principatu & fortitudine cunctis præminebant. Gothi victi, partim se Danubio transito ingesserunt finibus Romani imperii, & à Valente petierunt terram ad inhabitandum sibi dari. Qua re
impetrata, cùm aliquandiu se continuissent ab omni armorum insolentia; tan- 481
dem Romanorum avaritia coacti, & rei familiaris inopia, in ipso imperii sui sinu gravia concitaverunt prælia. Quibus Valens imperator occurrens, bello victus ab eis, & igni crematus justo Dei judicio, reipublicæ nimiam intulit incommoditatem, hostibus verò auxit elationem. Hi ergò Gothi, qui Romano imperio incubabant, Wisigothos, id est, occidentales se Gothos nominabant, & per multos annos occidentales Romanorum fines, usque ad ipsas ulteriores Hispanias, infestabant, ubi etiam postmodum in regnum coaluerunt. Porrò Gothi, qui in patrio solo, trans Danubium, sub Hunnorum dominio remanere passi sunt, regulos quidem suæ gentis habuerunt, & sese Ostrogothos, id est, Orientales Gothos, ap-

(a) Mir. *Elasso.*
(b) Miræus in margine: *In MS. Gemblacensi & Aquicinctino codicibus, interdum Ostrogotha & Wisigotha, alias Ostrogothi & Wisigothi vocantur.*

pellaverunt, qui & ipsi postea per Theodoricum, regem suum, à Zenone imperatore Italiæ regnum dono acceptum per multos annos tenuerunt. Ita Gothi, quasi duobus capitis sui cornibus Orientem & Occidentem ventilantes acerrimè, duo ex se regna creavere, scilicet Wisigothorum in Hispania, & Ostrogothorum in Italia.

DE REGNO HUNNORUM.

DE regno Hunnorum, quod in omni penè Scythia tenebat principatum, ipsa gentis barbaries me silere faceret, nisi illud famosum Galliarum & Italiæ excidium me loqui cogeret, quando per Attilam, eorum regem, judicium Dei se longè lateque effudit, quem quasi gladium limatum & exacutum de vagina suæ indignationis super peccatrices gentes Deus destrinxit. De eorum ergo origine, quæ in antiquorum leguntur historiis, aperiam paucis. Filimer, Getharum rex, Gandarici Magni filius, qui post egressum Scandiæ insulæ jam quinto loco tenens principatum Getharum, cùm terras Scythiæ cum sua gente introiit, reperit in populo suo quasdam magas mulieres, quas Gethico sermone Alrunnas dicunt, easque habens suspectas de medio suo proturbat, longeque ab exercitu suo fugatas in solitudine coëgit errare. Quas sylvestres homines, quos nonnulli Faunos Ficarios vocant, per desertum vagantes dum vidissent, & earum complexibus se in coitum miscuissent, genus hoc ferocissimum ediderunt. Quod fuit primum inter Mæotidas paludes minutum, tetrum, atque exile quasi hominum genus, nec alia voce notum, nisi quòd humani sermonis imaginem assignabat: & quos bello forsitan minimè superabant, vultus sui terrore nimium pavorem ingerentes, terribilitate fugabant, eò quòd erat eis species pavendæ nigredinis, & velut quædam (si dici fas est) deformia ossa, *(a)* non facies, habensque puncta magis quàm lumina. Quorum animi fiduciam torvus prodit aspectus. Qui etiam in pignora sua primo die nata desæviunt. Nam maribus ferro genas secant, ut, antequam lactis nutrimenta percipiant, vulneris cogantur subire tolerantiam. Hinc imberbes senescunt, & sine venustate ephebi sunt, quia facies ferro sulcata, tempestivam pilorum gratiam cicatrice absumit. Exigui quidem forma, sed arguti, moribus expediti, & ad equitandum promptissimi, scapulis latis & ad arcus sagittasque parati, cervicibus firmi, & superbia semper erecti. Hi verò sub hominum figura vivunt beluina sævitia. Tali ergo stirpe procreati Hunni, cunctis vicinis gentibus erant horrori & formidini. Horum potentiam auxit victoria de Gothis, manentibus trans ripas Mæotidis paludis, *(b)* qui in Scythia pollebant gloria singularis potentiæ & fortitudinis. Quam victoriam hoc modo adepti sunt: Venatores Hunnorum, sequentes vestigia cervæ, Mæotidas paludes transeuntis, quas impervias hactenus esse putabant, Scythicam regionem diligenter explorant: explorata omnia Hunnis nuntiant, ad transeundum eos animant. Horum ducatu paludibus transitis, velut quidam turbo, subitò incubuerunt gentibus Scythicis, easque omnes subjugaverunt sibi, ipsosque Gothos cæteris imperitantes aut præminentes, expulerunt sedibus suis. Hoc felicitatis successu Hunni inter cæteras Scythiæ gentes elati, per victoriam de Gothis, per annos ferè octoginta laboraverunt ad concussionem & ruinam mundi. Ab hac ergo eorum victoria usque ad mortem Attilæ regnum eorum in hoc opere annotabimus.

482 DE CÆTERIS REGNIS.

EXtra has & aliæ gentes fuerunt, quæ Romanum imperium dilaceraverunt, id est, Gepidæ, Turcæ, Alani, Bulgari, & aliæ plures, quæ omnes ab Aquilonis

(a) Mir. *deformis offa.*
(b) Mir. *fluminis.*

nis plaga exierunt, ut super hoc fortasse videatur dictum per Prophetam, *Ab Aquilone pandetur malum super universam terram.*

ORdiamur ergo telam narrationis nostræ ab anno Domini tricentesimo octogesimo primo, quo anno post mortem Valentis, Valentinianus minor, & Gratianus, filii majoris Valentiniani, incipientes simul regnare, regnaverunt annis sex. Ab hoc anno Sapor, qui diu imperaverat Persis, imperavit annis viginti octo. Ab hoc anno Britanni sub imperio Romano fuerunt annis triginta tribus, super quos regnabat Maximus tyrannus. Ab hoc anno Wandali, cum rege suo Modigisilo, per Gallias crudeliter debacchati sunt, annis triginta tribus. Super Francos in Sycambria commorantes, regnabat Priamus. *(a)* Alii scribunt, periisse eum in bello, quo (ut diximus) Franci nimis attriti sunt ab exercitu prioris Valentiniani, & de Sycambria exire compulsi. Fritigernus, qui super Wisigothos aliquandiu regnaverat, ab hoc anno tribus annis regnavit. Ostrogothis, in patrio solo sub Hunnorum dominio remorantibus, præerat Winitharius: eisque ab hoc anno, usque ad mortem Attilæ, per annos plus minus octoginta præfuerunt reguli gentis suæ. Balamber Hunnis imperabat, qui & post eum Mundzuch pater Attilæ, Octar & Rugila fratres ejus, Bleda, & Attila frater ejus, ab hoc anno, usque ad mortem Marciani imperatoris regnaverunt, annis plus minus octoginta.

§ Anno ab Adam 5567 (b) secundum Dionysium, anno verò Domini 381 secundum Dionysium, Olympiade 289, anno quarto post mortem impii Valentis, imperant Gratianus & Valentinianus, Sapor, Priamus, Britanni, Modigisilus, Fritigernus, Winitharius, Balamber.

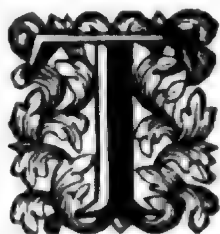

THEO-

(a) Miræus in margine ponit: *in quibusdam MSS. additur*, ab hoc anno, annis quinque.
(b) Mir. *IV. millesimo CCCXXXI.*

Anni domini.	Roman.	Pers.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.
	Grat.	Sapor.	Priamus.	Britan.	Podigis.	Fritiger.	Winith.	Balam.
381	1	1	1	1	1	1	1	1

483

THeodosius, à Gratiano magister militum ordinatus, incredibili celeritate & mira felicitate devictis multis barbaris gentibus, lassam rempublicam in Orientis partibus reparavit.

Clarebant eo tempore: Damasus Romæ, 13 papatus annum agens; Didymus Alexandrinus, qui à quinto *(a)* ætatis anno lumine captus, quamvis esset elementorum ignarus, tamen in literarum scientia etiam philosophus mirabilis; Hieronymus, totus divinæ scripturæ incumbens; Gregorius Nisenus; Gregorius Nazianzenus; Martinus, Turonensis archiepiscopus; Ambrosius Mediolanensis; Rufinus, Aquileiensis presbyter; Miletius, Antiochenus episcopus, per hoc clarior, quòd Theodosius in somnis prævidit, se ab eo indui chlamyde imperiali, & diademate coronari; in Ægypto Pachonisus *(b)* abbas.

382	2	2	2	2	2	2	2	2

Gratianus valde religioni favet, & per omnia reipublicæ promptus, Theodosium consortem imperii facit.

Paula, inter nobiles Romanorum matronas prænobilis, abrenunciat mundo.

Civitatem, quam Antoninus Pius cum filio Aurelio condidit, & Sommonobriam ab adjacente flumine appellavit, Gratianus imperator suo dominio mancipatam, mutato nomine, Ambianis *(c)* ab ambitu fluminum fecit vocari.

Psalterium, quod secundum Septuaginta interpretes in omnibus ecclesiis cantabatur, Hieronymus correxit. Quo iterum vitiato, psalterium novum composuit, quod & à Septuaginta interpretum editione non multùm discordaret, & cum Hebraico multùm concordaret. Quod ut omnibus clarum fieret; psalterium distinxit per asteriscum, id est, stellam, * & per obelum, id est, virgam jacentem —; docens ea, quæ continentur sub asterisco * usque ad duo puncta: in Hebræo haberi, & à Septuaginta prætermissa esse; ea verò, quæ continentur sub obelo —, usque ad duo puncta: in Hebraico non haberi, sed à Septuaginta addita esse, juxta Theodonis duntaxat translationem. Hoc Psalterium Damasus papa rogatu Hieronymi in Gallicanis ecclesiis cantari instituit, & propter hoc Gallicanum vocatur, Romanis psalterium secundum Septuaginta retinentibus sibi, propter quòd Romanum vocatur. Hæc duo psalteria cùm non sufficerent ad proponenda testimonia de Christo contra Judæos, qui non recipiunt nisi ea, quæ habentur in Hebræo; addidit & tertium, quod vocatur Hebraicum, pro eo quòd rogatu Sophronii, viri sapien-

(a) Mir. *quarto.*
(b) Mir. *Pachomius.*
(c) *Amiens* hodie. De quo *JAC. MALEBRANCQ de Morinis lib. II. cap. VIII. Julii Cæsaris ætate castellum erat cum vico situm, ubi fluvius Samarobrina dictus, & in Veromanduis ortus, sese in Frudim exonerabat: eum vicum muro clausit Antoninus, castellum extremis mœnibus amplectendo: & quæ Samarobrina Julio, Somonobrina Antonino sese ad Theutonismum linguamue patriam conformante vocata est.* Qua ratione Gratianus nomen mutaverit, idem tradit *p. 115.*

Roman.	Perʃ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiʃigoth.	Oʃtrogot.	Hunn.	Anni domini.

pientis transtulit illud de Hebraica veritate in Latinum, verbo ad verbum. Quod pʃalterium, & alia Hieronymi opuʃcula, idem Sophronius de Latino in Græcum transtulit.

Eo tempore præfecturam Gallicam miniʃtrabat vir illuʃtris Fauʃtinianus, qui genuit filium, quem ob amorem & memoriam beati Firmini martyris, Firminum vocavit, Ambianenʃium tempore poʃteriori epiʃcopum.

Theophilus, Alexandriæ epiʃcopus, cyclum de obʃervatione Paʃchæ per centum annos digeʃtum, quem laterculum vocavit, ab hoc anno inchoavit, hoc eʃt, à primo conʃulatu Theodoʃii.

Damaʃus papa inʃtituit rogatu Hieronymi dicere in eccleʃia, in fine pʃalmorum, *Gloria patri, &c. Sicut erat*, &c. Et inʃtituit etiam, in eccleʃia pʃalmos noƈte dieque cantari.

Ut autem chori in duas partes diviʃi, ipʃos pʃalmos alternatim cantarent, jam tempore Conʃtantii imperatoris in eccleʃia Antiochena inʃtituerant primi Flavianus & Diodorus, viri probatæ vitæ & doƈtrinæ: quod inde ad terminos totius orbis usque pervenit. 484

3	3	3	3	3	3	3	3	383

Maximus in Britannia per tyrannidem imperium invadit.

Maximus iʃte ex imperatorio genere deʃcenderat, & Magni Conʃtantini conʃanguineus fuit: unde & partem imperii ʃibi competere calumniabatur. Qui cùm Britanniæ faƈtus fuiʃʃet rex; cœpit ʃævire, atque tyrannidem contra Romanum imperium exercere.

Baʃilius Cæʃarienʃis, qui gemina philoʃophia & ʃanƈtitate claruerat: cui Deus apparens ad preces ejus eum docuit, ut propriis verbis ʃanƈtum ʃacrificium conʃecraret: cui revelatum eʃt, quòd Mercurius, miles & martyr, Julianum imperatorem peremerit: qui juvenem, qui ob amorem virginis ʃibi per diabolum conciliatæ negaverat Chriʃtum, Chriʃto reconciliavit, palàm altercatus cum diabolo: qui impetravit à Deo, ut ʃanƈtus Effrem Syrus Græcè loqueretur: qui peccata peccatricis ʃcripta & ʃignata orando obliteravit; his & multis aliis clarus, dum medicus Hebræus, imminere ʃibi mortem, per taƈtum venæ revera pronunciaret, mortem orando in craʃtinum diʃtulit, & ita medicum cum ʃuis ad Chriʃtum convertens, feliciter moritur.

Damaʃus papa invidiosè de adulterio accuʃatus, purgatur à 44 *(a)* epiʃcopis: accuʃatores verò ejus de eccleʃia expelluntur.

Apollinaris, Laodiceæ epiʃcopus, converʃus in hæreʃim ʃui nominis, à Damaʃo papa damnatur: quia dicebat, quod Chriʃtus natus ʃolam carnem, non animam, ʃuʃceperit; aut ʃi ʃuʃceperit, non rationalem, ʃed tantùm vivificalem animam ʃuʃceperit; ʃed potentia deitatis ʃuʃceptæ carni pro anima fuerit; & ipʃa caro non de Maria ʃuʃcepta ʃit: ʃcilicet ea caro & verbum unius ʃubʃtantiæ fuerint.

Poʃt Fritigernum ʃecundus apud Wiʃigothos regnat Athanaricus anno uno, qui confœderatus Theodoʃio, & ab eo Conʃtantinopolim invitatus, mox quintodecimo die, ex quo venerat, ibidem obiit.

4	4	4	4	4	1	4	4	384

Damaʃus papa decrevit, ne quid contra epiʃcopos præʃumant archidiaconi, qui dicuntur chorepiʃcopi, id eʃt, regionum vel villarum epiʃcopi.

(a) Mir. *LXIV.*

Anni domini.	Roman.	Perf.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.

Maximus Pictos & Scotos Britanniam incurfantes fuperat.

Wifigothi fub Theodofio imperatore fine rege fuerunt annis 14. (a)

Winitharius, rex Oftrogothorum, pro libertate contra Hunnos rebellat in Gothia.

Ambrofius epifcopus libros de Spiritu Sancto ad Gratianum imperatorem fcribit.

Corpus Pauli, Conftantinopolitani epifcopi, fub Conftantio, in exilio ab hæreticis pro Chrifto fuffocati, Conftantinopolim refertur cum gloria, à Theodofio imperatore.

385	5	5	5	5	5	1	5	5

In Gallia fanctus Romanus Blavienfis obiit.

Theodofius Arcadium filium Auguftum facit.

Juftina, mater Valentiniani, Arriana, in Ambrofium, & omnem fanctam ecclefiam catholicam execrabili odio defævit.

Francis poft Priamum, Priami filius, Marcomirus, & Somno, filius Antenoris, principantur annis 34 (b) Quorum ducatu Franci Sycambria egreffi, confedere fecus Rhenum in oppidis Germaniæ.

Winitharius Hunnos in bello fuperat.

386	6	6	1	6	6	2	6	6

Maximus in Gallias tranfit: partem Galliæ fibi fubditam Briconibus
485 tradidit, unde usque ad hunc diem minor Britannia appellatur. Maximus quoque apud Treverim fedem imperii fui ftatuit, & Gratianum imperatorem Lugduni perimit, fratrem verò ejus, Valentinianum, fimulato pacis fœdere, per triennium Italia expellit.

Secunda fynodus univerfalis 150 patrum congregatur Conftantinopoli, jubente Theodofio, & annuente Damafo papa. Quæ Macedonium, negantem Spiritum Sanctum Deum effe, condemnans, confubftantialem Patri & filio Spiritum Sanctum effe docuit; dans fymboli formam, quam tota Græcorum & Latinorum confeffio in ecclefia ad miffas folennibus diebus decantat. Hic decretum eft, ut Conftantinopolitanus, tanquam novæ Romæ epifcopus, poft Romanum pontificem habeat privilegium.

Prifcillianus in Hifpania epifcopus, condens hærefim fui nominis, ecclefiam perturbat. Hic perfonas fanctæ Trinitatis confundebat; dicens, eundem effe patrem, quem filium & fpiritum fanctum. Carnium efcas pro immundis habebat. Conjuges viros à nolentibus fœminis, fœminas à nolentibus viris, feparabat. Opificium omnis carnis non Deo bono & vero, fed malis angelis affignabat. Animas ejusdem naturæ & fubftantiæ, cujus eft Deus, effe dicebat, & eas ad agonem quendam fpontaneum, non tamen in terris exercendum, per feptem cœlos, & per quosdam principatus gradatim defcendere, & in malignum principem incurrere, à quo mundum iftum factum effe dicebat. Atque ab hoc principe per diverfa carnis corpora feminari, homines verò fatalibus ftellis colligatos, corpusque noftrum fecundum duodecim figna cœli compofitum effe dicebat; conftituens Arietem in capite, Taurum in cervice, Geminos in humeris, Cancrum in pectore, Leonem in manibus, Virginem in ventre, Libram in umbilico, Scorpium in coxis, Sagittarium in virili, Aquarium in vefica, Capricornumque in tibiis, Pifces in plantis. Super

(a) Mir. *XIII.*
(b) Mir. *XXXVI.*

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

Super his auditus in conciliis epiſcoporum, Romam petit: ibique (à ſanctis Damaſo & Ambroſio repudiatus, in Galliis quoque in ſynodo Burdegalenſi à ſancto Martino aliiſque) *(a)* hæreticus judicatus, ubi ſe damnandum intellexit, imperatorem Maximum appellat. A quo auditus, & epiſcopatu pulſus, Treveris ab Evodio præfecto perimitur, cum multis ſuis ſequacibus, edicente imperatore, ut ſectæ hujus complices in Hiſpania perimerentur.

Paula, Romæ præponens Bethlehem, ibi cum filia Euſtochio ancillatur Chriſto, & ſanctè vivendo multas ad æmulationem ſanctitatis invitat.

Itachius & Urſatius epiſcopi, accuſatores Priſcilliani, communione eccleſiæ privantur ab epiſcopis, nephas eſſe dicentibus, cujuſcunque modi hominem epiſcoporum accuſatione neçari, Maximo imperatore, & aliquibus epiſcopis Itachium & Urſatium defendentibus, & hac de cauſa ſanctus Martinus à Maximo moleſtatur, quia nolebat communicare Itachianis. Vix tamen obtinuit, ut Priſcillianiſtæ non occiderentur.

Theodoſius ſolus annis 11 imperat.

Balamber rex Hunnorum, Winitharium in bello perimit, poſt quem ſecundus apud Oſtrogothas regnavit Hummundus, annis duobus.

1	7	2	7	7	3	1	7	387

Syricius Romanæ eccleſiæ 36 *(b)* præſidet.

Hic conſtituit, hæreticum pœnitentem per impoſitionem manus ſacerdotalis ab eccleſia eſſe recipiendum.

Hic Manichæos Romæ inventos exiliavit.

Ambroſius epiſcopus ritum canendi antiphonas in eccleſia primus apud Latinos tranſtulit à Græcis, apud quos hic ritus jam inoleverat ex inſtituto Ignatii, Antiocheni epiſcopi, & Apoſtolorum diſcipuli, qui per viſionem in cœlum raptus vidit & audivit, quomodo angeli per antiphonarum reciprocationem hymnos ſanctæ Trinitati canebant.

Franci Quintinum, & Heraclium, Romanorum duces, cum omnibus penè ſuis juxta Treverim delent.

In Ægypto Joannes anachorita ſanctitate & prophetiæ ſpiritu claret. 486

2	8	3	8	8	4	2	8	388

Corpora Gervaſii, & Protaſii martyrum, Mediolani ab Ambroſio reperta ſunt.

Oſtrogothis regnat Horiſmuth annis duobus.

3	9	4	9	9	5	1	9	389

Valentinianus imperator, Maximum fugiens, Conſtantinopolim venit, & à Theodoſio paternè ſuſcipitur.

Pictorum & Hunnorum ducibus Gnamo & Melga, regnum Britanniæ incurſantibus ac devaſtantibus, quia rectore & defenſore carebat, ex quo Maximus omnes bellicoſos viros ſecum abduxerat, nunciata eſt Ma-

(a) Miræus in margine: *Hac parentheſi concluſa in codice Gemblacenſi manu recenti ſunt adſcripta.*

(b) Mir. *XXXVII.* qui in margine addit: *Quotus ordine hic fuerit Pontifex, vide apud Platinam, Onuphrium, Baronium, & alios Hiſtoriæ Pontificiæ ſcriptores. Nam innumeris Pontificum annotandis Manuſcr. Sigeberti exemplaria non conſentiunt. Ipſe Gemblacenſis codex, in numeris, audaci cujuſpiam manu eſt vitiatus. Atque hoc loco ſemel monuiſſe ſuffecerit, ipſummet Sigebertum infra ad a. 995. agnoſcere, ſe in annis, temporibus, & numeris Pontificum annotandis, utpote in rebus non viſis, diſſonantia ſcribere.*

Anni domini. | *Roman.* | *Pers.* | *Franc.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wisigoth.* | *Ostrogot.* | *Hunn.* |

Maximo regni sui tanta calamitas. At ille misit Gratianum municipem cum duabus legionibus, ut Britonibus ferret auxilium. Qui cum hostibus præliati fugaverunt eos in Hyberniam.

Augustinus, cùm esset Manichæus, per Ambrosium ad rectam fidem convertitur, & relictis scholis baptizatur.

390 | 4 | 10 | 5 | 10 | 10 | 6 | 2 | 10 |

Maximus tyrannus ab Ambrosio excommunicatus, quia corrigi noluit, à Theodosio Aquileiæ in bello perimitur, & Valentinianus imperio restituitur. Alia historia dicit, Maximum Romæ ab amicis Gratiani esse interfectum.

Gratianus municeps, audita nece Maximi, cepit diadema regni. Exinde tantam tyrannidem exercuit in populo, ut catervatim irruentes in eum interficerent illum.

Ostrogothi sine rege fuerunt annis 40.

391 | 5 | 11 | 6 | 11 | 11 | 7 | 1 | 11 |

Theodosius imperator immane facinus, quod commisit, quando Thessalonicæ septem millia civium fecit occidi, in ultionem judicum in seditione occisorum; imitabili publicæ pœnitentiæ exemplo diluit, ab Ambrosio ecclesia expulsus, & humili satisfactione reconciliatus.

Gregorius Nazianzenus episcopus obiit.

Ambrosius post Hilarium Pictavensem hymnos in ecclesia canendos primus composuit.

Claudianus gentilis poëta Romæ claret.

392 | 6 | 12 | 7 | 12 | 12 | 8 | 2 | 12 |

Caput Joannis Baptistæ à Theodosio imperatore Constantinopolim translatum est, quod cùm Valens imperator olim illuc voluisset transferre, vehiculum, in quo sanctum caput ferebatur, nullo modo moveri potuit.

393 | 7 | 13 | 8 | 13 | 13 | 9 | 3 | 13 |

Terribile in cœlo signum columnæ per omnia simile apparuit.

In Hispania Prudentius, Lyricus poëta, claruit.

394 | 8 | 14 | 9 | 14 | 14 | 10 | 4 | 14 |

Hieronymus librum illustrium virorum hic finit. Gennadius abhinc incepit.

Alexandriæ jussu Theodosii templa idolorum à Theophilo episcopo destruuntur, & everso famoso Serapis fano, martyreium ibi consecratur, & in eo ossa Joannis Baptistæ reconduntur, quæ hoc modo Alexandriam translata fuerunt.

Apostata Juliano imperante, & contra Christum furente, pagani ossa Joannis Baptistæ, in urbe Samaria sepulti, effracto sepulchro, extrahentes, dispergebant per agros ea, quæ rursus collecta igni cremabant, & sanctos cineres pulveri immixtos per aëra dispergebant. Sed quidam monachi ex Hierosolymis, immixti furentibus paganis, quotquot potuerunt ossa collegerunt, & ad abbatem suum Philippum Hierusalem detulerunt. Philippus ea Athanasio episcopo misit Alexandriam.

Sanctus Patricius Scotus in Hibernia cum suis sororibus venditur, ubi cùm esset regis portarius, (a) angeli sæpe alloquio fruitur.

395 | 9 | 15 | 10 | 15 | 15 | 11 | 5 | 15 |

Hieronymo sacras scripturas veteris testamenti de Hebraica veritate in Latinam linguam vertente, editio 70 interpretum, quæ tenebatur à cun-

(a) Miræus. *Porcarius.*

Roman.	*Pers.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wisigoth.*	*Ostrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

cunctis & Græcis & Latinis, cœpit in secundis haberi. Quod cùm contra inveteratum usum ecclesiæ fieri, quamvis sancti & docti viri ægrè ferrent; prævaluit tamen authoritas Hebraicæ veritatis, postquam patuit, quantum ab ea discrepent 70 interpretes.

Arsenius Romæ claret, qui usque ad quadragesimum ætatis annum in aula imperatorum gloriosè militans, ex senatore fit monachus, & per annos quinquaginta quinque in eremo sanctitatis exemplo omnibus mirabilis enituit.

10	16	11	16	16	12	6	16	396

Hoc tempore in castello Judææ Emaus, natus est puer perfectus, ab umbilico & sursum divisus, ita ut haberet duo pectora & duo capita, & unusquisque proprios sensus: & unus edebat, & non alter: unus dormiebat, & alter vigilabat: nonnunquam insimul dormiebant: insimul ludebant ad alterutrum: & flebat uterque, & percutiebant se invicem. Porrò vixerunt annis ferme duobus, & unus quidem mortuus est, alter verò super vixit diebus quatuor.

Valentinianus imperator, nimia austeritate Arbogastis, *(a)* magistri militum, ad vitæ tædium perductus, laqueo vitam finivit. Eugenius auxilio Arbogastis tyrannizat.

Corpora Abacuc & Micheæ prophetarum revelantur.

Didymus absque oculis, anno ætatis 85, Alexandriæ obiit.

11	17	12	17	7	13	7	17	397

Theodosius Eugenium & Arbogastem in bello perimit, & ipse non multo pòst obiit, post quem filii ejus, Arcadius & Honorius, imperant annis 13.

Corpora Nazarii & Celsi martyrum Mediolani ab Ambrosio reperta & levata sunt.

1	18	13	18	18	14	8	18	398

Constantinopolis iram Dei formidans, igne super nubem terribiliter fulgente, ad pœnitentiam conversa evasit.

Rufinus, magister militiæ orientalis rebellans, à Stilicone magistro militiæ occidentalis perimitur.

Gildo, comes Africæ, rebellans, consueta stipendia Romanis subtraxit: quem non multò pòst Stilico interficiens, Africam ad jus pristinum redegit.

Wisigothi, rupto cum Romanis fœdere, Alaricum super se regem creant, qui regnavit annis 15.

2	19	14	19	19	1	9	19	399

Anastasius Romanæ ecclesiæ 37 præsidet.

Sanctus Martinus secundum quosdam obiit hoc anno.

Florebant in ecclesia hoc tempore sancti & docti viri: Joannes Chrysostomus, Constantinopoli episcopus, sanctitate quidem & scientia clarus, sed in facundia sua severior & liberior justo: Donatus, Epyri episcopus, qui ingentem draconem expuens, in ore ejus interfecit, quem octo juga boum vix trahere potuerunt ad cremandum.

In Hispania Orosius historiographus clarus habetur.

In Aquitania Severus, qui vitam sancti Martini, & multa alia scripsit, in senecta à Pelagianis seductus, silentium usque ad mortem tenuit, tacendo corrigens, quod loquendo peccavit.

(a) Mir. in margine: *Armogastis.*

Anni domini.	*Roman.*	*Pers.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wisigoth.*	*Ostrogot.*	*Hunn.*

In Gallia Severinus Agrippinensis agnoscitur.

488 Servatius quoque, decimus Tungrensis episcopus, Domini nostri Jesu Christi consanguineus, non solum eo, quod voluntatem Dei patris faciebat, sed etiam secundum carnem. Qui natus quidem in Perside, filius fuit Emmiu, cujus pater fuit Eliud, frater Elizabeth, quæ peperit Joannem Baptistam. Mater verò Eliud & Elizabeth Esmeria, soror fuit Annæ, quæ genuit Mariam, matrem Domini. *(a)*

| 3 | 20 | 15 | 20 | 20 | 2 | 10 | 20 |

400 Romanorum provincias hinc Wisigothi, inde Hunni graviter incursant.

Romæ celebrato gladiatorio ludo, Thelematius monachus, increpans populum attentius spectaculo inhiantem, lapidatur à populo. Unde offensus Honorius imperator, gladiatorium ludum edicto suo in perpetuum removit.

| 4 | 21 | 16 | 21 | 21 | 3 | 11 | 21 |

Imperatores zelum patris Theodosii secuti, in toto orbe Romano,
401 templa idolorum destrui jubent.

Hieronymus, & Rufinus presbyter Aquileiensis, orta inter se simultate, pro quæstionibus scripturarum, libros invectivarum, satis quidem luculento, sed nimis mordaci sermone, in alterutrum scribunt.

| 5 | 22 | 17 | 22 | 22 | 4 | 12 | 22 |

Sanctus Martinus, ætatis anno octogesimo primo, episcopatus verò
402 vicesimo sexto, obiit hoc anno secundum Prosperum, qui scripsit, eum obiisse anno quinto Arcadii & Honorii, imò secundum Severum, qui scribit in vita ejus, eum post mortem Priscilliani 16 annos vixisse.

403 | 6 | 23 | 18 | 23 | 23 | 5 | 13 | 23 |

Ambrosius Mediolanensis obiit, cujus vitam Paulinus, Nolanus episcopus, ad Augustinum episcopum describit.

Hic Paulinus, Nolæ postmodum episcopus, cùm esset innumerabilium prædiorum dominus; admirabili exemplo venditis omnibus, religionem expeditus elegit. Cui Thesaria *(b)* ex conjuge soror facta, æquatur beatæ vitæ testimonio & merito. Hic se episcopum pro captivo filio pauperis viduæ in servitutem barbari addixit, sed divinitus proditus, quis esset, multos captivos libertati restituit.

Hoc tempore in Italia Sisinnius, Martyrius, & Alexander à gentilibus martyrizantur. Quorum corpora cùm Mediolanum deferrentur, cæcus per ea illuminatur; dicens, se illuc per visum directum esse ab Ambrosio episcopo dicente, se in horum martyrum consortio deputatum esse.

Stilico, pacem fratrum imperatorum interturbare volens, Alaricum, regem Gothorum fecit ordinari magistrum militum.

| 7 | 24 | 19 | 24 | 24 | 6 | 14 | 24 |

404 Innocentius Romanæ ecclesiæ 38 *(c)* præsidet. Hic decrevit pacis osculum ad missas dari, sabbato jejunium celebrari, oleo ad usus infirmorum ab episcopo consecrato, licere uti, non solùm presbyteris, sed omnibus etiam Christianis, in suam suorumque necessitatem ungendo.

In Britannia Pelagius execrabili doctrina ecclesiam Christi maculare nititur; dicens, hominem sine gratia posse salvari suis meritis, unum-

quem-

(a) Miræus in margine: *Confer. Mol. in Natal. Sanctorum Belgii, & Baronium in Notis ad Martyrol. Rom. 13. Maji.*
(b) Mir. *Terasia.*
(c) Mir. *XXXIX.*

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

quemque ad juſtitiam propria voluntate regi, infantes ſine peccato originali naſci, & tam inſontes eſſe, quàm inſons fuit Adam ante prævaricationem, nec ideo baptizandos eſſe, ut à peccato ſolvantur, ſed ut per adoptionem in regnum Dei admittantur, qui etſi non baptizentur, eſſe tamen eos ex regno Dei, æterna & beata vita, Adam ſolo ſuo peccato læſum eſſe, eum mortuum eſſe, non ex culpæ merito, ſed ex conditione naturæ, qui moriturus fuiſſet, etiamſi non peccaſſet. Dicebat etiam, irritas eſſe orationes, quæ fiunt ab eccleſia, ſive pro fidelibus, ſive pro infidelibus. Hunc, & Celeſtium, & Julianum, complices ejus, Innocentius papa damnavit. Hieronymus quoque, & Auguſtinus, & alii, eos ut fidei hoſtes armis veritatis impugnabant.

Orientales etiam graviter exagitat mota de Deo quæſtio, utrùm Deus ſit corpus, & humanum ſchema habeat, an ſit incorporeus, & ab humano ſchemate omnino alienus: ſimplicioribus Deum corporeum, & ſub humano ſchemate eſſe, aſtruentibus, aliis hoc deſtruentibus. 489

8 | 25 | 20 | 25 | 25 | 7 | 15 | 25 | 405

Romæ, Alexis nobiliſſimi Romanorum, vita mirabilis declarata eſt, qui prima nuptiarum nocte, ſponſam relinquens, pro Chriſto peregrinatus eſt per decem & ſeptem annos. Et tandem apud Ediſſam, Syriæ urbem, imagine ſanctæ genitricis Mariæ, eum divulgante, inde quoque fugit, & ad portum Romanum non ſponte appulſus, à patre ſuo, ut pauper accipitur. Ibique nulli cognitus, decem & ſeptem annos agens, tenore vitæ ſuæ in charta deſcripto, obiit, & divina voce manifeſtatus, totam Romam ſtupore & gaudio affecit.

Joannes Chryſoſtomus Eudoxiam, uxorem Arcadii imperatoris, multoſque ſacerdotum infeſtos habens, epiſcopatu pellitur & exiliatur: ſed populo pro hoc tumultuante, revocatus, ſecundò exiliatur: ſed terræ motu regiam urbem graviter concutiente, à civibus revocatur.

9 | 26 | 21 | 26 | 26 | 8 | 16 | 26 | 406

Pachomius abbas, centeſimum decimum annum agens, in virtutibus conſummatur.

Arcadius imperator oſſa Samuelis prophetæ à Judæa Conſtantinopolim tranſtulit, tam hilariter occurrentibus populis, ac ſi eum viventem cernerent.

Paula Bethlehem obiit, cujus vitam Hieronymus ſcribit.

Auguſtinus in eccleſia philoſophatur: cujus librorum, tractatuum, & epiſtolarum, numerus plus quàm ad mille triginta extenditur, multis numero non comprehenſis.

10 | 27 | 22 | 27 | 27 | 9 | 17 | 27 | 407

Radagaiſus Scytha, cum ducentis millibus Gothorum, à Scythia veniens, Italiam invadit. Ex hoc murmur multum blaſphemantium infremit in Chriſtum, Chriſtianitatis tempora culpantes: fœlicitatem gentium attollunt, inter quos præcipuè Symmachus orator furebat, qui etiam ſcriptis epiſtolis ſuis, ajebat de idololatria, & de repetenda ara Victoriæ. Quorum latrantium ora, injecto eis veritatis oſſe, obſtruxerunt Auguſtinus, libro de civitate Dei, & Oroſius hiſtoria ſua. Prudentius quoque poëta luculento metrici operis libello blaſphemias Symmachi refellit.

11 | 28 | 23 | 28 | 28 | 10 | 18 | 28 | 408

Auguſtinus apud Hipponem *(a)* Africæ, & Hieronymus apud Beth-

(a) Miræus ex MStis legit: *Ypponem.*

Anni domini.	Roman.	Perf.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.

Bethlehem Judææ, per epiſtolas inter ſe usque ad ſimultatem diſceptant, de quibusdam ſcripturæ capitulis; maximè de eo, quod dicit Paulus, ſe Petro in faciem reſtitiſſe, quia reprehenſibilis erat. De quo Hieronymus ſcripſerat, quia Paulus Petrum non revera, ſed ſimulatè reprehenderit.

Multis urbibus vaſtatis, Radagaiſus à Romanis concluſus, interiit cum omnibus ſuis.

Sdigerdis imperat Perſis, annis 34.

409	12	1	24	29	29	11	19	29

Joannes Chryſoſtomus, urgentibus inimicis, epiſcopatu abdicatus, ab Arcadio exilio relegatur, ibique non multò pòſt moritur.

Innocentius papa, & Occidentales epiſcopi, pro Joannis præjudicio, ab Orientalium ſe communione ſuſpendunt.

Iram Dei pro morte Joannis nimia grandinis tempeſtas, Conſtantinopoli incumbens, & mors Eudoxiæ Auguſtæ ſubſecuta intentat.

410	13	2	25	30	30	12	20	30

490 Arcadius, Orientalis imperator, timens filio ſuo, octenni puero Theodoſio, eique tutorem Sdigerdem, Perſarum regem, teſtamento deſignans, morte obiit. Sdigerdes tutelam pueri benignè ſuſcepit, & pacem firmiſſimam cum Romanis fecit, mediante Marutha, Meſopotamiæ epiſcopo. Is Maruthas, & apud Perſas, & apud Romanos omnibus modis clariſſimus habebatur.

Uticæ, terra ſeptem diebus mugitum dedit.

Stilico, regnum Honorii affectans, filio ſuo Eucherio, reipublicæ pernicioſus efficitur, barbaras gentes ipſe alias regno immittens, alias conſenſu ſuo fovens, unde modo ſolito gravius earum, & maximè Wandalorum rabies per Gallias exarſit.

Honorius, poſt Arcadii mortem, cum fratruele ſuo Theodoſio, regnavit annis quatuordecim.

411	1	3	26	31	31	13	21	31

Atticus, Conſtantinopolites epiſcopus, claret.

Wandali, duce Croſco, Gallias pervagati, multas urbes & eccleſias ſubvertunt. Croſcus tandem à Mariano præſide Arelati captus, & per victas urbes ignominioſè retractus, ad mortem tormentatur.

Sub hoc turbine, inter multos martyrizantur Sedunenſis Florentinus, & Hilarius, Deſyderius Lingonenſis, cum Vincentio archidiacono, Antidius Veſontienſis *(a)* epiſcopus.

De hoc Antidio legitur, quòd aliquando tertia feria poſt Palmas, tranſiens pontem Duvii fluminis, vidit agmen dæmonum, geſta ſua principi ſuo referentium, & inter eos Æthiopem in manu ſandalium perferentem ad judicium, quod Romanum præſulem, cujus hoc erat, per ſeptem annos impugnatum, tandem ad lapſum traxerit. Qui vocans ad ſe Æthiopem, & in virtute Dei & ſanctæ crucis, ſuper eum aſcendens; eo vectante, Romam venit feria quinta, hora celebrandi officii, & dæmone pro foribus expectante, Papæ rem retulit, negantem per ſandalium ad pœnitentiam movit: & Miſſa vice ejus celebrata, & parte chriſmatis à ſe conſecrati aſſumpta, dæmone revectante, ad eccleſiam ſuam rediit, ſabbato ſancto, hora celebrandi officii.

Romæ fœmina, Giganteæ magnitudinis, de parentibus mediocris ſtaturæ nata, multis ſtupori erat.

Alari-

(a) Miræus ex MStis legit: *Beſontionenſis.*

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*
2	4	27	32	32	14	22	32	412

Alaricus, rex Wiſigothorum, per Italiam debacchatus, mandat Honorio imperatori, ut aut ſecum bello congrediatur, aut Gothis in regno ſuo locum ad habitandum largiatur. Honorius Gallias, furori gentium undique expoſitas, eis conceſſit.

3	5	28	33	33	15	23	33	413

Wandali Gallias, quas per tot annos laceraverunt, relinquentes timore Gothorum, cum Alanis & Sueriis (*a*) Hiſpanias occupant, ibique ferè 30 annis habitaverunt.

Alaricus, facto fœdere cum Honorio, cùm ad Gallias ſibi datas tenderet; Stilico, ipſo ſancto die Paſchæ, ex improviſo ſuper eum irruit, & primo impetu victor, poſtea à Gothis turpiter vincitur.

Honorius, cognito, Stiliconem eſſe tantorum malorum incenſorem & vitæ ſuæ inſidiatorem, eum cum filio ejus Eucherio occidit.

Alaricus, rupto fœdere, Italiam repetit, ipſam Romam accipit, & in ea multa loca incendit, multos affligit; à ſanguine tamen & cæde temperat, & ad ſanctorum limina confugientibus indulget; tertia die ſponte Roma egreditur; ad Siciliam navigare contendens, naufragium patitur, & non multò pòſt apud Conſentiam urbem ſubita morte defungitur.

Capta eſt autem Roma 9 calendas Septembris, anno 1164 conditionis ſuæ.

His diebus apud Africam, in Uticenſi littore, dens gigantis inventus eſt tam ingens, ut ſi minutatim in modulos noſtrorum dentium concideretur, centum dentes inde fieri poſſent. 491

Interim, Wandalis *iterum* Gallias incurſantibus, congreſſi Franci, Modigiſilum regem cum viginti millibus Wandalorum extinguunt, & ſuprema fortè interitio Wandalorum fuiſſet, niſi reliquiis eorum Alanorum Reſplendial ſubſidio veniſſet.

Britannorum vires, hac tempeſtate, nimiis hoſtium irruptionibus nimis erant attenuatæ: & quia à Romanis, undique bello laborantibus, nihil ſubſidii habere poterant, ſubtrahunt ſe ab eorum dominatione, & per annos circiter 78 (*b*) multùm calamitatibus laboraverunt. Inito autem conſilio, duxerunt Lundonienſem archiepiſcopum ad regem minoris Britanniæ Aldroenum, ut eis ſuccurreret. At ille tradidit eis fratrem ſuum Conſtantinum, cùm armata militum manu: ſicque Conſtantinus erectus eſt in regem, regnavitque decem annis. Habuit autem tres filios, Conſtantem, qui monachus factus eſt, Aurelium Ambroſium, & Utherpendragon.

Wandalis, poſt Modigiſilum, Modigiſili filius, Gundericus regnat in Hiſpaniis, annis 16.

Wiſigothorum tertius regnat Athanulphus annis 3.

Franci ſæpe Gallias inceſſantes, diripiunt primò, & ſecunda irruptione incendunt urbem Treverim, quam condidit Treber, filius Nini, Aſſyriorum regis, profugus à facie novercæ ſuæ Semiramidis, & à ſuo nomine Treverim nominavit.

4	6	29	1	1	1	24	24	414

Athanulphus Romam rediit, quod reliquum erat, abradit: inter

(*a*) Miræus: *Suevis.*

(*b*) Mir. *LXVII.*

Anni domini.	Roman.	Pers.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.

cæteros Placidiam quoque, sororem Honorii imperatoris, captivam abducit, eamque sibi uxorem ducit.

Honorius imperator, quia in Deo speravit affectu optimæ religionis, liberavit eum Deus à multis in se undique insurgentibus tyrannis. Siquidem in Britanniis Gratianus, in Galliis Constantinus, & Constans filius ejus, ex monacho Cæsar factus, item post eos in Galliis Gerontius, & Maximus Salustius, Jovinus, Sebastianus; in Africa, Heraclianus; Romæ, Tertullus, & Attalus ille, quem Gothi, capta Roma, imperatorem ludicrò creatum, uno die imperiali schemate *procedere, crastino autem servili schemate* sibi ministrare fecerunt, hic inquam, non jam ludicrò, sed seriò imperatorem affectans, (& hi omnes in tyrannidem invaserunt) diversis locis, diversis temporibus, à militibus Honorii capti aut extincti perierunt.

Notandum verò, quòd tres primi reges quidem Britanniæ fuerunt sibi succedentes, Gratianus videlicet, Constantinus & Constans, sed ideo tyranni, ut arbitror, appellantur, quia Romano imperio subjectionem minimè exhibebant, vel quia ipsum imperium invadere nitebantur.

415	5	7	30	2	2	2	25	35

Maximus, Taurinensis episcopus, claret, qui in homiliis componendis, & in ecclesia declamandis studuit eleganter.

Hispaniæ Wandalorum ferro, fame, pestilentia, morsibus bestiarum graviter laborant.

Valentia, Galliarum civitas, à Gothis capta est.

Prædestinatorum hæresis hoc tempore cœpit serpere, qui ideo Prædestinati vocantur, quia de prædestinatione, & divina gratia disputantes, asserebant, quòd nec piè viventibus prosit bonorum operum labor, si à Deo ad mortem prædestinati fuerint; nec impiis obsit, quòd improbè vivant: si à Deo prædestinati fuerint ad vitam. Quæ assertio & bonos à bonis avocabat, & malos ad mala provocabat. Hæc hæresis ex libris Augustini malè intellectis initium sumpsisse dicitur.

492 416	6	8	31	3	3	3	26	36

Honorius imperator, sopitis in Africa hæreticis, pacem reddit ecclesiis.

Perempto à suis Athaulpho, Wisigothorum rege, Sigericus regnat anno uno.

Judæus quidam, cùm quæstus causa sæpe in multis hæreticorum ecclesiis baptizatus fuisset, venit etiam ad ecclesiam orthodoxorum, sub eadem intentione baptizandus, & cùm baptizari deberet, aqua fontis subitò disparuit, & iterum allata aqua & fonte repleto, iterum atque iterum aqua disparens, virtutem Dei & Judæi perfidiam ostendit.

417	7	9	32	4	4	1	27	37

Zosimus Romanæ ecclesiæ 39 (a) præsidet. Hic decrevit, ceream sabbato sancto Paschæ per ecclesias benedici.

Quidam Occidentales, ultimo anno cycli decennovalis, pro embolismo communem annum tenentes, ac per hoc in Pascha celebrando aberrantes, divino miraculo ad veritatem revocantur. In una enim Italiæ ecclesia, ubi annuatim sabbato sancto Paschæ hora baptizandi solebat aqua divinitus manare, & statim ex sese redire, nullo deductorio penitus apparente, nunc temporius justo, id est 8 calendas Aprilis, Pascha celebrantes aqua non emanans expectatione totius diei ac noctis fefellit,

(a) Mir. XL.

Roman.	*Pers.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wisigoth.*	*Ostrogoth.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

lit, legitimo autem die Paschæ hora baptizandi aqua solitò emanans 10 calendas Maji Pascha debere celebrari ostendit.

Corpora sanctorum, Stephani protomartyris, Nicodemi, Gamalielis & Abibon, Luciano presbytero revelata sunt: & corpus quidem protomartyris Stephani Joannes episcopus à Caphargamala Hierusalem transtulit, quod post aliquot annos inde levatum à Juliana matrona. Quæ corpus Alexandri, viri sui sepulti juxta corpus protomartyris, levare volens, pro corpore viri sui corpus protomartyris levavit, & multa miraculorum gloria illustratum Constantinopolim detulit.

Perempto à Wisigothis Sigerico, regnat Wallia annis duobus. *(a)*

| 8 | 10 | 33 | 5 | 5 | 1 | 28 | 38 | 418 |

Orosius presbyter, rediens à Hieronymo, ad quem missus fuerat ab Augustino, pro discenda quæstione de origine animæ, reliquias protomartyris Stephani ad Africam detulit, cum historia inventionis ejus, quam gratia miraculorum prosequente ubique Deus mirificavit. Unde plura Augustinus, multo plura scripsit Evodius.

Honorius, pacto fœdere cum Gothis, Aquitaniam tradit eis.

Wallia Placidiam ab Athanulpho captam reddit Honorio fratri. Honorius eam dat uxorem Constantino comiti, ex quo Placidia Valentinianum genuit, qui post Honorium regnavit.

| 9 | 11 | 34 | 6 | 6 | 2 | 29 | 39 | 419 |

Symeone *(b)* & Marcomiro, Francorum ducibus defunctis, Franci in commune deliberant, ut & ipsi, sicut aliæ gentes, regnum habeant: & filium Marcomiri ducis, Pharamundum, sibi regem ordinant, qui regnavit annis 11.

| 10 | 12 | 1 | 7 | 7 | 3 | 30 | 40 | 420 |

Bonifacius Romanæ ecclesiæ 40 *(c)* præsidet. Contra hunc Bonifacium ordinato Eulalio, & pro hoc dissidente ecclesia; ambo, jussu Honorii Augusti, urbe egrediuntur, & sic reprobato Eulalio, jussu Augusti, Bonifacius, quia prior ordinatus fuerat, sedi Apostolicæ restituitur. Hic decrevit, ut nulla mulier, aut monacha, pallam sacratam altaris contingeret, aut lavaret, aut incensum poneret: & ut servus, vel obnoxius curiæ, aut cujuslibet rei, non fiat clericus.

| 11 | 13 | 2 | 8 | 8 | 4 | 31 | 41 | 421 |

Hieronymus, per quinquaginta sex annos libris suis confectis, ita pectore *(d)* præ laboribus dejecto, ut lecto surgere nequiret, nisi apprehenso manibus fune, qui ad hoc de trabe pendebat, obiit apud Bethleem, anno ætatis suæ 98. *(e)* 493

| 12 | 14 | 3 | 9 | 9 | 5 | 32 | 42 | 422 |

Franci uti cœperunt legibus, & legem Salicam dictaverunt, per quatuor gentis suæ proceres, electos de pluribus his, appellatos nominibus, Usogast, Bosogast, Salagast, Widigast. In villis Germaniæ, Salechaim, Bodochaim, Wingehaim, *(f)* hi quatuor proceres per tres mallos causarum origines convenientes solicitè tractantes, de singulis discutiendo, sicut lex Salica declarat, judicare decreverunt. Wandali, Alani, Suevi,

(a) Mir. *XXII.*
(b) Mir. rectius: *Sunnone.*
(c) Mir. *XLI.* qui in margine addit: *In MS. XL. & sic deinceps.*
(d) Mir. *corpore.*
(e) Mir. *LXXXIX.* idemque addit: *Sic in MSS. Gembl. & Lipf. In Aquic. & Ortel. LXXXVIII.*
(f) Mir. *Windohaim.*

Anni domini. | Roman. | Perſ. | Franc. | Britan. | Wand. | Wiſigoth. | Oſtrogoth. | Hunn. |

Suevi, regiones Hiſpaniarum ad habitandum inter ſe trifariam compartiti, & in tribus regnis diviſi, colliduntur inter ſe inteſtino bello.

423 | 13 | 15 | 4 | 10 | 10 | 6 | 33 | 43 |

Honorius Conſtantium, virum ſororis ſuæ Placidiæ, in imperium aſciſcit, qui octavo imperii menſe obiit. Æſtimo hunc eſſe Conſtantinum, quem Beda dicit in Galliam ab Honorio miſſum.

Britannis ſubjectionem Romano imperio repromittentibus, ſubſidium mittit Honorius, & Hiſpanis Wandalorum bello laborantibus. Sed id fruſtra fuit.

424 | 14 | 16 | 5 | 11 | 11 | 7 | 34 | 44 |

Honorius, tricennalibus ſuis de pompa capti Maximi tyranni Ravennæ celebratis, obiit.

Theodoſius utrique regno imperat annis tribus.

Wallia, rex Wiſigothorum, Wandalos in Hiſpaniis proſequutus, debellat.

Conſtantino, rege Britonum defuncto, Wortegirnus conſul Gemuſſeorum Conſtantem, ex monacho in regem ſublimavit, & vice epiſcopi, ipſe capiti ejus diadema impoſuit. Affectabat enim regnum ſibi uſurpare, ſed Conſtans, qui legitimè non poterat regnare, quolibet modo, aut depoſitus, aut peremptus fuiſſet. Nam fratres illius adhuc pueri erant, Ambroſius & Utherpendragon, & ad regni gubernaculum nondum idonei. Romani autem, ad opem ferendam Britonibus ultrà non reverſuri, ſuaſerunt ei murum conſtruere, ab Oriente in Occidentem, inter Deiram & Albaniam, ut hoſtium acceſſus detineret: peritiamque armorum tradiderunt, eò quòd patria militibus eſſet evacuata.

425 | 1 | 17 | 6 | 12 | 12 | 8 | 35 | 45 |

Joannes Hunnos regno immittit, & eorum auxilio, ad tyrannidem intendit.

Wandali Mauritaniam invadunt.

Hoc tempore Theoniſtus epiſcopus ab hæreticis pulſus eſt urbe ſua Philippis cum diſcipulis ſuis, Albano, Yrſo, Tabraham: ex quibus Albanus apud Moguntiam Galliæ civitatem, reliqui verò in diverſis locis Italiæ pro Chriſto martyrizantur. *(a)*

426 | 2 | 18 | 7 | 13 | 13 | 9 | 36 | 46 |

Celeſtinus Romanæ eccleſiæ 41 *(b)* præſidet. Hic conſtituit, ut pſalmi David 150 ante ſacrificium canerentur antiphonatim, ex omnibus, quod antè non fiebat: niſi tantùm epiſtola beati Pauli & ſanctum Evangelium recitabatur. Ex hoc inſtituto excerpti de pſalmis, Introitus, Gradalia, Offertoria, ante ſacrificium, communionis inter communicandum, cum modulatione ad Miſſam in eccleſia Romana cantari cœperunt.

Theodoſius, per Ardaburium, ductu angeli, Joannem tyrannum opprimit.

Romæ, inter Ætium & Bonifacium, ex rei militaris gratia orta invidia, reipublicæ parturit diſpendia.

427 | 3 | 19 | 8 | 14 | 14 | 10 | 37 | 47 |

Theodoſius Valentinianum, Placidiæ amitæ ſuæ ex Conſtantio filium, imperatorem facit, eumque cum Placidia matre Romam ad imperandum mittit; & regnaverunt ſimul annis 24.

494

Cartha-

(a) Miræus in margine: *Conſule Baronium in Notis ad Martyrol. Rom. 21. Junii.*
(b) Miræus: *XLII.*

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

Carthago permiſſa eſt muro circumdari.

Caſſianus, de eccleſia Conſtantinopolitana à Joanne Chryſoſtomo ejectus, & in Maſſilia Galliæ presbyter ordinatus, multa ſcripſit. Inter quæ etiam compertas in Ægypto vitas patrum, doctrinasque & regulas, datis ad plurimos libris, exponit.

| 1 | 20 | 9 | 15 | 15 | 11 | 38 | 48 | 428

In Britannia, *(a)* Timotheus quidam, continentiæ & religionis imagine multis illudens, eos in errorem ſuæ hæreſis induxit; dicens, Chriſtum verum quidem Deum, & verum hominem de virgine Maria natum fuiſſe, ſed mentiens, dicendo, quòd divina natura converſa ſit in humanam naturam.

Romani Hunnos à Pannonia fugant, quam per quinquaginta tenuerant annos.

| 2 | 21 | 10 | 16 | 16 | 12 | 39 | 49 | 429

Bonifacius Africam, cui præerat, ſolicitat ad rebellionem.

Gundericus, rex Wandalorum, capta Hiſpali, cùm impiè elatus manus in eccleſiam ipſius civitatis extendiſſet, mox Dei judicio à dæmone correptus, interiit: cui Genſericus frater in regno ſuccedens, regnavit annis 48. Hic (ut fertur) de fide catholica in Arrianam ſectam apoſtatavit.

| 3 | 22 | 11 | 17 | 1 | 13 | 40 | 50 | 430

Clodius, filius Pharamundi, rex crinitus, regnat ſuper Francos annis decem & octo. *(b)* Ex hoc Franci crinitos reges habere cœperunt.

Auguſtinus, in epiſcopatu Hipponenſi, Heraclium ſibi ſubſtitui fecit.

Walamer, Oſtrogothorum regnum ſuſcipiens, regnavit annis 31. Hujus frater fuit Theudemer, de quo ortus eſt Theodericus, rex Italiæ.

| 4 | 23 | 1 | 18 | 2 | 14 | 1 | 51 | 431

Clodius Thoringiam invadit, & in Diſpargo, *(c)* caſtello Thuringorum, aliquandiu habitavit.

Perempto Conſtante, rege Britonum, factione (ut putatur) Wortegirni conſulis, invaſit regnum ipſe Wortegirnus, cùm parem ſibi nullum videret.

(a) Mir. *Bithynia.*

(b) Mir. XX. additque: *Sic in MSS. Gembl. & Lipſ. In Aquic. & Ort. XVIII.*

(c) Plures de hoc caſtro ſententias collegit *SAGITTARIUS Antiquitatibus regni Thuringici lib. II. c. II. p. 141.* dum alii, prout *JO. JAC. CHIFLETIUS Lum. I. Salico,* & præcipue *Anaſtaſi Childerici pag. 7.* Brabantiæ caſtrum dicunt, in confiniis Tungrorum ſitum: *GOTFRIDUS WENDELINUS nat. ſolo legum Salicarum cap. XIV. & GOTFRIDUS HENSCHENIUS de tribus Dagobertis lib. IV. c. VIII.* Dieſtheimum Brabantiæ dicunt. *BUCHERIUS Belgio Romano lib. XV. c. X.* Heinsbergam Juliæ. *GEORGIUS HORNIUS diſſ. hiſtor. VII.* Duisburgum, in Comitatu Zutphanienſi. Plerique Duisburgum, Cliviæ urbem eſſe volunt, utpote *PONTANUS lib. IV. c. XII. SAGITTARIUS c. l.* Verum, dum iſta loca omnia trans Rhenum ſita, minime adſentimur, cum cis Rhenum fuerit Clodionis Diſpargum. Ideoque in ſylva Burchonienſi illud quærit *BROWERUS Antiquit. Fuld. lib. I. c. II.* In Caſtro Deſenbergi Weſtphaliæ, *ÆGIDIUS GELENIUS in Hierotheca Engelbertina p. 119.* apud *FERDINANDUM FURSTENBERGIUM Monum. Paderborn. p. 154.* Noſtra conjectura eſt, Dilsbergum caſtrum prope Heidelbergam fuiſſe. Hoc enim in Haſſiæ confiniis, quæ ad Thuringiam olim ſpectabat, ſitum, haut procul a Rheno: hoc caſtrum eſt montanum, ut circumſtantiæ omnino conveniant. Adde Synt. Hiſt. Germ. *diſſ. I. §. XIV.*

Anni domini.	Roman.	Perf.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.

Interea Saxones, cum tribus navibus exeuntes à Germania, applicuerunt in partibus Cautiæ,(*a*) regiq; adventus sui causam aperientes, cum gaudio suscepti sunt ab eo. Irruentibus verò more solito ab Albuna hostibus, pugnamque acerrimam ex utraque parte committentibus, rex victoriam obtinuit auxilio Saxonum, strenuè dimicantium. Quorum probitatem inermis cùm rex expertus fuisset, dedit eis possessiones in terra sua, magnamque familiaritatem & confidentiam apud eum adepti sunt.

432	5	24	2	19	3	15	2	52

Celestinus papa ad Scotos, in Christum credentes, Palladium mittit primum episcopum. Post quem ad eosdem ab eodem Celestino missus est sanctus Patricius, genere Brito, filius Conches, sororis sancti Martini Turonensis, qui in baptismo quidem dictus est Suchat, à sancto Germano Magonius, à Celestino verò Patricius; à quo archiepiscopus Scotorum ordinatus, per 60 annos signis, sanctitate, doctrina, excellens, totam insulam Hiberniam convertit ad Christum.

Nestorius, Constantinopoli episcopus factus, fit auctor hæresis, separantis in Christo hominem à Deo, dicens, purum hominem, non Deum, de Maria natum, & à Judæis crucifixum.

Wandalos, qui olim timore Athanulphi excesserant à Galliis, Wallia, rex Gothorum, expellere parat etiam ab Hispaniis.

433	6	25	3	20	4	16	3	53

495 Tertia synodus universalis, Ephesina prima, ducentorum episcoporum, jussu Theodosii junioris Augusti edita est, quæ Nestorium, duas personas in Christo asserentem, justo anathemate condemnavit, ostendens, manere in duas naturas unam Domini nostri JESU Christi personam.

In Hispaniis viginti millia ferme militum, contra Wandalos pugnantium, cæsa.

Gensericus, odia Gothorum veritus, & simul à Bonifacio invitatus, cum Wandalis, & omnibus eorum familiis, ad Africam transfretavit, eamque invadens & dilacerans, multam multo tempore cladem Romanis intulit.

In Gallia, cùm Supthar, rex Hunnorum, Burgundiones nimis opprimeret; illi in Deum Christianorum spem suam ponentes, se baptizari petierunt. Et statim Hunnis congressi, pauci multa millia eorum peremerunt, & sic rabiem ipsorum refrenaverunt.

434	7	26	4	21	5	17	4	54

Sixtus Romanæ ecclesiæ 42 (*b*) præsidet.

Romani, in Africa Wandalis congressi, superantur.

Bonifacius, conflictu cum Ætio habito, victor quidem, sed moriturus discedit.

In Britannia dux Saxonum Hengistus], considerans, animum regis ad amorem sui suæque gentis inclinatum, dedit ei hoc consilium tanquam salutiferum, ut legatos dirigerent in Germaniam, & legiones militum invitarent, quatenus multiplicato exercitu suo, facilius inimicis supervenientibus resistere possent. Quod cùm rex gratanter accepisset, petiit ab eo Hengistus dignitatem sublimioris ordinis, consulatum scilicet, aut principatum, aut alterius dignitatis officium, sed minimè impetravit

(*a*) Potius legendum: *Cantia*.
(*b*) Mir. *XLIII*.

Roman.	*Perf.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wifigoth.*	*Oftrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

travit. Denique poftulavit tantum terræ fpacium fibi dari, quantum una corrigia poffet ambiri, ut ibi promontorium ædificaret. Cui cùm rex acquieviffet, accepto ille corio tauri, incidit illud in longiffimam corrigiam, & loco, quem præviderat, circumducens, intra ambitum illius conftruxit caftellum, appellavitque illud caftellum corrigiæ.

8	27	5	22	6	18	5	55	435

Ætius conferens fe ad Rugilam, regem Hunnorum, ejus auxilio regreditur ad Romanum folum.

Sixtus papa à Baffo criminatur, & juffu Valentiniani imperatoris Romæ congregata fynodo, coram 56 epifcopis fynodico judicio purgatur: Baffus verò damnatus profcribitur, & non multo pòft à Deo percuffus, ipfius Sixti manibus honorificè fepelitur.

Germanus Antiffiodorenfis, Lupus Trecaffinus, Eucherius Lugdunenfis, Hilarius Arelatenfis, epifcopi, in Galliis clarent.

9	28	6	23	7	19	6	56	436

Ætius in gratiam recipitur.

Rugila, rex Hunnorum, fœderatus Romanorum, moritur, eique Bleda fuccedit.

Rex Britonum, Wortegirnus, accepit uxorem filiam Hengifti, ducis Saxonum, pulcherrimam quidem, fed paganam, patrique illius dedit provinciam Cautiæ. Cujus rei caufa exofum eum reddidit proceribus & filiis fuis.

Hengiftus autem cum voluntate & confilio regis iterum mifit in Germaniam, tantamque multitudinem invitavit, ut ipfis Britonibus terrori effent & fufpicioni. Qui cùm regi diffuaderent retinere gentem paganam, rex autem nollet eos audire, deferuerunt ilicò Wortegirnum, filiumque Wortunerum regem fecerunt.

Tempore hoc Germanus Antiffiodorenfis, & Lupus Trecaffinus,
petentibus Britannis, in Britanniam diriguntur, ut hærefim Pelagianam, 496
quæ ibi ante aliquot annos pullularat, confutarent, & rectam fidem Apoftolica auctoritate folidarent, atque ut Chriftianitatem, quæ ibi per focietatem paganorum corrupta fuerat, reftaurarent.

Interim hoftibus infulam ex more incurfantibus, animans omnes ad refiftendum Germanus & ipfe dux factus, jam in procinctu pofitis hoftibus, elato clamore Alleluya incipiens, & fuis fecum clamantibus, idem hoftes vertit in fugam, & incruentam obtinens victoriam, ab imminenti periculo eripuit patriam.

10	29	7	24	8	20	7	1	437

Gallia citeriore ab Attone *(a)* principe in rebellationem commota, confpiravere in Bagaudam *(b)* omnia penè Gallorum fervitia.

Cyrillus, Alexandrinus epifcopus, ab hoc anno orditus, cyclum de ordinatione Pafchæ per nonaginta quinque annos fumma brevitate collegit, infra quem omnes Pafchalis obfervationis varietates comprehendi notavit.

Filius Wortegirni, Wortunerus, fublimatus in regno, commifit prælia multa cum paganis, qui patrem ejus adjuvabant, victoriamque obtinuit, adeò ut cogeret eos infulam hofpitem deferere, & ad natale folum redire. Deinde renovabat ecclefias, poffeffiones civibus ereptas reftituebat,

(a) Mir. *a Battone*, idemque rectius.
(b) Miræus Baugaudam, qui tamen in margine addit: *Ita Mss. Gembl. Alii Bagaudam. conf. infra ad annum 442.*

Anni domini.	Roman.	Pers.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.

tuebat, imperante sancto Germano, & adjuvante. Cujus bonitati diabolus invidens, incitavit animum novercæ illius, ut per aliquem familiarem suum donis corruptum daret ei venenum mortiferum. Quo hausto cùm mortem sibi sentiret imminere, divisit thesauros suos. Hortansque milites pro patria fortiter contra hostes præliari, jussit pyramidem æream fieri, & in portu, quo Saxones applicare solebant, locari, & super eam corpus suum sepeliri, ut viso tanti viri sepulchro, territi hostes, ad propria redirent. Sed aliter actum est, quia sepultus est in urbe Trinovantum, quæ modò Lundonia appellatur. Post obitum verò illius restitutus est in regnum Wortegirnus.

438	11	30	8	25	9	21	8	2

Apud Persas hoc tempore Christianitas dilatata est. Nam Maruthas episcopus, legatione ad eos functus, filium Sdigerdis regis orando à dæmonio liberavit, per quod major quidem gloria fidei accrevit, at contra ab inimicis Dei gravior in Christianos persecutio exarsit.

Eudoxia Augusta, uxor Theodosii, (a) Hierosolymam ex voto properavit, & inde reliquias protomartyris Stephani, & duas catenas, quas angelus de manibus Petri apostoli disjecit, Dei nutu attulit, eisque adjuncta catena, qua etiam Romæ Petrus vinctus fuit, triadem fecit, & inde cum consilio Romani præsulis solennitatem sancti Petri, quæ dicitur ad vincula, Romæ instituit calendis Augusti: ideò maximè, ut populum revocaret à gentilis superstitionis pompa, quam adhuc solennizabat in hac die civitas ex ritu gentili pro victoria Octaviani Augusti, de Antonio & Cleopatra calendis Augusti collata.

Diabolus Judæos in specie pseudoprophetæ, Mosen se esse mentientis, seduxit, & promittens, se in terram promissionis eos reducturum, ad mare transfretandum adduxit, ibique eorum multos multis modis perire fecit. Quæ res multis eorum hoc periculo erutis, credendi in Christum causa fuit.

439	12	31	9	26	10	22	9	3

Rex Wortegirnus, conjugis suæ precibus devictus, mandavit Saxonibus, ut redirent in Britanniam, privatim tamen & cum paucis. At illi congregato maximo armatorum exercitu reversi sunt, paucisque cum fœdere condicto, fraudulenta proditione peremerunt quadringentos & eo amplius barones sive consules, qui inermes convenerant ad colloquium nominatim. Quo facto recto regem ligatum compulerunt jurare,
497 quicquid ab eo exigebant: eoque secedente in Cambriam, ipsi civitates & castella obtinuerunt.

Wallia, rex Gothorum, Wandalos odio insectans, etiam in Africa eos persequi disponit, sed morte præventus obiit, eique in regnum Theodericus successit, & 14 (b) annis regnavit.

440	13	32	10	27	11	1	10	4

Wandali invasam Africam devastant omnibus modis.

Sub hoc turbine tribulationis sanctus Augustinus migravit ad Dominum 13 mense obsidionis suæ urbis, anno ætatis suæ 73, clericatus vel episcopatus 40. Qui tanta scripsit, ut nullus libros ejus omni tempore vitæ suæ non solùm scribere, sed nec legere quidem valeat.

								14

(a) Miræus in margine: *Ita mss. omnes, excepto Lipsiano, qui scribit Arcadii.*

(b) Miræus *XV.* qui in margine addit: *Ita Gembl. codex. Alii XIV.*

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*
14	33	11	28	12	2	11	5	

Leo Romanæ eccleſiæ 43 præſidet. Hic in homiliis declamandis multùm valuit. Hic in canone miſſæ addidit, Sanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam. Hic quoties rogabatur ab aliquibus, ut eis aliquorum apoſtolorum vel martyrum, reliquias daret, conſuevit ad corpora, vel memorias apoſtolorum vel martyrum, quorum reliquiæ petebantur, Miſſas celebrare in ipſorum honore. Et ſic brandeum altaris, quo conſecratum corpus Domini involverat, particulatim dividebat, & pro reliquiis apoſtolorum vel martyrum dabat. Unde ſi ab aliquibus dubitabatur, cultello pannos illos pungens, ſanguinem eliciebat; ſic palàm cunctis faciens, quòd in conſecratione myſteriorum Chriſti ſanguis apoſtolorum, vel martyrum, qui pro illo effuſus eſt, intret per divinam virtutem in pannos illos, & ideo meritò illos dari pro reliquiis ſanctorum, in quorum honore conſecrati ſunt. 441

Bellum contra Burgundiones memorabile exarſit, quo tota penè gens rege ſuo per Ætium victa concidit.

Corpora Priſci, aliorumque cum eo apud Antiſſiodorum paſſorum, Germano epiſcopo divinitus revelantur.

15	34	12	29	13	3	12	6	442

Defuncto Sdigerde, Gauraranes, filius ejus, Perſis imperat annis 38.

In Galliis principibus ſeditionis attritis, & Battone capto, quieſcit Bagaudarum commotio.

16	1	13	30	14	4	13	7	443

Gauraranes fœdus cum Romanis à patre initum diſſolvit, & provincias Romanorum incurſat.

Portione Africæ conceſſa ad habitandum Genſerico à Romanis, convenit inter Wandalos & Romanos pax magis neceſſaria quàm utilis.

17	2	14	31	15	5	14	8	444

Corpus Joannis Chryſoſtomi, in exilio defuncti, tandem Conſtantinopolim refertur, inſtantia Proculi epiſcopi, & juſſu Theodoſii imperatoris, cum lacrymis orantis, ut veniam daret Arcadio patri ſuo, & Eudoxiæ matri, qui eum exiliaverant. Et per hoc finita eſt diſſenſio, quæ adhuc erat in eccleſia, pro ejuſdem Joannis damnatione.

Conſtantinopoli, per quatuor menſes terræ motu terra fluctuante, quidam coram omnibus orantibus ſublatus in aëra à divina virtute, admonitus eſt à divina voce, ut factis litaniis canerent omnes, *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miſerere nobis,* nihil aliud apponentes. Quo facto ceſſavit terræ motus.

Romani duce Littorio cum Wiſigothis pugnant miſerabiliter.

18	3	15	32	16	6	15	9	445

Clodius, rex Francorum, miſſis exploratoribus de Diſpargo caſtello uſque ad urbem Cameracum, tranſiit Rhenum, & protrito multo Romanorum populo citra Rhenum uſque Ligerim fluvium habitantium, 498
Carbonariam *(a)* ſylvam ingreſſus, urbem Tornacum obtinuit, & inde uſque ad urbem Cameracum properavit. Ubi pauco tempore reſidens, Romanos, ſi quos ibi invenit, peremit, & exinde ad Somenam *(b)* fluvium perveniens omnia occupavit.

 Theo-

(a) Mir. *Carboniam.*
(b) Mir. *Summam.*

Anni domini.	Roman.	Pers.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.

Theodoricus, rex Wisigothorum, Hispanias occupat.

Rex Wortegirnus, consilio inito cum sapientibus, quid agere deberet, ad tutamen sui jussit convenire artifices, ut ei turrim fortissimam construerent. Sed cùm opera eorum tellus absorberet, suasum est ei, ut hominem sine patre quæreret, & ejus sanguine lapides & cæmentum aspergi præciperet, quasi hoc facto fundamentum stare potuisset. Inventus igitur adolescens, cui nomen erat Merlinus, cum matre sua adducitur coram rege, quæ professa de spiritu, in specie hominis se illum concepisse. Merlinus autem multa obscura revelavit, multa prædixit ventura. Aperuit enim sub fundamento lacum, sub lacu duos latere dracones, quorum unus rubeus populum Britonum, alter verò albus gentem Saxonum designaret, & quis in conflictu suo alteri prævaleret. Prædixit Aurelium Ambrosium, devicto Hengisto, & combusto Wortegirno, regnaturum, fratremque ejus Utherpendragon in regno ei successurum, & utrumque veneno periturum. Arturo verò, quem aprum Cornubiæ vocat, prophetavit, quòd ecclesiæ Dei succurreret, quòd insulas Occidentales sibi subjugaret, quòd Gallicanas provincias possideret, quòd Romano exercitui terribilem se exhiberet, & quòd exitum dubium haberet. Prænunciavit, quòd archiepiscopatus Lundoniarum transferendus esset in Doroberniam, quæ modò Cantuaria nominatur, & quòd Eboracensis archiepiscopus, beatus Samson, cum septem episcopis ad Armoricanam transierit regionem, quæ modò minor Britannia nominatur. Prophetavit etiam, quòd sub Normannorum dominio redigenda esset Anglia, & alia plura, quæ vix intelligi possunt, donec apparere incipiant. Solet enim spiritus Dei, per quos voluerit, mysteria sua loqui, sicut per Sibyllam, sicut per Balaam, cæterosque hujusmodi.

446	19	4	16	33	17	7	16	10

Gauraranes in Perside persecutionem in Christianos excitavit, quam per 30 annos graviter exercuit. Porrò Theodosius, quamvis sæpe feliciter Persas vicisset, pacem tamen amplecti voluit, ut persecutio cessaret à Christianis.

Gensericus dolo Carthaginem capit, & omnem Africam sibi subjiciens, lachrymabili clade potentiam Romani regni dejecit. Hic nihil pensi, neque sancti habens, & infestus cunctis, maximè nobilitati & religioni, omnia divina & humana exinanivit, episcopum & omnem clerum ecclesiæ Carthaginensis expulit, loca sancta, aut suorum habitacula fecit, aut Arrianis tradidit, & Catholicos ubique persequi jussit.

Germanus Antisiodorensis, & Lupus (a) Trecassenus, petentibus Britannis, in Britanniam diriguntur, ut hæresim Pelagianam, quæ ibi ante aliquot annos pullulaverat, confutarent, & rectam fidem Ecclesiastica auctoritate solidarent. Interim hostibus ex more insulam incursantibus, animans omneis ad resistendum, Germanus & ipse dux eorum factus, jam in procinctu positis hostibus, elato clamore Alleluja incipiens, & suis secum clamantibus, idem hostes vertit in fugam, & incruentam obtinens victoriam, ab imminenti periculo eripuit patriam. Britanni, qui per tot annos expositi fuerant præda, & hostium ludibrio, Anglos invitant. A Germania Angli Britanniam veniunt, eamque ab hostibus tutam faciunt esse: non multo post eam sibi vindicant. Ambrosium Aurelianum sibi Britanni Regem statuunt, ejusque ductu per annos XLV. vario belli eventu, contra Anglos confligunt.

Hoc loco ponunt quidam, Anglos venisse in Britanniam, & Ambrosium

(a) *IRMÆUS: ita Mss. Vide Hist. Angl. Beda.*

Roman.	Perf.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.	Anni domini.

sium Aurelium ab hinc regnare cœpisse. Sed verius videtur, eos multò antè venisse, quàm ille regnaret, cùm ipse rex Wortegirnus eos invitatos receperit, tantoque tempore secum detinuerit, ut de eorum societate Christianitas corrupta fuerit, & pro eorum odio ipse de regni solio depositus fuerit, filiusque illius subrogatus ei fuerit, illoque mortuo ipse in regno restitutus sit.

20	5	17	1	18	8	17	11	447

Bledæ, Hunnorum regi, cum fratre Attila pervaganti Orientale imperium, dat Theodosius pro recessu sex millia librarum, pollicitus ei annuum mille librarum tributum.

Apud Ephesum 7 fratres, à Decio imperatore pro Christo tormentati, in spelunca se clauserunt, & facta oratione, ibi obdormierunt, & post annos suæ dormitionis circiter 192, ore speluncæ, quod in suo tempore Decius obstruxerat, patefacto divinitus à somno surgunt. Et asserta fide 499
nostræ resurrectionis coram Theodosio imperatore, de qua multum dubitabatur, iterum dormiunt in Christo. Nomina autem eorum hæc sunt, quæ in baptismo acceperunt, Malchus, Maximianus, Martinianus, Dionysius, Joannes, Serapion, Constantinus.

Ambrosius Aurelius, Wortegirno incenso, prælium cum Saxonibus committit, Hengistum ducem captum perimit, cæteros intra civitates includit, misericordiam poscentibus donat, & terra eis juxta Scotiam delegata, fœdus pacis cum eis confirmat. Deinde revocat cives, regnum disponit, leges sopitas renovat, ecclesias reformat, præsules statuit, atque sepulturam consulum, qui in proditione ceciderant, per industriam Merlini miris lapidibus construit.

21	6	18	2	19	9	18	12	448

Merovæus *(a)* filius Clodii, super Francos regnat annis 10, à quo nimis utili rege Franci Merovingi cognominati sunt.

Germanus Antissiodorensis cum Severo, Treverensi episcopo, iterum ad Britanniam missus, renascentem Pelagianam hæresim confutat.

22	7	1	3	20	10	19	13	449

Bleda, rex Hunnorum, fraude fratris Attilæ perimitur, eique succedens ipse Attila, totus in excidium orbis animo fertur. *(b)*

Remigius Remensis nascitur, prænuntiatus ex nomine per Montanum monachum. Quo nato idem Montanus, quia cæcus erat, de lacte Ciliniæ matris ejus oculos suos liniens, illuminatus est.

23	8	2	4	21	11	20	1	450

Nova iterum Orienti consurgit ruina, quia septuaginta non minus civitates deprædatione Hunnorum vastantur.

Germanus Antissiodorensis in Italiam profectus, Ravennæ moritur, corpusque ejus cum multa miraculorum gratia Antissiodorum refertur.

24	9	3	5	22	12	21	2	451

In Africa exardescentibus Wandalis, cùm ita libros divinos exurerent, & de sacris palliis ac vestibus vestes sibi facerent, Valerianus, episcopus octogenarius, nolens divina sacramenta prophanis tradere, à rege Genserico omni urbe & domo exclusus, reliquum vitæ usque ad mortem nudus sub nudo aëre exegit.

Xxxx 2 Placi-

(a) Miræus: Menivecus, additque in margine: *ita Mss. omnes.*
(b) Miræus in margine: *Baron. ad an. 541. & in Notis ad Martyr. 1. & 21. Oct.*

Anni domini.	*Roman.*	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*

Placidia, mater Valentiniani, Romæ defuncta eſt.

Theodoſius imperator obiit, cui ſuccedens Marcianus imperat annis *(a)* ſex, cum quo Valentinianus annis quinque.

452	1	10	4	6	23	13	22	3

Inſtantia Leonis papæ, jubente imperatore Marciano, congregata & habita eſt quarta univerſalis ſynodus ſexcentorum & triginta epiſcoporum apud Chalcedonem, in qua Eutychem, Conſtantinopolitanum abbatem, pronunciantem, verbi Dei & carnis unam eſſe naturam, ejusque defenſorem Dioſcorum, Alexandrinum quondam epiſcopum, una patrum ſententia præjudicavit. Neſtorium etiam, Conſtantinopolitanum quondam epiſcopum, olim in Epheſina ſynodo damnatum, iterum anathematizans, cum reliquis hæreticis damnavit; prædicans eadem ſynodus Chriſtum Deum ſic de virgine natum, ut in eo & divinæ & humanæ naturæ ſubſtantiam eſſe fateamur. Hic decretum eſt, ut mater domini Maria non ſolùm Chriſtotocos, ſed etiam Theotocos credatur & appelletur, propter blaſphemias Neſtorii mentientis, eam non Deum, ſed hominem purum genuiſſe.

Terræ motus penè aſſidui, & ſigna plurima in cœlo oſtenduntur. Veſpere ab aquilone cœlum efficitur rubens, ut ignis, intermixtis per igneum ruborem clarioribus lineis, in haſtarum ſpeciem deformatis. Luna
500 obfuſcatur, cometes apparet, & multa alia, quæ non eſſe otioſa oſtendit inſtans rerum conſequentia.

453	2	11	5	7	24	14	23	4

Attila, Hunnorum rex, Walameris Oſtrogothorum regis, & Ardarici Gepidarum regis, & multarum aquilonarium gentium ſibi ſubjectarum, auxilio fultus, à Pannoniis egreſſus Occidentale imperium invadit cum quingentis millibus armatorum. Et primò per totas Gallias per eos tanta efferbuit Dei indignatio, ut nullam omnino civitatem, caſtellum, vel oppidum, aliqua à furore eorum potuerit tutari munitio. Poſtremò Aureliam urbem eis obſidentibus, ad ſubſidium Galliarum advolavit patricius Romanorum Ætius, fultus & ipſe Theodorici, Wiſigothorum regis, & Merovei, Francorum regis, aliarumque gentium copiis militaribus. Conſerto prælio in campis Catalaunicis, pugnatum eſt usque ad diremptionem noctis. Ætius ſuperior quidem receſſit, Attilam tamen non usque ad internicionem delevit. Cæſa ſunt ibi centum octoginta millia pugnatorum, inter quos etiam cecidit Theodericus, rex Wiſigothorum.

Attila, reſumpta ſpe, rex Ætii diſceſſu repatriavit, maturè rediturus ſuppleto exercitu.

Nicaſius, Remenſis epiſcopus, cum Eutropia ſorore, ab Hunnis martyrizatur.

Auctor, Metenſis epiſcopus, captivatur, ſed Hunnis cæcitate percuſſis, cum captivis ſuæ urbis relaxatur.

Hoc excidium Galliis impendere, *(b)* Servatius Tungrenſis longè antè in ſpiritu prævidérat, & Romæ à Petro Apoſtolo hoc judicium Dei inevitabile fore didicerat, ideoque relicta Tungrenſi urbe, quæ evertenda erat, ad Trajectum ſedem epiſcopalem tranſpoſuit.

Pullulante intra Gallias Arriana hæreſi, quæ inæquales credens eſſe perſonas

(a) Miræus: *VII.*

(b) Miræus in margine: *Conſule Baron. in Annal. & in Notis ad Martyrol. 13. Maji.*

Roman.	*Pers.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wavd.*	*Wisigoth.*	*Ostrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

sonas sanctæ Trinitatis, dicebat filium minorem esse patre, spiritum verò sanctum minorem patre & filio, dominus errantes corrigit, ostendens plano miraculo, Deum in tribus personis unius & æqualis esse substantiæ, nec debere ab indignis de divinitate tractari. Nam Vasatensi urbe ab Hunnorum obsidione liberata, per divinum auxilium, cùm episcopus pro gratiarum actione Missam populo celebraret, respiciens sursum, vidit desuper altare, quasi de camera templi cadere æqualiter tres guttas æqualis magnitudinis crystallo clariores, quæ simul defluentes, & in unum conjunctæ, quasi unam gemmam pulcherrimam effecerunt. Quam cùm in medio crucis aureæ & gemmatæ posuissent, aliæ gemmæ ceciderunt. Seorsum verò posita infirmis dabat sanitatem, adorantibus verò imaginem sanctæ crucis augebat devotionem, quia piis & mundis clara, & immundis obscura videbatur. *(a)*

Omnibus bellis famosius fuit bellum, quod candidatus sanctarum undecim millium virginum exercitus bellavit, duce sancta virgine Ursula, quæ filia unica Nothi *(b)* nobilissimi Britannorum principis, cùm nondum nubilis, à filio cujusdam ferissimi tyranni ad nuptias expeteretur, & patrem suum super hoc anxiari videret, qui Deum metuebat, si filiam Deo jam devotam nubere cogeret, & tyrannum timebat, si ei filiam denegaret; divinitus inspirata, nutanti patri suasit, ut tyranno assentiretur, ea tamen illi proposita conditione, ut ipse & tyrannus decem virgines genere, forma, & ætate electas sibi traderent, & tam sibi, quàm singulis illarum mille virgines subscriberent, & comparatis ad numerum ipsarum undecim trieribus, inducias triennii sibi darent, ad exercitum virginitatis suæ, novo usa consilio, ut aut difficultate propositæ conditionis animum ejus à se averteret, aut hac opportunitate omnes coævas suas secum Deo dicaret. Et ex hoc condicto virginibus, trieribus, & sumptibus comparatis, per triennium belli præludia cunctis mirantibus, tandem sub uno die agente vento, ad portum Galliæ, qui Ticla *(c)* dicitur, & inde Coloniam appulsæ sunt, ibique ex angeli monitu Romam tendentes, ad urbem Basiliam navibus, à Basilia Romam usque pedibus profectæ, eodem eundi tenore, Coloniam sunt reversæ, ab Hunnis undique obsessam. A quibus cunctæ martyrizatæ, novo & mirabili modo triumpharunt, & Coloniam sanguine & sepultura sua clariorem reddiderunt. 501

Thurismodus, filius Theoderici, regnum Wisigothorum suscepit, & annis tribus regnavit.

3	12	6	8	25	1	24	5	454

Attila Italiam aggressus, omnes penè ejus civitates aut diruit, aut diripuit, aut incendit. Ad eum Leo papa venit, & non solùm salutem, sed etiam ut rediret, obtinuit. Rex Attila requisitus à suis, cur ei fuisset tam placabilis, respondit, se non eum fuisse reveritum, sed senem quendam venerabilem, evaginato gladio sibi mortem minitantem, nisi ejus in omnibus expleret voluntatem.

4	13	7	9	26	2	25	6	455

Attila, Wisigothos debellare aggressus, à Thurismodo victus, rediit inglorius.

(a) Miræus in margine: *Consule Greg. Turonensem & Liziardum.*

(b) Miræus in margine: Dionothi. *Omnia confer, quæ habet Baron. in Notis ad Martyrol. Rom. Octob. die 21. & in Annalibus.*

(c) Mir. *Tiela.*

Anni domini.	*Roman.*	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*

Marciano imperatori apparens dominus in ſomnis, arcum Attilæ fractum eſſe oſtendit, nec id vanum fuit. Eadem quippe nocte Attila in nuptiis ſuis crapulatus, erumpente per apoplexiam ſanguine de naribus, in lecto eſt ſuffocatus.

Hernac, *(a)* filius ejus, poſt eum regnat annis ſex.

Valentinianus imperator Ætium patricium interficit.

456	5	14	8	10	27	3	26	1

Thuriſmodus, rex Wiſigothorum, à fratribus ſuis, Friderico & Theoderico, jugulatur.

Theodericus, frater ejus, in regnum ei ſuccedens, regnavit annis 13.

Filii Attilæ, dum contendunt de regno, ſubjectæ Hunnis gentes ab Hunnorum ſe excutiunt jugo.

Conſilio Maximi, tyrannidem meditantis, Valentinianus imperator à Tranſilla, milite Ætii, perimitur.

457	6	15	9	11	28	1	27	2

Genoveſa, virgo Pariſienſis, multa ſanctitate claret per Gallias.

Maximus tyrannidem arripuit, Eudoxiam relictam Valentiniano vi rapuit. Illa Genſericum ex Africa invitat, ut ſe à Maximo eripiat.

Genſericus Romam capit, omnia diripit. Ut tamen ab igne, cæde, & ſuppliciis hominum abſtineret, Leo papa ab eo obtinuit.

Per quatuordecim dies Roma deſpoliata, Genſericus Eudoxiam cum duabus filiabus & multo populo captivat, & Campaniæ urbes omni vaſtationis genere exterminat. Inter hæc Paulinus, Nolanus epiſcopus, dum pro captivo filio viduæ ſe vicarium in ſervitutem barbari ſubjicit, omnes captivos ſuæ urbis recepit.

Maximus tyrannus à populo membratim diſcerpitur.

Avitus à Romanis imperator conſtituitur.

Theodericus, rex Wiſigothorum, Suevos in Hiſpania vicit, & regno eorum deſtructo, regnum ſuum eò usque extendit.

His Marciani temporibus, Joannem Baptiſtam caput ſuum duobus monachis revelaſſe, quidam ſcribunt.

Ardarico, regi Gepidarum, qui primus à ſervitio Hunnorum reſilivit, Hernac, filius Attilæ, bellum indixit. Cum quo Ardaricus conflixit, 502 eoque cum triginta Hunnorum millibus perempto, Hunnos graviter afflixit. Sicque recepta libertate gentis ſuæ, & terris eorum invaſis, cæteris gentibus exemplum dedit repetendæ libertatis.

Super inſulam Britanniæ ſtella miræ magnitudinis apparuit, cujus radio globus igneus, draconi ſimilis, adhærebat. Ex cujus ore duo radii procedebant, quorum unus ultra Galliam ſe extendebat, alter verò verſus Hiberniam tendens, in ſeptem minores radios terminabatur.

Eo tempore, occiſo Aurelio Ambroſio rege, interrogatus Merlinus vates, à fratre regis Uther, de ſtellæ ſignificatione, dicit, eum ſydere & igneo dracone ſignatum, per radium verò de ore draconis procedentem, & Gallias reſpicientem, figurari filium ei potentiſſimum naſciturum; altero autem radio portendi filiam, cujus filii & nepotes regnum Britanniæ ſuccedenter eſſent habituri. Uther autem, audita morte fratris ſui, cœpit diadema inſulæ; duosque dracones ex auro jubens fabricari, ad inſtar ignei draconis, obtulit unum in eccleſia, altero autem in præliis pro ſigno utebatur, & ex eo tempore cognomentum accepit Utherpen-

(a) Miræus in margine: *Ita MSS. hic. Alibi Hellac.*

| Roman. | Perſ. | Franc. | Britan. | Wand. | Wiſigoth. | Oſtrogot. | Hunn. | Anni domini.

therpendragon, id eſt, caput draconis. Saxones verò, poſt mortem Aurelii, à pactione fœderis ſoluti, invaſerunt civitates & promontoria, & ab Albania usque Eboracum omnia vaſtabant. Cum quibus rex præliatus fugam cum ſuis iniit, ſed nocturno tempore illos aggreſſus, ſuperavit, captisque eorum ducibus, Octa & Coſa, cæteros Saxones diſſipavit. Poſt hæc amavit rex uxorem cujusdam ducis, habuitque rem cum ea, de qua genuit celeberrimum illum Arturum, & filiam nomine Annam.

Mortuo Marciano, ſuccedens Leo regnavit annis 16. *(a)* Hic ſuper ſynodo Chalcedonenſi ſingulorum patrum ſingulas ſententias requiſivit, & quia omnium unam cognovit, eam fideliter tenuit. Hic cum Walamere, Oſtrogothorum rege, fœdus pepigit, & Theodericum, fratruelem ejus, puerum octennem obſidem accepit.

Hucusque Proſper Chronicam ſuam perduxit. *(b)*

| 1 | 16 | 10 | 12 | 29 | 2 | 28 | 3 | 458

Meroveo, *(c)* Francorum rege mortuo, Hildericus filius ejus regnavit annis 26.

Hernac, filius Attilæ, Hunnorum rex, Oſtrogothos, quaſi refugas damnationis ſuæ, bello repetens, ſuper Walamerem, irruit, à quo victi Hunni, in ultimas Scythiæ partes fugere ſunt compulſi.

Mortuo Avito, Majorianus imperat annis 4.

Symeon, qui 40 annis incluſus in columna ſtetit, mira ſanctitate Antiochiæ claruit. Qui inter cætera monebat, ne quis per Dei aut ſancti alicujus nomen, imò per nomen Symeonis juraret, promittens impunitatem in ſe pejeranti ſe à Deo poſtulaturum.

| 2 | 17 | 1 | 13 | 30 | 3 | 29 | 4 | 459

Oſtrogothi, duce Theudemere, Suevos bello vincunt, & Hunnimundum, regem eorum, capiunt, ſed eum liberum remittunt.

| 3 | 18 | 2 | 14 | 31 | 4 | 30 | 5 | 460

Romani Biorgum, Alanorum regem, cum exercitu ſuo in Venetia extinguunt.

Dinzich, filius Attilæ, Hunnorum rex, Oſtrogothos iterum bello provocat, à quibus Hunni ita ſunt devicti, ut eis poſtea ſemper Oſtrogothi fuerint terrori.

| 4 | 19 | 3 | 15 | 32 | 5 | 31 | 6 | 461

Occiſo Majoriano, Severus imperat annis quatuor.

Hildericum inſolenter & luxurioſè ſe agentem Franci regno deturbant. Qui data aurei medietate amico ſuo Widiomaro, quòd eſſet ſignum renovationis ſuæ, ſi aliquando intercederet reconciliatio, apud Baſinum, regem Thuringorum *(d)* latuit annis 8. Franci verò Egidium, du- 503
cem Romanorum, regem ſibi præficiunt.

Hunnimundus, rex Suevorum, fultus Scyrorum auxilio, Oſtrogothos aggreditur, in quo bello rex Walamer perimitur. Cui ſuccedens frater ejus Theudemer, regnat annis 11.

Hunni, regno ſuo diminuto, tum ex gentium ſubjectarum diſſenſione, tum ex pugnandi infelicitate, regnaverunt quidem, ſed non in priori forti-

(a) Mir. *XVII.*

(b) Mir. in notis ſubjicit: *Proſperi Aquitanici Chronicon cum MSS. codicibus contulit, & Notis illuſtratum Arn. Pontacus, Vaſatenſis Epiſcopus, nuper evulgavit cum Euſebii Chronico.*

(c) Miræus in margine: *Ita MSS. hic, alibi ſine adſpiratione.*

(d) Vide, quæ infra notavi ad Hiſtoriam Landgr. Thur. *cap. IV.*

Anni domini.	Roman.	Perf.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.

fortitudine: donec longo pòst tempore, à Carolo Magno victi, cum ipso suo nomine disperiere. His abhinc filii Attilæ, & post eos Zeliobes, regnaverunt annis 58. (a)

Apud Tholosam, urbem Galliæ, ex ejus medio, tota die sanguis largissimo fluxit rivo, quod Gothi pro portento suæ perditionis acceperunt.

462	5	20	4	16	33	6	1	1

Hilarius Romanæ ecclesiæ 44 (b) præsidet. Hoc jubente, Victorius cyclum magni anni scribit.

Theudemer Suevos & Scyros, in ultionem fratris occisi, usque ad internicionem debellat.

463	6	21	5	17	34	7	2	2

Theudemer, glaciali via transito Danubio, etiam ibi Suevos proterit.

Pictor quidam, cùm Salvatorem secundum similitudinem Jovis pingere voluisset, aruit manus ejus. Quem culpam confessum sanavit Gennadius, episcopus Constantinopolitanus.

Theudemer glaciali via transito Danubio, etiam ibi Suevos proterit.

464	7	22	6	18	35	8	3	3

Eliseus propheta, qui duplici Heliæ spiritu plenus, multis in vita claruit virtutibus, & mortuus mortuum hominem, supra corpus suum casu jactatum, solo corporis sui attactu resuscitavit, & multo tempore in Samaria, ubi sepultus est, multis claruerat miraculis, ut (prætercam cætera) etiam dæmones ibi frementes variarum ferarum vocibus, ab invasis fugarentur corporibus, Alexandriam transfertur.

465	8	23	7	19	35	9	4	4

Annus præsens, qui est a transitu sancti Martini LXIV. reverendissimi corporis ejus translatione insignitur. Cum enim ea prærogativa, qua vivens, etiam mortuus, incomparabili signorum fulguraret claritate, beatus Perpetuus, Turonicæ civitatis Antistes, pro priori ædicula, templum multæ ambitionis, adeo ut centum & viginti columnarum mira dispositione subnixum totum concameraret, super eum ædificavit, corpusque sanctum a sepulcro elevatum, IV. Nonas Julii, annuo videlicet consecrationis ejus in Episcopum die, in loco, in quo nunc veneratur, angelico fretus auxilio, transtulit, ipsumque templum eodem nihilominus die postmodum dedicavit. Unde fit, ut sub uno die, triplici occurrente festivitate, ordinatione scilicet Episcopatus, translatione corporis, dedicatione basilicæ suæ, IV. Nonas Julii annuatim beatus Martinus solennissima totius comprovincialis populi frequentetur devotione. Locus autem, in quo sacratissimum corpus ejus quiescit, ab urbe Turonica, Occidentem versus, brevi interjacente campi planitie, disparatus, castrum novum vocatur, ubi in prædicto templo, sub ciborio, auro, argento, gemmisque vestito, decenter collocatum, tanta miraculorum illustratur magnificentia, ut toto Christianitatis orbe Apostolicam gloriam obtineat.

Severo mortuo, Antemius imperat annis 4.

Theodericus, adolescens annorum 18, transito Danubio, super Sarmatas irruit, & regem eorum, Barbach perimit, & cum bellicis manubiis victor ad patrem rediit.

466	9	24	8	20	37	10	5	5

Servandus, tyrannidem meditans, ab Antemio perimitur.

Uther-

(a) Mir. *L.* qui addit: *Ita Gembl. sed in Aquic. & Ort. LVIII. in Lipf. LIX.*
(b) Mir. *XLV.*

| *Roman.* | *Pers.* | *Franc.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wisigoth.* | *Ostrogot.* | *Hunn.* | *Anni domini.* |

Utherpendragon, rex Britonum, diuturna infirmitate vexatur, & principes Saxonum, Octa & Cosa, quos tenebat in vinculis, cum custodibus carceris fugerunt in Germaniam, commoveruntque innumerabilem armatorum manum, & reversi sunt, insulam vastaturi. Rex autem infirmitate decubans, ducem belli posuerat generum suum: sed ignavia civium, atque superbia plurimum quidem eis nocebat, hostibus autem majorem audaciam atque fortitudinem ministrabat. Cumque dubia inter eos alternaret victoria, ut rex hostes sua pugna deterreret, se deferri ad prælium jussit. Qui positus in vehiculo, & ad bellum delatus, suos quidem animavit, sed hostibus risum fecit, quòd semimortuus homo ad pugnam venisset. Congressu inito, Britones victoriam obtinuerunt, Saxonumque duces, Octam & Cosam, interfecerunt. Tunc rex hilaris effectus, tanquam sanitatem recepisset, erexit se, & ait: Vocabant me semimortuum Ambrones isti, sed malo semimortuus eos superasse, quàm incolumis superari. Præstantius est enim mori cum honore, quàm cum pudore vivere.

| 10 | 25 | 9 | 21 | 38 | 11 | 6 | 6 | 467 504

Simplicius Romanæ ecclesiæ 45 (a) præsidet. Hic damnavit Petrum, Alexandrinum episcopum, Eutychianæ hæresis accusatum.

Romanus tyrannidem meditans, ab Antemio perimitur.

Gensericus rex, Italiam aggressus, navali bello à Romanis vincitur.

| 11 | 26 | 10 | 22 | 39 | 12 | 7 | 7 | 468

Antemio & genero suo Ricimere, Patricio, Romæ contendentibus de imperio, interim Olybrio ad imperandum à Leone Augusto transmisso, Recimer Antemium perimit.

Mamertus, episcopus Viennensis, claruit, qui litanias ante Ascensionem Domini instituit, hac de causa, quòd terræmotus in urbe Vienna ecclesias domosque evertebat, & feritas luporum, aliarumque sylvaticarum bestiarum, toto anno per urbem vagantium, homines devorabat, adhæc palatium regis die sancto Paschæ, cœlesti igne consumptum, ad cladem multum terroris addebat. Qui litaniarum ritus à Viennense ecclesia in omnes Galliarum ecclesias decurrit.

| 12 | 27 | 11 | 23 | 40 | 13 | 8 | 8 | 469

Olybrio imperii sui mense 7 mortuo, Lucerius imperat.

Egidius cùm Francos opprimeret, gravius justo, perpendens Widiomarus, Francos pœnitere super ejecto Hilderico, revocat eum, clam misso divisi aurei signo, egitque, ut ejecto Egidio ille restitueretur in regno.

Basina, uxor Basini regis Thuringorum, relicto viro suo, ad Hildericum venit, quam ille uxorem ducit, & ex ea Clodovæum genuit.

Theoderico, Wisigothorum rege, à fratribus suis jugulato, Eoricus regnavit annis 19.

| 13 | 28 | 12 | 24 | 41 | 1 | 9 | 9 | 470

Nepos patricius, Lucerio expulso, & episcopo Salonis eo ordinato, imperium arripuit.

Eoricus, rex Wisigothorum, Gallias occupare nisus, Riothimum, regem Britonum, ad defensionem Galliarum Romanis auxilio venientem, bello contrivit. Quis autem fuerit Riothimus iste, historia Britonum minimè dicit, quæ regum suorum nomina & gesta per ordinem pandit. Nam si fidem narrationi illius historiæ præbeamus; huic loco inse-

(a) Mir. *XLVI.*

Anni domini. | *Roman.* | *Perſ.* | *Franc.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wiſigoth.* | *Oſtrogot.* | *Hunn.* |

inſerendi actus Arturi celeberrimi regis, qui poſt patrem ſuum, Utherpendragon, regnum Britanniæ adeptus eſt. Sed in aliis hiſtoriis nullam de eo mentionem invenimus, & hæc ipſa Britonum hiſtoria ſupputationem annorum, quibus Arturus & multi alii regnaverunt, vel apertè non dicit, vel omnis tacet. Nec dubia pro veris affirmamus, nec hiſtoricam narrationem, quæ nuper de Britannico in Latinum translata eſt, lectori ſubtrahimus. Multa enim inter hiſtoricos variare conſidero, diverſitatem non ſolùm in annis, ſed etiam in geſtis atque nominibus perſonarum, ut, quod iſte fecerit, alius feciſſe vel dixiſſe aſſeratur, & quod hoc anno evenerit, in alio anno eveniſſe dicatur, & res geſta, quæ hoc modo ab uno hiſtorico deſcribitur, ab alio multùm diſſona ratione narretur.

Mortuo igitur Utherpendragon rege, ſublimatus eſt in regno filius ejus Arturus, cujus mirabiles actus etiam linguæ perſonant populorum, licèt plura eſſe fabuloſa videantur. Qui multa probitate pollens, cunctis ſe amabilem exhibebat, quia cum virtute animi etiam mira liberalitate affluebat. Porrò adverſus Saxones, Scotos, & Pictos vario conflictu decertans, tandem concluſit eos quodam in ſaltu, ſed illi arboribus pro munimento contra Britonum tela utebantur. Quod videns Arturus, juſſit arbores per multa loca incidi, & in circuitu nemoris poni, ut liberos exitus non habentes fame ibi deficerent. Unde cogente neceſſitate, ad hoc compulſi ſunt, ut licentiam peterent redeundi in patriam
505 ſuam, omnia relicturi, & tributa cum obſidibus reddituri. Sed in reditu poſiti pactionem ruperunt, & retroactis velis inſulam depopulari cœperunt. Arturus verò, congregato exercitu, proceſſit contra hoſtes in prælium, accinctus gladio nomine Caleburno, & auream galeam ſimulachro draconis inſculptam capiti ſupponens, clypeumque, in quo imago ſanctæ Dei genitricis erat impicta, humeris imponens, lanceam quoque, quæ Ron vocabatur, aſſumens. Cumque pugna valida utrinque fieret, Arturus, impetu facto in hoſtes, occidit ex eis ſolo Caliburno gladio 470 viros, cæteros autem in fugam convertit, principibus eorum proſtratis.

471 | 14 | 29 | 13 | 25 | 42 | 2 | 10 | 10 |

Eoricus Burgundiones victos ſibi ſubegit; Arvernos etiam, Arelatum, & Maſſiliam, Galliarum urbes, invaſit, ad occupandas provincias Romanorum animatus conſilio Genſerici, qui verſutè agebat, ut Orientem Oſtrogothi, Occidentem Wiſigothi vaſtarent, ut, occupatis aliis imperatoribus, ipſe in Africa regnaret ſecurus.

Remigius fit Remorum epiſcopus.

Saracenis Ægyptum incurſantibus hoc tempore, negotiatores
472 Venetiæ corpus ſancti Marci Evangeliſtæ ab Alexandria tranſtulerunt Venetiam.

| 15 | 30 | 14 | 26 | 43 | 3 | 11 | 11 |

His diebus ſanctus Perpetuus, Turonenſis epiſcopus, cernens ad ſepulchrum ſancti Martini fieri miracula multa, fecit magnam baſilicam fabricari, juxta cellulam, in qua corpus ipſius quieſcebat: eamque in ejus nomine dedicans, tranſtulit in illam ſanctum corpus ipſius, præmonente pariter & adjuvante quodam veneranda canitie formoſo, qui nec prius viſus fuerat, nec poſtea comparuit.

Oreſtes patricius Nepotem regno expulit.

Theude-

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

Theudemer, rex Oſtrogothorum, moritur, & Theodericus, filius ejus, regno ſubſtituitur.

Rex Arturus Scotos & Pictos obſidet, & fame affligit, ſed epiſcopis, cum clero & reliquiis ſanctorum miſericordiam poſcentibus, veniam donat. Deinde civitates ſibi ſubditas viſitans, eccleſias à paganis deſtructas renovat, præſules ſtatuit, ac religioſos cœtus virorum ac mulierum exornat: proceres quoque ſuis honoribus reſtituit.

| 16 | 31 | 15 | 27 | 44 | 4 | 1 | 12 | 473 |

Oreſtes Auguſtulum, filium ſuum, regnare conſtituit, & fœdus cum Genſerico rege facit. Interim Odeacer cum multa multarum gentium multitudine ab extremis Pannoniæ finibus Italiam petit, qui per Noreiam iter faciens, beati Severini, cujus nomen tunc ibi celebrabatur, benedictionem petiit, & ab eo ventura ſibi didicit.

Odeacer, Oreſte victo apud Papiam obſeſſo, capto & occiſo, Italiam ſubdit juri proprio.

Leone imperatore mortuo, Zenon imperat annis 19. *(a)*

Arturus parata claſſe Hiberniam petit, illato bello regem captum deditioni cogit, & ſubjugata Hibernia, Islandiam inſulam, debellatis habitatoribus, ſuo domino ſubjicit. Quo audito, rex Godlandiæ, & rex Orcadum ultro venerunt, & Arturo ſpontaneam deditionem fecerunt.

| 1 | 32 | 16 | 28 | 45 | 5 | 2 | 13 | 474 |

Auguſtulus imperium deponit, quod Odoacer arripiens 14 annis, nullo inquietante, obtinuit.

Zenon imperator Theodericum, regem Oſtrogothorum, conſulem ordinarium facit, quæ poſt imperialem dignitatem prima eſt dignitas, & equeſtrem ſtatuam auream ante regiam illi collocat.

| 2 | 33 | 17 | 29 | 46 | 6 | 3 | 14 | 475 |

Franci poſt Wandalos & Alanos, poſt Gothos & Hunnos inceſſunt Gallias, non tantùm ut eas habeant direptioni, ſed ut ſibi ſint perpetuæ habitationi. Qui, capta Colonia Agrippina, fugato de bello duce Ægidio, multos Romanorum occidunt.

| 3 | 34 | 18 | 30 | 47 | 7 | 4 | 15 | 476 |

Franci Treverim civitatem ſuper Moſellam capiunt.

Hæreſis Acephalorum exorta eſt, impugnantium tria capitula ſynodi Chalcedonenſis, ſine nomine authoris, ob quod Acephali, id eſt, ſine capite, vocati ſunt.

| 4 | 35 | 19 | 31 | 48 | 8 | 5 | 16 | 477 |

Genſericus, rex Wandalorum, ſucceſſione regnandi inter filios ſuos ordinata, ut fratri morienti frater ſuperſtes ſine controverſia filiorum ſuccederet, moritur. Cui ſuccedens Honoricus, filius ejus, regnavit annis octo. *(b)*

Hildericus, Rex Francorum, Aurelianis urbem devaſtat.

| 5 | 36 | 20 | 32 | 1 | 9 | 6 | 17 | 478 |

Eugenius, Carthaginenſis epiſcopus, & omnis clerus ejus, contra Arianam hæreſim Wandalorum fortiter pro Chriſto agonizant.

| 6 | 37 | 21 | 33 | 2 | 10 | 7 | 18 | 479 |

(a) Mir. *XVIII.*

(b) Mir. *IX.* Qui in margine addit: *Ita Gembl. codex. Alii VIII.*

Anni domini. | *Roman.* | *Perf.* | *Franc.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wisigoth.* | *Ostrogot.* | *Hunn.* |

Odoacer, rex Italiæ, Phelerum, *(a)* regem Rugorum, bello oppressum extinguit.

Huic Pheleto & uxori ejus Gisæ sanctus Severinus hæc ventura prædixerat, quia eos à malis compescere non poterat.

In Africa rex Wandalorum, Honoricus, multos orthodoxos diversi ordinis, diversæ ætatis, usque ad quatuor millia nongentos septuaginta sex in exilium trusos, diversis in locis, diversis temporibus, diversis pœnis, ad mortem excruciavit,

Exterminatis Rugis, Longobardi Rugilam, *(b)* id est, Rugorum *(c)* patriam, invadunt, quibus tunc temporis quintus rex Gudeoch principabatur. Quia ergo Longobardorum mentionem fecimus, quorum tempora propter ignoratam historicæ narrationis distinctionem nondum attingimus, jam nunc narrationem eorum ordiamur, & paulatim ad plenam & distinctam eorum historiam ascendere nitamur.

Horum, ut diximus, post Ibor & Agion primus fuit rex Agelmundus, secundus Lamissio, sic dictus, quòd à lama, id est voragine, fuit extractus. Nam mater ejus septem uno partu enixa, cùm eos in piscinam projecisset, & rex Agelmundus iter faciens eos hasta revolveret, is hastam ejus firmiter tenuit, & ab eo nutritus, eò virtutis processit, ut in regno ei succederet, & necem ejus in Bulgaros ultus sit. Lethu tertius, Hildeoch *(d)* quartus, Gudeoch quintus fuit. Ex quo ergo in Rugilam profecti sunt usque ad annos 40, talis fuit rerum gestarum eorum consequentia. Sub Gudeoch & filio ejus Classone, sexto rege, in Rugila habitavere. Sub Tattone, septimo rege, in campis Affeld habitavere, ubi tertio anno Rodulpho, Herulorum rege, à Tattone perempto, & regno Herulorum destructo, Longobardorum potentia crevit. Tattonem Waceho perimit, & ipse octavus regnavit, filiumque suum Waltharith successorem regni reliquit.

480 | 7 | 38 | 22 | 1 | 34 | 3 | 11 | 8 | 19 |

Audovachrius, dux Saxonum, navali hostico Andegavis populatur.

Carthagine Liberatus abbas cum fratribus sex, à rege Honorico carcere, catenis, igni, & vectibus martyrizantur.

Persis imperat Evades annis 41. *(e)*

481 | 8 | 1 | 23 | 2 | 35 | 4 | 12 | 9 | 20 |

Ægidius dux in Galliis moritur. Siagrius, filius ejus, substituitur.

Audovachrius Andegavis & alias urbes sibi subigens obsides accipit.

507 Hildericus rex, & Audovachrius, confœderati, Alemannos sibi subjugant.

Hildericus rex Andegavis incendit, & Paulum comitem urbis perimit.

Famis tempore in Burgundia, senator Eclicius *(f)* quatuor millia pauperes sustentans, cœlestis promissionis vocem audivit.

482 | 9 | 2 | 24 | 3 | 36 | 5 | 13 | 10 | 21 |

Felix

(a) Mir. *Feletheum.*
(b) Mir. *Rugilant.*
(c) Miræus in margine: *Mss. interdum habent* Rugorum, *nonnunquam* Rugarum.
(d) Miræus in margine: *Alias* Ildehoch, Gedeoc, & Elaffo.
(e) Miræus: *Cuades annis XLII.*
(f) Mir. *Hectitius.*

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Long.*	*Wand.*	*Wiſigot.*	*Oſtrogot.*	*Hun.*	*Anni domini.*

Felix Romanæ eccleſiæ 46 *(a)* præſidet. Hic Achatium, epiſcopum Conſtantinopolitanum, damnavit, aſſentientem Petro Alexandrino damnato.

Arturus rex Norguegiam & Daciam ſuæ ditioni ſubegit, deinde tranſit ad Galliam. Porrò hiſtoria illius dicit, hoc factum fuiſſe ſub Leone imperatore, & quendam Follonem, tribunum Galliarum, cum Arturo ſingulare certamen habuiſſe, hoc pacto, ut, cui victoria proveniret, ipſe alterius regnum obtineret. Victoque illo Follone, cæteriſque ducibus Galliarum ſubactis, Pariſiis curiam Arturum tenuiſſe, ſtatumque regni pace & lege confirmaſſe, viriſque nobilibus provinciarum dignitates legaſſe, & ita poſt novem annos in Britanniam rediiſſe.

10	3	25	4	37	6	14	11	22	483

In Africa Honoricus, rex Wandalorum, in eccleſiam Dei gravius ſolito efferatus, omnes Africæ epiſcopos quaſi ad ſynodum convocat, & fugatis & exiliatis 444 epiſcopis catholicis, eccleſias clauſit, aut Arrianis dedit, plebemque variis ſuppliciis affligit. Lætum verò epiſcopum incendio concremavit. Eugenium quoque, Carthaginis epiſcopum, cum clericis ſuis pluſquam quingentis cruciatos multis modis exiliavit.

11	4	26	5	38	7	15	12	23	484

Hilderico rege mortuo, Clodovæus, filius ejus, regnat annis triginta. Hic duxit uxorem Clotildem, filiam Chilperici, regis Burgundionum, quem Gundobaldus rex, ejus frater, peremerat, uxoremque ejus, matrem ſcilicet Clotildis, ligato ad collum ejus ſaxo, aquis immerſerat.

Theodorus, Epiſcopus Tornacenſis, moritur: ſuccedit Eleutherius.

12	5	1	6	39	8	16	13	24	485

Honoricus, rex Wandalorum, judicio Dei percuſſus, ſcatens vermibus mirabiliter expiravit, poſt quem Gunthamundus annis novem regnat.

13	6	2	7	40	1	17	14	25	486

Clarent in Galliis Remigius Remenſis, & Patricius frater ejus, Sueſſonenſis epiſcopus, & Vedaſtus pòſt Atrebatenſis epiſcopus, in Africa Fulgentius, epiſcopus Rupenſis, in Italia Germanus Capuanus, & Epiphanus Ticinenſis.

14	7	3	8	41	2	18	15	26	487

Gelaſius Romanæ eccleſiæ 47 *(b)* præſidet. Hic Manichæos Romæ inventos in exilium deportari fecit, & codices eorum incendit. Hic tractatus & hymnos compoſuit, hic inter cætera ſacramentorum præfationes & orationes cauto & limato ſermone fecit.

Zenon imperator regnum Italiæ donat Theoderico, Oſtrogothorum regi. Hic Theodericus Trapſilam, Gepidarum regem, & Buſam, Bulgarorum regem, bello victos extinguit.

Gunthamundus rex ab exilio revocat Eugenium epiſcopum.

15	8	4	9	42	3	19	16	27	488

Theodericus cùm jam ſedecim annis Oſtrogothorum regnum tenuiſſet, à Mœſia egreſſus Italiam petiit, & Odoacrem, Italiæ regem, bis ſibi congreſſum, bis in fugam vertit, & Papiæ incluſum obſedit triennio.

Hoc tempore facta eſt inventio cryptæ ſancti Michaëlis archangeli in monte Gargano, unde & ejus memoria ſingulis annis celebri feſtivitate in eccleſiis Dei recolitur.

(a) Mir. *XLVII.*
(b) Mir. *XLVIII.*

Anni domini.	Rom.	Pers.	Fran.	Long.	Britan.	Wand.	Wisigot.	Ostrogot.	Hun.

508 Eorico, Wisigothorum rege mortuo, regnat post eum filius ejus, Alaricus viginti annis.

489	16	9	5	10	43	4	1	17	28

Barnabas Apostolus, qui apud Salaminam Cypri à Bariesu mago & à Judæis pro Christo igne crematus est, corpus suum, quod à Joanne Marco, consobrino suo, in crypta occultatum adhuc latebat, revelatione sua inveniri fecit. Cum quo etiam evangelium Matthæi, ipsius Matthæi manibus Hebraicè scriptum, quod erat simul reconditum, invenitur. Quod evangelium ipse Barnabas ex doctrina Apostolorum secum semper ferre solebat, & ubicunque inveniebat infirmos, ponebat illud super illos: & tam fide Barnabæ, quàm merito Matthæi omnes sanabantur.

Clodovæus, rex Francorum, Suessionis Siagrio, duci Romanorum, congreditur. Siagrius Tolosam ad Alaricum fugit, à quo Clodovæo reposcenti remissus occiditur. Clodovæus verò, quicquid Galliarum sub jure erat Romanorum, ad jus Francorum transfert.

490	17	10	6	11	44	5	2	18	29

Avitus, Viennensis episcopus, claruit, qui Gallias ab Arriana hæresi defendit. Hic metricè de conditione mundi libros composuit.

Solennis, Carnotensis episcopus, claret, qui in prædicando Christum Francos non segniter instituit.

Idacius, Lemicæ Hispaniarum urbis episcopus, Chronica sua à primo Theodosii consulatu inchoata hucusque perduxit.

Gennadius episcopus librum suum de illustribus viris hucusque perduxit.

In Mineo, *(a)* Hispaniæ fluvio, pisces capti sunt, in quorum squamvis videbatur inscripta æra præsentis anni.

491	18	11	7	12	45	6	3	19	30

Anastasius Romanæ ecclesiæ 48 *(b)* præsidet. Huic Achatium damnatum revocare volenti, multi Romanorum non communicabant.

Hoc loco quidam ponunt initium regni Anglorum. Sed in hac re multùm dissonant ecclesiæ, cùm secundum præfatum libellum de regibus Britonum adhuc regnaret Arturus, totius Britanniæ monarchiam tenens usque ad Dominicæ incarnationis annum 542, quando ultimum ei bellum fuit contra Modredum, nepotem suum, ubi & lethaliter vulneratus fuisse dicitur.

Britanni non valentes amplius virtutem ferre Anglorum, ut victi concessère in jus & nomen eorum. Et primus de genere Anglorum Elli, & secundus Celim, alter alteri mortuo succedendo, regnaverunt apud eos per annos 70.

Sanctus Patricius, secundus Hiberniæ archiepiscopus, anno ætatis suæ 122 in Christo quievit. *(c)*

Odoacer à Theoderico in fide susceptus, ab eo perimitur, & Theodericus Italia potitur, & deposito privato induitur regali schemate, & regnat in Italia annis 32. *(d)*

492	19	12	8	13	1	7	4	1	31

Gunthamundus rex in Africa ecclesias catholicorum, à patruo suo Hune-

(a) Sic editiones singulæ. Mir. *in Minio.* Legendum tamen potius, *in Mincio.*
(b) Mir. *XLIX.*
(c) Miræus, in margine. *Vide Baronium in Notis ad Martyrol. Rom. 17. Martii.*
(d) Mir. *XXXVI.*

Rom. | Perf. | Franc. | Long. | Britan. | Wand. | Wisigoth. | Ostrogot. | Hun. | Anni domini.

Hunerico vel avo Genserico clausas, aperuit, & omnes Dei sacerdotes, petente Eugenio, Carthaginensi episcopo, ab exilio revocavit.

Achatius, episcopus Constantinopolitanus, divino nutu percutitur.

Zenone imperatore mortuo, Anastasius imperat annis 25, vel (ut quidam volunt) 27.

1 | 13 | 9 | 14 | 2 | 8 | 5 | 2 | 32 | 493

Symmachus Romanæ ecclesiæ 49 (*a*) præsidet, ordinato contra eum per contentionem Laurentio. Quæ res grave dissidium ecclesiæ diu us- 509
que ad ipsa protraxit homicidia, donec tandem hanc altercationem compressit Theoderici, regis quamvis Arriani, potentia: hoc æquitatis judicio obtinente, ut Symmachus papa esset, quia prior ordinatus fuerat, eique pars maxima faveret. Pro cujus dissensionis culpa animam Paschasii diaconi, qui pertinacius Laurentio faverat, aliàs magnæ sanctitatis viri, Germanus, Capuanus episcopus, invenit in thermis in igne purgatorio positam. (*b*) Hic Symmachus constituit, omni die dominico vel natalitio martyrum, *Gloria in excelsis Deo,* ad Missas cantari, quem hymnum Telesphorus septimus à Petro papa, nocte tantùm Natalis Domini, ad Missas à se in ipsa nocte institutas, cantari instituit, & in eo ad angelorum verba, quæ sequuntur, adjecit.

2 | 14 | 10 | 15 | 3 | 9 | 6 | 3 | 33 | 494

Gunthamundo, Wandalorum rege defuncto, Trasamundus, frater ejus, regnavit post eum annis 26.

3 | 15 | 11 | 16 | 4 | 1 | 7 | 4 | 34 | 495

Clodovæus Thuringiam sibi subjugat.

Theodericus rex omnes vicinarum gentium reges & principes, aut amicitia, aut affinitate sibi conciliat, & pacificè agens, in locis celeberrimis regalia habitacula ædificat.

Florebant hoc tempore Launomarus Carnotensis, fundator cœnobii Curbionensis, & Maximus Aurelianensis, fundator cœnobii Miriacensis, cujus discipuli fuerunt Carilefus & Avitus abbates.

4 | 16 | 12 | 17 | 5 | 2 | 8 | 5 | 35 | 496

Clodovæus rex regnum Francorum usque Sequanam dilatavit.

Aliqui Romanorum, subornatis falsis testibus incriminantes Symmachum papam, latenter Laurentium in papatum subintroduxerunt. Pro quo schismate dirimendo, rex Theodericus episcopum Petrum contra Canones, visitatorem sedis Apostolicæ instituit.

5 | 17 | 13 | 18 | 6 | 3 | 9 | 6 | 36 | 497

Clodovæus regnum Francorum usque Ligerim amplificat.

Symmachus papa, in consilio 115 episcoporum, se purgat de objecto crimine, & damnatis Petro & Laurentio, ipse quidem sedi suæ restituitur, contentio autem usque ad cædes & homicidia intra & extra ecclesiam diu protrahitur.

6 | 18 | 14 | 19 | 7 | 4 | 10 | 7 | 37 | 498

Clodovæus rex, castrum Meledunum capit.

Trasamundus, rex Wandalorum, in Africa clausis catholicorum ecclesiis, ducentos viginti episcopos exiliavit, erga quos Symmachus papa manum suæ liberalitatis exercuit benevolè.

Hac persecutione Fulgentius episcopus, sanctitate, sapientia & scientia,

(*a*) Mir. *L.*
(*b*) Vide supra *MARIANUM SCOTUM ad a. 500.*

Anni domini. | Rom. | Perſ. | Franc. | Long. | Britan. | Wand. | Wiſigoth. | Oſtrogot. | Hun. |

tia, ſtylo & facundia, præclarus, multa ab Arrianis pro vera fide perpeſſus, diutino in Sardiniam exilio maceratur.

Clotildis (a) regina orthodoxa, Clodovæum regem à gentilitatis errore avocare conabatur, ſed fruſtra conari videbatur.

499 | 7 | 19 | 15 | 20 | 8 | 5 | 11 | 8 | 38 |

Clodovæus rex Alemannis bello congreditur, ibique laborante exercitu, voto ſuſcipiendi Chriſtianiſmi ſe obligare cogitur. Sicque perempto Alemannorum rege, & Alemannia ſub tributo redacta, baptizatus à ſancto Remigio, Remorum epiſcopo, exemplo & edicto ſuo perduxit ad fidem Chriſti populum Francorum.

500 | 8 | 20 | 16 | 21 | 9 | 6 | 12 | 9 | 39 |

Collatis à Clodovæo rege multis prædiis eccleſiæ Remenſi, Remigius, multa eorum parte data eccleſiæ Laudunenſi, ſedem epiſcopatus ibi eſſe conſtituit, primumque illic epiſcopum Genebaudum conſtituit, & 510 eundem in fornicationem cum ſua quondam uxore prolapſum, ſed ſeptennali pœnitentia purgatum, & de recluſione divino juſſu eductum, ſedi ſuæ reſtituit.

501 | 9 | 21 | 17 | 22 | 10 | 7 | 13 | 10 | 40 |

Clodovæus rex Gundebaudo, regi Burgundionum, congreſſus, eo victo, Burgundiam redegit ſub tributo.

502 | 10 | 22 | 18 | 23 | 11 | 8 | 14 | 11 | 41 |

Symmachus patricius rempublicam illuſtrat, & cum eo gener ejus, Boëtius vir conſularis, conſpicuus in utraque lingua, eruditione omnium liberalium artium, quas penè omnes à Græco in Latinum tranſtulit & expoſuit.

503 | 11 | 23 | 19 | 24 | 12 | 9 | 15 | 12 | 42 |

In Africa Olympus quidam, dum in balneis ſanctam trinitatem blaſphemaret, ignito jaculo cœlitus veniente, viſibiliter combuſtus eſt. (b)

504 | 12 | 24 | 20 | 25 | 13 | 10 | 16 | 13 | 43 |

Conſtantinopoli, dum Deuterus, Arrianus epiſcopus, Barbam quendam baptizaret, & malè diſtinguens trinitatem diceret, *Baptizo te, Barba, in nomine patris per filium in ſpiritu ſancto;* aqua diſparuit. (c)

505 | 13 | 25 | 21 | 26 | 14 | 11 | 17 | 14 | 44 |

Alamindarus, rex Francorum, ab Orthodoxis baptizatus, cùm eum vellent Eutychiani ſeducere, refellit eos hac fabuloſa inductione; dicens, quòd literas acceperit, Michaëlem archangelum mortuum eſſe. Illiſque reſpondentibus, hoc impoſſibile eſſe, quòd Angeli ſint impaſſibilis naturæ: Quomodo ergo, inquit, ſecundum vos nudus crucifixus eſt Chriſtus, niſi duarum naturarum eſſet, quandoquidem nec Angelus mortuus eſt?

506 | 14 | 26 | 22 | 27 | 15 | 12 | 18 | 15 | 45 |

Clodovæus & Alaricus reges confœderantur.

Quintianus (d) Rutenenſis epiſcopus, & Maxentius, Pictavienſis abbas, clarent in Gallia.

507 | 15 | 27 | 23 | 28 | 16 | 13 | 19 | 16 | 46 |

Vitalianus, inſtinctu populi, inſurgit in imperatorem Anaſtaſium, propter Eutychianam hæreſim, Deo & hominibus exoſam.

| 16 |

(a) Mir. *Rothildis.*
(b) Miræus in margine: *Vide Damaſc. De Imag. Orat. 3.*
(c) Vide *GOTFR. VITERB. Chron. p. XVI. ſub Anaſtaſio.*
(d) Mir. *Quintilianus.*

Rom.	*Perf.*	*Long.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wisigoth.*	*Ostrogot.*	*Hun.*	*Anni domini.*
16	28	24	29	17	14	20	17	47	508

Hormisda Romanæ ecclesiæ 50 *(a)* præsidet. Hic clerum composuit, & psalmis erudivit. Hic, respectu apostolicæ humanitatis, Græcos convictu hæreticorum maculatos absolvit per suos nuntios.

Alaricus rex, Clodovæo regi insidias molitus, fœdus violat.

| 17 | 29 | 25 | 30 | 18 | 15 | 21 | 18 | 48 | 509 |

Clodovæus rex signis divini auxilii animatus ad bellandum. Turonis quippe transiens, equum suum sancto Martino misit, quem centum solidis redemptum recipere non potuit. Missis aliis centum solidis recepit, credens illum bonum esse in auxilio, qui tam carus erat in negotio. Insuper accepto victoriæ præsagio, à clericis cantantibus, *Præcinxisti me virtute;* ad bellum Alarico, Wisigothorum regi, congreditur, eoque perempto, quicquid Galliarum Wisigothi possidebant, ad partes Francorum transtulit, & invadens Tolosam, sedem regni Gothorum, usque ad Pyrenæos montes regnum Francorum dilatavit. Fertur autem, muros Ecolesinæ *(b)* urbis ante faciem ejus corruisse.

Amalricus, filius Alarici, fugiens in Hispaniam, regnat ibi annis 16.

Sigismundus, mortuo patre suo Gundebaudo, regnat in Burgundia.

Gibrianus Scotus, cum fratribus & sororibus in Galliam peregrinatus, urbem Remensem vita & morte sua illustrat.

Faustus, sancti Benedicti discipulus, & ab eo cum Mauro in Gallias hoc anno transmissus, scribit in vita illius Mauri, sanctum Benedictum 511 claruisse temporibus Justini senioris, & Hilderici, Wandalorum regis, addens, quòd eo tempore rex Theodericus Symmachum patricium, & Joannem papam occiderit. Scribit quoque, eundem Benedictum hoc eodem anno, quo Maurus ad Gallias tendebat, obiisse 12 calendas Aprilis, hora diei quasi tertia, quòd eo anno in sabbato Paschæ proveniens, primum pascha fuisse demonstrat. Se quoque dicit in Gallias venisse, tempore regis Theodeberti, nepotis Clodovæi regis. Quia ergo ille scripsit, quæ viderat, quomodo hoc consequentiæ historiarum conveniat, qui valet, advertat, qui adverterit, exponat.

| 18 | 30 | 26 | 31 | 19 | 16 | 1 | 19 | 49 | 510 |

Clodovæus rex, ab Anastasio imperatore codicellos de consulatu, & coronam auream cum gemmis, & tunicam bracteam *(b)* accepit, & ex ea die Consul & Augustus est appellatus. Ipse verò rex misit Romam sancto Petro coronam auream cum gemmis, quæ regnum appellari solet.

| 19 | 31 | 27 | 32 | 20 | 17 | 2 | 20 | 50 | 511 |

Theodericus, rex Italiæ, Ibba comite suo contra Francos misso, 30 millia occidit eorum, in vindictam necis Alarici, generi sui.

| 20 | 32 | 28 | 33 | 21 | 18 | 3 | 21 | 51 | 512 |

Prima synodus à Francis, jussu Clodovæi regis, Aurelianis habita est, in qua decernuntur multa ecclesiæ utilia.

Genovefa, virgo Parisiensis, octogenaria transit ad Dominum.

| 21 | 33 | 29 | 34 | 22 | 19 | 4 | 22 | 52 | 513 |

(a) Mir. *LI.*
(b) Miræus in margine: *Ita MSS. codices. Gregorio Turonensi est* Engolisma.
(a) Mir. rectius *blatteam*, qui in margine addit: *Ita MSS. Vide Josephum Stephanum, in Itinerario Italiæ Fr. Schotti.*

Anni domini.	*Rom.*	*Perf.*	*Franc.*	*Long.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wisigoth.*	*Ostrogot.*	*Hunn.*

Sanctus Arnulphus, sancti Remigii baptismo filius, in Gallia claret, qui post multos in prædicando Christum agones, martyrizatur in sylva Parisiorum Aquilina, & à Scariberga, conjuge quondam sua, tumulatus est.

514	22	34	30	35	23	20	5	23	53

Clodovæus rex, regno Francorum per omnes Gallias dilatato, & legitimè & pacificè confirmato, moritur, & sepelitur Parisiis in basilica sancti Petri Apostoli, quam ipse & regina Clotildis ædificaverant.

Clotharius verò filius ejus, compartito regno cum fratribus suis, Theoderico, Clodomire, & Hildeberto, regnavit annis 50. *(a)* Sororem ejus Clotildem, *(b)* Amalricus, rex Wisigothorum, duxit uxorem.

515	23	35	1	36	24	21	6	24	54

Rex Burgundiæ Sigismundus, qui monasterium Agaunensium construxerat, filium suum Sigericum perimit, malo novercæ illius usus consilio. Qui competenti pœnitentiæ se addicens, & martyribus Agaunensibus se totum devovens, quòd dignus fuerit venia, testatur crebra post mortem ejus per eum multis concessa sanitatum gratia, & per eum febricitantibus indulta curatio.

Hoc tempore, in Alexandria multi utriusque sexus arrepti à dæmone repentè quasi canes latrabant.

516	24	36	2	37	25	22	7	25	55

Theodericus rex, frater Lotharii, Clochilaicum, regem Danorum, Gallias vastantem perimit.

517	25	37	3	38	26	23	8	26	56

Anastasius imperator, fulmine à Deo percussus, interiit, post quem Justinus senior annis 10 *(c)* regnavit.

Boëtius, annitente sibi Symmacho, cùm authoritatem Romani senatus contra Theodericum, regem Italiæ, tueri nititur, ab ipso exiliatur, ibique librum de consolatione philosophiæ edidit.

518	1	38	4	39	27	24	9	27	57

Theodericus rex, frater Lotharii, ab Ermenfrido, rege Thuringo-
512 rum, ad perimendum fratrem illius, Baldericum, pactione medietatis regni illius invitatus, Baldericum regem perimit.

Virgo Dei Brigida obiit in Scotia.

519	2	39	5	40	28	25	10	28	58

Joannes papa Romanæ ecclesiæ 51 *(d)* præsidet.

Watheone, *(e)* Longobardorum rege, defuncto, filius ejus Waltarich regnavit annis septem.

520	3	40	6	1	29	26	11	29	59

Clodomeris, frater Lotharii regis, & fratres ejus, instinctu Clotildis, matris suæ, insurgunt in Sigismundum & Godemarum, filios Gundebaudi regis, ad vindicandam necem aviæ suæ, & avi sui, Chilperici regis. In congressu Sigismundus capitur, Godemarus fuga elabitur.

Trasamundus, rex Wandalorum, Hildericum filium suum, ex Eudoxia, filia Valentiniani imperatoris, à Genserico captivata, astringit sacramento, ne catholicis in regno suo consuleret. Qui patre mortuo, ante-

(a) Mir. *LI.*
(b) Mir. *Rothildem.*
(c) Mir. *XI.*
(d) Mir. *LII.*
(e) Mir. *Wachone.*

Roman.	Perf.	Franc.	Long.	Britan.	Wand.	Wisigot.	Ostrogot.	Hun.	Anni domini.

antequam regnum susciperet, omnes catholicos ab exiliis jussit revocari, & episcopis ecclesias reformari. Sicque suscepto regno, regnavit annis octo, evolutis 74 annis, ex quo Gensericus avus ejus statum ecclesiæ in Africa prophanavit.

Bello orto inter Romanos & Persas, Chuades, rex Persarum, Zeliobem, regem Hunnorum, venientem cum 20 millibus auxiliari sibi contra Romanos, immisso exercitu occidit, & totum penè ejus exercitum delevit, suspectum eum habens, quòd utrinque munera acceperit, & à se contra Romanos, & à Romanis contra se.

Ab hinc regnum Hunnorum annotare cessabo, qui omnis gentis illius reges Kaganos *(a)* vocatos lego, & nullam distinguendi proprietatem invenio.

§ Regnum Hunnorum finitur.

4	41	7	2	30	1	12	30		521

Chuade, Persarum rege mortuo, Kabades post eum regnavit añis 16.

Clodomiris rex, Sigismundo rege cum uxore & filiis perempto, iterum congressus cum fratre Godemaro, perimitur ab eo.

Boëtius longo exilio fatigatus, à Theodorico, Gothorum rege, Italiæ perimitur.

5	1	8	3	31	2	13	31		522

Ut scribit Faustus, hac ætate, scilicet tempore Justini senioris, & Hilderici, Wandalorum regis, revera floruit sanctus Benedictus. Sed nec de vita nec de morte ejus procedit ratio secundum Dionysii cyclum.

Zatus, rex Lazorum, Constantinopoli baptizatur, & à Justino imperatore susceptus muneratur.

Symmachus exconsul à Theodorico, rege Italiæ, perimitur.

6	2	9	4	32	3	14	32		523

Felix Romanæ ecclesiæ 52 *(b)* præsidet. Hic Gregorii papæ atavus fuit.

Justinus Arrianos ubique exterminari edicit, ad quod edictum deducendum Joannes papa, à rege Italiæ Theoderico, Arriano & Arrianorum defensore, Constantinopolim missus, ante portam urbis cæcum illuminavit, & compos petitionis ad Theodericum reversus, Ravennæ ab eo in carcere excruciatus, fame defecit, cui successit prædictus Felix. Post dies autem nonaginta Theodericus subitò defunctus, à quodam sancto eremita visus est nudus & discalceatus, à Joanne papa & Symmacho patricio in olla Vulcani esse detrusus.

Athalaricus, Theodorici ex filia nepos, in regno Italiæ & Ostrogothorum succedens, regnat annis 8.

7	3	10	5	33	4	15	1		524	513

Theodericus rex, reposcens ab Ermenfrido rege pactum, cum fratre Clothario insurgit in eum, eoque post nimiam stragem suorum de bello fugato, & non multo pòst mortuo, totam Thuringiam sibi subdunt. Captivatam inter alios Radegundem, filiam Bertharii regis, olim à fratre Ermenfrido perempti, Clotharius rex suo sociavit matrimonio.

(a) Compara, quæ notavi ad *REGINONIS a. 782.*

(b) Mir. *LIII.*

Anni domini.	Roman.	Perſ.	Franc.	Long.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.
	8	4	11	6	34	5	16	2

525 Almaricus, rex Wiſigothorum, cùm uxorem ſuam Clotildem tractaret indignè, eo quòd Arrianæ ſectæ ſecum inſervire nollet, perimitur in Hiſpania à fratre Clotildis, Childeberto.

Theuda regnat poſt eum annis 17.

526	9	5	12	7	35	6	1	3

Clotharius cum fratre Childeberto, Auguſtidunum Burgundiæ urbem obſidens, cunctam, fugato Godemaro, Burgundiam occupat.

Acephalorum hæreſis abdicatur, qui dicunt, Paulum apoſtolum in epiſtolis præcepiſſe, fœminas diacónas debere fieri, quia eas commemorat poſt diaconos, & dicuntur Acephali ſine capite, quia author hujus erroris neſcitur.

Kabades, rex Perſarum, dolens filium ſuum Pharſuaſan in Manichæorum ſectam inductum, omnibus Manichæis, quaſi à ſe numerandis coactis in unum, immiſſo exercitu occidit multa millia eorum.

Inter Thuriſmodum, regem Gepidarum, & Audohin, regem Longobardorum, conſerto prælio, Albuinus, filius Audohin, Thuriſindum, filium Thuriſmodi, extinguit, & victoria Longobardis cedit. Thuriſmodus præponens fidem iræ & dolori, eidem Albuino, poſtea ad ſe ſub fide venienti, dedit arma filii ſui Thuriſindi, ab eo perempti. Waltarith, Longobardorum rege mortuo, Audohin regnat annis 17.

527	10	6	13	1	36	7	2	4

Bonifacius papa Romanæ eccleſiæ 53 *(a)* præſidet.

Juſtinus, Juſtiniano ſuo ex ſorore nepote in regno ſubſtituto, moritur. Hic Juſtinianus imperat annis 38. *(b)*

Hic Perſas ab irruptionibus in partes Romanorum per Biliſarium repreſſit.

Audohin Longobardos in Pannoniam duxit, in qua habitaverunt annis 42.

528	1	7	14	2	37	8	3	5

Caſſiodorus ſenator, pòſt monachus, Arator poëta, Priſcianus Grammaticus, Victor Capuanus epiſcopus, qui cyclos Paſchales ſcribens Victorii errores redarguit; Gregorius Lingonenſis, Nicetius Treverenſis, Domitianus Tungrenſis florent.

Gilemer, perimens Hildericum regem, annis quinque *(c)* regnat poſt eum ſuper Wandalos, qui tantæ crudelitatis fuit, ut nec parentibus parceret.

529	2	8	15	3	38	1	4	6

Corpus Antonii monachi divina revelatione inventum, & Alexandriam eſt delatum.

Eleutherius, Tornacenſis Epiſcopus, moritur. Medardus, Noviomenſis Epiſcopus, ſimul Tornacenſem Eccleſiam regendam ſuſcipit. *(d)*

Sanctus Benedictus, cùm de loco, cui Sublacus vocabulum erat, ad montem Caſſinum transmigraret, ad omne bivium duo ei angeli occurrebant, viam, qua ire deberet, præmonſtrantes. Hujus admirabilem vitam

(a) Mir. *LIV.*
(b) Mir. *XXXIX.*
(c) Mir. *IV.*
(d) Miræus in margine: *Vide Baron. in Notis ad Mart. 17. Jan.*

Roman.	Pers.	Franc.	Longob.	Angl.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Anni domini.

tam virtutibus plenam, sanctus papa Gregorius scribit, in libro Dialogorum tertio, ubi etiam testatur, eum non aliter vixisse quàm docuit.

Roman.	Pers.	Franc.	Longob.	Angl.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Anni domini.
3	9	16	4	39	2	5	7	530

Joannes Romanæ ecclesiæ 54 *(a)* præsidet.

Franci extorquent de manu Athalarici, quicquid Galliarum avus e- 514
jus Theodericus, rex Italiæ, tenuerat.

In Africa quidam orthodoxi episcopi, linguis sibi excisis radicitus à Wandalis, postmodum clarè loquendo multis miraculo fuere. Quod miraculum unus eorum auxit, qui in elationem versus, statim privatus divino dono, obmutuit.

Roman.	Pers.	Franc.	Longob.	Angl.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Anni domini.
4	10	17	5	40	3	6	8	531

Athalarico, rege Italiæ & Ostrogothorum mortuo, Amalsiunda mater ejus Theodatum, Theoderici patris sui ex sorore nepotem, adsciscit secum in regnum.

Clodoaldus, filius Clodomiris regis, fratribus suis impiè à patruo suo Lothario olim extinctis, mundanam nobilitatem transferens ad nobilitatem divinæ servitutis, in clericali gradu præeminet exemplo sanctitatis.

Sanctus Vedastus primus Atrebatensis episcopus ordinatur à sancto Remigio.

Roman.	Pers.	Franc.	Longob.	Angl.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Anni domini.
5	11	18	6	41	4	7	1	532

Hoc anno expletus est à Christi nativitate magnus annus annorum quingentorum triginta duorum. Ab hoc etiam anno Dionysius abbas orditur cyclum suum cyclorum quinque decennovenalium. Et quia secundus annus operis hujus concordare debet in ratione computi primo anno nativitatis Christi, debet tricesimusquintus cyclus Dionysii concordare in ratione computi tricesimo tertio anno nativitatis Christi, scilicet ut 14 luna *(b)* Aprilis occurrat 9 calend. Aprilis, in quinta feria, Passio Christi octavo calen. Aprilis in sexta feria, Resurrectio sexto calendis Aprilis in Dominica die. Sed quia non ita occurrit, sed luna 14 Aprilis, occurrit eo anno 12 calendis Aprilis in prima feria. Dominica verò dies Paschæ in quinto calendis Aprilis ideo improbatur, quia repugnat evangelicæ veritati.

Justinianus imperator libros legum Romanarum abbreviavit in uno volumine, quod Justinianum vocatur.

Roman.	Pers.	Franc.	Longob.	Angl.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Anni domini.
6	12	19	7	42	5	8	2	533

Agapetus Romanæ ecclesiæ 55 *(c)* præsidet.

Theodatus rex reginam Amalsiundam imperatoriæ tutelæ comissam, exiliat, eaque non multo pòst in balneo strangulata immissu Theodati, solus super Ostrogothos anno uno regnat. Qui sciens pro hoc se iram imperatoris incurrisse, Agapetum papam Constantinopolim misit pro impetranda hujus facti impunitate. Agapetus inveniens ibi, Anthemium, Constantinopolitanum episcopum, Eutychianæ esse hæresis; excommunicato eo & exiliato, Menam fecit ibi substitui. Agapetus ibi moritur, Romamque refertur.

Justinianus imperator Constantinopoli ecclesiam sanctæ Sophiæ incomparabili opere ædificat.

Bilisarius patricius, à Justiniano imperatore ex jussu Dei ad Afri-

Zz zz 3 cam

(a) Mir. *LV.*
(b) Miræus in margine : *Ita codices Mss. omnes, quos vidi.*
(c) Mir. *LVI.*

Anni domini.	Roman.	Persar.	Francor.	Longobar.	Anglor.	Wisigoth.	Ostrogot.

cam liberandam de manu Wandalorum missus, noctu cum plaustris rusticorum urbem introëuntibus ingressus, Carthaginem cepit, pecunias infinitas recepit, Gilimerem ex fuga ad deditionem reductum imperatori Constantinopolim duxit. Sic regnum Wandalorum destructum est. Sic tandem illa Wandalica rabies cum ipso nomine funditus extincta est.

§ Regnum Wandalorum finitur.

534 | 7 | 13 | 20 | 8 | 43 | 9 | 1 |

SYlverius, 56 *(a)* Romanæ ecclesiæ, à Theodato substituitur.

Bilisarius contra Theodatum mittitur. Theodatus à Gothis extinguitur. Witigis in regno substituitur. Bilisarius Neapolim exterminat,
515 Romam fugientibus Gothis intrat. Witigis Romam obsidet. Fames Italiam urget. Witigis capitur, & imperatori dirigitur.

Sylverius, quia Anthemium revocare noluit, exiliatus defecit.

Eldepadus, ab Ostrogothis rex ordinatus, regnat anno uno.

Theodericus abbas, discipulus sancti Remigii, & Theodulphus, abbas ipsius Theoderici, in Francia clarent.

535 | 8 | 14 | 21 | 9 | 44 | 10 | 1 |

Vigilius papa Romanæ ecclesiæ 57 *(b)* præsidet.

In Galliis *(c)* clarent fratres uterini, uno & eodem die nati, & pontifices consecrati, Medardus ad titulum Noviomensem, Gildardus ad Rotomagensem, & uno die absoluti à seculo, & assumpti à Christo.

Germanus quoque Parisiensis. Porrò sanctus Medardus sedem episcopalem, quæ prius erat Liermandus, propter ejusdem subversionem, transtulit Noviomum. Ipse etiam post decessum sancti Eleutherii, Tornacensis episcopi, regendam suscepit Tornacensem ecclesiam, & post eum successores ejus annis multis, usque ad tempus Eugenii papæ tertii, & demum Simonis episcopi, qui obiit anno domini 1148.

In Italia clarent episcopi, Sabinus Canusinus, Cassius Narniensis, Fulgentius Utricolensis, Cerbonius Populonii.

Eldepado mortuo, Erarius regnat anno uno.

536 | 9 | 15 | 22 | 10 | 45 | 11 | 1 |

Erario perempto, Totila, qui & Balduilla, super Ostrogothos regnat annis decem, *(d)* qui mox Italiam invadit, & à sancto Benedicto Cassinensi futura sibi audit. Multa, inquit, mala facis, multa mala fecisti, jam aliquando ab iniquitate compescere. Et quidem mare transiturus es, Romam ingressurus, novem annis regnabis, decimo morieris. Hoc anno quidam dicunt, eundem sanctum Benedictum obiisse, & Maurum, discipulum ejus, in Galliam venisse.

537 | 10 | 16 | 23 | 11 | 46 | 12 | 1 |

Theodericus rex, frater Lotharii, obiit. Theodebertus, filius ejus, ei succedit.

Hoc tempore in una urbium Ciliciæ quidam Theophilus vicedominus, tam prudenter & utiliter secundas partes ecclesiasticæ dispensationis sub episcopo agebat, ut mortuo episcopo omnium ore dignus episcopatu esse acclamaretur. Qui contentus vicedominatu alium ordinari maluit

(a) Mir. *LVII.*
(b) Mir. *LVIII.*
(c) Miræus in margine: *Ista in Gemblacensi codice recenti manu sunt adscripta, & quidem in loco cultris raso.*
(d) Mir. *XI.*

Roman.	*Persar.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglor.*	*Wisigoth.*	*Ostrogot.*	*Anni domini.*

maluit episcopum, à quo à vicedominatu injustè amotus, ad tantam impatientiam est delapsus, ut, conducto sibi Hebræo quodam mago, per eum opem, ad dignitatem suam recuperandam, expeteret à principe dæmoniorum. Et ab eo jussus abnegare Christum, filium Dei, ejusque matrem Mariam, cum omni Christianismi proposito, & ipsam abnegationem scripto firmare, & scriptam signare, & signatam sibi tradere, ejus se servitio addixit. Qui in crastinum recuperato vicedominatus honore, non multo pòst ad se reversus, per dies 40 omni pœnitendi modo se affligens, primò piam Dei matrem Mariam sibi reconciliavit, eaque sibi apparente, abrenuncians diabolo, Christumque verum Dei filium, verumque Deum & hominem, ex Maria virgine natum, & omne Christianismi propositum confitens, per eam etiam Christi filii ejus gratiam recepit. Et ad indicium indultæ sibi veniæ rursum ei dormienti apparens Christi mater, etiam scriptum abrenunciationis, quod signatum diabolo dederat, reposuit super pectus ejus. Quo Theophilus recepto, in crastinum Dominica scilicet die, coram episcopo & omni ecclesia pandens ordinem rei, omnes ad stuporem & laudem Dei & genitricis suæ Mariæ commovit, & in eodem loco, quo sibi pia Christi mater apparuit, perstans, ibidem post triduum mortuus & sepultus est.

Apud Persas regnat Cosdroe annis 37. 516

| 11 | 1 | 24 | 12 | 47 | 13 | 2 | 538

Cosdroe fines Romanorum incursat.

In Campania Italiæ, Benedictum juniorem sanctitate clarum, rex Totila pro Christo persequens, cùm eum cum cella sua comburere voluisset nec valuisset, in clibanum ardentem eum projecit. Qui inde, die altero illæsus, etiam vestibus illæsis, exivit.

| 12 | 2 | 25 | 13 | 48 | 14 | 3 | 539

Justinianus imperator duos Bulgarorum reges, Thraciam depopulantes occidit, cum multis millibus Bulgarorum.

| 13 | 3 | 26 | 14 | 49 | 15 | 4 | 540

Cosdroe Antiochiam capit.

Childebertus rex, cum fratruele Theodeberto, in fratrem Lotharium insurgit. Sed matre eorum satis agente Clotilde apud Deum, ne inter fratres fieret civile bellum, horrenda tempestate coërciti, cùm super Lotharium ne signum quidem apparuerit horroris hujusmodi, reddunt se fraternæ paci.

| 14 | 4 | 27 | 15 | 50 | 16 | 5 | 541

Cosdroe jam quartò Romanos infestantem, Belisarius compellit redire inefficacem.

In diversis Galliarum locis, diversa signa visa sunt. Cometes apparuit die sancto Paschæ. Cœlum ardere visum est. Verus sanguis ex nube defluxit in vestimentis hominum. Domus cujusdam ab intus sanguine respersa apparuit, & secutæ variæ clades, & malæ valetudines cum pustulis & vesicis populos afflixerunt.

| 15 | 5 | 28 | 16 | 51 | 17 | 6 | 542

Constantinopoli mortalitate magna insurgente, statuta est solennitas Purificationis beatæ Mariæ, quæ Græcè Ὑπαντὴ, id est, obviatio, dicitur, eò quòd die illo Symeon obviaverit, oblato in templum Domino, & ita mortalitas illa cessavit.

Bilisarius ad Africam remissus, Guntharith, super reliquias Wandalorum regnantem, cum suis extinguit.

Lotha-

Anni domini.	Romanor.	Persar.	Francor.	Longobar.	Anglor.	Wisigoth.	Ostrogoth.

Lotharius & Childebertus fratres, obsessa in Hispaniis Cæsaraugusta, civibus Deum adorantibus, & circumlata Vincentii martyris tunica, accepta ab eis pro munere ipsius martyris stola, redeunt, acquisita Hispaniæ parte maxima.

Maurus in Gallia claret, sancti Benedicti discipulus.

Usque ad hoc tempus historia Britonum perducit narrationem suam de rege Arturo. Refert enim, eum, post celeberrimam illam curiam in urbe legionum habitam, in qua omnes reges insularum Occidentalium & duces Galliarum fuerunt, maximum duxisse exercitum in fines Burgundiæ, adversus Lucium, principem Hispaniarum, sub Leone imperatore reipublicæ procuratorem, & in eundo quendam immensum gigantem singulari pugna devicisse, deinde utrarumque partium legiones in pago Lingonensi ad præliandum convenisse. Postea narrat, quòd Arturus juga alpium transcendere, & Romam invadere voluerit; sed interim audiens, Modredum, nepotem suum, diadema Britanniæ per tyrannidem corripuisse, Britanniam remeaverit, atque in ultimo prælio, quod cum illo habuit, post neces ferè omnium ducum, ipse lethaliter vulneratus fuerit, & in insulam quandam ad sanandum deportatus, relicto regni successore, cognato suo Constantino. Ipse verò Arturus, juxta Merlini vaticinium, dubium habet exitum, quia utrùm vivat an mortuus fuerit, nemini certum esse æstimatur. Porrò hæc omnia, ut suprà diximus, nullam fidei authoritatem videntur habere, si cum cæteris historiis conferantur.

517 Theuda, Wisigothorum rege, à suis perempto, Theudegesillus regnat post eum annis duobus.

543	16	6	29	17	52	1	7

Vigilius papa, quia secundum suam promissionem noluit Anthemium revocare, Constantinopolim mittitur ignominiosè.

Totila, rex Ostrogothorum, capta Roma, habitavit aliquandiu cum Romanis, quasi pater cum filiis, mansuefactus (ut creditur) sancti Benedicti monitis.

Audohin mortuo, Albuinus, filius ejus, regnavit super Longobardos, in Pannonia annis 25. *(a)*

544	17	7	30	1	53	2	8

Herculanus, Perusinus episcopus, à Totila rege, secto capite, martyrizatur, post mortem verò corpori caput ejus unitum invenitur.

Totila Siciliam invadit, Narses verò eunuchus Romanorum patricius ordinatur, & contra Totilam destinatur.

Theudegesilo inter convivandum à suis perempto, Agilan regnat super Wisigothos annis novem.

545	18	8	31	2	54	1	9

Narses Albuino, regi Longobardorum, confœderatur.

Obiit sanctus Remigius, Remorum episcopus.

546	19	9	32	3	55	2	10

Vigilius papa exiliatur. Narses patricius, auxiliantibus sibi Longobardis, Totilam regem perimit.

Ostrogothorum gente usque ad internicionem deleta, regnum Ostrogothorum penitus destruitur. Ita illud regnum Gothorum, quod (ut ait Jordanus) per annos circiter duo millia quadringentos duraverat, defecit in Ostrogothis, sed Wisigothis in Hispania regnantibus, incolume remansit,

(a) Mir. *XXIV.*

Romanor.	Persar.	Francor.	Longobar.	Anglor.	Wisigoth.	Ostrogot.	Anni domini.

remansit. Thejas tamen regnum Ostrogothorum resuscitare nisus, regnat annis duobus.

20	10	33	4	56	3	1	547

Conserto prælio inter Chunimundum, regem Gepidarum, & Albuinum, regem Longobardorum, corruerunt utrinque 60 millia eorum; ubi Albuinus Chunimundum peremit, & ex testa capitis ejus poculum sibi ad bibendum fecit, filiamque ejus captivam uxorem sibi accepit.

Hunnis verò terras Gepidarum invadentibus, destructum est regnum Gepidarum penitus.

21	11	34	5	57	4	2	548

Theodebertus rex, per se & per ducem suum Bucellinum, Italiam belli vario eventu inquietare non desistit, & ab Italia & à Sicilia aut spolia aut tributa accipit.

Thejas rex à Narsete perimitur, & cum eo Gothorum reliquiæ extirpantur.

§ *Ostrogothorum regnum finit.*

22	12	35	6	58	5	549

Narses patricius Sindual, regem Britonum, ex amico sibi rebellem, bello victum & captum suspendit. Sed de hoc rege historia Britonum nihil refert, nisi fortè eadem persona diverso nomine nuncupetur, & ibi taceatur, quod hic habetur. Post Constantinum quippe, qui Arturo successit, regnasse dicitur Aurelius Cunanus, & post eum Wortiporius.

Agericus, Virdunensis episcopus, claret.

23	13	36	7	59	6	550

Theodebertus rex obiit, cui Theobaldus, filius ejus, succedit.

Arboris, quæ dicitur Sambucus, flores, grana, & fructus, in flores, grana, & fructus vitis transformantur. 518

24	14	37	8	60	7	551

Quinta synodus universalis Constantinopoli celebratur, in qua epistola, quæ ibi *(a)* dicitur erroris plena, reprobatur, & Theodorus, personam mediatoris Dei & hominum in duabus substantiis separans, ad impietatis perfidiam cecidisse convincitur.

§ *Hucusque Jordanis episcopus historiam contexuit.*

25	15	38	9	61	8	552

Pelagius, Romanæ ecclesiæ 58 *(b)* præsidet. Hic insimulatus de morte Vigilii papæ, tenens sancta Evangelia & crucem jurejurando publicè satisfecit.

Hoc tempore in Oriente puer quidam, Judæorum filius, cùm à coævis suis, Christianorum filiis, ad hoc adductus fuisset, ut in ecclesia sanctæ matris Domini nostri Jesu Christi, corpus & sanguinem Christi perciperet, propter hoc à patre suo projectus in fornacem ardentem, illæsus inde à Christianis extractus est, asserens, quòd mulier, quæ in illa ecclesia puerum tenens depicta erat, pallio suo flammas ignis à se eventilasset.

26	16	39	10	62	9	553

Agilan, cùm insolenter in suos ageret; Athanagildus, auxiliantibus sibi Romanis, eo perempto, regnavit annis 22.

Aaaaa | 27 |

(a) Mir. *Ibe.*
(b) Mir. *LIX.*

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francor.	Longobar.	Anglorum.	Wisigoth.
	27	17	40	11	63	1

Clotildis regina moritur.

554 Hyems nive & glacie ita exasperatur, ut volucres & feræ indomitæ manu capi possent.

555	28	18	41	12	64	2

Bucellinus, & Amingus, duces Francorum, à Narsete perimuntur.

Quasi species lanceæ in cœlo apparuit à Septentrione in Occidentem.

556	29	19	42	13	65	3

Theobaldus rex obiit.

Lotharius, rex Francorum, rebellantes contra se Saxones, & auxiliantes eis Thuringos, gravi pugna & excidio perdomuit.

Obiit sanctus Medardus, Noviomensis & Tornacensis, in cujus transitu cœlum apertum est, & divina ante eum micuerunt luminaria spatio duarum horarum. Cujus corpus rex Lotharius transferri fecit ad urbem Suessionensem; promittens, quòd super eum decentissimam basilicam ædificaret, & inibi religiosorum virorum conventum statueret. Quod opus ipse quidem cœpit, sed filius ejus Sigebertus adimplevit.

557	30	20	43	14	66	4

Radegundis regina, uxor quondam Lotharii regis, mutata veste, claret sanctitatis nobilitate.

558	31	21	44	15	67	5

Gregorius, filius Gordiani senatoris, Romæ adolescit, qui sex monasteriis in Sicilia fundatis, & septimo Romæ in domo sua, ex prætore urbano factus monachus, sapientia & scientia, doctrina & sanctitate claruit.

Terræmotus terribilis nimis per decem dies factus est.

559	32	22	45	16	68	6

Childeberto rege mortuo, monarchia regni Francorum cedit fratri ejus Lothario.

560	33	23	46	17	69	7

Hoc tempore Judæus quidam, imaginem Salvatoris de ecclesia furtim deponens, eam telo transfixit, & eam clàm ad domum suam de-
519 ferens, cùm eam vellet flammis exurere, se sanguine imaginis cruentatum videns, præ stupore eam abscondit: quam Christiani requirentes, & per vestigia sanguinis invenientes, eam sanguinolentam receperunt, Judæum verò lapidaverunt.

Miserabilis in Italia mortalitatis pestilentia.

561	34	24	47	18	70	8

Hoc tempore in Scotia Brendanus claruit. Qui fortunatas insulas septennali navigatione perquirens, multa miraculo digna vidit, à quo Machutes, qui & Maclovus, regulariter educatus, & ipsius navigationis socius, in Britannia sanctitate & miraculis claruit. Qui à Britannis exacerbatus eorum maledictis, transivit ad Gallias, & sub Leuntio, Saxonum episcopo, multo tempore virtutibus claruit, Britannos verò, propter suam maledictionem, variis cladibus addictos, data rursum benedictione, absolvit & sanavit.

Anglorum in Britannia, Edilbertus tertius, regnat annis quinquaginta quinque. (a)

Super Britones autem post Wortiporium regnavit Inalgo, qui juxta historiam eorum sex insularum comprovincialium monarchiam bellando

(a) Mir. *LVI.*

Romanorum.	*Persarum.*	*Francorum.*	*Longobar.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*	*Anni domini.*

lando conquisivit. Post quem regnavit Cathericus, in cujus tempore dispersi sunt Britones, & regni diadema perdiderunt multis annis.

| 35 | 25 | 48 | 19 | 1 | 9 | 562

Constantinopoli quidam imperatorem extinguere moliti, extinguuntur: cujus criminis Bilisarius quoque accusatus, ab imperatore absolvitur.

In Gallia mons super Rhodanum fluvium, multis diebus dans mugitum, tandem ab alio monte sibi vicino discissus, cum ecclesiis & domibus, hominibus & bestiis, in Rhodanum præcipitatus est.

| 36 | 26 | 49 | 20 | 2 | 10 | 563

Lotharius rex Chramnum, filium suum, diu contra se rebellantem, & multa mala in regno suo facientem, in Britannia persequutus est, ejusque auxiliario duci Britonum, Chonobro, bello occurrit: & Chonobrum quidem peremit, Chramnum verò captum igni, cum uxore & filiabus, consumi fecit.

| 37 | 27 | 50 | 21 | 3 | 11 | 564

Joannes, Romanæ ecclesiæ 59 *(a)* præsidet.

Lothario, rege Francorum mortuo, Chilpericus, filius ejus, compartito regno cum fratribus suis, Heriberto, Guntranno, & Sigeberto, regnat annis 23. *(b) Hic Lotharius cœnobium sancti Medardi in Suessionis civitate construxit, & regia munificentia dotavit, qui in eo sepulturæ locum accepit.* Et ipse quidem Chilpericus Suessionis sedem regni habuit, Heribertus Parisios, Guntrannus Aureliam, Sigebertus verò Metas.

| 38 | 28 | 1 | 22 | 4 | 12 | 565

Justiniano imperatore mortuo, Justinus junior imperat annis 12.

Multa signa in Sole & Luna apparuerunt.

| 1 | 29 | 2 | 23 | 5 | 13 | 566

Narses patricius, accusatione Romanorum patriciatu degradatus, & quia eunuchus erat, exprobrante sibi Sophia Augusta, ut iret in gynæcium, dividere pensa cum puellis, respondens, talem se eidem orditurum telam, qualem ipsa, dum viveret, deponere non posset, invitat Longobardos ad possidendam Italiam.

Sanctus Columbanus *(c)* presbyter veniens de Scotia, clarus habetur in Britannia.

Samson, Dolensis archiepiscopus, consanguineus sancti Maclovii, & successor Samsonis Maglorius, qui de transmarina Britannia ad cismarinam transierant Britanniam, clarent sanctitate & doctrina.

| 2 | 30 | 3 | 24 | 6 | 14 | 567

Sigebertus rex Hunnos, partes Francorum depopulantes, in Thuringia bello devincit.

Chilpericus, frater ejus, interim terminos illius incursat, & Remos 520
urbem occupat.

Hastæ igneæ in cœlo visæ sunt, portendentes irruptionem Longobardorum in Italiam. *Sanctus* Basolus abbas, & Syndulphus presbyter, & Reclusus, in Francia clarent.

| 3 | 31 | 4 | 25 | 7 | 15 | 568

Albuinus rex, Saxonibus aliisque gentibus sibi ascitis, & Pannonia ex condicto commendata amicis Longobardorum Hunnis, ad Italiam conten-

(a) Mir. *LX.*
(b) Mir. *XXII.*
(c) Mir. *Columba.*

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Wisigoth.

contendit, cum omnibus Longobardorum familiis, ibique regnat sex annis.

Sigebertus rex desertas Saxonum terras pervadit, easque Suevis ad habitandum tradit. Hanc mali novitatem nova in cœlo signa multo antè tempore portenderant.

569	4	32	5	1	8	16

Sigebertus rex fratri suo Chilperico repugnat, & Suessionis sedem regni ejus occupat. Theodebertum, filium ejus, ibi captum exiliat; ipsum Chilpericum prælio victum fugat, & terminos suos ab ejus insolentia liberat. Ipse uxorem ducit Brumam, filiam Athanagildi, regis Wisigothorum, quæ & Brunichildis dicta est.

570	5	33	6	2	9	17

Sanctus Vedastus obiit.

Italia à Longobardis nullo subsistente, pervasa atteritur, insuper fama & pestilentia consumitur.

Armenii fidem Christi suscipiunt.

571	6	34	7	3	10	18

Sanctus Amandus nascitur.

Hunni iterum Sigeberto congressi, & magicis artibus penè victoriam adepti, recedunt, Sigeberto in omni vita sua confœderati.

572	7	35	8	4	11	19

Gregorius Turonensium episcopus ordinatur: clarus habetur in omnibus.

Longobardi, Papia post triennii obsidionem per deditionem accepta, & præter Romam & Ravennam penè tota potiti Italia, dominantur ibi cum potentia.

573	8	36	9	5	12	20

Inter Romanos & Persas pugna commissa, Romanis cedit victoria.

Heribertus rex moritur.

Hispani & Franci de Pascha celebrando dissentiunt, Hispanis 12 calendas Aprilis, Francis verò 14 calendas Maji Pascha celebrantibus. Sed Francos rectè celebrasse, per hoc divinitus claruit, quòd fontes in Hispania, qui in sabbato sancto Paschæ ad baptizandum sponte divinitus repleri solent, non in Hispanorum, sed in Francorum Pascha repleti sunt.

574	9	37	10	6	13	21

Apud Persas, Hormisda regnat annis 17. *(a)*

Albuinus, rex Longobardorum, ab armigero suo perimitur, fraude uxoris suæ, cujus patrem Chunimundum, Gepidarum regem, ipse olim in bello peremerat, & ex testa capitis ejus sibi pateram ad bibendum fecerat. Quam cùm uno die ei porrigeret, dicens, Bibe cum patre tuo, illa fœmineo furore accensa, illum ab armigero ipsius in lecto perimi fecit. *(b)*

Cleb subrogatus regno Longobardorum regnat annis 2.

575	10	1	11	1	14	22

Benedictus Romanæ ecclesiæ 60 *(c)* præsidet. Ab hoc Gregorius ad prædicandum Anglis abire permissus, sed populo tumultuante retractus, septimus levita est ordinatus.

521 Athanagildo, rege Wisigothorum, mortuo, Lewigildus cum fratre suo Lewa, & pòst solus, regnat annis 16.

Fortu-

(a) Mir. *XVIII.*
(b) Vide *MUTIUM lib. V. sub finem.*
(c) Mir. *LXI.*

Romanorum	Pers.	Francor.	Longobard.	Anglorum.	Wisigothor.	Anni domini.

Fortunatus poëta veniens ab Italia, claret in Gallia.

| 11 | 2 | 12 | 2 | 15 | 1 | 576

Cleb mortuo, Longobardi sub ducibus fuerunt annis 10. Fame Romam urgente, multi Romanorum se Longobardis dederunt.

| 12 | 3 | 13 | 1 | 16 | 2 | 577

Justino imperatore mortuo, Tyberius regnat annis 6. Hic, missa ab Ægypto frumenti copia, Romam liberat ab inedia.

Chilpericus, rex Francorum, fratrem suum Sigebertum nimis, & per se, & per filium suum Theodebertum urget, plus quàm civili bello.

| 1 | 4 | 14 | 2 | 17 | 3 | 578

Sigebertus rex fratri suo Chilperico pugna congreditur, ibique Theodebertus, filius Chilperici, perimitur. Francis verò, pro Chilperico sibi exoso, Sigebertum super se regem levare volentibus, à duobus pueris, à Fredegunde, Chilperici uxore, immissis, Sigebertus perimitur, Brunichildis, uxor ejus, cum filio Childeberto, vel Childeberti filiis, regnum gubernans, propter insolentiam morum, adeò intolerabilis erat Francis, ut meritò crederetur, Sibyllam de ea vaticinatam esse. Veniet (ait) Bruma de partibus Hispaniæ, ante cujus conspectum gentes vel gentium reges peribunt, ipsa verò calcibus equorum dirupta peribit. Quæ quamvis ita esset insolens, tamen Dei ecclesias honorabat. Plura etiam sanctorum cœnobia fundavit; & ædificia admirandi operis construxit, ut miraculo fuerit tanta ab ea fieri potuisse. (a)

Sanctus Germanus, Parisiensis *Episcopus*, obiit.

Duces Longobardorum urbes & ecclesias exterminantes indiscretè, subjugant sibi, quod supererat Italiæ.

| 2 | 5 | 15 | 3 | 18 | 4 | 579

Tiberius quia liberalis in pauperes fuit, liberalitatem ejus Deus juvit, dum multos thesauros ei invenire fecit.

Chilpericus rex Brunichildem, relictam Sigeberti, cum filiis exiliat.

Menas solitarius in Italia claret.

| 3 | 6 | 16 | 4 | 19 | 5 | 580

Hormisda, rex Persarum, incursans provincias Romanorum, ignominiosè victus à Romanis, proposuit edictum, ne rex Persarum per se ultrà exeat ad prælium.

Ignis per cœlum discurrere visus est.

| 4 | 7 | 17 | 5 | 20 | 6 | 581

Pelagius Romanæ ecclesiæ 61 (*b*) præsidet. Hic, obsidentibus Romam Longobardis, ordinatur absque jussione principis. Hic, decrevit, quotidianam sacramentorum præfationem ad missas novem tantummodo præfationibus secundum antiquum Romanorum ordinem esse commutandam, scilicet in Natali Domini, in Apparitione, in Pascha, in Ascensione, in Pentecoste, de sancta Trinitate, de Apostolis, de sancta Cruce, de jejunio Quadragesimali. Ab hoc Gregorius Constantinopolim apocrisarius directus, hortatu Leandri, Hispalensis episcopi, libros Moralium in Job composuit, & ibidem Eutychium, Constantinopolitanum episcopum, malè de resurrectione dogmatizantem, corpus nostrum in illa resurrectionis gloria impalpabile, ventis aëreque subtilius esse futurum, in præsentia imperatoris Tiberii confutavit, & illo non multo pòst mortuo, penitus extinxit.

(a) Miræus in margine: *Vide Joannem Marianam, lib. 5. rerum Hisp. c. 10.*
(b) Mir. *LXII.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Persar.*	*Francor.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Wisigothor.*

Duces Longobardorum Gallias aggrediuntur, & vario bellandi genere nunc Franci, nunc Longobardi inter se colliduntur.

522 Hospitius, famulus Dei, in Gallia claret, qui etiam adventum Longobardorum prædixerat.

582	5	8	18	6	21	7

Saxones, in Italia à Longobardis recedentes, & terras suas in Germania repetere nitentes, à gentibus, à Sigeberto illuc immissis, usque ad viginti millia eorum cæsis, seró destiterunt à bellis.

Winnochus Brito, veniens de Britannia, sanctitate claret in Gallia.

Lupi, Burdegalem urbem ingressi, neminem metuentes, devoraverunt canes.

583	6	9	19	7	22	8

Ermivigildus, Levvigildi, regis Wisigothorum, filius, filiam Sigeberti regis in uxorem duxit, per quam ad orthodoxam fidem conversus, iram patris sui, Levvigildi Arriani, incomparabiliter incurrit.

Turonis, verus de fracto pane sanguis effluxit.

Tiberio imperatore in amentiam *(a)* incurrente, & non multo pòst mortuo, Mauricius imperat annis 21.

584	1	10	20	8	23	9

Persæ Armeniam prædiis, incendiis, captivitate episcoporum ac populorum perturbant, ecclesiam tamen 48 martyrum, apud Armeniam sub Licinio passorum, nullo modo incendere potuerunt.

Chaianus, rex Anarorum, *(b)* id est Hunnorum, pacem cum Mauricio imperatore solvit.

585	2	11	21	9	24	10

Mauricius imperator per prætorem suum contra Persas fortiter agit.

Antiochia divinitus subvertitur, hoc modo: Quidam civis illius, adeò eleemosynis & hospitalitati deditus, ut nullo unquam die sine paupere aut hospite comederet, cùm uno die usque ad vesperam urbem circuisset, ut pauperem vel hospitem inveniret, offendit virum seniorem in veste alba, cum duobus sociis stantem in medio civitatis, & invitans eum ad hospitium, hoc responsum accepit ab eo, non poteras, ô homo Dei, cum nostro Symeone hanc urbem salvare, ne subverteretur? & hoc dicto sudarium, quod in manu tenebat, excussit super unam medietatem urbis: statimque ipsa medietas cum habitaculis & habitatoribus subversa est. Et volens adhuc excutere super aliam medietatem urbis, vix ab illis duobus sociis suis multa prece flexus est, ut parceret residuæ urbis medietati. Sicque virum, qui hoc aspiciebat, attonitum consolatus ex salvatione domus suæ, discessit, & ultrà non comparuit.

Guntrannus, Francorum rex, in venando fessus, dum in gremio armigeri sui dormiret, juxta rivum aquæ, vidit armiger de ore regis parvum animal exire, cui volenti rivum transire nec valenti, armiger gladio trans rivum posito, viam ei eundi & redeundi paravit. Quo iterum in os ejus intrante, rex experrectus est, & stupefactus dicit, se per somnium per pontem ferreum transisse, & sub quodam monte multos thesau-

(a) Mir. *Armeniam.*
(b) Legendum sine dubio: *Avarorum.* Mir. *Avarum.*

Romanorum.	Persarum.	Francor.	Longobard.	Anglorum.	Wisigoth.	Anni Domini.

sauros vidisse. Ubi cùm perrexisset, secundum fidem somnii thesauros magnos invenit, eosque acceptos sanctæ ecclesiæ usibus delegavit.

| 3 | 12 | 22 | 10 | 25 | 11 | 586

Lewigildus, rex Wisigothorum, filium suum Ermivigildum hostili persequens animo, eum damnat exilio. Hoc tempore etiam Miro, rex Galliciæ, moritur.

Longobardi Authari regem sibi statuerunt, eumque ob dignitatem Flavium appellaverunt, à quo omnes Longobardorum reges Flavii sunt appellati. (a)

| 4 | 13 | 23 | 1 | 26 | 12 | 587

Chilpericus, rex Francorum, immissu suæ uxoris Fredegundis perimitur. Lotharius, filius ejus, infans quatuor mensium, in regno sublimatus, regnavit annis 44. (b)

| 5 | 14 | 1 | 2 | 27 | 13 | 588

Childebertus rex à Mauricio imperatore pro expellendis ab Italia Longobardis pecuniam accepit, sed id frustra fuit; quia nunc confœderatus eis rediit, nunc eis congressus inferior eis cessit, nunc etsi superior eis fuit, ab expulsione tamen eorum munimen civitatum eum prohibuit.

| 6 | 15 | 2 | 3 | 28 | 14 | 589

Lewigildus, rex Wisigothorum, Ermivigildum filium suum, quia Arrianæ communioni participare noluit, nocte sancta Paschæ in carcere securi occidit.

Childebertus, Lotharii exercitui congressus, victus evasit.

| 7 | 16 | 3 | 4 | 29 | 15 | 590

Rex Longobardorum, Authari, uxorem ducit Theudelindam, filiam Garibaldi, regis Baioriorum.

Nimiæ pluviæ inundant, ut omnes dicerent, quia aquæ diluvii superinundarent: & tanta clades fuit, ut nullus graviorem à seculo fuisse meminerit. Magnus etiam draco in modum validæ trabis, cum innumerabili serpentium multitudine, per Tyberim in mare descendit, à quibus suffocatæ bestiæ maris, & ad littus projectæ, putredine aërem corruperunt.

| 8 | 17 | 4 | 5 | 30 | 16 | 591

Hormisdam, regem Persarum, à Persis excæcatum, filius ejus Cosdroë occidit, & ad Mauricium imperatorem confugit: ejusque virtute Persas debellans, regnum Persarum accepit, & annis 38 (c) regnavit.

Ledwigildo, rege Wisigothorum, mortuo, Recharedus, filius ejus, regnat annis 15. In Italia facto ultra fidem penè diluvio omnium, post multam confusionem rerum subsecuta est per cladem inguinariam (d) immedicabilis (e) mortalitas hominum, quæ primùm percussit papam Pelagium. Post quem Gregorius ad papatum electus, interim dum imperatoris assensus expectatur, instituit per septiformem litaniam placare iram Dei, & in procedendo octoginta hominibus hac plaga percussis, tandem ira Dei quievit.

| 9 |

(a) Miræus in margine: *Lege Baronii Notas ad Martyrol. Rom. 13. April.*

(b) Mir. *XLV.*

(c) Mir. *XXXIX.*

(d) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 517.*

(e) Mir. *inedicibilis.*

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francor.	Longobar.	Anglorum.	Wisigoth.
592	9	1	5	6	31	1

Gregorius Romanæ ecclesiæ 62 *(a)* præsidet. Hic inter cætera pietatis opera, animam Trajani, Romanorum quondam imperatoris, quamvis pagani, à pœnis inferni liberari miserando & plorando à Deo obtinuit.

Hic inter multa, quæ utilia ecclesiæ fecit & instituit, antiphonarium regulariter centonizavit, & utiliter compilavit. *Kyrieleyson*, à clero ad Missas cantari præcepit, *Alleluya* ad Missas extra Quadragesimam dici fecit. In canone hostiæ tria verba superaddidit, *Diesque nostros in tua pace disponas, atque ab externa damnatione nos eripi, & in electorum tuorum jubeas grege numerari.* Orationem quoque Dominicam post canonem super hostiam censuit recitari.

Autthari, rege Longobardorum mortuo, Longobardi, permissa Theudelindæ reginæ optione sibi virum & Italiæ regem eligendi, præfecerunt sibi regem Agilulfum, qui regnavit annis 25.

593	10	2	6	1	32	2

In Gallia quidam in sylva cædens ligna, adeò à muscis infestatus est, ut per biennium amens fieret. Deinde sub religionis habitu exhibebat se pseudo-prophetam, deinde magum; deinde etiam sanitates desuper infirmos faciens, Christum se esse dicebat, & pro Christo se adorari jubebat; nolentes se adorare, cum populo, qui ei multus adhærebat, impetebat hostiliter. Qui postea à quodam fideli occisus est, & ita sequaces ejus dispersi sunt.

Recharedus, rex Wisigothorum, terminos Romanorum inquietat.

524 Hoc tempore regnabat in Hibernia insula Philtanus, & in Scotia regnabat Brendinus, cui frater erat nomine Adelphius; de cujus Adelphii filia, quæ vocata est Gelgehes, genuit rex Hiberniæ Philtanus sanctum Fursæum, & fratres ejus Foillanum & Ultanum.

§ *Hucusque Gregorius Turonensis historiam Francorum digessit.*

594	11	3	7	2	33	3

Tunica Domini nostri Jesu Christi in civitate Zaphat, non longè à Hierosolyma, confessione Symeonis Judæi inventa, & ab episcopis Gregorio Antiocheno, & Thoma Hierosolymitano, & Joanne Constantinopolitano, Hierusalem in loco, ubi crux Christi veneratur, est posita.

Gaugericus, Cameracensis episcopus, claruit.

595	12	4	8	3	34	4

Reuharedus, rex Wisigothorum, synodo 62 episcoporum apud Toletum congregata, ibique Arriana hæresi abdicata, & anathematizata, se cum tota Wisigothorum gente confirmat in fide catholica.

Thassilo, à Childeberto ordinatus rex Baioariorum, devictis Sclavis, obtinuit triumphum.

Constantinopoli puer nascitur quadrupes, & alter duos vertices habens, quæ prodigia portendunt adversa locis, in quibus nascuntur.

596	13	5	9	4	35	5

Agilulphus, rex Longobardorum, in Romanos insurgit, sed agente Theudelinda regina, non multo pòst cum eis fœdus iniit. Huic reginæ Gregorius papa libros dialogi sui misit.

His diebus irruentes Longobardi in Cassinum montem diripuerunt omnia

(a) Mir. *LXIII.*

Romanorum.	Persarum.	Francor.	Longobar.	Anglorum.	Wisigoth.	Anni domini.

omnia, quæ in monasterio sancti Benedicti invenire potuerunt, neminem verò tenere valuerunt, sicut idem familio suo dominus promiserat, ut si res gentibus traderet, animas servaret. Monachi autem fugientes Romam petierunt, codicem regulæ à beato Benedicto editum, & pondus panis atque mensuram vini secum deferentes.

Sol à manè usque ad meridiem minoratus est, usque ad tertiam sui partem.

| 14 | 6 | 10 | 5 | 36 | 6 | 597 |

Gregorius papa, quod ipse olim facere intenderat, Augustinum cum aliis ad prædicandum destinat in Angliam.

Guntrannus, rex sanctitate clarus, dormit in Christo. Regnum ejus cessit fratrueli ejus Childeberto.

| 15 | 7 | 11 | 6 | 37 | 7 | 598 |

Recharedus, rex Wisigothorum, regibus Francorum confœderatur, eique soror Childeberti regis uxor datur.

Sanctus Columbanus (a) abbas & presbyter, doctor Scotorum & Pictorum, obiit, qui posteris suis multa sanctitatis monumenta reliquit, præterquam quòd rustica simplicitate Pascha dominico die debere celebrari neque didicit neque docuit.

Marculfus, abbas Bajocensis, sanctitate claret in Gallia.

| 16 | 8 | 12 | 7 | 38 | 8 | 599 |

Edilbertus, rex Anglorum, qui Cantuarii vocantur, prædicante Augustino, cum gente sua baptizatur. Porrò gens Anglorum, qui Mercii dicuntur, & gens Nordanimbrorum, qui, quòd ad aquilonarem partem Humbri (b) fluminis habitent, ita vocantur, sub regibus Edilfrido & Elle, (c) nondum audierant verbum vitæ.

| 17 | 9 | 13 | 8 | 39 | 9 | 600 |

Sanctus Goar, veniens ex Aquitania, claret in Gallia.

Augustinus ab Etherio, Arelatensi episcopo, consecratur Anglorum episcopus.

Childebertus, rex Francorum, moritur, cui Theodebertus & Theodericus filii ejus subrogantur. 525

| 18 | 10 | 14 | 9 | 40 | 10 | 601 |

Contentio inter Romanam ecclesiam, & arrogantiam Joannis episcopi Constantinopolitani, universalis patriarchæ nomen sibi usurpantis, sub Pelagio papa concepta, & à Gregorio jam inde non leniter exagitata, non antea quiescere potuit, quàm Joannes ipse subita morte obiit.

Hunni cum Francis fortiter bellant in Thuringia. Fredegundis regina moritur. Agilulfus Theoderico confœderatur. In Nilo Ægypti flumine visa sunt animalia humanæ formæ, vir scilicet & mulier usque ad lumbos super aquam extantes, qui ab hominibus per Deum adjurati, à manè usque ad nonam se videndos præbuerunt.

| 19 | 11 | 15 | 10 | 41 | 11 | 602 |

Augustinus, episcopus Anglorum, habita synodo cum Britonum & Scotorum episcopis, quia sacerdotes & monachos invenit adversarios æquitatis, quos voluit habere socios prædicationis; terruit eos vaticinio futuræ super eos calamitatis.

Sanctus Columbanus ex Hibernia in Burgundiam venit, ibique per-

(a) Mir. *Columba.*
(b) Mir. *Ymbra.*
(c) Mir. *Aelle.*

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francor.	Longobar.	Anglorum.	Wisigoth.

permissu Theoderici regis cœnobium Luxonium *(a)* ædificare cœpit.

603	20	12	16	11	42	12

Mauricius imperator se cum suis à Foca interficiendum divinitus prædixit, & malorum penitus ea sibi retaliari per se & per servos Dei instanter exposcit.

Theodericus rex aviam suam Brunichildem, ab Austrasiis ejectam, recepit.

604	21	13	17	12	43	13

Mauricius imperator cum uxore & filiis à Foca perimitur, & imperat Focas annis 8.

Orientales Angli cum rege suo Sigeberto, per Mellitum episcopum convertuntur ad Christum.

Per Augustinum archiepiscopum translata est dignitas archiepiscopatus, quæ prius Londini erat, ad Cantuariensem ecclesiam.

605	1	14	18	13	44	14

Gregorius dialogographus obiit.

Cognita morte Mauricii, grassantur per Romanorum provincias hinc Persæ, & inde Hunni.

Lotharius & Theodericus prælio inter se colliduntur, in quo plus quàm 30 millia cæsa referuntur, Theodericus tamen victoria potitur. *In hoc prælio angelus Domini, evaginatum gladium super populum tenens, visus est.*

606	2	15	19	14	45	15

Sabinianus Romanæ ecclesiæ 63 *(b)* præsidet.

Hoc tempore, pauper quidam, cùm à nautis eleemosynam peteret, nec acciperet, dicente nauclero, Desiste eleemosynam petere à nobis, qui nihil præter lapides habemus; cùm subjecisset pauper, Omnia ergo vertantur in lapides: quicquid manducabile in navi erat, in lapides conversum est, colore & forma rerum earundem permanente. Fame Romam aggravante, Romani, Gregorio papæ jam defuncto derogantes, quòd thesauros ecclesiæ sua nimia liberalitate dissipasset, cùm non adesset persona, in quam exardescerent, memoriam nominis illius in libris ejus delere volebant. At per hoc libros Gregorii papæ Romanis exurere volentibus, obstitit Petrus diaconus, prodens se spiritum sanctum in columbæ specie super caput Gregorii tractantis sedentem vidisse sæpius, idque confirmans jurisjurandi sacramento: mox moriens ex condicto, fidem fecit suo testimonio.

526 Post Recharedum apud Wisigothos regnavit Bethericus annis 7.

607	3	16	20	15	46	1

Sabinianus papa, cùm & ipse liberalitati Gregorii, prædecessoris sui, derogaret, & sub hoc obtentu manum egenis subtraheret, Gregorius eum per visum ter pro culpa tenaciæ & hujus derogationis increpatum, quòd non resipisceret, etiam quartò horribiliter increpans, & cominans, in capite percussit. Quo ille dolore vexatus, non multo pòst mortem obiit: post quem Bonifacius Romanæ ecclesiæ 64 *(c)* præsidet. Hic obtinuit apud Focam imperatorem, ut ecclesia Romana caput esset omnium ecclesiarum, quia ecclesia Constantinopolitana scribebat, se esse primam omnium

(a) Potius *Luxovium*, prout etiam legit editio Henr. Stephani. Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 517.*

(b) Mir. *LXIV.*

(c) Mir. *LXV.*

Romanorum.	Persarum.	Francor.	Longobardor.	Anglorum.	Wisigoth.	Anni domini.

omnium ecclesiarum. Hic in Concilio 62 (a) episcoporum decrevit sub anathemate, ut nullus, vivente episcopo civitatis suæ, de altero eligendo audeat loqui, aut partes sibi facere, sed tertio die depositionis ejus fiat licenter à clero & populo electio sacerdotis.

Theodericus & Theodebertus, fratres & reges, Wascones sibi subjugant.

| 4 | 17 | 21 | 16 | 47 | 2 | 608

Corpus sancti Victoris Thebæi, apud Solodorum, cum sancto Urso passi invenitur.

Secundus, famulus Dei, in Italia claret.

Desyderius, Viennensis episcopus, à Theoderico exiliatur.

| 5 | 18 | 22 | 17 | 48 | 3 | 609

Augustinus, Anglorum primus episcopus, moritur, eique Laurentius substituitur. *In castro Gandæ ecclesia ædificatur.*

Bonifacius, Romanæ ecclesiæ 65 (b) præsidet. Hic Pantheon Romæ, à Foca imperatore impetratum, vertit in ecclesiam sanctæ Mariæ, & omnium martyrum, & in calendis Novembris ibi instituit solennitatem omnium martyrum, quæ postea, crescente religione Christiana, decreta est fieri in honore omnium Sanctorum.

| 6 | 19 | 23 | 18 | 49 | 4 | 610

Persæ Romanorum provinciis graviter incubant.

Agilulphus, Longobardorum rex, Mantuam, Cremonam, & aliqua Italiæ castella capit. *Blandinium monasterium ædificatur in Gandavo.*

| 7 | 20 | 24 | 19 | 50 | 5 | 611

Alexandriæ Joannes episcopus claruit, qui ob eximiam in Christum liberalitatem nomen eleemosynarii habere meruit.

Post Cathericum regem, quem rex Africanorum Guermundus expugnavit, & in Wallias fugere compulit, postquam Britones divina desolatione dispersi; alii quidem in minorem Britanniam, alii in Occidentales insulæ partes, id est, in Gallias, cum ecclesiasticis personis, & sanctorum reliquiis secessissent; tandem, resumptis viribus, levaverunt super se regem Caduanum. Qui cùm in terram regis Edelfridi pugnaturus intraret, & ille ei ad bellum occurreret; utriusque exercitus consilio pax inter eos facta est.

| 8 | 21 | 25 | 20 | 51 | 6 | 612

Heraclius ad imperatorem electus, Foca perempto & cremato ignibus, regnavit annis triginta. (c)

Desyderius, Viennensis episcopus, consilio Brunschildis, (d) à Theoderico rege lapidibus obrutus martyrizatur.

| 1 | 22 | 26 | 21 | 52 | 7 | 613

Virtus & nomen sancti Joannis baptistæ, (e) miraculis declaratur apud urbem Galliæ Mauriennam, de reliquiis corporis ipsius divinitus illustrata, hoc modo. In ea olim mulier, sancto Baptistæ nimis devota, expetebat ab eo, donari sibi aliquid de membris ejus; & in hac orandi instantia per triennium persistens, cùm alter quivis jam posset desperare, ipsa spem in Deo ponens, juravit se non manducaturam, donec, 527
quod petebat, acciperet; & sic septem diebus jejunans, septima tandem die

Bb bb b 2

(a) Mir. *Septuaginta auorum.*
(b) Mir. *LXVI.*
(c) Mir. *XXXI.*
(d) al. *Brunichildis*, quod rectius, prout etiam legit editio Henr. Stephani.
(e) Miræus in margine. *Vide Baronii Notas ad Martyrol. Rom. 29. Aug.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Persar.*	*Francor.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Wisigothor.*

die desuper altari pollicem miri candoris apparere videns, læta donum Dei accepit. Ad quod adorandum tres episcopi venientes, cùm de hoc sancto pignore partem elicere vellent, tres sanguinis guttas ex eo stillare in linteo supposito, stupuerunt, & singuli singulas se meruisse lætati sunt.

Persæ à Romanorum insecutione non desistunt.

Betherico, Wisigothorum rege mortuo, Sisebodus regnat annis viginti novem.

614	2	23	27	22	53	1

Deusdedit Romanæ ecclesiæ 66 *(a)* præsidet. Hic constituit secundam Missam in clero. Hic etiam secundum instituta majorum suorum decrevit, ut, si qui viri vel mulieres suos ipsius filios, quocunque modo, de sancto lavacro susciperent, separentur ab invicem; vel si quis vir commatrem suam, vel si qua mulier compatrem suum, à primo dono spiritus sancti, quod est pabulum salis sacrati, usque ad septimum donum spiritus sancti, in conjugium duxerit, separentur; mulier tamen maritalem dotem recipiat, & post expletum annum alteri, si vult, nubat.

Sanctus Columbanus à Theoderico rege, instinctu Brunichildis aviæ, expellitur Francia, qui pòst, relicto Gallo discipulo suo, in Alemannia, cœnobium Bobium construxit in Italia.

Sanctus Amandus Elnonensis per Gallias miraculorum & prædicationis gratia clarescebat.

Allovvinus etiam, qui & Bavo, per eum ex prædone conversus, & Gandavi solitariè reclusus, sanctitatis exemplum erat omnibus.

615	3	24	28	23	54	2

Edilfredus, rex Nordanimbrorum, regem Scotorum Ean cum omnibus penè suis in bello extinguit. Hæc calamitas Scotis contigit secundum vaticinium Augustini episcopi, qui interminatus, Scotos ab Anglis fore perimendos, qui Anglos ad vitam æternam converti ægrè ferebant: in monachos quoque Scotorum *Augustino rebelles* ira Dei sæviente, qui cum rege suo ad bellum hoc ex more exeuntes, ut rege armis pugnante, ipsi orando pro eo pugnarent, perempti sunt ab Anglis mille ducenti, tantùm quinquaginta per fugam elapsis.

Clodesindis Metensis claret, quæ sponsum fugiens, velamine capitis misso sibi à Deo per angelum, se & sua Deo delegavit.

616	4	25	29	24	55	3

Persæ Syriam incursantes Damascum capiunt.

Edilbertus, rex Cantuariorum, obiit, post quem Cabaldus *(b)* filius ejus, regnat annis 22. *(c)* Radualdus autem, rex orientalium Anglorum, Edilberto mortuo, illam super Anglos regnandi potentiam quartus accepit, ut sub nutu ejus alii Anglorum reges regnarent. Edilfrido quoque, Nordanimbrorum rege, à Radualdo rege perempto, Eduinus, Nordanimbrorum regnum suscepit. Refert autem historia Britonum, quòd Eduinus fuerit filius Edilfridi regis, & coætaneus Caduallonis, filii Caduam regis Britonum, & cum eo nutritus in minori Britannia apud regem Salomonem; deinde mortuis parentibus, uterque jam adultus redierint, pacemque inter se aliquandiu habuerint; postmodum pro regno discordia inter eos exorta pugnam inierint, & Eduinus quidem, victore Caduallo, in minorem Britanniam fugere compulsus fuerit.

Hunni

(a) Mir. *LXVII.*
(b) Mir. *Ealdbald.*
(c) Mir. *XXV.*

Romanorum.	*Persarum.*	*Francor.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Wisigothor.*	*Anni domini.*

Hunni Longobardos in Italia debellant, & forum Julii proditione captum dissipant. Sanctus Lupus, Senonensis episcopus, claret, cui aliquando eucharistiam consecranti, gemma à Deo in calice descendit.

| 5 | 26 | 30 | 25 | 1 | 4 | 617 528

A Persis Palæstina bello premitur. Sancta quoque civitas capitur: in ea usque nonaginta millia virorum perimuntur. Zacharias patriarcha captivatur, crux ipsa Dominica sancta absportatur. Inter fratres, Theodericum & Theodebertum reges, instinctu aviæ eorum Brunichildis, plusquam civile bellum oritur: pugnaque commissa post inæstimabilem stragem Theodebertus capitur.

Per Ealdbaldum & filios Siberti, ad idololatriam Angli revolvuntur.

Agilulfo, Longobardorum rege mortuo, Adaloaldus, filius, ejus, regnavit annis 13.

| 6 | 27 | 31 | 1 | 2 | 5 | 618

Bonifacius, Romanæ ecclesiæ 67 (a) præsidet. Hic decrevit, ut nullus trahatur violenter de ecclesia. Hic constituit, ut monachi in officio sacerdotalis gradus utantur potestate ligandi atque solvendi.

Theodericus, rex Francorum, moritur.

Ealbaldus, rex Anglorum, idololatriæ renunciat.

Clotharius rex, filios Theoderici regis, in bello captos occidit, Brunichildem quoque reginam uno pede & brachio mutilatam, ad caudam equæ indomitæ religatam, membratim discerpi fecit; imputans ei, quòd decem reges per eam fuissent extincti, & sic monarchia regni Francorum ad eum rediit.

Joannes eleemosynarius obiit.

Eleutherius patricius, affectans Romanorum imperium, Romæ perimitur.

Persæ Ægyptum incursantes Alexandriam capiunt.

Hoc tempore terræmotus major mense Augusto fuit, & sequuta est clades in populo, percussio scilicet scabierum, (b) ita ut nullus posset agnoscere mortuum suum.

Sancto Amando Elnonem migrante, Florbertus Abbas ordinatur.

| 7 | 28 | 32 | 2 | 3 | 6 | 619

Persæ Libyam incursantes, Carthaginem capiunt.

Clotharius rex tributum 12 millium solidorum, quod Longobardi Francis solverant, relaxat Longobardis perpetuò sibi confœderatis.

Laurentius, secundus Anglorum episcopus, obiit.

| 8 | 29 | 33 | 3 | 4 | 7 | 620

Cosdroë, rex Persarum, pacem cum Romanis facere nullo modo admittit.

Anastasius Persa, ex mago Christianus & monachus, à Persis captus, post verbera, vincula & carceres, post diutinam appensionem per unam manum, tandem abscisso capite, cum aliis 70 martyrizatur.

Virgo Christi Fara claret in Francia. Cujus sanctitatem imitatus frater ejus Faro, ex Comite clericus, & ex clerico factus Meldensium episcopus, claret.

| 9 | 30 | 34 | 4 | 5 | 8 | 621

Sigebodus, (c) rex Wisigothorum, contra Romanos fortiter agit. Provinciam, aliasq; civitates à Francis extortas, ad Wisigothorum jus redegit.

Bb bb b 3 | 10 |

(a) Mir. *LXVIII.*
(b) Vide *MARIANUM SCOTUM ad a. 615.*
(c) Mir. *Gisebodus.*

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Wisigoth.
622	10	31	35	5	6	9

Honorius Romanæ ecclesiæ 68 *(a)* præsidet.

SanctusColumbanus obiit: discipulus ejusGallus inAlemania claret.

623	11	32	36	6	7	10

Cosdroë, successu elatus in effusione humani sanguinis, & maxime Christianorum, ultra modum grassatur.

Heraclius imperator, Hunnis confœderatur.

624	12	33	37	7	8	11

Heraclius ad Persas debellandos proficiscens, virilem Dei figuram in manibus accipiens, quam manus non depinxerat, sed in Icona verbum, quod omnia format, atque componit, sine pictura formam, velut sine semine partum eduxit, Persidem aggreditur, eamque per sex continuos annos potenter depopulatur.

529

Eustasius, abbas Luxoviensis, & Attila Bobiensis, post Columbanum clarent.

Mellitus, tertius Anglorum episcopus, obiit.

625	13	34	38	8	9	12

Pipinus, filius Caroli Magni, *(b)* major domus regis Clotharii principabatur: Pipino verò in disponenda republica comparabatur sanctus Arnulphus, filius Arnoldi, filii Amberti, *(c)* ex Blitilde, filia primi Lotharii regis.

626	14	35	39	9	10	13

Heraclius imperator Persas levibus præliis frequenter fundit.

627	15	36	40	10	11	14

Florebant in Galliis Austregisillus, Bituricensis episcopus, & sub eo Sulpicius, Chunibertus Coloniensis, & Joannes Tungrensis. In Hispaniis, Isidorus Hispalensis, *(d)* tum sanctitate, tum doctrina clarebat.

628	16	37	41	11	12	15

Heraclius Persas gravi bello contrivit, in quo prætorem Persarum, omnesque penè principes peremit, & Persidem pervagatus, miranda Persarum palatia combussit, & dejecit.

Clotharius rex filium suum Dagobertum, in regno ascitum, Pipino & Arnulpho committit ad regnandum Austrasios.

Eduinus, rex Nordanimbrorum, à Paulino episcopo baptizatur, & post Radoaldum potentius cæteris super Anglos principatur.

629	17	38	42	12	13	16

Dagobertus, iram patris sui Lotharii regis meritus, quia consiliarium ejus cæsum & detonsum dehonestaverat, Parisios, ad ecclesiam sancti Dionysii confugit, & quia inde nullo modo extrahi potuit, locum illum semper cordi habuit.

Syrohis, cum Persarum principibus, contra patrem suum Cosdroën insurrexit, & pace cum Heraclio imperatore confirmata, patrem suum cum filiis ipsius peremit, & anno uno regnavit.

630	18	1	43	13	14	17

Heraclius, Perside devicta, & pace inter Romanos & Persas confirmata, rediit cum gloria.

Syrohi rege mortuo, Adesir regnavit anno uno.

Adaloaldo,

(a) Mir. *LXIX.*
(b) Mir. rectius *Karlomanni.*
(c) Mir. rectius *Ansberti.*
(d) Miræus *Spalensis*, qui in margine addit: *ita MSS. Codices. Sic olim* Hispania *dicta est* Spania.

Romanorum.	*Persarum.*	*Francorum.*	*Longobar.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*	*Anni domini.*

Adaloaldo, Longobardorum rege mortuo, Rotharith regnavit post eum annis 16.

Erpualdus rex, qui cum patre suo Rodoaldo à fide Christi apostataverat, suasu Eduini regis, cum gente sua idololatriæ abrenunciat.

Dagobertus rex, Saxonibus bello concurrit, cui pater Lotharius rex, accurrens auxilio, interfecto Berthoaldo, duce Saxonum, victoriam obtinuit, & pervagans omnem Saxoniam, nullum omnino Saxonum, mensuram gladii sui excedentem, dimisit viventem.

Hoc tempore, Arabum sive Sarracenorum princeps erat Muhanmad, qui pseudopropheta, ex orphano & inope, per hæresis suæ præstigia ad regnum evectus est. Hic de progenie Hismaëlis ortus, cùm esset pauper & orphanus, ad quandam cognatam suam prædivitem, nomine Chadigam, primò ut mercenarius, deinde ut sponsus se conjungens, per eam ditatus est. Quæ cùm ægrè ferret, epileptico, id est, caduco, illum morbo vexari, ille dicebat, hoc non esse morbum, sed visionem archangeli Gabrielis se interim videre, & quia aspectum ejus ferre non posset, mente defecta cadere. 530 Hic communicabat Christianis & Judæis, ex eorum scripturis suam pseudoprophetiam in aliquibus confirmans. Hic dicebat, quia hi, qui inimicum occidunt, vel qui ab inimico occiduntur, paradisum ingrediantur, paradisum verò esse carnalis cibi & potus, ibique esse fluvium vini, lactis & mellis, & mixturam fœminarum non præsentium, sed aliarum, multo tempore futuram & affluentem voluptatem, & multa hujusmodi. Hic est Muhanmad, cui gentiles adhuc cultum deitatis exhibent. Hic in regno Sarracenorum quatuor prætores statuit, qui Amiræi vocabantur, ipse verò Amiras dicebatur, vel Protosynbulus.

Obiit sanctus Bavo.

19	1	44	1	15	18	631

Heraclius imperator, devicta Perside, Zachariam patriarcham cum captivorum populo Hierusalem reducit: & sanctam crucem Domini reportans, cùm regio schemate ornatus, portam vellet intrare, per quam Jesus ad crucem subeundam exivit, porta divinitus clausa est, eique rursum admonitu angeli humiliato & discalciato, porta ultro aperta est, & ita cruce relata, celebritatem exaltationis ejus annuatim dedicavit.

Apud Persas Hormisda regnat anno uno sub Sarracenis.

Lothario mediano, Francorum rege, mortuo, Dagobertus, filius ejus, regnat annis quatuordecim.

20	1	1	2	16	19	632

Sarraceni, qui hactenus fuerant sub Persarum regno, eos bello victos versutè sub suo redigunt dominio.

Ab hinc pro rege Persarum titulandum est regnum Sarracenorum.

Terræmotus factus est per triginta dies, apparuit in cœlo signum in modum gladii, portendens imminentem Sarracenorum principatum.

Adunallo, rex Britonum, reversus de minori Britannia, cum multitudine militum, commisit prælium cum Peanda, rege Merciorum, eumque devictum cepit, & suæ ditioni subdidit, subditumque duxit ad bellandum, contra Eduinum, regem Nordanimbrorum. Quem etiam cùm superasset atque occidisset, occupavit provincias & depopulatus est, & multam cædem fecit in terra.

Tunc etiam fides Christi in Anglia concussa est adeò, ut multi Christianitatem suam desererent, & idololatriam repeterent. *(a)* Muham-

(a) Mir. *Eduinus, Rex Nordanymbrorum, a Penda & Ceduala, Rege Brittonum, perimitur, & fides Christi in Anglia concutitur.*

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Wisigoth.

Muhammad, Sarracenorum Ammiras, moritur, post quem Ebubeher principatur annis tribus.

633	21	1	2	3	17	20

Severinus, Romanæ ecclesiæ 69 *(a)* præsidet.

Heraclius imperator, incidens in hæresim Monothelitarum, id est, unam operationem in Christo credentium, confundit ecclesiam & imperium, contra malitiam ejus pugnante perturbatione omnium rerum.

Inter Romanos & Sarracenos bellum implacabile oritur, hac de causa, quia cùm quidam spado imperatoris Heraclii distribueret togas militibus, cùm inter alios, etiam Sarraceni sub imperatore militantes, ad accipiendam *togam* venirent, spadone indignanter eis dicente, Vix sufficit imperator dare militibus togas, quantò magis canibus istis: illi dolore & pudore incitati, totam Sarracenorum gentem ad rebellandum incitant. Ammiræi autem Sarracenorum Romanos aggrediuntur, & cum multis tres Ammiræi à Romanis perimuntur.

Sigebertus infans, filius Dagoberti *Regis*, à sancto Amando baptizatur, ubi tacentibus cunctis, ipse infans 40 dierum Amen respondit, & Amandus Trajectensis episcopus ordinatur.

Sanctus Livinus episcopus in Brachbanto ab impiis occiditur.

634	22	2	3	4	18	21

Romani & Sarraceni vario eventu confligunt.

531 Successores Eduini regis, ad idololatriam revoluti, mox sunt à Ceduala rege perempti.

Dagobertus rex Sclavos bello devicit.

635	23	3	4	5	19	22

Joannes Romanæ ecclesiæ 70 *(b)* præsidet.

Ebubeher Ammiras moritur, post quem Haumar annis 12 principatur.

Sarracenis Syriam infestantibus, Heraclius crucem sanctam Domini ab Hierusalem Constantinopolim transtulit. Hic dicit Beda in historia Anglorum, quòd Oswaldus, filius Edilfrid regis, regno Nordanimbrorum post Eduinum suscepto, Ceduallam sive Cadwallonem, regem Britonum, peremerit, & quia fidem Christi tenebat super omnes Britanniæ reges, eminuerit, & quatuor linguarum gentes, scilicet Pictos, Scotos, Britones & Anglos sub ditione acceperit. Sed aliter se habet historia Britonum. Refert enim, quòd Cadwaldo iste, rex Britonum, Oswaldum regem & præliando superatum fugaverit, & post occisionem ipsius Oswaldi diu regnaverit, sicque completis 48 annis in pace obierit, & à Britonibus in imagine ænea ad mensuram corporis illius fusa, positus fuerit, & eadem imago super equum æneum erecta fuerit. Atque super portam Londoniarum ad deterrendos Saxones constituta, ecclesia quoque subtus ædificata.

Aidam episcopus, sancti Columbani discipulus, à Scotia veniens, apud Anglos clarebat sanctitate & doctrina.

Dagobertus rex Wascones bello devincit.

636	24	1	5	6	20	23

Theodorus Romanæ ecclesiæ 71 *(c)* præsidet.

Sarraceni, capta Damasco, Phœnicem & Ægyptum occupant.

| 25 |

(a) Mir. *LXX.*
(b) Mir. *LXXI.*
(c) Mir. *LXXII.*

Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobar.	Anglorum.	Wisigothor.	Anni domini.
25	2	6	7	21	24	637

Florebant in Francia hoc tempore tres fratres, Ado, Rado, Dado, qui & Audoenus dictus est, qui suam erga Deum devotionem ostenderunt, singuli singula cœnobia fundando, ex quibus Dado fuit referendarius Dagoberti regis. Referendarius autem dicebatur, ad quem publicæ conscriptiones referebantur, ut per eum annulo seu sigillo regis confirmarentur.

Hos ad hoc animarat Eligius aurifex, jamdudum in aula regis Lotharii clarus, qui etiam ex dono Dagoberti regis Solenniacum monasterium construxit, ubi sanctus Remaclus ex Aquitania veniens, se in Christi tyrocinio, sub eo exercendum dedit. Sanctus verò Dado, qui & Audoenus, intra Brigensem saltum cœnobium construxit, quod Rasbacis dicitur, in quo sanctum Agillum primum abbatem præfecit.

Sancta Aurea claruit, quam Eligius monasterio virginum à se Parisiis constructo præfecit.

26	3	7	8	22	25	638

Sarraceni Hierusalem biennio obsessam capiunt.

Sanctus Amandus, Tungrensi episcopatu posthabito, verbi instat officio. Sub hoc sanctus Laudoaldus floruit, qui filium Apri, viri illustris, Lanbertum, *(a)* pòst episcopum & martyrem futurum, à puero imbuens in viam Dei induxit.

Remaricus abbas, & Georicus Metensium episcopus, clarent.

27	4	8	9	23	26	639

Sarraceni Syriam occupant.

Judæi in Hispania Christiani efficiuntur. Sisebodus enim, Gothorum rex gloriosissimus, plurimas in Hispaniis provincias Romanæ militia sibi bellando subjecit, & Judæos in suo regno ad fidem Christi convertit.

Obiit sanctus Florbertus Abbas: cui successit Joannes Abbas.

28	5	9	10	24	27	640

532

Sarraceni Antiochiam capiunt.

Dagobertus rex Sigebertum, filium suum, Austrasiis regem mittit, sub tutela Pipini & Cuniberti episcopi.

Sanctus Arnulfus, ex Majore domus Metensium episcopus, & ex episcopo solitarius, dormit in Christo. Clodulfus, filius ejus, pòst Metensis episcopus, sanctitatem patris imitatur.

Doda, mater ipsius Clodulfi, Treveris inclusa Christo ancillatur, & Albado *(b)* Anglorum rege mortuo, Carcombertus *(c)* filius ejus, post eum regnavit annis 25. *(d)*

Hic in Anglia primus idola deorum destruxit, & fidem Christi dilatavit, & jejunium Quadragesimale in Anglia legaliter observare edixit.

Monasterium S. Petri in Sithiu ædificatur.

29	6	10	11	1	28	641

Sarraceni, Persis iterum bello victis, fugato rege eorum Hormisda, totam Persidem sibi subjugant.

30	7	11	12	2	29	642

Heraclius imperator moritur, Constantinus, filius ejus, substituitur,

 & quar-

(a) Miræus in margine: *In MSS. nunc.* Lambertus, *interdum* Lantbertus.
(b) Mir. *Ealbaldo.*
(c) Mir. *Earcombertus.*
(d) Mir. *XXIV.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Persarum.*	*Francorum.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*

& quarto mense imperii sui, à noverca sua Marciana, *(a)* & Pyrrho patriarcha veneno extinguitur, & Marciana, cum filio suo Heraclona, imperium arripuit.

Sisebodo, Wisigothorum rege mortuo, Suitilan succedens regnavit annis duobus.

Dagobertus, Saxonibus contra Winidos sibi auxiliantibus, annuum quingentarum vaccarum tributum eis indulget.

533 643 | 1 | 8 | 12 | 13 | 3 | 1 |

Heraclonas, abscisо sibi naso, & Marciana mater ejus, abscisa sibi lingua, exiliantur. Et Constans, qui & Constantinus dicitur, filius Constantini, regnavit annis viginti quinque. *(b)*

Oswaldus, rex Nordanimbrorum, à Peanda *(c)* Merciorum rege perimitur, cujus filius Oswii regnat post eum annis 27. *(d)*

Dagobertus Wascones subigit.

Judacail, rex Britonum, gratiam Dagoberti sibi redimit.

Virgo Christi Reginulfa sanctitate claret in Gallia.

644 | 1 | 9 | 13 | 14 | 4 | 2 |

Haumar Ammiras templum sibi in Hierusalem ædificat. Et quia nullo modo structura consistere poterat, suggestione Judæorum crucem desuper montem oliveti tolli imperat, & sic structura templi stare potuit.

In Hispaniis Suintilane, ob crudelitatem suam, à Wisigothis reprobato, Sisenandus per auxilium Dagoberti sublimatus in regnum, regnat annis 20.

Sanctitate florent Rictrudis, Marchianensis, & ejus filiæ, Eusebia & Clotsendis; Gertrudis Hamaticensis, & Berta Blangiacensis.

645 | 2 | 10 | 14 | 15 | 5 | 1 |

Dagobertus, rex Francorum, moritur, de quo per visionem cuidam revelatum est, quòd anima ejus ad judicium rapta sit, & multis sanctis contra eam pro expoliatione suarum ecclesiarum reclamantibus, cùm eam jam mali angeli vellent ad pœnas inferni rapere, interventu sancti martyris, Parisiensis Dionysii, cui ipse maximè devotus fuerat, à pœnis liberata est.

Clodovæus, filius Dagoberti, regnavit post eum annis 17. Sigeberto, fratre ejus jam regnante in Austria, hujus Clodovæi Major domus fuit Erchanoaldus, *qui fuit frater Adalbaldi Ducis, mariti Rictrudis Marchianensis.*

646 | 3 | 11 | 1 | 16 | 6 | 2 |

Sanctus Remaclus ordinatur Trajectensis episcopus.

Rodoaldus *(e)* frater Ittæ, & avunculus sanctæ Gertrudis, archiepiscopatum Treverensem doctrina & sanctitate sua illustrat. Soror quoque ejus Severa abbatissa in urbe eadem à fratris sanctitate non degenerat.

Rotharith, Longobardorum rege mortuo, Rodoaldus filius ejus regnat annis quinque.

647 | 4 | 12 | 2 | 1 | 7 | 3 |

Pipinus

(a) Mir. *Martina.*
(b) Mir. *XXVI.*
(c) Mir. *Penda.*
(d) Mir. *XXVIII.*
(e) Mir. *Modoaldus.*

Romanorum.	*Sarracen.*	*Francorum.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*	*Anni domini.*

Pipinus, Major domus, moritur, Grimoaldus, filius ejus, in aula Sigeberti regis potenter principatur.

Persa quidam, simulans se velle adorare Haumar, Ammiram Sarracenorum, infixo in ventrem ejus gladio, peremit eum; cui Hothmen substitutus, annis decem principatur.

5	1	3	2	8	4	648

Martinus Romanæ ecclesiæ 72 *(a)* præsidet.

Sarraceni Africam occupant.

Sigebertus rex Radulpho, Thuringorum duci, bello concurrit.

Sanctus Fursæus in Hibernia claruit, qui peregrinationem pro Christo aggressus, ad Gallias usque pervenit, & à Clodovæo rege honorificè susceptus, Latiniacum cœnobium fundavit. Quem non multo pôst fratres sui, Foillanus & Ultanus, pari peregrinandi voto secuti, per Gallias claruerunt, ex quibus Foillanus dono Gertrudis virginis Fossense monasterium *(b)* postea fundavit, ubi etiam martyrio coronatus quiescit.

6	2	4	3	9	5	649

Eligius Noviomi, Audoenus, qui & Dado, Rothomagi, clarent episcopi, & Philibertus de Herio insula, & Richarius Pontinensis, & Geremarus Flaviacensis abbates, Angadrisma quoque sacra virgo secus Belvacum, Ansegisus etiam, filius sancti Arnulphi, clarebat, cui Begga, soror Grimoaldi, nupserat.

7	3	5	4	10	6	650

Itta, relicta Pipini, instinctu Amandi, se & sua Deo devovens, monasterium Nivalense fundavit, eique filiam suam Gertrudem, Deo dignam virginem præfecit.

Aubertus, Cameracensis episcopus, claret.

8	4	6	5	11	7	651

Rex Sigebertus, de posteritate prolis desperans, duodecim monasteria hinc inde construxit Deo. In quibus Stabulaus & Malmudarium eminebant, cooperante sibi in his majore domus Grimoaldo, & Trajectensium episcopo Remaclo. Qui Remaclus non multo post pertæsus secularium tumultuum, in ipso Stabulaus monachicæ vitæ assumpsit habitum, *cui successit in pontificali regimine sanctus Theodardus.*

His diebus multi utriusque sexus in Galliis claruerunt, qui ad testimonium sanctitatis suæ in ædificandis Deo monasteriis operam suam impenderunt. Ex his in nostra vicinia tunc florebat sanctus Landelinus, confessor Christi, qui & Morosus, ab Auberto, Cameracensi episcopo, ex prædone ad Christum retractus, & à beato papa Martino ad prædicandum ordinatus, fundator cœnobiorum Lobiensis, Alvei, Waslaris, atque Crispiniensis, ubi corpore requiescit cum discipulis suis, Adoleno & Domitiano; Gissenus Cellensis, Madelgarius dux, qui & Vincentius, Altimontensis & Senogensis, *(c)* ejusque conjunx Waldetrudis Castrilocensis, sororque Waldetrudis, Aldegundis Melbodiensis, & Trudo etiam Haspaniensis in tyronem Christi adolescebat. Præter hos & alii multi *(d)* de Anglia vel Scotia in Galliis peregrinantes, verbum Dei seminabant,

(a) Mir. *LXXIII.*

(b) De hoc *VALESIUS Not. Galliarum, voce Vossuense Monasterium. Locus cum Monasterio inter Castellum (Chastelet) & Namurcum est situs in Diœcesi Leodicensi ad fluviolum Gervernam non procul a fluvio Sabi, & Fosi vulgo nuncupatur, alias Fosse.*

(c) Mir. *Sonegiensis.*

(d) Miræus in margine: *Inter alios fuere* SS. *Adalgisus, Monbulus, Vuasnulfus & Autbodus.*

Anni domini.	Romanorum.	Sarracen.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Wisigoth.

minabant, multumque fructum Deo faciebant, scilicet Etto, Bertuinus, Eloquius.

Cœnobium Floriacense à Leodepoldo abbate fundatur, & non multo pòst corpus sancti Benedicti abbatis, *(a)* ab Agilulfo monacho à castro Cassino delatum, illuc transportatur. Corpus verò sororis ejus, sanctæ Scholasticæ Cynoniannis *(b)* transfertur.

534 Rodoaldo, Longobardorum rege perempto, Ariperth regnat annis novem.

652	9	5	7	1	12	8

Constantinus imperator à Paulo Constantinopolitano deceptus, exposuit typum contra fidem Catholicam, nec unam, nec duas voluntates aut operationes in Christo diffiniens esse confitendas, quasi nihil velle vel operari credendus sit Christus. Ob hoc, Martinus papa, congregata Romæ 105 episcoporum synodo, anathematizavit hæreticos episcopos, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum quoque præsentis persecutionis incentorem, ecclesiam aperta & occulta infestatione vexantem.

Sigebertus rex Hildebertum, filium Grimoaldi majoris domus, adoptat in filium & in regnum.

653	10	6	8	2	13	9

Constantinus imperator, misso Exarcho ad Italiam, impugnat Dei ecclesiam. Judocus, regis Britonum filius, spreto regno & mundo, peregrinus & eremita, in pago Pontivo requievit in Christo.

654	11	7	9	3	14	10

Ignis de cœlo cecidit, & timor magnus super homines venit, pestilentiaque gravissima tribus æstivis mensibus grassata est, cunctis visibiliter apparente, bonum & malum Angelum noctu civitatem circuire. Et quotiens jussu boni Angeli malus Angelus venabulo, quod manu ferre videbatur, ostium cujusque domus percussisset, tot ex eadem domo sequenti die interibant.

Hoc tempore sanctus Foillanus Fossensis martyrizatur.

655	12	8	10	4	15	11

Sarraceni, capta Rhodo, famosum ejus Colossum everterunt, ex cujus ære nongenti cameli onerati sunt.

656	13	9	11	5	16	12

Constantinus imperator, Sarracenis navali pugna congressus, ignominiosè vincitur. Sigebertus, rex Austrasiorum, moritur, Dagoberto, filio suo admodum parvulo, fidei Grimoaldi commendato, ut in regnum ejus auxilio promoveatur.

Oswii, rex Nordanimbrorum, facto Deo cœli voto, Peandæ, Merciorum regi, concurrit, cum exercitu non multo, & inter nimiam Merciorum stragem ipsum regem Peandam perimit, gentemque Merciorum ad Christum converti fecit, Pictosque regno Anglorum subdidit.

657	14	10	12	6	17	13

Olympius Exarchus, ad regendam Italiam ab imperatore Constantino missus, & Martinum papam occidere jussus, cùm aliter non posset, tractavit, ut inter missarum solennia, cùm sibi ipse papa sanctam communionem porrigeret, illum spatarius suus perimeret, sed spatarius, hora

(a) Miræus in margine: *Vide Baronium ad an. 604. Joannem à Bosco in Biblioth. Floriacensi & Arn. Vuionum in Ligne vita.*

(b) Potius in partibus Cenomanensium, prout *REGINO ad a. 612.* & Miræi Codex: *Cenomanis.*

Romanorum.	*Sarracen.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*	*Anni domini.*

hora sanctæ communionis, papam nullo modo videre potuit. Exarchus verò, paulo pòst in Sicilia à Sarracenis turpiter victus, turpius periit.

Grimoaldus major domus, domino suo Dagoberto, Sigeberti filio attonso, per Didonem, Pictaviensem episcopum, in Scotiam directo, Hildebertum, filium suum, facit Austrasiorum regem.

Hothmen, Ammira Sarracenorum perempto, Muhamas *(a)* ex Ammireo Ammiras factus principatur annis 25. *(b)*

15	1	13	7	18	14	658

Franci dolentes super infidelitate Grimoaldi, contra filium Sigeberti, captum eum præsentant Parisiis judicio Clodovæi, quem Clodovæus vinculatum, amara in carcere fecit morte consumi, filiumque suum juniorem, Hildericum, regem fecit Austrasiorum.

Obiit Itta, mater sanctæ Gertrudis.

Theodardo episcopo martyrizato, sanctus Lambertus, filius Apri comitis, episcopatum Trajectensem illustrat gloria nobilitatis, & gratia sanctitatis.

Atrebatis, dum corpus sancti Vedasti transfertur ab *(c)* Auberto episcopo, præsentibus Lamberto Tumgrensi, & Audomaro Tervanensi, aliisque sanctis episcopis & abbatibus, Audomarus, qui præ senio cæcus erat, dum precibus præsentium episcoporum & meritis sancti Vedasti illuminatus esset, ægrè ferens, se liberatum esse à cæcitate, quam pro salute sua sibi à Deo immissam esse gaudebat, rursus ad votum suum excæcatus est. Obiit Joannes, *Abbas Blandiniensis; cui successit Baudemundus.*

16	2	14	8	19	15	659

Martino papa, pro confessione fidei jussu Constantini exiliato, ibique defuncto, Eugenius 73 *(d)* Romanæ ecclesiæ præsidet.

Constantinus Sclaviam sibi subjicit.

17	3	15	9	20	16	660

Muhamas *(e)* Sarracenorum Ammiras, cum Constantino imperatore firmat pactum, ut Sarraceni Romanis solvant tributum, scilicet per singulos dies numismata mille, & servum, & equum.

Clodovæus rex, corpus sancti Dionysii Parisiensis discooperiens, minus religiosè licet cupidè, os brachii ejus fregit, & rapuit, moxque in amentiam perpetuam incidit.

Ariperth, Longobardorum rege defuncto, Godebertus & Bertarith filii ejus, annum agunt, non tam in regno componendo, quàm regno contendendo.

18	4	16	1	21	17	661

Vitalianus 74 *(f)* Romanæ ecclesiæ præsidet.

Obiit sanctus Amandus Elnonensis.

Constantinus imperator Theodosium fratrem suum occidit.

Grimoaldus, dux Taurinacium, Godebertum, filium Ariperth regis Longobardorum, dolo perimit, & ejus regnum arripit, sororemque Godeberti uxorem ducit, regnavitque novem annis.

(a) Mir. *Muhanias.*
(b) Mir. *XXIV.*
(c) Miræus: *Autberto*, qui in margine addit: *Sic Aquic. & Ortel. codices. In Gembl. & Lipss. legitur*, Vindiciano.
(d) Mir. *LXXIV.*
(e) Mir. *Muhavias.*
(f) Mir. *LXXV.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Sarracenor.* | *Francor.* | *Longobar.* | *Anglorum.* | *Wisigoth.*

Sanctus Nivardus, Remensis archiepiscopus, & Reolus, successor ejus, Bercharius quoque martyr, qui fuit abbas primus Autivillarensium, sancta etiam Bertha, martyr & abbatissa, sanctitate clarent in Gallia.

662 | 19 | 5 | 17 | 2 | 22 | 18 |

Constantinus imperator Italiam petit, multasque Longobardorum urbes capit, Beneventum obsidet, ibique Grimoaldus rex exercitum ejus graviter atterit.

Clodovæus, rex Francorum, obiit, & Lotharius filius ejus succedit, & quatuor annis regnat. Hujus Major domus post Erchanoldum fuit Ebroinus.

Abhinc Francorum regibus à solita fortitudine & scientia degenerantibus, regni potentia disponebatur per Majores domus, regibus solo nomine regnantibus. Quibus moris erat principari quidem secundum genus, & nil agere vel disponere, quàm irrationabiliter edere & bibere, domique morari, & calendis Maii præsidere coram tota gente, & salutare, & salutari, obsequia & dona accipere, & rependere, & sic secum usque ad alium Maium permanere. *Sanctus Lambertus monachus efficitur.*

Baltildis regina, mater Lotharii, Corbeiæ & Calæ monasteria Deo construxit.

663 | 20 | 6 | 1 | 3 | 23 | 19 |

Constantinus imperator imperium in urbem Romam transferre nititur, sed à Constantinopolitanis ei resistitur.

664 | 21 | 7 | 2 | 4 | 24 | 20 |

536 Constantinus imperator Romam venit, de qua omnibus penè, quæ ad ornatum urbis erant, ablatis, ad Siciliam vadit.

In Anglia inter Anglos & Scotos magna de observatione Paschæ fit disceptatio, mediante Oswii, rege glorioso, qui etiam assensit Anglis, Pascha celebrantibus more Romano.

Obiit sancta Gertrudis Nivellensis.

Sisennado, Wisigothorum rege mortuo, regnat Chiutilan *(a)* annis sedecim.

665 | 22 | 8 | 3 | 5 | 25 | 1 |

Obiit sanctus Eligius, Noviomensis episcopus.

Carconbertus *(b)* rex Anglorum obiit, & filius ejus Egbertus regnat post eum annis octo. *(c)*

Sanctus Wandregisilus obiit, cui successit Lambertus.

666 | 23 | 9 | 4 | 6 | 1 | 2 |

Lotharius, rex Francorum, moritur, & Theodericus, frater ejus, ab Ebroino, majore domus, in regnum sublimatur.

667 | 24 | 10 | 1 | 7 | 2 | 3 |

Theodericus rex, propter insolentiam Ebroini, à Francis repudiatur, & frater ejus Hildericus, qui in Austria regnabat, à cunctis ad regnandum evocatur. Porrò Theodericus & Ebroinus tonsurantur, & Theodericus Parisiis in cœnobio sancti Dionysii, Ebroinus in Luxovio releguntur. Hilderici major domus erat Vulfradus. *(d)* Hic in parochia Wirdunensi, super Mosam, cœnobium sancti Michaëlis archangeli fundavit.

| 25 |

(a) Mir. *Chintilan.*
(b) Mir. *Earcombert.*
(c) Mir. *IX.*
(d) Mir. *Wulfoaldus.*

Romanorum.	*Sarracen.*	*Francor.*	*Longobardor.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*	*Anni domini.*
25	11	1	8	3	4	668

Theodorus archiepiscopus, & Adrianus abbas, à Vitaliano papa in Angliam diriguntur.

26	12	2	9	4	5	669

Constantinus imperator, qui & Constans, omnibus suis exosus, Syracusis à suis in balneo est occisus.

Constantis filius Constantinus post patrem imperat annis 17.

Mirius *(a)* quidam in Sicilia tyrannidem meditatus, mox extinguitur.

1	13	3	10	5	6	670

Adeodatus 75 *(b)* Romanæ ecclesiæ præsidet.

Oswi, Nordanimbrorum rege defuncto, Egfridus, filius ejus, regnat annis 15.

Grimoaldus, rex Longobardorum, cùm nono die post phlebotomiam accepto arcu columbam percutere nisus esset, vena brachii ejus dirupta est, & suprà ponentibus ei medicis venenata medicamina defunctus est. At Pertharith, filius Ariperth regis, divinitus à peregrinatione revocatus, & à Longobardis in regno relocatus, regnat annis decem & septem. *(c)*

Hoc tempore claruit sanctus Præjectus, Arvernensis civis & episcopus, qui etiam martyrizatus est ab ipsius urbis primoribus in ultionem Hectoris, Massiliensium patricii, ab Hilderico, Francorum rege perempti, propter injustitias Arvernensi ecclesiæ ab eo illatas.

In territorio Cameracensi virgo Dei Maxelendis pro voto virginitatis Harduinum amatorem suum fugiens, ab eo martyrizatur, qui mox excæcatus post triennium ab ea illuminatur.

2	14	4	1	6	7	671

Constantinus imperator fratres suos habens suspectos, ne conregnarent, nasos eorum abscidit.

Hoc tempore quidam in Britannia à morte resurgens, multa, quæ vidit de locis pœnarum, & purgatorii ignis loco enarravit.

3	15	5	2	7	8	672

Sarraceni Siciliam invadunt, & omnibus direptis, Alexandriam redeunt. Amatus, episcopus Senonensis, à rege Theoderico gravi & irrevocabili diu exilio tribulatur. 537

4	16	6	3	8	9	673

Egberth, rex Anglorum obiit, cui Lothere, frater ejus succedens, regnavit annis 12.

Iris apparuit in cœlo mense Martio, & tremuit omnis caro, ita ut omnes dicerent, quòd consummatio esset.

5	17	7	4	1	10	674

Theodorus, in Anglia synodo habita, constituit multa ecclesiæ utilia. Hic Theodorus scripsit pœnitentialem librum, mirabili & cauta discretione, distinguens modum singularum culparum. *(d)*

Sanctus Ansbertus Abbas efficitur.

6	18	8	5	2	11	675

Stolus Sarracenorum contra Constantinopolim applicuit, qui dum per aliquot annos Christianis inaniter concurrissent, in redeundo, ex multa parte dimersi interierunt. Cad-

(a) Mir. *Mizius.*
(b) Mir. *LXXVI.*
(c) Mir. *XVIII.*
(d) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 376.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Sarrac.*	*Franc.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Wisigothor.*

Cadwollone, Britonum rege mortuo, successit Cadualladrus. Qui cùm 12 annis regnasset, infirmatus est, & regibus Anglorum resistere non sufficiens, secessit in minorem Britanniam. Sed & cæteri Britones inter se discordantes, cùm etiam mortalitas eorum gentem consumeret, necessitate compulsi in diversas terrarum partes migraverunt.

676 | 7 | 19 | 9 | 6 | 3 | 12 |

Sarracenis & Arabibus cum Romanorum exercitu congressis, occiduntur Sarracenorum 30 millia. Hildericus rex levitate morum suorum accendit in se odia Francorum.

Sanctus Leodegarius, Augustudunensis episcopus, ab eo in Luxovio retruditur.

In Italia tantæ pluviæ & tonitrua fuerunt, quales nulla ætas hominum memorat, ut etiam homines & peculia fulgure interirent. Et nisi per litanias, quas quotidie faciebant, Dominus esset propitiatus, non potuissent homines triturare, vel in horreis frumenta recundere, in tantum ut ex ipsis pluviis denuo legumina renascerentur, & ad maturitatem devenirent.

677 | 8 | 20 | 10 | 7 | 4 | 13 |

Donus Romanæ ecclesiæ 76 *(a)* præsidet.

Ab Augusto per tres menses stella radiis cœlos penetrans, à parte Orientis, à galli cantu usque in mane apparebat, & maxima mortalitas à parte Orientis subsequuta est.

678 | 9 | 21 | 11 | 8 | 5 | 14 |

Balinicus *(b)* architectus ab Heliopoli Syriæ ad Romanos confugit, ignemque marinum adinvenit. Quo usi Romani naves Sarracenorum exusserunt, & unà cum animabus prorsus incenderunt, & ita victoria potiti sunt.

Sanctus Ansbertus Rotomagensis Episcopus ordinatur.

679 | 10 | 22 | 12 | 9 | 6 | 15 |

Agatho Romanæ ecclesiæ 77 *(c)* præsidet.

Inter Romanos & Sarracenos in 30 annos pax est confirmata, ut Sarraceni Romanis auri libras tria millia, & viros captivos quinquaginta, & equos nobiles quinquaginta, annuatim solverent.

Bodilo Francus, quem Hildericus ligatum ad stipitem cædi præceperat, Hildericum in venatione exceptum cum Blitilde, uxore ejus prægnante, interficit: & Theodericus regno restituitur.

Leudesius, filius Erchonoaldi, consilio Leodegari episcopi, à Luxovio revocati, aliorumque principum, Major domus constituitur.

680 | 11 | 23 | 1 | 10 | 7 | 16 |

538 Ebroinus à Luxovio egressus vires resumit, insidiatores suos premit, super Theodericum regem irruit, thesauros ejus & ecclesiæ diripit, Leudesium majorem domus perimit, Clodovæum quendam, fingens esse filium Lotharii regis, regem sibi facit, ad ejus sacramentum, quos potest, pœnis, minis & blandimentis impellit.

Agatho papa suscepit divinam jussionem principum, ut suggessit, per quam relevata est quantitas, quæ erat solita dari pro ordinatione pontificis facienda: sic tamen, ut si contigerit, post ejus transitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, nisi prius decretum gene-

(a) Mir. *LXXVII.*
(b) Mir. rectius *Callinicus*, qui inventor fuit ignis Græci. Vide infrà *WERNERUM ROLEWINCK a. 684.*
(c) Mir. *LXXVIII.*

Roman.	*Sarracen.*	*Francor.*	*Longobard.*	*Anglor.*	*Wisigoth.*	*Bulg.*	*Anni domini.*

generale introducatur in regiam urbem, secundum antiquam consuetudinem, ut cum eorum scientia & jussione debeat ordinatio provenire.

Chintilano rege defuncto, Tolgan, filius ejus adhuc puer, in regno Wisigothorum succedens, regnavit annis 4.

Gens Bulgarorum, quæ & ipsa à Scythia egrediens passim debacchabatur, per Thraciam, Bathaia duce grassatur. Quibus Constantini imperatoris occurrens exercitus, ab eis turpiter fugatus, graviter est attritus: & adeò per Romanam rempublicam eorum invaluit excursus, ut imperator, facta pace annua, pacta eis præbere sit coactus.

Ab hinc igitur regnum Bulgarorum annotandum est, quorum rex Bathaias erat.

§ Regnum Bulgarorum.

| 12 | 24 | 2 | 11 | 8 | 1 | 1 | 681

Sexta synodus universalis Constantinopoli congregatur, in qua Georgius, Constantinopolitanus episcopus, ab errore Monothelitarum revocatur.

Macarius verò Antiochenus, & cuncti duas voluntates & operationes in una Christi persona negantes, anathematizantur. In hac synodo fuerunt episcopi 289.

| 13 | 25 | 3 | 12 | 9 | 2 | 2 | 682

Sanctus Leodegarius, Augustudunensis episcopus, ab Ebroino capitur, & cum fratre suo Gerino graviter affligitur. Gerinus non multo pòst lapidibus obruitur.

In Italia tribus æstatis mensibus gravissima hominum mortalitas facta est.

Muhamas, Sarracenorum Ammiras, moritur, post quem Berith *(a)* filius ejus, tribus annis principatur.

| 14 | 1 | 4 | 13 | 10 | 3 | 3 | 683

In Anglia claret Ediltrudis regina, quæ tribus nupta viris, virgo permansit, cujus mortuæ corpus post undecim sepulturæ suæ annos incorruptum inventum est.

| 15 | 2 | 5 | 14 | 11 | 4 | 4 | 684

Leo junior 78 *(b)* Romanæ ecclesiæ præsidet.

Ravennas ecclesia, censura imperatoris, sub ordinatione sedis Apostolicæ restituta est, scilicet ut qui in ea electus fuerit episcopus, in urbem Romanam veniat ordinandus.

Egfridus rex innoxiam Hiberniæ gentem graviter depopulatur.

Tolgane à Wisigothis propter pueritiæ levitatem reprobato, & in clericum tonsorato, Thintasindus *(c)* regnat post eum annis 20.

Hoc anno Hatta cœnobii Blandiniensis Abbas efficitur.

| 16 | 3 | 6 | 15 | 12 | 1 | 5 | 685

Benedictus Romanæ ecclesiæ 79 *(d)* præsidet.

Girith *(e)* mortuo, Marhuam principatur Sarracenis anno uno.

Theodericus rex Ebroinum in gratiam recipit, ejusque consilio synodum episcoporum cogit, & in hac multos eorum, ex sententia Ebroini, episco-

(a) Mir. *Gizid.*
(b) Mir. *LXXIX.*
(c) Mir. *Chintasindus.*
(d) Mir. *LXXX.*
(e) Mir. *Gizid.*

Anni domini.

episcopatu privat, aliquos etiam eorum irrevocabili exilio damnat. Sub tam procelloso domesticæ persecutionis tumultu

539 · Sanctus etiam Lambertus, à Trajectensi amotus episcopatu, in cœnobio Stabulaus monachicæ quietis expetit portum, ibique per septem annos habitavit secum.

Sanctus Leodegarius, diu ab Ebroino tormentatus, post famem & carceris squalorem, post oculorum evulsionem, post plantarum concisionem, post linguæ & labiorum excisionem, tandem consummavit martyrium per capitis abscissionem.

Ansegisus, pater Pipini, à Gunduino perimitur, quem *ipse* juventum & nutritum de sacro fonte susceperat, & ad maximos militiæ honores provexerat.

Lothere, *(a)* rex Anglorum moritur, & Egfridus, rex Nordanimbrorum, à Pictis perimitur.

Picti, Scoti, & Britones Anglos nimis premunt, & libertate, quam olim per Anglos perdiderant, recepta, multam Angliæ partem invadunt.

Post Lothere regnavit Edriach annis duobus.

Egfrido verò succedens frater ejus Alfridus, regnavit annis 19. *(b)*

Sanctus Amatus à Theoderico rege consilio Ebroini exiliatur.

Sanctus Quilianus Scotus, Wirtiburgensis episcopus, claret.

686	17	1	7	16	1	2	6

Joannes Romanæ ecclesiæ 80 *(c)* præsidet.

Begga, relicta Ansegisi, se & sua Deo mancipat, & monasterium Andennense fundat.

Constantino imperatore mortuo, Justinianus filius ejus imperat annis 10.

Sarracenis principatur Habdalan anno uno.

687	1	1	8	17	2	3	7

Conon Romanæ ecclesiæ 81 *(d)* præsidet.

Sanctus Cuthbertus, Anglorum episcopus, obiit.

Habdimelech Ammiras, principatur Sarracenis annis 22.

Inter Justinianum & Habdimelech pax convenit, ut solvant Sarraceni Romanis mille numismata, & servum & equum singulis diebus.

Vulfrado *(e)* majore domus mortuo, Pipinus, filius Ansegisi, principatur in Austria cum duce Martino, quibus congressus Ebroinus, victoria potitur, Martinus fugiens ab Ebroino perimitur.

Pertharith, Longobardorum rege mortuo, Cuniperth filius ejus regnat annis 12.

Edrich, Anglorum rege mortuo, externi reges gentium regnum Angliæ disperdunt, & discindunt annis 4.

688	2	1	9	1	1	4	8

Sergius, Romanæ ecclesiæ 82 *(f)* præsidet. Hic in sacrario sancti Petri portionem magnam Dominicæ crucis invenit. *(g)* Consequentia missam celebrandi jam ad integrum composita ab Apostolis & Apostolicis viris. Epistolas quippe & Evangelia recitabat ecclesia ex antiquorum

(a) Miræus in margine: *interdum* Lohere.
(b) Mir. *XX.*
(c) Mir. *LXXXI.*
(d) Mir. *LXXXII.*
(e) Mir. *Wulfoaldo.*
(f) Mir. *LXXXIII.*
(g) Miræus in margine: *Videtur hic in Mss. aliquid deesse.*

Romanor.	Sarracen.	Francor.	Longobar.	Anglor.	Wisigoth.	Bulg.	Anni domini.

rum traditione, quæ digesta sunt in libro, qui appellatur Comes, quem ad Constantinum Hieronymus scripsisse dicitur.

Alexander autem sextus papa, qui instituit aquam benedici & aspergi, qui & instituit oleum singulis annis benedici ab episcopo, & vetus propter novitatem sacramenti, incendi; hic inseruit memoriam Dominicæ passionis ad consecrationem Eucharistiæ. Et sicut de latere crucifixi Christi Jesu effluxit sanguis & aqua, ita aquam vino misceri in ipsa consecratione instituit, nec vinum sine aqua, nec aquam sine vino offerri debere decernens.

Sixtus primus, papa 7, hymnum: *Sanctus sanctus sanctus Dominus Deus Sabaoth;* Telesphorus 8 papa, qui Quadragesimæ jejunium septem hebdomadibus ante Pascha instituit, hymnum angelicum: *Gloria in excelsis:* addidit.

Damasus 15 *(a)* papa, *Credo in unum Deum,* solennibus diebus cantari instituit, ex decreto sanctæ secundæ universalis synodi, à centum quinquaginta episcopis Constantinopoli celebratæ. 540

Innocentius XL. pacis osculum decrevit dari. (b)

Celestinus 41 *(c)* papa introitus, gradalia, offertoria, & communiones ex Psalmis modulari antiphonatim instituit.

Gelasius 47 *(d)* papa collectas & præfationes composuit.

Gregorius 42 *(e)* papa, Kyrieleyson, *Christe eleison,* & *Alleluya* extra Quinquagesimam, & orationem Dominicam, per quam solam Apostoli consecrabant, post canonem consecrationis addidit.

Ad hæc omnia hic Sergius hoc ultimum addidit, ut inter communicandum Agnus Dei à clero cantetur. Constituit etiam, ut in Annunciatione Domini, in festivitate, quæ dicitur Ὑπαντὴ Domini, in Nativitate, & Assumptione sanctæ Mariæ, exeant litaniæ. Hic corpus primi Leonis papæ divina revelatione transposuit.

Innocentia & meritum sancti Leodegarii multis miraculis declarantur.

Imperator pacem cum Sarracenis factam solvens, mala eis intulit, & pejora ab eis pertulit.

Ebroinum, majorem domus Neustriæ, Francos insolenter opprimentem, Ermenfridus peremit, & ad Pipinum confugit.

Waratho pro Ebroino major domus statuitur.

3	2	10	2	2	5	9	689

Justinianus pacem cum Bulgaribus pactam solvit, eisque concurrens primò vicit, pòst ab eis exceptus vix evasit.

Cadualadrus, rex Britonum, divino instinctu & suorum consilio revocatus ab eo proposito, quo Angliam repetere disponebat, Romam adiit, ibique non multo pòst vitam finivit, cujus successores postmodum regibus Anglorum multis annis multa prælia intulerunt, sed tamen monarchiam Angliæ recuperare sibi non potuerunt.

Inter Pipinum & Gissemarum, filium Warathonis, apud Navinu-

(a) Mir. *XXX.*

(b) Miræus in margine: *Sciat Lector, totum hunc locum in Mss. codice Gemblacensi ab indocto quopiam vitiatum.*

(c) Mir. *XLII.*

(d) Mir. *XLVIII.*

(e) Mir. *XLIII.*

Anni domini. | *Roman.* | *Sarracen.* | *Francor.* | *Longobard.* | *Anglor.* | *Wisigoth.* | *Bulg.* |

cum *(a)* castrum pugna committitur. Nec multo pòst Gissemaro divinitus punito, Warathone quoque mortuo, Bertharius, gener Warathonis, fit major domus regiæ, *sub Rege Theodorico.*

690 | 4 | 3 | 11 | 3 | 5 | 6 | 10 |

Franci Berthario aversi, affectant per obsides amicitiam Pipini, eumque instigant contra principatum Bertharii.

Sanctus Audoenus, Rothomagensis episcopus, sanctus Amatus, *Episcopus Senonensis,* Theodorus, archiepiscopus Anglorum, obierunt.

691 | 5 | 4 | 12 | 4 | 4 | 7 | 11 |

Theodericus rex cum Berthario & Pipino congressus vincitur, Bertharius à suis perimitur. Theodericus rex à Pipino capitur.

Pipinus sibi Neustriam subjugat, & sub Theoderico solus toti regno principando statum rerum meliorat. Sanctum quoque Lambertum in Trajectensi præsulatu relocat.

Wicred, filius Egberti regis, religione & industria confortatus, gentem Anglorum ab oppressione exterorum liberat, & 36 *(b)* annis regnat.

Sanctus Remaclus obiit.

692 | 6 | 5 | 13 | 5 | 1 | 8 | 12 |

Alahis dux, fugato Cuniperth, regnum Longobardorum arripit, cui Cuniperth bello congressus, eum perimit, regnumque recipit.

Wilebrodus cum sociis duodecim veniens ab Anglia, sanctitate claret in Gallia. *(c)*

541 Sanctus Wandregisillus, qui & Wando, Ansegisi majoris domus ex Walchiso fratre nepos, hoc tempore claruit, qui cœnobia Fiscanum & Fontinellam Deo construxit.

693 | 7 | 6 | 14 | 6 | 2 | 9 | 13 |

Theodericus, rex Francorum, obiit.

Clodovæus, filius ejus, regnat post eum annis 4.

Sarraceni Romanos gravissimo bello atterunt.

Evaldus albus, & Evaldus niger, presbyteri venientes ab Anglia, martyrizantur in Gallia, & jussu Pipini sepeliuntur in Agrippinensi Colonia.

694 | 8 | 7 | 1 | 7 | 3 | 10 | 14 |

Pipinus Radbodum, ducem Frisonum, bello vicit, & Wilebrodum genti illi ad prædicandum dirigit.

Quiliani, Wirtiburgensis episcopi discipulus, Arnual, *in Gallia,* Adananus abbas, Adelinus *(d)* & Wilfridus episcopi, clarent in Anglia. *Gens Tessandrorum, cum usque ad id temporis idololatriæ erroribus esset dedita, prædicatione sancti Lamberti, Trajectensis Episcopi, ad fidem Christi convertitur.*

695 | 9 | 8 | 2 | 8 | 4 | 11 | 15 |

Justinianus imperator sanctam sextam synodum infirmare nititur, & Sergium papam in hoc sibi resistentem ecclesia deturbare frustra molitur. De-

(a) FREDEGARII *Chron. c. XCVIII.* ed. du Chesne habet: *ad castrum Manucum.* ed. Ruinarti *ad castrum Namugo.* Intelligitur autem Namurcum, Belgii Austriaci urbs, satis celebrata, quæ olim *Manucum* fuit adpellata, secundum *VALESIUM.*

(b) Mir. *XXXV.*

(c) Miræus in margine: *Ita Mss. codex Aquicinctinus cum Orteliano. At Lipsianus ista refert ad an. 645. Sed uterque recte, vixit enim usque ad ætatis suæ annum 96.*

(d) Mir. *Adhelmus.*

Romanor.	*Sarracen.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglor.*	*Wisigoth.*	*Bulg.*	*Anni domini.*

Defectio Solis facta est hora diei tertia, ita ut quædam stellæ clarè parerent.

Sanctus Audomarus, Morinorum, & sanctus Ansbertus, Rotomagensium Episcopi, obierunt.

10	9	3	9	5	12	16	696

Leo patricius Justinianum regno privat, eumque naso & lingua truncatum exilio relegat.

Beda, venerabilis presbyter & monachus, clarens in Anglia, tricesimum ætatis annum agit, & reliquum tempus vitæ legendo, tractando, & exponendo sanctam scripturam, utiliter exigit.

1	10	4	10	6	13	17	697

Mortuo Clodovæo, Hildebertus, frater ejus, regnat post eum annis 18.

Wilibrodus, à Sergio papa Clemens agnominatus, & ad prædicandum genti Frisonum episcopus consecratus, ex dono Pipini principis sedem episcopalé statuit, in loco Vultaburch dicto, qui nunc Vultrajectum dicitur, à nomine gentis Vultarum & trajecto compositum, quasi Vultarum oppidum. Nam Trajectum lingua Gallica oppidum dicitur.

Apud Wirziburch, castrum Ostrofranciæ, sanctus Quillianus cum discipulis suis, Dolomanno & Tholmanno, *(a)* clàm martyrizatur à Geilana, uxore Gothberti, principis Wirziburgensium, quæ timebat separari à viro suo, arguente eum Quilliano, quòd eam, *uxorem quondam fratris ejus, etiam ipse* uxorem haberet. Quorum mors cùm diu omnes lateret, Geillana & percussoribus martyrum à dæmonio arreptis, eorum confessione divulgata est. *Translatio sancti Vedasti, post annos obitus sui LXXVIII.*

2	11	1	11	7	14	18	698

Sanctus Ursinarius, *(b)* per interventum Hildulphi principis, *(c)* Lobiense cœnobium à Pipino principe ad regendum suscepit.

Synodus Aquileiæ facta quintam universalem synodum, à Justiniano imperatore & Vigilio papa Constantinopoli celebratam, suscipere diffidit, quam Sergius papa salubriter redarguit, & ad concordiam reducit.

Sanctus Lambertus, Pipinum principem increpare ausus, quòd pellicem Alpiadem Plectrudi, legitimæ uxori suæ, superduxerit, à Dodone, fratre ipsius Alpiadis, Leodii martyrizatur, & Trajecti tumulatur, eique sanctus Hucbertus episcopus subrogatur.

Sancta Berga, *(d)* mater Pipini, ad Dominum transit.

Sanctus Bertinus, Abbas Sithiensis, obiit.

Absimarus, qui & Tyberius, Leone ab imperio pulso, eique naso abscisso, & in custodia retruso, imperat annis septem.

1	12	2	12	8	15	19	699

Drogo, filius Pipini, dux Campaniensium, moritur.

Grimoaldus, frater ejus, à patre Pipino in aula Hildeberti regis major domus statuitur, eique filia Rhatodi, Frisonum ducis, in uxorem de- 542
sponderur.

Mortuo Cuniperth, Longobardorum rege, Linthperth, *(e)* filius ejus

(a) Mir. rectius : *Colomanno.*
(b) Mir. *Ursmarus.*
(c) Mir. *Ducis.*
(d) Mir. rectius. *Begga.*
(e) Mir. *Luitpert.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Sarracen.* | *Francor.* | *Longobar.* | *Anglor.* | *Wisigoth.* | *Bulg.* |

ejus puer, in regnum succedit, Ansprandum habens tutorem.

Dodo, interfector sancti Lamberti, pessimo languore cruciatur, à vermibus consumitur, & ob intolerantiam fœtoris, in Mosam fluvium dimergitur, omnesque hujus culpæ complices infra annum divinitus puniuntur. Percussor verò sancti martyris fratri suo congressus, alter ab altero perimitur.

700 | 2 | 13 | 3 | 1 | 9 | 16 | 20 |

Romani pervagantes Syriam, perimunt ducenta millia Sarracenorum.

Regunbertus, dux Thaurinensium, Ansprandum, tutorem regis Linthperthi, bello superat, & anno uno regnat.

Terbellis Bulgaribus dominatur.

701 | 3 | 14 | 4 | 1 | 10 | 17 | 1 |

Mortuo Regumberto, Ariperth filius ejus, Ansprando in congressu victo, Linthperthum regem capit & perimit, Ansprandum in Baioariam fugere compellit, filiumque ejus juniorem, Linthprandum, ad patrem fugere permittit, & annis novem regnat.

Flavius Chinthasindus senio confectus, regnum Wisigothorum dimittit, regnatque post eum filius ejus, Flavius Recinsundus.

Sanctus Maurantus, beatæ Rictrudis Marchianensis filius, moritur.

702 | 4 | 15 | 5 | 1 | 11 | 1 | 2 |

Joannes Romanæ ecclesiæ 83 *(a)* præsidet.

Justinianus de exilio fugiens, ad Caianum, regem Avarorum, se contulit.

703 | 5 | 16 | 6 | 2 | 12 | 2 | 3 |

Sanctus Benedictus, abbas Anglorum, obiit.

Caianus pecunia corruptus à Leone imperatore, cùm vellet Justinianum ei prodere, Justinianus ab eo ad Therbellem, regem Bulgarorum, fugit.

704 | 6 | 17 | 7 | 3 | 13 | 3 | 4 |

Joannes Romanæ ecclesiæ 84 *(b)* præsidet.

Alfrido, Nordanimbrorũ rege mortuo, Osredus regnat annis 12. *(c)*

705 | 7 | 18 | 8 | 4 | 14 | 4 | 5 |

Justinianus auxilio Therbellis, Bulgarorum regis, imperium recipit, Leonemque & Tyberium, usurpatores imperii, in medio circi jugulat, Callinicum patriarcham excæcatum exiliat, & in adversarios tantam ultionem exercet, ut quotiens à naso sibi absciso defluentem rheumatis guttam detergeret, penè totiens aliquem ex his, qui contra eum conspiraverant, jugulari præciperet. Imperavit ergo secundò annis 7.

706 | 1 | 19 | 9 | 5 | 15 | 5 | 6 |

Sisinnius Romanæ ecclesiæ 85 *(d)* præsidet.

Sclavi Italiam infestant.

Constantinus, Romanæ ecclesiæ 86 *(e)* præsidet.

707 | 2 | 20 | 10 | 6 | 16 | 6 | 7 |

Choret & Opha, reges Anglorum, Romam veniunt, ibique in monachis attonsi, regi regum militaverunt.

708 | 3 | 21 | 11 | 7 | 17 | 7 | 8 |

Justi-

(a) Mir. *LXXXIV.*
(b) Mir. *LXXXV.*
(c) Mir. *XI.*
(d) Mir. *LXXXVI.*
(e) Mir. *LXXXVII.*

| *Romanorum.* | *Sarracen.* | *Francor.* | *Longobar.* | *Anglor.* | *Wisigoth.* | *Bulg.* | *Anni domini.* |

Justinianus imperator pacem cum Bulgaribus factam solvit, eisque congressus vix evasit.

| 4 | 22 | 12 | 8 | 18 | 8 | 9 | 709

Picti & Scoti catholicum Paschalis observantiæ ritum suscipiunt.

Habdimelech, Ammiras Sarracenorum, moritur, post quem Vlid annis septem principatur.

Childeberto monarchiam regni Francorum tenente, archangelus Michaël apparens Autberto, Abrincatensi episcopo, monuit semel & iterum, ut in loco maris, qui propter eminentiam sui tumba vocatur, fundaret ecclesiam in memoriam sui, volens talem venerationem exhiberi sibi in pelago, qualis exhibetur sibi in monte Gargano. Interim taurus à latrone furtim raptus, in illo loco religatur. Unde episcopus tertiò admonitus, ut illo in loco fundamentum jaceret, ubi taurum religatum inveniret, & sicut eum terram pedibus protrivisse videret, sic ecclesiæ ambitum duceret; ecclesiam in honore sancti Michaëlis constituit, & ex illo tempore, sicut in monte Gargano, ita etiam illo in loco, quod modò dicitur, in periculo maris veneratio archangeli frequentari cœpit. 543

Adrianus, abbas Anglorum, obiit.

| 5 | 1 | 13 | 9 | 19 | 9 | 10 | 710

Justinianus imperator fidem orthodoxam amplexus, Constantinum papam ad se Constantinopolim invitat, eumque venientem & redeuntem gloria Apostolico digna honorat.

Sanctus Hubertus, cœlitus admonitus, corpus sancti Lamperti à Trajecto Leodium cum magna miraculorum gloria refert, sedemque episcopalem in eandem urbem transfert. *Ex tunc Legia exaltata, & in urbem est ampliata.*

Ansprandus cum Baioariis Italiam repetit, cum Ariperth confligit, eoque fugiente & in fluvium dimerso, regnum Longobardorum recipit.

Ansprando post tres menses mortuo, Lintprandus filius ejus regnat annis 32.

| 6 | 2 | 14 | 1 | 20 | 10 | 11 | 711

Sancta Oda, uxor Boggis, ducis Aquitanorum, sanctitate claret in Gallia, quæ ecclesias Dei sua ditavit munificentia, & moriens in Leodicensi quievit parochia, *in villa, super Mosam sita, quæ dicitur Ammanium.*

| 7 | 3 | 15 | 2 | 21 | 11 | 12 | 712

Philippicus, qui & Bardanius, Justinianum imperatorem jugulat, & post eum annis duobus regnat.

Constantinus papa, populusque Romanus, nomen, literas, & figuram Philippi hæretici imperatoris suscipere respuit.

| 1 | 4 | 16 | 3 | 22 | 12 | 13 | 713

Grimoaldus, major domus, Leodii ante altare sancti Lamberti orans, à Ranigario *(a)* satellite Rabodi, ducis Frisonum, perimitur, & Theodoaldus, filius Drogonis, ab avo suo Pipino major domus statuitur.

Sanctus Ursinarus *(b)* episcopus, & abbas Lobiensis cœnobii, obiit, eique sanctus Erminus succedit.

| 2 | 5 | 17 | 4 | 23 | 13 | 14 | 714

Gregorius Romanæ ecclesiæ 87 *(c)* præsidet. Hic constituit, ut tempore Quadragesimæ, quinta feria, jejunium & celebritas missarum fieret in ecclesia, quod non fiebat antea.

Ar-

(a) Mir. *Raingario.*
(b) Mir. *Ursmarus.*
(c) Mir. *LXXXVIII.*

Anni domini.	Romanor.	Sarracen.	Francorum.	Longobar.	Anglor.	Wisigoth.	Bulg.

Arthemius, qui & Anastasius, Philippicum privans imperio & oculis, imperat annis duobus.

Petronax, civis Brixianus, divino instinctu, & Gregorii papæ animatus hortatu, cœnobium sancti Benedicti apud castrũ Cassinũ nobiliter *readificat, & sub regimine suo multos ad regulariter* serviendum Deo aggregat, expletis plus centum decem annis, ex quo à Longobardis desolatum fuerat.

Pipinus princeps obiit, & filium suum ex Alpiade Carolum, Tutidem, sive Martellum cognomento, principatus sui hæredem reliquit.

Plectrudis, relicta Pipini, Carolum privignum suum captum in Colonia *urbe custodiæ* mancipat, & cum nepote suo Theodealdo, majore domus, principatum regni usurpat. *Sanctus Hucbertus construxit, & reditibus ditavit monasterium sancti Petri in Leodio.*

544 Mortuo Hildeberto, Francorum rege, Clodovæus, *(a)* filius ejus regnat annis 4.

Franci contra Theodaldum damnoso bello utrinque confligunt, eoque victo Raginfredum majorẽ domus, Chilpericum regem statuunt.

Carolus de custodia novercæ divino nutu eripitur, moxque principatum suum de manu Raginfredi extorquere nititur, primoque Ratbodum, ducem Frisonum, Raginfredo solatiantem *(b)* aggressus, multum exercitus damnum consequitur.

Sanctus Ægidius veniens à Græcia sanctitate claret in Provincia.

716	2	7	1	6	25	15	16

Theodosius Anastasium de imperio deponens, eumque presbyterum ordinans, imperat anno uno. Qui cùm fuisset iners & idiota, & publicorum negotiorum exactor, vi compulsus est ab exercitu imperium assumere.

Vlid Ammiras moritur, post quem Zuleymen annis tribus Sarracenis principatur.

Osted, *(c)* Nordanimbrorum rege mortuo, Conred regnat annis tribus.

Egbert, veniens ab Hibernia, sanctitate & doctrina claret in Gallia.

Sanctus Germanus à Cyzico transfertur ad episcopatum Constantinopolitanum.

717	1	1	2	7	26	16	17

Theodosius imperium deponit, post quem Leo 24 annis imperavit.

Gregorius papa Bonifacium, à Britannia venientem, Episcopum consecrat, & per ipsum in Germania verbum Dei prædicat.

Romæ inundatio aquarum nimia nimis calamitosa facta est, sed Gregorio papa crebris litaniis Deum deprecante, post novem dies repressa est.

718	1	2	3	8	27	17	18

Zuleymen Ammiras, cum Ammiræis suis & stolo navium penè trium millium, Constantinopolim triennio obsidet.

Bulgares Sarracenorum 32 *(d)* millia perimunt.

Carolus in pago Cameracensi apud Vinciacum, dominico ante Pascha, quod erat tertio calendis Aprilis, Chilperico & Raginfredo congreditur. Raginfredus victus in fugam convertitur. Carolus eos usque Parisios persequitur.

Rathol-

(a) *MIRÆUS* addit: *Ita Mss. sed infra a. 719. vocatur* Dagobertus.

(b) Auxilium ferentem, vide du *FRESNE*, *voce solatiari.*

(c) Mir. *Osred.*

(d) Mir. *XXII.*

Romanor.	Sarracenor.	Francor.	Longobard.	Anglor.	Wisigoth.	Bulg.	Anni domini.

Ratholdus, *(a)* dux Frisonum, prædicatione Wulfranni episcopi ad hoc adductus, ut baptizari deberet, cùm unum pedem in lavacro intravisset, *(b)* alterum pedum retrahens interrogavit, ubi nam plures suorum majorum essent, in inferno an in paradiso? Et audiens plures esse in inferno, intinctum pedem extrahens, satius est (inquit) ut plures, quàm pauciores sequar. Et ita ludificatus à dæmone promittente, quòd ei tertia die abhinc incomparabilia bona daret, ipsa tertia die subita & æterna morte periit.

2	3	4	9	28	18	19	719

Zuleymen Ammiras moritur, post quem Haumar principatur Sarracenis annis duobus.

Constantinopolitani instantia orandi & constantia præliandi fortiter resistunt Sarracenis.

Sarraceni fame, frigore, bello, pestilentia, sine numero pereunt.

Mortuo Clodovæo, *(c)* Lotharius regnat annis duobus. Post Conred regnat Nordanimbris Osrith annis undecim.

Constantinus, filius Leonis imperatoris, dum baptizatur à patriarcha Germano, cacans in sancto lavacro magnum dat præsagium, quòd futurus esset ecclesiæ Dei in scandalum.

3	1	1	10	29	19	20	720

Sarraceni ab obsidione Constantinopolis confusi desistunt, ipsis
cum navibus suis partim marino igne consumptis, partim dimersis, par- 545
tim igneæ grandinis tempestate vastatis: & ex tanta copia navium vix quinque residuis, potentia Dei cunctis innotuit populis. Infra civitatem verò trecenta hominum millia perierunt pestilentia.

Haumar Christianos persequens, multos eorum Christi martyres fecit.

Chilpericus & Raginfredus Eudonem, ducem Aquitaniæ, auxilio sibi adsciscunt. Qui in congressu à Carolo victi, vix fuga evadunt. Eudo rediens Chilpericum secum abducit.

Sarraceni ex Africa, duce Habdirama, filio Muhamæ *(d)* Ammiræi, in Hispaniam transfretant, eamque sibi vendicant. Ita regnum Wisigothorum & Suevorum destructum est, & redactum sub Sarracenis, annis plus minus trecentis quadraginta sex evolutis, ex quo à Scythia expulsi ab Hunnis, ex quo verò, cedentibus Wandalis, & devictis Suevis, cœperunt regnare in Hispaniis, annis circiter ducentis quinquaginta sex evolutis. Regnum verò tertiæ partis Hispaniarum, quod dicitur Gallicienſium, quod nec tunc Wisigothi, nec postea Sarraceni potuerunt subigere, adhuc viget incolume, & Dei protegente fide, manet inexpugnabile.

Sanctus Vulfrannus, Episcopus Senonensis, moritur.

§ Regnum Wisigothoruum finitum est.

4	2	2	11	30		21	721

HAumar Ammiras moritur, post quem Gizid Sarracenis principatur annis 3. *(e)*

(a) Mir. rectius *Rabbodus.*
(b) Mir. *Intinxisset.*
(c) Mir. *Rege Dagoberto*, idemque rectius.
(d) Mir. *Muhavia.*
(e) Mir. *IV.*

Anni domini.	Romanor.	Sarracenor.	Francorum.	Longobar.	Anglor.	Bulgarorum.

Mortuo Lothario rege, Carolus Chilpericum ab Eudone per legatos recipit, eumque sibi regem facit.

Ossa sancti Augustini, Hipponensis episcopi, olim translata ad Sardiniam, vastata modò à Sarracenis Sardinia, Linthprandus, rex Longobardorum, dato magno pretio, transfert Papiam.

722	5	1	1	12	31	22

Leo imperator sæpe & multùm laboravit, ut Gregorius papa perimeretur, sed frustra, Italis & Longobardis pro defendendo papa instanter imperatori resistentibus.

In Campania Italiæ frumentum combustum, & ordeum & legumina quasi pluvia de cœlo ceciderunt.

Carolus Raginfredum persequens Andegavis obsidet, eamque captam victo Raginfredo ad habitandum concedit, & totius regni principatum recipit.

Linthprandus *(a)* rex Ravennam obsidet, classe Ravennatium captam civitatem destruit.

723	6	2	2	13	32	23

Carolus Saxones debellat.

Rigobertus, episcopus Remensis, à Carolo, suo in baptismate filio, ab episcopatu deponitur, pro eo quòd illi contra Raginfredum eunti urbem Remensem præ timore Raginfredi aperire noluit.

Eucherius quoque, Aurelianensis episcopus, pro simili causa episcopatu privatus, & apud Sarcinium, vicum Hasbaniæ, exsiliatus, *(b)* in cœnobio sancti Trudonis in sanctitate consummatus est.

724	7	3	3	14	33	24

Carolus Baioarios armis subjugat.

Judæus quidam maleficus, promittens Gizid, eum 40 annis principaturum, suadet, ut in toto regno suo Dei sanctorumque imagines deponi edicat. Qui spe diu regnandi seductus, edictum quidem proponit, ipse tamen mox obiit, post quem Elvelid principatur Sarracenis annis viginti.

725	8	1	4	15	34	25

546 Leo imperator, à quodam Beser refuga fidei seductus, contra imagines Christi & sanctorum ejus bellum indicit, easque ubique deponi & incendi edicit: pro quo errore eum Gregorius papa scriptis multùm quidem, sed in vanum redarguit.

Carolus contra Lanfridum, Alemannorum ducem, dimicat, eoque victo Alemanniam sibi subjugat.

726	9	2	5	16	35	26

Mortuo Chilperico, Carolus Theodericum sibi regem facit, qui regnat annis 15.

727	10	3	1	17	36	27

Carolus Saxones debellat.

Constantinopolitani contra Leonem imperatorem pro depositione imaginum Dei tumultuantur, aliqui etiam pro hoc martyrizantur.

Carolus Suevos & Baioarios debellat.

Wirech

(a) Mir. *Luithprandus.*

(b) Sic emendavi, Miræum secutus, cum antea legeretur: *Hispania epulatus.* Sarcinium hodie *S. Trond*, in Episcopatu Metensi, vide *VALESIUM, voce Sarcinium.*

| *Romanorum.* | *Sarracenor.* | *Francor.* | *Longobar.* | *Anglorum.* | *Bulgar.* | *Anni domini.* |

Wirech *(a)* rex Anglorum obiit, filiumque suum Hildebertum *(b)* hæredem regni relinquit.

Cormesius Bulgaribus dominatur.

| 11 | 4 | 2 | 18 | 1 | 1 | 728

Carolus, Ligeri transito, Eudonem, ducem Aquitaniæ, bello victum fugat, & Aquitaniam graviter devastat.

Gregorius papa, quia Leonem imperatorem incorrigibilem vidit, Romam & Italiam & Hesperiam totam ab ejus jure descire facit, & vectigalia interdicit.

| 12 | 5 | 3 | 19 | 2 | 2 | 729

Eudo dux, Carolo per omnia inferior, Sarracenos contra eum invitat ab Hispania.

Sanctus Germanus, Leoni imperatori pro impietate sua aversus, à sede episcopali est dejectus.

Coctus Theberth, *(c)* Anglorum presbyter, obiit, qui mira sanctitate claruit.

| 13 | 6 | 4 | 20 | 3 | 3 | 730

Sarraceni, cum omnibus famulis *(d)* suis, quasi in Galliis habitaturi, Garunnam transeunt, omnia devastant, ecclesias Dei cremant. Quibus Carolus, Dei auxilio fretus, bello concurrit, & ex eis trecenta octogintaque *(e)* millia, cum rege suo Abdirama peremit, & mille quingentos suorum amisit.

Eudo quoque, Carolo reconciliatus, castra Sarracenorum irrupit, *(f)* & reliquias eorum contrivit.

Mortuo Ostrich, rege Nordanimbrorum, Cednulfus ei succedit.

| 14 | 7 | 5 | 21 | 4 | 4 | 731

Gregorius Romanæ ecclesiæ 89 præsidet, qui & ipse Leonem imperatorem erroris redarguit, & populum Romanum & vectigalia Hesperiæ ab eo avertit. Hic constituit, post primam commemorationem sanctorum in canone Missæ à sacerdote ita dicendum: *Et eorum, quorum solennitas hodie in conspectu tuæ majestatis celebratur, Domine Deus noster, toto orbe terrarum*, quam institutionem in oratorio Romæ tabulis lapideis conscribi fecit.

Ragnifredus rex moritur in Anglia.

Beda venerabilis presbyter, & monachus, sanctitate & scientia clarus, obiit.

Carolus, Lugduno aliisque civitatibus captis, Burgundiam sibi subjugat.

| 15 | 8 | 6 | 22 | 5 | 5 | 732

Constantinus, filius Leonis imperatoris, Irenen, filiam Caiani, Avarorum ducis, uxorem ducit, quæ baptizata viro suo apostatante, rectam fidem tenuit.

Carolus in Wasconia cum Eudone pugnat, eumque principatu & vita privat.

Linthprandus rex de jure Romani pontificis multas urbes & castel- 547
la tulit.

(a) Mir. *Wichthreth.*
(b) Mir. *Edilbertum.*
(c) Mir. Sanctus *Echberth*, idemque rectius.
(d) Mir. rectius *familiis.*
(e) Mir. *CCCLXXV.*
(f) Mir. *diripuit.*

Anni domini. | Romanorum. | Sarracenorum. | Francorum. | Longobard. | Bulgarorum. |

Cednulfus, Nordanimbrorum rex, capitur, & in clericum tondetur, & post hoc in regnum remittitur.

733 | 16 | 9 | 7 | 23 | 6 | 6 |

Gregorius papa synodum nongentorum trium episcoporum Romæ congregat, & venerationem sanctarum imaginum confirmat, earumque violatores generali sententia anathematizat.

Carolus, Waifero & Huvaldo, filiis Eudonis, dimicando victis, Aquitaniam sibi subjugat.

734 | 17 | 10 | 8 | 24 | 7 | 7 |

Carolus Frisiam aggressus, Poponem, ducem Frisonum, cum multis peremit, & Frisiam sibi subjugat.

735 | 18 | 11 | 9 | 25 | 8 | 8 |

Carolus Avennionem, Galliæ urbem, à Sarracenis dolo & consensu Maruntii, provinciæ ducis, captam obsidet, eaque fortiter recepta, Sarracenos usque ad internicionem delet.

Obiit sanctus Hubertus episcopus. *Succedit Florbertus.*

§ Ab hinc regnum Anglorum annotare supersedeo, quia historias majorum, quas sequar, non habeo.

736 | 19 | 12 | 10 | 26 | 9 |

Sarracenorum rege Athima obsesso intra Galliæ urbem Narbonam à Carolo, Sarraceni ex Hispania cum alio rege Amoræi occurrunt subsidio. Qui congressi Carolo, ambobus regibus peremptis, & civitate recepta ab eo, ultimo penè attriti sunt exterminio: eumque insequentem fugientes residui dimersi sunt in profundo.

737 | 20 | 13 | 11 | 27 | 10 |

Carolus Nemausum, Agathem, aliasque Gothicæ regionis urbes à Sarracenis invasas capit, & solotenus destruit.

Sanctus Erminus, episcopus & abbas Lobiensis cœnobii, obiit.

738 | 21 | 14 | 12 | 28 | 11 |

Arelato, urbe Galliarum, capta à Sarracenis, & omnibus circumquaque demolitis, Carolus, ascito sibi ad auxilium Linthprando, rege Longobardorum, eis occurrit, eosque terrore nominis sui in fugam vertit. Sic Sarracenis, qui totam penè Asiam, totam Libyam, multamque partem Europæ invaserant, Carolus Dei auxilio, sua industria Francorumque fortitudine, omnem spem invadendi Gallias abstulit.

Trasamundus, dux Spoleti, contra Linthprandum rebellans, ad Romanos confugit.

739 | 22 | 15 | 13 | 29 | 12 |

Carolus Mauricium, Provinciæ ducem, qui invitaverat Sarracenos, debellat, & Provinciam sibi subjugat.

Linthprandus rex, pro refugio Trasamundi, Romam graviter vexat.

Sanctus Willibrordus Episcopus moritur.

740 | 23 | 16 | 14 | 30 | 13 |

Carolus Saxones tributarios sibi facit.

Signa in Sole & Luna & Stellis apparent.

741 | 24 | 17 | 15 | 31 | 14 |

Post Theodericum, regem Francorum, regnat Hildericus annis novem. *(a)*

Leone

(a) Mir. *X.*

Romanorum.	*Sarracenorum.*	*Francorum.*	*Longobard.*	*Bulgarorum.*	*Anni domini.*

Leone imperatore mortuo, Constantinus filius ejus imperat annis 35. *(a)*

Pacato & dilatato regno Francorum, Carolus bellicosus princeps obiit, & filios suos, Carlomannum, & Pipinum, principatus sui successores reliquit.

Constantinopolis terræ motu per integrum annũ nimis gravatur.

1	18	1	32	15	742

Zacharias Romanæ ecclesiæ 89 *(b)* præsidet. Hic quia rempublicam à Longobardis perturbatam invenit, statim benevolentia sua bene omnia composuit, & cum Longobardis in 20 annos pacem firmavit. Hic libros dialogorum Gregorii de Latino in Græcum vertit. 548

Linthprandus, rex Longobardorum, moritur. Hildebrando, quem ipse regem designaverat, à Longobardis reprobato, Rachis regnat post eum annis septem.

Pipinus princeps Hunaldo, duci Aquitaniæ, sibi rebellanti obviat, Carlomannus verò Alemanniam devastat.

Artabasdus contra Constantinum imperium arripuit.

Sanctus Bonifacius, archiepiscopus Moguntiæ, cœnobium Fuldense in Bachonia sylva fundat.

2	19	2	1	16	743

Carlomannus Saxoniam petit, castrum Hofcoburch *(c)* capit, Theodericum Saxonem pacis obsidem accipit.

Ogdilo, *(d)* dux Baioariæ, rapta sorore Pipini, contra eum rebellat, quem Pipinus pugna quamvis damnosa superat.

3	20	3	2	17	744

Constantinus Artabasdum capit, & ei multisque amicorum ejus oculos eruit.

Elvelid Ammiras moritur, Girid Sarracenis anno uno principatur.

Cinis de cœlo cecidit.

4	1	4	3	18	745

Pipinus Theodoaldum, filium Godefridi ducis, debellat.

Girid perempto, Hiscens principatur Sarracenis anno uno.

Petrus Damascenus episcopus, & Petrus Mavimenus, in Syria martyrizantur à Sarracenis.

Persecutione post lapidationem Stephani protomartyris mota, Maximinus, unus de 70 Christi discipulis, ad Gallias transiens, Mariam Magdalenam secum abduxit, & eam apud Aquensem urbem, cui præsidebat, sepelivit defunctam. Aquensi verò urbe à Sarracenis desolata, corpus ipsius Mariæ à Girando, comite Burgundiæ, ad cœnobium Viceliacum, à se constructum, transfertur, quanquam aliqui scribant, quòd hæc apud Ephesum quiescat, nullum super se tegimen habens.

5	1	5	4	19	746

Carlomannus, frater Pipini regis, Romæ à Zacharia papa in monachum attonsus, primò in Soracte monte, in cœnobio, quod ipse fundavit, deinde apud castrum Cassinum laudabili vita enituit.

Athalongus presbyter, per illatam sibi cæcitatem admonitus quærere corpora sanctorum Quilliani sociorumque ejus, inventis sanctorum

(a) Mir. *XXXVII.*
(b) Mir. *XC.*
(c) Osnabrug intelligitur. Vide *REGINONEM a. 743.*
(d) Potius *Odilo*, prout in reliquis dicitur Annalibus.

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Bulgarorum.

rum corporibus viſum recepit. Eaque re ſanctus Bonifacius, Moguntiæ epiſcopus, ab Athalongo ad ſe relata, caſtrum Wiſiburch, *(a)* ad honorem Quilliani martyris, qui ad prædicandum ibi à papa Conone epiſcopus ordinatus fuerat, ibique mortis & quietis locum à *Deo* acceperat, epiſcopalis ſedis privilegio inſigniri decrevit, primumque ibi epiſcopum ſanctum Burchardum ordinavit.

Muruhan principatur Sarracenis annis ſex.

747 | 6 | 1 | 6 | 5 | 20 |

Pipinus Grifonem, fratrem ſuum, contra ſe rebellantem perſequitur. Sarraceni inteſtino bello colliduntur.

748 | 7 | 2 | 7 | 6 | 21 |

Pipinus Grifonem in Saxonia, & ejus complices, Thaſſilonem, Lanfridum, & Sindiger *(b)* bello victos capit, & Thaſſilonem quidem Ba-
559 ioariæ ducem facit, Grifoni verò in Neuſtria 12 comitatus concedit, quod illi non ſufficit, ſed ad Waiferum in Aquitaniam fugit.

In Calabria & Sicilia fit peſtilentia & mortalitas hominum nimia.

In veſtibus hominum & in velis eccleſiarum apparent cruciculæ, quaſi oleo deſignatæ.

749 | 8 | 3 | 8 | 7 | 22 |

Rachis, Longobardorum rex, dum rupto fœdere Romam inquietare nititur, à Zacharia papa non ſolùm à malo reprimitur, ſed etiam ejus inſtinctu, cum uxore & filiis Romam veniens, monachus efficitur, cui Aiſtulfus, frater ejus, ſubſtitutus, regnavit annis 7.

750 | 9 | 4 | 9 | 1 | 23 |

Hildericus, rex Francorum, in monachum tonſoratur, Pipinus verò princeps auctoritate apoſtolica, & Francorum electione, à ſancto Bonifacio, Moguntiæ archiepiſcopo, in regem ungitur & conſecratur, & regnat annis 18, poſt annos circiter octoginta octo, poſtquam majores domus cœperunt principari ſuper reges Francorum.

751 | 10 | 5 | 1 | 2 | 24 |

Pipinus rex contra Saxones pugnat. Idem Pipinus rex Galliarum eccleſias cantibus Romanæ auctoritatis, ſuo ſtudio melioravit.

Grifo, frater Pipini, perimitur, & Remigius, ejuſdem Pipini regis frater, Rodomenſis *(c)* archiepiſcopus, in Gallia claret.

752 | 11 | 6 | 2 | 3 | 25 |

Stephanus Romanæ eccleſiæ 90 *(d)* præſidet.

Muruha *(e)* Ammira perempto, Muhamad principatur Sarracenis annis quinque.

Aiſtulfo, Longobardorum rege, contra Romanos adeò exardeſcente, ut tributum exigeret ab uniuſcujuſque capite, Stephanus papa, ad expetendum Pipini regis auxilium, cogitur in Franciam venire. Cui in veniendo in una noctium apparuit magnum ſignum in cœlo, globus ſcilicet igneus à parte Auſtrali, declinans à Galliæ finibus in partes Longobardorum. Mittitur etiam Carlomannus monachus ab Aiſtulfo, ad fratrem ſuum Pipinum regem, ad perturbandam apoſtolicam petitionem. Pipinus à Stephano papa, cum filiis ſuis Carlomanno & Carolo, in

(a) Potius *Wirziburg*.
(b) Mir. *Suidiger*.
(c) Rothomagenſis, erat frater naturalis Pipini, de quo *ALDREVALDUS* Floriacenſis *lib. I. de Miraculis S. Benedicti cap. XVI.*
(d) Mir. *XCI.*
(e) Mir. *Marnan*.

Romanorum.	*Sarracenorum.*	*Francorum.*	*Longobardor.*	*Bulgarorum.*	*Anni domini.*

in regem ungitur, & per eos generatio eorum in hæreditatem regalis ſucceſſionis in perpetuum benedicitur, & omnis alienigena ab ejus invaſione apoſtolico anathemate interdicitur.

Anſelmus vir illuſtris, cujus ſoror erat uxor Aiſtulfi regis, transfert corpus ſancti Sylveſtri papæ ad cœnobium Nonantulam à ſe fundatum.

12	1	3	4	26	753

Pipinus rex Italiam aggreditur: exercitus Aiſtulfi à Francis vincitur: Aiſtulfus pacem facere cum Romanis ad nutum Francorum compellitur.

Carlomannus monachus oſſa ſancti Benedicti abbatis, ab eccleſia (a) Floriacenſi, ubi olim tranſlata fuerant, tollere nititur, ut ea ad caſtrum Caſſinum referret, ſed miraculis à Deo oſtenſis, & Francis obſiſtentibus, ab incepto prohibetur.

Hoc tempore terræmotus terribilis factus eſt, quo urbes, aliæ quidem ex toto, aliæ ex parte, ſubverſæ ſunt, aliæ autem à montanis ad ſubjecta campeſtria, cum muris & habitationibus ſuis integræ & ſalvæ, plusquam ſex milliaria tranſmigraverunt.

In Meſopotamia etiam terra dirupta, usque ad duo milliaria, aliaque terra minus alba & harenoſa de profundo ejus aſcendit, & ex ea animal mulinum aſcendit incontaminatum, humana voce loquens, pronuncians incurſionem gentis ab eremo adverſus Arabes.

13	2	4	5	27	754

Carlomannus monachus Wiennæ moritur.

Sanctus Bonifacius, Moguntiæ archiepiſcopus, cum ſociis ſuis in Friſia ab inimicis fidei martyrizatur, & in Fulda cœnobio, quod ipſe in Thuringia fundaverat, honorificè tumulatur.

14	3	5	6	28	755

Conſtantinus imperator Conſtantinopoli ſynodum trecentorum triginta epiſcoporum congregat, in qua edicto promulgato de imaginibus Dei & ſanctorum ejus deponendis, eccleſiam Dei nimis ſcandalizat, & contra orthodoxos tyrannizat.

Aiſtulphus rex, rupto pacis fœdere, Romam obſidet. Pipinus rex Italiam repetens, eum Papiæ incluſum obſidet, & invitum ad fœdus pacis repetendum compellit, & ſancto Petro, quæcunque ſui juris erant, reſtitui integrè fecit.

Fulradus, abbas ſancti Dionyſii Pariſienſis, corpus ſancti Viti martyris à Roma Pariſios tranſtulit.

15	4	6	7	29	756

Thaſſilo dux avunculo ſuo, Pipino regi reconciliatur.

Aiſtulfus, rex Longobardorum, judicio Dei percuſſus moritur, cui Deſyderius ſubſtituitur, & regnat annis 18. (b)

16	5	7	1	30	757

Paulus Romanæ eccleſiæ 91 (c) præſidet.

Habdalas principatur Sarracenis annis 19.

Pipinus fortiter Saxonum munitiones irrumpit, & poſt multam ſtragem eos ſub tributo redigit.

17	1	8	2	31	758

Wai-

(a) Miræus in margine: *Conſule Baronium, & Johannem à Boſco, in Bibliotheca Floriacenſi, & Arn. Vvionum in Ligno vitæ.*

(b) Mir. *XIX.*

(c) Mir. *XCII.* additque in margine: *eſt Onuphrio XCV.*

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardor.	Bulgarorum.

Waiferus, filius Eudonis, dux Aquitaniæ, res Francorum injustè vexando iram Pipini incurrit, eoque Aquitaniam aggresso, fœdus fictæ pacis init.

Walpertus, abbas in Italia, Crodogandus, Metensium episcopus, Pipini regis ex Landrada sorore nepos, clarent in Gallia, qui Gorziam cœnobium fundavit in Metensi parochia.

Corpus sanctæ Petronillæ, Petri apostoli filiæ, à Paulo papa transponitur, in cujus marmoreo sarcophago, ipsius apostoli Petri manu sculptum legebatur: *Aureæ Petronilæ, dilectissimæ filiæ.*

759	18	2	9	3	32

Habdala persequente, ecclesia Dei graviter perturbatur.

Waifero à pacis fœdere averso, Pipinus rex Arvernicum pagum depopulando premit, & multa castella ipsamque urbem Arvernis capit, & Blandinum, urbis comitem, cum multis abducit.

Sanctus *Gengulphus (a) claret in* Burgundia, qui etiam martyrii claruit gloria.

760	19	3	10	4	33

Pipinus Bituricas urbem capit, & captam munit.

Thelesis Bulgaribus dominatur.

761	20	4	11	5	1

Chilpingus Arvernensis, & Amingus Pictavensis, comites, congressi militibus Pipini, perimuntur cum multis.

Caput Joannis Baptistæ in Edisseam civitatem transfertur. (b)

Caput Joannis Baptistæ ab Alexandria in Aquitaniam transfertur hoc modo. Quidam laudabilis vitæ monachus, nomine Felicianus, ex Galliarum partibus, cum paucis sociis, Hierosolymam gratia orationis adiit, & post expleta piæ devotionis obsequia, angelica allocutione commonitus, Alexandriam expetivit, & caput Baptistæ Joannis à loco, in quo olim à Theophilo, ejusdem urbis Episcopo, reconditum fuerat, eodem angelo revelante, sustulit, & ad Aquitaniam in territorio Engolismo detulit. Pipinus Rex tunc morabatur ibidem in palatio, quod Angiriacum dicitur, cernensque, per eum cottidiana indigenis beneficia, sibique crebras ex hostibus Aquitanicis victorias provenire, regii operis basilicam construxit, non longe à Vulturni fluminis litore, & in ea ciborio constructo mirifici operis, caput decenter adornatum recondidit Præcursoris. Monachorum etiam cœnobium illic constituit, & prædiis regiis magnifice ditavit. Idem Rex fecit fontem lacunarium, de quo à duobus fere millibus sub terra, per ædificia cæmentaria, in palatium ejus aquæductus influebat, & ipsam dividens aquam, in basilicam sancti Joannis Baptistæ, per ferrum & æs introduxit, ita, ut sub ciborio, per marmoream columnam interius concavam, ebulliret, ibique sacri baptismatis ablutio, in honore Domini nostri JESU Christi, & sancti Joannis Baptistæ fieret, atque iterum in ipsa lacunaria remearet. Hoc cœnobium Angeliaz vocatur. (c)

762	21	5	12	6	2

A Constantino imperatore multi martyrizantur.

Thelesis Constantino imperatori congressus, cum multo Bulgarorum

---

(a) Hæc adjeci ex editione Miræi, de la Bigne, & Henr. Stephani, dum in Pistoriana pro Gengulphi nomine, asteriscus fuisset positus.

(b) Miræus in margine: *Ita Mss. codices Aquic. & Ortel.*

(c) Miræus in margine: *In Gemblacensi (sed recenti manu vitiato) & Lipsiano codicibus leguntur ista, quæ minori charactere hic damus.*

Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardor.	Bulgarorum.	Anni domini.

rum damno & opprobrio vincitur, & ob hoc à Bulgaribus reprobatus, cum principibus gentis ab eis perimitur. 551

Sabinus post eum Bulgaribus dominatur.

Tassilo dux à rege Pipino omnino avertitur.

Turci à Caspiis portis erumpentes, Armeniam infestant. In quorum patria cùm antiquo tempore pestilentia fuisset, suasu Christianorum, in modum crucis se totonderunt; & quia per hoc signum salus patriæ reddita est, hunc tondendi ritum tenuerunt.

Waiferus, diffidens suis rebus, muros urbium Aquitaniæ subvertit solotenus, quos restaurans Pipinus, ad suorum tutelam fidis commisit principibus. *Agilfridus, Episcopus Leodicensis, & Abbas sancti Bavonis Gandensis*, moritur. *(a)*

22	6	13	7	1	763

Pipinus rex Lemovicinam regionem cæde & incendio depopulatur.

Sabinus Bulgar cum Romanis fœdus iniit, pro quo à suis repudiatus ad imperatorem fugit.

Paganus Bulgaribus dominatur.

Gelu magnum à calendis Octobris usque ad Februarium.

Stellæ subitò visæ de cœlo cecidisse, ita ut omnes exterruerint, ut putarent finem mundi imminere.

23	7	14	8	1	764

Chrodogandus episcopus corpora martyrum, Gorgonii, Naboris, Nazarii, Roma ad Gallias transtulit, & Gorgonium quidem in Gorzia, Naborem in Hilliriaco, *(b)* Nazarium autem reposuit in cœnobio Lorisham, quòd Canthur *(c)* comes illustris, à se fundatum, Metensi ecclesiæ priori anno tradiderat.

24	8	15	9	2	765

Pipinus rex Agennum, Petragoram, *(d)* & Engolismam, urbes Aquitaniæ, devastat, multamque Aquitaniæ partem sibi subjugat.

Chrodogandus, Metensium *(e)* episcopus, obiit.

Tempore Constantini imperatoris & Irenes uxoris ejus in Syria, civitate Beryto, quæ subjacet Antiochiæ, Judæi imaginem Salvatoris Domini nostri Jesu Christi invenientes, in domo cujusdam Judæi, ibi relictam à quodam Christiano, eam injuriosè deposuerunt, & omnia opprobria, quæ Judæi Christo Jesu intulerunt, ejus imagini inferebant, illudentes ei, in faciem conspuentes, criminosè conviciantes, eamque percutientes, manus & pedes ejus clavis configentes, acetum & fel ei porri-

 gen-

(a) Hæc equidem ex Miræo adjecimus, verum hujus Agilfredi infra a. 774. adhuc fit mentio. Iste enim demum a. 784. fuit defunctus, secundum *BARTHOL. FIESEN Hist. Eccles. Leod. lib. V. p. 174.*

(b) *CHRON. LAURISHAM. p. 96. Evoluto demum anni circulo, in Ecclesia Gorziensi, Sanctum Gorgonium, in ecclesia Hylariacensi Sanctum Naborem collocavit, beatum vero Nazarium ad Laureshamense monasterium destinavit. ANN.* vero *FULDENSES ad a. 766. S. Naborem in monasterio alio, quod dicitur Nova cella.* Hæc vero *FRANCISCUS LANOUIUS de S. Francia Cancellariis p. 157.* sic explicat: *S. Naboris Cœnobium nunc tantum audit, quod à primo conditore S. Fridelino (cujus quidem, ni fallor, ea est qualiscunque historia, quam Goldastus in Alemannicis describit) Hilariacum & Nova cella dictum fuit.*

(c) Potius *Cancor*, vide *CHRON. LAURISH. sub initium.*

(d) Mir. *Petragoricas.*

(e) Mir. *Archiepiscopus.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Sarracenorum.*	*Francorum.*	*Longobardor.*	*Bulgarorum.*

gentes, tandem *lancea* latere ejus aperto, exivit de eo sanguis & aqua. Quod illi supposita ampulla suscipientes, ad experimentum, utrùm fuerint vera miracula, quæ Jesum fecisse audierant, omnes infirmos in synagoga sua collectos, hoc sanguine aspergebant: & à quocunque languore detinebantur, omnes sanabantur. Unde tandem Judæi compuncti, ad Adeodatum, civitatis episcopum, omnes cucurrerunt, eique re enarrata, imaginem cum sanguine ei dederunt. Quibus baptizatis, episcopus sanguinem per ampullas divisum longè lateque dirigens, prædicabat magnalia Dei, obtestatus omnes, ut singulis annis, quinto idus Novembris, celebretur passio Dominicæ imaginis.

766	25	9	16	10	3

Constantinus imperator, & Habdalas Ammiras pari vesania in Orthodoxos desæviunt, multosque eorum pro Christo perimunt. Constantinus insuper ægrè ferens gloriam sanctorum miraculis coruscantium, etiam lipsana eorum ubique jubet effodi, & jactari in profundum.

In præsentia Pipini regis inter Græcos & Romanos celebratur synodus de sancta Trinitate, & sanctorum imaginibus.

Pipinus rex Remistanium, *(a)* fratrem Eudonis, patruum scilicet Waiferi, qui à Waifero ad se & à se ad Waiferum transfugerat, captum à
552 suis in bello suspendit in patibulo.

Rex Sarracenorum Amirmonon, ab Hispania missis legatis, & muneribus datis & acceptis, affectat gratiam & amicitiam Pipini regis.

767	26	10	17	11	4

Pipinus ultimo exterminio Aquitaniam atterit, Santonas capit, ibique Waiferi matrem, sorores & neptes captas secum abducit.

Romæ Paulo papa mortuo, Constantinus quidam subitò ordinatur sacerdos ex laico, & tyrannica ambitione papatu invaso, ecclesiæ Dei magno fuit scandalo. Contra hunc Philippus à quibusdam Romanorum papa constituitur, & non multo pòst deponitur.

768	27	11	18	12	5

Longa contentio inter Pipinum & Waiferum finitur, quia Waiferus à suis, malorum pertæsis, in gratiam Pipini perimitur; & non multo pòst Pipinus moritur. Carolus, filius ejus, pro felicitatis magnitudine agnominatus est Magnus: compartito cum fratre suo Carlomanno regno, regnat post eum annis 47. Et Carolus quidem Noviomi *(b)* regiam accepit coronam, Carlomannus verò in urbe Suessonica.

Constantino pseudo-papa per zelum fidelium ab ecclesia deturbato, oculisque privato, Stephanus Romanæ ecclesiæ 92 *(c)* præsidet. Hic tam à Gallia, quàm ab Italia episcoporum synodum Romæ congregat, in qua omnia à Constantino ordinata reordinat, præter baptismum & chrisma: decernente synodo, ut episcopi ab illo consecrati, ad gradum, quem ante hanc consecrationem habebant, redirent, & si digni judicarentur, iterum electi iterum consecrarentur; presbyteri verò ac diaconi ab

(a) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 768.*

(b) REGINO ad a. 768. in Novioma Civitate. FREDEGARIUS Chron. cont. c. CXXXVII. ad Noviomen urbem, hodie *Noyon.* De quo *VALESIUS Not. Galliarum, voce Noviomagus: Est ad Indellam fluvium vicus non procul à ponte Arcus & Sequana, Noyon sur Andelle, alias Nogent vulgo dictus: quem olim Noviomagum primo, deinde truncato nomine, Noviomum dictum esse, existimo.*

(c) Mir. *XCIII.*

| *Romanorum.* | *Sarracenor.* | *Francorum.* | *Longobardorum.* | *Bulgarorum.* | *Anni domini.* |

ab illo consecrati, similiter ad priorem gradum redirent, & ipsi, si digni essent, iterum quidem consecrarentur, sed ad altiorem gradum vel ordinem nunquam ascenderent; laici verò ab illo in diaconos vel presbyteros ordinati omnino degradarentur; & in religioso habitu perseverarent. Venerationem etiam sanctarum imaginum confirmat, earumque prophanatores anathematizat. Constituit etiam, ut in omni die Dominico, ad Missam: GLORIA IN EXCELSIS DEO, cantetur.

28 | 12 | 1 | 13 | 6 | 769

Hunaldo in Aquitania rebellionem meditante, Carolus Aquitaniam petit, omnesque Aquitanios & Wascones in deditionem accipit. Hunaldum, qui ad Lupum, Wasconum ducem, fugerat, à Lupo sibi cum uxore remissum abducit, & sic Aquitanicum bellum finit.

Desyderius, rex Longobardorum, sub obtentu orandi Romam ingressus, aliquos nobilium Romanorum captos excæcavit.

29 | 13 | 2 | 14 | 7 | 770

Constantinus imperator omnino à Deo aversus, virum sanctum Stephanum, per quadraginta *(a)* annos inclusum, etiam gentilibus reverendum, amara morte martyrizavit. Omnes sibi subjectos jurare coëgit super sanctæ crucis lignum, ne aliquem Dei sanctorumque ejus imaginem venerarentur, eos, qui vigilias Deo agebant, eos, qui ecclesiis assueti religiosè vivebant, eos, qui Dei genitricem invocabant, eos, qui à juramentis & immundiciis abstinebant, eos, qui reliquias sanctorum penes se habebant, hos & hujusmodi damnans patrimoniis privabat, & omnibus modis cruciabat. Qui reverentiores erant eorum, barbis cera & pice illitis eos amburebat, monachos, ut uxores, & monachas, ut viros ducerent, cogebat. Quod multi vitantes, martyrium meruerunt, nec sub alicujus gentilis persecutione plures, quàm sub hoc martyrizati sunt.

Thelerigus Bulgaribus dominatur.

30 | 14 | 3 | 15 | 1 | 771

Carlomannus rex, regis Caroli frater, obiit. Pars regni ejus partibus Caroli se unit. Uxor ejus cum filiis & Anthario Franco ad Desyderium, regem Italiæ, confugit.

Hunaldus, dux Aquitaniæ, Romam, quasi ibi perseveraturus venit. Qui ad Longobardos fugiens apostatavit, ibique non multo pòst lapidibus obrutus, malè periit.

Constantinus imperator, contra Bulgares navali prælio pugnaturus, navibus suis ferè duobus millibus impetu Aquilonis contritis, totum penè amisit exercitum.

31 | 15 | 4 | 16 | 2 | 772

Adrianus papa Romanæ ecclesiæ 93 *(b)* præsidet. Hic ad reprimendam rabiem hæreticorum, imagines Dei sanctorumque execrantium, nimis laboravit, & libro adversus eos edito, multis scripturarum inductionibus roborato, eorum errores infirmavit, fidemque rectam solidavit. Hic in offertoriis, & offertoriorum versibus, quod geminatum est, geminavit.

Carolus rex ad Saxonicum bellum animum intendit, Heresburch, castrum Saxonum, capit, Hormensul fanum destruit, ibique siti laborante exercitu subitò in torrente largissimæ aquæ effusæ sunt divino nutu, votique compos Carolus, obsides pacis accepit à Saxonibus. *Obiit sancta Amalberga Virgo.*

(a) Mir. *LX.*
(b) Mir. *XCIV.*

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardor.	Bulgarorum.
	32	16	5	17	3

773 Adrianus papa, ad tuendas res ecclesiæ, Carolum Romam accersit. Quo pergens, Papiam obsidet, ibique relicto exercitu, Romam pervenit, sanctam Resurrectionem ibi peregit, postea rediens, Papiam cepit. Iterumque Romam rediit, synodum constituit cum Adriano papa, aliisque 153 religiosis episcopis & abbatibus, in qua Adrianus papa cum universali synodo, dedit ei jus eligendi pontificem, & ordinandi apostolicam sedem, dignitatem quoque principatus insuper archiepiscopos & episcopos, per singulas provincias ab eo investituram accipere definivit, & ut nisi à rege laudetur & investiatur episcopus, à nemine consecretur; omnesque huic decreto rebelles anathematizavit, & nisi resipiscerent, bona eorum publicari. *(a)*

774	22	17	6	18	4

Saxones, rupto pacis fœdere, Francorum fines premunt igne & cæde, sed tamen ecclesiam in Fritislar non queunt incendere, quam sanctus Bonifacius benedixit, eamque nunquam cremandam prædixit.

Carolus Saxoniam repetens, tripartito exercitu concurrit Saxonibus, eique victoria provenit in omnibus.

Carolus rex, offensus dissonantia ecclesiastici cantus inter Romanos & Gallos, & judicans, justius esse de puro fonte, quàm de turbato rivo bibere, duos clericos Romam misit, ut authenticum cantum à Romanis discerent, & Gallos docerent, & primo per hos Metensis ecclesia, & per illam omnis Gallia ad auctoritatem Romani cantus revocata est.

Inter obsidendum, rex Carolus, diviso exercitu multas urbes ultra Padum comprehendit, inter quas Veronam capit, in qua Antharius Francus, cum uxore Carlomanni & filiis ejus latens, se cum eis regi dedit. Adelgisus verò, Desyderii regis filius, qui illuc fugerat, inde elapsus Constantinopolim fugit.

Obsidionem Papiensium pestilentia mortalitatis aggravante, civitas regi Carolo aperitur.

Desyderius rex, cum uxore & filia, & cunctis principibus capitur, & perpetuo exilio ad Gallias, Agilfredo, *(b)* Laodicensium episcopo, dirigitur. Quicquid per multa tempora Longobardi Romanis abstulerant, Carolus eis restituit. Regno verò Longobardorum destructo,
554 totam Italiam sub jure regni Francorum redigit. Taliter Longobardi victi regnare destiterunt, post annos ducentos quatuor, ex quo in Italia regnare cœperunt.

§ Regnum Longobardorum finitur.

775	34	18	7	5

Constantinus imperator contra Bulgares vadit, sed pax inter eos convenit. Non multo pòst autem, rupto à Bulgaribus pacto, imperator eos ex improviso aggressus, nobiliter de eis triumphavit.

Carolus rex Segeburch, castrum Saxonum, capit, ter cum eis confligit, & victor obsides pacis ab eis accepit.

Sanctus Rumboldus Episcopus ab impiis occiditur.

776	35	19	8	6

Constantinus imperator plaga pessimi incendii divinitus percutitur,

(a) Mir. saltim ad h. an. habet: *Adriano Papa contra Desiderium Regem conquerente, de multis injustitiis, Karolus Italiam petit, & Desiderium, intra Papiam clausum, obsidet.*

(b) Vide, quæ supra notavi *a. 762.*

Romanorum	Sarracenorum.	Francorum.	Bulgarorum.	Anni domini.

tur, & clamans, adhuc vivus igni sum inextinguibili traditus, miserabiliter moritur, post quem filius ejus Leo imperat annis quinque.

Habdas etiam Ammiras moritur, post quem Mady Sarracenis imperat annis novem. In Italia quibusdam rebellionem meditantibus, Italiam repetit potens rex Carolus, urbem Forum Julii capit, & ducem ejus, Rotgandum, rebellionis incentorem, decollari præcipit, captaque Tarvisio urbe, cæteris majestate sui nominis terrorem incutit.

Saxonibus Heresburch castrum obsidentibus, gloria Dei super ecclesiam apparuit omnibus, duobus scilicet scutis, sanguineo colore flammantibus, quosdam motus ut in bello per aëra dantibus.

Carolus Saxoniam, velut tempestas, proterit, munitiones irrumpit, & ad hoc eos impellit, ut & se & patriam ei dedant, & datis obsidibus se Christianos futuros spondeant.

| 1 | 1 | 9 | 7 | 777

Winthichindus, dux Saxonum, in Normanniam fugit. Saxones baptizati paciscuntur, ut ingenuitatem suam & omnia sua perdant, si unquam a fidelitate Christi & regis desistant.

| 2 | 2 | 10 | 8 | 778

Carolus in Hispania Cæsaraugustam vastando delet, Pampilonam obsidet, ejusque captæ muris destructis, Wascones, duosque Sarracenorum regulos sibi subjicit, aliasque urbes in deditionem accepit.

Saxones suasu Winthichindi Franciam atterunt, sed à Carolo victi, fuga sibi consulunt.

Thelericus Bulgar ad Leonem imperatorem fugit, quem baptizatum imperator patricium facit.

Tardamus *(a)* Bulgaribus dominatur.

| 3 | 3 | 11 | 1 | 779

Leo imperator Syriam incursat.

Carolus rex in Saxonia Westphalos sibi subjugat.

Hilterandus, dux Spoleti, Carolo regi se subdit, ejusque gratiam multis muneribus redimit.

| 4 | 4 | 12 | 2 | 780

Carolus rex Albiam fluvium transgreditur, ibique in ejus gratiam Bardogavenses & Norduitæ *(b)* baptizantur.

Thassilo, dux Bajoariæ, contra Carolum regem rebellat, hortatu uxoris suæ, quæ filia erat Desyderii regis, & exilium patris sui per maritum suum vindicare tentabat.

Obiit sanctus Sturmi, primus abbas Fuldensis.

| 5 | 5 | 13 | 3 | 781

Leo imperator, cùm insaniret cupiditate circa pretiosos lapides, adamavit magnam ecclesiæ coronam, & accipiens portavit eam, & exierunt carbunculi in capite ejus, & captus à febre, mortuus est. Post quem uxor ejus Irene, cum filio ejus Constantino, imperat annis decem.

Mady Ammiras multos utriusque sexus pro Christo martyrizat.

Carolus rex orationis causa Romam vadit, ibique filii ejus unguntur in reges, Pipinus super Italiam, & Ludovicus super Aquitaniam.

Thassilo, dux Bajoariæ, ab Adriano papa Carolo regi reconciliatur.

| 1 | 6 | 14 | 4 | 782

Constantinopoli quidam laminam auream invenit, & in ea virum

555

(a) Mir. *Chardamus*.
(b) Potius *Nortliuti*, vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 881.*

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Bulgarorum.

jacentem, cum hac scriptura: *Christus nascetur ex virgine Maria, & credo in eum. Sub Constantino & Irene imperatoribus, ô Sol, iterum me videbis.* (a)

Saxones rebellant, & à Carolo bello victi, seditiosos usque ad quatuor millia quingentos, ei tradunt, & obsides ei tribuunt.

783	2	7	15	5

Item Saxones rebellant, & à Carolo rege victi, penè usque ad internicionem delentur.

784	3	8	16	6

Saxones & Frisones rebellant & vincuntur.

Westphali à Carolo, Caroli regis filio, debellantur.

Sanctus Gregorius, Episcopus Ultrajectensis, moritur.

785	4	9	17	7

Mady Ammiras moritur, post quem Moyses Sarracenis annis duobus principatur.

Carolus Saxoniam depopulatur.

Winthichindus & Albion, duces Saxonum, Carolo reconciliati baptizantur, & motus Saxonum reprimuntur.

786	5	1	18	8

Carolus rex Adulphum Senescalcum suum contra Britones mittit, & per eum multa Britonum castra & principes eorum capit.

Signum crucis in vestibus hominum apparebat.

787	6	2	19	9

Moyses Ammiras moritur, post quem Aaron, frater ejus, Sarracenis annis 21 (b) principatur.

Carolus rex Romam venit, & contra Heregisum, Beneventi ducem, vadit. Heregisus, muneribus & obsidibus datis, gratiam ejus redimit.

Bellum inter Francos & Avaros oritur.

Sanguis de cœlo & terra profluxit.

788	7	1	20	10

Thassilo, dux Bajoariæ, contra Carolum regem reus majestatis adjudicatur, unde à Carolo attonsus, cum filio ejus Theodone in monasterium relegatur.

In Italia, inter Græcos & Romanos pugnatur.

Secundò in Italia, inter Francos & Avaros pugnatur.

Tertiò, inter Avaros & Bajoarios pugnatur.

Quartò, inter Avaros & Francos pugnatur, & in omnibus Carolus suis provenisse victoriam lætatur.

Instantia Tharasii, patriarchæ Constantinopolitani, & Adriani papæ, secundò apud Niceam universalis synodus 350 episcoporum congregatur, in qua fides catholica, in præsentia Irenes, & filii ejus Constantini, cunctorum subscriptione roboratur, & hæresis execrantium imagines Dei in perpetuum abdicatur.

Conjuratio valida facta est ab Austrasiis contra Carolum regem, auctore Harderico; (c) qua detecta, multi aut membris truncantur, aut exiliantur.

789	8	2	21	11

556 Carolus Coloniæ super Rhenum pontes duos construit & munit, & Sclaviam ingressus, eam sibi subigit.

Adelgi-

(a) Vide infra *WERNERUM ROLEWINCK a. 742.*

(b) Mir. *XXIII.*

(c) De hac conjuratione egi uberius ad *ANNALES FULDENSES a. 885.*

Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Bulgarorum.	Anni domini.

Adelgisus, filius Desyderii regis, qui, victo patre suo, ad Græcos confugerat, animatus auxilio Græcorum, ad Italiam venit, aut ad repetendum regnum, aut ad inferendam ultionem, qui, initio bello cum Francis detentus, ab eis amara morte peremptus est.

| 9 | 3 | 22 | 12 | 790 |

Carolus rex, honestati ecclesiasticæ omnino intentus, legendi & psallendi disciplinam diligenter correxit. Perpendens enim iterum, Gallos à Romanis in cantando discrepare, Metenses verò sola naturæ levitate, paululum quid dissonare, per cantores rursus sibi ab Adriano papa à Roma directos, dissonantiam cantus correxit. Circa pauperes etiam sollicitus, non solum in regno suo, verùm etiam trans maria in Ægypto, in Syria, in Africa, præcipuè in Hierosolymis, liberalitate eleemosynarum, Christianis pauperibus solatiabatur, transmarinorum regum amicitias ob hoc expetens, maximè, ut Christianis sub eis degentibus esset relevatio.

Alchinius (a) de Britannia oriundus, magister deliciosus regis Caroli, scientia literarum præpollet in Gallia, cujus præcipuè magisterio ipse rex omnes artes liberales didicit. Hic multa scripsit, inter quæ eminent libri de sancta Trinitate scripti ad ipsum regem. Hic etiam jussu ipsius regis divinam correxit historiam.

| 10 | 4 | 23 | 13 | 791 |

Constantinus matrem suam Irenem imperio privat, solusque annis 7 (b) imperat.

Carolus rex regnum Avarorum terra marique impetit, eisque in sola fuga spem evadendi relinquit.

| 1 | 5 | 24 | 14 | 792 |

Hoc tempore in Flandria principabatur Lidericus Harledecensis, (c) pater Ingerranni, qui genuit Andracum, patrem Balduini ferrei, qui duxit Iuditham, filiam Caroli Calvi.

Constantinus imperator congressus Chardamo Bulgari, turpiter victus dehonestatur. Chardamus sublato regio omni apparatu ditatur.

Pipinus, Caroli regis ex concubina filius, gibbo deformis, à quibusdam Francorum primoribus promissione regni illectus, contra patrem conjuravit. Unde convictus tonsoratur, & in Prumia cœnobio retrusus, usque ad finem vitæ Deo militavit.

Complices verò conjurationis alii exiliantur, pauci perimuntur.

| 2 | 6 | 25 | 15 | 793 |

Feliciana hæresis condemnatur, & in præsentia Adriani papæ ab ipso Felice auctore abdicatur. Hæc hæresis asserebat, filium Dei in divina natura verum Deum esse, in humana verò natura nuncupativum, item in divina natura verum esse filium Dei, in humana verò adoptivum, unam personam Dei & hominis dividens in duas personas, scilicet veri filii, & adoptivi.

Saxones in fide Dei & fidelitate regis vacillant.

| 3 | 7 | 26 | 16 | 794 |

Constantinus imperator multos principum sibi suspectos oculis privat.

Carolus

(a) Mir. *Alchuinus.*
(b) Mir. *VI.*
(c) Potius *Harlebecensis.* Vide *JO. BUZELINI Annal. Gallo-Flandr. lib. III. pag. 94.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Sarracenorum.* | *Francorum.* | *Bulgarorum.*

Carolus rex, non solùm patria lingua, sed etiam peregrinis linguis eruditus, barbara & antiquissima carmina, quibus veterum regum bella & actus canebantur, scripsit & memoriæ mandavit. Inchoavit etiam Grammaticam patrio sermone. Mensibus anni juxta propriam, id est, Teutonicam, linguam vocabula imposuit, ventos etiam duodecim propriis nominibus appellavit, cùm antea quatuor tantùm cardinales venti nominarentur.

557 795 | 4 | 8 | 27 | 17 |

Saxones, virtute Caroli conterriti, reddunt se Christi & regis fidelitati.

Carolus rex, Christianam religionem sanctè ac piè colens, ecclesias Dei omnimodis honorabat, & ornabat sacris vasis ac vestibus, edicens, ut ne janitoribus quidem liceret, communi habitu in ecclesia ministrare. Extruxit etiam Aquisgrani basilicam plurimæ pulchritudinis, ad cujus structuram à Roma & Ravenna columnas & marmora devehi fecit.

796 | 5 | 9 | 28 | 18 |

Leo Romanæ ecclesiæ 94 *(a)* præsidet. Qui mox clavum confessionis sancti Petri cum vexillo Romanæ urbis Carolo regi misit.

Withan, rex Abroditorum, à Saxonibus perimitur.

797 | 6 | 10 | 29 | 19 |

Henricus, dux Forojulianorum, expoliato in Pannonia Avarorum principe Yringo, inæstimabilem thesaurum ejus misit regi Carolo.

Thudin, princeps Avarorum, se & patriam suam Carolo regi dedit, & gratiam baptismi percepit.

798 | 7 | 11 | 30 | 20 |

Irene imperatrix, suo erepto sibi imperio, fœmineo dolore abusa, Constantinum, filium suum, oculis & imperio privat, & sola annis quatuor *(b)* imperat.

Thatin Hispanus, Barcinonæ præfectus, se Carolo regi dedit, & Barcinonam, quæ ab illo desciverat, reddit.

Adelphon, rex Galliciæ, regi Carolo multa munera mittit.

Carolus rex Saxones gravi prælio vincit,

Sol obtenebratus est per dies 17.

799 | 1 | 12 | 31 | 21 |

Constantinus imperator moritur.

In Hispania Barcinona, Sarracenis reddita, à Caroli militibus est obsessa.

Leonem papam, celebritatem litaniæ majoris agentem, Romani capiunt, linguam ei oculosque evellunt. Cui voce & visu reddito divinitus, iterum oculos & linguam eruunt radicitus, qui de manu eorum erutus, ad Carolum fugit, *quantocyus*.

Henricus, dux Forumjulianorum, à suis perimitur.

800 | 2 | 13 | 32 | 22 |

Gens Avarorum à fide deficit.

Carolus rex Leonem papam in sede Romana relocat, ipse quoque Romam properat, causas examinat, reos legaliter damnat, sicque omnes Romanorum motus sedat.

Baleares insulæ, auxilio Francorum, à Sarracenis defensantur.

Per Widonem, Caroli ducem, Britones vincuntur, & in deditionem recipiuntur.

Gerar-

(a) Mir. *XCV.*
(b) Mir. *III.*

| Romanorum. | Sarracenorum. | Francorum. | Bulgarorum. | *Anni domini.* |

Gerardus, *(a)* dux Bajoariæ, in Pannonia Avaris congreſſus perimitur, de quo in viſione Wethini legitur, quòd inter martyres annumeratus ſit.

In menſe Julio, contra naturam, aſpera & gelu concreta bis fuit pruina, ſed nihil fructibus nocuit.

| 3 | 14 | 33 | 23 | 801

Romani, qui ab imperatore Conſtantinopolitano jam diu animo deſciverant, nunc accepta occaſionis opportunitate, quia mulier, excæcato imperatore Conſtantino, filio ſuo, eis imperabat, uno omnium conſenſu, Carolo regi imperatorias laudes acclamant, eumque per manum Leonis papæ coronant, Cæſarem & Auguſtum appellant, Pipinum verò, filium ejus, regem Italiæ ordinatum collaudant.

Barcinona capitur.

Amymurlim, rex Perſarum, Carolo imperatori elephantem & munera multa mittit.

In Italia quoque Theate civitas à Francis capitur.

Sanctus Salvius epiſcopus, veniens ab Aquitania, ad Fiſcum Voluntianas, *(b)* à Winigardo, filio Genardi, *(c)* procuratoris ipſius Fiſci, martyrizatur, & ſuper ejus corpore requirendo Carolus Magnus imperator divinitus tertio admonitus, corpus quidem inventum honorificè ſepelivit, interfectores autem ejus gravi pœna mulctavit, nec tamen per hoc in eos ultio divina ceſſavit.

§ Immutato ordine regnorum, immutandus eſt etiam ordo titulorum, quia ab hinc ſub uno comprehendendum eſt regnum Francorum & regnum Romanorum. Et Conſtantinopolitanum regnum diſtinguendum eſt à regno Romanorum.

EX quo Byzantium, Thraciæ civitas, à primo Conſtantino in novam ampliata eſt, & in regiam urbem exaltata, & translata in illam omnis Romanæ dignitatis gloria, in ſedem Romani imperii dedicata, & nova Roma eſt appellata, evolutis annis circiter 468, diviſo à Conſtantinopoli Romano imperio, Carolus primus Francorum imperavit Romanis annis 13. *(d)*

| 1 | 34 | 4 | 15 | 24 | 802

Carolus imperator per omne imperium ſuum legatos ad faciendum judicium & juſtitiam cunctis dirigit, & legis capitula 23 inſtituit.

Legati imperatoris Caroli, ab Aaron Ammira venientes, inter cætera munera corpora etiam Cypriani, Carthaginenſis epiſcopi & martyris, & Sperati, primi Scillitanorum martyrum, & caput Panthaleonis martyris in Franciam afferunt.

Nicephorus Irenem imperio depoſitam exilio relegat, & ipſe Conſtantinopoli annis 8 imperat.

| 2 | 35 | 1 | 16 | 25 | 803

Irene imperatrix in exilio moritur.

Nicephorus Imperator Sarracenis congreſſus, peſſime vincitur.

Gg gg g Carolus

(a) Mir. *Geroldus.*

(b) Potius ad Vicum Valentianas, *Valenciennes*, ubi ſepultus S. Salvius. Dum vero plures apud Gallos occurrunt Salvii, iſtos diſtinguit *FRANCISCUS LANOVIUS de Sanctis Franciæ Cancellariis p. 67.*

(c) Mir. *Gerardi.*

(d) Mir. rectius *XIV.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinop.	Sarracenorum.	Bulgarorum.

Carolus imperator omnes Saxones, trans Albiam morantes, in Franciam transtulit, pagosque eorum Abrotidis dedit.

In Italia civitates Ostona & Lucena, contra Carolum sentientes, in deditionem accipiuntur. Carolus, per omne imperium suum justitias facit, & legis capitula 29 instituit. Aaron Ammiras cum trecentis millibus contra Nicephorum imperatorem ascendit, quem non ferens Nicephorus turpe fœdus iniit, pactus se ei daturum annuatim tricena millia numismatum, & tria numismata in tributum capitis Imperatoris, & tria pro capite filii sui.

804	3	36	2	17	26

Leo papa ad Carolum imperatorem in Franciam venit.

Nicephorus imperator, fœdere cum Sarracenis soluto, multa incommoda contulit imperio suo.

Godefridus, rex Danorum, multa contra vicinas gentes abutens insolentia, pacem ab imperatore Carolo expetit.

Avari, qui & Hunni, longo contra Francos bello perdomiti, adeò a fortitudine sua & potentia sunt diminuti, ut, qui alios ultro solebant lacessere, jam nec se ab aliis valeant tueri, quia in hoc bello omnis eorum gloria & nobilitas periit, & quicquid pecuniæ & thesauri per tot secula orbem terrarum vincendo sibi congesserant, totum modò victoriæ Francorum cessit, & nullo unquam bello tam multa spoliorum quantitate *Francia* ditata fuit.

805	4	37	3	18	27

559 Carolus imperator, indignantibus contra se imperatoribus Constantinopolitanis, propter invidiam imperatorii nominis à Romanis sibi impositi, magna patientia & magnanimitate eos tulit. Et quia suspectam habebant suam potentiam, crebris legationibus sibi eos firmissimo fœdere conciliabat.

Avari, non sufferentes infestationem Sclavorum, à Carolo imperatore inter Sabariam & Charantanum *(a)* impetraverunt habitandi locum, ibique sine regni nomine resederunt sub ditione Francorum.

Carolus, filius imperatoris Caroli, Bethemanos *(b)* rebellantes devicit, & Lethonem *(c)* eorum ducem peremit.

806	5	38	4	19	28

Carolus in filios suos partitionem regni facit, & inde testamentum factum sua & Leonis papæ auctoritate roboravit.

Bethemani, Sclavis auxiliantibus, ubique grassantur, sed à Carolo, imperatoris filio, fortiter debellantur.

807	6	39	5	20	29

Chudmeid Ammiræus, missus ab Aaron ad excidendam Lyciam, cùm venisset Myrrheam, nisus sancti Nicolai conterere arcam, pro ea contrivit aliam, & pro temeritate incurrens Dei vindictam, subsequente inevitabili tempestate classem amisit totam.

Rex Persarum Carolum imperatorem preciosis muneribus per legatos honorat.

Carolus imperator, per manum Pauli diaconi sui decerpens optima quæque de scriptis Catholicorum patrum, lectiones unicuique festivitati convenientes per circulum anni in ecclesia legendas compilari fecit.

Sarraceni,

(a) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 805.*
(b) Potius *Behemanos.*
(c) Aliàs *Letzo*, vel *Lecho.*

Romanorum.	Francorum.	Constantinop.	Sarracenorum.	Bulgarorum.	Anni domini.

Sarraceni Sardiniam depopulantur, sed à Pipino, rege Italiæ, superantur.

Chrunnus Bulgaribus dominatur.

| 7 | 40 | 6 | 21 | 1 | 808 |

In Britannia Eardulphus, rex Nordanimbrorum, patria & regno pellitur, sed ad Carolum imperatorem veniens, per eum regno & patriæ restituitur.

Aaron Ammiras moritur, post quem Muhammad annis quinque principatur.

| 8 | 41 | 1 | 1 | 2 | 809 |

Pipinus, rex Italiæ, Venetiam bello sibi subigit, & non multo pòst Mediolani obiit, & Carolus imperator Venetiam Nicephoro reddit, qui Nicephorus novis & injustis legibus omnes suos exacerbat, & Dei iram in se exaggerat.

Godefrido, Danorum rege, mortuo, Hemingus, filius ejus, pacem expetit ab imperatore Carolo.

Walchandus episcopatum Leodicensem suscipit, qui in Ardamna, (a) Andagium cœnobium construxit.

| 9 | 42 | 2 | 2 | 3 | 810 |

Carolus in tres partes regni sui tres exercitus misit, unum trans Albiam, qui Hilliones (b) debellavit, unum in Pannoniam, qui reliquias Hunnorum & Sclavos compressit, unum contra Britones, qui eorum perfidiam contudit, & ubique sibi victoria provenit.

Carolus *Rex*, filius ejus major natu, obiit.

Carolus imperator rerum suarum hæredem Christum testamento facit, & quicquid in re mancipi habebat, in tres partes diviso, tertiam eorum partem pauperibus & famulantibus palatio delegavit, duas verò partes in partes viginti unam subdivisit, & metropolitanis episcopis, qui totidem sibi suberant, distribuit, ut metropolis ecclesia tertiam assignatæ 560
sibi partis haberet, & duas inter suffragantes episcopos divideret.

Nomina archiepiscopalium civitatum, quæ erant sub Carolo:

Roma, Ravenna, Mediolanum, Forumiulii, quæ & Aquileia, Gradus, Colonia, Moguntia, Juvavum, quæ & Salzburch, Treveris, Senonis, Vesontio, Lugdunum, Vienna, Rothomagus, Remis, Arelas, Tharentesia, Ebredunum, Burdegala, Turonis, Bituricæ.

Nicephorus imperator Bulgariam ingreditur, & quia victoriæ temperare nescivit, à Bulgaris cum multo senatorii ordinis numero perimitur.

Stauratius, filius ejus, post eum anno uno imperat.

| 10 | 43 | 3 | 1 | 4 | 811 |

Hemingus, rex Danorum, moritur, post quem duo inter se de regno contendentes, bello colliduntur, in quo penè undecim millia Danorum perimuntur.

Moguntiæ pons quingentorum passuum longitudinis trans Rhenum, quem Carolus imperator per decem annos ingenti labore & mirabili opere de lignis construxerat, ita ut perpetuò durare posse videretur, ita tribus horis conflagravit, ut ne una quidem hastula super aquam remaneret.

Stauratio deposito, Michaël imperat post eum annis 2 (c)

 | 11 |

(a) Arduenna *Sylva*.
(b) Aliàs *Linones*, vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 808*.
(c) Mir. *III*.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinop.* | *Sarracenorum.* | *Bulgarorum.*

| 11 | 44 | 1 | 4 | 5 |

812 Carolus imperator Ludovico, filio suo, coronam imperialem imponit, & Bernardum, filium Pipini regis, Italiæ regem facit.

In Francia apud cœnobium Elnonense, *(a)* sanctus Amandus à Lanthario *(b)* elevatur, à depositione ejus anno circiter 152. Cujus corpore adhuc integro invento, cùm ejus capilli & ungues, qui excrevisse videbantur, præciderentur, & de ore ejus dentes adhibita forcipe extraherentur, sanguis inde profluxit, qui ad memoriam posterorum adhuc servatur.

813 | 12 | 45 | 2 | 5 | 6 |

Carolus imperator per totas Gallias concilia super statu ecclesiarum ab episcopis celebrari edicit. Unum fuit Moguntiæ, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabilonis, quintum Arelati.

Mahummad Ammiras fratri suo Habdalæ congreditur, à quo superatus, eum sibi conregnare invitus patitur, & hoc bello regnum Sarracenorum per aliquot annos discinditur.

Michaël imperator, Chrunno Bulgaro congressus, de bello victus fugit, & ex desperatione rerum monachus factus imperium deponit. Post quem Leo annis 8 imperavit.

814 | 13 | 46 | 1 | 1 | 7 |

Carolus imperator gloriosus, regno & imperio suo pacato & dilatato, statu quoque ecclesiæ sanctè & religiosè ordinato, moritur & sepelitur Aquis, anno ætatis suæ 72. Qui pro magnitudine operum agnominatus est Magnus, cujus vitam Emardus descripsit, post quem Ludovicus, filius ejus, imperavit annis 26.

815 | 1 | | 2 | 2 | 8 |

Inter Ludovicum & Leonem imperatorem pax firmatur.

Harioldus, rex Danorum, patria & regno pulsus à filiis Godefridi, ad imperatorem Ludovicum veniens, implorat opem recuperandi. Chrunnus successu lætatus, Constantinopolitanos incursat insolentius, & usque ad portas urbis vagatur crebris incursibus.

816 | 2 | | 3 | 3 | 9 |

Stephanus, Romanæ ecclesiæ 95 *(c)* præsidet. Hic mox in Franciam venit, & Ludovicum imperatorem Remis coronavit.

Ludovicus imperator exercitum contra Danos mittit, & per eum obsides accipit.

561 817 | 3 | | 4 | 4 | 10 |

Paschalis Romanæ ecclesiæ 96 *(d)* præsidet.

Wascones ab imperatore Ludovico desistunt, sed ab ejus exercitu edomiti citò resipiscunt.

818 | 4 | | 5 | 5 | 11 |

Cloamir, *(e)* rex Abroditarum, ab imperatore Ludovico deficit, & ad Danos transit. | 5 |

(a) De hac *VALESIUS not. Galliarum, voce Elno : Amandus, Trajectensis Episcopus, in loco Cænobioque Elnone, quod ædificaverat, admodum senex decessit ac sepultus est : quod Monasterium Turnaco proximum, & à fluvio Elnone cognominatum, nunc ex nomine auctoris sui appellatione tracta, vulgo S. Amandi Cella nuncupatur S. Amand.*

(b) Mir. *Lothario.*

(c) Mir. *XCVI.*

(d) Mir. *XCVII.*

(e) Mir. *Scloamyr.*

Romanorum.	Francorum.	Constantinop.	Sarracenorum.	Bulgarorum.	Anni domini.
5		6	6	12	

Ludovicus imperator Britones sibi subigit. Murmanus verò, dux eorum, qui nomen sibi regis usurpaverat, ab eis perimitur. 819

Bernardus, rex Italiæ, conspirationis contra imperatorem factæ accusatur, & reus majestatis adjudicatus, primo oculis & regno, dehinc vita privatur. Harioldus in regnum Danorum à Ludovico remittitur.

Romanorum.	Francorum.	Constantinop.	Sarracenorum.	Bulgarorum.	Anni domini.
6		7	7	13	820

Cloamir, rex Abroditarum, & Lupus, rex Wasconum, damnati capitis ab imperatore Ludovico exiliantur.

Aquisgrani generali conventu habito, per dispositionem imperatoris Ludovici, episcoporumque & abbatum aliqua capitula, ad usus Regularium monachorum addita sunt, & multa sanctarum scripturarum compilatione facta, clericorum & clericalium sanctimonialium regulæ constitutæ sunt.

§ Deficiente historiarum narratione, cessat etiam narratio de regno Bulgarorum & Sarracenorum.

Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitan.

|7| PAschalis papa corpus sanctæ Cæciliæ virginis, ipsa revelante |8| 821
invenit, aureis velatum indumentis sanguine ipsius adhuc infusis, & ipsam & corpora sanctorum, Valeriani sponsi ejus, & Tiburtii, & Maximi, Urbani quoque papæ, in ecclesiam à se eis ædificatã transposuit.

Ludovicus imperator partitionem regni inter filios suos factam confirmat sacramentis optimatum suorum.

Leo imperator Græcorum perimitur in palatio suo, conspiratione optimatum suorum, & præcipuè Michaëlis, domesticorum comitis, & ipse Michaël imperavit annis novem.

|8| In Thuringia cespes longitudine pedum quinquaginta, latitu- |1| 822
dine quatuor denum, altitudine sesquipedali, sine manibus de terra præcisus & sublevatus est, & ultra pedes viginti quinque translatus est.

In Saxonia tellus in modum aggeris, limite unius leucæ, intumuit.

|9| Elevatio sancti Ursinari, confessoris Lobiensis, celebratur. |2| 823

Drogo, frater Ludovici imperatoris, fit Metensium episcopus.

Lotharius, filius imperatoris, à patre in Italiam dirigitur, qui à Paschali papa consecratus, coronam regni, & imperatoris atque Augusti nomen accepit.

Romæ quidam nobilium perimuntur, pro eo quòd proniores esse justo viderentur ad fidelitatem Lotharii imperatoris. Quod crimen cùm etiam in ipsum papam Paschalem intorqueretur, papa se apud imperatores excusat, & de hoc crimine coram populo & legatis imperatoris, Romæ cum magno episcoporum numero se jurejurando expurgat.

Terræmotus factus est, multæ villæ & domus cœlesti igne cremantur, homines & animalia ictu fulminum exanimantur, fruges grandine vastantur, cum ipsa grandine veri lapides immensi ponderis cadunt, & hæc prodigia grandinis hominum mortalitas subsequitur.

In territorio Tullensi, villa Commerciaco, puella duodennis post sacram communionem in Pascha à sacerdote susceptam, primum per decem menses pane, deinde omni cibo & potu per triennium abstinuit, & pòst ad communem hominum vitam rediit. 562

 |10|

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* |

|10| Eugenius Romanæ ecclesiæ 97 *(a)* præsidet. |3|

824 Corpora sanctorum, Severi Ravennatis episcopi, & uxoris ejus Vincentiæ, & filiæ Innocentiæ, ab Ortigario episcopo Maguntiam translata sunt.

In Gallia, ante Solstitium æstivale, aëre in tempestatem repentè converso, ingens fragmentum glaciei cum grandine cecidit, cujus longitudo pedes quindecim, latitudo sex, crassitudo duos pedes habebat.

Legati Michaëlis imperatoris inter cætera munera detulerunt Ludovico imperatori libros Dionysii Ariopagitæ, ab ipso conscriptos de hierarchia, id est sacro principatu, petente ipso Ludovico, de Græco in Latinum translatos. Qui libri, Parisiis in ipso sacri martyris festo missi, cum gaudio suscepti sunt. Quod gaudium virtus sancti martyris auxit, decem & novem ægrotis in ipsa nocte ibi sanatis.

Walchandus, Leodiensis episcopus, corpus sancti Hucberti transfert à Leodio ad Andagium monasterium.

Rabbanus sophista, & sui temporis poëtarum nulli secundus, fit abbas Fuldensis, qui multa de scripturis sanctis disseruit, qui etiam librum de laude sanctæ Crucis, figurarum varietate distinctum, difficili & mirando poëmate composuit: Sergio papæ, sancto Petro offerendum misit.

825 |11| Harioldus, rex Danorum, cum uxore & filiis, & sua Danorum |4| parte, Maguntiæ baptizatur, & ab imperatore muneribus & parte Frisiæ in beneficium sibi data honoratur.

Hilduinus, abbas sancti Dionysii, sacrique palatii archicapellanus, Romam mittens, à papa Eugenio sancti Sebastiani corpus accepit, & Suessionis in basilica sancti Medardi collocavit, ubi dum adhuc inhumatum, in loculo, in quo allatum est, jaceret, tanta signorum & virtutum gratia in nomine ejusdem martyris enituit, ut à nullo mortalium vel enumerari vel enarrari possint, quorum quædam tanti stuporis esse dicuntur, ut humanam fidem excedant, nisi certum esset, Deum, pro quo idem martyr passus est, omnia facere posse.

826 |12| Corpora Marcellini & Petri martyrum, de Roma sublata, & |5| Franciam translata, multis signis clarificata sunt.

Corpus etiam sancti Gregorii papæ ad urbem Suessionis translatum esse dicitur.

827 |13| Valentinus Romanæ ecclesiæ 98 *(b)* præsidet. Quo post qua- |6| draginta dies pontificii defuncto, *quartus ejus nominis Papa*, Gregorius Romanæ ecclesiæ 99 *(c)* præsidet, qui etiam Quartus Leo dictus est.

Rabbanus abbas tractatus in libro Sapientiæ & ecclesiastico, ad Otgarium archiepiscopum edit.

Amalarius librum de officiis ecclesiasticis ad imperatorem Ludovicum scribit.

Angelomus etiam ad eundem imperatorem tractatus in libros regum edit.

Ansegisus, abbas Lobiensis, edicta imperatoris, Caroli magni, & Ludovici filii ejus, ad ecclesiasticam legem pertinentia, in duobus *digessit. Idem*

(a) Mir. *Centesimus*, qui in margine addit: *Ita Mss. codices Gembl. Aquic. & Ortelianus. Est autem Onuphrio CI. sed ut supra ad an. 387. monuimus, in numeris Pontificum annotandis, ipse sibi Sigebertus non constat. Ceterum post Paschalem rectè Eugenius immediatè subjungitur.*

(b) Mir. *Centesimus primus.*

(c) Mir. *CII.*

Romanorum. *Francorum.* *Constantinopolitanorum.* *Anni domini.*

Idem Edicta eorundem, ad mundanam legem pertinentia, in duobus æquè libellis digessit.

14 Italicus Ludovici imperatoris exercitus, classe in Africâ transvectus, conserto prælio, magnam Afrorum stragem fecit. 7 828

In Vasconia annona de cœlo pluit frumento similis, sed grana breviora habens.

Corpora sanctorum Valentini & Genesii in Augiam monasterium translata sunt. 563

15 Contra Ludovicum imperatorem commotio & simultas filiorum ejus & optimatum exoritur. 8 829

Hoc anno, qui est annus ab initio mundi quadrimillesimus sexingentesimus octuagesimus octavus, finitur nonus annus magnus, ab initio mundi, qui est annorum quingentorum triginta duorum.

16 Apud Constantinopolim Theophilus imperat annis 15. 9 830

Gregorius papa dolens, crebris Sarracenorum incursionibus vexari, & vastari suburbium Romanæ urbis circa ecclesiam Petri, Apostolorum principis, intendit illic urbem novam ædificare, ad quod consilio & auxilio imperatorum animatus, novam fabricam cœpit.

17 Sarraceni, Siciliam incursantes, etiam Lypparim insulam devastant, ubi corpus Bartholomæi Apostoli quiescebat, quod olim loculo plumbeo injectum, & in mare mersum, à paganis non ferentibus, illud propter nimiam signorum claritatem ab omnibus venerari, ab India usque ad hanc insulam ultro delatum fuerat. Cujus ossa, modo à Sarracenis huc illucque dispersa, & à quodam monacho, ipso revelante, collecta Beneventum transferuntur. 1 831

Ludovicus imperator adversantes sibi quosdam exauctoravit, alios exiliavit, alios bonis privavit, ac per hoc filios & optimates suos magis contra se exacerbavit.

18 Gregorius papa in Galliam veniens, contra imperatorem cum filiis agebat. 2 832

Imperator uxorem suam Judith, quasi causam malorum, abdicavit.

19 Ludovicus imperator, à suis desertus ac proditus, & in potestatem filiorum redactus, episcoporum judicio, arma deposuit, & ad agendam pœnitentiam inclusus est. 3 833

Sol & Luna per eclipsin deficiunt.

20 Ludovicus imperator relaxatur, arma & imperium & uxorem accipit, ac filium Lotharium in Italiam redire coëgit. 4 834

21 Monente Gregorio papa, & omnibus episcopis assentientibus, Ludovicus imperator statuit, ut in Gallia & Germania festivitas omnium sanctorum in calendis Novembris celebraretur, quam Romani ex instituto Bonifacii papæ celebrant. 5 835

Hoc tempore reliquiæ Viti martyris, à Parisiis ad Corbeiam Saxoniæ transferuntur, unde ipsi Franci testati sunt, quòd ab illo tempore gloria Francorum ad Saxones translata sit.

Ebdo, Remorum archiepiscopus, deponitur, aliique multi, qui cum eo in dejectionem Ludovici imperatoris conspiraverant, damnantur & exiliantur.

22 Gregorius papa consummatam novæ urbis fabricam solenniter dedicavit, eamque urbem Leonianam appellavit, vel à Leone, tertio hujus nominis papa, qui hujus operis fundamenta olim gesserat, vel à seipso, quia & ipse Leo Quartus dictus est. 6 836

23

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.*

837 |23| Nortmanni Gallias graviter infestant, Dorestatum vastant, |7| Andoverpum oppidum, & Witlam emporium, situm juxta ostium Mosæ incendunt, à Frisonibus tributum accipiunt.

Sarracenis ad deprædandum usque ad portum Romanum venientibus, Romani, instantia Leonis papæ, auxiliantibus sibi etiam Neapolitanis, eos bello excipiunt, & cooperante divinitus sibi gravi turbine ventorum, usque ad internicionem penè victos delent.

838 |24| Cometes in signo Libræ apparet. |8|

Normanni Walchaum insulam vastant, & tributum exigunt.

564 839 |25| Ludovicus imperator filio suo Lothario, sub fide ad se veni- |9| enti, reconciliatur, eique dignitatem imperii & regni tribuit coronam.

Cometes in signo Arietis apparet, & per aliquot dies plurimi instar stellarum igniculi per cœlum discurrere videntur.

840 |26| Ludovicus imperator moritur, & Lotharius, solus imperi- |10| um usurpans, imperat annis 15.

841 |1| Carolus & Ludovicus, filii imperatoris, dolentes se à fratre |11| suo Lothario debita regni parte privari, contra eum insurgere parant.

842 |2| Cometes in signo Aquarii apparuit. |12|

Tribus fratribus de regni partitione discordantibus, conseritur inter eos pugna, in pago Antissiodorensi, *(a)* apud villam Fontanedum, & tanta cædes utrinque facta est, ut nulla ætas meminerit, tantam stragem hominum fuisse factam in gente Francorum. Et ita eorum vires ibi attenuatæ sunt, ut jam nec suos terminos ab externis tueri possent, victoria tamen Carolo & Ludovico provenit.

843 |3| Fratribus nondum de bello desistentibus, consilio optima- |13| tum tandem de pace agitur, & de parte singulorum 40 primorum accipiuntur, qui in unum convenientes regnum æqualiter dividerent, & ita pax in annum sequentem induciatur.

Ludovicus interim pergens in Saxoniam, validissimam libertorum conspirationem, dominos suos opprimere volentium, fortiter compescuit, auctoribus factionis capitali sententia damnatis.

His temporibus floruit Theodulphus, abbas Floriacensis, postmodum episcopus Aurelianensis, de quo refertur, quòd illos versus, quos in die Palmarum singulis annis ecclesiæ Galliarum decantare in usu habent, ipse composuerit, id est, *Gloria laus & honor.* Quos cùm ipse, Ludovico imperatore secus domum, in qua exul detinebatur, apud Andegavum transeunte, decantaret, audiens imperator, & misertus illius jussit eum absolvi.

844 |4| Sergius Romanæ ecclesiæ centesimus *(b)* præsidet. Ad cu- |14| jus electionem confirmandam Ludovicus, filius imperatoris Lotharii, à patre missus, ab eodem papa in regem Longobardorum unctus est.

Mauri Beneventum occupant.

Descripto in tres partes regno, fratres ad urbem Galliæ, Virdunum, conveniunt, & inter se pacificantur: & datis & acceptis invicem sacramentis, quisque ad descriptas sibi partes regni tuendas revertuntur. Carolus accepit Occidentalia regna, à Britannico Oceano usque ad Mosam fluvium, in qua parte ex tunc & modò nomen Franciæ remansit. Ludovico Orientalia regna cesserunt, omnis scilicet Germania usque ad Rheni

(a) Mir. *Alciodorense.*
(b) Mir. *Centesimus III.*

Romanorum. *Francorum.* *Constantinopolitanorum.* *Anni domini.*

Rheni fluenta, & aliquæ trans Rhenum civitates, cum adjacentibus pagis, propter vini copiam. Lotharius, qui major natu erat, & imperator appellabatur, omnia Italiæ regna tenuit, cum ipsa Roma, nec non & provinciam, & mediam partem Franciæ inter Scaldim & Rhenum, quæ mutato nomine, ab eo denominatur Lotharingia. Post factam ergo divisionem, Carolus regnat in Francia annis 34, Ludovicus frater ejus in Germania annis 33.

5 1 Ludovicus, rex Germaniæ, Abroditos à se deficere molientes, bello perdomuit, occiso rege eorum, eorumque terram & populum sibi divinitus subjugatum, per duces ordinavit. Apud Constantinopolim Michaël & Theodora imperant annis undecim. 15 845

6 2 Nortmanni regnum Caroli graviter infestant, & usque Parisios navigio veniunt, cum Frisonibus tribus præliis confligunt, in primo victi, in duobus victores existunt. 1 846

Ludovicus quatuordecim duces Boëmanorum cum suis baptizari fecit.

Carolus cum Britonibus infeliciter pugnat.

7 3 Leo quintus, Romanæ ecclesiæ centesimus primus *(a)* præsidet. Hic decrevit, ut dum missarum sacra sollennia celebrantur, nullus ex laicis in presbyterio stare vel sedere vel ingredi præsumat, nisi tantùm sacra plebs, quæ ad ministrationem sacri officii constituta est. Decrevit etiam, ut octavæ Assumptionis sanctæ Mariæ in ecclesia Romana celebrarentur, quod antea non fiebat. 2 847 565

8 4 Rabbanus, abbas Fuldensis, ordinatus Moguntiæ archiepiscopus, celebrata synodo Moguntiæ, jussu Ludovici regis, multa ecclesiæ utilia decrevit. 3 848

Quædam pseudoprophetissa, dicens instare diem judicii, Moguntiam sollicitabat, ita ut etiam aliquos sacri ordinis ad se inclinaret. Quæ ab archiepiscopo correpta, confessa est, se per suggestionem cujusdam presbyteri quæstus causa hoc fecisse.

9 5 Godescalcus hæreticus, à Rabbano archiepiscopo rationabiliter (ut multis visum est) convincitur, sed tamen in suo perseverat errore. 4 849

Sancta Helena imperatrix à suo filio, Constantino Magno, primo hujus nominis imperatore, Romæ in ecclesia sanctorum Marcellini & Petri, martyrum, in Mausoleo purpureo sepulta, ad Franciam à Thaogisso monacho transfertur, & in diœcesi Remensi magna Francorum veneratione excolitur, *recondita in cœnobio S. Petri, quod Altum Villeyr dicitur.*

10 6 Franci à Boemanis gravi prælio vincuntur, cui bello spiritus malignus se præfuisse, per os arrepticii publicè protestatus est, & per se & per suos socios, spiritus scilicet superbiæ & discordiæ, egisse, ut Franci terga verterent. 5 850

11 7 Reliquiæ sancti Hermetis martyris per Lotharium imperatorem im Gallias mittuntur, & apud Indam *(b)* monasterium honorificè conduntur. 6 851

Fames valida Germaniam attrivit, ut etiam pater filium suum devorare voluerit, quo tempore Rabbanus archiepiscopus multam benevolentiam pauperibus exhibuit.

Hh hh h 12

(a) Mir. *CIV.* qui in margine addit: *Hunc alii vocant Leonem Quartum.*
(b) Hodie *Cornelii Münster*, proximum Aquisgrano, vide *VALESIUM Not. Galliarum voce Inda.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Constantinopolitanorum.*

| 12 | | 8 | Carolus, rex Francorum, filios fratris sui Pipini regis, Pi- | 7 |
852 pinum & Carolum, regnum inquietantes, capit, & in monachum attonsos in monasterium trudit.

853 | 13 | | 9 | Normanni, per mare Britannicum ostia Ligeris ingressi, urbem Nannetum invadunt, episcopum sabbato sanctæ Paschæ baptismum celebrantem trucidant, clerum & populum perimunt, inde Andegavum, deinde Turonos occupant, & ut tempestas omnia diruunt, templum etiam sancti Martini incendunt. | 8 |

854 | 14 | | 10 | Fama est, hunc Joannem fœminam *(a)* fuisse, & uni soli familiari tantùm cognitam, qui eam complexus est, & gravius facta peperit, papa existens. Quare eam inter pontifices non numerant quidam, ideo nomini numerum non facit. | 9 |

Hincimarus, Remorum archiepiscopus, in Francis claret, qui vitam sancti Remigii scripsit.

Benedictus Romanæ ecclesiæ centesimus secundus *(b)* præsidet. Hoc conspiratione malignorum deposito, Anastasius præsulatum invadit, sed Anastasio à legatis imperatoris Lotharii dejecto, & in carcerem truso, Benedictus honorificè relocatur.

Normanni, qui per viginti annos Franciam nimis attriverant, in patriam suam reversi, intestino inter se bello usque ad internicionem delentur, ut de regia stirpe eorum nullus, nisi puer unus remaneret.

566 855 | 15 | | 11 | Terræmotus, aëris insolita commotio, turbines, tempestates, grandines, fulmina multa, multis modis incommoda hominibus inferunt. Quidam etiam homo igne cœlesti consumptus est, veste illæsa manente. | 10 |

Lotharius imperator, partito inter filios regno, abrenunciat seculo, & in Prumia monasterio, habitu monachi suscepto, non multo pòst dormivit in Domino.

Ludovicus, filius ejus, olim à Sergio papa in regem unctus, imperat annis 21. Lotharius verò frater ejus Lotharingiam tenet.

856 | 1 | | 12 | Maginradus eremita martyrizatur. | 11 |

Rab-

(a) Miræus ad hunc locum adnotat: *Hoc loco nulla in Gemblacensi, Aquicinctino, Lipsiano aut Orteliano manuscriptis codicibus, quibus usi sumus, Joannæ Papissæ fit mentio. Imo ne in margine quidem ullius è dictis codicibus quid tale adscriptum legitur, ut sunt interdum nonnulla recentiore manu ad margines adjecta. Itaque certum est, hanc de Joanna Papissa fabulam Sigeberto nostro falsissime adtribui. De ea quid Cl. V. I. Lipsius senserit, hic libet apponere. Is in Epistola ad Franciscum Svvertium an. 1595. V. Kal. Martii data, cujus autographum adservo, sic scribit:* De quæstiuncula, quod petis, super Pontifice Joanna femina, ut nugantur: vides, quid sentiam, cum appello nugas. Revera fabella est, haud longe ab audacia & ineptiis poëtarum. Vis clare tu, & consortes illi rem videre? adite librum Gallice nuper scriptum & editum Burdigalis, auctore *Florimundo Ramundo*, Consiliario Regio: qui totus est in hoc argumento. Auctor ipse ad me misit, & ita plene omnia exsecutus est, ut nobis nihil reliqui sit, præter credere & adsentiri. *Hactenus Lipsius. De hu plura qui volet, Onuphrium, Baronium, Ramundum, aliosque legat. Quod ad Marianum Scotum attinet, quem adversarii quoque nobis objiciunt, Chronicon ejus in pergameno, charactere vetustissimo exaratum, ex bibliotheca Gemblacensi ad me misit R. V. Ludovicus Sombechus, illius loci Abbas, nostra pariter cura, si Deus vitam dederit, aliquando evulgandum. In eo nulla prorsus Joannæ Papissæ mentio, ne ad oram quidem. Ex quibus liquet, Marianum & Sigebertum, injuste à Baronio Annal. tomo 10. tamquam fabulæ hujus adsertores, accusari & castigari.* Adde, quæ notavi ad *MARIANUM SCOTUM a. 854.*

(b) Mir. *centesimus V.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Constantinopolitanorum.* | *Anni domini.* |

Rabbanus, egregiæ vitæ & scientiæ archiepiscopus, obiit.

Apud Constantinopolim, Michaël solus imperat annis 13. *(a)*

| 2 | | 13 | Nicolaus, Romanæ ecclesiæ 103 *(b)* præsidet, cujus | 1 | 857
ordinationem Ludovicus imperator sua præsentia roboravit.

Coloniæ, orta tempestate populo in basilicam sancti Petri confugiente, subitò fulmen, instar ignei draconis, basilicam scidit ac penetravit, & tres homines diversis quidem locis, sed uno ictu in mortem dejecit, alios etiam sex eodem impetu semivivos reliquit.

| 3 | | 14 | Franci super crudelitate Caroli regis sui apud Ludo- | 2 | 858
vicum fratrem ejus expostulant, & eum ad regnandum super se contra Carolum invitant. Quod ille inconsultè aggressus, turpiter alienis excessit finibus.

In parochia Moguntina malignus spiritus evidens nequitiæ suæ dedit indicium. Nam primò lapides jaciendo, & parietes domorum, quasi malleis pulsando, inde manifestè loquendo, furta etiam prodendo, discordias inter vicinos seminando, homines inquietabat. Denique animos omnium contra unum hominem commovit, quasi propter ejus peccata cæteri talia paterentur, cujus fruges in unum coacervatas incendit, qui ubicunque intrasset, statim domus illa exurebatur, ut jam ei, nisi in agris, locus manendi nullus esset. Propter hoc presbyteris litanias agentibus, & benedictam aquam spargentibus, inimicus lapides jaciendo, multis cruentatis, tandem aliquamdiu quievit. Presbyteris recedentibus, inimicus flebiliter ululans, tandem presbyterum quendam nominatim exprimens, se, quando aqua benedicta spargebatur, sub cappa illius, quasi familiaris sui, latuisse professus est, accusans eum cum filia procuratoris concubuisse. Sic per triennium institit, donec ibidem cuncta ædificia incendio consumeret.

| 4 | | 15 | Ludovicus, rex Germaniæ, plurima prælia contra Scla- | 3 | 859
vos strenuè gessit, & capto principe eorum, Rastrix nomine propter violatam fidem oculos ei eruere jussit.

Probus presbyter obit, cujus conversatio & studium Moguntinam ecclesiam illustravit.

Principibus Caroli regis inter se discordantibus, Britones destitutam auxilio terram invadentes, usque Pictavis omnia vastando veniunt, quos redeuntes rex Carolus persequutus, Britanniam intrat. Et pugna conserta, Franci vincuntur, Britones in sede eorum grassantur.

| 5 | | 16 | Numeneus, rex Britonum, dum instaret regnum Fran- | 4 | 860
corum depopulari, visum est ei assistere sibi sanctum Maurilianum, *(c)* Andegavensis urbis olim episcopum, à quo in capite baculo percussus iram Dei morte persensit.

Hoc tempore Leuculfus, *(d)* dux Saxonum, pater Ottonis ducis, avus autem Henrici regis, corpus sancti Innocentii papæ à Roma in Saxoniam transtulit.

| 6 | | 17 | Herispous, filius Numenæi, rex Britonum, Carolo regi | 5 | 861
confœderatur, & muneratus ejus se dominationi subdit.

| 7 | | 18 | Lotharius, rex Lotharingiæ, Waldradam, pellicem su- | 6 | 862
perducens conjugi suæ Tietbergæ, consentientibus sibi archiepiscopis,

 Gun-

(a) Mir. *XII.*
(b) Mir. *centesimus VI.*
(c) Mir. *Maurilionem.*
(d) Mir. *Leutulfus.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

567 Ganthario Coloniensi, & Tetgaudo Treverensi magnam sibi calamitatem paravit.

863 | 8 | | 19 | Hucbertus abbas, & dux *(a)* frater Tetbergæ reginæ, | 7 | pro repudio sororis suæ, contra Lotharium insurgit.

Guntharius & Thetgaudus archiepiscopi, Romæ à papa Nicolao, pro adulterio Lotharii regis examinati, cùm & suis synodalibus gestis, quæ præferebant, & suorum ore etiam convicti fuissent, episcopatu & sacris gradibus exordinati, anathematizati sunt, eisque tamen laicalis communio concessa est. *Theodericus, Episcopus Cameracensis, Nonis Augusti moritur.*

864 | 9 | | 20 | Excommunicata pellice Waldrada à legato apostoli- | 8 | co, videns Lotharius rex, etiam sibi excommunicationem intentari, Thetbergam uxorem suam recipit, sed non multum id profuit, quia non multo pòst repudiata uxore, pellicem recepit, nec ultra ullo correptionis modo ab ea separari potuit.

865 | 10 | | 21 | Corpora sanctorum Eusebii & Potentiani *(b)* marty- | 9 | rum, dono Nicolai papæ, ad Gallias translata, in monasteriis, voto religiosorum sancto Petro collatis, honorificè tumulantur.

Rex Bulgarorum ad Christianismum cum sua gente conversus, missis ad eum à sede apostolica sacri ordinis ministris, acceptis etiam à rege Ludovico subsidiis, adeò in fide solidatur, ut non multo pòst filio majore in regnum ordinato, ipse abrenuncians seculo monachus factus sit. Sed cùm filius ejus juveniliter agens, ad gentilitatis cultum vellet redire, militiæ cingulo & cultu regio resumpto, filium persecutus cepit, & oculis ejus effossis, eum in carcerem trusit, & filio juniore in regnum locato, sacrum habitum recepit, & in eo usque ad finem vitæ perseveravit.

866 | 11 | | 22 | Herispoo à suis perempto, Solomon filius ejus super | 10 | Britones regnat, & Carolo contra se venienti confœderatur.

Normanni Galliam repetentes Nannetis, Andegavis, Pictavis, & Turonis terminos depopulantur. Quibus occursantes dux Aquitaniæ Ranulfus, & Robertus fortis marchio, dum ipsi incautè prælliantes perimuntur, cæteri à Normannis, ut oves à lupis, acervatim sternuntur.

867 | 12 | | 23 | Sarracenis Beneventanam regionẽ incursantibus, Ludo- | 11 | vicus imperator viriliter occurrit, ad cujus auxilium Lotharius, frater ejus, properans, multa quidem prælia cum eo strenuè gessit, sed exercitu suo propter intemperiem aëris morbis, & morsibus aranearum nimis gravato, cum multo suorum dispendio rediit.

868 | 13 | | 24 | Adrianus Romanæ ecclesiæ 104 *(c)* præsidet. | 12 |

Cometes manifestè apparet.

Michaël, Græcorum imperator, sensu diminutus, adeò mente excedebat, ut familiares suos juberet occidi, quos tamen ad se rediens, sibi præsentari exigebat.

869 | 14 | | 25 | Basilius, quem Michael imperator pauperem ex fa- | 13 | milia unius abbatis sibi asciverat, & cubicularium factum, ad tantos honores provexerat, ut alter ab imperatore appellaretur, sæpe ab imperatore per insaniam occidi jussus, timens, ne tali occasione occideretur, elegit magis ipse imperatorem interficere, quàm ab eo interfici, & imperavit annis decem & septem.

Cor-

(a) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 859.*
(b) Mir. *Pontiani.*
(c) Mir. *centesimus VII.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Constantinopolitanorum.* | *Anni domini.*

Corpus sancti Mauri, qui fuit discipulus sancti Benedicti, asportatum à Glantifolio in Burgundiam, propter timorem Nortmannorum, transfertur ad Fossatense *(a)* cœnobium, quod construxit sanctus Babolenus, sancti Columbani discipulus.

| 15 | 26 | Lotharius rex Romam ad Adrianum papam se excu- | 1 | 870
satum vadit, à quo dum pro comprobatione innocentiæ suæ, ad examinationem corporis & sanguinis Domini, tam ipse quam optimates regni invitati fuissent, & ipse & omnes, qui corpus Domini nostri cum eo temerè accipere præsumpserunt, infra ipsum annum perierunt, ipso statim in redeundo Placentiæ defuncto. *Corpus sanctæ Amalbergæ virginis in Blandinio defertur.* 568

| 16 | 27 | Coloniæ celebrata synodo, ad dedicationem ecclesiæ à | 2 | 871
tribus Lotharingiæ *(b)* metropolitis, Liutperto Maguntino, Bertulfo Treverensi, Willeberto Coloniensi, cùm ab eis major ecclesia, quæ est sancti Petri, deberet dedicari, præcedente nocte, auditæ sunt voces malignorum spirituum, inter se dolentium & conquerentium, se à possessis diu sedibus debere expelli.

Carolus, rex Francorum, defuncto fratruele suo Lothario, dum Lotharingiam solus usurpare nititur, per moderantiam & industriam Ludovici fratris sui, Germanorum regis, ad hoc attractus est, ut æqualiter inter se regnum fratruelis dividerent.

Ab exercitu Ludovici Germanici vario eventu varia bella contra Sclavos geruntur.

| 17 | 28 | Carolum, regem Francorum, domestica calamitas in filiis | 3 | 872
suis afflixit.

Siquidem Carlomannum in clericatu usque ad diaconatus officium provectum, ipse pater cepit & excæcavit, pro eo, quòd ad apostasiam conversus, & omni genere nocendi regnum perturbans, alter quidam Julianus effectus erat.

Porrò alter filius ejus, Carolus, dum inconsultè voluisset experiri expertam cujusdam Albuini militis fortitudinem, & solus soli congressus fuisset, ab eodem Albuino, ignorante, quis esset, peremptus est.

Basilius, imperator Græcorum, inter cætera munera, mittit Ludo-

(a) In pago Parisiorum ad Matronam, Monasterium olim regale, dictum Monasterium S. Mauri de Fossatis, *S. Maur de Fossez.* Vide *VALESIUM Not. Galliarum p. 404. PIGANIOL* de la *FORCE Descript. de la France Tom. II. p. 362.*

(b) Rationem, cur Lotharingiæ Metropolitæ adpellentur, exponit *JO. a LEIDIS Chron. Belg. lib. IX, cap. VI.* dum ait: *Lotharingiæ termini ex antiquo fuerunt in longitudine fines Burghondiæ, & mare Frisonicum; in latitudine Scalda & Rhenus, & comprehendit in se Hannoniam & terras ei adjacentes, usque ad ripam Scaldæ fluminis, id est, totam Brabantiam, quæ extendebatur olim ab urbe Tornaco, usque ad ripam Welpe fluminis, cujus hodie una pars ab Hannoniensibus, pars altera a Flandrensibus, reliqua vero a Brabantinis principibus possidetur. Cui etiam parti nomen Brabantiæ inhæret, licet aliqua castella vel oppida, nunc in finibus Hannoniæ consistentia, usque in hodiernum diem nomine Brabantiæ solent appellari. Et, ratione prædictorum, Duces Brabantiæ etiam appellantur Duces Lotharingiæ. Comprehendit etiam Lotharingia in se totam Hasbaniam, Batuam, Campiniam & transfluenta Mosæ fluminis, Ardennam & Ducatum Mosellanorum, qui modo etiam Ducatus Lotharingiæ usualiter vocatur. Comprehendit etiam Ducatum Limburgensem, & tres Metropoles, scilicet Treverim, Coloniam & Magontiam, cum terris adjacentibus, quarum omnium gubernatio ad Duces Lotharingiæ priscis consuevit temporibus pertinere.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* |

vico, regi Germanorum, cristallum miræ magnitudinis, mirè auro gemmisque ornatum, cum parte non modica sanctæ crucis.

873 | 18 | 29 | Joannes Romanæ ecclesiæ 105 *(a)* præsidet. Ad hunc | 4 | Joannes, Romanæ ecclesiæ diaconus, vitam primi Gregorii papæ scribit, in quatuor libellis laudabiliter editam.

Adalgisus, dux Beneventanorum, à Græcis seductus, contra Ludovicum imperatorem rebellat, & multas Italiæ urbes ab eo desciscere facit, cui imperator viriliter repugnans, Beneventum & Capuam capit. Sed dolis Adalgisi persuasus exercitum dimittere, ita ab eo est circumventus, ut non posset evadere, nisi turpi fœdere facto compulsus jurasset Adalgiso, se nunquam in vita sua Beneventi fines intraturum. Ob hoc Adalgisus à senatu Romano reus majestatis, & hostis publicus adjudicatus, & bello contra se decreto in Corsicam fugit.

Carolus junior, Ludovici Germanorum regis filius, à dæmonio graviter in præsentia patris & optimatum ejus vexatur, & in ipsa vexatione confitetur, hoc sibi ideo contigisse, quia contra patrem suum conspirationem facere moliebatur.

874 | 19 | 30 | In Italia, Brixæ tribus diebus & tribus noctibus sanguis | 5 | de cœlo pluisse narratur.

Normanni, à regno Ludovici, Germanorum regis, tributum exigentes, ab exercitu ejus graviter cæsi vincuntur.

Locustæ Galliam depopulantur innumerabiles, cæteris locustis majores, sena alarum regimina, *(b)* sex pedes, duos dentes lapide duriores habentes, ut castrorum acies turmatim volantes, duces cum paucis itinere unius diei mittentes ad metenda loca venturæ multitudini, circa horam nonam ad locum prævisum venientes, ibique solis ortum expectantes, per spacium unius diei aërem velabant, ipsum solis radium obnubilantes, ore lato, extenso intestino, omnia viridia in herbis

569 & arboribus vastabant, spacium diuturni itineris, quatuor aut quinque millibus, extendentes. Hoc miserabili spectaculo usque ad mare Britannicum pervenientes, tandem flatu ventorum in profundum maris dimersæ sunt, sed æstu Oceani ad littus rejectæ ex putredine sua, aëre corrupto, multos perire fecerunt. Secuta fames valida multos consumpsit inedia, ut penè tertia pars hominum consumpta sit.

875 | 20 | 31 | Hyems solito asperior & prolixior, nix & gelu à calendis | 6 | Novembris usque ad vernale æquinoctium.

Ludovico, regi Germanorum, apparuit in somnis genitor suus, *Ludovicus,* olim imperator, adjurans eum per nomen sanctæ trinitatis, ut eum eriperet à tormentis, quibus detinebatur, ut æternam requiem habere mereretur. Ob hoc ad diversa monasteria eleemosynis destinatis, obnixè filius succurrebat patri, unde datur intelligi, quòd, licet idem imperator multa Deo & hominibus placita fecisset, plura tamen contraria in regno suo fieri consensit, in quibus graviora videbantur, quòd hæresi Nicolaitarum non restitit, & monita Gabrielis, archangeli duodecim capitulis comprehensa, quæ Emarchus ei legenda & observanda obtulit, servare non studuit.

Normanni urbem Andegavis, quasi in ea habitaturi, cum suis omnibus occupant, ad quam oppugnandam Carolus *Rex,* ascito Salomone, Britonum rege, multis diebus eam obsedit. Sed cùm Normanni ad desperationem adducti fuissent, rex *invito* exercitu, pecunia ab eis accepta,

(a) Mir. *centesimus VIII.*
(b) Mir. *remigia.*

accepta, egressum eis annuit, eisque hoc pacto pejora faciendi locum dedit.

|21|32| Cometes solito rutilantior apparuit. |7| 876

Subita & nimia aquarum inundatio facta est in Junio, ita, ut in Saxonia villa quædam longè à torrentibus & fluminibus remota, in momento cum hominibus & bestiis, cum arboribus, & ædificiis, cum ecclesia & altari, penitus absorpta sit, ut nullum habitationis remanserit vestigium.

Ludovicus imperator in Italia moritur, & patruus suus, Carolus rex Francorum, Romam pergit, & Joanne papa & Romanis per munera sibi conciliatis, imperator creatur, & imperat annis duobus. Sed ei statim à Ludovico, fratre suo, bellum paratur, quòd se inconsulto solus imperium fratruelis usurpaverit.

Britones, rege suo Salomone mortuo, pro contentione regnandi, intestino inter se bello colliduntur, sicque inviti cessant à Galliæ exterminio.

Carolus imperator, post adeptum imperium, ultra se elatus, consuetudines Francorum vilipendens, Græcas glorias, & insolitos habitus affectabat, & talari Dalmatica indutus, & desuper balteo accinctus, pendente usque ad pedes, capite verò involuto velamine serico, & diademate super imposito procedebat. Et cùm esset lepore timidior, & hostes fugere quàm fugare paratior, fratrem suum Ludovicum lacessebat, minatus, tantas copias se conducturum, ut ab equis flumine exhausto, ipse per aridum alveum Germaniæ regnum intraret.

Rollo dux Northmanniam cum suis penetravit, & LIII. annis in ea regnavit. Ab hoc derivatur genealogia Ducum Northmannorum, & Regum, qui ex eis nati, præfuerunt postmodum genti Anglorum.

|1|33| Henricus monachus vitam Germani Antissiodorensis heroico metro in sex libellis luculenter exaratam Carolo imperatori obtulit. |8| 877

Ludovicus regnans in Germania moritur, relinquens tres filios suos hæredes, Ludovicum juniorem, & Carolum, qui non multo pòst imperavit, & Carlomannum, patrem Arnulfi imperatoris.

Carolus imperator de morte fratris sui gavisus, injustitiam, quam contra fratrem conceperat, contra filios fratris perficere paratus, cum quinquaginta & ab eo amplius hominum millibus regnum eorum aggressus, Coloniam usque venit. Filiis Ludovici aliàs occupatis, Ludovicus junior, legatione ad patruum missa, rogabat ea, quæ pacis sunt. Quod cùm impetrare non posset, eum viriliter bello excepit, eumque victum cum nimio exercitus damno & multo dedecore fugere compulit. 570

Ingruente in Germania pecorum pestilentia, dum canes undique collecti cadaveribus incumberent, ita disparuerunt, ut nec vivi nec mortui reperirentur.

|2|34| Carolus imperator Romam secundò profectus, Bosoni, germano uxoris suæ, neptem suam, filiam Ludovici imperatoris, uxorem dedit, & data ei provincia, in regem eum coronavit, ut etiam regibus imperare videretur. Qui audiens, fratrueles suos, Carlomannum & Carolum contra se exercitum adducere, pavore solutus reditum parat, & inter redeundum, à quodam Sedechia Judæo, malè potionatus, Mantuæ moritur. Filius ejus Ludovicus, cognomento Balbus, secundus |9| 878

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* |

dus post divisionem regnat in Francia, annis duobus, junior verò Carolus, filius Ludovici Germanorum regis, imperium adeptus est, annitentibus sibi quibusdam nobilium Romanorum, Joanne autem papa satagente imperium transferre ad Ludovicum Balbum, filium recens defuncti Caroli imperatoris.

879 | 1 | 1 | Joannes papa, injuriatus à Romanis, ita ut etiam in custo- | 10 |
dia teneretur, pro eo, quòd Carolo non favebat, in Franciam veniens, cum rege Ludovico Balbo penè annum moratus est.

Normannorum plusquam quinque millia à Francis in Gallia cæsa sunt.

Hoc tempore clarebat Milo, monachus sancti Amandi, qui vitam sancti Amandi metricè composuit, & librum de sobrietate ad Carolum Calvum scripsit. Sub hoc Milone adolescebat etiam nepos ejus Hubaldus, qui in septem liberalium artium peritia clarus, egregiè præter cætera in Musica claruit, & de multis sanctis cantus dulci & regulari modulatione composuit.

880 | 2 | 2 | Sol hora diei nona ita obscuratus est, ut stellæ in cœlo ap- | 11 |
parerent.

Rex Francorum, Ludovicus Balbus, moritur, uxorem suam ex se gravidam relinquens. De regno ejus Francis variè sentientibus, aliis, illud filiis Ludovici Balbi ex concubina deberi judicantibus, aliis Bosoni, Provinciæ regulo, ad illud injustè invadendum assentientibus, aliis verò illud regno Germaniæ resociare volentibus, nascitur interim ex legitima uxore Ludovici Balbi, filius, qui ex nomine avi Carolus nominatus est. Filii tamen Ludovici Balbi ex concubina, Ludovicus & Carlomanus dicti, interim regnum Francorum inter se dividentes, regnant annis quinque, *(a)* & Bosonem semper persecuti sunt.

In sylva Francica Carbonaria plus quàm novem millia Normannorum à Francis cæduntur.

881 | 3 | 1 | Carolus imperator, fratre suo Carlomanno defuncto, & | 12 |
non multo pòst Ludovico, altero fratre suo, immatura morte prævento, post claras de inimicis victorias, regnum Germaniæ obtinuit.

Northmanni V. Kal. Januarii Cameracum ingressi, indeque post Atrebatum progressi, ferro & igne omnia vastant.

882 | 4 | 2 | Carolus Romæ à papa Joanne in imperatorem benedicitur. | 13 |

Normanni, adjunctis sibi Danis, Franciam & Lotharingiam pervagantes, Ambianum, Attrebates, Corbeiam, Cameracum, Tarvennam, fines Morinorum, Menapiorum, Brachatensium, omnemque circa Scaldim fluvium terram, monasteria sanctorum Walarici & Richarii, ferro & igni devastant. Inde Wal fluvium ingressi, totam Bataviam, palatium etiam Neomagi, incendunt.

Eodem anno Godefridus & Sigefridus, reges Normannorum, cum inæstimabili multitudine juxta Mosam in loco Haslon *(b)* consedentes, Leodium, Trajectum, Tungros, Coloniam Agrippinam, Bonnam, cum
571 adjacentibus castellis comburunt, Aquis in Palatio equos stabulantes, oppidum & palatium incendunt, præterea monasterium Stabulaus, Malmundarium, Iodam, *(c)* Prumiam. Sacri ordinis in utroque sexu ministri

(a) Mir. *quatuor.*
(b) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 881.*
(c) Vide, quæ notavi ad *REGINONIS a. 881.*

| Romanorum. | | Francorum. | | Constantinopolitanorum. | Anni domini.

nistri, ubi poterant opportunius, latebant, & sanctorum corpora & pignora locis tutioribus abscondebant. Ad hæc mala Hug, filius Lotharii, ex Waldrada pellice, in Lotharingia, & Boso suprà scriptus in Burgundia tyrannizabant.

| 5 | 3 | Normanni urbem Treverim incendunt, & Metas usque | 14 | 883
perveniunt, ibique conserto prælio, Christianos vincunt. In hoc prælio Gnalo, *(a)* Metensium episcopus, cæsus est.

| 6 | 4 | Carolus imperator, & Gallis & Germanis ad auxiliandum | 15 | 884
regno evocatis, Normannos obsidet. Cum quo Godefridus rex facto fœdere, ut sibi Frisia provincia, & Gisila, filia Lotharii regis, uxor daretur, baptizatus est, & ab imperatore de sacro fonte susceptus, Sigefrido quoque rege nimis munerato, eos à regno suo recedere fecit. Qui mox Franciam repetentes, post multas incursiones, à Carlomanno, rege Francorum, duodecim millia argenti probati pro tributo exigunt, & sic in duodecim annis pacem promittentes mare repetunt.

Hoc tempore Radulphus quidam corpus sancti Calixti papæ & martyris à Romana urbe in Franciam transfert, qui Calixtus jejunium quatuor temporum celebrari instituit.

| 7 | 5 | Carlomanno, rege Francorum mortuo, cujus frater Lu- | 16 | 885
dovicus jam priori anno obierat, Normanni Franciam repetunt, dicentes, se cum rege Francorum tantùm, non cum Francis, pacis pepigisse pactum. Hinc compulsi Franci, Carolum imperatorem ad auxiliandum sibi invitantes, Franciam ei subjiciunt. Qui contra Normannos, apud Lovanium castra metatos, semel & bis exercitum misit, sed nihil dignum fecit. Regnavit ergo Carolus etiam in Francia annis quinque. *(b)*

Hyncimarus, Remorum archiepiscopus, obiit.

| 8 | 1 | Marinus Romanæ ecclesiæ 106 *(c)* præsidet. | 17 | 886

Hug, filius Lotharii regis ex Waldrada pellice, paternum Lotharingiæ regnum rebellando assequi sperans, Godefrido, Normannorum Regi, cui soror sua Gisila nupserat, medietate affectati regni promissa, persuadet, ut ab imperatore imperiales fiscos ad libitum suum sibi addi peteret, per hoc utrinque imperatorem circumvenire putans; si daret, Normanni hostes regni in visceribus regni immitterentur, si negaret, justam rebellandi causam habere videretur. Ad hoc tractandum jussu imperatoris Henrico duce, & Godefrido in Bataviam ex condicto convenientibus, inter agendum, Godefridus cum suis perimitur, nec multo pòst etiam Hug ab Henrico excæcatur, & novissimè in monachum Prumiæ attondetur. Apud Constantinopolim Basilio imperatore mortuo, Leo filius ejus imperat annis 18.

| 9 | 2 | Normanni à Lovanio exeuntes, Parisios obsident, contra | 1 | 887
quos Henricus dux exercitum ducens, dum incautè equitat, in foveam, quam Normanni factam quisquiliis operuerant, lapsus trucidatur.

Hug, dux & abbas miræ potestatis & prudentiæ, moritur.

Post Rotradum, Dodilo XVI. Kal. Aprilis, Cameracensis Episcopus ordinatur.

| 10 | 3 | Agapetus, Romanæ ecclesiæ 107 *(d)* præsidet. Hic in | 2 | 888
aliquibus libris non annumeratur.

(a) Mir. *Walo.*
(b) Mir. *IV.*
(c) Mir. *centesimus nonus.*
(d) Mir. *centesimus X.*

Anni domini.	Romanor.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

Carolus imperator, cùm Normannos nequiret expellere, tandem facto fœdere, concessit eis regiones, quæ erant ultra Sequanam, quarum incolæ contra se rebellabant, quæ pars Franciæ à Normannis Normannia appellata est, *quamvis esset ejus regio propria, sed non ita, ut nunc est, dilatata.*

889 | 11 | 4 | Adrianus, Romanæ ecclesiæ 108 *(a)* præsidet. | 3 |

Carolus imperator, zelatus uxorem suam pro eo, quòd plus justo familiariter ageret cum Luitwaldo, Vercellensi episcopo, repudiat. E-
572 piscopus protestatur in concione, se nunquam cum ea coisse, illa verò se virginem esse gloriata, accepto repudio, monasterium petiit.

890 | 12 | 5 | Carolus imperator corpore & animo deficiens, ab optimatibus regni repudiatur, & Arnulphus, filius Carlomanni regis, fratruelis ejus, in regnum sublimatur, & regnat annis 12. Hic Arnulfus patruo suo *Carolo*, ex imperatore etiam necessariis egenti, fiscos in Alemannia delegavit, qui sequenti anno obiit. | 4 |

Romanum imperium & regnum Francorum miserè discerpitur. In Italia nempe Berengarius & Wido de regno contendunt. Franci verò, neglecto Carolo, Ludovici Balbi puero vix decenni, regem sibi præficiunt Odonem, filium Roberti ducis, quem à Normannis occisum suprà diximus.

Radulphus autem, corona sibi imposita, rex Burgundionum statuitur, quod regnum multo tempore duravit. *Franco Episcopus adquisivit episcopatui Legiensi abbatiam Lobiensem & præposituram Fossensem, cum appendiciis suis. (b)*

§ Regnum Burgundionum incipit.

891 | 1 | 1 | Basilius, Romanæ ecclesiæ 109 *(c)* præsidet. Hic in aliquibus libris non invenitur. | 5 |

Normanni, Parisios expugnare non valentes, Burgundiam aggrediuntur, & Senones urbem oppugnant, sed non expugnant.

In Italia Sarraceni castrum quoddam Fraxinetum occupantes, magno exitio Italiæ esse cœperunt.

Ab hoc tempore Luitprandus, diaconus Ticinensis ecclesiæ, historiam suam orditur.

892 | 2 | 2 | Normanni à Senonibus Parisios repetunt, & inde repulsi, per Macronem *(d)* fluvium, Trecas urbem incendunt, & usque Viridunum & Tullum urbes cuncta depopulantur. | 6 |

Wido Berengarium bis victum ex prælio fugat.

Odo rex Danos, super Auxonam fluvium, bello vincit.

893 | 3 | 3 | Arnulfus rex Zuendebaldo, duci Maharensium, ducatum Boemanorum addens, & Boemannos per hoc sibi infestos fecit, & Zuendebaldo, per adjectionem potentiæ, materiam contra se rebellandi dedit. Ad quem debellandum cùm non sufficeret, gentem Hungarorum Deo inimicam regno immisit, eorumque auxilio Zuendebaldum devicit, & tributarium fecit. | 7 |

Sanctus Udalricus in Bajoaria nascitur.

894 | 4 | 4 | Normanni iterum à Parisiis repulsi, fines Britonum incessunt, | 8 |

(a) Mir. *centesimus XI.*

(b) Miræus in margine: *Idem tradit Fulcuinus in Chronico Lobiensi.*

(c) Mir. *centesimus XII.*

(d) Potius per Matronam. *REGINO ad a. 890.*

ſunt, & primò victores, poſtea à Britonibus vincuntur, in duobus præliis duodecim millibus ſuorum peremptis.

Odone rege per conſilium Francorum in Aquitania demorante, Franci puerum Carolum duodennem, Ludovici Balbi filium, in regnum paternum revocant, & Remis à Fulcone archiepiſcopo in regem benedici faciunt, & oritur longa concertatio inter eum & Odonem.

| 5 | 5 | Stephanus Romanæ eccleſiæ 110 *(a)* præſidet. | 9 | 895

Normanni Lotharingiam repetentes, circa Leodium cum Chriſtianis pugnant & vincunt.

Sunderoldus, Moguntiæ archiepiſcopus, à Normannis Wormaciæ martyrizatur.

Arnulphus rex, audita cæde ſuorum, à Bajoaria contra Normannos pugnaturus, properat cum valido exercitu, quos ſupra fluvium, qui Tilia dicitur, pedeſtri prælio adorſus, tantam ex eis ſtragem fecit, ut ex innumerabili multitudine vix ſupereſſet, qui ad claſſem adverſum nuntium ferret.

Normannorum reſidui, tranſvadata Moſa, Ribuariam & Arduennam vaſtando, pervagantes trans mare recedunt.

Claruit hoc tempore Remigius Antiſſiodorenſis, in exponendis ſcripturis divinis & humanis ſtudioſus. 573

Hoc tempore claruit in Burgundia Berno, ex comite abbas Gigniacenſis cœnobii à ſe fundati, qui etiam ex dono Avæ comitiſſæ conſtruxit Cluniacum cœnobium *(b)* in cellam Gigniacenſem.

| 6 | 6 | Arnulphus rex Zuendebaldum, filium ſuum ex concubina, | 10 | 896
facit regem Lotharienſium.

Carolus rex opem Arnulphi regis contra Odonem implorat, ad cujus auxilium rex Arnulphus exercitum miſit, ſed parum commodi contulit.

Carolus rex Hundeum, regem Normannorum, baptizari fecit, eumque de ſacro fonte ſuſcepit.

| 7 | 7 | Arnulphus rex, à Berengario Italiæ interpellatus ad auxi- | 11 | 897
lium ſui, contra Widonem, Zuendebaldum filium ſuum, cum exercitu

 miſit

(a) Mir. *centeſimus XIII.*

(b) *AUBERTUS MIRÆUS* Originibus Benedictinis cap. L. *De Abbatia Cluniacenſis origine ſic legitur in Chronico Cluniacenſi: Monaſterii Cluniacenſis primus fundator fuit Guarinus, alias Gerinus, Comes Cabilonenſis & Matiſconenſis, regnante Ludovico Pio, Caroli Magni filio, circiter annum 820. quod poſtea ab Hungaris devaſtatum, a Guilielmo, Aquitaniæ Duce, reſtauratum fuit.* Sic etiam Benedictus VIII. Papa in epiſtola ad Epiſcopos Burgundiæ & Aquitaniæ, apud du *CHESNE Tom. IV. p. 169.* dicit: *Liquidum eſt, Cluniacenſe Monaſterium olim a Willelmo, nobiliſſimo Aquitanorum Principe, in pago Matiſconenſi conſtructum.* Quid vero Berno egerit, *GLABER RODULPHUS lib. III. cap. V.* explicat, ſcribens: *Conſtruxit igitur prædictum Cœnobium primitus Pater Monachorum ſupradicti Balmenſis Monaſterii, Berno vocatus, jubente Willelmo piiſſimo, Aquitanorum Duce, in pago Matiſconenſe, ſuper Graonam fluviolum.* Quare etiam *GERH.* du *BOIS Hiſt. Eccl. Pariſ. lib. X. cap. I. pag. 603. Cluniacenſe monaſterium condidit Wilelmus, Aquitaniæ Dux, ſub Carolo III. Rege anno DCCCCX. primumque huic præpoſitus eſt Berno, vir ſanctitate & regularibus inſtitutis clarus. Berno ex monaſterio Balmenſi, cui præerat, huc translatus eſt.* Quænam vero Ava fuerit, non ſatis conſtat, niſi quod *AUBERTUS MIRÆUS, Faſtis Belgicis & Burgundicis p. 213.* mentionem faciat B. Avæ, virginis & Monialis Dononienſis.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

misit in Italiam, sed Wido viriliter agens, & primores exercitus donis corrumpens, eos inefficaces redire fecit.

898 | 8 | 8 | Arnulphus rex, Longobardiam potenter ingressus, Pergamenum *(a)* urbem armis capit, cujus comitem Ambrosium ante portam urbis laqueo suspendens, cæteris urbibus terrore incusso, ad obsequelam suam omnes adduxit. | 12 |

Odo musicus, ex clerico Turonensi, monachum profitetur sub Bernone abbate.

899 | 9 | 9 | Odo, rex Francorum, moritur, obtestans primates, ut Carolum in regno reciperent. | 13 |

Carolus, regno Francorum toto recepto, regnavit annis 27. *(b)*

Apud Triburias celebrata synodo contra laicos, qui auctoritatem episcopalem minuere tentabant, plura super statu sanctæ ecclesiæ decreta sunt.

900 | 10 | 1 | Formosus, Portuensis episcopus, Romanæ ecclesiæ 101 *(c)* præsidet, contra voluntatem quorundam Romanorum, qui Sergium diaconum Romanæ ecclesiæ facere voluerant, sed non prævaluerant. | 14 |

Hic Formosus, cùm aliquando in sinistram suspicionem venisset Joanni 8 papæ, timore ejus fugiens, episcopatum Portuensem reliquit, & quia revocatus à papa redire noluit, anathematizatus est, & tandem ad satisfaciendum papæ in Gallias veniens, usque ad laicalem habitum degradatus est, jurans se non amplius Romam intraturum, nec episcopatum suæ urbis repetiturum, confirmans etiam propriæ manus scripto, se in laici communione perseveraturum. Pòst à Marino, successore Joannis, in episcopatu contra datum sacramentum restitutus, non solùm Romam intravit, sed etiam Romanæ ecclesiæ papatum suscepit, propter quod cum multo scandalo multa per multos annos quæstio & controversia agitata est in ecclesia, aliis ejus & ab eo ordinatorum consecrationem irritam esse debere præjudicantibus, aliis econtra, qualiscunque fuerit Formosus, tamen propter sacerdotalis officii dignitatem, & fidem eorum, qui ordinati fuerant, omnes consecrationes ejus ratas esse debere, saniori consilio judicantibus, præsertim, cùm ipse Formosus à Marino papa absolutus fuerit à perjurio. Ab hoc Formoso Arnulphus rex invitatus, Romam venit, sed non admissus, Romam Leonianam obsedit. Lepusculo fortè versus urbem fugiente, & exercitu cum clamore nimio sequente, Romani timentes se de muro projiciunt, & hostibus per factos acervos murum ascendendi locum faciunt. Sic capta Roma, illos, qui papam injuriaverant, decollari fecit, & à papa in imperatorem benedicitur.

574 Fulco, *(d)* Remorum archiepiscopus, perimitur à Winemaro, satellite Balduini, Flandrensium comitis, pro eo, quòd abbatiam sancti Vedasti Attrebatis, à Carolo in beneficium acceperat, quam Balduinus jam per aliquot annos, quamvis nullo concedente, invaserat.

901 | 11 | | 2 | Uvido rex, Arnulphum imperatorem se usquequaque persequentem non ferens, quippe cui nec urbes, nec castra munita natura resistere poterant, dum se fugiendo tutaretur, imperator uxorem ejus obsedit, quæ jam rebus suis diffidens, per unum familiarem imperatoris | 15 |

(a) Miræus legit *Pergamum*, additque in margine: *Bergomum*.
(b) Mir. *XXVI*.
(c) Mir. *centesimus XIV*.
(d) Miræus in margine: *Lege Frodoardum, Remensis ecclesiæ historicum*.

| Romanorum. | | Francorum. | | Constantinopolitanorum. | *Anni domini.*

toris, multa pecunia correptum ei poculum mortiferum dedit. Quo hausto, per triduum excitari non potuit, apertis oculis, nil loqui aut sentire valens, quæ res eum repedare coëgit, quem recedentem Uvido persecutus, à Deo percussus obiit.

| 12 | | 3 | Bonifacius Romanæ ecclesiæ 112 *(a)* præsidet. | 16 | 902

Arnulphus imperator longa ægritudine dissolutus, vel (ut quidam ferunt) afflictus à minutis vermibus, quos pediculos vocant, adeò in corpore ejus scaturientibus, ut à nullo medicorum minui possent, moritur, & Ludovicus, filius ejus, post eum regnat annis decem.

Stephanus Romanæ ecclesiæ 113 *(b)* præsidet, mensibus quatuor. *(c)* Hic primùm à Formoso papa episcopus Anaguinæ ecclesiæ ordinatus, ipsum Formosum persequitur, & ordinationes ejus omnes irritas esse debere decernit, & alia horribilia dictu in eum fecit. Legitur enim, quia ipse & non Sergius, corpus Formosi à sepulchro in consilio protractum, & papali veste exutum, laicali induit, & abscissis duobus digitis dexteræ manus ejus, in Tyberim præcipitari fecit.

Romanus Romanæ ecclesiæ 114 *(d)* præsidet.

In Italia pro Widone filius ejus, Lambertus, contra Berengarium regnat.

| 1 | | 4 | Theodorus Romanæ ecclesiæ 115 *(e)* præsidet. Hic | 17 | 903
contra Stephanum papam sentiens, reconciliavit ordinatos à Formoso, quos Stephanus per vim Romæ intus & non foris exordinaverat, nec tamen præsumpserat eos iterum consecrare. His reconciliatis, Theodorus papa libros abrenunciationis reddidit, & igni cremari præcepit.

Joannes Romanæ ecclesiæ 116 *(f)* præsidet. Hic etiam ad confirmandam Formosi ordinationem, quam Stephanus deposuerat, synodum 74 episcoporum, præsentibus Francorum archiepiscopis & rege, apud Ravennam statuit, & coram eis combusta est synodus, quam Stephanus in damnationem Formosi fecerat.

Lamberto, filio Widonis, mortuo, Berengarius regno potitur.

Hungarorum gens barbara, quæ quibusdam clusis remota, nec ad meridianam plagam, nec ad occidentalem exeundi antea habuerat facultatem, per Arnulphum ruptis clusis emissa, quæ Arnulpho veniente, aliquantulum temperaverat rabiei suæ, modò eo mortuo, per totam Galliam, Germaniam, Italiamque, ut fera tempestas diffunditur.

Zuendebaldus rex à Lotharienfibus in bello perimitur, in qua conspiratione & bello quicunque vulneratus est, aut mortem non evasit, aut nunquam sanari potuit.

Francone, Leodiensium episcopo, mortuo, Stephanus episcopus subrogatur, vir sanctitate & scientia clarus, qui vitam & passionem sancti Lamberti martyris ad Hermannum archiepiscopum urbanius edidit, cantum quoque nocturnum de eodem martyre, cantum quoque de sancta trinitate, & de inventione Stephani protomartyris, dulci & regulari modulatione composuit.

Conradus Comes, pater Conradi, qui post Ludovicum regnavit, perimitur in bello à comite Alberto.

 | 2 |

(a) Mir. *CXV.*
(b) Mir. *CXVI.*
(c) Miræus in margine: *Annos 4. habet & distinguit Baronius.*
(d) Mir. *CXVII.*
(e) Mir. *CXVIII.*
(f) Mir. *CXIX.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* |

575 904 |2| |5| Benedictus Romanæ ecclesiæ 117 *(a)* præsidet. |18| Ludovicus rex, conserto cum Hungaris prælio, miserabiliter vincitur.

Apud Constantinopolim Leone imperatore mortuo, Constantinus, filius ejus, & Alexander, frater ipsius Leonis, imperant anno uno.

905 |3| |6| Leo Romanæ ecclesiæ 118 *(b)* præsidet. Hunc post |1| triginta dies ordinationis suæ Christophorus, presbyter suus, capiens, & in carcerem trudens, per invasionem Romanæ ecclesiæ 119 *(c)* præsidet.

Hungari, superioris anni victoria elati, regnum Ludovici sub tributo redigunt.

Apud Constantinopolin Alexandro imperatore mortuo, Constantinus imperat annis 39.

906 |4| |7| Hungari victos Græcos sub tributo redigunt. |1|

Apud Græcos Romanus, humilis quidem genere, sed quia Leonem ferocem occiderat, expertæ fortitudinis habitus, & per hoc à Leone imperatore dux navalis exercitus constitutus, volens fieri tutor Constantini imperatoris, qui admodum puer erat, tutorem à patre illi deputatum, & omnes principes palatii, ad se extra urbem arte evocatos, capit, & palatio eliminat, & faventes sibi officiis curialibus honorat. Focas autem, qui terrestrem exercitum contra Symeonem, Bulgarorum regem, duxerat, hoc nuntio perterritus, fugit à bello, & omnes fugere fecit; sicque animos & vires Bulgaribus addidit Græcos acrius debellandi, & ipse à Romanis captus oculis privatur.

907 |5| |8| Sergius Romanæ ecclesiæ 120 *(d)* præsidet. Iste est |2| Sergius diaconus, propter Formosum à papatu reprobatus, qui ab eodem Formoso episcopus factus, ad Francos tamen se contulit, & eorum auxilio Christophorum invasorem capiens & in carcerem trudens, latenter Romam ingressus, papatum invasit, & Romanos minis & terroribus perpulit, ut omnes ordinationes Formosi irritas haberent, & in ultionem suæ repulsæ, (quod dictu nephas est) Formosum sepulchro extractum, in sede pontificatus, sacerdotaliter indutum decollari præcepit. Et insuper tribus digitis abscisis, in Tyberim jactari fecit, & omnes, quos ille ordinaverat, injustè exordinavit, *& injustius reordinavit. (e)* Quem à piscatoribus inventum, & in basilica apostolorum principis loculo deportatum, quædam sanctorum imagines adorasse, & venerabiliter salutasse, palàm omnibus visæ sunt.

Apud Græcos, Romanus pater Basileos factus, ut securius ageret, matrem Constantini imperatoris uxorem duxit, suam verò filiam ipsi Constantino despondit.

Hungari Bulgaros victos tributarios sibi faciunt.

908 |6| |9| Romanus, impetrato à principibus, ut etiam indumenta |3| imperialia & diadema imperii acciperet, non jam tutor imperatoris, sed super imperatorem imperator videbatur esse, & etiam Christophorum, filium

(a) Mir. *CXX.*
(b) Mir. *CXXI.*
(c) Mir. *CXXII.*
(d) Mir. *CXXIII.*
(e) Miræus in margine: *Contrarium vide supra an. 902. Consule Baronium Alfonsum Liacconum & alios Pontificiæ historiæ scriptores.*

| Romanorum. | | Francorum | | Constantinopolitanorum. | Anni domini.

filium suum in imperio ascitum, Constantino imperatori in procedendo præferebat, sed Christophorus non multo pòst obiit.

Hoc anno passus est in Hoyo Comes, Dux & Martyr, beatus Mengoldus, Arnulfi Imp. Romanorum ex sorore nepos.

|7| |10| Hungaris etiam Italiam depopulantibus, rex Berengarius, bello congressus miserabiliter vincitur. Romanus imperator Græcorum Bulgaros Græcos, fortiter debellantes, facto fœdere mitigavit. |4| 909

|8| |11| Sarraceni ex Africa à rege suo missi in Italiam, ut Apuliam & Calabriam contra Romanum imperatorem rebellantes sub ditione illius redigerent, pugnando Apulis & Calabris fortiter debellatis, Romam versus gyrantes, Garelianum occupant montem, ibique munitione sibi facta, multas Italiæ urbes debellaverunt. |5| 910

Adelbertus, quidam ex primoribus Austrasiorum per septennium Ludovico regi rebellis, dolo Hatonis, Moguntini archiepiscopi, ad regem deductus decollatur. 567

Regino, Abbas Prumiensis, Chronica sua, à nativitate Domini inchoata, usque ad hunc annum perduxit.

|9| |12| Hungari Germaniam vastant. |6| 911

Ludovicum, filium Bosonis, ex filia Ludovici imperatoris ab Italiensibus à Burgundia invitatum in regno, Berengarius excipiens bello, jurare eum compulit, ut, si redire permitteretur, non ultrà in Italiam rediret.

|10| |13| Ludovicus, rex Germaniæ, moritur, qui propter tyrannorum in Italia insolentiam, & multam malorum ingruentiam, non meruit imperialem benedictionem, cui succedens Conradus, regnavit annis 7, qui & ipse caruit benedictione imperiali. |7| 912

Ordo Cluniacensis incipit.

Berno abbas moriturus, Odonem, olim musicum, constituit abbatem Cluniacensis cœnobii ea conditione, ut ecclesia Cluniacensis solveret annuatim ecclesiæ Gigniacensi censum duodecim denariorum.

Stella cometes apparuit.

|1| |14| Ludovicus ab Italiensibus ad regnandum reinvitatus, tam citò oblitus juramenti, in Italiam contra Berengarium vadit, & eo expulso, regnum usurpat. |8| 913

Hoc anno cœpit Abbas Gerardus ædificare Broniense cœnobium.

|2| |15| Contra Conradum regem potentiores regni principes rebellionem meditati, scilicet Arnoldus de Baioaria, Burchardus de Suevia, Everardus de Francia, Gislebertus de Lotharingia, & horum omnium præcellentior, Henricus dux de Saxonia & Thuringia, tam sapientia quàm fortitudine regis ad gratiam ejus reducuntur. |9| 914

Solus Arnoldus, ad Hungaros cum uxore & filiis fugiens, usque ad mortem regis ibi mansit.

|3| |16| Ludovicus Veronæ captus, & Berengario à custodibus urbis auro corruptis in urbem immisso, oculis privatur. |10| 915

Hungari Berengario confœderati, Alemanniam vastant, & à Baioariis & Alemannis graviter cæduntur.

Hoc anno translatum fuit corpus beati Eugenii ad monasterium Broniense.

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Constantinopolitanorum.*

se, in diœcesi Leodicensi & Comitatu Namurcensi per sanctum Gerardum dicti monasterii fundatorem & Abbatem, à monasterii sancti Dionysii in Francia.

916 | 4 | | 17 | Carolus, rex Francorum, regnum Lotharingiæ recepit. | 11 |
Sarraceni, à Fraxineto & Gareliano monte exeuntes, Calabriam & Apuliam, Beneventum, Romanorum quoque urbes, ita occupant, ut unamquamque mediam Romani, mediam Sarraceni tenerent, & gravissimè Italiam premebant.

917 | 5 | | 18 | Anastasius, Romanæ ecclesiæ 121 *(a)* præsidet. | 12 |
Dando, *(b)* Romanæ ecclesiæ 122 *(c)* præsidet.
Hungari Alemanniam totam devastantes, usque Fuldam pervenerunt.

918 | 6 | | 19 | Romanus, Græcorum imperator, filios suos, Stephanum & Constantinum, cum domino suo Constantino imperare instituit, | 13 | ipso Constantino imperatore opere manuum suarum, picturam scilicet pulchrè exercendo, sibi victum quærente.

Hatonem, Moguntinum episcopum, cujus dolo olim Adelbertus perierat, rex Conradus sollicitat etiam contra Henricum, Saxonum ducem, propter potentiam ipsius sibi suspectum. Ad quod cùm jam torquem auream episcopus fabricasset, quæ collo ducis secum convivantis injiceretur, dolo proditus frustratus est, & post triduum morbo & angore, vel (ut alii dicunt) fulminis ictu interiit. Complices etiam consi-
577 lii à duce patria eliminati sunt. Misso autem exercitu à rege contra Henricum, tanta cæde Saxones debacchati sunt in eos, ut à mimis declamaretur, ubinam esset tantus ille infernus, qui tantam cæsorum multitudinem capere posset.

Hungari per Alemanniam in Alsatiam, & usque ad Lotharingiam perveniunt.

Balduinus, Comes Flandriæ, obit, & in Blandinio sepelitur.

919 | 7 | | 20 | Joannes, Ravennas episcopus, Romanæ ecclesiæ 123 *(d)* | 14 | præsidet. Conradus rex moriens coram principibus regni, regem designat Henricum, filium Ottonis, Saxoniæ ducis. Hic ergo regnat annis decem & octo. *(e)*

920 | 1 | | 21 | Henricus rex, contra Arnoldum, ab Hungaris regressum, | 15 | cum exercitu in Baioariam profectus, eum virtute & sapientia sua ad gratiam suam inflexit, *addens ei ordinationem Episcoporum totius Bavariæ. Burchardum etiam, Ducem Alemanniæ, bello deterritum ad se inflexit.*

Robertus dux, frater Odonis regis, appetens regnum Francorum, contra Carolum, inquietabat Franciam, ejusque instinctu omnes penè primores Franciæ adversabantur Carolo.

921 | 2 | | 22 | Stephano, Leodicensi episcopo defuncto, Richarius, | 16 | vir catholicus, à Carolo per auctoritatem papæ, Romæ ordinatur episcopus, repudiato Hilduino, qui, pecunia data duci Gisleberto, ambiebat ab eo sibi dari episcopatum.

Hoc tempore clarebat inter nobiles Lotharingiæ sanctus Wicbertus,

(a) Mir. *CXXIV.*
(b) Mir. *Lando.*
(c) Mir. *centesimus XXV.*
(d) Mir. *centesimus XXVI.*
(e) Mir. *XVII.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Constantinopolitanorum.* | *Anni domini.*

tus, qui Gemmelacense cœnobium fundavit, *(a)* qui divitiis, nobilitate & potentia clarus, cingulum mundanæ militiæ deponens, cingulo sanctæ religionis in monachico habitu se accinxit.

Ziptinæus, dux Boëmiæ, ad Christi fidem conversus, justè & religiosè in Boëmia principatur, & post eum Watizlaus, filius ejus. *Post Watizlaum, Wencezlaus filius ejus*, justitia & sanctitate præclarus, cui frater suus Bolizlaus nimis adversabatur.

| 3 | | 23 | Hungaris Franciam, Alsatiam, Alemanniam, Saxoni- | 17 | 922
amq; depopulantibus, Henricus rex juxta urbẽ Meresburch congressus, vovens Deo pro adipiscenda victoria, se hæresim simoniacam de regno suo eradicaturum, inæstimabili cæde eos usque ad internicionem penè delevit.

Rex Henricus, quoscunque fures, aut latrones, aut sicarios manu fortes & bellis aptos esse videbat, indulta eis venia, agros & arma dabat, & legionem ex eis faciens, ad debellandos barbaros exponebat, edicens omnino, ut civibus parcerent tantummodo.

Carolus, rex Francorum, cum auxilio Lothariensium juxta urbem Suessionum pugnans contra Robertum, fratrem Odonis regis, qui contra se regnum Francorum invadebat, eum cum multis peremit, & se & Franciam Henrico regi submittit, eique in pignus perpetui fœderis & amoris, mittit manum pretiosi martyris, Dionysii Parisiensis, auro gemmisque inclusam.

| 4 | | 24 | Reges Henricus & Carolus apud Bunnam confœde- | 18 | 923
rantur, Carolusque reddit Henrico regi regnum Lotharingiæ, episcopis & comitibus utrinque jurando rem confirmantibus.

Sanguis Domini crucifixi venit in Angliam, fortè ille sanguis, qui de imagine Domini fluxit, cùm secundò Dominus, in imagine sua, à Judæis priora pateretur.

Africani, qui per munitionem Gareliani montis totam Italiam laniabant, per militiam Joannis papæ, & per auxilium Romani, Græcorum imperatoris, conserta cum eis pugna, ita atteruntur, ut ne unus quidem superfuerit, qui non aut trucidaretur, aut caperetur, multis testantibus, Apostolos Dei, Petrum & Paulum, in illo bello visos fuisse ad auxilium Christianorum.

| 5 | | 25 | Rex Henricus pacem cum Hungaris in novem annis fir- | 19 | 924
mat.

Carolus, rex Francorum, à comite Heriberto captus, in custodiam Peronæ truditur, ob necem Roberti ducis, ab eo perempti.

Rodulphus, rex Burgundionum, ab Italiensibus ad regnandum contra Berengarium invitatus, conserta cum Berengario pugna, eoque victo & expulso, regnum Italiæ tribus annis tenuit. 578

| 6 | | 26 | Rex Henricus urbem Sclavorum Brennaburch capit, | 20 | 925
& victis Sclavis tributum imponit.

Rex Henricus agrarios milites recensens, ut octo eorum in agris, nonus verò in urbe moraretur, ut octo in agris & sibi & nono laborarent, nonus verò in urbe tertiam partem omnium frugum illorum reservaret in ædibus, à se ad hoc extructis, ut in bello nihil alicui eorum deesset, urbesque rebus & viris plenæ essent.

Berengarius rex ab Italiensibus impiè perimitur.

Hungari, Salardo duce Italiam pervagantes, Papiam obsident, & incendunt.

(a) Mir. *qui nostrum, Gemmelacense scilicet, cœnobium fundavit.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

926 | 7 | | 27 | Carolus, rex Francorum, sub custodia Heriberti exul & | 21 | martyr moritur.

Radulphus regnat in Francia annis duobus.

Simeon Bulgar, qui ex philosopho monachus, ex monacho miles factus, dominabatur Bulgaris, Græcos graviter atterit, sed Romanus Græcorum imperator ejus insaniam facto fœdere mitigavit.

927 | 8 | | 1 | Post mortem Caroli regis, nolentibus Lotharingis Hen- | 22 | rico regi subesse, quidam Lotharingius nomine Christianus, simulata infirmitate, Gigebertum ducem ad se dolo evocatum cepit, regique misit, ut per eum Lotharingiam sibi subjugaret. At verò inspecta industria & potentia Gisleberti, filiam suam Gerbergam ei despondit, & cum iterum Lotharingiæ præfecit.

Ludovicus, filius Caroli regis, insidiantes sibi fugiens, per mare transit in Angliam. Mater enim ejus filia fuerat regis Anglorum.

Rodulphus rex ab Italiensibus repudiatur, & Hugo, comes Arelatensium, in regnum subrogatur.

928 | 9 | | 2 | Rex Hugo quosdam Italiensium suspectos sibi, consilio | 23 | & virtute Samsonis comitis circumventos, sibi substravit.

Raherius, Lobiensis monachus, vir nimiæ simplicitatis, sed experientia liberalium artium nominatus, cum Hilduino, qui in Lotharingia episcopatum Leodicensem olim ambierat, in Italiam, ad Hugonem regem profectus, Veronæ episcopus ab Hugone constituitur, Hilduino Mediolani archiepiscopo ordinato.

Rex Henricus Granam, urbem Dalmatiæ, *(a)* capit, & Dalmatis tributum imponit.

Elevatio Sancti Folquini Episcopi Morinensis.

Ludovicus in Franciam reversus, & licet ærumnosè, tamen in regno restitutus, regnat annis 27.

929 | 10 | | 1 | Lanceam mirandi operis, & clavis Jesu Christi crucifixi | 24 | sanctificatam, quæ dicitur primi & Magni Constantini imperatoris fuisse, donatam Rodulpho, regi Burgundionum & Italiæ, à Samsone comite; rex Henricus precibus, minis, muneribus, addita etiam parte provinciæ Suevorum, à Rodulpho comite extorquet, & hanc ad insigne & tutamen imperii posteris relinquit.

930 | 11 | | 2 | Joannes papa, à militibus Widonis marchionis captus, | 25 | & in custodiam trusus, cervicali super os ejus posito, pessimè strangulatus est, in cujus loco alter Joannes 124 subrogatus est, frater Alberici, Romam, expulso Hugone, regentis. Alibi legitur hoc in loco Leo papa resedisse.

Wenceslaus, princeps Boëmiæ, à rege Henrico in Praga urbe obsessus, se & urbem regi dedit, & impositam Boëmiæ multam tributi pecuniam solvit.

579 931 | 12 | | 3 | Henricus rex reges Normannorum & Abroditarum | 26 | Christianos facit.

Hubaldus, monachus & philosophus, de Sancti Amandi Elponensis obiit.

Redarii usque ad ducenta millia hominum conspirantes contra Henricum regem rebellant, & regnum ejus graviter infestant, & vicinas gentes ad rebellandum animant, sed à ducibus regis, Bernardo & Thietmaro,

(a) Mir. *Dalamanciæ, Dalamancis*, idemque rectius: intelligitur enim Grona, Daleminciæ urbs, prout demonstravi in Synt. Hist. Germ. *diss. XI. §. XXI.*

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* | *Anni domini.* |

maro, gravi bello victi omnes penè moriuntur, aut fugientes in mare vicinum demerguntur. Et hoc facto vicinæ gentes à rebellione deterrentur.

Arnulfus, Comes Flandriæ, cepit castellum sancti Vedasti.

| 13 | | 4 | Arnoldus, dux Baioariorum, in Italiam contra Hugo- | 27 | 932
nem regem veniens, à Veronensibus suscipitur, & cum Hugone confligens, vincitur.

Raherius episcopus, à rege Hugone episcopatu pulsus, quia Baioariis faverat, Papiæ exiliatur, ubi & librum de suis ærumnis luculenter edidit. Scripsit & alia multa legentibus utilia.

Eduinus, Rex Anglorum, obiit.

| 14 | | 5 | Stephanus Romanæ ecclesiæ 125 (a) præsidet. | 28 | 933
Beneventani contra Græcos bellum agentes, quotquot Græcorum capiebant, eunuchizabant.

| 15 | | 6 | Hungari tributum à Saxonibus repetentes, ab exerci- | 29 | 934
tu regis Henrici occiduntur aut capiuntur, eisque usque ad internicionem deletis, tributum, quod repetebatur, Deo pro gratiarum actione in ecclesiis & pauperibus exolvitur.

Otto, filius regis Henrici, uxorem duxit filiam Eadmundi, regis Anglorum.

Stephanus, Cameracensis Episcopus III. Idus Februarii moritur.

| 16 | | 7 | Joannes Romanæ ecclesiæ 126 (b) præsidet. | 30 | 935
Rex Henricus Danos, qui per piraticam Frisones incursabant, vincit, & tributarios facit, & Chuipiam, regem eorum, baptizari fecit.

In Genuensi urbe fons sanguinis largissimè effluxit, portendens fortè urbis ipsius imminentem ruinam, quia ab eodem anno ab Africanis cum classe illuc venientibus capta, cunctis civibus, exceptis parvulis & mulieribus captis & occisis, etiam thesauris suis est vacuata.

| 17 | | 8 | Leo Romanæ ecclesiæ 127 (c) præsidet. | 31 | 936
Rodulphus, rex Burgundiæ, moritur.

Inger, rex Russorum, sciens, exercitus Græcorum esse ductos contra Sarracenos, & ad insularum custodias dispersos, ad expugnandam Constantinopolim, cum mille & eo amplius navibus venit, adeò de victoria jam securus, ut qui Græcos non occidi, sed capi præciperet. Quibus imperator Romanus cum paucis viriliter occurrens, circumcirca Græco igni injecto, penè omnes cum navibus exussit, paucis evadentibus, omnesque captivos decollari jussit.

| 18 | | 9 | Hoc anno prodigia apparuere. Sol sereno cælo ob- | 32 | 937
scuratur, per fenestras verò domorum radios quasi sanguineos emittebat. Hominis cujusdam sinistra manus ferro amputata, post annum penè ad integrum ei dormienti restituta est, cui pro signo miraculi quasi sanguinea linea loco conjunctionis notabatur.

Henricus rex moritur. Qui licet in vincendis inimicis gloriosus fuerit, quia tamen pacificus erat, nullam operam dedit, ut effugatis ab Italia tyrannis, qui quasi conductitii mercenarii alter alteri succedentes, imperium dilaniabant, benedictionem imperialem accepisset; post quem

 Otto,

(a) Mir. *CXXVIII.*
(b) Mir. *centesimus XXIX.*
(c) Mir. *centesimus XXX.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* |

Otto, filius ejus, ex Matilda, filia Theoderici, regis (*a*) Saxonum, imperavit annis 36. Mons verò, ubi rex Henricus sepultus est, postea flammas in multis locis evomebat.

Obiit dominus Odo, primus abbas Cluniacensis. Succedit ei Adamarus.

Walbertus, Noviomensis ac Tornacensis Episcopus, moritur. Succedit Transmarus.

938 | 1 | | 10 | Contra Ottonem imperatorem rebellavit Everardus, | 33 |
580 comes palatii, & Gislebertus, dux Lotharingiæ, qui Gerbergam, sororem ipsius imperatoris, uxorem habebat. Hungari per Austrasiam & Alemanniam multis civitatibus igne & gladio consumptis, Wormatiæ Rheno transito, (*b*) usque ad Oceanum Gallias vastant, & per Italiam redeunt.

Princeps Boëmiæ, Wenzeslaus, vir sanctus, à fratre suo Boizlao occiditur, ambitione percipiendi principatus seducto, in cujus ultionem rex Otto bellum Biozlao indixit, & longa inter eos concertatio per 14 annos protracta est.

939 | 2 | | 11 | Stephanus, Romanæ ecclesiæ 128 præsidet. Everar- | 34 | dus & Gislebertus Henricum, fratrem imperatoris, obsessum capiunt, eumque fallacia sua ab imperatoris fidelitate sejunctum factioni suæ applicant, suggerentes ei, regnum magis competere illi in patris regno nato, quàm Ottoni ante regnum nato.

Hungari à Saxonibus graviter cæduntur. Otto imperator, interim à Baioariis sibi resistentibus rediens, Everardum exiliat, iterumque Baioarios aggressus, omnes sibi subdit, præter unum filium Arnoldi. Rex Otto construit urbem Magdeburch, quæ & Parthenopolis, id est, virginum civitas, dicitur. Italiam vexat hæresis Anthropomorphitarum, id est, corpoream formam Deum habere dicentium, contra quam Ratherius, Veron. episcopus, & verbis & scriptis reclamabat.

940 | 3 | | 12 | Otto imperator in Lotharingiam usque ad Capræmon- | 35 | tem venit.

Berengarius junior, Berengarii senioris ex filia nepos, timens regem Hugonem se persequentem, pro eo, quòd contra eum regnum Italiæ affectaret, ad Hermannnum, Suevorum ducem, & per eum ad Ottonem regem fugit.

Rex Otto Boizlaum bello superat, at Boizlaus pro victoria securos circumveniens, principem militiæ regis, cum multis trucidat, rex verò Boëmiam devastat.

941 | 4 | | 13 | Ludovicus rex Francorum, Lotharingiam invadens us- | 36 | que ad Alsatiam venit, ductu Everardi & Gisleberti. Rex Hugo, misso sibi Græco igne ab imperatore Græcorum, Fraxinetum oppugnat, & navibus Sarracenorum exustis, illud expugnat, & inde eos fugat. Tangmarus, frater Ottonis regis, ab eo ad hostes ejus transit, & inter cætera mala Heresburch castrum regis capit, ibique à rege conclusus, telis intra ecclesiam confossus, interiit.

| 5 |

(*a*) *AUCTOR VITÆ MATHILDIS cap. I.* eum rectius vocat occidentalis regionis Comitem. Compara *Synt. Hist. Germ. diss. XI. §. XXVI.*

(*b*) Omnes equidem editiones habent, *regno transito*; cum tamen potius sit legendum: *Rheno transito*, prout etiam Miræus legit.

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* | *Anni domini.* |

|5| |14| Marinus Romanæ ecclesiæ 129 *(a)* præsidet. Ad hunc |37| sanctus Udalricus Romam veniens, ab eo cognovit, se futurum episcopum Augustæ Vindelicorum, quod post annos quindecim factum est. Gislebertus & Everardus cum Henrico, fratre imperatoris, juxta Rhenum contra imperatorem bellum parantes, milites imperatoris offendunt, & multi cum paucis congressione facta, victi terga dederunt, Henrico interim in alio Rheni littore, ante clavos Domini lanceæ suæ infixos in oratione prostrato, in brachio insanabiliter vulnerato. Orta dissensione inter principes de varietate legis, utrùm deberent avis superstitibus filii filiorum post parentes defunctos hæreditare, an exhæredatis fratruelibus deberet hæreditas ad patruos redire; ex regis Ottonis omniumque principum sententia, cognitio veritatis commissa est gladiatorio judicio, cessitque victoria his, qui censebant, fratrum filios debere cum patribus hæreditare. 942

|6| |15| Rex Otto obsedit Brisagam, oppidum Alsatiæ, quod |38| Ludovicus rex per milites Everardi & Gisleberti tenebat, in qua obsidione suasu Friderici, Moguntini episcopi, qui, animo jam ab imperatore defecerat, multi ab imperatore defecerunt: eaque re aliis territis, solus rex interritus manet. Interim fideles regis, Udo videlicet, & Conradus, frater Hermanni, Suevorum ducis, Everardum & Gislebertum prædando regno securè intentos juxta Rhenum inopinatè aggressi acerrimè debellant. Everardo gladiis perempto, Gisleberto autem Rheni undis submerso, cæterorum vix aliquis fugit, qui non aut trucidaretur, aut caperetur. Hoc nuncio infideles regis corde franguntur, & Ludovicus Alsatia discedit, & rex & fideles ejus cum ipso gratantur. Uxorem Gisleberti Gerbergam, sororem scilicet Ottonis imperatoris, Ludovicus rex duxit uxorem, filiam verò Gisleberti, neptem suam, imperator Bertaldo, duci Baioariorum, despondet, & ducatus ejus Ottoni datur. 943 581

Ademarus, Cluniacensium abbas, substituit sibi abbatem Majolum.

|7| |16| Otto, dux Lothariensium, obiit, Conradus, gener regis, |39| Ottoni successit. Stephanus & Constantinus imperatores, filii Romani imperatoris, ægrè ferentes, se justa patris sui severitate à juvenili levitate coerceri, depositis in palatio insidiis, ignorante altero Constantino, Leonis imperatoris filio, patrem de palatii solio deponunt, & tonso ei (ut moris est) capite, ad vicinam insulam, in qua cœnobitæ philosophantur, transmittunt. Sol horribilem eclipsin passus est feria sexta, hora diei tertia, quo die in Hispania Addaram, rex Sarracenorum, à Radamiro, Christianissimo rege, Gallitiæ in bello superatus est. In Italia cometa miræ magnitudinis apparuit, portendens famem, quæ sequuta est. 944

Rex Otto corpus Innocentii martyris in urbem Magdeburch transfert.

Adventus corporum sanctorum, Wandregisili, Ansberti, Vulfranni, in Blandinio.

|8| |17| Otto imperator Lotharingiam sibi subjugavit, resistente |1| sibi solo Metensium episcopo, Adelberone, fratre ducis Friderici. Stephanus & Constantinus, videntes post patris sui depulsionem, Constantinum, filium Leonis imperatoris, ab omnibus sibi præferri, & se jam vix in secundis haberi; cùm deliberarent, hoc, quod de patre fecerant, etiam 945

(a) Mir. CXXXI. qui in margine addit: *Pracedere debebat Stephanus IX. dictus VIII. vide Baron. an. 940.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* |

de Constantino facere, publicato eorum consilio per diabolum, incentorem hujus consilii, cùm ad convivium ex condicto consedissent, & de prioratu sedendi inter se consultò decertarent, dato signo, à viris Constantini ambo fratres solio deturbantur, & tonsis capitibus, ad idem monasterium, ad quod patrem transmiserant, & ipsi ad philosophandum cum monachis transmittuntur. Ita evacuato palatio abusivis imperatoribus, ipse Constantinus, & Romanus, filius ejus ex filia Romani imperatoris, imperant annis 16. Rex Otto Burgundiam sibi subjugat.

Barbaros occasione intestini belli undique irruentes, Gero comes fortiter ac frequenter debellat. Regi Francorum Ludovico, Hugo, comes Parisiensis, nimis adversatur. Hic Hugo filius fuit Roberti tyranni in bello Suessonico perempti à Carolo rege.

946 | 9 | | 18 | Agapetus Romanæ ecclesiæ 130. *(a)* præsidet, *& Benedictus CXXXIII. (b)* | 2 | Henricus frater imperatori in urbe Meresburch à fratre obsessus, projectis armis ad pedes ejus procidens, & misericordiam ejus implorans, in custodiam includitur. Fridericus autem, archiepiscopus Moguntiæ, à civibus excluditur. Rex Otto multos contra se rebellare molientes capit aut occidit. Mortuo Bertaldo duce, rex Otto fratri suo Henrico dat ducatum Baioariæ, & sic eum reprimit à rebellione.

947 | 10 | 19 | Berengarium à Suevia in Italiam reversum, videns rex | 3 | Hugo, ab Italiensibus se deserto recipi, Lotharium filium suum, ut saltem Berengario conregnet, Italiensium fidei commendat: ipse Arelatum, unde venerat, repetit.

948 | 11 | | 20 | Rege Hugone mortuo, Lotharius filius ejus in Italia | 4 | solo nomine regnat. Berengarius actu & potestate rex, & cunctis accep-
582 ptus per Italiam tyrannizat. Dux Baioariæ, Henricus, Aquileiam in Italia capit, Hungaros bis superat, Ticinum transit, & cum multis manubiis redit. *Immunitas nostræ, Gemmelacensis scilicet ecclesiæ, hoc anno imperiali confirmatur edicto, & annuli impressione corroboratur. Erluinus, primus ejus loci Abbas, à sancto patre nostro, Guieberto, electus, in sanctitate & religionis fervore claret.* Ludovicus, rex Francorum, à ducibus suis circumventus, à Normannis capitur, & consilio Hugonis Lugdunum missus, publicæ custodiæ traditur, Carlomannus verò, major filius ejus, à Normannis abductus Rothomagi moritur.

949 | 12 | 21 | Tapis, *(c)* rex Hungarorum, in Italiam veniens decem | 5 | modios nummorum à Berengario pro reditu accepit. Rex Otto *cum* 32 legionibus Franciam ad liberandum Ludovicum aggreditur. Ludovicus *ejus* metu à custodia relaxatur.

Rex Otto Lugdunum capit, Hugonem intra Parisios concludit, Remos capit, Hugonis nepote, qui episcopatum usurpaverat, expulso, legitimum episcopum restituit, usque Rothomagum potenter accedit, & castellis ac urbibus, quas ceperat, Ludovico redditis, in Saxoniam redit.

950 | 13 | | 22 | Per loca Galliæ & Germaniæ plurimi & magni terræ | 6 | motus facti sunt. Rex Otto in Boëmiam contra Boizlaum proficiscitur, Boizlaus verò regi reconciliatur, eique tandem feliciter subjicitur. Rege Ottone secundam expeditionem in Franciam parante, Hugo virtutem ejus

(a) Mir. *CXXXII.*
(b) Miræus in margine: *Baron. an. 955. ac deinde Benedictus V. apud eundem an. 964. tom. 10.*
(c) Mir. *Taxis.*

| Romanorum. | | Francorum. | | Constantinopolitanorum. | Anni domini.

ejus non ferens, ei juxta fluvium Charum occurrit, & pacto pacis secundum nutum regis facto, manus ei dedit.

| 14 | | 23 | Moguntia ab Ottone imperatore obsessa est. Fridericus archiepiscopus captus, & in custodiam trusus, non multo pòst per indulgentiam regis relaxatus est. Rex Otto filium suum Luidulfum, natum ex filia regis Anglorum, testamento post se regem designat. | 7 | 951

Sol defecit hora diei tertia, quarto decimo Kalendas Augusti, & apparuit stella ab Oriente ardens, usque ad mensem Septembrem.

| 15 | | 24 | Lidulphus, filius imperatoris Ottonis, instinctu Conradi ducis, cum eo contra patrem suum rebellavit, Reinesburch *(a)* cepit, & multas alias urbes & principes à patre ad se avertit. Rex illum intra Moguntiam conclusum obsedit. | 8 | 952

| 16 | | 25 | Bellum fuit super Mosam, inter Conradum & Raginerium, Haginoensium comitem. Mortuo Wigfrido, Coloniensium archiepiscopatum suscepit vir gloriosus Bruno, frater Ottonis imperatoris, qui quantus qualisve fuerit apud Deum & homines, lector ediscat in vita ipsius, quam Rogerus luculenter scripsit. Hujus studio translata sunt à Roma Coloniam corpora sanctorum Elisii, Patrocli, Privati, Gregorii, cum baculo sancti Petri. | 9 | 953

Ungari VIII. Idus April. ad Cameracum obsidendum advolant; sed triduo elapso sine effectu discedunt, Fulberto Episcopo in omnem partem advigilante.

| 17 | | 26 | Rex Otto uxorem secundam ducit, relictam Ludovici, Italorum regis, & per eam Papiam accipit. Raherius bis episcopatu Veronensi depulsus. Leodicensis episcopus per Brunonem archiepiscopum ordinatur post Farabertum. | 10 | 954

Immunitas nostra, Gemmelacensis scilicet ecclesiæ, etiam Apostolica auctoritate à Benedicto Papa corroboratur, anno septimo pontificii ejus.

| 18 | | 27 | Lidulfo ad gratiam patris sui reducto, Conradus dux (Dei & imperatoris transfuga) ad Hungaros se transferens, eos in Lotharingiam, usque ad Carbonariam sylvam perduxit, & virtute Dei apud Lobias *(b)* contra eos ostensa, *(c)* ultra prodire prohibiti impunè redeunt. Berengarius, rex Italiæ, in Germaniam ad regem Ottonem venit, eique suis suique filii manibus datis, se ei committit. | 11 | 955

Ludovico, Francorum rege mortuo, Lotharius, filius ejus ex Gerberga, sorore imperatoris, regnavit annis 31.

A Baioariis contra Sclavos prosperè pugnatur.

| 19 | | 1 | Joannes Romanæ ecclesiæ 131 præsidet. In Italia lapis miræ magnitudinis tonitru & tempestate turbulenta de cœlo jactus, ingens miraculum videntibus præbuit. | 12 | 956

Templa plærisque in locis valida tempestate concussa sunt. Utriusque ordinis sacerdotes ictu fulminis interierunt, & plura horrenda dictu portenta monstrata sunt. Friderico, Moguntiæ archiepiscopo, mortuo, Guillelmus, filius Ottonis imperatoris, substituitur. Ratherio ab episcopatu Leodicensium ejecto, Baldricus, annitente avunculo, sub Ragimerio comite Montense episcopus substituitur. 583

| 20 |

(a) Regensburg intelligitur, de quo *WITTICHINDUS lib. III. p. 655.*

(b) Cœnobium Laubiense, quod in Carbonaria sylva, ad Sabin fl. fundavit S. Landelinus, de quo supra *a. 651.* hodie *Lobes.* Vide *VALESIUM, voce Laubia.*

(c) Miræus hic adjicit: *Id. IV. Non. April. an. 954. factum, tradit Fulcuinus Abbas, & Chronographus Lobiensis.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* |

957 | 20 | | 2 | Lidulphus, filius imperatoris Ottonis, in Italia moritur. | 13 | Hungaris iterum regnum Ottonis imperatoris, ductu Conradi ducis, depopulantibus, imperator eos bello excepit, Conrado ab Hungaris ad eum pœnitendo refugiente, & orante Deum, ut pro pœna perfidiæ suæ in ipso bello ab Hungaris perimeretur. Quo bello in tantum sunt Hungari victi & attenuati, ut ultrà jam nec mutire ausi fuerint. In tantum quippe contriti sunt, ut nullus aut rarus eorum evaderet. Conradus tamen secundum votum suum ibi occubuit.

Tres reguli Hungarorum in bello capti, suspendio perierunt. Bruno archiepiscopus, ducatum Lothariensium post Conradum adeptus, cœnobium sancti Panthaleonis Coloniæ construxit. Henricus, dux Baioariæ, frater regis Ottonis, moritur. Henricus, filius ejus, ei succedit.

958 | 21 | | 3 | Bruno archiepiscopus plures Normannorum cum | 14 | principibus eorum baptizari fecit. Wigmannus, à facie regis Ottonis trans Albiam fugiens, Sclavos in regnum ejus conduxit, quos rex fortiter debellavit, occiso regulo eorum, cum multis & septingentis captivis capite cæsis.

Erluinus, primus Abbas Gemmelacensis, à quibusdam contrariis sanctæ religioni lumine sæculorum privatur.

Obiit sanctus Gerardus, fundator Bromiensis cœnobii.

Joannes Romanæ Ecclesiæ centesimus XXXIIII. præsidet. (a)

959 | 22 | | 4 | Bruno, archiepiscopus & archidux Lotharingiæ, secun- | 15 | das partes in regno fratris sui potenter & industriè administrans, Raginerium, Montensem comitem, qui Longicollus cognominabatur, apud Valentianas evocatum cepit, & irrevocabili exilio damnavit, pro eo, quòd regnum bellis inquietabat, vel quòd verius fuisse dicitur, pro eo quòd mortuo Gisleberto duce, consanguineo suo, ea, quæ Gislebertus uxori suæ Gerbergæ, sorori imperatoris, in dotem contulerat, violenter ei auferre præsumebat. Bonis Raginerii ad fiscum publicatis, filii ejus, Raginerus, & Lambertus, ad Lotharium, Francorum regem, confugerunt. Prodigiosa res multos terret, & à vitiis coërcet, notis crucis in veste plurimorum apparentibus, quorundam autem vestibus quasi lepra sordentibus.

960 | 23 | | 5 | Hoc tempore industria Ottonis imperatoris meliora- | 16 | to imperii & ecclesiæ statu, multa monasteria & cœnobia ad laudem Dei & honorem sanctorum, aut restaurantur, aut ampliantur, aut ædificantur.

Inter quos & Euraclus, post Baldricum Episcopus Leodicensium factus, duo in urbe monasteria construxit, ad titulum sancti Pauli Apostoli, & ad titulum sancti Martini Episcopi. Hoc anno ab Arnulfo, Marchiso Flandrensi, Blandiniense cœnobium in majori elegantia est constructum: quod opus mense Majo est inceptum.

961 | 24 | | 6 | Gallia & Germania jam bene pacatis, intendens impe- | 17 | rator Otto etiam Italiam pacare, præsertim ad hoc eum anxiè evocantibus Joanne papa, cæterisque Italiæ episcopis, ut eos liberaret de manibus tyrannorum Berengarii, *atque* Adelberti, filium suum Ottonem, puerum septennem, Aquisgrani die sancto Pentecostes in regem inungi fecit: eoque commendato archiepiscopis, fratri Brunoni, & filio Guillelmo,

(a) Miræus hic addit: *Baron. an. 965. & alibi consule. Nam Sigebertus in recensendis Pontificibus Rom. sæpe labitur.*

| Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. | Anni domini. |

mo, ad Italiam tendit. Apud Constantinopolim Romano imperatore defuncto, Nicephorus imperat annis decem. *Sanctus Udalricus, Augustæ Vindelicorum Episcopus, sanctitate claret in Gallia & Germania.*

|25| |7| Sanctus *pater noster* Wicbertus, fundator Gemmelacen- |1| 962
sis cœnobii apud Gorziam, ubi Deo militabat propter amorem ferventis ibi sanctæ religionis, in Christo dormivit; *& qui omnia reliquerat, centuplum & vitam æternam recepit.* Corpus ejus relatum est ad cœnobium Gemmelacense.

|26| |8| Otto imperator, Italia pervagata, & tyrannis Italiæ ma- |2| 963
jestate nominis sui ita exterritis, ut in locis natura munitis laterent, aut Sarracenorum patrocinia quærerent, Romæ à Joanne papa in imperatorem benedicitur, tyranni ab Joanne papa & Romanis abjurantur. Eo repatriante, Adelbertus à papa Joanne, (a) à Fraxineto Romam revocatur, sed imperatore redeunte refugiunt. 584

Collecto à tota Italia episcoporum concilio, Joannes papa de nefariis causis infamatur. Qui tertiò evocatus, dum se excusatum venire cunctatur, post multa tandem, eo à cunctis præjudicato, Leo, adhuc laicus, electione omnium & consensu imperatoris papa substituitur. Sic Leo præsidens apostolicæ sedi fecit ordinationes, & ea, quæ erant apostolica. Nec longum, Romani alterata fide apud imperatorem, papam recipiunt Joannem. Ille synodo collecta, Leonem deposuit, & ejus gesta cassavit. Statutum quoque est publico omnium judicio, synodum à Leone habitam nec nominandam synodum, sed prostibulum favens adulteris. Quicunque ergo eo ordinante erant damnati, jussi sunt suam ipsorum proscriptionem præsentare in charta, hæc continente verba: *Pater meus nihil sibi habuit, nihil mihi dedit.* Et sic depositi remanserunt in illis gradibus, si quos habuerant, nondum à Leone ordinati. Si qui autem digni judicantur, ut non accepta prius consecratione ordinentur, indicto illis eodem decreto, quod & damnatis à Constantino Neophyto. Romani igitur à papa Joanne pecunia illecti, imperatorem cum paucis Romæ morantem subitò aggressi, ita ab exercitu imperatoris sunt attriti, ut, nisi ab imperatore & à papa Leone milites imperatoris à cæde revocarentur, usque ad internicionem Romani delerentur. Quibus per Leonem imperatori reconciliatis, post abscessum imperatoris, Leo papa insidias sibi parari sentiens, ad imperatorem fugit. Joannes autem Ex-papa, se cum uxore cujusdam oblectans, à diabolo in tempore percutitur, ac sine viatico dominico moritur. Romani verò contra juramentum, quod imperatori fecerant, se nunquam electuros papam sine ejus & filii ejus Ottonis consensu, Benedictum sibi papam statuunt.

Benedictus Romanæ ecclesiæ 132 præsidet. Imperator autem, Roma obsessa, Romanos cæde & fame adeò afflixit, ut, Leonem papam se recepturos, promitterent. Sic Benedictus rejectus, non solùm papatu, sed etiam sacerdotio, à Leone exordinatur.

Leo Romanæ ecclesiæ 133 præsidet.

|27| |9| Hoc tempore ecclesia sancti Quintini martyris, quæ est |3| 964
in insula super fluvium Somene sita, cœnobium monachorum paucorum facta est. Procedente verò tempore, crescente numero fratrum, & aucta possessione redituum, etiam abbatia esse cœpit. In quo loco ad-

(a) Miræus addit: *non de isto Joanne XIII. sed de XII. ista narrantur & expenduntur apud Baronium an. 963.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Constantinopolitanorum.*

huc extant duo putei, in uno quorum caput ipsius martyris, in altero corpus, angelo revelante, inventum fuerat à venerabili matrona Romana, nomine Eusebia, quæ pro munere ejusdem officii lumen oculorum, quo antea privata fuerat, per eundem martyrem recepit. Et hæc inventio anno à passione ipsius martyris 55 evenit, qui passus est martyrium anno Domini 332. Sed postquam præfata mulier religiosa sancti martyris corpus invenit, atque in superiori loco præeminentis oppidi, quod antiquitus Augusta Viromandorum *(a)* vocabatur, collocavit; labentibus multis annorum curriculis, sepulchrum ejusdem martyris, ubinam haberetur, cunctis erat incertum. Denique sancto Eligio, Noviomensi ecclesiæ pontificante, facta inquisitione de ejusdem martyris corpore, sub præsentia ipsius episcopi inventus est loculus, in profundo terræ defossus, in quo preciosus ille thesaurus servabatur. Et hæc secunda inventio sub sancto Eligio facta est, anno ab incarnatione Domini 657, non absque divinæ virtutis magno miraculo. Nam cùm beatus episcopus nocturno tempore, multis luminaribus accensis, quæsitum loculum inveniret, & fossorio, quod manu tenebat perforaret, tanta subitò odoris suavissimi fragrantia, tantaque supernæ lucis claritas circumquaque emanavit, ut & præsentes odore mirifico replerentur, & absentes, ortum diei advenisse, suspicarentur.

585 Adelberone, Metensium episcopo mortuo, Deodericus, consobrinus Ottonis imperatoris, episcopus subrogatur. Hic, (ut legitur) inspiciens primas literas nominum omnium Metensium episcoporum, quas angelus Domini dicitur dedisse sancto Clementi, primo Metensium episcopo, & notans alias auro, alias argento, alias viliori metallo, pro meritorum qualitate, esse annotatas, cùm videret etiam literam sui nominis argento esse prænotatam, dixisse fertur, se in episcopatu tanta bona fore facturum, ut ipsa nominis sui litera merito deberet auro annotari. Cujus bonæ intentionis initium ostenditur in cœnobio sancti martyris & levitæ Vincentii, fundato in ipsius urbis insula.

Arnulpho sene, Flandrensium comite mortuo, Lotharius, rex Francorum, graviter Flandrias infestat & vastat.

965 | 28 | | 10 | Joannes Romanæ ecclesiæ 134 *(b)* præsidet. | 4 |

Otto imperator Pentecosten Aquisgrani celebravit, concurrentibus ibi à Francia sororibus suis, regina videlicet Francorum Gerberga, matre Lotharii regis & Caroli ducis, & Hawide, uxore Hugonis, Parisiorum comitis, quorum filius fuit Hugo, qui postea regnavit in Francia: ubi omnis illa regalis prosapia tanto ad invicem congratulationis jubilo est affecta, ut in omni vita eorum vix aliquid gaudii huic lætitiæ potuerit æquiparari. Bruno dux & archiepiscopus in Franciam pergens, ad pacificandos nepotes suos Lotharium regem, & filios Hugonis, ubi Compendium venit; febre correptus Remis redit, ibique, quicquid in re mancipi habuit, per testamentum ecclesiis sanctorum delegato, mortuus est, & corpus ejus Deoderico, Metensium episcopo, Coloniam refertur.

Otto Italiam repetit.

966 | 29 | | 11 | Guillelmus archiepiscopus, filius imperatoris, Moguntiæ moritur. | 5 |

Hoc

(a) Oppidum S. Quintini, *S. Quintin*, ubi cœnobium celebratissimum, de quo *VALESIUS voce Veromandui.*

(b) Mir. *centesimus XXXVI.*

| Romanorum | | Francorum. | | Constantinopolitanorum. | Anni domini.

Hoc tempore Danis, qui Christum Jesum & idola simul colebant, cum Popone clerico in convivio altercantibus super cultura Dei & Deorum, Danis asserentibus, Christum Jesum esse quidem Deum, Deos verò majores & antiquiores esse, illo Popone econtra affirmante, Jesum Christum solum verum Deum esse, unum in substantia, trinum in personis; rex Danorum Araldus condixit clerico, ut fidem propositam à se probaret testimonio veritatis. Quod annitente clerico, ingentis ponderis ferrum valdè ignitum manibus illius ferendum imponitur. Quod cùm clericus usque ad placitum omnium tulisset absque ulla læsione, rex penitus abjecta idololatria, se suosque ad colendum verum solum Deum convertit, clericus verò ad episcopatum promotus est.

| 30 | | 12 | Wichmannus, diu contra Ottonem imperatorem rebellis, à Misacha, Sclavorum regulo, imperatoris amico & milite, perimitur. Hoc tempore Bulgaribus dominabantur filii Simeonis, Petrus, & Bajanus, quorum Bajanus in arte magica adeò valebat, ut, quotiens vellet, lupus vel quælibet fera fieri videbatur. | 6 | 967

| 31 | | 13 | Otto junior à patre evocatus Romam, à Joanne papa in imperatorem benedicitur. | 7 | 968

Otto imperator Beneventanos duces potentia sua ad subjectionem sui inflexit.

Otto imperator in terra Saxonica venas auri & argenti primus industria sua aperuit.

| 32 | | 14 | Quidam comes Ottonis imperatoris, ei familiaris, Romæ ante oculos omnium à diabolo arreptus, ita ut seipsum dentibus discerperet, jussu imperatoris ad papam Joannem adductus, ut catena sancti Petri collo ejus circundaretur. Dum à fallacibus clericis semel & bis & alia catena furenti adhiberetur, nec quicquam remedii proveniret, ubi nihil virtutis inerat, tandem vera sancti Petri catena allata, & collo furentis circumdata, diabolus spumans, & multùm clamans abscessit. Qua catena Deodericus, Metensis episcopus, arrepta, cùm diceret, se eam nisi manu ejus abscissa non dimissurum, tandem imperator, sedato litigio, à papa Joanne obtinuit, ut annulum hujus catenæ exsectum episcopus mereretur. | 8 | 969

586

Imperator Otto dum partem exercitus ad Græcos misisset, ut uxorem filio suo Ottoni acciperent, Græci super eos irruunt, castra diripiunt, plures occidunt, plures capiunt, & Constantinopolim mittunt. Ad hoc dedecus vindicandum imperator Otto eminentiores ex suis in Calabriam mittit, qui Græcos aggressi plures occidunt, plures truncatis naribus dehonestant, & per Apuliam & Calabriam à Græcis tributum exigunt. Constantinopolitani audientes, à suis malè pugnatum esse in Calabria, contra imperatorem suum Nicephorum insurgunt.

Theodericus, Metensium episcopus, imperatori sanguine, dilectione, ac familiaritate cæteris devinctior, dum in Italica expeditione per triennium sub eo militaret, multa corpora & pignora sanctorum de diversis Italiæ locis, quocunque modo potuit, collegit. Primùm à Marsia sanctum Elpidium confessorem, cujus socium Eutychium episcopum ipse imperator jam sustulerat, ab Amiternis Eutychetem martyrem cum reliquiis Maronis & Victorini sociorum ejus, à Fulginis Felicianum episcopum & martyrem, à Perusio Asclepiotatum martyrem, à Spoleto Serenam martyrem, cum Gregorio Spolitano martyre, à Corduno, pignora Vincentii martyris & levitæ, ab Hispania, olim à duobus monachis

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

Capuam, à Capua verò illuc deportata, à Mevania alterum Vincentium episcopum & martyrem, à Vincentia Leontium episcopum & martyrem, à Florentia Mineatem martyrem, ab urbe Tudertina Fortunatum episcopum & confessorem, à Corfinio Luciam Syracusanam virginem & martyrem, à Faroaldo, duce Spoletanorum, olim à Syracusis illuc translatam, à Sabinis partes corporum Proti & Hyacinthi martyrum. Hæc omnia cum parte catenæ sancti Petri apostoli, cum capillis ejusdem, & sanguine sancti Stephani protomartyris, & parte craticulæ sancti Laurentii martyris, à papa Joanne sibi donata, cum aliis multis sanctorum pignoribus præsul Deodericus in Galliam hoc anno transtulit, & in ecclesia sancti Vincentii martyris à se in insula urbis constructa locavit.

970 | 34 | | 16 | ApudConstantinopolim Nicephorus imperator, ti- | 10 | mens à filiis suis imperio expelli, quia senex erat, volebat eos eunuchizare, quorum mater regina, quia nullo alio modo poterat eos liberare, suasit Joanni Nicephorum occidere & imperare. Joannes itaque occultè cum funibus intravit palatium, & occiso Nicephoro imperavit annis 6.

971 | 35 | | 17 | Benedictus Romanæ ecclesiæ 135 præsidet. | 1 |

Otto imperator Romæ Ottoni coimperatori *(a)* suo, neptem Joannis, Constantinopolitani imperatoris, Theophaniam nomine, à Joanne papa coronatam, in legitimo matrimonio sociavit.

Notgerus ordinatur episcopus Leodiensium. Hic urbem muro circumcinxit, ædificiis honestavit, majorem ecclesiam, corpore sancti Lamberti insignitam, à fundamentis renovavit, cœnobium sancti Joannis Evangelistæ in insula fundavit.

972 | 36 | | 18 | Donus, *(b)* Romanæ ecclesiæ 136 præsidet. | 2 |

Otto senior imperator obiit, cujus vitam Windichindus monachus descripsit, qui etiam historiam Saxonum usque ad hunc annum conscripsit.

Otto secundus imperat annis decem.

187 Raginerius & Lambertus, filii Raginerii Longicolli, paulatim resumptis viribus, à Francia redeunt, & cum Garnero & Rainaldo, qui comitatum patris eorum occupaverant, bello apud Peronam confligunt, eosque cum multis perimunt, & super Hannam fluvium castello Buxide *(c)* munito, Lotharingiam infestant.

Wenceslaus, princeps Boemiæ, à fratre suo Boizlao propter præripiendum principatum interfectus, urbem Pragam, ubi requiescit, multis miraculis illustrat.

973 | 1 | | 19 | Bonifacius Romanæ ecclesiæ 137 præsidet. | 3 |

Ratherius, de quo dictum est hoc monostichon, *Veronæ præsul, sed ter Ratherius exul,* apud Lobias moritur.

Contra Ottonem imperatorem rebellat patruelis ejus Henricus, dux Baioariæ.

Otto

(a) Legendum cum Miræo *Coimperatori*, prout ab ipso Ottone M. dicitur in diplomate, *a. 968.* Magdeburgensi Ecclesiæ concesso, apud *SCHATENIUM lib. IV. p. 311.* dum antea extaret *comparatori.*

(b) Reliquæ editiones legunt: *Nonus.* Verum rectius *Donus.* Miræus vero habet: *Stephanus Rom. Ecclesiæ CXXXVII. præsidet.*

(c) Hodie Bossutum, *Boussoy*, Hannoniæ Castrum, titulo Comitatus insigne, de quo *VALESIUS voce Buxude. LUD. GUICCIARDINUS descript. Belgii p. 484.*

| Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. | Anni domini. |

Otto imperator castellum Buxidis obsidet, captum diruit, captos in eo exiliat: nec tamen Raginerius à rebellione desistit.

|2| |20| Benedictus (a) Romanæ ecclesiæ 138 præsidet. |4| 974

Otto imperator Henricum ducem sibi subjugat. 975

Majolus, abbas Cluniacensis, sanctitate & religione claret.

Gelu magnum à calendis Novembris usque ad æquinoctium vernale.

Dedicatio ecclesiæ Blandiniensis ab Adelberone, Remensi Præsule.

|3| |21| Otto imperator contra Sclavos proficiscitur. |5| 976

Filii Raginerii Longicolli auxilio Francorum, & maximè Caroli postea ducis fulti, lacessunt bello Godefridum & Arnulphum comites, qui post Warnerum comitatum Montensem invaserant; montem Castrilocum obsident. Multis utrinque in conflictu fusis, obsidio remota est, victoria anceps, datur tamen palma comitibus.

Obiit sanctus Udalricus, Augspurgensis episcopus, cujus vita qualis fuerit, mox miraculorum gloria patefecit.

|4| |22| Gens Leuticiorum ad idololatriam revolvitur. |6| 977

Sanctus Wictech, Pragensis episcopus, cognomento Adelbertus, sanctitate & doctrina apud Winidos claret, qui apud Brutios martyrizatus, multis miraculis glorificatur.

Filii Raginerii, ut pro se viriliter agerent, animati Francorum auxilio & affinitate (Raginerius quippe Hatwidam, Hugonis filiam, postea regis, Lambertus verò Gerbergam, filiam Caroli ducis, duxere uxores) in terram patrum suorum relocati sunt.

Ducatus Lotharingiæ datur Carolo, fratri Lotharii, regis Francorum, multis insuper conducto beneficiis, ut & ipse ab insolentiis desistat, & fratris sui Lotharii motibus obsistat.

Ab hinc de Constantinopolitano imperio taceatur.

|5| |23| Pacato undique regno, cùm Otto imperator Aquisgrani moraretur, Lotharius, rex Francorum, subitò ad invadendam Lotharingiam contendit, & cedente imperatore, quia ad pugnam imparatus erat, rex post multam vastationem repatriavit. Quem cùm inæstimabili exercitu imperator prosecutus, condicto die, scilicet calendis Octobris, Franciam intravit, quam usque ad calendas Decembris pervagatus, fines Remensium, Laudunensium, Suessionum, & Parisiensium, diversa cæde vastavit, ecclesiis tantum Dei omnium immunitate concessa: in redeundo tamen circa Asonam fluvium partem impedimentorum amisit. De his quidam reclusus prædixit, quòd omnes hujus mali incentores ante septennium morerentur. 978

|6| Igneæ acies visæ sunt in cœlo per totam noctem, quinto calendas Novembris. |24| 979 588

Hoc anno complentur mille anni à nativitate Christi, secundum veritatem evangelii, qui secundum cyclum Dionysii anno ab hinc 21 finiuntur, sicque in anno Dominicæ passionis veritati Evangelicæ contradicitur.

|7| Otto imperator, & Lotharius rex, convenientes super Carum |25| 980

(a) MIRÆUS. *Baronius ponit Donnum, qui tres menses; deinde Benedictum Sextum, qui annum unum, menses tres sederit, & anno Christi 972. & duobus sqq. deinde Benedictum Septimum an. 975.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.*

rum fluvium pacificantur, datis invicem sacramentis, & rex Lotharius Lotharingiam abjurat.

Otto imperator Italiam petit.

Corpora sanctorum Laudoaldi, Adriani, Amantii, *(a)* & aliorum, à Wantreshovo, Hasbaniæ vico, transferuntur Gandavum cum miraculorum gloria.

981 | 8 | *Stephanus Romanæ Ecclesiæ CXXXVIII. præsidet.* *(b)* Otto | 26 | imperator Apuliam & Calabriam, Italiæ provincias ad jus regni Græcorum appendentes, transferre ad imperium Romanum conatur, maximè propter affinitatem, quam per uxorem suam Theophaniam cum imperatore Græcorum habebat.

982 | 9 | Græci infensi, quòd imperator Otto provincias Græcorum | 27 | invaderet, conducto sibi Sarracenorum auxilio, imperatori in Calabria bello congrediuntur, in quo bello omnes Romanorum copiæ usque ad internicionem penè deletæ sunt. Imperator natando nitens evadere à nautis ignorantibus eum capitur, & à quodam eorum, qui negotiator Sclavorum erat, agnitus nec proditus, per illum re delata ad imperatricem, & Deodericum, Metensium episcopum, qui in civitate Rhosan rei eventum præstolabantur, difficulter per Sclavum & episcopum liberatur: nautis quippe ad pecunias pro eo redimendo allatas inhiantibus, imperator ascenso equo vix evasit. Omnibus pro infortunio reipublicæ animo consternatis, sola imperatrix fœminea & Græca levitate insultabat eis, quòd ab exercitu suæ nationis victi essent Romani, ac per hoc cœpit primatibus exosa haberi.

983 | 10 | Otto imperator, tædio & angore animi deficiens, Romæ | 28 | moritur: & de imperatore substituendo inter primates dissentitur, aliis filio ipsius, Ottoni, imperium deberi certantibus, aliis odio imperatricis à filio ejus imperium transferre volentibus ad Henricum ducem, filium Henrici, qui fuit frater primi Ottonis. Hic Henricus ipsum Ottonem puerum factiosè raptum in custodia tenet, sed principes puerum de manu Henrici extorquentes, in regno sublimant, & regnavit annis 19. *(c)*

984 | 1 | Joannes Romanæ ecclesiæ 139 præsidet. | 29 |

Lotharius, rex Francorum, ad invadendam Lotharingiam rursum laborans, urbem Virdunum & Godefridum, ipsius urbis comitem, capit.

Joannes Romanæ ecclesiæ 140 præsidet.

Theodoricus, Metensium episcopus, obiit, & secundum prophetiam viri Dei vix aliquis principum, qui in bello Calabrico evasit, diu supervixit. Episcopatum Metensem suscepit Adelbero, vir sanctus & nobilis, filius Friderici ducis.

985 | 2 | Lotharius rex, videns Ottonem imperatorem virtute militum suorum proficere, urbem Virdunum & Godefridum comitem reddit. | 30 |

986 | 3 | Joannes Romanæ ecclesiæ 141 præsidet. | 31 |

Lothario, rege Francorum mortuo, Ludovicus, filius ejus, regnat in Francia anno uno.

| 4 |

(a) MIRÆUS: *Item S. Landradæ virginis. Lege Molan. Natal. SS. Belgii.*

(b) MIRÆUS: *Baronio adhuc sedet Benedictus VII. Vide protestationem Sigeberti ad an. 995.*

(c) MIRÆUS: *XVIII.*

Romanorum.		*Francorum.*	*Anni domini.*
4	Ludovico, Francorum rege mortuo, Francis regnum transferre volentibus ad Carolum ducem, fratrem Lotharii regis, dum ille rem ad consilium defert, regnum Francorum usurpat Hugo, filius Hugonis Parisiensis ex Hatwide, sorore primi Ottonis imperatoris, & regnavit annis novem.	1	987
	Herluinus, primus *nostri,* Gemmelacensis *scilicet, cœnobii Abbas, longo in longa cæcitate martyrio cruciatus, moritur. Succedit Herivvardus.*		
5	Carolus dux regnum Francorum, ex paterna & avita successione sibi debitum, contra Hugonem regem, nepotem suum, repetit, eumque bello perurgens, Laudunum *(a)* urbem capit. Hugo autem rex Carolum in Lauduno obsidet, sed secundo obsidionis mense, obsessi prosilientes, castra obsidentium incenderunt, & ipse rex Hugo, plurimis suorum peremptis, turpiter fugiens vix evasit.	1	988
6	Inundatio aquarum frequens, ac diutina ultra solitum, æstas postea ferventissima, pluribusque perniciosa, unde & fruges minoratæ sunt.	2	989
	Carolus dux montem acutum *(b)* expugnat, Suessionis usque vastando peraccedit: inde Rhenum aggreditur, & Laudunum cum multa præda revertitur.		
	Marinus Romanæ Ecclesiæ CXXXIX. præsidet. (c)		
	Siccitas magna vernalis, unde & satio primitiva impedita, & fames ingens secuta est.		
	Nix nimia decidit, imber postea continuus, qui autumnalem sationem omni modo denegaret.		
	Fertur annonam pluisse de cœlo in Asbanio, *(d)* alii etiam pisciculos parvos de cœlo pluisse ferebant.		
7	Carolus dux Remos occupat, archiepiscopum, quem Hugo rex præfecerat, & quosdam primates capit, & Lauduno relegat. *Fulcuinus, Abbas & Chronographus Lobiensis, moritur. (e)*	3	990
8	Carolus dux moritur, Otto, filius ejus, succedit ei in ducatu Lothariensium.	4	991
	Obiit Herivvardus, Abbas Gemmelacensis, succedit Erluinus minor.		
9	Remis synodo totius Franciæ congregata, Arnulphus, nepos Caroli ducis, quem ipse Carolus episcopum Remis substituerat, omnium judicio exordinatus damnatur, & Adelgarius presbyter, qui urbem prodidit, & portas Carolo aperuit, insolubiliter excommunicatur. Gerbertus verò substituitur episcopus, sed quibusdam causam ventilantibus, non potuisse degradari Arnulphum absque scientia & auctoritate papæ Romani.	5	992
	Gerbertus depositus ad Ottonem imperatorem se contulit, quem imperator receptum, primò eum Ravennæ archiepiscopum, & postea constituit papam Romanum, unde est ejus illud monostichon:		

589

Transit

(a) Laudunum, alias *Lugdunum Clavatum* Remorum in Belgica, hodie *Laon*, in Insula Franciæ, ad fines Picardiæ. Vide *VALESIUM Not. Galliarum, voce Lugdunum clavatum.* Hoc infra ad a. 1113. dicitur *Lauduncia.*

(b) Castrum hoc validissimum in pago Laudunensi, de quo *VALESIUS, voce Mons Acutus. Locus modico monti impositus, etiamnum vocatur Montegu, non multum distans ab urbe Lauduno, & Petriponte, Pierrepont.*

(c) MIRÆUS: Baronio adhuc sedet Joannes XV.

(d) Asbania, sive *Hasbania*, pagus Hasbanicus, hodie *Hesbain*, f. *la Hesbaye*, Leodiensis Episcopatus ditio. Vide *VALESIUM Not. Galliarum, voce Hasbania. JO. BAPT. GRAMMATE Thenas p. 37.*

(e) MIRÆUS: exstat ejus chronicon apud me MS.

Anni domini.	Romanor.		Francorum.

Transit ab R Gerbertus ad R fit papa vigens R.

993 | 10 | In Burgundia Odilo, Arvernæ oriundus, ex clerico Bruiatensi monachum professus, in Cluniacensi cœnobio post Maiolum præficitur ipsi cœnobio, quod per annos 56 miro religionis fervore rexit & provexit, qui egregiè præter cætera pietatis insignia, non solùm vitæ exemplis, sed etiam miraculis in vita sua claruit. Qui cùm reprehenderetur, quòd in peccantes misericordior justo esse videretur: Si damnandus sum (inquit) malo damnari de misericordia, quàm de duritia. | 6 |

Otto in imperatorem benedicitur.

994 | 11 | Florebant hoc tempore in scientia literarum in Lotharingia Herigerus, abbas Lobiensis, Adelbodus, episcopus Ultrajectensis, in Francia Fulbertus, episcopus Carnotensis, Abbo, abbas Floriacensis, qui super calculum | 7 |

| 12 | Victorii commentatus est. | 8 |

995 | 13 | Gregorius Romanæ ecclesiæ 142 præsidet. | 9 |

996 Hugone, Francorum rege mortuo, Robertus, filius ejus, in Francia regnat annis 34.

997 | 14 | Heribertus, ordinatus Coloniensium episcopus, multa sanctitate claret. | 1 |

Clarebat etiam hoc tempore inter Gallos Ansfridus. Qui cùm fuisset comes Bratuspantium, (a) non minus justitia quàm potentia seculari famosus, deposito militiæ cingulo, tonsoratus in clericum, eo provectus est, ut ordinaretur episcopus Ultraiectensis ecclesiæ. 590

Iste Ansfridus dedit Comitatum Hoyensem ecclesiæ Leodicensi.

998 | 15 | Joannes Romanæ ecclesiæ 143 præsidet mensibus 10. Post quem Gerbertus, (b) qui & Sylvester 144, qui & ipse inter claros scientia literarum egregiè claruit. (c) Quidam tamen, transito Sylvestro isto, Agapetum papam hoc in loco ponunt: quod non otiosè factum esse dicitur, quia is Sylvester non per ostium intrasse creditur, quippe qui à quibusdam etiam nigromantiæ arguitur. De morte quoque ejus non rectè tractatur, à Diabolo enim percussus dicitur obiisse; quam rem nos in medio relinquimus, à numero enim paparum videtur exclusus. Unde lector quæso, ut hic & alibi, si qua dissonantia te offenderit de nominibus vel annis vel temporibus paparum, non mihi imputes, quia non visa, sed audita vel lecta scribo. | 2 |

Hoc tempore quidam religiosus ab Hierosolymis veniens, in Sicilia reclusi cujusdam humanitate aliquandiu recreatus, didicit ab eo inter cætera, quòd in illa vicinia essent loca eructantia flammarum incendia, quæ loca vocantur ab incolis *Olla Vulcani*, in quibus animæ defunctorum luant diversa pro meritorum qualitate supplicia, ad ea exequenda deputatis ibi dæmonibus, quorum se crebrò voces, iras, & terrores, sæpe etiam ejulatus audisse dicebat plangentium, quòd animæ de manibus eorum eriperentur, per eleemosynas & preces fidelium, & hoc tempore magis per orationes Cluniacensium orantium indefesse pro requie de-

(a) Vide infra *ad a. 1012.*

(b) *MIRÆUS* hic habet: *Agapitus Romanæ Ecclesiæ CXLI. præsidet.* Atque ea, quæ hic habentur a *Gerbertus* usque ad *lecta scribo*, ad a. 995. refert, atque in notis addit: *Baronio etiamnum præest Joannes XV.*

(c) *MIRÆUS: hos refutat Baron. an. 999. & an. 1003. §. 2. & Onuphrius. Consule eosdem.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | *Anni domini.* |

defunctorum. *(a)* Hoc per illum abbas Odillo comperto, constituit per omnia monasteria sibi subjecta, ut, sicut primo die Novembris solennitas omnium sanctorum agitur, ita sequenti die memoria omnium in Christo quiescentium celebretur. Qui ritus ad multas ecclesias transiens, fidelium defunctorum memoriam solennizari fecit.

| 16 | In Italia Crescens, *(b)* patriciatu Romanorum arrepto, contra Ottonem imperatorem rebellat. | 3 | 999

| 17 | Anno Jesu Christi millesimo, secundum computationem Dionysii, multa prodigia sunt visa. | 4 | 1000

Terræ motus factus est permaximus. Cometes apparuit 19 calendis Januarii circa horam nonam aperto cœlo, quasi facula ardens cum longo tractu fulguris instar illabitur terris, tanto splendore, ut non modò, qui in agris erant, sed etiam in tectis irrupto lumine ferirentur. Qua cœli scissura sensim evanescente, interim visa est figura quasi serpentis, capite quidem crescente cum cœruleis pedibus.

| 18 | *Octavianus, secundum quosdam Romanæ Ecclesiæ CXLII. præsidet.* *(c)* Otto imperator Romæ Crescentem patricium bello aggreditur, sed victus Crescens, & ex fuga retractus capitur, vilique jumento aversè impositus circunducitur, & paulatim membris truncatus, ad ultimum ante urbem suspenditur. | 5 | 1001

| 19 | Otto imperator degens Romæ, dum cum Romanis se remissius agit, tractans qualiter jura regni & ecclesiæ ad antiquum statum reformaret, Romani per hoc ad contemptum ejus adducti, subitò contra eum conspirant, & aliquot militum ejus peremptis, eum in palatio obsident. Unde per industriam Henrici, ducis Baioariæ, & *(d)* Hugonis, marchionis Italiæ, simulato pacto vix extractus, Roma decedit cum Sylvestro papa. Et quia uxor Crescentis imperatorem spe regnandi ad amorem sui pellexerat, dolens pro ejus decessu, venenum ei misit, quo ille consumptus inter remeandum in Italia moritur. | 6 | 1002

Milites transalpini, corpus imperatoris defuncti cum insignibus imperii ad Galliam referentes, crebris Italorum incursibus lacessiti, armis sibi viam parant. Sed cùm jam res in tuto esse putaretur, dux Baioariæ Henricus, injuriato Heriberto, Coloniensium archiepiscopo, à cujus ore omnes pendebant, insignia regni ab eo violenter extorsit, quasi jure hæreditario sibi competentia. Erat quippe filius Henrici ducis, qui fuit genitus de Henrico, fratre primi Ottonis imperatoris. 591

Henricus ergo dux, conciliatis sibi animis quorundam principum regni, ungitur in regem à Willigiso, Moguntino archiepiscopo, & imperavit annis 22.

Obiit Silvester Papa, qui & Gerbertus Sapiens II. Nonas Maji. Magna inundatio aquarum Kalendis Junii. Item inundatio aquarum Kalendis Augusti. *(e)*

| 1 | Joannes Romanæ ecclesiæ 145 præsidet. *(f)* 1003

Mm mmm m Abbo

(a) MIRÆUS: *Intellige non in perpetuum, sed ad tempus damnatos, seu purgatoriis pœnis addictos. Et sic etiam B. August. interdum accipere condemnationem, patet ex c. 110. Enchirid.*

(b) MIRÆUS: *Baronio incipit sedere Silvester II.*

(c) MIRÆUS: *Baronio adhuc sedet Silvester II.*

(d) MIRÆUS: *Vide Baron. in Appendice correctionum ad hunc annum.*

(e) Miræus: *ex Ms. Lips. Consule Baron.*

(f) MIRÆUS: *Hoc anno Baronius ponit Joannem XVI. dictum XVIII. & post V. menses, Joannem XVII. dictum XIX.*

Anni domini. | Romanorum. | Francorum.

Abbo, Floriacensis abbas, in Wasconia martyrizatur.

Joannes Romanæ ecclesiæ 146 præsidet.

Henricus imperator potentiores regni viros, bellũ sibi concitare volentes, celeriter devincit, & reges gentilium in interiori Germania commorantes, qui dicuntur Winidi, tributarios sibi facit.

1004 | 2 | Gerardus, Cameracensis episcopus, & Adelbodus, Ultrajectensis episcopus, magni in ecclesia & in palatio habentur. | 8 |

Henricus imperator Babenbergensem ecclesiam episcopalis sedis honore sublimat, & quia liberis carebat, eam omnium rerum suarum hæredem facit. Unde Deodericus, Metensium episcopus, dolens, dotem & patrimonium sororis suæ Chunigundis imperatricis delegari ab imperatore Babenbergensi ecclesiæ, rebellat.

1005 | 3 | Cometes horribili specie huc illucque jactans in australi parte visus est. | 9 |

Mortuo Ottone duce, ducatus Lotharingiæ datur comiti Godefrido, filio Godefridi Ardennensis.

Iste Dux Godefridus dictus est Eihamensis. Erat autem Eiham oppidum & castrum munitissimum, & sedes principalis Ducatus regni Lotharici. Qui Dux Godefridus duxit Mathildem, filiam Herimanni, Ducis Saxonum, viduam relictam Balduini, Comitis Flandriæ, qui erat filius Arnulfi Magni Marchionis. De qua idem Godefridus genuit tres filios, Godefridum, Gozcelonem (a) Hezcelonem. (b) Hezcelo Comes, post mortem Ducis, castrum Eiham, cum provincia Bracbatensi, suscepit, & diu tenuit. Hic enim genuit filium nomine Herimannum, & filiam nomine Berthildem, qui dum adhuc juvenes essent, defuncti sunt, & in ecclesia apud Felsekam sepulti: qui postea multis miraculorum signis claruerunt, sed a Verdunensibus monachis furtive ablati sunt. Alteram quoque filiam tradidit nuptui Reginero, Montensi Comiti, simul cum tota provincia Bracbatensi. Deinde cum omnia sua ad votum ordinasset, relicto in manus Regineri castro & Comitatu, apud Verdunum effectus est monachus.

Hilpericus librum de ratione computi hoc anno scripsit, ut apparet ex argumento ad inveniendos annos Domini per indictiones. Si vis (inquit) scire, quot sint anni incarnati Christi, sexaginta sex ordines indictionum, qui fluxerunt ab ejus incarnatione, multiplica per quindecim, fiunt nongenti nonaginta. His adde duodecim, quia tertia indictione natus est Christus, adde etiam indictionem præsentis anni, id est tertiam, & ecce habes hoc anno annos Christi 1005.

1006 | 4 | Fames & mortalitas tam graviter per totum penè orbem invaluit, ut sepelientium tædio vivi adhuc spiritum trahentes obruerentur cum mortuis. | 10 |

Castrum Valentianas, situm in marchia Franciæ & Lotharingiæ, quod Balduinus, comes Flandrensium, invaserat, imperator Henricus obsidet, concurrentibus ad auxilium ejus Roberto, rege Francorum, & Richardo, comite Normannorum.

1007 | 5 | Henricus imperator, quia de obsidione Valentianensi inefficax redierat, contra Balduinum profectus, castrum Gandavum invadit, & depopulata terra, aliquot primores Flandrensium capit. Unde Balduinus perterritus imperatori satisfacit, Valentianas redit, datisque obsidibus cum sacramento fidelitatis manus ei dedit. *(c)* Postea imperator | 11 |

(a) Miræus in margine: Gothelonem *infra an. 1019.*
(b) Miræus in margine: Hethelo *infra an. 1015.*
(c) MIRÆUS: Chron. Gandense ista refert ad an. 1020.

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | *Anni domini.* |

tor seditione suorum coactus, Valentianas Balduino comiti beneficiavit, ut sibi contra motus suorum auxilio esset, postea ei etiam Walachras addidit.

Gandavi adventus corporis S. Livini, Hibernensis Archiepiscopi & martyris piissimi, XVI. Kal. Septembris, ex villa Holthem.

| 6 | Baldricus Leodicensium episcopus ordinatur. Burchardus | 12 | 1008
quoque fit Warmacensis episcopus, qui in scripturis studiosus magnum illud canonum volumen edidit, scripturarum sententiis undique compilatis defloratum, collaborante sibi in hoc magistro suo, Olberto abbate, viro undecunque doctissimo.

| 7 | Sergius Romanæ ecclesiæ 147 præsidet. (a) | 13 | 1009

Eclipsis Solis facta est hora diei secunda.

Normanni Frisiam infestantes, Tilæ (b) oppidum incendunt. 592

Henricus imperator Metis urbem obsidet, propter Deodericum, fratrem uxoris suæ, contra se rebellantem, qui episcopatum ipsius urbis usurpaverat. Dux enim Moselanorum Deodericus, post fratrem suum Alberonem dato episcopatu Metensium filio suo adhuc puero, tutorem ei substituit ipsum Deodericum. Qui puero urbe excluso, & episcopatu usurpato, ipsum etiam Deodericum ducem bello capit. Urbe ergo per obsidionem penè desolata, tandem pax convenit.

Bruno episcopus martyrizatur.

| 8 | Normanni Frisiam repetunt, & multis cæsis, Ultrajectum op- | 14 | 1010
pidum incendunt.

Gens Hungarorum, hactenus idololatriæ dedita, hoc tempore ad fidem Christi convertitur per Gislam, sororem imperatoris, quæ nupta Hungarorum regi ad hoc sua instantia regem adduxit, ut se & totam Hungarorum gentem baptizari expeteret, qui in baptismo Stephanus est vocatus. Cujus merita per Hungariam multa miraculorum gloria commendat.

In Cœnobio Florinensi pro clericis, qui ad hoc usque tempus deserviebant, ibi monachi sunt constituti.

| 9 | In Lotharingia juxta montem Castrilocum (c) fonticulus | 15 | 1011
aquæ multis saluberrimus in sanguinem conversus est, quod probavit mulier, quæ faciem suam ex hujus fontis aqua lotam ostendit multis sanguinolentam.

| 10 | Benedictus Romanæ ecclesiæ 148 præsidet. | 16 | 1012

Erluinus junior, Abbas Gemmelacensis, obiit. Albertus Gemmelacensis ecclesiæ ordinatur abbas, vir moribus, religione, scientia, bonis doctisque viris aut conferendus, aut præferendus.

Henricus imperator Godefridum ducem, cum exercitu in fines Bra-

(a) *MIRÆUS* hic habet: *Leo Romana Ecclesia CXLIII. præsidet*, & in margine addit: *Baronius ponit Sergium IV.*

(b) *Thilia*, de quo *MENSO ALTINGIUS Not. Germ. Infer. p. alt. p. 171. Opidum primarium Peninsulæ cognominis. Situm habet ad Vahalis dextram M. P. XVIII. infra Noviomagum.*

(c) Verum nomen Montium, quæ Hanoniæ urbs & castrum celebratissimum, hodie *Bergen im Hennegau.* Castrilucium olim dictum, ex quo corrupte *Castrilocus.* Vide *VALESIUM voce Castrilocus*, & *Mons in Pascuis* & *NIC.* de *GUYSE Mons Hannoniæ cap. XXV.* Cur vero Lotharingiæ dicatur, vide supra *ad a. 871.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.

Bratuspantium *(a)* mittit, ad obsidendum castrum Lovanium, sed inefficax rediit.

1013 | 11 | Henricus imperator Italiam petens, ut subveniret suis, quos | 17 | Græci premebant, circa Beneventum, Salernum, & Capuam debacchantes, Troiam civitatem capit.

Baldricus episcopus cum in villa Hugardis *(b)* dicta, castellum muniret, Lambertus, comes Lovaniensis, eum aggreditur, & episcopus, Lamberto vincente, multis suorum captis & occisis, gravi atteritur infortunio.

Terræ motus factus est maximus circa meridiem 14 calendas Decemb.

Depositio sancti Macarii, Antiocheni Episcopi, apud Gandavum. (c)

1014 | 12 | Henricus rex in imperatorem benedicitur. | 18 |

Baldricus episcopus in insula Leodicensi cœnobium sancti Jacobi Apostoli fundavit, *ubi Olbertus Abbas primus præfuit.*

Dux Godefridus Gerardum comitem, multis modis regnum inquietantem, bello vicit, in quo filio ejus cum multis occiso, complices ejus deterruit.

Hoc anno facta est magna inundatio maris, ad vesperas VII. Kal. Octobris.

1015 | 13 | Hoc tempore sanctus Guicteth, qui & Adelbertus, Pragen- | 19 | sis episcopus, apud Bruchuos *(d)* martyrizatur.

Comitatus Belvacensis datur Rogero episcopo.

Dux Godefridus comitatum Montensem depopulatur, quem Raginerius, cum patruo suo Lamberto Lovaniensi insecutus, apud Florinas *(e)* pugnam conseruit, ubi plus quàm quadringenti viri occisi sunt, & ipse Lambertus occubuit, ubi res mira contigit. Cùm Lambertus spem victoriæ jam haberet, (habebat quippe phylacterium à collo usque ad pectus pendens, sanctorum reliquiis refertum, quorum patrocinio se in periculis tutum fore credebat) instante ei termino vitæ, phylacterium illud à collo ejus exiliens super tumulum campi exilivit, & mox comes antea invictus perimitur. *(f)* Quidam militum phylacterium accipiens in caliga abscondit, sed coxa ejus & crure intumescente rem prodidit, & phylacterium domino suo Etheloni, *(g)* fratri ducis, dedit.

Bal-

(a) *VALESIUS, voce Brachbantum*, hunc locum explicat, scribens: *Sigebertus incolas Bracbanti sive Bracbantenses, Bratuspantes nonnunquam vocat, nomine Bratuspantii, opidi Bellovacorum, quod apud Cæsarem reperitur, inepte genti à Bellovacis valde remotæ, attributo. Certe Ansfridum quemdam memorat anno DCCCCXCVII. Comitem Bratuspantium, qui fuerit postea Trajectensium Episcopus.* Adde *PETR. DIVÆUM Rer. Brabant. lib. VII. p. 79.*

(b) *BARTH. FISEN Hist. Eccles. Leod. p. 257. quo suis Baldricus episcopus consuleret, anno supra millesimum tertio & decimo Hugardiæ munitionem excitare cœpit, quæ diœceseos suæ finibus esset præsidio. FRANC. HARÆUS Ann. Brabant. Tom. I. p. 168. cum in villa Huguardis dicta, castellum muniret.* Videtur, *Hogevvoert* esse, de quo *MENSO ALTINGIUS Not. Germ. Infer. p. alt. p. 90. Locus Trajecti Suburbanus, campestri in planitie hodie satis cognitus. Ubi Episcopus Wilhelmus à Trajectinis prælio victus occubuit anno CIↃCCCI.*

(c) *MIRÆUS: Lege Molani Natales SS. Belgii 9. Maji.*

(d) Potius apud Prussos. Vide, quæ notavi ad *MARIANUM SCOTUM a. 995.*

(e) *Florenna* intelligi videtur, ditionis Leodiensis oppidum, de quo *LUD. GUICCIARDINUS descr. Belgii p. 510.* hodie *Florennes.*

(f) *MIRÆUS: Hæc fusius narrantur in Chronico Cameracensi, ad Gerardum, ejus urbis Episcopum, scripto.*

(g) *MIRÆUS: de ipso supra an. 1005.*

Romanorum. *Francorum.* *Anni domini.*

Baldricus Episcopus Florinensem Abbatiam adquisivit ei, cui praerat, Leodicensi episcopatui.

14 Symeon, Syracusis Siciliæ oriundus, & postea monachus in 20 1016
monte Sina, hoc tempore clarebat, qui Hierosolymam veniens longam 593
pro Christo peregrinationem suscepit, & cum Popone, Treverorum archiepiscopo, ad Gallias veniens, Treveris in altitudine turris inclusus est. Ibique post multas hominum persecutiones, post multas dæmonum tentationes, beato fine quievit, cujus merita frequens miraculorum gloria declaravit.

15 *Benedictus Romanæ Ecclesiæ CXLIV. præsidet.* (a) Cometes 21 1017
solito mirabilior, in modum trabis maximæ, per quatuor menses apparuit.

Golbodus in episcopatu Leodicensi Baldrico succedit.

16 In Frisonia Deoderico comite, filio Arnulphi Gandavensis, 22 1018
debellante Frisones in vindicta patris sui ab eis occisi, Godefridus dux ad eum debellandum ab imperatore mittitur, & conserto prælio repentè voce (nescitur unde) emissa, *Fugite, Fugite*, cunctis fugientibus multi à paucis Frisonibus perimuntur, dux verò capitur. *(b)*

17 Dux Godefridus, impetrata Frisonibus totius injustitiæ im- 23 1019
punitate, à captivitate solvitur, & non multo pòst moritur. Frater verò ejus Gothelo in ducatu substituitur.

18 Rodulphus, rex Burgundiæ, insolentia Burgundionum irrita- 24 1020
tus, regnum Burgundiæ Henrico imperatori dare tractat, sed eum ab hac intentione revocat simulata Burgundionum satisfactio.

Benedictus papa in Galliam ad Henricum imperatorem venit.

Secunda incursio hostilis exercitus Regis Heinrici in Gandavum, Nonis Augusti. (c)

19 Henricus imperator Coloniæ Natale Domini celebrans, He- 25 1021
ribertum archiepiscopum, olim à se injuriosè tractatum, humili satisfactione placat, cui reconciliatus archiepiscopus prædixit se propediem moriturum, & non multo pòst mortuus magnis cœpit clarere virtutibus.

Pilegrinus ei in episcopatu succedit.

Durandus *(d)* fit Leodicensium episcopus, quod quasi fabula in theatro mundi fuit, quòd vir ex humillimo & pauperrimo servilis conditionis genere dominis suis carnalibus dominabatur.

20 Aquisgrani conventu generali & synodali per aliquot dies 26 1022
celebrato, tanta siccitas & intemperies aëris excanduit, ut multi præ nimio ardore deficerent, multa etiam animalia subitò interirent, pavimento & marmoreis columnis tanto sudore madentibus, ut aqua esse respersa crederetur à nescientibus.

21 Henricus imperator & Robertus, rex Francorum, super Ca- 27 1023
rum fluvium apud Evasium conveniunt, de statu ecclesiæ, regni & imperii tractaturi, & condicto, ut super his confirmandis etiam papam Romanum simul ambo Papiæ opportunè convenirent. Imperator & regem, & suos multos etiam, qui tantùm ad demirandam imperatoriam ma-

(a) MIRÆUS: Baronio hic est annus quintus, aut sextus Benedicti VIII.
(b) MIRÆUS: vide Chronicon Cameracense.
(c) MIRÆUS: ex Ms. Lips.
(d) MIRÆUS: Quantus vir fuerit hic Durandus, vide apud Baron. an. 1035. & in Chronicis Leodicensibus.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.

majestatem convenerant, tanta liberalitate donavit, ut opibus regum Persarum aut Arabum posset comparari imperatoris munificentia.

In Pascha eclipsis Solis facta est.

Obiit Godefridus Dux. (a)

1024 | 22 | Joannes, Portuensis episcopus, frater Stephani papæ nuper | 28 | defuncti, Romanæ ecclesiæ 149 præsidet. *(b)*

Hoc tempore in Gallia Beluacensi urbe inclytus Rogerus decessit episcopus, qui inter alia beneficia dedit ecclesiæ sancti Petri, cui præsidebat, Alliacum in Normannia, & Montiacum in Vermandensi patria. Comitatum quoque ejusdem urbis ab Oddone, Campaniensi comite, impetravit, dato ei pro commercio, castro Syncerrio, in Bituricensi territorio sito, quod sibi patrimonii jure competebat.

Henricus imperator, consulentibus sibi principibus super substitutione regni, designans Conradum, virum egregii generis & egregiæ libertatis, quippe qui nunquam se submiserat alicujus servituti, moritur. Hujus vitam Adelboldus, episcopus Ultrajectensis, scribit.

594 Cono, dux præpotens, cùm ad imperium aspirare vellet, repudiatur instinctu Abbonis *(c)* Moguntini archiepiscopi, & aliquorum regni primatum, & Conradus ad imperium sublimatus imperavit annis quindecim.

1025 | 1 | Joanni papæ *(d)* Stephanus, frater suus, apparens dixit, se | 29 | infernalibus pœnis cruciari, *(e)* sed sperare se interventu Odilonis, abbatis Cluniacensis, veniam posse consequi, pro quo Odilo tandiu orando laboravit, donec sibi revelaretur, se pro illo esse exauditum. *(f)*

Raginardus Leodicensium ordinatur episcopus, qui Leodii in monte publico cœnobium sancti Laurentii instituit, eique Stephanum, virum sanctæ memoriæ, abbatem primum præfecit.

1026 | 2 | Robertus, rex Francorum, ad invadendam Lotharingiam ani- | 30 | mum intendit, sed citò ab hoc conatu desistit.

Gothelone duce, qui propter privatum odium gravabat regnum Conradi, & aliis principibus ad pacis unitatem adductis, regi prosperitas, & regno accrevit tranquillitas.

1027 | 3 | Conradus rex filium suum adhuc puerum, Henricum, in re- | 31 | gnum sublimat Aquis. Ipse autem Romæ, in Pascha in imperatorem consecratus, quorundam Italorum contra se sævientium motus compescit.

Florebat hoc tempore ecclesiastica religio per abbates nominabiles, in Francia quidem, & in Burgundia, per Odilonem Cluniacensem, pietate insignem, per Guillelmum Divionensem, severitate reverendum; in Lotharingia, per Richardum Virdunensem, pia gravitate & gravi pietate

(a) *MIRÆUS: ita Ms. Lips.*

(b) *MIRÆUS: Baronio incipit sedere Joannes XVIII. dictus XX.*

(c) *MIRÆUS: Arbonis.*

(d) *MIRÆUS* ita habet: *Joannes, Portuensis Episcopus, frater Stephani Papæ nuper defuncti, præsidet Romanæ Ecclesiæ CXLV. Huic &c.* In notis addit: *Baronius ostendit, Joannem XX. non fuisse Episcopum Portuensem, neque fratrem Stephani, sed Benedicti VIII. ad an. 1024.*

(e) *MIRÆUS: pœnas purgatorias intellige. Nam & purgatorius locus nomine inferni comprehenditur, & limbus veterum patrum justorum.*

(f) *MIRÆUS: At Baronius ostendit, Durandum, Episcopum Leodiensem, de quo supra 1021. sedisse adhuc anno Domini 1035.*

| Romanorum. | | Francorum. | Anni domini.

tate discretum; per Poponem Stabulensem, per Heliam Coloniensem, per Olbertum & Stephanum Leodicenses, per Bernonem Augiensem.

|4| Clatuit hoc tempore in Italia Guido Aretinus, multi inter |32| 1028
musicos nominis. In hoc enim poëtis præferendus, quòd ignotos cantus etiam pueri faciliùs discunt per ejus regulam, quam per vocem magistri, aut per usum alicujus instrumenti: dum, sex literis vel syllabis modulatim appositis ad sex voces, quas solas regulariter musica recipit, hisque vocibus per flexuras digitorum lævæ manus distinctis, per integrum diapason se oculis & auribus ingerunt intentæ & remissæ elevationes, vel dispositiones earundem sex vocum.

|5| Conradus imperator, rebellantibus Sclavis, ad eos debellan- |33| 1029
dos proficiscitur.

Hoc etiam anno idem Conradus imperator, rebellantibus Hungaris, ad eos debellandos proficiscitur.

Comes Balduinus, qui dictus est Barbatus, congregatis Marchisiæ suæ Sanctorum corporibus, Bavonis, Wandregisili, Amandi, Vedasti, Bertini, Winnoci, cum aliis innumerabilibus Sanctorum reliquiis, præsente Hugone, Noviomensi Episcopo, cùm aliis pluribus Episcopis & Abbatibus, congregatis totius regni sui primatibus apud Aldenardum, pacem ab omni populo conjuratam firmari fecit. (a)

|6| Roberto (b) rege Francorum mortuo, Henricus, filius ejus |34| 1030
regnat in Francia annis 30.

Hoc tempore jussu Conradi imperatoris, regali & synodali conventu apud Triburias, inter cætera episcopi hoc capitulum decernere voluerunt, ut si quando jejunium primi mensis eveniret infra hebdomadam, qua caput jejunii in quarta feria constat, amborum jejuniorum celebritas unius officii expletione compleretur. Sed Gerardus Cameracensis, & pauci cum eo huic multorum decreto contradicentes, obtinuerunt, ut jejunium primi mensis in altera hebdomada, in qua habetur officium, celebretur secundum antiquam consuetudinem.

|7| Sanctus Bardo ordinatur Moguntiæ archiepiscopus. |1| 1031
Robertus & Richardus, minuendæ domo multitudinis causa, hoc tempore, à Normannia Franciæ digressi, Apuliam expetunt, & Italis inter se dissidentibus, dum alteri contra alterum auxilium præstant, hac opportunitate Italos callidè & fortiter debellant, & successus urgendo suos nomen suum dilatant, & futuræ prosperitatis sibi viam parant.

|8| Eclipsis Solis facta est circa meridiem 3 calendas Julii. |2| 1032 595
Istiusmodi decretum à Franciæ episcopis datum est servari subjectis sibi populis. Unus eorum dicit, cœlitus sibi delatas esse literas, quæ pacem monerent renovandam in terra. Quam rem mandavit cæteris, & hæc tradenda dedit populis. Arma quisque non ferret, direpta non repeteret, sui sanguinis, vel cujuslibet proximi ultor minimè existens percussoribus cogeretur indulgere, jejunium in pane & aqua omni sexta feria servarent, & in sabbato, à carne & liquamine abstinerent, soloque hoc contenti jejunio in omnium peccatorum remissionem nullam sibi scirent aliam adjiciendam pœnitentiam, & hæc servare sacramento firmarent. Quòd qui nollet, Christianitate privaretur, & exeuntem de seculo nullus visitaret, nec sepulturæ traderet. Alia quoque importabilia quàm

(a) MIRÆUS: ex Ms. Lips.
(b) MIRÆUS: Baronius vult obiisse an. 1033. Vide §. 9.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* |

quàm plura dedere mandata, quæ oneri visa sunt replicare. Hanc mandatorum novitatem cùm multi cupidi novarum rerum libentiùs justo amplecterentur, Gerardus, Cameracensis episcopus, qui solus Lothariensium appendebat ad parochiam Francorum, nullius hortatu potuit adduci ad hæc suscipienda, sed singula capitula refellebat; dicens, genus humanum ab initio trifariam esse divisum, in orantibus, pugnatoribus, agricultoribus, & unum duorum, & duos unius egere auxilio, ideo debere arma ferri, & rapinas reddi pro authoritate legis & gratiæ, ultorem percussi vel occisi non exacerbari cogendo, sed secundum Evangelium ei reconciliari, jejunium in sexta vel septima feria, nec omnibus unum esse imponendum, quia non est una omnibus possibilitas, nec omnes hoc uno jejunio contentos esse, quia non est una omnium pœnitendi qualitas, hæc sacramento firmare, vel sacramenti violationem perjurio augere non esse utile, his contradicentes excommunicari, infirmis visitationem vel mortuis sepulturam negari esse detestabile, sufficere authentica patrum decreta, & super his neglectis impositum congruenter pœnitentiæ modum. *In diebus Ragineri Longicolli traditum est fraudulenter castrum, quod dicitur Eiham, & datum est Balduino Barbato, qui castrum funditus destruxit. Cunegundis Imperatrix moritur. (a)*

1033 | 9 | Benedictus Romanæ ecclesiæ 150 præsidet. *(b)* | 3 |

Frederico, Mosellanorum duce mortuo, quia mares filios non habebat, quibus ducatus competeret, Gothelo dux, impetrato ab imperatore etiam Mosellanorum ducatu, in Lotharingia potentiùs principatur.

1034 | 10 | Burgundionibus non desistentibus à consueta contra regem | 4 | suum insolentia, rex Rodulphus regnum Burgundiæ Conrado imperatori tradidit, quod à tempore Arnulphi imperatoris per annos plus quàm centum triginta gentis suæ reges tenuerant, sicque Burgundia iterum redacta est in provinciam.

1035 | 11 | Odo Campaniensis regnum Rodulphi regis, avunculi sui, à | 5 | Conrado imperatore, nepote suo, repetens, ut sub eo regat Burgundiam, efflagitat.

Henricus rex, *(c)* filius Conradi, uxorem ducit filiam regis Anglorum.

1036 | 12 | Odo contra imperatorem rebellans Lotharingiam incursat, | 6 | castella oppugnat, urbem Leucorum, quæ Tullus dicitur, obsidet, & in nullo temperat furori suo. *Obiit Raginardus, Episcopus Leodicensis, succedit Nithardus.*

1037 | 13 | Hermannus Coloniæ ordinatur archiepiscopus. | 7 |

Odo Barum castrum obsidet & capit.

Gothelo dux, ægrè ferens insolentiam Francorum cum Lotharingis, occurrit Odoni, & conserto prælio apud Barum, Odo perimitur, & Francorum exercitus gravi cæde attritus à Lotharingia fugere compellitur.

1038 | 14 | Normanni, in Apulia copiis suis à Normannia paulatim ad- | 8 | ductis, ad invadendam Apuliam fortitudine sua & Italorum imbecillitate animati, castellis & urbibus aut dolo aut virtute captis, in Apulia potenter agunt, vicinisque gentibus terrorem sui nominis incutiunt.

Henri-

(a) MIRÆUS: ex Ms. Lips.
(b) MIRÆUS: Baronius ponit ingressum Benedicti IX.
(c) MIRÆUS: ita Ms. codex Gemblacensis hic & infra annorum numeros distinguit. Ceteri Mss. codices hoc loco & infra in iis variant.

| Romanorum. | | Francorum. | *Anni domini.* 596

Henricus *(a)* Lovaniensis comes, domi suæ perimitur à captivo Hermanno, eique succedit filius ejus Otto, cui immatura morte prævento, successit patruus ejus Baldricus, qui & Lambertus.

In Apulia erat quædam statua marmorea, circa caput suum æreum habens circulum, in quo erat scriptum, *Calendis Maji oriente Sole habebo caput aureum.* Quod quidam Sarracenus à Roberto Uviscardo, duce Normanorum captus, quid portenderet intelligens, in calendis Maji oriente Sole, diligenter notato termino umbræ illius statuæ, infinitum thesaurum, effossa ibidem humo reperit, quem pro sua redemptione eidem duci obtulit.

| 15 | In mense Aprili octavo idus visus est in cœlo inter Australem | 9 | 1039
& Orientalem plagam ignea trabs miræ magnitudinis, quæ currens per Solem ad occasum vergentem, visa est in terram cadere, cujus vestigia diu videri potuerunt.

Conradus imperator Italiam adit, ut rebellionem meditantes debellaret. Et quia omnes Longobardi conjuraverant, ut non paterentur quemlibet dominum, qui aliud, quàm ipsi vellent, contra se ageret, quosdam episcopos in vincula conjecit, & quia episcopus Mediolanensis fuga lapsus est, imperator suburbia Mediolani incendit. Die verò Pentecostes, cùm imperator in parva ecclesia secus urbem coronaretur ad Missam, tam gravia fuerunt tonitrua & fulgura, ut aliqui mente excederent, aliqui exhalarent. Bruno verò episcopus, qui Missam canebat, & secretarius imperatoris cum aliis tribus dixerunt, se inter Missarum solennia vidisse sanctum Ambrosium imperatori indignando comminantem. Tunc imperator Italia discessit.

Pridie idus Maji eclipsis Solis fuit, & pridie nonas Junii imperator *(b)* obiit. Post quem Henricus, filius ejus, imperavit annis 17.

Hoc anno castrum Dionantense construitur, & in eo capella in honorem sancti Benedicti, sub Nithardo, Leodicensi Episcopo.

| 1 | Henricus imperator vadit ad debellandum Odelricum, Boë- | 10 | 1040
manorum ducem, sed Boëmanis viriliter resistentibus inefficax redit.

| 2 | Henricus imperator, per orationes sanctorum virorum au- | 11 | 1041
xilio Dei sibi procurato, superioris anni infortunium ultus, Odelricum, *(c)* ducem Boemiæ, superat. *Hoc anno facta est magna inundatio maris, IV. Nonas Novembris.*

| 3 | Inter Hungaros bello intestino moto, Petrus rex, ab eis de- | 12 | 1042
pulsus regno, auxilium Henrici imperatoris interpellat, qui potenter ei patrocinans Hungariam devastat. *Obiit Nithardus, Episcopus Leodicensis.*

Wato, ex clero sancti Lamberti, vir spiritu sapientiæ & scientiæ & fervore religionis insignitus, ordinatur Leodicensium episcopus.

| 4 | Apud Constantinopolim Constantinus monachus imperat. | 13 | 1043
Henricus imperator, iterum Hungariam ingressus, cum paucis Abbonem *(d)* regem de bello fugavit, & lanceam insignem regis recepit. Petrum verò, quem Abbo expulerat, Hungarorum regno restituit, & Hungariam sibi tributariam fecit.

Nnnnn | 5 |

(a) Miræus in margine: *Ex Mss. Gembl. Aquic. & Lips.*
(b) *MIRÆUS: Schaf. ait obiisse Trajecti ad Rhenum, scilicet, quod hodie Ultrajectum dicitur.*
(c) *MIRÆUS: Prenslaum nuncupat Schaf.*
(d) *MIRÆUS: à Schafnaburgensi vocatur Uban, regnique invasor.*

Anni domini. | Romanorum. | Francorum. |

1044 | 5 | (a) Fames valida Galliam & Germaniam profligat. Gothelo dux obiit, cujus filius Godefridus, dum ei ducatus Mosellanorum denegatur, altero ducatu repudiato, contra imperatorem rebellat. | 14 |

1045 | 6 | Godefridus, hortatu quorundam Dei fidelium ad recuperandam imperatoris gratiam adductus, ab imperatore capitur, & custodiæ mancipatur, sed filium suum obsidem dans relaxatur. Quo defuncto, in obsidatu ad rebellandum grassatur. | 15 |

Benedictus, qui simoniacè papatum Romanum invaserat, cùm esset rudis literarum, alterum ad vices ecclesiastici officii exequendas secum papam Sylvestrum 151 consecrari fecit. Quod cùm multis non placeret, tertius superducitur Gregorius 152, qui solus vices duorum impleret.

597 1046 | 7 | Instinctu Godefridi, comes Flandrensis Balduinus contra imperatorem rebellat. | 16 |

Romæ uno contra duos, & duobus contra unum de papatu contendentibus, (b) rex Henricus contra eos Romam vadit, & eis canonica & imperiali censura depositis, Suidigerus, Babenbergensis episcopus, qui & Clemens, Romanæ ecclesiæ 153 (c) præsidet, & ab eo rex Henricus in imperatorem benedicitur, jurantibus Romanis, se sine ejus consensu nunquam papam electuros.

Theoderico, Metensium episcopo defuncto, succedit Adelbero, fratruelis ejus, vir magnæ prudentiæ & sanctitatis.

Ecclesia sanctæ Gertrudis Nivigelensis, quæ ante aliquot annos, post negligentiam & incuriam effusi sanguinis Domini concremata, in novam reædificata benedicitur, præsente Henrico imperatore.

1047 | 8 | *Poppo, qui &* Damasus, Romanæ ecclesiæ 154 (d) præsidet. | 17 |

Nix tanta in Occidente cecidit, ut sylvas frangeret.

Godefridus palatium Neomagi incendit, & irreparabiliter destruit.

Urbem quoque Claborum, (e) quæ Virdunus dicitur, cum majori sanctæ Mariæ ecclesia incendit.

Franco, scholasticus Leodicensium, & scientia literarum & morum probitate claret, qui ad Hermannum archiepiscopum scripsit librum de quadratura circuli, de qua re Aristoteles ait: *Circuli quadratura si est scibile, scientia quidem nondum est, illud verò scibile est.*

1048 | 9 | Bruno, Leucorum episcopus, qui vocatur Leo, *Nonus* Romanæ ecclesiæ 155 (f) præsidet. Hic cùm ad capessendam sedem Apostolicam Romam tenderet, audivit voces Angelorum canentium, *dicit Dominus: Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis.* Hic de multis sanctis cantus composuit, & multa fecit & scripsit ecclesiæ utilia. Hic cùm in papatu pauperem leprosum ante fores offendisset, eum fotum diligenter in lecto suo collocavit, quē cùm reserato ostio non invenisset, in pau- | 18 |

(a) *MIRÆUS: Baron. ponit initium pontificatus Gregorii VI. hoc anno §. 5. 6. & sqq.*

(b) *MIRÆUS: omnino vide Baron. an. 1046.*

(c) *MIRÆUS: cedente Gregorio VI. ingressum Clementis II. ponit hic etiam Baronius.*

(d) *MIRÆUS: CXLVII.*

(e) Videtur locus corruptus esse, dum in Cabillonensi Comitatu situm Virdunum. *VALESIUS Not. Galliarum, voce Virdunum.*

(f) *MIRÆUS: CXLVIII.* qui in notis addit: *Ponit Baron. an. seq. Onuphrio & Ciaconio est CLIV.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | *Anni domini.*

paupere se Christum suscepisse obstupuit. *Olberto, Abbati Gemblacensi, succedit Mysac. Gerardus, Cameracensis Episcopus, moritur.*

Viri religiosi & illustres sanctitate in Christo dormiunt: Odilo, abbas Cluniacensis, cui Hugo succedit; Popo Stabulensis; Guatho, episcopus Legiensis; Olbertus sanctæ memoriæ, abbas Gemmelacensis.

Guathoni Deoduinus in episcopatu succedit.

Albertus, qui ducatum Mosellianorum Godefrido negatum susceperat, à Godefrido perimitur. Ducatum ejus Gerardus de Alsatia, alterum verò ducatum Fridericus obtinet.

| 10 | Leo papa in Gallias veniens, ut motus imperii à Balduino | 19 | 1049
& Godefrido concitatos sedaret, Godefridum quidem imperatori reconciliavit. Balduino pertinacius agente, contra eum imperator exercitum duxit, sed tandem Balduinus flexus, condicto die Aquis imperatori satisfecit.

Leo papa, in Germania & Gallia synodis habitis, statum ecclesiæ melioravit.

| 11 | Leo papa, dum Normannos à Romanorum terminis de- | 20 | 1050
turbare satagit, multam calamitatem incurrit, quia cum multis etiam ipse capitur. Sed tamen relaxari noluit, nisi etiam suis relaxatis.

Sanctus Theobaldus, inter nobiles Francorum non infimus, hoc tempore clarebat, qui mundo & semet ipso abnegato, secutus Christum, in Vincentia urbe Venetiæ reclusus, duodecimo conversionis suæ anno beato fine quievit. Qui quàm acceptè servierit Deo, post mortem eius miraculorum prodidit magnitudo. Ossa ejus in Gallias translata, multam multis in locis venerationem meruerunt. *(a)*

Bardo, Moguntiæ episcopus, obiit, cujus sanctitas per multam mira- 598
culorum gratiam patuit.

| 12 | Balduinus Flandrensis, invaso Hagionensi *(b)* comitatu, | 21 | 1051
contra imperatorem rebellat.

Francia turbatur per Berengarium Turonensem, qui asserebat, eucharistiam, quam sumimus in altari, non esse revera corpus & sanguinem Christi, sed figuram corporis & sanguinis Christi. Unde contra eum *& pro eo*, multum à multis & verbis & scriptis disputatum est, inter quos Dominus abbas de cruce sancti Leufredi, contra eum de corpore & sanguine Christi elegantem edidit librum. Lanfrancus etiam, vir sanctitate & scientia eximius, prior monasterii Beccensis, postmodum verò ex abbate Cadomensi, archiepiscopus Cantuariensis, contra errorem illius per dialogum disputavit.

| 13 | Rex Hungarorum ab imperatore Henrico dissentit, pro quo | 22 | 1052
reconciliando Leo papa ad imperatorem venit, sed amicis discordiæ interturbantibus id frustra fuit.

Leo papa Gerardum, Leucorum supra se quintum episcopum, sanctitate vitæ mirabilem, synodo habita per auctoritatem apostolicam, decrevit in numero sanctorum confessorum in ecclesia solenniter habendum.

| 14 | Balduinus comes, terminos Lotharingiæ incursans, Hoium | 23 | 1053
oppidum incendit.

 Gode-

(a) *MIRÆUS: Schaf. ait, Leonem an. 1051. in Italiam rediisse, abducto secum Godefrido, Loth. Duce, ejusque fratre Frederico: an. vero 1053. cum Normannis apud Beneventum infeliciter esse certatum.*

(b) Intelligitur Hannonia, *das Hennegau*, de quo etiam supra *a. 953.* Adde *VALESIUM voce Haihoum.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.

Godefridus iterum rebellat, quia ducta uxore Bonifacii marchionis, *(a)* jussu imperatoris, à Longobardia expellitur.

Græcis in hæresim multiformem declinantibus, auctore Michaele patriarcha Constantinopolitano, & Leone archidiacono, *(b)* Bulgarorum episcopo, Leo papa errores eorum redarguens, scripsit contra eos librum firmis scripturarum testimoniis roboratum.

Nicetas autem, monachus Constantinopolitanus, qui agnominabatur Pictoratus, scripsit contra Romanos librum plenum erroris & stultitiæ, prætitulatum de azymo, de sabbato, de nuptiis sacerdotum.

1054 | 15 | Leo papa per epistolam, ad imperatorem Constantinum | 24 | scriptam, animum ejus sibi concilians, apocrisarios suos, Humbertum videlicet cardinalem, episcopum Sylvæ candidæ, Petrum Amalfitanorum archiepiscopum, Fredericum *(c)* quoque septimum, levitam & cancellarium, dirigit Constantinopolim, ad confutandas Græcorum hæreses: qui ut Simoniaci donum Dei vendebant, ut Valesii hospites suos castratos etiam ad episcopatum promovebant, ut Arriani rebaptizabant Latinos, baptizatos in nomine sanctæ trinitatis, ut Donatistæ, in sola Græcia orthodoxam esse ecclesiam jactabant, ut Nicolaitæ, nuptias sacerdotibus concedebant, ut Severiani maledictam dicebant legem Moysis, ut Pneumatomachi professionem Spiritus sancti à symbolo abscindebant, ut Nazareni Judaismum observabant, parvulos morientes ante octavum à nativitate diem baptizari, mulieres in partu vel menstruo periclitantes communicari, vel si paganæ essent baptizari, prohibebant, Latinos vocabant azymitas, & eos nimis persequentes, eorum ecclesias claudebant, de fermentato sacrificabant, in filiis suis Romanam ecclesiam anathematizabant, eique ecclesiam Constantinopolitanam præponebant. *(d)* Ab imperatore ergo benignè habiti, Nicetam monachum ante eum vicerunt, adeò ut librum, quem contra Romanos scripserat, anathematizaret & incenderet. Michaele patriarcha nolente eis colloqui, charta excommunicationis coram clero & populo super altare sanctæ Sophiæ posita recedunt. Michael chartam ipsam corrumpens populoque legens, illos ab imperatore revocatos ad synodum, absente imperatore, convocavit, ut à populo lapidarentur. Quod
599 imperatore prohibente, Michael commovit populum contra eum, sed convictus chartam excommunicationis falsasse, Michael omnesque sui à gratia imperatoris remoti sunt. Humbertus verò, episcopus Sylvæcandidæ, hæc descripsit, & scripta Nicetæ monachi, & Leonis Alchridani, Bulgarorum archiepiscopi, confutavit, quæ de Latino in Græcum translata, jussu imperatoris Constantini, à Græcis recepta sunt.

Henricus imperator filio suo Henrico, puero quinquenni, in regem sublimato Aquis, contra Balduinum proficiscitur, qui Scaldim fluvium, Balduino fugiente, transiens omnia depopulatur, & insuper apertis sibi clausulæ *(e)* portis multam cædem inimicorum facit, & ultrà progressus,

(a) MIRÆUS: *sive vidua, Beatrice.*

(b) MIRÆUS *Achridano*, idemque rectius, idem enim infra a. 1054. dicitur Alchridanus. Addit autem Miræus in margine: *Achris, seu Achridus, alias Justiniana prima, est totius Bulgariæ metropolis.*

(c) MIRÆUS: *fratrem Godefridi Loth. Ducis.*

(d) MIRÆUS: *consule Baronium in Annalibus & Arnoldum Pontacum in Chronologia.*

(e) MIRÆUS: *ita Ms. forte Slusam, Flandriæ oppidum, intelligit.* Sic etiam explicat *FRANC. ITARÆUS Ann. Brabant. p. 179.* Compara *JO. BAPT. GRAMAYE Ant. Flandr. p. 116.*

Romanorum. *Francorum.* *Anni domini.*

sus, Lambertum comitem, Balduini satellitem, cum multis perimit, multos etiam Flandrensium primates, exercitum suum prosequentes, concludit intra urbem Tornacum, & obsessos capit.

Leo papa moritur, qui cujus meriti apud Deum fuerit, cunctis patuit, cùm multis ad sepulchrum ejus Romæ miraculis ostensis, Deus eum clarificarit.

Bellum apud mortuum mare.

Gebahardus, Eistedensis episcopus, qui & Victor, Romanæ ecclesiæ 156 *(a)* præsidet.

16 Anno ordinatur Coloniæ archiepiscopus. Imperatore in 25 1055
Italia constituto, milites ejus, Sclavis & Luticianis bello congressi, multi capiuntur aut perimuntur.

Balduinus Flandrensis, cum Godefrido avunculum suum Fredericum ducem intra Androverpum obsidet, sed concurrentibus Lotharingis ab oppugnatione desistit. *(b)*

17 Victor papa in Gallias veniens, gloriosè ab imperatore sus- 26 1056
cipitur, & eo præsente non multo pòst imperator Henricus moritur, & post eum filius ejus, Henricus, imperat annis 50.

1 Coloniæ generali conventu habito, Balduinus & Godefridus, 27 1057
mediante papa Victore, ad gratiam regis & pacem reducuntur, & omnes bellorum motus sedantur.

Balduinus junior Marchisus, Nerviorum Comitatum Imperiali munificentia & auctoritate Apostolica suscepit. Rabodo Comes interfectus est. (c)

2 In Frisonia captis ab imperatore Henrico aliquibus castellis, 28 1058
Frisones à rebellione refrenantur.

Fredericus, filius Gothelonis ducis, ex clerico sancti Lamberti septimus levita Romanæ ecclesiæ, quia exosus erat imperatori Henrico pro odio fratris sui, Godefridi ducis, post legationem Constantinopolitanam, apud Cassinenses monachus, & postea abbas factus, alteratus nomine Stephani, Romanæ ecclesiæ 157 *(d)* præsidet.

Paderbrunna, Germaniæ civitas, combusta est cum majori ecclesia. In monasterio autem monachorum, Scotus quidam monachus, Paternus nomine, multo tempore reclusus, qui etiam hoc incendium sæpe prædixerat, propter propositum reclusionis exire nolens, se comburi passus est.

3 Benedictus Romanæ ecclesiæ 158 præsidet. 29 1059

In pago Bracatensi, *(e)* juxta Tornacum multitudines colubrorum altrinsecus congregatæ, prodigioso prælio inter se concurrunt, & multis utrumque occisis, victa pars fugiens in cavo arboris se abscondit. Altera pars vincentium more insequens, cum sibilo circumstrepebat, donec circumjecto ab hominibus igne omnes crematæ sunt.

4 Gerardus, Florentiæ episcopus, qui & Nicolaus, Romanæ 30
ecclesiæ 159 *(f)* præsidet.

(a) *MIRÆUS: est Victor II. Onuphrio CLV.*

(b) *MIRÆUS: vide Baron. an. 1054. §. 47. & seqq.*

(c) *MIRÆUS: ex Ms. Lipf.*

(d) *MIRÆUS:* CL. qui in margine addit: *ponit Baron. a. 1057. Est autem Stephanus X.*

(e) Potius Brachbantensi, sive in Brabantia. Vide *VALESIUM, voce Brachbant.* Vide infra *ad a. 1113.*

(f) *MIRÆUS: CLI.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* |

Henricus, rex Francorum, obiit.

Philippus, filius ejus, post eum regnat annis 49.

600 1061 | 5 | Marianus chronographus claret, qui à Scotia in Gallias veni- | 1 |
ens, Coloniæ factus monachus, primò apud Fuldam, postea apud Moguntiam reclusus est. *Balduinus, Flandriæ Marchisus, regni Francorum magistratus efficitur. (a)*

1062 | 6 | Anno, episcopus Coloniensis, *(b)* concilio primorum regni, | 2 |
indignè ferentium, per Agnetem, matrem imperatoris Henrici, regnum non viriliter gubernari, puerum, violenter & industriè captum, sub tutelà sua accepit, & imperii regimen à matre ejus amovit, & de hac re coram cunctis ratione reddita, gratiam Domini sui imperatoris recepit, & per ipsum filium ad gratiam matris ejus rediit. At imperatrix necessitatem vertens in voluntatem, ut obstrueret os loquentium de se iniqua, non solùm honore regni, sed etiam honore seculi rejecto, *(c)* Romæ ad limina Apostolorum se contulit, ibique usque ad finem vitæ omnibus bonis exemplo & miraculò fuit.

Hoc tempore claruit Lanfrancus, prior monasterii Beccensis, ad cujus eximiam doctrinam de Burgundia convolavit Anselmus, vir postmodum multa virtute & sapientia adornatus, & ei in prioratu successit, sub viro egregio Herluino, abbate primo, qui ipsum monasterium Beccense de proprio fundavit suo.

1063 | 7 | Alexander, Lucensis episcopus, Romanæ ecclesiæ 160 *(d)* | 3 |
præsidet, contra quem Cadelo, Parmensis episcopus, papatum ambiens, magno scandalo ecclesiæ fuit, quia longa inter eos concertatio etiam usque ad homicidia prorupit.

Hoc anno finitur magnus cyclus annorum 532, continens cyclos decennovenales 28. Qui ad omnem rationem Paschalis computi omnino utilis, ab ævo in ævum in semetipsum sine errore revolvitur. Sed hoc in eo reprehensibile videtur, quòd annis Dominicæ incarnationis ei inconsideratè præscriptis, discordat à veritate Evangelii in anno Dominicæ passionis, præferens 14 lunam Aprilis eo anno in prima feria fuisse; quod omnino falsum est, quia secundum fidem Evangelii eo anno luna 14 Aprilis fuit in quinta feria, & in sexta feria luna 15 octavo calendas Aprilis dominus passus est.

Exercitus multus à Galliis in Hispanias ad debellandos Sarracenos proficiscitur, sed omni regione à Sarracenis vastata, urgente fame inefficax revertitur.

Rotbertus, Balduini, potentissimi Flandriæ Marchisi, junior filius, Fresiam subintrat. Hoc anno cœnobium Eihamense à Balduino Comite & Athela Comitissa constructum est. Salomon, Ungarorum Rex, Andreæ Regis filius, Heinrici Imp. sororem accipit uxorem. (e)

1064 | 8 | Cyclus magnus annorum 532 bis à Nativitate Christi exactus, | 4 |
ertiò incipit.

Domnus

(a) MIRÆUS : ex Ms. Lips.

(b) MIRÆUS: ista fusius narrat Schaf. ad hunc annum.

(c) MIRÆUS legit : *onere seculi*, & in margine addit: *Schaf. an. 1072. & alibi idem tradit.*

(d) Miræus : CXLII. idemque refert ad an. 1064. additque in margine : *ponit hæc Baron. an. 1061. Est autem Alexander II.*

(e) MIRÆUS: ex Ms. Lips. De eodem Schaf. an. 1071.

| Romanorum. | | Francorum. | | Anglorum. | Anni domini.

Domnus Herimannus, nobili Alemannorum prosapia procreatus, hoc anno suum computum edidit, & famosissimam de naturali lunæ discursu quæstionem subtilissime investigatam absolvit: qui à prima fere ætate à renibus deorsum contractus, & toto vitæ suæ tempore ambulandi usu privatus, quia hoc Dei flagellum patientissime tulit, & insuper ei gratias egit, absque humano magisterio, in omni liberali scientia novus, Dei dono, philosophus apparuit. Erat autem moribus tranquillissimus, caritate diffusus, scientia, quod apud alios rarum est, benivolus, affabilis omnibus, pauperum cura sollicitus, virginitatis castitate integerrimus. Wilhelmus, Ultrajectensis Episcopus, cum Sigefrido Moguntino & aliis Episcopis Hierosolymam proficiscitur.

Godefridus, *(a)* rex Anglorum, obiit, eique Araldus succedit.

| 9 | Friderico duce mortuo, Gerardus ducatum recepit. | 5 | 1065

Multi usque ad septem millia, orandi voto Hierosolymam petentes, ab Arabibus in parasceve in quodam castello obsessi sunt, & tot occisi aut vulnerati, ut de septem & eo amplius millibus vix duo millia reversi sint.

| 10 | Cometes apparuit in tota Paschali hebdomada. | 6 | 1066

Harwich, rex Nordanimbrorum, cum mille penè navibus venit in Angliam regnaturus, & in urbe Eboraca plus quàm mille laicos, centum presbyteros de Anglis occidit: cui Araldus, rex Anglorum, cum septem legionibus superveniens, eum cum multis occidit. Interim Guillelmus, comes Normannorum, cum Francis in Angliam intrat, & conserto cum Anglis prælio, Araldum cum multis millibus perimit, & regnat in Anglia annis viginti sex.

| 11 | Obiit sanctus Theobaldus, in Vincentia, urbe Venetiæ, inclusus. | 7 | 1 | 1067

Cono, qui & Conradus, primicerius Coloniensis, ab imperatore Henrico ad suscipiendum archiepiscopatum Treverorum missus, capitur à comite Treverorum, Deoderico, & à satellitibus ejus in sylvam ductus, de rupe tertio præcipitatur, & adhuc illæsus gladio transverberatur, corpusque ejus foliis sylvæ obtegitur. Quod à rustico inventum ad villam defertur & sepelitur: inde à Deoderico, Virdunensi episcopo, transportatum ad Tollegium *(b)* monasterium multis statim miraculis à Deo glorificatur. 601

His temporibus, Beluacensi civitate suo destituta antistite, Guido, decanus custosque ecclesiæ sancti Quintini Virdunensis, & archidiaconus Laudunensis, constituitur Beluacensis episcopus, & à Gervasio, Remensi metropolitano, consecratur. Qui graviter ferens, carere se præsentia Quintini martyris, in ejus honore & memoria ædificavit ecclesiam, haud longè à mœnibus Belloacæ urbis.

Romæ, duobus de papatu contendentibus, Mantuæ synodus colligitur, *(c)* & mediante Annone, Coloniense archiepiscopo, Alexander se jurejurando de Simonia expurgans, in sede Apostolica subrogatur. Cadelo ut Simoniacus repudiatur. *Obiit Balduinus, potentissimus Flandriæ Marchisus, Insulæ sepultus. Elevatio sancti Macarii, Antiocheni Archiepiscopi, apud Gandavum (d)* | 12 |

(a) Miræus habet: *Herardus.*
(b) Potius Theologiense Monasterium. *BROWERUS Ann. Trevir. lib. XII. p. 544.* aliàs *Doleia* dictum.
(c) MIRÆUS: ponit Baron. an. 1064.
(d) MIRÆUS: ex Ms. Lips.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

1068 | 12 | 8 | Deodericus, comes Treverorum, de martyrizato Conone | 2 |
apud Deum & homines reus, exiliatur ab imperatore, & suscepta peregrinatione Hierosolymam eundi, quid de eo & de omnibus, qui in comitatu ejus pergebant, actum sit, adhuc nescitur.

Hinc Francis, hinc Scotis Angliam incursantibus, Angli fame consumuntur, multi eorum humanis carnibus vescuntur.

1069 | 13 | 9 | Guido, episcopus Belvacensis, duobus annis perfectam | 3 |
dedicavit ecclesiam in honore advocati sui, Quintini martyris, quarto nonas Octobris.

Fluminibus glaciali rigore constrictis, imperator Henricus terram Luticinianorum ingressus, eos nimia cæde prostravit, terram eorum nimiùm depopulatus.

1070 | 14 | 10 | Gerardus, dux Mosellanorum, moritur, moritur etiam | 4 |
dux Godefridus. Gerardo filius ejus Deodericus, Godefrido succedit filius ejus Godefridus gibbosus, etsi corpore exiguus, tamen animo eximius.

Hungari contra Salomonem regem suum rebellionem meditantur, sed terrore Heinrici imperatoris, cujus soror nupserat Salomoni, refrenantur.

Obiit Balduinus, Flandriæ Marchisius, qui Hasmonii sepultus est. (a)

1071 | 15 | 11 | Godefridus dux, ulteriores Frisones bello aggressus, eos | 5 |
penè ad internicionem delet.

Treveris in ecclesia sancti Paulini confessoris, in crypta subterranea invenitur corpus ejusdem sancti Paulini, quod olim à Frisia, *(b)* ubi exulaverat reportatum, ibi à Felice episcopo catenis ferreis fuerat suspensum, & iuxta eum multa corpora sanctorum: ad dexteram scilicet ejus Palmatius consul, & Patricius Treverorum; ad sinistram Thyrsus, unus de principibus Thebææ legionis, cum multis Thebæorum, in hac urbe à Rictiovaro martyrizatus; ad caput septem senatores urbis, Maxentius, Constantius, Crescentius, Justinus, & tres fratres, Leander, Alexander, Soter; ad pedes Hormisda, Papyrius, Constans, Jovianus. Et cùm multi alii ibi jacerent, horum tantummodo nomina, & tempus, & dies passionis, aureæ literæ in pariete scriptæ signabant, eosque omnes sub Rictiovaro passos fuisse docebant.

1072 | 16 | 12 | Balduino juniore, Flandrensium comite, defuncto (c) | 6 |
Robertus, frater ejus, consensu Flandrensium, contra Arnulphum, fratruelem suum, Flandrias occupat.

Arnulphus autem cum Philippo, Francorum rege, occurrit patruo suo Roberto, & pugna conserta, Arnulphus perimitur, Philippus rex fuga liberatur, & multis occisis hinc Richildis, Arnulphi mater, illinc Robertus capitur, & altero pro altero relaxato, bellum inter eos vario eventu protrahitur. *Obiit Mysac, Abbas Gemblacensis, succedit Tietmarus.*

1073 | 17 | 13 | In hoc anno, duobus magnis annis à 15 anno Tyberii | 7 |
602 Cæsaris revolutis, omnia secundum cursum Solis & Lunæ concordant illi anno, quo baptizatus est Christus Jesus, id est, octavo idus Januarii, die

(a) Miræus: *ex Ms. Lips.*

(b) Potius à Phrygia, prout *MIRÆUS* legit, & ex tabula Trevirensi patet, apud *BROWERUM Ann. Trevir. lib. XII. n. XXI.* Vide etiam supra *LAMBERTUM SCHAFNABURGENSEM a. 1072.* & *BARONIUM Martyr. ad 31. Aug.*

(c) *MIRÆUS: de ejus rebus gestis fuse Schaf. in Chron. a. 1071.*

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Anglorum* | *Anni domini.*

die Dominico Epiphaniæ. Initium jejunii ejus in secunda feria, tentatio *(a)* ejus 15 calendas Martii in sexta feria.

Herimannus (b) Leodicensis, fit Mettensium Episcopus.

Duobus fratribus Russorum regibus de regno contendentibus, *(c)* alter eorum à consortio regni pulsus, interpellat Henricum imperatorem, se & regnum Russorum ei submittens, si ejus auxilio restitueretur. Sed id frustra fuit, quia gravissima in imperio Romano orta dissensio monebat magis sua tueri, quàm aliena acquirere. Saxones enim multis & magnis injuriis & injustitiis ab imperatore affecti, contra eum rebellant, ad quos debellandos imperator instanter intendit.

Hildebrandus, archidiaconus Romanorum, qui & Gregorius, Romanæ ecclesiæ 161 *(d)* præsidet.

| 18 | 14 | Gregorius papa, *(e)* celebrata synodo Simoniacos a- | 8 | 1074
nathematizavit, uxoratos sacerdotes à divino officio removit, & laicis Missam eorum audire interdixit, novo exemplo, & (ut multis visum est) inconsiderato præjudicio, contra sanctorum patrum sententiam, qui scripserunt, quòd sacramenta, quæ in ecclesia fiunt, baptismus scilicet, chrisma, corpus & sanguis Christi, spiritu sancto latenter operante eorundem sacramentorum effectum, seu per bonos seu per malos intra Dei ecclesiam dispensentur. Tamen quia Spiritus sanctus mysticè illa vivificat, nec meritis bonorum dispensatorum amplificantur, nec peccatis malorum attenuantur, unde est hic, qui baptizat? Ex qua re tam grave oritur scandalum, ut nullius hæresis tempore sancta ecclesia graviori schismate scissa sit, his pro justitia, illis contra justitiam agentibus, aliis à Simonia non declinantibus, aliis notam avaritiæ honesto nomine prætexentibus, dum hoc, quod se gratis dare jactant, sub charitatis nomine vendunt, ut de Montanis dicit Eusebius, sub nomine oblationis artificiosius munera accipiunt. Porrò continentiam paucis tenentibus, aliquibus eam modò causa quæstus ac jactantiæ simulantibus, multis incontinentiam perjurio aut multipliciori adulterio cumulantibus, ad hoc, hac opportunitate laicis insurgentibus contra sacros ordines, & se ab omni ecclesiastica subjectione excutientibus, laici sacra mysteria temerant, & de his disputant, infantes baptizant, sordido humore aurium, pro sacro oleo & crismate utentes, in extremo vitæ viaticum Dominicum, & usitatum ecclesiæ obsequium sepulturæ, à presbyteris conjugatis accipere parvipendunt, decimas presbyteris deputatas igni cremant, & ut in uno cætera perpendas, laici corpus Domini à presbyteris conjugatis consecratum, sæpe pedibus conculcaverunt, & sanguinem Domini voluntariè effuderunt, & multa alia contra jus & fas gesta in ecclesia sunt, & hac occasione multi pseudomagistri exurgentes in ecclesia, prophanis novitatibus plebem ab ecclesiastica disciplina avertunt.

| 19 | 15 | Henricus imperator Saxones gravissimo prælio vicit, | 9 | 1075
eosque iterata expeditione perurgens, cunctos eorum principes, episcopos, duces, comites, cæterosque potentes ad deditionem coegit. *(f)*

Oo oo o Hun-

(a) Miræus: *Ita Ms. Atqui Evangelium dicit, cum jejunasset 40. diebus.*
(b) Miræus: *supple Præpositus.*
(c) Miræus: *Demetrius Ruzenorum Rex à Schafn. an. 1075. nominatur.*
(d) Miræus: *CLIII.* additque in margine: *Gregorius VII.*
(e) *MIRÆUS: Calumniam Sigeberti nimis addicti Henrico IV. Baronius refellit an. 1074. §. 36. & seqq. Porro originem rebellionis Henrici contra Sedem Apostolicam videre est eod. an. §. 5.*
(f) *MIRÆUS: Schaf. an. 1074.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Hungari contra imperatorem rebellant, regemque suum Salomonem, regno deturbatum, sub diutina custodia excruciant.

Deoduinus, Episcopus Leodicensium, obiit, cui Heinricus vita & genere nobilis succedit.

Anno, archiepiscopus Coloniensis, obiit, qui parochiam suam rebus & monasteriis à se fundatis ampliavit, inter quæ præeminet cœnobium Segebergense. *(a)*

1076 | 20 | 16 | Gregorius papa, *(b)* totus in Henricum imperatorem | 10 | invehitur, & quoscunque potest, ab eo verbis & scriptis avertit, animum etiam Agnetis, matris ipsius, ab eo alienat.

603 Hoc anno, qui est decimus tertius annus primi decennovalis cycli, in repetito magno anno Dionysii, duobus magnis annis à passione Domini revolutis, omnia, quæ ad cursum Solis & Lunæ spectant, anno Dominicæ passionis concordant, unde apparet, quòd Dionysius non rectè annos Domini cyclo suo annexuit. Quia enim ab anno Domini 532 cyclum suum orditus est, nimirum intendit, Christum fuisse natum anno 2 prioris magni anni; ac per hoc hic annus, anno Dominicæ passionis concordans, debuisset esse magni cycli annus, non tertius decimus, sed tricesimus tertius, quia is fuit annus passionis Domini, & per hanc consequentiam Solaris & Lunaris cursus concordant Evangelicæ veritati. Dionysius posuit nativitatem Christi 21 annis tardius, quàm debuit.

Richarius, *(c)* in Frisonia Godefridum ducem perimit.

Lietbertus, Episcopus Cameracensis, obit, cui Gerardus succedit. (d)

Balduinus puer, frater Arnulphi occisi, ad Donengium *(e)* bellavit contra exercitum patrui sui Roberti, quem pugnando devicit.

Godefridus Gibbosus, Dux Lotharingiæ, Antvverpiæ à Sicario per insidias graviter læsus, moritur. Heinricus Imp. Conrado, filio suo, Ducatum Lotharingiæ, Marcham vero Andoverpensem Godefrido, Eusthatii Comitis Boloniæ filio, Godefridi Gibbosi ex Ida sorore nepoti, acri adolescenti tradidit. Wilbelmus, Vultrajectensis Episcopus, moritur. Succedit Conradus, Moguntini Archiepiscopi Camerarius. (f)

Gelu magnum, & glacies validissima à calendis Novembris usque in medio Aprilis.

1077 | 21 | 17 | Henricus imperator, coacto Wormaciæ concilio 24 | 11 | episcoporum & multorum primatum regni, decerni jubet, omnia decreta & facta Hildebrandi papæ irrita esse debere: ibique omnes præter paucos Hildebrandum abjurant, eumque papatu abdicandum esse judicant. Hildebrandus contrà imperatorem *Romæ* excommunicat, sub hoc obtentu, ut primates regni quasi justa ex causa excommunicato regi contradicant.

Dominica Palmarum, circa horam sextam, sereno cœlo stella apparuit.

Prin-

(a) MIRÆUS: de iis Lamb. Schaf. hoc anno,

(b) MIRÆUS: Vide omnino Baron. an. 1075. §. 19. & sqq. Item 1076. §. 1. & multis seqq.

(c) Miræus: *Sicarius*, idemque, ut infra patet, rectius.

(d) MIRÆUS: ex Ms. Orteliano.

(e) Donincum aliàs, de quo *VALESIUS: hoc castrum, vel certe municipium est in finibus & Diœces. Ambianorum*, hodie *Denain.*

(f) MIRÆUS: Gozilonem nuncupat Lamb. Schafnaburgensis, qui & fusius ista narrat.

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini.

Principibus Saxonum, qui in deditione imperatoris erant, relaxatis per eos, quibus commissi fuerant, Saxones rebellant instinctu Hildebrandi papæ. Ipse papa occurrens imperatori in Longobardia, sub falsa eum pace absolvit. Omnes enim, qui prius Hildebrandum abjuraverant, perjurium perjurio cumulantes imperatorem abjurant, & Rodulphum, ducem Burgundionum, super se regem statuunt, corona ei à papa missa, cui erat inscriptum: *Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho.*

Hunc Sigefridus, archiepiscopus Moguntiæ, in regem benedixit, & facta à Moguntinis seditione contra eos, Rodulphus cum archiepiscopo noctu aufugit. Hildebrandus papa omnes adversantes imperatori absolvit ab infidelitate & perjurio.

Imperator, alpium aditibus contra se munitis, ubique omnes eorum insidias frustratus, per Aquileiam venit Ratisponam, & Rodulphum adorsus, eum fugere compulit, & iterata expeditione Sueviam depopulatur.

Sueno, Rex Daniæ, moritur: succedit filius ejus Haraldus. In Geisæ, Ungarorum Regis defuncti, locum sufficitur Ladislaus. Romæ moritur Agnes Imperatrix, mater Heinrici Regis. Lamberti Schafnaburgensis, monachi Herfueldensis, chronicon desinit.

| 22 | 18 | Henricus imperator, Sueviam pervagatus, castella frangit, | 12 | 1078 omnia depopulando inimicis suis formidinem, amicis addit fortitudinem, & multos, qui ex desperatione rerum à se defecerant, ad se trahit.

Hermannus episcopus Hildebrando papæ ad animam confœderatur, ac per hoc imperatori rebellis, Metensi urbe pellitur. Ab hoc tempore cœpit reflorere in ecclesia beati Quintini Beluacensi canonicus ordo, primùm ab Apostolis, postea à beato Augustino episcopo regulariter institutus, sub magistro Ivone, venerabili ejusdem ecclesiæ præposito, postea Carnotensium episcopo.

| 23 | 19 | Hoc anno inceptum est cœnobium sancti Salvatoris, in | 13 | 1079 insula, quæ dicitur Aquincinctus, (a) a viris illustribus, Sichero videlicet atque Gualtero, qui Anselmum de Ribodimonte, nobilissimum virum, adeunt, & ab eo insulam, quia sui erat juris, deposcunt. At Anselmus sine dilatione gratis, quod petebatur, concessit.

Hoc tempore in Oriente Turci super Arabes & Sarracenos invaluerunt, & Armeniam & Syriam incursantes, multas urbes & ipsam Antiochiam capiunt. 604

Henricus imperator, in Pentecoste conventu habito Moguntiæ, decrevit Hildebrandum à papatu esse deponendum, & Longobardiam petens, Guibertum, Ravennæ episcopum, pro Hildebrando papam designat.

| 24 | 20 | Hildebrandus papa quasi divinitus revelatum sibi prædixit, | 14 | 1080 hoc anno falsum regem esse moriturum: & verum quidem prædixit, sed fefellit eum de falso rege conjectura, secundum suum velle super Henrico rege interpretata. Rex enim Henricus Saxonibus gravi prælio congreditur, & in congressu falsus rex Rudolphus cum multis Saxoniæ principibus extinguitur.

Moguntia magnum terræ motum persensit calendis Decembris.

Claret in Anglia Lanfrancus, doctrina & probitate conspicuus, ex abbate

(a) De hoc Monasterio uberius agit *AUB. MIRÆUS Chron. Ord. Benedict. cap. LXVIII.* ejusdemque situm designat, ad Scarpum fl. secundo milliari à Duaco.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

abbate Cadomensi ordinatus Cantuariæ archiepiscopus. Eo tempore florebat in Normannia Anselmus, Beccensis monasterii abbas eximius, & pro sua sanctitate & sapientia plurimùm nominatus.

Hoc etiam tempore in cœnobio sancti Medardi pollebat signis & virtutibus vir beatissimus Arnulphus, qui pro miro sanctitatis fervore propositum reclusionis eligens, & arcta nimis abstinentia seipsum affligens, prophetiæ gratiam divinitus accepit, & ex recluso abbas hujus monasterii factus, ad ipsam reclusionem pro contemptu mundi, à desiderio internæ quietis postmodum rediit. Suessonico autem pontifice defuncto, electus est ad episcopatum, & jussu papæ Gregorii à sedis Apostolicæ legato, Hugone, Lugdunensi archiepiscopo, in præsulem est consecratus.

1081 | 25 | 21 | Regis Dagoberti tempore sanctus præsul Ursinarus, in | 15 | Flandrensi provincia prædicans, sub honore sancti Petri Apostoli, ipso sibi revelante, ecclesiam Maldenburgensem *(a)* oppido ædificavit & consecravit, quam Deus multis miraculis usquequaque glorificavit. Inter quæ illud tam mirabile quàm inauditum antea extitit, quod hoc anno Dominici nocte natalis contigit. Campanarium præfatæ ecclesiæ, vehementi vento flante à suis locis evulsum, & ad terram penitus fuit inversatum, ita in aere pendens & ruinam sui minitans, ut semper casurum, & cuncta vicina confracturum cerneretur. Sed cùm per sex noctes & dies id tractaretur à populo, qualiter hinc inde extractis machinis sursum erigeretur, & utrumque loco suo relocaretur, pridie calendas Januarii, circa noctis medium adveniens virtus divina, totam ecclesiam intus & foris implevit luce ignea, & campanarium ad terram reclinatum totum simul erexit, ac firmissimè locis suis relocavit, & campanas ibi dependentes mox sonare compulit.

Eadem die surdi & claudi, cæci & paralytici, celerrimam in loco illo adepti sunt medelam. Nec solùm illo die, sed prolixiori tempore divinæ virtutis tanta permansit copia, ut de longè & de propè confluentibus ægrotis, parata cælitus præstaretur medicina.

Moguntia ex maxima parte incendio conflagravit.

Magnus terræ motus, cum gravi terræ mugitu, factus est sexto calendas Aprilis, prima hora noctis, portendens fore imminens malum, quod in toto orbe insonuit, & unde terra dolet & doluit. Henricus enim imperator ad debellandum papam Hildebrandum Italiam petit, contra quem papa urbibus & castellis munitis se ad rebellandum accingit, cumque Romam hostiliter adeuntem non recipit.

1082 | 26 | 22 | Henricus autem imperator, expugnatis urbibus & castellis, quæ contra se pro Hildebrando erant, Romam Leonianam obsidet. | 16 |

In Gallia Hermannus, miles Hermanni episcopi, corona sibi imposita, post Rodulphum in Saxonia tyrannidem exercet.

605 Marianus Scotus Chronicam suam, à Christi Nativitate inchoatam, usque ad hunc annum perduxit, qui erat ætatis suæ annus 56, multùm laborans errorem corrigere de annis Domini, qui invenitur in cyclo Dionysii, altrinsecus autem secundum veritatem Evangelii.

1083 | 27 | 23 | Hoc anno Henricus imperator, Roma Leoniana capta, | 17 | Romam obsidet. Condicto inter imperatorem & papam die ad causam

(a) Potius Aldenburgensem, ab oppido Aldenburg, quod secundo milliari ab Ostenda distat. De hoc Monasterio agit uberius AUBERTUS MIRÆUS *Chron. Ord. Benedicti cap. LXXI. p. 310.* Vide infra *ad a. 1087.*

ſam inter eos diſcernendam, cùm pax, diſſimulante papa, inter eos non conveniret, Romani & multi Italiæ epiſcopi à papa deſciſcunt, qui fugiens ad Normannos ſe contulit.

Affligemenſe cœnobium tale, auxiliante Deo, ſumſit exordium. Prædicante Wetherico, ſervo Dei, qui quaſi ſtella matutina in medio nebulæ, effugandis obſcuritatibus erroris apparuit, converſi quinque milites (a) ſuis integre renuntiant. Inter quos Gerardus Niger, qui ceteris excellentior videbatur, doctoris ſui conſilio animatus, cum ſociis locum Afflighem dictum, ſicut nomine, ſic omni barbarie incultum, (quippe qui latrocinantium tantum conventiculis aptus erat) ædificare, & clauſtrum in eo exſtruere, aggreditur. (b)

| 28 | 24 | Romani imperatorem Henricũ recipiunt in urbe,& eo- | 18 | 1084
rum judicio Hildebrandus papatu abdicatur, & Guibertus, Ravennæ archiepiſcopus,in ſedem Apoſtolicam inthronizatus,Clemens nominatur.

Bruno, natione Teutonicus, ex urbe Colonia, literis apprimè eruditus, Remenſis eccleſiæ canonicus, & ſcholarum magiſter, relicto ſeculo, eremum Carthuſiæ fundat, propoſitumque monaſticæ converſationis ſatis arduum inſtituit. Hujus ſancti propoſiti cooperator & æmulator, epiſcopus beatæ memoriæ Hugo, Gratianopolitanus epiſcopus, ab eodem Brunone habitum monachicum ſumpſit, cunctiſque ibi habitantibus inſigne exemplum præbuit.

Henricus rex patricius Romanorum conſtituitur, & à Clemente papa in imperatorem benedicitur.

Comes Montenſis, Balduinus, uxorem ducit Idam.

| 29 | 25 | Henricus imperator, Moguntiæ regali & ſynodali con- | 19 | 1085
ventu coacto, exigit ab omnibus, ut Hildebrandi depoſitionem & Guiberti ordinationem ſub ſcripto approbent, cui aliqui manu & ore faventes, corde tamen Hildebrando adhærebant.

Hermannus Metenſis, ſibi abſenti abjudicato epiſcopatu, iterum urbe pellitur. Imperator in epiſcopatu Metenſium alterum mercenarium ſuppoſuit, ſed oves Chriſti non audiverunt voces alienorum.

Imperator Saxones aggreditur. Illi pacem petunt & impetrant, pacti, quòd omnibus pro hac rebellione proſcriptis ſua reſtituantur. Quod quia factum non eſt, iterum rebellant, incentore præ cunctis Egberto comite, imperatoris conſanguineo.

Gualcherus, ex clero ſancti Lamberti in Anglia, epiſcopus Anglorum, odiis innocens impetitur, & in celebrando Miſſam ab eis, quaſi alter Stephanus papa, martyrizatur.

Hildebrandus papa, qui & Gregorius ſeptimus, apud Salernum exulans moritur. De hoc ita ſcriptum reperi. *Volumus vos ſcire, qui eccleſiaſticæ curæ ſoliciti eſtis, quòd Dominus Apoſtolicus Hildebrandus, qui & Gregorius, nunc in extremis poſitus, ad ſe vocavit unum de duodecim cardinalibus, quem multùm diligebat præ cæteris, & confeſſus eſt Deo, & ſancto Petro, & toti eccleſiæ, ſe valde peccaſſe in paſtorali cura, quæ ei ad regendum commiſſa erat, & ſuadente Diabolo, contra humanum genus odium & iram concitaſſe. Poſtea verò ſententiam, quæ in orbe terrarum effuſa eſt, pro augmento Chriſtianitatis cœpiſſe dicebat. Tunc demum miſit prædictum confeſſorem ad imperatorem, & ad totam eccleſiam, ut optaret illi indulgentiam, quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat, & tam citò induebat ſe Angelica veſte, & dimiſit ac diſſolvit vincula omnium bannorum ſuorum imperatori, & omni populo Chriſtiano, vivis & defun-*

(a) Miræus in margine: *Iſto ævo* milites *dicebantur, qui nobis hodie* Equites.
(b) *MIRÆUS: ex MS. Lipſ.*

Anni domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. |

defunctis, clericis & laicis, & jussit suos abire de domo Deoderici, & amicos imperatoris ascendere. (a)

606 1086 | 30 | 26 | Saxones, urbem Wirzburch obsidentes, ut episcopum | 20 | ipsius Alberonem, expulsum à civibus, sedi suæ restituant, Henricus imperator aggreditur. Sed exercitus ejus divinitus exterritus cessit, & ceciderunt ex eis plus quàm quatuor millia, à parte Saxonum quatuordecim tantùm occisis.

Hoc anno consecrata est ecclesia Aquicinensis cœnobii à Gerardo, Cameracensi Episcopo. (b)

Hoc anno, nimia aquarum inundatio multis in locis damno & periculo fuit. Nam & in Italia diluvies tanta fuit, ut rupes liquefactæ plures villas ruina sua destruerent.

Cassinensium abbas Desiderius, qui & Victor, 162, contra Clementem fit papa, sed dysenteria dissolutus, non multo pòst moritur.

Anselmus, Lucensis episcopus, Hildebrandi papæ cooperator indefessus, apud Mantuam exulans moritur, qui in Hieremiam & in Psalmos tractatus edidit, & doctrinam Hildebrandi libro luculento confirmavit, cujus sanctitas miraculis declarata est.

Domesticæ aves, pavones, gallinæ & anseres, se à domibus extrahentes, omnes fiunt sylvaticæ.

Richildis, Flandrensium Comitissa, obiit. Rotbertus junior in partem regni a patre suo adsciscitur. Affligemensis cœnobii fundatores, qui omnibus abjectis, ita nudi ad ædificandum claustrum convenerant, ut nihil secum, præter panes tres, dimidium caseum & pauca ferramenta detulerint, vix tribus annis exactis, à Gerardo, Cameracensi Episcopo, in honore Apostolorum Petri & Pauli ecclesiam dedicari faciunt. Comitissa Adela cum duobus filiis suis, Heinrico & Godefrido, ad ædificandum inibi cœnobium, eundem locum libertate donavit. Prædicti fratres monachos, à quibus monachicum ordinem discerent, sibi adsociaverunt. Arnulfus, Suessonicæ civitatis Episcopus, spiritu prophetiæ, puritate vitæ, & miraculis venerabilis, claruit, & in Aldenbort (c) in ecclesia sancti Petri Dei nutu sepelitur. (d)

1087 | 31 | 27 | Inter imperatorem & Saxones vario eventu sæpe pu- | 21 | gnatur.

In Italia, Venetianis meditantibus auferre corpus sancti Nicolai à Myrrhea Lyciæ à Turcis desolata, præoccupaverunt eos Barenses cives numero 47, ab Antiochia Myrrheam venientes, qui à quatuor tantum monachis, ibi inventis, extorserunt ostendi sibi tumbam sancti. Qua effracta, ossa sancti Nicolai in olei liquore natantia, integro numero extraxerunt, & Barum cum gloria detulerunt. *(e)* Facta est autem hæc translatio anno 745 à depositione sancti Nicolai.

Sanctus Arnulphus, ex abbate sancti Medardi, postmodum etiam ad pontificatum civitatis Suessonicæ promotus, pro pacis reintegratione inter Flandrenses Flandriam venit, atque in vico, nomine Aldenburch *(f)* ecclesiam sancti Petri jam divinis miraculis illustratam, cœnobium monachorum fecit, ordinem regularis vitæ instituit, tandemque in eodem

(a) *MIRÆUS: Refellit has nugas Baronius an. 1084. §. 11. 1085. §. 14. 1087. §. 18. 1098. §. 13. & alibi.* Eadem tamen confirmat *ALBERICUS a. 1085.*
(b) *MIRÆUS: ex MSc. Ortel. & Aquic.*
(c) *MIRÆUS: Aldenborch.*
(d) *MIRÆUS: ex MSc. Lips.*
(e) Vide supra *a. 1081.*
(f) Vide supra *DODECHINUM a. 1087.* infra *COMPIL. CHRONOLOG. a. 1130.*

| Romanorum. | | Francorum. | | Anglorum. | | Anni domini.

dem monasterio & finem vitæ & sepulturam, secundum quod ipse prædixerat, accepit.

Pisces in aquis moriuntur.

Hoc anno Cnuth, Rex Danorum, interficitur. Domnus Fulgentius Affligemensis cœnobii primus Abbas hoc anno electus est in festivitate sancti Martini. Hugo, Abbas Cluniacensis pietate insignis, discretione præcipuus, sanctitate & religione clarus habetur. Obiit Alardus, primus Abbas Aquicinensis ecclesiæ. Cui successit Alelmus ex Normannia de cœnobio Becci. (a)

| 32 | 28 | In Hispania, rex Galliciæ Ausul, *(b)* Sarracenos fortiter debellat, & Toletum, maximam eorum urbem, per aliquot annos obsessam, tandem expugnat, & cultum Christianitatis in ea dilatat. | 22 | 1088

Odo, ex monacho Cluniacensi episcopus Ostiensis, contra imperatorem & Guibertum 163. fit papa, & Urbanus *(c)* nominatur. Hinc in ecclesia scandala, & in regno augescunt dissidia, dum alter ab altero dissidet, dum regnum & sacerdotium dissentit, dum alter alterum excommunicat, alter alterius excommunicationem, aut ex causæ aut ex personæ præjudicio, contemnit, dumque alter in alterum excommunicandi authoritate, magis ex suo libitu, quàm ex justitiæ respectu abutitur, authoritas illius, qui dedit potestatem ligandi ac solvendi, omnino despicitur. Nimirum (ut pace omnium bonorum dixerim) hæc sola novitas (non dicam hæresis) nec dum in mundo emerserat, ut sacerdotes illius, qui dixit regi Apostata, & qui regnare facit hypocritam, propter peccata populi, doceant populum, quòd malis regibus *(d)* nullam debeant subjectionem, & licet ei sacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen debeant fidelitatem, nec perjuri dicantur, qui contra regem senserint, imò qui regi paruerit, pro excommunicato habeatur, qui contra regem fecerit, à noxa injustitiæ & perjurii absolvatur.

Hoc anno, domnus Fulgentius primus Affligemensis cœnobii Abbas consecratus est, in festivitate sancti Gregorii. Monasterium sancti Joannis in Florinis concrematur anno LXXII. suæ consecrationis. Obiit Alelmus II. Abbas Aquicinensis cœnobii, cui successit Haimericus, Atrebatensis monachus, litteris eruditus.

| 33 | 29 | Godefrido, Godefridi Gibbosi ex sorore nepoti, tandem datur ducatus Lotharingiæ. *Coloniæ post Siguinum Herimannus ordinatur Archiepiscopus.* | 23 | 1089

Annus pestilens, maxime in Occidentali parte Lotharingiæ, ubi multi, sacro igne interiora consumente, computrescentes, exesis membris instar carbonum nigrescentibus, aut miserabiliter moriuntur, aut 607 manibus ac pedibus putrefactis truncati, miserabiliori vitæ reservantur, multi verò nervorum contractione distorti tormentantur.

| 34 | 30 | Henricus imperator, ad debellandos adversantes sibi, Italiam petit. | 24 | 1090

Herman-

(a) MIRÆUS: *ex MS. Lips. & Aquic.*

(b) MIRÆUS: *Amsul.*

(c) MIRÆUS: *Baron. eodem isto an. §. 3. & 4. Est Urbanus II. Hæc Sigeberti querimonia gravans legitimos Pontifices, favore schismaticorum, quam iniqua sit, patet ex tota historia Gregorii VII. Victoris III. & hujus Urbani II. apud Baronium.*

(d) MIRÆUS: *Non hoc docuerunt isti; sed quod Apostolica auctoritate possint Reges ob crimina gradu suo dejici, & ita qui suberant, ab eorum obedientiæ vinculo liberari. Vide epist. Gregorii VII. ad Metensem Episcopum, apud Banzon. an. 1081. §. 3. 4. 5.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

Hermandus *(a)* tyrannus, à Saxonia Lotharingiam repetens, ad concitandos regni motus laborat, qui, dum muro castelli cujusdam incautè approximat, jacto de turri saxo in capite percutitur & moritur.

Metis, corpus sancti Clementis, primi episcopi ab Apostolis illic ordinati, inventum levatur.

Herimannus Episcopus, permissu Imp. a Mettensibus urbe receptus, dum post prandium liberaliter celebratum in lecto se reclinasset, mortuus invenitur.

In Saxonia Egbertus comes, dum fideles imperatoris bello insequitur, & ipse perimitur.

Sterilitas frugum terræ augescit, & fames paulatim irrepit.

Ea tempestate venit Aquicinctum quidam nomine Gelduinus, qui ex monacho Laudunensi, Abbas sancti Michaelis de Terrascia, relicta Abbatia, ob amorem Domini, reclusus efficitur Aquicincti. Sanctus Bernardus, postea primus Abbas Clarevallensis, nascitur in Burgundia. (b)

1091 | 35 | 31 | Henricus imperator in Italia castella & munitiones ad- | 25 | versantium sibi expugnat, Mantuam quoque obsidet & capit.

Bonæ memoriæ Heinricus Leodicensium Episcopus, amator pacis & religionis, obit, eique Otbertus ex clero ejusdem ecclesiæ succedit. (c)

1092 | 36 | 32 | Incentoribus Saxonici belli omnibus penè peremptis, | 26 | Saxones, pertæsi malorum, composita inter se pace, quiescunt ab omni motu bellorum.

Dominus Ivo, sancti Quintini Belvacensis præpositus, à papa Urbano consecratus, fit Carnotensis episcopus.

Guillelmus, Anglorum rex, vir singularis censuræ & severitatis, obiit, Guillelmus, filius ejus, ei succedit.

Vuestfali Fresoniam aggressi, omnes pœne a Fresonibus perimuntur. Obiit Tietmarus, Abbas Gemelacensis, succedit Lietardus. Gerardus, Episcopus Cameracensis, obiit. Gualtherus ei succedit. (d)

1093 | 37 | 33 | Conradus, filius imperatoris Henrici, in Italia se ad pa- | 1 | tris sui adversarios contulit, & multis se à patre ad filium vertentibus, hæc res priores patris victorias multùm obfuscat, & vires ejus attenuat.

Jaculum ignitum, à meridie ad Aquilonem, per cœlum ferri visum est calendis Augusti, prima hora noctis.

Ecclesia S. Georgii Hesdiniensis traditur ecclesiæ Aquicinctensi. (e) Eodem anno III. Idus Octobris obit Rotbertus, primus hujus nominis Flandriæ Marchisus, succedit filius ejus Rotbertus. Lanfrancus, Cantuariensis ecclesiæ Archiepiscopus, diem ultimum claudit. Cui succedit Anselmus, vita & doctrina præcipuus, flos Præsulum, lux patriæ, per omnia imitator magistri, qui & diversa opuscula conscripsit. (f)

1094 | 38 | 34 | Dominus Girardus, Cameracensis ecclesiæ episcopus, | 2 | obiit, cui Gualcherus succedit, sed ipso postea ab episcopatu expulso, Manasses ordinatur episcopus.

In Gallia & Germania gravis hominum mortalitas facta est.

In

(a) *MIRÆUS: Herimannus.*
(b) *MIRÆUS: Ex MSS. Aquicinctino.*
(c) *MIRÆUS* in margine *Saxoniam.*
(d) *MIRÆUS: ex MSS. Aquic.*
(e) *MIRÆUS: ex MSS. Aquic.*
(f) *MIRÆUS: ex MSS. Lips.*

In Italia, *illi*, qui *se* ad imperatorem ab hostibus ejus transtulerant, eo ad Galliam reverso, omnes penè ad hostes ejus rursum transeunt, & munitiones ab eo expugnatas contra eum muniunt.

Pontificante in urbe Laudunensi Eluiando, mulier quædam, in proximo manens, habebat generum juvenili specie decorum, quem multa diligentia pro amore filiæ suæ accurabat: unde & orta turpis suspicio de muliere & genero suo inter vicinos homines valde eam turbavit. Quæ impatienter ferens, famam suam hominis opprobrio turpari, injuriæ suæ causam in eum retorsit, & clandestina machinatione ut occideretur, à duobus pueris procuravit. Postmodum verò ad pœnitentiam facti homicidii conversa, cuidam presbytero, per confessionem peccatum suum revelavit. Sed elapso aliquanti temporis spatio, presbyter idem cum ea litigans, malum, quod fecerat, ei in faciem exprobravit. Quo audito, parentes hominis occisi properantes, nunciaverunt vicedomino Laudunensi. Jubente vicedomino, vocata mulier venit, & qualiter hominem occidisset, nequaquam celavit. Judicatum est igitur, eam ignibus debere concremari, sed priùs ducta ad ecclesiam beatæ Dei genetricis Mariæ, peccatum suum coram Deo & hominibus ex ordine narravit, & sic meritis & precibus sanctissimæ virginis Mariæ seipsam fideliter commendavit. Deinde, missa in ignem, incendium nullatenus sensit, sed divina protegente gratia, consumpto igne, ipsa permansit illæsa. Quod factum cognati hominis occisi non divinæ virtuti ascribentes, sed fragilem potius lignorum materiam causantes, 608
iterum succendunt ignem circa eam, fortioribus lignis, sed nihil profecerunt. Iterato enim miraculo, servavit eam Deus incolumem ab exustione ignis, ad laudem sui nominis, suæque genitricis gloriam & honorem. Egressa igitur ex incendio, non solùm carne, sed etiam veste & carne illæsa, ad ecclesiam sanctæ Dei genetricis, omni populo applaudente, ducta est, & post laudes Deo redditas, volente Deo, paucis diebus transactis, transiit ab hoc seculo.

| 39 | 35 | Elimandus, bonæ memoriæ Laudunensis episcopus, ob- | 3 | 1095
iit, Jugelrandus succedit Elimando.

Fames diu concepta gravissimè ingravatur, & fit annus calamitosus, multis fame laborantibus, pauperibus per furta & incendia ditiores graviter vexantibus.

Cum valido ventorum turbine etiam terræmotus factus est media nocte, quarto idus Septembris.

Rex Anglorum à fratribus suis bello sollicitatur, in Normannia & Anglia.

In multa terrarum parte, pridie nonas Aprilis, circa diluculum, stellæ complures simul de cœlo in terram cecidisse visæ sunt, inter quas unam maximam labi in terram, cùm quidam in Francia stuperet, & notato loco, ubi labi visa est, cùm, aquam ubi fudisset, fumus cum fervoris sono inde exiret, magis stupuit.

Henricus, comes Lovaniensis, perimitur.

In comitatu Namucunsi, *(a)* panem subcinericium, quasi sanguine infectum vidimus.

(b) Rex Hungarorum moritur.

Urbanus, per Burgundiam & Franciam habitis conciliis, Hildebrandi

(a) Namurcensi. Vide *VALESIUM, voce Namucum.* Vide infra *a. 1118.*
(b) Miræus hic in margine ponit: *Salomon.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.*

brandi decreta renovat & confirmat, Philippum, regem Francorum, qui, vivente uxore sua, superduxerat alterius viventis uxorem, excommunicat.

Expulso ab episcopatu Cameracensi Gualthero, Manasses ei succedit. Obiit Rainoldus, Remensis Archiepiscopus. (a)

Hoc anno, sacro igne multi accenduntur, membris instar carbonum nigrescentibus.

1096 | 40 | 36 | Eclipsis Lunæ facta est tertio idus Februarii, rursum septimo idus Augusti eclipsis Lunæ facta est. | 4 |

Occidentales populi dolentes, loca sancta Hierosolymorum à gentibus prophanari, Turcos etiam terminos Christianorum jam multa ex parte invasisse, innumerabiles una inspiratione moti, & multis signis sibi ostensis, alii ab aliis animati, duces, comites, potentes, nobiles & ignobiles, divites, pauperes, liberi & servi, episcopi, clerici, monachi, senes & juvenes, pueri & puellæ, omnes uno animo, nullum ullo angariante, undique concurrunt, *(b)* ab Hispania, à Provincia, ab Aquitania, à Britannia, à Scotia, ab Anglia, à Normannia, à Francia, à Lotharingia, à Burgundia, à Germania, à Longobardia, ab Apulia, & ab aliis regnis virtute & signo sanctæ crucis signati & armati, ultum ire parant injurias Dei in hostes Christiani nominis. Et quanto quisque hactenus ad exercendam mundi malitiam erat pronior, tanto nunc ad exercendam ultro Dei militiam fit promptior, firmissima pace interim ubique composita. Et primo Judæos in urbibus, in quibus erant aggressi, eos ad credendum in Christum compellunt credere, nolentes bonis privant, trucidant, urbibus eliminant. Aliqui Judæorum zelo *(c)* tenendæ patriæ legis ducti, se mutuò trucidant, alii ad tempus se credere simulantes, pòst ad Judaismum revolvuntur.

Eminebant in hoc Dei hostico dux Lotharingiæ Godefridus, & fratres ejus Eustachius & Balduinus, Anselmus de Ribodimonte, *(d)*
609 Balduinus comes Montensis, Robertus comes Flandrensis, Stephanus comes Blesensis, Hugo Magnus, frater Philippi regis Francorum, Robertus comes Normannorum, Raymundus comes sancti Ægidii, Baiamundus dux Apuliæ, & Tancredus nepos ejus, *& Ansellus de Ribodimonte, fundator Aquicinensis ecclesiæ. (e) Ida, Boloniensium Comitissa, tradidit Affligemensibus ecclesiam, quæ est in villa Genapia, cum decimis & universis ejus reditibus, consentientibus filiis ejus, Godefrido Duce, Eustathio & Balduino. Idem Godefridus Dux, filius ejus, in eadem villa, quinque mansos terræ Affligemensibus donavit, ad quos ipsa postea quasdam partes circumiacentes plane unum continentes, in augmentum concessit. (f)* Horum omnium curam, Apostolica authoritate, suscepit vir eximius, Hamarus, Podiensis episcopus, eisque consilio & doctrina usque ad captam Antiochiam plurimùm proficuus fuit. Hujus etiam viæ incitator Petrus quidam eremita fuit, qui

(a) *MIRÆUS: Ex MSS. Aquic.*
(b) *MIRÆUS: Mirum est, Sigebertum nihil dicere de Urbano II. in concilio Claromontano hanc expeditionem proponente & urgente. Vide Guiliel. Tyrium & Baron. an. 1095. §. 33. & seqq. Baron. an. 1095. §. 40. & seqq. & a. 1096. §. 11. Vide Baron a. 1097. §. 144. 145.*
(c) Ante legebatur *cælo*, sed emendavi ex edit. Henr. Stephani.
(d) Sive *Ribemont*, in diœcesi Laudunensi. Occurrit *A. 1097. 1099.* Vide *VALESIUM, voce Ribodimons.*
(e) *MIRÆUS: Ex MS. Aquic.*
(f) *MIRÆUS: Ex MS. Lips.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini. |

qui usque ad captam Hierusalem in multis utilis cum exercitu Dei perseveravit.

| 41 | 37 | Cometes in Occidente apparuit, tota prima hebdoma- | 5 | 1097
da Octobris.

Nimia aquarum inundatione autumnalis satio impeditur, & sterilitas frugum terræ sequitur.

Exercitus Dei aggressus, terminos paganorum viriliter agit, primumque ejus fuit bellum ad pontem Pharphar fluminis, nono calendas Martii, ubi multi Turcorum occisi sunt. Secundum eis bellum fuit apud Niceam, tertio nonas Martii, in quo etiam pagani victi sunt. Capta ergo Nicea, capta Laodicea, cùm essent plus quàm trecenta millia armatorum in exercitu Christianorum, tanta eis omnium rerum suppetebat copia, ut aries uno nummo, bos vix duodecim nummis venderetur.

Lanfranco, Cantuariensi archiepiscopo defuncto, Anselmus, abbas Beccensis, pro sua sanctitate & doctrina, non solùm in Normannia, sed etiam in Anglia, jam celeberrimus succedit in præsulatu. Qui, licet à rege Guillelmo & principibus terræ, totiusque ecclesiæ conventu susceptus honorificè fuisset: multas tamen molestias & tribulationes postmodum sub ipso rege passus est, pro statu ecclesiæ corrigendo. Nam reges Angliæ hanc injustam legem jam diu tenuerant, ut electos ecclesiæ præsules ipsi per virgam pastoralem ecclesiis investirent.

| 42 | 38 | Obsessa Antiochia, in tantum attenuati sunt Christiani, | 6 | 1098
propter omnium rerum penuriam, ut in tanto exercitu vix centum boni equi invenirentur, & tamen, quamvis ex desperatione rerum multi se subtraxerint, multi etiam repatriaverint, nono obsidionis mense, capta Antiochia, Christiani à paganis, versa vice obsessi, tanta fame afflicti sunt, ut vix aliqui ab humanis carnibus abstinerent: sed confortati à Deo, per inventam ejus lanceam, à tempore Apostolorum non visam, ipsa lancea eos præcedente, obsessi cum obsessoribus concurrerunt 4. calendas Julii, & hoc tertio bello victoriam adepti sunt. Quartum bellum eis fuit in Romania, calendis Julii, & ibi Turci victi sunt.

Commissa Antiochia duci Bajamundo, Christiani, propter vitandum tædium, & famem, & maximè propter discordias principum, proficiscuntur in Syriam, & expugnatis Marra & Barra, urbibus Sarracenorum, & multis regionum castellis, tanta ibi rursum fame affecti sunt, ut corpora Sarracenorum jam fœtentia comedere compulsi sint.

Conradus, Ultrajectensis episcopus, feria quarta Paschæ post Missam à se celebratam, à quodam suorum in domo sua perimitur. In episcopatu Lingonensi situm noscitur esse cœnobium nomine Molismus, (a) fama celeberrimum, religione conspicuum. Hoc à sui exordio magnis sub brevi tempore divina clementia suæ gratiæ muneribus illustravit, viris illustribus nobilitavit, nec minus amplum possessionibus, quàm clarum virtutibus reddidit. Cæterùm possessionibus virtutibusque diuturna non solet esse societas. Hoc quidam ex illa sancta congregatione viri nimirum sapientes altius intelligentes, elegerunt potius studiis cœlestibus occupari, quàm terrenis implicari negotiis. 610
Unde & mox virtutum amatores de paupertate fœcunda virorum cœperunt

(a) Origines hasce Cistercienses CÆSARIUS HEISTERBACENSIS, Monachus *lib. I. Dial. cap. 1.* uberius exposuit, atque ex eo *AUB. MIRÆUS Chron. Cisterciensi.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

perunt cogitare. Simulque advertentes, ibidem, etsi sanctè honesteque viveretur, minus tamen pro sui desiderio atque proposito, ipsam, quam professi fuerant, regulam observari, loquuntur alterutrum, quod singulos monet, pariterque inter se tractant, qualiter illum versiculum adimpleant, *Reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea.* Quid plura? Unus & viginti monachi, unà cum patre ipsius monasterii, beatæ scilicet memoriæ Roberto, egressi, communi consilio, communi perficere nituntur assensu, quod uno spiritu conceperunt. Igitur post multos labores ac nimias difficultates, quas omnes in Christo piè vivere volentes pati necesse est, tandem desiderio potiti, Cistercium devenerunt, locum tunc scilicet horroris & vastæ solitudinis. Sed milites Christi, loci asperitatem ab arcto proposito, quod jam animo conceperant, non dissidere judicantes, ut verè sibi divinitus præparatum, tam gratum habuere locum, quàm charum propositum. Hoc igitur anno ab incarnatione scilicet Domini 1098, venerabilis Hugonis, Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopi, sedis Apostolicæ tunc legati, & religiosi viri, Walterii, Cabilonensis episcopi, nec non & clarissimi principis, Odonis Burgundiæ ducis, freti consilio, authoritate roborati, inventam eremum in abbatiam construere cœperunt, præfato abbate Roberto, ab illius diœcesis episcopo videlicet Cabilonensis, suscipiente curam virgamque pastoralem, cæteris sub ipso in eodem loco firmantibus stabilitatem. At verò, post non multum temporis, factum est, ut idem abbas Robertus, requirentibus eum monachis Molismensibus, papæ Urbani secundi jussu, Walterii, Cabilonensis episcopi, licentia & assensu, Molismum reduceretur, & Albericus, vir religiosus & sanctus, in ipsius loco substitueretur. Hoc sanè inter utramque ecclesiam, sequestro pacis gratia retento, & Apostolica authoritate confirmato, ut ex eo jam tempore neutra earum, utriuslibet monachum, ad habitandum sine commendatione regulari susciperent. Quo facto, novum monasterium, novi patris sollicitudine & industria, in brevi, & non mediocriter Deo cooperante, in sancta conversatione profecit, opinione claruit, rebus necessariis crevit.

Multis in locis, quinto calendas Octobris, cœlum quasi ardere visum est nocturno tempore, & sequuta est animalium *gravis* pestilentia, & segetes nimio imbre & aurigine corruptæ sunt.

Robertus, Molismensis Abbas, Cisterciense monasterium construere cœpit.

Coloniæ, post Herimannum, Fridericus ordinatur Archiepiscopus.

1099 | 43 | 39 | Christianis Turcas fortiter debellantibus, eorumque urbes | 7 | & castella sibi bellando vendicantibus, contigit apud quoddam munitissimum castrum, nomine Archas, à Hierusalem octo mansionibus situm, multos eorum perire, cum quibus & Anselmus de Ribodimonte, lapide percussus in capite occubuit, hoc solummodo post acceptum vulnus ter verbum repetens, *Deus adjuva me.* Erat autem vir prudentissimus, & exercitui satis utilis, atque erga beatum martyrem Quintinum adeò devotus, ut singulis annis solennitatem ejusdem martyris, die suo clericis undecunque congregatis, contra se celebrari faceret, eisque post peractum officium copiosam refectionis mensam pararet. Exercitus autem Dei, divino monitu in interiora *Syriæ* profectus, larga Dei manu refocillatus est, quia cives & castellani illius regionis legatos cum multis donariis ad eos præmittebant, parati etiam oppida vel urbes eis tradere. A quibus Christiani, securitate accepta, & indicto urbibus tributo, interim etiam multis eorum, qui se subtraxerant ad eos, apud Tyrum recur-

recurrentibus, tandem pervenerunt Hieruſalem. Eaque obſeſſa, cùm laborarent pro victus, & maximè pro aquæ penuria, omnes ex communi decreto nudis pedibus quotidie orando circuibant urbem. Octavo ergo talis humiliationis die, obſidionis autem triceſimo nono, capta eſt Hieruſalem, idibus Julii, in ſexta feria: & in templo Salomonis, & in porticu ejus, Chriſtiani, cum paganis quinto bello conſerto, tanta in eis cæde debacchati ſunt, ut in ſanguine occiſorum equitarent usque ad genua equorum. Cumque ordinatum eſſet, qui Hieruſalem deberent retinere, jam principibus de repatriando agentibus; ecce rex Sarracenorum ad debellandos eos venit Aſcaloniam, cum centum millibus equitum, & quadringentis millibus peditum. Quibus cùm occurriſſet exercitus Domini, in quo non plus quàm quinque millia equitum & quindecim millia peditum erant, Deo pro ſervis ſuis ad ſe reclamantibus, pugnante, & nube eos ab æſtu Solis defendente, Sarraceni, ſolo Chriſtianorum impetu territi, omnes projectis armis fugerunt. Et in hoc ſexto bello, quarto calendas Auguſti facto, cæſa ſunt centum millia Sarracenorum, in porta verò Aſcaloniæ ſuffocati ſunt ad duo millia. Eorum, qui in mari perierunt, & qui inter ſpineta ſylvarum conſumpti ſunt, numerus neſcitur. Duce autem Godefrido electo ad principandum remanentibus in Hieruſalèm, cæteri principes repatriant.

611

Capta eſt Hieruſalem poſt annos circiter quadringentos ſexaginta, ex quo ſub Heracliano imperatore, ſecunda vice capta, poſſeſſa eſt à Sarracenis.

Sanctus Guicbertus in cœnobio Gemmelacenſi à ſe fundato ad ſepulcrum ſuum magnis clareſcit miraculis. Abhinc notandum eſt regnum Hieroſolymorum in quarta linea. Cellam Fraxinam Domnus Fulgentius, Abbas Affligemenſis, ſuſcepit regendam. (a)

| 44 | 40 | Guibertus & Urbanus, (b) qui de papatu Romano | 8 | 1 | 1100
contendebant, moriendo finem faciunt ſuæ contentionis.

Raginerus, qui & Paſchalis, (c) Romanæ eccleſiæ 164 præſidet.

Godefridus, dux Lotharienſium, & princeps Hieroſolymitanorum, moritur. Balduinus, frater ejus, in regno ei ſuccedit.

Guillelmus, rex Anglorum, moritur, eique ſuccedit in regno frater ejus Henricus.

Robertus, comes Flandrenſis, ab Hieroſolymis repatrians, detulit ſecum brachium ſancti Georgii martyris, quod eccleſiæ Aquicinenſi (d) tranſmiſit.

Rotbertus, Comes Flandriæ, deſideratus a multis, acquiſita ſibi multa laude ſæcularis militiæ, redit de via Domini. Multi ſimiliter ante eum & poſt redierunt, plurimis cum Rege ſupradicto Hieroſolymæ, vel Antiochiæ, & in ceteris civitatibus Deo acquiſitis, remanentibus. Cellam ſancti Andreæ prope Brugas ſitam Domnus Abbas Fulgentius ſuſcepit regendam. Rotbertus, Comes Flandrenſium, ab Hieroſolymis repatrians, detulit ſecum brachium ſancti Georgii martyris, quod eccleſia Aquicinenſi tranſmiſit, per venerandum Haimericum, Abbatem ipſius loci, illatum Aquicincti XII. Kal. Julii. (e)

(a) *MIRÆUS: Ex MS. Lipſ.*
(b) *MIRÆUS: At conſtat, Urbanum II. fuiſſe legitimum Pontif. quem obiiſſe a. 1099. IV. Kal. Aug. docet Baron.*
(c) *MIRÆUS: Eſt Paſchalis II.*
(d) Vide ſupra *ad a. 1079.*
(e) *MIRÆUS: ex MS. Lipſ.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymorum.* |

1101 |45|41| Conradus, filius Henrici imperatoris, adhuc patri rebellis, in Italia moritur. |1|1|

Henricus imperator Henricum Lengburgensem, *(a)* adversantem sibi debellat, & expugnatis ejus castellis, eum ad deditionem cogit, sed imperator ei, multa summa gratiam suam redimenti, etiam ducatum Lotharingiæ donat.

Anselmus Laudunensis, doctor doctorum, præclarus habetur; qui non soli sibi laboravit, sed in vita sua multos erudiens, post mortem posteros beatos fecit, quos scriptis suis ditavit. Bruno, Carthusiani ordinis institutor, moritur in Calabria. (b)

1102 |46|42| Roberto, Flandrensium comite, inquietante urbem Cameracum, Henricus imperator contra eum proficiscitur, & aliquibus ejus castellis expugnatis, asperitate instantis hyemis redire compellitur. |2|2|

Obiit Haimericus, tertius Abbas Aquicinensis, cui successit Gelduinus. (c)

1103 |47|43| Henricus imperator, sedatis Saxonum motibus, pacem in quadriennium constituit. |3|3|

Legiæ *(d)* generali conventu habito, Robertus, comes Flandrensium, in gratiam imperatorum recipitur.

1104 |48|44| Hierosolymitæ Accaron urbem capiunt, *sed quam acquisierunt per industriam, perdiderunt per negligentiam.* |4|4|

1105 |49|45| Vigilia Natalis Domini terræ motus magnus factus est in Hierosolymis. |5|5|

Hierosolymitæ innumerabilem paganorum multitudinem gloriosa victoria conterunt.

Filius imperatoris Henrici, à patre aversus, quoscunque potest, ab eo avertit, & sub obtentu meliorandæ reipublicæ, & restaurandæ ecclesiæ in eum insurgit.

Duo orbes in modum Solis, forma & lumine quotidiano Soli similes, apparuerunt, omnium colorum specie radiantes, ad instar arcus cœlestis.

EXCERPTUM EPISTOLÆ DIRECTÆ HEINRICO IMP. A GUARNERO PRINCIPE ANCONITANO.

Quidam Romanæ Ecclesiæ clerici, qui pro religiosis & sapientibus habebantur, qui etiam Hildibrando Papæ, Odardo & Rainero (e) familiariter adhæserant, relicta illorum secta, quam erroneam esse tandem intellexerant, ad satisfactionem sanctæ Ecclesiæ venerunt. Hujus rei maxima causa fuit, quia Rainerum Papam pollutum esse Simoniaca hæresi, pro certo compertum habebant. Infamabatur enim publice ipse Rainerus (f) quod dum fuisset Abbas sancti Lau-

(a) Limburgensem Comitem, prout etiam *VALESIUS, voce Lemburgus*, explicavit & *BARTH. FIESEN. Hist. Eccl. Leod. lib. IX. p. 344.*

(b) MIRÆUS: ex Ms. Lips.

(c) MIRÆUS: ex Ms. Aquic.

(d) Sive Leodii, quæ urbs etiam Legia fuit adpellata, Gallis *Liege. VALESIUS, voce Leodium.*

(e) MIRÆUS: Raginero.

(f) MIRÆUS: Quam vana sint hæc, leges apud Plat. in Paschali II. & apud Baron. in Annalibus, aliosque.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni domini.

Laurentii, prioratum ejusdem ecclesiæ vendiderit cuidam monacho XX. solidis, quod ipse diffiteri non potuit. Infamabatur etiam, quod post Odardum ambiens papatum, promiserit pacto & sacramento Gregorio, Comiti Tusculanensi, & filio ejus Theodolo, & Petro de Columna, se daturum eis centum libras denariorum Papiensium, & unciam confessionis, & tres Romanæ Ecclesiæ curias, scilicet Nimpham, Ziberam, Aritbiam, si assentirentur ejus electioni, & ita electus dederit in hac summa solvenda calicem aureum Ecclesiæ, & purpuream planetam. Reliquū vero summæ solverit pro eo Petrus Leonis, & Albertus Stephani libram etiam auri dederit scriniario Ob hoc Romani se subtrahentes ab ejus communione, factis inter se conciliis cum Episcopis & Cardinalibus, monebant eum, ut de tanta infamia se sponte purgaret. Quod dum Rainerus ferret indigne, & se magis ad furorem, quam ad satisfactionem accenderet, & accusatoribus tormenta & mortem intentaret, Romani eum vere hæreticum & schismaticum protestantes, protulerunt in eum sententiam justæ damnationis. Præeminebat inter Romanos quidam Maginolfus Archipresbyter, (a) qui, quia erat laudabilis vitæ & in utraque scientia apprime eruditus, longo tempore prælatus Romano clero, diligebatur à cuncto Romano populo, tanquam pater à filiis. Cum etiam hic zelo Dei accensus contestaretur publice, Rainerum esse hæreticum, tunc vero omnes fere Romani conclamabant: Rainerum ut Simoniacum esse deponendum, Maginolfum vero ut veritatis testem esse substituendum in Sede Apostolica. At Maginolfus & insidias hominum, & onus Apostolici honoris fugiens, in munitissimum locum se contulit. Berto vero, caput & rector Romanæ militiæ, quasi causa audiendi verbi vitæ, ad eum accedens, cum expeditione cleri & populi, eum inde extraxit, & ad Vvarnerum, Principem Anconæ, in Tiburtinam urbem adduxit, & sic electus III. Non. Novembris in Sedem Apostolicam promotus & Silvester Quartus appellatus est. Paschalis Papa interim transiens ad Gallias exercet synodales causas, & non apparente nota Simoniæ, à Romanis sibi injuste injecta, honoratur Apostolica dignitate. At Maginolfus invasionis reus, non multo post reprobatur à Romanis, & fama nominis ejus evanuit. Manasses, Cameracensis Episcopus, cum accepisset monachicum habitum, Odo primus Abbas ex cœnobio sancti Martini Tornacensis ecclesiæ, in episcopatu ei succedit. (b) Immunitas Affligemensis ecclesiæ etiam Apostolica auctoritate à Paschali Papa corroboratur anno VI. Pontificatus ejus. Domnus Fulgentius Abbas locum, qui Forest dicitur, suscipit. (c)

| 50 | 46 | Quarto nonas Februarii stella per diem visa est in cœ- | 6 | 6 | 1106 612
lo ab hora tertia usque ad horam nonam, quasi cubito distans à sole.

Henricus, imperatoris filius, contra jus naturæ & fas legum in patrem insurgens, quàm indignè eum tractaverit, declarat epistola ex ore ipsius patris scripta ad Philippum, regem Francorum. *(d)*

Princeps clarissime, (e) & omnium, in quibus post Deum speramus, amicorum nostrorum fidelissime, primum & præcipuum inter omnes vos excepi, cui conqueri, & deplorare calamitates & omnes miserias meas necessarium duxi, etiam genibus vestris advolvi, si liceret salva majestate imperii. Primum quidem est, quod non solum nobis, sed etiam totius Christianæ professionis omnibus gra-

(a) *MIRÆUS: Duos præter hunc fuisse Paschali Antipapas, commemorat Platina, improbans omnes tres. Consule & Baron.*
(b) *MIRÆUS: Ex mss. Aquic. & Ortel.*
(c) *MIRÆUS: Ex ms. Lips.*
(d) In Pistoriana equidem editione hæc epistola non habetur, verum in Miræana, ex qua eam hic inserui, eandemque cum Alberico, apud quem reperitur, *ad a. 1106.* contuli.
(e) *ALBERICUS: charissime.*

Anni domini.

graviſſimum & intolerabile arbitramur, quod de illa Apoſtolica Sede, unde usque ad memoriam noſtri temporis ſalutifer fructus conſolationis, dulcedinis & ſalvationis animarum (a) oriebatur modo perſecutionis, excommunicationis & omne perditionis flagellum in nos emittitur, nec ponunt ullum modum ſententiæ, tantum ut ſatisfiat voluntati indiſcretæ. Hujus voluntátis ſuæ intemperantia adeo usque nunc abuſi ſunt in me, ut nec Deum, nec quid aut quantum mali inde proveniat, penſantes, per ſe & per ſuos omnimodis invehantur in me, cum obedientiam & omnem debitam ſubjectionem ſæpe obtulerim Apoſtolicæ Sedi, ſi tamen reverentia & honor debitus, ſicut anteceſſoribus meis, ab Apoſtolica Sede exhiberetur & mihi. Quid autem intendat, oportunius ipſe ſignificabo vobis, ſi quando (b) optati colloquii copiam Deus dederit nobis. In hac igitur perſecutionis & odii inflammatione, cum parum viderent ſe proficere, contra ipſum jus naturæ laborantes, quod ſine maximo cordis dolore, ſine multis lacrymis dicere non valeo, & quia dicitur, vehementer contremiſco, filium meum, meum inquam Abſalon dilectiſſimum, non ſolum contra me animaverunt, ſed etiam tanto furore armaverunt, ut in primis contra fidem & ſacramentum, quod ut miles domino juraverat, regnum meum invaderet, Epiſcopos & Abbates meos deponeret, inimicos & perſecutores meos ſubſtitueret, ad ultimum, quod maxime vellem taceri, aut ſi taceri non poteſt, vellem non credi, omnem naturæ affectum abjiciens in ſalutem & animam intenderet, nec penſi quidquam haberet, quocumque modo, vel vi, vel fraude, ad hanc periculi & ignominiæ ſuæ ſummam adſpiraret. In hac tanta mali ſui machinatione, cum eſſem in pace, & in aliqua ſalutis meæ ſecuritate, in ipſis Dominici adventus ſanctiſſimis diebus, in locum, qui Confluentia dicitur, ad colloquium evocavit me, quaſi de communi ſalute & honore filius tractaturus cum patre. Quem ut vidi, illico ex paterno adfectu, tactus intrinſecus dolore cordis mei, ad pedes ſuos procidi, admonens & obteſtans per Deum, per fidem, per ſalutem animæ, ut ſi pro peccatis meis flagellandus eram à Deo, de me ipſe nullam maculam conquireret (c) animæ, honori & nomini ſuo; quia culpæ patris vindicem filium eſſe nulla divinæ legis unquam conſtituit ſanctio. At ille jam pulchre, imò miſerrime inſtitutus ad malitiam, quaſi abominabile & execrabile ſcelus cœpit deteſtari, procidens & ipſe ad pedes meos, de præteritis cœpit veniam precari, in reliquum, ut miles domino, ut patri filius, cum fide & veritate per omnia ſe mihi obauditurum cum lacrymis promittere, ſi ſolummodo Sedi Apoſtolicæ vellem reconciliari. Quod cum promptiſſime annuiſſem, & deliberationi ſuæ, & conſilio Principum in hoc totum me mancipandum promiſiſſem; in præſenti Nativitate ſe perducturum me Moguntiam, & ibi de honore & reconciliatione mea, quam fidelius poſſet, ſe acturum, & inde in pacem & ſecuritatem me reducendum promiſit in ea veritate & fide, qua patrem à filio honorari, & filium à patre præcipit Deus diligi. Hac promiſſione, quæ etiam gentili obſervanda eſt, ſecurus illorſum ibam, & filius meus aliquantulum præceſſerat me; cum quidam fideles mei occurrentes, veriſſime affirmabant, me deceptum & proditum, ſub falſa pacis & fidei ſponſione. Revocatus autem filius meus, & iterum inſtantiſſime a me admonitus, ſub ejusdem fidei & ſacramenti obteſtatione, animam ſuam pro anima mea fore promiſit, jam ſecunda vice. Cum ergo ad locum, qui Binga dicitur, perveniſſemus, jam exiſtente die Veneris ante Nativitatem, numerus armatorum ſuorum jam ſatis augebatur, jam fraus ipſa detegi videbatur. Et filius ad me, Pater, inquit, nobis ſecedendum eſt in vicinum caſtellum; quia nec Epiſcopus Moguntinus in civitatem ſuam admittet vos, quamdiu in banno eritis; nec te impacatum & inreconciliatum audeo ingerere inimicis noſtris. Illic Nativitatem cum Dei honore & pace agetis, quoscumque placuerit

(a) *ALBERICUS: continebatur, &*
(b) *ALBERICUS : tandem*
(c) *ALBERICUS: contorqueret.*

cuerit vobis, vobiscum habeatis. Ego interim quanto instantius, quanto fidelius potero, pro nobis utrisque laborabo, quia causam vestram esse meam æstimo. At ego mi, inquam, fili, testis & judex sermonum & fidei adsit inter nos hodie Deus, qui, quo modo te in virum perfectum & hæredem meum perduxerim, quantis laboribus & tribulationibus meis honori tuo inservierim, quot & quantas inimicitias pro te habuerim & habeam, solus est conscius. Ille autem iterum jam tertio, sub ejusdem fidei & sacramenti obtestatione, si ingrueret occasio periculi, caput suum pro capite meo fore promisit mihi. Sic postquam clausit me in eodem castello, quia omnia in corde & corde erat locutus, manifeste ostendit rei eventus. Ex omnibus meis ego quartus sum inclusus; nec admitti potuit quilibet alius. Custodes deputati, qui vitæ meæ erant atrociores inimici. Benedictus per omnia Deus, exaltandi & humiliandi quemcumque voluerit Rex potentissimus. Cum ergo ipso sanctissimo die Nativitatis suæ omnibus redemtis suis ille sanctus sanctorum puer fuisset natus, mihi soli filius ille non est datus. Nam ut taceam opprobria, injurias, minas, gladios in cervicem meam exertos, nisi omnia imperata facerem; famem etiam & sitim, quam ferebam, & ab illis, quos injuria erat videre & audire; ut etiam taceam, quod est gravius, me olim satis felicem fuisse, illud numquam oblivíscar, numquam desinam omnibus Christianis conqueri, quod illis sanctissimis diebus sine omni Christiana communione in illo carcere fui. In illis pœnitentiæ & tribulationis meæ diebus, à filio meo missus venit ad me quidam Principum Vvicbertus, dicens, nullum vitæ meæ esse consilium, nisi sine ulla contradictione etiam regni insignia redderem, ex voluntate & imperio Principum. At ego etsi omnis terra, quantum inhabitatur, regni mei esset terminus; nolens vitam regno commutare, quia vellem nollem, sic agendum, & sic definitum intelligebam; coronam, crucem, lanceam, gladium misi Moguntiam. Tunc communicato consilio cum inimicis meis, filius meus egrediens, relictis ibidem fidelibus & amicis nostris, quasi me eo adducturus, sub multa frequentia & custodia armatorum me eductum, ad villam, quæ Ingelheim vocatur, fecit me ad se adduci, ubi maximam inimicorum multitudinem collectam inveni, nec ipsum filium ceteris meliorem mihi repperi. Et quia firmius & stabilius eis videbatur esse, si propria manu cogerent me regnum & omnia regalia deponere, simili modo & ipsi omnes minabantur, nisi omnia facerem imperata, nullum vitæ meæ consilium fieri posse. Tum ego, quia, inquam, de sola vita agitur, qua nihil pretiosius habeo, ut saltem vivens pœnitentiam exhibeam Deo, quidquid imperatis, ecce facio, cumque inquirerem, si saltem sic de vita certus & securus esse deberem, ejusdem Apostolicæ Sedis Legatus, qui ibidem aderat, non dico, qui hæc omnia ordinaverat, respondit, me nullo modo eripi posse, nisi publicè confiterer me injuste Hildibrandum persecutum esse. Vvicbertum injuste ei superposuisse, & injustam persecutionem in Apostolicam Sedem & omnem Ecclesiam hactenus exercuisse. Tunc cum maxima animi contritione humi prostratus, cœpi per Deum, per ipsam justitiam orare, ut locus & tempus mihi daretur, ubi in præsentia omnium Principum, unde innocens essem, & judicio me purgarem, & in quo culpabilem me recognoscerem, ex consilio omnium sanioris sententiæ, pœnitentiam & satisfactionem, quo ordine juberent, quærerem, & inde de principibus regni, de fidelibus meis, quoscumque obsides vellent, darem. At ille idem Legatus diem & locum mihi abnegavit, dicens, aut ibi totum debere determinari, aut nulla spes mihi esset evadendi. In tantæ tribulationis articulo cum interrogarem, si confiterer omnia, quæ imperabantur, an confessio mea, ut justum est, veniam & absolutionem consequeretur, idem Legatus respondit, non esse juris sui, me absolvere. Et cum ego ad hæc dicerem: Quicumque confitentem audet recipere confessum, debet absolvere, si vellem, inquit, absol-

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

absolvi, Romam irem, satisfacere Apostolicæ Sedi. Sic spoliatum & desolatum (nam & castella & patrimonia, & quidquid in regno conquisieram, eadem vi & arte sua extorserant à me) in eadem villa reliquerunt me. In qua cum aliquo tempore moratus essem, & filius meus ex eodem fraudis suæ consilio demandasset, ut eum exspectarem: superveniens quorundam fidelium meorum legatio præmonuit, ut, si quidem ad momentum ibi remanerem, aut inde in perpetuam captivitatem raperer, aut in eodem loco decollarer. Quo nuntio satis etiam tunc vitæ diffisus, ilico aufugiens, fugiendo veni Coloniam, & inibi aliquot diebus commoratus, postea Leodium veni, in quibus locis viros fideles inveni. (a)

Pridie idus Februarii apud Barum Italiæ stellæ visæ sunt in cœlo per diem, nunc quasi inter se concurrentes, nunc quasi in terram cadentes.

Toto penè mense Februario cometes apparuit. Imperatore Henrico morante Leodii, filius ejus Aquisgranum venit, & volens venire Leodium contra patrem suum, quinta feria Dominicæ cœnæ præmisit suos, præoccupare pontem apud Vinsatum, *(b)* ne quis venienti sibi obstaret. Sed militibus patris concurrentibus, ad occupandum pontem, milites filii à ponte repelluntur, aliis eorum captis, aliis in Mosam dimersis, aliis occisis, inter quos etiam Bruno comes occisus est. Sicque filius contra patrem veniens rediit inglorius.

Coloniensibus fidem imperatori servantibus, & eorum archiepiscopo filium imperatoris contra patrem suum animante, Colonia obsessa oppugnatur, sed non expugnatur. Interim Henricus imperator Leodii moritur, eique succedit filius æquivocus ejus.

Dux Henricus, qui ab imperatore ad filium ejus animo transiens, eum contra patrem suum consilio suo armavit, & à filio ad patrem rediens, partes filii debellavit, mortuo imperatore, se ut reum majestatis filio regis dedit, & ab eo captus custodiæ traditur, de qua ipse per industriam suam evasit. Ducatus ejus datur Godefrido, Lovaniensi comiti.

Mense Septembri, Robertus, Comes Nortmanniæ, fratrem Heinricum, Regem Angliæ, dum bello aggreditur, multis utrimque interfectis, idem Rotbertus à suis traditus & captus in Angliam ducitur & carceri includitur. (c)

1107 | 1 | 47 | Henricus exdux, affectans repetere ducatum, occupat | 7 | 7 | oppidum Aquisgrani, contra Godefridum ducem. Sed hoc non ferens Godefridus, oppidum Aquense violenter irrupit, oppidanos à facie Henrici exterruit, aliquos potentes comites & multos nobiles cepit. Ipse Henricus cum filiis suis vix fuga evasit, uxorem ejus capere dux indignum

(a) *MIRÆUS: Caute hic legendus est Sigebertus, & cum Baronio aliisque conferendus. Observandum est, istum Philippum fuisse adversus Sedem Apostolicam obstinatum in adulterii crimine, ideoque à Pontifice excommunicatum. Vide Baron. ann. 1095. §. 9. 12. 16. 20. 21. 24. Observa & Henricum IV. Imp. cujus hæc est epistola ad Philippum, Regem Francorum, itidem à Pontificibus fuisse excommunicatum, ut supra an. 1077. dictum est. Vide Baronium to. II. Annal. an. 1074. §. 5. & 10. 12.*

(b) *ALBERICUS ad a. 1106. super pontem Mosæ, in loco, qui Wisacum dicitur.* Rectius locum designat *BARTH. FIESEN in Hist. Eccles. Leod. lib. IX. p. 341. ad pontem, quo Viseti tum Mosa sternebatur.* Leodiensis ditionis est Visetum, quod distat Leodio altero milliari. *LUD. GUICCIARDINI descr. Belgii p. 509.*

(c) *MIRÆUS: ex Ms. Lips.*

gnum duxit, comites & honoratiores eorum, quos ceperat, per conditionem sub se militandi sibi conciliatos, ad fidelitatem suam adduxit.

Bellum adud Tenechebray, (a) inter Henricum, regem Anglorum, & fratrem ejus Robertum, comitem Normannorum, ubi rex Henricus victoriam adeptus, penè omnes principes Normanniæ aut occidit aut cepit, & sic Normanniam obtinuit.

Albericus, abbas Cistercii, supernæ vocationis bravium, ad quod ibidem per novem annos non in vacuum cucurrit, decimo apprehendit. Cui successit Dominus Stephanus, homo natione Anglicus, religionis, paupertatis, disciplinæque regularis ardentissimus amator, fidelissimus æmulator. In hujus verè diebus verum esse patuit, quod scriptum est, *Oculi Domini super justos, & aures ejus ad preces eorum.* Nam pusillus grex hoc solùm plangeret, quòd pusillus esset, hoc solùm, inquam, metuerent, & metuerent usque ad desperationem penè Christi pauperes, suæ se non posse relinquere paupertatis hæredes. Vicinis quippe hominibus vitæ quidem in eis honorantibus sanctitatem, sed abhorrentibus austeritatem, & ita resilientibus ab eorum imitatione, quibus appropinquabant devotione; Deus, cui facilè est de exiguis magna, de paucis facere multa, multorum præter spem ad ipsorum imitationem excitavit corda, ita, ut in cella probandi novitiorum, tam clerici quàm laici, & ipsi secundum seculum nobiles atque potentes, 30 pariter cohabitarent. Ex qua cœlica visitatione tam subita, tam læta, lætari non immeritò jam tandem cœpit sterilis, quæ non pariebat, quoniam multi facti sunt filii desertæ. Nec cessavit ei Deus in dies multiplicare gentem, magnificare lætitiam, donec tam suis, quàm de filiis filiorum suorum viginti infra annos circiter duodecim de solis patribus monasteriorum, tanquam novel- 613
la olivarum in circuitu mensæ suæ læta mater conspiceret. Non enim arbitrata est incongruum, si sancti patris Benedicti, cujus amplectebatur instituta, imitaretur & exempla. Porrò à principio, cùm novos in ramos novella cœpisset pullulare plantatio, venerabilis pater Stephanus sagacitate pervigili miræ providerat discretionis scriptum, tanquam putationis ferramentum, ad præcidendos videlicet schismatum surculos, quicunq; succrescentes mutuæ pacis exorturum præfocare poterant fructũ. Unde & scriptum illud chartam charitatis competenter voluit nominari, quò ea tantum, quæ sunt charitatis, tota ejus series redoleat, ita ut penè nil aliud ubique sui prosequi videatur, quod nemini quicquam debeatis, nisi invicem diligatis. Quæ quidem charta, sicut ab eodem patre digesta, & à præfatis 20 abbatibus confirmata, sigilli quoque Apostolici authoritate munita est, largius continet ea, quæ diximus, sed nos summam tantùm eorum hic breviter perstringemus.

Abbas Cistercii, & fratres ejus, non immemores sponsionis suæ, regulam beati Benedicti in loco illo ordinatam unanimiter statuerunt tenere, rejicientes à se, quicquid regulæ refragabatur, foricos (b) videlicet & pelliceas, estamina, (c) caputia quoque & femoralia, pectinia & coopertoria stramina lectorum, ac diversa ciborum in refectorio fercula, sagimen etiam & cætera omnia, quæ puritati regulæ adversabantur. Sicque

 recti-

(a) Castrum Comitis Moritolii, in Normannia, *Tinchenbray*. Vide *WILHELMI GEMMETICENSIS Hist. Normann. lib. VIII. cap. XIII.*

(b) f. Furratos, *Futtervverck*.

(c) al. Stamina, f. Gamisia, qua Monachi quidam, vice Cilicii, utebantur. Vide du *FRESNE*, *voce Stamina*.

Anni domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Hierosolymorum.

rectitudinem regulæ supra cunctum vitæ suæ tenorem ducentes, tam in ecclesiasticis, quàm in cæteris observationibus, regulæ vestigiis sunt adæquati seu confirmati. Exuti ergo veterem hominem, novum se induisse gaudebant, & quia nec in regula, nec in vita sancti Benedicti, eundem doctorem legebant possedisse ecclesias, vel altaria, seu oblationes & sepulturas, vel decimas aliorum hominum, seu furnos, molendina, aut villas, vel rusticos, nec etiam fœminas monasterium ejus intrasse, nec mortuos ibidem, excepta sorore sua, sepelisse; ideo hæc omnia abdicaverunt, dicentes, ubi beatus pater Benedictus docet, ut monachus à secularibus actibus se faciat alienum, ibi liquidò testatur, hoc non debere versari in actibus vel cordibus monachorum, qui nominis sui etymologiam hæc fugiendo sectari debent. Decimas quoque ajebant à sanctis patribus (qui organa erant spiritus sancti, quorumque statuta transgredi sacrilegium est) committere in quatuor partitiones distributas, unam scilicet episcopo, alteram presbytero, tertiam hospitibus ad illam ecclesiam venientibus, seu viduis & orphanis, sive pauperibus aliunde victum non habentibus, quartam restaurationi ecclesiæ. Et quia in hoc computu personam monachi, qui terras suas possidet, unde & per se & per pecora sua laborando vivat, non reperiebant, idcirco hæc, veluti aliorum jus, injustè sibi usurpare detrectabant. Ecce hujus seculi divitiis spretis, cœperunt novi milites Christi cum paupere Christo pauperes inter se tractare, quo ingenio, quove artificio, seu quo exercitio in hac vita se hospites & pauperes supervenientes, quos ut Christum suscipere præcipit regula, sustentarent. Tuncque definierunt, se conversos laicos barbatos licentia episcopi sui suscepturos, eosque in vita & morte, excepto monachatu, ut semetipsos tractaturos, & homines etiam mercenarios, quia sine adminiculo istorum non intelligebant, se plenariè die nocteque præcepta regulæ posse servare, suscepturos quoque terras ab habitatione hominum remotas, & vineas, & prata, & sylvas aquasque ad faciendos molendinos, ad proprios tamen usus & ad piscationem, & equos pecoraque diversa necessitati hominum utilia, ad exercendas agriculturas instituissent, decreverunt, ut prædicti conversi domos illas regerent, non monachi, quia habitatio monachorum secundum regulam debet esse in claustro ipsorum. Quia etiam beatum Benedictum non in civitatibus, nec
614 in castellis, aut in villis, sed in locis à frequentia populi semotis cœnobia construxisse, sancti viri illi sciebant, idem se æmulari permittebant. Et sicut ille per duodenos monachos monasteria constructa, adjuncto patre, disponebat, sic se facturos confirmabant.

1108 | 2 | 48 | Henricus imperator contra Robertum, Flandrensium | 8 | 8 | comitem, vadit, & pacto pacis magis utrinque simulato quàm composito, penè inefficax redit.

Bajamundus, dux Apuliæ, contracto undecunque exercitu, accingitur ad invadendum Constantinopolitanum imperium.

1109 | 3 | 49 | In parochia Legiensi, (a) porca enixa est porcellum | 9 | 9 | habentem faciem hominis.

Natus est etiam pullus gallinæ quadrupes.

Imperator Henricus contra Hungaros vadit, sed facto pacto redit.

Philippus, rex Francorum, obiit. Ludovicus, filius ejus, post eum regnat annis 28.

Obiit

(a) Leodiensi, vide supra a. 1103.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni domini.

Obiit etiam Anshelmus, archiepiscopus Cantuariæ, qui nonnulla opuscula scripsit utilia, sicut descriptio vitæ ejus commemorat.

Obiit etiam Hugo, vir sanctus, abbas Cluniacensis, cui succedit Pontius.

Hoc anno sacro igne multi accenduntur, membris instar carbonum nigrescentibus.

Hoc etiam anno Gelduinus, quarto loco Aquicincti Abbas, fastidiens onus regiminis, potiusque eligens otium olim acta reclusionis, reliquit curam animarum, & iterum effectus est reclusus apud sanctum Bertinum. Cui successit in cura pastorali Rotbertus, ejusdem cœnobii monachus.

|4|1| In mense Julio Cometes apparuit, radios dirigens ad |10|10| 1110
austrum, multis conjicientibus, hoc signo portendi futuram regis Henrici quinti expeditionem Italiam versus.

Sanctus Vvicbertus, fundator Gemmelacensis cœnobii, *ubi & sepultus requiescit*, quem Deus multis *& magnis* miraculorum *signis* per annos *XII. longe lateque clarificaverat*, *auctoritate venerabilis Frederici, Coloniensium Archiepiscopi, &* assensu generalis synodi, *à Domno* Obberto, (*a*) Legiensi Episcopo, elevatur. *Quæ elevatio innumerabili* concursu, & mirabili gaudio populorum *celebrata est IX. Kal. Octobris.* (*b*)

|5|2| Henricus *quintus, hujus nominis,* rex Romam vadit, |11|1| 1111
propter sedandam discordiam, quæ erat inter regnum & sacerdotium, quæ cœpta à papa Gregorio septimo, qui & Hildebrandus nominatus est, & exagitata à successoribus ejus, Victore, & Urbano, & præ omnibus à Paschali, magno scandalo erat toti mundo. Rex autem, uti volens authoritate & consuetudine, & authoralibus privilegiis imperatorum, qui à Carolo Magno, qui *primus* de regibus Francorum imperavit Romanis, jamque per trecentos & eo amplius annos imperaverant sub 63 apostolicis, dabat licitè episcopatus & abbatias, & per annulum & per virgam. Contra hanc majorum authoritatem censebant papæ synodali judicio, non posse nec debere dari per virgam vel per annulum episcopatum, aut aliquam ecclesiasticam investituram à laicali manu. Et quicunque ita episcopatum aut aliam ecclesiastici juris investituram accipiebant, excommunicabantur. Propter hanc præcipuè causam rex Romam tendebat, & si qui Longobardorum quoquo modo ei resistere volebant, potenter eos proterebat. In reconciliatione autem, quæ facta est inter imperatorem & papam, (nam ipsum papam cum episcopis & cardinalibus ceperat) die Paschæ Henrico in imperatorem coronato, post lectum Evangelium, tradidit ei papa ante altare Apostolorum Petri & Pauli, in oculis omnium principum, privilegium de investitura episcopatuum vel abbatiarum, tam per annulum quàm per virgam, scilicet, ut regni ejus episcopis vel abbatibus, liberè præter violentiam & Simoniam electis, investituram virgæ & annuli conferat, post investitionem verò canonicè consecrationem accipiat ab episcopo, ad quem pertinuerit.

Quid vel quomodo inter Papam & Regem convenerit, cum multa a multis dicantur, hoc tantum a nobis dicetur, quod in epistola ab ipso Rege scripta legimus. Instabat omnimodis Papa, ut averteret Regem a potestate dandi episcopatus vel abbatias, nec per annulum, nec per virgam. Regi quærenti per internuntios a Papa, his omnibus sibi ablatis, quomodo constaret regnum, quoniam

(*a*) *MIRÆUS: Ex MSS. Aquic. & Ortel.*
(*b*) *MIRÆUS: Supra an. 1091. Otbertus dicitur in MS.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

quoniam fere omnia regalia antecessores sui concesserant & tradiderant ecclesiis: respondit; Sacerdotes decimis ecclesiæ & oblationibus contenti sint, Rex vero omnia prædia & regalia, quæ a Regibus collata sunt ecclesiis, recipiat, & detineat sibi & successoribus suis. Rege per internuntios respondente, se nolle violentiam & injustitiam inferre ecclesiis; promisit Papa, & suis pro se jurantibus affirmavit: Se Dominica instantis Quinquagesimæ, omnia regalia cum justitia & auctoritate Apostolica, ab Episcopis & ecclesiis auferre & regno reddere, id est civitates, Ducatus, Marchias, Comitatus, monetas, telonea, advocatias, omnia jura centurionum vel villicorum curtes & villas cum omnibus pertinentiis suis, quæ regni erant, militiam & castra. Hanc conventionem in charta descriptam Regi dedit; hoc addens, quod ipse Regem & regnum ulterius non inquietaret, & privilegio sub anathemate confirmaret, ne posteri sui eum inquietare præsumant, Regem benigne & honorifice susciperet, eumque in Imperatorem coronaret, & ad tenendum imperium auxilio officii sui adjuvaret. Pro his omnibus inplendis Papa Regi obsides dedit. Internuntii Regis, quamvis scirent, hoc nullo modo posse fieri, affirmaverunt, si Papa hæc compleret, Regem quoque investituras ecclesiarum, uti quærebat, refutaturum.

Hac spe promissionum Regi Romam tendenti, Paschalis Papa primo per suos, postea ipse cum primoribus Romanorum extra urbem occurrit, nullamque caussam resistendi ostenderunt. Vix civitatis portas ingressus erat, cum militibus ejus intra civitatis mœnia secure vagantibus, alii vulnerati, alii occisi, omnes vero pæne capti aut spoliati sunt. Rex tamen quasi pro levi caussa non motus, tranquilla mente usque ad januas ecclesiæ beati Petri Apostoli cum processione pervenit. Ubi volens ostendere, nullam ecclesiarum Dei disturbationem ex suo velle procedere, in oculis & auribus omnium adstantium hoc decretum promulgavit.

Ego Heinricus, Imp. Augustus adfirmo Deo & sancto Petro, & omnibus Episcopis & Abbatibus & omnibus ecclesiis, omnia, quæ antecessores mei Reges vel Imperatores concesserunt, vel quoquo modo tradiderunt Deo, ego nullo modo subtrahere volo.

Hoc decreto lecto & subscripto, petiit à Papa, ut adimpleret ei, quod in charta conditionis scriptum erat. Ipse etiam Rex conventionem suam ad Papam firmavit, jurantibus IV. Comitibus, quod proxima IV. vel V. feria Rex principes suos amicitiam jurare faceret, & obsides daret, eo tenore, si Papa proximo Dominico die adimpleret Regi per omnia, quod in charta conventionis ejus scriptum erat. Cum ergo Rex insisteret, ut Papa cum justitia & auctoritate promissam sibi conventionem de reddendis sibi regalibus confirmaret, universis tam suis, quam nostris scilicet Episcopis, Abbatibus, & universis Ecclesiæ filiis in faciem ei resistentibus, & decreto suo plenam hæresim inclamantibus, voluit Papa, si salva pace Ecclesiæ potuisset, hoc privilegium proferre, ne sacerdotes, Abbates aut clerici sæcularibus occupentur, neve ad comitatum accedant, nisi pro damnatis eruendis, neve militiam exerceant, quæ vix aut nullo modo sine rapinis, sacrilegiis, incendiis & homicidiis exhibentur, neve ministri altaris fiant ministri curiæ, neve accipiant a Regibus ad regnum pertinentia. Regi autem sive Imperatori censuit esse dimittenda omnia ad regnum pertinentia, a tempore Karoli Magni, & ceterorum Imperatorum; interdicens sub anathemate, ne quisquam Episcoporum invadat ad regnum pertinentia. Interdixit etiam sub anathemate, ne illi, qui post eum in Apostolica sede sessuri sunt, audeant Regem aut regnum ejus inquietare super hoc negotio.

In reconciliatione autem, quæ facta est inter Papam & Imp. qui ipsum Papam cum Episcopis & Cardinalibus ceperat, hoc fuit juramentum Regis.

Ego Heinricus Rex IV. vel V. feria proxima liberos dimittam dominum Papam

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Domini.

Papam & Episcopos & Cardinales, & omnes captivos & obsides, & Papæ & fidelibus ejus, & Romanis pacem & securitatem servabo, tam per me quam per meos, & in personis, & in rebus, eique obediam, salvo honore regni vel Imperii.

Hoc juramentum juraverunt etiam Episcopi & Principes, circiter XIV.

Juramentum ex parte Papæ hoc fuit. Domnus Papa Paschalis non inquietabit dominum Regem, nec regnum ejus de investitura episcopatuum vel abbatiarum, neque de injuria sibi & suis illata, in personis, in bonis, neque aliquod malum reddet sibi, vel alicui personæ pro hac caussa; & penitus in personam Regis Heinrici numquam anathema mittet; nec remanebit in domino Papa, quin coronet eum; & regnum & Imperium auxilio officii sui eum tenere adjuvabit pro posse suo. Et hoc adimplebit Papa sine fraude & malo ingenio. Hoc juramentum Papæ confirmaverunt jurando Episcopi & Cardinales numero XV. Heinrico Regi in Imperatorem coronato, post lectum Evangelium tradidit ei Papa, ante altare Apostolorum Petri & Pauli, in oculis omnium Principum, hoc privilegium de investitura episcopatuum vel abbatiarum, tam per annulum quam per virgam.

Paschalis Episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio, Heinrico, Teutonicorum Regi, & per Dei omnipotentis gratiam, Romanorum Imp. Augusto, salutem & Apostolicam benedictionem. Regnum vestrum sanctæ Romanæ Ecclesiæ singulariter cohærere dispositio divina constituit. Prædecessores vestri, probitatis & prudentiæ amplioris gratia, Romanæ urbis coronam & imperium consecuti sunt: ad cujus videlicet coronæ & imperii dignitatem, tuam quoque personam, fili carissime Heinrice, per nostri ministerium sacerdotii, majestas divina provexit. Illam igitur dignitatis prærogativam, quam prædecessores nostri vestris prædecessoribus, Catholicis Imperatoribus, concesserunt, & privilegiorum paginis confirmaverunt, nos quoque dilectioni tuæ concedimus, & præsentis privilegii pagina confirmamus, ut regni tui Episcopis, vel Abbatibus libere præter violentiam & simoniam electis, investituram virgæ & annuli conferas. Post investitionem vero canonice consecrationem accipiant ab Episcopo, ad quem pertinuerit. Si quis autem a clero & populo, præter tuum assensum, electus fuerit, nisi a te investiatur, a nemine consecretur. Sane Episcopi & Archiepiscopi libertatem habeant a te investitos Episcopos vel Abbates canonice consecrandi. Prædecessores enim vestri ecclesias regni sui tantis regalium suorum beneficiis ampliaverunt, ut regnum ipsum Episcoporum vel Abbatum maxime præsidiis oporteat communiri, & populares dissensiones, quæ in electionibus sæpe contingunt, regali oporteat majestate compesci. Quamobrem prudentiæ & potestati tuæ cura debet sollicitius imminere, ut Romanæ Ecclesiæ magnitudo, & ceterarum salus, præstante Domino, beneficiis tuis & servitiis conservetur. Si qua igitur ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ concessionis paginam sciens, contra eam temerario ausu venire tentaverit, anathematis vinculo, nisi resipuerit, innodetur, honorisque ac dignitatis suæ periculum patiatur. Observantes autem misericordia divina custodiat, & personam potestatemque tuam ad honorem suum & gloriam feliciter imperare concedat.

Confirmatio pacis inter Apostolicum & imperatorem, dum in celebratione Missæ traderet ei corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, *Domine imperator, hoc corpus Domini natum ex Maria virgine, passum in cruce pro nobis (sicut sancta & apostolica tenet ecclesia) damus tibi in confirmationem veræ pacis inter me & te.* Datum est idibus Aprilis, indictione quarta. 615

Rotbertus

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

Rotbertus secundus, Flandrensium Comes, in expeditione Ludovici, Regis Francorum, Atrebati sepelitur. Succedit filius ejus Balduinus. (a)

Rotbertus, Aquicinensis cœnobii quintus Abbas, ægre ferens, insectatione quorundam sæcularium vexari ecclesiam sibi creditam; simul, quia hoc ei imputabatur, consilio accepto, dimisit abbatiam, succedente ei Domno Aluiso. (b)

1112 | 6 | 3 | Deo peccatis hominum offenso, multa eveniunt hoc anno. | 12 | 2 |

In monte Castriloco, (c) ecclesia sanctæ Waldetrudis *cum aliis duabus ecclesiis minoribus, &* cum toto penè oppido *crematur.*

Ecclesia sancti Michaëlis de periculo maris fulgurata, divinitus arsit, cum ædificiis appendentibus sibi.

Waldricus, episcopus Laudunensis, cives ipsius urbis à sacramento perperam juratæ communitatis revocare nisus, à seditiosis ad arma concurrentibus (quod dictu nephas est) gladio confossus interiit, feria quinta hebdomadæ Paschalis, septimo calend. Maji in litania majore. Tumultuante etiam impetu confusæ multitudinis, domus episcopi succenditur. Unde etiam ipsa mater ecclesia sanctæ Mariæ, & ecclesia sancti Joannis Baptistæ, in abbatia monialium cum aliis ecclesiis omnibus, ex vicino appendentibus, concremantur. In authores seditionis à rege Francorum tam severè est vindicatum, ut tam præsentes, quàm futuros à simili scelere deterrere possit exemplum. Sed & antequam ista gererentur, violata fuerat eadem ecclesia sanctæ Dei genetricis, proditione & homicidio cujusdam nobilissimi militis, nomine Gerardi, qui erat dominus castri, quod vocatur Charisiacus, (d) quem in oratione positum ante sacram Christi imaginem, homines ipsius episcopi facta conjuratione occiderunt.

Ante hos dies natus ibidem fuerat puer geminus, à clune duo superius scilicet habens capita, duo usque ad renes cum suis brachiis habens corpora, qui baptizatus, triduo quoque vixit.

Mense majo siligines & arbores sacro igne adusta, fructus sui spem sunt mentitæ; & quædam silvæ insuper arefactæ. Subsecuta est hominum valetudo gravis & diuturna cum profluvio ventris & mortalitate. (e)

Domnus Sigebertus, venerabilis monachus Gemblacensis cœnobii, vir in omni scientia litterarum incomparabilis ingenii, descriptor præcedentium, in hoc libro temporum III. Non. Octobris obiit; qui etiam librum Illustrium virorum, & multa utilia doctrinæ suæ & librorum monumenta nobis reliquit.

Sigebertus Gemblacensis monachus, descriptor præcedentium in hoc libro temporum, obiit, cui nos illa, quæ sequuntur, fideli narratione subjecimus.

| 7 | 4 | WAldrico Laudunensi, à suæ urbis civibus nequiter perempto, Hugo, Aurelianensis ecclesiæ decanus, substituitur. | 13 | 3 |

(a) *MIRÆUS: Ex MS. Lips.*
(b) *MIRÆUS: Ex MSS. Aquic. & Ortel.*
(c) Vide supra *ad a. 1011.*
(d) Illa olim regia, Belgicæ secundæ, de qua *JO. MABILLONIUS de Re diplom. lib. IV. n. 30. p. 258. HADR. VALESIUS not. Galliarum voce Carisiacus.* Hodie dicitur *Quiercy* sive *Chiersi*, vicus Picardiæ.
(e) *MIRÆUS: Ita MS. codex Gemblacensis distinguit. Ceteri MSS. referunt ista omnia ad annum sequentem.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Hierosolymorum. | Anni domini.

tur. Quo post 7 menses mortuo, vir illustris, Bartholomæus, ad episcopatum Laudunciæ *(a)* civitatis provehitur. Cujus industria & episcopalis ecclesia, quæ incensa fuerat, in brevi reparata, iterum consecratur, & civitas à provinciæ desolatione sublevata, in multis locis, in quibus antea nunquam fuerat religionis fervor, & Dei cultus fundatur, & inde in multas ac remotas etiam transmarinas regiones propagatur.

Incipit ordo Cisterciensis.

BErnardus, juvenis egregius, scientia, moribus, & genere clarus vir, postmodum magnæ virtutis exemplar futurus, Castellione, castro Burgundiæ, oriundus, cum germanis fratribus, & aliis comitibus multis, Cistercii habitu religionis induitur, & miro religiositatis fervore conversatur.

In pago Bracatensi, *(b)* circa Tornacum, nix tanta cecidit nono calendas Maji, ut etiam sylvas fregerit.

Balduinus, rex Hierusalem, cum Rogero, comite Antiochiæ, contra Turcos vadit. Sed Rogero cum exercitu suo juxta quendam fluvium residente, rex cum suis processit, ut adventum Turcarum exploraret. Turcæ verò montem quendam occupantes, insidias per quatuor loca collocaverant, singulis insidiis quatuor millibus equitum deputatis, à quibus rex insperato undique interceptus, mille quingentis suorum interfectis, miserabili fuga est liberatus. Ascalonitæ, cognoscentes abesse regem Balduinum, cum gravi multitudine Hierusalem assiliunt, sed non prævalentes, inefficaces redeunt. Turci cœnobium in monte Thabor situm funditus evertunt, monachos interficiunt, & omnia sibi diripiunt.

Rex Hierusalem, Balduinus, uxorem duxit relictam Rogeri, ducis Siciliæ. 616

Apud Ravennam & Parmam, civitates Italiæ, in agris & intra mœnia, sanguis pluit Junio mense.

| 8 | 5 | In civitate Belvacensi, à canonicæ sedis apostolicæ le- | 14 | 4 | 1114
gato, concilium celebratur. Hic est Cono, unus ex illis religiosis, qui eremiticam vitam apud truncum Berenger primò duxerunt, & Arroasiani *(c)* ordinis authores extiterunt, qui ordo usque hodie floret & crescit.

Henricus imperator, cum magna optimatum suorum, & totius regni gloria, Natalem Domini celebrat Moguntiæ, ibique uxorem ducit Matildam, filiam regis Anglorum. Post Ivonem, qui vita atque doctrina sua Cartonensem *(d)* ecclesiam illustravit, quique inter cætera opera sua illud volumen, quod decreta Ivonis dicunt, utiliter compilavit; Gaufridus, vitæ merito ac prudentia venerabilis, Carnotensem ecclesiam rexit. In Remensi quoque metropoli, post Manassem illustrem virum, extur-

(a) Vide supra *ad a. 988.*

(b) Vide supra *ad a. 1059.*

(c) Canonicorum Regularium Congregatio ab Heldemaro, Conone Presbytero, & Rogero laico circiter annum MXC fuit instituta. Initium ista cœpit Araosiæ, altero lapide ab Apalma, Artesiæ oppido. Hodie dicitur *Aruaise.* De eadem agunt *JAC. BOLLANDUS, in encomio B. Heldemari ad diem XIII. Januarii. JACOBUS a VITRIACO Hist. Occident. cap. XXIII. ANT. PAGI Crit. Anti-Baroniana a. 1097. n. XIX.* De ipso vero Concilio agitur in Tomo X. Conciliorum *LABBEI pag. 797.*

(d) Potius *Carnotensem.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

exturbato invasore Gervasio, Radulphus successit, qui Viridis cognomen habuit.

1115 | 9 | 6 | Lambertus bonæ memoriæ, Attrebatensis episcopus, | 15 | 5 | obiit. A tempore sancti Vedasti, usque ad istum, Attrebatensis ecclesia proprio viduata præsule, Cameracensi episcopo erat subjecta. Robertus succedit in episcopatu Lamberto. Clarevallis fundatur. Idibus Novembris, in suburbio Antiochiæ, noctu terra dehiscens, tres molas & adjacentes domos cum habitatoribus absorbuit.

1116 | 10 | 7 | Hoc tempore Nobertus, *(a)* loci & ordinis Præmon- | 16 | 6 | stratensis fundator, de partibus Lotharingiæ oriundus, genere, divitiis, atque facundia, ipsis etiam summis principibus familiaris atque notissimus, divino fervore succensus, postposita seculi pompa, repentè ad votum suum diaconus & presbyter simul ordinatus, paupertatis Christi tunica induitur, & verbo prædicationis ferventissimè instans, bajulans sibi crucem, nudum nudus Christum sequitur: quorundam etiam religiosorum moribus exploratis, arctioris viæ propositum, & tunc temporis inauditam districtionem arripit, & per aliquantum temporis nudis incedens pedibus, etiam brumali rigore, verbum Dei spargens, multos ab errore convertit.

1117 | 11 | 8 | Anshelmus, Laudunicæ civitatis magister nomina- | 17 | 7 | tissimus, literarum scientia clarus, vir morum honestate & consilii maturitate venerabilis, obiit, qui utili studio, inter cætera opera, in Psalterium glossas marginales atque interliniares ordinavit.

1118 | 12 | 9 | Mense Januario, tertio nonas ipsius, feria quarta, in | 18 | 8 | aliquibus locis, sed non usquequoque terræmotus accidit, aliàs clementior, aliàs validior, adeò, ut quarundam urbium partes cum ecclesiis subruisse dicantur.

Mosa etiam fluvius juxta abbatiam, quæ dicitur Sustula, *(b)* quasi pendens in aëre, fundum suum visus est deseruisse. Hoc ergo anno Leodium civitas multis plagis attrita est: mense enim Majo, quinto nonas ejusdem, dum in majori ecclesia vesperas celebrant, subitò tonitru cum terræmotu omnes ad terram stravit, & fulmen à læva templi ingressum non modicas crustas de muro hac illac disjecit, deinde turrim ingrediens, multas trabium partes diffidit. Subsecutus fœtor intolerabilis, adeò, ut multo aromatum odore vix potuerit expelli.

Item Junio mense, 7 idus ipsius mensis, circa horam nonam, nubes pluviæ, subitò rupta à monte, qui dicitur Roberti, subjectam sibi partem civitatis penitus oppressam pessundedit, adeò, ut multas domos dirueret, & immensam annonam perderet, & matrem, duos infantes altrinsecus in brachiis amplexam, necaret, & alios octo homines diversis in locis opprimeret. Pulsantibus vesperis sabbato quidem, dum caput lavat puero manus, rubent sanguine fluido.

A calendis etiam Julii, circa horam sextam, turbo nimis vehemens
617 & obscurus civitatem operuit, & nubes ex abrupto scissa ita omne tectum majoris ecclesiæ devicit, ut & imbribus pateret, & totum pavimentum perfunderet. Ilicò à parte Aquilonis fulmen ingrediens, quendam clericum retro altare sanctorum Cosmæ & Damiani, in pulpito legentem, & alterum ante crucifixum orantem, tertium de scriptorio ecclesiæ proxi-

(a) Potius *Norbertus*.
(b) Videtur *Suestra* intelligi, Abbatia in pago Mosano sita, de qua *VALESIUS voce Suestra*.

proximo egredientem, in ipso ecclesiæ ingressu extinxit. Ante fores quoque ecclesiæ quendam laicum extinxit. Sexto idus Julii, ab hora tertia usque nonam, quatuor turbines à quatuor plagis cœli urbem circulaverunt, ventus etiam magna vi intonuit, in urbem multo imbre alluit.

Tertio nonas Augusti, primo noctis conticinio, quaque terrarum cùm tonitrua audirentur, & fulgura sæpius micarent, in urbe Leodio, amplius ipse turbo desævit, ita, ut homines è stratis exilientes, ecclesias tristi cœtu complerent, & tota nocte supplicationibus intenderent. Summo verò auroræ diluculo, à parte Orientis, ignis cum ingenti flamma circulavit tantus, ut omnes divinitus cremari extimuerint. Post hoc magnus turbo, erumpens ab Occidente, ipsum ignem visus est aliquantulum obscurasse, iterum autem, quasi victor, ignis cum flamma recaluit, & iterum turbine revertente, paululum delituit. Tertio etiam ipse ignis recaluit, & tertio nihilominus turbine victus cecidit. Hoc spectaculum à summo manè usque ad horam tertiam vehementer terruit.

Monstrum quoddam Nammuti *(a)* natum est, cui par nunquam vel rarò visum est, videlicet biceps infantulus. Qui hoc vidit, testis est populus. Hic tam sexu duplex, quàm cæteris simplex erat compage corporis. Tertio idus Decembris, ad mediam noctem lucentibus stellis, cœlo sereno, 14 luna eclipsim passa est, & contracto orbe multis coloribus, sed maximè sanguineo, penè integra hora suffusa est. Tertiodecimo calendas Januarii, prima hora noctis, igneæ acies à Septentrione in Orientem in cœlo apparuerunt, deinde per totum cœlum sparsæ, plurima noctis parte, videntibus miraculo & stupori fuerunt.

Paschalis papa moritur, succedit Joannes, Romanæ ecclesiæ cancellarius, & appellatur Gelasius: at imperator, quia electioni non interfuerat, Hispanum quendam, nomine Burdinum, ei superordinavit.

Balduinus, secundus rex Hierusalem, moritur, frater Godefridi, ducis Lotharingiorum, & primi regis Hierosolymitarum, qui Godefridus princeps nobilissimus, cùm in regem constitutus fuisset, nunquam tamen in ea civitate, in qua Dominus spinis coronatus est, diadema portare consensit. Fuerunt autem filii Eustachii, comitis de Bolonia, ex Ida, sorore Godefridi gibbosi, ducis Lotharingorum, quibus de medio factis, tertius regnat Balduinus, filius Hugonis, comitis de Reitesta. *(b)*

Ventus vehementissimus, in vigilia Natalis Domini, per totam diem & noctem durat.

Gelasius papa, indicto Remis concilio, transgrediens alpes, in Gallias venit, & per Burgundiam, & Gothiam, quæ provincia sancti Ægidii *(c)* dicitur, agit synodales causas, ad quem vir Dei Nobertus, nudis ut erat,

(a) Potius *Namurci*, vide supra *a. 1095.*

(b) *GUIL. TYRIUS lib. XII. cap. 1. Secundus Hierosolymorum Rex ex Latinis fuit Balduinus de Burgo, qui cognominatus est Aculeus; vir religiosus, ac timens Deum, fide conspicuus, in re militari exercitatus plurimum. Hic fuit natione Francus, de Episcopatu Remensi, filius Hugonis, comitis de Retest, & Milisendis præclara Comitissa.* Ejus mortem vide infra *a. 1156.*

(c) *HADR. VALESIUS Not. Galliarum voce Volcæ Tectosages*, sic loquitur: *Successere eis longo post intervallo Tolosæ Comites, nonnunquam Comites S. Ægidii nuncupati: qui totam Gothiam, & partem etiam Aquitaniæ, nimirum Albigenses, Cadurcos, Aginnenses, Rutenos etiam ac Petrocorios obtinuerunt.* Uberius hæc exposuit singulari Tractatu *ALPHONSUS DELBENE*, Episcopus Albien-

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

erat, incedens pedibus, accessit, eique animi sui propositum pandens, licentiam & authoritatem seminandi ubique verbum Dei ab eo accepit.

Henricus imperator ab Italia in Lotharingiam repatriat, & secundum illud, Qui à multis timetur, necesse est ut multos timeat, conjuratos in se regni principes modò minis, modò blanditiis, modò vi, modò satisfactione ad pacem invitat.

1119 | 13 | 10 | Gelasius papa Cluniaci moritur & sepelitur. | 19 | 9 |

Guido, Viennensis archiepiscopus, Stephani, Burgundionum comitis germanus, in papam eligitur, & Calixtus vocari designatus, Cluniaci benedicitur. Concilium quoque, à prædecessore suo indictum Remis, ab eo mediante, Octobri mense celebratur.

618 Balduinus, Flandriarum comes, Calixti papæ de sorore Clementia nepos, Gwillelmum, filium Roberti, Normannorum comitis, à fratre suo Henrico, Anglorum rege, captivati, Normanniæ potenter resistere volens, post occupatam magnam ejusdem Normanniæ partem, in capite vulneratus obiit, sicque deficiente naturali prole, Carolus, Roberti ex sorore nepos, consobrinus Balduini defuncti, & Canuti, Danorum regis filius, Comes substituitur.

1120 | 14 | 11 | Dum pro reconciliatione regni & sacerdotii, lega- | 20 | 10 | tio nunc à rege ad papam vadit, nunc à papa ad regem redit, lux pacis inter eos turbatur, & imperator cum sibi faventibus excommunicatur.

Vir Dei Nobertus, à papa Calixto, Bartholomæo Laudunensi episcopo specialiter commendatus, cùm ei ecclesia beati Martini à prædicto episcopo offerretur, tum propter urbis viciniam, tum quia ejusdem ecclesiæ clerici propositi, & vitæ ejus austeritatem horrebant, eam reliquit, & ab episcopo, diversis ejusdem provinciæ locis religioni congruentibus, sibi ostensis, tandem divinitus, in loco Præmonstrati, resedit, ibique solitarius religiosam vitam agere cœpit, & tempore Quadragesimæ, ad colligendos socios, solus egressus, ante Pascha, cum tredecim sociis rediit, & cum his in præmonstrato loco secundum canonicæ institutionis normam, ad tenorem regulæ beati Augustini, Deo militare cœpit. Ordo Præmonstratensis incipit. *(a)*

1121 | 15 | 12 | Papa Calixtus, Romam proficiscens, ab omni se- | 21 | 11 | natu & populari turba gloriosè suscipitur, & in sede apostolica confirmatur.

Burdinus, pseudopapa Sutrii positus, dum peregrinos Romam euntes vel redeuntes deprædatur, tandem ut vilissimus apostata capitur, & in monachum tondetur. Major ecclesia episcopi Monasteriensis, eo quòd ipsum repudiasset, ab ipso episcopo & duce Saxoniæ, cum tota civitate exuritur. Mortuo Lamberto, Noviomensi episcopo, Simon, Ludovici, regis Francorum patruelis, successit in ejus loco. In Præmonstratensi ecclesia, cuidam fratri altius de ineffabili trinitate (quæ Deus est) cogitanti, in matutinis dæmon astitit, & ei tria gestans capita apparuit, trinitatem se esse contestans, & ob fidei suæ meritum trinitatis visione eum dignum esse affirmans. Sed frater, inimici dolum agnoscens, conviciando eum recedere à se compulit.

1122 | 16 | 13 | Terræmotus in secunda hebdomada Adventus | 22 | 12 | Domini,

sis, *de gente & familia Marchionum Gothiæ, qui postea Comites S. Ægidii & Tholosates dicti sunt. Lugduni 1607. 8.*

(a) Compara *AUB. MIRÆI Chronicon Ordinis Præmonstratensis p. 14.*

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*	*Anni domini.*

Domini, sabbato, hora tertia, aliàs clementior, aliàs inclementior accidit.

Noberto apud Ningellam *(a)* verbum Dei prædicante, & puellam dæmoniacam coràm adductam exorcizante, dæmon irridens cantica canticorum à principio usque ad finem per os puellæ edidit, & ad verbum in Romana, deinde in Teutonica lingua interpretatus est. Sed Dei servo arctius insistente, tandem egressus est.

| 17 | 14 | Optimates regni cum episcopis Henricum impe- | 23 | 13 | 1123
ratorem convenientes, Deo sibi propitio, id elegerunt saluberrimo consultu, ut inter ipsum & apostolicum controversia de investituris ecclesiarum tandem finiretur. Legantur inde Romam, ex parte imperatoris Bruno, Spirensis episcopus, & Arnulphus, abbas Fuldensis, interim Henricus imperator Pascha Domini Aquisgrani celebrat, deinde Leodium contendit. Hic querela apud eum facta de insolentia cujusdam Gothini, castrum ejus, quod mons Falconis *(b)* dicitur, annitente sibi Godefrido duce, obsidet, capit, incendit & destruit.

Ecclesia Haunoniensis, cum omnibus appendiciis suis, seditione advocati sui cum tota villa arsit, salvo tamen thesauro & bibliotheca.

Turonis etiam seditione orta inter clericos & laicos, ecclesia sancti Martini penitus arsit.

Donnus papa, visa & recepta legatione imperatoris, pertæsus & ipse valde dissonantiæ inter eos diutinæ, libenter assentit. Et tam consultu totius Romani senatus, quàm etiam episcoporum Italicorum mittuntur, ex latere apostolici unus episcopus, & duo cardinales, ad ordinandam rem tanti negotii. Mense Septembri, in Nativitate beatæ Mariæ, 619
Henricus imperator cum episcopis & optimatibus regni venit Wormatiam, ubi occurrerunt ei legati sedis apostolicæ. Diu (ut fit in tantorum negotiorum consessu) eventilata ratione, tandem ratione, tandem gratia antiquæ charitatis, reintegratur inter imperatorem & apostolicum Dei ordinatio.

Concilium Romæ celebratur, pax inter regnum & sacerdotium reformatur, & jus investiturarum episcopalium ab imperatore exfestucatur.

Noberto ad quærendas sanctorum reliquias Coloniam veniente, & suis indicto jejunio, orationibus instante, una de numero undecim millium virginum nomen suum & locum, ubi jacebat, specialiter designans, in crastino solenniter levata, & cum aliis sanctorum reliquiis ad locum Præmonstratum est ab eo translata. Sequenti verò die apud sanctum Gereonem in oratione pernoctans, manè facto in medio ecclesiæ, ubi nullum apparebat sepulturæ vestigium, effodi præcepit, & corpus sancti Gereonis integrum absque cerebro, honorificè & diligenter collocatum, invenit, sicut & de ipso legebatur, quòd pars capitis, & non totum caput abscisum fuit, quod cum honore & reverentia à clero & populo elevatum est, & inde pars viro Dei donata est. Inde Præmonstratum rediens, & quadraginta jam clericos cum multis laicis secum habens, professionem eos facere secundum apostolicam institutionem, & cânonicam regulam beati Augustini docuit, & ad voluntariam paupertatem & prom-

(a) Sive Nivigellam, hodie *Nivelles* Brabantiæ oppidum. *MIRÆUS p. 19.*

(b) Gallis *Vauquemont*, Belgis *Valkenburg*, in regione Brabantiæ Transmosanæ, Belgis Fœderatis parens, Comitatus titulo insignis. *VALESIUS, voce Mons Falconis. MENSO ALTINGIUS Not. Germ. infer. p. alt. p. 186.*

Anni domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Hierosolymorum. |

ptam obedientiam, cæteraque militiæ spiritualis instrumenta, eosdem diligenter instituit. Cui non multo pòst quidam comes de Westphalia, Godefridus, cum uxore sua conversionis gratia se contulit, & tria loca in allodio suo, castrum videlicet & Campembergensem *(a)* locum, Clostatensem, Warlarensem, divino cultui per eum mancipavit. Cujus exemplo compunctus comes Theobaldus, homini Dei se familiarissimum fecit, & ejus monitis atque consilio multa postmodum erga pauperes, vel quoslibet religiosos, liberalitate atque munificentia uti cœpit.

1124 | 18 | 15 | Obiit bonæ memoriæ papa Calixtus, cui succedit | 24 | 14 | Lambertus, qui & Honorius, Ostiensis episcopus, ad quem proficiscens pater Nobertus, & ab eo honorificè susceptus, & quæ flagitabat, dignè consecutus, Parthenopolis se futurum episcopum divinitus agnovit: & rediens, cùm in die Paschæ apud Herbipolim in populi frequentia Missam celebraret, cæca mulier, ipso post sumpta mysteria in oculis ejus sufflante, visum recepit. Unde quidam divites compuncti, se & sua Deo reddiderunt, & ecclesiam ibidem ædificantes, divino cultui per manum prædicti patris eam mancipaverunt. Inde Præmonstratum rediens, in ecclesia beati Martini, quæ sita est in suburbio Lauduni, quendam de suis, dominum videlicet Gualterum, abbatem primum consecrari fecit, cujus industria, Deo cooperante, eadem ecclesia, tam in temporalibus quàm in spiritualibus, in tantum est in brevi multiplicata, ut famam bonæ opinionis, & propagines sanctæ plantationis, in exteras ac longinquas jam extenderit regiones, videlicet in Nerviam, *(b)* in Flandriam, in Angliam, in Wasconiam, in Gothiam, in Hispaniam, in Burgundiam, quas omnes provincias per eandem domum bono jam videmus odore respersas. In Vivariensi etiam ecclesia de fratribus suis abbatem tunc ordinari fecit, ubi cùm ad introitum fratrum malignus spiritus hominem quendam invasisset, & eum per biduum vexasset, per virum Dei expulso dæmone curatus est.

In castro nihilominus Antverpiensem ecclesiam ordinandam hac de causa suscepit. Oppidani castri illius, à quodam hæretico Tandemo
620 seducti, paulatim à fide & bonis moribus desciverant, quia idem hæreticus nimiæ subtilitatis, cùm tamen esset laicus, sed multis etiam disertis clericis in sermone acutior, sacri ordinis ministros & episcopalem ac sacerdotalem gradum nihil esse dicebat, corporis & sanguinis Christi perceptionem sumentibus ad salutem prodesse negabat, & in pretioso apparatu & vestibus deauratis incedens, triplici funiculo crinibus intortis, verbis persuasibilibus & conviviorum apparatibus suos, qui eum circiter tria millia armati sequebantur, illiciebat, & per eos in resistentes sibi cædibus sæviebat, credebant ei, & reverebantur eum, in tantum, ut aquam, in qua corpus lavisset, biberent, & pro reliquiis asportarent, cùm tamen tantæ incontinentiæ & impuritatis esset, ut filias in matrum præsentia, sponsasque maritis intuentibus, corrumperet, & hoc opus spirituale esse asserebat, qui tandem post multos errores, & multas cædes dum navigaret, à quodam presbytero percussus in cerebro, occubuit. Sed nec post ejus mortem error ipsius tam facilè extirpari potuit, propter quòd à cle-

(a) *Kappenberg*, dominium olim erat Westphaliæ, in ditione Monasteriensi, de quo *HERM. HAMELMANN de Familiis emortuis p. 688.* Diploma Henrici V. super hac dotatione, exhibet *NIC. SCHATENIUS Ann. Paderborn. lib. VII. p. 702.* Vide infra *ANSELMUM GEMBLACENSEM ad a. 1123.*

(b) Ditio Cameracensis, de qua *CELLARIUS Not. Orb. ant. lib. II. cap. III. p. 364.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni domini.

à clericis loci illius, ecclesia cum aliquantis reditibus, per manum episcopi Norberto ordinanda datur, sperantibus, quòd per ejus salutarem doctrinam hæresis illa de medio tolleretur; quod & factum est, siquidem ipso prædicante, compuncti viri & mulieres, corpus Dominicum, quod in cistis & foraminibus per decem annos & amplius reposuerant, attulerunt, & per ejus doctrinam paulatim ad sanctam fidem resipuerunt. Radulpho, Remorum archiepiscopo obeunte, Ramaldus succedit in præsulatu Remensis ecclesiæ.

Venetiani navali exercitu Ascalonem obsidentes, accepta ab Ascalonitis pecuniæ taxatione, recedunt, & Tyrum aliquandiu obsessam in deditionem accipiunt.

Henricus imperator, congregata exercitus infinita multitudine, fines regni Francorum irrumpere disponit. Sed Ludovico, Francorum rege, cum infinito nihilominus exercitu in occursum ejus properante, consilio principum & episcoporum, ab inutili proposito desistit, & hoc factum est mense Augusto.

Henricus imperator Montionem *(a)* castrum capit, & Ramaldum, ejus comitem, secum captum adducit.

Balduinus, rex Hierosolymorum, à Sarracenis præventus capitur. Qua de re mente excedentes, undiqueversum evocati ad 40 millia conglomerantur, ut Christianos à finibus suis exterminent, & apud Ascalon impedimenta sua commendent. Christiani verò in arcto positi, nihil spei nisi in Deum habentes, exemplo Ninivitarum utrique sexui jejunium indicunt. Pueris etiam, lactentibus infantibus, universo quoque pecori, pabula negantur; dies pugnæ indicitur. Procedunt Christiani cum militibus & peditibus, vix ad tria millia æstimati: principes gradiuntur in fronte, scilicet patriarcha vexillo offerens crucem Christi, abbas olim Cluniacensis Pontius, præferens lanceam transfixam in latere Christi, episcopus Bethlehemites, ferens in pixide lac sanctæ Mariæ virginis. Sarraceni verò quaquaversum effusi ex omni latere in orbem circumcingunt Christianos, ne quis possit evadere. Dum ita in promptu hærent Christiani, vident Deo sibi auspice splendorem scisso aëre super paganos subitò cecidisse, sed non prosperum, sed satis nocivum, quamvis hunc ipsi Sarraceni non viderint. Illico enim omni virium robore enervati, passim fugientes cæduntur, non solùm à viris, sed etiam à pueris & à fœminis, perierunt in bello septem millia, submersi sunt in aquis quinque millia, omnes verò Christiani incolumes reversi, summum & dulce ἐπινίκιον reboant Deo in excelsis.

| 19 | 16 | Hyems solito acerbior, & aggestu nivis sæpius | 25 | 15 | 1125
decidentis nimis horrida & importuna. Multi enim pauperum infantes & mulieres, nimietate frigoris defecerunt. In multis vivariis pisces absorpti sub glacie perierunt, glacies enim adeò spissa erat & valida, ut vehicula onusta super eam ducerentur, & quasi super solum equitaretur. In Brachbanto anguillæ innumerabiles, propter glaciem à paludibus exeuntes (quod dictu mirum est) in fœnilibus fugientes latuerunt, sed ibi etiam præ nimietate frigoris deficientes, computruerunt. Mortalitas quoque animalium maxima fuit. Hyemi successit intemperies aëris, nunc nive, nunc pluvia, nunc gelu, alternatim satis noxia usque in me- 621

(a) Montio, Lotharingiæ castrum, postea *Mousson*, vel à ponte vicino, *Pont à Mousson* dictum, *VALESIUS voce Montio.* Licet *OTTO FRISINGENSIS Chron. lib. VII. cap. XV.* Henricum Imp. Reginaldum Comitem in castro Barri obsidione cinxisse, atque ad deditionem compulisse tradat.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

medio Martio. Postea diutino frigore & pluvia aëris inconstantia vix tandem arbores floruerunt Majo mense, vix tandem gratia herbarum & graminum reviguit nitore, imber verò singulis mensibus assiduè deciduus, sata agrorum penè absorpsit, nam siligo & avenæ proventum suum satis sunt ementitæ.

Multi quoque sacro igne aduruntur.

Tyrus Hebræa lingua Sor dicta, urbs Phœnicis maxima & antiqua, in corde maris sita, Sidoniorum colonia, negotiatio maris, emporium totius orbis, vaticinatione Prophetarum celebrata, & carminibus poetarum inclyta, olim quidem insula, sed à Nabuchodonosor, vel ab Alexandro propter expugnationem multis in brevi freto aggeribus comportatis, terra continens facta, pridem à Nabuchodonosor expugnata, & partim captivata, & postea ab Alexandro penitus destructa usque ad solum, & dirupta, sed juxta prophetas post 70 annos reædificata, & in antiquum statum restituta, nostris modò temporibus in fine mundi à Christianis terra marique obsessa capitur, & Christi imperio subjugatur.

Fames permaxima grassatur in Gallia, in qua Caroli, inclyti marchionis Flandriæ, liberalis enituit munificentia, qui innumerabilibus diversis in locis pauperibus quotidiana ministrabat victus stipendia.

1126 | 20 | 17 | Hyems asperrima, sex hebdomad. continua & valde noxia. | 26 | 16 |

Fames valida, ubique magna multitudine utriusque sexus pereunte.

In Hasbania *(a)* ignobilis muliercula monstrum bis gemini corporis est enixa, aversis vultibus & corporibus sibi cohærens, antè quidem effigies hominis integro corporis membrorumque ordine distincta, retro verò facies canis similiter corporis & membrorum proprietate integra.

In Brachbantho, villa Nerisca, alia mulier enixa est quatuor masculos uno partu.

In Gemblacensi parochia, dum paterfamilias Dominica die mixturam segetum præ penuria famis moleret in usus familiæ, subitò justa Dei indignatione arsit farina cum putoris nigredine, ad exemplum posteris, ne quis præsumat simile.

Ecclesia sancti Dionysii, sita in Brochorensi sylva, 7 calendas Maji, primo noctis crepusculo cum omnibus appendiciis, & tota villa penitus arsit, salvo tamen thesauro & armario.

Henricus imperator Leodii Pascha Domini celebrat, inde Aquis contendens, morbo dracunculi, qui sibi erat nativus, molestari cœpit, propter quod & ibi aliquot dies remoratus est. Deinde quasi Pentecostem celebraturus, Ultrajectum venit, & tandem feria quinta in Pentecoste vitam cum regno amisit. Corpus ejus, ejectis intestinis, sale respersum, Spiram relatum est. De hoc autem imperatore quædam dicuntur, quæ fabulosa esse didicimus. Fertur namque, quòd se quasi mortuum finxerit, & occultè suorum præsentiam fugiens, peregrinationem aggressus fuerit, & ad ultimum monachus factus Cluniaci fuerit. Revera autem (ut dicitur) quidam erat valde similis eidem imperatori, & viribus corporis plurimùm valens, qui monachatum Cluniaci suscipiens, Henricum imperatorem se esse firmissimè asserebat.

Rex Hierusalem Balduinus, data redemptione, à Sarracenis dimittitur.

Mense

(a) Vide supra *ad a. 989.*

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymorum.* | *Anni domini.* |

Mense Augusto legati apostolicæ sedis, & archiepiscopi cum episcopis & optimatibus imperii, ex condicto convenientes Moguntiæ, consultant sibi & toti Romano imperio de substituendo rege.

Lotharius, dux Saxonum, vir sapiens & industrius, & ecclesiastico juri devotus, præpotens divitiis & victoriis, omnium assensu eligitur. Hic 622 mense Septembri cum eisdem legatis & duobus archiepiscopis, & octo episcopis & multis abbatibus, & cum eminentioribus aulæ regalis primatibus, Aquisgranum veniens, dominica die idus Septembris, à Friderico, archipræsule Coloniensi, in regem benedicitur & ungitur, omni clero & populo festivum ἐπινίκιον acclamantibus. *(a)*

| 1 | 18 | Hyems acerrima, vermibus etiam periculosa. | 27 | 17 | 1127

Rex Lotharius, in Behemones vadens, quorundam suorum principum traditione, magnam stragem militum passus est, quingentis videlicet & quadraginta occisis. In Syria hoc anno exercitus Dei bis congressus est Sarracenis: in primo prælio de paganis ceciderunt duo millia quingenti, de Christianis solummodo 15. in secundo autem incruentam victoriam habuerunt Christiani. Sed quamvis plurima pars eorum oppetierit, tamen auxilio Dei revigorati, absque numero hostes contriverunt & vicerunt.

Carolus, comes Flandrensis, proditione quorundam optimatum suorum, quibus pro zelo justitiæ exosus erat, Brugis in ecclesia sancti Donatiani martyris orans, interfectus est, sed horrenda animadversione vindicatus est. Proditores enim cùm capti fuissent, aut exterminati exilio, aut percussi gladio, aut patibulo affixi, aut præcipitio elisi, aut duello convicti, & rotis alligati, vix aliquo evadente, omnes perierunt.

Post mortem Lisiardi, episcopi Suessorum, fit episcopus Joslenus, vir magni consilii.

Cameraci quoque post Burcardum Hermannus episcopatum tenuit; quo post triennium extruso, Liethardus ei successit, qui & ipse post quatuor annos repudiatus Nicolaum successorem habuit.

Parthenopolitanæ civitatis archiepiscopo defuncto, cùm clerici & cives ejusdem urbis, coram imperatore Luithero, ad eligendum archiepiscopum, apud Spiram convenissent; nutu domini Gerardi, Romanæ sedis legati, qui postea factus est papa, & Luci Alberonis, Metensis primicerii, qui postea factus est Treverorum archiepiscopus, Norbertum, Præmonstratæ ecclesiæ patrem, qui pro quibusdam causis eò fortè advenerat, in pastorem eligunt, & regali prosequente convenientia ad sacerdotium præfatæ urbis provehunt.

| 2 | 19 | Hoc anno multi de pago Suessonico sacro igne ac- | 28 | 18 | 1128
censi, ad ecclesiam beatæ Dei genitricis Mariæ, in civitate Suessorum sitam, convenerunt, ibique diebus paucis misericordiam Dei & beatæ virginis succursum præstolantes, (sicut pleniùs refert libellus eorundem miraculorum) salutem ipsius meritis & precibus consecuti sunt, ita ut intra quindecim dies centum & tres nominatim ab hoc igne restinguerentur, & tres puellæ distortæ sanitati redderentur. Facta sunt ibi & deinceps & alia multa miracula, inter quæ duo fuerunt eminentiora: unum scilicet de naso mulieris, & labio divinitus reformato: aliud de puero, in visione ante Deum rapto, ubi dominam nostram virginem Mariam se vidisse asseruit, pro populi salute supplicantem, & hoc re-

(a) HIER. PETZ *Script. Rerum Austriacarum Tom. I. p.* 570. Narrationem inseruit de electione Lotharii, Ducis Saxoniæ, in Imperatorem Romanorum.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

sponsum benignè à filio accepisse, *Mater tu es maris stella, fiat sicut vis.* Sed dum queritur beata virgo super domo sua, quæ vilis & abjecta erat, præ cæteris iterum à filio suo audivit, quòd trans mare & de trans Rhenum faceret pecuniam afferri, unde domus ædificaretur, & in oculis omnium respicientium illustris appareret, cujus visionis tam in claritate operis, quam in copia oblationum tot sunt testes hodie, quot videre volunt. Prædixit etiam idem puer paulo pòst se moriturum, & vix unum mensem supervixit. Sed mirum valde de hoc puero erat, quòd omnem historiam veterem rhythmicè depromebat, textum verò evangelii & actus Domini ita recensebat, ac si in libro legeret, & acta ab aliis pronunciaret, qui etiam cùm hoc clausis oculis diceret, laicis & illiteratis vix loqui dignabatur, quasi eorum ignorantiam pertæsus, qui tam
623 profunda intus audierat.

Mortuo Balduino, rege Hierosolymorum, successit Fulco.

Lauduni in ecclesia sancti Joannis, consilio regis & principum, monialibus, quæ malè infames erant, ejectis, & monachis in earum locum substitutis, Drogo, religione & facundia venerabilis, à Bartholomæo episcopo primus abbas ordinatur, qui postmodum à papa Innocentio Romæ Ostiensis episcopus cardinalis consecratur.

1129 | 3 | 20 | Philippus puer, Ludovici, Francorum regis filius, Re- | 29 | 1 | mis in regem ungitur, die Paschæ 18 calendas Maji, patre præsente.

In Præmonstratensi ecclesia Norbertus archiepiscopus successorem sibi dominum Hugonem, qui ab initio paupertatis suæ socius fuerat, ordinari fecit abbatem, sed ad Antverpiensem atque Floressiensem ecclesiam, ad regimen fratrum nominatos patres destinavit.

In ecclesia quoque sanctæ Mariæ apud Magdeburch, expositis clericis secularibus, sui ordinis fratres collocavit.

Cœnobium Ursicampi fundatum est à nobilissimo præsule Noviomensi, domino Simone, qui Hugonis magni filius fuit. Frater autem Radulphi comitis, & regis Ludovici fratruelis, adducto conventu monachorum à Clarevalle, & domino Valeranno primo abbate ordinato, qui primus ex nobilioribus personis Clarevallem sua conversatione illustravit.

1130 | 4 | 21 | Honorio papa defuncto, factis partibus, Gregorius | 30 | 2 | & Petrus de Leone ad papatum eliguntur, & Gregorius Innocentii, Petrus Anacleti nomine alterantur. Sed Petro ob parentelæ suæ fortitudinem apud sanctum Petrum commorante, Innocentius Roma egressus in Gallias proficiscitur, & Gallicana sibi adhærente ecclesia, conciliis celebratis, primò Remis, secundò Pisis in papatu confirmatur, & Petrus ab omnibus Galliæ & Germaniæ episcopis anathematizatur.

Joannes piæ memoriæ, Morinorum episcopus, obiit, eique Millo, abbas sancti Judoci, ex ordine Præmonstratensi succedit.

Roberto quoque, Attrebatensi episcopo, defuncto, Aluisus abbas ordinatur episcopus in ejus loco.

Thomas de Marla, in suo proprio conductu, negotiatores dolo capiens, à rege Ludovico cum exercitu impetitur, & à Rodulpho, Viromandorum comite, in ultionem Henrici, fratris sui, vulneratus & captus, Lauduni moritur.

1131 | 5 | 22 | Philippus puer, nuper in regem unctus, dum in civi- | 31 | 3 | tate Parisiis equo vehitur, porcus equi pedibus se fortè submittens, equum

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni domini.

quum super ipsum præcipitem dedit, & de ejus subita & miseranda morte Francis luctum induxit tertio idus Octobris.

Ecclesia sancti Medardi Suessionis ab Innocentio papa consecratur.

Consilio Remis habito, præsente Francorum rege Ludovico, filius ejus, Ludovicus, in regem consecratur à papa Innocentio, octavo calendas Novembris.

Sub his temporibus, ordo canonicus Præmonstratensis, & monasticus Cisterciensis, quasi duæ olivæ in conspectu Domini, pietatis lumen & devotionis pinguedinem mundo ministrabant, & quasi vites fructiferæ regionis palmites circumquaque propagabant, & per omnes ferè Christiani orbis terminos bonæ opinionis paulatim odore diffuso, novas abbatias, ubi antea Dei cultus non fuerat, construebant. Unde etiam in Syriam & Palæstinam, de Præmonstrato fratres missi, nonnullas abbatias ædificaverunt.

Eratque circa hæc tempora pulchra ac decora facies ecclesiæ, diversorum ordinum ac professionum circundata varietate, dum hinc Præmonstratenses, hinc Cistercienses, inde Cluniacenses monachi, tum & diversi habitus & professionis sanctimoniales, & mulieres Deo devotæ, in continentia atque paupertate, sub obedientiæ jugo regulariter viventes, fervore religionis invicem provocarent, & nova certatim diversis in locis monasteria fundarent. Cum his etiam monachi Carthusienses & ipsi paulatim pullulabant, qui præ cæteris continentes pesti avaritiæ, qua plurimos sub religionis habitu laborare videmus, terminos posuerunt, dum certum numerum hominum, animalium, possessionum, quem eis prætergredi nullo modo liceat, statuerunt, & ipsi singulas singulis cellulas habentes, ac raro vel ob Dei cultum, vel ob mutuum in charitate solatium convenientes, perfectius mori mundo, & cæteris tanto diligentius, quanto secretius vivere Deo elegerunt. Adhæc etiam milites templi Hierosolymitani, fratres quoque de hospitali sub religioso habitu continenter viventes, ubique se multiplicando diffundebant, & quæ poterant, vel de laboribus propriis, vel de fidelium eleemosynis, ad opus Deo militantium, in infirmorum quorumque ac pauperum Hierosolymam petebant, sed præsules ecclesiarum ac principes seculi promptissimè annuebant, vel etiam sponte offerebant terras, prata, nemora, & cætera, quæ monasteriis ædificandis necessaria erant. 624

Ecclesia penè sanctæ Mariæ in episcopatu, totaque penè civitas Noviomensis incendio conflagravit, justo (ut fertur) infortunio, quia summum pontificem, Innocentium, verbis irrisoriis multi illorum exhonoraverunt.

Clarevallis duo cœnobia una die produxit, scilicet Longipontum & Rievallem, & post paucos menses Vacellas.

| 6 | 23 | Fara (a) castrum, à Ludovico, Francorum rege, obsi- | 32 | 4 | 1132

dione cingitur, à nonis Maji usque ad 7 idus Julii, nec tamen capitur. Tandem affinitatis confœderatione pacem inierunt. Julgelrannus quip-

(a) Diversa equidem Gallorum oppida Fara nomine enumerat Valesius, hoc tamen videtur Fara, Picardiæ castrum fuisse, *la Fere en Picardie*, de quo etiam *PIGANIOL* de la *FORCE Descript. de la France Tom. III. p. 75.* Hujus tamen expeditionis nullam plane mentionem facit *SUGERIUS*.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

quippe, ejusdem castri dominus, neptem Radulphi comitis ex sorore, accepit in conjugium.

Obiit vir sanctus, Hugo, Gratianopolitanus episcopus, cujus religiosam admodum vitam conscripsit Gigo, prior Carthusiæ.

1133 | 7 | 24 | Eclipsis Solis facta est quarto nonas Augusti, feria sexta, hora sexta. | 33 | 5 |

Luitherius imperator expeditionem in Italiam parat, & cum episcopis & archiepiscopis, ac nominatissimo abbate Clarevallis Bernardo, papam Innocentium Romam deducens contra Petrum Leonis, qui monasterium sancti Petri munierat, eum in episcopo Lateranensi à sede pontificali potenter collocat, ipsum verò Luitherium Innocentius papa ibidem in imperatorem consecrat.

1134 | 8 | 25 | Norbertus archiepiscopus, vir potens in opere & sermone, multorum monasteriorum fundator, & sanctæ religionis eximius propagator, Innocentii papæ catholici æquissimus fautor, Petri verò schismatici justissimus execrator, cum imperatore Luitherio, ab expeditione Italica regressus in civitatem suam, non multo pòst infirmitate corripitur, & in ea per spatium quatuor mensium laborans, episcopatu sapienter ac fideliter ministrato per annos octo, astantibus fratribus data benedictione, moritur. Cùm de sepultura inter clericos majores ecclesiæ, & fratres sanctæ Mariæ contentio fieret, res ad imperatorem delata est, & ejus præcepto in ecclesia sanctæ Mariæ, cum filiis & fratribus, quos in Christo genuerat, & Christo ædificaverat, sepultus est, cujus extitit in Christo dormitio octavo idus Julii. | 34 | 6 |

1135 | 9 | 26 | Monasterium de Prato, *(a)* fundatum est sub primo abbate Petro, prima plantatio, quam protulit pater Walerannus, ex propria domo. | 35 | 7 |

Henricus obiit, rex Angliæ, vir in regni sui administratione singularis severitatis atque censuræ, cui Stephanus, de sorore nepos, in regnum
625 succedit, sed magna parte regni mutilatus, non multo pòst totam Normanniam amisit. Filia enim regis Henrici, Matildis, quæ primò nupserat Henrico imperatori, postmodum Giffrido, comiti Andegavensi, ope regis Francorum Ludovici, Normanniæ ducatum occupat, & in ipsa Anglia magnas ei molestias atque calamitates suscitat, quem etiam bello postmodum cepit, sed pro comite Roberto, fratre suo, à regina Angliæ capto, eum relaxavit.

Ventus nimius quinto calendas Novembris fuit, qui turres & ædificia multa diruit.

1136 | 10 | 27 | Mare terminos suos egressum, inopinatè submersit cum habitatoribus suis partem Flandriarum. | 1 | 8 |

1137 | 11 | 28 | Siccitas tanta fuit in Francia, quantam nemo, qui tunc viveret, se vidisse, vel ab antecessoribus suis audisse testaretur, ita ut fontes & putei, quidam etiam fluvii siccarentur. | 2 | 9 |

Imperator Luitherus secundam facit expeditionem in Italiam.

Comes Pictaviensis, Wilhelmus, ad sanctum Jacobum in Gallicia orationis causa proficiscitur, & in sexta feria parasceve in ecclesia beati Jacobi moritur, & ante altare sepelitur. Qui moriturus proceres suos, quos secum habebat, contestatur, ut filia sua major, Alienordis, Ludovico juniori, Francorum regi, cum Aquitaniæ ducatu uxor traderetur, quam

(a) Pratum Monasterium, f. Præmonstratum, quod in diœcesi Laudunensi condidit Norbertus. Vide *VALESIUM*, *voce Pratum Monstratum*.

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*	*Anni Domini.*

quam prædictus Ludovicus, apud Burdegalam, optimatibus regni præsentibus, jungit sibi nuptiis quam solennibus, cujus pater Ludovicus, intra eundem ferè mensem apud Parisios defunctus, in ecclesia sancti Dionysii, ante corpus ipsius est sepultus, calendis Augusti, 28 anno regni sui.

Luitherius imperator, post subactam Romanæ ecclesiæ infidelitatem, Apuliam rediens in patriam suam, moritur, & Conradus, qui ante ipsum imperium affectaverat, Henrici imperatoris de sorore nepos, ad regnum provehitur.

| 1 | 1 | Obiit Drogo, bonæ memoriæ Ostiensis episcopus, vir | 3 | 10 | 1138
religione ac sapientia clarus.

Petrus Leonis, qui per schisma præsulatum Romanæ sedis contra Innocentium invaserat, & ecclesiæ Dei magno scandalo jam per octo annos fuerat, Dei judicio percussus obiit, & ab eo ordinatos degradari, nec ultra ad sacros ordines promoveri, Innocentius papa decrevit.

Hoc tempore venerabilis vitæ Alexander, primus abbas mortui maris, se & domum suam tradidit abbati Ursicampi.

His temporibus quidam pseudoimperator in partibus Alemanniæ surrexit, qui per aliquot annos apud Solotorum in reclusione vivens, egressus inde, imperatorem Henricum se esse mentiendo dixit. Et cùm multos seducendo sibi allexisset intrantium, ut pro eo etiam graves pugnæ & homicidia fierent, aliis eum recipientibus, aliis seductorem palàm profitentibus, tandem declarata ejus falsitate, Cluniaci in monachum attonsus est.

| 2 | 2 | Ramaldo, Remorum archiepiscopo defuncto, eccle- | 4 | 11 | 1139
sia Remensis per biennium ferè pontifice caruit, & tandem hoc anno Sanson, de clero ecclesiæ Cartonensis, Remensem præsulatum suscepit.

Habitaculum servorum dei in loco, qui dicitur ad montem Dei, construitur.

Florebat hoc tempore Gallicana ecclesia per viros religione ac sapientia illustres, Milonem Morinensem episcopum, humilitatis virtute præcipuum, Aluisum Attrebatensem, liberalitate atque consilio & facundia clarum, Godefridum Lingonensem, Hugonem Antissiodorensem, Jossenum Suessionensem, Giffridum Carnotensem, Albericum Bituricensem archiepiscopum, scientia literarum atque consilii prudentia clarissimum.

Inter hos etiam alios multos tunc claros scientia viros Bernardus, abbas Clarevallensis, vir opinatissimæ religionis, eminentissimè clarebat, qui multorum miraculorum patrator, & verbi Dei ferventissimus prædicator, atque plurimorum monasteriorum fundator, animarum lucra maxima Deo adhibebat, adeò, ut magistri scholarum, cum magno clericorum comitatu, etiam de longinquis regionibus, ad ejus optabile magisterium confluentes, centenario vel ampliori novitiorum numero domum probationis implerent, & uno die Quadragesimæ monachi fierent. 626

| 3 | 3 | 5 | Senonis, petente rege Ludovico, episcoporum & abba- | 12 | 1140
tũ religiosorũ fit conventus, contra Petrum Abaelardũ, qui quadam prophana verborum vel sensuum novitate ecclesiam scandalizabat, qui ab eis interpellatus, cùm esset responsurus, de justitia veritus, audientiam apostolicæ sedis appellavit, & sic evadens, non multo pòst Cabilloni ad sanctum Marcellum obiit.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Siculorum.	Hierosolymorum.

Inter regem Ludovicum, & comitem Theodebaldum, simultatis germen pullulat, pro eo, quòd comes cum rege in Aquitanicam expeditionem proficisci detrectat.

Cœnobium sanctæ Mariæ de Frigido monte, à piæ memoriæ Valeranno, primo abbate Ursicampi, fundatum est, & sub electo patre Manasse.

Hugo Parisiensis, sancti Victoris canonicus, religione & literarum scientia clarus, & in septem liberalium artium peritia nulli sui temporis secundus, obiit. Qui inter multa, quæ utiliter scripsit, etiam librum de Sacramentis, valde necessarium, duobus voluminibus comprehensum edidit. In cujus libri volumine secundo quiddam mirabile intexuit de quodam peregrino, quem diabolus, in specie sancti Jacobi apparens, ad hoc seduxit, ut propria manu se interficeret. Cumque eum diabolus secum traheret, sanctus Jacobus superveniens, eripuit eum de manu illius, & multa ei ostendens, ante judicium Dei statuit, atque ut denuo vitæ redderetur, obtinuit. Petente etiam rege Ludovico, explanavit hierarchiam sancti Dionysii martyris, multis obscuritatibus plenam.

1141 | 4 | 4 | 6 | Rogerus de Sicilia, post occupatum Calabriæ & Apuliæ | 13 | principatum, papam Innocentium bello capit, & facta cum eo qualicunque pace, ut ab eo in regem coronaretur, obtinuit. Sicque primus de Normannorum genere regis sibi nomen usurpavit, & postmodum etiam in Africa nonnullas civitates sive provincias occupavit.

Castrum Bullonium, *(a)* quod Ramaldus comes injustè tenuerat, capitur ab episcopo Leodii.

Imperator Constantinopolitanus, Antiochia aliquandiu obsessa, pacem tandem cum principe fecit, & civitatem intravit. Sed venationi insistens, dum arcum vehementiùs intendit, toxicata sagitta à semetipso vulneratus in sinistra manu obiit, captis antè nonnullis Turcorum præsidiis, & post eum filius Emanuel imperium sumpsit,

Orta dissensione inter papam Romanum, & Francorum regem Ludovicum, ecclesia Gallicana turbatur. Defuncto enim Alberico, Bituricensi archiepiscopo, missus est Petrus, à papa Innocentio eidem ecclesiæ pastor consecratus, sed à rege Ludovico repudiatus, eo, quòd sine ejus assensu fuerit ordinatus, in civitatem minimè recipitur. Cujus partes, quia propter reverentiam seu voluntatem papæ, comes Theobaldus fovere videbatur, simultas, quæ sopita putabatur, inter regem & ipsum cœpit repullulare.

1142 | 5 | 5 | 7 | Radulphus, Viromandorum comes, uxorem suam | 1 | 14 | dimittit, & sororem reginæ Petronillam ducit, propter quod, instantia comitis Theobaldi, mittitur Romanæ sedis Ivo legatus, qui & Radulphum comitem excommunicavit, & episcopos, Laudunensem Bartho-
627 lomæum, Noviomensem Simonem, & Petrum Sylvanectensem, qui divortium illud fecerant, suspendit.

Obiit pater Valerannus, abbas Ursicampi, fundator duarum abbatiarum, excepta tertia, quam sibi adoptavit in filiam.

1143 | 6 | 6 | 8 | Ludovicus rex Vitriacum, *(b)* castrum Comitis | 2 | 15 | Theo-

(a) *Boullion*, in Sylva Ardenna, olim Bublio, de quo *VALESIUS*, *BARTH. FIESEN* *Hist. Eccles. Leod. lib. X. p. 371.*

(b) Al. *Vitreium*, vulgo *Vitré* castrum, non procul a capite Vicinoniæ positum, in diœcesi Redonensi, Britanniæ minoris, de quo *VALESIUS*, *voce Vitreium.* *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. IV. pag. 550.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Siculorum. | Hierosolymorum. | Anni domini. |

Theobaldi, capit, ubi igne admoto, ecclesia incensa, & in ea mille trecentæ apimæ diversi sexus & ætatis sunt igne consumptæ, super quo rex Ludovicus misericordia motus, plorasse dicitur, & hac de causa peregrinationem Hierosolymitanam aggressus à quibusdam æstimatur. Castrum verò Odoni Campaniensi contulit, nepoti comitis Theobaldi, qui patrocinium ab ipso sibi ereptum per regem Ludovicum hac occasione recuperare voluit.

Obiit papa Innocentius, cui succedit Wido castellanus, Celestini nomine alteratus.

Obiit etiam Fulco, rex Hierosolymorum. Qui, dum venationi insistens leporem insequitur, ex improviso sibi apparentem; equus, cui insedebat, se super eum præcipitem dedit, ipsumque vita & regno privavit, post quem filius ejus Balduinus cum matre regnat.

Pax reformatur inter papam, & regem Ludovicum.

Ventus vehemens 14 calendas Februarii, horribili impetu monasteria domosque subruit, arbores annosas terræ coæquans.

| 7 | 7 | 9 | Celestinus papa, quinque mensibus & dimidio papa- | 3 | 1 | 1144
tus functus officio, decedit, eique Lucius, ex Gerardo cancellario papa factus, succedit.

Mediante abbate Clarevallis, simultas, quæ inter regem Ludovicum, & Comitem Theobaldum incanduerat, sopitur.

Inter regem Angliæ, & fautores Matildis, Henrici regis filiæ, varia sorte confligitur, & regnum illud, quod præ ceteris aliquandiu quietum manserat & opulentum, ferro, flamma, fame, miserè decerpitur.

| 8 | 8 | 10 | Edissa, Mesopotamiæ civitas, in qua erant corpora | 4 | 2 | 1145
Apostolorum Thomæ & Thaddæi, & quæ idololatriæ sordibus nunquam fuerat polluta, ex quo ad Christianismum primitus est conversa, à Turcis obsessa capitur. Ubi episcopo civitatis decollato, & sanctis locis prophanatis, & in eis multis nec dicendis abominationibus perpetratis, multa millia diversi sexus & ætatis trucidantur, diversis modis cruciantur, captivi abducuntur, & servituti addicuntur, unde Christianis metus & tristitia, Christi nominis inimicis fastus crevit & audacia. Et hæc quidem malorum initia.

Lucius papa senatores Romanorum, contra ecclesiam erectos, in Capitolio obsidet, sed inde per Jordanem Petri Leonis perturbatus, infirmitate correptus, infra annum pontificii sui moritur, cui succedit abbas sancti Anastasii Bernardus, Clarevallensis, patris Bernardi in conversione filius, & papa vocatur Eugenius, contra quem Romani Jordanum patricium & senatores erigentes, eum ab urbe deturbant, qui transalpinando in Gallias venit.

| 9 | 9 | 11 | Rex Francorum Ludovicus, captæ à Turcis Meso- | 5 | 3 | 1146
potamiæ zelo accensus, literis etiam Eugenii papæ animatus, atque (ut alii putant) Vitriacensis incendii conscientia compunctus, apud Viceliacum *(a)* affixo sibi crucis signo, cum principibus regni, & multitudine innumerabili transmarinam peregrinationem aggredi proponit. Interim abbas Clarevallis, à papa Eugenio per Gallias missus, sua prædicatione animos fidelium ad aggrediendam viam Domini commonebat, cui etiam Dei gratia ad signa facienda comes efficax erat.

Eccle-

(a) Monasterium, in Episcopatu Augustodunensi situm, vulgo *Vezelay*. *VALESIUS*, *voce Viceliacum*.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Siculorum.* | *Hierosolymorum.* |

Ecclesia Tornacensis, quæ per annos circiter 600 à tempore beati Medardi sub episcopo Noviomensi sine proprio fuerat sacerdote, hoc
628 anno proprium episcopum cœpit habere, Anshelmo, abbate sancti Vincentii Laudunensis, à papa Eugenio Romæ consecrato, & eidem civitati in episcopum destinato.

Fames permaxima grassatur in Gallia, in qua ecclesiarum Christi enituit liberalis munificentia, quæ in sustentationem pauperum multa expenderunt modiorum millia. Quo tempore in Lingonensi parochia apud Moriandum, *(a)* ubi pauperes innumeri quotidiana stipe alebantur, quidam homines occidisse, & eorum carnes coctas vendidisse deprehensus, à pauperibus patibulo est appensus.

Apud Nornicum *(b)* Angliæ civitatem, Judæi crucifixerunt puerum quendam Christianum, nomine Willelmum, quem etiam foras civitatem ab eis sepultum, divina lux (ut ferunt) super eum emicans, declaravit, sicque à fidelibus inventus, honorabiliter est in ecclesia positus.

1147 | 10 | 10 | 12 | Conrado, rege in Purificatione sanctæ Mariæ | 6 | 4 | Frankenefort constituto, abbas Clarevallensis tam regi quam cunctis ferè regni principibus crucis affixit signum, & socii peregrinationis multiplicantur super numerum.

Navalis Dei exercitus ex Anglia, Flandria, atque Lotharingia collectus, secundo idus Aprilis de Tredemunde, *(c)* portu Angliæ, cum ducentis ferè navibus profectus, 4 calendas Julii in vigilia apostolorum, Ulyssiponam applicuit, & eam post 4 mensium obsidionem, per multas cædes & multam macerationem, Dei virtute & sua industria cepit. Et cùm de ipsis tantum essent tredecim millia hostium, ducenta millia, & quingenti superantes ingressi, cum hymnis ecclesiam dedicantes, episcopum ibi & clericos ordinaverunt. Ad corpora ibi occisorum tres muti recuperaverunt loquendi usum.

Conradus rex, mense Majo, cum multitudine innumerabili & virtute incomparabili peregrinationem aggressus, transito prosperè Bosporo, dum ad expugnandum Iconium inconsultè divertit, consumptis terræ germinibus, & deficientibus victualibus, suis fame afflictis, redit, & prosequentibus eos Turcis, multa millia suorum amittit.

Rex Francorum Ludovicus, 3 calendas Junii in Pentecoste peregrinationem aggressus, cum infinitis & expeditis suorum millibus per Hungariam profectus, transito Bosporo, occursu Conradi regis excipitur, qui multis suorum ob inopiam repatriantibus, paucis comitantibus, à Francis benignè susceptus, & cum eis aliquandiu est profectus, sed ab imperatore Græcorum à Tyathira revocatus, navibus ejus Hierosolymam est evectus.

Eclipsis Solis fuit octavo calendas Novembris, die Dominica, ab hora secunda usque ad horam quintam.

1148 | 11 | 11 | 13 | Franci, per deserta Syriæ, dolo & astu Græco- | 7 | 5 | rum, & crebro assultu Turcorum, detrimenta maxima patiuntur, & fame nimia cruciati, quidam equorum & asinorum carnibus vescuntur. Sic cum multo labore & damno, multis fame pereuntibus, vix tandem Seleuciam venerunt, & inde Antiochiam, & Palæstinam navibus petierunt.

Manuel

(a) *Mormentum* intelligi videtur, Lingonensis diœceseos Monasterium, de quo *VALESIUS voce Lingones.*

(b) Potius *Norvicum.* Vide *JO. BROMTONI Chron. p. 1043.* Vide infra *a. 1172.*

(c) Hodie *Dartmouth.*

Manuel, rex Græcorum, nuncios regis Siciliæ, quos ad eum pro exequendo pacis fœdere miserat, detinuit mancipatos carcere, unde iratus Rogerus, misso navali exercitu, Corinthum spoliavit, cum quibusdam aliis civitatibus & castellis in Græcia, & infinitam sumens diversi generis paludamentorum & vestis preciosæ substantiam, cum auri & argenti copia captivavit, & de Græcis nonnulla millia. Cepit etiam insulam Curfolium, *(a)* & in ejus portu ædificavit forte præsidium. Citeriores Hispani capiunt Almariam, & sequenti anno Tortosam, insignes civitates Sarracenorum.

Alvisus, Attrebatensis episcopus, vir honestæ vitæ & scientia clarus, apud Philippolim obiit.

Simon quoque, gloriosus Noviomensis pontifex, apud Seleuciam diem claudit, cui succedit Balduinus Boloniensis, abbas Castellionis. 629

A papa Eugenio, Remis 11 calendas Aprilis concilium celebratur, in quo hæreticus quidam, de Britannia adductus, damnatur, qui se prophetam vel magnum quemlibet, & nomini suo alludens (Eon enim dicebatur) eum, qui venturus est judicare vivos & mortuos, & seculum per ignem, se esse dicebat, & de suis quosdam quidem angelos, alios autem apostolos faciebat, & propriis angelorum seu apostolorum nominibus appellabat. Qui in concilio damnatus, sub custodia Remensis archiepiscopi non multo pòst defunctus, vita pariter caruit & memoria.

Contra Gislebertum quoque, Pictavorum episcopum, qui cùm esset scholarum magister nominatissimus, multa quidem utilia scripserat, sed quodammodo nova subtilitate verborum, in ipsis suis scriptis scandalizabat ecclesiam, multa sunt dicta & disputata, unde & quædam, quæ defendere non præsumpsit vel non potuit, ab ipso sunt damnata.

Lauduni 4 non. Julii factis tonitruis in monasterio sancti Vincentii, monachis diurni officii cursum complentibus, duo ex eis subito fulminis ictu corruentes expiraverunt, alii quidem tacti vel territi convaluerunt. Fulmine etiam altaris linteum adurente, & sacrarium penetrante, & de magna cruce partem quoque claustralis ostii asportante, tota domus repletur horrore.

In aliis etiam locis, hominibus seu hominum ædificiis vel animalibus fulmine pereuntibus, mala, quæ solito graviora Christianis contingere sunt signata, dicunt etiam Hierosolymis in templo domini sive in monte oliveti fulminasse, & ejus infortunii hoc præsagium fuisse.

In territorio Gebennensi lupus quidam, corporis magnitudine & animi ferocitate aliis dissimilis, homines devoravit, & plus quam 30 animas diversi sexus & ætatis vita privavit. In aliis etiam locis hoc anno lupi similiter noscuntur operati.

Hildefonsus, comes sancti Ægidii, cum navali exercitu Palæstinam applicuit, & cùm magnum quid facturus speraretur, reginæ (ut ajunt) dolo malè potionatus, apud Cæsaream Palæstinæ moritur. Filius ejus adolescens quoddam castrum comitis Tripolitani, patruelis sui, ingreditur, sed dolo ejusdem cum sorore à Turcis captivatur.

Obsessa per triduum Damasco à Francis, Germanis, Hierosolymitanis, captis jam muris exterioribus, qui hortos ambiebant, cùm in brevi civitas capienda putaretur, dolo (ut ajunt) principum Palæstinorum obsidio removetur. Factaque discessione, rex Francorum & imperator,

 iterum

(a) Intelligitur Corcyra, hodie *Corfou.* Vide *MAR. SANUTUM lib. III. pag. VI. cap. XIX. THOM. FAZELLUM de rebus Siculis post. Dec. lib. VIII. c. III.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Siculorum.*	*Hierosolymorum.*

iterum condicto die ad obsidendam Ascalonem, cum suis Joppe conveniunt, sed Hierosolymitis minimè juxta condictum occurrentibus, imperator Constantinopolim navibus evehitur, rex, suis repatriantibus, cum paucis Hierosolymis per annum moratur.

Rogerus, rex Siciliæ, exercitum navalem direxit ad fines Africæ, captaque insigni civitate, quæ dicitur Africa Suilla, *(a)* Affax, Clipea, aliisque castris pluribus, archiepiscopum Africæ, qui sub servitute Romam venerat consecrandus, ad sedem suam remittit liberum. Sanctæ memoriæ Malachias, Hybernorum episcopus, & apostolicæ sedis legatus, voluntate Dei finem vitæ sortitus, apud Clarevallem (sicut ipse præelegerat & prædixerat) locum sepulturæ accepit, cui successit Christianus, abbas Mellifontis, vir plurima sanctitate præditus, qui ejusdem sancti viri archidiaconus extiterat, & primus abbas de ordine Cisterciensi, in Hyberniam, ab abbate Clarevallis sacræ memoriæ, Bernardo, fuerat destinatus.

1149 | 12 | 12 | 14 | Papa Eugenius in Italiam regressus, cum Romanis vario eventu confligit. | 8 | 6 |

630 Conradus & Manuel imperatores, convenientes in Græcia, expeditionem parant contra Rogerum de Sicilia. Sed exercitibus profligatis, ob famem & aurarum intemperantiam, Conradus, tanquam rediturus, repatriavit in Alemanniam.

Henrici, Ludovici Francorum regis germanus, contempto mundi schemate, pro Christo in Clarevalle indutus monachali schemate, provehitur ad episcopatum civitatis Beluagicæ. *(b)*

Eclipsis Lunæ fuit undecimo calendas Aprilis circa horam nonam noctis, sabbato ante ramos palmarum, & ventorum intemperies secuta est per quatuor continuos dies.

In quarta autem feria ventus maximus & nimia fuit pluviarum inundatio. Qua die in territorio Neomorum *(c)* juxta Gandavum, sacerdos, missa celebrata, fulmine ictus occubuit, & in territorio Remensi quidam clericus tempestate periit. Tonitrua, fulgura, grandines & tempestates hoc anno hominibus intulerunt incommoda.

Ludovicus, rex Francorum, à Palæstina navigans, ut in patriam rediret, Græcorum naves incurrit. Cumque ab eis imperatori, Cursolium *(d)* obsidenti, præsentandus deducitur, Georgius, dux navium regis Siciliæ, eos aggreditur, siquidem vastatis & spoliatis Græcorum provinciis, usque ad ipsam urbem regiam Constantinopolim accedens, sagittas aureas in palatium imperatoris fecerat, & incensis suburbanis, de fructu hortorum regis violenter tulerat, unde rediens naves Græcorum incurrit, captum Ludovicum regem eripuit, sed captos regis obtentu dimittit.

Interim Manuel, recepto in deditionem Cursolio, Siculorum naves per suos insequitur, & captis nonnullis navibus, rex fuga liberatur, & à rege Rogero, nec non & papa Eugenio honorificè suscipitur atque deducitur.

Raymundus, princeps Antiochiæ, vir cunctis Christiani nominis inimicis terribilis, calendis Augusti contra Turcos egressus, multis suorum

(a) Compara *MARINUM SANUTUM d. cap. XIX.*
(b) Hodie *Beauvais* in Insula Franciæ.
(c) Territorium Neomorum ignotum, legendum forsan Neruiorum, qui Flandriæ partem constituerant.
(d) Vide supra *a. 1148.*

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Siculorum.* | *Hierosolymorum.* | *Anni domini.* |

rum captis & occisis, in insidiis eorum, & ipse miserabiliter est interfectus. Turci caput ejus circumferentes, omnia ferè castra, vel civitates, quæ sui juris erant, in deditionem recipiunt, præter Antiochiam. Qui cum & ipsam nimis infestarent, rex Hierosolymorum, Balduinus, contra eos egreditur in Syriam, eisque perturbatis, in redeundo, Sarracenorum munitionem circa Damascum capit, & Damascenos in triennium tributarios facit.

Milites templi Gazam, antiquam Palæstinæ civitatem, reædificant, & turribus eam munientes, Ascalonitas graviter infestant.

| 13 | 13 | 15 | Bartholomæus, Laudunensis episcopus, 38 anno | 9 | 7 | 1150
sui episcopatus contempto mundi schemate, Fusinaci (a) induitur monachili schemate. Qui cùm sederet aliquando cum cæteris monachis ad collationem, aspexit quendam monachum, tardius atque lentius aliis advenientem, nigrumque parvulum juxta eum gradientem, atque per cucullam eum tenentem: quod cùm abbati retulisset, didicit ab eo, quòd monachus ille valde negligens esset.

Habitis per Franciam conventibus, annuente etiam papa Eugenio, ut abbas Clarevallis Hierosolymam ad alios provocandos mitteretur, grandis iterum sermo de profectione transmarina celebratur, sed per Cistercienses monachos totum cassatur.

| 14 | 14 | 16 | Lauduni fit episcopus Waltherus, abbas sancti | 10 | 8 | 1151
Martini, & Godescalcus abbas de monte sancti Martini Attrebati. Illustres religione & prudentia viri obeunt, Sugerius abbas sancti Dionysii, Ramaldus Cistertii, Odo sancti Remigii.

Episcopi obeunt, moribus & scientia clari, Hugo Antissiodorensis, & Joslenus Suessionensis.

Gifridus, comes Andegavorum, post simultates habitas, cum rege 631
Ludovico facta pace, infra unius mensis spacium obiit.

Obiit etiam nobilis & religiosus princeps, & pauperum pater, comes Theobaldus. Multi quoque nobiles hoc anno moriuntur.

Hanc optimorum virorum migrationem fortè significavit, quòd in pago Suessonico eodem anno accidit. Cùm enim hyemali gelu terra vehementer induruisset, cespes plurimæ longitudinis & latitudinis, de terra subitò avulsus, longè ad alium locum est translatus.

| 15 | 15 | 17 | Conradus, Teutonicorum rex, obiit. Qui cùm | 11 | 9 | 1152
quindecim annis regnaverit, benedictionem tamen imperialem non habuit, cui Fridericus dux, nepos ejus, succedit.

Adalbero, Treverorum archiepiscopus, vir magnanimus & singularis censuræ, obiit.

Terræ motus fuit in partibus Italiæ.

Rex Francorum Ludovicus, zelotypiæ spiritu inflammatus, jurata consanguinitate uxorem suam repudiat, quam quia contra ejus voluntatem Henricus, dux Normanniæ, ducit, magna inter eos simultas excandescit. Hac quippe occasione ducatum Aquitaniæ amisit, æmulus autem illius eum obtinuit.

Regina Hierosolymorum, justo familiariùs ad inimicos Dei se habente, filius ejus, Balduinus rex, contra eam insurgit. Et obsessis captisque ejus munitionibus, in urbem sanctam intrare ab ipsa secundò prohibitus, tandem violenter ingreditur, eamque in arce obsidens, facta pace, Neapolim ei dimittit, reliquam regni partem sibi retinet.

 Massa-

(a) Abbatia in Laudunensi territorio, de qua *VALESIUS voce Fusniacum.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Siculorum.*	*Hierosolymorum.*

Massamuti (quos quidam Moabitas dicunt) post usurpatum Mauritaniæ regnum, regemque patibulo affixum, etiam regem Bulgiæ *(a)* occidentes, regnum ejus invadunt, ipsam Siciliam, Apuliam, Romam quoque se invadere minantur.

Illustris vir Radulphus, comes Viromandorum, obiit.

Eugenius papa, cum Romanis pace facta, urbem ingreditur, ibique cum eis hoc anno primitus commoratur.

1153 | 1 | 16 | 18 | Rex Fridericus expeditionem parat in Italiam. | 12 | 10 |

Obiit papa Eugenius, cui succedit Anastasius.

Rex Francorum Ludovicus, cum nimio exercitu Normanniæ fines aggressus, castrum Vernum *(b)* in deditionem recipit.

Interim dux Normanniæ, in Angliam contra regem Stephanum fortiter agens, tandem cum eo pacem facit, ita ut, vivente rege, post eum secundus in Anglia mortuo succedat.

Rex Hierosolymorum regni integritate potitus, Ascalonem Palæstinæ caput, post longam obsidionem, non sine gravi damno, & multa suorum profligatione, tandem cepit. Fertur autem, quia complures ex militibus templi, qui civitatem se posse capere putabant, ingressi, & mox trucidati à paganis fuissent, cæteri obsessores ante crucem Domini se prostraverunt, & divinum adjutorium cum multis supplicationibus imploraverunt, & mox exaudiri meruerunt. Nam civitatenses divina virtute exterriti, cùm se non posse ultrà resistere sensissent, urbem Christianis tradiderunt, cum suis abire permissi.

Venerandæ memoriæ Bernardus, abbas Clarevallis, post claros actus & multarum animarum lucra, post multa fundata monasteria, & plurima miraculorum signa exhibita, beato fine quievit. Ex cujus discipulis cùm plures ad archiepiscopatum vel etiam papatum promoti fuerint, ipse tamen nunquam episcopus sive archiepiscopus esse voluit, licet atque invitatus & multoties & multis in locis.

632 Urbem Cameracum, post multorum civium captionem, Theodericus, Flandriæ comes, recepit.

Vir religiosus Walterus, Laudunensis episcopus, multarum fundator abbatiarum, migrat ad Dominum, & Præmonstrati sepelitur, ubi quondam pro Christo paupertatis sumpsit habitum, cui succedit Galterus, Laudunensis decanus.

1154 | 2 | 17 | 19 | Princeps utilis & strenuus, & actibus clarus, Ro- | 13 | 11 | gerus rex Siciliæ, post insignes de Sarracenis victorias, & terras eorum occupatas, obiit, nec inferiorem se filium Guillelmum regem, & victoriarum successorem derelinquit.

Regem Babyloniorum quidam de suis principibus interficit, & inde cum infinita thesaurorum copia fugiens, à militibus templi occiditur, & capto filio ejus, omnis illa opulenta & incomparabilis supellex eorum cedit usibus.

Guillelmus, rex Siciliæ, misso navali exercitu, urbem Taneos in Ægypto vastat & spoliat, unde magnæ opes auri & argenti ac pretiosæ vestis copia multa deducitur. Sed inde revertentes, stolum *(c)* imperatoris Græcorum offendunt, & cùm essent de Græcis circiter 140, naves Siculæ

(a) Legendum *Bulgaria.*

(b) Hodie *Verneuil* Normandiæ, de quo *VALESIUS voce Vernum, PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 119.*

(c) Idem ac classis, prout *l. 7. C. Theod. de Navicularüs* occurrit *Stolus Alexandrinus.* Vide infra *a. 1158. 1180.*

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Siculorum.*	*Hierosolymorum.*	*Anni domini.*

Siculæ numero pauciores eos vincunt, spoliant & capiunt, & infinitæ opum diversarum copiæ Siculis inde proveniunt.

Massamuti in Italia Puteolis castrum spoliant, quos rex Siciliæ per suos navibus persequens capit & exterminat.

Rex Fredericus transalpinando in Italia fortiter agit, adversantium sibi castra dejicit.

Rex Francorum, Ludovicus, Henricum, ducem Normanniæ, ad pacem recipit, qui in brevi, mortuo rege Stephano, Angliam intrat, & regni integritate potitus, pacem antiquam reformat.

Robertus de Botua, vir omni plenus nequitia, nepotum suorum castra ingressus, dolosè tyrannidem exercet in terra. Qui spiritu etiam zelotypiæ succensus, quendam hominem suum satis fidelem, cum alio viro & una muliere, intra domunculam comburendos jubet includi. Illi verò instar antiquorum trium puerorum domo ardente, & flamma super capita eorum in modum lucidæ nubis volitante, illæsi permanserunt. Quos foras egressos cùm persequerentur, iniquus ille minister, cui dominus suus hoc facinus injunxerat, & evaginato gladio unum ex eis ferire voluisset, repentè quædam invisibilis persona retro eum per comam capitis apprehendit, & cum equo, cui insedebat, in terram præcipitem dedit. Unde & mox ad sanctum Jacobum se iturum esse spopondit, sed & illi, quos propria conservavit innocentia, gratiam Dei non in vacuum accipientes, vitam suam in melius mutaverunt.

Obiit papa Anastasius, & episcopus Albanensis Nicolaus, papa fit Adrianus.

Luna passa est eclipsin 11 calendas Junii, in posterioribus partibus geminorum.

| 3 | 18 | 20 | In partibus Burgundiæ 25 calendas Februarii ter- | 14 | 11 | 1155
tia feria ter in una nocte fuit terræ motus, quo etiam diversa ædificia dicuntur fuisse subversa.

Moritur etiam Gislebertus, episcopus Pictavensis, vir religiosus, & multiplicis doctrinæ, qui psalmos & epistolas Pauli luculenter exposuit.

Ludovicus, rex Francorum, gratia orationis perrexit ad sanctum Jacobum de Gallicia, & ab imperatore (*a*) Hispaniarum, socero suo, favorabiliter in Hispaniam susceptus est.

Henricus, dux Normannorum, 7 idus Decembris in Angliam transfretans, cum magno tripudio clericorum & laicorum exceptus, & 13 calendas Januarii, die dominica ante Nativitatem Domini, apud Westmonasterium ab omnibus electus, & in regem unctus à Theobaldo, archiepiscopo Cantuariensi. Affuerunt & episcopi, & omnes Anglici regni, Rogerius archiepiscopus Eboracensis, Richardus episcopus Lundonensis, Henricus Wintoniensis, Robertus Lincoliensis, Gualterus Cestrensis, Gislebertus Herefordensis, Robertus Batensis, Joannes Wingorninensis, Robertus Exoviensis, Hilarius Cestrensis, Goscelinus Salesberiensis, Gualterus Roffensis, Nigellus Heliensis, Wilhelmus Norwincensis, Adalulphus Carlinensis. Affuerunt & de Normannia, vir religiosus ac timens Deum, Hugo, archiepiscopus Rothomagensis, Philippus Bajocensis, Arnulphus Lexoviensis, Herbertus Abrincacensis, episcopi. Affuerunt comites regni illius, & regni Francorum, Theodericus comes Flandrensis, & alii plures. 633

Facta est eclipsis Lunæ Dominica ante Natalem Domini.

 | 4 |

(*a*) Vide supra *MARIANUM SCOTUM a. 717.* Vide infra *a. 1158.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*
1156	4	19	1

Rex Henricus cœpit revocare in jus proprium urbes, castella, villas, quæ ad coronam regni pertinebant, castella noviter facta destruendo, & expellendo de regno maximè Flandrensi, & deponendo quosdam imaginarios & pseudocomites, quibus rex Stephanus omnia penè ad fiscum pertinentia minus cautè distribuerat.

Factus est terræ motus 15 calend. Martii, maximè in Burgundia, adeò, ut ter in nocte festivitatis sanctæ Priscæ virginis, sentiretur apud Cluniacum: & quoddam castellum, quod erat desertum, haud procul à Cluniaco situm, absorptum iret in abyssum, & spacium, in quo castellum fuerat, repleretur aqua inæstimabilis profunditatis.

Natus est Lugdoniæ, pridie calendas Martii, feria secunda, tertius filius Henrico, regi Anglorum, ex uxore sua, regina Alience, *(a)* & vocatus est Henricus.

Henricus, rex Anglorum, exhæreditavit Wilhelmum Peurel *(b)* de Notingueham, causa veneficii, quod fuerat propinatum Ramulpho, comiti Cestriæ. In consortio hujus pestis plures participes & conscii extitisse dicuntur.

Hoc anno frequenter terræ motus per totam Quadragesimam accidit in Burgundia.

Octavodecimo calendas Maji, feria quinta, etiam apud montem sancti Michaëlis, terræ motum sensimus ante Solis ortum.

Mortuo Roberto, Exoviensi episcopo, successit Robertus, decanus Salesberiæ.

Mortuus est Balduinus de Rediuers, *(c)* & succedit Richardus, filius ejus.

Dominica post octavas Paschæ, videlicet 4 idus Aprilis, Henricus apud Warengefort fecit, optimates Anglici regni jurare fidelitatem Wilhelmo, primogenito suo, de regno Angliæ, & si idem puer immatura morte occumberet, Henrico fratri suo.

Sopita discordia, quæ erat inter regem Anglorum Henricum, & Rogerium, filium Milonis de Gloecestria, propter turrem Gloecestriæ; Hugo de mortuo mari, vir arrogantissimus, & de se præsumens, munivit castella sua contra regem. Illicò rex Henricus obsidet omnia castella ipsius, id est Bruge, Wigemore, Clerberi, quorum ultimum post aliquantulum temporis cepit & destruxit.

Quintodecimo calendas Julii, prima hora noctis, eclipsis Lunæ accidit.

Mense Julio, nonis ejusdem, Hugo de mortuo mari pacificatus est cum rege Henrico, redditis castellis Brugæ & Wigemore.

Garnerius, abbas majoris monasterii, moritur, & succedit Robertus, natione Brito.

Mortuo Rogerio, filio Milonis de Gloccestria, successit ei Waltherius, frater ejus, in paternam hæreditatem tantùm, nam comitatum Herefort & civitatem Gloccestriæ Henricus retinuit in manu sua.

634 Fridericus, rex Alemannorum, Romam perrexit, & ab Adriano papa contra Romanorum voluntatem receptus, & in ecclesia beati Petri in imperatorem ab eo est constitutus. Volens autem ultra progredi, scili-

(a) Potius *Alienora*, s. Elenora, secundum Anglicarum Rerum Scriptores.

(b) *RAD.* de *DICETO Imag. Hist. ad a. 1155. Wilhelmus Peverell. de Nottingeham causa veneficii, quod fuerat propinatum Ranulfo, Comiti Cestriæ, exharedatus est.*

(c) Vide supra *a. 1118.*

scilicet in Apuliam, (condixerant enim sibi per legatos suos ipse & Emanuel, imperator Constantinopolitanus, qui duxerat uxorem ejus, ut venientes ex diversis partibus pessundarent regnum Apuliæ, & regem ejus Willermum) mutata ejus voluntate in patriam suam se recepit. Nec tamen Willermo, regi Apuliæ, bellum defuit. Nam Robertus de Basevilla comes, qui erat cognatus ejus, & Richardus de Ling. comes Andriæ, putantes regem mortuum, cùm non esset, (ægrotaverat enim, sed tamen postea convaluit) per regnum Apuliæ graviter debacchati sunt.

Circa festum sancti Michaëlis Henricus, rex Anglorum, habito concilio apud Wincestrum, de conquirendo regno Hyberniæ, & Guillelmo fratri suo dando cum optimatibus suis tractavit. Quod quia matri ejus imperatrici non placuit, intermissa est ad tempus illa expeditio.

Henricus, episcopus Wintoniensis, clàm, præmisso thesauro suo, per abbatem Cluniacum, absque licentia regis, & quasi latenter recessit ab Anglia. Illico rex Henricus omnia castella ejus pessundedit.

| 5 | 20 | Henricus rex, transfretaturus apud Donram, *(a)* mare | 2 | 1157
intravit, & appulit apud Wisant.

In Purificatione sanctæ Mariæ fuit Rothomagi, & in sequenti hebdomada, locutus est cum rege Francorum Ludovico, in confinio Normanniæ & Franciæ. Inde rediens Rothomagum, venerunt ad eum Tetricus, Flandrensis comes, & uxor ejus, amita ipsius regis, & Gaufridus frater ejus, sed Gaufrido non suscipiente ea, quæ illi à rege offerebantur, recessit in Andegavensem pagum, & rex Henricus è vestigio illum subsequutus est.

Circa hoc tempus inundatione Tyberis facta non modica, Romæ, in quadam insula ejusdem fluminis, in ecclesiola antiqua, inventum est in quodam sarcophago corpus beati Bartholomæi Apostoli, totum integrum, excepto corio, quod remansit Beneventi, quando Otto imperator, capta eadem civitate, corpus prædicti apostoli transtulit Romam, sicut tabulæ æreæ demonstrant, scriptæ literis Græcis & Latinis, quæ repertæ fuerunt in corpore apostoli.

Repertum est etiam in eadem ecclesia corpus Paulini, Nolani episcopi.

Gaufridus, frater Henrici regis Anglorum, expulso Hoëllo, comite Britanniæ, cepit Nanneticam civitatem consentientibus civibus.

Guillelmus, rex Siciliæ, civitatem Barum funditus evertit, præter ecclesiam sancti Nicolai, quia cives illius, Græcis faventes, nequissimè contra ipsum conspiraverant.

Græcos etiam terra & mari idem rex superavit, & de spoliis eorum locupletatus est, & ea, quæ perdiderat, castella, & civitates in jus proprium revocavit. Exhæreditavit etiam comitem de Basevilla, cognatum suum, qui ab ipso desciverat, Nihilominus cum papa Adriano pacem fecit, concedendo ei consecrationes episcoporum regni sui & ducatus, sicut antiquitus eas habuit ecclesia Romana, unde discordia fuerat inter patrem suum, regem Rogerium, & Innocentium & Eugenium, Romanos pontifices. Idem verò apostolicus concessit ei regnum Siciliæ, & ducatum Apuliæ, & principatum Capuæ.

In octavis Pentecostes Hugo, Rothomagensis archiepiscopus, & Rotrocus Ebroicensis, & Richardus Constantiensis, & Herbertus Abrincensis, episcopi, apud Moritonium *(b)* levaverunt corpus beati Firmati.

In

(a) Potius *Doueram* vel *Douvre*, *RAD.* de *DICETO a. 1156.*
(b) Hodie *Mortagne*, Flandriæ oppidum.

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

In pago Parisiensi, cappa Salvatoris nostri, monasterio Argentoilo, *(a)* revelatione divina, reperta est inconsutilis & subrufi coloris, quam sicut literæ, quæ in ea repertæ, indicabant, gloriosa mater illius fecit, dum adhuc puer esset.

635 Tertio calendas Junii, feria 4, vigilia Ascensionis Domini, circa meridiem, per dimidiam ferè horam, circulus maximæ latitudinis apparuit in circuitu Solis ignei & cærulei coloris.

Obiit Wilhelmus, primogenitus filius Henrici, regis Anglorum, & sepultus est Radingis ad pedes Henrici regis, proavi sui.

Obiit nihilominus Adalulphus, primus episcopus Decarloi. *(b)*

Obiit etiam Gislebertus Degant, & Simon juvenis, filius comitis Simonis, cùm careret terra, dono regis Henrici accepit filiam ejus unicam cum honore ejus.

Henricus, rex Anglorum, cepit castrum Mirebellum & Chuionem longa obsidione. Londinium verò est redditum, quando pacificatus est cum eo Gaufridus, frater ejus, hac conditione interposita, quòd rex daret ei singulis annis mille libras Anglicæ monetæ, & duo millia librarum Andegavensium. Et ita Deo favente discordia, quæ diu duraverat inter eos, mense Julio sopita est.

Mortuo Alano, episcopo Redonensi, successit ei Stephanus, abbas sancti Florentii, vir literatus & eloquens.

Obiit etiam Jugelbandus, archiepiscopus Turonensis, & successit ei Gotho Brito, episcopus sancti Briocci.

Conradus, comes de Richemont, veniens de Anglia in minorem Britanniam, obsedit urbem Redonensem, & cepit fugato Eudone, vicecomite vitrico suo.

Hoc anno fulgura & tempestates mense Julio frequenter in Normannia acciderunt, unde in pluribus locis messis periit, & homines fulgurati interierunt. Subsequuta est abundantia pluviæ, quæ cœpit medio mense Augusti, quæ impedivit & collectionem messium, & subsequente, seminum sparsionem, ex qua jugi inundatione pluviarum, quæ diu duravit, multæ turres & ecclesiæ & antiquæ maceriæ in Normannia & Anglia corruerunt.

Radulphus de Fulgeriis cepit in quodam conflictu Eudonem, vicecomitem de Porrehoit, & hac de causa major pars Britannorum receperunt comitem Conavum in ducem Britanniæ, excepto Joanne Dolensi, qui adhuc pro viribus Conavo & coadjutoribus ejus resistit.

Fridericus, imperator Alemannorum, ducit filiam Wilhelmi, comitis Mascovensis, & cepit cum ea civitatem Vesontionem, & alias multas, quas pater ejus tenuerat de duce Burgundiæ. Pars tamen honoris illius quædam remansit Ramaldo Comiti, patruo ejusdem puellæ.

1158 | 6 | 21 | Venerabilis Petrus, Cluniacensis abbas, calendas Januarii | 3 | ingressus est viam universæ carnis.

Guillelmus, rex Siciliæ, navali expeditione per admiralios suos cepit Sibyllam civitatem Metropolim, sitam inter Africam & Babylonem. Est autem eadem civitas caput regni insulæ Gerx, in qua idem rex habitatores immisit Christianos, & eis archiepiscopum præfecit.

Sabba-

(a) Hodie *Argenteül*, vicus ad Sequanam, de quo *VALESIUS Not. Gall. p.* 409.

(b) Potius *de Carleol*, ubi Adalulphus, f. Adulphus, primus fuit episcopus, sec. *SIM. DUNELMENSIS Hist. Cont. ad a.* 1133.

Sabbato infra octavas Paschæ, in Abrincatino, *(a)* villa, quæ vocatur Landa Aronis, circa meridiem, quasi de terra emergens turbo maximus, quæque proxima involvit & rapuit. Ad ultimum, quasi quædam columna rubei & cœrulei coloris sub turbine ascendente in sublime stetit, & videbantur & audiebantur quasi sagittæ & lanceæ in ipsa columna defigi, licet non appareret intuentibus, quis eam agitaret: & in turbine, qui stabat super columnam, apparebant quasi diversæ species volucrum in eodem volitantium.

Subsequuta est illico in eadem villa mortalitas hominum, inter quos & dominus villæ occubuit. Nec solùm in villa, sed etiam in multis locis Normanniæ, & finitimarum regionum, mortalitas hoc anno grassata est.

Monachi claustrales Cluniaci, tumultuaria electione, imò intrusione quendam semilaicum, Robertum Grossum, cognatum comitis Flandriæ, pro parentela sua elegerunt, reclamantibus maturioribus viris & honestis personis, quæ de eodem monasterio ad pastoralem curam assumptæ fuerant. 636

Obiit Girardus, episcopus Sagiensis.

Henricus, rex Anglorum, post octavas Paschæ, apud Barbe fluvium *(b)* transivit in Angliam, & Malchonius, rex Scotorum, reddidit ei, quicquid habebat de dominio suo, id est, civitatem Carluith, castrum Baëmbure, novum castrum super Tynam, & comitatum Lodoensem, & rex reddidit ei comitatum Huntedome.

Similiter Wilhelmus, filius Stephani regis, qui erat comes civitatis Constantiarum, id est Moritonii, & in Anglia comes Furreiæ, id est de Warenna, propter filiam Terrici, Guillelmus de Warenna quam duxerat, reddidit ei Peneitesel, & Noruuich, & quicquid tenebat de corona sua, & munitiones proprias, tam in Normannia quàm in Anglia, & rex fecit eum habere, quicquid Stephanus, pater ejus, habuit, in anno & die, quo rex Henricus, avus ejus, fuit vivus & mortuus.

Hugo Bigotus castella sua regi reddidit.

Terricus, comes Flandrensis, & uxor ejus, amita Henrici, regis Anglorum, perrexerunt Hierusalem, & dimiserunt Philippum, filium suum, & totam terram suam in manu Henrici, regis Anglorum.

Circa festivitatem sancti Joannis Baptistæ, rex Henricus præparavit maximam expeditionem, ita ut duo milites de tota Anglia tertium pararent, ad opprimendum Gallensem terra & mari.

Agareni civitatem Almariam, in Hispania, super Christianos, quam amiserant obsidione, cum nonnullis castellis iterum ceperunt, fugato Auforsio, imperatore Hispaniarum. *(c)* Mors ipsius imperatoris subsequuta est, præ dolore & pudore ejusdem fugæ, & discordia inter filios suos facta est.

Deposito Roberto, abbate Cluniacensi, & mortuo, & sociis suis, in reditu à Roma, Hugo prior Claustrensis, factus est abbas Cluniacensis.

Ruptis induciis, quæ erant inter Balduinum, regem Hierosolymitarum, & Loratini filium, Sangum regem Alauriæ, propter prædam Sarracenorum, quam rex Balduinus inconsultè ceperat, pagani obsederunt civi-

(a) Hodie *Auranches*, urbs Episcopatu insignis. Apud Abrincatuos vero situm est castrum S. Laudi, vulgo *S. Lo. VALESIUS Not. Galliarum*, *voce Abrincatui.*
(b) Vide infra *a. 1163.*
(c) Vide supra *a. 1155.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.*

civitatem Abilinam, quæ antiquitus dicta fuit Cæsarea Philippi, & omnes vicos destruxerunt, præter principalem munitionem. Sed tamen adventu vivificæ crucis & exercitus Christianorum, recedentibus perfidis ad tempus, iterum venerunt, & regem Balduinum, qui jam copias sui exercitus dimiserat, nihil minus quàm insidias sperantem, imparatum invenerunt, & trucidatis multis ex militibus templi, qui soli cum eo remanserant, idem rex vix cogi potuit, ut recederet. Hunc casum Christianorum terræ motus subsecutus est, maximè in transmarinis partibus. Stolus *(a)* etiam Amiralii Babyloniæ, per mensem unum obsedit Accaron, cùm anno præterito & de Babylone, & de Damasco rex Hierusalem habuisset tributum.

Amalricus, comes Joppe, frater regis Balduini, duxit filiam Goscelini de Tornaissel, qui quondam fuerat, antequam eam Agareni cepissent, comes Rages, quam moderni nunc Rohais vocant.

Henricus, rex Angliæ, subjectis ad libitum Wallensibus, & restitutis terris & munitionibus baronibus suis, quas tempore Stephani regis Wallensis super eos ceperant, extirpatis nemoribus, & viis patefactis, castrum Ronelent firmavit, & dedit illud Hugoni de Bellocampo, & aliud castrum, scilicet Becsumgemerce fecit, & inter hæc duo castra unam domum militibus templi.

Mense Septembri, natus est Henrico, regi Angliæ, filius, & vocatus est Richardus.

637 1159 | 7 | 22 | Fredericus, imperator Alemannorum, post Pascha transiens alpes, obsedit urbem nobilissimam Mediolanum, & post longam obsidionem, reddita urbe & obsidibus datis, processit ulterius ad oppressionem (si posset) Willelmi, regis Siciliæ. | 4 |

Mortuo Seuche, rege majore Hispaniarum, successit ei filius suus, natus ex filia Garsiæ, regis Navarrorum.

Moritur etiam Gaufridus, archiepiscopus Burdegalensis, vir religiosus, & verbi Dei seminator egregius.

Decessit nihilominus Theobaldus, episcopus Parisiensis.

In festivitate sancti Joannis Baptistæ Henricus, rex Anglorum, militaribus armis accinxit apud Carluid Willelmum, filium regis Stephani, comitem Moritonii & de Warenna, quem comitatum habet propria filia comitis de Warenna, quam duxerat. Qui Wilhelmus mortuus fuerat in expeditione Hierosolymitana.

Anno ab incarnatione Domini 1157, 15 calendas Julii, processit conventus, cum abbate suo Richardo de Blosevilla, à Mortuo mari, missus à domino Stephano, tunc abbate Mortui maris, & venit in hunc locum, qui dicitur Botum, situm in territorio Rothomagensi. Multis namque precibus Matildis imperatrix, filia magni Henrici, regis Angliæ, & mater illustris Henrici, regis Angliæ, à prædicto Stephano, abbate Mortui maris obtinuit, ut conventus inde mitteretur ad construendam abbatiam Cisterciensis ordinis, ad laudem & honorem Dei, & beatæ Mariæ, omniumque sanctorum.

Mortuo Gaufrido, comite Nannetensi, fratre Henrici, regis Anglorum, mense Julio, Henricus rex mense Augusto transfretavit in Normanniam, & locutus cum rege Francorum Ludovico, super Ertam

(a) Vide supra *a.* 1154.

tam *(a)* fluvium, de pace & de matrimonio contrahendo inter filium suum Henricum & filiam regis Francorum Margaritam, & præstitis hinc inde sacramentis, rex Anglorum venit in Argentomagum, *(b)* & in festo Nativitatis Mariæ virginis ibidem jussit submoveri exercitum totius Normanniæ, ut essent apud Abrincas, *(c)* in festivitate sancti Michaelis, ituri super Conanum, ducem Britanniæ, nisi redderet regi civitatem Nanneticam, quam invaserat.

Exinde rex, evocatus à rege Francorum, cum paucis venit Parisios, & inæstimabili honore à rege Ludovico, & Constantia regina, & à proceribus regni exceptus est, gaudentibus Francis, & de pace duorum regum, & de adventu tanti hospitis tripudiantibus. Ipse autem magnificè & dapsiliter se agens circa omnes, & maximè circa ecclesias & pauperes Christi, nusquam in aliqua ecclesia cum processione voluit suscipi, licet à rege Francorum, imò penè ab omnibus & precibus & obsecrationibus, ut id ageret, cogeretur. Inde rediens, filiam regis Francorum secum adduxit, & eam ad custodiendum & nutriendum Roberto de Novoburgo, fideli suo, tradidit.

Mense Septembri, nono calendas Octobris, natus est filius Henrico, regi Anglorum, & vocatus est Gaufridus.

In festivitate sancti Michaelis venit Conanus, comes Redonensis, & sui Britanni cum eo, Abrincas, & reddidit regi urbem Nannetis, cum toto comitatu Mediæ, valente (ut fertur) 60 millia solidorum Andegavensis monetæ. Inde venit rex ad montem sancti Michaelis, & audita Missa ad majus altare, concessit ecclesias pontis Ursonis sancto Michaeli, & abbati, & monachis ejusdem loci. Præsente Roberto abbate, & Radulpho priore, & pluribus aliis, ipsa die perrexit ad pontem Ursonis, & divisit ibi ministris suis, & ordinavit, quomodo castrum illud reædificaretur: inde discedens cum manu armata, perrexit ad recipiendum urbem Nannetis. Qua accepta & disposita ad libitum, paucis interpositis diebus, cum innumerabili exercitu tertia feria obsedit castrum Toarci, & sexta feria ejusdem septimanæ cepit.

Post aliquantulum temporis, perrexit obviam Ludovico, regi Francorum, venienti gratia orationis ad montem sancti Michaelis, de periculo maris, quem ex quo intravit, in ducatum Normanniæ deduxit, & suis impensis decentissimè procuravit. 638

In festivitate verò beati Clementis, die Dominica, venerunt uterque rex ad montem beati Archangeli, & cum magno tripudio tam clerici quàm populi itum est regi Francorum obviam. In ipsa autem processione, excepto conventu monachorum, & clericorum, & plebe innumera, fuerunt duo summi pontifices, unus archiepiscopus & alter episcopus, & quinque abbates. Audita Missa, redierunt Abrincas, deducente illum rege, & innumeris regiis muneribus tam illum, quàm suos usque ad fines sui ducatus prosequente.

Mense Decembri concordati sunt rex Henricus, & comes Blesensis Theobaldus, cognatus ejus, hoc modo: Comes Theobaldus, cogna-

(a) SUGERIUS *Vita Ludovici Grossi c. XV. ad utrumque terminum Francorum & Normannorum, fluvio grata piscium fœcunditatis, qui dicitur Etta*, qui postea corrupte *Epta*, *Epte* fuit dictus. Vide *VALESIUM voce Itta*. Vide etiam infra *a. 1161*.

(b) Hodie *Argentan*, Normandiæ oppidum. Vide *VALESIUM, voce Argentomagus*.

(c) Vide supra *a. 1158*.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

tus regis, reddidit regi duo castra, Ambazium, & Fractam vallem: & Rotrocus, comes Moritoriæ, sororius ejus (siquidem unam sororum ejus Odo dux Burgundiæ, aliam prædictus comes Rotrocus, qui usitatiùs dicitur comes Particensis, tertiam Willelmus Goiet) hic, inquam, Rotrocus reddidit Henrico duci castra, Regimolinas & Bonummolinum, quæ erant dominia ducis Normanniæ, sed post mortem regis Henrici, Rotrocus comes, pater hujus Rotroci, occupaverat ea. Rex autem Henricus concessit eidem Rotroco Bellismum castrum, & ille fecit regi propter hoc homagium.

Eodem anno, inventa sunt trium Magorum corpora, qui salutarem nostrum infantem adoraverunt in Bethlehem, in quadam veteri capella, juxta urbem Mediolanum, & præ timore Friderici, imperatoris Alemanorum, qui eandem urbem veniebat obsidere, levata & in civitate posita.

Balduinus, rex Hierosolymitanus, cepit super paganos, Cæsaream magnam Palæstinæ, haud procul sitam ab Antiochia, cepit etiam castrum Harenæ, quod commendavit Remaldo de sancto Walerico.

1160 | 8 | 23 | Rex Henricus egit solennitatem Natalis domini cum regi- | 5 | na Alienora apud Cæsarisburgum, quæ paulo antè transfretaverat in Normanniam.

Henricus, rex Anglorum, & Raymundus, comes Barcinonum, apud castrum Blaviam amicitiæ fœdus, datis sacramentis hoc pacto inierunt, quòd Richardus, filius regis, filiam comitis tempore opportuno esset ducturus, & rex ducatum Aquitaniæ illis, exactis nuptiis, concessurus: siquidem hic Raymundus est vir præpotens & dives, utpote qui regnum Arragonum habebat hæreditate conjugis suæ, ex paterna autem hæreditate comitatum civitatis Barcinonæ. Ut enim aliquantulum ad transacta redeamus, Sanctio, rex Arragonum, genuit tres filios, qui sibi vicissim successerunt, Sanctionem, Aufortium, Remelium. Duobus verò primogenitis sibi invicem succedentibus, & absque filiis decedentibus, ne regnum illud ab extraneis occuparetur, Remelium monachum, etiam jam senẽ, licentia Romani pontificis, à monasterio abstractũ, regem fecerunt, & ut hæredem haberet, Matildem, matrẽ Willelmi vicecomitis Toarci illi associaverunt, ex qua genuit unam filiam, quam Raymundus prædictus comes duxit, de qua nata est ista puella, quam filio regis diximus copulandam, & filius ejus primogenitus Arragonum rex futurus: siquidem ipse comes, quamvis haberet regnum Arragonum, & posset rex fieri, si vellet, omnino recusavit regnum, reservans filio suo, quod accidebat ei ex materna genealogia.

Hoc etiam anno, sicut & præcedenti, Fridericus, imperator Alemannorum, urbem Mediolanensem obsedit, quia rebellaverant adversus eum iidem Mediolanenses; Papiæ & Placentiæ turres dejecit, & ferè omnem Longobardiam ad libitum sibi subjecit.

639 Mediante autem Quadragesima, rex fecit submoveri exercitus totius Normanniæ, Angliæ & Aquitaniæ, ac cæterarum provinciarum, quæ sibi subditæ sunt, quia Raymundus, comes Egroii, nollet ei reddere civitatem Tholosæ, quam rex requirebat, sicut hæreditatem uxoris suæ, Alienoræ reginæ: siquidem Robertus, comes Moritonii, uterinus frater Wilhelmi regis, qui regnum Angliæ subjugavit, habuit unum filium, nomine Wilhelmum, qui ei successit, & apud Tenerchebray, à rege Anglorum primo Henrico in bello captus est, & tres filias, quarum unam duxit

An-

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini. |

Andreas de Vitreio, aliam Cuido de Laval, tertiam comes Tholosanus, frater Raymundi, comitis sancti Egroii, qui in expeditione Hierosolymitana viriliter se habuit. Genuit autem ex ea comes Tholosanus unam solummodo filiam, quam Guillelmus, comes Pictavensis, & dux Aquitanorum, mortuo patre prædictæ puellæ, cum hæreditate propria, scilicet urbe Tholosa & comitatu Tholosano, duxit uxorem, ex qua genuit idem Willelmus filium, Willelmum nomine, qui ei succedit, qui pater fuit Alienoræ, reginæ Anglorum. Si quis autem requirit, quomodo postea comes sancti Egroii habuit civitatem Tholosam, noverit, quòd prædictus Willelmus, comes Pictavensis, invadiavit eandem civitatem Raymundo, comiti sancti Egydii, patruo uxoris suæ, propter pecuniam, quam idem Guillelmus in expeditione Hierosolymitana exponit, unde idem Raymundus, in libro ejus expeditionis, nunc comes sancti Ægydii, nunc comes Tholosanus vocatur. Quo mortuo habuit eandem urbem Auforsius, filius ejus, qui apud Hierusalem mortuus est, eodem tempore, quo Ludovicus, rex Francorum, gratia orationis illuc perrexerat. Similiter etiam Raymundus, filius ejus, qui ei successit, qui habuit in conjugio Constantiam, sororem Ludovici, prædicti regis Francorum, relictam scilicet Eustachii comitis, filii Stephani regis Anglorum. Rex igitur Henricus, iturus in expeditionem prædictam, & considerans longitudinem & difficultatem viæ, nolens vexare agrarios milites, nec Burgensem, nec rusticorum multitudinem, sumptis 60 solidis Andegavensibus, in Normannia de feudo uniuscujusque loricæ, & de reliquis omnibus, tam in Normannia quàm in Anglia, sive etiam aliis terris suis, secundum hoc, quod ei visum fuit, capitales barones suos cum paucis secum duxit, solidarios verò milites innumeros. Ad illam verò expeditionem cum reliquis transmarinis venit Malconius, rex Scotiæ, & à rege Henrico cingulo militiæ ibidem accinctus est. Duravit autem expeditio illa ferè per tres menses. Et quamvis rex Henricus cepisset urbem Cadurcum, & major pars ducatus Tholosani sibi esset subdita vi vel timore, urbem tamen Tholosam noluit obsidere, deferens honorem Ludovico, regi Francorum, qui eandem urbem contra Henricum, regem Angliæ, muniverat, & die ac nocte volens ferre auxilium Raymundo, sororio suo, custodiebat. Unde graves inimicitiæ inter ipsum & regem Anglorum ortæ sunt, cùm videret sibi regem Francorum nocere, de cujus auxilio plurimùm confidebat. Remittit itaque rex Henricus comitem Theobaldum, qui ei favebat, ut inquietaret regnum Franciæ. Sed Henricus, episcopus Belvacensis, & comes Robertus, dominus Dorcasini castri, fratres regis Francorum, ei restiterunt, & in margine ducatus Normanniæ aliquos flamma & rapina vexaverunt, Normannis sibi talionem reddentibus.

Mense Julio, Robertus de Novoburgo, dapifer & justitia totius Normanniæ, adversa valitudine tactus, gibbum cameli deposuit, videlicet innumeras divitias ecclesiis & monasteriis & pauperibus dividens, & ad ultimum in monasterio Becci, quod præ omnibus diligebat, habitum monachi sumens, per unum mensem pœnitentiam fructuosam egit, & tertio calendas Septembris hominem exuit, sepultus in capitulo Becci, (a) quod ipse propriis sumptibus mirificè ædificaverat.

 Mor-

(a) Abbatia Normanniæ, Ord. Benedicti, ab Herluino, Dano in memoriam S. Mariæ erecta a. 1034. de quo *WILH. GEMMETICENSIS Hist. Norm. lib. IV. c. XVIII. lib. VI. c. IX. lib. VIII. c. XXXII. ORDER. VITALIS Hist. Eccles. lib. III. p. 460.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

640 Mortuo venerabili Milone, episcopo Tarvanensi, electus est Milo, archidiaconus ejusdem ecclesiæ, Canonicus regularis, sicut decessor ejus fuerat. Quem cùm Samson, archiepiscopus Remensis, vellet sacrare, clerici civitatis Boloniæ, qui diu sub episcopo Tarvanensi fuerant, volentes amodo suum proprium episcopum habere, sicut antiquitus habuerant; prohibuerunt archiepiscopum sub appellatione Apostolica, ne eum sacraret, nisi tantummodo ad titulum Tarvanensis ecclesiæ. Quod prædictus electus refutans, insacratus contra illos clericos Romam perrexit, & ibi sacratus est.

Magister Bernardus Brito, Cancellarius ecclesiæ Carnotensis, factus est episcopus Cornubiæ in minori Britannia.

Magister etiam Petrus Lombardus Parisiensem episcopatum adeptus est, connivente Philippo, ejusdem ecclesiæ decano, fratre regis Francorum, qui (ut dicunt) electionem suam concessit eidem Petro.

Calendis Septembris mortuo Adriano papa, electi sunt duo & consecrati, Rollandus cancellarius, presbyter cardinalis tituli sancti Marci, vir religiosus, vocatus Alexander tertius, papa videlicet centesimus septuagesimus quartus, & Octavianus, presbyter cardinalis tituli sanctæ Mariæ in Cosmidum, dictus Victor tertius. Hic per potentatum & parentes suos nobiles papatum invasit.

Rogerius, regis eleemosynarius, factus est episcopus Sagiensis.

Galterus, episcopus Cistrensis, obiit.

Obiit etiam Robertus, episcopus Exoviensis, vir religiosus, & timens Deum.

Terricus, comes Flandrensis, rediit de Hierusalem, & uxor ejus Mabiria remansit cum abbatissa sancti Lazari de Bethania, invito conjuge suo.

Mense Octobri Henricus, rex Anglorum, munita civitate Cadurcorum, & commendata Thomæ cancellario suo, & dispositis custodibus ab auxiliariis in locis opportunis, confidens de auxilio Raymundi Berengarii, comitis Barcinonæ, & Trechevel, comitis Neumansi, & Willelmo de Montepessulano, & aliorum suorum fidelium, rediit in Normanniam. Inde perrexit cum valida manu in pagum Belvacensem, & destruxit munitissimum castellum Guerberei; excepta quadam firmitate, quam ne caperent homines regii, ignis & fumus prohibuit. Villas multas combussit & destruxit.

Simon, comes Ebroicensis, tradidit Henrico, regi Anglorum, firmitates suas, quas habebat in Francia, scilicet Rupem fortem, Montem fortem, Esparlonem, & reliquas. Quod magno detrimento fuit regi Francorum, cùm non posset liberè procedere de Parisiis, Aurelianis vel Stampis, propter Normannos, quos rex Henricus posuerat in castellis comitis Ebroicensis. Hac de causa treviæ captæ sunt inter duos reges, à mense Decembri usque ad octavas Pentecostes.

In reditu expeditionis Tholosæ, mense Octobri, obiit Wilhelmus, comes Moritonii. Discessit autem absque liberis, & retinuit Henricus rex comitatum in manu sua.

1161 | 9 | 24 | Rex Henricus egit Nativitatem Domini apud Falesiam, | 6 | exinde eadem regina transfretavit in Angliam.

Calendis Januarii terræ motus accidit in pago Constantino, castro sancti Laudi, circa horam primam. Har-

lib. V. p. 549. Ejusdem etiam infra fit mentio *a. 1178. 1180.* Vide *PIGANIOL* de la *FORCE Descript. de la France Tom. V. p. 23.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.

Hardoinus, decanus Cenomannensis, factus est archiepiscopus Burdegalensis, cùm prædecessor ejus vix anno & dimidio vixisset.

Matilde imperatrice adversa valetudine percussa, dapsiliter pereunte, consilio filii sui Henrici, regis Anglici, divitias suas ecclesiis, monasteriis, & pauperibus distribuit.

Ecclesia Baiocensi igne combusta, Philippus episcopus in ejus restauratione iterum viriliter laborat. 641

Majo mense pax facta est inter reges Henricum Angliæ, & Ludovicum Franciæ, renovatis prioribus pactis, & confirmatis & pacificatis, qui partes utrorumque adjuverunt.

Matthæus, filius comitis Flandriæ, inaudito exemplo duxit abbatissam Rummesiæ, quæ fuerat filia Stephani regis, & accepit cum ea comitatum Boloniensem.

Mense Julio Henricus, rex Anglorum, congregavit omnes episcopos Normanniæ, & abbates, & barones apud Novum mercatum, *(a)* & Ludovicus, rex Francorum, adunavit suos Belvaci, & ibi tractatum est de receptione papæ Alexandri, & refutatione Victoris, & consenserunt Alexandro, reprobato Victore.

Mense Septembri obiit Herbertus, episcopus Abrincensis, & sepultus est in ecclesia beatæ Mariæ Becci, sicut prædecessor ejus, Richardus de Bellisago.

Prædicto mense regina Alienora Anglorum transfretavit in Normanniam jussu regis, adducens secum Henricum filium suum, & filiam Matildem.

Mortuus est Philippus, frater Ludovici, regis Francorum, decanus sancti Martini Turonis.

Mortua est Constantia, regina Franciæ, labore partus, superstite filia, cujus causa mors sibi acciderat.

Mense Octobri rex Anglorum & rex Francorum collocuti, pactum pacis mutuæ confirmaverunt; & Henricus, filius Henrici regis Anglorum, fecit homagium regi Francorum de ducatu Normanniæ, qui est de regno Franciæ. Paucis interpositis diebus, Ludovicus, rex Francorum, duxit filiam comitis Theobaldi senioris. Nec mora, Henrico, filio regis Henrici Angliæ, desponsata est apud Novumburgum *(b)* Margarita, filia regis Franciæ, & Henricus, rex Anglorum, cepit tria castella munitissima, scilicet Gisorz, Neafliam, Novum castellum, sita super flumen Eptæ *(c)* in confinio Normanniæ & Franciæ, quia pepigerant inter se ipse & rex Francorum, quatenus inito matrimonio filiorum suorum, rex Henricus haberet illas munitiones, quæ ad ducatum Normanniæ pertinent. Quo audito, rex Franciæ graviter tulit, ipse & sororii sui, scilicet Henricus, Theobaldus, Stephanus. Exinde hi tres comites, coadunatis viribus suis, cœperunt firmare munitionem Calvimontis, quæ erat de feudo Castriblesensis, ut exinde pagum Turonicum infestarent. Rex verò Henricus, quia illud castrum erat de Casamento Hugonis, filii Supplicii de Ambasia, quod tenebat de comite Theobaldo, caput autem sui honoris, scilicet Ambasiam, tenebat de rege Henrico, rex (inquam) Hen-

(a) *VALESIUS: Novus Mercatus, Neuf Marche, municipium est Gornacum inter & Gisortium ad flumen Ittam positum.*

(b) *VALESIUS: Novus Burgus in Normannia, Neuf-Bourg, locus est inter flumina Riselam & Sequanam positus, medio fere intervallo Haricuria vel Harecorti proximus.*

(c) Vide supra *a. 1159.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Henricus, percepto exinde nuncio, non expectatis sociis suis, illuc properavit, volens impedire opus illius castri, per quod licentius, si perfectum esset, discurrerent per terram suam. Audito autem adventu regis Anglorum, comes Theobaldus discessit à Calvomonte, munita firmitate & custodibus dispositis. Rex verò Henricus obsedit prædictum castrum & illico cepit, in quo erant 35 milites, & quater viginti servientes, & reddidit eandem munitionem Hugoni de Ambasia, qui adversabatur pro posse suo comiti Theobaldo, quia in carcere prædicti comitis Sulpicius, ipsius Hugonis pater, nequiter extinctus fuerat. Exinde rex Henricus, munitis turribus Ambasiæ & Fractævallis, & dispositis custodibus, egit festum Natalis Domini cum Alienora, regina Cenomanensi.

1162 | 10 | 25 | Henricus rex munitiones comitis Mellenti & aliorum | 7 | baronum suorum in Normannia in manu sua cepit, & fidelibus suis commendavit. In margine etiam ducatus Normanniæ ferè omnia sua

642 castella & maximè Gisorz *(a)* melioravit vel renovavit. Parcum *(b)* & mansionem regiam *(c)* fecit. Fecit circa fustes plantatos *(d)* apud Chivilleium juxta Rothomagum domum leprosorum. Juxta Cadomum mirabilem ædificavit aulam, & cameras ante turrem Rothomagi nihilominus renovavit, & non solùm in Normannia, sed etiam in regno Angliæ, ducatu Aquitaniæ, comitatu Andegaviæ, Cenomanniæ, Turonensi, castella, mansiones regias, vel nova ædificavit, vel vetera emendavit, castellum etiam in villa, quæ Amandivilla, *(e)* super Vire fluvium ædificavit.

Achardus, abbas sancti Victoris Parisiensis, factus episcopus Abrincensis.

In capite jejunii apud Cenomannos Hugo, archiepiscopus Dolensis, cæcitate debilitatus, præsentibus Henrico, regi Anglorum, & duobus legatis Romanæ ecclesiæ, Henrico de Pisis, & Wilhelmo de Papia, reddidit archiepiscopatum, quem ferè per sex annos tenuerat, & in cujus reparatione plurimùm laboraverat.

Theobaldus, archiepiscopus Cantuariæ, secunda feria Paschæ obiit.

Post Pascha, rex Anglorum Henricus, & Ludovicus Francorum, primò in Vilcasino, *(f)* postea in Dunensi pago, *(g)* instigante eos ad discordiam comite Theobaldo, congregatis exercitibus suis, alterutrum terras suas defendendo, ferè in cominus venerunt. Inde datis induciis, post festum sancti Joannis, Henricus, rex Anglorum, perrexit in Aquitaniam, & inter alia, quæ strenuè gessit, Castellionem supra urbem Agen-

(a) *Gisors*, *Gisortium*, Normandiæ castrum, olim nobile, ad Ittam situm, de quo *VALESIUS*, *voce Gisortium*, *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 110.*

(b) *Parcus*, locum notat ad ferarum custodiam circumseptum, cujus primum inventum Henrico I. Anglorum Regi, tribuitur, sed perperam: dum jam Persarum Regibus fuerit cognitus, nobis *ein Thiergarten*. Vide du *FRESNE voce Parcus*.

(c) Id est, domum regiam.

(d) Arbores intelliguntur, vide du *FRESNE*.

(e) S. Amandi Fanum, in Tractu Borbonensi, de quo *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 403.*

(f) *Veliocasses*, Galliæ olim populus, inter Ittam & Isaram, Cæsari jamdum noti, quorum caput Rothomagus. Vide *VALESIUM*, *voce Voliocasses*. Vide etiam infra *a. 1168.*

(g) Tractus Aurelianensis, hodie *le Dunois*. Vide *VALESIUM*, *voce Dunum*. *PIGAN.* de la *FORCE Tom. V. p. 301.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini. |

Agennum, *(a)* castrum scilicet natura & artificio munitum, obsedit, & infra unam septimanam, in festivitate sancti Laurentii, admirantibus & perterritis Wasconibus, cepit.

Regina Alienora, apud Donnum Frontem *(b)* filiam peperit, quam Henricus presbyter cardinalis, & legatus Romanæ ecclesiæ baptizavit, & Achardus, episcopus Abrincensis, & Robertus, abbas de monte sancti Michaelis, de periculo maris cum multis aliis de fonte susceperunt, & vocata est Alienora, de nomine matris suæ.

| 11 | 26 | Rex Henricus egit Nativitatem apud Bajocas: *(c)* | 8 | 1163

Mortuo Sanctione, archiepiscopo Remensi, Henricus, frater regis Francorum, episcopus Belvacensis successit.

Prima Dominica Quadragesimæ, rex Henricus congregavit episcopos, abbates, barones totius Normanniæ apud Rothomagum, & querimoniam faciens de episcopis, & eorum ministris, & vicecomitibus suis, jussit, ut concilium Juliæ bonæ teneretur. Juliabona, *(d)* in Caletensi pago juxta Sequanam est sedes regia, à dominis Normannorum multùm amata & frequentata. Hanc Julius Cæsar, ex cujus nomine Julia vocatur, condidit, destructâ urbe Caleto, ex cujus veteri vocabulo tota regio sita inter Sequanam & mare adhuc vocatur.

Primus Richardus, dux Normannorum, & secundus Richardus, filius ejus, apud Fiscanum *(e)* levati de tumulis suis, in quibus separatim jacebant, post altare sanctæ trinitatis honestius ponuntur. Huic translationi Henricus, rex Anglorum, interfuit, & episcopi Normanniæ, & dedit illi ecclesiæ sylvam de Hogis.

Comes Robertus de Basevilla adversus Wilhelmum, cognatum suum, regem Siciliæ, rebellat in Apulia, & multis coadjutoribus secum adunatis, majorem partem maritimarum civitatum sibi conciliat.

Fredericus, imperator Alemannorum, urbem Mediolanum, quam per tres annos obsederat, necessitate famis afflictam capit & destruit, reservatis tantummodo matrice ecclesia, & quibusdam aliis.

Discordia inter regnum & sacerdotium adhuc perdurante, propter schisma Octaviani, quem rex Romanorum, Fredericus, secum in Italia

Xx xxx   habe-

(a) Diversa apud Gallos oppida, quorum nomen Castellio, utpote *Chastillon sur Loin*, *Chatillon sur Seine*. Hoc vero *Chastillon sur la Dordogne*, Wasconiæ oppidum, haut procul à veterum Aginno, hodie *Agen*, situm, de quo *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. IV. p. 309.*

(b) Hodie *Damfront*, sive *Domfront*, Normandiæ oppidum, de quo *VALESIUS, voce Damfrons: Latini scriptores ex vulgari, ac patria appellatione Damfrontem, & Danefrontem seu Danfrontem fecerunt: quod quibusdam persuasit, Danifrontem vel Danorum frontem, hoc est, Normannorum limitem nuncupatum primo fuisse, atque eo nomine appellari oportere. Ita autem dictum esse mihi videtur hoc castrum, quod esset in confinio Normanniæ & Cenomaniæ conditum à Comitibus Cenomanorum, & Domino Regi Anglorum ac Duci Normannorum oppositum in limine, atque frontis adversæ instar objectum.* Vide etiam *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 169.*

(c) Civitas *Baiocassium*, hodie *Bayeux*, Normanniæ oppidum, de quo *VALESIUS, voce Baiocasses*, & *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 130.*

(d) *Juliobona Caletorum*, hodie *Dieppe*, nobilis Normanniæ urbs, portu insignis, de qua *VALESIUS voce Juliobona*, *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 90.*

(e) Fiscamnum, pagi Caletici, vulgo *Fescam en Caux*, locus ad mare situs, Cœnobio nobilis, de quo *VALESIUS, voce Fiscamnum. PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 170.* Hujus Monasterii Chronicon Novæ Bibliothecæ Manuscriptorum inseruit *PHILIPPUS LABBEUS Tom. I. p. 325.*

Anni Domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

habebat, Alexander papa Romanus, confidens de regibus, Francorum Ludovico, & Anglorum Henrico, qui devotè super Romanam ecclesiam favent & venerantur, ad cismontanos marina expeditione circa Pascha venit apud montem Pessulanum, & in Provincia debita honorificentia susceptus est.

Mortuo Harduino, archiepiscopo Burdegalensi, apud montem Pessulanum, dum ibidem injuria Domini papæ moraretur, episcopus Lactorensis ei successit.

Fame, mortalitate, cismontani maximè in Aquitania laborant.

Ramaldus de Castellione, princeps Antiochiæ, dum incautè in terram Agarenorum intrat, multis suorum occisis vel captis, ipsemet capitur.

Mense Junio in Britannia minori, scilicet in Recello, *(a)* sanguis pluit, & de ripis cujusdam fontis ibidem effluxit, nec non etiam de pane.

Guillelmus, rex Siciliæ, transiens de Sicilia in Apuliam cum magno exercitu, Roberto de Basevilla fugato cum complicibus suis, civitates & castella, quæ à se defecerant, recuperat.

Leupus, rex Valentiæ & Musciæ, *(b)* licet gentilis & Agarenus, munera ingentia in auro, & serico, & in aliis speciebus, & in equis, & camelis, mittit Henrico, regi Anglorum, grandia & ipse ab eodem recepturus.

Raymundus Berengerius, comes Barcinonensis, vir omnibus bonis plangendus, moritur, relicto filio Auforsio, qui factus est rex Arragonum: quod regnum ei acciderat ex materno genere.

Fredericus, imperator Alemannorum, & Ludovicus, rex Francorum, cum super fluvium Sagonnam, *(c)* qui antiquitus Arar vocabatur, de pace tractaturi convenire debuissent, repentè mutato animo propter schisma Octaviani, cujus partes imperator adjuvabat, infecto negotio ad propria redierunt. Exinde parvo spatio temporis interjecto, Ludovicus, rex Francorum, & Henricus, rex Anglorum, super Ligerim, apud Tociacum *(d)* convenientes, Alexandrum, papam Romanum, honore congruo susceperunt, & usi officio stratoris pedites dextra lævaque frenum equi ipsius tenentes, eum usque ad præparatum papilionem perduxerunt. Quo mediante, Deo favente, pax inter eos firma restituta est.

Henricus rex ordinatus, & compositis rebus & castellis suis in Normannia, Aquitania, Andegavis, & etiam in Wasconia, in adventu Domini venit Barbe *(e)* fluvium, volens, si posset, transfretare ante Natalem Domini, sed vento prohibente, egit Natalem domini cum regina Alienora apud Cæsarisburgum. *(f)*

Ma-

(a) Rupella sine dubio intelligitur, in tractu Alnetano sita, Britanniæ minori finitimo.

(b) Legendum *Murciæ.*

(c) Arar, medio ævo Sauconna, hodie la Saône, quæ Lugdunensem provinciam transit. Vide *VALESIUM* voce *Arar.*

(d) Tusiacum, sive *Tousi* in Territorio Tulensi.

(e) In pago Constantino Normanniæ, portus erat insignis *Barbeflot*, olim Regum Anglorum, in transmarinas suas provincias venientium appulsu nobilissimus, hodie *Barfleur*, de quo *VALESIUS, voce Barboflot. PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 138.* Ejusdem supra fit mentio *a. 1158.*

(f) Hodie *Cherbourg*, Normanniæ portus, ejusdem Pagi Constantini. Vide *VALESIUM voce Cæsaris Burgus. PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 138.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini.

Manuel, (a) imperator Constantinopolitanus, duxit Constantiam Boamundi uxorem, & Boamundus, tertius frater prædictæ puellæ, factus est princeps, vitrico suo in captivitate remanente Rayvaldo.

| 12 | 27 | Mense Januario, rex Henricus transivit in Angliam, ipse | 9 | 1164
& regina, & cum magno gaudio susceptus est ab omnibus ferè proceribus patriæ, qui eum in littore expectabant. Jam enim Henricus, filius ejus, præcesserat, & sicut in Normannia fecerat, sic in Anglia homagia & fidelitates baronum & militum suscepit.

Rotrocus, episcopus Ebroicensis, & Rayvaldus de sancto Valerico, in Normanniam recognoscere missi sunt, jussu regis, per episcopatus, regales redditus & consuetudines, ad regem & ad barones pertinentes.

Philippus etiam Baiocensis moritur, qui fuit vir prudens, & astutus in augmentandis & renovandis rebus ecclesiæ, & multum ibi profecit. Sed sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum.

Bellum Roberti de Monte forti cum Henrico de Essessa, pro fuga prælii contra Valenses, in quo idem Henricus defecit, & hæreditatus factus est monachus Radingis, (b) Valenses subditi sunt regi Henrico ad libitum.

Falconius, rex Scotiæ, fecit homagium Henrico, filio regis Anglorum, & dedit regi obsides, scilicet David fratrem suum juniorem, & quosdam de filiis baronum suorum de pace tenenda, & pro castellis suis, quæ rex volebat habere.

Mense Martio, obiit tertius Balduinus, rex Hierusalem, vir per omnia plangendus, & successit ei Amalricus, frater ejus. Huic Balduino à superna clementia concessum est, ut Ascalonem caperet, & Agarenos expelleret, & servitio divino manciparet, quod nec Davidi propter sanctitatem suam, nec Salomoni propter sapientiam & divitias suas, nec Ezechieli propter justitiam suam, nec alicui antea regum, permissum fuerat. 644

In octavis Pentecostes, Alexander papa tenuit concilium Turonis, in quo excommunicavit Octavianum, cum aliis schismaticis & complicibus suis.

| 13 | 28 | Apud Rothomagum, tertio calendas Februarii, obiit | 10 | 1165
Wilhelmus, frater Henrici regis, & sepelitur in ecclesia sanctæ Mariæ.

Circa octavas Paschæ, rex Henricus fecit dedicari ecclesiam beatæ Mariæ Radingis, & per tres dies regaliter procuravit conventum monachorum & hospites, data etiam dote non minima eidem ecclesiæ.

Hamelinus, naturalis frater regis Henrici, duxit comitissam de Varenna, relictam Wilhelmi, comitis Moritonii, filii Stephani regis. Hæc fuit filia tertii comitis, Guillelmi de Varenna, qui cum Ludovico, rege Franciæ perrexit Hierusalem, & ibi obiit, superstite sola prædicta comitissa.

Valenses, Henrico regi fidem non servantes, terras promissas latrocinando infestant, agente quodam regulo eorum, vocato Riz, & alio ejusdem perversitatis homine, nomine Oeno, prædicti Riz avunculo.

Richardus de Hummer, Conestalus Henrici regis, convocatis baronibus Normanniæ & Britanniæ, mense Augusto cepit castrum Gonbore in Britannia in manu regis, quod Radulphus de Fulgeriis habuerat post mortem Joannis de Dol. Xx xx x 2 Eodem

(a) Sic emendavi pro *Fanuel*. Hic enim Manuel Imp. Constantinopolitanus sæpius occurrit apud hunc Robertum *a. 1148. 1149. 1156. 1179. 1181.*

(b) Monasterium in agro Berrocensi, quod Henricus I. a. 1125. restauravit, de quo uberius *MONASTICON ANGLICANUM Tom. I. p. 417.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Eodem mense, sanguis pluit in Rethel, in episcopatu Dolensi.

Obiit Hugo, venerabilis archiepiscopus Rothomagensis, 4 idus Octobris. Hic vir magnæ literaturæ jucundè multa edidit, viduis & orphanis & aliis pauperibus largus extitit. Rexit autem ecclesiam Rothomagensem honestè & viriliter annis ferè 30.

Obiit illustris comes, Galerannus Mellenti, qui multa bona contulit ecclesiæ beatæ Mariæ de Voto, quæ sita est in territorio Caletensi, in terris, in sylvis, in vineis, & redditibus.

Amalricus, rex Hierusalem, conductus ab Amiralio Babylonico, cum exercitu perrexit in adjutorium illius, liberare quandam civitatem ipsius, nomine Barbastam, quam Salegon Senescallus Noradin, fraude occupatam, contra ipsum tenebat. Obsessa igitur per aliquantulum temporis tandem capta est, & Amiralio restituta civitas. Firmatis autem inter eos amicitiis, & redditis multis captivis, duplicato etiam tributo, (nam antea dabat Amiralius regi singulis annis triginta millia aureorum) rex ad propria rediit. Nam capto castro eorum, nomine Hareuc, capto etiam Boamundo juniore, principe Antiochiæ, & multis interfectis, Belinas Habilina postmodum à Sarracenis perversa est. *(a)*

1166 | 14 | 29 | Henricus, rex Anglorum, in Quadragesima in Normanniam transiens, in octavis Paschæ apud Gisorz, *(b)* cum rege Francorum locutus est, inde Rothomagum, Philippum, comitem Flandrensem, consobrinum suum, regaliter excepit. | 11 |

Venerunt ad eum similiter legati Frederici, imperatoris Alemannorum, Ramaldus scilicet, archiepiscopus Coloniensis, cancellarius ipsius, & multi alii magni potentatus viri, requirentes eum ex parte imperatoris, ut daret unam filiarum suarum Henrico, duci Baioariæ, filio Conradi, qui ante Fredericum imperaverat, & aliam filio suo, licet adhuc puerulo. Exactis itaque sacramentis & datis, rex postea misit suos in Ale-
645 manniam, qui ab imperatore & satrapis suis eadem sacramenta de conventionibus, quæ inter eos convenerant, acciperent.

Rotrocus, episcopus Ebroicensis, fit archiepiscopus Rothomagensis.

Regina Anglorum Alienora, evocata à rege, venit in Normanniam, adducens secum filium suum Richardum, & filiam Matildem. Redeunte verò rege in Angliam, & cum multo apparatu bellico super Valenses eunte, regina remansit in partibus cismarinis.

Alexander papa Romanus, relinquens Senonem, in qua ferè duos annos moratus fuerat, veniens ad montem Pessulanum, navali subvectione perrexit ad terram Wilhelmi, regis Siciliæ, licet insidiæ piratarum imperatoris Alemanniæ ei in mari non deessent.

Mense Augusto Ludovico, regi Francorum, ex uxore sua nascitur filius, & vocatus est Philippus.

Regina Alienora, mense Octobri, Andegavi peperit filiam, & vocata est in baptismate Joanna.

Falconius, rex Scotiæ, religiosus juvenis, obiit, & successit ei Wilhelmus, frater ejus.

1167 | 15 | 30 | Henricus rex, munitis confiniis inter Anglos & Valenses, & castellis & militibus dispositis, in Quadragesima transfretavit in Nor- | 12 |

(a) Hæc illustrari poterunt ex *MARINI SANUTI Secretis Fidelium Crucis lib. III. p. VI. c. XXI.*

(b) Vide supra *ad a. 1162.*

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Anni domini.* |

Normanniam. Deinde locutus cum rege Francorum ea, quæ ad pacem sunt, audito etiam, quòd rex Francorum statuisset de thesauris & redditibus suis, similiter & omnium hominum, tam clericorum quàm laicorum, qui in sua ditione erant, singulis annis usque ad quadriennium, de singulis viginti solidis singulos denarios mittere Hierusalem, ad defensionem Christianitatis, idem rex fecit duplicari in omni potestate sua redditum primi anni, reliquis annis permanentibus ad solutionem unius denarii, per singulos viginti solidos.

Obiit etiam Wilhelmus, rex Siciliæ, & successit ei Wilhelmus, filius ejus.

Wilhelmus Talavacius, comes Sagiensis, & filius ejus Joannes, & item Joannes, nepos ejus, filius Guidonis, primogeniti sui, comitis Pontini, concesserunt regi Henrico castrum Alenceium, & Rocam Mabirit, cum eis, quæ ad ipsa castella pertinent. Et forsitan ideo prædictas munitiones perdiderunt, quia malas consuetudines ipsi & eorum intercessores diu ibi tenuerant, quas rex Henricus statim meliorari præcepit. Quia verò optimates Genomannici comitatus & Britanniæ regionis, antequam rex transfretaret, minus obtemperaverant præceptis reginæ, & (ut dicitur) sacramento se obligaverant, ut se comiter defenderent, si aliquis eorum gravaretur; rex ad libitum suum eos & castella eorum tractavit, & congregatis exercitibus suis ferè de omni potestate sua, circa mare castrum Felgerarium obsedit, cepit, & funditus delevit. Inde præloquuto quodam imaginario connubio de Gaufrido filio suo, & Constantia Conani comitis Britanniæ & de Richemont, comes Conanus concessit regi, quasi ad id opus filii sui totum ducatum Britanniæ, excepto comitatu de Gigunix, qui ei acciderat per avum suum, comitem Stephanum. Rex verò accepit dominium ferè ab omnibus baronibus Britanniæ apud Theas. Inde venit Rhedonis, & per civitatem illam, quæ caput est Britanniæ, totum illum ducatum Saisant. *(a)* Et quia nunquam viderat Combort neque Dol, postquam in manus ejus venerant, in transitu illa vidit. Causa verò orationis ad montem sancti Michaelis veniens, apud Genetrum illa nocte hospitatus est.

Illuc venerunt ad eum Willelmus, rex Scotiæ, & ipse insularum, Ninam, & aliarum triginta unius, quæ sunt inter Scotiam & Hiberniam & Angliam. Illas 32 insulas tenet rex insularum, tali tributo de rege Northwegiæ, quòd, quando rex innovatur, rex insularum dat ei decem marcas auri, nec aliquid facit ei in tota vita sua, nisi iterum alius rex ordinetur in Northwegia. Hujus regis insularum venit legatus ad regem Anglorum, prædictus episcopus. Est enim prædictus rex consanguineus regis Anglorum, ex parte Maltildis imperatricis, matris suæ. 646

| 16 | 31 | In Natali Domini fuit rex Henricus Pictavis, & venit ad | 13 | 1168
eum Henricus, filius ejus, de Anglia. In Quadragesima locutus fuit rex Anglorum cum comite sancti Ægidii, apud Magnum montem.

Post Pascha duxit exercitum militum in Avernicum pagum, & vastavit terram Wilhelmi comitis, qui datâ fide pepigerat stare justitiæ in præsentia Domini regis, nepoti suo, quem exhæredaverat, juniori videlicet comiti Arvernensi. Sed inveteratus ille dierum malorum rupta fide transtulit se ad regem Francorum, & seminavit discordias inter eos. Sed & de collectione pecuniæ deferendæ Hierusalem, quæ adunata fue-

 rat

(a) Apprehendens. Nota enim vox mediæ ætatis *Sacire*, de qua du *FRESNE*, quod Galli hodie vocant, *Saisir*. Vide *ÆGID. MENAGE Dict. Etymol. voce Saisir.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

rat Turonis, quam rex Anglorum volebat mittere per suos nuncios, utpote sumptam in suo comitatu, rex autem per suos, quia ecclesia Turonensis sua est, suggestione Jocii, archiepiscopi Turonensis, magna discordia inter Henricum, regem Anglorum, & Ludovicum, regem Francorum mota est.

Combusta est civitas Turonensis, cum principali ecclesia.

Almaricus, rex Hierusalem, evocatus ab Amiralio Babyloniæ, cui confœderatus erat, obsedit Alexandriam, quæ caput est Ægypti, & cepit & reddidit eam Amiralio, qui pepigit ei singulis annis tributum de eadem civitate, quinquaginta septem millibus, quos habet de Babylone. Idem etiam rex duxit uxorem neptem Manuel, imperatoris Constantinopolitani, cum infinitis thesauris.

In octavis Pentecostes rex Anglorum & rex Francorum, in Vilcasmo *(a)* locuturi de pace convenerant, sed primoribus regis Francorum exacerbantibus levitatem regis Ludovici, nihil profuerunt. Congregaverunt itaque uterque infinitum exercitum de omni potestate sua, & alterutrum castella sua muniverunt. Cùm autem rex Francorum aliquantas villulas in Marcia, *(b)* inter Medantem & Paceium *(c)* combussisset; rex Henricus irritatus, licet multum deferret Ludovico, Calvum montem *(d)* castrum munitissimum, in quo rex Francorum congregaverat expensas & victualia ad opus belli, & plurimas villas in circuitu illius combussit. Quo audito, rex Francorum graviter tulit, & collectis viribus suis latos fundos, quos sanctus Audoenus habebat, in Vilcasmo scilicet Vadum Nigasii, *(e)* & alias villas combussit.

Andelicium etiam Burgum optimum, qui erat proprius beatæ Mariæ & archiepiscopi Rothomagensis, nonnulla etiam, quæ pertinebant ad ecclesiam sanctæ trinitatis Rothomagensis vastavit, sed non defuit festinata vindicta.

Eadem namque die multi de exercitu ejus, cùm redirent ad castra, siti, Solis fervore, pulvere, formidine deficientes expiraverunt. Sic etiam patri pridem ipsius acciderat. Nam initurus certamen cum Henrico, seniore rege Anglorum, in quo inferior fuit præcedente nocte, in eodem loco hospitatus fuerat, & Franci, qui à ferocitate, teste Valentiniano, Romanorum imperatore, vocati sunt, ecclesiam beatæ Mariæ Andeliaci,

(a) Vide etiam supra *a. 1162.*

(b) *Marcia, Marchia,* vel *Marka, la Marche,* singularis Galliæ Regio, inter Bituriges & Lemovices posita, ideoque *la Marche de Limousin,* dicta, de qua *VALESIUS, voce Marcka. PIGANIOL* de la *FORCE Descript. de la France Tom. V. p. 565.* ejus terminos tali ratione describit: *La Marche est bornée au Nord par le Berry, à l'Orient par l'Auvergne, au Midi par le Limousin, & au Couchant par le Poitou.*

(c) *VALESIUS, voce Paciacum,* hoc oppidum tali modo describit: *Opidum est ad flumen Auturam positum in Aulercis Eburovicibus, inter Ebroicas & Meduntam medium, vulgo Pacy dictum hodieque; quamquam à plerisque Passy corrupte scribitur.* Vide etiam infra *a. 1169.*

(d) Clarum olim castrum in Veliocassibus, *Calvus Mons,* Comitatus titulo illustre, *Chaumont,* IV. millibus passuum à Gisortio distans. *VALESIUS, voce Calvus Mons.*

(e) *VALESIUS: Vadiniacum in insula Itta fluminis Diœcesique Rotomagensi positum est, cellamque seu Prioratum Benedictinum habet, & nunc truncato nomine Gany l'Isle appellatur, id est, Vadiniacum ad insulam. Vidi, qui Vadum Nicasii vocarent, propterea, quod Nicasius, quem Mellentini colunt, eo in loco Ittam vado transisse dicitur.*

liaci, (a) stabulum equorum suorum fecerant, unde alios eorum cepit, alii verò vix fuga elapsi sunt.

Mense Augusto treviæ sumptæ & juratæ inter reges, Henricum & Ludovicum, usque ad Pascha.

Inde perrexit rex Henricus in Britanniam, & subdidit sibi omnes Britannos, etiam Leonenses. (b)

Nam Guihuminarius, filius Henrici, vicecomitis Leonensis, cujus filiam comes Eudo habebat in conjugium, datis obsidibus submisit se regi, terrore exanimatus, cùm videret, castrum suum munitissimum combustum & captum, & alia nonnulla vel capta vel reddita. 647

Cùm adhuc moraretur rex in Britannia, audivit nuncium de morte matris suæ, Matildis imperatricis. Decessit autem quarto idus Septembris Rothomagi, & sepulta est Becci. Thesauros infinitos pius filius distribuit ecclesiis, monasteriis, leprosis & aliis pauperibus pro anima illius. Fecit autem prædicta imperatrix monasterium de Voto, in Calatensi pago juxta Juliam bonam, & posuit ibi monachos Cistercienses; fecit & monasteria canonicorum, unum juxta Cæsarisburgum, & aliud in sylva de Gonfer; ad pontem etiam lapideum super Sequanam Rothomagensem faciendum, à se multam summam pecuniæ dimisit.

Jocius, archiepiscopus Turonorum, recordatus est cum rege Anglorum.

Regina Alienora transfretavit in Angliam, ducens secum filiam suam Matildem.

In vigilia Natalis Domini duæ stellæ ignei coloris, quarum una erat magna, altera parva, apparuerunt in Occidente, & erant quasi conjunctæ, postea disjunctæ sunt, longo spacio apparere desiverunt.

Natus est Joannes, filius regis Anglorum.

| 17 | 32 | Ad Natalem Domini fuit rex Henricus Argentomagi, (c) & tenuit ibi magnam curiam in nova aula sua. | 14 | 1169

Matildis, filia regis Henrici, cum infinita pecunia & apparatu maximo, ducta est in Alamanniam, ad sponsum suum Henricum, ducem Saxoniæ & Baioariæ, quorum ducatum unum habebat ex patre suo, & alterum ex matre, Pater ipsius fuit Henricus, qui fuit natus ex filia Lotharii imperatoris, qui ante Conradum imperaverat. Hic Henricus scilicet junior, qui filiam regis Anglorum duxit, super paganos, scilicet Sclavos & Vindelicos, tantum acquisivit, quòd fecit ibi tres episcopatus.

Obiit Terricus, comes Flandrensis, cui successit Philippus, filius ejus, qui jam diu comitatum illum rexerat, cùm pater illius iter Hierusalem frequentabat.

Pictavi & Aquitani ex majori parte, id est, comes de Marcha, comes Engolimensium, Hannericus de Lizennio, Robertus & Hugo frater ejus de Sylleio, & alii multi voluerunt rebellare contra regem, & incendiis & rapinis pauperum incumbentes, circumquaque grassabantur. Quod rex audiens impiger advolat, & eorum insaniæ obsistens, Lizen,

(a) Hodie *Andeli* ad Sequanam, Normanniæ oppidum, ubi Monasterium virginum, quod vulgo Prioratus B. Mariæ vocatur. *VALESIUS, voce Andeliacum. PIGANIOL* de la *FORCE Tom. V. p. 110.*

(b) Minoris Britanniæ Regio est *le Leonois*, cujus urbs primaria Legio. *VALESIUS, voce Leones. PIGAN.* de la *FORCE Tom. IV. p. 517.*

(c) Vide supra *a. 1159.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

zen, *(a)* novum castrum munitissimum cepit, captum munivit, & villas & municipia eorum destruit. Munitis castellis, & militibus & victui necessariis, relicta ibi regina cum comite Patricio Salesberniensi, avunculo Rotroci, comitis Patricicensis; in octavis Paschæ, inter Paceium & Medantium in Normannia, *(b)* locuturus cum rege Francorum, & injurias suas ab eo expostulaturus, accessit: siquidem Pictavi ad regem Francorum venerant, & obsides suos contra regem Anglorum, cujus proprii erant, ei dederant. Unde cùm hinc inde grandis altercatio fieret, nec rex Francorum obsides, quos contra justitiam ceperat, reddere vellet, induciæ datæ usque ad octavam beati Joannis. Circa verò octavas Paschæ, dolo Pictaviensium occisus est comes Patricius, & sepultus est apud sanctum Hilarium. Successit ei filius, natus Guillelmi comitis Pontini, matre comitissa de Warenna.

Antequam treviæ datæ essent, rex Anglorum submoverat Eudonem, vicecomitem de Porrehoit, qui quatenus umbratico nomine comes vocabatur, & cui tanta bona contulerat, ut ad servitium & adjutorium suum veniret, quod ipse renuit, & quidam alii de Britannis & con-
648 fœderati, scilicet Oliverus, filius Oliveri de Dinan, & Rollandus consobrinus ejus. Rex itaque non immeritò adversus eos iratus, à capite, scilicet ab Eudone, incipiens vastavit & combussit ejus terram, destructo imprimis castello Locellini, quod habebat præcipuum, comitatum etiam de Boerech abstulit ei, cujus caput est civitas Vanecensis, *(c)* quam rex in manu sua cepit, (ejus portum Cæsar mirificè extollendo collaudat in libro, quem scripsit de bello Gallico) dimidium etiam Cornubiæ ei abstulit. Obsedit etiam castellum Abrai, & captum munivit. Vastata igitur Eudonis terra, & ad libitum suum redacta, ad terram Dinanensem appropinquans, castrum Hedde, à Gaufrido de Monte forti sibi redditum, munivit, & Tinciniacum evertit. Inde Becherel munitionem Rollandi de Dinam firmissimam per aliquot dies obsidens, adhibitis machinis, cepit & munivit. Tum verò castrum, in quo Rollandus maximè confidebat, quia natura & arte munitissimum, obsedisset, nisi brevitas termini eundi ad colloquium regis Francorum eum urgeret. Terra itaque Rollandi tradita rapinis & incendiis, citra Recem flumen eandem regit in ulterioribus. Nam transito amne per Lehum descendens, & aliqua perfundens, monachis Leunnensibus pepercit. Dinam verò circumiens quædam destruxit, quædam intacta reliquit. In pago Aletersi eadem gessit. *(d)*

In octavis sancti Joannis ventum est ad feritatem Bernardi, ubi de pace inter reges tractatum est, & infecto negotio discessum est. Nam Britones, sicut & Pictavi, obsides regi Francorum dederant, & fide interposita pactionem acceperant, quòd rex Francorum sine ipsis regi Anglorum non concordaretur. Unde & ipsi Britanni conventibus quibusdam, Cenomanensi item, per quorum terram latenter transierunt, colloquio interfuerunt. Munitis autem marchis, ex utraque parte continuata est decertatio usque ad Adventum Domini. Rex verò Henricus cautè agens

(a) *Liciniacum* castrum, postea *Lusignan* dictum, in agro Pictaviensi situm, de quo *VALESIUS, voce Liciniacum PIGANIOL* de la *FORCE Tom. IV. p. 421.*

(b) Vide supra *a. 1168.*

(c) Alias Civitas Venetûm dicta, hodie *Vannes*, Britanniæ minoris, de qua *VALESIUS voce Veneti. PIGAN.* de la *FORCE Tom. IV. p. 511.*

(d) De his vide *P. DANIEL Hist. de la France Tom. I. p. 1236.* & potissimum *LOBINEAU Hist. de Bretagne lib. V. p 156.*

| Romanorum. | | Francorum. | | Anglorum. | Anni domini. |

gens cognatum suum, Matthæum, comitem Boloniæ, sibi pacificavit, spondens ei se daturum per annum maximam partem pecuniæ, pro calumnia relaxanda comitatus Moritonii. Habebat enim filiam regis Stephani, qui fuerat comes Moritonii.

Cùm autem idem Matthæus ad auxilium regis Anglorum veniret, Joannes, comes Pontini, non permisit eum transire per terram suam, unde necessitate cogente, navali subvectione ad regem, multis expeditis militibus accessit. Quod rex audiens, rogatu ejusdem Matthæi, cum bellico apparatu in terram Joannis perrexit, & Juniacensem pagum Vulcano tradens, quadraginta & eo amplius comburens villas, voluntati suæ satisfecit.

Rex Francorum, veniens latenter ad quoddam municipium Normanniæ, cognominatum Chesuebrut, illud combussit, & quatuor milites in eo cepit. Quo comperto, rex Angliæ illum insequutus est, multos cepit milites, inter quos etiam Senescallum Philippi, Flandrensium comitis, aduncatus est. *(a)* Tradidit etiam castellum Hugonis de Novocastello flammis & incendiis, vocatum Brudroles, *(b)* ut combustum nomen ex re haberet. Hoc etiam fecit Novocastello per milites suos, ipso tamen absente.

Vastata est similiter terra comitis Particensis, ex majore parte ipso agente.

Venit ad Curiam regis, Henrici Anglorum, Saxonum & Baiocorum *(c)* dux Henricus, gener ejus, & magnis ab eo honoratus muneribus in sua rediit.

| 18 | 33 | Henricus egit Natalem Domini Argentomagi. | 15 | 1170

In epiphania Domini concordati sunt rex Francorum & rex Anglorum.

Henricus, filius regis Anglorum, fecit homagium regi Francorum, socero suo de Andegavensi comitatu, & de Cenomanensi, & de ducatu Britanniæ, quem rex concessit eidem genero suo. Nam de Normannia ei fecerat ante homagium, & concessit ei rex Francorum, ut esset Senescallus Franciæ, quod pertinet ad feudum Andegavense. 649

Richardus, filius Henrici, regis Anglorum, fecit homagium regi Francorum de ducatu Aquitaniæ.

In Purificatione beatæ Mariæ fuit filius regis Anglorum Parisiis, & servivit regi Francorum ad mensam, ut Senescallus Franciæ. Hanc Senescalciam vel (ut antiquitus dicebatur) Majoratum domus regiæ, Robertus, rex Francorum, dedit Gaufrido Grisogonellæ, comiti Andegavensi, propter adjutorium, quod ei impendit contra Ottonem, imperatorem Alemanniæ, dedit etiam ei, quicquid habebat in episcopatu Andegavensi.

Postea verò cùm Gaufridus comes Particensis, & David comes Cenomanensis, essent rebelles Roberto, regi Francorum, prædictus rex, Gaufrido Grisogonella ferente sibi auxilium, obsedit munitionem Moritoniæ, & cepit. Et quia David, comes Cenomanensis, evocatus à rege ad eum venire contempsit, dedit rex Gaufrido Grisogonellæ homagium

(a) *ADUNCARE*, idem ac unco illigare, suspendere, du *FRESNE*.

(b) Videtur *Britolium* intelligi, hodie *Breteüil*, de quo *VALESIUS*, voce *Britolium*. *PIGAN*. de la *FORCE Tom.V.p.120*. Vide etiam infra *a. 1174*.

(c) Potius *Baioariorum*.

gium illius, & ipsam civitatem, & quicquid habebat in episcopatu Cenomanensi.

Henricus, filius regis Angliæ, fecit homagium Philippo, filio regis Francorum.

Henricus, rex Anglorum, locutus est cum Ludovico, rege Francorum, apud sanctum Germanum in Leia. *(a)*

Gaufridus, filius regis Anglorum, fecit homagium Henrico fratri suo de ducatu Britanniæ, jubente patre eorum.

Rex Henricus perrexit in Quadragesima Wasconiam, & destructis multis castellis, quæ contra eum erant, vel munitis, comites Engolismensium & de marcha sibi pacificavit, & multos alios, qui non erant tanti nominis.

Gaufridus, filius regis Anglorum, mense Majo venit Rhedonis. Et Stephanus Rhedonensis, & Ausbertus Aletensis, episcopi, & Robertus abbas sancti Michaelis de Monte, & aliæ religiosæ personæ, receperunt eum cum summa veneratione, in ecclesia sancti Petri. Ibi accepit homagia baronum Britanniæ.

Rex Henricus fecit fossata alta & lata inter Franciam & Normanniam, ad prædones arcendos.

Mense Augusto, pacificatis ferè omnibus in Pictavensi pago Wasconia, Henricus rex venit in Normanniam, & evocati Britanni properaverunt ad eum.

Calina, *(b)* civitas Siciliæ, terræ motu concussa & prostituta est, & multi in ea perierunt.

Combusta est Fiscanensis *(c)* ecclesia quarto calendas Julii, quarta feria post octavas Pentecostes.

Rex Henricus fecit castrum munitissimum, & burgum pergrande juxta Gahiam de Malafre, quod vocatum est Bellueeieiz. *(d)*

Cum Rogerius Malabranchia dolo cepisset urbem Bitriensem, quam cives ipsius contra eum tenebant, omnes tam viros quàm mulieres vel suspendio vel alio tormento morti tradidit, & novis habitationibus illam inhabitandam tradidit: siquidem prædicti cives dominum Wilhelmum Trenchevel, patrem Rogeri Malebranche, in quadam ecclesia cum filio suo parvo crudeliter occiderant.

Rex Henricus fecit molendina & piscatorias Andegavis, in flumine Meduane.

Cùm Wilhelmus Goeth obiisset in itinere Hierusalem, & comes Theobaldus vellet habere in manu sua montem mirabilem, & alias fir-
650 mitates, quæ fuerant Wilhelmi Goeth, de quibus satus erat Hervæus de Vienna, qui habebat in conjugio primogenitam filiam Wilhelmi Goeth, natam ex una sororum comitis Theobaldi: videns prædictus Harvæus, se non posse resistere comiti Theobaldo, cùm rex etiam Francorum

(a) Hodie *S. Germain en Laye*, Palatium regium, *PIGAN.* de la *FORCE Tom. II. p. 336.*

(b) Legendum forsan *Catanea.*

(c) Vide supra *a. 1163.*

(d) Quale hoc castrum fuerit, nondum satis constat. In pago Belloiacensi quidem reperitur Bellus jocus, *Beaujeu*, ubi adhuc castrum reperitur: verum, dum hoc in tractu Lugdunensi situm, potius credimus, castrum Bellum forte intelligi, cujus *RIGORDUS de Gestis Philippi Augusti* apud du *CHESNE Tom. V. p. 55.* facit mentionem, quod in Andegavensi tractu situm hodie *Beaufort*, de quo *PIGAN.* de la *FORCE Tom. VI. p. 207.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini.

rum adjuvaret partem comitis Theobaldi, utpote sororii ejus; idem Hervæus, intercurrente magna pecunia, & quibusdam pactionibus, tradidit Henrico, regi Anglorum, montem mirabilem, & aliud castrum, scilicet sanctum Anianum (a) in Biturico: unde discordia redintegrata est inter regem & comitem.

| 19 | 34 | Ad Natalem Domini, fuit rex Henricus in Britannia a- | 16 | 1171
pud Nannetum. Robertus, archidiaconus Nanneti, consensu regis factus est episcopus Nanneti, post Bernardum, avunculum suum. In Quadragesima excessit mare limites suos, unde messes, quæ prope illud seminatæ erant, in multis locis perierunt à fluctibus absorptæ.

Ossa cujusdam gigantis, in Anglia per alluvionem detecta sunt, cujus corporis longitudo (ut ferunt) 50 pedum erat.

In eadem Quadragesima transfretavit rex Henricus in Angliam, non tamen sine discrimine. Submerso in mari Gisleberto Abrincensi, Fulco Perajenel, qui habebat primogenitam sororem ejus, successit ei.

Vicecomites per Angliam, qui exactionibus & rapinis populum afflixerant, à rege correcti sunt.

Post Pentecostem rex Henricus, evocato filio suo Henrico in Angliam, fecit eum coronari in regem, cum magna cleri populique lætitia, Lundoni apud Westimost. Hunc inunxit Rogerus, archiepiscopus Eboracensis. Nam Thomas Cantuariensis circa mare per continuum ferè sexennium in Galliis morabatur. Huic consecrationi interfuerunt Gislebertus Lundenensis, Gocelinus Salesberiensis, Valterus Rosensis, Richardus Cistrensis, Bartholomæus Exonensis, Hugo Duncli-nensis, episcopi. Rogerus Vingorniensis in Normannia morabatur: Henricus Vingorniensis, & Guillelmus Norvincensis, in infirmitate præpediti non affuerunt. Nam Ardelulfus Carlinensis, & Robertus Herefordensis, & Robertus Batensis, & Robertus Licolensis & Hillarius Cicestrensis, & Nigellus Eliensis, episcopi dormierant in Domino, & adhuc cathedræ eorum vacabant. Interfuerunt verò de Normannia, Henricus Baiocensis, & Rogerius Sagiensis, episcopi, qui cum eo venerant in Angliam. Quidam molestè ferunt, quòd archiepiscopus Eboracensis unxerit in regem Henricum juniorem. Sed noverint, quòd primus Wilhelmus, qui Angliam armis subegit, ab Alverodo religiosissimo viro, Eboracensi archiepiscopo, inunctus & sacratus est. Cantuariensis archiepiscopus intra insulam Britanniæ manet, Stigando scilicet à papa excommunicato.

Margarita, filia regis Francorum, uxor Henrici junioris regis, in Angliam transiit, nec tunc tamen fuit coronata, quia rex jam coronatus erat, & episcopi discesserant.

Joannes, comes Aucensis, moritur, & successit ei filius ejus Henricus, quem genuerat ex filia Wilhelmi de Albinero, quem vocant comitem de Arundel. Hic duxit Elixam reginam, relictam Henrici senioris, regis Angliæ, ex qua genuit Wilhelmum primogenitum suum, & Godefridum, & istam comitissam, uxorem Joannis comitis Aucensis, de quo sermo est.

In die Apostolorum Petri & Pauli, terræ motus horribilis factus est in transmarinis partibus, quo corruit civitas Tripolis, pars Damasci, Antiochiæ plurimum. Agareni etiam non fuerunt expertes hujus tribulationis.

(a) Hodie *S. Aignan*, oppidum Territorii Biturigensis, de quo *PIGANIOL* de la *FORCE Tom. VI. p. 78.*

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

tionis. Nam Halapre, quæ est caput regni Loradin, & quædam aliæ civitates Sarracenorum non evaserunt hanc pestem.

651 Mortuo Wilhelmo, comite Nivernensi, ultra mare Matthæus, frater Philippi comitis Flandrensis, comes Babyloniæ, duxit uxorem ejus, sororem scilicet comitissæ Flandrensis. Hi itaque duo fratres duas duxerunt sorores, filias Rodulphi, comitis Viromandorum, neptes Alienoræ, reginæ Anglorum ex sorore, callidè agentes in retinendo terram Radulphi de Parrona, per quemlibet fratrum. Hic Matthæus prius habuerat filiam regis Stephani: & susceptis ab ea duabus filiabus, rediit ad religionem, unde invita recesserat.

Circa Augustum rex Henricus rediit in Normanniam, relicto Henrico juniore in Anglia. Rex Henricus fecit pacem inter comitem Theobaldum & Hervæum de Vienna.

Mense Septembri rex Henricus infirmatus est penè ad mortem, apud Moram de Ger: sed miseratione divina, & supplicatione servorum Dei, quibus se humiliter commendabat, sopita adversa valetudine, sanitatem resovit.

Ægidius, Rothomagensis archidiaconus, electus est ad episcopatum Ebroicensem. Richardus, archidiaconus Constantiensis, ad Abricatensem.

Alienora, filia regis Anglorum Henrici, ad Hispaniam ducta est, & ab Anifruso *(a)* imperatore solenniter desponsata. Hujus imperatoris illa pars Hispaniæ, quæ Castella vocatur, regnum est. Hujus imperii caput civitas Tolletum est. Prædicto regi, propter infirmam ætatem (nondum enim adimpleverat quindecim annos) adversantur duo reges, Fervandus Galliciæ, patruus ejus, & Anifrusus Navarriæ, avunculus ejus, mortuo Roberto, filio Roberti comitis Cloecestriæ. Dederat etiam antè idem rex Hugoni, comiti Cestriæ, cognato suo, filiam comitis Ebroicensis, cognatam suam ex parte patris sui.

Urbs Cenomanensis flagravit incendio. Cella sancti Victurii combusta est, sed Deo adjuvante in melius restaurata est.

Henricus, rex Anglorum, perrexit causa orationis, ad Rocam Amatoris, *(b)* qui locus in Cadulcensi pago, montaneis & horribili solitudine circumdatur.

Dicunt quidam, quòd beatus Amator, famulus beatæ Mariæ, & aliquando bajulus & nutricius Domini fuit, & assumpta piissima matre Domini ad æthereas mansiones, ipse Amator præmonitus ab ea, ad Gallias transfretavit, & in prædicto loco vitam eremiticam transegit. Quo transeunte, & in introitu oratorii beatæ Mariæ sepulto, locus ille diu ignobilis fuit, excepto quòd vulgo dicebatur, ibi beati Amatoris corpus requiescere, licet ignoraretur, ubi esset.

Anno ab incarnatione Domini 1166, quidam indigena hujus regionis, ad extrema veniens, præcepit familiæ suæ, divina forsitan inspiratione, ut in introitu corporis sui glebam sepelirent. Effossa itaque terra, corpus beati Amatoris integrum reperitur, & in ecclesia juxta altare positum integrum, illud peregrinis ostendunt: & ibi fiunt miracula multa.

(a) Alphonsus VIII. erat, de quo *JO. MARIANA Rer. Hispan. lib. XI. cap. XI.*

(b) Rupes Amatoris, de qua *VALESIUS* : *Hæc villa, seu potius castrum in Cadurcis adsidet fluviolo, qui in Duranium defluit, ac vulgo dicitur Roquemadeur, locus inter silvas & montes in eremo positus, & à rupe sua vel rocca, atque à S. Amatore, qui ibi piissime vixit, ita cognominatus.* Vide infra *ad a. 1181.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini.

multa, & antea inaudita per beatam Mariam. Ad hunc ergo locum (ut diximus) rex Henricus causa orationis veniens, quia appropinquabat terræ inimicorum suorum, congregata multitudine armatorum, tam equitum quam peditum, ad orationem perrexit, munitus sicut ad prælium, nulli malum inferens, omnibus & maximè pauperibus in eleemosynis largiter providens.

Thomas Cantuariensis archiepiscopus, transfretavit in Angliam.

Stephanus, comes de Sanceorre, frater comitis Theobaldi, perrexit Hierusalem, ferens secum pecuniam, quam rex Francorum Ludovicus fecerat colligere, in adjutorium Hierosolymitanæ ecclesiæ.

Odo, dux Burgundiæ, nepos ejus, perrexit cum eo.

| 20 | 35 | Ad Natalem, fuit rex Henricus ad Bur juxta Baione. (a) | 17 | 1172 652

Annus millenus centenus septuagenus
Primus erat, primus quo ruit ense Thomas.
Quinta dies Natalis erat, flos orbis ab orbe
Pellitur, & fructus incipit esse poli.

Agareni, cum multis millibus armatorum, venerunt ab Africa in Hispaniam.

Hamo, episcopus, Leonensis, crudeliter per concilium, (ut dicunt) Guihomari fratris sui, Vice-Comitis Leonensis, & junioris Guihomari, nepotis sui, occisus est.

Conanus, dux Britanniæ, moritur, & tota Britannia, & comitatus de Gippewis, & honor Richemundiæ per filiam comitis Conani, quæ desponsata erat Gaufrido, filio regis, in dominio regis Henrici transierunt.

Hannericus, abbas sancti Audoeni, moritur.

Henricus rex venit in Quadragesima ad pontem Ursonis, & ibi per quindecim ferè dies demoratus est. Hoc etiam fecit in Rogationibus, & in Pentecoste, cùm Guihomarus venit ad eum, & reddidit se ei & sua castella, perterritus multitudine militum, & aliorum armatorum, quos rex illò direxerat ad eum comprimendum, nisi regis voluntati obediret.

Sequenti anno, canonizatus est sanctus Thomas à papa Alexandro, & præceptum fuit, ut natalis ejus dies festivus ab omnibus celebraretur, maximè ab Anglis.

Castrum pontis Ursonis combustum est.

Urbs Norwicius similiter combusta est cum episcopali ecclesia, & officinis monachorum.

Humbertus, comes Morieunt, misit abbatem sancti Michaelis de Dusa ad Henricum, regem Angliæ, proponendo matrimonio, inter Joannem filium regis & filiam suam, offerens ei totam terram suam. Fuit enim idem comes filius Amati comitis, & ditissimus in possessione urbium & castellorum, nec aliquis potest adire Italiam nisi per terram ipsius.

Theobaldus, comes Carnotensis, plures Judæorum, qui Blesis habitabant, igni tradidit: siquidem cùm infantem quendam in solennitate Paschali crucifixissent, ad opprobrium Christianorum, postea in sacco positum in fluvium Ligerim projecerunt. Quo invento, eos convictos de scelere (ut suprà diximus) igni tradidit, exceptis illis, qui fidem Christianam receperunt. Hoc etiam fecerunt de sancto Wilhelmo, (b) in Anglia apud Norethuitz, tempore Stephani regis: quo sepulto in ecclesia episcopali, multa miracula fiunt ad sepulcrum ejus. Similiter factum est

(a) Potius legendum *Baiocas*, vide infra *a. 1173. 1175.*
(b) Vide supra *a. 1146*, infra *a. 1177.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

est de alio apud Glovescestrum, tempore Henrici regis secundi. Sed & in Franciæ castello, quod dicitur Pontizare, de sancto Ricardo impii Judæi similiter fecerunt: qui delatus Parisios in ecclesia sepultus multis miraculis coruscat. Et frequenter (ut dicitur) faciunt hoc in tempore Paschali, si opportunitatem invenerint.

Obiit Wilhelmus Talavacius, comes Pontini, & successit ei Joannes, nepos suus, in comitatu Pontini, ex Guidone primogenito suo. In terra verò, quam tenebat de rege Angliæ, in Normannia & in Cenomanensi pago, successit ei Joannes comes, filius ejus. Item duxit filiam comitis Heliæ, fratris comitis Gaufridi Andegavensis, & ducis Normannorum.

Rex Henricus senior fecit investigari per Normanniam terras, quas rex Henricus, avus ejus, possidebat die, qua obiit. Fecit etiam inquiri, quas terras, & quas sylvas, & quæ alia dominia barones & alii homines occupaverant post mortem regis Henrici avi sui: & hoc modo ferè duplicavit redditus ducatus Normanniæ.

Riz, rex Walensium, pacificatus est cum rege Anglorum Henrico.

653 Rex Oenus, avunculus ejus, præterito anno obierat: & filii ejus regi Henrico subditi sunt.

Margarita, uxor junioris regis Henrici, transfretavit in Normanniam.

Mense Julio rex congregavit barones suos apud Argentonium: & cùm ibi tractaretur de profectione sua in Hiberniam, legati comitis venerunt ad eum, dicentes ex parte comitis, quòd traderet ei civitatem Dunelinam & Waltrefordiam, & alias firmitates, quas habebat causa uxoris suæ, quæ fuerat filia regis Dunelinæ, qui jam obierat. Rex itaque, audito hoc nuncio, mandavit comiti, quòd traderet ei terram suam in Anglia & Normannia, & planam terram in Hibernia, quam acceperat cum uxore sua: & concessit ei, ut esset Conestabilis vel Senescallus totius Hiberniæ.

Venerabilis Henricus, episcopus Wintoniensis, & abbas Glastronensis, decessit è vita. Iste scilicet episcopus multa bona fecit ecclesiæ Wintoniensi in ornamentis auri, & argenti, & sericarum vestium: divitias etiam suas ecclesiis & pauperibus larga manu distribuit.

Ad augmentum etiam virtutum suarum, per aliquantulum temporis ante mortem suam, lumine corporali privatus fuerat.

Mense Augusto rex transivit in Angliam: & aggregatis tam militibus, quàm sumptibus, qui ad tantam expeditionem necessarii erant; vigilia beati Lucæ Evangelistæ transivit in Hiberniam. Quàm autem prosperè transfretavit, applicuit, receptus fuit, literæ, quas ad regem Henricum filium suum misit, indicant.

1173 | 21 | 36 | Henricus rex junior, ad Natalem fuit ad Bur juxta | 18 | (a) Bajoc: & quia tunc primùm tenebat curiam in Normannia, voluit, ut magnificè festivitas celebraretur. Interfuerunt episcopi, abbates, comites, barones, & multa multis largitus est. Et ut appareat multitudo eorum, qui interfuerunt, cùm Wilhelmus de sancto Joanne, Normanniæ procurator, & Wilhelmus, filius Hamonis, Senescallus Britanniæ, qui venerat cum Gaufrido, duce Britanniæ, domino suo, comederent in quadam camera, prohibuerunt, ne quis miles comederet in eadem camera, qui non vocaretur Wilhelmus. Et ejectis aliis de camera, remanserunt centum & decem milites, qui omnes vocabantur Wilhelmi, exceptis plurimis aliis ejusdem nominis, qui comederunt in aula cum rege.

Hen-

(a) Vide supra *a. 1172.* oppidum prope Baiocas, hodie *Bayeux*, Normanniæ urbem. Vide etiam *a. 1175.* Forsan Novumburgum intelligitur, de qua *a. 1161.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini. |

Henricus, dux Saxonum & Bajoarum, gener Henrici, regis Anglorum, perrexit Hierusalem, cum magno comitatu militum, & magna ibi incepisset, & perfecisset forsitan incepta, nisi rex & templarii obstitissent. Thesauros tamen, quos secum portaverat, larga manu distribuit pauperibus, & ecclesiis sanctæ terræ.

Post Pascha, rex audiens duos legatos, Albertum & Theodericum, ex parte domini papæ A. *(a)* ad se missos, pro causa piæ memoriæ Thomæ, quondam Cantuariensis archiepiscopi; cùm esset in Hibernia, citissimè venit de Hibernia in Angliam, de Anglia in Normanniam, & præmissis ab eo honorabilibus personis, locutus est cum eis, primò Saniguerii, postea Abrincæ, tertiò Cadomi, ubi causa illa finita est, sicut literæ publicæ testantur, quæ inde factæ sunt, & à multis personis, quæ illuc convenerant, retinentur.

Rex Henricus locutus est cum rege Francorum, & misit filium suum regem juniorem in Angliam, ut Margarita, filia regis Franciæ, uxor ejus consecrraretur in reginam. Hanc inunxerunt, ex consilio regis Franciæ Rotrodus, archiepiscopus Rothomagensis, & Ægidius, episcopus Ebroicensis, & coronaverunt regem & uxorem ejus.

Circa festum sancti Michaelis, congregavit rex episcopos Normanniæ & Britanniæ, & venit ipse, & legati Abrincenses, tractaturi de ecclesiasticis negotiis, sed obsistente regis infirmitate, parum profecerunt. Hujus conventus causa venerunt usque ad montem ad nos honorabiles personæ multæ, inter quas fuerunt religiosissimi viri, dominus Stephanus Cluniacensis, & dominus Benedictus Clusinus, abbates. Mutua vice, societatem suam nobis & sibi nostram impendimus, sicut literæ eorum, quæ à nobis habentur, & nostræ, quæ ab ipsis asportatæ sunt, testificantur. Hoc etiam fecerat nobis piæ memoriæ Wilhelmus, Vizeliacensis abbas, in capitulo Vizeliacensi. Et cum his tribus ecclesiis, scilicet Cluniacensi, Dusensi, Vizeliacensi, habemus spiritualem societatem, & multùm nobis & illis placentem. 654

Circa festum sancti Martini venit junior rex, cum uxore sua, ex Anglia, & locuti sunt cum rege Francorum, ipse apud Gisorx, ipsa verò apud Calvum montem; quos rex lætissimè suscepit, sicut filios suos.

| 22 | 37 | Rex Henricus, cum regina Alienora, egit Natalem Do- | 19 | 1174 mini apud Chinonum *(b)* regaliter. Junior verò rex, cum uxore sua Margarita, eandem festivitatem apud Bonamvillam celebravit. Exinde sequutus est patrem suum in Andegavensem pagum, moraturum in illis partibus, usque ad Purificationem beatæ Mariæ, quando rex debebat loqui cum rege Arragonensi, & cum comite de Morienna, & cum comite de sancto Ægidio, pro causa Tholosæ.

Wilhelmus, abbas Radingis, factus est episcopus Burdegalensis.

Comes de sancto Ægidio pacificatur cum rege Angliæ de Tholosa, facto ibi homagio. Et Richardo filio suo, duci Aquitanorum, promisit, ei se daturum equos magni precii, quotannis Quadragesimæ. Et si necesse habuerit, inveniet ei unoquoque anno, ad servitium suum, per 40 dies centum milites.

In Quadragesima, quia rex Henricus senior removerat à concilio &

(a) Intelligitur Alexander III. Papa. Vide *JO. BROMTONI Chron. p. 1064.* & potissimum *ROGERIUS HEVEDENUS p. post. p. 500.*

(b) *Caino*, castrum Turonum pervetus, ad flumen Vingennam positum, postea *Chinon* dictum, de quo *VALESIUS*, *voce Caino.* *PIGAN.* de la *FORCE Tom. VI. pag. 146.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

& famulatu filii sui, Afculphum de fancto Hilario, & alios equites juniores, ideo ille iratus receffit à patre, & venit Argentonium, & receffit inde noctu, pergens ad regem Francorum, nefcientibus miniftris fuis, quos pater fuus fervitio fuo deputaverat. Quem fequutus eft comes Roberti Bellenti, relinquens caftella fua fine cuftodibus, quæ rex Henricus occupavit. Comes etiam Ceftriæ Hugo, à fancto Jacobo Gallicienfi rediens, fequutus eft eum, & Wilhelmus Patric fenior, & tres filii ejus, & multi alii minoris nominis. Quorum omnium domos, & virgulta, & fylvas rex evertit. Similiter regina Alienora, & filii ejus, Richardus comes Pictavenfis, & Gaufridus comes Britanniæ, alienati funt ab eo.

Feria quarta ante cœnam Domini, prior Cantuarienfis, & aliæ perfonæ honeftæ, venerunt ad fanctam Barbaram in epifcopatu Lexovienfi, ad regem Henricum, & ad legatos Romanos, Albertum & Theodericum, & elegerunt Rogerum abbatem Becci, ad archiepifcopatum Cantuarienfem. Ille verò prætendens infirmitatem fuam, noluit acquiefcere electioni eorum. Qui inde redeuntes in Angliam, convocatis epifcopis, & aliis religiofis perfonis, elegerunt in archiepifcopum, priorem de Dituria, monachum fuum. Richardus etiam, archidiaconus Pictavenfis, electus eft ad epifcopatum Vintonenfem; Gaufridus, filius regis Henrici naturalis, archidiaconus Lincolienfis. Gaufridus Lidel archidiaconus Cantuarienfis, ad Elienfem, Robertus Folior archidiaconus Lincolienfis, ad Herefordenfem, Rudulphus Lombardus archidiaconus Salesbergenfis, ad Batenfem, Gocelmus decanus Ciftenfis, ad Cifcreftrenfem. Pofita autem die, qua confecraretur electus Cantuarienfis, ut confecraret æquè alios electos, in generali conventu epifcoporum & aliorum, qui convenerant, prior Cantuarienfis prætulit literas Henrici junioris regis, in quibus dicebat, eos non effe facrandos, & fi
655 quis imponeret eis manus, invitabat eum ad audientiam domini papæ. Et ita infecto negotio recefferunt, unusquisque ad propria.

Prior Wintonenfis, factus eft abbas Glaftoniæ.

Poft Pafcha, Bernardus de Feritate dedit fe & caftellum fuum regi juniori. Similiter Galerandus de Ibera, Gofcelinus Crifpinus, Gislebertus de tegulariis, Robertus de Monteforti, Radulphus de Faie, Gauffridus de Lezenonen, Hugo de fancta Maura, & Epifcopus filius, Wilhelmus camerarius, veniens de Anglia.

Philippus, comes Flandrenfis, cepit caftrum de Ambunare, *(a)* & in eodem comitem Wilhelmum, dominum ipfius caftri, & comitem Simonem. Inde comes Ancenfis Henrico fubdidit fe, & caftella fua regi juniori & comiti Flandriæ.

Poft feftum fancti Joannis, rex Francorum Ludovicus, coadunatis baronibus fuis ex omni regno fuo, obfedit caftrum Vernolium, *(b)* ferè per unum menfem, in quo exercitu (ut dictum eft à nonnullis) fuerunt 7 millia militum, excepta reliqua multitudine. Quibus reftiterunt viriliter, Hugo de Laci, & Migo de Bellocampo, Coneftabilis ipfius caftri, & milites eis fubditi cum Burgenfibus.

Junior

(a) *JAC. MEIER Ann. Flandr. lib. VI. p. 59.* fcribit: *Ductoque in Normanniam exercitu, Albam Aram caftellum, in eoque Guillelmum & Simonem Comitem cepit.* Albamarla intelligitur, caftrum Normanniæ munitiffimum, de quo *VALESIUS voce Albamarla.*

(b) Hodie *Verneüil*, ad Aruam fluvium, Normanniæ oppidum, de quo *VALESIUS*, voce *Vernolium. PIGAN.* de la *FORCE Tom. V. p. 120.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.

Junior rex Henricus, & Philippus comes Flandrensis, & Matthæus frater ejus, comes Boloniensis, obsederunt novum castrum, quod dicitur Dringurtum, *(a)* cum magno exercitu, cui castro præerant dominus Bardulphus, & Thomas ejus frater. Qui cùm vidissent, se non posse resistere crebris assultibus eorum, & suffossioni murorum, acceptis induciis, perrexerunt ad regem Angliæ, dominum suum, nunciantes ei, quòd non poterant resistere viribus inimicorum. Quare concessit eis rex, ut castrum redderent comiti Flandriæ.

Matthæus comes Bolonensis, frater Philippi, comitis Flandrensis, ex vulnere, quod accepit in obsidione castri de Dringurto, mortuus est: unde comes Flandriæ, frater ejus, dolens, accinxit militaribus armis Petrum fratrem suum, qui electus erat ad episcopatum Cameracensem.

Tertio idus Augusti vir religiosissimus, dominus Stephanus, abbas Cluniacensis, viam universæ carnis ingressus est, & successit ei Radulphus, prior de Caritate, consobrinus comitis Theobaldi.

Obiit etiam Rogerus, comes de Clara, cui successit Wilhelmus, filius ejus, qui duxit filiam, scilicet ducis Gloccestriæ.

Rex Henricus, contracto magno exercitu tam equitum quàm peditum, venit Britolium, *(b)* volens hominibus suis, in Vernolio à rege Francorum Ludovico obsessis, ferre auxilium. Quod cùm rex Francorum audisset, usus consilio sapientium, à castro recessit, relicta multa parte impedimentorum & victualium.

Rex Henricus, convocatis baronibus Britanniæ, exegit ab eis sacramentum suæ fidelitatis. Quod cùm alii utcunque observarent, Radulphus de Fulgeriis infideliter agens, vocatus à rege, parere noluit. Sed castellum de Fulgeriis, quod ipse rex priùs destruxerat, cœpit reædificare. Quod audiens Asculphus de sancto Hilario, & Wilhelmus Patric, & tres filii sui, læti effecti, per diverticula venerunt ad eum.

Comes etiam Cestriæ, & comes Eudo sequuti sunt eos.

Cum rex Angliæ Henricus misisset brebensones *(c)* suos ad devastandum terram Radulphi de Fulgeriis, & hoc ex magna parte fecissent, magna pars eorum, qui victualia ad exercitum deferebant, cùm non haberent ducem neque protectorem, occisa est inter sanctum Jacobum & Fulgerium, à militibus Radulphi de Fulgeriis.

Radulphus de Fulgeriis castrum sancti Jacobi tradidit incendio, 656
similiter castrum Tilioli.

Rex Henricus latenter veniens Fulgerium, ut interciperet Radulphum, audito ejus adventu, fugæ petiit remedium. Prædam tamen tantam, quantam aliquis in nostro vix viderat rege, homines ceperunt; siquidem Radulphus de Fulgeriis præcepit hominibus de omni terra sua, quòd equos, & armenta, & pecudes, & omnem substantiam suam ducerent in suam forestam. Sed antequam intrarent nemoris latibula, ab inimicis intercepti sunt, & omnia sua amiserunt.

Radulphus de Fulgeriis, delinitis custodibus precio & precibus, qui custodire debebant castrum de Ciniburco, & civitatem Dolensem *(d)* ad opus regis Angliæ, cepit illas munitiones. Quod audiens rex, misit breben-

(a) *Driencuria*, hodie *Dancourt*, nobile quondam castrum Comitum Augensium, de quo *VALESIUS*.

(b) Vide supra *a. 1169*.

(c) Prædones Brabantini, qui aliquoties hic memorantur *Schnaphahne*, vid. du *FRESNE*, *voce Brabanciones*.

(d) Britanniæ Minoris urbs, Episcopatu insignis.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

brebensones suos, & quosdam de militibus suis, ad eorum auxilium, si necesse haberent. Quibus obviaverunt comes Cestriæ, Radulphus de Fulgeriis, Asculphus de sancto Hilario, Wilhelmus Patric, & universi milites de terra Radulphi de Fulgeriis cum magna multitudine peditum: qui quasi in momento dispersi, milites se fugæ tradiderunt, & multi de plebe occisi sunt. Comes verò Cestriæ, & Radulphus de Fulgeriis, & 60 milites cum eis, cùm non possent effugere, quia inimici eorum obstruxerant viam fugiendi, incluserunt se in turri, excepto Asculpho de sancto Hilario, & Wilhelmo Patric, & quibusdam aliis, qui capti ducti sunt ad pontem Urson. Itaque obsessa est turris Doli à brebensonibus, & militibus regis, & plebe Abrincatina.

Comes verò Eudo, cùm venisset è Francia, noluit morari cum Radulpho de Fulgeriis, sed abiit in Porroret, & firmavit castellum Goscelini, & cepit castellum Ploasmel. In sequenti opere potest videri probitas, industria, & agilitas regis Angliæ Henrici. Audivit nuntium de obsessione turris Doli, cùm esset Rothomagi, nocte præcedente diem Mercurii. Ipso verò die Mercurii, cùm jam lux esset, recessit à Rothomago, & venit Dolum, sequenti die circa tertiam, & obsedit turrim. Et cùm præparasset machinas ad turrem capiendam, inclusi sibi providentes, reddiderunt turrim & se ad voluntatem regis. Inde rex misit eosdem per firmitates suas, ut ibi custodirentur, quosdam verò acceptis obsidibus secum retinuit sub libera custodia.

Comes Robertus de Leecestria, volens turbare regnum Angliæ, ipse & uxor ejus, & Hugo de Novocastello, consobrinus ejus, cum multis militibus transfretavit in Angliam. Sed interceptus ipse, & uxor ejus, & Hugo de Novocastello, capti sunt à fidelibus regis, juxta sanctum Edmundum, & custodiæ traditi. Et multi Flandrenses ibi occisi sunt, & multi alii capti & occisi. Et forsitan ideo, quia rapinam exercuerant in terra sancti Edmundi regis & martyris.

Radulphus de Fulgeriis dedit obsides regi Angliæ, pro se filios suos, Viellium & Wilhelmum: ipse verò nullatenus acquievit, ut se potestati regis traderet, sed fugiendo per nemora delitescit.

Gaufridus de Poentio, & Bonus abbas de Rugeio, & alii ex hæreditate de Media & de Andegavensi pago, & Radulphus de Haja, Normannus de nemoribus, infestant terram regis, carentes munitionibus castellorum: siquidem brebensones, regis querela, sicut antea, pessundederunt Fulgerium & cæteras munitiones Radulphi.

Robertus de Vitreio obiit, & successit ei filius suus Andreas, natus ex sorore Rollandi de Dinansi. Idem verò Rollandus, quia carebat alio hærede, fecit hæredem alium, nepotem suum Alanum, de omni terra sua in præsentia regis.

657 1175 | 23 | 38 | Rex Henricus egit Natalem Domini in Bajocensi pago | 20 | apud Burum. *(a)*

Wilhelmus, episcopus de Trigel, humanæ vitæ finem facit, cui successit Ivo Brito, archipresbyter Turonensis.

In loco etiam Hamonis, episcopi Leonensis, electus est quidam archidiaconus ejusdem ecclesiæ, non canonicè sed simoniacè. Et dum haberet gratiam tam cleri quàm populi, non promeruit consecrationem, impediente morte Jocii, archiepiscopi Turonensis. In cujus loco elege-

(a) Vide supra *a. 1173.*

elegerunt Turonenses clerici decanum ipsius ecclesiæ Bartholomæum, juvenem strenuum & genere nobilem.

Wilhelmus Patric junior moritur Parisiis, & Wilhelmus Patric, pater ejus. Cui successit Jugerrannus Patric, filius ejus, qui duxit filiam Richardi filii comitis.

Obiit abbas sancti Florentii, & successit ei Radulphus Normannus. Similiter satisfecit vitæ humanæ Nutritus reclusus, vir honestus & magnæ religionis, ad cujus tumulum (ut quidam dicunt) qui est juxta ecclesiam sanctæ Mariæ Ardonensis, Deus magnificatur in curatione infirmorum.

Obiit etiam anno superiore Hamo de Lanidecopio, monachus Saviniensis, qui propter religionem & bona opera in pauperes charus erat Deo & hominibus; archiepiscopus item Tarentasiæ, qui fuerat monachus de ordine Cisterciensi, per quem in nostris temporibus in exhibitione miraculorum Deus benedicitur, cum abbate Cisterciensi.

Alexander, missus à domino papa, venit ad regem Francorum, pro reformanda pace inter regem Angliæ Henricum, & filium ejus regem juniorem, sed impedientibus hominum peccatis, parum profecit.

Circa Pascha Richardus electus Cantuariensis, qui anno superiore perrexerat Romam, à papa Alexandro sacratus est Anaginæ. Rogerium electum Batensis socium suum sacravit archiepiscopus Carentensis.

Duæ reginæ ducuntur in Angliam.

Circa idem tempus Ludovicus, rex Francorum, congregavit Parisiis omnes barones regni sui, qui ei parebant, & cum eis habuit secretum ministerii sui. Juraverunt ergo comes Flandrensis, comes Theobaldus, comes de Claromonte, & multi alii, quòd transfretarent cum juniore rege in Angliam, circa festum sancti Joannis, & pro posse suo subjugarent ei idem regnum. Alii verò, qui remanebant, juraverunt, quòd cum exercitu per Normanniam pergerent, & quæcunque castella possent, caperent, & patriam vastarent, aut urbem Rothomagensem obsidione cingerent. Quod & fecerunt, parum proficientes.

Rex autem Henricus junior, qui multos de baronibus Franciæ obæratos habebat, & magnis obsequiis & donis eos sibi familiares fecerat, hoc cognito, per eos castella sua, quæ erant in finibus Normanniæ juxta Franciam, armis, militibus, & victualibus munivit. Removit etiam quosdam custodes castrorum, ne aliquando sibi fraudem facerent per receptionem inimicorum suorum, & longam moram. Inde locutus est cum baronibus Normanniæ, eos admonuit, obsecravit, ut viriliter & fideliter agerent, & rememorarentur, quod parentes eorum multoties Francos à finibus suis turpiter eliminassent. Inde assumptis paucis, imò fere nullis de baronibus Normanniæ, cum brebensonibus suis transivit in Angliam. Qua autem humilitate sepulchrum beati martyris Thomæ visitaverit, notandum est. Ut autem vidit ecclesiam Cantuariensem, desiliens equo, veste lanea, & nudis pedibus, pedes, usque ad illam per paludes & acuta saxa cum summa devotione perrexit, in oratione ad sepulchrum gloriosi martyris, in lachrymis tam devotus extitit, ut videntes ad lachrymas cogeret. Feria sexta illuc venerat, & inpransus tota nocte ibi vigilavit. Manè autem facto, in capitulum monachorum pergens, subdidit se verberibus eorum, imitatus redem- 658

 ptorem,

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

ptorem, qui dorsum suum dedit ad flagella. Sed ille fecit propter peccata nostra, iste propter propria. Eadem autem die, qua recessit à sancto loco, captus est Wilhelmus, rex Scotiæ, à baronibus Eboracensibus. Qui rex tota æstate, cum Rogero de Monbrai, & aliis complicibus suis, vastaverunt Septemtrionales partes Anglorum, pertingentes ad Scotiam. Quarta feria sequenti audivit rex nuncium tanti gaudii.

Rex Henricus, exhilaratus tanto nuncio, facta pace cum comite Hugone Bigoth, & positis in firma custodia, Wilhelmo rege Scotiæ, & Richardo comite Locestriæ, cum comitibus suis; transfretavit in Normanniam, relinquens Angliam in pace, quam ferè perditam in triginta diebus recuperaverat. Veniens itaque Rothomagum, misit machisos (a) suos Walenses trans Sequanam, ut victualia, quæ veniebant ad exercitum Francorum, in nemoribus diriperent. Franci igitur ex una parte timentes regem, ex alia Walen, de pace locuturi ad regem conveniunt. Unde rex exhilaratus, terminum de pace inter eos reformanda posuit ad Nativitatem sanctæ Mariæ apud Gisorz. Quo termino elapso, ex utraque parte conveniunt, sed nihil profecerunt, nisi quòd alium terminum circa festum sancti Michaelis posuerunt inter Turonenses & Ambasianos. Quo loco, Deo favente, pax provenit, & filii regis tres se patri suo humiliter subdiderunt: & rex Francorum, & comes Flandrensis, firmitates, quas ceperant in Normannia, regi Angliæ reddiderunt.

Ego verò pacem istam ascribo Dominæ nostræ, Jesu Christi genitrici, quia in vigilia Assumptionis ejus universus exercitus ab obsidione recessit, & cives Rothomagenses lætum diem egerunt in ecclesia ipsius, sicut debebant ab obsidione liberati.

Post festum sancti Joannis moritur Ammaricus, rex Hierosolymitanus.

Obiit etiam Loradin, rex Halapriæ, & successit ei filius, natus ex sorore comitis sancti Ægidii, quam acceperat captivam in itinere Hierosolymitano. Ipsa verò & filii, acceptis induciis, usque ad septem annos, promiserunt se daturos plurimam summam auri regi Hierosolymitarum.

Saraguntat, nepos ipsius Loradin, occidit Amulanum Babyloniæ, & factus est princeps Babyloniæ & Alexandriæ.

Mortuo Brogone, abbate sanctæ Trinitatis, successit ei Wilhelmus de Esprævillus, monachus Becci, prior sancti Hymerii.

1176 | 24 | 39 | Rex Henricus egit Natalem Domini apud Argentomagum. | 21 |

Fridericus, Alemannorum imperator, cum uxore & liberis, & magno exercitu veniens in Italiam, obsedit Alexandriam usque ad Pascha, nihil proficiens, sed multa detrimenta sustinens.

Guarinus de Gesardim, abbas Pontiniacensis, factus est archiepiscopus Bituricensis, sicut abbas, qui idem monasterium ante ipsum rexerat, factus fuerat archiepiscopus Lugdunensis.

Circa Pascha junior rex pacificatus est cum patre suo, accepto ab eo & fratribus suis sacramento, quod voluit. Inde rex misit ducem Richar-

(a) Legendum videtur *marchisos*, s. *marchisios*, quos conterminos explicat *MATTHÆUS PARISIENSIS p. 838.* scribens: *Cum autem hæc audissent Angli, videlicet contermini, quos Marchisios appellamus, irruerunt subito in Wallenses impetu vehementi & repentino.*

Richardum, filium suum, in Aquitaniam, & Gaufridum filium suum, comitem Britanniæ, in Britanniam, assignans ei Rollandum de Dinam, ut esset procurator terræ suæ.

Fredericus, imperator Alemannorum, recessit ab Alexandria, & tractatum fuit de reformanda pace inter dominum papam & ipsum. Sed imperator noluit acquiescere paci, stante Alexandria, quam Longobardi noluerunt subvertere, & ita pax remansit. Ipse verò adhuc moratur Papiæ, non valens præcedere nec reverti.

Gaufridus, dux Britanniæ, ea, quæ comes Eudo habebat de dominio suo, scilicet Venetum, Ploasmel, medietatem Cornubiæ, revocavit in ditionem suam. 659

Post Pascha, rex Henricus, & filius suus rex junior, transfretavit in Angliam. Quia verò clerici & laici, barones & milites, ceperant de servis suis sine ipsius licentia, emunxit eos multo argento.

Rex Scotiæ pacificatus est cum rege Angliæ hoc modo. Fecit homagium & ligantiam de omni terra sua, ut proprio Domino, & concessit ei, ut omnes episcopi terræ illius, qui sunt numero decem, & abbates, & comites, & barones hoc idem facerent. Episcopi verò & abbates homagium non fecerunt, sed sacramento *(a)* se constrinxerunt, hoc observaturos, & quòd forent subditi ecclesiæ Eboracensi & archiepiscopo, & illò irent causa sacrandi, quoties necesse esset. Insuper rex Scotiæ tradidit munitiones suas, scilicet Rocheburc, & Castrum puellarum, & Tertium, regi Angliæ, qui posuit in eis custodes suos. Quibus etiam rex Scotiæ invenit necessaria. Præterea rex Angliæ dabat honores, episcopatus, abbatias, & alios honores in Scotia, vel (ut minus dicam) consilio ejus dabantur.

Prior Canthuariensis factus est abbas de Bello.

Petrus prior Montisacuti, Hidæ.

Prior Berniendevici, Abbendoniæ.

Prior Wintoniæ, Westmonasterii.

Joannes Oxenefordiæ, decanus Salesberiensis, electus est ad episcopatum Norwincensem.

Obiit Raginfredus, comes Cornubiæ, prioris Henrici regis filius naturalis, & sepultus est Radingis. *(b)*

Comitatum Cornubiæ, & totam terram, quam habebat tam in Anglia quàm in Normannia & in Walia, retinuit rex in manu sua ad opus Joannis filii sui junioris, excepta parva portione, quam dedit filiabus ipsius comitis.

Robertus abbas Montis, scriptor horum temporum, pergens in Angliam, promeruit chartam & sigillum omnium eleemosynarum ecclesiæ Montis, quæ datæ fuerant prædictæ ecclesiæ usque ad præsens tempus, & dabuntur in futurum.

Richardus, filius comitis Gloccestriæ, obiit, & successit ei Philippus filius ejus, natus ex sorore Roberti de Monteforti.

Obiit etiam Henricus, frater Ludovici regis Francorum, archiepiscopus Remensis, similiter comes Nivernensis, & (quod dolendum est & tacendum, nisi ob memoriam justi viri) abbas Clarevallensis. Girardus,

(a) Singulare hic est, quod Rex & Proceres ipsius seculares homagio se obstrinxerint, & juramento ligio, seu subjectionis, Episcopi vero saltim sacramento fidem promiserint, sine subjectione. De eodem negotio agit *MATTHÆUS PARISIENSIS p. 109.*

(b) Vide supra *ad a. 1163.*

Anni domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum.

dus, à quodam pseudomonacho ejusdem ordinis, nocte cultro ter appetitus, lethaliter vulneratus est. Per triduum tamen, quod supervixit, confessionem, pœnitentiam, & Sacramentum corporis Christi suscipere promeruit.

Richardus, archiepiscopus Cantuariensis, congregavit magnum concilium in Anglia, civitate Lundonensi. Et adhuc vetus querela de primatu Britanniæ inter ipsum & Rogerum, archiepiscopum Eboracensem, perseverat. Similiter Bartholomæus, archiepiscopus Turonum, concilium habuit cum episcopis Britanniæ Rhedonis.

Hugo Petri leonis, legatus sedis Romanæ, transit in Angliam.

Nix & gelu duraverunt à Nativitate Domini usque ad Purificationem beatæ Mariæ.

Obiit Richerius de Aquila, & successit ei Richerius, filius ejus.

Obiit Richardus, comes Destreguel, filius comitis Gisleberti, relinquens parvulum suum ex filia regis Duneline. Iste acquisivit quasdam civitates in Hibernia, scilicet Dunelinam, & Watrefeltis, & alias, quas Henricus, rex Anglorum, cùm in eandem insulam pergeret, accepit in manu sua.

660 Hibernenses promiserunt regi Henrico tributum de omni insula, scilicet de unaquaque domo corium bovis, vel duodecim argenteos.

In vigilia Paschæ, circa meridiem, factus est ventus vehemens, dissipans domos, & sylvas eradicans.

1177 | 25 | 40 | In septimana Pentecostes Longobardi, & maximè Mediolanenses, debellaverunt exercitum Frederici, imperatoris Alemannorum, qui tunc morabatur in Papiensi urbe. Ipse verò vix fugiendo evasit. | 22 |

Wilhelmus, frater comitis Theobaldi, archiepiscopus Senonensis, & episcopus Carnotensis, translatus est ad Rhemensem archiepiscopatum, & successit ei Senone præpositus Antissiodorensis, & archidiaconus Senonensis, Guido nomine. In Carnotensi urbe, Joannes Salesberiensis, vir honestus & sapiens, qui prius clericus Theobaldi Cantuariensis archiepiscopi fuerat, & postea sancti Thomæ martyris, successoris ejusdem Theobaldi.

Mortuo episcopo Belvacensi, successit ei Philippus, filius Roberti comitis, fratris regis Francorum.

Wilhelmus, rex Siciliæ, ducatus Apuliæ, principatus Capuæ, per legatos requisivit, & Joannam, filiam Henrici regis Anglorum, in uxorem accepit.

Obiit Rogerus, abbas Gemmeticensis, monachus Becci.

Obiit etiam Radulphus Salmuriensis, cui successit Manerius, sacrista ejusdem loci.

Obiit etiam Wilhelmus de Curseio, relinquens parvulum suum, ex filia Richerii de Aquila.

Cessit etiam in fata Wilhelmus de Albineio, quem vocabant comitem Darundelenus, relinquens filios quatuor, scilicet Wilhelmum de Albineio primogenitum, & alios tres natos ex Æliza regina, uxore primi Henrici, regis Anglorum. Qui Wilhelmus duxit relictam Rogeri comitis de Clara, filiam Jacobi de sancto Hilario, cum omni terra, quam idem Jacobus habuerat in Anglia.

Philippus, comes Flandrensis, accepta cruce Domini, cum magna manu militum perrexit Hierusalem.

Ascul-

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.

Asculphus de sancto Hilario perrexit Hierusalem, & peregrè mortuus est.

Petrus, frater Philippi comitis Flandrensis, accepta comitissa Nivernensi, quæ fuerat uxor Domini Issoldunensis castri, mortuus est, & ideo forsitan, quia militiam spiritualem, id est clericatum, dimiserat, utpote qui fuerat electus ad episcopatum Cameracensem, relicta spirituali militia, miles seculi factus fuerat. Hic ex eadem comitissa genuit unam filiam, quam comitissam cum eodem comitatu accepit comes Robertus, filius comitis Roberti Ludovici regis Francorum, & ita facta est quadrigama.

Obiit venerabilis vir Robertus, abbas majoris monasterii, & successit ei Petrus, monachus ejusdem loci.

Deposito Radulpho, abbate Cluniacensi, consobrino comitis Theobaldi, Galterus, prior sancti Martini de campis, successit ei, & ille exabbas factus est prior Charitatis.

Cessit etiam in fata Robertus de Blangeio, vir honestus & religiosus, monachus Becci & abbas sancti Ebulphi.

Nihilominus etiam satisfecit humanæ vitæ Osbertus, abbas Liræ, cui successit frater ejus, Gauer junior, sicut & ipse successerat seniori fratri suo Wilhelmo, quod vix aut nunquam invenies, ut tres fratres sibi invicem succedant in regimine alicujus ecclesiæ.

Obiit Hugo Bigoth comes, & successit ei Rogerius, filius ejus.

Rogerius de Crypta, monachus sanctæ Trinitatis Cantuariensis, factus est abbas sancti Augustini, ejecto Clereubaudo, electo illius monasterii, qui noluit benedictionem accipere à sancto Thoma; & ideo elongata est ab eo. 661

Quinta feria in cœna Domini, occisus est sanctus Wilhelmus (a) à Judæis Parisiis; qui concremati sunt.

Benedictus, Prior Cantuariensis, factus est abbas de Burc.

In æstate & in autumno fuit maxima siccitas: unde & satio terræ, messis, & fœnum ex majori parte periit, & collectio messium & vindemiarum solito citius evenit.

Nono calendas Augusti, concordati sunt dominus papa Alexander, & Fredericus, imperator Romanus, in civitate Venetiæ, in domo Patriarchæ ipsius civitatis.

Mense Augusto Henricus, rex Anglorum senior, & Gaufridus, dux Britannorum, filius ejus, cum maximo apparatu transfretaverunt in Normanniam: quibus obviaverunt junior rex Henricus, & Richardus, dux Aquitanorum, filii ejus, cum multis baronibus, cum gaudio magno & honore.

Rex Henricus, assumptis filiis suis, Henrico juniore, & Richardo duce Aquitanorum, & congregatis baronibus suis, apud vadum sancti Remigii, cum rege Francorum loquutus est ea, quæ ad pacem sunt, & de susceptione crucis ad servitium Dei. Inde Dominus rex misit filium suum, comitem Britanniæ cum cæteris Britonibus, ad expugnandam superbiam Guihomari de Leone.

Mauricius episcopus Parisiensis jam diu est, quòd multum laborat, & perficit in ædificatione ecclesiæ prædictæ civitatis, cujus caput jam perfectum est, excepto majori tectorio. Quod opus si perfectum fuerit, non erit opus citra montes, cui apertè debeat comparari.

Mor-

(a) Vide supra a. 1146.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Mortuo Valeranno, filio Wilhelmi Lupelli, turris Juren venit in manu Domini regis, quam multùm cupierat, quam nec pater ejus, nec avus habuerunt.

Rex Henricus perrexit in Bituricensem pagum: accepit in manu sua castrum Radulphi de Dolis, quia erat de feudo ejus, & filiam unicam domini ejusdem castri cum tota hæreditate ipsius, quam dicunt quidam tantum valere, quantum valet reditus totius Normanniæ; Issoldunense etiam castrum cum omnibus pertinentiis suis, quia Odo, dominus ejusdem castri, nuper decesserat, & parvulum filium reliquerat, & ad comitatum Andegavensem pertinebat. Barones, qui illud custodiebant, obtulerunt ei: quod noluit recipere, quia non habebat hæredem, quem dux Burgundiæ, quia cognatus ejus erat, furtim abstulerat.

Castrum etiam munitissimum & arte & natura, Turonium, vicecomes ejusdem castri reddidit ei.

Totam etiam terram comitis de marcha rex Henricus, sex millibus marcis argenti ei valentem, ut idem rex dixit, viginti millibus marcis argenti.

Episcopus Lemovicensis, qui erat comes ejusdem civitatis, cum per decennium vixisset in cæcitate, mortuus est.

Castrum etiam juxta prædictam civitatem situm, in quo requiescit sanctus Martialis in monasterio suo, Richardus, dux Aquitanorum abstulit vicecomiti ejusdem castri, & meritò, quia adjuvabat partes comitis Engolismensis, qui infestabat ipsum ducem.

Obiit Ruandus, Venetensis episcopus, vir religiosus, monachus Cisterciensis.

Guihomarus de Leion venit ad dominum regem, promittens se de omni terra sua facere voluntatem ejus. Jarvagem de Roca reddidit idem castrum domino regi, & comiti Gaufrido, filio ejus.

662 Sicut fuerat in æstate maxima siccitas, ita fuit in hyeme maxima inundatio aquarum. Hoc anno circa festivitatem sancti Joannis multi submersi sunt in fluminibus. In mari etiam multæ naves perierunt: inter quas una, quæ portabat Gaufridum, præpositum de Reverle, nepotem Rogerii, archiepiscopi Ebroicensis, cancellarium regis junioris, & alios multos nobiles, apud sanctum Walericum periit.

Perierunt præterea naves multæ, quæ afferebant vinum de Pictavensi pago; ut quidam dicunt, ferè triginta vel eo amplius.

In festivitate sancti Martini canonici Dolenses elegerunt in archiepiscopum Rollandum, decanum Abrincensem, virum religiosum & literatum. Cui electioni interfuerunt Henricus Baiocensis, & Richardus Abrincensis, episcopi, & Robertus de Monte, & multi viri religiosi.

In nocte sancti Andreæ factus est ventus vehemens, & in ipsa festivitate, & in prædicta vigilia apparuit lux, manè veniens ab Oriente usq; ad Occidentem: qua die pugnaverunt Christiani cum paganis apud sanctũ Georgium de Ramula. Putabat enim Salaadin, qui duxerat uxorem Naradin jam defuncti, quòd posset capere urbem Hierusalem defensoribus destitutam, quia comes Flandrensis duxerat ferè omnes Christianos milites ad obsidionem Harenc. Sed tamen rex Hierusalem, & patriarcha, & alii religiosi viri, habentes paucos milites & servientes, per virtutem sanctæ crucis, vicerunt innumerabilem exercitum paganorum: cujus crucis longitudo à terra usque ad cœlum paganis apparuit, sicut ipsi dixerunt. In hac victoria Christiani auro & argento, equis & armis, & victualibus locupletati sunt. | 26 |

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.
26	41	23	1178

Rex Henricus senior tenuit curiam suam ad Natalem Andegavis: & ibi cum eo fuerunt junior rex Henricus, & Richardus dux Aquitaniæ, & Gaufridus dux Britanniæ, filii ejus: & vix in aliqua festivitate tot milites secum habuit, nisi in coronatione sua, sive in coronatione filii sui, regis junioris.

Obiit Stephanus, vir honestus & literatus, episcopus Rhedonensis. Huic accidit quædam visio mirabilis, quam ipse episcopus cuidam monacho, familiari nostro, ante mortem suam manifestavit. Quædam enim persona ei apparens, levi sibilo hos versus ei dixit: *Desine ludere temerè, nitere surgere properè de pulvere.* Ipse enim multa rhythmico carmine, & prosa, jocundè & ad plausus hominum scripserat. Et quia miserator hominũ eum in proximo moriturum sciebat; monuit eum, ut à talibus abstineret, & pœnitentiam ageret. Scripsit etiam vitam sancti Firmati episcopi, & vitam sancti Vitalis, primi abbatis Sanigueji. Scripsit etiam mihi quinquaginta versus de senectute, in quorum ultimo prædictorum versuum unam clausulam posuit. Cui etiam mater misericordiæ apparuit in obitu suo, cui devotè semper servierat.

Obiit Gaufridus, episcopus Andegavensis.

In media Quadragesima dedicata est ecclesia Becci, decimoquarto calendas Aprilis, à Rotrodo, archiepiscopo Rothomagensi, & Henrico Baiocensi, & Richardo Abrincensi, & Ægidio Ebroicensi, episcopis. Huic dedicationi interfuerunt reges Anglorum, pater & filius, & Joannes junior, filius regis. Dedit autem rex senior in dotem ecclesiæ centum libras Andegavenses annuatim in molendinis de Robec.

Robertus de Argentiis, cellarius Gemmeticensis, factus est abbas ejusdem ecclesiæ.

Galterius, subcellarius sancti Wandregisili, factus est abbas ejusdem monasterii.

Radulphus de sancta Columba factus est abbas sancti Ebrulphi, monachus ejusdem loci.

Obiit Jordanus Teisson, & successit ei Radulphus filius ejus, qui fecit hominium abbati Montis, apud Montem de Castello, de Roca, & de Columba. 663

Wilhelmus rex Siciliæ, fecit chartam fieri Joannæ reginæ, suæ uxori de dotalitio suo: (a) cujus partem hic posuimus: *Wilhelmus, rex Siciliæ divina favente clementia, ducatus Apuliæ, principatus Capuæ. Per hoc præsens scriptum damus, & in dotalitium concedimus Joannæ reginæ, charissimæ uxori nostræ, Henrici magnifici regis Anglorum filiæ, civitatem montis sancti Angeli, civitatem Fixonti, & civitatem Veste, cum omnibus justis tenementis suis & pertinentiis earum. In servitio autem concedimus ei de tenementis comitis Gaufridi, Alesine, Peschizam, Bizum, Caprite, Beranum, Silizum, & omnia alia, quæ idem comes honore ejusdem comitatus montis sancti Angeli tenere dinoscitur. Concedimus ei etiam similiter in servitio calendarium sanctum clericum, castellum papanum, Bisentinum & Conavum. Insuper concedimus, ut fuit de tenemento ipsius dotarii, monasterium sancti Joannis de Lama, & monasterium sanctæ Mariæ de Pulsano, cum omnibus tenementis, quæ ipsa monasteria tenent, de honore prædicti comitatus montis sancti Angeli. Ad hujus autem donationis & concessionis nostræ memoriam & inviolabile firmamentum, præsens privilegium per manus Alexandri, notarii nostri, scribi, & bulla aurea, tympano impressa, roboratum nostro sigillo jussimus decorari.* Hujus char-

(a) Compara *ROGERII HOVEDENI Hist. Angl. part. post. p. 551.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

chartæ & testes, & regis sigillum invenies in principio libri Origenis super Num.

Ludovicus rex Franciæ, & Henricus rex Angliæ, convenerunt ad colloquium, haud procul à Novantiscurte: & ibi tractaverunt de pace & firma concordia inter eos, & de susceptione crucis, & de itinere eorum in Hierusalem: & si aliquis regum illorum cedat in fata in ipso itinere, (quod Deus avertat) superstes omnem thesaurum, & omnes homines suos, & omnia mobilia sua habebit, sicut propria, & iter perficiet pro se & pro defuncto.

Hæretici, quos Agenenses (a) vocant, & alii multi convenerunt circa Tholosam, malè sentientes de Sacramento altaris, & de conjugio, & de aliis Sacramentis: ad quorum confutationem Petrus, legatus Romanus, & multæ aliæ religiosæ personæ, cum prædictis regibus convenerunt, & parum profecerunt.

Obiit Robertus de Monteforti, & successit ei Hugo filius ejus, natus ex sorore Radulphi de Fulgeriis.

Civitas Carnotum combusta est, & monasterium beati Petri de Valle. Remansit tamen Dei misericordia ecclesia sanctæ Mariæ, & claustrum clericorum.

1179 | 27 | 42 | Philippus, comes Flandrensis, rediit à Hierusalem. | 24 |

Manuel, imperator Constantinopolitanus, misit ad regem Francorum honorabiles legatos, ut daret filiam suam filio ejus, quod rex concessit.

Alexander papa misit Octavianum, subdiaconum Romanæ ecclesiæ, ad Rhotomagensem provinciam, ut convocaret archiepiscopum, & suffraganeos ejus, & abbates illius provinciæ. Et misit similiter alios subdiaconos ad Orientem, & Occidentem, & Meridiem, & Septentrionem, ut convenirent ad concilium generale, quod erat futurum proxima Quadragesima in civitate Romæ.

Episcopus de Trigel, cùm pergeret Romam, ablatis rebus omnibus suis & equis, verberatus est; ita ut deficeret infra octo dies. In loco ejus electus est Gaufridus Loiz, filius cujusdam Burgensis, ejusdem nominis de Gingamp.

Henricus, rex Anglorum senior, circa nundinas montis *Martini* transfretavit in Angliam.

Radulphus, frater vicecomitis de Bellomonte, cognatus germanus Henrici regis Anglorum, electus est ad episcopatum Andegavensem.

664 Eclipsis Solis facta est idibus Septembris.

Abbas Grestem mortuus est: cui successit Wilhelmus de Exonia, monachus Becci.

Obiit Richardus, Constantiensis episcopus.

Eodem anno obiit Robertus, abbas majoris monasterii: & successit ei Petrus, monachus ejusdem loci, qui mortuus est, cùm vixisset in regimine abbatiæ ferè per unum annum: cui successit Hervæus de Villa pirosa, monachus ejusdem loci.

Hyems facta est maxima: & duravit nix ferè usque ad Purificationem beatæ Mariæ, quæ incepit infra octo dies, post Natalem Domini.

Inundatio aquarum maxima fuit, & maximè apud urbem Cenomanen-

(a) Albigenses intelliguntur, de quibus *GERVASII Chron. p. 1440.* & *ROGERIUS HOUEDENUS Hist. Angl. p. poster. 555.* Hi infra *ad a. 1208.* vocantur *Albigriscos heretici*, atque a. 1210. *Alligescos heretici.*

manensem, pontes, & domos, & molendina subvertens, & homines multos perimens. Hoc etiam accidit Andegavi, & in multis aliis locis.

Gaufridus, filius regis Henrici, dux Britanniæ, viriliter egit. Nam Guihomarum, vicecomitem Leonensem, qui nec Deum timebat, nec hominem verebatur, & filios ejus ita subegit, quòd omnia castella eorum & terram in manu sua cepit, & duas tantummodo parochias Guihomaro seniori permisit, usque ad proximum Natalem Domini, quo erant Hierusalem ituri ipse & uxor sua, & forsitan non redituri. Guihomaro juniori undecim parochias de terra patris sui concessit; retento secum de familia sua Herveo, fratre ejus. Similiter fecit Richardus, dux Aquitaniæ, frater ipsius Gaufridi, de Gaufrido de Raucim. Nam castrum Tallebourc, quod videbatur inexpugnabile, munitum arte & natura, obsedit, cepit, diruit, & similiter quatuor alia castella ipsius. Similiter fecit domino de Ponz, destruendo scilicet castellum suum Ponz, qui erat confœderatus ipsi Gaufrido.

Comes Richardus, filius regis Henrici, post destructionem Talleburc, cùm perrexisset in Angliam ad sanctum Thomam, & ad videndum patrem suum; quidam Pascli, & Navarenses, & Brebensones venerun t ad urbem Burdegalensem, & ipsam urbem vastaverunt in suburbiis flammis & rapina.

Vuilhelmus, comes de Magnavilla, ducta filia Vilhelmi, comitis Albemarlæ, factus est comes Albemarlæ.

Richardus de Luce renunciavit seculo & regiis negotiis: & successit ei Richardus, nepos ejus ex Gaufrido filio suo.

Cùm filia regis Francorum duceretur ad conjugium filii imperatoris Constantinopolitani; hospitata est apud sanctum Benedictum super Ligerim. Cumque quidam ex famulis ejus vellet accelerare ignem; injecto oleo flamma exivit per foramina camini, & cecidit super tectum camini: & hoc casu tota abbatia combusta est.

Cùm rex Francorum vellet coronare filium suum Philippum, posuit locum Rhemis, terminum assumptionem beatæ Mariæ. Et congregatis, quæ ad tantum negotium necessaria erant, & convocatis omnibus baronibus totius regni Franciæ, ut ad eundem locum convenirent; juvenis coronandus obiter cum suis similibus in sylvam venatum divertit, & amissis omnibus sociis per unam noctem, in sylva vagabundus permansit. Tandem invento quodam homine, qui ad opus fabrorum carbones parabat, per eum ad socios suos reductus est. Ex solitudine tamen & pavore tantam infirmitatem incurrit, quòd coronatio ejus tunc remanserit. Pater autem ejus iratus, & pro se & pro filio rogaturus, ad memoriam beati Thomæ in Angliam perrexit, cui multam humanitatem exhibuit, cum in Galliis exularet. Dedit autem idem rex ob amorem & honorem Dei, & beati Thomæ monachi, in Cantuariensi ecclesia jugiter Deo famulantibus centum modios vini, singulis annis, præfatis monachis accipiendos. Quo autem honore, quo gaudio, & quàm multiplici donorum largitate rex Henricus eum susceperit, non est nostrum edicere. 665

Manuel, imperator Constantinopolitanus, vindicavit se hoc anno de Solimanno Iconii, qui anno superiori illum fugaverat, & multos de militibus suis ceperat, insuper & crucem Dominicam ei abstulerat. Manuel enim imperator fugavit eum, & multos de militibus suis cepit, & ipse Solimannus urbem Iconii vacuam reliquit.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Ab anno præsente incarnationis Domini nostri Jesu Christi 1179, in septem annis, mense Septembri, 12 indictione, Sole existente in Libra, erit (si Dominus voluerit) conjunctio omnium planetarum in Libra & cauda Scorpionis. Ibi est admirabilis rerum mutabilium mutationis significatio. Sequetur enim terræ motus mirabilis, & destruentur loca consueta perditioni per Saturnum & Martem, manentes in signis aëris, & erit mortalitas & infirmitas. Ostendit enim eadem conjunctio ventum validum, denigrantem aërem & obscurum reddentem, & venenis infectum. Et in vento vox terribilis audietur, & terrebit corda hominum, & à regionibus harenosis sabulonem accipiet, harenis civitates proximas in planitie cooperiet, & primò civitates Orientales Meram, Baldas, & Babyloniam, & omnes civitates proximas arenosis locis. Nulla quidem evadet, quæ arenis & terra non operiatur. Signa autem hujus rei sunt hæc, & præcedent: Erit eodem anno, antequam planetæ conveniant, in Libra eclipsis Solis, qua totum corpus ejus obscurabitur, & oppositione præcedenti Luna tota patietur eclipsin. Et erit eclipsis Solis, ignei coloris & deformis, ostendens Maiorum bellum futurum cum effusione sanguinis prope fluvium, in terra Orientis similiter & Occidentis. Tunc cadet dubietas inter Judæos & Sarracenos, donec derelinquant penitus synagogas & Mahumerias suas: & eorum secta jussu Dei annihilabitur. Unde vobis notum sit, ut cùm eclipsim videritis, à terra exeatis cum omnibus vestris.

1180 | 28 | 43 | Alexander papa tertius, tenuit generale concilium Romæ, media Quadragesima, cujus decreta, quæ ab eo & ab aliis coepiscopis ejus ibi constituta sunt, apud nos habentur. | 25 |

Manuel, imperator Constantinopolitanus, dedit Ramerio, filio Wilhelmi, principis Montisferrati, filiam suam, natam ex priore uxore sua. Quæ cùm diceret, se nunquam alicui nupturam, nisi esset rex, imperator exhilaratus fecit se coronari, & uxorem suam, & Alexium, filium suum juniorem imperatorem, cum uxore sua, filia regis Francorum. Similiter fecit coronari Minoum, *(a)* filium Marchisi Montisferrati, cum filia sua, quam ei dederat, & dedit ei honorem Thessalonicensem, qui est maxima potestas regni sui post civitatem Constantinopolitanam.

Conradus, frater ejusdem Ramerii, cepit & incarceravit Christianum, episcopum Moguntinensem, & cancellarium imperatoris Alemannorum.

Rex Maroc, in cujus potestate est tota Africa, & etiam Sarraceni, qui sunt in Hispania, mittebat filiam suam, ut quidam rex Sarracenorum duceret eam in uxorem, quam Stolus *(b)* & Galeæ regis Siciliæ invenerunt, & adduxerunt ad dominum suum. Unde rex lætus pacificatus est cum patre ejus illa reddita, & pater ejus reddidit regi Siciliæ duas civitates, scilicet Africam & Sibiliam, quas Sarraceni abstulerant Wilhelmo, regi Siciliæ, patri istius regis.

Rex Hierusalem, princeps sanctus & honestus, à Deo flagellatus, (quia flagellat Deus omnem filium, quem recipit) adjutus à Christianitate transmarina, fecit castrum munitissimum & arte & natura super fluvium Jordanem, quod vocatur Vadum Jacob, ubi luctatus est Jacob cum Angelo, locum jocundum amœnitate nemorum, & pratorum, & piscium, & mo-

(a) Legendum videtur *Minorem filium*, cum nomen ipsius fuerit Rainerus, qui erat Wilhelmi IV. Montisferratensis Marchionis, filius natu minor.

(b) Vide supra *a. 1154.*

& molendinorum, & proximum civitatibus Belinas & Damas. Et quia Agarenis per hoc vadum transitus est in terram Christianorum, illud quamplurimùm odio habent.

Obiit Rogerus, Vingorniensis episcopus, Turonis, vir genere & moribus honestus, siquidem pater ejus Robertus, comes Glocceſtriensis, fuit filius primi Henrici, regis Anglorum. Mater ejus, filia Roberti Belismensis, & Robertus, filius Hammonis, dominus de Torigneio, fuit avus ejus. Obiit Ægidius, Ebroicensis episcopus. Obiit Rogerius, abbas Becci, vir religiosus, & honestus, & literatus, & timens Deum. Nullus prædecessorum suorum, excepto sancto Herluino, primo abbate, tanta fecit in Becco monasterio, quanta ipse. Ecclesia siquidem ferè tota ædificata est tempore suo & dedicata, cujus pulchritudini nulla æquatur in tota Normannia. Fecit cameras cum caminis unam super alteram, ad susceptionem hospitum & personarum. Fecit etiam domum infirmorum, ingentis pulchritudinis & magnitudinis. Melioravit dormitorium in marceriis, in vitreis, & coopertura. Fecit & aquæ ductum, per quem adduxit fontem pulcherrimum de longinquo, qui dividitur per officinas monasterii. Fecit & concham pulcherrimam, ad recipiendam aquam, & tectum desuper ædificavit. Maximam summam pecuniæ dedit Roberto, comiti Mellenti, pro mercato, quod fecit in villa Becci. 666

Tempore ipsius assumpti sunt de Beccensi ecclesia, duodecim abbates ad regimen ecclesiarum, quorum ego, qui hæc scribo, secundus fui. Rexit autem monasterium Beccense triginta uno anno & decem diebus minus. Cui successit Osbernus, Prior Bellimontis, monachus ejusdem loci. Isti tres suprà dicti, scilicet episcopus Wingorniensis, & episcopus Ebroicensis, & abbas Becci, catarrho impediente, in fata cesserunt.

Philippus, filius Ludovici regis Francorum, fuit coronatus in regem Rhemis, à Wilhelmo Rhemensi archiepiscopo, avunculo suo, & suffraganeis ejus, in festivitate Omnium Sanctorum. Et rex Anglorum senior misit ei magna xenia in auro & argento, de venatione Anglicana. Huic solemnitati interfuit junior rex Anglorum, cum magno comitatu equitum, qui tanta secum ex jussu patris sui tulit, ut nullius nec in ipsa festivitate, nec in ipso itinere susciperet procuratorem.

Decedente venerabili viro, Guisleberto abbate Troarnensi, successit ei Durandus de Cunervillus, monachus ejusdem loci, & Roberto Fontanetensi abbati successit Robertus, Prior sancti Petri super Divam.

Obiit Walterius, Cluniacensis abbas, qui quamvis in ecclesiæ illius regimine parum vixerit, anno scilicet & dimidio; tamen ecclesiam illam maximis debitis oneratam, de debito quatuor millium marcarum exoneravit. Huic successit Wilhelmus, monachus loci, qui fuerat abbas in Ramesiensi, in Anglia. Hic fecit quoddam mirabile. Nam residuum debiti ecclesiæ Cluniacensis, quod erat quatuordecim millium marcarum, ex propriis thesauris, quos adunaverat, & de mille marcis, quas Henricus, rex Anglorum, ei dederat, ex majori parte delevit. Fecit & aliud mirabile. Priorem de Stallo deposuit, qui solebat ducere in comitatu suo quadraginta equos, & jussit, ut esset contentus tribus equitibus. Fecit & aliud mirabile. Quia septies viginti procurationes, quas Burgenses ex consuetudine habere solebant ex donis abbatum, penitus delevit.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

Inito conflictu Christianorum contra Salaadin, ex utraque parte multi mortui sunt, plures tamen de Christianis, & magister templi captus est. Quem cum Salaadin vellet reddere pro nepote suo, quem Christiani captum tenebant; magister templi noluit, dicens, non esse consuetudinis militum templi, ut aliqua redemptio daretur pro eis, præter cingulum & cultellum: & ita in captione mortuus est.

Aliud infortunium accidit nostris. Nam Salaadin cum innumero exercitu obsedit castrum de vado Jacob, quod machinis & vi cepit,
667 & milites templi, qui intus erant, per medium serris per latera scidit, alios, qui erant inferioris ordinis, decapitavit, ipsum tamen castrum obtulit Salaadim, quod reficeret, & munitum Christianis redderet, si vellent Christiani reddere ei nepotem suum, de quo suprà diximus: quod utrùm factum sit, nondum scimus.

1181 | 29 | 44 | Henricus, rex Anglorum, tenuit curiam suam in Anglia, | 26 | ad Natalem, apud Notinguehan.

Wilhelmus, abbas Cluniacensis, in crastino Epiphaniæ obiit apud Charitatem, vir plangendus, de bonis, quæ fecit in ecclesia sua, sed parum vixit, duobus ferè annis.

Obiit Richardus, abbas sancti Audoeni: cui successit Sanson, vir venerabilis, Prior sancti Stephani Cadomi, Richardus de Humez, Conestabularius regis, cùm religiosè vixisset uno anno & dimidio in abbatia de Alneto, quam ipse ædificavit, obiit, relinquens filios suos hæredes suæ terræ, scilicet Wilhelmum, Emorannum, Jordanum.

Anno Verbi incarnati 1181, episcopatus Alexandri papæ 22, Rotroldi, Rothomagensis archiepiscopi 16, tertio nonas Martii dedicata est ecclesia sanctæ Mariæ de Voto, sita in territorio Rothomagensi, in honore ejusdem genitricis Dei Mariæ, à domino Henrico, Bajocensi episcopo: assistentibus episcopis Richardo Abrincensi, & Remaldo Bachoniensi, astante illustri rege Anglorum Henrico, Mathildis imperatricis filio, anno regni sui 27.

Ludovicus, rex Franciæ, cùm incidisset gravissimam ægritudinem; Philippus junior rex, filius ejus, (nescio quo consilio ductus) sacramento se obligavit, quòd duceret loco & tempore, filiam Balduini, Comitis Flandrensis. Et ipse comes concessit ei, quòd post mortem suam haberet in hæreditatem comitatum Flandrensem, quamvis idem comes haberet masculos hæredes, de prædicta sorore, comitissa Haenacensi. Et hoc fecit idem rex, sine consilio reginæ matris suæ, & avunculorum suorum, Wilhelmi Rhemensis archiepiscopi, Henrici comitis Trecensis, Theobaldi Carnotensis, Stephani Sancerriensis, & aliorum amicorum suorum. Unde illi commoti, requisierunt auxilium Henrici, regis Anglorum senioris, contra nepotem suum, juniorem regem Francorum, Philippum.

Balduinus, abbas Fordensis, Cisterciensis ordinis monachus, magnæ religionis & literaturæ homo, electus est ad episcopatum Wigorniensem.

Obiit Robertus, abbas Glastoniæ.

Obiit etiam Joannes, episcopus Cicestrensis, cui successit Sefridus, canonicus ejusdem ecclesiæ.

Ante Pascha transfretavit rex Henricus senior in Normanniam, & tenuit curiam suam in festivitate Paschæ, Cenomani.

Obiit

Obiit Wilhelmus, abbas Cadomi, & successit ei Petrus sacrista, monachus ejusdem loci.

In die Ascensionis Dominicæ Philippus junior, rex Francorum, fecit consecrari in reginam uxorem suam, & coronati sunt ipse & ipsa, ab archiepiscopo Senonensi, unde magis iratus est archiepiscopus Rhemensis, qui coronavit eum in regem.

Obiit Guarinus de Girardo, archiepiscopus Bituricensis, qui priùs fuerat abbas Pontiniacensis.

Obiit Joannes, episcopus Carnotensis, qui descripsit passionem beati Thomæ, Cantuariensis archiepiscopi & martyris: fuerat enim cum eo conversatus in exilio.

Theobaldus, prior Crispeii, monachus Cluniacensis, successit Wilhelmo, abbati Cluniacensi.

Obiit Jugerrannus de Humeto filius Richardi de Humeto, cui successit filius ejus Richardus, natus ex filia Vuillermi de Simileio. 668

Obiit vir plangendus, charissimus meus Gaufredus de Monteforti, in Britannia, cui successit filius ejus, natus ex filia Rualendi de Saie.

Rex Hierosolymitanus Balduinus dedit sororem suam cuidam optimo militi, fratri Gaufridi de Lizeno: quam prius habuerat Wilhelmus, filius Marchisi de Monte ferrato, ex qua suscepit filium, qui servatur & nutritur ad suscipiendum regnum Hierosolymitanum, si vixerit.

Obiit Ludovicus, rex Francorum, vir religiosus & timens Deum, & sepultus est in quodam monasterio Cisterciensis ordinis, dicto Barbeel, quod ædificaverat: cui successit filius ejus, Philippus, sicut jam suprà diximus.

Gaufridus, filius naturalis Henrici, regis Anglorum senioris, relicta ecclesia Lincoliensi, ad quam electus fuerat, factus est cancellarius regis, patris sui.

Obiit Manuel, imperator Constantinopolitanus: & successit ei Alexius, filius ejus, natus ex sorore Raymundi, principis Antiochiæ. Hic duxit filiam Ludovici, regis Francorum.

Mausamuz, rex Massamutorum, qui ferè dominatur toti Africæ, reædificare cœpit Carthaginem antiquam; adjutus ab omnibus Agarenis, qui terram illam incolunt.

Obiit Solimannus Iconii, qui multùm Christianos diligebat, & multa bona faciebat, & successit ei frater ejus.

Erat quidam prædives Burgensis, in loco, qui dicitur Roca Amatoris, (a) à quo monachi ecclesiæ sanctæ Mariæ & sancti Amatoris, mutuo acceperant pecuniam, tradentes illi in loco pignoris cortinas illius ecclesiæ. Imminente autem festo genetricis Dei & virginis Mariæ, rogaverunt prædicti monachi Burgenses, ut, quas habebat apud se cortinas, ad adornandam ecclesiam, tantæ solennitatis completo tripudio, ei restituendas, eis accommodaret. Ille verò aurem cordis habens obturatam, nulla quidem prece flexus est; sed respondit eis cum timore animi, dicens, quod essent cortinæ illæ circa lectum conjugis suæ, quæ nuper ei puerum pepererat, nec aliquatenus inde possent amoveri. Quid multa? Transiit festivus dies, & ecclesia præfata ornatum suum festivalem non habuit. Sequenti verò nocte beata Maria, mater Domini nostri, apparuit in somniis uxori prædicti Burgensis, & dixit ei, Vir tuus peccatum grande commisit: nec poterit impietatis excessus derelin-

(a) Vide supra *ad a.* 1171.

relinqui impunitus. Tertia enim die infans tuus spiritum exhalabit, & vir tuus debitum morti solvens, in die octava mutabit hanc temporalem felicitatem suppliciis æternis. Tu autem proficisceris ad ecclesiam meam, quæ est in Bethleem, & circumspectis ibi tribus sepulchris, quorum quidem duo extrema vacua non sunt, medium tibi eliges in sepulchrum. Interim omni feria quarta, circa horam nonam, deficiet in te spiritus tuus, & decurret ab ore tuo & naribus sanguis multus, & usque ad horam nonam sabbati veluti mortua permanebis. Sabbato, hora nona spiritu redeunte, duces utrasque manus tuas per faciem tuam, & continuò pristinus color & fortitudo in te remeabunt. Hæc loquuta est beata Maria, & abscessit. Mulier verò, præ timore turbata, evigilavit, & ruminans somnium suum, cum magna solicitudine illud memoriæ commendavit. Crastina autem illucescente die, cœpit somnium suum conjugi suo per ordinem narrare. Miser sermonibus ejus non adhibuit fidem: nec etiam, cùm videret spiritum deficere in puero, de agenda pœnitentia cogitatum habuit, sed morte præventus, in die octava, juxta præostensam visionem, in supplicium lapsus est gehennale. Perturbabatur mulier in alterutrius nece: & omnia, sicut per somnium monstrata fuerant, in se nihilominus intelligens accidisse, Romam sub festinatione proficiscitur, & rem summo revelat pontifici. Præterea constan-
669 ter asseruit, quòd in 5 anno ab illo maxima fames ingrueret, quòd ex corruptione aëris innumerabilis hominum multitudo moritura esset, & quòd clerum Romanum gravis animadversio ferret, nisi ab exercitio doli resipiscerent, sub quo à multis retro temporibus, usque in hodiernam diem laboraverunt. At dominus papa, volens manifestiùs scire, si sermones mulieris veritati inniterentur, commendat eam duodecim nobilibus matronis, dans illis præceptum, ut, cum illa in mortem obdormiret, plantis ejus calentes subulas infigerent, & de sanguine, ab illius ore manante, vestes suas inficerent. O rem mirabilem! Quarta feria, sicut prædixerat, hora nona, mulier expalluit & mortua est, ita, ut nullus in ea vitalis remaneret spiritus, & ab ejus naribus cepit defluere sanguis copiosus. Sed matronæ, præceptorum domini papæ non immemores, pedibus mulieris calentes subulas infigunt; nec ob id illa movetur. Insuper de sanguine ejus vestimenta sua tingunt: sed omnis infectio, facta per sanguinem, in sabbato nunquam comparuit, cùm spiritus vitæ in mulierem remearet.

Henricus senior, rex Anglorum, tenuit curiam suam in Natali Andegavis.

Radulphus de Vennevilla, archidiaconus Rothomagensis, renunciavit cancellariæ regis, & rex dedit ei terras magnorum reddituum.

Gaufridus, filius regis, electus Lincoliensis, factus est cancellarius regis, & renunciavit electioni Lincoliensi. Et rex dedit ei magnos reditus in Anglia, & Normannia, & Andegavia.

Joannes, filius Lucæ, clericus regis, electus est in episcopum Ebroicensem.

Guihenoch, archidiaconus Redonensis, electus est ad episcopatum Vanetensem.

Abbas sancti Remigii Remensis nihilominus electus est ad episcoparum Carnotensem.

Obiit Henricus, comes Trecensis, & successit ei Henricus, filius ejus, natus ex filia Ludovici, regis Francorum.

Obiit

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Anni domini.*

Obiit Simon, comes Ebroicensis, & successit ei in comitatu Ebroicensi in Normannia Amalricus, filius ejus, & in comitatu de Roca: & in terra Franciæ Simon, alter filius ejus.

Circa Pascha Alienora, filia regis Anglorum, uxor Asulphi, regis de Castella, peperit filium, & vocatus est Seuchius: pepererat etiam antè filiam unam.

Priorissa de Fonte sancti Martini, mulier religiosa & magni generis, utpote soror abbatis Saniguei, qui fuit nepos Simonis, comitis Ebroicensis, facta est abbatissa sanctæ Trinitatis, Cadomi.

Circa finem mensis Julii, Henricus rex senior transfretavit in Angliam.

Gaufridus, dux Britanniæ, filius regis Henrici, desponsavit uxorem suam, filiam Conani comitis Britanniæ.

In solennitate Paschæ, apud castrum, quod dicitur Mons aureus, *(a)* quædam mulier infamis, cùm acciperet corpus Domini nostri JESU CHRISTI in ore suo, non glutivit illud: imò tulit & posuit in arca sua, involutum panno lineo. Cùm autem quidam juvenis, amasius ejus, aperuit eandem arcam, invenit hostiam dominici corporis transmutatam in effigiem carnis & sanguinis. Hoc etiam accidit in quadam villa abbatis sancti Petri Carnotensis cuidam sacerdoti, cùm teneret corpus Christi in manibus suis ad Missam.

Simile miraculum accidit iterum in Carnotensi episcopatu, tempore Roberti, episcopi Britanni, quòd quidam rusticus posuit corpus Domini in ora capæ suæ, & ibi servavit illud usque ad mortem suam, & tunc ibi inventum est in specie carnis.

Idem miraculum accidit cuidam mulieri in Flandria, quod cùm 670
posuisset in cista sua, postea invenit in effigie carnis.

Similiter evenit in Andegavensi civitate. Cùm quidam sacerdos cantaret Missam, puer parvulus interesset Missæ, & vidit idem puer puerum parvum pulcherrimum in manu sacerdotis, sacrantis corpus Domini: qui protinus exivit foras ecclesiam; clamans omnibus, quos invenit, & dicens, Venite, & videte mirabilia Dei. Et intrantes ecclesiam nihil viderunt, præter speciem panis.

Hoc etiam accidit cuidam sanctissimo presbytero, juxta Fiscanum, dum cantaret Missam, in die dedicationis ecclesiæ sanctæ Trinitatis Fiscani. Qui mittens diaconum suum, vocavit episcopos, qui ad dedicationem convenerunt. Et venerunt, & presbyter tulit in manibus suis in calice, ita ut erat revestitus, & posuerunt illud in altari. Hæc fecit pietas Domini, ad confirmandam fidem Sacramentorum suorum in nobis, in quos fines seculorum devenerunt.

Mater Solidani de Iconio, veniens ad extrema, revelavit filio suo, quod semper celaverat, scilicet quòd esset Christiana; & rogavit eum, ut crederet in Christum, qui est Dominus, & rex omnium seculorum, & quod amaret Christianos: quod ipse spopondit se facturum, sed dixit, quòd non auderet apertè credere in Salvatorem, propter paganos. Dixit ei mater sua: Fili, cum mortua fuero, fac mihi excelsam sepulturam, & pulchram, sicut pyramidem, & pone super eam signum crucis Christi. Cui ille, de luce se hoc facere non posse, respondit. Tu fac

(a) Hodie *Montoire*, tractus Aurelianensis oppidum, ad Ligerim situm, prope Vendôme, de quo *VALESIUS*, *voce Mons aureus.* *PIGAN. de la FORCE Tom. V. pag.* 308.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

(inquit mater ejus) de nocte. Quod & factum est. In crastino, cùm Agareni vidissent signum illud; indignati sunt contra principem, & volebant eum occidere. Tunc quidam ex ipsis, sublevatus per machinas, conabatur deponere crucem, qui voluntate Dei corruit, & mortuus est. Similiter & alius interemptus est alia vice. Tertia die, cùm convenissent multa millia hominum, ad deponendum ædificium illud, inter quos erat unus promptior ad deponendum illud; venerunt fulgura & coruscationes, & illo primitus perempto, multa millia perierunt igne divino. Tunc apparuit angelus Domini, & clarissimum signum crucis posuit super pyramidem illam: ex quo multi crediderunt in Christum, & adhuc crucèm illam venerantur & adorant.

Arnulphus, Lexoviensis episcopus, cùm per 40 annos eandem ecclesiam rexisset, & in ædificando ecclesiam, & pulcherrimas domos laborasset: renunciavit episcopatui, & perrexit Parisios, suos dies dimidiaturus apud sanctum Victorem, in domibus pulcherrimis, quas ibi ad opus suum construxerat.

Radulphus de Vannevilla, archidiaconus Rothomagensis, qui fuerat cancellarius regis, electus est ad prædictum episcopatum.

Anno superiori 1181, obiit Alexander papa tertius, ad cujus literaturam pauci de prædecessoribus ejus infra centum annos attigerunt. Fuit enim in divina pagina præceptor maximus, & in decretis, & canonibus, & Romanis legibus præcipuus. Nam multas quæstiones difficillimas & graves in decretis & legibus absolvit & enucleavit. Dedit etiam ei Deus hanc gratiam, quòd, cùm à beato Petro usque ad ipsum fuerint 174 pontifices Romani, tres tantùm præcesserunt eum in numero annorum, quo Romanæ ecclesiæ præfuerunt. Beatus Petrus sedit 25 annis; Sylvester primus 23 annis; Adrianus primus totidem. Iste Alexander 22. Hic etiam tenuit concilium Turonis, anno Dominicæ incarnationis 1163, in quo Octavianum cum complicibus suis anathematizavit. Cui concilio nos interfuimus. Item aliud concilium tenuit Romæ, anno incarnationis Dominicæ 1180. Ad hoc multæ convenerunt tam ecclesiasticæ quam seculares personæ. Inter quas venit quidam civis Pisanus, nomine Burgundio, peritus tam Græcæ quam La-
671 tinæ eloquentiæ. Hic attulit Evangelium sancti Joannis, translatum ab ipso de Græco in Latinum, quod Joannes Chrysostomus sermone homiletico exposuerat. Hic etiam fatebatur, magnam partem libri Geneseos à se jam translatam. Dicit etiam, quòd Joannes Chrysostomus totum vetus & novum Testamentum Græcè exposuit. Papa Alexander præfatus, tres schismaticos, qui sibi in schismate invicem successerant ferè per 20 annos, sustinuit, scilicet Octavianum, Guidonem & Calixtum. Illis verò deficientibus, in pace ecclesiæ vitam finivit. Cui successit Hubaudus, Ostiensis episcopus, dictus Lucius 175. episcopus. Hic videlicet Ostiensis episcopus ex antiqua consuetudine ordinat & sacrat pontificem Romanum. Quæ consuetudo exinde accidit, quòd martyrizato beato Sixto & sancto Laurentio, ejus diacono, beatus Justinus presbyter, cum clero Romano elegit Dionysium in pontificem Romanum, quem sacravit Maximus, Ostiensis episcopus. Ex hac consuetudine exinde Ostiensis episcopus ordinat & sacrat Romanum pontificem, & habet pallium solummodo ad ea, quæ pertinent in ordinatione & consecratione Romani pontificis.

Euge-

Eugenius papa conjunxit episcopatui Ostiensi Bolitrensem, & sic fecit de duobus unum. Similiter fecit de episcopatu Portuensi, cui junxit episcopatum sanctæ Rufinæ, faciens de duobus unum.

Obiit Rogerius, episcopus Eboracensis, vir literatus & industrius ad augendas possessiones terrenas. Ecclesiam principalem & domus episcopales, non solùm Eboraci, verùm in omnibus maneriis suis, cum redditibus multum auxit, ac reædificando decoravit; in tantum, ut archiepiscopus Eboracensis archiepiscopatui Cantuariensi ferè coæquetur. Multas divitias, & non sibi profuturas, reliquit.

Obiit Philippus, episcopus Rhedonensis, qui fuit primus abbas Claremontis. Hic per revelationem caput ecclesiæ Rhedonensis solo diruit: & in ea diruptione multas pecunias invenit, ex quibus cepit reædificare caput præfatæ ecclesiæ, meliori schemate.

Obiit Hunifredus de Bohim, positus in exercitu cum rege Henrico juniore: quem exercitum præfatus rex in Franciam duxerat, coadjuvando partes Philippi, regis Franciæ, contra comitem Flandrensem.

Obierunt Henricus, abbas Pratelli, & Guilelmus, abbas sancti Michaëlis, ulterioris portus monachi Becci.

Anno Domini 1181, tertio idus, hora nona diei, eclipsis Solis fuit: & erat penè tertia pars Solis obscurata, & ab initio eclipsis usque ad finem, spacium unius horæ æqualis, & 38 minutorum.

Eodem anno eclipsis Lunæ undecimo calendas Januarii, scilicet feria tertia, nocte sequente, hora tertia noctis, & paulominus, quàm medietas obscurata, & duravit obscuritas ferè per duas horas.

Anno Domini 1175, bis visa est eclipsis in Luna: primò litania majore, hora prima noctis, post diem ipsum Marci Evangelistæ: secundo 14 calendas Novembris, nocte sequente feria, tertia hora noctis.

Anno Domini 1168, vidimus eclipsin in Luna, in nonis Martii nocte sequente, hora prima noctis. Eodem anno fuit eclipsis in Luna 4 calendas Septembris. Et eodem anno & mense, in Sole idus Septembris circa meridiem toto ferè obscurato.

Anno etiam 1179 visa est Luna eclipsari, 15. calend. Septembris, post octavam horam noctis Dominicæ.

Anno 1180 fuit eclipsis in Sole, quinto calend. Februarii, feria tertia.

Rex Henricus senior, mense Martio transfretavit in Normanniam, cum magna auri & argenti copia, paratus in adjutorium regis Franciæ, ad componendam pacem, inter ipsum & comitem Flandriæ, sicut & fecit. 672

Obiit Mabilia, comitissa Flandrensis, absque liberis.

Andronius, patruus imperatoris Constantinopolitani Alexii, indignatus, quòd ipse duxisset filiam regis Francorum in uxorem, & multos Latinorum secum haberet sibi familiares, quia ipse erat Græcus, volebat eos ab imperio ejus exterminare. Conducens ergo Solidanum Iconii, & multos Sarracenorum, fraudulenter introierunt civitatem, & multos Latinos interfecit, & à Latinis multi Sarraceni interfecti sunt. Deo tamen volente, pax inter eos firmata est.

Joannes, episcopus Pictavensis, vir magnæ literaturæ & eloquentiæ, electus ad archiepiscopatum Narbonensem, cùm Romam perrexisset, propter prædictam benedictionem annuente papa Lucio, clerici primæ Lugdunensis elegerunt eum in archiepiscopum Lugdunensem, quæ

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

sedes habet primatum super tres archiepiscopatus. Prima enim Lugdunensis, id est Lugdunum, est super Rhodanum. Secunda Lugdunensis super Sequanam, id est Rothomagensis. Tertia Lugdunensis super Ligerim, id est Turonis. Quarta Lugdunensis, id est Senonis super Icanniam.

In hoc anno evenit bis vel ter terræmotus, circa festum sancti Michaëlis.

Hoc etiam anno magna discordia facta inter regem & suos filios, propter castellum Clarevallis, quod erat de feudo Andegavensi: & Richardus, comes Pictavensis, latenter firmaverat illud: & adhuc discordia perseverat inter patrem & filios, propter eandem causam.

Rex Henricus senior misit exercitum in Britanniam, & obsederunt turrem Rhedonensem, & ceperunt, & combustam reædificaverunt & munierunt. Propterea comes Britanniæ magnam partem ipsius civitatis combussit, & abbatiam sancti Georgii, & Becherel, castrum Rollandi de Dinam.

Audivimus à quibusdam, quòd Joanna, uxor Wilhelmi regis Siciliæ, filia regis Henrici, regis Anglorum, peperit ei filium primogenitum, quem vocaverunt Boamundum. Qui cùm à baptismate reverteretur, pater investivit eum ducatu Apuliæ, per aureum sceptrum, *(a)* quod in manu gerebat.

Et quia de filiabus domini mei, regis Anglorum, cœpi loqui, non debeo prætermittere regem de Castella, quem vocant Auforsum parvum regem, quia adhuc Ferrant *(b)* patruus ejus vivit. Qui si moreretur, Auforsus prædictus esset rex universarum Hispaniarum. Hic Auforsus, gratia Dei & virtute sua, duxit charissimam dominam meam, & filiolam in baptismate, in uxorem, Alienoram, filiam regis Anglorum, cujus consilio & auxilio multa bona ei acciderunt. Nam primùm urbem Conchas cepit, terrarum magnarum matricem, & (ut quidam dicunt) cepit Cordubam ex parte, & munivit, & duas civitates regis Lupi, Valentiam & Murciam. Multa alia bona fecit, quæ ad notitiam nostram non pervenerunt. Tertia verò filiarum regis, id est Mathildis, primogenita, nupsit Henrico, duci Saxonum & Bajoariorum & Suevorum. Nec est aliquis homo, qui tantas habet possessiones, sicut iste, nisi fuerit imperator aut rex. Nam quadraginta urbes habet & 67 castella, exceptis pluribus villis. Sed tamen cùm esset proximus carne Friderici, imperatoris Romanorum, ortis inter eos quibusdam simultatibus, consilio archiepiscoporum & episcoporum regni Alemanniæ, qui habent fere omnes civitates in ditione sua; illius regni imperator exulavit eum. Quare venit in Normanniam, ad regem Henricum, socerum suum, cum uxore & liberis, & rex maximas expensas fecit pro eo quotidie, scilicet 50 libras Andegavenses, qui, Deo auxiliante, adhuc terram suam recuperabit per industriam, & fortitudinem, & divitias regis Angliæ.

		30	1

(a) Episcopi equidem ab Imp. olim per sceptrum fuerunt investiti, de quo *Synt. Jur. Publ. cap. XI. §. XXIX.* Verum in Italia etiam Ducatus per sceptrum conferebantur. De quo in diplomate, Investituræ, Castrucio, super Lucensi Ducatu factæ, apud *FREHERUM Tom. I. p. 665. de præmissis, ducatu & vexilliferatu per sceptrum, quod in manu tenemus, præsentialiter investimus & infeudamus.*

(b) Alphonsus VIII. & Ferdinandus II. erant ille Castiliæ, hic Legionis Rex, de quibus *JO. MARIANA de Reb. Hispan. lib. XI. cap. XI. XII. XIII. XIV.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.
30	1	27	673

Rex Henricus tenuit curiam apud Cadomum, & prohibuit, ne aliquis baronum teneret curiam, sed venirent ad suam. Prædictus Saxonum illò venit: & ibi convenerunt mille milites, & eo amplius.

Obiit Joannes, Cartonensis episcopus, & successit ei Petrus, qui fuerat abbas sancti Remigii Remensis.

Obiit Galterus, episcopus Runifensis, qui fuit frater Theobaldi, archiepiscopi Cantuariensis, & successit Walerannus, Baiocensis archidiaconus.

Obiit pater noster Richardus, Abrincensis episcopus, vir magnæ literaturæ tam secularis quàm divinæ, morum honestate virgo ab utero laudandus.

Obiit Fulco Paganellus, & successit ei Wilhelmus, filius ejus.

Obiit Richardus, abbas Montisburgi, & successit ei Robertus prior, & monachus ejusdem loci.

Joannes Connum, clericus regis Anglorum, factus est archiepiscopus Dunelinæ in Hybernia.

Obiit Petrus, Carnotensis episcopus, cujus loco electus est Rainaldus de Moucon, thesaurarius sancti Martini Turon. nepos comitis Theobaldi.

Galterius de Constantiis, factus episcopus Linconiensis, consecratus fuit à Richardo, Cantuariensi archiepiscopo Andegavis, in capella domini regis, & in præsentia ejus.

Obiit Henricus tertius, charissimus dominus noster, juvenis rex, filius Henrici secundi, exellentissimi & illustrissimi regis Anglorum, apud castrum Marcel, tertio idus Junii, in festivitate beati Barnabæ apostoli; vir per omnia plangendus, non solùm quòd erat filius charissimi domini nostri Henrici, excellentissimi regis Anglorum secundi, verumetiam quia erat pulcherrimus facie, honestus in moribus, dapsilis in muneribus super omnes, quos in nostra ætate vidimus, qui terram nondum haberet assignatam, quamvis pater ejus quindecim millia librarum Andegavensis monetæ, & eo amplius, quotannis daret, sed hoc parum erat ad explendam latitudinem cordis ejus. In officio militari tantus erat, ut non haberet parem, sed principes & comites, & etiam reges eum timerent. Veniens ad extrema, quia consilio pravorum hominum, per bellum ferè per annum Deum, & sanctam ejus ecclesiam, & patrem ejus offenderat; pœnitentiam recepit à quodam sanctissimo episcopo, & multis aliis, & patri suo in extremis per literas mandavit, ut, quod offenderat in Deum, & sanctam ecclesiam, pro eo emendaret, & matris suæ reginæ Anglorum, & uxoris suæ, sororis Philippi regis Francorum, & militum suorum & servientium misereretur, quibus multa promiserat, nec eis aliquid præventu mortis dare poterat. Disposuerat ante mortem suam, ut corpus ejus in ecclesia beatæ Mariæ Rothomagensis sepeliretur, ubi jacent primi antecessores sui, Rollo, & Wilhelmus Longaspata, filius ejus, duces Normannorum; Wihelmus etiam comes patruus ejus, vir per omnia plangendus. Sed cùm deducerent funus ejus Richardus, Cantuariensis archiepiscopus, & multæ aliæ ecclesiasticæ personæ, & multi consulares, & excellentissimi nominis viri, venerunt Senomanen, & in ecclesia beati Juliani corpus ejus posuerunt.

In crastino Senomanensi maximè, cives sepelierunt eum in eodem loco contra voluntatem & appellationem eorum, qui corpus ejus deducebant. Quo audito, pater ejus iratus non solùm pro eo, quòd corpus filii

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

filii sui contra voluntatem ejus ibi sepelierant, sed eo multò amplius, quòd ab obsidione castri Lemovicensis recesserant, sine licentia ejus, ne dicam voluntate; jussit corpus effodi, & in ecclesiam Rothomagensis deferri. Unde ab archiepiscopis Rothomagensi & Cantuariensi, & episcopis Normanniæ & abbatibus, & aliis religiosis personis, ad sinistram partem altaris beatæ Mariæ honorificè, (sicut tantum virum decebat) tumulatus est.

Obiit venerabilis vir, Albertus, Aletensis episcopus, quem moderni
674 de sancto Madomo vocant, cujus episcopatus antiquitus civitas Alita vocabatur.

Magister Girardus, cognomento Puella, vir magnæ literaturæ & honestatis, electus est in episcopatum Cestrensem, qui episcopatus habet tres sedes, Cestrensem, Conceitensem, Licifellensem.

Henricus, frater Ægidii de Folerio, nepos abbatis Fiscanni, electus est ad archiepiscopatum Bituricensem.

Iterum Andronicus expulit nepotem suum Alexium, juvenem imperatorem de urbe Constantinopolitana, & captum tandem demersit in mare, ipsum, & matrem, & sororem ejus. Quibus de medio moriendo sublatis, Andronicus, qui tyrannide arripuerat imperium, præcepit primogenito filio suo Manueli, ut acciperet uxorem Alexii imperatoris defuncti, sororem Philippi regis Francorum, & haberet cum eo dignitatem imperii. Quod cùm vir honestus renueret, projecit eum in vincula, & accepit illam, & contraxit incestum conjugium, (si conjugium vocandum est) & fecit coronari secum filium suum juniorem Calo-Joannem.

Cùm autem Latini occiderentur per crudelitatem istius Andronici, quidam cardinalis Romanæ ecclesiæ, Joannes nomine, quem Romanus pontifex miserat Constantinopolim, ad petitionem Manuel imperatoris, qui erat vir religiosus, & volebat per prædicationem illius cardinalis revocare ecclesiam Græcorum ad instituta & subjectionem Romanæ ecclesiæ; hic, inquam, Joannes, cùm Latini occiderentur, erat in hospitio suo, veneruntque ad eum quidam religiosi viri, suadere ei, ut discederet, ne occideretur. Quod cùm audiret, dixit, absit hoc ne fiat: ego hìc sto pro unitate ecclesiæ, & præcepto papæ Alexandri, domini mei. Tunc irruentes in eum Græci perfidi occiderunt eum, & ligantes canem cum eo, ita, quòd cauda canis esset in os ejus, traxerunt per vicos civitatis, & facta fovea, ibi combusserunt eum, & postea viri religiosi de fovea tulerunt corpus ejus, & optimè sepelierunt illud, ubi fiunt crebrò miracula.

Christianus, Moguntiensis archiepiscopus, obiit, qui se non habebat secundum morem clericorum, sed more tyranni, exercitus ducendo & brebensones: multa mala fecit ecclesiæ Romanæ, & hominibus sancti Petri, & quibusdam civitatibus Longobardiæ, quæ erant contrariæ imperatori Alemanniæ, domino suo.

Obiit clarissimus dominus noster, Rotrodus Rothomagensis archiepiscopus.

Obiit Vvilhelmus, comes Glocceſtriæ, sine hæredibus, absque tribus filiabus; quarum una est comitissa Ebroicensis; altera uxor comitis Vuilhelmi de Clara; tertia est in manu Dei & domini regis, & cui voluerit, dabit eam.

Vvilhelmus, decanus Baiocensis, electus est in episcopatum Constantiensem.

Vuil-

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Anglorum.* | *Anni domini.*

Vvilhelmus, decanus canonicorum sancti Petri de Curte, quæ est capella regis apud Cenomanensis urbem, electus est ad episcopatum Abrincensem.

| 31 | 2 | Rex Henricus tenuit curiam suam apud Cadomum. | 28 | 1183

Obiit Richardus, Cantuariensis archiepiscopus.

Obiit etiam Girardus, magnæ religionis & literaturæ vir, Cestrensis episcopus.

Anno superiori apparuit domina nostra, mater misericordiæ, sancta Maria, cuidam fabro lignario opus facienti in quadam sylva, & obtulit ei sigillum iconiæ suæ, & filii sui, salvatoris nostri, cujus sic conscriptio erat: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem:* & dixit ei, ut ferret illud sigillum ad episcopum Podiensem, ut prædicaret in provincia sua, & aliis circumquaque, ut omnes, qui vellent pacem tenere sanctæ ecclesiæ & filiis suis, facerent hujusmodi sigilla, & portarent in signum pacis, & facerent alba parva caputia, ad ostentationem pacis & innocentiæ, & dato Sacramento pacem tenerent, & inimicos pacis destruerent: quod & factum est. Nam multi episcopi, & consules, & viri 675 consulares, & mediocres, & pauperes, hanc sectam tenentes, pacem tenent, & inimicos pacis persequuntur.

Obiit Wilhelmus de Vecit.

Obiit Wilhelmus de Lancastre, magnæ honestatis & possessionis vir.

| 32 | 3 | Rex Henricus tenuit curiam suam apud Cenomanensem. | 29 | 1184

Dominus noster Walterus, Liconiensis episcopus, factus est archiepiscopus Rothomagensis.

Lucius papa in capite jejunii, id est feria 4 cinerum, ordinavit plures cardinales, inter quos magistrum Meliorem, presbyterum cardinalem, quem etiam fecit camerarium suum, & electum Dolensem diaconum, & magistrum Radulphum Nigellum, charissimum amicum nostrum, magnæ honestatis & literaturæ & religionis virum.

Fridericus, imperator Romanorum, fecit ordinari unum filiorum suorum non primogenitum, sed secundum, in regem Germaniæ.

Rex Anglorum Henricus sapientia & divitiis suis acquisivit sororem regis Portugalensis Hispaniæ, ad hoc ut fieret uxor comitis Flandrensis, cognati sui. Venit ergo ad comitem Flandrensem in abundantia auri & argenti. Hujus pater, licet grandævus, adhuc vivit, qui in juventute sua super Agarenos, adjutus ab Anglis & Normannis, civitatem Ulixbonam, quam vulgariter vocant Lissebone, ad quam transtulit de Valentia corpus beati Vincentii levitæ & martyris, (ut quidam dicunt, sed Amonius monachus de translatione ejusdem corporis sancti martyris, tempore Caroli imperatoris facta, aliter loquitur) fecit eandem civitatem promissione papæ archiepiscopatum, cui subdidit sex alias civitates, quas acquisierat.

Balduinus, Wigorniensis episcopus, consecratus est in archiepiscopatum Cantuariensem.

Obiit Walerannus, Rofensis episcopus, & capellanus, archiepiscopus Cantuariensis, cui succedit Gislebertus, archidiaconus Lexoviensis.

Hugo de Nonna, archidiaconus Lexoviensis, electus est in episcopatum Cestrensem.

| 33 | 4 | Petrus Girardus factus est episcopus Macloviensis. | 30 | 1185

Magna discordia facta est inter Philippum, regem Francorum, & Philippum, comitem Flandrensem, propter comitatum Viromandensem.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

sem. Sed rex Francorum ex omni potentatu suo congregavit infinitum exercitum, & coëgit comitem ad faciendum voluntatem suam.

Obiit Rogerius, episcopus Sagiensis, qui multùm emendavit matrem ecclesiam, & totum dominium suum: reliquit etiam immensas divitias in auro & argento sibi non profuturas.

Obiit Robertus, electus Montisburgi, & successit ei Wilhelmus, monachus ejusdem loci.

Joannes junior, filius regis Anglorum, quem vocant sine terra, quamvis multas & latas habebat possessiones & multos comitatus, transivit in Hyberniam, gratia Dei permittente rex futurus in illa patria.

Obiit Robertus, episcopus Nannetensis, vir magnæ honestatis, & amicus noster, cùm rediret de Hierusalem.

Obiit Gaufridus, Cornubensis episcopus.

Abbas Ponteniacensis factus est episcopus Atrebatensis.

Theobaldus, abbas Cluniacensis, factus est episcopus cardinalis Ostiensis, cui successit filius comitis de Claromonte. Hic prius fuit abbas cujusdam abbatiæ, ordinis Cisterciensis. Inde translatus est ad abbatiam Flaviacensem. Inde exortis quibusdam causis, factus est abbas sancti Luciani martyris, primi episcopi Belvacensis civitatis. Exinde (ut diximus) factus est abbas Cluniacensis.

676 Interim facta est magna commotio & concertatio inter Philippum regem Francorum, & Philippum comitem Flandrensem. Comes enim Flandrensis confusus pudore, quia fecerat voluntatem regis de comitatu Viromandensi, repletus ira & indignatione, vertit se ad regem Germaniæ, filium Friderici, Romani imperatoris, ut juvaret eum; & fecit ei hominium de Flandrensi comitatu, unde magna tribulatio exorta est in toto regno Francorum.

Anno præterito obiit Balduinus, rex Hierosolymitanus, vir honestus & religiosus, & potens contra Sarracenos, licet elephantiosus. Nec hoc mirum est, quia flagellat Deus omnem filium, quem recipit. Huic successit nepos ejus Henricus, natus ex sorore sua, cujus pater fuit Wilhelmus, filius comitis Montisferrati, qui fuerat natus ex nepte Friderici, imperatoris Romanorum, & postea comes Jopensis duxit matrem prædicti Henrici regis, qui servat prædictum juvenem regem & regnum ejus, quousque perveniat ad perfectam ætatem.

Obiit Bartholomæus, vir venerabilis, episcopus Exoviensis.

Obiit Jocelinus, Salesberiensis episcopus.

Obiit Lucius, papa Romanus, cui successit Imbertus, Mediolanensis archiepiscopus, vocatus Urbanus tertius, papa Romanus 187.

Dominus Walterus, Rothomagensis archiepiscopus, impetravit à domino Henrico, rege Anglorum, ut abbatia sancti Elesii, quæ est in insula Grisosii, quam Guillelmus, filius Hanni, fecerat in eadem insula, consilio & auxilio domini regis jungeretur abbatiæ de Voto, quæ est juxta Cæsarisburgum, quam imperatrix, mater Henrici regis, ædificaverat. Erat autem tripliciter ditior tam in Normannia, quàm in Anglia, quàm abbatia de Voto. Erat autem utraque de ordine canonicorum regularium. Facta est itaque abbatia de Voto mater & caput, habens & perenniter possidens abbatiam de insula, & omnia sibi pertinentia. Prædictus verò archiepiscopus Rothomagensis fecit in eadem abbatia abbatem suum capellanum, qui erat canonicus ejusdem ordinis. Quidam enim constabularius domini regis Henrici, Osbernus de Hosa nomine, qui

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Anni domini.* |

qui castrum Cæsarisburgi, cum patria, quæ ad illum pertinet, custodiebat jussu domini regis Henrici ; ædificavit in eadem abbatiâ de Voto domum pulcherrimam, officinas idoneas in se continentem ad opus suum. In qua post administrationem domini regis, quamdiu vixit, satis honestè conversatus est. Ipse verò ante octo dies mortis suæ factus canonicus, permissione domini regis, eidem abbatiæ dedit 32 marcas auri; dedit etiam prædictæ abbatiæ centum libras Cenomanûm, ad augendas possessiones ejusdem abbatiæ; dedit etiam eidem abbatiæ 60 marcas argenti in plata, & totidem in vasis.

Prædictus archiepiscopus transtulit magistrum Wilhelmum Hubaudum, qui erat abbas Grestensis & monachus Becci, ad abbatiam sancti Martini Pontisare, quamvis abbatia Grestem tripliciter esset ditior quàm illa : sed propter affinitatem, vel familiaritatem, quam habebat erga illum, & quia erant compatriotæ; voluit ipsum habere juxta se.

Dominus Henricus rex tenuit curiam suam ad Natale apud Donnumfrontem. (a)

Henricus de Brachavilla, superior Toarni, factus est abbas Sagiensis.

Apud urbem Parisiorum, in quodam monasterio sancti Stephani protomartyris, inveniuntur reliquiæ de capillis sanctæ Mariæ 32, brachium sancti Andreæ Apostoli, caput sancti Dionysii martyris, ejusdem urbis episcopi.

| 34 | 5 | | 31 | 1186

| 35 | 6 | Factum est prælium in Palæstina Christianorum contra | 32 | 1187
paganos, in quo Christianorum mortui sunt mille 21 & quingenti homines.

Crux sancta à paganis capta, & Guido rex Hierosolymitanus, & tota terra Saladino est reddita, exceptis Tyro, & Tripoli, & Antiochia, & paucis aliis. 677

Eodem anno natus est Ludovicus, filius Philippi, regis Francorum.

Obierunt Osbernus, abbas Becci, & Waltherius, abbas sancti Wandregisili.

| 36 | 7 | Fridericus imperator cum multis suorum, Philippus rex | 33 | 1188
Francorum, Henricus rex Anglorum, & Richardus filius ejus, cruces acceperunt, ut subvenirent Christianis in Palæstina. Et factus est numerus signatorum magnus.

| 37 | 8 | Fridericus imperator egressus est de terra sua cum exer- | 34 | 1189
citu magno, ut subveniret Christianis in Tyro, & Tripoli, & Antiochia laborantibus, & usque ad Antiochiam viam sibi & suis comparavit.

Eodem anno obiit Henricus secundus, rex Anglorum, filius imperatricis, 2 nonas Julii, qui regnavit annis 34, mensibus sex. Successit ei filius ejus Richardus, vir magnæ probitatis, unctus in regem quarto idus Septembris.

| 1 | 9 | Obiit Robertus, abbas Gemet. 4 idus Junii. | 35 | 1190

Eodem anno, pridie idus Julii, successit Rogerius cellarius.

Eodem anno Philippus rex Francorum, & Richardus rex Anglorum, cum multis millibus armatorum, egressi sunt de terris suis, ut subvenirent Christianis in Palæstina.

| 2 | 10 | Richardus rex Anglorum, & Philippus rex Francorum, | 1 | 1191
mare transierunt. Præcesserat eos Jacobus de Avennis, cum 7 navibus. Cu-

(a) Vide supra *ad a. 1162.*

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.*

Cujus auxilio rex Guido, qui à captivitate redierat, Acram urbem jam obsederat. Erat autem cum eis dux etiam Campaniæ, Henricus cum multis aliis. Rex Philippus ad obsidionem venit.

Rex autem Richardus, vir insignis probitate, Cyprum insulam armis intravit & acquisivit, dominum insulæ illius, qui dicebatur imperator, cum filia ejus, cum equo ejus mirabili, & cum thesauris in jus suum redegit. Deinde cum per mare veniret Acram, invenit navem paganorum permaximam, quam Dromontem dicunt, & cum omnibus, quæ in ea erant, in profundum maris eam submergi fecit. Quæ si ad subsidium paganorum pervenire potuisset, sine dubio civitas capi non potuisset.

Eodem anno obiit Rogerus, abbas Geme. quarto calendas Novembris, cui successit eodem anno Richardus de Mara, ejusdem loci monachus, decimo septimo calendas Januarii.

1192 |3|11| Macra civitas regibus Christianorum reddita est, tertio |2| anno ab eo, quo obsessa fuerat.

Philippus, rex Francorum, mox rediit. Richardo verò, regi Anglorum, remanenti redditæ sunt urbes, Jannia, Cæsarea, & Ascalon. Quò dum transiret, conflixit cum Sarracenis. Erat autem ipse semper in primo conflictu, portitores necessariorum in medio, Jacobus de Avennis in extremis. Igitur supervenientibus Sarracenis, Jacobus & nepotes ejus in prælio ceciderunt. Richardus verò rex hoc audiens, magno dolore permotus, equo currente mox rediit, & omnes inimicos Dei in fugam convertit.

1193 |4|12| Richardus, rex Anglorum, rediens in terram suam, in ter- |3| ra imperatoris Alemannorum captus est, à quodam duce Austrasiorum, & tandem traditus imperatori. Dum ibi captivus teneretur, Philippus, rex Francorum, Gisortium, & vicina ei castella per consensum proditorum cepit; Rothomagum quoque urbem obsedit, sed eam capere non potuit.

1194 |5|13| Distracti sunt thesauri ecclesiarum per totam terram re- |4| gis Richardi, calices etiam fracti & venundati, & missa sunt precia eorum in Alemanniam, pro redemptione regis Richardi, 130 millia marcarum imperatori, cæteris verò infinitam pecuniam. Cumque adhuc captivus teneretur, Philippus, rex Francorum, obsedit Rothomagum, sed capere non potuit. Cives enim viriliter se defendebant, & cæteri Normanni eos adjuvabant. Vernolium quoque obsedit, sed capere non potuit. Cumque adhuc castrum obsideret, venit rex Anglorum.

678

1195 |6|14| In Hispania pugnaverunt Sarraceni contra regem Castel- |5| læ, & facta est plaga magna tam Sarracenorum quàm paganorum duobus diebus. Prima die neutri parti cessit victoria. Secunda die quædam pars Christianorum fugavit Sarracenos, reliqua pars circumventa est à Sarracenis & oppressa. Qui evaserunt, in Lardo castro se receperunt, & reddito castro & quibusdam aliis, ad regem suum tandem devenerunt: & modico tempore pax fuit regibus Francorum & Anglorum.

1196 |7|15| Britones rebellaverunt contra regem Richardum, sub no- |6| mine Arturi pueri, & coacti sunt ab eo dare obsides pacis. Eodẽ anno Philippus, rex Francorum, obsedit castrum, quod dicitur Arbamarla, & cum gravi damno suorum evertit. Richardus verò rex partem terræ suæ jam recuperaverat, sed eodem anno iterum amisit Novamcourt.

|8|

| Romanorum. | | Francorum. | | Anglorum. | Anni domini.

| 8 | 16 | Archiepiscopus Moguntiæ, cum multitudine Alemanno- | 7 | 1197
rum, & cum rege Hungariæ, & regina profectus est in Palæstinam contra Sarracenos, & obtinuerunt Baruc, & quasdam alias urbes, & regem Christianorum creaverunt Hannericum.

| 9 | 17 | Ædificatum est castrum apud Andeliacum, perseverante | 8 | 1198
adhuc bello.

Eodem anno obiit Richardus, abbas Gemet. in festo Fabiani & Sebastiani.

Et sequenti mense Februario, idibus ejusdem mensis, electus est Alexander abbas, qui prior fuerat ejusdem monasterii, prima Dominica Quadragesimæ consecratus.

Eodem anno rex Richardus in celebratione Gemetica fuit.

Eodem quoque anno ad petitionem Alexandri abbatis dedit Richardus rex ecclesiæ Gemeter. mercatum apud Duclarum, & chartam fieri præcepit: ipse pro excambio Pontis Archæ, Toutevillam dedit.

Eodem anno archiepiscopi & episcopi, & duces imperii, defuncto imperatore suo, elegerunt imperatorem Ottonem, nepotem regis Richardi, fratrem Henrici, ducis Saxoniæ. Richardus vero rex cum multis expensis eum ad imperium transmisit. O laudabilis viri laudabile factum, qui totum mundi imperium nepoti suo comparavit! Nondum tamen imperator nominatus est, sed rex tantùm.

| 10 | 18 | Obiit Richardus, rex Anglorum, cum dolore suo, octa- | 9 | 1199
vo idus Aprilis, & sepultus est ad pedes patris sui apud Fontenallem. Cor illius ex præcepto ejus Rothomagum delatum est, & honorificè sepultum. Regnavit autem satis laboriosè annis decem. Successit ei eodem anno frater ejus Joannes, in Ascensione Domini coronatus. Hic Gemeticensi ecclesiæ reddidit Pontenarchæ, & Toutevillam resumpsit. Convenerunt autem ad eum una die 15 Comites: inter quos erant comes de Bar, comes Flandrensis, & comes Boloniæ, & omnes contra regem Francorum conjuraverunt.

| 1 | 19 | Joannes, rex Anglorum, pacem fecit cum Philippo rege | 1 | 1200
Francorum, hoc modo. Dedit ei 30 millia marcarum argenti, tria quoque castella in Biturico, castellum Radulphi de Doloribus, Isodunum, & Crasseianni. Partem quoque Normanniæ, quam præfatus Philippus rex occupaverat, ei in pace dimisit; videlicet Gisortium, Vernonem, Gaillonium, Paccejum, urbem Ebroicensem cum omnibus pertinentiis suis, Ibreium, & Novancurtum. Neptem quoque suam, filiam regis Castellæ, honestissimam corpore & moribus virginem, Blandam nomine, Ludovico, filio præfati regis Francorum, in conjugem dedit, hebdomada Dominicæ Ascensionis.

Eodem quoque die Philippus, rex Francorum, Joanni regi Anglorum reddidit Arturum, nepotem suum, principem Britonum. Qui hominium patruo suo Joanni regi fecit, & Britanniæ Armoricanæ ducatum ab eo accepit. Deinde præfatus rex Joannes, collecto exercitu, aggressus est expugnare eos, qui ei rebelles fuerant, in pago Cenomanico, Andegavensi, & Pictavensi; pacificatisque ad votum omnibus, Wasconiam intravit. 679

Eodem anno obiit Wilhelmus, filius Radulphi, Senescallus Normanniæ: cui successit Garinus de Glapium Senescallus.

Dominus papa Innocentius quadragesimum nummum redditum, ad subsidium terræ Hierosolymitanæ, petiit.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

Urbs Rothomagensis, cum ipsa matre ecclesia, gravi incendio corruit.

Rex Joannes, repudiata uxore sua, filia Wilhelmi Masovache, comitis Claudiocestriæ, propter manifestam generis propinquitatem, aliam duxit, filiam ducis Engolismensis, & pacificatis ad votum omnibus, citra mare transiit in Angliam.

Eodem anno terra Roberti peregrini de Bosco Heroudi ad dominum Meticensem, * datis 40 libris Andegavensibus, & 40 solidis annui redditus.

Eodem quoque anno obiit Albertus, Damarturi comes, & sepultus est apud Gemet. ante altare sanctæ Mariæ, vir apud Deum & homines valde clarus. Obiit autem 13 calend. Octobris filius ejus Reginaldus, comes Boloniæ: pro remedio animæ ejus dedit Gemet. ecclesiæ undecim libras annui reditus apud Juliambonam, in perpetuam eleemosynam in feudo Vascher.

1201 | 2 | 20 | Wilhelmus de Vado miles vendidit, vel potius accepta | 2 | charitate 13 librarum & unius equi albi in perpetuam eleemosynam dedit Deo & Alexandro abbati, & monachis Gemet. tertiam partem terræ, quam habebat apud Duclarum, & universa, quæ ad terræ illius tertiam partem pertinebant, in hominibus, & oblationibus, & reditibus sive pertinentiis.

Eodem quoque anno videlicet 1201, Rogerius Torel, miles illustris Vulcatiensis territorii, dedit ecclesiæ Gemet. in perpetuam eleemosynam apud Gisenneas, 16 & dimidiam acras (a) terræ arabilis, & 7 acras nemoris, in manu Waltheri archiepiscopi reddidit. Archiepiscopus verò Alexandro abbati & monachis dedit, & chartam tam suam, quàm suprà dicti militis fieri præcepit, non solùm de jam dicta donatione, sed & de omnibus, quæ à prædecessoribus sæpe dicti Rogerii data nobis fuerant, ut deinceps, tanquam pura eleemosyna, per justitiam archiepiscopi omnia tenerentur. Pro hac autem donatione Rogerius Torel accepit ab Alexandro abbate nomine charitatis 30 libras Andegavenses, & equum unum album: à Wilhelmo verò de Lunda, tunc cellario duorum militum, vestimenta de Estanfort, sui videlicet & alterius militis.

1202 | 3 | 21 | Anno Verbi incarnati iterum bellùm fuit inter regem | 3 | Francorum Philippum, & regem Anglorum Joannem, eo quòd rex Joannes regi Philippo dare noluerit castrum rupis Andeliaci, & castrum Vallis Redolii. Et primo quidem impetu dissensionis Philippus rex occupavit totam terram Hugonis de Gornaio, quæ Branum dicebatur: deinde multùm laboravit in obsidione Radipontis, sed non prævaluit. Rursumque multo labore obsedit castrum Arcarum, & non obtinuit. Misit etiam Arturum principem cum multo comitatu armatorum in Andegavensem pagum. Qui venientes illuc obsederunt in castro Miribel reginam Alienoram, matrem regis Joannis. Quod audiens jam dictus rex Joannes, longissimo itinere citissimè illuc veniens, hostes suos & matris audacter invasit, debellavit, & vicit; ipsum Arturum & principes Pictavenses, qui cum eo erant, & multos alios armis cepit, & diversis carceribus reclusit; matrem suam liberavit; Andegavorum & Turono-
680 rum civitates in jus suum redegit. Deinde veniens Rothomagum honorificè à civibus propter inæstimabilem victoriam susceptus est.

| 4 |

(a) *Acker, Morgen Landes.*

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini. |

| 4 | 22 | Hugo de Gornajo apertè defecit à rege Anglorum Joan- | 4 | ne, quod prius occultè fecisse putabatur, & tradidit regi Francorum castrum Montisfortis, quod tamen non multò pòst debellavit & cepit. 1203

Eodem anno Petrus de Mellento, filius Roberti comitis Mellentini, transivit ad regem Francorum, & tradidit ei castrum Bellimontis, nec multo pòst mortuus est. Et Hugo de Gornajo etiam à rege Francorum, ut manifestus proditor, amissa tota terra sua, expulsus esse dicitur.

Eodem anno, dum rex Joannes in acquirenda dolo urbe, & aliis quibusdam occupatus esset; rex Francorum Philippus castrum Radipontis obsedit, & cepit, & Andream de Bellocampo, militem fidelissimum, qui custodiebat illud.

Æliza Bigeressa, mulier nobilis ecclesiæ Gemeter, & Alexandro abbati se reddidit, & dedit octo acras terræ, & duos hospites cum omni tenemento eorum, Robertum Travelle, & Robertum Soliman.

| 5 | 23 | Statim post Natalem domini, castrum de rupe Andeliaci, | 5 | 1204
à rege Francorum Philippo obsessum, & captum est; rege Joanne in Anglia commorante.

Eodem anno Philippus rex, commorante in Anglia rege Joanne, occupavit totam Normanniam, & completum est illud vaticinium, utranque insulam amittet Neustria, id est Angliam & Hiberniam. Monasteria thesauros dederunt regi Francorum: unumquodque, quàm ab eo extorqueri potuit: & expoliata est terra honoribus & divitiis, quia munera sola data sunt Francis.

Eodem anno gelu gravissimum cepit nonis Decembris, & duravit & perduravit ferè continuum, usque 12 calendas Aprilis, fuitque hyems maxima, & impedita est ex parte satio, tam hyemalis quàm vernalis, quia in toto illo tempore non duobus continuis diebus arare vel seminare homines potuerunt.

Balduinus, comes Flandrensis & Haviensis, *(a)* qui cum multis aliis peregrinis de terra sua egressus fuerat, ut subveniret Christianis in Palæstina, consilio domini papæ Innocentii, transivit Constantinopolim: & expulsis sive interfectis multis proditoribus, Romanæ ecclesiæ adversariis, electus est imperator Constantinopolitanus, anno sequenti, Dominica, qua cantatur Jubilate, millesimo ducentesimoquarto.

| 6 | 24 | Literæ Cæsariensis archiepiscopi venerunt Rothomagum, | 6 | 1205
protestantes desolationem terræ Hierosolymorum, eo quòd mortuus est filius regis Henrici circa Purificationem beatæ Mariæ, qui sperabatur regnum Christianorum bene esse recturus. Sed & ipse rex Hamericus primo die Aprilis mortuus est, & remansit terra sine rectore. Peregrini & ferè omnes Constantinopolim ad Balduinum imperatorem transibant. Templarii & Hospitalarii vix se defendentes, dominium terræ adjudicaverunt cuidam puellæ, quæ fuerat filia marchionis de Monteferrato, & statuerunt eam sub custodia cujusdam avunculi sui. Pictavenses duces, regi Francorum Philippo resistentes, in multis prævaluerunt, regis Anglorum Joannis partes defendentes.

Hoc etiam anno Balduinus, Constantinopolitanus imperator, aliique multi occisi sunt à Joanne de Blac in bello: & vir illustris, frater ejus

(a) Potius Hannoniensis. Erat iste Balduinus VIII. qui Flandris, Hannoniisque imperavit, secundum *JACOBUM MARCHANTIUM descr. Flandriæ lib. II. pag. 225.*

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

ejus Henricus, rexit imperium. Otto verò, fortissimus rex Alemannorum, pugnavit contra Philippum, ducem Sueviæ, qui Coloniam obsederat, & vicit, hostesque suos alios fugavit, alios in jus suum captos reduxit, Coloniam liberavit, præda copiosa potitus est.

1206 | 7 | 25 | Rex Joannes, ab Anglia egressus, pagum Pictavensem in- | 7 | travit, contra regem Francorum rebellaturus. Sed postea, cùm milites ejus varias infirmitates incurrerent, facta pace ad tempus cum rege Francorum videlicet, usque ad duos annos recessit. Rex Otto cum Philippo, duce Sueviæ, de pace multa locutus, pacem facere non potuit; sed Coloniam relinquit.

681

1207 | 8 | 26 | Rex Otto venit in Angliam, & quibusdam pactionibus in- | 8 | terpositis, cum Joanne 30. millia marcarum argenti asportavit, & in Alemanniam rediit.

Rex Francorum Philippus mense Majo, manu armata (quamvis nemo resisteret) Rothomagum primo intravit, & à civibus ejusdem urbis multam pecuniam & multa donaria suscepit: deinde simili modo Vernolium venit, sed non intravit.

Episcopus Suessonum cum magna multitudine Constantinopolim adiit.

Eodem anno obiit Walterus, Rothomagensis archiepiscopus, 16. calendas Decembris, sedit archiepiscopus annis 23.

Anno sequenti successit Robertus, cognomento Pullus.

1208 | 9 | 27 | Multi in Gallia cruces in pectoribus acceperunt, pugnatu- | 9 | ri contra Albigriseos hæreticos. *(a)*

1209 | 1 | 28 | Otto, Rex Alemannorum, Romæ consecratus est im- | 10 | perator Romanorum, quamvis Cardinales pauci, & pars aliqua senatorum contradicerent. Unde in urbe Roma fuit bellum tribus diebus inter partes.

1210 | 2 | 29 | A calendis Januarii gelu cœpit gravissimum, & perseve- | 11 | ravit usque per duos fere menses, ita quod satio hyemalis ex magna parte impedita & periclitata est. Et quod seminatum fuerat de frumento, sic evanuit in multis locis, quod nec tantum colligi potuit, quantum seminatum fuerat.

Eodem anno, contra Albigriseos hæreticos multi accipientes crucem in pectoribus, profecti sunt calendis Augusti.

Exercitus Philippi, regis Francorum, à Medunta exiens, contra quosdam Britones profectus est.

Sigeberti Gemblacensis Chronographiæ, cum Appendice Roberti Abbatis de Monte, Finis.

INCI-

(a) Vid. supra a. 1178.

INCIPIT ANSELMI GEMBLACENSIS ABBATIS CHRONICON.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.
VII	IV	XIII	XIII	1113

DOmnus Abbas Lietardus II. Non. Februarii obit: cui Anselmus octavo loco in Gemblacensi cœnobio succedit. Feria III. hebdomadæ paschalis, VI. Id. Aprilis, monasterium Prumiæ arsit, cum officinis suis, thesauro & bibliotheca ecclesiæ, per Dei providentiam, durantibus illæsis. In pago Bracbatensi IX. Kal. Maji, circa Tornacum nix tanta cecidit, ut & silvas fregerit. Mense Augusto Balduinus, Rex Hierusalem, cum Rogero, Antiochiæ Comite, contra Turcos vadit: sed dum Rogerus cum exercitu suo juxta quemdam fluvium resedisset, Rex cum suis processit, ut adventum Turcorum exploraret. Turci verò montem quemdam occupaverant, in quo insidias per quatuor loca collocaverant, & in singulis insidiis quatuor millia equitum deputaverant: a quibus ex insperato Rex undique interceptus, mille quingentis suorum interfectis, miserabili fuga est liberatus. Ascolonitæ, cognoscentes abesse Regem Balduinum, cum gravi multitudine Hierusalem assiliunt: sed non prævalentes contra eam, partem ecclesiæ S. Stephani, extra civitatem, ubi lapidatus est, sitæ, diruunt, segetes incendunt, & ita inefficaces redeunt. Turci cœnobium monachorum, in monte situm, funditus evertunt, & monachis cum reliquis omnibus interfectis, omnia sibi diripiunt. Rex Hierusalem Balduinus uxorem ducit relictam Rogeri, Ducis Siciliæ. Apud Ravennam & Parmam, civitates Italiæ, in agris & intra mœnia sanguis pluit Junio mense.

VIII	V	XIV	XIV	1114

Henricus Imperator, Moguntiæ uxorem ducit filiam Heinrici, Regis Anglorum. *(a)* Concilium, Conone Prænestino Episcopo, & Romanæ Ecclesiæ Legato, præsidente, Bellovaci celebratum est.

IX	VI	XV	XV	1115

Idibus Novembris, in suburbio Antiochiæ, terra noctu dehiscens, turres multas & adjacentes domos cum habitatoribus absorbuit. Quidam autem, ut est illud hominum genus, cum uxore & filiis de locis illis migraverat; sed in redeundo positum, idem terræ modus absorbuit, in loco, quo erat. Heinricus Imperator, dum quidquid libet, licere putavit, magnas regni pæne totius inimicitias comparavit. Etenim, quia superioribus annis Albertum Cancellarium, & alios quosdam regni Principes insidiose ceperat, & sine audientia & judicio custodiæ mancipaverat, aliis similia timentibus suspectus erat. Unde etiam Fredericus, Coloniensis Archiepiscopus, ab eo aversus, totis viribus *(b)* insequitur eum, & fautores ejus: Opida & castella contra se posita impugnat, & omnia ad eum pertinentia ferro & igni vastat. Heinricus

Consule Baron. & alios.

(a) Ex MS. Ortel.
(b) Adjutantibus Godefrido, Loth. Duce, Henrico Ex duce, & Frederico Arnesburgio: si Abbati Ursperg. credimus. Lege Serarii Moguntiam. Potius *FRANC. HARÆI Ann. Brabant. p. 207.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

cus Imperator promiserat, Aquis se pascha celebraturum, ideoque inter alios regni Principes, domnus Otbertus, Leodicensis Episcopus, ibi præstolabatur ejus adventum. Unus igitur eorum, Arnulfus de Arssot, dum manus suas confricaret, magno omnium miraculo, sine aliqua vulneris aut ulceris læsione, sanguis ab ejus digitis fluere visus est: quæ res pro magno portento habita, significabat humani sanguinis effusionem, pro indigna regni & Principum discordia. (a) *Tanchelinus hæreticus, qui Andoverpiam, Vvalacram, & circumjacentes insulas, & maritima loca in partibus illis multis hæresibus infecerat, occiditur. Castrum Encres, Hugone (b) Camdavena (c) pulso, qui illud usurpaverat, Balduinus Comes Flandriæ cepit, & Karolo consobrino suo dedit. Lambertus, Episcopus Atrebatensis, moritur. Petrus Eremita ex Syria reversus, apud Huyum moritur, & sepelitur in monasterio à se fundato, ad Mosam fluvium Clara-vallis fundatur, cujus primus Abbas fuit sanctus Bernardus.*

1116	X	VII	XVI	XVI

Heinricus Imperator in Italiam secedit, propter asperos motus regni, & maxime propter Marchilæ (d) Malthildis cognatæ suæ, quæ recens obierat, hæreditatem obtinendam. *Hæc fuerat nupta Godefrido Gibboso, Lotharingiæ Duci, & est filia Bonefacii, Italorum Marchionis & Beatricis.*

1117	XI	VIII	XVII	XVII

Mense Januario III. Non. ipsius, IV. feria, in aliquibus locis, sed non usquequaque, terræmotus accidit, alias clementior, alias validior; adeò ut quarumdam urbium partes cum ecclesiis subruisse dicatur. Mosa etiam fluvius, juxta abbatiam, quæ dicitur (e) Sustula, quasi pendens in aëre, fundum suum visus est deseruisse. Hoc quoque anno (f) Leodium civitas multis plagis attrita est. Mense enim Majo, nocte Inventionis S. Crucis, quæ tunc erat vigilia Ascensionis, dum in majori ecclesia vesperas celebrant, & illum psalmi versiculum, Quis sicut Dominus DEUS noster? cantant; subito tonitru, cum terræmotu, omnes ad terram stravit, & fulmen a læva templi ingressum, non modicas crustas de muro hac illac disjecit: deinde turrim ingrediens, multas trabium partes diffidit; subsecutus est fœtor intolerabilis, adeò, ut multo aromatum odore vix potuerit expelli. Item Junio mense VII. Idus ipsius mensis, circa horam nonam, nubes pluviæ subitò rupta, a monte, qui dicitur Rotberti, subjectam sibi partem civitatis penitus oppressam pessum dedit; adeo, ut multas domos dirueret, & immensam annonam perderet, & matrem duos infantes altrinsecus in brachiis amplexam necaret, & alios octo homines diversis in locis opprimeret. *Pulsantibus vesperis sabbatho, quadam femina caput dum lavat puero, manus rubent sanguine fluido.* Kalendis etiam Julii circa horam VI. turbo nimis vehemens & obscurus civitatem operuit, & nubes ex abrupto scissa ita omne tectum majoris ecclesiæ devicit, ut & imbribus pateret, & totum pavimentum perfunderet. Ilicò fulmen a parte Aquilonari ingrediens, quemdam clericum, retro altare sanctorum Cosmæ & Damiani, in pulpito legentem,

(a) *Ex MS. Ortel.*
(b) *Candavena.*
(c) Hunc *JACOBUS MEYERUS Ann. Flandr. lib. IV. p. 43.* vocat Comitem Fani Pauli. Vide etiam infra *ad a. 1131.*
(d) *Mathildæ. De qua fuse Schaf. an. 1074. & Baron. an. 1074. & alibi.*
(e) *Sustera.*
(f) *Idem refert Abb. Ursperg.*

tem, & alterum ante Crucifixum orantem, tertium de scriptorio ecclesiæ proximo egredientem, in ipso ecclesiæ ingressu exstinxit. Ante fores quoque ecclesiæ, domum Episcopi versus, quendam laicum exstinxit. VII. Idus Julii, ab hora III. usque ad horam nonam, quatuor turbines a quatuor plagis cæli urbem circulaverunt: ventus etiam cum magna vi insonuit, & urbem multo imbre alluit. III. Non. Augusti, primo noctis conticinio, quaqua terrarum cum tonitrus audiretur, & fulgetra sæpius micarent, & iterum atque tertio id fieret usque mane, in urbem Leodium amplius ipse turbo desævit; ita ut homines a stratis desilientes, templa & ecclesias tristi cœtu complerent, & tota nocte supplicationibus intenderent. Summo vero auroræ diluculo, a parte Orientis, ignis cum ingenti flamma civitatem circulavit tantus, ut omnes divinitus cremari extimuerint. Post hæc magnus turbo, erumpens ab Occidente, ipsum ignem visus est aliquantulum obscurasse. Iterum autem quasi victor ignis cum flamma recaluit, & turbine revertente, paullulum delituit. Tertio etiam ipse ignis recaluit, & tertio nihilominus turbine victus decidit. Hoc spectaculum à summo mane usque ad horam tertiam civitatem vehementer terruit. III. Idus Decembris, ad mediam noctem lucentibus stellis, cælo sereno, XIII. luna eclipsim passa est, & contracto orbe, multis coloribus, sed maxime sanguineo, pænè integra hora suffusa est. XVII. Kal. Januarii prima hora noctis, igneæ acies à Septemtrione in Orientem, in cælo apparuerunt, deinde per totum cælum sparsæ, plurima noctis parte, videntibus miraculo & stupori fuerunt. *Monstrum quoddam Namuci (a) natum est, cui par numquam vel raro visum est, videlicet biceps infantulus: qui hoc vidit, testis est populus: hic tam sexu, quam ceteris membris, simplex erat compage corporis. (b) Balduinus Comes Flandrensis, quia Hugo Camdavena terram ejus, ubi poterat, rapinis & incendiis vastabat, castrum sancti Pauli obsedit: & Eustathio Comite Boloniæ mediante, Hugoni reconciliatus rediit.*

| XII | IX | XVIII | XVIII | 1118

Balduinus II. Rex Hierusalem (c) moritur, frater Godefridi Ducis Lotharingorum, & primi Regis Hierosolymitarum. Fuerunt autem filii Eustathii Comitis de Bolonia, ex Ida, sorore Godefridi Gibbosi, Ducis Lotharingorum: quibus de medio factis, tertius regnat Balduinus, filius Hugonis Comitis de Reitesta. Paschalis Papa moritur, succedit Joannes Cajetanus, qui & Gelasium se nominat. Cum vero Henricus Imp. tunc temporis agens in Italia, Romam tenderet, ad eligendum Papam, Joannes præsentiam ejus veritus, jam electus & ordinatus, secessit Capuam. (d) At Imperator, quia electioni non interfuerat, nec ordinationi consensit, sed aliquibus Romanorum adnitentibus, Hispanum quemdam, Burdinum nomine clericum, ei superordinari fecit. Joannes interim transiens ad Gallias, per Burgundiam & Gothiam, quæ provincia sancti Ægidii dicitur, agit synodales causas. Heinricus Imperator ab Italia in Lotharingiam repatriat, & secundum illud, Qui a multis timetur, necesse est, ut multos timeat; conjuratos in se regni Principes modo minis, modo blanditiis, modo vi, modo satisfactione, ad pacem

 invitat.

(a) Vide, quæ supra ad *SIGEBERTUM a. 689.* notavi.

(b) *Ex MS. Ortel.*

(c) *Consentit Tyrius cum MS. codice Gembl. quem in distinctionibus annorum secuti sumus. Ceteri namque MS. variant.*

(d) *Consule Baronium.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

invitat. (e) *Balduinus Comes, Rotberti Junioris & Clementiæ filius, XXVI. ætatis suæ anno monachus effectus, absque herede moritur, & apud S. Bertini sepelitur. Cui succedit consobrinus ejus, Karolus, filius scilicet amitæ illius, Athelæ nomine, quem suscepit de Kanuto, Rege Daniæ.*

1119	XIII	X	XIX	I

Joannes Cajetanus, qui & Gelasius Papa, Cluniaci *(a)* moritur & sepelitur. Consensu omnium Episcoporum, tam Germaniæ quam Galliæ, cum Romanis habito, domnus Guido, Viennensis Archiepiscopus, in Papam eligitur, & Callistus nomine designatus, Cluniaci benedicitur. Postea mediante Octobri mense, Remis synodum congregans, multos in utroque regno Episcopos consecrat: inter quos etiam domnus Fredericus in Episcopum Leodicensium inungitur. Interim Heinricus Imperator Juosium venit, & dum pro reconciliatione regni & sacerdotii, legatio nec a Rege ad Papam vadit, nec a Papa ad Regem vicissim redit, dissensu quorumdam invidorum, lux pacis turbatur, & Imperator, cum sibi faventibus excommunicatur. *(b) Balduinus Comes Flandriæ, Callisti Papæ ex sorore nepos, obiit. Cono, Prænestinus Episcopus & Legatus Apostolicus, synodum Coloniæ celebrat, & Heinrici Imp. excommunicationem promulgat. Huic synodo interfuit Norbertus, postea Præmonstratensis ordinis institutor, tunc recenter conversus, in peregrino habitu.*

1120	XIV	XI	XX	II

Domnus Papa Callistus Romam proficiscens, ab omni Senatu & populari turba gloriose excipitur, & in sede Apostolica confirmatur. Burdinus pseudopapa, Sutrii positus, dum peregrinos Romam euntes vel redeuntes turbat & deprædatur, tandem ut vilissimus Apostata capitur, & in monachum attondetur. Major ecclesia Episcopii Monasteriensis, eo quod Episcopum repudiassent, ab ipso Episcopo Theoderico, & Leudone Duce Saxoniæ, cum tota civitate exuritur. *Heinricus Dux Anglorum, Ducis Godefridi filiam Atheleidam sibi conjugio sociat, & Reginam in Anglia constituit; qui Rex magna prudentia rexit imperium suum. Omnes quoque tyrannorum motus miro ingenio compescuit, & larga manu Dei ecclesias ditavit. (c) Cellam in Bornehem Fulgentius, Abbas Affligemensis, suscepit regendam; tradente Abbate, & Canonicis ejus monachis factis. Norbertus, auctor ordinis Præmonstratensis, floret.*

1121	XV	XII	XXI	III

Domnus Fredericus, Leodicensium Episcopus, obit: ad cujus sepulcrum multa signa à plerisque conspiciuntur. Mense Octobri, Heinricus Imperator Quintiliburch venit, & hinc inde optimates regni & Apostolicæ sedis tractaturi de controversia, quæ est inter Imperatorem & regnum, seu etiam contra Domnum Apostolicum. Cum autem diu disceptatur de statu regni, & de investituris ecclesiarum, & de hereditate Sicfridi Comitis Palatini, & de aliis negotiis, partim favendo Regi, partim differendo caussam, usque ad præsentiam Apostolici, dissimulato fædere, incertiores redeunt quam venerant. Terræ motus in secunda hebdomada adventus Domini, sabbatho, hora tertia IV. Id. Decemb. alias clementior, alias inclementior accidit. *(d) Bartholomeus, Laudunensis*

(a) Ex MS. Lips.
(b) Consentiunt Dodechinus, Onuphrius & alii.
(c) Ex MS. codice Ortel. sive Valcellensi.
(d) Ex MS. Lips.
(e) Ex MS. Ortel.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anno Christi.

nensis Episcopus, & Norbertus Abbas Præmonstratam ecclesiam fundant. Norberto, Colonia cum sanctorum reliquiis redeunti, Ermensendis, Comitissa Namucensis, offert ecclesiam in villa sua Floressia, ad fratres in ea collocandos.

XVI	XIII	XXII	IV	1122

Optimates regni, cum Episcopis convenientes, Heinricum Imperatorem, Deo sibi propitio, id egerunt saluberrimo consulto, ut inter ipsum & Apostolicum controversia de investituris ecclesiarum tandem finiretur. Legantur inde Romam ex parte Imperatoris, Bruno Spirensis episcopus, & Arnulfus Abbas Fuldensis. Interim Heinricus Imperator Pascha Domini Aquis-Grani celebrat, deinde Leodium contendit. Hic querela apud eum facta de insolentiis cujusdam *(a)* Gothuini, castrum ejus, quod Mons-falconis dicitur, adnitente sibi Godefrido Duce, obsidet, capit, incendit, & destruit. Ecclesia Hannoniensis, cum omnibus appendiciis suis, seditione Advocati sui, cum tota villa crematur, salvo tamen thesauro & bibliotheca. Turonis etiam contentione orta inter clericos & laicos, ecclesia S. Martini penitus est combusta. Dominus Apostolicus, visa & recepta legatione Imperatoris, pertæsus & ipse dissonantiæ nimium inter eos diutinæ, libenter assensit, & tam consultu totius Romani Senatus, quam etiam omnium Episcoporum Italicorum, mittuntur ex latere Apostolici, Lambertus Ostiensis Episcopus, & Saxo Cardinalis de monte Cælio & Gregorius alter Cardinalis, ad ordinandam rem tanti negotii, Mense Septembri, in Nativitate sanctæ Mariæ. Heinricus Imp. cum Episcopis & optimatibus regni venit Wormatiam; ubi occurrerunt ei Legati Sedis Apostolicæ. Ubi, ut fit, in tanto magnatum consessu eventilata ratione, tandem gratia antiquæ caritatis redintegratur, inter Imperatorem & Apostolicum, Dei ordinatione. Quorum consensus talis est. *(b)* Ego Callistus Episcopus, servus servorum Dei, tibi dilecto filio Heinrico, Dei gratia Romanorum Imperatori Augusto, concedo electiones Episcoporum & Abbatum Teutonici regni, qui ad regnum pertinent, in præsentia tua fieri, absque simonia & aliqua violentia, ut, siqua inter partes discordia emerserit, Metropolitani & comprovincialium consilio, vel judicio, saniori parti assensum & auxilium præbeas. Electus autem a te regalia accipiat, per sceptrum; exceptis omnibus, quæ ad Rom. Ecclesiam pertinere noscuntur, & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis vero partibus Imperii consecratus, infra VI. menses regalia per sceptrum a te recipiat. De quibus vero mihi querimoniam feceris, & auxilium postulaveris, secundum officii mei debitum, auxilium tibi præstabo. Do tibi veram pacem, & omnibus, qui in tua parte sunt, vel fuerunt, tempore hujus discordiæ. *Rescriptum Heinrici Imperatoris.* Ego Heinricus, Romanorum Imperator Augustus, pro amore Dei & sanctæ Rom. Ecclesiæ, & domini Papæ Callisti, & pro remedio animæ meæ, remitto Deo & sanctis Apostolis Dei, Petro & Paulo, sanctæque catholicæ Ecclesiæ omnem investituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus ecclesiis, quæ in regno & Imperio meo sunt, canonicam fieri electionem, & liberam fieri consecrationem. Possessiones & regalia beati Petri, quæ a principio hujus discordiæ, usque ad hodiernam diem, sive tempore patris mei, sive etiam meo, ablata sunt, quæ habeo, eidem sanctæ Roma-

Consule Baron. & alios.

Lege Nic. Serarium lib. 5. rerum Moguntiarum, ubi de Alberto XXV. Archiepiscopo agit.

 næ

(a) Gozuini.
(b) Eadem narrat Conradus Abbas Urspergensis. De re tota consule Baron. Sigonium & alios.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

næ Ecclesiæ restituo: quæ autem non habeo, ut reddantur, fideliter juvabo. Possessiones etiam omnium aliarum ecclesiarum, & Principum, & aliorum tam clericorum quam laicorum, consilio Principum & justitia, quæ habeo, reddam; quæ non habeo, ut reddantur, fideliter juvabo; & do veram pacem domino Papæ Callisto, sanctæque Rom. Ecclesiæ, & omnibus, qui in parte ipsius sunt, vel fuerunt: & in quibus sancta Romana Ecclesia auxilium postulaverit, fideliter juvabo.

1123	XVII	XIV	XXIII	V

Domnus Adelbero, ex clero sancti Stephani Mettensis electus, Leodicensium ordinatur Episcopus. Fundus nostræ proprietatis est antiquus, qui nunc Mons sancti Guiberti dicitur, in quo placuit nobis, auspice Christo, & assensu omnium vicinorum, novam ecclesiam ædificare. Olim quippe ecclesiola lignea in eo fuerat, habens privilegii sui dignitatem, scilicet baptisterium, sepulturam & decimam, sed ita per annos plus minusve LX. neglectus erat, ut vix ibi aliqua ecclesiæ vestigia remanerent. Anno itaque Domini D. CXXIII. feria IV. paschæ, corpus sanctissimi patroni nostri Guiberti ibi detulimus, & Dei favore, affluentia plebis utriusque sexus, ad XII. millia æstimata est. Visum est nobis redeuntibus, ibi remanere corpus sancti Guiberti; quod tanta deinceps miraculorum luce claret, ut ab omnibus quaqua versum gentibus & desideretur & frequentetur. *(a)* Balduinus, Hierosolymorum Rex, à Saracenis capitur. Qua de re mente excedentes undique versum evocati, ad sexaginta millia conglomerantur, ut Christianos à finibus suis exterminent, & apud Ascalon impedimenta sua commendant, scilicet uxores, soboles & victualia. Christiani in arto positi, nihil spei, nisi in Deum habentes, exemplo Ninivitarum, utrique sexui jejunium indicunt: pueris & infantibus lactentibus, universo quoque pecori pabula negantur. Dies pugnæ indicitur. Procedunt Christiani cum militibus & peditibus, vix ad tria millia æstimati. Principes gradiuntur in fronte, scilicet Patriarcha, pro vexillo ferens Crucem Christi, Abbas olim Cluniacensis Pontius, proferens lanceam transfixam in latere Christi; Episcopus Bethlehemites, ferens in pyxide lac sanctæ Mariæ, perpetuæ Virginis. Saraceni vero quoquo versum effusi, ex omni latere in orbem circumcingunt Christianos, ne quis possit evadere. Dum ita in procinctu hærent Christiani, vident, Deo sibi auspice splendorem, scisso aëre, super paganos subito cecidisse, sed non prosperum, sed satis nocivum: quamvis hunc ipsi Saraceni non viderint. Ilicò enim omnium virium robore enervati, passim fugientes, cæduntur non solum à viris, sed & à pueris & feminis. Perierunt in bello septem millia, submersi sunt in aquis quinque millia. Omnes vero Christiani incolumes reversi, summum & dulce epinicium reboant Domino in excelsis.

1124	XVIII	XV	XXIV	VI

Heinricus Imperator Aquis-Grani natale Domini celebrat. Hiems solito acerbior, & aggestu nivis, sæpius decidentis, nimis horrida ac importuna. Multi enim pauperum infantes & mulieres asperitate frigoris defecerunt. Mortalitas quoque animalium maxima. In multis vivariis pisces absorpti, sub glacie perierunt. In Bracbanto anguillæ innumerabiles, propter glaciem à paludibus exeuntes, quod dictu mirum est, in fænilibus fugientes latuerunt: sed ibi etiam præ nimietate frigoris

(a) Consule Guil. Tyrium.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

ris deficientes computruerunt. Hiemi successit intemperies aëris nunc nive, nunc pluvia, nunc gelu alternatim teterrima, usque in medio Martio. Postea diutino frigore & pluvia aëris horrente inconstantia, vix tandem arbores floruerunt Majo mense, vix tandem gratia herbarum & graminum reviguit. Imber vero singulis mensibus assiduè deciduus, sata agrorum pænè absorpsit. Nam siligo & avenæ proventum suum sunt ementitæ. Multi quoque sacro igne aduruntur. Tyrus, Hebræa lingua Sor dicta, urbs maxima Phœnicis & antiqua, in corde maris sita, Sidoniorum colonia, negotiatio maris, emporium totius orbis, vaticinio prophetarum celebrata, & carminibus poëtarum inclyta, olim quidem insula, sed à Nabuchodonosor, vel ab Alexandro, propter expugnationem multis in brevi freto aggeribus comportatis, terra continens facta, pridem à Nabuchodonosor expugnata, & partim captivata & postea ab Alexandro penitus, usque ad solum diruta & destructa, sed juxta Prophetarum vaticinia post septuaginta annos reædificata, & in antiquum statum restituta, nostris modo temporibus, in fine mundi, à Christianis terra marique obsessa capitur, & Christi imperio subjugatur. Callistus Papa, qui & Guido, moritur. Succedit Lambertus, qui & Honorius, Ostiensis Episcopus. *Canonici Andoverpenses à Godefrido Bullonio, Duce Lotharingiæ & Marchione (a) Andoverpensi fundati, Norberto & sociis ejus templum S. Michaëlis cedunt, & inde ad ædem beatæ Mariæ Virginis migrant.*

XIX	XVI	XXV	VII	1125

Hiems asperrima, sex hebdomadibus continua & valde noxia. Fames valida ubique multis utriusque sexus pereuntibus. In Hasbania, ignobilis muliercula monstrum bis gemini corporis est enixa, aversis vultibus, & corporibus sibi cohærens. Ante quidem effigies hominis, integro corporis membrorumque ordine distincta, retro vero facies canis, similiter corporis & membrorum proprietate integra. In Bracbanto villa Nerisca, alia mulier enixa est quatuor masculos uno partu. In Gemblacensi parochia, dum pater familias Dominica die mixturam segetum, præ penuria famis moleret in usus familiæ, subito, justa Dei indignatione, arsit farina cum putoris nigredine: ad exemplum posteris, ne quid præsumant simile. Ecclesia S. Dionysii, sita in Brocorensi silva, VII. Kal. Maji in festo S. Marci, primo crepusculo noctis, cum omnibus appendiciis, & tota villa penitus concrematur, salvo tamen thesauro & armario. Heinricus Imperator Leodii pascha Domini celebrat, inde Aquas contendens, morbo dracunculi, qui sibi erat nativus, molestari cœpit: propter quod & ibi aliquot dies remoratus est. Deinde (b) Neumaiam venit, postea quasi pentecosten celebraturus, Vultrajectum. Sed cum per dies languor ingravesceret, tandem feria quinta in pentecoste vitam cum regno amisit. Corpus ejus ejectis intestinis, sale respersum, Spiram relatum est. Rex Hierusalem (c) Balduinus, data redemptione, à Sarracenis dimittitur. Mense Augusto, in festo sancti Bartholomæi Apostoli, excellentior dignitas optimatum Imperii, sive eminentior gloria Ecclesiæ, Eurardus & Romanus, Legati Apostolicæ Sedis, & Archiepiscopi cum Episcopis ex condicto convenientes Moguntiæ, consultant sibi & toti Romano Imperio de substituendo Rege.

 Lotha-

(a) Vide supra an. 1078.
(b) Neumagum.
(c) Consule Tyrium.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

Lotharius, Dux Saxonum, vir sapiens & industrius, & ecclesiastico juri devotus, præpotens divitiis & victoriis, omnium assensu eligitur. Hic mense Septembri, cum eisdem Legatis & duobus Archiepiscopis, octo Episcopis, & multis Abbatibus, & eminentioribus aulæ regalis primatibus, Aquas-Grani veniens Dominica die, Id. Septembris, à Frederico, Archipræsule Coloniensi, in Regem benedicitur & ungitur, omni clero & populo festivum epinicion acclamantibus. *Viconiense monasterium, apud Valentinianas incohatur, quod inter Præmonstratensia est pulcherrimum.*

Lege Baronium.

1126	I.	XVII.	XXVI.	VIII.

Hiems acerrima. Ver etiam periculosum. Rex Lotharius contra Bohemones vadens, quorumdam suorum Principum traditione magnam stragem militum passus est, quingentis videlicet & XL. occisis. In Syria, hoc anno exercitus Dei bis congressus est cum Saracenis, in primo prælio de paganis ceciderunt duo millia quingenti, de Christianis solummodo XV. in secundo autem non incruentam victoriam habuerunt Christiani: sed quamvis plurima pars eorum perierit, tamen auxilio Dei revigorati absque numero hostes *(a)* contravertunt & vicerunt. Hoc anno omnis seges ægra, & vineæ cum omni fructu arborum acerrimæ. *Godefridus Comes Capenbergensis, relicto sæculo, Christum cum Norberto secutus & Capenbergensis, Vortarensis atque (b) Elestatensis monasteriorum apud Vuestfalos fundator (c) moritur.*

1127	II	XVIII	XXVII	IX

Rex Lotharius natalem Domini Coloniæ celebrat: sed Archiepiscopus, seu præventus infirmitate, seu simulata, Sigebergam se contulerat. Inde Aquas-Grani venit in Theophania. *(d) Ibi legati Comitis Morinorum, Karoli, scilicet Castellanus Gandæ, & Abbas sancti Petri, ad eum venerunt, nuntiantes, dominum suum Comitem subjectionem se ei facturum. Verumtamen Lotharingi Principes ab ejus præsentia abstinuerunt. Sub nova enim potestate semper res novæ convertuntur: quod ilico & ibi patuit. Nam Aquenses opidani, & Rex non bene assenserunt, sed satis injuriosè se tractaverunt. De Rege autem, & Frederico Duce, quomodo se habeant, non satis compertum: quia pro voluntate faventium & contradicentium, res extenuantur aut extolluntur. Hoc satis patet, quia gravi dissidio labuntur.*

(e) Anathema in medio terræ, facinus audax & indignum omnibus sanctis vindicandum: ecce enim solutus satanas terras perambulat. Flandria & Burgundia longo terrarum situ disjectæ, conjurant in apostasia proditoris Judæ. Quidam Flandrensium proceres dominum suum, Carolum Comitem Morinorum, Brugis in templo sancti Donatiani psalmos canentem jugulant. Unus atque idem satanas uno eodemque die simile nefas præsumit in Burgundia. Damnaticii quidam, dum diffidunt suæ saluti, utpote rei majestatis, dominum suum, Guilielmum Comitem Sedunensium, gladiis confodiunt, in quadam ecclesia ante altare orantem. Actum secunda hebdomada Quadragesimæ, feria III. Kal. Martii. Homicidæ hac illac diffugientes, diversis injuriis, & digno sibi satis fine perierunt. Comitatus Morinorum à Ludovvico, Rege Fran-

(a) Contriverunt.
(b) Ilmstadium hodie dicitur.
(c) Vide supra *ROBERTUM de MONTE ad a. 1123.*
(d) Ex MSS. Gembl. & Aquic.
(e) Consentit Iperius, Abbas Bertinianus. Sed Meyerus & alii annum à paschate incohantes, hæc referunt ad an. superiorem.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

Francorum, datus Guilielmo, filio Rotberti Comitis Northmanniæ, fratris Guilielmi, Regis Anglorum. Hunc Robertum olim ab Hierosolymis redeuntem, eo quod præstitam pecuniam rehibere nequibat, idem frater suus Guilielmus, Rex Anglorum, Northmannia expulerat, & eam sibi subjugaverat, fratremque in Anglia in custodiam liberam redegerat. Rex Lotharius Babenbergæ pentecosten celebrat: Dux etiam Boemiæ cum multis millibus equitum huc adveniens, domino Regi de superiore traditione satisfecit, & omnes, quorum parentes vel amicos occiderat, multa insignium donorum exhibitione reconciliavit sibi. Cœnobium S. Hugberti in Arduenna, Nonis Julii primo conticinio noctis, cum omnibus appendiciis combustum est, salvo tamen thesauro & armario. In pago Lomacensi, villa Gerpinas, paupercula mulier, in festiva nocte S. Michaelis hordeum moluit, unde ilico panem faciens, azymum coxit; quem dum frangeret ad edendum, sanguinem & aquam elicuit.

(a) Balduinus Gandensis inter primos Flandriæ & Brabantiæ Principes, sæculo renuntians tonsuratur, defunctusque in templo Affligemi sepelitur.

III	XIX	XXVIII	X	1128

Domnus Adelbero, Episcopus Leodicensium, obiit. Dominica die V. Kalendas Februarii, auditum est tonitru circa horam nonam. Domnus Alexander Archidiaconus, ex clero sancti Lamberti XV. Kal. Aprilis Leodicensium consecratur Episcopus. Cum intrante Martio serenus aër arrideret, ipso mense mediante, subito totus in nube cogitur, & frigore riget, aquæ gelant, rura torpent, & nunc nive, nunc gelu, nunc pluviis elementa solvuntur: subsequitur magna mortalitas ovium, agnorum, boum, vaccarum. Tandem miserante Domino cuncta ad gratiam redeunt. In Litania majori III. Id. Maji feria II. Coloniæ grandis tempestas exorta est, fulmen quoque ingressum majorem ecclesiam S. Petri, dexterum brachium Crucifixi discidit. Orta seditione & dissidio inter Guilielmum Comitem & Morinos, annitentibus Equitio & Daniele, Majoribus Flandriæ, accersitur Theodericus, Filius Theoderici Ducis Alsatiæ, nepos Roberti Comitis Flandriæ, ex sorore Gertrude. Sed dum Godefridus, Dux Lovaniensis, Guilielmo Comiti auxiliaretur, congressio facta est utriusque exercitus, ante castellum, quod dicitur Alost. Ibi Guilielmus Comes quemdam militem aggrediens monomachia, in dexto brachio lanceatur, & subrepente dracunculo, quinto die moritur. Comitatus Morinorum Theoderico datur à Rege Francorum Ludowico; quia cognatus ejus erat ex matertera Gertrude. Mediante Septembri, gelu valde nocivum factum est, in quo legumina & vineæ perierunt, & quidquid exprimi potuit, in acredinem versum est. In Flandria multi fluvii sanguinei facti sunt, & fossata similiter. Rex Lotharius longa obsidione urbem Spiram cingit, sed inefficax redit. *Hoc anno cœnobium de Dunis in Flandria construi cœpit à domno Fulcone, primo ipsius loci Abbate.*

IV	XX	XXIX	XI	1129

Cum intrante mense Januario gelu liqueretur, tanta inundatio nivis, & pluviæ fluvios & vivaria inflavit, ut sata proxima diluerent & excavarent, domos quoque vicinas subverterent, & quæque in eis inventa perderent. Feria III. Paschæ, bovem cujusdam rustici arantem cereus sudor

(a) Ex MS. Lips.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

sudor delibuit, in parochia Gemmelacensi. Prælium apud Duratium, inter Alexandrum Leodicensem Episcopum, & Godefridum Lovaniensem Comitem, in quo tanta strages fuit, ut peditum utrimque octingenti & XXIV. numero, insimul opperierint: exceptis his, qui fugientes in segetibus vel in silvis vulnerati perierunt, & his, qui in aquis præfocati sunt, & his, qui ad sua regressi, in certis horis & diebus mortui sunt. Horum summa non potuit colligi. Actum VII. Idus Augusti, feria IV. Remis, hoc anno in pascha, Ludovicus, Rex Francorum, elevavit in Regem filium suum post se in præsentia omnium Episcoporum & Abbatum regni sui. Pestilentia maxima boum, vaccarum, & porcorum, aprorum, cervorum, caprearum XVI. Kal. Novembris facta sunt fulgura & tonitrua, primo conticinio noctis, prima luna V. feria. Hoc anno plaga ignis divini Carnotum, Parisios, Suessionem, Cameracum, Atrebatum, & alia multa loca mirabiliter pervadit, sed mirabilius per sanctam Dei genitricem MARIAM extinguitur. Juvenes etenim, senes cum junioribus, virgines etiam teneræ, in pedibus, in manibus, in mamillis, & quod gravius est, in genis exuruntur, & celeriter exstinguuntur. Apud Parisios ecclesiola est sancti Martini, in qua quidam hac infirmitate detentus se apportari fecit: ubi dum pernoctans urgentibus angustiis vociferaretur, primo noctis conticinio adest. (a) *S. Martinus, qua de causa domum suam intrasset, sciscitans. Ille infirmitatis suæ angustias demonstrans, orat sibi misereri. Cui S. Martinus: scito inquit, in curia superni Judicis terribilem & horribilem datam sententiam, hanc combustionis plagam per Galliam desævire, & matrem misericordiæ precibus obtinuisse, omnes hac clade laborantes, & se invocantes misertum iri. Ideo Parisiis in templo ipsius Sanctæ Virginis Matris deportari, & ibi habes sanari.* Cui ille: *Omnium ore beatus & miraculorum patrator diceris: hac de causa domum tuam, sanitatem per te recuperaturus intravi.* Et S. Martinus: *Sine permissione Virginis Matris, quæ peperit Deum nostrum, qui ignis consumens est, non poterus exstingui.* Discedit S. Martinus. Iterum rediens, jussit illum redire ad matrem misericordiæ. Et ille: *Aut per te sanabor, aut hic moriar.* Et S. Martinus: *Sanat te Dominus Jesus Christus, precibus matris suæ: & hoc tibi signum. Tu primus, post te sex in hac domo sanabuntur. Ceterum quicumque advenerint, frustra laborabunt.* S. Martinus discedit. Ille sanatus prædicat sanitatem suam. Multi confluunt, ex magna copia non curantur nisi sex; sicut prædixerat S. Martinus. Parisiis confluunt ad ecclesiam Virginis Matris, centum & tres uno die sanantur: duo seu jubente, seu permittente Domino, non curantur, sed exstinguuntur. Apud Laniacum, in die Ascensionis Dominicæ, tres ante aram perpetuæ Virginis exstinguuntur. Transeamus ad Suessionum civitatem. Ibi specialius præ omnibus locis per miracula innotescit gentibus Dei genitrix. Ibi multi cæci, claudi, paralytici curati sunt, mortuus resuscitatus. Vidimus horrendum quiddam. Ignis divinus nasum, labia, mentum pauperculæ mulieris exusserat; fætor, horror sentientes & videntes repleverat. Expulsa de domo Virginis Matris, rediit ad propriam domum: pro expulsione, pro infirmitate dolet, gemit, orat dicens: *Heu mihi mater misericordiæ omnes excipit, nullum expellit, præter me solam: Deus, qui factus es filius feminæ propter misericordiam, sana me per feminam matrem tuam, propter tuam misericordiam.* Oravit, exaudita est. Nocte, quæ incrastinascit in sabbatum, recepit sanitatem, restituta est

Lue ignis ardentis per Galliam sæviente, multi suffragio B. Virginis sanantur Parisiis.

Apud Suessiones.

(a) De variis B. Mariæ & aliorum sanctorum apparitionibus, vide Mart. Delrium Disq. Mag. lib. 2. q. 26. sect. 5.

est ei caro sua, nasus, labia, mentum; omnia propria sua ex integro recepit. Videres nobile miraculum: caro illa similis facta est carni reliquæ, & quod mirabilius est, in conjunctione carnis veteris & novæ, quasi signum tenuissimi fili pro testimonio apparuit. Adolescens quidam, quem Abbatissa ejusdem ecclesiæ, ubi ista gerebantur, ab infantia pro amore Dei nutrierat, surdus & mutus, dum in ecclesia meridianis horis quiesceret, visum est, quod senior quidam niveis indutus vestibus, aures & labia ejus manu sua pertractaret, dicens; *Dic*, inquit, *Deus & S. Maria miseremini mei.* Dixit hoc, sanatus agit gratias Deo, & omnis plebs magnificavit Deum. Mulier de Remis civitate veniens cum filio ad domum S. Virginis, dum quærit animæ salutem, amittit filium, sed gratia Dei consolatur. Filius enim dum in area luderet, repente in puteum vetustate destructum decidit & mortuus est. Advesperascente die quærit mater filium, sed tum non invenit eum, tristatur & clamat. Accurrunt vicini, turbatur civitas. Dicit quidam, quia vidisset eum super os putei cum pueris jocari. Intro inspiciunt, vident eum mortuum jacentem: extractus matri redditur. Illa nihil cunctata ad ecclesiam vadit, tota civitas eam prosequitur. Ad ecclesiam veniens, coram altari Virginis Matris eum exponit: quærit à matre misericordiæ, ut reddat ei filium. Ilico exaudita est à matre misericordiæ: surgit puer, vivit infans, qui defunctus fuerat. In testimonio camisia pueri suspenditur coram altari. Fama volat per aures omnium, cor & lingua contremit omnium per Gallias. In Viromandia villa est, Fontanas dicta, ubi in templo Virginis Matris crebro fiebant miracula. Dum scirent quidam mercatores & peregrini sanctitatem loci, fide & devotione firmi, & illo tenderent, obviavit illis matrona, quasi mater honorificata, sic eos alloquens: *Notifico vobis, quia Virgo & Mater Domini MARIA locum ampliori dilectione fecit dignum Suessionis. Moneo vos, ut illuc veniatis.* Illi dum non magnopere curant verba, quæ audierant, ecce etiam matrona, quod primo indixerat, secundo reiteravit & abiit. Tanto attoniti miraculo, Suessionis tendunt, & venientes fores basilicæ obseratas perspiciunt, orant, exaudiuntur, ostia basilicæ Virginis Matris eis aperiuntur. Ergo quique rei, dum divino igne exuruntur, ad illud nobile templum Virginis Matris confugiunt; & dum esset idem templum languentibus plenum, audite, quam gloriosè in momento curantur. Locus ille antiquissimus & nobilissimus subtalare sanctæ Virginis Matris apud se continet. Quadam igitur nocte, dum omnes flerent, & mugitum cordis ex nimia angustia cum stridore dentium emitterent, conspiciunt lumen splendidum, & cum ipso matrem misericordiæ super altare descendere. Accedit Mater & Virgo ad unum de ægrotis, sciscitatur, an velit sanari; intelligit cupidum ejus desiderium sanandi. Tangit eum, sanatur, imperat, ut hæc itidem omnibus à se visa patefaciat. Tanguntur, sanantur, tota civitas lætatur: foramen, per quod ingressum lumen de lumine, quasi pro signo remanet, & ab omnibus veneratur. *(a)* Carnotum, ubi *(b)* camisia habetur ejusdem Virginis, innumera multitudo sanata est. Cameracus antiquissima & nobilissima civitas est, ubi templum habetur in honore ipsius Virginis Matris, ditatum de capillis, & de beato lacte ejus. Ibi multi infirmi sanati sunt, quorum numerum nemo novit, nisi solus Deus. Atrebati in templo Virgini Matri dicato tot & tanti curati sunt, ut omnis homo ad enarrandum elinguis

Cameracenses Atrebates.

Ee ee ee

(a) *Apud Carnutes.*
(b) *De ea & Belleforestius in sua Cosmographia.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

guis fiat. Hæc præcipua loca conscripsimus, sed si per alia loca in memoriam ejus dicata vellemus evagari, ubi inedicibili potentia cunctos inibi confugientes mirabilis Domini sanavit potentia, nec sensus, nec ratio ad hæc sufficere posset. Balduinus Rex Hierusalem moritur.

Notatio de cereo Atrebatensi. (a)

Sæviente per Galliam epidemica (b) ignis ardentis, ut vocabant, lue, quæ multis annis mortales afflixit, Virgo Deipara Anselmo, Atrebatensi Episcopo, & cytharadis duobus, Itherio & Normanno, noctu in basilica cathedrali orantibus, apparuit, eisque cereum ardentem tradidit, mandavitque, ut guttas ex isto cereo in aquas destillarent, easque ægris, atque igne ardente laborantibus potandas darent, valetudini recuperandæ. Quod quidem cum ab ipsis præstitum fuisset, infiniti pristinæ sanitati sunt restituti. Hujus rei historia spectatur hodieque in vetusto marmore expressa, Atrebati in basilica cathedrali, ad tumulum Lamberti, Atrebatensis Episcopi, hac addita inscriptione:

ANNO DOMINI MILLESIMO CENTESIMO DECIMO QUINTO, XVI. KAL. IUNII OBIIT BEATAE MEMORIAE LAMBERTVS HVIVS ATREBATENSIS SEDIS CARDINALIS EPISCOPVS, PER HVNC RESTITVTA EST DIGNITAS HVIVS EPISCOPATVS, QVAE PER MVLTA TEMPORA CAMERACENSI EPISCOPO FVERAT COMMENDATA. HVIC EPISCOPO ET DVOBVS IOCVLATORIBVS ITHERIO ET NORMANNO BEATA MARIA IN HAC ECCLESIA APPARVIT. DANS EIS CANDELAM PER QVAM SANANTVR ARDENTES IGNE MALO.

De hoc eodem cereo ita Meyerus in Annalibus Flandriæ, in rebus gestis anni 1095. A Lantberto, Atrebatium Episcopo, comprobatus est memoratissimus ille Atrebatium cereus, duobus histrionibus, Itherio & Normanno, de cælo (ut ferunt) per Virginem Matrem traditus, qui & alios quidē sanare morbos, sed præcipuè contra ignem sacrū præsentissima præstare dicitur remedia: unde & multi alii cerei, ut Brugensis, Falcobergensis, Bononiensis, Nigellanus, Arkensis, Blandecanusque derivati. *Adde &* Insulenseni; *quem Insulis, Flandrorum urbe, mercatu nobili, in sacello fori adservant, itemque* Pequicuriensem, in *agro Duaceno, apud Aquicinctum, & alios alibi celebres. Porro cereus ille Atrebatensis, etsi sæpius accendatur, & plures etiam per horas non rarò ardeat, nulla tamen sui parte minuitur, non sine ingenti miraculo. Quin imò cerei à me jam commemorati, & alii non pauci, ex guttis ejus unum in corpus collectis, (ut ex iis massa paullatim crescens hodieque spectatur) confecti sunt. Adservatur autem cereus Atrebatensis in ipsius fori sacello, à collegio, seu societate civium, quam Ardentium vocant, jam olim instituta & privilegiis cohonestata; à societate, inquam, hominum prorsus laicorum, non sine divina, ut mihi quidem videtur, præordinatione: ne quis à clericis aut sacerdotibus ad quæstum (ut religionis nostræ hostes hodie ferè calumniari solent) hæc talia confingi suspicetur.*

Ceterum Sixtus IV. Pont. Max. rei universæ historiam serio discuti, & per Notarios in Acta publica referri mandavit. Clemens vero octavus Indulgentias,

(a) Hæc Miræus, diverso tamen charactere inseruit,
(b) *Sigeb. an. 1089. & Baron. ibid.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

tias dictum sacellum visitantibus impertivit, diplomate an. 1597. Sept. XIII. dato.

Ne cui autem ista fortasse minus credibilia videantur, moneo similia legi apud Joannem Moscum, in Prato spirituali, & apud Gregorium Turonensem lib. 1. De gloria martyrum cap. 5. & 32. & alibi. Præter loca ab Anselmo Gemblacensi commemorata, fuit & Turnacum peste ista, ut appellant ignaria, seu sacro igne graviter afflictum, ut Meyerus, Annalium Flandriæ scriptor, in rebus gestis anni 1092. commemorat, additque eo ipso tempore à Radbodo, ejus urbis Episcopo, solennem supplicationem, iræ Dei placandæ, institutam fuisse; quæ hodieque ipso die Exaltationis S. Crucis quotannis institui solet. Apud Parisienses porro visitur etiamnum basilica S. Genovefæ, Ardentium, ut vocant, duratque mali hujus ac remedii memoria.

V.	XXI.	XXX.	XII.	1130	MC.XXX

Lotharius Rex urbem Spiram, alternis annis vicissim obsessam, tandem capit III. Nonas Januarii, feria VI. immunitate concessa. Lambertus, qui & Honorius, Papa moritur. Romanæ Ecclesiæ pax interpolatur, altercantibus duobus de Sede Apostolica, quodam Gregorio, & altero Petro Leonis, gente Romano, monacho Cluniacensi. Gregorius privilegium electionis ab Honorio Papa adhuc vivente, consensu quorumdam Cardinalium, sibi usurpat: Petrus altitudine sanguinis glorians, domum Crescentis invadit, cædibus hominum, rapinis, incendiis grassatur. Gregorius, veritus potentiam Petri, profugus à S. Paulo in Spoleto, emenso mari, tandem apud S. Ægidium appulit. Postea venit in Burgundiam, & à Cluniaco excipitur, & favore omnium Francorum celebratur. Deinde Lotharius, Rex Alemanniæ, quorumdam suorum Episcoporum ambitione delinitus, legationem à Francis de Gregorio benigne honorat, & in ejus electione conjurat. Peronæ ecclesia S. Fursei penitus comburitur. Fulco, Comes Andegavensis, fit Rex Hierusalem. Ecclesia S. Petri in Lovanio crematur cum toto opido. *Hugo de S. Victore simplicitate & morum honestate præcipuus habetur: qui & diversa opuscula conscripsit. (a) Domnus Aibertus ex monacho Crispiniensis in Hannonia cœnobii, consensu Lamberti Abbatis, claret reclusus: cujus vitam Robertus, Ostrevandensis Archidiaconus, diligenti stilo elucidavit.*

Consule Baronium, Alf. Ciaconium, & alios pontificiæ historiæ scriptores.

VI.	XXII.	XXXI.	XIII.	1131

Gregorius multo comitatu Episcoporum & Abbatum, à Francia exiens in Lotharingiam transit, & Dominica tertia Quadragesimæ, quæ est XI. Kal. Aprilis *(b)* Leodium venit. Ibi à Lothario, Rege Alemanniæ, & multis Episcopis & Abbatibus, tam Lotharingis quam Transrhenensibus, muneribus honoratur; tota civitas in obsequio fervet salutationibus, & epulis vacat. Dominica in Medio Quadragesimæ, Gregorius, cum curribus & rhedis, ab ecclesia S. Martini in publico monte, quasi Romæ via triumphali, usque ad capitolium S. Lamberti adscendit; Missam celebrat, Regem & Reginam coronat, conjugatos presbyteros excommunicat. Existimati sunt à quibusdam XXXII. Episcopi adfuisse, & Abbates LIII. Civitas Vultrajectum ex maxima parte concrematur, scilicet palatium Episcopi, & maior ecclesia S. Martini, & altera S. Bonifacii, & tertia S. Mariæ. Hugo *(c)* Candavena, *(d)* exortis inimicitiis con-

(a) Ex MS. Aquic.
(b) Consentiunt Dodechinus & Laurentius Leodicensis in MS. Episcoporum Virdunensium historia.
(c) Campdavena, Comes S. Paulli. Est hodieque opidum S. Paulli, apud Artesios, Comitatus titulo insigne, una cum ditione adjuncta.
(d) Vide supra *ad a. 1115.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

contra opidanos S. Richarii in pago Pontivo, totum opidum cum ecclesia S. Richarii penitus combussit: in qua ecclesia aliquot monachi & inæstimabilis multitudo promiscui sexus, quod dictu nefas est, simul concremata periit. Gregorius, qui & Innocentius Papa, Remis, post festum S. Lucæ Evangelistæ, concilium habuit cum Episcopis & Abbatibus CCC. mediante Francorum rege Ludovico, cum filio, qui secundus erat natu, nam primus antea coronatus, tunc forte Parisios venerat, & ut fertur à *(a)* dæmone in specie porci ludificatus, dum hac illac equum girat, subito corruit exanimis. Unde pater valde mœstus, Remos adveniens, secundum natu filium secum advexit, & à Papa inungi & benedici & coronari in Regem impetravit. Fredericus, Coloniæ Archiepiscopus, obiit. *(*) (b) Defuncto Roberto, Atrebatensi Episcopo, successit ei in pontificatu Alvisus, Aquicinensis ecclesiæ sextus Abbas, vir magna religionis & singularis severitatis. Cui in Aquicinensi ecclesia substituitur (c) Gotuinus septimus Abbas. Milo sancti Judoci in Nemore, ordinis Præmonstratensis, XV. Kal. Martii, consecratur Episcopus Tervanensis. Hoc anno inceptum est monasterium sanctæ Mariæ, Valcellensis ecclesiæ in agro Cameracensi. In Aurea Valle apud Treveros, beatus Bernardus sui ordinis monachos collocat.*

1132	VII.	XXIII.	XXXII.	II.

Rex Lotharius natalem Domini Coloniæ celebrat. *Hic tumultuante multorum diffidentium seditione, electio S. Ecclesiæ Coloniensis diu multumque cassata est.* Iterum tertia hebdomada Quadragesimæ, Coloniam veniens, nihil dignum regali serenitate egit. Deinde Aquas veniens in Pascha, nihil de statu regni ordinare voluit, immo omnium rerum querelas in respectu distulit. Domnus Bruno, ex clero S. Petri, Coloniæ fit Archiepiscopus. Ratisbona civitas tota pæne est combusta. Rex Lotharius, collectis viribus, Romam vadit cum Innocentio Papa; sed vario eventu rerum multas difficultates in eundo patitur.

(d) Sanctus Hugo, Gratianopolitanus Episcopus, transiit: cujus vitam virtutibus plenam Guigo, venerabilis Carthusiæ Prior, præcepto Innocentii Papæ eleganti stilo descripsit. Conventus monachorum, cum Abbate suo Radulfo, ex Anglia oriundo, venit ad locum, qui vocatur Valcelle, Kalendis Augusti. Hos adduxit beatus Bernardus, Abbas Clarevallensis.

1133	VIII.	XXIV.	XXXIII.	III.

IV. Nonas Augusti, luna XXVII. meridie facta est eclipsis solis fere dimidia hora, & stellæ visæ in cælo. Rex Lotharius veterem Romam ingressus, Innocentium Papam in patriarchio Lateranensi relocat, & ab ipso *(e)* in Imperatorem benedicitur. Sed Romanos à discidio partium nequiens revocare, dissimulato negotio, inefficax rediit. Petrus vero pseudopapa in domo Crescentis regnat, & alter in alterum prædis, rapinis, incendiis, desævit. In villa Namuco, dum vaccam occisam mango aperit, fætus duorum capitum apparuit. Legumen & avena hoc anno proventum messis satis sunt ementita. *(f) S. Mariæ ecclesia Tervanensis dedicata est à IV. Episcopis, scilicet Milone, ipsius civitatis Episcopo, Guarino Ambianensi, Simone Noviomensi ac Tornacensi, & Alviso Atrebatensi.*

| X |

(a) Consule historicos Franciæ.
(*) (b) Ex MS. Aquic.
(c) Gozuinus.
(d) Ex MS. Ortel.
(e) Baron. Lege.
(f) Ex MS. Ortel.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum	Anni Christi.
IX	XXV	XXXIV	IV	1134

Congregatio Malisnensis ecclesiæ, quæ est in Bracbanto, omnibus fidelibus salutem: XII. Kal. Febr. lupus venenatus & insanus, qui intra corpus suum tres colubros habebat vivos, consuetas latebras linquens, rura petiit, & innumeram multitudinem porcorum, ovium, canum, & armentorum, morsu venenato exstinxit. Postea, vasto impetu homines invadens, plusquam duodecim morsu suo male multavit; quorum IV. misera morte defuncti sunt: hi vero ante obitum suum nullum liquorem videre, vel gustare potuerunt. Tandem à quatuor viris fortissimis comprehensus & eviſceratus, fidem malitiæ suæ de colubris patefecit. Iste annus præ nimia siccitate satis calamitosus, quia avenæ, hordea & legumina proventum suum nimis sunt ementita. Theobaldus, Comes Blesiensis, sive Carnotensis, præ cunctis principibus Galliæ, magno pondere justitiæ eminet in Francia; religiosis monachis & clericis pius ac familiaris, ecclesiæ defensor, pauperum adjutor, mœrentium consolator, in commerciis negotiatorum cautus & discretus, in reis & à recto deviantibus ultor & vindex. Kalendis Octobribus, intempestæ noctis silentio, motus magnus factus est in mari, ita, ut litora sua præteriret, & tamen in se iterum resideret. Sequenti vero nocte, primo crepusculo, cum omni impetu terminos egrediens, omnia circumquaque, id est villas, castella, ecclesias ita pessumdedit, ut tres Comitatus, id est, Walecras, & Wales, & (a) Brebant, cum homine & pecore, penitus exterminaret. *Hoc anno, cœpit ædificari eremus Montis Dei, X. Kal. Junii. Norbertus, fundator ordinis Præmonstratensis, & Archiepiscopus Magdeburgensis, ab expeditione Italica, cum Lothario Imp. in Germaniam reversus, Magdeburgi moritur.*

X	XXVI	XXXV	V	1135

In civitate Tornaco natus est agnus unius corporis, duum capitum, IV. aurium, IV. oculorum, VIII. pedum. In villa, quæ dicitur Brania, mense Aprili, natus est infantulus, carens collo & capite, ocellos habens in spatulis. Lotharius Rex, & Fredericus Dux Suevorum paciscuntur. *Bernardus primus ex Francis Antiochenus obiit.*

XI	XXVII	XXXVI	VI	1136

Cœnobium S. Vedasti Atrebatensis concrematur, cum claustro & officinis & magna opidi parte; nec meminit aliquis nostra ætate, tot villas, tot civitates, tot castra, opida, vel municipia, concremata fortuito igne, quot in hujus anni spatio combusta esse referuntur. *Domnus Alexander, Leodicensium Episcopus, moritur.*

NOTATIO.

Explicit Chronicon Anselmi Abbatis Gemblacensis.

Quæ subnectuntur, ad annum usque Christi 1149. ex MS. potissimum codice Gemblacensi desumsimus; suntque à monacho, ut equidem existimo, Gemblacensi, illorum fere temporum æquali, adjuncta.

(a) Bebant.

Anni Christi.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*

AUCTARIUM GEMBLACENSE.

ANselmus VIII. Abbas Gemmelacensis cœnobii, obiit: qui adhuc juvenis, etsi corpore invalidus, tamen erga Dei cultum, & Scripturarum exercitium erat strenuus. Hic chronicam istam, à fine chronicæ, à Sigeberto, Gemblacensis ecclesiæ monacho, descriptæ, ad hunc usque annum produxit, & visa, vel à fidelibus relatoribus audita, posterorum notitiæ dereliquit. Discordiæ malum quam perniciosum sit omnibus, plus jam nostris tribulationibus, quam in codicibus legimus. Cum enim monachi cum opidanis, opidani cum monachis non concordarent in substituendi Abbatis electione; ad hoc usque processit malum discordiæ, ut Godefridus, Dux Lovaniensis, & Comes Namucensis, rupto pacis fœdere, hostiliter inter se concertarent multo tempore. Erat autem cernere miseriam, & omnium rerum deprædationem violentissimam, homicidia sæpissime fieri, villas cum habitatoribus concremari, in tantum, ut Gemblacensi opido, cum parochiana ecclesia, combusto, cum maximo inhabitantium periculo, Dei clementia, majus monasterium, quod est contiguum, undique grassante incendio, jam succensum, miro restinxerit modo. Vicini enim fluminis alveus rivo suo magna ex parte subito est evacuatus, ita, ut arenæ ejus cernerentur à circumcursantibus, & his, qui resistebant hostibus; ejusque aqua superfusa monasterio, in modum pluviæ, incendium omne restinxit Dei virtute. Ne cui autem videatur hoc incredibile, multæ hoc hodieque attestantur non solum laicales, sed & ecclesiasticæ personæ. Ludowicus, Rex Francorum *(a)* obiit; filius ejus æquivocus succedit. Rex Lotharius, multo regni sui congregato exercitu, Romam secundo proficiscitur, duorum de Sede Apostolica contendentium discordiam ad pacis & unitatis cupiens revocare concordiam. Mons Castrilocus, cum templo S. Waldetrudis, & toto pæne opido concrematur. Domnus Adelbero, ex clero Mettensi assumtus, datur Leodicensium Episcopus. Monasterium S. Dionysii in *(b)* Brokororht comburitur, cum claustro & omnibus appendiciis & opido; vix anno XII. interioris combustionis expleto. Rex Anglorum Henricus obiit, vir pauperibus, & ecclesiis Dei multæ benignitatis, ac per hoc etiam multæ liberalitatis. Angli, diu habita deliberatione, quem sublimarent regio nomine & honore, sine liberis defuncto Heinrico Rege, Stephanum, consobrinum ejus, constituerunt pro eo regnare. *Sanctus Leopoldus, Marchio Austriæ, moritur.*

1137	XII	I	I	VII

Rex Lotharius, anno uno & mensibus V. cum expeditione militari in Italia commoratus, ab ingressu abstinuit urbis Romæ; quia duorum de Sede Apostolica contendentium prælia & seditiones nequivit compescere. Rogerium Siciliæ Ducem, sibi resistentem, bellica congressione frequenter attrivit, provinciam ejus cæde & incendio devastavit; sed tamen eum ad deditionem non compulit. Dum ergo varius eventus belli esset, & nec hos, nec illos gladius consumeret, Rex Lotharius morte præventus, bellum cum vita finivit, & propter incursus undique imminentium hostium, non manifeste, sed quasi occulte, à suis delatus, in Saxonia

(a) Aliis an. 1135.
(b) In Broqueroja, apud Hannones.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

Saxonia est tumulatus. Bruno, Coloniensium Archiepiscopus, obiit in expeditione Italica, VI. anno sui præsulatus. Petrus Leonis decessit ex hac vita, qui Sedem Apostolicam retinere conabatur cum violentia. Ecclesiæ Dei & Gregorio Papæ pax est reddita, & cessaverunt seditiones & prælia. Arnulfus ex monacho sancti Nicasii Remis, datur Abbas Gemblacensis. Prudens lector, habeo tibi aliquid dicere, cupiens magis doceri, quam docere. Beatus Gregorius dicit, inconveniens esse, ea, quæ carent gravitatis soliditate, in libris congerere. Studiosis enim lectoribus non sunt utilia, sed fastidiosa. Hoc exemplo, nos de multis, quæ contingunt, conscribimus pauca, sed eminentiora: ut habeatur secundum legem chronicæ rerum gestarum breviter digesta veritas; & caveatur inutilis, & undecumque congesta prolixitas. Si autem aliquid conscriptione dignum æstimaveris à nobis prætermissum, studiosis scripturarum scias esse dimissum, quia non omnia possumus omnes, nec omnia volunt omnes: & laudatur quidam dixisse prudenter & breviter:

Quid dem, quid non dem, renuis tu, quod jubet alter.

(a) Guilelmus, Dux Aquitaniæ, & Comes Pictavensis, filiam, quam heredem habebat, Ludowvico, filio Regis Francorum, moriens sponsam dereliquit. Ad quam ducendam filius Regis profectus, interim patre Rege defuncto, in regno stabilitur; & regnum Franciæ, & Ducatus Aquitaniæ copulantur. (b) Abbas Fulco domum suam de Dunis, & domum de Claromaresch, quam simul incohaverat, in capitulo Clarevallensi, sub manu domni Bernardi, ordini Cisterciensi, die S. Petronillæ virginis, tradidit.

I	II	III	VIII	1138

Rex Danorum, audita morte Regis Anglorum, cum multo navium apparatu, cum militari & pedestri exercitu, fines Angliæ devastabat, omni crudelitatis genere, dicens, antecessorum suorum hereditario jure & collimitanei maris vicinitate, sibi magis deberi regnum Angliæ, quam Stephano Regi, & Northmannis, ex Wilhelmi bastardi pervasione. Rex Anglorum reputans periculosum, primo impetu cum tam efferato hoste non ex æquo confligere, habita dilatione, & inspecta oportunitate, dispersos longe lateque, & inhiantes prædæ, facili superavit congressione, multisque eorum aut interfectis aut captis, reliquos conpulit cum dedecore ad propria redire. Post mortem Regis Lotharii, non ferentes Principes Teutonici, regni aliquem extraneum à stirpe regia, sibi dominari, Regem constituerunt sibi Conradum, virum regii generis. Erat quippe ex sorore nepos Heinrici quinti Regis, quarti Imperatoris hujus nominis. Heinricus, Dux Bajoariorum, quia filia Lotharii Regis ei nupserat, & jam liberos ex ea susceperat, Conradum regno sublimatum, & se alienatum, graviter ferebat, & quoscumque poterat, ab ejus amicitia & fidelitate avertebat. *Malachias, Archiepiscopus totius Hiberniæ, & legatus S. Apostolicæ Sedis, Apostolicam ducens vitam, sanctitate, doctrina, & miraculis clarus habetur; qui & mortuum suscitavit: de quo Bernardus, Abbas Clarevallensis, qui vitam ejus luculento sermone describit, inter cetera sic ait: O virum Apostolicum, quem tot & talia nobilitant signa Apostolatus sui, in Clarevalle nutu Dei (c) sepelitur.* Hugo, post Brunonem datus Coloniensium Archiepiscopus, dum Romam adiret consecrandus, peregre est defun-

(a) Ex MS. Ortel.
(b) Ex eod.
(c) Aliis an. 1148.

Anni Christi. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymorum.*

defunctus, eique successit Arnulfus. * *Rainaldus, Remensis Archiepiscopus, obiit. Fulco, Abbas Dunensis, officium Abbatis dimisit, & domnus Robertus Brugensis, Abbas Dunis constituitur. Honorii Augustodunensis presbyteri chronicon desinit.*

1139 | II | III | III | IX |

Godefridus Lovaniensis, Dux Lothariensium, magnum patriæ suæ decus, vir suo tempore & tempori & honori sciens se decenter conformare, *(a)* moritur, & Affligemensis templi sepultura honoratur. Conradus, tertius Rex hujus nominis, Godefridum, filium Godefridi Ducis, facit paterni honoris successorem, ea maxime pro caussa, quia suæ conjugis sororem ei dederat uxorem. Heinricus, Dux Bajoariorum, adhuc contrarius existens Conrado Regi, nec attendens illud dictum mundanæ sapientiæ: Levius fit patientia, quidquid nefas est corrigere, irremediabili morbo tristitiæ, pervenit ad extrema vitæ. Gentis Anglorum principes à Rege suo dissentientes, dum alter alteri varie assentitur, gens tota per eos affligitur. Paludes & fontes, qui per aliquot annos tanta defecerant siccitate, ut putarentur non posse denuo refluere, mirantur multi non solum fluere, sed & solito majores aquas emittere. *Dejecta est vetusta Einhamensis apud Flandrenses ecclesia, & incæpta est nova à Snellardo Abbate. Ab isto anno cæpit fames, duodecim annos perdurans.*

MCXL. 1140 | III | IV | IV | X |

Eclipsis solis facta est IV. Non. Aprilis, advesperascente jam die, & cœlo serenissimo existente, sol, quasi tetro velamine, videbatur circumfusus eclipsica caligine. Exorta discordia inter Adelberonem, Episcopum Leodicensem, & Heinricum, Comitem Namucensem, multa hinc inde contigerunt mala, prædæ & incendia, cædes & homicidia. Caussa hujus discordiæ. Comes Namucensis ex inproviso aggressus opidum, quod Fossis dicitur, quia nomen tale sibi dat situs ipse loci, multis captis aut occisis, multa præda abducta, opidum totum cum monasterio B. Foillani combussit, ædificia lapidea, quæcumque eminentiora erant, destruxit. Heinricus, Comes Lemburgensis, dolens se privatum honore Ducatus, quem pater suus habuerat, Godefrido Duci rebellis erat, contiguos sibi possessionum ejus reditus invadebat, & sicubi prævalebat, nulli amicorum ejus parcebat. Godefridus Dux, graviter ferens insolentiam ejus, opidum S. Trudonis, cum multo equitum peditumque exercitu obsedit, cives ad deditionem coëgit, obsides promissæ sibi fidelitatis accepit. Deinde, cum eodem exercitu progressus, & Aquas-Grani opidum ingressus, cum multo potentatu, per biduum in sede judiciaria resedit, exactiones, quas Ducem Lotharingiæ exigere decebat, exegit, opidanos suæ fidelitati astrinxit, & ne Heinrici Comitis fautores essent, ostentatione potentiæ suæ deterruit. *(b) Heinricus Comes, filius Ducis Godefridi, superiore anno defuncti, militiæ cingulo deposito, Affligemensis monachus factus, cælestis militiæ signaculum accepit, & cito vocatus à Deo, migravit. (c) Samson, Carnotensis ecclesiæ Præpositus, Remorum ordinatur Archiepiscopus. Apud Tornacum, adolescens clericus, Henricus nomine, multa in spiritu vidit. Vitam quoque S. Eleutherii, Tornacensis Episcopi, notitiæ hominum tradidit, & alia multa tam de ipsius urbis episcopatu, quam de ceteris*

(a) Aliis an. 1140.
(b) Ex MS. Lipf.
(c) Ex MS. Ortel.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

ceteris rebus prophetavit: Otho, Babenbergensis Episcopus, Pomeranorum Apostolus, moritur.

IV	V	V	XI	1141

Conradus Rex quosdam regni sui optimates, sibi resistentes, cogit suo parere imperio, munitiones eorum oppugnando aut expugnando. Rex Anglorum Stephanus, non satis cavens dubios animos Principum, ficta sibi amicitia adhærentium, dum quosdam hostes expugnare nititur, à suis derelictus, & ab hostibus interceptus capitur, & custodiæ mancipatur. Plaga *(a)* ignis divini multos adurit; sed per intercessionem S. Dei genitricis MARIÆ, aliorumque Sanctorum, multis hac ægritudine laborantibus misericordia Dei subvenit. Rex Hierosolymitanorum cum suo exercitu, fultus auxilio Christianorum, loca sancta, ubi pedes Domini steterant, visitantium, Ascalonitas, omni commeatu excluso, terra marique oppugnat, quorumdam etiam hostium castra propinquiora expugnat. *(b)* Adelbero hujus nominis II. Leodicensium Episcopus, dolens fraudulenta invasione Comitis Raginoldi, jam per VII. annos violenter retineri castrum Bullonium, quod cum omnibus appendiciis suis Otbertus Episcopus multa summa argenti acquisierat episcopio Leodicensi, nec ferens tantum honoris & commodi ad præsens sibi & in posterum auferri Ecclesiæ Dei, oportunitatem exspectabat, qua juste repeteret, quod ecclesia injuste amiserat. Deus autem, qui ei ad hoc dederat affectum, bonæ voluntati ejus dedit effectum. Inspecta enim oportunitate, castrum obsedit, cum multa equitum peditumque multitudine: plus tamen de divino, quam de humano confidens auxilio, corpus B. Lamberti ad locum obsidionis jussit deferri, sic sperans, quod incohaverat, prosperari & accelerari. Nec frustratus est spe sua. In paucis enim diebus castrum recepit, cum Dei & S. Lamberti auxilio, quod multo tempore, multorum labore nimio, vix longa reddidisset obsidio. Quanta ibi contigerint, quanta etiam nunc contigant ad corpus B. Lamberti miraculorum insignia, quia non est hujus operis, prudentioribus relinquimus æstimanda, vel si eis placuerit describenda. *(c) Hugo, Prior ecclesiæ S. Victoris Parisiensis, multa Ecclesiæ sanctæ utilia scripta relinquens, diem obiit.*

V	VI	VI	XII	1142

Rex Anglorum, quibusdam pacis conditionibus solutus à captione, qua tenebatur, iterum Angliæ genti principatur. Rex Francorum frequenter admonens, & per se & per legatos suos, Thietbaldum, Comitem Blesiensium, ne violenter invaderet & retineret aliena, cum ei satis superque possent sufficere propria, animadvertit ea, quæ admonendo dicebat, surdis auribus audiri, decrevitque pugnando agere, ne posset contemni. Denique, cum multo comitatu aggressus castrum ejus, quod Vitrejacum dicitur, opidanos & milites sibi resistentes aut cepit aut occidit. Opido succenso, in tantum ignis excrevit, ut etiam castrum, quod in eo erat valde munitum, cum multo inhabitantium periculo, concremarit. In hoc prælio vel incendio capti, cæsi aut concremati ad mille quingentos sunt æstimati. In vicinia Lovaniensi mel stillavit de cælo, in modum roris, quod verum mel fuisse, probaverunt

(a) Vide supra an. 1129.
(b) Consentit Nic. Canonicus & Scholast. Leodicensis, qui victoriam ac triumphum S. Lamberti in hac expeditione Bulloniensi, contra Raginoldum, Comitem Barrensem, descripsit, exstatque MS. Leodici.
(c) Ex MS. Ortel.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

multi visu, gustu, & contrectatione. Conradus Rex in opido, quod Franckenfort dicitur, cum multa frequentia optimatum regni sui, curiam habuit, & quæ confirmanda erant, eorum consilio & judicio confirmavit, & corrigenda correxit. Deinde, cum non multo comitatu aggressus quosdam Sclavorum rebelles, regnum inquietantes, non, ut putavit, eos imparatos invenit, ideoque viriliter resistentibus ad horam cessit. Nec multo post incautis superveniens improvisus, multos eorum cepit aut occidit, multos eorum in fugam versos in flumen, quod contiguum erat, demersit, reliquos multa summa gratiam redimentes, ad deditionem compulit. In parochia Gemblacensi natus est puer monstruosus, qui miraculo & horrori se aspicientibus fuit, sed post modicum obiit. Godefridus junior, II. Dux Lotharingiæ, IV. anno sui Ducatus, immatura morte præripitur; hepatica passione consumtus, Lovanii in templo tumulatur. Succedit filius ejus æquivocus, primum adhuc agens ætatis annum.

1143	VI	VII	VII	XIII

Regnum Francorum magnam patitur perturbationem bellorum, per discordiam Regis & Principum, inter quos eminebat Tietbaldus, Comes Blesiensium. Rex Anglorum, necdum pacato regno suo, contumaces subjugare volebat, sed non valebat, quia tutam fidem nusquam reperiebat, & conatus suos non prosperari, sed frustrari dolebat. Conradus Rex concessit filio Godefridi Ducis junioris, adhuc puerulo, quidquid beneficii vel honoris antecessores ejus habuerant, de manu Imperatoris. Pagani vicini Hierosolymitanis Christianis, pertæsi malorum, & frequentis oppugnationis Christianorum, pactum pacis inierunt cum eis, & terras, quas eis Christiani abstulerant, & quæ incultæ erant, sub tributo colendas susceperunt ab eis. Gregorius Papa, qui & Innocentius, obiit. *(a)* Wido, qui & Cælestinus, Papa succedit.

1144	VII	VIII	VIII	XIV

Hiems hoc anno nimietate pluviæ & vento vehementi periculosa exstitit, & damnosa in tantum, ut silvas, templa, turres, & ædificia, quæ putabantur firmissima, aut funditus subverterit, aut magna ex parte destruxerit. *(b)* Wido, qui & Cœlestinus, Rom. Ecclesiæ præsidens, obiit. Gerardus, qui & Lucius, Papa successit. Fames gravissima hoc anno multos afflixit, & multos panis penuria pauperavit. In regno auté Anglorum in tantum dicitur prævaluisse, ut maximam utriusque sexus multitudinem contigerit fame interiisse; nec tantummodo pauperes & mediocres, sed & eorum multi, qui putabantur sibi sufficientes esse, duro famis gladio perurgente, coacti sunt aliò emigrare, ut malum inopiæ, si non ex toto evitare, saltem possent alleviare. Triticeæ messis maturitas & collectio provenit tardius solito; quia, nimietate pluviæ impediente, vix potuerunt messores VIII. Kal. Septemb. metere, quod aliquoties vidimus eos VIII. Kal. Augusti messuisse. *(c)* Fulco IV. Rex Hierosolymitarum, quinto decimo anno regni sui, vita decessit. Balduinus, filius ejus, ei successit. Rex Francorum, sciens, quia perturbatio capitis perturbatio est membrorum, ut sedaret perturbationes regni sui, acquievit confœderari Thietbaldo, Blesiensium Comiti. Conradus Rex sciens per se, sciens religiosorum virorum admonitione, quantum reveren-tiæ

(a) Guido.
(b) Consentiunt Onuphrius & Ciacon.
(c) Guil. Tyrius dicit an. 1142. defunctum, cui potius credimus.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

tiæ debeatur ecclesiastico ordini, cui Deus dicit, Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei: si quos elatos fastu sæcularis potentiæ contra Episcopos vel contra alios ecclesiæ sanctæ Prælatos noverat, insolenter agere, regia censura cogebat eos ab insolentia desistere, & illis, quos offenderant, decenter satisfacere. Vineæ & arbores fructiferæ non exhibuerunt solitam ubertatem, sed in proventu difficultatem, & in fructibus habuerunt raritatem & acerbitatem.

† VIII	IX	IX	I	1145

Regnum Christianorum, quod adquisierunt, exterminata multitudine paganorum, Hierosolymam & confines ejus urbes possidentium, sui exordii habet hunc annum quinquagesimum primum. Laus est & gloria Christi, quod Christiani, cum ejus auxilio, possident regionem, in qua per semetipsum, & per Apostolos initiavit Christianam religionem. Gerardus, qui & Lucius, Papa obiit. Bernardus, qui & Eugenius, ei successit. Remis in cœnobio beati Remigii, S. Gibrianus Scottus multis claret virtutibus, & multo populi concursu frequentatur. Adelbero, Leodicensis Episcopus, vita decessit. Heinricus, assumtus ex clero sancti Lamberti, secundus hujus nominis præsul, ei succedit. (a) Civitas (b) Edessa, quæ & Rohaiz dicitur, multo tempore à Christianis possessa, per negligentiam Christianorum & insidias paganorum capitur, omnesque, qui in ea inventi sunt, perfectæ ætatis Christiani trucidantur: adolescentes utriusque sexus, per diversas paganorum provincias, in servos & ancillas venundantur. Northmanni, qui subditi fuerant Heinrico, Regi Anglorum, parvi pendentes successorem ejus Stephanum, subdunt se regimini Comitis Andegavensium. Conradus Rex apud (c) Andernacum, in vicinia Treverorum, pentecosten celebravit, & quosdam sibi rebelles oppugnando & expugnando ad deditionem compulit. (d) *Obiit Ivvainus de Alost. Quidam Turcus, nomine Sanguinius, Edessam cepit, Christianos occidit in illa civitate degentes, & ecclesias profanavit.*

IX	X	X	II	1146

Hæresis Eunitarum intra Britannias pullulat. Horum princeps erat quidam perversæ mentis, Eunus nomine: qui cum esset idiota, & ipsos apices litterarum vix agnosceret, tamen polluto ore de divinis tractabat & disputabat. Hic nefario ausu, absque sacris ordinibus, Missas celebrabat indigne, ad errorum & subversionem perditorum hominum: Episcopos etiam & Archiepiscopos his, qui sibi adhærebant, ordinabat. Multa quoque alia faciebat scelerata, & divinæ legi contraria. Ad postremum, diabolico spiritu completus, in tantam prorupit insaniam, ut diceret & credi cogeret, se esse filium Dei, affirmans, se esse eum, per quem sacerdotes in Ecclesia generalem collectam solent terminare, dicendo, Per eundem Dominum nostrum. Quanta autem turpia & execrabilia agant in abscondito hæretici isti, qui vocantur Eunitæ, id est, sequaces Euni, bonum est silentio tegere, ne horrorem incutiant, vel etiam errorem generent infirmis auditoribus. Fames gravissima jamdiu concepta in tantum longe lateque prævaluit, ut excrescentem pauperum multitudinem nullatenus sine magno gravamine sustentare

 possent

(a) *Codex Aquic. hic annum Christi 1145. incohat.*
(b) *Consentiunt Dodechin. Tyrius, & Ursperg.*
(c) *Athernacum.*
(d) *Ex MS. Ortel.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

possent hi, qui respectu Dei, vel pietatis affectu manum misericordiæ porrigebant eis. Multos etiam, qui victu & aliis necessariis abundabant, malum famis ad mendicitatem deduxit. Occidentales Christiani, dolentes de subversione urbis Edessæ, quæ & Rohaiz dicitur, quam pagani superiore anno vastantes, cultum Christianitatis in ea omni spurcitiarum genere contaminaverant; pro his, inquam, omnibus justo dolore commoti, uno animo, pari consensu, ad debellandos eos proficisci deliberant. In tantum autem erant omnes promti & alacres ad hanc profectionem, ut & Conradus, Rex Teutoniæ, & Ludowicus, Rex Franciæ, religiosorum virorum, *& præcipue Bernardi Abbatis Clarevallensis*, monitis animati, & ipsi promto animo ad hanc expeditionem sese accingerent. *(a) Tornacensis ecclesia, quæ per quingentos & amplius annos Episcopis Noviomensis ecclesiæ commendata fuerat, proprium Episcopum Anselmum nomine, ab Eugenio III. Papa recepit, Bernardo, Abbate Clarevallensi, inter alios procurante. Othonis, Frisingensis Episcopi, chronicon explicit.*

1147	X	XI	XI	III

Conradus Rex Heinricum, filium suum, Aquis-Grani in Regem sublimat, ne post decessum suum regnum absque Principe remaneret, & aliqua rerum perturbatio. *(b)* Multi Christianorum, per mare Anglicum profecti, ad debellandos Saracenos, tandem emenso mari, in Gallitia apud S. Jacobum applicuerunt: & inde moventes exercitum, pervenerunt ad urbem Saracenorum potentissimam, quæ Ulissibona dicitur. Ubi vario belli eventu cum Saracenis dimicantes, adjuvante Domino, potiti sunt victoria, & occisis, vel exterminatis Saracenis, urbem ipsam & omnem in circuitu viciniam quiete possederunt. Eclipsis solis facta est circa horam tertiam diei, VII. Kal. Novembris: necdum quoque ad purum redintegrato solari lumine, sed adhuc circumfuso eclipsica caligine, stellam in aëre conspicabilem multi suspexerunt. Fuerunt & alii, qui dixerunt, se in ipso orbe solis majestatem divinam vidisse, eo modo, quo à pictoribus in libris depingi solet. In natali Domini fulmen irrupit templum Hierosolymis, & de columna ex lapidibus facta, quæ sepulcro Domini proxima erat, duos lapides grandes excussit. Inde ad locum baptisterii percurrens, lapidem marmoris concavum, qui aquam baptismi continebat, minutatim confregit. Indeque in montem Sion pervolans, turrim basilicæ pulcherrimam ex magna parte perfregit. *(c) Pars Christiani exercitus, Hierusalem navigio petens, Olisiponem urbem Hispaniæ, virtute Dei Saracenis pulsis, cepit & Christianis reddidit. Conradus Imp. cum L. & amplius millibus militum, & innumerabili manu peditum, transito mari, quod brachium S. Georgii dicunt, tum dolo Græcorum, tum incursione Turcorum, tum penuria famis, pene totum exercitum amisit. Monachi duodecim cum Laurentio Abbate, & quinque Conversis, à beato Bernardo ex Clara valle in Brachantum missi, Villariense monasterium ædificarunt.*

1148	XI	XII	XII	IV

Conradus & Ludovicus Reges, qui superiore anno cum infinito exercitu fuerunt trans mare, ut paganos debellarent, nihil prospere fecerunt; sed tantis exercitus eorum attritus est infortuniis, tum fame, tum morta-

(a) Ex MS. Ortel.

(b) Dodechinus refert, 200. fere naves Anglicas & Flandricas huic expeditioni Lusitanicæ interfuisse.

(c) Ex MS. Ortel.

mortalitate, tum ferro hostium, ut de tot millibus tam copiosæ multitudinis vix pauci repatriaverint. Et quamvis occulto, quo nescitur, Dei judicio hæc acciderint, constat tamen, quia in hostico illo multa scelera, multa illicita & flagitiosa patrata sunt ab eis, & ob hoc ira Dei ascendente super eos, omnis conatus eorum in vacuum cessit. Nec facile invenies sive in historiis, sive in annalibus, quod ab exordio Christianitatis usque ad tempus istud tanta multitudo populi Dei tam subito & tam miserabiliter deperierit, sicut nunc factum est. Eugenius Papa, collecta generali synodo Remis, multa super statu Ecclesiæ tractavit & confirmavit. Inter alia statuit, ut decreta Innocentii Papæ, prædecessoris sui, rata & inconvulsa permanerent: quidquid autem Petrus Leonis pseudopapa statuerat vel ordinaverat, irritum haberetur, promulgans sententiam sic: Ordinationes factas à filio Petri Leonis, & ab aliis schismaticis & hæreticis evacuamus, & irritas esse censemus. In hac synodo adductus est supra dictus hæreticus Eunus, & præsentatus Papæ, à quodam catholico Britanniæ Episcopo. Hic igitur in audientia omnium, de sua perversa hæresi discussus & convictus, vitam quidem & membra Episcopo, qui eum adduxerat, expostulante retinuit, sed tamen præcepto Papæ, in custodia relegatus, & ibi post non multum temporis mortuus est. In hac Synodo Archiepiscopi, Episcopi & Abbates, usque ad mille centum resedisse dicuntur. Terrores de cælo & tempestates ultra solitum, alias clementius, alias inclementius acciderunt. Mense Martio VIII. Kal. Aprilis, cum dies jam ad vesperam inclinaret, gravissima fuere tonitrua, cum ingenti coruscatione & procellosa pluvia. Non autem evenit tunc, quod alio tempore evenire solet, ut sonus ille ad aures hominum paullatim perveniat, ac deinde crescat in majus, sed ita repente & insperate increpuit fragor ille tonitrui, ut omnes, qui audirent, magno metu & admiratione concuteret. Item mense Julio in diversis locis magna tonitruorum & fulgurantium tempestatum detonavit procella; sed in castro Laudunensi plusquam alias vis tempestatis desævit. Nam in monasterio S. Vincentii, cum monachi Completorium canerent, fulmen irrupit basilicam, & duos monachos in choro stantes percussit & exstinxit: inde ad majus altare provolans, pallas lineas, quæ altare velabant, exussit. Accidit autem ibi quiddam mirabile: quia major palla, quæ desuper totum altare ambiebat, aliis pallis ardentibus ardere non potuit. Dicitur autem, quod alia multa in eadem basilica ex ictu fulminis acciderunt; sed sufficiunt ista ad cognoscendum, quantus sit terror divinæ districtionis. Cameracus civitas ex magna parte sui incendio conflagravit, & principalis ecclesia, cum claustro & palatio Episcopi, monasterium etiam beati Autberti. Hoc etiam anno combustum est cœnobium sancti sepulcri in eadem urbe, paucis annis à priore ejus combustione transactis.

Consule Baron. Car. Sigonium, de regno Italiæ lib. II. & alios.

(a) Daci & Westfali ac Saxonum duces consenserunt in hoc, ut aliis euntibus Hierosolymam contra Saracenos, ipsi vicinam sibi Sclavorum gentem aut omnino delerent, aut cogerent Christianam fieri. Et cum jam ad arma ex utraque parte ventum fuisset, Teutonici, accepta pecunia, vendiderunt Dacos, cœptoque prælio se subtrahentes, multa millia Dacorum occidit Sclavorum gladius.

(b) Ludovicus, Rex Francorum, fere cum XXX. millibus equitum, & magna multitudine peditum, postquam præscriptum mare transiit, fraude Manuelis, Imperatoris Constantinop. & penuria famis, & persecutione hostilis exercitus,

(a) Ex MS. Gembl.
(b) Ex MS. Ortel.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

tus, majore parte exercitus amissa, Salaminam venit, & inde navigio Antiochiam petiit. Camberonense monasterium, ordinis Cisterciensis, in Haginoia fundatur. Alnæ ad Sabim fluvium monachi item Cistercienses per beatum Bernardum collocantur, petente Heinrico, Episcopo Leodicensi.

NOTATIO.

Explicit codex MS. Gemblacensis.

Quæ sequuntur usque ad annum Christi M. CLXIV. ex MS. codice Lipsiano potissimum transscripsimus: suntque ab Affligemensi, ut equidem arbitror, monacho in Brabantia Benedictino, horum temporum æquali, in posterorum gratiam, litteris consignata. Datur id colligi ex iis, quæ an. 1152. itemque 1154. & alibi commemorantur.

AUCTARIUM AFFLIGEMENSE.

1149	XII.	XIII.	XIII.	V.

IMperator Conradus, & Rex Franciæ Ludovicus, sine ullo effectu procinctum solvunt, & ab itinere Hierosolymorum revertuntur, numquam audita tanta infelicitate tanti exercitus. Hiems gravissima IV. mensibus invaluit & prævaluit. *(a) Hoc anno consecrata est ecclesia S. MARIÆ, Valcellensis cœnobii, à Samsone, Remorum Archiepiscopo, VII. Kal. Junii.*

MCL.

1150	XIII	XIV	XIV	VI

Orta est contentio inter Heinricum Episcopum Leodicensem, & Heinricum Comitem Namucensem. Comes quidem, ut dominaretur, intendebat; Episcopus, ut sui ab ejus dominatione & gravi oppressione liberarentur, satagebat. Milites Comitis in quadam villa, quæ vocatur Hoylon, convenerant: quorum unus, qui potior videbatur, manus in Episcopum, ut caperet, injecit: sed ipse se ab eo subripiens, iratus suos ad eorum subversionem fortiter incitavit. Tandem, nescio quo infortunio, ecclesia succensa est, & omnes, qui in eam confugerant, combusti sunt, miserabiliterque perierunt. Tandem congregato utrimque exercitu, congressi sunt; Episcopus superior factus est. Comitem fugavit, de suis potentiores cepit, sed cum miserabili cæde multorum victoria potitus est. *(b) Theodericus, Comes Flandrensis, revertit ab Hierosolymis.*

1151	XIV	XV	XV	VII.

Fructus terra uberes habuit, sed pluviarum inundatione, à festivitate S. Joannis usque ad medium Augustum, omnia vastante, vix ad maturitatem perduxit. Nam vinum & ceteri fructus magna ex parte defecerunt, & quod de uvis collectum est, in acorem versum est. *(c) Radulfus, primus Abbas hujus cœnobii Valcellensis, III. Kal. Januarii migravit è mundo: cui successit Riquardus, & ipse de Clara valle sumptus moribus maturus, & temperatus in omnibus. (d) Ludovicus, Rex Francorum, Leonoram uxorem suam repudiavit, & Ducatum Aquitaniæ amisit. Erat enim filia Guilelmi, Ducis Aquitaniæ. Ipsa vero nupsit Henrico, Duci Normanniæ, filio Gaufridi, Comitis Andegavorum, qui postea in Anglia regnavit. Ludovicus autem secundam duxit uxorem Constantiam, filiam Alfonsi, Regis Hispaniæ. In civitate Atrebatensi, post Aluisum Episcopum, qui in expeditione Hierosolymitana obierat, ordinatur Godescalcus IV. Episcopus.*

| XV |

(a) Ex MS. Ortel.
(b) Ex MS. Aquic.
(c) Ex MS. appendice Orteliana, cujus auctorem hic dissito, monachum fuisse Valcellensem.
(d) Ex MS. Aquic.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.
XV	XVI	XVI	VII	1152

Conradus Imp. diem ultimum claudit; cui successit Fredericus, consobrinus ejus. In Ecclesia S. Nicolai, quæ constructa est in opido Brusellensi, *(a)* Deus per beatam Virginem operatus est tanta miracula, quod à temporibus Apostolorum adeo magna & frequentia in tam brevi tempore nusquam sint audita. Dum enim consensu Abbatis Affligemensis, & consilio fratrum, feretrum in honore S. MARIÆ, auro & argento operiendum, ab ecclesia Wauerensi, cum ceteris reliquiis, quæ in eadem continentur, fuisset allatum, & in ecclesia S. Nicolai decenter locatum, statim operante divina virtute, per merita gloriosæ Virginis, cæci visum, surdi auditum, claudi gressum recipiunt, & tot infirmi variis languoribus oppressi, à paschali hebdomada usque in diem Nativitatis S. Joannis, sanitatem optatam consecuti sunt, ut si fratres supradictæ ecclesiæ hæc per singula stili officio fidelium memoriæ commendassent, non parvum volumen posteris profuturum conscripsissent. Hoc bono odore tota provincia in brevi respersa, non solùm ex nostris, sed & ex valde remotis partibus factus est concursus divitum & pauperum, diversæ ætatis & utriusque sexus fideles cum oblationibus suis convenerunt, & tantam pecuniam, quæ non facile numerari potest, hac ratione dividendam obtulerunt; partim scilicet in sustentationem pauperum, partim restaurationem ecclesiarum, partim in usus fratrum in ecclesia *(b)* Affligemensi vel Wauerensi Deo servientium. Abbas etiam Affligemensis & fratres ejus, pedites usque ad ipsum opidum convenerunt, ubi albis vestiti & cappis induti, processionem multitudine monachorum composite & honeste ordinaverunt: & sic cantando, Deum & ejus genitricem collaudando, cum magna gloria & applausu totius populi, qui ea die dicuntur fere ad XXX. millia convenisse, in ecclesiam S. Nicolai intraverunt. Attestati sunt fideles, numquam se aliquo conventu, qui factus sit aliquando, sive Imperatoris, sive jussu Rom. Pontificis, tam honestam, & tam bene ordinatam processionem vidisse. Quoddam insuper beneficium, quod non est silentio prætereundum, imo super cetera commendandum, ipsa gloriosa Domina contulit toto illo tempore fidelibus suis; per quod bella multa, quæ jam instigante maligno concitata fuerant, & seditiones consopitæ quieverunt. Dum enim ex diversis partibus multi convenissent, de quibus auditum est, quod inimici essent ad invicem, statim sine ulla exactione pecuniæ, vel qualibet satisfactione, quæ inter sæculares in hujusmodi negotiis solet fieri, solo Dei timore, & amore piissimæ matris correpti, interventu fidelium, in pace reconciliati sunt. Hoc finito tempore, relatum est feretrum in supra nominatam ecclesiam cum reliquiis, nec tamen toto illo anno desiit mater misericordiæ à cœptis circa infirmos beneficiis. Ecclesia S. Bertini, cum omnibus appendiciis suis, combusta est in ipso festo S. Bertini, dum matutinorum solennia agebantur.

I	XVII	XVII	IX	1153

Eclipsis solis facta est VII. Kal. Febr. in II. feria: V. Idus Februarii II. feriæ tonitrum auditum est. *(c)* Brusellenses opidani injuriam, quam præterito anno Abbati Affligemensi & fratribus ejus intulerant, hoc anno correxerunt, hoc scilicet modo: quia ipsi Dominam nostram (sic enim

(a) Bruxellis in templo S. Nicolai, meritis B. Virginis plurima patrantur miracula.
(b) Hassligeniense.
(c) Bruxellenses.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

enim ajunt) de ecclesia Wauerensi devote & humiliter tollentes, cum honore susceperunt, & suo tempore pacifice & cum gaudio remiserunt.

(a) Eugenius Papa diem ultimum claudit: succedit ei Conradus, S. Sabinæ Episcopus, Anastasius appellatus, vicarius domini Papæ, prædecessoris sui. Domnus quoque Bernardus, Abbas Clarevallensis, qui, quasi lucifer exortus, ordinem nostrum illustrabat, migravit ad Dominum: cujus vita & doctrina in tantũ excellit, ut minus sit, quidquid in ejus laude dictum fuerit. Hoc anno tanta sterilitas agris nostris incubuit, quod vix ad duorum vel trium mensium nobis victum suffecit omnis copia messis nostræ. Turbo gravissimæ tempestatis per fines nostros viam molitus, quasi sulcum ducens, unius diei itinere, quæque velut flammis depasta consumens, lugenda vestigia reliquit.

Ascalon *(b)* capta est ab exercitu Domini, qui est Hierosolymis, & possessa à nostris; multo tamen labore ac diuturno bello, multis etiam periculis & gravibus damnis prius exercitu afflicto. Namque diebus S. Dei genitricis purificationi proximis, Rex Hierosolymorum procinctum movit, portas obsedit, & muros civitatis diffuso exercitu, vallavit: nocturnis excubiis, diurno bello incessanter eis imminens, usque in festum Assumptionis ejusdem sacratissimæ Virginis, moras pertrahens, & infatigabilis perdurans. Proxima ergo die illius sacratissimi festi, turrim cum suis machinamentis muro admovit; & artificio subterraneo actum est, ut murus cadens latum ingressum nostris præberet. Itaque nostri ruunt & irruunt; primus præpositus & dux illius exercitus, qui fraternæ societatis professione templo militant, cum suo cuneo irrupit, & usque ad plateam civitatis, agmine suorum stipatus, perveniens gradum fixit: ibi artatus angustiis platearum, maceriis cinctus, & superemirentibus tectorum domatibus, & omni parte confluente turba, circumventus opprimitur, & cum omni turba suorum obtruncatur. Quorum capita in unum cumulum sunt congesta, ut Regi Babyloniæ, pro signo victoriæ, ostentarent: corpora vero in muro suspenderunt, nobis improperantes, & verbis blasphemiæ exercitum Dei provocantes. Tandem nostri in Domino confortati Regi dicebant, ut viriliter pugnaret, & de Dei misericordia non desperaret, cujus tunc maxime adesse solet auxilium, cum deest nec spectatur humanum. Quod ergo Christianorum proprie præsidium est, confessione peccatorum, eleemosynarum largitate, & devotissimis supplicationibus, se Domino committentes, & S. Dei genitrici vota facientes, tertia die ad murum accesserunt, instrumenta bellica, machinas & balistas admoverunt, fide constantes. Crux vero Dominica in manibus Patriarchæ agmen præcedebat, certissimum victoriæ pignus quod semper nostris in omnibus præliis fuit. Tum vero virtus Domini manifesta fuit, linguas blasphemas edomuit, & omnem confidentiam superborum dejecit, & consilia dissipavit. *(c)* Vir ille, qui præsens fuit, & omni tempore obsidionis in exercitu duravit, quod vidit, nobis narravit. Percussi sunt omnes cæcitate, ita, ut cum molares lapides balista suo impetu in medio eorum emitteret, nullus lapidem venientem viderit, ut à loco cederet, ictumque lapidis declinaret. Quid multa? coacti sunt, quam negaverant, Dei confiteri virtutem, & quem blasphemabant,

(a) Consentit Onuph.
(b) Tyrio an. 1154.
(c) Nota fidem scriptoris.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

bant, suorum esse fidelem protectorem & adjutorem. Ergo ultra differre non valentes, civitatem in manus Regis tradunt, & ex illo tempore Ascalon nostra facta est, & à nostris possessa. Istud inter maximè miranda miracula miraculum esse videtur, quod urbs CL. turribus prævalidis munita, & cænaculis domatum in plateis suis, quasi crypta laqueariis supertecta, *& quodammodo inexpugnabilis*, tandem aliquando vinci potuit: quod in historiis veterum nusquam legitur.

(a) Bernardo in Claravalle successor datus est Robertus Brugensis, Abbas Dunensis in Flandria, ab ipso praelectus. Tunc domus Dunensis IV. mensibus absque pastore vacabat: donec Albero, ab ipso Roberto transmissus, ipsi in regimine successit, quod duobus annis tenuit. (b) Pax inter Stephanum Regem Anglorum, & Henricum Comitem Andegavensem restituta est, conditione interposita, ut Stephano mortuo, ipse Heinricus in regno Angliæ succederet. Ipse siquidem Heinrici Regis Anglorum ex filia nepos, & regnum Angliæ hæreditario jure repetens, tam per se, quam per coadjutores suos, terræ multa mala intulerat, cum Dux esset Normanniæ & Aquitaniæ. Filiam enim Guilelmi Ducis Aquitaniæ, à Ludovico Rege Francorum titulo consanguinitatis opposito relictam duxerat; ex cujus parte Ducatum illum habebat. In Ascalonensi obsidione, mortuo Bernardo Sidoniensi Episcopo, Almaricus Abbas Canonicorum regularium, in loco, qui dicitur S. Abacuc, sive S. Joseph ab Arimathia, illi subrogatur.

II	XVIII	XVIII	X	1154

Anastasius Papa ex hac vita decessit: succedit ei Adrianus, antea Nicolaus dictus, Episcopus Albanensis. Rex in Anglia constitutus est Heinricus, cujus avus fuit ille magnus & famosus Angliæ Rex Heinricus. Filia namque ejus, quæ Imperatori nupta Imperatrix dicebatur & erat, Comiti Andegavensi in conjugio post ejus excessum copulata, hunc, qui *(c)* modo regnat, de eo suscepit, & fratres ejus. Qui cum adhuc lactens sub ubere nutricis esset; defuncto avo ejus Heinrico Rege, cum cunabulo in Angliam deportatus est. Et ibi electione omnium Principum, datis juramentis in regno confirmatus est. Et quia sub manu procuratoris, usque ad legitimos annos eum servari oportebat, electus est Comes Stephanus, cognatus ejus, qui regnum regeret, & eum educaret. Qui Stephanus à Principibus persuasus, & eorum adulationibus nimis prono favore se inclinans, supplantator & perditor factus, regnum invasit & tenuit. Hoc comperto, mater supra modum mulieris animo attollitur & effertur: nec mora intercedente, Angliam cum exercitu ingreditur; multis & gravibus præliis commissis, multa audacter opera patravit. Ad ultimum post plurimos annos, jam adulto illo juvene, filio suo, Stephano etiam subito, nec satis nota morte defuncto, filium suum Heinricum in regno constituit *(d) Stephanus Rex Anglorum obiit: Heinricus supra nominatus absque difficultate & contradictione successit. Vuicelinus Vuandalorum Apostolus moritur.*

III	XIX	I	XI	1155

Imperator Fredericus, præterito anno profectus, hoc anno Romam pervenit, multis in itinere laboribus attritus, & diversis hostiliter obsistentibus: quos omnes superavit, & ad deditionem atque subjectionem compulit: Romanis Principibus mandavit, ut se cum pace susciperent, & subjectionem non negarent. Quod illi renuerunt, dicentes,

(a) Ex MS. Ortel.
(b) Ex eod.
(c) Nota ætatem scriptoris.
(d) Ex MS. Ortel.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

quod nisi, ad quas vellent conditiones, acquiesceret, ipsos non subjectos, sed hostes sentiret. Imperator Romam armatus ingreditur, Papam Adrianum amicum sibi inveniens, in ecclesia S. Petri benedictione (a) coronatur. Interim exercitus ejus, hostium non ignorans insidias, totum procinctum ecclesiæ S. Petri armatus circumdederat; donec omnibus expletis, Imperator egrederetur. Romani quibusdam residuis, quos incautos occupaverant, interfectis, cum Imperatore congrediuntur: sed mox in fugam versi, ad Tiberis alveum coguntur. Quanti in congressu ceciderint, quanti in flumine submersi sint, scriptis committere non audeo. Imperator victor regreditur.

Multis annis sterilitate terræ & necessariorum penuria nobis laborantibus, hoc anno tritico omnino deficiente, in ultimo discrimine, quid agendum esset, vix anxiis potuit occurrere. In hoc tamen ad ultimum stetit sententia, ut, pecunia mutuo amicorum fide sumpta, emeremus victui necessaria. Misimus ergo fratres nostros in aliam regionem, qui sollicite injunctum negotium exsequuntur, & remenso itinere, onerata nave iter carpentes, ad opidum, (b) Aldenardum dictum, pervenerunt. Est ibi locus, in quo molendina & cataractæ, quæ aquarum transitum suscipiunt & reddunt, ita angustum & periculosum efficiunt ipsum locum, ut navis nostra transitura, firmissimis funibus posti astricta teneretur, donec ipsam charybdim evaderet & pertransiret. Ergo tanta cautela, tanto conamine navis, ad illam voraginem & præcipitem cursum aquæ frementis adducta, imo impulsa, in medio fervore insani æstus, suis præsidiis destituitur. Solvuntur retinacula, rumpuntur fines, omnisque conatus frustratur. Navis præcipiti cursu violenti amnis rapta, nunc sursum ejecta, nunc in imum præcipitata, tandem ad pontem, qui proximus erat, undarum concursione, & violenta concussione impegit in postem firmum & fortem, qui sustentabat pontem: quem pontem confregit, ipsa nullum dispendium passa, libero & securo cursu pertransiit. Quid ad hoc dicemus? Largitori bonorum omnium gratias agamus.

Godefridus junior, Dux Lotharingiæ, Margaritam, filiam Heinrici Comitis Lemburgensis, in conjugio sortitus est: per quod tandem rebus omnibus pace compositis, contentio longo tempore protracta, ea conditione finita est, ut Godefridus confirmatum sibi Ducatum, sine ulla contradictione, advocatiam S. Trudonis, castellum Rode obtineat, atque omnium, quæ possidet idem Comes, post decessum ejus, medietatem accipiens, hæreditario jure successor fiat.

Arnoldus, hæreticus & schismaticus de Brixia, discipulus magistri Petri Abailart, à quinque Apostolicis excommunicatur: tandem sub Adriano Papa laqueo suspenditur, corpus ejus igne crematur, & combusti cineres in Tiberim projiciuntur.

1156	IV	XX	II	XII

(c) Fredericus Imperator, relicta uxore sua, duxit Agnetem, filiam Comitis Burgundionum, Rainaldi nomine, ultra Saonam; quam patruus suus, Comes Wilhelmus, artæ turris custodia diu clausam tenuerat; sed de manibus ejus liberata, Imperatori copulata est.

Heinricus junior, Rex Anglorum, exercitum copiosum, & magnum belli

(a) *Consule Dodechin. Baron. & alios.*
(b) *Aldenardam, veterum Nerviorum opidum, ad Scaldim fl. in Flandria.*
(c) *De his omnibus consule Baronium & alios.*

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*	*Anni domini.*

belli apparatum, quem proposuerat ducere in Hiberniam, ut eam suo dominio subjugaret, fratremque suum consilio Episcoporum, & religiosorum virorum illi insulæ Regem constitueret, convertit contra Regem Francorum; hac scilicet de causa, quia uxorem ejus ab eo relictam in matrimonium duxerat, cujus patrimonium satis magnum & amplum, Ducatum scilicet Aquitaniæ, & omnia ipsi subjacentia, Rege contradicente, possidere contendebat. Inde gravis & longa contentio inter eos exorta est; ita ut in partibus utriusque regni viderentur urbes destrui, villæ & opida cremari, homicidia, deprædationes rerum omnium violenter fieri, & à Pyrenæis montibus pæne ad fines Flandriæ, hoc malum quasi pestis gravissima intolerabiliter grassari.

(a) Philippus, filius Theoderici Comitis Flandrensium, filiam Rodulfi, Veromandensium Comitis, Elizabeth, uxorem ducit Bellovaci. (b) Fredericus Imp. à Papa Adriano & Rolando Cancellario, pro uxoris suæ primæ divortio, vehementer arguitur. Quod ille agrè ferens, Cardinalibus Romanis introitum civitatum & ecclesiarum regni sui interdixit. Heinricus, Marchio Austriæ, creatur primus Dux Austriæ, à Frederico Imp. Ratisbonæ.

V	XXI	III	XIII	1157

Theodericus, Comes Flandriæ, jam tertio profectus, cum quibusdam Principibus terræ suæ, ducta etiam uxore sua Sibylla, zelo pio devotionis accensa, cum quadringentis militibus, & copioso belli apparatu, Hierosolymam, Philippus filius ejus Comitatum suscepit. Hanc Theodericus ea tempestate in tanta perturbatione & desperatione invenit, ut jam timerent finibus suis expelli, loca sancta à gentibus profananda, totamque terram possidendam relinqui. Noradinus enim, Sanguinii filius, rupto pacis fœdere, primo improvisis superveniens, eis congressus superavit. Secundo in vigilia pentecostes congrediens, fere sexcentos in exercitu probatos, quosdam templi, quosdam Regis milites cepit, occidit, Regem vix fuga elapsum, ceterosque in castrum Belinas impulit, terramque usque maritima, nullo resistente, progrediens, multa cæde vastavit. In tanto timore positos Dominus adjutor in oportunitatibus, in tribulatione, per Comitem supradictum hoc modo consolatus est. *(c)* Ipse namque Dei confisus adjutorio, & Sanctæ Crucis, quæ in exercitu ferebatur, munitus signaculo, adjuncto sibi Rege, audacter congressus, Noradinum cum suis superavit, superatos humiliavit, humiliatos ad pacem poscendam compulit. Castellum, quod Cavea dicitur, nostris valde infestum, (quippe qui per illud infra VII. annos fere XV. millia de suis amiserant) magna instantia & fortitudine superatum, positis in eo militibus, obtinuit. Inde circa natale Domini Antiochiam veniens, duo castella, Harenc & Femie acquisivit, tertium destruxit, & quæcumque Princeps ipsius Raimundus incuria & insolenti temeritate amiserat, Turcis irruentibus, cum maxima parte exercitus sui occisus, ipse viriliter agens recuperavit. Deinde progressus in ulteriora, Cæsaream Cappadociæ obsedit, obsessam quarto die cepit: & quia retinere non potuit, utpote à nostris longe positam, destruxit: & sic omnia prospere agens, ad suos Hierosolymam cum magna gloria & gaudio Christianorum reversus, ibidem biennio commoratus est. Uxor ejus Bethaniæ religionis habitum suscepit.

Consule eundem & Vitriacum in hist. orient.

(a) Ex MS. Aquic.
(b) Ex eod.
(c) Ista fusius narrat Guil. Tyrius lib. 18. cap. 16. & seqq.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

Brandeburgh castellum, in terra Sclavorum trans Albim, per quod pagani Christianos graviter affligebant, Albertus Marchio Comes in Saxonia obsedit, cepit, positisque in eo militibus, Sclavos humiliavit, ac per hoc Christianos fines multum dilatavit.

Fredericus Imperator secundo in Italiam movit exercitum, cum Duce Boemiæ & ceteris regni Principibus.

Cœnobium Gemblacense, quod ante annos circiter XX. succensum, sed Dei clementia, & suffragiis Sanctorum, quorum reliquiæ in illa continentur ecclesia, aquis de alveo vicini fluminis elevatis, & monasterio superfusis restinctum, modo tali præsidio destitutum, occulto Dei judicio cum claustro & ceteris officinis, totoque opido combustum est.

Baron & alios consule.

(a) Adrianus Papa totus in Imperatorem invehitur, & quoscumque potest, ab eo verbis & scriptis avertit. Italienses contra Imperatorem arma sumunt, ipse verò ad eos debellandos Italiam petit. Contra quem Italienses, urbibus & castellis munitis, se ad resistendum accingunt, & eum Mediolanum hostiliter adeuntem non recipiunt. Imperator autem expugnatis munitionibus, quæ contra se erant, Mediolanum obsidet.

(b) Post Theoderici, Comitis Flandriæ, & Sibyllæ ejus conjugis discessum, versus Hierosolymam, Philippus, filius eorum, adversus Simonis de Oizi, sibi subjici nolentis, contumaciam edomandam, exercitum ducit, & Inci castellum obsidet & capit.

1158	VI	XXII	IV	XIV

Vide Sigon.

Frederico Imperatore in Italia posito, civitatibus & urbibus subactis, Duces, Comites & Principes terræ, ad eum timore convenerunt, subjectionem & reverentiam ei exhibuerunt; exceptis Mediolanensibus. Ipse absque ulla dilatione civitatem obsedit, & quamvis interius haberent, ut dicitur, LX. millia armatorum, primo tamen & secundo congressu, multa strage humiliatos, ad deditionem compulit, ut CC. de nobilioribus civitatis pacis obsides darent, & quamcumque conditionem sibi ab eo impositam susciperent. Quibus acceptis & conditionibus sacramento confirmatis, quasi securus, exercitum, quosdam in propria, quosdam in hiberna dimisit: ipse in Italia se retinens, Laudam civitatem, quam Mediolanenses destruxerant, in tutiori loco translatam, restruxit. Cunam quoque, quam iidem pæne destruxerant, renovavit & munivit.

(c) Domnus Robertus Brugensis, secundus Dunis & in Claravalle Abbas, è mundo migravit. Viginti annis præfuit, quindecim annos & pænè quinque menses Dunensibus, quatuor annos & octo menses Clarevallensibus. Cui domnus Fastradus, Camberonensis in Hannonia Abbas, in regimine successit. (d) Adrianus Papa, cum Cardinalibus suis habito consilio, Fredericum Imp. qui vivente uxore sua, aliam superduxerat, excommunicat. Adrianus Papa & omnes Cardinales Romani, præter quatuor, Guilelmum Regem Siciliæ, ad regnandum in Italia, contra Fredericum Imp. invitant; misso ei per Rolandum Cancellarium beati Petri vexillo. Sed non consenserunt Imerus Episcopus Tusculanus, Octavianus presbyter Cardinalis tituli S. Cæciliæ, Wido Cremonensis, & Joannes de S. Martino. Uladislaus, Boemorum Dux, à Frederico Imp. Rex creatur Ratis-

(a) Ex MS. Aquic.
(b) Ex eod. MS.
(c) Ex MS. Ortel.
(d) Ex MS. Aquic.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

tisbonæ. Otho Frisingensis Episcopus & Chronographus, sancti Leopoldi Marchionis Austriæ filius, moritur. (a) *Milo Morinorum Episcopus, olim Abbas S. Judoci in Nemore, ordinis Præmonstratensis, postquam sedem Morinensem annis XXVII. rexerat, ad Dominum migrat. Cui successit Milo secundus, ejus Archidiaconus, natione Anglus, S. Mariæ de Bosco, sive de Nemore, regularis Canonicus. Calatravæ militum ordo in Hispania incohatur.*

VII	XXIII	V	XV	1159

(b) Adrianus Papa diem ultimum claudit. Rolandus Cancellarius, & Octavianus presbyter Cardinalis, ad papatum adspirant.

Bellum gravissimum ortum erat ante annos circiter XX. inter Ducem Lovanii, Godefridum juniorem, & Walterum, cognomento Bertoldum. Puer quidem Godefridus adhuc in cunis jacebat: turba autem seditiosorum utriusque partis pacem turbabat. Unde magnum malum processit, & quasi quoddam contagium terram utriusque invasit. Agricolæ enim bonis suis spoliati, miseri & exsules de finibus suis sunt egressi, terra deserta habitatoribus inculta remansit. Erat cernere miseriam, incendia, homicidia, rerum omnium deprædationes violenter fieri, fere per annos XX. donec hoc anno quarto bello Grimbergensis urbs antiqua ruit, multos dominata per annos, castrumque magnum & famosum, quod humana virtute vix poterat, justo Dei judicio combustum & ad solum usque dirutum est. Accidit hoc in festo S. Remigii. Itaque omni auxilio destitutus, à Comite Flandriæ derelictus, cui soli innitebatur, cum Duce, sero tamen, in pacem rediit.

Notent antiquitatis Brabanticæ studiosi, Grimbergam olim urbem fuisse.

Mediolanenses castrum, in quo Imperator thesauros suos deposuerat, invadunt, milites custodes castelli capiunt, thesauros diripiunt, ulteriusque progredientes amicos ejus & confœderatos impugnant. Ipse hoc audito, obsedit Criminum, castrum satis munitum, in quo erat maxima fiducia & fortitudo eorum, obsessum cepit, captum destruxit, milites, qui in eo inventi sunt, vita donatos, abire permisit: sed & quæcumque Mediolanensium erant, circumquaque vastari præcepit. (c) *Heinricus Rex Anglorum, congregato exercitu, Aquitaniam transiit, & Tolosam obsidione cinxit. Ludovvico autem, Rege Francorum, urbem potenter ingresso, Rex Anglorum inefficax rediit. Theodericus, Comes Flandriæ, tertia vice Hierosolymis revertitur. Sibylla autem Comitissa ibi remansit, & habitu religionis apud S. Lazarum assumpto, ibidem sancto fine quievit.*

VIII	XXIV	VI	XVI	1160	MCLX.

Heinricus, Rex Anglorum, filiam Stephani, neptem suam, sanctimonialem & Abbatissam in claustro consecratam, contra fas legum Matthæo, filio Comitis Flandriæ, dedit uxorem; ut per eam Comitatum retineret Boloniensem. Et quia sponsa Deo dicata non sponsum, sed adulterum summo Regi superduxit, bella & seditiones inimicus inter patrem & filium, inter fratrem & fratrem concitavit. Fridericus Imp. cum videret, propter paucitatem exercitus, Mediolanenses contra se insolentius agere, misit per omnes fines regni sui, ut venirent ei in auxilium, & juravit, se non recessurum à civitate, donec caperet eam. Ut autem hoc juramentum ratum maneret, designavit, si forte vita decederet, duos Imperatores, filium Conradi prædecessoris sui, & post eum Heinricum, Ducem Saxoniæ. (d) *Obiit Guilelmus, filius Stephani Regis Angliæ, Comes*

(a) *In MS. Ortel. an. 1159.*
(b) *Consentiunt Dodechin. & Onuphrius.*
(c) *Es MS. Aquic.*
(d) *Ex MS. Aquic.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

mes Boloniæ, & Dapifer Regis Angliæ, sine herede. Matthæus vero, filius Theoderici Comitis Flandriæ, filiam Stephani Regis Anglorum, Abbatissam raptam de monasterio, ubi erat Deo sacrata, per violentiam Regis Anglorum, ducit uxorem, & per eam obtinet Comitatum Boloniensem. Qua de caussa à Samsone, Remorum Archiepiscopo, ejusque suffraganeis Episcopis, excommunicatus est, & à patre suo Theoderico, & fratre Philippo, propter castellum Lens, quod adversus eos jure hæreditario repetebat, est injuriatus.

1161	IX	XXV	VII	XVII

Convenerat exercitus magnus ex omnibus partibus regni, præterito anno, ab Imperatore ter vocatus: quorum adventu lætatus, statim obsedit ex omni parte Mediolanum, & ita coartavit eos, ut non haberent potestatem libere egrediendi vel ingrediendi, emendi vel vendendi. *(a) Post generale capitulum, Lambertus Abbas Cistercii, officio cedens, dimisit abbatiam, & Cistercienses domnum Fastradum Clarevallensem fecerunt sibi patrem, & Clarevallenses acceperunt domnum Gaufridum, Igniacensem Abbatem. (b) Samson, Remorum Archiepiscopus, obiit, & sepelitur in cœnobio Igniacensi: cui succedit Heinricus, Episcopus Bellovacensis, frater Ludovvici, Francorum Regis. In episcopatu Bellovacensi substituitur Bartholomæus, ecclesiæ Remensis Archidiaconus. Alexander Papa, veritus potentiam Frederici Imp. profugus ab Italia, emenso mari, venit in Franciam: qui à Ludovvico Rege, & optimatibus ejus gloriose excipitur. Petrus Lombardus fit Episcopus Parisiensis. Hunc vulgo Magistrum sententiarum vocant.*

1162	X	XXVI	VIII	XVIII

Mediolanenses obsidione, fame, inopia & dissensione coartati, per internuntios petunt ab Imperatore misericordiam; tantum, ut vita donentur, omnem conditionem ab ipso propositam promittunt se sustinere. Kalendis itaque Martii, omnes per turmas suas exeunt, prius principes, post eos nobiles & milites, gladios manibus tenentes, quasi essent rei majestatis & proditores, deinde promiscuum vulgus, funibus colla innexi, in ciliciis, cinere capitibus aspersis, ad pedes Imperatoris in modum crucis se prosternunt. Imperator, qui proposuerat eos, ad terrorem aliorum, diversis suppliciis interimere, vita donatos, rebusque necessariis, quantum secum ferre poterant, concessis, per regiones dispersit, ita, ut non haberent licentiam in civitatem amplius revertendi: deinde jussit suos civitatem ingredi, muros, turres, alta & supera fastigia & ædificia destrui, (tribus tamen pepercit ecclesiis, S. MARIÆ, S. Mauricii, & S. Ambrosii, cum officinis clericorum, officialibus ipsorum, domibus etiam indemnitate rerum concessa) ærarium publicum sibi reservari. Placentini, Bolonienses, Brixienses, Mediolanensibus contra Imperatorem confœderati, exemplo eorum territi, eamdem humilitatis subjectionem, substrati Imperatoris pedibus, exhibuerunt, & veniam obtinuerunt.

Consule Baron. Sigonium, aliosque de his omnibus.

Fames gravissima in tantum prævaluit, ut modius tritici venderetur XXX. & eo amplius solidis, Lovaniensis monetæ: multaque millia hominum fame perissent, nisi Dominus pauperis populi afflictionem respexisset. Ipse enim, qui percutit & medetur, dedit spiritum bonum in cordibus fidelium suorum, cujus instinctu largam manum ad pauperes extenderunt, eorumque inopiam sua abundantia suppleverunt, & largius,

(a) Ex MS. Ortel.
(b) Ex MS. Aquic.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

Consule eosdem.

largius, quam aliquando nostris temporibus vidimus, sua eos liberalitate sustentaverunt.

Imperator Fredericus à Rege Francorum invitatus, ut sublato schismate, Romanæ Ecclesiæ pax firma redderetur, concilium in territorio Vesuntionum, in Dola villa super Saonam fluvium, in decollationem S. Joannis Baptistæ convocavit: sed Rege Franciæ ab Imperatore averso, quique sine effectu, eadem & adhuc graviore permanente discordia, in sua redierunt.

Desponsata filia Regis Francorum filio Regis Anglorum, contentio conquievit, & pax plena inter eos convenit. Obiit Balduinus, Rex Hierosolymorum, sine herede: succedit ei Amalricus frater ejus, Comes de Ioppe. (a) *Mense Septembri Fredericus Imp. cum Octaviano, juxta Saonam fl. consedit, & Rex Ludovvicus Divione, congregatis ex utraque parte multis Episcopis, Abbatibus, clericis, laicis, tam principibus, quam popularibus, ut schismati Ecclesiæ finem facerent, si possent: & non potuerunt, sed cum magna dissensione & simultate ab invicem discesserunt. Ideoque capitulum eo anno, non tunc apud Cistercium, sed postea circa festum S. Martini, apud grangiam quandam de Fusinaco celebratum est.* (b) *Alexander Papa, collecto generali concilio Turonis, excommunicavit Octavianum schismaticum, & Rainaldum Coloniensem electum, Archiepiscopum quoque Moguntinum, Hugonem etiam Abbatem Cluniacensem: in quo concilio quædam Ecclesiæ utilia tractavit.*

XI	XXVII	IX	I	1163

Corpora trium Magorum à Rainaldo (c) Coloniensi electo, de ecclesia quadam, civitati Mediolanensi contigua, translata sunt, & cum magno gaudio & exultatione totius provinciæ, processione mirabiliter ordinata, civitati Coloniensi illata, & in ecclesia S. Petri reposita sunt. Si quis vult scire, quomodo de partibus suis translata sint Constantinopolim, & de Constantinopoli Mediolanum, id in ecclesia S. Petri Coloniensis inveniet.

(d) *XIV. Kal. Junii Fastradus, Abbas Cistercii, Parisiis obiit, Cistercium translatus ante Ascensionem: cui subrogatus est domnus Gislebertus, Abbas Ursi-campi, post concilium Turonense.*

NOTATIO.

Explicit Auctarium Affligemense, itemque codex MS. Ortelianus. De Auctarii Affligemensis scriptore dixi supra ad an. 1148. Ceterum Orteliani codicis Appendicem scripsit monachus quidam (e) Valcellensis, instituti Cisterciensis, in agro Cameracensi: quem his ipsis temporibus vixisse crediderim. Quæ subjunguntur, ex MS. codice Aquicinctino excerpsimus. Sunt autem ea litteris mandata à monacho ejus, nisi fallor, loci Benedictino, idque hortatu Simonis, ejusdem cœnobii Abbatis: de quo infra, sub finem hujus Auctarii dicemus. Ex quo liquet, quando Appendicis hujus Aquicinctinæ auctor vixerit.

AUCTUA-

(a) *Ex MS. Ortel.*
(b) *Ex MS. Aquic.*
(c) *Aliis an. 1162.*
(d) *Ex MS. Ortel. Aliis an. 1162.*
(e) *Vide supra a. 1151.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

AUCTUARIUM AQUICINCTINUM.

THeodericus, Comes Flandrensium, quarto Hierosolymam petit. Obiit *(a)* Giezo Rex Hungarorum. Succedit Stephanus, filius ejus, habens uxorem filiam Heinrici, Austrasiorum Marchionis, qui fuit frater Conradi Imperatoris. Giezo, frater ejusdem Stephani, Hungarorum regnum turbat & infestat plurimum, auxilio Manuelis Imp. Constantinopolitani, cujus filiam duxerat uxorem.

De his omnibus consule Baronium, Onuphrium, Ciaconium & alios.

Obiit Octavianus pseudo-papa, & in civitate Lucensi sepelitur. Vuido Cremensis ab ejus sequacibus eligitur, & Paschalis appellatur. Fredericus Imp. in die pentecostes, coacto concilio Episcoporum & Principum Imperii apud Wirseburch, *(b)* Alexandrum Papam abjurando, se subjecit Paschali. Tam temerario Imperatoris juramento Archiepiscopi & Episcopi, seu Abbates vel Principes regni subscribebant, & idem juramentum faciebant. Aliqui tamen eorum corde Alexandro Papæ adhærebant. Hac de causa in Ecclesia oritur grave scandalum, & in regno augescit discidium.

Venerabilis (c) Joscio, cognomento Roseus, monasterii S. Bertini in Artesia monachus, Virgini-Matri devotissimus, in Domino obdormit.

1164	XII	XXVIII	X	II

(d) Fredericus Imp. natale Domini in palatio suo celebravit Aquis, ad cujus curiam omnes primates regni, sive ecclesiastici, seu seculares, ab ipso submoniti, convenerunt, & corpus domini KAROLI MAGNI Imp. qui in basilica B. Mariæ semper Virginis quiescebat, de tumulo marmoreo levantes, in locello ligneo in medio ejusdem basilicæ reposuerunt. Ibi Philippus, Comes Flandriæ, cum magno militum exercitu adfuit, & ab Imperatore *(e)* Cameracum suscipiens, homo ejus effectus est, & magnam pacem Flandrensibus per terram Imperatoris eundi ac redeundi obtinuit. Idem à curia revertens, statim patri suo Theoderico Comiti, ab Hierosolyma revertenti, obviam proficiscitur.

Saladinus, princeps militiæ Noradini Regis Damasci, cum magna Turcorum & Saracenorum multitudine, Ægyptum sibi subjugaturus ingreditur. Soldanus igitur Babyloniæ, qui & Rex Ægypti, de sua suorumque virtute diffidens, Amalricum Regem Hierosolymorum, consilio cum suis habito, quæsivit sibi adjutorem, ea conditione, ut illi annuum persolveret tributum, & Christianos, qui captivi tenebantur, liberaret per totam Ægyptum. His conditionibus Rex Hierosolymorum assensum præbuit, & Boamundo Principi Antiocheno, cognato suo, tradita cura regni sui, cum exercitu valido in auxilium properavit Regis Ægypti. Quo comperto, Noradinus Rex Damasci, collectis undecumque infidelium Regibus & populis, castellum Principis Antiocheni, Harenc nomine, obsedit. Princeps autem Antiochenus, contractis undique viribus, egressus Antiochia, usque ad castellum cum suo exercitu salvus pervenit. Turci vero, obsidione relicta, non longe à castello inter

Guil. Tyrius lib. 19. cap. 9. & Vitriacus in hist. Orient.

(a) *Geizo.*
(b) Würtzburg intelligitur, ubi a. 1165. synodum celebravit Fridericus, de qua *GODEFRIDUS MONACHUS, CHRONICON AUGUSTANUM ad a. 1165.*
(c) *De eo Vincent. in Speculo.*
(d) *De hac elevatione vide Molanum in Natal. SS. Belgii.*
(e) *Lege Meyerum & alios.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

ter angustias substiterunt locorum. Princeps autem Antiochenus altera die Turcos insecutus, infeliciter cum eis pugnavit, ita, ut nullus ex eis fere evaderet, nisi quem fortitudo equi, aut aliquis casus eripuit. Captus est Princeps, retentus est & Comes Tripolis, cum multis aliis: alii capiuntur, alii detruncantur. Turci ad castellum Harenc revertentes, summa cum festinatione illud obtinuerunt: & ex pactione debilem multitudinem, tam mulierum, quam infantum & vulneratorum, usque Antiochiam perduxerunt. Amalricus vero, Rex Hierusalem, cum Soldano Ægypti, Salahadinum, Ægyptum opprimentem, totis viribus populatur: quem in civitate Belbacensi obsidione cinxit, qui inpetum Regis ferre non prævalens, missis ad eum nuntiis, reddidit se ejus fidelitati: qui à Rege, ex consulto cum suis, dimissus in Damascum rediit. Rege quoque in Hierusalem reverso, Amiraldi Saracenorum indigne ferentes, Soldanum Babyloniæ Christianorum tributarium effectum, omnes in unum conglobati, cum prædicto Salahadino super eum irruentes, vita simul & regno privaverunt. Salahadinus vero, quod diu concupierat, regnum Ægypti invasit, uxoremque Soldani à se interfecti, amissionem viri lugere prohibitam, in conjugium suum transire coegit. Noradinus, Rex Syriæ, non post multum moritur. Prædictus autem Salahadinus justum regni successorem interficiens, pro eo regnavit. Sic tempestate illa Oriens & Occidens diversis afficiebatur calamitatibus.

Heinricus Rex, ecclesiarum regni sui jura auferendo, in Anglia tyrannizat: contra quem Thomas, Archiepiscopus Cantuariensis, pro libertate Ecclesiæ decertans, ab ipso exsiliatur; qui mare Britannicum transiens, à Ludowico, Rege Francorum, tam devote, quam benigne suscipitur.

Godescalcus, Atrebatensis Episcopus, infirmitate capitis gravatus, episcopum (a) dimisit: cui successit Andreas, quidam Abbas de ordine Cisterciensi; agente Heinrico, Remensi Archiepiscopo. *Petrus Lombardus, Episcopus Parisiensis, cognomento Magister sententiarum, moritur.*

XIII	XXIX	XI	III	1165

Alexander Papa, à Romanis contra Fredericum Imp. invitatus, Francia relicta, in Italiam revertitur, & in die festivitatis S. Clementis Papæ & Martyris, Missa apud B. Petrum, in Roma Leoniana, ab ipso celebratur.

Paschalis, qui & Guido, Antipapa, in civitate Italiæ, quæ Viterbium dicitur, sedem sibi episcopalem statuit, & potentia Imperatoris fultus, peregrinos seu mercatores, de terra Francorum in Italiam transeuntes, turbat & deprædatur. Quod multi videntes, licet inviti, ipsum colebant, & magnis muneribus honorabant.

Alexander Papa, Romanos habens suspectos, ad Tusculanos se contulit. Paschalis, qui & Guido, assumptis secum Imperatoris sequacibus, cisternam Neronis, ubi Alexander Papa fuerat consecratus, totam terræ coæquavit.

Philippus, Comes Flandriæ, & Matthæus frater ejus, Comes Boloniæ, & Godefridus, Dux Lovaniensis, cum septem fere millibus navium, expeditionem movent adversus Theodericum, Comitem Hollandiæ; quem in deditionem venientem cum suis Comes Flandriæ diutius tenuit in captivitate.

(a) Iperio an. 1157.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

In Gandavo infans natus est trium capitum, habens in collo caudam pecudis. Similiter in villa S. Petri quædam femina, undecim mensibus gravida, peperit monstrum, deorsum formatum ut pharetra, sursum ut galea, ibi habens duo cornua.

Obiit domna Sibylla, Flandrensium Comitissa, piæ memoriæ, postquam X. annis Hierosolymis apud S. Lazarum servierat.

1166	XIV	XXX	XII	IV

Imp. Fredericus ad debellandos Romanos, adversantes sibi, exercitum in Italiam mittit.

Bellum inter Ludovvicum, Regem Francorum, & Heinricum, Regem Anglorum, pro regni sui terminis. Ludowicus Rex, auxilio Philippi Flandrorum Comitis, Regem Anglorum fugat, & pax inter eos usque in pascha sequentis anni firmatur.

Ducatu Rainaldi, Coloniensis Archiepiscopi, & Christiani Moguntinensis, Alexandri quoque Leodicensis Episcopi, orientalis exercitus Frederici Imp. stragem fecit quindecim millium de Romanis, reliquos usque ad Tiberim fugat. Supradicti Episcopi, excepto Moguntinensi, & Karolus Dux, filius Conradi Imp. cum multis aliis ibidem pestilentia mortui sunt. Ossa vero Rainaldi Archiepiscopi Coloniam sunt relata, & in ecclesia B. Petri tumulata, successit ei in episcopatu Philippus, Archidiaconus ejus, filius Gozuini de Falconis monte.

Piæ memoriæ domnus *(a)* Gozuinus, Abbas Aquicinensis septimus, caritate illustris, amator pacis & religionis, VII. Id. Octob. circa mediam noctem, die Dominica, luna XI. Indictione XIV. de hoc sæculo transiit: quo in ecclesia B. Mariæ semper Virginis, in loco, ubi orare consueverat, cum magno filiorum suorum gemitu, tumulato, Alexander, Prior ejusdem ecclesiæ, ei octavus succedit. Magna vini abundantia.

1167	XV	XXXI	XIII	V

Fredericus Imp. Italienses levibus præliis fundit: illi autem, pro libertate patriæ suæ tuenda satis animati, de omnibus pæne Italiæ civitatibus, quæ inter Alpes & Romam consistunt, in unum convenientes, civitatem Mediolanensem egregie munitam reædificant, in contemtum Imperatoris.

Ludowicus, Rex Francorum, & Philippus, Comes Flandrorum, iterum movent expeditionem adversus Henricum, Regem Angliæ. Francis invidentibus & detrahentibus frequentibus bene gestis Philippi Comitis, sine laude revertitur.

Obiit Nicolaus, Cameracensis Episcopus. Petrus, filius Theoderici, Comitis Flandrensium, loco ejus eligitur.

Ecclesia S. Bertini valde infestatur à Theoderico, Comite Flandrensi, astu & persuasione Roberti Ariensis Præpositi, ejusdem Comitis Cancellarii. Unde Godescalcus Abbas, & fratres ejusdem ecclesiæ, animo consternati, & humano auxilio destituti, bis in die pro tribulatione illa clamorem ad Deum faciebant prostrati, ad Missam scilicet, & in fine Completorii.

	XVI	XXXII	XIV	VI

(b) Obiit Comes Theodericus Flandrensis, in villa illa, quam S. Bertino abstulerat, per violentiam Roberti Præpositi. Succedit ei in

(a) De eo Molanus in Natal. SS. Belgii.
(b) Iperio, an. 1199.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

in Comitatu Flandrensi filius ejus Philippus; qui ante mortem patris sui defuncto Rodulfo, Comite Viromandensi, eumdem Comitatum, per uxorem sibi debitum, obtinuerat. Balduinus, Comes Montensis, & Philippus, Comes Flandriæ, confœderantur.

Rugiani, Sclavorum populi, ab Erico Danorum Rege, & Finlandi ab Erico Suecorum Rege victi, Christum agnoscunt. Helmoldus, presbyter & Canonicus Butsoniensis, historiam conversionis Henetorum sive Sclavorum ad Christum, à temporibus Karoli Magni usque ad hæc tempora perduxit. Hebronensi in Syria ecclesiæ primus datur Episcopus Rainaldus, Fulcherii, Patriarchæ Hierosolymitani, nepos.

XVII	XXXIII	XV	VII	1169

Fredericus Imp. ad comprimendos Italienses ire disponens, Henricum, filium suum adhuc puerum, in Regem sublimat Aquis.

Nova iterum Romanis consurgit ruina: quia cum Tusculanis bellum civile ineuntes, pæne usque ad internecionem Romani deleti sunt. Hac de caussa discordia magna inter Alexandrum Papam & Romanos orta est. Alexander Papa auxilia militum undecumque contrahens, cum Tusculanis, Romanos & Imperatori adhærentes debellabat. Fredericus autem Imp. Christianum, Archiepiscopum Moguntinum, Cancellarium suum, cum valido exercitu in Italiam misit; qui Imperatoris hostes invadens, munitiones eorum destruxit, & civitates cepit, magnamque partem Italiæ Imperatori subegit.

Balduinus junior, filius Balduini Comitis Haginoensium, uxorem duxit Margaretam, sororem Philippi, Comitis Flandrensium: *ex qua genuit Balduinum, postea Flandriæ Comitem & Constantinopolitanum Imperatorem; & hac via successio Flandriæ rediit ad verum heredem, & rectam lineam.*

Maria, filia Stephani Regis Angliæ, habitum religionis resumsit. (a) Milo II. Morinorum Episcopus, obiit. Desiderius, Tornacensis Episcopus, ei in pontificatu succedit.

XVIII	XXXIV	XVI	VIII	1170 MCLXX.

Heinricus, Rex Angliæ, Heinricum filium suum in Regem sublimat in Anglia per manus Rogeri, Archiepiscopi Eboracensis, ejusque suffraganeorum: cum tamen Rex Anglorum, juxta privilegia Rom. Pontificum, ecclesiæ Cantuariensi collata, deberet inungi ab Archiepiscopo Cantuariensi.

Ludowicus, Rex Francorum, & Heinricus senior, Rex Anglorum, ad mutuum convenerunt colloquium: ubi Thomas, Archiepiscopus Cantuariensis, cum utriusque regni proceribus, adfuit, & pax inter ipsum & Regem Angliæ magis palliatur, quam confirmatur.

Obiit Balduinus VI. Comes Haginoensis VI. Idus Novembris, in monte Castri-loco, & in ecclesia S. Waldetrudis, ab Alexandro, Aquicinensi Abbate, sepelitur. Successit ei Balduinus, filius ejus, hujus nominis Comes V.

Ipso die ventus vehemens, pluviæ mixtus, periculosus & damnosus exstitit, in tantum, ut domos, turres, & ædificia subverteret, silvasque evelleret. Inter cetera tectum maximæ turris sancti Joannis Baptistæ Lauduni evulsit, & longius à templo projecit.

Thomas, Archiepiscopus Cantuariensis, ab Heinrico Rege septenni exsilio injuriatus, tandem ipsius Regis permissu, ante natale Domini, ad

 suam

(a) *Consentit Iperius.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

suam sedem revertitur: *Philippo, Flandriæ Comite, per Flandriam usque in Angliam ipsum comitante. In hoc transitu, ipse Præsul capellam in Male, hospitio Flandriæ Comitis, consecravit. Dominicus, qui ordinem Prædicatorum postea instituit, Calarogæ in Hispania nascitur. Ordo (a) Humiliatorum ab exsulibus Mediolanensibus instituitur.*

1171 | XIX | XXXV | XVII | IX |

(*b*) Thomas, Archiepiscopus Cantuariæ, ac Primas totius Britanniæ, ab Heinrico Rege injuriis & exsilii fatigatione afflictus, die V. nativiatis Dominicæ, in majori ecclesia, hora nona, ante quoddam altare, à satellitibus præfati Regis, capite mutilato, effusoque cerebro, in congregatione pretiosorum martyrum coronatur à Domino: ad cujus sepulcrum mira & inaudita per ejus merita à Domino Deo fiunt miracula. Alexander Papa, & omnes Episcopi Franciæ, interfectores Archiepiscopi anathematizant. Heinricus, Rex Angliæ, pro interfectione beati Thomæ, ab omnibus exosus habetur.

Christianus, Cancellarius Imp. Frederici, Alexandrum Papam, & Tusculanos Imperatori adversos, obsessurus, Tusculum pergit. Alexander autem Papa, veritus imminentem jam cervicibus suis Cancellarium, animo consternatus de civitate fugere disponit. Hoc ejus propositum omnibus innotuit, quorum custodia detentus, ex urbe discedere non potuit: cives tamen, accepto consilio, Cancellarium magnis obsequiis delinitum, maximisque auri & argenti muneribus honoratum, de sua civitate alio transmittunt.

Lege Sigon. de regno Italiæ.

1172 | XX | XXXVI | XVIII | X |

In Italia homines agrarii Wilhelmi, Marchisi de Montferrat, cum quibusdam militibus, terras suas & possessiones relinquentes, cum uxoribus & filiis, urbem novam contra Fredericum Imp. ædificant, quam Alexandriam, in honorem Alexandri Papæ, nuncupant.

Heinricus, Rex Angliæ, ultra se elatus, inconcessa captans, & affectans indebita, regnum Hiberniæ subjugaturus, & regium diadema, ut putabat, capiti suo impositurus, naves parat, militesque de suo regno congregat. Ingressus igitur Hiberniam, cum pagenses sensisset ad bellandum satis paratos, tum panis, quo patria premebatur, timens inopiam, tum ventorum in redeundo cavens discrimina, confusus recessit in sua.

Alexander Papa legatos in Normanniam ad Heinricum Regem dirigit, Autbertum videlicet, presbyterum Cardinalem, sancti Laurentii in Lucina, & Theotimum, presbyterum Cardinalem, tituli sancti Vitalis, in quorum præsentia, adstantibus Episcopis & regni sui optimatibus, de interfectione beati Thomæ, tactis Sanctorum reliquiis, præfatus Rex se purgavit: & ecclesiis sui regni, quæque sui erant juris, ad arbitrium Cardinalium restituens, à vinculo absolvitur anathematis.

Alexander Papa, auditis miraculis, quæ Deus per beatum Thomam martyrem suum operabatur, per auctoritatem Apostolicam, decrevit eum in numero sanctorum martyrum solenniter habendum. Interfectores beati Thomæ Archiepiscopi, pœnitentia ducti, ad Papam Alexandrum pergunt, & in omnium præsentia, gravi plectuntur sententia. *Obiit Godescalcus, quondam Atrebatensis Episcopus, in Monte S. Martini, ordinis Præmonstratensis monasterio, apud Laudunum sito; cujus loci, ante*

(*a*) *De iis Vitriacus hist. occid. c. 28.*
(*b*) *Iperio & aliis annum à Kalendis Jan. incohantibus obiit, an. 1170.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

ante episcopatum, Abbas fuerat. Stephano III. Hungariæ Regi, succedit Ladislaus, & Ladislao Stephanus IV.

XXI	XXXVII	XIX	XI	1173

Imp. Fredericus, & Wilhelmus Marchisus de Montferrat, exercitum congregant, ut in sequenti anno Alexandrinos & Italienses expugnent.

Contra Heinricum Regem, conjuratione uxoris & filiorum ejus, quorumdam etiam optimatum ejus exorta, filii ejus ad Ludovicum, Regem Francorum, contra patrem auxilium petentes confugiunt.

Rex vero, assumpto secum Philippo Comite Flandrensi, in Normanniam expeditionem ducit. Exercitu autem eorum in duas partes diviso, Philippus cum suis Flandrensibus tres munitiones summa cum festinatione cepit.

Matthæus vero Comes Boloniæ, frater Philippi Comitis, sagitta letaliter vulneratus, ibi non multo post obiit, & sepultus est in monasterio sancti Judoci. Rex autem Francorum cum suis Francis quoddam castrum, cum magna difficultate, cepit; sed his, qui in arce ejusdem castri erant, viriliter repugnantibus, eam capere non potuit. Rex itaque, relicta obsidione castelli, pæne inefficax rediit. Heinricus, Rex Angliæ, adversantes sibi, alios exauctorizavit, alios bonis privavit, ac per hoc amicos etiam suos magis contra se exacerbavit.

Alexander, Abbas Aquicinensis, pretiosas plurimorum Sanctorum reliquias de diversis ecclesiarum locis congregavit, quas in theca auro & argento ad hoc præparata decenter locavit.

Obiit Andreas, Atrebatensis Episcopus: Robertus Ariensis Præpositus loco ejus eligitur.

Alexander Papa domnum Bernardum, Clarevallensem Abbatem, in numero sanctorum confessorum in ecclesia decrevit honorandum. Hiems solito asperior; hiemi accedit intemperies aëris. Nam corrupto aëre, mense Decembri, homines succumbunt infirmitatibus diversis, multi etiam infirmitate illa moriuntur, quam medici vocant catarrhum & tussim. *Stephano IV. Hungariæ Regi sufficitur Bela. In Polonia Boleslaum Regem excipit Casimirus.*

XXII	XXXVIII	XX	XII	1174

Obiit Alexander, Aquicinensis ecclesiæ Abbas VIII. succedit ei Simon, monachus ejusdem ecclesiæ, Abbas IX.

Petrus Cameracensis electus, frater Philippi Comitis Flandriæ, assensu ejusdem fratris sui, relicto episcopatu & clericali corona, in hebdomada pentecostes, sabbato, armis militaribus accingitur. Sequenti anno uxorem duxit, relictam Comitis Nivernorum, eodemque anno diem clausit ultimum.

Robertus Atrebatensium electus, industria Philippi, Comitis, Cameracensium Episcopus eligitur. In Episcopatu autem Atrebatensi, *(a)* Frumaldus, Archidiaconus Ostrovandiæ, ipso Roberto annitente, substituitur.

Fredericus Imp. & Wilhelmus Marchisus de Montferrat, post pentecosten, Italiam potenter ingressi, novam Alexandriam obsidione cingunt.

Ludovicus, Rex Francorum, Heinricus & Richardus, filii Regis Angliæ, cum Philippo Comite Flandriæ contra præfatum Regem iterum insur-

(a) Frumoldus.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

insurgunt: qui in Normanniam profecti, civitatem Rotomagum obsederunt. Pars vero quædam exercitus Flandriæ, instinctu Roberti Cameracensis electi, Angliam deprædatura, trans mare mittitur: quorum alii marina tempestate quassati, alii verò ab Anglis militibus viriliter suscepti, & ignominiosè repulsi, cum dedecore ad propria sunt reversi.

Heinricus Rex Angliæ, cernens se ab omnibus impeti, in se reversus, tandem hoc suis imputavit peccatis, & suis viribus diffidens, divinum poscit auxilium. Qui Cantuariam veniens, beatum Thomam Archiepiscopum, olim à se injuriose tractatum, humili & devota satisfactione, ad sanctum tumulum ejus uberrime flendo, placavit: quæ res ei, ut credimus, victoriam contulit. Nam mox Regem *(a)* Gualensium diu sibi rebellem, & quosdam inimicos suos, quindecim dierum spatio, in deditionem coegit: quorumdam etiam Anglorum contra se sentientium motus compescuit. Post hoc in Normanniam reversus, civitatem Rotomagum, à Rege Francorum obsessam, circa mediam noctem est ingressus.

Jacobus de Avesnis, quidam *(b)* miles dives, in obsidione Rotomagensi, à Roberto Cameracensi electo, contumeliis verborum afficitur. Rex Francorum & Comes Flandrorum de obsidione illa inefficaces redierunt: sic filii contra patrem venientes, reversi sunt inglorii.

(c) Robertus Cameracensium electus, à servientibus Jacobi de Avesnis, ignominiose apud Condatum in Hannonia perimitur. Duo Cameracenses Archidiaconi ad episcopatum per contentionem eliguntur, Rogerus scilicet & Alardus. Sed Rogero à Philippo Comite Flandrorum, & saniori parte abdicato, Alardus substituitur. Uterque episcopatum desiderans, transcensis Alpibus, certatim ad Imp. Fredericum in Italiam pergit. Imperator itaque visis personis, auditaque ratione electionis, visis etiam litteris Philippi Comitis, pro Alardo petentibus, communicato cum Episcopis, qui ibi aderant, consilio, illi episcopatum dedit.

Philippus Comes Flandrorum, contra Jacobum de Avesnis, pro interfectione Roberti Cameracensis electi, cum exercitu vadit: sed interventu Heinrici Remensis Archiepiscopi detentus, pacto pacis magis utrimque simulato, quam composito, in Flandriam rediit. Hiems *pluviosa* exercitum Frederici Imp. Alexandriam obsidentis, *nimis* attrivit.

1175	XXIII	XXXIX	XXI	XIII

Heinricus Rex Angliæ, & filii ejus, mediante Ludovico Francorum Rege, pacificantur. Heinricus, Remorum Archiepiscopus, natale Domini apud Aquicinctum celebravit: deinde profectus est in Flandriam, ad curiam Philippi Comitis, ibique Jacobus de Avesnis, de morte Roberti Cameracensis electi, facto secundum judicium curiæ juramento, se immunem ostendit.

In die sancto Parasceves, Philippus Comes Flandrorum, cum multis aliis, in Hierusalem profecturus, crucem accepit.

Æstas pluviosa & damnosa messem Augusti mensis, & autumnalem vindemiam protelavit. Per Galliam & Germaniam panis inopia multos affligit. Sub hac tempestate multi monachi & milites, in hac nostra

(a) Wallensium.
(b) Id est Eques, ut nunc loquimur.
(c) Consentit Iperius.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

nostra regione eleemosynas largas pauperibus tribuebant: inter quos Valcellenses monachi eminebant. Obiit Heinricus, Remensis Archiepiscopus, frater Ludovici, Regis Francorum. Magna circa nativitatem Domini fluviorum redundantia, in tantum, ut Sequana, Axona & Lisa alveos suos egressi, una nocte magnum circummanentibus damnum inferrent, multos etiam necarent. *Alexander III. Papa, novam Insubriæ urbem Alexandriam, episcopali cathedra exornat. (a) Milites S. Jacobi his temporibus in Hispania celebrari cœperunt, eodem Papa Alexandro approbante, & S. Augustini regulam iis præscribente. Primus ejus militiæ Magister creatus est Petrus Fernandus à Ponte Encalato. (b)*

XXIV	XL	XXII	XIV	1176

Inter Imp. Fredericum & Italienses vario eventu sæpenumero pugnatur. Christianus Cancellarius, de pace inter Imperatorem & Papam reformanda, valde erat sollicitus.

Heinricus Rex Anglorum, missis nuntiis ad Philippum, Comitem Flandrorum, nescio quibus verbis aut promissionibus illectum, ab itinere Hierosolymitano detinuit hoc anno. Jacobus de Avesnis satis superbus & insolens, contra dominum suum Comitem Haginoensem rebellat; at Balduinus Comes contumaciam ejus ægre ferens, castellum ejusdem Jacobi Condatum obsidione cingit, auxilio Philippi Flandrorum Comitis. Jacobus vero suis diffidens viribus, claves castelli invitus Comiti reddidit: Comes verò, accepto castello, murum & turrim solo tenus æquavit.

Obiit Petrus, frater Philippi Comitis, apud Hilseldunum. Orta iterum inter Philippum Comitem & Jacobum de Avesnis simultate, post messem Augusti, assumpto secum Comite Haginoensi, duas ejusdem Jacobi munitiones, sitas in Comitatu Viromandensi, Comes Flandrorum cum summa festinatione cepit: quarum altera destructa, alteram sibi retinuit. Magna panis & vini abundantia. In civitate Cameraco, & castro sancti Quintini, in Gandavo & in Berunia, multæ ecclesiæ & domus sunt incensæ. Wilhelmus, Senonensis Archiepiscopus, frater Elizabeth Reginæ Francorum, de Senonensi ecclesia in Remensem ecclesiam transmutatur. *(c)* Obiit Amalricus, Rex Hierusalem, succedit ei Balduinus, filius ejus, ætate impotens & infirmitate.

XXV	XLI	XXIII	I	1177

Inter Fredericum Imp. & Italienses pax usque in quinquennium firmatur. Italienses Imperatori submittentes colla, magnis eum auri & argenti onustant muneribus. Imperator degens in civitate Ravenna, & Alexander Papa in Venetia, legationes alternatim, de pace inter ipsos reformanda plus vice simplici mittunt. Philippus Comes Flandrorum, circa pentecosten, Hierosolymam petit. Wilhelmus, filius Wilhelmi Marchisi de Monferrat, qui filiam Amalrici, Hierosolymorum Regis, uxorem duxerat, à transmarinis militibus veneno exstinguitur. *Lege Sigonium lib. 14. hist. de regno Italiæ.*

DE RECONCILIATIONE REGNI ET SACERDOTII.

Hoc eodem anno IX. Kal. Augusti, facta est lætitia magna in univer- *Consule Baronium & Ciaconium.*

(a) Lege Vitriacum & Marianam.

(b) Petrus Fernandez de Fuente Encalada. Vide *ANDR. MENDO de Ordinibus Militaribus disqu. I. Quæst. VI. n. 129.* De hoc Ordine uberius egit *JO. BAPT. CHRISTYN Jurisprudentia Heroica f. 505. sqq.*

(c) Tyrio. an. 1173.

Anni Christi.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*

versali ecclesia, quia discordia, quæ inter regnum & sacerdotium per XX. annos fuerat exagitata, & magno scandalo toti mundo erat, auctore Deo, in hac die est pacificata. Christianus enim, Archiepiscopus Moguntinus, qui & Cancellarius, & primates regni, cum Episcopis convenientes, Fredericum Imp. ad domnum Papam Alexandrum, discalceatum, & regiis ornamentis nudatum, *(a)* in Venetia, in loco, qui Altus rivus nuncupatur, adduxerunt. Ipse vero cum tanta humilitate, quod ei fuerat indictum, implevit, ut illius exstitisse opus sine dubitatione creditur, de quo dicitur, Cor Regis in manu Dei, ubi voluerit, convertet illud. Sane, quam timoratum Deo, & obedientem ecclesiæ & domno Papæ se curaverit exhibere, lacrymis pedes ejus deosculando, & regiis muneribus honorando, magnifice demonstravit. Sequenti vero die, in festivitate scilicet S. Jacobi Apostoli, domnus Papa cum Cardinalibus suis & Episcopis, Missam solenniter celebravit, & prædictum Imperatorem à vinculo anathematis absolutum, Corpore & Sanguine Domini nostri JESU Christi, in confirmatione unitatis & pacis communicavit. Tota civitas lætatur, & imperatorem muneribus honorans, conviviis vacat. Alexander Papa, de pace recepta, & de honore à Deo sibi collato gaudens, epistolas ad omnes Episcopos Galliarum dirigit, continentes seriem hujusmodi:

Epistola Alexandri III. Papæ.

Alexander Episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Wilhelmo Remensi Archiepiscopo, Apostolicæ sedis Legato, & suffraganeis ejus, & dilectis filiis Abbatibus, in Remensi provincia constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem. Cum per auxilium, potentiam & favorem carissimi in Christo filii nostri, Ludovici Illustris Francorum Regis, & regni sui, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ac nobis recognoscamus gloriosa & magnifica beneficia provenisse; dignum est & consentaneum rationi, ut illi & vobis, quorum auxilio potenter sumus in necessitatibus nostris adjuti, prosperos & felices pacis successus significemus: indubitata veritate tenentes, quod post Deum, idem Rex simul cum regno suo cooperatus est honori, & exaltationi sanctæ Ecclesiæ, & ei magnum contulit incrementum. Quod quidem, sicut verbo recognoscimus, ita opere & sermone omni tempore, auctore Deo, recognoscemus. Notum sit autem sollicitudini vestræ, quod carissimus in Christo filius noster, Fredericus, illustris Romanorum Imperator, per inspirationem divinæ gratiæ, deposito vanitatis errore, ad viam veritatis conversus, ad obedientiam ecclesiæ & nostram, reverenter & devote, sicut decuit, rediit, & illam B. Petro in nobis reverentiam & devotionem exhibuit, quam antecessores ejus nostris consueverunt antecessoribus exhibere, & se de cetero exhibiturum promisit. Super quo utique laudes altissimo agimus, & consequenter Regi & regno gratias copiosas referimus, de eo, quod ecclesiam & nos ipsos in tribulationibus & persecutionibus nostris nequaquam deseruit, sed usque in finem magnifice juvit & defendit. Monemus itaque dilectionem vestram, & hortamur attentius, quatenus Ecclesiæ, & nobis in prosperitatibus congaudentes, in devotione beati Petri & nostra, sicut hactenus firmiter perstitistis, perseveretis, & Regem, ut in eodem cum regno suo persistat, monere propensius & inducere studeatis. Data Venetiæ in Rivo alto VI. Kal. Augusti.

Nono

(a) Nihil igitur hic Scriptor fere coævus de fabula, quod Friderici I. collum proculcaverit Alexander, quam etiam confutavimus in Syntagmate Hist. Germ. *diss. XVII. §. XLVII.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

Nono Kal. Augusti, die Dominica, ipso die, quo pax inter Imperatorem & Papam facta est, dedicata est Marcianensis ecclesia, in honore sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, à Wilhelmo Remensi Archiepiscopo, Apostolicæ Sedis Legato, & duobus Episcopis, ipsius suffraganeis, Frumaldo scilicet Atrebatensi, & Everardo Tornacensi.

Æstas nimium fuit sicca & calida. Messis triticea provenit uberior solito. Post finem mensis Augusti, autumnus nimis exstitit pluvialis. Vindemia etiam ipsius temporis multis in locis corrupta est. Nam quadam matutinali nebula uvæ contactæ, atque ita putrefactæ sunt, ut vinum ex eis expressum magnam bibentibus attulerit incommoditatem. Multi etiam in hac nostra regione diversis laborant febribus, multi & moriuntur.

Ludovicus Rex Francorum, & Heinricus senior Rex Anglorum, magnifice confæderantur. Heinricus Comes Trecarum, cum multis aliis, in Hierusalem profecturus, crucem accipit. Philippus Comes Flandriæ à transmarinis Principibus seu militibus cum magno honore suscipitur. Paucis autem, postquam illuc venerat, evolutis diebus, inter ipsum & Templarios, pro quibusdam regni negotiis, orta simultate, Palæstina relicta, Antiochiam Syriæ, à Principe ipsius civitatis invitatus proficiscitur. Initium hiemis frequentibus pluviis & ventorum flabris satis molestum.

Princeps Antiochenus, & Philippus Comes Flandriæ, congregato undecumque exercitu copioso, castellum Harenc, Christianitati superioribus annis violenter ereptum, omni ex parte obsident. Quo nuntiis intervolantibus conperto, Salahadinus Princeps Damasci, putans omni militum solatio Hierosolymorum civitatem destitutam, congregatis Turcorum seu Saracenorum Admiraldis à Damasco, civitatem Hierusalem, prout superbo cogitabat animo, capturus, & totam deleturus Christianitatem, adjuncta secum sagittariorum & rusticorum innumera turba, Gazam pervenit. Exin Hierosolymorum iter arripiens, Regem ipsius civitatis, & Templarios milites cum cruce Dominica, patruoque armatos milite, sed fide Christi animatos, obvios excepit. A quibus victus, confusus & confutatus, omnibus pæne suis gladio seu flumine, quod interfluebat, consumptis, totus sanguineus suorum militum cæde, in Damascum sanguineam regreditur. Actum est hoc à Christianis victoriosum bellum, feria VI. ante natale B. Andreæ Apostoli, Philippo Comite, & Principe Antiocheno cum suis exercitibus in obsidione Harenc laborantibus. Pridie Kal. Decembres, in nocte festivitatis beati Andreæ Apostoli, ventus vehemens ab Africa veniens multis in locis damnosus exstitit. Obiit Alardus Cameracensis Episcopus, & Valcellis sepelitur. Electio Episcopi, facta ad Apostolicam Sedem appellatione, in sequentem annum differtur.

Lege Jac. Vitriacum in hist. occid.

XXVI	XLII	XXIV	II	1178

Circa finem Januarii mensis, cum gelu & nix liquarentur, inundatio fluminum per totas Gallias talis erupit, quæ flusas vivariorum & structuras molendinorum rapido impetu secum ferret, domos everteret, multos etiam necaret. Rogerus Cameracensis Archidiaconus, dono ab Imperatore Frederico accepto, ipsius urbis donatur episcopio.

Eclipsis lunæ facta est, III. Nonas Martii, die Dominica, prima noctis hora sequentis secundæ feriæ. Eodem die Rogerus, Laudunensis Episcopus, cum pagenses episcopii sui à communione inter se, assensu

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

Ludovici Regis perperam jurata, minime retrahere posset, malo accepto consilio, militum auxilio undecumque contrahens, II. Non. Martii, in diebus scilicet Quadragesimæ, eos aggressus est: ubi quidam interfecti, multi etiam capti, quidam autem eorum, dum fugerent, in quodam flumine necati sunt.

Philippus Comes in obsidione Harenc parum proficiens, procinctum solvens circa diem paschalem, ob visionem sacri ignis, Hierosolymam remeavit. Celebrata ergo ibidem paschali solennitate, marina timens discrimina, per Hesperiam, Thraciam & Pannoniam, seu Saxoniam, rediit ad propria.

Æstas sicca, nec nimis calida, usque ad V. Non. Julii exstitit. Abhinc pluviæ erumpentes, usque ad ipsas Kalendas Januarii, homines afflixerunt. Nam fænum secare, triticum metere, vinum colligere, semen jacere vix potuerunt. Eclipsis solis facta est Idib. Septembris, ante VI. horam.

Alexander Papa subdiaconos Cardinales ad submonendum concilium, in Quadragesima anni sequentis celebrandum, per totum pæne Christianismum dirigit. Philippus Comes Octobri mense reversus, à suis Flandrensibus favorabiliter est susceptus. Inter quos Brugenses opidani piscem monstrosum, jam pridem à piscatoribus captum, & sale conditum, ei obtulerunt. Habebat enim ad similitudinem avis rostrum permaximum, & super caput cartilaginem, gladio simillimam.

1179	XXVII	XLIII	XXV	III

Secunda hebdomada mensis Januarii nives copiosè ceciderunt: subsequitur gelu maximum, usque in medium mensem Februarii, nimis molestum. Reliqui dies ejusdem mensis, Martius quoque & Aprilis, vento flante continue Subsolano, gelidissimi fuerunt. Hoc istius anni initio carissima pecudum fuit annona: ita ut quod retroactis annis tribus comparabatur denariis, nunc tribus venderetur solidis, fæni scilicet & straminis. Subsecuta est mortalitas ovium & boum.

Generale concilium apud Romam, in patriarchio Lateranensi, Alexander Papa celebravit: in quo plusquam CCC. Episcopi, cum quibusdam *(a)* transmarinis adfuerunt. Quidam etiam Episcopi de Græcia legatos suos eodem transmiserunt. Abbatum etiam interfuit innumera pæne multitudo. Ibi domnus Papa ordinationes factas ab Octaviano & Guidone, & Joanne Strumensi, qui eos fuerat secutus, irritas esse censuit. Decreta ipsius concilii, quia multa sunt, & penes multos habentur, in hac chronicæ brevitate scribere non fuit utile.

Consule Onuphr. & Baron.

Simon Abbas Aquicinensis, in reditu à concilio Clarevallem divertit, & reliquias domni Bernardi, ejusdem cœnobii Abbatis, petitas obtinuit, & in hoc Aquicinensi monasterio decenter reposuit. Messis triticea solito fuit rarior; porro avena seu tertii mensis semina suprascripta reparavere damna.

(b) Ludovicus Rex Francorum, assumpto secum Philippo Comite Flandrensium, mare transnavigans, Cantuariam pergit, sanctumque martyrem Thomam diversis muneribus honoravit. Heinricus senior, Rex Anglorum, honorifice eum suscepit. Autumnus perpulcher & calidus, usque ad V. Nonas Octobris exstitit. Ludovicus, Rex Francorum, filium suum Philippum in Regem sublimat Remis, in festivitate omnium San-

(a) Tyrius eos recenset l. 21. c. 26.
(b) Iperio an. 1180.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

Sanctorum. Sequenti Dominica, Guilhelmus Remensis Archiepiscopus, Cardinalis presbyter, tituli sanctæ Sabinæ, & Apostolicæ Sedis Legatus, convocatis Episcopis, & totius secundæ Belgicæ personis, concilium tenet, tractans cum suis coëpiscopis de rebus sibi vel Ecclesiæ necessariis.

Iterum Romana Ecclesia schismaticorum affligitur violentia. Nam post reconciliationem Frederici Imperatoris cum Alexandro Papa, Joannes Strumensis, Apostolici nominis præsumptuosus invasor, suis suorumque diffidens viribus, ad pedes domni Papæ corruit ultroneus. Cui domnus Papa, obtentu Cancellarii, veniam clementer indulsit, eumque Præpositum Beneventanæ ecclesiæ constituit. Porro schismatici quietem non ferentes ecclesiæ, iterum quemdam clericum de progenie illorum, quos Frangipanes Romani vocant, contra Papam Alexandrum, (a) Antipapam statuunt: quem, mutato nomine, Innocentium Tertium vocitarunt. Quem quidam miles, frater Octaviani, qui per contentionem cum Alexandro provectus fuerat, propter odium Papæ, manu tenebat, tradita ei turri vel munitione sua, quam juxta Romanam civitatem fortissimam habebat. At istius violentia suprà ceteros schismaticos afflictus Papa, communicato cum Cardinalibus consilio, pace cum Cardinalibus, propinquis prædicti Octaviani reformata, præfatam munitionem à prædicto milite magno pretio comparavit. Sicque per industriam Hugonis diaconi Cardinalis, qui & ipse inter Romanos nobilissimus erat, prædictam cepit, cum sæpefato pseudopapa, munitionem: qui ad pedes domni Papæ adductus, in cavea est perpetuo clausus. Hoc anno Christianis transmarinis magnum accidit infortunium, quia suis omnibus pæne militibus occisis vel vulneratis, munitionem vadi Jacob perdiderunt. Henricus Dux Saxoniæ Frederico Imperatori adversatur. *Lege Baron. & Ciaconium.*

XXVIII	XLIV	XXVI	IV	1180	MCLXXX.

Fredericus Imp. anno superiori, undecumque contracto exercitu, super Ducem Saxoniæ hostiliter vadit. Is enim filiam Heinrici Regis Anglorum habebat in conjugio: qui in expeditione Italica, ab ipso Imperatore ter commonitus, venire noluit, sed nec nuntium nec milites in ejus auxilium direxit. Unde Imperator, ultra quam dici potest commotus, civitates, castella, opida, terras auferendo, eum debellat. Colonienses cives, qui & ipsi Imperatori in Italiam proficiscenti adversi aliquantulum exstiterant, audito infortunio Ducis Saxoniæ, Imperatorem pertimescentes, civitatem suam vallo miræ latitudinis & profunditatis muniunt, & aquas Rheni fluminis in circuitu urbis nobilissimæ circumducunt.

Christianus Archiepiscopus Moguntinus, Imperatoris Cancellarius, in Italia negotium exsequens sibi injunctum, dolo filii Marchisi de Montferrat capitur. Philippus, filius Ludovici Regis Francorum, uxorem ducit Elisabetham, filiam Balduini Comitis Montensis, quæ fuit filia Margaretæ, sororis Philippi Flandrensium Comitis. Celebratæ sunt hæ nuptiæ Bapalmis à Rogero Laudunensi Episcopo: ubi adfuerunt Comites, Philippus Flandrensis, Balduinus Montensis, Heinricus Namucensis, Clarimontis, Suessionensis, Pontivensis, & sancti Paulli.

Ludovicus Rex senior Reginam in die Ascensionis Domini, in basilica sancti Dionysii martyris, per Archiepiscopum Senonensem, ejusque suffraganeos coronari fecit. Hoc anno per hanc nostram Galliam pro-

Ii ii ii 2

(a) *Consule eosdem.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

profert humus frumentum, hordeum, legumina, & sufficientem avenam. Heinricus Comes Campanensis, à partibus transmarinis per Asiam Minorem & Illyricum repatrians, insidiis quorumdam, magnum passus est detrimentum, amissis non solum facultatibus, sed etiam suis interfectis, seu captis omnibus pæne hominibus.

Ludovicus, Rex Francorum Septimus, per annum paralysi dissolutus, tandem mense Septembri morbo & vita caruit, & in monasterio Cisterciensis ordinis, nomine Barbel, ad Sequanam fl. est sepultus: qui regnum Francorum per *(a)* XLIV. annos satis justo moderamine gubernavit: cui successit filius ejus Philippus, hujus nominis Rex secundus. Domnus Abbas Simon Aquicinctensis nonus, communicato cum fratribus suis consilio, ecclesiam sancti Salvatoris mense Septembri deponit: eo quod non sufficeret tam parva basilica magno conventui Aquicinctensi. Et hoc multoties à tempore domni Gosvini Abbatis, successorisque ejus Alexandri, præmeditatum fuerat: sed aliis dissolutionem ordinis, aliis operis magnitudinem, & quamdam prætendentibus difficultatem, aliis vero alias intentis, hoc opus usque ad hæc Simonis Abbatis tempora est protelatum. Tandem omnes unanimes, corde magno & animo volenti, veterem, ut dictum est, deponunt basilicam, venturo anno incepturi novam. Igitur Missa de sancta Trinitate in majori ecclesia devotissime celebrata, XV. Kal. Octobris, majus altare cum multorum lacrymis deponunt, & incohationem novæ ecclesiæ, propter instantem hiemem, in sequentem annum differunt.

S. Hildegardis virgo, & Abbatissa cænobii Bingensis, ordinis S. Benedicti, in diœcesi Moguntina, moritur, anno ætatis LXXXII. Christianus, Archiepiscopus Moguntinus, moritur in Italia, non procul ab urbe Roma. Heinricus Comes Campaniæ, filius Theobaldi Comitis, Hierosolymis reversus moritur.

Anni Christi	Romanorum	Francorum	Anglorum	Hierosolymorum
1181	XXIX	I	XXVII	V

Anno Verbi incarnati MCLXXXI. Indictione XIV. Luna XIII. concurrente III. epacta III. anno à prima constructione ejusdem ecclesiæ, centesimo tertio, mense Martio, die II. ejusdem mensis, id est, feria II. Dominicæ II. Quadragesimæ, jacta sunt fundamenta istius novæ Aquicinctensis ecclesiæ. Missa igitur de sancta Trinitate celebrata, Simon Abbas, assumptis secum duobus Abbatibus, Joanne videlicet S. Amandi, & Nicolao Maricolensi, cum Sanctorum reliquiis, crucibus, thuribulis, & cereis, cum tota congregatione, cappis solennibus induta, processit ad locum. Ibi aderat Balduinus Comes istius pagi, cum multitudine militum, & aliorum Christi fidelium. Primum lapidem in fundamento Comes manibus suis cum cæmento posuit, & in ecclesia magnum gaudium fuit. Ipsa dies, quod prætereundum non est, sed attentius notandum, valde clara & perpulchra exstitit. Cum cæteri mensis transacti dies valde pluviosi & nimbosi exstiterint.

Heinricus Comes Trecarum, his diebus Quadragesimæ, à transmarinis partibus ad propria reversus, à nepote suo Rege Francorum, ceterisque regni optimatibus, cum magno favore excipitur. Philippus Rex Francorum, & Philippus Comes Flandrensium, ab Heinrico Rege Anglorum, ante Heinrici Comitis reversionem sollicitati, ut super Fredericum Imperatorem, propter Ducis Saxoniæ exheredationem, secum ducerent exercitum, à Comite supradicto consilio accepto, à tali avertuntur facto.

In

(a) Alii XLV.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

In Saliaco, villa beatæ Rictrudis, natus est agnus habens duo capita, & septem pedes. Heinricus Comes infra VII. dies suæ reversionis, apud Trecas diem obiit. Hugo, Cameracensis quondam Decanus, qui ecclesiæ Aquicinctensi in principio suæ provectionis magno fuit adminiculo, à proprio removetur sepulcro. Nam novæ ecclesiæ fundamentum per ipsum recto tramite suum dirigebat cursum: lapis in sepulcro ejus repertus est, in quo hoc scriptum continebatur.

Hic est sepultum corpus Hugonis, Decani sanctæ Mariæ Cameracensis Ecclesiæ, Qui construxit Claustrum cum Porticu ejusdem Ecclesiæ, Capellamque sancti Gingulfi. Insuper ut cetera taceamus, multis Annis à carne abstinuit, super plumam non jacuit, nisi forte in hoc monasterio, jussu Abbatis. Hic construxit Claustrum, Porticum eleemosynariam, capellamque Beatæ Mariæ, & multa alia Beneficia fratribus contulit. Hic in festivitate omnium sanctorum, postquam missam celebrasset, gravi infirmitate percussus, monachus effectus, obiit in bona confessione, & vera fide, anno Domini MXC. III. VI. ID. Novembr.

Fredericus Imperator Heinricum cognatum suum, Ducem Saxoniæ, debellans, omnia pæne ipsius castella sibi subjugavit, & eum in quamdam insulam, quæ Brunswich lingua Saxonica nuncupatur, fugere compulit.

Heinricus Anglorum Rex, Ducis Saxonum exheredicationem & filiæ suæ ægre ferens, nuntios ad Imperatorem dirigit, & ut ab omni possessione præfati Ducis animum retrahat, munera auri & argenti magni ponderis promittit. Sed Imperator munera despexit, aures clausit, & Ducem victoriosis attritum præliis ad deditionem coegit.

Alexander Papa senex & plenus dierum, vicesimo ferme ab urbe milliari, in quadam Rom. Ecclesiæ possessione, diem clausit ultimum: cui successit Hubaldus, Ostiensis Episcopus, Alexandro senior, patria Lucensis, quem alterato nomine Lucium III. appellaverunt.

Philippus puer Rex Francorum, & Philippus Comes Flandrensium, post festivitatem omnium sanctorum instante hieme, quæ in isto anno & hoc mense nimis exstitit pluviosa, inter se dissentiunt, & cum ipsis omnes primores Francorum. Hujus mali incentores fuisse feruntur Comes Clari montis, Rodulfus etiam de Cociaco, & filii Roberti, cognomento Clementis, Regis consiliarii. Insurgit ergo primus Comes in Regem, & Rex versa vice in Comitem. Incendia & rapinæ, exercentur, Ecclesiarum exspoliationes, burgensium oppressiones, pauperum destructiones, usque ad Adventum Domini grassantur. Tandem appropinquante die nativitatis Dominicæ, sapientibus viris cum Rege tractantibus, usque ad octavas epiphaniæ, istius guerræ induciæ dantur. *Gerardus Comes de Gelra Idam, filiam Matthæi & Mariæ, Comitissæ Boloniensis, duxit uxorem, & brevi post modum mortuus est.*

XXX	II	XXVIII	XI	1182

In ipsis diebus nativitatis Dominicæ, Fredericus Imp. nuntios cum epistola in Franciam dirigit, Regi consilium dans, ut cum Comite faciat pacem. Quod si nollet facere, sciret pro certo, se Comiti Flandriæ auxilium pro posse laturum. Post octavas epiphaniæ induciis finitis, milites plures numero, quam prius, utrimque armantur, rapinæ, cædes, incendia, absque ullo remedio perpetrantur. In Regis procinctu isti erant signiferi, Heinricus Rex Anglorum junior, Richardus frater ejus, Dux Aquitanus, Comes Claramontis, & Rodulfus de Cociaco: Comiti vero

vero Flandriæ aderant Balduinus Comes Haginoensis, Hugo Comes de sancto Paullo, Jacobus de Avesnis, & Hugo de Oisii, Castellanus Cameracensis. Universa Gallia hoc vento agitata, hac illacque curvatur: nec fuit citra Alpes locus, qui se absconderet ab auditu tonitrui hujus: instantibus autem sanctæ Quadragesimæ diebus, religiosis viris hinc inde discurrentibus, iterum induciæ usque in pascha obtinentur. Philippus Comes, Dominica III. Quadragesimæ, ad colloquium Heinrici Regis juvenis, filii Frederici Imp. Leodium vadit, seque injuste conquestus est à domino suo, Rege scilicet Francorum, vexari. Heinricus autem Rex, ut domino suo humiliter satisfaciat, Comitem cohortatur, promittens ei sub sacramento, suum non defuturum auxilium, si Rex Francorum suum renueret audire consilium.

Elisabeth Flandrensium & Veromandensium Comitissa, post nimias tribulationes & corporis infirmitates, die sancto parasceves defuncta, sequenti die, astante Philippo Comite, cum magnis plurimorum lacrymis, in ecclesia beatissimæ Dei genitricis Mariæ, Atrebati honorifice est tumulata. Post pascha, Heinricus, Rex Anglorum senior, mari transito, in Normanniam venit: nam filii ejus, sicut supra diximus, Heinricus Rex & Richardus Dux, Regi Francorum, contra Comitem Flandriarum, auxilium ferebant. Dux autem Burgundiæ, & Comitissa Campaniæ, soror Regis, quondam uxor Heinrici Comitis, Philippo Comiti associati, debellabant Regem: Guilielmus vero Remensis Archiepiscopus, & Comes Blesensium Theobaldus, Regis avunculi, reformandæ paci intendebant. Igitur transactis induciis inter Regem & Comitem, pax non sperabatur, sed bellum. Ex insperato tamen Heinricus, senior Rex Anglorum, & Philippus Rex Francorum, Philippus etiam Comes Flandriarum, mediante Heinrico Albanensi Episcopo, Apostolicæ sedis Legato, cum Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, & Francorum proceribus, inter Crispeium, & civitatem Silvanectensem, & nuntiis pacis intercurrentibus, pax inter eos firma firmatur. Numquam nostra ætate audivimus, tantum belli incendium tam parva pacis scintilla exstinctum.

Balduinus Rex Hierusalem, regio morbo laborans, & fastigia regni fastidiens, Templarii quoque & transmarini milites, sæpenumero nuntios transmittentes, Regem Francorum & Anglorum obsecrant, ut regnum Hierosolymitanum ordinantes, & terræ succurrentes, de corona regni suum velle faciant. Fredericus Imp. solennitatem pentecostes apud Moguntiam celebrat: ad hanc Imperatoris curiam omnes pæne primates Teutonici regni adfuerunt: Philippus quoque Comes Flandriæ cum suis Baronibus adfuit. Qui se liberalissimum super omnes regni Principes, sua dando, non sine admiratione multorum, exhibuit. Ibi Heinricus, Dux Saxoniæ, triennii condemnatus exsilio: qui de regno coactus exire, ad Heinricum, Regem Anglorum, se cum sua contulit uxore, tandem consensu Imperatoris, quosdam terræ suæ redditus, ad sui exsilii sustentationem, habere permittitur. Mauritius, Parisiacæ civitatis Episcopus, vas utile, & oliva fructifera in domo Dei, floret inter coepiscopos suos in Gallia. Præter illa enim, quæ intrinsecus sunt, quæ solus novit Deus, exterius claret litteratura, verbi Dei prædicatione, eleemosynarum largitione, & bonorum operum exhibitione, Ecclesiam beatissimæ Dei Genitricis MARIÆ, in qua ipse residet Episcopus, propriis magis sumtibus quam alienis, decentissimo & sumtuoso opere reno-

renovavit, plateam ante ipsam ecclesiam inter utrumque pontem dilatavit, redemto magno pretio à civibus loco, multis mansionibus prius occupato; mansiones renovavit Episcopi; duas abbatias, unam Canonicorum, sanctimonialium alteram construxit. In ecclesia magis est assiduus, quam frequens. (a) Vidi enim eum in quadam non solenni festivitate, cum hora vespertina decantaretur, non in cathedra episcopali, ut moris est, sed cum ceteris psallentem, & sedentem in choro, vallatum plusquam centenario clericorum numero.

Heinricus etiam, Silvanectensis Episcopus, justitiæ dicitur invictus esse amator; & justæ severitatis tenax. Luna mensis Augusti & in accessu & in discessu nimis exstitit pluviosa, & admodum frigida, quæ magnam incommoditatem per multa generavit loca. Nam segetes humidæ in horreis sunt reconditæ, fœnum vix potuit colligi; & vini maturitas & collectio tardius provenit. Quatuor hæretici in Atrebatensi civitate deprehensi, à Frumaldo, ejusdem civitatis Episcopo, in carcere sunt reclusi. Quorum unus dicebatur Adam litteratus, alter Radulfus, eloquentissimus laicus: sequentium nomina nescimus. Horum judicium Episcopus jam paralysi laborans Archiepiscopo reservavit. *Maria, filia Stephani Regis Anglorum, quondam Abbatissa, postea Boloniæ Comitissa, tertiodecimo anno, postquam resumserat habitum sanctimonialis, apud Monasteriolum moritur & sepelitur.*

XXXI	III	XXIX	VII	1183

Transactis diebus nativitatis Dominicæ, Wilhelmus Remensis Archiepiscopus, & Comes Flandriæ Philippus, in civitate Atrebatensi de secretis suis locuturi conveniunt. Ibi multarum hæresium fraudes per quandam mulierem in terra Comitis sunt detectæ. Isti hæretici nullius hæresiarchæ muniuntur præsidio: quidam dicunt illos Manichæos, alii Cataphrygas, nonnulli vero Arianos, Alexander autem Papa vocat eos Patervios. Sed quidquid sint, oris proprii confessione, convicti sunt hæretici immundissimi. Multi sunt in præsentia Archiepiscopi & Comitis accusati; nobiles, ignobiles, clerici, milites, rustici, virgines, viduæ, uxoratæ. Tunc decretalis sententia ab Archiepiscopo & Comite præfixa est, ut deprehensi incendio traderentur; substantiæ vero eorum sacerdoti & Principi resignarentur.

Obiit Frumaldus Episcopus Atrebatensis: ecclesia prædicta anno vacavit integro. Manuele Imp. Constantinopolitano mortuo, Alexius, filius ejus adhuc puer, post eum imperat. Hic, vivente patre, filiam Ludowici Francorum Regis uxorem duxerat; qui morem patris imitatus, Græcos parvipendens, Latinos diligebat. Horum consilio utebatur, horum auxilio sustentabatur & clericali scientia, & laicali justitia. Hæc fuit caussa interitus ipsius, sicut sequens demonstrabit annus.

Heinricus junior Rex Angliæ, & Gaufridus frater ejus, Comes Britanniæ, insurgunt super Richardum fratrem suum, Comitem Aquitaniæ. Quo audito, Heinricus Rex senior, pater eorum, indigne ferens, quod talia, sine assensu suo, facere præsumsissent, Richardo filio suo, contra fratres suos, militum copiam misit in auxilium. Certatum est multis diebus utrimque, donec immatura morte præventus Heinricus Rex juvenis, bellandi finem fecit. Qui cum multis lacrymis & incomparabili omnium luctu, (nam diligebatur nimis ab omnibus) ad Cenomanos

(a) *Nota ætatem scriptoris.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

manos defertur, & ibi sepelitur. Quod pater audiens, (non enim interfuerat morti nec sepulturæ) iterato planctu & multiplicato, ab ipso Rotomagum defertur, & ibi cum patribus suis, cum magno gemitu, secundo sepelitur.

In civitate Atrebatensi, Petrus Abbas Cisterciensis Episcopus eligitur. *(a) Domnus Bernardus vere pœnitens, in monasterio S. Bertini apud Artesios moritur: cujus vitam virtutibus plenam scripsit domnus Joannes, postea Abbas S. Bertini. Idam, prædictam filiam Matthæi Comitis, Boloniæ Comitissam, Bertoldus Dux de Saringes duxit uxorem.*

1184	XXXII	VI	XXX	VIII

Fredericus Imp. in Italiam proficiscitur. Romani Lucium Papam parvipendentes, & clerum despicientes, magnum commiserunt flagitium. Nam extra urbem forte quosdam clericos invenientes comprehenderunt, & omnes excæcaverunt, præter unum, quem ad dominum Papam direxerunt. Quod intuens Papa, ingemuit, & eos, qui hoc scelus perpetraverant, perpetuo feriens anathemate, cum suis exiit ab urbe. Qui veniens Veronam, ibi resedit usque ad diem mortis suæ.

Philippus, Rex Francorum, consilio quorumdam Baronum suorum, Philippo Comiti Flandriæ invidentium, Reginam vult dimittere. At illa ad Deum conversa, tantam erga Dei Genitricem, in civitate Silvanectensi exhibuit devotionem, humilitatem & contritionem, ut omnes pæne intuentes ad lacrymas commoveret. Nam nudis pedibus per plateas civitatis incedens, & cereos in manibus portans, eleemosynamque omnibus indigentibus affluenter dispertiens, intravit beatæ Dei Genitricis ecclesiam. Ubi & diutius oravit, & ipso die omnes civitatis pauperes laute refecit, quibus ipsa ministravit. Quod Rex & omnes optimates ejus audientes, compassi sunt, & pœnitentia ducti, ab incepto destiterunt. Propter hanc caussam & alias, inter Regem & Comitem pax est turbata. Post pentecosten, Rex & Comes, cum suis exercitibus in marchis terrarum suarum conveniunt. Regis exercitus equitibus, porro Comitis agminibus peditum optime armatorum præcellebat. *(b)* Standarum altissimum, draconem desuper præferentem, Comes secum super currum quatuor rotarum duci fecit: quod Rex, cum tota Francia, valde indigne tulit. Tamen mediante Heinrico, Anglorum Rege, ab instanti festo S. Joannis, usque in annum protelantur induciæ. In his induciis, Balduinus Comes Hainoensis à Rege ponitur: unde Philippus Comes valde est indignatus.

Kalendis Maji, signum circa horam sextam in sole apparuit. Nam ejus pars inferior tota est obscurata, in medio vero quasi trabem subobscuram habebat, reliqua autem pars tota erat pallida: ita, ut omnes videntes eumdem colorem in vultu præferrent. Philippus Comes Flandrorum, & Balduinus Comes Mortensis, in loco, qui nuncupatur Mons sancti Remigii, ad mutuum veniunt colloquium. Ubi Balduinus eum obsecrat, quatenus contra Heinricum Ducem Lovaniensem, se exheredantem, auxilium ferat: quod cum Comes renueret, discordes discedunt ab invicem. Balduinus Comes Montensis super Heinricum, Ducem Lovaniæ, cum exercitu in loco, qui dicitur Lembeca, vadit; sed Ducem imparatum non inveniens, & ut quidam asserunt, à suis proditus,

(a) *Iperius consentit.*
(b) *Id est vexillum.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

tus, inefficax rediit. Mense Augusto Philippus, Comes Flandrorum, secundam duxit uxorem, filiam Regis Portugalensis Adelfonsi, nomine (a) Tarasiam.

Petrus, Abbas Cisterciensis, ordinatur & consecratur Episcopus Atrebatensis, Veronæ in ecclesia beati martyris Zenonis, *per Guilielmum Archiepiscopum Remensem.* Græci indigne ferentes, quod Imperator eorum, Alexius Comnenus, Francos eis præponeret, Andronicum, cognatum ejus dolose vocant, uti veniat, & Imperatorem, utpote puerum, quasi vir sapiens manu teneat. Qui nuntiis gratanter susceptis, assumtis secum Saracenis Iconiensibus, civitatem ingressus est. Die sequenti palatium ingreditur cum paucis, & Imperatorem salutat, at ille eum magnifice coronat, & sese illius tuitioni commendat, quem ille in sua suscepit fide. Qui, quod diu cupierat mente, perfecit opere. Paucis enim elapsis diebus, palatium, armato milite stipatus, ingreditur, Græcos, Francos, Anglos, quos ibi invenit, omnes interfecit. Ipsum denique Imperatorem cum sua matre capiens, in carcere clausit: quos post modicum in mare perductos, crudeliter innocentes necari fecit, & omnes ejus familiares, qui in urbe remanserant, interfecit. Tunc imposito sibi diademate, imperat civitati nobilissimæ, non ut Imperator, sed sicut tyrannus. Deinde his pro nihilo ductis, nuptias facit illicitas, Annam uxorem cognati sui, Imperatoris scilicet, domni sui, filiam Regis Francorum, accipiens.

Consule Græcæ historiæ scriptores.

Philippus, Comes Flandrorum, Balduinum Comitem Montensem per nuntios sæpenumero convenit, ut sibi & suæ utili concordaret voluntati. Illo vero minime acquiescente, mense Novembri Philippus, Archiepiscopus Coloniæ, ab oriente, Philippus, Comes Flandrorum, à meridie, porro Duacenses & Pabulenses ab occidente, terram ejus ingressi, incendiis & rapinis eam sunt demoliti. Balduinus vero Comes, congregatis armatis septingentis, terram Comitis virtute militum irrumpere cupiens, cum ad villam, quæ Obercicurtis dicitur, armatus cum armatis venisset, mutato consilio regressus, milites à se conductos abire permisit. Die autem nativitatis Dominicæ propinquante, induciæ dantur utrimque.

Guilielmi, Tyrii Archiepiscopi, historia belli sacri, quæ vulgo legitur, ad hunc usque annum est deducta. Heraclius, Patriarcha Hierosolymitanus, venit in Galliam & Angliam, à Regibus adversus Saracenos auxilium petiturus.

XXXIII	V	XXXI	IX	1185

Multi per loca diversa in Francia, & Flandria & Hainau, discordiam principum & guerram pertimescentes, unusquisque civitatem suam, castellum seu villam muro circumdat, vallo firmat. Cum autem inter Philippum Regem & Philippum Comitem induciæ finiendæ essent, & Comes Flandrensis suam præpararet expeditionem; Balduinus, Comes Montensis sive Haginoensis, terram Jacobi de Avesnis virtute irrumpens, veteris memor injuriæ, incendio tradit. Ille enim incentor discordiæ inter utrumque Comitem esse ferebatur. Post festivitatem S. Joannis, induciis finitis, Rex & Comes exercitus militum & peditum armatorum producunt. Qui in pago Ambianensi residentes, rei finem exspectabant. Tandem Dei nutu, ut credimus, Comes ad gratiam Regis rediit, antequam aliquis caperetur, vulneraretur, vel perimeretur. Tunc Regi reddidit quædam castella Comitatus Veromandensis, inter quæ eminebant Causiacus, Torota,

(a) *Aliis Mathildem.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

rota, Mons Desiderii, Calmacus, & Comitatus Ambianensis. Ibi pacificantur Philippus, Comes Flandrensis, & Balduinus Hainoensis, sed nondum corde firmo.

Hic annus abundat frumento & vino. Francigenæ vilipendunt Philippum, Comitem Flandrensem, in præsentia Regis apud Compendium, verbis nugacibus irritantes eum. Qui in Alemanniam pergens ad Regem Heinricum, ejus consilio animatus, & auxilio, si necesse fuerit, corroborandus, hilaris in Flandriam revertitur.

Andronicus, Constantinopolitanus tyrannus, interficitur in palatio, à quodam *(a)* milite regii generis, quem dolose occidere disponebat. Qui animatus auxilio parentum suorum & civium, Andronicum odientium, occidere se volentem occidit, & consentientibus pro eo imperavit: qui Imperatricem, filiam scilicet Ludovvici Regis Francorum, clausit, & ei condigno honore ministrari præcepit. *(b)* Lucius Papa apud Veronam mortuus est: quem in ecclesia beatæ Mariæ, in sepulcro marmoreo, ante majus altare sepelierunt: Cui successit Lambertus, Mediolanensis Archiepiscopus, quondam Bituricensis Archidiaconus, qui, juxta morem prædecessorum suorum, nomine mutato, vocatur Urbanus III.

1186	XXXIV	VI	XXXII	X

Imp. Fredericus dies Dominicæ nativitatis, cum Heinrico Rege filio suo, apud Papiam peregit. Illis diebus fecit Imperator nuptias filio suo, despondens ei filiam Rogeri, ditissimi quondam Regis Siciliæ, & Ducis Apuliæ, Regis Francorum cognatam. Hæc enim nata est ex Filia Comitis de Reitesta. His nuptiis interfuit Comes Flandriæ Philippus, cum plurimis Imperii Romani primatibus. Qui eundo, Franciam dimittens, per Germaniam iter fecit; revertens vero per Franciam venit, ne Regi Francorum esset suspicioni. Rex autem, adventu ejus audito, nuntios fideles ad eum dirigit, mandans ei, & designans locum, ubi ad secretum convenirent colloquium. Rex eum honorifice suscepit, mutuo colloquuntur, & pax inter eos firma firmatur.

Urbanus Papa, & Imperator Fredericus, inter se dissentiunt. Multimodæ fuerunt *(c)* caussæ dissensionis; præcipua, quod Patriarcha Aquileiensis, & quidam Episcopi interfuerunt, absque consensu Papæ coronationi Heinrici Regis, die quodam solenni in Italia. Quos omnes Papa à divino suspendit officio. Alia, quod *(d)* Formosum electum Treverensem, electum canonice sabbatho sancto pentecostes, in presbyterum Cardinalem, & crastino die in Archiepiscopum, contra votum Imperatoris, consecravit. Nam alter electus perperam fuerat, quem Imperator manutenebat. His & aliis causis intercurrentibus inter Papam & Imperatorem, in Italia pax turbatur.

Fredericus Imp. Cremonenses sibi adversos, auxilio Mediolanensium, in suum invitos cogit servitium. Imperator relinquens Heinricum filium suum in partibus Beneventanis, in Germaniam redit. Heinricus Rex, Imperatoris filius, quemdam Urbani Papæ servientem, & multas secum auri & argenti pecunias deferentem, obvium ex insperato habens, aurum

(a) Isaacio Angelo.

(b) Consentiunt Onuph. & Ciacon.

(c) De causis his allegatis, & aliis, consule Baronium aliosque.

(d) Folmarum nuncupat Laurentius Leodicensis in historia MS. Episcoporum Virdunensium.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

aurum & argentum auferens, in contumeliam Papæ, nasum ei præscidit.

Balduinus Comes Hainoensis, & Heinricus avunculus ejus, Comes Namucensis super Godefridum Ducem Lovaniensem vadunt, & ejus terram incendunt. Villa Gemblacensis peroptima, cum ecclesia sancti Guicberti, tunc est incensa. Philippus Rex Francorum, & Philippus Comes Flandrorum, contrahentes undecumque copiosum exercitum, hostiliter vadunt super Ducem Burgundionum: qui fortitudinem Regis & Comitis non sustinens, quibusdam castellis perditis, ad pedes Regis veniens, semetipsum dedidit. Pridie Kal. Julii, turbo gravissimus & tempestas valida ab Africo veniens, & ad Subsolanum tendens, per multa loca fruges & omnia sata pessum dedit. Nam lapides ovo gallinæ majores per loca diversa ceciderunt, qui pecora & aves occiderunt; fenestras quoque vitreas ecclesiarum, & domorum tegulas confregerunt: stipula quoque, quæ in agris remanserat, ita erat fœtens & inutilis, ut nec pastui esset apta bestiis. Obiit Gaufridus Comes Britanniæ, filius Heinrici Angliæ Regis. Vindemia in pago Belluacensi & Noviomensi per tempestatem tota pæne est perdita non solum in his locis, sed etiam in Comitatu Ostrevandensi & Hainoensi. *Livonia Christum agnoscere cæpit, prædicante Meinardo sacerdote Lubecensi, qui postea Livoniensium Episcopus est ordinatus.*

XXXV	VII	XXXIII	XI	1187

Hoc anno, incomparabilis dolor & tristitia ineffabilis universæ accidit Christianitati. Nam Balduino Rege Hierosolymorum, filio Amalrici *(a)* defuncto, successit ei Balduinus puer, ejus ex sorore nepos, filius Wilhelmi, Marchisi de Montferrat, quem supra diximus veneno exstinctum. Tutela pueri & regni, ex consilio primatum totius provinciæ, committitur Comiti Tripolitano. Mater autem pueri Sibylla, satis astuta, extorsit à Patriarcha & ceteris Principibus regni, ut, si puer decederet morte immatura, sibi redderetur corona regia. Balduinus Rex Hierosolymorum, sub tutela Comitis Tripolitani, moritur; mater vero ejus, Comitissa de Joppe, à Patriarcha, & militibus templi & hospitalis, & ceteris provinciæ primoribus, coronam regni, sibi hereditario jure competentem, expetiit. Qua recepta, capiti viri sui Guidonis, Comitis de Joppe, eam imposuit. Is autem Guido erat genere Aquitanus, de castello *(b)* Lesinione, à semine regio alienus. Quod factum multis Principibus displicuit, maxime Comiti Tripolitano, Rex vero prædictus cum *(c)* hominium requireret à præfato Comite, ei denegavit; insuper & Salahadinum, Regem Babylonis, & Principem Damasci, super eum invitavit, & fœdus pacis, quod cum Christianis per duos años pepigerat, disrumpere fecit. Salahadinus, audita eorum discordia, gavisus est, & contracto undique Turcorum & Saracenorum innumerabili exercitu, ante mensem Augustum, prope montem Thabor, castra locavit. Guido autem Rex, congregato exercitu Christianorum, comparatione paganorum minimo, juxta civitatem Nazareth tentoria fixit. Comes autem Tripolitanus, facti pœnitens, ad Regem venit, & videns exercitum Christianorum imparatum & parvum, consilium dat Regi, ut ad tempus recedat, & civitates & castella totius regni muniat. Cui Rex minime

(a) An. 1185. ut alii tradunt.
(b) Lusignione.
(c) Homagium.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

nime acquievit. Comes autem cum suis statim inde recessit, & terram suam munivit & custodivit. Guido vero Rex nondum duos menses in regno transegerat. Initur bellum miserabile, & omnibus Christicolis valde lamentabile. Albertus, Bethleemites Episcopus, ferebat crucem Dominicam: in quo conflictu ipse sacerdos occiditur, crux Dominica a paganis aufertur, & heu translata est gloria ab Israel, ut de arca Domini refertur. Rex capitur, & omnes Principes aut occiduntur, vel capiuntur, vulgus innumerabile perimitur. Sicque omni terra pæne à suis defensoribus vacuata, Salahadinus terram perambulat, civitates capit, castella aut sibi retinet aut destruit, monasteria evertit, monachos, presbyteros, clericos interficit, sanctimoniales dehonestat & occidit. Rex cum ceteris captivis, & Cruce Dominica, Damascum ducitur: Armenii, Græci, Christiani, magno dato auri pretio, sepulcrum Domini cum sua ecclesia, & Domini templum à Salahadino redemerunt. Hæ sunt civitates, quæ Christianis remanserunt, Antiochia Syriæ, fortitudine Principis sui & inhabitantium custodita, Tyrus civitas Phœniciæ, per industriam Guilielmi, filii Marchisi de Montferrat, fratris Guilielmi, quem supra retulimus exstinctum veneno, retenta; Tripolis etiam per Comitem & inhabitantes retenta. Obiit Comes Tripolitanus, hujus mali incentor.

Hierosolymitanam urbem hoc anno à Saracenis in potestatem redactam, tradunt Ursperg. Vitriacus & alii.

Urbanus Papa, à Verona secedens, & Venetiam ire disponens, Ferrariam venit. Ibi audito gravi nuntio de perditione transmarinæ Christianitatis, in infirmitatem decidit; quo mortuo & ibidem tumulato, succedit ei *(a)* Autbertus Cancellarius ejus, qui alterato nomine, vocatus est Gregorius VIII. & Pisis moriens, ibidem in ecclesia B. Mariæ est sepultus: cui succedit Paulus Prænestinus Episcopus, qui mutato nomine vocatur Clemens III. Richardus Aquitaniæ Dux, filius Heinrici Anglorum Regis, injuriam sepulcri Dominici vindicaturus, primus omnium Principum regni Francorum, crucem assumit, ante natalem Domini. *Leontius, Patriarcha Hierosolymitanus contra Heraclium à Græcis constitutus, moritur: cui Dositheum Græci iidem suffecerunt.*

1188	XXXVI	VIII	XXXIV	I

Post nativitatem Domini, Philippus Rex Francorum, & Heinricus Rex Anglorum, & Heinricus Episcopus Albanensis, Legatus Romanus, & multi alii, tam Episcopi, quam Duces & Comites, in marchis utriusque regni convenerunt: ubi inter eos de diversis causis sunt tractata diversa, maxime de ecclesia transmarina. Ambo Reges cum multis sui regni Principibus, Episcopis, & militibus, & nobilibus, & ignobilibus, trans mare profecturi, cruces accipiunt. Richardus, Aquitaniæ Dux, insurgit contra dominum suum Regem Francorum: quem Rex totis viribus excipiens, compulit ad deditionem. Pace autem inter eos firmata, contra Heinricum Regem Anglorum exercitum ducunt, & ejus castella diripiunt & incendunt: nam semper Francorum Regibus adversus exstiterat.

Dominica media quadragesimæ, apud Moguntiacum generali curia congregata, Fredericus Imp. cum multis Episcopis, & totius regni sui Principibus, & innumerabili multitudine Teutonicorum, cruces sumunt. Comes Namucensis Heinricus filiam suam unicam, adhuc lactentem, dat Heinrico Comiti Trecarum, & cum ea post suum decessum omnem terræ suæ Comitatum. Balduinus Comes Hainoensis, ex sorore

(a) *Albertus.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni Christi.

sorore nepos ejus, hoc audiens & videns, indoluit: quia eumdem Comitatum valde affectabat, & pro eo adipiscendo, tam Imperatori Frederico, quam cæteris de curia multas dederat pecunias. Cum autem ante mensem Augustum, in guerra Regis Francorum Heinricus Comes Trecensis inexcusabiliter occupatus esset, & Heinricus Comes lecto decumberet, Balduinus, undecumque contracto exercitu, castrum milite nudatum & defensoribus reperiens, inexpugnabile castrum Namucense, ut putabatur, fortuna sibi arridente cepit. Mediante autem mense Augusto, ultra progreditur, & castellum fortissimum Boviniense obsidione cingens, post diem XV. viriliter cepit, & omnem terram, citra Mosam, Comitatus Namucensis sibi subdidit. Paucis verò diebus transactis, Comes Namucensis, (a) Canonicos de ecclesia Floreffia ejiciens, contra impetum Balduini, castellum sibi fecit, & milites cum suis satellitibus ibi constituit.

Notatio de cereo Bethuniensi.

Ut supra ad annum Christi 1129. de cereo Atrebatensi, sic hoc loco pauca quædam de cereo Bethuniensi notare, haut abs re fuerit. Bethunia opidum est Artesiæ apud Belgas, in quo sodalitas est civium, quam partim ab effectu, partim ab auctore, CARITATEM ELIGIANAM nominant; qua fortasse nihil habet universa Europa neque laudabilius, neque Reipublicæ salutarius. Græce non inepte Νεκροφορία *ab exportandis cadaveribus, sive funeribus efferendis nuncupare possis: qua fit, ut nemo hic, cuicuimodi sit conditionis, supremo funeris & sepulcri honore careat. Auctor, seu potius suasor hujus instituti fertur fuisse S. Eligius, vetus ille Flandrorum Apostolus, idemque Noviomensis ac Tornacensis Episcopus; qui anno MCLXXXVIII. eodem temporis & horæ articulo duobus fabris ferrariis, uni Bethuniæ, alteri Bevriaci (inter quæ intervallum est passuum amplius mille) sub noctem apparuisse, & ut cereum illum toto Belgio memoratissimum, (qui etiamnum visitur, pompis solennibus circumfertur, ad sacra accenditur, neque ulla tamen sui parte deperire perhibetur) formarent, commonefecisse proditur. Quam rem cum diligentissima inquisitione cognovisset Rogon ad divi Præjecti, in suburbiis occiduis Bethuniensibus, Prior, singulari vitæ sanctimonia præditus, suasor fuit, ut ejusmodi sodalitas, quædam velut* ἑταιρεῖα καὶ φρατρία, *caritatis & Christianæ in defunctos pietatis alumna, institueretur. Ad cujus legitimam & politicam administrationem, quotannis XXI. viri, ex honestissimo civium ordine deliguntur, qui communibus suffragiis Præpositum & IV. viros creant, quos Majores nominant, qui se duces præbeant, & ceteros pro sua auctoritate sese subsequi cogant in ædium mortualium penetralia: inde cadavera exportare, & sandapila & sepulturam efferre, quocumque morbi genere, etiam pestilenti exstincta, modo in sodalitatem nomina dederint, & intra status opidi limites mortui deprehendantur. Et annis jam abhinc quadringentis, usu & longinqui temporis periclitatione, est compertum, nihil umquam contagionis ex adfectis corporibus contraxisse eos, qui tam pium Christianæ caritatis munus exercerent. Quod quidem beneficium Bethuniani cives, cum immensæ Dei clementiæ, tum assiduæ beati Eligii, tutelaris Divi, apud eundem pro se suaque civitate intercessioni, meritissime acceptum referunt. Sic Andreas Hoius, Brugensis, Græcarum Duaci litterarum Professor, in Bethuniæ urbis descriptione.*

XXXVII	IX	XXXV	II	1189

(a) *Regulares scilicet ordinis Præmonstratensis.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

(a) Fridericus Imp. cum suo exercitu, post dies paschæ arripuit iter, & cum magno exercitus sui detrimento, transiit per Hungariam, Thraciam & Græciam, & pervenit usque ad fluvium Syriæ nominatissimum, Tarsar. Porro nostri milites, Jacobus scilicet de Avesnis, Hellinus Dapifer, & multi alii diversæ dignitatis & ordinis, per Apuliam incedentes, mare transeunt, & urbem Acon, quam Ptolemaidam scriptura divina vocat, obsidione cingunt. Eodem tempore obiit Wilhelmus Rex Apuliæ, Christianorum transmarinorum protector & defensor absque hærede; qui congregatis totius regni sui Principibus, hæredem regni designat Heinricum Regem, filium Frederici Imperatoris, qui ejus amitam habebat in conjugio. Qui omnes cum sacramento, fide interposita, promiserunt, sua prædicto Regi colla submissuros. Post mortem vero Regis Wilhelmi, fidem & sacramentum, quod fecerant, parvipendentes, quemdam Tancredum ex semine regio sibi Regem creaverunt.

Philippus Rex Francorum, assumptis secum Philippo Comite Flandrorum, & Richardo Aquitaniæ Comite, castella & villas regni Heinrici Regis Angliæ incendit & destruit. Rex vero Angliæ ad conflictum non sustinebat eos, sed eorum adventu audito, quasi fugiens, de loco ad locum secedebat. Tandem Cenomanos pervenit: quo eum rex Francorum & Richardus Comes insecuti sunt: qui insperatum eorum audiens adventum, ultra quam credi potest, contristatus, in infirmitatem decidit. Cumque apud castellum, quod vocatur Cinon, venisset, ubi pars thesaurorum ejus custodiebatur, languore ingravescente, moritur. Qui apud fontem Ebraldi deportatus, vix necessarios sumptus, ille quondam dives & præpotens, ad sepeliendum habens, ibi in monasterio virginum tumulatur: cui succedit Richardus Comes Aquitanus, filius ejus. Obiit Hugo Castellanus Cameracensis. Elisabeth Francorum Regina, satis religiosa, ad Dominum migravit, & cum nimio Francorum planctu in ecclesia beatæ Mariæ Parisiis sepelitur. Civitas Atrebatensis, cum ecclesia sancti Vedasti, incendio conflagravit. *(b) Ordo militum Teutonicorum inchoatur: quem anno MCXCI Februarii die XXII. Cælestinus Papa confirmavit. Primus hujus Ordinis Magister creatus fuit Heinricus Vualpot.*

MCXC. 1190 | XXXVIII | X | I |

Circa festivitatem S. Joannis, *(c)* Philippus Rex Francorum, & Richardus Rex Anglorum, trans mare profecturi, iter arripiunt; Rex Francorum portum Genuæ civitatis expetiit, & Rex Anglorum Massiliam venit. Pridie Kal. Augusti, Christiani, qui Acon obsederant, inconsultis exercitus Principibus, infeliciter pugnaverunt adversus Salahadinum, instigante eos Elberto presbytero, Duacensi Decano: ut relatum est *(d)* nobis ab his, qui interfuerunt. Ibi occisus est idem Elbertus, & multi alii usque ad VI. millia interierunt. Cum Rex Francorum Genuæ ventum ad transfretandum exspectaret aptum, quadam die, in eadem civitate fulgur de cælo quinquies cecidit: quod Regem valde perterruit. Tandem omnibus necessariis præparatis, in die festivitatis sancti Laurentii, relicto portu, velificavit: cumque prospere navigarent, & jam multa maris spatia transvolassent, repente ventus surgens contrarius Regem retro-

(a) Consentiunt Ursperg. Andreas Marchianensis, & alii.
(b) De iis Vitriacus hist. orient.
(c) Hujus expeditionis historia, Gallice à Uilarduino, qui tunc vixit, scripta, exstat Parisiis MS. in Bibliotheca Regina.
(d) Nota ætatem scriptoris.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni Christi.

retrogredi coegit. Multæ naves confractæ sunt, equi amissi, instrumenta lignea, quæ secum ducebat, ad capiendas munitiones, sunt perdita. Milites etiam multi submersi & perditi. Sicque Rex Francorum suo frustratus conatu in Messana civitate, cum Rege Anglorum transitum sequentis anni exspectans, resedit. Comes autem Flandrorum Philippus, mediante Augusto, profectus est, & in Italia hiemavit. (a) Ipso anno eodem, Fredericus Barbarossa Imperator, cum in flumine Farfar, prope Antiochiam, lavandi & refrigerandi caussa nataret, violentiam aquæ non sustinens, ter in ejusdem aquæ profundo demersus est, & cum magno militum labore inde est extractus. Qui triduo supervixit elinguis, & corpore Dominico accepto, cum sacra unctione, diem ultimum clausit: cui successit in regno Heinricus filius ejus. Porro exercitum ejus, qui in Syria remanserat, rexit Conradus Dux Suevorum, filius ipsius, obiit Everardus Tornacensis Episcopus: cui successit Stephanus. In hebdomada, quæ præcessit nativitatem Dominicam, factum est prælium in Hispania, inter Reges Hispaniarum & Saracenos: in quo Christiani, Deo auxiliante, victores facti, innumerabilem eorum multitudinem peremerunt.

Lege Marianæ historiam Hispaniæ.

I	XI	II	1191

Multi tam Principes quam Episcopi, & innumerabilis multitudo vulgi, qui urbem Acon obsidebant, mortui sunt, tam propria morte, quam Saracenorum telis; Balduinus Archiepiscopus Cantuariensis, Rogerus Cameracensis Episcopus, Fredericus Dux Suevorum, Theobaldus Comes Blesensis, & Stephanus frater ejus, Hellinus quoque Dapifer Flandrensis, & multi alii. Philippus, Rex Francorum, Richardus Rex Anglorum, & Philippus Comes Flandrorum, post mensem Martium, cum suis exercitibus, mare transeunt. Richardus Rex Anglorum, antequam transiret, uxorem duxit filiam Regis Navarræ, contempta sorore Regis Francorum, quam spoponderat. Clemens III. Papa obiit; succedit ei Hyacinthus, Diaconus Cardinalis sanctæ Mariæ, in schola Græca, genere nobilissimus, ætate provectus, & vocatus est Cælestinus III. Heinricus Rex, filius Frederici Imp. in Imperatorem in solennitate paschali ab eo coronatur: qui in sua promotione multas contradictiones, tam à Romanis, quam à Cardinalibus sustinuit: tandem cernens regnorum perturbationem, & Apuliensium erga se commotionem, pro tempore Cardinalibus satisfecit, Papæ restituens multa, quæ antecessores ejus Ecclesiæ abstulerant; Romanis vero munitionem Tusculanam tradens, quam pater ejus Papæ abstulerat: qua Romani accepta, in coronationem Imperatoris præbuerunt assensum.

Consule Ciaconium & alios.

Philippus Comes Flandrorum, in obsidione urbis Aconensis, indigentibus & maxime militibus, qui sua stipendia consumpserant, sua erogando nimiū liberalis exstitit. Si mille haberem linguas, non potero proferre necessitates famis, frigoris & æstus, quas in quadriennali urbis obsidione exercitus Dei sustinuit. Philippus, Comes Flandrorum inclytus, Kalendis Junii obiit, tertio mense transfretationis suæ, & sepultus est in basilica sancti Nicolai, foris murum Aconis: ubi etiam tumulati sunt plusquam L. tam Episcopi, quam Duces & Comites. In cujus obitu dolor incomparabilis Christianis fuit, gaudium vero Saracenis & Turcis.

Eclipsis solis facta est IX. Kal. Julii, die Dominica, hora VI. in vigilia beati Joannis Baptistæ, fulgore ejus in aquilonari parte remanente, juxta

(a) *Consentit Ursperg.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

juxta quantitatem tertianæ lunæ. Post festivitatem sancti Joannis Philippus Rex Francorum, & Richardus Rex Anglorum, cum suis exercitibus, vallum, quod Saraceni in circuitu civitatis munitissimum fecerant, cum magno labore muro civitatis coæquaverunt: & petrarias X. prope murum erexerunt. Saraceni vero & Turci impetum eorum non ferentes, & de civitatis retentione diffidentes, eam Regi Francorum & exercitui Christiano V. Kal. Julii reddiderunt. Quam Rex ea conditione recepit, ut omnes inde sani exirent, si & Salahadinus sanctam Crucem, & II. millia & DC. captivos redderet Christianos. Post discessum verò Regis Francorum, prædicta conditione infirmata, Rex Anglorum, qui ibidem remanserat, II. millia & DC. paucis de nobilioribus retentis, per quos sanctam Crucem & quosdam captivos recuperare sperabant, diversis interfecit tormentis.

Lege Vitriaci historiam Orient.

Heinricus Imp. contra Tancredum Regem Apuliæ dimicans, civitatem Neapolitanam obsedit: in qua obsidione Philippus Archiepiscopus Coloniæ, & multi alii Duces & Comites mortui sunt, & omnis exercitus ejus incommoditate aëris pæne consumptus est. Quo comperto, cives Salernitani, & ipsum Imperatorem mortuum existimantes, qui ei antea favebant, ad gratiam Tancredi recuperandam, Imperatricem, quæ in eadem urbe degebat, ceperunt, & custodiæ honestæ mancipaverunt. Imperator autem amisso exercitu & uxore, in Italiam interiorem rediit cum tristitia & dolore. In civitate Cameracensi, Joannes ejusdem ecclesiæ Archidiaconus, & Atrebatensis Decanus, eligitur Episcopus. Richardus Rex Anglorum, post regressum Regis Francorum, & ruinis murorum civitatis Aconensis pro tempore reparatis, divisis exercitibus suis in tres turmas versus Ascalonem tendit. *Adfuerunt ei inter alios (a) Gualterus Blesensis, Guido Montis fortis, Comites, Andreas de Savigny, Drogo de Mello, Guilielmus de Barris, & Hugo de Florinis, Franci; Volmarus Lemburgensis, N. Comes de Hoste, Theodericus Comes de Cleve Teutonici; Guilielmus Longa spata, & Baro de Stagno forti Anglici.* Tractus autem viæ inter Aconem & Ascalonem longus erat. In ultima turma, quæ præcedentes muniebat, multi ceciderunt, Salahadini insidiis & Turcorum telis. Tandem Cæsaream pervenerunt, & ibi paululum quieverunt. Cum autem de Cæsarea pergerent versus Joppen, Salahadinus cum suis fit eis obvius, in sabbatho vigiliæ nativitatis beatæ Mariæ. Mira Dei virtus ostensa est in illa die. Nam Salahadinus cum exercitu suo, nostris persequentibus, fugam arripuit, tantamque stragem de nobilioribus Saracenis, quos secum habuerat, die illa prope Assur nostri fecerunt, quantam omni tempore principatus sui non sustinuit una die. De nostris autem nullus cecidit, nisi (b) Jacobus de Avesnis, miles egregius, & uni de Machabæis comparandus. In mense Septembri, relatio verax de morte Philippi Comitis, qui comitatum Flandriæ XXIV. annis strenue rexerat, venit. Omnes timent, omnes dolent, tam clerus quam populus. Succedit ei Balduinus Comes Hainoensis hæreditario jure. Nam Margaritam, filiam Theoderici Comitis, sororem Philippi, habebat in conjugio: ex qua genuerat Elisabetham, Francorum Reginam, uxorem Philippi Regis, & filios Balduinum, Philippum & Heinricum. *Ex his Balduinus patri suo successit in Flandriæ & Hannoniæ comitatu, & postea Imperator Constantinopolitanus fuit electus: Philippus*

(a) *Iperius eosdem recenset.*
(b) *De eo vide Molanum in Natal. SS. Belgii.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni Christi.

lippus vero Comes fuit Namucensis, & Heinricus Andegavensis. Philippus Rex Francorum, ante dies nativitatis Dominicæ, in Franciam venit. Videntes autem quidam milites, Deum minus diligentes ejus repatriationem, laboris & certaminis pro Christo impatientes, & cum filiis Effrem, in die belli, terga hostibus dantes, non ut milites, sed ut lepores timidi, ad suam æternam confusionem, ad propria sunt reversi. Non sic Jacobus de Avesnis, non sic; sed quia perseveravit usque in finem, ut credimus, salvus erit, & cum sanctis martyribus in cælis triumphabit. *Desiderio, Morinensi Episcopo, in decrepita ætate à cura pastorali absoluto, Lambertus de Brugis, Cancellarius Remensis, in Episcopum eligitur & consecratur. Albertus Eremita, Petri Eremitæ, qui belli sacri auctor Urbano II. Pontifici fuit, pronepos, ex Episcopo Bethlehemitano, (a) Patriarcha Hierosolymitanus, post Heraclium, à Cælestino III. Papa constituitur.*

II	XII	III	1192

Heinricus Imp. dies nativitatis Dominicæ apud Wormatiam, cum optimatibus regni, celebravit: ibi in præsentia totius curiæ confirmavit electionem Joannis, Cameracensis electi. Philippus etiam, Rex Francorum, Parisiis cum suis eosdem dies celebravit. Ad cujus curiam Balduinus, Comes Flandriæ, litteris ipsius præcipientibus, venit. Rex autem nec humane nec benigne eum suscepit. Quod cernens Comes, Rege insalutato, clam à civitate discessit XVIII. Kal. Febr. IV. feria, post solis occasum, in ipso noctis crepusculo, visa est à multis species ignis terribilis, totum orbem ad partem borealem occupans: subsecuta est in multis locis in partibus illis plaga ignis divini. Unde in episcopatu *(b)* Tornacensi & multis locis, indictum est jejunium VI. feriæ universis, exceptis infirmis & infantibus. Balduinus Comes sibi & terræ suæ consulens, ad recuperandam Regis gratiam, Simonem Abbatem Aquicinensem, & Danielem de Camberon, ad eum direxit. Tandem post, mediante Wilhelmo Remensi Archiepiscopo, & Petro Atrebatensi Episcopo, pax inter Regem & Comitem formata est, apud Peronam, & apud Atrebatum firmanda. In VII. hebdomada ante pascha, Rex Peronam cum suis Episcopis & Baronibus venit. Ibi Balduinus Comes cum suis adfuit, & *(c)* hominium Regi faciens, partem Flandriæ orientalem possedit, Rex vero occidentalem S. Audomarum, Ariam, Atrebatum, Bapalmas, Comitatum Hesdiniensem & Lensensem, hominagium Boloniæ, & S. Paulli, & Gisnense, & *(d)* Lilense. Reliqua Balduino cesserunt. Hæc omnia suprascripta dedit Philippus Comes Regi, quando ei neptem suam Elisabetham, filiam Margaritæ sororis suæ, Hainonensis Comitissæ, legali matrimonio conjunxit.

Cum Marchisus de Monferrat, Conradus, Tyrum Syriæ Phœnicis, civitatem nobilissimam justo moderamine regeret, machinatione cujusdam potentissimi Principis Christiani, probitati & felicitati ejus invidentis, hoc modo occisus est. In diebus enim paschalibus III. Kal. Maji cum Princeps ipse quadam die, in loco civitatis, ubi monetarii erant, super equum sedens, ad eos intenderet, subito duo ex illo genere hominum, quos historiographi *(e)* Arsacidas vocant, à præfato perfido Principe transmissi, utrumque latus ejus ambierunt, qui nullum timen-

Ll ll ll

(a) Sic & Alf. Ciaconius. Alii an. 1204.
(b) Vide supra an. 1129.
(c) Homagium, sive hominagium.
(d) Insulense.
(e) Assassinos. De iis Vitriacus hist. orient.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglormu.

mentes, clara die, astante populi frequentia, cultellis crudeliter lateribus ejus infixis, nobilissimum Principem interfecerunt. Illi autem statim â populo necati sunt; miles vero magno planctu plangitur, & sepulturæ traditur. Sic Principes & milites multi gladio corruerunt & mortui sunt. Fredericus scilicet Imperator, Fredericus Dux Suevorum, filius ejus, Jacobus de Avesnis, Hellinus Dapifer, Philippus Comes Flandrensis, Theobaldus Carnotensis, Stephanus Blesensis, & innumerabiles alii: & militiæ foria fugiens, reversa est.

Henricus Angl. Rex Cyprum 1191. occupavit & Guidoni Lusignano 1192. dedit. Hinc exordia regni Cypri.

Richardus Rex Anglorum, & Hugo Dux Burgundiæ, & ceteri Principes, templi quoque & hospitalis milites, communicato ad invicem consilio, Heinricum Comitem Campanensem, Principem totius Christianitatis transmarinæ, excepto principatu Antiocheno, constituerunt, & ei uxorem Conradi Marchisi de Montferrat in conjugio tradiderunt. Hæc enim erat orta de regali genere: filia enim Amalrici Regis mater ejus exstitit. Guidoni vero, Lusignano quondam Regi, dedit Rex Anglorum insulam opulentissimam Cyprum. Ordine utor præpostero, sed hoc fecit oblivio. Præcedenti enim anno, cum Rex Francorum cum suis ad urbem transfretasset Aconem, Rex Anglorum ad Cypri navigavit insulam. In ea namque *(a)* quidam præpotens contra Imperatorem Constantinopolitanum tyrannizabat, & nomen sibi imperiale usurpaverat. Contra hunc ascendit Rex Anglorum cum suis de mari; quem viriliter debellans, cum tota sibi subjugavit insula. Quem cum uxore & liberis captivum, cum auri & argenti, & ceterarum rerum copiis, secum adduxit, & ad exercitum Domini in obsidione urbis Aconensis, fame diuturna laborantem pervenit, eorumque inopiam, cum opibus secum adductis, magnifice relevavit. Filiam hujus Principis, quem secum vinctum adduxerat, dedit Rex Anglorum Guidoni quondam Regi, cum tota Cypri insula. Comes vero Heinricus, si Deus nobis restitueret Hierusalem, Rex futurus, Tyrum, Ascalonem, Aconem, Cæsaream, Joppen & cetera castella, super litus maris stantia, possedit.

Tancredus, Apuliæ tyrannus, nuntios suos ad Cælestinum Papam & Romanos dirigit spondens, se redditurum sancto Petro, quidquid Apulienses Duces ab antiquis diebus illi abstulerant, si fidem, quam habebant cum Heinrico Imp. ad se transferrent. Quod audiens Papa Cælestinus, valde est indignatus: qui versa vice, nuntios suos, duos scilicet Cardinales, ad eum direxit, mandans ut Imperatricem de custodia educens, Imperatori remitteret. Si vero hoc facere nollet, anathemate perpetuo se feriendum, cum parte provinciæ, quæ illi favebat, pro certo sciret.

Radulfo Leodicensi Episcopo, qui cum Frederico Imp. crucem assumserat, in itinere anno superiori mortuo; duo per contentionem in prædicta ecclesia sunt electi, *(b)* Autbertus scilicet, frater Ducis Lovaniensis, & Autbertus, frater Comitis de Reitesta. Verumtamen Lovaniensi Autberto justior pars, sanior & multiplicior, favebat. Heinricus autem Imp. ab expeditione Apuliensi reversus, electionem utriusque cassavit, & Lotharium, Bonnensem Præpositum ditissimum, ad civitatem dirigens, palatium Episcopi, villas, & castella episcopii ei tradidit: clerum quoque cum populo ei obedire præcepit. Hæc omnia, ut qui-

(a) *Isaacium Comnenum nuncupat Nicetas. Vide Mart. Polonum.*
(b) *Alii Albertus.*

quidam existimant, fecit Imperator consilio Balduini Comitis Hainoensis. Nam propter ipsius Ducis animositatem, & inveteratam erga se simultatem, infestum habebat ipsius fratrem. Ipse vero Autbertus, frater Ducis, videns factam in se injustitiam, timore Imperatoris, habitu pauperis viatoris assumpto, ad pedes Cælestini Papæ in Lateranum pervenit. Audita autem Papa electionis ratione & concordia, electo litteras suas tradidit, Archiepiscopo mandans Coloniensi, ut ei munus conferat consecrationis. Lotharius tamen ab Imperatore electus, per ecclesias, castella & ejusdem episcopii villas, pontificales agebat caussas.

Luna mensis Augusti crescens & decrescens nimis exstitit pluviosa, & tempestuosa, & metentibus nimis molesta: tamen subsequens luna mensis Septembris fuit gratiosa, unde messis triticea & vindemia mediocriter fuit bona. *(a)* Richardus, Rex Anglorum cupidus & avarus, & omni Christianitati invisus, à Salahadino, magno pretio auri accepto, Ascalonem, nominatissimam civitatem Christianorum, subvertit.

Tancredus Siciliæ tyrannus, à Cælestino Papa compulsus, Imperatricem de custodia relaxans Imperatori remittit. Wilhelmus Remensis Archiepiscopus, litteris à Cælestino Papa acceptis, Autbertum Leodicensem electum, in civitate Remensi, mense Septembri Episcopum consecravit. Archiepiscopus etiam Coloniensis, ab ejus consecratione se excusans, ut ei munus consecrationis imponeret, per litteras suas obtinuit.

Heinricus Imp. audiens, quod Autbertus, Leodicensis electus, gratiam consecrationis à Papa & Romanis contra suum propositum impetraverat, nimium indignatus Leodium venit, & domos clericorum, qui ei adhærebant, subvertit, & regni sui introitum eidem Episcopo interdixit. Tancredus Apuliæ tyrannus moritur. Cælestinus Papa, morte ejus audita, contra Heinricum Imp. quem propter Autbertum Leodicensem Episcopum, & alias latentes causas, infestum habebat, filium Tancredi in Apulia, Calabria, & Sicilia Regem sublimat.

Eclipsis lunæ accidit XI. Kal. Decembr. luna XII. hora noctis VIII. duabus ejusdem partibus obscuratis, in suo fulgore parte tertia permanente. Subsequenti die, Autbertus Leodicensis Episcopus, à quibusdam proditoribus, extra urbem Remensem eductus, inaudita mortis crudelitate, vir justus ab impiis & proditoribus innocenter perimitur. Eum Heinricus Imp. qui Lothario favebat, quem in sedem Leodicensem intruserat, à regno suo excluserat. Wilhelmus autem Remensis Archiepiscopus, & omnes cives Remenses, ipsum detinentes ibidem, magnum ei honorem & reverentiam exhibebant. Sepultus est autem, cum magnis omnium lacrymis, in ecclesia majori beatissimæ MARIÆ DEI Genitricis, in loco, ubi beatus Nicasius Archiepiscopus pro Christo occubuit. Qui fuerint interfectores Episcopi, & à quo missi, ignoratur, hoc tamen scitur, quod de Germania venerint, & illuc confugerint. Væ illis, quia via Cain abierunt, qui fratrem suum Abel justum in agro interfecit, è tabernaculo extractum. Cujus sequaces isti, patrem suum & dominum, de civitate Remense callide educentes, ut liberius perpetrarent flagitium, secundo mense consecrationis ejus vix elapso, caput sancti sacerdotis mucrone impio mutilaverunt. Prudens lector, nota inauditam proditorum versutiam. Pridie enim, quam ista agere deliberarent,

S. Albertus Episcopus Leodicensis & martyr, tabulis Rom. martyrologii adscriptus est, ad diem 21. Novembris.

(a) An hæc sint vera, alios historicos consule.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

rent, hominium ei fecerunt, ne eos haberet suspectos. Væ impiis traditoribus, quorum impietatem cæli revelabunt, & terra adversus eos consurget in die furoris Domini, nisi fuerint, Domino præstante, conversi. Inter Richardum Regem Anglorum & Salahadinum, Christianos quoque & Saracenos transmarinos, induciæ trium annorum firmantur, misera conditione interposita, ut civitas Ascalon nobilissima subverteretur à nostris. Hugo dux Burgundionum ibidem moritur: cui in Ducatu Burgundionum successit Odo, filius ejus. Multi milites armis strenui hoc anno trans mare sunt mortui, quidam Saracenorum gladiis interempti, alii vero morte naturali. Residui autem, excepto Heinrico Rege & suis, parum ibi proficientes, ad propria sunt reversi.

1193	III	XIII	IV

Mense Januario peregrini transmarini ad nos reversi sunt, de recuperatione terræ perditæ, quod nos lætificaret, vel scripto dignum esset, nihil nuntiantes. Richardus beatæ memoriæ conversus Aquicinctensis moritur, & in eodem monasterio sepelitur. Hujus viri mira fuit cibi & potus abstinentia, lectus nullus aut durus, vestis abjecta, compassio erga pauperes & monachos claustrales eximia.

Heinricus Dux Lovaniensis, & Heinricus patruus ejus, Dux Ardennensis, insurgunt contra Comitem de Ostada, & Lotharium fratrem ejus, quem Heinricus Imp. in sedem intruserat Leodicensem, pro interfectione Autberti Episcopi nominatæ urbis. Omnia ejus castella, quæ circa Rhenum possidebat, capiunt, & quædam destruunt & incendunt. Ipse autem Comes cum fratre suo ad Imperatorem fecit confugium.

Cælestinus Papa omnes interfectores Episcopi anathemate perpetuo innodavit. Cum Richardus Rex Angliæ ante dies Quadragesimæ de transmarinis partibus reverteretur, suspectas habens quasdam regiones, Apuliam scilicet & Calabriam, Corsicam & Italiam, propter interfectionem Conradi Marchisi de Montferrat, quæ illi nescio si juste imponebatur, paucis secum assumptis sociis, ut secretius ad nepotem suum, Ducem Saxoniæ, pervenire posset, terram Leopoldi Ducis Austriæ ingressus, ab ipso Duce capitur, & custodiæ mancipatur. Nam cum esset idem Dux in obsidione urbis Aconensis, Rex Anglorum frequenter illum verborum contumeliis affecerat: quem aliquanto tempore secum detinuit, & postmodum ad Imperatorem in Alemanniam direxit. Qui eum secum, quocumque pergeret, ducebat sub honorabili custodia. Dum Richardus Rex Anglorum ab Imperatore detineretur, Philippus Rex Francorum, undecumque collecto, ex omni regno sibi subjecto, copioso exercitu, post paschalem solennitatem mense Aprili, in Northmanniam vadit, eam depopulaturus, castella Vilcassini territorii, Gisortium scilicet & alia multa, cepit. Civitatem Northmanniæ Metropolitanam Rotomagum obsidione cinxit, sed civibus viriliter repugnantibus, commotus ira, petrariis & ingeniis, *(a)* quibus urbem vallaverat, incensis, ab assultu inglorius rediit.

Salahadino apud Damascum mortuo, filii ejus in principatu Syriæ & Babylonis ei succedunt. Ecclesiæ Angliæ & Northmanniæ, & monasteria monachorum thesauris suis, ob redemptionem Regis Anglorum, spoliantur. Lotharius Leodicensis intrusus, causa interfectionis Autber-

(a) Sic machinæ bellicæ dicebantur, quia arte & ingenio humano erant adinventæ, inde etiam *Ingenieurs* fuerunt dicti. Vide uberius du *FRESNE*, voce *Ingenium*.

berti ejusdem urbis Episcopi, omni prælatione ecclesiæ à Cælestino Papa privatur. Heinricus Imp. de morte Episcopi supradicti, parentibus ejus satis faciens, motus Principum regni, qui adversus eum, propter hanc caussam insurrexerant, conatur sedare, ea conditione, ut Duci Lovaniensi & Ardennensi, cum consilio capituli liceret, quem voluerint, eligere Episcopum in sede Leodicensi, qui auctoritate Imperiali freti, elegerunt *(a)* Simonem, filium Ducis Ardennensis.

Philippus Rex secundam duxit uxorem, Ingelburgem Regis Daciæ filiam, in vigilia assumtionis sanctæ Mariæ, Ambianis. In die autem assumtionis ejusdem, die Dominica, præsente Wilhelmo Archiepiscopo Remensi, Petro Atrebatensi, Joanne Cameracensi, Theobaldo Ambianensi, Lamberto Morinensi, Stephano Tornacensi, & aliis suffraganeis Archiepiscopi, & multis Franciæ Principibus astantibus, regio diademate coronata est, in totius civitatis gaudio & conspectu. Octogesimo autem & secundo die post has nuptias, quorumdam consilio, apud Compendium Rex, cum suis Archiepiscopis, Episcopis, & Baronibus colloquium habuit. Ibi quidam consurgentes, consanguinitatem inter primam Reginam & secundam juraverunt. Quo juramento Rex accepto, absque ulla dilatione & consilio, dimisit eam.

Consule Baron. & Gallicanæ historiæ scriptores.

A Kalendis Martii, usque ad lunam Decembris mensis, omnes lunationes, in initiis mensium, nimis exstitere pluviales, mense Octobri excepto. In nocte festivitatis sancti Martini eclipsis lunæ fuit. Hæ litteræ translatæ sunt à partibus transmarinis in Galliam.

(b) Frater Gaufridus, Dei gratia, sanctæ domus hospitalis Hierusalem humilis Magister, una cum universo ejusdem domus capitulo, carissimo & dilecto in Domino fratri VV. de Vileruns, Præceptori ultramarino, salutem & fraternam dilectionem. Quoniam de his, quæ in terra Hierosolymitanorum aguntur, credimus vos certos rumores desiderare, notum vobis facimus, quod proximo post Septembrem, quidam de gente pagana, nobilis genere, & armis famosus, nomine Mestoc, vitam suam terminavit. Deinde mortuus est vetus dominus Assyriorum; deinde mortuus est Soltanus de Iconio, & eo mortuo, ira & discordia exorta est inter filios suos: deinde in prima septimana, Martii die, qui dicitur Mercurii, mortuus est persecutor noster Salahadinus, in cujus morte genti suæ factus est timor & perturbatio, & inter filios ejus exorta est ira & dissensio. Quilibet enim illorum, quorum alter est in Halapia, alter in Damasco, alter in Babylonia commoratur, se fratri suo subjectum esse fastidit, sed alter ad dominium alterius, & terræ ejus potius intendit. Unde veraciter cognoscimus, quod à tempore perditionis terræ hereditas Christi sic de levi non potuit recuperari. Terra, quam tenet Christianitas in treugis, manet fere penitus habitatoribus destituta. Factum anno Domini MCXCIII. in exitu Aprilis.

Albertus Magnus in vico Sueviæ, Lauginga nascitur. S. Joannes Gualbertus, Abbas, institutor ordinis Vallis umbrosæ, à Cælestino III. Papa, in sanctorum numerum refertur. (c) Fredericus II. filius Heinrici VI. ex Constantia Rogeri Siculi filia, quinquagenaria, (d) Panormi, magno Ecclesiæ damno, nascitur.

(a) Sed hæc rata habere noluit Cælestinus Papa; ut nec electionem Simonis Arduennensis, ut infra an. 1195. dicetur.
(b) Epistola Gaufridi, Magistri militum Hospitaliorum.
(c) Lips. in Exempl. polit.
(d) Vide tamen Syntagma Hist. Germ. *diss. XVIII. §. XII.*

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.
	IV	XIV	V

Richardus Rex Anglorum, post annuam captivitatem, magno, & ut ita dicam, infinito argenti redemtus precio, ab Imperatore Heinrico, honorifice, & cum gratia, pace etiam inter eos firmata, in Angliam remittitur: qui navibus in portu Andoverpi præparatis, transfretavit; cum favore magno à suis suscipitur, & in regni solio relocatur. Illos, qui fideles sibi exstiterant, honoribus sublimavit, proditores vero exauctorizavit, quosdam etiam occidit. Inter quos unum, qui Dapifer Joannis fratris ejus fuerat, cujus consilio, ut dicebatur, ab eo defecerat, & ad Regem Francorum transierat, excoriavit. Et quia dies Quadragesimæ instabant, inter ipsum & Regem Francorum Philippum treugæ usque ad octavas pentecostes componuntur.

Balduinus Comes Flandrorum & Hainoensium, in ipsis diebus Quadragesimæ exercitum congregans copiosum, contra Heinricum Ducem Lovaniæ, & quosdam Flandrenses sibi rebelles hostiliter vadit, sed parum proficiens, pæne inefficax rediit: & induciæ vix obtinentur, usque ad medium mensis Augusti. Quidam ab Anglia venientes in Northmanniam, homines Regis Francorum injuriis lacessentes, pacem terræ turbaverunt: ob quam caussam Rex Francorum turbatus, inducias usque ad octavas pentecostes, juxta condictum, minime exspectavit, sed undecumque collecto grandi exercitu, castellum munitissimum Regis Angliæ, quod Vernolium vocant, circa ascensionem Domini obsedit. Richardus, Rex Anglorum hoc audiens, mare transfretavit, & cum multis militibus & viris fortissimis ad obsidionem castelli non imparatus venit. Obsessi & sua multitudine & fortitudine, castelli etiam fortissima munitione confisi, viriliter resistebant, januis apertis relictis, in contemtum exercitus Regis Francorum. Cum itaque Rex Francorum ibi sederet, Rex Anglorum milites electos ad civitatem Ebroicensium misit, qui homines Regis Francorum, castellum ejusdem civitatis custodientes, per proditionem civium omnes interfecerunt. Nam retro acto anno, cum Rex Anglorum detineretur in Alemannia, eamdem civitatem, cum quibusdam Northmanniæ castellis, Rex Francorum ceperat. Audita igitur Philippus Rex hominum suorum nece, ultra quam dici potest, iratus, castelli Vernolii relicta obsidione, cum electis militibus ad civitatem Ebroicensium venit, & ipsam totam, cum templo sancti Taurini Episcopi, & aliis monasteriis funditus subvertit, in sollennitate Spiritus sancti. Rex autem Francorum præceperat Principibus, ut exercitum in obsidione castelli tenerent: sed eo discedente, nullus potuit eum retinere. Heinricus Imp. contra Apulienses sibi adversantes exercitum ducit. In civitate Atrebatensi, quidam clericus & soror ejus, ob reatum homicidii, incendio sunt adjudicati. Accensus est in Balduini monte ignis, astante innumera frequentia populi. Frater & soror ad stipitem ligantur, & ignis in circuitu eorum copiosus accenditur. Mulier cum valido cordis clamore, & ineffabili contritione, & oris confessione, sanctam MARIAM Dei genitricem invocans, & idem fratrem facere admonens, illo in flammis mortuo, meritis beatissimæ Dei genitricis MARIÆ liberatur ab incendio. Mira res: facies ejus & loquela non est immutata: capillus ejus nec pilus adustus, nec etiam odor incendii remansit in ea. Cum autem inquireretur ab ea salvationis modus; dicebat, speciosissimam dominam secum fuisse, & ab igne extraxisse. Post hæc, in civitatem ad ecclesiam beatæ Mariæ, liberatricis suæ reducitur: tota

Vide supra an. 1129.

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Anni Christi.* |

tota pæne civitas congregatur, & in præsentia domini Petri Episcopi & cleri, laudes omnium attolluntur, & tam grande miraculum, nostris temporibus inauditum, à præfato reverendo Episcopo auctorizatur. Actum hoc anno apud Atrebatum, in solennitate Spiritus sancti.

Heinricus Imperator Apulienses, Siculos & Calabros, partem etiam quamdam Africæ, absque sanguinis effusione sibi victoriose subjugavit. Civitatem Panormitanam, expulsis habitatoribus, pæne totam destruxit; eò quod eorum factione Imperatrix capta fuerat anno superiore. Primates etiam illius regionis, qui contra eum conjuraverant, cepit & incarceravit.

Margareta Hainocensium & Flandrensium Comitissa moritur, & in templo S. Donatiani, juxta Karolum Comitem, Brugis sepelitur: cui successit in Comitatu Flandrorum Balduinus filius ejus. Sicque Comitatus reversus est ad justum heredem Balduini Hasnoniensis, anno Domini MCXCIV. qui ab anno MLXXII. possessus fuerat à successoribus Roberti, *(a)* Callotensis Comitis, per annos C. & XXIII. Successores fuerunt hujus Roberti, Robertus filius ejus, Carolus cognatus ejus, Wilhelmus Northmannus, Theodericus, Philippus filius ejus. Hi omnes orti sunt de genere Roberti, qui apud Casletum in bello occidit Arnulfum nepotem suum, filium Balduini Hasnoniensis fratris sui; & sic Flandrensium invasit Comitatum. *Guidoni Lusignano, Regi Cypri, defuncto, succedit in regno Almaricus frater ejus.*

| V | XV | VI | 1195 |

Mensis Januarius, Februarius & Aprilis, nimis fuerunt pluviales. Quinto Kal. April. in pago Cameracensi, tempestas cum tonitru horribili cecidit, quæ unam villam cum templo ita destruxit, ut vix in ea parvæ remanerent reliquiæ. Heinricus Imp. ab Apulia victor cum triumpho revertitur, adducens secum uxorem & filium Tancredi, & Principes, qui contra eum conspirationem fecerant, in custodia: magnam etiam copiam auri & argenti, & aliarum etiam rerum, secum adduxit. Mense Julio, Saraceni ab Africa venientes, super Regem Hispaniæ, quem Parvum vocant, & ejus exercitum irruerunt, & ex eis magnam stragem fecerunt. Rex autem Hispaniæ in crastino, viribus per Dei gratiam receptis, plusquam viginti millia eorum interfecit: in quo prælio Archiepiscopus sancti Jacobi occubuit. Electio Simonis Leodicensis à Cælestino Papa cassatur, & *(b)* Autberti confirmatur. Tamen Simoni à Papa quædam Cardinalitas confertur, Clerici, qui cum eo Romam venerant, omnes fere mortui sunt; ipse etiam, intrante Mense Augusto, ibidem defunctus est. Autbertus autem, Roma cum munere electionis reversus, apud Cistercium veniens, aliquantulum infirmus ibi est detentus. Rumor autem falsus perlatus apud Leodium, nuntiavit Canonicis, illum esse mortuum: qui statim elegerunt quemdam illustrem Canonicum, Philippi de Falconis monte filium. Sic post interfectionem Autberti Episcopi, Remis occisi, Ecclesia Leodicensis in electione Episcopi fluctavit.

Pluvia mensis Augusti metentibus nimis fuit molesta, Septembris vindemiam colligentibus gravis, in Octobri seminantibus nimis incommoda. Sexto Idus Octobris, ventus vehemens post noctem mediam ab Africa veniens, domos evertit, turres destruxit. Ruina domorum pluri-

(a) Cassetensis.
(b) Alberti Cuquensis.

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

plurimos ſtravit, quercus annoſas & arbores fructiferas evulſit, & in multis locis nimis damnoſus exſtitit. Multi de regno Teutonico Lotharingi, Alemanni, Saxones, hortatu Imperatoris Heinrici, cruces aſſumunt, Epiſcopi, Duces, Comites, milites, & de reliquo populo innumera multitudo. Philippus, Rex Francorum, & Richardus, Rex Anglorum, poſt longam diſcordiam, tandem redeunt ad concordiam. Obiit Balduinus, Marchio Namucenſis & Comes Hainoenſis, XVI. Kal. Januarii, & ſepelitur apud Caſtri-locum cum patribus. Succedit ei Balduinus filius ejus, Comes Flandrorum: ſed quia in ſuperioribus hujus chronicæ parum declaratur, ex qua hi Comites Hainoenſes oriundi fuerunt ſtirpe, id breviter declarare legentibus dignum duximus. Originem enim ducunt ex ſanguine imperiali Romanorum, & regali Francorum. Balduinus Inſulanus Comes Flandrorum, ortus de genere Karoli Imp. Romanorum & Regis Francorum, duxit uxorem Addam, filiam Roberti Regis Francorum, & genuit ex ea Balduinum Haſnonienſem, Comitem Flandrenſium & Hainoenſium, & Robertum Casletenſem, fratrem ejus. Balduinus Haſnonienſis duxit uxorem Richildem, relictam Herimanni Comitis Montenſis, quæ erat de ſanguine imperiali, & ſoror ſancti Leonis Papæ Noni, & genuit ex ea Arnulfum Comitem Flandrenſem, quem Robertus patruus ejus interfecit in bello Casletenſi, & Balduinum Hieroſolymitanum, Comitem Hainoenſem, fratrem ejus. Balduinus Hieroſolymitanus duxit uxorem Idam, filiam Heinrici Imp. IV. & genuit ex ea Balduinum: cui abſtulit Robertus, Comes Flandrorum, Duacum caſtrum. Hic duxit uxorem *(a)* Iolendem, filiam Gerardi Comitis de Waſſemberga, & genuit ex ea Balduinum, qui Vallentianenſes ſibi rebelles optime retinuit, & alia utilia Comitatui adduxit. Hic quoque duxit uxorem *(b)* Ermenſendam, ſororem Heinrici Comitis Namucenſis; ex qua genuit Balduinum Marchionem, cui etiam multoties acceſſerunt felices acceſſus: qui duxit uxorem Margaretam, ſororem Philippi Comitis Flandrorum, quæ ei genuit Balduinum Comitem Flandrenſium & Hainoenſium, Philippum quoque & Heinricum. Duxit autem Balduinus, adhuc vivente patre, uxorem Mariam, filiam Heinrici Comitis Campanenſis, quam genuit ex filia Ludowici VIII. Francorum Regis. *Alexius III. Angelus Comnenus, pulſo fratre Iſaacio, Conſtantinopolitanum imperium invadit.*

Hannoniæ Comitum genealogia.

1196	VI	XVI	VII

Heinricus Imp. hieme transacta, iterum ad Siciliam & Apuliam proficiſcitur; & quidquid in regno corrigendum erat, ab eo corrigitur. Præparantur etiam naves, & cetera, quæ Teutonicis, qui ſuperiori anno cruces aſſumſerant, ad transfretandum erant neceſſaria. Quibus præfecit Conradum, Archiepiſcopum Moguntinum.

Philippus Rex Francorum, *(c)* filiam cujusdam Comitis Alemanici Ingelburgi Reginæ ſuperinducit. Pax inter Philippum Regem Francorum, & Richardum Regem Anglorum, iterum turbatur: unde Philippus Rex, collecto undecumque grandi exercitu, caſtellum Regis Anglorum in Northmannia, quod Albamarla vocatur, obſedit, & poſt ſex hebdomadas cepit & deſtruxit. Multi, & maxime juvenes, acuta febre moriuntur: inter quos & Joannes Cameracenſis Epiſcopus, cum ad

(a) Iolentam.
(b) Ermenſindem.
(c) Mariam Ducis Boemiæ Moraviæque filiam.

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni Christi.

ad Regem in Northmanniam proficisceretur, Ambianis mortuus est. Gravissima panis penuria hoc anno multos afflixit, & multos pauperavit. Ab Apennino monte, usque ad mare Oceanum, per totam Galliam & Germaniam, fames in tantum prævaluit, ut maximam utriusque sexus multitudinem contigerit interisse. Nam triticum XL. vel L. solidis venumdabatur, quod pro quatuor aut quinque ante hanc pestem dabatur: unde accidit, ut multi, qui putabantur sibi sufficientes esse, diro famis gladio perurgente, coacti sint alio emigrare. Sicque factum est, ut excrescentem pauperum multitudinem, sine magno gravamine, sustentare possent hi, qui respectu Dei manum misericordiæ eis porrigebant. Carnes quoque jam fœtentium animalium, & radices inusitatas herbarum, compulsi sunt manducare. Non tantum panis, sed etiam ceteræ res manducabiles, inaudito nobis pretio venumdabantur. Lupi circa Alpes, in itineribus & in villis in unum congregati, absque ullo timore, multos devorant. Triticea messis & avenæ collectio, ultra æstimationem hominum, fuit rarissima. *Heinricus Junior Dux Saxoniæ, & Heinricus Dux Lovaniensis, cum aliis quibusdam principibus, Hierusalem proficiscuntur.*

VII	XVII	VIII	1197

Menses Januarius, Februarius, Martius quoque & Aprilis, hoc anno fuerunt naturales, & hominibus gratissimi. Verumtamen fames, annis superioribus concepta, nullum habuit temperamentum, quia superioris anni annonæ rara collectio nullum potuit conferre levamentum. Nam usque hodie fame moriuntur millia millium: multi enim hac necessitate constricti, contra consuetum vivendi usum latrones effecti, laqueo sunt suspensi. Sed vernalis temperies gratiosa, temporis & seminum, ut videtur, pulchra processio, fit exspectantibus non minima consolatio.

Heinricus, Episcopus Belluacensis, capitur à militibus Richardi Regis Anglorum, & apud Rotomagum gravi custodiæ mancipatur. Inter Philippum Regem Francorum, & Balduinum Comitem Flandrorum pax turbatur, instinctu Richardi Regis Anglorum. In mense Julio, Balduinus Comes, contracto undecumque exercitu copioso, contra Regem Francorum, & pagum Tornacensem & Cameracensem vadit; & omnia ejusdem pagi castella cepit, sicque ad civitatem Atrebatensem tendens, eam à parte orientali obsedit: sed secundo obsessionis die subito inde recessit. Philippus, Rex Francorum, hoc audiens & indigne ferens, congregatis sui regni Episcopis, Abbatibus, equitum quoque & peditum magna copia, contra Balduinum proficiscitur, & in vigilia assumtionis beatæ Mariæ, apud Duacum ex insperato venit: sed utili nobis accepto consilio, eadem die recessit. Deinde per pagum Letigum transiens, apud Ariam, pontem fluminis, qui dicitur Lis, transiens, in terram Comitis, eam vastaturus, intravit: sed quibusdam tactus infortuniis, cum Comite, extra Ipram, colloquium habuit, sed infecto negotio, ad terram suam rediit. Multi, qui adventum ejus formidaverant, discessum inefficacem riserunt. Inter duos Reges induciæ per annum jurantur. Vindemia per totam Franciam in pago scilicet Remensi, Laudunensi, Suessionensi, Noviomensi & Belluacensi, rara fuit & tarda: unde accidit, ut rustici, qui vineas colebant, & pecuniam super vinum futurum mutuaverant, non valentes vinum reddere, compulsi sint fugere.

 (a) Hein-

Anni Christi.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Consule Baron. & alios.

(a) Heinricus Imperator in Apulia moritur. Hic statura personalis non fuit, sed litteratura ejus, magnanimitas, justitia & prudentia pulchritudinem Absolonis superavit. Luget mundus mortem ejus; Syria, Sicilia, Apulia, Calabria, Africa, Italia, Alemannia, Saxonia, Bajoaria, Suevia, Frisia, Austria, Lotharingia. Nam de ejus morte omnes sunt turbati. Filius ejus, puer parvulus, à Siculis in Regem jure paterno suscipitur. Porro Philippus, frater Heinrici Imp. tutor pueri constituitur. Lacrymabilis fortuna accidit in urbe Acone. Nam Heinricus Comes Campanensis, & Princeps transmarinæ Christianitatis, cum quadam die apud eamdem urbem in solario cujusdam domus fenestras aperire voluisset, per eam ad terram corruit, & cervice contracta, proh dolor, exspiravit, VI. anno principatus sui. Cujus mors ineffabilem Christianis dolorem, & magnam Saracenis præbuit lætitiam. Inter milites Christianos, quos Heinricus Imp. ante obitum suum trans mare miserat, & Turcos, sæpenumero pugnatur, sed certam nostrorum victoriam adhuc minime audivimus. *Ordo S. S. Trinitatis de Redemtione captivorum initium cepit, auctoribus Joanne de Matha, ex Provincia oriundo, Doctore Theologo Parisiensi, & Felice anachoreta Valesiensi; Innocentio III. Papa confirmante. Bertholdus, secundus Livoniensium Episcopus, ab infidelibus trucidatur.*

1198	VIII	XVIII	IX

Hiems mollissima; Januarius, Februarius & Martius tranquilli & gratissimi fuerunt; porro Aprilis & Majus pluviales & frigidi exstiterunt. Cœlestinus III. Papa senex, & plenus dierum moritur. Lotharius Diaconus Cardinalis, genere Romanus, vocatus Innocentius, hujus nominis Papa III. ætate juvenis, succedit.

Fulco venerabilis presbyter, (b) de territorio Parisiensi, auctoritate Apostolica, per totam Franciam publice prædicat. Cum in sermone suo omnia carperet vitia, tamen omnis vis prædicationis contra usurarios, avaros & cupidos, contra prælatos negligentes & presbyteros incontinentes, maxime intonabat. Tota pæne patria in melius ejus prædicatione mutata est. Maximam quoque mulierum publicarum convertit multitudinem: multa etiam per ejus preces fiebant miracula. Nam cæci illuminabantur, claudi curabantur, surdis auditus reddebatur, & quod magis omnibus pro miraculo erat, innumerabilis populi multitudo, ad eum audiendum, quasi ad aliquem Apostolum, undecumque confluebat. Post mortem Heinrici Imp. primates regni Teutonici, de Rege substituendo dissidentes, Suevi, Bajoarii, Alemanni, Apulienses vel Sicilienses, Philippum Ducem Suevorum, fratrem Henrici Imp. quem supra diximus tutorem pueri constitutum, elegerunt; Saxones autem & Lotharingi, (c) Othonem Comitem Pictavensem, filium Henrici Ducis Saxonum, in Aquensi palatio in Regem sublimaverunt. Hic erat ex sorore Richardi Regis Anglorum; cujus consilio & auxilio, & Balduini Comitis Flandrorum, assentientibus eis Archiepiscopo Coloniensi, & primatibus Lotharingis, Aquense palatium obsedit, contra (d) Walerannum, filium Henrici Ducis Lemburgensis: qui opidum Aquense, cum valida manu militum, Philippo Duci Suevo-

Consule Sigonium & alios.

(a) *Aliis an. 1198.*
(b) *De eodem Vitriacus, Meyerus & alii.*
(c) Potius, qui ad Rhenum inferiorem, hic intelliguntur, vide Synt. Hist. Germ. *diss. XIX. §. III.*
(d) *Vualeramum.*

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni Christi.

Suevorum custodiebat: qui sexta obsidionis septimana, labore multiplici fatigati, nullum ab eo, cui palatium custodiebant, habentes succursum, Othoni castrum reddiderunt: quem statim Coloniensis Archiepiscopus cum suffraganeis suis, oleo sacro inunctum, in solio regni sedere fecit. A diebus enim Karoli Magni sedes regni est Aquis-Grani, ubi idem requiescit. Duxit autem Otho Rex uxorem, filiam Godefridi Comitis Lovaniensis, ac Ducis Lotharingiæ.

Philippus Dux & Otho Rex de Imperio contendentes, fluvium Rhenum, qui Lotharingiam & Saxoniam dividit, transire non potuerunt, Philippus ab oriente in occidentem, Otho vero ab occidente in orientem. Post mensem Augustum, Balduinus Comes Flandrorum & Hainoensium, congregata valida tam equitum quam peditum multitudine, in Flandriam pergit, ut castella, quæ sui erant, ut ipsi videbatur, juris, & Rex injuste tenebat, suo Comitatui resociaret. Arienses ejus formidantes impetum, pacifice eum recipientes, absque ulla mora se reddiderunt. Deinde exercitum apud sanctum Audomarum ducens, castrum obsedit: portas obsessi claudunt, ad Regem in Franciam nuntios, consensu & consilio ejusdem Comitis, dirigunt: à quo nullum habentes, nec sperantes succursum, castrum Comiti reddunt, eumque pacifice & honorifice post sex hebdomadas intra castrum recipiunt. Cum igitur Balduinus Comes sanctum Audomarum obsideret, Richardus Rex Anglorum, in pago Vilcassino, multitudine stipatus militum, super Philippum Regem Francorum irruit. Rex Francorum contra veniens, armis mutatis, prope Gisortium in flumen cecidit: qui inde vix extractus, nobilioribus ejus militibus captis, cum magno labore evasit. Qui statim exercitum copiosum congregans, terram Northmanniæ, suæ vicinam terræ, incendio & rapinis totam vastavit. *S. Dominicus ordinem fratrum Prædicatorum incohat. (a) Almaricus, Rex Cypri, viduam Henrici Campanensis & Conradi Montferratensis, ducit uxorem, & treugas cum Salfandino, Salahadini filio, pro terræ securitate, renovat.*

Audomaropolis urbs est Artesiæ, dignitate episcopali nunc insignis.

XIX	X		1199

Diebus nativitatis Dominicæ transactis, venit in Galliam Petrus Cardinalis diaconus sanctæ Mariæ, ab Innocentio Papa transmissus Legatus, litteras Philippo Francorum Regi deferens; in quibus præceptum continebatur Apostolicum, ut Ingelburgem, venerabilem Reginam, falso consanguinitatis juramento disjunctam, legitime sibi resociaret. Quod si acquiescere nollet, anathematis vinculo subjaceret.

In marchis utriusque regni concilium agitatur, utrique Reges Francorum & Anglorum conveniunt, cum multitudine Episcoporum, Abbatum, Comitum, Priorum, Præpositorum, & utriusque ordinis infinita multitudine hominum; de pace inter Reges & Comitem Flandrorum facienda multum laboratur, sed ad effectum minime perducitur. Sed tamen induciæ, in quinquennium retinendæ, verbo tenus obtinentur, quæ vix usque in pascha tenentur. In diebus Quadragesimæ, in pago Lemovicensi, thesaurus inventus est, quem sibi vindicat Lemovicensis Comes, Richardus Rex Anglorum, summus ipsius terræ Princeps, thesaurum à Comite repetiit, sed minime obtinuit. Unde Rex stomachatus, cum armata multitudine castellum ejusdem Comitis & ipse armatus obsedit; ubi ictu balistæ quemdam percutere idem Rex cupiens, ab eodem eadem balista in scapula percussus, post dies VII. obiit; & apud

(a) *Consentit Iperius.*

Anni Christi.	Francorum.	Anglorum.

apud fontem Ebraldi, cum patre suo sepulturam accepit. Cui successit in regno Joannes frater ejus; qui guerram, quam frater ejus Richardus contra Regem Francorum viriliter & potenter exercuerat, non tam acriter persecutus, ad ultimum cum Rege pacem faciens, Episcopum Belluacensem & alios captivos solvit, & Regi Francorum remisit. Petrus de (a) Corboilo consecratur Cameracensis Episcopus. Messis & vindemia mediocriter abundat. Petrus Cardinalis per menses decem in Francia manens, negotium de divortio Reginæ sibi injunctum conatur exsequi.

Balduinus Comes terram Regis Francorum, in pago Adartensi vel Tervanensi & Aridagamantia, vastat rapinis & incendiis. Philippus Comes Namucensis, frater ejus, cum aliis quibusdam militibus capitur, qui vincti ferro, ad Regem in Franciam diriguntur. Maria Flandrorum Comitissa, pro pace inter Regem & Comitem componenda, Parisios vadit: quam Rex honorifice suscipiens, lætam & de pace securam, cum quibusdam captivis in pignus pacis ad propria remisit. In diebus Adventus Domini, Petrus Cardinalis apud Divionem Burgundiæ castrum cum personis ecclesiasticis tenuit concilium. Omnis ab eis ibi facta constitutio non indiget penna vel pergameno. *Albertus Cudicensis sive Cuquensis, Leodicensium Episcopus, moritur. (b) Maria Balduini Flandriæ Comitis uxor, Theobaldi Campaniæ Comitis filia, & Philippi Francorum Regis neptis, Parisios ad Regem pro pace inter ipsum & maritum constituenda, proficiscitur. Eam Rex honorifice & suscepit & dimisit. Pax autem hoc anno conditionibus istis est conclusa; ut Balduino Comiti, ejusque hæredibus, tota Flandria ultra novum fossatum sive aggerem, ad orientem cedat: Rex vero Atrebatum, Audomaropolim, Lensium, Bapalmam, Ariam, Hesdinum, aliaque opida & agros citra fossatum sitos, sibi suisque successoribus possideat. Ex his opidis agrisque, à Flandriæ corpore sejunctis, Rex Comitatum instituit, & filium suum Ludovvicum creavit Artesiæ Comitem. Pax ista toti patriæ, post tot bella, magnum attulit solatium.*

Artesiæ Comitatus initium.

MCC. 1200 | XX | I |

Philippus, Rex Francorum, & Balduinus, Comes Flandrorum, in ipsis diebus nativitatis Dominicæ, ad colloquium apud Peronam convenerunt; ubi per Mariæ Comitissæ industriam firmam inter se juraverunt pacem: quæ pax in Francia & Flandria magnæ fuit causa lætitiæ. Petrus Cardinalis pertransiens Burgundiam, transcendit Apenninum montem. Sententiam, quam in Francia ex domni Papæ præcepto dare debuerat, ibi dedit, & Regem sacris cum terra sua interdixit. Interdicti sententiam quidam Episcopi ferventissime observaverunt, Parisiensis, Silvanectensis, Suessionensis, Ambianensis, Atrebatensis, & alii, quorum non habemus notitiam. Hos Papa Innocentius miris, per epistolas illis missas, effert laudibus, contemptores autem verbis terret minacibus. Philippus Rex Francorum, & Joannes Rex Anglorum, Balduinus quoque Comes Flandrorum, & multi alii utriusque regni Principes, in marchis Franciæ & Northmanniæ ad mutuum conveniunt colloquium. Ibi Ludovvicus puer, filius Regis Francorum, uxorem accipit filiam Regis Hispaniarum, quæ erat filia sororis Joannis Regis Anglorum. Ibi pax firmata est inter Reges & Principes. Nam Joannes Rex Anglorum destruxit castella Vilcassini pagi, Gisortium scilicet, & alia, unde

(a) Corbolio.
(b) Eadem tradit Jo. Iperius in Chronico Bertinensi.

unde tota guerra jam per multos annos inter utriusque regni Reges fuerat exagitata. Octavianus, Episcopus Ostiensis, ab Innocentio Papa mittitur in Franciam Legatus, quem Rex Francorum honorifice suscepit, & Ingelburgem Reginam, per præceptum domni Papæ, verbotenus sibi resociavit, superinductam abjuravit, & sic terram Regis Francorum ab interdicto absolvit. Dodechini, Abbatis in monasterio S. Disibodi, appendix ad Mariani Scoti chronicon desinit.

Consule Genebrardum & alios.

NOTATIO.

Quæ sequuntur, recentiori charactere codici Aquicinctino leguntur ab ejus loci monacho adscripta. In gratiam tamen Lectoris hæc ipsa, quamquam minuta, visum fuit publicare.

1201 ANno M. CCI. Hiems nec mollis nec nimis aspera, sed inter utrumque fuit temperata. Januarius, Februarius, Aprilis & Majus gratiosi fuere & naturales. Mediante mense Martio, Octavianus Cardinalis, Archiepiscopi & Episcopi cum Philippo Rege Francorum, in urbe Suessionica, cum innumera cleri & populi multitudine conveniunt, ut de Regis & Reginæ divortio certum & justum juxta Innocentii Papæ præceptum agitarent judicium. Sed quia Joannes Cardinalis sancti Pauli, monachus nostri ordinis, nondum advenerat, cui hæc causa principaliter ab Apostolico commissa fuerat, colloquium protelatur usque ad adventum ejus. Qui adveniens mense Majo, cum magno, in prædicta Suessionensi urbe, à Rege, Archiepiscopis & Episcopis, in ecclesia sanctorum martyrum Gervasi & Protasii, excipitur gaudio: cui oblata sunt munera à Rege, sed ille justus manus suas excussit ab ejus munere. Ad colloquium conveniunt. Rex vallatus & armatus multitudine advocatorum, qui causam suam pro suo velle perorarent, accessit: Regina vero sola, proh dolor, nullum præter Deum habens advocatum venit. Cumque in tanta multitudine nullus esset, qui pro ea, metu Regis, litigaret, quidam ignotus pauper clericus, surgens è medio, cum licentia Regis & Cardinalium, causam Reginæ ita litteratissime dilucidavit, ut ipsi Regi & Cardinalibus, omnibusque Episcopis fieret admirationi. Qui post nec ante in eadem civitate à nullo dicitur visus fuisse. Rex vero non exspectato, secundum decreta sanctorum Patrum, ecclesiastico judicio, recessit à colloquio. Cardinales etiam & Episcopi reversi sunt ad propria, causa nondum terminata. Obiit domnus Simon, noster Abbas nonus, cui successit domnus Adam, decimus.

1203 Anno M. CCIII. monachi Aquicinctini primo intraverunt in magnam ecclesiam, Dominica in Palmis.

1204 Anno M. CCIV. domnus Adam, noster decimus Abbas, obiit: cui successit domnus Wilhelmus undecimus, postmodum Abbas sancti Amandi: & Romam profectus, & inde rediens, factus est monachus Clarevallensis. Ipso autem facto Abbate sancti Amandi, domnus Simon Abbas duodecimus ei successit. Qui in tempore suo multas veteres officinas prostravit, & novas ædificationes multas construxit, & etiam sedes in choro sumptuosas & laudabiles & honestas. Ædificavit etiam capellam in honorem beatæ Virginis, quæ honestate sua & pulchritudine intuentium oculos potest morosius detinere. Inceptam etiam ecclesiam ab avunculo suo Simone, nono Abbate, multo labore & expensis non modicis, feliciter consummavit, & eandem ecclesiam duobus cam-

Anni Christi.	Francorum.	Anglorum.

campanilibus cum undecim campanis studiosius insignivit. Insuper multos redditus acquisivit. Hoc etiam anno, Constantinopolis civitas capta est à Balduino, Comite Flandrensi & Hainoensi: in qua civitate per Dei gratiam electus & consecratus est Imperator, & Augustus Romanorum.

1208 Anno M. CCVIII. Wilhelmus, noster Abbas undecimus, Abbas sancti Amandi efficitur: cui successit domnus Simon Abbas XII. de quo supra diximus.

1212 Anno M. CCXII. Fernandus de Portugallia accepit Joannam, Comitissam Flandrensem & Hainoensem.

1213 Anno M. CCXIII. cœpit ædificare domnus Simon Abbas XII. claustrum. Grande bellum fuit inter Philippum Regem Francorum & suos ex una parte, & Fernandum & Flandrensem, & Othonem Imp. Alemanniæ ex alia, apud pontem Bovinarum: sed Franci victoriam habuerunt. Qua visa, Otho cum quibusdam de suis recessit; Fernandus autem & Rainhaldus Comes Boloniæ, qui cum eo erat, & Wilhelmus Comes Hollandiæ, capti fuerunt in ipso prælio. Sed postmodum Fernandus, per illustrem uxorem suam Joannam, Comitissam Flandriæ, à captione Regis Francorum, pretio non modico est redemptus. Comes verò Boloniæ in quodam castro, sito in Sequana, quod dicitur Goulet, exspiravit.

1216 Anno M. CCXVI. Ludovvicus, primogenitus Philippi Regis Franciæ, Angliam intravit, quædam castella cepit. Sed anno sequenti per præceptum domni Papæ Honorii rediit in Franciam.

1218 Anno M. CCXVIII. monachi Aquicinctenses intraverunt novum chorum, præsente venerabili Episcopo Ambianensi Everardo, in vigilia natalis Domini.

1219 Anno M. CCXIX. Honorius Papa III. concessit domno Simoni Abbati Aquicinctensi XII. & successoribus ejus, usum mitræ & annuli, cum quibusdam privilegiis & indulgentiis.

1222 Anno M. CCXXII. jacta sunt fundamenta ecclesiæ beatæ Mariæ XIV. Kal. Maji, Feria II.

1223 Anno M. CCXXIII. Philippus, inclytus Rex Franciæ, obiit: cui successit primogenitus ejus Ludovvicus.

1224 Anno M. CCXXIV. in Quadragesima venit quidam ignotus, & tanquam eremita, habitavit in Foresta de Glanchon, juxta Mortaigne; & tandem revelavit quibusdam, quod ipse erat Balduinus Comes Flandriæ & Hainoiæ, & Imperator Constantinopolitanus. Quo audito, quidam nobiles crediderunt verbis ipsius, duxerunt eum Valencenas cum honore, & eum ibi ornatum, sicut decebat Imperatorem & Comitem, duxerunt per Flandriam: & multi Flandrenses fecerunt ei homagium, sicut Comiti, & tandem intravit Insulam, cum maximo comitatu & apparatu. Ludovvicus autem Rex Franciæ, fama ejus audita, diem ei apud Peronam assignavit, ut cognosceret eum, qui dicebat se esse avunculum Regis prædicti, & ut faceret ei debitum homagium de Comitatu Flandrensi, si esset Comes Flandriæ, veniendo & redeundo secure. Tandem veniens Peronam, & audacter apparens coram Rege Ludovvico, & consilio ejus, in palatio ipsius Regis, multis interrogantibus, examinatus est, sed certitudinem nullam respondit. Unde pluribus argumentis est convictus, quod dolose ageret, & per omnia mentiretur, & ita recef-

cessit cum pudore; & prædictus Rex districtè præceperat eidem, quod de terra sua recederet indilate. Eodem autem die, quo licentiatus est à Rege, tam die quam nocte, Valencenas venit, unde furtim & latenter effugit. Quo audito, Joanna Comitissa Flandrensis caute fecit quæri eundem, qui tandem repertus est, & ad dictam Comitissam adductus apud Insulam: ubi de consilio Baronum suorum judicatus est & damnatus, quod cum equis traheretur extra villam & suspenderetur; & ita vitam infeliciter consummavit.

Anno M. CCXXV. Ludowicus Rex Francorum profectus est adversus Albigenses, cum multis nobilibus, tam Episcopis quam Principibus; videlicet Archiepiscopo Remensi, Guilielmo de Jovis villa ...... & Gareno Silvanectensi Episcopo, Philippo Boloniensi, Guidone sancti Pauli Comitibus, & multis aliis tam clericis quam laicis: qui Avinionem obsederunt & ceperunt. Sed in obsidione Guido, Comes sancti Pauli, quadam petra mangonelli percussus est & interfectus. 1225

Explicit manuscriptus codex Aquicinctinus.

SAMSONIS RHEMENSIS ARCHIEPISCOPI APPENDIX.

MCXIII. Domnus Sigebertus, venerabilis Monachus Gemblacensis Cœnobii, vir in omni scientia literarum incomparabilis ingenii, Descriptor in hoc libro præcedentium temporum, quarto Nonas Octobris obiit: & suis gravissimum mœrorem suæ absentiæ reliquit. Defuncto Sigeberto, nos a modo nostrorum annorum tempora computabimus.

MCXV. Domnus Iuo, Carnotensis Episcopus, obiit.

MCXVIII. Gelasius, Romanæ Ecclesiæ centesimus sexagesimus quintus præsidet.

MCXIX. Calixtus Romanæ Ecclesiæ centesimus sexagesimus sextus præsidet.

MCXXIV. Honorius Romanæ Ecclesiæ CLXVII. præsidet.

MCXXV. Henrico Imperatori succedit Lotharius.

MCXXX. Innocentius, Romanæ Ecclesiæ CLXVIII. præsidet.

Primum Pascha XI. Kalendas Aprilis contigit.

MCXXXV. Defuncto Rege Anglorum Henrico, qui filium non habebat, successit ei Stephanus, nepos ejus.

MCXXXVII. Ludovicus Francorum Rex obiit: cui Ludovicus filius ejus, quem & ipse adhuc vivens à Papa Innocentio Remis ante aliquot annos consecrari fecerat, in regnum succedit.

Mortuo Lothario, succedit Conradus, nepos Henrici superioris.

MCXLIII. Celestinus Romanæ Ecclesiæ CLXIX. præsidet.

MCXLIV. Lucius Romanæ Ecclesiæ CLXX. præsidet.

MCXLV. Eugenius, post eum, CLXXI. fit Papa Romanus.

MCXLVI. Facta est Eclipsis Solis, quinto Kal. Novembris, hora tertia, die Dominica. Concilium Rhemis, præsidente Eugenio Papa, qui in Franciam venerat.

Ludo-

Ludovicus Francorum Rex, Hierosolymitanum iter aggressus, Sarracenorum passus insidias, cum magno suorum dispendio rediit.

MCXLIX. Henricus, Ludovici Regis Senioris filius, fit Episcopus Bellovacensis. Hic enim Henricus, cum in maxima quadam esset prosperitate & juvenis, fit Monachus Cisterciensis.

MCL. Congelatis in terra segetum radicibus, fit maxima frugum inopia.

MCLII. Obiit Theobaldus, Trecassinorum Comes gloriosus. Conrado succedit Fredericus.

MCLIII. Anastasius fit Papa CLXXII. Stephanus Rex Anglorum moritur, cui succedit Comes Henricus Andegavorum, Comitis Gaufredi filius.

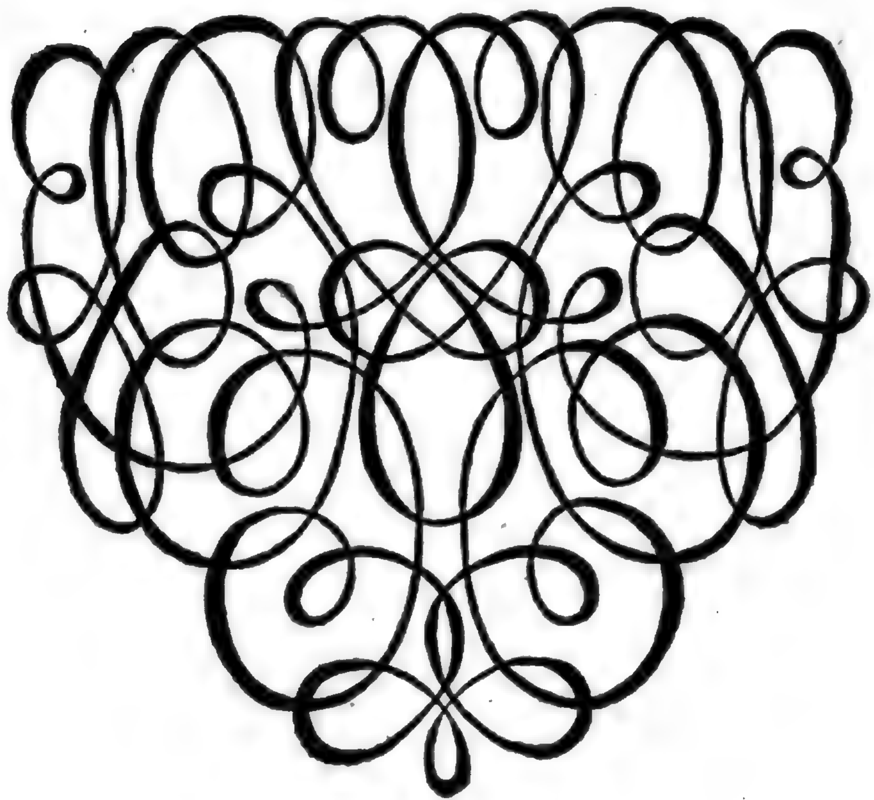
MCLIV. Adrianus CLXXVIII. Papa Romanus.

MCLVII. Magna contentio inter Regem Francorum & Anglorum, pro Tolosa civitate.

MCLVIII. Eclipsis Lunæ XIV. Cal. Septembris.

MCLIX. Alexander Papa CLXXIV.

MCLXIII. Obiit Samson, Remensis Archiepisc. vir scientia & sanctitate clarus.

BENE-

BENEVOLO LECTORI SALUTEM!

QUem exhibemus, Sifridus, ſive Sigfridus, Presbyter Miſnenſis, paucis memoratur. Mentionem ejusdem facit *PETRUS ALBINUS (a) CONRADUS GESNERUS, (b)* & *GERHARDUS JOANNES VOSSIUS, (c)* qui ſic de eodem ſcribit. *Sigfridus, presbyter Miſnenſis, Chronologus, vixit tempore Alberti Auſtriaci Imperatoris. Orditur ab orbe condito, ac progreditur usque ad annum* CIↃCCCVII. *ſed Georgius Fabricius reſecuit omnia illa, quæ præcedunt annum gratiæ CCCLVIII. atque ex ſequentibus quoque plurima præteriit. Nempe, ſatis ei viſum fuit, ſi haberemus, quæ alii vel neglexiſſent, vel brevius, aut obſcurius dixiſſent. At hiſtorias ſacras ex ſacro fonte, eccleſiaſticas ſanctorum hiſtorias ex antiquioribus, qui eas ornatius & fuſius, & fide minus ambigua tractaſſent, utilius nos hauſuros arbitrabatur. Epitomen eam Siffridi ſubjunxit Fabricius Hiſtoriæ ſuæ Saxonicæ: ac eandem inter Scriptores rerum Germanicarum à ſe editos, comparere voluit Piſtorius.* Scilicet, integrum Sifridi Chronicon editum nondum eſt, ſed Epitomen ſaltim ex eodem dedit Fabricius, eandemque inter Rerum Miſnicarum libros VII. *Lipſiæ 1569. 8.* qui poſtea ipſius Originibus Saxoni-

Nnnnnn cis

(a) *Chron. Miſn. tit. XXV.* ait: *Siffridus* von *Meiſſen*, ein Prieſter daſelbſt / hat *floriret* um das Jahr 1307. denn in demſelben höret ſein *Chronicon* auf / welches er vom Anfang der Welt *pertexiret* / woraus *Georgius Fabricius* ein *Epitomen* gezogen / von dem Jahr Chriſti 458. an / darinnen viel / ſo in andern Hiſtorien nicht auf ſolche Weiſe zu finden iſt. Ich habe aber ſolche *Chronicon*, wie es anfänglich geſchrieben worden / und unverkürtzt / noch nicht zu ſehen bekommen mögen.

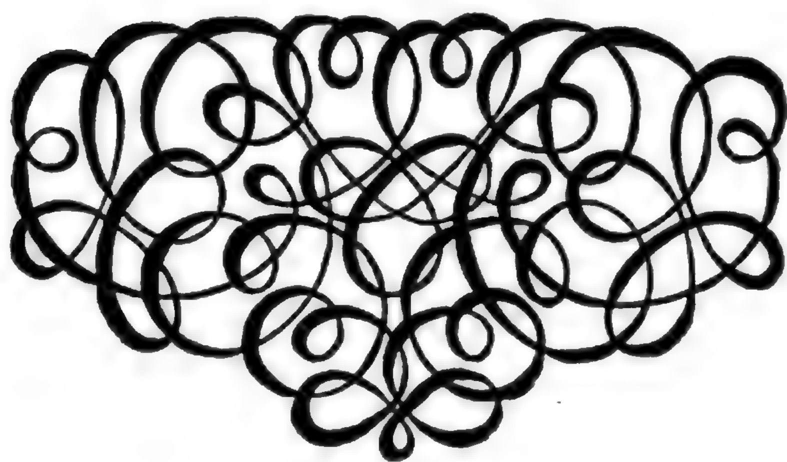
(b) *Epit. Bibliotheca.*

(c) *De Hiſtor. Lat. lib. II. cap. LXII.*

cis accesserunt. Quid Fabricius præstiterit, ipse in præfatione ad Leonhardum Badehornium, Consulem, Lipsiensem, enarrat, scribens: *Excerpsi ex illius libris hac Epitome, quæ ad nostrum propositum visa sunt aptissima, & quæ aut in aliis non inveniuntur, aut certe commemorantur brevius vel obscurius. Nam post creationem mundi, in suo opere ea recenset, quæ in libris sacris traduntur, & historias addit Ecclesiasticas sanctorum, quæ apud scriptores veteres Græcos & Latinos leguntur ornatius & copiosius.* Licet autem Fabricius ea, quæ maximè sunt memoratu digna, excerpserit, talia tamen plerumque sunt, quæ ab aliis traduntur copiosius, communes etiam cum aliis errores erravit. Breves quasdam notas idem adjecit Fabricius, quas etiam suis locis inseruimus. *JO. ANDR. BOSIUS (a)* in eo reprehendit, quod non pauca in contextu mutasse videatur, ut lectoribus fiat acceptior presbyter Misnensis. Licet *GODEFRIDUS HECHTIUS (b)* ab inprudentiæ nota Fabricium liberare conetur, eo, quod ea, quæ alias accuratius fuerint exposita, saltim omiserit. Hæc vero Epitome in Bibliotheca Lipsiensium Paulina tribus vicibus reponitur in Manuscripto, sub hoc Titulo: *(c) Siffridi, Monachi Misenensis Compendium Historiarum ab initio mundi, usque ad a. 1306.* De Codice Membranaceo sic scribit *JO. DAVID SCHREBERUS. (d) Hujus Epitomes Manuscriptum Bibliotheca Paulina Lipsiæ adservat, ex quo membranaceo Codice Fabricianam editionem a. 1698. Clariss. Vir Ericus Benzelius variis, ut vocat, plurimis instruxit. Eum ita annotatis plurimis refertum librum se possidere, Gotha scribit ad me Summe Reverendus Cyprianus, additque, in annis utriusque codicis miram esse variationem, sed docere tamen probatiorem æram, quod Manuscriptum exemplari Fabriciano præferendum sit,* esse

(a) *In Not. Script. Hist. Univers. §. XXIV. p. 193. sqq.*
(b) *Germania sacra p. II. lib. XIV. cap. V. §. III.*
(c) Teste *JOACH. FELLERO in Catal. Manuscriptorum p. 156. num. 28. 29. p. 314. n. 48.*
(d) *Vita Fabricii p. 236.*

esse multa insuper addita, quæ Historiam reddere possint ornatiorem. Celeberrimus iste Cyprianus, prout rem litterariam promovendi augendique est cupidissimus, benevole mecum communicavit dictam Fabricianam editionem, cum variis lectionibus à doctissimo Benzelio factis, cum Guilielmo Ernesto Tentzelio communicatis, ejusdemque manu adscriptis, prout ipse sub initium statim hujus libri his verbis testatur. *Variæ Lectiones & emendationes ex vetusto Codice membranaceo Bibliothecæ Lips. Paulinæ, ab Erico Benzelio m. Julio an. 1698. collectæ, & ad marginem hujus libri descriptæ manu Tenzelii, quanquam Benzelius non cum hac, sed cum Pistoriana editione, quæ ex hac desumpta est, contulerat.* Præcipue verò illustris Vir, *JO. BURCARDUS MENCKENIUS*, Consiliarius Regius aulicus, mecum benevole communicavit Varias Lectiones ad Sifridum Fabricii, ex tribus Codicibus, quorum unus nitide scriptus in membrana, qui Monasterii olim S. Jacobi Apostoli in Pegavia, nunc in Bibliotheca Lipsiensium Paulina adservantur. Ex his igitur Pistorianam editionem vel emendavi vel supplevi, eademque cursivo, ut dicitur, caractere, adjeci, & ubi opus fuerit, notas subjeci.

682 SIFFRIDI, PRESBYTERI MISNENSIS EPITOMES LIBRI II.

Variæ Lectiones ad Sifridum Fabricii, quarum Præfatio meminit, hæc habent:

Sifridus, Presbyter Misnensis, opus suum vocat *Compendium Historiarum.* Duo Codices bene crassi in folio. Membraneus in forma octava majori.

Fabricius non omnia propriis suis (ut quidam vir doctus (a) indignabatur) sed ipsius Sifridi verbis loquitur, duobus saltem vel tribus locis exceptis, quibus cum Sifrido inutiliter loquax esse noluit, nec debuit.

Præfixa est præfatio auctoris, à Fabricio omissa. Quæ ita habet: Omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est descendens à patre luminum, apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Ne itaque de nostra virtute præsumamus, vel ex nostra providentia aliquid nos habere gloriemur, Apostolus Jacobus in præmissis verbis, omne datum optimum & omne perfectum nobis à patre luminum insinuat elargiri. Ipse enim pater misericordiarum & Deus totius consolationis dat bona & larga dona omnibus abundanter & non improperat. Dat utique dona naturæ, quibus ipso conservante, subsistimus: dat dona gratiæ, quibus ipso gubernante proficimus; dabit dona gloriæ, cum ipsum in propria, ipso imperante, facie ad faciem videbimus. Quod autem diversis diversa dona in præsenti vita largitur, testatur Apostolus Paulus scribens ad Romanos & dicens: „Habentes donationes secundum gra-„tiam, quæ data est nobis, differentes, sive prophetiam, secundum rationem fi-„dei; sive ministerium, in ministrando; sive qui docet, in doctrina; qui ex-„hortatur, in exhortando; qui tribuit, in simplicitate; qui præest, in sollicitu-„dine; qui miseretur, in hilaritate; dilectio sine simulatione; odientes malum, „adhærentes bono, caritate fraternitatis invicem diligentes, honore invicem præ-„venientes, sollicitudine non pigri, spiritu ferventes, Domino servientes, spe gau-„dentes, in tribulatione patientes, orationi instantes, necessitati sanctorum com-„municantes, hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos; bene-„dicite & nolite maledicere; gaudete cum gaudientibus; flete cum flentibus; „id ipsum invicem sentientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes.„ Ecce! quantis donis omnipotens Dominus largiter Ecclesiam suam ditavit. Sed quia ista bona sunt diversa diversis, non omnia omnibus, B. Bernhardus quæ-dam

(a) Bosius in Notit. Scr. Hist. Univ.

dam generalia dona ipsius & omnibus credentibus communia declarat dicens: „Convincor rationibus, Dominum super omnia debere diligere, à quo me vi„deo omnia in pignus dilectionis accepisse. Dedit enim esse, pulchrum esse, „corpus cum sensibus, animam cum viribus, virtutes cum incrementis, dona „cum sacramentis, mundum cum contentis, filium cum tormentis.„

Ego igitur pauper ingenio, hebes sensu, exiguus ratione, donorum tamen Dei miserantis non immemor, in me & ex me, quod tantæ majestati suæ offeram, non inveniens, sed sua sibi dona retribuens, ad gloriam & honorem divinæ majestatis ejus, ad extollentiam melliflui nominis filii ejus unigeniti Domini nostri JESU Christi in Spiritu Sancto, confisus suffragiis & meritis gloriosissimæ genitricis ejusdem filii Dei, semper Virginis Mariæ & S. Johannis Apostoli & Evangelistæ, breve quidem opusculum, sed quoad intelligentiæ meæ tarditatem, & inopiam, laboriosum valde arripui compilandum. Non solum autem mihi laboravi, sed & omnibus participibus meæ exiguitatis, qui vel propter rerum inopiam plures libros habere, vel propter intellectus inertiam multos legere nequeunt, ut ipsi una mecum, si eis placuerit, modicis sint contenti. Rogo autem Te, Lector, ut hortulum rusticationis meæ lento gradu percurras, non more bestiarum genimina plantularum mearum dente livido discerpendo, sed more bidentium, siquid dulce repereris, piis faucibus ruminando. Non autem suspiceris, me aliqua nova cudere aut telas recenter filatas contexere, sed dudum à sanctis Patribus contextas ad operiendam nuditatis meæ verecundiam coaptare. Sic enim stilo insufficientiæ meæ imperavi, ut à dictis sanctorum Patrum & veteris instrumenti & novi Testamenti non recederem, nec aliquibus mendis aut dubiis inferendis in hoc opusculo locum darem. In fine tamen quædam addidi, quæ temporibus meis gesta didici & cognovi.

Exordium autem textus hujus ab ipso primordio creationis mundi inchoans & historias per temporum successiones percurrens, descendi usque ad annum Dominicæ incarnationis MCCCVII. qui est annus secundus Pontificatus Domini Papæ Clementis V. annus vero IX. regni Regis Romanorum Adelberti semper Augusti, ea quæ utiliora & magis proficua seu ædificatoria videbantur, excerpens, non solum de Bibliotheca Hieronymi, sed & de historiis Scholasticis, de historiis Ecclesiasticis, de Historiis Latinorum ethnicorum Romanorum, Germanorum & aliarum nationum, de Libris passionalibus sanctorum, de Chronicis Eusebii & Hieronymi, de Vitis Patrum de Dialogo Gregorii, de Jure Canonico, de diversis Chronicis Patrum & aliis Libris, sicut textus plenius edocebit. Libellum istum COMPENDIUM HISTORIARUM appellavi, ex ipsius compilationis serie vocabulum sibi tradens. Mercedem laboris à Deo expecto, & à Te, Lector, exposco, ut ores pro abjecto *Sifrido Presbytero* indigno.

Auctor quidem Sifridus Chronicon suum ab origine mundi deducit, sed cum in antiquioribus illis non certe nisi historias biblicas ad verbum & deinde traditiones, miracula & reliquias Sanctorum copiose recenseat; cum Fabricio illa relinquimus & ab an. CCCCLVIII. inchoamus.

LIBER PRIMUS.

De Martiano imperatore & Vandalis.

CCCCLVIII.

MARTIANUS imperator regere cœpit. Hic religiosus fuit, & egentibus multa beneficia præstitit. Hujus tempore, Vandali Romam ceperunt & spoliaverunt.

Abbas ordinis Cisterciensis, in monasterio quod Volcoroda *(a)* dicitur, situm in Turingia, trium virginum *(b)* corpora de Colonia Agrippina transtulit, effossa terra, per Thymonem quendam, quæ illi erant in somnis monstrata.

CCCCLX.

Tempore Leonis Imp. Hilarius primus à sancto Petro L. Papa ordinatur. Hic constituit, ut nullus Clericus investituras à Laico recipiat. (c)

De Simplicio Papa.

CCCCLXV.

Simplicius papa, à sancto Petro LI. ordinatur. Hic constituit, ut nullus pontifex sibi successorem constituat, sicut & sanctus Clemens instituit.

De rege Vandalorum Hunerico.

CCCCLXXVII.

Hunericus rex Vandalorum, trecentos triginta tres episcopos catholicos & eo amplius exiliat, & quibusdam linguas amputat, qui tamen postea bene prædicarunt verbum Dei, sed unus eorum, propter fornicationem, dono illo est privatus. *(d)*

De Anastasio imperatore, & de schismate Romano.

CCCCXCIII.

Anastasius *(e)* imperator regere cœpit: & discordia magna Romæ facta est in electione papæ, quibusdam éligentibus Symmachum, quibusdam Laurentium. Igitur in illa discordia, Romæ multa homicidia, tam civium Romanorum, quàm clericorum & sacerdotum, facta sunt: sed Symmachus prævaluit.

De Olympio Arriano.

Arrianus quidam Olympius, dum lavaret in balneo, & de fide sanctæ Trinitatis blasphemias loqueretur, subitò igneus gladius de cœlo veniens, ipsum interfecit.

De Anastasio Imperatore.

Anastasius imperator, hæreticus Arrianus, in flumine periit.

Anastasius Imperator, de quo jam dictum est, Arianus hæreticus fuit. Ipse in flumine periit. Theodericus, Rex Veronensis fautor & defensor Arrianorum, eo tempore multa Christianis mala irrogavit. (f)

De

(a) Omnes Codices legunt Volcoderode. Error autem manifestus, dum Volcoroda Thuringiæ castellum olim fuerit, quod Heinricus IV. Imp. Friderico, Saxoniæ Comiti Palatino abstulit, de quo *LAMBERTUS SCHAFNAB. ad a. 1073.* Idemque Thuringi postmodum obsederunt, de quo Idem ad *a. 1074.* Postea Cisterciensis Ordinis factum fuit Monasterium, atque imperante Lothario, ab Helingburgi, Glibhensi Comitissa a. 1131. fuit fundatum, exorta vero luce Evangelica, reformatum, hodieque præfectura est, versus Eisfeldam, serenissimo Duci Saxo-Gothano parens, de qua *FRID. RUDOLPHI Gotha Diplom. Tom. II. p. 265.* Loco igitur plane alieno, hæc narratio fuit inserta, dum longe post istum annum, hoc monasterium demum fuerit fundatum. Aliud exemplum translati unius corporis de XI. millibus Virginum, prout fabula est, vide supra apud *ROB.* de *MONTE a. 1129.*

(b) Erant de undecim millibus.

(c) Hæc ex MSto adjeci.

(d) Hæc in MS. ad a. CCCCXCIII. referuntur.

(e) Sic emendavi ex MSto, cum antea legeretur Athanasius: vide supra *MARIANUM SCOTUM ad a. 491.*

(f) Hæc ex MSto adjeci.

683

De Erinfrido (a) rege Turingorum.

Tempore Anastasii imperatoris, & Theodorici regis Veronensis, dux Turingorum fuit Erinfridus, qui in uxorem acceperat regis Francorum Theodorici sororem. *(b)* Facta discordia inter eos, rex Francorum Theodoricus bellum intulit duci Turingiæ Erinfrido, sororis suæ marito, ipsumque humiliare cupiens, auxilium Saxonum postulavit, & stipendia tribuit quindecim principibus eorundem. Saxones tum nondum possederant illam provinciam, quæ nunc Saxonia dicitur, terraque Thuringia tunc ad fluvium Albim *(c)* terminabatur, in iis metis, quibus nunc Magdeburga metropolis est constructa, quæ nondum erat civitas: & Saxones necdum fidem Christianam receperant, nec baptisma: eratque tunc Turingia terra spatiosa, quæ à nemore *(d)* Francorum protendebatur usque ad Oceanum, contra septentrionem. In hoc prælio rex Dithericus, *(e)* qui & Theodoricus, ubique prævaluit tantùm, ut captis munitionibus ducis, ipsum tandem multis exercitibus tam Francorum quam Saxonum, vallavit in civitate, quæ Schindingen dicitur, sita ad ripam fluminis, quod dicitur Ungestrute. Cùm ergo dux Erinfridus manus obsidentis effugere non valeret, ducissa, germana scilicet regis, misit ad regem Francorum, flebiliter supplicans, ne sororem suam viduam fieri, & filios ejus orphanos pateretur. Rex, misertus sororis & filiorum, ipsorum precibus annuit, factaque pace, & portis civitatis apertis, ingressus civitatem, cum duce & populo cœpit amicè convivari. Saxones autem in campis foris remanserunt. Quidam verò miles ducis, Iringus nomine, tale consilium dedit regi & duci, ut, quia Saxones Turingis non promerentibus, super ipsos stipendia belli recepissent, ipsi pro eo merito reciperent talionem. Hoc consilio apud regem approbato, quidam venandi gratia civitatem exiit, consiliumque Saxonibus detexit. Saxones irruentes in civitatem, regem & ducem, cum universo populo, qui in civitate repertus fuerat, occiderunt, deinde in reliquum vulgus Turingorum sævientes, quidquid masculini sexus inter fluvios Albim & Ungestrute remanserat, prostraverunt, & sic illas partes Turingiæ usque in hodiernum diem, Saxones possederunt.

De Theodorico Veronense.

DXIX.

Justinus Major, zelo fidei persequebatur Arianos, quos Theodoricus Veronensis, qui imperium usurpaverat, Romæ fovit: sed dicto Justino, papa Joanne mediante, utrobique ad tempus est cessum. Tandem Theodoricus Veronensis malè periit, in montem Ætnam detrusus, *sicut Gregorius in dialogo refert. Ipse enim occiderat Symmachum Papam, Johannem Papam, & Boëtium Philosophum, & multa alia mala fecerat. Franci tunc plane convertuntur.*

Fabianus à S. Petro LXIII. constituit, & qui vendit vel emit ecclesiastica beneficia, vel sacra merita, Simoniacus sit & irregularis. Pelagius Papa LXV. constituit, ut hæretici & schismatici per seculares potestates comprimantur. (g)

De Justiniano.

DXXVII.

Justinianus imperator, regnavit annis XXVIII.

(a) Hic infra in *HIST. LANDGRAV. THUR. c. IV. V. Herminfridus non recte dicitur, nam Erinfridi nomen etiam apud Cassiodorum* vocatur *Irmenfridus. FABRICIUS* hic adjecit: *Erinfridus ab aliis omnibus in epistolis legitur: ut habent antiqua exemplaria manuscripta.*

(b) Antea legebatur: *filiam.*

(c) Codices: *Albeam* ubique.

(d) Legeb. natione.

(e) Legeb. Fridericus.

(f) FABRICIUS: idem scribitur de Hattone antistite Moguntino, qui Albertum comitem Pabebergium prodidit, & Henricum I. Ducem Saxoniæ, postea Imp. prodere voluit.

(g) Hæc ex MSto adjeci.

XXVIII. Hic leges, per multa volumina diffusa compendiosè collegit, faciens codicem; multos ad fidem convertit, & multa bona fecit. Ipse etiam sententiam promulgavit, ne pagani vel hæretici militarent, dans eis tres menses induciarum conversionis ad fidem.

De festo Ὑπαντῆ. (a)

DLI.

Sub Pelagio papa, & Justiniano imperatore, sumpsit initium apud Constantinopolim, ut Ὑπαντῆ Domini, id est, Purificatio beatæ Mariæ virginis solenniter celebraretur. *(b)*

De Longobardis.

DLXVIII. *(c)*

Narses Patricius, in Italiam Longobardos duxit. Longobardi, quondam Vinuli dicti, de quadam insula Teutoniæ transmigrantes, terram sibi ad habitandum quærebant. Transeuntes autem Turingiam, cùm & ipsi essent Teutonici, quendam sibi Turingum in regem elegerunt. Inde castra moventes, ad Gallias profecti sunt, & ibidem quandam terram incolentes, per multos annos demorati, & inde rursus recedentes, per Narsen Patricium in Italiam (ut jam dictum est) deducti sunt. Pugnaturi cum Italicis, cæsariem mulieribus suis circa mentum ligabant, ut viri crederentur, quia tunc temporis viri barbam nutriebant. Quia ergo in illo congressu, longis barbis usi sunt, Longibardi *(d)* sunt appellati à longa barba, quia in lingua eorum Longum dicitur *Lang*, Barba *Bard*. Isti quondam Mercurium coluerunt, quem Gotham
684 vocabant, unde adhuc in Teutonico Deus dicitur Goth. Vinuli ergo, qui & Longobardi, magnam stragem facientes, Italiam expugnabant: quam extunc possederunt, usque in hodiernum, & Teutonici idiomatis obliti, Latini facti sunt. *De hac autem strage Gregorius mentionem facit in quadam homilia.*

De peste Romana.

DLXXXI.

Pelagius Papa ordinatur. Tempore ejus, Romæ pestis inguinaria (e) fuit, quæ & ipsum extinxit. Fuit autem pestis inguinaria apostema, sive inflatura in inguine, tam sæva, ut homines in via, in mensa, in ludis, in colloquiis subitò morerentur. Itaque cùm quis sternutabat, sæpe cum ipsa sternutatione spiritum exhalabat. Unde, cùm aliquem sternutantem quis audiebat, statim accurrens, *Deus te adjuvet*, acclamabat. Et abinde adhuc consuetudo servatur, ut cùm aliquem sternutantem audimus, *Deus te adjuvet*, acclamemus. Rursus cùm aliquis oscitabat frequenter & continuò, & subitò spiritum exhalabat. Unde, cùm aliquis se velle oscitare sentiebat, continuò signum crucis sibi imprimere festinabat, & hæc consuetudo usque nunc servatur.

De Mauricio imperatore.

DLXXXIII.

Mauricius imperium adeptus, regnavit annis XX. Iste compulit beatum Gregorium, electum in papam, suscipere præsulatum, & tamen postmodo ipsum sanctum persequebatur: *ut in Legenda ejusdem S. Gregorii dicitur, cujus vitam conscripsit Paulus Longobardorum Historiographus, quem Johannes Diaconus postmodum diligenter compilavit.*

De miro prodigio. (f)

Quodam tempore, Tiberis fluvius alveum egressus, in tantum excrevit, ut super

(a) MStum: DXLI.
(b) *FABRICIUS: ὑπαντῆ ab obviatione & amplexu Simeonis: quod more Ebræo purificatio: ab apparitione stellæ ἐπιφάνεια nominatur. Hypantes nomen etiam Gemblacensi & Ursbergensi notum.*
(c) MStum: DXLVIII.
(d) Codices: Langbardi.
(e) Vide *REGINONEM ad a. 517.*
(f) Hoc in MStis refertur sub an. DXCI. Nota: quæ Fabricius habet ab an. DCXXXIX. usque ad an. DCCCI. & quidem ad verba: *Carolus iste dilatavit*, desunt in altero Codice.

super muros urbis effluerет, & plurimas domos everteret. Tunc etiam per Tiberim multitudo serpentum, cum dracone magno, in mare descendit, sed à fluctibus præfocati, & ad littus projecti, totum aërem sua putredine corrumpunt, & sic plaga pessima, quam inguinariam vocant, secuta est, ita ut etiam corporali visu, sagittæ cælitus venire, & singulos quosque percutere viderentur. *(a)*

De Cosdra, rege Persarum.

DCXII.

Heraclius imperium est adeptus. Ipse fuit LXI. imperator à Cæsare Augusto. Anno imperii sui III, permittente Deo flagellari populum suum, per sævitiam paganorum, Cosdras, rex Persarum, omnia fere regna terrarum suo imperio subjugavit. Jerusalem veniens, à sepulchro Domini territus rediit, sed tamen partem crucis sanctæ, quam Helena ibidem reliquerat, asportavit. Volens ab omnibus coli, ut Deus, turrim ex auro, interlucentibus gemmis, fecit, & ibidem Solem, & Lunam, & stellarum imagines collocavit; per subtiles etiam & occultos ductus, quasi Deus, desuper aquam infundebat, & in specu subterraneo, equi quadrigas trahentes in circuitu, ut quasi turrim moverent, & tonitru simularent. Filio igitur suo regno tradito, in tali fano profanus residet, & juxta se crucem domini collocans, appellari se ab omnibus Deum volebat, & sicut legitur in libro naturali de officio, ipse Cosdras in throno residens, tanquam pater lignum crucis à dextris posuit, loco filii, & gallum à sinistris, loco Spiritus sancti: se verò patrem jussit nominari. *(b)* Tunc Heraclius imperator exercitum copiosum collegit, & contra filium Cosdræ, juxta Danubium fluvium, dimicaturus, advenit. Tandem utrisque principibus placuit, ut ipsi super pontem lapideum soli confligerent, & qui victor existeret, ipse, sine damno utriusque exercitus, imperium usurparet. Decretum etiam exiit, ut quicunque principem suum juvare præsumeret, cruribus & brachiis abscissis, continuò in flumine mergeretur. Et Heraclius totum se Deo obtulit, & sanctæ cruci se devotione, qua potuit, commendavit. Ambobus itaque in conflictu durantibus, Heraclio victoriam Deus tribuit, & cunctum exercitum suo imperio subjugavit, adeò, ut universus populus Cosdræ fidei Christianæ se subdiderit, & sacrum baptisma susceperit. Cosdras autem ignorabat exitum belli, quia cùm omnibus odio esset, id à nemine ei, intimatur. Heraclius improviso ad eum pervenit, & in throno aureo eum sedere reperiens, eidem dixit, quia lignum sanctæ crucis secundum modum tuum honorasti, si baptismum & fidem Christi susceperis, adhuc vitam & regnum, acceptis à te pacis obsidibus, obtinebis: sin hoc implere contempseris, gladio meo te feriam, & caput tuum præcidam. Cùm ille acquiescere nollet, extracto gladio, eum protinus decollavit.

Et quia rex fuerat, sepeliri præcepit. Filium verò suum, quem decem annorum reperit, baptizari fecit, & de sacro fonte ipsum suscipiens, regnum paternum ei dimisit. Turrim vero illam destruens, in prædam sui exercitus argentum tribuit. Aurum vero & gemmas, ad reparandas ecclesias, quas tyrannus destruxerat, conservavit. Sacram ergo crucem suscipiens, Iherusalem reportavit.

De impietate & cædibus.

DCXXXIX.

Constantinus tertius, filius Heraclii, regna-

(a) TENTZELIUS ad an. DXCI. narratur historiola de Gregorio, pueros Romæ Britannos vidente, & ad gentis conversionem misso, sed revocato.

(b) FABRICIUS: *Hoc videtur fabulosum: sed & Conrado II. imperante, Franci in Palæstinam militatum profecturi, anserem in navi vexerunt loco spiritus sancti, ut est in Annalibus Saxonicis: capram, ut in Thuringicis. Id fortassis monachi cujusdam est somnium. In Concilio Pisano, cui Baldasar Cossa præsidebat, cum invocaretur Spiritus sanctus, bubo advolavit. Ut scribit Clemangius.*

regnare cœpit, sed quarto mense, fraude novercæ suæ Martianæ, occisus est à germano suo Heraclona, veneno. Heraclonas, occiso fratre suo, regnavit cum matre Martiana, duobus annis. Tunc Constans, dicti Constantini filius, matrem & filium mutilavit naribus & lingua, & per senatum imperat annis XXVII.

De Constante imperatore.

DCXLIX.

Constans imperator hæresim abdicavit, & Romam veniens, ecclesiam S. Petri multis donis sublimavit, & Longobardos refrenavit. Ipse in Sicilia, fraude suorum, in balneo periit, qui Mimum quendam imperatorem creant.

DCLXX.

Constantinus IV, Constantis filius, imperium adeptus est, & Mimum interfecit.

De Justiniano imperatore.

DCLXXXIX.

Justinianus II, filius Constantini IV, imperium adeptus, regnavit annos 10. Hunc Leontius patricius naso & labris mutilavit, & tribus annis regnum occupavit. Tiberius autem Absmarus Leontio nasum amputavit, & in monasterium detrusit, & ipse regnavit annis septem. Tandem Justinianus imperator verus, auxilio Terebelli, regis Bulgariæ, utrumque cepit, & per plantas trahi præcepit, & eorum corda *(a)* calcavit, populo acclamante, *super aspidem & basiliscum ambulabis*, & sic decol-
685 lati sunt. Hunc Justinianum Philippus, quem in Pontum relegaverat, occidit, & regnavit anno uno. Ipse fuit hæreticus & adulter.

De Osualdo, Anglorum rege.

DCCIII.

Osualdus, rex Angliæ, filius *(b)* Achæ, sororis sancti regis Edmundi, qui etiam pro fide occubuit, frater Osuini, patris Ostridæ reginæ Merciorum, vir fuit magnarum eleemosynarum. In die Paschæ, ab Adriano episcopo Lindisfarnensi divina audiens, cùm linguam ignoraret episcopus, rex populo interpretabatur. Ea die, dum multi pauperes confluerent, & omnia jam victualia essent distributa, discum argenteum fecit confringi, & dari pauperibus. Cui episcopus congratulans, & manum ejus osculans dixit, nunquam *(c)* putrescet hæc manus. Quod est factum, & permanet usque hodie. Die ac nocte divinis vacabat, & aut supinis aut flexis genibus gratias agebat. Fratre suo Eanfrido ab impiis perempto, ducem Britonum cum multis super se venientem, ipse, erecto crucis vexillo, superavit, in loco, qui dicitur *(d)* Denisbruna. Nono igitur regni sui anno, ætatis verò XXXVIII, à rege Merciorum, qui per prædecessorem suum Eduinum peremerat in Maserveldo, Osualdus, orans pro salute animarum, in prælio occubuit: cujus caput cum brachiis & manibus ignominiosè stipite suspenditur. Corpus verò per suprà dictam neptem suam Ostridam, in monasterio Eichelredo sepelitur. A fratre verò suo Osuino caput ejus *(e)* Lindisfarni, brachia & manus in regia urbe conduntur.

Post hæc subjicitur in MSto: *Eo tempore Dagobertus, Rex Francorum, fundavit monasterium S. Petri in Erfordia in monte, qui antea Merwigisburg vocabatur.*

De Theodosio.

Theodosius, violenter coactus, suscepit imperium, & regnavit anno uno. Hic Anastasium imperatorem magno prælio vicit, & eum fieri clericum coëgit, & presbyterum ordinari fecit. Similiter & ipse Theodosius, postquam regnavit anno uno, factus est clericus, & residuum tempus vitæ suæ in pace transegit.

De

(a) Lege *colla* ex MStis.
(b) In MStis est: *Atha*.
(c) Codices: *Inveterascat*.
(d) Codex membran. habet: *Denisbrunnia*.
(e) Codices duo: in *Lindesfarni*.

De primo Moguntino archiepiscopo.

DCCXXVII.

Gregorius III, papa ordinatus, sanctum Bonifacium ordinavit archiepiscopum Moguntiæ, & ei pallium dedit. Nam Moguntina ecclesia antea fuit sub archiepiscopatu Wormatiense, *(a)* sed archiepiscopatus translatus est à Wormacia in Moguntiam.

De Divo Bonifacio. (b)

Bonifacius duos episcopos ordinavit, Burchardum & Willebaldum, & his curam sui ordinis impertiendo, alterum Wurceburgi, alterum Eichstete inthronizavit. Ecclesiam quoque beatæ virginis in Erfordia, cathedralem esse constituerat, sed suasu literarum papalium, quod decreverat, renovavit. Tandem, senio fessis membris, consen-

Oo oo oo 2 su

(a) Compara *NIC. SERARIUM Rer. Mogunt. lib. I. c. XXII.* Vide infra *COMPILATIONEM CHRONOLOGICAM ad a. 717.*

(b) In MSt. hæc insuper habentur: *Bonifacius (igitur) claris in Britannia ortus natalibus, & in infantia magno parentum studio deliciatus, ab anno V. ætatis suæ ad servitutem Domini vitamque monasticam cœpit anhelare. Itaque Presbyteris aliquibus domum patris ejus ingredientibus, ab his sollicite inquirebat, quid potissimum aggredi suæ infirmitati expediret. Tandem pater, cognita ejus voluntate, cœpit modis omnibus, minis & suadelis eum avertere. Quem cum Deo plenum vincere non posset, subito languorem incidit mortis, & tunc in bonum consentiens puero, in cœnobio, quod dicitur Adescancastra, regulariter illum collocavit. Evolutis autem septem infantiæ annis, tanta cœpit morum gravitate pollere, ut cunctis claresceret, divinum spiritum in illo habitare. Pervigil quoque Scripturarum studio & obedientiæ: sedavit incentiva ætatis lubricæ, tanta clarus humilitate & caritatis gratia, ut ab his, quorum erat socius, honoraretur quasi pater. Triginta vero habens annos, cum timore subiit gradum Presbyterorum, primum vehementer obsistens. Post hæc autem pie, permittente Abbate suo, laboriosum pro Christo iter peregrinationis arripuit, & accipiens à fratribus socios itineris & sumptus necessitatis, cum patrocinio orationis eorum profectus est, ut talentum verbi divini sibi creditum indigentibus dispensaret, ubi Dominus aspirasset. Frisiam rediit, loqui tentavit, sed profectum ibi non inveniens, iterum, unde venerat, rediit.*

Anno altero iterum egressus Romam venit, sanctoque Antistiti Gregorio III. votum suum innotuit. A quo requisitus de litteris testimonialibus, cum has legisset, & diligenter sensum & scientiam viri divini considerasset; auctoritate sua direxit eum in Gallias. Qui, transcensis Alpibus, venit in Thuringiam, gentemque illam aliquandiu salutari cibo correxit & instruxit. Audita vero morte Rabani, Regis Frisonum, qui ei pridem in prædicatione obstiterat, navigio partes illas intravit, & B. Willebrordi cooperator in conversione gentis per triennium exstitit. Pluribus ergo milibus per eum baptizatis, ecclesiisque fundatis, jam dictus Episcopus Willebrordus senuerat, & sanctum virum Bonifacium sibi substituere cum electione omnium satagebat. Qui penitus non acquievit, & multis rationibus, precibusque coactus ad alia loca Germaniæ à Sede apostolica se missum probavit. Willebrordus autem Episcopus, audita tantæ profectionis causa, data benedictione dimisit eum. Bonifacius tum Thuringiam repetens, & populum ab errore corrigens, cellam ibidem construxit. Item confinia Saxonum & Hessonum à paganis ritibus liberans baptizavit. Quibus cognitis, jam dictus Pontifex Romanus eum advocavit, fideque illius & discretione iterum investigata, Episcopum eum ordinavit, & scriptis suis Karolo Principi commendavit. A quo venerabiliter susceptus, ad præfatas Hessonum & Thuringorum metas consilio ejus rediit. Ubi quamvis multas contradicentium passus injurias, cum virtute Domini crescente numero fidelium, monasterium in ORDORF construxit, deinde duas Ecclesias, unam in FRITSLARE in honore S. Petri, alteram in AMLENBACH in honore S. Michaëlis patrocinio fundavit & ædificavit, illasque copia ministrorum ordinavit.

Post hæc vir sanctus multis comitatus iterum Romam adiit, frui colloquio patris Apostolici, & per diversa loca commendare se orationibus Sanctorum. Tandem cum muneribus & reliquiis Sanctorum à prædicto Romano Pontifice dimissus, Bavvariam, petente Ottone Duce, intravit, ubi diversorum errorum schismate populum seductum invenit. Nam alii sese Epi-

su & consilio regis Pipini, qui fratri suo Carlomanno successerat, comitem olim peregrinationis suæ, Lullum, successorem sibi destinavit. (a) Eobanum quoque episcopum consecrans, urbi, quæ dicitur Utrecht, ad subsidium sui laboris præposuit, presbyteros diaconosque ordinavit, monachos per loca diversa destinavit. Ex quibus præcipui fuerunt, Winturig, Walther, Adelher: presbyteri, Haymund, Schirbald: Diaconi, Wacher, Gindher, Hilleger, Bertolf. Hi conjuncti fuerunt vinculo charitatis & participio laboris, juncti sunt etiam palma ministerii, & corona cœlesti. (b) Willebaldus de Saxonia fuit oriundus, & à parentibus usque ad triennium tenerè educatus, subitò ægritudine gravissima rapitur. Et cùm despera-

scopos, alii se Presbyteros fingebant, quidam hac atque alia proferentes gentem decipiebant. Quibus omnibus convictis & exclusis, vir sanctus Ducem cum populo ab hæretica falsitatis secta cohercuit, & in partibus illis quatuor sedes Episcopales instituit, quibus & Episcopos ordinavit, unam in SALZBURG, quæ nunc est metropolis, alteram in FRISINGIN, tertiam in REGENSBURG, quartam BATHAVIÆ. Omnibus igitur inibi secundum morem Christianum ordinatis, cum & canonum fuissent jura recuperata, Bonifacius ad proprias remeavit Ecclesias. Defuncto autem Rege Karolo, & succedentibus eidem in regno filiis suis Karlomanno & Pipino, sanctus Bonifacius Moguntiæ urbis Episcopus & apostolicæ sedis legatus celebratur. Post hæc vir sanctus duos Episcopos ordinavit, Burchardum &c. Perge in Fabricio usq; ad verba: *sibi destinavit.*

(a) *Sanctus autem Bonifacius, assumptis conviatoribus, per alveum Reni aquosa Frisonum arva intravit, ubi per omnem provinciam circuiens, repulso gentilitatis ritu, verbum Domini prædicabat, & destructis delubris Ecclesias Christi fabricavit, multaque millia hominum baptizavit. Eobanum quoque Episcopum consecrans &c.*

(b) *Postquam igitur late per Frisiam fidei splendor illuxerat, vir sanctus secutus ripam fluminis, qui dicitur Burdine, tentorium erexit, dimissa multitudine neophitorum, diem eis constituerat, quo ad ipsum confirmationis gratia volarent. Cumque dies prædictus jam illucesceret, ecce inimici pro amicis, & novi lictores pro noviciis fidei cum armis irruebant. At vero pii ex castris prosilientes, armis muniti, Episcopum cum suis defendere ab incursu furentium voluerunt. Sanctus autem Bonifacius, convocato clero, tumultum populi resistere studentis compescuit, sociosque suos ad tolerantiam passionis verbo exhortationis sanctæ armavit. Statim impiissimi persecutores eum cum aliis gladiis occiderunt; castraque depopulantes destruxerunt. Sed & thecas librorum & capsas reliquiarum abstulerunt, & has thesauro plenas existimantes, ad naves festinaverunt, ubi Sanctorum victualia fuerant, quorum residua cum aliquanto vino asportantes, sese protinus infundebant. Tunc verò pro thesauro, quod putabant se habere, dividendo contentio oritur, & in duas partes turba divisa, in se crudeliter & justa nece bacchatur. Quorum parte maxima prostrata, qui supererant, scrinia fregerunt, & pro auro libros invenientes per agros & paludes & diversa loca disjecerunt. Qui tamen meritis B. Pontificis postmodum illæsi sunt reperti.*

Porro Christiani ejusdem gentis, audita passione sui Doctoris, collecta manu persecutores impetierunt, illosque sibi occurrentes, ingenti strage mulctaverunt. Qui vero evaserant, pœnitentes Christi fidem receperunt. Corpus vero Pontificis & aliorum martyrum trans fluvium ELTNIRE prosperis velis in civitatem TRECHT defertur, & honorifice reconditur. Quo comperto, B. Lullus, successor ejus, venerabilem virum Hattonem cum plurimis honorandis comitibus illuc direxit, qui sacrum corpus inde reciperent, & sicut ipse jusserat, FULDAM transferrent. Collecti autem Principes eum populo reddere negabant, & à Rege Pipino hoc indultum affirmabant. Sed nutu Domini angelica manu sacrum corpus movetur, ecce signa in manu resonant, ita ut omnes repentino pavore percussi, justi corpus reddendum esse proclamarent. Quod acceptum fideles legati MOGUNTIAM deduxerunt, ibique ab Episcopis, Principibus & populis gloriosa susceptione exequiis celebratis, FULDAM detulerunt, & honore debito sepelierunt. Glorificatus est autem B. Bonifacius martyr & Episcopus anno incarn. Dominicæ DCCLV. piæ generationis suæ XL. Pontificatus sui XXXI. Egregius Christi confessor, Willebaldus de Saxonia &c.

ſperaretur ab omnibus, vovetur à parentibus, ut eum faciant monachum, ſi dominus ſuperſtitem illum relinquat. Traditus igitur ſacris ſtudiis in cœnobio Waltheim, proficiebat acerrima ſcientia & religione. Factus juvenis patrem adiit, eumque multis exhortationibus peregrinandi laborem ſubire pro amore cœleſtis patriæ perſuaſit, aſſumpto ſimul altero Wunebaldo germano. Itaque mari tranſito, Lucam in Hetruriam devenerunt, ubi defunctum patrem terræ mandarunt. *(a)* Egreſſus inde, in monte Caſſino monachorum numero ſe ſociavit, ſed omnes laudabili converſatione præceſſit. *(b)*

De Leone imperatore.

Leo II. imperium adeptus, regnare cœpit. Hic in Chriſtianos & eccleſiam Dei impius & crudelis fuit, Domini ſalvatoris, & ejus glorioſæ genitricis imagines, & aliorum ſanctorum in medio civitatis Conſtantinopolitanæ incendio tradidit, & multos Chriſtianos, qui non aſſenſerant huic impietati, decollari fecit.

Unde Papa Gregorius III. excommunicavit eum, & Romam cum tota Italia ab ejus Imperio diſcedere juſſit.

Beda, presbyter venerabilis, mortuus eſt in Anglia.

De Conſtantino, Leonis filio.

DCCXLII.

Conſtantinus V, filius Leonis imperatoris, imperium adeptus, regnavit annis XXXIV. Hic pernicioſiſſimus erat, & recedens à Deo, ac inſiſtens luxuriis, & magicis maleficiis, & ſacrificiis idolorum, & invocationibus dæmonum, & perſecutionibus eccleſiarum, maliſque variis ſupercreſcens, non minus crudelis, quàm Diocletianus.

De Caroli Magni progenie.

Natus eſt Carolus Magnus eodem anno, de cujus genealogia hîc aliqua ſunt dicenda. Mortuo Pipino Groſſo, qui fuit major domus regni Francorum Carolus Martellus, filius ejus, tres filios reliquit, Carolomanum, Pipinum, & Grifonem. Regnum tunc Francorum ab Aquitania usque ad Bavariam protendebatur: quod regnum à Priamo, nepote Priami Magni Trojani, mortuo apud Paduam, ab Antenore *(c)* proceſſit, ſicut Romani ab Aenea, ſed per Cæſarem ſubjectum fuit Romanis. Poſtea, cùm Valentinianus imperator quosdam populos, qui Alani dicuntur, vincere non poſſet; fecit edictum, ut, qui eos vincerent, decem annos à tributo liberi eſſent. Unde Teutonici, hujus gloriæ cupidi, illos ſtrenuè delent, & inde Franci appellati ſunt. Sed rex eorum, Carolus Martellus, Francos in duas partes diviſit: partem illam, in qua Sequana *(d)* & Ligeris, quæ Gaudiana dicebatur, currunt, Franciam & populos Francigenas, id eſt à Francis genitos, appellavit, & in Teutonico, 686
Kerlingen *(e)* idiomate ſuo; alteram verò partem, in qua Rhenus currit, Franconiam, cujus populi Franci dicuntur. Pipinus, filius Caroli Martelli, duxit

(a) *Inde tranſmiſſis Alpibus, Romam intraverunt; ubi preſſi perículoſa ægritudine, ſanctorum precibus eripi meruerunt. Deinde non ſine multo labore Hieroſolymam venit. Ingreſſus Eccleſiam B. Mathiæ, lumen oculorum amiſit; hinc inde contriſtatus ſancta loca cæcus circuiens, baſilicam, in qua S. Crux quondam fuit inventa, intravit, & ibi magnifice oculos ſuos per virtutem S. Crucis recepit.*

(b) *Exinde, precante quodam Hiſpanienſi Presbytero, iterum Romam ingreſſus, ab Apoſtolico Gregorio III. mittitur in Germaniam ad auxilium B. Bonifacio, Moguntino Archi-Epiſcopo. Cui omni karitate junctus, ab ipſo in ETCHSTETE ordinatus Epiſcopus primus. Ubi conſtructo monaſterio, abſtinentia mira & omnium virtutum ſtudio claruit. Surdos & mutos, cæcos & claudos & debiles curat, dæmonia ejiciens, peccatorum veniam præſtans.*

(c) MStum male hic legit: *anteriorem.*

(d) Codicibus eſt: *Sethania.*

(e) MSt. Ita Codex membr. ſed alter habet Karlingen.

duxit in uxorem Berchtam, filiam Heraclii *Imperatoris*, & genuit ex ea Carolum Magnum.

A. D. DCCVIII. S. Wicbertus Confessor migravit ad Christum, & Karolomannus factus est Monachus.

DCCL.

Pipinus, pater Caroli, unctus est in regem à sancto Bonifacio, archiepiscopo Moguntino, jubente papa Zacharia.

DCCLXXXI.

Constantinus VI, filius Leonis Quarti, imperium adeptus, regnavit cum matre sua Irene annis XVII. Cumque opprimeretur ecclesia Romana à rege Langobardorum Haistolpho, nec inveniret auxilium ab ipso imperatore Constantino; Pipinus rex, pater Caroli Magni, Romanos ab Haistolpho liberavit, & factus est Romanus patricius, & multas gentes vicit. Intervenerat enim pactio inter papam, & principes Teutoniæ, & Romanos, ut devictis Langobardis, & aliis imperium vastantibus, imperium ad Teutonicos transferretur. Translatum ergo est ad eos, in personam Caroli Magni, filium regis Pipini.

687

DCCXCVI.

Leo IV, papa centesimus primus, est ordinatus: sedit annis XX, mensibus VI. Ipse ungit in regem & imperatorèm Carolum Magnum, Pipini filium.

DCCCI.

Ab urbe Roma condita MDLII, Carolus Magnus, Pipini regis filius, imperium adeptus, LXXVII imperator à Cæsare Augusto, regnavit annis XLVI. quem Leo papa unxit & consecravit, & magnificè coronavit. Tunc à cuncto populo clamatum est in hunc modum, CAROLO MAGNO, ROMANORUM AUGUSTO, ET PACIFICO IMPERATORI, A DEO CORONATO, VITA ET VICTORIA. Leo papa illi claves confessionis sancti Petri, & vexillum urbis Romanæ, cum aliis muneribus misit. Carolus iste dilatavit fidem catholicam, fundavit monasteria & ecclesias: æquus fuit judex diviti & pauperi, ad eleemosynas largus, divinis intentus. Cùm igitur esset Christianissimus, & circa divinum cultum sollicitus, rogavit magistrum suum Alboinum, ut historiam & officium componeret de sancta Trinitate, ut per hoc errores & dubia discederent, devotio & securitas fidei augeretur. Quibus peractis, cœpit festum Trinitatis à multis charius amplecti & peragi, maximè à Germanis & Gallis, quorum (a) principum auctoritate fuerat ordinatum. Hic Carolus expugnavit Sclavos, & repulit paganos, vicit Saxones, subegit Ungaros. Longitudo ejus octo pedum; facies ejus palmum & dimidium habebat in longitudine; barba unum palmum. Militem armatum, super equum sedentem, à vertice simul cum equo scindebat. Militem armatum, rectè stantem super manum suam, à terra usque ad caput levabat sola manu. Leporem integrum, aut duas gallinas edebat, vinum modicum & lymphatum bibebat. In prandio tantùm ter bibit, in cœna raró. Corpore decorus, sed vultu ferus, ut scribit Turpinus archiepiscopus. In diebus dominicis & festivis utebatur regalibus vestimentis, ornatus sedebat, gladium super genua per transversum ponebat.

De Caroli Magni filiis & Ludovico primo.

Carolus imperator & semper Augustus, republica laudabiliter gubernata, tandem feliciter obiit Aquisgrani, & ibidem sepultus est in ecclesia gloriosæ virginis, quam ipse miro opere condiderat. Obiit autem regni sui XLVI, ætatis verò LXXII. Reliquit duos filios, Pipinum, & Ludovicum. Pipinus factus est rex Italiæ, Ludovicus Aquitaniæ. Hic post mortem patris sui Caroli imperium adeptus, regnavit annis XXV. Iste, convocato concilio magno Aquisgrani, multa de statu ecclesiarum & religiosorum utiliter tractavit: ipse etiam principes ecclesiasticos constituit. In isto concilio regula Canonicorum de diversis patrum sententiis compi-

(a) In omnibus Codicibus est: *Principis.*

compilata fuit. Ludovicus hic fundavit (a) Hildeshemium & Carbeiam, & reliquit tres filios, Lotharium, Carolum, & Ludovicum.

DCCCXXXVI.

Othgarius, archiepiscopus Moguntinus, transtulit ossa sancti Severi episcopi Erfurdiam.

De Lothario imperatore.

Lotharius, Ludovici filius, imperat annis XV: cui fratres ejus Carolus & Ludovicus restiterunt, & grave bellum eidem intulerunt. Tanta autem utrinque facta est strages, ut nulla ætas meminerit, tantam aliquando fuisse in regno Franciæ. Tandem pacto inito, Carolus regnat in Francia; Ludovicus in Germania; (b) Carolus in Italia, & parte Franciæ, quæ ab ipso Lotharingia dicta est. Quòd iste Ludovicus post patrem suum imperavit, non est intelligendum de imperio, sed de Germaniæ regno. Lotharius, tribus filiis suis partem, quæ ei obtigerat, partitur; Ludovico Italiam cum nomine imperii; Lothario, qui Placentiæ obiit, Lotharingiam; Carolo Provinciam: & ipse monachus efficitur in (c) Prumiensi monasterio. Eo tempore rex Hunnorum, id est Ungarorum, Stephanus nomine, Christianus effectus baptizatus est, cum magnatibus & populo regni sui.

DCCCXLI.

Gregorio papa defuncto, Sergius ordinatur. Iste vocabatur Bocca de porco, (d) sed factus papa dicitur Sergius: unde ab ipso usque nunc semper mutatur nomen papæ. Ratio hujus est, quia dominus nomen Simoni mutavit, vocans eum Petrum, quando ipsum ecclesiæ præfecit.

De Ludovico secundo.

Ludovicus secundus, filius Lotharii, imperat annis XXI. Hic regnum Siciliæ à Saracenis purgavit.

Carolus, frater Lotharii, qui litigavit anno uno & mensibus undecim cum nepotibus, veneno interiit.

Ludovicus, frater prædictorum Lotharii & Caroli, reliquit tres filios, Carolomanum, Ludovicum & Carolum.

DCCCLVI.

Rabanus, Archiepiscopus Moguntinus, migravit ad Christum. Iste laudabile & admirabile opus scripsit de laude sanctæ Crucis, adhuc monachus existens in cœnobio Fuldensi.

DCCCLX.

Nicolaus I. à S. Petro CXIII. Papa ordinatus. Hic concessit sequentias pro hymnis cantari in missa, quas sequentias composuit Okerus Abbas S. Galli. Adrianus II. a S. Petro CXIV. Papa ordinatur. Iste constituit, ut nullus Princeps ingerat se electionibus Prælatorum, alioquin excommunicetur. Johannes VIII. à S. Petro CXV. Papa ordinatur. Hic constituit, quod nullus Comes vel Judex teneat placita secularia, videlicet causas sanguinis, in Ecclesia vel in domibus Ecclesiarum.

De secundo Carolo.

DCCCLXXVIII.

Carolus, Ludovici filius, imperium adeptus, & à Joanne papa consecratus, regnavit annis XI. cum fratribus suis Carolomano & Ludovico. Ipse Normanos, qui Galliam invaserant, devicit, & Gotfridum, regem eorum, de sacro fonte levavit, eique filiam Lotharii, Gallam nomine, uxorem dedit. Iste Carolus dejectus est de regno, cujus frater Carolomanus de nobili fœmina reliquit filium, sed non legitimum, nomine Arnolphum, cui patruus suus Ludovicus, defuncto patre, dedit ducatum Carinthiæ, & castrum Moseburg. Unde cùm jam nullus superesset de genere Carolorum, principes Teutoniæ hunc Arnolphum imperatorem fecerunt.

De Arnolpho Imperatore.

DCCCLXXXVIII.

Arnolphus, Carolomani filius, de quo

(a) Duo Codices: Hyldinsheim.
(b) Legendum omnino ex MStis: Lotharius.
(c) *Promenensi* est in Codicibus.
(d) In Codicibus legitur: *Os porci.*

quo jam dictum est, imperium adeptus, regnare hoc anno cœpit. Hujus confessio de corpore CHRISTI in sententiis legitur. At Guido, dux Spoletanus, à suis fautoribus rex in Italia nominatur, cujus filius Lambertus, Romam veniens, se imperatorem jussit vocari. Tunc Arnolphus Normanos, qui Teutoniam invaserant, annihilavit; Italiam-
688 que ingressus, Bergomum *(a)* urbem cepit, & comitem Ambrosium in furca suspendit. Unde tota Italia territa, se ditioni ejus subjecit. Interim Lambertus, qui se pro imperatore gesserat, moritur, & Longobardi Ludovicum, filium Bosonis, ad imperium invitant. Eo tempore, factum est prælium magnum inter Bavaros & Ungaros. Tum quoque *Hunni, qui &* Ungari, vastaverunt Saxoniam & Franciam. Dux quoque Turingorum, Burchardus occisus est ab Ungaris. *(b)*

De tertio Ludovico imperatore.

Arnolphus imperator anno XII regni sui moritur, cujus filius Cendeboldus, *(c)* regnum Germaniæ conabatur invadere, sed occisus est: & Ludovicus, frater legitimus, regnavit annis XII. His temporibus, comes Albertus, nepos ducis Saxoniæ Othonis, comitem Conradum interfecit. Unde rex Ludovicus eum in castro Babenberg obsedit. Cui Hatto archiepiscopus Moguntinus persuasit, ut se imperatori præsentaret, dans ei dexteram, quod eum indemnem reduceret. Sed cùm essent egressi; dixit comes, *Bonum est redire & prandere:* cui archiepiscopus annuit. Unde cùm postea sine alia securitate se regi obtulisset, sententiam capitalem accepit.

DCCCCXVII.

Ludovicus III. obiit. In isto Carolinorum reges & imperatores defecerunt.

De primo Conrado imperatore.

Posthæc Teutonici Othonem de Brunsuig, ducem Saxoniæ, regem sibi poscunt: sed cùm esset senex, renuit. Consilio tamen ejus, electus est Conradus, filius comitis Conradi, quem prædictus comes Albertus, nepos ipsius Othonis, occiderat. Iste mortuus est anno regni sui septimo, & sepultus in Fulda.

DCCCCXXIII.

Hatto Moguntinus devoratus est à muribus, nec se in castris nec insulis potuit ab iis defensare. *(d)*

De rege Heinrico Aucupe.

DCCCCXXIV.

Henricus, filius Othonis ducis Saxoniæ, regnum adeptus, regnavit annis XVII. Iste dicebatur Auceps, quia dum caperet aviculas, renitens electus est. Ipse lanceam sancti Mauricii à duce Burgundiæ accepit, & à papa invitatus, dum Romam iret consecrari, obiit,

(a) MSt. Codices: *Bergamum* vel *Pergamum.*

(b) Factum hoc a. 908. prout supra ex MSt. Lamberto Schafnaburgensi patet. *Anno Domini DCCCC. Formosus Papa à S. Petro CXIX. ordinatur: ipse consecravit Arnolfum Imperatorem. Sergius III. à S. Petro CXX. Papa ordinatus, sedit brevi tempore. Ipse electus fuit ab aliquibus contra Formosum Papam. Defuncto autem Formoso & sepulto, Sergius fecit eum extumulari, & indutum pontificalibus, & positum in sede Apostolica jussit decollari, & tribus digitis amputatis, sic precepit in Tyberim projici. Cunctos quoq;, quos Formosus ordinaverat, Sergius degradatos reordinavit. Formoso autem à piscatoribus invento, & in Ecclesiam S. Petri portato, imagines Sanctorum, videntibus religiosis pluribus, inclinaverunt. Erat & alius Pseudo-Papa, cujus nomen & anni ignorantur. Nam mulier erat, ut fatentur Romani, & elegantis formæ, magnæ scientiæ, sed ypocrita latens sub virili habitu, quousque in Papam eligitur. Hæc in papatu concepit. Et cum esset gravida, dæmon in consistorio coram omnibus prodidit factum, clamans ad Papam sic: Papa pater patrum Papissæ pandito partum. Adhuc ostenditur Romæ in quadam platea civitatis simulachrum ipsius, sculptum cum pontificalibus indumentis in pariete de marmore & infantis imago similiter.*

(c) Alter Codex: Centebaldus, legeb. Gundelboldus.

(d) MSt. Hoc refertur in Codicibus sub anno DCCCCXVII.

obiit, & sic imperium non obtinuit. Id sancto Ulrico in visione gladii sine capitello ostensum fuit.

De primo Othone imperatore.

DCCCCXL.

Otho, filius Henrici regis Romanorum, imperium adeptus, regnavit annis XXXVIII. Iste dictus fuit Otho Magnus. Fundavit archiepiscopatum Magdeburgensem. Uxor ejus fuit regina Langobardica, *(a)* Adelheidis. Hæc circa Argentinam, in littore Rheni fluminis, in monasterio Olsa, cum magna veneratione ab omni populo pro Sancta habetur. Iste Otho Aquisgrani à Moguntino archiepiscopo Hildeberto coronatur. Pugnavit cum Ungaris, qui Teutoniam invaserant, & magna cæde prostravit eos, in campo, qui dicitur Lechfeld. Ipse quoque contra Beringi *(b)* tyrannidem, qui XXX annis regnum sibi Romanum extraordinariè usurpaverat, à papa Joanne jam suprà dicto invitatus, per vallem Tridentinam Romam venit, & ab eodem papa Joanne imperator consecratur.

De Cathena S. Petri.

Tunc Diabolus quendam comitem Imperatoris Ottonis ante omnium oculos tam crudeliter vexavit, ut se ipsum dentibus laceraret. Tunc jussu Imperatoris ad Papam Johannem ducitur, ut cathena S. Petri ejus collo circumdaretur. Sed dum quædam alia cathena furentis collo fuisset imposita, & nihil ex hac proveniret salutis, nimirum ut quæ nihil habebat virtutis; tandem cathena S. Petri producitur, & furentis collo imponitur. Tantæ vero virtutis pondus diabolus ferre non potuit, sed mox coram omnibus exclamans abscessit. Tunc Theodoricus, Metensis Episcopus, ipsam cathenam arripuit, & eam se nullatenus dimissurum, nisi manus sibi proscinderetur, asseruit. Cum igitur super hoc inter Episcopum & Papam & alios Clericos gravis oriretur contentio; Imperator tandem litigium ipsum sedavit, & Episcopo ex ipsa cathena annulum impetravit.

Hic Otto Imperator rogatus a Ruthenis, misit eis doctorem fidei catholicæ, S. Adelbertum Episcopum, qui postea martyrio coronatus est Corpus ejus in Praga civitate quiescit in Ecclesia cathedrali.

Tandem, postquam Rempublicam bene rexerat, mortuus est in Turingia, anno regni sui XXXVII: deductus in Magdeburg, civitatem metropolitanam Saxoniæ, ibidem honorificè sepultus est, tempore Benedicti Quinti.

De secundo imperatore Othone.

DCCCCLXXVIII.

Otho II, Othonis Magni filius, imperium adeptus, regnavit annis IX. Iste nominabatur *Mors pallida Saracenorum.* Hujus uxor fuit Theophania imperatrix, quæ venit de Græcia. Iste imperator Otho magnum conflictum cum Saracenis in Calabria habuit, & ceciderunt plurimi de exercitu imperatoris, sed & imperator vix evasit. Hic, dum Italici pacem sæpe violarent, Romam venit, & ante gradus ecclesiæ sancti Petri omnibus proceribus & magnatibus convivium magnum fecit: quibus lætanter epulantibus, omnes undique armatis cinxit, & de violata pace movens querimoniam, reos in scriptis jubet recitari: quos statim ibidem decollari faciens, alios gratanter ad epulandum invitavit. 689
Hic defunctus Romæ, sepultus est honorificè apud ecclesiam sancti Petri, tempore papæ Benedicti septimi.

De Othone tertio imperatore.

DCCCCLXXXVIII.

Otho III, Othonis secundi filius, imperium adeptus, regnavit annis XII. Iste cognominabatur *Mirabilia mundi,* vocabatur etiam Otho Rufus. Hic cùm esset apud Mutinam civitatem cum uxore sua; ipsa imperatrix cuidam comiti se prostituere voluit. Sed cùm ille consentire nollet, illa indignata, prædictum comitem apud imperatorem adeò infamavit, ut eum imperator sine audientia decollari præciperet. Qui antequam decollaretur, rogavit uxo-

Pp pp pp rem

(a) MSt. Deest Langobardica in Codicibus.
(b) Cod. Beringeri.

rem suam, ut judicio candentis ferri post mortem eum comprobaret innocuum. Adest dies, in qua Cæsar se pupillis & viduis exhibebat judicaturum. Affuit & vidua, *(a)* comitis secum caput habens, quæritque, qua morte sit dignus, qui injustè aliquem occidisset. Quo respondente, Capitis privatione; illa ait, Tu es ille vir, qui maritum meum, ad suggestionem uxoris tuæ, injustè occidi mandasti. Quod dum illa per candens ferrum probasset, Cæsar in manus fœminæ se tradidit puniendum. Interventu tamen pontificis *(b)* & procerum, decem dierum inducias, deinde octo, deinde septem, quartò sex à vidua accepit. Tunc imperator causa examinata & cognita, uxorem suam vivam cremari fecit, & dans viduæ quatuor castra, vitam redemit. Castra hæc sunt in episcopatu Lunæ in Etruria, & vocantur ab induciis dierum, decimum, octavum, septimum, sextum. *(c)*

Hic imperator Gregorium V. in sedem Apostolicam constituit, qui prius Bruno vocabatur, è domo natus Saxonica, *(d)* qui & imperatorem consecravit. Nam Joannes Placentinus Petri sedem invaserat, & se gessit pro papa, consilio Crescentii. Quapropter Crescentius cum duodecim suorum decollatus est, & Joannes pseudopapa excæcatus, de monte Tarpeio, in quo Capitolium, præcipitatur.

ANNO DOMINI M.

Imperator Otho III, cognomento Rufus, ossa Caroli Magni Aquisgrani, à pluribus eousque ignorata, invenit.

Imperator idem Nativitatem Domini Romæ celebravit, & sequenti anno defunctus est, & Aquisgrani sepultus.

De sancto Henrico Imperatore.

MII.

Dux Bavariæ Henricus, imperium adeptus, à Cæsare Augusto LXXXVIII. imperator, regnavit annis 24. *Huic, antequam esset ad imperium sublimatus, visio talis apparuit. Videbatur enim sibi, quod ad sepulchrum S. Wolffgangi in Regensburg oraret, & in pariete videret scriptum: POST SEX. Cogitavit igitur vir Dei, se post sex dies moriturum. Quibus transactis, computat sex ebdomadas: deinde sex menses: tandem sex annos: sexto autem anno, dum se mori existimaret, eligitur Imperator.* Huic desponsata fuit Cunegundis, virgo nobilis, cum qua cælibem vitam ducens, cum virgine virgo remansit; totum se divino cultui tradidit, veteres ecclesias reparans, novas ædificans & ditans. Ipse fundavit Babinbergensem ecclesiam, quam & cathedralem instituit, & civitatem eandem ecclesiis, clero, & populo decoravit. Ipse etiam restauravit ecclesias, Magdeburgensem, Merseburgensem, Misnensem, Hildesheimensem, *(e)* Argentinensem, quæ à barbaris vastatæ fuerant; & in Hildesheimense, *(f)* ubi à puericia enutritus & literis fuit edoctus, posuit episcopum sanctum Gothardum, qui in monasterio Herveldensi *(g)* abbas extiterat. Summam enim diligentiam Cæsar iste adhibens in amplificando cultu Dei, sedes episcopales & ecclesias & universum regnum ditavit. Idem Augustus tradidit sororem suam regi Ungariæ Stephano, qui cum toto regno suo fidem Christi recepit, & dilectione Dei fervidus, & sanctis operibus & virtutibus clarus, pro regno transitorio elegit æternum. Idem imperator Henricus in Quedlinburg *(h)* curiam suam celebravit.

(a) Legeb. fœmina.
(b) In Codicibus lego: Pontificum.
(c) Hausit hæc Siffridus ex *GOTFRIDI VITERBIENSIS Chronico p. XVII. pag. 481.* quem sequitur *ANDR. PRESBYTER Chron. Bavariæ p. 29. SIGONIUS Hist. Italiæ lib. VII. p. 183.* Ast tacent omnes coævi.
(d) Verba: *è domo natus Saxonica*, desunt in MStis.
(e) Codices: Hildinsheimensem.
(f) Codices: & in Hildensheim.
(g) In Codic. Hersveldensi.
(h) Codices: Quithelingeburg.

bravit. Ibidem principibus convocatis, ipsisque singulis & universis id ipsum assentientibus, Poloniam & Bohemiam, (*a*) cæterasque Sclavorum adjacentes regiones, quia nondum fidem Christi receperant, debellare disposuit. *Congregato itaque exercitu, cum omnes perceptione corporis & sanguinis Christi confortati fuissent, venerunt ad locum certaminis. Tunc devotius orante Imperatore, apparuerunt ei gloriosi martyres Laurentius, Georgius & Adrianus, cum Angelo percutiente præcedentes exercitum suum & hostes fugantes.* Victor, sine effusione sanguinis, gentes illas sibi subegit, gratias agens Deo cum suis. Apuliam à Græcis diu possessam recuperat Romano imperio. Poloniam (*b*) ac Burgundiam sibi subigit. Rediens de Apulia, infirmitate calculi cœpit laborare, & cùm plurimum torqueretur, mira patientia sustinuit, *adscenditque montem Cassinum petiturus à S. Benedicto & à S. Scholastica sanitatis remedium, factaque oratione obdormiens, in hospitio vidit S. Benedictum dicentem sibi: Quia sperasti in Deo & in sanctis suis, ecce missus sum à Deo, ut liberem te ab infirmitate tua. Hoc dicens, cum ferro medicinali calculo molliter evulso, hyatum vulneris sanavit, & calculum in manum Cæsaris posuit, qui evigilans calculum in manu invenit, quem suis ostendens gratias egit Deo, & locum illum multis ditavit donis,* Deoque ab isto morbo liberatus gratias egit. Anno ætatis suæ LII, imperii verò XXIV, ipse sanctus Henricus, Romanorum imperator & semper Augustus, regnum temporale regi æterno resignans, cœleste regnum feliciter introivit. Denique multis splendens virtutibus & miraculis, regali honore sepultus est Babinbergæ, in ecclesia cathedrali. *Transactis autem à transitu ejus CXII. & eo amplius annis, Dominus Papa Eugenius III. ad petitionem Imperatoris Conradi III. tunc regnantis, ipsum S. Henricum Imperatorem Sanctorum cathalogo adscribens, debite canonizavit. Quam canonizationem dum quidam Cardinalis, nomine Johannes, vehementer impediret, luce oculorum est privatus. Sed cum desineret pœnitens, & plurimum laudaret S. Henricum, confestim visum recepit.* Post discessum sancti Henrici, gloriosi imperatoris, felix sponsa ipsius, Cunegundis imperatrix, perpetuæ virginitatis observatrix, orationibus, jejuniis, vigiliis, eleemosynis, & aliis sanctis operibus humiliter insistens, multis virtutibus claruit. [*Post hæc in Codicibus legitur miraculum S. Cunegundis, chirothecas suas radio solari appendentis, quod suo relinquimus loco.*] Tandem feliciter ex hoc mundo transiit, & honorificè apud sponsum suum in Babinberga est sepulta.

De archiepiscopo Willegisio.

Tempore sancti Henrici imperatoris, Willegisius, archiepiscopus Moguntinus, vigebat. Iste, quia humilem progeniem habuit, & patrem, qui currus & bigas facere solebat, in thalamo ornatis & grandibus (*c*) literis, hæc scripta habebat: *Willegis, Willegis, recole, unde veneris.* Hæc & in Teutonica lingua scripta erant. Appendebat etiam rotas, & hujusmodi instrumenta in pariete circumquaque, in quibus suam prosapiam recognoscebat. Adhuc usque habentur duæ rotæ quasi aratri in vexillo, & una in clypeo ecclesiæ Moguntinæ. (*d*) Hic archiepiscopus in Moguntia majorem ecclesiam, & sancti Al- 690
bani ecclesiam construxit.

De episcopo Hildeshemensi Gothardo.

Gothardus, (*e*) in Althachense (*f*) monasterio nutritus, ibidem abbas factus, ab Henrico imperatore, per Willegisium Herveldense (*g*) regimen

(*a*) Unus Codex habet Pannoniam, sed reliqui duo consentiunt cum Fabricio.
(*b*) Codex legit Pannoniam.
(*c*) In Codicibus est: Ornatis & *grossis* literis.
(*d*) Vide infra *COMPILATIONEM CHRONOLOGICAM ad a. 1002.*
(*e*) Codices: Gothehardus.
(*f*) Codices habent: in *Altheimensi* monasterio. Et ipse locus monasterii mox *Altheim* ibi dicitur.
(*g*) In MStis: Hersveldensis monasterii regimen.

regimen suscepit, & secundum sui nominis interpretationem, lascivos fratres durius increpavit: nam Gothard, Dei durus sonat Germanicè. Garense quoque & Cremense monasterium in cura habuit. Tandem ab imperatore ad Hildeshemensem (a) episcopatum provinciæ Saxoniæ vocatur. *Benedictus VIII. Papa. Ad hunc Imperator Henricus venit Romam, & honorifice ab eo tractatus. Idem Papa Benedictus, Alemanniæ civitatibus peragratis, venit Babingberg, ab eodem Imperatore invitatus, ubi in sancta nocte Paschæ, in matutinis primam lectionem legit Patriarcha Aquilegiensis; secundam Archiepiscopus Ravennas; tertiam Dominus Papa. Ibidem tunc prædictus Papa, præsentibus LXXII. Episcopis & aliis Principibus, dedit privilegium ecclesiæ Babingbergensi, sicut dederant prædecessores sui, Joannes & Sergius.*

De secundo Conrado, imperatore.

MXXV.

Conradus dux Francorum, regnum adeptus, regnavit annis XV. Hic descenderat de stirpe Clodovæi, & duxit Hiselam de Webinlingen, (b) neptem sancti Henrici imperatoris, uxoremque Arnolphi ducis Suevorum, quæ peperit Henricum, (c) qui Aquisgrani unctus est in regem, per Peregrinum Coloniensem archiepiscopum. Tempore hujus Conradi, visa est in cœlo trabs miræ magnitudinis super Solem, jam ad occasum vergentem, & ad terram cadere. Hic quosdam episcopos de Italia in vincula conjecit, & quia Mediolanensis archiepiscopus de vinculis
691 fugit, suburbia Mediolani incendit. Die Pentecostes, cùm idem imperator in parva ecclesia, secus urbem ad Missam coronaretur; tam grandia tonitrua & fulgura facta sunt, ut aliqui mente exciderent, aliqui spiritum exhalarent. Bruno verò episcopus, qui Missam celebrabat, & secretarius imperatoris cum aliis dixerunt, se inter Missarum solennia vidisse sanctum Ambrosium, imperatori comminantem, nisi ab urbe Mediolano discederet. (d)

De comite Leopoldo. (e)

Iste imperator Conradus II. nulli violatori pacis pepercit: quamobrem comes Leopoldus, cum uxore solus, in sylva in quodam tugurio latitabat. In hac sylva dum Cæsar venaretur, dispersis suis post feras, nocte cogente in idem tugurium se recipit, cui hospita benignè ministravit. Ipsa autem cùm esset gravida, eadem nocte filium peperit, & vox ad Cæsarem tertiò facta est, Hic puer gener tuus erit. Manè igitur dum suos reperit, præcipit duobus armigeris, ut puerum de manibus matris violenter reciperent, (f) & per medium scindentes, cor ejus sibi afferrent. At illi jussa complentes, puerum de gremio matris rapiunt. Quem videntes formæ elegantissimæ; misericordia moti, super quandam arborem, ne à feris devoraretur, deposuerunt, & scindentes leporem, cor ejus Cæsari obtulerunt. Eodem die, dum quidam dux inde transiret, & puerum vagientem audiret, eum ad se adduci fecit, & dum filium non haberet, ipsum uxori attulit, & à se & uxore genitum esse finxit, & Henricum vocavit. Cùm crevisset, erat corpore pulcherrimus, ore facundus, & omnibus gratiosus. Quodam tempore Cæsar cum duce convivatur, vidensque Henricum adolescentem decorum & prudentem, curiæ suæ ipsum assumpsit, & videns eum ab omnibus commendari, cœpit dubitare, ne post se regnaret, & ne iste sit, quem occidi mandasset. Volens igitur esse securus, literas manibus suis scriptas per eum uxori suæ dirigit, in hunc modum. In quantum est chara tibi vita tua, mox ut literas receperis, puerum hunc necabis. Dum igitur pergens in quadam

(a) In Codicibus: Ad Hildinsheimensem.
(b) In Codicibus: de Gwebinlingen.
(c) MStum legit: *Uxorem, quæ Arnolfo, Duci Suevorum, pepererat Ernestum & Hermannum, & huic peperit Henricum.*
(d) In MSt. Hæc ultima verba in nullo Codice leguntur.
(e) In Codicibus legitur *Lutpoldus*, etiam *Lupoldus*.
(f) Codices; raperent.

quadam ecclesia hospitatus fuisset, & fessus super bancum quiesceret, & bursa, in qua literæ erant, dependêret; sacerdos curiositate ductus, bursam aperuit, & literas imperatoris sigillo videns munitas, ipsas salvo sigillo aperuit, & legens, scelus abhorruit, & radens subtiliter, quod dicebatur, *Istum necabis;* scripsit, *Isti filiam dabis.* Regina, lectis literis, principes convocavit, & tradens ei filiam suam, nuptias celebravit. Quo audito, Cæsar ira fremuit, vidensque ordinationi Dei non resistendum, à duce, à duobus armigeris, à sacerdote, & à matre pueri, veritate comperta, lætanter eum generum suum & hæredem constituit. (*a*)

(*b*)

De discessu Græciæ à Romana ecclesia.

MXXVIII.

Tempore imperatoris Conradi II. ecclesia orientalis recessit ab obœdientia sedis Apostolicæ. Imperator iste Conradus II. cognomine Salicus, obiit, & sepultus est in Spira.

De tertio Henrico imperatore.

MXL.

Henricus III. imperatoris Conradi II. filius, imperium adeptus, regnavit annis XVII. Hic à suis nuptiis omnes histriones expulit, & quæ eis dari solent, pauperibus distribuit; Petrum, regem Ungariæ è regno expulsum, restituit. Hujus tempore tantum schisma in ecclesia fuit, ut tres in summos pontifices electi essent, quos tandem Gratianus presbyter, pecunia magna eis data, induxit, ut cederent; & sic ipse electus est. Imperator, pro tanto schismate sedando, Romam properans, apud Sutrium urbem, Gratianum obviam habuit, qui ei coronam auream obtulit, ut eum propitium haberet. Cæsar primò cuncta dissimulans, convocata synodo, Gratianum, qui & Gregorius dictus est, de Simonia convicit, & eo amoto, Suidgerum Babenbergensem episcopum substituit, qui Clemens II. dictus est, à sancto Petro CLIX. papa ordinatus, à quo ipse imperator & conjux ejus Agnes imperatrix, Romæ imperialem consecrationem susceperunt. Ipse Clemens papa sepultus fuit in Babenberg. Hoc tempore erant quatuor papæ successivè & immediatè de Teutonia sumpti.

De Leone papa, nono.

MXLIX. (*c*)

Hic Leo papa dedit pallium Babenbergensi episcopo. Ipse etiam constituit, ut fiant claustra juxta ecclesias, ad disciplinam servandam. Idem constituit, ne sacerdotes aut monachi canes aut aves ad venandum sequerentur, neve turpia lucra sectarentur. Antiochia & Jerosolyma à Saracenis capta, hoc tempore à Christianis recuperata sunt.

De conflictu regis Henrici IV.

MLVI.

Rex Henricus IV, filius Henrici III imperatoris, conflixit in Turingia cum Saxonibus inter Hoenburg & Neilstete, & victi sunt Saxones. Quos cùm secundò impeteret, dederunt se gratiæ.

(*a*) Hæc iterum Siffridus hausit ex *GOTTFRIDO VITERBIENSI p. XVII. p. 481.* Verum, contra fidem coævorum, prout demonstravi in Syntagmate Hist. Germ. *diss. XIV. §. XV.* Immo, ipse Siffridus a. 1040. Henricum III. vocat Conradi II. filium. Vide etiam *P. LANGIUM* ad a. 1039.

(*b*) Tentzelius hic adnotavit: *Ad an. 1027. notatur historiola de milite quodam divite & nobili, Ordinis Cisterciensium fundatore, ex cujus demortui ore lilium progerminaverit.*

(*c*) Hoc in Codicibus refertur ad an. MXLIII. ubi hæc insuper habentur: *Leo Papa & cum eo Imperator Henricus III. cum XLII. Episcopis concilium magnum in Moguntia celebravit, constituens, ne ministri altaris vel monachi canes aut aves ad venandum sequantur, & ne turpia lucra sectentur. Ex. Ne Clerici vel Monachi. Hic etiam constituit, ut nullus fiat monachus, nisi legitima ætate & spontanea voluntate. Ex. de regularibus. Nullus, si quis.*

Rupto autem fœdere, abduxit captivos episcopos, Magdeburgensem & Halberstadensem, & Othonem quondam Bavariæ ducem, Magnum ducem Saxoniæ, & novem comites. Eodem anno, imperator Henricus, pater istius regis Henrici, defunctus est Leodii, & sepultus Spiræ, cum patre suo Conrado imperatore: cujus exequiis interfuit papa Victor, & patriarcha Aquilejensis, ac plurimi episcopi, & nobiles.

MLXXI.

Gregorius VII. à S. Petro CLXVII. Papa ordinatur. Iste vocabatur Hildebrandus. Ipse instituit jejunium quatuor temporum in Martio. Iste Papa captus & incarceratus & ferreis vinculis constrictus fuit à Romanis. Quamobrem Regem Henricum excommunicavit, & Coloniensem Archi-Episcopum ac plures Episcopos Germaniæ & nobiles, quorum consilio captus fuit.

De incendio Erfordiæ.

MLXXIX.

Civitas Erfordia incensa est à militibus imperatoris Henrici, & monasteria sancti Petri, & sancti Severi, cum multis, qui eò confugerant, conflagrarunt.

De fundatione monasterii Pegaviensis.

MXCI.

692 Fundatio ecclesiæ Pegaviensis *(a)* inchoata est à Viperto marchione, præsentibus dominis, Hertuigo Magdeburgense, Walramo *(b)* Citicense, & Albino *(c)* Mersburgense episcopis. *(d)*

MXCIII.

Eclipsis Solis facta est tertia diei hora, & draco magnus visus est.

De quinto Henrico imperatore. (e)

Henricus quintus, quarti Henrici filius, imperium adeptus, regnavit annis XIV. Iste cum XV *(f)* millibus militum venit Romam, & in gradibus sancti Petri à papa Paschale, & à clero, & populo processionabiliter *(g)* suscipitur. Ipse multa magnifica fecit, Spiræ obiit, & ibidem quiescit cum patribus suis. Super quatuor tumbas prædictorum quatuor imperatorum, videlicet Conradi, Henrici III, Henrici IV, Henrici V, unus versus divisim scriptus est, qui complectitur omnes tumbas, in hunc modum, *Filius hic, Pater hic, Avus hic, Proavus jacet isthic.* Item hoc anno, dedicatum est monasterium Pegaviense, VII. calend. Aug. *(h)*

MCX.

Monasterium Reinsdorf, à Viperto marchione, consilio Othonis episcopi Babenbergensis, fundatur. *(i)*

De conflictu in Welfesholtz.

MCXV.

Imperator Henricus V conflixit cum Saxonibus in Welfesholtz, ubi multi ceciderunt, & imperator victus est, & post hoc obiit, & sepultus est in Spira.

MCXVI.

Fundatum est cœnobium Hallense, videlicet novi operis extra muros situm, à venerabili archiepiscopo Magdeburgense Adelgoto. *(k)*

MCXXIV.

Vipertus, fundator monasterii Pegaviensis, monachus factus, in eodem quievit in pace.

De

(a) Pygaviensis est in MStis.
(b) Duo Codices; Walranno, unus Walimano.
(c) Cod. membr. Albuino.
(d) Tentzelius: *hæc in MS. non sunt Auctoris, sed Glossatoris.*
(e) Hoc in Codicibus legitur sub an. MCVII.
(f) MS. *XL. millibus.*
(g) Cod. legunt: processionaliter.
(h) Tentzelius: *sunt verba Glossatoris.*
(i) Tentzelius: *verba Glossatoris.*
(k) Tentzelius: *verba Glossatoris.*

De Lothario imperatore.

MCXXV.

Lotharius dux Saxonum, imperium adeptus, regnavit annis XIII. Hic fundavit monasterium Luther, prope Brunsuigam, & ibidem sepultus est. Vir omni laude dignissimus. *(a)*

De tertio Conrado imperatore.

MCXXXVIII.

Conradus III, nepos Henrici Cæsaris, frater Friderici ducis Sueviæ, electus est in regem Romanorum, adhuc vivente Lothario superius memorato. Tandem pace inter eos facta, Lotharius apud Veronam moritur, & apud Brunsuigam in monasterio Luther sepelitur. Conradus Aquisgrani, à Theodevino, Portuense episcopo, apostolicæ sedis legato, coronatus, regnavit annis XV. Ipse mortuus est, & sepultus in Spira.

Hugo de sancto Victore, vir doctissimus, & devotus, moritur.

In Codicibus hæc adjiciuntur: *Cum in ultima infirmitate laboraret, & nullum cibum retinere posset, corpus tamen dominicum sibi dari cum multa instantia postulabat. Tunc tres fratres turbationem ejus sedare volentes, simplicem hostiam instar corporis dominici detulerunt. Quod ille per Spiritum cognoscens ait: Misereatur vestri Dominus, fratres, cur me deludere voluistis? Iste enim non est Dominus meus, quem deportastis. Mox illi stupefacti, corpus Dominicum attulerunt; sed ille videns, quod recipere non valeret, levatis manibus in cælum, sic oravit: Ascendat filius ad Patrem & Spiritus ad Dominum, qui dedit illum, & inter hæc verba spiritum exhalavit.*

Eugenius III, monachus & divi Bernardi discipulus, factus papa, constituit, ut studium in ecclesiis habeatur in Grammatica, & aliis artibus liberalibus. Ipse etiam canonizavit imperatorem Henricum Babenbergæ, rogatu Conradi imperatoris, & prælatorum.

MCXXXIX.

Obiit sanctus Otho, Babenbergensis episcopus.

De principibus Turingiæ.

MCXL.

Landgravius Turingorum, Ludovicus, obiit, cujus filius Ludovicus ab imperatore Conrado III principatum suscepit. Eodem anno fundata est basilica in valle S. Georgii. Nota, quòd primus Ludovicus, de quo Landgravii Turingiæ nati sunt, vocabatur Ludovicus Dedus Barbatus: & ipse descenderat de genealogia Caroli Magni imperatoris. Et cùm esset unus de ducibus Sueviæ, præliis annihilatus inde cessit. Cùm autem dudum duces Turingorum defecissent, idem Ludovicus Barbatus suscepit principatum dictæ terræ, quæ tunc per plures distracta & usurpata, cessavit dici ducatus. Sed usque hodie princeps præfatæ terræ non dux, sed Landgravius, quod latinè sonat Comes provincialis, appellatur. Dictus Ludovicus primùm ædificavit castrum Wartbergum *(b)* in vertice montis excelsi, super civitatem Isenacum. *(c)* Et ipse & filii ejus, & filii filiorum, super sæpe dictam terram Turingiam, à tempore sancti Henrici imperatoris, usque 693
ad tempora imperatoris Friderici II, per sex generationes principabantur.

De Friderico imperatore.

MCLIV.

Fridericus dux Suevorum, frater Conradi imperatoris, imperium adeptus, regnavit annos XXXIX.

De Petro Langobardo, & Gratiano.

Petrus Langobardus *(d)* Magister floruit, qui quatuor libros sententiarum, & glossas Psalterii, & Epistolarum Pauli utiliter compilavit, & Magister Gratianus Decretum. Beatus Bernhardus migravit ad Christum.

Tres Lunæ in cœlo visæ sunt, & in media signum crucis: nec multo pòst visi tres Soles. Contra Alexandrum papam, qui canonicè electus fuit, duo alii eliguntur, & favoribus imperatoris Friderici fulciuntur. Duravit hoc schisma

(a) Hæc in nullo Codice habentur.
(b) Duo Codices ubique Castrum Wartburg. Cod.membr. Wartberg.
(c) Ysenachum.
(d) Codices addunt: Parisiensis Episcopus.

fima aliquot annis. Intra quod tempus Teutonici, qui apud Tusculum (a) pro imperatore morabantur, Romæ ab hora nona usque ad vesperam tot millia hominum occiderunt, quot nunquam antea è Romanis occisi sunt.

De Mediolano capto.

MCLXII.

Imperator Fridericus primus Mediolanum cepit & expugnavit. Tunc Reinaldus, archiepiscopus Coloniensis, qui cum eo erat, impetravit corpora trium Magorum, qui Christo infanti munera obtulerunt, quæ Mediolani extra muros, ante portam Romanam, in ecclesia sancti Eustorgii servabantur pariter, in uno sarcophago marmoreo. Quibus impetratis, Coloniam gaudens secum tulit, & in ecclesia majore honorificè collocavit.

De Nobilibus submersis.

MCLXXXIV.

Rex Henricus, filius imperatoris Friderici, primùm (b) venit Erfordiam, volens concordare Conradum archiepiscopum Moguntinum, & Landgravium Turingiæ Ludovicum, discordantes. Cumque in cœnaculo residerent cum nobilibus terræ; repentè pavimento disrupto, multi in latrinam subtus existentem ceciderunt, videlicet comes Fridericus de Abinberg, comes Henricus de Suartzburg, comes Hassiæ Gotmarus, (c) comes Fridericus de Kirchberg, Burchardus comes de Wartberg. Factum hoc VII cal. August. (d)

De obitu Friderici imperatoris.

MCXC.

Imperator Fridericus I, vir catholicus, peregre ultra mare profectus, cum multa turba cruce signatorum, militantium per desertum Romaniæ; postquam gloriosè triumphavit de inimicis Christi, in modico flumine, in quod balneandi gratia post meridiem descenderat, apud Armeniam in die Apostoli Barnabæ, multis præsentibus, casu submersus est. Huic successit filius ejus, rex Henricus, eodem anno; & regnavit annis VII.

De tempestate magna.

Eo tempore, tantæ pluviæ cum tonitruis, & fulminibus, & tempestatibus factæ sunt, quantas nulla memorat hominum antiquitas. Lapides ad quantitatem ovorum quadranguli, cum pluvia mixti, de cœlo cadentes, arbores, & vineas, & segetes destruxerunt, & multos homines occiderunt. Corvi quoque & plures aves, per aërem in hac tempestate volantes, visæ sunt carbones vivos in rostris portare, & domos incendere. Henricus VI contra Romanam ecclesiam semper tyrannidem exercuit. Ipse veneno interiit, sepultus in Spira.

MCXCI.

Eclipsis Solis facta est, in vigilia Joannis Baptistæ.

De Philippo & Othone.

MCXCVIII.

Philippus dux Suevorum, frater imperatoris Henrici V, (e) in regem Romanorum electus est. Cui se papa Innocentius III opposuit, quia frater suus, imperator Henricus, contrarius fuerat ecclesiæ Romanæ: ordinavitque papa, ut Otho, filius ducis Saxoniæ, Aquisgrani coronaretur.

SIFFRI-

(a) Codices: Tusculanum.
(b) Codices legunt: Imperatoris Friderici primi.
(c) Codices: Gozmarus.
(d) Omissa sunt in Codicibus: *Factum hoc VII. Cal. August.*
(e) In Codicibus: Henrici VI.

SIFFRIDI, PRESBYTERI MISNENSIS, EPITOMES 694

LIBER SECUNDUS. (a)

MCC.

Conradus, archiepiscopus Moguntinus, obiit, pro quo eliguntur duo; Lutpoldus Wormaciensis episcopus, & Siffridus Bingensis (b) præpositus.

MCCI.

Sancta Cunegundis imperatrix, & virgo, canonizata est ab isto papa Innocentio III. Eodem anno urbs Constantinopolis capta est, & spoliata à Christianis pluribus rebus.

MCCII.

Rex Philippus à papa Innocentio excommunicatur, & rex Otho ab eodem papa Romæ in imperatorem ungitur, & Siffridus, archiepiscopus Moguntinus, confirmatur.

MCCIII.

Dux Bohemiæ Turingiam vastavit, & iterum veniens in Turingiam, voluit cum rege Philippo confligere, sed territus revertitur.

MCCIV.

Rex Philippus in Turingia Veisensеham (c) obsedit, & ducem Bohemiæ in regem primum coronavit, in illo regno.

MCCVIII.

Rex Philippus Babenbergæ occisus est à Palatino comite de Witligsbach, & in Spira sepultus.

De secundo Friderico imperatore.

MCCIX.

Papa Innocentius III Fridericum II, filium imperatoris Henrici V, (d) ad sceptrum regni sublimavit, adhuc vivente Othone imperatore, quem pridem idem papa excommunicaverat. Qui excommunicatus fuit usque ad obitum suum; sed in articulo mortis à prælatis absolutus est. Fridericus II imperium adeptus, regnavit annis XXX. Hic erat ingeniosus, studiosus, & literarum scientia magnus; leges optimas pro libertate ecclesiæ & contra hæreticos edidit. Iste supra omnes divitiis & gloria abundavit. Tandem filios suos reges constituit super diversa regna, videlicet Conradum, Meinfridum, & alios. In diebus ipsius, tam Latinorum, quàm Teutonicorum, & aliarum nationum, provinciæ multa pace, & tranquillitate, & abundantia gaudebant.

De Landgravio Hermano.

Eo tempore Landgravius Turingiæ Hermanus, filius Landgravii Ludovici, mortuus est, & sepultus in Isenaco, (e) in ecclesia sanctæ Catharinæ *virginis*, monialium ordinis Cisterciensis; relinquens quatuor filios, Ludovicum, Henricum cognomine Rasponem, Conradum, Hermanum. Ludovicus duxit sanctam Elizabetham, filiam regis Ungariæ in uxorem. Henricus Raspo postmodo unctus est in regem Romanorum. Conradus verò, ordinem fratrum

(a) Tentzelius: *Distinctionis illius in librum I. & II. nec vola nec vestigium in Codice MSto.* Ita etiam Var. Lect. Lips. Hic titulus non extat in Codicibus, sed omnia continue cohærent.
(b) MStum: *Byrnensis.*
(c) MStum: *Vizinze.*
(d) Cod. Henrici VI.
(e) Codices: *Ysenacho.*

trum domus Teutonicæ ingressus, factus est magister ordinis ejusdem generalis. Hermanus mortuus est, cùm esset annorum quindecim, & sepultus est apud patrem suum Isenaci.

MCCXII.

In Accarone cœpit ordo fratrum domus Teutonicæ. Eodem anno imperator Otho Wissenseham obsedit.

De sancta Elizabetha.

Regnante imperatore Friderioo II, claruit beata Elizabetha, regis Ungariæ inclyta filia, soror Belu, ex matre filia ducis Meraniæ. Hanc pater suus in annis infantiæ, existentem trium annorum, desponsavit illustri principi Ludovico, qui post patrem suum Hermanum terræ Turingorum tenuit principatum, cujus prosapia de nobilissima stirpe Caroli Magni imperatoris originem traxit. Cùm autem beata Elizabetha prædicto suo conjugi, Landgravio Ludovico, unum filium Hermanum nomine, & duas filias peperisset; contigit, ut idem princeps Ludovicus, unà cum imperatore Friderico, & multa
695 militia cruce signatorum ad terram sanctam properaret, ut transfretantes eam terram, quam salvator noster sui sanguinis effusione sacraverat, ipsi de Saracenorum manibus liberarent. Cùm fines Appuliæ attigissent, & in civitate, quæ Hydruntum (*a*) dicitur, morarentur, dictus Landgravius Ludovicus, Deo dilectus & hominibus, carnis debita solvens, feliciter in Domino obdormivit. Comites & milites ossa domini sui, utique militis Christi, inde tollentes, non sine magno planctu & lachrimis ad terram Turingiam revexerunt, & in monasterio, quod dicitur Reinhardbornum, (*b*) sepelierunt, anno MCCXVII. (*c*) Beata Elizabetha, orbata sponso suo fidissimo, omnia, quæ de dotalitiis habere poterat, quæque de regia aula patris in auro, & argento, & ornamentis secum attulerat, in usus pauperum convertebat; in civitate Hassiæ, quæ Martburgum dicitur, hospitalis jaciens fundamenta. Hujus famula fuit Isentrudis. Elizabethæ virtutibus & miraculis innumeris, corā papa Gregorio IX, & senatu cardinalium examinatis & approbatis, ipse summus pontifex, consensu omnium & applautu, hanc gloriosam Elizabetham Sanctorum catalogo annotavit, anno MCCXXXV, in urbe Perusia. Sequente anno, dum sancta ossa ipsius transferri deberent, multitudo cleri & populi innumerabilis ad tumbam ejus, ad civitatem Martburgum confluxit. Sed & imperator Fridericus cum episcopis, & prælatis, atque principibus ibidem affuit, & coronam auream obtulit, multaque privilegia & donaria largiter tribuit. Translatione ergo solenniter peracta, singuli ad propria cum gaudio redierunt.

MCCXVII.

Imperator Otho obiit Brunsuigæ.

MCCXXI.

Beatus Dominicus migravit ad Christum, & sepultus est in civitate Bononia. Eodem anno Judæi in Erfordia occisi sunt.

MCCXXII.

Engelbertus, Coloniensis archiepiscopus, occisus à comite Friderico de Isenberg, qui & ipse in ultionem effusi sanguinis crurifragio interiit. Eodem anno Damiata à Saracenis resumpta est.

MCCXXIV.

Tartari magnam multitudinem Ruthenorum prostraverunt.

MCCXXVII.

Imperator Fridericus, cum multa turba cruce signatorum, ad sanctam terram properavit. Sed illud passagium impeditum fuit.

MCCXXVIII.

Jerusalem Christianis restituitur. Gens Scotorum, tunc temporis ferè duobus annis discurrendo, terras pertransivit.

MCCXXX.

(*a*) MStum: *Tdrona.*
(*b*) MStum: *Reinherisburnis.*
(*c*) MStum: In Codicibus legitur an. MCCXXVII, errore scribentium.

MCCXXX.

Archiepiscopus Moguntinus, Siffridus II obiit in Erfordia, cui Siffridus III successit.

De filiis beatæ Elizabethæ.

MCCXXXI.

Beata Elizabetha transiit, relinquens unum filium Hermanum, & duas filias, quarum unam duxit dux Brabantiæ, altera verò Gerdrudis nomine, monasterium ingressa, cœlibem vitam duxit. Hermanus Landgravius, filius Landgravii Ludovici & sanctæ Elizabethæ, ducens uxorem, post celebratas nuptias, veneno perempus est à quadam malefica, nomine Berchta de Seberg, quæ fuit uxor cujusdam nobilis de curia dicti principis. Iste ergo Landgravius Hermanus mortuus est, non relinquens hæredem. Eodem tempore dux Bavariæ Ludovicus occisus est à grassatoribus, (a) ut dicebatur, immissis ab imperatore Friderico.

De Henrico Marchione Misnense.

Hoc tempore Marchio Misnensis Henricus, cognatus Landgravii Turingorum, Ludovici & fratrum suorum, cùm haberet duos filios, Albertum & Ditericum, quos genuerat ei nobilis & inclyta princeps Constantia, filia ducis Austriæ, cum magna pompa & fastu, venit ad curiam Friderici imperatoris; petens filiam ipsius Cæsaris Margaretham dari suo filio uxorem. Iste princeps Marchio Henricus divitiis & gloria omnes principes Germanicos anteibat, eratque largus valde & munificus, multa militum famulorumque caterva munitus, semper hilaris, semper vivens in magnis delitiis & honore. Hic non solùm baronibus & militibus, & capitaneis, & famulis suis, imò etiam aliis principibus & nobilibus victum, & preciosum vestitum, abundanter & largiter tribuebat. In tanta gloria & prodigalitate, in curia Cæsaris apparuit, ut non solùm principes & nobiles, sed & ipse imperator & Augustus in stuporem verteretur. Tandem adepta filia imperatoris, tradidit eam Alberto filio suo in uxorem, quem præcedente tempore Landgravium constituit Turingorum. Hæc genuit dicto Alberto tres filios, Henricum, Fridericum, Ditericum.

MCCXXXII.

In Teutonia multi hæretici tonsi & cremati sunt (b) à magistro Conrado de Martburg, ex commissione domini papæ Gregorii.

MCCXXXIII.

Idem Magister Conradus de Martburg, prædicator verbi Dei, confessor beatæ Elizabethæ, occisus est & sepultus in Martburg, in ecclesia sanctæ Elizabethæ.

MCCXXXVI.

Præsente imperatore Friderico, & populi innumerabili multitudine, beata Elizabetha translata est.

MCCXXXVIII.

Tartari in Hungaria & Polonia multa millia Christianorum occiderunt. Contra ipsos Gregorius papa fecit crucem prædicari. Similiter contra Stetingos, de quibus quinque millia hominum à cruce signatis occisi sunt. Eodem anno Landgravius Conradus, frater Ludovici, Fritslarensibus (c) humiliter satisfecit, & intrans ordinem fratrum domus Teutonicæ, vitam in bonis operibus consummavit. Et hic sepultus est apud Martburg, in ecclesia beatæ Elizabethæ, ubi domus Teutonicæ fratres magnum habent conventum militum, & clericorum, & aliorum fratrum ordinis: ibique pauperibus & advenis caritativè necessaria victus ministrantur.

MCCXXXIX.

Spinea Domini corona à Rege Franciæ recepta est. Eodem anno Papa Gregorius excommunicavit Imperatorem Fridericum, objiciens ei multos graves articulos. 696

 MCCXLI.

(a) MStum: *Assissinis.*
(b) In Codicibus: *Cremati* & *tonsorati* sunt.
(c) Codices: *Fritschelarensibus.*

MCCXLI.

Gregorio IX. defuncto, Cælestinus IV. à S. Petro CXC. Papa ordinatus, sedit diebus XVI. quo defuncto, vacabat sedes fere duobus annis. Eodem anno gens Tartarorum Ducem Polonorum cum centum millibus occidit, & multi profugi in Thuringiam & Misniam venerunt. Hoc anno fuit generalis eclipsis solis in octava S. Michaëlis.

MCCXLVI.

Landgravius Turingiæ Henricus, cognomine Raspo, *(a)* in regem Romanorum electus est, annuente papa Innocentio, qui eidem Henrico infinitam pecuniam misit, ut imperatori Friderico prævalere posset. Eodem anno dux Austriæ, cùm uno die bis triumphasset, in ipso conflictu à propriis hominibus suis occisus est.

MCCXLII.

Tartari in Hungaria multa millia hominum occiderunt.

MCCXLV.

Institutio festi Nativitatis B. Mariæ & causa ejus miraculosa uberius proponitur. *Tunc Papa Innocentius in Concilio Lugdunensi Imperatorem Fridericum sententionaliter imperiali dignitate privavit.*

De conflictu regum.

MCCXLVII.

Rex Romanorum Henricus Conradum, filium imperatoris Friderici, apud Francofordiam, *(b)* in die sancti regis Osualdi prælio vicit. Eodem anno idem Henricus VII rex mortuus est, & sepultus apud patrem suum Landgravium Hermanum in Isenaco, in ecclesia Sanctimonialium ordinis Cisterciensis. Et in isto defecerunt isti nobiles principes Turingiæ, qui de prosapia Caroli Magni imperatoris originem traxerunt. Tunc marchio Misnensis Henricus Turingiam & Saxoniæ palatinatum sibi usurpat. Quamobrem grave bellum inter ipsum & ducissam Brabantiæ postea est exortum.

De rege Vilhelmo.

MCCXLVIII.

Comes Hollandiæ, Vilhelmus, in regem Romanorum electus est, & civitatem Aquisgrani expugnavit, & ibidem à duobus cardinalibus coronatus, regalem accipit benedictionem. Eodem anno obiit dux Brabantiæ.

De rege Franciæ.

MCCXLIX.

Rex Franciæ, Ludovicus, Damiatam expugnavit, & in possessione pacifica habuit. Postea in brevi à Soldano captus est, & centum millia marcarum dedit, & Damiatam restituit. Eodem anno obiit archiepiscopus Moguntinus Siffridus, cui successit Christianus.

MCCL.

Rex Daciæ, procurante fratre suo Abel, per traditionem & fraudem, miserabiliter est occisus.

MCCLI.

Hugo cardinalis, in Teutoniam legatus missus, Vilhelmum regem confirmavit, Christianum archiepiscopum Moguntinum deposuit, Gerhardum eidem subrogavit.

De morte Friderici imperatoris.

MCCLII.

Imperator Fridericus II. ad extrema vitæ deveniens, perceptis ecclesiasticis sacramentis, mortuus est & sepultus apud Fogiam.

MCCLIII.

Rex Vilhelmus contra comitissam Flandriæ pugnavit, & victoriam habuit. Eodem anno obiit rex Bohemiæ.

MCCLIV.

Alexander IV. Ezelinum, tortorem Christianorum, interfectorem sexaginta fratrum minorum, & aliorum plurimorum

(a) MSt. *Raspe.*
(b) Codices habent ubique aut *Franckvord,* aut *Franconvord,* aut *Franconevord.*

morum fidelium, pro hæretico cum omnibus fautoribus suis condemnavit.

MCCLVI.

Rex Wilhelmus occisus est à Frisonibus.

MCCLVIII.

Tartari expugnaverunt partes Orientales. videlicet regnum Indiæ, regnum Armeniæ, regnum Ninive, regnum de Waldach, (a) regnum etiam Hierosolymitanum, Antiochiam, & partes Christianorum ultra mare.

MCCLX. (b)

Gerhardus, archiepiscopus Moguntinus, mortuus est in Erfordia, & sepultus ibidem, cui successit Wernherus. Eodem anno ducissa Brabantiæ, filia beatæ Elizabethæ, cum magno exercitu & armis bellicis intravit Turingiam, ducens secum filium suum Landgravium Hassiæ, qui tunc erat annorum duodecim, dictamque terram spoliis & incendiis devastavit: quia marchio Misnensis prædictam terram sibi usurpaverat, cùm tamen filius jam dictæ ducissæ, Landgravius scilicet Hassiæ, propinquior esset hæres.

De Nigromantico in Friberga (c) Misnia.

In diebus istius marchionis Henrici, accidit quoddam valde miserabile & horrendum in Friberga, civitate dicti principis. Quidam enim scholaris, amore cujusdam puellæ nimiùm stimulatus, consilium atque suffragium à quodam nigromantico, promissa pecunia, requisivit, ut sibi puellam impetret. Ille autem in quoddam cellarium eundem scholarem secum ducens, & sphæras ac figuras (ut assolent) circum se super pavimentum describens, cœpit legere conjurationes diabolicas. Postquam ante multa phantasmata diaboli se utriusque oculis ingessissent; tandem diabolus in forma illius puellæ apparuit, seque illi in ejus amore ardente eminus exhibebat. Ille cæco amore ductus, cùm manum extra sphæram extenderet, volens amasiam suam deprehendere, statim à dæmonio arreptus, & ab eo parietibus cellarii allisus & conquassatus, supra nigromanticum illum est projectus mortuus. Tunc ille ferè exanimis factus, inde se movere non potuit, sed toto residuo illius noctis, mortuum super se prostratum sustinens, voces edebat miserabiles. Manè multi de civitate, auditis hujusmodi clamoribus, conturbati & territi convenerunt, & ipsum inde seminecem eduxerunt.

MCCLXI.

Soldanus Babyloniæ, rex Ægypti, resumptis viribus, cum exercitu barbarorum clàm irruit in castra Tartarorum, & multa ex eis millia interficit. Hoc anno quatuor metropolitani, Moguntinus, Treverensis, Bremensis, Magdeburgensis, à papa Alexandro IV. Romæ consecrati sunt. Eodem anno multa millia Flagellatorum prodierunt in mundum, dicentes, hominem ab omnibus peccatis absolvi, si in tali secta per unum mensem versaretur. (d)

MCCLXI.

Celebrata sunt concilia in Moguntia ab archiepiscopo Wernero, & aliàs ab aliis archiepiscopis, jubente papa Alexandro, contra Tartaros & alia pericula, ut per verbum crucis & orationes fidelium inimicis ecclesiæ resisteretur.

MCCLXII.

Venit quidam cum exercitu magno dicens, se esse imperatorem Fridericum, qui ante decem annos mortuus fuerat.

De conflictu principum.

MCCLXIII.

In vigilia Apostolorum Simonis & Judæ, illustres principes, Albertus Turingiæ Landgravius, & germanus ejus, marchio

(a) MSt. Unus & alter Codex: de *Baldach*.
(b) De hoc Gerhardo in duobus Codicibus legitur sub an. MCCLIX. In Codice membran. autem τὸ I ante X nescio à qua manu erasum est.
(c) Codices: in *Uriberg*.
(d) In MSto ad MCCLX. refertur.

marchio Ditericus de Landisberg, (*a*) conflictum habuerunt cum duce Saxoniæ Alberto, & gloriosè triumphantes ceperunt ipsum ducem, & comitem Henricum de Anhald, (*b*) & alios plures comites & nobiles.

MCCLXIV.

Stella, quæ dicitur cometes, visa est.

MCCLXV.

Clemens IV. à sancto Petro CXCIV, ordinatur. Hic cum Meinfrido, rege Apuliæ, filio imperatoris Friderici, grave prælium habuit. Eodem anno Soldanus Babyloniæ, impugnans Christianos, in terra sancta cepit Azotum, castrum domus hospitalis, & castrum & civitatem Cæsaream, & civitatem Capham. (*c*)

De conflictu regum.

MCCLXVI.

Clemens papa præcepit crucem cum magna indulgentia prædicari, in subsi-
698 dium terræ sanctæ. Eodem anno comes Carolus, frater regis Franciæ Ludovici, conflixit cum Meinfrido rege, filio imperatoris Friderici, & vicit, & occidit eum. Quo facto, papa fecit Carolum regem Siciliæ. Eodem anno comes Hoënloius, (*d*) & cives Wurtzburgenses, conflixerunt cum comite Hermano de Hennenberg, apud civitatem Kitzingen, juxta Mogum (*e*) fluvium pro episcopatu, quia duo per dissensionem electi fuerant. Sed comes Hoënloius, cum omnibus suis cruce signatis, victoriam habuit. Hoc etiam anno Soldanus Babyloniæ subjugavit sibi Jerusalem, Bethleem, Nazareth, Galilæam totam, & alias multas munitiones. Cepit etiam, & suffodiens (*f*) castrum munitissimum, quod dicitur Caphet, in quo fratres domus Teutonicæ & alios Christianos inventos, duris vinculis constrinxit, ad duo millia & plures. Hos omnes in fide examinari fecit. Ipsi verò omnes, præter octo, in confessione Christi occisi sunt.

MCCLXVII.

Cruce signati sunt in subsidium terræ sanctæ rex Franciæ Ludovicus, rex Angliæ, rex Aragoniæ, rex Navarræ, archiepiscopus Rotomagensis, & alii plures. Eodem anno beata Hedvigis, quondam ducissa Poloniæ, canonizata est à papa Clemente.

De Conrado & Carolo.

MCCLXVIII.

Clemens papa crucem prædicari fecit contra regem Conradum, filium imperatoris Friderici, & contra civitates Thusciæ & Langobardiæ illi adhærentes. Inito autem conflictu inter Conradum & Carolum, victoriam habuit Conradus, sed à quodam potente Langobardo in munitionem receptus, traditus est fraudulenter cum marchione de Baden, & comite Pisano. Qui post paucos dies à Carolo capitalem sententiam acceperunt, prius tamen confessione facta.

MCCLXIX.

Soldanus expugnat Antiochiam, & occidit in ea multa millia hominum.

De filia imperatoris.

MCCLXX.

Obiit rex Ungariæ Bela. Eodem anno inclyta & nobilissima princeps Margaretha, filia imperatoris Friderici, Turingiæ Landgravia, cum multas contumelias & comminationes etiam mortis à marito suo Landgravio Alberto indignè pertulisset; tandem existens in castro Wartbergo, suffragio cujusdam militis, per murum in sporta, de altissima rupe ejusdem castri demissa, cum duobus tantùm pedisequis & duobus camerariis fugam iniit. Ipsa nam-

(*a*) Codices duo legunt ubique de *Landisburg*, Codex membr. *Landisberg*.
(*b*) De *Anehald*, in Codicibus.
(*c*) *Caypham* habent Codices.
(*d*) Omnes Codices: de *Hoënlo*.
(*e*) Alter Codex habet: *Mogavum*.
(*f*) Plenius Codices legunt: *Cepit etiam & suffodiens expugnavit castrum munitissimum, quod dicitur Japhet.*

namque inter cæteras pedisequas suas unam habuit, quæ Cunegundis de Isenberg vocabatur, quam idem Landgravius amans, & cum ea frequenter adulterans, filiam Cæsaris exosam habuit & despectam. Abbas Fuldensis dictam filiam imperatoris fugientem usque ad Francofurdiam deduci fecit: ubi à civibus honorificè suscepta & pertractata; ibidem defuncta est eodem anno, & honore regio tumulata, per archiepiscopum Moguntinum. (a)

MCCLXXI.

In Teutonia fames valida fuit, & tribus annis duravit, ita, quòd (b) multi homines fame perierunt.

MCCLXXII.

Rex Ungariæ Stephanus, post plurima prælia, inter ipsum & regem Bohemiæ Odoacrum (c) habita, mortuus est.

MCCLXXIII.

In festo S. Michaëlis, in Francofurdia, electus est in regem Romanorum Rudolphus de Habisburg, (d) comes provinciæ Alsatiæ, & statim Aquisgrani coronatus.

De Rudolpho imperatore.

MCCLXXIV.

Lugduni celebratum est concilium magnum, præsente papa Gregorio X. Hic electionem regis Rudolphi confirmavit, reprobatis nunciis regis Hispaniæ, & regis Bohemiæ. Ipse namque rex Bohemiæ Odoacrus solennes nuncios, & multam pecuniam, & munera ad curiam domini papæ Gregorii transmiserat, eò quòd ipse ad Imperium aspiraret. Papa munera non attendens, circumsedentibus sic dicebat, Cùm in Alemania plures principes & comites habeamus, quare vellemus Sclavum ad imperium sublimare? Rudolphus itaque imperium adeptus, regnavit annis XVIII. Iste in diebus suis tranquillam pacem procuravit, æquus judex diviti & pauperi extitit, ecclesias & hospitalia defendit & protexit. Cùm videret, milites humilibus personis secum loqui cupientibus accessum ad se prohibere, dixit, Per Deum, date hominibus accedendi locum. Non enim propter hoc ad imperium sum electus, ut hominibus in area præcludar. Ubicunque 699
processit, si conspexit aliquem secum loqui cupientem, statim se illi exhibuit ad confabulandum. Ipse denique omnibus se exposuit, & neminem contempsit. Strenuus erat in armis, in Christiana religione fidelis. Et cùm esset miræ prudentiæ, & provectæ ætatis, hilaris tamen & jucundus semper extitit, & cum magna modestia & mansuetudine imperium gubernavit.

De Landgravio & Marchione, fratribus.

MCCLXXV.

Orta discordia inter nobiles principes, Albertum Turingorum Landgravium, & fratrem ejus Ditericum marchionem de Landisberg. Ideo marchio Ditericus, & archiepiscopus Magdeburgensis Conradus, Turingiam cum magno exercitu armis hostilibus invadentes, castra metati sunt in civitate, quæ Dennestete dicitur, & tantùm una nocte inibi permanserunt. Nam prædictus Landgravius Albertus, eadem nocte, exercitum mille equitum armatorum & ultra, & peditum vulgus innumerabile convocans, fratrem suum jam præfatum potenter & viriliter de terra Turingia fugat.

MCCLXXVI.

Joannes XVIII. à sancto Petro CXCVIII. papa ordinatur. Hic dum quendam librum (ut dicebatur) hæreticum & perversum dictaret; subitò domus, in qua sedebat, super eum corruit, & in tantum concussit, ut infra spa-

(a) Vide infra Hist. Landgr. Thur. *c. LXV.*
(b) Codices: Itaque multi.
(c) Codices ubique: *Odakarus. Hoc anno Gregorius X. à S. Petro CXXV. Papa ordinatus, cum solemni comitatu intravit urbem Romam. Nam ante ipsum nullus Papa intra XI. annos intraverat propter rebellionem Romanorum.*
(d) Codices: de *Habichisburg.*

ſpacium quinque dierum miſerabiliter moreretur, replicans ſæpius hæc verba, vel ſimilia, Quid fiet de libello meo? quis complebit libellum meum? Obiit & iſte primo anno pontificatus ſui. Eodem anno rex Romanorum Rodolphus, multa militia & pugnatorum turma collecta, aciem direxit ad Orientem, ſubjiciens ſibi terras, quas rex Bohemorum Odoacrus occupaverat, & ſibi illicitè uſurpaverat, videlicet Auſtriam, Stiriam, & Carinthiam, & loca plurima.

Hoſtis Germanorum papa. (*a*)

Martinus III. papa in tanto odio habebat Teutonicos, ut optaret totam Alemaniam unam (*b*) eſſe piſcinam.

De Viſionibus diverſis.

In illis diebus, dum guerræ & prælia inter regem Romanorum Rodolphum, & regem Bohemorum Odoacrum creſcerent, & utrobique malum diſcordiæ augeretur; diverſæ viſiones & ſomnia veridica de caſu regis Odoacri ſunt diverſis revelata. Ipſe namque rex Bohemiæ vidit in viſu noctis, quòd plurima cornua haberet in capite, quæ omnia præter unum ſibi radicitus ſunt evulſa. Quidam etiam clericus in Alemania vidit in ſomno, quòd fluvius magnus & turbidus, glacie mixtus, raptim traheretur (*c*) ab Occidente contra Bohemiam, vocemque audivit lamentabilem, clamitantem hæc verba, Dies tribulationis, dies miſeriæ, *& plura alia ſic clamabat.* Quidam quoque miles nomine Reinbotho, ſimiliter Teutonicus, vidit per ſomnium quindecim Lunas in cœlo pugnare, quarum duæ cæteris erant majores, & una ex his duabus habebat foramina multa, in quam cæteræ Lunæ impegerunt, & penitus conſumſerunt. Cumque jam dictus miles hoc miraretur, vidit regem Bohemiæ propè ſtantem, & multum vomitum emittentem.

MCCLXXVII.

Papa Johannes ruina cujuſdam domus obrutus & concuſſus miſerabiliter obiit, ut ſupra dictum eſt, ſucceſſitque ei Nicolaus III. à S. Petro CXCIX. Papa ordinatus. Hic dum eſſet in quodam caſtro, quod cuidam nobili abſtulerat, ſtans ad feneſtram, leni vento tactus & infectus, ſubito mortuus eſt. Martinus III. à S. Petro CC. Papa ordinatur. Hic in tanto odio habebat Theotonicos, quod optabat, totam Alemanniam eſſe piſcinam.

De rege Odoacro occiſo.

MCCLXXVIII.

Rex Romanorum Rodolphus, & rex Bohemiæ Odoacrus, multis millibus pugnatorum in campo Auſtriæ, quod Marchfeld dicitur, ad pugnandum hoſtiliter ſunt congreſſi. In hoc conflictu, utriſque exercitibus hoſtiliter dimicantibus, rex Bohemiæ à ſuis traditus, & ad mortem vulneratus occubuit. De ejus morte rex Romanorum ſupra modum turbatus eſt, quia commiſerat ſuis, ut ipſum incolumem conſervarent. Mortuo rege Odoacro, ſtatim maxima clades totius regni ejus ſecuta eſt, ita ut per triennium cotidie gens Bohemorum de terra ſua, fame compellente & inopia, relictis habitaculis, transmigrarent; venientesque in Turingiam, & Miſnam, & alias partes Teutoniæ, miſerabili inedia per plateas civitatum mortui corruerent. Corpus quoque regis Odoacri ſervabatur multo tempore inſepultum, quia ipſe fuerat à domino papa excommunicationis ſententiis notatus. (*d*)

De rege Wenceslao.

Filius regis Odoacri unigenitus, Wenceslaus II. regnavit pro patre ſuo, cui rex Romanorum Rodolphus filiam ſuam, Gutham nomine, tradidit in uxorem, alteram filiam dedit Carolo, filio regis Siciliæ, tertiam duci Bavariæ, quartam duci Saxoniæ. Sororem Wences-

(*a*) Hoſtis Germanorum Papa. Hæc verba in Codicibus habentur ad ann. ſequentem MCCLXXVII.
(*b*) *Unam* in Codicibus abeſt.
(*c*) MStum: *curreret*, al. *creſceret*.
(*d*) Codices: *Innodatus*.

700

Wenceslai conjunxit Rodolpho, filio suo juniori, quem constituit ducem Austriæ. Hic defunctus est Pragæ, & sepultus in ecclesia cathedrali, relinquens filium nomine Joannem. Albertus autem, senior filius regis Rodolphi, successit fratri suo in ducatu Austriæ, & Joannes mansit apud avunculum suum Wenceslaum, regem Bohemiæ. Dux Albertus, filius regis Rodolphi, jam duxerat in uxorem Mathildim, (*a*) sororem ducis Carinthiæ & comitis Tyrolensis, quæ genuit ei multos filios & filias. Primogenitus ejus Rodolphus duxit filiam regis Franciæ, quæ in primo puerperio defuncta, sepulta est in Vienna Austriæ. (*b*)

De Friderico simulato.

MCCLXXXIV.

Archiepiscopus Moguntinus Wernerus defunctus est. Eodem anno, vir quidam senex venit in Coloniam Agrippinam, asserens, se esse Fridericum imperatorem, qui ante XXXII annos mortuus fuerat. Hic ejectus à Colonia receptus est à civibus Nussiæ.

MCCLXXXV.

Hoc anno obiit rex Siciliæ Carolus, & filius ejus in bello occisus. (*c*) Mortui etiam sunt, marchio Ditericus de Landsberg, filius marchionis Henrici Misnensis, comites de Orlamunda, Hermanus & Otho, comes Henricus de Suartzburg. Eodem anno vir ille, qui finxerat se imperatorem Fridericum, crematus est in Witzlaria. (*d*)

MCCLXXXVI.

Basileensis Episcopus Heinricus ab Honorio Papa Moguntinæ sedis Archiepiscopus est ordinatus.

De Wernero Martyre.

MCCLXXXVII. (*e*)

Rex Romanorum Rodolphus, in civitate Francorum, quæ dicitur Wurtzeburg, colloquium habuit cum principibus & nobilibus Teutoniæ. Hoc anno felix adolescens Wernerus excruciatus est à Judæis, & occisus in die Parasceves, ad littus Rheni fluminis, in civitate Wesela, (*f*) & in oppido Bacherach sepultus, cujus sanctitatem miracula ibidem protestantur.

De morte Henrici marchionis.

MCCLXXXVIII.

Obiit archiepiscopus Moguntinus Henricus, cui successit Gerhardus. Hoc etiam anno inclytus princeps, marchio Misnensis Henricus, defunctus est Dresdæ, (*g*) & sepultus in Cella, cum patribus suis, in monasterio ordinis Cisterciensis. Eodem anno archiepiscopus Coloniensis captus est in prælio, & occisi sunt viri circiter mille, in ipso conflictu.

MCCLXXXIX.

Dux Uratislaviensis (*h*) Henricus, subjugavit sibi regnum Cracoviæ, & veneno interiit, anno sequente.

(*a*) Duo Codices: *Machtildim.*
(*b*) Post hæc in Codicibus sequitur miraculum de anima *Guntheri de Zalcza*, vel *Salza*, quod in Thuringia apud civitatem *Arnstete* in monasterio, quod *mons S. Waldpurgis* dicitur, contigerit. Refertur item aliud de anima sanctimonialis cujusdam in monasterio, quod *Petri mons* dicitur prope civitatem *Ysinberg.*
(*c*) Inserenda sunt ex Codicibus hæc verba: *Defuncti sunt eodem anno Episcopi Babimbergensis & Nuvvenburgensis Lutherus, cui successit Bruno Episcopus.*
(*d*) Codices in *Wypfelaria.*
(*e*) Præmittenda sunt ex Codicibus hæc verba: *Dominus Pocomatius, Episcopus Cardinalis, à Papa Honorio missus legatus Alemanniam, in civitate Francorum, quæ dicitur Wurtzeburg, convocatis Archi-Episcopis, Episcopis aliisque Prælatis Germaniæ, exegit quintam. Sed ipsi omnes appellaverunt contra eum ad sedem Apostolicam.*
(*f*) Codices: *Wizela* vel *Wisela.*
(*g*) Codices: in *Dresden.*
(*h*) Codices: *Waratizlaviensis*, vel *Waratislavensis.*

De regis adventu in Turingiam.

701 MCCXC.

Rex Romanorum Rodolphus intravit Turingiam, reformans pacem non solùm illi terræ, sed & aliis in confinio ejus, & convocans principes & multos nobiles, in conviviis & deliciis cum eisdem mansit in Erfordia civitate, per plures dies. Fueruntque secum ibidem filii sui Albertus, & Rodolphus dux Austriæ, qui adhuc vixit, licet de morte sua anticipando dictum sit: filiæ quoque ejus, Jutta (*a*) regina Bohemiæ, item ducissa Bavariæ, & ducissa Saxoniæ, & aliæ multæ nobiles fœminæ.

De excidio terræ sanctæ.

MCCXCI.

Civitas Accaron capta est à Saracenis, & multa millia hominum ex utraque parte ceciderunt. Et tunc Christiani omnino de terra sancta expulsi sunt, quorum multi confugerunt in Cyprum insulam. Eodem anno obiit gloriosus rex Romanorum Rodolphus, & sepultus est in Spira, anno regni sui XVIII.

De rege Adolpho.

MCCXCII.

In Francofurdia electus est comes Adolphus de Nassau (*b*) in regem Romanorum, archiepiscopo Moguntino Gerhardo alios principes ad ejusmodi electionis consensum attrahente.

De vastata Turingia.

MCCXCIV. (*c*)

Rex Romanorum Adolphus manu forti introivit Turingiam, mense Septembri, multa mala ibidem exercens, stuprans virgines, ecclesias vastans, innocentes & justos spolians, opprimens, & occidens, & alia plura perpetrans, contra normam justitiæ. Contigit autem, cùm idem rex Adolphus, in Turingia, quandam villam pertransiret, quæ Sumeringen dicitur, juxta quam extructa est ecclesia sancti Gangolfi militis & martyris, ut duæ vetulæ mulieres ad dictam ecclesiam cum rebus suis confugerent, quas quidam pedites de exercitu rebus & vestibus spoliantes, nudas perunxerunt pice cum sebo mixta, deinde in plumis volutantes discurrere permiserunt. Tunc illæ cum fletu & clamore usque ad regem pervenerunt. Quas videns comes Diericus de Hoënstein, lacrymans & regem accedens, dixit, Domine videte & misereminí. Cui rex, Ecquis modò poterit invenire reos? Et sic illæ mulieres ad sua sunt conversæ cum mœrore, nullam gratiam consecutæ sunt.

De vastatione Misnæ, & expulsione principum.

MCCXCVI.

Rex Adolphus, tyrannide sua in Turingia crudeliter expleta, (ut superiùs est narratum) ad terram Orientalem castra & arma movit. In qua quibusdam munitionibus occupatis, quibusdam funditus destructis, direxit aciem contra Misnam, & tradita est ei civitas Friberga, in qua castrum firmissimum suffodiens, cepit, & multos strenuos viros in eo repertos capitali sententia condemnavit. Tradita est ei quoque Misnæ castrum & civitas, & aliæ munitiones terræ. Et tunc marchiones Misnenses, Fridericus & Dicemanus (*d*) germani, filii Landgravii Turingorum Alberti, nepotes imperatoris Friderici, (*e*) de jam dictis terris progenitorum suorum, eliminati sunt. Quasdam deinde munitiones in Misna, & Turingia, & terra Orientali, resumpserunt.

De coronatione regis Bohemiæ. (*f*)

Eodem anno, in festo Pentecostes, rex Bohemiæ, Wenceslaus II. ab archiepiscopo

(*a*) Codices ubique: *Gutha.*
(*b*) Codices: de *Nasovve.*
(*c*) Tentzelius. *Ad an. 1294. in MS. quadam habentur de Cœlestino V. & Bonifacio VIII. Papis.*
(*d*) In Codicibus nostris extat: *Fridericus & Th.*
(*e*) Codices addunt: *Ex filia sua Margaretha.*
(*f*) Hic titulus pertinet ad an. MCCXCVII.

episcopo Moguntino Gerhardo, coronatus est & unctus. Et hæc solennitas Pragæ peracta est, regali sumptu & pompa gloriosa. Affuit ibidem dux Austriæ Albertus, filius regis Romanorum Rodolphi, & alii principes Germaniæ & Poloniæ, & episcopi multi: sed gaudium in mœrorem (proh dolor) est conversum. Nam inclyta Jutta, Rodolphi regis Romanorum filia, dicti regis Bohemiæ conjunx, cùm noviter peperisset, sic in ipso puerperio coronata, dolore invalescente, defuncta est; relinquens filium nomine Wenceslaum, & filiam, quam postmodo junior dux Carinthiæ accepit uxorem. In eadem solennitate principes electores, unà cum archiepiscopo Moguntino & rege Bohemiæ, decreverunt destituere regem Romanorum Adolphum, plures articulos contra ipsum producentes. Primus fuit, quia ecclesias vastasset: secundus, quia virgines stuprasset: tertius, quia accepisset stipendia belli ab inferiore se, scilicet rege Angliæ, quod Augusto non licet, nec decet: quartus, quia Rempub. non auxisset, sed magis dissipasset, & ob hoc Augustus de cætero vocari non deberet. His aliisque de causis, eodem anno eidem Adolpho imperium abjudicantes, ducem Austriæ Albertum, ipsum regem Romanorum & Augustum nuncupant. Eodem tempore, grossi Pragenses denarii initium ceperunt, sub rege Wenceslao II. Post aliquot annos Wenceslaus, mœrore abjecto, de morte reginæ, duxit filiam regis de Calis sibiq; regnum Calis & regnum Cracoviæ subjugavit.

De interitu regis Adolphi.

MCCXCVIII.

Inter regem Adolphum jam abjectum, & regem Albertum noviter electum, grave bellum est exortum. Dictis regibus cum multis millibus militum & pugnatorum, juxta Rhenum fluvium tempore messis ad confligendum congressis, multi ceciderunt. Demum ex utraque parte hostiliter dimicantibus, totum pondus prælii versum est in Adolphum, ceciditque non solùm gladiis vulneratus, sed & ungulis equorum conculcatus, & in proprio sanguine volutatus: miserabiliter animam exhalavit. Et sic Deo annuente, victoriam gloriosam obtinuit rex novus Albertus. Itaque Aquisgrani coronatus, regalem accipit benedictionem.

De terræmotu.

Eodem anno, ante nativitatem Domini, magnus terræmotus & inauditus cœpit fieri in Thuscia, qui protendebatur tempore & loco. Tempore quidem, quia continuavit octo hebdomadas, & factus fuit singulis diebus pluries: loco verò, quia cœpit in civitate, quæ dicitur Forlivium, *(a)* & protendebatur per tres diætas usque ad Reate civitatem, *(b)* in qua tunc morabatur papa Bonifacius cum cardinalibus, & de Reate per diætas *(c)* tres usque ad muros 702
urbis Romæ. Fuit autem tam vehemens ille terræmotus, ut in diversis castris & civitatibus multas turres & domus subrueret: quarum ruina, quot homines utriusque sexus obruti & perempti fuerint, quis enarrare sufficiat? Idem papa dum altari divina celebraturus astaret, subitò terra horribili motu & stridore concutitur, parietes basilicæ quatiuntur, lapides collisi ad invicem dissecantur. Quid plura? Papa ex hujusmodi strepitu terribili defecit viribus, & licet vallatus esset turba cardinalium & militum, inter manus ministrorum corruit, vixque eductus de ecclesia, fugam cum cæteris iniit. Hoc anno fuit visa stella, quæ dicitur cometes.

De eucharistia vendita.

MCCXCIX.

Judæi perfidissimi, corpus Christi sacrum, in nocte sancti Paschatis, emptum à custode ecclesiæ, in civitate Franconiæ, quæ Rœtingen *(d)* dicitur, per diversas civitates & castella aliis Judæis distribuerunt. Quædam religiosæ

(a) Duo Codices: *Forlylium.*
(b) In Codicibus: *usque ad Reatum civitatem.*
(c) Codices: *& de Reatu per tres diatas.*
(d) Codices: *Rotingin.*

ligiosæ mulieres, quæ sacras vigilias ad tumulum crucifixi observabant (sicut moris est in Teutonia) cùm hora matutinarum de ecclesia prodeuntes, irent ad excitandum ecclesiæ presbyterum, ut crucifixum de monumento ante matutinas secundum consuetudinem sublevaret; viderunt super domum Judæi, qui sacramentum emerat, duo rutilare luminaria. Cumque attonitæ starent, & secum quærerent; superveniens presbyter interrogat, quid conferant; vidensque cum ipsis luminaria, compertoque, quòd Judæus cum custode in ecclesia fuisset, & juxta altare, cautè vocat judicem civitatis, & quosdam de civibus, qui irruentes in domum Judæi, ipsum & custodem ecclesiæ ceperunt. Qui statim coacti facinus perpetratum confessi sunt. Jam verò (ut dictum est) idem corpus Christi per diversas Judæorum dispersum fuerat mansiones, qui sæpe dictum corpus Christi sacratissimum acubus & subulis pungentes, & in mortariolis tundentes, & per illas puncturas & tunsiones sanguinem elici conspicientes, tandem in diversis locis sub terra suffoderunt. Sed Deus omnipotens sacramentum salutis, multis miraculis prodentibus, suis fidelibus propalavit. Quapropter Christiani insurgentes contra Judæos, eos per diversas civitates & loca turmatim occiderunt. Contigit, ut multi Judæi ad quoddam castrum confugerent, ut se ibidem defensarent. Cumque Christiani ad expugnandum dictum castrum forti manu convenissent, & illud jam vallassent; quædam virgo Judæa de eodem castro importunis clamoribus rogabat Christianos, ut ipsam inde eriperent & baptizarent. Judæis ipsam deorsum trahentibus & increpantibus, illa de manibus eorum
703 elapsa, de altitudine castri se præcipitem
dedit. Sed ecce, mirum in modum ipsa, quasi manibus angelicis portaretur, illæsa descendit, & mox ad fidem Christi & baptisma confugit.

De archiepiscopis rebellantibus.

MCCC. (*a*)

Tres archiepiscopi; Gerhardus Moguntinus; Trevirensis, frater scilicet regis Adolphi; & Coloniensis, se contumaciter contra regem Romanorum Albertum erexerunt, & orto gravi bello, inter eosdem hostiliter præliatum est, usque ad annum sequentem. (*b*)

De rege Franciæ.

MCCCI.

Stella cometes visa est, quæ ante Nativitatem Domini post occasum Solis apparuit, & ante mediam noctem occidit. Comam fudit ad orientem, & visa est per noctes quindecim. Eodem anno rex Franciæ cum magno exercitu pugnatorum contra civitates Flandriæ, quibus indixerat bellum, properavit: sed ipsis rebellantibus, multa millia nobilium & militum aliorumque pugnatorum de exercitu regis ceciderunt.

De curia regis Romanorum indicta.

MCCCII.

Facta pace inter regem Romanorum Albertum, & archiepiscopos suprà dictos, quos idem rex multum humiliaverat; statim ipse rex, facto edicto, omnibus principibus præcepit, ut ad curiam suam, in festo Sebastiani martyris Merseburgi celebrandam, convolarent. Sed quia sæpe dictus archiepiscopus Moguntinus Gerhardus, quibusdam literis regis Bohemiæ Wenceslai incitatus, contra majestatem Augusti se temerariè erigens, pacem & fidem datam violaret; fuit dictæ curiæ celebritas impedita. Idem Gerhardus sæpius arroganter & jactanter dicere solebat, se habere

(*a*) In Codicibus præmissa leguntur hæc: *Papa Bonifacius talem gratiam indixit, & per totam Ecclesiam divulgari mandavit, ut quicunq; eodem anno vere contriti & confessi Romam peterent, ac ibidem per XV. dies devote sanctorum limina visitarent, omnium peccatorum suorum indulgentiam ab eodem summo Pontifice percipere mererentur. Unde factum est, ut innumerabiles populi utriusque sexus de diversis provinciis Romam petentes, quærerent promissæ gratiæ largitatem. Eodem anno tres Archi-Episcopi &c.*

(*b*) Tentzelius: *In MSto quadam adduntur de Jubileo per Bonifacium VIII. indicto.*

bere adhuc (*a*) reges in pera sua, quasi ipse solus posset reges Romanorum deponere & creare. Sed mentita est iniquitas sibi: ipse namque longè ante regem Albertum mortuus est. Itaque tres archiepiscopi memorati, scilicet Moguntinus, Treverensis, Coloniensis, unà cum rege Bohemiæ, contra regem Romanorum Albertum conspirabant.

De Conrado martyre.

MCCCIII.

Judæi perfidi, effusione sanguinis Christiani assueti, scitum quendam puerum scholarem, (*b*) Conradum nomine, filium cujusdam militis in Weisenseha, (*c*) civitate Turingiæ, multis cruciatibus affligentes, & sectis omnibus nervis & venis, totum sanguinem ejus elicientes, ante festum Paschatis crudeliter occiderunt. Sed Deus omnipotens, qui gloriosus est in sanctis suis, innocentis pueri necem occultari non sustinens, & homicidas perdidit, & martyrium innocentis multis miraculis decoravit. Cùm enim dicti Judæi puerum occisum occultè per plura loca Turingiæ ducerent ad tumulandum, Deo disponente, nusquam abscondere valuerunt. Unde ipsum reducentes apud prædictam civitatem Weisenseham, in quadam vinea suspenderunt. Tandem, tam crudeli homicidio prodito, & rei veritate comperta; milites de castro prosilientes, & cives ejusdem civitatis, reliquumque vulgus, unà cum marchione Friderico, filio Landgravii Turingiæ Alberti, *Judæos* repugnantes turmatim occiderunt.

Hoc anno, nobiles domini de Columna ceperunt papam Bonifacium, & servabant tamdiu in custodia, quousque composuisset cum eis, pro voluntate eorum. Quo facto, ipse nullum cibum amplius sumere voluit. Sed cùm ab amicis suis rogaretur, ut cibum caperet, cum indignatione respondit, nolo comedere, nolo amplius vivere, & sic mortuus est, anno pontificatus sui nono, & positus in tumba preciosa, quam sibi extruxerat in basilica sancti Petri, in monte aureo.

De præliis regis Romanorum, & regis Bohemiæ.

MCCCIV. (*d*)

Facta concordia inter regem Romanorum Albertum & archiepiscopos sæpe dictos, rex Bohemiæ Wenceslaus adhuc Augusto se opponens, pluribus principibus & baronibus, & militibus multis larga stipendia tribuit, quibus ad rebellandum dicto regi Alberto se muniret. Inter hos præcipui erant, marchiones de Brandenburg, scilicet Otho cum telo; & Hermanus Longus, gener Augusti; filius quoque regis Adolphi Ropertus. Rex igitur Romanorum Albertus, vocatis ad se archiepiscopo Moguntino Gerhardo, & duce Bavariæ Othone, aliisque episcopis & principibus atque baronibus quàm plurimis, collegit sibi prælectam militiam, & sic ad præliandum regali comitatu processit. Descendens per Bavariam, assumpto filio suo Rodolpho duce Austriæ, valde strenuo in armis, qui gener fuit regis Austriæ (*e*) aciem duxit contra confinia Moraviæ & Bohemorum. Tunc occurrerunt ei in auxilium, ab eodem Augusto vocati, Ungari & Poloni. (*f*) Sed cùm eædem gentes Moraviam & confinia ejus inaudita vesania devastarent, ita ut virorum & mulierum manibus perforatis, & funibus innexis, ipsos sic deducerent, infantesque ad sellas equorum connecterent, virgines quoque in conspectu omnium constuprarent; rex expavit, ipsosque à se abegit, & ad sua redire coëgit.

(*a*) MSt. addunt *tres*.
(*b*) Codices paulo aliter: *Perfidi Judæi, Christiani sanguinis effusione sitientes, quendam puerum scholarem &c.*
(*c*) *In Wizzense*, Codices habent, ut & paulo post.
(*d*) In Codicibus hic præmittitur titulus: *De Brunone Nuvvenburgensi*, qui satis corrupte in Fabricio legitur: *de Brunone Millenburgensi*. Sequitur: Anno eodem facta &c.
(*e*) Falso pro *Regis Franciæ*, ut habent Codices.
(*f*) In utroque Codice vitiose legitur: *Ungari & Pagani*.

git. Quo comperto, dicti Ungari & Poloni *(a)* populum turmatim de terra, tanquam greges abigebant, dicentes, se nequaquam debita stipendia percepisse. Quo audito, Augustus fortissimum exercitum post eos destinavit, qui ipsos insequentes, & ultra mille ex eis prosternentes, captivos, quos abduxerant, reduxerunt. Multi tamen deducti sunt, quorum quidam per se postmodo redierunt. Denique rex Romanorum Albertus movit exercitum, veniensque in Bohemiam, castra metatus est in medio terræ, è regione montis argentifodinarum, qui vulgariter Cuttena *(b)* dicitur; indixitque conflictum pugnæ sororio suo, regi scilicet Bohemiæ. Rex Wenceslaus, cùm multo majorem exercitum pugnatorum haberet quàm rex Albertus; veritus tamen ipsum Augustum, cum eodem confligere non præsumpsit. Transactis itaque pluribus diebus, quibus jam dictus rex Romanorum in regno Bohemiæ demoratus fuerat, alimentis in exercitu jam deficientibus; nimia fame compulsus, castra inde movit, atque in Austriam reversus est.

704 *De Brunone Millenburgense.*

Bruno Nuwenburgensis Episcopus *(c)* vir venerabilis, strenuus defensor & propugnator ecclesiæ suæ, largus valde & misericors, cùm ad extrema vitæ, infirmitate prævalente, deductus, ecclesiastica sacramenta devotè percepisset; jussit, se extra stratum suum, super cinerem poni, & ibidem humiliter recubuit, & cum magna contritione spiritum exhalavit.

MCCCV.

Hoc anno, quidam presbyter, *(d)* existens Dresdæ, in civitate terræ Misnensis, vidit somnium in festo Nativitatis Domini, præsagium futurorum: nempe super regnum Bohemiæ Lunam prælucidam in cœlo coruscare. Cujus claritatem cùm ipse & plures alii, ut sibi videbatur, mirarentur; subitò Luna eadem in formam piscis transformata, cecidit super terram, statimque disparuit. Et ecce alia Luna venit ab occidente, & corpore major, & splendore clarior; stansque in cœlo super regiones Bohemiæ & Misnæ, tantum crevit in splendore, ut homines ad agriculturam & alia opera, sicut in die, egrederentur. Revelatum est autem videnti hanc visionem, quòd sub rege, significato per istam secundam Lunam, tanta erit pacis abundantia, quòd homines in nocte, sicut in die, securè ambulabunt. Itaque eodem anno, ante Pascha cœpit rex Bohemiæ Wenceslaus II graviter infirmari, vidensque sibi mortis periculum imminere, per literas, & solennes mediatores, & nuncios regi Romanorum Alberto reconciliatus est, & formam concordiæ ejusmodi reliquit unico filio suo Wenceslao III, cui & regnum tradidit adhuc vivens. Tandem dispositis largissimis & regalibus testamentis, perceptisque ecclesiasticis Sacramentis, dormivit cum patribus suis circa festum Pentecostes, anno regni sui XXVII, sepultusque in monasterio monachorum ordinis Cistercienses, dicto Aula regis, quod ipse de novo fundaverat, & supra modum ditaverat.

Eodem anno mortui archiepiscopi; Coloniensis, Moguntinus, item episcopus Argentinensis, & alii plures.

Anno eodem dux Bavariæ Otho, invitatus à quibusdam nobilibus Ungariæ, idem sibi regnum usurpavit, præter consensum regis Romanorum Rodolphi, qui à papa Bonifacio VIII rex Ungariæ

(a) Codices iterum: *Ungari & Pagani.*
(b) Codices: *Cuttina.*
(c) Sic emendavi secundum MStum, cum antea legeretur: *Millenburgensis.*
(d) Codices præmittunt: *Archi-Episcopus Portugalliæ in summum Pontificem electus est, defuncto Papa Benedicto XI. & sortitus est nomen Clemens V. à S. Petro CCVI. Papa ordinatus. Iste multis supplicationibus invitatus & rogatus à Cardinalibus, ut ad urbem Romam venire dignaretur, omnino renuit, mansitque in provincia sua, trahens ad se Cardinales atque totam curiam.* Hoc anno &c.

Ungariæ fuerat declaratus. *(a)* Sic schisma ortum est in jam dicto regno, ita ut quidam sequerentur filium regis Siciliæ, quidam ducem Bavariæ.

De rege Bohemiæ occiso.

MCCCVI.

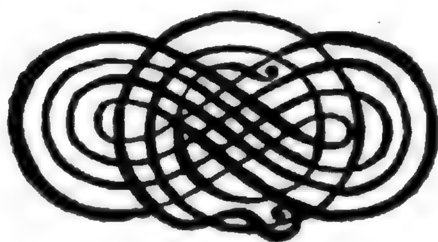
Rex Bohemiæ Wenceslaus III, nondum coronatus, occisus est fraudulenter à quodam milite, procurantibus quibusdam baronibus regni sui. Hic cùm esset adolescens, vix sedecim annorum, & noviter duxisset filiam cujusdam ducis Poloniæ in uxorem, eodem anno nuptiarum sic miserabiliter peremptus est, non relinquens hæredem regni. Tunc barones dicti regni elegerunt sibi regem, ducem Carinthiæ, sororium scilicet præfati regis occisi, inconsulto tamen rege Romanorum, cujus interest conferre jam dictum regnum. Igitur rex Romanorum Albertus forti manu intravit in Bohemiam, & constituit ibi regem, filium suum Rodolphum ducem Austriæ, dans ei uxorem reginam Bohemiæ, videlicet regis Wenceslai II viduam. Sic ergo regnum Bohemiæ ad Teutonicos translatum est.

MCCCVII.

Suevi, *(b)* manu forti Ungariam *(c)* & alias provincias circumjacentes, ingressi sunt; multa castra & alias munitiones hostiliter devastantes. Et tandem pergentes in terras Turingiæ & Misniæ, *(d)* miserabiliter interempti sunt, & reliqui in fugam versi, circa oppidum Luccam, *(e)* Numburgensis diœcesis.

Dicemannus, marchio Misnensis, *(f)* occiditur à sicario Lipsiæ in templo, quem ei Adolphi regis patruus Philippus immiserat. *(g)*

SIFFRIDI PRESBYTERI EPITOMES FINIS.

BENE-

(a) Codices ita: *præter consensum Regis Romanorum, cum tamen jam regnaret super dictum regnum filius Regis Siciliæ, quem ei genuerat filia Regis Romanorum Rudolfi, qui à Papa Bonifacio VIII. Rex Ungariæ fuerat declaratus.*

(b) Tentzelius: *hæc manu recentiori scripta.*

(c) MStum: *Thuringiam.*

(d) MStum: *per Gentes Thuringiæ.*

(e) Duo Codices: *circa oppidum Lugkou & Luckovv Nuemburgensis diœcesis.*

Hic vero titulus deest in uno Codice, in membraneo etiam ab aliena manu adjectus.

(f) Etiam hæc verba in nullo extant.

(g) Tentzelius: *hæc in MSto non extant.*

Cæterum in uno Codice nostro hæc verba addit librarius: *Finitus est liber ille, nuncupatus Compendium Historiarum, per me Petrum Comitem Clericum Herbipolensis Diocæsis, pro nunc Officialem Abbatis Pignviensis Ecclesiæ, licet immeritum, sub anno Dom. M.CCCC. XXXIV. in vigilia Margaretæ Virginis & Matris almæ.* Ex quibus ætatem hujus Codicis MSti intelligas.

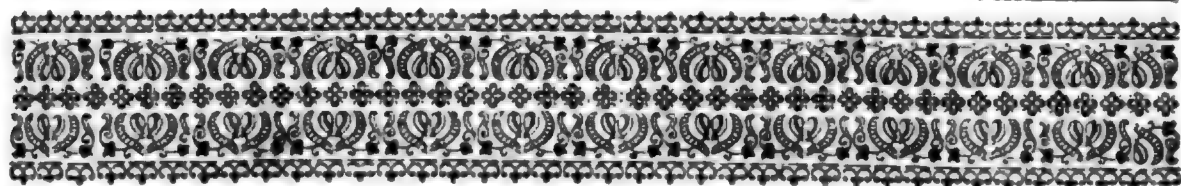

BENEVOLO LECTORI SALUTEM!

NOn inconſuetum alias, ejusmodi Collectanea Hiſtorica ſub Compilationis Chronologicæ nomine efferre. Talis eſt Compilatio Chronologica *RICOBALDI*, Ferrarienſis, quam corpori ſuo Hiſtoricorum medii ævi inſeruit *JO. GEORGIUS ECCARDUS.* *(a)* Hanc vero, quam Piſtorius edidit, Compilationem *LEIBNITIUS* Scriptoribus Rerum Brunſuicenſium inſeruit, *(b)* ſub Titulo: *Chronica S. Ægidii in Brunſvvig.* Hunc enim Auctorem in Territorio non ſolum Brunſuicenſi, ſed etiam in Monaſterio S. Ægidii, quod in Civitate Brunſuicenſi reperitur, vixiſſe, diverſa ipſius loca indicant. Quippe a. 1395. dicit, *indulgentiæ datæ ſunt in hac urbe, ad S. Blaſium*, ſub qua nullam aliam, quam Brunſuicenſem urbem intelligi, facile patet. A. 1396. dicit, *validum ventum fuiſſe huic clauſtro*, S. Ægidii ſcilicet, *nocivum*. A. 1451. Brunſuicenſes, *incolas hujus civitatis* vocat. A. 1467. memorat *Abbatem hujus Monaſterii.* A. 1469. Brunſuicum vocat *Civitatem hanc*. A. 1471. 1473. iterum Monaſterii ſui injicit mentionem. Incipit hæc Compilatio ab O. C. ſed priora tempora per tranſennam ſaltim indicat, à temporibus Caroli M. fit prolixior, à ſeculo vero XIV. res Brunſuicenſes potiſſimum pertractat, atque inter hæc quædam proponit ſingularia, licet ſolito ſit brevior. Textum ſubinde corruptum, vel ex Leibnitiano, vel aliis auctoribus emendavi.

CHRO-

(a) Tom. I. p. 1226.
(b) Tom. III. p. 558.

CHRONICON EXCERPTUM DE DIVERSIS CHRONICIS SUMMORUM PONTIFICUM ET IMPERATORUM, AB INITIO MUNDI USQUE AD ANNUM DOMINI MCCCCLXXIV, UT SEMPER EODEM STILO ULTERIUS COLLIGATUR, ET SIC CHRONICA COMPENDIOSA VOCITETUR. 705

IN hac compilatione, quæ de diversis excerpta est, videlicet de Jure Canonico, de Ecclesiastica historia, de Orosio, de Chronicis Eusebii, Hieronymi, & aliorum, de libro, qui dicitur Gemma animæ, de Opusculo, quod vocatur ordo Romanus; ostenduntur legere volentibus aliqua de gestis sive statutis Romanorum pontificum, & de statu bonorum vel malorum imperatorum; insuper, quibus qui successerint tam in sede Apostolica, quàm etiam in Romana republica; præterea, quibus qui memorati principes contemporanei fuerint, à beato Petro Apostolo & Cæsare Augusto, usque ad annum Domini MCCCCLXXIV.

COMPILATIO CHRONOLOGICA.

AB orbe condito usque ad diluvium fuerunt duo millia annorum: à diluvio usque ad urbem Romam conditam, fuerunt duo millia annorum CCCCLXXXIV.

Anno post eversionem Trojæ CCXIV, urbs Roma à Romulo & Remo fratribus geminis condita est. Ab urbe Roma condita usque ad Nativitatem Domini nostri JESU CHRISTI fluxerunt anni DCCXV. Colligimus autem ab origine mundi, usque in adventum Domini annos V millia CXCIX, ante Jesum CC minus uno millia quinque.

De urbe Romana condita, post destructionem Trojæ.

POstquam per decennem obsidionem illa formosa *(a)* Troja à Græcis destructa: tunc Æneas à Troja transivit in Italiam. Itaque Romulus, interfecto primùm avi sui fratre Amulio, dehinc fratre suo Remo, arripuit imperium, urbemque constituit. Iste Romulus de stirpe Æneæ sceleratorum manum promissa impunitate collegit: assumptis semel armis, nunquam quietus fuit. Tandem Romulus fulmine interiit.

Anno post urbem conditam CCXLIV, quibus Roma gubernabatur per reges: tunc regibus urbe pulsis, Romani ad consulendum sibi, Consules & Dictatores, dehinc Proconsules & Senatores creaverunt. Jam hinc Romani incessabilia certamina, & juxta quantitatem virium suarum semper gravia bella omnibus nationibus intulerunt. In uno prælio Carthaginensium XX millia cæsa sunt: elephanti quoque Carthaginensium XXVI interfecti sunt: CIV elephanti capti sunt, & per Italiam ducti, magnum gentibus spectaculum præbuerunt. Per annos propè DCC usque ad Cæsarem Augustum una tantummodo æstate Romani non bellaverunt. A Romanis de exercitu Gallorum apud Rhodanum CL millia cæsa sunt,

(a) f. *famosa.*

sunt, & mersa IV millia. Italici viri in una cæde profugi, jugum montis, coacto in unum agmine, adscenderant. Ubi oppressi animabus, *(a)* & mortui miserabiliter riguerunt. Nam ita, ut attoniti timore hostili steterunt lapidibus; alii stipitibus velut reclives; alii armis suis innitentes, patentibus oculis dentibusque nudatis, in modum viventium videbantur; nec ullum erat procul intuentibus mortis judicium. Senatus Crassum consulem cum legionibus misit, qui cùm aggrederetur bellum, Gallos & Germanos superavit. Nam eorum LX millia cæsa sunt, & VI millia capti, & III millia de Romanis cæsa sunt. Consules quidam à Ro-
706 manis missi in Affricam contrà Hannibalem: in ea pugna XLIV millia Romanorum interfecti sunt, L senatorum ac nobilium & militum. Hannibal in testimonium victoriæ suæ tres modios annulorum aureorum Carthaginem misit, quos ex manibus interfectorum Romanorum detraxerat. Regulus consul Romanorum, bellum contra Carthaginenses sortitus, cum exercitu suo, non procul à flumine quodam, castra constituit. Ubi cùm plurimos milites, aquandi necessitate ad fluvium descendentes, serpens miræ magnitudinis devoraret: Regulus consul, cum toto exercitu suo, ad expugnandam bestiam profectus est. Sed cùm nihil in tergo ejus telorum jacula proficerent: (nam perhorrendam squamorum cratem per obliquum habebat) insuper cùm magnam multitudinem militum communi impetu terribilem proteri, anhelitu ejus quoque pestifero exanimari videret; totis viribus pugnavit. Vix tandem in luto, certamine victus serpens, saxis & telis oppressus est. Corium ejus Romam deductum CXX pedum spatio, cunctis mirabile fuit.

Item de urbe Roma & Romanis.

ANno ab Urbe condita CCCL, Roma X annis continuis obsessa est. Dehinc irruptio Gallorum & incendium urbis insequitur. Galli, extincto populo, urbeque deleta, ipsum quoque nomen Romæ in extremis cineribus persequuntur. Et Gothi simili modo Romam persequuntur, cùm super humanas vires esset, intendere æneas trabes, & subruere moles magnarum structurarum. Diris tunc Romani prodigiis territi sunt. Tunc nox usque ad primam partem portendi jussa est, & de nubibus descendentes veri lapides terram verberabant. Quibus etiam diebus Alexander magnus ille gurges miseriarum natus est. In medio Vrbis aperta est terra, & hiantia inferna patuerunt. Manebat diu ad spectaculum & terrorem Romanorum illa vorago impudens, nefariamque voluntariam unius hominis sepulturam diis interpretibus expetebat. Satisfecit improbis faucibus Marcus vir eques, armatus injecit se, & sic vorago clausit se.

Sol visus est in cœlo pugnasse cum Luna: inde viderunt duas Lunas ortas. Visum est cœlum scindi magno hiatu. Duo scuta viderunt sanguinem sudasse.

De insula Vulcania.

ANno ab Vrbe condita DXLVI, in Sicilia, Vulcania insula, quæ antè non fuerat, repentè in mari eruta est: omnium admiratione usque nunc manet.

De primo Cæsare.

JUlius primus Cæsar, postquam regnavit V annis, à Romanis occiditur: ab isto omnes dicti sunt Cæsares.

De Cæsare Octaviano sive Augusto.

ANno ab urbe condita DCCX, Octavianus Cæsar, post Julium Cæsarem, primùm regnare cœpit, & regnavit annis LVII. Hic urbem Romam & Rempublicam præ omnibus sublimavit. Ab isto omnes alii imperatores dicuntur Augu-

(a) f. *a nivibus.*

Augusti. Quintilius Varus consul, missus ab Augusto, cum tribus legionibus à Germanis rebellantibus funditus deletus est. Quod tandem Augustus adeò tulit graviter, ut sæpe præ dolore caput parieti collidens clamaret: *Quintili Vare, redde legiones.* Sed Tiberius, privignus Cæsaris Augusti, Germanos bello arripuit, ex quibus XL millia adduxit. Quod revera maximum bellum XV legionibus per triennium gestum est. Huius Octaviani Cæsaris Augusti anno X imperii, indictio prima incepit. Hujus Octaviani Cæsaris Augusti anno XLI, Cirinus præses, ex consilio senatus ad Judæam missus à Cæsare, census hominum & possessionum descripsit. Iste Augustus Cæsar erga cives extitit clementissimus, in amicos fidissimus, liberalibus studiis tantùm intentus, ut nullus in procinctu laberetur dies, quin legeret, scriberet, dictaret leges alias novas. Alias protulit suo nomine correctas. Item auxit & ornavit Romam multis ædificiis. Iste glorians dicto: *Romam lateritiam reperi, marmoream relinquo.* Fuit mitis & gratus & civilis animo, toto corpore pulcher. Sed maximè oculi, quorum acies clarissimorum siderum modo vibrabant. Nec tamen hic tantus vir vitiis caruit. Fuit enim paululum impatiens & iracundus, occultè invidus, palàm fastidiosus, dominandi, vix suprà quàm æstimari potest, cupidus, aleæ lusor studiosus, serviebat libidini. Erat tamen vitiorum severissimus ultor.

Anno Octaviani Cæsaris Augusti XLII, quum firmissimam pacem, cum 707
omnibus gentibus, ordinatione Dei Augustus composuit, & pace illa durante XII annis, nascitur in Betlehem ex Maria virgine Dominus noster Jesus Christus, verus Deus & verus homo, cui pax illa famulabatur. Imperator Augustus, se Dominum appellari, dato edicto omnibus inhibuit. Circulus, ad cœlestis arcus speciem, sereno tempore apparuit, orbem ambiens. Templum Palladis, miræ structuræ, in nocte nativitatis Domini, Romæ corruit. Sic enim Dii prædixerant, Templum hoc corruet, quando virgo parit. Fons olei largissimus ibi usque in Tiberim per totum diem fluxit. Augustus XXX millia servorum dominis restituit, XX sibi retinuit, VI millia, quorum dominium extabat, in crucem egit. Item LXXIII legiones solus imperio suo ad tutamen Orbis terrarum distribuit, & ovans ingressus urbem Romam, omnia priora debita, vel tributa populi donandum in literis suis censuit. Et ab eo exiit edictum, ut describeretur universus orbis. Augustus Rempublicam, quam bello acquisierat, pace nutrire & amplificare studens, leges plurimas statuit, per quas humanum genus libera reverentia morem disciplinæ gereret. Sed potentissimæ illæ quondam humanæ reipublicæ moles, nunc magis imbecillitate propriæ senectutis, quàm alienis concussæ viribus contremiscunt.

Anno incarnationis Domini III, Herodes rex occidit infantes.

Anno Domini VI, mala morte moritur rex Herodes Ascalonita. Post hoc revertitur Christus de Ægypto.

Anno Domini XIV, Octavianus cum Tiberio censum Romæ agitans, invenit nonagies ter centena millia hominum & LXX millia hominum.

Anno Domini XV, qui est imperii Augusti LVII, ipse Augustus in Campania morbo moritur, ætatis suæ anno LXXV. Alibi legitur, quòd ipse Augustus veneno interiit. Quem mortuum Senatus multis modis honorandum censuit, dicentes: Vtinam aut non nasceretur, aut natus non moreretur.

De Tiberio Cæsare.

ANno Domini XVI, Tiberius, privignus Cæsaris Augusti, regnare cœpit, & regnavit annis XXIII. Iste fuit satis prudens in armis, habens scientiam literarum, præclarus eloquio, sed ingenio pessimo, avarus, insidiosus, simulans, se velle, quod nollet, & ea nolle, quæ vellet.

Anno Domini XXVII, Pilatus à Tiberio Cæsare præses Judææ mittitur. Iste

Tiberius lepra infectus, audita fama Jesu, Albanum quendam Pilato transmisit, pro Jesu medico. Tunc Albano ostensa est quædam nobilis matrona, nomine Veronica, quæ illi omnia facta de Jesu verissimè narravit; addens insuper de imagine vultus Domini impressa. Quo audito, Albanus gavisus, ipsam matronam cum imagine Salvatoris Romam duxit Tiberio Cæsari, qui visa imagine sanitatem recepit.

De Joanne Baptista.

ANno Domini XXX, Joannes baptizare cœpit, & Dominum Jesum in Jordane baptizavit: & cœpit Jesus signa facere, & docere, & prædicare.

Anno Domini XXXI, Dominus discipulos elegit.

Anno Domini XXXII, discipuli Domini Jesu per Judæam verbum Dei prædicant. Joannes decollatur.

Anno Domini XXXIII, ipse Dominus Jesus Christus passus est, & resurrexit, & adscendit ad cœlos, & Spiritum sanctum misit super CXX discipulos, tempore Tiberii Cæsaris imperii.

Anno eodem beatus Stephanus à Judæis in Hierusalem lapidatur.

Anno Domini XXXIV, Jacobus, frater Domini, Hierosolymis episcopus ordinatur ab Apostolis, seditque annis XXX: & Saulus conversus factus est Paulus. Post ascensionem Domini, Thaddæus Apostolus missus à Domino, profectus est in Edissam civitatem, ubi Abagarum regem infirmum curavit, & eum & omnes baptizavit.

Epistola Pilati.

ANno Domini XXXVII, Pilatus ad Tiberium Cæsarem scripsit de passione & resurrectione Domini, & virtutibus ejus, per quas, crescente plurimorum fi-
708 de, Deus crederetur. Tiberius audiens de Christi passione & resurrectione, & de virtutibus, quæ per ipsum & discipulos ejus fiebant, cum magni favoris suffragio, retulit ad Senatum, ut Christus Deus haberetur. Senatus tum indignatione motus, cur non sibi secundum morem delatum esset, ut de suscipiendo cultu Christi priùs ipse Senatus decerneret; consecrationem recusavit. Hoc pro vera voluntate Dei factum est, ne divina virtus humanis putaretur assertoribus indigere. Ab isto fluvius Tiberis nominatur. Iste Tiberius cum magna modestia præfuit reipublicæ: dicens, *Boni pastoris esse pecus tondere, non excoriare.* Amphitheatri pars, populo spectante gladiatorum congressum, collapsa est, & plus quàm XX millia hominum occidit.

Anno Domini XXXVIII, Cajus Caligula suscepit imperium, & regnavit annis tribus, mensibus decem. Hic fuit frater Tiberii Cæsaris. Iste nequam & flagitiosissimus fuit. Nam in palatio matronas nobiles publicè libidini subjecit, & tribus sororibus stuprum intulit: ex una earum natam filiam etiam defloravit. Hic primus diademate imposito, Dominum se appellari jussit, & in Deorum numero se inferri præcepit.

De morte Pilati.

ANno Domini XLI, Pilatus præses, à Caio imperatore multis calamitatibus oppressus, seipsum interfecit, & corpore ejus in Tiberim præcipitato, spiritus maligni, corpus ejusdem rapientes, nunc in aquis eisdem inundationes moverunt, nunc in aëre nubium fulgurum è collisione & tempestate, grandine & tonitruis mentes hominum terruerunt. Quapropter à Tiberi fluvio resumptus, in Galliis apud Viennam Rhodano fluvio immergitur. Viennenses autem aëris intemperiem & malorum spirituum non sustinentes importunitatem, substantiæ (a) corpus à se removerunt, & in vicinis alpibus in quodam puteo submerserunt.

De

(a) Leibnitius, pro *substantiæ*, legi debere putat: *supernatans.*

De morte sanctæ Mariæ virginis.

ANno Domini XLII, gloriosa regina mundi, exultantibus angelis, in cœlum est assumpta; anno ætatis ejus (ut quidam tradunt) LV; anno verò à passione Domini IX. Symbolum ab Apostolis compositum est. Matthæus Evangelium scripsit Hebraicè. Et Cajus imperator à militibus occiditur in palatio: in cujus arca diversa venena inventa sunt; quibus in maria projectis, maria infecta sunt, & multitudo piscium mortua est.

De Claudio.

ANno Domini XLIII, Claudius imperium adeptus, & regnavit annis XIII. Hic filius Drusi, privigni Augusti, apud Moguntiam habet sepulturam.

Anno Domini XLIV, Apostoli in totum orbem divisi, anno à passione Domini XII, ut Beda scripsit.

Anno Domini XLV, primus episcopus post Petrum Antiochiæ ordinatur Evodius. Hoc anno Jacobus, frater Joannis Evangelistæ, creditur decollatus, ab Herode Agrippa in Hierusalem. Cujus corpus, per Hermogenem & Philetum, ipsius discipulos, in Hispaniam, ubi ipse priùs prædicaverat, cooperante Dei gratia, translatum est.

Anno Domini XLVI, facta est gravissima fames per Syriam: quod etiam Agabus propheta prædixerat, ut in Actibus legitur. Hoc anno Petrus Apostolus, primus papa, venit Romam, Claudii imperatoris anno IV. Marcus Evangelista Alexandriam petiit.

Epistola Jesu Christo missa.

EXemplar epistolæ, scriptæ à rege Abagaro, Toparcha Edissæ civitatis, ad Jesum Christum, & missæ Hierosolymam per Ananiam cursorem. *Abagarus rex Toparcha, Vehaniæ filius, Jesu salvatori bono, qui apparuit Hierosolymorum, salutem. Auditum mihi de te est, & de sanitatibus, quas facis, quòd sine medicamentis & herbis per te fiant ista, & quòd verbis tantùm facis cæcos videre, claudos ambulare, & leprosos mundas, & immundos spiritus dæmones ejicis; ut eos, qui longis ægritudinibus fatigantur, curas & sanas, mortuosque suscitas. Quibus omnibus auditis, de te statui in animo meo unum esse è duobus: aut quòd tu sis Deus, & descenderis de cælo, & facias: aut quòd filius Dei sis, qui hæc facis. Propterea ego rogavi te scribens, ut digneris usque ad me fati-* 709
gari, & ægritudinem meam, qua diu laboravi, curare. Nam illud comperi, quòd Judæi murmurant adversum te, & volunt tibi insidiari. Est autem mihi civitas parva, sed honesta, quæ sufficit utrisque.

Exemplar responsionis Jesu Christi, per Ananiam cursorem ad Abagarum, Toparcham regem Edissæ:

Beatus es, qui credidisti in me, cùm me ipse non videris. Scriptum est enim de me, quòd hi, qui vident me, non credent in me, & qui non vident me, ipsi credent & vivent. De eo autem, quod scripsisti mihi, ut veniam ad te; oportet me omnia, propter quæ missus sum, hîc explere, & posteaquam explevero, recipere me ad eum, à quo missus sum. Cùm ergo fuero assumptus, mittam tibi aliquem ex discipulis meis, ut curet ægritudinem tuam, & vitam tibi atque his, qui tecum sunt, præstet, & civitati tuæ, & nullus adversariorum vos unquam exsuperare possit. Postea verò, quando assumptus est Jesus, misit ei Thaddæum Apostolum, qui complevit omnia, quæ ipsi regi promiserat Dominus Jesus Christus per epistolam. Hæc in primo libro ecclesiasticæ historiæ habentur.

Epistola Pilati ad Claudium.

CUm Romæ disceptaret Petrus Apostolus coram Nerone cum Simone Mago, hæc epistola Pilati, suadente Petro, coram Nerone recitata est, jubente & au-

diente Nerone imperatore, sicut legitur in legenda Apostolorum Petri & Pauli.

Pontius Pilatus Claudio suo salutem. Nuper accidit, & quæ ipse probavi, Judæos se suosque posteros per invidiam crudeli damnatione punisse. Denique, cùm promissum haberent patres eorum, quòd illis Deus eorum mitteret filium, qui eorum rex merito diceretur & esset, & hunc se promitteret per virginem missurum ad terras Hebræorum. Igitur Deus cùm esset, & vidissem eum cæcos illuminasse, leprosos mundasse, paralyticos curasse, dæmones ab hominibus fugasse, mortuos etiam suscitasse, imperasse ventis, ambulasse suis pedibus super undas maris, & multa alia miracula fecisse, cùm omnis populus Judæorum hunc Dei filium dicerent: invidiam contra eum passi sunt principes sacerdotum, & tenuerunt eum, & mihi tradiderunt, & alia pro aliis mihi mentientes dixerunt, hunc esse magum, & contra legem agere. Ego autem credidi ita esse, & flagellatum tradidi arbitrio eorum. Illi autem crucifixerunt eum, & sepulto custodes adhibuerunt. Ille verò militibus meis custodientibus, die tertio surrexit. In tantum autem exarsit invidia eorum, ut darent pecuniam eis dicentibus: Dicite, discipuli ejus corpus ejus rapuerunt. Sed cùm accepissent pecuniam, quod factum fuerat, tacere non potuerunt. Nam illum resurrexisse testati sunt, se vidisse, & à Judæis pecuniam accepisse. Hæc ideo ingessi, ne quis aliter mentiatur, & æstimet credendum mendaciis Judæorum. Cumque perlecta fuisset epistola, Nero dixit: *Petre, si ista, quæ scripsit Pilatus Claudio, verè ita se habent?* Et Petrus cum Paulo: *Ita verè se habent omnia, bone imperator.* Sancti Apostoli præ omnibus ecclesiis dedicaverunt primò ecclesiam Diospolin, in honore Domini nostri Jesu Christi, & sanctæ Dei genitricis Mariæ virginis, sed nullius hominis manu facta, & tamen quasi carnea. Item in sancta ecclesia Gethsemani, quæ fuit in valle Josaphat, non longè à Diospoli, imago sanctæ Dei genetricis Mariæ virginis similiter apparuit picta, sed à nullo homine facta. Item in Sardinia imago beatæ virginis est, quæ circa ubera videtur carnea, & singulis Sabbatis desudat oleum, ut dicitur.

Anno Domini LVI, Claudius imperator veneno interiit. Petrus Apostolus, in terra sancta, à passione Domini mansit quinque annis, & sedit Antiochiæ XII. annis. Videtur V. sub Tiberio, IV. sub Cajo, & III. sub Claudio. Sic XIII. anno à passione Domini Petrus Apostolus venit Romam, & sedit ibi XXV annis. Et nota, quòd nullus papa postea sedit tot annis. Petrus in Antiochia, ut scribit beatus Gregorius in Registro, primam Missam cum orationibus celebravit, scilicet cum Pater noster, & cum forma verborum, in quibus est vis conficiendi. Petrus à paganis captus, & ad ludibrium Christianorum barba rasus, & capite decalvatus, & in gyrum attonsus, hoc & deinceps ipse in mysterio in ecclesia fieri instituit. Petrus Antiochenam ecclesiam, ut fidelis servus & prudens, fundavit: quæ habuit postea, Domino disponente, sex archiepiscopatus, & CLIII episcopatus.

De Nerone.

710 ANno Domini LVII, Nero sumsit imperium, & regnavit annis 14. Hic Nero imperator sceleratissimus fuit, plurimam Senatorum partem interfecit, urbem Romam per sex dies & noctes incendit, ut, quale fuisset incendium Trojæ, videret. Ipseque stans in altissima turri, perspectans lætus flammas cavebat. Porrò libidinibus tantis est agitatus, ut vel matre sua quidem, vel sorore sua ullâve consanguinitatis reverentia temperaret vel referatur * abstinuisse virum cum uxore duxit. Seneca, magister Neronis, jubente Nerone, elegit mortem sibi incisione venarum. Primus persequutionem in Christianos movit, & per omne regnum suum ipsum nomen Christianorum delere voluit. Jubente Petro, Simon Magus à dæmonibus, qui eum per aëra portabant, coram Nerone derelictus, corruens, Romæ confractus est. Hic Nero Petrum crucifixit, & Paulum decollavit, Romæ uno eodemque die.

Anno

Anno Domini LXX, tunc & ipse Nero à Senatu condemnatus, seipsum interfecit. Sed alibi legitur, quòd fugiens Nero fame & siti in sylva obriguit, & à lupis devoratus est. Sanctus Ignatius, qui etiam cum ipsis Apostolis degebat, ordinatur Antiochiæ episcopus à sancto Petro, post Evodium. In Antiochia discipuli Christiani dicti sunt. Tunc primò in Antiochia, per S. Ignatium & per cantum angelorum, Antiphonæ initium habuerunt, & exinde ad cunctas exivit ecclesias, cantare antiphonas. Petrus Apostolus primus papa instituit plurimas, scilicet in Asia, Italia, Gallia, Germania, Hispania, Aphrica, Sicilia, ecclesias, & multos ordinavit episcopos, presbyteros & diaconos dist. II. *Quis nesciat*. Per Clementem ipse Petrus pontificalia ornamenta & sacerdotalia & altaris ordinavit. Per impositionem manus ipse Petrus primò dedit Spiritum sanctum, & hoc episcopis tradidit faciendum, & constituit corpus Domini à jejunis sumi, exceptis ægrotis, & quod corpus Domini dividatur in altari. Linus papa, à S. Petro ordinatus, & coadjutor Petri, sedit an. 12. Passus est Romæ sub Nerone. Hic jubente S. Petro, constituit, ut velato capite mulier intret ecclesiam.

Cletus papa ordinatus est à S. Petro, & coadjutor Petri sedit annis 13. Passus est sub Nerone. Hic jubente S. Petro, constituit & ordinavit XXV presbyteros in urbe Roma. Petrus jussit Maternum, & Valerium, & Eucharium, prædicare verbum Dei, citra montes nationibus, quorum primus suscitatus est, cùm XL dies mortuus fuisset, per baculum missum à Petro apostolo: unde papa non utitur baculo.

Anno Domini LXIII, Jacobus Apostolus, frater Domini, in Hierusalem præcipitatur, & pertica fullonis occiditur, postquam ecclesiam Hierosolymitanam rexerat 30 annis. Et Simeon in locum ejus ab Apostolis substituitur. Matthias eodem anno lapidatus & securi percussus, martyrium complevit.

Anno Domini LXIV, Marcus Evangelista & Patriarcha Alexandriæ passus est.

Anno Domini LXXI, Galba & Vitellius imperium adepti, regnaverunt anno uno. Iste Vitellius imperator in Tyberi ab hostibus submersus est. Otto imperium fraudulenter est adeptus. Hic Otto Galbam imperatorem in foro decollavit. Otto regnavit mensibus 4, & se interfecit. Isto tempore sedit Clemens papa, secundus post Petrum annis 19. mensibus 2. Hic Clemens fuit institutus à S. Petro in successorem, X. q. I. *(a) te quidem:* sed Clemens successorem papam non instituit. In hoc videtur, quòd Clemens electionem papæ instituit, sicut Petrus Apostolus ecclesiæ tradidit, & de azymo pane confecit, ita Clemens papa, & sacrosancta ecclesia Romana confecit, ita huc invariabiliter servavit. Hic Clemens papa, post passionem Apostolorum Petri & Pauli, direxit S. Dionysium Areopagitam in Gallias, ad prædicandum verbum Dei. Missi à Petro sederunt episcopi, Apollinaris in Ravenna, Demonico in Aquitania, & Lazarus, quem suscitavit Dominus, in Marsilia. Duæ quoque sorores ejus apud ipsum multas animas Deo lucratæ sunt. Beata Martha, multis videntibus, in Cerasconia posita est in sepulchro, ab ipso Domino Jesu Christo, & episcopo quodam, nomine Fronto. In hoc Dominus suam hospitam honoravit. Hic Clemens papa XII regiones Notariis commisit, qui fideliter gesta martyrum conscriberent. Et constituit sententiam excommunicationis in contumaces & inobedientes, sicut à beato Petro & Apostolis traditum est ecclesiæ. Constituit etiam, ut doctores studium habeant in ecclesiis. Et constituit, ut episcopi habeant archidiaconos, qui sint oculi episcopi. Hic Clemens papa, tradente beato Petro Apostolo, usum sacrarum vestium ex lege sumsit, ad celebrandum missas; pontificalem baculum, annulum, pallium & cæterarum rerum dedit formam, & servari censuit. Tempore Clementis Vespasianus, & Titus, & Domitianus, Cæsares

(a) Potius *c. 8. qu. 1. c. 1. 2.*

711 res fuerunt. Clemens papa mersus est cum anchora. Passus est sub Trajano vel Domitiano in Græcia. Unde mirabilis Deus in Sanctis suis dedit ei habitaculum in mari, in modum templi marmorei, angelicis manibus præparatum, ita præbens populo terræ tempore opportuno.

Anno Domini LXXII, Vespasianus imperium adeptus, regnavit annis 9, & profluvio ventris mortuus est. Hic militari virtute præcipuus, & optimis comparandus, inimicitias in corde non retinuit. Hic Vespasianus imperator, quoddam genus vermium habens in naribus, audivit de Jesu Christo, quòd magnus fuisset medicus, sed à Pilato occisus; credit eum filium Dei, & ab eo posse sanari, & statim sanatus fuit. Tunc exposuit de excidio Judæorum. Vespasianus imperator Hierosolymam obsidens, mortuo Nerone, imperator creatus est.

Excidium Hierosolymæ.

Anno Domini LXXIII, Hierosolyma à Tito imperatore, filio Vespasiani, capitur, & capta civitate Hierusalem Titus sumptum Manna de templo Romam perduxit. Ibi in subversione Hierusalem Titus DC millia Judæorum interfecit. Josephus verò, unus ex Judæis, qui tunc ibidem bello præfuit, scribit undecies centena millia Judæorum ibi fame & gladio interiisse, & C millia Judæorum captivorum publicè venundata fuisse. Oportuit autem, ut iisdem diebus Paschæ interficerentur, quibus ipsum salvatorem nostrum Jesum Christum interfecerunt. Hæc submersio Hierosolymorum facta est anno ab exordio evangelicæ prædicationis XLII anno verò à Dario rege, sub quo reædificatum templum, DXX; à prima autem ædificatione templi, sub Salomone anno MCII.

De Tito.

Titus imperator, post patrem suum Vespasianum, regnavit annis 2, & morbo mortuus est. Iste Titus, in Græca & Latina lingua disertissimus, bellicosissimus, moderatissimus, omniumque genere virtutum mirabilis, adeò, ut amor & deliciæ generis humani diceretur: tantæ verò largitatis erat, ut nulli à se petenti aliquid negaret.

Anno Domini LXXXIII, Domitianus frater Titi, imperium adeptus, regnavit annis 16. Hic Neroni similior, quàm Tito fratri suo. Hic secundam persequutionem post Neronem movit in Christianos, & Joannem Apostolum in Patmon insulam relegavit, ubi & Apocalypsin scripsit. Iste Domitianus imperator, omnibus odiosus, conjuratione suorum occisus est.

Anno Domini LXXXIX, Anacletus papa, tertius à sancto Petro ordinatus, sedit annos 9, & menses 2. Hic constituit, ut quilibet episcopus non minus, quàm à tribus episcopis ordinetur, sicut habuit in Actibus à S. Petro. Hic constituit in Missa dici *Pax vobis*, & *Dominus vobiscum*, & *cum Spiritu tuo*, & *Amen*. Et constituit, ut episcopi jejuni ordinent clericos cum Missa. Et constituit, ut clericus non comam mittat nec barbam, sicut & Petrus instituit. Passus sub Trajano.

Anno Domini XCIX, Nerva suscepit imperium, & regnavit anno 1, & morbo interiit. Hic ex decreto totius Senatus constituit, irritum fieri, quicquid Domitianus fieri jusserat, & edicto suo omnes exules revocavit: unde & S. Joannes Apostolus ab exilio reductus in Ephesum, rogatus ab episcopis Asiæ, Evangelium scripsit contra hæreticos.

Anno Domini C, Trajanus, genere Hispanus, in Colonia Agrippina civitate factus imperator, regnavit annis 19, & profluvio ventris interiit. Pro anima istius salvanda beatus Gregorius papa suppliciter intercessit: ad cujus preces & lachrymas Deus posuit animam in meliorem locum. Tempore hujus Trajani, Joannes in Epheso obdormivit in Domino, anno à passione Domini LXXIII, anno vitæ

vitæ suæ LXXXVIII. Iste tyrannus rempubl. ita administravit, ut omnibus principibus meritò præponeretur. Iste fuit laboris patiens, justitiæ & juris tam repertor quàm custos. Hunc cùm amici culparent, quòd nimiùm clemens esset erga omnes, respondit, Talis imperator debet esse erga omnes subjectos, quales erga se imperatores optaret esse ipse privatus. Hic Trajanus postea errore deceptus, persequutionem movit in Christianos.

Anno Domini CIII, Evaristus papa à Petro IV ordinatur. Hic titulos in urbe Romana divisit cardinalibus, presbyteris, & diaconis, & VII diaconos ordinavit, qui custodirent papam, prædicantem populo stilum veritatis. Hic passus est sub Trajano imperatore, & Simeon quoque crucifixus est CXX annorum, & Ignatius, episcopus Antiochiæ, bestiis traditus. Hic Evaristus sedit annos 9, menses 10.

Anno Domini CXI, Alexander papa à Petro V ordinatur. Hic addidit in 712
Missa *Qui pridie*, & constituit vinum in Missa cum aqua misceri. Hic constituit sal & aquam aspersionis in Dominicis diebus. Hic sedit annis X, mensibus VII. Passus est sub Adriano imperatore. Iste etiam Alexander papa constituit fieri in Canone commemorationem Dominicæ passionis. Temporibus hujus papæ, Helius Adrianus imperium tenuit, & regnavit annis 20. Ab isto Adriano mare Adriaticum dicitur. Fuit autem de Adria civitate, eruditissimus & facundissimus in philosophia & musica & geometria. Iste Hierosolymam, à Tito & Vespasiano destructam, in meliorem statum, in eo loco, ubi crucifixus est Dominus, extra portam restauravit, & Heliam de suo nomine vocavit. Hic persequutionem in Christianos movit. Igitur primam Nero, secundam Domitianus, tertiam Trajanus, quartam verò movit Helius Adrianus. Hic Rempubl. laudabiliter rexit, & obiit.

Anno Domini CXXI, Sixtus papa VI à Petro ordinatus, sedit annis 10, mensibus 5. Passus est sub præfato Adriano.

Anno Domini CXXXI, Telesphorus papa VII à Petro ordinatus, sedit an. 11, mens. 5. Hic constituit III. Missas in Nativitate Domini solenniter celebrari, propter tria tempora, scilicet Ante legem, Sub lege, & Sub gratia, & unam ex ipsis in nocte, & tunc cantari *Gloria in excelsis*. Hic etiam constituit, ut XL fieret ante Pascha. Passus est sub præfato Adriano.

Anno Domini CXL, Ignatius papa à Petro VIII, sedit annis 4, mens. 1. Hic clerum constituit & gradus distribuit. Passus est sub Antonino imperatore.

Anno Domini CXLIV, Pius papa IX ordinatus, sedit annis 15, mensibus 4. Isti ab angelo nuntiabatur, quòd Pascha die Dominico celebrandum sit. Passus est sub Antonino imperatore. Iste Pius papa constituit sententiam excommunicationis in violatores & vastatores ecclesiæ, & rerum ecclesiasticarum. Constituit etiam, ut clerus, qui suo episcopo insidias paravit, depositus curiæ tradatur.

Antoninus imperator, qui & Pius dicebatur, regnavit annis 20. Isti Justinus philosophus librum pro Christiana religione compositum obtulit, eumque benevolum erga Christianos fecit. Iste Antoninus bene Rempublicam administravit, & obiit.

Anno Domini CLIX, Anicetus papa à Petro X ordinatus, sedit annis 11, mensibus 6. Hic constituit, ut clerici habeant coronas in modum sphærulæ, & quòd comam non nutriant. Passus est sub Marco Antonino.

Anno Domini CLXIX, Soter papa XI ordinatus, sedit annis 9, mens. 7. Hic constituit, ut monacha velum portet, & nulla fœmina ministret presbytero ad altare, & quòd nulla fœmina apud aliquem clericum, de quo suspicio haberi possit, in hospitio maneat: quod si fecerit, excommunicetur. Sub isto papa sedit Theophilus, Antiochiæ episcopus, vir sapiens. Passus est sub Antonino & Marco.

Anno Domini CLXXVIII, Eleutherius papa XII à S. Petro ordinatus, sedit annis 15, mens. 9. Hic constituit, diem Paschæ die Dominico celebrari: item, quòd nulla esca usualis à Christianis repudiaretur, quam Dominus creavit, quæ tamen humana est: non de carnibus porci. 1. Tim. 4. Abstinens à cibis, quos Deus creavit. Aurelius imperator usum porcinæ carnis populo instituit. Ad Eleutherium Lucius, rex Britanniæ, scripsit literas, rogans, ut baptizaretur: quod & factum est. Passus est sub Antonino & Polycarpus, & multi alii apud Viennam & Lugdunum. Iste imperator vocabatur ANTONINUS MARCUS VERUS, & regnavit an. 19. Per apoplexiam interiit. Iste nobilissimus fuit: iste omnes virtutes & cœleste ingenium habuit, & in calamitatibus publicis factus est quasi defensor, & si ipse in illis temporibus non fuisset, gloria Romana periisset. Iste Antoninus Severum consortem imperii fecit. Hic Antoninus Marcus Verus persequutionem in Christianos movit quintam.

Anno Domini CXCI, Victor papa à Petro XIII ordinatus, sedit annis 11. Hic constituit, sicut & prædecessor Eleutherius, Dominica celebrari Pascha à XIV Luna mensis primi Martii usque in 21. Passus est sub Antonino Commodo Aurelio. Iste ANTONINUS COMMODUS imperator regnavit annis 12. Iste in luxuriis & in omni sorde vixit. Hic omnibus incommodus, ab uxore sua Martia veneno interfectus strangulabatur.

Anno Domini CCIII, Zephyrinus papa à Petro XIV ordinatus, sedit an. 8. mens. 7. Hic constituit, ut omnia vasa altaris essent vitrea.

Helius Pertinax imperator regnavit menses sex.

713 Julianus Salinus imperator regnavit menses septem. Isti duo nil dignum memoria egerunt, sed otiosi sunt ambo.

Severus Septimus imperator regnavit annis 17. Iste Parthos & Arabes superavit. Iste etiam persequebatur Christianos. Sub isto papa Zephyrinus passus est. Perpetua & Felicitas bestiis deputantur Carthagini, & plures alii passi sunt.

Antonius Caracalla factus imperator, regnavit annis 6, & occisus est.

Opilius, imperator factus, regnavit anno uno, & occisus est.

Antonius Aurelius, imperator factus, regnavit annis 4, & occisus est.

Anno Domini CCXXI, Calixtus XV ordinatur. Hic constituit jejunia quatuor temporum, & constituit, ut nullus contrahat cum cognata ejus, quam carnaliter cognovit, usque ad quartum gradum. Hic cœmiterium primò instituit. Hic sedit annis 6, mensibus 2. Item constituit, ut nullus Simoniacè ordinetur clericus, & quòd nullus ordines emat vel vendat, & quòd sit irregularis, qui in his reus fuerit. Constituit etiam, sententiam excommunicationis fieri in contumaces & rebelles. Iste Calixtus papa passus est sub Alexandro imperatore.

Anno Domini CCXXVI, Urbanus papa à Beato XVI ordinatur. Sedit an. 4, mens. 10. Hic multos convertit ad fidem, ac Tiburtium & Valerianum convertit. Hic constituit, ut omnia vasa altaris essent aurea, vel argentea, vel saltem stannea. Et constituit, ut nullus omnino vel emat vel vendat ecclesiam, vel præbendam, vel ecclesiastica sacramenta. Et constituit, confirmationem fieri in fronte baptizatis ab episcopo, cum chrismate. Passus est sub Alexandro imperatore, & similiter Tiburtius, & Valerianus, & B. Cæcilia. Iste Alexander imperator regnavit an. 13. Hujus imperatoris matrem Origenes Christianam fecit. Hujus imperatoris tempore sanctus Narcissus, Hierosolymitanus, claruit, & beata Affra. Iste Alexander imperator transferri jussit beatissimi Thomæ corpus de India in Edissam civitatem. Iste Xerxen regem Persarum vicit, & plurimos Christianos occidit: & ipse Alexander in Maguntia occisus est.

Anno Domini CCXXXI, Pontianus papa XVII ordinatur. Sedit annis 9, mensibus 6. Passus est sub Julio Maximino & sub Alexandro, imperatoribus.

Post

Post istum Pontianum papam, sedit Cyriacus papa, anno uno: sed non est in catalogo Romanorum pontificum, quia recessit à sede, & passus est sub Julio & Maximiano imperatoribus,

Anno Domini CCXL, in Colonia cum XI millibus virginibus, à rege Hunorum Julio.

Anno Domini CCXLII, Antherus papa XVIII ordinatur. Sedit an. 12, mense uno. Passus est sub Julio Maximiano. Hic constituit, ut episcopi de sede ad sedem transferri possint, & constituit, ut gesta martyrum scriberentur. Constituit etiam, sententiam excommunicationis fieri. Julius Maximinus imperium adeptus regnavit annis 3. Hic sextam persequutionem in Christianos movit. Iste Aquilejæ occisus est.

Anno Domini CCLIV, Fabianus papa XIX ordinatur. Sedit annis 4, mensibus 11. Passus est sub Decio. Super caput hujus Fabiani descendit columba de cœlo, cunctis videntibus, & mox electus est ab omnibus in papam. Hic constituit, sacerdos, si vellet, pro cuncta causa posset jurare. Constituit etiam, ut nullus emat vel vendat ecclesiam aut beneficia ecclesiastica vel sacramenta, & quòd talis Simoniacus sit irregularis. Et constituit, fieri sententiam excommunicationis. Tempore Fabiani papæ Gordianus imperator regnavit an. 6, & occisus est sub Fabiano papa.

Philippus imperator, cum filio suo Philippo, regnavit annis 7. Isti omnium imperatorum primi Christiani facti sunt. (a) Tempore horum imperatorum annus ab Urbe condita millesimus festivè celebratus est Romæ. Isti pariter imperatores occisi sunt, & fraudulenter à Decio, qui invasit imperium.

Anno Domini CCLVIII, Cornelius papa à Petro XX ordinatur. Sedit anno uno. Passus est sub Decio. Hic rogatus à quadam matrona, nomine Luceria, levavit corpora Apostolorum Petri & Pauli de catatumbis; & cùm dubitaretur, quæ ossa unius vel alterius essent, vox de cœlo intonuit, dicens, Ossa majora Piscatoris, ossa minora Prædicatoris. Et diviserunt sic corpora Apostolorum, postquam jacuerunt CXI annis sub terra, scilicet ab ultimo anno Neronis, usque ad primum Decii.

Anno Domini CCLXIX, Sixtus papa XXI ordinatus, sedit mensibus 10.
Passus est sub Decio, & beatus Hippolytus, & sanctus Laurentius, & multi alii mar-
tyres. Hoc anno, VII Dormientes, persequutionem Decii fugientes, absconde-
runt se apud Ephesum in quadam spelunca, & dormierunt per annos CXXII, vi- 714
delicet usque ad tempora Theodosii, imperatoris Christianissimi, & tunc eos su-
scitatos revelant. Ipso anno beatus Antonius abbas claruit. Sixtus papa con-
stituit, in missa cantari; *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus.* Decius impera-
tor regnavit annis 2, mensibus 6, & occisus est. Hic septimam persequutionem
in Christianos movit, & multos sanctos interfecit.

Anno Domini CCLXX, Dionysius papa XXII ordinatur. Sedit an. 2. Passus est sub Junio Gallo imperatore. Hic presbyteris ecclesias distribuit, & parochias divisit. Iste Junius Gallus imperator, cum Volusiano filio suo, imperatore, regnavit an. 2, & ambo occisi sunt.

Anno Domini CCLXXII Lucius papa XXIII ordinatur. Sedit annis 3, mensibus 4. Passus est sub Valeriano & Gallieno imperatoribus. Hic constituit, ut tres presbyteri & tres diaconi semper sint cum episcopo. Et constituit, fieri sententiam excommunicationis.

Anno Domini CCLXXV, Stephanus papa XXIV ordinatur. Sedit annis 8, mensibus 7. Passus est in principio Augusti, sub Valeriano & Gallieno imperatoribus. Hic constituit in sacris vestibus, sicut & Clemens, celebrari, & quòd vestes sacræ ad quotidianum usum non habeantur. Constituit etiam, ut papa, præ-

(a) Vide, quæ supra notavi ad *REGINONEM a. 198.*

sente senatu & populo & clero, eligatur: & constituit, ut in episcopum non eligatur aliquis, nisi sit XXX annorum.

Anno Domini CCLXXXIII, Sixtus papa XXV ordinatur. Sedit an. 2. mens. 11. Passus sub Valeriano & Gallieno. Hic constituit, ut missa celebraretur super altare, versus Orientem.

Anno Domini CCLXXXIV, Dionysius papa XXVI ordinatur. Sedit annis 5, mens. 2. Hic etiam parochias divisit. Passus est sub Valeriano & Gallieno. Iste Valerius imperator, qui & Licinius vocabatur, cum filio suo Gallieno, regnavit annis 15. Hic persequutionem octavam movit in Christianos. Isti prælatos sanctos & multos occiderunt. Cyprianus quoque, Carthaginensis episcopus, doctor præcipuus, sub istis imperatoribus passus est. Iste Valerianus Licinius imperator à Sapore rege Persarum captus, luminibus quoque privatus, miserabili servitute consenuit ibi in Persia. Nam quamdiu vivebat, regem Saporem, equum ascensurum, dorso attollebat. Iste Valerianus, & filius suus Gallienus imperator, occisi sunt.

Claudius imperator, anno Domini CCLXXXIV, imperium adeptus, regnavit anno uno. Iste morbo interiit. Gothos, jam tunc per 15 annos Illyriam & Macedoniam vastantes, ingenti prælio vicit. Postea in bello Allemannorum XV millia occidit. Quintilianus, frater Claudii, imperium adeptus, regnavit dies 17, & occisus est.

Anno Domini CCLXXXVI, Aurelianus imperator factus, regnavit an. 5. Hic persequutionem IX movit in Christianos. Terribile fulmen cum diris tonitribus, sub pedibus Aureliani imperatoris, ruit, ostendens, quòd facinoris tanti ultor Deus non patiens esset: quanquam intra 6 menses tres imperatores occisi sunt, Aurelianus, & Tacitus, & Florianus. Et iste imperator strenuissimè Gothos vicit. Hic apud Romanos diadema capiti suo imposuit, & vestes auro gemmisque contextas in usu habuit: quod antè Romanis moribus incongruum fuit. Porcinæ quoque usum carnis populo instituit, & ipse Aurelianus occisus est. Tacitus imperium adeptus, regnavit anno 1, & occisus est. Florianus imperium adeptus regnavit mens. 2, & occisus est. Isti duo ultimi nil egerunt memoria dignum.

Anno Domini CCLXXXVIII, Eutychianus papa XXVIII ordinatur. Sedit mens. 10. Passus est sub Probo imperatore. Hic constituit, uvas & fabas & novas fruges benedici, sicut positum est in die sancti Sixti papæ.

Probus imperium adeptus est: regnavit an. 6, & occisus est. Iste Probus imp. vir strenuissimus & justus, multa gerens, Gallias à barbaris occupatas ingenti bellorum felicitate restituit.

Carus imperator filios suos, Carinum & Numerianum, Cæsares *fecit*: regnavit an. 2. Numerianus Cæsar factus, sanctos Chrysanthum & Darium occidit, & ipse occisus est. Carinus imperator ictu fulminis interiit. Iste Carinus de Persis triumphavit.

Anno Domini CCLXXXVIII, Gajus papa XXIX ordinatus, sedit annis 9, mens. 4. Passus est sub Diocletiano. Hic constituit ordines clericorum, scilicet Ostiarium, Lectorem, Exorcistam, Acoluthum, Subdiaconum, Diaconum, Presbyterum.

Anno Domini CCXC, Diocletianus imperium adeptus, regnavit an. 20. Marcellinus papa à Petro XXX, sedit an. 9. mens. 5. Passus est sub Diocletiano. Isto tempore Ecclesiastica historia ab Eusebio scripta fuit. Tunc tanta fuit persequutio Christianorum, ut infra unum mensem XVII millia martyrio coronarentur: & ipse Marcellinus papa, compulsus à Diocletiano, thura obtulit idolis; de quo postea pœnituit coram CXL episcopis. Et tunc cessavit papatus an. 7,
715 mens. 5. Passus est sub Diocletiano. Hic constituit XXV cardinales in urbe Roma, propter baptismum & sepulturam. Hic etiam constituit, ut nullus clericus cujuscunque ordinis ad judicem secularem trahatur, absque permissu sui episcopi. Hic etiam constituit, ut pueri, cùm venerint ad annos discretionis, id

est

est ad XV annum, si noluerint remanere in claustris, licitè possint ire ad seculum, & ad hæreditatem suam.

Anno Domini CCCIX, Eusebius papa XXXII ordinatur. *(a)* Sedit an. 2, mens. 2. Passus est sub Diocletiano. Hic constituit, ut omnes Christiani festivitatem sanctæ crucis 5 non. Maji, solenniter celebrarent. Quo passo, Melchiades papa XXXIII ordinatur. Sedit an. 7, mens. 7. Passus est sub Diocletiano. Hic constituit, Dominico non esse jejunandum. Hucusque omnes papæ fuerunt martyres. Diocletianus imper. regnavit an. 20. Erat enim callidus, & sagax, & subtilis ingenii. Hic fecit Cæsarem Maximianum Herculium, de Pannonia, natum genere rusticano. Iste Maximianus imperator pater fuit Maxentii, sub quo Catharina passa est. Diocletianus Constantium, filium Maximiani, fratrem Maxentii, Cæsarem fecit. Iste Constantius fuit pater Constantiui magni imperatoris. Diocletianus, moriente Maximiano, in Occidente persequutionem sævissimam exercuit in Christianos, decimam post Neronem, quæ omnibus persecutionibus fuit immanior & diuturnior. Isti divinos libros exuri, ecclesias destitui, Christianos occidi jusserunt. Tunc plurimi martyres passi sunt, Mauricius, Simplicius & alii, scilicet B. Agnes, Lucia & Sebastianus. Diocletianus imperator jussit adorare se ut Deum. Diocletianus & Maximianus imperatores, uno die sunt depositi de regno, & privati. Diocletianus morte pessima mortuus est. Maximianus, in Marsilia strangulatus, occisus est. Diocletianus imp. Narseum, regem Persarum in thesauris & divitiis plurimum copiosum, & vicit & occidit: sicut Crœsus rex Lydiæ, in divitiis multis & thesauris magnis plurimùm abundans, victus & occisus est à Cyro rege Persarum.

Constantius imperator in Occidente, vir summæ mansuetudinis, cum Licinio regnavit annis 2. Iste Constantius imperator ex Helena genuit Constantinum. Iste Licinius imp. sororem Constantini Magni, filiam Helenæ Treverensis, accepit in uxorem. Iste Licinius imperator, putrefactus introrsus, nimio fœtore & vermibus consumptus est.

Anno Dom. CCCXI, Constantinus, filius Constantii ex Helena natus, imp. creatus, regnavit an. 30. Maxentius imp. Maximiani Herculii filius, in Oriente regnavit uno, & submersus est.

Anno Domini CCCXIII, Sylvester papa XXXIV. ordinatur. Hic baptizavit Constantinum imperat. Sylvester papa sedit an. 23, mens. 10. Hic constituit consecrationes & dedicationes ecclesiarum & altarium, & quòd ungatur calix cum chrismate: & ipse *Kyrieeleeson*, *Christeelees. Kyrieelees.* de Græcis sumpsit. Constituit etiam, ut in panno lineo mundo, mundo scilicet corporali, sacrificium tantummodo celebretur, quia Joseph corpus Domini involvit sindone.

Anno Domini CCCXVIII, Nicena synodus & Nicenum concilium celebratur CCCL & XVII episcoporum, sub Sylvestro papa, & sub Constantino imp. in quo Arrius condemnatur, qui dicit, in Trinitate non unam esse substantiam, sed diversas, sive essentias. In eodem concilio symbolum, *Credo in unum*, contra Arrium composuerunt. Hoc Nicenum capitulum composuit *Gloria Patri & Filio & Spiritui S.* Sed Hieronymus adjecit, *sicut erat in principio, &c.* Hic Constantinus imp. Maxentio bellum intulit, quia sibi in Oriente imperium usurpavit. Cumque cum Maxentio congredi hæsitaret, & de cœlo, licet paganus, auxilium quæreret, vidit per soporem ad Orientis partem in cœlo signum crucis igneo fulgore rutilare, & angelos sibi astare dicentes, *Constantine, in hoc signo vinces.* Fertur autem & ipse Jesus Christus sibi apparuisse, & signum crucis ei monstrasse, & simili modo ei dixisse, *Constantine, in hoc vinces.* Tunc Constantinus crucem in vexillo posuit, & congressus vicit Maxentium: & Romæ in Tiberi ipse Maxentius submersus est. Pòst Sylvester papa baptizavit Constantinum, & Constantinus à lepra mundatus fuit in baptismo. Et regnavit an. 30, mens. 10. Hic liberaliter Ecclesiæ dedit privilegia multa, & S. Sylvestro papæ & successoribus ejus dedit

 rega-

(a) Omissus hic est Marcellus, papa XXXI.

regalia insignia, videlicet, equum album & niveum, & indumenta coccinea, & plurima ornamenta. Frenum quoque aureum, & pectorale aureum equi, & diadema imperiale aureum, Romam, & civitates multas, & omnes redditus civitatum dedit sancto Sylvestro, ita, ut semper utatur illis pontifex. Et fecit Constantinopolim civitatem, quæ antè Bizantium vocabatur, & fecit pontem in Danubio, & leges plurimas statuit. Constantinus etiam imperator fecit in suo palatio basilicam in honore Salvatoris nostri, quæ dicitur Sancta Sanctorum vel Con-
716 stantiniana, quam S. Sylvester dedicavit primò præ omnibus ecclesiis. Ibidem servatur cum magna reverentia caro, præcisa de umbilico Domini, & soleæ Domini, & portio vivificæ crucis, ad modum humani cubiti longa, & velum de capite beatæ virginis Mariæ, & latus ejusdem Sanctæ Dei genitricis, & capita Apostolorum Petri & Pauli, & multa alia. Ibi non celebrat nisi papa. Constantinus quoque fecit basilicam S. Petri in Vaticano, in palatio Neroniano, in templo Apollinis, in monte aureo, quam fecit dominam & magistram omnium ecclesiarum, & exportavit de tellure fundamenti, propriis humeris, XII cophinos in honore XII Apostolorum. Posuit ibidem imperator corpus beati Petri in capsam ex ære & cupro spissam V pedum; & posuit super corpus B. Petri Apostoli ciborium, in quatuor columnis porphyreticis, & crucem de puro auro, habentem CL libras auri, posuit super tumbam B. Petri: & posuit ipse imperator circa tumbam B. Petri XII columnas onychinas, quas fecit afferri de Græcia. Corpus etiam beatissimi Pauli Apostoli ipse imperator Constantinus posuit in catatumbis, in capsam ex ære & cupro similiter spissam ex omni parte, sicut capsa beati Petri. Capita tamen beatorum Petri & Pauli in Sancta Sanctorum sunt reposita, ab ipso imperatore. Idem Constantinus Augustus fecit Lateranensem ecclesiam beati Joannis baptistæ. Posuit quoque ibi arcam testamenti, quam Titus imperator asportaverat de Hierusalem, quando destruxit eam. In arca ibidem sunt hæc, videlicet tabulæ testamenti, virga Aaron, quæ fronduerat, manna, pars de panibus Domini ordeaceis, tunica Domini inconsutilis, pars arundinis Domini, vestis S. Joannis baptistæ, & multa alia. Super arcam illam, intra altare summum, posuit mensam, in qua Dominus Jesus cœnavit cum discipulis suis. Super hoc altare Lateranense nemo celebrat, nisi papa, vel cardinalis, qui sit episcopus. Fecitque imperator ibi super altare ciborium, super quatuor columnas porphyreticas. Posuit etiam ibi imperator quatuor columnas æreas, grandes, deauratas. Singulis annis, in cœna Domini, præsente summo pontifice, arca præfata à sacerdotibus cardinalibus violatur, & remota mensa, in ipso concavo arcæ, à papa corpus Domini & oleum & chrisma consecratur: sed in Sabbato secundo iterum reconsecratur à papa, ob reverentiam principis Apostolorum, qui super hoc altare ligneum dicitur celebrasse mysterium.

Anno Domini CCCXXV, sanctus Nicolaus episcopus migravit ad Christum in Myrrha civitate, sub sancto Sylvestro papa.

Anno Domini CCCXXXIV, Marcus papa XXXV ordinatur. Sedit an. 11. menses 8. Hic constituit, ut Ostiensis episcopus papam consecrare debeat, & pallio utatur. Hoc & Sixtus papa constituit. Hic Marcus papa sedit tempore Constantini. Successor istius Julius papa, etiam sub Constantino XXXVI ordinatur. Sedit an. 11, mens. 2. Hic constituit, conjugium à sacerdote benedici. Igitur Constantinus, republica bene ordinata, & Dei ecclesia miro modo exaltata, cum magna religione obiit 11 cal. Junii, & sepultus est in Constantinopoli, in ecclesia Apostolorum. Iste Constantinus imp. fuit XLII à Cæsare Augusto.

Anno Domini CCCXLI, Constantius, filius Constantini magni, imperium adeptus cum fratribus suis, Constantio & Constante, regnavit annis 23. Iste Constantius, & frater suus Constans, pariter occisi sunt. Iste Constantius fuit hæreticus.

Anno Domini CCCXLIV, Paulus, primus eremita, migravit ad Christum, an. vitæ suæ 113.

Anno

Anno Domini CCCLV, Liberius papa XXXVII ordinatur. Hic papa fuit hæreticus, qui sub Constantio imperatore propter fidem in exilium ductus est, cui in papatu successit Felix, Papa XXXVIII. Hic Felix papa capite truncatus est, cùm devinceret, eundem Constantium imperatorem esse hæreticum Arrianum. Iste Felix papa sedit an. unum, mens. 3. Hujus festum agitur 4 cal. Augusti. Quo decollato, Liberius exilii tædio victus, hæresi Arrianæ subscripsit, & Romam quasi victor intravit. Iste Liberius papa sedit an. 6. mens. 2. Nec legitur conversus fuisse ad fidem & pœnitentiam. Cui successit Leo papa, hæreticus Arrianus, sed non est in catalogo Romanorum pontificum. Huic Leoni papæ restitit Hilarius, Pictaviensis episcopus, vir eruditissimus & acutissimus in suo concilio. Illuc enim venit Hilarius non vocatus. Unde Leo papa indignatus plurimùm jussit, ne Hilario locus daretur sedendi in concilio Arrianorum: sed ipse resedit in terra dicens, *Domini est terra, & plenitudo ejus*. Et mox ibidem elevatus est colliculus jussu divino, in quo bellator Christi altiùs sedit omnibus. Unde Leo papa indignatus iterum dixit Hilario, *ego ero tibi Leo*, & ipse respondit, *sed non Leo de tribu Juda*. His & his similibus dictis, Leo papa necessitate compulsus ivit ad secessum, & ibidem statim animam exhalavit. Præsidio hujus Constantii imperatoris hæretici, fulta impietas Arriana, exiliis, carceribus, & variis afflictionum malis, 717
primò Anastasium episcopum Alexandrinum, qui fugiens venit in Treverim, ubi ipse tunc composuit symbolum, scilicet *quicunque vult;* & Eusebium Cæsariensem episcopum; & multos alios persequuta est Christianos. Hilarius, Pictaviensis episcopus, tunc etiam cum aliis episcopis in exilium missus est. Anno Domini beatus Antonius abbas migravit ad Christum anno ætatis suæ CV. Tunc temporis Ægyptus & Thebaida eremitis & presbyteris plena fuit.

Anno Domini CCCLXV, Julianus imperium adeptus regnavit an. 2, mens. 8. Hic à fide & ordine apostatavit, idolatra effectus. Sub hoc Juliano sanctus Martinus nondum baptizatus, militavit apud civitatem Vangionum, id est Wormatiam. Hic, orante & jejunante S. Blasio Cæsariensi episcopo, cum populo suo ad Persicum bellum pergens, destructionem civitatis comminatus, sed jussu sanctæ Dei genitricis Mariæ, per Mercurium martyrem, in eadem civitate Cæsariensi occisus est: qui Julianus apostata & idolatra, dum moreretur, manum suam proprio sanguine implevit, & in aërem sparsit dicens, *vicisti Galilæe, vicisti.*

Anno Domini CCCLXVI, Jovinianus imperium adeptus, regnavit mens. 8. Hic insignis corpore, lætus ingenio, studiosus in literis, fortis in viribus. Qui cùm violenter à militibus ad imperium eligeretur, & traheretur; exclamavit, se nolle paganis hominibus imperare, quippe cùm ipse Christianus esset. Cumque omnium vox communiter clamavit, se quoque Christianos esse, suscepit imperium. Iste Jovinianus suffocatus est.

Anno Domini CCCLXVIII, Damasus papa, à beato Petro XXXIX, ordinatur. Sedit an. 18, mens. 4. Hic fuit Hispanus. Hoc tempore Hieronymus presbyter claruit. Ipse Hieronymus lectionarium & evangeliarium, sicut hodie habet ecclesia, collegit, sicut Damasus papa legi censuit. Idem Hieronymus nocturnale officium, vel reliquas horas sicut hodie canit ecclesia, composuit. Sed Damasus papa die ac nocte Psalmos eosdem in ecclesia cantari instituit. Damasus papa etiam *Gloria patri* cantari constituit, sicut Nicena synodus composuit. Hic Damasus papa basilicam in catatumbis, ubi corpora Sanctorum sepulta erant: quæ modò est, ubi quiescit sanctus Sebastianus.

Tempore Damasi papæ, anno Domini CCCLXXVI, Valentinianus imperium adeptus, regnavit annis 11, & in apoplexia suffocatus est. Tunc temporis claruit beatus Ambrosius, Mediolanensis episcopus, Severinus Coloniensis episcopus, Augustinus Hipponensis episcopus, Martinus Turonensis episcopus.

Anno Domini CCCLXXXIV, Constantinopolitanum concilium CL episcoporum congregatur adversus Macedonium, qui & ibi condemnatur, quia negat Spiri-

Spiritum sanctum esse Deum. In hoc concilio compositum est *Credo in unum*, scilicet symbolum, quod cantatur in Missa, & traditum est ecclesiæ; sicut Damasus papa hoc contra eundem Macedonium hæreticum DXV secunda synodus symbolum, scilicet *Credo in unum*, apposito scilicet *filio*, quod in Missa constituit cantari. Iste Valentinianus, à Juliano apostata, ob fidem Christi, militia fuerat privatus, quia persequebatur Christianos ipse Julianus. Valentinianus imperator regnavit annis 4.

Gratianus imperator regnavit an. 8, & occisus est. Isti duo nihil memoriale habent.

Theodosius imperium adeptus, regnavit an. 11, cùm tamen antè cum Gratiano & Valentiniano regnasset ann. 6. Hic Theodosius, Christianissimus imperator, convocavit concilium Constantinopolim contra hæreticos, pro divino officio, generaliter pro tota ecclesia ordinando. Hic Valentinianus imperator suspensus est, sed Theodosius Mediolani bene obiit. Hunc Theodosium imperatorem beatus Ambrosius Mediolano excommunicavit, quia multos in Thessalonica fecit occidi in furia, & absque judicio. Ad quam excommunicationem imperator patienter pœnituit cum lachrymis, & pro excommunicato se tenuit humiliter, per menses 8 & amplius, quousque Ambrosius excommunicationis sententiam relaxavit: injungens ipsi loca pœnitentiæ, ut nullum de cætero faceret occidi, nisi præhabita deliberatione per triginta dies ad minus, 11.q. 3. *cùm apud Thessalonicam.*

Anno Domini CCCLXXXVI, Siricius papa XL ordinatur. Sedit an. 15. mensib. 11, & fuit tempore Theodosii imperatoris, & in castello Emmaus, tempore Theodosii imperatoris, natus est puer perfectus inferius, sed ab umbilico & sursum divisus; ita ut haberentur duo capita, & duo pectora, & omnes sensus quinque; alter edebat vel dormiebat, quandoque se percutiebant. Vixerunt autem 2
718 annis, & uno mortuo, alter supervixit 4 diebus. Hic Siricius papa constituit, ut nullus presbyter agat solennem pœnitentiam. Beatus Hieronymus scripsit tunc librum illustrium virorum; & S. Augustinus baptizatus est à S. Ambrosio.

Anastasius papa XLI ordinatur. Sedit an. 3, mensibus 10. Hic constituit, ut quilibet clericus non fieret sacerdos, nisi de licentia sui episcopi. S. Ambrosius hymnos composuit feriales. *Te Deum laudamus* composuit cum S. Augustino, & aliqua Gradualia, & *Alleluja.*

Anno Domini CCCCII, Ambrosius plures composuit collectas.

Anno Domini CCCCV, Innocentius papa XLII ordinatur. Sedit annis 15, mensibus 2. Sub quo Roma capitur ab Alarico rege Gothorum. Hujus Innocentii papæ festum agitur V calend. Augusti. Hic constituit, ut quis carens aliquo membro, clericus non fieret, constituit etiam dici, *pax Domini sit semper vobiscum*, & pacem dari constituit.

Sanctus Innocentius papa commisit sanctæ Agnetis ecclesiam gubernandam Leopardo presbytero, & ut factum, dedit ei annulum aureum, quem idem clericus senio fessus reddidit S. Agneti, cum offertorio. Extendens autem digitum suscepit annulum, & eum adhuc tenet imago ejus. Tempore hujus papæ, B. Alexius Romæ migravit ad Christum; & B. Martinus, episcopus Turonensis, migravit ad Christum, anno Domini CCCCXII, sed vitæ suæ anno LXXXI; & B. Ambrosius, episcopus Mediolanensis, migravit ad Christum an. Domini CCCCXIII; & B. Joannes Chrysostomus migravit in exilio; & beata Paula, mater Eustachiæ virginis, migravit ad Christum in Bethleem; & sanctorum corpora Stephani, Nicodemi & Gamalielis & Abibon revelata sunt à Deo in Hierusalem Luciano sacerdoti. Tunc corpus S. Stephani sedi Apostolicæ totum transmissum: quod dum per diversas ecclesias multis solennitatibus honorassent, intendebant eum ponere juxta S. Laurentium: cui Laurentius, videntibus qui aderant, cessit dans

dans ei locum per medium tumbæ: sicque positus ibi quiescit. Hic papa Innocentius præsens ibi gratias egit Deo cum clero & populo.

Illo tempore Anastasii & Innocentii papæ, Arcadius & Honorius imperatores regnaverunt pariter an. 11. Isti fuerunt filii Theodosii imperatoris. Hi devoti Christiani permanserunt. Post mortem hujus Arcadii, relicta sua Eudoxia venit ex devotione Hierosolymam, & inde cum magno gaudio reportavit catenas, quibus rex Herodes vinculaverat S. Petrum Apostolum. Tunc sanctus papa Innocentius, cum ipsa Augusta, delens ritum festi Augusti Cæsaris in calendis Augusti, constituit festum celebrari ad Vincula S. Petri. Unde Diabolus indignatus, apparuit Judæis in specie Moysis, dicens se debere ducere eos per medium sicci maris, in terram promissionis: & qui sequebantur eum, in mari submersi sunt: & alii Judæi ad fidem conversi, baptizati sunt in civitate, quæ dicitur Epirum, & sic Diabolus decipiens deceptus est.

Anno Domini CCCCXX, Sosimus papa XLIII ordinatus, sedit annis 4, dies 11. Hic constituit cereum benedici in Sabbato sancto: & constituit, quòd diaconus lævam tegat, & quòd omnes stare debeant, quando legitur evangelium, & cum reverentia audire: & constituit, quòd Deo in missa aliquid offerat Christianus. Anastasius papa priùs constituerat, ut ad Evangelium nullus sedeat.

Anno Domini CCCCXXIV, Bonifacius papa XLIV ordinatur. Sedit annis 3, mensib. 8. Tunc beatus Hieronymus in Betlehem migravit ad Christum, anno vitæ suæ XCIX. Sed Hieronymus Romæ ad S. Mariam majorem sepultus est ante fanum, in quo Dominus jacuit in præsepio, cum quo ipse illuc translatus est.

Anno Domini CCCCXXVI, Celestinus papa XLV ordinatus sedit annis 12, mens. 7. Hic constituit Psalmum dici, *Judica me Deus, & discerne causam meam.* Et hoc Psalmo colligitur confessio generalis ante Missam, secundum statutum hujus papæ, quando Missa celebratur in memoriam mortis Christi. *Petrus lachrymis pænituit ante mortem Christi, Latro confessus fuit.* Et constituit Psalmos cantari ad introitum missæ. Honorius, post mortem Arcadii imperatoris, regnavit an. 15 cum Theodosio, filio fratris sui Arcadii. Tempore hujus Honorii imperatoris fuerunt Sosimus papa, Bonifacius papa, Celestinus papa successivè.

Anno Domini CCCCXXVII, Theodosius junior tenuit imperium. Iste Theodosius imperator fuit sapiens multùm, patientia & clementia universos præcellens; conditor etiam legum. Quem cùm quidam familiarium interrogaret, cur omnibus parceret, & cur nullum se lædentium morti subjugaret; respondit imperator, utinam mihi esset possibile etiam mortuos suscitare & ad vitam revocare. Hujus imperatoris tempore septem dormientes fuerunt suscitati. Sub isto imperatore fuit S. Servatius episcopus, & Attila rex Hunorum vastavit imperium. 719
Tunc coactus Theodosius imperator VI millia librarum ei pro censu præbuit, & mille librarum tributum ei Attilæ promisit. Theodosius junior solus regnavit annis 26, sicut in summa regnavit annis 41. Valentinianum etiam consortem regni fecit. Sub isto sedit Sixtus papa, & Leo papa.

Anno Domini CCCCXXXVII, Sixtus papa XLVI ordinatur. Sedit annis 8, mense uno. Hic constituit, ut nullus clericus in parochia altiùs præsumeret adjudicare. Sixtus papa fecit basilicam sanctæ Dei genitricis Mariæ ad præsepe Domini. Dedit signum juvenis, ubi basilica fundaretur. Nonas Augusti hoc festum celebratur juvenis usque adhuc Romæ solenniter. Hoc anno Augustinus migravit ad Christum, pontificatus sui an. XL, ætatis suæ anno 76. Hic primò lectionem in mensa & ordinem regularium instituit, & sepultus est Ticini, quæ est Papia civitas Italiæ. Sub isto Theodosio & Sixto papa, celebratur generale concilium Ephesinum, in quo Nestorius hæreticus condemnatur, cum suis fautoribus Pelagianis. Nestorius hæreticus dicit, beatam virginem Mariam non Dei, sed hominis tantùm fuisse matrem. Et dicit idem Nestorius, duas fuisse perso-

nas in Christo. Pelagiani hæretici liberum arbitrium divino anteponunt, dicentes, sufficere voluntatem ad implenda divina officia.

Anno Domini CCCCLVIII, Martianus imperator regnavit annis 7. Hic religiosus fuit, & gentibus multa beneficia præstans. Hujus tempore Wandali Romam ceperunt, & bonis eam omnibus spoliaverunt. Temporibus hujus imperatoris, sub Leone papa celebratur generale concilium Chalcedonense DC & XXX patrum, in quo damnatur error Eutychianus. Eutychiani dicti sunt, qui in Christo negant esse duas naturas, sed solam in Christo divinam naturam esse dicunt.

De XXV hæresibus reprobatis.

IGitur de IV conciliis generalibus, videlicet Niceno contra Arrium, Constantinopolitano contra Macedonium, Ephesino contra Nestorium, Chalcedonensi contra Eutychem habetur. Igitur diversæ hæreses diversis temporibus ortæ sunt. Nam sub Antonino Pio Montanus, Cataphrygarum auctor, oritur. I. Hi adventum sancti Spiritus non in Apostolos, sed in se traditum asserunt, & dicunt, quòd Spiritus S. per Prophetas loquutus est, eisdem prophetis nescientibus, tanquam si per fistulam loqueretur. II. Similiter sub tempore Antonini Aurelii Sabellius infelix oritur. Hi Sabelliani unam personam patris & filii & Spiritus S. asserunt. III. Et sub Gallieno & Joviniano imperatoribus Novatiana hæresis oritur. Hi nolunt apostatas ad veniam recipere, & rebaptizant baptizatos. IV. Item sub tempore Probi Manichæorum hæresis oritur, qui vocantur à quodam nomine Manes. Hic duas naturas & substantias in Deo introduxit, i. bonam & malam, & animas ex Deo, quasi ex quodam fonte, manare asserunt, & dicunt, omnes spiritus & animas à Deo factas, & corpora ab angelis. Testamentum vetus respuunt, novum ex parte recipiunt. V. Tempore Apostolorum Nicolaitæ, à Nicolao diacono, qui cum Stephano & cæteris constitutus est à Petro. Hic propter pulchritudinem relinquens uxorem, dixit, ut, qui vellet, ea uteretur, & versa est in stuprum talis consuetudo, ut invicem conjugia mutarentur. De istis in Apocalypsi, *quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.* VI. Tempore Salvatoris Sadducæi orti, qui hæretici negant resurrectionem. Hi inter cætera circumcisionem observant; mille annos post resurrectionem in voluptate carnis prædicant esse futuros. VII. Gnostici hæretici animam naturam Dei esse dicunt, bonum & malum Deum dicunt. VIII. Valentiniani hæretici, à quodam sectatore Platonis dicti, Christum nihil corporis assumpsisse dicunt de virgine, sed per eam tanquam per fistulam transiisse, asserunt. IX. Apelles hæreticus dixit, angelum gloriosum creatorem fuisse, & Christum non Deum in veritate fuisse, sed hominem in phantasia apparuisse, dicit. X. Marcionistæ hæretici, à Marcione philosopho dicti, duo principia asserunt. XI. Castorei, propter mundiciam sic dicti hæretici, de suis meritis gloriantes, negant pœnitentibus veniam peccatorum; viduas, si nupserint, tanquam adulteras damnant. XII. Ebionitæ hæretici & Fortuniani hæretici dicunt, Christum à Maria per Joseph nuptiali ortu fuisse conceptum. XIII. Helvidiani hæretici, ab Helvidio dicti, asserunt, post Christum natum, Mariam alios filios per Joseph peperisse. XIV. Donatistæ hæretici, à quodam Donato nuncupati, asserunt, minorem patre filium, & minorem filio Spiritum sanctum, & rebaptizant catholicos. XV. Præterea sub imperatore Zenone hæresis Acephalorum oritur. Acephali, id est sine capite, quia eorum author ignoratur. Hi substantiarum duarum proprietatem in Christo negant, & unam
720 naturam in ejus persona prædicant. XVI. Heraclitæ, ab Heraclio nuncupati hæretici, monachos non recipiunt, conjugia respuunt, parvulos habere regnum cœlorum non credunt. XVII. Similis sub filio Heraclii, Constantio, oritur hæresis Pyrrhi & Pauli. Hi Pauliani dicunt, non semper fuisse Christum, sed à Maria sumpsisse initium. XVIII. Aeriani, à quodam Aerio sic dicti. Hi offerre sacrificium

cium spernunt. XIX. Origeniani, à quodam Origene dicti. Hi hæretici dicunt, quòd non possit filius videre patrem, nec Spiritus sanctus filium, animasque dicunt in principio mundi peccasse, & pro diversitate peccatorum, è cœlis usque ad terram, diversa corpora quasi vincula meruisse, eaque causa mundum factum esse. XX. Apollinaristæ hæretici dicunt, corpus non animam assumpsisse. XXI. Circumcelliones dicti, eò quod agrestes sunt. Hi hæretici, amore martyrii, semetipsos perimunt, ut martyres nominentur. XXII. Arabici hæretici, qui in Arabia orti sunt, dicunt animam cum corpore mori. XXIII. Tertullianistæ hæretici, à Tertullio presbytero dicti. Hi prædicant, animas peccatorum hominum in dæmones vel in alia quæque converti, post mortem. XXIV. Patriciani, à quodam Patricio dicti. Hi hæretici dicunt, substantiam humanæ carnis à Diabolo conditam. XXV. Priscianistæ hæretici fatum & constellationes attendunt. Hi Gnosticorum & Manichæorum perversa dogmata sequuntur. Porrò de sectis hæreticorum, & eorum erroribus satis habet 24. q. 4. Alios similiter hæreticos, s. Catharos, & Patherinos, Pauperes de Lugduno, vel quocunque nomine censeantur, excommunicatos sciamus ipso jure, majore excommunicatione, & similiter illi, qui sacrosanctis Sacramentis altaris, & aliquibus aliis ecclesiasticis Sacramentis contradicunt. Et omnis hæreticus, sive clericus sit, sive laicus, vel papa aut imperator, vel quilibet inferior, deponi debet ab omni dignitate, & si clerici hæretici sunt, priùs ab ordinibus degradati ab episcopis, tradentur seculari curiæ puniendi.

Leo papa XLVII ordinatur. Sedit annis 11, mense 1. Hic constituit & decretum dedit, ut beata virgo Maria non solùm χριστοτόκος sed etiam Θεοτόκος credatur & appelletur. Hic etiam constituit, ut etiam picturis habeantur imagines Sanctorum, & quicunque ipsas imagines inhonestè tractaverint, à communione separentur. Sub isto Leone papa, ut prædixi, est celebratum concilium Chalcedonense contra Eutychetem. Leo papa constituit dici in Missa, *orate pro me peccatore*, & in fine Missæ dici constituit, *Deo gratias*. Hic Leo constituit, ut presbyter post Missam populum benedicat: & constituit jejunia quatuor temporum. Hic etiam quasdam precationes composuit, & in canone apposuit, *Sanctum sacrificium & immaculatam hostiam.*

Anno Domini CCCCLX, Leo imperium adeptus, cum filio suo Leone, regnavit annis 16. Hic Leo Pellita appellabatur. Tempore hujus imperatoris Hilarius papa XLVIII ordinatur. Sedit annis 8, mensibus 3. Hic constituit, ut nullus clericus investituras à Laico recipiat. Sub hoc papa Hilario cyclus 532 annorum à Dionysio monacho scriptus fuit.

Anno Domini CCCCLXV, tempore præfati Leonis pellitæ, Simplicius papa XLIX ordinatur. Sedit annis 15, mense 1. Hic constituit, ut nullus pontifex sibi successorem constituat, sicut & Clemens papa 1. Usque ad hunc Simplicium papam omnes papæ à beato Petro ordines celebrasse leguntur in Sabbato quatuor temporum, Decembri. Sub hoc papa fuit S. Mamertus, Viennensis archiepiscopus, qui propter cladem magnam & morsus bestiarum, scilicet ursorum & luporum, rogationes & litanias instituit, quas ecclesia Romana tunc approbavit, & fieri constituit.

Anno Domini CCCCLXXVI, Zeno imperator regnavit an. 15 in Oriente. Sub isto imperatore arripuit Odacer occidentale imperium. Hujus imperii anno 2. Felix papa à beato Petro L ordinatur. Sedit annis 8, mens. 6. Hic constituit, ab episcopis ecclesias dedicari & consecrari. Tempore hujus papæ, an. Domini CCCCLXXXIV, S. Remigius episcopus Clodovæum, regem Franciæ, filium Hilderici regis, misso sibi oleo de cœlo in ampulla, baptizavit & unxit in regem. Usque adhuc reges Franciæ in Remis de ipso oleo inunguntur.

Anno Domini CCCCLXXXV, Gelasius papa LI ordinatur: sedit an. 4, mensib. 8. Hic (ut dicitur) fecit novem præfationes in missa secundum festa, & colle-

ctas plures, & hymnos quosdam & tractus. Hic etiam constituit, ut in 4 temporibus & in Sabbato sancto ordines celebrentur, & quòd servi presbyteri non ordinentur. Et constituit, ut clerici ordinandi de vita, & ætate, & de progenie, & scientia, jussu episcopi examinentur, & intitulentur digni. Hujus papæ Gelasii tempore, inventa est ecclesia B. Michaelis archangeli, in monte Gargano.
721 Iste papa fuit tempore Zenonis imperatoris. Hic etiam constituit, ut diaconus debeat dare corpus Domini infirmis in absentia episcopi, & presbyteri, & non alio tempore. Gelasius papa Canonem missæ composuit. Sed beatus Gregorius papa dicit in registro, quòd canonem quidam scholasticus composuit: quem canonem dici in missa, forsan iste papa Gelasius constituit; vel fortasse iste scholasticus, qui canonem composuit, factus est papa, & appellatus est Gelasius papa. Collectas, quas beatus Ambrosius composuit, iste Gelasius papa auxit, & in missa dici constituit. Idem etiam papa constituit, ut sumpto corpore Domini, de calice & sanguine Domini etiam sumere debeant, qui communicant. Hoc quidam observant. Constituit etiam Gelasius papa, ut presbyter post missam populum benedicat. Et S. Hieronymus hoc scribens, ait: Si presbyter Christum consecrat in altari, cùm in altare Dei Sacramenta benedicat, benedicere populum & debet, qui corpus Christi meruit consecrare. Sed Damasus papa prohibet presbyteris dare benedictionem post missam, præsente episcopo. Tempore Zosimi papæ & Theodosii imperatoris, Toletanum concilium, & beatus Augustinus statuerunt, quòd solis episcopis in missa ante communionem liceat populum benedicere; & præfatum concilium statuit, ut nullus presbyter negligat dicere post missam hymnum trium puerorum. Igitur beatus Martialis episcopus, apostolorum discipulus, ex magisterio apostolorum, tradidit benedictionem episcopalem. Hanc S. Ambrosius, Mediolanensis episcopus, cum orationibus appositis, dicere usquequaque maluit. Apostolicus autem tantùm hanc benedictionem dicit, quæ finita missa dicitur. Et papa post missam & horas dat frequenter hanc: *Benedicat & custodiat nos omnipotens Deus pater, & filius, & Spiritus sanctus, Amen:* quia Gelasius papa canonem dici instituit, & (ut fertur) composuit. Sciendum est, quòd canon interpretatur regula. Nam per eam regulariter Sacramentorum fit confectio. Hic & actio dicitur, quia causa populi cum Deo in ea agitur. Hic canon ob tres causas sub silentio dicitur: prima, quia cum Deo loquimur, ad quem ex corde clamamus, & imo verba dicimus, ut sciamus, quem intendere debeamus: secunda, ne populus tam prolixa declamatione attædiatus abscedat, vel sacerdos tam longo clamore deficiat voce: tertia est, ne tam sancta verba tanti mysterii vilescant, dum ea vulgus per quotidianum sciens, in locis inconvenientibus dicat. Unde fertur, dum ipse canon primitus publicè recitaretur, ab omnibus per usum sciretur; & cùm eum pastores super panem & vinum dicerent, quòd repentè ante se carnem & sanguinem invenirent, atque inde divinitus percussi interirent. Unde sub Vigilio papa (ut videtur) & Justiniano imperatore, Constantinopolitanum quintum Concilium sub anathemate præcipiendo statuit, ut nullus dicat canonem, nisi in libro, & vestibus sacris, & super altare, & super sacrificia. Sciendum etiam est, quòd in hoc canone missæ nulli aliquid dicere licebit vel addere, nisi quod ab Apostolis compositum fuit: sed antè & pòst, ut dicit sanctus Gregorius in registro, canonem ad devotionem, ad ea nomina, quæ ibi posita sunt, possent apponere. Hujus Gelasii tempore, anno Domini CCCCLXXXVII, Hunnericus, rex Wandalorum, CCCXXXIV episcopos catholicos & eo amplius exiliavit, & quibusdam linguas amputavit, qui tamen postea bene prædicabant verbum Dei, ut dicit Gregorius in dialogo, quorum unus, propter fornicationem, dono illo privatus est.

Anno Domini CCCCXC, Anastasius papa LII ordinatus, sedit anno uno, mensibus 10. Hic constituit, ut nullus clericus prætermittat divinum officium, sola missa excepta. Post hunc Symmachus papa LIII ordinatur. Sedit annis 9.

Hic constituit, ut omni die dominico, & in natalitiis martyrum, hymnus *Gloria in excelsis* cantetur, etiam in aliis festis. Hic etiam constituit, ut nullus in uxorem, quam levavit de sacro fonte, accipiat; si fecerit, matrimonium dirimatur: & constituit, ut papa à duobus paribus Cardinalium eligatur, & sit ipso facto excommunicatus, qui aliter, id est, à minori numero, electus gerit se pro papa: & constituit, ut in episcopum non eligatur, nisi qui sit XXX annorum: & constituit, quòd appellationi religiosorum non sit deferendum: & constituit, quòd nullus per violentiam ad episcopalem honorem adscendat.

Anno Domini D. Anastasius imperium adeptus est. Regnavit annis XXVI. His temporibus magna discordia Romæ facta est in electione papæ, quibusdam eligentibus Symmachum, quibusdam Laurentium: de quo etiam Gregorius in dialogo scribit. Nam Paschasius, diaconus cardinalis, qui consensit Laurentio, 722
purgatorii locum habuit post mortem in caloribus lavacleri. (a) Igitur in illa discordia multa homicidia tam Romanorum civium quam clericorum sacerdotum facta sunt. Sed Symmachus prævaluit. His dum Arrianus hæreticus quidam, Olympus nomine, in balneo lavaretur, & de fide sanctæ Trinitatis blasphema verba loqueretur, subitò igneus gladius de cœlo veniens percussit ipsum & interfecit. Post Symmachum Hormisda papa LIV ordinatus, sedit annis 9. Hic constituit, ut si quis celebraverit missam, nisi fuerit presbyter rite prius ordinatus, quòd sit perpetuo à sacris ordinibus depositus ipso facto.

Joannes papa LV ordinatur. Sedit annis 2, mensibus 9.

Felix papa LVI ordinatur. Sedit annis 4, mensibus 9. Hic Felix papa constituit, ut anniversarius ecclesiarum & episcoporum solemniter celebretur singulis annis. Hi sub Anastasio imperatore sederunt.

Anno Domini DXIX, Justinus imperium adeptus, scilicet Justinus major, & regnavit annis 7. Hic fuit vir catholicus, multumque peritus. Hujus tempore Bonifacius papa LVII ordinatur. Sedit annis 2. Post hunc Joannes papa LVIII ordinatur. Sedit annis 2, mensibus 4. Ab isto papa Justinus major in imperatorem in unctus & consecratus fuit. Hunc sanctum Joannem papam, & Boëtium senatorem fame in carcere interfecit rex Theodericus, Veronensis. Iste rex Italiæ Theodericus, hæreticus, post mortem Joannis papæ subitò interiit, & turpiter mortuus est. Similiter sub hoc Justino imperatore, Agapetus papa LIX ordinatus, sedit annis 9, mensibus 10. Hic papa appellatur vas catholium, evangelii tuba, præco justitiæ. Hic constituit, ut nullus presbyter altare erectum sanctificet, nisi episcopus: & constituit, quòd nullus presbyter dedicationem ecclesiæ fingat: quod si quis fecerit, degradetur: & constituit, quòd nulla ecclesia dedicaretur, in qua paganus esset sepultus, & quòd ibi Missa non celebretur.

Anno Domini DXXVII, Justinianus imperium adeptus, regnavit annis 38. Hic ad regendum & reparandum reipublicæ statum animum intendit, & de adversariis imperii, & de Persis, & de Gothis viriliter triumphavit. Iste Justinianus imperator renovavit leges, faciens codicem. Iste promulgavit sententiam, ne pagani vel hæretici militarent, dans illis 3 menses ad inducias conversionis, ad fidem & ad baptismum.

Hujus tempore sub Agapeto papa, anno Domini DXXVII, cùm primùm tenderet de loco, ubi eremiticam vitam duxerat, qui sublatus (b) vocatur, beatus Benedictus, ex divina jussione, in montem Cassinum: tres corvi, quos ipse nutriebat, prope ipsum semper volando, secuti sunt eum. Cumque veniret beatissimus pater Benedictus ad quoddam bivium, duo angeli apparuerunt ei, ostendentes, per quam viam ire deberent. In loco autem ipso Cassini quidam Dei servus habitabat, cui vox de cœlo dixit: *His tu parce locis, alter amicus adest.* Et facto mona-

(a) *SIGEBERTUS GEMBLACENSIS ad a. 495.* habet *in Thermis*, *in purgatorio.*

(b) Potius *Sublacus.*

nasterio, ibi mansit sanctissimus abbas Benedictus, & in eodem loco doctrina & miraculis claruit.

Hic Justinianus imperator fuit à Cæsare Augusto LVI.

Sylverius papa LX ordinatur. Sedit anno uno, mensibus 10. Hic, quia patriarcham Constantinopolitanum, Anthemium hæreticum, excommunicavit, & dignitate privavit, in exilium portatus est. Ibi confessor Domini, in pace & sanctitate vitam finivit.

Vigilius papa LXI ordinatus, sedit annis 16, mensibus 6. Sub hoc papa (ut suprà dictum est) canon missæ, ut sub silentio, & super altare, & super sacrificium, & in præparamentis dicatur, in concilio Constantinopolitano institutum esse videtur.

Fabianus papa LXII ordinatur. Sedit anno uno, mensibus 5. Fabianus papa constituit, ut, qui emit vel vendit ecclesiam, vel præbendam, vel ecclesiastica Sacramenta, Simoniacus sit & irregularis.

Pelagius papa LXIII ordinatur. Sedit annis 11, mensibus 10. Hic constituit, in Missà dici novem præfationes: 1. de Nativitate, 2 de Epiphania, 3 de Quadragesima, 4 de sancta cruce, 5 de Pascha, 6 de Ascensione, 7 de sancto Spiritu, 8 de sancta Trinitate, 9 de Apostolis, *Te Domine suppliciter exorare.* Nam valde multæ erant præfationes, sicut apparet in antiquis libris. Hic etiam constituit, ut hæretici & schismatici per seculares potestates comprimantur.

Anno Domini DXLI, sub Pelagio papa & Justiniano imperatore, primò
723 sumpsit initium Ὑπαντὴ Domini, id est festum Purificationis: hoc & festum luminum dico. Lumina namque benedicta in processione portantur, quia Christum, verum lumen nostrum, tunc ascendentes in templum portabant, & quia pagani, in principio Februarii, civitatem Romam luminibus circumcirca perlustrabant. Et sicut Romani in principio mensis Augusti annuatim solemniter celebrant triumphos, & gloriam Octaviani; ita in eodem die constituit ecclesia, ut à Christiano populo festum beati Petri, principis apostolorum, celebraretur, scilicet ad Vincula, qui tamen in diebus azymorum ab Herode rege legitur incarceratus fuisse.

Eodem abbas Benedictus, tam nomine, quàm gratiarum munere, correptus febribus, sexto die ante obitum suum aperiri sibi sepulturam in oratorio jubet, & inter manus orantium & psallentium discipulorum, accepta communione sacra, stans in monte Cassino, ante altare migravit.

Joannes papa LXIV ordinatur. Sedit annis 12, mensibus 10. Et tempore Justiniani fuit. Quidam venit de regione Italorum, anno Domini DXLIII, habens canem rufum, sed cæcum: hic canis in foro, multorum divitum annulis aureis, argenteis, & ferreis in unum cumulum compositis, retulit unicuique annulum suum; & composita numismata diversa similiter reddidit unicuique. Hic canis spiritum pythonicum habuit.

Anno Domini DLXVI, Justinus junior imperium adeptus, regnavit annis 11. Sub hoc Longobardi intrant Italiam. Iste Justinus comitem quendam, Tiberium nomine, Cæsarem fecit. Benedictus papa LXV ordinatus, sedit annis 4, mensibus 2.

Anno Domini DLXXVI, Tiberius Constantinus electus, suscepit imperium. Hic misericors & largissimus in eleemosynis, & devotus fuit. Hujus imperatoris tempore, Benedictus papa misit Gregorium diaconum, ad prædicandum Anglicis. Sed cùm voluntate Dei & Romanorum, Gregorius, arrepto itinere, apud Tiberim fluvium, in meridie pausaret, & ante se librum apertum haberet, venit locusta saliens, sedit super librum in sinu eius, & Gregorius advertens dixit: Locusta vocaris, hoc in loco sto, id est, in Angliam non proficiscar. Et statim nuncii papæ Benedicti insequentes Romam reduxerunt.

Anno Domini DLXXXI, Pelagius papa LXVI ordinatur. Sedit annum, menses

menses 2. Sub hoc papa fuit Romæ pestis inguinaria, in qua peste & ipse Pelagius papa mortuus fuit. Pelagius papa constituit, ut in omni missa defunctorum memoria agatur, ibi scilicet, *Memento etiam Domine.* Tiberius imperator infirmatus, cùm mortem sibi propinquam sentiret; Mauricium, generum suum, cum consilio ad imperium elegit, eique principatum dedit, dicens, *In mente habe, ut rectitudinem & justitiam semper ames*, & cùm hoc dixisset, de hac luce migravit: quem omnis populus multùm planxit pro bonitate sua. Fuit enim summæ bonitatis, ad eleemosynas promptus, in judiciis justus, in discretione cautissimus: nullum despiciebat, sed omnes suscipiebat, & quia dilexit omnes, omnibus dilectus fuit. Et iste Tiberius imperator regnavit annis 7. Huic in eleemosynis largissimo Deus manifestavit thesaurum copiosum, cruce signatum, sub pavimento. Non debet, inquit imperator, crux esse sub pedibus servorum, sed in frontibus imperatorum, jussitque levari de pavimento lapides tres cruce signatos, sub quibus thesaurus absconditus apparuit: quo dato pauperibus, etiam in ipsas pias causas, copiosus thesaurus Narsii eidem imperatori apparuit: per quendam senem virum, domino disponente, manifestatus est.

Anno Domini DLXXXIII, Mauricius imperium suscepit, & regnavit annis 21. Iste compulit Gregorium, electum in papam, suscipere præsulatum. Iste Mauricius decollatus est à Phoca, successore suo.

Anno Domini DLXXXVII, Gregorius papa LXVII ordinatur. Sedit an. 13, mens. 6. Iste Gregorius exposuit Job & Ezechielem, & fecit carmen pastorale, & dialogum, & homilias 40. Hic constituit appellationis remedium, & constituit, ut presbyter nulla ratione sit proditor confessionis, & constituit, ut marito excommunicato, uxor, & filii, servi, & ancillæ, & alii pro utilitate, sive pro adventicia necessitate, licitè communicare possunt. Hic ordinavit divinum officium, & cùm ordinavit officia, officiis ordinavit & facta: videlicet in Purificatione, processionem cum candelis; in capite Jejunii aspersionem cinerum; in Palmis processionem cum palmis; in cœna Domini, lotionem pedum & consecratio- 724
nem Sacramentorum; in parasceve, de morte Domini cum nuditate pedum, & crucis adoratione; in Pascha, cum officio de vero agno, esum veri agni. Constituit etiam, ut mulier post partum, quando voluerit, reconcilietur ecclesiæ. Hic Gregorius Augustino, Anglorum episcopo, scribit: *Quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige*, & hoc quasi fasciculum, collectam Anglorum consuetudinem, depone. Hic Augustinus electus in archiepiscopum, & ordinatus à sancto Gregorio, & missus ab eo, convertit Anglorum gentem ad fidem Christi. Hic Gregorius papa hunc prædicatorem primò in Angliam misit. Hic constituit litaniam majorem in die sancti Martini, propter pestem inguinariam. Hic ex prætore monachus floruit, & inde electus est in papam. Hujus Gregorii tempore tunica Domini inconsutilis apud Hierusalem reperitur, sed Romæ servatur. Sciendum itaque, quòd olim divinum officium agebatur, prout cuique bonum videbatur. Unde bonæ memoriæ Theodosius imperator concilium apud Constantinopolim congregavit, omnes hæreses condemnavit, & divinum officium postulavit à concilio ordinari: quod negotium tunc Damasus papa Hieronymo, in scripturis eruditissimo, injungere judicavit. Hieronymus itaque in Bethlehem, ubi Dominus nasci voluit, psalmos ad nocturnas & ad reliquas horas distribuit. Ad missæ verò officium lectiones & evangelia de veteri & novo testamento collegit, prout tempori & stationi congruere vidit. Hoc officium concilium collegit, & cum papa Damaso cantari constituit. Postea Gelasius papa, & iste Gregorius papa, orationes & cantus in epistolis, & evangeliis addiderunt congruentes, sicut hodie tenet ecclesia divinum officium. Gregorius iste à diversis conciliis & apostolicis collegit, & sic celebrari instituit, & cantari. Hic Gregorius papa introitum missarum composuit & collectas plures, & dici instituit. Ambrosius Mediolanensis Graduale & Alleluja composuit. Sed hic Gregorius dici in missa instituit

tuit Offertorium. Hoc Gregorius composuit, & in missa dici instituit. Hic etiam de martyribus & confessoribus officia instituit. Et de defunctis & de Dei genitrice quis dubitat? Sed cursum, id est horas beatæ virginis Mariæ, religiosorum devotio collegit, & ob venerationem ejus dicere consuevit. Hic Gregorius ecclesiastica ordinavit officia, ut in missa oratio lectioni & evangelio concordet. Hic Gregorius signa crucis, videlicet unam, vel tres, vel quinque, super oblationem fieri in canone, & quòd calix in dextera ponatur, & quòd incensum præcedat evangelium, & ut sacrificium incensetur, & quòd lumen ardeat in missa. Hic addidit in canone, *Diesque nostros in terra* usque ad *per Christum Dominum nostrum,* sicut dicit Gregorius in Registro suo. Apostoli Dominicam orationem ad consecrationem corporis Domini direxerunt. Ita ipse Gregorius *pater noster* dici in missa constituit, & capitulum, quod præcedit, scilicet *Oremus præceptis salutaribus*, & orationem, quæ sequitur, *Libera nos.* Ita dicit Gregorius in Registro: *Inconveniens est, ut oratio, quam scholasticus composuit super oblationem, dicatur, & illa prætermittatur, quam Apostoli ex institutione divina eorundem sacramentorum usitasse creduntur.* Iste Gregorius etiam ordinare curavit, ut tot officia habeamus, quot Dominicæ possunt evenire. Et constituit, post festum Petri festum Pauli celebrari, quamvis uno die passi sint. Hic Gregorius tale constitutum promulgavit, dicens: *In die Resurrectionis Domini, usque in sabbatum in albis, & in die Pentecostes usque in sabbatum ejusdem hebdomadæ, tres psalmos ad nocturnum cantum cantamus, & tres lectiones legimus omnibus aliis diebus per totum annum; si festivitas est, 9 lectiones & 9 psalmos cantamus; aliis autem diebus, psalmos & tres lectiones recitamus; in dominicis diebus 18 psalmos & 9 lectiones dicimus.* Hic etiam Gregorius Quadragesimæ officium à capite jejunii incepit. Sic iste Gregorius papa penè omnia ecclesiastica officia ordinavit: sed officium & historiam de sancta Trinitate Stephanus Leodicensis composuit. Magister quoque Caroli, Albinus nomine, ex rogatu sancti Bonifacii archiepiscopi, missam de sancta Trinitate composuit. Hoc officium tamen usque adhuc curia non recepit. Hic Gregorius constituit, ut summus pontifex, pro rubeis inferioribus indumentis, alba ampla cingulo præcincta, concinnè utatur. Sed postea Celestinus papa, propter illam albam amplam & longam, mutavit in albam strictam non cinctam, quo modo utitur papa. Constituit etiam, ut ordo Subdiaconatus sit sacer, & ut sint casti.
725 Hic Gregorius etiam communem * & dici instituit. Sciscitante solitario quodam à Domino, cui similis fieret in præmio, respondit dicens, *Servo meo Gregorio.* Qui valde indignatus dixit Domino: *Cùm Gregorius papa in gloria & divitiis hujus mundi abundet, ego in afflictionibus positus, fame & siti, frigore & nuditate & solitudine cruciatus, non habebo majus præmium, quàm papa Gregorius in deliciis?* Cui Dominus ait: *Tu cum catto uno majorem lætitiam habes, quàm servus meus Gregorius papa, omni gloria & divitiis.*

Anno Domini DCIV, Phocas imperium adeptus, regnavit an. 8. Hic Romanam ecclesiam præposuit Constantinopoli. Hic Pantheon dedit ecclesiæ. Tempore hujus imperatoris Anglici fidem acceperunt ab Augustino archiepiscopo & monachis, quos illuc miserat Gregorius. Iste Phocas imperator prædecessorem suum Mauricium occidit. Iste Mauricius imperator Christianus commendavit mortem suam Deo, dicens: *Ego libentius punior in præsenti seculo quàm futuro.* Et Deo permittente, decollatus est à Phoca, successore suo.

Anno Domini DCVI, Fabianus papa LXIX ordinatur. Sedit anno uno, mensibus 5. Post hunc Bonifacius papa LXX ordinatur. Sedit annis 9. Hic constituit, fures ecclesiarum anathematizandos esse. Et constituit, ut nullus violenter trahatur de ecclesia. Post hunc Bonifacium papam, anno Domini DCXVIII, alius Bonifacius papa ordinatur LXXI. Sedit annis 6, mensibus 10. Hujus rogatu, Phocas imperator dedit Pantheon, id est templum omnium idolorum, ecclesiæ. Hoc templum papa quartus à beato Gregorio papa, eliminata

nata omni ſpurcitia idolorum, ſolemniter in capite calendarum Novembrium dedicavit in honóre beatæ virginis Mariæ, & omnium martyrum. Romæ DC Judæi converſi ad fidem Chriſti, baptizati ſunt. Obligaverunt enim ſe, ſub obtentu omnium rerum ſuarum ad hoc, ita duntaxat, ſi Chriſtus illuminaret cæcum quendam, literaliter frequentius diſputantem cum ipſis Judæis de Chriſto: cui Chriſtus glorioſè lumen oculorum, præſente hoc Bonifacio papa, dedit, feſto Luminum, ad ſanctam Mariam rotundam, id eſt Pantheon. Qui cæcus, ut viſum recepit, mox illi DC Judæi & amplius baptizati ſunt, & ipſe illuminatus, publicè coram omnibus ſtatim cantavit hoc reſponſorium, *Ante nunquam auditum, Gaude Maria virgo, cunctas hæreſes ſola interemiſti.* Et tunc idem papa hoc ipſum in eccleſia cantari inſtituit, *Super omnia ſit Deo laus, Amen.*

Anno Domini DCXXII, Heraclius regnare cœpit, & regnavit annis 27, à Cæſare Auguſto LXI. Iſte Heraclius imperator, XII imperii ſui anno, cum multa militia per ſex annos regnum Perſarum vaſtavit, occiſo rege Coſdroe Perſidis, & occiſo filio ejus, ſingulari certamine, in lapideo ponte Danubii, vivificæ crucis lignum in Hieruſalem reduxit, quod Coſdroes, ſpoliato templo, cum multis theſauris aſportaverat. Hic Heraclius, quando intrare voluit Hieruſalem, portans crucem Domini, cum triumpho victoriæ, & cum magnifica gloria, angelus Domini concluſit ante eum portam civitatis, dicens ei, *Rex cælorum humilis hic intravit.* Qui erubeſcens, depoſitis inſignibus imperialibus, & relicta pompa, venit nudatis pedibus, humiliter incedens (angelus namque, patefacta porta, intromiſit eum) cum omnibus exercitibus ſuis: ſicque Heraclius reportavit crucem Domini cum magna veneratione in templum. Poſtea idem Heraclius imperator, à Sergio, Patriarcha Conſtantinopoli, & ab aliis hæreticis circumventus, in hæreſim Eutychianam lapſus eſt: quæ hæreſis negat in Chriſto eſſe duas naturas, ſed ſolam divinam naturam in Chriſto eſſe dicit, non humanam.

Deusdedit papa LXXII ordinatur. Sedit annis 3, menſe uno. Hic conſtituit, ut Simoniacus non celebret miſſam. Conſtituit etiam, ut ſervi & criminoſi, & etiam meretrices poſſint accuſare Simoniacos.

Bonifacius papa LXXIII ordinatur. Sedit annis 5.

Anno Domini DCXXX, Honorius papa LXXIV ordinatur. Sedit annis 12, menſibus 11. Tempore hujus papæ Iſidorus, epiſcopus Hiſpalenſis, & doctor, claruit. Et Heraclius imperator, victo Coſdroe rege Perſarum, crucem Domini in Hieruſalem reduxit. Sub hoc papa Honorio inſtitutum eſt feſtum Exaltationis ſanctæ crucis. Hic Honorius papa primus fecit Romæ eccleſiam ſancti Adriani martyris, in qua 11 corpora ſunt, ſcilicet ſancti Adriani, cum puerorum
Nerei, & Achillei, & Pancratii, Marii & Marthæ, Audifari & Abacuc. Severinus 726
papa LXXV ordinatur. Sedit an. 12.

Anno Domini DCXXXIX, Conſtantinus, filius Heraclii, imperium adeptus, regnavit menſ. 6. Hic veneno occiſus à germano ſuo, Heracleona. Iſte Heracleonas, occiſo fratre ſuo, arripuit imperium, & regnavit cum matre ſua, Martina, annis duobus.

Joannes papa LXXVI ordinatur. Sedit anno uno, menſibus 8. Hic Joannes, de theſauris eccleſiæ, multos captivos redemit. Hic etiam omnes fautores hæreticorum excommunicavit.

Theodorus papa LXXVII ordinatur. Sedit annis 6, menſibus 10. Ab hoc papa Pyrrhus, regiæ urbis epiſcopus, propter hæreſim damnatur. Paulus etiam, ſucceſſor ejus, propter eandem veſanam doctrinam, damnatus eſt.

Anno Domini DCXLII, Conſtans, filius Conſtantini, nepos Heraclii, imperium adeptus, regnavit annis 28.

Anno Domini DCXLIX, Martinus papa LXXVIII ordinatur. Sedit annis 7, menſibus 2. Hic multos hæreticos condemnavit. Hic conſtituit, ut in ſexta feria, propter paſſionem Domini, jejunent fideles, & ut celebrent feſtivè diem do-

minicum, propter resurrectionem Domini. Constituit etiam, ut, quicunque procuravit virilia amputari, missam non celebret. Constituit etiam, ut quicunque dicto vel facto, aut præcepto, sive consilio homicidii reus est, irregularis sit, & à sacro ordine dejectus. Ab hoc imperatore Constante hæretico, beatus Martinus papa in exilium missus est. Hujus etiam tempore, Eugenius papa LXXIX ordinatur. Sedit annis 2, mensibus 9. Iste papa constituit, sicut & Stephanus papa, & beatus Gregorius papa, & Leo, & sexta synodus, ut nullus presbyter & diaconus, vel subdiaconus, uxorem habeat aut concubinam.

Anno Domini DCLXXII, Constantinus, filius Constantis, imperium adeptus, regnavit annis 17. Adeodatus papa LXXX, sedit annis 3, mens. 2. Hic constituit, ut Simoniacus non celebret missam, nisi per dispensationem papæ.

Vitalianus papa LXXXI ordinatus, sedit annis 14, mensibus 6. Iste papa aliqua de cantu officii divini constituit, anno Domini DCLXX. Iste papa Adeodatus leprosum mundavit, osculando eum. Isti successit *(a)* Dominus papa LXXXI. Sedit anno uno, mensibus 5. Hic fecit paradisum Romæ, ante ecclesiam sancti Petri. Post hunc, Agathon papa LXXXII ordinatur. Sedit annis 11. Hic Agathon papa constituit, ut distinctus sit habitus virorum & fœminarum, in vestibus & crinibus. Sub hoc papa, Constantinus imperator sextam synodum in Constantinopolim congregavit. Hujus imperatoris rogatu, Agathon papa misit legatos suos ad concilium præfatum, in regiam urbem, ubi præfuerat olim episcopus, præsidente Gregorio, patriarcha regiæ urbis, & Macario, *patriarcha* Antiocheno, cum legatis sedis apostolicæ. Ibi convicti & condemnati sunt omnes hæretici, quos etiam sanctus Martinus papa, convocato concilio, condemnavit. Nam Eutychiani ibidem sunt specialiter condemnati. Leo papa LXXXIII ordinatur. Sedit mensib. 10. Hujus festum est in vigilia apostolorum Petri & Pauli. Hic fecit sermones. Hic constituit, ut archiepiscopus pro pallio nihil dare teneatur.

Benedictus papa LXXXIV ordinatur. Sedit annis 11. Hic papa S. Kilianum fecit episcopum; anno Domini DCLXXXVII, & duxit eum in Germaniam, ut ecclesiam plantaret, & gentiles converteret ad Christum.

Anno Domini DCLXXXVII, Justinianus, filius Constantini imperatoris, imperium adeptus, regnavit annis 10. Iste pro malitia sua odiosus omnibus, naso truncatus, interfectus est. Hujus temporibus, Sergius papa LXXXV ordinatur. Sedit annis 13, mensibus 2. Hic Agnus Dei composuit, & ad missam dici instituit. Hic papa, in sacrario Petri apostoli, capsam argenteam, domino revelante, reperit, diversis gemmis ornatam, in qua invenit magnam portionem Dominicæ crucis, quæ in basilica sancti Salvatoris mundi reposita, annuatim reverenter ostenditur. Leo imperium adeptus, regnavit annis 3. Iste *nihil* habet historiæ.

Anno Domini DCC, Tiberius imperium adeptus, regnavit annis septem. Hujus temporibus, sanctus Lambertus Turgensis, vel Trajectensis episcopus, à Nytone *(b)* tyranno apud Leodiam passus est.

Anno Domini DCCI, Joannes papa LXXXVIII ordinatur. Sedit annis 3,
mensibus 2. Sub hoc papa Dagobertus, rex Francorum, fundavit monasterium
727 sancti Petri in Erffordia, nam ipse mons antea Merwigisburg vocabatur; sed ipse
rex montem S. Petri appellavit. Tunc temporis sanctus Oswaldus rex apud Angliam vixit mens. 10.

Joannes papa LXXXIX ordinatur. Sedit anno uno.

Geon papa XC ordinatus sedit.

Joannes papa XCI sedit annis 2, mensibus 7.

Isremus

(a) Al. Donus.

(b) Potius Dodone. Vitam Lamberti & Martyrium scripsit auctor quidam Anonymus, ast coævus, apud *CANISIUM Lect. Ant. Tom. II. p. 171.*

Isremus papa XCII ordinatus, sedit dies 20.

Constantinus papa XCIII ordinatur. Sedit annis 7.

Anno Domini DCCVII, Justinianus imperium adeptus, regnavit annis 6. Iste à regno ejectus, iterum restituitur.

Anno Domini DCCXIV, Anastasius imperium adeptus, regnavit annis 3. Hic, deposita corona regni, clericus factus est. Huius temporibus Gregorius papa XCIV ordinatur, sedit annis 15. Tunc temporis, sub hoc Gregorio papa, beatus Ægidius abbas claruit. Hic constituit, ut in Quadragesima, in quinta feria, jejunium fieret & missæ, quæ antè non fiebat.

Anno Domini DCCXVII, Gregorius papa XCV ordinatur, sedit annis decem. Hic Gregorius papa sanctum Bonifacium ordinavit in archiepiscopum Moguntinum, & ei pallium dedit. Nam Moguntina ecclesia antea fuit sub archiepiscopatu Wormatiensi, (a) & erant 16 suffraganei Wormatiensis archiepiscopatus. Hic Gregorius papa festivitatem omnium sanctorum instituit, quam prius papa Bonifacius, dedicato templo Pantheon, in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ & omnium martyrum, servandam instituit. Unde ille sermo, quem legimus sancti Maximi episcopi, vel legimus in ecclesiastica historia, congruit festo omnium sanctorum.

Theodosius violenter coactus suscepit imperium, & regnavit anno uno. Hic Anastasium imperatorem magno prælio vicit, & eum clericum fieri coëgit, & postea fecit se presbyterum ordinari. Similiter ipse Theodosius, postquam uno anno regnavit, factus est clericus, & residuum vitæ suæ in pace transegit.

Anno Domini DCCXXVIII, Leo imperium adeptus, regnavit annis 25. Hic in Christianos, & ecclesiam Dei, atque in religionem sanctam impius, & crudelis in imagines Domini Salvatoris, & sanctæ Mariæ, & aliorum sanctorum, in medio civitatis Constantinopolis, incendio tradidit, & multos Christianorum, qui non consenserunt huic impietati, decollari jussit. Unde hic papa Gregorius anathematizavit eum, & Romam, cum tota Italia, ab ejus imperio recedere fecit. Et idem Gregorius instituit, ut, si quis sacrarum imaginum destructor exstiterit, excommunicatus sit, vel si imaginibus Christi, vel sanctorum blasphemiam intulerit.

Anno Domini DCCXX, venerabilis Beda claruit. Nota hìc, quare sit ipse nominatus Venerabilis presbyter. Hic, cùm multo tempore studio sacræ scripturæ deditus fuisset, in provecta ætate caligaverunt oculi ejus, & videre non poterat. Cui irrisores quidam illudentes, ei quadam vice dixerunt: Beda, ecce plebs congregata est, expectans verbum Dei: surge & prædica eis. Qui sitiens salutem animarum, ut solebat, ascendit, & prædicavit, putans ibi esse populum, cùm nullus esset, nisi illi subsannatores. Cumque sermonem concluderet, dicens, *Hoc nobis præstare dignetur Pater, & Filius, & Spiritus sanctus;* responderunt sancti Angeli in aëre, dicentes, *Amen.* Iste venerabilis Beda dicit de monumento Domini, quòd domus fuit rotunda, de subjacente rupe excisa, & tantæ altitudinis, quòd vix homo, manu extensa, culmen attingere possit, introitum habens ab Oriente, cui magnus lapis appositus erat pro ostio. In parte ejus aquilonari, locus dominici corporis de eadem petra factus est, 7 pedes habens longitudinis, tribus palmis altius tereti pavimento eminens, quasi sarcophagus fundamento superpositus. Item in ipso pariete loculus erat, sicut in muris domorum fit, ad utensilia reponenda. Locus ille non desuper, sed à latere meridiano fuit patulus, ubi corpus domini inferebatur, ut esset quasi sarcophagus super latus inclinatus, aperturam à latere habens, non desuper. Color monumenti ejusdem & loculi rubicundo & albo permixtus erat, sicut in marmore solet. Idem Beda scribit etiam exemplum de milite nolente confiteri; item aliud de milite captivo, qui liberatus fuit per missas. Et notandum est per idem exemplum,

(a) Vide supra *SIFFRIDUM PRESBYTERUM a. 727.*

plum, & per alia multa exempla, quod missæ prosunt corporibus & animabus. Sub præfato Gregorio papa, anno Domini 736, initium Hersveldense monasterium habuit. Tunc præclarus doctor Beda obiit in Anglia.

728 *De ortu Caroli Magni imperatoris.*

ANno Domini DCCXLII, Carolus Magnus natus est.

Anno Domini DCCXLIV, initium Fuldensis ecclesia habuit à sancto Bonifacio fundatore, sicut & Heresfeldensis ecclesia. Sanctus Burchardus à papa Gregorio III, rogatu sancti Bonifacii, ordinatur episcopus in Wortzeborg. Sanctus Bonifacius, cum Carlomanno rege, magnam synodum celebravit.

Anno Domini DCCXLVII, Sanctus Wigbertus confessor migravit ad Christum, & Carlomannus rex monachus factus est Romæ. Iste igitur papa plurimas misit epistolas sancto Bonifacio.

Zacharias papa XCIV ordinatur. Sedit annis 18. Hic natione Græcus, transtulit IV libros dialogorum beati Gregorii in linguam Græcam. Hic constituit, ut sacerdos ad celebranda missarum solemnia cum baculo non intraret, nec velato capite juxta altare staret. Hic Zacharias papa primò dedit eleemosynas generales omnibus egenis in atrio, quod usque adhuc in curia tenetur. Sub hoc papa Zacharia, anno Domini DCCL, Pipinus, pater Caroli, in regem inunctus est à sancto Bonifacio, jubente papa, & Hildericus Francorum factus est monachus. Sub hoc papa, à sancto Bonifacio archiepiscopo, in Bavaria episcopatuum facta est distributio, sed ex decreto Zachariæ papæ, & consensu Pipini regis, videlicet in Saltzburg, in Ratispona, in Eistaten & Frisingen.

Anno Domini DCCLII, Constantinus, filius Leonis imperatoris, imperium adeptus, regnavit annis 34. Hic perniciosissimus erat; ferus persecutor legum; non legitimè, sed tyrannicè usus est imperio; abscedens à Deo, & ejus sancta Dei genitrice, & omnibus sanctis insistens luxuriis, magicis maleficiis, & cruentis sacrificiis idolorum, & invocationibus dæmonum, ac omnibus vitiis, persecutionibus ecclesiarum, violationibus monasteriorum, monachorum peremptoribus, variisque malis supercrescens non minus, quàm Diocletianus imperator.

Hic papa Zacharias constituit, ut nulli in matrimonium jungantur, per quos patres eorum sint compatres effecti: hoc est, quòd nullus sororem suam spiritualem ducat in uxorem, quam suus pater vel mater levavit de baptismo.

Anno Domini DCCLVI, Stephanus papa XCV ordinatur. Sedit annis 15, mensibus 3. Paulus papa XCVI ordinatur. Sedit annis 5, mensibus 2.

Stephanus papa XCVII ordinatur. Sedit annis 3, mensibus 6.

Leo, filius Constantini, imperium adeptus, regnavit annis 5.

Anno Domini DCCLXXXI, Constantinus, filius Leonis, imperium adeptus, regnavit cum matre sua Irene, annis 17. Cùm opprimeretur ecclesia Romana à rege Hastulpho, & præfatus Stephanus papa non inveniret auxilium ab isto Constantino; transtulit ipse papa Romanus, Stephanus, natione Romanus, Romanum imperium in Teutonicos à Græcis, scilicet in personam magnifici regis Caroli, filii regis Pipini, extra de electione venerabilem, *(a)* Vide *(b)* id est apparatum. Nam ipsi Germani habent regnum Romanæ ecclesiæ.

Adrianus papa XCVIII ordinatur. Sedit annis 23, mensibus 10. Hic papa & jus patronatus, *(c)* sive dignitatem, contulit Carolo. Constantinus papa à Laicis ordinatur. Sedit anno uno. Anno Domini DCCC Leo papa, XCIX à Petro, ordinatur. Sedit annis 20, mensibus 6. Hic Leo papa Carolum, regem Francorum, filium Pipini regis, inunxit, & consecravit, & solenniter coronavit in Romanorum imperium.

Anno

(a) *Cap. 34. de electione & electi potestate.*
(b) Videtur aliquid omissum.
(c) Legendum potius *Patriciatus.*

Anno Domini DCCCI, usque huc Romanum imperium à temporibus Con-
ſtantini Magni, filii Helenæ, apud Conſtantinopolim manſit. Ex hoc jam, per
apoſtolicam autoritatem, in perſona Caroli tranſiit ad Germanos. Iſte Leo pa-
pa Romanorum imperatorem pronunciavit Carolum, & à cunćto populo ac-
clamatum eſt in hunc modum, *Carolo Magno, Romanorum Auguſto, & pacifico im-
peratori, à Deo coronato, vita & victoria.* Hic Leo papa claves confeſſionis ſancti
Petri, & vexilla Romanæ urbis cum aliis muneribus Carolo miſit. Iſte papa con-
ſtituit litanias 3 diebus ante Aſcenſionem Domini, ſicut Mamertus, & ipſe papa
fecit porticum ſancti Petri. Iſte Leo papa excæcatus eſt, & lingua ejus amputa-
ta, nudus ac ſemivivus in platea Romæ relictus eſt: ſed mirabiliter Domino diſ-
ponente, claros oculos & viſum recepit. Unde in vindictam die uno in cam- 729
po Lateranenſi, de Romanis majoribus CCCXCVI decollati ſunt, & multi in exi-
lium deportati. Hic papa fuit accuſatus crimine adulterii. Tunc diſcutiente
Carolo imperatore cauſam, & cùm nullus inveniretur criminis approbator, ipſe
Leo papa, aſſumpto Evangelii textu, coram Carolo & omni populo aſcendit
ambonem, invocato ſanctæ Trinitatis nomine, ab objecto ſe expurgavit. Hic
papa fuit in Baterbrunnen cum Carolo imperatore.

Anno ab urbe condita MDLII, anno verò gratiæ DCCCI, Carolus magnus rex, Pipini regis filius, imperium adeptus, LXXVII imperator à Cæſare Auguſto, regnavit annis XLVI, ſed in imperio Romano XIV. Hic dilatavit fidem catholicam, fundavit eccleſiam, fundavit monaſteria & eccleſias, expugnavit Sclavos, & repulit paganos, vicit Saxones, ſubegit Ungarios: & Saxones, & Friſones Chriſtiani facti ſunt. Multa quoque prodigia viſa ſunt. Signum enim crucis veſtimentis hominum apparuit, & ſanguis è cœlo terraque profluxit. Hic Carolus imperator Aquisgrani feliciter defunctus eſt, & ibidem ſepultus. Feſtum quoque ejus in die obitus ſui ſolemniter celebratur. Cui ſucceſſit filius ſuus Ludowicus.

Anno Domini DCCCXV, Ludewicus, filius Caroli Magni, imperium adeptus, regnavit annis 26. Hujus tempore obiit Leo papa.

Stephanus papa C ordinatus, ſedit menſes 7. Hic Stephanus papa Ludewicum, filium Caroli, diademate coronavit, & eum Romanorum imperatorem pronunciavit. Hic Ludowicus Hildensheim fundavit & Corbeiam, ſicut Carolus, pater ſuus, Fuldam, & Herſvelde, & Baterbrunnen, & multa alia. Sanctus Ægidius abbas, confeſſor Caroli, migravit ad Chriſtum. Huic ſancto Ægidio Deus revelavit occultum quoddam peccatum, quod Carolus erubuit confiteri: quo ſibi manifeſtato, mox Carolus confeſſus, pœnituit dignè de illo enormi exceſſu. Ipſo quoque tempore, cùm Carolus laboraret in extremis, beatus Terpinus, Remenſis archiepiſcopus, Deo diſponente, vidit magnam turbam malignorum ſpirituum, tendentem ad exitum Caroli; vocavitque unum ex illis, præcipiens ei in virtute ſanctæ Trinitatis, ut plenè ſibi renunciaret omnia. Qui cum aliis dæmonibus reverſus dixit archiepiſcopo: Cùm omnia opera Caroli in ſtatera examinata fuiſſent, & noſtri principes tenebrarum jus in anima habere viderentur: ſancti Angeli mox cum indignatione monaſteria, ſtructuras eccleſiarum, & diverſa pondera in ſtateram projicientes, animam Caroli, nobis repulſis, quaſi in ſanctis operibus præponderantem, cùm gloria & laudibus deduxerunt. Hæc audiens ſanctus Terpinus, Remenſis archiepiſcopus, gratias egit Deo.

Ludewicus imperator, convocato concilio magno in Aquisgrano, multa de ſtatu eccleſiæ & religioſorum utiliter tractavit. Ibi quoque regula monachorum de diverſis patrum ſententiis compilata eſt, & ſimiliter regula canonicorum. Alia etiam Concilia ſub hoc imperatore (ut videtur) celebrata ſunt, ſcilicet Moguntinum & Triburienſe. Ipſo defuncto, in eccleſia Metenſi ſepultus eſt.

Anno Domini DCCCXVII, Paschalis papa CI ordinatur. Sedit annis 7. Hic constituit, ut nullus omnino emat vel vendat ecclesiam aut præbendam, vel ecclesiastica sacramenta, & quòd talis Simoniacus sit.

Anno Domini DCCCXXX, Eugenius papa CII ordinatus, sedit annis 3. Hic constituit, ut nullum altare consecretur nisi lapideum. Et constituit, quòd nullus presbyter celebret missam, nisi saltem ad minus super tabula consecrata, scilicet altare portatile, & cum aliis debitis attinentiis, & quòd nullus clericus in sacris ordinibus habeat uxorem & concubinam.

Anno Domini DCCCXXXI, Valentinus papa CIII ordinatur. Hic sedit dies 40. Huic successit Gregorius papa CIV. Hic sedit annis 15.

Anno Domini DCCCXXXVI. Hujus temporibus Ludewici imperatoris, Othgarius, Moguntinus archiepiscopus, transtulit ossa sancti Severi in Erphordiam. Ludewicus, filius Ludewici, imperium adeptus, regnavit annis XXXV. Hujus temporibus sanctus Martinus translatus est, cujus corpus CCCC & XL annis in terris quieverat. Hujus etiam temporibus Hunorum, id est Ungariorum rex, nomine Stephanus, statura pusillus, corde magnus, nobilis progenie, nobilissimus fide, quæ per dilectionem operatur, Christianus effectus, est bapti-
730 zatus cum magnatibus & populo regni sui. Hujus sancti Stephani regis festivitas in Ungaria, tanquam Apostoli, solemniter celebratur. Iisdem temporibus imperator contulit ecclesiæ Padilbornensi patronum suum, sanctum *Liborium* episcopum & confessorem. Qui cùm de Cenomannis apportaretur, *ubi ipse* fuerat episcopus, & venisset apud Thuronum: ipsi Thuronenses, cum capsa sancti Martini episcopi, pro reverentia, eidem sancto Liborio processionaliter occurrerunt. Tunc quidam dives leprosus tetigit capsam beati Martini, rogans ipsum, ut mundaret eum à lepra: cui sanctus Martinus, audientibus circumstantibus, de archa respondit, dicens: *Per medium totius corporis tui sis mundus à lepra, & accede ad fratrem nostrum Liborium, qui apportatur, rogans, ut lepræ tuæ reliquam partem mundare velit, quam ipsi relinquo mundandam. Hospites namque honorandi sunt.* Quod cùm homo ille fecisset, statim à reliqua parte mundatus est. Sicque à sanctis totaliter à lepra sua, tactis capsis eorum, cunctis videntibus, mundatus est.

Anno Domini DCCCXLI, defuncto Gregorio papa, hujus nominis IV, Sergius papa CV ordinatur. Sedit annis 3. Iste vocabatur *Os porci*: unde ab isto usque adhuc semper mutatur nomen papæ. Hic constituit, ut debeat mutari nomen, quia Dominus Simonem appellavit Petrum, qui fuit primus papa.

Anno Domini DCCCXLIV, Leo papa CVI ordinatur. Sedit annos 8, *menses* 5. Hic constituit, ut octava Assumptionis beatæ virginis Mariæ *solenniter* celebretur. Et ut nullus presbyter plures missas in die celebret, quàm unam tantum, excepto die nativitatis Domini, & in Dominica præsente funere.

Anno Domini DCCCLVI, Rabanus, archiepiscopus Moguntinensis, migravit ad Christum. Benedictus papa CVII ordinatur. Sedit annis 2.

Paulus papa CVIII ordinatur. Sedit annis 10, mensibus 2.

Anno Domini DCCCLX, Nicolaus papa CIX ordinatur. Sedit annos 10, mensem 1. Hic excommunicavit duos imperatores, orientalem nomine Michaelem, & occidentalem nomine Lotharium, filium hujus imperatoris Ludowici. Hic papa constituit, ut nullus causam papæ judicet, nisi ipse papa judicet seipsum *d. 21. Ut autem: (a) nisi papa Deus à fide esset, d. 40. Si papa.* Iste Nicolaus papa concessit, sequentias pro jejuniis cantari in missa, quas Sequentias Notherus, abbas sancti Galli, composuit. Item constituit, ut nullus clericus venationi insistat. Item constituit, ut, quicunque facto vel dicto, aut præcepto sive consilio, homicidii reus est, irregularis sit, & à sacro ordine dejectus.

Adria-

(a) Potius *c. nunc autem 7. dist. 21.*

Adrianus papa CX ordinatur. Sedit anno uno. Hic constituit, ut nullus comes vel judex teneat placita secularia, videlicet causas sanguinis in ecclesia, aut in domibus ecclesiarum, quia negotia spiritualia ibi tractari debent. Et constituit, quòd ibi non hospitarentur, quasi ex debito, sed pranderent ex gratia.

Anno Domini DCCCLXXVII, Carolus, filius Ludewici, imperium adeptus, regnavit annis XI, cum fratribus suis Carlomanno & Ludevvico. Hic Carolus ejectus est à regno.

(a) Martinus papa CXIII ordinatur. Sedit anno uno, mensibus 3.

Adrianus papa CXIV constituit, ut nullus episcopus vel alius prælatus præsumat causas judicare die dominico.

Stephanus papa CXV ordinatur. Sedit annis 4. Carolus obiit.

Anno Domini DCCCLXXXVII, Arnolfus, filius Carlomanni, imperium adeptus, regnavit annis 12, sed tantum viceimperator fuit. Hic Arnolfus imperator devoratus est à pediculis. Hujus temporibus prælium magnum factum est inter Bavaros & Ungaros. Huni, id est Ungari, vastaverunt Saxoniam. Ungari, vastando terram, venerunt ad Fuldam. Ungari vastaverunt Franciam. Burchardus, Thuringorum dux, occisus est ab Ungaris.

Anno Domini DCCCC, temporibus Arnolfi imperatoris, Formosus papa CXVI ordinatur. Sedit annis 4, mensibus 7. Hunc Formosum papam successor suus, Sergius papa, scilicet eò quòd contra ipsum ab aliquibus electus fuerat, sepultum extumulari fecit, & indutum pontificalibus, poni fecit in sede apostolica, & jussit eum in sede apostolica decollari, & tribus digitis sibi amputatis, jussit eum, exutum pontificalibus ornamentis, in Tiberim fluvium projici: cunctosque, quos ipse Formosus ordinaverat, ipso gradu depositos, ipse Sergius papa reordinavit. Qui Formosus papa, à piscatoribus inventus, in ecclesiam beati 731
Petri Romæ portatus, videntibus religiosissimus viris, sibi sanctorum imagines inclinaverunt. Sergius, hostis Formosi, papa ordinatus brevi tempore sedit.

De Papissa.

FUit & alius pseudopapa, cujus nomen & anni ignorantur. Nam mulier erat, ut fatentur Romani, & elegantis formæ, magnæ scientiæ, & in hypocrisi magnæ vitæ. Hæc sub virili habitu latuit, quousque in papam eligitur. Et hæc in papatu concepit, & cùm esset gravida, dæmon in Consistorio publicè coram omnibus prodit factum, clamans ad papam hunc versum:

Papa pater patrum, papissa pandito partum.

Arnolfo imperatore temporaliter mortuo, Ludovvicus, filius ejus, successit ei in imperatore, & regnavit annis 12. Hic Ludewicus cum Ungaris pugnavit & victus. Hujus Ludewici temporibus, Bonifacius papa CXVIII ordinatur. Sedit annis 13.

Anno Domini DCCCCXIV, Hatto, Moguntinensis episcopus, à dæmonibus in puteum ignis, in monte Siciliæ Ætna, vivus præcipitatur, dicente voce in aëre: *Sic peccata lues, sicque ruendo rues.* Nam Albertum, comitem de Babenberg, dolosè tradidit occidendum.

Anno Domini DCCCCXVII, Ludewicus imperator obiit, & successit ei in imperio Conradus, & regnavit annis 7. In isto Carolorum reges & imperatores defecerunt. Hic Conradus sepultus est in Fulda.

De Saxonibus.

ANno Domini DCCCCXXIV, Henricus Saxo, hujus nominis primus, filius Ottonis ducis, regnum adeptus, regnavit annis 17. Iste dictus fuit Auceps, quia, dum caperet aviculas, renitens electus est.

Ste-

(a) Joannes al. inseritur.

Stephanus papa CXIX ordinatur. Sedit annis 6, mense uno.

Romanus papa CXX ordinatur. Sedit annis 11.

Theodorus papa CXXI ordinatur. Sedit annis 8.

Anno Domini DCCCCXL, Otto, filius Henrici imperatoris, imperator factus, regnavit annis 38. Iste dictus fuit Otto Magnus. Ipse fundavit archiepiscopatum Magdeburgensem. Uxor ejus fuit Adelheidis regina. Hæc citra Argentinam, in littore Rheni in monasterio Selse, cum magna veneratione ab omni populo terræ pro sancta servatur. Hic Otto imperator pugnavit cum Ungaris, & magna cæde prostravit eos, in campo, qui dicitur Lechuelt. Tempore illo Haltmarus, abbas Fuldensis, decessit. Signum crucis in vestimentis hominum apparuit. Hic Otto, rogatus à Ruthenis, misit eis doctorem fidei catholicæ, sanctum Adelbertum episcopum, qui postea martyrio coronatur. Hujus sancti Adelberti episcopi corpus in Pinga quiescit.

Joannes papa CXXII ordinatus, sedit annis 2. Hic papa Ottonem istum imperatorem consecravit.

Benedictus papa CXXIII ordinatur. Hunc dejecit de sede apostolica Otto. Hic Otto vocatus fuit in adjutorium papæ Joannis Romam: quo consecrato Ottone, magna synodus facta est Romæ, cui Otto imperator præsidebat, cum multitudine episcoporum, clericorum, & monachorum: ibique dejectus est papa Benedictus à sede apostolica. Attamen ipse Otto magnus imperator juratus dedit privilegium Joanni papæ, sicut & Carolus Magnus, & Ludovvicus imperatores, dederant ecclesiæ Romanæ, ut de electione Romani pontificis, & de aliis pertinentibus beato Petro se non intromitterent, nisi de consilio papæ *d. 63. Tibi Domine sacrorum canonum postquam, &c.*

Adrianus papa CXXIV constituit, ut nullus princeps de electionibus episcoporum vel prælatorum aliquatenus intromitteret. Iste Otto Magnus venit tertia vice Romam. Postea in Thuringia mortuus est, sepultus autem in Magdeborg.

Anno Domini DCCCCLXIX, Hatto, Moguntinensis episcopus, devoratus est à muribus in Rheno, quia multitudinem pauperum cremavit in horreo, tempore famis, sub Joanne papa, & Ottone imperatore Magno.

Leo papa CXXV ordinatus, sedit menses 6.

Sergius papa CXXVI ordinatus, sedit annis 6, mensibus 4.

732 Anastasius papa CXXVII ordinatus, sedit anno uno, mense uno.

Mando papa CXXVIII ordinatur. Sedit mensibus 11.

Joannes papa CXXIX ordinatur. Sedit annis IV, mensibus 11. Hic Joannes papa, rogante Ottone imperatore, fecit filium Ottonem secundum imperatorem, sed pôst ipse Otto secundus in regem fuerat Aquisgrani inunctus.

Leo papa CXXX ordinatur. Sedit annis VII.

Stephanus papa CXXXI ordinatur. Sedit annum & mensem unum.

Joannes papa CXXXII ordinatur. Sedit annis IV, & mensibus X.

Leo papa CXXXIII ordinatur. Sedit annis III, mensibus VI.

Agapetus papa CXXXIV ordinatur. Sedit parum.

Joannes papa CXXXV ordinatur. Sedit parum.

Benedictus papa CXXXVI ordinatur. Sedit anno uno, menses V. Tempore hujus papæ, primus Otto, qui dicitur Magnus, obiit.

Anno Domini DCCCCLXXVIII, Otto secundus, filius Ottonis magni sive primi, successit patri in imperio, & regnavit annis 9. Hujus uxor fuit Theophania imperatrix, quæ venit de Græcia. Sanctus Udalricus, Augustæ episcopus, migravit ad Christum. Iste Udalricus episcopus fecit prandium cum Conrado, Constantiensi episcopo, & eodem die, facto prandio, celebravit missam solemnem coram clero & populo. De hoc incusatus respondit, *ego non comedi, sed caritas.* Et iste fuit secundus ejusdem nominis, & ambo sunt sancti, & eorum

eorum solemnitas in Suevia solemniter celebratur. Hic Otto secundus imperator magnum conflictum cum Sarracenis habuit in Calabria. Ibi de exercitu imperatoris plurimi nobiles occisi sunt, sed ipse imperator vix evasit, vita comite. Deinde veniens post malè gestas res idem Otto imperator, cecidit in languorem, & obiit in Roma, & ibi sepultus est.

Leo papa CXXXIX sedit anno uno, mens. tribus.

Joannes papa CXL sedit annis 5, mens. 11.

Benedictus papa CXLI ordinatur. Sedit anno uno, mens. 5.

(a) Dominus papa CXLII ordinatus, sedit anno 1, mens. 6.

Bonifacius papa CXLIII ordinatus, sedit mensem unum.

Benedictus papa CXLIV ordinatus, sedit annum unum.

Hujus papæ temporibus obiit Otto secundus, imperator.

Anno Domini DCCCCLXXXVII, Otto, filius Ottonis secundi, imperium adeptus, regnavit annis 17. Prius tamen fuerat unctus Aquisgrani in regem. Sanctus Wolfgangus, Ratisponensis episcopus, migravit ad Christum.

Joannes papa CXLV ordinatur. Sedit annis 8.

Joannes papa CXLVI sedit menses quatuor.

Joannes papa CXLVII sedit annis 10, mensibus 6. Gregorius papa CXLVIII ordinatur. Sedit anno uno, mensibus 6. Iste Otto imperator III contra Crescentium Romam, ubi & Brunonem in sede Apostolica constituit, qui & Gregorius dictus est. Iste idem Gregorius papa hunc Ottonem III consecravit. Nam Joannes, Placentinus episcopus, sedem apostolicam invaserat, & se gessit pro papa consilio Crescentii. Unde ab imperatore Ottone inde detrusus, cum 12 suis ante urbem suspenditur, & Joannes pseudopapa, prius Placentinus episcopus, excæcatus præcipitatur. Idcirco usque adhuc nullus papa venire vult in montem Tarpeium, ad arcem urbis Romæ, s. in Capitolium, ubi iste Joannes tormenta sustinuit. Ibi itaque semper ferebantur sententiæ mortis contra sceleratos, & contra adversarios Romanorum. Post hunc papam Joannem CXLIX, qui sedit menses 10, & ultimò excæcatus & præcipitatus, Sylvester papa CL ordinatur. Sedit annis 3, mensibus 5. Iste vocabatur Gerbertus. Iste dicitur in papatu magus & nigromanticus, & diabolum pro divitiis adorasse, & à diabolo fuisse promissum, quòd nunquam moreretur, nisi prius veniret in Hierusalem. Hoc intellexit papa de Hierusalem ultra mare, & quomodo voluit, vixit. Sed cùm hic papa quadam die in capella, quam construxit Constantinus & Helena, ubi plurimas reliquias recondiderunt, quæ vocatur Hierusalem, missarum solennia celebrasset, dixit ei suus diabolus, *ecce in Hierusalem fuisti, nunc morieris tu, & non vives.* Quo audito, Sylvester & Gerbertus malè sibi conscius, ostendens magna signa compunctionis, in quadam capella, quæ Romæ sita est inter Lateranum & Colliseum, jussit seipsum amputatis manibus suis, & pedibus, & aliis membris enormiter & crudeliter mutilari, & sic vitam Gerbertus in ipsa capella finivit. Unde in eadem capella, quæ Gerberti vocatur, nullus papa, in detestationem illius facti, postea intrare voluit. Post istum Sylvestrum papam, Joannes papa CLI ordinatur. Sedit mens. 10. Ipsa capella, quæ Romæ dicitur Hierusalem, facta est monasterium regularium, in quod fœminæ non intrant. Ibi servatur titulus, quem scripsit Pilatus in tabula olivæ, s. *Jesus Nazarenus rex Judæorum*, sub hoc versu: *Hic crucis est almæ titulus; crux inclyta salve.* 733

Anno Domini M, imperator Otto III, ossa Caroli Magni Aquisgrani, à pluribus eousque ignorata, invenit.

Anno Domini MI, Otto III imperator Nativitatem Domini celebravit.

Anno Domini MII, Otto imperator III, dictus Rufus, obiit, cui successit Henricus. Hic Henricus, dux Bavariæ, imperium adeptus, regnavit annis 24. Hujus fuit sponsa sancta Konigundis. Hic Henricus fuit imperator LXXXVIII à Cæsare Augusto. Iste construxit & fundavit episcopatum Babenberg, & similiter

(a) al. Donus.

ter Merseborg, & Hildensheim; & Magdeborg, & Argentinam, & Misnam, quæ barbarica immanitate devastatæ fuerant, restauravit. In Hildensheim, ubi à puero enutritus & edoctus fuit, posuit S. Gothehardum in episcopum. Hic Gothehardus fuerat abbas in Hersvelde. Summam etenim diligentiam hic imperator habuit in amplificando cultu religionis. Sedes episcopales & ecclesias per universum regnum possessionibus multis & ornatibus ditare cœpit. Hic amator fuit castitatis. Nam cum sponsa sua sibi dulcissima, sancta Konigundi virgine, ipse virgo permansit: sed hoc de pari consensu, ac voto communi & voluntario. Quod ut tamen hominibus occultum foret, in lecto uno, in clauso thalamo pariter dormierunt. Convocatis principibus regni sui Quedelingheborch, curiam celebravit. Ibi universis consentientibus in id ipsum, Poloniam, & Boëmiam, cæterasque Sclavorum, qui pagani erant, adjacentes regiones, debellare disposuit, congregatoque exercitu, cùm omnes perceptione corporis & sanguinis confortati fuissent, venerunt ad locum certaminis, & devotiùs orante Henrico imperatore, aperti sunt oculi ejus, & vidit gloriosos martyres, Laurentium, Georgium, & Adrianum, cum Angelo percutiente exercitum suum præcedentes, & hostes fugantes. Sic victor sine effusione sanguinis sibi subegit illos, & gratias egit Deo cum suis. Apuliam, à Græcis diu possessam, Romano imperio recuperavit. Pannoniam, & Ungariam, nec non Burgundiam subegit vir iste victoriosus. Cumque rediret de Apulia, cœpit infirmitate calculi laborare: qua cùm plurimùm torqueretur, omnia patientia sustinuit. Ascendit quoque montem Cassinum, petiturus meritis sanctissimi abbatis Benedicti, & beatæ Scholasticæ virginis, sanitatis remedium. Facta verò oratione, & in hospitio obdormiente, vidit beatissimum Benedictum, dicentem sibi, *quia sperasti in Deo & in sanctis suis, ecce missus sum à Deo, ut liberem te ab infirmitate tua.* Hæc dicens sanctissimus Benedictus abbas, cum ferro medicinali, partem illam corporis, ubi habitabat calculus, aperuit, & molliter calculo effuso, hiatum vulneris mox sanavit, & calculum in manu imperatoris posuit. Qui evigilans calculum in manu invenit, quem suis ostendens gratias egit Deo, & locum illum multis donis ditavit. Tempore hujus imperatoris, archiepiscopus fuit in Moguntia, nomine Willigis. Iste quia humilem progeniem habuit, & patrem, qui currus & bigas facere solebat, in thalamo ornato grossis literis scribi jussit, cujus ipse clavem reservans, solus introire consuevit, & legere scripturam, quæ talis erat; *Willigis, Willigis, recole unde venis.* Hæc in lingua Teutonica scripta erant. Appendebat etiam rotas, & hujusmodi instrumenta in pariete circumcirca; quibus suam sapientiam & statum suæ paupertatis intentè (ut fertur) agnoscebat. Usque adhuc habentur rotæ duæ, *quasi* aratri, in vexillo ecclesiæ Moguntinæ. *(a)* Iste archiepiscopus majorem *Moguntinensem* ecclesiam, & sancti Albani ecclesiam construxit. Joannes *papa* CLII ordinatur. Sedit mensibus 3.

Sergius papa CLIII ordinatur. Sedit annis 3.

Benedictus papa CLIV, hujus nominis VIII ordinatus, sedit annis XI, mensibus XI. Ad hunc papam Henricus imperator iste venit Romam, & fuit ab eo honorificè, ut decebat, tractatus. Iste papa Benedictus venit ab eodem imperatore invitatus Babenberg, & ibi eum imperator solennissime suscepit hospitio. Ibi in sancta nocte Paschæ, matutinali officio solemni, primam legit lectionem
734 patriarcha Aquileiensis, secundam lectionem archiepiscopus Ravennensis, tertiam papa. Ibi tunc præfatus papa præsentibus LXXII episcopis & principibus aliis, sicut prædecessores sui, Joannes & Sergius Apostolici, ita & ipse dedit privilegium libertatis ecclesiæ in Babenberg. Hic papa Benedictus eodem tempore omnibus civitatibus Alemanniæ, cum suis cardinalibus peragratis, venit in Babenberg, ut prædictum est. Joannes papa CLV ordinatur. Sedit annis 9, mens. 6. Hic

(a) Vide supra *SIFFRIDUM PRESBYTERUM ad a. 1002.*

Hic Joannes papa etiam privilegium de libertate & rebus ecclesiæ Babenbergensi dedit. Sub hoc papa, Henricus imperator, servus Dei, feliciter obiit, splendens miraculis, & sepultus est cum sua sponsa, sancta Kunegunda, in Babinberg, anno ætatis suæ 52. Tempore hujus imperatoris Henrici, cùm moreretur, merita animæ suæ in statera appensa sunt, & peccatis deprimentibus jam penè pars dæmonum præponderaverat: tunc subitò adustus quidam superveniens, calice aureo partis dextræ lancem oneravit; moxque ea præponderante, victores angeli animam in consortium supernorum civium deduxerunt. Hæc dixit unus dæmon, à quodam Sancto compulsus. Nam ipse imperator calicem magnum aureum, pretiosis gemmis ornatum, obtulit Deo, & S. Laurentio martyri in Merseburg, quæ adhuc ibi est. Sub eodem imperatore, anno Domini MXX, in villa campestri, nomine Kolebeke, Halberstatensis diœcesis, quidam rusticus, nomine Opertus, duxit choream in sancta nocte Nativitatis domini, in cœmiterio infra matutinale officium, cum 15 viris & 3 fœminis, quarum una vocabatur Merswind, & rogati à presbytero, ut cessarent, iterumque admoniti, ut suis dissolutis cantibus divinum officium non impedirent, nec vellent acquiescere: idem presbyter, nomine Rupertus, imprecatus est eis, & maledicta intulit vel congessit dicens, *velit Deus propter merita sancti magni martyris, patroni hujus nostræ ecclesiæ, ut sic incessanter usque ad annum integrum continuè chorizetis.* Quod à seculo non est auditum, illi XVIII per annum continuè sine cibo & potu absque tecto & somno, aliis hominibus admirantibus & compatientibus, choream duxerunt, saltantes in ipso eodem loco, & cantantes incessanter, quousque archiepiscopus Coloniensis, nomine Hubertus, misericordia motus venit illuc, & ipsos in nomine Domini à tali vinculo choreæ liberavit. Quibus liberatis, IV ex ipsis statim mortui sunt; alii refocillati resumpserunt vires, & egerunt pœnitentiam. Benedictus papa CLVI ordinatur. Sedit annis 14. Iste defunctus est, & sepultus in Hamborg, Bremensis diœcesis.

Anno Domini MXXV, Conradus Salicus imperium adeptus, regnavit annis 15. Hujus filius Heinricus in regem ungitur in Aquisgrani, per Peregrinum, Coloniensem archiepiscopum. Sylvester papa CLVII ordinatur. Sedit menses duos.

Gregorius papa CLVIII ordinatur. Sedit anno uno, mensibus 6.

Sub hoc imperatore sancta Konigundis obiit. Hæc sancta Konigundis Augiam fundavit, & possessionibus & ornamentis ipsam dotavit. Ibidem ipsa virgo, dum legeretur de Zacchæo scilicet, & percurrens, ascendit in arborem sycomoræam, depositis imperialibus indumentis, induit, nobilibus videntibus multis, vestes religionis. Hujus sanctæ filia sororis fuit in illo loco abbatissa, quæ cùm epularetur tempore passionis in quadam dominica, venit Christi virgo Kunigundis, & zelo justiciæ & correctionis dedit ei alapam, nam minus erat religiosa, ultima in choro, prima in convivio. Igitur alapæ illius semper mansit vestigium abbatissæ in maxilla ejus, quasi digiti in cera essent pressi, propter alias in exemplum. Hæc sancta Kunigundis, ut se purgaret, facta devota oratione, audacter coram imperatore, sponso ejus, dum adhuc viveret, & coram principibus & multis aliis 12 candentes vomeres nudo vestigio calcavit, & domino protegente penitus illæsa permansit. Nam auctore diabolo, qui invidebat ejus virginitati, de crimine adulterii vehementer infamata fuit. Callidus namque diabolus transfiguratus est in formam militis speciosi, tribus diebus continuis manè videbatur pluribus exire de thalamo sanctæ Kunigundis. *(a)*

Sanctus Gothehardus episcopus migravit ad Christum, qui successerat in Hildensheim sancto Berwardo.

Tempore hujus imperatoris, qui vocabatur Conradus Salicus, anno Domini

(a) Refutant factum *SCHURTZFLEISCH de Innocentia Cunigundæ*, & *GUNDLING Otiis Tom. III. c. III.*

ni 1028, Orientalis ecclesia in Asia fortitudine regnorum, diversitate linguarum,
multitudine episcopatuum, grandi spatio terrarum, magna valde, recessit ab obedientia sedis Apostolicæ. Aliter enim baptizant, generalia concilia non frequentant, statuta Romanorum pontificum non recipiunt, de fermentato conficiunt, de pane azymo conficere nolunt. Negant, Spiritum sanctum procedere à
735 filio, sicut à patre. Ab ecclesiastica unitate scissi sunt, & in statu damnatorum.
Verùm Occidentalis ecclesia catholica, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ subjecta & obediens, habet circiter episcopatus DCC & LXXII. Salicus Conradus obiit: sepultus est in Spira.

Anno Domini MXL, Heinricus III, Conradi filius, regnavit annis 17. Clemens papa CLIX ordinatur. Sedit menses 10. Hic Teutonicus fuit. Heinricus III ipse Swickerum, Babenbergensem episcopum, tribus invasoribus apostolicæ sedis & dignè & justè expulsis, quorum nomina ignorantur, papam constituens, Clementem secundum appellavit: à quo ipse imperator Romæ, & conjunx ejus Agnes imperatrix, imperialem consecrationem suscepit. Hic Clemens papa privilegium magnum ecclesiæ Babenbergensi dedit, & ipse Clemens papa sepultus est in Babemberg.

Damasus papa CLX ordinatur. Sedit mens. 1. & hic Teutonicus Brixiensis episcopus, nomine Poppo: quem, mortuo Clemente papa, præfatus Heinricus imperator papam constituit, & Damasum appellavit. Post hunc papam, idem imperator Heinricus Brunonem quendam episcopum, & Teutonicum papam constituit. Iste papa CLXI ordinatur, & Leo papa IX appellatus est. Sedit annis 5, mensibus 5. Hic papa Leo Babenbergensi episcopo dedit pallium, quo uti potest tribus vicibus in anno; scilicet in die sancto Paschæ; in die Apostolorum Petri & Pauli; & in die beati Dionysii episcopi, qui tunc est anniversarius præfati Clementis papæ. Tamen, ut dicit Leo papa, in eodem privilegio, salva authoritate Domini Moguntinæ ecclesiæ, pallio uti potest. Et constituit, ut juxta ecclesias fiant claustra, ad disciplinam servandam.

Anno Domini MXLII, Bruno, Herbipolensis episcopus, obiit.

Anno Domini ML, idem Leo papa IX, & cum eo Heinricus imperator III cum XLII episcopis, concilium magnum Moguntiæ celebravit, constituens, ne ministri altaris vel monachi canes aut aves ad venandum sequantur, & ne temporaria lucra sequantur. Hic constituit, ut nullus monachus, nisi legitima ætate & spontanea voluntate, *ex. de regula 63 si quis nullus,* *(a)* IV temporum jejuniis, nisi ab episcopis jejunis ordinentur.

Post concilium Moguntinum, Leo papa & Heinricus imperator in *Aquisgrano* pariter fuerunt.

Anno Domini MLIV, defuncto Leone papa, Heinricus imperator Gothardum *(b)* Teutonicum papam constituit, qui Victor appellatus est. Hic Victor papa CLXII ordinatur. Sedit annis 2, mensibus 4.

Hic etiam fuit in Teutonia & in Bavaria, cum Heinrico imperatore. Isti Victori papæ quidam subdiaconus toxicum in calicem misit: quem cùm papa ipse post consecrationem levare vellet, & non posset; à Domino causam facti inquisiturus, cum populo ad orationem prosternitur, protinusque toxicator subdiaconus à dæmonio arripitur. Deinde papa Victor iterum cum populo ad orationem prosternitur tamdiu, quousque subdiaconus à dæmonio liberatus fuit. Causa manifestata, ipse papa Victor cum calice sanguinem Domini in altari quodam perpetuo recludi fecit, & jussit pro reliquiis servari. Hic constituit, quòd IV tempora cum jejunio observentur, & quòd nulli clerici ordinentur, nisi in sabbato. Imperatoris filius Heinricus, unctus est in regem in Aquisgrano, ab Hermanno, Coloniensi episcopo.

Anno

(a) *c. Nullus 1. de Regularibus.*
(b) Potius *Gebhardum.*

Anno Domini MLVI, Heinricus imperator tertius, defunctus est, & sepultus est in Spira. In illa sepultura imperatoris multæ solemnes personæ venerant. Nam Victor papa, & patriarcha Aquileiensis, ac plurimi episcopi, & alii nobiles multi erant ibi. Cui Heinricus IV ejus filius successit, & regnavit annis 48. Iste cùm regnare cœpit, erat 10 annorum, sed mater sua, imperatrix Agnes, in administratione reipublicæ strenuè & nobiliter gubernavit tam magnates quàm alios.

Anno Domini MLVII, Stephanus papa CLXIII ordinatur. Sedit menses 8. Iste papa de alto sanguine, scilicet germanus frater ducis Lotharingiæ, & Teutonicus fuit. Cardinalis quoque cùm esset & archidiaconus ecclesiæ Romanæ, relinquens omnia, reddidit se religioni; factus est monachus in monte Cassino. Inde communi consensu omnium Romanorum in papam eligitur.

Anno Domini MLIX, Benedictus papa CLXIV ordinatur. Sedit menses 2. Iste fuit Lateranensis, & sedem Apostolicam, inconsulto rege & principibus, invasit, adjutus favore popularium, quos pecunia corruperat. Rex autem Heinricus IV, habita cum primoribus deliberatione, Gerhardum Florentinum episcopum, in quem Romanorum & Teutonicorum studia concurrerunt, constituit in papam. Ita Benedicto, qui sibi papatum usurpaverat, dejecto; papatum obtinuit Gerhardus; & ipse dictus est Nicolaus papa CLXV, & sedit annis 3, & mens. 6. Hic constituit, ut nullus clericus venationi instaret. Constituit etiam, ut dicto & facto homicidii reus sit de sacro ordine dejectus. Et constituit, ut nullus in sacro ordine constitutus uxorem vel concubinam habeat. 736

Alexander II. papa CLXVI ordinatur. Sedit annis 9, mensibus 6. Hic papa obtinuit papatum à rege Heinrico IV, positus & virtute militum, & favore principum. Iste Alexander vocabatur Anselmus, episcopus in Lucka, sed alius quidam Parmensis usurpaverat sibi papatum. Alexander verò prævaluit. Hic Alexander II. constituit dimitti *Alleluja* in sabbato LXX usque in vigiliam Paschæ. Sub hoc papa, anno Domini MLXXI, archiepiscopus Coloniensis posuit monachos in Salvelt, expulsis inde canonicis. Iste Dominus Anno *(a)* virtuosus vir, fundavit Sigeberg & Grascaf, & ibi locavit monachos; & fundavit in Colonia duas ecclesias, sanctæ Mariæ ad gradus, & sancti Georgii martyris. In his duabus ipse episcopus locavit canonicos. Hic papa Alexander II. constituit etiam, ut si ordinatus ad sacros ordines nondum est baptizatus, sive fuerit episcopus, sive clericus, baptizetur, & iterum ordinetur per singulos gradus, quia baptismus est janua omnium sacramentorum. Constituit etiam, ut nullus presbyter, sive diaconus, vel subdiaconus, uxorem habeat sive concubinam, in occidentali ecclesia, sed ut sint casti.

Anno Dom. MLXXVI, Gregorius papa hujus nominis VII, à beato Petro CLXVII ordinatur. Sedit annis 15, mensem unum. Iste vocabatur Hildebrandus, & fuit in scripturis valde eruditus. Hic constituit jejunium IV temporum in Martio: & constituit, ut omnium sanctorum martyrum, & sanctorum Romanorum pontificum solemnitates ubique annuatim cum pleno officio celebrentur. Hic Gregorius papa capitur, & incarceratus, & ferreis vinculis constrictus fuit à Romanis. Quamobrem ipse papa Heinricum regem IV excommunicavit, similiter & Coloniensem episcopum, & plures episcopos Teutoniæ, & nobiles, quorum consilio captus fuit. Iste papa etiam strictè sub pœna auguria inhibuit, & sortilegia, & incantationes, & magicas artes. Tempore hujus Gregorii papæ fuit bellum in Welfzolt, inter hunc Henricum *(b)* imperatorem & Saxones, ubi multus sanguis effusus est.

Anno Domini MCX victus est imperator.

(a) Sic emendavi, pro animo. Compara, quæ notavi ad *LAMBERTUM SCHAFNABURGENSEM a. 1075.*

(b) Potius *Henricum V.*

Victor papa CLXVIII ordinatur. Sedit menses 4. Iste in schismate schismaticus fuit.

Urbanus papa CLXIX ordinatur. Sedit annis 11, mensibus 6. Iste papa in concilio Placentino composuit, & in missa constituit præfationem beatæ virginis, videlicet *Et te* in veneratione, vel in assumptione beatæ virginis. Tunc temporis monasterium in Reinersborn initium habuit. Hic papa constituit, ut nullus ad pœnitentiam suscipiat commissum presbytero alteri, nisi in casibus exceptis. Sub hoc papa incepit ordo Cistercienfium.

Paschalis papa CLXX ordinatur. Sedit annis 19. Hic constituit, ut nullus emat vel vendat ecclesiastica beneficia, vel ecclesiastica sacramenta.

Gelasius papa CLXXI, ordinatur. Sedit anno uno. Sub hoc papa, Heinricus imperator obiit, & sepultus est in Spira, cui successit filius ejus, Heinricus V, & regnavit annis 20, & sepultus est in Spira super IV tumbas prædictorum imperatorum, videlicet Conradi & trium Heinricorum in Spira, unus versus scriptus est divisim, qui complectitur omnes tumbas, in hunc modum, *Filius hîc, pater hîc, avus hîc, proavus jacet isthic.*

Calixtus papa CLXXII ordinatur. Sedit annis 5, mensibus 10.

Honorius papa CLXXIII ordinatur. Sedit annis 5, mensibus 6.

Anno Domini MCXI, cuidam monacho sancti Laurentii, extra muros Romæ moranti, cingulo suo, quo cinctus erat, insoluto ante eum projecto, vox in aëre facta est, *Sic potuit clauso Christus prodire sepulchro.*

Anno Domini MCXXVI, Norbertus, archiepiscopus in Magdeborch, claruit.

Anno Domini MCXXVIII, ordo templariorum confirmatur ab Honorio papa, & ipso anno fundatur Waltzenret *(a)* claustrum.

Anno Domini MCXXX, Honorio papa defuncto, protinus duo per dissensionem loco ejus constituuntur, scilicet Innocentius & Anacletus. Ambo uno
737 die Romæ electi; ambo uno die consecrati; sed Anacletus majoris potentiæ, Romam obtinuit, Innocentius verò in Galliam fugit. Tandem Innocentius papatum obtinuit.

Innocentius papa CLXXIV ordinatur. Sedit annis 13, mensibus 6. Iste Innocentius II. construxit ecclesiam sanctæ Dei genitricis Mariæ Romæ ad fontem olei, quod erupit in Nativitate Domini. Et tunc de ipsa terra madida ex oleo, sanitatem multi receperunt. Hic papa prohibuit, artem balistarum & sagittariorum exerceri contra Christianos, & hoc sub anathemate. Constituit etiam, ut sacerdos, qui corpus Domini in missa conficit & immolat, omnibus modis debeat sumere corpus Domini. Constituit etiam, ut moniales cum clericis & monachis in uno choro non conveniant ad psallendum. Constituit etiam, violentos injectores manuum in clericos vel religiosos ipso facto esse excommunicatos. Defuncto Heinrico V imperatore, anno Domini MCXXV, tempore hujus papæ Innocentii II, Lotharius, dux Saxonum imperium adeptus, regnavit annis 13. Hic fundavit monasterium Luttere apud Bremenses, *(b)* & ibidem ipse Lotharius defunctus est. Hujus Lotharii anno 11 facta est translatio sancti Nicolai episcopi de Myrrhea in Batis, *(c)* cum in terra quievisset DCCLXXV annis.

Anno Domini MCXXXII, fundatur claustrum vallis sancti Georgii.

Anno Domini MCXXXVIII, Conradus, frater Frederici ducis Suevorum, impe-

(a) Potius *Walckenried.*

(b) Videtur legendum esse, *apud Brunsuicenses.* Sic enim *SIFFRIDUS PRESBYTER ad a. 1125.* de Lothario Imp. *Hic fundavit monasterium Luther, prope Brunsuigam.*

(c) Potius *in Baris,* Civitatem Apuliæ. Vide supra *SIGEBERTUM GEMBLACENSEM ad a. 1087.*

imperium adeptus, regnavit annis 15. Sepultus quiescit in Spira. Celestinus papa CLXXV ordinatur. Sedit annis 5. Constituit, ut pro alba ampla & longa, quam sanctus Gregorius papa instituit, alba stricta & non cincta continuè utatur papa.

Lucius papa CLXXVI ordinatur. Sedit menses XI. Eugenius papa CLXXVII ordinatur. Sedit annis 8, mens. 5. Hic fuerat monachus & discipulus S. Bernardi. Ad hunc S. Bernardus scripsit librum considerationis. Hic Eugenius papa canonizavit S. Heinricum imperatorem de Babenberg, rogatu Conradi imperatoris & prælatorum. Hanc sancti canonizationem quidam cardinalis, nomine Joannes, vehementer impediens, oculorum lumine est privatus. Sed cùm desineret pœnitens, & plurimùm laudaret ipsum sanctum Heinricum, lumen oculorum confestim publicè recepit. Hic etiam constituit, ut studium in ecclesiis habeatur in Grammatica & in liberalibus artibus.

Anastasius papa CLXXVIII ordinatur. Sedit anno uno.

Anno Domini MCLIV, beatus Bernhardus migravit ad Christum. Fuit enim XXIII annorum, cùm intravit religionem, & cum XXX sociis intravit religionem. LXIV annos habuit, cùm obiit, & amplius quàm C & LX monasteria reliquit, quæ ipse tempore suo ferè omnia instituit.

Eodem tempore Fredericus, dux Suevorum, imperium adeptus, regnavit ann. 39. Iste imperator, anno Domini MCLXII, Mediolanum cepit, & expugnavit muros ejus, & subvertit omnia ibi, & vastavit. Tunc Reinoldus, Coloniensis archiepiscopus, qui cum potenti manu ibi fuit, loco salarii & stipendii, impetravit ab imperatore trium magorum corpora, quæ Mediolanum, extra muros ante portam, in ecclesia Eustorii servabantur in uno sarcophago marmoreo: quibus habitis, in Coloniam quasi triumphator secum tulit gaudens, & ibi in majori ecclesia honorabiliter collocavit. Iste Fridericus imperator, vir catholicus, peregrè profectus ultra mare, per desertum Romaniæ, cum multa militia cruce signatorum, postquam gloriosè triumphaverat de inimicis crucis Christi, in modico fluvio, in quem balneandi gratia post meridiem descenderat, apud Armeniam, in die S. Barnabæ Apostoli, multis præsentibus, submersus est. Huic Friderico seniori imperatori misit Soldanus nobile vas, scilicet smaragdinum, plenum balsamo. Et nunciis videntibus, postquam multùm laudaverat imperator, ipsum vas projecit, & in frusta confregit, dicens: Ego solus non habebo pretiosa hæc, sed alii mecum. Et de nobilibus ibi præsentibus unusquisque collegit, quod voluit. Tempore hujus Friderici imperatoris, magister Gratianus compilavit decretum, ut videtur, & magister Petrus Longobardus sententiarum libros IV, & abbas Joachim libros suos. Tempore hujus præfati imperatoris, successivè papæ VII fuerunt.

Adrianus papa CLXXIX ordinatur. Sedit annis 4, mensibus 9.

Alexander papa CLXXX ordinatur. Sedit annis 22. Cum ipso papa Alexandro tertio, per dissensionem cardinalium, Victor schismaticus electus est: & simul ambo consecrati sunt. Tunc Alexander papa in Franciam fugit, tempore schismatis, & ipse papatum obtinuit. Sub hoc papa S. Thomas, Canthua- 736
riensis archiepiscopus, occisus est, anno Domini MCLXXIV. Hic papa constituit, ut nullus novus sanctus in veneratione habeatur, nisi ex auctoritate apostolica, & nisi sit canonizatus, à papa tamen. Antè quilibet diaconus suum sanctum solemniter canonizavit. Exemplum de sanctis, scilicet Martino, Ambrosio & Borchardo, Wigperto, Severo, & Augustino, & aliis. Hic etiam constituit, quod clerici ordinari possunt in sabbato Sitientes, & quod clerici homicidæ ordinari non debent. Et constituit in personas & loca sententiam fieri interdicti. Hic Alexander papa etiam constituit, quòd papa à duabus partibus cardinalium eligatur ad minus, & quòd excommunicatus sit ipso facto, qui aliter se gesserit pro pa-

pa,

pa, *ext. de electione litis.* *(a)* Conſtituit etiam, ut nullus clericus habeat duas vicarias. Et conſtituit, ut conjugati intrantes religionem, ſeparentur auctoritate epiſcopi diœceſani, & ambo caſtè vivant. Et conſtituit etiam, de affinitate ſcilicet, ut nullus contrahat cum cognata ejus, usque ad quartum gradum, quam carnaliter cognovit. Et conſtituit de ſpirituali cognatione, ſcilicet, quòd nullus ſuam ſpiritualem ſororem, quam pater ſuus vel mater ſua levavit de ſacro fonte, ducat in uxorem. Et conſtituit, ut nullus in ſacris ordinibus habeat uxorem vel concubinam. Et conſtituit, ut ſicut filius hæres ſolvere debet debita patris ſui, ita prælatus debet debita ſolvere prædeceſſoris ſui, pro neceſſitate eccleſiæ ſuæ contracta.

Anno Domini MCLXXXI defuncto Alexandro papa, Lucius papa CLXXXI ordinatur. Sedit annis 3. Hic conſtituit, ut miſſa presbyteri, quamdiu toleratur ab eccleſia, id eſt, quamdiu non condemnatur, poteſt audiri, & poſſunt ab eo recipi eccleſiaſtica ſacramenta. Sub hoc papa Lucio III, Franciſcus ille, à Deo prælectus Maſſizio *(b)* natus. Hic Lucius etiam conſtituit ſententiam interdicti.

Urbanus papa CLXXXII ordinatur. Sedit annis 2.

Gregorius papa CLXXXIII ordinatur. Sedit menſ. 4.

Clemens papa CLXXXIV ordinatur. Sedit annis 3. Hic Clemens papa conſtituit, ut tempore feriarum non fiat traductio ſponſarum, vel ſolemnitas nuptiarum; à dominica ante Aſcenſionem Domini usque ad octavam Pentecoſtes; & à dominica Adventus usque poſt octavam Epiphaniæ; & à Septuageſima usque ad octavam Paſchæ. Conſtituit etiam, ut clerici non pugnent in duello, nec pro ſe pugiles introducant. Et conſtituit, ut clericus, qui procuravit amputari ſibi virilia & genitalia, miſſam non celebret. Et conſtituit, ut nullus ſuam commatrem ducat in uxorem. Celeſtinus papa CLXXXV ordinatur. Sedit annis 7. Pontificatus hujus anno 3, præfatus Fredericus imperator ſubmerſus, cui ſucceſſit filius ſuus Heinricus.

Anno Domini MCXC, Heinricus imperium adeptus, regnavit annis 7. Cùm eſſet rex in Erphordia, eo præſente, anno Domini MCXCIV, quidam comites & nobiles in cloacam cadentes, ruptis trabibus pariter numero 7 interierunt. Iſte imperator veneno interiit, & ſepultus eſt in Spira. Hujus imperatoris frater, Philippus rex, in regni ſchiſmate, cùm tamen eſſet dux Suevorum, regnavit annis 2, & in Babenberg de Witlinsbach anno Domini MXCVIII occiſus eſt, & ſepultus eſt in Spira. Ipſe etiam Palatinus, cùm profugus evaſiſſet, in quadam grangia monachorum, nimis ſecurus, ludendo provocaret vervecem trudendo cum clypeo, ſubitò ab amicis Philippi irruentibus, in vindictam fuſi ſanguinis, occiſus eſt. Hic papa Celeſtinus III. conſtituit, ut in eccleſiis conventualibus celebretur electio de prælato, & conſtituit, quòd bigami non ordinentur, & conſtituit, ut nullus duos ſacros ordines uno die recipiat, & quòd pueri, cùm venerint ad annos diſcretionis, id eſt ad 15 annos, ſi noluerint remanere in clauſtris, licitè poſſint ire ad ſeculum, & ad hæreditatem ſuam.

Anno Domini MCXCVIII, Heinrici anno 4, Innocentius papa CLXXXVI ordinatur. Sedit annis 19. Iſte vocabatur Lothardus, natus de nobilibus Romanis.

Anno Domini MCC, ſub hoc papa Innocentio tertio, & tempore Heinrici imperatoris, cœpit in Accon ordo fratrum Teutonicæ domus. Hic papa fuit eruditus valde, & plurimùm eloquens. Hic compoſuit librum de ſacramento altaris, & ſermones, & librum de miſeria humana. Hic fecit plurimas decretales. Hujus papæ Innocentii III pontificatus anno 9, anno verò Dom. MCCVI, Franciſcus, ut ſapiens architectus, cœpit pœnitentiam agere, & Deo miſericorditer diſponente,

(a) *Cap. 6. de electione & electi poteſtate.*
(b) Potius *Aſſiſio.* Vide infra *a. 1226.*

ponente, initiavit ordinem fratrum minorum, & tunc ipse præfatus papa statim, ut vidit & audivit S. Franciscum, divinitus inspiratum ordinem approbavit, dans 739
sancto Francisco mandatum, ut prædicaret verbum Dei & suis sociis. Hic papa constituit, ut ultra quartum gradum licitè contrahatur matrimonium. Hic etiam constituit, ut si aliquis in excommunicatione mortuus est, qui indicia manifestæ pœnitentiæ habuit, debeat extumulari, & absolvi, & recipi cum suffragiis ad ecclesiasticam sepulturam, *ext. de sen. à nobis est, qui sic.* (a) Hic papa confirmavit regulam & ordinem sanctæ Trinitatis. Hi fratres totam substantiam dividunt annuatim in tria, unam in proprios usus servant, secundam partem in usus peregrinorum & pauperum, tertiam partem mittunt ultra mare in redemptionem captivorum.

Anno Domini MCCIV, sub hoc papa, civitas Constantinopolitana capta est, & spoliata à Christianis, plurimis divitiis & rebus, ac multis sanctorum reliquiis, ut apparet in Venetia & in Halberstat. Hic papa Innocentius declaravit, quod principes Teutoniæ jus habent in eligendo regem, promovendo, (b) si non fuerit hæreticus aut stolidus, vel perpetuò infirmus, imperatorem (c) Romanorum. *ext. de electione, Venerabile.* (d) Hic constituit, quòd qui alteri conjungitur, altero invito, ante carnalem copulam potest eligere religionem. Et hoc constituit similiter Alexander papa III. Iste papa Innocentius III. statuit, in omnium Christianorum provincia, distinguatur notabiliter habitus Judæorum in utroque sexu. Constituit etiam, quòd nullus clericus in sacris ordinibus habeat uxorem vel concubinam, in Occidentali ecclesia. Constituit etiam, ut nullus clericus habeat plura beneficia ecclesiastica, vel duas dignitates, absque dispensatione sedis ecclesiasticæ. (e)

Anno Domini MCCXII, per beatum Franciscum, & sanctam Claram virginem, incepit ordo pauperum dominarum, videlicet post sextum annum conversionis S. Francisci. Eodem tempore regina Ungariæ, mater S. Elizabeth, occisa est, & pueri profecti sunt ultra mare cum multitudine, sed peregrinatio annihilata periit. Hic papa Innocentius etiam constituit, ut quilibet adultus ad minus semel in anno plebano suo confiteatur, & ad minus ad Pascha percipiat corpus Domini, nisi de consilio suo abstineat: & constituit, quod confessor nulla ratione prodat peccatum confitentis, *extr. de pœnitentiis & re, Omnis utriusque.* (f) Et constituit, quòd quilibet religiosus ad arctiorem ordinem, postulata licentia, etsi non detur licentia, licitè possit transire. Et constituit, quod novitii non recipiantur ad professionem, nisi finito anno probationis, quamvis novitii renunciare possint suo juri. Hic etiam constituit, ut prælati subditos clericos suos, seu presbyteros, exactionibus gravare non præsumant, & visitantes parochias & ecclesias, evectionum numerum non excedant, ita quòd episcopi XX vel XXX habeant, archidiaconi V vel VII, diaconi sive archipresbyteri II, & quòd sine canibus venaticis & avibus proficiscantur, ne graventur ecclesiæ nimietate expensarum, *ext. de censibus. Cùm Apost.* (g) Et constituit, ut apostolorum vigiliæ jejunentur, exceptis Philippi & Jacobi, & Joannis Evangelistæ & Barnabæ; & quòd infirmi in jejunio possunt comedere carnes, ut majus periculum evitetur, & quando urgens necessitas requirit. Et constituit, quod in ecclesiis doctores, & studium Grammaticæ habeantur, & quod metropolitana ecclesia magistrum habeat, qui legat in Theologica facultate, & quod illi in expensis provideatur. Et constituit, quod Judæi novas synagogas non faciant, & quod Christiani in domibus eorum non sinant,

(a) *Cap. 28. de sententia excommunicationis.*
(b) leg. *promovendum.*
(c) leg. *in Imperatorem.*
(d) *Cap. 34. de electione & electi potestate.*
(e) leg. *Apostolicæ.*
(f) *Cap. 12. de Pœnitentiis & Remissionibus.*
(g) *Cap. 6. de Censibus.*

finant, & nutrices Christianæ Judæorum infantes non nutriant. Iste gloriosus papa Innocentius III, mortuo Heinrico imperatore, Ottonem ducem de Brunswig inunxit Romæ, & consecravit imperatorem. Post parvum tempus excommunicavit eundem, suscitans sibi adversarium Fredericum, filium Heinrici imperatoris, quem ipse papa sublimavit ad sceptrum regni.

Otto, filius ducis Bavariæ,imperium adeptus, regnavit annis 9. Iste Otto imperator à papa Innocentio excommunicatus fuit usque ad mortem; sed in articulo mortis à prælatis absolutus obiit, & sepultus est in Brunswig. Hic papa Innocentius III. constituit,fieri sententiam interdicti in personas & in loco, sicut Alexander papa. Item constituit, quòd nullus novus sanctus in veneratione habeatur, nisi auctoritate sedis Apostolicæ, ita quod canonizetur à papa. Hic papa Innocentius S. canonizavit sc. Thomam,Cantuariensem archiepiscopum, & sancti Henrici sponsam, scilicet Cunigundam virginem. Hic papa Innocentius III, pontificatus sui anno XVIII, anno verò Domini MCCXIV, in Lateranense palatio plurimùm solemne celebravit concilium, in festo omnium Sanctorum. In quo ipse papa multas constitutiones edidit, & inter alias de passagio & cruce signandi in subsidium terræ sanctæ maxime mentem posuit, & per ecclesiam u-
740 niversalem, orationes ante *Agnus Dei,* in missa, pro terra sancta statuit, scilicet psalmum, *Deus venerunt gentes*, cum precibus & collecta, *Deus qui admirabili providentia.*

Anno Domini MCCXV, obiit Hermannus Landtgravius. Sequenti anno confirmatus est ordo prædicatorum fratrum, scilicet à papa Innocentio III. Igitur post concilium tantùm uno anno supervixit, & cùm ægrotaret ad mortem, in civitatem Parusii *(a)* quidam abbas, prout frater Cisterciensis, veniens cum suis ad curiam Romanam, qui cepit somnum meridie, in prato ante Parusium, viditque visionem, hunc habentem modum. Vidit, inquam, ille abbas ad orientalem plagam Dominum sedentem in excelso throno, faciem habentem adversus occasum, circumstante exercitu angelorum in prato; viditque ab occidentali parte ejusdem prati hominem toto corpore nudum, sed infula pontificali decoratum, currentem velocissimè versus sedentem in throno, & alta voce clamantem, *Miserere mihi misero, misericordissime Deus;* & vidit, quòd insequebatur eum currentem magnus draco, ut devoraret ipsum; & veniens sedentem in throno alta voce draco acclamavit, *Justè judica, justissime judex.* Et cùm hoc abbas vidisset & audisset, mox evigilavit; & visio disparuit; & illius disceptationis exitum nullatenus scire potuit. Cumque abbas ascendisset civitatem Parusium, quæ in monte sita est, audivit quasi sonitum campanarum, & luctum plangentium, & vocem lamentantium dicentem, *Heu papa Innocentius defunctus est.*

Anno Domini MCCXVII, Innocentius papa III in Parusio feliciter obiit, & ibidem sepultus est.

Fredericus, Heinrici imperatoris filius, adeptus imperium, regnavit annis 30, à Cæsare Augusto imperator*.

Defuncto Innocentio papa III, Honorius CLXXXVII ordinatur. Sedit annis XI. Hic papa Honorius III vitam & regulam sancti Francisci confirmavit, & in Registro posuit. Hic papa Fridericum, Heinrici imperatoris filium, Romæ consecravit in imperatorem, anno Domini MCCXIX.

Ipso eodem anno, sanctus Dominicus, initiator ordinis prædicatorum, feliciter migravit ad Christum, cùm non plene eidem ordini annis 4 præfuisset. Quidam nomine Bertamus, qui fuerat reclusus apud Tornacum, gessit se cum pompa aliquandiu pro comite Waldewino Flandriæ. Propter hoc à rege Franciæ & à comitissa Flandriæ suspensus est in patibulo.

Anno Domini MCCXXV, Engelbertus, Coloniensis archiepiscopus,occisus est

(a) Perusii.

eſt à comite Frederico de Yſenburg, qui & ipſe in ultionem fuſi ſanguinis, in Colonia, provincialium ſententia, crurifragio miſerè interiit. Sub hoc papa, anno Domini MCCXXIII, fratres minores Erfordiæ manſionem receperunt. Hic papa Honorius III conſtituit, ſicut & canon, ut corpus Domini ſemper in eccleſiis reſervetur propter infirmos, & ſemper ſub camera. Et conſtituit, ut ſacroſanctum corpus Domini ad infirmos in habitu decenti portaretur, & cum reverentia & lumine præcedente, ut Deus honorificetur, & populus ædificetur, & fides roboretur. Conſtituit etiam Honorius papa III, ſicut & Innocentius III, ut eccleſiæ metropoles doctores in theologica facultate habeant, & ut aliquos idoneos ad ſtudium generale transmittant, ut poſtea copiam doctorum habeant, qui alios informent. Et conſtituit, quòd docentes in theologica facultate, & ſimiliter ſtudentes in ea in ſcholis, per 5 annos integrè percipiant præbendarum ſuarum & beneficiorum de gratia ſedis Apoſtolicæ, *extr. de magiſtris ſuper ſpecula.* *(a)* Hic papa ſortis uſum in electionibus perpetuò prohibet, ſcilicet, ne prælati per ſortes eligantur. Hic papa etiam judicium candentis ferri ſtrictè prohibet, quia in eo Deus videtur tentari. Iſte papa Honorius III ſanctitate & virtutibus plenus, feliciter migravit ad Chriſtum, ſepultusque eſt ad ſanctam Mariam, ad præſepe Romæ ſuper IV pyramides in ruſa porphyretica. Illam ſepulturam hujus papæ ſucceſſor, Gregorius papa, fieri fecit.

Anno Domini MCCXXIV, beatus ille ſervus Dei Franciſcus, contuens in aëre Seraphim cruce poſitum, extunc in palmis, & latere, & pedibus effigiem plagarum Chriſti tulit usque ad felicem exitum ſuum, multis tunc utriusque ſexus videntibus in eo illa Chriſti ſtigmata.

Anno Domini MCCXXVI, pontificatus hujus Honorii papæ anno 10, tem-
pore Frederici imperatoris, beatus ille Franciſcus apud Aſſiſium feliciter migravit 741
ad Chriſtum, anno ætatis ſuæ XLV.

Anno Dom. MCCXXVII, defuncto Honorio papa III, Gregorius papa à beato Petro CLXXXVIII ordinatur. Sedit an. 16. Eodem anno fuit multa turba crucesignatorum congregata apud Brand. *(b)* qui ut pariter cum Frederico imperatore in terræ ſanctæ ſubſidium transfretarent, ſed dolo Frederici imperatoris interveniente, illud paſſagium impeditum fuit, & magna militia illa Chriſtianorum, qui amplius quàm ad LX millia æſtimabantur, diſſipata fuit. Et illuſtris Landtgravius Thuringiæ Ludewicus, paratus corde & corpore cum omnibus ſuis armatis, tranſiit mare, in ſubſidium terræ ſanctæ. Ibi apud Ortratum, *(c)* (ut fertur) veneno intoxicatus, feliciter obiit, & reductus ſepultus eſt in Reinersburnen. Hic papa Gregorius nonus vocabatur Hugelinus. Iſte papa anno Domini MCCXXVIII, pontificatus anno 11, ſolemniſſimè canonizavit beatum Franciſcum in civitate Aſſiſiorum. Poſtea idem venerabilis papa tres ſanctos ſucceſſivè canonizavit, videlicet beatum Dominicum, fratrum prædicatorum, & beatum Antonium, ordinis fratrum minorum, & beatam Elizabeth de Marpurg, relictam illuſtriſſimi Landgravii Thuringiæ.

Anno Domini MCCXXIX, Gregorius IX excommunicavit Fredericum imperatorem, objiciens multos, & enormes, & graves articulos. Hic papa conſtituit fieri ſententiam interdicti. Conſtituit etiam, quòd filius ſacerdotis non poteſt ducere puellam, quam pater ſuus baptizavit. Et conſtituit, quòd laici, cujuscunque religionis ſint, non debeant prædicare. Hic papa cùm eſſet cardinalis, & Oſtienſis epiſcopus, conſtitutus fuerat protector ordinis fratrum minorum.

(a) *Cap. 5. de Magiſtris.*
(b) *Branduſium. ALBERICUS ad an. 1227. Fredericus Imperator naves ſuas paraverat apud Brunduſium, quaſi tranſiturus mare, ſed ſubita infirmitate tactus, vel vera, vel ſimulata, remanſit.*
(b) Potius *Otranto.* Vide *SIFFRIDUM PRESBYTERUM a. 1212. HIST. LANDGR. THUR. c. XL.*

Anno Domini MCCXXXI, Sanctus Antonius in Padua, ordinis fratrum minorum, & sancta Elizabeth in Marpurg, migraverunt ad Christum.

Anno Domini MCCXXXIII, Magister Conradus de Marpurg, verbi Dei prædicator, occisus est.

Anno Dom. MCCXXXVI, sancta Elizabeth in Marpurg translata est calendis Maji. Iste Gregorios papa IX duos ordines confirmavit, quos sanctus Franciscus ordinaverat, unum pauperum dominarum sanctimonialium, alterum pœnitentium, qui sexum capit utrunque, scilicet clericos, conjuges, virgines & continentes. Idem papa etiam confirmavit ordinem monialium pœnitentium, scilicet sanctæ Mariæ Magdalenæ.

Anno Dom. MCCXXXVII, frater Jordanus, magister prædicatorum fratrum, missus *(a)* est in mari mediterraneo, & sepultus est in terra sancta. Iste Gregorius papa nonus fecit de extravagantibus compilationem nobilem, quam divisit in V libros; unde versus:

Pars prior officio creat ecclesiæque ministros:
Altera dat testes, & reliqua judiciorum:
Tertia de rebus & vita presbyterorum
Dat normam, rite nubere quarta docet:
Ultima de vitiis & pœnis tractat eorum.

Anno Domini MCCXLI, peregrina mania gens barbarorum ferocissima, idolorum cultibus dedita, scilicet Tartari in Ungaria & Polonia, Christianorum plura millia occiderunt. Contra illos Gregorius papa fecit crucem prædicari, similiter contra Stetingos, de quibus V millia & XXV homines à cruce signatis occisi sunt. Idem papa constituit festa celebrari, scilicet Domini nostri, & beatæ virginis, & diem dominicum, & apostolorum, & martyrum, & sanctorum de illa diœcesi, ubi quilibet manet; nisi urgens necessitas instet tempore messis vel vindemiæ, vel ecclesiæ aut pauperibus aliquibus subserviant. Et constituit, ut si concubinis suis excommunicatis, à judice communicant, ipso facto sint clerici majori excommunicatione ligati. Constituit etiam, ut tempore interdicti presbyteri semel in hebdomada corpus Domini conficiant submissa voce, clausis januis, quod pœnitentibus in morte detur. Hic papa Gregorius IX feliciter obiit Romæ: sepultus est in Vaticano, juxta corpus beati Gregorii papæ, ante secretarium beati Petri.

Anno Domini MCCXLIV, Celestinus papa CLXXXIX ordinatur. Sedit diebus XVI. Hic vocatur Irmfridus, qui cùm cardinalis episcopus esset, negotia pauperum clericorum frequenter & diligenter, intuitu misericordiæ, promovit apud papam Gregorium. Huic idem papa Gregorius propheticè prædixerat,
742 quòd futurus esset & ipse papa, sicut beatus Franciscus præfato Gregorio, cùm esset Ostiensis episcopus cardinalis. Hoc Celestino papa feliciter defuncto, cessavit episcopatus ferè duobus annis; & cùm non essent tunc nisi IX cardinales, in electione papæ concordare non poterant, & hoc utique in periculum totius ecclesiæ.

Anno Domini MCCXLV, Innocentius papa ordinatur. Sedit annis 12. Hic vocabatur Simebaldus, *(b)* presbyter cardinalis. Hic papa duos sanctos canonizavit, videlicet fratrem Petrum ordinis prædicatorum, occisum ab hæreticis apud Mediolanum, & Lateslaum, Cracoviensem episcopum. Iste papa constituit, ut quicunque prælatus fert sententiam excommunicationis, juris ordine non servato, ab ingressu ecclesiæ, & ad minus per unum mensem, ipso facto sit suspensus: alioquin irregularitatem incurrerit, de quo solus papa dispensare potest, & non alius, *extr. de sententia excommunicationis*, *Cùm medicinales.* Et constituit,

(a) Potius: *mersus.*
(b) Potius: *Sinibaldus.*

tuit, ut quicunque judex ordinarius, vel etiam delegatus, contra justiciam vel etiam contra conscientiam suam, in gravamen alterius partis injustè judicaverit; per unum annum, ab executione officii sui sit suspensus; & si se divinis ingesserit, irregularitatem incurrat, de qua solus papa dispensare potest, & non alius. *extr. de senten. & re judic. Cùm item tribunal.* Hic papa etiam constituit, ut quicunque aliquem occidi fecerit, vel mandaverit, ipso facto sit excommunicatus, & ab omni dignitate, ordine, officio & beneficio sit depositus, *extr. de homicidio pro humani.* Iste papa Innocentius IV in civitate Galliarum Lugduno mansit per annos VII.

Anno Domini MCCXLV, hic concilio Lugdunensi constituit, ut octava beatæ virginis Mariæ ab omnibus clericis & religiosis annuatim solemniter celebretur. Tempore hujus papæ Ludewicus, rex Franciæ, cum Christiano exercitu, contra consilium papæ transfretavit, & fugientibus barbaris à facie ejus, cepit, & in possessione pacifica habuit Damiatam. Postea in brevi bello idem rex Franciæ à Soldano in Babylone, id est à Pharaone rege Ægypti, captus est, & suus Christianus exercitus dissipatus, & occisus est totus. Rex autem Ludevvicus, pro redemptione sua, dedit Soldano C millia marcarum argenti & civitatem Damiatam. Verumtamen arma tentoria, vasa pretiosa, equos electos, alimenta Christianorum, Sarraceni in illo prælio obtinuerunt.

Anno Domini MCCXLIX, cùm rex Ludewicus esset ultra mare, ubi (sicut dictum est) captus, & ad plurima damna perductus est; venerunt in regnum Franciæ plura millia pastorum, dicentes se velle venire in adjutorium Ludewico Franciæ regi, ultra mare. Hi unum capitaneum magistrum habuerunt, nomine Jacob; peritum in pluribus linguis. Hic fuit apostata Cisterciensis & sceleratissimus. Hic in Francia manus violentas injecit violenter in clericos, per diversa loca. Istum Jacobum facinorosum sequebantur meretrices, latrones, magi & malefici. Qui Jacobus apud Bituris civitatem occisus est à Christianis sententialiter, & omnes, quotquot insequebantur eum, occisi & dissipati sunt. Iste Innocentius quartus, inter omnes apostolicos, à sancto Petro primo papa ditior fuit, (ut fertur) & opulentior in pecunia & thesauris. Hic papa in concilio Lugdunensi sententialiter Fredericum imperatorem, propter crimina sua, ab omni honore destituit, & eum imperiali ac regali dignitate & nomine privavit, anno Domini MCCXLV, & principibus Teutoniæ, ad quos spectat electio imperatoris, dedit papa eligendi potestatem liberè successorem. Iste Fridericus imperator, sicut præfatus papa in decreto Lugdunensi scribit, multotiens pacem, inter ecclesiam & imperium reformatam, temere violavit. Perpetravit etiam sacrilegium, capi faciens duos cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ, Ottonem Portuensem, & Jacobum Prænestinum episcopos, ac aliarum ecclesiarum prælatos, clericos, religiosos & seculares, venientes ad concilium, quod papa Gregorius IX duxerat convocandum, quod ipse imperator petierat convocari. Hos prælatos, cum clericis in Sicilia, fecit diris carceribus mancipari, quibusdam in mari submersis. Ecclesias IX archiepiscopales, & multas episcopales, abbatias quoque & alias ecclesias, prælatorum regimine destituit in regno, in grave ipsarum præjudicium, & periculis animarum ecclesiarum non solum facultates, etiam bona, prout voluit, occupari, sed etiam cruces & calices, thuribula & alios sacros thesauros & pannos sericinos, velut cultus divini contemptor, auferri jussit. Clericos quippe collectos multipliciter affligi procuravit, & non solùm trahebantur ad judicium seculare, sed cogebantur subire duella; incarcerabantur, occidebantur, & in patibulis cruciabantur, in confusionem & opprobrium ordinis clericalis. Hæresi quoque suspectus habebatur. Nam postquam papa Gregorius nonus ipsum anathematis vinculo innodavit, & post captionem cardinalium, prælatorum, & clericorum, ad sedem Apostolicam venientium; claves ecclesiæ contempsit, sibi faciens celebrari, vel saltem, quantum in eo est, prophanari divina. 743

na. Scripsit & asseruit, se Gregorii papæ sententias non vereri, & coegit alios sententias papales non observare. Præterea conjunctus amicitia detestabili Sarracenis, nuncios & munera eorum cum hilaritate & honorificentia recepit, & munera eis pluries destinavit. Ritus eorum amplectens, illos in quotidianis obsequiis secum tenuit. Existens ipse in partibus transmarinis, facta compositione quadam, (collusione veriùs) cùm Soldano, Machometi nomen in templo Domini diebus & noctibus proclamari promisit. Bacario, *(a)* regi schismatico, inimico Dei, & ecclesiæ, & solemniter excommunicato, filiam tradidit in uxorem. Ducem Bavariæ fecit per Asisinos occidi. Nec ecclesias, nec monasteria, nec hospitalia, seu alia pia loca construxit; sed destructioni ecclesiarum institit; religiosas, & alias ecclesiasticas personas jugiter attrivit; manum (sicut decet principem) ad eleemosynas non extendit, neglector suæ salutis, pietatis operibus non intendit. Possessiones Romanæ ecclesiæ, videlicet marchiam Anchonetanam, ducatum Spoletanum, nobilem civitatem in Apulia, scilicet Beneventum, cujus archiepiscopus habet sub se duodecim suffraganeos episcopos, diruit & occupavit, præter alias civitates Thusciæ. *Hoc scribit Innocentius papa in decreto concilii Lugdunensis.* Iste imperator Fredericus obtinuit homines per Asisinos mortiferos, perfidos & maleficos, à quodam rege barbarorum (ut fertur) qui appellatur vetustus de montanis, quos misit, quo voluit, ad occidendum. Hic iniquitatem in excelso loquutus est, ponens in cœlum os suum dixit, audiente Henrico Landgravio, *Tres* (inquit) *seduxerunt omnem mundum, videlicet Moyses Hebræos, Christus Christianos, Machometus barbaros. Quamobrem si principes imperii institutioni meæ assentirent, ego utique meliorem modum credendi & vivendi cunctis nationibus ordinare vellem. (b)*

Heinricus Lantgravius, electus in regem anno Domini MCCXLVII in odium Frederici, Conradum, ejusdem Frederici filium, regem in conflictu apud Franckenvort, cum suo exercitu, in die sancti Dominici vicit & confudit. Ipso eodem anno præfatus Heinricus rex & Lantgravius immatura morte obiit in profluvio ventris, & sepultus est in Isenach. Hic quia sine hærede defunctus est, quamvis feliciter tamen plurima bella. * Et dira guerrarum turbatio in Turingia exorta est, & in finibus ejus pro habendis possessionibus ejusdem.

Anno Domini MCCLII, Fredericus ille, quondam imperator, sed anathematizatus, & imperiali honore privatus, veneno interiit & miserè mortuus, in die sanctæ Luciæ virginis & martyrum, sepultus est apud Fogiam. Rex Conradus, filius suus, post breve tempus etiam miserè mortuus, sepultus est apud patrem.

Anno Dom. MCCXLVIII, Guilielmus, comes Hollandiæ, in regem electus, regnavit an. 3, & occisus est à Frisonibus. Iste papa Innocentius IV obiit, & sepultus est in Neapoli.

Anno

(a) *JO. VITO DURANUS Chron. ad a. 1293.* eundem vocat *Bacharium. MATTHÆUS PARISIENSIS ad a. 1544. p. 546. Interim procuravit idem Imperator Fredericus, ut filiam suam cuidam magno Principi Græcorum, nomine Battacio, matrimonio copularet. Quod domino Papa, simulque toti curiæ Romanæ molestum videbatur & grave, quia per ipsum Battacium schisma ortum est inter ecclesiam Romanam & Græcam. Unde ipsa Romana ecclesia vocat eum schismaticum, & factum est obstinatius odium proinde, inter dominum Papam & Imperatorem Fredericum.* Idem p. 562. *Ipsorumque temporum curriculo, ut partem suam, quam credebant adversarii jam infirmatam, magis roboraret, dominus Imperator dedit filiam suam nuptui cuidam Principi potentissimo Græcorum, nomine Botatio, Romanæ ecclesiæ exoso & inobedienti, & ideo schismatico.* Idem in sententia Excommunicationis Innocentii Papæ, *p. 589. & Battacio, Dei & ecclesiæ inimico, à communione fidelium per excommunicationis sententiam, cum adjuratoribus, consiliatoribus & fautoribus suis solenniter separato, filiam suam tradidit in uxorem.*

(b) Compara Syntagma Historiæ Germanicæ *diss. XX. §. XII.*

Anno Domini MCCLVI, Alexander papa XCI ordinatur. Hic erat cardinalis, Ostiensis episcopus, & vocabatur Reinoldus, protector ordinis fratrum minorum.

Anno Domini MCCLVI, Alexander papa canonizavit sanctam Claram virginem. Iste papa Ezelinum, deteriùs tortorem Christianorum, interfectorem LX fratrum minorum & aliorum fidelium plurimorum, persequutorem fidei catholicæ, pro hæretico, & omnes fautores suos sententialiter condemnavit & excommunicavit, & à sancta Dei ecclesia, tanquam membra putrida & morbida, præscidit, & litera apostolica, quæ sic incipit, *scandalum fidei, malum Italiæ, & macula populi, iste Ezelinus hæreticus, publicus hostis.* Et cùm contra ipsum prædicaretur plena indulgentia omnium peccatorum, quæ transeuntibus mare in terræ sanctæ subsidium est concessa, seipsum fame & inedia, traditus in reprobum sensum, nequaquam volens cibum accipere, interfecit. Hæc acta sunt anno Domini MCCLVI. Hostes sævissimi, oppressores crudelissimi omnium nationum, Tartari potentissimè expugnaverunt partes Orientales, videlicet regnum Indiæ, & regnum Armeniæ, regnum Ninivæ, regnum de Baldach potentissimum, interfecto eorum papa Califa; regnum Hierosolymitanum, Antiochiam, & partes 744
Christianorum ultra mare, & fugatis tam Christianis quàm Sarracenis, Hierusalem & Arabiam possederunt. Porrò Soldanus Babyloniæ, qui est Pharao rex Ægypti, resumptis utriusque viribus, cum exercitu barbarorum clàm irruit in castra Tartarorum, & multa ex eis millia interfecit. Soldanus Babyloniæ ideo dicitur, quia in tertia mansione in exitu Israel de Ægypto, scilicet Ethan, rex Pharao construxit civitatem munitam, quam appellavit novam Babyloniam.

Quidam magistri Parisienses, duplici corde composuerunt libellum infamem contra venerabiles fratres minores & prædicatores, qui tale habuit initium, *Ecce videntes clamabunt foris.* Hunc librum, ipsis magistris præsentibus Anagine (a) Alexander papa IV condemnans, sententialiter combussit in audientia, destituitque eosdem magistros ab officiis & beneficiis perpetuò. Fratres autem utriusque ordinis restituit famæ suæ, scribens prælatis & universis, fratres præfatos esse in statu perfectionis, & de numero salvandorum. Hæc acta sunt anno Domini MCCLVII.

Anno Domini MCCLXI, plura millia flagellatorum prodierunt in mundum. Jubente papa Alexandro, celebrata sunt concilia in Moguntia, à domino Wernhero archiepiscopo, & aliis episcopis contra Tartaros, & alia pericula, ut per verbum crucis, & manum armatam, & per orationes fidelium, resistatur inimicis ecclesiæ, in nomine Domini nostri Jesu Christi, Amen.

Anno Domini MCCLXI, rex Tartarorum misit solemnes nuncios, circiter XXIV nobiles Tartaros, cum duobus fratribus ordinis prædicatorum, qui essent interpretes linguarum, ad regem Franciæ Ludevvicum, ut & se & totum regnum Franciæ ditioni subjiceret Tartarorum, alioquin regnum Franciæ impugnaret tempore procedente. Quod rex Ludewicus, habito consilio cum primoribus regni sui, constanter renuit, ipsos tamen nuncios honorificè Parisiis tenuit, & usque ad papam Alexandrum pacificè remisit.

Eodem anno Alexander papa, in die sancti Urbani papæ, defunctus est in Bicernio, & ibidem sepultus est, & cessavit episcopatus usque ad decollationem sancti Joannis Baptistæ, discordantibus cardinalibus in electione. Tunc elegerunt patriarcham Hierosolymitanum Jacobum, in papam, & vocatus est Urbanus IV.

Frater Theodericus, ordinis prædicatorum, ictu tonitrui illico defunctus est.

Anno Domini MCCLXII, venit quidam cum exercitu magno, dicens, se esse Fre-

(a) *Anagniæ.*

Fredericum imperatorem, qui ante decem annos mortuus fuerat. Hic impugnavit Menfridum, principem Apuliæ, & eum strenuè persequebatur, asserens, se habere velle regnum Apuliæ & Siciliæ.

Anno Domini MCCLXII, in vigilia beati Ægidii abbatis, fuit eclipsis Lunæ, à media nocte usque ad diluculum, & in sanguineo colore diu laboravit.

Urbanus papa IV, congregata multitudine tam cleri quàm populi, cum cardinalibus & pontificibus 14 calend. Decembris incepit prædicare solemniter crucem, in succursum terræ sanctæ, & fratribus minoribus & prædicatoribus, per literas apostolicas datas victoribus strictè dedit in mandatis, eandem crucem constanter & diligenter prædicare, per Dei ecclesiam, cum larga indulgentia, in subsidium terræ sanctæ.

Illucescente vigilia sancti Joannis Baptistæ, orta tempestate cum inundatione pluviarum, in Appoldo (a) & vicinis vallibus, ac in genere, nocturno tempore homines promiscui sexus XXXV submersi sunt; domicilia deducta sunt, & pecora plurima perierunt.

Item nonas Augusti, post horam nonam, fuit eclipsis Solis generalis, ut videtur in ista Teutoniæ regione.

In vigilia apostolorum Simonis & Judæ, & ad tria millia circiter prope Hallis, Adelbertus Landgravius Thuringiæ, & germanus suus Theodericus, marchio de Landesberg, filii senioris, marchionis Misnensis Henrici, Saxones devastantes in multitudine gravi, & manu valida terras eorum, & diœcesin Nuwenbergensem, & diœcesin Merseburgensem facientes incendia, & asportantes spolia multa prælio invaserunt, in quo conflictu, crudeli & hostili odio ferocissimè, à manè post ortum Solis, usque post nonam dimicatum est. In hoc bello Alber-
745 tus dux de Brunsuuig, strenuus in armis & vir bellator, vulneratus captus est, & Henricus comes, princeps de Anehalt, vulneratus captus est. Insuper & comites de Swerin & Eberstein capti sunt, præterea & vasalli, & nobiles, & judices advocati circiter XII capti sunt. Similiter electa militia in eodem bello, ut ad quingentos quinquaginta & 16 viros in armis plenis, Deo permittente, cum maximo damno suo, scilicet electorum equorum & armorum, captivi ducti in vinculis sunt detenti.

Anno Domini MCCLXIV, orta discordia inter regem Angliæ, & universitatem ejusdem regni, congressi sunt cum multitudine pugnatorum, in quo conflictu, duo reges, rex Angliæ, & rex frater suus, & duo filii ipsorum à populo captivi ducti sunt, cum aliis multis nobilibus, & ibidem plura millia occisorum nova & inaudita hactenus in pecunia, & in aliis rex violenter exegit contra morem à populo. Unde cives & rurenses huic violentæ exequutioni viriliter & pariter restiterunt. Item inter papam Urbanum quartum, & Menfridum principem Apuliæ, filium Frederici imperatoris, & quasi per stipendiarios, continua conteri concertatio habita est, & habetur pro regno Apuliæ. Sed Dominus papa Urbanus, sicut multitudini clarè apparet, se defendere non sufficit, cùm tamen singulis septimanis, suis stipendiariis circiter mille marcas distribuere debeat. Hoc anno in Pentecoste, Parisiis fratres prædicatores, celebrantes capitulum generale, elegerunt in magistrum ordinis fratrem Joannem, Longobardiæ provincialem, qui septimus jam magister ordinis ipsorum factus est.

Stella, quæ dicitur Cometes, apparuit, videlicet in Oriente, ante ortum diei, post stellam matutinam: apparuit scilicet ante auroram cum radiis multis: ipsi ejus radii longè lateque apparuerunt, antequam oriretur ipsa stella cometes. Igitur veloci cursu laboravit ipsa stella Cometes, ita quòd præcurrerit, & longè versus meridiem præcessit stellam matutinam, id est, Luciferum. Visa est circa festum sanctæ Mariæ Magdalenæ primò, & usque ad octavam sancti Augustini apparuit.

(a) Oppido, in vicinia nostra sito, Territorii Vinariensis.

paruit. De hac Isidorus etymologiarum libro tertio scribens, dicit: *Cometes stella est dicta, eò quòd comas luminis ex se fundat. Quod genus sideris, quando apparuerit, aut pestilentiam, aut famem, aut bella signat. Cometes autem Græcè, Latinè Crinitæ appellantur, quia in modum crinium flammas spargunt, quas Stoici dicunt esse ultra XXX. quorum nomina & effectus quidam astrologi scripserunt.*

Dux Albertus de Brunswig redemit se, defunctus est. Pluviæ & repentinæ inundationes aquarum, circa festum beati Nicolai episcopi, multas villas in Saxonia miserabiliter submerserunt.

Anno Domini MCCLXV, Clemens papa IV à beato Petro CXCIV ordinatur, qui antè vocabatur Voido, & archiepiscopus fuerat Narbonensis, & factus est cardinalis.

Ingravatum est bellum inter papam Clementem & Menfridum, principem Apuliæ, pro patrimonio sancti Petri, quod præfatus Menfridus tenet violenter. Isto anno multæ naves magnæ & onustæ, tam trieres quàm cogkones, *(a)* in mari mediterraneo ac in Dacia perierunt. Soldanus Babyloniæ, impugnans Christianos in terra sancta, cepit Azotum, castrum firmissimum domus hospitalis, quod alio nomine vocatur Assur, in quo habitabant duo milla hominum, quos omnes occidit. Sed fratres milites domus hospitalis & domus templi CLXXX captivos ac strictè vinculatos duxit in Ægyptum. Cepit etiam castrum & civitatem Cæsaream; nec non & civitatem, quæ vocatur Caiphas, idem Sarracenus Soldanus violenter cepit & tenet. Albertus, Landgravius Thuringiæ, & marchio Otto de Brandenborg cum filio suo, Albertus etiam dux de Brunswig, & multi alii in Prutziam peregrinantes contra paganos, cum signo crucis profecti sunt.

Anno Domini MCCLXX, incepit esse fames valida in festo sancti Jacobi Apostoli.

Anno Domini MCCLXXIII, creatus est in regem Romanorum comes de Habeschborg, in festo sancti Michaelis archangeli.

Anno Domini MCCLXXIV, concilium generale fuit in Leuno *(b)* celebratum, in festo sanctorum Apostolorum Philippi & Jacobi, sub Gregorio decimo papa. Post hunc papam fuit Innocentius V, post quem Adrianus sequens: post illum Joannes fuit: Nicolaus III huic successit: Martinus verò post illum fuit: Huic successit Honorius IV, sed huic anno Domini MCCLXXVIII Nicolaus IV successit.

Anno Domini MCCLXXIX, rex Bohemorum, dictus Octacker, victus fuit à 746
Rudolpho, rege Romanorum, in prælio, III die post festum Bartholomæi apostoli. In eodem conflictu occisus est rex Bohemus.

Anno Domini MCCXCI, obiit rex Rudolfus in divisione Apostolorum, & in eodem anno in idibus Septembris, per diversa loca terræ motus factus.

Anno Domini MCCXCI, capta est civitas Accon à Sarracenis, in die Potentianæ virginis.

Anno Domini MCCXCII, electus est in regem Romanorum comes Adolfus de Nassovve, in inventione sanctæ crucis.

Anno Domini MCCXCVIII, in die Processi & Martiniani, rex Adolfus, Romæ *(c)* in prælio occisus est, non longè à Moguntia, ab Alberto duce Austriæ, filio quondam Romanorum regis Rudolphi de Habesborch, ipsum episcopum Moguntinum cum aliis baronibus & nobilibus adjuvante. Idem Gerhardus Moguntinensis episcopus, dictus de Eppenstein, cum aliis electoribus quibusdam regni Romani, dictum ducem ante prælium, & mortem regis Adolphi, in Romanum

(a) Vide, quæ supra notavi ad Add. Lamberti Schafnab. *a. 1265.*
(b) Concilium Lugdunense II. intelligit.
(c) Potius Rex Romanorum.

num regem in Moguntia elegerunt, & licet non æquè eundem post prælium in Aquisgrani coronaverunt, & regem confirmaverunt, cùm tamen idem dux ministerialis fuerit regis Adolphi. Et hæc conspiratione pessima sunt acta.

Anno Domini MCCXCIV, papa Bonifacius, nomine antea Benedictus, papam Joannem, virum sanctum concorditer electum, ab officio populi subtiliter amovit, & idem papa permansit, tenensque papam Joannem in bona custodia usque ad ejus mortem. Ab aliquibus in dubium vertitur, quòd non potuerit papa Joannes papale officium resignare.

Anno Domini MCCC, dum civitas Accon, & tota terra sancta in potestate gentilium steterit VIII annis, rex Tartarorum, nomine Gazan, potenter cum suis, rege Armeniæ ipsum adjuvante, terram sanctam usque Damascum hostiliter acquisierunt, in duobus conflictibus LXX millia hominum gentilium ad arma valentium occiderunt, præter reliquum populum, cujus numerus non poterat determinari. Idem rex Tartarorum, à Nativitate Domini usque ad Maium permanens in Damasco, potenter mittens suos solemnes nuncios summo pontifici Bonifacio, petens & desiderans, ut omnes Christiani advenirent, terram sanctam accipiendo & possidendo, quam ipsis animo libenti vellet dare; & vocavit principaliter III ordines, templarios, hospitalarios, & fratres Alemannos in ipsis suis literis, domino apostolico ad Romanam curiam destinatis.

Anno Domini MCCXCVIII, in vigilia Nativitatis Dominæ nostræ, Veneti, & cum nonaginta armatis galeidis, & Jannenses cum totidem galeidis armatis in mari convenerunt: à Venetiis vix quinquaginta milliaria Latina, & in immensum conflictum pariter habuerunt. Sed tamen Jannenses prævaluerunt, & Veneti occubuerunt, & quasi omnes eorum galeidas combusserunt & submerserunt, populum verò captivum deduxerunt, & innumerabiles ex eis occiderunt. Et ipso anno prænotato, cùm avidissimi essent inimici & diu fuissent, perpetua pace sunt reconciliati.

Anno Domini MCCCIII, Joannes papa ordinatur.

Anno Domini MCCCIX, primi crucifigeri ibant.

Anno Domini MCCCXI, ordo contemplariorum destruitur.

Anno Domini MCCCXIII, Heinricus imperator ab uno fratre prædicatorum veneno interiit.

Anno Domini MCCCXVIII, Albertus dux junior obiit.

Anno Domini MCCCXXXIV, Benedictus papa ordinatur.

Anno Domini MCCCXXXVIII, in nocte Philippi & Jacobi Apostolorum, cecidit nix ad spissitudinem unius pedis.

Anno Domini MCCCXLII, in die Mariæ Magdalenæ, fuit inundatio magna.

Anno Domini MCCCXLIII, Clemens papa ordinatur.

Anno Domini MCCCXLIV, Otto dux de Brunswig obiit.

Anno Domini MCCCXLVI, fama de marchione ficto.

Anno Domini MCCCXLVII, Carolus quartus, rex Bohemiæ, in regem Romanorum eligitur.

747 Anno Domini MCCCXLIX, circum crucifigeri ibant.

Anno Domini MCCCL, pestilentia magna viguit.

Anno Domini MCCCLIV, Innocentius VI papa ordinatur.

Anno Domini MCCCLVI festum ecclesiæ Riddageshusen transponebatur ad dominicam post festum Martini.

Anno Domini MCCCLVII, Carolus quartus imperat.

Anno Domini MCCCLVIII, inundatio secunda fuit in die Margaretæ virginis, & pestilentia major.

Anno Domini MCCCLXII, Urbanus papa quintus ordinatur.

Anno Domini MCCCLXVII, prælium prope Hildensheim committitur, circa

circa villam, quæ dicitur Gheimessen. (a) Verò dux Magnus senior de Brunswig, & episcopus Halberstatensis sunt captivati, cum multis nobilibus, militibus & armigeris. Eodem anno factum est prælium magnum in Frisia, ubi XL interfecti sunt à Frisonibus.

Anno Domini MCCCLXVIII, castrum Walmeden devastatur.

Anno Domini MCCCLXIX, Magnus dux senior de Brunswig, & Wilhelmus dux de Luneborch obierunt.

Anno Domini MCCCLXX, Alvelde civitas capta est à duce Ottone.

Anno Domini MCCCLXXI, Gregorius papa ordinatur. Eodem anno Luneburg civitas avertitur.

Anno Domini MCCCLXXIII, Magnus dux in Brunsvvig & Luneburg junior, occiditur ante castrum Richling.

Anno Domini MCCCLXXIV, feria secunda post Misericordias domini Dominicam, præconsules & consules civitatis Brunsvvig sunt communiter captivati à communi populo: & de præconsulibus & consulibus sex sunt in foro decollati, & duo occisi.

Anno Domini MCCCLXXVIII, Urbanus papa sextus eligitur, & antipapa Clemens VII, qui & Robertus vocatur.

Anno Domini MCCCLXXIX, castrum Dalem capitur à Brunsvvichsensibus, in vigilia Bartholomæi Apostoli. Eodem anno Herdegeschen capitur à duce Ottone.

Anno Domini MCCCLXXX, castrum Bansleve capitur à Brunsvvichsensibus, & Joannem de Wevverling super castrum cremaverunt.

Eodem anno capitur Glenctorpa, & cremaverunt.

Anno Domini MCCCLXXXI, feria quarta in Quatuor temporum, ante festum Michaelis, Fredericus dux de Brunsvvig præsentavit consulibus & civibus castrum Wulfesbuttel in bona amicitia & fide.

Anno Domini MCCCLXXXII, episcopus Magdeburgensis fuit in Calve præcipitatus in chorea.

Anno Domini MCCCLXXXII, hoc est eodem anno, fuit inundatio tertia in Brunsvvig. Eodem anno circumvallaverunt castrum Gyshorn, dux Albertus de Luneborg, Wenzlaus dux Saxoniæ, consules de Brunsvvig, de Luneburg, de Hannover, de Ultze cum civibus eorum: & postea præsentatum est consulibus de Brunsuuig. Eodem anno, sequenti die Bartholomæi, venerunt militares domini à Destenberghe, cum suis complicibus & exercitibus ante Brunsvvig, & perpetraverunt spolium sine aliqua causa, & percusserunt de civibus in ore gladii XX, & XL captivatos secum duxerunt.

Anno Domini MCCCLXXXV, dux Albertus de Luneborg jactatus est per machinam ante castrum Richling, & obiit.

Anno Domini MCCCLXXXVI, tres duces Brunswichzenses pariterque fratres, videlicet Fredericus, Bernardus & Heinricus, duxerunt uxores in quatuor septimanis. Eodem anno, in die Mariæ Magdalenæ, fuit suspensus comes Tydericus de Weringherode, ab episcopo de Magdeburg, nec non à comite de Regenstein, qui insimul ibi fuerunt congregati in bona amicitia & fide.

Anno Domini MCCCLXXXVIII, Wenefzlaus (b) dictus dux Saxoniæ, veneno interiit circiter festum Paschæ. Eodem anno, in die corporis Christi, in
ortu Solis, factum est prælium magnum prope Wynsen *uppe der Alleren*, (c) 748
inter Brunsvvicenses & Luneburgenses. Ibi Deo adjuvante & beato Aucto-

(a) *BÜNTING Chron. Brunsuic. p. 245.* dicit *bey Dinkeler.*

(b) Potius *Wenceslaus.*

(c) *RETHMEIERS Braunschvveig. Chronic. lib. III. c. L. p. 670.*

re, *(a)* Brunſvvichſenſes victoriam obtinuerunt, & Luneborgenſes cum ſuis perdiderunt, & filii Magni ducis terram Luneborgenſem tenuerunt: in quo prælio plus quàm C ſunt interfecti & ſubmerſi, & CCCL captivati de principibus, nobilibus, militibus & armigeris. Eodem anno, caſtrum Jerktzem à duce Frederico & Brunſwicenſibus capitur, & eis ſubjicitur.

Anno Domini MCCCLXXXIX, ipſo die Panthaleonis ac Cyriaci martyrum, in æſtate, tantæ fuerunt aëris tempeſtates, quòd multæ de arboribus fuerunt per medium detruncatæ, & multæ radicitus evulſæ. Eodem anno, Urbanus VI in profeſto Galli obiit, & Bonifacius nonus ſedem fuerat adeptus.

Anno Domini MCCCXC, annus Jubilæus per Urbanum ſextum inſtitutus, & per Bonifacium nonum approbatus, celebrabatur. Eodem anno Albertus, epiſcopus Halberſtadenſis, obiit, & electus eſt unus de Honſtein ibidem.

Anno Domini MCCCXCI, peſtilentia quarta viguit.

Anno Domini MCCCXCII, in die ſancti Auguſtini epiſcopi, hora veſperorum, ceciderunt grandines in quantitate ovorum pullorum.

Anno Domini MCCCXCIII, in die Calixti papæ & martyris, factum eſt prælium in diœceſi Hildesheimenſi, circa horam veſperorum, apud villam Veneni, inter Fredericum ducem de Brunſwig cum ſuis, & inter militares, videlicet Joannem de Schwichgelde, nec non Conradum de Deſtenbergk, cum eorum exercitibus. Ibi Deo donante, Fredericus dux victoriam cum ſuis obtinuit: in quo prælio ſunt captivati capitanei præfati, cum militibus & armigeris numero LXXXVIII, & de civibus & villicis numero XCV, & ibidem ſunt interfecti, trucidati, & à lupis devorati, numero quaſi CL. Tota ſumma horum captivorum & interfectorum eſt circiter CCCXXIII.

Anno Domini MCCCXCIV, in die ſancti Nicolai epiſcopi, obiit dux Otto, dictus de Brunſwig, princeps in Goting.

Anno Domini MCCCXCV, annus Jubilæus celebrabatur in Magdeborch à feſto Ægidii ſancti per annum.

Eodem anno indulgentiæ datæ ſunt hîc in urbe, ad ſanctum Blaſium, durantes per octavam Aſcenſionis Domini in perpetuum.

Anno Domini MCCCXCVI, in octava ſancti Martini, fuit validus ventus huic clauſtro nocuus. Eodem anno bellum commiſſum eſt circa Rhenum, in campo Camerenſi prope civitatem Cluns, *(b)* inter illuſtres principes, Wilhelmum ducem de monte, & Theodericum comitem de marchia.

Anno Domini MCCCXCVIII, Joannes epiſcopus Hildesheimenſis eligitur.

Anno Domini MCCCXCIX, Wenceslaus, rex Bohemiæ, pravitate ſua regnum fœdavit Romanorum.

Anno Domini MCCCC, Fridericus dux Brunſvvigenſis interfectus eſt in Haſſia, à comite de Woldogghe, *(c)* in die Bonifacii.

Eodem anno Robertus, dux Bavariæ, in regem Romanorum eligitur.

Eodem anno crucifigeri, ſive flagellatores, ibant tertio in Brabantia & Hollantia.

Anno Domini MCCCCI, Cometes apparuit.

Anno Domini MCCCCII, peſtilentia magna viguit.

Anno Domini MCCCCIII, Innocentius ſeptimus papa eligitur.

Anno

(a) Epiſcopus Metenſis, cujus corpus quieſcit in Cœnobio S. Ægidii Brunſuicenſi, vide infra *a. 1458.* & *PAUL. LANGIUM a. 1123.*

(b) Potius hoc prælium factum ad ſaltum Clivenſem, vulgo *Cleverhamm. Wernher Teſchenmacher. Ann. Cliv. p. 286. 447.* vel ad pagum Kellenſem, *SCHATEN Ann. Paderborn. lib. XV. p. 455.*

(c) Potius de Waldeck.

Anno Domini MCCCCIV, regnum Franciæ, filio regis tandem expulso à duce Burgundiæ & Anglis, lamentabiliter disrumpitur.

Anno Domini MCCCCV, Gregorius undecimus papa eligitur,

Anno Domini MCCCCVI, eclipsis Solis fuit in crastina vice, hora septima de manè.

Eodem anno obiit Duxissa ducis Heinrici, in vigilia Petri & Pauli.

Eodem anno obiit Otto, episcopus Bremensis, ducum frater.

Anno Domini MCCCCVIII, Alexander quintus papa eligitur.

Anno Domini MCCCCIX, prælio facto prope Mastricht, interfecti sunt de civibus Leodinensibus 32 millia.

Anno Domini MCCCCX, in Prussia, facto prælio, interfecti sunt CCC à rege Pollonii. Eodem anno Joannes papa eligitur.

Anno Domini MCCCCXI, Sigismundus rex Ungariæ, filius Caroli quarti, 749
in regem Romanorum eligitur.

Anno Domini MCCCCXII, in nocte sanctæ Cæciliæ, erat validus ventus, & duravit ad quatuordecim dies.

Anno Domini MCCCCXIII, ipso die beati Benedicti, in Quadragesima, castrum Hartesburg capitur ab episcopo Magdeburgensi, episcopo Halberstadensi, & duce Bernardo de Brunswig.

Anno Domini MCCCCXIV, hæretici multi in Thoringia, sacramenta ecclesiæ blasphemantes, & combusti sunt in Sangerhusen. Eodem anno concilium magnum prælatorum ecclesiæ, pro unione facienda, apud Constantiam celebratur.

Anno Domini MCCCCXV, Joanne papa deposito, & Gregorio papa tum resignante, sicque apostolica sede vacante, sancta synodus Constantiensis plenariam ecclesiæ potestatem accepit & papalem.

Anno Domini MCCCCXVI, Henricus nobilis princeps, & dux in Brunswich & Luneborch, obiit.

Anno Domini MCCCCXVII, schismate sedato, Martinus papa eligitur in synodo Constantiensi.

Anno Domini MCCCCXVIII, regnum Bohemiæ hæretica pravitate totaliter infectum, à fide recessit.

Anno Domini MCCCCXIX, concordia facta inter clerum & cives Brunswicenses, quæ discordia stetit ad septem annos.

Anno Domini MCCCCXX, castrum Borgalle capitur.

Anno Domini MCCCCXXI, prælio facto prope Grone, à ducibus Ottone & Wilhelmo triumphantibus, sedata est gwerra inter Brunswicenses & Hildesheimenses. Eodem anno castrum Wernborch construitur.

Anno Domini MCCCCXXIII, seditione concitata, quatuor de consulibus in Halberstat decollati sunt.

Anno Domini MCCCCXXV, Halberstat à proprio episcopo & decem & octo civitatibus obsessa. Quatuor de principalioribus seditiosis capti, decollabantur in vindictam. Eodem anno castrum Ampleve desolatur à Brunswicensibus & Magdeburgensibus.

Anno Domini MCCCCXXVIII, feria secunda post Oculi, dux Wilhelmus divisit ducatum Luneborgensem cum suis castris, & dictus Wilhelmus retinuit Brunswicensem.

Anno Domini MCCCCXXIX, in profesto beati Petri ad vincula, capitur Pattensen à duce Wilhelmo Brunswicensi. Eodem anno, ipso die Wilbrordi, consules cum clero unanimiter conceperunt *den Kettergraven* in antiquo vico.

Anno Domini MCCCCXXXI, Gabriel de Venetia cardinalis, in papam eligitur, & ei nomen Eugenius quartus imponitur.

Anno Domini MCCCCXXXII, sancta synodus apud Basileam, pro univer-

ſalis eccleſiæ reformatione celebratur. Eodem anno caſtrum Wulfelbutte dux Henricus acceptavit. Eodem anno facta eſt gwerra inter ducem Wilhelmum & civitatem Brunswich, & multæ ſunt ibidem villæ devaſtatæ. Eodem anno, ipſo die Timothei, incendebant Deſcidde. Eodem anno Gorgonii combuſſerunt Melverode, Stockem, Dabern, & quamplures villas. *(a)*

Anno Domini MCCCCXXXIII, Sigismundus, filius Caroli quarti imperatoris, rex Romanorum in imperatorem benedicitur ſolemniter ab Eugenio papa. Eodem anno archiepiſcopus Magdeburgenſis cum clero ſuo expellitur. Eodem anno, eclipſis Solis hora veſperarum fuerat.

Anno Domini MCCCCXXXIV, Bohemiæ regnum, occiſis funditus hæreticis Huſſitis, cum ſuis capitaneis Procopio & Wulfino, ad fidem catholicam revertitur, à qua per decem & ſeptem annos in diverſis ſectis & hæreſibus miſerabiliter erraverat. Eodem anno Bernhardus, dux Brunſwicenſis & Luneborgenſis, obiit.

Anno Domini MCCCCXXXV, Magdeburgenſis epiſcopus, cum clero ſuo in pace honorificè reducitur.

750 Anno Domini MCCCCXXXVI, Borchardus epiſcopus Halberſtadenſis eligitur.

Anno Domini MCCCCXXXVII, cariſtia magna viguit.

Anno Domini MCCCCXXXVIII, Albertus, dux Auſtriæ, in regem Romanorum eligitur.

Anno Domini MCCCCXXXIX, peſtilentia univerſalis graſſabatur per totum orbem. Anno eodem, Heſtede à duce Saxoniæ capitur.

Anno Domini MCCCCXL, Fredericus, dux Auſtriæ, in regem Romanorum eligitur.

Anno Domini MCCCCXLI, in vigilia Viſitationis virginis Mariæ, de veſpere, hora quaſi ſeptima, ventorum magna orta fuit tempeſtas; quam haud longè pòſt grandines, in quantitate duorum vel trium ovorum deſcendentes, non modica in ædificiis, feneſtris eccleſiarum, in animalibus, ſegetibus, cæteriſque bladis damna inferentes, comitabantur.

Anno Domini MCCCCXLV, obiit Otto, dux Brunſwicenſis & Luneburgenſis.

Anno Domini MCCCCXLVI, ante feſtum Nativitatis Domini, diſcordia civium & rumor magnus erat in hac civitate: & multi de civibus compulſi, abjurarunt civitatem, & ſic ſedata fuit diſcordia.

Anno Domini MCCCCXLVII, Nicolaus papa quintus eligitur. Eodem anno tres circuli albi viſi fuerunt circa Solem, in ortu Solis meridie & occaſu, *in* vigilia Aſcenſionis Domini. In hac æſtate venerunt Bohemi ad terram Saxoniæ & Weſtphaliæ, exactionantes multas civitates.

Anno Domini MCCCCXLVIII, eclipſis Solis erat hora meridiei, circa feſtum Ægidii.

Anno Domini MCCCCXLIX, Felix papa, electus à concilio Baſilienſi, reſignavit, & factus eſt ſupremus cardinalis, ſeu legatus per totam Franciam, Nicolai quinti. Eodem anno, peſtilentia ſucceſſivè circumgyravit omnes terras, durans per aliquot annos.

Anno Domini MCCCCL, fuit annus Jubilæus in Roma. Eodem anno, in die Pentecoſtes, canonizatus fuit frater Bernardinus ordinis fratrum minorum.

Anno Domini MCCCCLI, Nicolaus de Chuſa, cardinalis, per Alemanniam legatus, in multis locis prædicavit, & veniens ad caſtrum Wulffenbeutel, ad inſtantiam Henrici ducis, cujus tunc filiam ſacro chriſmate linivit, indulgentias Jubilæi Brunſvvig conceſſit. Item ad pulſum majoris campanæ eccleſiæ ſancti Martini,

(a) Compara *RETHMEIERS Braunſchvveig. Chronic. p. III. c. LIII. p. 720.*

Martini, hora undecima, omnibus sextis feriis, omnibus incolis hujus civitatis, tunc ter dicentibus Pater noster, in memoriam mortis Christi, concessit C dies indulgentiarum. Item omnibus sacerdotibus, dominico die, in missa post primam collectam, sequentem clausulam, scilicet *Et famulos tuos N. papam nostrum & N. antistitem nostrum, unà cum ecclesia catholica ab omni adversitate custodi*, subjungentibus, quinquaginta dies indulgentiarum contulit.

Anno Domini MCCCCLII.

Anno Domini MCCCCLIII, Constantinopolis à Turcis capitur, in qua, omnibus Christianis ab annis sex supra interfectis, imperator Græcorum occiditur. Insuper alii circiter 60 millia vincti, in captivitatem ducuntur, crucifixusque abominabiliter ab impiis illuditur.

Anno Domini MCCCCLIV, consulatus Luneburgensis est depositus, & novus electus. Eodem anno Nicolaus papa moritur, & Calixtus, natione Cathaloniensis, electus est. De quo infrà.

Anno Domini MCCCCLV, ecclesia S. Martini, *(a)* propter duorum plebanorum excommunicatorum litigationem, quasi per biennium stetit clausa, nec divina ibi celebrabantur: parochianis verò Sacramenta in ecclesia S. Michaelis ministrabantur.

Anno Domini MCCCCLVI, in regno Siciliæ, civitates plures & villæ à terræ motu perierunt, & in Neapoli, Capua, & Beneventana, & aliis civitatibus & locis, propter eandem plagam, turres & domus multæ corruerunt. Homines etiam ad 70000 & eo amplius similiter oppressi sunt.

Anno Domini MCCCCLVII, in nocte Sanctorum Gordiani & Epimachi, nix gravis cecidit, quæ arbores magnas fregit, frumenta agrorum stravit. Et fertilitas magna eodem anno sequuta est. Item anno eodem frater Vincentius de ordine prædicatorum per Calistum papam canonizatus est, sicut idem sanctus in juvenili ætate prædixit eidem.

Anno Domini MCCCCLVIII, reliquiæ sancti Autoris, *(b)* & aliorum sanctorum de archa cuprea ad argenteam sunt translatæ, Dominica Lætare, & festum Patronorum institutum est. Eodem anno celebratum fuit capitulum in
Brunsvvig, fratrum minorum circiter per CCC patres: feceruntque processio- 711
nem solemnem ad multas ecclesias, stationemque in foro antiquæ civitatis. Eodem anno consulatus antiquus Luneburgensis cum CXXX civibus, à papa Calisto, usque ad quartam generationem fuit maledictus, propter juramenti transgressionem, bonorum ecclesiarum in salina spoliationem, & quorundam suorum burgensium innocentium occisionem. Eodem anno, in die Purificationis, in partibus Thuringiæ, visi sunt tres Soles. Item visus est Sol divisus per modum crucis. Similiter in nocte tres Lunæ apparuerunt. Isto anno Calistus papa moritur. Hic pro expugnatione crudelissimi hostis Christiani nominis, regis Turcorum, missas, orationes & certas processiones omnibus ecclesiis per totum orbem instituit, quas magnis indulgentiis dotavit. Hic post mortem, à Cathaloniis, quasi vivus aliquandiu custoditur, donec sublatis omnibus in auro & argento, cæterisque paramentis pontificalibus, mare intrarent, cadavere mortuo relicto: sed potestas Romanorum eos insequuta est, & quasi omnia reduxit.

Eodem anno rex Bohemorum ultimus, ejusdem regni verus hæres, veneno intoxicatus occubuit. Item Borchardus, Halberstatensis episcopus, defunctus est. Item Thuringi cœperunt duo castra prope Gottingen, videlicet Gunda in Bramborch. Eodem anno Pius in papam eligitur. Hic pro tuenda fide Christi, contra Turcorum imperatorem omnes Christianos principes pro re tam sancta in unum convocavit, ad unam de his duabus civitatibus, Mantua scilicet & Utinum.

Anno

(a) In Brunswig.
(b) Vide supra *a. 1388.*

Anno Domini MCCCCLIX, dux Wilhelmus cepit castrum Springk.

Anno Domini MCCCCLX, statim post festum Nativitatis Christi, incepit pestilentia satis rara & insolita, quia viri fortes in ea moriebantur, & paucæ mulieres: de pueris verò valde raro aliqui obierunt. Propter hanc pestem, in Quadragesima proxima, missa pro pestilentia, cum certis precibus, per omnes parochias decantabatur in civitate Brunsvvicensi, isto modo. Omnes præsentes nudis pedibus stabant, candelas ardentes in manibus tenebant. Per tres dies, quibus missæ celebrabantur, jejunaverunt, & quarta die in pane & aqua. Unde Dominus placatus misericorditer & mirabiliter populum exaudit: & statim vindicta hæc à populo cessat.

Eodem anno frigus in tantum invaluit, ut ante festum Paschæ, & aliquibus diebus pòst, nec arari, fodi aut seminari quicquam potuit. Post hoc fuit nimia siccitas, ut nec gramina pratorum abundarent, unde etiam pecora multorum fame vexabantur. Item III. chori avenæ pro marca Brunswicensi vendebantur. Eodem anno, die Paschæ, in oppido, dicto Blomberg, mulier quædam hostias consecratas à presbytero in altari derelictas, furata est propter quasdam incantationes cum eis faciendas: tandem nimiùm perterrita, in fontem vicinum projecit, & miraculosè reinventæ sunt. Eodem tempore, propter intempestatem & grandinem, segetes ibidem per quinque milliaria in longum & latum perierunt. Hanc miseriam inopinata & cara venditio frumentorum sequuta est: ita, ut etiam in civitate Brunsvvicensi XV modii siliginis pro marca vendebantur, & pistores, dominica die, cogebantur panes pistare, propter vulgus undecunque adveniens. Item in vigilia Apostolorum Petri & Pauli horribilis tempestas & ventorum flatus inauditus est exortus: unde multæ arbores frangebantur, à terra evellebantur, per medium scindebantur, & quàm longè à trunco projiciebantur: tecta de domibus impetuosè jactabantur.

Anno Domini MCCCCLXI, episcopus Moguntinensis, dictus de Eisenburg, à papa Pio depositus, & quidam dictus de Assaw, in loco ejus surrogatus. Hi duo episcopatum miserabiliter depopulaverunt, guerras inter se habentes. Tandem de Assavv occultè & proditiosè civitatem nocte quadam ingressus, eam cepit, clericos miserabiliter exulari fecit, divitum multos occidit, domus eorum spoliavit, & sine misericordia in eadem civitate contra populum grassabatur. Eodem anno incepit pestilentia in Nurenberga: anno sequenti in Erfordia: & sic continenter per tres annos circumgyravit per multa loca. Anno Domini MCCCCLXII.

Anno Domini MCCCCLXIII, denunciatum fuit passagium in Decembri, per Pium papam contra Turcos, & maximè in partibus stagnalibus. Unde sequenti anno, super festo Paschæ, cruce signati per villas & civitates currentes, in magnis exercitibus Anchonam properabant. Sed ibi venientes progressum habere non valuerunt: quia papa propter infirmitatem, & propter absentiam quorundam principum, qui venire promiserant, passagium per se expedire, & inire obmisit.
752

Anno Domini MCCCCLXIV, Pius papa in Anchona mortuus est, & ab ea civitate usque Romam delatus. Eodem anno Paulus secundus, qui prius Petrus vocabatur, electus est. Hic mutavit sigillum plumbeum papale. Nam antea semper duo capita, scilicet Petri & Pauli, uno latere continebat, in alio autem latere nomen papæ tantùm: nunc verò stat in latere uno quasi imago papæ infulati, coram populi multitudine, in alio duæ imagines oblongæ Apostolorum Petri & Pauli. *(a)*

Anno Domini MCCCCLXV, in castro Kalenberge (ut testimonio quorundam sacerdotum habui) sanguis desuper in modum pluviæ cecidit, in longitudine & la-

(a) Hoc iterum mutavit Sixtus IV. infra *a. 1471.*

& latitudine XX passuum, ita ut etiam vestimentis quorundam inhæreret. Eodem anno dux Burgundiæ, civitatem Dinant destruens, terræ penitus adæquavit. Anno Domini MCCCCLXVI, dux Burgundiæ cepit civitatem Leodiensem, & destructis muris, exactionavit eam ad plus quàm quater millia florenorum. Horum medietatem cives dederunt, aliam recusabant. Obsides autem & fidejussores, qui erant de civitate, videntes, quòd non liberabantur, consilium duci dederunt non in bono. Et ex toto civitatem igne fecit conflagrari, ecclesiis Dei & monasteriis vix exceptis. Ad quas tamen quidam, maligno spiritu ducti, spoliando intrabant, & optimis sammittis ac cæteris vestibus divino cultui dicatis inde ablatis, usui suo applicabant. Nec eis divina ultio abfuit: quàm citò enim has attemptabant, multi eorum amentes, multi arreptitii effecti sunt: propter quod multi vestes sacras ecclesiis suis restituebant. Inde, ut alter Herodes, in innocentes in sua desævit, quos omnes (ut dicunt) navi impositos, sine remige, sine gubernatore, abire dimisit in incertum.

Anno eodem civitates Brunsvvich, Hildensem, Gottingen, Honover, cum cæteris civitatibus, quæ vulgò de Hense nuncupantur, intraverunt terram ducis Friderici, propter hoc, quia multotiens negotiatores per vias publicas, & stratas regias incedentes molestabat, bona ipsorum suis castris adducendo, ubi ad libitum victoria potita, castroque Moringe cum suo oppido, pro damnis datis, in suam potestatem accepto, regressi sunt.

Anno Domini MCCCCLXVII, dux Fredericus, pacis datæ oblitus, iterum bona quorundam negotiatorum, ac aliorum, magno nomine accepit, duxitque per terram patris sui, videlicet Wilhelmi. Ideo civitates suprà dictæ suspicatæ sunt, quòd ipse assentiret facto filii, missisque literis diffidentiæ, intraverunt terram suam prope Calenberg, ibique villis conflagratis, quibusdam etiam nobilibus captivatis, redierunt ad propria. Inde Dei nutu, bella hujusmodi ac discordiæ ducum & civitatum, expensis datis, miserabiliter sopita sunt.

Eodem anno, à fundamentis aquarum, ante valvam S. Magni Brunsvvicensis (sicut jam aliquot annis elapsis ante alias valvas) erexerunt turrim fortissimam, ut hodie cernitur. Eodem anno dominus Heinricus Osterrot, plebanus in Roten, Met secundus missus est Romam, pro confirmatione abbatis impetranda, in qua ambaziata fidelis extitit; expeditque totum negotium in curia in duodecim diebus. Sed nimis triste quiddam accidit; quia ambo infirmi Romam exeunt; ambo in via mortui sunt. Hujusmodi rumores ad aures nostras in die Nicolai ejusdem anni devenerunt. Eodem anno Dominus abbas hujus monasterii, (a) per ducem invitatus, solemniter in capa aurea & infula decoratus, copulavit filiam ejusdem ducis, Margaretam nomine, comiti Frederico de Henneberg, tertia feria post Esto mihi, in castro Wulfelbuttel.

Anno Domini MCCCCLXVIII, ex commissione facta abbati hujus monasterii, per reverendissimum cardinalem de Latere, tunc Wratislaviæ existentis, publicatæ sunt in hoc monasterio, Dominica quinta post Pentecosten, indulgentiæ plenariæ remissionis semel in vita, & semel in morte, ut, quicunque daret pro extirpatione hæresis Bohemorum, quantum in quatuordecim diebus pro se & familia sua consumeret, earum particeps fieret, religiosi etiam & alii, qui omnino nihil haberent, orationes & certas processiones tunc expressas facerent. Sed quorum intererat, de trunco vel cista pro collectione oblationum ponenda, non concordabant: ideo nemo se habilem fecit, unica honesta domina excepta. Revocatæ fuerunt eodem anno in profesto sancti Authoris.

Eodem anno discordia permaxima fuit inter episcopum Halberstatensem, & cives ejusdem civitatis; ita, ut totus clerus reliquiis sanctorum & optimis clenodiis ad tuta loca secretè destinatis, ipsam etiam civitatem relinquerent. 753

Item anno MCCCCLXVII, de quo suprà, post Michaelis apparuit cometa

Bb bb bb b longè

(a) S. Ægidii in Brunswig.

longè ſurſum à ſigno Piſcium, quaſi orta eſſet ſub ſigno Cancri, ſed rariſſimè videbatur, quia erat tempus tunc pluvioſum, & miſit comam ſuam verſus Orientem. Et in tantum pluit, quòd pauci ante feſtum omnium ſanctorum ſeminare valebant, ſed quidam poſt Martini, quidam poſt Nicolai, quia hyems temperata fuit, ſeminaverunt. Et crevit quidem herba, ſed non fecit fructum centuplum.

Anno Domini MCCCCLXIX, dux Heinricus fecit quaſi regales nuptias filiæ ſuæ in civitate Bruneſvvich, & vocavit multos. Intravitque ſponſus, adjunctis ſibi Landgravio Thuringiæ cum cæteris nobilibus, civitatem hanc Dominica poſt omnium Sanctorum: & portis civitatis ſancti Ægidii, & ſancti Magni obſeratis, ſolùm pro eorum introitu & exitu patebat valva lapidea, id eſt Steindor. In hac ſolemni, ſed inſolita ſuſceptione hoſpitum, ſtabant cives, ad hoc ordinati, per proconſules ſuos, omnes in ſtatione ſua armati, alii autem excubias nocturnas obſervabant. Continuatum fuit convivium nuptiarum in quartum diem, & abierunt hoſpites unusquisque in ſua.

Eodem anno, converſionis Pauli quidam incola, in regali Luttere, ſerotino tempore (neſcitur per quos ſpiritus) raptus fuit de curia ſua, ductusque ad locum, vulgò *des Hertoghenhoff*, in choream terribilem, ut fatebatur. Vidit enim ibi quamplures nobiles, ante longa tempora mortuos: quapropter ad ſe reverſus, cruce ſe ſignavit, & ſic dimiſſus, ad quandam ſepem cecidit, non ſine gravi vulnere. Eodem anno, Dominica Cantate, duo cives Halberſtadenſes, filii Belial, retro accedentes quendam presbyterum, in jure canonico cæterisque ſcientiis pluribus eruditum, de muro retro capellam ſancti Petri, in eadem civitate, miſerè ab alto præcipitaverunt, usque ad aquam vulgò *Holtemmer* ſubtus defluentem, ibique cerebro capitis effuſo, in brevi mortuus eſt. Eodem anno, Dominica poſt Ægidii, Brunſvvicenſes ceperunt caſtrum, dictum Thun, Frederico de Langelde, tunc domino caſtri, certis de cauſis expulſo.

Anno Domini MCCCCLXX, minui cepit poteſtas nobilium de Veltheim. Nam hoc anno, ſtatim poſt Nativitatem Chriſti, captum eſt caſtrum Sladem, quod tunc tenuit Clamer de Veltheim, per quoſdam dictos de Neindorpe, cum adjutorio dictorum de Bertensleve: qui omnes, caſtro in frumento & victualibus aliisque ſupellectilibus ſpoliato, & ad propria deductis, tandem etiam ipſi abierunt. Poſtea, vix octo diebus elapſis, epiſcopus Magdeburgenſis cepit caſtrum Herbeke, domino Guncellino de Velthem ibidem humiliato.

Anno Domini MCCCCLXXI, primò Sixtus quartus in papam eligitur, qui antea vocabatur Franciſcus, & erat magiſter generalis ordinis fratrum minorum, creatus in cardinalem tituli ſancti Petri ad vincula. Cui papa Pius, audita ſolemni diſputatione, pro utraque parte in Roma, per fratres ordinis prædicatorum, tenentes quòd Chriſtus reſumpſit omnem ſuum ſanguinem, & per fratres minores, tenentes quòd non reſumpſit omnem ſanguinem, commiſit examen ambarum partium, & quicquid ipſe finaliter teneret, ad eum ſcriptis ſuis offerret. Quam commiſſionem idem Sixtus cardinalis ſumma cum diligentia expediens, obtulit ſcripta ſua ſummo pontifici corrigenda. Papa verò Pius, perlecto opere ſuo, ſuper ſanguine Chriſti relicto, ad tollendam contentionem, confecit quandam bullam, quæ habetur apud fratres minores provinciæ Thuroniæ. Cujus etiam copia eſt hìc in noſtro monaſterio. Idem papa Sixtus, poſtquam electus fuit in papam, reaſſumpſit ſtatim ſigillum antiquum papæ, ſcilicet duo capita Apoſtolorum Petri & Pauli, quod prædeceſſor ſuus Paulus mutaverat, ut ſupra *(a)* dictum eſt.

Idem Sixtus, anno pontificatus ſui ſecundo, inſtituit celebrari per univerſum orbem feſtum ſancti Franciſci, dans omnibus, idem feſtum celebrantibus, ſub duplici officio quinquaginta annos, & totidem quadragenas. Eodem anno obiit Helena, nobilis duciſſa, uxor ducis Heinrici de Brunſvvich & Luneborg, filia ducis de Cleve, octava Apoſt. Petri & Pauli. Anno

(a) Anno 1464.

Anno Domini MCCCCLXXII, post festum Epiphaniæ, apparuit cometa miræ magnitudinis & multorum radiorum, sub signo libræ, dirigens radios suos versus Occidentem. Et octo diebus sic elapsis, repentinè ascendit versus polum arcticum, & stellam Martis usque ad aliam partem Zodiaci; ubi tunc apparuit sub signo Arietis, dirigens radios suos versus Orientem; & circumvolvebatur cum Zodiaco, ad motum firmamenti, sub signo Arietis, manens ad duas hebdomadas; & tunc successivè immorabatur, ita, quòd in die sancti Valentini vix videbatur in nocte. Eodem anno, in die Gervasii & Protasii, in civitate Erffordensi, quingentæ domus & amplius, cum ecclesia beatæ virginis ibidem, & ecclesia sancti Severi cum omnibus domibus adhærentibus, sunt concrematæ, igne (proh dolor) per malos homines, instigatione Apel Visdom, diversis in locis locato. 754

Eodem anno pestilentia magna viguit in Eimbicke & in Gottingen, per totam æstatem, & hyeme sequente venit Hildensheim & ad loca vicina, duravitque ibidem ultra annum cum medio. Eodem anno obiit Ernestus de Schomborg, episcopus Hildensheimensis, & canonici elegerunt in magna discordia, nunc Landgravium Hassiæ, nunc ducem Magnipolensem in episcopum assumentes: sed decanus ecclesiæ cathedralis ibidem, Henningus *von dem Huss*, confirmatus fuit à papa Sixto, & episcopus permansit.

Anno Domini MCCCCLXXIII, Fredericus imperator venit Treverim cum filio suo Maximiliano, & per Carolum Burgundum honorificè tractatur. Petit ibidem Burgundus coronari in regem, super antiquam Burgundiam. Quod cùm imperator recusaret, factum est, ut non responderent ultima primis. Eodem anno viguit pestilentia in Brunesvvig tota æstate: sed heu gravis erat huic monasterio. Obierunt enim de nostris fratribus fortiores & adolescentiores sacerdotes, septem numero. Inde vix anno elapso, obiit senex noster, cum duobus aliis sacerdotibus monasterii nostri. Eodem anno introductæ sunt, solenni cum processione totius cleri & populi, reliquiæ sancti Sebastiani martyris, per fratres Præmonstratensis ordinis, in civitatem præsentem, promovente hoc serenissimo principe ac duce Heinrico. Prima statio, cum missa ad honorem martyris, factæ sunt in hoc monasterio altera die Trinitatis; pòst ad sanctum Blasium; inde ad sanctam Catharinam; exinde ad sanctum Martinum. Eodem anno fratres Cellitæ, aliàs dicti fratres voluntate pauperes, primitus habitare cœperunt in civitate Brunesvvich. Propter hoc, quia ferè omnis populus, tam divites quàm pauperes, maximam penuriam patiebantur, non habentes, qui custodirent aut vigilarent super infirmos suos: quod quidem officium respicit dictos fratres: dataque eis fuit habitatio in Dammone, ut hodie cernitur.

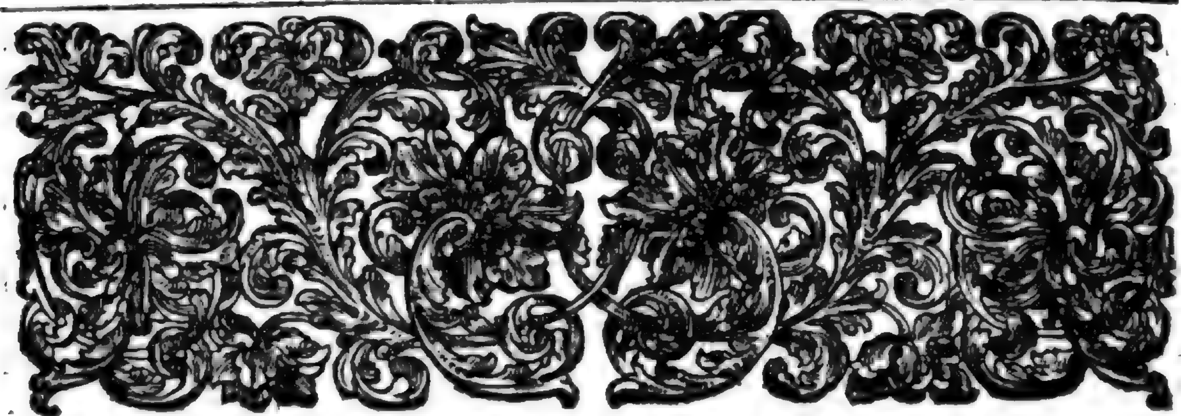
Eodem anno, in nocte Conceptionis beatæ virginis, obiit in hydropisi nobilis ac strenuus dux Heinricus, qui toto tempore vitæ suæ fuit amator & princeps pacis, sepultusque est ad sanctum Blasium, in sepulchro patrum suorum: ubi abbas nostri monasterii in infula cantavit missam defunctorum, faciensque commendationem & cætera funeralia, cum duobus decanis sanctorum Blasii & Cyriaci.

Anno Domini MCCCCLXXIV, ipso die Joannis Evangelistæ, post Nativitatem Christi, dux Wilhelmus senior reacceptat castrum Wulfelesbutel cum toto ducatu Brunsvvicensi, introductus solemniter per consulatum Brunsvvicensem, claves ei præsentantem, per ducem Heinricum sibi in fine mortis commendatas; ut sic testamentarii efficaces dicti ducis defuncti esse possent pariter & executores: quod aliàs recusassent.

Eodem anno venit pestilentia in Halberstat & Luneburg.

Eodem anno, ipso die Panthaleonis, Carolus dux Burgundiæ obsedit civitatem Nussiam, quasi ad integrum annum, oppugnansque eam fortiter perdidit populum multum de suis: quorum corpora ibidem arena jacent sepulta; plurima etiam Rheni fluvius absorbuit.

Finis compendiosæ Chronicæ ab authore anonymo collectæ.

BENEVOLO LECTORI SALUTEM!

PAulus Langius, *(a)* Monachus ac Presbyter Germanus, ſive Zuiccavienſis, quod Terræ Orientalis eſt oppidum, *(b)* idemque male ad Vogtlandiam referunt Voſſius *(c)* atque Miræus. *(d)* Patrem habuit Georgium, civem Nurenbergenſem, integris & vetuſtis armorum inſignibus clarum, matrem Eliſabetham, fratrem Laurentium, virum eloquentem. Hic in Academia Cracovienſi aliquantisper ſtudiis incubuit, *(e)* anno 1487. menſe vero Majo, comitantibus eum tribus Civitatis Citicenſis Proceribus, & fratre Laurentio, in Cœnobium Boſavienſe, prope Citzam, cum honore fuit introductus, & venerabili abbati Petro præſentatus oblatusque, benevole etiam exceptus, paucos poſt experientiæ dies, in feſto ſanctorum martyrum Joannis & Pauli, novitiatus habitum induit, ipſo eodem Abbate celebrante, atque miniſtrante. Ipſe tamen profitetur, ſe in limine ſtatim religioſæ profeſſionis exorbitaſſe, lapſum fuiſſe, ſed non colliſum, Dei munere confeſtim reſipiſcentem ſurrexiſſe. Plures etiam ſe nactum fuiſſe adverſarios, ipſe de ſe teſtatur, quibus dum perverſis Scholaſti-

(a) Ut ipſe de ſe teſtatur *a. 1487.*
(b) Hoc uberius demonſtravit *TOB. SCHMIDT Chron. Cygn. p. I. cap. I.*
(c) *de Hiſtor. Lat. lib. III. c. X.*
(d) *Auct. de Script. Eccleſ. n. DXX. Paullus Langius, monachus, Zuiccavii in Voitlandia natus, Trithemio peramicus.*
(e) *SCHMIDT Chron. Cygn. p. 481.*

lasticorum dogmatibus adsentiri nollet, factus fuit exosus. Anno 1488. ipso die S. Benedicti, in Quadragesima, fecit professionem solennem. (a) Cum vero otiosam in monasterio vitam agere nollet, à Benedicto Abbate a. 1515. (b) obtinuit, ut Jo. Trithemium Herbipoli, ubi tunc ad D. Jacobum Abbas erat, adiret, qui ipsum ad Germaniæ monasteria misit, ut undecumque conquireret, describeret, atque ad se transmitteret, quæ ad Rerum Germanicarum historiam illustrandam, aut Catalogum Scriptorum Ecclesiæ adaugendum, pertinerent, de quo ipse subinde docet, idemque tempus exilii sui vocat. (c) Et licet non deessent, qui ipsum, tanquam gyrovagum, circumcellionem venditarent, contra hosce tamen calumniatores ipse se satis defendit. (d) Hoc autem ipsi ansam dedit, varia, quæ ad Germaniæ historiam faciunt, indagandi, & quod nunc exhibemus, Chronicon Citicense conscribendi. Binas ipse adhuc procuravit editiones, primam a. 1517. (e) eandemque eodem anno Joanni III. Numburgensium episcopo dedicavit, atque obtulit, ab eodem promptissime atque hilariter acceptum. (f) Quid ipsum vero permoverit, ipse docet, dum quidam ludi magister, Petrus, Catalogum episcoporum Numburgensium mancum atque erroneum ediderit. Sic enim ipse: (g) *Propter ejusmodi itaque errores, quibus ille Petrinus scatet Catalogus, ordinemque præposterum atque confusum, quem in locatione & serie episcoporum nominum continet, hoc opus aggressus sum,*

 quod

(a) Ut ipse ad a. 1488.

(b) Ipse ad a. 1515. circa finem fere Chronici, hæc disertis verbis de se testatur, insimulque litteras, Trithemii commendatitias exhibet. Idem ad a. 1379. *per Trittemium missus, anno Domini MDXVI.* ad a. 1493. *dum jussu præfati Trittemii, virorum illustrium per Germaniam lucubrationes inquirerem.*

(c) Ipse sub Udone, Numburgensi Episcopo: *Enimvero, cum tempore exilii mei, nec non inquisitionis antiquitatum, ex mandato Joannis Tritemii abbatis, viri sapientis, pro tunc historiarum, sive Germanicarum rerum atque annalium scriptoris, multa cœnobia eam ob rem perlustrarem.*

(d) Sub finem Chronici.

(e) Ad hanc provocat sub Udone episcopo a. 1026.

(f) Prout ipse testatur sub Joanne III. a. 1492.

(g) *a. 1243.*

quod ex variis horum privilegiis episcoporum, pariterque antiquis Chronicis multis collectum, venerando domino Joanni de Schonberg, anno superiori, qui fuit nostræ salutis MDXVII. obtuli, quod ipse gaudio magno, ceu diu desideratum thesaurum, lætus suscepit, meque honesto munere donatum, reverenter ac honorifice dimisit. Postquam autem otium nactus, hoc opus ab anno 1518. ad 1520. revidit, emendavit, atque diversis locis adauxit. (*a*) Digestum illud ab a. 968. usque ad an. 1515. in eodemque Historiam Episcoporum atque Episcopatus persequitur, à prima ejusdem fundatione, ad Joannem III. usque è familia Schönbergiorum, ita, ut Episcopos, horum gesta, sigillatim exponat, varia de rebus gestis Saxonicis atque Misnensibus immisceat, licet in rebus Saxonicis potissimum limam mereatur. Neque tamen integrum extat hoc Chronicon, vel à Langio non consummatum, vel, ut Schmidtius (*b*) autumat, à monachis, qui ipsi adversabantur, plurimum detruncatum, eo quod de religione Evangelica quædam inseruisse videretur, dum, prout diversis locis (*c*) patet, à Lutheri doctrina minime fuerit alienus, licet in Jo. Hus admodum sit iniquus. (*d*) Alia etiam Langius scripsit, utpote de laudibus Saxoniæ, (*e*) & potissimum jussu Trithemii, contra Jacobum Wimphelingium, qui in libello sua de integritate, Trithemii librum de Scriptoribus ecclesiasticis

(*a*) Sic enim ipse c. l. *Ipsum autem opus hoc anno, otium nactus (uti promiseram) in hanc formam extendi.* De anno 1518. quo scripserit, ipse testatur a. 1014. Ad a. 1478. vero dicit: *in anno Domini MDXX. quo hac scribo.* Idem repetit ad 1486. 1503. 1513.

(*b*) *Chron. Cygn. p. 483.*

(*c*) Potissimum hoc patet ex iis, quæ ad a. 1513. sub Leone X. adducit, ubi etiam Lutherum miris encomiis effert.

(*d*) Prout ex iis patet, quæ ad a. 1417. refert.

(*e*) *SCHMIDT Chron. Cygn. p. 483.*

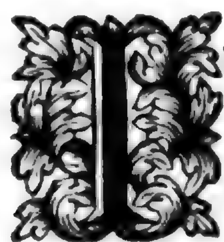
ſticis reprehenderat, & Gregorium magnum, Alcuinum, Bedam, ex Monachorum ordine ſubtraxerat; opus bipertitum in Laudem & defenſionem clauſtralium omnium. (*a*) Eruditus igitur hic erat Langius, atque cordatus, ut mirum omnibus videatur, cur *JO. REUCHLINUS* ipſum inter obſcuros viros poſuerit, niſi dicas, eundem hoc ex univerſali, quod erga monachos fovebat, odio feciſſe. Hunc autem ideo defendit *CASPAR BARTHIUS*, ſcribens: *Paulus Langius, proavorum memoria, ſcriptor Chronologus non ineruditus; quem debebat aliquanto mitius tractare Johannes Reuchlinus, quam ut nomen ejus inter obſcuros viros poſteritati videndum referret.*

PAULI

(*a*) De quo ipſe ſub Hugone, primo Epiſcopo Citicenſi a. 968. atque de Wimphelingio agit ad a. 1493.

755 # PAULI LANGII CYGNAEI, MONACHI BOZAWIENSIS, CHRONICON CITIZENSE, DE ILLIUS DIOECESEOS GESTIS, ET ALIIS ETIAM PASSIM, JUXTA EJUSDEM PRÆSULUM ANNOS ET SUCCESSIONES, DIGESTUM, ET AB ANNO DOMINI DCCCCLXVIII PERDUCTUM USQUE AD ANNUM MDXV.

Nsignem, sanctamque ac Deo dilectam Citizensis episcopatus ecclesiam, Ottonem illum magnum & invictissimum imperatorem & fundasse & instituisse, vel eo liquet potissimùm; quoniam primus ejus loci sive sedis antistes, venerabilis Hugo, memoratum per Ottonem institutus, uno & eodem & anno & die consecratus est cum primariis episcopis, Misnensi Burchardo, Merseburgensi Bosone, & Udone Havelbergensi: quorum episcopatus per Ottonem, eodem quoque tempore, anno videlicet incarnationis Dominicæ DCCCCLXVIII, indictione XI, regni ejus XXXII, imperii VI, fuere fundati, & per Joannem papam XIII confirmati. Quo & anno prænarrati præsules, uno eodemque die, nostro cum episcopo Hugone ordinati & consecrati fuerunt, per beatum Deoque dilectum Adelbertum, sanctæ Parthenopolitanæ ecclesiæ archiepiscopum, anno ordinationis suæ secundo: de quo latius infrà. Ex præmissis itaque luculenter habetur, per quem, quove temporè hujus insignis & celebratissimi jacta fuerint episcopatus fundamina. Sunt equidem, qui mendosè asserunt, scribuntque quod ignorant, Carolum videlicet illum magnum, hunc nostrum Citicensem imprimis condidisse episcopatum, eumque barbarica populatum dirutumque immanitate, & per Ottonem tandem primum, ac dein per Henricum secundum fore restauratum. Ita inquit unus illorum compilator, videlicet vulgaris & picturatæ Saxonum historiæ. *(a)* Verùm, quoniam assertio hæc auctorem non satis præfert solidum & idoneum: quapropter eadem facilitate floccipenditur, qua asseritur. Neque enim episcopatus iste noster Citizensis reperitur inter illos, Carolus quos Magnus per Saxoniam instituisse legitur. Tradunt equidem authentici & illustres gentis Saxonicæ historiographi, Carolum memoratum octo in Saxonia duntaxat fundasse episcopatus, Osnaburgensem videlicet, Bremensem, Halberstatensem, Hildesheimensem, Verdehensem, Padeburnensem, Mindensem & Monasteriensem. Ottonem autem hunc nostrum Primum & Magnum tradunt fundasse Brandeburgensem, Magdeburgensem, Merseburgensem, Misnensem, Sleswicensem, Rypensem, Havelburgensem, Magnopolensem, qui pòst translatus est per Henricum Leonem, potentissimum Saxoniæ & Bavariæ ducem, in Swerinensem, *(b)* anno Domini MCXCV, & hunc, de quo loquimur, Citicensem. Posui autem Brandeburgensem in capite, quoniam eundem episcopatum Otto rex, in principio regni sui triginta penè annis ante Magdeburgensem legitur fundasse. Testis est & Dythmarus in Chronicis suis. Verùm ut nonnihil in laudem Ottonis, optimi & gloriosissimi imperatoris, nostræ fundatoris diœcesis stylo prosequamur historico: sciendum, Ottonem originem traxisse à fortissimo & maximo illo Widikindo, duce Saxoniæ; contra quem Carolus

(a) Apud *LEIBNITIUM Tom. III. p. 293.*
(b) Extant litteræ apud *MEIBOMIUM Chron. Riddagshus. f. 586.*

lus Magnus triginta penè annos cruentissima bella gessit, tandemque victum prædicatione sancti Ludigeri ad fidem conversum, in Engern baptizari fecit, ipsumq; de sacro levavit fonte, anno nostræ salutis DCCLXXXV. Ab prædicto, inquam, nobilissimo duce Saxoniæ, Widikindo, generosum carnis duxit stemma, patre natus Heinrico, Germaniæ rege, ejus nominis primo, matre verò Mechtilda, filia Theoderici, comitis Saxoniæ de Wittin: quem quidam mendosè regem fuisse scriptitant, cùm eô tempore Saxones præter memoratum Heinricum (qui primus fuit) regem non habuerint. 756

Itaque, defuncto patre Heinrico, inclyto valde viro, filius Otto successit in regno, cœpitque anno Dominicæ Nativitatis DCCCCXXXVI, & imperat annis XXXVIII. Hic itaque gloriosissimus & invictissimus imperator Otto, cùm divini cultus ardentissimo flagraret amore, quatenus Dei honorem & animarum procuraret salutem, statum clericorum & monachorum, per patriam præcipuè suam nativam, ipsam videlicet Saxoniam, ab exordio regni sui ampliare & exaltare vehementer studuit.

Videns itaque diœcesim, sive ecclesiam Halberstatensem valde amplam & opulentam, ita ut in quatuor competenter partiri posset episcopatus, consilio prudentum & religiosorum aliquot, episcopatus in ea decrevit proposuitque instituere. Ast resistente ei ac contradicente Bernhardo, Halberstatensi episcopo, venerabili valde viro & sancto, cujus in diœcesi locus ipse situs erat, perficere eo vivente non potuit, quandoquidem eo tempore tota erga Magdeburg pariter & Merseburg vicinia ad Halberstatensem pertinuit diœcesim. Videns ergo imperator constantiam præsulis, quòd nec minis, neque blandimentis, in divisionem sui induci potuit episcopii, patienter & longanimiter tempus præstolabatur opportunum. Nam prænarrato Bernardo defuncto, præsule ac successore ipsius Wildenando, viro æquè sancto & erudito, quæ dudum optaverat, sine contradictione imperator obtinuit. Iste equidem venerandus antistes ob divini honoris, laudisque ac ecclesiastici cultus augmentationem, petenti Ottoni libenter & placidè consensit & annuit, & non modò archiepiscopatum Parthenopolitanum, verùm & Metropolitanum, in suæ territorio diœcesis, fundari institui que permisit, ratificante & confirmante cuncta Joanne papa, ejus nominis decimo tertio.

Verùm ne interea, vivente videlicet adhuc Bernhardo episcopo, tempore diuturnæ & prolixæ expectationis suæ, pientissimus atque inclytissimus imperator Otto ab operibus pietatis vacaret, zelumque ardentissimum, quem Dei ad honorificationem in imo pectoris clàm gerebat, in effectum palàm utcunque produceret salutiferum; in principio regni sui, in Brandenburg, tunc civitate Sclavorum magna & populosa, episcopatum fundavit & instituit, triginta fermè annis ante constructionem archiepiscopatus Magdeburgensis. Testatur hoc Dithmarus, *(a)* quartus Merseburgensis ecclesiæ præsul, nobilis & celebratissimus historicus, inquiens, memoratum Brandeburgense pontificium ter denis annis Magdeburgense præcessisse. Divi insuper Benedicti ordinis in præfata Magdeburgensi urbe, regale summis erexit impensis monasterium: quod tamen postmodum ad fundandum eo in loco archiepiscopatus templum, cum suis ædibus, in suburbium civitatis in editiorem, qui Berga dicitur, locum transtulit, in quo præsens usque in tempus cernitur: cujus de tralatione infrà latius dicetur.

Præterea iisdem temporibus Otto, imperator fortissimus, universos Sclavorum populos, quos antea pater ejus Heinricus rex domuerat, imperio suo subjugavit, & tanta virtute constrinxit, ut tributum & Christianitatem pro vita simul & patria libenter offerrent victori. Baptizati sunt itaque omnes, & ecclesiæ in Sclavia tunc primùm constructæ. Danos quoque, qui à fide & jugo regni defecerant,

(a) lib. III. p. 345. edit. Leibn.

cerant, armis expugnans, validè continuit, & ad subjectionem compulit & fidem, mittens ad eos prædicatores, episcopos, monachos & clericos.

Anno denique dominicæ Nativitatis DCCCCLV, Otto, Germaniæ rex (non enim adhuc imperator erat, licet in præcedentibus per anticipationem imperator nominetur) prope Augustam Vindelicorum, in loco, qui Lechfelt dicitur, grandi instructo exercitu, in crastinum contra Hunos pugnaturus, in vigilia B. quæ tum erat Laurentii, votum fecit, ut, si meritis victoris ignium hostes suos vinceret, in honore ejus in Merseburg episcopatum erecturum, quod expost victor evadens, devotè & magnificè perfecit, sanctus siquidem Laurentius, cujus præsidio triumphavit, dictæ ecclesiæ usque in præsens patronus laudatur.

757 Prædictis fortissimè gestis ab Agapeto papa, ejus nominis secundo, invitatur & rogatur Otto, ut Romam & Italiam à tyrannide Berengarii, imperii & regni usurpatoris, liberaret. Quod & Otto rex strenuissimè perfecit, ipsum Berengarium apud Ticinum valido obsidens exercitu, ad deditionem coëgit, cepit, & contrivit. Tunc quoque Alundam (quam nostrates Adelheidem vocant) relictam Lotharii, è carcere liberatam, secum in Saxoniam vexit, conjugemque duxit: quæ successu temporis ei Ottonem Ruffum, regni successorem, & Guilhelmum, Moguntinensem archiepiscopum, peperit. Hic est ille Guilhelmus archiepiscopus Moguntinus, cui pater Otto dedit Thuringiam & Hassiam, cum pleno jure & dominio. *(a)* Erat autem antè Hassia ducis Burchardi, quem Ungari interfecerant.

Circa idem tempus, Otto à Romanæ ecclesiæ patribus urbisque principibus evocatus, Romam proficiscitur, ut corruptos pontificis emendaret mores Joannis XII, hominis sceleratissimi. Intrans urbem rex, à clero & populo honorificentissimè susceptus est, & à dicto Joanne papa in Romanorum imperatorem coronatur. Scribit Platina, vir alioqui eruditus & auctor illustris, tunc temporis in Ottonem imperium primò translatum in Germanos, quemadmodum Wernherus in Fasciculo temporum, & plures alii. Quos errare evidentissimè liquet, cùm ante Ottonem annis ferme centum & quadraginta in Germanos, in personam Caroli Magni, translatum constat, qui Germanus, id est Teutonicus Francus, origine, conversatione & famine fuit. Sunt tamen, qui Ottonem coronatum à Leone octavo (de quo in sequentibus) existimant: quorum opinionem Gratianus in decretis canonicis, dist. LXIII, *c. in synodo*, sequitur. Utcunque sit, eam coronationem invenio esse factam anno sexagesimo secundo supra nongentesimum. Falluntur itaque plurimùm, qui Ottonem Magnum, nostræ fundatorem diœcesis, primum è Germanis imperitasse asserunt. Magis autem hi hallucinantur, qui imperium à Gallis in Germanos ponunt, cùm imperium apud Gallos, sive Francigenas, nunquam fuerit. Sed & nec unus quidem origine Gallus Romanorum unquam extitit imperator. Idcirco ab eis auferri non potuit, sed bene de Græcis. Anno Domini DCCLVI, per Stephanum II in Germanos, in personam (ut dixi) Caroli magnifici principis, fuit translatum.

Dicto itaque tempore Franci cœpere imperare Teutonici. Nec unquam pòst ab eis ablatum fuit, sed præsens usque in tempus in Germania durat. Ratio dictæ translationis ponitur ex. de elect. *c. Vener.* Francorum equidem favorem & beneficia jampridem Romana ecclesia per Pipinum, patrem Caroli Magni, Francum Germanum, in multis necessitatibus experta fuerat. Hæc hactenus de translatione imperii in Germanos, contra quorùndam acrisiam dicta sufficiant. Nunc ad Ottonem nostrum redeamus invictissimum.

Otto itaque, triumphator gloriosus, imperator & Augustus factus, tantæ celsitudini condigna exercuit opera. Cernens autem memoratum Joannem papam

(a) Ipse Langius infra sub Hugone Episcopo ad a. 974. hæc restringit ad jurisdictionem spiritualem.

pam blandè correctum, scandalosam continuare vitam, ipsum hortatu tam cleri quàm populi deposuit. Eo sic deposito, Leo octavus, vir optimus, consensu omnium pontifex creatur. Ab imperatore recedente, Benedictus quintus, Leone pulso in seditione, papa constituitur, ab his potissimùm, qui Joanni cognatione factioneque conjuncti fuerant, ægrè ferentes, Leonem ab Ottone Joanni antelatum. Quod cùm imperator percepisset, Romam rediit; urbem obsedit; per gyrum ferro flammaque omnia vastans, Romanos ad susceptionem & obedientiam Leonis coegit, & ut nihil eorum, quæ ipse ordinaret, deinceps immutarent, juramento astrinxit. Porrò Leo papa restitutus, Romanorum inconstantiam pertæsus, auctoritatem omnem eligendi pontificem à clero populoque Romano ad imperatorem transtulit, & donationes per Justinianum, Carolumque imperatores ecclesiæ Romanæ factas, Ottoni & ejus successoribus concessit: quatenus Italiam defendendam susciperent, ut copiosè annotatum est in decretis, distinctione LXIII.

Rebus sic compositis, & Leone in sedem Petri restituto, imperator in Germaniam rediens, Benedictum antipapam secum in Saxoniam duxit, inque Hamburg civitatem relegavit, ubi & non multò pòst dolore animi moritur, ibique honorificè satis tumulatur.

Leone autem papa, post primum sui pontificatus annum, mox defuncto, 758
Joannes XIII surrogatur. Sed & hic (licet canonicè electus) à Romanis injuriatur & propellitur. Quibus cognitis, imperator cum Ottone filio ingentibusque copiis ad succurrendum Pontifici Romam properat. Intrans urbem potenter, consules & præfectum cum decarchonibus captos in vincula conjecit, sciturus conjurationis capita. Quæstionibus re cognita, consules in Germaniam mittuntur, decarchones vero laqueo suspensi, pœnas statim dedêre.

Isto tempore, id est anno pontificatus Joannis papæ tertio, qui est ab incarnatione divini Verbi nongentesimus sexagesimus septimus, Otto, imperator piissimus, archiepiscopatum in Magdeburg fundavit, quem Sclavis & Saxonibus metropolem statuit, & Adelbertum, summæ sanctitatis virum, professione monachum, ex monasterio sancti Maximini Treverensi assumptum, in archiepiscopum consecrari ibidem fecit: qui tredecim annis sedit, & Sclavorum multos ad fidem populos convertit. Subjecit autem ei episcopatus suffraganeos, quos & idem Otto fundaverat, quinque: Havelbergensem, Brandenburgensem, Merseburgensem, Misnensem, qui nunc est exemptus, & nostrum (ad cujus honorem hæc scribimus) Citzensem: quo tempore Numburgensis ecclesia necdum fundata fuerat, ut in sequentibus patebit latius.

Anno itaquè proximo sequenti, post institutionem Adelberti archiepiscopi, Otto, uno & eodem tempore, prædictos tres, Merseburgensem videlicet, Misnensem & Citzensem condidit episcopatus: eodemque & anno & die (ut suprà dictum est) ab memorato Adelberto metropolitano sunt consecrati, & præfatis deputati ecclesiis, Boso Merseburgensi, Burchardus Misnensi, nostræ autem Citzensi Hugo venerabilis, vir omni virtutum genere decoratus, divina providentia præficitur, ut propensius in sequenti dicetur capite. Verùm ne insurgat scorpius, & arcuato me vulnere lædere quærat, neve Zoilus quispiam nodum in scirpo quæritans, ventilando apices & numeros trutinans, calumniam mihi struat; noverit, me haud ignorare diversitatem historiographorum de exordio & fine regni, imperii, atque coronationis Ottonis hujus primi, quòd magni autores de annis & vitæ & regni haud parum dissideant & discrepent, quandoquidem Otto, Freisingensis ecclesiæ episcopus, nobilis & præstantissimus historicus, dicit, Ottonem cepisse regnum anno Domini 936, & 38 rexisse: cui consonat historia Sclavorum. Dithmarus vero, Merseburgensis ecclesiæ episcopus quartus, & ipse genere & doctrina clarissimus, in Chronicis suis scribit, eum cepisse anno Domini

936 & 38: inter alia in carmine quodam, quod more suo historiæ præmittit dicens:

Maximus in sceptro ter denos sedit & octo
Annos in regno &c.

Ibi Ptolemæus Lucensis in Lud. Chron. inquit, eum cepisse anno Domini 937, & 37 annis rexisse. Antoninus, post Vincentium, asserit, eum cœpisse regnare anno Domini 938, & 36 imperasse. Chronicon nostri cœnobii compendium vetustum habet, quod factus est rex Germaniæ anno Domini 937, & rexerit 38. Cæterum in gestis episcoporum Magdeburgensis ecclesiæ, nostræ metropolitanæ, legitur, quòd cœperit anno Domini 937, & obierit anno Domini 973, regni sui 38, imperii sui 11, indictione prima, anno quinto, ex quo fundavit episcopatum Magdeburgensem. Ex tanta igitur varietate temporum etiam sequitur incertitudo anni fundationis prænarrati, & sæpe dicti archiepiscopatus, nec non ordinationis Adelberti, archipræsulis & primatis ejusdem. Veruntamen, cùm ista sit parva levisque annorum diversitas, gravipendenda seu curanda non est, cùm binos aut ternos annos plus minusve vix excedat: (res equidem quæruntur, non numeri) idcirco in tanta majorum incuria satius erit, res ipsas tunc gestas aliqua ex parte attingere, quàm eas omnino prætermittere. Itaque in tanta varietate ego medius incedens, nulliusque sententiam floccipendens, sed probabiliora sequens, quæ in multis antiquitatum historiis crebra *lectione* & *indagine* comperi, de nostræ Citzensis potissimùm ecclesiæ episcoporum gestis, tan-
759 dem per modum catalogum retexere curabo, à primo ejusdem sedis episcopo, Hugone venerabili, exordium sumens.

Hugo venerabilis, Citzensis ecclesiæ episcopus primus. Cujus etsi secundum carnem non legerim originem; attamen quod magni & excellentis apud Deum fuerit meriti, vel hinc liquet præ cæteris, divina quòd ordinatione in primum dignus inventus est in hujus ecclesiæ præsulem eligi. Enimvero vir profundæ humilitatis, summæ devotionis, ac admirandæ doctrinæ & conversationis fuit. Ordinatus autem fuit ab Adelberto (ut suprà dictum est) primo Magdeburgensis ecclesiæ archiepiscopo, metropolitano suo, anno Dominicæ nativitatis DCCCCLXVIII, indictione XI, regni Ottonis XXXII, imperii vero VI. Sunt, qui hunc reverendissimum virum nostri ordinis, divi videlicet Benedicti, autumant scribuntque fuisse: quod ego prorsus nec approbo, sed neque omnimodis nego, cùm verisimile sit plurimùm, ipsum ejusdem ordinis & instituti fuisse, cujus majores sui, primitivi ecclesiarum rectores, memoratus scilicet Adelbertus metropolitanus, & Boso Merseburgensis * extitisse noscuntur. Et non modò hunc nostrum episcopum primum, sed & synchronon & collegam *suum* Burghardum, primum & ipsum Misnensis ecclesiæ antistitem, monasticæ vitæ professorem fuisse crediderim. Neque enim alterius instituti pastores fundator Otto his duabus, & à se fundatis ecclesiis, quàm supra dictarum præfecisse creditur; exemplo Caroli magni, qui in fundationibus suorum episcopatuum ante eum cum grandi populorum, ecclesiarum, cultusque divini augmentatione & profectu, id ipsum practicasse, laudabiliter in historiis legitur. Nec obstat, quòd in catalogis, seu (ut ipsi loquuntur) mortilogiis, earundem ecclesiarum non legatur: quod ob inolitum cucullæ odium prætermissum non dubitatur: nimirum cùm & nostro ævo inventus sit quidam cucullomastyx acerrimus, qui in detestationem atque derogationem monachorum, sanctum Gregorium, pontificem Romanum, ejus nominis primum, sacrosanctæ doctorem ecclesiæ præstantissimum (sicuti & complures alios) scripserit dementissimè, nunquam fuisse monachum. Cujus inscitiæ & detractioni sat copiosè & acriter, hortatu ac instantia Joannis Tritemii abbatis, viri undecunque doctissimi, (quem & idem graviter taxaverat) quodam bipertito ad omnium claustralium defensionem respondi opusculo. Insuper qui-

quidam, qui epitomen ex gestis episcoporum Monasteriensis ecclesiæ nuper congessit, divum Ludigerum, primum dictæ præsulem ecclesiæ, sui in exordio libelli, futilibus ostendere nititur argutiis, nostri non fuisse ordinis monachum. Sed in cassum inficiari desudat, quod irrefragabiliter gestum constat: quandoquidem eo ævo, fervente claustralium sanctimonia & doctrina radiante, passim ecclesiarum antistites è cœnobiis, non tam fundatorum devotione, quàm clericorum sincera & affectione & electione id postulante, eligebantur. Fuerant equidem ætate illa monachi & viri religiosi illorum, ob paucitatem & rarissimum in mundo conspectum, & potissimùm ob eminentem eorundem sanctitatem, omnimodamque eruditionem, in summa reverentia, pretio & honore. Non etenim tum ordines tot in ecclesia claustralium erant: sed duo tantum; Canonicorum videlicet sancti Augustini, & noster divi Benedicti, in ecclesia Christi radiabant. Nec dum Carthusiensium, non Cisterciensium, non Præmonstratensium, non Joannitarum, multo minus ordines mendicantium, qui novissimi emersere, (quos ordo noster septingentis à suo exordio antecessit annis) qui quidem ab initio, per annos trecentos, in vinca Domini magnum protulerunt & adhuc proferunt fructum. Attamen, illorum ob nimiam multitudinem, & præcipuè quorundam assiduam inter gentes commixtionem, remissam & voluptuariam conversationem, Monachi vocabulum non in parvum devenit contemptum, per circumforaneos inquam (ut quidam ait) & rotundos, qui religionis sub specie aucupantur victum sine labore & sudore: paupertatem rerumque contemptum aliis prædicantes, qui est eis quæstus uberrimus & lautissimus victus: & quia apostolicum contra dogma, plus quàm expedit, negotiis se implicitant secularibus; exiit dicterium de gyrovagis ejusmodi actibus, moribusque eorundem, satis consonum, *Quicquid agit mundus, monachus vult esse secundus.* Ita disperguntur lapides sanctuarii in capite omnium platearum: unde & frequenter in symposiis non modò Laicorum, verùm & clericorum, si interfuerit religiosus inibi, ni multum 760
fuerit notus & maturus, à cunctis ridetur & floccipenditur; fabulis obscœnis & scommatibus, in contumeliam ejus, & cæterorum odium religiosorum confictis, passimque recitatis, exasperatur & dehonestatur. Ita & mihi quidam superiori anno, anteaquam ista scriberem, plebanus, osor noster improperans, nos reservare dixit in claustro gulam. In mundo hæc & similia patimur, à seculi nostra tempestate hominibus, quoniam à sanctorum deviamus patrum semitis, à primo fervore tepescimus; nec conversatione sancta, rigida vel vita, aut certè salutari populum Dei ædificantes doctrina, ad amorem nostrum adducimus. Obscuratum est, inquit propheta, aurum, mutatus est color optimus. Et ideo non mirum, si nunc è monasteriis, ut olim, non eliguntur episcopi, quia illis priscis (ut dictum est) probatissimis & sanctissimis monachis nec conversatione neque doctrina pares sumus. Addamus, quòd & nunc raró electio purè celebratur & canonicè, cùm non melior, non sanctior, non utilior, sed frequenter, qui pecuniosior, qui potentior, qui nobilior atque propinquior fuerit, eligi soleat. Quibus væ æternum dominus per prophetam comminatur: Væ, inquiens, qui ædificant Sion in sanguinibus. Unde metricus quidam, affirmans, hoc ex defectu ac divinæ gratiæ subtractione fieri, ita concinit:

Dum factor rerum privaret flamine clerum,
Ad Sathanæ votum successit turba nepotum.

Itaque, ut suprà memoratum est, temporibus Caroli magni atque Ottonum, pauci erant monachi, & hi quidem verbo & opere potentes, sanctimonia vitæ & sapientiæ doctrina insignes, etiam miraculis coruscantes: eapropter & Deo dilecti, & hominibus erant acceptissimi. Fundatores ergo episcopatuum, eo tempore cùm essent devotissimi ac Christianissimi, ex prænarratis, probatissimis, atque eruditissimis monachorum catervis præstantiores, & ad animarum curam

aptiores, de sub modio privatæ monasticæque vitæ latitantes extrahere solebant, & suprà candelabrum, ut prodesse omnibus possent, ponere curabant. Ex quibus quosdam in episcopos constituerunt; plærosque secum in palatio, in solatium regni & magisterium vitæ retinentes, cancellarii dignitate donatos, tanquam patres & morum præceptores coluerunt; alios verò ad prædicandum infidelibus, per gyrum & Germaniæ fines commorantibus, destinaverunt: quorum multi miraculis, & virtutibus, & apostolica doctrina gentes & regna ad catholicam converterunt fidem. Sic etenim Gregorius magnus, per se & suos discipulos, Augustinum & Mellitum, monachos & pòst episcopos, Angliam ad Christianismum traxit. Et quis, quæso, totam penè Europam convertit, quàm nostri ordinis monachi, doctores, & episcopi? Quis Germaniam omnem, quis gentes illius & nationes, & præsertim Duringos, Hessos, Sorabos, Sortarios, Nistresos, Westphalos, Phrisones & Grabfeldos, *(a)* & plærosque alios populos fidei luce perfudit? Quis prædicatione illustravit? Quis convertit alius, quàm sanctus Bonifacius, nostri ordinis monachus? Hic functus apostolica legatione, quanta per Germaniam bona in ecclesiasticis rebus, in episcopatibus ordinandis, in corrigendis moribus, in populis lapsis aut infirmis vel certè in fide erroneis, maximè Bajoariis & Ostrofrancis (quos paulo antè divus Chilianus, & ipse nostri ordinis, à Conone papa missus converterat) reparandis & confirmandis, in hæreticis denique extirpandis, & similibus peregerit; nemo paucis, etiam Tulliana fretus eloquentia, explicare sufficienter poterit. Post cujus martyrium, *Willehadus, primus* Bremensis episcopus, vir & ipse apostolicus, tam apud Phrisones quàm Saxones omnes prædicavit annis XXXV: primus omnium doctorum maritimas ac Boreales Saxoniæ partes ac Transalbinos populos, ante episcopatum suum, missus à rege Carolo, ad Christianam fidem provocavit: qui & ipse, ut sanctus Bonifacius, monachus fuit Anglicanus.

Post sanctum Willehadum effulsit beatissimus Anscharius, primus prædictæ Bremensis ecclesiæ archiepiscopus, tempore Ludovici pii, qui in eadem metropolim erexit ecclesiæ. Hic cùm esset monachus Corbeyensis, divino succensus spiritu, ad Daniam perrexit; ibidemque per biennium prædicans, omnem populum ad Christum convertit, & cum rege eorum Haraldo baptizavit. Prædicavit insuper & Suedis, Holsatiis, Nordalbingis, cæterisque Aquilonarium regionum populis, quos ut apostolicus doctor in Christo genuit. Deinde Vinius,
761 *(b)* quartus memoratæ Bremensis ecclesiæ archipræsul, antecessorum suorum sectando fervorem, zelo lucrandarum animarum dimisso archiepiscopatu, profectus in Gothiam, Christi evangelium illi prædicavit populo. Prædicavit & in Suedia, & novellam fidei, quam sanctus Anscharius posuerat, plantam imbre divini verbi rigavit & auxit.

Wilibrordus denique, primus Trajectensis inferioris archiantistes, sancti collega Bonifacii, primus in Frisia Christum evangelizavit, ingentemque in ea Christo lucratus est populum.

Adelbertus quoque, primus Virgonopolitanus archimandrita, (cujus in superioribus mentionem fecimus) vir excellentis meriti, instructissimus omnium liberalium artium scientia, & divinarum scripturarum interpres eruditissimus, qui ex ingenii sui thesauro, quem Dei gratia aggregaverat, verbum Dei seminans, Rugiis prædicavit. Sed ab incredulis pulsus, venit ad Ottonem magnum, qui eum honorificentissimè suscipiens, novæ sedi præfecit archiepiscopum: qui in episcopatu per XIII annos præsidens, sæpe transalbinis Sclavis Dei prædicavit eloquia, & multos convertit ad fidem. Hunc episcopatum (ut suprà narratum est) Otto

(a) Pagus Grabfeld Hennebergicas terras comprehendebat, de quo copiose *JUNCKERUS Geogr. medii ævi p. 224.* Quosnam vero per Sortarios & Nistresios intelligat, plane non constat.

(b) Hic Vinius in ordine Archiepiscoporum Bremensium plane non reperitur.

Otto fundavit primus, qui & ipsum statuit auctoritate Joannis papæ XIII, esse metropolitanum totius ultra Salam & Albiam Sclavorum gentis, tunc ad Deum conversæ vel convertendæ, ut secundum desiderium suum, in his civitatibus, in quibus olim barbari ritus maxima viguit superstitio, id est, Citzi, Misni, Merseburg, Brandenburg, Havelberg, Pornam, *(a)* in honorem Domini episcopia fundaret: quorum pastores, secundum canonicam auctoritatem, prædicto Magdeburgensi metropolitano sive archiepiscopo subjecti essent.

Adelbertus alter, de nobili Boemiæ baronum prosapia ortus, secundus Pragensis ecclesiæ præsul. Hic quondam discipulus prænarrati Adelberti archiepiscopi fuit, qui & ipsum adeò dilexit, ut in signum amoris præcipui ei nomen suum imponeret, cùm antea * nuncupatus fuisset. *(b)* Hic denique tantæ sanctitatis habitus est, ut divino spiritu impellente, in Pannoniam descenderit, & regem Ungarorum, conversum cum maxima ejus gentis multitudine, salutari tinxerit lavacro, & omnes (ut inquit Platina) provinciæ episcopos, ad bene de Deo promerendum, exemplo & doctrina instruxerit. Prædicavit & dein Polonis & Sarmatis Dei regnum. Profectus tandem eam ob rem in Prussiam, *(c)* dum Christianismi fidem accuratissimè detonaret, martyrio coronatur, multis & in vita & post mortem coruscans miraculis.

Bruno episcopus & martyr, & ipse nostri ordinis, apostolicus extitit prædicator. Qui natione Saxo, ex illustri baronum de Querffurt prosapia genitus, educatusque in monasterio Madeburgensi, sub Adelberti cura & magisterio archiepiscopi supra dicti, crevit in religionis probatissimæ & eximiæ virum sanctimoniæ. Qui denique, amore Dei, & animarum lucrandarum zelo succensus, barbaris & procul existentibus populis sementa sparsit fidei. Qui cùm constantissimè novis frugibus dominicum locupletare agrum satageret, & Christum assiduè ingenti ardore memoratis evangelizaret gentibus, in confiniis Rusciæ, ab quibusdam induratis & furibundis fidei irrisoribus, manibus truncatis & pedibus, lingua insuper præcisa, ac erutis sancti viri oculis, ad palmam pervenit martyrii.

Otto sanctus episcopus Babenbergensis, ex nostri quoque ordinis monacho electus. Et hic scientiam salutis, evangelici videlicet dogmatis, Pomeranis annunciavit, quos & eruditione catholica & conversatione sancta illuminatos, ad Baptismi perduxit gratiam. Quamobrem Pomerani, & illis vicini, Natale ejus solenni & apostolico quotannis venerantur officio. Quibus denique in fide confirmatis, in reditu, post alia itineris sui hospitia, devenit in Suorbiam, in pagum, qui dicitur Piga, diœcesis Merseburgensis, quem Elstera præterlabitur fluvius: ubi à comite Wiperto, domino terræ, qui in vicino Groytz castro tunc manebat, susceptus est honorificentissimè. Quem homo Dei virum strenuum, & bellica virtute insignem & præpotentem, sed mente degenerem animadvertens, utpote pauperum oppressorem & tyrannum ferocem, blanda & pia admonitione aggressum correptumque, ad modestioris vitæ cultum frugemque provexit. Et quidem adeousque Dei in timore, operibus ac pietatis stabilivit instituitque, ut ejus hortatu & instinctu, divi Jacobi ibidem cœnobium fundaret apostoli, & magnifice dotaret. 762
In quo etiam, relicto seculo, paulo pòst & mente & habitu ad Deum pleniter conversus est. Fama est, sanctum Ottonem eo tempore in dicto pago mortuum suscitasse quendam. Cujus rei in memoriam, & sancti viri honorem pariter & patrocinium parochialis constructa est ecclesia, ac suprà fato incorporata monasterio: quæ præsens & usque ævum unà cum illius præpositura, per fratres regitur monasterii. Cœterum, de fundatione hujus sancti Jacobi videlicet monaste-

(a) Nullus Episcopatus Pornensis. Videtur Misnensis intelligi, quem Otto M. fundavit, ad quem Pirna spectat.

(b) *Voytichius* ante adpellatus fuit S. Adalbertus, uti *PONTANUS a BRAITENBERG Bohemia Pia p. 36.* testatur.

(c) Vide supra *MARIANUM SCOTUM a. 995.*

monasterii, infrà suo loco & anno dicentur clarius & alia complura: nunc hæc de sancto Ottone episcopo brevitatis gratia dicta sufficiant.

Boso insuper, primus Merseburgensis ecclesiæ venerabilis antistes, monachus quondam sancti Emmirammi Ratisbonensis. Hic (ut refert Dithmarus, successor ejus inter episcopos ordine quartus) Orientalibus Germaniæ populis fidei sacramenta prædicavit, & innumerabiles ad Deum convertit: propter quod & Ottoni magno & acceptissimus & charissimus habitus est, atque prædictæ Merseburgensi ab eo præpositus est ecclesiæ. A quo quidem Bosone nostrum cœnobium Bosau nomen habere nonnulli autumant: de quo, in sequentibus, sub Theoderico, episcopo ejus nominis primo, nostroque fundatore præstantissimo, differemus propensius. Proinde & ejusmodi apostolicum virum primum nostri præsulem episcopii, ipsum videlicet Hugonem (omnia hæc cujus depromimus gratia) extitisse non dubitaverim; quandoquidem, cùm hujus indigenæ provinciæ, perque gyrum diœcesis jampridem noviterque ad Christum conversæ, plenius & in fide & in moribus instituendi fuerint; quod ipsum summopere exantlasse non ambigimus.

Sunt & complures alii, plures (inquam) quàm duodecim nostri ordinis viri apostolici, qui gentes converterunt & regna: quos omnes recensere, longum nimis foret. Solùm enim illos Christi evangelium, per Germaniam terrasque maritimas, qui prædicaverunt, in superioribus expressimus. Immensi equidem operis esset, giganteis vix ferendum humeris, omnium si nostri ordinis vel tenuiter & summatim gesta perstringere moliremur & nomina: quandoquidem exteris ut sileamus de gentium multarum episcopatibus, Italicis, Gallicis, Hispanicis, Anglicis & similibus, & ut de nostra loquamur Germania; ipsa sola Moguntina sacrosancta & excellentissima sedes, cujus archimandrita Romani imperii per Germaniam habetur archicancellarius, hæc inquam ecclesia, omnium præcipua & dignissima, XIII sola ex nostro ordine habuit archipræsules. Treverensis item, omnium vetustissima, & innumerabilium martyrum purpurata sanguine, cujus archiantistes per Galliam & regnum Arelatense Romani memorati se scribit archicancellarium imperii, quæ & ipsa ex nostris cœnobiis assumptos XII habuit archipastores eminentissimos. Bremensis vero, & ipsa celeberrima & regalis ecclesia, archiepiscopos ex ordine nostro habuit. Hildesemensis, Halberstadensis, & ita Saltzburgensis, Argentinensis, Basiliensis, Constantiensis, Pataviensis, Ratisbonensis, Freisingensis, Eichstetensis, Herbipolensis, Vangionensis, Nemetensis, Verdensis, Mindensis, Padeburnensis, Suerinensis, Lubicensis & mille alii episcopatus: qui etsi non semper plures, tamen & frequenter primores & sanctiores, quos habuere, ex collegiis monachorum & abbatiis assumpti fuerunt in præsules. Et quid referam de inferioribus, quando caput mundi, & ecclesiarum mater, ipsa Roma, sola ex nostro ordine, XXIV habuerit summos pontifices: quorum primus & maximus Gregorius, sanctissimus doctor ecclesiæ, regulam nostram Benedictinam sua & conversatione & apostolica authoritate confirmavit & approbavit. Sex insuper magnis impensis, proprio de patrimonio, in Siculis oris construxit cœnobia: septimum in urbe erexit Rhomulea, in quo & sub vili monachali schemate, ante papatum militavit altissimo. Non ergo mirum, illarum quòd monachi facti sint gentium pastores & episcopi, patres eorum sancti, quas ad Baptismi gratiam adduxere: potissimùm cùm temporibus illis non tot passim fuerint clerici in lege divina eruditi, qui messem soli sufficerent metere dominicam. Non (inquam) tot clerici & sacerdotes tunc erant, cùm non adeò indifferenter illa ætate aurea, & prece & precio, sine delectu sacros ad ordines, ut nostra tempestate, proh dolor, admittebantur ecclesiasticos. Et licet pauciores fuerint numero, sanctitate tamen & vitæ merito potiores fuisse nemo dubitat, cùm nostro tempore muliebri, ordinentur multi sacros contra canones, mente & corpore effœ-
763 minati, adeò & vitiati, quasi à cunabulis inter scorta, Veneris in templo, fuissent educati;

educati; lusibus & obscœnis moribus, ambitione denique & philargyria eousque infecti, ut scurras & histriones seculi, non sua sancta sed prophana, non laudabili sed repræhensibili, videantur excedere vita. Et nec verentur Dei scandalizare gregem, & commissas pessimo exemplo jugulare oviculas. Minora refero, quàm in symposiis & (ut ajunt) peractionibus ab eis non sine gemitu fieri, non semel sed pluries & vidi & dolui. Et hæc & multa alia facinora ex indigna & indiscreta clericorum promotione oriuntur. Cùm enim indignus & perversus divinis mancipatur mysteriis; nisi primùm se corrigat, in deterius semper prolabitur. Et completur in eo illud Apocalypf. *Qui in sordibus est, sordescit adhuc &c.* Fitque, quod Dominus per Prophetam conqueritur, *Multiplicasti gentem, non magnificasti lætitiam.* Et tanta equidem copia digni & indigni sacris nunc initiantur, ut multò plures sint sacerdotes, non dicam, quàm beneficiorum dotes, sed quàm templorum aræ & ecclesiarum calices.

Sed redeam, unde digressus sum. Priscis itaque temporibus, utpote Caroli Magni & Ottonum, dum ordo noster ecclesiam Dei mirum in modum doctrina & sanctimonia illustraret, studium sapientiæ permaximæ in eo viguit. Et hæc unica fuit & maxima causa, quòd monachi eligebantur in episcopos. Tunc equidem literarum gymnasia erant in cœnobiis, & potissimùm in celebratioribus archisteriis, Fuldensi videlicet, Hirsfeldensi, Corbeyensi, Weiseburgensi, Prumensi, Tuicensi, Gemlacensi, Hirsaugiensi & Treverensi: tacendo de Italiæ, Hispaniæ, Galliæ, cæterarumque provinciarum, præcipuè Cassinensi, Cluniacensi, Floriacensi & similibus florentissimis cœnobiis, in quibus monachi & abbates claruere in omni scibili doctissimi, qui & multa præclara ad utilitatem legentium, & fidei defensionem, carmine & prosa ediderunt opuscula, quæ usque in præsens extant, & extabunt in salutem, per secula, credentium. Nusquam enim eo tempore per Germaniam instituta literarum fuerant gymnasia, imò & aliquot pòst seculis Academiæ vel (ut ajunt) Universitatis nomen illustre in omni penè Occidentis imperio incompertum fuerat. Præter enim Romanum vetustissimum, & Parisiense, tunc novum, utpote Caroli Magni jussu, opitulamine, & auctoritate, per nostros doctores monachos fundatum, nullum in historiis aliud universale legimus extitisse studium. Floruit itaque illa ætate sapientiæ in cœnobiis studium. Proinde reges & principes cæterique nobiles, ad discendum Dei timorem cum literis, liberos suos monachis intra claustra tradiderunt instituendos. Quorum plærique manentes sub regula disciplinæ magisterio, in viros creverunt sanctissimos; alii per parentes revocati, moderatores reipublicæ strenui & prudentissimi facti sunt. Unde de beato Adelberto, primo Magdeburgensis ecclesiæ primate, in annalibus ejusdem ecclesiæ legimus, in hæc verba. *Hic instructissimus omnium liberalium artium scientia, perfectus discretione, mansuetudine, innocentia, in diebus sui sacerdotii solerter commisso invigilabat gregi.* Et post pauca. *Traduntur plures & ingenui procerum & regiæ stirpis filii, sub tanti patris institutionibus, claram dominicæ servitutis militiam inchoaturi.*

Prædictis quadrant ea, quæ Lampertus monachus, & nobilis historicus, de studio monasterii sui Hirsfeldensis, sub abbate Meginhero, scribit in hæc verba: *Quid dicam de ludo scholari? Ubi adeò circa illud tempus studium flagrabat, ut ex aliis etiam monasteriis quoscunque festivæ spei tyrunculos discendi causa illò transmitterent, & mater Herveldia ubique odorem noticiæ suæ diffunderet nobilitate filiorum, in laribus philosophiæ à tenero (ut ajunt) ungue observatorum.* Et de beati Ludigeri studio ita inter alia in vita ejus legitur. *Commendaverunt eum parentes sui viro venerabili Gregorio, discipulo & successori sancti Bonifacii martyris, Domino nutriendum. Qui libenter eum suscepit, & comperta sagacitate pueri, studiosè illum erudiebat. Crevit itaque Ludigerus, proficiens in timore Domini, & deposito seculari habitu, in Trajecto monasterio totum se contulit ad studium artis spiritalis &c. Venit & amore literarum ad Alquinum, virum in omni sapientia præstantissimum, auditor illius duos annos existens cum dimidio.*

Pòst, ut ibi habetur, ad monasterium reversus est, bene instructus, habens secum copiam librorum. Eratque patri Gregorio & cæteris tanto tunc dignior & acceptior, quanto fuit
764 *& in monasticis eruditionibus illustrior.* Hæc ibi. Et de Ruperto, abbate Tuicensis cœnobii, quod in opposito urbis Agrippinæ, in altera parte Rheni situm est, divinarum scripturarum interprete clarissimo, refert Joannes Trittemius, quòd fuerit vir in divinis scripturis doctissimus, monachus sancti Laurentii Trajectensis, propter incredibilem eruditionem suam, à Friderico Coloniensi archiepiscopo inde assumptus, & in abbatem Tuicensis monasterii sublimatus. Multa præclara opuscula composuit. Tantum se in scripturis sanctis exercitaverat, ut nec dormiens quidem à meditandis illis videretur posse quiescere, quin lingua & labia ejus quasi legendo moverentur. Ejusmodi itaque literarum in cœnobiis nostris florente studio, ordo noster viros in omni protulit facultate præstantissimos, qui à puero in sapientiæ palæstra exercitati, ecclesiam Christi non modò conversatione sancta, sed & eruditione, & librorum editione mirum in modum illustrarunt. Patet hoc in beatis, Mauro & Placido, itemque Fausto Theodoro, & poëta Marco, sanctissimi patris nostri Benedicti discipulis. Patet in Remigio, Alquino, Beda, Rabano, Anshelmo, & multis aliis, qui à parentibus Deo oblati, ab ipsis penè cunabulis, inter studia sacratiora sunt educati. Enimvero, ut de aliis brevitatis intuitu reticeam, Beda venerabilis jam memoratus, septennis Deo oblatus, ac Leolfrido abbati, viro Dei, ad instituendum fuit traditus, qui & tanti sub cura patris in doctorem fidei orthodoxæ profecit nominatissimum. Et ita in sanctitate, & justitia, nec non disciplina monastica, alii mille profecerunt, vita & doctrina clarissimi. Qui veluti viri heroici, cùm essent ad seipsos rigidissimi, & omnino mortificati, & in Dei ac proximi dilectione ferventissimi; ad Dei gloriam & salutiferam multorum ædificationem, necnon novorum episcopatuum fideique roborationem, à regibus principibusque terræ, è cœnobiis extracti, ecclesiasticis dignitatibus præficiebantur inviti. Et quidem passim tam crebrò, ut per totum Occidentem vix unum crediderim episcopatum superesse, qui ex nostro ordine assumptum, vel unum ad minus non habuerit episcopum, cùm ecclesiæ multo (ut dictum est) habuerint complures. Nec mirum videri debet, quòd viciniora episcopia pauciores habuisse legantur, cùm fundatione sint recentiora. Ea tamen habuisse plærosque, sed scriptorum negligentia, ne dicam displicentia, minimè expressos crediderim. Quod erga Hugonem episcopum nostrum (cujus gratia hæc scribimus) accidisse, non sine jactura experimur. Et ita quoque erga aliarum quarundam diœcesium episcopos actum videmus & dolemus, quorum vita & res gestæ, perfunctoriè & diminutæ literis, commendatæ sunt. Hinc & inter ingenuæ exemptæque Misnensis ecclesiæ præsules *nullus*, qui ex monasterio fuisset electus, exprimitur: cùm tamen primus *illorum*, venerabilis videlicet Burghardus, cum duobus immediatè se sequentibus, religiosissimus fuisse, ex temporum illorum qualitate & more sit valde probabile. Quod etsi cœnobialis vitæ negaverint æmuli; beatæ memoriæ Gerungum, ejusdem ecclesiæ episcopum, virum conversatione & doctrina clarissimum, monachum fuisse certè negare nequeunt. Hic etenim, ex abbate nostri cœnobii Putzawigensis, cum votivo totius cleri consensu, dictæ ecclesiæ consecratus est in antistitem: quod ex variis sui pontificatus temporibus, concessis evidentissimè ostenditur privilegiis. Idipsum multis aliis nostri monasterii tam scriptis, quàm sculptis, quæ huc usque extant, luculenter comprobatur indiciis: quandoquidem & ipse, inter alia gesta æterna memoria digna, reliquias sancti Donati, cum preciosis eorum thecis, attulit ecclesiæ, clenodia insuper, & alia complura, multosque libros pro ecclesiæ ornamento, & studentium utilitate disposuit. Et in tali tantoque eorum pastore, quod conspicuum & sanctissimum fuerat, religiositatem videlicet ejus, mundique abrenunciationem sive contemptum, occulere & reticere maluere ex invidentia, quàm pro ejus Deique manifestare gloria. Quid dicam de beatissi-

beatissimo Bennone, de cujus sanctitate & patrocinio tantundem gloriantur, quem, velint nolint, ex nostro ordine assumptum concedere habent? Qui natione Saxo, ex illustri & antiqua comitum de Wollenberg stirpe, claram duxit originem. Ab infantia penè, inter sacras literas, in cœnobio sancti Michaelis archangeli, in Hildesheim institutus, & educatus sub monachali schemate Christo militavit sanctissimè. Cujus denique vitam gestaque ob instantem illius canonizationem, plenius per Saxoniam colligenda, per episcopum ejusdem ecclesiæ totumque capitulum, nuper missi fuere duo ex eis viri spectabiles & eruditi, dominus Decanus videlicet, Joan. Henigen, sacræ Theosophiæ doctor præstans, & 765
Hieronymus Emser, pontificii juris candidatus, & poëta oratorque insignis, qui lustratis multorum archivis & antiquitatibus monasteriorum, tandem memoratum ad sancti Michaëlis pervenêre monasterium, in quo beatus Benno fuerat monachus: ubi & inter alia præclara sanctæ ejus conversationis indicia, syngrapham quoque professionis ejus, quam voto emisso super altare posuerat, repererunt. Proinde cum gaudio ad propria remeantes, quæ audierant & viderant, fratribus concanonicis ad Dei gloriam annunciaverunt & populo. Verùm ne comperta temporum mutabilitate, perirent; alter eorum, ipse videlicet Hieronymus, vir eruditus & disertus, calamo perpetuare curavit: comperta (inquam) & explorata in unum volumen congerens, pulcherrimum & prolixum de vita ipsius sancti, ad ducem Georgium, Saxoniæ & Misnæ marchionem, legendam contexendo; qui & superioribus annis, pro canonizatione ejusdem Bennonis, ad Julium secundum papam centimetrum deprompserat tersissimum. Porrò beatus Benno claruit temporibus Henrici quarti, id est, anno dominicæ incarnationis ML.

Prædictos itaque beatæ recordationis viros Misnensis ecclesia ex nostro ad minus habuit ordine præsules, licet plures fuisse, quemadmodum & nostræ & aliarum ecclesiarum, probabile sit plurimùm. Quapropter ecclesiis, quæ ejusmodi religiosos meruere habere pastores, congratulandum est, non indignandum: quod dicimus propter cosmophilos claustralium sycophantas & æmulos, quos penes monastica vilescit auctoritas: quasi inglorium & ignominiosum fuerit, per mundi contemptum, in angelica puritate, sub benedicta sive cucullata in cœnobio veste, altissimo militasse: ignorantes, quòd in plenaria mundi abrenunciatione, & proprii arbitrii abdicatione, perfectissima Christi consistat imitatio, quodque humilitate perveniatur ad regnum, simplicitate penetretur cœlum. Sancti itaque viri, cùm essent humiles & despecti in oculis suis, & toto Dei in amore arderent affectu, omnem mundi pompam pro nihilo habentes, cunctaque terrena ac transitoria pro æterna & mansura gloria relinquentes, pericula & occasiones peccaminum declinantes, ad tranquilla & quieta cœnobiorum præsidia confugientes, divinis se totaliter & mente & habitu mancipaverunt obsequiis; malentes abjecti esse in domo Dei, quàm habitare in regum palatiis, secretum cellæ & pacem solitudinis præferentes auro & gemmis, & cunctis mundi deliciis, scientes, cum divo & mellifluo Bernhardo, quòd in Paradiso claustrali homo vivit purius, quiescit securius, incedit cautius; cadit rarius, resurgit velocius; irroratur frequentius, contemplatur limpidius, moritur confidentius, atque in æterna beatitudine præmiatur copiosius. Sancti itaque viri, memorata summa religiosæ vitæ privilegia & prærogativa excellentissima propensius trutinantes, non modò mediocres, verùm & utriusque sexus statusque homines nobilissimi, spretis seculi rebus, relictis notis & amicis, florentem mundum mentis despectu calcaverunt, & jugum pro Christi amore subiere monasticum: & in tanto quidem fervore & numero, ut in nullo alio ordine viros tot sanctos & illustres, à summo rerum fastigio, à papa videlicet & imperatore usque ad æditũum, quot in nostro ordine effulsere, invenire sit facile. Cujus rei testis est Joannes papa, ejus nominis XXII, qui industria sua studiosa in annalibus suorum reperit antecessorum in ordine nostro Benedictino fuisse pontifices summos XXIV, cardinales

CLXXXIII, archiepiscopos & episcopos MCCCCLXIV, abbates insignes quindecim M. Verùm prænarratos Romanæ pontifices ecclesiæ summos non canonizatos esse omnes, credo latere neminem. Ipsi etenim aliàs, quemadmodum sancti Petri successores, Romanis inseruntur historiis. Secus de episcopis & abbatibus insignibus, quos idem collegerat, omnes sanctos & canonizatos nemo ambigit. Non equidem alii, quàm sancti Romanæ ecclesiæ, in quibus sanctorum continetur catalogus, solent inscribi annalibus. Multi siquidem & nostra tempestate nostri ordinis & episcopi & abbates defuncti sunt, & defunguntur: de quibus (ut dicitur) nihil ad Romanos, quia eorum pro canonizatione auri pondera recipere nequivere. Quorum attamen in vitæ libro triumphantis ecclesiæ inserta haud diffidimus nomina. Dicta autem sunt suprà narrata copiosius, Dei ad honorem & nostri ordinis præconium, occasione beatæ memoriæ Hugonis, hujus sacrosanctæ Citizensis ecclesiæ antistitis primi, quem (ut suprà fati sumus)
766 plærique nostri ordinis asserunt fuisse professum: quorum quidem assertio ex prælibatis, aliisve synchronorum suorum præsulum conjecturis, probabilis videtur complurimum. Idcirco, etsi in præmissis me ambigere asseveraverim; attamen illis, qui eum ipsum monachum fuisse tradunt, plusquàm negantibus assentio. Sufficiant itaque præmissa ad legentium utilitatem congesta: tandem ad episcopum nostrum Hugonem redeuntes, cœptam persequamur historiam.

HUgo itaque, memorabilis ac reverendissimus sanctæ Citzensis *ecclesiæ* præsul primus, velut pastor optimus & doctus paterfamilias, novam ecclesiæ commissæ plantationem, sancta conversatione & cœlesti doctrina jugiter rigando, corroborare satagebat. Clerum quoque adunatum novellumque, canonicam juxta traditionem vivere honestè & piè edocuit, & cætera, quæ ad divinum cultum & ecclesiasticum pertinent ornatum ac statum, solicitius ordinavit & disposuit, populum denique gregis sui, Christiana adhuc aliquantisper religione rudem & grossum, prædicatione assidua & verbo & exemplo illuminare & perficere curavit. Sicque pacificè & laudabiliter cum ingenti ecclesiæ suæ proventu, usque post fundatoris magni & invictissimi Ottonis mortem, præfuit, cujus post obitum adversitates & persequutiones, cum toto clero & grege sibi commisso, perpessus est: quandoquidem regnante Ottone secundo, qui cœpit circa CHRISTI DCCCCLXXIV, ecclesia hæc Citzensis, ab exercitu Bohemorum, Dedi duce, capta & deprædata fuit, & pastor ejus memoratus Hugo, cum omni clero & civitatis populo, inde fugatus est & expulsus. Eodem quoque rerum turbine ecclesia Misnensis percellitur & vastatur, & spectabilis vir, Folcoldus, episcopus ejus secundus diminutus, ad Willigisum, archiepiscopum Moguntinum, declinavit: à quo & honorificè susceptus fuit. Dithmarus tamen, Merseburgensis *ecclesiæ* præsul quartus, & historicus insignis, scribit, prædictam vastationem per Bolezlaum, ducem Bohemorum, & ejus exercitum esse patratam. Porrò de dicta vastatione in annalibus Magdeburgensis ecclesiæ ita legitur. *Eodem tempore, id est Ottonis secundi, ab Bohemorum exercitu capta & desolata est Citzensis ecclesia, Hugone primo tunc episcopo, cum omni civitatis illius populo ignominiosè inde fugato: quo etiam tempore Misconi, dux Sclavorum, Hammeburg cepit & succendit.* Cæterum, quo anno episcopus noster, præfatus Hugo, ad ecclesiam suam redierit, quove obierit, exploratum non habeo. Constat tamen, eum migrasse è seculo, beato Adelberto metropolitano suo adhuc vivente, qui utique ei successorem sequentem ordinavit Fredericum. Adelbertus autem, archiepiscopus memoratus, diem obiit anno domini DCCCCLXXX.

De quibusdam eventibus, temporibus Hugonis episcopi.

Primo anno regiminis ejus, qui est Domini (ut dictum est) nongentesimus sexagesimus

xagesimus

xagesimus octavus, Joannes pontifex, à præfecto urbis Romæ captus, & aliquot
dies in carcere custoditus, in exilium tandem in Campaniam mittitur.

Anno Hugonis secundo, Joannes papa factus, Ottonis auxilio, Romam vi-
ctor ingreditur, & diversæ factionis principes graviter punit. Eodem anno Bo-
so, primus Merseburgensis ecclesiæ antistes, in patria sua obiit Bavaria, sepultus in
Merseburg: cui Gisilarius successit. De Bosone plura dicentur infrà sub Theo-
derico primo.

Anno Hugonis tertio, Joannes pontifex, ob remunerationem collati in se
beneficii, Ottonem Rufum, Magni Ottonis filium, Augustum appellavit: & di-
ctus est ille pontifex Joannes XII, aliàs Joannes XIII: qui & ipse anno domini
DCCCCXXXV Ottonem Magnum Romæ coronavit, ut aliqui scribunt: licet tan-
dem propter scandalosam & inemendabilem vitam, instinctu Romani cleri, anno
Domini DCCCCXLII depositus sit. Otto Magnus ex Adelheide, uxore sua se-
cunda, duos suscepit liberos, Ottonem regni successorem, & Wilhelmum archie-
piscopum Moguntinum. Hic est Wilhelmus ille, cui pater Otto, post mortem
ducis Burghardi, qui ab Hungaris interfectus sine liberis obierat; dedit totam
Thuringiam & Hassiam cum pleno jure & dominio *(a)* ad honorem Dei & sancti
Martini, Moguntinensis ecclesiæ patroni. Qui intrans dictas terras in possessionem 767
suscepit, & Erphordiam tunc apertam muro cinxit. Hoc mihi videtur verum,
quantum ad jurisdictionem spiritualem, *(b)* & fortassis etiam ad aliquanta tem-
poralia bona. Nam ipsa Hassia ab illo tempore usque in præsens tempus sem-
per habuit in temporalibus dominum, qui se hujus terræ principem, & Lantgra-
vium Hassiæ scripsit.

Anno Hugonis episcopi quinto, Joannes papa moritur: cui Benedictus V
successit. Eodem anno, qui est Domini DCCCCLXXIV, Otto primus, plenus
virtute, spiritum Deo reddidit, nonis Maji, feria quarta ante Pentecosten, cujus
vitam gloriosam Widikindus, monachus conscripsit Corbeiensis. Obiit itaque
in Saxonia, in loco, qui dicitur Mimeleve, & non Viennæ in Gallia, ut Italici scri-
bunt historici, & nonnulli alii erranter.

FRedericus, secundus Citzensis ecclesiæ episcopus, consecratus per Adelber-
tum metropolitanum suum, Hugoni successit circa annum Domini
DCCCCLXXX, Ottonis secundi temporibus, vir multarum virtutum & præcla-
ræ vitæ. Hic denique unus est ex vicinioribus episcopis, quibus Hisilarius, Mag-
deburgensis archiepiscopus, successor Adelberti, non pastor sed mercenarius, bo-
na ecclesiæ Merseburgensis, cui antea præsederat (eam destruere cupiens) dilapi-
dando dedit: quæ tamen postea malè oblata, successor ejus Hildewardus (ut in-
frà dicetur) ex integro restituit. Annos autem regiminis hujus episcopi quia
præcisè invenire non potui; ideo res gestas sub eo, illis ordinatè captare nequivi.
Hinc eas ipsas paucas, quas ex multis referimus, annis dominicæ incarnationis
simpliciter coaptabimus.

Anno itaque Dominicæ incarnationis DCCCCLXXXI, Adelbertus, Magde-
burgensis ecclesiæ primus archipræsul, & Germaniæ primas, obiit in Domino.
Cui Othricus, discipulus ejus, habitu & conversatione monachus successit, qui ta-
men ob brevitatem temporis inter archiepiscopos à plerisque non ponitur. Nam
electus dum Romam tenderet, in via naturæ concessit: cui Gisilarius promotio-

(a) Ita quidem *GUDENUS Hist. Erfurt. lib. I. §. V. p. 17.* atque Auctor Assertionis Juris Moguntini in causa Erfurtensi. *§. III. IV.* secuti Historiam Landgraviorum *c. X.* Contrarium tamen, præter hunc Langium, demonstrarunt, *SECKENDORFIUS Justitia Protectionis Saxonicæ, §. 4. SAGITTARIUS de Ant. Statu Thuring. p. 47. PAULLINI Ann. Isen. §. X. p. 6. Pfeffinger Vitriario illustrato lib. I. Tit. XVI. p. 216.*

(b) Supra quidem ad a. 955. plenum Wilhelmo dominium tribuerat, hic loci vero illud ad jurisdictionem saltim restringit spiritualem.

ne Ottonis secundi successit. Hic antea fuit episcopus Merseburgensis, factus autem archiepiscopus, actu habitum episcopatum retinuit Merseburgensem. Ast quoniam ex integro licenter & commodè retinere non valuit; (nec dum quippe ambitio ista vel potius abusio exorta in ecclesia, & permissa fuerat, ut unus pastor & unus episcopus pluribus præesset episcopiis) ipsum destruere & dissipare cœpit, bona illius vicinioribus dispertiendo ecclesiis. Enimvero quædam Misnensi episcopo, plæraque nostro, de quo loquimur, Friderico, aliquanta Halberstatensi contulit. Majora autem bona, ut castella & oppida, sibi retinuit, & dictum episcopatum, ita demolitum, in monasterium qualecunque commutavit, ponens ibi abbatem cum monachis, ex cœnobio sancti Joannis Baptistæ, prope Magdeburg assumptos. Mansitque illa destructio, usque ad tempora Henrici secundi, qui ex magna devotione, quam ad sanctum habuit Laurentium, ipsum restauravit bona alienata reducendo. Sua quippe industria & bonitate à prædictis episcopis, ut malè donata restituerent, obtinuit. Quin & ipse regali munificentia plurima adjecit, & privilegiis communivit. Quapropter in eadem ecclesia Merseburg. ceu fundator secundus veneratur & colitur. Primus quippe illius fundator fuit (ut suprà dictum est) Otto primus.

Anno Domini DCCCCLXXXII, Otto II periculosum bellum habuit in Calabria, multis suorum occisis, & ipse vix evasit. Istis temporibus Ridagus & Guntherus, marchiones Misnenses, clari habentur.

Anno Domini DCCCCLXXXIII, Otto imperator Romæ diem obiit, & in basilica sancti Petri honorificè sepelitur: cui filius Otto tertius successit in regno. Eckhardus marchio, filius Guntheri præfati, ob virtutes & strenuitatem, in curia Ottonis secundi magnus & potens fuit, qui etiam Ottoni tertio æquè gratissimus fuit & acceptus. Notandum tamen venit, quòd ex stirpe dictorum marchionum non prodierunt nec exorti sunt marchiones Misnenses, qui modò sub titulo ducum Saxoniæ & comitum provincialium Thuringiæ terris his principantur, sed ex prosapia comitum Saxoniæ de Wittin & Brene originem ducunt: quorum primus marchio Misnensis factus est Conradus, filius Thimonis, comitis de Wittin, fundator monasterii Montis sereni. De quo suo loco latius differemus,
768 cùm ad tempora Lotharii secundi, qui ei marchionatum contulerat, pervenerimus.

Anno suprà dicto DCCCCLXXXIII, Henricus, dux Baioariæ, frater Ottonis magni, defuncto nepote Ottone secundo, invasit regnum, sed à principibus reprobatus est.

HUgo, tertius Cizensis ecclesiæ præsul, ejus nominis secundus, ordinatus per Gisilarium metropolitanum, Friderico defuncto successit. De quo nil reperi, nisi quod Ottonem tertium imperatorem, ad Citzensem venientem urbem, magnificè & splendidè susceperit. Ita quippe in annalibus Magdeburgensis ecclesiæ, aliisque vetustis Saxoniæ Chronicis annotatum comperi. Cæsar ad Citicensem perveniens urbem, à secundo Hugone, ejusdem sedis provisore tertio, ut decuit imperatori, suscipitur: indeque recto itinere ad Misnensem tendens civitatem, à venerabili Ægidio episcopo, & Eckhardo marchione, qui apud eum inter præcipuos habebatur, honorificè accipitur.

De eventibus quibusdam illorum temporum.

Anno Domini DCCCCXCII, Hugo episcopus iste, cum Willigiso, Moguntinensis, & Gisilario, Magdeburgensis ecclesiarum archiepiscopis, interfuit solennitati dedicationis ecclesiæ Halberstatensis.

Anno Domini DCCCCXCIII, Volcoldus, celeberrimæ recordationis Misnensis episcopus, diem obiit, cui Eido suprà narratus successit. Otto tertius, qui tunc rerum potiebatur, fuit vir in armis exercitatus, insuper devotissimus ac pientissi-

entissimus in Deum & homines extitit: quandoquidem totam sæpe hebdomadam, præter quintam feriam jejunabat, eleemosynas largissimas dabat. Nullus denique largior & clementior eo. Hic zelo Dei motus Gisilarium archiepiscopum, eò quòd duas suprà memoratas teneret parochias, in synodo Romana, judiciali sententia ab officio suspendi, ac per internuncios ab Apostolico missos, eundem illò vocari & comparere præcepit. Verùm interim Gisilarius paralysi perculsus comparere nequivit, sed dictas parochias in finem retinuit. O si nostro hoc muliebri tempore Otto ille Christianissimus viveret imperator, & in ecclesia Christi monstrum hoc tricorporeum cerneret, dubio procul omni molimine in ejus insurgeret exterminium! Qui cùm quondam sustinere æquanimiter non poterat, unum duobus præesse episcopatibus etiam vicinis, & ejusdem pene dioecesis: quomodo unum tribus, & quidem maximis & opulentissimis præsidere pateretur archiepiscopiis. Sed de hoc in sequentibus etiam alia plura dicentur. Nunc ad cœptam historiam stylum revocemus.

Anno Dominicæ nativitatis MII, Otto tertius, piissimus, & optimus imperator, obiit VIII calend. Februarii, cui Henricus successit. De dictis Ottonibus exiit proverbium vulgatum: *Otto post Otto, regnavit tertius Otto.* Ottone tertio defuncto, vel (ut alii volunt) eo adhuc vivente & annuente in extremis suis, quatenus diutius apud Germanos summa potestas remaneret, & in futurum non per sanguinis successionem duceretur, sed ille cæteris præesset, qui virtute & dignitate cunctis præstaret, Gregorius quintus sanctionem retulit de imperatore deligendo, anno prædicto MII. Data etiam tum est auctoritas deligendi Romanum Cæsarem septem Germaniæ principibus, archiepiscopo Moguntino, archiepiscopo Treverensi Galliæ, archiepiscopo Coloniensi Italiæ nomine, item comiti palatino Rheni, qui dapifer, duci Saxoniæ, qui ensifer, marchioni Brandenburgensi, qui camerarius, & Bohemiæ regi, tunc duci, qui pincerna imperii habeatur & existat. Primus itaque ab eis electus imperator fuit Henricus, dux Bajoariæ, qui dictus est secundus & sanctus, de quo infrà latius. Notandum tamen, quòd (ut præmissum est) electus, mox Cæsar & Romanorum rex appellatur, tum demum imperator & Augustus, si eum Romanus pontifex confirmasset.

Egkhardus, marchio Misnensis suprà dictus, defuncto Ottone, usurpare nitebatur regnum, festinabatque eligi: sed à principibus fuit reprobatus, eodemque anno Poledi occisus.

Anno Domini MIII, Gisilarius, archiepiscopus Magdeburgensis, diem obiit, cui Dageno successit, monachus habitu & conversatione, amicissimus sancto Guolfgango, Ratisponensi episcopo, qui & ipse obiit in domino, antea tamen anno decimo, qui fuit Domini MCCCCXCIV.

Udo infelix ille archiepiscopus, cujus horribilem & stupendam historiam passim magni in suis Chronicis retexunt auctores, quòd non fuerit prænarratæ Magdeburgensis ecclesiæ archipræsul unquam, ex præmissis evidentissimè liquet. 769
Quandoquidem, cùm ipsi fingunt ipsum Udonem sub Ottone tertio dictæ præfuisse ecclesiæ, & cum abbatissa Cisterciensis ordinis quadam, incestuosè & lubricè aliquandiu vixisse peccasseque, & ei more solito cum eadem dormienti, ut resipisceret, voce cælitus lapsa dictum, *Cessa de ludo, satis lusisti Udo.* Sed nec sic emendatum, citatum terribili judicio noctu in ecclesia majori ad tribunal divinum, accusantibus eum patronis ecclesiæ, sententia mortis perpetuæ damnatum esse. Sed ea vera an sint gesta, quæ de illo Udone narrantur; parum sollicitor. Id tamen confidenter assero, dictum Udonem, tertii Ottonis temporibus, neutiquam fuisse Parthenopolitanum archipræsulem, multominus autem ante eum vel post, cùm ejus nominis nullus illi ecclesiæ unquam præsederit episcopus. Sed nec id quidem temporis ratio, ut patet calculanti, sustinet. Enimvero cùm ipse Gisilarius, præfatus dictæ Magdeburgensis ecclesiæ archipræsul secundus, sub Otto-

Ottone secundo, per annos IX, & pòst omni tempore Ottonis tertii & ultrà usque ad initium regni Henrici secundi, in archiepiscopatu vixerit, eoque mortuo, Dagono successerit; stare non potest, ut dictis temporibus ipse Udo, aut quivis alter fuerit archiepiscopus. Reddit & Udonis historiam valde suspectam fictamque, quod in ea carnali affectu dicitur abbatissam quandam ordinis amasse Cisterciensium: ille cùm ordo anno Domini MCXCIX longè pòst institutus & fundatus fuerit. Propter hæc itaque & similia dicta, historia eadem facilitate contemnitur, qua asseritur. Et licet nonnulli non archiepiscopum, sed præpositum ejus ecclesiæ fuisse autument, qui tamen nec sic approbantur, propter abbatissam Cisterciensem, & quia omnes ipsam ponentes, non præpositum, sed archiepiscopum Udonem fuisse commemorant. Hæc amore veritatis prosequutus sum longius, sciens me mythophilorum incursurum odium, qui malunt Iberas nænias, id est fabulas, quàm veritatem historiarum amplecti. Per hæc tamen non assero, relationem de Udone prosus explodendam & abjiciendam, sed tanquam pro magna sui parte falsam & mendosam, dubiam & suspectam, historiis non inserendam ostendo. Enimvero quantum lux à tenebris, & verum à falso seu ficto; tantum inter se historia & fabula differunt. Historia quippe veritati subnixa est omnis. Quæ si figmenta nugasque admiserit, jam non historia dicetur sed fabula. Est enim historia (ut Tullius inquit) testis temporum, lux veritatis, magistra vitæ, nuncia vetustatis, homines ad virtutes inflammans, deterrens à vitiis, de qua & infrà dicentur aliqua.

Hildewardus, quartus Citzensis ecclesiæ præsul, Hugoni tertio episcopo succedens, multis annis laudabiliter præfuisse legitur. Ordinatus autem fuit per Gisilarium, archipræsulem suum. Fuit itaque iste venerabilis pater ingens amator cleri, saluti commissi gregis vigilanter insistens, multa temporibus suis bona faciens & constituens, pauperum pater & egenorum consolator pientissimus semper existens. Hic est denique mitissimus ille Hildewardus, qui (ut suprà fatus sum) bonis verbis per imperatorem Henricum secundum, & Dagenonem, archiepiscopum Magdeburgensem, inductus, libens restituit ecclesiæ Mersebürgensi, & divo Laurentio, quæ ex destructoria divisione Gisilarii, & temeraria donatione duobus cum suis antecessoribus possederat. Quo tempore & Ægido sanctæ memoriæ, præsul ecclesiæ Misnensis, per eundem imperatorem blandè solicitatus, paria restituit Gisilaria dona. Henricus exin ecclesiam Merseburgensem continuè instaurare cœpit, cum auxilio & consilio archiepiscopi Dagenonis, qui ipsi ecclesiæ Wigbertum, capellanum ipsius imperatoris, in episcopum præfecit & consecravit.

Anno Dominicæ nativitatis MXII, Dageno archiepiscopus, *vir vita & religione clarissimus*, obiit, cui Walthardus, beati Adelberti discipulus, successit. Sed post VII hebdomadas & ipse naturæ concessit, cui Gero surrogatur. Eodem anno ecclesia sepulchri domini nostri ab infidelibus desolatur.

Anno Domini MXIII, Pannones, qui & Avares & Ungari dicuntur, Christianam religionem publicè receperunt. Henricus quippe rex sororem suam Gisilam, Deo devotissimam, Stephano regi eorum in conjugem dedit: qua occasione ipse rex baptizatur, & tota ipsa gens ad Christum convertitur.

770 Anno domini MXIV, Henricus rex, per Benedictum octavum coronatur. Coronatus autem ipsum Benedictum papam secum duxit in Franciam, venitque Babenbergam, ubi in sancta nocte Paschæ primam lectionem in matutinis patriarcha Aquileiensis, secundam archiepiscopus Ravennensis, tertiam papa per se. Tunc præfatus papa, præsentibus LXXII episcopis & principibus aliis, dedit ecclesiæ Babenbergensi privilegium libertatis. Ecclesiam quippe Babenbergensem sive episcopatum, memoratus Henricus sanctus, cum sua conjuge Cunigunda, fundarat. Causa fuit, quòd sciebant, se non habituros hæredem, eò quòd uterque

uterque

uterque virgo permansit. Deum, omnium bonorum largitorem, elegerunt hæredem, fundantes dictum episcopatum in honore sancti Petri & Georgii martyris, locumque prædiorum copiis & omni ornatu decoravit, & Ewerhardum in primum præfecerunt episcopum. Fundavit & idem Henricus ibidem monasterium ordinis sancti Benedicti in monte, cujus ecclesiam dictus Eberhardus episcopus primus, ordinationis suæ anno XIII, dominicæ autem nativitatis MXXI, in honore sancti archangeli Michaelis dedicavit, præsentibus Aribo Moguntinensi, & Piligrino Coloniensi archiepiscopis, & aliis. Jacta autem fuere prima fundamenta cœnobii, anno Domini MXV, primus cujus abbas dictus est Rato, vir sanctus.

Henricus insuper imperator & alios plures episcopatus restauravit, & magnificè dotavit, ut Argentinensem, Merseburgensem, Hildesemensem, quem speciali devotione dilexit, tanquam in eo educatus. Cui & sanctum Godehardum, post restaurationem & reformationem ejus, licet renitentem præfecit, qui primò Althahensis cœnobii in Baioaria fuit monachus, pòst abbas Hersfeldensis, & inde assumptus per Henricum imperatorem, post obitum sancti Bernvvardi, factus est episcopus dictæ ecclesiæ XIV.

Henricus imperator, jam confirmatus regno, venit in Baioariam, ibique Henrico, pronepoti Caroli Magni, ac fratri Cunigundæ suæ conthoralis virginis, in festivitate sancti Benedicti, cum omni applausu, cumque hasta signifera ducatum dedit Bavariæ. Henricus iste primus appellatur ab historicis Italicis. Ipse tamen semet secundum asserit, ut syngrapha sua, quæ Babenbergæ extat, clarè indicat. Primus equidem Henricus fuit pater Ottonis Magni. Hic quia Romæ coronatus non fuit, ab Italis non numeratur, & ita cum Conradis & Lothariis faciunt. Nostrates autem historiographi Henricum memoratum, Ottonis Magni patrem, primum ponunt, quia in Germania strenuè & optimè imperavit. Et ita de aliis. Plures equidem venirent rejiciendi, si solum imperii corona insigniti poni deberent, etiam fortissimi & laudatissimi Cæsares, sive Romanorum reges. Quod quàm absurdum foret & indignum, nemo sapiens perpendere nequit: cùm neque noster Maximilianus, serenissimus & invictissimus Cæsar, unquam Romæ coronatus, Imperator & Augustus appellatus sit, tametsi ejusmodi (si præclara & fortia, quæ strenuissimè peregit, facinora exactius librentur) in veritate habeatur. Non enim minora, quàm multi imperatorum, sui regni temporibus, domi ac militiæ patravit opera. Quare & hoc anno, quo & ista scribimus, domini videlicet MDXVIII, summus pontifex Leo decimus illi per legatum suum, cardinalem sancti Sixti, in diæta regni conventuque principum, in Augusta urbe Vindelicorum, infulam ensemque aureum dono dedit: per ea dona ipsum Cæsarem unà cum principibus ad expeditionem bellicam contra Turcas, qui tunc grassabantur, animare gestiens. Ob eam quippe rem Leo papa dictum cardinalem ad Germaniam direxerat, ut principes contra Turcas incitaret. Verùm de hoc & in sequentibus, cùm ad eum annum pervenerimus, latius, & cæteris tunc gestis tractabimus.

Anno Domini MXV, Eigido, tertius Misnensis ecclesiæ episcopus, moritur, vir omni sanctimonia ac virtute conspicuus, cui Edivvardus successit.

Anno Domini MXVIII, Dithmarus, Merseburgensis ecclesiæ episcopus quartus, genere & moribus clarissimus, & præclarus historiographus, filius Sifridi comitis, obiit: cui Bruno successit, quovis honore dignus.

Anno Domini MXXII, Gero, archiepiscopus noster Magdeburgensis, obiit, cui Hunfridus successit.

Anno Domini MXXIII, Eduardus, Misnensis episcopus quartus, obiit, cui Wipertus vir eruditus successit, sed uno tantùm præfuit anno, & successit Theodericus. 771

Anno Domini MXXIV, indictione septima, Heinricus sanctus & gloriosus im-

imperator, migravit à seculo, virgo in ævum cum sua sponsa Cunigunde permanens: cui Cunradus Salicus, dictus secundus, successit, anno Domini MXXV, secundum quosdam vero MXXVII, qui scribunt imperium tum vacasse biennio. Hic ex parte patris à Conrado, Wormatiensi duce, prosapiam ducens, ex parte matris à regibus Gallorum & Carolorum originem traxit. Uxor ejus Gisila, de antiqua Carolorum progenie orta. Conradus itaque electus, rexit annis quindecim. Coronatus est autem Romæ, solenni apparatu, à Joanne vicesimo, fuitque ecclesiæ catholicæ plurimùm fidelis, insuper in calamitosos clemens & largus, in bello fortis & strenuus, consilio promptus cautusque, ac jurisperitia admodum florens. Cujus devotio erga Deum superosque dilectio fervens, in rebus patet celeberrimis, quas & perfecit gessitque magnificè. Inter alia siquidem opera pietatis, ecclesiam Nuenburgensem à quibusdam traditur fundasse insignem & opimatissimam. Episcopatum quoque Nemetensem sive Spirensem inchoavit, sed morte præventus, filio suo Heinrico tertio consummandum reliquit: ubi etiam sepulturam imperatorum voluit esse perpetuam. Item montanum & fortissimum castrum suum, Lintpurg dictum, mutavit in monasterium ordinis nostri, & ditavit magnificè, anno regni sui primo.

Hillewardus itaque episcopus noster, usque ad hæc tempora, Conradi vitam laudabilem duxit. Interfuit synodo Francofordiensi, quam Aribo Moguntinus aggregavit archiepiscopus, viginti trium episcoporum, præsente dicto imperatore, in causa ecclesiæ Hildeshemensis, cui tunc præerat sanctus Godehardus. Erat & præsens Bruno, Merseburgensis episcopus cum aliis.

Hillewardus denique episcopus ordinavit & consecravit ecclesiæ Magdeburgensis Hunifridum archiepiscopum. Quo etiam tempore sedes ecclesiæ Citzensis cum titulo translata in Nuenburg: cujus causam ignorans admiror. Cùm enim à digniore consuevit fieri denominatio, antiquitas autem dignior sit quàm novitas, juxta illud juridicum, *qui prior est tempore, potior est jure*; ecclesia autem Citzensis multò prior cùm sit fundationis tempore; meritò prioritate & sua antiquitate tituli dignitate perpetim venerari debuisset. Miror ergo, cur ei hæc dignitas per tituli sit ablata translationem, & Nuenburgensi attributus, ut nunc passim communiterque Nuenburgensis, raro verò aut nunquam Citzensis appelletur episcopus: licet ipsa curia episcopalis hactenus apud matrem Citzensem duravit etiam cum residentia, & quorum ipsa viventium fruitur cohabitatione, illa mortuorum sepultura gaudet. Quemadmodum enim titulus, ita & sepultura illuc est translata: tametsi non adeousque. Quia cùm sit libera, plærique maluere præsulum in matrica Citzensi, quàm filiali Nuenburgensi quiescere ecclesia. Hujus itaque mutationis causam eatenus aliam invenire haud potui, quàm (ut reor esse factum) quòd ecclesia Nuenburgensis situ amœnior, divitiis crassior, rebus opulentior, beneficiis copiosior, clero numerosior, cantu clamosior, potu delicatior, & emporio sive annuis famigeratior celebriorque sit nundinis; & eas ob res matri filia, junior seniori prælata, illa dignitate adornata fuerit. Non tamen idcirco prior vel gloriosior, imò ut & minor & posterior, ita & obscurior censeri debet. Plures equidem habuit fundatores, & hos quidem comites, ut est in præsens cernere in ecclesia eadem in imaginibus cælatis comitum, qui fundatores fuisse inscriptione clypeorum demonstrantur. Cæterùm principales an fuerint, aut certè cooperatores, me ignorare fateor. Præter eos namque, & quidem præstantiores dictæ ecclesiæ fundatores, in historiis sat antiquis solidisque scrutinio jugi & lectione, fuisse & alios tres comperi; Conradum videlicet imperatorem supra memoratum, Eckhardum (quem alii Eckenbertum nominant) Landtgravium Thuringiæ, & marchionem de Landesberg, castri Eckersberg, & sancti Georgii monasterii fundatorem, atque Sighardum, comitem de Kerffesberg, quem in vetusto monasterii volumine Jorgenthal quodam fundatorem ecclesiæ fuisse Nuenburgensis me legisse memini.

Iisdem

Iisdem temporibus fuit quidam baro, dictus Ludvicus cum barba, qui suprà dictæ Gisilæ imperatricis consanguineus existens, bellorum assiduitate & rabie depaupertatus fuerat. 772
Hic instantia dictæ Gisilæ, per Bardonem archiepiscopum Moguntinum nostri ordinis assumptus, vicedominus Thuringiæ constituitur. Qui optimè & pacificè aliquot per annos commissam regens provinciam, paulatimque potentia, divitiis pariter crescens, castella & prædia ad se emit varia, plurimamque ita successivè Thuringiæ partem acquisivit, eamque castris munitissimis constructis in montibus roboravit, præsertim Nuendorff, Schovvinburg. (a) Propterea Conradus rex ipsum Ludvvicum comitem fecit, Thuringiæ & Hassiæ dominum, arma ei conferens antiqua, quæ antea fuerant Burghardi ducis Doringiæ & Hassiæ, ab Hungaris inter bellandum occisi.

Ludwicus cum barba genuit Ludwicum cognomento Saltatorem, secundum comitem Doringiæ, qui natus est ei anno Domini MXL, de quo infrà, cùm ad annos ejus viriles pervenerimus, dicentur plura.

Anno Domini MXXXIX, Conradus dictus Spirensis obiit: cui Henricus filius successit, ejus nominis tertius: de quo historici mira fabulantur Italici, (b) utpote Gotfridus Viterbiensis, Martirius, Vincentius quoque Gallus, Jacobus de Voragine, & ipse Antonius, & consimiles, qui ipsum Henricum non filium, sed generum Conradi contendunt, patremque ejus Lupoldum comitem de Cala fuisse; quem ob fractum fœdus pacis, iram regis pertimuisse, & ideo in Hirciniam (quæ & nigra dicitur) sylvam cum prægnante fugisse uxore, & in quodam tugurio velut eremitam delituisse; ipsamque ibidem noctu, Conrado rege caussa venandi superveniente, filium peperisse, voce delapsa ad eum, O imperator, infans, qui nunc nascitur, gener tuus erit & hæres. Quare à rege jussum interfici, sed satellitum miseratione servatum, & clanculo matri restitutum, pro eo autem cor leporis, tanquam infantis fuisset, regi ostendisse. Et nihilo tamen minus adultum mirificè regis contra nutum generum illius factum, quemadmodum latius in prænarratis legitur historiographis, sicque in regno Conrado socero successisse, & in rei hujus memoriam eo in loco quo natus est, monasterium insigne Ursania dictum constructum fuisse. Et permulcent ejusmodi narratione aures legentium, cùm tamen tota mendosa sit & conficta, quod liquet potissimùm in duobus: primò, quia Henricus ille non gener, sed filius legitimus & naturalis Conradi ex conjuge sua extitit Gisila: secundò, quia longè antè ibidem cœnobium erectum fuerat. Sed nec Ursania, sed Hirsaugia, sive tempe cervorum dicitur: tametsi memorati rerum scriptores, tanquam veram posteris legendam tradiderint. Et ita unus alteri magister erroris fuit: seque mutuò fallentes, sibi invicem fabulam pro historia subministraverunt; errorque iste nostram adusque ætatem assertores habuit suos. Apocrypham denique & rem esse fabulosam, & Otto episcopus Frisingensis, & Joannes Naucleri, canonicus Tubingensis, atque Joannes Tritemius abbas, præceptor quondam meus, auctores gravissimi, in suis testantur Chronicis. Ecce lector sciens & prudens, manum in flammam misi, sed historicæ veritati consulendum putavi, & ratus sum: ad quam si admittitur falsitas, ejus utique vacillabit auctoritas. Sed & de hoc satis suprà diximus. Nunc ad historiam prosequendam stylum vertamus.

CAdalus, natione Longobardus, Citzensis ecclesiæ episcopus quintus, Hillewardo succedens, bene & laudabiliter præfuit. Hic in Chronicis antiquissimis, Chatalo & Kazo, vel certè per geminatum ss, sic Kasso nominatur. Interfuit

(a) Arx Schauenburg, prima Landgraviorum sedes hodie diruta, sita in præfectura Reinhardsbrunnensi, prope urbem Fridrichsroda, Ducatus Saxo-Gothani, de qua *FRID. RUDOLPHI Gotha Diplom. p. II. c. XXX. p. 241.* Vide etiam *HIST. LANDGRAV. THUR. c. XI.*

(b) Vide supra *SIFFRIDUM a. 1040.*

fuit dedicationi ecclesiæ novæ monasterii Hirsfeldensis, & cryptæ ejusdem. Ad quam solennitatem ipse invitatus fuit, unà cum Hunoldo, Merseburgensi episcopo, atque Hunifrido, metropolitano eorundem Magdeburgensi: in hoc consentiente Bardone Moguntinensi archiepiscopo, ejus loci diœcesano. Erat & tunc (ut Lampertus dicti cœnobii Hirsfeldensis monachus, & nobilis historicus refert) præsens per se imperator Henricus tertius adhuc adolescens, qui cœpit (ut infrà latius dicetur) anno nostræ salutis MXL. Hic est denique primus, quem Nuenburgensem episcopum legi appellatum; licet & ipse, & sequentes immediatè complures, Citzenses nuncupentur episcopi potius, quàm Nuenburgenses, in
773 vetustis codicibus, quia forsan titulus novus nec dum usu vulgatus fuerat & confirmatus. Episcopus iste Casso, quando cœperit, invenire non potui. Ordinatus fuit ab suprà dicto Hunifrido, archiepiscopo Magdeburgensi, qui, cùm in causa ecclesiæ suæ Romam adiisset, infirmatus ibidem obiit, anno Domini MXLV, indictione Romanorum XIII, sub Henrico tertio, regni ejus anno quinto.

De quibusdam eventibus, sub regimine ipsius Caduli, & primò de imperio Henrici.

Henricus itaque tertius, suprà dicti Conradi & Gisilæ filius, cœpit anno Domini MXL, & XVII annis rexit. Per quem dignitas imperialis, quæ per longum tempus à sanguine Caroli exulaverat, ad generosum & antiquum germen Caroli redacta est. Quem & ipsi Carolo magno plures assimilant: eam siquidem morum excellentiam, eam in rebus agendis magnificentiam, eam humilitatem, pietatem, mansuetudinem, affabilitatem, atque in dandis eleemosynis liberalitatem. * Erat autem ipse nigro quidem sed venusto aspectu, statura procerus. Nam ab humero & sursum eminebat super omnem populum. Ipse anno Domini MXLIV, Agnetem, Wilhelmi Pictaviensis principis filiam, apud Moguntiam ungi faciens reginam, regalibus sibi nuptiis in Ingelheim copulavit. Inde infinitam histrionum & joculatorum multitudinem, non solùm muneribus, sed & cibo potuque vacuam, abire permisit.

EPpo, qui & Eberhardus, Citzensis ecclesiæ præsul sextus, Cadalo succedens, cœpit anno dominicæ incarnationis MXLV, & præfuit circa XXXIV annos, ordinatus & ipse ab Hunifrido archiepiscopo Magdeburgensi. Fuit hic vir prudens & facundissimus, & in exequendis rebus arduis strenuus atque magnificus. Eapropter regibus & principibus terræ, & potissimùm Henrico quarto charissimus (ut infrà dicetur) fuit & acceptissimus. Anno secundo episcopi Epponis, Henricus tertius anno regni sui sexto, habita synodo ob pessimum schisma, quod tunc ecclesiam scindebat, Benedictum, Sylvestrum, Gregorium, tanquam tria teterrima monstra abdicare se papatu coegit, Syndegerum autem loco eorum Romanum pontificem creavit, Clementem secundum appellatum, à quo & imperii anno eodem accepit coronam.

Circa hæc tempora repertum est Romæ corpus Pallantis, qui fuerat filius Evandri gigantis incorruptum: cujus hiatus vulneris, quod habuit in pectore, quatuor pedum & semis mensuram habuit. Erat autem ad caput ejus lucerna ardens, quæ nec flatu extingui poterat, nec liquore: donec subtus flammam cum stylo foramine facto introductus aër est: sicque extincta. Hoc corpus erectum altitudinem muri excedebat, cujus tale erat epitaphium:

Filius Evandri Pallas, quem lancea Turni
Militis occidit, morte sua jacet hîc.

Eo tempore floruit Lantfrancus, nostri ordinis theologus summus. Ad cujus eximiam doctrinam convolavit Anshelmus, vir postmodum multa virtute & sapientia adornatus, qui & ei in prioratu monasterii Becensis successit, pòst factus archiepiscopus Canthuariensis.

Ex Chronicis Goseckensis monasterii. (a)

His temporibus effulsit comes Fridericus, fama ferente, hujus nominis primus, de nobilissima antiquorum Saxonum & Francorum prosapia ortus. Hujus uxor Agna, procerum de Wimare filia, quæ genuit ei tres, Albertum episcopum Bremensem, Dedonem & Fridericum, comites palatinos Saxoniæ, & Udam filiam. Post obitum parentum, Dedo & Fridericus, Deo fideles & devoti, castro Goseck subverso, templum eximium loco ejus erigentes, monachicam vitam, Burghardi Halberstatensis episcopi consilio, ibi instituerunt, Bennonem, quendam religiosum virum, in primum abbatem præficientes. Sed quis fuerit, vel ubi finierit, ibi non exprimitur. Anno itaque Domini MLIV, tertio calend. Octobris, ecclesia dicti monasterii per Adelbertum archiepiscopum Bremensem dedicata est. Cui solennitati interfuerunt Burghardus prænarratus Halberstatensis, Wintherus Merseburgensis, & Eppo noster Citzensis episcopi, & ipsa quoque Uda, soror fundatorum clarissima, & Christo devota.

Eodem anno synodus Florentiæ celebrata est sub Victore, papa ejus nominis secundo: in qua multi episcopi propter simoniam & fornicationem depositi 774 sunt.

Anno Epponis episcopi nostri duodecimo, Henricus imperator obiit in sylva Hartz prope Butfelt, morte præventus subitanea, anno regni sui XVII, imperii verò decimo. Cui Henricus filius, puer decem annorum, consensu principum successit, qui sub matris tutela, quoad vixit, bene & maturè se gerebat. Ipsa defuncta, cùm esset annorum viginti, insolescere & tyrannizare exorsus est: contra ecclesiarum erigens libertatem cornua, earundemque sibi usurpans jura. Idcirco à Gregorio septimo excommunicatus primò, dein cùm non curaret, & imperio privatus fuit. De quibus in sequentibus annis suis & locis ordinatè latius tractabitur.

Henricus itaque quartus cœpit, penè (ut dixi) adhuc puer infans, anno dominicæ incarnationis MLVII, rexitque annis XLVIII. Hic dictus est Henricus magnus, ob maxima & multa quæ gessit, licet minus laudabiliter, prælia, Coronatus fuit à Paschali papa, quem non multò pòst in vincula conjecit. Henricus iste, episcopum nostrum Epponem, propter singularem suam industriam & rerum experientiam, valde dilexit, & assumptum inter amicos suos & consiliarios, charissimum habuit. Videns ergo se honorari & diligi à rege; illi complacere gestiens, eum, quovis pergebat, concomitabatur: & adeò quidem, ut etiam rebelli & excommunicato participando obsecundaretur. Verùm nec ipse solus, sed complures alii, contra papæ mandatum ei adhæserunt, ut Sigefridus Moguntinensis, Gilbertus Treverensis, Hildolphus Coloniensis, Liemarus Bremensis, successor Adelberti, supràdicti archiepiscopi, Rutbertus quoque, Theodericus Verdunensis, Burghardus Basiliensis, episcopi: quorum assentatione & consilio multa faciebat, imò penè omnia.

Porrò excommunicationis causa fuit, quia Henricus & tyrannus & virginum ac matronarum nobilium stuprator jam cœperat esse turpissimus. Qui etiam eo tempore, Saxoniam sibi prorsus usurpare aggressus, servitute nova gravi, aliisque oneribus & exactionibus molestare cœpit, bona terræ, & quorundam principum ac nobilium, necnon episcopatuum, monasteriorum atque, diripiendo & vastando. Erat insuper simoniacus nefandissimus; investuras episcoporum & alia beneficia ecclesiastica pro pecunia conferens; pro arbitrio denique præsules constituens & deponens, ut apud eum esset acceptior & dignior, qui ditior, non qui melior. Et adeò quidem hæc mala passim patrabat, ut tanta tunc

(a) Hæc habentur sub initium Libri de Fundatione Monasterii Gosecensis, quem Chronico Montis Sereni subnexit Joachimus Joannes Maderus.

ecclesiæ fluctuatio emerserit, ut licet Christi ad Belial sit nulla conventio, tanta extiterit justitiæ cum injustitia confusio, ut inter catholicos, hæreticos & schismaticos vix esset etiam bonis discretio. Quibus malis Saxones irritati, cum suis principibus, episcopis, & baronibus mori pro ecclesiarum & patriæ libertate parati, conjurantes, validum contra regem produxere exercitum. Et crebro per annos XXIV varia & cruenta utrinque gesserunt prælia. Victores attamen finaliter Saxones evasere: regemque superatum, non sine grandi suorum cæde & cessare compulerunt & fugere. Sanè bella memorata, quando & quomodo gesta sint, suis locis & annis assignanda reservans, præmissis immediatè subnectere de industria distuli, quatenus ea, quæ præcessere, interimque contigere memorabilia, ordinatius suis & annis & temporibus aptari & digeri valeant.

Anno itaque Epponis episcopi nostri XIV, Henrici autem regis tertio, qui est nostræ salutis MLIX, Limpoldus archiepiscopus Moguntinus, vir magnæ devotionis & honestatis, fundavit monasterium sancti Jacobi, montis speciosi prope Moguntiam, locans in illud ordinis divi Benedicti monachos.

Anno Domini MLXI, Henricus rex Epponem episcopum nostrum, unà cum Wilhelmo, marchione Thuringorum, & exercitu, in Ungariam, ad auxiliandum regi Andreæ, quem Bele frater ejus regno vi & armis deturbare nitebatur, misit. Qui illuc venientes, cum Bele signa contulerunt, atque infinitam multitudinem Hungarorum peremerunt. Sed Ungari pòst aucti, ipsos vice versa vehementer urgere cœperunt. Videntes itaque missi regis, se impares & numero & viribus, finibus hostium excedere volebant, sed in fuga intercepti, ab hostibus
773 crebra incursione infestantur. Cùm autem se viriliter defenderent, & hostes reciprocè cederent; tandem diuturna cæde exhaustis viribus, Andreas rex, equo fortè excussus, pugnantium pedibus est conculcatus, episcopus captus. Marchio fame magis quàm ferro expugnatus, se dedidit. Cujus virtus tantæ admirationi apud barbaros fuit, ut Joas, filius Belis, pro illo ultro patrem exoraret non modò, ut eum jure belli intactum fineret, sed etiam ut affinitate sibi jungeret, desponsata ei filia sua, sorore Joade. Et sic tandem cum gloria dimissus, cum episcopo & aliis, qui simul venerant, & cædibus supererant, ad propria est reversus.

Ex Chronicis Doringorum excerpta.

Anno Domini MLXV, Luduicus Saltator, filius Luduici cum barba, secundus comes Doringorum, interfecit Fridericum comitem palatinum, fundatorem monasterii Gosetzen, qui habitabat in castro Schipplitz, propter uxorem suam venustissimam, quam amabat, Adelheidam. Qui occisus, sepultus est in dicto monasterio, quod fundarat. Ita in dictis Chronicis legitur, & in fundatione cœnobii Odersleven, eadem repetuntur. In topographia tamen Gositzensis monasterii memorati habetur, quòd non Fridericus senior & fundator loci, sed filius ejus ejusdem nominis, qui habuit uxorem, nomine Adelhaidem, pulcherrimam & pridem sibi nuptam, ab eo fuerit occisus, zelo uxoris, quam & exinde duxit in matrimonium: quæ ei genuit tres liberos præstantissimæ indolis, Ludvicum, qui primus factus est Lantgravius Doringiæ, Vdonem episcopum Nuenbergensem, & Henricum. Ludvicus iste ædificavit castrum Wartperg in altissimo monte juxta Isenach, item castrum Nuenburg, & civitatem prope castrum, in pede autem montis Friburg. Porrò Ludvicus pœnitentia ductus, fundavit insigne valde cœnobium in nemore Doringiæ, Reinhartzbron, in quo & in ultima ætate factus conversus, sub habitu religioso feliciter obdormivit in domino. Similiter & ipsa Adelheidis fundavit pro satisfactione spontaneè monasterium nostri ordinis Oldersleven, prope Saxiburgum. Castrum quoque Schipplitz, ubi quondam cum viro interfecto habitarat, in claustrum mutavit monialium, donans ei omnia, quæ ad castrum spectabant: ipsaque seculum linquens, facta est ibi prima abbatissa, circa annum domini MLXXXIX. Cæterùm, quur Luduicus Saltator

tor nuncupetur, causam dicunt, quòd instantia Adelberti, archipræsulis Bremensis, qui occisi germanus fuerat, ipse Ludvicus captus sit, & ab Henrico imperatore, in castro Gibelstein, *(a)* in turri quadam biennio custodiæ mancipatus; tandem semel ob recreationem ad superiora turris positus, voto sancto Udalrico facto, per fenestram in Salam usque saltaverit: indeque enatans, in Sangerhausen veniens dominium suum, in rei memoriam, ibidem ecclesiam pulchram in honorem dicti Sancti construxerit.

Anno Domini MLXVIII, Petrus Damiani, & Petrus Alphonsus, nominatissimi habentur.

Anno Domini MLXXIII, Hillebrandus, professione monachus, & Romanæ ecclesiæ archidiaconus, natione Tuscus, omnium Cardinalium consensu, solenniter atque canonicè electus fit papa, in numero CXLVII, & vocatus est Gregorius septimus. Sedit an. XII, mense uno, diebus IV. Istius prudentia non modò in ipsa Italia, sed etiam in Teutonicis provinciis, sacerdotum refrenata est incontinentia. Hic, ut Martinus ait, concilio CX episcoporum habito, Henricum imperatorem excommunicavit, quasi ecclesiæ Romanæ scissorem, sed tandem absolvit, & pòst iterum excommunicavit, quia dissidium in ecclesia procuravit, puericia & inexperientia sua existente in causa. Libet hîc subnectere, quid de dicta excommunicatione sentiat Otto Frisingensis episcopus, historicus magnus & nobilissimus, utpote Friderici primi patruus. Dicit itaque in historia sua taliter. *Anno Domini MLVII, Henricus quartus penè puer patri in regno successit. Hic excommunicatus per papam Gregor. VII: si rectè videat ipse.* Et subjungit, *Lego & relego Romanorum regum & imperatorum gesta, & nusquam invenio, quenquam eorum ante hunc à Romano pontifice excommunicatum, vel regno privatum: nisi quis pro anathemate accipiat, quòd Philippus ad breve tempus à Romano episcopo inter pœnitentes collocatus, & Theodosius à beato Ambrosio, propter cruentam cædem, à liminibus ecclesiæ sequestratus est.* Hæc Otto noster. Cæterùm ego summi pontificis sententiam velut Christi vicarii formidandam profitens, rem latius prosequi institui.

Primum itaque bellum, quod Henricus imperator contra episc. Saxoniæ gessit, quodque excommunicationis non parva occasio extitit, factum est anno Domini MLXXV, idus Junii feria III, prope fluvium Unstrat, ubi multi potentes ex utraque parte ceciderunt. Et Saxones victi fugerunt. Eo quippe tempore omnes episcopi potentiores regi, & principes, etiam excommunicato adhæserunt, præter paucos quosdam Saxoniæ episcopos, optimos & orthodoxos patres, quibus visum est magis Deo & vicario suo papæ obediendum, quàm Cæsari: qui regem constanter & intrepidè relinquentes, jussis apostolicis usque ad mortem fideliter parebant. Fuerunt autem hi: Anno archiepiscopus Coloniensis, Wernherus Magdeburgensis, Bucco, qui & Burghardus, Halberstatensis, vir sanctus, Wernherus Merseburgensis, * Padeburnensis, & Benno Misnensis. His astiterunt, & auxilio fuerunt contra regem sequentes principes & duces, comites & barones Sax. Otto dux Bavar. qui offensus per regem, qui eum injustè ducatu prædicto privaverat, ad episcopos memoratos se transtulit, factus ecclesiæ propugnator validissimus. Hic natione Saxo, ducatum etiam habuit circa Weseram, Goting & Northeim, quem ipse quoque rex vastaverat: item Magnus dux Saxoniæ, Eghardus marchio Doringiæ, Dedi marchio, Fridericus comes palatinus, Theodoricus comes, Albertus comes, Otto comes, Conradus comes, Henricus comes, & vulgus promiscuum supra sexaginta millia. Hi Goslariæ congregati, contra regem expeditionem parabant. Rex accepto nuntio vicini jamque instantis periculi, graviter mente consternatus, properè in Hartesburg castrum se contulit, eoque secum regni insignia & thesauros quosdam convexit. Erant tunc temporis

776

(a) Gibichenstein, prope Halam. Vide Historiam Landgrav. Thuringiæ *cap. XIII. & XV.*

temporis cum eo Eppo noster Citzensis episcopus, & Benno Osneburgensis episcopus, quorum consilio, & priùs tranquilla & tunc turbata republica, omnia faciebat. Fuerunt quoque in parte regis, præter suprà memoratos, omnes alii Germaniæ principes & antistites, comites & barones, omnisque nobilitas. Dux autem militiæ præcipuus fuit Rudolphus Suevorum dux, & Welpho Bavariæ dux, Godefridus dux Lothoringorum, & Uratislaus dux Bohemorum, cum suis legionibus. Non tamen diu pòst duo præfati principes, Guelpho & Rudolphus, Saxonibus sunt juncti, ut infrà patebit. Godefridus autem ad terræ sanctæ expeditionem & liberationem est profectus. Fuerunt itaque cum rege omnes Franci, Suevi, Bajoarii, Lotharingi & Bohemi: omnes contra Saxones paucos congregati; quin & omnes Westphali & circa Misnam habitantes, regis auro corrupti à Saxonibus, & (ut dicitur in Chronicis ecclesiæ Magdeburgensis) omnes episcopi præter quatuor, Magdeburgensem, Halberstatensem, Merseburgensem & Padeburnensem, aut apertè ad regem transierunt, aut animo nutanti cum Saxonibus stabant, ut in quamcunque partem res prosperè cederet, illuc securi declinare potuissent.

Eo tempore, Rodulphus dux Suevorum, & Welpho dux Bajoariorum sive Noricorum, & Bertholdus dux Charinthiorum, regi auxilium suum petenti denegaverunt, propter præcedentia mala & sanguinis effusionem. His discordiis sævientibus, Henricus Italiam intrans, Romam pro concordia & reconciliatione petiit: habens secum Epponem episcopum nostrum, & plerosque alios. Intrans, per Gregorium papam honorificè suscipitur, & juramento super emendatione malorum præstito, ab excommunicatione absolvitur, & pristinis dignitatibus restituitur. Qui aliquandiu Romæ manens, ecclesias devotè visitavit, & crebro à pontifice, unà cum episcopo nostro Eppone, ad prandia invitatur. Tandem in Germaniam rediens, nescio quo vexatus spiritu, aut pravo seductus consilio, omnia, quæ papæ spoponderat, rupit & irrita fecit, efferatior, quam fuerat antea, factus. Quapropter de novo ipsum Gregorius papa excommunicatum regno privavit, donans potestatem principibus & episcopis, alium loco ejus eligendi.

Anno igitur Domini MLXXVIII, Rudolphus, dux Suevorum, contra Henricum in regem eligitur à Saxonibus & Suevis, & Moguntiæ consecratur à Siffrido, loci archiepiscopo, nostri ordinis quondam abbate Fuldensi, præsente Adelberone, etiam nostri ordinis episcopo Wurtzeburgensi, & multis aliis, potissimùm Saxoniæ magnatibus. Rodulpho tunc coronando miserat papa diadema, continens hæc verba: *Roma dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.* Eodem anno, paulo post Rodolphi unctionem, bellum inter eum & Henricum ortum est: conveneruntque exercitus utriusque, juxta Strowi vel Medelrichstad. Initoque prælio, non pauci ex his & illis prosternuntur, & incerta fit victoria, utrisque certatim
777 fugientibus ad propria. Ubi à vulgaribus hominibus Wernerus, qui & Wetzel, archiepiscopus Magdeburgensis, in fuga occiditur, sive (ut quidam dicunt) suspenditur. Magnus dux capitur & spoliatur, Wernherus autem, episcopus Merseburgensis, nudus ad propria revertitur. Interea dux Otto, & Fridericus palatinus de Sumerseburg, diversis in partibus acriter pugnantes, non antè cessaverunt, quàm Henricum cum omnibus suis ad fugam coegerunt; eosque fugientes tamdiu sunt insecuti, donec eos muro Wirtzeburgensi videbant includi. In diebus his Henricus Adelberonem, episcopum præfatæ civitatis Wirtzburg, propter adhæsionem papæ & Rodolphi, novi regis, expulsum, suum ad monasterium Lambach *(a)* redire coegit, loco ejus Meginhardum episcopum constituens. Et ita cum aliis sibi contradicentibus fecit.

Anno Dom. MLXXIX, tertium bellū Henricus imperator contra Saxones gessit

(a) Quod pater ipsius fundare cœperat. LAUR. FRIESE *Chron. Würtzburg. pag.* 480.

gessit juxta Uladichen, quinto calend. Februarii. Tunc monasterium sancti Petri Erphordiæ, & sancti Severi ibidem, cum multitudine, quæ illuc confugerat, combustum est, & civitas pro parte. Eodem tempore Fridericus, Abbas Gositzensis, comes palatinus, abbatiam beati Gregorii in Nuenburg à rege Rodulpho regendam suscepit. Illo quippe anno Citzensis ecclesia suo orbata fuit antistite. Hæc ibi. Ille antistes fuit Eppo, cujus obitum alibi ita præcisè invenire non potui. Obiit autem morte dira & subita, submersus in quodam flumine, ut infrà latius dicetur. Et non solùm ipse, sed & complures alii potentes, Henrico excommunicato faventes, reproba interiere morte, ut habetur in Chronicis.

Ex annalibus ecclesiæ Magdeburgensis.

Wilhelmus, episcopus Trajectensis, fautor Henrici quarti, ecclesiarum tyranni. Hic, cùm præfatus rex esset Trajecti, & excommunicatio regis à Romano pontifice facta præsentata fuisset: rex ipse excommunicationem papæ, consilio episcopi, vilipendebat. Episcopus quoque idem præfatus, timens, ne si populus hoc audisset, à rege sicut ab excommunicato, discederet, inter missas sermonem faciens ad populum, derisoriè, quòd rex excommunicatus esset, indicavit. Sed hanc excommunicationem nihil valere, quibus poterat verbis, utpote facundus homo, confirmabat. Sed quantum valeret, in seipso coactus est agnoscere, si liceret ei pœnitendo à superbia resilire. Nam in ipso loco, in quo Romano pontifici derogabat, ipse mala valetudine corripitur, in qua usque ad miserandum vitæ terminum detinetur. Itaque morbo magis ac magis ingravescente cum eo, dum quidam homo regis eum rogaret, ut se cum suo mandato remitteret ad regem, Hoc, inquit, mitto ei mandatum, quòd ipse, & ego, & omnes iniquitati ejus faventes, sumus damnati in perpetuum. Cumque à suis, qui aderant, clericis, ne talia loqueretur, esset admonitus; Quid aliud, inquit, loquor, nisi quod verum esse visibiliter intueor. Ecce enim dæmones lectum meum circumstant, quatenus me mox, ut expiravero, rapiant. Itaque cùm fuero è corpore eductus, rogo vos & omnes fideles, ne se fatigent pro me faciendo supplicationes. Hic igitur in desperatione defunctus, diu jacebat insepultus, donec Romam mittitur. Et inde quæsito consilio, ne populus fœtore corrumperetur, apostolico jussu, sine commendationibus sepelitur. *Hæc ex Chronicis Magdeburgensis ecclesiæ.* Et ita alii complures Henrici fautores malè interiere: Udo, Treverensis archipræsul, repentina morte obiit. Burghardus, Misnensis præfectus, ex equo cadens expiravit. Sic & Godefridus dux, hostis Saxoniæ, percussus, sine confessione periit. Ita & Eppo, episcopus noster, magnus Henrici fautor & assentator, morte mala conclusit, de qua in prædictis Chronicis Magdeburgensis ecclesiæ ita ad verbum scribitur: *Eppo, Citzensis episcopus, dum in episcopio sancti Chiliani quendam rivum forti sedens in equo transiret, quem quilibet pedes sine periculo transire posset, ubi nec timor ullus fuit; equo cadente moriens sic interiit, sancto Chiliano sic disponente, ut, qui ejus rebus violentus incubuerat, vinumque illius sæpe injustè biberat, aquam quoque suam justè bibendo ultrà merum non quærat. Et quia nobis inconciliabilis permansit, Deo irreconciliatus ab hac vita migravit.* Hæc ad verbum in prænarratis Magdeburgensis ecclesiæ annalibus leguntur. Eppone itaque sic defuncto, Guntherus ei successit, ut sequitur.

GUntherus, septimus Nuenburgensis ecclesiæ præsul, post Epponem rite succedens, circa annum Domini millesimum septuagesimum nonum, præfuitque proficuè usque ad annum Domini MXCIX, ordinatus per Hartwigum metropolitanum suum. 778

De quibusdam eventibus, temporibus Guntheri episcopi, ex Chronicis Saxoniæ.

Quartum bellum inter Henricum & Rodolphum gestum est, anno Domini MLXXX. Et Saxones triumpharunt Ottone duce, licet Rodolphus rex lethaliter vulnera-

vulneratus fuerit, semivivus in Mersburg delatus, ibi mortuus, & honorificè sepultus. Factum est autem hoc bellum prope Elstere fluvium. Cæde facta & imperatore fugato cum suis, Saxones hostilia castra pervadunt, & omnia, quæ sunt inventa, diripiunt. Sunt autem inventa multa preciosa tentoria, multa episcoporum scrinia sacris indumentis & vasis plena, multa vasa aurea & argentea quotidianis usibus apta, multæ quoque auri & argenti laminæ, multaque pecunia numerata, equi quamplurimi similiter & optimi, arma generis universi, mutatoria cæteraque sine æstimatione vestimenta. Et ut breviter dicam, quicquid episcopi Coloniensis fuit & Treverensis, & alii ferè XIV secum attulerant, quicquid dux Fridericus, comes & Henricus, ac cæteri ditissimi homines secum portaverant, quicquid in Erphurt rapuerant; omnia illa diripientes, ad castra sua ovanter tulerunt triumphantes. Illi vero, qui gladium effugerunt, quantas calamitates in fluvio, sylvis, paludibus sustinuere; nulli est credibile, nisi cui contigit hæc omnia loca præsentialiter videre. Ergo, quicquid Unstrad, ubi victi sumus, in nos peccavit; Elstrad pro nobis dupliciter vindicavit. *Hæc ex Chronicis Saxoniæ.*

Circa idem tempus, Henricus imperator marchiam Misnensem Uratislao, duci Bohemiæ, dedit possidendam, pro auxilio & obsequio, quod ei idem dux contra Saxones continuè impendebat bellico. Ast Egbertus marchio, ejus provinciæ dominus, filius patruelis regis, puer adhuc, adjunctis sibi Saxonibus, Misenam perrexit, universaque castella, quibus dux Bohemus præsidium imposuerat, admota militari manu, recepit, suosque milites, qui deinceps contra omnem hostium irruptionem indefessi excubarent, imposuit: mirantibus cunctis, quòd regem nec ætatis nec propinquitatis respectus ab hac injuria revocasset. Eodem quoque tempore Henricus imperator ducatum Sueviæ, qui fuerat Rodulphi ducis & regis pridem occisi, dedit Friderico, comiti de Stoyphen, magistro militiæ suæ strenuo & bellicosissimo viro, qui magna pro eo gessit facinora & fortissima bella, insuper & filiam suam unicam Agnetem illi in conjugium copulavit: ex qua suscepit duos egregios liberos, Fridericum ducem Sueviæ, & Conradum, qui pòst factus imperator, ejus nominis est tertius. Fridericus dux in uxorem accepit Juttam, sororem Henrici Catuli, potentissimi Bajoariæ & Saxoniæ ducis, genuitque ex ea Fridericum tertium, cognomento Enobarbum, de quo & aliis infrà dicetur.

Anno Domini MLXXXIV, Henricus imperator adversus Pontificem gerens bellum, urbem capit, & in Adriani mole Gregorium obsessum custodit, donec Gregoriani, Roberti Guiscardi, qui in Apulia dominabatur, auxilio freti, obsidentes abire Senas compulerunt. Eodem anno Sifridus, archiepiscopus Moguntinus, obiit, cui Wetzel sive Wernherus successit. Sequenti anno, qui est Domini MLXXXVII, Gregorius papa obiit, cui Victor tertius successit.

Anno LXXXVI supra M ab ortu salvatoris Christi, apud Moguntiam, in
concilio principum, Henricus imperator Uratislaum, ducem Bohemiæ, regem fe-
cit; Moravorum regno pridem extincto, in Bohemiam translato, Poloniam, Sle-
siam, Lusatiam, Bohemorum imperio adjiciens; Gilbertum, Treverorum ar-
chiepiscopum, cum eo Pragam mittens, qui coram provincialibus regem novum
inungeret, regalibusque adornaret insignibus, acclamante populo, *Uratislao regi
salus, honor atque victoria.* Uratislaus iste, Bohemorum rex, primus collegium
Canonicorum regularium in arce Pragensi erexit: in quo, dum res agitur divina,
non præpositus tantùm, sed decanus & sacerdos, diaconusque & subdiaconus,
rem divinam facientes, episcopalibus ornamentis utuntur. Et præpositus qui-
779 dem, cancellarius regni appellatus, principis honore defungitur. In fundatione
autem ejus ecclesiæ, rex idem suis humeris duodecim cophinos lapidum, merce-
narii more gestasse fertur. Et revera religiosus princeps, dignusque, qui primus
inter Bohemos regio uteretur diademate. Non tamen in eo vehementer stupen-
dum, quòd adhæserit Henrico imperatori magis quàm apostolico, homo secu-
laris;

laris; cùm videret summos Germaniæ archipræsules, electores & principes ei obsequi, illumque venerari & defendere. Sanè, quod plerisque in historiis reperitur, Bohemiæ ducatum in regnum per Fridericum primum fuisse mutatum, hoc ideo contigit, quòd post Uratislaum, prædictum primum regem, pluribus annis interregnum fuerit. Nam Conradus frater ejus, & filii, non regis nomine, sed ducis tantùm usi fuerunt: tanquam regni decus homini, non provinciæ datum fuisset. Proinde Uratislaus junior, & quartus Uratislai regis natus, à Friderico primo sibi & posteris regiam dignitatem dono obtinuit, & quidem magnificè & gloriosè, eò quòd dicto Friderico mirificè gratus fuisset, propter auxilium, quod ei in expugnatione Mediolanensi impenderat. Quapropter & ei leonem rubeum bifurcatæ caudæ, in clypeo albi coloris regio, insigne donavit.

Anno Domini MLXXXVIII, Wetzel, archiepiscopus Moguntinus, obiit, cui Ruthardus successit rite.

Eodem anno Guntherus, episcopus noster Citzensis, defunctus est. Mox omnis clerus coadunatus, quem longè antè optaverat, abbatem Fridericum Gositzensem pari consilio elegerunt, & electum cum ingenti tripudio in cathedram tunc temporis episcopalem Citzæ perduxerunt. Qui, cùm ex illius ecclesiæ impensis necessaria ordinasset, tam clericorum quàm laicorum personis assumptis, post regem Henricum pro investitura properavit, qui tunc Veronæ, id est Bern, trans alpes erat. Qui causam itineris audiens, ægrè cœpit ferre, ejus quòd sine permissione electus fuit. Illo quippe tempore sub regia potestate libertas ecclesiæ periclitabatur. Episcopos & abbates non virtutum merita, sed commendabat pecunia. Cui erat minor numerus; ad regimen animarum minus erat idoneus. Itaque Citzensis ecclesiæ pro electo suo interpellantibus durius respondetur. Sed nec rex electionem per investituram confirmare voluit, sed abjectum archiabbatiæ Heroveldensi præposuit, & ejus loco Walrabonum, qui sequitur, creavit episcopum.

WAlramus, qui & Walrabonus appellatur, octavus Citzensis ecclesiæ episcopus, reprobato Friderico, per Henricum imperatorem Gunthero surrogatus. Circa annum Domini MLXXXIX, præfuit annis XXI. Hic (ut in annalibus Magdeburgensis ecclesiæ legitur) ordinatus fuit ab Hardewigo, ejus loci archiepiscopo, & metropolitano suo.

De quibusdam gestis, tempore Walrami episcopi, ex Chronicis.

Anno Domini MLXXXIX, Henricus imperator prædictus, congregato exercitu, oppidum firmissimum marchionis Egberti, Glichen dictum, obsedit. In vigilia verò Natalis domini, dominica scilicet die, cùm magna pars primatum ob diem festum jam abiret, Egbertus suis consulens, audacter imperatorem invadit, & graviter primò resistentem tandem cedere compellit. In qua pugna Burchardus, Lusaniæ episcopus, qui ea die sacram imperatoris lanceam ferebat, occisus est.

Anno Domini MXCII, Beltzetus, Turcarum rex, Græciam ingenti armatorum ingreditur numero. Plures urbes expugnans, sibi subjectas fecit & tributarias. Imperatore quoque capto pro vili utitur mancipio.

Anno Domini MXCVIII, ordo Cisterciensium cœpit per venerabilem & sanctum virum, Robertum abbatem, qui maximus & secundus reformator ordinis sancti Benedicti fuit, qui multas curiositates & abusiones abdicavit, instituens fratres suos simpliciter purè & rigidè secundum regulam vivere. Et mirabiliter in brevi tempore hæc institutio & reformatio per mundum dilatata & aucta est.

Anno Domini MXCIX, Hierosolyma à nostris capta est, duce Godefrido, quem Christiani coronare volentes, ipse renuit, asseverans, nolle se auream ferre coronam, in ea urbe, in qua Christus spineam tulisset.

780 Anno Domini MC, Godefridus moritur. Post quem Hierosolymis regnavit Balduinus, frater ejus annos XVIII. In quibus Ægyptios ter superavit prælio magno, & Calypham, eorum regem, interemit. His temporibus, secundum Helmoldum, ablata sunt imperialia Henrico quarto violenter, & data sunt filio suo Henrico quinto. Et sopita sunt schismata tempore Paschalis, quæ diu ferbuerant per Henricum, propter antipapam suum Gwigbertum, qui dictus est Clemens secundus, qui & ipsum cum uxore sua Bertha coronaverat. Matthæus Palmerius in additionibus suis Chronicorum Eusebii, de prædicta coronatione aliter habet, & quidem in hæc verba: *Henricus coronam imperii à Paschali sumpsit, & non multò pòst illum cum multis ecclesiæ prælatis capit, & in carcere inclusit, unde parum pòst liberatus evasit, anno Domini MCII.* Hæc ille.

Per idem tempus in Italia sanguinem pluit. Item lancea Domini, cum qua in cruce in latere vulneratus est, Antiochiæ est reperta. Henricus suprà memoratus dictus est Henricus Magnus, in ordine imperatorum tertius, regum vero quartus. Hic à multis apostolicis fuit excommunicatus, & tandem à filio devictus, anno imperii sui 43, & diu carcere detentus, tandem satis miserè Leodii mortuus, post multas insultationes, & stetit corpus ejus inhumatum V annis, in quadam capella deserta. Ecce lector, quàm profunda Dei judicia in tanto viro, qui forsan scoriam ejus decoxit in camino tribulationis, ut non cum hoc mundo damnaretur. Obiit autem, ut communiter dicunt historici, circa Christi MCVI. Cui filius, adhuc eo vivente, & sub custodia posito, Henricus successit, ut dicetur in sequentibus. Et dictus est Henricus ille in ordine imperatorum quartus, regum vero quintus: & ita communissimè appellatur, cùm sit quintus Romanorum regum, qui hujus nominis apud Germanos imperitavit, licet Itali luscioli numerent aliter, primum Henricum patrem Ottonis magni, virum optimum & bellicosissimum, quia imperiali diademate coronatus non fuit, à catalogo imperatorum sive regum Romanorum excludentes. Henricus itaque quintus, Henrici Magni filius, cœpit anno Domini MCV, & XX annis rexit. Hic patrem Henricum nephando scelere carcere maceravit usque ad mortem. Dicunt tamen aliqui, eum circa finem vitæ dimissum, & Leodii (ut suprà dictum est) miserè defunctum.

Hoc tempore mortuus est Magnus dux Saxoniæ, sine hærede masculo. Ideo Henricus quintus ducatum ejus dedit Ludero, comiti de Suppleburg, qui pòst factus imperator, dictus est Lotharius secundus, de quo infrà. Reliquit tamen dux Magnus duas filias, quarum una Elica nupsit comiti Ottoni de Ballenster, quæ peperit ei Albertum Ursum, altera Wolffhildis nupsit Henrico Nigro, duci Bavariæ, quæ peperit ei Henricum Catulum, patrem Henrici Leonis ducis magni, & Welphonem ducem Noricorum, & filiam Juttam, quam duxit Fridericus suprà memoratus dux Sueviæ, quæ peperit ei Fridericum primum, de quibus infrà latius.

Anno Domini MCVII, id est anno secundo Henrici quinti, Benno vir Dei, episcopus Misnensis, obiit, & Herdewicus successit, qui ecclesiam Wurtzen fundavit collegiatam. Eodem anno Henricus, archiepiscopus Magdeburgensis, obiit, Adelgotus cui successit, vir optimus & magnificus. In Chronicis tamen prædictæ ecclesiæ habetur, quòd cœperit anno Domini MCVIII, & XI annis præfuerit. Iste memorabilis pater fundavit monasterium novi operis canonicorum regularium Hallis, quod nostra hac ætate quoque insigne & opulentissimum habetur. Cujus præpositus, Dominus Joannes Pals, doctor juris canonici, vir religiosus, facundus & consultissimus, ob singularem suam prudentiam & dexteritatem, in magno tenetur honore, & diligitur à summis etiam viris, maximè ab Alberto, Moguntinensis & Magdeburgensis ecclesiarum archiepiscopo, veneratur & colitur. Cujus & ego haud modicè liberalitatem & humanitatem in meis expertus sum necessitudinibus. Prior quoque dicti monasterii, nomine Lucas, vir valde veneran-

venerandus & apprimè doctus, & ipse decretorum doctor habetur celeberrimus, cujus eruditionis fama & juris peritia nostro ævo plurimum dictum illustrat monasterium. Quem mihi amicissimum Deus incolumen & salvum conservet multos in annos, supplex deposco. Illo tempore Paschalis secundus ordinis divi Benedicti summus fuit pontifex, vir zelosus & rigidus, qui diligenter laboravit pro ecclesia contra imperatores & reges, super resignatione investituræ episcoporum & abbatum, & satis profecit. Etiam captus fuit per imperatorem Henricum V (ut infrà dicetur) cum cardinalibus, & per duos menses in custodia tentus. Habuit & schisma. Nam contra eum Henricus imperator antipapam elegit Swigbertum, & post hunc consequenter alios duos, qui omnes in brevi malè interierunt. Et Paschalis, ut erat unicus & indubitatus papa, per annos XVIII permansit. 781

THeodericus sacerdos, homoque Dei magnus, Citzensis ecclesiæ episcopus nonus, Walrabono episcopo defuncto, cum gaudio & applausu totius & cleri & populi, successit, anno dominicæ incarnationis MCXI, indictione IV. Ordinatus autem fuit per Adelgotum metropolitanum suum, archiepiscopum Magdeburgensem, eodem anno & tempore. Sanè Theodericus iste vir fuit apostolicus, & apprime doctus, integerrimæ vitæ & conversationis sanctæ, Deo & hominibus acceptissimus & gratissimus, summus Dei cultor, & zelosus orthodoxæ fidei propugnator, strenuusque ac rigidus sacrorum canonum defensor, & potissimùm contra Simoniacos, nec non schismaticos, qui suo tempore Christi turbabant scindebantque ecclesiam, turris validissima. Quod non ex me, sed antiquorum historiographorum, utpote synchronorum ipsius, Chronicis & historiis deprompsi. Quem denique & talem extitisse, illa vetus & antiqua fundationis cœnobii nostri scriptura, in fine martyrologii & regulæ nostræ exarata, clarè demonstrat, & affirmat in hæc, ut sequitur, verba.

Anno Domini MCXI, sub Henrico imperatore hujus nominis quarto, sed in ordine regum quinto auctorisante, in ecclesia catholica militante post Urbanum secundum viro apostolico Paschali, dominus Theodericus Citzensi ecclesiæ dignè præficitur. Vir verè commendandus, literis apprime eruditus, contra schismata, quæ suis temporibus nonnunquam pullulabant, propugnator catholicus, & in omni pastorali solicitudine commissæ sibi ecclesiæ desudans utilitatibus. Hic tertio episcopatus sui anno, scilicet anno Domini MCXIV, cùm esset beatæ Mariæ Dei genitrici specialiter devotus, quendam Sclavum penitus illiteratum, eidem beatæ virgini æquè devotum, in sua curia habebat. Cui Sclavo beata virgo Maria tunc apparuit, adhortans, ut præfato episcopo diceret, ut claustrum suo honori consecrandum, non longè à suburbano seu territorio suæ civitatis, in colle, quem antiquitas Bosawgia nominaverat, constitueret; & pro indicio veritatis insinuaret, quòd secretè dicere solitus esset ante inchoationem horarum beatissimæ virginis hanc antiphonam, *nativitas tua Dei genitrix, &c.* Quæ cùm idem Sclavus episcopo nunciaret, & episcopus suum secretum illi revelatum cognosceret; quod domina nostra sibi dilectissima virgo Maria voluit fieri, quantocius adimplevit, & montem, qui Bozavvgia dicitur, primum occupavit, ac fruticetis ac spinetis mundavit, & mense Septembri sexto idus ejusdem ligneam capellam, in eodem monte constructam, in honore sanctæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ dedicavit, ipsumque montem cum aliis prædiis in usum fratrum, inibi Deo in perpetuum secundum regulam sancti Benedicti nigrorum monachorum serviturorum, assignavit. Nam de monasterio Hirsaugiensi Spirensis diœcesis, pro tunc in regulari observantia, secundum Cluniacensium statuta nominatissimo abbatem postulavit, & quendam Egkenbertum, virum venerabilem, quem primum huic loco abbatem præfecit, unà cum aliis fratribus acquisivit.

Secundo dehinc anno, qui est annus Domini MCXV, basilicam hanc à funda-

damentis erexit, & septimò abhinc anno, qui est annus Domini MCXXII, consummavit. Duoque altaria, unum in dextrali plaga in honore Apostolorum Petri & Pauli VI idus Septembris, alterum verò in sinistrali, in honore Apostolorum Philippi & Jacobi calendas Maji dedicavit.

Hic etiam quendam nobilem nomine Bennonem, de vicina gente Soraborum, inconversum recepit. Qui cùm vere perversus existeret, & ab abbate sæpe correptus emendare nollet; abbas ad ejus directionem etiam episcopum advocavit. Qui cùm prædictum Bennonem durius (ut dignus erat) argueret, idem Benno cuncta impatienter ferens, in tantam malitiam devenit, ut eundem episcopum in oratione ante principale altare procumbentem latenter cultello perfoderet. Unde post triduum venerandus Dei sacerdos quinto calendas octobris anno Domini MCXXIII, indictione prima migravit ad Christum, in eodem loco
782 sepultus, quo occisus. Ipse vero Benno non conversus sed perversus, mox vivus à dæmone raptus nusquam comparuit. Hæc ad verbum ex topographia fundationis hujus nostri cœnobii transcripta.

Epitaphium incisum fundatoris tumbæ.

Annos millenos centum tres bis quoque denos
Collige post Christum, titulum qui perspicis istum.
Tunc obiit sedis nostræ fundator & ædis.
Sanguine perfusus, bravio certaminis usus.

Libet hîc subnectere, cur locus memoratus ab antiquo usque nunc dictus fuerit Bosaw. Sunt equidem, qui asserunt, id factum, quòd locus nemorosus quondam fuerit & latrociniis aptus, & ideo dictus Bosaw, id est mala augia. Estque communis hæc & vulgi opinio. Ast illustris comes, nec non quartus Merseburgensis ecclesiæ præsul dignissimus, Dythmarus, (a) magnus & solidus auctor, Henrico imperatori secundo amicissimus, in Chronicis suis aliam narrat causam, quòd scilicet locus monsque prædictus nomen habeat à Bosone, primo memoratæ Merseburgensis ecclesiæ episcopo. Qui provisor ecclesiæ ad tempus existens Citzensis, templum in eodem saltu Domino Deo construxerat, & nomine suo intitulaverat. Verba Dythmari antistitis de prædicto loco sunt hæc. *Boso antecessor meus, ab imperatore constitutus Ottone, curam sibi commissam anno uno & mense decem ac tres dies regens in patria obiit Bavaria. Qui in monasterio Christi martyris Emerammi, quod construxit Arnulphus, monachus existens, inde ad servitium Cæsaris assumptus, beneficium Citzensis ecclesiæ pro magni laboris sui debita remuneratione percepit. Et juxta prædictam civitatem in quodam saltu, quod ipse construxit ac nomine suo vocavit, templum Domino de lapidibus ædificavit consecrarique fecit. Et quia is in Oriente innumeram Christo plebem prædicatione assidua & baptismate vendicaverat; imperatori placuit, electionemque de tribus episcopatibus ei dedit Misnensi, Citzensi & Merseburgensi. Præ his omnibus Merseburgensem ab Augusto, quia pacifica erat, exposcens ecclesiam; quamdiu vixit, studiosè rexit eandem.* Hucusque Dythmarus. Sed quid causam nominis diutius rimari prodest, cùm res ipsa magnificè clarescat? Enimvero cœnobium hoc nostrum in primo suo flore & fundatione opulentissimum & valde insigne fuisse, non modò ex privilegiis ipsius fundatoris & donationibus largissimis; verùm & aliorum præsulum, nec non potentium & clarissimorum utriusque status personarum secularium collationibus evidentissimè liquet. Ex quarum opima rerum copia vix nunc superesse videtur pars centesima; temporum injuria, & abbatum incuria, aut certè laxè & inordinatè viventium monachorum causante negligentia. Certè ut de aliis taceam, copiosa & dives monasterii provisio & dotatio magnifica satis & abundè ex prædiis & aliis bonis per fundatorem patet concessis. Quorum copia & præstantia ex eo quoque cla-

(a) *lib. II. p. 339.*

claret, illorum quòd pro conservatione eo tempore advocati monasterii excellentes & summi extiterant viri, utpote marchiones & comites præclari & strenui. Est equidem vulgare dicterium, *magna ales magnum requirit nidum*, cui & illud Sapientis consonat dictum, *ubi multæ opes, multi & qui comedunt eas.* Verùm nunc extenuatis rebus, minoratis & opibus, ad minimos quoque advocatos tenendos defecimus; ut qui quondam ob rerum copiam marchiones, (ut dictum est) comitesque necessarios habuimus, nunc moriones & viles quosque homunciones, dummodo jurisperiti fuerint, ad præfatam advocatiæ dignitatem assumimus. Itaque episcopus noster & fundator Theodericus, cùm esset vir Deo devotissimus, & juxta prosapiæ suæ stemma præpotens & ditissimus; maximis (multis ut de eo legitur in Chronicis) impensis per septem hoc nostrum monasterium annos, cum suis erexit officinis, conferens in usum fratrum prædia & alia excellentia bona, ex quibus, ut ex privilegiis per eum datis, & potissimùm in privilegio fundationis nostræ inter alia, quæ gratia brevitatis pertranseo, ita loquitur: *In nomine sanctæ & individuæ trinitatis. Ditericus, divina favente clementia Nuenburgensis episcopus, omnibus Christi fidelibus &c. ad cujus loci provisionem Eckebertum nomine ab Hirsovvia nobis cum fratribus suis transmissum abbatem consecravimus*, &c. Et paulo pòst. *Ad necessaria verò victus & vestitus ibi Deo servientium donavimus & tradidimus hæc, &c. montem Pozovve, Podogrodiz, Luconovve cum adjacente sylva, duos mansos in Leisten, VI in Gline, VI in Probin, decem in Nuendorff* 783 *cum dominicali & omni utilitate, villam Dipoldisdorff, Hogendorff, Rodevvansdorff, Muschendorff cum sylva adjacente, Bigele cum villa nova & sylva contigua &c. item in pago Geraha decimam C scabronum, item census & mansos villarum Nuendorff, Selintz, Crosnitz, Gizsan, Rugizan, Coarvvitz cum molendino & prato, in pago Plisna & villa, quæ Rodavv dicitur, quatuor mansos, & decimam mille scabronum, in Zvvickovve duos mansos, & dimidium telonium, quæ solvunt XVI libras*, & magnifica dona post mortem fundatoris per ejus successores, episcopos, & alios potentes hujus terræ principes, comites & quoslibet fideles collata monasterio, ut subnexa indicabunt privilegiorum diplomata, anno & tempore depromenda congruo.

De quibusdam eventibus, temporibus Theoderici, nostri fundatoris & episcopi.

ANno dominicæ incarnationis MCXI, Henricus quintus Italiam ingressus, Romam venit, in qua urbe, cùm benignè & summo honore fuisset receptus; paternum volens imitari exemplum, Paschalem Romanum pontificem & universos per fraudem prælatos intercepit ecclesiæ, illorumque bona in prædam sui convertit exercitus.

Anno Domini MCXV, Henricus rex valido exercitu Saxoniam denuo opprimere cœpit, cui Adelgorus suprà memoratus, Parthenopolitanus archiepiscopus, & Reinerus, Halberstadensis præsul, ac Luderus dux, qui pòst factus est imperator, cum cæteris Saxoniæ baronibus, conglobati in unum occurrerunt in loco, qui dicitur Welpelholtz; produxeruntque exercitum suum contra exercitum regis, licet impares numero. Tres enim contra quinque pugnarunt. Commissumque est prælium illa ætate famosissimum calend. Februarii, quo Saxones superiores inventi virtutem regis attriverunt. Quo bello Hogerus, princeps militiæ, vir fortis, natus & ipse in Saxonia, occubuit. Unde extant versus:

Anno milleno centeno ter quoque quino
Sylvam Welphonis maculavit unda cruoris.

Notandum, quòd prædictus Hogerus comes fuit de Mansfelt. Is primùm ecclesiæ, id est Saxonici exercitus, contra regem campiductor fuerat. Sed videns manum & validum regis exercitum, volens illi complacere, sperans pariter pro victo-

victoria, si obtigisset, ducatum Saxoniæ; ad eum cum suis confugit. Qui ilico constituitur dux militiæ, factaque pugna, Dei nutu inter primos cecidit. Cujus corpus, nostra tempestate armatum, & ense cinctum, cum suo saxeo in Clostermansfelt repertum est sarcophago: ex cujus incisione corporis ejus patuit proceritas, quin & gladii longitudine, qui more fabrefactus antiquo, utraque parte scindens, magnus & longus videtur, sed ob vetustatem, vel forsan cruoris infectione rubiginosus existit, capulum ad longitudinem unius ferme cubiti habens, prout in dicto cœnobio existens, eumque manu stringens conspexi.

Eodem anno Bernhardus annos natus XXII cum sociis plus quàm XXX Cistercium ingressus est, qui pòst eximia sua & doctrina & sanctitate ipsum ordinem sublimavit, auxit & dilatavit, non autem fundavit, sed à constitutione ejus anno undecimo, sub Stephano tertio abbate, eum intravit. Proinde miror, cur adeò Cistercienses fratres de sancto illo viro glorientur, ut ipsum divo præferre videantur Benedicto, malentes beati Bernhardi ordinis potius, quàm sanctissimi Benedicti appellari, cùm ipse divus Bernhardus, ut suprà dictum, nullum ordinem fundarit, sed neque statuta ulla ceremonialia monachis tradiderit; cùm & ordo ille Cisterciensis, nil aliud quàm nova reformatio ordinis sancti Benedicti fuerit, & à loco, quo cœperat, ita sit nuncupatus; quin & divus ille Bernhardus suis in scriptis crebro monachum se & discipulum beatissimi Benedicti asserat humiliter, cujus & ipsi Cistercienses omnes vivere probantur sub regula.

Anno Domini MCXVII, Henricus Romam veniens, Paschalem papam ad se coronandum coegit. Qui renitens & coactus, illi diadema juxta morem imposuit. Sed post abitum Henrici coronationem dictam veluti extortam revocavit annullavitque. Quod audiens Henricus in Italiam revertitur, Romamque absente papa ingreditur, ibique concedente populo, sed adversantibus patribus,
784 cùm rite coronari non obtineret, archiepiscopum suæ partis * evocavit, & ab eo denuò sibi coronam imponi jussit. Otto Frisingensis episcopus dicit, Henricum validissimo exercitu Italiam intrasse, habentem XXX millia equitum, munitissimas urbes cepisse, & Romanos vehementer urbe capta attrivisse; adeò ut, quemadmodum Helmoldus in historia Sclavorum scribit, domus Dei repleretur cadaveribus, & sanguis in Tyberim proflueret, mutareturque in calorem sanguinis; papam insuper cepisse, cardinales in colla funibus missis, vinctis in terga manibus traxisse; dicitque eum hæc fecisse, quòd pontifex eum coronare renuerit, licet post cladem (ut suprà) coronatus sit. Notandum tamen, quòd Henricus ille quintus non solummodo propter coronationem memorato pontifici adversabatur, verùm maximè, quòd idem Paschalis papa, *synodo* habita, privilegium de investitura episcoporum, sine confirmatione datum imperatoribus, revocavit & cassavit. Fuit autem iste Paschalis vir justus & rigidus, nostri ordinis ante papatum monachus.

Anno Domini MCXVIII, claruit Wicpertus marchio, vir fortis & strenuus plurimùm, de quo mira leguntur & narrantur. Is in provincia, quæ dicebatur Sworbia, dominabatur. Tandem præ cæteris ditatus, principatum quoque & marchionatum in Litzitz, *(a)* sed & præfecturam in Magdeburg principalem, obtinuit. Tandem pro enormitate suorum compunctus criminum, inter alia pietatis opera, cœnobium insigne & exemptum ordinis nostri in honorem divi Jacobi apostoli majoris fundavit in Begavia, assistente ei sancto Ottone episcopo. In quo quidem monasterio ipse postmodum conversus factus, plenus operibus bonis tandem migravit ad superos; de quo etiam in præcedentibus, ubi de divo Ottone

(a) Lusatia, quam ab Imp. redemit Wipertus, de quo *MONACHUS PEGAVIENSIS in Vita ipsius c. XI.*

Ottone & ejus apostolatu Pomeranico disserui, complura laude digna descripsi.

Anno eodem Paschalis papa suprà narratus, ejus nominis secundus, obiit, qui privilegium Bigaugiensi cœnobio primus dedit, impetrante fundatore ejus, Wigperto prædicto.

Gelasius secundus Paschali in pontificatu successit, adhuc existente in Italia Henrico, & pontificis partes persequente. Ast Gelasius in Gallias fugit, ibique statim functus anno primo interiit.

Callistus II Gelasio surrogatus, sedit annis VI. Cœpit autem anno MCXIX. Hic privilegium dedit nobis super confirmatione fundationis cœnobii nostri & bonorum ejus, ut suprà in privilegio etiam fundatoris patuit. Huic Calixto Henricus pacem dedit, & exin in Germaniam reversus est.

Eodem tempore, post mortem primi Balduini, apud Hierosolymam regnare cœpit Balduinus secundus, ex nostris rex tertius, annis 13 rexit. Hic Gayum, Persarum regem, prælio victum interemit, & Damascenorum Ascalonitarumque reges prostravit.

Eodem tempore, id est anno Domini prædicto MCXIX, Aldegotus, Magdeburgensis archipræsul, obiit, cui Rokardus successit. Baculum pastoralem ab Henrico imperatore, pallium à papa Calixto suscepit, seditque super annis quinque, mensibus decem, & diebus tredecim.

Anno Domini MCXX, ordo Præmonstratensium incepit, per Norbertum virum Dei, qui pòst factus archiepiscopus Magdeburgensis, ut infrà dicetur. Plura fundavit monasteria. Martinus dicit, quòd hic Norbertus fuerit Coloniensis, sicut & Bruno, qui ordinem Carthusiensium instituit. Alii dicunt, eum fuisse natione Lotharingum, & fortè verius.

Anno Domini MCXXII vel circà, ordo cœpit templariorum vel templaris militiæ, de quo Martinus ita inquit. Hoc tempore ordo templariorum ex militibus congregatis in Hierusalem incepit, & dicti sunt milites templi, quia in porticu templi sedem sui ordinis statuerunt. Hi primùm mantellis albis, pòst cruce rubea superposita usi sunt, & tandem uno die omnes interempti.

Anno Domini MCXXIII, venerabilis pater & beatæ memoriæ Theodericus episcopus & fundator noster, rosea sanguinis sui unda perfusus, cum bravio migravit ad superos, cui eodem anno Richvvinus successit.

Richwinus, decimus Nuenburgensis ecclesiæ antistes, ab Rothardo Magdeburgensi, suo metropolitano, ordinatus, Theoderico episcopo fundatorique nostro legitimè succedens, annis sedit duntaxat binis. Iste Richwinus proximo felicem post obitum præfati sui antecessoris nostrique institutoris anno, qui est 785 annus Domini millesimus centesimus vicesimus quartus, VI idus Septembris, assistente sibi Arnoldo, Merseburgensi episcopo, hanc nostram basilicam consecravit. Quo die & quinque altaria ab eodem dedicata sunt: principale quidem altare in honorem gloriosæ virginis Mariæ, & sancti Joannis Baptistæ, sanctique Joannis evangelistæ; altare ante chorum in honore sanctæ crucis; altare post summum in honore sancti Benedicti; in honore divi Georgii martyris in dextra parte; in sinistra verò parte in honore sanctarum Undecim millium virginum, &c. Ex qua dispositione apparet, primam altariorum & fortassis simul basilicæ fundationem sive constructionem fuisse immutatam. Erat tunc indictio Romanorum secunda.

Eodem anno Calixtus papa, genere, moribus, sapientiaque præcipuus in Domino quievit. Iste Calixtus secundum Vincentium opusculum conscripsit de beati Apostoli Jacobi miraculis, quæ sparsim collegerat in unum volumen compilando, cui denique defuncto in pontificatu Honorius successit secundus. Eodem tempore Hugo de sancto Victore, natione Saxo, Parisiis claruit, qui ob exími-

eximiam eruditionem, & scripturarum doctrinam alter Augustinus ævo suo est habitus. Hic novitius fuit in monasterio Hammersleve, non longè ab Halberstadio. Hic ob studium missus Parisios, in magnum ecclesiæ crevit doctorem, factus Prior in monasterio sancti Victoris, in quo & usque in finem vitæ permansit. Scripsit fratribus suis in Hammersleve in sui memoriam devotum libellum de arrha animæ, ut patet in ea, quam præmisit, procœmiali epistola. Tandem post uberes scripturarum labores in Domino vitam finivit, cum ejusmodi tumulatus epitaphio :

Conditur hoc tumulo doctor celeberrimus Hugo,
Quem brevis eximium continet urna virum.
Dogmate præcipuus, nullique secundus in orbe,
Claruit ingenio, moribus, ore, stylo.

Claruit his temporibus Henricus de Wirha, qui à quibusdam dicitur Henricus comes de Northeim, cognomento Pinguis. Iste fundavit monasterium nostri ordinis in Bursfeldia, unde observantia illa novissima per Germaniam progressa & aucta est. *(a)* Porrò uxor ejus Gertrudis, matrona devotissima, ædificavit cœnobium illustre & exemplum sancti Ægidii in Brunsvvig, in quo corpus sancti Auctoris episcopi Metensis, per ipsam impetratum, quiescit. *(b)* Horum filia Rickense, sive ut alii scribunt, Rixa, nupsit Lothario imperatori, ut in sequentibus dicetur propensius. Eodem ferme tempore Otto comes Aschaniæ, Ballenstet & Soltwedel, ecclesiam collegiatam in castro suo Ballenstet commutavit in monasterium nostri ordinis, summo consentiente pontifice Honorio, monachosque cum abbate ex cœnobio Bergensi assumptos imposuit, & magnis prædiis ac redditibus suffulcit. In quo quidem monasterio ab antiquo, uti in præsens cernitur, sepultura comitum Aschaniæ, Ballensted & Anhalt fuit. Horum quippe pater & stirps prædictus Otto fuit. Uxor ejus fuit Elica, filia ducis Magni Saxoniæ, quæ peperit ei Albertum Ursum, primum Brandeburgensem, ut infrà patebit, marchionem. Eo tempore & anno Tyrum, florentissimam Phœnicum urbem, Christiani armis ceperunt.

Anno Domini MCXXV, Henricus quintus obiit apud Trajectum. Et successit Luderus Saxonum dux, dictus Lotharius secundus, rexitque annis 13. Indignati autem Francigenæ, Saxonem elevatum in regem, conati sunt alium suscitare, regem Conradum videlicet, consobrinum Henrici Cæsaris. Pars tamen, quæ erat cum Ludero, prævaluit. Eodem anno Richwinus, episcopus noster, obiit, & ad sanctum Mauricium in Nuenburg sepelitur : quem hoc anno migrasse, ex ipso epitaphio ibidem clarè habetur : cui sic defuncto Udo ejus nominis primus successit.

VDo, qui & Uto, Landgravius Thuringiæ, Richwino per Rothardum præfatum Magdeburgensem archiepiscopum ordinatus, legitimè successit, anno Dominicæ Nativitatis MCXXVI, in pontificatu ecclesiæ Nuenburgensi XXII præsidens annis : obiit siquidem naufragio, dum è terra sancta rediret, anno nostræ salutis MCXLVIII, ut infrà dicetur. Cæterum quid de hujus viri gestis & moribus dicam, cùm omni genere laudum queat extolli, quod sapiens, quòd eloquens, quòd castus, quòd sobrius & pius, quòd liberalis & magnificus? Quem ego comi-
786 tis Ludovici saltatoris filium fuisse crediderim, tametsi mea in prima editiuncula, quam superiore año Joanni episcopo nuper defuncto obtuleram, aliter scripserim. Ad hujus equidem alterationem sententiæ, & (ut ita dicam) Homerici somni, propensius temporis trutinata me perduxit ratio : quandoquidem cùm memoratus Ludovicus, comes Doringiæ secundus, temporibus Henrici vixerit, visum est mihi non

(a) Vide infra *a. 1430.*
(b) Vide, quæ notavi supra ad Compilationem Chronologicam *a. 1388.*

non quadrare, ut Udo secundus ejus nominis, hujus ecclesiæ præsul, qui longè pòst tempore Friderici primi vixit; ejus fuerit (ut opinabar tunc) filius annorum propter distantiam. Nam cùm filius coetaneus suo sit patri aut sine mora contiguus; id de primo Utone, de quo modò dissero, mihi videbatur verius. Enimvero Ludovicus comes, sæpe dictus pater ejus, ut habetur ex epitaphio tumbæ illius in Reinsborne, suæ fundationis monasterio, natus est anno Domini MXL, & vixit annos LXXXIII; obiit siquidem anno Domini MCXXIII. Post cujus defunctionem anno tertio Uto ille, filius ejus, Nuenburgensis factus est episcopus. Attamen sit utcunque; constat certissimè, si Doringorum Chronicis credimus, hoc tempore Ludovici dicti comitis filium hujus ecclesiæ fuisse antistitem. Verùm quid tantundem parentelæ ejus claritudinem rimari proderit? Quid stemmatis investigatio vana, cùm non prosapiam, sed vitam, non genus, sed mores sectari & mirari doceamur? Multorum siquidem sanctorum vitam & conversationem sancta collaudat ecclesia, quorum ortum prorsus ignorat & patriam. Et beatorum martyrum non originem, sed finem, sed occasum, natale non sanguinis, sed flaminis, quo cœlo nascuntur, veneratur & celebrat. Caro enim & sanguis neminem verè nobilitant, neminem sanctificant. Virtus est sola, quæ verè nobilem virum efficit: sola Dei servitus, quæ rectè & ingenuos & liberos facit. Unde bellè diva virgo & martyr Agatha ad Judicem inquit Quintianum, *summa ingenuitas ista est, in qua servitus Christi comprobatur.* Cui alludit illud poëticum:

Non præsigne genus, nec clarum nomen avorum,
Sed probitas vera nobilitate viget.

Et illud ab alio non minus venustè, quàm verè dictum,

Virtus nobilitat hominem: virtute remota
Migrat in exilium nobilitatis honos.

Quam virtuosam & laudabilem nobilitatem soli boni habere possunt; sanguinis autem & prædones & sceleratissimi quique possident, ut plerunque contingat, ut quanto nobiliores, tanto sint & ecclesiis, quibus præsunt, nociviores: quanquam juxta mundi cursum eximior & præstantior humilitas videatur alta & honorata, quàm abjecta & depressa: sit

Gratior & pulchro veniens è corpore virtus.

Ast hæc apud homines, non apud Deum, qui ignobiles secundum carnem homines, in primos ecclesiæ constituit pastores. Quorum princeps Petrus, non regis alicujus aut ducis comitisve, sed piscatoris legitur fuisse filius. Addamus præmissis, cùm virtus per se clara sit & solida, nullo exteriore adventitio sive alieno eget honestamento aut decore, ut quidam ait:

Virtus præradiat gemmis, aurique nitorem
Exuperat, sanctis sola petenda viris.

His tamen non obstantibus, quæ contra vanam quorundam gloriolam depromsi; seculi nobilitatem nonnihil, si pietate condiatur, habere laudis assentio: alioquin frustra sancti de nobilitate originis laudarentur ejusmodi. Mirabilior equidem videtur, cæteris paribus, habens utramque, quam unam solam: quemadmodum Uto episcopus ille noster splendidè habuisse probatur utramque. Fuit enim (ut dictum est) & genere & moribus illustris & conspicuus, Utonis secundi sequentis avunculus, quem Wichmannus, præsul gloriosus, consanguineum suum in pluribus vocat privilegiis. Constat autem (ut infrà patebit) Wichmannum ipsum de alto & palatino genere procreatum. Proinde ejus consanguinei haud minoris probantur fuisse stemmatis. Accedunt & ad magnificentiæ ejus ac generositatis robur alia, quæ patravit, magnalia, quæ utique, nisi alta & præpotente de familia fuisset, neutiquam perficere quivisset: neque Lothario secundo, & post eum Conrado tertio, imperatoribus charus adeò & familiaris fuisset. Magnifica equidem, ut fatus sum, peregit opera, in bonorum videlicet cœnobio nostro dona-

donatione, in monasterii Sanctimonialium divi Stephani fundatione, in cœnobii Portensis translatione & confirmatione, in laudabili commissæ ecclesiæ administratione, & in terræ sanctæ devota peregrinatione: quæ singula in sequentibus suis & annis & temporibus patebunt per ordinem.

787 *De quibusdam eventibus sub regimine Utonis episcopi, ex Chronicis.*

Lotharius itaque imperator serenissimus cœpit, ut dictum est, MCXXV, & XIII imperavit annis. Cujus tempora jocunda fuere. Nam bona aëris temperies, omnigena terræ fertilitate cunctarum rerum copia non solùm per regnum, sed penè per totum mundum extitit & exuberabat: pace denique affluebat, concordia regnabat, tranquillitate imperabat, moderatione fulgebat; pace belloque clarissimus, ut meritò pater patriæ dictus sit, quia erat egregius defensor & fortissimus propugnator, nihili pendens vitam suam contra omnia adversa pro pace & justitia opponere. Hæc ibi. Fuit insuper fide catholicus, in Deum & sanctos ejus devotissimus, divini cultus auctor & amplificator eximius. Hinc est, quòd nonnulla fundavit monasteria, & magnificè dotavit: pleraque penè collapsa instauravit, & in melius reformavit: ex quibus duo præcipua sunt fundationis ejus cœnobia, Kemnitz videlicet in Misena, & Lutern in Saxonia. Fundavit, inquam, Lotharius, iste gloriosissimus imperator, memoratum nostri ordinis insigne & celeberrimum cœnobium Kemnitz, in diœcesi & territorio Misnensi, in monte prope ejusdem nominis oppidum, quod beatissimæ virginis Mariæ sanctorumque, Joannis Baptistæ, & sancti Joannis evangelistæ, in honore consecrari fecit. Cui nunc nostra ætate, sub Maximiliano Cæsare & Leone, ejus nominis papa decimo, non sine magno emolumento, utilitate, & fructu laudabili, longoque regimine, & præfuit & præest spectabilis vir, dominus Henricus abbas, de nobili & antiqua Slenitzen prosapia natus, vir in cura rei familiaris prudentissimus, spiritualibus & monasticæ disciplinæ competenter intentus. Hic in adolescentia, & (ni fallor) jam abbas electus, in academia Chrysopolitana artes humanitatis perdidicit, & admodum eruditus rediit, quandoquidem ex eo tempore in tantum sapientiæ captus est amore, ut in studiosissimum & ardentissimum in quarumcunque literarum cultorem paulatim creverit, tanto scripturarum (inquam) & sapientiæ ardore calens, ut quoscunque indagare libros novos potest, & utriusque linguæ tractatus, etiam veterum syntagmata chalcographicè publicata, pro sua fratrumque utilitate & decore bibliothecæ, quantumvis pretiosa emere soleat. Potissimùm tamen historiarum & antiquitatum oblectatur studio: quarum & me studiosum, & aliquantisper peritum, vel (ut verius dicam) inquisitorem advertens, singulari me semper est prosecutus affectu. Enimvero cùm tempore exilii mei, nec non inquisitionis antiquitatum ex mandato Joannis Tritemii abbatis, viri sapientis, pro tunc historiarum, sive Germanicarum rerum atque annalium scriptoris, multa cœnobia eam ob rem perlustrarem, & ter ejus ad spectabile & regale archisterium hospitii gratia declinassem, nunquam me sine liberali concessit abire munere. Quin & vice quarta ad eum divertens, & pleraque paucula cœnobiorum de fundationibus collecta ei cùm obtulissem, bis binos mihi mox aureos rependit numos magnificè, cùm & antea totidem dedisset. Et revera eximium humanitatis ejus ornamentum. Nihil equidem liberalitate magis principem, & prælatum quemvis, & maximè opulentum, condecorare solet. Cujus cœnobii opulentia ex villarum & prædiorum copia, & reddituum crassissima evidenter claret multitudine: quam & ego non modò ex magnalibus ibi visis, verùm & ex sequenti depræhendi facto. Ipso etenim de terra sancta reverso, prior loci, qui interea ejus ordinatione monasterii census & redditus collegerat, super omnia exposita illi mille & trecentos aureos consignavit. Insuper ex argentifodinis montis divæ Annæ, & aliis locis vicinis, sui tempore regiminis, thesauros acquisivit maximos: quos tamen in binos usus, Dei honorem, ac Divorum laudem

dem, videtur probaturque convertere. Patet & hoc ex compluribus magnis & operosè fabrefactis argenteis sanctorum imaginibus, & aliis ornamentis, & auro & argento gemmisque pretiosis intextis non modicis, quæ partim fieri fecit, partim è terra sancta & Venetianis deliciis secum attulit. Cœnobium denique ipsum ex toto à fundamentis innovavit, & magnis atque præcelsis per gyrum ædificiis decoravit & munivit, picturisque miris & auriferis intus & extrà venustavit, ut non cœnobium, sed imperiale videatur fore palatium: intra quod haud facilis cuique adventanti patet ingressus, etiam cujusvis status aut dignitatis fuerit, nisi fortè abbati ipsi consanguinitate aut alia causa notus fuerit & acceptus.

Est equidem abbas ille venerandus homo admodum singularis, & solitudinis amans, non facilè vivendum se præbens, suis etiam fratribus rarus, demptis officialibus, & insolitus. Quam consuetudinem alii aliter explanant & interpretantur, quos ego floccipendens pertranseo. Sentiat quisque, quod libet. Ego virum, ob amorem sapientiæ & indefessum literarum studium, summam liberalitatem, imò laudabilem & fructuosissimam cœnobii gregisque commissi gubernationem, & laudo & vehementer veneror. Qui etiam superiori anno pergrandem & amplissimam turrim, in calce ecclesiæ, ex lapidibus sectis & quadris erigere exorsus est. Quæ si cum ipsa basilica, ut intendit, consummata fuerit, opus Salomonis templo vix impar videbitur. Et licet divus Bernhardus ejusmodi preciosas in religiosis repræhendat structuras; nostra tamen modò tempestate adeò ædificandi consuetudine & more roboratur, ut etiam ipsi Mendicantes de eleemosynæ, non sine pauperum injuria, extorsione superflua sumptuosè & superbè ædificare soleant, ut cæteris Ordinibus temporalia habentibus majora & instructiora habeant cœnobia. Sed profectò, uti vulgò dicitur, sunt sine defectu pauperes, & sine despectu humiles, nihil habentes & universa exigentes; voto (inquam) & nomine pauperes, victu & conversatione reges, ut in illorum buccis rubentibus & obesis crassisque patet corporibus. 788

Anno Domini MCXXX, Honorius papa moritur Romæ, & in ecclesia Lateranensi sepelitur. Innocentius secundus successit, seditque annis 13, mensib. 7, diebus 8. Contra istum Innocentium electus fuit & ordinatus Petrus Leonis, ad cujus schismatis pestem sedandam beatus Bernhardus, vocatus à Claravalle, multum laboravit per septem annos, multumque profecit.

Anno Domini MCXXXII, fundatum est monasterium Portense ordinis Cistercienfis, prope Salam, non longè à Nuenburg, insigne & opulentissimum, per Brunonem, comitem terræ Plisnensis, & uxorem ejus Willam, cujus primus abbas, nomine Albertus, vir eximius. Hic quindecies Romam ob negotia monasterii sui novelli petiit, & multa proficua impetravit. Cœnobium istud primò juxta Smollen fuit locatum, sed ob inconvenientiam loci fuit translatum & statutum, ubi nunc cernitur. Ad cujus translationem & exaltationem episcopus noster Uto plurimùm juvit, ipsam promovendo & roborando & plerisque bonis donando, ut ex privilegio sequenti, quod per anticipationem præmissorum ad fidem subnectere placuit, clarè liquet. Ita quippe sonat.

Uto, divina favente clementia Nuemburgensis episcopus &c. cum omni sagacitate & industria æterna vitæ gloriam quærere. Quia per viam cambii recepimus Smolnam, tertiamque ferè partem pagi, qui Plisne nuncupatur, & fratribus Portensibus duntaxat duas grangias, Lochwitz & Cusnam, cum appendiciis decimisque ipsarum, cum sylva pro eis contulimus. Quorum omnimodam utilitatem custos ecclesiæ recipiens, ut coram principali altari die noctuque lumen indeficiens perseveret, procuret; & in capellis duabus, videlicet beati Michaelis archangeli & sancti Andreæ Apostoli, nocturnalia lumina subministret, &c. infirmis etiam fratribus, in quantum necessitas expetit, provideat, &c. Posteros quoque scire volumus, bibliothecam in tribus voluminibus divisam, ex oblatione fidelium nos scribi fecisse: expositionem beati Hieronymi presbyteri in Esaiam & Danielem prophetas in uno volumine; item ejusdem explanationes in XII prophetas, Josephum

ex integro in uno volumine, tres libros passionum sanctorum, missale unum: quos pro nostri memoria oblivioni non tradendos & singulis & omnibus ardentius commendamus. Hæc, quæ præsenti pagina exarata sunt, per omnia retro futura tempora, rata manere optamus, & per charitatem Spiritus sancti, ne infringi debeant, expostulamus. Quicunque autem invidiæ livore attactus, quæ à dominis & fratribus nostris approbata sunt, & banno nostro & scripto firmata infirmare, & memoriam nostram delere præsumpserit: in memoria æterna justorum non sit, sed memoria ejus cum sonitu pereat, & de libro viventium deleatur, & cum justis non scribatur, Amen. Hujus facti nostri & scripti testes sunt hi: Gebehardus Prior: presbyteri, Erckenbertus, Irmfridus peregrinus, Bertholdus, Gisilbertus, Arnoldus, Wikardus, Rudolfus, Baldramus, Fridericus, Ekkehorus, Ericus, Wernherus, Gundecarus, Albertus: diaconi, Henricus, Hertvvicus, Joannes, Albertus: sub-
789 *diaconi, Bernus, Hermannus, Heydenricus, Symeon, Jacobus, Wernherus, Henricus, Hermannus, Reinhardus: acoluthi, Adelbertus, Hartleybus, Rudolphus. Actum anno Domini quo suprà, indictione tertia &c.* Ex hoc privilegio & ex magno fratrum collegio considerari potest monasterii nostri illius temporis opulentia, & tam in spiritualibus quàm temporalibus institutio, ac provisio pinguis & florida. Cæterùm conversi & fratres layci, quos plures fuisse verisimile est, in superioribus non exprimuntur.

Anno Domini MCLXXXVI, Vto, venerabilis Nuenburgensis ecclesiæ præsul, ejus nominis secundus, migravit ad Christum, cui Bertholdus eodem anno successit, de quo infrà. Eodem anno ædificatum est monasterium Reinfelde prope Lubecam, per comitem Adolphum. Et locati sunt in illud fratres Cisterciensis ordinis, sub regula divi Benedicti.

Bertholdus ejus nominis secundus, Vtoni defuncto, in regimine Nuenburgensis ecclesiæ succedens, anno Domini MCLXXXVI, præfuitque annis XX. Resignavit etenim anno Domini MCCVI, ut infrà anno suo dicetur & tempore. Hunc denique Bertholdum episcopum Petrus, ludimagister scholæ Nuenburgensis, in suo catalogo lacero & manco collocavit infrà post Engelhardum, quem & Engelbertum nominat, ordine confuso & præpostero, sicut & cum aliis fecit. Ex authenticis equidem historiis vetustis & privilegiis clarè habetur, quòd Bertholdus ille secundus Engelhardum immediatè præcessit, uti & in sequentibus evidentissimè ad unguem demonstrabitur.

De quibusdam eventibus sub episcopo Bertholdo, ex Chronicis.

Anno itaque primo episcopi Bertholdi, qui est Domini MCLXXXVI, Gotfridus, episcopus Herbipolensis, obiit, qui ecclesiam Wirtzburgensem lapideam fecit.

Anno Domini MCLXXXVII, Saladinus, Ægyptiorum rex, post maximam Christianorum stragem, Hierosolymam cepit, postquam eandem urbem, per octo & octoginta annos, Christiani reges post Godefridum gloriosè possederant. Eodem anno Henricus, marchio Brandenburgensis, filius Ottonis, fundavit ecclesiam collegiatam sancti Nicolai in Stendel, & abundè dotavit.

Anno Domini MCLXXXVII, ut suprà, Urbanus papa moritur, cui Gregorius VIII successit, sed duos duntaxat menses sedit, & eo defuncto, Clemens III, natione Romanus, surrogatur, qui sedit annis tribus. Iste reges & principes ad arma contra infideles sumenda animavit. Eo quippe tempore Saladinus, secundam victoriæ fortunam secutus, quinque & viginti civitates de principatu Antiocheno ceperat, & ipsam Antiochiam occupare tentabat.

Anno Domini MCLXXXIX, Fridericus imperator, & Philippus Gallorum rex, & Richardus quoque rex Anglicus, unà cum Clemente pontifice, in subsidium atque recuperationem sacratissimæ terræ convenere, & eodem anno exercitum navibus præmisere. Petrus de Riga circa hæc tempora claruit,

ruit, qui testamentum & vetus & novum metrice explanavit. Item Petrus, cantor Parisiensis, Theologus summus, & Joannes Beleth, ac Wilhelmus Altisiodorensis, viri doctrina & scriptis celeberrimi, eo quoque tempore floruerunt.

Anno Domiui MCLXXXIX, Fridericus, cùm jam Syriam armis penè totam subjugasset, & Armeniam minorem in suam potestatem redegisset, in eadem provincia, dum propter æstum, in flumine quodam, qui dicitur Saleph, refrigeraret, & lavaret se, volens transnatare; raptus à vi fluminis, submersus est, antequam ei subveniretur: cui filius ejus, qui tunc præsens erat, successit, secundum Arnoldum, abbatem Lubicensem, in Chronica sua Sclavonica. Eodem anno Albertus, abbas monasterii nostri Butschaw, confecit privilegium super bona, quæ sita sunt in villa Lotschitz, quod quidem ita principiatur, *In nomine sanctæ & individuæ trin. Albertus divina favente clementia Butzaviensis abbas dilectis fratribus suis, & omnibus Christi fidelibus &c. Testes sunt hujus domini & prædecessores nostri, Conradus atque Rudolphus prior, Fridericus item, fratres. Anno quo suprà, indictione 8, data 2 idus Februarii, anno ordinationis domini Alberti abbatis 1.* Eodem anno Otto, marchio Misnensis, obiit, & in monasterio veteris cellæ, quod ipse fundaverat, honorificè sepelitur, relinquens post se duos filios, Theodericum & Albertum, de quibus in sequentibus latius. Circa hæc tempora Dedo quoque, frater prædicti Ottonis, creditur obiisse, qui per multos annos nostri monasterii advocatus & defen- 790 sor fuerat strenuus, qui & comes & marchio nuncupatur in privilegiis, & alibi secundum quod per tempora castra sortitus est & provincias. Habitavit autem in Rochlitz & Greytz, quæ cum attinentiis suis possedit. Cæterùm, quòd quidam (ut decanus Misnensis) scribunt asseruntque, eum sanctæ Elizabeth avum, proavum autem sanctæ Hedwigis fuisse, capere non valeo, nec veri videtur mihi simile. Dicunt equidem illi, quòd ipse Dedo ex Mechtilde uxore sua susceperit natas tres, quarum prima nupsit regi Franciæ, secunda regi Ungariæ, mater sanctæ Elizabeth, tertia, Hedwigis nomine, duci nupserit Slesiæ. Sed hæc assertio nullo est fundamento subnixa. Ideo ea facilitate contemnitur, qua asseritur. Enimvero sancta Elizabeth genus maternum duxit à comitibus de Andachs, quorum castrum hujus nominis fortissimum fuit in monte alto in Bavaria, qui nunc dicitur mons sanctus, propter reliquiarum copiam & ostensionem, & est mutatum in monasterium nostri ordinis. Mater itaque sanctæ Elizabeth Gertrudis, quæ nupsit Andreæ, regi Ungariæ, filia fuit Bertholdi, comitis de Moravia, qui & comes fuit de Andachs, Moraviam cum tempore nactus. Iste Bertholdus septem habuit liberos, quatuor mares, & tres femellas: quorum primogenitus Otto, dux & princeps Moraviæ, & comes in Tyrol, Henricus marchio Austriæ, Bertholdus patriarcha Aquileiensis, Eckenbertus episcopus Babenbergensis: tres filiæ fuerunt, Agnes, quæ nupserat Philippo regi Franciæ, Gertrudis, quæ suprà mater sanctæ Elizabeth, & Hedwigis sancta, quæ nupsit duci Slesiæ. Ita habetur clarè in gestis comitum prædictorum, quemadmodum ego in prædicto cœnobio montis sancti legi, & ex arbore genealogiæ eorundem comitum transcripsi, anno Domini MDXV. Sed nunc amore veritatis de præmissis dictum sufficiat. Eodem anno Henricus sextus, filius Friderici imperatoris, cœpit, & imperavit annis 8, secundum alios decem. Fuitque strenuus in agendis, & acer in hostes, nihilominus largus & munificus. Vincent. in spec. dicit, eum cœpisse anno Domini MCXC, & imperasse annis septem. Henricus iste Constantiam monacham, filiam Rogeri regis Siciliæ defuncti, ex monasterio extractam, duxit in matrimonium.

Anno Domini MCXC, Bertholdus, episcopus noster, dedit nobis privilegium confirmationis super duos mansos sitos in villa Cochowe. Incipit autem ita Bertholdus. *In nomine sancta & indiv. trin. Bertholdus secundus divina favente clementia, sanctæ Nuenbergensis ecclesiæ episcopus, omnibus Christi fidelibus, gratia vobis & pax. Ecclesiastico regimini congruum esse credimus &c. Testes sunt hi. Hermannus*

nus abbas de Burgelino, Nuenbergensis abbas Gotfridus, Sifridus abbas Pygaviæ, Warmundus abbas de Porta &c. Conradus marchio, Theodericus comes, Henricus de Wyda, & plures. Actum anno Domini MCXC. Eodem anno Clemens papa tertius moritur, cui Celestinus itidem tertius successit, seditque annis VI, mensibus VIII. Platina tamen dicit, eum cœpisse anno sequenti, id est MCXCI, alii anno MCXCII. Sic diversi sæpe sunt in annis summorum pontificum ac imperatorum historici. Cœlestinus iste dispensavit cum Henrico imperatore, in copula Constantiæ monialis suprà dictæ.

Anno Domini MCXCI, Christiani, qui biennio quasi Ptolemaidam obsiderunt, & tunc ceperunt. Et jam majora aggredi statuerant, adeò ut Soldanus territus Hierosolymam reddere Christianis cogitaret. Verùm orta inter Philippum & Richardum reges discordia hoc impedivit. Paulo pòst Philippus rediit ad propria. Hinc Richardus animosius rem bellicam perficit, Hierosolymam capere nitens. Cœterùm audiens, Philippum Normanniam vexare, ut Angliam ingrediens sibi subjiceret, obsidionem solvit necessariam & sanctam, ad propria tuenda properans. Et tunc res mansit infecta, & Soldanus Hierosolymam retinuit.

Anno Domini MCXCII, Henricus imperator Romæ coronatur per Celestinum papam. Eodem anno idem Henricus dedit cœnobio nostro privilegium confirmationis super institutione ecclesiæ in Zwickowe cum duobus mansis & super decimatione telonii ibidem. Incipit, *In nomine sanctæ & indiu. trin. Henricus Dei gratia Romanorum imperator & semper Augustus. Ex imperatoriæ majestatis officio &c. Notum ergo facimus imperii fidelibus, quòd pro reverentia & honore Jesu Christi, & gloriosæ matris ejus, in cujus honore constructa est ecclesia in Puzovve, attendentes etiam fidelis nostri Alberti abbatis in Puzovve instituimus liberè prædicto mona-*
791 *sterio ecclesiam in Zuvickovve cum duobus mansis & decimatione telonii & L scobronum & XII curtibus, quæ omnia aliquanto tempore injustè ablata fuerant monasterio, &c. Hujus rei testes sunt Bertholdus Nuenburgensis episcopus, Evverhardus Merseb. episcopus, Conradus dux Suevorum, Bernhardus dux Saxoniæ, Hermannus Landgravius Thuringiæ, Otto marchio de Brandenburg, Albertus marchio Misnensis, Conradus marchio de Landesperg, Sifridus comes de Orlemunde, & alii complures &c. Acta sunt hæc anno, quo suprà, indictione decima, regnante domino Henrico VI, Romanorum imperatore gloriosissimo, anno regni ejus XXIII, imperii secundo. Datum apud Merseburg 6 idus Decemb.* Secundum hoc privilegium imperare cœpisset anno Domini MCXC.

Anno Domini MCXCIII, Henricus nobilis dominus de Wyda, & totius terræ advocatus, præpotens possessor & dominator, fundavit per revelationem monasterium ordinis Præmonstratensium, non longè ab oppido Wyda, quod dicitur Milphurt, in propria sua possessione, & magnificè locupletando & providendo exaltavit stabilivitque. Henricus denique prædictus senior, fundator monasterii Milphurdensis, dictus fuit tanquam excellenti titulo advocatus, seu vulgariter Voit de Wyda, & ita posteri *(a)* ejus per multa tempora. Nam totam terram advoca-

(a) Plerique Scriptores equidem tradunt, Henricum, Eckeberti, qui gentis sator erat, filium, hoc titulo Advocati de Wyda, primum fuisse usum, utpote *PETRUS ALBINUS Sächsis. Stamm-Buch p. 277. PETRUS BECKLER Stemm. Rutheno p. 9.* idque firmatur ex litteris fundationis S. Viti apud *MULLERUM Staats-Cabinet Tom. III. cap. V. p. 202.* ubi dicitur: *Diser Graf Hainrich ist der erste von Wayda genannt, dorumb, das Er und sein Vater Graf Eckebert, das Slos von Sanct Veitsberg, den man erstlich den Gleisberg gnant hat, und sie davon die Grafen von Gleisberg, mit samt der Stadt, vormahls gensten der Elstern gelegen, an izigen Orth gebauet haben, ist auch seiner Manhayt, Klughayt und Frommickayt halben dorumb Er bey Kaysern, Königen, Fürsten und Herrn verdient vvar, der fromme Voyt genannt vvurden.* Verum, dum in iisdem litteris dicatur, hunc etiam Henricum monasterium Mildensurt fundasse,

advocatorum, quæ & tunc, ficut & nunc, *das Voitland* dicebatur & dicitur, poffedit. Uxorem habuit Berchtam, comitiffam de Tyrol, quæ peperit ei quatuor filios, qui omnes Henrici dicti funt, quorum primus poft eum fedit in Wyda, fecundus in Groyt five Greitz, dictus Henricus Reuffe, tertius in Plawen, quartus in Gera. Primus itaque Henricus, advocatus de Wyda, fenior filius, fundavit monafterium Sanctimonialium in Wyda, in quo nunc degunt forores ordinis prædicatorum, quas ipfum inftituiffe ambigo, cùm ordo ille, eo tempore nec dum exortus fuerat, minus autem per orbem notus & fparfus. Reor ergo, noftri ordinis in primis fuiffe monafterium, & cum tempore ab ordine noftro defeciffe, & ad mendicantes delapfum. Quin & alter frater ejus Henricus, advocatus & dominus de Gera, ejusdem propofiti & devotionis conftruxit fundavitque cœnobium Sanctimonialium ordinis noftri, divi videlicet Benedicti, in honore fanctæ crucis prope Saleberg. Notandum etiam eft, quòd fuprà dictus Henricus, fenior videlicet dictus eft Henricus de Weida, eò quòd ipfe & pater fuus transtulerunt à monte fancti Viti civitatem, nunc trans Elfteram pofitam. Nam antea vocabantur comites de Gisberg. (a) Porrò ecclefiam fancti Viti in primis fundavit

Hh hh hh h Atribo,

idemque Hermano, Thuringiæ Landgravio fubjeciffe, qui exeunte feculo XII. vixit, plane cum Henrico ifto, Ecberti filio, qui feculo X exeunte vixit, non quadrant, ut ideo litteras iftas minime genuinas reputem, quæ etiam non ita funt formatæ, prout aliæ fundationis litteræ folent. Potius Paulo Langio fides eft habenda, quod ab Henrico III, qui Ecberti abnepos fuit, atque Friderici Imp. Aulæ Marefchallus, Mildenfurtenfis Monafterii fundatore, nomen Advocatorum de Wyda primum fuerit fubortum.

(a) Communis eft opinio, Advocatos hofce fuiffe Comites de Gleisberg, ab arce montana, in noftræ urbis vicinia, fupra pagum Cunitz fita; fic dictos: Memorantur etiam apud Hiftoricos priorum temporum Comites vel Dynaftæ de Gleisberg. In ludis equeftribus a Ludolpho, Saxoniæ Marchione, a. 995. Brunfuici inftitutis, apud *RUXNERUM Thurnier-Buch f. 51.* & *RETHMEYER Braunfchvveig. Chron. p. 263.* memoratur Gotthard de Gleisberg. Anno 1036 Waltherus de Glisberg monafterium Scotorum Erfurdienfe fundaffe dicitur. *ANONYMUS ERFURDIENSIS Hift. Landgr. Thur. CXI.* fub Henrico IV. Imp. memoratur Hermannus comes de Glisberg, Dux militiæ Imp. contra Saxones in prœlio ad Negelsftadt, de quo fupra *LAMB. SCHAFNAB. a. 1075.* qui etiam cum Imp. in Bohemiam profectus, ut idem paullo poft innuit. Anno 1103. Henrici IV. filius, cognomine Glizberg, caftrum munitiffimum cepiffe dicitur Annaliftæ Saxoni. Neque tamen tum defierunt Comites de Gleisberg. Quippe in diplomate Adelberti a. 1138. in Chron. Collegiatæ S. Victoris pag. 585. Wilhelmus, Comes de Glizberg, inter Teftes adducitur, & in alio Arnoldi a. 1158. p. 585. Ejusdem Guilielmi mentionem quoque facit *DODECHINUS a. 1155.* inter adfeclas Arnoldi, Moguntini Archiepifcopi. Ex quo facile patet, errare iftos, qui tradunt, cum dicto Gualthero interiiffe hofce Comites, prout apud *FRID. LUCÆ Grafenfaal pag. 473.* *ADR. BEIER Geogr. Sen. pag. 234.* dum Seculo XII. adhuc occurrant. Ex dictis etiam conftat, eos diftinctos plane fuiffe ab Advocatis de Wida, quod ex eo magis adhuc patet, quia dicti Comites alio, quam Henrici, nomine infigniuntur, quod Advocatorum jam ifta ætate erat propriu m. Seculo XIII. Comites de Glisberg non amplius occurrunt, fed Advocati de Gleisberg. Ex quo conjectari licet, circa illa tempora interiiffe Comites, atque caftrum illud Glisberg cum Comitatu Imperio fuiffe apertum, ab Impp. Advocatos in eodem conftitutos. Poffideo enim litteras venditionis quatuor manforum & dimidii apud Franckendorff, quos Henricus, advocatus de Glisberg a. 1268 vendidit Monafterio in Capellendorff, quarum hoc eft initium. *Ego Heinricus, miles advocatus de Glizberg,* qui fane ex Ruthenis non fuit, dum filii ipfius in his litteris memorentur, Hermannus & Ludolfus. Hæc autem bona Imperii fuiffe videntur, cum in dictis litteris inferatur: *Quod fi aliquis nomine Imperii impetet vel repetet bona illa, quod ab illa impetitione Ecclefiam in Capelndorff fimpliciter abfolvemus.* Sic etiam Waltherus, Advocatus de Glizberg, teftis adducitur in litteris Ottonis, Burggravii de Kirchberg, quibus plebano de Suabhaufen curtem vendidit a. 1298. Ludovi-

Atribo, comes de Swartzburg. Cronswitz insuper, monasterium monialium, non procul à Milphurd, fundatum constat per nobilem & illustrem dominam Guttam de Gera, quæ & ipsa fuit de progenie advocatorum & dominorum de Wyda. In quo quidem cœnobio, alioqui celebri & famoso, tametsi origine nobiles, mendicantium tamen, id est prædicatorum fratrum, sub ordine nunc degunt moniales. Quod, quemadmodum rarum, ita & mihi videtur mirabile, cùm penè cuncta totius Germaniæ possessionibus ditata, tam virorum quàm virginum cœnobia mendicantium ordinum, ante institutionem fundata fuerint. Ea propter primores illi, in eisdem Deo famulantes, per fundatores impositi ordinis non potuere fuisse mendicantium. Ast non mirum, si forsan in memoratis monasteriis ordo mutatus fuerit, cùm & regna cum tempore mutentur, & transferantur de gente in gentem. Hinc bellè dixit poëta, *Tempora mutantur, & res mutantur in illis.* Vidi equidem complura cœnobia, ubi inprimis fuerant moniales, nunc ibi positos esse monachos; & ubi quondam habitaverant regulares canonici, nunc ibi esse cruciferos. Et ita de aliis ordinibus dici potest & æstimari. Quin & nobile & celeberrimum nostri ordinis monasterium Conradsburg, *(a)* in monte juxta Hartonem situm, non longè ab Aschania, nostra memoria ab ordine levi ex causa funditus deperiit. Quod vetustate & inhabitantium incuria & negligentia, vel potius insolentia, collapsum & depauperatum, adeò quidem, ut vix quotidianum fratres habere victum poterant. Quamobrem egestate compulsi, à vicinioribus abbatibus consilium & auxilium implorabant, reformari gestientes. At abbates inglorii & miselli, quæ sua sunt quærentes, nihil super contritione Joseph doluere, restaurationem ac informationem ejus loci omnino postponentes. Hinc, qui supererant monachi pauculi, egestate & inedia pressi, claustrum relinquentes, abierunt. Verùm patres Carthusienses, loci situm & amœnitatem considerantes, diœcesani cum assensu ordinem suum introduxe-
792 runt, locum assumentes, sparsa recolligere, & singula prudenter & providè disponere curaverunt, arantes & seminantes, lapsa & ruinosa instaurantes, cuncta penè innovando, eousque, ut in brevi multis bonis Dei benedictione abundare cœperunt. Quæ & utique nostri patres consequi potuissent, si non avaritia & inertia à pietatis eos absterruisset operibus.

Cæterùm, quid de memorato monasterio multa prosequor, cùm & nostro ævo opulentissima nostri ordinis cœnobia prorsus ab ordine sint dimembrata, & in canonicorum secularium translata statum. E quibus mihi cognita sunt sancti Albani prope Moguntiam, à Carolo Magno fundatum monasterium, & divi Burghardi juxta Herbipolim situm: quæ, cum aliis irrecuperabiliter ab ordine scissa, modò pro abbate præpositum, pro priore decanum, canonicos pro monachis nutriunt. In quibus denique in præsens usque tempus abbatum epitaphia, aliaque monastici ordinis reperiuntur indicia: licet ab istis nebulonibus, effœminatisque successoribus, ac ingratis solùm nomine canonicis, quantum absque notamine fieri potest & scandalo, auferantur deleanturque. Sed nunc de hoc satis.

Cæterùm,

cus Bavarus vero Imp. Henrico, advocato de Plauen, dicto Ruzze, demum anno 1327. hoc castrum feudali jure contulit, prout litteræ Investituræ docent apud *BECKLER Reus Plauisch Stamm-B. p. 272.* in quibus hæc habentur. *Cum igitur, præmissorum consideratione, Tibi ad aliquas speciales gratias & beneficia teneamur, Castrum Clysperg, quod nobis & Camere nostre Imperiali pertinere dinoscitur, tibi cum diversis Juribus, honoribus & pertinentiis suis quibuscunque in feudum justum concedimus, & Te de eo infeudamus.* Ex quo facile patet, tunc demum Advocatos de Plauen hoc Castrum obtinuisse, qui etiam ab isto tempore Advocati in Gleisberg titulo fuerunt usi, prout Beyerus ex literis quibusdam *p. 239.* demonstravit.

(a) *JO. CHRIST. BECMANN Hist. Anhalt. p. V. lib. III. cap. VI. p. 386.* mentionem facit loci cujusdam, quem Eremita inhabitavit, *Conrads Bette* dicti.

Cæterùm, quoniam in præmissis aliquanta de dominis baronibus & possessoribus terræ advocatiæ, sive (ut antiqui ajunt) prætorianæ dicta sunt: nunc de ejusdem terræ & circumpositarum vetustate provinciarum, amore patriæ meæ, urbis videlicet Cygneæ, ibidem sitæ, plæraque lectoris ad ædificationem latiùs decrevi subnectere. Quæ quidem mira sunt & rara, paucisque admodum cognita; mihi autem per spectabilem virum dominum Erasmum doctorem, & mirificum antiquitatis indagatorem, prædictæque urbis meæ nativæ archiatrum, gratiosè communicata fuere: quæ & ipse ex Rutwino, Saxonico rerum scriptore vetustissimo, in hæc verba collegerat.

Terra, intra Salam & Albim sita, dum in provinciam redigeretur, cum novis colonis nova nomina sortita est. Nam portio, quæ veteranis (qui & Missionarii dicuntur) cessit Missena dicta. Ejus fines ultra citraque Albim fuere, hinc Albim, hinc Muldavum amnes attingentes. Quæ verò prætorianis attributa est, & ab his eam nuncupationem, quam hodie habet, contraxit (Widelingia vulgò appellatur) hi sese ab Muldavio usque ad Salam protenderunt. Reliqui, quòd sine dignitate deducti sunt, partim priscam nuncupationem, ut Suardones, Camanni retinuerunt, partim à fluminibus, ut Plisnenses, Orlandi cognominati sunt. Alii à principibus viris, ut Libonothani, Cygnani, Cauritani, nomina tulere. Communi tamen nuncupatione omnes hi populi, Sorabi vocati reperiuntur: quo vocabulo, prisca lingua Germanica proceres designantur, quasi in ea ora duntaxat proceres ditionem haberent. Tandem verò hoc nomen, qualitercunque terræ illatum, cùm de hoc diversa sentiant, evanuit. Qui res Sclavorum scriptas reliquerunt, id à populis, Bospori Cimmeri accolis inductum volunt: hos origine Cimbros asseverantes, qui longè lateque vagantes, à Græcis Cimerici dicti, tandem ad Bosporum, in finibus Thraciæ, consederunt. Ab quibus Cimerici, quasi Cimbrici, vel ut aliis placet, à sora metalli genere, quod in his locis eruitur, dicti sunt. Unde vel à Scythis pulsi, vel patrii soli amore accensi, Germaniam repetiere, & in hæc loca, quæ habitatore penè vacua fuere, delapsi, se non Cimbros sed Sorabos dixere. Ejus rei argumentum afferunt urbem Gibicam, quasi Cimbricam, ab eis in primo aditu conditam. Alii, quòd loco palustri primò insederunt, quod Germana interpretatione hoc sonat. Sorabos tamen advenas fuisse, ut nonnulli putant, minimè constat. Nec apud ullos receptos authores Soraborum nomen, præterquam in Germania, usquam nominari contingit. Itaque indigenas loci verisimilius est, & eos videlicet, quos Cornelius parva literarum immutatione Suardones vocat. Hæc Rutwicus Saxo. Sed an satis limatè ea posui, dubito, cùm non ex originali, sed excerpta ab alio, licet viro docto, transcripserim. Itaque ex prædicto historiographo vetusto clarè habetur, & ex sequentibus probabile plurimum & verisimile videtur, omnium urbium hujus regionis primam & antiquissimam fuisse ipsam Cygneam sive Czibicam, multis ante Christi nativitatem annis, ab ipsis Cimbris conditam, & Cibicam quasi Cimbricam dictam. Porrò arma sive trium cygnorum insigne, urbem ipsam à clarissima fœmina fatidica, ejusque urbis principe ac dominatrice potentissima, Swanhilde, ob gloriæ & nominis illius memoriam perpetuam sumpsisse crediderim. Quæ quidem prudentissima virgo & Sibylla existens, magna mira quædam & obscura prædictæ civitatis incolis de futuris (ut infrà post pauca dicetur) vaticinata est. Ab ista itaque Svvanhilde, nomen urbi potissimùm inditum existimo & inolitum. 793
Svvan siquidem lingua vernacula, latinè dicitur Cygnus. Quare & antiquitus nuncupata fuit Cygnea, quemadmodum adhuc à doctis appellatur: tametsi vocabulum commune & vulgatissimum, quo urbs Zvvicca nominatur, magis ejus primitivo nomini, quo Scibica dicitur, quadrare & consonare videatur. Verum vocabulum aliud latinum & elegantius, occasione suprà memorata, inditum urbi constat. Vel, si altius ordiri libet, à Cygno, Herculis Graji filio, patre ipsius Svvanhildis, extat Cygnea vocitata: sicuti sentire videtur Guolfgangus Cyclopeus,

peus, natu & ipse Cygneus, studio verò & disciplina medicinæ doctor, orator denique & poeta celeberrimus, in carmine quodam, quod Cimbrorum de adventu, deque antiquitate pariter & origine ejusdem urbis concinnavit; inter alia ita depromens:

Urbs tribus à cygnis Cygnea vocata probatur,
Quas belli signum patriæ gessere cohortes.
Indicio quorum gentis vestigia priscæ
Testantur, vulgo cœpta est hæc Cibica dici.
A Cimbris sonat hoc, quasi Cimbrica, voce Latina.
Cygnus erat Cyanes proles ex Hercule natus:
Grajus is fuerat ceu cretus gente Tuisca,
Germanas latè tenuit qui regna per oras:
Autorem gentis coluit quem vana vetustas,
Et sibi cumque aris erexit templa decora,
Unde loco nomen, Cygneaque rura vocata:
Quæque patent inter Plisim Molbique fluenta.
Posteritas hunc longa virum rexisse per oram
Fertur, quoad cœlebs vitam perfuncta Svanhildis
Ultima clausisset fata & sine prole futura.
Bellica sed rabies, dominandi atque ampla cupido,
Excivere viros, Cimbrorum ex gente cohortes,
Qui patriæ fines extendere limite vasto
Audebant: furor ecce malus tum perdere cuncta
Aggreditur, cupidus quodcunque abolere vetustas,
Et nova cum populis inducere nomina terris.
Autore hoc Sorabo fecerunt omnia Cimbri.
Hinc juvat, ut cuncti Sorabi cognomen haberent,
Quos & spumiferus circundat Mulbius undis,
Et Sala pinifero Curionum in finibus ortus
Includat. Sorabos omnes dixere colonos.
Sic nomen Cygni desiit, nomenque Tubanti:
Indigetum fuerant quæ nomina clara priorum.
Sed quò victricis populi monimenta manerent,
Hanc statuere urbem, resonat quæ nomine Cimbros.
Duravere tamen cygni, quæ bellica signa
Civibus extarent, vestigia prisca ferentes.

Hæc Cyclopeius. Ex cujus carmine habetur luculenter, Cygnum *illum* magnum heroem, filium Herculis, & pòst Suanhildem ejus gnatam, eorundem atque majores ante Cimbrorum adventum longè diuque dictis *in locis* regnasse: quodque post obitum Suanhildis Cimbri tandem venientes terram eorum ferro igneque vastaverint, eodemque furore urbe Cygnea succensa, aliam eodem construxerint loco, & vocabulo gentilitio (ut dictum est) Czibicam quasi Cimbricam appellaverint. Quod quidem ipse idem Cyclopejus poeta insignis, & alio quodam in carmine confirmans, sic modulatur.

Me juvat, ut Sophiæ stimulus sim posteritati,
Et merear patriæ prima trophæa meæ.
Urbis enim nostræ prius haud quisquam fuit ausus,
Stringeret ut Clarii tinnula plectra Dei;
794 *Gurgite quam rapidus piscoso allabitur amnis:*
Efficit hunc pulchrum vallis amœna locum,

Hermio-

Hermionum de gente olim qua parte Tubanti
Principio campos incoluere rudes.
Expulit hos sævus proprio de rure Sicamber,
Allectus fuerat dum meliore solo.
A Scythiæ gelidis peregrè dum venerat oris,
Et sibi quæsierant qua frueretur humo.
Urbs constructa fuit, validis amplissima muris
Facta, tamen flamma diluvioque minor:
Quæ tribus à cygnis rectè Cygnea vocata est,
Augurio quorum nomen & arma tenet.
Qua ratione, latet, meruit Czuickavia dici,
Palladis & Martis Mercuriique ista domus.

Sequitur nunc epitaphium Swanhildis, Cygneæ Sibyllæ antiquissimæ, ex quo, qualis quantave ipsa fuerit, lector facilè candidus & prudens cognoscere poterit. Veruntamen priùs sciendum, quòd epitaphium ejus sequens, nostra nuper tempestate in agro pagi petrosi in lamina plumbea literis (ut ajunt) capitalibus conscriptum, in monticulo sub arbore, quæ ventorum ex flatu prociderat, repertum esse à rustico, dum è terra arborem evellere stirpitus anniteretur. Qui, de inventione tam insolita stupens, cùm legere nesciret, epitaphium, ut erat in tabula plumbea exaratum, noto sibi viro sapienti, & mirabilium rerum cupido, Joanni Lupo, obtulit. At ille gavisus vehementer exemplar ejus confestim Erasmo Stellæ, suprà memorato, Cygneæ urbis proconsuli, veluti vetustatis amatori, direxit scribens quoque eidem, quòd si architypum cernere gliscerct, ad se venire minimè tardaret. Quo quidem & tempore illustrissimo principi Friderico, duci Saxoniæ, & imperii electori, idem transmissum est epitaphium. Ab prænarrato itaque Erasmo, medicinæ doctore & historico egregio, & ego sæpe dictum nactus sum epitaphium mirificum & fatidicum, in hæc ut sequitur verba.

Svvanhildis Cygnei Herculis Graii ultimæ sobolis filia ex Ulba matre genita. Mihi avus paternus fuit Falco, & Gilda avia; abavus Duliches, abavia Melse; atavus Glaucus, atavia Stiria: qui omnes à Cygno Herculis Graii filio & Scylla Tubanti filia descenderunt. Has terras à fonte Ulbe cum fratre Cizone intra Melsiagum & Elistram rexi, quæ à nobis Cygnizea dicta fuit ultra Elistram usque ad Salam. Sorabus cum Oster Hilda sorore dominati sunt. Vixi pudicè absque marito, sic volentibus fatidicis parentibus. Sum tamen à filio Griphonis illusa, nunquam tamen læsa. Postquam Sol quinquies decies & supra hoc septies cursum suum circumageret, virgo occubui. Hic sepulta sum. Stella fulgente umbram meam videbitis Cygnei. Tunc lupi cornuti insidias cavete. Caput bovis ad petram religatum solvetur. Vos ipsum rejicite. Porcum lacte & sanguine saginatum mactate cum porcella. Alas ipsius discerpite. Atavi sedem quærite. Matris angustias vitate. Limites vestros parcius designate. Serra tridenti dura robora dividite. Molari contundite. Silentium amate. Vasa testacea è corona projicite. Vultures, qui cygnis inimicantur, fugate. Quod luteum fuerit, lapideum fieri curate. Igni noctem succendite. Ardentem vestem oleo extinguite. Parentis amictum non contemnite. Leges patrias non transcendite. Cygnorum meorum candorem solliciti servate. Argenti fontes venenum habere mementote. Tudiculis matrem non lædite. Hæc vobis filii mei ô cygni, uti à parentibus fatidicis accepi, tradidi. Felices si hoc sequamini. Huc usque epitaphium clarissimæ Swanhildis suis cum ænigmatibus, prout inventum est, protenditur: quod patriæ meæ & antiquitatis amore huic operi inserere libuit. Nunc ad cœptam historiam continuandam prolixius digressi calamum reducamus.

Anno Domini MCXCIV, Saladinus post longam persecutionem, ac Christianorum cædes, apud Damascum obiit. Iste est Saladinus, qui moriens interiorem suam tunicam, lancea suspensam, ante funus ferri jussit suum; præcone clamante, Saladinum, Asiæ dominatorem, ex tanto regno & principatu tantis-

tisque opibus nihil aliud secum ferre. Dignum sanè tanti principis spectaculum.

795 Eodem anno Wichmannus, archiepiscopus Magdeburgensis, benefactor nostri cœnobii eximius obiit: cui Ludolphus successit, qui humilis parentelæ fuit, ab Wichmanno exaltatus, qui tamen multa bona fecit. Nam arcem Schrapelaw construxit. Addidit etiam ecclesiæ suæ Brunstede & Langebay & alia. Ordo denique Teutonicorum dominorum circa hæc tempora incepit, ortum habens ex ordine sancti Joannis Hierosolymitani. Ordo quoque sanctæ Trinitatis idem circa tempus exordium habuit.

Anno Domini MCXCV, Henricus Leo, dux quondam Saxoniæ & Bavariæ Inclytissimus, obiit, relinquens tres filios, Ottonem, qui pòst factus imperator, & Henricum, comitem palatinum, ac Wilhelmum ducem Brunsvvitzensem. Eodem anno Henricus imperator reversus est de Apulia, cum maximo triumpho totius Siciliæ & Apuliæ, habens nomen regis Siciliæ. Quo & anno facta est generalis curia totius imperii in villa regia Geilenhusen, cui intererat Joannes cardinalis de monte Cælio, apostolicæ sedis legatus. Ibique signati sunt dominica cruce in die sanctorum Simonis & Judæ, Conradus Moguntinus archipræsul, & Gardolphus Halberstadensis, Bertholdus quoque nostræ Nuenburgensis ecclesiæ antistes, Rudolphus denique Verdinensis, & Conradus Hildesemensis, episcopi, Hermannus quoque Landgravius Doringiæ, Otto marchio Brandenburg, & alii multi principes & nobiles, innumerabilisque multitudo, protelantes expeditionem Hierosolymitanam penè per annum.

Anno Domini MCXCVII, Conradus, Moguntinensis archiepiscopus, in mense Januarii iter dominicæ crucis arripiens, cum multis aliis navigavit Accaron. Eodem tempore Bertholdus, episcopus noster, cum suprà memoratis Saxoniæ episcopis, & Hermanno Landgravio, atque Ottone, marchione Brandenburgensi, maxima expeditione cruce signata, ad terram quoque sanctam liberandam properarunt.

Anno Domini MCXCVIII, Henricus imperator ejus nominis sextus, obiit. Post cujus mortem non modica inter electores orta est discordia. Quidam enim Philippum, Sueviæ & Ethruriæ ducem, fratrem Henrici, elegerunt: & huic quidem rex Galliæ Philippus favebat. Alii vèrò Ottonem, ducem Saxoniæ, filium Henrici Leonis, imperatorem elegere, quem electum pòst Innocentius tertius confirmavit & coronavit. Hinc secuta sunt inter partes infinita mala & cruentissima bella, & tota concussa est Germania. Potissimùm Doringia (ut infrà dicetur) vastata fuit extremè, atque vexata occasione proprii domini & principis Hermanni Landgravii, qui jam illi nunc alii adhærens, & rursus deserens, contra se provocavit. Nam quemadmodum Arnoldus, abbas Lubicensis, in Chronica sua Sclavica testatur, Hermannus, Landgravius prædictus, reversus à transmarinis partibus, mox se juramento Ottoni astrinxit, & in favorem ejus, junctis sibi Bohemis, contra Philippum regem exercitum validum duxit, propriamque terram hac occasione irrecuperabiliter destruxit. Quin & Philippus rex hæc audiens, manu gravi Sigefrido, Moguntino archiepiscopo, auxilium ferente, & aliis multis copiis Doringiam intravit, & Erphordiæ consistens, totam provinciam in gyro exterminavit. Nec minus exercitus Landgravii, & præsertim Bohemi illis uniti, gravissima damna intulerunt, villas regias Northusen, Salvelt, Mulhusen &c. igne & ferro destruentes: sedecim siquidem ea tempestate ecclesiæ conventuales religiosorum tam virorum quàm mulierum cum parochiis trecentis & quinquaginta à Bohemis destructæ sunt. Ibi enim pessimus quisque (quod dictu nefas est) pro camisia indutus alba, amictus stola, pro tunica Dalmatica tectus, videbatur protervire & gloriari. Et quidem ejusmodi guerræ, clades & vastationes inter Philippum & Ottonem reges compluribus duravere annis, & maximè (ut dictum est) in Doringia. Eodem anno Celestinus papa obiit, & Innocentius tertius,

tius, natione Campanus, successit, seditque annis 17. Fuitque vir sapiens, & in divinis scripturis apprimè eruditus. Plures decretales fecit, statuitque, quòd communicantes peccata prius confiterentur, quotannis ad minus Paschæ. Composuit libellum utilissimum de miseria humanæ conditionis, item sermones, & complura alia lectione dignissima. Eodem quoque anno, circa festum divi Jacobi apostoli, venerabilis antistes noster Nuenburgensis Bertholdus reversus est cum multis aliis de terra sancta.

Anno Domini MCXCIX, Hermannus, Landgravius Doringiæ, reprobato Ottone, se Philippo regi juramento obligavit, accipiens pro beneficio à rege Mulhusen, Northeim, Salvelt, regias villas, cum finibus Orlan, & castrum Ranis. Dominicus & Franciscus, Christianæ pietatis duo luminaria, eodem tempore effulsere, quorum primus ordinem prædicatorum sive Jacobitarum, alter minorum fratrum instituit. Quo autem anno fuerint confirmati, dicetur in sequentibus. 796

Anno Domini MCC, Galli Venetis juncti, Constantinopolim recuperaverunt, & Balduinum, comitem Flandriæ, imperatorem ibidem faciunt.

Anno Domini MCCI, Philippus rex à papa Innocentio reprobatur, & Otto in imperio confirmatur. Philippus tamen quoad vixit, prævaluit; habens sequelam maximam cunctorum ferè principum Germaniæ, quorum adjutorio Ottonem oppugnavit & oppressit, quòd ipso vivente nullius vel modicæ auctoritatis fuit & potentiæ. Otto quippe coronari cœpit & elevari, ipso Philippo interfecto, & non antè. Sed de hoc infrà suo tempore latius.

Anno Domini MCCII, Tartari, cum uxoribus & filiis ab Indiæ montibus egressi, per vicinas provincias prædas exercuere: quibus allecti, exin Parthos petierunt, & pari terrore Medos, Assyrios, Armenios, Sarmatasque pervaserunt, cunctas eorum terras deprædantes & devastantes. Tandem circa Mæotidas paludes sedes firmarunt.

Anno Domini MCCIII, Hermannus Landgravius, rursus reprobato Philippo rege, se Ottoni obligavit. Hinc Philippus offensus, Doringiam hostiliter intravit, & adjutorio Sifridi, archiepiscopi Moguntini, atque Erphordensium, omnia, quæ erant Landgravii & suorum, ferro & igne crudeliter vastavit. Hermannus itaq; necessitate tali constrictus, Bohemos in auxiliũ suum cum Rege eorum Othocaro vocavit. Qui cùm pervenissent usque Orlamunde, Othocarus, rex duxque illorum, percipiens virtutem Philippi, expavescere cœpit. Quare de fuga tractare cœpit (sicut etiam fecit) cum omnibus suis fugiens: quem cum quadringentis viris Palatinus Otto de Vitelspach, dux exercitus Philippi usque ad Bohemicum nemus persecutus est. Quod audiens Landgravius magis extimuit, & nullum videns subfugium, nulla prorsus conditione interposita, supplex ad pedes Philippi venit. Quem diutius in terra jacentem, rex de perfidia & stultitia plurimùm objurgavit: demum circumstantium alloquiis admonitus, de humo levatum in pacis recepit osculum. Othocarum verò adeò Philippus humiliavit, ut vix dimidietatem ducatus retinuerit. Eodem anno Conradus, episcopus Herbipolensis, cancellarius regis Philippi, occisus est in platea, non longè à majore ecclesia, per Bodonem & Henricum de Rabensburg, tertia die mensis Decembris. Cui successit Henricus Kesse, ejus nominis quartus magister Parisiensis, præfuitque annis quatuor, diebus novem.

Anno Domini MCCIV, Everhardus, episcopus Mersburgensis, obiit, postquam feliciter ecclesiam commissam gubernasset annis 33, hebdom. 12. Is est memorabilis ille episcopus, qui obtinuit à venerandissimo patre & domino Wichmanno, archiepiscopo sanctæ Magdeburgensis ecclesiæ, ut esset liber ab exactione telonii Hallensis in emptione salis & aliarum rerum; etiam sui canonici.

Anno Domini MCCVI, Bertholdus episcopus noster reversus è curia Romana, episcopatum Philippo regi resignavit, cui Engelhardus successit. Hæc ex anti-

antiquis Erphordiæ Chronicis transcripsi: ex quibus liquet, investituram episcopatuum eo tempore adhuc fuisse sub potestate atque ordinatione imperatorum. (a)

Livonia, regio septentrionalis magna, circa hæc tempora convertitur ad Christi fidem pro parte. Et regnum Tartarorum incepit & crevit valde.

ENgelhardus itaque anno dominicæ incarnationis MCCVI, Bertholdo, ultro se summi pontificis assensu episcopatu abdicante, promotione Philippi regis successit, præfuitque feliciter annis ferme XXXVI. Qui, cùm Dei & beatissimæ virginis Mariæ cultor esset devotissimus, nec non omni genere virtutum decoratus, complura in sua vita pietatis exercuit opera, per quorum pleraque etiam se fautorem & amicum nostri cœnobii ostendit magnificum; sicuti & in privilegiis, infrà scriptis & per eum nobis datis, luculenter exprimitur. Fuit denique vir iste & præsul dignissimus in terra sancta. Romam quoque ob beatorum Apostolorum Petri & Pauli, ecclesiæ suæ patronorum, suffragia imploranda, jam annis ac ætate grandævior visitavit, & ibidem ab papa Innocentio resignationem episcopatus sui humiliter petiit & obtinuit. Archiepiscopum insuper Sifridum, Erphordiæ defunctum, honorificè sepelivit, & multa alia bona fecit, de quibus omnibus in sequentibus suis locis & annis dicetur latius.

797 *De quibusdam eventibus, temporibus Engelhardi episcopi, ex variis & vetustis historiis & Chronicis laboriosè collectis.*

Anno igitur suprà dicto MCCVI, qui est primus Engelhardi episcopi, Ordo fratrum minorum institutus fuit per beatum Franciscum, evangelicæ ac altissimæ paupertatis sectatorem conspicuum, qui confirmationem ordinis sui ab Innocentio papa impetravit, non tamen solennem. Nam Honorius, post eum papa, ordinem tam fratrum minorum quàm prædicatorum solenniter confirmavit. Ast de hoc infrà latius. Eodem anno Colonia per Philippum regem capitur, quia Otto adversarius suus ibi fuit fotus à Coloniensibus, sed Otto fugit ad loca tutiora.

Anno Domini MCCVIII, Philippus, rex Germaniæ strenuus & bellicosus, dum ex minutione tranquillitati & quieti operam dedisset, & in lecto scamneo meridie recumberet, ab Ottone, comite palatino de Vitelspach, dolosè occiditur. Cujus morte audita, uxor ejus, filia Ysachii, imperatoris Constantinopolitani, dolori succumbens, moritur & ipsa. Errant igitur, qui eum à Landgravio Doringiæ interemptum scribunt, ut Wernherus de Rolevinck Carthusiensis in Fasciculo temporum, & author rudimenti Chronicorum, & plures alii. Veruntamen ne tantum scelus, à Teutonicis seclis inauditum, maneret inultum; eodem anno rex Otto, curiam in Francophurt indictam percelebrans, inter alia ibidem Ottonem memoratum comitem palatinum occisorem regis Philippi sententialiter vita rebusque proscripsit, & cunctis persequendum exposuit. Quem non diu pòst Marscalcus de Calent juxta Danubium occidit. Philippo itaque ita miserabiliter occiso, Ottonis fortuna & crescere & roborari cœpit. Huic Ottoni rex Angliæ favebat, quia nepos ejus ex sorore fuit, quam pater Ottonis Henricus Leo in uxorem duxerat.

Anno Domini MCCIX, Otto rex Romam veniens, ab Innocentio tertio in imperatorem coronatur, contra voluntatem & consilium multorum, & potissimùm regis Franciæ. Verùm benedictio confestim versa est in maledictionem, quia adhuc Romæ consistens, fracto juramento contra ecclesiam tyrannisare cœpit. Et expost pontificis contra voluntatem complura in Apulia cepit oppida. Siciliam quoque suæ ditioni adduxit. Ea propter eodem anno Romæ concilio habi-

(a) Vide hic Clericum Imp. Episcoporum Investituram tribuentem.

habito, imperio privatur. Mansit tamen imperator tribus annis. Eodem anno Albertus, archiepiscopus Magdeburgensis, cœpit, qui mirifica atque magnalia peregit laudabiliter opera. Hic moniales collocavit ad sanctam Agnetem, quæ prius sedebant ad divam Gertrudem, prope monasterium Berge extra Magdeburg.

Anno Domini MCCX, ut scribit Antoninus *parte 3. Chron. tit. 19. cap. 1. § quanto in fine*, cœperunt ordines mendicantium, Prædicatorum scilicet & Minorum.

Anno Domini MCCXII, Fridericus secundus Suevus, filius Henrici imperatoris, contra Ottonem depositum, in regem Romanorum electus est. Is in primis bonus fuit & modestus, ergaque Dei ecclesias & religiosorum cœnobia devotus & magnificus: quibus & multa dedit privilegia & immunitates. Successu verò temporis contra ecclesiam Romanam erexit cornua, bona ejus occupando: hinc & pontifices plures per ordinem, Honorium III, Gregorium IX, Celestinum IV & Innocentium IV persecutus est, & cardinales plerumque cepit, & custodiæ mancipavit. Quare & per singulos eorum (ut infrà dicetur) è diverso excommunicatus, regnoque & imperio privabatur crebrius: tametsi imperator potens, quoad vixerit, ipse permanserit. Fuit, inquam, potentissimus imperator Italiæ, Sardiniæ, Siciliæ, Hierusalem & Sueviæ: quo nullus magnificentior tenuit imperium à Carolo Magno usque ad eum &c. Habuit ex uxore legitima duos filios, Henricum & Conradum. Henricus statim fuit interfectus. Conradus successit patri in regno, qui & ipse in brevi, per Manfredum intoxicatus, mortuus est.

Anno Domini MCCXIII, Engelhardus, episcopus noster venerabilis, nostro dedit privilegium monasterio confirmationis super villam Lesten, & super parochia in Profin, quod quidem ita incipit. *In nomine sanctæ & individuæ trinitatis. Engelhardus divina favente clementia Nuenburgensis ecclesiæ episcopus. Omnibus Christi fidelibus in perpetuum gratia vobis & pax adimpleatur. Quoniam, ut legitur, breves dies hominis sunt* &c. *Præterea collationem in Profin cum capellis, infra terminos ejus constructis vel adhuc construendis, quæ à prædecessore nostro piæ memoriæ Utone eidem ecclesiæ facta est, ratam habemus, & in nomine patris, & filii, & Spiritus sancti confirmamus &c. Hujus rei testes sunt hi: Albertus, Magdeburg. archiepisc. Henricus, abbas sancti Georgii, Theodericus, Misnensis marchio, ecclesiæ advocatus &c. Actum anno Dominicæ incarnationis MCCXIII, indictione prima, pontificatus verò nostri anno septimo.* 798

Anno Domini MCCXIV, Fridericus imperator dedit monasterio nostro privilegium confirmationis, ad instantiam domini Alberti, pro tunc abbatis, super XL agros sitos in monte Zanzi, quos monasterio contulit Theodericus, marchio suprà fatus. Incipit ita. *Fridericus secundus Dei gratia Romanorum rex, & semper augustus, & rex Siciliæ, inter cætera pietatis opera &c. Ea propter universis imperii Christique fidelibus tam præsentibus quàm futuris duximus innotescendum, quòd charissimus princeps noster & consanguineus noster Theodericus, Misnensis & Orientalis marchio, coram nobis constitutus, pro remedio animæ suæ XL agros in quodam monte, qui dicitur Zanzi, sito super Salam, pro excolendis illic vineis Alberto, venerabili abbati de Puzowve, & monasterio suo perpetuo proprietatis jure possidendos per manus nostras contradidit, à nobis cum devotione postulans &c. Nos ergo, justis ipsius marchionis & abbatis precibus inclinati, donationem factam gratam habemus & ratam, & monasterio de Puzowve & abbati quoque & fratribus ipsos agros possidendos confirmamus. Adhæc indulgemus, & regia mansuetudine concedimus sæpedicto abbati & suis fratribus, quatenus de foresto nostro, quod apud Aldenburg forestum Cameræ nuncupatur, pro necessitate sua de lignis per singulas hebdomadas anni, duos currus oneratos colligant & deducant: quemadmodum piæ memoriæ imperator genitor noster, & Philippus, patruus noster, ipsis concesserunt. Ut autem omnia hæc perpetuum robur obtineant, hanc paginam exinde conscri-*

ptam sigillo nostro jussimus communiri. Datum apud Aldenburg anno quo suprà, indictione 2. Ex isto privilegio habetur etiam, quòd eo tempore Aldenburg & pleraque alia fuerint sub ditione imperii. Hinc & suprà memoratos montes vinearum Zanzi nobis collatos ipse Theodericus, marchio Misnensis, pro tunc advocatus noster, in feudum ab imperio habuit. Quapropter & ab imperatore Friderico prænarrato consensum & privilegium corroborationis impetrare opus habuit.

Eodem anno Philippus, Galliæ rex, Joannem, Anglorum regem, & Ottonem, quondam imperatorem, ingenti apud Belgas superavit prælio.

Anno Domini MCCXV, Innocentius III, pontifex gloriosus, celebravit concilium generale Romæ, episcoporum CCCXXX. In quo editæ sunt constitutiones plurimæ, valde utiles saluti animarum, sicut de confessione & communione annaliter ab omnibus fidelibus fienda & sumenda. Ibidem etiam tractatum est de recuperatione terræ sanctæ, & libri quidam abbatis Joachim reprobati, qui in quibusdam erravit contra Magistrum sententiarum. Verùm, quia scripta sua correctioni ecclesiæ submisit, hæreticus dici non poterit. In prædicto concilio generali, quod Romæ in ecclesia Lateranensi celebratur, sanctus Dominicus petiit prædictum Innocentium, ut dignaretur ordinem suum confirmare, qui prædicatorum diceretur & esset. Sed Innocentius illi non annuit, sed negavit confirmationem: quam tamen successor suus Honorius (ut infrà dicetur) largitus, anno pontificatus sui primo, qui est proximus sequens.

Eodem anno Innocentius papa obdormivit in Christo, cui Honorius tertius, natione Romanus, professione canonicus regularis, successit, seditque annis decem, mensibus septem.

Eodem anno Hermannus Landgravius obiit, & sepelitur in Isenach, in monasterio sanctæ Catharinæ, quod ipse fundavit, 6 calend. Maji.

Anno Domini MCCXVI, Honorius, papa ejus nominis tertius, anno sui pontificatus primo, ordinem prædicatorum beato Dominico petente confirmavit. Similiter & ordinem fratrum minorum (ut suprà dictum est) solenniter confirmavit, qui antè per Innocentium III approbatus fuerat. Eodem anno Fridericus, Romanorum rex, monasterio nostro dedit privilegium confirmationis super parochia Criswitz, quam sua magnificentia liberalissimè jampridem cœnobio contulerat. Incipit ita: *In nomine sanctæ & individuæ trinitatis. Fridericus*
799 *secundus Dei gratia Romanorum rex & semper Augustus, & rex Siciliæ, universalis ecclesiæ precibus efficacius adjuvari speramus, si ipsam in membris beneficiorum largitione, & particularium ecclesiarum dote libenter adaugemus. Itaque præsentibus & in ævum successuris hominibus notum esse volumus, quòd de largitate regalis eminentiæ, jure patronatus parochiæ ecclesiæ in Crivvitz, cum omnimoda dote ipsi attinente, & cum omnibus mancipiis utriusque sexus, similiter & universis justitiis eidem ecclesiæ debitis; cœnobio in Puzovve, & abbati ejusque fratribus clericis & laicalibus personis, nunc & in ævum ibidem Deo militantibus, jure perpetuo donavimus habendum &c. Hujus rei testes sunt Theodericus, marchio Misnensis & Orientis, Otto, dux Moraviæ, Hermannus, comes de Orlemunde, Ludovicus, comes de Wirtenberg, Hartmannus, comes de Quiburg &c. Datum apud Aldenburg, anno Dominicæ incarnationis ut suprà, 4 idus Novemb. indict. 5.*

Eodem tempore Hierusalem per Corradinum, filium Soldani magni, funditus destructa fuit, præter templum & sepulchrum Domini, quæ intacta reliquit.

Anno Domini MCCXVII, Engelhardus, episcopus noster, & Theodericus, marchio Misnensis, advocatus monasterii nostri, unà cum Friderico Cæsare, & multis aliis episcopis & principibus, ad recuperandam terram sanctam navigaverunt, & juxta Achon ingenti exercitu convenerunt.

Anno Domini MCCXVIII, Damiata urbs, quæ est in Ægypto, in portu Nili flumi-

fluminis latissimi, à nostris capitur, licet maxima & triplici muro cincta. Verùm pro recuperatione nobilium captivorum sequenti anno redditur. Eodem tempore Theodericus, marchio Misnensis suprà memoratus, constitutus in terra sancta, cùm audita morte fratris Alberti, sine hærede defuncti, ad propria redire festinaret, adeò insidiis imperatoris vallabatur, ut navim non fuerit ausus palàm ingredi. Quare clàm lagena inclusus longeque per mare tractus, tandem in navem positus evasit. Hanc molestiam propter fodinas in Friberg passus est, quas idem imperator libenter habuisset. Eodem quoque tempore obiit Otto, quondam imperator, bellis attritus & mœstus, languensque animo. Hic notandum, quòd propter hujus Ottonis discordiam & contentionem bellicam, quam habuit cum Philippo rege, æquè electo super imperio, facta est decretalis illa, *extra de electione cap. Venerabilem.*

Anno Domini MCCXIX, Fridericus Cæsar, ejus nominis II, Romæ ab Honorio inunctus, imperiales recepit titulos. Verùm, quia paulo pòst ecclesiastica sibi usurpaverat jura, & mortua matre Constantia contra jus fasque pontificiam vexabat ditionem, ab eodem Honorio anathemate notatus imperio privatus fuit. Antoninus tamen dicit, eum coronatum anno sequenti. Similiter dicit, & hoc anno Damiatam à Christianis captam. Verùm hæc unius anni diversitas parùm ad rem facit, quia potioribus semper & antiquioribus adhærendum est.

Anno Domini MCCXX, beatus Dominicus obiit. Frisia penè tota submergitur fluctibus marinis, in qua perierunt plus quàm centum millia hominum, propter irreverentiam factam Sacramento à quodam pugile, sicut pòst revelavit beata virgo cuidam suo famulo.

Anno Domini MCCXXIII, Philippus, Gallorum rex pulcherrimus & bellicosissimus, defunctus est, & sepultus in Mausoleo prædecessorum suorum, ad sanctum Dionysium Parisiis.

Anno Domini MCCXXIV, Jesus Christus Dei filius, dilecto suo Francisco per obumbrationem apparens in nemore, passionis suæ stigmata impressit sacratissima.

Anno Domini MCCXXVI, Franciscus, ordinis fratrum minorum princeps, Christi stigmatibus insignitus, & miraculis clarus, migravit ad cœlum, & biennio pòst in catalogum Sanctorum positus est.

Anno Domini MCCXXVII, Honorius papa diem clausit extremum, cui Gregorius IX successit, seditque annis XIV, vir certè venerabilis vitæ & multæ prudentiæ. Hic Sanctorum catalogo solenniter ascripsit fundatores ordinum, beatum scilicet Dominicum, & beatum Franciscum, denique & sanctam Elizabeth. Hic quoque Fridericum, imperatorem contumacem, more antecessoris sui Honorii excommunicavit, & ab imperio deposuit.

Eodem anno passagium magnum ad terram sanctam liberandam fuit, in-
stigante ad id summo pontifice & juvante. Hujus ductor & caput Fridericus e- 800
rat imperator, quem cum multis aliis glorioso apparatu concomitabatur beatæ memoriæ Ludovicus, Landgravius Thuringiæ, S. Elizabeth maritus. Qui tamen in ipso itinere, cùm venissent in Siciliam, in civitate Ortrant febribus correptus, unà cum magna parte militum suorum, cum totius exercitus jactura & lamento omnium (heu dolor) 3 idus Septembris obiit. Cujus obitu Fridericus Cæsar turbatus, in Sicilia se continuit, intermittens pro tunc peregrinationem cœptam, ægritudinem simulans. Cujus fraus eo est cognita, quòd ilico, mortuo Landgravio, omnem ejus supellectilem diripuerit. Quapropter rursus per Gregorium excommunicatur, & consequenter inter eos magnæ ortæ sunt discordiæ. Eo tempore sancta Elizabeth in Doringia claruit, quæ audita morte Landgravii mariti sui, se totam divinis mancipavit obsequiis, in viduitate usque ad obitum suum perseverans, maximas eleemosynas faciendo. Ad se pauperem & sanctissimam vitam duxit, multis etiam miraculis in vita & post mortem clarissima.

Anno Domini MCCXXIX, Fridericus Cæsar contra papam Gregorium inimicitias suas prosequendo, totam Italiam multis prælis attrivit, omnesque civitates, præter Bononiam & Parmam, in suam redegit potestatem. Mediolanum etiam penè destruxit. Hostili animo montem Cassinum ascendens, monasterium sancti Benedicti spoliavit, & monachos ejecit. Eo etiam tempore ob discidium inter papam & imperatorem orta & inventa sunt illa teterrima & factiosa Guelphorum & Gibelinorum vocabula, ad differentiam partialitatis; ut videlicet adhærentes pontifici Guelphi, imperio autem sive Cæsari faventes, dicerentur Gibelini. Ex qua partialitate usque ad nostrum ævum, potissimùm in Italia, infinita sequuta sunt mala. Proinde ob tyrannidem Friderici Gregorius papa concilium apud Lateranum indixit, in quo de abrogando eo ratio haberetur. Quod percipiens Fridericus terra marique vias præclusit, ac quosdam cardinales ac prælatos captos in carceres conjecit. Qua ex re tantum dolorem Gregorius concepit, ut non diu pòst supervixerit, ut dicit Platina. Prædicta tamen, quæ hîc per anticipationem dicta sunt, facta fuere circa annum Domini MCCXXXVII, quia post hanc calamitatem Gregorius non diu (ut dictum est) supervixit. Decretales circa hæc tempora per Raymundum, ordinis prædicatorum magistrum in jure peritissimum, jussione Gregorii papæ compilatæ sunt & approbatæ.

Eodem tempore, anno videlicet Domini MCCXXXIX, Engelhardus, episcopus noster, ex mandato summi pontificis & archiepiscopi nostri Alberti, fecit reformationem sive institutionem novam suæ diœcesis monasteriorum, & præcipuè in cantu & celebratione divini cultus, & hoc propter abusiones, quæ in ecclesiis inoleverant multas, confecitque desuper privilegium, quod ita incipit. *In nomine sanctæ & individuæ trinitatis. Engelhardus Dei gratia Nuenburgensis episcopus, dilectis in Christo fratribus, abbati & conventui in Puzovve salutem in salutis authore &c. Nostis siquidem, quàm districtè visitationem diœcesium nostrarum domino archiepiscopo & nobis dominus papa suis literis injunxerit, comminans desidibus, pigros excitans, & contestans singulos &c. Acta sunt hæc anno gratiæ M &c. ut suprà. Datæ Puzovve VIII idus Septembris, indictione 11, pontificatus verò nostri anno XXIII feliciter, Amen.*

Anno Domini MCCXXXIV, Fridericus in Syriam transiens, cum maximo Ægypti principe, quem Soldanum nominant, conventiones fecit, in quibus plura consensit, Christianismum minus decentia: postque Soldano consentiente Hierusalem ingressus in ea coronatur. Verùm confœderationem istam Friderici cum Soldano, crucis inimico, factam Romanus pontifex molestissimè tulit. Proinde omni sagacitate & conamine ac industria sategit, quomodo ipsum Fridericum imperio privare posset omnino & dejicere. Eam ob rem concilium suprà memoratum Lateranense adunari præcepit. Quod tamen Friderici potentia (ut suprà patet) impeditum fuit. Illis temporibus Fridericus, cùm à transmarinis redisset, elephantum secum in Italiam tulerat.

Anno Domini Jesu Christi MCCXXXV, Gregorius papa Perusii in conventu fratrum prædicatorum VI calend. Junii sanctam Elizabetham divorum catalogo solenniter ascripsit. Hæc Sancta tres liberos reliquit, quos Ludovico Landgravio pepererat, Hermannum, qui patri successit, Sophiam, quæ nupsit duci Bra-
801 bantiæ, & aliam filiam, quæ Christo oblata Sanctimonialis facta est in Aldenburg.

Eo tempore Jordanus, natione Teutonicus, primus post sanctum Dominicum ordinis prædicatorum magister generalis, vir vita & doctrina admirandus, effulsit, qui super Apocalypsim profundè & gloriosè scripsisse legitur.

Anno Domini MCCXL, Gregorius papa variis tribulationibus fessus obiit, cui Celestinus IV successit, qui solùm dies decem & septem in papatu vixit. Fuit quippe senex & debilis. Celestino defuncto, anno MCCXLI vel circà, sedes vacavit anno uno, mensibus novem.

Anno

Anno itaque Domini MCCXLII, Innocentius quartus in summum est electus pontificem, vir rigidus, & justitiæ tenacissimus executor. Hic concilium generale Lugduni contra Fridericum imperatorem congregavit, in quo ipsum citatum, sed non comparentem, sententialiter omni prorsus imperatoria ac regia potestate privavit atque deposuit, & electionibus imperii, ut sine mora alium eligerent, scripsit: quod & factum est. Nam elegerunt Henricum, Landgravium Doringiæ, qui fuit frater Ludovici Landgravii, defuncti in peregrinatione ad terram sanctam, mariti videlicet sanctæ Elizabeth: qui tamen infra breve tempus defunctus est. Post quem elegerunt Wilhelmum, comitem Hollandiæ, qui etiam non multo pòst à Frisonibus in bello occisus est. Unde uterque benedictione caruit imperiali. Cæterùm Fridericus, olim imperator, magis ac magis adversus papam & sibi adhærentes sævire cœpit, & contra ecclesiasticos tyrannizare. Nam furore percitus, in odium papæ XL episcopatus & abbatias evacuavit, in grave eorum præjudicium, & multa mala fecit clericis, quorum plures, bonis eorum subtractis, suspendit, contra propria jura & privilegia, quæ in exordio imperii sui pro libertate & immunitate ecclesiæ dederat. Iste Fridericus dominium dominorum de Brunsvvig & Luneburg mutavit in ducatum: antea quippe, ob depositionem Henrici Leonis, solùm Domini de Brunsvvig dicebantur.

Eodem tempore in Saxonia duo magnifici & præpotentes Alberti claruerunt. Unus Bernhardi filius, cui Fridericus primus, deposito prædicto Henrico Leone, ducatum Saxoniæ cum electura imperii dederat, faciens ex comite de Anhald ducem Saxoniæ & electorem, de quo Bernhardo superius dictum constat, & armis ejus atque insignibus. Albertus itaque ille, filius Bernhardi, nepos autem Alberti Ursi, dux Saxoniæ & imperii elector, cum Cæsare præmemorato trans mare perrexit, fuitque Christianæ dux militiæ. Quique inter alia fortia gesta pro tunc cepit civitatem Solis, *(a)* rediensque caput sanctæ Barbaræ secum attulit: primus in Wittenberg resedit, ubi & uxor ejus devotissima monasterium fundavit. Albertus verò alius, cognomento magnus, dux de Brunsvvig & Luneburg, mira & magna perfecit opera, domi & militiæ clarissimus. Hic cum fratre Joanne patriam partitus est ditionem cum Cæsaris consensu, ut dominium Luneburgense retineret Joannes, Brunsvvicense remaneret sibi. Et ita fecerunt. Verùm arma indivisa mutuò & per posteros usque in præsens servaverunt. Hujus uxor fuit neptis sanctæ Elizabeth, filia ducis Brabantiæ, ex Sophia, filia ejusdem divæ Elizabeth, Albertus iste denique (ut dictum est) mira fecit, magno labore humiliavit nobilitates de Asseberg. Conradum quoque, comitem de Everstein, captum, suspendit per pedes ad patibulum, ne statim deficiens pœnitere non posset. Gerardum insuper, archiepiscopum Moguntinensem, captum, diu in custodia detinuit, de quo infrà anno, quo id factum est, dicetur magis. Et quanquam præfatus Albertus, dux Brunsvvicensis, maximus bellator esset; fuit tamen victus & captus, & grandi pecunia taxatus per marchionem Misnensem Henricum, dum prædandi gratia armatus, terram Misnensem invadere tentasset, de quo infrà anno Domini MCCLXXVI dicetur. Depositio Friderici secundi ab imperio facta est circa annum Domini MCCXLII, post cujus depositionem imperium vacavit annis 28.

Innocentius papa eo tempore Egmundum, episcopum Cantuariensem, & Stanislaum, episcopum Cracoviensem, nec non Petrum Veronensem, ordinis prædicatorum ab hæreticis passum, canonizavit.

Anno suprà dicto MCCXLII, Engelhardus episcopus noster obiit, cui Theodericus, marchio Misnensis, successit, verùm non statim sed post biennium, impeditus per Petrum rite & canonicè electum &c. infrà.

Anno Domini MCCXLIII, sancta Hedvvigis, dux Slesiæ & Poloniæ, mulier 802
sanctissima, mirandis insignis, matertera beatæ Elizabeth, obiit. His temporibus

(a) Soltvvedel.

bus Alexander de Ales claruit, qui grandis natu, id est jam penè defecta ætate, ordinem minorum fratrum ingressus est. Hic summo pontifici Innocentio admodum charus fuit, cujus etiam jussu ac mandato summam in Theologia edidit copiosam. Dictus est is Alexander, ob summam doctrinam irrefragabiliter doctor.

THeodericus secundus, marchio Misnensis, XVII Nuenburgensis ecclesiæ præsul, Engelhardo defuncto, post longam cum magistro Petro canonicè electo, contentionem, fratris sui, marchionis videlicet Misnensis, procuratione, à paucis electus, anno dominicæ incarnationis MCCXLIV, indictione secunda, successit: quandoquidem memoratus magister Petrus, vir bonus & eruditus, in studio positus Parisiensi, canonicè fuit electus, & dum nuncii, ut rediret, missi fuissent, prædictus Theodericus, archiepiscopum adiens Magdeburgensem, muneribus datis, in episcopum se confirmari obtinuit. Egressoque eo, veniens magister Petrus, dum super sua rata electione multa allegaret, & nil proficeret, imò nisi taceret, baculandum se esse intelligeret; sermonem & allegata supprimens, confusus abscessit. Ideo Theodericus episcopus iste magis intrusus, quàm canonicè electus, videtur. Attamen ecclesiam susceptam per complures annos satis salubriter rexit, licet quotannis examussim non legerim. Vixit tamen adhuc in regimine anno Domini MCCLVIII, quo monasterio nostro privilegium dedit, ut in sequentibus eodem anno patebit latius. Ex quo etiam liquet, hunc Theodericum monasterii nostri fautorem fuisse non ultimum. Præterea hunc episcopum nostrum Petrus, ludimagister scholæ puerorum in Nuenburg, suo in catalogo manco scribit, nostrum fundasse monasterium, & in eo fore sepultum: quod nec tempus neque ratio admittit, quia longè antè, anno videlicet Domin. incarnatio. millesi. centesimo decimo quarto, indictione septima, nostrum cœpit fundare archisterium, in quo & sepultus in domino quiescit. Iste autem Theodericus, non in Pozovve apud nos, sed Nuenburg humatus est: nullius siquidem episcopi, præter fundatoris, nostra continet ecclesia corpus. Propter ejusmodi itaque errores, quibus ille Petrinus scatet catalogus, ordinemque præposterum atque confusum, quem in locatione & serie episcoporum nominum continet, hoc opus aggressus sum; quod ex variis horum privilegiis episcoporum pariterque antiquis Chronicis multis collectum, venerando domino Joanni de Schonberg, anno superiori, qui fuit nostræ salutis MDXVII, obtuli: quod ipse gaudio magno, ceu diu desideratum thesaurum, lætus suscepit, meque honesto munere donatum reverenter ac honorificè dimisit. Veruntamen per ea, quæ retuli, nolo asserere, hanc nec mihi arrogantiam attribuere, quòd videlicet omnimodo certa & indubitata congesserim, cùm & ego sim homo, & errare potuerim & fallere; maximè in editione illa prima, quam necessitate urgente, præpropere quodammodo, suprà memorato episcopo ascripsi Joanni: præsertim cùm & eam inter peregrinandum collegerim, & plerunque in pagis tuguriisque, ubi nullum librorum adminiculum, præter excerpta quædam, habere quiveram, conscripserim. Et revera, ut ingenuè fatear, minus pro tunc certus eram, potissimùm erga annum quorundam præsulum primum & ultimum, id est, quo Domini cœperint vel obierint anno. Attamen, qua tempestate quibusve summis sub pontificibus ecclesiam rexerint Nuenburgensem; me comperta & vera posuisse arbitror, dubio procul: licet (ut fatus sum) diem obitus reperire quorundam certum nequiverim: quin imò tunc extra monasterium consistens temporis, nostri nec fundatoris habere epitaphium ad votum potuerim. Proin de anno aut obitus illius die me ambiguè scripsisse, haud negaverim. Et hoc in prænarrata editiuncula catalogi prima. Secus autem in hoc opere catalogi majoris (quod in cœnobio manens degensque inter Chronicorum & privilegiorum lustrationem multorum congessi) fecisse me constat, solidiora & compertiora conscribendo,

scribendo, quæ ex multis vetustissimis Chronicis & historiis, eo tempore, quo biennio per Joan. Tritemium abbatem &c. antiquitatum inquirendarum & conscribendarum gratia, ipsique suis pro annalibus decorandis deferendarum, per Germaniam missus fueram. Ubicunque ergo eo tempore in vetustis codicibus, præcipuè Sclavorum, Saxonum, Doringorum, & similium gentium & ecclesiarum Chronicis, quippiam de nostris episcopis scriptum compereram; confestim consignavi. Multa tunc & memoranda ex annalibus ecclesiæ Merseburgensis, & 803 vita præsulum ejusdem, multa denique & solida, ex gestis archiepiscoporum Magdeburgensis ecclesiæ nostræ metropolitanæ, quæ nostros & ordinare & confirmare sua authoritate habet antistites, collegi & transcripsi. Veruntamen, quicquid pro me dixerim, errasse & in præsenti me potuisse opere, ingenuè fateor: cùm nemo ex omni parte sit beatus, & magnus quandoque dormitet Homerus, sæpeque magistrorum pro vero, etiam nolentes, sequamur errores, plurimaque sit inter historicos annorum de supputatione diversitas, & in ipsa narratione rerum gestarum plerunque varient authores: cùm id, quod unus attribuit Carolo vel Petro, alter aliter sentiens, adscribit Ludovico vel certè Paulo; licet in ejusmodi diversitate majoribus magisque peritis & authenticis adhærendum sit. Proinde, ut Platina inquit, *satius fuerit in tanta scriptorum varietate & temporum omnino aliqua scribere, quàm, quæ aliquando sunt gesta, ob incertos authores obmittere.* Et subjungit: *Consulimus posteritati, nec ita superstitiosi simus, ut nolimus ea credere, quæ varii auctores sparsim conscripsere.* Hæc ille. Sed nunc de hoc satis: modò cœptam historiam prosequemur.

Anno itaque suprà dicto MCCXLIV, quo Theodericus iste factus est episcopus, Innocentius papa illud memorabile concilium Lugdunense adunavit celebravitque: in quo Fridericum secundum contumacem & tyrannum ab imperio deposuit, de quo etiam suprà per anticipationem dictum est, post cujus depositionem vacavit imperium annis XXVIII. Quo tempore, licet aliqui reguli electi fuissent, cito tamen vel mortui fuere, vel in bello occisi, nec eorum aliquis ad benedictionem imperatoriam pervenit, usque ad Rudolphum, de quo in sequentibus.

De quibusdam eventibus sub regimine Theoderici episcopi. Ex Chronicis.

ANno Domini MCCXLVII, Theodericus, episcopus noster, campanam maximam, Erphordiæ tunc fusam, consecravit & benedixit ibidem. Eodem anno Henricus, Landgravius Doringiæ, in regem Romanorum electus est, vir strenuus & bellicosus, sed eodem anno obiit. Hic frater fuit germanus Ludovici Landgravii, mariti sanctæ Elizabeth, de quo & suprà dictum, & hîc propter annum certum repetitum.

Eodem anno abbatia ordinis divi patris nostri Benedicti ex urbe Lubeka in Cismariam translata est, ad sex miliaria à litore intra mare Balthicum: cujus monachi nunc reformati sub institutione sive unione Bursfeldensi militant altissimo. De fundatione ejus dictum est superius sub Bertholdo, primo nostro ejus nominis episcopo. Reformatum autem fuit, & assumptum per patres, anno Domini MCCCCXXXVI.

Anno Domini MCCXLVIII, Innocentius, papa ejus nominis quartus, ad instantiam * abbatis, viri venerabilis valde, dedit monasterio nostro bullam sive privilegium confirmationis omnium bonorum & proprietatum ejus. Incipit; *Innocentius episcopus servus servorum Dei dilectis filiis, abbati Pozaviensi, ejusque fratribus, tam præsentibus quàm futuris regularem vitam professis, in perpetuum &c. Adhæc novas & indebitas exactiones ab archiepiscopis, episcopis, decanis, archidiaconis, omnibusque aliis ecclesiasticis secularibusve personis, à vobis omnino fieri prohibemus &c. paci quoque & tranquillitati vestræ paterna in posterum sollicitudine providere volentes, auctoritate*

ctoritate apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum, nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere, vel interficere, seu violentiam audeat exercere &c. ibi. *Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare &c. Datum Lugduno V nonas Julii, indictione VI, anno Domini quo suprà, pontificatus verò Domini Innocentii papæ quarti anno sexto.* Innocentius papa prænarratus in concilio Lugdunensi (de quò suprà) concessit fratribus eremitanis, ut possent vivere sub regula divi Augustini, & quòd celebrare possent officium curiæ Romanæ, quasi antea non fuissent sub aliqua regula, sed vixissent in eremis pro arbitrio, & dixissent officia more idiotarum, *Pater noster*, vel simile aliquid. Porrò habitum, quem deferunt nigrum, successor ipsius Innocentii Alexander dedit eis quartus, prout in bulla quadam, quæ Bononiæ habetur, luculentissimè patet. Ex his liquet, quòd nec regulam neque cucullam nigram à sancto Augustino habent; (ut ipsi nunc
804 gloriantur) qui regulam clericorum non mendicantium scripsit. Imò regula ejus omnino contraria est mendicitati, licet eam pòst multi ordines etiam mendicantium assumpserint, inter quos sunt & ipsi eremitæ, qui extunc auctoritate Innocentii prædicti vocati sunt eremitæ sancti Augustini. De quo ordine ipse divus Augustinus nunquam fuit, neque cogitavit: quemadmodum & pulchrè testatur Robertus Helchot, magister generalis ordinis prædicatorum, super libro sapientiæ in cap. 7. super verbo, *Quam sine fictione didici &c.* Quomodo videlicet ante paucos dies isti eremitæ (qui ut dicit nunc facti sunt urbanitæ) cœperunt vivere secundum regulam beati Augustini, quæ appellatur speculum clericorum, & contraria est expressè vitæ eremiticæ, quia fecit eam pro canonicis regularibus possessiones habentium in communi vita, & allegatur in jure de vita clericorum, videlicet distinctione 86 C. *Quum necessitas* dist. & 12. q. 1. *Non dicatis &c.* ibi & in sequentibus plus.

Anno Domini MCCXLIX, Sifridus, archiepiscopus Moguntinus, in Pinguia *(a)* obiit, & Christianus nomine & opere successit, qui pacem fecit & dilexit. Eodem anno Ludovicus beatæ memoriæ, Gallorum rex, Damiatam cepit, &, variis inde præliis cum Saracenis habitis, tandem superatus & captus fuit: pro cujus liberatione & aliorum nobilium Damiata est restituta Soldano.

Anno Domini MCCL, Fridericus imperator in quadam civitate in Apulia mortuus est, & (ut inquit Antoninus) per Manfredum, filium suum illegitimum, cusino super os posito, suffocatus. Et ita miserè interiit imperator potentissimus, qui post Carolum magnum in divitiis & potentia parem non habuit. Quo defuncto Innocentius papa paci & reformationi ecclesiæ studuit, locaque vacua Cardinalium restaurare optimis quibusque suffectis curavit. Quo etiam tempore Hugonem, ordinis sancti Dominici, vita & doctrina insignem, cardinalem promulgavit, qui primus postillator extitit totius Bibliæ, adeò purè & fideliter textum quadruplici sensu exponendo, ut eatenus vix habuerit secundum; licet Erasmus, novus scripturarum interpres, cùm ob Atticæ linguæ inscitiam, & exin, ob dissonam ineptamque quorundam è Græca Græcanicarum dictionum expositionem, plerunque reprehendat irrideatque, cùm sapientius tanto viro condoluisset, quàm exprobrando taxarat, quem in ea tempora incidisse noverat, quæ politiores literas, præcipuè Græcas, totam & per Galliam & per Germaniam prorsus incompertas & inauditas habuerant. Veruntamen plurimum laudandus est iste venerabilis Hugo, quoniam non per philosophorum & poetarum dicta, non per Aristotelis, non per Averrois sophismata, divinam probat (ne dicam contaminat) scripturam; sed verba Legis per Legem explanat, juxta quod dicitur Levitici 19, *Agrum tuum non seres diverso semine,* id est dictis philosophorum & poetarum agrum dominicum non conspergas, quia hoc est nil aliud, quàm zizania & lolium

(a) Binga, f. Bingem ad Rhenum intelligitur, de quo SERARIUS *Rer. Mogunt. lib. V. pag. 604.*

lolium seminare inter triticum. Et eodem *c. ad idem* subjungitur, *Vestem, quæ ex duobus contexta est, non induas.* Et salvator Matthæi 9, *Nemo*, inquit, *immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus &c.* quæ causa brevitatis pertranseo. Eodem anno & tempore sanctus Cyrillus, montis Carmeli Prior Doctorque, tum vitæ sanctitate tum spiritu prophetiæ conspicuus, claruit, qui multa de futuris seculis memoranda conscripsit.

Anno Domini MCCLI, Conradus, filius Friderici, audita morte patris, cum grandi militum copia profectus, regnum Apuliæ velut hæreditarium ingressus est: & cùm illud pacificè suscepisset, proximo deinde infirmatus anno, à medico, qui eum curare debuerat, Manfredo fratre suo insidiante & procurante, venenum pro remedio datum suscipiens, mortuus est; filium nominis sui, vel ut alii volunt, Conradinum dictum relinquens. Eodem anno Christianus archiepiscopus spontaneæ dignitati & episcopio resignavit: cui Gerardus, filius comitis, qui dicitur & Sylvester, successit.

Anno Domini MCCLII, Petrus, novus ordinis prædicatorum martyr, ab hæreticis pro fide occisus est.

Anno Domini MCCLIII, vel circà beatus Stanislaus, episcopus Cracoviensis, ab iniquo principe occisus est.

Anno Domini MCCLIV, Innocentius Neapoli obiit, cui Alexander quartus nostri ordinis divi, videlicet Benedicti, successit, natione Campanus (nam Herincos olim, nunc Campanos vocant) patria Anagninus, qui monasterio nostro gloriosum privilegium dedit, de quo infrà suo anno & loco dicetur. Porrò Inno- 805
centius papa, uti vir doctissimus, plura egregia à se composita reliquit scripta, potissimùm Apparatum decretalium, profundè & eleganter dictatum. Edidit & alium in conciliis approbatum, quem Ostiensis in summa sua Authenticum vocat. Proinde à Canonistis iste Innocentius lucerna juris appellatur, item librum de jurisdictione imperii & auctoritate pontificis contra Petrum de Vineis &c. Eodem tempore Joannes de Rupella claruit, ordinis minoritanorum, vir vita & doctrina præclarus, qui primus super IV libros sententiarum Petri Longobardi argumentosè & ærumnose scripsit. Quem multi deinceps sui ordinis & aliorum sacræ theosophiæ professores imitati, libros & commentaria à se edita Aristotelis argutiis, & quæstiunculis Dialecticis, opinionibusque ambiguis, technis denique fallacibus oppleverunt; novumque, id est philosophicum, docendi & prædicandi modum scholis Christi introduxerunt, quem salvator noster & Apostoli non docuerunt, qui philosophicè nunquam prædicaverunt: nimirum cùm nulla sit philosophiæ secularis, nec esse possit, cum theologia vera sive salutis, sive religionis Christianæ concordia, sicuti nec Christi ad Belial, & lucis ad tenebras: ideoque quàm fideliter & deificè id fecerint, viderint ipsi; potissimùm cùm & legislator eorum, divus Franciscus, gravissimè & horribiliter maledixisse legatur fratri Joanni, ordinis ministro, qui ejus sine licentia Bononiæ literarum inchoaverat studium, & adeò quidem, ut confestim infirmitate correptus, paulo pòst terribili morte interierit, ita quòd neque in extremis vir Dei maledictionem illatam etiam rogatus revocare voluerit, asserens, eam in cœlo fore confirmatam, seque malle, fratres suos magis orare, quàm legere.

Agnellus quoque, & ipse ejusdem ordinis minister generalis, vir humilis ac beatæ vitæ, cùm & ipse studium in conventu Oxoniensi instituisset, & post tempus modicum cùm audisset semel inter se clamosè disputantes, utrùm ista sit vera, *Deus est;* zelo accensus, & multum turbatus ait, *Heu me! simplices & illiterati ad Deum rapiuntur, & isti literati, Deum esse, ponunt in quæstione;* & exin studium revocavit. Cæterùm hæc & similia in sequentibus, cùm ad Erasmi Roterodami, divinarum literarum summi & consummati interpretis, & Martini Lutherani Augustinensis, Theologi æquè consummati, profundi, & incomparabilis, qui sacram theologiam ad fontalem dignitatem, primævamque puritatem, nec non evange-

 licam,

licam, sinceram, simplamque suam illam innocentiam & integritatem (omni prorsus philosophia seculari explosa) reducere conantur; tempora, Deo favente, pervenero, propensius latiusque prosequi tentabo.

Anno Domini MCCLVI, Alexander papa ejus nominis (ut dictum est) IV, ordinis nostri divi videlicet Benedicti monachus, vir omni virtute & religione conspicuus, dedit nostro monasterio privilegium magnum & insigne, confirmationis omnium proprietatum & bonorum, quæ ab initio habuit, & in posterum habere poterit, singula bona etiam nominatim per loca, in quibus sita sunt, diligenter exprimens; ex quo quædam huic operi memoranda & notatu digna inserere dignum duxi, quod quidem incipit taliter. *Alexander, episcopus servorum Dei, dilectis filiis, abbati monasterii sanctæ Mariæ in Pozovve, ejusque fratribus, tam præsentibus quàm futuris, regularem vitam professis in perpetuum. Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium &c. Inprimis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum Deum, & beati Benedicti regulam, in eodem monasterio institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis, locum ipsum, in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis; molendina, quæ habetis Luckenovve & Lesten, in aqua, quæ Alestria nuncupatur, cum aquarum decursibus, sylva, & omnibus pertinentiis eorundem; piscationem, quam habetis ibidem: jus patronatus, quod habetis in ecclesia sita, quæ nominatur Profin; manses sex, quos in villa eadem obtinetis; in villa, quæ dicitur Wirbin X mansos; in villa, quæ vocatur Scansdorff XII mansos; decimam, quam habetis ibidem; villam, quæ dicitur Miltendorff, cum omnibus pertinentiis suis; jurisdictionem temporalem, quam habetis ibidem; 8 mansos, quos habetis in villa, quæ Rodevvansdorff nuncupatur; villam,*
806 *quæ Thecbuditz vulgariter nuncupatur, cum jurisdictione temporali, & omnibus pertinentiis suis; octo mansos, quos habetis in villa, qua dicitur Cline; tres mansos in villa, quæ dicitur vulgariter Porsitz; jus patronatus, quod habetis in ecclesia, sita in villa, quæ dicitur Re; allodium unum, quod habetur in loco, Choarvvitz vulgariter nominato; septem mansos, sylvas & prata, quæ habetis ibidem; duos mansos, quos habetis in villa, quæ dicitur Droisdorff; decimam, quam habetis ibidem; viginti octo mansos in villa, quæ appellatur Golbin; villam, quæ dicitur Ozzeck, cum sylva & omnibus pertinentiis suis; jus patronatus, quod habetis in ecclesia Zvvickovve; villam, quæ dicitur Hondorff, cum jurisdictione temporali, & omnibus pertinentiis suis; XII mansos, quos habetis in villa, quæ dicitur Schiltbach; mansos XVI, quos habetis in villis Lomitz & Lomitz vulgariter appellatis; quatuor mansos in villa, quæ dicitur Schebenitz; XII mansos cum uno allodio, pratis & sylvis, quæ habetis in villa Drogelitz; XVII mansos, domos VI, & unum allodium in villa, Nuendorff vulgariter nuncupata; jus patronatus in ecclesia villæ ejusdem; allodium unum cum XVIII mansis & omnibus pertinentiis suis, quæ habetis in loco, qui dicitur Dipoldesdorff; duos mansos, quos habetis in villa, quæ dicitur Cochovve; quinque mansos in villa, quæ dicitur Bresen. In Misnensi diæcesi mansos XXXII, in villa, quæ dicitur Cichvvitz; jus patronatus, quod in villæ ipsius ecclesia obtinetis; VIII mansos, quos habetis in villa, quæ dicitur Blochsdorff; duos mansos in villa, quæ appellatur Nidazen; II mansos in villa, quæ vocatur Portin; decimam, quam habetis in loco, qui pagus Plisnensis vulgariter nuncupatur; decimam, quam habetis in terra, quæ appellatur Gera; vineam, quam habetis in villa, quæ dicitur Lubechovve; jus patronatus, quod habetis in ecclesia villæ ejusdem, cum terris, pratis, vineis, nemoribus, in suagiis & pascuis, in bosco & plano, in aquis & molendinis, in viis, & semitis, & omnibus aliis libertatibus & immunitatibus suis &c. Prohibemus insuper, novas & indebitas exactiones ab archiepiscopis, episcopis, archidiaconis seu decanis, aliisque omnibus ecclesiasticis secularibusve personis, à vobis omnino fieri. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decer-*

decernimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva sedis apostolicæ auctoritate, & diœcesani episcopi canonica justitia, & in prædictis decimis moderatione concilii generalis. Si qua ergo in futurum ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eum temere venire tentaverit; secundò tertiòve commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere, de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant, Amen. Ego Alexander, catholicæ ecclesiæ episcopus. Datum Anagniæ per manum magistri Rolandi, sanctæ Romanæ ecclesiæ vicecancellarii, 3 cal. Novembris, indictione XIV, incarnationis dominicæ anno quo suprà, pontificatus verò domini Alexandri papæ IV anno secundo.

Eodem anno Gerardus, Moguntinus episcopus, captus fuit per Albertum, ducem Brunsvvicensem, in prædio monachorum Walckenrode, & abductus cum multis aliis in Saxoniam, donec se multo ære liberaverat redemeratque.

Circa idem tempus imperii electores post obitum Friderici & Conradi filii, de imperatore deligendo contendentes, bifariè dividuntur: quia aliqui Alphonsum, regem Castellæ; alii Richardum, (ut dictum est) quem aliqui Cornubiæ comitem & comarcham, alii Holandiæ appellant, fratrem regis Angliæ elegerunt: sed neuter confirmatus. Interregnum adhuc aliquot in annos prorogatur, usque ad tempora Gregorii decimi, & Rodulphi Romanorum regis.

Anno Domini MCCLVIII, Theodoricus, episcopus noster, ad instantiam 807
venerandi patris & domini Conradi abbatis, dedit monasterio nostro privilegium confirmationis super duos mansos, sitos in Gladitz. Incipit. *In nomine sanctæ & individuæ trinitatis, Amen. Theodericus, Dei gratia Nuemburgensis episcopus, omnibus Christi fidelibus præsentes literas inspecturis salutem, in eo, qui neminem vult perire. Satis intelligit humana ratio, quòd mundus interit &c. Notum itaque esse volumus tam præsentibus quàm futuris, quod dilectus nobis in Christo Cunradus, abbas Putzaviensis, sui monasterii rector discretus, à domino Cunrado Silice, dicto de Gladitz, duos mansos, in villa Gladitz sitos, XXV solidos Citzensis monetæ, & XIV modios ejusdem civitatis mensuræ solventes singulis annis, pro XXXIII marcis argenti, (de qua pecunia idem Conradus Silex sibi asseruit esse satisfactum, in nostra præsentia constitutus) Putzaviensi ecclesiæ comparavit titulo emptionis: quos, inquam, mansos, dictus Cunradus venditor à nobis & ecclesia Nuemburgensi in feudo habuit, & in nostris manibus voluntariè resignavit. Cujus precibus nos inclinati, prædictorum mansorum proprietatem & omnimodam utilitatem eidem ecclesiæ Puzaviensi ex mera liberalitate donavimus, accedente consensu capituli nostri Nuemburgensis, in perpetuum possidendam. Ut autem hæc nostra donatio semper rata permaneat, & stabilis perseveret; præsentem paginam conscribi fecimus, & sigilli nostri munimine roborari. Testium hujus donationis nomina sunt hæc, Meinherus præpositus, Heinricus decanus &c. Acta sunt hæc Cizæ, in curia episcopali, anno Domini ut suprà, IV non. Aprilis, pontificatus nostri anno XIV.*

His temporibus studium literarum demum verè in mendicantium fratrum ordinibus oriri cœpit, florere denique, permanenter & crescere; & è vestigio nostro in ordine adeò pedetentim decrescere & deficere cœpit, ut nunc penè extinctum videatur. Tametsi ipsi adhuc literarum studia habeant, & prosequantur ex instituto Cistercienses: haud tamen vetusto ordinis more in cœnobiis, sed publicis urbium in gymnasiis, uti in Germania Lipsiæ & Heidelbergæ, quibus in locis fratres eorum missi instituuntur, promoventur & student. Proinde venit, quòd suis in monasteriis percomplures habeant monachos artium & theolo-

giæ titulis insignes, non autem ita scriptis & lucubrationibus, id est librorum editione, fulgentes, cùm præter divum Bernhardum, inter scriptores ecclesiasticos perpaucos & penè nullum invenerim. Secus autem de studio ordinum mendicantium fratrum, quod à suo primævo exordio, præsenti videlicet tempore, nostrum usque ad ævum pleniter & amœnissimè floruit, fructusque copiosos & multiplices produxit, viros videlicet in omni sapientia divina & humana doctissimos, qui & sanctimonia & doctrina, verbo & exemplo, scriptis & dictis, multisque voluminibus editis, ecclesiam Christi illustrarunt. E quibus & infrà scripti præcipui ferme habentur & primi; quos inter loco primo quidam ordinis doctores ponentur prædicatorii; & consequenter fratrum minorum aliorumquè ordinum viri illustres, locis atque temporibus suis seriatim coaptabuntur.

Viri doctrina excellentes ordinis prædicatorii.

Anno igitur quo suprà salutis MCCLVIII, *Albertus Magnus*, natione Suevus, ex oppido Laugigen, in ripis Danubii sito, oriundus, episcopus Ratisbonensis, claruit, ob amplitudinem omnifariæ doctrinæ Magnus appellatus. Fuit namque in omni philosophia Peripatetica peritissimus. Hinc & à plerisque simia Aristotelis appellatus est. Qui & nimiùm vino secularis scientiæ debriatus, primus (ni fallor) fuit, qui sapientiam humanam, ne dicam philosophiam prophanam, divinis literis copulare ausus est: quique Dialecticam contentiosam, spinosam, & garrulam, sacratissimæ & purissimæ non pertimuit commiscere theologiæ; novum & philosophicum modum sacras docendi & explanandi literas suis tradens sequacibus, Theologistarum sectæ, quæ ab eo Albertistarum dicitur, dux & monarcha excellens. Habuit autem discipulos egregios multos, inter quos Thomas Aquinas, de quo infrà, excelluit.

Humbertus, qui scripsit super regulam sancti Augustini.

Joannes de Friburgo, auctor summæ Confessorum.

Ordinis Minorum viri illustres.

808 *Bonaventura*, theologus per omnia eminentissimus, Cardinalis Albanensis, multa præclara & devotissima edidit opuscula, quæ enumerantur in libro de scriptoribus ecclesiasticis, quæ brevitatis amore nunc prætereo.

Joannes de Parma, theologus valentissimus.

Ordinis Eremitarum sancti Augustini doctores.

Ægidius de Roma, theologus excellentissimus, atque Bituricensium archiepiscopus, scripsit super sent. & alia multa.

Anno Domini MCCLIX, Sophia, filia sanctæ Elizabet, & ducissa Brabantiæ, audiens, fratrem suum, Hermannum Lantgravium, sine hærede obiisse, magno exercitu intravit Doringiam, ut eam susciperet pro filio suo adolescente, quem secum eam ob rem adduxerat. Et quia non poterat obtinere eam, cœpit eandem ferro & igne vastare. Restitit equidem ei Henricus, Limar *(a)* cognominatus, marchio Misnensis, filius Theoderici marchionis, cujus mater fuit filia Ludvici Lantgravii, qui dictus est ferreus. Eapropter Doringiam quasi hæreditarium præoccupaverat, quam & pòst anno Domini MCCLXI, beneficio imperatoris & consensu obtinuit, factus primus Lantgravius Doringorum ex marchionibus Misnensibus.

Eodem tempore Albertus, dux Brunsvvicensis junior, filius videlicet Alberti senioris in superioribus memorati, vir animosus & bellax, multa prælia & rapinas fecit. Tandem & Misnam armatus intravit, eandem ob causam, sed victus & captus est. Hinc inter marchionem Henricum prædictum, & filium suum, & Sophiam Lantgraviam, ac filium suum, quem, ut dixi, ex Brabantia secum adduxerat, facta est concordia, & tractatum, quòd Otto, filius Alberti, præfati ducis capti,

(a) Videtur potius, *Hammer* debere substitui, quod Henrico illustri fuit impositum, eo quod sæpe mallei nomen usurparet, secundum *FABRICII Orig. Sax. lib. VI. p. 574.*

capti, deberet dare octo castra pro patre suo, quæ sita sunt prope Weseram fluvium, & insuper XVIII millia marcarum argenti puri pro captivis. Et hæc data sunt Sophiæ & filio suo, ut esset contenta, & resignaret omne jus, quod se dicebat habere in Doringia: quod & fecit cum filio. Et sic Henricus pro se & hæredibus suis nactus est Doringiam. In additionibus Chronicorum Lamberti, quas Erfordiæ vidi, habetur, quòd suprà dictus Albertus, dux Brunswicensis, captus sit, anno Domini MCCLXIII, & per annum captivus tentus, anno Domini MCCLXIV, se redemerit octo millibus marcarum & octo munitionibus. Eodem anno Gerardus, archiepiscopus Moguntinus, Erphordiæ obiit, & ibidem ad Minores sepelitur, cui Wernherus, præpositus majoris ecclesiæ, successit. Eodem tempore Vincentius, ordinis prædicatorum historiographus, claruit.

Circa hæc tempora Alexander papa eremitas sancti Augustini univit ex variis locis, & constrinxit eos ad ferendam cucullam nigram primò, distinctam vel cinctam corrigia corii, & habere sotulares in pedibus, ad differentiam fratrum minorum, qui tunc conquesti sunt de dictis eremitis; quia portabant habitum similem ipsis fratribus minoribus, videlicet ex beretino nigro, & cingebant se aliquando funibus, ita quòd à multis fiebant eleemosynæ eis, sub specie fratrum minorum. Et super ista privilegium plumbatum habetur Bononiæ in conventu fratrum minorum, & incipit. *Alexander IV, servus servorum Dei &c. venerabilibus fratribus, archiepiscopis & episcopis per Longobardiam & Romandiolam constitutis &c.* ibi. Sanè nec ille mendosus sermo de baptismo Augustini, falsò Ambrosio sancto ascriptus, prædictis obstat. Neque enim beatus Ambrosius Augustinum jam recenter baptizatum atris sive nigris, sed juxta ritum ecclesiasticum candidis induit vestimentis, videlicet de consecr. dist. 4, c. Accepisti post baptismum vestimenta candida, &c. Sed neque sermones illi ad eremitas æquè mendosi & conficti, falsoque ipsi Augustino attributi, obstant; cùm sint pleni erroribus, & veris atque probatis Augustini dictis & scriptis contrarii, asserentes, compluribus in locis ipsum Augustinum anno ætatis XXX baptizatum, eodemque anno & sequenti fratres eremitas instituisse, & cum eis in monte Pisano ac Centumcellis habitasse: cùm tamen in rei veritate prædicto anno ætatis suæ XXX, & sequenti XXXI Augustinus adhuc fuerit paganus, & tricesimo tertio primùm catechumenus factus, eoque completo, baptizatus. Ideoque nullatenus potuit anno XXX eremitas instituisse, cum quia gentilis & adhuc laicus, nec dum insuper catechumenus. Quòd verò prænarratis annis non fuerat baptizatus, sed XXXIII completo; patet 809
ex authenticis libris ipsius Augustini, quos adhuc catechumenus existens composuit: è quibus libri sunt Soliloquiorum, quorum in primo, capitulo X, in principio, ubi ratio inquirit an divitias cuperet, respondit hoc quidem non nunc primùm. Nam cùm triginta tres annos agam, quatuordecim ferè anni sunt, ex quo ista cupere destiti, &c. ibi. Et tertio libro contra Academicos, quem etiam catechumenus, Mediolani in rure Casiaco ediderat, cap. XX similiter ait, se triginta trium annorum fuisse, ut patet clarè ex libro primo retractationum ipsius Augustini, ubi retractat libros, quos catechumenus fecerat. Nusquam autem in aliquo librorum suorum mentionem facit sermonum ad eremitas vel eremi, sed neque in libris confessionum. Mansit itaque Augustinus omni tempore, quo fuit in Italia, laycus, & cum amicis laycis & ipse laycus reversus est in Africam, ut præclarè habetur in sermone, de communi vita clericorum, authentico, qui incipit *propter quod volui:* Ubi dicit, quòd timebat accedere ad loca, ubi non erant episcopi, quia volebat esse in humili loco, & venit cum vestibus, quibus utebatur laycus, &c. Item in libro de bono perseverantiæ ante medium dicit, quòd Romæ laycus inceperit librum de libero arbitrio, & in Africa presbyter factus finivit. Hoc ipsum dicit IX cap. libri retractationum, item libro de civitate Dei XXII, cap. VIII dicit, quòd, quando Carthaginem reversus fuit, nondum erat clericus. Sed *XII q. 1. cap. Duo sunt genera hominum*, laycorum videlicet & clericorum. Si non clericus,

ricus, ergo laycus. Si laycus, ergo non potuit in Italia & monte Pisano centumque Cellis post baptismum præfuisse, & regulas dedisse, & sermones scripsisse, cùm hæc non sint de officio layci, sed presbyteri aut episcopi, quod non erat in Italia (ut dictum est) Augustinus. Cæterùm neque Possidius, discipulus sancti Augustini, in vita ipsius ullam facit mentionem vel eremi Augustini, vel fratrum eremitarum. Sed neque in decretalibus eorum fit mentio: sed nec ullus unquam authenticus doctor illos sermones allegavit, utpote ab Alexandro de Ales, Thoma de Aquino, maximè in summa, ubi procedit per auctoritates doctorum. Et quod majus est, nec Ægidius eremitanus, nec Gregorius de Arimno, doctores ejusdem ordinis, ipsos adducunt tanquam Augustini: unde post eos probantur confecti. Quapropter minus in libris decretorum & sententiarum allegari potuere. Et quoniam vitam divi Augustini, à beato Possidio conscriptam, Ambrosius de Chora, ad laudem ordinis sui volens Augustinum facere eremitanum, non erubuit, nec veritus est falsificare multa, detruncando, addendo, & immutando, ipsosque eremitas canonicos regulares institutos asserendo, sanctumque Franciscum, ordinis sui novitium, fuisse affirmando; nimium sermonibus sæpe dictis & epistolæ Sigiberti mendacissimæ inhærendo: ita miserè lapsus est, quòd ipse cum libris suis, quos super regulam sancti Augustini scripsit, omnino reprobatus fuerit, & hoc per Sixtum IV, qui mandavit libros prædictos comburi. Et per ejus successorem Innocentium VIII, qui etiam præfatum fratrem Ambrosium Choriolanum, licet Generalis ordinis esset, carceribus mancipavit, prout Celsus canonicus regularis conventus Lateranensis in libro suo apologetico, quem adversus prædictos sermones scripsit ad quosdam cardinales, firmissimè asserit: in quo etiam multis rationibus & corrolariis ex authenticis libris beati Augustini probat, ipsum ordinem eremitarum nunquam vidisse nec instituisse. Hoc ipsum fecit Petrus Heligerius, canonicus regularis monasterii Kirsgartensis, prope urbem Vangionum, id est Wormatiam, eleganti & instructo opere sive libro, contra eosdem sermones edito: in quo sub octavo errore dictorum sermonum ita subinfert. Sed quid enarrando errores longius immoror? Unius enim expugnatio satis ostendisse poterat, hos sermones ad eremitas ab Augustino magno non esse conscriptos. Poterat & stili ruditas & idem indicasse. Eloquentissimus enim Rhetoricæ magister Augustinus, nunquam tam barbaro aut inconcinno in veris suis scriptis usus est stilo, quali refertus est ille sermonum liber. Præterea, quis omnes errores horum sermonum, quis contradictoria, quis emendicata ab aliis & inserta enumeret? His ita se habentibus, rogo omnes hunc nostrum librum lecturos, non dubia pro certis, non falsa pro veris amplectantur, neque hoc fundamentum sermonum ad eremitas debile & casurum suo ædificio subponant: alioquin non sine gravi dispendio damnoque veritatis ruet. Contigit hoc nonnullis, quorum unus est & præcipuus, venerabilis pater Ambrosius Choriolani, generalis eremitarum,
810 qui dum ad sui ordinis splendorem superbum erigere super hoc fundamento nititur ædificium, non sine dispendio à veritate recedens, flebilem passus est ruinam. Dum etiam his sermonibus, Sigibertique cujusdam epistolæ, fortius quàm debuerat inhæret, à veris Augustini & Possidii dictis longè discessit. Si placet, lege Eusebium Conradi, & non sine gemitu, quid Ambrosio præfato acciderit, intueberis. Hæc ille Petrus. Prædictos itaque testes ideo adduxi, ne quis arbitretur, proprio me sensu suprà memorata finxisse, sed historicæ veritatis amore longo scrutinio comperta scriptis mandasse. Origo autem vera dictorum fratrum eremitarum fuit anno Domini MCCIV, à quodam Wilhelmo, Parisiensi scholari, qui cum magno fervore ad eremum profectus est, ubi multos discipulos & eremitas congregavit. Et appellabantur hi eremitæ quondam Wilhelmitæ. De isto Wilhelmo facit mentionem Wernherus in Fasciculo temporum. Verum hîc nunc de his satis, forsan & infrà tangenda breviter, dum ad tempora confirmationis eorundem & Ambrosium Choriolanum pervenero.

Anno

Anno Domini MCCLX, Alexander papa quosdam novos libellos magistri Wilhelmi, de amore, Parisiensis, religiosos de eleemosynis viventes salvari non posse dicentes, penitus reprobavit. Ipse etiam Alexander Benedictinus, ubi ab externis negotiis vacuus fuit, aliquid semper, quod ingenium saperet, edidit. Nam & decretales epistolas compilavit, & viris doctis ita favit, ut eos usque cardinalatum provexerit; maximè Henricum, cardinalem Ostiensem, virum divini humanique juris peritissimum. Usus est & magna liberalitate erga Bartholomæum, Brixianum doctorem, qui Apparatum decretalium edidit, & alios. Eodem anno Ludvicus, comes palatinus Rheni, stirps & unus ex majoribus genealogiæ episcopi nostri novi, Philippi videlicet, duxit uxorem secundam, nomine Annam, filiam ducis Poloniæ. Nam, quam priùs habuerat Mariam, sororem ducis Brabantiæ, decollari ex suspicione jussit. Hinc pòst anno MCCLXIII pro emenda & pœnitentia monasterium Furstenfelt fundavit, in quo & sepultus jacet. Ex sua autem secunda uxore genuit Ludvicum, egregiæ indolis virum, qui pòst factus est imperator, ejus nominis quartus, & filiam nomine Agnetem. Circa hæc tempora reor mortuum fuisse Theodericum, episcopum nostrum. Hoc ideo dico, quia annum & diem obitus sui invenire non potui. Successitque ei Meinherus, qui sequitur.

MEinherus, decimus octavus Nuenburgensis ecclesiæ pontifex, Theoderico defuncto successit, quemadmodum in catalogo episcoporum hujus ecclesiæ vulgato habetur, quem ego, dum certiora non habeo, in compluribus sequor: nullam siquidem ipsius mentionem in aliarum ecclesiarum historiis & annalibus reperi factam. Sed neque nominis ejus nostris in privilegiis ulla habetur memoria. Non tamen hinc ambigo, ipsum hujus ecclesiæ fuisse præsulem, qui non omnia, neque ecclesiæ memoratæ mortilogium (ut vocant) vel viderim vel legerim: nisi quòd in præfato catalogo, eum ipsum fuisse virum, multa religione præditum, beneque præfuisse, atque anno Domini MCCLXVI obiisse, lego & invenio. Quod & aliis (ut in sequentibus patebit) contigisse, dolentes experimur, quorum præter nuda nomina nulla in scriptis habetur memoria, scriptorum incuria id agente.

De rebus memorandis, quæ contigerunt tempore Meinheri episcopi, vel circa.

Anno Domini MCCLXI, Alexander papa quartus obiit. Cui post quinque menses, quibus sedes Apostolica vacabat, canonicè electus Urbanus IV successit, eodem anno in numero pontificum CLXXXIV. Sedit annis tribus. Urbanus iste instituit solennitatem corporis Christi celebrari per orbem, & concessit celebrantibus maximas indulgentias, ut habetur in Clementinis *extrà de relig. & vener. Sanctorum, cap. Si Dominum.* Imposuit autem fratri Thomæ de Aquino, qui sub eo (ut infrà dicetur) claruit, ut officium ipsius festi ipse dictaret. Quod & fecit, quo & solo omnis utitur ecclesia.

Anno Dom. MCCLXIII, venerabilis Conradus, nostri monasterii abbas, ejus nominis secundus, confecit deditque privilegium super quandam vineam, quam comparavit dominus Herborto, quondam camerarius, pro XIV marcis in monte Glisberg, cujus vineæ media pars data est monasterio nostro; quam etiam partem ipse Conradus abbas ad magnificentiam & decorem festivitatis divi patris nostri Benedicti perpetuò deputavit, ut & de ea eodem die uberior refectio & charitas administraretur in conventu fratribus; insuper tres pauperes ad certum tempus cibarentur. Quod ita incipit. *Universis Christi fidelibus, præsentem paginam inspecturis, Conradus, Dei gratia humilis abbas in Puzovve, salutem in domino Jesu Christo æternam. Ne laudabilia virorum laudabilium opera edax oblivio, humanæ memoriæ perniciosa noverca, demoliatur & subnervet, calami necesse est præsidio & sigillorum fulciri fulcimento. Ad noticiam proinde generalem in perpetuum extendi cupimus, quod Herborto* 811

horto, communis ecclesiæ quondam camerarius, suique officii strenuus & fidelis dispensator, ad honorem Dei & beatæ virginis, nec non & beati Benedicti ampliandum, nostro præhabito consilio, & permissione petita, vineam quandam in monte Glisberg dicto situm, ab Henrico, tunc præposito in Luzenitz, communi dominorum ejusdem loci concurrente consensu, summa 14 marcarum data, coëmit; annuentibus & faventibus nobilibus Hartmanno & Hermanno de Luchtenberg, quorum donatione prædicta possessio ecclesiam fluxerat ad eandem: tali conditione interjecta, ut media pars proventuum cultoribus, ad quos hæreditas devoluta fuerit, cedat annuatim, reliqua pars ecclesiæ nostræ sub notatis usibus perpetuò servitura. Sæpe dicta vinea cum suis proventibus officio camerarii deputata serviat, ne debita cultura careat solerter ab ipso procuranda. De cujus etiam usibus tribus pauperibus usque ad terminum Quadragesimæ, ad mandatum cotidie locandis tres denarios singulis diebus idem camerarius erogabit annuatim. Ad extollendum quoque magnifici pastoris Benedicti festum, quem ut præcipuum sacræ religionis legislatorem veneramur, quod dejecto & humili pridem cultu agebatur, ut accuratius deinceps, & processionaliter, cultuque purpureo in summis celebretur; annualem de talento fratribus in refectorio ministrabit charitatem. Nos itaque tam piam tam devoti testatoris devotionem pio prosequentes affectu, ut nulli unquam calumniæ & malignitati pateat, auctoritate Jesu Christi & nostra duximus confirmandam, unde &c. Testes hujus rei sunt Hermannus Prior, Albertus, Fridericus, Henricus, Gerardus, Joannes, Conradus, Ludolfus, Henricus, Daniel, Limarus, Hartungus, Ditmarus, Petrus, Fridericus, Heidenricus, Theodericus, plebanus de Luberschbitz, Ramuoldus de Lusenitz, & alii complures. Acta sunt anno Dom. quo suprà, id est MCCLXIII, Amen. Ex prædicto itaque privilegio etiam habetur, quantus eo tempore fratrum nostræ congregationis sive monasterii fuerit numerus, & per consequens, quæ rerum fortuna esse tunc poterat temporalium.

Eodem anno Urbanus papa Siciliæ regnum, quod à Manfredo occupabatur, Carolo, Ludvici regis Francorum fratri, concessit, eumque in Italiam per legatos evocavit.

Eodem tempore claruit *Thomas de Aquino,* ordinis prædicatorum doctor, ex insigni prosapia comitum Apuliæ originem ducens. Qui in pueritia à patre suo, comite Landulpho, missus, in monasterio montis Cassini studuit, in quo & prima literarum rudimenta cum morum elegantia hausit, & adeò quidem, ut cum in eo futuræ sanctitatis indicia quædam relucerent. Qui biennio ferme ibidem expleto à patre revocatur, & ad studium Neapolitanum mittitur. Verùm cùm ibi consisteret, & crebrò fratrum sancti Dominici conventum intraret, allectus conversatione eorundem habitum tandem ab eis suscepit. Quod fratres sui germani audientes molestissimè tulerunt, nolentes eum in ordine esse mendicantium. Quamobrem eum extrahere gestientes, summum erga pontificem egerunt, ut illi abbatiam prænarrati Cassini montis offerret, quod & papa fecit. Quæ utique prælatura est maxima in Apuliæ & Campaniæ partibus. Septem enim episcopatus eo tempore subjacebant illi abbati, qui & ipse pontificale officium omnibus contulit & administrabat, ut refert Thomas Brabantinus ejusdem ordinis prædicatorum in libro Apum. Verùm Thomas humilitatem cunctis dignitatibus præferens, ac studio sacrarum literarum insudans, dictam prælaturam renuit. In tantum denique in divinis scripturis, nec non philosophia seculari profecit, ut ob magnitudinem ingenii, ac vitæ claritudinem, pariterque multorum voluminum editionem, Angelicus & sanctus nuncupatus sit: qui & communis à plerisque allegatur & dicitur doctor, quòd doctrina ejus communior sit in scholis & usitatior. Enimvero Albertum magnum præceptorem suum sequens, & ipse divinas scripturas philosophicis armis defendere & communire cœpit, sacram theologiæ libertatem syllogismorum spinetis intercludens, impugnantibus eam, argumen-
812 tationum retia tendens. Quo denique modo & scholasticorum theologorum (qui à nomine ejus Thomistæ vocitantur) gregem trahens, dux & signifer eorum factus est clarissimus. Qui insuper non solùm in pueritia nostro in ordine institutus

tutus est, verùm & in eodem defunctus; monasterii ordinis videlicet, nòn habitu, in Cassinato educatus, puer in monasterio novæ fossæ Cisterciensis unionis sub regula nostra militante, spiritum Domino tradens.

Anno Domini MCCLXIV, Henricus, præpositus ecclesiæ Lusenitzensis, dedit monasterio nostro privilegium recognitionis, super vineam unam in monte Glisperg sitam, quam nobis vendidit, Domino abbate emente eandem, ut habetur in codice privilegiorum nostrorum folio XXXV.

Eodem anno Urbanus papa defunctus est, cui post quinque menses, quibus sedes vacarat, successit Clemens, ejus nominis quartus, natione Provincialis, vir sanctus: seditque annis tribus, mensibus novem, diebus viginti. Hic ante papatum uxorem habuit: qua defuncta divino se servitio mancipavit, vir utique bonus & jurisconsultissimus.

Anno Domini MCCLXVI, Meinherus, episcopus noster, obiit, cui Ludolphus (de quo infrà) successit.

Eodem anno Bondogodar, soldanus Ægypti, Armenia vastata, Antiochiam, quæ alio nomine Reblata dicitur 4 Reg. 25, unam de famosioribus civitatibus orbis cepit, universis habitatoribus occisis.

Ludolphus, decimus nònus Nuenburgensis ecclesiæ præsul, Meinhero succedens, cœpit anno Domini MCCLXVI, seditque annis feliciter XVIII, fuitque monasterii nostri fautor & patronus egregius: inter alia memorabilia literas indulgentiarum apostolicarum ecclesiæ nostræ ultimo regiminis sui anno (ut infrà patebit) confirmavit.

De quibusdam rebus memorandis, sub pontificatu hujus præsulis exortis, ex Chronicis.

Anno itaque Domini MCCLXVII, Clemens papa, ejus nominis quartus qui suprà, sanctam Heydewigam, ducissam Slesiæ, simul & Poloniæ, sanctæque Elizabet materteram, idibus Octobris, sanctorum numero ascripsit solenniter.

Anno Domini MCCLXVII, Bondogodar Soldanus, Armeniam hostili manu ingressus, Christianos persequitur, & eodem anno Antiochiam cepit, & habitatoribus interfectis penè delevit.

Eodem anno Joannes Teutonicus, primus glossator decreti, sancti Stephani in Halberstat præpositus, contra Clementem papam appellavit propter decimam exactam. Ideo eum excommunicavit, & præpositura privavit. Reconciliatus tamen pòst in pace obiit, sepultus in prædicta ecclesia, prope chorum ad austrum, sub alto cælatoque Mausoleo, ac epitaphio glorioso, quod vidi anno gratiæ MDXVI, dum eandem antiquitatum amore lustraveram urbem. Et iste quidem Joannes, etsi sua in facultate, id est, juris scientia peritissimus fuerit, & Juristarum (quos Baptista Mantuanus causidicos, rabulas & legum tyrannos vocat) antesignanus; attamen ob Græcanicarum literarum inscitiam complures in suis glossis commisit ineptias, maximè dist. IX, cap. Veterum librorum. Ubi dictum Hieronymi, ex prologo in pentateuchum citans, ex eo nititur asserere & probare, Latina exemplaria emendatiora esse, quàm Græca. Quod Erasmus Roterodamus negans in eundem prologum super verba Hieronymi, *aliud est, si contra se &c.* durius (suppresso tamen ejus nomine) contra eum invehitur, taliter tonans: *Hunc locum insulsissimè citat glossematarius, quisquis is fuit, in decretis pontificum dist. IX, cap. ut veterum librorum, putans Hieronymum verè sensisse, Græcorum exemplaria emendatiora esse quàm Hebræa, & latina emendatiora quàm Græca. Et hunc nodum multis modis dissolvit, nugacissimè nugans in re non intellecta, vel dic, vel dic, vel dic. tantumne est istis authoritatis, ut cùm rem non intelligant, tamen illis jus sit, quicquid libitum fuerit, dicere?*

*re? Nam Hieronymus inducit hoc velut * & dictum absurdum, quo magis refellat, quod isti volebant &c.* Ibi Erasmus.

Circa idem tempus sequentes claruerunt viri illustres.

Alexander de villa Dei, qui doctrinale composuit, ordinis divi patris nostri Benedicti, ut ego teneo.

813 Et *Hartmannus* in Chronica Nurenberg. sentit.

Martinus Scotus, Cisterciensis ordinis, Romæ in pretio fuit. Hic historiam brevem composuit, quæ Martiniana dicitur. Sunt tamen, qui hunc Martinum, ordinis sancti Dominici fuisse, scribunt.

Gvvido Bonatus, astrologus in sideralibus disciplinis universo occidenti notissimus, quem tamen Picus acriter sæpe reprehendit, & meritò. Non enim Christianorum divinare per astra.

Anno Dom. MCCLXVIII, Clemens papa moritur, vir summæ & beatæ opinionis, & sacrorum Canonum rigidus & strenuus executor. Habuit hic nepotem clericum, quem, ubi comperit tres præbendas, id est, canonicatus habere, optionem facere compulit, ut, quam vellet, ex his retineret, duas autem reliquas resignare eum coegit. Instantibus etiam amicis, ut eis plura relinqueret, respondit vir sanctus (quem utinam nostræ tempestatis præsules imitarentur) se Deo, non autem carni & sanguini placiturum, Deum autem velle, ut sua pauperibus erogarentur. Et addidit dictum memoria dignum, non esse virum dignum Petri successorem, qui plus cognationi, quàm pietati & Christo tribueret. Post mortem denique Clementis ob electionem inter cardinales orta est dissensio. Proinde sedes Petri annis vacavit duobus.

Eodem anno Joannes, Marchio Brandeburgensis, Merseburgi in torneamento cum lancea miserabiliter est occisus. Eodem anno Carolus Conradum, Conradi filium, & Friderici quondam imperatoris nepotem, in finibus Albani agri superat, captumque securi percutit.

Anno Domini MCCLXX, Conradus, archiepiscopus Magdeburgensis, & Theodericus, marchio de Landesperg, Doringiam invaserunt. Quos Lantgravius Adelbertus collecto exercitu equitum mille in fugam convertit & potenter ejecit.

Anno Dom. MCCLXXII, Gregorius decimus post biennalem sedis apostolicæ vacationem summus pontifex creatus est, natu Longobardus, seditque an. 4. Circa idem tempus Albertus Lantgravius claruit, habitans in castro Wartperg, non procul ab Ysnach oppido. Huic Fridericus imperator II filiam suam Margaretam matrimonio copulavit, donans ei pariter dotis nomine Aldenburg, oppidum Misnæ, de quo Alberto & infrà patebit.

Anno Domini MCCLXXIII, Rudolphus, comes de Habspurg, communi voto principum, in Romanorum regem eligitur, vir robustus, prudens, justus, Deum timens, & in rebus bellicis experientissimus: stirps & pater ducum Austriæ omnium, ex quibus Maximilianus originem duxit. Rudolphus enim Austriam nactus vehementer eandem auxit & ampliavit divitiis & potentia, similiter & Charinthiam, Stiriam, portum Naonis ac Marchiam, cum suis attinentiis. Imperium quoque gloriosè erexit, & penè desolatum potenter restauravit, & alienata reduxit. Nam anno Domini MCCLXXV, contractis copiis, auxilio Ludovici, comitis Palatini, generi sui, contra marchionem de Baden produxit exercitum, & tam ipsum, quàm comites alios XV ad subjectionem humillimam redire compulit, & quicquid ad imperium pertinens occuparant, magnificè revocavit. Ottocharum quoque, Boemiæ regem, tyrannum potentissimum, sibi & imperio rebellem, duobus maximis præliis victum, tandem inter pugnandum occidit, anno videlicet Domini MCCLXXVIII, in die Rufi martyris. Rudolphus denique, ille devotissimus rex, non minus Deo, quàm mundo militans, beato Petro & successoribus suis, teste Speculatore *in tit. de scrip. præsen.* civitatem Bononiæ,

niæ, matrem studiorum, unà cum tota Æmylia, dono dedit. Italia quippe, imò totus orbis, sub Romano quondam erat imperio. Unde & plerique alii imperatores Germani leguntur provincias quasdam Romanæ ecclesiæ dedisse, & eam in temporalibus ditasse, ut Pipinus pater Caroli Magni, & ipse Carolus, item Ludvici, Ottones, Henrici, & alii ejusmodi.

Anno Dom. MCCLXXIV, Gregorius papa decimus, in concilio Lugdunensi decrevit & statuit, quòd solùm duo ordines mendicantium essent, alii autem se ad alia transferrent monasteria, & ne amodo susciperent personas, sed paulatim deficerent. Eodem anno Ludvicus, comes Palatinus Rheni, & dux Bavariæ, Rudolphi, regis Romanorum, filiam duxit uxorem, genuitque ex ea duos filios, Rudolphum scilicet, comitem Palatinum, & Ludvicum, ducem Bavariæ, post imperatorem hujus nominis quartum.

Anno Dom. MCCLXXV, Grisei monachi, Cistercienses videlicet, in concilio ordinis generali Cisterciensi, in archisterio celebrato statuerunt contra Minores fratres, quòd nusquam ad hospitia deberent suscipi vel admitti, nec in curiis 814 vel grangiis eorum, & forsan ob decretum suprà dictum Gregorii papæ, vel parilitatem coloris. Antiquitus enim & ipsi Cistercienses floccos gesserunt griseos, ut usque hodie in monialibus eorundem cernitur & observatur, quæ omnes cucullis utuntur griseis.

Anno Domini MCCLXXVI, Heryngus, episcopus Herbipolensis, obiit, pontificatus sui anno XXXVI: qui multas contentiones habuit cum civibus suis Herbipolensibus. Cui tandem reconciliati pro damnis expensisque coacti sunt dare argenti marcas duo millia ducentas. Eo autem defuncto successit Bertholdus de Sternberg, seditque annis 12. Hujus episcopi temporibus comites de Henneberg, & comites de Castello, hostes ecclesiæ Wirtzburgensis fuerunt: contra quos idem episcopus misit comites de Holoe & Winsberg, cum exercitu ecclesiæ ad bellum prope Kitzingen, in quo victoriam obtinuit ecclesia, & hostium plus, quàm quingenti ab hora prima usque sextam, ceciderunt perempti.

Anno Domini MCCLXXVII, Accaron & tota terra sancta rursum fuerunt deperdita.

Anno Domini MCCLXXVIII, Conradus, archiepiscopus Magdeburgensis, obiit. Cui eodem anno Henricus de Suallenberg successit, qui electus quidem, sed confirmatus & consecratus non fuit. Ideo à plerisque non ponitur. Magnifica tamen mox electus fecit. Nam Ottonem, marchionem Brandenburg, hostem ecclesiæ suæ, magno prælio superatum cepit, & post aliquot dies grandi pecunia multatum & juratum dimisit.

Anno Domini MCCLXXXIII, Ericus, marchio de Brandeburg, Henrico de Suallenburg episcopo, qui fratrem suum Ottonem marchionem bello captivarat, defuncto, in archiepiscopatu Magdeburgensi successit, seditque annis 12.

Eodem anno Martinus papa, ejus nominis quartus, Petrum Arogonensium gravissimis censuris damnavit, eò quòd Carolum, Apuliæ regem, impugnabat.

Anno Domini MCCLXXXIV, Wernherus, archiepiscopus Moguntinus, obiit: cui Henricus, frater minor, & episcopus antea Basiliensis, in archiepiscopatu successit.

Eodem anno Ludolphus, episcopus noster Nuenburgensis, ecclesiæ nostræ indulgentias nuper impetratas suo confirmavit privilegio, & paulo pòst eodem anno defunctus est. Cui Batherius (ut in quadam vetusta reperi Chronica) successit, sed in communi catalogo episcoporum nomen ejus non habetur, & forsan, quòd ante confirmationem & consecrationem obierit. Et huic Batherio quidem (uti ibidem reperi) Bruno, qui sequitur, successit.

BRuno, Nuenburgensis ecclesiæ antistes XX, nobilis atque generosus Dominus de Querfurt, cœpit anno salutis humanæ MCCLXXXV, præfuitque annis 15, & men-

& mensibus aliquot, vir magnæ vitæ & conversationis sanctæ, qui multa laudabilia pro ecclesiæ suæ utilitate, & cleri institutione, ac reipublicæ pace & tranquillitate, in diebus suis peregit pietatis opera: fuitque nostri monasterii amicus, fautor & benefactor eximius, ut in sequentibus privilegiis suis locis & annis patebit abundè.

De quibusdam rebus memorandis, sub eodem Brunone præsule factis, ex Chronicis Doringiæ.

Anno Domini suprà dicto MCCLXXXV, Theodericus, marchio de Landesperg & Groytz, obiit. Qui mundo strenuus, & Deo devotus, monasteria fundavit duo, unum sanctæ Claræ in Weisenfels, aliud in Supplitz, ubi & sepultus quiescit.

Eodem anno Philippus, Gallorum rex, obiit, & successit ei Philippus, ejus filius, cognominatus Pulcher.

Eodem tempore Wilhelmus, episcopus Minatensis, vir doctissimus, qui Rationale divinorum edidit, claruit.

Anno Domini MCCLXXXVI, Martinus papa obiit, vir sanctissimus, multis post mortem miraculis clarus. Cui successit Honorius quartus, natione Roma-
815 nus, seditque annis duobus. Iste ordinem Carmelitarum non satis in concilio approbatum confirmavit, & mutatis palliis rotundis & brevibus, quæ antea ferebant, dedit eis habitum, quem nunc deferunt, albam videlicet & amplam cappam, & desuper nigram tunicam deferendam. Ordinem quoque eremitarum sancti Augustini apud Parisios improbatum confirmavit. Eodem anno Bruno, episcopus noster, devotissimus Dei cultor, & Witigo Misnensis, ac Heinricus Merseburgensis ecclesiarum episcopi, convenientes in Nuenburg, post invocationem sancti Spiritus emiserunt mandatum contra invasores clericorum & prælatum eorundem.

Anno Dom. MCCLXXXVII, in fine anni Honorius papa moritur: quo mortuo decem mensibus sedes vacavit. Eodem anno Henricus secundus, archiepiscopus Moguntinus, ab omni clero & populo honorificentissimè susceptus Erfurdiam intravit. Eodem anno in Frisia ex inundatione aquarum submersa sunt plus quàm LXXX millia hominum. In fine anni prædicti Nicolaus IV ex ordine Minorum, Honorio prædicto defuncto, in papatu subrogatur. Anno suprà dicto MCCLXXXVII, Nicolaus IV fuit canonicè in summum electus pontificem. Hic ordinis Minorum fuit, qui propter eminentem scientiam & morum probitatem primò generalis ordinis minister, exin cardinalis, pòst creatus est summus pontifex. Seditque annis 4, mense uno, diebus 7. Hartmannus tamen ipsum cœpisse scribit, anno Dom. MCCLXXXVIII. Ægidius Romanus, ex nobili Columnensium familia natus, ordinis eremitarum divi Augustini theologus excellentissimus, ac Bituricensium archiepiscopus, hoc tempore claruit. Jacobus quoque de Voragine, ordinis prædicatorum, hæc tempora suis scriptis illustravit.

Anno Domini MCCLXXXVIII, Tripolis, insignis Asiæ civitas, capitur à Sarracenis & Soldano, & Christianitatis nomen ibidem deletur. Et Sidon tunc eversa est. Achon quoque, illa fortissima & inexpugnabilis civitas, eodem impetu capta est cum XII, castris, CCC Christianorum occisis.

Anno Domini MCCLXXXIX, claruit Fridericus, marchio Misnensis, & orientalis de Landesberg, vir optimus, strenuus & bellicosus, qui magnus tutor, benefactor, & fautor fuit nostri monasterii, ut etiam partim patet in privilegio sequenti, quod cœnobio nostro contulit super proprietatem in villa Dipoldsdorff, & super decem mansis, sitis in villa Werbene, quod quidem privilegium incipit:

pit: *In nomine domini, Amen. Nos Fridericus, (a) Dei gratia Misnensis, & Orientalis, & de Landesberg marchio, universis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis æternam in Dominò salutem. Ad perpetuam rei memoriam recognoscimus, & præsentibus protestamur, quod illustris princeps Theodericus, marchio de Landesberg, pater noster, emit ab ecclesia Putzaviensi proprietatem, quæ vocatur Dipoldesdorff, cum omnibus attinentiis suis, pro ducentis marcis argenti, titulo proprietatis perpetuò possidendum. Adhæc protestamur, quod inclyta domina & nobis dilecta, mater nostra Helena, (b) jam dictæ conventioni superaddidit præfatæ ecclesiæ, pro eisdem bonis XL marcas argenti monetæ, & ponderis usualis. Nos ergo, ad honorem gloriosæ virginis Mariæ, jam dictam conventionem in remedium animæ patris nostri, ampliori favore & largiori munificentia prosequentes, servitium, quod ad nos pertinebat, de bonis scilicet X mansis, sitis in villa Werbene (quemadmodum pater noster, piæ recordationis, & nos ipsi succedentes possedimus) jure proprietatis memoratæ ecclesiæ Putzaviensi contulimus, perpetuò possidendum. In cujus rei testimonium &c. Hujus rei testes sunt: Conradus, abbas Pygaviensis, Albertus, Burggravius de Lizenick &c. Datum & actum in Wizemuels, anno Domini quo supra, videlicet MCCLXXXIX, calendas Majas.*

Eodem anno vel circà Rodulphus rex, vacante burggraviatu Nurinbergensi, eundem comiti de Zollrem contulit, sororio suo: à quo descenderunt Burggravii usque ad Fridericum, qui in concilio Constantiensi factus est marchio Brandenburgensis, per Sigismundum imperatorem, & de his infrà. Eodem anno Gerhardus de Eppenstein comes, fit archiepiscopus Moguntinus, qui & sequenti anno Erphordiam intrans honorificè susceptus est.

Anno Domini MCCXC & circà claruit Fridericus abbas, ejus nominis secundus, vir prudens, modestus & spectabilis, qui eo tempore monasterio nostro fideliter & laudabiliter præfuisse legitur, statu in utroque; spiritualia videlicet magno fervore extollens & adornans; temporalia fœcundans & multiplicans, optimeque dispensans; fratres & verbo & exemplo pascens & ædificans. Hinc 816
& non modò ab ejusdem fratribus & cunctis suis subditis sincero diligebatur affectu, verùm & principibus charus fuit & acceptissimus. Qui etiam ob reverentiam ejus & amorem complura cœnobio nostro bona fecerunt, & insuper protectionis tutelare beneficium impenderunt, quemadmodum in sequentibus privilegiis suis annis patebit abundè. Abbas etiam idem (ut mox dicetur) complura emit nova pro monasterio bona.

Anno Domini MCCXCI, Bruno, episcopus noster, ad instantiam Domini Friderici, abbatis suprà memorati, nostro monasterio contulit privilegium confirmationis super novem mansos in Budowil, in hunc tenorem. *Nos Bruno, Dei gratia Nuemburgensis episcopus, recognoscimus, & ad notitiam tam præsentium quàm futurorum cupimus pervenire, quòd, cùm honorabilis vir, Dominus Fridericus, abbas monasterii Putzaviensis, cupiens ejusdem monasterii conditionem facere meliorem, emisset erga dominam Priorissam, & conventum monialium in Cronsvvitz IX mansos in Budovvil, cum omnibus suis juribus & pertinentiis, isto emptionis & venditionis titulo interveniente. Nos emptionem & venditionem hujusmodi ratas & gratas habentes, eas confirmavimus, & auctoritate præsentium confirmamus. In cujus rei testimonium has literas nostri sigilli robore jussimus communiri. Datum anno quo suprà III. nonas Augusti.*

Eodem quoque anno Fridericus, abbas prænarratus, vir immortali memoria dignus, & ipse privilegium confecit super emptione suprädicta, mansorum videlicet novem in Budowil, quos emit pro XX marcis, quod sic sonat. *Nos Fridericus, Dei gratia abbas monasterii sanctæ Mariæ in Potzavv, totumque capitulum ibidem, universis Christi fidelibus hanc literam inspecturis salutem in Domino sempiternam. Actiones, quas mundus ordinat, sæpe delet successus temporum, nisi futura posteritatis*

(a) Tutta dictus, Theodorici, Landsbergenses Marchionis, filius.
(b) Brandenburgica, *FABRICIUS VI Origg. Saxon. p. 586.*

tis memoriæ imprimantur charactere literarum. Ob hæc noscat tam præsentis vitæ quàm futuri temporis successio, quòd nos, Fridericus abbas, ex consensu nostri conventus, cum sanctimonialibus in Cronsvvitz, emptionem pro XX marcis villæ in Rodevvil fecimus. Acta & data sunt hæc anno Domini, quo suprà. Eodem anno Rodulphus imperator obiit, qui, licet ad coronam imperii Romæ suscipiendam non pervenerit, multis & variis impedientibus in Germania bellis, maxima tamen & fortia magnique ac veri imperatoris strenuè & fortiter peregit facinora. Cujus denique post mortem imperium anno vacavit uno. Eodem tempore, & (ni fallor) anno, Ptolomaidam, potentissimam & ingentem urbem transmarinam, Soldanus cepit, Christianis in ea repertis ad unum interfectis. Quapropter timore perculsi omnes penè Christiani ex Syria fugerunt, ad alia loca migrantes.

His temporibus subnexi viri claruere illustres.

Henricus de Gandavo, dictus doctor solennis.
Wilhelmus, episcopus Lugdunensis, ordinis prædicatorum.
Albertus Brixianus, canonista eximius, ejusdem ordinis.
Richardus de media villa, theologus ordinis minorum.
Ubertinus de Casale, theologus ejusdem ordinis.

Anno Domini MCCXCII, Nicolaus papa moritur, post quem sedes vacavit annis duobus & mensibus tribus, ob cardinalium discordiam. Tandem fuit electus Petrus de Morrone, nostri ordinis, vir abstinentissimæ & sanctæ vitæ, & dictus Celestinus quintus, de quo infrà anno MCCXCIV.

Eodem anno Adolphus, comes de Nassaw, fuit electus in regem Romanorum, in discordia tamen. Nam aliqui contra eum elegerunt Albertum, ducem Austriæ, filium Rodolphi regis, qui & ipsum Adolphum post sex annos, publico bello circa Spiram devictum, interfecit cum multis. Fuit iste Adolphus juvenis, fortis viribus, & multùm strenuus, sed parum pecunia & milite potens. De aliis ejus gestis suis locis dicetur in sequentibus.

Eodem anno Otto Burggravius de Kirchberg senior, eximius ac devotissimus monasterii nostri benefactor, dedit nobis privilegium super unum ortum, situm in parochia Brisenitz, quem nobis contulerat Theodericus de Lubiwistige, prædicti Ottonis feudarius. Incipit ita. *In nomine sanctæ & individuæ trinitatis,*
817 *Amen. Nos Otto Burggravius de Kirchberg, ad futurorum & modernorum noticiam pervenire volumus, & extendi, quòd, cùm Theodericus de Lubivvisz ortum unum, situm in Brisenitz pro salute animæ suæ daret ecclesiæ ibidem, in honorem Dei ac virginis gloriosæ; nos ergo eundem ortum ob divinæ retributionis intuitum principaliter, immò & per consequens moti petitionibus Theoderici prædicti, propriavimus ecclesiæ prædictæ; renunciantes omni jure, quod habuimus in orto prænotato. Testes hujus rei sunt dominus Hermannus de Kossebode H. de Schinstete, H. de Lichtinhayn, milites: dominus Th. Viceplebanus in Brisinitz &c. Datum & actum in Wintberg, anno quo suprà, feria IV ante festum Pentecostes.*

Anno Domini MCCXCIII, cœpit bellum crudele, quod aliquot annis, ingenti suorum detrimento, Angli gessere cum Gallis.

Anno Domini MCCXCIV, Celestinus quintus in summum est electus pontificem, anachoreta ordinis divi patris nostri Benedicti, vir vitæ sanctissimæ. Qui, cùm vicarius & imitator Christi verè mitis esset, & humilis corde; constituit in primo consistorio suo, quòd deinceps nec papa nec cardinales, cum tanta pompa solennibus equis uterentur, nec mulis quidem, sed asinis veherentur tantùm, dicens: *Jesus Christus filius Dei humilis, asini dorso vectus est, cujus nos imitatores esse debemus.* Offensam igitur ob id incidit cardinalium omnium ferme, præsertim Benedicti Cajetani, hominis ambitiosissimi, qui partes omnium agens, Celestinum papam, virum verè rectum & simplicem, velut insufficientem tanto oneri, resignare papatui persuasit. Per fistulam etiam frequentius noctu in cubili per

parietem missam, velut cœlica vox esset, loquebatur ei: *Celestine, Celestine renuntia papatui, quia aliter salvari non poteris, nam vires tuas excedit.* Ideoque pòst, sexto mense regiminis sui & pontificatus, resignavit papatui. Et, ut id licitè fecerit, & ab aliis licitè fieri possit, per prænarratum Benedictum cardinalem, qui pòst Bonifacius est dictus VIII, inductus, desuper constitutionem fecit certam, quemadmodum dicitur *lib. VI de renunc. C. Quoniam aliqui.* Cui immediatè sæpe dictus arrogantissimus successit Bonifacius VIII, intrans ut vulpis, ut infrà dicetur. Qui non contentus dolo suo, insuper sanctum virum, rursum ad eremum tendentem capi fecit, & captum in arce Fumonis usque ad obitum custodiri præcepit, qui & ibidem non longè pòst dolore animi contabuit, spiritum humilem & contritum altissimo reddens. Qui etiam pòst multis claruit miraculis. Hinc & Clemens V eum canonizavit. Cujus celebritas quarto calend. Julii quotannis ex instituto hujus Clementis observatur: ea quippe die mortuus est.

Eo tempore floruit Albertus, Lantgravius Doringiæ, potens & magnus, cujus uxor fuit Margareta, filia Friderici imperatoris, ex qua genuit duos filios, Fridericum & Theodericum, qui & Titzmannus à quibusdam dicitur. Habuit & fratrem Henricum, *(a)* qui dominabatur in marchia Misnensi, & Lusatiæ provinciis. Is vicinus morti prædictos nepotes suos, Fridericum & Theodericum, ad se venire jussit, hisque multis proceribus & nobilibus astantibus, omne Misnæ, Lusatiæ ac Libonotriæ imperium resignavit deditque, cùm hæredem alium non haberet. *(b)* Sicque princeps pius, his ordinatis, quievit in pace. Quod pater eorum Albertus audiens, vehementer indignari cœpit contra filios, seque fratris successorem esse allegans, & verum bonorum suorum hæredem. Et nisi sponte cederent terris, eos bello & vi profligere minabatur. Verùm Fridericus & Theodericus fratres & filii Alberti, minas patris floccipenderunt. Cùm enim essent ambo strenui, & multa probitate decori; à cunctis satrapis, & terræ nobilibus, omni denique populo, summo diligebantur affectu. Et quia habuerunt amorem omnium, & militiam fortem & bellacem, copiosumque peditum exercitum, Albertum patrem multis bellis superaverunt, unà cum marchione Brandeburgensi, quem conductum Albertus contra filios miserat, licet magna damna in villis & agris fecerit. Et quia Albertus contra filios prævalere nequiverat, illos exhæredare cupiens, terras eorum, quas ense acquirere non potuit, marchiam videlicet Misnæ & Lusatiæ, terramque Plisnensem, Adolpho imperatori vendidit, & Lantgraviatum Doringiæ filio suo Ludovico *(c)* quem ex concubina susceperat, relinquere statuit. Adolphus itaque rex, circa id tempus valido exercitu Suevorum & Renensium collecto, ad possidendas dictas, quas ab Alberto emit
provincias, Philippum patruum suum, ducemque sui exercitus misit. Et hic qui- 818
dem per Doringiam ad nostram Czitciam urbem, à conditore Czitto sic dictam, devenit. Inde perpopulato agro, tuguriisque & villis ac templis igne crematis,

(a) Frater Alberti degeneris non Henricus erat, sed Theodericus, de quo supra *SIFFRIDUS PRESBYTER ad a. 1231. FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 585. 586.* Idem ille est, cujus supra ad a. 1289. facta fuit mentio.

(b) Errat monachus, non enim sine hærede defunctus fuit Theodoricus iste, Misnensis Marchio, sed filium reliquit Fridericum, Tutta dictum, cujus litteras ipse supra ad a. 1289. adduxit. Huic demum sine hærede defuncto, successit Dicemannus, prout *HIST. LANDGRAV. THUR. c. LXXII.* nos docet. Verum Italum hominem secutus fuit *JO. GARZONEM*, qui *de bellis Friderici admorsi lib. I. cap. I.* Alberti degeneris fratrem, Henricum vocat, eundemque sine hærede fuisse defunctum, adlegat.

(c) Hic Alberti degeneris filius naturalis ex Cunigunda, in Historia Landgraviorum Thuringiæ, *c. LXXX* vocatur *Albertus*, alias *Apitius FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 591.* vulgo *Apitz.* Licet alias *Apollonius* nominetur, *PAULLINI Ann. Isenac. §. LXIII.* Quandoque, sed rarius, & perperam, *Ludovicus*. Vide etiam infra *a. 1307.*

matis, ad Bornium contendit: ibi dies aliquot stativa habuit, exin ad Elistrum progreditur. Tandem non longè à Picastro, (a) ubi nonnullæ Friderici copiæ hybernaverant, consedit. Cujus adventum Fridericus marchio, vir bellator, audiens, sub omni celeritate, ex Misna & Libonotria copiosam & robustam pugnantium adunavit multitudinem, & contra Philippum ducens, cum eodem collatis signis congreditur. Fit atrox certamen, ita, ut mille ex Suevis cæsi sint, ducenti capti. Ex Friderici militibus penè nullus peremptus, plures tamen vulnerati. Post trium dierum inducias rursum bellum instauratur, in quo utrinque complures gladio ad internecionem cæduntur, ac sine ullo respectu pietatis extinguuntur. Nam quantum dextræ ad cædendum valebant, tantum interficiebantur. Philippus, desperata victoria, cum paucis equitibus prælio profugus, Aldenburgium pervenit, urbem, quam Cauritani, à Choris vel Cauptis, authore Ptolemæo, dictis, incolunt. Fridericus victoria potitus tulit signa militaria complura, galeas cælatas, vasa argentea, auri argentique vim magnam. Vasa galeæque Misnam ejus jussu deportata sunt, atque in divi Donati templo locata. Quibus sic gestis, Philippus XXX dierum inducias petiit, & interea de pace cum Friderico tractare cœpit. Ast Fridericus ob damna illata renuit, quia ipsum Philippum cum copiis suis, armis & vi è terris suis ejicere disposuit. Philippus itaque omnia per nuncium Adolpho intimavit; seque bello devictum & profligatum conquerens; pariterque pro instauratione exercitus, ut novas copias ac pecuniam mittat, hortatur. Adolphus hæc audiens, ira percitus adversus Fridericum, comparato tum ex Suevis, tum è Rheni accolis exercitu, expeditionem fecit. Igitur per Tubantinorum (b) agros, in Libonotriam ducens, ibi primùm ad urbem Cygneam exercitum duxit: (fuit equidem ea urbs tunc imperatori subdita, à Cygneo conditore dicta, postea à Henrico primo instaurata) ibique per triduum stativa habuit; ibi etiam parte exercitus Philippo tradita, ipse cum reliquis copiis per Camannos (c) iter faciens, ad Fribergum contendit. Quam urbem propter argentifodinas vehementer cupiens, anno integro & quatuor obsedit mensibus. Tandem eam non armis, sed proditione, cepit. Qua capta & in suam potestatem redacta, ad Bornium contendit, & eam non armis, sed fame oppressam, in deditionem accepit. Inde cùm ad Picastrum exercitum ducturus esset, ad oppidum, quam Lucam Libonothanorum vocant, iter convertit. Ipsamque cùm aliquandiu frustra oppugnasset, ingruente hyeme, solutaque obsidione, in Sueviam reversus est; partem exercitus secum ducens, partem Aldenburg hyemandum mittens. Ipse verò in Suevia grandi collecto exercitu, verno tempore in Misnam redire disponens, audita Alberti Austrii contra se præparatione bellica, propositum mutavit, manere arctatus. Partem tamen exercitus Philippo direxit, qui copiis ejus juncti, ingentem constituerunt exercitum. Nam si annalibus fides adhibenda est, peditum erant viginti millia, equitum duodena. Verùm quid cum his Philippus fecerit, in sequentibus, mox sub anno Domini MCCXCVII, dicetur.

Eodem anno, videlicet Domini MCCXCIV quo suprà, Celestinus papa, mentis quietem diligens & otium sanctum, ultro se abdicavit pontificatu.

Eodem anno Domini MCCXCIV, Bernhardus XXV, episcopus Misnensis ecclesiæ, cœpit, seditque annis V. Iste fundavit monasterium Sanctimonialium in Slesia dictum Morgenstern, ordinis Cisterciensis.

Anno

(a) *JO. GARTZON de b. Friderici Admorsi lib. I. c. III.* dicit: *Qua urbs ad Elistrum amnem sita est.* Pegavia intelligitur, Osterlandiæ oppidum, circa quam tunc hærebat Fridericus. Osterlandiam vero noster vocat Libonotriam.

(b) Gartzonem iterum sequitur *lib. I. c. III.* Erant autem Tubanti, sive Tubantini, populus, qui circa Zviccaviam olim sedit, de quo *ALBINUS Chron. Misn. Tit. IV. f. 49.* *TOB. SCHMIDT Chron. Cygnea p. I. p. 12.*

(a) Qui regionem circa Chemnicium olim incoluerant, de quibus *ALBINUS f. 50.*

Anno Domini MCCXCV, Bonifacius papa, ejus nominis VIII, cœpit, natu Campanus, de quo etiam suprà sub Celestino V dictum est. Fuit hic (ut scribunt historiographi) totus ambitiosus & arrogans, magnanimus insuper, & in rebus expertissimus. Qui leonina mente magis tyrannizans, quàm papisans, universo mundi orbi metum sui & terrorem incutere moliebatur. Quare per quendam stupor mundi appellatur in carmine. Iste nempe est, qui carceres pro clericis transgressoribus invenit, similiter & eosdem degradandi modum. Duos cardinales de Columnensium familia, Jacobum & Petrum, omni dignitate & rebus privavit, & è Roma ejecit.

Verùm bona, quæ fecit, sunt, quòd ordinibus mendicantium concessit, ut liberè possent prædicare, audire confessiones, & sepelire, citra tamen prælatorum & curatorum jacturam. Jubileum primus instituit, de centesimo in centesimum 819
annum perpetuò celebrandum. Quatuor Evangelistarum pariter & Doctorum quatuor festa instituit. Sextum Decretalium ordinat, & confecit librum totum causidicum, clericorum contentionibus deservientem; & alia multa magnificè fecit, quæ cum eo in fine miserè defecerunt. Nam & ipse, cùm cardinales prædictos de Columna nimiùm persequeretur, à nobilibus de Columna captus & incarceratus, ibi miserabiliter clausus, diem quoque clausit extremum: cunctis Prælatis, ne alta sapiant, sed forma facti gregis magis amari à subditis quàm timeri satagant, flebile relinquens exemplum. Hic denique est, de quo dicitur, quòd intravit ut vulpes, vixit ut leo, mortuus est ut canis.

Eodem anno Bruno, episcopus noster, ad instantiam Domini Friderici abbatis, dedit cœnobio nostro privilegium confirmationis super duos mansos, sitos in Trebenitz, quos prædictus abbas emit pro viginti & octo marcis argenti pro fratrum utilitate, &c. quod quidem sic incipit. *In nomine Domini, Amen. Bruno Dei gratia, Nuenburgensis ecclesiæ episcopus, omnibus in perpetuum. Ad evitanda futura litigia, quæ cupiditas rerum, mater litium, generat incessanter, consilio sanè providentiæ est inductum, ut quæ rite & rationabiliter ab hominibus ordinantur, scripturæ testimonio perennentur. Eapropter ad notiticiam tam præsentium, quàm futurorum cupimus pervenire, quòd cùm honorabilis vir, dominus Fridericus, abbas Putzaviensis, emisset pro viginti & octo marcis argenti, erga Petrum de Gisingen, & Henricum Camerarium, cives nostros in Cyce, duos mansos, sitos in villa Tribenitz, quos idem Petrus & Henricus à nobis tenebant in feudo, &c. nos ob dilectionem, & devotam instantiam præfati domini Friderici abbatis, & suprà dictos mansos, &c. damus, tradimus, donatione legitima, titulo proprietatis perpetuo possidendos, &c. Hujus rei testes sunt, dominus abbas Conradus Pygaviensis, dominus Christianus abbas sancti Georgii in Nuenburg, dominus Theodorus, abbas Portensis, & plures alii fide digni. Datum anno incarnationis Domini ut suprà, III idus Aprilis, indictione octava.*

Eodem anno Ericus, Magdeburgensis archiepiscopus, obiit, qui fuit frater Ottonis marchionis Brandenburgensis. Cui Burghardus de Blanckenburg comes successit, & IX annis sedit. Pallium à papa Bonifacio VIII suscepit.

Anno Domini MCCXCVI, Adolphus rex, bello Misnam ingressus, inter alia oppida, Friberg per annum & quatuor menses obsessam, proditione tandem cepit. De hac re etiam suprà dictum, & quidem latius, anno MCCXCIV.

Anno Domini MCCXCVII, Philippus, dux exercitus regis Adolphi, circa Lucam oppidum, non procul ab Aldenburg, bellum contra marchionem Fridericum instruxit. Quod Fridericus audiens, ex Libonotriis & Misnensibus pro tempore congregato exercitu, contra ipsum processit. Qui cùm se mutuo conspexissent, adeò acriter concursum est, ut fremitus pugnantium Picastri sit exauditus. Diu victoria anceps fuit. Tandem Libonotriis atrociter pugnantibus, Suevi cedunt graviter sauciati, & profugi facti deserta & avia petierunt. Qua etiam pugna Philippus captus est, unaque permulti nobiles. Fridericus Picastrum cum victore exercitu reversus, post paucos dies, dein Lipsim contendit;

præcedentibus ipſum equitibus armatis, exuvias in pilis geſtantibus, vinctis verò captivis ſequentibus. Lipſim veniens, quicquid auri argentique fuit, in Thomæ Apoſtoli templo poſuit. Paulo pòſt Philippum in Rodiciana arce cuſtodiæ mancipavit: qui tamen paulo pòſt fraude cuſtodum aufugit. In Colditium ad ſuos veniens, lætanter ſuſcipitur.

Anno Domini MCCXCVIII, Albertus Auſtriæ dux, filius Rodulphi regis, graviſſima bella in campeſtribus Spiræ Adolpho imperatori intulit. Cum quo dum collatis ſignis dimicat, ipſum inter pugnandum depræhenſum occidit, & pro eo, ab electoribus & exercitibus approbatus, in regem Romanorum conſtituitur, & à Bonifacio papa confirmatur. Imperavit autem annis X.

Eodem anno Genuenſes in Adriatico Venetos ſuperavere mari: & LXX eorum naves captas Genuam deduxerunt, cum ingenti navali triumpho.

Anno Domini MCCXCIX, Bruno, reverendiſſimus noſter antiſtes, dedit nobis privilegium confirmationis ſuper decima in Miltindorff, quam comparavit Gumpertus, confrater noſter de Reinboldisdorff, cujus initium tale eſt. *Nos Bru-*
820 *no, Dei gratia Nuemburgenſis eccleſiæ epiſcopus, recognoſcimus, & ad noticiam tam præſentium quam futurorum cupimus pervenire, quòd cùm Gumpertus de Reinboldisdorff, confrater eccleſiæ, ſive monaſterii in Puzavia, de ſalute animæ ſuæ cogitans, quinque ſexagenis ſiliginis, & totidem avenæ decimæ, ſitæ in Miltindorff, erga Henricum Burggravium de Blanckenhayn, qui eandem decimam à nobis & noſtra eccleſia tenebat in feudo, emiſſet juſto emptionis & venditionis titulo mediante; cumque idem Burggravius ipſam decimam nobis liberè reſignaſſet: nos propter Deum & devotam inſtantiam honorandi viri, domini Friderici abbatis dicti monaſterii, & Gumberti prædicti, eandem decimam ad infirmariam ejusdem monaſterii, pleno jure proprietatis contulimus, & tenore præſentium damus & tradimus donatione legitima perpetuò poſſidendam: ita videlicet, ut infirmarius, qui pro tempore fuit, præfato Gumperto, Deo vocante, viam univerſæ carnis ingreſſo, in anniverſario ejusdem Gumperti, qui in miſſis & vigiliis in dicto monaſterio, prout ibi conſuetum eſt, annis ſingulis peragetur, conventui pro largiori adminiſtratione præbendarum quinque ſolidos denariorum dativorum ratione ſuprà dictæ decimæ miniſtrabit. Ut autem hæc noſtra donatio & ordinatio robur habeant perpetuæ firmitatis; præſentes literas ſuper eo conſcribi fecimus noſtro ſigillo ſigillatas. Hujus rei teſtes ſunt honorifici viri, dominus Henricus præpoſitus, dominus Gebehardus, Henricus de Yſenburg, Cicenſis eccleſiæ canonici, &c. Datum anno Domini ut ſuprà, VIII idus Junii, indictione XII, pontificatus noſtri anno XIV.* Secundum hoc datum & privilegium, Bruno ipſe cœpiſſet anno, ut ſuprà poſitum eſt, MCCLXXV. Aliud tamen privilegium per eum etiam datum uno anno deviat, ut infrà patebit MCCCI. Hoc tempore Sicardus, Cremonenſis epiſcopus & hiſtoriographus, claruit.

Anno Domini MCCC, Jubileus primus Romæ per Bonifacium papam inſtituitur & celebratur, & duravit anno integro. Et mirabiliter ditati ſunt Romani ex concurſu peregrinorum, & maximè papa. Conſtituitque Bonifacius, ut deinceps ſervaretur de centeſimo in centeſimum annum perpetuis temporibus. Cometes & hoc anno apparuit.

Viri illuſtres, qui hoc tempore claruerunt.

Reynerus, qui pantheologiam edidit, ordinis præd.
Durandus, ſcripſit ſuper ſent. & alia, ordinis ejusdem.
Duranellus, nepos Durandi, & ipſe ejusdem ordinis doctor.
Media villa, theologus eruditiſſimus ordinis Minorum.

Anno Domini MCCCI, Fridericus abbas ſanxivit privilegium ordinationis ſuper anniverſario ejus, & domini Henrici de Botvelt, & aliorum charorum. Incipit: *In nomine Domini Amen. Hæc eſt ordinatio, quam nos Fridericus, Dei gratia abbas monaſterii Puzavienſis, de conſenſu domini Hartungi Prioris totiusque capituli, &c. Nos quoque Bruno, Dei gratia Nuemburgenſis eccleſiæ epiſcopus, &c. omnia prædicta grata*

ta ratihabitione in nomine Domini confirmamus. In cujus rei testimonium sigillum nostrum, &c. duximus apponendum. Datum Cycæ, anno ut suprà, calendis Augusti, pontificatus nostri anno XV. Secundum hoc datum, cœpisset Bruno anno Domini MCCLXXXVI.

Eodem anno Bruno, pontifex noster, dedit monasterio nostro privilegium corroborationis super quatuor ortos in Zangeberg, quos emit dominus Henricus de Lychtenhain, nostræ congregationis monachus, quod quidem sic incipit. *Nos Bruno, Dei gratia, Nuemburgensis ecclesiæ episcopus, recognoscimus, & ad noticiam tam præsentium quàm futurorum cupimus pervenire, quòd cùm dilectus nobis dominus Henricus de Lichtenhain, monachus in Puzavia, emisset erga relictam quondam Hermanni aurifabri, civis nostri in Cytze, & Joannem & Albertum, filios dominæ ejusdem, IV ortos, sitos in Czangenberg, &c. Hujus rei testes sunt honorabiles viri, dominus Henricus præpositus, dominus Conradus decanus Cycensis ecclesiæ, &c. Datum anno ut suprà, nonis Novembris, indictione XIV.* Credo ergo, prænarratum Henricum de Lichtenhain, cùm esset de nobili & magna familia, ortos prædictos de patrimonio suo emisse, cum consensu abbatis ad perpetuam monasterii utilitatem, sicut & alia, quæ brevitatis causa pertranseo.

Anno Domini MCCCII, vel circà, Fridericus abbas humanis excessit, cui Ni- 821
colaus ejus nominis primus successit, vir & ipse singularis prudentiæ & religionis. Ob industriam suam & vitæ integritatem, non modò episcopo nostræ diœcesis, & principi terræ Friderico, verùm & universo populo dilectus fuit & acceptissimus. Enimverò in quanto pretio & honore ab præfato habitus sit Friderico, infrà in privilegio, quod idem Fridericus ob laudem ejus & reverentiam anno Domini MCCCX dedit, evidentissimè liquet.

Anno Domini MCCCIII, Nicolaus abbas privilegium confecit super anniversario domini Henrici de Botvelt, ac illorum dictorum de Tribenshayn. *Nos Nicolaus, abbas Dei gratia in Puzovv, ordinis sancti Benedicti, recognoscimus, & ad universorum noticiam volumus pervenire, quòd cùm dominus Fridericus, abbas quondam in Puzovv, prædecessor noster felicis memoriæ, à Domino Henrico milite, quondam dicto de Bothvelt, pro anniversario ejusdem, in nostro monasterio statuendo, &c. Nos ergo Bruno Dei gratia, Nuemburgensis ecclesiæ episcopus, ad exprimendum nostrum consensum, omnibus & singulis præmissis liberaliter accessisse, sigillum nostrum præsentibus similiter duximus apponendum. Datum Cycæ anno Dom. quo supra XIV. cal. Junii.*

Eodem anno papa Bonifacius captus est per nobiles de Columna, adjuvante rege Galliæ Philippo, qui tamen post paucos dies per tumultum violenter per amicos suos liberatus fuit de carcere, & Romam reductus. Ipse tamen papa intra paucos dies ex dolore animi, quem èx confusione præmissa inciderat, morbo correptus interiit, cui post paucos dies Benedictus XI successit ordinis prædicatorum, qui secundum seculum vilissimæ conditionis fuerat, filius utpote lotricis pauperculæ & viduæ. Tamen propter sanctimoniam vitæ, & prudentiam animi, qua revera nobiliter fulsit, ad apicem apostolicæ sedis sublimari promeruit. Hic constitutionem Bonifacii antecessoris sui, quæ incipit *Super cathedram*, moderavit per aliam, quæ incipit *Inter cunctas*, quia presbyteri Italici erant sicut campanarii, & nihil habebant de ecclesiis suis nisi labores & curas. Joannem quoque & Jacobum cardinales de columna, ejectos per Bonifacium revocavit, & in omnem dignitatem restituit. Eodem anno Erphordenses cives destruxerunt castra Kirchberg, Wintberg, Grifenberg. Prima duo funditus everterunt, & Leisten, quod antè ceperant, quæ omnia erant Burggravii Ottonis de Kirchberg, eximii benefactoris nostri, qui eorum offensam (nescio ob quam causam) inciderat. Cui tamen pòst Greiffenberg restituerunt. Eodem quoque anno castrum Hopfgarten destruxerunt. Hæc ex Chronicis Doringorum, quæ Erphordiæ in monte divi Petri transcripsi.

Eodem anno Mangoldus de Nuenburg, episcopus Herbipolensis, obiit, cui Andreas de Gundelfingen successit.

Anno Domini MCCCIV, Bruno, episcopus noster reverendissimus, pausavit in Christo, de cujus felici obitu in vetusta quadam Chronica in hæc verba scriptum reperi: *Bruno, venerabilis Nuenburgensis ecclesiæ episcopus, cùm in extremis laboraret, jussit se super nudam terram substratis cineribus reclinari, in quibus humiliter & devotè recubans spiritum feliciter exhalavit, anno Dominicæ incarnationis MCCCIV.* Cui Ulricus successit, ut sequitur.

VDalricus, celeberrimus Nuenburgensis ecclesiæ præsul, anno Domini MCCCIV, Brunone defuncto, canonicè electus successit, vir vitæ rectitudine conspicuus, & in agibilibus mundi peritissimus: fuitque natus de Wolckenberg, sed an comitum prosapia, an non, incertum habeo. Qui & ipse monasterii nostri fautor & tutor fuit notabilis & insignis, ut insequenti privilegio, hoc eodem anno, per eum nobis super VII mansos sitos in Rodwansdorff dato, evidenter patescit, quos quidem dominus Nicolaus abbas noster, & totus conventus emit, &c. cujus tale est exordium: *Nos Ulricus, Dei gratia Nuemburgensis episcopus, recognoscimus, & ad noticiam tam præsentium quàm futurorum cupimus pervenire, quòd, cùm dilecti nobis in Christo, dominus Nicolaus abbas, & conventus monasterii Puzaviensis VII mansos, sitos in pago villæ Rotvvansdorff, solventes annuatim XXXIX solidos denariorum usualium dativorum, erga Christianum de Luchovve, & fratres suos, justo emptionis & venditionis interveniente titulo, suo monasterio legitimè comparassent; cumque dicti fratres mansos hujusmodi domino Ottoni, militi de Lichtenhain, & Ottoni filio ejusdem, à quibus ipsos mansos tenebant in feudo, & deinde idem dom. Otto cum filio suo,*
822 *qui simili feudo dictos mansos à nostra tenebant ecclesia, nobis voluntariè & liberè resignassent: nos ob reverentiam gloriosæ virginis Mariæ, & devotam instantiam dictorum, domini abbatis & conventus, eosdem mansos cum omnibus suis pertinentiis, & utilitatibus, quæ ipsis insunt in præsenti, vel inesse poterunt in futuro, de consensu totius nostri capituli, damus, tradimus, & donamus, tenore præsentium prædicto monasterio pleno jure proprietatis perpetuò possidendos. In rei testimonium has literas nostri sigilli robore jussimus communiri. Testes hujus nostræ donationis sunt: dom. Erckenbertus de Starckenberg, Otto frater noster, Citzensis ecclesiæ canonici, &c. Volradus dictus de Wolckinberg, patruus noster, & alii complures fide digni. Datum anno, quo suprà, indictione secunda.* Eodem anno Albertus, Burggravius de Aldinberg, monasterio nostro dedit annonam in Bodewil, quæ vulgariter Burgkorn dicitur, & desuper privilegium corroborationis perpetuæ confecit contulitque, cujus tenor talis est: *In nomine Domini Amen. Ne gestarum rerum memoria pereat, perennari solent testimonio literarum. Eapropter nos, Albertus Burggravius de Aldenberg, ad noticiam tam præsentium quàm futurorum volumus pervenire, quòd ob reverentiam & honorem Dei omnipotentis, nec non beatissimæ virginis Mariæ, genitricis ejusdem, ac pro salute animæ nostræ, omniumque progenitorum nostrorum, annonam in Bidovvil, quæ vulgariter Burgkorn nuncupatur, ad nos & nostros devolutam, venerabili D. Nicolao abbati, & suo monasterio Putzaviensi voluntate benevola, cum omni jure, utilitate seu proventu, qui nunc exinde provenit, vel provenire poterit in futuro, in idipsum monasterium damus & transferimus perpetuò possidendam. Ut autem hæc firma & inevulsa permaneat, præsens scriptum nostri sigilli munimine roboratum, prænotato domino & suo monasterio duximus fideliter erogandum. Hujus rei testes sunt honorabiles: Dominus præpositus in Aldenburg &c. Acta sunt hæc anno Dom. quo sup. V. calend. Junii.* Eodem anno Gerhardus, archiepiscopus Moguntinus, obiit, cui Petrus, episcopus Basiliensis constitutus per papam, successit. De hoc & insequentibus. Eodem anno Burghardus de Blanckenberg, archipræsul Magdeb. obiit, cui Henricus, comes de Anhalt, successit.

Anno

Anno Dom. MCCCV, Clemens quintus summus creatus est pontifex, se-
ditque annis 8. Hic sedem apostolicam in Galliam transtulit, mansitque illic an-
nis 74, non sine magno Romanorum, imò totius ecclesiæ incommodo. Hanc
translationem vehementer deplorat in suis epistolis Franciscus Petrarcha, qui illis
temporibus floruit Celebravit iste Clemens tria concilia. In Vienensi, quod
anno Domini MCCCXI præsentibus CCC episcopis solennizatum, statuit multa
præsertim statum clericorum religiosorum concernentia. Quo ad statum no-
strum, id est monachorum nigrorum, sanxivit, quatenus omnes monachi non
sacerdotes & conversi semel singulis septimanis confiteantur, & dominicis men-
sium primis communicent, dominica videlicet prima cujuslibet mensis usualis,
negligentibus pœnam annectens, ut habetur extrà de statu monachorum, *ne in
agro dominico.* Et hæc quidem constitutio salutaris per patres observantiæ no-
stræ, sive unionis Bursfeldensis assumpta est & approbata, ut decet & oportet,
quemadmodum claret in ceremoniis nostris *dist. 11. cap. 6. presbyteri celebraturi.*
Quo ad fratres mendicantes, statuens eis formam prædicandi, & confessiones au-
diendi, ut *extrà de sepult.* dudum in Clementinis: quæ tamen constitutio origi-
naliter à Bonifacio VIII edita fuit, & incipiebat *super cathedram*, sed per Bene di-
ctum XI successorem fuit revocata, per Clementem autem hunc, in concilio re-
posita in suo vigore, & corpori juris inserta, scilicet in Clementinis. Et has qui-
dem Clementinas Clemens iste edidit, & in concilio memorato Viennensi, cun-
ctis episcopis annuentibus, & doctoribus confirmavit & promulgavit. Statutum
quoque est ibidem, clericos, tabernarios, macellarios, negotiatoresque à diœce-
sanis compesci. Institutum Urbani IV de corporis Christi festo roboravit, ordi-
nem templariorum prorsus delevit. De cæteris ejus gestis sub anno obitus ejus
dicetur. Circa idem ferè tempus Fridericus, marchio Misnensis, missis ambasia-
toribus suis ad Albertum imperatorem, restitutionem urbium petiit, quas olim
Adolphus rex pro se & imperio vi abstulerat, magnis provinciæ damnis illatis. Ita-
que Albertus nunciis benignè, sed in dolo, se postulata concessurum respondit,
& ob id colloquii diem Aldenburgi futurum indixit. Ad quem cùm uterque &
rex & marchio, suis quisque stipatus militibus, convenisset, celebratoque solenni
colloquio, Albertus Fridericum ad convivium paratum invitavit; quibus epulan-
tibus, satelles quidam robustus, ab Alberto multis promissis subordinatus, con-
vivii locum, ut Fridericum occidat, intravit latenter. Quem milites Friderici con- 823
siderantes, pariterque de insidiis suspectum habentes, irruentes in eum multis
plagis sauciatum seminecem ejecerunt. Mox tumultus & clamor ingens exori-
tur, utrinque sese digladiantium. Quibus utcunque sedatis, Fridericus veste mu-
tata aufugit Picastrum veniens: ubi mox sequenti die necem sibi per Albertum
paratam suis conquestus est optimatibus, jurans se amodo nulli unquam impe-
ratori fidem præbiturum. Quod cùm singuli audissent, tantum facinus abhor-
rentes, simulque excandescentes; vindicandum in Albertum, & arma sumenda,
unanimiter conclamarunt. Qua de re bella secuta sunt complurima, quemad-
modum etiam testantur vulgares & communes Doringorum & Misnensium hi-
storiæ, in quibus ad verbum sequentia bella, quæ eo tempore contigere, conti-
nentur. Itaque his ex Chronicis.

Anno Domini MCCCVI, Albertus rex Romanorum, repetens terras, scili-
cet Thuringiam, Misnam & Orientalem provinciam, cum plures civitates & ca-
stra obtinuisset, quamvis marchio Fridericus, filius Lantgravii Doringiæ, totis vi-
ribus rebellaret. Relicto itaque exercitu, Augustus ad alias provincias propera-
bat. Porrò exercitus relictus in terra Misnensi & Orientali, multa mala perpetra-
bant, ita ut nec ecclesiis, neque sacerdotibus, nec religiosis parcerent. Quinimò
(quod horrendum est audire) sacerdotibus divina celebrantibus calices de manu
rapiebant, altaria spoliabant. Unde contigit, quòd quidam Garzio de exerci-
tu pixidem sacramenti auferret. Inde hostias recipiens, sacrilega manu gestabat,

dicens: *Habeo tres deos, & ego comedam eos.* Quod cùm capitaneus exercitus percepisset, vocavit sacerdotes, ut corpus Domini cum reverentia reportarent ad ecclesiam. Timuit equidem iram Dei super exercitum ob id piaculum venturam, sicut & venit & contigit. Marchio namque Fridericus præfatus, collecto exercitu, de civitate Liptz egrediens, contra exercitum prædictum ad præliandum omnes delevit & interfecit. Obtenta itaque victoria, Fridericus marchio animosè contra regem Romanorum pugnavit, omniaque castra & oppida recuperavit, & sibi subjugavit. Quomodo autem Doringiam nactus sit, sequenti dicetur anno. Eodem anno Otto, Burggravius de Kirchberg senior, parochiam in Brisenitz cum privilegio desuper confirmationis conscripto nostro contulit monasterio, in quo etiam consensus & approbatio Udalrici nostri exprimitur antistitis. Quod quidem ita incipit: *In nomine Domini Amen. Otto, Dei gratia Burggravius de Kirchberg, omnibus in perpetuum. Quoniam ex mutatione temporum ac generationum transitu, &c. Noverint ergo tam posteri quam præsentes, quod nos ob reverentiam Dei omnipotentis, nec non gloriosissimæ virginis matris ejusdem, ac pro salute animæ nostræ omniumque progenitorum nostrorum, parochiam in Brisenitz, cujus jus patronatus ad nos dinoscitur pertinere, de consensu reverendi in Christo patris ac domini, Ulrici, Nuenburgensis episcopi, & ad devotam instantiam venerabilis D. Nicolai, abbatis ejusdem ecclesiæ in Puzovve, & propter grata beneficia nobis facta, habita deliberatione, & de bona voluntate hæredum nostrorum, dedimus & tradidimus, & tenore præsentium damus, tradimus & donamus monasterio sanctæ Mariæ in Puzovve, cum decimis quinque agrorum. &c. Nos quoque Ulricus Dei gratia, Nuemburgensis jam dictæ ecclesiæ episcopus, ad exprimendum nostrum consensum præmissæ donationi liberaliter accessisse; sigillum nostrum præsentibus similiter duximus apponendum, indulgentes abbati, &c. Hujus autem rei testes sunt, venerabilis D. Ericus abbas de Burgelino, D. Conradus pincerna de Salecke præpositus, &c. quamplures fide digni. Actum anno Domini, quo suprà, indictione quarta.* Eodem quoque anno Otto, Burggravius suprà memoratus, dedit monasterio nostro capellam in Kirchberg, cum desuper confecto confirmationis privilegio, consensum & ratihabitionem Udalrici episcopi exprimentis: quod sic incipit: *In nomine Domini Amen. Otto, Burggravius de Kirchberg, omnibus in perpetuum. Quoniam ex mutatione temporum ac generationum transitu gesta hominum plerumque in oblivionem, & ex oblivione in calumniam rediguntur, &c. Noverint ergo tam posteri quam præsentes, quod nos ob reverentiam Dei, &c. capellam in Kirchberg cum vineis, pratis, areis, agris, cultis & incultis, &c. cujus jus patronatus ad nos dignoscitur pertinere, de consensu reverendi in Christo patris, ac D. Udalrici, Nuenberg. ecclesiæ episcopi, &c. de bona voluntate hæredum nostrorum dedimus & tradidimus, & tenore præsentium damus, tradimus & donamus monasterio Puzovve jure proprio in perpetuum possidendam. Hujus autem rei testes sunt venerabilis D. Ericus abbas de Burgelino, dominus Conradus pincerna præpositus, dominus Hermannus de Starckenberg decanus, &c fide digni. Actum anno incarnationis Dom. quo sup. indictione quarta.* Prædictarum denique ecclesiarum,
824 parochiæ videlicet in Brisenitz, & capellæ in Kirchberg, donationes per Ottonem Burggravium prænarratum monasterio nostro factas, etiam eo defuncto, filii ejus & hæredes, Otto, Albertus, & Hartmannus Burggravius de Kirchberg, ratas & gratas habentes, easdem singuli singulis privilegiis & sigillis corroboraverunt. Propter quod eorum liberalitati ac devotioni pientissimus pater & dominus Nicolaus abbas congaudens, eisque spiritualia dona recompensare annitens, cum anniversario perenni eos confraternitati nostræ congregationis perpetuo ascripsit privilegio sequenti, cujus talis tenor est, confirmatam. *Nos Nicolaus, Dei gratia abbas, Gerhardus Prior, totusque conventus, sanctæ Mariæ virginis monasterii Putzaviensis, recognoscimus in his scriptis publicè protestantes, quòd nobili viro, dom. Ottoni Burggravio de Kirchberg, suisque hæredibus ex prærogativa donatione, qua nostram ecclesiam gratiosè dotaverunt, promittimus, ut, ubicunque se receperint, & mansionem fecerint in his locis deputatis, videlicet in monte, qui dicitur Kirchberg, aut in villa Brisenitz,*

nitz, in divinis officiis & aliis ecclesiasticis sacramentis, prout antiquitus habere dinoscebantur de dicta parochia, solliciti volumus providere, ratum firmumque tenere, ac inviolabiliter observare; ipsum quoque dominum Burggravium, suamque conthoralem, dominam Sophiam, ac omnes suos progenitores, in orationes nostras recipimus, participesque reddimus bonorum omnium, quæ apud nos die noctuque fiunt, ex nunc & in ævum. Ad cujus rei evidentiam, præsentem literam nostro nostrique conventus sigillo fecimus sigillari. Dat. ut sup.

Anno Domini MCCCVII, vel circà, Albertus Lantgravius Doringiæ senior, qui & nostro monasterio favens, notabile (ut suprà dictum est) privilegium nobis contulit, Erfordiæ diem clausit extremum. *(a)* Is tres reliquit filios duos, id est Fridericum & Theodericum ex legitima uxore sua Mechtilde aliàs Margareta, filia Friderici secundi, cum qua Aldenburg dotis nomine acquisivit. (Quam tamen urbem ipse cum cæteris Adolpho regi vendidit) & Ludvicum *(b)* ex pellice seu concubina natum, cui adhuc vivens Landtgraviatum Doringiæ resignaverat, ut ei in eodem principatu succederet. Quæ cuncta præfatus Fridericus marchio, verus filius & hæres, audiens; copioso collecto exercitu, partem illius cum robustissimis viris, Theoderico fratri suo contradidit, dans ei in mandatum, ut Fonteiam, *(c)* Fribergum, Colditium, Grymmaw, Lusatium, Rodlicium & cæteras urbes ab Adolpho olim occupatas recuperare contenderet. Quod & Theodericus strenuè perficere curavit, urbes prædictas partim expugnatione, partim deditione suam in potestatem redigendo. Ipse verò Fridericus, cum reliquis copiis ad possidendam Doringiam, tanquam hæreditariam, invasoremque Ludvicum exturbandum, indignabundus ingressus, cuncta sibi resistentia ferro & igne devastans, diruit & subvertit. Gothiam, urbem à Gothis conditam, multis machinis, arietibus, & tormentis convulsam & oppressam cepit. Deinde comitem Glichoniensem, & comitem Vinariæ, qui unà cum Erphordensibus Ludvico favebant, aggressos vicit, fudit, profligavitque. Comitem Vinariæ captum, grandi ære multatum, Comitia & Vinaria urbe privavit. Erfordenses eodem impetu superatos, ad annuum tributum solvendum juramento astrinxit, & tandem potenter tota potitus est Doringia. Dum hæc in Doringia per Fridericum strenuissimè patrarentur, Theodericus germanus ejus, qui à plerisque Titzmannus, marchio de Landesberg, dicitur, in die Mariæ Magdalenæ, Pigaw oppidum cepit, archisteriumque divi Jacobi apostoli ibidem potioribus spoliatum rebus, injecto igne exussit: exin Lipsim ad hybernandum contendit. Ubi cùm in nocte dominicæ Nativitatis missarum solenniis adesset, à milite quodam Philippi hortatu interfectus est, ut refert Joannes Garsonis Bononiensis, in gestis prædictorum duorum fratrũ, Friderici & Theoderici, marchionum Misnensiũ, licet sint, qui ipsum Theodericum in nocte parasceves peremptum scribant, triduoque supervixisse, ac pœnitenti devotoque obiisse spiritu. Cujus lamentabilem & casum & mortem cùm rescisset Fridericus, nulla interposita mora, Lipsim venit, & in templo divi Pauli honorificè tumulatur. Interea Fridericus audiens, Philippum, Aldenburgensium, Cygnæorum & Camannorum *(d)* præsidio, Fonteiam rursus suæ potestati subjecisse, & ad Lucam expugnandam exercitum admovisse; infestissimo odio cum multitudine armatorum contra eum processit, ipsum propria manu in ultionem fratris occisi interficere statuens. Inito itaque atrocissimo prælio, cùm inter consertissimas acies Philippum dimicantem conspexisset: ecce exclamans fratris mei occisor, irruensque in eum graviter vulneratum equo excussit, multis insuper Suevorum partim occisis, partim captis, cæteris in fugam con-

(a) Potius a. 1314. defunctus Albertus degener. Vide *HIST. LANDGR. THUR. c. LXXXVII.*
(b) Vide supra *a. 1294.*
(c) Borna intelligitur. Sequitur hic iterum *GARTZONEM lib. II. c. V.*
(d) Vide supra *ad a. 1294.*

825 conversis. Qua victoria potitus, cum copiis ad Aldenburg, imperialem urbem, (quæ dos matris suæ fuerat) properabat: incolis autem fortiter repugnantibus, facibus injectis ardentibus, penè totam cremavit urbem. Quare horrore perculsi cives, reseratis portis exeuntes, se & urbem ejus potestati subjecerunt. Quorum calamitatem & excidium vicina audientes oppida, oblatis clavibus, ultro se Friderici voluntati subdiderunt. Reluctarunt attamen aliquot annis Cygnæi & Camanni, ne se ditioni Friderici subjicerent. Ast diuturnis incursibus, & multiplici incommodo affecti, potentiæ ejus vel coacti se submiserunt. Fuerant siquidem Cygnæi ipsi & Camanni semper juris imperii: ideo tam difficulter & tardè sese principis submiserunt dominio. Subjectionem tamen factam postea Ludvicus imperator Bavarus ratam habuit, qui dictas urbes administrationi Friderici commisit.

Anno Domini MCCCVIII, Albertus imperator per Joannem nepotem suum, circa flumen Rhenum, non longè ab oppido Schaffhausen, dum simul amicè iter agerent, interfectus est, eò quòd patrimonium suum in Austria conferre detrectarit. Cui eodem anno Francophordiæ unanimiter electus Henricus septimus, vel (ut alii scribunt, qui Henricum Lantgravium Doringiæ inter imperatores numerant) octavus, comes Lutzelburgensis, in imperio successit, vir consilio & animo juxtà potens. Hic, tribus comparatis exercitibus, unum ipse in Italiam duxit adversus Brixienses, quos armis victos imperata facere compulit, Longobardosque omnes in potestatem accepit; urbes insuper Italiæ penè omnes maximis cladibus afficiens, ad imperium reduxit. Plures etiam se sponte dediderunt, quas placidè suscepit, præter Florentiam, & paucas alias, de quibus infrà. Alterum adversus comites Wirttenbergenses direxit, sacro imperio rebelles: quibus ex octoginta castellis, & munitissimis oppidis, quæ obtinebant, duo & septuaginta armis expugnata ademit. Tertium ex Francis & Baioariis collectum, duce Petro archiepiscopo Moguntino, cum filio, in Bohemiam misit. Hic est ille Henricus, qui Romæ coronatus, renitente Roberto rege Neopolitano, Florentiam obsidione artissima rebellem cinxit, Pisas Senasque in potestate habuit; de cujus coronatione, aliisve ejus gestis, nec non morte miserabili, in sequentibus suis locis & annis dicetur amplius.

Eodem anno, Petrus suprà dictus archipræsul Moguntiacus, Erphordiam in vigilia inventionis Divi Stephani ingrediens, per quinque & ultra septimanas, in monasterio montis S. Petri commoratus est.

Eodem anno, magnus magister Joannitarum, cum classe ex Neapoli se movens, mari transito, insulam Rhodi ingentissimo prælio aggressam, cum maximo Sarracenorum & Græcorum damno obtinuit. Ex eo ergo tempore Joannitarum sive Rhodiorum militum * in Oriente cœpit in dicta insula, quorum virtute, Christo cooperante, usque in præsens nostrum tempus, fides Christiana contra infideles mirificè propugnatur & defenditur. Vide plura in Hartmanno sub sexta ætate, folio 223.

Anno Domini MCCCX, Fridericus Doringiæ Lantgravius, Misnensis & Orientalis marchio, dominusque terræ Plisnensis bellicosissimus, ob summam reverentiam, devotionem, & amorem, quem ad venerandum religiosumque patrem, dominum abbatem Nicolaum, nec non totum conventum nostri monasterii habuit, privilegium amoris, favoris & protectionis ejus expressivum nobis contradidit. Cujus tenor talis est, ut sequitur. *Noverint universi præsentes literas inspecturi, quòd nos Fridericus Dei gratia, Thuringiæ Lantgravius, Misnensis & Orientalis marchio, dominusque terræ Plisnensis, propter probitatis merita, quibus venerabilis dominus abbas Bosaviensis dinoscitur multipliciter coruscare, ipsum ac ecclesiam suam in nostram protectionem specialem assumimus; volentes & præsentibus firmiter decernentes, ut universi nostri beneplacitis intendentes, eundem velut familiarem nostrum dilectum, semper & ubique congruis & condignis honoribus studeant prævenire; nostram in core-*

coreverentiam taliter figurantes, ut ad condignam ob id viceversa teneamur pro virilibus recompensam. Igitur ut præscripta nostra gratia effectum laudabilem sortiatur, præsentes literas dari fecimus nostri sigilli robore firmiter consignatas. Datum Aldinburg, anno Dom. quo suprà, pridie calendas Januarii. Eodem anno Henricus Cæsar Romæ coronatur.

Anno Domini MCCCXI, Concilium Viennæ super Rhodanum, jussu Clementis papæ ordinatum, cœpit, & biennio duravit, in quo quanta salutaria constituta fuere, etiam suprà dictum est. In quo denique per provisionis potius 826
quàm condemnationis viam, ordinem militiæ templariorum idem papa cassavit penitus, & annullavit. Causam hujus vide in Chronicis.

Eodem anno Ulricus, episcopus noster, dedit nobis privilegium corroborationis super eo, quòd dominus Nicolaus abbas pratum reemit alienatum à monasterio. Cujus tenor talis est. *Nos Ulricus, Dei gratia Nuemburgensis episcopus, ad noticiam omnium, quibus præsens scriptum exhibitum fuerit, volumus pervenire, quòd honorabilis dominus, Nicolaus monasterii Puzaviensis abbas, super reemitione cujusdam prati alienati à monasterio, consilium & auxilium dominorum sui conventus in aliqua summa sibi offerri petiit, quam in pondere X marcarum apud ipsos favorabiliter impetravit. Prædictus ergo Conventus, cùm talis pecuniæ summam solutionis formæ integraliter percepisset, onere multifario exactionis à domino Friderico marchione se sentiens aggravatum, propter majus periculum evitandum, prædictas X marcas advocatis ejusdem domini, per manus domini abbatis prædicti præsentari voluit seu decrevit: ita tamen, ut pro eisdem marcis triginta duo solidi census in Misselquitz prædicto conventui consolatoriè singulis annis & perpetuò ministrentur. Quam consolationem nullus abbatum ipsi succedentium, nisi tanta pecunia videlicet X marcarum ipsi conventui reddita, subripere audeat vel præsumat. In cujus rei testimonium, cum appensione sigillorum prædicti domini abbatis & conventus præsentem literam nostri sigilli robore volumus communiri. Datum Cycæ, anno Domini quo suprà, pontificatus nostri anno 7.*

Anno Domini MCCCXIII, Clemens papa obiit. Hic multa laudabilia (ut suprà dictum est) statuit & fecit. Fuit tamen (ut Antonius de eo scribit & alii) nimis cupiditatibus deditus, propter quod scelus Simoniæ multùm viguit in curia sua circa beneficia. Quòd autem quidam dicunt, in papam non posse cadere Simoniam, beatus Thomas id reprobat. Insuper & minus honestæ vitæ fuit: famabaturque cum quadam comitissa pulcherrima contubernium habere. Nepotibus quoque & aliis attinentibus magnum thesaurum reliquit. Eo itaque mortuo, sedes vacavit annis duobus, & mensibus tribus.

Eodem anno Henricus imperator quoque, dum Bonconventum, oppidum Italiæ, obsidione premeret, diem obiit. Signa veneni in cadavere apparuisse multi scripsere. Ptolemæus vero Lucensis affirmat, veneno eum periisse, à prædicatorum ordinis fratre in eucharistia dato: aliusque addidit, id Florentinorum dolo & instinctu factum esse. Id ipsum Platina magnus autor asserit: & in Fasciculo temporum legitur, & cunctis penè Chronicis. Ordo tamen ipse per bullas papales excusatur, prout in præfato Fasciculo temporum habetur clarè. Fuit autem Henricus Cæsar vir sapiens & gratiosus, in armis strenuus & animo magnus: qui (ut sperabatur) non infima, si longiori vita fruitus fuisset, egisset.

Anno Domini MCCCXIV, Cometes apparuit versus Aquilonem, & quasi in fine signi Zodiaci, quod dicitur Virgo, & duravit per sex hebdomadas: designavitque secundum judicium astrologorum plures novitates, quæ contigerunt, ut pestem, & præcipuè mortem regis Galliæ. Anno igitur præfato, mense Novembri, de hac luce migravit rex Galliæ Philippus, posteaquam regnarat annis XXIX. Mors autem ejus fuit satis infelix. Nam cùm esset in quadam venatione, quidam aper inter crura equi, quem equitabat rex, se ingessit: ex quo rex ex equo cadens paulo pòst mortuus est. Fuit hic pulcherrimus hominum sui temporis. Hoc autem infortunium passus est, ut aliqui scribunt, propter deletionem ordi-

nis Templariorum, ad quam ipse vehementissimè papam instigans acuit.

Anno Domini MCCCXV, de imperatore deligendo inter electores contentio exorta est, in qua quidam Ludvicum, ducem Bavariæ, alii Fridericum, Austriæ ducem, elegere. Quamobrem inter eos bellum natum est, duravitque annis octo: quo tandem anno, prælio magno inter Muldors & Ottingen commisso, Ludvicus Fridericum victum cepit & humiliavit, solusque exinde regnavit annis XXXII. Fuit autem vir prudens, & ad regnum idoneus. Latinam tamen linguam suo damno non intellexit. Coronari à papa contempsit, qui tum Avione in Gallia sedem tenebat. Sed Romam tendens, ibi apud ædes Laterani, jussu cleri & populi Romani, à Stephano de columna coronam imperii suscepit. Quapropter
827 papa eum excommunicavit. Ille verò floccipendens, contra papam rebellans, alium erexit antipapam, Petrum scilicet Corbarensem, ordinis minorum: qui tamen pseudo-pontifex, post recessum imperatoris de Italia captus, à Joanne XXII vero papa custodiæ mancipatus est perpetuæ. Hæc per anticipationem dicta facta sunt post coronationem Ludvici, quæ celebrata est anno Domini MCCCXXVII. Quo etiam anno rursus sibi Ludvicus à prædicto suo antipapa coronam regni imponi fecit: ipse autem antipapa captus & incarceratus fuit, anno Domini MCCCXXX. De quibus etiam infrà aliquantisper tractabitur gestis. Ludvicus mansit denique contumax usque ad mortem suam, quæ satis miserabilis fuit, ut in sequentibus suis locis & annis dicetur. Eodem ferme tempore Fridericus, Lantgravius Doringiæ, & marchio Misnensis &c. rursus in Doringiam victorem duxit exercitum. Castella, quæ ab eo desciverant, subvertit, vicos incendio consumpsit, agros vastavit, arbores succidit, & turres ad solum evertit. Proinde contra Erfordiam feroci progreditur animo. Erfordenses perterriti ei obviam prodeunt; precibus flagitantes, ut modum iræ statuat: fatentur errata sua: esse clementiæ & prudentiæ suæ, ipsorum excusationem suscipere. Fridericus itaque eis crimina condonavit, jussitque, ut quotannis maximis ipsum & à quibus ei succederetur, muneribus prosequerentur: ad quod singulos jurejurando adegit. Circa idem tempus Nicolaus, abbas monasterii nostri, diem obiit: cui Joannes ejus nominis (ni fallor) primus successit, vir & ipse omni industria & religione præclarus. Hic quanta bona fecit, infrà suis locis patebit & annis.

Anno Domini MCCCXVI, Joannes XXII summus fit pontifex natione Gallicus, secundum carnem infimæ conditionis, filius veteramentarii, resarcitoris videlicet sotelarium; pauper quidem temporali substantia, sed dives ingenio & scientia; parvus corpore, sed magnus animo. Magnifica equidem sui papatus tempore perfecit opera. Constitutiones Clementinas publicavit, & ad universalia studia misit. Thomam de Aquino ordinis prædicatorum & Ludvicum episcopum Tholosanum, filium regis Siciliæ, ordinis minorum, canonizavit: episcopatus pingues divisit, contra pluralitatem beneficiorum multa bona instituit, & hæreticos complures præcipuo zelo damnavit. Iste est denique Joannes papa, qui ex summa, quam ad nostrum divi videlicet Benedicti ordinem habuit devotione, ex archivis antecessorum suorum ejusdem ordinis, * reperitque complures numero; summos videlicet pontifices XXIV; cardinales CLXXXIII; archiepiscopos & episcopos MCCCCLXIV; abbates insignes MDLXX. Summa autem canonizatorum omnium ejusdem ordinis, in sequentibus vulgatis continentur versibus:

Mitis & invicta Christi verna benedicta
In cœlo sisti: tot fratres promeruisti:
Quingentos quinque quingenos millia quinque
Ad te translatos, priùs omnes canonizatos.

Notandum hìc secundum Volaterranum, quòd cœnobium Cassinense, religionis nostræ caput, quadraginta millia aureorum redditus olim habuit: urbes insu-

insuper opesque complurimas, si per tyrannorum rapinam licuisset, possedit. Unde idem inquit, regna potius quàm cœnobia virum sanctum posteris reliquisse, & forsan ignorasse, non se tam pauperibus hospitium aut Christi servis ad divina subsidium, (uti sperabat) quàm clericis ac sacerdotibus otium atque luxuriam parasse. De magnificentia dicti cœnobii etiam suprà sub Thoma de Aquino dixi.

Eodem anno fames validissima per Doringiam fuit, ita, ut multa millia hominum fame perierint, in stratis & viis corruentes, exhausti præ inedia. Unde Erphordenses ante valvam magnas foveas fecerunt, in quas cadavera projiciebant. Ubi & in rei memoriam capella constructa est prope viam regiam, Vinariam versus, non longè ab Erphurt, qui locus dicitur in Smedeset, *(a)* ubi sepulti sexagenæ & triginta sexagenæ cum quinque hominibus, quemadmodum ego ipse ibi vidi, legi & transcripsi. Maldrum quippe Erphordiæ cum frumenti quatuor marcis puri argenti vendebatur: & plerumque haberi non potuit. Circa idem tempus Ulricus, antistes noster reverendissimus, viam universæ carnis ingressus XVI calend. Aprilis, qui ob eximia, quæ contulit monasterio nostro bona, perpetuum apud nos habere promeruit anniversarium. Cui Henricus comes, ut 828
ajunt, de Stolenburg, ut sequitur, successit.

Henricus primus, in numero episcoporum Nuemburgensis ecclesiæ XXII, Ulrico humanis exempto canonicè succedens, cœpit anno Dom. MCCCXVII, seditque annis IX. Fuit hic comes de Grunpech, ut habetur in catalogo vulgato, de quo & in sequentibus.

De quibusdam novitatibus, & rebus gestis sub Henrico episcopo, ex Chronicis variis, & nostri monasterii aliorumve privilegiis.

Anno itaque Domini suprà dicto MCCCXVII, Joannes abbas confecit privilegium sive ordinationem, super anniversario Conradi de Ezildorf, qui pro eodem servando monasterio nostro dedit XX marcas argenti, cujus quidem privilegii tenor talis est. *Nos Joannes Dei gratia abbas, Joannes prior, totusque conventus monasterii Putzaviensis, recognoscimus præsentibus, & ad noticiam omnium, quorum interest, cupimus pervenire, quòd nos super eleemosyna Conradi de Ezildorff, dicti de indagine, beatæ memoriæ recepta, videlicet XX marcis, ac in usum nostræ ecclesiæ conversa, ipsum cum progenitoribus suis in confraternitatem nostram recepimus, participem omnium bonorum, quæ in nostra ecclesia fiunt, perpetuò exoptantes. Nihilominus obligamus nos ad peragendum singulis annis suum anniversarium, cum vigiliarum & missarum solenniis, ita quòd de duobus talentis denariorum, quos prædictus dominus Joannes abbas, in censuo suo de Provin ad hoc deputabit, ministrentur in hujusmodi anniversario dominis duæ urnæ cerevisiæ; medius * pro piscibus seu carnibus, prout tempus tunc requirit; quartale tritici pistetur pro pane ad refectorium; & quartale siliginis pistetur pro eleemosyna pauperum dividenda: cereus de talento ponetur ad vigilias de serò, qui ardebit usque manè dicta missa pro defunctis. Nihilominus & in qualibet septimana per anni circulum legentur tres missæ: una de beata virgine: duæ aliæ pro defunctis: & sacerdotibus legentibus hujusmodi missas tres denarii dabuntur pro laboribus ipsorum in qualibet septimana. Ut autem hujusmodi anniversarius cum ministratione prædicta in nostra tam per nos quàm nostros successores perpetuò peragatur; nos de communi consensu nostro hanc literam hæredibus seu amicis dicti Conradi dedimus, sigillorum nostrorum robore communitam.*

(a) Schmidstedt. *FRID. HORTLEDERUS* exemplari suo adscripsit: *Vidi & ego, legi, & transscripsi, 3. Julii anno 1621. Estque tenor monumenti ejus talis: Anno Domini M. CCC. XVI. Jar, sint hir begraben. Hundert sechs Schokg. X. X. X. III. Schock und V. Menschen, die do verstorben sint in Thüringen. Den GOtt Gnade. Huc usque monumenti tenor. Summa autem earum sexagenarum est 8345. Menschen.*

Actum & datum anno Domini, quo suprà, XIV calend. Junii, præsentibus testibus. &c.

Anno Domini MCCCXX, Henricus, episcopus noster, dedit monasterio nostro privilegium confirmationis super uno talento, quod contulit idem ipse nobis in moneta Cycensi. Incipit: *In nomine domini Amen. Nos Henricus, Dei gratia Nuemburgensis ecclesiæ episcopus, omnibus in perpetuum. Quia propter eventus varios &c. Notum esse volumus tam præsentibus quàm futuris, quòd cùm nobilis vir, dominus Henricus de Stalberg, unum talentum annui census in moneta nostra in Cyce, quem quondam inibi habuit Henricus camerarius, civis noster in Cyce bonæ memoriæ, erga dominum Henricum de Amlungesdorff, canonicum ecclesiæ Cycensis, & Petrum de Gysingen civem ibidem, pro quinque marcis usualis & legalis argenti, justo emptionis & venditionis interveniente titulo, comparasset: factaque libera resignatione ejusdem talenti ad manus nostras, nos ad devotam instantiam Henrici de Stalberg prædicti, sæpe dictum talentum domino abbati & conventui monasterii Puzaviensis in proprium dedimus & donavimus, & præsentibus damus & donamus, consensu totius capituli nostræ ecclesiæ accedente &c. Actum & datum Cyce, anno Domini ut suprà 10 cal. Februarii.*

Sequuntur viri doctrina excellentes, qui his claruere temporibus.

Petrus de Palude, theologus acutissimus, ordinis prædicatorum.
Joannes de sancto Geminiano, declamator insignis ord. Præd.
Joannes Guarra, præceptor Joannis Scoti, ordinis Minorum.
Nicolaus de Lyra, scripturarum expositor eximius, ordinis ejusdem.
Franciscus Maronis, doctor illuminatus, ordinis ejusdem.
Alexander de Alexandria, summista præcellens, ord. ejusdem.
Jacobus de Viterbio, theologus clarissimus, ordinis eremitarum.
829 *Bonaventura Patavinus*, prædicator altisonus, ordinis ejusdem.
Gerhardus de Bononia, theologus præstantissimus ord. Carmel.
Dinus Mugelanus, juris utriusque peritissimus, doctor secularis.
Jacobus de Arena, natione Parmensis, jurisconsultissimus secularis.
Alanus quoque doctor universalis, à plerisque his temporibus ascribitur.
Dantes Aligerius, patria Florentinus, vates & theologus secularis.
Arnoldus quoque de villa nova, his temporibus floruit, patria Provincialis, magnus philosophus. Is Parisiis dogma suum exercuit, & per prophetiam Danielis & Sibyllæ Erythrææ probare nitebatur, adventum Antichristi & persecutionem ecclesiæ futuram esse inter MCCC & MCCCC Domini annum, fermè in MCCCLXXVI anno adesse. Super ea re librum edidit, cujus titulus de speculatione adventus Antichristi. Is tamen reprobatus, & quasi hæreticus reputatus. Cùm magistros Parisienses complurimos adversarios formidans, ne ipse deveniret ad manus inquisitoris; aufugit inde, & profectus est in Siciliam. Qui cùm missus fuisset à rege Siciliæ Friderico orator ad papam, in mari mortuus est. Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate, ait veritas incarnata. Unde omnes, qui voluerunt determinatum tempus assignare adventus Antichristi, vel finis mundi; reperti sunt mendaces. Hujus Arnoldi errorem taxat & ipse sapientissimus Joannes Picus, comes Mirandulanus libr. 5. contra astrologos, capite primo in hæc verba. *Arnoldus Hispanus, nobilis quidam medicus, sed ad superstitiones paulo minus propensior, ex Astrologiæ vanitate plerisque aliis adjectis Antichristi nobis adventum anno gratiæ MCCCXLV comminabatur. Fluxere ab eo tempore anni jam supra centum XLVIII, & nullus adhuc antichristus, nisi quales etiam multi tempore Apostolorum.* Hæc ille:
Trusianus quoque medicus hic claruit, qui factus est Carthusiensis.
Guido Bonatus, astrologus, per idem tempus in syderabilibus disciplinis notissimus fuit, quem adeò peritum in ea facultate fuisse Hartmannus Schedel scribit, ut nil in ea-

in eadem quantumvis obstrusum, illi ignotum sive incognitum fuerit. Verùm, cùm ipsa astrologia mendax sit & superstitionibus referta, & idcirco cunctis Christianis fugienda; libet hîc subnectere, quid suprà memoratus Joannes Picus, libro primo contra Astrologos sentiat in hæc verba. *Est Bonotus inter eos primæ auctoritatis. Is non ignarus modò est philosophiæ, sed furit planè atque delirat. Lege ejus primum librum de Judiciis, in quo super opere ipse proœmiatur. Mentior, nisi helleboro dignum hominem judicaveris. Struit, ubi desipit minus. Rationes quasdam, quibus astrologiam probet esse veram, istas quam dicam falsas, imò suprà quàm dici potest, pueriles atque ridiculas. Quam verò putat esse efficacissimam, illa est, Quadrivium destrui, si Astrologia tollatur. Esse enim unam ex quatuor artibus Mathematicis. Vide, ut nesciat etiam, quid sit hoc ipsum, quod profitetur. Astrologia enim hæc divinatrix tantum distat ab ea, quæ Mathematicis annumeratur, quantum lux à tenebris, quantum veritas distat à mendaciis.* Hæc Picus.

Petrus insuper, *de Appono*, qui dictus est, conciliator, quòd discolias in medicina sedarit, appellatus, philosophus & ipse omni ætate admirandus, hoc tempore floruit. Hic in medicina profundissimè scripsit, quæ nominare brevitatis gratia pertranseo. Scripsit attamen & librum de venenis ad Joannem pontificem XX, qui hoc tempore sedem Petri tenuit. Ferunt denique plerique historici, hunc magum fuisse, & multa per eandem artem ostendisse. Verùm sentiat de eo quisque, quod libet. Ego novi auditu & visu percipiens, Joannem Tritemium, nostri ordinis abbatem, virum nostra ætate mirificum atque eruditissimum, ejus doctrinæ & ingenio multum tribuisse, ipsumque in multis secutum fuisse. Cæterùm, quid alter æquè doctus judicet, sentiatque de eo, sequentia ejus verba indicant, quibus de eo inquit: *Petrus Apponensis homo congerere plura natus, quàm dirigere, quem quidem indoctiores, ubi nugator magis, ibi soliti sunt impensius admirari.* Hæc ille. Volui autem hæc addere, ne nimium quis scriptis ejusmodi Astrologorum tribuat fidei, nève seductus, pro veritatis melle venenum erroris & superstitionis hauriat. Sed nunc de his satis.

Anno Domini MCCCXXII, Syrorum supra XXX equitum millia Arme-
niam deprædari, magnam Christianorum multitudinem in servitutem abduxe-
runt. Eodem anno Joannes, rex Bohemiæ, pater Caroli quarti, à rege Franco- 830
rum vel potius Gallorum adversus Anglicos accersitus, cum lectissima equitum
manu, consanguineo auxilium præstitit, prælioque memorabili & cruentissimo se
immiscuit, in quo cum multis millibus cæsis interiit, cùm regnasset XXXV annis.
Reliquit & alium filium, Joannem appellatum, cui Moraviam possidendam con-
cessit, &c. Verùm prædictum bellum gestum esse traditur, anno Domini
MCCCXLVI, in quo ipse præfatus rex Bohemiæ occisus fuit. At ego ex historia
Bohemorum Æneæ Sylvii, qui pòst factus papa, dictus est Pius secundus, præ-
narrata transcribens, numerum anni ibi expressum non reperi, quem post exara-
tionem, sive insertionem hîc factam, alium librum intuens mox reperi & subjun-
xi. Nec mirum, cùm & nonnunquam magnus dormitet Homerus, fasque sit
operi longo surripere somnum.

Anno Domini MCCCXXIII, Joannes papa constitutiones fecit, contra dicentes, Christum & ejus Apostolos nihil in hoc mundo possedisse, id errorem censens & velut hæreticos damnans, qui idem confirmarent.

Anno Domini MCCCXXIV, Ludvicus imperator obsedit Torgaw & Lawingen. Eodem anno, Dominica ante Ascensionem Domini, combustum fuit monasterium divi Udalrici in Augusta urbe imperiali. Eodem anno Petrus, archiepiscopus Moguntinus, obiit, qui provincialia jura sive statuta edidit: quæ etiam Joannes, Romanus pontifex, confirmavit. Quo defuncto, successit Matthias, monachus nostri ordinis monasterii Morbacensis constitutus per papam. Hic fuit natus de prosapia comitum de Buseck, omni probitate conspicuus. Qui eodem

 dem

dem anno Erfordiam intrans, cum magna gloria ac reverentia à clero & populo susceptus est.

Anno Domini MCCCXXV, cives Magdaburgenses archiepiscopum, dominum Burghardum comitem de Schrappelaw, moribus & sanguine illustrem, sceleratissimè occiderunt cum clava quadam, in cancellario quodam, ubi diu custoditus fuerat, & solùm propter defensionem jurium ecclesiæ. Eodem anno successit ei Otto, filius Landgravii Hassiæ.

Anno Domini MCCCXXVI, Henricus, episcopus noster, migravit à seculo, cui Wittigo successit, de quo in nulla historia mentionem factam eatenus reperi, sicut aliorum quorundam, præterquam in catalogo brevi episcoporum communi.

Wittigo ejus nominis primus, sed in numero præsulum Nuenburgensis ecclesiæ 23, cœpit anno Dominicæ incarnationis XXVII: seditque annis XX. De cujus vita & gestis (ut suprà dixi) nihil præter nomen scriptis inditum invenire valui, scriptorum magis incuria (ut reor) quàm ingeniorum penuria.

De eventibus variis, sub regimine hujus antistitis exortis, & Chronicis diversis & quarundam ecclesiarum cathedralium annalibus.

Anno suprà narrato salutis nostræ, Ludvicus imperator Romæ secundo coronatur per Petrum de Corbaria ordinis minorum, quem (ut suprà dictum) antipapam suum fecerat.

Anno Domini MCCCXXVIII, Joannes papa in publico consistorio condemnavit literam capituli generalis fratrum Minorum in Perusio celebrati. Quamobrem anno eodem Michael de Cesano, ejusdem ordinis minister generalis, appellavit contra papam, asserens papæ determinationem de paupertate Christi fore hæreticam: prædicta siquidem litera synodalis fratrum Minoritanorum continebat, quòd Christus & Apostoli nullius rei dominium habuerint in proprio vel communi, & quòd in his, quæ habuisse leguntur, tantùm habuerint absque jure aliquo simplicem usum facti, id est rei. Papa autem contrarium determinans, præfatum Michaelem, & multos alios doctores illi consentientes excommunicavit, & pro hæreticis damnavit: edidítque proinde constitutionem, quæ incipit: *In agro dominico propter singularia, dubia, suspecta & temeraria, quæ Begardi & Beguinæ prædicabant, & strictissimè observabant.*

Eodem anno Joannes papa Petrum de Marrone, quondam dictum Celestinum quintum, catalogo sanctorum ascripsit.

Anno Domini MCCCXXIX, Matthias, archipræsul Moguntinus, ordinis divi patris nostri Benedicti, diem obiit, strenuus commissæ ecclesiæ defensor & propugnator. Quapropter & grandes molestias perpessus est ab Heinrico, Landgravio Hassiæ, eò quòd feudalia, juxta morem majorum suorum, ab ipso suscipere
831 contempsit. Porrò archiepiscopus (ut quidam scribunt) venenatus interiit, cui Balduwinus, archiepiscopus Treverensis, successit, qui fuit ad tempus administrator ecclesiæ Moguntinensis: cujus tempore destructus erat & desolatus mons speciosus, & monasterium divi Jacobi ibidem, quemadmodum & aliæ nonnullæ ecclesiæ ob bella præcedentia.

Eodem anno Dominus abbas Joannes, nostri eo tempore moderator archisterii, vendidit Domino Heinrico de Drussitz, præposito ecclesiæ Cycensis, unam marcam annui census de ecclesia, sive prioratu in Provin, qui spectabat ad mensam abbatiæ: confecítque desuper privilegium recognitionis in hunc modum: *Nos Joannes Dei gratia abbas, Henricus prior, totusque conventus monasterii Putzaviensis, ordinis sancti Benedicti Nuemburgensis diœcesis, recognoscimus tenore præsentium publicè profitentes, quòd honorabili viro, domino Heinrico de Drussein, præposito ecclesiæ Cycensis, de pensione mensæ abbatiæ nostræ*

stra incorporata & annexa in ecclesia seu prioratu in Provin, unam marcam annuatim in redditibus vendidimus, justa emptionis & venditionis interveniente titulo, ob monasterii nostri prædicti necessitatem & utilitatem pro decem sexagenis grossorum Pragensium denariorum, nobis persolutis, & in dicti monasterii nostri necessitatem & utilitatem legitimè conversis, &c. sub modo & forma infrà scriptis, quòd dictus dominus Heinricus præpositus, de dicta marca annuatim in redditibus in monasterio nostro, pro sua, progenitorum, & amicorum suorum quorumcunque, animarum salute disponat, ordinet per nos & successores nostros perpetuè observandum, &c. quòd in crastino Viti, per conventum peragatur in vigiliis & missa animarum, unus anniversarius pro salute animarum ipsius, videlicet præpositi post mortem suam, &c. Item in quolibet termino anniversariorum prædictorum, expendat dictus Prior pro refectione & commodo fratrum, medium talentum annis singulis perpetuò, &c. Datum anno quo suprà, nonis Martiis.

Anno Domini MCCCXXX vel circà Joannes papa senio confectus desipuit miserè: & qui antea contra hæreticos laudabiliter diversos certaverat, compluraque utiliter constituerat, tandem & ipse oberrans docuit, & prædicavit, animas separatas non videre essentiam divinam, quantumvis purgatas visione faciali, nisi post diem judicii resumptis corporibus. Hæc tamen in morte revocavit.

Viri doctrina excellentes, qui hoc ævo claruerunt, & suis scriptis Christi ecclesiam illustraverunt.

Joannes Andreas, Monarcha juris utriusque:

Joannes Calduni, jurisconsultissimus, auditor Joannis Andreæ:

Oldradus de Laude, & *Cinus Pistoriensis*, qui & ipse Joannis Andreæ fuit familiaris amicus. *Et hi quidem Jurista.*

Theologi verò hujus temporis diversorum ordinum fuerunt & hi:

Ludolphus Carthusiensis, qui vitam Jesu & alia compilavit.

Petrus de Palude, ordinis prædicatorum, theologus & jurista præclarus.

Astesanus de Ast, summista excellens, quem vulgò Astaxanum nominant.

Monaldus, ordinis Minorum, theologus & summista clarissimus.

Joannes Scotus, & ipse ordinis Minorum, qui quidem ob perspicacitatem & claritudinem ingenii sui, Doctoris subtilis nomen commeruit; inter quatuor principalium sectarum doctores locum tenens tertium; sectæ, quæ à nomine suo Scotistarum appellitatur, dux & signifer invictissimus. Qui & ipse philosophia seculari, Peripatetica videlicet, armatus, omnium ante se scribentium Theologistarum opiniones impugnavit, & suas statuens, quantum valuit, dejecit & diruit; theologus sui temporis argutissimus & scholasticissimus, ipsam cœlestem & evangelicam doctrinam, contra doctoris gentium beati Pauli Apostoli institutum & formam, tractando & docendo philosophicè. Ipse equidem apostolus, sydus apostolicum, & evangelica tuba, verum & unicum fidei sacramenta prædicandi modum, perfectam & sinceram theologizandi formam orthodoxis servandam, contradidit doctoribus suo exemplo & documento, inquiens: *Nihil arbitratus sum me scire inter vos nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum.* Et 1. Cor. 1. *Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, &c.* Et 1. ad Timoth. 2. *Sermo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis, ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.* Quem saluberrimum & apostolicum docendi modum ipse cum suis sectatoribus Scotus haud imitatur, qui Platonis, Aristotelis, Chrysippi, cæterorumque gentilium magis plusque dogmata, quàm sacrosancta Jesu Christi & apostolorum ejus citant allegantque testimonia. Quorum rursus modum dicendi philosophicum, imò erroneum & vanum, idem Apostolus reprobat taxatque Timoth. 6, ubi inquit: *Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, & ei, quæ secundum Deum est & pietatem doctrinæ: superbus nihil*

832

hil sciens, sed languens circa quæstiones, &c. usque existimantium quæstum, id est quæstionem, pietatem. Ubi glossa inter alia inquit, quòd hi, qui relictis sermonibus & verbis Jesu Christi, qui nunquam philosophice, id est logicè, prædicavit; verbis his philosophiæ innituntur, sermonibus Christi videntur non acquiescere, nec doctrinæ, quæ est secundum pietatem. Nulla equidem est aut esse potest illius vanæ & mundanæ philosophiæ cum ipsa angelica & sacratissima theologia conventio, sicuti nec tenebrarum ad lucem, & Christi ad Belial. Minus autem ipsa Dialectica fallax & verbosa, quæ à Christianorum studiis & auribus prorsus releganda est, & explodenda est juxta id, quod divus Ambrosius bellè inquit: *Tolle argumentum, ubi fides quæritur.* Qui & proinde in litaniis fertur addidisse, *A Dialecticis libera nos domine.* Nam, ut & ipse Nicolaus Cusa cardinalis, & integerrimus theologus, inquit, *garrula illa Logica sacratissimæ theologiæ magis obest quam prodest.* Cui quadrat illud Gregorii Nazanzeni adversus hæresiarcham quendam, *Ut quid examen vesparum adversus fidem concitas? ut quid Dialectica religionem decorare te credis? Ubi magis per Dialecticam religio fœdatur, & illa nobis quodammodo gigantimachia fabulosè reperitur, dum adversus Deum in terris pugnatur. Et dum omnis sermo cum quæstione profertur, fit lingua bellatrix, verba sunt jacula, sermo est gladius: tota die sine ullo fine pugnatur, & interdum mutuis vulneribus inter se uterque prosternitur.* Hæc ille beatus. Ejusmodi verborum perniciosam & scandalosam à Christiano theologo alienam esse voluit Apostolus, cùm Timotheo scribit: *Noli contendere verbis. Ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.* Concordat Gregorius Magnus, *Syllogisticè,* inquit, *disputare, quid aliud est, quàm verbis contendere, & audientes subvertere?* Abutuntur equidem ea arte plurimi, dum confidentia clamoris veritatem magis obruunt & impugnant, quàm inquirant & promoveant. Hinc & quidam facetè & bellè inquit: *Quid facit philosophia in theologia? Nempe quod canis in balneo.* Quibus ego adjicio, & dico, quòd secularis philosophia in sacra theologia facit id, quod absynthium in melle, venenum in lacte, fel in vino, acetum in balsamo, fermentum in pane, zizania in agro, in veste tinea, rubigo in ferro, mus in pera, serpens in gremio, & idolum in Dei templo. Suprà dicta denique omnia de philosophia illa*, quam Apostolus Paulus *inanem & fallacem stultamque*, Augustinus *rixandi libidinem & virulentam,* Ambrosius *scientiam apparentem, non veram mendacemque ac sophisticam,* Origenes *plagam ranarum Ægyptiacam garrulamque* appellant, quamque sancti ecclesiæ doctores suis in voluminibus admodum detestantur, damnant reprobantque, quæ etiam omnia copiosè allegantur in decretis, potissimùm *distinct. XXXVI. Nonne,* & *distinct. XXXVII. Vino inebriantur, &c.* Postremò, si quis ea, quæ scripsi, me ex bonarum artium ignorantia odioque deprompsisse philosophiæ coarguat, jactans illud vulgatum adagium, Scientiam non habere inimicum, nisi ignorantem: noverit is, quisquis fuerit ille Aristarchus, ingenuè me fateri, parvam me philosophiæ naturali, & præsertim Dialecticæ, operam in scholis impendisse, literisque exoticis: quoniam literæ illæ & artes, quas Ethnici invenerunt, propriè nec bonæ nec verè liberales dici possunt: nil siquidem ad libertatem spiritus, nihil ad bene beateque vivendum prosunt. Solæ id illæ sacræ & cœlestes literæ efficere possunt, sine quibus omnis alia literatura vana est & muta. Quare rectissimè gloriosus Hieronymus illum literas dicit nescire, qui sacras ignorat. Omnes (inquam) scientiæ gentium vanæ sunt: sola Christi cognitio vera est sapientia. Quapropter malim cum apostolis apostolicisque viris rusticus censeri & piscator indoctus, dummodo sim vir bonus & fide catholicus, quam cum metaphysicis illis theologastris sine fide sana & doctrina eruditissimus haberi philosophus. Vix
833 enim fore potest, ut quispiam sit professione philosophus, & sincera fide catholicus, ut idem simul & Aristotelis Christique sit discipulus. Contingit quippe passim famatum juxta dicterium, ut videlicet magnus philosophus rarò sit bonus catholicus. Philosophia siquidem ipsa gentilis & ethnica cùm sit superstitionum mater,

mater, & infidelitatis parens, perfidiæ suæ plures inficere consuevit erroribus, bonis quàm instituere moribus. Hinc est, beatissimus quòd legislator noster Benedictus, in pueritia, Romam à parentibus ad suprà narratas artes discendas liberales missus, in ipsis penè philosophiæ foribus studentium offendens pravitatem, gressus ilico retorserit, pedemque (uti divus de eo scribit Gregorius) quem in mundum posuerat, retraxit, ne cum scientia illorum hauriret & vitia. Mundum itaque cum sua stulta floccipendens relinquensque sapientia, more sanctissimi præcursoris domini, vastæ solitudinis secreta petiit; ibique latens, solique Deo cognitus, cœlestem illam ac divinam sapientiam assidua contemplatione hausit perfectissimè. Proinde in laudem ejus sancta canit ecclesia: *Sophiam despexit humanam, nactus angelicam*, Seraphicam videlicet illam, quæ in ardentissimo Dei amore, & divinæ bonitatis contemplatione consistit. Quam quidem non natura, non philosophia, sed Dei gratia & mystica illa theologia, etiam sine ullo literarum strepitu, Deo per intimum amorem perque purum & humilem affectum adhærentibus infundere solet. Hæc est illa mystica theologia, de qua Vercellensis abbas, commentator Dionysii, inter alia sic inquit: *Frequenter amor penetrat, ubi cognitio physica foris stat. Legimus, quosdam sanctos episcopos minùs imbutos fuisse physicis doctrinis, qui tamen mysticam theologiam captu mentis haurientes, cælos penetrarint, omnem physicam cognitionem subtilissimè transcendentes, usque ad beatissimam Trinitatem.* Hæc ille. Libet adhuc parumper hanc materiam pro conclusione prosequi, doctissimi illius divinarum scripturarum interpretis Erasmi sententiam suprà dictis consentaneam subnectendo. Ait itaque in compendio theologiæ suæ inter alia ita: *Abundè magnus doctor est, qui purè docet Christum. Si turpe ducunt nescire, quid diffiniat Scotus: turpius est nescire, quid decernat Christus. Si parum theologicum est, non assequi, quæ scripsit Durandus; minus theologicum est, non assequi, quæ scripsit Paulus. A divinis oraculis nomen habet theologus, non ab humanis opinionibus. Et bona Theologiæ pars afflatus est, quæ non contingit, nisi moribus purgatissimis.* Hæc Erasmus.

Guilhelmus Ockam, natione Anglicus, ordinis fratrum minorum, Scoti præfati discipulus, theologus Aristotelicus acutissimus, factionis, sive sectæ theologicæ, quæ ab eo Ochanistarum appellatur, fundator invictissimus. Hic inter alia, contra Joannem XXII hæresim Fratricellorum, malè de Christi paupertate sentientium, damnantem prædicavit & scripsit, scribens, pronuncians que eum hæreticum. Quo circa ab eodem Joannne papa excommunicatus fuit. Qui ad Ludvicum imperatorem æquè excommunicatum fugiens, dixit ei, *O imperator, defende me gladio, & ego defendam te verbo.* Mansitque excommunicatus cum excommunicato, usque ad finem vitæ suæ. Et (ut dicit Joannes Tritemius) Scoti, magistri sui, acerrimus impugnator fuit, & omnia illius dicta oppugnavit. Ockam denique iste, scholastici certaminis agonitheta excellentissimus, agmen peregrini exercitus, id est philosophicum, contra hostes Israel pugnans, in scripturarum campum adducit, sacrisque theologorum copiis associat; sacra prophanis, divinis humana, domesticis exotica, orthodoxis ethnica, cæca præsumptione commiscens & copulans; & adeò usque quidem, ut auxiliares domesticas penè excedant superentque copias, multo plures videlicet philosophorum, quàm divinæ paginæ in suis syntagmatibus auctoritates producendo: quasi arma lucis, utpote scutum fidei, galea salutis, & gladius sancti Spiritus, nec non utriusque instrumenti aurea testimonia, ad resistendum diabolo, & satellitibus ejus hæreticis minimè sufficerent. Verùm, quàm faustè & prudenter id fecerit, ipse viderit, Concordia equidem militum, non dissidio belli obtinetur victoria. Quæ autem concordia sit Judæi & Christiani, pagani & catholici, philosophiæ & theologiæ, non video. Hoc unum scio, quòd sancti patres, & classici illi ecclesiæ doctores, adversus hæresiarchas pugnantes, non philosophiæ, sed divinæ autoritatis armis

certant & testimoniis. Ex quibus unus, divus videlicet Hieronymus, contra Helvidium hæresiarcham scribens, in ipso penè exordio pugnæ literaturæ ita prædictis conformiter declamat: *Non Rhetorici campum desideramus eloquii, non Dialecticorum tendiculas, nec Aristotelis spineta conquærimus. Ipsa scripturarum verba ponenda sunt, ut ipsis, quibus adversum nos usus est, testimoniis revincatur.* Nec obstat, si objiciatur, apostolum Paulum & alios plerosque ecclesiasticos tractatores auctorum allegare testimonia gentilium. Allegant equidem, sed poëtarum, sed oratorum, vel etiam historicorum, morales duntaxat utilesque sententias; non autem philosophorum, utpote Aristotelis argutias, spinas Cleanthis, & Chrysippi contorta sophismata; non denique nodum Gordiani; non arborem Porphyrii, aut similium, qui de formalitatibus, quidditatibus, genere & specie, esse & essentia, tractant; inania allegant dogmata: quanquam è diverso sint complures sanctissimi orthodoxæ fidei doctores, qui nec poëtarum, neque oratorum quantumvis morales allegant sententiolas, circa puram simplicem divinarum literarum manentes auctoritatem. Ex quibus potissimi sunt: Chrysostomus, Ambrosius, Gregorius Magnus, venerabilis Beda, Anshelmus, & Bernhardus mellifluus, multique alii. Reprehensibiles itaque sunt illi sacræ theologiæ desertores, novi videlicet theologastri, qui nimiùm gentili philosophiæ innituntur, perque eam fidei arcana, quasi per impossibile probare, vel etiam roborare contendunt. Quod nihil aliud est, quàm si quispiam Christianus in causa fidei cujuspiam Judæi vel pagani pro se uteretur testimonio: cùm tamen inimicorum testimonia, etiam vera si forent, velut suspecta in judicio reprobari soleant. Memoratos denique theologos novos, in sacris philosophantes, taxat etiam purissimus ille Christianæ sapientiæ interpres, omniumque nostræ tempestatis theosophorum princeps, Erasmus Roterodamus, in suprà allegato suo theologico compendio in hæc verba: *Vehementer absurdum videtur, cùm rem tractas ab omni sapientia mundana longè diversissimam, nihil crepare nisi Pythagoram, Platonem, Aristotelem, Averroem, & his prophaniores autores, ad horum opiniones velut ad oracula obstupescere. An non istud est Christi cælestem philosophiam non condire, sed prorsus aliam reddere? Taxatur Chrysippus, quòd totas tragædias in ejus commentariis, quos de Logicis conscripsit, reperire licuerit. Quo justius nos taxaverit aliquis, si viderit, plus quàm totum Aristotelem in theologorum commentariis inveniri? Quod si quis clamabit, absque exacta horum cognitione non esse theologum; equidem consolabor meipsum tot insignium virorum exemplis, Chrysostomi, Cypriani, Hieronymi, Ambrosii, Augustini, Clementis, cum quibus rhetorculus esse malim, quàm cum quibusdam, qui sibi plus quàm videntur esse theologus. Denique consolabor me exemplo Petri ac Pauli, qui ista non solùm non calluerunt, verùm etiam damnant aliquoties. Certè constat, nunquam usos esse.* Idem quoque contra novos scholasticosque theologos, qui subtilissimè de instantibus, formalitatibus, deque (ut dixi) quidditatibus & esseitatibus disputant, in Moria sua ita invehitur: *Jam has subtilissimas subtilitates subtiliores reddunt tot scholasticorum viæ, ut citius è labyrinthis temet explices, quàm ex involucris Realium, Nominalium, Thomistarum, Albertistarum, Occanistarum, Scotistarum, &c. In quibus omnibus tantum est eruditionis, tantum difficultatis, ut existimem, ipsis Apostolis alio spiritu opus fore, si cogantur hisce de rebus cum hoc novo theologorum genere conserere manus.* Hæc Erasmus.

834 *Alvarus* denique, & ipse ordinis Seraphici, his claruit temporibus, Joannis Scoti auditor, apud Joannem papam in pretio habitus. Contra suprà memoratum Guilhelmum Ockam scriptis egit & verbis. Edidit plura, inter quæ extat volumen maximum de planctu ecclesiæ intitulatum, &c.

Thomas de Valas, ordinis prædicatorii, theologiæ magister insignis, circa hæc tempora exponens se periculo ob fidem catholicam, prædicavit Avione publicè contra papam Joannem, propter errorem ejus de cæcitate animarum separatarum,

rum, omnibus prælatis ecclesiasticis dissimulantibus, & diu tacentibus. Qui ob id anno proximo ab inquisitore hæreticæ pravitatis, sed & latenter hæretico, incarceratur Avione, ubi pro Christi fide multa passus est. Sed paulo pòst, precibus Philippi regis Gallorum, pro eodem papæ scribentis, libertati datur.

Anno Domini MCCCXXXIV, Joannes papa moritur, vitæ suæ anno XC, & obiit Avione. Et antequam migraret è vita, revocavit errorem suum suprà dictum de animabus separatis. Ideo non potest dici hæreticus. Reliquit denique in thesauris suis ingentem vim auri atque argenti, cujus computatio fuit aureorum drachmarum XXV millia, hoc est, millies XXV millia, quod scripsisse arduum certè videtur. Neclegitur aliis temporibus ecclesia Romana fuisse locupletior, ut inquit Antoninus: quod quidem certissimum est. Neque enim tam dives erat temporibus Apostolorum, dum videlicet beatus Petrus eandem rexerat ecclesiam. Qui velut verus Christi paupertatis zelator, petenti eleemosynam pauperi respondit, *Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do.* Habuit quippe alium thesaurum, virtutum videlicet & gratiarum, quem & egenti communicavit; papa inops auro, virtute locuples; pauper in arca, dives in conscientia; vacuus ære, plenus sanctitate. Ditior denique & dubio procul hoc tempore fuit, quàm olim Sixti papæ & martyris ævo, qui per beatum Laurentium thesauros ecclesiæ distribuit pauperibus. Opulentior insuper, quàm fuerat Gregorii primi temporibus, viri beatissimi, qui aliquot pauperum quotidiè alebat millia. Quorum pastoralem sollicitudinem, gubernationem & vitam iste, si Joannes papa fuisset imitatus; tantam auri copiam minimè pòst relinquere quivisset, securiorque atque beatior, misericordiæ videlicet ac bonorum operum fructu comitatus, seculo ex hoc migravisset. Sola equidem ipsa misericordia comes est defunctorum, unicusque ac saluberrimus divitiarum fructus ipsa eleemosyna: sine qua omnes divitiæ steriles sunt & cassæ, suisque perniciosæ possessoribus. Thesaurus equidem omnis, qui ad quotidianum non est usum necessarius, superfluus est, nec conservandus, pauperibus sed viduisque ac orphanis erogandus, juxta illud Salvatoris dictum: *Quod superfluum est, date pauperibus.* Et Canon inquit: *Aurum habet ecclesia, non ut conservet, sed ut pauperibus eroget.* Non dicit, scortis aut histrionibus. Quamobrem nisi pontifex iste Joannes magnus quoque fuerit eleemosynarius, minimè ob prædicti thesauri collectionem tantopere laudandus foret, magis sed arguendus. Pascendarum equidem ovium Christi, non etiam oculorum, æruginis & tinearum curam susceperat. Quin etiam ob caduca illa fluxaque bona temporalia, quæ & dare & eripere ipsa fortuna potest, nemo vel bonus laudabilisve efficitur. 831

Anno Domini MCCCXXXV, Benedictus duodecimus Joanni defuncto successit in sede Petri, homo conditionis infimæ in seculo, sed moribus & scientia clarus, ex monachali secta ordinis Cisterciensis assumptus, seditque annis VII.

Ex rudimento Chronicorum de eodem.

Benedictus electus in vigilia Thomæ Apostoli, proxima die consistorium tenuit, ubi pronunciavit, nunquam velle gladio materiali uti, sed pacem quærere; item, quòd nemo religiosus ad curiam pro beneficio impetrando venire deberet; item eleemosynas mensæ papalis restituit pauperibus, quæ antè per familiares papæ diripiebantur, de qua centum personæ refici lautè possunt. Item voluit omnes prælatos à curia recedere, & suis in dignitatibus residere.

Anno Domini MCCCXXXVII, Cometes quatuor menses apparuit, & antequam extinctus fuit, emicuit alter mensibus duobus. Et sequuta est pestis ingens.

Anno Domini MCCCXXXIX, Benedictus papa novas constitutiones religiosis omnibus ordinavit, statuitque, ut provinciale capitulum de triennio in triennium servaretur in ordine sancti Benedicti: quæ constitutio usque in præsens

sens tempus strictè observatur per Germaniæ diœceses. Eodem anno, censu Florentiæ Italiæ urbe, Leonis decimi ejus nominis papæ loco nativo, agitato reperta sunt hominum intra urbem degentium nonaginta millia. Hoc scribo, ob reverentiam prædicti Leonis papæ, qui nostra ætate Petri successor habetur, qui de magna quadam Florentinorum familia natus est.

Anno Domini MCCCXL, inter Anglos & Gallos cruentissimum gestum est bellum, in quo Galli fuere superati, multis eorum millibus occisis. In eodem prælio Joannes, Bohemorum rex, cecidit, ut suprà anno Domini MCCCXXII dictum est per anticipationem. Ibi lector quærat, & latius scripta inveniet. Eodem anno Florentiæ pestis XVI millia urbanæ multitudinis extinxit, & per pagos fœda strage desævit.

Anno Domini MCCCXLI, Benedictus papa obiit, cui Clemens VI, nostri ordinis monachus, sequenti anno successit. Benedictus præfatus consanguineos vix videre voluit, dicens, papam consanguineos & affines non habere. Sic dicitur.

Anno Domini MCCCXLII, Clemens sextus Avione, ubi tunc curia erat, in summum creatur pontificem, antea Petrus Boheri vocatus, monachus ordinis
836 sancti patris nostri Benedicti, ex monasterio Lemovicensi assumptus: seditque annis X, mensibus VI, diebus XVI, nomine & re clemens, & totus virtuosus. Multa rigorosè constituta, per Benedictum antecessorem suum, mitigavit, egregius sermonum scriptor & declamator, sacræ theologiæ M. celeberrimus, & in jure canonico peritissimus. Scripsit complura, & ob id inter scriptores ecclesiasticos numerari & computari commeruit.

Viri doctrina excellentes, qui his claruere temporibus.

Lapus de Castellione, abbas sancti Mimatis, ordinis divi patris nostri Benedicti, jurisconsultissimus.

Bartholomæus Pisanus, qui summam Pisanam fecit, ord. prædic.

Albertus Brixianus, & ipse in utroque jure eruditissimus, ejusdem ordinis. Item *Bernus Parentinus* & ipse ord. prædic.

Heinricus de Urimaria, theologus ordinis eremitarum.

Hermannus Schildis, ejusdem ordinis, qui multa scripsit.

Simon de Cremona, ejusdem ordinis, prædicator altisonus.

Simon de Cassia, & ipse ordinis eremitarum beati patris Augustini, vir revera religione & doctrina clarissimus, & spiritu prophetiæ insignis. Hic purissimè atque Christianissimè divinam tractavit exposuitque scripturam, philosophiam ipsam ethnicam prorsus à sacris literis rejiciens, damnans & reprobans. Hinc & magno volumine, quod super Evangelia edidit, & de gestis Salvatoris prætitulavit, nullius utitur philosophi, quantumvis moralibus dictis. Quin & in eodem theologos philosophiæ innitentes vehementer reprehendit & arguit; similiter Scholasticos, qui per Utrum & syllogisticas quæstiones divinas ventilant apices, inter alia sic inquiens, super illud, In columna nubis loquebatur ad eos, Psalmo octuagesimo nono: *Nubes fuerunt apostoli & evangelistæ, quia altitudinem scientiæ habuerunt & doctrinæ, sed multi hæretici conati sunt superascendere. Multi sapientes naturales fuerunt, se istis superiores existimantes. Multi etiam doctores appellati catholici nomine fuerunt, nescio, si in animo extiterunt: novitate loquendi miscendo cum supernaturali theologia naturalem, cum scriptura divina philosophicam, historicam & poeticam, sibi ipsis supervolitare sunt visi; & quod est certum, in dubium revocantes per Utrum: & quod est clarum & lucidum, in turbidum & obscurum redigentes per Utrum.* Et post pauca: *Et syllogistica forma utentes videntur nescire loqui nisi per utrum, puram & simplicem ac necessariam sacræ scripturæ scientiam non habentes, additis syllogismis, quærunt aperire per Utrum. Cùm reprehenduntur à sanioribus & clarioribus, scutum syllogismum, peltam faciunt per Utrum. Et in tantum se super altitudinem nubium levaverunt,*

verunt, ut modum loquendi Prophetarum, Christi & Apostolorum, & verorum & sanctorum doctorum correxerunt per syllogismos & tomos: quasi pulchrior & aptior sit modus loquendi philosophicus & Aristotelicus, syllogisticus & dialecticus, topicus & elenchicus, rhetoricus & satyricus, quàm ille, quem docuit, tenuit, edidit, & per prophetas sanctos, apostolos approbatos dederit pater, & filius, & spiritus sanctus. Et in tantum exorbitaverunt naturales hominum mentes, ut super altitudinem nubium se extollant; dicentes atque credentes, quòd theologica non possunt apprehendi, nisi cæco Aristotele duce, & viam præbente orbato Platone, atque cæteris praeuntibus philosophis; veris privati luminibus, solùm innitentibus baculis scientiæ naturalis: quasi velint asserere, quòd in docendo & discendo supervolitet scientia naturalis, de quibus scriptura dicit, Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei. Item idem ad propositum libr. VIII de scientia naturali loquens ita infert, *Qui dixerunt & dicunt, veram theologiam non posse conscendere, nisi per istam scientiam naturalem; similes facti sunt ædificatoribus turris Babel, qui per altitudinem turris credebant in superna conscendere,* &c. Idem: *Christianus sum, in fide loquor, à spiritu sancto accepta licentia, qui docet omnem veritatem, literalem, allegoricam & moralem. Dico, neque summum pontificem, neque cæteros operam debere dare philosophiæ aut artibus: neminem ex his vidi aut audivi aliquando ad fidem conversum: ecclesiam Dei non vidi ex hoc in aliquo tutam, & cætera. Quot quæstiones vanæ & inutiles corda simplicium subvertentes, quot disceptationes in moribus, quot opiniones atque doctrinarum novitates temporibus nostris infelicibus insurrexerunt? De eis dolor cogit me plangere magis, quàm aliquid dicere.* Ideoque & 837
idem illuminatissimus theologus dicit, in alio loco memorati voluminis: *Legi disputantes doctores, confessores, cœnobitas, anachoritas, & nihil in eis pro eis & pro aliis utile reperitur per inanem philosophiam: imò quotquot ista scientia fuerunt imbuti, Christianitatis titulum cognoscentes, libellum huic meretrici dedêre repudii, accipientes virginem uxorem de populo sancto Dei, videlicet fidelem scientiam, non corruptam sophismatibus atque garrulitatibus Dialecticorum, non astralibus decretis infectum, non contentionibus servientem de creatione mundi, de potentia Dei, de sapientia Dei, de providentia Dei,* &c. Et post aliquanta de seipso loquitur in hæc verba. *Juvenis fui, aliquali dotatus ingenio intendebam his scientiis, sicut & coætanei; credens ex his placere altissimo, atque ita debere perfecta vita peragi. Cùm verò omnes collegas meos viderem in hanc tenebrosam voraginem prosilire; accidit quadam die in meis teneris annis, me ferentem omnes ferè libros naturales sub chlamyde, ut summa diligentia repeterem, quæ audieram à doctore. Et cùm interrogaret me, qui creditus ab omnibus sancta vita, dicens: Quid est hoc, quod defers frater? libros naturales me ferre respondi. At ille: Non est hæc via tuta; neque vocatio tua; nec verorum Christianorum intendere naturæ, sed gratiæ. Verbis quoque completis, tanta celeritate mutatum est cor meum, ut si voluissem, non potuissem codices aperire naturales. Quare Deo disponente ad Theologiam me converti, &c. Et aliquali luce perfusus, puro & claro animo intellexi, meretrices esse invisibiles animi omnes istas scientias, animam indevotam & volantem per aera constituentes, & denegantes suis peritis viam humilitatis in fide atque in moribus sæpe.* Hæc omnia ille Simon de Cassia, Christianissimus theologus; quem per omnia sui quidem ordinis, nostri sed temporis, magnus ille theologus, Martinus Luther, Wittenbergensis Academiæ ornamentum & corona, in divinarum expositione scripturarum imitatur. Qui & ipse, omni prorsus posthabita & contempta philosophia, purissimè sacras tractat docetque literas; assiduè admiranda & penè inaudita divinorum eloquiorum arcana producens in lucem; ob magnitudinem ingenii & dexteritatem, toto resonatus in orbe; quanquam nec ipse, instar divi Hieronymi, æmulorum careat invidentia, scholasticorum videlicet theologistarum, qui in sacris philosophantur literis, persecutione. De quibus omnibus infrà suis locis & annis dicetur propensius.

Anno Domini MCCCXLVI, Adoardus, Anglorum rex, Philippum Gallorum regem superat: quo prælio supra viginti millia hominum perierunt, in quo

 & Joan-

& Joannes Bohemiæ rex cum multis baronibus cecidit. Et hoc certum constat, licet suprà an. Dom. MCCCXL ipsum interiisse per errorem scripserim, ob belli similitudinem deceptus, per incuriam seu magis (ut fatear) præsumptionem, non respiciens historias. Verùm id non novum, sed humanum & mortalium est. Humanum quippe est errare, sapientis autem emendare.

Anno Domini MCCCXLVII, Wittigo, episcopus noster, obiit. Cui Joannes primus successit, ut infrà dicetur anno eodem. Hoc quoque anno validissima pestilentia fuit per totam Galliam, ita ut greges & armenta vagabantur in campis sine possessore: quæ sequentibus annis vastavit & Germaniam, ut infrà sub anno Domini MCCCLXX dicetur, præsertim Saxoniam.

JOannes, ejus nominis primus, ex stirpe nobilium de Miltitz dictorum originem trahens, anno Domini suprà memorato MCCCXLVII, Wittigone humanis exempto, canonicè electus successit, in numero episcoporum Nuenburgensis ecclesiæ XXIV. Iste Joannes privilegium indulgentiarum quatuordecim episcoporum, pro ecclesia nostri monasterii Avione, ubi tunc erat curia papalis, hoc anno impetratum, sua quoque autoritate confirmavit & approbavit, anno Domini MCCCXLIX, ut infrà anno patebit eodem. Tandem anno Domini MCCCLXXII, quinto videlicet sui regiminis, inter chorizandum (ut infrà rursus hoc eodem dicetur anno) misera & repentina interiit morte.

De quibusdam eventibus tempore hujus episcopi Joannis.

Anno Domini MCCCXLVII, qui est primus Joannis episcopi nostri, Ludvicus imperator in venatione cadens de equo mortuus est, & (ut scribunt multi) intoxicatus per Joannam, uxorem ducis Austriæ, quæ tum præsens erat. Et licet excommunicatus obierit, signa tamen pœnitentiæ & contritionis ostendit. Hinc sepelitur Monaco, in ecclesia parochiali solenni apparatu & pompa, cujus Mausoleum marmoreum & pretiosissimum ego ibidem contemplatus sum. Quo defuncto, successit in imperio Carolus, ejus nominis quartus, filius Joannis regis Boemiæ in prælio contra Anglos interfecti. Fuit iste Carolus vir multarum linguarum & literarum peritissimus, justusque, ac rectus, & timens Deum, bonos diligens, & malos odio habens. Is ob justitiam nonnullas leges condidit, quæ adhuc extant, & Carolinæ nuncupantur. Is quoque scholam liberalium artium in Praga erexit, ecclesiam ejusdem urbis ad metropoliticum decus sublimavit, cùm antehac pontifici Moguntino subjecta fuerat. Clarus profectò imperator, nisi (ut aliqui scribunt) Bohemici regni gloriam magis, quàm Romani imperii quæsivisset. Nam Wenceslaum ex filiis suis natu majorem imperio sibi successorem adhuc vivens ordinare conatus est, idque pecunia. Nam, cùm principes electores haud facilè ad eam rem trahere posset; quod virtute obtinere *non* potuit, pretio comparavit. Promisit namque cuilibet electorum centum millia aureorum. Quæ cùm dare non posset, illis Romanæ reipublicæ vectigalia obligavit, in perpetuum imperii malum. Nam post hæc extollere caput imperium haud potuit, pecuniæ nervis destitutum: quemadmodum antea cuncta per orbem vectigalia ad imperium pertinebant, quæ nunc principes & episcopi passim usurpant. Et ita ex causa suprà dicta, per Carolum hunc, regalia ab imperio alienata fuere.

Anno Domini MCCCL, per Saxoniam validissimè desævit pestis. Nam in Lubec una æstate obierunt XC millia hominum. Porrò à primis vesperis Laurentii usque ad secundas, obierunt ibidem MD homines. Lubecensem etenim ante pestem volebant latius expandisse civitatem præ multitudine populi. Sed Dominus moderavit, vocans populum de medio.

Anno Domini MCCCLII, Clemens papa appositus est ad patres suos, cui Innocentius sextus successit, qui sedit annis X. Hic (ut in rudimento Chron. dicitur)

citur) decimam postulavit à clero, de omnibus proventibus, sed nemo illi dabat. De quo & in sequentibus dicetur suis locis. Eodem anno Joannes, episcopus noster (ut in multis legitur Chronicis) in die Joannis evangelistæ, ob honorem nominis sui, complures dominas speciosas & nobiles invitaverat. Chorizansque inter duas medius, quas ipse manibus tenebat, repentè cadens, miserabili morte expiravit, anno ordinationis suæ V. Mortuus (inquam) non ut episcopus, non ut sacerdos, sed velut histrio vanus, & vir seculo deditus. Mortuus (inquam) non in atrio, sed theatro, non in loco sacro, sed prophano, non in ecclesia, sed chorea. Proinde ex fine ejus & operibus ille præsul fuisse probatur ex grege illorum præsidum, qui non per ostium, aliunde sed conscendunt in ovile Christi, qui officium episcopale nesciunt, curam pastoralem postponunt, clerum contemnunt, populum sibi commissum negligunt, pauperes floccifaciunt & fame perire sinunt; qui cartiludio aut fritillo plus quàm evangelio intendunt, & Venerem Bacchumque magis quàm Christum venerantur & colunt; qui denique deliciis corporalibus & mundi voluptatibus sine Dei metu inservientes, sola terrena sapiunt, pariterque & propriæ & commissorum salutis immemores, futura minimè prospiciunt. Quos quidem Baptista ille Mantuanus, poëtarum nostri temporis facilè princeps, alterque Virgilius, in quodam carmine egregiè taxat, inter alia ita resonans:

Neglecto superùm cultu, spretoque tonantis
Imperio, Baccho indulgent, Venerique ministrant:
Sacra ferunt auro: nummis altaria condunt:
Auro vina libant: auro laquearia fulgent:
Scorta tegunt gemmis: canibus convivia ponunt:
Exuviis inopum culti, ditesque rapinis:
Successu elati: superos, Acherontaque rident.

Et post pauca:

Heu frustra incestis iterant sacra orgia dextris,
Sancta Deûm vanis penetralia vocibus implent,
Irritant, iratque movent, non numina flectunt. Hæc ille.

Joanne itaque episcopo suprà memorato defuncto, successit ei in regimine nostræ diœcesis Rudulphus Pincerna baro, ut sequitur.

Rodolphus Pincerna XXV episcopus Nuenburgensis, anno Domini MCCCLII, 839
quo & Joannes defunctus est, institutus præfuit annis X. Quem pincernam ideo reor cognominatum, quod fuerit de prosapia pincernarum, qui præpotentes quondam barones in Hassia atque Doringia fuisse leguntur, & in præsens usque tempus in Doringia florent, non tamen (ut olim) opulenti & famigerati. Enimvero antiquitus celeberrimæ opinionis & grandis fuere auctoritatis, hujus inter satrapas terræ. Quorum unus nostri præsulis, de quo agimus, æquivocus, & ipse Rodolphus videlicet, dictus Pincerna de Varila, claruit circa ann. Domini MCCXXXII, vir summæ prudentiæ, & armis exercitatissimus. Quem Ludvicus, Lantgravius Doringiæ ille piissimus, pro adductione sponsæ suæ Elizabeth divæ, direxerat cum magno comitatu in Ungariam: qui & commissa strenuè cuncta perfecit. Ipse quoque post obitum dicti Lantgravii singularis, fidelis & devotus patronus & defensor ejusdem sanctæ semper fuit Elizabeth. Eam ob rem, pariterque fortunam ac potentiam suam, inter eum & comites Doringiæ magna orta est discordia, magnæque villarum vastationes utrinque commissæ. Qui & tandem pugna juxta Mulhusen commissa, victoria meritis S. Elizabeth potitus, quatuor ex memoratis comitibus, Guntherum videlicet comitem de Keffernberg, & ejus filium Bertholdum, Henricum quoque & Guntherum comites de Schwartzberg cepit, captosque secum abduxit ac in vincula conjecit, quousque se grandi ære redimerent. Hæc ob reverentiam episcopi Rodulphi dicta nunc sufficiant. Anno

Anno Domini MCCCLIII, Rodolphus episcopus noster, uti specialis nostri archisterii devotusque patronus ac fautor, dedit nobis privilegium corroborationis super incorporatione ecclesiarum Brisenitz & Lobichaw &c. Incipit. *In nomine domini, Amen. Nos Rodulphus Dei gratia episcopus, Ludvicus præpositus, totumque capitulum ecclesiæ Nuemburgensis, præsentibus literis lucidè protestamur, quòd literas donationis factæ per nobiles viros, dominum Theodericum Burggravium de Kirchberg, nec non dominum Hermannum de Lodenburg, ipsorumque hæredes monasterio Putzaviensi vidimus in nullo vitiatas, de ecclesiis parochialibus in Brisenitz & Lobichovve, cum dotibus & capellis, infra terminos & limites ipsarum parochiarum constitutis, videlicet Wintperg, Kirchberg, & Uber Lobichavv, & adhuc in antea construendis. Ut ergo eidem monasterio Putzaviensi, speciali nostræ filiæ tanquam indigenti, utilitatis aliquid conferre videamur, dictam donationem, tanquam perfectam & legitimam, ac omni jure subnixam approbamus, ratificamus, & præsentibus confirmamus, &c. Actum & datum anno, quo suprà.*

Anno Domini MCCCLIV, Joannes de Ifenberg, XXVIII episcopus Misnensis, obiit, qui dederat monasterio Buchensi parochiam in Leysenitz.

Studium Heydelbergæ his temporibus fundatum est universale per Rupertum Rufum, ducem Baioariæ, Ludvici imperatoris nepotem. Floruit & hoc tempore Fridericus ejus nominis secundus, Lantgravius Doringiæ, & marchio Misnensis. Is cùm esset vir strenuus & prudens; alienata per Albertum avum suum, Lantgravium Doringiæ, quæ scilicet per patrem suum Fridericum recuperari non poterat, magnificè cœpit vendicare, pacis zelator studiosus: quandoquidem Eckersbergum, sive, ut alii dicunt, Hectorisborgium, Dornberg, Friburg & Saltz recuperavit, & salvum conductum in toto suo dominio strenuissimè observavit, & contra facientes persequi, & expugnare non desiit. Habuit autem uxorem Mechtildem, filiam Ludvici imperatoris, quæ genuit ei filios quinque. Primus mortuus est in pueritia: secundus Fridericus, & is successit ei in principatu; tertius Balthasar: quartus Ludvicus, factus episcopus in diversis locis, extinctus in Calvis tempore choreæ terribiliter, ut infrà anno Domini MCCCLXXXI patebit: quintus Wilhelmus, marchio Misnensis. Fridericus itaque prædictus, senior cæteris, duxit uxorem Catharinam de Henneberg prudentissimam, cum qua castrum Coburg acquisivit: cum qua genuit tres filios, Fridericum, Wilhelmum, Georgium. Hic Fridericus senior fratres secum indivisè in una curia cum uxoribus eorum, usque in finem vitæ habuit: quod signum maximæ fuit prudentiæ. Idemque cum dictis suis fratribus Erphordiam obsedit, ob fratrem suum Ludvicum, cui papa de archiepiscopatu Moguntino providit: sed capitulum dictæ ecclesiæ eum admittere recusabat: sub qua discordia Erfordenses complures clericos captivarunt & peremerunt.

Anno Domini MCCCLV, Carolus Romæ solemni celebratione à duobus cardinalibus inunctus, imperii coronam tranquillissimè suscepit.

840 Anno Domini MCCCLVI, terræ motus maximi fuere in variis mundi partibus. Corduba in Hispania & Sibylla urbes conciderunt. Et Basilea cum aliis in Germania.

Anno Domini MCCCLX, consistorium urbis Lubicensis comburitur, per negligentiam illorum, qui pulveres pro bombardis conficiebant, ut dicitur in Chronica Rudimenti. Quod miror, quomodo stare potest, cùm multi scribant, machinam illam bellicam, videlicet bombardas, ab Alemannis nostris repertam anno Domini MCCCLXXX. Quod etiam asserit Joannes Cochlæus in Cosmographia sua.

Anno Domini MCCCLXI, Otto, episcopus Magdeburgensis, obiit. Post quem Ludvicus marchio Misnensis eligitur, sed civibus non placuit. Hinc Theodericus ordinis Cisterciensis, ex monasterio Lenynensi factus primò Sareptensis, pòst Sleswicensis, subinde Myndensis episcopus, qui apud Carolum quartum,

tum, ob eloquentiam suam & probitatem, in pretio erat, omnium consensu eligitur: præfuitque annis VII. Fuit autem secundum seculum conditionis infimæ, filius pannicidæ in Stendel. Is magnalia complura sui tempore regiminis perfecit, multa redemit & recuperavit, arces Aldesleve, Saltzmunde, Hotensleve, item arcem in Calvis, primus ab ipso fundamento erexit cum fossatis & aliis necessariis. De obitu ejus vide infrà, anno Domini MCCCLXVIII.

Anno Domini MCCCLXII, Innocentius sextus obiit in Gallia, sepultusque est in monasterio divi Andreæ, ordinis Carthusiensium, quod ipse propriis impensis fundarat, & dotaverat, cui sequenti anno Urbanus, ut patebit, successit. Eodem anno Rodulphus, episcopus noster, migravit è vita, postquam feliciter ecclesiam commissam decem rexerat annis: cui Godehardus (ut infrà sequitur) successit.

GOdehardus, ex illustribus comitibus de Suartzburg originem ducens, mortuo Rudulpho, Nuemburgensi prælatus est ecclesiæ, episcoporum ejusdem ecclesiæ XXVI. Is cùm aliquandiu præfuisset laudabiliter ecclesiæ Nuemburgensi; tandem postulatus est in episcopum Herbipolensem. Quod ambiguum mihi plurimùm videtur, tum quia ecclesia Herbipolensis ejus nominis præsulem nullum unquam habuerit, quemadmodum catalogus eorundem indicat, & certissimè constat, nisi similitudo nominis aut vitium scriptoris in errorem nos traheret. Ecclesia equidem illa opulentissima & inclyta Herbipolensis circa hæc tempora habuit antistitem, etiam unum comitem Suartzburgensem, sed nomine Gerardum, promotum ad eandem ecclesiam consensu papæ Gregorii XI, per Carolum imperatorem quartum, & diu præfuit, annis videlicet XXXI. Obiit etenim anno Domini MCCCCIII, sub Ruperto rege, ut infrà patebit. Idcirco quid de præmissis verius sit, ingenioso investigandum relinquo lectori. Ego de hoc eatenus certiorari non merui. Sed neque, quo anno cœperit aut certè obierit, invenire valui. Solummodo ille vulgatus catalogus & mancus episcoporum nostrorum refert de eo, quòd comes fuerit de Suartzburg; quodque postulatus sit ad Herbipolim: sed quo anno Domini, minimè exprimit. Inde aliud sequitur inconveniens & ambiguum, circa annum primum & exordium regiminis sui successoris, de qua incuria dicetur infrà. His temporibus Brigitta, vidua sanctissima de regno Sueciæ, claruit, cui Deus multas revelationes fecit. Hæc ordinem Salvatoris instituit. Et ejus festum die XXIII Julii agitur. Quæ etiam dixit, mundum suo tempore esse viliorem, quàm in diluvio, & ideo meritò periret, nisi precibus sanctorum adjuvaretur. Hoc quoque tempore, vel circà, Carolus imperator studium universale erexit, & instituit in Praga Bohemiæ, & ex cathedrali metropolitanam ibidem fecit ecclesiam, quæ antea Moguntino (ut suprà dictum est) subjecta fuerat archiepiscopo.

Anno Domini MCCCLXIII, Urbanus quintus, ordinis divi patris nostri Benedicti, monasterii videlicet Massiliensis abbas, Avione canonicè creatus, cathedram sancti Petri ascendit, seditque in ea annis octo, in numero pontificum CCIII. Is cum Curia Italiam, & ad Urbem usque pervenit: sed post breve tempus reversus est in Galliam. Hic quoque regulam sanctæ Brigittæ approbavit. Fuit autem iste Urbanus magnæ literaturæ, decretorum videlicet doctor, & sanctæ vitæ. Qui tandem intoxicatus diem clausit extremum.

Eodem anno Ludvicus, rex Pannoniæ, Venetis grave bellum intulit prævaluitque.

Eodem anno quidam Scholaris in Libeck obdormire cœpit, dormivitque
continuè per septennium in eadem urbe absque evigilatione: postea evigilans diu 841
supervixit.

Anno Domini MCCCLXV, Gerardus, episcopus Hildeshemensis, fretus adjutorio virginis Mariæ, plurimos hostes publico bello cepit, scilicet Ottonem ducem de Brunswig, Theodericum archiepiscopum Magdeburgensem, & Albertum

tum episcopum Halberstatensem, qui maximus dialecticus & philosophus. Unde Gerardus prædictus, cùm esset rhetor facundus, ad captum Albertum dixit, insultans: *Jam Rhetorica vicit Logicam.* Et rursus ad eundem fertur dixisse: *O episcope, proponam tibi hodie unum insolubile;* (cippum intendens vel simile aliquid) *si solvere quiveris, liber abibis:* detinuitque vinctos, quoadusque se multa redimerent pecunia. Circa hoc tempus lector quidam Paulus, Cracoviæ, in conventu fratrum prædicatorum, contra conceptionem inmaculatam beatissimæ virginis prædicans, subitò coram omni populo corruens, horribiliter expiravit, ut testatur Heinricus de Hassia, & multi alii. Quod factum plures terruit, in hac materia scribentes. Fatuum est enim de secretis Dei nimis curiosè investigare.

Viri sapientes, qui hoc tempore scriptis fulserunt.

Philippus de Pergamo, prior monasterii sanctæ Mariæ, perpetuæ virginis in Padua. Is inter alia scripsit super Ethicam Catonis.

Petrus Berthorii, natione Gallus, patria Pictaviensis, prior sancti Eligii Parisiensis, ordinis divi patris Benedicti. Scripsit inter alia repertorium morale libr. 3. item reductorium morale libr. 4. Breviarium historiarum Bibliæ libr. 1. Incipit, considerans historiæ prolixitatem, & est compendium per figuras & catenas, & nos habemus, sed cujusdam audaculi & insipientis incuria & contemptu dissipatum. Scripsit & epistolas complures ad diversos.

Gregorius de Arimino, theologus acutissimus, ordinis eremitarum divi Augustini.

Thomas de Argentino, ejusdem ordinis.

Franciscus Maronis, ordinis Minorum, doctor illuminatus.

Joannes Bocatius, rhetor & poëta clarissimus, Francisco Petrarchæ multùm familiaris, ut ex epistolis invicem missis patet.

Matthæus quoque *de Cracovia* hoc tempore claruit, & ipse secularis theologus, magnæ & vitæ & eruditionis.

Anno Domini MCCCLXVIII, Theodericus archiepiscopus Magdeb. obiit, cum totius cleri & populi planctu magno, & sepelitur (ut desideravit) in cœnobio Letrinensi Cisterciensi, in marchia, ubi professus fuerat: cujus tumbam mirificam ibidem cum suo epitaphio & vidi & legi. Successit itaque ei electus per capitulum Fridericus, episcopus Merseburgensis, qui solùm 4 mensibus præfuit, quia papa noluit eum confirmare, sed instituit loco ejus Albertum baronem de Sternberg, qui antè fuit episcopus Suerinensis, deinde Luchmaschlensis in Bohemia, postremò in archiepiscopum Magdeburgensem opera Caroli imperatoris, per Urbanum papam (ut dixi) instituitur. Sed pôst resignavit.

Anno eodem Waltherus, episcopus Augustensis, fuit interfectus dolosè in Myndelhaim. Ordo Jesuitarum, Senis urbe Ethruriæ, hoc tempore cœpit & confirmatur.

Anno Domini MCCCLXX, Urbanus papa obiit: cui Gregorius undecimus in pontificatu Romano successit, seditque annis 8. Is curiam ex Gallia Romam reduxit, cum ingenti totius Italiæ gaudio & exultatione. Cuncta quippe collapsa penè & destructa fuerant cum ipsa republica, per absentiam pontificum. Tandem post multos labores quievit in Domino. Post cujus obitum secuta est tribulatio maxima, quam dominus sanctæ Brigittæ præostendit, propter peccata cleri, & quasi omnium hominum, quia verissimè tunc completum erat illud Joan. dictum: *Mundus totus in maligno est positus.* Eodem anno Gerlacus de Nassaw, archiepiscopus Moguntinus, obiit, postquam præfuerat annis XVII: cui successit Joannes Gallicus, consanguineus, Caroli quarti, scilicet ann. 2. Eodem etiam anno Albertus de Sternberg, archipræsul Magdeb. resignavit, & in Bohemiam revertitur, reliquias multas & pretiosas furtim sublatas secum deferens, caput videlicet sanctæ Felicitatis, brachium sancti Stephani, caput sancti Plilippi, & par-

& partem vexilli sancti Mauricii &c. Successit itaque ei Petrus, per modum concambii. Ille equidem Petrus positus fuit ad ecclesiam Luchmaschlensem, quando dictus Albertus fuit electus in archiepiscopum Magdeburgensem: qui volens redire ad natale solum, cum Petro illo cambivit, & (ut dictum est) cum spolio sacrilego ad suam antiquam reversus est sedem. Petrus autem archiepiscopatum Magdeburgensem annis novem gubernans, tandem & ipse per viam permutationis, ad episcopatum Ulmuzensem in Moraviam est translatus. Et id factum est, quia non bene concordavit cum civibus. Redemit tamen Schonbecke, & Wansleve, & alia. Cui in archiepiscopatu successit Ludvicus, marchio Misnensis, frater Friderici Landgravii Thuringiæ, de quo infrà anno Domini MCCCLXXXI. 842

Eodem anno destructum est monasterium sancti Michaelis archangeli in monte prope Luneburg, per cives, & translati sunt in civitatem, in locum, in quo usque in præsens Deo sub ordine divi patris nostri Benedicti militant. Wenceslaus enim & Albertus, duces Luneburgenses, monasterium in dicto insigne erexerunt, in quo in altari majore aurea tabula habetur, & pretiosissimæ reliquiæ. Cujus cœnobii denique monachi omnes nobiles secundum seculum existunt, nec in eo nisi ingenui suscipiuntur, vivuntque sine proprio, sub bona & competenti regularis vitæ disciplina: viri revera perhumani & multùm hospitales; quorum charitatis erga me per aliquot dies cum eis repausans, haud minimum expertus sum indicium. Abbas ipsorum, Waldevinus de Moronholt, vir inclytus & prudentissimus, ducis Luneburgensis inter consiliarios primus & præcipuus. Baldus, Legistarum maximus, hoc tempore claruit.

Anno Domini MCCCLXXII, cives Augustenses combusserunt Fridberg, & Eringerii Burggravii, propter monetam, caput amputaverunt. Quo etiam anno Ulricus, comes de Helffenstein, per Wittenbergensem in carcere occisus & peremptus fuit.

Witigo secundus, in serie præsulum ecclesiæ Nuemburgensis XXVII, Godehardo mortuo successisse traditur, sed quo anno, invenire minimè potui. Quinimo ejus de gestis (duorum quoque sequentium) præter nomen, diem & obitus, nihil penitus literis inditum comperi. Obiisse autem eum asserit catalogus ille vulgatus, cujus crebrò mentionem facio, cùm aliquid certius non habeo, anno Domini MCCCLXXXI.

Ex Chronicis, de quibusdam eventibus hujus ævi.

Anno Domini MCCCLXXIV, Franciscus Petrarcha, egregii nominis poëta, primus apud Christianos laureatus, (a) obiit.

Anno Domini MCCCLXXVIII, Gregorius papa ivit ad patres suos: cui Urbanus sextus successit, electus in Urbe, magis timore Romanorum, quàm liberè & canonicè: quod & exitus rei probavit. Nam cùm esset natura inquietus, durus & inhumanus, præter spem electus, omnibus intolerabilis visus est. Nulla patribus gratia, quòd se potissimùm delegissent, nulla humanitas, nulla conciliatio animorum, sed contumax & minabundus, & asper malebat videri, & metui potius quàm diligi. Nam sex simul cardinales Luceriæ incarceravit, & non multo pòst necari jussit. Quapropter patres dolentes pontificem contumacem delegisse, ab eo recessere, & in civitate fundorum, conventu facto, elegerunt antipapam, nomine Robertum, tituli sanctorum Apostolorum cardinalem, quem Clementem septimum vocaverunt. Et incepit periculosissimum schisma adeò perplexum, ut etiam viri doctissimi & conscientiosi nesciebant, cui magis esset adhærendum: & duravit per novem & triginta annos, usque ad Martinum quintum

Pp pp pp p 2

(a) Albertinus Mussatus potius primus fuit, de quo Observationes Halenses *Tom. VI.* §. *XIII.*

tum Constantiæ delectum, schismate sublato. Habuit quilibet prædictorum pontificum magnas sequelas. Urbano adhærebat, ceu vero pontifici, Italia, Alemania & Ungaria. Clementi verò Gallia, Hispania & Catalonia. Quidam scribunt, hoc schisma cœpisse anno Domini MCCCLXXVIII, id est anno præsenti: alii anno Domini MCCCLXXX. Primum tamen verius tenetur. Sedit itaque Urbanus iste annis octo. Ipse instituit festum Visitationis Mariæ, secundum formam festi Corporis Christi, sed literas desuper non confecit: sed successor ejus Bonifacius id totum exequutus est, & festum per bullam promulgavit.

Anno Domini MCCCLXXIX, imperator Carolus quartus defunctus est. Is etiam inter alia pietatis opera, quæ exercebat, monachos ordinis Celestinensis ex Gallia in Germaniam primus duxit, posuitque eos in altissimo monte, in confinibus Slesiæ & Bohemiæ, non procul à Zittavia, mutans castrum, quod ibidem
843 erat munitissimum, in cœnobium, regaliter & magnificè eis providens de vitæ necessariis. Est autem ipse mons totus saxeus, undique prominentes habens rupes & scopulos, & est semotus & liber, in medio aliorum situs montium nemoris Herciniæ sive Bohemicæ. Vivunt denique sub regula sancti patris Benedicti in magna charitate, rigidam & artissimam vitam ducentes: quemadmodum expertus sum, dum eos visitavi, ob dicti monasterii fundationem investigandam; (uti & aliorum) per Trittemium missus, anno Domini MDXVI. Et est solum & unicum per Germaniam, ex quo assumptis monachis, Georgius illustris dux Saxoniæ, hoc dicto tempore, secundum æquè in monte sublimi, qui Regalis lapis dicitur, à Pyrneo oppido ad miliare unum remoto, fundare & erigere cœpit. Consultissimè autem fratribus, aliunde in Alemannia monasterium non habentibus, locum firmissimè munitum in extremis finibus Bohemiæ providit, ut superventura Hussitarum rabies non haberet facultatem eos devastandi, sicut (proh dolor) de monasteriis non munitis, in umbilico aut corpore regni Bohemiæ positis, actum est. Conservant denique illud castrense monasterium fratres etiam pro tutela totius Alemanniæ, præsertim Slesiæ & Misnæ. Potest quippe ex eodem monasterio pugnari contra Hussitas, & alios hostes patriæ, si postulaverit necessitas. Inditum est autem nomen loco, ob altitudinem, ut dicatur Owin, id est sublime sive superius; & fundatum est anno Domini MCCCLXVIII, per Carolum quartum: quod in præcedentibus per incuriam neglectum fuisse constat. Carolo itaque è vivis sublato, filius suus Wenceslaus successit in imperio, vir totus illecebrosus, luxuque & otio marcidus: idcirco & tandem (ut infrà dicetur) depositus fuit. Imperavit tamen infeliciter annis XXII. Cœpit enim anno Domini MCCCLXXIX. Porrò anno Domini MCCCC deponebatur: successitque ei Rupertus.

Anno Domini MCCCLXXXI, Witigo, episcopus noster, migravit à seculo, cui Christianus (ut infrà patebit) successit. Eodem anno Ludvicus, archiepiscopus Magdeburgensis, lamentabili & horrenda extinctus est morte. Hic namque ob altitudinem stemmatum elatus, plus seculi vanitatibus, quàm divino cultui mancipatus, contra apostoli Pauli monita, in omni apparatu, vita & moribus suis, huic se mundo confirmare studuit; conversatione sua rotunda & tumida populo non salutem, sed perditionis viam demonstrans: cùm ipse palàm & inverecundè ea patrare haud formidaret, à quibus suos retrahere debuerat subditos; spectaculis vanis & lusibus atque choreis exultans; Dei offensam & commissorum scandalum minimè timens; nec illud terribile beati Gregorii de pastoribus dictum animadvertens, quo dicit prælatos tot mortibus esse dignos, quot exempla perditionis in posteros relinquunt. Tandem omni prorsus Dei timore exploso, more suo diebus larvalibus, tempore videlicet carnisprivii, secularibus se conformitans, cum eisdem & cursitare, & tripudiare, ne dicam delirare, cœpit; secunda feria Esto mihi post Dominicam, tempore prænarrato Bacchanalia celebrando, magnam nobilium virginum & matronarum in Calvis oppido choream instituit; ubi

ubi, dum eodem die, usque in noctem choreis protensis interesset, repentina super eum irruit calamitas, & ut scriptum est, extrema gaudii luctus occupavit. Subito enim clamore & tumultu super incendio exorto, episcopus perterritus, ipse primus omnium, cum ea, quam manu tenebat, fugam iniit: quem cæteri, terrore pari percussi insequentes, in descensu porrecto pondere, & pressura urgentium se gradibus confractis, episcopus infrà cadens, post & super se cadentium impetu & ruina oppressus fuit penitus & extinctus. Et impletum est in eo etiam (proh dolor) corporaliter illa vulgata beati Augustini sententia, qua dicit, *Quanto status altior, tanto & casus gravior. Nam & celsæ graviore casu decidunt turres.* Et ita conversa est cithara in luctum, & vox lætantium in lamentum. Et mundus ille fallax; qui his suis amatoribus prospera & læta pollicebatur, per tempora longa, illis subitaneam & improvisam cladem calamitosam propinavit & mortem. O igitur quàm brevis & caduca omnis gloria mundi! Quàm incertus & dubius mundanæ felicitatis finis est exitus! Bene hinc ethnicus ille poeta prædictis quadrat suo carmine dicens:

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu, quæ valuere, ruunt.

Cui concordat Hildebertus, Turonensis archiepiscopus, multa adversa passus, in libro metrico de suo exilio, inter alia dicens: 844

Cuncta sub ancipiti pendent mortalia casu,
Et spondent propria mobilitate fugam.
Quicquid habes hodie, cras te fortasse relinquet,
Aut modo, dum loqueris, desinit esse tuum &c.

Porrò, quot prædicta ruina cum episcopo oppressi fuerint, incertum habeo. Ipsum archiepiscopum (ut relatum est) fuisse extinctum, in multis scribitur Chronicis, licet paucioribus verbis. Ego siquidem historiam ipsam lugubrem verbis & versibus adjectis lectoris ad ædificationem dilatavi, ne duntaxat aliena inventa, & nil ex propria Minerva scriptitasse videar. Id equidem & aliis locis, materia exigente, facere consueveram; sciens, miserrimi fore ingenii, semper inventis & nunquam inveniendis uti. Sed hæc eatenus dicta sufficiant. Modò ad historiam prosequendam redeundum est. Circa hæc tempora in Hollandia, in oppido Delff, mulier quædam devota habuit stigmata passionis Christi.

CHristianus, quem plerique Christannum corruptè nuncupant, Nuemburgensis ecclesiæ antistes XXVIII, cœpit anno Dominicæ incarnationis MCCCLXXXII, indictione Romanorum quinta, præfuitque annis XIII: de quo etiam præter nomen, & quòd annis præscriptis & cœperit & tandem finierit, aliud quippiam dignum memoratu, inditum litteris, invenire minimè potui.

De variis eventibus, temporibus prædicti episcopi, in diversis locis & terris exortis, ex Chronicis.

Circa illud tempus, post mortem Ludvici archiepiscopi Magdeburg. (de quo anno præcedenti dictum est) in locum ejus electus est rursus Fridericus, Marsipolensis antistes, qui inter alia bona, quæ fecit, ecclesiæ castrum Angern acquisivit. Ast eodem tempore & anno Cometes, in vigilia Martini apparens, fatalem se archiepiscopo exhibuit; qui mox infirmatus, post paucos dies obiit, sepeliturque in Mersburg. Rexit solum à Quadragesima usque Natalem Domini: cui defuncto anno sequenti successit Albertus de Querfurt baro, de quo infrà.

Anno itaque Domini MCCCLXXXI, Albertus de Querfurt baro, post Fridericum Magdeburg. ecclesiæ fit archiepiscopus, & 20 annis præfuit. Cujus temporibus cives Magdeburgenses clerum atque curias habitationum eorum-

dem invadunt: quicquid rerum offenderunt, usuique necessarium invenerunt, totum diripientes asportaverunt. Sunt tamen pòst ad emendam & satisfactionem compulsi.

Anno Domini MCCCLXXXVI, Leopoldus, dux Austriæ, cum magno comitatu militaris exercitus, nobilium delusus concilio, confœderatos, qui Leopontii, vulgariter Schwitzeri nuncupantur, apud Sempachium potenti prælio invasit. Verùm illi, licet pauci, id est MDC solùm essent, Deum adjutorem invocantes, maximam hanc multitudinem effugarunt: ipso duce interfecto, cum octo comitibus, centum & viginti militibus, & quatuor millibus pugnatorum, pluribusque nobilibus, qui de Austria, Alsatia, Sunaugia & Brisaugia, &c. illic ad pugnam convocati fuerant. De Schwizeris autem tantùm CXXII interfecti sunt. Et id contigit anno, quo suprà, die IX mensis Junii. Et post annos duos nobiles, qui remanserunt, iterum cum sex millibus bellatorum revertentes, per CC viros de Glarona in fugam versi sunt, duobus millibus & quadringentis occisis.

Eodem anno Sigismundus, dux Austriæ, regnum suscepit Ungariæ: qui licet natione esset Bohemus, origine tamen fuit Teutonicus, qui & pòst ad imperium pervenit, de quo infrà. Heinricus de Hassia, theologus, hoc tempore in precio fuit.

Anno Domini MCCCLXXXIX, Urbanus papa in Septembri diem clausit extremum, ecclesiamque satis depauperatam & conquassatam dimisit. Et à plerisque fuit opinatum, veneno extinctum fuisse, eò quòd corpus ejus etiam post mortem multùm intumuit, & credentiarius ejus paulo post eum migraverit.

Urbano itaque defuncto, Bonifacius nonus, patria Neopolitanus, Petrus
845 Tomacellus antea vocatus, Romæ, omnium cardinalium consensu, eodem anno creatur pontifex, in juvenili & florida ætate, anno ætatis suæ videlicet tricesimo quasi. Fuitque penè illiteratus, in consiliis tamen & ecclesiæ negotiis plurimùm acutus & providus. Erat & pecuniæ avidus, ad quam colligendam plures legatos per diversas mundi partes ad negotiandum cum indulgentiis misit. Fuit denique maximus Simoniacus, & simoniæ cultores multis dignitatibus sublimavit; emptiones multas pro pecunia fecit, compluresque abbates claustrales, prece & precio, pontificalibus mitris & ornamentis insignivit: ex quibus etiam abbatem nostri monasterii, Hermannum nomine, eadem dignitate, ne dicam vanitate, infulavit, (ut in sequentibus suo anno dicetur) privilegio patenti desuper dato. Fuit præterea ille pontifex, (ut de eo Platina scribit) tanti animi consiliique, ut primus Romani populi vim omnem in pontificem transtulerit; suo nutu in Urbe ordinans & disponens singula. Cui ad summam gloriam nihil defuisset; nisi affinium & cognatorum affectibus obtemperans, maculam contraxisset. Multa enim crimina Romæ per Simoniacam pravitatem committebantur, petentibus contra jus fasque facilè cunctis concessis, quæstus gratia. Indulgentiæ verò, & (ut suprà tetigi) quidem plenariæ ita passim vendebantur, ut jam frequenti usu vilesceret clavium & literarum apostolicarum auctoritas, de quo & infrà.

Eodem anno, Chrysoloras Bizantinus disciplinam Græcarum literarum in Italiam retulit, quæ per septingentos jam annos apud eandem in usu non fuerunt. Hinc Græcæ Latinæque linguæ scholæ exortæ sunt, Guarino, Victorio, Philadelpho, Ambrosio, abbate Camaldulensi, Leonardo Aretino, Hermolao Barbaro, Joanne Pico comite Mirandulano, Angelo Politiano, Philippo Beroaldo, ac plerisque aliis, tanquam ex equo Trojano in lucem prodeuntibus, quorum æmulatione multa ingenia deinceps ad Græcarum studium literarum excitata sunt, & assiduè excitantur & crescunt.

Anno Domini MCCCXCIV, Clemens septimus, papa adulterinus, moritur: in cujus locum à cardinalibus, tanti schismatis auctoribus, Petrus Luna, Benedictus XIII appellatus, Avenione sufficitur, qui perduravit usque ad concilium Constantiense

tiense. Eodem tempore, anno videlicet Domini XCII supra trecentesimum millesimum, Erphordiæ, urbe Doringiæ, studium universale literarum institutum est atque fundatum. Circa hæc tempora Fridericus, Landgravius Doringiæ, & marchio Misnensis, obiit; tres memorabiles relinquens filios, Fridericum videlicet, seniorem filium, qui post eum principatum tenuit, & tempore Constantiensis concilii factus est dux Saxoniæ, primus ex hac sua prosapia, Georgium quoque, & Wilhelmum, marchiones Misnenses, quorum uterque memoratu quædam digna gesserunt, ut de eis infrà dicetur opportunius, annis videlicet & temporibus, quibus memorata gessere magnalia.

Anno Domini MCCCXCV, Bonifacius papa, per legatum suum missum, dedit in Magdeburg indulgentias plenarias remissionis à culpa & pœna, & taliter, ut peregrini & alii, qui indulgentias consequi volebant, ad XIV dies cogerentur manere in prædicta urbe, & visitare ecclesias septem, ex quibus ecclesia monasterii nostri ibidem in suburbio posita etiam erat una: quibus indulgentiis prædictus papa maximas pecuniarum summas à fidelibus Christi exhausit & extorsit, quæ omnino sufficere videbantur ad passagium terræ sanctæ contra Saracenos. Sed ô Deus! quò devenerunt, tacetur. Sed non in perpetuum! Dies enim Domini revelabit, qui abscondita tenebrarum producet in lucem, &c.

Anno Domini MCCCXCVI, Turcæ triumpharunt contra Sigismundum regem Ungariæ, quia principes Franciæ superbientes noluerunt obtemperare illi. Ideo flos militiæ Franciæ ibi prostratus est, & Philippus dux Burgundiæ captus cum multis aliis. Hæc ex Rudim.

VDalricus secundus, XXIX Nuenburgensis ecclesiæ præsul, cognominatus de Rodenfelt, Christiano antecessore suo defuncto, anno Dominicæ incarnationis MCCCXCVI, in locum ejus surrogatus est, seditque annis XIII.

De quibusdam novitatibus sub isto episcopo exortis.

Anno Dom. MCCCXCVII, Joannes de Nassaw, vir magnæ prudentiæ, Moguntinensis fit archiepiscopus.

Circa hoc tempus hæresis perversa Joannis Wiclef in Anglia, & Joannis Hus in Bohemia, Hieronymique in Praga pullulare cœpit, & multos infecit fermento suo. Nam totum annitebantur statum subvertere ecclesiasticum. Adjuvit eos tempus pessimum propter scandalosum schisma, quod tunc viguit. 846

Anno Domini MCCCXCVIII, Hermannus ejus nominis secundus, nostri archisterii abbas, vir prudens & magnanimus, nescio quo arrogantiæ & vanitatis afflatus spiritu, aurum superfluum habens & inutile, Romæ & prece & pretio à summo pontifice, egregioque Simoniaco Bonifacio nono, quatenus & mitra, sive (ut ajunt) infula pontificali, uti, & benedictionem solennem certis possit dare temporibus, pro se suisque impetravit successoribus privilegium. Cujus tenor sequitur ex integro hæc in verba. *Bonifacius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, Hermanno abbati, & conventui monasterii beatæ Mariæ virginis in Posavv, extra muros oppidi Czitzensis, ordinis sancti Benedicti, Nuemburgensis diœcesis, salutem & apostolicam benedictionem. Exposcit vestræ devotionis sinceritas, & religionis promeretur honestas, ut tam vos, quos speciali devotione prosequimur, quàm monasterium vestrum dignis honoribus attollamus. Hinc est, quod nos vestris in hac parte supplicationibus inclinati, ut tu, fili abbas, & successores tui, dicti monasterii abbates, qui pro tempore fuerint, mitra pontificali uti, nec non in dicto monasterio & prioratibus eidem monasterio subjectis, ac parochialibus, ac aliis ecclesiis, ad vos communiter vel divisim pertinentibus, quamvis vobis pleno jure non subsint, benedictionem solennem post missarum, vesperorum, ac matutinarum solennia (dummodo in benedictione hujusmodi aliquis antistes vel sedis Apostolicæ legatus præsens non fuerit) elargiri possitis: felicis recordationis Alexandri papæ quarti, prædecessoris nostri, quæ incipit Abbates, & aliis quibuscunque constitutionibus*

bus apostolicis in contrarium editis, nequicquam obstantibus, vobis & eisdem successoribus auctoritate apostolica de speciali gratia tenore præsentium indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, quinto calendas Februarii, pontificatus nostri anno nono. Verùm, quid mihi de prædictæ concessionis privilegio videtur, dicere modò supersedeo, ne secus faciens, veteres cineres exufflare videar. Attamen valorem ejus & laudes qui nosse exoptat, beati Bernardi ad abbates Cluniacenses, & Petri Blesensis archidiaconi ad fratrem suum Guilhelmum, abbatem Machliviensem, legat epistolas; legat quoque Hugonis cardinalis versum illum, Cornua peccatorum confringam, Psalmi LXXIV exponentis sententiam, & similium, & quod quæritat, affatim inveniet. Quid autem putas inveniet? Certè, quod & super hac re inconcussum stat illud sapientis dictum, Quoniam vanitas vanitatum & omnia vanitas: quæ revera nihil aliud est, quàm vana oculorum & aurium inflatio, & quædam circa delectationes varias animi languentis affectio, potiendi honoris avida simul & nescia, morbo excellentiæ inanis afflata, cava, morbida, turbulenta, animorum levium domina. Per ea tamen, quæ dixi, non successorum suprà narratis præsulum insignibus utentium consuetudinem, ad inventi sive concessi privilegii conservationem, sed solùm impetrantium curiosam vanitatem suggillare modestè volui. Verùm & nunc de his satis.

Anno Domini MCCCC, Wenceslaus imperator non coronatus, sicut nec meruit, propter segnitiem atque lasciviam ab electoribus est depositus ab imperio, & loco ejus Rupertus, dux Bavariæ, & palatinus Rheni, Romanorum rex designatus est. Coloniæ ab archiepiscopo coronatus est, & ab Bonifacio papa confirmatus. Fuit quippe Christianissimus, justitiæ cultor, & in rebus bellicis strenuus. Imperavit annis decem. Uxor ejus Elizabeth, filia Burggravii Nurenbergensis, quæ peperit ei plures liberos, de quibus infrà anno obitus ejus dicetur latius.

Viri doctrina excellentes sequuntur.

His diebus floruerunt nomina mundi, videlicet:

Magister Gerardus Groet, qui instituit congregationem fratrum in Daventria, quique utilia multa conscripsit.

847 Item *Magister Joannes Rusbrog*, qui similiter non minus utilia edidit. Et

Heinricus Hoyta, professor famatus sacræ paginæ. Item:

Nicolaus Gorra, ordinis prædicatorum, theologiæ & ipse doctor.

Paulus Venetus, ordinis eremitarum, & plures alii.

Anno Domini MCCCCII, Tamerlanus, qui & ab aliis Tamburlanus appellatur, incredibilis potentiæ imperator Orientis moritur. Fuerat hic apud Tartaros natus humili loco, & tantas vires adeptus, ut supra duodecies centena hominum millia haberet in castris. Qua multitudine attritis bello Turcis, eorum imperatorem, catenis vinctum aureis, curru, quo vehebatur, quasi triumphans adjunxerat. Armenos præterea prostravit. Subverterat Persas; destruxerat Ægyptios; Damascum penè deleverat: & quocunque ejus transcenderat nomen, sola fama, quasi fuisset missus à Deo, peccatorum ultor terribilis imminebat.

Anno Domini MCCCCIII, Albertus, ex baronibus de Querfurt, archiepiscopus Magdeburgensis, diem obiit in castro Gibelstein, nihil præter vile pallium secum ad tumulum deferens, licet aviditate nimia super omnes antecessores suos pecuniam indifferenter ab omnibus tam clericis quàm laicis innumerabilem penè extorsisset. Cui defuncto Guntherus, comes de Schwartzberg, successit, & per Bonifacium papam IX confirmatur. Hic, ut quidam de eo scribit, in sacris ordini-

ordinibus, vestibus stirpatis & lodatis, *(a)* contra decreta patrum, incessit. Nec unquam missam suam solenniter celebravit, de quo & infra suis annis dicetur & amplius. Eodem anno Heinricus Schutzmeister de Orlemunde, episcopus Merseburgensis, apoplexia tactus, resignavit domino Ottoni de Hoenstein: qui & hoc anno, in die Epiphaniæ, cum magna pompa & principum frequentia coronatus est.

Anno Domini MCCCCIV, Bonifacius summus pontifex diem clausit extremum, qui primus annatam ecclesiasticis beneficiis imposuit, ut beneficium adeptus dimidium annui proventus apostolico solveret fisco. Quique multas fecit pro pecunia exemptiones, in perpetuum malum ecclesiæ: per hujusmodi quippe obedientiæ bonum dirimitur, & corpus ecclesiæ militantis confunditur, & dissipatur. Quare sancti tales exemptiones validè reprehendunt, quemadmodum & beatus ac mellifluus Bernhardus, in libro de consideratione, Eugenium summum pontificem alloquens, ita inter alia fatur: *Audi murmur & querimonias ecclesiarum. Truncari se clamant & dimembrari. Subtrahuntur enim abbates episcopis, episcopi archiepiscopis, primatibus vel patriarchis. Facitis hæc, quia potestis: sed utrùm debeatis, quæstio est.* Et post pauca: *Nullus est fructus hujus emancipationis, seu exemptionis, nisi quòd episcopi inde insolentiores, monachi dissolutiores fiant, quin etiam pauperiores. Adde, quod, qui audiunt, scandalizantur, detrahunt, blasphemant, Tunè licitum censes, ecclesias suis mutilari membris? Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Pluraliter dicit Potestatibus. Non enim tua sola potestas à Deo. Sunt & mediocres, sunt & inferiores: & quos Deus conjunxit, non sunt separandi. Ita & Deus quos subjunxit, non sunt comparandi. Quòd si dixerit episcopus, Nolo esse sub archiepiscopo; aut abbas, Nolo esse sub episcopo: non est hæc vox de cælo, nisi fortè audiveris aliquem angelorum dixisse, Nolo esse sub archangelis; vel aliquem aliorum ordinum dicentem, Nolo esse nisi sub Deo. Quid (inquis) prohibes dispensare? Non, sed dissipare. Ubi necessitas urget, excusabilis est dispensatio. Ubi utilitas provocat laudabilis, utilitas communis dico, non propria. Ubi nihil horum concurrit, non planè fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est.* Hæc ille beatus. Hinc liquet, quod, ubi causa sufficiens non est dispensationis, ille, cum quo dispensatur, quantum ad Deum, tutus non est, etiamsi papa dispenset, ut notatur *extra de voto & voto red. Non est inglo.* Si causa subest, facilius ergo & curialius cum sua dispensatione vadit in gehennam, secundum Ostiensem. Quadrat etiam suprà narratis cancellarius Parisiensis, Gerson videlicet ipse, Christianissimus doctor, in fine libelli theologicarum conclusionum, inquiens: *Papa non potest pervertere ordinem hierarchicum universalis ecclesiæ. Quin in multis casibus liceret eidem resistere in facie, & dicere, Quur ita facis, utpote in exemptionibus manifestè nocivis, & si prælatos & ecclesias sibi subditas onerare sumptibus intolerabilibus, & libertatibus penitus spoliare vellet.* Quin etiam secundum prædictum dulcifluum Bernhardum, quemadmodum Hugo cardinalis super Psalmo LXXIV allegat, papa de jure non potest istas exemptiones facere, quia in hoc ecclesia corrumpitur, & dimembratur. Possem & complura aliorum ad rem sanctorum dicta adducere, nisi ea propter vanos, & superciliosos, criticosque, atque tædiosos lectores consultius obmittere ratus fuissem. Frustra equidem niti, (ut Crispus Salustius inquit) & nihil nisi odium quærere, extremæ dementiæ esse noscitur. Copiosissima namque materia scribendi, vel potius plangendi de his temporibus infamibus & effœminatis se offert, quibus totam Italiam, maximè tamen Romam, magnitudo scelerum, & vitiorum vorago penè absorbuerat, & Simoniaca pestis lethaliter omnino infecerat. Longum esset etenim singula dinumera- 848

(a) Vestes seculares hic intelligi, est extra controversiam, harum vero nullam alias vidi factam mentionem, nisi stragulatas vestes & ludices intelligi dicas, de quibus *ISIDORUS lib. XIX. cap. XXVI.* Hunc autem Güntherum vanitatibus admodum fuisse deditum, testatur Chronicon Magdeburgense apud *MEIBOMIUM Tom. II. pag. 358.*

re: imò prolixum foret, plurimum ſolius Bonifacii præfati noni bella & acta languida perſtringere, & quæ ab temporibus ejuſdem usque ad Joannem XXIII in eccleſia propter peſſimum ſchiſma & pontificum ambitionem contigerunt mala: quorum ſumma ex ſubſcriptis verſibus ſuccinctè elici poteſt.

Papa ſtupor mundi cecidit: ſecumque ruère
Cælica templa Dei, membra ſimulque caput.
Papa dolor, mundique pudor, per crebra pateſcit
Crimina ſeu ſcelera famine ſoniſero.
Heus Simon regnat! per munera quaque reguntur:
Judiciumque pium gaza nephanda vetat.
Curia papalis fovet omnia ſcandala mundi:
Delubra ſacra facit perfiditate forum.
Ordo ſacer, baptiſma ſacrum, cum chriſmate ſancto,
Venduntur turpi conditione fori.
Dives honoratur, pauper contemnitur, atque
Qui dare plura valet munera, gratus erat.
Aurea quæ quondam fuit, hinc argentea papæ
Curia, procedit deteriore modo.
Ferrea dehinc facta dura cervice quievit
Tempore non modico, ſed modò facta lutum.
Poſtque lutum quid deterius ſolet eſſe? recordor,
Stercus, & in tali curia tota ſedet &c.

Hæc metra excerpſi ex libro primo de conſolatione eccleſiæ, quem compoſuit Theodericus Urie, theologus ordinis eremitarum divi Auguſtini, ad Sigismundum, Romanorum imperatorem, qui ambo temporibus his fuerunt. Et eſt vox eccleſiæ plangentis caſum ſuum, quem tum patiebatur per ſchiſma horrendum & periculoſiſſimum.

Bonifacio itaque (ut ſuprà dictum eſt) mortuo, anno videlicet MCCCCIV, Innocentius ſeptimus ei in pontificatu Romano ſucceſſit: ſeditque annis duobus vel circa: vir ætate grandævus, multarum magnarumque rerum experientia callens. Simoniacos tamen & ipſe fovit, qui & eo tempore, (ut mox infrà patebit) fuere potentiſſimi curiales.

Anno Domini MCCCCV, ortæ ſunt diſcordiæ inter pontificem & Romanos. Cauſa videatur in Chronicis, quam hic brevitatis gratia prætereo. Pontifex itaque perterrefactus cum curialium turba Viterbium commigravit, & commoratus eſt ibi aliquot menſes, donec Romani pluribus legationibus illum revocantes, dominationem quoque urbis eidem reddiderunt.

Eodem anno omnes ditiores curiales ſummi pontificis obierunt quaſi: cardinalis Yſernienſis reliquit triginta millia ducatorum. Sed ô quot eccleſias, & monaſteria, & alia beneficia eccleſiaſtica, antequam tot millia acquireret, æſtimatur gravaſſe & depauperaſſe? Item dominus cardinalis Mopolitanus decedens ultra centum millia ducatorum auri reliquit. Item poſt hunc dominus cardilis Eſculanus, pauper in pecunia, ſed dives in conſcientia, moriens, ob id nullas habuit exequias more divitum pompoſas, ſed (ut piè creditur) cœleſtium civium nactus eſt comitivas, qui animam ejus ſupernis invexerunt deliciis, ut de exiguo Martino epiſcopo canitur, Martinus hîc pauper, cœlum dives, &c. Deinde famoſus ille archiſimoniacus, Joannes de Bononia, ſecretarius papæ quondam Bonifacii noni, deceſſit, qui etiam ultra XL millia florenorum ducatorum reliquit in ultimis. Reliquit (inquam) in fraudem pauperum, & animæ ſuæ perni-
849 ciem, quos ſua pro liberatione in uſum egenorum diſtribuiſſet ſalubrius. Poſt hunc alter archiſimoniacus, dominus Bartholomæus Franciſci, protonotarius & rector cancellariæ apoſtolicæ, defunctus eſt, qui & ipſe theſauros reliquit ingen-

ingentes. Et certè hæc vanitas est pessima, cùm homo mortalis in imagine pertransiens, uti inquit propheta regius, thesaurizat, & nescit, cui congregat.

Eodem anno, Innocentio papæ (de quo nunc loquimur & tractamus, septimo videlicet) Romani cives claves civitatis cum ramis palmarum obtulerunt, & omne dominium urbis Romæ, etiam temporale, illi concesserunt, sed minus justè minusque laudabiliter, quoniam illa temporalium affluentia officiunt haud parùm spiritualibus. Nec Petri successor, ipse papa, ejusmodi periculosum temporale dominium sumpsisse debuerat. Nusquam equidem legitur, priscis quòd temporibus, etiam post donationem Constantini (de qua cuncti curiosi canonistæ magnum faciunt festum) quispiam summus pontifex temporale dominium urbis Romæ gubernaverit. Ast novis temporibus, nostraque memoria certi pontifices, de illo labores & dolores sibimet inde cumulantes, se intromittere ausi fuere; quandoquidem ab antiquo Roma urbs semper extitit regalis & imperialis. Alioqui ab Electoribus, deputatis ad imperium, legitimè sublimatus, quisquis ille foret, incassum & frustra rex appellaretur Romanorum: quia non verbis, sed factis prosperari quis debet, cùm & lex non verbis, sed factis imposita sit. Et id ipsum copiosè veteres protestantur historiæ. Hæc Engelbertus Wusterwitz, clericus Brandeburgensis, in Chronica sua Marchitica, qui aliquot annis Romæ cardinalibus serviens, insumpserat, & prænarrata oculis viderat, & exequiis quorundam interfuerat.

Anno Domini MCCCCVI, Gregorius XII Romanus factus est pontifex, eodem anno, quo & Innocentius, antecessor ejus, defunctus est. Electus est autem pridie calend. Novembris, pontifex maximæ severitatis, & sanctimoniæ præcipuæ reverendus. Qui mox pontificatu suscepto, pro unione ecclesiæ restituenda, se scripto coram notariis & testibus obligavit ad cessionem pontificatus, si Benedictus ex altera parte resignare paratus esset. Verùm, cùm Benedictus XIII antipapa cedere nollet, licet in primis promiserat, & ipse Gregorius, verus papa, intelligens dolum hominis callidissimi, resignare distulit, ut infrà etiam patebit tempore concilii Constantiensis, in quo resignavit liberè.

Anno Domini MCCCCVIII. concilium ingens Pisis celebratur, in quo accusati de collusione pontifices prædicti, ambo privantur; & electus est unanimiter Petrus de Candita, natione Græcus, quem Alexandrum quintum nominaverunt. Quo post annum mortuo, elegerunt cardinales in eodem concilio Joannem XXIII, qui Balthasar de Coxa dictus fuit; & addiderunt schisma schismati, ut prædictum est.

Circa hæc tèmpora recesserunt magistri Alemanni de Praga in Lipz, urbem Misniacam, & hoc propter tyrannidem Wenceslai, regis Bohemorum, quondam imperatoris, & magistrorum de natione Bohemorum, videlicet Joannis Hus, Hieronymi de Praga, Stephani de Paletz, & Matthiæ Engen, Joannisque Yessenitz, & aliorum plurimorum hæreticorum. Engelbertus historicus hoc factum refert anno MCCCCVI. In rudimento verò Chronicorum dicitur, quòd Universitas Lipzensis exordium habuerit anno MCCCCIX.

Anno Domini MCCCCX, Rupertus Cæsar obiit, & Heydelbergæ in ecclesia sancti Spiritus sepelitur. Reliquit autem ex Elizabet, filia Burggravii Nurenbergensis, multos hæredes, Ludwicum videlicet, Stephanum, Joannem, & Ottonem, inclytos duces. Ludwicus senior natu, patri in ducatu successit, à quo principes palatini & duces Bajoariæ cum episcopo nostro moderno Philippo originem ducunt, ut in sequentibus suis locis demonstrabitur plus. Habent equidem duos imperatores stirpis suæ, Ludvicum quartum & Rupertum prædictum. Eodem anno Udalricus, episcopus noster, obiit, cui Gerardus (ut sequitur) successit.

Gerardus de Guch, in serie præsulum Nuemburgensis ecclesiæ episcopus XXX, Udalrico ex humanis sublato succedens, præfuit annis fermè XXVIII,

 non

non sine magna nominis sui laude, & commissæ ecclesiæ utilitate. Verùm specialia de eo gesta non comperi.

850 *De quibusdam rebus memorandis sub isto antistite Gerhardo factis, ex Chronicis diversis.*

Anno itaque Domini MCCCCXI, pontificatus videlicet ejus primo, Sigismundus, rex Ungariæ atque Bohemiæ, communi voto principum, Francofordiæ electus est Romanorum imperator, & imperavit annis XXVII incompletè. Fuit autem vir Christianissimus, urbanus & humilis, & multarum linguarum peritus. Contra Turcas nonies bellando triumphavit, aliqualis Grammaticus, sed vix congruus. Adeò denique devotus, quòd non immeritò sanctorum catalogo adscribi posset. Ejus etenim devotione, sapientia & industria pessimum schisma sublatum est, & unitas ecclesiæ sanctæ reddita. Ut enim id perficeret; nec sibi, nec alicui de suis pepercit. Ideoque Carolo Magno, Theodosio, Constantino, & Ottone primo, non minor potentia, virtute & pietate extitit. Quidam scribunt, eum cœpisse anno Domini MCCCCX. Eodem anno Judocus, marchio Brandenburgensis, & dux Moraviæ, octogenarius obiit, relinquens marchiam sub tribulamine & tyrannide Quitzonum. Quo mortuo absque liberis, jure hæreditario & successione, ad Sigismundum, regem Ungariæ & totius imperatorem orbis, eo tempore novum, marchia ipsa devenit, quam confestim Friderico, Burggravio Nurenburgensi, daturum se spopondit, prout sequenti anno (ut mox dicetur) magnificè fecit.

Eodem quoque anno bellum sævissimum in Prussia sive Borussia fuit inter fratres Teutonicos & Poloniæ regem, in quo ordo multùm succubuit, ex parte ejus quadraginta millibus interfectis: quos inter & dominus Ulricus de Gingyen, magister ordinis, cum CCC cruciferis peremptus est. *Gaudent prædones, dum discordant regiones.* Eodem anno Waltherus de Kochritz, episcopus Merseburgensis, defunctus est, qui ecclesiam commissam multis debitis oneratam liberavit; insuper complura vina & blada reliquit cum duobus millibus florenorum, cui Nicolaus Lubich successit. Sub eo defœdarunt ecclesiam Bernardus princeps de Anhalt, & Bernus comes de Reinstein, qui & multa damna fecerunt ecclesiæ in rapinis.

Anno Domini MCCCCXII, Joannes de Egolfstein, episcopus Herbipolensis, migravit ad patres. Cui Joannes de Brun eodem anno succedens, præfuit annis XXVIII.

Anno Domini MCCCCXII, Fridericus, Burggravius de Nurenberg, juxta promissum Sigismundi imperatoris, descendit in Marchiam, sub salvo conductu dominorum Rudolphi & Alberti ducum Saxoniæ. Qui tanquam cœlitus missus, oppressam marchiam à tyrannide Quitzonum cum tempore liberavit. Convocatis itaque vasallis, exposuit voluntatem Sigismundi imperatoris, literas ejusdem ipsis ostendens, in quibus continebatur, quòd omnes vasalli, civitates & oppida totius provinciæ ipsi, tanquam supremo provisori & advocato marchiæ, omagium facerent, summamque pecuniæ expressam in iisdem literis, id est centum millia florenorum Ungariorum, præstarent. Fecitque ei omagium fidelitatis tota marchia, præter quosdam vasallos, & præsertim Quitzones, & de Rechaw, nobiles, & de Bredaw, qui resistebant. Quare & pòst per Fridericum fugati sunt.

Anno Domini MCCCCXIV, Concilium Constantiense initium habuit, quod incredibili penè principum prælatorumque frequentia, tres duravit annos, in quo fides Christiana, quæ jam multis annis vacillare videbatur, fortiter resurrexit. Ibi enim schisma pessimum & scandalosissimum XL annorum terminatum est. Ibi hæreses damnatæ, & duo hæresiarchæ, scilicet *Joannes Huss*, & *Hieronymus de Praga*, incinerati fuerunt, & plura bona instituta. Determinavit etiam

etiam eadem sancta synodus, quòd concilium legitimè congregatum, repræsentans ecclesiam universalem, potestatem habet à Christo immediatè: cui omnis status etiam papalis obedire tenetur, in his, quæ sunt ad generalem reformationem ecclesiæ, scilicet in fide & in moribus, tam in capite quàm in membris. Item quòd deinceps concilium de decennio in decennium deberet celebrari.

Anno Domini MCCCCXV, Fridericus dux Austriæ, & pòst imperator ejus nominis tertius, nascitur. Eodem anno Joannnes papa XXIII capitur, & biennio custoditur.

Anno Domini MCCCCXVI, Gregorius XII pontificatu legitimè se abdicavit, & concilio resignavit. Benedictus autem XIII in Gallia quondam pontifex, se pontificem pertinaciter asseverans, auctoritate concilii rursus improbatur & damnatur. 851

Anno Domini MCCCCXVII, post Gregorii spontaneam resignationem, & Benedicti XIII, ac Joannis XXIII invitam depositionem, electus est, totius concilii unanimi consensu, Otto de Columna in summum pontificem: seditque annis XIV, verus, unicus, & indubitatus pastor ecclesiæ. Eodem anno Fridericus, Burggravius Nurenburgensis, in concilio Constantiensi per Sigismundum imperatorem plenè fuit inthronizatus, & infeudatus, mitra marchionali & aliis insignibus collatis, & per sceptrum elector ac camerarius imperii constitutus, suscipiens eo tempore & die, id est in octava Paschæ, merum imperium sive dominium Marchitici principatus. Et hoc eodem ipso anno, à concilio Constantiensi reversus, in marchiam Brandenburgensem videlicet, cepit castrum Plawen cum pluribus aliis castris, & expulit Theodericum Quitzonem raptorem, & totaliter de Marchia fugavit & proscripsit. Eodem anno, & idipsum in concilio Constantiensi per suprà memoratum Sigismundum imperatorem, comitatus Clevensis mutatus est in ducatum. Cujus primus dux Adolphus ducatum novum castris, fortalitiis & fossis egregiè munivit. Qui etiam monasterium Carthusiense, Reginæ cœli dictum, erexit, & pulcherrimè consummavit; ducem Montensem, & nepotem ducis Gelriæ, bello stravit; & alia complura magnificè perfecit. Tandem post multas victorias, & ipse morte naturali prostatus, in prædicta sepelitur carthusia.

De viris illustribus, qui tempore Constantiensis claruere concilii.

Petrus de Æliaco, episcopus Cameracensis, præceptor Gersonis, qui sequitur.

Joannes Gerson, cancellarius Parisiensis, legatus pro tunc Gallorum regis, qui sua sapientia prædictum valde promovit concilium.

Petrus de Rosenheim, monachus Melicensis, qui roseum memoriale divinorum eloquiorum & alia edidit.

Franciscus Zambarellis, episcopus Florentinus, juridicus.

Pogius & ipse Florentinus, oratorque facundissimus.

Gasparinus Pergamensis, Grammaticus & Rhetor luculentissimus.

Leonardus de Aretino, orator & historicus insignis.

Antonius de Butrio, legisperitissimus.

Petrus de Ancharano, in jure canonico eruditissimus.

Joannes Tortellius, orator & Grammaticus præclarus.

Angelus de Perusino, Baldi auditor jurisconsultissimus.

Et hi octo fuere seculares, licet quidam initiati sacris.

Joannes Dominici, cardinalis, doctrina & conversatione celeberrimus theologus, ordinis prædicatorii.

Nicolaus Triveth, qui scripsit super Augustinum de civitate Dei, ejusdem ordinis.

Vincentius de Valentia, declamator verbi Dei famatissimus, & sanctæ opinionis. Fuit tamen deceptus, quòd Antichristum prædicavit venturum suis in temporibus ob malitiam hominum. Contra quem scriptura inquit: Non est vestrum nosse tempora & momenta, quæ posuit pater in potestate sua, &c. Et sunt verba Salvatoris.

Franciscus de Platea, theologus & jurista canonum sacrorum insignissimus, ordinis fratrum minorum.

Gerardus Odonis, theologus valens, ejusdem ordinis. Hujus etiam ordinis fuit Alexander V, & in hoc concilio depositus.

Paulus Venetus, theologus acutissimus, & subtilissimus disputator, ordinis eremitarum divi Augustini.

Bartholomæus de Urbino. Augustinus de Roma. Gabriel de Spoleto. Jacobus Magni, qui sophologium & alia edidit.

Theodericus Urie, qui inter alia ad Sigismundum imperatorem pulcherrimum librum, prosa & metro contextum, de consolatione ecclesiæ conscripsit, in quo gesta concilii Constantiensis pro majore parte complectitur.

852 *Joannes Zacharia*, & ipse theosophus excellentissimus. Concilio Constant. interfuit, multos in eodem ad clerum faciendo sermones.

Michael de Bononia, theologus maximus, eodem tempore cum subscriptis claruit, ordinis fratrum Carmelitarum.

Michael Herbrant. Henricus de Andernacho. Arnoldus de Austria, qui omnes scriptis effulserunt.

Notandum tamen, quòd *Hieronymus de Praga* in hoc concilio damnatus, non isto præsenti, sed præcedenti proximo anno, id est MCCCCXVI, fuit combustus. Fuit autem *Joannis Hus* discipulus & collega, quatuor generalium studiorum Parisiensis, Coloniensis, Heydelbergensis, & Pragensis philosophus, & summus theologiæ magister, si bene intellectu suo usus fuisset. Fuit denique orator eloquentissimus atque acerrimus Dialecticus, adeò, quòd nullus etiam doctissimorum virorum in concilio disputando superare eum potuerit. Cujus error, imò magistri ac præceptoris *Joannis Hus*, originem habuit ex libro quodam *Joannis Wiclef*, qui de realibus universalibus inscribitur, in quo multa de potestate ecclesiastica, de papæ & clericorum statu, deque temporali dominio orbis disseruntur. Quem quidem librum Bohemus nobilis, Uxoniæ eo tempore studens, perlegens, doctrinarum novitate oblectatus, aliquot exemplaria secum in Bohemiam vexit, & plerisque magistris suæ gentis & sectæ legenda concessit. Qui eadem curiositate illecti (ne dicam nova, immò nociva lectione infecti) virus haustum confestim & prædicando & docendo vomuerunt in populum. Quorum magistrorum præcipuus *Joannes* extitit *Hus*. Is cùm honestioris vitæ & magnæ esset famæ, plebeculam mobilem in suam facilè traxit sententiam. Inde factum est, ut in brevi tempore & in fide & in moribus tota corrupta & subversa sit Bohemia. Et hoc modo accidit etiam hac tempestate, quòd hæresis ista Hussitica (ut semper) à litteratis & philosophicis viris habuerit ortum. Et quidnam aliud philosophia, ipsa hæresum mater & errorum parens, quàm hæresum semina producere poterit & potest? Quæ quantum in se est (nisi lectorem castum cautumque offenderit) semper fidem catholicam, & evangelicam illam doctrinam contaminare consuevit. Cujus etiam illi hæresiarchæ, & novi & veteres, alumni fuere atque discipuli. Quin etiam, ut memoratus gloriosus inquit Hieronymus, omnes hæretici magni hujus seculi fuere semper magistri, rete habentes apostolicum, catenulas ast diabolicas, id est philosophicas à philosophis contextas. Quos etiam idem doctor appellat hæreticorum patres, adversus Pelagianos scribens, inter alia de ipsis inferens: Philosophi, patriarchæ hæreticorum, ecclesiæ puritatem perversa maculavere doctrina, &c. Et theologorum augustus Augustinus, in l. de civitate Dei, Aristotelem Peripateticorum philosophorum principem suam ob viru-

virulentam doctrinam, hæresiarcham appellitare & scribere non erubuit. Ast nunc de his satis dictum sit, quoniam & compluribus in locis hujus operis paria taxata sunt, & causa nacta infrà dicentur. Fuerunt autem in concilio isto Constantiensi (ut Hartmannus Schedel in sua Chronica habet) ex omni natione viri excellentissimi, & potissimùm Itali, Galli, Germani, Hispani & Angli, quorum suffragiis omnes concilii res gestæ sunt. Porrò præstantiores in eo fuere: Joannes XXIII summus pontifex, & Sigismundus Cæsar; quinque episcopi cardinales; XVI presbyteri cardinales; VII diaconi cardinales; patriarchæ VII; archiepiscopi XXXIV; episcopi CIV; abbates LX insignes; generales quatuor ordinum; duces XXIV; comites CXL; communitates quoque urbium multarum.

Comitatus Subaudiensis in suprà memorato quoque concilio Constantiensi mutatus est in ducatum.

Eodem tempore studium universale fundatum est in Rostock, in ducatu Meglingensi, qui Latinè Magnopolensis dicitur.

Anno Domini MCCCCXIX, Sigismundus Cæsar, Wenceslao mortuo, fratre ejus, regnum obtinuit Bohemiæ. Eodem anno Rudolphus, dux Saxoniæ, & elector imperii, qui multa bella habuit contra Guntherum, archiepiscopum Magdeburgensem, in quorum uno turris cadens duos filios ejus, quos solos habuit, oppressit & extinxit. Quamobrem absque hærede hoc ipso anno in Wittenberg obiit, ducatum fratri Alberto cum electoratu relinquens.

Anno Domini MCCCCXX, Joannes de Nassaw, archiepiscopus Moguntinus, diem obiit, cui Conradus de Dune, Ringravius successit, & XIV annis præfuit. 853
Eodem anno vel circà Bohemi, indignati propter combustionem Joannis Hus & Hieronymi Pragensis, collecto exercitu, magna damna vicinis intulere provinciis. Combusserunt equidem eo tempore inter alia monasterium Brun, ordinis sancti patris nostri Benedicti, quod sanctus Adelbertus, episcopus Pragensis & martyr, de patrimonio suo fundaverat; item abbatiam in Straho, ordinis Præmonstratensium.

Anno Domini MCCCCXXI, Hussitæ rursus in furiam versi, circumpositas fidelium terras igne & ferro vastaverunt, & etiam in ipsa Bohemia catholicos laicos & religiosos eadem vesania exturbarunt; eorum prædia, villas, & oppida, & monasteria, flamma & gladio destruentes. Qua tempestate Carthusiam trans pontem subverterunt. Item circa Pentecostes festum obtinuerunt montem Cuthnitz, & honorabile cœnobium ordinis Cisterciensis ibidem, Sedelitz nuncupatum, funditus diruerunt: in quo quidam Carthusienses præfati monasterii expulsi fuerant, recepti ad tempus, ut hospites. Quapropter Hussitæ excandescentes, ipsos monachos receptores cum omnibus interfecere Carthusiensibus. Eodem etiam anno præfati hæretici oppidum Belyn cum castro, quod fuerat de dominio comitis Alberti de Colditz, & monasterium Osseck sub castro Rosenberg combusserunt, & monachos ordinis Cisterciensis, in eodem Deo militantes, occiderunt. Et eodem impetu Brux, oppidum fidelium, expugnare machinabantur. Sed marchiones Misnenses, Fridericus & Wilhelmus, id audientes, & exinde terris suis malum timentes, collecta armatorum multitudine, contra eos processerunt, & congressione facta, duo millia Hussitarum interfecerunt, cæterosque omnes in fugam turpem verterunt. Ex parte autem Misnensium vix quinquaginta occubuerunt.

Anno Domini MCCCCXXII vel circà, per Martinum papam crux data est contra Bohemos. Missusque eam ob rem Julianus cardinalis sancti Angeli in Germaniam. Ejus opera maximus exercitus collectus est, in cujus expeditione fuerunt multi principes, barones, comites, & episcopi. Dux militiæ fuit Fridericus, marchio Brandeburgensis. Cum eo præcipui fuere: Otto Trevirensis, Theodericus Coloniensis, Guntherus Magdeburgensis, archiepiscopi. Item episcopus Leodiensis, & alii, Ludwicus comes palatinus, Albertus dux Saxoniæ, Lud-

Ludwicus Landgravius Hassiæ, Fridericus & Wilhelmus marchiones Misnenses, domini nostri; Bornus, *(a)* Georgius, & Adolphus, principes de Anhalt; Fridericus Lantgravius Doringiæ; Joannes dux de Berge; Henricus comes de Schwartzburg; Volradus & Gevehardus comites de Mansfelt; Bedo de Stalberg comes, & plures alii, quorum quadraginta equitum fuere millia, dempta multitudine peditum. Et cùm tot & tanti essent, vix Bohemiam ingressi, subito pavore omnes perculsi, & priusquam hostis ullus in conspectu daretur, fœdissimè omnes simul cœperunt fugere, quilibet extra Bohemiam. Hostis exin metu alieno ingenti præda potitus est, quam relictam invenit. Eodem tempore ordo novus canonicorum regularium apud Etruriam cœpit in Lucensi agro, monasterio Frisonariæ, à loco Frisonaria dicto. Deinde ab Eugenio aucta, Lateranensis appellata est, ut dicit Hartmannus, & speciali privilegio canonicis regularibus beati Augustini aggregavit, habueruntque complures viros & sanctimonia præstantes. Congregatio denique nova, sive reformatio ordinis sancti Benedicti, quæ sanctæ Justinæ nuncupatur, hac tempestate in Italia, apud urbem Pataviam, in monasterio sanctæ Justinæ cœpit. Quæ congregatio viris præstantissimis, & locis bonisque, tam temporalibus quàm spiritualibus, excrevit. Idcirco Eugenius quartus pontifex summis eam dotavit privilegiis. Deinde in ea innumerabiles viri, non modò jurium ac sacræ theologiæ doctrina, sed & eloquentia literarum tam Græcarum quàm Latinarum ornatissimi extitere.

Eodem anno Gerhardus, Episcopus noster, obiit, ut habet catalogus ille brevis & mancus, quem in multis, ubi certiora non habui, sequutus sum. Verùm hoc loco, ut in plerisque aliis, sciens ex privilegio quodam, hunc præsulem anno Domini MCCCCXXVII adhuc vixisse, ab eodem recessi. Et ita alibi, cùm emendatius exemplar non haberem, & anceps essem; verisimiliora & magis rationi consona semper sectatus sum. Quod lector humanus perpendens, facilè mihi veniam dabit, sicubi forsan me ejusmodi perplexitate laborasse offenderit, sciens,
854 *ultra nosse viri nulla posse requiri*, & in rebus arduis vel ipsum conatum fore laudabilem. Quo utique fretus, nonnihil in hujus operis exantlatione effecisse me reor, juxta illud Flacci dictum, est aliquid prodisse tenus, si non datur ultra. Sed & de hoc infrà plus.

Anno Domini MCCCCXXIII, Albertus dux obiit Saxoniæ, frater suprà memorati Rudolphi. Hic propter bella fratris plurimùm depauperatus fuerat, ut vix quatuor cum equitibus equitaret. Discessit autem & ipse sine hærede masculo. Proinde ducatus ejus cum electura devolutus est ad imperium. Quem Sigismundus imperator, qui tum rerum summam tenebat, Friderico, marchioni Misnensi, viro strenuo, & armorum gloria clarissimo, ob obsequia, quæ sibi impenderat, & bella, quæ contra Hussitas fortiter perfecerat, cum ipsa electura, pleno jure & dominio tradidit; ita ut amodo ipse Fridericus suum titulum extollere, atque Marscallum sacri Romani imperii se scribere posset. Et ita ducatus Saxoniæ pervenit ad marchiones Misnenses, quorum primus dux prædictus institutus est Fridericus, ut hæredes illi *(b)* eadem dignitate succederent perpetuè. Cœpit itaque Fridericus dux Wittenberg possidere, urbem Saxonicam, cum attinentiis suis, circumpositis castris, villis, & oppidis, quæ antè prædictus Albertus dux defunctus quondam possederat, ibique obierat.

Fridericus denique prænarratus, primus ex marchionibus Misnensibus Saxoniæ dux, & imperii elector, studium universale literarum Lipsick erexit, magnisque collegiis ac stipendiis decoravit. Quem Fridericus, & ipse dux Saxoniæ, & ele-

(a) Bernhardus VI. intelligitur, Adolphus I. Alberti III. filius, & Georgius I. lineæ Servestanæ, qui ista vixerunt ætate.

(b) Excluso Friderico simplici, Balthasaris filio, & Guilielmo fratre, de quo statim a. 1425.

& elector imperii ejus nominis tertius, qui nostro ævo ducatum prædictum successione hæreditaria feliciter & pacificè gubernat; secutus, & ipse gymnasium sapientiæ florentissimum in suprà dicta sua urbe Wittenbergensi à fundamento novum fundavit, multisque bonis & magnificis privilegiis decoravit. Insuper ibidem castrum munitissimum & pulcherrimum, & juxta illud ecclesiam collegiatam, mirificis structuris erexit exemptam, in honore omnium Sanctorum dedicatam, quam ornamentis pretiosissimis, & reliquiis innumeris & sanctissimis, nec non summis indulgentiis Romæ impetratis, excellentissimè ac splendidissimè ornavit & insignavit. De quibus omnibus infrà suo tempore dicetur amplius.

Anno Domini MCCCCXXIV, vel circà, ordo monachorum divi Hieronymi, jamdudum à sua institutione primæva collapsus, à viro venerabili, Lupo Hispalensi, restauratur. Ex dictis beati Hieronymi normam contextam Martino papæ obtulit, & pontifex eandem approbans confirmavit.

Anno Domini MCCCCXXV, Guilhelmus, marchio Misnensis, frater suprà dicti Friderici primi, ducis Saxoniæ, defunctus est, & in ecclesia collegiata ac exempta sancti Georgii in Aldenburg, quam ipse in monte juxta castrum fundaverat, honorificentissimè sepelitur, in ejus videlicet chori medio. Hujus denique ecclesiæ præpositus in præcipuis festis, ex apostolico indulto, episcopalibus inter celebrandum utitur insignibus.

Anno Domini MCCCCXXVII, indictione Romanorum quinta, memorabilis ille pater, & famigeratus dominus, Hermannus, primus hujus monasterii nostri infulatus abbas, postquam complures per annos religiosè & laudabiliter sibi commissum gregem gubernasset, naturæ debitum solvit, & juxta altare archiapostoli Petri, sub fornice muri, & assiduo summam Missam celebrantium, & ad eandem in sacris ministrantium, sub transitu sepelitur. Cui etiam primò & grandis & sculptus lapis, per circumferentiam epitaphium, in medio autem imaginem mitratam ipsius præsulum more continens, positus est. Hactenus enim prisci illi patres, & venerandi abbates, veræ religionis & humilitatis sectatores, omnem pompam & vanitatem, veluti religionis monasticæ jacturam & excidium, vitare consueverant. Quamobrem fratrum instar simpliciter tumulati fuere, dempto, quòd eorum ob memoriam, posteris commendandam, plumbilamen, & nomen eorum & diem obitus inaratum tenens, ad caput positum cum ipsis plerumque sepultum fuerit: superiore tamen saxo raso, & (ut ita loquar) cæco planoque permanente. Proinde contigit, ut nominatissimorum abbatum, utpote primi, secundi, tertii, & aliorum haud paucorum per longa temporum curricula, & usque præsens in nostrum tempusculum sarcophaga incognita manserunt. Quorum duorum, Erckenberd videlicet, abbatis ejus nominis secundi, 855
cujus epitaphium inventum constat, anno Domini MDX, in latere ecclesiæ nostræ sinistro versus Septentrionem, in loco communis fratrum sepulturæ, non procul ab ara divæ Ursulæ, dum pro Joanne Scharpff, confratre præbendarioque nostro, equite quondam in armis strenuo, reverendi domini Judoci, abbatis nostri moderni, genitore, in bona senectute recenter tunc defuncto, sepulchrum foderetur. Quod quidem epitaphium ita casu repertum continebat, ipsum Erckenbertum multorum voluminum, præcipuè beatorum Augustini & Hieronymi, operum scriptorem originalium fuisse egregium: quæ quidem opera, manu ipsius, eleganti charactere exarata, in præsens usque ævum, nostram & venustate & magnitudine sua bibliothecam plurimùm exornant.

Porrò aliud, domini videlicet Azzonis, viri spectabilis & abbatis nostri quondam præstantissimi, epitaphium repertum fuerat, anno Dominicæ incarnationis MDXVII, dum ante altare beatorum Apostolorum Philippi & Jacobi, pro unius monachi, sacerdotisque nostri, tunc defuncti sepelitione terra aperiretur, quod quidem exile, plumbeum, quadratumque, nil præter nomen defunctionisque

annum memorati Azzonis continebat; adeò tamen vetustate & situ corrosum, ut numerus difficulter cognosci legique possit, quod & adhuc penes nos extat. Epitaphium verò Egkeberti quò devenerit,ignoratur. Enimvero,dum suam ob antiquitatem & mirificum schema, diversis conspiciendum & legendum commodatum fuisset; nostrorum incuria repetere illud negligentium, non est restitutum nec recuperatum, sed alienatum & deperditum hucusque manet, ad calendas Græcas recuperabile. Hermanno itaque abbate, qui natu Citzensis fuerat, defuncto, successit ei in regimine monasterii & abbatiæ, eodem anno, Dominus Erhardus Gliner, de Geraha oriundus, vir prudens & justitiæ tenax. Et hunc quidem Joannes de Slenitz, Nuemburgensis episcopus, ejus nominis secundus, qui immediate sequitur in suo infrà scripto privilegio, quod monasterio nostro, anno Domini MCCCCXXXII, contulit, lites narrat habuisse cum antecessore suo, episcopo Gerhardo: quod utique minimè esse potuisset, nisi hoc eodem anno Domini, videlicet MCCCCXXVII, primo Erhardi abbatis, ipse Gerhardus præsul in humanis superstesque fuisset: quem tamen catalogus ille communis, brevis & vulgatus, anno Domini MCCCCXXII migrasse à seculo ponit; quem tamen & in hoc (ut in multis) oberritasse suspicor. Proinde & hic anceps maneo, auribus lupum tenens. Verùm modò quippiam non habens certius, præallegato privilegio (ut infrà patebit) magis quàm illo memorato mancoque credens catalogo, solidiora & verisimiliora sequendo, cœptam in nomine Domini prosequar historiam.

Anno denique, quo suprà, Domini videlicet MCCCCXXVII, Rudolphus de Plawenitz, XXXV episcopus Misnensis, obiit; cui Joannes Hoffman, primus ex theologis studii Lipsiensis ad canonicatum præsentatus, eodem anno successit: sub quo ecclesia Misnensis habuit multos adversarios, & passa est etiam ab Hussitis jacturam non modicam.

Eodem anno vel circà, Gerhardus,episcopus noster, debitum naturæ solvit, cui Joannes de Sleynitz (ut sequitur) communi voto electus successit.

JOannes secundus, decretorum doctor insignis, ex prosapia nobilium de Sleynitz dictorum originem ducens, Gerhardo mortuo, in pontificatu Nuemburgensis ecclesiæ suffectus, eandem egregiè & laudabiliter in diebus suis rexit, res magnas & memorabiles perficiens. Inter quas,ad Bohemorum sive Hussitarum impetum & furorem arcendum, arcem episcopii in Cziza muniens, novis fossatis, muris, & turribus validis circumcinxit; pontem novum prædictis adjiciens. Fuit denique iste venerabilis præsul vir per omnia magnificus, humanus & liberalis, munificus largusque ac dapsilis. Inopum quoque & pauperum miseriis ex animo plurimùm compatiens, & liberaliter cunctis subveniens, optimi pastoris officium exhibens, gregem commissum verbo & exemplo, ac corporali subsidio,quantum ad egenos pertinet, diligenter pascens, & misericordiam cunctis calamitosis hilariter impertiens. Quæ utique misericordia virtus maxima, & gloria summa & præcipua, juxta sacros canones boni censetur episcopi. Obiit
856 tandem (ut infrà anno suo opportunius dicetur) post laudabilia facta in celebritate divi Andreæ apostoli, tumulaturque in ecclesia sua Czica ad Occidentem, in communi & vetusto episcoporum sarcophago.

De eventibus quibusdam, temporibus præfati antistitis exortis, ex Chronicis.

Anno Domini MCCCCXXVIII, Fridericus,dux Saxoniæ primus,& marchio Misnensis &c. cui Sigismundus Cæsar ducatum contulerat, obiit in Weisenfels, & sepultus est in Misna, in capella majorum suorum, quæ Principum appellatur, quæ mausoleum eorundem suo continet gremio: in qua & veteres pendent exuviæ,

exuviæ, & rapta ex hoste trophæa. Mortuus autem est in octava Innocentum, relinquens ex uxore sua Catharina, filia ducis Brunswicensis, quatuor filios, Fridericum, Guilhelmum, Sigismundum & Heinricum. Fridericus successit ei in ducatu Saxoniæ, & electoratu imperii. Guilhelmus successit in Landgraviatu Doringiæ, cujus uxor fuit Anna, filia Alberti, Ungariæ & Bohemiæ regis, & pòst Romani imperatoris, ejus nominis secundi; devotissima & sanctæ opinionis mulier. Sigismundus initiatus est sacris, & Deo mancipatus potius quàm armis, factusque est episcopus Herbipolensis, licet infra paucos annos (ut in sequentibus dicetur) resignarit. Heinricus junior filius, marchio Misnensis, & Landtgravius Doringiæ, parum supervixit. Ideo omnia, quæ habuerat, Guilhelmo, suprà fato suo fratri, provenerunt, qui etiam exin solus Landtgraviatum possedit Doringiæ diu pacificè, quousque videlicet inter eum & Fridericum, fratrem suum memoratum, gravissimæ discordiæ & rixæ exortæ sunt, de quibus infrà dicetur.

Anno Domini MCCCCXXIX, Bohemi crebris victoriis elati, & prædarum avidi, rursus hostili exercitu vicinas terras, præsertim Lusatiam, Misnamque ex parte vastare cœperunt, & inter alia damna cœnobia Novæ cellæ & Grunhaim ordinis Cisterciensis destruxerunt, & monachos occiderunt, & cuncta eorum bona diripentes abduxerunt.

Anno Domini MCCCCXXX, Bohemi Hussitæ iterum in terram Misnensem, & procedentes in terram Advocatorum, Plawen oppidum diruerunt. Deinde Curiam, & Culmpach, & similiter Pareut oppugnantes ceperunt, & despoliaverunt. Et ita grassantes usque ad Babenbergam, cuncta penè igne & ferro depopulati sunt; magna damna marchionibus Brandeburgensibus inferentes. Nec fuit, qui eis resistere vellet, aut posset.

Anno Domini MCCCCXXX, Clusa monasterium reformatum est per abbatem ejusdem loci, Joannem de Mindaw, qui dolens super inordinata fratrum suorum conversatione, divina tactus inspiratione, regulam divi Benedicti tum prorsus neglectam recolligere, & diligenter perlegere cœpit, & in se & subditis suis perficere: & ita pedetentim fratres suos ad regularis vitæ tramitem omnimodis perduxit. Cujus optimæ conversationis odor, longè diffusus, ad vitam meliorem & alios allexit. Famam equidem ejus audiens ducissa quædam Brunswicensis, ipsum in Bursfeldiam, pro reformatione transferri obtinuit. Prædictus itaque venerandus pater Joannes, & abbas, translatus in Bursfeldiam, religiosam vitam secundum puritatem regulæ sancti Benedicti instituere cœpit, & fratres, qui eatenus ibidem per complures annos sine lege vixerant, ad tria monachorum substantialia observanda compellere. Et taliter contigit, ut Bursfeldia ex Clusa reformata, & virtute & religione maximè cresceret, adeò ut fama & opinione matrem suam Clusam longè excelleret, dum quia ex ea reformatio vehementer propagari per Germaniam cœpit, multis cœnobiis per abbates ejus & fratres ad monasticam disciplinam per reformationem adductis. De qua quidem reformatione, & laude abbatum ipsius, in quodam carmine de laudibus Saxoniæ ita inter alia cecini:

Clusa monasterium fuit humile, sed venerandum:
Saxoniæ flos, relligionis apex, honor orbis:
Clusa domus celebris, campestris, amœna, jucunda,
Congrua claustricolis, tranquilla, situque salubris,
Sola quieta jacens: hinc rectè Clusa vocatur:
Clausa malis, reserata bonis servire Tonanti 857
Qui cupiunt, & mente polum penetrare supernum:
Unde salutifera nuper fluxere fluenta
Quæ procul almifluum circumfudere liquorem.
Anno milleno, quadringent, atque triceno,

Tempore quo claustri gestabat sceptra Joannes,
De Mynda natus, pastor probitate coruscus,
Quem, tribus elapsis annis, Bursfeldia posthac
Poscit habere patrem, renovare vetusta valentem.
Qui veniens istic, vitam introduxit honestam,
Quam patris Angelici sacra norma docet Benedicti.
Sicque reformatum divino numine claustrum,
Bursfelt eximium fuit, in novitate secundum:
In quo continuè nova tunc plantatio crescens
Claustra reformando procul undique sparsit odorem,
Per studium abbatum, curamque patrum sapientum:
Quos domus hæc aluit multos virtute nitentes:
Quosque inter primos, vita & doctrina Joannes,
Claruit excellens, Hagen cognomine dictus &c. de quo infrà dicetur.

Anno Domini MCCCCXXXI, Martinus papa defunctus est, cui eodem anno Eugenius quartus successit, quinto nonas Martii, patria Venetus, Tumultuarius à quibusdam descriptus, quòd anno primo sui pontificatus malis consiliis ductus, divina humanaque perturbaverit, & Romanos ad arma exciverit. Quorum etiam vix cucullo sumpto, tela, per Tiberim in scapha elapsus, evasit. Quem ideò nonnulli ordinis sancti Benedicti fuisse scribunt; licet id nullo authentico scriptore aut alio indicio probare possint: cùm nec ipsum Tritemius noster, historiographorum hujus tempestatis omnium peritissimus, ponat aut numeret inter nostri ordinis summos pontifices. Fuit quidem religiosorum, nec non virorum sapientum, amator præcipuus, magnis eos prosequens fovensque honoribus atque privilegiis, quorum etiam contubernio cautior mitiorque effectus, dein (quoad vixit) prudenter & modestè se gerebat, multa laudabiliter ordinans & exequens. Quod autem voto & habitu fuerit monachus, asserere nolo, nec credo, cùm id nulla fretus auctoritate defendere & probare potero.

Eugenius denique iste, anno Domini MCCCCXXXII, Sigismundum coronavit imperatorem Romæ. Vocatus autem ad concilium Basiliense Eugenius, cùm nollet comparere; tandem contumax reputatus, depositus est, anno Domini MCCCCXXXIX, (ut infrà patebit) & loco ejus Amedeus, dux Subaudiæ, jam senex & cœlibem vitam ducens, summus pontifex constitutus est, dictusque Felix quintus. Eugenius tamen permansit verus pontifex per Italiam usque ad obitum, majorem habens sequelam & obedientiam. Qui etiam indignans concilio Basiliensi, suam ob infectationem illud omnino revocavit, cassavit & annullavit. Aliud concilium primò Ferrariæ, sed peste impediente Florentiæ celebravit, cum ingenti Orientalium frequentia. Illuc equidem Indi, Æthiopes, Armeni, Arabes, Georgiani & Græci confluebant, qui in eodem concilio, eorum imperatore præsente, uniti sunt ecclesiæ Romanæ de processione Spiritus sancti. Concilium Basiliense nihilo secius suo per aliquot annos duravit in vigore, donec anno Domini MCCCCXLVIII obsidione dissipatum fuit, ex glorioso principio humilem (ut infrà dicetur) finem consequens.

Anno itaque Domini (ut præfatum est) eodem, quo suprà, MCCCCXXXI, concilium Basiliense sacrosanctum exordium habuit, ut in actis ejus continetur, duravitque usque ad annum Domini MCCCCXLVIII, habens sessiones XLV, de quo historici, ut frequenter, anno Domini MCCCCXXXVIII incipiunt disserere. Ego verò annum præfatum elegi, quo & initiatum constat, paulo ante mortem papæ Martini, primoque Eugenii successoris ejusdem
858 anno: quorum uterque concilium hoc approbavit, & ratum habuit. Denique Sigismundus Cæsar, cum multorum principum & nobilium famulitio, id ipsum

ipsum frequentavit, ornavitque: confluentibus insuper ad illud ex Hispania, Gallia, Germania, Pannoniaque, prælatis innumeris. In quo quidem, pro reformatione totius ecclesiæ, & in capite, & in membris, multa salubriter & rigidè fuerunt constituta, & præcipuè contra Simoniacos & concubinarios strictissimè animadversum. Expectationes & reservationes beneficiorum prorsus reprobatæ, & sub gravissimis censuris annatæ interdictæ & prohibitæ, etiam in curia, ne videlicet deinceps pro investitura, de ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, beneficiis, officiisque quibuscunque, nec non ordinibus, ac pallio, nihil penitus antè vel pòst exigeretur. Fuerunt & in eodem concilio, pro honestate clericorum, & decentiore divini officii cultu, multa graviter & devotissimè sancita. Ubi & determinatum constat bullatim &c. beatissimam deiparentem virginem Mariam ab omni penitus macula, in sua conceptione, originalis culpæ semper fuisse immunem. Item festum Visitationis ejusdem gloriosæ virginis, in eodem, cum bulla indulgentiarum institutum, vel potius confirmatum extitit. Insuper reformatio illa novissima ordinis divi patris nostri Benedicti, quæ tunc temporis in Saxonia, monasterio (ut dictum est) Clusæ, primùm exorta, & secundariò in Bursfeldia transplantata, radices altius figens, propaginesque suas per Germaniam paulatim dilatans, & hinc à loco propaginis Bursfeldensis est appellata; in eodem sacro concilio (quemadmodum clarè in prologo diurnorum nostrorum ordinarii continetur) & confirmata & approbata fuerat: præsidente eodem concilio domino Juliano, sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sanctæ Sabinæ diacono cardinali, viro fidei Christianæ amatore ferventissimo, & omnibus virtutibus tam divinis quàm humanis ornato. Attamen à plerisque aridæ tenuisque religionis homuncionibus in contentionem deducitur; nonnullis appellantibus illud conciliabulum, sive conventiculum, verbis Pelagii distinct. XVII innitentibus. Quo in numero fratricellos quosdam, ut in errore sui concepti veneni diutius grassentur, comperio. Quos haud exin abs re Maculistas appellare solemus, quòd labem quandam & conceptionis notam illibatæ immaculatæque virgini deiferæ impingere non verentur. Quem quidem errorem sacrum ipsum concilium explosisse in præcedentibus liquet. Fuerunt insuper & alii fautores partium Eugenii, qui hanc synodum conventiculum appellare præsumpserunt. Ego verò (nihil tamen temere affirmare volens) sacrosanctam synodum generalem Basiliensem, sacris generalibus, Constantiensi Senensique conciliis ita decernentibus & ordinantibus, atque apostolica auctoritate interveniente, pro reductione Orientalis ecclesiæ, & quorumlibet oberrantium, nec non, (ut præfatum est) pro reformatione totius ecclesiæ in capite & in membris debitè, legitimeque ac rite initiatum & congregatum fuisse, ab optimis hagiographis historicisque scriptum comperio; tametsi gloriosum principium flebilis minusque laudabilis clauserit finis; & juxta illud poëticum:

Nobile principium pejor fortuna secuta.

Cujus quidem mali causa potissima extitit schisma detestabile ibidem exortum, propter quod mox Orientales & aliæ complures nationes à prænarrato concilio recesserunt. Et quidem Græci, & alii Orientales, Florentinum concilium petentes, Eugenio papæ adhærere cœperunt: per quem etiam in eodem concilio Romanæ reconciliati & uniti sunt ecclesiæ. Nonnulli, & præsertim Germanorum populi, aliqui videlicet, non omnes, nec Eugenium neque Felicem sequebantur. Qua de re Neutrales appellati sunt, quorum neutralitas cum præfato schismate duravit usque ad annum Domini MCCCCXLIX, in quo, Friderico imperatore sollicitante, Felix quintus, Nicolao Eugenii successori resignans, cesserat. Et de hoc suo anno infrà.

Anno Domini MCCCCXXXII, Joannes episcopus noster, & magnificus cœnobii nostri benefactor, contulit, ad instantiam domini Erhardi abbatis, monasterio

rio nostro privilegium super ripa piscium in villa Ozzick, quod quidem sic incipit: *Æquitas & approbata consuetudo requirit discrepantiam &c. Hinc est, quòd nos Joannes, Dei gratia episcopus Nuemburgensis, ad universorum tam præsentium quàm futurorum notitiam deducimus, & deduci volumus per præsentes, quòd cùm inter nos & (ut veraciter didicimus) immediatum prædecessorem nostrum Gerhardum, episcopum Nuemburgensem ex una, nec non venerabilem patrem, dominum Erhardum abbatem monasterii Posaviensis, Nuemburgensis diœcesis, & ejus antecessorem immediatum, de & super ripa, descendente à ligneto, vulgariter nuncupato das grabholtz, ubi incipiuntur bona villanorum pagi Osseck, & terminatur usque ad limites, ubi incipitur piscatura Burchardi de Comitz, subtus molendinum ibidem in Osseck &c. Ideo taliter certiorati & informati sufficienter, non volentes de cætero contendere super his, neque eundem dominum abbatem Erhardum aut suos successores impetere quomodolibet; in eisdem sponte, realiter & rite, deliberatè & liberè, cessimus & cedimus pro nobis & nostris successoribus omni impetitioni, actioni, disceptationi, ac quibuslibet impedimentis motis & movendis, super ripa & jure piscandi suprà dictis. Ad ampliorem quoque corroborationem, & firmitatem perpetuam concordiæ & pacis, recognitionis & cessionis, idem dominus Erhardus abbas, augmentando argentea mensæ nostræ episcopalis ultro & gratuitè obtulit & dedit, pro sui & nostra reverentia quendam scyphum de quarta, media marchia argenti, valoris quadraginta quinque florenorum &c. Acta sunt hæc anno, quo suprà, dominica Exurge.*

859

Eodem anno Sigismundus Cæsar ab Eugenio Romæ imperiali diademate coronatur, apparatu ingenti. Quo etiam anno, totam penè per Teutoniam, vina ac frumenta, arborum denique flores, frigore perierunt. Proinde tanta caristia secuta est, ut modius siliginis usualis XXXIII grossis venderetur.

Anno Domini MCCCCXXXIII, Conradus de Dune, archiepiscopus Moguntinus, obiit, cui sequenti anno Theodericus Schenck de Erpach successit.

Anno Domini MCCCCXXXIV, Joannes, episcopus noster, migravit ab hoc seculo, in ecclesia Citzensi cum tali sepultus epitaphio.

Hic M, bis bina C, ter X, bis quatuor addes,
Juris doctorem subtraxit tumba Joannem
De Sleinitz genitum, præsulem eximium,
Nuenburgensem herum, clero, plebi quoque gratum,
Andreæ festo: Deus alme memor ejus esto.
Nova fossata construxit gyro murata.
Turres cum ponte retro fundavit & antè.
Contra Hussitas, orthodoxis inimicos.

Epitaphium tamen præfatum lima eget, quia à lege metrica satis aberrat, & (ut ajunt) claudicat. Verùm id parum facit ad rem, quam scrutamur. Non enim in syllabarum pondere, sed rerum gestarum ordine historiarum latitat veritas. Quæ quovis idiomate exprimitur, quovis verborum schemate differitur, nil interest: dummodo ipsa rerum veritas verè & inconcussè transmittitur ad posteros. Per id tamen indoctè epigraphantium ineptias excusatas habere minimè volo: de quibus quid sentio, in sequentibus sub Petri præsulis dicam epitaphio.

Joanne itaque de Sleinitz ita in Christo defuncto atque sepulto, Petrus ei successit, uti sequenti dicetur capitulo.

PEtrus primus, in numero episcoporum Nuemburgensis ecclesiæ XXXIII, ex stirpe & domo nobilium de Haugwitz dictorum originem ducens, Joanni defuncto succedens, annis præfuit viginti novem. Fuit autem Licentiatus juris pontificii, magnanimus & providus, sed eloquio balbus & tremulus. Cujus temporibus Hussitæ multa mala per bella & direptiones huic territorio intulerunt. Quam calamitatem auxit vehementer paulo pòst discordia exorta inter principes

pes Fridericum & Wilhelmum, qui mutuo diffidentes, proprias terras & provincias penè irrecuperabiliter flamma & framea devastaverunt. Fridericus, dux Saxoniæ, & elector imperii, assumptis copiis, Doringiam in odium & jacturam fratris sui Wilhelmi vexabat & vastabat. Wilhelmus contrà se ulciscens, Bohemorum auxilio, Misnam & Lusatiam exitialiter oppressit, villas & agros destruens, multisque oppidis vi & armis expugnatis, & demum spoliatis, maximam cunctarum rerum prædam abduxit: de quibus omnibus infrà suis locis, quibus gesta sunt, dicetur latius.

Anno primo episcopi Petri, qui est annus Domini MCCCCXXXV, Misna civitas insignis, & episcopalis pariter & ducalis, quam olim Heinricus Auceps, primus ejus nominis rex Romanorum, fundaverat, & in qua filius ipsius suus Otto 860
primus, cognomento Magnus, episcopatum instituerat, pro medietate penè flammis exusta est. Quo etiam anno modius siliginis pro viginti vendebatur grossis. Et quia Misnæ, inclytæ civitatis, mentio facta est, hujus quoque provinciæ, quæ ab eadem Misna, sive Misnensis appellatur, situm describere operæ precium duxi. Misna itaque, quæ regio est Germaniæ, ad Albim flumen posita est. Ab ortu Solis haud longè absunt Vindali, id est Sclavi: à meridie Bohemi: à septentrione Saxones: ab occasu Libonotria est, cujus caput Lips habetur, cui fines Sala & Muldavus amnes præscribunt. Ultra Salam Doringi sedes habent. In ea multæ sunt opulentissimæ civitates, munitissimaque castella. Quam olim Calucones, Danduti, Ptolemæo teste, inhabitarunt. Libonotriam verò Herthani, Eudosi, Varini atque Suardones tenuerunt, qui postea in universum Sorabi, vel (ut Erasmus Stella scribit) Serabi dicti fuerunt. Regio adeò in omni frugum genere fœcunda, ut cunctis ferè circumiacentibus provinciis ad abundantiam sufficiat. Patet hoc per aurigas complures, qui usque hodie nil penè negotiantur, quàm quòd frumenta hîc empta exteris inferant terris, seque aliosve ejusmodi pascant commercio. Quin etiam ipsi Bohemi, cùm superiore anno apud eos frigore sata deperissent, multis vecturis ex Misna in suam duxere provinciam. Quod quidem fuit penè mirum, quia rarum, cùm ipsi regionem habeant frugiferam, & cunctis rebus, salem præter, fertilem. Curiones autem, & Cammanni, ac Prætoriani, & similes provinciales superiores, hebdomadatim penè veniunt, & frumenta deferunt, & id in autumno maximè: nihil autem præterquam asseres, & apta ædificiis lignamina introferentes. Porrò Doringia partim Hessos, partim Ostrofrancos, (qui & inconcinnè Francones appellantur) pascit & enutrit. Hi tamen, ut frequenter cum bigis venientes, vina adferunt optima, & non habentes pretium plerumque argenti, delectabili nobilique concambio, frumenta assumunt pro vino, & lætantes redeunt ad propria. Veruntamen, ob nimiam plerumque annis sterilioribus frumentorum devectionem, pauperioribus etiam nostratibus oboritur gravamen, dum videlicet frumenta minorantur, & precium crescit.

Anno Domini MCCCCXXXVI, Fridericus, Austriæ archidux, qui expost factus est imperator, ejus nominis tertius, ad terram sanctam trans mare profectus est.

Anno Domini MCCCCXXXVII, Ludewicus, dux Bajoariæ, & comes palatinus, filius Ruperti imperatoris, obiit, avus episcopi nostri Philippi, nostra nunc qui tempestate Nuemburgensi præsidet ecclesiæ. Reliquit autem ipse Ludwicus tres filios, Ludvicum videlicet, & Fridericum, duces seculares, & Rupertum episcopum Coloniensem. Ludvici uxor fuit filia ducis Subaudiæ, qui & Felix, pro tunc quintus, & obiit sine hærede. Post cujus obitum Fridericus solus principabatur potenter. Complura bella peregit. Imperatori semper rebellis fuit. Adeò bellicosus, quòd quodam prælio tres principes, marchionem videlicet Badensem, & comitem Wirtenbergensem ac episcopum Metensem simul & semel ceperit victos & subactos: quorum vexilla usque hodie supra tumbam ejus, Heydelbergæ,

delbergæ, in ecclesia Sancti Spiritus suspensa cernuntur. Hoc tamen bellum longè pòst contigit, anno scilicet Domini MCCCCLXII, ut etiam infrà succinctè tangetur, & obiter. Porrò Rupertus, archiepiscopus Coloniensis & elector imperii, tumultuarius extitit, & maximi exin causa belli, de quo latius infrà, anno Domini MCCCCLXXV.

Anno Domini MCCCCXXXVIII, Concilium Basiliense cœpisse multi scribunt. Attamen ego (ut suprà memoravi & scripsi) illud cœpisse anno Domini MCCCCXXXI, in actis ejusdem concilii impressis legi. Hoc nihilominus anno in flore fuit, & cum gloria divulgatum per orbem. Quo etiam anno Eugenius papa citatus, cùm comparêre dissimularet, imo concilium floccipenderet, & id ipsum (præfatum ut in præcedentibus est) revocando destruere satageret, nec expectatus per annum resipisceret, sequenti anno depositus fuit. Unde grandis altercatio scribentium de hac materia pro & contra exorta tunc fuit. Nec poterant
861 rant concordari usque hodie: plerisque cum concilio Constantiensi, & hoc præsenti, ac cum Gersone, & aliis magnis doctoribus, dicentibus, concilium esse supra papam: aliis econtra asserentibus non, sed papam esse supra concilium. Deus dignetur sua gratia inspirare, quod verius est, pro pace & conservatione ecclesiæ suæ sanctæ, Amen.

Anno Domini MCCCCXXXVIII, eodem videlicet, de quo suprà, Albertus dux Austriæ, gener Sigismundi, communi voto principum, imperator Romanorum factus est, vir armorum gloria insignissimus. Præter cætera præclara facinora, Hussitas, ferocissimos Romanæ ecclesiæ hostes, horrendo superavit bello, & vehementer attrivit; & funditus, si longiore vita functus fuisset, è vivis sustulisset. Ipse equidem, proh dolor, sicut celeriter crevit, ita & citò defecit. Non equidem plenè biennio imperium tenuit; clamante populo, quòd tanto principe dignus non fuerit mundus. Maxima etiam proposuerat contra Thurcas, sed morte præventus immatura perficere non valuit.

Eodem anno Guntherus, archipræsul Parthenopolitanus, diem clausit extremum: cui Fridericus ex comitibus de Bichling, vir doctus & magnæ vitæ, successit.

Anno Domini MCCCCXXXIX, Eugenius papa in concilio Basiliensi deponitur. Mansit tamen papa indubitatus usque in finem vitæ suæ, majorem & potiorem sequelam habens. De quo, & Felice, qui contra eum hoc anno electus fuit, vide suprà latius, anno Domini MCCCXXXI.

Eodem anno Christophorus, Bajoariæ dux, factus est rex Daciæ, Norwegiæ & Sueciæ. Quo etiam anno pestis magna grassabatur per Alemanniam.

Eodem anno, indictione secunda, XXVI die mensis Aprilis, quæ fuit Dominica Jubilate, celebratum est decimum capitulum provinciale Moguntinensis & Babenbergensis diœcesium, in monasterio sancti Ægidii Nurenbergæ, ordinis sancti Benedicti: in quo præsederunt reverendi patres, domini abbates: Hartungus Erphordensis, Georgius sancti Ægidii ibidem, Nicolaus sancti Blasii, & Heinricus Amerbacensis.

In quo capitulo fuit præsentata & acceptata bulla Basiliensis concilii super reformatione ordinis nostri prædicti, per provinciam Moguntinam ac diœcesin Babenbergensem: ad cujus expeditionem duodecim prælati, in eodem concilio, de ordine & provincia prædictis fuerant deputati &c.

Prædictum denique concilium Basiliense anno eodem, scilicet Domini MCCCCXXXIX, dedit ordini nostro bullas cum facultate absolvendi ab omnibus censuris & pœnis, quo ad eos, qui se regulari observantiæ submittunt, animo & intentione hujusmodi observantiam continuandi. Et est privilegium amplissimum, quoad irregularitatem, infamiam, & alias pœnas ac censuras, & durat usque ad alterius generalis concilii vel sedis apostolicæ revocationem expressam.

Anno Domini MCCCCXL, Fridericus, archidux Austriæ, concordi electorum

rum

rum consensu, Francofordiæ cis Mogum, Romanorum rex effectus est, dictusque Fridericus tertius, de quo in sequentibus locis congruis dicetur opportunius.

Eodem anno Joannes de Dune, episcopus Herbipolensis, obiit: cui Sigismundus ex ducibus Saxoniæ, Friderici videlicet & Wilhelmi, suprà memoratorum ducum frater, successit: præfuitque annis ferme tribus. Resignavit equidem anno Domini curam præsularem MCCCCXLIII, de quo infrà.

Anno Domini MCCCCXLIII, Sigismundus, præfatus episcopus Herbipolensis, ut patuit, resignavit, cui Godfridus, ejus nominis quartus, ex baronibus de Lymburg, successit, præfuitque annis duodecim. Quo etiam anno frigore & nive vina perierunt.

Anno Domini MCCCCXLV, inter Fridericum, ducem Saxoniæ, & imperii electorem, & fratrem ejus Guilhelmum, æquè ducem Saxoniæ ac Doringiæ Landtgravium, gravissima exorta discordia est. Qua concitati, alterutrum terras suas hostiliter & miserabiliter ferro & igne desolaverunt. Et duravit hæc discordia cum exterminio provinciarum & bonorum utrorumque per quinque annos. Guilhelmus tamen, auxilio Bohemorum, majora Friderico in Misna intulit damna, quàm Fridericus illi in Doringia. Qui tanquam dux & pius princeps, Do- 862
ringiam cum exercitu ingressus, seipsum vincens, eam intuitu pauperum, (a) penè intactam reliquit. Propter ejusmodi denique guerras, plures expost memorati duces habuerunt diætas, in Hallis videlicet, in Nurenberga, & in Mulhusen: sed bonum pacis & concordiæ, quod quærebatur, Apollinaris, vulgò Appel de Vitzthum dictus, semper impedivit, proditor &c. de quo infrà.

Anno Domini MCCCCXLVII, Eugenius papa defunctus est, cui Nicolaus quintus successit, & præfuit laudabiliter & sanctè annis V. Cui etiam Felix quintus antipontifex sponte cessit, gratus & acceptus cunctis prælatis & principibus. Fridericum patrem Maximiliani coronavit, & Bernardinum Minoritanum in divos retulit. Viros doctos fovit & dilexit. Bibliothecam librorum locupletissimam habuit, & ipse theologus prævalidus. Fuit sensu dives, & aptus ad singula. Ideo paulatim obedientiam obtinuit, mirantibus cunctis, cùm conditionis humilioris extiterit. Anno suo quarto iubilæum Romæ celebravit: de quo, & cæteris ejus gestis, & infrà suis annis dicetur amplius.

Anno Domini MCCCCXLVII, Misna civitas, præter paucas domos, & castrum, tota exusta est crudeliter, in die sanctorum Joannis & Pauli martyrum, sub discordia principum. Quare & proditoriè succensa præsumitur.

Anno Domini MCCCCXLVIII, Heinricus Reck, abbas nostri monasterii præstantissimus, campanam nostram illam majorem & sonoram fundi fecit in die commemorationis beati Benedicti abbatis, ut in ipsius campanæ legitur circumferentia.

Anno Domini MCCCCXLIX, Albertus, marchio Brandeburgensis, contra Nurenbergenses bella movere cœpit, urbem eorum valida obsidione cingens, & per gyrum agros villasque depopulans. Parum tamen profecit. Urbi etenim & incolis nocere minimè valuit. Quin imò ab eisdem, fortiter & se & urbem propugnantibus, magna, vice versa, damna & insultus pertulit. Quamobrem, licet tardius, & victor & victus obsidionem ignominiosè solvere coactus est. Habuerunt equidem invicem complura etiam extra urbem certamina, quibus jam Albertus, modò Nurenbergenses superiores erant, quanquam ipse crebrius triumpharit. Ultimo tamen congressu penitus superatus fuit. Erat nihilo secius Albertus ille vir præliator, & quidem fortissimus, qui & multa & præclara diversis in provinciis, etiam contra Hussitas, sub Alberto Cæsare, opera bellica peregit magnificè: cujus etiam nomen cultum magnumque ex eo tempore per orbem esse cœpit. Habuit plures liberos, quos inter Joannes & Fridericus præ-

 stantiores

(a) Confer illa, quæ infra profert a. 1459.

ſtantiores effulſere. Joannes duxit uxorem Margaretam, filiam Guilhelmi Landgravii Doringiæ, quæ peperit ei Joachim, qui nunc in marchia Brandeburgenſi principatur, & Albertum, Moguntinenſis & Magdeburgenſis ſanctarum eccleſiarum archiantiſtitem, nec non Halberſtatenſis eccleſiæ adminiſtratorem mirificum. Mirum equidem eſt, & penè ſtupendum inauditumque, quòd unus homo, unicus paſtor & præſul, tot & tantis præſit epiſcopatibus. Sed & de hoc in ſequentibus, quæ nunc miſſa faciam, brevitatis intuitu. Porrò Fridericus, frater Joannis, vir ſtrenuus, primò Annam habuit uxorem. Qua defuncta, duxit Sophiam, filiam Caſimiri regis Poloniæ, natam ex Elizabeth ſorore Ladislai, regis Bohemi, adoleſcentis nobiliſſimi. Quæ peperit ei complures & filios & filias; Caſimirum videlicet, Georgium, marchiones Brandenburgenſes ſeculares, Fridericum quoque, præpoſitum Herbipolenſem, & alios, quorum mihi vocabula ſunt incognita. Et prænarrati quidem ſequentibus principati ſunt temporibus. Nam hoc ævo marchiones adhuc ſeniores rexerunt, Albertus videlicet ille ſuprà memoratus, armipotentiſſimus Nurenbergenſium æmulus, & frater ejus Fridericus, marchiam inferiorem, id eſt Brandenburg, poſſidens, habens conthoralem Catharinam, ſororem Guilhelmi & Friderici ducum Saxoniæ, nunc pariter diſſidentium, quæ peperit ei duos filios, Eraſmum & Joannem, qui ambo ſine hærede defuncti ſunt. Fuit inſuper & alius Fridericus frater Alberti, qui in antiqua marchia dominabatur. Cujus uxor Agnes, filia ducis Pomeraniæ, nomine Magdalena. Et iſte Fridericus cognominatus eſt Pinguis, & obiit ſine hærede maſculo. Sicque marchia vetus, quam poſſederat, devenit ad fratrem ſuum, Fridericum ſeniorem.
863 Quo tandem poſt plures annos defuncto, utraque marchia ad Albertum, fratrem eorundem bellicoſum illum, devoluta eſt, ut infra patebit.

Viri illuſtres, qui claruerunt per id tempus.

Paulus Vergerius, & Græcè & Latinè eruditiſſimus.

Maphæus Vegeus, orator & poeta non vulgaris.

Leonardus Juſtinianus, vir magni ingenii, & græcè doctus.

Nicolaus Eboycus.

Joannes Tortellius, utriusque linguæ Græcæ & Latinæ peritiſſimus, Nicolao pontifici ſummo gratiſſimus.

Laurentius Vallenſis, & (ut ajunt) canonicus, & ipſe Græcè Latineque eloquentiſſimus, & Latinæ linguæ exactiſſimus cenſor & corrector. Unde & tale promeruit epitaphium:

Nunc poſtquam manes defunctus Valla petivit,
Pluto non audet verba Latina loqui.
Juppiter hunc cœli dignatus parte fuiſſet,
Cenſorem linguæ ſed timet eſſe ſuæ.

Gregorius Tiphernas rhetor, utriusque linguæ eruditus.

Georgius Trapezuntinus, & ipſe Nicolao papæ familiaris.

Ambroſius Camaldulenſis, generalis abbas, Græcè & Latinè peritiſſimus, & ſummus theologus.

Nicolaus Siculus, archiepiſcopus Panormitanus, ordinis ſancti patris noſtri Benedicti, omnium Juriſtarum ſui temporis facilè princeps, cujus ſcripta apud Juriſconſultos auctoritatis ſunt maximæ.

Joannes de Turre cremata, cardinalis, ordinis prædic.

Joannes Nider, theologus celeberrimus, ejusdem ordinis.

Antoninus, archipræſul Florentinus, ejusdem ordinis.

Joannes Capiſtranus, prædicator verbi Dei excellentiſſimus & ferventiſſimus, beati Bernardini diſcipulus. Mira egit contra Thurcos in paſſagio. Fuit ordinis Minorum.

Nicolaus

Nicolaus Dorbellus, disputator acerrimus, ordinis ejusdem.

Joannes Herph, theosophus integerrimus, ordinis ejusdem.

Anno Domini MCCCCL, Guilhelmus, dux Saxoniæ, & Landtgravius Doringiæ, junctis sibi Bohemis, hostiliter Misnam provinciam ferro & incendio vastavit. Bohemis tunc crudelius grassantibus, & oppidorum expugnatione sævientibus. Tunc etenim Mitweide, Dobeln, Lombitz, Geraha, Aldenburg, oppida expugnata & capta diripuerunt, & plerumque igne injecto incenderunt. Dominum N. & baronem de Geraha captum in Bohemiam duxerunt, ubi etiam post aliquot annos in captivitate obiit. Maluit quippe optimus vir exul & captus mori, quàm cum pauperum suorum gravamine & jactura pecunia redimi magna. Fridericus itaque, dux Saxoniæ & marchio Misnensis, percipiens suarum vastationem terrarum, hostili & ipse exercitu Doringiam ingressus, non minora Guilhelmo intulit damna; licet antea (ut suprà dictum) clementius intuitu pauperum pius princeps egerit. Et ita usque nunc illud antiquum Flacci poëtæ verificatur dictum: *Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi.*

Anno Domini MCCCCLI, principes nostri, Fridericus videlicet & Guilhelmus fratres, post diutinam & perniciosam discordiam, tandem hoc anno in pacem & concordiam mutuam redierunt. Moxque Apollonius vicedominus, vulgò dictus Appel de Vizthum, vir alioqui potens & sagax, qui inter fratres duces memoratos zizaniam seminarat, & simultates nutrierat, omnibus suis bonis, & castris, & prædiis, & privatus est, & irrevocabiliter proscriptus, & fugatus à principum nostrorum provinciis.

Anno Domini MCCCCLII, Fridericus, Cæsar ejus nominis tertius, Romæ per Nicolaum pontificem summum, unà cum sua conthorali Leonora, regis Portugaliæ, sive Lusitaniæ filia, (quam eodem anno duxerat) diademate coronatur. 864
Quem quidem nostri plurimum variis de naturæ dotibus commendant historici. Sed Antoninus, archipræsul Florentinorum, qui dictæ coronationi interfuit, aliter de eo & sentit, & scribit in hæc verba: *Nihil*, inquiens, *imperialis majestatis visum est in eo, nec libertas, nec liberalitas, nec sapientia; cùm quasi semper per alium loquebatur, sed multa cupiditas, cùm munera honestè quæreret, & libenter acciperet. Demum reversus est in domum suam, cum modica opinione virtutis suæ.* Hæc ille præsul, doctrina & conversatione insignissimus, quem mentitum fuisse, non facilè crediderim. Quem quidem citavi adversus nostrates, qui hunc Cæsarem Fridericum, adhuc in humanis degentem, supra modum beatificaverunt, & veluti omnigena virtute suffultum, ad astra usque encomiis (ne dicam adulatoriis suis næniis) tulerunt. Fuit (inquiunt) vir bonus & pacificus. Et id ego prorsus & novi, & affirmo. Ad quid autem hæc sua pax Christianis in ultimis Romani imperii finibus, immo & visceribus ab immanissimis Turcis expugnatis, & innumeris penè in diram captivitatem abductis, profuit? Sibi quidem & Alamannis hæc sua tranquillitas utcunque profuit, infinitis autem aliis (ut fatus sum) ineffabiliter perniciosa & turbulentissima extitit; cùm & Constantinopolis, & tota Græcia sub ejus imperio deperdita fuerit. Habuit quidem eam ob rem plures convocationes sive diætas regni & principum, nullam autem unquam expeditionem bellicam in Thurcos produxit, ut & infrà suis locis amplius patebit.

Anno Domini MCCCCLIII, Machometes, imperator Thurcorum, anno imperii sui tertio (Amarathus quippe pater suus obiit anno MCCCCL) Constantinopolim, Orientis imperii sedem, terra marique plus quàm cum CCC millibus hominum, LXVI. diebus continuè obsessam & oppugnatam, tandem vi & armis cepit: imperatore ipso Græcorum, Constantino Palæologo, ex matre Helena genito, nec non patriarcha eorum, cum omnibus Christianis masculis ad instar pecudum trucidatis, mulieribus abductis, raptisque virginibus. Et hoc quidem vigesimo octavo die Martii miserabilissimum factum est excidium, & (ut fertur) proditione cujusdam Jannensis, qui juxta promissum per Thurcum constitutus

rex per triduum, quarto die, ejusdem jussù decollatus fuit. Et fit planctus in tota Christianitate, & timor grandis: periit siquidem penè totaliter ipsa fides Christi in Græcia, fidelibus passim peremptis, passim captis, omnibus autem prorsus profligatis. Porrò calamitatem prædictam & expugnationem Græci passi referuntur Dei ultione ob peccata eorum, præsertim perfidiæ & inobedientiæ. Nuper enim, sub Eugenio papa, in concilio Florentino Romanæ ecclesiæ reconciliati & uniti, paulo pòst recidivantes, denuò ab obedientia prædictæ sanctæ Romanæ ecclesiæ recesserunt, ac pristinis se erroribus, utpote de processione Spiritus sancti, deque in fermento consecratione, & similibus, impiaverunt: propter quæ etiam iram Dei incurrerunt. Quam nihilominus & nos formidare valde debemus, qui non minoribus, immo gravioribus, utpote Simoniæ, avaritiæ, ambitionis, ac libidinis, turpissimis irretimur sceleribus. Quæ nisi pœnitudine, & vitæ emendatione expiare curaverimus, simile exitium per Dei indignationem & Thurcorum infestationem nobis imminere non dubitemus. Qui enim illis non pepercit, nec nobis parcet. Jam enim securis ad radicem arboris posita est, jam continuis armis & classibus Thurcus fidelium littora pulsat. Et nostra res agitur, paries quum proximus ardet. Nihil siquidem aliud cogitat & comminatur, nihil adeò cupit, quam quemadmodum Romanam ecclesiam cum suo imperio, ac tota Europa, suæ possit subjicere potestati. Satagamus ergo mores nostros corrigere, vitamque emendare, ut & Deus, in cujus manu omnia sunt jura regnorum, & gratia & ineffabili sua potentia nos a Turcorum furoribus & conservare & defensare dignetur, ad laudem & gloriam nominis sui, Amen.

Anno Domini MCCCCLIV, Joannes Capistranus, vir sanctæ vitæ, & magnæ doctrinæ, prædicavit ferventissimè per Germaniam, & Liptzs prædicando, aleas omnes post quendam sermonem comburi fecit.

865 Circa id tempus ars imprimendi libros primùm in Germania exorta est Moguntiæ, per Petrum Gutembergum, *(a)* equestris ordinis virum, qui solertissimo ingenio novam scribendi artem, simul & novum atramenti genus, quo impressores tantùm utuntur, excogitavit. Magnum certè ac verè divinum munus. Tantum enim uno die ab uno homine literarum imprimitur, vel (ut Latinius loquar) formis excuditur, quantum toto anno à pluribus scribi non potuisset. Quod uno versu Campanus, ille disertissimus Aprutinus pontifex, elegantissimè expressit:

Imprimit ille die, quantum non scribitur anno.

Prædictis quadrat illud Germani poetæ. Ita enim per quandam excellentiam Doctorem Sebast. Brant appellare soleo.

Nuper ab ingenio Rhenanæ gentis & arte
Librorum emersit copia larga nimis.
Et qui divitibus vix regi obvenerat olim,
Nunc liber in tenui cernitur esse casa.
Gratia Diis primùm, mox impressoribus æqua
Gratia, quorum opera hæc prima reperta via est.
Quæ doctos latuit Græcos, Italosque peritos,
Ars nova Germano venit ab ingenio.

Anno Domini MCCCCLV, Nicolaus, pontifex summus, Romæ debitum naturæ solvit, anno pontificatus sui octavo: cui eodem anno successit, omnium consensu cardinalium, Calixtus tertius, homo decrepitus, habens LXXXVI penè annos, adhuc tamen viribus vegetus, dum eligeretur: licet paulo pòst deficere cœperit.

(a) Hoc alibi in Introductione ad Notitiam Rei Litterariæ illustravimus uberius *cap. XI.*

cœperit. Fuit autem vir magnæ prudentiæ, justitiæ & æquitatis, bonæ vitæ, & laudabilis famæ, insignisque canonista.

Eodem anno Godfridus, episcopus Herbipolensis, obiit: cui Joannes de Grumpach, ejus nominis tertius, suffectus in pontificatu ecclesiæ Wirciburgensi præfuit annis undecim.

Eodem anno principes adolescentiores, Ernestus videlicet & Albertus fratres, filii Friderici, suprà memorati ducis Saxoniæ, ex castro Aldenburgensi, per Conradum Kauff, audacissimum equitem, subtracti fuerunt nocte, & abducti. Sed ab insequentibus, dum in Hercynia sylva, apud quendam carbonarium, pueros lassos & famelicos reficeret, deprehensus, cum ipsa nobilissima præda cum ingenti Friderici ducis & provincialium lætitia reductus est, & capitali sententia plexus. Ernestus patri expost successit in ducatu & electoratu, duxitque uxorem Elizabeth, filiam Alberti ducis Bavariæ, de quo etiam infrà sub anno defunctionis ejus dicetur amplius. Porrò Albertus factus est strenuissimus atque bellicosissimus. Quare & Teutonicus dictus est Achilles. Multis siquidem bellis interfuit: multa prælia fortissimè gessit. In Sicambria enim, id est Gelria, castra posuit, Batavos, id est Holandinos, acie fudit, Eburones, id est Probantinos, in ditionem accepit, ubi à Mechlinis instar numinis veneratus est, licet à Pruxellensibus, quòd eos in universum omnes genibus serpentes, & claves civitatis obviam ferentes, vix ægrè in gratiam receperit, magis timeretur, quàm amaretur. Morinos, id est Flandros, ex quibus ingentes prædas tulit, Maximiliano subegit. Nullus est præterea in Germania angulus, quem non calcarit. Armatus duxit exercitus innumerabiles, prostravit ferocissimos hostes, Frisones maximis cladibus affecit, & totam eorundem provinciam, præter Gruningen, (ut infrà dicetur) jugo parêre fecit. In congressionibus denique pugnam prior ipse semper iniit. In expugnatione oppidorum sæpe murum primus adscendit. Ad singulare certamen crebris vicibus invitatus, nunquam detrectavit, neque unquam non prostravit hostem. Et cùm esset non minus religione imbutus, quàm armis, quotidie Deum orabat, ut sibi contingeret pro Christi fide adversus Thurcos mortem oppetere. Quibus ex rebus non injuria alter Carolus Magnus, & Teutonicus Hector, Germanicusque Rolandus appellatus. Ast hæc hactenus amore principum nostrorum dicta sufficiant.

Anno Domini MCCCCLVI, Thurcorum circiter centum millia interfecti sunt prope Taurinum oppidum, quod nostra ætas Albam vocat, ad confluentes Danubii Sauique situm. Et id factum est à Christianis cruce signatis; Joanne Capistrano pugnantibus Christicolis imaginem crucifixi ostendente, & clamante: O 866
Deus, O Jesu, ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ, veni in adjutorium genti tuæ. Bellum ipsum gestum est in die sancti Sixti papæ & martyris. Propterea eodem die Calixtus papa ob Dei laudem & rei memoriam festum Transfigurationis instituit.

Anno Domini MCCCCLVII, Ladislaus, Bohemiæ & Ungariæ rex, filius Alberti imperatoris, nobilis & pulcherrimus ac potentissimus adolescens, in ipso ætatis suæ flore, cùm jam sibi sponsa, filia regis Franciæ, splendidissimo apparatu adduceretur, Pragæ venenatus miserabiliter interiit, optimus & Christianissimus rex. Hinc exclamat Æneas Sylvius in historia Bohemorum cum stupore: *O inanem gloriam! Quid dignitates, opes, potentiam tantopere flagitamus? Ladislaus, nobilissimus adolescens, duo de viginti natus annos, in ipso ætatis flore tot regnis & gentibus imperans, intra XXXIII horas, postquam ægrotare cœpit, extinctus est, & sepultus VIII calendas Decembris, juxta proavum suum, Carolum quartum, in æde sancti Viti Pragæ.* Hæc ille.

Eodem anno grossi monetarii primò gladiati sunt & percussi, & in primis XXVIII fecerunt florenum.

Eodem anno, Matthias Huniades filius, Ladislao veneno subtracto, in Pano-

noniarum & Bohemiæ regem sublimatus, qui miranda pòst prælia contra Thurcos peregit.

Anno Domini MCCCCLVIII, Calixtus, pontifex Romanus, magnifici cordis & spiritus, senex Romæ 8 idus Augusti obiit: cui eodem anno Pius, ejus nominis secundus, Æneas, cognomento Picolhomineus antea vocatus, natione Italus, Senis oriundus, patrum omnium consensu, tertio decimo calendas Septembris pontifex creatus successit; philosophus, orator, poeta, nec non theologus præstantissimus, cultor justitiæ & religionis, admirabilis eloquio, Friderico imperatori charissimus, cui etiam ante papatum, per complures annos, archicancellarius & ab epistolis fuit. Erat denique ecclesiasticæ libertatis acerrimus tutator & auctor. In hoc tamen reprehensibilis apparuit multis, & intolerabilis, quòd pro episcoporum confirmatione & palliorum collatione nimium exigens, ecclesias gravabat. Eam etenim ob rem, cùm archiepiscopus Moguntinus ob bella præcedentia extenuatus, summam magnam, quam exigebat, dare non posset, neque jurare vellet, ipsum deposuit, & alium, qui dare posset, illi subrogavit. De quo in sequentibus, anno Domini MCCCCLXII dicetur amplius.

Eodem anno Theodericus Schenck de Erpach, archiantistes Moguntinus, qui etiam Errfordiam intrans honorificè susceptus fuerat, migravit à seculo; cui immediatè Dietherus, comes de Ysenberg, successit. Qui cùm grandi pecunia annatas solvere nequiret, per papam (ut prædictum est) fuit amotus, & loco ejus Adolphum de Nassaw archiepiscopum fecit. Hinc secuta sunt bella plurima, cujus etiam tempore capta est (ut infrà dicetur) nobilis ipsa & vetustissima Moguntia. Attamen post obitum Adolphi Dietherus rursus in archiepiscopum consensu totius & cleri & populi electus fuit. Et de hoc infrà.

Eodem anno Machometes, Thurcorum imperator, Corinthum expugnavit, atque in omni Peloponneso tributa imposuit, Demetrio & Thoma, fratribus Palæologis, discordantibus. Væ ergo principibus nostris, si in adventu Thurcorum bellico discordes reperti fuerint. Concordia equidem unanimitatem facit, unanimitas victoriam parit. Unde pulchrè vereque Crispus inquit: *Concordia parvæ res crescunt, discordia res maximæ dilabuntur.*

Anno Domini MCCCCLIX, Erphordenses juraverunt Friderico, duci Saxoniæ, & marchioni Misnensi, in Gotya, semper bini & bini. Sed juramentum citò fregerunt. Eodem anno Fridericus Cæsar Viennæ in castro suo fuit obsidione civium conclusus, sed paulo pòst liberatur. Quo & anno factus est Ungariæ rex. Eodem Maximilianus anno natus est in Austria. Eodem quoque anno Mauhemetes, Thurcorum imperator, expulso Thoma Palæologo, & fratre secum deducto, Peloponnesum occupat. Eodem ibidem anno, Trapezuntii rege capto & interempto, Pontum obtinuit. Id tamen alii dicunt contigisse anno sequenti MCCCCLX.

Anno Domini MCCCCLX, Ludvicus dux Bavariæ, & Albertus marchio Brandeburgensis, maxima invicem gessere prælia. Eodem anno Ludvicus cepit
867 Eyster & Rot civitates, & paulo pòst Neustat sibi subjugavit. Quo etiam anno monasterium Carmelitarum Augustæ totum crematum est.

De viris illustribus, qui hoc tempore claruerunt.

Nicolaus Cusa Germanus, cardinalis sancti Petri ad vincula, & Apostolicæ sedis per Germaniam legatus, qui multa bona nostro ordini fecit, & pro monasteriorum * vehementer laboravit. Personaliter interfuit capitulo provinciali Herbipolis, ad sanctum Stephanum, in quo & multa salubria constituit.

Franciscus Philelphus, Græcè & Latinè peritissimus.

Marius Philelphus, prædicti Francisci filius, & ipse doctissimus. Inter alia rhythmos & cantilenas composuit.

Nico-

Nicolaus Perotus, Sypontinus episcopus, egregius theologus, ac rhetor disertissimus. Scripsit inter alia opus varium, Cornucopiæ appellatum. Ac quædam è Græco transtulit &c.

Joannes de Bruxellis, ordinis canonicorum regularium.

Thomas de Kempis, vir angelicæ doctrinæ, & ejusdem ordinis.

Joannes Lampsheim, qui arrham animæ edidit, ejusdem ordinis.

Jacobus de Gruytrode, Prior domus Carthusiensium, prope Leodium, vir devotus & eruditus, qui quinque illa vulgatissima pariter & clarissima, prælatorum videlicet, subditorum, sacerdotum &c. quæ falsò Dionysio Rickel ascribuntur, composuit specula, & complura alia.

Bartholomæus, Prior in Ruremunda, ejusdem ord. Carth.

Jacobus de Juterbuck, cujus scripta religiosis sunt accommodatissima, omni scripturarum doctrina referta, ejusdem ordinis.

Jacobus de Paradiso, doctor luculentissimus, ejusdem ordinis.

Joannes de Indagine, multa & pretiosa scripsit, ejusdem ordinis.

Dionysius, theologus excellentissimus, qui propter multa & varia, quæ eleganter & utiliter edidit, alter Augustinus suo ævo est habitus. Ipse tamen speculorum suprà memoratorum non est Author. Testis est Tritemius in de Scriptoribus ecclesiasticis libro, sub titulo prædicti Jacobi de Gruy. Claruit autem iste Dionysius in Carthusia prope Erffort.

Joannes de Viterbio, ordinis prædicatorum. Scripsit super Apocalypsim, asserens inter alia, Antichristum futurum esse Thurcum, & non de tribu Dan, contra antiquorum doctorum sententiam.

Henricus Herph, theologus insignis, ordinis Minorum, qui & suprà positus fuit cum isto Nicolao Dorbello.

Nicolaus Dorbellus, disputator acerrimus, ejusdem ordinis.

Michael de Mediolano, prædicator altisonus, ejusdem ordinis.

Herculanus de Perusio, vir literatissimus, ejusdem ordinis.

Bernhardinus de Busti, doctor eruditissimus, ejusdem ordinis.

Guido de monte regali, theosophus & canonista clarissimus, ordinis eremitarum divi Augustini.

Ambrosius Choriolanus, theologus disertissimus, ordinis ejusdem.

Antonius Rampagal, doctor imbutissimus, ejusdem ordinis.

Gosuinus, theosophiæ professor excellens, qui inter alia præceptorium confecit aureum, ordinis Carmelitarum.

Joannes de Arundine, theologus eximius, ejusdem ordinis.

Joannes Beetz, sacræ paginæ doctor clarus, ejusdem ordinis.

Joannes Consobrinus, vir & ipse magnificè doctus, ejusdem ordinis.

Joannes Grossi, disputator acerrimus, ejusdem ordinis.

Prædicti itaque viri præstantissimi, & complures alii, quos brevitatis intuitu prætermisi, claruere circa hæc tempora, id est annum Domini MCCCCLX. Quo etiam anno, in nocte sancti Andreæ, monasterium memorati ordinis Carmelitarum in urbe Augustensi, ex toto & funditus fuit conflagratum.

Anno Domini MCCCCLXII, Fridericus, dux Baioariæ & Palatinus Rheni, tres principes magno prælio cepit, marchionem videlicet Badensem, comitem 868
Wirtenbergensem, & episcopum Metensem.

Eodem anno Ludevicus, Bavariæ dux, qui traxit originem ex collaterali palatinorum linea, ab Ludovico imperatore videlicet quarto, qui & ipse ex stirpe illustrissimi Ottonis de Vitelspach descenderat, vir strenuus in armis, vicit Albertum, marchionem Brandeburgensem, cum civitatibus imperii apud Gengen. Hujus Ludvici uxor fuerat Omelia, soror Ernesti & Alberti, ducum Saxoniæ. Quæ quidem ei peperit Georgium, ducem Baioar. qui cognominatus fuit Dives, de quo infrà.

Eodem

Eodem anno capta est Moguntia, illa vetus & imperialis civitas, & subiecta loci archiepiscopo. Et id quidem bellum gestum est in die sanctorum apostolorum Simonis & Judæ.

Anno Domini MCCCCLXIII, Caspar de Schonberg, episcopus Misnensis, obiit, cui Theodericus de Schonberg, ejusdem videlicet stirpis & familiæ, vir nobilis, successit: homo per omnia simplex, & rectus, ac Deum timens, qui etiam semper parva familia contentus optimè rexit.

Eodem anno studium universale Friburgæ in Brisaugia institutum est, & ibidem usque in præsens floret.

Eodem anno Stephanus, superioris Mysiæ rex, blanditiis à Mauhumeto, Thurcorum imperatore, à castello evocatus occiditur, & vita & regno privatur.

Eodem anno Matthias, nostri cœnobii abbas XVII, calend. Novembris obiit, cui Joannes ejus nominis secundus, natione Burnensis, eodem successit anno, de quo & in sequentibus dicetur amplius.

Eodem anno Petrus, episcopus noster, appositus est ad patres, sepultus in Czeitz, cum epitaphio ejusmodi:

Tumba defunctos capit hæc episcopos omnes,
Ut patrum patres ingrediantur omnes
Æqualem sorte, sicut in vita quoque morte.
Hanc construxit dominus de Hauguitz, nomine Petrus,
Doctor, & antistes, Deo dante, diuque superstes,
Ut successorum fieret capax orationum,
Sub Christo duo C bis, M semel, his superaddes
XL septem. Sit Deo laus & gloria, Amen.

Sed & hoc epitaphium censuram expostulat acrem. Nam versiculi ejus ametri sunt penitus & flaccidi, metrorum quidem speciem præ se ferentes, legem autem eorundem non habentes. Quare demiror, quod ecclesia hæc eo tempore eruditiorem non habuerit clericum, cui commissum dictandi fuisset negotium, cui clarius metrificandi arrisisset ingeniolum, qui etsi non Homericum, saltem artificiale & legitimum edidisset epitaphium. Et licet non sit cujusvis hominis Corinthum petere, cùm nec omnia (ut quidam ait) possimus omnes; consultius & prudentius egisset, quisquis ille fuerit, si soluta oratione scriptitasset: plus equidem eo modo & defunctos præsules, & eam ipsam, in qua pausant, matrem decoravisset ecclesiam. Addo, quòd minus intuentium offendisset ocellos, qui omnem publicitus affixum & descriptum exactius rimantur titulum. Quamobrem trutinandum summopere est, omni denique lustrandum examine, quod cunctis legendum exponitur publicè, ne, dum quis alterius gestit extollere præconium, sibi ipsi inexpiabilem pariat ignominiam. Iste est denique Petrus ille episcopus, qui in diebus pontificatus sui, formidine quidem hostium, præcipuè Bohemorum, monasterium monacharum nostri ordinis, quod situm erat extra civitatem in editiore loco, in opposito castri & ecclesiæ majoris, destruxit penitus, & in urbem transtulit, sanctique juxta Michaelis archangeli ecclesiam collòcavit, in quo loco præsens adusque tempusculum militant, famulanturque altissimo. Porrò locus primus earundem prænarratus extra muros appellatur, prout ab initio, ad sanctum Stephanum; in cujus & honore cœnobium ipsum fundatum fuerat per reverendissimum & Deo dignum Udonem, primum hujus nominis Nuemburgensis ecclesiæ, antecessorem suum, præsulem eximium, ut in præcedentibus quoque de eo testatus sum copiosius. Itaque Petro episcopo ita (ut
869 dictum est) defuncto, successit ei communi & unanimi omnium canonicorum consensu, & voto parili, Georgius de Hauguitz, primus in nomine Domini, ut sequitur.

Geor-

GEorgius ejus nominis primus, & ipse de nobili Hauguicensium prosapia exortus, anno Dominicæ incarnationis suprà memorato MCCCCLXIII, vicesima nona die mensis Septembris, in pontificem ecclesiæ Nuemburgensis electus est. Vir etiam ante electionem memorabilis & potens. Fuerat siquidem & Citzensis & Nuenburgensis ecclesiarum simul præpositus, & insuper (ut fertur) & Herbipolensis atque Merseburgensis canonicus magnus. Verùm ad tanti fastigii honorem evectus parum supervixit. Nam duodecim duntaxat sedit dies, in ipso præsulatus quodammodo extinctus limine. Sicque defunctus, tumulatus est in Czeitz, in antecessorum suorum sarcophago. *Sic brevis atque levis in mundo est gloria quævis.* Successit autem ei Theodericus de Burgsdorff, anno eodem, sed mense sequenti, ut infrà nunc sequitur latius.

THeodericus III de Burgsdorff cognominatus, anno Domini, quo suprà MCCCCLXIII, indictione Romanorum XI, mense Octobri Nuenburgensis ecclesiæ factus est præsul, anno autem sequenti (ut infrà dicetur) coronatus. Hic & studio & disciplina Lipsensis fuerat, ejusdem gymnasii juris utriusque ordinarius, vir per omnia in secularibus literis imbutissimus, & divinarum scripturarum cognitione nobiliter instructus, philosophus & theologus, nec non canonista præstantissimus, non modò præsentibus, sed & posteris utilis & proficuus. Edidit siquidem inter cætera ingenii sui monumenta repertorium in jura Saxonum utilissimum. Quapropter mortuo Georgio in ejus locum, tanquam bene meritus, suffectus est, in quo præfuit eleganter & inculpatè annis tribus. Obiit enim anno Domini MCCCCLXVI, de quo infrà.

De eventibus quibusdam sub regimine hujus Theoderici exortis, ex Chronicis.

Anno itaque Domini MCCCCLXIV, Theodericus, episcopus noster, de quo scribimus, Dominica post Bartholomæi, in Nuemburgensis ecclesiæ antistitem est consecratus, vel (ut vulgus loquitur) coronatus. Quo etiam anno paulo antè ipse Theodericus episcopus Misnensis, & Joannes Werder, episcopus Merseburgensis infulati fuerunt. Eodem anno primum capitulum annale, primum de observantia nova Bursfeldensium, celebratum est in monasterio Bursfeldensi, in quo principalis præsidens fuit dominus Joannes, abbas loci ejusdem, abbates verò Heusburgensis & Schonaviensis compræsidentes, diffinitores autem Guntherus Erphordensis, & Hermannus Bergensis monasteriorum abbates. Eodem anno Pius papa Ancone 19 calend. Septembris è vita migravit, Romam solenni funere delatus & sepultus. Iste est Pius ille papa, qui ordinem nostrum plurimùm dilexit, nonnulla pro ejus exaltatione & incremento privilegia patribus conferens. Ipse denique ad instantiam & preces charissimi quondam sui contubernalis & collegæ, domini Eberhardi, archisterii montis monachorum juxta Babenbergam abbatis dignissimi, patribus & fratribus ordinis divi Benedicti unitis & uniendis de observantia Bursfeldensi, dedit indulgentias stationum urbis Romæ, ingens revera donum, & collativum salutiferum valde; ita, ut qui easdem mereri gliscit indulgentias, quinque Miserere, quinque ante altaria pro felici ecclesiæ statu legere teneatur per ordinem. Si autem quinque altaria minimè assint, unum ante altare legat, intentionem (ut dictum est) pacifico pro universalis ecclesiæ statu dirigendo, quemadmodum devoti Deumque timentes monachi diebus stationum per annum, & potissimùm per Quadragesimam facere solent, assiduè redimentes tempus, ne dies pereant pœnitentiæ. Pio itaque papa sic (ut dictum est) defuncto, eodem anno pridie calendas Septembris, Paulus secundus, patria Venetus, Petrus Barba antea vocatus, in Romanum creatus est pontificem, vir magnanimus & statura procerus, Eugenii papæ consobrinus. Hic papale plumbum contra morem mutavit, aurum dilexit, quia Venetus fuit. Tota die, præ-

 ter

ter necessarias consistorii auditiones, pensitare nummos, gemmasque preciosas & uniones contrectare solebat. Abbreviatores omnes, quos Pius papa instituerat, præter paucos necessarios exautoravit. Celebrationem festi Præsentationis glo-
870 riosæ virginis approbavit, sicut & Pius fecerat. Rigidus erat & justitiæ tenax, re-
os tamen magis carcere quam morte punivit. Philosophiæ studium tanquam sacræ theologiæ perniciosum vehementer detestabatur, imò (ut Platina de eo scribit) oderat & contemnebat, ut ejus studiosos uno nomine hæreticos appellaret. Et idcirco Romanos hortabatur, ne filios diutius in studiis literarum versari paterentur, satis esse dicens, si legere & scribere didicissent. Qui licet bibacissimus esset, attamen vina parva & diluta bibebat. Et cùm varia ciborum genera apponi mandaret, pejora tamen quæque semper gustabat. Tandem quinto calend. Augusti obiit inopinatè apoplexia tactus, anno Domini MCCCCLXXI, ut etiam infra eodem anno dicetur amplius. Eodem anno Fridericus, archipræsul Magdeburgensis, vir vitæ sanctimonia præclarus, semper usus ad carnem cilicio, in Christo defunctus est: cui Joannes ex ducibus Bavariæ, vir & ipse modestus, vita & literarum scientia insignis, postulatus ab ecclesia Monasteriensi, successit; honorificentissimè ab omni & clero & populo susceptus & introductus, qui etiam, quoad vixit, commissum onus laudatè pacificeque gubernavit. Eodem anno Theodericus, episcopus noster, obiit, cui Heinricus Stammer, nobilis Saxo, (ut sequitur) successit.

HEnricus Stammer, ejus nominis primus, ex ingenua Saxonum stirpe natus, in numero præsulum Nuemburgensis ecclesiæ trigesimus quintus, cœpit anno Domini MCCCCLXVI, præfuitque annis ferme quindecim, vir vasti & magni animi, moribus & sermone facetus & jocundus, more tamen gentis suæ bibacissimus, symposia & spectacula plus æquo diligens. Fuit nihilo tamen minus & bonæ & timoratæ conscientiæ, erga Deum ejusque Sanctos devotus. Quam etiam devotionem, ob Dei laudem, nostrum erga cœnobium ostendit, abbati Thomæ centum liberaliter donans aureos. Quos idem abbas in usum ilico convertit fratrum, pro eisdem cerevisiam Nuemburgensem annuatim ad collationem per Quadragesimam fratribus ministrandam emens & instituens, ita ut post collationis finem fratres ad chorum processionaliter euntes psalmum *de profundis* cum collecta *pietate tua* &c. pro prænarrato episcopo & collatore Heinrico per idem tempus Quadragesimæ devotè legant, persolvantque. Servatur insuper eidem antistiti pro meritis perpetuus apud nos anniversarius. Nam & plurimùm pro reformatione hujus nostri cœnobii cooperatus est, quæ quidem ejus pontificatus anno primo (ut sequitur) cœpta fuit.

Anno itaque Domini MCCCCLXVII, indictione Romanorum decima quinta, monasterium hoc nostrum Bosaugiense reformatum est, per introductionem observantiæ novæ & rigidæ unionis Bursfeldensis, cujus primus abbas & reformator extitit ipse venerabilis pater suprà memoratus Thomas, de Francofordia Marchitica oriundus, ex monasterio divi Joannis Baptistæ prope Magdeburg, quod Berga dicitur, assumptus, vir & zelo religionis & morum integritate conspicuus, præsidens Dei opitulamine, bene & commendabiliter nostro cœnobio duo de viginti annis. In exordio autem regiminis sui antecessor ejus, abbas Joannes, natione Bornensis, qui ante reformationem negligenter & prodigè præfuerat, & pleraque irrecuperabiliter alienaverat, depositus fuit, & ad regendam quandam magnam & famigeratam monasterio nostro incorporatam parochiam, in Profin translatus, quam dum annis pauculis gubernasset, reversus ad cœnobium, tandem anno Domini MCCCCLXXIV quievit in pace, ut patebit & infrà.

Thomas itaque, primus noster (ut præfatum est) in reformatione abbas, opus summa & industria & devotione inceptum satagens perficere, statum monaste-

nasterii tam in spiritualibus quàm temporalibus, totis conatibus recuperare & rectificare studuit, neglecta & dispersa colligens, collapsa & ruinosa restaurans, monasterii denique redditus & census, qui supererant, accuratissimè scrutabatur, laboriosè eorundem regestum reparando & reintegrando, singula de asse in assem, & (uti dicitur) ad unguem colligens & consignans. Enimvero & decimam in districto Genensi, compluribus quæ & dimissa & neglecta fuerat annis, arduis renovavit & recuperavit laboribus. Ipse quoque anno Domini MCCCCLXXI, indictione Romanorum quarta, Euriporum amœnitatem, fontalem videlicet per cannalia aquæductum, monasterio nostro (quemadmodum in præsentiarum cernitur) magnis sumptibus primus instituit & retroduxit. Cujus quidem egregii & utilissimi operis incentor & cooperator fuit ipse venerandus ac celeberrimus pater, dominus Simon, Buchensis archisterii dignissimus abbas, vir doctrina & facundia clarus, præcipuus nostri monasterii fautor 871 & promotor, & orationum, sive bonorum operum particeps, confrater denique & socius. Suscepit autem & ipse optimus pastor, & abbas Thomas, pro Dei & laude & honore, nec non novellæ plantationis incremento, clericos plerosque notabiles, quorum primus fuerat quidam, nomine Liborius, patria Sclavus, studio Lipsensis, acer ingenio, & promptulus eloquio, potissimùm in Dialecticis argutus & doctus. Suscepit deinde inter alios quendam adolescentem ingeniosum, consanguineum suum, vocabulo Georgium Ulrich, cognominatum sic à parentela, qui usque ad nostram ætatem, qua hæc scribo, annum videlicet Domini MDXX, plenus dierum sub curva senecta, sed mente erecta Christo militat, vir magnæ religionis, & singularis devotionis, exercitiis internis & spiritualibus ab initio usque nunc deditus, orationum supplicatoriarum egregius & orator & cognitor. Hic cùm sit in divinis studiis admodum doctus, historiarum tamen cognitione singulariter fulget, antiquitatum amator præcipuus, per complures annos æditus, sacrorumque custos extitit vigilantissimus. Fuit & aliquot annos fratrum vestiarius exactissimus, & (ut quidam rentur) plerumque plus æquo parcus. Nunc autem (ut dixi) curva senecta pressus, & natura sua debilior factus, ceu miles emeritus, exoccupatus rebus aliis, consuetis suis exercitiis, devotisque duntaxat intendit jugiter precaminibus.

Anno Domini MCCCCLXVIII, Leodium, urbs in Germania cathedralis & populosissima, à Carolo, duce Burgundiæ, lamentabiliter expugnatur, diripitur, & incenditur, in die Simonis & Judæ, ubi nec ordini, nec ætati, vel sexui parsum est.

Eodem anno primum capitulum provinciale ordinis sancti Benedicti in Saxonia celebratur, in monasterio divi Joannis Baptistæ Bergensi extra Magdeburg, in quo principalis præsidens fuit venerabilis pater & dominus Hermannus, abbas ibidem, Herbordus verò Bremensis, & Guntherus Nuemburgensis monasteriorum abbates compræsidentes.

Eodem anno capitulum annale patrum de observantia nostra Bursfeldensi celebratum est, dominica Vocem jocunditatis in Erphordia, in monte sancti Petri. In quo Thomas primus (ut dictum est) in reformatione hujus nostri monasterii abbas assumptus fuit ad cœtum patrum cum sibi commissis.

Eodem anno Mauhemetes, Thurcorum imperator, Syrios Ægyptiosque magno superavit prælio.

Anno Domini MCCCCLXIX, capitulum annale abbatum nostrorum celebratum fuit, in monte sancti Jacobi prope Moguntiam.

Eodem anno obiit tertio idus Augusti, venerandæ & præclaræ memoriæ Joannes de indagine, secundus in reformatione abbas Bursfeldensis, de cujus laude in carmine quodam, in præconium quod præfati Bursfeldensis archisterii edideram, inter alia ita cecini:

Inter quos magnus fuit abbas ipse secundus,
Joannes Hagen, seu de indagine dictus,
Qui decus ordinis eximios perfecit agones,
Plurima cœnobia collapsa novando per orbem
Vivere rite docens, Benedicti norma beati
Ut jubet angelica, sacratus & ordo requirit.
Sic pater assiduo conatu tempore longo
Fessus & attritus, tandem conscendit ad æthra.

Eodem anno in Asia Hassoncasson, vir bello clarus, qui in Mesopotamia atque Armenia dominabatur, Persas, Assyrios, Medosque contra se clàm venientes, nocte aggressus, ingenti strage vicit & fugavit. Moxque in Mauhemetem, Thurcorum imperatorem, copias duxit. Quo etiam anno ipsi Thurci Germaniam populabundi ingressi, multos mortales abduxerunt captivos. Eodem anno pontifex cum Thurcis atque ecclesiæ hostibus fœdus iniit, & societatem cum Venetis contraxit. Quo & anno Fridericus Cæsar Romam visitavit.

Anno Domini MCCCCLXX, Mauhemetes, Thurcorum imperator, CCCC
872 navium classe, inter quas triremium ducentæ erant & equitum centum millia, Eubœam adortus, tricesima die post obsidionem cepit & subvertit.

Eodem anno Veneti classem navium LX instructam ad infestanda Thurcorum littora miserunt, in qua triremes 60, onerariæ 20 fuerunt. Eodem quoque anno Matthias, Ungariæ rex, Bohemos maximo prælio afflixit, & vehementer humiliavit.

Eodem anno Christophorus, dux Bavariæ, in urbe sua Monacensi captus fuit in balneo per fratrem suum Albertum, & per annum cum dimidio in custodia tentus.

Eodem anno capitulum annale patrum nostrorum celebratum fuit Treveris ad sanctum Matthiam, dominica post Ægidii, in quo Theodericus novus abbas Bursfeldensis assumptus & approbatus fuit.

Anno Domini MCCCCLXXI, Paulus pontifex, V calend. Augusti, secunda hora noctis, cùm eo die lætus consistorium habuisset, & jocundissimè cœnasset, apoplexia correptus vitam cum morte mutavit, anno pontificatus sui sexto, mense decimo. In cujus locum post novem dies à patribus est suffectus Sixtus quartus, antea vocatus Franciscus, Saona oriundus, qui ordinis Minorum, & sacræ theologiæ professor fuit insignis, ut ejus opera ab eo edita declarant. Scripsit siquidem librum de potentia Dei, librum de sanguine Christi, librum de futuris contingentibus, & librum de conceptione beatæ virginis, & alia. Fuit autem vir mitis, & continentissimæ vitæ, in pauperes & religiosos munificentissimus, quos omnes fovit, & privilegiis amplissimis adjuvit. Creavit cardinales viginti, & dominum Bonaventuram in sanctorum Confessorum numerum scripsit. De aliis suis gestis dicetur & infrà.

Eodem anno in Bohemia Rockezan, hæreticorum magister & patronus, obiit: quem paulo pòst Bohemiæ occupator, & ipse hæreticus, Georgius Pogebracius, secutus morbo & mentis & corporis periit. Eodem anno Ingolstatensis, aliàs Chrysopolitana universitas dicta, fundata est. Quo etiam anno Fridericus imperator, in diæta regni, & inclyto principum conventu, apud novam civitatem, multa utilia pro Christi fide in Thurcum statuit. Sed effectum non habuit. Eodem anno orator B. legatusque Venetorum recitavit coram Sixto, summo pontifice, quòd Thurcus abstulisset Christianitati duo imperia, quatuor regna, 20 provincias & 200 urbes, populumque absque numero utriusque sexus: hortabaturque, ut ad resistendum se disponeret, ne pejora fidelibus contingerent.

Anno Domini MCCCCLXXII, die septimo mensis Junii, capitulum annale patrum

patrum nostrorum celebratum fuit Erphordiæ, in monte divi Petri apostoli, in quo Theodericus, Bursfeldensis præsidens, fuit principalis, Theodericus autem Heuseburgensis, & Hermannus sancti Jacobi prope Moguntiam, compræsidentes. Eodem anno Erphordia, urbs magna, & metropolis Doringiæ, grandia ex igne sensit damna, ut penè tertia pars domorum incendio periret.

Anno Domini MCCCCLXXIII, Hassoncasson, in Armeniæ finibus, magno prælio cum Mauhemete Thurcorum imperatore conflixit, in quo triginta millia Thurcorum cæsa feruntur. Eodem anno dux Mediolanensium fuit peremptus gladio in templo ibidem. Eodem anno, die quinto mensis Septembris, celebratum fuit capitulum annale patrum nostrorum in Hildes. in quo Theodericus abbas Bursfeld. fuit præsidens principalis, Bergensis & Mindensis compræsidentes, Heusburgensis & Northemensis diffinitores. Quo & anno nix ingens fuit.

Anno Domini MCCCCLXXIV, Carolus, Burgundionum dux, Nussiam, Coloniensis agri oppidum, ad Rheni fluenta, obsedit. Sed cùm Fridericus imperator obsessis in auxilium venisset, inito fœdere, dux discessit in Belgas.

Eodem anno Thurci exercitu centum millium hominum Illyrici littoris oppidum Scutarum obsident. Sed tandem defendentibus Venetis, fatigati, ac morbo ex fluminis Aoo aura vexati, in montes cum ignominia discessere.

Eodem anno Christernus, rex Daciæ, Sueciæ, & Norvegiæ, Gothorum dux, Holzatiæ, Stormatiæ, in Aldenburg & Delmenhorst comes, vir Christianissimus, & multis virtutibus ornatus, devotionis gratia Romam pergens, per totam Italiam provinciatim & oppidatim honorificentissimè susceptus fuit, pariter & Romæ ab ipso summo pontifice reverendissimè exceptus.

Eodem anno capitulum provinciale Saxoniæ, id est Magdeburg. & Bre- 873
mensis diœcesium, celebratum fuit Dominica Cantate, in Berga prope Magd. in quo præsidentes fuerunt Hermannus, abbas ibidem, Herbordus Brem. & Thomas, abbas noster Bosaugiensis in reformatione primus. Jubilæus à Paulo prius per universum orbem Christianum institutus, à Sixto pontifice, hoc eodem anno declaratur. Quo etiam anno Thurci per superiorem Pannoniam, Danubio transvecti, eandem provinciam deprædati sunt.

Anno Domini MCCCCLXXV, Georgius, dux Bajoariæ, cognomento Dives, duxit in uxorem Hedwigem, filiam Casimiri regis Poloniæ, in Lantzhut nuptiis celebratis magnificentissime, ex qua tamen nullum masculum suscepit hæredem, sed duas filias. Hinc, post obitum ejus, maxima (ut infrà dicetur) emersere bella. Eodem anno Simon puer, apud Tridentum, die parasceves martyrizatus per omnem Christi passionis modum, qui pòst maximis claruit miraculis. Judæi autem omnes, sceleris conscii, pessima morte perempti fuere. Quo etiam anno Thurci inferiorem ingressi Mysiam, dum populabundi grassarentur, magna cæde prostrati, ab indigenis in fugam turpem acti sunt.

Anno Domini MCCCCLXXVI, Matthias, Ungarorum rex, castellum Thurcorum ad ripam Savi fluminis ingenti expugnavit gloria. Quo etiam anno Ferdinandus, rex Hispaniæ, in agro Numantino, Portugaliæ regem superavit. Eodem anno Fridericus, dux Bajoariæ, & palatinus Rheni, avus episcopi nostri Philippi, vir bellicosissimus, post multas victorias, Heydelbergæ in pace quievit, sepultus ad Sanctum spiritum.

Eodem anno Theodericus, episcopus Misnensis, obiit, cui successit Joannes quintus, ex familia nobilium de Weysenbach natus, in numero præsulum dictæ ecclesiæ XXXIX. Eodem anno Quedelburg oppidum, per Misnenses, & Albertum Saxoniæ ducem fortissimum, fuit captum. Circa id tempus claruit *Joannes de monte regio*, natione Teutonicus, patria sive genere Francus orientalis, non minor Anaxamandro Milesio, aut Syracusano Archimede, Græcè & Latinè eruditissimus, Germanorum decus, ob Astronomiam cæterasque Mathematicas disci-

plinas à Matthia, Vngariæ rege, Nurenbergensibusque perpetuo donatus stipendio. Calendario edito, ephemerideque à nostris Diario dicta, maxima cura, labore, ingenioque composita, inductis novis Astronomiæ tabulis, reprobatisque Gerardi Cremonensis theoricis; Romam, ad emendandum Dionysii computum Paschalem, à Sixto papa accitus, dum pleraque posteritati pararet, non sine maxima studiosorum jactura, morbo periit, indictione Romanorum nona.

Anno Domini MCCCCLXXVII, Carolus Burgundionum dux, qui Belgis ferè omnibus imperabat, dum Lingones Treverosque debellaret, apud Venacoum, aliàs Nansen, oppidum, magno prælio, quod ad horas triginta continenter duravit, victus & occisus est.

Anno Domini MCCCCLXXVIII, Philippus, filius Maximiliani Cæsaris, archidux Austriæ, & Burgundiæ quoque dux, qui pòst in Hispania regnavit, natus est. Qui pòst (ut infrà patebit) Carolum V genuit, in regem Romanorum in anno Domini MDXX, quo hæc scribo, electum &c.

Eodem anno, ipso die Vincentii martyris, venerabilis pater, & insignis ille abbas, Hermannus Bergensis, migravit ad dominum, qui ad reformationem nostri monasterii plurimùm juvit, pro ejus & plantatione & incremento, suprà memoratum abbatem Thomam, ex suo cœnobio, unà cum patre Priore, religiosissimo viro, ejusque æquivoco Hermanno, transmittendo. Eodem anno Rupertus, archiepiscopus Coloniensis, & dux Bavariæ, Rhenique palatinus, captus est per imperatoris consensum, & biennio exin detentus in custodia, eò quòd Carolum, ducem Burgundiæ, contra canonicos, sive capitulum ecclesiæ suæ prædictæ, ob discordiam quandam concitarat, & in obsidione Nussiæ foverat. Eodem anno Joannes, Christierni regis Daciæ filius, & post patrem rex Daciæ, duxit uxorem Catharinam, filiam Ernesti, ducis Saxoniæ & electoris imperii, circa Nativitatis Mariæ festum, quam Albertus, frater Ernesti germanus, cum pluribus
874 principibus & comitibus, unà cum Thilone, episcopo Merseburgensi, militibusque haud paucis, ac XXVI curribus, per Rustock, literarum oppidum, duxit in Daciam: per Lubecam etiam tendens, magnificè fuit exceptus, ubi & hastiludia exercuit. Tandem celebratis regalibus nuptiis, cum CCC & LX equitibus, per Magnopolim & terram Prignitz reversus est cum tripudio magno ad propria.

Eodem anno Maximilianus, archidux Austriæ, Friderici imperatoris filius, potenti exercitu in Burgundiam profectus, Mariam, Caroli ducis jam jam mortui filiam unicam, in conjugem accepit, & Burgundiæ ducatum ob hanc rem sibi vindicavit.

Anno Domini MCCCCLXXX, Mauhemetes, Thurcarum imperator, ingenti classe, maximaque bellatorum vi Rhodum petens, eamque expugnare annitens, tres per continuos menses, bombardis & aliis machinis laceravit. Verùm milites Rhodani bellicosissimi illis fortissimè restiterunt, tandemque Turcas & fatigatos & superatos turpiter & ignominiosè fugere compulere.

Eodem anno idem Mauhemetes, Hydruntum, Apuliæ urbem, armis cepit, archiepiscopo & duce ejus interfecto, cum aliis innumeris promiscui sexus hominibus. Quo facto, tota quoque Italia trepidabat. Cardinales Romæ jam fugam meditabantur. Infelix ergo prorsus Apulia fuisset, infelix & Italia, si obitus Mahumeti (uti sequenti dicetur anno) non intervenisset. Non multo pòst, XL millibus Turcarum in Poloniam irruentibus, positisque non longè à Cracovia castris, ita exterriti sunt Poloni, ut ne principes quidem, quid consilii caperent, habuerint. Verùm, cùm hyems esset, tanta subito vis frigoris supervenit, ut ille formidatus exercitus partim fame, partim frigore penè totus consumptus sit.

Anno Domini MCCCCLXXXI, Mauhemetes, Græciæ Asiæque imperator, dum in Orientis expeditionem proficisceretur, post ingentia facinora, terra marique gesta, non sine veneni suspicione, 5 nonas Maji in exercitu suo mortuus est, anno imperii Constantinopolitani XXVII, mense XI, die V, indictione Romanorum

rum

rum XIV. Eo itaque mortuo, Baizetus, primogenitus ejus, in imperio patri successit. Zalicibus autem junior frater, indignatus, magnos in Asia motus concitavit, & Bursa (Prusa aliàs) capta, se regem ibi constituit, sed per Baizetum, fratrem seniorem, superatus est & fugatus. Quo etiam anno idem Baizetus Risanum oppidum è manibus Ungariæ regis astu eripuit. Hinc Matthias, Ungariæ rex, irritatus, ingenti exercitu contra eum processit, omneque imperium Thurcorum ex Danubio tunc ejecisset, ni ductor copiarum Friderici imperatoris Ungariam ingressus, inscio imperatore, provinciam vastasset. Quare ab incepto Matthias retractus, ad propria defensanda redire compulsus est. Quibus cognitis, indignatus imperator Fridericus, ductorem exercitus sui durè increpans prohibuit. Eodem anno Carthusia Chrymmiczs fundata est, per quendam opulentissimum civem Cygneum. Eodem anno Heinricus, episcopus noster, obiit, cui Theodericus de Schonberg, nobilis (ut sequitur) successit.

THeodericus de Schonberg, vir & stirpe & moribus præclarus, XXXVI Nuemburgensis ecclesiæ antistes, cœpit anno Domini MCCCCLXXXI, quo etiam antecessor suus Heinricus defunctus est, indictione Romanorum XIV, præfuitque quietè & irreprehensibiliter annis ferme XIV. Fuit autem iste præsul in jure canonico apprime doctus, strenuus, & rigidus justitiæ cultor, ac divini servitii promotor zelosus, temporalium denique moderator rerum sat peritus, cui semper eruditus & Latinus cum viris religiosis & sapientibus erat sermo, quique pastor uti bonus, & pontifex idoneus, ecclesiam commissam ita rexit, ut si non locupletiorem, exiliorem nec tamen, quàm reperit, reliquit: quandoquidem & parta & comperta tuendo, perpulchro in esse conservavit. Quod laudabile & virtutis opus esse, illud Horatianum comprobat dictum, *Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri.* Et quidem de eo, & potissimùm ejus obitu, in sequentibus patebit plus.

De quibusdam eventibus novis mirisque, hujus qui contigere temporibus episcopi.

Anno itaque Domini MCCCCLXXXII, Guilhelmus, illustris Saxoniæ dux, & Doringiæ Landtgravius, in Vinaria diem clausit extremum, sepultus in monasterio fratrum Minorum de observantia ibidem, quod ipse vivens à fundamento 875
erexerat novum.

Anno Domini MCCCCLXXXIII, Elizabeta, nobilissima Bavariæ dux, & conthoralis Ernesti nostri ducis Saxoniæ, ac imperii electoris, defuncta est. Eodem anno pestis universalis & pergrandis totam penè per Italiam atque Germaniam sævit, ita, ut multa hominum millia absumpserit. Ea quippe lues solùm Nurenbergæ à solstitio æstivali adusque solstitium hyemale quatuor hominum millia prostravit. Hinc perpendi potest, quid in vicinis aliisve fecerit provinciis.

Anno Domini MCCCCLXXXIV, fuit legatus quidam, cum indulgentiarum remissione plenaria, in Suecia, ubi & hoc anno, æstivo præsertim tempore, prævalida ferbuit pestilentia. Qua fretus legatus ille, miro modo & insatiabili explumavit pauperes. Quare autor historiæ Sclavicæ, ex qua hæc transcripsi, ita exclamat: *O Petre Petre, non tibi dixit Christus, Mulge aut Tonde, sed Pasce Pasce.* Joan. 21. Ideoque aperuit infernus os suum sine termino, & intrabunt majores sine numero. Esaiæ 5. Misericordia autem conceditur parvulo & exiguo, quoniam potentes potenter tormenta patientur, &c. Sapient. 6.

Anno Domini MCCCCLXXXIV, quo suprà, Sixtus papa ejus nominis quartus obiit, cui Innocentius VIII eodem anno successit, præfuitque annis*.

Anno Domini MCCCCLXXXV, Matthias, Ungariæ rex, obsidione & armis cepit Wiennam, regiam urbem & metropolim Austriæ. Tunc tribulatio grandis & calamitas per totam ejus erat provinciam. Eodem anno reverendus

dus pater & dominus Thomas, abbas noſtri monaſterii eximius, poſtulatus fuit ad Pigau, pro reformatione & profectu cœnobii exempti, & inſignis, divi Jacobi Apoſtoli majoris ibidem. Quod quidem reformationis opus Dei pro honore aſſumens, laudabiliter inchoavit, laudabilius perfecit, & continuavit præſidens ibidem abbas, annis novem. Obiit ſiquidem (ut etiam infrà dicetur) anno Domini MCCCCXCIV. Suprà dicto quoque anno, in quo & poſtulatus & translatus, in capitulo annali patrum de obſervantia Burſfeldenſi, in Erphordia celebrato, cum ſuo novo archiſterio Pigavienſi, ad cœtum aſſumptus fuit patrum. Thoma itaque abbate translato, quatenus loco ejus dignus & idoneus haberi poſſet ſucceſſor, eodem tempore, in craſtino Nativitatis Mariæ celebrata eſt electio, in qua quidem ipſe Thomas abbas præſens erat. Electus fuit itaque Georgius Prior monaſterii divi Petri archiapoſtoli, in Erphordia, ſed effectum minimè habuit, quia caſſata fuit. Quamobrem paulo pòſt fratres è gremio eligentes, in die ſancti Placidi martyris, & ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti diſcipuli, elegerunt concorditer virum notabilem & religioſum, nomine Petrum, ex oppidulo Stoſſen, haud procul à Nuemburg oriundum. Fuerat autem ante reformationem, noſtro in monaſterio, ſub Joanne abbate, ſuſceptus ad ordinem. Qui profeſſione facta, plurimùm Dei in timore & religionis crevit amore & deſiderio, adeò, ut aſſiduè vehementer pro reformationis laborarit introductione, qua & pòſt Dei potiri gratia meruit, Deo in eadem ferventer militando. Fuit enimvero frater per omnia ad multa aptus & idoneus. Nam cùm activus, & (ut ajunt) manualis & operoſus plurimùm fuerit; cellæ tamen exercitia illa interna minimè deſeruit: quandoquidem cùm eſſet ſcriba velox & excellens,* multos pro bibliothecæ ornamento & decore, uſuque fratrum, propria ſcripſit manu codices. Quos inter cuncta penè Jacobi Carthuſienſis, theologi celebratiſſimi, opuſcula (uti in præſens cernitur) accuratè & laborioſè conſcripſit, & ligavit, & exin legenda communi pro utilitate intra bibliothecam poſuit. Ejuſmodi itaque dotibus ſuffultus tandem, Thoma anteceſſore ſuo in Pigaviam translato, ejus in locum ſubrogari promeruit; uti denique lege divina, ſanctam juxta regulam doctus, & gerendarum exercitatione rerum inſtructus, ſuper candelabrum poni dignus fuit. Cùm etiam præter ſuprà dicta fuerit ingenio acer, & loquendi lepore à natura præditus, arithmeticus, calculator, muſicus, decretiſta, ac logihiſtoricus inſignis; fabularum denique moralium noticia plenus fuit, quarum etiam relationibus in modum mirum ſæpe diſcumbentes exhilarabat hoſpites. Ingenii denique ejus adhuc quædam extant indicia; ephemerides videlicet quædam ſubtiles, de inventione feſtorum mobilium congeſtæ, & nonnulla Muſicalia & Arithmetica
876 dogmata, manu ejus exarata, & ingenio parta. Factus itaque abbas, & in regimine monaſterii confirmatus, ſequenti anno, demum per Theodericum, antiſtitem noſtrum, in octava Paſchæ conſecratus, ſive (ut vulgò dicitur) coronatus fuit. Statimque ad res monaſterii componendas & intus & extrà animum appulit, licet primo fervore erga correctionem culparum nimius fuerit, modumque judicio quorundam exceſſerit, dictum illud aureum ſancti patris noſtri Benedicti, *Ne quid nimis*, & illud, *Superexaltet autem judicio miſericordiam, &c.* æmulari diſſimulans, potiùs ad ferociam quàm miſericordiam, ſeveritatem quàm clementiam declinans. Proinde non ſalutem plerumque imbecillium, ſed deſperationem produxit. Dum enim multiplicaret catenas & carceres, ſtatuta & pœnas, formiduloſiores irrecuperabiliter ſuas, & fugavit & perdidit oviculas. Quod utique caviſſet, ſi modum cenſuræ tenuiſſet, ſi oleum vino, dulcia amaris, blandimenta terroribus miſcuiſſet: tametſi religionis zelo, vitiorumque id actitaſſe credatur odio; haud tamen ſecundum ſcientiam, id eſt diſcretionem & pietatis formulam, quamvis & hujus ſui rigoris patronos & laudatores habeat. Ego autem (niſi forſan nomini ſuo Petro deferam) quomodo laudem, non cerno; cùm ille rigor ſuus truculentus pluribus fuerit exitialis, paucis proficuus & ſa-

&salutaris. Nec mirum. Omnis enim immoderatio non salutem, sed periculum generare solet. Moderatio autem & pietas peccatori pœnitentiam voluntariam & levem facere consvevit. Hinc pulcherrimè Seneca ad propositum inquit, *Mansuetudine suadebis, contentione autem nunquam.* Facilius enim ad pœnitudinem revocant verba lenia quàm aspera. Nullum animal morosius, nullum majore arte tractandum est, quàm homo, nulli magis parcendum. Unde & canonicum jus inquit, *Circa corrigendos plus debet esse benevolentia, quàm severitas, plus cohortatio quàm commotio, plus charitas quàm potestas*, distinctio XLV, *Si licet.* Et ibidem inter alia habetur ita: *Leniter castigatus reverentiam exhibet castiganti, asperitatis autem nimia increpatio nec correptionem recipit nec salutem.* Hæc ibi, & quadrant peroptimè suprà dictis. Non ergo abs re Apostolus clamat: *Si præoccupatus homo fuerit in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, &c.* Cui & insigniter poetarum carmina concordant, ex quibus sequens hexastichon subnectere libuit.

Ad pœnam tardus sit rex, ad præmia velox,
Et doleat, quoties cogitur esse ferox.
Quanto quis major, tanto placabilis ira:
Et faciles motus mens generosa capit.
Parcere prostratis scit nobilis ira Leonis:
Tu quoque fac simile, quisquis regnabis in orbe.

Veruntamen hæc scribens, neutiquam correctionem (quod absit) improbo excessuum, quam omnimodis necessariam scio, sed tyrannidem duntaxat arguo, indiscretionem reprehendo, & ad misericordiam lenitatemque declinandum Dei exemplo suadeo. Dei equidem & Salvatoris dictum est: Estote misericordes, sicut & pater vester cœlestis misericors est. Rursus scriptum est: Quomodo judicium sine misericordia fiet iis, qui non fecerint misericordiam? Modus itaque in cunctis tenendus est, juxta illud illustre ac eximium Horatii distichon:

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.

Quibus rursus non obstantibus, dum opus fuerit, dum pietas non prævaluerit, dum misericordia locum pœnitentiæ & emendationis sua lenitate non produxerit, dum denique casus postulat aut res; quin prælatus juxta regulam contra obstinatos rebelles & improbos omni severitate & districtione, contraque incorrigibiles cauterio & abscisionis ferro & possit & debeat uti, ne, dum disciplinam dormire aut perire sineret, impunita nequitia interim velut tuta sævire inciperet, cùm non sit crudelitas pro Deo crimina punire, sed pietas, ut dicitur: *Legi Siromasten.* Ast nunc de exordio regiminis ejus, deque rigore ac zelo satis ad lectoris, immo rectoris utilitatem ac cautelam dictum sit: demum ad alia ejus gesta conscribenda cœptam prosequar historiam. Et quoniam (ut suprà narratum est) optimus ille pater & abbas complures eximias habuerit & naturæ & gratiæ dotes, 877
quòd videlicet fuerit Dei cultor devotus, & divinarum litterarum amator studiosus, ac domesticarum rerum moderator peritus; nunc quemadmodum easdem dotes ad Dei laudem, & reverentiam, nec non monasterii commodum & utilitatem, egregiè & laudabiliter distribuerit, dicendum est. In primis itaque & fervorem & devotionem suam, quam erga Deum, ac divini illius cultus ampliationem, nec non sanctissimi templi decorem habuit, evidenter ostendunt sacratæ per eum auctæ & institutæ res; altaria videlicet, calices, ornamenta, candelabra, thuribula, cantamina, suffragia, festa, & similia, quæ ipse fundavit, ordinavit, emit, & fieri instituit. Altaria siquidem septem instituit, partim fundando, partim transferendo. Tria enim è locis opacis & obscuris ad clariora aptioráve transtulit. In primis altare beatæ Mariæ Magdalenæ, quod erat in parte inferiori turris sini-

stri & vacui prope ingressum ambitus, ad superiora ejusdem turris transtulit. Alia autem duo, sancti videlicet Michaelis archangeli, & divæ Catharinæ virginis & martyris altaria, ab occidua parte ecclesiæ, de subtestudinibus videlicet turrium, ad medium ipsius ecclesiæ, intra columnas posuit. Alia autem quatuor à novo prorsus fundavit & erexit. Quatuor videlicet doctorum sanctæ matris ecclesiæ, quod est supremum omnium in peribulo abbatiæ, in medio turrium erectum; altare verò sanctæ Annæ aviæ Christi; altare quoque Sanctorum Fabiani & Sebastiani, nec non Valentini martyrum, intra corpus ecclesiæ, intra columnas quoque hinc & inde collocavit. Porrò quartum, quod in honore beatorum apostolorum ac patronorum suorum, Philippi & Jacobi, construxit, septentrionem versus, ad sinistrum chori latus, in loco sepulturæ fratrum constituit. Tabulas verò altariorum non magnas neque pretiosas, sed parvas & exiguas vilesque fieri semper disposuit, easque non curare aut affectare monachos debere asserens; tabulas tales & earundem imagines non clericorum, sed laicorum fore dicens codices; clericos, inquam, & monachos non imaginum picturis, sed divinorum eloquiorum scripturis oblectari oportere contestans. Ornamenta verò divini cultus venusta & pretiosa satis emit & ordinavit, duas videlicet cappas, quas vocant chorales, summis pro festivitatibus, unam rubei, alteram verò coloris viridis: similiter ornamenta rubei coloris, ejusdem texturæ, pro officio Missæ solennitatibus in præcipuis, planetam videlicet pro sacerdote, & pro ministris dalmaticas cum suis albis & stolis. Insuper & alia ornamenta serica, polimita, sive discolora, cum omnibus suis attinentiis, à cappa chorali usque manipulum & stolam, pro mediis festis. Emit denique & thuribulum cum suis catenulis, binasque ampullas de puro argento fieri fecit. Festum quoque reliquiarum sub duplici nota, in die Divisionis Apostolorum celebrandum, & antiphonam in fine completorii pro pace cantandam instituit. Hora celebrationis fratrum, mane assiduè Missam flexis poplitibus ex integro devotissimè audivit, & ipse frequenter sacrificans, sub conventuali Missa, quam summam appellamus, in sacello divi Andreæ Apostoli celebravit. Divinum officium à fratribus secundum temporis exigentiam, decenter & devotè exequi & decantari voluit diebus solennibus. Feriatis autem diebus, rotundè & discretim, juxta ceremoniarum sanctionem cantandum hortabatur. Ipse attamen diurnis horis, præter synaxin vespertinam, cura rei familiaris præpeditus, nunquam interfuit; nisi pastoralis festi excellentia abbatis officium expostulans, ipsum interesse coegisset. Et ita evestigio laudes nocturnas penè nunquam neglexit, sed eas cum fratribus devotè & ferventer explevit. Qua etiam hora protractionem Psalmodiæ & cantuum detestabatur, & fieri vetuit ob prolixitatem officii, modum tenendum in omnibus, & sal ut rationabile foret, obsequium in omni oblatione offerendum, Sanctorum exemplo docens & suadens, ut quidam pulchrè inquit:

Prævalet in cunctis discreta modestia rebus:
Qua sine virtutum grande peribit opus.

Denique domus Dei decorem amplificare gestiens, novum tectum ex integro cum lignaminum, id est trabium & tignorum nova fabrica ecclesiæ nostræ superinduxit; similiter & tunc turrim novam supra chorum, ubi antè nulla fuerat, pro campanis decoreque templi erexit; itemque testudinem supra chorum & tabulaturam totius ecclesiæ depictam fieri fecit, quæ quidem completa fuit anno Domini*.

878 Et hæc eatenus de ejus devotione erga Deum & Sanctos dicta sufficiant: nunc ad alia ejus gesta enarranda stilum vertamus. Et (quoniam suprà memoratum) constat, venerabilem hunc dominum, abbatem Petrum, virum fuisse sapientem, & bonis literis apprimè doctum, divinarumque scripturarum studiosissimum. Id quàm verum sit, ipsa nostri bibliotheca monasterii, ejus solertia & studiositate

diositate (ut ita loquar) librorum thesauro ornata & locupletata, evidenter protestatur & clamat: omnes siquidem libros & tractatus, quos bibliopolæ venales attulerunt, & potissimùm, quos antea non habebamus, tanquam margaritas dominico in agro repertas absque mora comparavit; moxque ex integro per ordinem legit; lectos mihi minio pingendos, vel (ut ajunt) rubricandos tradidit; deinde rubricatos & capitalibus literis insignitos materiæ juxta congruentiam composuit, sicque ligandos dedit. Quo facto, ipse ultimatè fibulis, sive clausuris à se artificialiter factis, accuratè clausit, tandem registellis distinctos & stellis bibliothecæ imposuit. Tametsi (ut dixi) sub illo reverendo abbate Petro, ipso procurante, plurimum librorum cresceret numerus. Eorundem attamen lectio non adeò communis fuit & libera, cùm quemlibet fratrem unico oportebat fore contentum codice. Quanquam unus (ut joco loquar) etiam cuique studiosissimo, toto anno pro studio suffecerit codex; cùm æstatis tempore, tum præsertim diebus ferialibus, labores ob manuales, penè nullum legendi arriserit tempus, cùm etiam frequenter studium ipsum regulare, & meridianæ quietis tempusculum subtraheretur. Sed neque tunc passim communi fratrum pro usu tot libri, uti modò, publicitus fuere expositi. Solum quippe Rationale divinorum, & Catholicon ille magnus, ac paucula pleraque scholasticalia, quodam in loco pulverulento, communi pro studio palàm extabant: denique quatenus nonnihil in nostræ comparatione ætatis.

Anno Domini MCCCCLXXXVI, Ernestus, illustrissimus Saxoniæ dux, & imperii elector, paterque principum nostrorum, in præsentia & sinu fratris sui Alberti ducis, in Cholditz castro obiit, quatuor filios & duas post se relinquens filias. Filiorum ista sunt nomina, Albertus, archiepiscopus Moguntinus, qui tamen paucis (proh dolor) in pontificatu vixit annis; Ernestus, archipræsul Maydeburgensis, vir per omnia religiosæ & laudatissimæ vitæ, qui mira & magnifica (ut infrà patebit) in episcopatu perfecit condiditque opera. Testantur hæc inter alia oppidi Hallis expugnatio & subjectio, ac arcis ibidem prope urbem preciosissima & incomparabilis à fundamento nova constructio; & alia multa, de quibus & obiter in sequentibus; Fridericus dux Saxoniæ, elector & ensifer imperii, juxta nomen suum, Dives, amator pacis, & prudentissimus princeps, sapientiæ domicilium, consiliorum thesaurus, defensor legum, controversiarum finis, imperii Romani columen, monumentum patriæ, morum speculum, decus principum, & disciplina ducum, quem ejusmodi virtutibus ornatum, veluti parentem, numenque cœlitus missum, plebs ipsa tota & veneratur & diligit. Quibus denique fretus virtutibus, imperio dignissimus est habitus, nuper Francophordiæ unanimi ac concordi principum consilio votoque, post Cæsaris Maximiliani obitum in regem Romanorum electus: quanquam ipse post deliberationem, veluti ævo jam defectior, die proxima, tanto fastigio, tantæque dignitati resignans cesserit; electionem hanc & vocem, sua pro modestia, Carolo, antè memorati Maximiliani Cæsaris nepoti, assignans: qui & loco ejus, (uti jam diu desideraverat) aliorum quoque principum votis accedentibus, ad imperium sublimatus est. Quibus ita prospere gestis, more suo & quidem prudentissimo, ad provinciarum suarum tranquillum continuandum regimen sese transtulit; ipso etiam pacis tempore operosissimus existens, tam in sacris, quàm secularibus, quædam magnifica & præclara perficiens opera rebus. Devotionem siquidem erga DEI cultum ostendens suam, jampridem ecclesiam collegiatam insignem & exemptam, in Sanctorum honorem omnium, Wittenbergæ in castro suo fundaverat, præbendis & beneficiis eandem eximiis magnificè & regaliter dotando, pretiosissimisque ac penè innumeris divorum reliquiis, ac maximis indulgentiis impetratis, ipsam ditando & ornando. Successoribus quoque suis proficuus esse satagens, juxta eandem ecclesiam, castrum ex vetusto novum munitissimum pulcherrimumque à fundamento erexit, & ita aliis in locis ditionis suæ castra antiqua, præ-

Uu uu uu u 2 sertim

879 sertim in Ilenburg, Grym, Lochau, & Aldenburg, regaliter ac gloriosè renovavit, novisque ac firmis ædificiis venustissimè auxit & melioravit. Subditis insuper suis ac reipublicæ prodesse cupiens, in suprà memorata urbe Wittenbergensi studium literarum universale, omnium nostræ tempestatis, totius Germaniæ gymnasiorum florentissimum ac famatissimum, utriusque Sophiæ, Græcæ videlicet & Latinæ viros præstantissimos, & penè innumeros producens: de quibus omnibus & infra suis annis natalitiis dicetur & plus, & forsan convenientius. Fridericus itaque archidux ille noster, pater patriæ, & Germaniæ ornamentum, ter quaterque felix fuisset, si gloriæ suæ famam & nominis, jam ætate defectior, tametsi ditissimus, exactione cerevisiali decimæ non maculasset. Quæ quidem exactio, paucis antè annis cœpta, certoque tempore ac determinato duratura, hoc præsenti anno, summa ac votiva totius plebis expectatione finem habuit. Sed heus! dum populus summo gaudio se arbitrabatur liberatum, rursus repentè eadem exactio decimæ cerevisialis renovatur, & humeris pauperum per totum ducatum imponitur, ita, ut omnes indiscriminatim, & divites ac pauperes, etiam ipsam cerevisiam ementes, de quolibet vase evacuato quinque grossos fisco ducali dare cogantur, omne penè & rerum & curarum suarum lucrum in eandem extorsionis voraginem jacientes! Denique, ut perditissimo more malum malum trahat, sanguisque sanguinem tangat; ex inconvenienti suprà narrato sequitur & aliud, unumque gravamen causat producitque aliud. Nam dum quisquis ob taxam sive multam indictam, in quantum valet, indemnis evadere conatur; aut mensuram minuit, aut fraudulenter doloséve potum infundit & apponit. Quòd autem hinc mensura vetus diminuta sit, non absque grandi totius communitatis & scandalo & murmure, in multis & oppidis & villis, manifestissimè, imò miserrimè liquet. Cæterùm, hæc quando exactio, licet & ipsa certis pauculisque sit annis limitata, finem habere extremum poterit; vehementer ambigitur. Suspenditur quidem plerunque, sed non moritur, quia facile ex causa laxata rursus subditorum cervicibus imponitur. Nisi ergo antea ipsa cupiditas, aut certè auri sacra fames mortalia pectora cogere cessaverit; extorsio pauperumque oppressio finem nunquam habebit. Fit siquidem juxta commune dicterium, ut quicquid consumunt principes, solvere coguntur pauperes. Cui & quadrat illud Horatianum:

Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi.

Et alter quidam egregius versificator, etsi jocosè, verissimè attamen sic concinit:

Devorat agricolam rex; regem tyro; sed illum
Usurator edit; comedit sed presbyter istum;
Presbyterum meretrix; meretricem leno remordet;
Lenonem caupo; sed cauponem parasitus;
Illum sextipedes; simia sextipedes.

Sed nunc de his satis. Fridericus denique, dux illustris ille, magnum nostro cœnobio donum anno præsenti, quo hæc scribimus, Domini videlicet MDXX, largitus est: quod quidem hîc quoque per anticipationem subnectere placuit. Dedit, inquam, monasterio nostro post diuturnam & prolixam instantiam, quindecim plaustra lignorum sectorum annuatim, ex sylva, quæ vulgo Kammerfurst nuncupatur; & hoc quidem pro centum plaustris lignorum, aridorum tamen sparsimque colligendorum, ibidem monasterio per Heinricum sextum, & Fridericum secundum, imperatores donatis, sed temporum successu & labilitate neglectis, & omissis, sive alienatis: solùm privilegiis regum prædictorum desuper confectis, usque in hunc diem apud nos reservatis: de quibus etiam suprà mentio facta est sub anno Domini MCCXIV, tempore Friderici secundi, ut ibidem in privilegio per eum nobis concesso patet. Et prænarrata quidem donatio facta est

est tam per imperatores quàm principem Fridericum, ob quantulamcunque refusionem onerosi magnique servitii, quod exigitur & impenditur penè assiduè principantibus vel etiam regentibus arcem Aldenburgensem, ex curte videlicet nostra sive allodio in Nodaw. Antiquam itaque donationem illam imperatorum ipse dux Fridericus, cognita causa visisque privilegiis, renovavit; donans nobis prædictum plaustrorum lignis oneratorum numerum: cujus privilegium
desuper confectum in sequentibus, dum ad hunc annum donationis Deo annu- 880
ente devenerimus, annotabitur. Proinde pius forsan lector demirabitur, tanto quòd principi, benefactorique laudatissimo, non pepercerim, ejus reprehensibilia silentio premendo. Sed sciat, quòd nec Græculus sim neque Thersites, magnatibus ut adulari prælatisve didicerim: cùm etiam natura ipsa mea amarulentior hoc mihi blandum adulaminis pulvinar jam dudum subtraxerit, ut amodo ignavis supponere nequeam, potissimum roboamizantibus in pauperes. Quod quidem vitium quondam familiare fuit Græcis, in historiis conscribendis. Quare & leves mendacesque appellati, fidem historicam penè amiserunt. Ingenita quippe quadam levitate & erudita vanitate (ut sacer ait Hieronymus) regum suorum gesta & laudes accepta mercede decantabant. Quæ tamen levitas à Latinis verisque historiographis semper alienissima fuit, qui non modò laudes, sed & vituperia regum & tyrannorum conscripserunt; id est, non solùm bona, verùm & mala eorundem facta ad posteros transmittentes, personam non respicientes, odium neque veritatem pertimescentes: quemadmodum & divina scriptura tam in libris regum, quàm aliis facere solet; bona ad imitationem, mala autem ad terrorem legentibus proponens. Et tantum de illo.

Fridericus insuper ille dux noster, licet se propter regnum DEI minimè castraverit; uxorem tamen legitimam nunquam duxit, hæredes forsan multiplicare cavens, opus hoc fratri suo germano Joanni, thoro legitimo, committens, qui nunc sequitur.

Joannes dux Saxoniæ, Landgravius Thuringiæ, marchioque Misnensis, frater prædicti Friderici ducis, qui nunc post divisionem terrarum, inter se & prædictum hunc Fridericum principatur in Thuringia & terra Advocatorum; hic primò uxorem duxit nomine Barbaram, generosam & elegantissimam filiam ducis Magnopolensis, vulgò Mecklinburgensis: ex qua genuit filium, quem ex nomine suo & fratris Joannem Fridericum appellavit; cui nunc forti Caroli quinti, novi hujus regis Romanorum, soror desponsata dicitur. Cæterùm prædicta Barbara, conjunx ejus prima amantissima, parum supervixit, dolore (ni fallor) puerperii extincta. Qua mortua, post aliquot annos duxit aliam, Agnetem videlicet, filiam Woldemari, principis ab Anhalt, comitis Aschaniæ, & domini in Bernborg: cum qua adhuc vivit ætate florida, cùm eam juvenculam paucos ante annos duxerit; genuitque ex ea (ut fama est) liberos. Ipse tamen dux Joannes provectioris nunc ætatis est, dominaturque & ipse optimè & pacificè, dempta exactione suprà dicta cerevisiali gravissima & nova, quam vulgus *Pyrgelt* sive *Pyrtzenden* nominat: quæ & ipsa in provinciis suis jam in aliquot grassatur annos.

Iste itaque Joannes dux, cum fratre suo Friderico, soli supersunt ex filiis Ernesti ducis Saxon. & electoris, senioris videlicet & defuncti: cujus duæ filiæ; una Margaretha nupsit duci Luneburgensi; altera nomine Catharina, sive (ut alii dicunt) Christina, nupsit Joanni regi Daciæ, ut suprà etiam dictum.

Porrò Ernestus memoratus fratrem habuit germanum, Albertum nomine, virum strenuum & bellicosissimum, qui miranda egit per Germaniam, & præsertim in partibus inferioribus, prælia; victor & triumphator gloriosus, Maximiliani Cæsaris exercituum & armorum dux, qui ob fortitudinem & præclarissima facinora, ab historicis nostri temporis Teutonicus Hector appellatur. De cujus gestis denique, & liberis ejus, atque successoribus in terra Misnensi ac Libonotria, ubi principatus fuerat ipsius, infrà sub anno obitus sui latius tractabo calamum.

Anno eodem suprà dicto, videlicet qui est Domini MCCCCLXXXVI, cùm essem Cracoviæ, metropoli Poloniæ, literarum vacans studio; consulatus quatuor vigiles, viros robustos & ejusdem concives urbis, quia noctu furem deprehensum accepta mercede abire permiserant, decollari fecit in foro. Primo, tertio, & quarto, viriliter à spiculatore decollatis; secundum in ordine lædere nequivit, sed levi ictu tactum parumper sauciavit. Meritis enim divæ Barbaræ se in ipsa hora (ut pòst retulit) devoverat: & ita ejus patrocinio mortis discrimen evasit, & diu supervixit. Et huic quidem spectaculo cruento curiosus spectator interfui.

881 Eodem anno Maximilianus, Austriæ & Burgundiæ dux, filius Friderici imperatoris, electus est Francofordiæ in regem Romanorum. Cujus uxor Maria, filia ducis Burgundiæ Caroli, cum qua Burgundiæ ducatum nactus est, & ex qua genuit Philippum, Hispaniarum principem, & Margaretam filiam; paulo pòst casu equi currentis delapsa, fractis cervicibus expiravit.

Anno Domini MCCCCLXXXVII, Albertus, dux Bavariæ ille famatus, habuit nuptias cum Kunigunde, filia Friderici imperatoris, & sorore Maximiliani regis. Et eodem anno Sigismundus, dux Austriæ, qui principabatur in Athesia, exercitum copiosum & fortem armavit in Venetos, oppidum illorum Rofrit oppugnans. Eodem anno Fridericus imperator conventum magnum principum habuit Nurenbergæ, pro auxilio contra Thurcas. In quo & de unione ac pace principum multa tractata fuere, & ultimatè, ut omnia bella inducias haberent, conclusum. Et ibidem in ipsa arce imperator cum ingenti gloria Conradum Celtis, poetam magnum, virumque eruditissimum, primum ex Germanis Apollinari laurea decoravit.

Eodem anno, ego frater *Paulus Langius*, qualiscunque hujus præsentis historiæ collector, natione Cygnæus sive Czuiccaviensis, relicto seculo, ad monasterium hoc nostrum proposito monachandi (ut infrà patebit) veni; qui quidem patre Georgio, matre verò Elizabetha liberiore genere natus. Quod dico ob integra & vetusta armorum insignia, & galeæ videlicet, & clypei, parentelæ meæ, quæ utique absque præclaris actibus progenitores meos ab imperio acquisisse vel accepisse haud crediderim: quæ etiam memoratus genitor meus, civis Nurenburgensis, in Czuickaviam, ubi me genuit, cum domo sua se transferens, hæreditaria successione gessit prætulitque; rebus, quas juxta facultatem suam, Dei pro honore in ecclesiis instituit, subpingi fecit, quemadmodum usque hodie in tabula quadam altarii cujusdam fratres ad Minores; & una fenestra ecclesiæ parochialis, cernere licet. Quæ quidem non meam, qui mundo mortuus sum, genitoris mei sed ob reverentiam atque memoriam dixerim. Qui cùm esset vir prudens, & modestissimæ vitæ, à cunctis ludicris illecebrisque quàm alienissimus, Deum timuit, superosque omnes mente complectebatur devotissima. Et præsertim gloriosam virginem Mariam, cœli reginam, certis orationibus venerabatur assiduè; & ad similia devotionis exercitia me filium suum, cum cæteris liberis hortabatur quotidie, modum orandi præscribens & inculcans. Hinc etenim, id est paterno ex pectore, mea manavit conversio. Hoc eodem (ut dixi) anno, in mense Majo, tribus civitatis proceribus fratreque meo germano Laurentio, viro pulcherrimo & eloquente, comitantibus; honorificè cœnobio introductus, & venerabili abbati Petro præsentatus oblatusque. Susceptus itaque affectuosè & promptissimè, paucos post experientiæ dies, in festo videlicet sanctorum martyrum Joannis & Pauli, novitiatus habitum ipso eodem abbate celebrante & ministrante indui. Ast quo sydere aut fato nescio, cùm in ipso penè limine religiosæ professionis exorbitaverim, mutabilitatis præcipitio lapsus, sed non collisus. Dei quippe fretus munere, confestim resipiscens surrexi. Et quanquam peccare sit humanum, jacere autem Sathanicum; denique & humanum errare, sapientis emendare; sicque fecerim: vix tamen eatenus exprobrantibus carere valui,

valui, qui pharisaico supercilio se justos arbitrantes cæteros despiciunt, ad improperandum insultandumque quàm compatiendum paratiores; qui alieno vulnere ægrotant; qui, quod volunt, dicunt sanctum, quod nolunt, asserunt prophanum; qui extra suam conscientiam justitiam esse nullam autumant, solum se penes lucidum esse arbitrantes; qui veritatem peccatoris ore prolatam floccifaciunt, aurum tamen in luto repertum colligunt, & virulenta, ac pessima, falsaque, ex Porphyrii, & Averrois, & similium philosophorum, imò hæresiarcharum perversorum, dogmata religiosorum doctrinis scriptisque præferunt Christianissimis. Qui cùm sint inertes & idiotæ, truncis etiam obtusiores, bonarumque artium literarumve ignarissimi, nihil per se scribentes, aut scribere potentes; aliorum tamen & ingenia, & studia, atque lucubrationes, exufflare, irridere, & vilifacere non desistunt, Domitiano & Licinio literarum hostibus deteriores, optima quæque (ut sacer ait Hieronymus) malentes contemnere, quàm discere. Contingit itaque mihi juxta illud evangelicum Salvatoris dictum, quod passim, tametsi minus justè & reverenter, in ejusmodi Sycophantas jaculatur: *Non est acceptus propheta in patria sua.* Et illud alterius sapientis: *Minuit præsentia famam.* Nec mirum, quoniam (ut inquit Naso:) 882

Pascitur in vivis livor, post fata quiescit.
Tunc sum ex merito quenque tuetur honos.

Enimvero (ut alludit Propertius)

Omnia post obitum fingit majora vetustas:
Majus ab exequiis nomen in ora venit.

Et ita de me spero, quòd

Judicium melius posteritatis erit.

Propter suprà memoratos itaque vitiligitatores, Calphurnios, Zoilosque meos, omnia præmissa præter propositum huic inserere operi volui, tam de illis quàm de meipso dicta, ne in cæterorum reprehensione meam me non spectasse manticam, Næviique instar mihimet pepercisse criminentur & blaterent; qui ad nil aliud quàm ad latratum videntur esse nati, Plautina de familia. Quibus denique aliud nil modò, illud quàm Terentianum, *Veritas odium parit*, atque illud, *scientia non habet inimicum nisi ignorantem*, vulgatissimum adagium, objicio, quoniam & ad alia prosequenda festinus propero.

Eodem anno suprà memorato, videlicet Domini MCCCCLXXXVII, feria Pentecostes, grandi tempestate exorta, fulmen turrim unam incendit, & tectum ejus versus Austrum exussit.

Anno Domini MCCCCLXXXVIII, Maximilianus, Romanorum rex, fuit captus in Flandria à Brugensibus. Quod audiens Fridericus imperator, valido collecto exercitu, ipsos Brugenses obsedit, & expugnavit, filiumque suum, dictum Maximilianum, adjutorio Alberti ducis nostri bellicosissimi, liberatum recepit. Et hinc cruentissima bella per aliquot annos per totam Flandriam sequuta sunt, quorum ductor fuit memoratus dux Albertus, Imperatoris jussu, qui ipsos Flandrenses rebelles imperio domare & subjugare voluit, ut & factum est. Fortissimus siquidem dux Albertus non solùm ipsos Flandrenses, quorum etiam præcipui & potentiores Brugenses, apertis portis urbis, nigris induti, nudis & pedibus & capitibus, claves ei civitatis ultro obtulerunt; verùm & alias gentes inferioris Germaniæ & maritimas, utpote Eburones, Sicambros, Batavos sive Holandinos, Brabantinos, &c. Cæsari rebelles, per novem annos ferme durissimo Marte attritos, expugnavit, & imperio subesse coegit. Quibus bellis frequenter personaliter ipse Maximilianus rex armatus interfuit, etiam in ipsa acie crebrò fortissimi militis instar dimicans. Qui & ipsum Albertum, ducem militiæ suæ, exactis bellis, pro mercede victoriarum suarum laboribusque Frysia provincia donavit, si tamen eam sibi subjugare, & obedientem facere posset, quam qualiter quantumve domuerit, in sequentibus suo loco patebit.

Eodem

Eodem anno, indictione Romanorum VI, feci professionem solennem ipso die sanctissimi patris nostri Benedicti, in Quadragesima. Deinde paucos post dies pater Hermannus, vir magnæ religionis, homoque virgineus, primus apud nos in reformatione prior, qui cum abbate Thoma eam ob rem de Bergensi cœnobio advenerat, 5 idus Aprilis obiit.

Anno Domini MCCCCXC, Matthias, Ungariæ rex præstantissimus, paterno more militaris gloriæ appetentissimus, bello fortunatus, obiit Viennæ Austriæ, morbo extinctus, & Albim ductus, in sepulchris regum sepultus est. Iste Matthias miranda egit contra Thurcas, propugnator fidelium strenuissimus. Qui & paulo antè ingenti prælio castellum Thurcarum Sabatz munitissimum ad littus fluminis Savi gloriosissimè expugnavit cepitque.

Eodem anno Constantinopoli, die 12 mensis Julii, tempestas ingens & horribilis exorta, fulmineo igne octingentas domos absumpsit devoravitque.

Anno Domini MCCCCXCI, Ferdinandus, potentissimus Hispaniarum rex, totum regnum Bethicæ, quod hodie Granate dicitur, devictis Sarracenis, regeque eorum capto, vi & armis expugnatum suæ ditioni subjecit: quod usque hodie reges Hispaniæ possident, & consequenter invictissimus imperator noster, Carolus quintus, hæreditario jure modò per successionem possidet. Major & populosissima regni urbs Granata vocatur, à qua & regnum nomen habet.

883 Anno Domini MCCCCXCI, quo suprà, Turcarum imperator Pannoniam inferiorem armis turbavit, sed ab incolis repulsus ad propria rediit. Quo etiam anno Nurembergæ magna imperii diæta servata & celebrata est.

Eodem anno Zaliabus, qui & Zizuni dictus est, Baizeti Thurcarum imperatoris frater, per Priorem hospitalis sancti Joannis Hierosolymitani captus fuit, diuque in custodia tentus, tandemque in potestatem Innocentii octavi traditus. Romæ etiam diu, honestè tamen & regaliter custoditus, ut tandem cum honore pro recuperatione provinciarum Europæ, ab ipsius antecessoribus Turcis, Christianis ablatarum, ad propria dimitteretur incolumis, statutum est. Sed heus secus contigit!

Anno Domini MCCCCXCII, septimo idus Novembris, tempestate exorta ignivoma, inter tonitrua grandis valde lapis è nubibus prope oppidum Ensheim, ad agros proprios Friderici imperatoris cecidit cum ingenti fragore; habens formam Deltæ, aciemque triangularem, qui ibidem ad ostentationem, tanquam stupendum futurorum omen, reservatur.

Eodem anno, XXVII die mensis Julii, Innocentius VIII Romæ obiit, cui Alexander VI successit, seditque annis XI: vir ævo grandis & mirus, in quo (ut quidam de eo ait) vitia æquabant virtutes. Eloquens fuit, & artium ac sapientum virorum promotor & fautor. Stipendia quoque militibus, & mercedem operariis liberaliter dedit. Hic denique ob pertinaciam & superstitiones quasdam hæreticas, tres ordinis prædic. fratres Florentiæ comburi fecit. Eodem quoque anno episcopus noster Theodericus obiit: cui Joannes, ejus (ut fertur) ex fratre nepos, qui sequitur, successit.

JOannes III, XXXVII Numburgensis ecclesiæ antistes, & ipse de nobili ac vetusta Schonbergensium familia & stirpe genitus, prænarrato Theoderico, episcopo patruoque suo, cujus in vita coadjutor fuerat, defuncto succedens, anno Dominicæ incarnationis MCCCCXCII, quo & anno, Dominica Jubilate, indictione Romanorum decima, cum magna & pompa & solennitate, illustrissimorum ducum in præsentia Saxoniæ, per reverendissimum clarissimumque archiepiscopum Ernestum, prædictorum ducum nostrorum germanum, consecratus, vel (ut ajunt) coronatus fuit, præsentibus & aliis nobilibus & eminentibus utriusque sexus personis: præfuitque exin optimè, fructuosè, pacificè, & laudabiliter, annis XXVII. Hic aliquandiu in academia Lipsensi literarum studio ante episcopatum

patum incubuit: fuitque vir plurimùm venustus, statura procerus, corpore robustus, facie formosus, capillo candidus, & cunctis membris concinnus & niveus. Ast cùm rara sit formæ & pudicitiæ concordia; nec ipse eas concordes habere potuit, quin detrimentum pudicitiæ passus, Venerisque igne perustus, mulierum amore in primis regiminis sui annis deperiret, & ætate quidem recentiore. Nam successu temporis maturior factus, prudenter & honestè se gerebat; licet hujus nostræ tempestatis præsulum more, ævum molliter & deliciosè traduceret; officium suum raró & segniter in spiritualibus explens, plus solatiis ludisque, quàm libris divinisque scripturis, intendens. Temporalia tamen remque publicam magnificè, tranquilliter, atque proficuè, rexit & auxit; complura tam pro episcopio quàm pro utilitate construendo, ordinando, & instituendo. Quandoquidem cùm esset alioqui vir bonus, mitis, benignus & placabilis, liberalis denique & munificus, & in cura rei familiaris admodum peritus, multa magnalia pro ecclesiæ suæ decore & utilitate perfecit opera (ut dixi) potissimùm in structuris & ædificiis magnis & amplis, quæ de novo erexit in castro Czeitz, ut patet intuenti. Castrum quoque Haynsburg munivit & renovavit. Molendinum insuper à fundamentis novum & conspicuum septem rotarum, ad ripam fluminis Elisteræ, Occidentem versus construxit. Piscinas complures novas & magnas fieri fecit, prosperum in hujusmodi & similibus rebus successum habens. Proinde in pecuniis, redditibus, bladis, pecudibus, cæterisque necessariis mensam episcopalem plurimùm auxit & locupletavit. Habuit præterea magna accidentia pecuniarum & argenti ex mineralibus Montisnivis. Profecit denique (ut joco loquar) non modò temporali, sed & corporali substantia, & adeò crassè, ut monstrosum esset videre; capite & cervice tam pingui, ut non collum, quandam sed massam sub mento habere cerneretur: quod tamen ei ad laudem sive felicitatem minimè nocuit, à natura siquidem habuit, quam nec medicus nec medicina tollere aut mutare potest.

Hinc etiam forsan accidit, semel quòd amentiam sive maniam aliquot hebdomadibus incidit, ut etiam de ejus restitutione à multis dubitaretur. Tandem tamen Dei providentia, & passim medicorum cura convaluit, pristinæ incolumitati restitutus, complures annos supervivens. Hic denique dignissimus præsul Joannes cuncta penè suæ diœcesis monasteria, præsertim Sanctimonialium, reformare & claudere studuit; in hoc sancto opere industria ac solertia, imò consilio & adjutorio usus domini Nicolai Thilimani, utriusque juris Licentiati peritissimi, ecclesiæ Citzensis Canonici senioris, viri optimi, in rebus agendis causisque ecclesiasticis, quantumvis arduis expediendis, prudentissimi, prædictorum monasteriorum omnium, imò (ut infrà patebit) & nostri loco episcopi visitator vigilantissimus. 884

Insuper venerandus ille antistes noster Joannes, tanquam idoneus & bene meritus novorum præsulum institutor & magister, consecravit & ordinavit summo apparatu, anno Domini MDXIII, illustrissimum reverendissimumque in Christo patrem ac dominum, dominum Albertum, ex marchionibus Brandenburgensibus, germanum Joachimi marchionis ac principis electoris, in archiepiscopum Magdeburgensem & primatem Germaniæ; sequentique anno, videlicet Domini MDXIV, clarissimum ac præstantissimum dominum, dominum Adolphum, principem ab Anhalt, comitem Aschaniæ, & dominum in Bernburg, similiter consecravit in episcopum Merseburgensis ecclesiæ, qui antea diu præpositus fuerat majoris ecclesiæ in Magdeburg. Joannes denique, noster ille (de quo loquimur) archimandrita eximius, plurimum laudis & honoris nactus fuisset, si clerum bis non mulctasset; à cunctis suæ diœcesis clericis beneficiatis certam summam pecuniarum extorquendo sive exigendo, dum suprà dictum molendinum construxit, ut à fide dignis habui semel; aliam ob quam causam imposuerit, nec dum percepi. A populo tamen communi nunquam quicquam exegit, nec ul-

lum gravamen imposuit: eundem sed ut bonus pastor in summa pace & tranquillitate tenuit, antiqua libertate liberè uti permittens. Quare & ipse populus vehementer ipsum dilexit, mortem ejus inconsolabiliter palamque deplorans. Huic denique dignissimo præsuli nostro, anno Domini MDXVI, editiunculam primam hujus operis dedicavi & obtuli, quam quidem ipse promptissimè & hilariter tanquam diu desyderatam suscepit, liberali me munere donans honoransque. Ipsum autem opus hoc anno, otium nactus; (uti promiseram) in hanc formam extendi. Et quanquam optimus ille pastor esset plurimùm humanus, dapsilis, & munificus; magnum tamen thesaurum, utpote octo aureorum nummorum millia, post se ecclesiæ, præter alia clenodia auri & argenti, successorique suo dereliquit. Sed heus! aliis laborans & fructificans, miserabiliter in tanta rerum copia seipsum neglexit; nullum animæ suæ remedium sive subsidium per aliquem anniversarium aut aliud opus bonum & memorabile condens & disponens; sic (ut inquit Psalmographus) thesaurizans, nesciens cui congregaret: cùm ille thesaurus suus relictus nunc (ut fama est) evanuerit, ut nec sibi, neque ecclesiæ suæ, utique Czicensi, proficuus esse poterit. Sed (ut quidam ajunt) arbitrabatur, se non tam citò moriturum. Quæ quidem spes prolixioris vitæ, & negligentia futurorum, quot deceperit & assiduè decipit, non facilè dixerim. Obiit autem bonus ille pastor, bonus utique sibi subjectis omnibus, anno Domini MDXVII, de quo eodem anno plus infrà.

De quibusdam eventibus novis, qui contigerunt hujus episcopi temporibus.

Anno primo itaque hujus episcopi nostri, qui est Domini MCCCCXCII, Fridericus imperator misit exercitum Suevicæ ligæ contra Albertum, ducem Bavariæ, & coegit eum Ratisponam urbem imperialem, quam usurpaverat, restituere imperio.

Anno Domini MCCCCXCIII, Fridericus imperator, ejus nominis tertius, obiit in Lyntz, anno imperii sui LIII. Iste Fridericus fuit quidem vir optimus & Christianissimus, ecclesiam & clerum diligens, atque pacificè imperium utique in Germania gubernans, sed plus, quàm imperatorem condecet, quieti & otio deditus. Ejus siquidem incuria & desidia, imò omnium principum negligentia & inertia, qui ipsum juvare, eique fideliter assistere detrectarunt; multa suo sub imperio regna, permultæ & ferme innumeræ provinciæ & urbes per spurcissimos Thurcos ablata fuerunt, multaque millia Christianorum, etiam ex ipsa Europa, in captivitatem abducta. Nam quis ignorat, aut sine mœrore gravi audire poterit, sub ejus imperio, ipso vivente & regnante, à Christiana religione abrepta esse duo ista totius mundi pulcherrima, Constantinopolitanum, ac cum nobili *illa* urbe Sinopi, Trapezuntinum, imperia? Quis vel etiam ignoret, totidem regna à nobis paucis hinc annis divulsa, Thraciam, Boëtiam, Atticam, Macedoniam, Thessaliam, Achaiam, Ætoliam, Bithyniam, Cappadociam, Lyciam, Cariam, Lydiam, Ciliciam, Paphlagoniam, Pamphyliam, Pontum, duas & viginti gentes olim Mithridati subjectas continentem, Phrygiam, omnemque Hellespontum; quin utramque Mysiam, ac Bulgariam, omnemque cum Rassia Serviam, & quicquid denique ab Andrinopoli, Savumque amnem ad Danubium usque interjacet; Bosnam, nobilemque illam Mitylenen, cum innumeris gentibus, quas inter nuncupatim Scordiscos, Tribalos, Bastarnas, & Taurinos meminisse magnitudo cladis interpellat. Mitto Dalmatas, Epiroticos, Isauros, Hellades, Illyricos, Noricos, Pannonios, & cum Polonis à suis propè sedibus profligatis, nos ipsos Germanos, cruentissima Mahumetici furoris arma toties expertos. Taceo Chalcidis sive Nigroponti excidium; Hydruntinæque urbis, etiam in præcedentibus suæ miseriæ anno memoratæ, calamitatem, cujus archiepiscopum lignea serra interfectum meminisse horret; totius denique Malefatensis archiepiscopatus lamentabilem

885

bilem vastationem. Taceo Euxini maris obsidium, mediterranei captivitatem, quod ille immanissimus Christiani nominis hostis liberè nunc potenterque obequitat. Et ut brevibus amplissima perstringam catholicæ fidei detrimenta, Africa amissa est, Asia tota sub jugum missa, adeoque in angustum ducta Europa, ut fides, quam totam jam pridem personuit orbis, nunc angustus Occidentis incomptusque hirtæ Septentrionis angulus vix satis audet tutò profiteri. Tot ergo tantaque, imò multo plura, quàm quisquam calamo exprimere possit, Christianæ reipublicæ detrimenta & incommoda solùm patimur, pontificum, regum, principumque nostrorum negligentia & discordia: qui, dum intestinis odiis mutuisque bellis ardent, aut etiam deliciis otioque marcent, Christianorum provincias terrasque expugnari, diripi, aufferrique etiam in propriam tandem sinunt perniciem. Verùm & de his infrà, cùm ad novissimam impugnationem à Thurcis in nostros factam devenero, Deo annuente scribam amplius.

Viri doctrina excellentes, qui iis claruere temporibus, & primo seculares.

In Italia itaque hoc tempore effulsere viri sapientissimi, Græcæ & Latinæ linguæ peritissimi, qui utroque genere scribendi multa ingeniorum suorum monumenta transmiserunt ad posteros, quorum princeps fuit:

Joannes Picus, comes Mirandulanus, divini ingenii vir, pentaglottos, id est quinque linguarum, Græcæ, Latinæ, Hebraicæ, Arabicæ, Chaldææ quàm peritissimus. Habuit autem complures clarissimos & eruditissimos studiorum suorum per Italiam collegas, quos inter eminent;

Angelus Politianus, rhetor & poeta eloquentissimus;
Hermolaus Barbarus, orator, poeta, & historicus summus;
Marsilius Ficinus, philosophus Platonicus & theologus clarissimus;
Philippus Beroaldus, orator & ipse ac poeta insignissimus;
Christophorus Landinus, rhetor & Grammaticus excellens;
Item, *Hieronymus Donatus*, *Baptista Guarinus*, *Juniarius Majus*, *Alexander Cortesius*, *Andreas Corneus*, *Robertus Salviatus*, *Aldus Manutius*.

In Gallia autem claruerunt:

Jacobus Stapulensis, theologus profundissimus;
Carolus Bouillus, philosophus & theologus præcellens.

In Germania verò nostra effulsere:

Joannes Capnio, aliàs Reuchling, trium linguarum, Hebraicæ videlicet, Græcæ, & Latinæ, doctissimus, omnium hujus sui temporis oratorum, poetarum, interpretum & Juristarum facilè princeps, quinque Universitatum, quæ ejus quædam scripta oppugnaverant, victor gloriosissimus, de cujus triumpho suo anno 886
in sequentibus dicetur paulo latius.

Jacobus Wymphilingus, sacerdos & theologus, vita & doctrina alioqui conspicuus, sed scribendo plurimùm acerbus & spinosus, passim cæterorum & vitam & scripta cynicè taxando. Qui cùm in libello suo de integritate mores religiosorum & ingenia etiam antiquorum patrum taxasset, librumque de scriptoribus ecclesiasticis Joannis Trittemii abbatis, & quondam præceptoris mei, temerè & insipienter reprehendisset, nostroque ordini tres præstantissimos ecclesiæ doctores, Gregorium videlicet magnum, Alquinum Caroli magni magistrum, ac venerabilem Bedam subtraxisset, eos cucullatos sive religiosos extitisse scriptim negando; sicque aliis ordinibus fecisset quibusdam; jussu ac instinctu memorati abbatis Trittemii, viri undecunque doctissimi, sub cujus tunc certo tempore militabam obedientia, in archisterio divi Jacobi prope Herbipolim, scripsi contra eum, immo ejus deliramenta, opus bipertitum in laudem & defensionem claustralium

 omni-

omnium. Edidit insuper idem Jacobus & plura alia opuscula parva, quæ impressa venduntur palàm.

Sebastianus Brant, orator, poeta, & utriusque juris doctor celeberrimus, Cæsareæ quondam majestatis symmysta, nunc autem in complures annos Argentinæ urbis archicancellarius dignissimus. De cujus gestis & scriptis, quæ etiam pòst emersere, infrà sub anno Domini MDXIII, quo ad me literas & quidem tersissimas dedit misitque; tractabo Deo favente latius. Et hunc quidem virum, cum proximis duobus præcedentibus, Capnione videlicet, & Wymphlingio, vidi in propriis eorum ædibus, dum jussu præfati Trittemii virorum illustrium per Germaniam lucubrationes inquirerem. Claruerunt quoque eodem tempore sequentes:

Michael Lochmayr, concionator egregius Patavinus;

Wendelinus Steinbach, theologus Tubingensis;

Gabriel Biel, theologus & ipse, ac prædicator præclarus;

Matthæus Herbenus, theosophus & poeta insignis;

Rudolphus Agricola, vates & rhetor, Græcè Latineque doctissimus, & complures alii, qui seculares fuerunt in omni scibili eruditissimi, quos brevitatis intuitu hìc ponere nolui, quia & de eis propensius liber tractat Trittemii. Nunc sequuntur religiosi nonnulli sapientia fulgentes, & primo ordinis sancti patris nostri Benedicti.

Joannes Rode, abbas sancti Matthiæ Treverensis;

Andreas abbas Schonaugiensis, apprimè eruditus;

Conradus abbas Rinckaugiensis, carmine etiam peritissimus;

Guido Juvenalis, philosophus ac theologus Parisiensis, monachus autem Cluniacensis, vir in divinis scripturis eruditus, & in disciplina secularium literarum valde instructus, qui quidem inter alia de reformatione claustralium elegantissimum opus edidit.

Ordinis canonicorum regularium doctores.

Matthæus Bossus, theologus disertissimus;

Thilmannus, Prior in Ravensburg, vir eruditus;

Petrus Hilgerius, disputator acerrimus;

Paulus Somorensis, veterum lectione ditissimus;

Guilhelmus Feldicus, theosophus & cosmographus præstantissimus.

Ordinis Carthusiensis viri illustres.

Henricus de Pira, in Theologia & jure consultissimus;

Joannes de Lapide, theosophus Parisiensis, natione autem Germanus;

Wernerus Rolevinck, qui Fasciculum temporum composuit, qui tamen paulo antè obiit;

Joannes de Teneramunda;

Gregorius Rysch, qui margaritam philosophicam, opus mirificum & utilissimum, edidit, & adhuc vivit.

Ordinis fratrum prædicatorum theologi.

Laurentius Gervasii, theologus subtilissimus;

887 *Joannes Preslauer*, theologus conventus Lipsensis;

Bartholomæus Sibylla, theologus opinatissimus.

Ordinis Minorum viri doctrina fulgentes.

Rupertus de Licio, theologus ac concionator verbi Dei famatissimus, historiarumque peritissimus: complura edidit;

Oliverius, conversatione & scientia conspicuus;

Ludovicus de Prussia, qui Trilogium animæ compilavit;

Nicolaus

Nicolaus Lachterman, qui varia & multa composuit;

Joannes Gritz, is Quadragesimale & alia conscripsit;

Jacobus de Albano, de conceptione beatæ virginis scripsit & alia;

Fridericus Erlebachius, qui ante ingressum ordinis fuerat artium magister eximius: metro & prosa multa edidit;

Cherubin de Spoleto, & *Nicolaus de Nise*, ac *Antonius Trumpese*, sermones de tempore & Sanctis composuere, & alia.

Ordinis fratrum Augustinensium theologi.

Gotscalcus, qui præceptorium utilissimum edidit;

Joannes Dorsten, theologus acutissimus, qui inter alia tria volumina in Theologia congessit, quæ Erfordiæ in suo habentur conventu;

Andreas, ordinis Provincialis, & concionator eximius, dictus cognomine Prolis;

Joannes Pals, Joannis Dorsten auditor, & ipse doctor sacrarum literarum ac prædicator laudatissimus, qui Cœlifor. cum suo supplemento edidit;

Jacobus de Pergamo, historiographus & theosophus validus, qui Supplementum Chronicorum & alia scitè composuit.

Ordinis fratrum Carmelitarum theographi.

Joannes Soreth, sacræ theosoph. professor insignissimus;

Baptista Ferrariensis, historicus peritissimus, Italus;

Joannes Placentinus, theologus celeberrimus;

Arnoldus Buschius, devotus ac eloquentissimus theologus. Scripsit de laudibus sanctæ Annæ, de viris illustribus ordinis Carthusiensium, & alia, quæ necdum vidi. Hi itaque, & complures alii sacratissimæ theosophiæ professores, cum aliis diversarum scientiarum viris eruditissimis, hoc tempore claruerunt, qui ecclesiam Christi & verbo, & exemplo, atque calamo, mirum in modum illustraverunt.

Anno Domini MCCCCXCV, Maximilianus rex duxit uxorem secundam, filiam ducis Mediolanensis. Eodem anno Wormatiæ, in diæta regni & conventu principum, comes Eberhardus de Wirtenberg, cognomento Bartman, factus est dux ducatus sui primus. Duravit autem prædicta diæta per biennium. Circa idem tempus armipotens ac bellicosissimus dux noster Albertus, qui ob fortitudinem suam & bellandi peritiam dictus est Teutonicus Hector. Ferocissimas enim gentes Romano Imperio & Maximiliano Cæsari subegit, cujus nomine ferè duodeviginti annos continuos in Germania inferiori in castris egit: à quo primùm Sicambriæ, deinde Frisiæ, quod aliquando regnum fuerat, titulos in remunerationem (ut etiam suprà anno MCCCCLXXXVIII dictum fuit) accepit; obiit. De cujus obitu opinio fuit in primis varia; aliis dicentibus, eum febre extinctum; aliis verò bombarda peremptum. Et id quidam frater Jacobita asseruit in conventu fratrum prædicatorum in Gruningen; ostendens mihi fenestram, ex qua ictu bombardæ ipsum perculsum dicebat, & prostratum lethaliter. Habuit autem ipse gloriosus dux conthoralem, filiam Georgii viceregis Bohemiæ, fœminam devotissimam, ex qua genuit inter alios tres nobilissimos liberos, Georgium videlicet, Fridericum, & Henricum, qui cum eo aliquandiu in partibus inferioribus sub armis militavit, modò autem uxoratus, principatur in Freiberg. Porrò Fridericus factus fuerat magnus dominus, sive magister dominorum Teutonicorum in Prussia, sed parum supervixit.

Georgius autem senior filius, vir strenuus, & sapientissimus dux, successit ei in ducatu Saxoniæ & marchionatu Misnæ, &c. Et is quidem prudenter in provincia Misnæ ac Libonotria principatur; complura etiam per Sorabiam Saxoniamque possidens castra & oppida. Duxit autem conjugem, nomine Bar- 888

 baram,

baram, Poloniæ regis filiam, ex qua genuit generosas utriusque sexus soboles: inter quas Joannes senior hæres, anno Domini MDXVII, ut infrà etiam patebit) duxit in uxorem filiam Guilhelmi Landgravii Hassiæ, paulo antè defuncti.

Anno Domini MCCCCXCVI, Eberhardus Bartmannus, primus dux Wirtenbergensis, obiit, cui filius ejusdem nominis successit: de quo infrà.

Anno Domini MCCCCXCVII, Sigismundus, archidux Austriæ, qui principabatur in Athesia, vulgariter *Etzsch*, obiit sine hærede. Hinc de jure ducatus ille relictus, devenit ad regem Maximilianum. Quo etiam anno obiit Gallorum rex Carolus, qui præcedenti anno Neapolim occupaverat. Eo mortuo, successit ei in regno Ludovicus filius, qui usque hodie regnat ibidem.

Anno Domini MCCCCXCVIII, Eberhardus secundus dux Wirtenbergensis, filius prænarrati Eberhardi Bartmanni primi ducis, propter insolentias suas & vesanias, à ducatu suo & provincia fuit expulsus. Qui fugiens ad Palatinum Rheni, paulo pòst obiit. Eoque sic defuncto, successit in ducatu nepos suus Ulricus, juvenis annorum undecim, qui usque hodie non minore insolentia principatur, ne dicam grassatur, (ut infra dicetur) in subditos. Habet autem neptim Cæsaris Maximiliani in uxorem. Eodem anno Liga, quæ dicitur Suevica, exercitu magno impugnavit Helvetios, qui & Leopontii, vulgò Switzeri, dicuntur, sed majore detrimento quàm commodo: quo etiam anno diæta regni fuit Augustæ.

Anno Domini MCCCCXCIX, bellum rursus motum fuit arduum & cruentum, imperialium civitatum & prædictæ ligæ Suevicæ contra Helvetios, sed manserunt invicti.

Anno Domini MD, Romæ sub Alexandro VI Jubileus cum ingenti populorum frequentia passagioque celebratus fuit.

Anno Domini MDI, Mediolanensis dux N. genitor conthoralis Maximiliani Cæsaris, sive socer, captus est à Francigenis, & apud eos in captivitate mortem adusque suam detentus.

Eodem anno Universitas Francofordiana cis Oderam per Joachimum, marchionem Brandenburgensem & principem electorem, cœpta est, & erecta. Cruces quoque rubeæ in diversis oppidis & villis Coloniensis diœcesis in vestimentis hominum, præsertim in peplis mulierum, etiam cistis inclusis, hoc apparuerunt anno; quod timorem magnum multis incussit.

Anno Domini MDIII, Fridericus, Saxoniæ dux & elector, princeps noster sapientissimus, emporium sive literarum studium universale erexit & instituit Wittenbergæ in Saxonia, unde electura imperialis manat. Ubi hoc anno, quo hæc scribo, Dominicæ incarnationis MDXX, ob florentissimum ac famatissimum Theologiæ & omnigenæ sapientiæ studium, feruntur mille quingentique studentes existere, fama eruditissimorum virorum, Martini Lutheri Augustinensis, & Andreæ Carolostadii archidiaconi & canonici ecclesiæ collegiatæ & exemptæ omnium Sanctorum ibidem; nec non Philippi Melanchthonis rhetoris, sacræque Theosophiæ Baccalaurei, Græcè & Latinè peritissimi, allecti & adunati. Et memorati quidem integerrimi doctissimique duo illi hierophantes, Martinus, ut Luminare majus, Andreas, ut Luminare minus hujus academiæ, theologiæ studium & divini verbi triticum, absque omni palearum, id est secularis philosophiæ syllogismorumve, mixtura purissimè tractant, & edocent sacram scripturam; & potissimùm Christi Evangelium, & Paulum Apostolum habentes pro archetypo & fundamento, cum ipso literarum studio timorem Dei, & cunctarum virtutum semina, verbo, exemplo, & calamo in discipulorum pectora spargentes. Neque enim in hac almiflua sapientiæ palæstra fatuus ille Peripateticorum princeps Aristoteles, vel impius Porphyrius, aut certè ille blasphemus Averroes, & similes orthodoxæ fidei spretores, & irrisores, cathedram ullam habent vel audientiam. Verùm & de hoc infrà locis suis & annis opportunis dicetur plus,

plus, quemadmodum & suprà anno Domini MCCCXXX copiosè factum constat.

Eodem anno Alexander papa VI ejus nominis, decimo octavo die mensis Augusti, veneno periit. Sub cujus papatu Roma (ut ait Volaterranus) gentium refugium, & arx populorum, omnibus seculis nobilis, jam carnificina facta erat. Erant & eo vivente Romæ sacra venalia cuncta. Quo ita (ut dictum est) extincto, successit ei, omnium consensu, Pius hujus nominis tertius, natione Ethruscus, patria Senensis, nepos Pii secundi, eodem anno, decimo calendas Octobris, vir maturæ religiosæque vitæ. Sed è tanto fastigio citò sublatus est. Sedit enim solùm dies XXVII, ut ait Joannes Stella Venetus. Quo sic defuncto, vacavit sedes Petri diebus XIV, post quos mox in summum pontificem creatus est *Julius secundus*, natione Ligurus, patria Saonensis, vir magnanimus & Martialis, doctus tamen, & doctorum hominum fautor & promotor. Qui factus pontifex, ad componendas res Italiæ, & patrimonium beati Petri recuperandum animum intendit. Quod cùm à detinentibus præsertim Venetis aliter recuperare nequiret; post anathematis fulminationem, post omnium dignitatum privilegiorumque annullationem & privationem, armis & vi recuperare aggressus, maxima in eos commovit prælia, quibus ipse ferme continuè barbatus & armatus interfuit. Maximilianum quoque Cæsarem, & quoscunque quivit principes & barones, in eosdem Venetos concitavit. Quorum multitudine & potentia Veneti vehementer artati, tandem anno salutis MDIX se humiliantes, dextras ab Maximiliano petierunt; in signum subjectionis annuatim magnam certamque aureorum summam præstare spondentes. Ast Cæsar eos audire detrectabat, quos armis viribusque subjugare proposuerat. Fortuna autem fallente, Venetis papæ clàm auro mediante conciliatis & fœderatis, Cæsar in Italia papæ destitutus auxiliis, tandem & ipse, licet invitus, ab eorundem impugnatione desiit: Padua attamen antè, & aliis plerisque urbibus imperio recuperatis; licet ipsa instabilis Padua, recedente Cæsare, rursus ad Venetos defecerit. Et ita tandem finaliter ipsi Veneti invicti mansere, flebile principium meliore fortuna secundante. Et præmissæ quidem bellicæ res per anticipationem, ob Julii papæ mentionem descriptæ, suis annis perfunctoriè replicabuntur in sequentibus. Eodem anno Georgius dux Bajoariæ, cognomento Dives, humanis rebus excessit. Hinc ob ducatum ejus, atque thesauros relictos, inter propinquos grandia sequuta sunt bella, juxta illud poeticum, *Certamen movistis opes*, de quibus quidem sequenti dicetur anno præliis. Eodem anno capitulum annale abbatum nostræ observantiæ celebratum est, in cœnobio divi Jacobi apostoli prope Moguntiam. In quo prima vice Henricus Asch, novus abbas Bursfeldensis, principalis fuit præsidens; Joannes sancti Mich. in Hil. & Gerardus in Tholeya, abbates compræsidentes; Joannes Spanheimensis scriba, & Antonius Verdensis, diffinitores: sermonem quoque fecit Spanheimensis. In hoc capitulo Raymundus, cardinalis & apostolicæ sedis legatus, cum plenissimo indulgentiarum jubileo, ut principes populosque Germaniæ in Thurcos animaret, & eam ob rem pecuniam necessariam colligeret, per literas venerabilesque nuncios à patribus orationes pro pacifico ecclesiæ statu fieri desideravit & impetravit. Qui paulo pòst Erfordiam divertens, aliquamdiu in monasterio Montis divi Petri moram traxit. Laborabat siquidem plerunque podagræ humoribus, quòd proficisci non poterat. Deinde Lypsim venit, ubi aliquot dies consistens, Conradum Wympinam, suprà memoratum virum disertissimum, qui eum vice Universitatis oratione elegantissima susceperat, theologiæ sacræ fecit doctorem. Ex post, per Saxoniam in Lubecam, deinde in Daciam, cum suo thesauro properavit, ardentissimo ubique animo, verbo denique & scriptis Christianum populum in Thurcas concitando. Eodem anno ceciderunt diversorum colorum cruces super homines, etiam super vestes cistis inclusas.

889

Anno

Anno Domini MDIV, in Bavaria grande ac flebile exortum est bellum, inter Albertum ducem Bavariæ, & Rupertum Palatinum juniorem, propter suprà narrati Georgii ducis relictum ducatum, quem uterque sibi de jure vendicare contendit. Et quia concordare nequibant, ad arma ventum est. Albertus itaque confestim ipsum Rupertum & vi & armis ducatu exturbare machinabatur. Rupertus verò, cùm esset socordioris animi, penè in ipso belli exordio mœrore & desperatione confectus, unà cum dilecta noviterque nupta uxorcula, luctifico morbo periit. Quo mortuo, totum belli pondus in patrem ejus, Philippum palatinum seniorem, tanquam in rebellem & superbum Cæsarisque ac princi-
890 pum contemptorem, conversum est. Alberto, ut sororio suo, Maximilianus Cæsar favebat. Bello itaque crescente, complures principes per gyrum viciniores, & præsertim Ulricus Wirtenbergensis, Alexander Wederaugensis, Landgravius Hassiæ Guilhelmus, comes de Leiningen, Nurenbergenses quoque, & alii, Palatini terras, villas denique & oppida, & ferro & incendio vastabant, & pleraque integra linquentes sibi subjugabant. Porrò, per exustionem villarum, maxima ei intulit præfatus Landgravius damna, majora tamen multùm comes de Leinigen tyrannus. Qui cùm esset crudelior cæteris, se eodem turbine belli durante, magistrum incendii vulgò *Brantmeyster* jactabat, probroso revera suæ nobilitatis titulo. Ipse siquidem inter alia perniciosa facinora, in Palatini protectoris, immo & inhabitantium odium, imperiale nostri ordinis monasterium Lympurg, Spirensis diœcesis, haud procul à Rheno, alto in monte, à Conrado secundo ejus nominis imperatore, cognomento Salico, operosè & magnificentissimè constructum, funditus injecto igne exussit, in perpetuum suum & Rhenensium dedecus & opprobrium. Cujus quidem cœnobii destructionem & excidium, non tam ob regalem fundationem, quàm alia eximia vetustatis monumenta, sanctarumque reliquiarum pretiosa insignia, Maximilianus graviter tulit. Ipso enim ignorante & absente contigit. Quare & ipsum auctorem sceleris, comitem, qui castrum munitissimum vicinum dicto monasterio, in monte quoque situm habuit, omnibus bonis privatum, è Germania proscripsit. Eodem quoque tempore & bello cœnobium ordinis Cisterciensis opimatissimum Waltsachsen, sub tuitione quoque Palatini situm, totaliter incendio hostili consumptum fuit & excisum. Verùm cæteri principes mitius agentes, ab igne temperantes, oppida & castra nonnulla expugnata, post direptionem tolerabilem, jure belli sibi vendicantes, propriis terris bonisque adjecerunt. Nam & eo bello Nurenbergenses nonnulla oppidula, quæ Palatini erant, armis devicta, usque in præsens prælii jure possederunt, & novis ædificiis ac fortaliciis, veluti propria muniverunt & muniunt. Eodem anno mons sanctæ Annæ, qui antea ob horrorem, quia sylvosus & hispidus, dictus fuit Schreckenberg, coli & habitari cœpit, propter argentifodinas ibi & per gyrum repertas; adeoque crevit, ut in XV annis, urbs haud parva fieret, continens ecclesiam parochialem cum monasterio fratrum Minorum operosam, amplam, & magnificam. Est autem ipse mons cum ipsa urbe nova juxta Hirciniam, aliàs Bohemicam sylvam, sub dominio ducis Georgii situs.

Eodem anno, durante adhuc Bavarico bello, cùm inter tot adversarios Philippus Palatinus in palàm prodire & confligere non auderet, clàm Bohemos in adjutorium suum & munimen ascivit. Qui cùm collecto exercitu venirent, & haud procul à Ratisbona consedissent; ab exercitu Maximiliani Cæsaris, ipso præsente, prostrati fuerunt, quatuor millibus interfectis, reliquis fuga salutem quærentibus. Et hunc quidem triumphum quidam poetæ in laudem victoris suis carminibus perpetuaverunt, juxta illud, *Dignum laude virum Musa vetat mori.* Fuit itaque iste Palatinus Philippus, alioquin vir strenuus & potens, adeò humiliatus & coarctatus undique, ut ad pedes Maximiliani prostratus clementiam postularet & veniam. Qua concessa & impetrata, bellorum quieverunt & turbines.

Anno

Anno Domini MDVI, Cometes apparuit, & paulo pòst obiit ille nobilissimus ac potentissimus Philippus, rex Castiliæ, & Austriæ Burgundiæque archidux, filius Maximiliani Cæsaris, Caroli autem quinti, novi Romanorum regis, genitor illustrissimus.

Eodem anno Capitulum annale abbatum nostri ordinis fuit celebratum in monasterio divi Jacobi prope Moguntiam. In hoc capitulo præsentatæ fuerunt literæ abbatis Spanhemensis, Joannis Trittemii, conquerentis super sua diffamatione, petentisque proinde consilium à patribus capituli. Cujus causa commissa fuit Schutterensi & Herbipolensi abbatibus &c. In hoc denique capitulo susceptus est ad confraternitatem nostram dominus Jacobus de Lewenstein, archiepiscopus Moguntinus.

Anno Domini MDVII, Petrus, abbas noster in reformatione secundus, vir æterna memoria dignus, cujus in præmissis vitam descripsimus, IV idus Aprilis, indictione decima, anno autem regiminis sui XXII, diem vitæ suæ clausit extremum. Cui eodem anno pari fratrum electione & convenientia, *Benedictus ejus nominis primus*, natione Ostrofrancus, patria Grunsfeldensis, literarum studio & baccalaureatu Coloniensis, Henricus antè vocatus, successit: seditque annis de- 891
cem. Vir utique eruditus, sophicola magnus, scriba ornatissimus, concionator verbi Dei eximius, Musicus Cantorque, & arte & voce sonorus & validus, statura magna, & facundia ad hortandum docendumque habili etiam à natura præditus, coronatus vel potius consecratus*. Cujus mores monachicos suprà depinximus. Modò pastoralem ejus statum prosequi saltem intendimus & gesta. Factus itaque abbas in exordio regiminis sui, ut compleret illud vulgatissimum, *Novus rex, nova lex*, & illud, Mobile mutatur semper cum principe regnum; monasterii & ipse statum sive regimen alterare cœpit, curtem nostram, allodium pingue & insigne Rhodaw, per fratres haud absque magna monasterii nostri jactura, integro lustro regendum assumens. Nam in ipso exordio hujus curiæ, cura ducentos pro equis aliisque necessariis emendis & disponendis expendere necesse habuit aureos, per totumque illud quinqennium nullum penè de eodem allodio, alioqui egregio, monasterium habuit emolumentum. Quod incommodum nisi incuria ibi regentium obtigisset, more cœpto regendum diutius continuasset. Equas denique, ab abbate Pigaviensi pro quinquaginta aureis acceptas, in cœnobio nostro instituit. Primo quoque anno principatus sui, ex Ægypto sororem suam germanam cum marito & liberis accersivit, & deinceps de monasterii bonis pavit, ornavit pariter, & exaltavit. Sed quantum, qualive cœnobii gravamine, scribant qui norunt, & qui viderunt ea, quæ clanculo reprehenderunt. Ego interea ne dicar mordacior, & patris mei revelare pudenda, non absque consideramine, pleraque silentio præterire decrevi: quanquam ad historiæ integritatem & veritatem, absque personarum quarumvis delectu & respectu, & bona & mala pariter describere & referre pertineat; bona quidem ad utilitatem & imitationem, mala verò ad terrorem, & vitationem atque cautelam legentium. Quod quidem & scripturam divinam in libris Regum de David, Salomone, &c. Et ita alibi de aliis creberrimè atque proficuè facere manifestissimè legimus nova & vetera, bona & mala, aquam & ignem, id est pœnas & præmia, suis proponendo lectoribus. Ast hæc incidentaliter dicta sufficiant. Nunc ad cœptam historiam hujus Benedicti abbatis prosequendam revertamur.

Ad divinum itaque cultum amplificandum, clericos quosdam suscepit simplices literatura, & usque ad duos minus eruditos, scriptura, conditioneque, ac fortuna mediocres, sed necessarios, & utiles, & religione ferventes, quorum quidem ista sunt nomina: Ambrosius Konig, defuncti abbatis Petri consanguineus; Guolfgangus Rodensis, ex colono monasterii genitus, nunc & archimagiri & cellerarii gerens officium; Urbanus Bornensis fratrum pincerna; Ludovicus Brocker Citzensis, statura procera & regia & patrimonio dives; Franciscus

ciscus Pelitzensis, Sclavus, Marchiticus, nunc ecclesiæ nostræ æditUus ; Seve-
rinus patria Aldenburgensis, disciplina & baccalaureatu Lipsensis, literis & mori-
bus cæteris præstantior, Prioris modò exercens laudabiliter officium, Benedictus
ante conversionem dictus ; Jo. cognomento Lotich vocitatus, patria Lucensis,
vir statura & ipse celsa, robusta, torosaque, Universitatis Lipsiensis quondam a-
lumnus, modò autem cœnobii nostri sive collegii sacri cantor vocalis & eximius.
Qui & in seculo antè consistens, & Musicus & Cantor magnus est habitus. Præ-
signatos itaque fratres infra X, quos rexit annos, ad ordinem suscepit, licet com-
plures suscipere potuisset. Habuit siquidem annos fertiles frumenti & vini, præ-
ter duos, quibus vinum gelu periit, feraces, & tempora læta, atque pecuniarum
accidentia magna, inter quæ præfati fratris Ludovici sexcentorum aureorum,
molendino, agris, cæterisque immobilibus cum pecunia computatis, patrimo-
nium excellens & validum haud parum refulsit & eminuit. Suscepit quoque
centum florenos è testamento venerandi Domini Magistri Joannis Dorre, viri
magni & eruditi, præbendariique nostri, ad structuram sive fabricam dormitorii
(ut infrà patebit) delegatos. Insuper nihilominus & census reemptionis & pe-
cuniarum summas, abbas quas antecessor suus Petrus archisteriis vicinis gratis ad
tempus concesserat, revocavit, & tamen nihilo secius inops & indigus obiit; vi-
ctualium successori nil penè rerum nilque pecuniarum relinquens. Quare us-
que modò plerique mirantur, quorsum omnes illæ expensæ dilapidatæ fuerint;
ipse suis cùm temporibus haud tanta construxerit, emeritve, singula ut exponere
& consumere etiam usque vina bladaque necesse habuerit. Construxit quidem
892 dormitorium fratrum, ædificium alioquin magnificum, utilissimum, necessa-
rium, & amœnum. Sed ad id perficiendum, inter alia, suprà narratum Magistri
Joannis centum aureorum habuit subsidium. Construxit quoque stubas (ut a-
junt) duas in abbatia, ut cernitur, unam super aliam, superiorem videlicet & in-
feriorem, & hanc quidem in loco tenebroso & carceroso; convertens obscurum
in lucem, & luctum in gaudium. In quo laudabile & regium opus, per vincu-
lorum & ergastulorum detestationem peregisse comprobatur. Non quippe mi-
nus dedecorosa (ut quidam inquit) regi sunt multa supplicia, quàm multa medi-
co funera. Clementia denique magnifica & regia virtus est. Hinc & reges
Israel clementes fuisse legimus. Eadem quoque virtute & humanitate, Lacum
leonum, foveam videlicet carceralem pro laicis effossam, obrui & claudi jussit,
in eodem loco balneum erigens, pœnarum & vinculorum squalorem in salubre
commutans lavacrum. Ædificavit quoque refectorium hyemale, licet artum
parvumque, utile tamen tempore brumali & calidum. Quæ quidem omnia
præter dormitorium, absque magnis impensis perficere potuit; diligenter &
assiduè ad singula fratribus cooperantibus. Et hæc sunt quidem, quæ sui regimi-
nis tempore in monasterio construxit.

Emit autem & disposuit pro utilitate monasterii baculum pastoralem cu-
preum, tamen in superficie deargentatum ; tabulam pulchram & inauratam
trium imaginum, pro decore altaris divæ Catharinæ. Pro decore autem & or-
natu bibliothecæ, fratrúmque studio inprimis, emit libros utriusque juris, qui
fuerant cujusdam causidici, defuncti Lipsiæ pro XXXII florenis; emit quoque o-
pera Francisci Petrarchæ, item Joannem Scotum super sententias, Simonem de
Cassia super Evangelia; denique redemit vel (ut loquuntur) persolvit opera divi
Augustini undecim partium, quæ prædecessor suus Petrus abbas disposuerat &
susceperat. Cantharos quoque novos fieri fecit ad usum fratrum refectoriales,
scutellas itidem novas, sed parvulas, puerilesque & plerisque minus gratas. Di-
lexit & ipse pavos, & propter concentum nutrivit aviculas. Concentu autem
fratrum non adeò oblectabatur, in Dei videlicet laudibus resonante, quibus ipse
diurnis præter synaxim vespertinam perrarò & ferme nunquam intererat. No-
cturnis

cturnis tamen horis & laudibus in festis XII lectionum & supra non facilè se absentabat, uti ferialibus diebus facere solitus erat.

Hic itaque, cùm in primis regiminis sui annis sat bene prudenter & religiosè (ut patuit) commissum gubernasset officium; successu temporis videns se confirmatum in regno, nescio quo carnalium pastorculorum infectus consortio, per honores & ipse mutavit mores, pristinique rigoris & fervoris immemor, remissius victitare cœpit, exteris vanitatibus, voluptatumque illecebris se plus æquo mancipans. Quamobrem & crebrius, & plerunque legitima absque causa, pilento curruli vectus extra cœnobium, pergens per loca & monasteria nota, non sine suæ detrimento famæ spatiabatur, symposia & delicias quæritans, morbum autem & pestem inveniens & hauriens. Ab extra quippe (uti per se asserebat) in quodam monasterio constitutus, in lecto infecto dormitans, mentagricum illum, sive etiam (ut vocant) Gallicum morbum incurrit, quo ultra annum attritus tandemque consumptus interiit. Ipse tamen in lecto ægritudinis suæ reversus ad cor, vehementerque dolens, emendationem & verbo & scripto pollicebatur fratribus. Fecerat siquidem unum diploma, quod testamentum suum nominarat, dolorosum & compunctivum satis, in quo descripserat, quàm religiosè, quamque rigidè & strictè amodo conversari vellet, cum si Dei munere convalescere contigisset. Ast serò Phrygum more sapuit, quanquam pœnitentia vera nunquam sit sera, non tamen semper secura tutaque.

Denique tempore diuturni sui languoris, quòd legitimè computare, suæque villicationis rationem reddere nequibat, tam à subditis, quàm episcopi nostri consiliariis haud modicam perpetiebatur pressuram. Qua angustatus, jam penè inutilis morbo effectus, paulo ante obitum suum, liberè & sponte resignavit abbatiam. De qua quidem resignatione, aliisque tum simul emergentibus calamitatibus, infrà suo anno dicetur amplius. Nunc paulisper ab eo divertentes, ad alia continuanda vertamus calamum.

Anno Domini MDVIII, Albertus, Bajoariæ dux ille bellipotens, & sororius Maximiliani Cæsaris, obiit in Monaco: cui in ducatu Guilhelmus senior filius successit. Habuit & filiam, quæ nupsit Ulrico, duci Wirtenbergensi, qui modò principatur. 893

Eodem anno Philippus Palatinus, Rheni & Bavariæ dux, ille quondam strenuus & potens, multis præliis attritus, deplumatus, & humiliatus, humanis rebus denique exemptus quievit in pace, quinque, quos ego novi partim visu, partim auditu, filios relinquens; Ludovicum videlicet seniorem inter filios, qui & ei in Palatino ducatu successit; Philippum nostrum, & Nuemburgensis & Freysingensis ecclesiarum episcopum, de quo infrà; Fridericum Coloniensis; & Henricum Argentinensis ecclesiarum canonicos. Iste Henricus adolescens egregius, qui me, mediante Jacobo Wymphilingo præceptore suo, dum commissione Tritemii abbatis Argentinæ essem, suum invitavit ad prandium. Et filius ejus dicitur modernus ille Ratisponensis antistes, cujus tamen vocabulum me latet. Habuit denique & quas reliquit filias, quarum duæ in monasterio nostri ordinis prope Heydelbergam sub regulari habitu famulantur altissimo.

Eodem anno denique, & Jacobus archiepiscopus Moguntinus, natione Suevus, ex familia nobilium de Libenstein dictorum oriundus, vir optimus & pientissimus, & (ut fama fuit) usque ad finem virgineus, qui literam nostræ fraternitatis habuit, appositus est ad patres suos. Cui Uriel Gemmiger doctor, decanus ecclesiæ majoris, simplex nobilis, cum mœrore totius populi, in festo Sanctorum martyrum Cos. & Dam. electus successit, qui negligenter imò perperam præfuit. Plures quippe semper hostes habuit, & ecclesiam multis debitis aggravavit.

Eodem anno bellum Julii papæ & Cæsaris contra Venetos erat.

Anno Domini MDIX, in urbe Cameracensi fuit inita una colligatio, inter Julium papam, & Maximilianum Cæsarem, ac Ludovicum Galliæ regem, contra

Venetos; quorum impugnationibus usque ad deditionem, ne dicam desperationem, penè artati, non tamen omnimodis victi fuerunt, ut latius suprà primo anno Julii MDIII dictum fuit.

Eodem anno terræmotus maximi in diversis terris & locis contigere. Nam & Constantinopoli, quartadecima die Septembris, terræmotu, tonitruis, & fulminibus ingentibus, urbis magna pars cecidit, & præsertim murus versus mare. Cecidere & fortissimæ turres, & innumerabilis hominum multitudo varia ruina oppressa fuit.

Eodem anno Guilhelmus, Landgravius Hassiæ, qui & ipse in bello Bavarico mira egerat, & literam confraternitatis nostræ unionis habuit, Gallico consumptus morbo interiit. Quo etiam anno Erphordiæ grandis seditio, & inextricabilis discordia, inter consulatum & communitatem est exorta, & per annos plures (ut infrà patebit) duravit.

Eodem quoque anno, pridie calendas Junii, indictione duodecima, apud Bernam Helvetiorum, ordinis prædicatorum conventus ibidem fratres, Prior, Lector, Subprior, & Custos, capti, per torturam examinati, degradatique, & ad ignem condemnati, miserabiliter sunt combusti, propter quasdam dolosas, falsas, impias, & diabolicas machinationes, quas in odium immaculatissimæ virginis Mariæ conceptionis occasionaliter (ut infrà mox patebit) excogitaverunt & exercuerunt. Quorum denique scelestissima & inaudita piacula nostris cùm insonuissent terris; protinus prædicatorculi sive maculistæ nostrates ea supprimere omnimodis moliebantur, falsa fictaque affirmare contendentes. *(a)* Quorum infrunita audacia & effreni frontositate perculsus, mutabundusque effectus, carmen prolixum, quod occasione prædicti scelerosi eorum portenti, eodem tempore, in laudem divæ Annæ inceperam, quasi lupum auribus tenens, nec publicare, immo nec quidem perficere confidenter audebam. Quare ad Sebastianum Brant, virum doctissimum, Cæsareæ majestatis tunc symmystam, ac Argentini senatus archicancellarium, literas familiares dirigens, efflagitavi obnixius, ut me de suprà narrato casu reddere dignaretur certiorem. Qui confestim preculis meis obsecundans, literis visis & causa cognita, sua pro humanitate eleganti ad me epistola missa, omne ejus rei dubium à meo mox pectore eliminavit, me pror-
894 sus de eodem facto certificando: cujus quidem epistolæ tenorem, Christiferæ virginis Mariæ conceptionis ad honorem, huic operi inserere decrevi, qui quidem ejusmodi est.

Sebastianus Brant Paulo Langio salutem.

QUas ad me dedisti literas, & mellitas, & omnigeni leporis plenas; hodie inter forenses nostros strepitus, & reipublicæ curas recepi, continuoque perlegi. Dignæ etenim visæ fuerant & idoneæ, quibus suffuratis aliquantulum negotiis otiosas præberem aures. Cæterum quòd humanitas tua adhuc nonnihil, etiam post tot Maculistarum portenta fatataque supplicia, addubitare videtur, an tandem his, quæ de Maculistis habitæ sint quæstiones & exustiones, fides haberi posset indubitata; id te scire, & certo certius credere velim, ea plurima esse majora certioraque, quàm vel fama vel scriptis in propatulum hactenus emanarint. Tractatulum tamen, de quo scribis, qui & Basileæ & Argentinæ, Latinè simul & vernacula nostra lingua, ære insculptus in lucem prodiit; non ex officina nostra, sed nonnullorum bonorum virorum labore excusum noscas, quantumcunque frater Wigandus aliique sui complices in me malignati invectique fuerint. Nolui tamen hactenus

(a) Hanc historiam uberius recenset *STUMPFIUS Schwveitzer-Chronic lib. XIII cap. XXXIII. XXXIV. XXXV. MICH. STETTLER Uchtländisch Chronic. lib. VIII pag. 389.*

hactenus illis quoquo modo respondere, donec judicium veniret ex alto, finisque mali unius Maculistarum, dico gradus, esset futurus. Coactus etenim Wigandus ad publicam revocationem, quam ex introclusis intelligere potes literulis, ego verò adhuc in manibus teneo per me totam contextam historiam, dialogum, qui ἀντίληψις sive defensorium Sebastiani Brant inscribitur, in quo primi interloquutores sunt *Franciscus* & *Vulcanus*, cujus principium ejusmodi tenoris est.

Franciscus. Quid adeò præproperi tibi est negotii, veternose senex, qui cùm infirmioribus sis pedibus, ita tamen ambusto etiamnum torre gravatus cursum curritas, ut vix ipse respirare possis? ex cursura nempe, uti video, anhelitum etiam ducis. *Vulcanus.* Non quidem ex Lemno, nec Lycia, tibi allaturus oracula nunc advenio, sed ex Delo, unde vera interrogantibus haud falsa prodeunt responsa:

Tardior ignipotens, claudus quoque nuncius, adsum;
Nuncia mira tibi, sed modò vera ferens.

Franciscus. Rebar ego Mercurium ob cursus sui celeritatem Deorum esse nuntium. Claudo cursoris legari officium lex prohibet mundana. Verùm age, si quid habes, effare. *Vulcanus.* An te latet, optime pater, alium in terris Nulingerum subortum esse Franciscum? *Franciscus.* Ubinam locorum? *Vulcanus.* In nobili Helvetiorum oppido Berna. *Franciscus.* Germanus ergo is erit Franciscus, cùm Italicus ego fuerim? Grator ego superis, si quid in terris boni hactenus ab hominibus fiat, unde supernè illustrari queant. Sed nunquid è fratribus nostris chordigeris aliquis is est? *Vulcanus.* Minimè. Satis te uno præside patre & patrono tutantur. Ex Jacobitarum Franciscus ille alter suppositititius emersit ordine, ex Vitiaco scilicet oriundus. *Franciscus.* Et itidem placet. Habuit etenim ordo ille sacer confratris nostri Dominici quondam viros, & doctrina & vitæ sanctimonia insignes. Sed supposititium hunc appellare Nulingerum, hoc profectò non placet, &c. *Et post chartas sexaginta duas. Franciscus.* Quid insuper confessi? *Vulcanus.* Deum Opt. Max. ejusque pientissimam genitricem se renegasse abjurasseque, atque cum corpore & anima humano generis hosti sese contradidisse mancipasseque, conscripto desuper proprio etiam sanguine, atque dæmonibus exhibito, æternæ suæ damnationis syngrapho. *Franciscus.* Heu quanta malignatus est inimicus in sancto! Nunc, ô bone Deus, hujus malitiæ causam intelligo, totum scilicet hoc illis contigisse, qui polluerunt tabernaculum nominis sancti tui, dati in reprobum sensum & in scandalum, eo quòd invidiæ stimulo virginem & matrem illibatissimam maculare, quantum in eis fuit, non timuerunt, posueruntque arte Diabolica signa sua, & non cognoverunt scilicet Dei justitiam, sicut in exitu super Summam. *Vulcanus.* Diceres planius super fumum. Ibi etenim ultima mensis Maji die, circa Christi annum nonum supra quindecies centesimum, apud Bernam ustulati exitum justiciæ cognoverunt, periitque memoria eorum 895
non tam cum sonitu, quàm cum fumi crepitu. Et infixæ sunt gentes in interitu, quem fecerunt; in laqueo nempe, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum, ut non apponat ultrà se homo magnificare super terram; pluitque super eos laqueus ignis & sulphur, pars calicis eorum. Sic igitur perierunt iniqui, delevitque dominus nomen eorum in æternum & in secula seculi. Quin immo fumo prius suffocati hi Maculistæ, quàm igne conflagrarint; tandemque in cinerem resoluti facti sunt, ut stercus terræ & lutum platearum deleti sunt, operti sunt iniquitate & impietate sua. *Franciscus.*

Nescia mens hominum fati, sortisque futuræ,
Et servare modum stimulis agitata malignis, &c.

Quæ sequuntur forte per XXX chartas, Wigandi causationem in Romana curia, desperationem, revocationem, & confusionem continent. Parce precor optime frater, longior etenim tecum esse nequeo. Utinam aliquando coràm alloqui & videre liceret. Verùm, fac, quem parturis, in lucem prodeat conceptus. Mea equidem fragmenta, cùm opportunitas emittendi dabitur, non te latebunt. Erat priori anno quidam ex Maculistis, qui palàm dicere non est veritus, ficta & ementita ea esse omnia; quodque indignum, si quod de illis acceptum foret supplicium, injustumque censeri deberet. Cui ego mox extemporaneo hoc vulgari rhythmo os conclusi impudens:

Du bist auch einer, liber Bruder,
Der do zeucht an dem Schelmen ruder,
Da die Münch angezogen hant,
Die man zu Bern jetzt hat verbrant.
Du strichst Mariæ masen an,
Glust dich, du magst gen Bern auch gahn:
Dir vvird des gebrattens dar getragen,
Doch sint die bein nicht gut zu nagen.

Facit in te conceptus amor, & mutua literarum charitas, ut longior etiam sim, quàm putaram. Tu vale feliciter, meque orationibus tuis erga superos commendatum habe. Ex Argentina, volanti nimisque præcipitato calamo. V idus Octobris.

Ad clariorem præscriptæ intellectum epistolæ noverit devotus lector, quòd illi quatuor fratres prædicatorii ordinis Bernæ combusti, ibidem in conventu eorum in odium fratrum minorum, de converso quodam viro simplici unum Franciscum fecerunt novum; stigmata quinque arte ei imprimentes, & in ecclesiam eundem assiduè statuentes, divinitus illi eadem stigmata impressa populo dicebant. Ob id Sebastianus ille insignissimus doctor in præcedentibus scribit, eos posuisse signa. Cui quadrat, quòd imaginem beatæ virginis pinxerunt, supra caput ejus liquore posito, & per oculos stillante, quasi guttas sanguineas defleret; item quòd hostiam Sacramenti altaris pinxerunt quoque minio, quasi in cruorem ob peccata populi & errorem conceptionis beatissimæ virginis, ut ipsi palàm declamabant, conversa mutataque fuisset, & hoc præfato converso, revelatum per beatam virginem populo prædicabant. Unde & ingens concursus indies fiebat, & oblatio magna. Conversum tamen eundem pòst, cùm eorum & dolus & scelus notari & publicari cœpit, per eucharistiam intoxicare nitebantur, quemadmodum ipse idem conversus effugiens ipsis primoribus urbis & cunctis audire gliscentibus enarrare solebat. Ob memorata itaque piacula suprà narrati perfidissimi fratris tenti, torti, degradatique, ac igni traditi fuere, anno nostræ salutis, quo suprà.

Prædicta denique omnia ad Dei altitonantis laudem, ac illibatissimæ virginis Mariæ, quæ diligentes & dilucidantes se exaltat & glorificat, odientes autem & maculantes confundit & humiliat; ad honorem & magnificentiam, intentione sincera & lucido oculo descripsimus in nomine Domini, Amen.

896 Anno Domini MDXII, Magister Joannes Kemnitz, cognomine Dorre, obiit, quarta mensis Februarii, qui habuit literam confraternitatis nostræ. Hic verbi Dei concionator fuit zelosus, & irrefragabilis veritatis assertor, tam episcoporum quàm aliorum potentum excessus liberè & constantissimè corrigens & denuncians. Qui jam veteranus, apud nos præbendarius factus, testamentaliter ad dormitorii nostri centum legavit florenos, pro se suisque amicis Psalmum *de profundis,* post completorium, à fratribus legi desiderans. Idem instituit decantari sub elevatione, *O adoranda trinitas*, pro confirmatione LX monasterio nostro conferens

rens aureos. Qui denique in vita sua fratribus studiosis quartum Sententiarum librum eleganter & magistraliter exposuit palàm.

Anno Domini MDXIII, Julius papa non tam apostolicæ sedis claviger quàm armiger, vi & armis Serviam, Ravennam, Imolam, Paventinam, Forilivium & nonnullas alias Romanæ ecclesiæ terras, juvante Maximiliano Cæsare, qui & ipse Romano imperio multa tunc recuperavit, à Venetis recepit & eripuit. Obiit autem decimo pontificatus sui anno.

Eodem anno Leo, papa ejus nominis decimus, natione Florentinus, ex potenti ac famigerata de Medicis dicta familia progenitus, omnium cardinalium convenientia & voto, Julio defuncto, in Apostolico successit culmine, quem idcirco ut verum, ut unicum beati Petri successorem, & indubitatum Christi vicarium, veneramur, amplectimur, colimusque. Ast cùm adhuc nobiscum Dei gratia sit in humanis; vitam ejus, scriptura vetante, laudare & gesta pavesco, vereorque describere. Veruntamen cùm jampridem pleraque magna & insolita, memoratuque atque stupore digna, & ordinare & statuere exorsus sit, quorum pleraque chalcographicis etiam excusa literis, passim modò circumferuntur, venundantur & vulgantur, ne temporum mutabilitate obliterentur & depereant, sed potius & nobis nostrisque successoribus nota fiant, nostramque bibliothecam augeant & exornent; nonnulla ex eis, & quidem memorabiliora huic operi, non tam pro ejus mirificentia, quàm decore & completione inserere placuit.

Patrio itaque more (ut opera ejus de eo testimonium perhibent) auri sitientissimus est, nimirum cùm Romanorum avaritiæ Florentinorum accesserit cupiditas, aurique sacra fames creverit in immensum, crescitque usque modò amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit, sæviorque ignibus Æthnæ ardet amor habendi, quemadmodum & pulcherrimè concordans dictis Naso inquit: *Creverunt & opes & opum furiosa libido. Quo mage sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.* Amore equidem auri & nunc Romæ cuncta venalia sunt; auro mediante, Simonia toleratur, præbendarum pluralitas in infinitum conceditur; beneficia dignitatesque cujusvis qualitatis & cardinalibus & protonotariis atque amicis papæ reservantur; expectativæ gratiæ sine numero conceduntur; annatæ sive medii fructus, absque ulla dilatione temporis exiguntur. Quin immo ipsæ annatæ, in quas tempore Calixti papæ, tertii, ad quatuor principes consenserunt annos, non modò adhuc durant, sed & indies magis crescunt, duriusque premunt & opprimunt. Et nisi iidem principes remedium adhibere procurent; omne æs & aurum pedetentim hoc malo è Germania corrasum & haustum, Romam, velut in sacculum pertusum & inexplebilem voraginem portabitur. Dimembrationes monasteriorum, & ecclesiarum permutationes, quemadmodum Hallis, inter canonicos regulares & fratres prædicatores, nunc de novo, & nostro hoc præsenti anno, quo hæc scribo, Domini videlicet MDXX, dolenter cernimus fieri, injustissimè admittuntur; ecclesiarum quoque regimina non magis merenti, sed magis offerenti committuntur; electiones prælatorum passim rejiciuntur, & Romanis tribuuntur; pro palliorum archiepiscopalium redemptione ingens pecunia in damnum ecclesiarum, contra sanctionem Leonis papæ, ejus nominis secundi, immo contra sacri Basiliensis concilii decretum, pro usu pallii, aliorumve officiorum confirmatione & impetratione, nihil persolvendum statuentis, exigitur & extorquetur. Quam quidem exactionem præter Simoniam complura alia sequuntur incommoda.

Nam nostra ætate archipræsules pecuniam, quam pro pallio, seu etiam confirmatione obtinenda, Romam mittere coguntur immediatè, quatenus ipsi indemnes maneant, & thesauros suos non minuant; æquivalentem, immo multo ampliorem sub nomine subsidii extorquent pecuniam, quemadmodum nuper in archiepiscopatu Magdeb. contigisse, haud absque querela pauperum (proh 897
dolor)

dolor) audivimus. Per prædicta itaque, & similia, quæ ex Romana curia manant gravamina, per orbem Christianum ruinæ, destructiones, & ærumnæ oriuntur. Nec mirum, cùm ipsa Germaniæ suprema & principalis, quondamque potentissima, Moguntinensis archiepiscopalis ecclesia, ob eas res causasque, maximis & permultis onerata sit debitis, & vehementer exhausta.

Proinde non immeritò, cùm suprà memorata gravamina, sub isto Leone papa, decimo, in Gallia plus solito grassari jampridem inciperent; Universitas Parisiensis, pro conservatione & bono ecclesiarum totius regni, contra eundem papam ad concilium appellavit generale, & potissimùm, quòd idem papa Leo, in quodam cœtu sive conciliabulo cardinalium Romæ celebrato, Basiliense concilium damnare & irritare præsumpserit, quod prædicta gravamina interdixit & prohibuit. Sed de hoc infrà anno Domini MDXVII, quo hæc omnia gesta sunt, latius.

Iste denique papa, à puero plus cæteris religiosis fratres sancti dilexit Dominici; in paterna domo, frequenti eorum & visitatione & confabulatione allectus; demumq; factus ætate maturus, prisca nihilosecius familiarique consuetudine, eos ipsos & fovit, & promovit, plurimisque ampliavit bonis; tandemq; summus effectus pontifex, rursus eos, quos prædecessor suus Julius vehementer oderat & detestabatur, veluti patres Spirituales, parentumque suorum confratres & confessores, magnis extulit honoribus, præstantiores quosdam ex eis in sui adjutorium asciscens & solatium, doctrina eorundem multa faciens & constituens. Exaltavit equidem inter alios præcipuè Sylvestrum de Pierio, theologum sacrique palatii magistrum, & Thomam Cajetanum, totius ordinis prædicatorii generalem magistrum, ipsum Cardinalem sancti Sixti faciens & creans, quem & paulo pòst (ut infrà patebit) ad Germaniam misit legatum. Creavit denique & eodem tempore alios triginta cardinales, à quibus ex pacto quingenta millia aureorum suscepit. Promiserat enim eis grandia. Ast cùm de patrimonio divi Petri competenter eis satisfacere nequivisset, aut forsan detrectasset; attamen ut omnes juxta condictum ditaret & magnificaret: excogitato modo, (ne dicam dolo) quatuor ad diversas mundi partes legatos, quatenus sub prætextu Thurcorum infinitam colligerent pecuniam, cum summis & plenissimis misit indulgentiis, ut collectam pecuniam tali astu, tandem copiosè inter cardinales, novas creaturas suas distribuere posset. Præterea ex cunctis fidelium regionibus, præsertim Germania, mediantibus indulgentiarum commissariis, sub specie fabricæ basilicæ sancti Petri, pecuniam omnimodis aggregare ferventissimè annisus est; tametsi ad dictæ fabricæ consummationem prædecessor suus Julius papa, qui eandem operosè & magnificè inceperat, thesaurum reliquerit innumerabilem. Nihilosecius & lentè & segniter cœptum opus progreditur. Nec mirum, cùm lapides secti *in die*, noctu (ut dicitur) ad palatium grande Florentinorum de Medicis dictum, quod nunc construitur, clàm deferantur, & ipsa pecunia collecta non in usum fabricæ, non contra infideles, sed inter amicos papæ cardinalesque distribuatur.

Nam cùm in hunc finem (ut præsumitur) ipse papa indulgentias maximas, & antea (ut declamabant) inauditas octennio per Germaniam duraturas dedisset, & jam penè triennio in Misna & Saxonia, & circumquaque viguissent, & infinita pecunia congesta per commissarios fuisset; tandem Germani nostri Romanensium & fraudem, & astutiam, indulgentiasque prædicantium abusum & avaritiam intelligentes, manus retrahere cœpere: potissimùm contra easdem indulgentias, immo (ut dixi) declamantium intolerabilem abusum & excessum, disputante, prædicante, & scribente, venerando viro & profundissimo theologo, patre Martino Luthero, Wittenbergensis Academiæ & conventus, qui sua & doctrina & prædicatione mirabili indulgentiarum omnium valorem annihilavit, & prorsus in dubium vertit, populumque ab earundem redemptione avertit; eas minimè ad salutem fore necessarias affirmans, non remissionem peccatorum,

sed

sed pœnitentiæ neglectum, & aliorum pietatis operum relaxationem, impedimentum, & vitium esse; nec merita Christi & Sanctorum thesaurum indulgentiarum esse, cùm in primitiva ecclesia, & longè pòst penè per mille & ultrà annos, nihil de eis scriptum, per sanctos reperiatur orthodoxæ ecclesiæ doctores, nec quippiam magnificè (ut nunc auri amore fit) de eis creditum aut æstimatum fuerit; asserens insuper & probans, Romanam ecclesiam non esse jure divino primam, & caput omnium. Hujusmodi ejus doctrina nova & prædicatio confestim toto insonuit orbe, & infinitos in suam traxit sententiam, adeò, ut passim populi Romanensium dolum agnoscentes, & dictorum veritatem perpendentes, indulgentias ipsas relinquere, naucique pendere cœperint; potioribus, id est pœnitudinis & misericordiæ, sese operibus Martini ejusdem hortatu mancipantes. Et in tantum ipse unus homo suis declamationibus invaluit, ut ipsi indulgentiarum præfecti & commissarii, immo archiepiscopi & episcopi, in ecclesiis suis ipsas indulgentias deponere & suspendere cogerentur. Quamobrem ipse papa & cardinales, omnesque Romanenses, modum in mirum contra Martinum & fremere & excandescere cœperunt, doctrinam ejus anathematizantes, idolum Martini suis cum scriptis, veluti hæresiarcham, igne publicè Romæ cremantes; & in præsens usque modis omnibus, ceu alterum Athanasium persequi non desistunt, potissimùm quòd disputaverit, Romanam ecclesiam non esse divino jure primam, & caput ecclesiarum orbis, & alia quædam ejus rara & ardua dogmata, quæ non modò Romanenses, sed & complures alii doctissimi, præcipuè tamen Thomistæ, impugnare non cessant. 898

Veruntamen Martinus ille, Theologorum nostræ tempestatis omnium facilè sapientissimus princeps, doctrinam suam evangelicis testimoniis, & divi Apostoli Pauli, nec non priscorum orthodoxorum patrum originalibus dictis, roborans & comprobans, eatenus perstitit invictus; habens & ipse nihilominus adhærentes & consentientes, etiam aliarum regionum consummatissimos theosophiæ doctores, ut eruditissimum & eloquentissimum illum divinarum scripturarum interpretem novum, Erasmum de Roterodamo, Joannem Reuchlin, Jacobum Stapulensem, Judocum Clutoveum, & plures alios. Cœpit autem prænarratum bellum literarium inter eum & Romanenses, & ipsa indulgentiarum cassatio, anno Domini millesimo centesimo decimo septimo. Hallis autem & per Saxoniam sequenti fuit anno suspensa, primo & unico anno (ut fama fuit) centum millium aureorum damnosam privationem inferens Romanensibus. Proinde pius lector pensitare poterit, quàm inæstimabilis collecta duntaxat per Germaniam fuisset pecunia, ipsum si indulgentiarum negotium adhuc integro lustro, uti præfixum institutumque fuerat, perdurasset. Ast ô Deus, quorsum tanta tandem devenisset pecunia! Revera haud adversus Thurcas, haud in fabricam, minus verò in calamitosorum & gentium solatium, aut captivorum redemptionem, cùm etiam millesima pecuniarum pars, per complures annos sub eodem colore collectarum, usus in memoratos vix aut nunquam præsumitur exposita. Quo igitur devenisset? Dubio procul, illo quò indicibilis thesaurus sub Alexandro sexto per Raymundum, gratiosissimi ac indulgentissimi Jubilei à latere legatum, contra Thurcos collectus devenit, in cardinalium videlicet & præsertim papalium amicorum æraria repositus.

Nec mirum, cùm nuper quidam frater ordinis mendicantium, præfatarum indulgentiarum per Saxoniam terrasque nostras commissarius, moriens duo millia florenorum, quos ex pœnitentium lachrymis corraserat & extraxerat, in extremis reliquerit. Et quidem expeditionem in Thurcos magnopere necessariam ambigit nemo, sed ad eam promovendam Romanenses post mortem Calixti tertii, qui magna eam ob rem fecit, pecuniam, non dicam propriam, sed nec in hunc quidem finem collectam, unquam curarunt exponere. Qui ut sunt & ditissimi & potentissimi, si à dicto tempore decimam duntaxat bonorum suorum partem,

tem, id est decimum denarium contra Thurcos impendissent, dudum ipsum Thurcum extra Europam fugassent, & ultra Bosporum residere acquiescere coegissent. Ast nunc eorum incuria, fraude, & avaritia, assiduè Thurcorum vires increscunt, habentque exin timere (quod Deus avertat) ut, qui nunc modicum pro tuitione fidelium sponte detrectant exponere, tandem totum cum ipsa vita dare cogantur etiam invitissimè.

899 Et quidem prædicta omnia, quæ de Romanensium exaravi moribus, non meo sensu vaticinatus sum, sed ea cuncta ferme in quodam tractatulo, vernacula nostra lingua impresso, descripta comperi, mutatoque famine huic operi vitiorum odio veritatis autem amore intexui.

Porrò quæ de Martini Lutheri doctrina disserui, non sicuti discipulus illius assertivè, (quod absit) sed potius admirativè posui, utpote nullius adhuc juratus in verba magistri. Sed cùm sim & ego more suspensus multorum, quousque per Oecumenicum universale & generale concilium, quid in tam ardua re tenendum sit, decretum fuerit; paratus nihilo tamen minus & modò & semper à rectè sapientibus doceri, quorum etiam & potissimùm Romanæ ecclesiæ judicio, hæc præsentia & alia qualiacunque mea scripta & corrigenda & examinanda subjicio: tametsi ego suprà narrata non de Romanis, sed Romanensibus, id est non indigenis, sed aliunde ad eam confluentibus descripserim, & ob id rem curasse non debuerim, cùm vitia quorumcunque ferenda non sint, ipseque divus Bernhardus multo & acerbiora & execrabiliora de Romanis ad Eugenium, summum pontificem, deprompserit. Quæ utinam vera non essent, utinam mendaces in hac parte essemus omnes, ut vitiis eliminatis, Romæ sanctitas ipsa & morum integritas, justicia & veritas, ad salutem totius orbis & fidei robur inveniretur, destrueretur que, ceu falsum & injuriosum, illud vulgatissimum etiam laicorum dicterium, quo dicunt, Romæ propiores Christianos esse deteriores, & curiam Romanam non quærere ovem sine lana. Sed nunc de his satis.

Eodem anno, id est Domini MDXIII, qui etiam suprà positus est, Emanuel, Christianissimus & potentissimus Portugalliæ rex, per ambasiatores obœdientiæ suæ novo papæ Leoni epistolam ornatissimam de victoriis & triumphis suis in India & Malacha habitis scripsit, ex qua pro Dei laude & honore, à quo omne bonum procedit, pleraque breviter excerpta, huic nostro operi historiali inserere ac subnectere jocundissimum pariter & utilissimum duxi. Cujus quidem epistolæ tale est exordium.

Sanctissimo in Christo patri ac beatissimo Domino, Domino Leoni S. addictissimus filius Emanuel, Dei gratia rex Portugaliæ, & Algarbiorum citra ultraque mare in Africa, dominus Guineæ & Conquistæ, navigationis ac commercii Æthiopiæ, Arabiæ, & Persiæ, atque Indiæ, humillima beatorum pedum oscula. Quantum Deo Opt. Max. quantum & tibi gratulari debeamus, beatissime pater, vel ex nuncio, quid nostra Indica classis proximè attulit, satis apparet. Quòd enim, te Pontif. Max. & S. Rom. ecclesiæ & Christiano orbi præsidente, tam admiranda in Dei laudem & gloriam gesta tam ex voto successerint; tua certè laus, tua gloria censeri debet. Jure itaque visum, quæ in India Dei suffragio, ad ipsius cultum spectantia, nostris armis modò facta sint, ad tuam Sanctitatem summatim perscribere, &c. Igitur pacata post plures dubii Martis victorias, non sine labore & sanguine partas, India, relictis in ea opportunis præsidiis; Alphonsus de Albicher, protocapitaneus noster, ut jacturam, quam superioribus annis nostri fecerant, injuriamque ulciscerentur, auream Chersonnesum (Malacham accolæ appellant) contendit. Ea est inter sinum magnum & Gangeticum sita, urbs miræ magnitudinis, ut quæ viginti quinque millium & amplius larium censeatur; terra ipsa fæcundissima, ac nobilissimarum, quas fert India, mercium feracissima, &c.

Huc itaque cùm instructa classe applicuisset Alphonsus, urbem oppugnare destinat. Quod præsentientes Sarraceni bello se & armis præparant, sed frustra. Nam commisso bis prælio nostri tandem, Dei auxilio superiores, plurimis

ex

ex hostibus cæsis urbem vi intrant, occupant, data prædæ libertate diripiunt, incendunt. Rex ipse, qui ex elephanto pugnabat, graviter vulneratus cum superstitibus Mauris fuga sibi consuluit. In ea pugna magnus hostium numerus exiguo nostrorum damno interiit; capti plures; magna etiam ablata spolia, in quibus & septem ipsius regis bello assueti elephantes, suis turribus, fericis atque auro intextis ephippiis, illius provinciæ more, muniti, ac æneorum omnis generis tormentorum ad duo millia, summa arte fabricata. Capta sic urbe, hostibusque profligatis, &c. Erant eo tempore Malachæ plures extranei, ac diversarum nationum mercatores, scilicet Zantri, Pegus, Janaes, Gores, & ab extremo Oriente, atque ultima Sinarum regione Chines, aliique gentiles, qui urbem commercii gratia frequentantes multis divitiis, auro & argento, margaritis, & preciosis lapillis, serico etiam vellere, ac multifariis aromatibus & odoribus affatim replent. Hi cum multis quoque finitimis, ab Alphonso fœdus & amicitiam ultro flagitantes, ab ipso & benignè & favorabiliter sunt accepti, &c. 900

Hæc cùm cognovisset rex de Ansiam, & gente & solo, Orientem versus potentissimus, ad quem fama erat, jure Malacham spectare, & à Mauris olim usurpatam; legato ad præfectum nostrum destinato, qui se suosque nostro mancipa-ret obsequio, aureum simul craterem cum precioso magnæque æstimationis carbunculo, ensemque aureum adfabre elaboratum, in signum videlicet recognitionis, ac veræ perpetuæque futuræ amicitiæ misit: ad quem præfectus aliquos è nostris, expertos vafrosque viros, intima regionis scrutaturos, cùm multis etiam muneribus remisit. Unde maximum Dei obsequium, & catholicæ fidei augmentum fore non dubitamus, rebus sic apud Malacham compositis,&c.

Alphonsus in Indiam revertens Goæ urbis præcipuam arcem, quam ipse superioribus annis magno nostrorum periculo, sed majore hostium strage occupaverat, nostræque ditioni & imperio adjunxerat, à Mauris obsessam reperit, & structa etiam alia juxtà firmissima arce, unde ruminum Thurcorum, quia sex millia numero nostros continuè infestabant. Quos cum adoriretur præfectus, plurimis jam trucidatis, desperata salute, pacta tantummodo corporum incolumitate, se tandem & reliqui nostris dedidere, partisque & ibi machinarum, equorum, armorum, & hujusmodi haud contemnendis spoliis, quibusdam etiam, qui inter Mauros reperti sunt, apostatis, qui à fide nostra desciverant, debito afflictis supplicio, urbem pristinæ quieti restituit. Appulerat interea Dabuli urbi, haud procul à Goa, presbyteri Joannis, potentissimi Christicolarum domini, ad præfectum nostrum legatus, qui ejus nomine * ut *Christiani Christiano* omnem opem, omnia ad bellum contra catholicæ fidei hostes opportuna, militum exercitus, armorum ac commeatus præsidia, ultro offerat, præsertim si mare rubrum suo conjunctum dominio nostra classis trajiciat, ubi commodissimè utriusque vires jungi possent, &c. Aderant tunc apud nostrum præfectum à Narsingue rege legati, rege gentili adeò potentissimo, ut mille & quingentos belligeros elephantes, armatorum equitum quadraginta millia, præter innumerum peditum numerum, suo arbitrio in aciem parvo negotio proferre, tantumque agri possidere perhibeatur, quantum semestri itinere vix emetiri possit. Huic plures reges ac satrapes parent, quorum nonnulli, maritimis oris proximi, nobis sunt tributarii. Apud Alphonsum & Cambayæ regis legatus, terra marique potentissimus; atque inter Mauros maximi; item à Zabayo, Goe quondam domino, atque à rege Grosopa, aliique complures regum satrapumque legati, à nostro præfecto fœdus pacemque ultro exorantes, ac sua munera singuli afferentes, &c. Inter hos successus, pater beatissime, divino suffragante numine, per universam Indiam plurimi, Spiritus sancti gratia igneque afflati, depositisque gentilitiis erroribus indies, ad nostram religionem conversi, veram Dei fidem agnoscunt. Ob quæ Deo Opt. Max. summæ gratiæ sunt meritò referendæ, quòd tam procul à nostra urbe, in tam remotis regionibus, quò ne fama quidem sui

sanctissimi penetraverat nominis, nostra nunc sedula opera suam veram fidem cultumque celebrari, publicari, ac propagari dignatus sit. Unde procul dubio, divina favente clementia, sperandum est, cùm nunc præfectus noster ad mare rubrum, ut ejus ostio occupato Sarracenis earum partium commercia interdicat, relictis in India opportunis præsidiis, ingenti classe properat, ut ibi, conjunctis sub crucis vexillo presbyteri Joannis nostrisque viribus, maximum Dei obsequium, & Mahumeticæ sectæ detrimentum & ignominia sequatur; extremaque Orientis ora, quo & sacras Apostolorum voces intonuisse compertum est, Occidentali nostræ propediem jungatur, & ad veri Dei cultum, ipsius suffragante numine, traducatur; S. sedi apostolicæ, ac tuæ Sanctitati, ut optimo patri pastorique, Christiani gregis more, debitum obsequium & obœdientiam oblaturi. Bene valeat beatitudo tua, quam pientissimus Deus diu ac felicissimè conservare & augere ad votum dignetur. Datum in urbe nostra Vlyssipona, VIII idus Junias, anno Domini MDXIII.

901 Cùm itaque invictissimus ille rex Emanuel, Dei adjutorio tantas victorias nactus sit, ut usque in Indiam regnum suum extenderit, & maximas vires acquisierit; mirum est, si saltem adhuc in humanis est, quòd jam per septennium ferme nihil in Thurcos, nihil pro recuperatione terræ sanctæ aut urbis Constantinopolitanæ, per eum gestum auditum constat: præsertim cùm presbyter Joannes ei auxilia armatorum contra fidei hostes impendere magna spoponderit. Quin immo ipse Thurcus, absque ulla alicujus regis Christiani resistentia, indies potentior fit, adeò ut etiam superiore anno ipsum Soldanum, regem Syriæ, bello superatum interfecerit, & omne ejus imperium per Ægyptum, Syriam, Phœniciam, cum tota terra sancta, cum Hierusalem, sepulchroque Domini suæ potestati subjecerit, in tantumque auctus sit, & assiduè augeatur, ut major & potentior non sit sub Sole nunc triumphator & dominus. Et utinam omnipotens DEUS, in cujus manu omnia sunt sceptra regnorum, dignetur sua gratia & potentia Christianos ipsos, qui sub prænarrati Joannis presbyteri dominio degunt, ab ejus tyrannide & furore præservare & custodire, ad laudem & gloriam nominis sui. Sed & de his infrà anno ipso, quo Soldanus captus & interemptus est, dicetur & amplius.

Eodem anno Ernestus, ex ducibus Saxoniæ, archiepiscopus Magdeburgensis, & administrator Halberstadensis, ac primas Germaniæ, principumque nostrorum frater germanus, prima die mensis Augusti defunctus est, anno pontificatus sui XXXVIII, vir bonus, & pientissimus princeps, doctorum virorum clerique amator, ac devotissimus Dei cultor, in calamitosos & pauperes quoslibet largus & misericors, & nihilo secius in agendis justus, strenuus, & magnificus. Præclara siquidem & immortalia quædam tempore sui regiminis & pontificatus perfecit opera. Nam anno Domini MCCCCLXXIX Hallis armis cepit, domuit, & archiepiscopo acquisivit. Consequente anno Halberstad sæpe rebellantem sub jugum misit. Arcem prope Hallis pretiosissimam & munitissimam, cum suis fossatis profundis & turribus firmissimis, à fundamentis impensis maximis & incomparabilibus construxit, & in eadem ecclesiam, ex lapidibus sectis pulcherrimam, quam preciosis donariis ex auro & argento, & complurimis Sanctorum iconibus artificiosè fabrefactis, cumulatissimè decoravit. Non desunt dictæ ecclesiæ æstimatores gazæ, qui eam viginti millium nummorum aureorum valoris & amplius æstimant; dempto calice illo mirifici operis, ab eodem Ernesto superaddito ponderis decem marcarum, auro & gemmis ornato. Porrò in laudem arcis prædictæ ejusmodi extat epigramma:

Tu quicunque vides surgentem mœnibus arcem,
Quanta Semiramidæ nec Babylonis erat;
Nec mirare hospes: Hernesto præsule structa,
Authoris retinet nomen & ipsa sui.

Con-

Construxit quoque castrum à solo novum, prope oppidum Calvis. Ipso itaque post magnifica opera (ut dictum est) defuncto, ultima die mensis Augusti, postulatione canonica, ex marchionibus Brandenburgensibus, Albertus, frater Joachimi principis electoris, successit. Quem Leo papa decimus confirmavit. Hic Deo dignus antistes, cùm affectu in superos arderet devotissimo; memorato germano fratre consentiente, hoc ipso anno presbyter ordinatus, primitias octava Paschæ celebravit, & capellam seorsum, cum octo presbyteris præbendatis, apud Coloniam Rhenensem à fundamentis erexit & fundavit, dotavitque & optimè providit. Et ita in primis se devotè & laudabiliter habuit; clericorum reformationi, & reipublicæ paci & tranquillitati operam dans, adeò, ut à cunctis admiraretur & laudaretur. Ast paulo pòst, cum honoribus mutatis moribus, versus est in hominem prorsus alium; inhumanus, durus, & violentus (ne dicam crudelis) effectus, & potissimùm in gravi & molesta subditorum exactione, & violenta ecclesiarum spoliatione. Per omnes quippe provincias suas à subjectis plebeculis exactiones pecuniales per modum subsidii extorsit grandes, ecclesias multas & complura monasteria contra omnem justiciam & æquitatem, contra jus fasque, contra omnem charitatem & humanitatem, majoribus & pretiosioribus spoliavit reliquiis, plerunque auro & argento gemmisque inclusis, totum sibi usurpans, totum vendicans & reservans, papali auctoritate & privilegio (ut dicebatur) fretus, in damnum & jacturam ecclesiarum, & possidentium de jure turbationem & gravamen maximum. Petere quidem solebat primùm; sed ubi 902 confestim impetrare nequivit verbis, usus mox est viribus, potenterque etiam ipsis suis possessoribus renitentibus & contradicentibus abstulit, quemadmodum & mihi ore proprio quidam lamentabiliter conquesti monasteriorum fuere prælati. Quamobrem de ejusmodi potentum petitione, quidam poeta bene belleque ad propositum ducis cecinit:

Est orare ducum species violenta jubendi,
Et quasi nudato supplicat ense potens.

Proinde si furtum est contrectatio rei alienæ invito domino suo; viderit ipse Reverend. p. quomodo excusari poterit, quamque justè prædicta præsumpserit. Non enim summus pontifex ad venialiter saltem peccandum licentiam cuiquam dare potest, minus contra charitatem quippiam præsumendi, ut proximus turbetur & contra omnem æquitatem rebus spolietur propriis. Sic neque cum detrimento & offensione devotionis alienæ, suæ devotioni, aut potius affectioni & cupiditati licitè satisfacere quivit; quemadmodum nec justè & deificè aut spoliare aut gravare alienas, propriam ut superbè & ambitiosè ditare & ornare posset ecclesiam. Hoc est enim unum altare vestire, ornare, & tegere; aliud discooperire, nudare, & destruere, & rapinam offerre in holocaustum.

Porrò quanta præsumpserit in translatione & permutatione ecclesiarum & monasteriorum, etiam contra fundatorum intentionem & ultimam eorundem volitionem; molestissima & turbulentissima illa inter sancti Mauricii Hallis canonicos, fratresque ibidem prædicatores commutatio, immo ordinum confusio, & partim ablatio, clamat & indicat. Ast, quoniam hoc factum adhuc sub turbine agitatur & cogitur, cœptumque urgetur vehementer; exitum ejus aliis post me describendum relinquo. Rarum quippe est & portentosum, ideo memoratu dignum, & ad posteros mittendum idoneum, quoniam veritas neminem palpat.

Anno Domini MDXIV, Hallis, oppido Saxoniæ, quidam Judæus baptizatus, Joannes Pfefferkorn dictus, homo flagitiosissimus, captus, & in vincula conjectus tortusque, scelera immanissima & inaudita de se fassus est, quæ nec in morte revocavit; & inprimis quidem, quòd per viginti annos Sacerdotis officia celebrando, baptizando, confessiones audiendo, &c. exercuerit, cùm ordinatus aut conse-

conſecratus nunquam fuerit; item, quòd tres hoſtias conſecratas ſubtraxerit, unamque per ſe cruoris usque effuſionem diſpunxerit, reliquas Judæis vendiderit; item, quòd Albertum, archiepiſcopum Magdeburgenſem, & fratrem ejus Joachimum, marchionem & principem electorem, intoxicare intenderit, & ob hanc rem centum à Judæis florenos, qui ex marchia pulſi & ejecti fuerant, ob ſcelus complicum eorundem, quo nuper Sacramentum Euchariſtiæ à pſeudochriſtiano emptum, etiam usque ſanquinis emanationem, aliorumque prodigiorum oſtenſionem martyrizaverant, & eapropter ad ſexaginta combuſti fuerant, cæteris omnibus fugatis & diſperſis; à quibus & ipſe (ut dictum eſt) prædictam pecuniam pro intoxicatione acceperat. Ipſe ſiquidem curias magnatum, tanquam Sacerdos, & in mediana peritus, frequentabat. Quare facilè id, ni Deus impediſſet, facere potuiſſet. Proinde & confeſſus fuit, complures ſe, medicinæ ſub ſpecie, peremiſſe Chriſtianos; item, quòd ſe ad tempus pro Meſſia geſſerit, & cum XII diſcipulis per pagos & oppida quæſtus cauſa ierit, multaque mira apparenter, ſed & fictè fecerit; quòd duos infantes rapuerit, unumque Judæis venditum, mox eundem cum eis pariter ſanguinem extrahendo interfecerit; (alium tamen intactum reſtituit) item, quòd omnem populum & Magdeb. & Halberſtad. diœceſium & intoxicare, & eorum bona, quantum ei poſſibile foret, comburere voluerit, & id quoque ſe effecturum Judæis ſpoponderat; quòd in Oſtrofrancia, cuidam magiſtro & presbytero dæmonem incluſum furatus fuerit, & eundem demum pro quinque aureis vendiderit. Præterea complura alia piacula confeſſus eſt, ob quæ morti adjudicatus, primùm candentibus uncinis diſcerptus fuit; deinde ad locum ſupplicii, ad cœmiterium videlicet Judæorum, tractus, ibidem igne aſſatus & combuſtus, horribiliter interiit. Obiit attamen (ut & vox & fama communis erat, & impreſſum vernacula lingua extat) ut verus Chriſtianus, demeritas pœnas ſub bona ſpe fideque ſufferens.

903 Eodem anno Maximilianus Cæſar neptem ſuam Mariam, regis Ungariæ junioris ſponſam, ex Flandria in Auſtriam, & pòſt in Ungariam cum magno apparatu miſit.

Eodem tempore inſperatè erupit quædam incondita ruſticorum multitudo, quæ Cruciatorum appellabatur, quam cardinalis Strigonenſis, legatus apoſtolicus, paucis antè menſibus in Ungariam duxerat cum pleniſſimis indulgentiis: è qua re, unde ſperabatur ſubſidium, crudeliſſimum venenum ortum eſt. Et hoc ideo, quòd prædictus legatus (ut fama fuit) cœptum opus & cruciatorum expeditionem revocaverit. Quare ipſi crucesignati ſupremè indignati, furorem ſuum, quem contra Thurcos conceperant, atrocius in ipſos Ungaros verterunt, longè latéque ſævientes, & converſi in reprobum ſenſum, quæ non conveniebant nec ipſis quidem Thurcis aut belluis marinis, peragentes. Ipſis denique ita graſſantibus, ſtuprabantur paſſim virgines & matronæ; ſacra prophanabantur; ſpoliabantur templa; civitates, oppida, arces, villæ evaſtabantur, & incendio corruebant: denique nihil tam ſanctum, quod ab his Cruciatis non contaminaretur. Horum dux Georgius Cæculus; (gentis nomen eſt Transſylvanæ) hujus ſocius Laurentius, presbyter omnium crudeliſſimus; item erat ex ducibus quidam Michael monachus: ita hæc peſtis nullum ordinem intactum reliquit. Hi quoscunque nobiles apprehenderunt, palis affixerunt, mulieres ac liberos ejecerunt, prius tamen ſtupratis, bona expoſt ſurripientes. Erat animus illorum, univerſam delere nobilitatem, & in toto regno Vngariæ, quod quatuor & decem habet ſedes epiſcopales, unam ſaltem relinquere. Scribi non poteſt, qua crudelitate uſi ſunt. Tandem auxilio divino rabies hæc extincta eſt, ductu Joannis, comitis Zepuſienſis, Vaivodæ Transſylvanicæ, qui ducem illorum, captum novo quodam tormenti genere, à ſuis dentibus laniari juſſit, & hinc decollari. Et deinde menſe Novembri illius anni, cùm in Buda regnicolarum facta eſſet congregatio; ibi publicè narratum eſt, prædicto tumultu ruſticorum, qui vix quadrime-

ſtris

ſtris erat, deſiderata, id eſt perempta, fuiſſe in Hungaria utriusque ſexus ſeptuaginta millia hominum, quos inter quadringenti fuere nobiles.

Eodem anno Georgius, dux Saxoniæ, & Landgravius Thuringiæ, ac Marchio Miſn. principum noſtrorum fratruelis, cum valida expeditione armorum circa Epiphaniam Domini intravit Phriſiam; ubi & vi & armis complura ſuæ ditioni ſubjecit, & inter alia caſtellum munitiſſimum, juxta aquas multas Tham appellatum, expugnavit & cepit, non tamen ſine ſuorum quorundam ſtrage. Caſtello itaque capto, irruentes ipſi bellatores, & præſertim lancigeri, omnes penè maſculos in ore gladii peremerunt, nec ad ſacra loca confugientibus quidem parcentes: quandoquidem in eccleſia quadam mille & trecentos homines, ſine ullo pietatis aut divinæ majeſtatis reſpectu, interfecerunt adeò crudeliter, ut ſanguis extra eccleſiam flueret, & victores in cruore, velut in aqua, ambularent. Quod tamen factum ipſi duci Georgio valde diſplicuiſſe, & præter ejus juſſum perpetratum, ferebatur. Nihilominus ipſe dux, quia forſan citò non inhibuit aut diſſimulavit, poſtmodum utique nullam fortunam cum eodem exercitu habuit proſperam. Proinde & paulo pòſt Henricus, dux Brunſwicenſis, protector ordinis, qui & literam confraternitatis habuit, vir alioqui animoſus & bellicæ rei peritiſſimus, in obſidione & oppugnatione caſtri cujusdam, ictu bombardæ tactus, & cerebro excuſſo, in momento periit, in æſtatis medio. Qui cùm fuiſſet dux militiæ prædicti exercitus in Phriſia, ſua morte vehementiſſimè Georgium ducem affecit. Quare & non longè poſt, rebus in contrarium vergentibus, potiſſimùm bellorum nervis, ipſis videlicet pecuniis, quas innumerabiles cum provinciarum ſuarum intolerabili taxa & multatione conſumpſerat, deficientibus, & ipſe licet invitus, non ſine dedecore ad propria reverſus eſt.

Eodem anno in profeſto divi Bonifacii, doctor N. cognomento Pobenzan, juriſconſultus præpotens in Erffordia, ibidem poſt longa vincula & dira tormenta, ob proditionem & alia ſcelera perfidiſſima, quæ in clerum & cives excogitarat, in quatuor partes vivus atrociſſimè diviſus fuit; nemine (ut deſiderabat) ei compatiente, aut pro eo rogante, quoniam tyrannus & oppreſſor pauperum fuerat; partes autem ipſas ad quatuor vias regias publicè ſuſpenderunt. 904

Eodem anno Adolphus, ex principibus de Anhalt & comitibus Aſchaniæ &c. factus eſt epiſcopus Merſeburgenſis, conſecratusque, ſive (ut vulgo loquuntur) coronatus in Quadrageſima Dominica Oculi, per reverendum dominum epiſcopum noſtrum, Joannem de Schonberg.

Eodem anno decima die Januarii, Georgius, quartus in reformatione Pigavienſis cœnobii abbas, obiit. Hic natione Oſtrofrancus, de Cranach natus fuit, vir in agendis prudens & providus, magnanimusque, naturali quadam facundia præditus, ſtudioſorum virorum fautor & amator humaniſſimus. Qui, cùm præcedenti anno Romæ concilium viſitaſſet perſonaliter Lateranenſe, ibidem hauſit, quod poſtmodum digerere neutiquam valuit. Nam ſic infectus, ad propria rediens, non longè pòſt (ut dictum eſt) obiit.

Anno Domini MDXV, Viennæ Auſtriæ, trium regum, Maximiliani videlicet Cæſaris, & Uladiſlai Bohemiæ & Ungariæ, ac Sigiſmundi Poloniæ, regum, multorumque principum, comitum, baronum, diverſorumque nobilium, ob prædictorum regum concordiam, & Cæſareæ neptis deſponſationem celebrandam, celeberrima & magnifica conventio fuit. Venit autem Cæſar cum electiſſimo comitatu, cum multis equis cataphractis ac ſplendidiſſimis militibus. Nec minore apparatu Ungariæ rex intravit. Porrò Sigiſmundus, Poloniæ rex, in comitatu ſuo habebat plus mille quingentos equites, qui partim more Ungarorum, quos Huſſerones appellant, partim habitu Germanico ornati erant. Sed erant præter Polonos Ruteni, Pruteni, Moſchi, Thurci captivi, & Tartari, in ſuo equitatu cum

multis

multis tibicinibus. Ex principibus autem & comitibus inter alios venerunt, *Guilhelmus dux Bavariæ.* Et hic quidem intravit urbem totus æreus cum equitibus suis, suo peculiari colore vestitus, qui canem in brachio pro insigni ferebant. Hunc sequebatur *Casimirus,* marchio Brandenburgensis, in equo cataphractato, veste aurea & rubea, cum electissima militia, quæ vestibus rubeis fulgebat. Penes eum erat & nobilitas Ostrofranciæ insignis. Subsequebantur deinde comites, suo quisque colore vestitus, sed cataphractatis equis, comites videlicet *de Montfort, de Schaumberg, de Mansfelt,* comes *de Vesterburg,* comes *Joannes de Hardeck,* qui mirum in modum margaritis & gemmis resplendebat, cujus & equus gemmis & unionibus coopertus erat, & superbissimè incedebat; item *comes Zepusiensis, Georgius dictus,* cum multis aliis, quos cum nobilitatibus Austriæ & cæterarum provinciarum, brevitatis intuitu prætermitto. Interfuerunt nihilominus & huic glorioso conventui prælati spirituales, & quidem excellentissimi; Thomas videlicet cardinalis & legatus à latere; N. cardinalis Strigoniensis; Matthæus Lang, natione Augustensis, cardinalis autem Gurzensis, ac Saltzburgensis ecclesiæ administrator. Quibus omnibus sic convenientibus & varia tractantibus, tandem post aliquot dies Cæsar Maximilianus inter prædictos reges pacem & concordiam reintegravit (ob certas enim causas antea mutuo discordaverant) cum ingenti omnium tripudio. Et hoc factum est XIX Julii die. Deinde in festo Mariæ Magdalenæ Cæsar neptem suam Mariam desponsavit deditque conjugem Ludovico, suprà narrati Uladislai, Ungariæ & Bohemiæ regis, filio. Hinc sequuta sunt torneamenta & hastiludia mira, equorum velocium pro bravio cursus, choreæ quoque per aliquot dies venustissimæ, & aliæ jocunditates variæ & mirabiles. Et, ut Cuspinianus ad Jacobum Villinger, Cæsareæ majestatis thesaurarium, scripsit; inter alios cantores & citharœdos, Thurcus quidam ibi erat cum tibia, qui inauditam harmoniam & cunctorum auribus inacceptam edebat, cum puero tympanum ambabus violenter percutiente manibus. Quibus omnibus sic magnificè & hilariter peractis; quique cum gaudio remearunt ad propria, in nomine Domini.

Eodem anno inter regem Galliæ & Helvetios fuit cruentissimum bellum, in profesto Exaltationis Sanctæ crucis. Congressione enim facta, octo & decem millia Helvetiorum sive Switzerorum (ut vulgò loquar) usque ad internicionem cæsa fuerunt. Ex parte autem regis octo millia lancigerorum ceciderunt, & alia quatuor millia Francigenarum (quemadmodum quidam peritus orbivagus bellipetaque, me præsente, fratribus palàm retulit) perierunt perempta.
905 Et (ut fama erat) Helvetii magis insidiis & bombardis, quàm virtute & viribus prostrati victique fuerunt. Obtinuit itaque rex victoriam tandem, superstitesque Switzeros in fugam convertit. Sed vah, quanta Christianorum rabies! Quantus heus furor fidelium mutuo se tam crudeliter trucidantium, & ne dicam (ut timetur) in tartara se invicem horribiliter furioseque trudentium! Qui utique ter quaterque felices esse potuissent, si contra infideles pugnare, & sanguinem suum fundere maluissent. At in quod facinus mortalia pectora non cogit auri sacra fames, quæ nec ipsum DEUM, nec mortem, neque infernum, cupidum expavescere sinit? Et revera talium militum talia sunt stipendia mortis.

Eodem anno maxima inundatio fuit Rheni, quæ in pagis & oppidis inæstimabilia fecit damna. Quo etiam anno Hallis, regia in Suevia, & Waydhoffen in Stiria, una & eadem conflagrarunt funditus die.

Eodem anno Andreas Luchtenstern, vicarius Citzensis ecclesiæ magnificus, ac devotissimus nostri & fautor & benefactor cœnobii, atque confrater charissimus*. Qui cùm esset beatissimæ virginis Mariæ patronæ nostræ intimus & ardentissimus amator & cultor; multa & eximia ob reverentiam & honorem ejus, proque remedio animæ suæ prædicto nostro monasterio contulit bona. Inter

ter alia enim, etiam adhuc vivens, donavit monasterio pro fratrum studio plures magnos & notabiles codices, item pretiosum & argenteum quod pacificale passim vocatur, item Casulam de Damasco cum Dalmaticis, sericis, & aliis sacris vestibus, quibus modò Sabbathinis diebus celebrantes ad summam Missam utantur. Quibus etiam insigne suum, scutum videlicet cum stella aurea in campo rubeo, assutum est, quemadmodum & cæteris rebus, quas & monasterio dedit, aut in imaginibus depingi fecit, ut patet in tabella altaris divæ Annæ in ecclesia, & juxta imaginem Christophori Magni, & similibus. Idem dedit monasterio viginti florenos, ut annuatim officium immaculatissimæ virginis Mariæ sub octava ejusdem festi semel cum summa Missa & suffragiis repetatur. Instituit insuper apud nos, ad perpetuam Christiferæ virginis Mariæ laudem, antiphonam *Alma redemptoris &c.* ante summam Missam devotè decantandam à fratribus. Hic denique, velut amicissimus fratrum amator & integerrimus fautor, cùm crebrius visitaret ob devotionem loci monasterium; nunquam ferme venit, quin aut fratribus colloquium impetraret jocundum, aut recedens in signum amoris pro *Valete* (ut dicitur) aliquam pitantiam aut vini aut piscium disponeret. Pro quibus omnibus & aliis elargitis misericordiæ operibus, oramus Deum, ut sanctissima æternaliter requiescat in requie.

Eodem anno, cùm essem amore literarum, Benedicti venerabilis abbatis nostri cum consensu, dimissorio & licentia, Herbipoli in divi Jacobi Apostoli cœnobio, sub reverendi & undecunque doctissimi viri, domini Joannis Tritemii, memorati monasterii abbatis, ad tempus doctrina & obœdientia; ipso tunc Germanicarum rerum historiis tribus voluminibus describendis operam dante, cupienteque cura eadem suum de scriptoribus ecclesiasticis librum, jam olim in Spanheim usque ad annum Domini MCCCCXCIV productum, usque in præsens continuare tempus, viros videlicet illustres, qui interim scriptitassent, suis cum lucubrationibus, scriptoribus ecclesiasticis, jam antea in præfato libro cum scriptis & impressis, per quandam additionem novam connecter: qui, quatenus facilius & promptius conatum suum laudabilem perficere posset, me, quem ad adminiculandum sibi rebatur idoneum, cum literis commendatitiis ad monasteriorum omnium, nostri tamen potissimùm ordinis, fundationes, nec non virorum (ut dixi) clarorum monumenta, tota Germania, ad Dei, omnium scientiarum largitoris, laudem, & totius Teutonicæ nationis & honorem & præconium, undequaque conquisita, congesta & descripta, ei deferrem. Porrò prædictarum literarum necnon commissionum tenor talis fuit, & est.

Universis & singulis dominis abbatibus, præpositis, prioribus, cæterisque ecclesiarum rectoribus Joannes Tritemius, abbas monasterii divi Jacobi Herbipolensis, ordinis sancti Benedicti, cum orationibus promptam obsequendi voluntatem. Harum exhibitori literarum, fratri Paulo Langio, monacho atque presbytero nostri ordinis memorati, dedimus in mandatis, ut omnium monasteriorum, conventuum, & ecclesiarum, cujuscunque sint religionis, quantum fieri potest, totam per Germaniam, fundationes, tempora, patronos, &, si quos habuerint, viros sanctitate vel doctrina insignes, eorum tempora simul & opuscula, diligenter inquirat, conscribat, nobisque referat pro decore Annalium sive Chronicorum Germaniæ, quibus operam impendimus nostram. Quo circa vos omnes & singulos per mundi Salvatorem rogamus, ut eum ad vestra declinantem benignè admittatis, & charitativè foveatis, atque in his, quorum inquirendi gratia mittitur à nobis, illi favorem & adjutorium impendere pro viribus non recusetis, mercedem ab illo recepturi, qui judex omnium dicturus est stantibus à dextris: Ite benedicti patris mei, &c. quoniam, cùm hospes essem, suscepistis me &c. Scripsimus in præfato cœnobio nostro apud Herbipolim, prima die mensis Aprilis, anno Dominicæ Nativitatis MDXV. 906

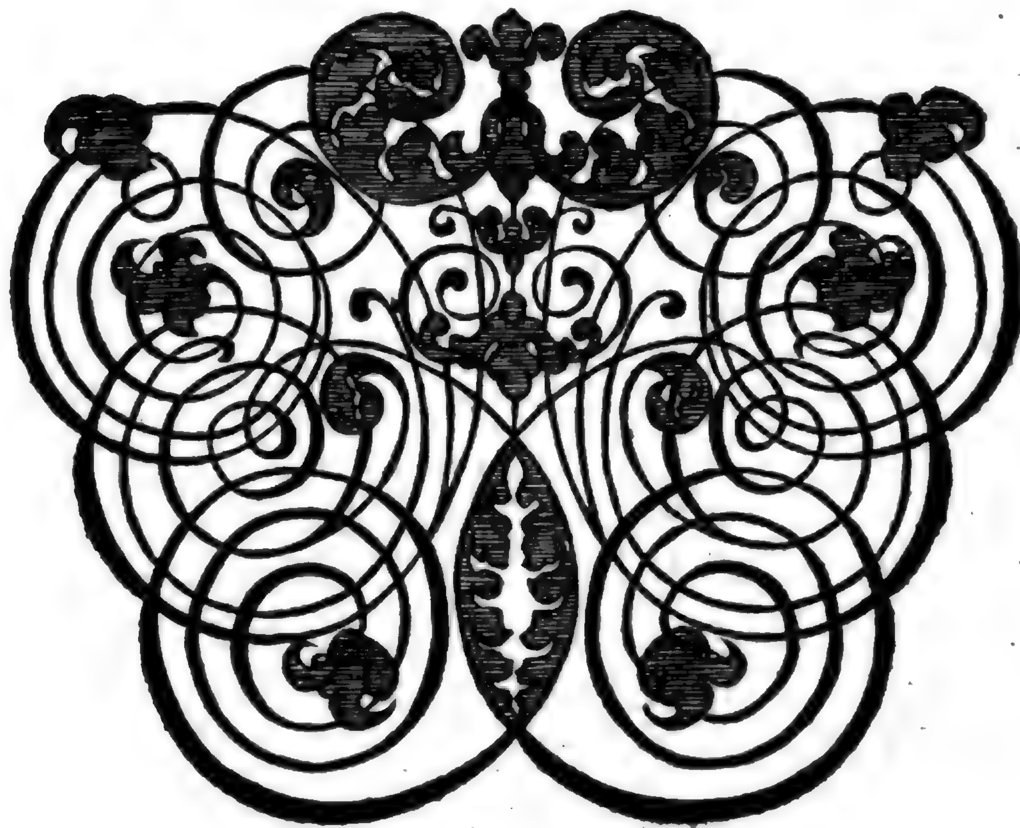
Prædictam itaque legationem sive commissionem pro virili meo solicitius exequi semper conatus sum: tametsi in perpaucis locis fuerim, partim viarum difficultate & discrimine, partim latronum prædonumque formidine, per montes & nemora, tandemque inopino ipsius Trittemii mittentis præceptorisque mei occasu, retractus & impeditus. Nihilo tamen minus, ipso adhuc vivente, aliquot vicibus, ingruente hyeme, collecta & conscripta cum variis diversorum sapientum virorum epistoliis & salutationibus referenda & consignanda Herbipolim redii. Et quanquam memoratam antiquitatum indagationem permulti celebres, & gravissimi etiam ac integerrimi, laudaverint viri; fuerunt tamen è diverso nonnulli sycophantæ & scioli, & (quod fœdius est) fratrores religiosuli, mordaces, & cynici, qui eam commissionem & inquisitionem satis impudenter taxarunt; me pro tam arduo conamine gyrovagum & circulatorem vocitare non erubescentes. At si ego gyrovagus, si circumcellio, quid quæso erat æquivocus meus Apostolus Paulus, de quo Actuum XIX legitur: *Factum est, quòd cùm Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum &c.* quique ab Hierusalem usque Illyricum discurrendo, Christi evangelium seminarat, licet longè alia beatioreque causa? Quid denique fuit Hieronymus, quid Ruffinus, quid Heraclides, quid Petronius, Paulus Orosius, Julius Affricanus, Severus Sulpicius, Cassianus, Paschasius, & similes, qui ob propriam devotionem, & aliorum ædificationem, maria transierunt, loca terræ sanctæ devotissimè perlustraverunt? Deinde Ægyptum, Nitriam, Scythiam, Palæstinamque gyrantes, exactissimè monachorum cœnobia, anachoritarum speluncas & antra scrutantes, vitam & conversationem eorum ac doctrinam religiosissimè & vigilantissimè exploraverunt, & plerunque cum eis per aliquot & dies & annos commanentes, & institutiones eorundem ac mores imitantes & addiscentes, exhortationesque singulorum annotantes; tandem ad propria repedantes, & visa & audita, Dei pro honore & legentium profectu ac ædificatione, eleganter & utiliter conscripserunt. Qui, nisi suprà narrata & circuissent & perlustrassent loca; vitas patrum, institutiones, collationes, exhortationes, conversationes, & itinerarium, quod Hieronymo ascribitur, denique & quorundam, & præcipuè Antonii, Hilarionis, Pachomii, Onophori, Macarii, Romani, Arsenii, Posthumii, Mariæ Ægyptiacæ, Euphrosynæ, Euphrasiæ &c. & similium vitas & legendas nec monachi nec mundus ipse quidem haberet. Felix ergo terque felix illorum peragratio, laudabilis & sancta exploratio, ex quibus tantus fructus, tantaque sequuta est morum & totius sanctitatis ædificatio. Quur ergo in me criminantur æmuli, quod in aliis laudatur, quod etiam ipsa gentilitas in Ulysse multis præconiis extulit, quod Hieronymus gloriosus in Platone & Apollonio Philosophis commendavit, quod denique idem in fœminis etiam summis prosequitur laudibus? Nota est illa divæ Paulæ ferventissima perlustratio, qua nedum infinitas monachorum & eremitarum cellas, sed & eorundem strata, vestes, cilicia, & sudariola quondam, Romanarum matronarum nobilissima propriis manibus attrectavit, venerata & osculata est. Quantus denique fructus & profectus ex ejusmodi peragrationibus sanctorum patrum accreverit mundo; nec ipse Tullius, neque Demosthenes sua eloquentia effari & depromere possent: quandoquidem, ut de aliis interim sileam, si nostri ordinis sancti & devotissimi patres, Columbanus, Gallus, Chilianus, Bonifacius, Willibrordus, Ludigerus, & pares, suis in mona-
907. steriis resedissent, quis Austrasiorum, quis Gallorum, quis Francorum, Bajoariorum, Vindelicorum, Doringorum, Saxonum, Hessonum, Frisonum gentes ad Christi fidem convertisset? Si denique nostri ordinis præstantissimi, præsertim Augustinus, Mellitus, & Justus, Magni Gregorii papæ discipuli; si Alquinus, si Beda, Rabanus, Strabo, Marianus, Claudius, Lampertus & similes domi mansissent: quis Angliam, Scotiam, Hiberniam, fidei rudimentis prædicando imbuisset?

imbuisset? Quis insuper in Gallia almificam & famatissimam illam Parrhisiensem Universitatem instituisset? Quis potentissimum nobilemque in Francia episcopatum illum Herbipolensem fundasset? Quem utique divum Burghardum, primum ejus ecclesiæ præsulem, instituisse, sicuti & Parrhisiensem Academiam Alquinum, nostri ordinis patres, fundasse certissimum est. Quis alios complures per Europam episcopatus, quorum primi antistites (ut in præcedentibus sub anno Domini DCCCCLXXVIII latius probavimus) nostri ordinis fuere & frequenter peregrini, plantasset? At quid multis moror? Qur mihi vendicare conor, quod excellentissimi viri nec virtute neque sanctitate assequi quiverunt? Qui denique, quanto doctiores & sanctimonia clariores, tanto & acriores & plures semper habuere obtrectatores. Nimirum cùm (expertus harum rerum inquit Hieronymus) semper in propatulo fortitudo æmulos habeat, feriantque summos fulgura montes, & juxta Nasonis simile dicterium:

Summa petat livor, perflent altissima venti.

Sed nunc de his satis. Sanè quatenus & fructus & utilitas sæpe dictæ commissionis & perlustrationis meæ aliquan- &c. *Cætera desunt.*

PAULI LANGII MONACHI CHRONICI CITIZENSIS FINIS.

BENEVOLO LECTORI SALUTEM!

HAud infimum Hiſtoriæ Thuringicæ Monumentum eſt hæc de Landgraviis Thuringiæ Hiſtoria. Auctor vulgo Erphesfordienſis vocari ſolet Anonymus, quibusdam vocatur Henricus de Hervordia, aliis Henricus de Frimaria. Verum equidem, Henricum de Frimaria conſcripſiſſe Chronicon Latinum de Thuringia, quo ſe etiam fuiſſe uſum, profitetur *MARCUS WAGNERUS*, *(a)* alium tamen eſſe à noſtro Auctore, ex eodem patet, qui, ubi de Göttinga urbe agit, *(b)* ſic loquitur: *denn Göttingen iſt ein alt Wort, und hat, nach Auſſage der alten geſchrieben Chronica Heinrici de Frimaria, ſeine gewiſſe Ankunfft von den Gothis, ſo etwa zu Meintz ad S. Albanum in einem Codice Chartaceo antiquiſſimo geweſen, und noch vielleicht wohl anzutreffen ſeyn möchte, wenn es nicht durch die Kriegs-Gurgel verbrandt wäre worden*, nihil vero de Göttinga urbe in noſtro auctore. Potius Wagnerus in recenſione Mstorum, quibus uſus fuerit, diſtincte recenſet, *Chronicon Henrici de Frimaria valde vetuſtum Latinum de Thuringia in quarto, multis in locis* obeſum, & aliud *de Landgraviis Thuringorum, eorumque rebus geſtis in quarto, quod intitulatur, Rerum Thuringicarum* Hiſtoria Ejusdem Henrici de Frimaria,

(a) *Vom Königreich Thüringen L. 2.*
(b) *C. I. L. 4.*

ria, mentionem fecit *PFEFFERKORNIUS*, *(a)* dum alias Hanſonis de Frimaria in Hiſtoriis Thuringicis fiat mentio, qui a. 1346. in caſtris ante Scharfenberg Fridericum Landgravium cum bipenni defendit. *(b)* Noſter Auctor hanc Hiſtoriam à primis Thuringorum temporibus ad annum 1426. usque perducit. Omnem equidem Thuringiæ Hiſtoriam breviter exponit, ut varia ex eodem Scripto peti poſſet notitia, non ſolum ad Hiſtoriam Thuringiæ univerſalis, ſed etiam Comitum atque Nobilium Thuringiæ, licet fabulis diverſis ſit referta, quas ſub initium ſtatim animadvertimus, ubi de prima deſtructione regni Thuringorum agit, per Julium, Officiatum Romanorum, quem etiam Luneburgi & Ileburgi celebrat conditorem. Quare etiam Auctor juſtæ defenſionis Protectonis Saxonicæ in urbem Erfurtenſem ita de eodem judicat. *Homo ignotæ fidei, nullius eruditionis & ſeculi recentioris, ſine documentis, aut actis, nugas, quando antiqua refert, nugans.* Ab hac vero Hiſtoria Landgraviorum plane diſtinctum eſt Chronicon de ortu Landgraviorum Thuringiæ. Hoc in Msto extitit hactenus, usque dum *JO. GEORGIUS ECCARDUS* illud Hiſtoriæ Genealogicæ Principum Saxoniæ Superioris primum inſereret, *(c)* ſub hac Rubrica: *Hiſtoria de Landgraviis Thuringiæ duplo auctior multoque emendatior editione Piſtoriana, ex Msto.* Verum diverſum hoc ſcriptum eſt à noſtro, id quod titulus indicat, qui illius ſcripti eſt, *de ortu Landgraviorum Thuringiæ,* prout etiam Mstum docet, quod in noſtra Bibliotheca Academica adſervatur, Martini Poloni Chronico tanquam Adpendix adjectum. *CASPAR SAGITTARIUS* *(d)* de hoc Msto ſic loquitur: *Regnum Thuringiacum à C. Julio Cæſare primitus deſtructum, quis credit affirmanti Aucto-*

 ri de

(a) Merckvvürdige Geſchichten der Landgraffſchafft Thuringen cap. 1. p. 9.
(b) CYR. SPANGENBERGS Henneberg. Chronic. lib. V. c. IX. f. 97.
(c) p. 351.
(d) de antiquo Statu Thuringiæ p. 9.

ri de Landgraviis Thuringiæ, ſive is primus fabricator fabulæ, ſive illa ad antiquiorem fabulatorem referenda. In appendice Ms. illius Martini Poloni, quam Bibliotheca ſervat Academica, quæ alias pæne integrum, longe tamen locupletiorem, repræſentat hunc Anonymum, ejusmodi dicta nondum reperi. Non igitur hanc appendicem eandem facit cum noſtro Anonymo. Diſtinguit etiam *MARCUS WAGNERUS*, qui in Recenſione ſcriptorum, quibus uſus, à memoratis duobus Chronicis ſigillatim recenſet *de ortu Landgraviorum Thuringiæ Chronicon.* Hoc tamen facile concedo, in multis utraque ſcripta convenire, & ſæpe de verbo ad verbum, licet etiam in plerisque diſcrepent. Quippe Auctor noſter à primis initiis incipit, alter Auctor à temporibus Ludovici Barbati, quod apud noſtrum Auctorem caput eſt undecimum. Idem hic Auctor Paparum ſucceſſionem cum cura docet, quam noſter Anonymus plane omittit, Impp. vero ſucceſſionem noſtro exhibet uberius, aliena etiam plura immiſcet, quæ ad Thuringiæ Hiſtoriam minus ſpectant, dum è contrario varia apud noſtrum Anonymum in particulari Thuringiæ Hiſtoria exhibeantur, quæ apud dictum Auctorem haut reperiuntur. Hoc tamen negare haut licet, eum Auctorem, ad emendandum ſubinde noſtrum Anonymum, conducere plurimum. Hunc igitur per notas locupletiores emendavi, illuſtravique, ut exinde pleniorem facem accenderem Thuringicæ noſtræ Hiſtoriæ. Adjecit Piſtorius *Annales vere breviſſimos de vera Thuringiæ Landgraviorum origine, nuptiis, liberis, rebus geſtis, & ſummatim de omnibus ab anno 1029. ad 1253.* Auctor Monachus fuit Reinhardsbrunnenſis, quod ex eo patet, dum, ubi de illo Monaſterio ſermo eſt, noſtram adpellat Eccleſiam. Sic ſtatim ab initio Ludovicum Barbatum vocat fundatorem Eccleſiæ noſtræ, & paullo poſt: *noſtræ Reinhersbornenſis*

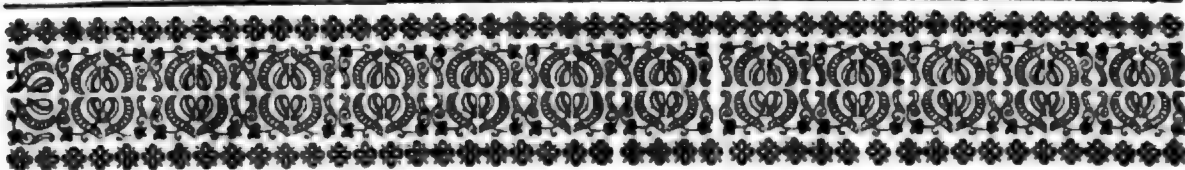
poſſeſ-

possessionis termini. Et statim: *Ludovicus iste comes, fundator nostræ Ecclesiæ.* Vixit Auctor iste sub Friderico Gravi, Strenuoque. Patet hoc ex præfationis fine, ubi dicitur: *Albertus* (degener) *ut dictum est, genuit Fridericum & fratres ejus, Item Fridericus genuit Fridericum, Landgravium & Marchionem Misnensem, & ille genuit juniorem Fridericum.* Plura de eodem habet Tentzelius. *(a)* Hos Annales æque Historiæ suæ Genealogicæ Principum Saxoniæ Superioris inseruit Eccardus. *(b)* Adjecit Pistorius Genealogiam Landgraviorum omnium Thuringiæ & Hassiæ, qui à quingentis annis & amplius ditiones illas cum Imperio tenuerunt, quæ tamen accuratiorem limam meretur, ad eandemque laudata superius Historia Genealogica Principum Saxoniæ Superioris plurimum poterit inservire.

HISTO-

(a) *Supplem. Hist. Goth. p. 410.*
(b) *p. 345. sqq.*

908 HISTORIA ERPHESFORDENSIS ANONYMI SCRIPTORIS DE LANDGRAVIIS THURINGIÆ.

Quam, quod in eodem libro esset, & alioquin magnam cognationem cum Lamberto haberet, resque istius provinciæ Germanicas explicaret, conjungendam cum illo esse putavimus.

CAPUT I.

OE habuit tres filios, Sem, Cham & Japhet. Ab illis ortæ sunt LXXII generationes seu gentes. Hinc est, quòd Christus misit ad illas LXXII discipulos: hæ generationes seu gentes LXXII disseminatæ sunt per orbem & mundum in tribus partibus, ita, quòd mundus est divisus in tres partes: ita, quòd Sem cum sua sorte, scilicet generatione, Asiam, *(a)* Cham in generatione *(b)* sua Aphricam; Japhet Europam, id est partem mundi ad Aquilonem seu ad plagam Septentrionalem, sortitus est, cum septem filiis suis & filiis filiorum. Qui fecerunt secundum lapsum temporis XV generationes & gentes: & à quibus provenerunt gentes & regiones plures, scilicet Italici cum suis regionibus; Germani cum suis regionibus; Gallici cum suis gentibus & regionibus; & cæteræ gentes, quæ habitant ad Septentrionalem plagam. Illi verò homines nati de semine Japhet, qui in processu temporum inceperunt habitare in Germania, in regione illa, quam modò inhabitant Saxones & Westphali, in aquas Albiam & Rhenum usque ad mare Septentrionale. Et quia duri erant tales homines ad laborandum & bellandum; ideo Duringi seu Thuringi sunt ab aliis nominati, *(c)* & elegerunt sibi inter eos regem & ducem, qui dicebatur rex Duringorum, cui obediebant. Alii verò homines de ejusdem Japhet semine, qui inceperunt habitare & victum suum quærere circa Rhenum & ultra usque ad mare Occidentale, & quia Franci, id est feroces, erant ad bellandum, vocati sunt ab aliis vicinis eorum Franci, id est feroces, & sibi elegerunt regem, qui nominabatur rex Francorum. Alii verò de ejusdem semine Japhet, qui inceperunt habitare in insulis Britanniæ, Angliæ & Frisiæ, & quia gens indomita & litigiosa & multùm *(d)* robusta erat: & ideo vocati sunt Saxones, qui elegerunt sibi *(e)* regem, & dicebatur rex Saxonum. Alii verò qui habitabant prope Danubium, dicebantur primò Alemanni, de quibus sileo. Isti reges creaverunt aliquos duces ex cupiditate nimia, & eos ad terras circumjacentes miserunt, quos humiliaverunt, & tributarios fecerunt, & regna sua vi & potentia, diversitate linguarum, & multitudine terrarum dilataverunt: & ultra mille annos manserunt inconcussa, à tempore, quo inceperunt, scilicet circa finem tertiæ ætatis, ante tempora David, evolutis IV millibus annorum à creatione mundi, usque ad tempora Julii Cæsaris, qui mala eis intulit non longè ante nativitatem Christi.

De

(a) MS. *Sem cum sua generatione sortitus est Asiam.*
(b) MS. *Cum sua generatione.*
(c) Compara *SAGITTARII Antiquitates Regni Thuring. lib. I. c. I.*
(d) MS. *Multum grossa & robusta.*
(e) MS. *Ducem & regem.*

De prima destructione regni Thuringorum per Julium, officiatum Romanorum.

CAP. II.

CUm Romani nimiùm crescere cœperunt in divitiis & potentia, arridente eis fortuna, & totum mundum nitebantur subjugare suo imperio; audientes in partibus Germaniæ ad Septentrionem multos esse reges & principes, qui se ipsos rexerunt, & regnum Romanorum minimè curabant: habito consilio, quomodo ipsos humiliarent & tributarios facerent; (sicut fecerunt multos reges & provincias seu terras in partibus transmarinis, id est in partibus mundi Asiæ & Aphricæ) strenuissimum militem & nobilem Romanum Julium, cum maxima multitudine populi, & cum infinito thesauro in Alemaniam miserunt, ut reges 909
deponeret, & terras tributarias & subjectas Romano imperio faceret. Julius enim veniens in Alemaniam, per decem annos regnum Thuringiæ & alia regna, scilicet Galliam, debellando Romano imperio subjecit & destruxit, non absque magna strage hominum utriusque partis. Nam quinque annis pugnavit in Thuringia, & ibi moram traxit. Et ut regna manerent destructa, & populus subjectus Romanis, tunc Julius multa castra in diversis partibus Alemaniæ construxit, & multos nobiles ibidem posuit, ut si Thuringi vel alii regem crearent, vel se Romanis opponerent, quòd compescerentur.

Nam in partibus nunc Saxoniæ ob venerationem Lunæ, cujus radios vidit quadam nocte in quodam monte, ædificavit castrum Luneburg, & compellebat Thuringos adorare Lunam, secundum modum Romanorum. In partibus Orientalibus Misnæ Julburg, quod nominatur modò Ylborg. In partibus nunc Thuringiæ Cuffrze, quod est nomen Gallicum, id est confusio, in perpetuum argumentum, quòd regnum Thuringiæ fuit per eum confusum. In partibus Hassiæ construxit Wimelberg, & posuit ibi plus quàm LXX milites contra Thuringos. Item plura castra ædificavit in Rheno, & in Francia contra regem Francorum, scilicet Juliacum Novimagium, *(a)* & postea Julius omnibus castris, cum nobilibus & militibus bene munitis, reversus est Romam, & tandem imperator factus Romanorum. Et eo mortuo Octavianus, qui & Augustus dicebatur, factus fuit imperator, & dominus totius orbis, sub quo natus est Christus. Cui successit Tyberius.

Nota, Julius fuit unus de consulibus Romanorum, & dux exercitus. Nota, quando Julius per multa bella, quæ habuit cum Gallicis, & Thuringis, & Alemanis, & eos tributarios fecit Romanis per decem annos pugnando, reversus est Romam, sed Romani de consilio Pompeji prætoris, ducis exercitus versus orientem, qui multa magnifica facta fecit in partibus multis, nolebant eum intromittere: nec sibi pecunias amplius ex ærario tradere. Quare provocatus, pugnavit multis diebus cum Pompejo & Romanis, & eos prostravit, Pompejo fugiente in Ægyptum, & ibi à rege occiso in favorem Julii: & sic Julius Cæsar factus est invitis Romanis. Et hoc tangitur in historia scholastica, cùm dicitur, factum est eo tempore discidium inter Romanos pro Pompejo & Julio Cæsare. Cæsar autem fugavit Pompejum, & Romanos sibi adhærentes. Rexit autem Julius solus tribus annis, & sex mensibus, & dolo Bruti occisus est: post Julium rexit & Cæsar factus est Octavianus, cujus nepos, qui intravit Pannoniam, id est Ungariam,

(a) Communis est Thuringiæ Chronographorum traditio, Julium Cæsarem has in Germania urbes condidisse, quam satis confutant Romanorum historiæ, quæ tradunt, Cæsarem circa Rheni saltim ripas hæsisse, nec ulterius progredi fuisse ausum. Ideoque *CASPAR SAGITTARIUS* in epistola sua de antiquo statu Thuringiæ hanc fabulam *p. 9.* confutavit, & potissimum ***Antiquit. Regni Thuring. lib. II. cap. I. §. 6.*** etiam ***Hist. March. Soltvvedel. §. XII.***

quam cruentissima cæde desævit: deinde Germaniam, quæ ab Ungaria usque ad Rhenum extenditur cum XII legionibus militum aggressus est, bellans per triduum: & perdidit tres legiones, in magnam jacturam exercitus Romanorum: deinde Dacos & terras confines prostravit in magna multitudine, & XL millia captivorum in Galliam, quæ est ultra Rhenum, secum duxit.

De expulsione Thuringorum per Saxones antiquos, scilicet per Anglicos, Britones, & Frisones.

CAPUT III.

ANno Dominicæ incarnationis XXVIII, regnante Tyberio, imperatore Romanorum, gens Saxonum habitans in Anglia, Britannia & Frisia, audiens, quòd Thuringi non haberent regem & ducem aliquem; rex eorum ex cupiditate dominii misit plures duces suos de gente Saxonum, qui navigio venerunt per mare Occidentale ad Septentrionale, scilicet ad loca, ubi modò sunt civitates *Lubeck*, *Rostock*, &c, Et cùm Saxones terræ applicuissent; Thuringi ejus adventum graviter ferentes, armati contra eos venerunt. Saxones verò bene armati novis armis diffusis super scapulis, vestiti pilos quadratæ formæ cum longis lanceis, stabantque subnixi parvis scutis, habentes ad renes magnos cultellos, & atrociter restiterunt, & portum obtinuerunt. Deinde inter se dimicantibus, cum multis hinc inde cadentibus & occasis; tandem Saxones triumphaverunt, & Thuringos à mari Septentrionali, & à terra, quæ nunc Sclavia & Saxonia dicitur, expulerunt, & eam possederunt. Alii autem fugerunt, & terram, quam nunc inhabitant, in-
910 ter nemus Thuringicum & *Hartz* intraverunt. Et videntes eam esse opulentissimam & fertilissimam; ipsam precibus & vi, sicut poterant, obtinuerunt, & villas ibidem & civitates ædificaverunt: & nomine suo Thuringiam nominaverunt: & se ipsos per judices proprios violenter citra quadringentos annos rexerunt: & ad Franconiam, Hassiam, Mysnam se multùm ampliaverunt, & in divitiis & potentia profecerunt. *(a)*

De secundaria creatione regum in Thuringia & Francia.

CAPUT IV.

ANno Dominicæ incarnationis CCCCXXVI, regnante Theodosio imperatore, Romani nimiùm cœperunt defluere, & in potestate deficere, & Franci cœperunt crescere. Quapropter Franci ipsos officiatos Romanorum undique de Francia, scilicet à Rheno usque ad mare Occidentale, expulerunt, etiam aliquos occiderunt, & sibi iteratò inter se regem creaverunt. Qui in brevi tempore omnes provincias Galliæ à mari usque ad mare suo subjugavit imperio. Hoc audientes Thuringi ab altera parte Rheni habitantes ad Orientem; de consilio regis Francorum Merwygum, cognatum regis Francorum, in regem sibi elegerunt: qui castrum construxit in monte, ubi nunc est monasterium S. Petri in Erfordia, & castrum prope Erfordiam, ubi nunc est ecclesia sancti Dionysii, quod vulgares nominant Merwersburgk. *(b)* Post Merwigum regnavit in Thuringia Basi-

(a) Hanc fabulam iterum confutavit *SAGITTARIUS Antiquit. Regni Thuring. lib. I. cap. IV. §. XXXV. XXXVI.*

(b) Eadem habentur in Addit. ad Lambertum Schafn. circa finem. *VARILOQUUS ERFURTENSIS*, quem nostra Bibliotheca publica possidet Mstum, urbem in monte construxisse dicit, dum ita scribit: *Imperium pro eo* (Clodio) *suscepit in Francia Mervvigus, filius Mervvigi regis de Thuringia. Hujus temporibus Erphesfurt inicium fuit. Et idem Mervvigus primum urbem in monte ejusdem loci construxit, in quo patris sui domus venacionis fuit, ex quo & nomen videlicet urbis Mervvigi sumpsit.* Adde *CYR. SPANGENBERG Mansfeld. Chronic. cap. L.* & Scriptores Erfurtenses, potissimum *JO. MAUR. GU-*

Bassinus, *(a)* cujus uxorem duxit postea Hildericus, rex Franciæ. Noti, in Chronica verò Martini sub imperatore Anastasio regnavit Hildericus, pòst Bassinus regnavit, in Thuringia Irmenfridus. Nota, quòd regnante Theodosio imperatore & Merwige, rege Thuringorum, Northusen civitas est fundata & muro circundata: & longè pòst villa Erfordia. Ex prædictis habetur, quòd reges Thuringorum tres rexerunt annis XCIV.

De translatione regni Thuringorum ad Francos post mortem Thuringorum regis.

CAPUT V.

MOrtuo primo rege Francorum, successit filius ejus Hildericus; post quem Clodovæus. Mortuo Clodovæo, reliquit quatuor filios dividentes regnum Franciæ, quorum unus, nomine Theodericus, sortitus est totam partem circa Rhenum, & sedem regni sui locavit in Metis. Cujus sororem duxit Irmenfridus, *(b)* rex Thuringiæ, anno Domini DXIX. Qui rex Thuringiæ ex persuasione maiorum aspirabat ad regnum sororii sui, & ipsum subplantare; verba indiscreta sibi mandando. Hoc audiens rex Theodericus, indignatus venit cum magno exercitu suorum, convocatis etiam Saxonibus ad hoc, ad locum *Roneburg* *(c)* in Thuringiam: & commissum est bellum per biduum: & multi ex utraque parte regum ceciderunt. Tertia die victus est Irmefridus, & fugit in civitatem *Schidingen* super fluvium *Unstrud.* Tandem Irmefridus à suis malis consiliariis, qui consilium sibi litigandi dederunt, occisus est. Hoc audientes Thuringi, quòd rex eorum esset occisus, se subdiderunt regi Theoderico anno Domini DXX, & quòd Saxones juverunt regem Theodericum. Ideo rex dedit duci Saxonum in terra Thuringiæ, quicquid ultra *Unstrud* situm est, *(d)* versus montana *Hartz*, quam terram pluribus annis habuerunt, & pro defensione hujus partis ædificavit castrum, quod nominaverunt secundum nomen suum *Saxenburg.* Sed quia officiati Saxonum multa mala intulerunt Thuringis, & fuerunt nimis inquieti; ideo Thuringi cum adjutorio regis Franciæ ipsos de terra expule-

Bb bb bb bb 2 runt;

DENUM *Hist. Erfurt. lib. I. §. VI.* Verum etiam hæc confutavit *SAGITTARIUS de antiquo statu Thuringiæ p. 13. & Antiquit. Regni Thuringici lib. II. cap. II. §. VI.* minime concedens, tale castrum à Merovæo fuisse extructum.

(a) Non desunt equidem qui Basinum non Thuringis, verum Tulingis imperitasse velint, prout sentit *JOD. COCCIUS Dagoberto cap. V. p. 37.* & *MART. CHRISTOPHORUS LAURENTII Monum. Roman. in Thuringia cap. II. p. 37.* provocans ad Chronicam Regum Francorum, Francofurti a. 1583. editam, in qua de Childerico: *Rex pejora sibi metuens, in Thulingiam, hodie Lorraine vocatam, profugit, consilium Viridomari amici sui secutus, mansit etiam post eum superstes Thulingiæ regina, quæ relicto marito, Childericum in Galliam secuta est.* Et in historia Clotharii: *accepto nuncio initi inter Saxones & Tulingos fœderis, confestim duxit exercitum in Tulingiam, hodie Lorraine dictam, cujus insperato adventu consternati Tulingi illico sese suaque omnia permiserunt potestati Clotharii.* Verum Francicarum Rerum Scriptores veteres Bisinum disertis verbis Thuringorum Regem vocant, utpote *GREGORIUS TURONENSIS lib. II. cap. XII. FREDEGARIUS cap. XII. AIMOINUS lib. I. cap. VII. SIGEBERTUS GEMBLAC. ad a. 461.* ut ideo Coccei & Laurentii nugæ fidem haut mereantur, quos etiam satis confutavit *SAGITTARIUS lib. II. cap. IX.*

(b) Hic supra *SIFFRIDO PRESBYTERO lib. I. a. 493.* vocatur *Erinfridus.*

(c) *WITTICHINDUS lib. I. Ann. p. 631. Runibergum* vocat, quem sequitur *CONRADUS URSPERGENSIS. SAGITTARIUS de Ant. Statu Thuringiæ p. 23.* Mstum secutus, *Tenneberg* legit, quod Unstruto propius. Verum *CHRISTIANUS LOBERUS Hist. Ronneburg. lib. I. cap. IV.* Wittichindi lectionem justis ex causis præfert.

(d) Adde *WITTICHINDI Annales lib. I. p. 631.*

runt; regnante tunc imperatore Romanorum Justiniano, anno Domini DXXXIV.

De regibus Franciæ, qui rexerunt Thuringiam post regem Thuringorum.

CAPUT VI.

REge Theoderico Francorum & Thuringorum defuncto sine liberis, successit ei Hilbertus frater suus. Post quem filius ejus Clotarius: post quem Tagobertus, qui per totam Franciam, & totam Alemaniam rexit solus rex, excepta Saxonia. Et veniens in Thuringiam, castrum *Mervvysburg* destruxit, à præde-
911 cessore suo constructum, & in eodem loco monasterium in honorem sancti Petri construxit, quod hodie cernitur in Erfordia, anno Domini DCXXVII. *(a)* Ille idem Tagebertus prope Erfordiam castrum construxit, quod vulgares nominant *Taberstad.* Deinde mortuo Tageberto Clodovæus regnavit in Francia, & in tota Alemania, excepta Saxonia, & postea plures alii usque ad Pipinum, qui fuit pater Caroli magni. Iste Pipinus, rex Franciæ & Alemaniæ, fundavit monasterium in Hersfeld, *(b)* & dedit ei multa bona in Thuringia & Hassia, anno Domini DCCXXXVI. Idem fecit creari sanctum Bonifacium in archiepiscopum Moguntinensem, & fuit primus archiepiscopus. *(c)* Idem Pipinus cum Bonifacio fundaverunt monasterium in Fulda, & dederunt ei multa bona in Thuringia, in Buchovia, & Franckonia, &c. *(d)*

Anno Domini DCCXLV, item sub eodem Pipino, sanctus Bonifacius ædificavit ecclesiam sanctæ Mariæ in Erfordia & ecclesiam Ordorff. *(e)* Mortuo Pipino rege, successit ei Carolus filius suus, qui subjugavit sibi Saxones in Anglia, in Britannia, in Frisia, & in Saxonia, & multùm regnum suum ampliavit. Et nota de sancto Bonifacio, qui, cùm rediret de Roma cum auctoritate Apostolica, & veniens in Bavariam, Bavaros convertit ad fidem, & has ecclesias cathedrales fundavit in Bavaria, scilicet Saltzburgen. Frisingen. Ratisponen. Patavien. Eystaden; item in Franconia Herbipolen. In Thuringia Erffordensem, quamvis non permansit; in Holandia Trajectensem; & cuilibet ecclesiæ fecit episcopum & rectorem. Item fundavit monasteria in Fulda terræ Buchoviæ; item in Thuringia, ecclesias sanctæ Mariæ in Erfordia, & in Ordorff; in Hassia Hamelburck & Fritzlaria. Et cùm rexisset Franciam, Angliam, Britanniam, totam Alemaniam XXIII annis; vocatus fuit à summo pontifice Romam, & in imperatorem coronatus. Iste Carolus fundavit monasterium in Homburg, *(f)* & plura alia secundum literas alphabeti in ecclesia Dei. Et postquam imperavit in Francia, in Italia,

---

(a) *COCCIUS Dagoberto cap. XX. p. 187. GUDENUS Hist. Erfurt. lib. I. p. 11.* hanc traditionem defendunt. Verum variis argumentis prægnantibus illam confutavit *TRITHEMIUS Chron. Hirsaugiensi Tom. I. p. 226.* atque demonstravit, Wilhelmum, Hirschfeldensem Abbatem XII. qui ab anno 1269. ad 1291. præfuit, hoc monasterium demum fundasse. Adde *SAGITTARIUM de ant. Thuringiæ Statu p. 33. & lib. I. Antiquitatum Ducatus Thuring. cap. XI.* Huic monasterio concessa fuit vel à Lothario Imp. vel à Ludovico Landgravio villa Mittelhausen, ea tamen lege, ut Landgravio pro Tribunali sedenti, aulæa subministraret. Sic enim ex Msto *TENTZELIUS p. 353. Abbas montis sancti Petri Erffesfurdensis administrare tenetur dorsalia & tapeta, cum quibus judex cum suis sedere habet: propterea data & assignata est sibi villa Mittelhusen.* Hæc vero hodie est ditionis Isenacensis.

(b) Vide *CYR. SPANGENBERG Bonifacium cap. XXIV.*

(c) Compara *OTHLONUM Vita Bonifacii lib. I. cap. XXXII. SAGITTARIUM Antiqu. Gent. & Christianismi Thuring. lib. III. cap. XXII. & de Ant. Thur. Statu p. 37.*

(d) Compara *CHRIST. BROWERI Antiqu. Fuldenses cap. III. SAGITTARIUM lib. III. cap. XXIII.*

(e) *SAGITTARIUS lib. III. cap. XI. XII.*

(f) Legendum *Hamburg.*

Italia, in Alemania, potenter XXXVII annis, mortuus est, & sepultus in Aquisgrani. Post Carolum, qui dicebatur Magnus propter magnifica facta, rexit Alemaniam unus de filiis Caroli scilicet Lotharius: *(a)* post Lotharium Ludovicus, frater suus & imperator: post Ludovicum filius suus Lotharius & imperator, qui consummavit monasterium Homburg, & factus monachus ibidem *(b)* imperium resignavit. Post Lotharium rexit Ludovicus filius ejus & imperator. Post Ludovicum, Carolus frater ejusdem Ludovici, *(c)* rexit & imperator factus, volens filios fratris sui Ludovici relictos exhæreditare, & regna solus habere & terras: sed frustratus est in proposito. Et multis bellis habitis voluntariè dimisit filiis fratris totam Alemaniam. Qui tres fratres dividentes Alemanniam.

Nam primus, scilicet Carolomannus, in sortem accepit terras Bavariæ, Sueviæ, Austriæ, Ponnoniæ, Karinthiæ, Bohemiæ, Moraviæ, & cæteras regiones circa Danubium, & nominabatur rex Danubiæ, vel Alemaniæ superioris.

Secundus frater, scilicet Carolus, accepit in sortem totum Rhenum & cæteras regiones circumjacentes, & nominabatur rex Teutoniæ. Tertius frater, scilicet Ludovicus, accepit in sortem Thuringiam, Franconiam, Misnam, Hassiam, Saxoniam, Marchiam, Sclaviam, Frisiam, & cæteras regiones circa Albiam, & nominabatur rex Albiæ & Thuringiæ. Et posuit sedem regni sui in Thuringia, in castro quod *Iecheburg (d)* nominatur, & capellam in honorem beatæ virginis Mariæ, quæ adhuc manet castro destructo. Notandum, quòd sub imperatore Ludovico, filio Caroli magni, Ockarus, archiepiscopus V. Moguntinus, transtulit ossa sancti Severi in Erffordiam, anno Domini DCCCXXXVI. *(e)* Nota, quòd partes viciniores Italicis, sicut sunt Bavaria, Suevia, dictæ fuerunt ab Italicis primò Alemania, & homines dicebantur Alemanni. *(f)* Nota, secundum Orosium & Solinum, quod tunc temporis Germania & Alemania habebantur pro uno & eodem. Nam Ungaria dicebatur Pannonia, & ab Ungaria usque ad Rhenum dicebatur Germania vel Alemania, & ultra Rhenum Gallia.

De depositione regum & destructione regnorum in Alemania, & creatione ducum.

CAP. VII.

CArolus tertius, filius Ludovici prædicti, qui in divisione Alemaniæ accepit in sortem Thuringiam & cæteras regiones, factus imperator ædificavit in Franconia minore urbem, quam suo nomine Karlstat nominavit. Iste Carolus factus imperator & coronatus Romæ à summo pontifice, in tantam elatus est super- 912
biam, quòd, ut solus rex ubilibet regnaret, in Alemania omnes reges deposuit, & ipsos & hæredes eorum in duces creavit. Similiter omnia regna in Alemania destruxit, & in ducatus redegit. Nam fecit in Bavaria ducem & ducatum; in Polonia, in Austria, in Suevia, in Bohemia, in Saxonia, in Thuringia, & Hassia, in Westphalia, item in Gelria, in Brabantia, in Lothringia, in Franconia, ducès & ducatus; in Marchia Brandenburgens. & Misnæ Marchiones & Marchionatus. Ex prædictis patet, quòd reges Franciæ rexerunt Thuringiam CCCLXVI annis.

(a) Error manifestus, dum Carolus unicum reliquerit filium Ludovicum, qui ipsi successit.

(b) Lotharius hic Imp. non Hamburgi, sed in Prumiensi monasterio factus fuit monachus.

(c) Carolus hic Calvus, qui Ludovico II. Imp. successit, non hujus, verum Ludovici Germanici frater fuit.

(d) Vide ANDREAM TOPPIUM *Historia Sondershusana* & JO. CHRISTOPHORUM OLEARIUM *Syntagmate Rerum Thuringicarum p. 193.*

(e) Hæc uberius examinat SAGITTARIUS *Antiqu. Duc. Thuring. lib. III. cap. II §. V. VI.*

(f) Compara Syntagma Hist. Germ. *diss. I. §. XXI.*

Tandem idem Carolus imperator, solus rex in Alemania, habens sub se prænominatos duces prænominatarum terrarum, quos violenter creavit; postea contemptus à ducibus & nobilibus in tantam devenit inopiam, ut pane egeret; & mortuus est in miseria sine hæredibus. Sub eodem rege Carolo papa Joannes celebravit synodum in Erfordia: tunc Hildeberto existente archiepiscopo Moguntino anno Domini DCCCLXXX. Nota, iste papa fuit mulier, *(a)* & esset octavus, si computaretur inter alios.

De ducibus Thuringorum, & quomodo ducatus Thuringorum devenit ad Saxones.

CAP. VIII.

Carolus prænominatus creando duces in Alemania fecit in Thuringia & Hassia consanguineum suum ducem, scilicet Ludovicum, anno Domini DCCCLXXXVI. Quo Ludovico mortuo ejus filius Ludovicus successit: *(b)* sub quo nobiles Comites de Kevernberg terræ Thuringiæ monasterium prope Wassenburg in honorem sanctæ Walpurgis construxerunt, sub anno Domini DCCCCXXV: quod postea translatum est in oppidum *Arnstadt*. *(c)* Mortuo Ludovico secundo, duce Thuringorum, successit ei Burchardus filius suus, sub cujus regimine Ungari Alemanniam intrantes, ut eam devastarent. Quibus occurrerunt duces Saxoniæ, Bavariæ, Sueviæ & dux Thuringiæ: & commissum est bellum, & multa millia Ungarorum occisa sunt: & dux Thuringorum tertius percussus interiit sine hæredibus, an. Domini DCCCCLXXII: & ducatus Thuringiæ devolutus fuit ad Henricum, ducem Saxoniæ, ejus consobrinum, tunc imperatorem Romanorum. Ex prædictis sequitur, quòd duces Thuringiæ rexerunt annis LXXXVI. *(d)*

De

(a) Adde, quæ supra notavi ad *MARIANUM SCOTUM a. 854.*

(b) Quæ de Ludovico ejusdemque filii cognomine hic narrat auctor, non adeo certæ sunt fidei, licet ipsum *DAVID CHITRÆUS* fuerit secutus, dum Saxonia *p. 168.* sic scribat: *Tandem Carolus Crassus Imp. ducem Turingiæ præfecit Ludovicum, cujus nepos Burchardus ἄπαις ab Ungaris cæsus est. Quare Henricus Auceps Imp. Turingiam occupavit, cujus successoribus Saxoniæ principibus in hodiernum usque diem subjecta est. GEORGIUS FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 571. Inde Duces habuit Ludovicum I. Ludovicum II. Leopoldum, Burchardum: horum uterque ab Ungaris cæsus est, quorum & Hirsveldensis mentionem facit.* Ista enim ætate Poppo, Thuringorum Dux, commemoratur atque Egino Comes. Sic enim *ANNALES FULDENSES ad a. 882. Civile bellum inter Saxones & Thuringos exoritur, machinantibus Poppone, fratre Heimrichi, & Eginone Comitibus. Magna post clade Poppo cum Thuringis inferior extitit.* Hic autem Poppo, etiam post Caroli Crassi depositionem, a. 889. adhuc apud Regionem, tanquam Dux Thuringorum, occurrit, & apud *DITMARUM lib. I.* haut procul ab initio. *REGINO* vero ad *a. 892. Poppo, Dux Thuringorum, dignitatibus expoliatur. Ducatus, quem tenuerat, Cunrado commendatur, quem pauco tempore tenuit, & sua sponte eum reddidit.* Idem confirmant *ANNALES FULDENSES*, *CHRONOGRAPHUS SAXO*, *ANNALISTA SAXO ad a. 892.* prout etiam uberius demonstravit *SAGITTARIUS Epistola de antiquo statu Thuringiæ pag. 43. PFEFFINGERUS Vitriario illustrato lib. I. Tit. XVI. p. 214.*

(c) De hoc *JO. CHRISTOPH OLEARIUS Hist. Arnstadt. p. 80. 233.*

(d) Hic locus multis plane scatet erroribus. Burchardus enim non a. 972. sed a. 909. ab Ungaris fuit occisus, prout *LAMBERTUS SCHAFNABURGENSIS*, aliique Chronographi *ad a. 909.* testantur, nec consobrinus fuit Henrici Aucupis, qui a. 972. non amplius superstes, prout jamdum docuit *PFEFFINGERUS c. l. pag. 215. SAGITTARIUS de ant. Statu Thuringiæ p. 43.*

De Henrico Imperatore, duce Saxoniæ.

CAP. IX.

HEnricus imperator, dux Saxoniæ & Thuringiæ, *(a)* ædificavit civitatem Goslariæ & abbatiam in *Quetlinburg*. Uxor autem ſua Mechtildis fundavit monaſterium S. Crucis in *Northuſen*, ubi ſepulta eſt, & abbatiam in *Pholne*. *(b)* Hujus Henrici imperatoris temporibus Ungari iteratò redierunt ad Alemaniam, & intraverunt Thuringiam, & obſederunt caſtrum principale in principatu, ſcilicet Jecheburg, cum L millibus armatorum. Quod cùm nunciatum fuiſſet imperatori, duci Saxoniæ & Thuringiæ; magno collecto exercitu illos Ungaros de Thuringia turpiter fugavit, & etiam multos occidit.

Quomodo ducatus Thuringiæ devolutus fuit ad epiſcopos Moguntinenſes, & quamdiu epiſcopi rexerunt Thuringiam.

CAP. X.

OTto, filius Henrici, ducis Saxoniæ & Thuringiæ ac imperatoris, poſt mortem patris etiam factus imperator, civitatem Magdeburgenſem & eccleſiam cathedralem fundavit, & Wilhelmum filium ſuum archiepiſcopum Moguntinum fecit. Quo facto Wilhelmus archiepiſcopus quartus decimus Thuringiam intravit: & in Erfordia multos nobiles pro defenſione terræ locavit, quibus multa bona in Thuringia largitus eſt. Wilhelmo defuncto ſucceſſit Rupertus: poſt quem Erckenboldus, antea abbas Fuldenſis: poſt quem Erbo: poſt quem Bardo, antea abbas Hersfeldenſis. Hi archiepiſcopi ſucceſſivè rexerunt Thuringiam & Haſſiam, *(c)* annis fere ſeptuaginta, usque ad Conradum ſecundum imperatorem.

De ortu Landgraviorum Thuringiæ. 913

CAP. XI.

ANno Domini MXV, Conradus Francigena, quidam dux Francorum Imperator, habebat duos conſanguineos: ſcilicet Hugonem, & Ludovicum fratrem ſuum, ex ſtirpe regum Franciæ progeniti, & multùm pecunioſi. *(d)* Hugo fuit in curia archiepiſcopi Moguntinenſis, & ſibi ſerviebat. Quo mortuo & filio ſuo omnia, quæ reliquit, devoluta fuerunt ad Ludovicum fratrem, qui fuit in curia imperatoris Chunradi, & propter ſuam ſagacitatem ſummus & præpotens in aula regia effectus eſt. Iſte imperator diligens Ludovicum cognatum ſuum, volens ſibi providere de aliqua hæreditate & beneficiis, miſit eum ad archiepiſcopum Moguntinum Bardonem, antea abbatem Herfeldenſ. mandans ei, *(e)* ut amore ſui, & propter ſervitium fratris ſui Hugonis, conferret Ludovico

---

(a) Sic *SIGEBERTO GEMBLACENSI ad a. 914.* Henricus Dux de Saxonia & Thuringia dicitur, qui etiam ea, quæ Moguntini Archiepiſcopi in hiſce terris poſſederunt, occupavit. Sic enim *WITTICHINDUS Ann. lib. I. p. 636. Statim omnia, quæ juris ipſius erant, in omni Saxonia vel Turingorum terra occupavit. DITMARUS lib. I. p. 325. quicquid ad Epiſcopum in Saxonia vel Turingia pertinuit, totum ſibi præcepit occupari: amicos regis partibus ex his omnino deprædatos expellens.*

(b) Intelligitur Monaſterium Pöldenſe, Grubenhagenſis ditionis, cujus Antiquitates ſigillatim ſcripſit *JO. GEORGIUS LEUCFELDUS.*

(c) Vide quæ ſuperius notavi ad *LANGII Chron. a. 974.*

(d) De his & Ludovici Barbati progenie prolixius egit *ECCARDUS in Hiſtoria Genealogica Principum Saxoniæ p. 314.*

(e) Ergo non Dominus Thuringiæ Moguntinus tum fuit: ſed Imperatoris in adminiſtranda Thuringia Vicarius, prout infra *c. XV.* Archiepiſcopus Colonienſis Segewinus, vicarius Regis Henrici in certis Alemanniæ partibus dicitur.

vico cognato suo aliqua beneficia in diœcesi *(a)* in feudum. Episcopus verò ad nutum imperatoris ipsum in Thuringiam misit, & ibidem vicedominum, id est vicarium, per totam Thuringiam fecit; ei beneficia plura *(b)* jure hæreditario hinc inde contulit & dedit. Et etiam ipse imperator quædam donavit, sicut ex sequente privilegio videri potest.

Privilegium Chunradi imperatoris de terminis collationis fratri Ludovico cum barba. (c)

In nomine summæ & individuæ Trinitatis, Cunradus divina annuente clementia Romanorum Imperator Augustus. Notum esse volumus omnibus sanè volentibus, tam præsentis quàm futuri temporis fidelibus, qualiter nos ob interventum dilectissimæ contectalis nostræ Gysilæ, *(d)* cuidam Ludovico *(e)* comiti consanguineo nostro prædium, quod ab incolis Thuringiæ comparavit; villam scilicet *Aldenberg*, *(f)* & novalia prope hinc & inde adjacentia scilicet, & partem vastæ solitudinis *Loybe*, *(g)* nostræ dominationi subjacentem, quam ei nostra donatione contulimus liberè & quietè perfruenda, regia auctoritate stabilita fecimus, quæ his locis *(h)* & terminis concluduntur. A fluviolo *Louffa* usque, quo influit rivulus *Battenbach*, & sic retrorsum per ascensum ejus, ad locum, qui dicitur *Furstat*, *(i)* Deinde deorsum ad *Maingesfalbach*, *(k)* ad viam tendentem à *Boßzenroth*, *(l)* ad fontem, qui est ad *Esspenfeld*. *(m)* Deinde versus

(a) Dicitur hic in diœcesi, non vero in Territorio. Diœcesis Moguntini tunc erat, Ducatus vero vacans, & Territorium adhuc Cæsari suberat.

(b) Bene hic distinguuntur feuda Moguntina à feudis Imperii, ex quo satis patet, Thuringiam adhuc paruisse Imperio, in quibusdam saltim feudis dominium directum exercuisse Moguntinum, quorum etiam supra fit mentio a *LAMBERTO SCHAFNABURGENSI a. 1062.*

(c) Auctor de ortu Landgraviorum Thuringiæ plane cum nostro convenit, neque tamen hoc privilegium inseruit. *FRIDERICUS HORTLEDERUS* illud cum authentico exemplari contulit, atque margini Exemplaris sui adscripsit: *ex ipso Imperatoris authentico in archivis Sax. emendatum 9. Aug. 1638.* Rubricam autem sic emendavit: *Privilegium Chunradi imperatoris de terminis collatis Comiti Ludovico cum barba.* Ex quo emendationes margini adjecimus. Idem diploma *GUILIELMUS ERNESTUS TENTZELIUS Supplem. I. Hist. Gothanæ p. 383.* cum exemplari authentico collatum inseruit, atque illustravit. Adjecit etiam *p. 392.* Henrici III. Imp. confirmationem, quæ cum priori fere convenit.

(d) Gyslæ.

(e) Hludovico.

(f) Altinberc.

(g) Antiquissimis temporibus sylva Thuringica dicebatur Loybe, prout *TENTZELIUS c. l. p. 338.* demonstravit. In Chartario Reinhartsbronnensi, apud *SCHANNAT Vindemiis Litterariis p. 106.* occurrit diploma Henrici IV. Imp. de a. 1086. in quo: *Quoddam monasterium situm est in confinio Loiba, sylva Reginheris brunno nuncupatum.* Et in alio de a. 1089. *p. 108.* Et in duobus Ruthardi, Archiepiscopi Moguntini de a. 1105. 1108. *p. 110.* In divisione etiam Thuringiæ, quam Tentzelius exhibet *p. 360.* dicitur: *Secunda divisio, vel secunda linea, incipitur a luco Thuringorum versus Franconiam, in loco, dicto vulgariter die blosse Leiben.* Pars etiam sylvæ hodienum dicitur, *die blosse Leube*, quia arboribus raris consita est.

(h) *lachis.*

(i) Hodie dicitur *Frottstedt*, prædium olim nobilium a Gleichen, postea prædium præfecturæ Tennebergicæ, de quo *RUDOLPHI Gotha diplomatica P. II. cap. XXIX. p. 223.* In Præcepto Henrici IV. de a. 1111. dicitur. Feurstat apud *SCHANNAT* c. l. *p. 112.*

(k) Maingfalbach.

(l) Busonroth.

(m) Esphinnevelt.

versus Aquilonem, ad quandam *Kyffam (a)* juxta *Mothonovva* usque ad bivium, ubi una via tendit *Linungen*, altera *Ostervvysen* contra Orientem villæ *Erphisroth*. Inde sursum per callem inter duos montes *Crintberg & Cornberg. (b)* Hinc per latus *Santberck*, ad locum ubi *Zulsbach, (c)* cadit in *Trockenlina, (d)* & sic sursum ad *Wanebrucken. (e)* Deinde à *Buchenborn (f)* ad *Tereborn, (g)* dehinc ad *Harcheſtic (h)* usque *Trockenlina (i)* ad plateam, quæ tendit super *Habechrot, (k)* sicque per eandem plateam usque *Herberhardisßorcken. (l)* Inde ad Occidentem usque *Tambach (m)* & sic sursum super fluviolum *Smalkalden (n)* usque *Cholbach*, & inde super quoddam Miricæ *(o)* ad *Brunisvvardisroth, (p)* usque ad plateam, quæ illic est: perque plateam usque ad radices montis *Tatenberc:* super rivulum *Lorcha (p)* usque ad latus montis *Teneberg*, sicque postremum ad suprà dictum fluviolum *Louffa*. Omnia, quæcunque his lachis & terminis circundata sunt, cum villulis intrà positis aut ponendis, omnibusque suis appendiciis, viis & inviis, cultis & incultis, venationibus, piscationibus, exitibus & reditibus, cum omni utilitate, quæ quocunque modo nominari vel dici possit, prædicto Ludovico comiti his regalibus edictis in proprietatem perpetuam stabilimus, hoc imperiali censura statuentes, ut nullus omnino hominum aliquid in his negotii, nisi cum illius voluntate & jussu, exercere præsumat. Ut autem hujus nostræ pietatis traditio ab omnibus semper credatur, & stabilis potentialiter permaneat; hanc inde chartam testamentariam conscriptam & manu propria corroboratam sigilli nostri impressione insigniri jussimus. Udalricus Cancellarius vice Bardonis archicancellarii recognovi. Data V cal. Maji, anno incarnationis Domini MXXXIX, indictione VII, anno domini Cunradi imperatoris Augusti imperii XIII, regni verò XV. Actum *Goslarie* villa regia feliciter. *(r)*

(a) Siffam.
(b) Turiberg.
(c) Sulzbach.
(d) Trockonlinaha.
(e) Wanunbruccha.
(f) Buchenbrunno.
(g) Dietbornum.
(h) Harcirstic.
(i) Trocholinata.
(k) Abbichomrot.
(l) Everhardesbrucchon.
(m) Dambach.
(n) Schmalachalden.
(o) Mirice.
(p) Brunwardesrot.
(q) Louchaha.
(r) Ad meliorem diplomatis intellectum adjecimus ea, quæ ex schedis Hortlederianis Annalibus Isenacensibus *p. 11.* inseruit *PAULLINI* verbis sequentibus:

Ut vero cuncta clarius intelligas, dabimus obscura ista nomina ex schedis Hortlederianis, a Diterico Scherern, saltuum Præfecto, in Præfectura Vallis Georgiana, d. 9. April 1624. sic exposita.

Loybe) die grosse Läube.

Fürstatt) Frattstadt, ein Vorwerg im Amt Tennenberg.

Altenberg) im Amt Reichardtsborn. Die Kirche liegt hoch auf dem Berge, zu *S. Johann* genandt, und gehen vier Dörffer drein, als: Altenberg, Cattenfeldt, Engelsbach, und Finsterberg. NB. Dies Finsterberg hat vor 10. Jahren eine eigne Kirche gebaut.

Loffa und *Badenbach)* Im Amt Schwartzwald liegt ein Fluss auf dem Zeller-Forst, die Lobenbach genandt, und springt in Sommersbach, Pfann-Thaal und Becher-Thaal, fliesst auf Zella, Mehlis, denn auf Bentzhausen.

Maingefalbach) ein Orth im Amt Schwartzwald, die Fallbach genandt,

Ille igitur Ludovicus, veniens in Thuringiam anno Domini MXXV, se præsentans nobilibus terræ, civitatibus & villis officium, sibi ab archiepiscopo commissum, prudenter exercuit, & beneficia sibi concessa recepit, & loca occupavit, & specialiter in confinibus sylvæ *Blosseloybe*, juxta montes *Kattenburg*, *Aldenbergk*,
914 *Cornebergk*: & ibidem villas faciendo terras & arbusta in campis præparavit, & villas nominavit, *Friderichrode*, *Reynbartsborn*, *&c.* cœpitque propter suam jucundam conversationem gratus haberi in Thuringia à nobilibus, & ab Ysone de Glychen, & Gunthero de Kevernburgk, & ab aliis comitibus, multa prædia & villas emit. Tandem permissione principum castrum *Schovvenburg*, (*a*) prope (*b*) *Reinhartsborn*, & *Fridericherod* erexit, & quotidianam ibi mansionem habuit. Tunc temporis nobilis vir, Gualterus de *Glyssberg*, fundavit monasterium Scotorum in Erffordia anno Domini MXXXVI.

De

stöst oben an den kalten Marckt, oder blosse Läuben, und den Rennsteig, allwo sich Hessen und Sachsen scheidet.

Busseroda) unterm Grafen von Gleichen liegt ein Orth, die Bosserröter genandt, zwischen Graffenhayn und dem Wasser, die Uhra genandt, auch ein Amt Georgenthal, ist ein Orth, das Bosseröder Kreutz genandt, und dann in die Lein fliesst, scheidet das Amt Georgenthal und Reinertsborn.

Der Brunn bey Essenfeld) ist noch allda, unfern des Cumbacher Teichs, zwischen Ernstroda und Rödichen, zu sehen; Selbiger Gegend ist vor Alters eine gute Schäfferey und Vorwerck, auch wohl viele Aecker und ziemliche Gebäude, gewesen, und sind solche den Unterthanen um Zinse erblich eingethan worden, die Gebäude aber abgangen, und wird der Brunn auch nicht mehr geachtet.

Erphisrot) Im Amt Reichardsborn liegen zwey Dörffer, eins mit Nahmen Ernstrode unter Friedrichrode, und dann das andere Wipperode an der Leine.

Der Grind- und Kornberg) beede liegen im Amt Reinhardsborn, jener heist jezt der Rinckberg, liegt über Engelsbach, ehmahls Egenolphsbach genannt, der Kornberg liegt bey Fridrichsroda.

Der Sandberg) liegt auf dem Crawinckler Forst, nach dem Weydenberg und Diebsteig im Amt Schwartzwald.

Drockne Lihna) scheidet das Amt Georgenthal und Reinhardsborn, hat seinen rechten Nahmen der Leinertsborn, fliest auf Schönau, Wipperode, und fürter auf Gotha.

Buchenborn) im Amt Schwartzwald liegt ein Born, der Büchborn genannt, auf dem Stützhäuser Forst, zwischen dem Tennichschleiff und Böhler, aber weit von der Gräntze.

Hartesteig) liegt auf dem Tambacher Forst, als Lomgesteig, Hartschora und Eisenstein, stossen bis auf die Heyde, allwo Sachsen und Hessen sich scheiden.

Heberhartisburg) in Amt Schwartzwald ist auf dem Aresberger Forst ein Orth, die Seiffertsburg, allwo vor diesem ein Schloss gestanden haben mag, liegt nicht weit von der Hennebergischen Gräntze. Item ein Orth, die Elgersburg genandt, nicht weit von Gera, ist Witzlebisch und Coburgische Lehn.

Die Schmalkalden) im Amt Georgenthal auf dem Tambacher Forst liegt ein Orth Holtz, der Schmalkalder Steig genannt; die Schmalkalden aber entspringt vor der Stadt Schmalkalden.

Brunvvartsrode) im Amt Schmalkalden liegt ein Orth Brutroda (in einem alten Brieff *vicus Brunonis)* genannt, da geht eine starcke Landstrass von Erffurth, Gotha, Tabartz, Cabart, denn auf Brutroda, und förder nach Trusen, Fohnbach, Schwalbungen, und so fort auf Wasungen.

Tatenberg) im Amt Tennenberg nicht weit von Cabart, gräntzt an Zimmerberg, so ins Amt Reinertsborn gehört.

Lützbach) im Amt Schwartzwald, auf dem Crawinckler Forst, liegen zwey Oerter, die gräsichte und steinichte Lützsche unter dem Oberhof. Hæc Schererus.

(*a*) Vide supra *PAUL. LANGIUM a.* 1025.

(*b*) Hanc voculam ex MSto adjeci. In Tractatu de ortu Landgr. Thur. dicitur *Schovvinburgk, prope Friderichrode*.

De Ludovico, primo comite Thuringorum.

CAP. XII.

LUdovicus, dictus cum barba ex eo, quòd barbam longam nutriebat, cœpit ditari, & in castris & villis multiplicari, emendo & ædificando, & multùm in terra diligebatur: & bene & pacificè præfuit, ita, quòd factus fuit comes totius terræ Thuringiæ, & comes Thuringiæ ab omnibus nominabatur. Et accepit in conjugem nobilem matronam, *Cæciliam* de *Sangerhusen*, quæ ad eum septem millia mansorum cum aliis innumerabilibus bonis ex hæreditaria successione devolvit. De qua Cæcilia (*a*) genuit tres filios, scilicet Ludovicum, qui sibi successit & in comitatu Thuringiæ; & Beringerum, qui post mortem patris habitavit in Sangerhusen; & tertium Henricum, qui dicebatur *Raspe*, ex eo, quòd castrum *Raspenberg* construxit & ibi habitavit. (*b*) Item genuit ex eadem tres filias, quarum una, scilicet *Hildegardis*, duxit comitem *Poponem* de *Henneberg*; secunda *Uta* duxit comitem de Linderbeche; tertia *Alheid* in virginitate permansit. Et anno Domini MLV, cùm habitasset in Thuringia XXX annis, veniens Moguntiam ad unam convocationem principum & comitum, mortuus est, & sepultus apud sanctum Albanum extra muros. (*c*)

De secundo comite Thuringorum, & morte comitis Palatini Saxoniæ sub imperatore Henrico.

CAP. XIII.

LUdovicus, primogenitus filius Ludovici cum barba, comitis Thuringiæ, eo mortuo sibi successit anno Domini MLV. Hujus temporibus Fridericus, comes Palatinus Saxoniæ, habitans in partibus Orientalibus in castro *Schypliz*, habuit pulcherrimam uxorem, nomine *Alheide*, filiam ducis Saxoniæ, cui ardenter adhæsit in amore Ludovicus secretè, quæ ejus amore decepta, suasit prædicto Ludovico, comiti Thuringiæ, ut maritum suum occideret, & ipsam in uxorem duceret. Machinata est mulier hoc, quòd Ludovicus causa venandi veniret prope Schyplytz, & ipsa virum ad hoc induceret, ut hoc prohiberet. Venit ergo prædictus Ludovicus cum cornibus clangentibus, & comes Palatinus in balneo sedens, ut ordinatum fuit. Ac mulier importunè currens super virum, & sibi improperavit, quòd quæreret commodum corporale, & jura & libertates suas amitteret. Qui exiens balneum, & arrepto pallio equo insidens, comitem Ludovicum insequitur, & interfectus fuit venabulo uno, & sepultus in *Gossig*, (*d*) monasterio propè Nuenburg, quod idem comes fundaverat. Et comes Ludovicus

(*a*) Addit hic dictus auctor, ***quæ de semine Ducum Saxoniæ fuit.*** Vide etiam *TENTZELIUM p. 422. & ECCARDUM p. 422.*

(*b*) De hoc: *ANNALISTA SAXO ad a. 1130. Heinricus Raspo, frater Ludovici, Comitis de Thuringia, signifer Regis clam confossus, immatura morte obiit.* Idem dicunt *CHRONOGRAPHUS SAXO* & *CHRONICON GOZECENSE*, quod etiam addit, ipsum Hedwigem, Comitis Gisæ viduam, duxisse uxorem, sed sine liberis fuit defunctus. Neque tamen Ludovici Barbari, sed Salii erat filius, prout *MONACHUS REINHARDSBRUNNENSIS ad a. 1165.* tradit, & *CHRONICON GOZECENSE p. 219.* Quare etiam Monachus Reinhardsbrunnensis Ludovico Barbato binos saltim tribuit filios, Ludovicum & Beringerum. Adde *TENZELIUM p. 423.* & *ECCARDUM Hist. Geneal. p. 319.*

(*c*) *TENTZELIUS* tamen *pag. 424.* potius demonstravit, ipsum mense Novembri 1056. diem clausisse extremum.

(*d*) Auctor de ortu Landgraviorum Thuringiæ dicit: sepultus in Bonzcigk, monasterio prope Nuwinburgck. Rectius tamen Goseck dicitur, sive Goltesecke, *LANGIUS Chron. Citic. a. 1065.* Bontzig vero, sive Bantzig, antea castri nomen erat, secundum Monachum Pirnensem, ex quo fundatum fuit hoc monasterium.

cus accepit *Adelheid* relictam in uxorem, anno Domini MLXV, (*a*) & genuit ex ea Ludovicum primogenitum, & Utonem, Cytensem episcopum, & adhuc duos: item genuit tres filias; una duxit comitem de Saxonia, Kunegund nomine, quæ ædificavit monasterium in Kaldeborne prope Sangirhusen; alia duxit comitem de Wymar; tertia comitem de Wildense. Iste Ludovicus ædificavit castrum Wartberg, prope civitatem Ysenach, & in partibus Orientalibus castrum *Nuenburg* & civitatem *Friburg*. (*b*) Et idem Ludovicus, pœnitentia ductus de homicidio, ædificavit monasteria in *Reinhartzborn*, (*c*) in *Schyplitz*, in *Sangirhusen*. Similiter uxor pœnitentia ducta fundavit monasterium in *Oldesleiben*. Acta sunt hæc anno Domini MLXX.

915 *De ortu Comitum de Honstein.*

CAP. XIV.

NOta de sorore Ludovici, quæ duxit comitem de *Linderbech*, ut dictum est. Illa genuit filium Beringerum, qui sepultus est in Reinhartzborn, & reliquit tres filios; Ludovicum, comitem de Lare; Conradum, primum comitem de Honstein, cujus primogenitus *Elgerus* (*d*) fundavit monasterium in *Ilfeilt*; (*e*) item Theodericum, Comitem de Berka.

De

(*a*) Mire circa annum hujus homicidii variant Scriptores. Chron. Terræ Misnensis in Actis Litterariis *Tom. II. fasc. VII. p. 595.* hoc refert ad a. 1062. Auctor de ortu Landgrav. *ad a. 1063. 1064.* *SAGITTARIUS Antiquit. Alstedt. n. XXVI.* circa a. 1075. Chronicon Gozecense *p. 217.* dicit: *Acta sunt hac anno Domini 1087. Non. Febr. Porro in loco occisionis ejus lignea crux mira altitudinis posita perhibetur, quæ usque hodie occisionis ejus facinus in memoriam revocare videtur.* Verum vel Auctor Chronici in anno erravit, vel annus â librariis est corruptus. Patet hoc ex subjecto diplomate Friderici II. Comitis Palatini Saxoniæ, de anno 1085, in quo jamdum filii sui interfecti fit mentio, testimonio satis certo, priorem annum fuisse corruptum. Singularem etiam dictum Chronicon notitiam præbet, Fridericum istum non ab ipso Ludovico, verum ipsius jussu, a Theodorico & Udalrico de Dedenleibe, & Reinhardo de Rinestide, fuisse occisum. Sequitur hoc Chronicon *JO. GEORG LEUCKFELD Antiquit. Alstet. p. 299.* Verum cum nostro Auctore rectius annum 1065. ponit *PAULUS LANGIUS ad h. an.* Idque tanto magis confirmat Inscriptio crucis ligneæ, quæ postmodum lapidea fuit facta, prout uno ore omnes asserunt, *ANNO DOMINI MLXV. HIC COMES CECIDIT PALATINUS FRIDERICUS: HUNC PROSTRAVIT COMES LUDOVICUS.* Sic *SPANGENBERG Chron. Sax. c. CLXXIX.* *BROTUF Merseburg. Chronic p. 594.* qui dictam crucem ipsi inspexerunt. *VULPIUS Ludovico desiliente pag. 67.* *JO. MICH. KOCH Historie von Wartburg pag. 9.* Sequitur *FABRICIUS Origg. Saxon. lib. II. p. 84.* dum scribit: *Commissum facinus est in loco, qui Reissius dicitur VI. Non. Febr. anno supra millesimum sexagesimo quinto.* Immo dum propter hoc facinus a. 1070. in arce Gibichenstein custodiæ mancipatus fuerit Ludovicus, facile credendum, dictum annum 1065. magis convenire.

(*b*) Oppidum ad Unstrutam, qui fluvius non procul inde Salæ infunditur, cum arce monti imposita.

(*c*) Vide *TENZELIUM pag. 431.* & Chartarium Reinhartsbornense apud *SCHANNAT Vindemiis litterariis p. 106.*

(*d*) Hoc nomen ex dicto auctore supplevi.

(*e*) Hæc, una cum hac Comitum Genealogia, uberius explanat *LEUCKFELD Antiquit. Ilfeld. cap. IV.* *ECCARD Hist. Gen. Princ. Saxoniæ p. 322.*

De captivitate Ludovici, Comitis Thuringiæ, & ejus liberatione.

CAPUT XV.

ANno Domini MLXX, *(a)* archiepiscopus Bremensis, frater Friderici, Comitis Palatini Saxoniæ, interfecti à Ludovico, Comite Thuringiæ, & alii cognati & amici super morte ejus dolentes, querelas regi Romanorum Heinrico quarto de Ludovico, Comite Thuringiæ, offerunt, qui jussu regis per insidias captus in castro *Gebichenstein* absque mancipatione cippi, per biennium custoditur, & detentus est. Ibique interemptus fuisset, si non suffragiis beati Udalrici, *(b)* cui vovit basilicam ædificare in Sangirhausen, civitate fratris sui Beringeri. Nam audiens, se non posse evadere mortem; per famulum suum, qui episcopum respexit, ordinavit, ut duos equos certa hora prope Salam fluvium adduceret. Qui, cùm vidit expletum per famulum, mox de cœnaculo ejusdem castri seipsum cum veste ampla, qua fuit indutus, vento intrante, in Salam præcipitavit, & sic liberatus discessit, *(c)* anno Domini MLXXI. Archiepiscopus Coloniensis Segewinus, vicarius regis Henrici, in certis partibus Alemaniæ posuit monachos in Salveldt, expulsis canonicis.

De bellis in Thuringia commissis.

CAPUT XVI.

CIrca idem tempus papa Gregorius excommunicavit & deposuit regem Heinricum, & omnes nobiles à fidelitate, quam sibi tenebantur, absolvit, propter hoc, quòd in ecclesia discidium magnum fecit. Principes verò Alemaniæ pro majori parte convenerunt, & Rudolphum, ducem Saxoniæ, sororium Ludovici, Comitis Thuringiæ, in regem Alemaniæ elegerunt. Et quia Saxones Orientales, Misnenses, Thuringi, Francones, Rudolpho adhæserunt; ideo Heinricus imperator depositus Rudolphum cum suis adjutoribus persequebatur, & plura bella cum eis habuit. Primum bellum habuerunt in Thuringia inter *Homburg* & *Neilstet*, ubi multi potentes ceciderunt ex utraque parte, & Saxones fugam inierunt. Secundum bellum habuerunt in Franconia juxta *Mellirstat*, ubi Heinricus rex fugam iniit. Tertium bellum habuerunt iterum in Thuringia juxta villam *Fladychen*. Quartum bellum habuerunt juxta fluvium *Elstram* in partibus Orientalibus

(a) *ECCARDUS Origg. Saxon. p. 321.* plane negat, Ludovicum a. 1070. custodiæ fuisse mancipatum jussu Henrici IV. Imp. id quod demum a. 1114. sub Henrico V. factum fuisse dicit. Verum confundit Eccardus Ludovici captivitates. Prima ob dictum facinus a. 1070. fuit facta, atque Ludovicus Salius in arce Gibichenstein custodiæ fuit mancipatus, insequenti anno iterum liberatus, de quo etiam *PAULUS LANGIUS ad a. 1065.* Iterum Ludovicus a. 1093. ab Henrico IV. Imp. eo, quod Rudolpho Suevo adhæserat, in Civitate Tremoniensi custodiæ fuit mancipatus, de quo Auctor noster infra *cap. XVII.* & *MONACHUS REINHARDSBRUNNENSIS* sub a. 1112. Tertio a. 1114. iterum fuit detentus, prout *ANNALISTA SAXO*, *DODECHINUS ad a. 1114.* tradunt, etiam noster Auctor, qui tamen annum haut recte definit, licet Moguntiæ factum dicat, post nuptias cum Agnete, quod in annum 1114. incidit. Qua ratione tunc fuerit liberatus, tradit *CHRONICON GOZECENSE p. 230. Comes Ludovvicus, necessitate ductus, Imperatori Hinrico traditur, captivatur, incarceratur. Cujus loco Filii ejus, Ludovvicus & Raspo Hinricus, surrexerunt, vicemque ejus favorabiliter suppleverunt.* Licet de altera & tertia captivitate Auctor de ortu Landgraviorum plane taceat. Adde *TENTZELIUM p. 435.*

(b) Omissum hic aliquid etiam in Msto atque Auctore de ortu Landgraviorum.

(c) *LANGIUS ad a. 1065.* eadem habet, *ANNALES VETEROCELLENSES p. 595.* & *JO. VULPIUS* singulari Tractatu, cui titulus: *Ludovicus desiliens.* Verum tacent coævi Scriptores, & ideo plenam fidem non ausim adhibere. Vide etiam *TENTZELIUM p. 426.*

bus Misniæ, ubi Rudolphus rex electus occisus fuit. Quintum bellum habuerunt iterum in Thuringia, prope castrum *Glychen*, quod obsessum fuit per exercitum Heinrici regis, ubi Burchardus, episcopus Lausannensis, occisus fuit, & Segewinus archiepiscopus, Coloniensis, & Otto, episcopus Ratisponensis, & Henricus, rex turpiter recessit. Ista guerra duravit bene per viginti annos. Et bella illa prædicta & plura alia fuerunt commissa successivè his temporibus. Et jam infra idem tempus Tytaco, *(a)* Marchio de Landesberg Orientalis, cum amicis & cognatis comitis Palatini occisi per Ludovicum comitem, *(b)* Thuringiam depopulari nitebatur. Sed mox exercitus regis, qui fuit in Northusen, audiens interesse Saxones, restiterunt & ipsos fugaverunt, & duo castra Marchionis, scilicet *Bychelingen* & *Schydingen*, destruxerunt. Et idem filius Marchio per proprium fratrem suum
916 occiditur. Et non longè etiam pòst Tytaco Marchio moritur, anno Domini MCX. Eckenbertus, filius Theticonis, Marchionis de Landsberg, fundator ecclesiæ sancti Georgii in *Nuenburg* & castri *Erckensburg*, *(c)* in quodam molendino turpiter occiditur. *(d)*

De secunda captivitate Ludovici, comitis Thuringiæ, & ejus liberatione.

CAPUT XVII.

ANno Domini MXCIII, Ludovicus, comes Thuringiæ, adhuc offensus regi Henrico, propter occisionem comitis Palatini, & propter adhæsionem, quam fecit adversario suo Rudolpho, duci Saxoniæ, in villa *Trutmunde*, in potestatem Henrici regis pro acquirenda gratia illius sponte se tradidit, quem aliquandiu sub custodia servanda tenuit, donec castrum suum Wartpurck in Thuringia in sua suscepit. Quo facto ipsum in dolo abire permisit. Sequenti anno rex Henricus nuptias celebravit in Moguntia cum filia regis Angliæ: ad cujus solennitatem etiam multi nobiles venerunt non vocati. Et sine licentia advenit etiam Ludovicus, comes Thuringiæ, sperans se esse gratum, per prius promissa paulo antè. Quem rex in ipsis nuptiis ad vincula conjecit. In quibus, cùm jam per duos annos & IX menses innexus esset, relictis inibi pro se octo obsidibus scilicet satis nobilibus, à vinculis regis absolutus est. *(e)* Et quia idem Henricus rex postea archiepiscopum Moguntinensem cepit, concurrentibus civibus undique, rex coactus episcopum Adelbertum à vinculis absolvit, & obsides Ludovici comitis liberos reddit. Et rex Henricus, cùm imperasset XLIX annis, mortuus est & sepultus in Spira. Ludovicus verò, comes secundus Thuringiæ, mortuus est & sepultus in *Reinhartsborn*, anno Domini MCXXIII, anno ætatis suæ LXXIII. *(f)*

De tertio Ludovico, comite Thuring. & facto Thuring. Landgravio per Lotharium imperatorem.

CAPUT XVIII.

LUdovicus, tertius comes Thuringiæ, filius Ludovici secundi, duxit in uxorem filiam Lothari, iducis Saxoniæ imperatoris, successoris Henrici regis, nomine He-

(a) Auctor de ortu Landgraviorum ipsum vocat *Titzko*.
(b) Mstum: *per Ludovicum, Comitem Thuringiæ, manu valida intravit Thuringiam, & depopulari nitebatur.* De hoc bello vero & prœliis cum Saxonibus vide *BRUNONEM* in Historia Belli Saxonici & *TENTZELIUM p. 427.*
(c) Eccardsberga intelligitur, sedes postmodum Thuringiæ Landgraviorum.
(d) Auctor de Ortu Landgrav. Thuring. ad a. 1090. *juxta aquam, quæ dicitur Selich, in molendino quodam miserabiliter interfectus.* Vide supra *CONT. LAMBERTI a. 1089.*
(e) Hæc ad verbum apud Auctorem de ortu Landgraviorum *ad a. 1093.*
(f) Vide *TENTZELIUM p. 437.*

Hedevvig (a) Nota, anno Domini MCXXIV monasterium in *Walckenriden* fundatum est ordinis Cisterciensis. Qui imperator videns Ludovicum generum suum esse militem strenuum & potentem in Thuringia & Hassia, de consilio principum ipsum cum vexillorum festiva exibitione, ut moris est, imperatoria largitione solenniter extulit, & cum magno præconio ei nomen Principis imposuit, & Lantgravium Thuringiæ ipsum proclamari ab omnibus fecit. *(b)* Hic Ludovicus

(a) De eo adhuc disputatur, an Ludovicus hic III. primus Thuringiæ Landgravius, Lotharii Imp. fuerit gener. Noster Auctor & alter de ortu Landgraviorum illud adserunt, & *TENTZEL. Supplem. Hist. Goth. p. 347. SAM. REYHER Monum. Landgr. Thuringiæ.* Immo etiam *ANNALES VETEROCELLENSES p. 597.* vix tamen est, ut adsentiamur, dum secundum accuratiores Historicos unicam filiam habuerit Lotharius Imp. Gertrudem, Henrico Superbo, Bavariæ Duci, nuptam. Testatur illud coævus Lothario scriptor *ANNALISTA SAXO ad a. 1127.* dum ita scribit: *Rex Luiderus Pentecosten Merseburch celebravit, ubi decentissimo multorum principum habito conventu unicam & dilectam filiam suam Gertrudem, glorioso Bauvariæ Duci Heinrico, Ducis Heinrici & Wulfildæ, Magni Ducis natæ filio, cum multa honorificentia in matrimonii honore sociavit. CONRADUS URSPERG. p. 209. Lotharius vero filiam Gertrudim unicam, quam habebat, dederat, uxorem Henrico, Duci Bavariorum, Fratri Welfonis novissimi, quem nos vidimus. CHRONICON VETUS Ducum Brunsvicensium p. 14. Heinricus Catulus de Gertrude, Filiæ Regis unica, genuit Heinricum Leonem. VITUS ARENPECK de Guelfis* apud *LEIBNITIUM Tom. III. p. 662. Hainricus, defuncto Hainrico, Duce Noricorum, genitore suo, Ducatum ejus adeptus est; qui Gerdrudim, unicam filiam Lotharii Regis, accepit uxorem.* Verum equidem Ludovicum hunc Hedvvigem habuisse uxorem, quæ tamen non æque Lotharii Imp. filia. Sic enim *CHRON. GOZECENSE p. 233. defuncto patre* (Ludovico) *filii successerunt, & partes singulas singuli hæreditaverunt: unde Henricus, qui minor erat, hujus ecclesiæ advocatiam tenuit. Sed & Hodevingam, Comitis Gisæ viduam; frater vero ejusdem nominis filiam conjugem duxit.* Hanc vero Richentzæ propinquam fuisse autumo, dum dictum Chronicon *p. 235.* pergat: *Cujus* (Hermanni) *principatu Comes Ludovvicus sublimatur, quippe qui Regi, ut fidelis, ut prudens, carissimus habebatur. Sed & reginæ propinquus fuisse narratur.* Hæc autem Hedevvic, relicta Ludevvici provincialis comitis, obiit anno 1148. secundum Annales Bosovienses.

(b) Auctor equidem Legendæ S. Bonifacii, apud *TENTZELIUM Supplem. Hist. Goth. p. 345.* dicit, Carolum M. Ludovicum barbatum primum constituisse Landgravium, addens: *quem ita electum confirmavit & judicem eorum constituit, cumque Lantgraphium Thuringiæ per donationem regii vexilli, uti seculares infeudare apud Cæsaream Majestatem moris est, infeudavit, dansque ei auctoritatem, ut de natis Thuringiæ Comitibus, satis vita & moribus ac in bonis temporalibus ditatos, sex eligeret, qui sex una cum Lantgraphio adhuc sex, de optimis & sanioribus terræ eligere debent, qui duodecim Lantgraphio jurare debent, de administranda justitia unicuique sine dolo: Lantgraphius vero nemini, nisi solum regi sive Imperatori, jurabit.* Tentzelius equidem hanc Legendam ideo defendit, quod potentiores Impp. cum Carolo M. fuerint comparati, verum nil obstat, quo minus auctorem Legendæ dicamus nugatorem. Licet autem hic Ludovicus primus Thuringiæ dicatur Landgravius, prout etiam ipsum diserte vocat *ENGELHUSIUS Chron. apud LEIBNITIUM Tom. II. p. 1099.* neque tamen noster Auctor hoc tradit, nec alias cum priorum temporum Historia convenit. In eo enim Scriptores consentiunt, quod Principatum vel Provinciæ Thuringiæ Comitatum obtinuerit hic Ludovicus, postquam eo privatus fuisset Hermannus de Wintzenburg. Sic enim *ALBERTUS STADENSIS ad a. 1143. p. 243.* Adelheidis (Udonis Stadensis filia) *nupsit Lodevvico, & genuit secundum Lodevvicum, qui à Lothario Rege impetravit provincialem Comitatum in Thuringia, cum eo per sententiam privatus esset Hermannus de Wincenburg. CHRONICON GOZECENSE p. 235. Annus quartus Lotharii Regis computatur, cum generalis curia Quedlinburg in Pentecoste celebratur. Hic Hermannus de Winziburg provincialis, honoribus di-*

vicus, primus Thuringiæ princeps & Lantgravius, genuit Ludovicum primogenitum,

gnitatibus, principum judicio, abdicatur: Wintziburg obsidetur, capitur, incenditur, funditus subvertitur. Causa fuisse dicitur, quia Burchardum de Luckem, regis quidem consiliarium, hominem vero suum, pro cujusdam castri extructione fraude circumvenerit, & fide violata occiderit. Cujus PRINCIPATU Comes Ludovvicus sublimatur, quippe qui Regi, ut fidelis, ut prudens, carissimus habebatur. ANNALES BOSOVIENSES ad a. 1130. *Burcardus, Consecretalis Lotharii Regis, Comes Luchenheymensis de Saxonia, dolo domini sui de Winciburc, PRINCIPALIS COMITIS TURINGIÆ & Misnensis Marchionis, occiditur; ob quod idem Hermannus à Rege Lothario deponitur, & Comes Ludevvitus pro eo constituitur Lantgravius.* Idem asserit *ANNALISTA SAXO ad a. 1130. THEODORICUS ENGELHUSIUS c. l. Ipse etiam fecit primum Landgravium Thuringiæ Ludovicum, cuius pater construxit cœnobium Regnsborne; Nam antea TERRA THURINGORUM fuit sub Comite de Winzingeborg.* Hermannum igitur de Wintzenburg Thuringorum Terræ præfuisse, & Thuringiæ Landgravium jamdum fuisse, dicta loca testantur. Hinc etiam Auctori Chronici Gozecensis *PRINCIPALIS COMES THURINGIÆ* vocatur. In diplomate Reinhusano apud *LEIBNITIUM p. 706.* dicitur *PROVINCIALIS COMES.* In alio Conradi III. Imp. & Adelberti Moguntini apud eundem dicitur *PATRIÆ COMES.* Hinc in diplomate Lotharii Imp. de a. 1129. dum confirmat venditionem curtis Abbenrod, inter testes adducitur *Hermannus Landgravius*, & licet non additum fuerit Thuringiæ, ejusmodi tamen præteritio provinciarum tunc solennis erat, prout *TENTZELIUS Supplem. Hist. Goth. p. 448.* exemplis demonstravit. Adgnovit jamdum hunc Landgraviatum *CASPAR SAGITTARIUS* in epistola sua *de antiquo Thuringiæ statu p. 61.* dicens: *pæne hanc in suspicionem venio, ac si jam ante hic Hermannus Provincialem quendam Thuringiæ Comitatum, nequaquam tamen tam illustrem, ac in Ludovico redditus, in manibus habuerit*, quod tamen non penitus concedimus, dum Chronicon Gozecense dicat, Ludovicum Hermanni Principatu fuisse sublimatum. Hoc autem plane non denegamus, potentiorem omnino fuisse Ludovicum Hermanno, dum non solum ipse Comitatum antea insignem possederit, sed etiam fratris sui Henrici Rasponis hæreditate insuper fuerit auctus, prout *CHRONICON GOZECENSE p. 232. ANNALISTA SAXO, CHRONOGRAPHUS SAXO*, & *CHRONICON MONTIS SERENI ad a. 1130.* tradunt. Prout etiam uberius adseruit *JO. GEORG REINHARD Origg. Landgrav. Thuringici §. XXIII.* Immo, magnæ jam Ludovicum Salium fuisse auctoritatis, patet ex eo, quod Waltramus in litteris suis ad eundem a. 1090. scriptis, ipsum vocat *serenissimum Principem*, atque iterum *Gloriosissimum Principem*, apud DODECHINUM. In eo vero Sagittario adsentimur, quod *p. 59.* Ludovicum dicit Landgravii elogio, jus supremæ jurisdictionis per universam Thuringiam impetrasse. Deinde vero etiam reliquarum Comitum sorti exemptum, in Principum dignitatem potestatemque ritu solenni fuisse evectum. Auctor noster notanter ait, ipsum cum vexillorum festiva exhibitione, *UT MORIS EST*, imperatoria largitione Principem fuisse factum. Idem dicit Auctor Annalium Brevissimorum *ad a. 1126.* Ex hoc satis patet, quod, dum Principum more investitus fuisse dicatur Ludovicus, ipsum non solum jurisdictionem, sed potestatem etiam super Thuringiam, fuisse adeptum. Adgnoverunt hoc olim ipsi Thuringiæ Comites, Bodo Stolbergensis, Ernestus & Adolphus Gleichensis, Güntherus Beichlingensis, Henricus Schvvartzburgicus, Güntherus Mansfeldius, Ernestus Hohnsteinius, qui litteris communi consilio a. 1445. exhibitis, profitentur: *Das Fürstenthum Thüringen sey gar löblich und achtbarlich mit einer trefflichen Menge redlicher Graffschafft, Herrschafft und erbarer Mannschafft, zu demselben Fürstenthum gehörende, von Anbegin ausgesetzet, gevvidmet, und herkommen.* Item, *dass ein ieglicher Fürst, der dasselbe ehrliche Fürstenthum innen hat und eingevvinnet, könne durch keinen Weeg bas bey Fürstlicher Würdigkeit, Ehren, Macht, Furcht und Gevvalt bleiben, denn durch getreuen Beystand, Hülffe, Rath und Gehorsam seiner Grafen, Herrn und erbarer Mannschafft, zum Fürstenthum gehörend*, tradente *SAGITTARIO de Antiquo Statu Thuringiæ p. 65.* Communis est Thuringiæ Chronographorum traditio, duodecim Comites Thuringiæ Landgravio fuisse subjectos, certos etiam Offi-

tum, qui sibi successit in principatu; *(a)* item Ludovicum comitem, qui mortuo patre resedit in *Tungisbrucke*; *(b)* item genuit filiam Cæciliam, quæ duxit ducem Bohemiæ; item aliam filiam, Adelheidam nomine, quæ seculum deserens, cœnobium sancti Nicolai intra muros Ysenach ædificavit, & in eodem claustro quamplurimis annis religiosè vixit, & Abbatissa effecta est virginum, anno Domini MCLI. *(c)* Ante hoc tempus fundationis obiit Ludovicus, Thuringiæ Lantgravius primus, anno Domini MCXLIX, *(d)* & sepultus est in Reinhartsborn.

Anno Domini MCXXXVIII fundatum est monasterium in *Wolckenrode* Cisterciensis ordinis.

Anno Domini MCXLVII fundatum est monasterium in valle sancti Georgii à comite de *Kevernberg*.

De quarto Ludovico, Lantgravio secundo, sub imperatore Conrado, duce Sueviæ, qui destruxit murum civitatis Erffordensis. 917

CAPUT XIX.

Ludovicus, Thuringiæ Lantgravius secundus, & quartus in ordine, duxit in uxorem Juttam, filiam Conradi, ducis Sueviæ, pro tunc imperatoris, anno

Dd dd dd dd Domini

ciales hæreditarios adsignatos, prout tradit *CYR. SPANGENBERG Chron. Querfurt. lib. II. c. XXXVIII. p. 222.* verum sine fide, compara *TENTZELIUM Supplem. Hist. Goth. p. 449.* Sufficit nobis, hunc Ludovicum ejusdemque posteros super terram Thuringiæ fuisse principatos. Sic enim *SIFFRIDUS PRESBYTER ad a. 1140. cum dudum Duces Turingorum defecissent, idem Ludovicus Barbatus suscepit principatum dictæ terræ, quæ tunc per plures distracta & usurpata cessavit dici Ducatus. Sed usque hodie Princeps præfatæ terræ non Dux, sed Landgravius, quod latine sonat, Comes Provincialis, appellatur.* Et paullo post: *Et ipse & filii ejus & filii filiorum super sæpe dictam terram Turingiam, à tempore S. Henrici Imperatoris usque ad tempora Imperatoris Friderici II. per sex generationes principantur.* Indicat etiam hanc potestatem titulus, dum Ludovicus hic in nummis dicatur *Comes Provincialis*, quo titulo ejusdem usi fuerunt successores. Idem in diplomatibus dicitur *Luthevvicus, Comes Pater de Thuringia*, quale exhibet *NIC. SCHATENIUS Ann. Baderborn. P. I. p. 770. & PAULLINI Hist. Virg. Visbecc. p. 60.*

(a) Binos noster Auctor Ludovico, primo Thuringiæ Landgravio, saltim adsignat filios cognomines, verum *MONACHUS REINHARDSBRUNNENSIS* infra sub a. 1126. intermedium addit Henricum Raspen. Adstipulatur *CHRONICON GOZECENSE p. 233. verum illo* (Henrico Raspone I.) *sine liberis obeunte, Ludovvicus duos filios genuit, quos suo fratrisque nomine nuncupavit.* Ejusdem etiam Henrici mentionem facit Ernestus, Reinhardsbrunnensis Abbas, in charta authentica a. 1143. *præsentibus Luodevico, Regionario Comite, ejusque fratre Henrico, matreque ipsorum &c.* Vide *TENTZELIUM p. 457.* & qui eum sequitur, *ECCARDUM p. 329.*

(b) Auctor de ortu Landgrav. Thur. *a. 1124.* habet *Thumisbrück*, hodie *Thomasbrück.*

(c) Vide *ECCARDUM p. 327.*

(d) Auctor quidem de Ortu Landgraviorum & *ANNALES VETEROCELLENSES p. 597.* Ludovici hujus obitum ad a. 1149. æque refert: Verum *MONACHUS REINHARDSBRUNNENSIS* infra eandem ad a. 1140. recenset. Sic etiam *ad d. a. CHRONOGRAPHUS SAXO: Obierunt Lodevvicus, Comes de Thuringia, & Wilhelmus Palatinus Comes. ANNALISTA SAXO* equidem ad a. 1139. Annales suos cum hisce verbis: *Ludovicus, Thuringiæ Comes, obiit*, claudit. Verum dum ad d. a. etiam Ottonem, Bambergensem Episcopum, atque alios defunctos esse narrat, quorum obitus in annum 1140. incidit, adjecisse quædam videtur, quæ demum a. 1140. contigere. Hunc annum 1140. confirmat etiam Monumentum ipsius Sepulcrale, quod inter *SAM. RETHERI* Monumenta Seren Ducum Saxoniæ reperitur. Cum hac inscriptione. ANNO. DOMINI M.C.XL. PRIDIE. IDUS. IAN. O. LUDEWICUS. PRIMUS. THURINGORUM. LANTGRAVIUS. FILIUS. LUDEWICI. FUNDATORIS. NOSTRI. HIC. SEPULTUS. Adde *TENTZELII Supplem. p. 459. ECCARDI Historiam Genealogicam p. 323.*

Domini MCL. *(a)* Eodem anno constructum est cœnobium in *Ichterßhusen*, per comitem de Grunbech. Mortuo Conrado imperatore, qui imperavit quatuordecim annis, successit ei filius suus in imperio Fridericus, primus hujus nominis, anno Domini MCLIII. Iste Fridericus primò fuit piissimus & Christianissimus, postea impiissimus, & ecclesiam Dei multùm persequebatur; propter quod à papa excommunicatur & deponitur. Et quia Conradus, archiepiscopus Moguntinus, adhæsit papæ contra Fridericum; ideo à Friderico episcopatu est privatus, & maxima clades depressit episcopatum, destructis pluribus castris, scilicet *Rosteburck, Horberg, Amelburg, Bingen*, *(b)* & à Ludovico, Thuringiæ Lantgravio, jussu imperatoris Friderici, ejus sororio, murus civitatis Erffordiæ in contemptum episcopi Moguntinensis funditus destruitur & evertitur. Hujus temporibus Ludovici Lantgravii Fridericus imperator Mediolanum cepit, & funditus destruxit: ubi Henricus, dux Brunswicensis, dictus Leo propter animositatem, contemnens Fridericum & ejus mandata, ab eo recessit in necessitate posito in partibus Lombardiæ: propter quod imperator ipsum ducem omni feudo privavit; imò ducatum

(a) Sic etiam Auctor de Ortu Landgrav. *ad a. 1140. duxit in uxorem Juttam, filiam prænominati Conradi Regis.* & *ANNALES VETEROCELLENSES p. 597. MONACHUS REINHARDSBRUNNENSIS ad a. 1140.* ait: *accipiens legali copula Friderici Imperatoris sororem Juttam*, idemque rectius, dum Friderici Coclitis, Sueviæ Ducis, fuerit filia. Fridericus iste binas duxerat uxores, Juditham Noricam, & Agnetem Sarburgicam. Ex priori matrimonio nati Fridericus I. Imp. & Juditha Matthæi, Lotharingiæ Ducis, filia, prout ipsius Friderici & Conradi III. Imp. frater uterinus testatur. *OTTO FRISINGENSIS* ipse *lib. I. de Gestis Imp. cap. XIV.* scribens: *accepit autem Henrici, Noricorum Ducis, filiam in uxorem, ex qua postmodum Fridericum gloriosissimum, qui in præsentiarum Imperator est, & Juditham, quæ modo Matthæo, Lotharingiorum Duci, copulata noscitur, genuit.* Ex altera vero conjuge, Agnete Sarburgica, prognati sunt Conradus, Palatinus Rheni, & Claritia Ludovici, Thuringiæ Landgravii, conjux, prout idem Frisingensis Episcopus *lib. I. cap. XXI.* nos docet: *Fridericus Dux mortua uxore sua Juditha dissensionis tempore, Friderici Comitis de Sarbur, fratris Alberti Episcopi, filiam Agnetem in uxorem duxit, ab eaque Conradum, qui Palatinus Comes nunc Rheni esse noscitur, & Claritiam, Ludovici Thuringiæ Comitis uxorem.* Adgnovit illud Auctor noster, qui *cap. XXIII.* dictos Landgravios Friderici Imp. dicit fuisse consobrinos. Et *ARNOLDO LUBECENSI lib. III. cap. XX.* Ludovicus dicitur filius sororis Imperatoris Friderici. Quale vero Claritiæ fuerit nomen, plane non constat. *DAVID WOLLEBER* in Historia Baronum Hohenstauffensium, Ducumque Sueviæ Germanica Msta *f. 123.* tribuit Friderico, Sueviæ Duci ex Agnete, filium Conradum, & *ein Freulein Clementia genannt, die sich mit Landgraff Ludwigen in Thüringen verheurathet.* Quare etiam *MART. CRUSIUS lib. IX. p. II. Ann. Suev. cap. X. p. 333.* dicit, quod Agnes ista pepererit filium Conradum, & filiam Claritiam vel Clementiam, Landgravio Ludovico nuptam. *ECCARDUS Historia Geneal. p. 327.* autumat, ex abbreviato *Clemtia* à descriptore oscitante facile *Claritia* effingi potuisse. Verum ipsius nomen fuisse Jutta, s. Juditha, patet ex præcepto ab Hermanno, filio ejus a. 1191. dato, in quo *matrem nostram dominam Juditham* expressis verbis appellat apud *PAULLINI Annal. Isenac. p. 31.* Hoc nomen Latini per Clementiam expressisse videntur, ut à sorore, etiam Juditha dicta, distingueretur. Confirmare hoc ex parte videtur *VITUS ARENPECK Chron. Austr. p. 1193.* ubi de S. Leopoldi filiabus loquitur, addit: *Jutha vero quinta filia, quæ bonitas vocabatur.* Vide *TENTZELIUM p. 498. ECCARDUM p. 327. 328.*

(b) Auctor de Ortu Landgraviorum *ad a. 1153.* legit: *Rosteborg, Horburgk, Amelburgk, Dingin, Tensburgk.* Mstum: *Rosteborgk, Herburgk, Amelburgk, bingin, tensbergk.* Rustenberga arx est Eichsfeldensis tractus, ditionis Moguntinæ, olim in castris munitissimis habita, quæ vel hodie Præfecto Moguntino est loco domicilii, de qua *SERARIUS Rerum Mogunt. lib. V. p. 527.* sub Horberg, Homberga prope Fridslariam, sub Amelburg, hodiernum Amœneburg, ad Ohmam fluvium intelligi videtur, de quo *SERARIUS lib. III. p. 310.* Binga urbs notissima est ad Rhenum arce insignis.

tum Westphaliæ ab eo tulit, & episcopo Coloniensi jure hæreditario contulit; & alia bona sua in Saxonia inter episcopos distribuit. Tandem per preces principum vix obtinuit gratiam, ita quòd imperator sibi concessit ducatus Luneburg & Brunswig cum castris & civitatibus circumjacentibus, excepta civitate *Lubeck*, quam imperator pro imperio retinuit, & tribus annis in exilio, scilicet in Anglia, mansit, anno Domini MCLXVI.

Quomodo Ludovicus Lantgravius nobiles sibi rebelles fecit arare.

CAPUT XX.

ISte Ludovicus, Lantgravius Thuringiæ, fuit multùm pius, benignus & humilis ad nobiles & ignobiles. Et ideo quidam, immemores beneficiorum suorum, virtutes suas vilipendentes ipsum spreverunt, dicentes ipsum delirare: mandata ejus recusantes, nec ipsum valere ad talem principatum. Propter quod ille nobilis princeps multùm fuit provocatus, & tales rebelles conabatur humiliare. Hoc ipsi ægrè ferentes, se hostiliter domino suo opposuerunt. Accidit quodam tempore, ut iniret cum eis conflictum, & fortuna sibi arridente & justitia, omnes illos cepit: quos tanquam piissimus princeps noluit interficere, nec exhæreditare, ut bene decuisset: sed eos humiliando compulit, ut loco jumentorum & equorum aratrum in agro ad arandum sub manibus flagellantium traherent, ita, quòd semper quatuor unam lineam ararent, & sic alternando & continuando unum integrum agrum, juxta morem rusticorum, araverunt propriis corporibus. Propter quod factum ille princeps in omni terra ab omnibus timebatur, & maximè à nobilibus. Unde quicunque audiverunt nominare Lantgravium Thuringiæ, suspirabant; & gemitus eorum à multis audiebantur. Et in hujus rei perpetuam memoriam princeps fecit talem agrum lapidibus magnis signari & circundari, & privilegiavit hunc, quòd quicunque malefactor ibi conveniret, non deberet capi à quocunque ibidem; & qui hoc edictum infringeret, crimen læsæ majestatis incurreret. *(a)* Et quia factum memoratum ubique volabat, nobiles extra Thuringiam & in Thuringia sibi maledixerunt: & de tali inaudita humiliatione verecundabantur, & se vindicare affectabant, & in mortem ejus diversis modis machinati sunt, quod ipsum Principem non latuit; ideo frequenter in armis fuit; & quoscunque de talibus deprehendit, aliquos suspendit, aliquos 918
interfecit, aliquos submersit, aliquos carceris squalore suffocavit. Et quia semper armatus incessit, ideo Ferreus Lantgravius ab omnibus nominabatur. Narratur de eo, quòd primò, cùm esset ita pius & dulcis, nobiles ipsum contempserunt & deriserunt, dicentes, quòd esset nimis mollis, & expediret, quòd duceretur ad fabros ferri in nemoribus, ut ibi mallearetur & fabricaretur, ut durus efficeretur. Et sic evenit, quòd ille nobilis Princeps, qui primò nimis mollis ipsis nobilibus apparebat, postea eis ferreus & durissimus factus fuit *(b)*

Quomodo idem Ludovicus compulit nobiles, olim sibi rebelles, portare corpus suum mortuum pedestres ad locum sepulturæ.

CAPUT. XXI.

POstea idem Lantgravius, in castro *Nuenburg* in lecto ægritudinis positus, vocavit ad se plures nobiles, sibi aliquando rebelles, quos alloquebatur in hæc verba: *Ecce ego moriar, & vobis sub pœna suspendii præcipio, ut cùm anima mea de corpore meo exierit, corpus meum cum omni reverentia in humeris vestris ab hinc usque ad locum meæ sepulturæ, scilicet Reinhartsborn, portetis.* Hoc nobiles sibi promiserunt

Dd dd dd dd 2

(a) Adde *TENTZELIUM p. 466.*
(b) Vide *PAULLINI Annales Isenacenses p. 21.*

runt facturos, quia plus quàm diabolum ipsum timebant; & post mortem suam mandatum compleverunt, & ipsum pedestres in humeris per multa milliaria portaverunt; semper timentes, quòd dominus eorum viveret, & ipsis illudere vellet, ac eos tentare. Rursus timebant filios suos, quod, si mandatum patris non explerent, pœnam, quam pater posuit, incurrerent.

De quinto Ludovico Lantgravio, sub imperatore Friderico.

CAPUT XXII.

Ludovicus defunctus, Thuringiæ Lantgravius, anno Domini MCLXXIII, *(a)* reliquit tres filios, scilicet Ludovicum primogenitum, qui sibi successit in principatu; & Hermannum postea factum comitem Palatinum Saxoniæ; & Fridericum primum comitem in *Ziegenhain* terræ Hassiæ *(b)* quæ pertinebat ad principatum Thuringiæ, sicut etiam olim fuit unus ducatus, sic postea & fuit unus Lantgraviatus.

De discordia inter Ludovicum Lantgravium, & Erffordenses, & comites terræ.

CAPUT XXIII.

Anno principatus Ludovici, Thuringiæ Lantgravii tertii, orta est magna discordia inter ipsum principem & Erffordenses, qui adjutorio comitum Thuringiæ ei rebellare tentabant: & durabat per aliquod tempus. Postea per Fridericum imperatorem fuit sedata. Qui Lantgravii fuerunt filii sororis imperatoris, id est consobrini. *(c)*

De captivitate Lantgravii per ducem Brunsvvicensem & de incineratione Mulhusen & Northusen.

CAPUT XXIV.

Anno Domini MCLXXX, Henricus, dux Brunsvvicensis, dolens de renunciatione facta imperatori, de aliquibus terris, ut dictum est supra, *(d)* pactum violavit, & inimicus imperatoris effectus, multa damna imperatori & imperii civitatibus & terris intulit. Quapropter imperator misit Lantgravium Ludovicum cum magno exercitu in Saxoniam: & civitatem *Hatißleybin* obsederunt, & expugnatam destruxerunt. Accidit postea, quòd idem dux dictus Leo Thuringiam

(a) Additiones equidem Lamberti Schafnaburg. *GODEFRIDUS MONACHUS CHRON. SAXO. CHRONICON MONTIS SERENI ad a. 1172. PAULLINI p. 23.* annum obitus definiunt 1172. Confirmat illum annum Monumentum ipsius Sepulcrale Reinhardsbrunnense: Anno Domini CIↃ. C. LXXII. II. YDVS. OCTOBRIS. OBIIT. LVDEWICVS. THVRINGORVM. SECVNDVS. LANDGRAVIVS. FILIVS. LVDEWICI. PRIMI. PRINCIPALIS. COMITIS. Verum dum pleraque Monumenta Reinhardsbrunnensia sint supposititia, à posterioris ætatis Monachis confecta, potius *TENTZELIO* adsentior, qui *p. 474.* docet, hunc Ludovicum secundum a. 1168. fuisse defunctnm. Testatur illud Mstum de Landgraviis, quod in Bibliotheca Ducali Gothæ adservatur, quod de eodem Ludovico: *Her starb uff deme Slosse Nuinborg in deme Jare also man schreib nach Cristi geburt thusent hundert unde acht und sechtzig Jar.* Confirmat illud tanto magis diploma Ludovici III. ipsius filii atque Successores, a. 1168. datum apud *TENTZELIUM p. 479.* quod isto anno patri jamdum successerit.

(b) Genealogiam Comitum Ziegenhainensium ab eodem Friderico nectit *ECCARDUS p. 334. WINCKELMANNUM* secutus. *p. II. Hess. Chronic. cap. IX.* f. 245.

(c) Vide supra *cap. XIX.*

(d) Vide supra *c. l.*

giam intravit, & villas regias *Molhusen* & *Northusen* cepit & incendit, & hostili manu plures villas in Thuringia destruens. Quod audiens Ludovicus Lantgravius, 919
collecta quanta poterat multitudine, pro tempore ducem Henricum jam abeuntem insequitur, congressus cum eo bellum inconsultè, multis utrobique interfectis, ipse Ludovicus, cum fratre suo Hermanno & multis aliis captivis, abducitur. Hoc imperator intelligens, venit in Erffordiam, & expeditionem generalem cum totius Regni (*a*) principibus indixit contra Henricum de Brunswigk. Unde dux videns se opprimi, & omni ope familiarium destitui; Lantgravium Ludovicum & fratrem suum, de captivitate absolutos, ad imperatoriam dignitatem, quasi pacis mediatores, direxit. Imperator verò judicio multorum principum iterum ducem Henricum in exilium misit.

Quomodo Hermannus, frater Ludovici, factus est comes Palatinus.

CAP. XXV.

ET cùm imperator vellet recedere de Saxonia cum suo exercitu; consobrinum suum Hermannum, fratrem Ludovici Lantgravii, fecit & creavit comitem Palatinum Saxoniæ. Rursus idem imperator partem ducatus Brunswicensis (*b*) dedit comiti de Anhalt, nomine Bernhardo.

De discordia inter Ludovicum Lantgravium & comitem de Anhalt.

CAP. XXVI.

NOn longè post hoc comes Bernhardus de Anhalt intravit Thuringiam, & destruxit castrum *Meildingen.* (*c*) Et postquam recessit Ludovicus Lantgravius, cum exercitu magno intravit terram illius comitis, & devastavit eam incendiis & rapinis usque ad fluvium Salam, & civitatem Asthyrsleiben destruxit.

De discordia inter episcopum Moguntinum & Ludovicum Lantgravium sedata, per filium imperatoris, & quòd multi nobiles perierunt in cloaca Erffordia.

CAP. XXVII.

ANno Domini MCLXXXVI, orta est gravis discordia inter Conradum, episcopum Moguntinum, & Ludovicum, Lantgravium Thuringiæ; & villæ ex utraque parte in Thuringia & Hassia ipsius episcopi & Lantgravii Thuringiæ; devastantur. Tunc temporis episcopus contra terram Hassiæ ædificavit *Heilgenberg* castrum; econtra Lantgravius contra terram episcopi ædificavit *Bramburg* (*d*) castrum. Accidit, quòd Henricus filius imperatoris venit in Erffordiam, volens ire in Poloniam, & pacem fecit cum illis duobus principibus. Et cùm de pace tractarent in cœnaculo Canonicorum beatæ Mariæ virginis, ubi nunc est dormitorium; pavimento repente disrupto, multi nobiles in cloacam ceciderunt. Aliqui extracti sunt cum difficultate, & non sine periculo corporis:

(*a*) Sic emendavi MStum secutus, cum antea legeretur *Rheni.*

(*b*) Male hic Auctor, Brunsuicensis Ducatus nondum erat, sed Saxoniæ Ducatum una cum parte Ducatus Westphaliæ Bernhardo tradidit Imperator. Vide *BECMANNI Historiam Anhaltinam P. V. lib. I. c. VII. §. 2.* Syntagma Hist. Germ. *diss. XVII. §. XLVIII.*

(*c*) Forsan *Mellingen*, hodie Ducatus Vinariensis vicus, quod etiam *Meldingen* olim dicebatur.

(*d*) Auctor Addit. Lamberti Schafnab. *a. 1186.* vocat castrum G*rüneberg*, quod hodie Hassiæ est oppidum, de quo Winckelmann Beschr. Hessenlands *P. II. cap. V. p. 196.* *GUDENUS Hist. Erfurt. lib. I. p. 41.*

& aliqui ibi interierunt, ſicut comites, Fridericus de Aldenberg, (*a*) & de Kirchburg Fridericus; & comes Haſſiæ, ſcilicet Gotzemannus de Zegenheym; comes Henricus de Schwartzburg, qui cauſa totius diſcordiæ erat, & multi alii minoris nominis. Rex autem, ſicut inſtituerat, profectus verſus Poloniam, & cùm venit Halle & reverenter cum proceſſione reciperetur, ruptis funibus campanæ omnes ceſſaverunt.

920 *De ædificatione eccleſiæ ſancti Georgii in Yſenach, & de morte Ludovici.*

CAP. XXVIII.

ISte Ludovicus in honorem ſancti Georgii militis & martyris, quem multum coluit, ædificavit eccleſiam ſancti Georgii in Yſenach. (*b*) Et cruce ſignatus pòſtea cum Friderico imperatore ultra mare profecti ſunt ad liberationem terræ ſanctæ: ubi in quadam expeditione, vexillo ſancti Georgii Ludovici cœlitus elato & erecto, multos de infidelibus ſtravit & occidit, & in multis bellis triumphavit. (*c*) Tandem imperator ibi obiit, & ſimiliter Ludovicus Lantgravius. (*d*) Cujus oſſa cùm in Thuringiam deportarentur in *Reinhartsborn* ſepelienda; quidam de ſuis prædictum vexillum cum imagine ſancti Georgii depictum deportavit in Myſnenſem regionem in caſtrum *Tharant*, & ibidem depoſuit in cœnaculo. Non longè pòſt idem vexillum per quandam feneſtram ad Orientem pluribus videntibus evolavit. (*e*) Hic Lantgravius de uxore ſua Margareta, filia ducis Auſtriæ, non habuit filios. (*f*) Ideo frater ejus Hermannus, Comes Palatinus, ei ſucceſſit in principatu, anno Domini MCXCIII. (*g*)

Friderico imperatore mortuo, filius ejus Henricus ſucceſſit ei in imperio, qui expulit de Bohemia Ottokarum, ducem Bohemiæ, conſobrinum Ludovici & Hermanni Lantgraviorum, & Albertum, Marchionem Myſnenſem, ex eo, quòd ipſi ceperant quodam tempore patrem ſuum Fridericum imperatorem: ſed poſt mortem ejusdem Henrici quilibet princeps reverſus eſt ad ſua, qui imperii ſui anno ſeptimo moritur.

De

(*a*) Potius Comes de Abenberg, prout habet Auĉto Addit. Lamberti Schafnab. *ad a. 1184.* Convenit etiam MStum noſtrum. Vide *GUDENUM Hiſt. Erfurt. lib. I. p. 39. PAULLINI Annales Iſenacenſes p. 28.*

(*b*) Compara *CHRIST. FRANC. PAULLINI Annales Iſenacenſes §. XXXVI.* & potiſſimum *TENTZELIUM p. 496.*

(*c*) Hæc Monachus Reinhardsbrunnenſis infra in Hiſtoria Ludovici narravit uberius. Adde *GUIL. ERN. TENTZELII Supplementa Hiſt. Goth. p. 498.*

(*d*) Emortualis Ludovici annus vulgo ſtatuitur 1197. Verum *TENTZELIUS pag. 504.* ex diplomatibus demonſtravit, ipſum a. 1190. fuiſſe defunctum.

(*e*) Sit omnino fides penes Auctorem. Caſtrum Tharant vero arx olim montana inter Dresdam & Freibergam, nunc diruta.

(*f*) Hanc Ludovici uxorem Margaretham, non Auſtriacam fuiſſe, cum nullus Auſtriacorum Scriptorum ejusdem faciat mentionem, ſed Clivenſem, conjectatur *ECCARDUS p. 331.* atque ex parte demonſtrat *PAULLINI p. 24.* hanc aliis Eliſabetham dici ait, Leopoldi Ducis filiam. In tabulis Genealogicis occurrit Margaretha, Leopoldi IV filia, Ludovico huic collocata. Verum, dum Scriptores Auſtriaci prolixius Leopoldi IV ſive Pii liberos recenſent, nulla inter filias occurrit Margaretha, ſaltim *Quarta Elizabeth, quam accepit Hermannus, Lantgravius de Saxonia.* Sic *HISTORIA FUNDATIONIS MONASTERII MELLICENSIS p. 300.* In *CHRONICO CLAUSTRO-NEOBURGENSI p. 442.* dicitur: *Hermannus nobilis homo & dives, Lancravius Saxoniæ.* Et in Narratione Genealogica Poſterorum S. Leopoldi *p. 575.* Hic autem Hermannus I. de Wintzenburg Thuringiæ Landgravius fuiſſe videtur.

(*g*) Hermannum huncce jamdum a. 1191. in Thuringiæ Landgraviatu ſucceſſiſſe, teſtatur ipſius diploma de hoc anno, quod *PAULLINI §. XXXVII.* exhibet, quo Ludovicus iſte dicitur *Frater noſter, & in Principatu Provincialis Comitiæ Anteceſſor.*

De Hermanno Lantgravio sub imperatore Henrico duce Suevia.

CAP. XXIX.

HErmannus, frater Ludovici Lantgravii defuncti. Hic cùm per Fridericum imperatorem comes Palatinus fuit factus; (*a*) Sophiam filiam comitis unigenitam (*b*) duxit in uxorem, & genuit ex ea duas filias: quarum una duxit comitem Alsatiæ, alia Jutta nomine fuit Theodoro, filio Alberti, Marchionis Mysnæ, adhuc in cunabulis jacenti, desponsata & postea copulata: (*c*) per quam desponsationem fuit sedata maxima discordia, quæ fuit inter Lantgravium Thuringiæ & Marchionem Mysnæ, quæ per plures annos duravit. His temporibus rex Henricus obsedit castrum *Orlemunde*, ex eo, quòd idem comes fuit adjutor ducis Henrici de Brunswig, adversarii sui & patris sui.

Item his temporibus Unstrud fluvius fuit totaliter exiccatus, nec aliqua aqua ibi inveniebatur multis diebus.

De morte Sophiæ, uxoris Lantgravii, & de secunda uxore & heredibus.

CAP. XXX.

ANno Domini MCXCV, obiit domina Sophia, uxor Lantgravii, filia comitis quondam Palatini Saxoniæ. Qua mortua, duxit aliam Sophiam, filiam ducis Bavariæ, (*d*) de qua genuit quatuor filios, scilicet Ludovicum primogenitum, Hermannum, Henricum & Conradum. (*e*) Item genuit duas filias, scilicet Irmegard, quæ duxit comitem de Anhalt, & Agnetam, quæ nutrita fuit cum beata

(*a*) *CHRON. MONTIS SERINI ad a. 1180.* Ludovicum Ferreum, exauctorato Henrico Leone, factum fuisse Comitem Palatinum, tradit. Adstipulatur *GEORGIUS FABRICIUS Origg. Saxon. lib. I. p. 89.* Verum *MONACHUS REINHARDSBRUNNENSIS ad a. 1180.* & *THEOD. ENGELHUSIUS p. 1106.* idem potius de Hermanno tradunt. Quare etiam *ARNOLDUS LUBECENSIS lib. II. c. XXX. & XXXV.* inter Ludovicum, Thuringiæ Comitem Provincialem, atque Hermannum Palatinum notanter distinguit. Vide etiam Programma nostrum *de Comitia Palatinatus Saxonici p. 14.*

(*b*) Sophia hæc Friderici V. ultimi ex Comitibus Saxoniæ Palatinis, familiæ Gozecensis, erat filia.

(*c*) Erravit hic Auctor, prout probe notavit *TENTZELIUS Supplem. Hist. Goth. p. 514.* scribens: *Neque enim Theodorus, sed Theodoricus audiit, neque Alberti filius, sed frater, & Ottonis divitis filius fuit, neque tunc in cunabulis jacuit, sed ea ætate, ut fratri resistere, fœminamque ducere posset.* Rectius igitur *CHRONICON MONTIS Sereni: Anno* CIƆCXCIV. *Tidericus, Comes de Wizenvels, fratris sui* (Marchionis) *violentia diu pressus, pro auxilio petendo ad Hermannum, Turingiæ Lantgravium, se contulit: quem ille aliquandiu suspendit, dicens, se, ut Marchioni bellum inferret, occasionem idoneam non habere. Habebat autem filiam jam nubilem. Comite vero petitionem jam sæpius iterante, Lantgravius respondit, si gener ejus fieri vellet, se ei modis omnibus occursurum. Quod ille primo quidem, quia puella oculis ejus propter sui deformitatem displicebat, renuit, sed necessitate coactus, tandem consensit, conjugioque facto ex hinc auxilio Lantgravii fratre cæpit superior apparere.* Adde *TENTZELIUM p. 512.*

(*d*) Hæc Sophia demum an. 1238. decessit, prout demonstravit *TENTZELIUS pag. 579.*

(*e*) Vide infra Monachum Reinhardsbrunnensem de eodem Ludovico. De his liberis Hermanni prolixius edisserit *ECCARDUS Hist. Genealog. p. 335.* Miserat iste duos ex filiis in Academiam Parisiorum studiorum causa, eosdemque Ludovico IV. Gallorum regi obnixe commendavit, prout *MARQU. FREHERUS* hanc epistolam inseruit Tomo primo Scriptorum Rerum Germanicarum *p. 426.* ex eodemque depromsit *WINCKELMANN. Hess. Chronic. P. IV. cap. VII. p. 439.* De eodem egit *DAVID BLONDELLUS Geneal. Franc.* plenius afferta *Tom. II. f. 158.* & *TENTZELIUS p. 472.*

beata Elizabeth in castro *Warpurck*, sponsa Ludovici primogeniti, quæ postea duxit ducem Austriæ. Eodem anno rex Henricus & imperator ordinavit apud principes Alemaniæ filium suum Fridericum eligi in regem Romanorum, & omnes consenserunt: licet postea aliter factum fuit per aliquod tempus.

921 *De duobus regibus electis post mortem imperatoris, & eorum discordia.*

CAP. XXXI.

ANno Domini MCCVI, mortuo Henrico imperatore, (*a*) dux Philippus Sueviæ, frater Henrici imperatoris, collectis multis episcopis & archiepiscopis, ducibus, principibus, & comitibus plusquam XX numero, in Ichtershausen (*b*) terræ Thuringiæ, ab illis electus est in regem Romanorum; impediendo filium fratris sui, in quem prius principes consenserunt vivente patre. Episcopus verò Coloniensis cum quibusdam aliis episcopis & Principibus elegerunt in regem Ottonem, filium Henrici de Braunswig, olim proscripti & damnati per imperatorem Fridericum, & unxerunt eum in regem Aquisgrani, & fuit confirmatus per papam Innocentium.

De rege Ottone confirmato Brunsvvicensi.

CAP. XXXII.

HErmannus Lantgravius, qui cum aliis elegit Philippum, se cum juramento & homagio sibi obligavit & constrinxit, sicut alii fecerunt, accipiens in beneficio regias civitates *Molhusen*, *Northusen*, *Salfeldt*, & castrum *Ranis*, cum finibus fluvii *Orlan*. Sed paulo pòst idem Hermannus, reprobato denuo rege suo Philippo, propter quasdam ortas simultates, Ottoni regi se juramento & homagio obligavit. Propter quod Philippus rex cum magno exercitu venit ad Thuringiam, auxilium sibi principaliter ferente episcopo Maguntinens. & Erfford. & aliis multis principibus, & terram hostiliter devastavit igne & ferro crudeliter. Hermannus verò Lantgravius, diffisus auxilio, invocavit Ottonem, regem Romanorum, & Ottokarum, ducem Bohemiæ, amitæ suæ filium, scilicet consobrinum suum. Qui cum multitudine venientes in Thuringiam, Philippum regem electum compulerunt intrare Errfordiam, qui postea occultè deinde recessit, Saxones verò reversi sunt ad sua. (*c*)

Philippus devastavit Thuringiam & humiliavit Lantgravium.

CAP. XXXIII.

SEquenti anno Philippus reversus cum magno exercitu in Thuringiam iterum, auxilium ei ferentibus comitibus de *Schvvartzburg* & *Glychen* & Errffordensibus, terram devastavit tempore messis crudeliter ferro & igne, & civitatem *Wyssense* obsedit sex mensibus, sed non cœpit. Hoc intelligens dux Bohemiæ, consobrinus

(*a*) Henricus VI. Imp. a. 1197 jamdum fuerat defunctus, prout in Syntagmate Hist. Germanicæ *diss. XVIII. §. XI.* demonstravi.

(*b*) De loco electionis discrepant Scriptores. *CHRONICON MONTIS SERENI* Philippum a. 1198. *in campis Erpisfordiæ* dicit fuisse electum *OTTO* de *S. BLASIO c. XLVI in partibus Turingiæ apud villam Arnisperc. CHRON. HALBERSTADT.* apud *LEIBNITIUM Tom. II. p. 140. in villa Arnestedde Moguntinæ Diæcesis.* Ichtershusa autem, ditionis Saxo-Gothanæ oppidum, vix horæ spatio ab Arnstadto distat, ut ideo auctori nostro facile adsentiamur.

(*c*) *ARNOLDUS LUBECENSIS lib. VI. c. V. & VIII.* hæc persequitur uberius *CONRADUS URSPERGENSIS f. 321.* iniquus in hunc Hermannum talia de eodem prædicat: *Præfatus quippe Landtgravius, multotiens decepit Philippum, dolose ipsum circumveniens, & rursum rebellans.*

nus Lantgravii, venit ad Thuringiam cum multitudine populi, volens confligere cum Philippo. Sed diffisus de suis, & timens de traditione, recessit de Thuringia. Quod audiens Henricus Lantgravius, necessitate compulsus, omnes vias, quas poterat invenire, circa principes exercitus Philippi: * pro reconciliatione dans se & sua circa cœnobium *Uchtershusen;* obligans se Philippo juramento & obsidibus. Et sic reconciliatus est Philippo contra Ottonem, regem confirmatum. Et quia episcopus Coloniensis adhæsit Ottoni, quem elegit; ideo accidit, quòd eundem episcopum volentem Ottoni venire in auxilium, Philippus (sicut casu occurrebat, & ipsum insequebatur) obsedit in Wassenburg, & cepit castrum, & eum compulit sibi adhærere. His temporibus facta est fames valida, & per omnes regiones durans per tres annos.

Quomodo rex Otto Brunsvvicensis impugnavit Thuringiam. 922

CAP. XXXIV.

ANno Domini MCCX, principes Alemaniæ in *Nornberg* convenerunt, & ibidem mores Ottonis regis & imperatoris confirmati sibi minimè concedere videntes; (*a*) & specialiter, quòd fuit inimicus cleri; scripserunt papæ, quatenus Ottonem absolveret, & Fridericum, filium Henrici imperatoris defuncti, prius electum vivente patre, confirmaret; quod & factum est. Nam papa ex certis causis Ottonem excommunicavit & deposuit, & principes ab ejus fidelitate absolvit, & assistere Friderico mandavit. Et quia Hermannus Lantgravius unus de principalioribus & famosioribus principibus erat in tali congregatione, qui hoc egit contra Philippum, & etiam contra Ottonem, quem graviter offendit per reconciliationem prius factam cum Philippo, necessitate compulsus & invitè. Ideo comitibus Thuringiæ & baronibus, pecuniis corruptis ab Ottone, sibi contra Lantgravium adhæserunt. Hoc audiens Philippus dux Sueviæ, quòd filius fratris sui esset à principibus promotus ad imperium, ipso nesciente; multùm provocatus est, & reconciliatus cum Ottone; dans ei filiam suam in uxorem, & nuptiæ celebratæ sunt in Northusen, præsentibus pluribus principibus, qui adhuc ambobus adhæserunt, volentes resistere Friderico imperatori facto. Et cùm ibi essent, Otto Rex commisit vexillum comiti Theodorico de Bichlingen, qui jussu ejusdem Ottonis cum magno exercitu vastavit Thuringiam. Cui obviavit Hermannus Lantgravius, & comitem cepit cum multis armigeris. Hoc audiens Otto rex depositus, collegit exercitum, & oppidum Saltza cum castro expugnavit, & civitatem Wissense obsedit, sed non cepit. (*b*) Sed comitem de Kevernberg captivum duxit, volens impugnare partem exercitus. Tandem suis furtivè recedentibus, manere timuit, & se Erffordiam recepit. Postea Otto, adjuncto sibi rege Franciæ, absente Friderico imperatore, iterum Thuringiam veniens, ipsam devastando; quos Hermannus Lantgravius de terra cedere compulit. Et terram orientalem Misnæ contra marchionem Theodoricum intraverunt, ubi propter metum civitas Liptz recessit à Marchione. Sed anno sequenti idem Marchio intravit Saxoniam, & obsedit Aken, civitatem ducis Saxoniæ, qui adhærebat Ottoni. Et postquam Marchio destruxit terram ducis circumquaque, cepit Liptz, & castrum funditus destruxit. Et Otto postea ab omnibus spernitur: & multis bellis habitis cum Friderico imperatore, succubuit.

De desponsatione Elizabeth, filiæ regis Ungariæ, cum filio Hermanni Lantgravii.

CAP. XXXV.

ANno Domini MCCXI, Hermannus Lantgravius, famosus princeps in Alemania, & acer in hostes, misit solennes nuncios utriusque sexus in Ungariam,

 pro

(*a*) MSc. *reprehendentes.*
(*b*) Vide *FRAGMENTUM HISTORICUM ad a. 1212. MUTIUM ad a. 1211.*

pro filia regis Ungariæ filio suo Ludovico primogenito desponsanda; quam filiam S. Elizabeth iidem nuncii secum ad Thuringiam adduxerunt, ætatis suæ anno quarto. Eodem anno moniales receptæ sunt in Schiplitz, in monte sancti Martini.

Anno Domini MCCXIV, Hermannus Lantgravius cepit comitem de Orlamunde.

De fundatione monasterii S. Katharinæ extra muros Ysenach, & de morte Lantgravii Hermanni.

CAP. XXXVI.

ANno Domini MCCXV, Hermannus Lantgravius Thuringiæ, dominus terræ Hassiæ, comes palatinus Saxoniæ, obiit in Gotha. Et dum abbas de Reinhartsborn corpus ejus vellet sepelire in sepulchro parentum; domina Sophia uxor ejus restitit, & ipsum fecit deduci in Ysenach ad monasterium sanctæ Katharinæ extra muros, quod idem princeps fundavit, ubi sepeliebatur. *(a)*

Anno sequenti obiit Hermannus, filius ejus adolescens, & apud patrem est
923 sepultus. Anno Domini MCCXX, moniales Canonissæ de Northusen propter levitates depositæ sunt, & Canonici eis successerunt.

De Sexto Ludvvico, Lantgravio Thuringiæ, sub imperatore Friderico Secundo.

CAP. XXXVII.

LUdwicus, primogenitus Hermanni Lantgravii, mortuo patre, sibi in principatu successit. Hic Elizabet, regis Ungariæ filiam, olim sibi per patrem desponsatam, duxit in uxorem, anno Domini MCCXXI, in castro suo Wartpurg. Eodem anno Theodoricus, Marchio Mysenen. maritus dominæ Juttæ, sororis domini Ludvici, obiit: qui adhuc vivens constituebat ipsum tutorem filii sui trium annorum Heinrici *(b)* nomine, adhuc pueri. Ludvicus autem Lantgravius, cùm percepisset mortem sororii sui; ad consolandum sororem suam festinavit, & iter arripuit ad partes Mysnæ, & tanquam fidelis tutor & procurator totam terram recepit in suam defensionem: de qua soror & filius & tota terra gavisi sunt. *(c)*

Anno Domini MCCXXIII, Elizabeth, uxor Ludovici Lantgravii, peperit primogenitum filium suum in castro Crucenberg: cui nomen impositum fuit Hermannus. Eodem anno Ludovicus Lantgravius intravit terram comitis Hermanni de Orlamunde: & ædificavit castrum Schowenforst inter Orlamunde & Rudelstat.

Quomodo Jutta Marchionissa Mysnæ, soror Ludvvici Lantgravii, duxit Poponem comitem de Henneberg.

CAP. XXXVIII.

EOdem anno Popo, comes de Henneberg, simulato negotio, finxit se iturum in Saxoniam: sed accedens in Lyptz dominam Juttam, Marchionissam viduam, in tertio anno, & contraxit secum matrimonium de præsenti: & pòst tempore opportuno eam duxit in Franconiam: de quo facto frater ejus Ludovicus Lantgravius multùm doluit, & provocatus fuit contra sororem: & aliquo tempore ipsam in dotalitiis seu bonis parafernalibus multùm in Mysnia & in partibus

(a) Adde *TENTZELIUM c.l. p. 534.* Diem obitus Langius definivit *ad a. 1215.* 6. Kl. Maji.
(b) Henricus est illustris Misniæ Marchio.
(c) Hæc ex auctore vitæ Ludovici uberius explanat *TENTZELIUS p. 548.*

bus Orientalibus impedivit. *(a)* Eodem anno Agnes, soror Ludovici Lantgravii, nutrita cum Elizabeth in castro Wartpurg, celebravit nuptias in Noremberg cum duce Austriæ.

De filia Sophia Ludvici Lantgravii, & Elizabeth desponsata postea duci Brabantiæ.

CAP. XXXIX.

ANno Domini MCCXXIV, uxor Ludovici Lantgravii peperit filiam in castro Wartberg nomine Sophiam: quæ postea duxit ducem Brabantiæ. *(b)* Anno sequenti Elizabeth uxor Lantgravii peperit filiam, quam rursum nominat Sophiam, nomine matris Ludovici Lantgravii, quæ in Franconia in monasterio Kitzingen religionis habitum induens, & ibi quiescit.

De Ludvvico istius nominis postremo Lantgravio.

CAP. XL.

ISte Ludwicus Lantgravius fuit multùm virtuosus, eloquio dulcis, moribus suavis & virilis, in exercitiis militaribus strenuus & agilis, pauperibus largus & benignus, ad uxorem Deum dilectissimam Elizabeth multùm affabilis: & quia videbat uxorem suam diligere, & se in misericordiæ operibus exercere, carnem jejuniis & aliis castigationibus domare: quamvis aliquando doleret, timens de ejus teneritudine corporis, quòd absque periculo corporis non posset ferre tantas abstinentias, tamen sibi in omnibus cooperabatur. Tandem factum est generale passagium ad terram sanctam: in quo & Fridericus Imperator, & multi principes, comites, barones, &c. & ipse Ludovicus Lantgravius cum eis, cruce signata valedicens matri, uxori, & fratribus, transfretavit propter fidem: pro qua paratus fuit mori corde & corpore. Veniens in Siciliæ regnum febre correptus, videns sibi imminere periculum mortis, vocans ad se patriarcham Hierosolymitanum, suscepit ab eo ecclesiastica Sacramenta devotissimè; & mortuus est: *(c)* & ossa sua translata sunt de loco mortis in Thuringia; & sepulta in sepulchro parentum in Reinhartsborn, anno Domini MCCXXVIII: præsente matre, uxore, 924
& fratribus, & filio suo Hermanno primogenito. Interim dum adhuc ossa defuncti Ludovici non pervenerunt ad Thuringiam, Heinricus frater Ludovici Elizabeth, uxorem fratris sui de castro Wartberg, de consilio malorum hominum amovit. Quæ cum parvulis suis in miseria vixit, in civitate Ysenacho, & nullus recepit eam hospitio, qui esset alicujus reputationis: quia timebant, ne offenderent dominos: sed oportuit, ut cum pauperibus se reciperet. Deinde transtulit se in Kitzingen, ad abbatissam cognatam suam, ubi postea filia sua monialis effecta est. Quam miseriam & paupertatem percipiens episcopus Babenberg, cognatus suus, ipsam tulit in Babenberg, & honorificè tenuit. Et dum ibi esset, venerunt milites & vasalli & alii, qui cum Ludovico marito suo exiverunt ad peregrinationem, & ossa secum deportaverunt. Et invenientes dominam suam: & audien-

(a) Hæc ex dicto Auctore Vitæ Ludovici prolixius exposuit *GEORGIUS FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 575. 576.*

(b) Hæc ista est Sophia Brabantina, quæ posteris suis Hassiam adquisivit. Vide etiam infra *cap. L.*

(c) Auctor Historiæ de ortu Landgraviorum locum & tempus mortis exponit dilucidius, scribens: *Et mortuus est sub anno Domini MCCXXVII. tertio Idus Septembris in civitate Ortrant.* Vide etiam infra *MONACHUM REINHARDSBRUNENSEM ad a. 1227. 1228.* Et *ANONYMI Chronicon Erfordiense* apud *SCHANNAT Vindemiis Litterariis p. 92. Anno Domini MCCXXVII. Generale Passagium ad Terram Sanctam factum est: qua Expeditione etiam Imperator Fridericus transfretavit, sed Ludevvicus Landgravius in eadem expeditione VI. Idus Septembris decessit in Apulia in civitate Otrant.*

audientes forefactum, nimiùm turbati sunt super re gesta tam flebili & inaudita. Et ipsam assumpserunt, & cum ossibus mariti sui in Reinhartzborn deduxerunt; ubi Rudolphus de Varila *(a)* Pincerna, qui unus erat de his, qui ipsam Elizabeth tulerunt de Ungaria, & modò fuit in peregrinatione cum marito; fortissimè præsente matre, & fratribus, & aliis nobilibus, corripuit Henricum seniorem Lantgravium de nimio excessu, quem in viduam fratris relicti commisit; ita quòd Heinricus & frater suus Conradus & mater inceperunt amarissimè flere *(veniam a beata Elizabeth postulantes, & hoc emendare promittentes) (b)* Et sic ipsam ad castrum Wartberg deduxerunt, & valde reverenter & amicabiliter pertractaverunt.

De Heinrico Lantgravio Thuringiæ, sub imperatore Friderico.

CAP. XLI.

MOrtuo Ludovico Lantgravio in passagio, quamvis relinqueret hæredem, tamen puer VI annorum. Et quia Heinricus frater suus fuit senior inter Lantgravios tunc viventes; ideo successit in principatu, & cum magna potentia & sapientia semper postea rexit, & primo anno regiminis sui obsedit castrum Eytirsberg, *(c)* quod expugnavit & destruxit. Eodem anno fratres Prædicatores receperunt conventum in Erffordia. Eodem anno Ludovicus, dux Bavariæ, frater dominæ Sophiæ Lantgravii dolo occisus est à Friderico imperatore.

Quomodo beata Elizabeth uxor Lantgravii se transtulit in Marpurg.

CAP. XLII.

ANno Domini MCCXXIX, beata Elizabeth non gaudens de honoribus, nec cupiens reverentias sibi in Wartberg exhibitas per Heinricum Lantgravium, & fratrem suum Conradum, nec non per dominam Sophiam; accepta dote sua pingui, quam petivit, & sibi libentissimè dederunt, de Thuringia recessit, & magistrum Conradum, famosum prædicatorem & sanctum virum *(d)* secuta fuit in Marcberg, de qua civitate ipse erat oriundus; quamvis & Henricus & frater suus Lantgravii & mater ipsorum maximè dolerent de recessu. Filium tamen beatæ Elisabeth Hermannum retinuerunt. Ubi scilicet in Marcberg hospitale construxit, & sanctissimè vixit, eleemosynas pauperibus erogando, & soli Deo in paupertate, & in statu contemptibili, vacabat usque ad mortem. Obiit autem anno Domini MCCXXXI, anno ætatis suæ XXIV.

De destructione civitatis Frixlariensis per Conradum Lantgravium Thuringiæ.

CAP. XLIII.

ANno Domini MCCXXXII, Sifridus, archiepiscopus Maguntinus, à monasterio Reinsborn aliquam summam pecuniæ extorquebat. Et quia abbas dare recusabat,

(a) Ex MSto emendavi, cum antea legeretur *Boila.*
(b) Hæc verba uncis inclusa, ex MSto adjeci.
(c) Hæc ex MSto emendavi, cum antea corrupte legeretur *Cytzirsberg.* Quid autem Henricum ad destruendum hoc castrum impulerit, indicat auctor Historiæ de ortu Landgraviorum, dum ad a. 1227. ita scribit: *Tunc temporis Lodewvicus Lantgravius conductus fuerat, a parentibus, fratribus, uxore, &c. versus Smalkaldin. Tunc dixit ultimo Heinrico, fratri suo, dispositis omnibus, castrum Eitersburgk, quod in præjudicium adjacentis cœnobii Reynhardisborn constructum, pater meus dirui jusserat, non destruxi. Rogo ergo te, frater dulcissime, ut hoc post recessum meum evertere funditus non omittas.* Idem dicit Auctor Vitæ Ludovici *lib. IV. cap. VII.* Hodie adhuc Mons Eitersberg prope Vinariam dicitur, ubi prædium est Ducis Saxo-Vinariensis, qui tamen aliquot milliaribus distat a Monasterio Reinhardsbrunnensi.
(d) Hic est Conradus de Marpurg, qui miracula S. Elisabethæ singulari scripto exposuit, quod *LEO ALLATIUS* Συμμίκτοις suis inseruit.

sabat, ipsum pœnæ gravioris culpæ subjecit, & in Capitolio in Erffordia Canonicorum S. Mariæ tribus diebus disciplinas recepit. Ultimo verò accidit, quòd Conradus Lantgravius Thuringiæ, frater Heinrici, casu veniens Erffordiam, & Missam audiens in ecclesia beatæ Mariæ, hora illa, dum prædictus abbas deberet se præsentare ad disciplinas. Et nudus in superiori parte corporis, virgas in manibus bajulans, intravit Capitolium. Quod videntes aliqui de familia Conradi Lantgravii, sibi retulerunt, quàm male abbas tractaretur. Qui in furia magna Capitolium ascendit, & extracto cultello in archiepiscopum irruit, & comam capitis deprehendit, & ipsum transfigere laboravit: sed præpeditus. Mox dictus Conradus civitatem exivit, & expeditionem indixit, & civitatem Frixlarum terræ Hassiæ hostiliter circumvallavit, & suburbia incendit. Et cùm inde recedere vellet; mulieres lascivæ murum civitatis ascenderunt, & vestibus elevatis pudibunda ostenderunt sua, & principi illuserunt; deridentes ipsum cum exercitu suo. Qui reversus denuo civitatem obsedit, ipsam ferro & igne destruxit, nec ecclesiis nec hominibus parcens; & episcopum Wormatiensem, & plures Prælatos, & Canonicos cum ducentis militibus cepit. *(a)* 925

De pænitentia Conradi Lantgravii Thuringiæ, & quomodo religiosus factus est.

CAPUT XLIV.

POstea dictus princeps revolvens illud crudele factum in corde suo, cooperante S. sancto pœnitentia ductus, civitatem Friszlarum intravit, & convocatis civibus in foro publicè se prostravit, & humiliter veniam petivit: & cives in multis bonis libertavit, & decimam, quam de terra Hassiæ habuit, canonicis ibidem proprietatis titulo in emendam tribuit. *(b)* Demum religioso habitu indutus ordinis Teutonici frater effectus est: & donavit justo donationis titulo curiam Grifstede hospitale sanctæ Elizabeth ecclesiæ, dedicatæ ab eadem & fundatæ in honore Dei genitricis Mariæ.

De transitu seu itinere fratris Conradi Lantgravii Thuringiæ.

CAPUT XLV.

ANno Domini MCCXXXIII, Conradus Lantgravius iter arripiens versus Romam, cùm transiret Sueviam, intravit curiam Imperatoris Friderici: & honorificè est ab eo receptus cum suis militibus & armigeris. Et postquam ibi mansit pluribus diebus, ultrà progrediens & Romam veniens, à papa Gregorio reverenter est receptus, & à peccatis suis sibi confessis, ab ipso est personaliter absolutus. Et cùm ibi esset, eleemosynas largas dedit, & omni die XXIV pauperibus cibum propriis manibus ministravit. De vita sanctæ Elizabeth uxoris fratris sui, & miraculis post vitam factis, frequenter cum papa collationes habuit, & pro canonizatione ejusdem laboravit; & reversus ad Alemaniam, in ordine suo divinis cultibus die noctuque inhærendo profecit: & factus est Teutonicæ rector & magister.

De discordia inter Heinricum Lantgravium & Comitem de Glichenn.

CAPUT XLVI.

ANno Domini MCCXXXIV, Heinricus, Lantgravius Thuringiæ & Hassiæ, cepit castrum Wiselbech comitis Heinrici de Glichen, & ibidem XXIII malefactorum

(a) Hæc uberius explanavit *PETRUS* de *DUISBURG Chron. Borussiæ P. III. c. XXXVI.* & ex eodem *TENTZELIUS p. 573.* Aliam vero dissensionis caussam refert *TRITHEMIUS Chron. Hirsaug. ad a. 1232.* scilicet *propter fines & terminos quosdam terrarum, quos uterque voluit suo dominio esse subjectos.* Adde *SERRARIUM Rer. Mogunt. lib. V. p. 534.* Adde Anonymi Chronicon Erfordiense apud *SCHANNAT Vindemiis Litterariis p. 92. ad a. 1232.*

(b) Adde *TRITHEMIUM c. l.*

ctorum captos decollari præcepit. Eodem anno idem Lantgravius, propter plura mala, quæ patiebatur ab eodem comite Heinrico de Glichenn, ipsum legitimè citatum, ac postea sententia condemnatum & proscriptum, omni jure feudali privavit. *(a)*

De canonizatione beatæ Elizabeth, & de translatione corporis sui.

CAPUT XLVII.

ANno Domini MCCXXXV, in Italia civitate Perusina, in conventu fratrum Prædicatorum, canonizata est beata Elizabeth, quondam Lantgravia Thuringiæ, filia regis Ungariæ, à papa Gregorio, multis prælatis ecclesiæ & magnis præsentibus. Sequenti anno translata sunt ossa de humili loco ad locum magis reverendum ejusdem sanctæ Elizabeth, præsentibus archiepiscopis Maguntinensi, Bremensi, & pluribus aliis episcopis & prælatis; item præsentibus Friderico imperatore, & Heinrico Lantgravio Thuringiæ & Hassiæ, & suo germano fratre Conrado, magistro ordinis Teutonici, & matre eorundem Lantgraviorum, scilicet domina Sophia, & Hermanno filio beatæ Elizabeth, & Sophia filia sanctæ Elizabeth, & multis aliis, &c. *(b)*

926 Anno Domini MCCXXXIV, fratres Minores receperunt conventum in Erffordia.

De fundatione conventus Prædicatorum in Ysenach.

CAPUT XLVIII.

EOdem anno, ex mandato & consilio Domini papæ Gregorii, Heinricus Lantgravius Thuringiæ & Hassiæ cœpit ædificare conventum fratrum Prædicatorum in Ysenach, & consecrari voluit in honorem sanctæ Elizabeth: ex eo, quòd ipse olim iniquum consilium secutus, ipsam de castro Warcberg ejecit, & molestari permisit. Quod intelligens frater Conradus, germanus Henrici Lantgravii, adjunxit illi conventui pro patrono scilicet Joannem Baptistam: ex eo, quòd ipsum in Fritzlaria ecclesias suas destruendo offendit, & incinerando molestavit: ubi tunc in conventu fuit primus Prior venerabilis pater, frater *Elgerus*, comes de Honstein, sanctus Dei. *(c)*

De morte fratris Conradi, quondam Lantgravii Thuringiæ & Hassiæ.

CAPUT XLIX.

ANno Domini MCCXL, frater Conradus ordinis Teutonici rector & magister, quondam Lantgravius Thuringiæ & Hassiæ obiit, & sepultus est in Marcborg. Anno sequenti, obiit Hermannus Lantgravius Thuringiæ, filius Ludwici Lantgravii & beatæ Elizabet, anno ætatis suæ XVIII, & elegit sepeliri in Marcborg apud

(a) Adde *ANONYMI CHRONICON ERFORDIENSE ad h. an.* apud *SCHANNAT Vindemiis Litterariis p. 95.*

(b) Vide *THEODORICUM* de *THURINGIA de vita, morte, & miraculis Elisabethæ lib. VIII. cap. IX. & XII. GODEFRIDUM MONACHUM, ALBERTUM STADENSEM, ALBERICUM TRITHEMIUM ad a. 1236. CHRON. AUGUST. ad a. 1240. SCHATENIUM Ann. Paderborn. lib. XI. p. 28. SERRARIUM Rer. Mogunt. lib. V. p. 598.*

(c) Uberius de hoc monasterio *PAULLINI Ann. Isen. §. XLVIII.* Msto, quo usi sumus ex Bibliotheca nostra publica, adjectus est *Ordo fratrum Prædicatorum ex Chronicis & Legendis sanctorum taliter legitur esse institutus ab ecclesia. Legenda de sanctis patribus Conventus Ysenacensis Ordinis Prædicatorum. De Genealogia fratris Elgeri & puerili ejus ætate. De vita fratris Pauli & fratris Wiperti de Ysenach. De vita fratris Ludewici de Bessingen. De Vita fratris Heinrici de Wissense.* Quæ etiam aliquando in lucem producemus.

apud matrem suam, sed sepultus est in Reinhardisborn in sepulchro patris. *(a)* Eodem anno, Heinricus solus Lantgravius Thuringiæ & Hassiæ, comes Palatinus Saxoniæ, duxit in uxorem Gerdrudam, filiam ducis Austriæ.

De blasphemia Friderici imperatoris in Deum, in fidem Catholicam, & sanctum Moysen, & heresi sua.

CAPUT L.

ANno Domini MCCXLII, Fridericus imperator cùm regnasset 31 annis, convocavit principes Alemaniæ in Franckfort, volens cum eis tractare, qualiter filium suum Conradum in regem Romanorum crearet, ubi spiritu diabolico ipsum instigante, blasphemavit in Deum & in sanctam ecclesiam, [*dicens: Tres sunt, qui duxerunt in regiminibus suis totum mundum, scil. Moyses, qui seduxit Judæos, Christus, qui seduxit Christianos, Machumet gentiles. Quamobrem, si principes vellent hoc consentire, ego utique multo meliorem modum credendi & vivendi cunctis nationibus ordinarem.*] *(b)* Hanc blasphemiam omnes principes & nobiles mox ut audierunt, nimiùm sunt turbati: & facies eorum præ dolore & stupore sunt immutatæ, quòd audiverunt imperatorem & regem Ecclesiæ Dei hæresi permaximè esse maculatum. Sed præ aliis principibus talia audientibus, Henricus Lantgravius singula verba imperatoris per legatos solennes in scriptis, ut verum membrum ecclesiæ & Christi talia audire abhorreret, papæ Gregorio insinuavit. *(c)* Quapropter idem papa prædictum imperatorem excommunicavit: quamvis hoc modicum curavit, & papa Innocentius sequens, aliquibus annis postea transactis, excommunicationem approbavit; imò ipsum Fridericum deposuit, & apud principes Alemaniæ procuravit eligi in regem Romanorum Heinricum Lantgravium Thuringiæ, principem Christianissimum, & militem strenuum: *(d)* Et quia papa Innocentius IV fuit multùm pecuniosus; ideo ut prædictus Heinricus, filius ecclesiæ & membrum Christi, gubernacula regni susciperet, ei XXV millia marcarum argenti puri in supplementum transmisit. Eodem anno & tempore, sicut principes fuerunt in Franckfort vocati ab imperatore Friderico, obiit frater *Elgerus de Honstein*, Prior Isnacensis, ordinis Prædicatorum, Confessor Heinrici Lantgravii, quem secum adduxit in Franckfort tanquam sanctum directorem, & ipsum mortuum reduxit in Ysenach ad suum conventum. Eodem tempore, & in eadem congregatione principum, Sophia filia Ludvici Lantgravii & beatæ Elizabeth, atque filia fratris Henrici Lantgravii, desponsata fuit duci Brabantiæ. *(e)*

De captivitate episcopi Bambergensis.

CAPUT LI.

ANno Domini MCCXLVI, captus est episcopus Bambergensis à comite Bertoldo de Kevernberg, & per tempus in custodia tentus, quem postea Heinricus Lantgravius à vinculis absolvit. Eodem anno fratres Minores, habentes con- 927
ventum in Gotha, transtulerunt se in Arnstede, quibus successerunt fratres Augustinenses. *(f)*

De

(a) Adde TENTZELIUM *p. 580.* CHRONICON ERFORDIENSE, apud SCHANNAT *p. 99. Anno Domini MCCXLII, IV. Nonas Januarii obiit Lantgravius Hassiæ, Filius S. Elizabeth in Cruceburc, sepultusque est in Reinhartsbrun.*

(b) Hæc verba uncis inclusa, ex Msto adjeci.

(c) Quam inique hujus blasphemiæ accusatus fuerit Fridericus, notavi in Syntagmate Hist. Germ. *diss. XX. §. XII.*

(d) Compara CASP. SAGITTARII *Gründl. Bericht von Landgrav Heinrichs Röm. Königs Wahl.*

(e) Vide supra *cap. XXXIX.*

(f) Vide TENTZELIUM *p. 61.*

De promotione Heinrici, Lantgravii Thuringiæ & Hassiæ, in regem Romanorum per papam Innocentium II, & de morte ejus.

CAPUT LII.

ANno Domini MCCXLVII, anno pontificatus domini papæ Innocentii secundo, Heinricus Lantgravius, ad mandatum ejusdem papæ, in regem Romanorum est electus in Franckfort. Et ibidem prope Rhenum cum magno exercitu, principibus sibi cooperantibus; cum Conrado filio Friderici, quem pater præfecit & libenter ipsum pro rege post ipsum habuisset, conflixit, & eum cum suo exercitu vicit & confudit, in die beati Dominici Confessoris. Et habita victoria, profectus est in Sueviam, contra eundem ducem Sueviæ Conradum, & patrem suum Fridericum, olim imperatorem, ipsos humiliando. Postea ad Thuringiam reversus, venit in castrum Warcborg & infirmari cœpit, & dum laboraret in extremis, petivit corpus suum sepeliri apud patrem suum ad sanctam Catharinam, extra muros civitatis Ysenach, & cor suum sepeliri ad fratres Prædicatores ad sanctam Elizabeth, in cujus honore conventus fuit dedicatus: quod & factum est.

De rebellione quorundam nobilium post mortem ejusdem Henrici regis Romanorum.

CAPUT LIII.

ISte Heinricus rex Romanorum, Lantgravius Thuringiæ & Hassiæ, quia sine hærede defunctus est, multa mala in Thuringia & Hassia de hoc exorta sunt. Nam quidam militares, scilicet Herwicus de Horselgowe, & Joannes Atzse cum aliis suis complicibus, omnia pecora ante civitatem Ysenach, & circumquaque abstulerunt, & advocatum de *Teneberg* captivum abduxerunt. Item ministeriales terræ loca sibi complacentia occuparunt. Nam illi de *Wangenheim* montem *Calnberg*, illi de *Tulstede* montem *Steinfort*, Hermannus *Strantz Stentzenovve*, isti de *Lupintze* montem *Luchtenvvaldt*, illi de *Cobenstedt Scharffenberg*, illi de *Franckenstein* prope *Allendorff* montem *Waldenberg* cum castris ædificaverunt. *(a)* Item Waltherus pincerna de Varila, miles strenuus & famosus, erexit se contra comites de *Kevernberg*, & de *Schvvartzberg*, villas eorum destruendo rapinis & incendiis. Qui comites sibi occurrebant, & fortuna arridente pincernæ, cepit duos comites de Kevernberg, & duos de Schvvartzborg, & secum eos cum suis abduxit, & in vincula conjecit, anno Domini MCCXLVIII.

De discordia, quam habuerunt consanguinei Heinrici regis Lantgravii Thuringiæ & Hassiæ pro terris illis.

CAPUT LIV.

ANno Domini MCCXLVIII, mortuo Heinrico rege & Lantgravio sine hæredibus, quidam de terra faventes ducissæ Brabantiæ, filiæ fratris Heinrici Ludvici Lantgravii olim & beatæ Elizabeth, ipsam vocaverunt; alii verò faventes Heinrico

(a) *PAULLINI Ann. Isenac. §. LIV.* hæc explicavit, scribens: *De Principatu unita Provincia inter se digladiabantur. Illa in Hassia, hic in Thuringia diversa castra & urbes ceperat, rapinis, incendiis & latrociniis longe lateque dominantibus, distractisque popularium animis. Hinc nobiles ab Erfa, Wangenhemii & alii jure civitatis nostra donati sunt, ut muros intra tutiores laterent; alii castra & munimenta sibi fecere, in quibus fortius se defenderent. Wangenhemii arcem struxere Carlbergam, Tulstedenses Steinfortum, Eschvvegii Krayenburgum & Heldenstein, Franckenstenii Wollenburg, (Waldenberg) prope Allendorfum, Kebestedtenses Scharfenbergam, Hermannus Strantz Strantzenavam, seu Strassenavam, Lupnicii Cal. Stockhusii, Luchtevvaldam & Molitteburgum prope Fisbacium, Rudolf à Vargula Rudolfsteinium, alii è Buchonia & Hassia ædificabant Brandenfelsium.*

rico, Marchioni Misnæ & terræ Orientalis, filio sororis ejusdem Henrici regis, similiter ipsum vocaverunt. Et sic vocatis, venit ducissa Brabantiæ ad terram Hassiæ, & plura castra & civitates recepit in potestatem suam; aliquibus tamen castris & civitatibus recusantibus. Similiter Heinricus Marchio venit ad Thuringiam, & plura castra & civitates recepit in potestatem; & aliquibus castris & civitatibus recusantibus, tandem quibusdam placitis celebratis, domina Sophia ducissa, quicquid juris in terram Thuringiæ habere debebat, fidelitati Heinrici Marchionis consobrini sui commisit, *(a)* ne ad extraneos devolveretur; quousque per principes determinaretur, cui de jure cedere deberet, & terram Hassiæ liberè recepit in suam jurisdictionem, & ad Brabantiam rediit.

De Heinrico, marchione Mysnæ & Lantgravio Thuringiæ, sub Wilhelmo rege Romanorum. 928

CAPUT LV.

HEinricus, Marchio Mysnensis & Orientalis, ac Thuringorum Lantgravius primus, duxit in uxorem Agnetam, de qua genuit duos filios, scilicet Albertum & Theodericum, *(b)* anno Domini MCCXLIX. Eodem anno civitas Wissense capta est, & spoliata, & igne consumpta à comite de Sundershusen.

Anno Domini MCCL, rex Romanorum Wilhelmus, comes Holandiæ, electus post Heinricum Lantgravium Thuringiæ, in bello à Frisonibus occiditur. Anno sequenti, Fridericus olim imperator & depositus, adhuc fungens officio imperii, in Apulia miserrimè mortuus est, sine Sacramentis & pœnitentia in anathematis vinculo.

De secunda repetitione terræ Thuringiæ per ducissam Brabantiæ.

CAPUT LVI.

ANno Domini MCCLIII, vacante imperio, domina Sophia videns Alemaniam stare sine rege & judice, super principes iterum veniens ad Thuringiam, ducens secum filium suum Heinricum puerum, ducem Brabantiæ, quem in reditu fecit Lantgravium terræ Hassiæ. Nec minimè adhuc contenta, sed repetiit terram Thuringiæ, seu partem, ab Heinrico Marchione suo consobrino, quam suæ fidelitati tradidit & commisit. Consiliarii verò Domini Marchionis dixerunt: *Domine Princeps, terra Thuringiæ est nobilis & opulenta; non tradatis nec dividatis. Et si non vult esse contenta de Hassia, vos estis potens in Mysna, in partibus Orientalibus, & in Thuringia, & potestis ei bene resistere. Et si haberetis unum pedem in cælo, & alium in terra Thuringiæ; illum de cælo deberetis trahere ad alium, & retinere Thuringiam.* Et sic illa domina inconsolata permansit, solis civibus Ysenach sibi adhærentibus contra Marchionem, & ad terram Hassiæ cum filio properavit.

(a) Thuringiæ etiam Comites, datis, ut dicitur, Reversalibus Henrico illustri se subjecerunt. Vide *TENTZELIUM p. 590.* Plenius vero hæc exponit *ANONYMI Chronicon Erfordense ad a. 1250.* apud *SCHANNAT Vindem. Literariis p. 103. Hoc etiam Anno II. Kal. Martii, Marchio Misnensis in Mulhusen Provinciali præsedit Judicio, ubi præsentibus multis Terræ Baronibus, Pacem firmiter atque stabiliter Juramento confirmavit, sicque Terræ ejusdem Principatum, licet à Friderico quondam Imperatore, nunc autem deposito, Festiva vexillorum exhibitione sibi contraditum, violenter ac injuste occupavit: dein tertia die veniens Isenacum à Ducissa Brabantiæ sub nomine Tutoris ipsius Filii, Nobile illud Castrum Wartberc, cum tota Hassiæ terra ad annos X commodatum suscepit.*

(b) Male, dum filios hosce ex prima Conjuge, Constantia, genuerit. Vide *TENTZELIUM p. 600.*

Quomodo dux Brunsvvicensis cepit episcopum Maguntinensem.

CAP. LVII.

ANno Domini MCCLV, dux Brunswicensis contra episcopum Maguntinensem intravit Thuringiam, & juxta vel prope prædium monachorum (a) Volckerode, scilicet Bolstede, & cepit in conflictu Gerhardum, episcopum Maguntinensem, & plures comites cum eo & nobiles, & specialiter patruum episcopi, scilicet comitem de Ebirstein, quem, ob multas contumelias exhibitas duci, suspendio interemit.

De amicitia, quam contraxit domina Sophia ducissa Brabantiæ cum duce Brunsvvicensi.

CAPUT LVIII.

ANno Domini MCCLVIII, adhuc durante discordia inter Heinricum marchionem ac Lantgravium Thuringiæ, & dominam Sophiam & filium suum Lantgravium Hassiæ, & post multa mala perpetrata in terris, domina Sophia ducissa cum filio suo viribus diffidentes, animosum principem Albertum ducem Brunsvvicensem, tunc inimicum in Thuringia adiit, & filiam ducis filio suo Lantgravio Hassiæ desponsavit, ut ejus adjutorio posset resistere Marchioni, cui in viribus & potentia & divitiis impar fuit. Unde ille dux per suos advocatos & cum armigeris de Hassia multùm humiliavit Thuringiam, & maxima damna fecit: & domina Sophia cum auxilio civium Ysenacens. qui ei adhæserunt, tria castra ædificaverunt *Isenechisberg*, *Frovvenberg*, *Metenstein*, contra castrum *Wartberg*, quod in potestate sua habuit Heinricus Marchio, qui etiam contra civitatem Ysenach ædificavit castrum *Calnberg* prope *Vischbach*. (b)

De destructione civitatis Crucenberg per ducissam.

CAPUT LIX.

ANno Domini MCCLIX, domina Sophia cum filio suo & adjutorio ducis Brunswicensis cepit castrum *Cruceberg*, & civitatem ejusdem penitus devastavit.
929 Eodem anno abbas in *Reinhardisborn* castrum *Schovvenberg*, olim ædificatum à primo comite Ludwico cum barba Thuringiæ, & postea in favorem monasterii Reinhardisborn, ne de hoc molestarentur, destructum per Lantgravios Thuringiæ, iterum reædificavit; timens, ne ab aliis ædificaretur magis potentibus in præjudicium monasterii: & comiti Hermanno de Henneberg commisit, (c) in bona fide uterino fratri Heinrici Marchionis ex parte matris dominæ Juttæ, quæ primo duxit Theodoricum Marchionem patrem Heinrici, & postea Poponem comitem de Henneberg. Qui Hermannus fuit ita propinquus ad possidendum terram Thuringiæ, sicut Heinricus, si fuisset acceptatus, sicut fuit alius. (d) Quod audiens Heinricus marchio, timens de castro illo malum sibi & terræ evenire, castrum destruxit *Schovvenberg*, & castra *Luchtenvvaldt*, *Calnberg* prope *Setelstede*, & plura alia ædificata à nobilibus in Thuringia post mortem Henrici regis, tempore vacationis principatus, in Thuringia destruxit.

De expugnatione civitatis Ysenacensis, & destructione castrorum prope Ysenach per Marchionem Heinricum.

CAPUT LX.

ANno Domini MCCLXI, Heinricus Marchio, habens in sua potestate castrum Warc-

(a) Hodie adhuc dicitur *Münchhof*.
(b) Vide *PAULLINI Annales Isenacenses §. LVIII.*
(c) Mutilus antea locus erat, à Pistorio asterisco notatus, quem ex Msto supplevi.
(d) In eo tamen Henricus Hermanno jure erat potior, quod iste à Friderico II. a. 1242. Expectativam fuisset adeptus, quæ extat apud *WECKIUM Chron. Dresd. p. 153.*

Warcberg & totam terram Thuringiæ, excepta civitate Ysenach & quibusdam castris prope, cepit & destruxit castra *Metenstein, Frovvenberg, Ysenachisberg.* Et civitatem Ysenacensem cepit, & aliquos cives interfecit, qui jus suum annihilaverunt, & totam terram Thuringiæ dominæ Sophiæ cedere debere de jure affirmabant, & ipsum Marchionem minimè justè excludebant. *(a)* Eodem anno castrum inferius in civitate ædificatum est à Marchione.

Quomodo dux Albertus Brunsvvicensis captus est, adjutor dominæ Sophiæ, & filii sui Lantgravii Hassiæ.

CAPUT LXI.

ANno Domini MCCLXIII, Albertus dux Brunsvvicensis, adjutor Heinrici Lantgravii Hessiæ, ex continuis plurimorum successibus in Thuringia & alibi animatus, in tantam devenit superbiam, ut etiam partes Orientales invaderet rapinis & incendiis per tres dies, & ecclesias *Nuemberg* & *Mersburg* nimiùm gravaret. Hoc audiens Rudolffus Pincerna de Barila, vir potens & bellicosus in Thuringia, cum centum bonis militibus & armigeris collectis in Thuringia, venit ad partes Orientales, quærens Marchionem Heinricum, & non inveniens ipsum, sed filios suos adhuc juvenes, scilicet Albertum & Theodoricum invenit in Lyptz. Quos accessit increpando eos, quare tanta mala non vindicarent: ipse enim adduxisset centum bonos viros & ultra; quòd & ipsi colligerent aliquos: quod & factum est. Ibi enim prope Bickin inierunt conflictum cum duce Alberto à mane, scilicet ab ortu solis usque ad horam nonam, & dux vulneratus fuit & captus, & comes Heinricus de Anhalt, comes Heinricus de Zwyrin, comes Joannes de Ebyrstein, & adhuc de baronibus & bonis nobilibus XII, omnes vulnerati & capti, & de electa militia exercitus quingenti quinquaginta & XVI viri in armis plenis, cum maximo damno suo, scilicet electorum equorum & armorum apparatu, capti sunt, qui se magnis pecuniis liberaverunt. *(b)*

De compositione inter Marchionem Mysnæ, & dominam Sophiam, & filium suum.

CAPUT LXII.

INterim dum dux Brunswicensus detentus fuit, tractata est sua liberatio & compositio inter Heinricum Marchionem & filios suos, & inter Dominam Sophiam & filium suum Heinricum Lantgravium Hassiæ, quæ talis fuit, scilicet quòd dux deberet dare pro liberatione sua octo munitiones, scilicet *Essenvvege, Aldendorff, Witzenhusen*, & alias prope *Werram*, pertinentes ad ducatum Brunswicensem, & super hoc octo millia marcarum, & ut domina Sophia, & filius suus Heinricus Lantg. Hassiæ, abrenunciarent omni jure suo, quod possent habere in terram Thuringiæ, tunc deberent recipere in suam potestatem illas octo munitiones; quod & factum est, & discordia, quæ duravit per novem annos, sedata est. *(c)*

Quomodo Heinricus marchio divisit terram cum filiis suis. 930

CAPUT LXIII.

ANno Domini MCCLXV, Heinricus marchio confectus senio, & habens tres principatus, divisit se cum filiis suis hoc modo. Nam ipse Heinricus pater retinuit terram Mysnensem, Theodoricus filius suus obtinuit terram Orientalem

Ff ff ff ff 2

(a) Vide PAULLINI *Ann. Isenac.* §. LIX.

(b) Uberius hæc explanat GEORGIUS FABRICIUS *Origg. Saxon. lib. VI. p.* 583. qui etiam locum definit prope Wiclinum, pagum ad Elistrum situm, in agro Besenstediano. In Msto dicitur *Vyclin.*

(c) Vide etiam supra PAULUM LANGIUM *ad a.* 1259.

lem & marchionatum Landisberg, Albertus etiam filius suus terram Thuringiæ obtinuit. *(a)*

De Alberto Lantgravio Thuringiæ, vacante imperio.

CAPUT LXIV.

Albertus, filius Heinrici Marchionis Mysnæ ac Lantgravii Thuringiæ, successit patri in Thuringia, & duxit in uxorem Margaretam filiam Friderici quondam imperatoris, & genuit ex ea duos filios, scilicet Tytzmannum & Fridericum, & unam filiam, quam dedit filio ducis Alberti de Brunswick. Sequenti anno Albertus, Thuringiæ Lantgravius, ivit in Prusciam contra paganos cum signo crucis, & miles effectus est. *(b)*

Anno Domini MCCLXVIII, Joannes marchio Brandenburgensis in torneamento in Merseburg cum lancea occisus est, & Theodoricus Burggravius de Kirchberg in fluvio Sala, in reditu de eodem torneamento, cum tribus armigeris submersus est. *(Eodem anno castrum Stutirnheim per Erfordenses destructum est.)* *(c)* Eodem anno Agnes marchionissa Mysnæ vidit in somnis angelum sibi propinantem in scypho aureo vinum amarum, & postea in brevi defuncta est. *(d)* Eodem anno fratres Prædicatores celebraverunt primum capitulum in Ysenach, præsente domino Alberto Lantgravio cum Margaretha consorte sua.

Quomodo uxor Alberti Lantgravii furtivè de nocte recessit de Warcberg.

CAPUT LXV.

Anno Domini MCCLXIX, Margareta, uxor Alberti Lantgravii, persecuta à marito, propter unam de pedissequis suis Kunnem de Ysenbergen concubinam usque ad mortem. Quod intelligens, & se in periculo mortis cernens, deosculatis filiis suis & parvulis, de nocte per suos fideles submissa est cum funibus per murum castri Warcberg, & deducta in Kreienberg, ubi abbas Hersfeldensis eam reverenter recepit, & deduxit eam usque in Fuldam, quam & abbas Fuldensis reverenter recepit, & eam deduxit in Franckfort. Ubi cives, cùm scirent eam esse filiam imperatoris quondam domini suorum, honorificè receperunt, & reverenter tenuerunt, ac lautè procuraverunt. Sequenti anno feliciter obiit, & ibidem sepulta est. *(e)*

Quomodo Westphali intraverunt Hassiam contra Heinricum Lantgravium Hassiæ.

CAPUT LXVI.

Anno Domini MCCLXX, Westphali de episcopatu Padirbornensi intraverunt Hassiam contra Heinricum Lantgravium, & plura damna fecerunt, & ex ipsis Westpha-

(a) Qua ratione filio suo Friderico, ex Elisabetha Maltitia prognato, prospexerit, vide *ANT. WECKIUM Chron. Dresd. p. 159. sqq.*

(b) Patet ex eo, illa ætate etiam exoratos ad militiam Ordinis Teutonici fuisse admissos. Hoc uberius declaravit *CYRIACUS SPANGENBERG Adels-Spiegels lib. II. cap. IV.* ita scribens: *Mittler vveile liessen sie ihren Orden auskündigen, iedermann, vver nur zu ihnen treten vvolte, auf gleichen Verlust und Gevvinn anzunehmen, vver sich nun zu ihnen begab, den nahmen sie in ihren Orden, Pfaffen, Leyen, auch Eheleuthe, so fern dass sie keine Kinder hatten, die dem Kriege nachzufolgen hindern oder aufhalten möchten. Doch vvard einem ein Jahr (ob er des Ordens gevvöhnen könnte,) zu versuchen gegeben. Wer auch hierauf zu ihnen tratt, der vvard ohne alle vveitere Beding und Kleidung, den vveissen Mantel, oder zum vvenigsten ein vveiss Tuch mit einem schvvartzen Creutz anlegen. Doch trugen die Eheleuthe auf ihren vveissen Mänteln nur ein halbes Creutz.*

(c) Hæc verba uncis inclusa, ex Msto adjeci.

(d) Vide supra Addit. ad Lamb. Schafnab. *ad a. 1268.*

(e) Vide supra *SIFFRIDUM ad a. 1270.*

Westphalis occisi sunt centum quinquaginta quinque, & captivi ducti sunt centum & XX. Qui dederunt pro liberatione magnas pecunias.

De occisione abbatis Fuldensis per suos vasallos.

CAP. LXVII.

ANno Domini MCCLXXI, abbas Fuldensis Bertholdus occisus est in suo oratorio infra Missam à suis vasallis, scilicet de *Steinovve*, de *Schenckenvvalt*, de *Brantovve*, de *Eberstein:* qui omnes diversis modis mala morte mortui sunt, & castra eorum destructa.

De electione Rudolffi de Habsburg regis Romanorum.

CAP. LXVIII.

ANno Domini MCCLXXIII, postquam vacavit imperium per XXII annos, & confusibiliter stetit, electus est in regem Romanorum in Franckfort Rudolffus comes de Habsburg. Eodem anno obsessum est castrum Dornberg & civitas Altistete, per Albertum Lantgravium Thuringiæ.

Decollatio filiæ Hassiæ Lantgravii. 931

CAP. LXIX.

ANno Domini MCCLXXV, dux Bavariæ, propter quandam suspicionem fecit decollari uxorem suam, filiam Heinrici Lantgravii Hassiæ, nimis præcipitanter. Cujus innocentia postmodum miraculosè ipsi duci & suis est divinitus publicè ostensa. Unde in emendam rei gestæ malè compulsus est ædificare monasterium *Forstenvelt*, prope Monacum ordinis Cisterciensis. *(a)* Eodem anno, Theodoricus Marchio de Landisperg *(in civitatibus fratris Alberti Lantgravii) (b)* comprehendit raptores XXXIV, quos decollari fecit.

De captione Theodorici Marchionis de Landisberg, & Friderici filii Alberti Lantgravii Thuringiæ.

CAP. LXX.

ANno Domini MCCLXXVI, episcopus Magdeburgensis, cum fratre suo Marchione de Brandenburg *(c)* Thuringiam intraverunt, quos Albertus Lantgravius turpiter fugavit de terra. Propter quam confusionem episcopus se in dolo composuit cum Lantgravio, fingens se velle esse magnum amicum. Et postea aliquibus annis transactis, vocato Lantgravio Thuringiæ Alberto, & fratre suo Theodorico Marchione de Landisberg, ad obsidionem castri unius, & no-

(a) *PAULUS LANGIUS ad a. 1260.* hanc Ludovici Severi, Bavariæ Ducis & Comitis Palatini, uxorem secundam vocat Mariam, Ducis Brabantiæ sororem, & Monasterium, quod a. 1263. fundavit, vocat Fürstenfeldt. Utrumque rectius. Sic etiam ex MSto emendavi, cum antea legeretur: *Fürstenvvaldt*. Sic enim *CHRON. AUSTRALIS ad a. 1256. Ludvvicus Palatinus, frater Ducis Bavariæ Henrici, interfecit uxorem suam, nobilem Dominam de Brabantia, Mariam nomine.* Idem dicit *CHRON. AUGUST. ad a. 1256.* qui eam vocat sororem Heinrici Ducis Brabantiæ. Idem dicit *ANDR. PRESBYTER Chron. Bavar. p. 30.* addens, *item pro emenda occisæ uxoris, abbatiam in Fürstenfeld fundavit, ubi sepultus corporaliter requiescit. AVENTINUS lib. VII. c. VII. n. 6. ADLZREITER P. I. lib. XXIV. n. 16.* qui etiam patrem definit Henricum Magnanimum, Brabantiæ Ducem. Hi omnes etiam annum 1256. definiunt.

(b) Hæc verba uncis inclusa, ex MSto adjeci.

(c) Sic emendavi ex MSto, cum antea legeretur *Marchione de Landesberg.* Intelligitur autem Ericus Antistes Magdeburgensis, cum fratre suo Ottone, Brandenburgensi Marchione. Vide *FABRICIUM Origg. Saxon. lib. VI. p. 586.* & Annales Veterocellenses in *Actis Litterariis Tomi II. fasc. VII. p. 606.*

cturno tempore irruens super eos adhuc in tentoriis, & cum multis suis jacentibus bona fide & amicitia, eos ceperunt cum multis comitibus & nobilibus de Thuringia, & de terra Orientali numero plus quàm ducentis. Albertus verò Lantgravius Thuringiæ ibi non fuit, sed misit filium suum Fridericum, qui captus & detentus in castro *Crippen.* *(a)* Et nocturno tempore fortunaliter liberatus recessit, & quidam cum eo.

De discordia inter Albertum & filios suos.

CAP. LXXI.

ANno Domini MCCLXXXI, grandis displicentia & discordia orta est inter Albertum Lantgravium Thuringiæ, & filios suos Fridericum & Tytzemannum, propter persecutionem matris mortuæ, factam propter concubinam Kunnen Ysenbergensem, loco ejusdem assumptam, etiam vivente vera matre; civibus Errfordensibus astantibus Alberto, & aliquibus Comitibus & nobilibus terræ cooperantibus filiis. In qua guerra captus est episcopus quidam domus Teutonicæ, cum armigeris à filiis Lantgravii, & detentus in *Slacheym.* *(b)* Et postea accidit in quodam conflictu, quòd Fridericus filius Lantgravii fuit captus à quodam comite de *Kevernberg,* & præsentatus patri, & detentus in castro *Warcberg* per annum. Et postea per familiares suos, nocturno tempore furtivè castrum intrantes, ereptus est; ablatis inde omnibus, quæ deferri poterant. Eodem anno civitates Tusciæ & Lampardiæ miserunt solennes nuncios ad Fridericum, filium Alberti Lantgravii, petentes ut dignaretur eis præesse, & eos defendere contra inimicos.

De morte Theodorici, Marchionis fratris Alberti Lantgravii.

CAP. LXXII.

ANno Domini MCCLXXXII, obiit Theodoricus, marchio de Landisberg & Orientalis filius Heinrici Marchionis Mysnæ senioris, relinquens filium, scilicet Fridericum nominatum Tuto, qui aliquibus temporibus transactis, litigavit cum episcopis Nuemborgensi & Merseborgensi, & mortuus est sine hærede. Cui successit in principatu Tytzemannus patruus suus, filius Alberti Lantgravii Thuringiæ, frater Friderici. *(c)*

Quomodo Albertus nisus est exhæreditare filios suos.

CAP. LXXIII.

ANno Domini MCCLXXXVII, adhuc durante discordia inter Albertum Lantgravium Thuringiæ & filios suos, venit Rudolffus rex ad Thuringiam, & pacificavit eos. Tamen pace non obstante, Albertus dolens de malis à filiis suis illatis, volens eos exhæreditare, vocavit filium suum Albertum *(d)* de concubina sua, scilicet Kunne de Ysenberg, quam legitimari sibi fecit, & dedit ei castra *Teneberg, Brandeberg, Braytenbach, Brandenfelß, Wildencke,* cum advocatiis *(e)* ad eadem castra pertinentibus. Et plura alia dedisset ei in damnum filiorum suorum legitimorum, si domini terrarum non obstitissent. *(f)*

Albertus

(a) Auctor Hist. de Ortu Landgrav. ad a. 1276. *in castro Cuppen.* Sic etiam MStum.

(b) Rectius *Schlotheim* secundum Auctorem Historiæ de Ortu Landgraviorum *ad a. 1281.* quod vicus est, prope Volckeroda, ditionis Saxo-Gothanæ. Vide etiam Addit. ad Lambert. Schafnab. *a. 1281.* *TENZELIUM pag. 75.*

(c) Vide, quæ supra notavi ad *P. LANGIUM a. 1294.* De Dieterici morte vide *CHRIST. SCHLEGELIUM de Cella Veteri §. XLVIII.*

(d) Alias dicitur Ludovicus, vel Apitius. Vide, quæ supra notavi ad *LANGIUM cit. loc.*

(e) Intelliguntur *die Gerichte.*

(f) Auctor Hist. de Ortu Landgr. *ad a. 1287.* dicit: *Si Domini terrarum & oppida non obstitissent*, per quod intelliguntur *die Land-Stände.*

Albertus Lantgravius captus est à filio.

CAP. LXXIV.

ETiam eodem anno Albertus, Thuringiæ Lantgravius, captus est à filio suo Friderico, & aliquo tempore ab eo detentus est: sed per intercessiones nobilium & civitatum, & principaliter per mandatum regis Rudolffi, liberatus est.

De morte Heinrici Marchionis Misnensis.

CAP. LXXV.

EOdem anno mortuus est Heinricus Marchio Myssenensis, pater Alberti Lantgravii Thuringiæ, ætatis suæ anno LXX, *(a)* vel circà; cui successit Fridericus, filius Alberti.

De castris destructis in Thuringia.

CAP. LXXVI.

ANno Domini MCCXC, Rudolffus rex Romanorum, veniens in Erffordiam, vocavit plus quàm XL principes seculares & spirituales, & multos comites & barones de tota Alemania; districtè præcipiens ubique pacem servari sub pœna capitis. Et quia in Thuringia, propter discordiam Alberti Lantgravii & filiorum suorum in Thuringia, nobiles fuerunt divisi & partiales, & multi raptores interim intra surrexerunt; ideo rex præcepit destrui loca raptorum. Et factum est, quòd milites regis cum populo Thuringiæ circuibant terram Thuringiæ, & destruxerunt ferè LXVI munitiones, scilicet castra & curias, seu domus muratas in villis, & quoscunque raptores invenerunt, occiderunt. Et accidit, quod in *Ilmena* comprehenderunt XXIX raptores, quos ad Erffordiam duxerunt. Et rex, sedens pro tribunali personaliter, præcepit sententialiter, extra muros ejusdem civitatis decollari. Eodem anno Albertus, Lantgravius Thuringiæ, in festo dedicationis beatæ Mariæ, in monte sancti Petri Erffordiæ, præsente Rudolffo rege, creavit XVI novos milites, ac singulis singulos gladiis & cingulis deauratis præcingente, in præsentia multorum: quibus dedit multa bona, quia fuit prodigus, & multa expendit in odium filiorum legitimorum. Et cùm rex Romanorum recedere vellet de Thuringia, ubi curiam suam habuit quasi per annum; commisit vices suas cuidam militi dicto de *Brumberg*, qui auctoritate regali violatores pacis & raptores coerceret. Et abiit ad partes Orientales, resumens imperiale castrum *Aldenberg*, quod Heinricus, Marchio Misnensis mortuus, & filii sui multo tempore loco pignoris ab imperio habuerunt.

De morte regis Rudolffi, & de electione comitis Adolffi de Nassavve in regem.

CAP. LXXVII.

ANno Domini MCCXCI, Rudolffus rex Romanorum obiit; & sequenti anno electus est in regem Adolffus comes de Nassawe in Franckfort. Eodem anno monasterium in Reinhardisborn incineratum est ex toto per malefactores. *(b)*

De venditione terræ Thuringiæ contra voluntatem heredum, & de malis, quæ intulit emens, s. Adolfus Rex.

CAP. LXXVIII.

ANno Domini MCCXCIV, Albertus Lantgravius Thuringiæ, habens filios suos legitimos multùm exosos, plura bona in Thuringia vendidit contra voluntatem

(a) De anno ejus & die emortuali uberius *CHRIST. SCHLEGELIUS de Cella Veteri §. L.*

(b) Hæc ex MStis declarat uberius *TENTZELIUS pag. 615.*

tem filiorum, & finaliter vendidit Thuringiæ principatum regi Adolffo comiti de Nassowe, successori Rudolffi: reclamantibus filiis suis, Friderico & Tyzemanno, & viriliter se opponentibus cum suis fautoribus. Rex autem Adolffus veniens ad terram Thuringiæ receptandam, quam emerat, & recepit plures civitates & castra. Plures autem astiterunt filiis, & restiterunt regi hostiliter. Quod videns rex, congregato magno exercitu, crudelissimè egit in Thuringia, totam terram devastans incendiis & rapinis, nulli hominum parcens, nec viduis, nec pupillis, nec ecclesiis, nec ecclesiarum rebus, nec sacerdotibus, nec monasteriis sanctimonialium; sed sponsas Christi violantes, ac Thuringiam in maximas miserias ponentes. Multi tamen de his flagitiosis hominibus occisi sunt furtivè hinc inde à castellanis Thuringiæ. Deinde cum regis exercitu victualia deficerent, & rex sentiens exercitus sui detrimentum, se ad civitatem Molhusen recepit. Et quia quamplures de exercitu violentias in civitate fecerunt; cives ad arma cucurrerunt, & inquietos seu cruentos satellites percusserunt & occiderunt, ita quòd
933 rex vix evasit. Deinde rex colligens majorem exercitum, & ad terram Orientalem, quam & Mysenensem, quam occupabant filii Alberti prædicti, se convertit, & eodem modo devastavit, & cepit plures civitates, & maximas crudelitates exercuit in homines. Et (quod pudet dicere) braccæ & caligæ fuerunt hominibus extractæ. Et sic devastatis terris Mysnæ Orientalis & Thuringiæ, & pluribus castris & civitatibus expugnatis & destructis, & specialiter *Cruceborg*, & *Franckenstein* in Thuringia per 4 annos continuos.

De morte Adolphi regis, & electione Alberti.

CAP. LXXIX.

TAndem idem rex crudelis & tyrannus maximus in sui pœnam, apud Wormatiam per Albertum ducem Austriæ, filium Rudolffi quondam regis, occiditur. Et idem occisor in regem est electus & consecratus, anno Domini MCCXCVIII.

Albertus Lantgravius Thuringiæ, & Fridericus filius suus duxerunt uxores.

CAP. LXXX.

MOrtua Kunne de Ysenberg concubina Alberti, & filio suo Alberto sepulto ad sanctam Catharinam, à quibus totum malum prænarratum in terris evenit, Albertus Thuringiæ Lantgravius duxit in uxorem *Alheiden*, relictam comitis de *Arnshovve*, pecuniosam multùm. Et Fridericus filius ejus, tunc Marchio Mysnensis, duxit in uxorem filiam ejusdem Alheidam novercæ suæ, virginem pulcherrimam.

Anno Domini MCCCIII, castrum Hoffgarten funditus est destructum per dominos terræ & per Erffordenses. Eodem anno Judæi in Wissensee occiderunt occultè filium cujusdam Castrensis, nomine Conradum: propter quod malum Judæi per totam terram occisi sunt. Sequenti anno cives Erffordenses ceperunt castra Borggravii de *Kirchberg*, scilicet *Griffenberg*, *Wintberg*, *Kirchberg*, *Leysten*: (a) & ob gratiam & petitionem aliquorum reddiderunt *Brinssenberg*; aliam terram destruxerunt. Eodem anno comes Heinricus de *Honstein*, congregata electa militia Thuringiæ, partes Buchoviæ intravit contra abbatem Fuldensem. Quod cùm innotuit advocatis, congregatis civibus, rusticis & aliis, quos habere poterant, comitem Heinricum de *Honstein* & de *Bichelingen*, cum multis aliis ceperunt, qui postea multis pecuniis se redemerunt.

Quomodo

(a) Hæc castra hodie diruta, nostræ urbi vicina.

Quomodo Albertus rex impugnavit Thuringiam.

CAP. LXXXI.

ANno Domini MCCCVI, civitas Ysenach, & quædam aliæ civitates in Thuringia, quæ propter contractum, factum per Albertum Lantgravium & regem Adolffum, se regno Romano per fœdus & jusjurandum seu homagium subdiderunt; infestatæ à filiis Marchionis hostiliter & frequenter, qui totam terram Thuringiæ petiverant tanquam hæreditatem paternam, & auxilium regis postulabant, & consilium pluribus literis & ambasiatoribus. Tandem rex Albertus, veniens in Fuldam cum multis principibus ibidem vocatis, ubi Albertum Lantg. Thuring. de emptione terræ Thuring. pro imperio amovit; & de filiorum suorum contumacia ipsum graviter corripuit: quos utique compescere ibi publicè condixit, tempore sibi opportuno: sicut & postea fecit, mittendo aliquos capitaneos in Thuringiam, qui multa mala terræ intulerunt. Eodem anno cives Ysenacenses tantum infestati sunt per filios Lantgravii; timentes tradi castrum in civitate eorum, de voluntate Alberti Lantgravii, data sibi pecunia, funditus everterunt: & similiter turres in ecclesia Mariæ annexas muro civitatis. Etiam cives Ysenacenses timentes, quod Adelheid, uxor Alberti Lantgravii, traderet castrum Warcberg Friderico, filio Lantgravii genero suo, quem maximè diligebat; obsederunt castrum cum advocatis regis, & contra castrum Warcberg reædificarunt montem, qui dicitur Ysenechisberg, ubi olim fuit castrum; & Albertum cum uxore sua residentes in castro Warcberg ad magnam inopiam victualium deduxerunt. Hoc audiens Fridericus, filius Lantgravii, precibus uxoris suæ, cujus mater erat in castro Warcberg, & etiam ne castrum tam nobile perderetur, auxilio sororii sui, ducis Brunswicensis, victualia adduxit, & cives inde fugavit; & regis advocatum, nobilem de *Wilnovve*, *(a)* fratrem abbatis Fuldensis, cepit; & in vinculis in Warcberg conjecit, ubi mortuus est, & sepultus in conventu fratrum Prædicatorum. Postea verò Fridericus, tunc Marchio Mysnensis, & filius Lantgra- 934
vii Alberti, per promotionem uxoris Alberti, cujus filiam habuit in legitimam, castrum Warcberg obtinuit, & consequenter de illo castro totam terram Thuringiæ; & patrem suum amovit, qui præbendarius in Erffordia factus est civium, quibus multa bona prius in odium filiorum suorum vendidit; novercam vero suam & uxorem propriam in Warcberg locavit, & honorificè tenuit.

De Friderico, Marchione Mysnæ & Lantgravio Thuringiæ sub rege Alberto.

CAP. LXXXII.

FRidericus, Thuringiæ Lantgravius & Marchio Mysnensis, filius Alberti Lantgravii Thuringiæ, patre suo amoto, potens in Thuringia effectus est, anno Dom. MCCCVII. Eodem anno Rex Albertus, dux Austriæ, audiens Fridericum Marchionem Mysnæ vicisse etiam Thuringos & advocatos suos, congregavit exercitum magnum de Austria, Bavaria, Suevia, Bohemia, & misit ad partes Orientales contra Fridericum Marchionem Mysnæ, & contra Tizemannum, Marchionem de Landisberg, fratrem ejusdem Friderici. Et factus est conflictus prope villam Lucka, & exercitus regis Romanorum cecidit, & filii Lantgravii victoriam obtinuerunt, & plures occiderunt, videlicet trecentos & LX, & plures captivos deduxerunt. Quod audiens Rex Albertus, cum Petro archiepiscopo Maguntinensi, congregato magno exercitu, Thuringiam intravit tempore messis: multa damna in terra fecit. Et per intèrpositas personas multa placita cum Friderico habita sunt propter captivos: sed nihil conclusum fuit, nisi quòd Fridericus prædictus vellet habere pecunias pro captivis. Qua propter rex ad propria reversus

(a) Potius *de Wildenau.*

reversus est,& in reversione Stephanus dux Bavariæ sibi occurrebat, & plures de exercitu suo occidebat, & plures cepit, & rex fugam in Nornberg dedit.

Eodem anno civitas Pegavia, cum egregio monasterio sancti Jacobi ordinis sancti Benedicti, incinerata est & spoliata per Tizemannum, Marchionem de Landisberg, ac Thuringiæ Lantgravium, ex eo, quòd abbas fovebat partem regis, cujus abbatis erat civitas.

Obiit eodem anno Tyzemannus Lantgravius, & orientalis Marchio, frater Friderici in Lyptz, apud fratres Prædicatores sepultus. *(a)* Cujus morte frater ejus Fridericus videlicet audita, advocatis ejusdem Titzemanni multas pecunias dare promisit, sicut & fecit in Thuringia: & factus est potens Marchio Mysnæ & orientalis, & Thuringiæ Lantgravius. Et hæc tractata sunt in Erffordia in monte sancti Petri, comitibus & nobilibus ad hoc litteratoriè vocatis.

De morte regis Alberti, & reconciliatione civium Ysenacensium cum Marchionibus.

CAP. LXXXIII.

ALbertus, Rex Romanorum, adhuc pulsatus civibus Ysenacensibus, qui soli restiterunt Friderico prædicto, audiens omnes advocatos & omnes nobiles terrarum Thuringiæ & Orientalis esse confœderatos cum Friderico, misit litteras ad ipsos, quas minimè curaverunt. Quapropter commotus, proposuit congregare exercitum magnum & redire in Thuringiam. Interim à patruo suo, Joanne duce Austriæ, quem exhæreditare nitebatur, & solis filiis suis ducatum & dominia appropriare, occiditur, & sepultus in Spira, sicut & prædecessor suus. Cujus mortem audientes cives Ysenacenses, attoniti sunt, & omni gaudio & solatio destituti. Sed aliquibus nobilibus mediantibus, civitatem Ysenacensem Marchioni dederunt, Friderico videlicet, & se ei subdiderunt, & castrum reædificare, quod destruxerunt, in civitate promiserunt. *(b)* Et sic potens factus est Fridericus prænominatus super terras Thuringiæ, Orientalis & Mysnæ, & super nobiles & civitates, arripuit iter ad partes orientales, & civitates terræ Plisnæ, scilic. *Aldenberg*, *Zvvickavv*, *Kemlitz*, *&c.* ad imperium pertinentes, suo dominio subjugavit, & tenuit loco damnorum & expensarum. Et postea fecit generalem pacem per omnes terras suas, quam juraverunt nobiles & ignobiles. Acta sunt hæc anno domini MCCCVIII.

Eodem anno electus est in regem Romanorum Heinricus, comes de Lutzenberg, apud Franckfort.

935 *De discordia magna inter Marchionem & Erffordenses, qua duravit per VII. annos.*

CAP. LXXXIV.

ANno Domini MCCCIX, orta est magna discordia inter Fridericum, Lantgravium Thuringiæ & Marchionem Mysnæ, & cives Erffordenses, ex eo quòd cives multas jurisdictiones & advocatias in villis circumquaque adjacentibus civitati comparaverunt ab Alberto patre Friderici, contra voluntatem suam, quas Fridericus repetivit. Erffordensibus verò resistentibus, & habitis multis placitis, sed incassum; tandem stratæ publicæ impediebantur, & spoliabantur inducentes aliquid ad civitatem, contra prohibitionem factam.

Erffordenses verò cum turma magna exiverunt, & castra marchionis, scilicet *Adirsleybin & Utensteten* destruxerunt. Hanc violentiam & præsumptionem audiens Marchio, vocatis judicibus terræ, sedit pro tribunali in *Metilhusen*,

(a) Epitaphium ipsius vide apud *PAULLINI Annal. Isenac. §. LXXIX.*

(b) Qua ratione Isenacensibus Privilegia sua confirmaverit Fridericus Marchio, docet *PAULLINI §. LXXX.*

husen, *(c)* volens condemnare Errfordenses sententialiter propter excessus. Errfordenses hoc intelligentes, processionaliter ab omni clero civitatis & religiosis ante portam civitatis deducti, cum magna turma civium exiverunt, & Marchionem cedere de judicio compulerunt. Secundario verò rediit Marchio ad eundem locum, magis munitus cum populo, & iterum Errfordenses exiverunt contra Marchionem cum gaudio. Marchio verò hoc audiens, præcepit suis sub pœna capitis, quod nullus deberet eximere gladium, sed tales rustici deberent cum baculis sumptis de sepibus baculari, & equorum pedibus calcari. Errfordenses videntes tantum animum in adversariis suis, fugam inierunt, & multi ex eis capti fuerunt. Postea Errfordenses, conjuratione facta cum Hermanno comite de Wymar & civibus Molhuss & Northuss, cum multis aliis armigeris se tutaverunt, & incendiis & rapinis terram Marchionis invaserunt, nec festivis diebus nec ecclesiis pepercerunt, nimiùm gravantes monasteria & canonicos in ecclesia Errfordensi, in domibus armigeros locantes. Qua propter exultione divina, in die Ascensionis domini, Capitaneus eorum cum LXX armigeris captus est cum magno apparatu equorum & armorum: & consimile factum fuit postea in villa Zymmern, ubi multos perdiderunt. De quo Errfordenses in tantam pusillanimitatem fuerunt attracti, quòd resistere ammodo non attentabant. Unde Marchio cum expeditione valida civitatem *Wyhe & Wymar* obsedit, & ipsum comitem ad deditionem compulit, anno Domini MCCCXI. Inde aggressus est civitatem Errfordensem: & castrum ponens in villam Hocheym prope civitatem, & hortos & domos extra murum igne & ferro destruxit. Postea omnia vineta circumposita succidi fecit, & postea Marchio exercitum dimisit. Errfordenses videntes se nimis opprimi, auxilium regis Romanorum invocabant. Qui misit eis unum militem nomine de *Nornberg*. Insuper & Joannem, fratrem Lantgravii Hassiæ, vocaverunt. Qui simul congregati, villas *Rinckleibin*, & *Someringen*, rapinis & incendiis vastaverunt, anno Domini MCCCXII. Et quia nihil dignum memoria agere potuerunt, propter resistentiam magnam, quam habuerunt à Marchione; ideo Lantgravius Joannes & Capitaneus regis ad sua propria sunt reversi. Deinde magna est orta dissensio in civitate, inter communes & divites. Nam variis damnis & oppressionibus ad tantam infamiam & pusillanimitatem devenerunt, quòd quatuor vel tres armigeri in equis ad fossatum vel ad portas civitatis venirent, vel aliquos ad valvas persequentes. Tandem Errfordenses, communitate & defectu pauperum cogente, pacem à Marchione expetunt, & cum magna summa pecuniæ obtinuerunt. Similiter Molhusen & Northusen: insuper Errfordiensibus petentibus quædam jura, quæ pater Marchionis concesserat, penitus in nihilum sunt redacta. Anno Domini MCCCXVI, acta sunt hæc. Et quia talis discordia duravit per VII annos, absque discordia præcedenti inter reges & filios Lantgravii; tunc terra mansit inculta ab incolis; nec arari poterat, nec seminari. Ideo subsecuta fuit fames valida: & multi homines fame perierunt ubique, & specialiter in Errfordia, ad quam multi declinaverunt propter victualia, & ibi mortui sunt, & in carrucis de plateis educti ad sepulturam. Etiam stratæ ad Errfordiam propter discordiam undique replebantur urticis & herbis crescendo, quia viæ à transeuntibus vix poterant videri, quia guerræ & discordiæ duraverunt ultra VII. annos, quia inceperunt anno Domini MCCC. Et nota, quòd licet annus decimus superius non sit positus, propter historias recitatas & successum, attamen hîc ponitur, ne error videatur.

(c) Ubi sedes erat Judicii Provincialis Landgraviatus Thuringiæ. Simile exemplum vide infra *c. XCIII.*

936 *De primogenito Friderici Marchionis.*

CAP. LXXXV.

ANno Domini MCCCX, Marchio Fridericus, congregato exercitu, resedit in villa Tungede, disponens ire in Buchoniam contra abbatem Fuldensem. Quo tempore natus est ei filius *(a)* in Gotha, de quo tantum gavisus fuit, quòd expeditionem dimisit.

De discordia inter Marchionem Mysnæ & Brandenborg, & de captivitate Marchionis Mysnensis, & ejus liberatione.

CAP. LXXXVI.

ANno Domini MCCCXII, facta est discordia inter Marchionem Woldemarum de Brandeburg, & Fridericum Marchionem Mysnæ. Qui inter se multa damna, cædes hominum, rapinas, & incendia faciebant. Tandem pervenitur ad pugnam, & Fridericus, Marchio Mysnensis, captus abducitur. Hoc audientes Erffordenses, quorum discordia cum Marchione Mysnæ adhuc duravit; (de qua suprà dictum est) castrum Marchionis *Rinckeleybin* per mensem ab eis obsessum, non sine magnis expensis, & cum gravi discrimine suorum ceperunt & destruxerunt. Similiter abbates Fuldensis & Hirsfeldensis interim destruxerunt castra *Rotinbergk & Breytenbach.* Hoc intelligens per nuncium in captivitate, talia castra esse subversa; ut se vindicare posset, pro liberatione sua, quantum poterat, laborabat. Unde tractatum fuit, quòd pro liberatione sua deberet dare filiam suam Elizabeth Alberto de *Kochin (b)* comiti, filio sororis Marchionis Woldemari, in uxorem, quæ adducta fuit statim ante liberationem; deinde deberet dare plures civitates & castra in terra Orientali sitas, (& nominatæ fuerunt) & super has terram Plysnensem totam. Hoc factum fuit, quòd ad mandatum Friderici Marchionis Mysnæ advocati præsentaverunt civitates terræ orientalis Alberto comiti de Kochin, commissario Marchionis Woldemari. Postea Marchio Mysnensis hoc idem fieri mandavit advocatis terræ Plysnensis. Sed renuerunt, dicentes mandatum domini sui, nisi viva voce sanoque corpore illud eis præciperet, minimè se explere. Quapropter termino ad hoc deputato, Marchio Mysnensis Fridericus ad illud præcipiendum ab hostibus ad terram propriam adducitur. Sed à suis advocatis cùm validas tetendissent insidias, capitur & comes de Kochin cum omnibus suis, & in Altenberg deducunt. Grates igitur suis de hoc facto refundens, & de sua liberatione non modicum gaudebat. Munitionesque orientales, hostibus subactis, valida manu anno sequenti re obtenta, denuo possidebat. Et comes de Kochin si liberari debebat, oportebat, quòd suam filiam adhuc virginem & juvenculam cum magna summa pecuniæ restitueret; quod & factum est. Et sic pacificatus cum Marchione Voldemaro Thur. intravit, & contra Errfordenses & abbates prædictos debellavit, sicut prius.

De morte Alberti, Lantgravii Thuringiæ, patris Friderici.

CAP. LXXXVII.

ANno Domini MCCCXIV, *(c)* Henricus imperator in Tuscia moritur, in civitate Pisana sepelitur. Eodem anno electi fuerunt in Franckenforth dux Bavariæ

(a) Fridericus Gravis intelligitur.
(b) Albertus II. Comes, in Cöthen intelligitur. Vide *ANNALES VETEROCELLENSES p. 616. FABRICIUM Origg. Saxon. lib. VI. p. 632. JO. CHRIST. BECMANNUM Hist. Anhalt. P. V. lib II. cap. V. p. 95. PAULLINI Ann. Isenac. §. LXXXI.*
(c) Potius *a. 1313.*

variæ Ludovicus, & dux Austriæ Fridericus, ex partibus duabus, qui inter se novem annis hostiliter dimicaverunt. Tandem dux Ludovicus Bavariæ per conflictum obtinuit. Et nota, quòd idem dux Fridericus Austriæ captus à Ludovico Bavaro. Et cùm multis annis, X videlicet, detentus esset, tandem liberatus multo detrimento bonorum suorum, veniens ad propria, post breve tempus, scilicet anno Domini MCCCXXXIII, à pediculis consumptus est miserabiliter. Frater verò ejus, dux Lupoldus, præsumptuosè volens videre diabolum, citatum à quodam nigromantico, & cùm in forma nigri hominis appareret, & deformis, & cùm dux vidisset, dixit *Satis est*, & deductus ad lectum mortuus est. Eodem anno, scilicet superius posito, MCCCXIV, adhuc durante discordia inter Fridericum Marchionem & Erffordenses, Albertus Lantgravius Thuringiæ, pater Friderici, obiit in Erffordia in multa egestate & miseria, & sepultus est in ecclesia beatæ Mariæ virginis, anno ætatis suæ LXIV, *(a)* de quo narratur, quòd multum fuit liberalis, imò prodigus. Et cùm in Erphordia à civibus esset cum decem personis 937
provisus; omni die, quandocunque sibi nobiles occurrebant, illos invitabat. Et provisori suo dixit, Dic civibus, ut præbendas pro duobus vel aliquando pro tribus diebus nobis mittant. Et sic de crastino nihil cogitabat, & finis malus sequebatur, prout moris est talium.

Quomodo militaris quidam propter inutilia mortuus est.

CAPUT LXXXVIII.

ANno Domini MCCCXX, *(b)* Fridericus Marchio quendam nobilem *Albertum Knut* pro aliquibus frivolis verbis prolatis, dicens hæc verba: *Ecce domini, si promovi vos ad terras principatuum vestrorum, ego etiam inveniam vias vos amovendi;* turri mancipavit, qui mortuus est & sepultus in conventu fratrum prædicatorum in Ysenach. Eodem anno Fridericus, marchio ac Landgravius Thuringiæ, dedit filiam suam Elizabeth, prius desponsatam comiti de Kochin, (ut dictum est) Henrico Landgravio Hassiæ. Eodem anno valida fames per tres annos duravit, & multi fame perierunt in civitatibus & villis, & jacebant in publica strata exanimes. Unde Erphordenses foveam extra civitatem fecerunt, & eos sepelierunt.

De morte episcopi Magdeburgensis.

CAPUT LXXXIX.

ANno Domini MCCCXXI, cives Magdeburgenses multas injurias fecerunt episcopo suo Borchardo. Tandem auxilio Friderici Marchionis compulsi sunt ad recipiendum ipsum, & homagium sibi facientes, & cum solennitate ipsum introduxerunt ad civitatem, & postea ipsum occiderunt. [*Eodem anno fratres prædicti in Ysenach habuerunt capitulum provinciale, præsente Domino Friderico cum consorte sua, qui magnas fecerunt reverentias fratribus.*] *(c)* Eodem anno Fridericus Marchio in terra Orientali & Plisnensi multa castra cepit; & aliqua retinuit, aliqua destruxit. Eodem anno Marchio inexpugnabile castrum, scilicet Raspenperg, destruxit, & castrum Eckersberg, quod erat *Beringeri de Schidingen*, expugnavit.

De morte Marchionis.

CAPUT XC.

ANno Dom. MCCCXXII, Fridericus, marchio Misnensis & Orientalis, ac Thuringiæ Landtgravius, tactus morbo apoplexiæ, & tribus annis semivivus jacuit, non loquens: & anno MCCCXXV mortuus est, & sepultus apud sanctam Catharinam in *Ysenach*, extra muros, ætatis suæ anno L. Eodem anno *Wetzlo de Buchenowe* & Otto de *Stuttirheym* quendam electum in archiepiscopum ceperunt

(a) De hoc uberius *TENTZEL. p.625.* Vide etiam *PAULUM LANGIUM ad a.1307.*
(b) MS. *MCCCXVI.*
(c) Verba hæc uncis inclusa ex Msto adjeci.

runt in ſtrata publica, & ipſum in Brandenfels captivum duxerunt, ubi mortuus fuit, & ſepultus in Yſenach apud fratres Minores.

De Friderico ſecundo (a) March. Miſnenſi & Landgravio Thuringiæ.

CAPUT IXC.

FRiderico prænominato defuncto ſucceſſit Fridericus filius ejus, ætatis ſuæ anno XV, cui adhuc patre vivente deſponſata fuit filia Joannis regis Bohemiæ, & ſibi adducta in Warckberg, quam (ut decuit) in omni reverentia tenuit ibidem per ſex annos, & poſtea eam virginem caſtam patri ad Bohemiam remiſit, & duxit in uxorem Mechtildam, filiam Ludovici imperatoris ducis Bavariæ, in Nornberg, anno Domini MCCCXXVIII, de qua genuit quatuor filios, ſcilicet Fridericum, Balthazarum, Ludovicum factum epiſcopum in pluribus locis, & Guilhelmum; item duas filias, quarum una duxit Fridericum, Burggravium de Nornberg, alia facta eſt Sanctimonialis in *Suzelitz*.

De captivitate nobilium de Drivordia.

CAPUT VIIIC.

ANte illud tempus, anno videlicet MCCCXXVII, imperator, ſocer Friderici Marchionis, ivit Romam pro coronatione: & fuit ibi & in confinibus plus quàm per annum, & genuit ibi filium, quem nominavit Romanum, *(& poſtea fecit ipſum Marchionem Brandenborgenſem) (b)*

Eodem anno capti fuerunt Fridericus & Hermannus de Drivordia, per Fridericum de *Wangenheim*, & advocatos Marchionis. Qui quia raptores fuerunt
938 & fovebant, unde ne occiderentur, detenti ſunt in Wangenheim, & plures cum eis. Alii autem ducti ſunt in Gotha, & ſuſpenſi. Qui autem ſupervixerunt, innumerabili pecunia data, vix mortis ſupplicium evaſerunt. Et aliquibus annis transactis, iidem de Drivordia non ceſſaverunt à malis. Ideo epiſcopus Moguntinus, Landtgravius Haſſiæ, marchio Miſnenſis, caſtrum & civitatem Drivordia obſederunt, & ceperunt anno Domini MCCCXXVIII. *(c)*

Item anno Domini MCCCXXIX, Ludovicus imperator filium ſuum Ludovicum primogenitum fecit Marchionem Brandeburgenſem.

De diſcordia inter Marchionem & Erffordenſes orta de duobus epiſcopis Maguntinis.

CAPUT VIIC.

ANno Domini MCCCXXX, mortuo Matthia archiepiſcopo Moguntinenſi, canonici elegerunt epiſcopum Baldewinum Treverenſem, cui adhæſerunt Erffordienſes. Econtra dominus papa dedit Henricum de Veraneberg præpoſitum Bunnenſem, & orta eſt diſcordia magna in diœceſi. Nam aliqui adhæſerunt uni in Thuringia, & aliqui alteri: & fuerunt partes in terra & in civitatibus inter laicos & clericos. Et Erffordenſes, qui adhæſerunt electo, habuerunt aliquos clericos, qui adhæſerunt dato à papa ſuſpectos, & ceperunt eos, imò aliquos occiderunt: nec ad preces Balduwini epiſcopi electi detentos de vinculis abſolvere volebant: propter quod malum eos excommunicavit, & excommunicari fecit. Et Fridericum Marchionem contra eos & quam plures alios nobiles in Thuringia concitavit. Tandem aliquibus annis tranſactis, Erffordenſibus in ſua pertinacia manentibus, Fridericus marchio, ob favorem eccleſiæ Dei & epiſcopi Moguntini, & ad mandatum imperatoris, collegit aliquem exercitum: & in Metilhü-

(a) Qui alias Gravis dicitur, ſ. Macer.
(b) Hæc verba uncis incluſa ex Mſto adjeci.
(c) De hoc uberius *FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 640. BROWER. Ann. Fuld. lib. II. cap. XI. PAULLINI Ann. Iſenac. p. 77. WINCKELMANN Heſſ. Chronic. p. 301. TENTZEL p. 90.*

tilhüsen villam veniens, volens ibi sedere pro tribunali, & tanquam publicos hostes cleri & terræ cives sententialiter condemnare. *(a)* Sed cives cum turma magna civitatem exiverunt, & March. de judicio fugaverunt. Propter quam contumaciam & protervíam cœpit eos undique persequi incendiis & rapinis. Hoc videntes, conspiraverunt cum comitibus terræ de *Kevernberg*, de *Wymar*, de *Buchelingen*, de *Rotenberg* qui eos juverunt. Et hi sentientes, se nimis à March. perurgeri, Errfordenses dimiserunt, & ad marchionem se contulerunt. Quod videntes Errfordenses, aliunde CCC lanceas conduxerunt, & cum Henrico de Blanckenhayn capitaneo eorum civitatem exiverunt, & villas marchionis circa *Neuenmarck*, *Botilstede*, *Gotha*, *Tungisbrucken*, rapinis & incendiis destruxerunt. Tandem venerunt ad oppidum *Cranchfeld*, quod erat comitum de Schwartzborg, & civitatem incenderunt, & plus quam LXIII homines igne perierunt. Et post hoc ad propria Errforden sunt reversi. *(b)*

Nota, quòd imperator Ludovicus in Warchberg, anno Dom. MCCCXXXIII. & treugas fecit cum marchione Friderico, & cum civitatibus Errfordensi, Molhusensi, usque ad duos annos. His finitis, civitas fuit obsessa, prout infrà patebit.

De vento magno, & de obsidione civitatis Errfordensis.

CAPUT VIC.

ANno Domini MCCCXXXV, ventus validus fuit, qui in civitatibus & villis, castris, campis, & nemoribus, innumerabiles ruinas fecit. Eodem anno episcopus Baldewinus electus Maguntinus intravit Thuringiam contra aliquos nobiles, qui adhæserunt suo adversario, & obsedit *Tulstet*, & magnum populum posuit de voluntate Friderici de Wangenheim in castro Wangenheim contra Errfordenses, occultè sperans, quòd civitas Errfordia sibi per aliquos cives traderetur. Cui episcopo comes de Katzenelbogen debebat venire in adjutorium, & per advocatos marchionis captus est cum omnibus. Et postea episcopus videns traditionem civitatis non evenire ad effectum, concordavit cum marchione inimico Errfordensium. Et obsederunt civitatem, ubi fuerunt 16 principes congregati cum suis, & in circuitu fruges & segetes terræ defalcari fecerunt, & vineta succidi. Et multis hinc inde damnis ex utraque parte factis; tandem pervenitur ad conflictum: & in *Bruleto* multi occisi sunt ex utraque parte, & finaliter coacti sunt cives pecuniam magnam dare marchioni & episcopo. Et etiam solutis à vinculis clericis, per cives detentis, & facta pace, quilibet rediit ad propria. *(Imperator Ludovicus veniens in Wartborc, anno Domini MCCCXXXIII. & treugas fecit cum Marchione Friderico & cum civitatibus Erford & Mülhusen, usque ad duos annos. His factis civitas fuit obsessa per Marchionem.) (c)*

De fundatione Cellæ sub castro Warchberg in honorem S. Elizabeth. 939

CAPUT VC.

ANno Domini MCCCXXXVI, Fridericus marchio ædificavit Cellam beatæ Elizabeth pro fratribus Minoribus sub castro Warckberg. *(d)* Et eodem anno ivit in Angliam ad regem.

Anno Domini MCCCXLI, Fridericus marchio obsedit castrum *Neberet*, *(e)* & cepit, & oppidum incendio consumpsit.

De

(a) Simile exemplum vide supra *c. LXXXIV.*
(b) De hac discordia uberius *FABRICIUS lib. VI. pag. 642. SERARIUS lib. V. Rer. Mogunt. p. 852. TENTZEL p. 95.*
(c) Hæc verba uncis inclusa ex Msto adjeci.
(d) *PAULLINI Ann. Isenacenses §. LXXXV.*
(e) Hodie dictum Nebra ad Unstrudtam.

De discordia inter marchionem & comites de Wymar & Schwartzborg, & de castris obsessis & destructis.

CAPUT IVC.

ANno Domini MCCCXLII, comes Hermannus de Wymar, & comes Guntherus de Schwartzborg erexerunt se contra marchionem. Et accidit, quòd semel idem comes de Wymar esset in Erfordia in hospitio suo, & marchio pertransiens civitatem; Comes post eum clamavit, *Audi Friderice, quo tendis tu?* Marchio verò respiciens dixit: Verè ego faciam hoc, quòd tu vocabis me dominum tuum, & assumpsit sibi in adjutorium Errfordenses. Et infra quatuor annos, quibus litigaverunt, destructæ sunt per marchionem & Errfordenses curiæ bene munitæ, scilicet *Dyvorte*, *Cobenstet*, *Hordysleybin*, *Breytenherde*, *Marctirsleibenin*, *Wytzeleibinin*, *Kyrchemin*, *Werchusen*: & pincerna prædictæ curiæ vel castri captus est. Item obsessa fuerunt castra ab eisdem, scilicet *Fedelnhusen*, & *Viplech*, [*Comitum de Wymar sunt destructa. Et postea destruxerunt castrum*] *Heseler*, & oppidum *Wyhe*, & istud oppidum igne succenderunt, & castrum ceperunt. Item castra *Willirstet* & *Grysheim* destruxerunt. Item obsederunt castrum Dornenberg. Sed quia Errfordenses volebant illud destruere, sed *Capitaneus* & Marchio restitit; ideo recesserunt de castro, & per solos Errfordenses obsessum est castrum *Tundorff*, & expugnatum est ab eis.

Item in eadem discordia, quia Comes Guntherus de *Schwartzborg*, residens in *Arnstet*, fuit adjutor comitis de *Wymar*, ideo civitas Arnstet fuit obsessa per marchionem & Errfordenses: & multa damna intulerunt civitati & villis. Errfordenses enim volebant, quòd civitas caperetur & destrueretur. Marchio autem restitit, & inde recesserunt, & civitatem Errfordensem intraverunt, [*& ibidem per aliquos dies mansit marchio.*] Et fuit rumor, quòd marchio necessitate compulsus deberet ire versus Mysnam. Hoc intelligentes comites, vocaverunt plures nobiles amicos suos scilicet in adjutorium, & præcipitantes venerunt ad nova fossa civitatis Errfordensis; æstimantes dominum marchionem dudum recessisse, qui vix ad horam unam ante hoc recessit. Et impetum fecerunt, provocantes Errford. exire. Et illi mittentes nuncium post marchionem, & exiverunt civitate cum magna turma, & fugaverunt comites, ipsos insequentes usque in villam *Egenstet*: ubi comites se verterunt, & conflictum cum Errfordensibus inierunt, & non longè erat marchio, qui Errfordensibus venit in adjutorium, & capti sunt duo comites de Schwartzborg cum multis armigeris, qui ducti fuerunt statim in Erfordiam per aliquos. Marchio verò cum Erforden. insequebantur illos qui fugerunt, & plures in fuga ceperunt, deinde non contenti, usque Arnstet venerunt, & quiescere volentes, ubi & marchio creare milites volebat: & clamor magnus factus est in civitate. Et casu supervenit comes de Vernneborg, frater domini Moguntini, vocatus prius per comites, qui statim exivit civitatem Arnstet cum ducentis viris recentibus *contra Marchionem & Erfordenses*, & commissum bellum magnum. Et quia marchionis exercitus fuit fatigatus & lassatus; ideo perdiderunt multos, & occisi fuerunt nobiles, scilicet *Wetzelo de lapide* miles, Henricus de *Aroldishusen* miles, Theodericus de *Tenrestet*, & quamplures alii &c.

Et ex ordinatione divina abbas sancti Petri, audiens conflictum factum, & aliquos occisos in primo conflictu; misit monachos suos in curribus, ut adducerent occisos ad sepulturam monasterii sancti Petri. Et dum illi irent in curribus, multi adhuc de civitate paulatim sequebantur, & aliqui ascenderunt currus, inter quos erant aliqui fistulatores. Et dum appropinquarent loco, ubi factus fuit conflictus, & ubi erat de facto, inceperunt fistulare. Quod audiens ille de Vernenberg, timens magnum populum advenire, dedit fugam ad civitatem Arnstet: aliàs marchio cum omnibus suis fuisset captus: & sic redierunt multùm lassati & multum læsi

læsi ad civitatem Errfordensem, ubi marchio mansit per mensem, *in tantum laboravit*, & in tantum percussus fuit, quòd totum corpus suum fuit denigratum, non potens sedere vel jacere. Tandem per comites terræ compositio talis fuit facta, quòd comes de Wymar & frater suus dederunt omnia bona sua marchioni, civitates, castra, ad manus suas. Quo facto, marchio reddidit eis omnia ad tempora vitæ solummodo possidenda: Orlamunde verò retinuit. 940

Eodem anno, videlicet MCCCXLIII, civitas Ysenach à porta sancti Nicolai usque ad sanctam Catharinam incinerata est. *(a)*

Molhusenses ceperunt comites de Reginstein.

CAPUT IIIC.

ANno Domini MCCCXLIII, Molhusenses ceperunt per conflictum comites de *Reginstein* & *Weringerade*, cum multis militibus & armigeris.

Eodem anno celebratum est tertium Capitulum in Ysenach, præsente Domino Friderico Marchione cum consorte sua, qui ad ordinis reverentiam vocavit multos nobiles de diversis terris, & habuit hastiludia & torneamenta. (*b*)

Canonici Gothenses translati sunt.

CAPUT IIC.

ANno Domini MCCCXLV domina Elizabeth Marchionissa, mater Domini Friderici, ordinavit, quòd Canonici de Ordorff se transtulerunt in Gotham. *(c)*

De discordia nova.

CAPUT IC.

EOdem anno orta est magna discordia, inter Fridericum Marchionem, & Henricum comitem de Henneberg denuo, qui prius discordaverunt. Et Henricus, comes prædictus, fuit adjutor comitum de Schwartzborg & Wymar. Sed cùm obsessa fuit civitas Arnstet a Marchione, (ut dictum est) fuerunt compositi in Wassenberg taliter, quòd filia comitis de Henneberg deberet ducere filium Friderici marchionis, & sibi addere cum filia Küborg, *(d)* & alias civitates & castra in Franconia. Sed postea marchio hoc retractavit propter certas causas, & inimicus comitis factus est, & emit contra ipsum castrum nominatum de *Lapide*, à dominis de *Saltza*, inter Ysenach & Breytingen, & castrum Scharffenberg comitis obsedit. Et fuisset expugnatum, si mater domini Friderici non impedivisset. Tandem compositi fuerunt amicabiliter. Et Fridericus, filius Friderici marchionis, duxit filiam comitis, & post mortem comitis recepit terram in Franconia.

Anno Domini MCCCXLVI, destructum fuit castrum *Cytresberg* *(e)* *auff dem Hartze* per comitem de *Sundershusen*, & Errfordenses & Molhusenses & XIX raptores ibidem capti & suspensi sunt. Et Hermannus comes de *Stolberg* & Henricus de *Wertirde* miles decollati sunt.

Quomodo marchiones receperunt Orlamunde in potestatem eorum.

CAPUT C.

EOdem anno marchio recepit in suam potestatem castrum & oppidum Orlamunde, liberè dimittens alia bona ad tempora vitæ comitibus de Orlamun-

(a) Compara *PAULLINI Annales Ysenacenses §. LXXXVIII.*
(b) Hæc verba uncis inclusa ex Msto adjeci.
(c) Hæc uberius exponit *TENTZEL. p. 106.*
(d) Legendum Koburg. Hæc erat Catharina, Friderico Strenuo nupta. Vide *FABRICIUM lib. VI. pag. 649. Spangenbergii Chron. Henneb. lib. V. p. 195. sqq. TENTZEL. p. 120.*
(e) Mstum legit: *Erichsberg.*

munde vel Wymar: quia huc usque illis quatuor annis duravit discordia, ut dictum est. Et isto anno compositio facta fuit.

De incineratione oppidi Saltza.

CAPUT CI.

EOdem anno facta est discordia magna inter dominum Moguntinum & Fridericum marchionem, propter quandam seditionem inter nobiles fratres de Saltza, qui dividentes suam paternam hæreditatem, duo vendiderunt partem suam in Saltza civitate domino Maguntino: alii verò suam partem marchioni. Dolosè autem actum est, quòd castrum ibidem receptum fuit per advocatum domini Maguntini, advocato verò marchionis inde fugato, & simpliciter amoto. Propter quod civitas fuit per marchionem obsessa: & stantes in muro deponentes braccas fecerunt marchioni contumelias, & multa alia opprobria. Quod videns marchio, commotus præcepit, sagittari ignea tela in eandem civitatem: & civitas totaliter combusta est: & perierunt 16 sexagenæ hominum, & 18 non potentes habere exitum, quod placuisset marchioni: sed armigeri episcopi hoc impediverunt, & portas clausas tenuerunt: postea præfati principes concordati sunt, & ambo simul civitatem obtinuerunt.

941 *De ficto Marchione Brandeburgensi &c.*

CAPUT CII.

ANno Domini MCCCXLVII, obiit domina Mechtildis, uxor Friderici marchionis, & sepulta in monasterio Cellæ Mysnensis. *(a)* Eodem anno obiit Ludovicus imperator, ejusdem dominæ pater, & sepultus est in Monaco.

Eodem anno dux Saxoniæ, & episcopus Magdeburgensis, & alii nobiles in Saxonia creaverunt unum marchionem Brandeburgensem, scilicet unum molendinarium; dicentes, ipsum esse Woldemarum marchionem, qui ante XXV annos veridicè mortuus fuit. Et hoc fecerunt in præjudicium Ludvici, filii imperatoris, à patre ibidem dato pro marchione: & postea inventum fuit, esse deceptionem magnam. Quia illi, qui hoc fecerunt & confinxerunt, terram marchiæ inter se dividere jure hæreditario voluerunt. Quod advertentes oppidani, & dominum terræ illum fictum expulerunt, & verum suum dominum, scilicet Ludovicum, cum fratribus suis filiis imperatoris reassumpserunt.

Comes Guntherus de Schwartzburg eligitur in imperatorem.

CAPUT CIII.

ANno Domini MCCCXLVIII, mortuo Ludvico imperatore, principes Alemaniæ & electores imperii se diviserunt. Nam aliqui elegerunt Carolum regem Bohemiæ; alii verò, scilicet Henricus de *Verneburg*, episcopus Moguntinus, cum ceteris electoribus & principibus, elegerunt Guntherum de *Schwartzburg* comitem. Qui suffultus auxilio suorum amicorum collegit exercitum, & more regio obsedit civitatem *Franckenfort*: ibique per mensem expectans suum adversarium, ut secum dimicaret pro imperio obtinendo, secundum legem super hoc datam. At ille, se subtrahente dolosè & in confinibus Rheni latitante, cogitavit &c. Comes Guntherus ab omnibus suis proclamatur ut rex Romanorum, sed parvo tempore pòst intoxicatus & videns se moriturum, ordinavit per interpositas personas, quòd alius, scilicet Carolus fuit assumptus, data magna summa pecuniarum amicis suis loco expensarum.

De

(a) *TENTZELIUS* tamen *p. 128.* ex tumbæ ejus in Monasterio Veterocellensi inscriptione potius demonstrat, eam VI. Nonas Julii 1346. decessisse. Idem confirmat *SCHLEGEL. de Cella Veteri §. LXVI.*

De morte Friderici Marchionis.

CAPUT CIV.

ANno Domini MCCCXLIX, mortuus est Fridericus, marchio Misnensis & Thuringiæ Landtgravius, & sepultus est in Cella Mysnensi ordinis Cistercicensis, anno ætatis suæ XXXIX. *(a)*

De Friderico, tertio Marchione Mysnæ & Landtgravio Thuringiæ.

CAPUT CV.

FRiderico marchione Mysnæ mortuo, successerunt filii sui, scilicet Fridericus, qui duxit Catharinam, filiam comitis de Henneburg; Balthazar, qui duxit filiam Burggravii Joannis de Nornberg; Wilhelmus, qui duxit filiam marchionis de Marovia; & quartus, scilicet Ludovicus, factus est primò episcopus Halberstadensis, deinde in Bamberg, tertiò confirmatus in episcopum Moguntinum. Idem Fridericus, primogenitus inter fratres suos, omnia dominia solus rexit circa XX annos, & regere cœpit anno Domini MCCCL. Eodem anno Judæi per totam Thuringiam cremati sunt. *(b)* Eodem anno flagellatores cum diversis turbis venerunt de diversis civitatibus & villis se flagellantes, & processionaliter incedentes cum cantu & vexillis. Sed postea per sententiam excommunicationis deleti sunt, ex eo, quòd illam pœnam propria auctoritate pro peccatis contra statuta ecclesiæ assumpserunt. Eodem anno fuit annus Jubileus, & Romam venientes absoluti sunt à pœna & à culpa. Eodẽ anno lupi, scilicet *Meervvolffe*, devoraverunt homines.

De conflictu in Francia, & de morte regis Bohemiæ.

CAPUT CVI.

ANno Domini MCCCLI, *(c)* fuit conflictus in Francia cum rege Angliæ & Franciæ: in quo rex Angliæ habuit victoriam, & cepit regem Franciæ cum duobus filiis, & multos alios principes &c. In quo etiam interfectus fuit Joannes rex Bohemiæ, pater Caroli imperatoris, & socer regis Franciæ, & cæcus cum quatuor militibus, qui sibi ferreis catenis annexi fuerunt cum multis aliis. Post conflictum regum Angliæ & Franciæ, Balthasar Lantgravius Thuringiæ ivit in Angliam ad defendendum ipsum regnum, & multis temporibus ibi duravit, & multa magnifica facta ibi fecit, & miles factus est, & gloriosè licentiatus per regem Angliæ, & meruit secundariò vocari per prædictum regem. 942

Quomodo Carolus imperator intravit terram Plisnensem cum Marchione.

CAPUT CVII.

ANno Domini MCCCLVII, Carolus imperator intravit cum Marchione terram Plisnensem contra Rutenum de Plawen, id est *gegen den Russen von Blavve:* qui plura castra & oppida ad Bohemiæ regnum pertinentia sub nomine pignoris multis annis indebitè sibi usurpaverat. Advocatos verò Ruteni tantus terror & timor invaserat, quòd castra dederunt salva vita, quæ habuerunt sub cura sua, timentes quòd sine periculo eorum defendere non possent: & fuerunt castra scilicet *Zugenrucken, Triptes, Stein, Ronenburgk, Werde.* *(d)* Propter quod idem *Russe de Plavven* suspi-

(a) Vide *FABRICIUM lib. VI. p. 654. TENTZELIUM p. 129. SCHLEGEL. §. LXVIII.*
(b) Hanc Judæorum persecutionem uberius exponit *JO. HENR. HOTTINGER Hist. Eccles. Sec. XIV. Sect. IV.*
(c) Potius a. 1346. quo prœlium Cressiacense factum. *ALBERTUS ARGENTORATENSIS p. 136.*
(d) f. Weyda. Adde *CHRIST. LÖBERI Hist. von Ronneburg lib. II. cap. I. p. 94. FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 674.*

suspicabatur de illis advocatis, quòd voluntariè tradidissent, ipsosque vocavit, & omnes in unum horreum intrare compulit, & igne apposito ipsos concremavit, se vindicando & aliis advocatis terrorem incutiendo.

De morte Guntheri de Schvvartzburg & filii ejus, & de discordia inter Marchionem & comites de Schvvartzburg.

CAPUT CVIII.

ANno Domini MCCCLVIII, mortuus fuit filius Guntheri de Schwartzburg, electi in imperatorem, cujus erat oppidum *Franckenhausen*, & media pars oppidi *Arnstet*: Et orta est magna discordia inter Fridericum Marchionem, & aliòs comites de Schwartzburg, patruos defuncti. Nam Marchio dixit, quòd bona relicta jure hæreditario ipsius defuncti essent ad eum & ad fratres suos devoluta, ex eo quòd essent collatores & patroni. *(a)* Econtra dixerunt comites, quòd cum patruo suo defuncto essent confœderati: sic quòd quicunque inter eos esset superstes mortuo altero, ille deberet totam hæreditatem possidere. Tandem multis placatis & induciis generalibus habitis, Marchioni & fratribus suis scilicet fuerunt propinata tria millia marcarum argenti puri, & cum hoc tria castra, scilicet *Dorneberg*, *Winperg*, *Griffenberg*, ut illi comites possent liberè possidere bona relicta patrui sui: & sic sedata est discordia.

De destructione villæ Kindelbrucken.

CAPUT CIX.

ANno Domini MCCCLIX, orta est grandis displicentia inter Fridericum Marchionem, & Hermannum Comitem *de Bychelingen*, ex eo quòd prædictus Comes nimis gravavit rusticos villæ *Kindelbrucken* sibi impignoratæ, & ad Marchionem antiquitus pertinentis: quod villani notificaverunt Marchioni. Et hoc comes ægrè ferebat, & cum adjutorio civitatum Errfordenn. Mülhusenn. Northusenn. ipsam villam spoliavit rapinis & incendiis, & devastavit, & plures rusticos cepit. Et hoc Marchio pro malo habuit, & comitem cum civitatibus ad rationem posuit. Tandem data aliqua summa pecuniæ Marchioni à civitatensibus, & ultimò Marchio dedit comiti aliquid, & villam retinuit.

De morte Elizabeth Marchionissæ.

CAPUT CX.

EOdem anno obiit illustris domina, domina Elizabeth Marchionissa, residens in Gotha, mulier vita & Christiana religione strenua, ingenio sapientissima, animo & facto liberalis, cunctis virtutibus mundanis prædita, in consilio suprema, lingua diserta, pauperum nutritia, religiosorum defensatrix, assidua pacis terræ Thuringiæ amatrix, atque fidelissima procuratrix, in cultu divino diligentissima, & sepulta est apud fratres prædicatores in *Ysenach*. *(b)*

943 *Quomodo Marchio devastavit Buchoviam.*

CAPUT CXI.

ANno Domini MCCCLXI, Fridericus Marchio intravit terram Buchoviæ contra abbatem Fuldensem, quod fatuè locutus fuit contra eundem Marchionem & Landtgravium Hassiæ, & in illa parte, quæ nominatur *auff dem Sande*, cepit castra *Northeim* & *Tostorff*. Et similiter Landtgravius Otto Hassiæ cepit oppidum *Hunefeld*, & postea ambo principes convenerunt in confinibus *Gerstungen*, ubi abbas eos accessit, & petivit gratiam eorum, & singuli eorum redierunt ad sua.

De

(a) Argumentum dominii directi Landgraviorum Thuringiæ in terras Schhvvartzburgicas.

(b) De anno & die emortuali Elisabethæ uberius *TENTZELIUS p. 159. PAULLINI Ann. Isenac. §. XCII.*

De obsidione civitatis Tsleben.

CAP. CXII.

ANno Domini MCCCLXII, Ludovicus episcopus Halberstadensis, frater Friderici Marchionis, cum exercitu magno obsedit civitatem *Tsleben*, & territorium hinc inde devastabat contra comitem de *Mansfelt*, imponens ei, quòd plura castra & bona ad ecclesiam Halberstad. pertinentia injusto titulo possideret. Et quia episcopus cum suo exercitu se recepit ad monasterium *Sechaenbech (a)* ordinis Cysteriens. & ibi refugium habuit; ideo post recessum episcopi comes conventum monachorum intravit, & omnibus rebus spoliavit abbatem, & monachos cepit, vinculavit, diversis cruciatibus ipsos tormentavit, & aliquos ut tyrannus maximus occidit.

Comites de Honstein capti sunt in Saxonia.

CAP. CXIII.

ANno Domini MCCCLXIV, Comes de *Honstein*, de *Reinstein*, de *Weringerode* intrantes Saxoniam, ad placitandum cum episcopo Hildesheymensi, & in via capti sunt per aliquos nobiles Saxoniæ, & magnis pecuniis se redimebant.

De discordia inter Marchionem & ducem Albertum de Brunsvvick.

CAP. CXIV.

ANno Domini MCCCLXV, Albertus dux Brunswicensis, dictus de Salvia, *(b)* molestavit vasallos Marchionis Misnensis diversis modis, nec volens dimittere ad verbum Marchionis: imo blasphemando dixit: *Terram meam ego bene teneam, etsi pluvia daret Marchiones. (c)* Propter quam blasphemiam & proterviam, Marchio Fridericus cum fratribus suis, sibi cooperantibus Erffordiensibus, Molhusensibus, Northusensibus, & cæteris nobilibus terrarum suarum, collegit exercitum valde magnum, qualis ad LX annos non fuit similis visus, ut à senibus narratur in terra, & intraverunt Saxoniam, & ceperunt castra *Hindenborck, Wynthusen, Wenthusen, Lichtenstein:* quia idem dux fuit fautor raptorum, & se gessit quasi raptor. Et Marchio advocatos suos ibi posuit, villasque circumquaque igne & ferro destruxit. Tandem à prædicto duce Marchio obsides recepit, & promisit emendam, & consimilia, quæ prius fecerat, se amplius non facturum. Et sic Marchio cum suis cum gloria & victoria reversus est. Postea aliquibus annis transactis, cùm Marchionis advocati & cives aliqui de Thuringia vellent victualia adducere castris obtentis in Saxonia, dux prædictus, rupto fœdere & pace, quam promisit servare Marchioni, omnes illos cepit. Propter quod Marchio & obsides ducis indignati multùm. Et Marchio, vocato episcopo Moguntinensi, & pluribus aliis principibus, exercitum magnum collegit: cum octo millibus armatorum redeuntium in Saxoniam prædictum ducem compulerunt, quòd se composuit, & venire in Thuringiam, & non exire, nisi esset pacificatus cum Marchione: quod totum factum est. Eodem tempore Erfordenses propter quendam olim officiatum dominorum de *Thamrode*, & civem in Erfordia factum, & postea ab illis dominis captum & suspensum certis ex causis, cum magna turma civium exiverunt,

(a) MStum: *Sechtienbech* hodie Sittichenbach, olim Monasterium Ordinis Cisterciensis, nunc præfectura Querfurtensis Principatus.

(b) MStum: *de Saliva.* Auctor Historiæ de Ortu Landgraviorum *de Salvia (Saltza.)* Albertus hic II. erat, qui castrum Saltza adquisivit, dictus ideo *Albrecht zum Salz der Helden.*

(c) Sic emendavi ex MSto, *und vvenns lauter Marggraffen regnete.* FABRICIUS *lib. VI. Origg. Saxon. p. 678.* SPANGENBERG. *Chron. Sax. c. CCXCII.*

runt, & oppidum *Thanrode* infra castrum situm incineraverunt, quod displicuit Friderico Marchioni, & eis litem indixit. Postea placitis habitis & civibus victis, in curia imperatoris concordati sunt, non sine magna pecunia, quam dederunt Erfordenses.

Eodem tempore Balthazar, frater Friderici Marchionis, intravit secundariò
944 Angliam in adjutorium regis Angliæ contra regem Franciæ. Item Wilhelmus, frater Friderici junior, arripuit iter versus Alsatiam cum pluribus principibus contra societatem malam de Britannia, & societas fuit fugata, & multi occisi. Anno Domini MCCCLXVI, fuit terræmotus magnus in Molhusen, & in Ysenach, durans quasi per dimidiam horam in hebdomada Pentecostes. Item circa idem tempus Balthazar, frater Friderici March. in terra Orientali advocatorum plura castra expugnavit & obtinuit. Item Wilhelmus, frater junior eorundem, in Misna plura castra & oppida expugnavit & obtinuit. Eodem etiam anno prænotato, comes Joannes de Schwartzburg intravit Franconiam contra episcopum Herbipolensem, & habito conflictu cum advocatis episcopi, perdidit de suo exercitu LXXX militares & armigeros: & Theodericus de *Voltz Wizelebin* cum aliis IX occisus est propter illorum redemptionem de vinculis. Idem comes, magnorum debitorum nexibus implicatus, compulsus fuit vendere castra sua, scilicet *Wassenburg, Lybenstein, & Schwvartzenwvalde*, & civibus Errfordensibus vendidit. Qui unà cum comite arripuerunt viam ad imperatorem; volentes ab imperatore prædicta castra in feudum acceptare. Et in via per traditionem in favorem March. Mysnæ dux Bavariæ cepit eos, & recepit eis omnes literas & IX millia florenorum. Et postea dimisit illum de Schwartzburg sub illa conditione, ut revocaret contractum factum, & castra venderet Marchioni pro XII millib. marcarum, quod & factum est. Et quia Errfordenses hoc attentabant in præjudicium dominorum Marchionum, ideo Marchio eis litem indixit, & prohibuit generaliter, ne victualia & alia necessaria eis adducerentur. Et cùm sentirent penuriam & defectum; displicentiam deposuerunt cum summa pecuniæ, & reconciliati sunt Marchioni.

De discordia inter comites de Honstein & civitatem Northusen.

CAP. CXV.

ANno Domini MCCCLXVIII, comites de Honstein cum cæteris comitibus & nobilibus terræ obsederunt civitatem *Northusen*, & castrum ædificaverunt ex opposito *Snabilborg* nominatum, & mutuo se læserunt incendiis & rapinis. Tandem Northusenses cum stipendiariis suis, volentes capere prædam ante oppidum *Heringen*; statim fuerunt ibi comites de *Honstein*, & exeuntes: & factus fuit conflictus, & captus est comes Henricus junior de Honstein, civibus ignorantibus, quia ille, qui ceperat eum, ipsum esse comitem ignoravit: nec se comitem nominavit, sed Henricum de *Kelbera*, & sic induciæ fuerunt sibi datæ, tanquam simplici militi. Quod percipientes patrui sui, scilicet alii comites de Honstein, eum ceperunt, & nolebant, quòd se præsentaret, arguentes hinc inde, pro & contra. Quo facto, Fridericus Marchio comites cum civibus composuit taliter, quòd Northusenses abrenunciaverunt, quicquid juris haberent in comite capto, & super hoc addiderunt comitibus de Honstein mille & quingentas marcas pro damno, quod cives intulerunt eis.

Wilhelmus Marchio cum imperatore.

CAP. CXVI.

EOdem anno Wilhelmus marchio, junior frater Friderici, intravit Lombardiam cum Carolo imperatore, contra dominum Mediolanensem, inimicum, & perse-

persecutorem papæ. *(a)* Et cùm aliquo tempore in confinibus illius domini cum maxima turma principum & nobilium Alamaniæ ibi stetissent, imperator corruptus pecunia (ut dicebatur) recessit, & papa Urbanus minimè de eo contentus fuit.

De oppido Sangirbusen.

CAP. CXVII.

ANno Domini MCCCLXX, dux nominatus Magnus de Brunswig & de Luneburg habuit discordiam cum duce Magnopolensi. Et habitis conflictibus insimul, dux Magnus perdidit plus quàm centum armigeros bonos. Propter quod malum compulsus est vendere *Sangirbusen* civitatem cum omnibus pertinentiis & jurisdictionibus in Thuringia, quam civitatem idem dux hæreditatis titulo habuit: & emerunt domini marchiones Misniæ. Eodem anno nobilis dominus, Albertus Burggravius de *Kerchberg*, interfectus est in Erffordia, per 945
quendam civem, qui eundem dominum invenit cum uxore sua fornicantem. Et cives eundem interfectum decapitari publicè cum judicio foris civitatem fecerunt. Mulier autem obiit in captivitate.

De liga, quam fecerunt comites Thuringiæ cum civitatibus, & quomodo capti fuerunt juxta hostem.

CAP. CXVIII.

ANno Domini MCCCLXXI, comites Thuringiæ cum civitatibus Erffordensi, Mulhusensi, Northusensi, confœderati sunt, & mutuo compromiserunt alter alterum juvaturum contra eorum inimicos, & contra illos, qui eos conturbare niterentur. Accidit, quòd in Quadragesima exiverunt cum magna turma contra illos de Honstein, qui frequenter eos turbabant, aliquando cives, aliquando comites, *(b)* & villas suas incendiis & rapinis devastabant per quatuor dies. Interim dux Otto de Brunswig, circa Gottingen residens, collecto quodam exercitu, clàm & cum illis de Honstein insidiosè observans recessum illorum, & improvisè ad tergum irruit in ultimos. Et clamore facto, primi volentes fugere, & dividentes se in fuga, quasi omnes capti fuerunt, paucis evadentibus: & se magnis pecuniis liberaverunt comites & cives, ita quòd soli Erffordenses dabant pro suis captivis duodecim millia marcarum, alii autem quilibet secundum suam facultatem. Et sic liga illorum comitum & civitatum humiliata fuit, & fortè in bonum marchionis & terræ Thuringiæ: quia si fuissent prosperati, (ut multi judicaverunt) nimis animosi de cætero fuissent.

De societate Stellarum.

CAP. CXIX.

ANno Domini MCCCLXXII, surrexit una societas, nominantes se Stelligeros, & portaverunt stellas. Quorum capitaneus principalis erat dux Otto Brunswicensis, & adhuc tres alii: Illi enim numero quasi duo millia, de Rheno, de Hassia, de Westphalia, de Saxonia, de Buchovia, de Franconia compromiserunt & juraverunt, se velle mutuo defendere & potenter resistere tam principibus, quàm aliis nobilibus ubilibet constitutis. Et inceperunt in Landtgravio Hassiæ, qui non habuit hæredem, nisi filium fratris, non multùm dilectum, quem exhæreditare nitebantur. Nam Landtgravius Hassiæ obsedit castrum *Hertzburg*, inter *Hersfeld & Alsfeldt*, & vocavit in adjutorium Balthazar marchionem Mysnæ, fratrem Friderici, tunc extra terras existentem. Quod audientes illi de societate præno-

(a) Compara *FABRICIUM lib. VI. p. 671.*
(b) MStum: *alii civitates, alii Comites.*

prænominata, congregati sunt de multis terris, in tanto numero, quòd oportebat illos principes cedere de castro obsesso. Postea paulatim illi duo principes illam societatem infestabant, & castra eorum & villas sitas in principatibus eorum destruxerunt, & illam societatem dissolverunt, & vix infra tres annos ita confuderunt eos, quòd illi, qui fuerunt in ea, verecundabantur fuisse de illis. *(a)*

De discordia inter marchionem Mysnæ & Errfordenses propter Ludovicum fratrem dominorum.

CAP. CXX.

Anno Domini MCCCLXXIII, mortuo Joanne archiepiscopo Moguntino, canonici elegerunt Adolphum de Nassaw episcopum Spirensem, dantes ei plenam possessionem & auctoritatem in temporalibus & spiritualibus. Papa verò Gregorius distulit confirmationem ad preces imperatoris Caroli, & provisum fuit de ecclesia Maguntinensi, Ludovico episcopo Bambergensi, fratre dominorum Marchionum Mysnæ, & confirmatus fuit: & alius electus per papam reprobatus. Canonici verò adhærentes Adolpho electo eorum, & similiter cives Erffordenses, & rebellaverunt. Ludovicus verò episcopus misit literas hinc inde. Et quia Errfordenses eum refutaverunt, ideo eos cum omnibus adhærentibus eis in civitate excommunicavit. Et in civitate multi clerici & religiosi manserunt rebelles, & profanaverunt, multi autem exiverunt, & manserunt extra, bene ad
946 sex annos: de qua rebellione multa mala pervenerunt in Thuringia, & Hassia, & Eichsfeldia, quia nobiles & advocati episcopi Adolffi, in Eichsfeldia sibi adhærentes, omnes ceperunt tam clericos quàm Laicos adhærentes Ludovico confirmato, & innumerabiles homines in vinculis mortui sunt. *(b)*

Deinde anno sequenti Errfordenses & comites terræ Thuringiæ, qui fuerunt in una liga, videntes se posse habere adjutorium de Rheno contra Marchionem, & adhærentes fratri eorum episcopo confirmato, vocaverunt Adolffum episcopum, quòd veniret, quanto fortius posset; ipsi unà secum vellent multa bona obtinere. Interim Marchiones invenerunt vias, quòd civitatem Salza, cujus media pars pertinebat ad ecclesiam Mogunt. obtinuerunt potenter pro fratre ipsorum. Episcopus vero Adolphus venit cum multis nobilibus, scilicet cum duce Ottone de *Brunsvvig*, cum comitibus de *Nassavv*, de *Ziegenheym*, de *Waldeck*, & aliis de partibus Rheni, & per Eichsfeldiam venit in *Mulhusen;* deinde in Erffordiam. Et ibidem etiam congregatis comitibus Thuringiæ, exiverunt cum civibus Errfordensibus, plures villas marchionis rapinis & incendiis devastaverunt. Tandem obsederunt castrum *Gebese* per multos dies. Interim Marchiones congregaverunt exercitum magnum, & in adjutorium vocaverunt multos principes seculares & spirituales, & venerunt ex altera parte fluvii *Unstrut*, ex opposito castri *Gebese* & exercitus alterius, & indixerunt eis bellum. Quod audientes Erfordenses territi sunt, timentes, si exercitus eorum succumberet, ipsi solum damnum reciperent inevitabile. Et cùm audirent exercitum Marchionum facere pontes per fluvium *Unstrut*, qui non est equitabilis; dixerunt ad episcopum Adolphum & ad alios, quòd vellent recedere. Et sic episcopus Adolphus cum aliquibus Comitibus & cum Erfordensibus fugam inierunt velocissimo impetu ad Erfordiam. Et dux Otto cum Comitibus de *Honstein*, de *Stolberg* cum *Mulhusen* & *Northusen* fugam inierunt versus Mulhusen: qui ex utraque parte insecuti sunt per exercitum dominorum Marchionum hostilissimè. Postea domini Marchiones cum exercitu

(a) MStum hic singulari distinctione inserit: *Anno Domini MCCCLXXIII. Dux Magnus de Brunsvvig & Lüneburg, olim residens in Sangirhusen, occisus est in bello per cives suos de Lüneburg & Honufri, & multi de suis capti sunt.* Eadem fere habet Auctor Historiæ de Ortu Landgraviorum *ad a. 1273.*

(b) De hisce dissidiis prolixius *SERRARIUS Rer. Mogunt. lib. V. p. 684.*

exercitu eorum circuibant civitatem Erfordensem per quindenam, & omnes villas eorum per circuitum cum ecclesiis & turribus destruxerunt. Quo facto civitatem obsederunt per sex hebdomadas, concludentes episcopum cum suis, quòd exire non poterant civitatem. De quo multùm verecundabatur, & civibus nimis de hoc improperavit; dicens, se esse per eos deceptum, & multa sibi dixisse, quæ deberent eis provenire, & oppositum inventum esse. Tandem venit imperator Carolus, dicens, se venisse propter marchionem cum imperatrice, & cum filio suo, rege Bohemiæ Wenzeslao, & pacem inter partes fecit, & aliqua pro pœna à civibus (ut dicebatur) accepta pecunia, duxit exercitum in Thunna contra comitem de Glichen: & postea totus exercitus dispersus est, & episcopus Adolffus sine gratitudine & confusus recessit cum suis, Erffordensibus expensis gravibus solventibus inutiliter, anno Domini MCCCLXXV.

De divisione principatuum Thuringiæ Misnæ inter fratres.

CAP. CXXI.

ANno Domini MCCCLXXVI, tres fratres marchiones Mysnæ, qui multis annis habuerunt tres principatus, quos senior Fridericus solus rexit, diviserunt terras, ita quòd terram Thuringiæ in sortem accepit Balthasar; terram Orientalem Fridericus senior; & terram Mysnæ Wilhelmus.

Balthazar incepit regere terram Thuringiæ.

CAP. CXXII.

BAlthazar frater Friderici, qui in divisione terrarum & principatuum accepit in sortem Landtgraviatum Thuringiæ, & duxit in uxorem Margaretam, filiam Joannis Burggravii de Nornberg. *(a)* Hic genuit filium nomine Fridericum, *(b)* & filiam, quæ duxit ducem Saxoniæ Rodolphum.

De electione Wenzeslai.

CAP. CXXIII.

ANno Domini MCCCLXXVII, *(c)* electus est Wenzeslaus rex Bohemiæ, filius Caroli imperatoris, in regem Romanorum, procurante hoc patre adhuc eo vivente, apud electores imperii.

De receptione Carthusiæ in Ysenach. 947

CAP. CXXIV.

ANno Domini MCCCLXXIX, Carthusienses receperunt conventum in Ysenach, extra muros. *(d)* Eodem anno ortum est heu maximum schisma in ecclesia Dei, per duos, qui ambo gesserunt se pro papa: quorum unus sedit in Roma, dictus Urbanus; alter in Avinione, & dictus Clemens. Quibus mortuis, quælibet pars elegit alium, & duravit XXXVI annis, usque ad concilium Constantiense, in quo electus fuit Martinus. Eodem anno castrum *Brandeburg* devenit ad potestatem cum omni jurisdictione ad Landtgraviatum Thuringiæ.

(a) Aliis perperam dicitur Catharina. Nec Joannis II. Burggravii, verum Alberti pulcri, qui ejusdem frater erat, filia. Vide *RENTSCHENS Brandenburg. Cedernhayn p. 320.*
(b) Fridericus Simplex hic erat, s. Pacificus. Ejusdemque soror Anna, Rudolphi III. Saxoniæ Electoris Conjux.
(c) Potius MCCCLXXVI.
(d) Compara *PAULLINI Ann. Isenacenses §. XCVI.*

De morte Caroli imperatoris.

CAP. CXXV.

ANno Domini MCCCLXXX, Carolus imperator mortuus est, cùm regnasset potenter triginta tribus annis. *(a)*

De morte Friderici Marchionis.

CAP. CXXVI.

ANno Domini MCCCLXXXI, obiit illustris princeps Fridericus marchio, ætatis suæ anno LI, frater dominorum Balthazari & Wilhelmi. Cujus in divisione principatuum successit in sortem terra Orientalis, scilicet marchionatus de Landisburg; relinquens tres filios ibidem successores; scilicet Fridericum, Wilhelmum, & Georgium, & sepultus est in Cella Mysnensi apud patrem suum. *(b)*

Eodem anno non revoluto, obiit dominus Ludovicus, archiepiscopus Moguntinensis, adhuc non admissus provisor ecclesiæ Magdeburgensis, olim episcopus Halberstadensis & Bambergensis, & sepultus in Magdeburg, frater dominorum de Mysna, scilicet Friderici, Balthazari, & Wilhelmi. *(c)*

De obsidione castri Brandenfels.

CAP. CXXVII.

ANno Domini MCCCLXXXIII, Balthasar Lantgravius Thuringiæ, cum Erffordens. Molhusen. obsedit castrum Brandenfels, *(d)* ubi semper fuerunt raptores multis terris rapinis nocentes, & homines capientes, & multùm humiliavit: & cepisset, si domini terrarum non obstitissent per interventum suorum fautorum.

De morte comitis de Kevernberg sine hærede.

CAP. CXXVIII.

ANno Domini MCCCLXXXV, comes de Kefernburg in peregrinatione Hierosolymitana mortuus est, nullum relinquens hæredem. Cui successit in comitatu & in omnibus bonis Balthazar, Landgravius Thuringiæ collator. Eodem anno natus est Fridericus primogenitus domini Balthazari.

De discordia inter marchionem Balthasarum & Hermannum Landtgravium Hassiæ.

CAP. CXXIX.

ANno Domini MCCCLXXXVI, orta est discordia magna inter Landgravium Thuringiæ, dominum Balthazarum, & Hermannum Landtgravium Hassiæ, in qua Landgravius Thuringiæ cepit civitatem *Essenvvege* & oppidum *Sunthra.* Anno sequenti idem Balthasar intravit iteratò Hassiam cum episcopo Moguntino, & cum Ottone, duce de Brunswig, qui dicitur vulgariter *von der Leyne*, & ceperunt civitates, *Rotenburg*, *Milsungen*, *Niedenstein*, & plures alias civitates igne destruxerunt: & duravit prædicta discordia bene tribus annis.

De

(a) Potius a. 1378. Carolus IV. fuit defunctus. *ALBERTUS ARGENT. in fine Chron.*

(b) De hujus morte uberius *SCHLEGEL. §. LXXI. TENTZEL. p. 203.* qui potius illum VII. Kal. Junii 1380. fuisse defunctum, ex Cellensi Monumento declarant.

(c) Adde *KRANTZIUM Metropoli lib. X. c. XXIII.*

(d) Vide, quæ notavi supra ad *cap. LIII.*

De Liga civitatum imperii.

CAP. CXXX.

ANno Dom. MCCCLXXXVIII. civitates imperiales in Rheno, in Suevia, in Bavaria, in Franconia, ad invicem conſpirabant, facientes unam ligam numero LXX, contra principes & dominos terrarum, & terras dominorum, qui aliquando eos offenderunt. Et intraverunt cum magna multitudine populi, eas rapinis & incendiis devaſtantes; neque religioſis aut locis conſecratis parcentes;
ſed de eccleſiis violatis calices & alia ſacra inde auferentes. Propter quorum ex- 948
ceſſus nimios principes & domini commoti Dei adjutorio, quilibet dominus & princeps civitates vicinas ſibi infeſtabat ſupra modum, & illas civitates omnes humiliaverunt, & ligam dimittere compulerunt, & libertates, quas domini & progenitores eorum aliquando civitatibus vendiderunt, perpetuè & conditionaliter reſtituerunt ſine pecuniis, imo pecunias dominis addiderunt. Eodem tempore Burggravius de *Nornberg,* & epiſcopus Herbipolenſis, obſederunt civitates ejusdem ligæ, ſcilicet *Wintzheim* & *Rotenburg:* quibus dominis in adjutorium Balthazar, Landtgravius Thuringiæ, & frater ſuus, Wilhelmus Marchio Miſnenſis, Fridericum filium miſerunt fratris cum ducentis lanceis, & humiliaverunt easdem. Et idem factum eſt de civitate Nornbergenſi, quæ multùm fuit humiliata per Borggravium Nornbergenſem, cui minimè reſiſtere potuerunt. (a)

Philippus Cardinalis fuit laudabiliter ab Erffordenſibus ſuſceptus.

CAP. CXXXI.

ANno Domini MCCCLXXXIX, Cardinalis Philippus de Allinkonia, Francigena, fuit in Erphordia per dimidium annum, & fuit legatus papæ, qui dedit illis Erphordenſibus propter honeſtatem eorum & prærogativam plura privilegia, quibus ſe defendere poſſint ab æmulis. Eodem anno mortuus fuit Adolphus, archiepiſcopus Moguntinus, in Heilgenſtat. Eodem anno advocati Landtgravii ceperunt Gerhardum de Hartinburg, advocatum generalem in Eisfeldia domini Moguntinenſis, cum LX armigeris prope Dorla.

Anno Domini MCCCXC, fuit annus novus Jubileus in Roma abbreviatus de 1. anno in XXXIII, ſecundum annos vitæ.

(b) De magna violentia facta in Gotha contra Judæos à villanis.

CAP. CXXXII.

ANno Domini MCCCXCI, quidam villani de villis prope Gotham, ex inductione aliquorum civium de Gotha, intraverunt civitatem Gotha contra Judæos, volentes ditari: & irruentes in eos, occiderunt plures, & rapuerunt bona eorum. Quorum occiſorum quidam decapitati ſunt, & capitalem ſententiam ſubierunt, ex eo quòd talem violentiam in præjudicium principis & civitatis attentare præſumpſerunt. Nota, quòd rex Romanorum Wenzeslaus, filius imperatoris morτui, in ſubſidium nobilium mandavit omnibus Judæis, quòd deberent reddere pignora gratis, & uſuram cum pecunia capitali remittere. Et hoc completum fuit in Erphordia, & in aliis civitatibus non ſubjectis principibus. Et ideo rumor factus fuit, quòd Judæi deberent moleſtari. Eodem anno Fridericus Marchio, filius

(a) Compara Syntagma Hiſt. Germ. Diſſ. *XXVIII. §. V.*
(b) MStum hic ſingulari diſtinctione, ſub rubrica: *Capitulum in Yſenach,* inſeruit: *Anno Domini MCCCXC. fratres Prædicatorum in Yſenach celebraverunt Capitulum provinciale, præſente Domino Balthaſar, cum conſorte ſua Margareta, & filio ſuo Friderico.*

filius Friderici fratris, dominorum Balthazari & Wilhelmi Marchionis Misniæ, intravit Pruzsciam, & ibi in quodam bello cum Sarracenis habito miles effectus est, cum multis de Thuringia, Misnia, nobilibus & militaribus.

De castro Heynecke.

CAP. CXXXIII.

ANno Domini MCCCXCII, Balthazar, Landtgravius Thuringiæ, erexit castrum *Heynecke.* Eodem anno comites de *Schwvartzburg*, litigantes cum Friderico de *Wangenheim*, incenderunt villam *Sunneborn*, & spoliaverunt.

De obsidione castri Luchtenberg, & de discordia inter Marchiones juniores, & comites de Schwvartzburg, & episcopum Herbipolensem.

CAP. CXXXIV.

EOdem anno quidam rusticus, subditus dominorum Marchionum, Friderici, Wilhelmi, & Georgii, filiorum Friderici fratris Balthazari & Wilhelmi, volens ire piscari, & captus est, & suspensus per Henricum de Paradiso civem Erphordensem, residentem in castro Lüchtenburg, castrum illud habens sibi impignoratum. Propter quod malum Marchiones juniores prædicti castrum obsederunt. Et in castro existentes fœminea mollitie castrum dederunt ad manus Marchionum. Quod quidem castrum Henricus comes de Schwartzburg, filius Joannis, cujus erat castrum, jure hæreditario repetivit, sed quia rehabere non
949 potuit, sicut voluit; ideo post aliquos annos cum adjutorio episcopi Herbipolensis patrui sui, & aliorum militarium *(a)* terræ Franconiæ, in contemptum & damnum prædictorum marchionum terram, quam ex parte matris habuerunt in Franconia, scilicet Kuburg, invaserunt, & villas circumquaque incendiis & rapinis devastaverunt, imò suæ nobilitatis immemor nimis excessit, capiendo pisces de aqua, & de piscinis, & deportavit. *(b)* Qui quidem comes, antequam rediret cum suis ad patruum suum episcopum, cujus officialis erat generalis, multos perdit armigeros de episcopatu Bambergensi, quos petivit pro illa expeditione. *(c)* Et illos cepit advocatus Koburgensis, qui illos caute insecutus est. Hoc audiens prædictus comes multùm territus, & præ dolore incidit in infirmitatem in Konigshoven, & mortuus est.

Postea domini marchiones invaserant terram ejusdem comitis in Thuringia, quam pater adhuc vivens rexit, rapinis & incendiis destruendo. Et in Kuburg & in aliis castris eorum, quæ habent in Franconia, stipendiarios posuerunt contra episcopum & suos complices in eodem facto: & infestaverunt terram Franconiæ cum adjutorio comitis Henrici de Henneberg consanguinei eorum, & multa damna fecerunt. Et fortuna semper arridente eis, plures nobiles ceperunt, qui magnis pecuniis se redimebant.

De obsidione castri Poppenhusen.

CAP. CXXXV.

ANno Dom. MCCCXCIII, Balthasar Landgravius Thuringiæ, & episcopus Herbipolensis, & abbas Fuldensis cum pluribus aliis nobilibus miserunt suos ad obsidendum castrum in Buchovia *Poppenhusen*, contra illos de *Steinecken.* *(d)* Sed fraude & dolo militarium *(e)* de Buchovia circumveniente castrum non ceperunt:

(a) MStum: *nobilium.* Idem habet Auctor Historiæ de Ortu Landgraviorum.
(b) MStum & dictus Auctor: *pisces de aqua & de piscinis capiendo & deportando.*
(c) MStum & dictus Auctor: *quos petivit pro hoc facto complendo.*
(d) Sic emendavi ex iisdem, cum antea legeretur: *euntes.*
(e) Iidem legunt: *Steinrücke.*

ceperunt: sed maximè per machinas & jacula muros undique destruxerunt, & quasi inhabitabile fecerunt. Eodem anno, in octava Paschæ, inchoatus est annus Jubileus in civitate Misnensi, ad preces dom. Wilhelmi marchionis Misnensis, & duravit sub omni modo, sub plenissima remissione omnium peccatorum & pœnarum, sicut in Roma tempore suo, usque ad festum S. Andreæ apostoli.

De captivitate regis Romanorum.

CAPUT CXXXVI.

EOdem anno captus est Wenzeslaus, rex Bohemiæ & Romanorum, à dominis regni Bohemiæ, & detentus per dimidium annum, sed liberatus per fratrem suum Joannem magnis expensis.

De magna aqua in Ysenach.

CAP. CXXXVII.

EOdem anno, in die Pentecostes, hora completorii, facta est magna inundatio aquarum *subito per pluviam*, in Ysenach, versus plagam Australem. Et pertransivit conventum Carthusiensium, quasi ad altitudinem hominis; & deinde descendit ad fossata civitatis Ysenacensis. Et non potens procedere, circuit ibi ad magnam altitudinem in tantum, quòd murum civitatis dejecit & depressit: & cum impetu intrans civitatem ad plateam cerdonum, deponendo domus & multa deportando. Et cum suo impetu clausit valvas portæ sancti Nicolai: quibus clausis congregabantur *in aqua* in tantum, quòd destruxerunt portam violenter, & multa pecora & supellectilia perierunt, & in campis inveniebantur.

Eodem anno fuit magna pestilentia in Ysenach, & in Northusen.

De discordia inter baronem de Heldrungen militem, & cives Erffordenses.

CAPUT CXXXVIII.

EOdem anno nobilis baro Rudolphus de Heldrungen miles infestavit civitatem Erffordensem, & villas eorum destruxit rapinis & incendiis, rusticos capiendo & deducendo. Et satis gloriosè cum exercitu suo, scilicet cum sexcentis lanceis visus est ante civitatem sine omni resistentia. Postea in brevi idem miles mortuus est, & frater suus adhuc juvenculus tenuit guerram cum civitate ultra annum. Et etiam circa festum Paschæ cum exercitu suo fuit in villis civitatis, & satis prope civitatem; sibi tunc in propria persona cooperante Friderico de Brunswig, & aliquibus comitibus, scilicet de Honstein, sine omni resistentia. Tandem guerra durante, & cottidie ex utraque parte se lædentibus & capientibus, compositio fuit facta, per Fridericum ducem prædictum, reconciliatum cum Erffordensibus & *(adjutor eorum seu capitaneus in cunctis litibus factus, pro aliqua summa pecuniæ,)* (a) nobilibus terræ in civitate Erfford, comite & duce de Heldrungen præsentibus, sub anno Domini MCCCXCV.

Hæc discordia fuit propter certam mensuram vini, id est *ein eymer Weins*, an- 950
nui census, quem censum Erffordenses prius dederunt, & amplius dare recusabant propter potentiam.

Anno Domini MCCCXCVI, fratres prædicatores in Erffordia celebraverunt capitulum provinciale cum anno Jubilæo, absolventes advenientes contritos & confessos ibidem, autoritate Dei & apostolica à pœna & à culpa.

(a) Hæc verba uncis inclusa, ex Msto adjeci.

De destructione villarum civitatis Erffordensis per Wilhelmum marchionem Misnensem.

CAPUT CXXXIX.

IN festo Nativitatis beatæ Mariæ virginis, durante gratia per octavas, *super quas octavas* Wilhelmus marchio Misnensis cum exercitu magno villas per circuitum civitatis devastavit rapinis & incendiis per sex dies, sine omni resistentia.

Eodem anno, quidam militaris de Lengenfeld cum suis consodalibus captus est per Erffordenses, & cum eisdem quantocius decapitatus sine misericordia. (a)

Eodem anno castrum Balgenstet per Fridericum, marchionem Misnæ, & fratres suos obsessum est & destructum.

De destructione castri Marisfeld.

CAPUT CXL.

ANno Domini MCCCXCVII, Fridericus *Lantgravius Thuringiæ*, filius domini Balthazaris Landgravii Thuringiæ intravit Franconiam, & destruxit castrum Marisfeld, (b) & plures alias curias raptorum. Eodem anno Fridericus marchio terræ Orientalis & fratres sui litigaverunt cum comitibus de Honstein; mutuo se lædentes, & terras rapinis & incendiis molestarunt. Tandem marchiones intraverunt terras comitum cum magno exercitu; & facta est compositio, ita quòd comites dederunt dominis marchionibus plura castra & villas, & è converso receperunt à marchionibus jure feudali in signum veræ subjectionis.

Circa illa tempora marchio Wilhelmus comparavit castrum & civitatem Ylberg (c) in terra Orientali, & castrum Rosenberg in Bohemia situm.

De discordia inter dominum Herbipolensem & civitates suas.

CAPUT CXLI.

ANno Domini MCCCXCVIII, Gerhardus episcopus Herbipolensis, natione comitum de Schwartzburg Thuringiæ, propter nimias expensas, quas fecit pro patruo suo Henrico de Schwartzburg, contra marchiones Misnæ, (ut dictum est) volens exactionare civitates & villas in diœcesi Herbipolensi. Sed se nimis hostiliter opposuerunt, & ab obedientia sua recesserunt, impugnantes eum, & nimis excesserunt in clerum & religiosos, collegia in Herbipoli Canonicorum & Sanctimonialium destruxerunt & everterunt funditus, castra in civitatibus eorum destruxerunt & deposuerunt. Tandem Deo ultionum tantam malitiam volente vindicare; accidit, ut cives Herbipolenses cum aliis civibus aliarum civitatum rebellium obsederunt cœmiterium firmum unius villæ Berchthem prope Herbipolim. Et duo canonici nobiles (quorum unus baro de Winsheim) cum amicis suis paucis tantam multitudinem cum adjutorio Dei & S. Chiliani, patroni ecclesiæ Herbipolensis, invaserunt, & plus quàm duo millia civium ceperunt & occiderunt. Et sic episcopus fuit restitutus ad suam potentiam & obedientiam. Et postea murus civitatis Herbipolensis fuit depositus, & plures, qui non fuerunt in bello occisi sententialiter.

Anno Domini MCCCXCIX, visæ fuerunt tres caudæ magnæ ignitæ cometarum prope Ysenach. Et eodem anno rex Angliæ fuit miserabiliter interfectus, & dux de Monte cum magna militia fuit captus. Et magna discordia fuit inter ducem

(a) Mstum sic habet: *Eodem anno quidam nobiles de Lengefelt decapitati sunt per Erfordenses.*

(b) Antea legebatur *Mansfeld.* Mstum habet *Marisfeld.* Auctor Hist. de Ortu Landgrav. *Marsfeld.*

(c) Nunc Eulenburg, oppidum Electoris Saxoniæ Misnense. Adde *FABRICII Origg. Saxon. lib. VI. p. 693. SIMONS Eulenburg Chronic. P. II. p. 333.*

cem Brabantiæ & ducem Geldriæ ac Juliacensem, in qua multi fuerunt capti & occisi.

Pro depositione regis Romanorum principes Alemaniæ convenerunt.

CAPUT CXLII.

ANno Domini MCCCC, electores imperii plures convocationes habuerunt tam de principibus & regibus Franciæ, Angliæ, civitatum Italiæ, & omnium principum Alemaniæ, contra regem Wenzeslaum Bohemiæ ac regem Romanorum 951 malitiosum & criminosum, & facta imperii minimè curantem, & nimis negligentem. Tandem quatuor electores, scilicet episcopus Moguntinensis, Trevirensis, Coloniensis, comes Palatinus Rheni, propria auctoritate (ut dicitur) absque consensu & consilio papæ, & multorum principum Alemaniæ & aliquorum electorum, prædictum regem Wenzceslaum, tanquam minimè valentem pro rectore imperii, deposuerunt; & Rupertum (is Rupertus fuit fundator collegii Sancti spiritus Heidelbergensis) ducem Bavariæ & Heidelberg, elegerunt secundũ consuetũ modum eligendi regem, & consueto loco; & cum eo obsederunt civitatem Franckenfort, per sex hebdomadas. Quibus finitis, ipsum coronaverunt in Franckfort una corona, & alia, quam non poterant habere in Aquisgrani, coronaverunt eum solenniter in Colonia. Qui rex iter arripuit cum suis amicis versus Romam, & veniens in Italiam impeditus reversus fuit ad Alemaniam absque confirmatione, ut infrà patebit melius de processu ejus.

De duce Brunswicensi interfecto.

CAPUT CXLIII.

EOdem anno, ante electionem regis, vocati fuerunt per electores iterum principes Alemaniæ in Franckforth, & (ut dicitur) non concordantes. Et in recessu de Franckforth, dux Fridericus de Brunswig *&* *Luneburg* fuit interfectus; & dux Saxoniæ Rudolphus fuit captus per comitem de Waldeck dolosè, absque diffinitione & signo inimicitiæ, verbis nec factis prius auditis & ostensis: & cum iis fuerunt capti consiliarii & notarii domini Landgravii Thuringiæ. De quo malo archiepiscopus Moguntinus multa obloquia habuit per totam Alemaniam; imò maximè fuit suspectus, ex eo quòd prædictus comes fuit suus advocatus generalis: & oportuit, ut se excusaret in Marpurg rege præsente.

Von den Werwolffen.

CAPUT CXLIV.

EOdem anno, in territorió nobilium de Wangenheim, & in confinibus, lupi scilicet Werwolffe *(a)* devoraverunt pueros, & aliquos 15 annorum laceraverunt, imò villas aliquas clara die intraverunt, & pueros de januis domorum receperunt præsentibus parentibus, & deportaverunt.

Quomodo marchiones Misnenses Pragam obsederunt: & Fridericus Landgravius Thuringiæ miles factus est.

CAPUT CXLV.

ANno Domini MCCCCI, Marchiones Misnæ & Orientales, ac Fridericus Landgravius Thuringiæ, intraverunt Bohemiam cum magno exercitu, & civitatem Pragensem obsederunt per sex hebdomadas. In qua expeditione Fridericus Landgravius Thuringiæ miles factus est, cum multis aliis nobilibus de Thuringia & militaribus.

De

(a) Vide supra *cap. CV.*

De morte Georgii Marchionis.

CAPUT CXLVI.

EOdem anno obiit illustris princeps dominus Georgius, marchio Misnensis & Thuringiæ Landgravius, frater dominorum Friderici & Wilhelmi, princeps magnificus, justus, strenuus, & devotus: & sepultus est in Porta, & obiit in Koburg. (a)

Eodem anno fuerunt magnæ indulgentiæ, imò apostolicæ in oppido Wissensee, quibus præsidebat quidam notabilis legatus à summo pontifice missus.

Quomodo Judæi per totam Thuringiam fuerunt capti.

CAPUT CXLVII.

EOdem anno Judæi per totam Thuringiam in civitatibus Landgravii Thuringiæ capti sunt, & exactionati. Eodem anno castrum Scharffenberg per Landgravium Thuringiæ fuit obsessum & expugnatum.

Eodem anno magna discordia facta fuit inter Joannem archiepiscopum Maguntinensem, & Hermannum Landgravium Hassiæ, mutuò se multùm lædentes: & duravit ultra annum. Et clerus in dioecesi Maguntinensi, in Thuringia, in Hassia, in Saxonia, appellavit contra episcopum Maguntinensem, propter indebitam exactionem, quam eis imposuit.

952 *De Cometa viso.*

CAPUT CXLVIII.

ANno Domini MCCCCII, visus est cometa multis diebus ante carnisprivium, quæ sursum tendebat ad modum lanceæ, in spissitudine trium pedum, aliquando plus, aliquando minus. Eodem anno Landgravius Thuringiæ comparavit ab abbate Fuldensi castrum *Gerstungen.* (b) Eodem anno obsessa fuerunt castrum Lychen in Eysfeldia, & in Buchonia castrum *Wigers:* sed nihil memoratu dignum ibi factum fuit.

De vento valido.

CAPUT CXLIX.

ANno Domini MCCCCIII, circa festum Pentecostes, fuit ventus validus cum tempestate magna, quæ multa millia arborum in nemoribus radicitus de terra ejecit, & specialiter sub castro Wartpurg prope Ysenach.

Principes devastaverunt terram Erffordensem.

CAPUT CL.

ANno Domini MCCCCIV, Landgravius Thuringiæ & marchio Misnæ cum pluribus aliis notabilibus principibus intraverunt terram Erffordensem, ipsam multis rapinis & incendiis minus justè devastantes. Licet per Erffordensium potentiam effugati, tamen postea per stipendiarios ipsam impugnantes de Salza & de aliis castris: sed nihil obtinuerunt. Eodem anno illustris & nobilis princeps D. Balthasar Landgravius Thuringiæ & Misnensis marchio, inclytam dominam, D. Annam ducissam Brunswicensem, duxit in uxorem, relictam videlicet domini Friderici, ducis Brunswicensis interfecti, ut dictum est. Eadem domina fuit soror

(a) Compara *JUST. PERTUCHII Chron. Portense cap. III. p. 140.*

(b) Idem confirmat *GEORGIUS FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 663. Gerstungam Baldasari Fuldarius vendit, & inde stipendia in milites facta numerat.* Adde *JO. BANGE Chron. Thuring. p. 151.* Hinc facile patet, falsum esse, quod *CHRISTOPHORUS BROWERUS Ant. Fuld. p. 326.* tradit: vi & contra voluntatem Abbatis Fuldensis, Gerstungam obtinuisse Balthasarem.

ror domini Rudolphi ducis Saxoniæ, qui antea tenuit in uxorem filiam ejusdem Balthaſaris domini Landgravii.

De exactione generali in Thuringia.

CAPUT CLI.

ANno Domini MCCCCV, dominus Balthazar per totam ſuam terram in civitatibus & villis generalem fecit exactionem, & magnam ſibi acquiſivit pecuniam, quod vulgariter dicebatur *der Bere.* (a)

De morte Balthaſaris Landgravii & aliis.

CAPUT CLII.

ANno Domini MCCCCVI, in vigilia Aſcenſionis Domini, obiit nobiliſſimus princeps dominus Balthaſar, Landgravius Thuringiæ, marchioque Miſnenſis, in Wartpurg caſtro, & ſepultus eſt in Reinhardisborn: cui ſucceſſit illuſtris princeps Fridericus filius ſuus, natus de nobili domina, domina Margareta de Nornberg Burggravia. Eodem anno fuit eclipſis Solis generalis in die ſancti Viti, quæ fuit pro tunc quarta feria, circa horam ſeptimam, & duravit quaſi per dimidiam horam. Eodem anno per totam Thuringiam fuit magna peſtilentia, & duravit usque ad feſtum Nativitatis Chriſti: in qua multi homines utriusque ſexus in peſte obierunt: & etiam multi prælati, epiſcopi, abbates, comites & barones, milites & militares percuſſi fuerunt peſte.

Quomodo dominus Fridericus duxit uxorem.

CAPUT CLIII.

ANno Domini MCCCCVII, obiit illuſtriſſimus princeps, dominus Wilhelmus marchio Miſnenſis, frater dominorum Friderici & Balthaſaris. Eodem anno dominus Fridericus, filius domini Balthaſaris, Landtgravius Thuringiæ & marchio Miſnenſis, duxit in uxorem dominam Annam, filiam domini Guntheri de Schwartzborg comitis, quæ aliàs deſponſata fuit filio Philippi de Naſſowe comitis. (b)

Eodem anno fuit ventus validus circa feſtum ſanctæ Catharinæ, qui multas arbores & domus evertit. Item circa feſtum ſanctæ Elizabeth, quaſi in die ejusdem, incepit hyems intenſa frigoribus, qualis in 100 annis creditur fuiſſe: & duravit usque ad feſtum Purificationis.

De Gunthero comite de Schwartzburg. 953

CAP. CLIV.

ANno Domini MCCCCVIII, dominus Guntherus de Schwartzburg comes, pater D. Annæ uxoris Friderici, Landgravii Thuringiæ, eundem taliter flexit in

(a) *GEORGIUS FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VI. p. 663. Non certo conſtat, quid ſpectarit exactione nova: nam imperavit in ſingula capita nummum argenteum, quorum viginti aureo Rhenenſe valent. Eum theſaurum collectum Urſum vulgo appellaverunt.* Adpellatio autem *der Bere* exinde exorta fuiſſe videtur, quod ſingula capita Bernam, ſive Batzionem ſolvere debuerint. Vide *TENTZELIUM p. 257.*

(b) Addit hic Mstum: *Eapropter dictus comes de Swartzborg ſolvit dotalitia ſupra dicto Philippo, & ut multis præſumebatur, dicta ſolutio cauſſa & occaſio fuit venditionis caſtri Lichtenberg & Saltzungin, quod ſine omni læſione cuiuscunque hominis, & ſine quacunque violentia, ſua ſponte & voluntate in magnum damnum terræ Thuringiæ adſignabantur domino Johanni de Naſowe, Epiſcopo Maguntino.* Licet poſtea Lichtenberg & Saltzungen ad Thuringiæ Landgravios iterum redierint, prout litteræ docent, apud *Rudolphi Gotha Diplomatica P. II. c. XLVII.*

suam voluntatem, ut non terram, verum & dominum Fridericum prædictum ita rexit, quòd nec ad patruos suos, videlicet dominum Fridericum & dominum Wilhelmum, venire nec ire poterat; nec ipsi ad eum; nec cives civitatum suarum; nec literæ missæ ad eum; verùm impotens ad omnia deinceps ad multos annos. Eodem anno venerabilis pater & dominus, D. Nicolaus Lubich Ysenacensis, electus fuit in episcopum Merseburgensem.

De societate Tritarum, id est Flegellern.

CAPUT CLV.

ANno Domini MCCCCXI, marchiones Misnæ, & Orientales, atque Landgravius Thuringiæ, una die atque una hora ceperunt Judæos in Misna & Thuringia, & vinculis tradiderunt, & bonam summam pecuniarum ab eis exquisiverunt. *(a)*

Eodem anno incepit societas Tritarum, id est *der Flegelern*, quorum capitaneus fuit ille de Schwartzburg, & comes de *Heldrungen*, qui una noctium clàm intravit castrum Honstein, & cepit illos de Honstein, ut infrà patebit.

Quomodo domini de Mysna terram Thuringiæ, & patruum suum juverunt.

CAPUT CLVI. *(b)*

ANno Domini MCCCCXII, maldrum tritici Erphordensis mensuræ VIII sexagenas grossos, & unaquæque mensura terræ Thuringiæ illam sequebatur.

Eodem anno Guntherus comes de Schwartzburg, pater uxoris Friderici junioris, terram Thuringiæ humiliare volens; ideo partem regi Bohemiæ, partem Landgravio Hassiæ & episcopo Moguntinensi, vendere volebat in præjudicium dominorum de Misna: prout tunc præsumebatur ab omnibus, videlicet Friderico & Wilhelmo patruis suis, qui naturales hæredes fuerunt, ut suprà patet. Ob quæ Fridericus senior, marchio Misnensis & Orientalis, ac frater suus Wilhelmus, quia copiam patrui sui habere non poterant: nec literæ eorum ad manus suas pervenire poterant, (ut suprà patet) Friderico de Wangenheim duce usque in Wangenheim pervenerunt cum exercitu satis bono, sexta ante festum S. Mariæ Magdalenæ: & non poterant habere introitum cujuscunque civitatis Thuringiæ, propter inhibitionem illius de Schvvartzburg & ordinationem. Nam & omnes civitates Thuringiæ cum sigillo D. Friderici junioris sub pœna decapitationis civitatis inhibuit, ne eos immitterent. Tandem Spiritu S. duce, qui omnia in finem bonum ordinat, dominus Wilhelmus de Erphordia veniens, applicuit civitati Gottensi, ubi portæ (sicuti in aliis cæteris civitatibus fiebat) armata manu custodiebantur, ne intrarent: intrare tentavit & intravit; propria manu catenam portæ aperuit; solusque usque ad oppositum ecclesiæ S. Margaretæ venit: ibique à proconsulibus arrestatus, ultrà procedere non audebat: sed communitas adveniens eum recepit. Et in sequenti die Consistorium ascendit, & causam sui adventus civibus exposuit: quòd in salutem patrui sui venisset, & totius terræ Thuringiæ; quod & eis placuit. Et exinde ad alias civitates venit, & primò Ysenacum, quinta post festum Jacobi, ubi similiter introitus sibi denegabatur. Et tandem cum paucis intra duas portas S. Nicolai stetit, ubi concordavit cum civibus in priorem conclusionem Gotthensium, & immissus fuit; fratre suo Friderico adhuc in Wangenheim expectante eum. Et sic de aliis civitatibus Thuringiæ. Sed finis sequebatur bonus. *(c)*

Quo-

(a) Vide *ALB. KRANTZIUM Vandalia lib. XII. cap. XVIII. JO. HENR. HOTTINGERI Hist. Ecclesiasticam seculi XV. p. 931. TENTZELIUM p. 269.*

(b) Hoc caput una cum insequente in verbis discrepat à Msto.

(c) Vide uberius *GEORGIUM FABRICIUM Origg. Saxon. lib. VI. pag. 664. 665.*

Quomodo Heldrungen capitur, & baro ejusdem exhæreditatur.

CAPUT CLVII.

EOdem anno comes de Heldrungen dictis dominis & principibus Friderico & Wilhelmo se opposuit, ex illa liga Tritarum videlicet *der Flegellern*, & comitem Henricum de Honstein nocte in castro Honstein cepit & castrum, filio suo evadente nudo: & usque ad dominos Fridericum & Wilhelmum pervenit, & ab eis auxilium petiit. Et quia idem comes jam dictis principibus obedire recusavit, castrum ejus obsederunt, videlicet Heldrungen, & ceperunt cum omnibus attinentiis suis, & eum comitem exhæreditaverunt viriliter & manu forti, & in recompensam Henrico comiti de Honstein jure hæreditario assignaverunt. Eodem anno milites & militares & civitates omnes Thuringiæ de consensu domini Friderici junioris homagium fecerunt prædictis dominis jure hæreditario. 954

Hic concilium generale totius ecclesiæ celebratur in Constantia.

CAPUT CLVIII.

ANno Dom. MCCCCXIV, incepit generale concilium in Constantia Maguntinensis provinciæ, cui præsidebat, tanquam principale caput, dominus Joannes papa XXIII. Et anno Dom. MCCCCXV, idem papa in die S. Benedicti clàm & in habitu dissimili recessit de Constantia usque in Schafhusen, ex eo quod promiserat propter unionem & schismatis fugationem papatum resignare: propter quæ & alia forte facta, à papatu fuit depositus, & quasi per annum turris custodiæ mancipatus. Et post hoc cardinalis factus, & in brevi mortuus Florentiæ. Et sic etiam alii duo de papatu prætendentes, ut puta Gregorius, Angelus videlicet de Corrario à suis nominatus, & Benedictus, aliàs Petrus de Luna, de papatu fuerunt dejecti. Et Martinus V unanimiter & concorditer à cardinalibus & toto concilio fuit electus in papam, anno Domini MCCCCXVII. Eodem anno videlicet XVII, à loco concilii recessit. In quo quidem concilio fuerunt patres multi, quasi innumerabiles episcopi, abbates, doctores, ambasiatores omnium regum & regnorum, & civitatum, & universitatum, qualis multitudo & congregatio ab initio mundi non creditur nec legitur fuisse. Namque & Sigismundus Romanorum rex, natione Bohemus & Ungariæ rex, tanquam catholicus ecclesiæ advocatus, & magnus unionis zelator, & ibi præsidebat. Eodem anno captus fuit ille de Reinstein per episcopum Mersburgensem antè dictum: & dedit magnam summam pro liberatione. In eodem namque concilio quidam hæresiarcha, Johannes Hus dictus, cum alio, cujus nomen erat Hieronymus, ut hæreticus, vel ut hæretici, fuerunt ad ignem condemnati, quia opiniones Wicleff condemnatas fovebant & sequebantur: & totum regnum Bohemiæ suis falsis doctrinis infecerunt, ut inferius clarè patebit. Item in eodem concilio reformatio totius cleri in capitibus & in membris per multas constitutiones fuit facta. Et ad ultimum canon Missæ & reformatus extitit, qui in nihilum rediit papa electo & præsidente. Verùm etiam ibi fuit senior Landgravius Thuringiæ, D. Fridericus, cum multis comitibus, baronibus, nobilibus & militaribus sumptuosè atque preciosè; ita quòd omnes Lombardi admirabantur de preciositate illorum. Et fecit ibi gloriam & honorem omnibus Teutonicis.

Incepit hæresis in Bohemia, publicè post concilium Constantiense.

CAPUT CLIX.

ET nota, quæ immediatè post concilium Constantiense, audita Bohemis condemnatione & incineratione illorum duorum jam dictorum hæreticorum, publicè incepit pullulare hæresis & infectio totius regni Bohemiæ. Verùm, quia extunc insultaverunt suis malis blasphemationibus & frivolis in Christi nomen &

in servos Dei, irruentes in eos multos diversis cruciatibus occiderunt; & omnia monasteria quorumcunque ordinum funditus evellebant, & destruxerunt; imaginesque Sanctorum confregerunt, & combusserunt calices, & omnia ecclesiastica ornamenta in usus prophanos verterunt: & sic à nobili usque ad ultimum rusticum totius regni Bohemiæ à fide catholica declinaverunt, cum magna cæde & strage cleri & religiosorum utriusque sexus, nomen Christi confitentes. Quapropter anno Domini MCCCCXVII, domini Misnenses atque Landgravii Thuringiæ, tanquam veri catholici & boni æmulatores & zelatores fidei visceraliter commoti, magnum collegerunt exercitum nobilium & militarium; nomen Christi corpore & anima defendere volentes, usque Pragam pervenerunt, & eandem obsederunt, & multos strenuos viros ab hæreticis interemptos perdiderunt, & sic sine fructu inde recesserunt. Attamen Pragam cepissent, si Sigismundus rex Romanorum non obstitisset. Qui (ut dicitur) auditus fuit dixisse, *Nostrates sunt, quos perditis:* quia fortasse regnum Bohemiæ libenter cum pace habuisset. Quia
955 ipse verus fuit hæres ab utroque parente ad hoc genitus: sed Bohemi eum in regem nolebant habere, sed alium Ribaldum institutum & rusticum natum in regem erexerunt. Quapropter papa Martinus anno XX contra eos crucem dedit, & generale indixit passagium cum magnis indulgentiis per quendam cardinalem, legatum à latere ad hoc negotium specialiter deputatum. Ob quæ tam superiores quàm inferiores partes Alemaniæ, ob prædicationem crucis, fidem Christianorum & Christi nomen volentes defendere, ad arma cucurrerunt. Et quasi multitudo innumerabilis hominum diversarum regionum in Bohemia contra hæreticos convenit. Et quasdam obsidentes civitates, & specialiter *Satzit*, aliasque villas, rapinis & incendiis devastaverunt, & ad ultimum sine omni magnifico actu ad propria redierunt, multos tamen ex utraque parte occisos relinquentes: paucis tamen castris obtentis. In quadam congregatione exercitus fuerunt episcopi, Maguntinensis, Coloniensis, Leodicensis, in propriis personis, & multi alii prælati ecclesiæ cum suis armigeris. Post hæc dominus Landgravius Thuringiæ, Fridericus videlicet & patrui, tenuerunt sumptuosè stipendiarios, usque ad XXV annum contra hæreticos prædictos. Attamen ipsi hæretici post reditum dominorum castra & civitates atrociter invaserunt, quæ vix, imò cum Dei adjutorio tenuerunt.

De exaltatione Friderici marchionis in ducem Saxoniæ.

CAPUT CLX.

ANno Domini MCCCCXXIII, dominus Fridericus senior, marchio Misnensis, emit (a) ducatum Saxoniæ, & dux Saxoniæ ab omnibus proclamatur.

De morte Wilhelmi Marchionis.

CAP. CLXI.

ANno Domini MCCCCXXV, obiit illustris princeps dominus Wilhelmus, marchio Misnensis atque Landtgravius Thuringiæ, frater domini Friderici senioris, princeps strenuus, providus, consiliis maturus, sexta ante diem Palmarum in Wida, & sepultus est in Aldenberg in ecclesia collegiata nova, quam ipse ædificavit atque dotavit.

De

(a) Sigismundus equidem Imp. Friderico Bellicoso, Misniæ Marchioni, Saxoniæ Electoratum ob merita ipsius contulit, prout litteræ concessionis apud *MULLERUM Reichs-Tags Theatro unter K. Fridrich dem V. V. Vorstellung cap. XIII. FABRICIUS Origg. Saxon. lib. VII. p. 696.* & reliqui Scriptores testantur. Verum, dum Fridericus Brandenburgensis Elector, in favorem filii sui primogeniti, Joannis Alchymistæ, qui ultimi Electoris Ascanii Alberti III. ex fratre Rudolpho neptem, Barbaram habebat in matrimonio, in dictum Electoratum prætenderet, hujus prætensionem certa pecunia redemit, prout tradit *TRITHEMIUS Chron. Hirsaug. ad a. 1323.*

De conflictu contra Bohemos & multorum interfectione.

CAPUT CLXII.

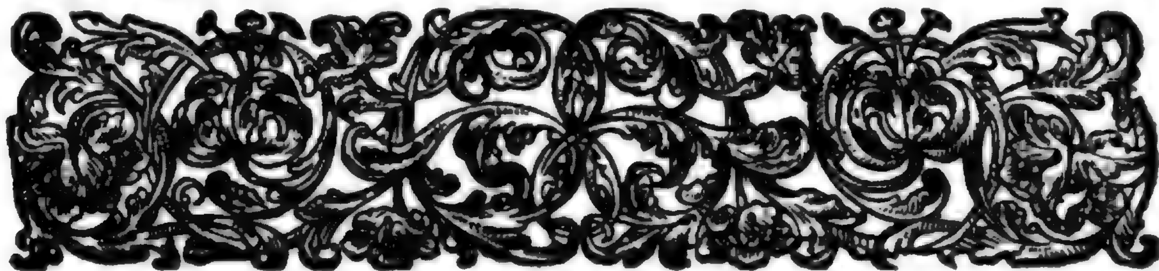
ANno Domini MCCCCXXVI, Dominica quarta post festum sanctæ Trinitatis, convenit maxima multitudo Thuringorum atque Misnensium, contra Bohemos, qui obsederunt civitatem *Ussig*. Unde & Thuringi & Misnenses volentes eos pellere de civitate, & sic inierunt conflictum magnum. Et Thuringi fuerunt primi in acie belli. Sed quia per ordinationem exiit clamor mirabilis, quòd omnes Christiani deberent inire fugam, quod & fecerunt. Et illam subordinationem fecit dominus Bossæ vicedominus, unde & illa fuga tam grandis erat, quòd nullus alteri acquiescere volebat. Et in fuga interfecti fuerunt 7000 virorum ab utraque parte, & signanter de multitudine Thuringorum plures ceciderunt, quia fuerunt magis animosi, resistere volentes adversariis: sed quia evaserunt, nec arma nec equos secum portare potuerunt. Hoc videntes Christiani exiverunt de ista civitate, quòd in bello succubuerunt, & incendiis eam devastaverunt. Item de Salza ibidem fuerunt interfecti CXIV viri. Subscripti etiam nobiles Burggravius de Missen; comes de Schwartzborg junior; de Schonberg; Hartenstein; Pincerna de Domi junior; Russe *von Gretze;* comes de *Quertvvart;* comes Ernestus de *Glichen;* Fridericus de *Glichen* comes; Fridericus Bichilingensis; Otto *Pflug* junior & frater suus; duo filii domini Nicolai *Pflug;* dominus Joannes de *Baldavv;* Vitus & Gotze de *Wulffirdorff; Bosse Schenck de Thutenberg;* dominus Jacobus de *Wangenheim;* Dietricus *Witzleubin; Ludvvig von Buchenis; Ludvvig von Erstete; Apel von Brise; Apel von Staterheim;* & unus de *Gregeberg;* & plures alii militares & nobiles. *(a)*

Etiam tali tempore tantus calor extitit: ita quòd bene tot ex nimio calore perierunt, sicut per hostes interfecti fuerunt.

FINIS HUIUS LIBRI.

(a) Vide uberius *GEORGIUM FABRICIUM Origg. Saxon. lib. VII. p. 700.*

956 # HISTORIA SECUNDA VEL ANNALES POTIUS BREVISSIMI DE VETERUM THURINGIÆ LANDGRAVIORUM ORIGINE, NUPTIIS, LIBERIS, REBUS GESTIS, ET SUMMATIM DE OMNIBUS.

PRÆFATIO.

HENRICUS primus rex de genere Saxonum. Otto filius ejus imperator primus, Otto secundus, Otto tertius. Item Henricus Bambergensis Bavariæ dux, secundus rex, & primus imperator, Claudus dictus. Hic obiit absque filiis: qui erat ex genere Francorum & Carolorum: qui habuit neptem, scilicet filiam sororis suæ, nomine Gysilam, quæ conjuncta est Conrado Spirensi, dicto Salico, qui erat de genere Salicorum. Hæc Gysila habuit quendam consanguineum de genere Caroli & Ludovici, nomine Ludovicum cum Barba, qui genuit Ludovicum fundatorem nostræ ecclesiæ. Qui Ludovicus comes genuit Ludovicum primum, principalem comitem Thuringiæ. Qui & ipse genuit Ludovicum secundum Landtgravium, qui accepit sororem illustrissimi imperatoris Friderici, nomine Juttam, & genuit ex ea serenissimum filium, pium Ludovicum tertium Landtgravium, & fratrem ejus Hermannum, palatinum Saxoniæ.

Porrò Hermannus Landtgravius, accepta conjuge *Sophia* palatina, suscepit ab ea duas filias; quarum prima fuit conjuncta marchioni Mysnensi Dytherico; secunda *Heddevvigis*, quæ fuit conjuncta comiti Alberti de Alsatia. Item Hermannus Landgravius accepit Sophiam, filiam ducis Bavariæ, & suscepit ab ea filium nobilissimæ indolis, Ludovicum Landtgravium, sanctæ Elizabethæ maritum, & fratres suos. Qui suscepit ab ea Hermannum juniorem Landtgravium, & filiam nomine Sophiam, quæ tradita est duci Brabantiæ. Qui genuit Henricum Hassiæ Landtgravium. Qui Henricus genuit Ottonem. Otto genuit Henricum juniorem Landtgravium, & fratres ejus, Balthasarum, & Wilhelmum & Ludovicum.

Conradus Spirensis genuit ex Gysila Henricum tertium regem, & secundum imperatorem. Henricus tertius genuit quartum. Quartus genuit quintum, & sororem suam Agnetam, quam Fridericus Sueviæ accepit in uxorem, & genuit ex ea Conradum tertium regem, & Fridericum. Fridericus genuit Fridericum primum imperatorem & Juttam Landtgraviam, quæ nupsit Landtgravio Ludovico secundo. Fridericus ipse genuit Henricum Sextum regem. Henricus imperator genuit Fridericum secundum imperatorem. Qui Fridericus habuit filiam, quam Albertus Landtgravius accepit, & genuit ex ea tres filios, Henricum

ricum Landtgravium, Fridericum Marchionem, Theodericum Landtgravium. Fridericus Marchio genuit Fridericum Landtgravium & Marchionem. Hic accepit nobilissimam filiam imperatoris Ludovici, suscepitque ex ea filium nomine Fridericum.

Ut autem dictum est, Dythericus Misenensis Marchio, accepta Jutta filia Hermanni, & sorore Ludovici Landtgravii, suscepit ab ea filium Henricum marchionem Misenensem. Qui Henricus genuit duos filios, Dythericum Misenensem, & Albertum Landtgravium. Albertus, ut dictum est, genuit Fridericum & fratres ejus. Item Fridericus genuit Fridericum Landtgravium & marchionem Misenensem, & ille genuit juniorem Fridericum. (a)

De *genere Caroli*.

Notandum, quòd genus Caroli non ex toto finem habuit, ut dicitur, sed 957
tantùm à Romanorum regno finem accepit. Nam (ut in Chronicis invenitur) omnes reges Francorum & Germanorum, sed & principes, duces & comites istarum provinciarum, scilicet in Thuringia, in Bavaria, in Franconia, in Pannonia, in Carinthia, in Bohemia, in Moravia, in Suevia, in Saxonia, in Frisia, in Lotharingia; sed & omnes nobiles Alamanorum originem duxerunt à genere Carolorum. Nam & Conradus imperator, Salicus dictus, genus duxit à nobilibus Romanorum, scilicet ab Ænea, & posteris suis, & uxor ejus Gysila originem habuit à nobilibus Francorum, & à Priamo Trojano. Unde factum est, ut Henricus filius eorum, dictus Niger, tertius rex & secundus imperator, omnem illam nobilitatem, scilicet Romanorum Trojanorum, in se haberet, & omnes posteri ejus.

ANNALES VETERUM LANDGRAVIORUM THURINGIÆ.

ERant duo fratres Germani ex Francis oriundi cis Rhenum, de elegantissima stirpe regum Francorum Caroli & Ludovici, consanguinei Gysilæ imperatricis; Hugo comes, & Ludovicus cum barba, qui propter faciem barbatam & comæ nutrimentum, seu ob aliud augurium, Ludovicus cum barba vocatus est. Hugo comes ob divitias nulli servire voluit, nisi Fuldensi & Moguntinensi principibus. Quo mortuo, filius ejus Wigmannus hæreditatem sortitus est. Is in Moguntia occubuit: omnia sua ad Ludovicum devoluta sunt.

Ludovicus cum barba cum 12 militaribus viris veniens Thuringiam, in confinio sylvæ Loybe, inter montem Kaltheberg, & Aldenberg, & Cornberg, inductus μέλας, quasi peregrinus habitare cœpit. Qui contentus habitatione loci, ab incolis terræ illius, Bysone scilicet de Glychen, & Gunthero de Keverberg comitibus, aliisque nobilibus viris, prædia aliqua precio comparavit, villam Aldenberg, aliaque propè adjacentia. Inde ex permissione regis Conradi juxta Loybe in monte Sowenburg munitionem erexit, & inexpugnabile castrum constituit, & plurimam partem sylvæ per largitionem regiam accepit, in qua nostræ Reinhersbornensis (b) possessionis termini. (c) Postea accepit in conjugem matronam nobilissimam de *Sangerhusen*, Cæciliam nomine de Saxonia, quæ ad cum

(a) Fridericum Gravem intelligit & Strenuum, sub quibus circa medium seculi decimi quinti vixisse videtur, prout etiam *TENTZELIUS* conjectatur *p. 410.*

(b) Ex hoc patet, Auctorem fuisse Monachum Reinhardsbrunnensem.

(c) Hæc, quæ de origine Landgraviorum narravit Monachus, uberius exposuit *TENZEL. p. 411.*

cum septem millia mansorum cum innumerabilibus mancipiis ex hæreditaria successione devolvit: per quam suscepit duos liberos, Ludovicum & Beringerum comites, & tres filias, quarum prima Hildegardis, secunda Uta, tertia Adelheidis. Ludovicus patris sui & nominis & probitatis cunctorumque bonorum suorum hæres factus est. *(a)*

Ludovicus iste comes, fundator nostræ ecclesiæ, comparavit Sangerhusen cum suis pertinentiis à filio fratris sui Conradi *Hainstein, (b)* anno MLXI. Deinde anno sequenti desponsavit sibi filiam cujusdam ducis Saxoniæ Udalrici, uxorem Friderici comitis Palatini Saxonum, & suasu mulieris virum venabulo confixit, sepultum in *Gozick*, quod cœnobium ipse cum fratre suo Bremensi episcopo construxit:

Hic expiravit Palatinus Fridericus,
Hasta prostravit comes illum dum Ludovicus.

Hi versus continentur in loco, ubi occubuerit juxta *Schiplitz*.

Inde Adelheidam matrimonio sibi ascivit, quæ erat Utonis marchionis de Stadin filia. Inde comes divitiis ampliatus, montem, quem dicunt Warberg, ascendit, & inexpugnabile castrum erexit. *(c)* In partibus quoque Orientis, in eis terminis, in quibus fluvius Unstent *(d)* Sclavicæ Salæ toti per totum miscet unionem, munitissimam urbem, cognomento Nuwenburg instituit.

Anno Domini MLXV, Adelheidis, consors Ludovici comitis, suscepit ab eo Ludovicum Landgravium, hujus nominis primum in Thuringia principem, Henricum primum Raspen, Hermannum, qui obiit in vinculis, in castro Hamerstein, & Udonem Cycensem episcopum. Habuerunt simul & tres filias; Cunigundam, quæ nupsit Witzmanno, comiti de Saxonia, qui ecclesiæ Kaldenbornensis fundator extitit; Cæciliam, quam accepit Girlacus, comes de Weldense; tertia Adelheidis Udalrico, comiti de Wymar, matrimonialiter conjuncta.

Tandem iste Ludovicus, monitu uxoris & suasione Conradi monachi de Hilzenburg, & primi Halberstadensis episcopi Gysilberti, cœpit diligentius perquirere, ubi locum aptum monachis, & pro monasterio congruum invenire posset. Unde à quodam luti figulo, Reinhero nomine, prope fontem domunculam habente, (à quo & pòst ille locus per compositum sortitus est vocabulum, scilicet à
958 Reynhero & fonte, id est Reynhersborn) à villicisque villulæ didicit, omni nocte duo lumina clarissima, unum, ubi monasterium, & aliud, ubi capella beatæ virginis pòst structa sunt, clariùs reddendo apparere.

Anno igitur MLXXXV, comes Ludovicus tam felicis negotii exordia faciens, & res juris sui sanctissimæ Dei genetrici Mariæ sanctoque Joanni Apostolo & Evangelistæ de propria hæreditate sua offerens, locum scilicet, qui Reynhersborn dicitur, situm infra sylvam Leybam, vendidit in potestatem Gysilberti viri religiosi: ubi regali monasterio constructo, monachi juxta regulam sancti Benedicti viventes congregarentur. Idemque comes de Hirsaugia viros religiosos, Ernestum priorem cum aliis 12 adduxit, qui Cluniacensium vel Hirsaugiensium ordinem inibi deservirent. Inde L mansos & suprà dictæ sylvæ Leybe, id est in provincia Franciæ Orientalis in villa Askefelt dicta, cum vinctis & mancipiis ac diversarum utilitatum appendiciis.

Dein-

(a) Vide supra Hist. Landgrav. *c. XI. XII.*
(b) f. Hohnstein, vide *TENTZELIUM p. 418.*
(c) Vide *c. l. c. XIII.*
(d) Intelligitur fluvius Unstrut, Slavicam Salam vocat, ad quam Slavi habitabant, ut eam distingueret a Sala Franconica in Franconia.

Deinde dedicata eſt major eccleſia in Reynhersborn à venerabili epiſcopo Halberſtadenſi Stephano vel Herrando, in die Aſſumptionis beatæ Mariæ virginis, in honore Dei genitricis, ſanctique Joannis Evangeliſtæ & omnium Sanctorum, anno MXCVII. Idem epiſcopus anno MCII, 9 calen. Novemb. vita deceſſit, & in præfato monaſterio ab archiepiſcopo Moguntino Ruthardo honorificè terræ demandatus, in pace requieſcit.

Anno Domini MCX, Ludovicus cum uxore ſua Adelheida, ac filiis eorundem, Ludovico, Hermanno, & Conrado tradiderunt cœnobio eccleſiam cum ſuis appendiciis, in villa, quæ dicitur Sangerhuſen. Eodem anno obiit Adelheida Comitiſſa XV cal. Novemb. *(a)* In die ſepulturæ pro remedio animæ illius tradidit ad cœnobium Reinhersborn eccleſiam, quæ dicitur Sipplitz, cum omnibus ad eam pertinentibus, & nemore ibi adjacente.

Anno Domini MCXII, moritur quidam de Saxonia princeps Udalricus, Ludovici comitis dudum gener, ſed propter filiæ repudium inviſus. Unde Sifridus Palatinus, Lotharius dux, Rudolphus marchio, Fridericus Palatinus, Wigbertus & Ludovicus comites, & nonnulli alii ſe ab obſequio imperatoris retrahebant, quia ipſe poſſeſſiones prædicti Udalrici in jus regum conabatur adtrahere: quod & epiſcopus Halberſtadenſis, & Gerhardi *(b)* præpotens vidua, violentiam imperatoris clamitabant. Qua de re Hermannus, Ludovici comitis filius, & Fridericus Palatinus, frater illius uterinus, in caſtello Tucher obſidentur. Et VIII idus Junii deditioni ſe cujusdam Hogeri tradentes; captivi abducti, ſub poteſtate regis in vincula detruduntur. Sed Fridericus poſt annos duos reſolvitur: Hermannus, duobus & plus in carcere transactis, flebiliter in caſtello Hamerſtein 3 idus Junii in vinculis moritur.

Ludovicus comes in villa *Thrutmundi* in poteſtatem Henrici regis, pro acquirenda gratia, & propter captivos filios, ſponte ſe contradidit, quem diu ſub cuſtodia tenuit, donec caſtrum *Warperg* in ſua ſuſcepit, deinde in dolo dimiſſus, & pòſt captus, & demum poſt duos annos & novem menſes innexus à vinculis abſolvitur, relictis pro ſe VIII obſidibus. *(c)*

Anno Domini MCXVIII, Cunigunda, filia comitis Ludovici, uxor comitis Wigmanni, fundatoris Caldebornenſis, obiit.

Anno Domini MCXXVI, dedicatur capella ſanctæ Mariæ, ſancti Nicolai in Reinhersborn, à Cicenſi epiſcopo Utone, filio fundatoris.

Ludovicus, fundatoris filius, cum vexillorum feſtiva exhibitione imperatoria largitione primus Landgravius factus, accipiens uxorem Hedwig nomine, ſuſcepit ex ea ſecundum ſui nominis Landtgravium, Henricum Raſpen, Ludovicum de Thungesbrucken, & quatuor filias. *(d)*

Anno Domini MCXL, Ludovicus primus principalis vel provincialis comes, filius fundatoris noſtri, pridie idus Januarii obiit, ſepultus in Reinhersborn. Ludovicus ſecundus, accipiens legali copula Friderici imperatoris ſororem Juttam, ſuſcepit ab ea Ludovicum pium, tertium ſui nominis Lantgravium, Fride-

LI II II II ricum

(a) Teſtatur hoc illius, quod adhuc extat, Epitaphium: *ANNO DOM. M. C. X. XV. KAL. DECEMBRIS. OBIIT. ADILHEIDIS. COMITISSA. UXOR LUDEWICI. FUNDATORIS. NOSTRI.* Adde *TENTZELIUM p. 441.*

(b) Eccardus legit: *Gertrudis.*

(c) Vide Hiſt. Landgr. *c. XV. & XVII.*

(d) c. l. *c. XVIII.*

ricum de *Cygenhayn*, Henricum juniorem nomine *Raspen* tertium, & Hermannum, hujus provinciæ principem Illustrem & comitem Palatinum, & Juttam comitissam de *Rabinberg*.

Anno Domini MCLII, Conradus rex 16 calend. Martii rebus humanis excessit, eique Babenberg regum more funebria explentur, ac Spiræ sepelitur. Cujus loco Fridericus, Suevorum dux, media Quadragesima Franckfort in regem eligitur, & Aquisgrani die Palmarum regali benedictione sublimatur.

959 Post hoc, anno MCLXXII, comes præfatus Ludovicus in castro Nuenburg vita decessit. Corpus in Reinhersborn patrum suorum sepulturam transfertur, & à Wigmanno, Meidenborgensi episcopo, in media ecclesia ante altare sanctæ Crucis terræ commendatur.

Ludovicus itaque tertius Landtgravius prior natu, principatum obtinuit. Erat enim illustris bello, sagax consilio, vir mansuetudine præcipuus: corpore fuit apprime decorus, statura procerus. Monasteria nimiùm extollebat, & ecclesiam Reinhersbornensem venerabatur. Eratque benignus & benevolus erga omnes homines, ita ut vulgò diceretur Pius Ludovicus. Lucius tertius papa dedit privilegium Reinhersbornensi ecclesiæ de justitia & libertate omnium bonorum suorum, rogatu Ludovici tertii Pii Landgravii: dedit & infulam abbati.

Imperatoris curia circa festum sancti Martini Erffordiæ habetur, ubi comes Hermannus, frater Ludovici Landgravii, comes Palatinus Saxoniæ efficitur.

Ludovicus autem tertius, acer bello, ipso die, quo avunculus suus imperator signum crucis superinduit, ipse quoque signatus est. Inde in Apuliam profectus, perveniens Brundusium cum exercitu robusto ad partes Tyri transfretavit. Tandem in periculo constitutus Deum exoravit. Videns militem a longè rubeis vestibus indutum, niveo equo insidentem, cum vexillo rubeo dicentem, *In hoc vexillo vinces*, inde disparentem, credidit fuisse sanctum Georgium, quem multùm venerabatur, & ecclesiam in foro Ysnacensi ædificaverat. Cùm multi illud vexillum accipere vellent, quod *Sigenhart* dicebatur, id est victoriosum; solus princeps extraxit, & usque Saladini tabernaculum populos devicit. Inde tamen, diem siquidem claudebat extremum, 7 calen. Novemb. ossa, licet cum maxima difficultate, in Reinhersbornensem ecclesiam sepulta sunt.

Anno Domini MCC, natus est Ludovicus 5 calend. Novemb. quartus hujus nominis Landgravius, de matre sua Sophia, filia ducis Bavariæ, pius & benignissimus princeps, maritus scilicet Elizabethæ, pulcher aspectu, vultu decorus, pius, jucundus, qui ab infantia nec halecia comedit, nec cerevisiam bibit, *(a)* usque ad diem mortis suæ. Hermannus Landgravius, adhuc vivente Ludovico pio fratre suo, factus comes Palatinus Saxoniæ, Sophiam duxerat uxorem; de qua habuit duas filias, Juttam & Hedwigen: & post mortem fratris adeptus Thuringiæ principatum. Inde à Sophia filia ducis Bavariæ suscepit Ludovicum quartum; & Hermannum, qui obiit in Ysenach; Henricum, qui primus in regem Romanorum electus fuit; Conradum, qui se obtulit ordini domus Teutonicæ; & duas filias, quarum prima Irmgardis copulata Henrico de Anhalt; secunda Agnes conjuncta duci Austriæ.

Anno

(a) Vulgare est, quod Thuringi vocentur *Heringsnasen*, dum, ob frugalitatem, vel halece essent contenti, dum alias in Germaniæ provinciis eadem frequentia haleces comederentur. Mirum igitur Thuringum ab utroque abstinuisse.

Anno Domini MCCVII, Andreas in Ungaria rex, cujus uxor Gertrudis nomine, ducis Carinthiæ filia, filiam generis sui decus, Elizabeth nomine, accepit per genituram; quæ adhuc sugens ubera, desponsata est Ludovico. Deinde missi ad Presburg ad regem Ungariæ, anno MCCXI, comes Meinhardus de Nueburg, *(a)* & Gualterus de Vargila, dominaque Bertha, uxor Egelolffi de Bendeleiben, ad Thuringiam adduxerunt.

Ludovicus gloriosus princeps Thuringiæ, dignus consortio beatæ Elizabethæ, extitit mediocris staturæ: decens valde proceritas & gloriosi vultus serenitas. Erat pudicus, carne mundus, cunctis affabilis, ecclesiarum & cœnobiorum fidelis protector. Erat tunc sublimis Thuringorum provincia, tanti principis nomine insignita, sanctæque Elizabethæ meritis nominata. Beatissimus verò Ludovicus multa beneficia ecclesiæ Reinhersbornensi præstitit, anno ab incarnatione Domini * Ludovicus Landgravius Elisabetham virginem castam duxit uxorem, conjunctus ei Dei nutu. Deinde peperit filium in castro Crucemburg 5 calen. Aprilis primogenitum, cui nomen Hermannus avi sui imposuit, qui successor patris Landgravius fuit in Thuringia. Postea, proficiscente in Apuliam ad imperatorem Fridericum Pio Ludovico Thuringorum Landgravio ad curiam Cremonensem, per totam Alemanniam suborta est caristia gravis: & ferè duobus annis durans, multos fame peremit. Imperator ergo, cùm idem Landgravius bene ad placitum suæ voluntatis obsequium sibi præstiterat; contulit sibi 960
jure feudi marchiam Misnensem & Lusatiæ & terram Briseiæ, quantum expugnare valeret, & suæ subjicere potestati. Moram autem faciente Landgravio cum imperatore, nobilissima uxor ejus Elisabeth, miræ devotionis mulier, construxerat hospitale pauperum in pede montis Warperg, in quo locaverat XXVIII pauperes. Insuper DCCCC pauperes quotidie in aspectu ejus per ministros suos de consolatione eleemosynarum reficiebantur. Tandem Landgravius dimissus feria VI venit ad Warpurg, ubi cum mirabili gaudio à sua uxore & matre Sophia susceptus gloriosissimè; & tota terra resultabat. Cùm autem dispensatores & œconomi apud principem causarentur de nimia effusione eleemosynarum; *Sinite*, inquit, *eam*, piissimus princeps, *benefacere, & quæcunque vult pro Deo dare: Warpurg tantùm & Neuenburg castra mea ditioni servate.* Ambulavit siquidem gloriosus princeps cum suis germanis fratribus dulciter, æqualiter & benignè, & egenis proficuam exhibens charitatem. Præcipuè autem Conradum de Marcburg, qui prædicando velut clarum sydus in Alemannia profulsit, summo honore coluit. Deinde dux Austriæ filiam suam tradidit Henrico regi Romanorum cum solenniis nuptiarum: quæ nuptiæ solenniter celebratæ sunt in Norinberg, in fine Autumni. Erfordenses pòst Landgravium rogantes, ut ad ipsos intrare dignaretur. Is acquiescens, Errfordiam intrans, à Burgensibus in multa gloria & jucunditate susceptus. Prius nunquam Errfordiæ fuit propter discordiam usque ad illud tempus. Eodem tempore nata est Ludovico filia nomine Sophia, quæ in Kitzing religionis habitum induens ibidem quiescit.

Anno Domini MCCXXVII, generale passagium ad terram sanctam factum, in quo & Fridericus Romanus imperator cum multa turba Cruce signatorum. Ludovicus quoque princeps Thuringiæ Christianissimus, habito cum domino Conrado Hildensemensi episcopo consilio, ab eodem cruce signatus est. Profectus igitur de sua civitate Smalchalden in die Joannnis Baptistæ ad partes transmarinas, ubi in Sicilia imperatorem reperit. In Nativitate Mariæ Brundusii, antequam navem ascenderet, cœpit paulisper febribus inquietari. Ingressi deinde civitatem, quæ Ortrant dicitur, imperatricem invenerunt. Cœpitque acrius febribus

(a) Hist. Landgr. ad a. 1211 legit *de Wolburgk*, rectius *Mulberg*.

bribus vexari. Accersito patriarcha Hierosolymitano, Sacramenta accepit: deinde videns columbas albas se circumdantes obdormivit in domino, 3 idus Septemb. *(a)*

Anno Domini MCCXXVIII, nobiles ejus eum pannis fortibus honorificè tumulaverunt; peractaque peregrinatione, effosso corpore decoctione diligenti excoriato, ossa apparuerunt candida super jure, quæ sericis imposuerunt, sepultus tandem in cœnobio monachorum ordinis sancti Benedicti Reinhersborn, ubi multis claret miraculis.

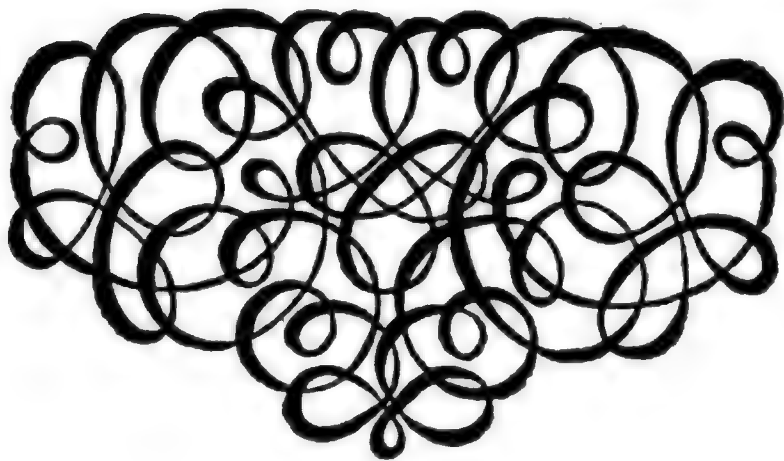
Anno Domini MCCXXIX, beata Elisabeth à Thuringia migravit in Marpurg. Eodem anno prædicatores venerunt ad Erffordiam. Deinde anno MCCXXXII sancta Elisabeth vidua migravit ad Christum.

Anno Domini MCCXXXVI, calend. Maji Marpurg translatio sanctæ Elisabethæ facta est, procurante fratre Conrado Teutonici ordinis olim Landgravio, præsente imperatore Friderico, archiepiscopo Moguntino, Coloniensi & Bremensi, ubi facta discordia inter episcopum Moguntinum & imperatorem. Et de ossibus ejus oleum evidentissimè desudavit.

Henricu Landgravius in regem, anno MCCXLVII, electus in odium alterius, deinde anno sequenti in Warpurg immatura morte obiit in profluvio ventris. Sepultus est Ysenach, sine hærede defunctus.

Deinde anno MCCLIII, discordia in terra Thuringiæ exorta est, quæ per novem annos terram Thuringiæ, Hassiæ, & Saxoniæ devastavit, quæ singula & alia deinceps quære in historiis.

FINIS.

LAND-

(a) Vide Hist. Landgr. Thur. c. XL.

LANDGRAVIORUM
OMNIUM
THURINGIÆ ET HASSIÆ,

QUI A QUINGENTIS ANNIS ET AMPLIUS DITIONES ILLAS CUM IMPERIO TENUERUNT, DILIGENTER EX MULTIS OPTIMIS AUTHORIBUS DESCRIPTA GENEALOGIA,

A

D. JOANNE PISTORIO NIDANO.

VETERVM LANDGRAVIORUM THURINGIÆ FAMILIA, EX OPTIMIS AUTHORIBUS DILIGENTER EXPLICATA.

=Wilhelmus, Comes Arelatensis. (sic enim ego sentio, cùm alii contra omnium historiarum testimonia contendant fuisse Aurelianensem: quo nomine tum nulli erant per universam Galliam principes.)

Guilielmus succedit patri: cujus familiam alibi describemus.

Comitis à Spanheym filia.=Hugo profectus in Germaniam cum fratre, aulam gubernat Erckevvaldi, Moguntini Archiepiscopi.

Wichmannus, spoliatus paternis bonis, cùm adversarium occidisset, capitis condemnatus est ab Arabone, Episcopo Moguntino.

Ludvvicus cùm in Germaniam venisset, factus primùm Cæsareæ aulæ apud Gisalam Saliqui uxorem, propinquam suam, Magister: & Cæsaris Consiliarius: deinde nomine Moguntini Episcopi Vicedominus Thuringiæ; tandem beneficio Cunradi Cæsaris Comes Thuringiæ, anno 1039. Moritur Moguntiæ in Comitiis anno 1055. sepultus ad D. Albanum.=Cœcilia Ducis Saxoniæ & Brunsvvici filia: quæ in scriptis libris simpliciter Domina de Sangerhausen dicitur.

Hildegarda uxor Popponis Comitis in Hennenbergk.

Beringerus Comes in Sangerhausen, venit deditione in manus Henrici IIII. Cæsaris.=Bertrada filia Ghunradi, Marchionis Landspergæ & Wetini.

Chunradus primus Comes in Honsteyn: moriturus scribit hæredes, filios Guthæ sororis suæ.

Uxor I filia Ulrici Ducis Saxoniæ repudiata.=Ludvvicus II, succedit patri, cùm puer esset sedecim annorum: cognominatus Saltator, cùm ex carcere in profluentem desiliens, aufugisset. Discessit è vita anno 1123. natus jam annos 73. sepultus in cœnobio Reynhardsbron, quod ipse cum multis aliis oppidis & arcibus in Thuringia extruxerat.=Uxor II. Adelheyd filia Othonis Marchionis in Staden & Soltvvedel, vidua Fridrici Palatini Saxoniæ, ducta anno 1066. obiit anno 1110. 15. Cal. IXbris.

Henricus Comes in Raspenbergk.

Jutta, vel Utta, uxor Comitis à Linderbech & Beihelsteyn, mater Beringeri, & inde avia Ludvvici, Conradi, & Theoderici.

Adelheyda, uxor Comitis in Wipra ad Hercyniam: quam alii monialem faciunt.

Cœcilia uxor Gerlaci, Comitis à Waldersah.

Adelheyda, Uxor Ulrici Comitis in Weinmar & Orlamund.

Kunigunda uxor Wigmanni Comitis de Saxonia: obiit año 1118.

Hermannus dominus ditionis alicujus in Thuringia: extruit Hammersleben: captus ab Imperatore obiit in carcere 3. Idus Junii anno 1114.

Ludvvicus III, ornatus Landgravii vel Provincialis Comitis dignitate à socero Lothario, primus Thuringiæ & Hassiæ Landgravius, emigrat è vita an. 1149. (aliis an. 1140) pridie Id. Jan. sepultus in Reynhardsbron.=Hedvviga filia Lotharii Cæsaris: obiit año 1148.

Henricus obiit puer.

Udo Episcopus Citicensis & Naumburg.

Conradus.

Mechtilda puella moritur.

Juditha, vel Cœcilia, uxor Wladislai regis Bohemiæ.

Adelheyda abbatissa ad S. Nicolaum Isenaci.

Ludvvicus junior Dominus in Thomasbrucken, arce à se exstructa.

Ludvvicus IIII, istius nominis, sed Landgravius secundus, cognomento Ferreus, quia semper ferreis munimentis convestitus erat, cùm equestrium hominum insidias timeret, quos ille armis oppressos sub potestatem suam redegerat. Moritur an. 1172. vel (ut alibi notatum est) an. 1173. Terræ mandatus in Reynhardsbron cœnobio.=Juditha filia Fridrici Sueviæ Ducis, soror Barbarossæ Cæsaris.

Henricus obiit puer.

Henricus Dominus Raspenbergæ.

Uxor I. Margarita filia Ducis Austriæ, repudiata propter propinquitatem sanguinis.=Ludvvicus V. sed tertius Landgravius Thuringiæ & Hassiæ, cognominatus Mitis vel Pius, capitur cum Hermanno fratre ab Henrico Leone, anno 1182. cùm in Syriam profectus, summa cum laude sub Barbarossa Cæsare aliquandiu belligerasset, obiit ibidem anno 1190. ossa ex Syria domum deportata, in Reynhardsbron humantur.=Uxor II. vidua Voldemari Regis Daniæ, domum remissa.

Fridricus primus, Comes in Zigenheyn, author eorum omnium, qui post eum Zigenheynensem comitatum rexerunt.

Uxor II. Sophia filia Othonis Witelspachii, Ducis Bavar.=Hermannus Landgravius quartus post Ludvvicum fratrem: cùm prius fuisset Palatinus Saxoniæ, egregius Princeps, moritur Gothæ, anno 1215. sepultus Isenaci in D. Catharinæ à se extructo monasterio.=Uxor I. Sophia Palatini Comitis Saxoniæ filia unica obiit 1095.

Jutta Comitissa de Ravenspergk.

Chunradus primùm uxorem ducit: verùm illa mortua in Teutonicum ordinem ingressus, creatur Magister ordinis, anno 1241. moritur anno 1243. in libro manuscripto est, mortuum esse anno 1240. & sepultum Marpurgi.=Agnes filia Fridrici II. Cæsaris. Aliis (ut videtur) Constantia.

Agnes pulcherrima virgo, uxor Henrici Ducis Austriæ: quã Onuphrius malè Richardam vocat.

Henricus Cæsar Germanicus, & Landgr. Thuringiæ, septimus, moritur in lecto Wartpurgi, anno 1248. sepultus Isenaci in templo D. Catharinæ.=Elisabeta Othonis Braunsvvicensis filia. Aliis Gertruda, filia Ducis Austriæ.

Irmengarda. Aliis non rectè (ut puto) Margarita. Henrici Anhaldini Principis uxor.

Hermannus natus anno 1201. moritur an. 1216. sepultus apud patrem.

Ludvvicus, VI. ejus nominis, sed quintus Landgravius Thuringiæ & Hassiæ, & Palatinus Saxoniæ natus an. 1200. 5. Cal. Novembr. eques auratus factus Isenaci an. 1218. vincit Polonum an. 1226. obiit Hydrunti in itinere Syriaco, an. 1227. 3. Id. Septemb. corpore in Thuringiam iterum delato, & sepulto Reynhardsbronnæ.=S. Elisabeta, filia Andreæ regis Hungariæ obiit an. 1231. nata 24. annos.

Hedvviga, vel Sophia, uxor Alberti Landgr. Alsatiæ.

Jutha, dicta Jutha cum lippientibus oculis: uxor Theoderic: Marchionis Misniæ: cujus filius Henricus Landgraviatum Thuringiæ, deleta prorsus hac familia, tandem obtinuit: cujus genealogiam paulo post proponemus.

Gertruda monialis & abbatissa Aldenburgi prope Wetzflariam: quæ in scriptis libris Sophia & nata esse dicitur anno 1225.

Hermannus II, sed VI. Landgravius Thuringiæ & Hassiæ, natus anno 1223. in Hassia, 5. Cal. April, Moritur sumpto veneno, anno 1241. sepultus in Reynhardsbron.=Sponsa illius Beatrix filia Henrici Ducis Brabantiæ.

Crucemburgi

Sophia nata an. 1224. uxor Henrici II. Ducis Brabantiæ: cujus filius Henricus Landgraviorum Hassiæ, qui hodie vivunt, familiam propagavit: ut in sequenti tabula videre potes.

SECUNDA TABULA, IN QUA LANDGRAVIORUM HASSIÆ, EX HENRICO BRABANTINO ET SOPHIA THURINGICA, FILIA S. ELISABETÆ, PROPAGATIO AD NOSTRAM USQUE MEMORIAM DEDUCITUR.

Uxor II. Sophia, Ludvvici Landgravii Thuringiæ & Elisabetæ filia. = Henricus inter Duces Brabantiæ istius nominis secundus, Henrici filius, Godfridi Barbati primi Ducis abnepos, dictus Magnanimus. = Uxor I. Maria, filia Philippi Cæsaris Germanici Ducis Sueviæ.

Elisabeta uxor Alberti Ducis Brunsvvicensis.

Uxor I. Adelheyd, Othonis Ducis Brunsvvicensis filia, Alberti soror. Aliis Alberti non soror, sed filia, & neptis Othonis. = Henricus, quem Infantem Hassiæ nominabant, cùm extincta Ludvvicorum familia Thuringiæ Principum esset, materni avi ditionem totam (hoc est, Thuringiam & Hassiam) appetit: sed post multas dimicationes retinet solam Hassiam, Thuringia Marchionibus Misniæ relicta. Moritur anno 1308. = Uxor II. Mechtilda Clivensis Principissa.

Henricus, succedit patri: cujus posteros alibi descripsimus.

Mechtilda uxor Roberti Atrebatensis Comitis.

Maria uxor Ludvvici Ducis Bavariæ.

Beatrix uxor Hermanni Landgravii Thuringiæ, qui filius erat S. Elisabetæ: sed illo in nuptiis mortuo uxor Guilielmi, Margaritæ Flandrensis ex Guilielmo Dampetra filii.

Margarita monialis.

Ludvvicus Monasteriensis Episcopus obiit anno 1320.

Otho succedit patri in Landgraviatu Hassiæ: postea etiam fratri: factus inde totius Hassiæ Princeps moritur anno 1329. = Adelheyda Comitissa à Ravenspergk.

Henricus obiit puer.

Adelheyda Henrici Mirabilis Ducis Brunsvvicensis in Grubenhagen filia. = Joannes, Princeps Hassiæ post patrem, obiit anno 1311. sepultus Casselis. O

Elisabeta uxor primùm Joannis Comitis à Seyn: secundò Gerhardi Comitis ab Epsteyn.

Mechtilda uxor Gotfridi Comitis à Zigenheyn.

Adelheyd uxor Bertoldi Hennebergæ Principis.

Agnes uxor Burgravii Noribergici.

Sophia uxor Othonis Comitis à Waldeck.

N. uxor Comitis ab Ochsensteyn.

N. uxor Comitis à Gorz.

Otho, Episcopus Magdeburgicus: ædificat Ottensteyn arcem.

Hermannus obiit juvenis.

Henricus dictus Ferreus, vel Magnanimus; succedit patri in Principatu. = Adelheyda; vel Elisa, Fridrici Marchionis Misniæ filia.

Ludvvicus Dominus in Grebensteyn, Irmenhaus, & Nordeck. = Margarita filia Spanheymensis Comitis.

Elisabeta: aliis Jutta: uxor Othonis Ducis Brunsvvicensis.

Adelheyda Casimiri Poloniæ regis uxor, domum remissa à marito, anno 1356. obiit paulo post.

Otho, cognominatus Sagittarius: moritur ante patrem veneno, anno 1339. sepultus Spangenbergi. = Elisabeta Cliviensis Comitis filia. O

Jutta, obiit virgo: sepulta Casselis.

Agnes abbatissa Isenaci.

Uxor II. Margarita, filia Fridrici Burgravii Noribergici: obiit 1400. = Hermannus, primùm literis institutus, inde Canonicus factus Magdeburgensis templi: tandem ascitus à patruo, hæres relictus est totius Hassiæ. Moritur anno 1414. = Uxor I. Joanna Nassovica, Sarbruckensis Comitissa. O

N. filius, obiit sine uxore.

Agnes. Anna. Elisabeta. — mortuæ sunt virgines.

Henricus obiit puer.

Ludvvicus, &c. *quære pag. seq.* ***

Fridricus obiit puer.

Margarita uxor Henrici Ducis Brunsvvici & Lunæburgi.

Agnes uxor Othonis Ducis Brunsvvicensis in Gottingen.

Ludvvicus cognomento Pacificus, Landgravius Hassiæ: natus anno 1402. factus Comes in Zigenheyn & Nida, anno 1450. oblatam Rom. Imperii dignitatem recusat anno 1440. & moritur anno 1458. in die S. Antonii. = Uxor Anna, filia Fridrici Electoris Saxoniæ, Marchionis Misniæ: mortua anno 1463.

Henricus Princeps Hassiæ ad Lanum, natus anno 1440. habitat Marpurgi: ex uxore hæres Catzenelnbogensis Comitatus. Moritur anno 1483. = Anna filia Philippi senioris Comitis in Catzenelnbogen & Ditz.

Fridricus obiit puer.

Elisabeta uxor Nassovii Comitis Joannis Weilburgici.

Ludvvicus Casselanus Princeps, post partitionem cum fratre factam, moritur anno 1471. in Novembri. = Mechtilda Ludvvici Comitis Wirtembergici filia, soror Eberhardi primi Ducis, ducta anno 1451.

Hermannus Archiepiscopus Coloniensis moritur anno 1508.

Mechtilda uxor Joannis II. Clivensis Ducis.

Wilhelmus junior, Dominus Hassiæ ad Lanum, & Comes Catzenelnbogensis: regnat Marpurgi: & moritur año 1500. 17. Februarii, scripto hærede patruele suo, Guilielmo medio. = Elisabeta filia Philippi Palatini Electoris: quæ postea in matrimonium tradita Philippi Badensis Marchionis: obiit anno 1522. — O

Fridricus in pueritia mortuus.

Ludvvicus adolescens 18. annorum è vita discedit.

Henricus obiit puer.

Elisabeta uxor Joannis Nassoviensis Comitis in Dillenbergk.

Guilielmus senior, regnat Casselis: sed captus à fratre, cedit de sua ditione, & moritur anno 1515. 18. Februarii. = Anna filia Wilhelmi Ducis, Brunsvvicensis.

Elisabeta virgo mortua.

Anna filia Meckelburgici Ducis Magni. = Guilielmus medius, primum Spangebergi, inde facta cum fratre permutatione Casselis regnat: postea Guilielmo etiam patrueli succedit, & moritur a. 1509. 11. Jul. = Uxor I. Jolanda Fridrici Vademontii filia, soror Renati Ducis Lotharingiæ.

Guilielmus obiit prima statim ætate.

Anna obiit Magdeburgi.

Mechtilda uxor Cunonis Comitis de Teckelnburgk.

Catharina uxor Adami Comitis à Beichlingen.

Elisabeta uxor primùm Ludvvici Palatini Bipontini, & secundò Georgii Palatini Simmerensis.

Mechtilda obiit virgo.

Philippus natus anno 1504. 13. Novembris, totius Hassiæ & multarum ditionum egregius bello & pace Princeps, moritur in maxima rerum gestarum gloria anno 1567. = Christina Georgii Saxoniæ Ducis filia, obiit anno 1549.

Elisabeta uxor Joannis Ducis Saxoniæ, qui filius erat Georgii Saxoniæ Ducis. Vidua vivit & moritur Rochliciæ.

Filia obiit puella.

Guilielmus Hassiæ præstantissimus & ad cæteras virtutes excellenti doctrina Princeps, natus año 1532. 24. Jun. inter 8. & 9. A. M. = Sabina Christophori Wirtembergici Ducis filia: mortua anno 1581.

Philippus Ludvvicus, natus an. 1534. mortuus in infantia.

Agnes uxor primùm Mauritii Electoris Saxoniæ: deinde Joannis Fridrici Wimariensis Ducis Saxoniæ, obiit 1555. cùm nata fuisset anno 1527.

Ludvvicus natus anno 1537. 6. Cal. Junii hora 1. P. M. multis virtutibus ornatus & laudabilis Princeps, patri in Hassia successit. = Hedvviga filia Christophori Wirtembergici Ducis. — O

Anna, nata an. 1529. uxor Wolfgangi Palatini Bipontini.

Anna Elisabeta filia Fridrici Palatini Electoris. = Philippus natus anno 1541. 10. Cal. Maji inter 9. & 10. regnat in inferiori Catzenelnbogensi ditione ad Rhenum. — O

Barbara nata anno 1536. primum Georgii Montbelgardici, deinde Waldeckensis Comitis Danielis.

Georgius natus an. 1547. 15. Dec. inter 8. & 9. P. M. ex patris testamento Geravensis ditionis ad Rhenum Princeps, virtute & literis clarissimus. = Magdalena Comitis à Lippa Bernhardi filia.

Elisabeta nata an. 1539. uxor Ludvvici Palatini Electoris: moritur anno 1582. in Mart.

Christina nata anno 1543. uxor Adolfi Holsatiæ Ducis.

Mauricius.

Christianus obiit 1578.

Elisabeta obiit 1578.

Agnes obiit an. 1569.

Sabina obiit an. 1573.

Juliana mortua an. 1581.

Sidonia mortua an. 1575.

Anna Maria.

Hedvviga.

Sophia.

Filia N.

Ludvvicus. Joannes Georgius. Filia. Filia.

TERTIA TABULA, IN QUA SUCCESSIO ET FAMILIA LANDGRAVIORUM THURINGIÆ, QUI AVULSAM THURINGIAM AB HASSIA, POST VETERES LUDWICOS JAM A CCCXXXIV. ANNIS TENUERUNT, ANTE OCULOS PROPONITUR.

Jutta Hermanni Landgravii Thuringiæ & Hassiæ filia. = Dithricus, Marchio Misniæ, Othonis filius, Chunradi nepos, Albrechti frater, moritur anno 1220. 27. Febr.

Uxor tertia Elisabeta à Miltiz. = Henricus cùm ex patre Misniæ Marchionatum teneret, & veterum Landgraviorum Thuringiæ masculi hæredes extincti omnes essent, persecutus jus suum, quod habere de matre Jutta videbatur, relictas ab illis ditiones occupat: & tandem per pacificationem Thuringiam ab Hassia abstractam retinet: primus in hac familia factus Thuringiæ Landgravius & Palatinus Saxoniæ. Moritur anno 1287. 25. Febr. natus ad 70. annos, cognomento Illustris, vel Magnificus, vel Malleus. = Uxor II. Agnes filia Ottocari regis Bohemiæ, obiit an. 1268. 13. Septembris.

Uxor I. Constantia Leopoldi Ducis Austriæ filia: obiit 1262. 7. Julii.

Comitis à Schvvarzenburgk filia. = Fridricus cognominatus Rigorosus obiit año 1316. 25. April. O

Helena Marchionis Brandeburgici Joannis filia. = Ditricus cognomento Sapiens, Marchio Landspergæ, Osterlandiæ & Lusatiæ, Palatinus Saxoniæ, obiit an. 1282.

Pellex primùm & tandem uxor Kunigunda ab Eisenbergk. = Albertus, cognominatus Degener, Landgravius Thuringiæ: fratres & filios bello persecutus, tandem à filiis vincitur, & Erphordiæ in exilio pauper moritur anno 1314. vel an. 1315. = Uxor III. Adelheyd vidua postremi Comitis de Arnshaug. O Uxor I. Margarita filia Fridrici II. Cæsaris, fugiens mariti crudelitatem obiit Francofurti anno 1270.

Adelheyda. Hedvviga. moniales in Weissenfels: etsi alii aliter sentiunt.

Brigita uxor primùm Chunradi Electoris Brandeburgici II. Chunradi Ducis Sueviæ: III. Chunradi Ducis Glogoviensis in Silesia.

Fridricus cognomento Theudt: moritur sine hærede ex veneno anno 1291. = Hildegarda Ducis Bohemiæ filia.

Helena uxor Joannis II. Marchionis Brandenburgici.

Filia

Ludvvicus cognomento Apitius. Aliis Albertus, à patre declaratus Landgravius Thuringiæ, sed ejectus à Fridrico fratre.

Filia

Uxor II. Elisabeta Comitis ab Arnshag filia, nuptias celebrat año 1303. obiit 1359. sepulta Isenaci. = Fridricus Fortis, vel Alacris, recuperat paternas ditiones: præclarus bellator. Moritur anno 1325. cùm triennio fuisset apoplecticus, anno ætatis 50. sepultus Isenaci. = Uxor I. Agnes Ducissa Carinthiæ.

Jutta filia Bertoldi Comitis Hennæbergici. = Dizmannus egregius miles, vincit patrem & ejus auxiliarios: occisus Lipsiæ in templo anno 1309. cùm esset Marchio Landspergæ. O

Henricus habitat Aldenburgi, obiit anno 1299. sepultus Veterocellæ. = Hedvviga Ducissa Silesiæ.

Fridricus sepultus juxta Patrem.

Agnes uxor Henrici Mirabilis Ducis Brunsvvicensis in Grubenhagen.

Elisabeta promissa Alberto Anhaldino Principi: sed tradita Landgravio Hassiæ Henrico anno 1320.

Fridricus Severus, &c. *quære pag. seq.* †

Fridricus, cognomento Claudus, in adolescentia sagitta in obsidione Zvvencæ transverberatus moritur anno 1315. 13. Januarii.

†

Gutta filia Joannis regis Bohemiæ intacta remittitur ad patrem, & nubit Joanni regi Galliæ. = Fridricus Severus, vel Macilentus, Marchio Misniæ, Landgravius Thuringiæ, declaratus Cæsar contra Carolum IIII. abdicat se imperio: moritur anno 1349. anno ætatis 39. sepultus Cellæ. O = Uxor Mechtilda filia Ludvvici Bavari Cæsaris, obiit anno 1347. 2. Julii.

Uxor II. Anna filia Wenceslai, soror Rudolfi Electorum Sax. vidua Fridrici Brunsvvicens. = Balthasar Landgravius Thuringiæ, moritur anno 1406. in vigilia ascensionis Domini, Wartpurgi: sed sepultus Raynhardsbronnæ. O = Uxor I. Margarita filia Joañis Burggravii Noribergici.

Beatrix abbatissa Seuslitii.

Elisabeta uxor Burggravii Noribergici Fridrici.

Fridricus natus an. 1329. & paulo post mortuus.

Sigismundus natus anno 1330. Episcopus Mersburgicus.

Elisabeta vel Ludomilla Justi Moraviæ Marchionis filia: obiit anno 1400. 20. Nov. = Guilielmus, Monoculus dictus Cocles, laudabilis miles, Marchio Misniæ & Brandeburgicus exemptione, natus año 1343. moritur. an. 1407. O

Anna, & Clara: gemellæ natæ anno 1345.

Ludvvicus Archiepiscopus Moguntinus & Magdeburgicus, Episcopus Halberstadens. & Bambergensis: moritur ex casu in ignis periculo anno 1381.

Fridricus Strenuus, Marchio orientalis & Landspergæ: moritur an. 1381. natus annos 51. ex uxore Dominus Coburgi, &c. sepultus Cellæ. = Catharina filia Henrici Comitis Heñæbergici.

Fridricus Pacificus, Landgravius Thuringiæ, natus anno 1385. moritur anno 1439. = Anna filia Guntheri Comitis à Schvvarzenburgk. O

Anna uxor Rodolfi II. Electoris Saxoniæ.

Georgius, obiit anno Coburgi 1401.

Catharina filia Henrici Ducis Brunsvvicensis: obiit anno 1442. 28. Decembris. = Fridricus Bellicosus Marchio Misniæ & primus in hac familia Elector ab Imp. factus Saxoniæ author Lipsensis scholæ: moritur anno 1428. 5. Januarii.

Guilielmus, Dives, revocat hæreditarium fœdus inter Saxones & Hessos, & moritur anno 1425. sexta ante diem Palmarum, sepultus in Aldenburgk.

Uxor I. Anna filia Alberti Cæsaris, regis Hungariæ, Ducis Austriæ: obiit anno 1462. = Guilielmus natus anno 1425. pugnat cum fratre: hæres ex uxore Lucemburgicæ ditionis, quam frustra bello repetit. Abit in Syriam anno 1461. & moritur anno 1483. = Uxor II. Catharina à Brandsteyn. O

Henricus 13. annorum moritur anno 1435. 22. Julii.

Anna uxor Ludvvici Landgravii Hassiæ.

Catharina uxor Fridrici Marchionis Brandeburgici.

Sigismundus Episcopus Wurtzburgensis moritur Rochliciæ, anno 1457. sepultus Misnæ.

Fridricus cognomento Placidus, Elector & Marchio Misniæ, &c. Regnat ann. 36. natus anno 1411. moritur anno 1464. 7. Sept. natus annos 53. = Margarita filia Ernesti Ducis Austriæ obiit 1486.

Anna uxor Henrici Ducis Monsterbergici, qui Georgii regis filius erat.

Margarita uxor Joannis Electoris Brandeburgici.

Alexander obiit puer.

Hedvviga abbatissa in Quedlinburgk.

Sidonia, vel Zedera Georgii Bojebracii regis Bohemiæ filia: obiit 1510. = Albertus Dux Saxoniæ, natus anno 1443. 6. Cal. Aug. Grimmæ: Marchio Misniæ. Moritur anno 1500. 12. Sept. Embdæ in bello Frisico.

Martha abbatissa Seuslizii.

Amalia nata anno 1436. uxor Ludvvici Ducis Bavariæ: mortua an. 1502. sepulta Misenæ.

Anna uxor II. Alberti Electoris Brandenburgici: celebrat nuptias anno 1458. 12. Novembris.

Fridricus moritur anno 1451. 23. Decembris, cùm esset annorum 12.

Ernestus post patrem Elector. *vide seq. pagina* β

Catharina uxor primum Sigismundi Ducis Austriæ, & deinde Erici Ducis Brunsvvigi.

Georgius natus anno 1471. 6. Cal. Sept. Dux Saxoniæ: moritur anno 1539. 5. Cal. Maji. = Barbara filia Poloniæ regis Casimiri, nuptiis celebratis anno 1496. moritur anno 1534. 17. Februarii.

Anna moritur puella.

Ludvvicus, Joannes. pueri mortui.

Fridricus Prussici ordinis Magister: obiit Rochlitii ex hydrope, anno 1510. 20. Decembris, natus jam annos 38.

Henricus post fratrem Dux Saxoniæ, natus anno 1473. 16. Martii, hora 11. minutis 52. A. M. moritur anno 1541. = Catharina Magni filia Meckelburgici Ducis.

Wolfgangus infans obiit anno 1499.

Joannes natus Dresdæ anno 1498. moritur anno 1537. 11. Januarii. O = Elisabeta Wilhelmi Landgravii Hassiæ filia.

Anna. Agnes. Margarita. obierunt in pueritia.

Magdalena uxor Joachimi II. Electoris Brandeburgici.

Elisabeta filia Ernesti Mansfeldici Comitis. = Fridricus natus anno 1504. moritur mense uno post nuptias, an. 1539. 4. Cal. Martii. O

Christina uxor Philippi Landgr. Hassiæ: moritur anno 1549.

Æmilia uxor Georgii Marchionis Brandeburgici.

Sibylla uxor Francisci Ducis Sax. in Lavvenbergk.

Agnes filia Philippi Landgravii Hassiæ. = Mauricius Dux Sax. & Marchio Misniæ post patrem: factus à Carolo V. Elector Sax. moritur ex bello anno 1553. in Julio.

Severinus obiit OEnoponti, ubi cum regiis liberis operam dabat studiis, anno 1534. annorum 11.

Augustus, &c. *vide pag. seq.* α

Sidonia uxor Erici junioris Ducis Brunsvvicensis.

Albertus moritur puer.

Anna uxor Guilielmi Nassovii Auraici Principis.

α

Anna filia Christiani regis Daniæ, nata anno 1532 = Augustus post fratrem Elector Saxoniæ & Marchio Misniæ, potentissimus Princeps, natus anno 1526. pridie Cal. Augusti, vivit adhuc.
celebrat nuptias anno 1548. 14. Octobris, Torgæ.

Alexander, natus anno 1554. moritur an. 1565. — Maria. — Leonora. — Æmylia. — obierunt in prima ætate.

Hector. — Augustus. — Adolfus. — Fridricus. — Joachimus. — Magnus. — Joannes Henricus — ante justam ætatem mortui.

Anna. — Dorothea.

β

Ernestus post patrem Elector & Landgravius Thuringiæ, Saganensem ditionem acquirit, natus an. 1441. moritur anno 1487. 7. Cal. Sept. Choldicii. = Elisabeta filia Alberti Bavariæ Ducis, obiit anno 1484.

Elisabeta uxor Joannis Casimiri Ducis Palatini.

Christianus natus anno 1560. = Filia Marchionis Brandenburgici Electoris Joannis Georgii.

Albrechtus Archiepiscopus Moguntinus moritur anno 1484.

Uxor I. Sophia filia Magni Ducis Mecklenburgici, elocata anno 1500. extincta in primo puerperio an. 1503. = Joannes I. istius nominis, succedit fratri, laudatissimus Princeps, natus an. 1469. moritur anno 1532. = Uxor II. Margarita Woldemari Anhaldini Principis filia, obiit anno 1521.

Ernestus Archiepiscopus Magdeburgicus, & Episcopus Halberstadensis.

Wolfgangus puer mortuus.

Christina Joannis regis Daniæ uxor.

Margarita uxor Henrici Braunsvvicensis & Lunæburgensis.

Fridericus succedit patri, Elector Saxoniæ & Vicarius Imperii, quod ille oblatum in Carolum V. transfert; instituit Witebergicam scholam, & moritur anno 1525. 5. Maji sine uxore, cùm natus esset anno 1463.

Sibylla filia Joannis III. Clivensis & Juliacensis Ducis: obiit anno 1554. paulo ante maritum. = Joannes Fridricus succedit patri in Electoratu, Princeps optimus, de Electoratus dignitate dejectus à Carolo V. Cæsare. Moritur domi Weinmariæ an. 1554. in Martio, cùm natus fuisset anno 1503.

Margarita adolescentula 19. annorum obiit.

Maria uxor Philippi Ducis Pomeraniæ.

Joannes puer mortuus.

Joannes Ernestus natus anno 1521. habitat Coburgi: ubi moritur anno 1553. = Catharina filia Philippi Ducis Brunsvvicensis Grubenhagici.
O

Joannes Ernestus obiit in prima ætate.

Uxor I. Agnes filia Philippi Landgravii Hassiæ. = Joannes Fridricus senior, natus an. 1529. qui adhuc vivit. = Elisabeta Palatini Electoris Fridrici filia.
O

Joannes Fridericus junior, natus anno 1538. moritur cælebs anno 1565.

Joannes Wilhelmus natus anno 1530. Dux Saxoniæ: moritur anno 1573. = Dorothea Susanna filia Fridrici Electoris Palatini ad Rhenum.

Joannes Ernestus. — Joannes Casimirus. — Joannes & Fridricus. mortui in pueritia.

Christophori Wirtembergici Ducis filia. = Fridricus Wilhelmus, natus anno 1562. — Joannes. — Sibylla Maria obiit puella 6. annorum. — N. — N.

F I N I S.

